This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

LELAND·STANFORD·JVNIOR·VNIVERSITY

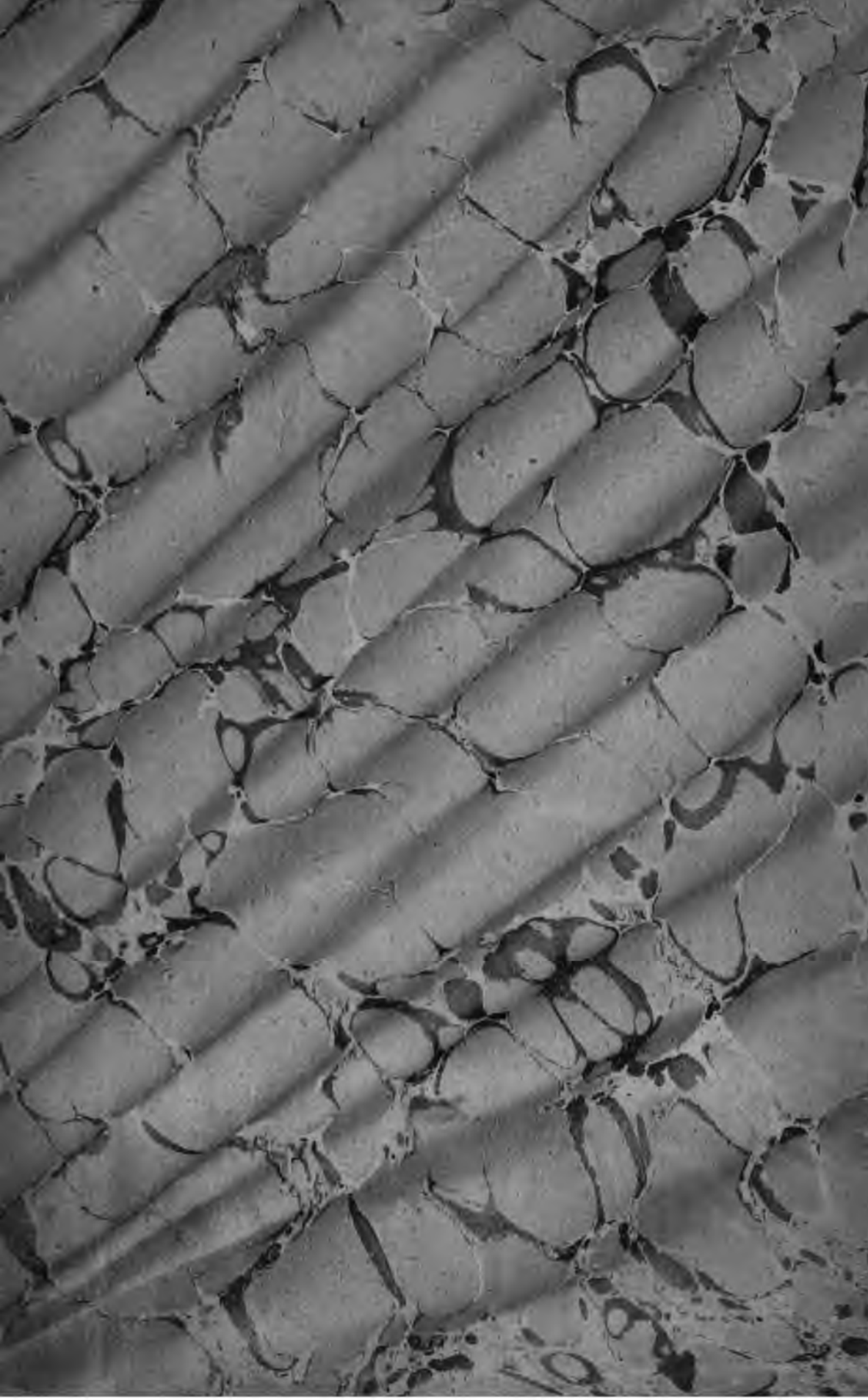

28.1
M655a

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS, ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA ECCLESIÆ SÆCULA,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA ; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA ; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA ; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA ; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA ; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGRIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA ; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR ; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM,

ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT : GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT ; DUM HUJUS VERSIO MERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE MERE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT ; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM EMAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINERIT. ISTÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIEI, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBJICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CLVII.

GEORGIUS CODINUS. DUCAS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE,
IN VIA DICTA *THIBAUD*, OLIM *D'AMBOISE*, PROPE PORTAM LUTETIÆ VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO PARISINA.

1866

TRADITIO CATHOLICA

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII CODINI

OPERA OMNIA.

ACCEDIT

DUCÆ, MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS,

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, *AD ANNUM* 1462;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 19 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *THIBAUD*, OLIM *D'AMBOISE*, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ANFER NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VE MŒNIA PARISINA.

1866

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CLVII CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA.

Georgii Codini Vita, res gestæ, scripta. col. 9

De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitanæ, ex edit. P. Jacobi Goari et Jacobi Gretseri. 17

Jacobi Gretseri, S. J. in librum Codini de officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitanæ Commentariorum libri tres; quibus insertæ sunt J. Goari notæ et observationes. 123

Georgii Codini Excerpta de originibus Cpolitanis, ex editione Petri Lambecii. 429

De forma et ambitu urbis Cpolitanæ. 469

De signis, statuis et aliis spectatu dignis in urbe Cpoli. 475

De ædificiis Cpolitanis. 545

De structura templi S. Sophiæ. 613

De annis ab orbe condito usque ad imp. Constantini Magni et de iis qui in Cpoli regnarunt usque dum ab Agarenis capta est. 635

Anonymi breves Enarrationes chronographicæ, editore et interprete Ans. Bandurio in *Imperio Orientali.* 651

De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo SS. Apostolorum, ex ejusdem editione ibid. 725

DUCAS.

Ducæ Vita, res gestæ, Scripta, ex Hankio De rer. Byzant. Script. Græc. 739

Historia Byzantina, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo, anno Christi 1341, ad annum 1462; ex edit. Isparea Ismaelis Bullialdi. 741

Anonymi Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1523. 1167

256463

STANFORD LIBRARY

Parisiis. — Ex typis J. P. MIGNE.

SÆCULO XV.

GEORGIUS CODINUS

NOTITIA.

(Fabric., Bibl. Gr. ed. Harles tom. VII.)

Georgius Codinus, amplissimo in aula CPolitana munere Curopalatæ pridem functus, postremis Palæologorum (*a*) temporibus claruit, et imperio ipsi superstes fuit, siquidem libellum de imperatoribus CPolitanis claudit (*b*) commemoratione captæ ab Agarenis sive Turcis urbis ann. 6961, hoc est Christi 1453. Ex ejus scriptis exstant :

1. Περὶ τῶν ὀφφικιαλίων τοῦ παλλατίου Κωνσταντινουπόλεως βασιλέων καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας : *De officiis et officialibus aulæ imperatorum et magnæ* (*c*) *ecclesiæ CPolitanæ.* Agit etiam Codinus *De festis plerisque* et *de imperatoris coronatione, inauguratione patriarchæ*, aliisque ; unde in altero Bavarico codice ms. (*d*) titulus prioris partis conceptus est sic : Τὰ ὀφφίκια τοῦ παλλατίου, ἔτι δὲ

(*a*) Confer Allatium, De *Georgiis*, pag. 361; Hanckium, *De Byz. rerum scriptoribus*, cap. 10; Warthonum Appendice ad hist. litterariam Cavei ad annum C. 1461, et Petrum Lambecium in brevi Diss. De Codini vita et scriptis, qui negat, se Curopalatæ nomen in mss. Codicibus sex, quos vidit, offendisse, putatque, impositum potius ideo, quod de officiis Palatii scripsit, quam quod ipse dignitate curopalatæ functus fuerit. Cum tamen nomen hoc Curopalatæ invenerint Junius et Gretserus, non video quare incredibile videri debeat, dignitatem Curopalatæ gessisse. Quia autem in aliquibus codicibus omittitur, hinc apparet, esse nomen dignitatis, neutiquam vero proprium, quod non est quærendum aliud quam Codini. (Fabr.) Add. C. Oudin. Com. De scriptt. Eccl. lib II, cap. 10. Hamberger Z. N. IV, p. 733 sqq. Et Saxii *Onom.* II, p. 450 sq. (Harl.)

(*b*) P. 82 edit. Lambecii : Ἐπὶ τούτου (de Constantino Palæologo, ultimo imp. loquitur) : ἐγένετο, εἶμοι, ἡ ἅλωσις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει ,ςΘξα', καὶ ἐγένετο δορυάλωτος ἡ πρὶν βασιλὶς πασῶν τῶν πόλεων, ὃς καὶ ἀπεκτάνθη παρ' αὐτῶν ἐντῇ γενομένῃ Χαλάστρᾳ αὐτός τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδὸν, καὶ ἐκομίσατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελῆσαι προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασίλεια, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος.

(*c*) Primum statim caput de officialibus magnæ Ecclesiæ, Goaro non videtur esse Codini, et in duobus regiis mss. Codicibus atque in uno eorum, quos e bibl. Bavarica Gretserus evolvit, desideratur. Deinde ordo etiam capitum in diversis codicibus est diversus. Vide Goari præfat. et notas p. 20. [Et notit. codd.]

(*d*) Secundum catalog. codd. Gr. bibl. elect. Bavar. p. 71, sunt in cod. 183 Liber de officiis et festis palatii CPolit. et de coronatione imperatoris; itemque de designatione despotæ et patriarchæ, editus nomine Georgii Codini, curopalatæ ; descriptio Cpolis sub ejusdem Codini nomine edita ; itemque magnæ ecclesiæ Sophiæ ; Catalogus imperatorum CPolit. usque ad Manuelem Palæologum ; Catal. patriarcharum CPolitan. usque ad Isaiam etc. — Pag. autem 74, in altero cod. 195 : Curopalata, de officiis aulæ CPolitanæ, et expositio Andronici, quæ nunc episcopales subjectæ sint patriarchæ i sedi CPolitanæ. Adjiciam simul brevitatis studio aliorum codd. notitiam. — Florentiæ, in bibl. Laur. Medic. cod. 15 plut. 70, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum de originibus CPolitanis*, et unde urbs dicta sit Byzantium, in quo tamen cod. multa ex hoc libro fuisse ab exscriptore prætermissa, et alia transposita, animadvertit Bandin. de illo codice copiosus in Cat. codd. Gr. Laur. 2, p. 67b. — 2. Ejusdem liber de officiis Magnæ Ecclesiæ et aulæ CPolitanæ, itidem diversus ab edit. Veneta, tom. XVIII, part. I p. 1 sqq ; præcedit autem elenchus argumentorum capp. XIV, quorum prima XII concordant cum illis, quæ ex cod. Regio 1119 afferuntur, notante eodem Bandinio.— 3. Ejusdem aliud opusc. sine titulo ; sed est de annis ab O. C. usque ad imperium Constantini M. et de iis, qui in ipsa urbium regina regnarunt a Constantino M. usque ad Constantinum, Palæologorum ultimum, sub quo ab Agarenis capta est. Sequuntur de excidio CPolis, quæ vero amanuensi potius, quam auctori adjudicanda videntur Bandin. l. c. qui illam particulam, et alia quædam, [quibus] codici finis imponitur. Gr. exscribi fecit. — Taurini, in bibl. Regia cod. 189, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum* (Hesychii) *de originibus CPolitanis*, etc. — 2. Codini Op. de officialibus palatii, cui præmittitur capitum index : qui cum diversus nonnihil sit ab eo, qui legitur in edit. Veneta ann. 1729. Confector Cat. Gr. codd. Taur. pag. 284, edidit illum Græc. cum versione Latina ; animadvertit tamen, duo postrema de imperatoribus, qui CPoli imperarunt usque ad illius eversionem, ab Agarenis factam, et de patriarchis ejusdem CPolis, versibus iambicis, non reperiri in editionibus ; penultimum tamen edidisse Lambecium una cum excerptis Codini (compara, quæ paulo post de cod. Paris. notantur). Insuper adnotat, expleto indice eadem legi verba. quæ indici Gretseriano libro II ejusdem commentariorum in Codinum capite primo subscripta sunt : quæ quidem quid ad indicem pertineant, non videt auctor catalogi. Denique idem adnotat, non omnia capita, quæ exhibeantur in elencho, esse etiam in textu codicis ; deesse nonnulla, desiderari caput de officialibus Ecclesiæ aliaque recedere ab ordine aut lectione editionis.—In cod. 257. (pag. 370. cat.) 1. Excerpta ex *Chronicis de originibus urbis* (*Poleos.*

[illegible]

Fr[illegible] Iacobus [illegible] [illegible] dum[illegible] [illegible] nomen [illegible] [illegible] ; [illegible] Sectam, [illegible] Sectam [illegible] [illegible] translatione Sel[illegible] [illegible] emendare, [illegible] let, castigavit ac retro[illegible] [illegible] ris *De cruce*, Ingolstadt 1600 4. [illegible] a. 1602, 8, Ingolstadii edidit notas et varias lectiones [illegible] Bavaricæ et uno Lauthen[illegible] [illegible] commentariorum [illegible] Platonis *De Rep* [illegible] et Xenophontis [illegible] censa, prodit [illegible] cum Mur[illegible] libros. Denique totum Codini opus ad tres libros [illegible] commentariorum, observationum et emendationum [illegible] [illegible] Gretseri [illegible] Paris. 1625 [illegible] seris in Codino [illegible] multa etiam Meursiano Glossario [illegible] terpretari : non minus tamen Spicilegium et ipse [illegible] editione Co-

2) De officiis et officialibus aulæ CPolitanæ, [illegible] de [illegible] usque ad interitum Constantini [illegible] a Constantino M. CPoli [illegible], una cum opusc. de templo S. Sophiæ. [illegible] Opus de officialibus palatii CPolitani est [illegible] in cod. 107 n. 1, cum appendice de officiis *Magnæ Ecclesiæ*, et in cod. 382 fol. 208, pag. cat. 214 [illegible] — *Paris* in bibl. publ. est Codin. De originibus CPoleos aut excerpta ex illis in novem cod. [illegible] De officiis aulæ CPolit. in quinque codd. [illegible] Sophiæ structura in codd. 1726, n. 1. 1766, n. 3, 1788 V. Indicem ad vol. II catalog. [illegible] Paris. [illegible] In cod. 1726, n. 2. Codino [illegible] [illegible] Palæologum [illegible] [illegible] CPoleos [illegible] [illegible] In cod. 1788, n. [illegible] [illegible] cod. 175, n. 16, [illegible] officiorum magnæ eccl. [illegible] VII, pag. 571, [illegible] VIII, pag. [illegible] [illegible] In cod. [illegible] [illegible] V, p. [illegible] [illegible]

— [illegible] 362 Codin [illegible] [illegible] Ecclesiæ et [illegible] — [illegible] De [illegible] *per tisp.* [illegible] — [illegible] Regiæ [illegible] Codin. De [illegible] Magnæ Ecclesiæ [illegible] [illegible] in cod. [illegible] Gr. pag. 128 seq. Harl.

[illegible] Franc[illegible] [illegible] Wechelii [illegible] [illegible] Francofurt. ad Mœnum [illegible] Fabr. [illegible] [illegible] controversiam et [illegible] Codin. [illegible] Freytag. in [illegible] I p. 566 sqq. Harl.

f Iterum Gr. et Lat. cum comment. in Gretseri Operibus, tom. XV, p. 1. sqq. Ratisbonæ, 173[illegible] H[illegible]

g) [illegible] præf. : *Quam in* [illegible] *elucidanda verborum*, *quibus usus est Codinus*, *obs*[illegible] *desiderarent*, *Meursii* [illegible] *demonstrat emendatio*, *et* [illegible] *per Gretserum* [illegible] *ac in* [illegible] *commentariis ejusdem Codini illustratio: sed cum ea qua Gretserus ætate* [illegible], *voces illæ neotericæ Græciæ nondum in occiduas partes essent* [illegible], *propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus.* *Non enim ille solus est*, *qui ad scopulos*, *quos Meursii Glossarium ex potiori parte* [illegible] *exponit*, *allidat. Is enim cum germanum Græcarum ac* [illegible] *vocum mentem non sit* [illegible], [illegible] *foveam fecit*, *in quam ipse* [illegible] *lapsus*, *nisi a recentioris Græcanicæ linguæ* [illegible] *corrigatur*, *illustretur*, *ac infinitis propemodum*, *quæ possent addi*, *dictionibus* (uti a [illegible] postea feliciter et docte præstitum est), *augeatur*, *facilem adhuc secuturis præbebit lapsus occasionem.*

dini nova Regia Parisiensi 1648, fol. (*k*) Græca ad duos codices bibl. Regiæ et tertium Alatianum emendavit, versionem per singulas paginas castigavit, novasque pererudítas notas suas, in quibus et Junius aliquando, ut p. 76) vindicatur (*i*) addidit. **798** Adjunxit etiam ineditos ante officialium Ecclesiæ et aulæ CPolitanæ catalogos ex mss. Regiis p. 5, 7, 36, et ex Mazarinianis Matthæi, *presbyteri, monachi et medici* (μοναχοῦ (*k*) καὶ θύτου) opusculum, versibus scriptum politicis, περὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ παλατίου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως pag. 8, 38, et alterius Anonymi, versibus iambicis p. 40; nec non ex Alatianis, pag. 9. Præterea Græce et Latine *Græcorum episcopatuum* διατύπωσιν, ante octingentos annos a Leone Sapiente imp. digestam et in Caroli a S. Paulo Geographia ecclesiastica pridem editam, sed per Goarum ad alium codicem castigatam, p. 337 — 362. 2) Ἀνακεφαλαίωσιν πατριαρχῶν καὶ συναριθμησιν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων, pag. 363 — 381. Quam idem Carolus a S. Paulo e codice Vaticano dederat. 3) Τάξιν προκαθεδρίας τῶν ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τελούντων μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων p. 381 —399 ex editione Gretseri ad Codini calcem, pag. 115 collata cum ms. Regio et cum jure Græco-Romano Freheri, pag. 90 sq. 4) Ἔκθεσιν βασιλίου κύρου Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος, ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως p. 400—409. Hanc Andronici Senioris Palæologi imp. Expositionem primus ad Codini calcem Junius, p. 219, et illius exemplo Gretserus, p. 117, ediderat. 5) Ἔκθεσιν νέαν, ὅπως νῦν γράφει ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης τῷ πάπᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς πατριάρχαις καὶ ἀρχιεπισκόποις καὶ μὴν καὶ τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς κοσμικὰς ἀρχὰς διϊθύνουσιν. *Expositionem novam, quomodo CPolitanus patriarcha ad papam, reliquos patriarchas et archiepiscopos, sed et metropolitanos, cunctosque sæculares dignitates moderantes nunc scribat*, p. 410 — 419. 6) Parthenii, patriarchæ CPol. epistolam formatam, qua prosecutus est Philippum de Harlay Comitem de Cely, legatione functum regis Christianissimi ad Turcarum imp. et Urbani VIII papæ Romani epistolam ad eumdem Harlæum, p. 420 sq. Et ad Codini librum revertar, illius mss. codices præter eos quos jam laudavi, etiam Vaticanum, Scotiacensem et Sfortianum memorat Allatius, *De Georgiis*, p. 362, notatque, stylo incompto ac barbaro et, qui ea ætate in populi plebisque usu erat, scripsisse : *Præter enim*, inquit, *rerum ac nominum difficilem intelligentiam, sæpe etiam ipse modo loquendi agresti et duro sententiam obturbat et obscœcat, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque exteræ loco propriarum, doctorum incuria intrusæ, reddunt obscuriorem. Pleraque ex Cantacuzeno aliisque recentioribus historicis prope verbatim excripsit, ut inter alios adnotarunt Pontanus* (*l*) *et Gretserus.*

Παρεκβολαὶ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως· *Excerpta ex libro Chronico de originibus CPolitanis.* Librum chronicum intellige Hesychii illustris, de quo dixi supra pag. 544 sq. [ubi v. not. (*l*)] ubi et de variis hujus libri editionibus : ex illo enim pleraque verbotenus Codinus expressit, cæteris, ut Lambecio notatum, additis e Glycæ *Annalibus*, *Chronico Alexandrino* et alio hactenus non edito Julii Pollucis, Christiani scriptoris, qui antiquo illo Polluce, cujus *Onomasticon Commodo* imp. dedicatum habemus, aliquot sæculis est recentior. Prodiere hæ Codini παρεκβολαὶ primum cum Georgiis Dousæ, Iani F. versione Heidelbergæ apud Commelinum 1596, 8, et additis Jo. Meursii notis Genev. 1607,8 ; denique cum versione et eruditis notis Petri Lambecii Paris. e typographia Regia, 1655, fol. (*m*). Hic Lambecius longe locupletissimam Codinianorum excerptorum editionem dedit in qua longe plura Græce et Latine exhibentur, collatis codicibus mss. compluribus, duobus Holsteinianis, quorum unum Holstenius, Lambecii avunculus, a Peirescio acceperat, alterum e Vaticano codice descripserat, tertio Is. Vossii ex codice Britannico : quarto Jac. Sirmondi, quinto regio Paris. et sexto denique Romano e bibl. Vallicellana. Inde in Lambeciana editione post illa de originibus CPol. sequuntur : Περὶ τῆς σχηματογραφίας Κωνσταντινουπόλεως, *De forma et ambitu urbis CPolitanæ*, pag. 11. Περὶ Ἀδιαβήνης, *De Adiabene*, regione Asiæ ultra Tigridem, fluvium in qua Naphtha provenit, p. 13. Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως *De signis, statuis* (*n*) *et aliis spectatu digna CP. ibid.* Quæ in Lambeciana editione leguntur pag. 19 B. a verbis Εὐφημίας τῆς γυναικὸς usque ad p. 21 D. τοῦ πρωτότου, ea Græce e codice Bavarico vulgaverat Gretserus, lib. III Observationum ad Codinum *De officiis*, cap. 19, quemadmodum et illa, quæ pag. 23 B a verbis Περὶ τοῦ κίονος τοῦ φόρου

(*k*) Recus. Venet. in Corpore Byzant. etc. 1729. V. supra in h. vol. pag. 526, et Baumgarten *Nachrichten von einer Hallisch. Bibl.* tom. V, pag. 449 sqq. (Harl.)

(*i*) Non pauca etiam, quæ pro Junio, socero suo, possit reponere, habere se professus est Vossius lib. III *De historicis Græcis*, p. 368, testatus insuper præf. ad libros de historicis Latinis, Junium novam fuisse molitum Codini editionem, solo typographi consilio suppressam, in qua magnam partem erepturus fuisset Gretsero occasionis ita in eum debacchandi.

(*k*) In ms. Vindobonensi, triginta versibus auctiore pro ἑατροῦ legitur οἰκτροῦ. Vide Lambecium III, p. 469. Θύτης vero est hieromonachus. Matthæum hunc post Alexii Angeli tempora scripsisse notat Hanckius, II, 8, p. 680, de scriptoribus Byz. Fortasse is haud diversus a Matthæo Blastare.

(*l*) Jac. Pontanus, ad Cantacuzeni lib. I, cap. 41, pag. 991 ; Gretserus, ad Codinum III, 12, p. 270, edit. Cramoisianæ.

(*m*) Hanc Lambecii edit. recenset Kollarius in Lamb. comm. de bibl. Cæsar. vol. I, p. 448 sq. Add. Baumgarten, *Nachr. von einer Hallischen Bibl.* tom V, pag. 445 sqq. — Rec. est illa edit. Venetiis in corpore etc. V. supra in h. vol. p. 525. (Harl.)

(*n*) Pleraque hujus partis vulgaverat etiam Dousa.

usque ad verba pag. 28 C. -Τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθείσης. Cæterum, quæ de signis sive simulacris gentilium Codinus hic narrat, desumpsit e Phornuto et Jo. Lydi, Philadelphiensis, libro *De mensibus* (*o*) e quo Suidas etiam, ut Lambecio observatum, eadem hausit. Reliqua de statuis et rebus, in urbe spectatu dignis, ad verbum fere descripsit ex anonymi collectaneis antiquitatum CPol. quibus titulus Παραστάσεις σύντομοι χρονικαί, quas primus e codice regis Galliæ Lambecius cum notis suis ad calcem Codini, pag. 85 — 105, vulgavit Græce, observatque, excerptas esse e Theodoro Lectore, Papia, Eusebio Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis scriptoribus. Anonymi Collectanea eadem longe emendatius ab illo tempore Græce et Latine cum versione sua et notis dedit Franciscus Combefisius in *Fasciculo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii *De Simeonibus*, Paris. 1664, 4. Cumque Lambecium in notis illis non raro perstringat, Lambecius ei respondere voluit in nova, quam pollicitus est, Codini editione, quam supplemento Corporis Hist. Byzantinæ ex bibl. Cæsarea potissimum instruendo inserere voluit. Vide lib. III Commentar. de bibl. Vindobon. p. 126. [libr. VIII, p 970 Koll.] Sed illud Supplementum nunquam lucem vidit (*p*). Sequitur in prima illa et ultima Lambeciana Codini editione ejusdem scriptoris Περὶ κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *De templis, monasteriis et aliis ædificiis CPolitanis*, pag. 37 — 64; et Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, *De structura templi S. Sophiæ* et SS. Apostolorum p. 64 — 74. Quæ pars etiam in Georgii Dousæ editione legitur, ac denique Περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἁλώσεως, *De annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini Magni; et de iis qui a Constantino Magno in ipsa urbium regina regnarunt, usque dum ab Agarenis* (a. C. 1453) *capta est*, pag. 75 —83. [De codd. jam supra egimus.]

Subjicitur in calce voluminis Ἑρμηνεία τῶν ὀφφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας ἃ διερμηνεύθησαν κατὰ τάξιν. Anonymi explicatio officiorum S. ac Magnæ Ecclesiæ CPol. secundum eorum ordinem : quam Bernardus Medonius, Tolosas, e ms. codice Caroli Monchalli, archiepiscopi Tolosani, primus edidit, Latinamque versionem suam et Glossarium, atque in margine notulas adjunxit.

Exstat quoque, sed quam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa Græce *Missa Gregorii I papæ*, quam cum illa Græca interpretatione (utraque lingua, non Græce tantum, ut Warthonus scribit) Paris. 1595, 8, edidit Fed. Morellus, quocum illam communicaverat Joannes a S. Andrea, ecclesiæ Parisiensis canonicus. In bibliotheca Barberina memoratur præterea editio Paris. 1583, 8, quam non vidi. Exstat et Græce et Latine in Frontonis Ducæi Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624 tom. XII. *Scias, lector*, inquit Allatius, *De Georgiis*, p. 362, *hanc eamdem Missam, multo auctiorem et perfectiorem legi in bibl. Barberina cod.* 75, *quæ tamen dicitur ab Emanuele Chrysolora esse in linguam Græcam conversa* : Λειτουργία μεταγλωττισθεῖσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνικήν, παρὰ κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Initium idem est, quod in illa, quæ Codino tribuitur : Ὁ μέλλων ἱερουργήσειν ἱερεύς, etc.

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano ejusdem Emmanuelis Chrysoloræ (*q*) epistola ad Joannem Palæo-

(*o*) Edit. a Nicol. Schow. Lips. 1794. 8. (HARL)

(*p*) Fasciculum tamen schedarum variar. ad ed. suam reliquit, de quo vid. Kollarium in Suppl. ad Lamb. p. 775 sq. et Nessel. cat. VI, p. 146. (HARL.)

(*q*) Hic est qui ex Græcia, a Turcis opprimi cœpta, virisque ejus nobilibus et eruditis inter primos Græcas litteras in Latium reduxit et in Italia ipse substitit, cum Joannis Palæologi nomine legationem pro auxilio adversus hostes impetrando obiisset. Docuit Græcas litteras Venetiis primum, deinde Florentiæ et Romæ ac tandem Ticini, atque e vita decessit Constantiæ a. C. 1415. Ejus Epitaphium Lambecius Epistolis præmisit, quod etiam legitur in *Historia concilii Constantiensis*, quam viro præstantissimo Hermanno ab Hardt debemus, tom. I, p. 10 sq. Addes, si vis, Jovii Elogia, p. 41 ; Martinum Crusium, lib. V, *Germano-Græciæ*, p. 34 (ubi etiam de Joanne Chrysolora, Francisci Philelphi socero, viro itidem doctissimo,) Isaaci Bullartii *Academiam scientiarum*, tom. I, pag. 265 ; Hanckium, De *scriptoribus Byz.* lib. I, cap. 37 ; Kœnigium, in bibl. Pauli Freheri, *Theatrum virorum illustrium*, p. 1423, sq. etc. (*Il.* Von der Hardt, *memoria Chrysoloræ*, Helmstad. 1718, 8. — C. Oudin. *Comm. de scrip. eccl.* tom. III, p. 1252. — Osservazioni di D.G. intorno a Emanuello Chrysolora, *Ristoratore delle lettere greche in Italia*, in Raccolta d'opusc. scientif. tom. XXV, p. 241 sqq. ubi quoque pag. 291 et 523 sqq. insertæ sunt Andr. Juliani Orat. in funere Man. Chrysoloræ, et Guarini Veronensis epistolæ IV de Chrysolora. — Mehus in *Vita Ambrosii Camaldulensis*, p. 357-364. — Humphr. Hodius, *De Græcis illustribus L. Gr. instauratoribus*, Londin. 1728, 8, p. 12, ex quo indicem librorum, ab Emman. Chrysolora confectorum, et alia paucis repetii, et plura de codd. atque editt. præcipue Erotematum collegi : aliosque VV. DD. laudavi. — Editionis Aldinæ (in fine : Venetiis in ædibus Aldi MDXII), cujus exemplar nactus sum, inscriptio plenior hæc est : Ἐρωτήματα τοῦ Χρυσολωρᾶ. Περὶ ἀνωμάλων ῥημάτων. Περὶ σχηματισμοῦ τῶν χρόνων ἐκ τῶν Χαλκονδύλου. Τὸ τέταρτον τοῦ Γαζῆ, περὶ συντάξεως. Περὶ ἐγκλιτικῶν. Γνῶμαι μονόστιχοι ἐκ διαφόρων ποιητῶν. *Erotemata Chryso'oræ. De anomalis verbis. De formatione temporum ex libro (Demetrii) Chalcondylæ. Quartus Gazæ de constructione. De Encliticis. Sententiæ monostichi ex variis poetis. Aldus*, cum ejus insigni typogr. in 8. — Bandinius in Catal. codd. gr. Laurent. I, p. 139 sq. plura scripsit de Manuele et Demetrio, Chrysoloris, recensuit cod. 20, plut. 6, in quo continetur 1) Man. Chrysoloræ comparatio antiquæ et novæ Romæ, epistola ad Jo. Palæologum imp. r. Hæc eadem est epist. quam cum duabus sequentibus in ed. Venet. p. 81 sq. 97 et 98 a Lambecio editam esse, jam adnotavit Fabric., et quam a Francisco Aleardo, Veronensi, Latine versam esse, ex Mabillonii *Museo italico*, tom. I p. 98 animadverit Bandin. 2) Ejusd. Man. Chrysol. altera epistola, Romæ ad Joannem Chrysoloram exarata ; 3) Ejusd. tertia ep. ad Demetrium Chrysoloram, Romæ itidem data, in qua se multum delectari vetustis statuis significavit ; 4) Ejusd. quarta epistola ad Pallantem de morte sui fratris Manuelis, consola-

logum imp., qua σύγκρισις sive comparatio veteris ac novæ Romæ continetur pag. 107 — 196, Græce et Latine, cum ejusdem Lambecii versione. Sequuntur deinde, sed Græce tantum, binæ ejusdem Emmanuelis jam ὡμογέροντος, epistolæ ad Joannem Chrysoloram et Demetrium Chrysoloram, Roma scriptæ et Græciæ absentiam Romæ laude solantes. [Conf. D. Bœrner, De doctis hominibus Græcis Litterarum Græcarum in Italia restauratoribus, Lips. 1750, 8 ; de Emm. Chrysol. pag. 1 sqq. in specie de ejus epp. pag. 10 sq. et 22 sq. (HARL.)

In notis ad Codinum, pag. 187, Lambecius Græce publicavit ineditam ante *orationem*, habitam a Photio, CPolitano patriarcha, *in Encæniis novæ ecclesiæ* (r) B. Virginis a Basilio Macedone post a. C. 879, quo restitutus est Photius, in imperatorio palatio CPolitano Kalendis Maii dedicatæ. Titulus est : Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἔκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκοδομηθείσης. Incipit : Φαιδρὸν ὁρῶ τῆς παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον. Eamdem orationem Græce et Latine cum versione sua dedit Franciscus Combefisius in *Manipulo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1664. 4, pag. 304 seq. De Photii Bibliotheca et aliis scriptis infra suo loco.

toria; docta quidem et diserta, cujus initium specimînis loco Græce evulgavit Baudin. l. c. pag. 140, et in nota 1, plura de illa aliisque Chrysoloræ epistolis attulit. — Epistolæ ad regem Jo. Chrysoloram, Demetrium Chrysol, ad Pallantem in obitu germani fratris Manuelis consolatoria, a Bonav. Vulcanio Latine versæ, exstant in in Bibl. Leidensi. V. Catal. p. 345, n. 30. — Adde de tribus Chrysoloris infra in vol. X, p. 592 sqq. [HARL.]— Hujus Emmanuelis Chrysoloræ *Erotemata Grammatica* prodierunt Græce Argentor. 1516. 4. [m. 8.] Venet. 1549, 8, et cum Latina versione Paris. apud Wechel. Cæterum non dubito, librum Chrysoloræ *De antiqua et nova Roma*, quem Gesnerus Græce refert exstare in bibl. Medicea, et quem Vulcanius voluit in lucem dare, illam ipsam epistolam longiorem esse, quam Lambecius Græce et Latine edidit. Ejus *De processione Spiritus sancti* contra Græcos, quod laudat Allatius contra Creygthonum, miror non editum esse in ejusdem Græcia orthodoxa. Incipit: Ῥωμαίοις γράφων.

(r) In Vita Basilii, scripta a Constantino Porphyrog. n. 55, templum illud, sive νέα βασιλικὴ ἐκκλησία, condita traditur in honorem Christi, Michaelis archangeli et Eliæ Thesbitæ.

GEORGII CODINI

DE

OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ

LIBER.

EMINENTISSIMO S. R. E. PRINCIPI

MICHAELI MAZARINO

AQUENSIUM ARCHIEPISCOPO.

Quanto magis æmula Græcarum Gallia litterarum, eminentissime cardinalis, primæva non inferior pietate, imperii dignitate nunc potior, tanto sibi Græcia pristinæ eruditionis religionis majestatis memor quærit ardentius Galliæ præsidium ; et quo vehementius Galli proceres sapientiæ Athenæum ambiunt, eo majori gestit ubertate gaudiorum Codinus σοφωτάτου nomen adeptus suum hoc de officiis ecclesiasticis et palatinis opus a Gallis æterna consecratione dedicari. Extra patriam, licet non ignotus, errare videretur, ni patrios suos ecclesiasticos proceres in sacrarium tuum reciperet, aulicos in palatium induceret, in quo avitæ religioni, simul ac regiæ majestati sedem pararet. Albicantis sub tua purpura vestis candore perspecto, intimum animi tui candorem conjecit nec imparem eminentiæ nobilitatem ; patriarchamque suum cum ecclesiæ magnæ optimatibus modo, cum nec luget nec jejunat illa, candido colore fulgentem, modo, si luctum vel jejunium indixerit, purpureo

quos Meursii Glossarium ex posteriori parte ὁλοβάρβαρον exponit, allidat : is enim cum germanam Græcorum ac vulgarium vocum mentem non sit assecutus, sequacibus fovcam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcanicæ linguæ bene perito corrigatur, illustretur ac infinitis propemodum, quæ possunt addi, dictionibus augeatur, facilem adhuc secuturis præbebit lapsus occasionem. Fateor Gretserum eruta metalla examinasse, a plerisque situm et squalorem deterisse, in exponendis emblematibus Œdipi gessisse personam, et characterum, qui vix dignoscebantur, reconditam significationem investigasse . sed cum omnino sit impossibile vel nihil ignorare vel omnium votis satisfacere, complures et egregii quidem viri aliquid præter ejus laborem, quo labor ipsemet amplificatus excresceret, exspectabant. illa me desideria moverunt ut multa illustrarem, explanarem alia, de meo nonnulla conferrem : utinam homine Gallo monstrante viam, nemo in posterum etiam aliunde natus in Græcia peregrinus aberret ! In alienam messem non adeo falcem quam uberiores segetes immitto. Gretsero sua sarta tecta reliqui, et velut data ex tripode responsa sum veneratus. Superest ut quæ mea sunt et juris publici facienda paucis proponam, accuratam scilicet Codiniani textus cum alterutro vel simul cum duobus Regiæ bibliothecæ exemplaribus collationem. Textum ipsum, non ad abundantioris doctrinæ ostentationem, sed ad utilitatem respiciens, emendavi : emendationem vel lectionum varietatem in marginem rejeci. Ubi cum utroque Regio minus convenire comperi, locos hoc indice *utr. Reg.* (1) designavi : ubi vero unum illorum a textus lectione discrepat, primum numeralis character Arabicus 1 indigitat, ac 2 alterum (2). Et si quando defectu alicujus notæ laboraveris, lector, ad præcedentem, quæ vices ejus supplebit, recurre.

Et ne quis putet me data opera Gretseri censorem agere, ipsum inter et me quemlibet statuamus arbitrum, qui de feliciori textus expositione dijudicet. Et quamvis in Gretseri favorem feratur sententia, non debui perceptum a me novum sensum prætermittere, quem qui Codinianum textum legerit emendatum, non longius requiret, cum oculis subsit in versionis margine.

Parum sane, licet nonnihil splendoris Codino contulissem, si in solo textu vel ejus versione restituenda tempus impendissem : debui, quod operæ pretium erat et operis erit utilitas et oblectamentum, ut ignotos recentiorum Græcorum mores, ita Codinianæ dictionis abstrusos et reconditos sensus elucidare, catalogos de ecclesiæ vel palatii Officialibus ex Regiæ vel illustris Mazarinæ bibliothecæ codicibus mss. alios ac omnino diversos proferre, ritus istos velut regulas factis et exemplis confirmare, de meo referre pauca vel ferme nihil, a me relata cuncta vel Græcis scriptoribus vel iis qui viva voce docuerunt ascribere. Quodsi mihi fidem non faciat quæ fide laborare Græcia præsumitur, si meum testimonium in suspicionem veniat, qui fieri potest ut tam multi auctores in notis ad singula capita adjectis catervatim prolati fide vacent, aut quis eorum suffragia voluerit in dubium vocare ?

Unum restat quod moneam, primum caput de Officialibus Magnæ ecclesiæ non mihi videri Codini. Cujus sententiæ rationem subjungo, nimirum catalogum in quo officialium nomina recensentur, a reliquis Codini capitibus sæpius in Regiis mss. distinctum reperiri. Et integrum opus absque catalogo in sua recto ordine capita videre est distributum ; quod et ipsi quibus usus est Gretserus comprobant codices. Cum tamen in Codinum scriptorem plerique referant, quin Codinum agnoscat parentem non invideo (3). Alios ipso ampliores inter notas adjungo. Ipsas etiam notas utrisque ac toti Codini operi volui connexas, ut auctoris arridente textu ejus expositio nullam tibi relinquat animo dubietatem. Codinum igitur plenius ac integre magis explanatum suspice, et intemerrime vale.

(1) Nunc AB.
(2) Nunc A et B.
(3) Cf. Gretser. commentar. 1 1 extr.

ΤΟΥ
ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΩΝ

ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

—

SAPIENTISSIMI CUROPALATÆ

DE OFFICIALIBUS

PALATII CONSTANTINOPOLITANI

ET DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIÆ,

ET PRIMUM DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIÆ,

Jacob Gretsero interprete.

—

INDEX CAPITUM HUJUS LIBRI.

CAPUT 1. *Catalogus officiorum magnæ ecclesiæ.* 2. *Nomina officiorum palatii.* 3. *De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium, ac primum de piteo despotæ.* 4. *De gestaminibus magni domestici et reliquorum principum.* 5. *Ministeria uniuscujusque officialium.* 6. *Feriæ quæ in palatio feriari solent; et primum de festo Nativitatis Domini.* 7. *De mensa imperatoris.* 8. *Festum Epiphaniæ.* 9. *Festum adorationis S. crucis.* 10. *Festum Palmarum.* 11. *De modo agendi si imperator versetur in luctu.* 12. *Officium magnæ hebdomadæ.* 13. *Horæ magnæ Parasceves et officium magni Sabbati.* 14. *Matutinum magnæ dominicæ paschalis.* 15. *De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli moretur.* 16. *De magni domestici, magni drungarii vigiliarum, præfecti exercitus et magni adnumiastæ officiis in fossato.* 17. *De coronatione imperatoris.* 18. *De creatione despotæ.* 19. *De creatione sebastocratoris et Cæsaris.* 20. *De electione et inauguratione patriarchæ.* 21. *De lugubribus imperatoris gestaminibus.* 22. *De futura sponsa et imperatrice.*

—

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀρφίκια ἔχουσιν οὕτως.

Ἡ πρώτη πεντάς. Ὁ μέγας οἰκονόμος, κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν. Καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ μέγας σακελλάριος, κρατῶν τὰ ἀνδρῶα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια, ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἄρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ, κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας. Ὁ χαρτοφύλαξ, κρατῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ χαρτῶα δ καιώματα, κριτὴς τῶν ὅλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἔκδικος ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χείρ. Ὁ σακελλίου; κρατῶν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας καὶ τὸ σακέλιν. Ὁ πρωτέκδικος εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχ-

A 1-3 CAPUT I.

Ecclesiastica officia sic habent.

Primus quinarius. Magnus œconomus, qui sua in potestate omnes Ecclesiæ facultates omnesque in illis reditus tenet, et tam patriarchæ quam ecclesiæ hac in re dispensator est. Magnus sacellarius habet sua in potestate virorum et mulierum monasteria, et ad hoc ministro seu adjutore utitur præfecto monasteriorum. Magnus scenophylax seu vasorum custos sua in potestate habet ecclesiæ vasa seu supellectilem. Chartophylax tabulas habet chartaceas ad jura ecclesiastica pertinentes (hoc est litteras quibus privilegia et alia jura Ecclesiæ continentur), et est judex omnium causarum ecclesiasticarum, et controversus matrimonialibus cognoscendis ac dirimendis præsi-

usque ad verba pag. 28 C. Τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθείσης. Cæterum, quæ de signis sive simulacris gentilium Codinus hic narrat, desumpsit e Phornuto et Jo. Lydi, Philadelphiensis, libro *De mensibus* (*o*) e quo Suidas etiam, ut Lambecio observatum, eadem hausit. Reliqua de statuis et rebus, in urbe spectatu dignis, ad verbum fere descripsit ex anonymi collectaneis antiquitatum CPol. quibus titulus Παραστάσεις σύντομοι χρονικαί, quas primus e codice regis Galliæ Lambecius cum notis suis ad calcem Codini, pag. 85 — 105, vulgavit Græce, observatque, excerptas esse e Theodoro Lectore, Papia, Eusebio Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis scriptoribus. Anonymi Collectanea eadem longe emendatius ab illo tempore Græce et Latine cum versione sua et notis dedit Franciscus Combefisius in *Fasciculo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii *De Simeonibus*, Paris. 1664, 4. Cumque Lambecium in notis illis non raro perstringat, Lambecius ei respondere voluit in nova, quam pollicitus est, Codini editione, quam supplemento Corporis Hist. Byzantinæ ex bibl. Cæsarea potissimum instruendo inserere voluit. Vide lib. III Commentar. de bibl. Vindobon. p. 126. [libr. VIII, p 970 Koll.] Sed illud Supplementum nunquam lucem vidit (*p*). Sequitur in prima illa et ultima Lambeciana Codini editione ejusdem scriptoris Περὶ κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *De templis, monasteriis et aliis ædificiis CPolitanis*, pag. 37 — 64; et Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, *De structura templi S. Sophiæ* et SS. Apostolorum p. 64 — 74. Quæ pars etiam in Georgii Dousæ editione legitur, ac denique Περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἁλώσεως, *De annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini Magni; et de iis qui a Constantino Magno in ipsa urbium regina regnarunt, usque dum ab Agarenis* (a. C. 1453) *capta est*, pag. 75 —83. [De codd. jam supra egimus.]

Subjicitur in calce voluminis Ἑρμηνεία τῶν ὀφφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας ἃ διερμηνεύθησαν κατὰ τάξιν. Anonymi explicatio officiorum S. ac Magnæ Ecclesiæ CPol. secundum eorum ordinem : quam Bernardus Medonius, Tolosas, e ms. codice Caroli Monchalli, archiepiscopi Tolosani, primus edidit, Latinamque versionem suam et Glossarium, atque in margine notulas adjunxit.

Exstat quoque, sed quam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa Græce *Missa Gregorii I papæ*, quam cum illa Græca interpretatione (utraque lingua, non Græce tantum, ut Warthonus scribit) Paris. 1595, 8, edidit Fed. Morellus, quocum illam communicaverat Joannes a S. Andrea, ecclesiæ Parisiensis canonicus. In bibliotheca Barberina memoratur præterea editio Paris. 1583, 8, quam non vidi. Exstat et Græce et Latine in Frontonis Ducæi Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624 tom. XII. *Scias, lector*, inquit Allatius, *De Georgiis*, p. 362, *hanc eamdem Missam, multo auctiorem et perfectiorem legi in bibl. Barberina cod. 75, quæ tamen dicitur ab Emanuele Chrysolora esse in linguam Græcam conversa :* Λειτουργία μεταλωττισθεῖσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνικήν, παρὰ κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Initium idem est, quod in illa, quæ Codino tribuitur : Ὁ μέλλων ἱερουργῆσειν ἱερεύς, etc.

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano ejusdem Emmanuelis Chrysoloræ (*q*) epistola ad Joannem Palæo-

(*o*) Edit. a Nicol. Schow. Lips. 1794. 8. (HARL)

(*p*) Fasciculum tamen schedarum variar. ad ed. suam reliquit, de quo vid. Kollarium in Suppl. ad Lamb. p. 775 sq. et Nessel. cat. VI, p. 146. (HARL.)

(*q*) Hic est qui ex Græcia, a Turcis oppressi cœpta, virisque ejus nobilibus et eruditis inter primos Græcas litteras in Latium reduxit et in Italia ipse substitit, cum Joannis Palæologi nomine legationem pro auxilio adversus hostes impetrando obiisset. Docuit Græcas litteras Venetiis primum, deinde Florentiæ et Romæ ac tandem Ticini, atque e vita decessit Constantiæ a. C. 1415. Ejus Epitaphium Lambecius Epistolis præmisit, quod etiam legitur in *Historia concilii Constantiensis*, quam viro præstantissimo Hermanno ab Hardt debemus, tom. I, p. 10 sq. Addes, si vis, Jovii Elogia, p. 41 ; Martinum Crusium, lib. V, *Germano-Græciæ*, p. 54 (ubi etiam de Joanne Chrysolora, Francisci Philelphi socero, viro itidem doctissimo,) Isaaci Bullartii *Academiam scientiarum*, tom. I, pag. 265 ; Hanckium, De *scriptoribus Byz.* lib. I, cap. 57 ; Kœnigium, in bibl. Pauli Freheri, *Theatrum virorum illustrium*, p. 1423, sq. etc. [*Il.* Von der Hardt, *memoria Chrysoloræ*, Helmstad. 1718, 8. — C. Oudin. *Comm. de scrip. eccl.* tom. III, p. 1252. — Ga[illegible] C. Interno a Emanuello Chrysolora *greche in Italia*, in XXV, p. 241 sqq. [illegible] Insertæ sunt [illegible]oræ, et [illegible]. — 57-

564. — Humphr. Hodius, *De Græcis illustribus L. Gr. instauratoribus*, Londin. 1728, 8, p. 12, ex quo indicem librorum, ab Emman. Chrysolora confectorum, et alia paucis repetii, et plura de codd. atque edit. præcipue Erotematum collegi : aliosque VV. DD. laudavi. — Editionis Aldinæ (in fine : Venetiis in ædibus Aldi MDXII), cujus exemplar nactus sum, inscriptio plenior hæc est : Ἐρωτήματα τοῦ Χρυσολωρᾶ. Περὶ ἀνωμάλων ῥημάτων. Περὶ σχηματισμοῦ τῶν χρόνων ἐκ τῶν Χαλκονδύλου. Τὸ τέταρτον τοῦ Γαζῆ, περὶ συντάξεως. Περὶ ἐγκλιτικῶν. Γνῶμαι μονόστιχοι ἐκ διαφόρων ποιητῶν. *Erotemata Chryso'oræ. De anomalis verbis. De formatione temporum ex libro (Demetrii) Chalcondylæ. Quartus Gazæ de constructione. De Encliticis. Sententiæ monostichi ex variis poetis. Aldus*, cum ejus insigni typogr. in 8. — Bandinius in Catal. codd. gr. Laurent. I, p. 139 sq. plura scripsit de Manuele et Demetrio, Chrysoloris, recensuit cod. 20, plut. 6, in quo continetur 1) Man. Chrysoloræ comparatio antiquæ et novæ Romæ, epistola ad Jo. Palæologum imper. Hæc eadem est epist. quam cum duabus sequentibus in ed. Venet. p. 81 sq. 97 et 98 a Lambecio editam esse, jam adnotavit Fabric., et quam a Francisco Aleardo, Veronensi, Latine versam esse, ex Mabillonii *Museo italico*, tom. I p. 98 animadverit Bandin. 2) Ejusd. Man. Chrysol. altera epistola, Romæ ad Joannem Chrysoloram exarata ; 3) Ejusd. tertia ep. ad Demetrium Chrysoloram, Romæ itidem data, in qua se multum delectari vetustis statuis significavit ; 4) Ejusd. quarta epistola ad Pallantem de morte sui fratris Manuelis, consola-

logum imp., qua σύγκρισις sive comparatio veteris ac novæ Romæ continetur pag. 107 — 196, Græce et Latine, cum ejusdem Lambecii versione. Sequuntur deinde, sed Græce tantum, binæ ejusdem Emmanuelis jam ὡμογέροντος, epistolæ ad Joannem Chrysoloram et Demetrium Chrysoloram, Roma scriptæ et Græciæ absentiam Romæ laude solantes. [Conf. D. Bœrner, De doctis hominibus Græcis Litterarum Græcarum in Italia restauratoribus, Lips. 1750, 8 ; de Emm. Chrysol. pag. 1 sqq. in specie de ejus epp. pag. 10 sq. et 22 sq. (HARL.)

In notis ad Codinum, pag. 187, Lambecius Græce publicavit ineditam ante *orationem*, habitam a Photio, CPolitano patriarcha, *in Encæniis novæ ecclesiæ* (r) B. Virginis a Basilio Macedone post a. C. 879, quo restitutus est Photius, in imperatorio palatio CPolitano Kalendis Maii dedicatæ. Titulus est : Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἔκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκοδομηθείσης. Incipit : Φαιδρὸν ὁρῶ τῆς παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον. Eamdem orationem Græce et Latine cum versione sua dedit Franciscus Combefisius in *Manipulo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1664. 4, pag. 304 seq. De Photii Bibliotheca et aliis scriptis infra suo loco.

toria; docta quidem et diserta, cujus initium speciminis loco Græce evulgavit Bandin. l. c. pag. 140, et in nota 1, plura de illa aliisque Chrysoloræ epistolis attulit. — Epistolæ ad regem Jo. Chrysoloram, Demetrium Chrysol. ad Pallantem in obitu germani fratris Manuelis consolatoria, a Bonav. Vulcanio Latine versæ, exstant in in Bibl. Leidensi. V. Catal. p. 345, n. 30. — Adde de tribus Chrysoloris infra in vol. X, p. 392 sqq. [HARL.]— Hujus Emmanuelis Chrysoloræ *Erotemata Grammatica* prodierunt Græce Argentor. 1516. 4. [m. 8.] Venet. 1549, 8, et cum Latina versione Paris. apud Wechel. Cæterum non dubito, librum Chrysoloræ *De antiqua et nova Roma*, quem Gesnerus Græce refert exstare in bibl. Medicea, et quem Vulcanius voluit in lucem dare, illam ipsam epistolam longiorem esse, quam Lambecius Græce et Latine edidit. Ejus *De processione Spiritus sancti* contra Græcos, quod laudat Allatius contra Creygthonum, miror non editum esse in ejusdem Græcia orthodoxa. Incipit: Ῥωμαίοις γράφων.

(r) In Vita Basilii, scripta a Constantino Porphyrog. n. 55, templum illud, sive νέα βασιλικὴ ἐκκλησία, condita traditur in honorem Christi, Michaelis archangeli et Eliæ Thesbitæ.

GEORGII CODINI

DE

OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ

LIBER.

EMINENTISSIMO S. R. E. PRINCIPI

MICHAELI MAZARINO

AQUENSIUM ARCHIEPISCOPO.

Quanto magis æmula Græcarum Gallia litterarum, eminentissime cardinalis, primæva non inferior pietate, imperii dignitate nunc potior, tanto sibi Græcia pristinæ eruditionis religionis majestatis memor quærit ardentius Galliæ præsidium ; et quo vehementius Galli proceres sapientiæ Athenæum ambiunt, eo majori gestit ubertate gaudiorum Codinus σοφωτάτου nomen adeptus suum hoc de officiis ecclesiasticis et palatinis opus a Gallis æterna consecratione dedicari. Extra patriam, licet non ignotus, errare videretur, ni patrios suos ecclesiasticos proceres in sacrarium tuum reciperet, aulicos in palatium induceret, in quo avitæ religioni, simul ac regiæ majestati sedem pararet. Albicantis sub tua purpura vestis candore perspecto, intimum animi tui candorem conjecit nec imparem eminentiæ nobilitatem ; patriarchamque suum cum ecclesiæ magnæ optimatibus modo, cum nec luget nec jejunat illa, candido colore fulgentem, modo, si luctum vel jejunium indixerit, purpureo

coruscum, in sacris tuis ædibus te colere ; imperatorem vero curiali suo comitatu stipatum, aureum quamvis et purpureum undequaque, si majestatem nullo mœrore obnubilatam proferat, candidis contra vestibus amictum, si luctum testetur, te venerari et in musei tui secretiore penetrali tuis pedibus a volvi exoptat, et nunc amisso imperio, ad felicitatis reparandæ omen, priusquam iterato se proferat in tuo nomine apparere postulat. Id sane Codini opus est, quod non crediderit merito quispiam tot dicendum hominibus quot Officia percensuit, sed ei soli vovendum quem plurima respiciunt officia, et cujus in fronte præfixum nomen pars libri sit potissima. Sic est profecto, cardinalis eminentissime : per te Codinus mirum in modum augetur, nempe qui non officia solum enumerat Magnæ ecclesiæ et aulæ Cpolitanæ, sed etiam ampliores, quas in Te colligis, utriusque palatii Regii et Vaticani dignitates videtur expressius repræsentare. Quapropter auctorem hunc tuo nomine consignasse sincere et sine fuco profiteor præcipuam ex meis ad eum notis. Ita non foret iste meus, nisi tuus. Utinam olim Codino datum tuo frui conspectu : unus ei fuisses satis ad novam officiorum bene longam seriem contexendum ; quam luculentas in illum nunc commentationes ederem ! quam ingens implerent volumen, ubi circa singula, quibus perfunctus es, munera, quanta te gessisses in unoquoque prudentia, integritate, laude, curiosius adnotassem ! At quid vana mentis oblectatione deludor ? quasi vero notis indigeat quod omnibus notum ? neminem hoc fugere potuit. Te quotusquisque facile suspiciendum habuit, quem decora virtutum ante purpuram ubique statuerunt eminentissimum. Te talem purpuræ fulgor invenit, non fecit. Nihil ad veritatem addo : sic apud me supremum æterni Numinis in te consilium, non desultoria cogitatione sed accurato mentis examine, soleo pensitare. Te, fausto prorsus omine, decrevit allectum in Prædicatorum familiam, in qua meritorum suffragio vere fores purpuræ candidatus. Te natum in salutem hujus imperii voluit ad doctoratus gradum promoveri, quæ laurea non obscure lauros alias adumbraret ; et quod antiquitas fabulosum cecinit, veritatis prænuntium ac præconium posteritas comprobaret, Pallad em e Jovis cerebro natam, laureatis armis instructam, Athenarum ac scientiarum omnium sibi compa asse præsidium, ac subinde ad oleam pacis argumentum Athenis plantandam atque pacem ipsam in orbem universum propagandam animum convertisse. Quem cœlum designabat proregem ordo provincialem renuntiavit : sacri palatii magistrum prius instituit pontifex quam regum supremus Gallici ministrum. Virtuti proclive per descensum gradatim ascendere ; quod deinde bonum contigit Aquensibus, ardebant toti Prædicatorum ordini in comitiis Genuensibus Galli et Itali, quorum judicium vel ex eo sapiens comprobatum est, quod unum e multis te Gallia censuerit universa dignum qui principem referres, cui nescit orbis æqualem. Prudenter haud dubie tibi tum Roma purpuram obtulit, cum regem esses exhibiturus ; sed quam probe te novit, tam verecunde in hoc ipso purpuræ dono novum ac ampliorem fatetur accepisse splendorem. Illum velut admirantis turbæ unus, (cujus enim animum tantus fulgor non alliceret aut exhilararet ?) deposito non amisso pudore, vicinior intueri sum ausus, quo meo labori et operi lucis plurimum affulgeat. Levidense offero tibi munus, sed affectu grande ; meritis impar, verum in quo cunctis ceu congestis in acervum dignitatibus, quantum illa sibi jure deposcerent, bono in lumine pono. Hoc igitur observantiæ in te meæ monumentum velim excipias, et oculis quibus meum rapuisti pridem animum, benigne inspice. Vale et vive Ecclesiæ ad utilitatem, Galliæ ad omne genus felicitatis, Ordini nostro ad ornamentum, tibi ad beatam gloriam. Ita vovet submissi animi

Eminentiæ tuæ deditissimus servus

F. JACOBUS GOAR ord. Prædic.

E conventu tuo Parisiensi S. Mariæ Annuntiatæ.

P. JACOBI GRETSERI

PROŒMIUM.

Ante viginti, et quod excurrit, annos libenter et diligenter legebam libellum Georgii Codini *De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitanæ*. Testimonio esse possunt notæ ad secundum tomum de S. Cruce, et notæ ad Codinum cum Ethicis Mureti publicatæ, et Facula Codino accensa, evulgata cum ejusdem Mureti in Tacitum Commentariis, consultis et cum editione Juniana collatis tribus calamo exaratis exemplaribus, duobus nimirum Boicæ bibliothecæ, tertio Lautherianæ.

Sæpe a me petierunt viri docti ut Codinum de integro interpretarer. Paruissem jam dudum, si per alias occupationes, qua publicas in scholis qua privatas domi, licuisset. Nunc cum perpetuus capitis totiusque corporis languor sat luculentum otium mihi pepererit, Codinum, ne plane otiosus essem, in manus sumpsi, verti, commentaria adjeci, errores gravissimos Junii detexi, utique id aut non facturus aut

parce facturus, quamvis innumeros ejus errores dissimulaverim, nisi Junius homo arrogantissimi supercilii et catholicæ fidei immanissimus hostis fuisset ; qui cum a suis haberetur et venditaretur omniscius, perspicue ostendit edito Codino sibi hac opinione et fama fieri injuriam, si tamen volenti fieri potest injuria, quia Junius hanc de se opinionem et famam volebat et fovebat, qui Curopalatam primo edidit anno Redemptoris 1588 ex bibliotheca Julii Pacii, suppresso suo nomine, vel potius in Judaicum commutato : Nadabus enim Agmonius senatui Francofortensi Codinum dedicabat ; et ne non satis dedicatus esset, eumdem Pacius dedicavit Hippolyto a Collibus, suo in prætorio Heidelbergensi collegæ. Postea nactus Junius a Marquardo Frehero integriora exemplaria, adjectis priori editioni aliquot pagellis, quibus lacunas nonnullas explevit, nomen suum professus est, Codinumque Frehero inscripsit, ita ut Curopalata jam tribus patronis stipatus in publicum venerit. Merito tamen culpandus est Junius, quod novam editionem non adornarit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit adjutus codicibus bibliothecæ Palatinæ et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum optimi codicis Augustani : nam Codinum olim fuisse in bibliotheca inclytæ rei publicæ Augustanæ testis est Wolfius præfatione ad Nicetam et ipse Seilerus, qui inde Græce descripsit et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse : jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino Marco Welsero II viro Augustano intellexi : nescitur cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis instructus Junius, præsertim translatione Seileriana, debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Verum nihil horum præstitit, nisi quod, ut antea dictum, pauculas pagellas primæ ac mendosissimæ suæ editioni assuit, mutato titulo, addito novo patrono appositoque suo nomine. Quo ipso fucum lectoribus fecit, quasi novam editionem promeret, anno 1596, cum non fuerit nova sed prima, illa nimirum ipsa quæ anno 1588 prodierat.

De mea editione et commentariis non habeo quod dicam. Æquos lectores laboris mei arbitros esse volo. Æquos, inquam : nam iniquos non moror. Si quid mutatum sit, cujus ratio in commentariis non redditur, noveris id aut ex duobus Bolcis et Lautheriano codicibus aut ex perspicua ratione petitum. Vale feliciter, mi lector. Ingolstadii anno salutis 1620.

P. JACOBUS GOAR

LECTORI.

Quod usu solet evenire illis qui inter expurganda dirutorum ædificiorum rudera veteres offendunt et effodiunt nummos, illud idem hactenus Codiniani operis interpretibus contigisse neminem, qui legerit, infitias iturum puto : illi siquidem ubi præter omnem spem in aliquod numisma incidere, se locupletes existimant ; unde facto impetu irruunt, et quasi foret reconditi thesauri argumentum, majori conamine terram hinc inde eruunt, gaudent, mirantur, sperant, et quodnam sit metalli genus aut monetæ species unusquisque, prout menti occurrit, interpretatur. Me Hercule, si non felices omnino, si non divites illi, beata numismata quæ in illorum devenere manus, quarum opera contractam amittunt rubiginem, et quidquid squalidum adhæserat deponunt, ita ut si non pristinum valorem, restitutum saltem ex aliqua parte recipiunt splendorem. Fossores vero nec ditiores nec feliciores appello, si pretium nullum sit, si cujus principis inscriptionem numisma ferat aut imaginem repræsentet ignorent. Exesos rubigine characteres perlustrant ; ac nisi vaticinari noverint aut aliunde acceperint quid litteræ vel figuræ significent, non explanabunt. Verumtamen quod ad Codini opus attinet, etiamsi præ vetustate non sit rancidum, præ novitate tamen, quæ majorem lucem ut plurimum deberet promittere, invenitur obscurum. De nupera namque solum Græcia Codinus agit, non vocibus tantum novis, sed, quod mirum est, jam obsoletis. Usus quippe, qui recentiores ritus, mores, officia, vestes, integrum denique Græciæ statum invexit, Orientis everso imperio funditus interiit ; et sub ipsius Cpolis ruinis, quæ ante ducentos tantum annos in ea vigebant consuetudines, quia ferme novo et ignoto loquendi genere expressæ, jacent misere consepultæ. Paucos ea de causa reperire est qui aspectu primo non demirentur, quamvis rari sint qui propius inspicientes litteras auctoris ac ejus scribendi characterem vel evolverint vel penetrarint. Quam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii pluribus in locis domonstrat emendatio et instituta per Gretserum versio ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codini illustratio ; sed cum ea qua Gretserus ætate vertebat, voces illæ neotericæ Græciæ nondum in Occiduas partes essent allatæ, propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus, cujus scripta multam doctrinam continent, doctrina pietatem sapit et ad sanctitatem accedit pietas, si aliorum mentem secutus in eorum menda prolapsus impegerit. Non enim ille solus est qui ad scopulos

quos Meursii Glossarium ex potiori parte ὁλοβάρβαρον exponit, allidat : is enim cum germanam Græcarum ac vulgarium vocum mentem non sit assecutus, sequacibus foveam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcanicæ linguæ bene perito corrigatur, illustretur ac infinitis propemodum, quæ possunt addi, dictionibus augeatur, facilem adhuc secuturis præbebit lapsus occasionem. Fateor Gretserum eruta metalla examinasse, a plerisque situm et squalorem detersisse, in exponendis emblematibus Œdipi gessisse personam, et characterum, qui vix dignoscebantur, reconditam significationem investigasse : sed cum omnino sit impossibile vel nihil ignorare vel omnium votis satisfacere, complures et egregii quidem viri aliquid præter ejus laborem, quo labor ipsemet amplificatus excresceret, exspectabant. Illa me desideria moverunt ut multa illustrarem, explanarem alia, de meo nonnulla conferrem : utinam homine Gallo monstrante viam, nemo in posterum etiam aliunde natus in Græcia peregrinus aberret ! In alienam messem non adeo falcem quam uberiores segetes immitto. Gretsero sua sarta tecta reliqui, et velut data ex tripode responsa sum veneratus. Superest ut quæ mea sunt et juris publici faciendi paucis proponam, accuratam scilicet Codiniani textus cum alterutro vel simul cum duobus Regiæ bibliothecæ exemplaribus collationem. Textum ipsum, non ad abundantioris doctrinæ ostentationem, sed ad utilitatem respiciens, emendavi : emendationem vel lectionum varietatem in marginem rejeci. Ubi cum utroque Regio minus convenire comperi, locos hoc indice *utr. Reg.* (1) designavi : ubi vero unum illorum a textus lectione discrepat, primum numeralis character Arabicus 1 indigitat, ac 2 alterum (2). Et si quando defectu alicujus notæ laboraveris, lector, ad præcedentem, quæ vices ejus supplebit, recurre.

Et ne quis putet me data opera Gretseri censorem agere, ipsum inter et me quemlibet statuamus arbitrum, qui de feliciori textus expositione dijudicet. Et quamvis in Gretseri favorem feratur sententia, non debui perceptum a me novum sensum prætermittere, quem qui Codinianum textum legerit emendatum, non longius requiret, cum oculis subsit in versionis margine.

Parum sane, licet nonnihil splendoris Codino contulissem, si in solo textu vel ejus versione restituenda tempus impendissem : debui, quod operæ pretium erat et operis erit utilitas et oblectamentum, ut ignotos recentiorum Græcorum mores, ita Codinianæ dictionis abstrusos et reconditos sensus elucidare, catalogos de ecclesiæ vel palatii Officialibus ex Regiæ vel illustris Mazarinæ bibliothecæ codicibus mss. alios ac omnino diversos proferre, ritus istos velut regulas factis et exemplis confirmare, de meo referre pauca vel ferme nihil, a me relata cuncta vel Græcis scriptoribus vel iis qui viva voce docuerunt ascribere. Quodsi mihi fidem non faciat quæ fide laborare Græcia præsumitur, si meum testimonium in suspicionem veniat, qui fieri potest ut tam multi auctores in notis ad singula capita adjectis catervatim prolati fide vacent, aut quis eorum suffragia voluerit in dubium vocare ?

Unum restat quod moneam, primum caput de Officialibus Magnæ ecclesiæ non mihi videri Codini. Cujus sententiæ rationem subjungo, nimirum catalogum in quo officialium nomina recensentur, a reliquis Codini capitibus sæplus in Regiis mss. distinctum reperiri. Et integrum opus absque catalogo in sua recto ordine capita videre est distributum ; quod et ipsi quibus usus est Gretserus comprobant codices. Cum tamen in Codinum scriptorem plerique referant, quin Codinum agnoscat parentem non invideo (3). Alios ipso ampliores inter notas adjungo. Ipsas etiam notas utrisque ac toti Codini operi volui connexas, ut auctoris arridente textu ejus expositio nullam tibi relinquat animo dubietatem. Codinum igitur plenius ac integre magis explanatum suspice, et intemerrime vale.

(1) Nunc AB.
(2) Nunc A et B.
(3) Cf. Gretser. commentar. I 1 extr.

ΤΟΥ
ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΩΝ

ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

—

SAPIENTISSIMI CUROPALATÆ

DE OFFICIALIBUS

PALATII CONSTANTINOPOLITANI

ET DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIÆ,

ET PRIMUM DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIÆ,

Jacob Gretsero interprete.

—

INDEX CAPITUM HUJUS LIBRI.

CAPUT 1. *Catalogus officiorum magnæ ecclesiæ.* 2. *Nomina officiorum palatii.* 3. *De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium, ac primum de pileo despotæ.* 4. *De gestaminibus magni domestici et reliquorum principum.* 5. *Ministeria uniuscujusque officialium.* 6. *Feriæ quæ in palatio feriari solent; et primum de festo Nativitatis Domini.* 7. *De mensa imperatoris.* 8. *Festum Epiphaniæ.* 9. *Festum adorationis S. crucis.* 10. *Festum Palmarum.* 11. *De modo agendi si imperator versetur in luctu.* 12. *Officium magnæ hebdomadæ.* 13. *Horæ magnæ Parasceves et officium magni Sabbati.* 14. *Matutinum magnæ dominicæ paschalis.* 15. *De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli moretur.* 16. *De magni domestici, magni drungarii vigiliarum, præfecti exercitus et magni adnumiastæ officiis in fossato.* 17. *De coronatione imperatoris.* 18. *De creatione despotæ.* 19. *De creatione sebastocratoris et Cæsaris.* 20. *De electione et inauguratione patriarchæ.* 21. *De lugubribus imperatoris gestaminibus.* 22. *De futura sponsa et imperatrice.*

—

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀρφίκια ἔχουσιν οὕτως.

Ἡ πρώτη πεντάς. Ὁ μέγας οἰκονόμος, κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν. Καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ μέγας σακελλάριος, κρατῶν τὰ ἀνδρῶα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια, ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἄρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ, κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας. Ὁ χαρτοφύλαξ, κρατῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ χαρτῶα δ καιώματα, κριτὴς τῶν ὅλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἔκδικος ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χείρ. Ὁ σακελλίου; κρατῶν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας καὶ τὸ σακέλιν. Ὁ πρωτέκδικος εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχ-

1-3 CAPUT I.

A

Ecclesiastica officia sic habent.

Primus quinarius. Magnus œconomus, qui sua in potestate omnes Ecclesiæ facultates omnesque in illis reditus tenet, et tam patriarchæ 4 quam ecclesiæ hac in re dispensator est. Magnus sacellarius habet sua in potestate virorum et mulierum monasteria, et ad hoc ministro seu adjutore utitur præfecto monasteriorum. Magnus scevophylax seu vasorum custos sua in potestate habet ecclesiæ vasa seu supellectilem. Chartophylax tabulas habet chartaceas ad jura ecclesiastica pertinentes (hoc est litteras quibus privilegia et alia jura Ecclesiæ continentur), et est judex omnium causarum ecclesiasticarum, et controversias matrimonialibus cognoscendis ac dirimendis præsi

B

det. Quin et in cæteris clericorum litibus judex et, tanquam dextera patriarchæ manus. Præfectus sacelli sua in potestate habet catholicas ecclesias et sacellum. Protoclici munus ad curam captivorum extenditur; et est simul judex omnium querimoniarium, quæ ad forum referuntur.

Isti sedent in sacra concione cum patriarcha.

A μαλώτους, καὶ κριτὴς τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων.

Θῦτοι κάθηνται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως.

Secundus quinarius. Protonotarius ostium est et aditus ad exocatacœlos, præstque pittaciis conficiendis. Logotheta præest discutiendis et conscribendis rationibus, tam quas reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico principali. Canstrisius canistro præfectus est, et patriarchæ, dum vestibus sacris induitur, servit. Referendarii munus est ut mittatur ad imperatorem et ad magnum principem. Qui a commentariis est, scribendis commentariis sive memoriálibus vacat.

Ἡ δευτέρα πεντάς. Ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκατακοίλων, καὶ εἰς τὰ πιττάκια. Ὁ λογοθέτης εἰς τὸ λογογραφεῖν, καὶ εἰς τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Ὁ κανστρήσιος εἰς τὸ κανστρίον καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. Ὁ ῥεφερενδάριος εἰς τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς μέγαν ἄρχοντα. Ὁ ὑπομνηματογράφων εἰς τὸ γράφειν τὰ ὑπομνήματα.

B

5 Tertius quinarius. Hieromnemonis munus est ponc patriarcham preces inspicere; habetque sua in potestate enthroniasmum et contacium seu librum ordinationis. Qui a genibus est, sua in potestate habet supergenuale patriarchæ. Præfectus supplicum precibus, pro illis qui injuria afficiuntur, ad imperatorem accedit. Ejus qui secreto præest munus est ut, dum judicia habentur, populum in officio contineat. Præfectus sacræ stationis (qui moderandis moribus præest) curat ut intra sacrum tribunal, seu intra altare, debitus et conveniens ordo observetur.

Ἡ τρίτη πεντάς. Ὁ ἱερομνήμων εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς ὄπισθεν τοῦ ἀρχιερέως, κρατῶν τὸν ἐνθρονιασμὸν καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας. Ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων, κρατῶν τὸ ἐπιγονάτιον τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων ἀπέρχεται εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων. Ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸ κρίνειν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν ἐντὸς τοῦ βήματος.

Quartus quinarius. Monitor seu suggestor ad hoc constitutus est, ut patriarchæ tacite suggerat et in memoriam revocet. Doctor Evangelii, qui interpretatur illud. Doctor apostoli, qui illius interpres est Doctor psalterii, psalterio explanando destinatus. Rhetoris munus est Scripturas interpreta i.

Ἡ τετάρτη πεντάς. Ὁ ὑπομιμνήσκων εἰς τὸ ἐνθυμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ἑρμηνεύων αὐτό. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου, ἑρμηνεύων αὐτόν. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτηρίου εἰς τὸ ἑρμηνεύειν αὐτό. Ὁ ῥήτωρ εἰς τὸ ἑρμηνεύειν τὰς Γραφάς.

C

Quintus quinarius. Præfectus monasteriis gerit cum magno sacellario monasteriorum curam. Præfectus ecclesiis ecclesiarum curam gerit cum curatore sacelli. Præfectus Evangelio tenet illud ad processiones ac litanias. Præfectus luminibus curam habet eorum qui nuper illuminati, hoc est baptizati, sunt. Præfectus antimensiis eos qui sanctam communionem percipere volunt introducit.

Ἡ πέμπτη πεντάς. Ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων, ἔχων μετὰ τοῦ μεγάλου σακελλαρίου τὴν τῶν μοναστηρίων ἐνοχήν. Ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ἔχων τὴν ἐνοχὴν τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σακελλίου. Ὁ ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς. Ὁ ἄρχων τῶν φώτων, ἔχων τὴν ἐνοχὴν τῶν νεοφωτίστων. Ὁ ἄρχων τῶν ἀντιμινσίων, εἰσάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν.

Sextus quinarius. Primus ostiarius fores custodit, dum ordinationes peraguntur. Secundus ostiarius tenet monampulum. Protopapas 6 defensor et primus in loco altaris, secundas a patriarcha obtinens. Secundus sacerdotum introducit (ad altare seu sacram mensam) sacerdotes, et secundas a protopapa tenet. Secundarius ex diaconis primus est inter communes diaconos, et introducit (ad altare) diaconos.

Ἡ ἕκτη πεντάς. Ὁ πρῶτος ὀστιάριος, κρατῶν τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας. Ὁ δεύτερος ὀστιάριος κρατῶν τὸ μονοδάμβουλον. Ὁ πρωτοπαπᾶς, ἔκδικος καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, εἰσοδεύων τοὺς ἱερεῖς καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ. Ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων πρῶτος τῶν κοινῶν διακόνων, καὶ εἰσοδεύων τοὺς διακόνους.

D

Septimus quinarius. Proptopsaltes. Duo domestici, primi et secundi chori. Qui populum convocat. Primicerius tabulariorum. Præfectus contaciis.

Octavus quinarius. Primicerius lectorum. Nomicus. Protocanonarcha. Exarchus. Ecclesiarcha.

Ἡ ἑβδόμη πεντάς. Ὁ πρωτοψάλτης. Οἱ δύο δομέστικοι, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου χοροῦ. Ὁ λαοσυνάκτης. Ὁ πριμικήριος τῶν ταβουλαρίων. Ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων.

Ἡ ὀγδόη πεντάς. Ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ νομικός. Ὁ πρωτοκανόναρχος. Ὁ ἔξαρχος. Ὁ ἐκκλησιάρχης.

Ἡ ἐννάτη πεντάς. Οἱ δομέστικοι τῶν θυρῶν. Ὁ Α χαρτουλάριος. Ὁ δεσποτάτος. Ὁ ἐπὶ τῆς ποδέας.

Καὶ ταῦτα τὰ ὀφφίκια τὰ ἐκκλησιαστικά.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Τὰ τῶν ὀφφικιαλίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀνόματα.

Δεσπότης. Σημείωσαι ὅτι οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ οἱ δεσπόται προίστανται τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως, δεσποτῶν καὶ αὐτῶν ὄντων.

Σεβαστοκράτωρ. Ἰστέον ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀξίωμα οὐκ ἦν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν βασιλέα πρῶτον πάντων ἦν τὸ τοῦ Καίσαρος. Οὗτος δὲ ἐπεὶ τὸν Μελισσηνὸν Νικηφόρον τὸ τοῦ Καίσαρος ἀξίωμα τετίμηκεν, ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Β πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον, ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ἐχρῆν δὲ τοῦτον μείζονι τιμηθῆναι ἀξιώματι, ἕτερον δὲ ἀξίωμα οὐκ ἦν, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, πλὴν τὸ τοῦ Καίσαρος, ὠνοματοποίησε δὲ νέον ἀξίωμα, συνθεὶς αὐτὸ ἀπὸ τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐφηρμόσατο τῷ ἀδελφῷ, τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος δηλαδὴ ὄνομα, δεύτερον οἱονεὶ βασιλέα ἑαυτὸν πεποιηκώς, καὶ ὑπεβίβασε τούτου τὸν Καίσαρα, καὶ μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος εὐφημίαν ἀναγορεύεσθαι ἀπηριθμήσατο.

Καῖσαρ.

Μέγας δομέστικος.

Ὁ πανυπερσέβαστος. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἀξίωμα οὐκ ἦν, ἀλλ' ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀλέξιος πρῶτος C ἐπινενόηκε. Θέλων γὰρ ὡσαύτως τιμῆσαι καὶ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰσοστάσιον καὶ σύνθρονον τῷ Καίσαρι, μήτε ὑποβιβάσας αὐτὸν τούτου μήτε ἀναβιβάσας. Ὃ καὶ μέχρι τινὸς οὕτως ἐπεκράτησεν, ἕως τῆς βασιλείας τοῦ δευτέρου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Οὗτος γὰρ δὴ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, τιμήσας τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, D ὃς ἐγεγόνει καὶ βασιλεὺς ὕστερον, μέγαν δομέστικον, πρῶτον μὲν ἰσοστάσιον τῷ πανυπερσεβάστῳ τοῦτον ἐποίησεν, ὕστερον δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦ πάππου ὑπεβίβασε τὸ ὀξίωμα τοῦ πανυπερσεβάστου, καὶ ἔταξεν αὐτὸ εἶναι τὸν μέγαν δομέστικον, ἀναβιβάσας τὸ τοῦ μεγάλου δομεστίκου. Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι παρεχρήσατο τῇ τοῦ σεβαστοῦ ἀξίᾳ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων τούτων. Σεβαστοὶ γὰρ ἀνέκαθεν ἐπιθετικῶς οἱ βασιλεῖς ὠνομάζοντο, καὶ ἦν ἐξιδιαζόντως εἰς βασιλέα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Ἔξεστι δὲ καὶ τοῖς βασιλεῦσι καινοτομεῖν καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα ἀκωλύτως, καὶ ἀναβιβάζειν καὶ ὑποβιβάζειν ὡς βούλοιντο.

Πρωτοβεστιάριος. Σημείωσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι βασιλεὺς Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος ἀπὸ τοῦ πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράσινα ἀφελών, ὃ ἐστιν ἀξίωμα ιγ', ἐφόρεσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρχανιώτην, τιμήσας πρωτοβεστιάριον· ὃν καὶ ὑπερέχοντα πάντων, τοῦ τε μεγάλου δομεστίκου καὶ τοῦ πανυπερσεβάστου, ἐποίησε μετὰ

Nonus quinarius. Domesticus ostiorum. Chartularius. Deputatus. Præfectus pavimenti (caudatarius).

Et hæc sunt officia ecclesiastica.

CAPUT II.

Nomina officialium valatii Cpolitani.

7 Despota. Observa hic filios imperatoris, si sint despotæ, præcedere fratres et generos imperatoris, licet ipsi quoque sint despotæ.

Sebastocrator. Sciendum sebastocratoris dignitatem usque ad imperium Alexii Comneni non fuisse, sed post imperatorem primas tenuisse Cæsarem. Iste Cæsaris dignitate Nicephorum Melissenum honoravit. Habebat autem fratrem se natu majorem Isaacium Comnenum. Oportebat vero istum ad altiorem dignitatem evehere; nec altior erat quam Cæsaris, ut jam diximus. Commentus igitur est novam dignitatem, composito vocabulo ex sebasto et autocratore, fratrique sebastocratoris nomen imposuit, altero quodammodo imperatore eo constituto, eique postposuit Cæsarem, hoc etiam decreto, ut ipse in faustis acclamationibus post imperatorem nominaretur.

Cæsar.

Magnus domesticus.

Panhypersebastus. Hæc item dignitas non erat, quam ille idem imperator Alexius primus excogitavit. Cum enim vellet similiter honorare Michaelem Taronitem sororis conjugem, æqualem eum et statione et throno fecit Cæsari, cui eum neque postposuit neque anteposuit. Quod etiam aliquandiu valuit, nempe usque ad imperium secundi Andronici Palæologi. Iste enim imperator et avus ejus Joannem Cantacuzenum, 8 qui post etiam imperator fuit, magni domestici honoribus augens, primum æqualem fecit panhypersebasto: deinde post mortem avi dignitatem panhypersebasti postposuit, statuitque ut sub magno domestico esset, evecta magni domestici dignitate. Sciendum et hoc, Alexium Comnenum sebasti dignitate abusum esse, quando duo illa nomina in unum conflavit: nam superioribus sæculis sebasti nomen imperatoris epithetum erat, eumque proprie designabat. At iste nominis hujus honorem primus vulgatiorem et communiorem fecit. Sed nimirum imperatoribus jus est absque obstaculo pro arbitrio et voces novandi, et quos volunt anteponendi et postponendi.

Protovestiarius. Observa et hoc: Imperator Michael, primus ex Palæologis, ablata a protosebasto quæ est 13 dignitas, prasina indumenta transtulit ad Michaelem Tarchaniotam sororis suæ filium, creatum abs se protovestiarium; quem etiam omnibus, magno itidem domestico et panhypersebasto, excepto tamen Cæsare, antetulit; quem rursus subje-

cit imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine secundus, quando Joannem Cantacuzenum, ut supra dictum, magnum domesticum creavit. Extulit vero eum et supra avi imperatoris sororum filios, suosque avunculos, et supra omnes alios, non panhypersebasto et protovestiario **9** exceptis. Hinc igitur iste officiorum ordo obtinuit, ut magnus domesticus post Cæsarem primus esset, postea panhypersebastus, et sic deinceps reliqui.

A τὸν Καίσαρα. Ὑπεβίβασε δὲ πάλιν τοῦτον ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος, ὅτι τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὡς ἀνωτέρω προλέλεκται, ἐτίμησε μέγαν δομέστικον· ἀνεβίβασε δὲ αὐτὸν τοῦ τε πάππου καὶ βασιλέως ἀνεψιῶν, ἑαυτοῦ δὲ θείων καὶ ἑτέρων πάντων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ πανυπερσεβάστου καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Ἐντεῦθεν οὖν ἡ τῶν ὀφφικίων τάξις ἐπεκράτησεν οὕτως, τὸν μέγαν δηλαδὴ δομέστικον μετὰ τὸν Καίσαρα εἶναι ἀρχήν, εἶτα τὸν πανυπερσέβαστον, καὶ καθεξῆς τοὺς λοιπούς.

Magnus dux.
Protostrator.
Magnus stratopedarcha.
Magnus primicerius.
Magnus contostaulus seu comes stabuli.
Magnus logotheta.
Protosebastus.
Pincerna.
Curopolata.
Præfectus sigilli seu annuli signatorii.
Præfectus cubiculi seu cubicularius.
Logotheta ærarii generalis. Theodorum igitur Metochitam ærarii publici logothetam cum imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine primus honorare constituisset, magnum logothetam fecit, qui et priores magno stratopedarcha tenebat; sed non protostratore. Post præfectum cubiculi sequitur.
Protovestiarius.
Domesticus mensæ.
10 Præfectus mensæ.
Magnus pappias.
Eparchus.
Magnus drungarius vigiliarum seu excubiarum.
Magnus hetæriarcha.
Magnus chartularius.
Logotheta publici cursus.
Primus secretarius.
Præfectus exercitus.
Mysticus.
Domesticus scholarum.
Magnus drungarius classis.
Primicerius aulæ.
Protospatharius.
Magnus princeps.
Tatas aulæ.
Magnus tzausius.
Prætor populi.
Logotheta rerum domesticarum familiarium.
Magnus logariastes.
Primus venatorum.
11 Scuterius seu scutifer.
Amiralius.
Magister supplicum libellorum.
Quæstor.
Magnus adnumiasta.
Logotheta castr[illegible]
Primus a[illegible]
Logotheta [illegible]

Ὁ μέγας δούξ.
Ὁ πρωτοστράτωρ.
Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης.
Ὁ μέγας πριμμικήριος.
B Ὁ μέγας κοντοσταῦλος.
Ὁ μέγας λογοθέτης.
Ὁ πρωτοσέβαστος.
Ὁ πιγκέρνης.
Ὁ κουροπαλάτης.
Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης.
Ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος.
Ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Τὸν οὖν Θεόδωρον τὸν Μετοχίτην, λογοθέτην ὄντα τοῦ γενικοῦ, ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος τιμήσας μέγαν λογοθέτην πεποίηκεν· ὃς καὶ ἦν ὑπερέχων τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ὑπὸ τὸν πρωτοστράτορα δὲ, μετὰ δὲ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.
Ὁ πρωτοβεστιαρίτης.
C Ὁ δομέστικος τῆς τραπέζης.
Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης.
Ὁ μέγας παππίας.
Ὁ ἔπαρχος.
Ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης.
Ὁ μέγας ἑταιριάρχης.
Ὁ μέγας χαρτουλάριος.
Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου.
Ὁ πρωτασηκρῆτις.
Ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ.
Ὁ μυστικός.
Ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν.
Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου.
Ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλῆς.
Ὁ πρωτοσπαθάριος.
D Ὁ μέγας ἄρχων.
Ὁ τατᾶς αὐλῆς.
Ὁ μέγας τζαούσιος.
Ὁ πραίτωρ τοῦ δήμου.
Ὁ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν.
Ὁ μέγας λογαριαστής.
Ὁ πρωτοκυνηγός.
Ὁ σκουτέριος.
Ὁ ἀμηράλιος.

Ὁ μέγας διερμηνευτής. A Magnus interpres.
Ὁ ἀκόλουθος. Acoluthus.
Ὁ κριτὴς τοῦ φοσσάτου. Judex castrensis.
Ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου. Præfectus Allagii.
Ὁ πρωταλλαγάτωρ. Protallagator.
Ὁ μέγας διοικητής. Magnus administrator.
Ὁ ὀρφανοτρόφος. Orphanotrophus, hoc est curator pupillorum.
Ὁ πρωτονοτάριος. Protonotarius.
Ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. A memoria.
Ὁ δομέστικος τῶν τειχέων. Domesticus murorum.
Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. Præses cubiculi.
Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου. Præses vestiarii.
Ὁ βεστιάριος. Vestiarius.
Ὁ ἑταιριάρχης. 12 Hetæriarcha.
Ὁ λογαριαστὴς τῆς αὐλῆς. Logariastes aulæ.
Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων. B Stratopedarcha seu præfectus murtatorum.
Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων. Stratopedarcha tzaconum.
Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων. Stratopedarcha seu præfectus monocaballorum.
Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων. Stratopedarcha seu præfectus tzangratorum.
Ὁ προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατίων. Præses magnorum palatiorum.
Ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν παλατίων. Præses palatiorum in Blachernis.
Ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων. Domesticus orientalium thematum.
Ὁ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων. Domesticus occidentalium thematum.
Ὁ μέγας μυρταΐτης. Magnus myrtaites.
Ὁ πρωτοκόμης. Protocomes.
Ὁ παππίας. Pappias.
Ὁ δρουγγάριος. Drungarius.
Ὁ σεβαστός. Sebastus.
Ὁ μυρταΐτης. Myrtaites.

Εἰσὶ καὶ προκαθήμενοι πόλεων κατ' ἀξίαν ἑκάστης αὐτῶν. C Sunt insuper præsides civitatum pro cujuslibet ipsarum dignitate.

Ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως ὁ Χοῦμνος, καὶ οὔτε εἰς παράστασιν ἐστάθη ποτὲ οὔτε εἰς ἀσπασμὸν παρεγίνετο· διὸ καὶ ἦν ὁ τόπος αὐτοῦ ἀνεπίγνωστος. Κασσίχε δὲ δικανίκιον ξύλον λεῖον.

Ad caniclei dignitatem evectus est Chumnus, imperatoris consocer; qui neque in comitatu apparuit unquam, neque in salutatione imperatoris. 13 Quare locus ejus ignotus est. Baculus ejus insigne non alius fuit quam lignum lævigatum.

Ὡσαύτως καὶ ὁ τοῦ μεγάλου βαϊούλου τόπος ἀνεπίγνωστος ἦν.

Similiter magni bajuli locus incognitus est.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Περὶ τῶν φορεμάτων ἑκάστου τῶν τε ἀξιωμάτων καὶ ὀρφικίων.

Τὸ περικάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ δεσπότου τὸ καλούμενον σκιάδιον ὁλομάργαρον. Ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει D ὀνόματα τοῦ φοροῦντος αὐτὸ, χρυσοκλαβαρικὸν, συρματέϊνον. Τὰ σεῖα οἷα καὶ τὰ βασιλικὰ, πλὴν τοῦ κόμβου τῶν φοινίκων. Τὸ κόκκινον ῥοῦχον αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ τὸ βασιλικὸν, μετὰ ῥιζῶν, ἄνευ τῶν στρατηλατικίων. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κόκκινον μετὰ μαργελλίων. Αἱ κάλτζαι κόκκιναι. Τὰ δ' ὑποδήματα αὐτοῦ διβολέα, χρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρεῖνους ἐκ πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν, ἤτοι ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων τῶν μουζακίων. Τὰ σίδηρα τῶν πτερνιστηρίων αὐτοῦ οἷα καὶ τὰ βασιλικὰ, τὰ δὲ πτερνιστηρόλουρα διβολέα. Ἡ τοῦ ἐλόγου αὐτοῦ διβολέα ὡσαύτως, μετὰ ἀργυραριταρεῖνων ἐμπροσθέν τε καὶ ὀπισθεν καὶ σαρα μέση τῶν ἱδρομαχίων, ἔχουσα καὶ

CAPUT III.

De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium; ac primum de ipso pileo despotæ.

Tegumentum capitis quo despota utitur, pileus vulgo dictus, totus ex margaritis constat. Circulus inferior præfert nomina ejus qui gestat illud, opere Phrygio, auro ductili picta. Fila intextis unionibus pendula, qualia sunt imperatorii pilei, exceptis apice gemmeo ac gemmeo pariter muscario. Tunica coccinea sive ruchum ejus ut imperatoris cum figuris ac ramalibus aureo pictis, absque aquilis, militaribus insignibus. Tamparium ejus seu penula coccinea cum margellis. Caligæ ejus coccineæ. Ocreæ sive cothurni bicolores, coloris nempe violacei et albi, habentque ad latera, et in utroque calcaneo seu calce aquilas ex margaritis confectas; sive supra ipsos calceos quasi de musivis pictos. Ferrum calcarium ejus, quale est imperatoris. Lora vero calcarium duplici colore constant. Sella equi

ἐντὸς τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς πλησίον οὗ ὁ σεβαστοκράτωρ πεζεύει.

Τὸν μέντοι δεσπότην ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως καλοῦσιν οὕτως ἁπλῶς· Δέσποτά μου, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν δὲ σεβαστοκράτορα· Δέσποτά μου σεβαστόκρατορ, καὶ Ἡ βασιλεία σου. Τὸν Καίσαρα καὶ τοῦτον· Δέσποτά μου Καῖσαρ, καὶ Ἡ βασιλεία σου, ὥσπερ καὶ τὸν σεβαστοκράτορα.

Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι εἰ δεήσῃ ἀνενέγκαι τινὰ τῶν ἀρχόντων τῷ βασιλεῖ τι ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ δεσπότου μνησθῆναι, « Ὁ αὐθεντόπουλός μου, » λέγει, « ὁ υἱός σου ὁ δεσπότης. » Εἰ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἄρχοντες ὁμιλοῦσιν, μνημονεύουσι τούτου, « Ὁ αὐθεντόπουλός μας, » λέγουσιν, « ὁ δεσπότης. » Ἂν δὲ ἄρχων πάλιν μετὰ ἀνθρώπου τοῦ δεσπότου ὁμιλῇ, εἰ μὲν βούλοιτο, λέγει· « Αὐθεντόπουλός μου ὁ δεσπότης· » εἰ δὲ καὶ « Ὁ αὐθέντης μας, » εἴποι, « ὁ δεσπότης, » διὰ πλείονα τιμήν, οὐ κωλύεται. Ἂν δὲ πάλιν ἄνθρωπον τοῦ δεσπότου δεήσῃ ἀνενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ μνησθῆναι, οὐχ « Ὁ αὐθεντόπουλός μου » λέγει, ἢ « Ὁ αὐθέντης μου ὁ υἱός σου, » ἀλλ' « Ὁ κύριός μου ὁ υἱός σου ὁ δεσπότης. » Καίτοι γε ταυτοδύναμόν ἐστιν Ὁ *κύριός μου* εἰπεῖν καὶ Ὁ *αὐθέντης μου*· ἀλλ' οὕτως ἐπεκράτησεν. Οὐδὲ γὰρ τῷ δεσπότῃ λέγει τις, εἰ δεήσει, Κύριέ μου, καίτοι γε ταυτοδυνάμου ὄντος καὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ, Δέσποτά μου· ἄρχοντι δὲ λέγει, Κύριέ μου.

Despotam coram imperatore sic simpliciter appellant : Despota mi, et Majestas tua. Cæsarem porro : Domine mi Cæsar, et Majestas tua, ad eum modum quo sebastocrator compellatur.

Scire oportet, si quis ex proceribus aliquid imperatori referat ita ut despotæ mentio facienda sit, eum tunc uti hac formula : « Dominus domini mei filius, filius tuus despota. » Si vero proceres mutuo inter se colloquio meminerint despotæ, tum dicunt : « Dominus noster domini nostri filius despota. » Si quis procerum cum aliquo ex familia despotæ colloquatur, si velit, dicere potest : « Dominus domini mei filius despota. » Si ob majorem reverentiam dicere velit : « Dominus noster despota, » non prohibetur. Cæterum si quem ex familia despotæ aliquid ad imperatorem referre contingat, ut necesse habeat domini et heri sui monitionem injicere, non dicit, *Herulus meus* vel *Herus meus*, *tuus filius*, sed : « Dominus meus, filius tuus despota : » quanquam idem valent *kyrius* (s. *dominus*) **17** *meus* et *authentes* (s. *herus*) *meus*. Sed usus, ut distinguatur, obtinuit. Neque enim despotæ dicit quis, quando necesse est, Kyrie mi, tametsi hoc quoque ut dictum est, æquipolleat ; sed : Despota mi : at proceri dicit, Kyrie mi.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τῶν τοῦ μεγάλου δομεστίκου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων σκιαδίων καὶ φορεμάτων.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δομεστίκου χρυσοκόκκινον, κλαπωτόν, μετὰ ἄερος χρυσοκοκκίνου κλαπωτοῦ καὶ αὐτοῦ. Τὰ σεῖα χρυσοκόκκινα, οἷα καὶ ὁ ἀήρ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τῶν κόμβων ἱνοκοπητῶν. Ὁ μὲν ἐπάνω κόνδυλος χρυσοῦς, λεῖος· ὁ μετ' αὐτὸν χρυσοῦς καὶ αὐτός, ἐντετυλιγμένος δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ· ὁ μετ' αὐτὸν τρίτος χρυσοῦς, λεῖος κατὰ τὸν πρῶτον, ὁ δὲ τέταρτος κατὰ τὸν δεύτερον ἐντετυλιγμένος σχοινοπλοκίῳ ἀργυρῷ καὶ καθεξῆς ὁμοίως τοῖς ῥηθεῖσι. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματεῖνον, ἔχον ἔμπροσθεν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἱνοκοπητὸν ἱστάμενον ἐστεμμένον, ἐκ δεξιῶν μέντοι ἄγγελον ἕνα, καὶ ἕτερον ἐξ ἀριστερῶν, περικυκλωμένους διὰ μαργάρων, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα. Ἔχει δὲ καὶ τὸ σκαράνικον γύρωθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου σειρὰν μαργαριταρεῖνην. Τὸ καββάδιον αὐτοῦ διβολέον, μετὰ μαργελλίων συρματεῖνων. Αὐτὰ δὲ ταῦτα, τό τε σκιάδιον δηλαδὴ καὶ τὰ φορέματα, ἐφόρουν καὶ οἱ τοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου Ἀνδρονίκου ἀνεψιοί, ὅ τε πανυπερσέβαστος, ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ οἱ ἕτεροι· ἅτινα ἐδόθησαν καὶ τῷ Καντακουζηνῷ Ἰωάννῃ παρὰ τῶν δύο βασιλέων, ὅτε μέγας δομέστικος ἐγεγόνει.

CAPUT IV.

De pileis et gestaminibus magni domestici et reliquorum principum.

Pileus magni domestici aureo et coccineo coloro tinctus est. Filis sericis auro textis textus est, ac pariter ejus ora auro intermista. Tæniæ pendulæ, sicut et pilei circulus, auro coccinoque textæ ; baculus nodis cælatis constat. Qui supra visitur calamus, aureus est et lævis. Qui sequitur, est ipse aureus, sed involutus argento instar funarii operis contorto. Tertius aureus est et lævis instar primi. Quartus in modum secundi involutus argento more funium contorto ; et deinceps consimiliter iis quæ dicta sunt. Scaranicum ejus aureum et coccineum est, fimbriatum, anteriore et posteriore parte præferens imperatoris imaginem, cælatam, stantem, coronatam. A dextris unum habet angelum, alterum a sinistris, margaritis circumdatos ; insuper etiam imaginem imperatoris. Habet vero scaranicum circa supremam oram catenam ex margaritis confectam. Calbadium ejus duplicis coloris est cum margellis **18** auro ductili ornatis. Hæc vero ipsa, nempe pileum et alia gestamina, ferebant primi Andronici imperatoris ex sorore nepotes, panhypersebatus, protovestiarius et alii. Quæ etiam a duobus imperatoribus Joanni Cantacuzeno concessa sunt, quando magnus domesticus creatus est.

Calcei panhypersebasti coloris citrini sunt. Similiter et scilla, [illegible]etro constat margelli[illegible]

A

B

C

D

filis aureis textis. Penula ejus citrino colore nitet cum margellis.

Baculus protovestiarii aureo et prasino colore constat, auro fusus est et liquato ad pigmentum metallo collucens. Calcei ejus prasini. Ad hæc et sella; quæ etiam margellis insignitur, sicut sella panhypersebasti. Tamparium ejus prasinum est cum margellis.

Pileus magni ducis colore aureus et coccineus est, filis aureis textus, at sine circulo. Scaranicum ejus aureum et coccineum est et auro ductili textum, continetque parte anteriore imperatorem stantem, cælatum, retro autem sedentem in throno. Cabbadium ejus sericum, vel quale ex consuetis voluerit. Baculus ejus habet quidem bullas aureas incisas, ut similiter calamos aureos, sed argento quasi opere funario implexos, instar illius quo magnus domesticus utitur.

Protostratoris pileus, scaranicum et abbadium similia sunt magni 19 ducis. At bullæ sceptri ejus, superior quidem aurea, subsequentes argenteæ. Calami vero aurei sunt.

Magni logothetæ gestamina, hoc est pileus, cabbadium et scaranicum, nihil ab his quæ protostratoris sunt differunt. Nec fert baculum.

Pileus et scaranicum magni stratopedarchæ talia sunt qualia protostratoris et magni logothetæ. Baculi ejus calami omnes argentei, excepto primo. Bullæ aureæ, incisæ.

Magni primicerii pileus auro ductili textus est. Cabbadium quale et antecedentium. Scaranici illius superficies pruni Damasceni colorem refert, auro ductili admista; quemadmodum igitur fucus color medius est inter album et nigrum, sic et iste medius est inter coccineum et album. Continet scaranicum hoc imaginem imperatoris, anteriore quidem stantem, liquato ad pigmentum metallo pictam, quod a pellucida vi διαγέλαστον appellatur; posteriore vero parte sedentem in throno. Baculus ejus est lignum inauratum, quale et imperatoris.

Magni contostauli insignia omnia se habent ut magni primicerii. Nullum gestat baculum.

Protosebasti ornamenta qualia magni contostauli. At pileus ejus aureo et prasino colore nitet: verum auro ductili, nec simplex 20 est pannus auro textus. Scaranicum ejus quale magni primicerii; baculo caret.

Pincernæ omnia ornamenta sunt ut magni primicerii. Non fert baculum. Curopalatæ insignia sunt similia pincernæ. Caret et ipse baculo.

Accubitoris sigilli seu annuli signatorii gestamina conveniunt cum curopalata. Baculus ejus ligneus est. Superior calamus inauratus, sec
colore aureo et albo intortus. Qui hunc s
rsum inauratus est. Proximus ab hoc ite
et sic deinceps.

A ὄπισθεν μαργέλλιον κλαπωτὸν, καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κίτρινον μαργελλίων.

Τὸ δικανίκιον τοῦ πρωτοβεστιαρίου χρυσοπράσινον, χρυσοχοϊκὸν, ὑποῦέλιον. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ πράσινα· ἔτι τε καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα καὶ αὐτὴ μαργέλλιον, ὡς καὶ ἡ τοῦ πανυπερσεβάστου. Καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ πράσινον μετὰ μαργελλίων.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δουκὸς χρυσοκόκκινον κλαπωτὸν ἄνευ ἄτρος. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματέϊνον, ἔχον καὶ αὐτὸ ἔμπροσθεν μὲν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἱστάμενον ἐνοκοπητὸν, ὄπισθεν δὴ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ καββάδιον αὐτοῦ βλάτινον, ἢ οἷον ἂν βούλοιτο ἀπὸ τῶν συνήθων. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἔχει μὲν κόμπους χρυσοῦς ἐγκοπτοὺς, καὶ κονδύλους ὡσαύτως χρυσοῦς, B κεκλωσμένους δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ ὡς τοὺς τοῦ δικανικίου τοῦ μεγάλου δομεστίκου.

Τὸ τοῦ πρωτοστράτορος σκιάδιον τό τε σκαράνικον καὶ τὸ καββάδιον αὐτοῦ ὅμοια τοῦ μεγάλου δουκός. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόμποι ὁ μὲν ἐπάνω χρυσοῦς, οἱ δὲ ἐφεξῆς ἀργυροῖ· οἱ κόνδυλοι δὲ χρυσοῖ.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου φορέματα, ἤτοι τό τε σκιάδιον, τὸ καββάδιον, καὶ τὸ σκαράνικον, οἷα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος. Οὐδὲν δὲ φέρει δικανίκιον.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ἤγουν τὸ σκιάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, οἷα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Τοῦ μέντοι δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόνδυλοι πάντες ἀργυροῖ ἄνευ τοῦ πρώτου, οἱ δὲ κόμποι χρυσοῖ, ἐγκοπτοί.

Τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου σκιάδιον συρματέϊνον, τὸ καββάδιον οἷον τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ τοῦ σκαρανίκου αὐτοῦ, βλάτιον βερικοκκόχρουν, συρματέϊνον· ὥσπερ οὖν τὸ φαιὸν ἐστι μέσον λευκοῦ καὶ μέλανος, οὕτω καὶ τοῦτο μέσον κοκκίνου καὶ λευκοῦ. Ἔχει δὲ καὶ τὸ τούτου σκαράνικον τὸν βασιλέα εἰκονικῶς, ἔμπροσθεν μὲν ἱστάμενον ὑπὸ ὑαλίου λεγομένου διάγλαστον, ὄπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον κεχρυσωμένον, οἷον τὸ τοῦ βασιλέως.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου πάντα ὡς τὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικα- D νίκιον.

Τὰ τοῦ πρωτοσεβάστου φορέματα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου· τὸ δὲ σκιάδιον αὐτοῦ χρυσοπράσινον· πλὴν τὸ σύρμα, τοῦτο βλάτιον. Τὸ σκαράνικον δὲ οἷον τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου· καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ πιγκέρνη πάντα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ἄνευ δὲ δικανικίου. Καὶ τὰ τοῦ κουροπαλάτου ὅμοια τοῖς τοῦ πιγκέρνη, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης φορέματα ὅμοια τοῖ; τοῦ κουροπαλάτου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ [illegible]λινον. Ὁ ἐπάνω κόνδυλος κεχρυσωμένος, ὁ δεύτε[illegible]ρυσόλευκος κεχλωσμένος, ὁ μετ' αὐτοῦ πάλιν [illegible]ωμένος, ὁ δὲ μετὰ τοῦτον αὖ κεχλωσμένος. [illegible]ῆς ὁμοίως.

Καὶ τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τοῦ κοιτῶνος πάντα οἷα τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης. Πλὴν ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος τοῦ δικανικίου χρυσοῦς ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων, τὸ δὲ ἑφεξῆς ἕως κάτω χρυσάσπρον κεκλωσμένον.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ σκιάδιον λευκὸν βλάτιον μετὰ μαργελλίων. Τὸ καββάδιον ἐκ τῶν συνήθως πολιτευομένων βλατίων. Τὸ δὲ σκαράνικον χρυσόλευκον βλάτινον συρματέϊνον, ἔχον ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα διαγέλαστον, ὥσπερ καὶ τοῦ πριμμικηρίου, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὸ τοῦ πρωτοδεστιαρίου σκιάδιον κλαπωτόν. Τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ πρῶτος μὲν κόνδυλος χρυσοῦς, τὸ δὲ ἑφεξῆς συβαλταρέα, χρυσοκόκκινα.

Τὰ τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ πρωτοδεστιαρίτου, ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης οἷα τὰ αὐτῶν, τοῦ τε πρωτοδεστιαρίτου καὶ τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος χρυσοῦς, ὁ δὲ δεύτερος μέλας, εἶτα χρυσοῦς καὶ πάλιν μέλας, καὶ καθεξῆς ὁμοίως.

Τὰ τοῦ μεγάλου παπίου φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ὥσπερ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης ἔχει κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσόλευκον, οὕτω τοῦτο κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσοκόκκινον.

Καὶ τὰ τοῦ ἐπάρχου οἷα τὰ τοῦ μεγάλου παπίου, ἄνευ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης φορέματα, ἤγουν τό τε σκιάδιον καὶ τὸ καββάδιον, ὅμοια τοῖς τοῦ ἐπάρχου. Τὸ δὲ τοῦ σκαρανίκου αὐτοῦ βλάτιον χρυσοκίτρινον, χρυσοκλαβαρικὸν, συρματέϊνον, ἔχει ἔμπροσθεν μὲν τὸν βασιλέα εἰκονικῶς καθήμενον ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναβατοῦ, ὄπισθεν δὲ ἐφ' ἵππου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τὸν ἐπάνω κόνδυλον κεχρυσωμένον ὄντα, ὡς καὶ ἐν τοῖς τῶν πάντων, χρυσοκόκκινον, κεχαλλωπισμένον ἕως πάντως.

Σημείωσαι ὅτι ἀπὸ τοῦ μεγάλου δομεστίκου μέχρι καὶ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης πάντες ἄρχοντες, ὅτε μὲν βούλονται, φοροῦσιν καββάδια, ὅτε δὲ, ἐπιλούρικα· ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ κάτω οὐχ οὕτως.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου φορέματα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ, ὥσπερ τὸ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου χρυσοκόκκινον, οὕτω τοῦτο χρυσοηέρανον κεκλωσμένον.

Τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου οἷα τὰ τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου, ἄνευ δὲ δικανικίου.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου σκιάδιον οἷον τὸ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου. Φακεωλίδα δὲ φορεῖ οὗτος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοασηκρῆτις σκιάδιον βλάτιον, διβολέον, χρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχον μαργέλλια

A Accubitoris cubiculi insignia omnia conveniunt cum insignibus accubitoris sigilli seu sigilliferi, excepto quod primus calamus baculi est aureus, ut et aliorum, sequentes vero ad finem usque ex aureo et albo colore nexi.

Logothetæ generalis ærarii pileus est albus pannus cum margellis. Cabbadium ex iis quæ communi more gestari solent pannis sericis. Scaranicum aurei et albi coloris est, panno serico ductili auro texto confectum, habens ante et retro imperatoris imaginem ex liquato ad pigmentum metallo, cujusmodi etiam est scaranicum primicerii. Caret baculo.

Protovestiaritæ pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum **21** ejus ut logothetæ generalis ærarii. Baculi primus calamus est aureus, sequentes storeatim plexi aurei et coccinei coloris.

B

Gestamina domestici mensæ talia sunt qualia protovestiaritæ. Caret tamen baculo.

Præfecti mensæ qualia protovestiaritæ et domestici mensæ. Baculi ejus primus calamus aureus est, secundus niger, postea aureus, iterum niger, et sic deinceps.

Magni pappiæ gestamina similia sunt domestici mensæ. Et ut baculus sigilliferi habet calamum aurei et albi coloris, sic baculus pappiæ habet calamum aureum, et calamum aurei et coccinei coloris.

C

Eparchi omnia sunt ut magni pappiæ; sed non gestat baculum.

Magni drungarii vigiliarum gestamina, nempe pileus et cabbadium, conveniunt cum gestaminibus eparchi. Scaranici ipsius pannus aureo citrinoque colore nitet, opere Phrygio ornatur et auro ductili: habet anteriore quidem parte imperatorem effigiatum sedentem in sublimi throno aureo, pone vero equestrem. Baculus ejus post supremum calamum inauratum, **22** ut aliorum omnium, aureo et coccineo colore constat. ornatus usque ad imum.

D Observa a magno domestico usque ad magnum excubiarum drungarium omnes proceres, quando volunt, ferre cabbadia; et quando lubet, ferre epilorica, hoc est superulas. Ab hoc vero deorsum res aliter se habet.

Magni hetæriarchæ gestamina sunt qualia magni drungarii. Et quemadmodum magni drungarii baculus est aurei et coccinei coloris, ita hujus est aurei et cæsii intorti.

Magni chartularii gestamina qualia magni hetæriarchæ. Sed caret baculo.

Logothetæ cursus pileus est qualis magni chartularii: fert iste phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Primi secretarii pileus est ex panno serico, duplicis coloris, violacei et albi; habens margellia

ex auro ductili, lata, non in crucis formam, sed in orbem circa verticem pilei, ambitumque trullæ, quæ supra habet figuram trifolii, margellarum opera, quale descripsimus. Gestat phaceolium et epiluricum, ea specie qua logotheta. Caret et iste scaranico.

23 Præfecti exercitus pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum qualia magni charsilarii.

Mystico phaceolium competit et epiloricum, at non scaranicum.

Domestici scholarum gestamina similia sunt præfecti exercitus. Baculus ejus argenteus est, sine auro; superne bullam habet, et nihil præterea.

Magni drungarii classis gestamina similia sunt domestici scholarum. Caret baculo.

Primicerii aulæ pileus cabbadium et scaranicum comparata sunt ut magni drungarii. Baculus ejus storeatim plexus aureum cæsiumque colorem præfert, sicuti baculus protovestiaritæ ex aureo et coccineo.

Protospatharii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt primicerii aulæ; nec utitur baculo.

Magni principis qualia protospatharii. Neque hic baculum habet.

Tatæ aulici ut magni principis. Baculus ejus est lignum læve.

Magnus tzausii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt tatæ **24** aulici: gestat ipse a sinistra parte zonæ siromasten, quem vulgo salibam vocant.

Omnia gestamina prætoris populi conveniunt cum gestaminibus magni tzausii. Baculus ejus est lignum læve.

Logothetæ rerum domesticarum competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Magni logariastæ qualia logothetæ rerum domesticarum.

Primarii venatoris pileus, cabbadium et scaranicum habent se ut prætoris populi. Similiter et scuteril seu scutiferi. Nec dissentiunt gestamina amiralii.

Præfecto suppilcum precibus competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Quæstoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni tzausii.

Magni adnumiastæ qualia quæstoris. Baculus ejus argenteus est, auri expers, habens superne unum nodum et solum, cui insidet columba.

Logothetæ exercitus gestamina sunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum,

Primi accipitrarii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni adnumiastæ. Fert in zona

A συρματίνα πλατέα, οὐ μὴν σταυροειδῶς, ἀλλὰ κυκλόθεν, περί τε τὸ ἄκρον τοῦ σκιαδίου καὶ τὸν γῦρον τῆς τρούλης, ἥτις ἔχει ἐπάνω τύπον τριφύλλου, διὰ μαργελλίου, οἷον εἴπομεν. Φορεῖ δὲ φακεωλίδα καὶ ἐπιλούρικον, οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου· καὶ οὐδ' οὗτος σκαράνικον.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σκιάδιον κλαπωτόν. Τὸ δὲ καββάδιον καὶ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου.

Τὰ τοῦ μυστικοῦ φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν μὲν, ἀχρύσωτον δὲ, ἔχον τὰ ἐπάνω καὶ μετὰ τὸν κόνδυλον ἕτερον κόμπον καὶ πλέον οὐδέν.

B Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τοῦ στόλου φορέματα πάντα ὅμοια τοῖς τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς, ἤγουν τό τε σκιάδιον καὶ τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς καὶ τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ χρυσηήρανον συβαλταρέα, ὥσπερ τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίτου, χρυσοκόκκινον.

Τὸ τοῦ πρωτοσπαθαρίου σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὅμοια τοῖς τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἄρχοντος οἷα τὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίου. Καὶ οὐδὲ οὗτος κρατεῖ δικανίκιον.

Καὶ τὰ τοῦ τατᾶ τῆς αὐλῆς ὡς τὰ τοῦ μεγάλου C ἄρχοντος. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ μεγάλου τζαουσίου σκιάδιον, καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, καὶ ταῦτα ὡς τοῦ τατᾶ τῆς αὐλῆς. Φέρει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς ζώνης αὐτοῦ σειρομάστην, ὃν κοινῶς καλοῦσι σαλίβαν.

Τὰ τοῦ πραίτορος τοῦ δήμου πάντα φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν.

Τὸ τοῦ πρωτοκυνηγοῦ σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς τὰ τοῦ πραίτορος τοῦ δήμου. Καὶ D τὰ τοῦ σκουτερίου τοιαῦτα. Τὰ τοῦ ἀμηραλίου ὡσαύτως.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων φακεωλὶς καὶ ἐπιλουρίκιον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ κοιαίστορος σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιαστοῦ οἷα τὰ τοῦ κοιαίστορος· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν ἀχρύσωτον, ἔχον ἐπάνω κόμπον ἕνα καὶ μόνον, ἔχοντα ἐπικαθημένην περιστεράν.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ φορέματα φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοϊερακαρίου σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου ἀδνου-

μιαστοῦ. Φέρει δὲ ἐπὶ ζώνης χειρόρτιον, ἀριστερὸν, ἔχον περὶ τὴν τῆς εἰσόδου ἄκραν ἐρραμμένον μαργέλλιον, ὑφαντὸν ἔχον ἀετοὺς ὀξέας. A

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν φακεωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, ὡς τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ σκιάδιον καὶ τὸ καββάδιον ὡς τὰ τοῦ πρωτοτερακαρίου. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ ἐνδεδυμένον χασδίῳ, ἔχον ἐπὶ κορυφῆς μικρὰν τοῦφαν κοκκίνην. Τοῦ δικανικίου αὐτοῦ τὸ μὲν ἓν πλάγιον κόκκινον, τὸ δὲ ἕτερον ἀργυροῦν διὰ πεταλίου ζωγραφικοῦ.

Τὸ τοῦ ἀκολούθου σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου διερμηνευτοῦ, ἄνευ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ φορέματα οἷα τὰ τοῦ ἀκολούθου. Φέρει δὲ δικανίκιον, ξύλον λεῖον ἄνευ κόμβου. B

Τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωσσάτου ὡς τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ· οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ ἀλογίου πάντα οἷα τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωσσάτου· κρατεῖ δὲ δικανίκιον ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ πρωταλλαγάτορος σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον ὅμοια τοῖς τοῦ ἄρχοντος τοῦ ἀλλαγίου. Φέρει δὲ ἀντὶ δικανικίου ἦν ἰδιωτικῶς καλοῦσι ματζοῦκαν, ἀργυρᾶν, κεχρυσωμένην, ἧς ὁ στηλειὸς ἐνδεδυμένος βλατίῳ κοκκίνῳ· ἔχων εἰς τὸ ἄκρον κατακεχρυσωμένον βουτίον καὶ κατὰ τὴν μέσην δέμα ὁμοίως κεχρυσωμένον. C

Τὰ τοῦ ὀρφανοτρόφου τοιαῦτα, ἄνευ δικανικίου. Καὶ τὰ τοῦ πρωτονοταρίου πάντα ὅμοια.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ, πρωτονοταρίου τε καὶ τῶν λοιπῶν. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ μὲν ἐπάνω κόνδυλος κεχρυσωμένος, τὸ δὲ λοιπὸν συβαλταρέα ἀσπροκόκκινον, ἄνευ χρυσαφίου τενός.

Τὰ τοῦ δομεστίκου τῶν τειχέων ὡς τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος σκιάδιον, τὸ καββάδιον καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον ὅμοια τοῖς τοῦ δομεστίκου τῶν τειχέων. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ προκαθημένου βεστιαρίου πάντα, καὶ τὸ δικανίκιον, οἷα τὰ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος. Καὶ τὰ τοῦ βεστιαρίου ταῦτα, ἄνευ δὲ δικανικίου. D

Τὰ τοῦ ἑταιριάρχου πάντα ὁμοίως τούτοις· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ, ὥσπερ τὸ τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου, χρυσοηέρανον κεκλωσμένον, οὕτω τοῦτο κιτρινοηέρανον κεκλωσμένον.

Τὰ τοῦ λογαριαστοῦ τῆς αὐλῆς τοιαῦτα· τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μονοκαβάλλων ὁμοίως.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζαγγρατόρων ὁμοίως τοῖς τοῦ πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μουρτάτων οἷα τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζαγγρατόρων.

ad sinistram chirotecam, quæ circa summum ingressum habet insutam margellam, cui subjiciuntur violacei coloris aquilæ. 25

Logothetæ rei pecuariæ seu gregum phaceolium et epiloricum qualia logothetæ exercitus : sed scaranico non utitur.

Magni interpretis pileus et cabbadium sicut primi accipitrarii. Scaranicum ejus est suffultum serico heteromallo, cujus in vertice parvus floccus, isque coccineus apparet. Baculi ejus unum latus coccineum est, alterum argenteum opere pictorio.

Aculuthi pileus et cabbadium et scaranicum similia sunt magni interpretis, sed caret baculo.

Magni administratoris gestamina qualia aculuthi. Baculi loco fert lignum læve sine nodo.

Judicis exercitus qualia magni administratoris, sed caret baculo.

Præfecti allagii ornamenta conveniunt cum insignibus judicis exercitus. Baculus ejus est lignum læve.

Protallagatoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt iis quibus decoratur præfectus allagii. Loco baculi fert eam quam vulgus vocat matzucam (clavam), argenteam, inauratam, cujus contus indutus 26 est panno coccineo, habens in vertice inauratam bullam (nodum, caput), et in medio cingulum pariter inauratum.

Similia sunt orphanotrophi, at sine baculo. Eodem modo se habent omnia ornamenta protonotarii.

Ejus qui a memoria est, insignia talia noveris qualia eorum qui antecedunt, protonotarii scilicet et aliorum. Baculi ejus superior quidem calamus inauratus est, reliqui storeatim plexi, albi et coccinei sine ullo auro illito.

Domestici murorum qualia ejus qui est a memoria. Baculus ejus est lignum læve.

Præsidis seu excubitoris sacri cubiculi pileus, cabbadium ac coccineum scaranicum similia sunt domestici murorum. Baculus ejus lignum læve.

Præsidis vestiarii ornamenta omnia et baculus eodem modo se habent quo præsidis cubiculi. Eadem sunt vestiarii, excepto baculo.

Gestamina hetæriarchæ sunt similia istis. Baculus ut magni hetæriarchæ est aurei et cæsii coloris intorti ; ita hujus est citrini et cæsii coloris intorti.

Talia sunt itidem logariastæ aulæ. Baculus ejus lignum læve.

Concinunt insignia præfecti monocaballorum, hoc est eorum qui uno equo utuntur.

27 Insignia præfecti tzangratorum nihil discrepant ab antegressis.

Paria habet præfectus murtatorum cum stratopedarcha tzangratorum.

Prafecti tzaconum omnia conveniunt cum ante dictis.

Omnia gestamina præsidis magnorum palatiorum similia sunt jam antea commemoratis. Baculus ejus lignum læve est.

Cum iisdem invariabiliter conveniunt gestamina ejus qui Blachernis palatiis præsidet.

Domestici thematum omnia eodem modo se habent.

Omnia insignia domestici Orientalium thematum et omnia domestici Occidentalium thematum, ad hæc et baculus ejus, conveniunt cum prioribus.

Magni myrtaitæ candadium et coccineum scaranicum similia sunt jam ante positis. Baculus ejus argenteus, auro perfusus, figuras litteræ gammæ superne repræsentans.

Protocomitis gestamina nil abeunt a prædictis. Caret baculo.

Drungarius tenet baculum, sed solum et nudum lignum læve. Sebastus nullum, quemadmodum et myrtaites.

28 Præsides spectatissimarum civitatum habent baculos, ligna candida.

Pappias habet sceptrum ex solo ligno, sine ullis nodis.

CAPUT V.

De singulorum officiorum ministeriis.

Despota, sebastocrator et Cæsar nullo munere funguntur, nisi præfectura quæpiam eis committatur.

Ministeria magni domestici et protovestiarii hic sileantur. Exponentur suo loco.

Panhypersebastus nullo munere fungitur.

Ut magnus domesticus caput est in exercitu, ita magnus dux præcipuus est in mari. Et proceres quidem aliis triremibus, ceu capita, præpositi statuunt et erigunt usitatum imperatoris flammulum, hoc est crucem cum quatuor igniariis chalybibus: magnus dux statuit et erigit flammulum imperatoria imagine equestri insignitum. Habet autem sub se magnam drungarium classis, amiratium, drungarios et comites.

29 Protostrator, magno domestico absente, portat imperatoris ensem. Quando igitur imperator equum ascensurus est, equo per comitem equorum imperatoriorum adducto, quem etiam tenet, postquam imperator ascendit, protostrator apprehenso freno ducit equum usque ad quartam vel quintam palatii aulæ partem. Postea subiens ejus in locum chartularius freno ducit usque ad portam. Idem facit, quando imperator ex equo desilire paratus est: ducit enim a porta equum usque ad designatum locum; in cujus vicem iterum succedit protostrator adducto equo ad eum usque locum, ubi imperator descendere solet. Si protostrator forte absit aut peregre abierit, præstat hoc ab initio ad

Καὶ τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τζακόνων ὅμοια κατὰ πάντα τοῖς πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν μεγάλων παλατίων πάντα οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Καὶ τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν Βλαχερνῶν παλατίων ἀπαραλλάκτως τοιαῦτα.

Τὰ τοῦ δομεστίκου τῶν θεμάτων πάντα ταῦτα ὡσαύτως.

Τὰ τοῦ δομεστίκου τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων πάντα, καὶ τὰ τοῦ δομεστίκου τῶν δυτικῶν θεμάτων πάντα, ἔτι δὲ καὶ τὸ δικανίκιον αὐτοῦ, ὅμοια τοῖς τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ μεγάλου μυρταΐτου, ἤτοι τὸ μὲν καββάδιον καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον αὐτοῦ, ὡς τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν, χρυσοχοϊκόν, γαμματίζον ἄνωθεν.

Καὶ τὰ τοῦ πρωτοκόμητος φορέματα ὁμοίως τοιαῦτα. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Ὁ δὲ δρουγγάριος κρατεῖ δικανίκιον μόνον ξύλον λεῖον. Ὁ σεβαστὸς οὐδέν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μυρταΐτης.

Οἱ προκαθήμενοι τῶν ἐντίμων πόλεων κρατοῦσι δικανίκια, ξύλα λευκά.

Ὁ δὲ παππίας κρατεῖ δικανίκιον μονόξυλον χωρὶς κόμβων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας ἑκάστου τῶν ὀφφικίων.

Ὁ δεσπότης μὲν, ὁ σεβαστοκράτωρ καὶ ὁ Καῖσαρ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχουσιν, ἐὰν μὴ ταχθῶσιν εἰς ἡγεμονίαν.

Αἱ δὲ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίαι καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου κείσθωσαν τό γε νῦν ἔχον· λεχθήσονται γὰρ ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ.

Ὁ πανυπερσέβαστος οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας δοὺξ, ὥσπερ ὁ μέγας δομέστικος εὑρίσκεται εἰς τὸ φωσσάτον ἅπαν κεφαλὴ, οὕτω καὶ κατὰ θάλασσαν οὗτος. Καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ ἕτερα εὑρισκόμενοι ἄρχοντες ὡς κεφαλαὶ ἱστῶσι τὸ σύνηθες βασιλικὸν φλάμουλον ἤτοι σὺν σταυρὸν μετὰ πυρεκβόλων· οὗτος δὲ ὁ μέγας δοὺξ τὴν τοῦ βασιλέως στήλην ἱστησιν ἔφιππον. Ἔχει δὲ ὑπ' αὐτὸν τόν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμηράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους καὶ τοὺς κόμητας.

Ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ἀπόντος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην. Ὅτε οὖν ὁ βασιλεὺς μέλλει τοῦ ἵππου ἐπιβήσεσθαι, τοῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων κομίσαντος ἵππον, καὶ κρατοῦντος ἵππον, μετὰ τὸν βασιλέα ἐπιβῆναι, ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν σύρει τὸν ἵππον μέχρι τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς μέρους. Ἔπειτα διαδεξάμενος τοῦτον ὁ μέγας χαρτουλάριος φέρει διὰ τοῦ χαλινοῦ ἕως τῆς πύλης. Ὡσαύτως ποιεῖ καὶ ὁπότε μέλλει πεζεύειν ὁ βασιλεὺς, φέρων δηλονότι ἀπὸ τῆς πύλης τὸν ἵππον μέχρι καὶ τοῦ προῤῥηθέντος τόπου, ἀφ' οὗ διαδέχεται πάλιν αὐτὸν ὁ πρωτοστράτωρ, φέρων μέχρι καὶ τοῦ πεζεύματος. Εἰ δὲ ἴσως τύχοι τὸν

πρωτοστράτορα ἀποδημεῖν, ποιεῖ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς A μέχρι τέλους ὁ μέγας χαρτουλάριος. Ἐὰν δὲ οὗτος ἀποδημεῖ, φέρει τὸν ἵππον ἀπὸ τῶν καθευρεθέντων ἀρχόντων ὁ ἐντιμότερος.

finem magnus chartularius. Si et ipse absit, tunc aliquis ex honoratioribus, qui præsentes sunt ex proceribus, equum ducit.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ἔθος ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἑτοίμους εἶναι ἵππους ἑπτά, οἳ καὶ καλοῦνται στρώσια, ἐκδεχομένους τὸν βασιλέα, καβαλλικεῦσαι οἷον ἂν ἐκ τούτων βούλοιτο. Οἱ δὲ λοιποὶ ἵπποι ἀκολουθοῦσιν, οἳ καὶ καλοῦνται συρτά. Ὁ μέντοι δηλωθεὶς κόμης ἐπ' ἀδείας ἔχει, οἷον ἂν ἐκ τῶν βασιλικῶν ἵππων βούλοιτο, καβαλλικεύειν εἰς τὸ καβαλλαρίκιον τοῦ βασιλέως, ἄγειν τε καὶ φέρειν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἐθίζειν, πεζεύειν αὖ εἰς τὸ καβαλλαρίκιον, ἐντὸς μέντοι, ὡς εἴρηται, τῆς αὐλῆς μόνον· ἐκβῆναι δὲ ταύτης ἱππότης ἢ εἰσελθεῖν οὔθ' οὗτος οὔτε τις ἕτερος. Εἰ δὲ δεήσῃ ἄρχοντάς τινας καβαλλικεῦσαι ἐν B τῇ αὐλῇ, πεζῇ μὲν εἰσέρχονται, εἶτα καβαλλικεύουσιν. Πάλιν δὲ εἰς τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν πεζεύοντες ἐξέρχονται πεζῇ. Ἔχει τε ἄδειαν ὁ κόμης βασιλέως παρόντος βασιλικὸν καβαλλικεύειν συρτὸν, οἷον ἂν βούλοιτο· ἀπόντος δ' οὐχ οὕτως. Ἀλλὰ σαγίσματος τῶν τοῦ ἵππου σκαπουλίων ἐπικειμένου μέχρι καὶ τῆς ἡμισείας σκέποντος σέλας, οὕτω καβαλλικεύει, ἀπερχόμενος ἀλλαχοῦ μὲν οὐδαμῶς, ἕως δὲ καὶ μόνον τοῦ στρατορικίου.

Observandum est moris esse ut quotidie parati sint septem equi, quos stratos vocant, excepturi imperatorem, ut quemcunque ex illis voluerit equitet. Reliqui equi sequuntur, quos manuductos appellant. Memoratus igitur comes potestatem habet equitandi quemcunque ex imperatoriis equis voluerit in equile imperatoris, item domandi, exercendi et instituendi in aula et ex equo desiliendi in catadromo : attamen, ut 30 dictum est, solummodo intra aulam ; ex hac vero equitem exire vel introire neque huic neque alteri cuipiam concessum est. Sin autem oporteat proceres aliquos equitare in aula, pedites ingrediuntur, deinde equitant. Rursus cum abeundum est, descendunt ex equo, et egrediuntur pedites. Habet comes potestatem præsente imperatore equitandi quemcunque voluerit imperatoris equum ex his qui ducuntur manu. Absente imperatore non item. Sed tegumento equi scapulis incumbente et mediam sellam operiente equitat ; neque quoquam se confert nisi ad locum ubi strator imperatorem in equum sublevat.

Ἔθος δέ τι καὶ τοῦτο κατ' ἔτος ἐστὶν, τὸ κατὰ τὸν τοῦ μεγάλου Πάσχα καιρὸν γίνεσθαι σέλλας βασιλικὰς καὶ χαλινοὺς καὶ ἐπάνω σκέπια πάντα καινὰ, καὶ τὰ παλαιὰ λαμβάνειν πάντα τὸν κόμητα, ἤτοι τὰς σέλλας μετὰ τῶν κομπωσίων καὶ τοὺς χαλινοὺς οὕτω μετὰ τῶν τουφῶν.

Consuetudine receptum est ut quotannis circa magnum pascha renoventur omnes imperatoris sellæ, freni et omnia alia tegmina, omniaque vetera accipiat comes, sellas nimirum cum apicibus muscariis et frena simul cum phaleris ac floccis. C

Ἡ δὲ τῶν λεγομένων συρτῶν βασιλικῶν ἵππων ἀκολούθησις, ὁπηνίκα καβαλλικεύῃ ὁ βασιλεὺς, λέγεται γενέσθαι ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε. Τὸν βασιλέα Θεόφιλόν φασι γενέσθαι φιλοδίκαιον. Ἱππότην οὖν φερόμενόν ποτε, ὑπαντῆσαί φασι γυναῖκα, κράζουσαν ἑαυτῆς εἶναι τὸν ἵππον ᾧ ἐποχεῖται ὁ βασιλεύς. Τοῦ τοιούτου τοίνυν ἐξετασθέντος εὑρεθῆναι ἀληθεύουσαν τὴν γυναῖκα· εἶναι μὲν γὰρ τὸν ἵππον αὐτῆς, τὸν δὲ ἔπαρχον ἀφελόμενον δῶρον, ὡς ἑαυτοῦ τοῦτον ὄντα, προσενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ. Τούτου τοίνυν δήλου γεγονότος τὸν μὲν βασιλέα εὐθὺς, ὡς εἶχε, καταβῆναι τοῦ ἵππου, καὶ δοῦναι τοῦτον τῇ κεκτημένῃ. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἦσαν τότε ἵπποι βασιλικοὶ συρόμενοι, D ἐγένετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν χρείᾳ ἵππου· καὶ ἐκβαλλίκευσεν ἵππον τὸν τυχόντα, ἐτάχθη ἡ τῶν συρτῶν ἀκολούθησις, ὡς ἂν, εἴ τι συμβεβηκὸς τύχοι, εἶησαν ἕτοιμοι ἵπποι βασιλικοὶ πρὸς τὸ ἀφιππάσασθαι τὸν βασιλέα.

Cæterum comitatus equorum qui manu ducuntur, quando imperator equitat, tali ex occasione exstitisse fertur. Fama est imperatorem Theophilum fuisse justitiæ amantem. Cum igitur quodam tempore equo insideret, occurrisse aiunt quamdam mulierculam, et clamasse equum illum, quo vehebatur imperator, suum esse. Inquisitione facta cognitum esse mulierem vera dicere, equum enim ipsius esse, eparchum autem vi rapuisse 31 et ut suum, imperatori munus obtulisse. Imperatorem, cum hæc comperisset, statim in vestigio descendisse de equo, eumque dedisse ei cujus erat. Cum autem tunc usus equorum qui manu ducerentur nondum introductus esset, et imperator equo indigens obvium equitasset equum, decretum fuisse ut eum comitarentur equi sessoribus vacui, ut si quis casus exsisteret, parati suppeterent equi imperatorii, qui imperatorem equos mutantem exciperent.

Ἡ μέντοι σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχαρεῖον εὑρίσκεται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βαστιάριον. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων, ἃ καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐκ πλαγίων κατὰ τὰς κνήμας καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἀετοὺς διὰ λίθων καὶ μαργάρων, ἅτινα καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς εἴς τε τοὺς περιπάτους καὶ τὰς προκύψεις. Καὶ ὁ ταῦτα ποιῶν οὐ τζαγγάριος, ὡς οἱ ἕτεροι, ἀλλὰ τζαγγὰς ὀνομά-

Spatha seu ensis imperatoris semper est in ruchario, calcei vero in vestiario. Est et alia species calceorum, qui nominantur tzangia. Insigniuntur a lateribus secundum tibias et in calcaneis, aquilis ex lapillis et margaritis, quos etiam induit imperator ad processiones et ostentationes. Et qui hos calceos facit, non tzangarius sive sutor, ut cæteri, sed tzangas appellatur. Quandocunque igitur

imperatorem equitare oportet, calc os adfert puer ex vestiario, quod vulgo vocant allaximarium. Parato jam et equitante imperatore cymbalistæ cymbala pulsant, tubicines tubis, et buccinatores buccinis argenteis canunt. Hæ vero tubæ huic usui destinatæ non referunt aliarum tubarum formam, sed alia quadam figura præditæ sunt. Indicat hoc ipse etiam sonus talium instrumentorum ; qui est, ut si quis ex populo aliquid **32** petat vel injuria afficiatur, audito hoc sono accurrat et ad imperatorem libere referat.

Fit autem hoc, si imperator mane equitet. At si post prandium equitet, id nullo modo observatur. Causa nescitur : at si conjecturæ locus datur, dico cum plebeii mane quidem sobrii sint, post prandium plerumque ebrii et magis temerarii, merito mane tubis canunt eo quo diximus modo, post prandium vero nequaquam, ne quis ebrius incomposite et temere ad imperatorem accedat.

Insuper protostrator est defensor eorum qui excursiones faciunt et prædas agunt : cum enim isti neque certum ordinem neque proprium flammulum habeant, sed confuse et sine ordine ferantur, protostrator pone consistens defendit illos, si bellum ingruat. Ideo etiam protostrator appellatur, nimirum quod antecedat totum στρατόν, hoc est exercitum. Ex animalibus vero præda abactis, quæcunque colore sunt varia, quæ nominantur phytilia, mos est protostratorem accipere.

Magnus logotheta curat missa mandata et chrysobullas seu aureas litteras ad reges, sultanos, toparchas. Et hoc munus proprium est magni logothetæ.

33 Domestici officium est ut quidquid imperator præceperit exsequatur.

Magnus stratopedarcha procurator est omnium quibus exercitus indiget, ut sunt esculenta, poculenta et omnia ad vitam necessaria.

Magnus primicerius, quando intra palatium famulus ex vestiario, circumstante aulicorum cœtu, imperatoris sceptrum etiam usque ad duplam triclinii partem affert, ab eodem acceptum imperatori porrigit ; et quando illud ab imperatore recipit, sæpe potestatem habet retinendi illud honoris gratia. Proprium vero baculum tradit prædicto vestiarii famulo, qui illud effert eadem ceremonia qua imperatoris.

Mos quoque obtinet ut magno primicerio singulis diebus dominicis, propter baculum, detur unum hyperpyrum : monetæ id genus est. Si fortassis iste absit, tum imperatori baculum porrigit quisquis ex honoratioribus proceribus adest. Est idem in exercitu quoque imperatorii comitatus caput. Habet vero proprium etiam flammulum in hujusmodi turma.

A ζεται. Ὁπηνίκα γοῦν δεήσει τὸν βασιλέα καβαλλικεῦσαι, φέρει τὰ ὑποδήματα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου ἐκτὸς, οὕτω κοινῶς ὀνομαζομένου ἀλλαξιμαρίου. Ἑτοιμασθέντος οὖν καὶ καβαλλικεύσαντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἀναχαρισταὶ κρούουσι τὰ ἀνάκαρα, σαλπίζουσι δὲ καὶ οἱ σαλπιγκταὶ ὁμοίως καὶ οἱ βουκκινάτορες δι' ὀργάνων ἀργυρῶν. Αἱ μέντοι κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν σαλπίζουσαι σάλπιγγες οὐ κατὰ τὰς ἄλλας εἰσὶ σάλπιγγας, ἀλλ' ἕτερόν τι σχῆμα. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ὀργάνων φωνὴ, τὸ ἐάνπερ τι αἰτῇ τις τοῦ λαοῦ ἢ ἀδικῆται, ἀκούσας τούτων δραμὼν ἀνενέγκῃ.

Γίγνεται μέντοι τὸ τοιοῦτον, εἰ κατὰ τὴν πρωΐαν τύχοι καβαλλικεύων ὁ βασιλεύς· μετὰ δὲ τὸ γεῦμα καβαλλικεύειν μέλλοντος οὐδαμῶς γίγνεται τοῦτο. B Ἡ αἰτία ἀγνοεῖται. Στοχαστικῶς γε μὴν λέγω ὡς ἐπείπερ οἱ τοῦ πλήθους ἄνθρωποι πρωΐας μὲν νήφουσιν, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μεθύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ προπετέστεροι γίνονται, εἰκότως πρωΐας μὲν σαλπίζουσι δι' ὃν εἴπομεν τρόπον, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα οὐδαμῶς, ἵνα μή τις μεθύων ἀτάκτως καὶ προπετῶς προσέλθῃ τῷ βασιλεῖ.

Ἔτι ὁ πρωτοστράτωρ ἔνι καὶ δεφένσωρ τῶν κουρσευόντων. Τούτων γὰρ μήτε τάξιν ἐχόντων μήτε φλάμουλον ἴδιον, ἀλλ' ἀτάκτως οὕτως ἀπολυομένων, ὁ πρωτοστράτωρ ὄπισθα τούτων εὑρισκόμενος δεφενδεύει τούτους, ἐὰν ἄρα πόλεμον εὕρωσιν· διὰ τοῦτο καὶ γὰρ πρωτοστράτωρ καλεῖται, διὰ τὸ προηγεῖσθαι παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ. Ἀπὸ δὲ τῶν κουρσευομένων πάντα τὰ ποικίλα, ἃ ὀνομάζονται φυτίλια, C ἔθος ἐστὶ λαμβάνειν τὸν πρωτοστράτορα.

Ὁ μέγας λογοθέτης διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα πρός τε ῥῆγας, σουλτάνους καὶ τοπάρχας. Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπηρέτημα.

Τὸ δὲ τοῦ δομεστικίου ἐνεργεῖν ὃ ἂν ἐπιτάξοι ὁ βασιλεύς.

Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἐστὶν ἐπιμελητὴς τῶν τῆς στρατιᾶς ἐπιτηδείων, ἤτοι τροφίμων, ποτῶν καὶ πάντων τῶν χρειωδῶν.

Ὁ μέγας πριμμικήριος ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰς τὴν παράστασιν παιδοπούλου τοῦ βεστιαρίου κομίζοντος τὸ βασιλικὸν δικανίκιον, μέχρι καὶ τοῦ τρικλίνου διμοίρου, οὗτος τοῦτο λαμβάνων τῷ βασιλεῖ D φέρων δίδωσιν. Ὅταν δ' αὖ τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως λάβῃ, ἐπ' ἀδείας ἔχει πολλάκις κατέχειν αὐτὸ τιμῆς ἕνεκα. Τὸ δὲ οἰκεῖον δίδωσι πρὸς τὸ ῥηθὲν τοῦ βεστιαρίου παιδόπουλον, ὃς καὶ ἐξάγει τοῦτο ἐν τῷ σχήματι, κατὰ καὶ τὸ βασιλικόν.

Ἔνι δὲ καὶ τεταγμένον δίδοσθαι πρὸς τὸν μέγαν πριμμικήριον κατὰ κυριακὴν, χάριν δικανικίου, ὑπέρπυρον ἕν. Ἂν δ' ἴσως οὗτος ἀποδημεῖ, δίδωσι τὸ δικανίκιον ὁ ἐντιμότερος τῶν καθευρεθέντων ἀρχόντων. Εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸ φωσσάτον κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως. Ἔχει δὲ καὶ ἰδικὸν αὐτοῦ φλάμουλον ἐν τῇ τοιαύτῃ συντάξει.

Ὁ μέγας κοντόσταυλος εὑρίσκεται κεφαλὴ τῶν A ὀγαστόρων Φράγγων.

Ὁ πρωτοσεβαστὸς οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Τοῦ πιγκέρνη ἡ ὑπηρεσία, ὅτε καὶ ἡ τῶν μεγάλου δομεστίκου λεχθήσεται.

Ὁ κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ καλαιὸν ὑπηρεσίαν, ἥτις ἐστὶν ἐνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ ἔνθα δεῖ· ἡ δὲ τοιαύτη σφραγὶς, ἡ διὰ κηροῦ δηλαδὴ, οὐδαμοῦ γίνεται ἀλλαχοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰ μὴ πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλέα τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Πρὸς δὲ δεσπότας, πατριάρχας καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας τῶν ἐντιμοτέρων διὰ μολιβδίνης B βούλης. Φέρει δὲ οὗτος καὶ τὴν βασιλικὴν σπάθην, ἀποδημοῦντος τοῦ πρωτοστράτορος.

Ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὑρίσκεται κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων καὶ τῶν κοιτωναρίων, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος. Μένει δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου. Τοῦ παρακοιμωμένου δὲ τῆς σφενδόνης ἀποδημοῦντος οὗτος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην.

Ἡ τοῦ γενικοῦ λογοθέτου ὑπηρεσία οὐ γινώσκεται.

Ὁ πρωτοβεστιαρίτης ἐστὶν ὑπηρέτης τῆς παραστάσεως. Πρὸ γὰρ τοῦ τὸν βασιλέα τοῦ κελλίου αὐτοῦ ἐξελθεῖν οὗτος εὑρίσκεται ἐν τῷ τρικλινίῳ μετά τε τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου καὶ τοῦ τῆς αὐ- C λῆς πριμμικηρίου. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν καὶ σταθῆναι τὸν βασιλέα ἐξέρχεται ὁ πρωτοβεστιαρίτης, καὶ καλεῖ τοὺς τῶν ἀρχόντων ἐντιμοτέρους εἰς τὴν παράστασιν Ἔπειτα ὁ μέγας ἑταιριάρχης, καὶ καλεῖ καὶ οὗτός τινας τῶν προτέρων πλείους. Καὶ μετὰ τοῦτον ἐξέρχεται ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλῆς, καὶ καλεῖ καὶ οὗτος ὡσαύτως τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρχόντων. Εἶτα φέρουσι τὸ τοῦ βασιλέως δικανίκιον· οὗ καὶ δοθέντος τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ὡς εἴρηται, εὐθὺς οἱ ἑταιριάρχαι καλοῦσι τοὺς ἐπιλοίπους, τοὺς τὰ κόκκινα δηλονότι φοροῦντας σκαράνικα, καὶ πάντας τοὺς κάτω. Καὶ γίνεται μὲν οὕτω τοῦτο πάντοτε, κατά τε τὴν τοῦ ὄρθρου ὥραν τῆς λειτουργίας καὶ ἑσπερινοῦ· μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν, εἰ μὲν ἔχει θέλημα ὁ βασιλεὺς ἵνα δημη- D γορήσῃ ἢ εὐεργετήσῃ ὀφφίκιον πρός τινα, ἔτι ἡ παράστασις ἵσταται. Εἰ δὲ μὴ, τοῦ πρωτοβεστιαρίτου τὸ ἑαυτοῦ δικανίκιον κρούσαντος ἐπ' ἐδάφους ἠρέμα οἱ ἑταιριάρχαι οἱ δικανίκια ξύλινα φέροντες λέγουσι τοῖς μετὰ τὸ δικανίκιον εἰσελθοῦσι τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξέρχονται. Εἰ δέ τι τῆς παραστάσεως ἱσταμένης δεήσει ἀνενεχθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴτε δι' ἀποκρισιάριον εἴτε δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἔχει τοῦτο ἐπ' ἀδείας ποιῆσαι, μὴ τοῦ βασιλέως ἴσως ἐπιτάξαντος, εἰ μὴ μόνος ὁ πρωτοβεστιαρίτης· εἰ δ' οὗτος ἀποδημεῖ, ὁ μέγας ἑταιριάρχης, εἰ δὲ καὶ οὗτος, ὁ τῆς αὐλῆς πριμμικήριος.

Magnus contostaulus est caput stipendiariorum Francorum.

Protosebastus nullo munere fungitur.

Pincernæ officium explicabitur, quando de magni domestici munere sermo erit.

34 Curopalata olim quidem habebat officium, quod nunc incognitum est. In præsenti nullo fungitur munere.

Præfectus sigilli seu sigillifer imperatoris pala seu annulo obsignat litteras cera, quando oportet. Hoc vero per ceram sigillum non usurpat uspiam imperator, nisi ad dominam matrem suam, ad dominam uxorem suam et ad imperatorem filium; ad despotas autem, ad patriarchas et ad reliquos honoratiores principes et proceres utitur plumbea bulla. Portat insuper iste imperatoris ensem, absente protostratore.

Præfectus cubiculi est caput eorum qui ministrant in cubiculo et cubiculariorum. Habet sub se quoque præsidem cubiculi. Manet in palatio. Absente præfecto sigilli fert iste imperatoris ensem.

Functio logothetæ generalis incognita est.

Protovestiarites minister est circumstationis. Prius enim quam imperator ex suo conclavi exeat, iste jam in triclinio versatur cum magno hetæriarcha et primicerio aulæ. Et postquam imperator prodiit et in triclinio constitit, egreditur protovestiarites, vocatque ad circumstationem honoratiores ex proceribus. Postea magnus hetæriarcha vocat et ipse aliquos, et quidem plures prioribus. Post hunc exit primicerius **35** aulæ, qui reliquos procerum similiter advocat. Deinde afferunt imperatoris sceptrum; quod magnus primicerius imperatori modo supra exposito porrigit. Quo peracto statim hetæriarchæ accersunt cæteros, nempe eos qui scaranica coccinea ferunt, et his inferiores; fitque hoc semper mane circa horam liturgiæ et horam vespertini officii. Post missionem, si imperator aut verba facere aut beneficium officii in aliquem conferre velit, manet circumstatio. Sin minus, protovestiarita humum cum suo baculo pulsante paulatim hetæriarchæ, et qui baculos ligneos gestant, id indicant iis qui post allatum sceptrum imperatoris ingressi sunt, et egrediuntur. Si quid durante circumstatione sive per apocrisiarium sive alium quem ex necessariis imperatori proponendum sit, nemo ex proceribus ejus faciendi potestatem habet, non mandante id fortassis imperatore, nisi solus protovestiarites, et ipso absente magnus hetæriarcha; si et ipse absit, primicerius aulæ.

Ἡ τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης ὑπηρεσία καὶ

Officium domestici mensæ et præfecti mensæ

explicabitur, quando de munere magni domestici disseretur.

Magnus pappias olim habuit incognitum officium, nunc autem nullum.

Similiter eparchus, qui et ipse nullum officium habet.

36 Magni drungarii vigiliarum officium exponetur, quando de officio magni domestici in exercitu disseremus.

Magni hetæriarchæ munus prius quidem explicatum est, quando de circumstatione agebamus. Recipit iste undequaque adventantes exsules et perfugas : ideo etiam hetæriarcha appellatur, tanquam qui ἑταίρους sive amicos suscipiat.

Logotheta cursus olim habuit officium nobis incognitum, nunc vero nullum.

Primi secretarii munus ex ipso vocabulo innotescit. Est primus inter judices. Interdum cum ipso judicant, decreto imperatoris, etiam alii honoratiores ipso.

Præfecti exercitus officium explicabitur, quando de officio magni domestici in exercitu sermo erit.

Mystici functio patescit ex ipso nomine.

Domesticus scholarum olim ferme idem officium gessit quod modo magnus domesticus. Nunc nullo munere fungitur.

Magnus drungarius classis eam rationem habet ad magnum ducem, quam vigiliarum magnus drungarius ad magnum domesticum.

Primicerius aulæ habet in circumstatione eam functionem de qua **37** antea dictum. Ejus etiam munus est ut inter omnes qui in aula versantur, decentem ordinem constituat. Quemadmodum enim quilibet ex proceribus designatum et proprium locum in circumstatione obtinet, ita et quælibet aulicorum classis proprium in aula tenet locum. Barangi enim ministri sunt ad fores conclavis imperatorii et triclinii. In aula vero palatii milites sunt stationarii, habentes equos, quibus etiam alogator præest. Post istos sunt alii stationarii, sed equis carent, habent tamen alogatorem : qui spathas suas manibus gestant. Deinde sunt quos nominant tzacones, qui et ipsi pilaticia portant. Post hos sunt alii, pedites quidem et isti, quos murtatos vocant, quorum quilibet fert tela. Stationarii pileos seu umbellas gestant, tzacones, petasos seu cuculiones. Ferunt etiam superne coloris cæsii loricas stantibus leonibus, iisque albis, in pectore insignitas, qui contra sese erecti sunt. Similiter in tergo. Etiam Cortinarii, qui et ipsi præfectum habent, quem comitem appellant; quorum licet classis minor sit, stationem tamen habent infra locum imperatorii throni. Bardariotæ destinati sunt ad custodiam januæ aulicæ. Omnes igitur isti, quando matutinæ laudes, liturgiæ et vespertinæ decantantur, ordine quique suo consistunt,

A τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης λεχθήσεται, ὅτε καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δομεστίκου.

Ὁ μέγας παππίας εἶχε μὲν πάλαι ὑπηρεσίαν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ὁ ἔπαρχος ὡσαύτως· νῦν δὲ οὐδὲ οὗτος.

Ἡ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης ὑπηρεσία εἰρήσεται καὶ αὐτὴ, ὅτε καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ἢ εἰς τὸ φωσσάτον.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου ὑπηρέτημα ἐλέχθη μὲν πρότερον, ὅτε περὶ τῆς παραστάσεως ἐλέγομεν. Δέχεται δὲ οὗτος καὶ τοὺς προσερχομένους πανταχόθεν φυγάδας· διὸ καὶ ἑταιριάρχης καλεῖται, ὡς τοὺς ἑταίρους ἤτοι τοὺς φίλους δεχόμενος.

Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου εἶχε μὲν πάλαι καὶ B οὗτος ὑπηρεσίαν ἡμῖν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Τὸ τοῦ πρωτασηκρῆτις ὑπηρέτημα ὄῆλον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος· πρῶτος γὰρ τῶν σεκρέτων λέγεται. Ἔστι δὲ ὅτε συγκρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασιλικῷ ὁρισμῷ καὶ ἕτεροι ἐντιμότεροι τούτου.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπὶ στρατοῦ ὑπηρέτημα, λεχθήσεται καὶ τοῦτο, ὅτε καὶ τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ εἰς φωσσάτον.

Ἡ τοῦ μυστικοῦ ὑπηρεσία νοεῖται καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος.

Ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν πάλαι μὲν εἶχεν ὑπηρεσίαν σχεδὸν ἣν ὁ μέγας δομέστικος· ἄρτι, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

C Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει πρὸς τὸν μέγαν δοῦκαν ὃν ὁ τῆς βίγλης μέγας δρουγγάριος πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον.

Ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλῆς ἔχει μὲν ἐν τῇ παραστάσει ὑπηρεσίαν οἵαν προείπομεν, εὐτακτεῖ δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ πάντας. Ὥσπερ γὰρ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος τὸν ἀποτεταγμένον καὶ ἴδιον ἔχει τόπον εἰς τὴν παράστασιν, οὕτω καὶ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων ἑκάστη τὸν ἴδιον αὐλῆς κέκτηται τόπον. Οἱ μὲν γὰρ Βάραγγοι εὑρίσκονται ὑπηρετοῦντες εἴς τε τὰς θύρας τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως καὶ εἰς τὸ τρίκλινον, ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου στρατιῶται ὀνομαζόμενοι οὕτω παραμοναὶ, ἔχοντες ἄλογα, ἐφ' ὧν καὶ ἀλλαγάτωρ. Καὶ μετ' αὐτοὺς D ἕτεροι, παραμοναὶ μὲν καὶ οὗτοι, πλὴν ἄνευ ἀλόγων, ἔχοντες ἀλλαγάτωρα, φέροντες ἐν χερσὶ πάντες τὰς σπάθας αὐτῶν. Εἶτα εὑρίσκονται οἱ ὀνομαζόμενοι τζάκονες, φέροντες καὶ οὗτοι πιλατίκια. Καὶ μετὰ τούτους ἕτεροι, πεζοὶ μὲν καὶ οὗτοι, ὀνομαζόμενοι Μυρτάτοι, τόξα ἕκαστος φέροντες· αἱ μέντοι παραμοναὶ μετὰ σκιαδίων, οἱ τζάκονες δὲ μετὰ καπασίων, φοροῦντες καὶ ἐπάνω κλίβανα ἠεράνεα, λέοντας περὶ τὸ στῆθος ἔχοντα ἱσταμένους λευκοὺς, ὁρῶντας ἀντικρὺ κατὰ πρόσωπον. Ὡσαύτως καὶ ὄπισθεν. Εἰσὶν καὶ Κορτινάριοι, ἔχοντες καὶ οὗτοι ἔνοχον, ὃς κόμης καλεῖται· οἵτινες δὴ κἂν ἐλάττων τάξις εὑρίσκωνται, ἀλλ' οὖν κάτω ἵστανται τῆς προκύψεως. Οἱ δὲ Βαρδαριῶται εἰς τὴν τῆς αὐλῆς θύραν. Πάντες οὖν οὗτοι, καὶ οἱ εἰρημένοι, καθ' ἣν ὥραν ὅ τε ὀρθρινὸς ὕμνος ψάλ-

λεται, ὁ τῆς λειτουργίας, καὶ ὁ τοῦ ἐσπερινοῦ, κατὰ τάξιν ἵστανται, εὐτακτοῦντος αὐτοὺς τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς, καθὰ εἴρηται.

Ὑπηρετοῦσι δὲ οἱ Κορτινάριοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηνήν, ἥτις κόρτη ὀνομάζεται. Ὁ μέντοι κόμης αὐτῶν καὶ αὐτοὶ δ' οὗτοι πανία φοροῦσι κόκκινα ἐκ τῶν τῆς κόρτης παλαιῶν πανίων, ἐξ ὧν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς σκουφίας μόνον ἐρυθρὰς ἐντὸς μὲν τῆς αὐλῆς, οὐ μὴν δὲ καὶ καπάσια· ἔτι τε καὶ κάλτζας τοιαύτας, μετὰ παπουτζιῶν μελάνων. Ἐκτὸς δὲ φοροῦσι τὰς τοιαύτας σκουφίας μετὰ καπασίων.

Τοιαῦτα ἐνδύματα ἐρυθρὰ ἐνδύονται μὲν καὶ οἱ Βαρδαριῶται, διὰ πανίων, οὐκ ἐκ τῆς κόρτης, ἀλλ' ἐξ οἰκείων, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ Περσικὸν φόρεμα, ἀγγουρωτὸν ὀνομαζόμενον, ἔχον ἀντὶ μαργελλίων πάνιον κίτρινον. Κρέμανται δὲ ἐπὶ ζώνης ἑκάστου τούτων λῶροι, οὓς κτλοῦσι μαγκλάβια, μαστίζειν τοὺς ἀξίους μαστίζεσθαι, φέροντες ἀεὶ δικανίκια. Ὅτε δὲ καβαλλικεύσῃ ὁ βασιλεὺς, προηγοῦνται, καὶ φέροντες αὐτὰ ὄρθια εὐτακτοῦσι τὸν λαόν. Ἔχουσι δὲ οὗτοι καὶ πριμμικήριον. Τούτους πάλαι Πέρσας κατὰ γένος ὄντας ὁ βασιλεὺς μετοικίσας ἐκεῖθεν εἰς τὸν Βαρδάριον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀφ' οὗ καὶ Βαρδαριῶται καλοῦνται.

Ὁ πρωτοσπαθάριος λέγεται ὅτι ἦν κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν πρῶτος τῶν σπαθαρίων παραμονῶν. Νῦν δὲ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας ἄρχων οὐδὲ ἓν ὑπηρέτημα κέκτηται, καὶ ὁ τατᾶς τῆς αὐλῆς ὡσαύτως.

Οἱ μεγάλοι τζαούσιοι εὑρίσκονται εὐτακτοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν, ὑπὸ τὸν μέγαν πριμμικήριον ὄντες.

Ὁ πραίτωρ τοῦ δήμου οὐδ' οὗτος ἔχει ὑπηρεσίαν τινά.

Ὁ τῶν οἰκειακῶν λογοθέτης ὡσαύτως.

Καὶ ὁ λογαριαστὴς τῆς αὐλῆς οὐδ' οὗτος ἔχει τι ὑπηρέτημα νῦν.

Ὁ πρωτοκυνηγὸς ἔχει μὲν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ὅτι τοῦ βασιλέως τὸν ἵππον ἀναβαίνοντος οὐδεὶς ἕτερος τὴν σκάλαν κατέχει εἰ μὴ μόνος οὗτος, εἰ παρὼν εὑρίσκεται, ἄρχει δὲ καὶ τῶν κυνηγῶν τῶν λεγομένων σκυλλομάγγων. Εἰ δέ ποτε κυνηγετοῦντος τοῦ βασιλέως αἱμαχθῆναι συμβῇ τι τῶν ἱματίων αὐτοῦ, λαμβάνει τοῦτο καθ' ὑπηρεσίαν ὁ πρωτοκυνηγός.

Ὁ σκουτέριος βαστάζει τὸ διβέλλιον καὶ τοῦ βασιλέως σκουτάριον, οὐ μόνον εἰς τὰς προκύψεις, ἀλλὰ κἂν ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀπέρχηται. Εὑρίσκονται δὲ μετὰ τοῦ διβελλίου καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι. Εἴτε οὖν εἰς τὸ φωσσάτον ὁ βασιλεὺς εὑρίσκεται, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ διβέλλιον πάντοτε ἔμπροσθεν αὐτοῦ φέρεται.

Ὁ ἀμηράλιος ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκαν εὑρίσκεται, ἡγεῖται δὲ τοῦ στόλου παντός.

Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτούντων καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀναφορὰς, καβαλλαρίου διερχομένου τοῦ βασιλέως.

A primicerio aulæ ipsos in ordinem decentem cogente, ut dictum est.

38 Cortinarii ministrant ad imperatoris tabernaculum, quod cortis nominatur; quorum comes et ipsi ferunt pannos coccineos ex cortis veteribus panuis, et ex iisdem in capite galericulos rubros intra aulam quidem, at non petasos. Præterea caligas ejusdem generis cum nigris calceamentis. Extra aulam vero gestant hujusmodi galericulos cum petasis seu cuculionibus.

Hujusmodi rubris indumentis vestiuntur etiam Bardariotæ, quæ confecta sunt ex pannis, non a corte sumptis, sed ex propriis. In capite Persicum
B gestamen gestant, cui nomen angurotum, quod loco margellarum pannum citrini coloris habet. Ex cujuslibet horum zona pendent lora, quæ vocantur manuclavia, hoc est baculi seu virgæ, ut flagellis dignos flagellent. Semper ferunt baculos. Præcedunt, quando imperator equitat, et baculos erectos ferunt, ut constituant ordinem in populo. Habent et isti primicerium; quos origine Persas imperator inde transtulit ad Bardarium flumen, a quo etiam Bardariotarum nomen inditum est.

Protospatharius hoc nomen adeptus est, quia olim fuit primus inter spatharios stationarios. In præsenti nullum officium gerit.

39 Neque magnus princeps officium aliquod ha-
C bet, ut nec tatas aulæ.

Magni tzausii comitatum imperatoris ordinant, et subsunt magno primicerio.

Prætor populi caret functione.

Similiter logotheta rei familiaris.

Neque logariastes aulæ aliquo munere fungitur.

Primus venatorum hoc muneris habet: imperatore equum ascendente nullus alius, sed ipse solus, si præsens sit, stapedem tenet. Præest venatoribus, quos canum mangones vocitant. Si contingat aliquod ex vestimentis imperatoris sanguine aspergi
D in venatione, accipit illud ex munere suo primus venatorum.

Scutifer fert vexillum et imperatoris scutum non solum ad loca quibus in throno sublimis sedet, sed quocunque se confert imperator. Omnes porro Barangi ad hoc vexillum defendendum sunt destinati. Sive igitur imperator sit in exercitu, sive alibi, vexillum semper illi præportatur.

Ameralius magno duci subditur, regitque totam classem.

Magister supplicum libellorum, quando imperator equitat, supplicationes eorum qui petunt quique injuria affecti sunt recipit.

40 Quæstor olim habebat officium, nunc nullum.

Functio magni adnumiastæ explicabitur, quando agetur de officio domestici in exercitu.

Logotheta castrensis nullum ministerium habet.

Primus accipitrarius præest illis venatoribus qui aves ferunt. Gestat quoque chirothecam in zona, ut antea dictum.

Logotheta gregum seu pecuariæ functus quidem olim fuerat officio, nunc vero nullo.

Magnus interpres est primus interpretum, quos vulgo nominant dragomanos.

Acoluthus barangorum præfectus est. Sequitur imperatorem ante illos. Ex etiam de causa acoluthus, hoc est secutor, appellatur.

Judex exercitus, si imperator sit in exercitu, occurrentes controversias militum, sive de equis sive de armis sive de præda sive de alia quacunque cognoscit ac componit

Præfectus allagii locum obtinet in comitatu imperatorio, et subest magno primicerio.

Protallagator similiter subjicitur magno primicerio, et comitatum sequitur, ut si quis eum deserat, revocet et in comitatum reducat 41 debitumque ordinem conservet. Si vero magnus primicerius aliquo ex militibus comitatus opus habeat, significat id protallagatori, qui eum accersit.

Magnus administrator nullam functionem habet.

Orphanotrophus olim habebat curam pupillorum, nunc omni officio caret.

Protonotarius ipso suo nomine innotescit : est enim primus notariorum sive scribarum.

Ejus qui a memoria functio olim erat, ut eorum qui in expeditionibus et alibi præclare se gessissent, nomina describeret, eosque imperatori in memoriam revocaret, quo justis honoribus et præmiis afficerentur. In præsenti nullam functionem habet.

Domesticus murorum hanc functionem habet, ut si qua urbes reparatione egeant, id reparandum curet.

Præses cubiculi imperatorii præest quidem cubiculariis, sed subjacet accubitori cubiculi.

Præses vestiarii subjicitur protovestiariæ. Operam suam locat in acceptorum expensorumque proventuum rationibus annotandis.

Vestiarii munus occupatur in mari. Nam quando imperator expeditionem 42 marinam suscipit, iste præest triremi quæ vestiarium (imperatoris) vehit. Pone sequitur triremem imperatoriam.

Hetæriarcha quidem, ut ante dictum est, ad cir-

A Ὁ κοιαίστωρ εἶχε μὲν πάλαι καὶ οὗτος ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιαστοῦ ὑπηρέτημα λεχθήσεται δὲ τοῦτο, ὁπηνίκα τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ εἰς τὸ φωσσάτον.

Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ πρωτοϊερακάριος ἄρχει τῶν φερόντων ὄρνεα κυνηγῶν, φέρει δὲ καὶ χειρόρτιον ἐπὶ ζώνης, ὡς προείρηται.

Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν εἶχε καὶ οὗτος πάλαι ὑπηρεσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Ὁ μέγας διερμηνευτής ἐστι πρῶτος τῶν ἑρμηνέων, οὓς κοινῶς ὀνομάζουσι δραγομάνους.

B Ὁ ἀκόλουθος εὑρίσκεται μὲν ἔνοχος τῶν Βαράγγων, ἀκολουθεῖ δὲ τῷ βασιλεῖ ἔμπροσθεν αὐτῶν· διό τοι τοῦτο καὶ ἀκόλουθος λέγεται.

Ὁ κριτὴς τοῦ φωσσάτου, τοῦ βασιλέως εἰς τὸ φωσσάτον εὑρισκομένου, τὰς παρεμπιπτούσας ὑποθέσεις τοῖς στρατιώταις εἴτε περὶ ἀλόγων εἴτε ἁρμάτων εἴτε καὶ κούρσων ἢ περὶ τοιούτου τινὸς καθιστᾷ καὶ ἐξετάζει.

Ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εὑρίσκεται μὲν σύνταξιν· καὶ ὑπὸ τὸν μέγαν δὲ πριμμικήριον.

Πρωταλλαγάτωρ ὡσαύτως ὑπὸ τὸν μέγαν πριμμικήριον, πλὴν ἀκολουθεῖ ὄπισθεν τῆς συντάξεως, ἵνα κἂν ἀπολιμπάνηταί τις αὐτῆς, φέρῃ οὗτος καὶ ἀποκαθιστᾷ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εὐτακτῇ. Εἰ δὲ C καὶ ὁ μέγας πριμμικήριος ἐν χρείᾳ τινὸς γένοιτο τῶν ἀπὸ ταύτης, πρὸς τὸν πρωταλλαγάτορα λέγει καὶ καλεῖ τοῦτον.

Ὁ μέγας διοικητὴς οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ ὀρφανοτρόφος ἦν μὲν φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος πάλαι τῶν ὀρφανῶν, νῦν δὲ οὐδαμῶς κέκτηταί τινα ὑπηρησίαν.

Ὁ πρωτονοτάριος δῆλος καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· πρῶτος γὰρ τῶν νοταρίων ἦτοι τῶν γραμματικῶν.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ὑπηρέτημα πάλαι μὲν ἦν τοῦ ἀπογράφεσθαι τοὺς ἐν ταῖς στρατιαῖς καὶ ἀλλαχοῦ ἀριστεύοντας, καὶ ἀναμιμνήσκειν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἵνα λαμβάνωσι τὰς προσηκούσας τιμάς· κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

D Ὁ δομέστικος τειχέων ἔχει τοῦτο τὸ ὑπηρέτημα, ὅτι εἴ τινος τὰ κάστρα περιποιήσεως δέοιντο, ἐπιμελεῖσθαι τοῦτο εἰς τὸ ἀνακτίζεσθαι.

Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος του βασιλικοῦ ἄρχει μὲν τῶν κοιτωναρίων, εὑρίσκεται δὲ ὑπὸ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου ὑπὸ τὸν πρωτοβεστιαρίτην εὑρίσκεται, ὑπηρετεῖ δὲ καὶ εἰς τὰς προφερομένας καὶ ἐξερχομένας εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους.

Ὁ βεστιάριος ἔχει ὑπηρέτημα θαλάσσιον. Τοῦ γὰρ βασιλέως κατὰ θάλασσαν στρατεύοντος ἄρχει οὗτος τοῦ τὸ βεστιάριον φέροντος κατέργου, ἀκολουθεῖ τε κατόπιν τοῦ βασιλικοῦ κατέργου.

Ὁ ἑταιριάρχης ὑπηρετεῖ μὲν εἰς τὴν παράστα-

σιν, ὡς προείρηται, συνυπηρετεῖ δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ ἑταιριάρχῃ ὑπὲρ τῶν προσφύγων. A

Ὁ τῆς αὐλῆς λογαριαστὴς λογίζεται τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ εὑρισκομένους πάντας ῥογάτορας, εἰ λείπει τινὶ ἀπὸ τῆς ῥόγας αὐτοῦ ἢ ἐξεδούλευσεν ὑπὲρ ὧν ἐροεγεύθη.

Στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων ὑπηρέτημα εἶχε τοιοῦτον. Ἦσαν ἐν τοῖς κατὰ θέματα τόποις φωσσάτου τάγματα, οἱ μὲν μεγαλοαλογῖται ὀνομαζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, οἱ δὲ δικάβαλλοι, καὶ ἕτεροι μονοκάβαλλοι. Ἦν οὖν οὗτος ὁ στρατοπεδάρχης φροντιστὴς καὶ ἐπιμελητὴς μόνων τῶν μονοκαβάλλων.

Ὁ τῶν τζαγγρατόρων στρατοπεδάρχης φροντίζων ὡσαύτως καὶ ἐπιμελούμενος τούτων, καὶ ὁ τῶν μουρτάτων στρατοπεδάρχης ὁμοίως. B

Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων ἐπιμελεῖται τῶν εἰς τὰ κάστρα εὑρισκομένων φυλάξεων, οἵτινες τζάκονες ὀνομάζονται.

Ὁ προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατίων ἐπιμελητὴς αὐτῶν, καὶ τῶν Βλαχερνῶν παλατίων ὡσαύτως προκαθήμενος.

Τῶν θεμάτων δομέστικος ἦν πάλαι φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων. Καὶ οἱ δομέστικοι τῶν τε ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων φροντισταὶ ὡσαύτως καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν ἐκεῖσε δημοσίων πραγμάτων.

Τὸ τοῦ μεγάλου μυρταΐτου ὑπηρέτημα ἀνεπίγνωστόν ἐστιν.

Τὸ τοῦ πρωτοκόμητος θαλάσσιόν ἐστιν. Εὑρίσκεται οὗτος τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ πάντων κομήτων πρῶτος. C

Καὶ τὸ τοῦ δρουγγαρίου ὡσαύτως θαλάσσιον. Δροῦγγα ποσότης τοσούτων τινῶν ἑρμηνεύεται, ἧς ἡ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος δρουγγάριος.

Οἱ προκαθήμενοι καὶ οἱ καστροφύλακες ὑπηρέται ἑκάστης κατ' ἀξίαν τῶν πόλεων.

Ἕως ὧδε πασῶν αἱ ὑπηρεσίαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Περὶ τῆς τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τάξεως, καὶ τῶν κατ' αὐτὰς τελουμένων θείων, ἐν αἷς διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίας, τοῦ τε πικέρνη καὶ δομεστίκου τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.

Τῇ κϑ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς, καθ' ἣν ἡ τῶν Χριστουγέννων παραμονὴ, τοῦ βασιλέως εἰς τὸν ὄρθρον μὴ ἐξελθόντος κατὰ τὴν ἐξ ἔθους αὐτῷ συνήθειαν, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ εὑρισκομένου, φέρουσι μετὰ τὴν ἀπόλυσιν οἱ κανονάρχαι καὶ ἱστῶσιν εἰκονοστάσιον, εἰς ὃ κρέμανται ἅγιαι εἰκόνες τῆς τε γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἕτεραι τρεῖς ἢ τέσσαρες. Ἔμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐπίκειται ἅγιον Εὐαγγέλιον. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἵστανται πλησίον τῶν ἁγίων εἰκόνων μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν, οἱ δ' ἀναγνῶσται μέσον τοῦ τρικλίνου κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιρριπταρίων αὐτῶν, φοροῦντες καὶ καμίσια ἐπάνω τῶν ἱματίων, ὁ μέντοι πρωτοψάλτης καὶ ὁ δομέστικος λευκὰ, ὁ λαμπαδάριος δὲ κρατῶν τὸ χρυσοῦν διδάμ-

cumstationem ministrat. Simul autem cum magno hetæriarcha curam gerit eorum qui refugium quæ-runt.

Logariastes aulæ numerat et computat omnes milites qui in aula stipendia merent ; et dispicit num quid alicui de stipendio desit, aut num plene satisfecerit pro stipendio quod accepit.

Stratopedarcha militum qui uno solum equo utuntur, hujusmodi munus gessit. Erant in locis thematum exercitus agmina, quorum alii appella-bantur μεγαλοαλογῖται, alii a tribus equis trica-balli, alii a duobus dicaballi, alii ab uno monoca-balli. Et isti soli pertinebant ad curam stratoped-archæ.

Tzangratorum curam similiter gerit eorum stra-topedarcha, ut et murtatorum eorumdem strato-pedarcha.

Stratopedarcha tzaconum curator est custodia-rum in urbibus, qui tzacones nominantur.

Præses magnorum palatiorum eadem palatia sub sua cura habet, ut et præses palatiorum quæ sunt in Blachernis.

43 Domesticus thematum olim cura sua publicas res comprehendebat. Et domestici orientalium et occidentalium thematum similiter curatores erant publicorum negotiorum quæ ibi enascebantur.

Magni myrtaitæ munus est incognitum.

Protocomitis functio ad mare spectat : est enim in imperatoris classe comitum omnium primus.

Drungarii officium consimiliter ad mare pertinet. Drunga est certus numerus militum, quibus talis drungarius imperat.

Præsides civitatum et castrorum custodes mini-stri sunt pro cujusque civitatis dignitate.

Hucusque omnium administrationes.

CAPUT VI.

De Christi Domini festorum ordine et ritibus in eis-dem observandis ; tum de magni domestici mini-sterio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem mensæ præposito.

Mensis Decembris 24 celebratur vigilia Nativita-tis Christi, imperatore ad matutinum secundum usitatam sibi consuetudinem non egresso, **44** sed suo in conclavi commorante. Finito matutino et di-misso cœtu canonarchæ imagines afferunt et tabu-latum erigunt, ex quo pendent sanctæ imagines nativitatis Christi et aliæ tres vel quatuor. Coram hoc pulpitum est, in quo sanctum Evangelium re-positum jacet. Et sacerdotes quidem stant prope sanctas imagines cum sacerdotalibus suis stolis : at lectores stant in medio triclinio e conspectu im-peratoris cum suis tunicis et capitis tegminibus, ferentes quoque camisia super vestes, protopsaltes quidem et domesticus candida, lampadarius autem tenens auream hastam, cui cereus est impositus, D

magister et omnes cantores purpurea ; sed canonarchæ cum solis tunicis adstant, et capite aperto. Post hæc protovestiarites, magnus hetæriarcha, primicerius aulæ, hetæriarchæ et quotquot baculos ferunt et ministerium obeunt, introducunt proceres ad imperatoris circumstationem, donec impleatur domus. Postea egreditur imperator ex suo conclavi, magno domestico ad januam stante et imperatoris ensem ferente. Igitur simul ac imperator apparet, cantores statim canunt illud : « Diuturnum faciat Deus imperium tuum. » Quibus canentibus imperator vadit, sanctasque imagines osculatur. Deinde regressus stat prope thronum suum, magno domestico ad sinistrum imperatoris latus stante cum spatha seu ense imperatorio, ut dictum est. **45** Lampadarius autem infra magnum domesticum fert aureum contum cum ardente lampade; cujus lampadis supremæ partes tinctæ sunt cinnabari ; medium vero per bracteam inauratum est, quæ intus cruces coccineas in orbem repræsentat. Facto igitur horarum initio, famulus vestiarii statim imperatoris sceptrum affert ; quod magnus primicerius imperatori porrigit.

Sciendum est imperatorem in quotidianis circumstationibus dicere : Proferatur sceptrum meum. Et mox famulum vestiarii illud afferre, ut antea diximus. Cæterum in festis, quando circumstatio instituitur, postquam imperator stat suo in solio ; omisso illo, Proferatur sceptrum meum, magnus primicerius compellans famulum, Famule, inquit : et confestim sceptrum apportat. Ratio hujus est, quia in quotidianis matutini et vesperarum circumstationibus, postquam honoratiores ex proceribus in circumstatione jam præsentes sunt, ait imperator : « Proferatur sceptrum meum ; » quod argumento est populum, qui inferius consistit, etiam ingressurum. At in magnis festis omnes proceres et reliqui intrant, nec opus est ut imperator sceptrum suum deposcat : hoc enim sciens magnus primicerius injussus præcipit, et afferunt illud.

Canuntur igitur horæ, ut moris est, prima, tertia, sexta et nona **46** cum tropariis. Ad ultimum nonæ horæ troparium dicit protopsaltes : « Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto ; » et decantatur. Additur deinde et hoc : « Et nunc et semper ; » nec secundo cantatur troparium, legitur autem a canonarcha, qui post lectionem sic profatur : « Diuturnum faciat Deus præpotens et sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Rursus tertia vice : « Diuturnum faciat Deus a Deo acceptum et a Deo custoditum præpotens et sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Deinde acclamant circumstantes : « Diuturnum faciat Deus sanctum imperium vestrum ad multos annos. » Caniturque illud troparium iterum, cum illud : « Nunc et semper, » antea decantatum fuerit.

Psalmos horarum legit archidiaconus, prophetiam

A πουλον, ὁ μαΐστωρ καὶ πάντες οἱ ψάλται πορφυρᾶ. Οἱ κανονάρχαι δὲ μετὰ ἱματίων μόνων καὶ ἀσκαπί. Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πρωτοβεστιαρίτης τε, ὁ μέγας ἑταιριάρχης, ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλῆς, οἱ ἑταιριάρχαι, καὶ ὅσοι φέρουσι τὸ δικανίκιον καὶ ὑπηρετοῦσιν, εἰσάγουσι τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν τοῦ βασιλέως παράστασιν ὥστε τοῦτον πληρωθῆναι τὸν οἶκον. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ κελλίου αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου δομεστίκου εἰς τὴν θύραν ἱσταμένου καὶ τὴν τοῦ βασιλέως φέροντος σπάθην. Ἅμα οὖν τῷ τὸν βασιλέα φανῆναι οἱ ψάλται αὐτίκα ψάλλουσι τὸ πολυχρόνιον· ψαλλόντων δὲ τούτων ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται καὶ ἀσπάζεται τὰς ἁγίας εἰκόνας. Εἶθ' ὑποστρέψας ἵσταται πλησίον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, τοῦ μὲν μεγάλου δομεστίκου κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέ- B ρος ἱσταμένου τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς σπάθης, ὡς εἴρηται, τοῦ δὲ λαμπαδαρίου κάτωθεν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ διβάμπουλον μεθ' ἡμμένης λαμπάδος φέροντος, ἧς δὴ λαμπάδος τὰ μὲν ἄκρα εἰσὶ διὰ κινναβάρεως βεβαμμένα, τὸ δὲ μέσον διὰ πεταλίου κεχρυσωμένον ἔχοντος σταυροὺς ἐντὸς κύκλῳ κοκκίνους. Τῆς οὖν τῶν ὡρῶν ἐνάρξεως γενομένης φέρει αὐτίκα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου τὸ τοῦ βασιλέως δικανίκιον, ὅπερ λαβὼν ὁ μέγας πριμμικήριος φέρων δίδωσι τῷ βασιλεῖ.

Ἰστέον δὲ ὅτι εἰς μὲν τὰς καθ' ἑκάστην γινομένας παραστάσεις ὁ βασιλεὺς λέγει ὅτι τὸ δικανίκιόν μου, καὶ φέρει τοῦτο τοῦ βεστιαρίου παιδόπουλον, καθὰ εἴρηται. Ἐπὶ δὲ τῶν ἑορτῶν, ὅταν παράστασις γέ- γηται, μετὰ τὸ τὸν βασιλέα εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ στα- θῆναι, καὶ χωρὶς τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν ὅτι τὸ δικανίκιόν C μου, λέγει ὁ μέγας πριμμικήριος, παιδόπουλον, καὶ φέρει τοῦτο. Ὁ δὲ περὶ τούτου λόγος οὗτός ἐστιν, ὅτι εἰς τὰς καθ' ἡμέραν τῶν ὄρθρων παραστάσεις καὶ τῶν ἑσπερινῶν, μετὰ τὸ τοὺς ἐντίμους τῶν ἀρ- χόντων εἰς τὴν παράστασιν εἰσελθεῖν, λέγει ὁ βασι- λεὺς ὅτι τὸ δικανίκιόν μου, σημεῖον ὂν τοῦτο τοῦ καὶ τὸν παρακάτωθεν λαὸν εἰσελθεῖν. Κατὰ δὲ τὰς με- γάλας τῶν ἑορτῶν πάντες ἄρχοντές τε καὶ οἱ λοιποὶ εἰσέρχονται, καὶ οὐκ ἔστι χρεία διὰ τοῦτο τὸν βασι- λέα ζητῆσαι τὸ δικανίκιον αὐτοῦ· τόδε γὰρ εἰδὼς ὁ μέγας πριμμικήριος λέγει ἀνερωτήτως, καὶ φέρου- σιν αὐτῷ.

Ψάλλονται οὖν αἱ ὧραι, ὡς ἔθος, ἥ τε πρώτη, ἡ τριθέκτη καὶ ἡ ἐννάτη, μετὰ τῶν τροπαρίων. Εἰς D μέντοι τὸ τελευταῖον τῆς ἐννάτης ὥρας τροπάριον λέγει ὁ πρωτοψάλτης τὸ Δόξα, καὶ ψάλλεται. Εἶτα καὶ τὸ Καὶ νῦν καὶ ἀεί. Καὶ οὐ ψάλλεται ἐκ δευτέρου μὲν τὸ τροπάριον, ἀναγινώσκεται δὲ ὑπὸ τοῦ κανο- νάρχου· ὃς καὶ μετὰ τὸ ἀναγνῶναι λέγει οὕτω· « Πολυχρόνιον ποιήσαι ὁ Θεὸς τὴν κραταιὰν καὶ ἁγίαν βασιλείαν σᾶς εἰς πολλὰ ἔτη. » Καὶ πάλιν ἐκ τρίτου· « Πολυχρόνιον ποιήσαι ὁ Θεὸς τὴν θεοπρόβλητον, θεόστεπτον καὶ θεοφρούρητον, κραταιὰν καὶ ἁγίαν βασιλείαν σᾶς εἰς πολλὰ ἔτη· » καὶ ψάλλεται τὸ τρο- πάριον αὖθις, ἐπεὶ τὸ Νῦν καὶ ἀεὶ προερρέθη.

Τοὺς μὲν οὖν ψαλμοὺς τῶν ὡρῶν ἀναγινώσκει ὁ

ἀρχιδιάκονος, τὴν προφητείαν καὶ τὸν ἀπόστολον ὁ πρωταποστολάριος, τῶν δὲ Εὐαγγελίων τὸ μὲν πρῶτον ὁ πρωτοπαπᾶς, τὰ δὲ λοιπὰ ἱερεῖς ἕτεροι.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν ὡρῶν τοῦ βασιλέως ἀπελθόντος αὖθις καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀσπασαμένου, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ εἰσελθόντος, λύεται ἡ παράστασις μέχρις ἂν ἡ τῆς λειτουργίας προσήκουσα ἔλθῃ ὥρα, καὶ τότε ψάλλεται ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος. Γίνεται μέντοι τοῦτο οὕτως, εἴπερ τύχοι οὖσα ἡ ἑορτὴ ἐν ἄλλῃ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ· εἰ δὲ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ, τῶν ὡρῶν καὶ τῶν τροπαρίων ψαλλομένων πάρεστιν μὲν ὁ βασιλεὺς, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλ' ἰδίᾳ ψάλλεται αὐτή. Ἡ δέ γε αἰτία τοῦ μὴ παρεῖναι αὐτὸν βασιλέα καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ἐστὶν ὅτι τὰς μὲν ἄλλας πέντε ἡμέρας ψάλλεται πρῶτον ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος καὶ μετ' αὐτὸν ἡ λειτουργία, εἰ δὲ ἐν Σαββάτῳ τύχοι ἢ κυριακῇ, εἰς τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας γίνεται ἡ λειτουργία. Διά τοι τοῦτο καὶ οὐδὲν σώζει ψάλλεσθαι τὴν τοιαύτην ὅλην ἀκολουθίαν τῶν τε ὡρῶν καὶ τῶν τροπαρίων, διὰ τὸ πλείστην εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης ψάλλεται μὲν πρῶτον ἡ λειτουργία ἰδίως, ὡς κατὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, καὶ ἄνευ τῆς τοῦ βασιλέως ἐπιδημίας, κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἑσπερινοῦ ὥραν ὁ βασιλεὺς ἔρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τῶν οὖν τροπαρίων ψαλλομένων ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ σκιάδιον καὶ τὴν καθημερινὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄρχοντες δὲ ὡσαύτως· κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀλλάσσει ῥοῦχον μαργαριταρέϊνον. Φορεῖ δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ δοκοῦν αὐτῷ φόρεμα, ἤγουν ἡ κρινωνίαν ἢ τετράφυλλον ἢ τι ἕτερον ὅμοιον τούτοις· οἱ δὲ ἄρχοντες σκαράνικα, φακεώλια καὶ καββάδια καὶ ἐπιλούρικα, ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ.

Ψαλλομένης οὖν τῆς λειτουργίας, ἢ μόνον τοῦ ἑσπερινοῦ, εἰ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ τύχοι, ὡς εἴρηται, οἱ προῤῥηθέντες ἄρχοντες οἱ καὶ τῆς παραστάσεως ὑπηρέται τὰ βασιλικὰ φέροντες φλάμουλα τῆς προκύψεως ἱστῶσι καταντικρύ. Ἃ δὴ καὶ εἰσὶ ταῦτα, τὸ μὲν ἓν ἀρχιστράτηγος, τὸ δὲ ἕτερον εἰκόνας ἔχον πολλὰς θείας ἱεραρχῶν ὀκτάγλωσσον, ὅπερ καλεῖται ὀκταπόδιον. Ἄλλο σταυρὸς ἔχων εἰκόνας τῶν ἁγίων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων, Δημητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων, ἕτερον ἔχον τὸν ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον, ἄλλο δρακόντειον, καὶ ἕτερον δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἔχον στήλην ἔφιππον. Ἃ δὴ ταῦτά εἰσιν ἕκαστον ἀνὰ δύο, ἤτοι ὁμοῦ ιβ' τὸν ἀριθμόν. Ἔμπροσθεν δὲ τῶν τοιούτων φλαμούλων προΐσταται ὁ σκουτέριος βαστάζων τὸ διβέλλιον, ὃ δὴ ἕνι μόνον ἓν, καὶ τὸ σκουτάριον τὸ βασιλικόν. Ἦν μὲν οὖν πάλαι συνήθεια, ὅτε ἡ τοῦ βασιλέως σύνταξις ἦσαν ἑξακισχίλιοι, ἦσαν καθ' ἓν ἕκαστον φλάμουλον πεντακόσιοι. Νῦν δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα φλάμουλα φέρουσι καὶ ἱστῶσι καταντικρὺ, ὡς εἴρηται, τῆς προκύψεως· ἐκτὸς δὲ ὁπόταν στρατεύει ὁ βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς αὐτοῦ συντάξεως ἔχει καὶ φλάμουλον ἓν τυχὸν ἢ δύο. Ὄπισθεν δὲ τῶν τοιούτων βασιλικῶν φλαμούλων ἵστανται τὰ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν

A et apostolum protapostolarius. Ex Evangeliis primum quidem legit protopapa, reliqua alii sacerdotes.

Finitis horis, imperatore rursus abeunte et sanctas imagines exosculante suumque conclave repetente, solvitur circumstatio, donec debita liturgiæ hora advenerit. Et tunc psalluntur vesperæ. Et hoc ita fit, si festum in septimanæ diem incidat. Si vero festum in Sabbatum aut Dominicam diem inciderit, cum horæ et troparia concinuntur, adest quidem imperator, sed non in liturgia, quæ privatim peragitur. 47 Causa cur imperator liturgiæ non sit præsens est ista, quia aliis quinque antecedentibus diebus cantatur primum vespertinus hymnus, et post hunc liturgia perficitur. Si vero festum in Sabbatum vel Dominicum diem incurrat, hora tertia diei liturgia celebratur. Quamobrem integrum non est ut hujusmodi totum officium horarum et tropariorum persolvatur, eo quod sit valde prolixum. Hinc necessario prius liturgia seorsim decantatur, tanquam statuto tempore, et sine imperatoris præsentia. At circa vesperarum horam imperator ad ecclesiam se confert.

Dum igitur troparia psalluntur, imperator fert pileum et quotidianum suum amictum. Similiter et proceres aulici. Circa vespertinas vero laudes et liturgiam mutat suum ruchum, hoc est extimum indumentum, margaritis contextum : fert autem in capite quod allubescit gestamen, puta vel crinoniam vel tetraphyllum vel quid assimile. Proceres vero gestant scaranica, phaceolia, cabbadia et epilorica, quilibet secundum ordinem et dignitatem suam.

Dum igitur liturgia peragitur aut solæ vespertinæ laudes decantantur, si festum Sabbato aut Dominico die occurrat, ut dictum est, prænominati proceres, qui etiam circumstationis moderatores sunt, gestant flammula ex adverso imperatorii solii, quæ sunt ista. Unum quidem 48 archistrategus appellatum, alterum habens multas divinasque sacrorum pontificum imagines lingulis octo, quod vocant octapodium; tertium crux est, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori; aliud repræsentans S. Georgium equestrem, aliud draconteum, illud imperatoris effigiem equo insidentis exhibens. Bina et bina sunt omnia, hoc est universe duodecim. Ante quæ flammula stat scutifer, ferens divelium seu vexillum imperatorium, quod ab aliis separatim et singulare tenetur, cum imperatoris scuto. Olim, quando præsidium imperatoris sex millibus constabat, aderant cuivis flammulo quingenti. Nunc vero talia flammula ferunt et statuunt e regione imperatorii solii, ut diximus. Extra vero, quando imperator in expeditione versatur, secum circumfert pro exercitus magnitudine unum vel alterum flammulum. Retro hujusmodi imperatoria flammula

visuntur flammula despotarum et procerum, at non certo ordine. Pone ista conspiciuntur populi seu tribunorum.

Cæterum postquam prædicti hymni finem acceperunt, omnes cantores et lectores multos annos imperatori apprecantur, quando ecclesiam ingreditur adorationis causa, et ut panem benedictum sumat. Deinde redit imperator ad solium elevatius, et confestim adest universus imperialis **49** clerus cum supradictis indumentis suis, et stant ante flammula. Inter hæc autem, clerum, inquam, et flammula, stant omnes qui dicuntur pægniotæ, nempe tubicines, buccinatores, cymbalistæ et surulistæ; et hi soli : nam ex minutioribus instrumentis ne unum quidem adest. Postea adveniunt quoque proceres similiter cum suis gestaminibus, stantque singuli secundum ordinem et dignitatem suam, prout in triclinio fieri consuevit. Similiter et Barangi ; stant ii quoque in eadem aula prope columnas solii, ferentes secures suas palmis suis. Cum autem superne ex solio elevatiore imperator se conspiciendum præbet, transferunt eas, ut moris est, in humeros suos.

Ascendente igitur imperatore in solium, ut prius expositum est, simul ascendunt etiam despotæ, præterea lampadarius cum conto et face et lampade, et protovestiarius. Et postquam vela seu cortinas suspenderunt circa solium imperatoris, protovestiarius pilaticia sive clavas honorarias manu dextra in sublimi suspensa tenens (de quibus paulo post dicetur) emittensque per cortinam populo ostendit; quo indicio significat imperatorem jam in solium ascendisse. Cum ergo imperator in solio suum stemma vel aliud gestamen gestaturus est, protovestiarius **50** ex ruchario acceptum imperatori ex officio suo id offert. Neque solum occasione horum festorum, sed semper sic agit.

Habet et hoc proprium atque eximium, ut si in veste vel pileo imperatoris aliquod animalculum viderit vel lutum vel aliud quid assimile, deposito capitis sui tegumento seu pileo, extenta manu illud tollat aut purget, licet prius facultatem non obtinuerit. Quod huic soli concessum est, cæteris omnibus proceribus ejus faciendi potestate denegata.

Scire oportet illud quod nunc vocatur stemma, olim appellatum esse diadema. Id autem erat lata vitta ex unionibus et margaritis, posita quidem in imperatoris fronte, sed circa occiput retro ligata : unde et diadematis, quasi dicas ligamenti, nomen obtinuit : quod paulatim mutatum evasit tale quale hodie visitur, et nominatur stemma. Porro quod nunc vocatur diadema, olim zona militaris dicebatur, insigne honoris. Hinc tyranni venerandos martyres, qui Christum confitebantur ante omnia privabant zona et torque, et postea tradebant tortoribus. Στρεπτὸν (torques) vero est aurum diductum, ex tribus quasi funiculis contextum, quod ferebant in collo. Quando igitur imperator fert stemma,

A ἀρχόντων, οὐ μὴν καὶ κατὰ τάξιν. Τούτων δ' ὀπισθεν τὰ τῶν δημάρχων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν προρρηθέντων ὑμνων πάντες ψάλται τε καὶ οἱ ἀναγνῶσται πολυχρονίζουσι τὸν βασιλέα εἰσερχόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσκυνῆσαι καὶ ἀντίδωρον λήψεσθαι. Εἶτα ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως, καὶ αὐτίκα ἔρχεται ὁ βασιλικὸς ἅπας κλῆρος μετὰ τῶν προρρηθέντων ἐνδυμάτων αὐτῶν, καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν φλαμούλων. Μεταξὺ δὲ τούτων δή, τῶν τοῦ κλήρου καὶ αὐτῶν δὴ τῶν φλαμούλων, ἵστανται πάντες οἱ λεγόμενοι παιγνιῶται, ἤτοι σαλπιγκταὶ, βουκινάτορες, ἀναχαρισταὶ καὶ σουρουλισταὶ, οὗτοι καὶ μόνοι· ἐπὶ γὰρ τῶν λεπτῶν ὀργάνων οὐδὲ ἓν παραγίνεται. Εἶτα B ἔρχονται ὡσαύτως μετὰ τῶν φορεμάτων, καὶ ἵστανται ἕκαστοι κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, καθὰ καὶ ἐν τῷ τρικλίνῳ. Ὁμοίως καὶ οἱ Βάραγγοι, καὶ ἵστανται καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐλῇ πλησίον τῶν τῆς προκύψεως κιονίων, φέροντες τὰς πελέκας αὐτῶν ἐπὶ τῶν καρποχείρων αὐτῶν· τοῦ βασιλέως δὲ ἄνωθεν ἀπὸ τῆς προκύψεως φανέντος αἴρουσιν αὐτὰς πάντες, ὡς ἔθος, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν.

Ἀνερχομένου οὖν τοῦ βασιλέως, ὡς δεδήλωται, εἰς τὴν πρόκυψιν συνανέρχονται καὶ οἱ δεσπόται, ἔτι δὲ ὁ λαμπαδάριος μετὰ τοῦ διβαμπούλου καὶ τῆς λαμπάδος καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος. Καὶ ἐπειδὴ κρίμανται βηλόθυρα εἰς τὴν πρόκυψιν τὴν τοῦ βασιλέως καλύπτοντα θεωρίαν, ὁ πρωτοβεστιάριος πιλατίκια C κρατῶν ἀπηωρημένα γε ὄντα κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ, περὶ ὧν μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται, ἐκβαλὼν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ βηλοθύρου δείκνυσι πρὸς τὸν λαὸν, δηλῶν διὰ τούτου ὅτι ἀνῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πρόκυψιν. Ὄντος οὖν ἐν τῇ προκύψει τοῦ βασιλέως καὶ τὸ ἑαυτοῦ στέμμα ἢ τι τῶν ἄλλων αὐτοῦ φορεμάτων φορέσειν μέλλοντος, ὁ πρωτοβεστιάριος λαμβάνων αὐτὸ ἀπὸ τῶν τοῦ ῥουχαρείου ὑπηρετῶν δίδωσι τῷ βασιλεῖ. Οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν τοιοῦτον τῶν ἑορτῶν καιρὸν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ οὕτω ποιεῖ.

Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἐξαίρετον, ὅτι ἐάν τι ζωῴδιον ἴδῃ ἢ πηλὸν ἢ ἄλλο τι περὶ τὸ ῥοῦχον τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον ἐκβάλλων τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπαίρει ἢ καθαίρει τοῦτο ἀνερωτήτως, μηδενὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀρχόντων ἄδειαν ἔχοντος τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ τούτου καὶ μόνου.

D Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ὅπερ καλεῖται νῦν στέμμα, ὠνομάζετο πάλαι διάδημα. Τοῦτο δὲ ἦν βλάτιον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως μέτωπον κείμενον μὲν, δεδεμένον δ' ὄπισθεν περὶ τὸν ἐγκέφαλον, διὸ καὶ ἐκαλεῖτο διάδημα· ὅπερ ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν ἀμειφθὲν ἐγένετο οἷον ὁρᾶται τὴν σήμερον, καὶ ὀνομάζεται στέμμα. Ὃ δὲ νῦν καλεῖται διάδημα, ἐλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτικὴ δηλοῦσα τιμήν· ὅθεν καὶ οἱ τύραννοι πρῶτον ἀφῄρουν τῆς ζώνης καὶ τοῦ στρεπτοῦ τοὺς τῶν μαρτύρων ἐντίμους τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντας, ἔπειτα παρεδίδουν τούτους βασανισταῖς. Στρεπτὸν δέ ἐστιν ἐλαμένος χρυσὸς, ἐκ τριῶν πεπλεγμένος καθάπερ σχοινίων, ὅπερ ἐφόρουν ἐπὶ τραχήλου. Ὅτε γοῦν ὁ

βασιλεὺς τὸ στέμμα φορεῖ, ἕτερόν τι ἔνδυμα οὐ φορεῖ εἰ μὴ τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα. Καὶ ὁτὲ μὲν ταῦτα, ὁτὲ δὲ ἐπιλουρίκιον καὶ φακεωλίδα φορεῖ, ἄλλοτε καββάδιον καὶ φυαλίν, ἐπὶ δὲ κεφαλῆς φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὀνομαζόμενον τροπαιουχίαν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπέρτερον, ὧν τὰ σχήματα ἑκάστων οὐκ ἔστι νῦν κατὰ μέρος λέγειν. A

Ἀπὸ μὲν τῶν τοιούτων φορεμάτων φορεῖ ὁ βασιλεὺς οἷα ἂν βούλοιτο, τὸν δέ γε σταυρὸν ἐν δεξιᾷ φέρει ἀεί, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ βλάτιον κώδικι ἐοικὸς, δεδεμένον μετὰ μανδυλίου· ὃ βλάτιον ἔχει χῶμα ἐντὸς, καὶ καλεῖται ἀκακία. Καὶ τὸν μὲν σταυρὸν ὁ βασιλεὺς φέρων δι' αὐτοῦ δείκνυσι τὴν εἰς Χριστὸν ἑαυτοῦ πίστιν, διὰ τοῦ στέμματος τὴν τιμὴν, διὰ τῆς ζώνης (ἣ νῦν, ὡς εἴρηται, καλεῖται B διάδημα) τὸ στρατιώτην εἶναι αὐτὸν, διὰ τοῦ σάκκου μέλανος ὄντος τὸ τῆς βασιλείας κρύφιον, διὰ τοῦ χώματος, καλεῖται ἀκακία, ὡς εἴπομεν, τὸ τὸν βασιλέα ταπεινὸν εἶναι ὡς θνητὸν καὶ μὴ διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν, διὰ τοῦ μανδυλίου τὸ ταύτης ἄστατον καὶ τὸ μεταβαίνειν ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν. Καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ διὰ τὸ φάσκον λόγιον ὅτι Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ δοξάζωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

aliud indumentum non gestat præter saccum et diadema ; et aliquando quidem hæc, aliquando epiloricum seu superulam et phaceolium gestat, aliquando cabbadium et phyalin. In capite diversa habet gestamina, **51** interdum id quod vocatur tropæuchia, aliquando Justinianeum, aliquando hyperteron dictum ; quorum figuras particulatim declarare non est hujus loci.

Ex his igitur gestaminibus gestat imperator quodcunque voluerit. At crucem in dextra semper portat, in sinistra vero pannum sericum codici simile, ligatum mantili, habetque intus terram, et vocatur acacia. Et crucem quidem ferens imperator suam in Christum manifestat fidem, stemmate protestatur honorem ; zona, quæ, ut sumus præfati, diadema vocatur, se militem profitetur ; sacco subfusco (violaceo nimirum vel purpureo) imperii obscuritatem et secretum ; pulvere, qui, ut diximus, acacia nuncupatur, imperatorem humilem esse ut mortalem, neque propter imperii sublimitatem efferri, neque insolenter se jactare. Per mantile significatur ejusdem imperii inconstantia et mos ab uno ad alium transeundi. Per ensem indicatur potestas. Lampadem præferunt imperatori propter illud Christi dictum : « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. »

Μετὰ μέντοι τὸν βασιλέα ἀλλάξαι τὰ ἑαυτοῦ φορέματα, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει αὖθις τὰ C πιλατίκια, τὴν τοῦ βασιλέως δεικνύων ἑτοιμασίαν. Τὴν δὲ σπάθην αὐτοῦ φέρει ἀρχοντόπουλον ἀσκεπὲς, τῶν ἐγγὺς προσηκόντων τῷ βασιλεῖ· ὁ γὰρ μέγας δομέστικος ἵσταται καὶ οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ αὐλῇ.

Postquam imperator sua indumenta mutavit, protovestiarius iterum pilaticia ostendit ; quo significat imperatorem jam paratum esse. Cujus **52** ensem aperto capite fert juvenis primarius ex illis qui imperatorem genere prope attingunt : nam magnus domesticus stat et ipse cum cæteris proceribus in aula.

Σταθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως φαίνεται ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸν σταυρὸν φέρων, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ἀκακίαν, ὡς δεδήλωται. Αὐτὰ ταῦτα φορεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ ἐστεμμένος εὑρίσκεται· εἰ δὲ μὴ, τὸ σύνηθες βοῦχον αὐτοῦ, καὶ ἐπ' αὐτὸ λεγόμενον φυαλὶν μετὰ λίθων καὶ μαργάρων. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ φέρει στέφανον, φαινόμενος καὶ οὗτος ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω. Τῶν δὲ δεσποτῶν τὰ μὲν λοιπὰ τῶν σωμάτων κρύπτονται, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους καὶ D ἄνω φαίνονται.

Stans igitur imperator in solio conspicuus est a genibus et supra, dextra crucem, sinistra acaciam portans, ut antea dictum. Eadem gestamina fert ilidem imperatoris filius, si sit coronatus : sin minus, usitatum sibi indumentum habet, et super illud quod dicitur capitis tegimen, ex unionibus et margaritis confectum. Capite sertum gestat. Apparet et iste populo a genibus et supra. Despotæ a pectore et supra aspectabiles sunt : cæteræ corporum partes occultantur.

Μετὰ γοῦν τὸ ἑτοιμασθῆναι τὸν βασιλέα καὶ σταθῆναι, ὁ πρωτοβεστιάριος ἐμφανίζει πάλιν ἐκ τρίτου τὰ πιλατίκια, δηλῶν διὰ τούτου ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐστάθη εἰς τὴν πρόκυψιν. Καὶ παρευθὺς ἀνοίγουσι τὰ βηλόθυρα, καὶ οὔτε ὁ πρωτοβεστιάριος οὔτε ὁ λαμπαδάριος οὔτε μὴν ὁ τὴν βασιλικὴν φέρων σπάθην φαίνονται ὅλως, εἰ μὴ ἡ σπάθη μόνη καὶ ἡ λαμπάς. Ἅμα γοῦν τὸ ἀνοιγῆναι ταῦτα, καὶ τὸν βασιλέα καὶ μόνον φανῆναι, εὐθὺς ψάλλουσιν οἱ ψάλται τὸ πολυχρόνιον, τῶν ὀργάνων ἠχούντων, διαφόρων ὄντων, ὡς εἴρηται. Οἱ μέντοι ψάλται μετὰ τὸ πολυχρονίσαι σιωπῶσιν, τὰ ὄργανα δὲ ἠχοῦσι μέχρι καὶ ἱκανῆς ὥρας. Εἶτα τοῦ βασιλέως ἠρέμα

Postquam igitur imperator paratus est et stat, protovestiarius tertio pilaticia ostendit, indicans hoc signo imperatorem jam in solio stare, statimque diducuntur cortinæ ; et neque protovestiarius neque lampadarius, neque qui portat ensem imperialem, uspiam apparent, sed solus ensis et lampas. Ergo simul ac cortinæ panduntur, et imperator, isque solus, conspicitur, statim cantores cantant illud : « Diuturnum faciat Deus imperium tuum, » resonantibus organis, quæ varia sunt, ut antea dictum. Cantores igitur post multorum annorum apprecationem conticescunt. At organa satis multo tempore perstrepunt. Deinde imperatore **53** scu-

sim mantile suum movente cessant et ipsa ; et rursus incipiunt cantores accommodatos festo versus decantare, et paulo post illud : « Christus natus est, qui te imperatorem coronavit, » et post hoc stichos seu versus. Et rursus idem sat longo tempore. Deinde nomina imperatorum et imperatricum bonis precationibus afficiuntur. Quo peracto cantores iterum multos annos concinunt. Quibus adhuc canentibus expanduntur et clauduntur cortinæ imperatoris ; organis denuo ad modicum tempus resonantibus exeunt flammula seu vexilla. Et imperatoria quidem feruntur in vestiarium, ubi asservari solent ; procerum vero quodlibet ad proprias cujusque ædes defertur. Descendens imperator ad mensam se confert, quotidianum amictum ferens : at proceres supra exposita gestant gestamina.

Cæterum oratio de mensa differatur nonnihil. Quoniam vero pilaticiorum mentionem antea fecimus, dicamus prius de illis, ut postmodum etiam de mensa disseramus.

Cyrus magnus, rex Persarum, filius Cambysæ, post obitum Astyagis avi sui hæreditate etiam acquisivit imperium ejus, hoc est Medorum regnum. Cum igitur Persarum gens parva esset et vitam pastoritiam ageret, Cyrus, relictis Persarum moribus, utebatur ritu et consuetudine Medorum, utpote gentis magnæ et magnificæ. Horum vero judices ferebant 54 epilorica seu superulas, et in capite lineum tegmen phaceolidem appellatum. Ex quolibet phaceolio pendebat a sinistra parte margellium sive fimbria ex margella, alteram aurem ejus qui gestabat obtegens. Quo significabatur aurem quidem retectam accusatoribus dari, tectam vero aurem accusatis, sed absentibus, reservari. Ex collo judicum pendebant in sericis filis margellia auro ductili texta. Longitudo erat spithamæ minor, latitudo unius palmi ; quæ rex Medorum ferebat, similiter et judices. Quemadmodum igitur olim exercituum duces ferebant torques, qui erant honoris indices, sic et pilaticia honorem judicum manifestabant. Cyrus igitur regnum Medorum adeptus eorum quoque consuetudinibus utebatur, ut antea expositum est. Armis vero in Assyrios sumptis eorum itidem imperium occupavit majus imperio Medorum, a quibus etiam nonnullas consuetudines mutuatus est ; se ipsum vero Persarum regem appellavit, tribuens hoc paterni regni honori, licet minus esset imperio Medorum et Assyriorum, ut dictum est. Ergo a Medis accepit phaceolium et epilorieum, ab Assyriis scaranicum, cabbadium et draconibus insignitum flammulum seu vexillum ; et ab eo tempore mos obtinuit ut omnes post Cyrum appellarentur reges Persarum, usque ad Darium, quem cum Alexander Macedonum rex devicisset, pariter et regno 55 ejus potitus est. Cumque magnus Constantinus et esset et diceretur imperator Romanorum, successores ejus usque ad hæc tempora imperatores Romanorum salutantur ; et cum Alexander fuerit rex Macedonum, Macedonia autem Romanorum imperatoris in ditione sit,

A τὸ μανδύλιον κτήσαντος παραυτίκα καὶ τοῦτο παύουσιν, καὶ ἄρχονται πάλιν οἱ ψάλται, προφέροντες στίχους τῇ ἑορτῇ, καὶ μετ' ὀλίγον· « Χριστὸς ἐγεννήθη ὁ στέψας σε βασιλέα, » καὶ μετὰ τοῦτο στίχους, καὶ πάλιν αὐτὸ μέχρι καὶ ἱκανῆς ὥρας. Εἶτα γίνεται ἡ εὐφημία τῶν ὀνομάτων τῶν βασιλέων καὶ τῶν δεσποινῶν, μεθ' ἣν πολυχρονίζουσιν αὖθις οἱ ψάλται. Τούτου δ' ἔτι ψαλλομένου κλείουσι τὰ βηλόθυρα. Πάλιν δὲ τῶν ὀργάνων ἐπ' ὀλίγον ἠχούντων ἐκβαίνουσι τὰ φλάμουλα. Καὶ τὰ μὲν βασιλικὰ διακομίζονται εἰς τὸ βαστιάριον, ἔνθα εὑρίσκεται, τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς οἴκοις ἑκάστων. Κατελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν κατ' ἦθος, φορῶν καθημερινὴν σαλήν, οἱ δὲ ἄρχοντες τὰ προρρηθέντα τούτων φορέματα.

Ὁ μέντοι τῆς τραπέζης λόγος ἀναμενέτω μικρόν· ἐπεὶ δὲ πιλατικίων προεμνήσθημεν, εἴπωμεν καὶ πρῶτον περὶ αὐτῶν, ἔπειτα ἵνα καὶ περὶ ταύτης δηλώσωμεν.

Ὁ Κῦρος ὁ μέγας, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεύς, υἱὸς ὢν τοῦ Καμβύσου, μετὰ θάνατον Ἀστυάγου τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐκληρώσατο καὶ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν ἤτοι τοὺς Μήδους. Τῶν τοίνυν Περσῶν ἔθνους ὄντος μικροῦ, καὶ νομαδικὸν βίον ζώντων, ὁ Κῦρος ἡ οὗτος τὰ τῶν Περσῶν ἔθιμα καταλείψας τοῖς τῶν Μήδων ἐχρήσατο, μεγάλου ὄντος ἔθνους καὶ μεγαλοπρεποῦς, ὧν δὴ οἱ κριταὶ ἐφόρουν ἐπιλούρικα καὶ ἐπὶ κεφαλῆς φακεωλίδα. Ἐν οὖν φακεωλίῳ ἑκάστῳ κρέμανται τε κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος μαργέλλιον συρματένιον, τὸ ἕτερον τοῦ φοροῦντος τῶν ὦτων καλύπτον, δηλοῦν ὡς τὸ μὲν ἀσκεπὲς τῶν ἐγκαλούντων ἐστί, τὸ δὲ σκεπόμενον οὖς τῶν κατηγορουμένων μέν, μὴ παρόντων δέ. Ἐπὶ δὲ τραχήλου τῶν κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τινὰ διὰ σιτανίων πιλατίκια λεγόμενα, ἅπερ εἰσὶ μαργέλλια μετὰ σύρματος, τὸ μὲν μῆκος σπιθαμῆς ἔλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλαμιαῖον. Ἅτινα ὁ τῶν Μήδων ἐφόρει βασιλεύς, ὁμοίως καὶ οἱ κριταί. Ὅπερ οὖν ἐφόρουν πάλαι οἱ στρατηγοὶ στρεπτά, τὴν τιμὴν τούτων δηλοῦντα, οὕτω καὶ τὰ πιλατίκια τὴν τιμὴν τῶν κριτῶν ἐδήλου. Ὁ τοίνυν Κῦρος τὴν τῶν Μήδων ἀρχὴν κτησάμενος, ὡς δεδήλωται, καὶ τοῖς ἔθεσι τούτων ἐχρῆτο· πολεμήσας δὲ ἔπειτα καὶ τοῖς Ἀσσυρίοις συμπαρέλαβε μὲν καὶ τὴν τούτων ἀρχήν, μείζω τῆς τῶν Μήδων οὖσαν, ἀφ' ὧν καί τινα τούτων ἔθιμα ἔλαβεν, ἑαυτὸν δὲ βασιλέα Περσῶν ὠνόμαζε τιμῆς ἕνεκα τῆς τοῦ πατρὸς ἀρχῆς, εἰ καὶ τῶν Μήδων καὶ τῶν Ἀσσυρίων ἐλάττων ἦν αὐτή, ὡς εἴρηται. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς τῶν Μήδων ἀρχῆς ἔλαβε τό τε φακεώλιον καὶ τὸ ἐπιλούρικον, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τὸ σκαράνικον τό τε καββάδιον καὶ τὸ δρακόντειον φλάμουλον. Καὶ ἔκτοτε ἐπεκράτησε τοὺς μετὰ Κῦρον πάντας βασιλέας καλεῖσθαι Περσῶν, μέχρι καὶ τοῦ Δαρείου, ὃν καταστρεψάμενος Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἔσχε τὴν ἀρχὴν τούτου. Ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἦν καὶ ἐλέγετο βασιλεὺς Ῥωμαίων, βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων καλοῦνται μέχρι τοῦ νῦν καὶ οἱ ἐκείνου διάδοχοι βασιλεῖς. Καὶ

ἡ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων ἦν βασι- A Orientales populi magno honore afficiunt imperato-
, ἡ δὲ Μακεδονία ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως Ῥω- rem tanquam successorem in paterna domo Alexan-
ν χεῖρα εὑρίσκεται, τὰ μὲν ἑῷα ἔθνη διδόασι dri : at populi Occidentales eumdem imperatorem
τιμὴν τῷ βασιλεῖ ὡς διαδόχῳ τοῦ πατρικοῦ valde colunt ceu Constantini Magni successorem.
ο τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ δ' αὖ ἑσπέρια ὡς τοῦ Et de his quidem ita dictum esto.
ίλου Κωνσταντίνου διαδόχῳ. Καὶ περὶ μὲν τού-
οὕτως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

CAPUT VII.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως τραπέζης.

De mensa imperatoris.

πανιτέον δὲ αὖθις ὅθεν ἐξήλθομεν. Τοῦ βασιλέως Redeundum iterum est unde digressi sumus. Im-
οὖν εἰς τὴν τράπεζαν ἀπελθόντος καὶ καθί- peratori ergo jam ad mensam profecto ministrant
ος, ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ ὅ τε δομέστικος καὶ ὁ domesticus et præfectus mensæ. Isti enim mini-
τῆς τραπέζης· οὗτοι καὶ γὰρ ὑπηρετοῦσιν, εἰ strant, si præsentes sint, quemadmodum et pin-
ὄντες εὑρίσκονται, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ πιγκέρνης. B cerna. Porro extra triclinium multos annos appre-
χρονίζουσι δὲ τοῦτον ἔξω τοῦ τρικλίνου ὅσοι cantur omnes qui ferunt aurei et coccinei coloris
ῦσι σκιάδια χρυσοκόκκινα, καὶ εἰσελθοῦσιν pileos ; quibus ingressis etiam imperator multos
ει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ ἀπέρχονται. Καὶ annos precatur, et abeunt. Post istos in multorum
αὐτοὺς πολυχρονίζουσιν οἱ συρματέϊνα φοροῦν- annorum precationem prorumpunt illi qui auro duc-
Καὶ μετὰ τὸ πολυχρονίσαι καὶ τούτους, ὁ πρω- tili textos pileos gestant. Qua finita protovestiarites
στιαρίτης πρὸς τῇ πύλῃ ἱστάμενος, ἢ εἰ τύχοι ad januam stans, vel si forte absit, magnus hetæ-
ειν αὐτὸν, ὁ μέγας ἑταιριάρχης ἢ ὁ πριμμική- archa vel **56** primicerius aulæ, sic affatur illos : « Mul-
τῆς αὐλῆς λέγει πρὸς αὐτούς· « Εἰς πολλὰ ἔτη tos annos mandat vobis imperator ; » qui ingressi
ει ὁ αὐθέντης μᾶς ὁ βασιλεύς. » Οἱ δὲ καὶ εἰσ- imperatorem venerantur, moxque recedunt. Deinde
ντες προσκυνοῦσι, καὶ ἀπέρχονται καὶ οὗτοι. multos annos comprecantur consequentes proceres.
ιτα πολυχρονίζουσιν οἱ ἑφεξῆς ἄρχοντες. Καὶ Et quidem ii qui pileis aurei et coccinei coloris,
ὲν φοροῦντες σκιάδια χρυσοκόκκινα καὶ συρμα- auro nempe ductili textis, insigniti sunt, abeunt,
ι ἀπέρχονται, ὡς εἴρηται, πλὴν τοῦ πιγκέρνη· ut dictum est, excepto pincerna, qui manet utpote
μένει γὰρ οὗτος ὑπηρετήσων ἐπὶ τῆς τραπέζης inserviturus mensæ imperatoris. Illos vero qui filis
ασιλεῖ. Τοὺς δὲ κλαπωτὰ φοροῦντας, οἱ προ- C aureis solidisque compactos pileos gestant, supra-
θέντες ὑπηρέται, τοὺς τόπους ἑκάστων τού- dicti ministri, quari quis cuivis locus competat,
γινώσκοντες, φέρουσιν αὐτοὺς, καὶ πολυχρο- adducunt ; qui imperatorem multorum annorum
σι καὶ οὗτοι· εἶτα λέγουσι πρὸς αὐτούς· fausta acclamatione salutant ; ad quos isti : « Multos
ς πολλὰ ἔτη ὁρίζει ὁ αὐθέντης μᾶς ὁ βασιλεύς. » annos mandat vobis imperator noster. » Nec disce-
οὐκ ἀπέρχονται, ἀλλ' ἵστανται εἰς τὴν παρά- dunt, sed circumstant in circumstatione.
ειν.

δέ γε ποτεστάτος τῶν ἐν Γαλατᾷ Γενουΐτῶν, Potestatus autem seu prætor Genuensium in Ga-
οὗτος εἰς τὸν καιρὸν τῆς προσκύψεως σὺν τοῖς lata seu Pera habitantium, ipse etiam suis cum
αὐτοῦ ἄρχουσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων proceribus inter primores aulicos imperatori in
σκόμενος, προσκαρτερεῖ μέχρι καὶ τῆς τραπέ- solio sedenti præsens repertus, permanet usque ad
Καὶ μετὰ τὸ σταθῆναι τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν mensam. Et postquam aulici proceres omnes usque
ίστασιν μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου ad magnum drungarium classis suo quique loco
τόλου, ἐλθόντες δὲ καὶ οὗτοι πολυχρονίζουσι consistunt, advenit et isti, ac imperatori multos
νικῶς. Εἰσελθόντος οὖν καὶ προσκυνήσαντος D annos Latine apprecantur. Cum igitur intravit et
ι τῶν σὺν αὐτῷ, ὁρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ reverentiam cum suis exhibuit, multos quoque
καὶ δίδωσι διὰ χειρὸς τῷ ποτεστάτῳ κολίκιον, annos imperator ipsis mandat, et manu sua porrigit
ἀπέρχεται. potestato collicium, quo accepto abit.

ιτὰ δὲ τούτους πολυχρονίζουσιν καὶ ἕτεροι τῶν Post istos multorum annorum apprecatione
ντων, καὶ εἰσέρχονται μέχρι καὶ τοῦ λογοθέτου imperatorem prosequuntur alii itidem proceres,
ἀγελῶν. Εἶτα καὶ ὁ τῶν Πισσαίων ἔρχεται usque ad gregum logothetam, qui etiam triclinium
ουλος, καὶ πολυχρονίζει καὶ οὗτος σὺν τοῖς **57** ingrediuntur. Deinde venit Pisanorum consul,
αὐτοῦ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. Εἰσελθόντων οὖν qui et ipse cum suis secundum ordinem suum im-
προσκυνησάντων, ὁρίζει καὶ τούτοις διὰ ἑρμη- peratori longævitatem optat. Ingressis igitur,
ὁ βασιλεύς· « Εἰς πολλὰ ἔτη, » καὶ ἀπέρχον- post reverentiam imperatori exhibitam, imperator
Καὶ μετὰ τούτους ὁ κόνσουλος τῶν Ἀγκωνιτια- per interpretem multos annos habere jubet ; quo
μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ γίνεται καὶ εἰς τούτους peracto discedunt. Hos sequitur consul Anconita-
καὶ εἰς τοὺς Πισσαίους. norum cum suis ; cum quibus idem modus obser
vatur qui cum Pisanis.

Βενέτικοι ἔρχονται μὲν εἰς τὴν πρόκυψιν, οὐ Veneti veniunt quidem ad consessum in solio,

at non manent usque ad mensam, sed abeunt. Causa suo loco explicabitur.

Postea veniunt et multos annos precantur Barangi, patria sua lingua, nempe Anglicana; concussisque invicem securibus suis strepitum edunt.

Postquam igitur omnes palatini ex ordine quique suo hoc officio defuncti sunt, etiam usque ad Bardariotas, vernacula sua, hoc est Persica lingua usos, ingrediuntur cantores multosque annos cantando precantur, psallentes postea contacium illud : «Virgo hodie supersubstantialem parit;» iterumque cantieum longævitatis repetunt.

Postquam autem magnus domesticus cum prima classe procerum abiit, domesticus, vel præfectus mensæ, uti dictum est, nominatim advocat unum quemque ex primatibus, a protovestiario et deinceps, dalque **58** ferculum de mensa. Quo accepto recedit is qui accepit, in locum quem ex ordinis præscripto tenere solet. Stant autem ibi imperatorii famuli, qui ex manibus eorum fercula accipiunt, et ita omnes abscedunt. Hoc hunc in modum fit usque ad logothetam gregum : est enim iste quasi limes et terminus quidam, cum neque aureum scaranicum neque rubrum ferat. Qui vero inferiores sunt isto, nimirum quotquot scaranica coccinea gestant, accepta fercula usque ad fores triclinii portant, ubi ea famulis suis tradunt, discedunlque omnes, ut dictum est, nemine remanente.

Si imperator bibere velit, pincerna poculum porrigit, non solum in festis, sed et alias semper imperatore epulis accumbente poculum miscet, si præsens sit; propterea enim pincernæ nomen tulit, a mistura scilicet seu mistione. Et olim quidem extra civitatem imperatorem comitans ferebat suspensum ex catenula pocillum, ut si imperator siti urgeretur, ex fonte vel fluvio haustum porrigeret. Quod hoc tempore non est usitatum.

Post cœnam imperatorem suum in conclave se recipientem fausta multorum annorum apprecatione prosequuntur despotæ, sebastocratores et Cæsares. Quibus ipse imperator per se multos annos reprecatur, **59** abitque. Hos in eodem officii genere subsequuntur pueri honorarii, qui imperatorem sanguine attingunt et nudis capitibus incedere solent.

Postero die, tempore matutino, solita circumstatione instituta, imperator et proceres consueta in dies singulos gestamina gestant. Et imperator quidem ad liturgiam seu missam gestat amictum ex margaritis confectum, capite autem gestat unum ex illis gestaminibus quæ prius diximus eum ferre solere, dum liturgia peragitur. Proceres suis quique gestaminibus insigniti sunt, ut explicatum est.

Absoluta liturgia, imperatore jam ad mensam præsente, prius quam accumbat, venit protopapa

A προσχαρτεροῦσι δὲ, ἀλλ' ἀπέρχονται. Ἡ αἰτία φη
σεται μετὰ ταῦτα.

Ἔπειτα ἔρχονται καὶ πολυχρονίζουσιν καὶ
Βάραγγοι, κατὰ τὴν πάτριον καὶ οἰκείαν γλῶσ
αὐτῶν, ἤγουν Ἰγκλινιστί, τὰς παλέκεις αὐτῶν κ
κρούοντες κτύπον ἀποτελοῦνται.

Μετὰ γοῦν τὸ πάντας τοῦ παλατίου πολυχρονί
κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, μέχρι καὶ τῶν Βαρδαρ
τῶν, κατὰ τὴν πάλαι πάτριον καὶ τούτων φων
ἤτοι Περσιστί, εἰσέρχονται καὶ οἱ ψάλται, καὶ πο
χρονίζουσι ψάλλοντες καὶ μετ' αὐτὸ τὸ κοντάκιο
« Ἡ παρθένος σήμερον ὑπερούσιον τίκτει, »
πάλιν τὸ πολυχρόνιον.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν μέγας δομέστικος προσκ
χεται μετὰ τῆς πρώτης τάξεως τῶν ἀρχόντων·
B δομέστικος τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης προϊστάμενος
βασιλεῖ ὑπηρετεῖ, συνυπηρετοῦντα ἔχων καὶ τὸν
τραπέζης, κράζων οὗτος ἕκαστον τῶν ἀρχόντων κ
τὸν τόπον αὐτοῦ, ἤτοι ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου
κάτω, δίδωσι μίνσον ἀπὸ τῆς τραπέζης· ὃν λαμ
νων ὁ ἄρχων ὑποχωρεῖ μὲν τῆς τραπέζης μέχρι
τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἵσταται κατὰ τὴν τάξιν αὐ
ἱστάμενα δὲ ἐκεῖσε βασιλικὰ παιδόπουλα ἁπαίρ
τοὺς μίνσους ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ οὕ
ἀπέρχονται πάντες. Τοῦτο δὲ γίνεται οὕτω μ
καὶ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν· μεθόριον γὰρ ὢν
ἵσταται οὗτος, ἐπεὶ οὔτε χρυσοῦν σκαράνικον
ἐρυθρὸν φορεῖ. Οἱ δὲ μετὰ τοῦτον καὶ κάτω,
δηλονότι σκαράνικα κόκκινα φοροῦσιν, τοὺς μὲν
λαμβάνοντες καὶ μέχρι τῆς τοῦ τρικλίνου θύρας φέροντες πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀνθρώπους διδόασι,
ἀπέρχονται πάντες, ὡς εἴρηται, προσχαρτεροῦντος ἐξ αὐτῶν οὐδενός.

C Εἰ δὲ ἤσει δὲ τὸν βασιλέα πιεῖν, ὁ πιγκέρ
ὑπηρετεῖ τοῦτο, οὐ κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ μόνον, ἀ
καὶ πάντοτε τοῦ βασιλέως ἐσθίοντος κιρνᾷ, εἰ
ρῶν εὑρίσκεται· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ κερνῆς.
κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀκολου
τῷ βασιλεῖ ἔφερε κωθώνιον μετὰ ἁλύσεως, ὡς
εἰ ἐν χρείᾳ γένοιτο πιεῖν αὐτὸν ἀπὸ βρύσης ἢ πη
μοῦ, ὅθ τοῦτο καὶ πίῃ· τοῦτο δὲ κατὰ τὸ παρὸν
ἐνηργεῖτο.

Μετὰ μέντοι τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως ἐν
κελλίῳ αὐτοῦ ἀπελθόντος πολυχρονίζουσιν οἱ
δεσπόται, οἱ σεβαστοκράτορες καὶ οἱ Καίσαρ
πρὸς οὓς καὶ ὁρίζει ὁ βασιλεὺς δι' ἑαυτοῦ εἰς πο
ἔτη, καὶ ἀπέρχεται. Μετ' αὐτοὺς πολυχρονίζο
ὡσαύτως καὶ ὅσα τῶν κατὰ γένος προσηκόντων
D βασιλεῖ ἀρχοντόπουλά εἰσιν ἀσκεπῆ.

Τῇ δὲ ἐπαύριον εἰς μὲν τὸν ὄρθρον τῆς συνήθ
παραστάσεως γενομένης ὅ τε βασιλεὺς καὶ οἱ
χοντες φοροῦσι τὰ συνήθη καθ' ἡμέραν φ
ματα, εἰς δὲ τὴν λειτουργίαν ὁ μὲν βασιλεὺς φ
ῥοῦχον μαργαριταρέϊνον, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἓν
ἐμνήσθημεν πρότερον φορεῖν αὐτὸν φορεμάτων κ
τὸν τῆς λειτουργίας καιρὸν, οἱ δὲ ἄρχοντες τὰ ἐ
τῶν φορέματα, ὡς δεδήλωται.

Μετὰ μὲν οὖν τὴν λειτουργίαν, τοῦ βασιλέως
τὴν τράπεζαν παραγενομένου, πρὸ τοῦ ταῦ

καθίσαι, ἔρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς ἢ τις τῶν ἱερέων ἕτερος, καὶ ποιῶν εὐχὴν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης, διὰ τὸ τὴν Τεσσαρακοστὴν παρελθεῖν, ἀρχὴν δὲ τὴν κρεωφάγον λαβεῖν, λαμβάνει ἄρτον καὶ μίνσον, καὶ ἀπέρχεται. Ἔπειτα δὲ προσκαλεῖται ὁ πρωτοβεστιαρίτης τὸν μέγαν δομέστικον εἰς τὴν τράπεζαν. Τοῦ οὖν βασιλέως καθίσαντος ὑπηρετεῖ ὁ μέγας δομέστικος οὕτω. Παρίσταται πρῶτος οὗτος δὴ ὁ μέγας δομέστικος ἐνεγγὺς τῷ βασιλεῖ, μετὰ τοῦτον ὁ τῆς τραπέζης δομέστικος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Διακομίζοντος δὲ μίνσους τοῦ δομεστίκου τοῦ δομεστικίου, οὓς μέλλει φαγεῖν ὁ βασιλεύς, καὶ διδόντος τῷ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τοῦ δὲ τῷ τῆς τραπέζης δομεστίκῳ, τούτου δὲ αὖ πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον, ὁ μέγας δομέστικος τίθησιν αὐτοὺς ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐσθίοντος οὖν, εἰ δέῃ πιεῖν, ὑπηρετεῖ ὁ πιγκέρνης, ὡς εἴρηται, εἰ ἐνδημῶν εἴη· εἰ δὲ μή, καὶ ὁ ἐντιμότερος κιρνᾷ τῶν ἀρχόντων. Οἱ τοῦ δομεστικίου τοίνυν δομέστικοι τοὺς μίνσους ἅπαντας φέροντες τιθέασιν ἐπ' ἐδάφους. Εἶτα οἱ προδηλωθέντες ἄρχοντες ὑπηρέται, ἕως δ τε πρωτοβεστιαρίτης, ὁ μέγας ἑταιριάρχης καὶ ὁ τῆς αὐλῆς πριμμικήριος, τοὺς ἄρχοντας προσκαλοῦνται εἰς τὴν παράστασιν· οἱ δὲ καὶ παραγενόμενοι ἵστανται ἕκαστοι εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν. Ἔπειτα εἰσέρχονται καὶ οἱ ψάλται μετὰ τῶν ἐπιρριπταρίων καὶ καμισίων αὐτῶν, καὶ ψάλλουσιν ἰδιόμελον τὴν τῆς ἑορτῆς, ἤτοι τὸ «Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς.» Ψαλλόντων οὖν τούτων ὁ μὲν βασιλεὺς μικρὸν ἀπεχόμενος τοῦ ἐσθίειν κάθηται· ὁ δὲ μέγας δομέστικος, ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑποχωροῦσι πλαγίως μέχρι καὶ τοῦ τοίχου. Καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τούτους τὴν ψαλμῳδίαν, τοῦ βασιλέως αὖθις ἀρξαμένου ἐσθίειν, ὁ μέγας δομέστικος πρὸς τὴν τράπεζαν ἀπελθὼν κατέρχεται πρὸς τὸ ἄκρον, καὶ καλεῖ κατ' ὄνομα τόν τε πρωτοψάλτην, τὸν δομέστικον, τὸν λαμπαδάριον καὶ τὸν μαΐστορα. Ἐλθοῦσιν οὖν καὶ δίδωσιν μίνσους αὐτοῖς· οὓς καὶ ἁπαίροντες οἱ κανονάρχαι ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ὥσπερ τὰ παιδόπουλα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων, ὡς εἴρηται, ἐκβάλλουσιν ἔξω. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει πάλιν ὁ μέγας δομέστικος· «Ἔλθετε καὶ ὑμεῖς.» Καὶ ἐρχόμενοι πάντες οἱ ἀναγνῶσται ἁπαίρουσι μίνσους, καὶ φέρουσιν τούτους δι' ἑαυτῶν. Καὶ μετ' αὐτοὺς στραφέντες οἱ κανονάρχαι ἁπαίρουσι καὶ τοὺς ἑαυτῶν μίνσους, καὶ ἀπέρχονται.

Εἶτα ἔρχεται ὁ μέγας δομέστικος πλησίον τοῦ βασιλέως, καὶ μετ' ὀλίγον λέγει πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ βασιλέως τὸν πανυπερσέβαστον οὕτω· «Πανυπερσέβαστε,» καὶ ἐλθόντι δίδωσι μίνσον, ὃν παρευθὺς παιδόπουλον ἀπὸ τῶν αὐτοῦ λαμβάνει χειρῶν, καὶ ἀπελθὼν δίδωσιν ἀνθρώπῳ τοῦ αὐτοῦ πανυπερσεβάστου· ὁ δὲ ἀπέρχεται, καὶ ἵσταται πάλιν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ὁμοίως λέγει καὶ τῷ ἀνεψιῷ τοῦ βασιλέως τῷ πρωτοβεστιαρίῳ, καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτὸν οὕτω. Τοὺς δὲ ἑτέρους ἀνεψιοὺς τοὺς μὴ ὀφφίκια ἔχοντας κράζει οὕτως· «Ἀνεψιὲ τοῦ αὐθέντου μας τοῦ βασιλέως,» ἢ «Ἐξάδελφε,» ἢ «Θεῖε.» Καὶ ἔρχεται ὁ προϊστάμενος τούτων, εἶτ' ἐφεξῆς οἱ λοιποὶ κατὰ τὸν τόπον εἰς ὃν ἕκαστος ἵστατο· καὶ γίνεται καὶ εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν παιδοπούλων ὥσπερ καὶ εἰς τὸν πρωτοβεστιάριον καὶ τὸν πανυπερσέβαστον, καθὰ προδεδήλωται.

aut alius de sacerdotum numero, et benedicens imperatoriam mensam, eo quod Quadragesima jam effluxerit tempusque carnis edendæ jam advenerit, accepto pane et ferculo discedit. Deinde protovestiarites accersit magnum domesticum ad mensam. Imperatore igitur jam accumbente, magnus domesticus ministrat hunc in modum. Stat magnus domesticus proximus imperatori, post eum domesticus mensæ, post istum præfectus mensæ. Afferente igitur fercula domestico rei domesticæ quibus imperator vesciturus est, tradit ea præfecto mensæ, hic domestico mensæ, iste magno domestico, qui **60** anteponit ea imperatori. Si inter edendum bibere vellit, ministrat pincerna, si non absit peregre, ut dictum est. Sin minus, ex proceribus eminentior poculum miscet. Domestici itaque seu curatores rei domesticæ allata omnia fercula humi reponunt. Deinde prænominati proceres, ministri mensæ imperatoriæ, videlicet protovestiarites, magnus hetæriarcha et aulæ primicerius, proceres alios ad circumstationem advocant; illi vero accedentes stant suo quisque loco. Postea ingrediuntur etiam cantores cum suis pileis et camisiis, canuntque festi proprium canticum, nempe illud: «Magi Persarum reges.» His igitur concinentibus, abstinet paululum imperator ab edendo. At magnus domesticus, domesticus mensæ, et præfectus mensæ subducunt se ad latus usque ad parietem. Postquam isti cantandi finem fecerunt et imperator iterum comedere cœpit, magnus domesticus ad mensam reversus, extremam ejus partem occupat, vocatque nominatim primum cantorem, chori domesticum, lampadarium et magistrum, traditque accedentibus illis fercula; quæ de manibus eorum tollunt canonarchæ, quemadmodum imperatorii pueri a proceribus, ut antea dictum est, et foras efferunt. Postea iterum dicit magnus domesticus: «Accedite et vos;» acceduntque omnes **61** lectores, tolluntque et suis manibus asportant fercula. Quod post ipsos similiter canonarchæ reversi factitant, et abeunt.

Deinde accedit magnus domesticus prope ad imperatorem; et paulo post dicit ad nepotem imperatoris panhypersebastum hoc pacto: «Panhypersebaste;» et venienti dat ferculum, quod statim de manibus ejus tollit puer honorarius, et abiens tradit panhypersebasti famulo. Ille vero abit, iterumque locum sibi debitum occupat. Similiter etiam dicit nepoti imperatoris, qui protovestiarius est, fitque cum eo in eumdem modum. Alios autem nepotes nullo officio insignitos sic advocat: «Nepos domini imperatoris,» vel «patruelis,» aut «patrue;» et accedit qui his potior est; quem ordine sequuntur reliqui secundum locum quem quisque tenet; idemque erga illos fit ab honorariis pueris, quod erga protovestiarium et panhypersebastum, ut prius expositum est.

Illis peractis advocat nominatim cunctos proceres usque ad illos qui coccinea scaranica gestant, et omnibus fercula accipientibus ne unus quidem egreditur, sed manent in suo quique loco propter magni domestici reverentiam.

Post protonotarium veniunt primicerii Barangorum omnesque Barangi cum ipsis, qui et ipsi accipiunt fercula. Quos sequuntur milites 62 aulici et stationarii et alii plurimi; qui omnes a maximo ad minimum usque ex manu magni domestici fercula accipiunt, et abeunt. Cum enim domestici seu curatores rei familiaris fercula humi posita suis manibus in mensa imperatoris reponunt (hujus enim faciendi tunc solum potestatem habent), magnus domesticus, ut dictum est, ea ex mensa tollit et dividit. Quo autem tempore ista fercula distribuit, si qua re imperator interea egeat, domesticus et præfectus mensæ subveniunt.

A

B

Ἔπειτα κράζει τοὺς ἄρχοντας πάντας ὀνομαστὶ μέχρι καὶ αὐτῶν πάντων τῶν σκαράνικα φορούντων κόκκινα. Καὶ πάντων μίνσους λαμβανόντων ἐξέρχεται οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ πάντες ἵστανται εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν διὰ τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τιμήν.

Ἔπειτα μετὰ τὸν πρωτονοτάριον ἔρχονται οἱ πριμμικήριοι οἱ τῶν Βαράγγων καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι μετ' αὐτῶν, καὶ λαμβάνουσι μίνσους καὶ οὗτοι· μετ' αὐτοὺς στρατιῶται καὶ παραμονάριοι καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. Ἅπαντες δὲ οὗτοι ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου διὰ τῆς τοῦ μεγάλου δομεστίκου χειρὸς λαμβάνουσι τοὺς μίνσους, καὶ ἀπέρχονται· τῶν γὰρ τοῦ δομεστικείου δομεστίκων τοὺς ἐπ' ἐδάφους κειμένους μίνσους δι' ἑαυτῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς βασιλικῆς τραπέζης τιθέντων (καὶ γὰρ ἔχουσιν οὗτοι ἐπ' ἀδείας τοῦτο τότε καὶ μόνον ποιεῖν) ὁ μέγας δομέστικος, ὡς εἴρηται, ἐκ τῆς τραπέζης τούτους ἀπαίρων διαδίδωσι. Καθ' ἣν δ' ὥραν οὗτος τοὺς τοιούτους διανέμει μίνσους, εἴπερ ὁ βασιλεὺς ἐν χρείᾳ τινὸς γένοιτο, παρά τε τοῦ δομεστίκου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπηρετεῖται.

Cæterum postquam magnus domesticus omnibus fercula impertiit, domestico et præfecto mensæ recedentibus, imperatori iterum ministrat magnus domesticus, qui, ut explicatum est, omnibus dat fercula: magno autem domestico ipsemet imperator sua manu ferculum porrigit.

Μετὰ δὲ τὸ τὸν μέγαν δομέστικον πρὸς πάντας διανεῖμαι τοὺς μίνσους, τοῦ δομεστίκου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑποχωρησάντων, ὑπηρετεῖ αὖθις τῷ βασιλεῖ ὁ μέγας δομέστικος, καὶ πᾶσι μὲν οὗτος διαδίδωσι τοὺς μίνσους, ὡς εἴρηται, τούτῳ δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτοχείρως.

Et vasa quidem ferculorum quæ aliis dantur, sive aurea sint sive argentea, rursus inferuntur in vestiarium: at vas illud quod magnus domesticus ex imperatoris manu accipit, sive aureum sit sive argenteum, non infertur amplius in vestiarium, sed magnus domesticus tanquam sibi donatum retinet.

C

Ὅσα μὲν οὖν ἄλλοις δίδονται εἴτε χρυσία εἴτε ἀργύρια διὰ μίνσων, εἰσκομίζονται αὖθις εἰς τὸ βεστιάριον· τὸ δὲ σκεῦος ὃ μέγας δομέστικος διὰ τῆς τοῦ βασιλέως λαμβάνει χειρός, εἴτε χρυσοῦν εἴτε ἀργυροῦν εἴη, εἰσκομίζεται οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦτο δῶρον αὐτός.

Sublata mensæ mappa, cum domesticus rei domesticæ panem adfert in panagiario, imperator statim surgit. Scabellum vero quod imperator 63 pedibus premit, juvenum quispiam ex iis qui imperatori sanguine junguntur et sine capitis tegmine in aula versantur, accurrens utraque manu tenet, ut imperator firmius consistat. Porro præfectus mensæ acceptum vas panagiarium mensæ imponit, et elevans panem panagiam dictum dat illum domestico mensæ, ille magno domestico, hic imperatori. Et quam primum panagiam ori inserit, omnes accinunt: «Ad multos annos.» Et confestim pincerna vini et aquæ poculo discum supponendum affert cum mantili, quia mensaria mappa jam antea ablata fuit, ut dictum est.

D

Ἔπειτα μετὰ τὸ ἀπαρθῆναι τὸ μινσάλιον, τοῦ δομεστίκου τοῦ δομεστικείου κομίσαντος ἄρτον ἐν παναγιαρίῳ, ὁ βασιλεὺς εὐθέως ἀνίσταται. Ὁ δὲ πατεῖ σουππέδιον, τῶν τῷ βασιλεῖ κατὰ γένος προσηκόντων νέων ἀπὸ τῶν ἀσκεπῶν τις δραμὼν ἀμφοτέραις κατέχει χερσὶν, ὥστε τὸν βασιλέα ἑδραίως πατεῖν. Τὸ δέ γε παναγιάριον ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαβὼν ἐπάνω τίθησι τῆς τραπέζης, καὶ ὑψῶν παναγίαν δίδωσι ταύτην τῷ δομεστίκῳ, ὁ δὲ τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ, οὗτος δὲ τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἅμα τῷ παναγίαν λαβεῖν ἐν τῷ στόματι πάντες βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ ὁ πιγκέρνης αὐτίκα τὸ τοῦ οἰνοχείου φέρει σκουτέλιον, κρατῶν καὶ μανδύλιον, ἐπεὶ προαπῆραν, ὡς εἴρηται, τὸ μινσάλιον.

Posthæc imperatore considente, magno autem domestico, domestico et præfecto mensæ mensam amolientibus, accipiunt illam rei domesticæ domestici sive administri. Tribus vero illis imperatori reverentiam exhibentibus, dicit imperator magno domestico sonora voce: «Ad multos annos, magne domestice.» Deinde subjungit: «Abi, licet,» et sine mora omnes cum magno domestico exeunt.

Εἶτα τοῦ μὲν βασιλέως καθίσαντος, τοῦ δὲ μεγάλου δομεστίκου, τοῦ δομεστίκου καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀράντων τὴν τράπεζαν, λαμβάνουσι ταύτην οἱ τοῦ δομεστικείου δομέστικοι. Τῶν δὲ μετὰ τοῦτο προσκυνησάντων, λέγει ὁ βασιλεὺς τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ μεγάλῃ τῇ φωνῇ· «Εἰς πολλὰ ἔτη, μέγα δομέστικε.» Ἔπειτά φησι πρὸς αὐτὸν «Ἄπελθε,» καὶ παρευθὺς συνεξέρχονται πάντες τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ.

Cæterum ab imperio Assyriorum pervenit usque

Ἔτι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας κατῆλθέ

τι φόρεμα μέχρι καὶ τῶν νῦν βασιλέων, γρανάτζα λεγόμενον, ὅπερ καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς ἄνευ ζώνης, οὗ χρεμάμενα τὰ μανίκια διήκουσι μέχρι καὶ ἀστραγάλων· ὃ δὴ φόρεμα καὶ τῶν ἀρχόντων ἕκαστοι ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας φορεῖν, πλὴν ἐζωσμένον, τῶν μανικίων ἐμπεπηγμένων ὄντων πρὸς τὴν ζώνην ὄπισθεν. Καὶ ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς φορεῖ, καλεῖται γρανάτζα, ὡς εἴρηται, τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων λαπατζᾶ. Ὅπως δὲ, ἄδηλόν ἐστιν.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἄρχοντες οὕτω· τοῦ δὲ μεγάλου δομεστίκου καὶ αὐτὸ τοῦτο φοροῦντος ἐζωσμένον κατὰ τοὺς ἄλλους, τὸ μὲν ἓν τῶν τοῦ τοιούτου λαπάτζα μανικίων ἑνὶ ἐμπεπηγμένον, τὸ δὲ ἕτερον κρέμαται τιμῆς ἕνεκα, ἐπεὶ τοῦ βασιλέως ἀμφότερα, ὡς εἴρηται, κρέμανται.

Καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ ὑπηρετήματα τοῦ μεγάλου δομεστίκου ταῦτά ἐστι, καθὼς εἴπομεν, τὰ δὲ ἐκτὸς μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται καὶ αὐτά.

Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς πεντάκις τοῦ ἔτους τρώγει ἐν τῷ τρικλινίῳ, πάντων παρισταμένων ἀρχόντων καὶ ἐνδεδυμένων τά τε σκαράνικα καὶ τὰ καββάδια αὐτῶν, ἤγουν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τῶν Φώτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βαΐων, τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἴπομεν δὲ κατὰ μέρος περὶ μιᾶς τούτων, τῆς τοῦ Χριστοῦ δηλονότι Γεννήσεως, ῥητέον ἤδη καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἑορτὴ τῶν Ἐπιφανείων.

Ἡ μὲν οὖν τῶν θείων Θεοφανείων ἑορτὴ γίνεται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως· ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἁγιασμὸς, εἰ πατριάρχης εὑρίσκεται οἰκουμενικὸς, γίνεται παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, παρά τινος τῶν ἑτέρων πατριαρχῶν, ἢ τοῦ Ἀλεξανδρείας ἢ τοῦ Ἀντιοχείας ἢ τοῦ Ἱεροσολύμων, ἐὰν ἐνδημῶν τύχῃ. Εἰ δ' ἴσως μηδένα τούτων εἶναι συμβαίη, ποιεῖ τὸν ἁγιασμὸν ὁ τοῦ παλατίου πρωτοπαπᾶς. Δίδοται δὲ παρὰ μὲν τοῦ πατριάρχου τῷ βασιλεῖ λαμπάς, παρὰ δὲ τῶν προῤῥηθέντων ὑπηρετῶν τοῖς ἐν ἀξιώμασι· καὶ πᾶσι τοῖς τε ἐντὸς τῆς παραστάσεως ἄρχουσι καὶ τοῖς ἐν τῇ αὐλῇ, ὡσαύτως τῷ τε ποτεστάτῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἑορτὴ τῆς σταυροπροσκυνήσεως.

Κυριακῇ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, τῆς παραστάσεως ἱσταμένης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν προειρημένων ἑορτῶν, περὶ τὸ τέλος τ.ῦ ὄρθρου φέρει τὸν σταυρὸν ἀπὸ τῆς τοῦ παλατίου ἐκκλησίας μετὰ τῶν ψαλτῶν ὁ ἀρχιδιάκονος, φορῶν μὲν τὸ σύνηθες αὐτῷ στιχάριον, φορῶν δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ φελώνην, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον ἀλλ' ὡράριον, τὸ, «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου,» ψαλλόντων· καὶ ὁ βασιλεὺς προσυπαντᾷ τούτῳ τῆς παραστάσεως ἱσταμένης εἰς τὴν τῆς θύρας εἴσοδον, καὶ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τεθέντος, ἀσπάζεται τοῦτον ὁ βασιλεύς· ἔπειτα ὑποστρέφει, καὶ ἵσταται πάλιν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὴν

A ad hodiernos imperatores gestamen quoddam granatza appellatum, quod imperator fert etiam sine cingulo, ex quo dependentes manicæ descendunt usque ad talos; cujus gestaminis ferendi singulis proceribus libera est potestas, sed cum cingulo manicisque a tergo zonæ illigatis. Et illud quidem **64** quod imperator gestat vocatur granatza, ut antea dictum, procerum vero lapatza. Ratio incerta est.

Et alii quidem primores ita se gerunt, magnus autem domesticus ipse etiam hoc gestamen fert cinctus instar aliorum: verum altera manica lapatzæ cingulo constringitur, altera libere dependet, honoris causa, cum imperatoris ambæ manicæ dependeant, ut dictum est.

B Et hæc quidem sunt magni domestici in palatio ministeria, prout exposuimus; quæ vero extra palatium obeat, paulo post exponentur.

Cum autem imperator quinquies in anno cibum sumat in triclinio, universis aulæ proceribus astantibus indutisque sua scaranica et cabbadia, nempe in festo Nativitatis Domini, Luminum, Palmarum, magna Dominica Paschatis et sancti Spiritus, jam vero sigillatim de uno ex his festis, nempe Nativitate Christi, disseruerimus, restat ut et de reliquis tractemus.

CAPUT VIII.

Festum Epiphaniæ.

C Festum divinæ Epiphaniæ eodem modo peragitur quo Nativitatis Domini. Cæterum consecratio et aspersio aquæ post liturgiam fit ab **65** œcumenico patriarcha, si præsens sit; sin minus, ab aliquo ex patriarchis, nimirum ab Alexandrino vel Antiocheno vel Hierosolymitano, si forte tunc Cpoli versetur. Si nullus horum adsit, consecratio peragitur a palatii protopapa. Imperatori autem tradit patriarcha cereum majorem. A prædictis vero ministris dantur cerei iis qui in dignitate sunt, et omnibus circumstationis proceribus aulicisque, similiter et potestato Genuensium et qui in ejus comitatu.

CAPUT IX.

D

Festum adorationis crucis.

Dominica quæ adorationi sanctæ crucis deputata est, consistente jam circumstatione pro consuetudine supra dictorum festorum, circa finem matutini adfert archidiaconus cum cantoribus ex palatii ecclesia crucem, gestans consuetam diacono tunicam, ferens etiam super ipsa casulam, non tamen stolam sacerdotalem, sed diaconicam, id est orarium; canuntque illud: « Salvum fac, Domine, populum tuum, et benedic hæreditati tuæ; » et imperator, sic circumstante comitatu aulico, obviam it usque ad januam, crucemque in pulpito positam osculatur. Quo peracto revestitur, et iterum stat in throno suo. P nem venit imperator, iterumque

66 crucem adorat et osculatur ; quam statim tollunt comitante eam imperatore usque ad triclinii januam, et non ulterius.

Causa autem cur archidiaconus hoc festo ferat casulam sacerdotalem, est ista, quia ab initio exocatacœli sacerdotes sub se habebant proprias ecclesias et proprium clerum. Quapropter cum magnis et illustribus festis quilibet sua in ecclesia occuparetur, patriarcha ministris honoratioribus carebat. Quidam igitur ex patriarchis voluit illos diaconos tantum esse, ut in hujusmodi festis ipsi ministrarent. Quod et perfecit. Quando igitur patriarcha tales exocatacœlos ordinat, nempe vel magnum œconomum vel magnum sacellarium vel alium ex horum numero, dat ei potestatem ferendi casulam sacerdotalem, quemadmodum antea ferebant cum sacerdotes essent : at non stolam sacerdotalem, verum diaconicam tantum, id est orarium. Imperator igitur quando designat archidiaconum, ex exocatacœlorum ordine tanquam cæteris honoratiore eum designat, nec aliunde assumit. Quocirca fert archidiaconus in hoc, et quidem solo, Adorationis crucis festo in palatio casulam, neque unquam alias. Si non sit archidiaconus, tunc crucem fert obvius quisque diaconus.

Scire oportet tota sancta et magna Quadragesima sacerdotes et diaconos **67** gestare purpurea sticharia et phelonas, excepto festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato.

CAPUT X.

Festum Palmarum.

Ad festum Palmarum media hebdomade ante præparatur ambulacrum ab imperatoris conclavi usque ad ecclesiam pertingens. Sabbato Lazari noctu ramis virentibus sternunt ambulacri pavimentum, vestiuntque omnes ejus columnas vel myrtorum vel laurorum vel olivarum ramis ; et illucescente jam die Dominica derepente apparet exstructum jam et præparatum ambulacrum. Dum ergo matutinum decantatur, assumit indumenta sua imperator, et egreditur ex suo conclavi cum prædictis vestimentis suis. Et aliis quidem festis fert in capite et corpore ex suis gestaminibus, arbitratu suo, quodcunque voluerit, ut antea explicatum est : hoc autem Palmarum festo nihil aliud fert nisi stemma et saccum, dextera portans crucem, sinistra mantile cum acacia, ut moris est, et majorem cereum. Similiter et proceres assumunt usitata sibi indumenta, ut antea dictum est.

68 Prior ergo in ambulacrum ascendit lampadarius, cereum ferens, totumque festi proprium canticum decantans : « Egredimini, gentes, egredimini populi, contemplamini hodie regem cœlorum : Christi enim figuram gerens Evangelium progreditur. » Deinde imperator et filius ejus impe-

A ἀπόλυσιν ἀπέρχεται καὶ προσκυνεῖ αὖθις καὶ ἀσπάζεται τὸν σταυρόν. Καὶ εὐθέως αἴρουσι τοῦτον τοῦ βασιλέως προπέμποντος μέχρι καὶ τῆς τοῦ τρικλινίου θύρας, καὶ πλέον οὐδέν.

Ἡ δὲ αἰτία τοῦ τὸν ἀρχιδιάκονον φελώνην κατὰ ταύτην τὴν ἑορτὴν φορεῖν ἐστὶν αὕτη, ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἱερεῖς εὑρίσκοντο ἔχοντες ἕκαστοι ἐκκλησίας καὶ ὑπ' αὐτοὺς κλῆρον. Διὰ τοῦτο κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἐπισήμους τῶν ἑορτῶν ἡμέρας ὄντων ἑκάστου εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, ὁ πατριάρχης οὐκ εἶχεν ὑπηρέτας ἐντίμους μεθ' ἑαυτοῦ. Τῶν πατριαρχῶν οὖν τις ἠθέλησεν αὐτοὺς διακόνους εἶναι πρὸς τὸ ὑπηρετεῖν αὐτῷ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἑορτῶν· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν. Ὅταν οὖν ὁ πατριάρχης σφραγίζῃ τοὺς τοιούτους ἐξωκατακοίλους, ἤγουν ἢ μέγαν οἰκονόμον ἢ μέγαν σακελλάριον ἢ τινα ἕτερον ἐξ αὐτῶν, ποιεῖ αὐτὸν φορεῖν φελώνην, ὡς καὶ πρότερον καθὸ ἱερεὺς ἐφόρει, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὠράριον. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς, ὅτε προβάλλεται ἀρχιδιάκονον, ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν ἐξωκατακοίλων τάξεως ὡς ἐντιμοτέρων τῶν ἄλλων ὄντων προβάλλεται τοῦτον, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Διὸ καὶ κατὰ τὸν ῥηθέντα λόγον φορεῖ ὁ ἀρχιδιάκονος κατὰ ταύτην καὶ μόνην τὴν τῆς σταυροπροσκυνήσεως ἑορτὴν ἐν τῷ παλατίῳ φελώνην, καὶ οὐκ ἄλλοτέ ποτε. Εἰ δὲ τύχοι μὴ εἶναι ἀρχιδιάκονον, φέρει τὸν σταυρὸν ὁ τυχὼν διάκονος.

Εἰδέναι δεῖ ὅτι ὑπὲρ ὅλης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς οἱ ἱερεῖς τε καὶ οἱ διάκονοι πορφυρᾶ στιχάρια καὶ φελώνας φοροῦσι, πλὴν τῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἑορτῆς, τῶν Βαΐων, καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἑορτὴ τῶν Βαΐων.

Τῇ ἑορτῇ τῶν Βαΐων προετοιμάζεται μὲν ὁ περίπατος διὰ μέσης τῆς ἑβδομάδος, ἀπὸ τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως διήκων μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ δὲ τῆς τοῦ σαββάτου τοῦ Λαζάρου νυκτὸς καταπάττουσι τὸ ἔδαφος μὲν τοῦ περιπάτου, ἐνδύουσι δὲ πάντας τοὺς στύλους ἢ διὰ μυρτινῶν ἢ δαφνῶν ἢ ἐλαιῶν. Καὶ ἐπιφωσκούσης τῆς κυριακῆς φαίνεται ἐξαίφνης κατεσκευασμένος ἅμα καὶ ἕτοιμος ὁ περίπατος. Τοῦ οὖν ὄρθρου ψαλλομένου ἀλλάσσει ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξέρχεται τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἄλλας τῶν ἑορτῶν φορεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τε καὶ τοῦ σώματος οἷον ἂν ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ φορεμάτων βούλοιτο, ὡς δεδήλωται· κατὰ δὲ ταύτην οὐδὲν ἄλλο φορεῖ εἰ μὴ τὸ στέμμα καὶ τὸν σάκκον, φέρων ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ σταυρὸν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ μανδύλιον μετὰ τῆς ἀκακίας, ὡς ἔθος ἐστὶ, καὶ λαμπάδα. Ἀλλάσσουσιν ὡσαύτως καὶ οἱ ἄρχοντες τὰ συνήθη τούτων ἀλλάγματα, ὡς προείπομεν.

Προέρχεται γοῦν ὁ λαμπαδάριος εἰς τὸν περίπατον λαμπάδα φορῶν, ψάλλων ὅλον τὸ ἰδιόμελον· « Ἐξέλθετε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοὶ, θεάσασθε σήμερον τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν· εἰς τύπον γὰρ Χριστοῦ τὸ Εὐαγγέλιον ἔρχεται. » Εἶτα ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, εἰ παρατύχοι· ὃς δὴ καὶ εἰ ἐστεμμένος

ἐστὶ, φορεῖ στέμμα καὶ οὗτος ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀκολουθῶν τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, στέφανον καὶ φυάλιν, ὡς προείπομεν. Καὶ μετ' αὐτὸν ἀνέρχονται οἱ δεσπόται, εἶτα ὁ ἀρχιδιάκονος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἔπειτα ὁ πατριάρχης, μᾶλλον δὴ οἱ πατριάρχαι, εἰ παρόντες εἰσὶν, ἐνδεδυμένοι τὰς ἀλλαγὰς αὐτῶν, καὶ μετὰ τούτους ἱερεῖς πέντε ἢ πλείους, ἁγίας εἰκόνας φέροντες.

A rator, si adsit (qui si coronatus sit, fert et ipse instar patris stemma), imperatorem et patrem suum subsequitur. Si vero non sit coronatus, tunc fert simplicem coronam et phyalin, ut antea diximus. Post quem ascendunt despotæ, deinde archidiaconus cum Evangelio, postea patriarcha vel potius patriarchæ, si præsentes sint, indusi indumenta sua. Post istos, quatuor vel quinque sacerdotes portantes sacras imagines.

Ἀπελθόντων οὖν οὕτω διὰ τοῦ περιπάτου μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, γίνεται ἡ ἀπόλυσις τοῦ ὄρθρου ἐκεῖσε. Εἶτα ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, τοῦ λαμπαδαρίου προπορευομένου.

Καὶ μετὰ τὸ τὸν βασιλέα τοῦ περιπάτου κατελθεῖν τόν τε πατριάρχην καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, παιδόπουλον ἐξελθὸν ἁρπάζει κλάδον, δηλοῦντος τούτου βασιλικὸν ὁρισμὸν εἶναι τὸ τὸν περίπατον διάρπαγμα γενέσθαι, καὶ αὐτίκα γίνεται οὕτω. Διαρπάζεται δὲ παρά τε τῶν Βαράγγων, τῶν παρσμονῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ εὑρισκομένων τάξεων. Μετὰ δὲ τὸ ταῦτα πάντα γενέσθαι ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπεὶ λειτουργία οὐ γίνεται διὰ τὸ τὴν ὥραν παραταθῆναι, ὑπηρετεῖ δὲ ὁ μέγας δομέστικος.

Ilis igitur hunc in modum per ambulacrum usque ad ecclesiam abeuntibus, finitur ibidem matutinum; deinde imperator eo quo dictum est modo revertitur, præeunte lampadario.

69 Postquam imperator, patriarcha et imperatoris sacerdotes de ambulacro descenderunt, puer accurrens rapit ramum; quod indicium est, imperatoris decreto ambulacrum jam in prædam concessum, et extra culpam fore hos qui diripiunt. Ita diripitur a Barangis, a stationariis, et a reliquis qui in aula sunt ordinibus. Omnibus istis peractis imperator ad mensam se confert, quia liturgia non celebratur, quod tempus jam effluxerit. Ministrat autem magnus domesticus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ ὅτε ἔστι λελυπημένος ὁ βασιλεύς.

Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτὴ καὶ τῶν Φώτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βαΐων, γίνεται κατὰ τὴν γεγραμμένην τάξιν μετὰ τῶν προκύψεων καὶ τοῦ περιπάτου, ἂν μὴ ᾖ λελυπημένος ὁ βασιλεύς. Εἰ δὲ διὰ θάνατον ἢ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἴσως, τῆς δεσποίνης, ἢ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλέως ὄντος, εἴη λελυπημένος, τὰ μὲν ἄλλα τὰ φλάμουλα δηλονότι καὶ ὀργάνων ἦχος καὶ στολῶν λαμπρότης, οὐ γίνεται διὰ τὴν λύπην τοῦ βασιλέως· ὡσαύτως οὐδὲ πρόκυψις. Ἀλλ' ἐξιὼν ὁ βασιλεὺς, ὡς ἔθος, μετὰ φορέματος λευκοῦ καὶ τοῦ σκιαδίου αὐτοῦ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων μελανειμονούντων μέχρι καὶ σεβαστοκρατόρων καὶ δεσποτῶν (μέλανα γὰρ καὶ οὗτοι φοροῦσι πλὴν ὑποδημάτων τε καὶ σελλῶν), ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς νικοποιοῦ, ὅπου ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐστὶν εἰκών. Γίνεται τοίνυν ἡ τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημία μόνον ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ καὶ τῶν Φώτων, ὡς εἴρηται, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεύς. Ἐν δὲ τῇ τῶν Βαΐων, ἐπεὶ ἔτι ψαλλομένου τοῦ ὄρθρου γίνεται ὁ περίπατος, καὶ ἔστιν ἀνάγκη γενέσθαι, ὡς ἔθος, λιτὴν, ἐν δὲ τῇ λιτῇ περιπατῆσαι καὶ τὸν βασιλέα, ὁ μὲν περίπατος γίνεται, περιπατεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς φορῶν ἐπιλούρικον λευκὸν καὶ φακεώλιον, καὶ γενομένης ἀπολύσεως τοῦ ὄρθρου, ἔμπροσθεν τῆς νικοποιοῦ, ὅπου καὶ τῆς ὁδηγητρίας ἵσταται εἰκὼν, ὑποστρέφει ὁ βασιλεύς.

CAPUT XI.

De modo agendi, si imperator versetur in luctu.

Notandum, festa, ut Nativitatis, Luminum et Palmarum, celebrari juxta præscriptam formam cum solio elevato et ambulacro, si imperator non versetur in luctu. Si vero ob mortem vel uxoris suæ imperatricis vel filii, qui imperator fuerit, versetur in luctu, tunc flammula, organorum concentus et vestium splendor omittuntur ob luctum imperatoris. Pari modo solii solemnitas intermittitur. Sed egressus imperator pro more cum indumento candido et pileo suo, cæteris proceribus etiam usque ad sebastocratorem et despotam pullatis (pulla enim omnia ferunt, exceptis calceis et sellis), stat ante sanctissimam Deiparam victricem seu victoriæ effectricem; ubi quoque sancti Georgii imago visitur. Imperatoria itaque nomina multorum annorum apprecatione faustisque acclamationibus solummodo in Natali Domini et in festo Luminum afficiuntur, ut supra dictum, abitque imperator. In festo autem Palmarum, cum, quando adhuc matutinæ laudes decantantur, processio fiat, et necesse sit supplicationem **70** institui, in supplicatione porro etiam imperatorem oporteat ambulare, processio quidem peragitur, et imperator ambulat ferens candidam superulam et phaceolium. Finito matutino ante imaginem Virginis victoriæ effectricis, ubi etiam Virginis viæ ducis imago reperitur, domum revertitur imperator.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἀκολουθία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος.

Τῇ μεγάλῃ δευτέρᾳ, τῇ μεγάλῃ τρίτῃ, τῇ μεγάλῃ τετάρτῃ, τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ἀναγινώσκονται τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια ἢ παρὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου ἢ παρ' ἑτέρου διακόνου, ἐὰν μὴ οὗτος παρὼν τύχοι. Πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας τῆς αὐτῆς μεγάλης πέμπτης γίνε-

CAPUT XII.

Officium magnæ hebdomadæ.

Feria secunda magnæ hebdomadis, tertia, quarta et quinta, leguntur quatuor evangelia vel ab archidiacono vel ab alio diacono, si forte ille non sit præsens. Eadem magna feria quinta ante liturgiam instituitur pedum lotio hunc in modum. Consti-

tuunt duodecim pauperes, eosque subuculis sive tunicis, curtis braccis seu caligis et calceis vestiunt; et posita pelvi in imperatoris conclavi, protopapa foris ad januam consistens, benedictionem præmittit cum trisagio. Deinde lecto per illum evangelio, quando processit usque ad illa verba : « Mittit aquam in pelvim, » infundit imperator aquam in pelvim. Postea adducunt jam antea præparatos pauperes sigillatim quemlibet, quorum quivis manu cereum ardentem gestat; et hoc quidem sedente, protopapa autem evangelium legente, illudque pronuntiante : « Cœpit Jesus lavare pedes discipulorum, » **71** idque sæpius, donec scilicet omnium pedes abluuntur, lavat imperator dextrum cujusque pedem, lotumque sindone, qua præcinctus est, abstergit et osculatur. Quo peracto terminatur officium lotionis. Fiuntur autem cuilibet pauperi tria aurea numismata. Postmodum inchoatur liturgia seu missa.

Et quidem imperator induit ex supradictis suis gestaminibus quodcunque velit; proceres ferunt usitata sibi indumenta. Post absolutam liturgiam abit imperator in conclave suum. Mensa nuspiam instruitur.

Deinde præstituto tempore canitur officium vigiliæ, in quo leguntur duodecim evangelia; tunc imperatori a protopapa grandis cereus traditur, reliquis autem proceribus et intra et extra triclinium dantur cerei, sicuti in festo Luminum. Cereum suum gestat imperator, dum evangelium legitur. Lectione finita procerum quispiam ex honoratioribus acceptum ab imperatore cereum majorem tradit alicui puero aulico ex iis qui nullo capitis tegmine utuntur, teneuque illum extra ad vestibulum conclavis imperatorii. Quando vero alterius evangelii legendi tempus appetit, recipit cereum supra dictus ille ex procerum numero, eumque imperatori tradit; et sic deinceps usque ad duodecimum evangelium.

72 Scire oportet quatuor quotannis vigilias in palatio peragi, Magni canonis, Virginis acathistæ, Annuntiationis et Magnæ hujus feriæ quintæ in cœna Domini. Et in hisce vigiliis imperator eligit sibi arbitratu suo conclave, ut divinum officium audiat; proceres triclinium occupant.

A prima vigilia peregrinatur in palatio sanctissimæ Deiparæ hodegetriæ imago, et ibi manet usque ad magnam Dominicam Paschæ; cui imagini venienti occurrit imperator ad ipsam portam palatii aulæ. Secunda vero Paschatis abeuntem deducit usque ad locum Blachernarum τὰ Ὑψηλὰ dictum; et facta ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur.

CAPUT XIII.

Horæ magnæ Parasceves et officium Magni Sabbati

Magna Parasceve canuntur horæ cum troparils,

ται ὁ νιπτὴρ οὕτω. Προετοιμάζουσι πτωχοὺς δώδεκα, καὶ ἐνδύουσι τούτους ὑποκάμισα ἕως γονάτων, κουρτζουβράκια καὶ παπούτζια. Καὶ τεθείσης ἐν τοῦ βασιλέως κελλίῳ λεκάνης, ὁ πρωτοπαπᾶς ἐκπρὸς τὴν θύραν εὑρισκόμενος ποιεῖ εὐλογητὸν καὶ λέγει τὸ τρισάγιον. Ἔπειτα τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένου παρ' αὐτοῦ, ὅταν εἴπῃ, « Τὸ ὕδωρ βάλλει εἰς τὸν νιπτῆρα, » ἐγχεῖ ἐν τῇ λεκάνῃ τὸ ὕδωρ ὁ βασιλεύς. Εἶτα φέρουσι τοὺς προητοιμασμένους πένητας καθ' ἕνα βαστάζοντα κηρὸν ἀπτόμενον. Καὶ τούτου μὲν καθίσαντος, τοῦ δὲ πρωτοπαπᾶ, ὡς εἴρηται, τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκοντος, καὶ λέγοντος, « Ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς νίπτειν τῶν μαθητῶν, » καὶ τοῦτο πολλάκις μέχρι δηλονότι πάντες νιφθῶσι, νίπτει ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν πόδα ἑκάστου, καὶ ἀποσπογγίσας διὰ τῆς κρεμαμένης ἔμπροσθεν τούτου σινδόνος, τὸν νιφθέντα πόδα ἀσπάζεται τοῦτον. Καὶ οὕτω γενομένου τελειοῦται ἡ τοῦ νιπτῆρος ἀκολουθία. Δίδονται δὲ καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν ἀνὰ χρυσὰ νομίσματα τρία· καὶ μετὰ τοῦτο ἄρχεται ἡ λειτουργία.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς φορεῖ ἐκ τῶν προειρημένων φορεμάτων αὐτοῦ οἷον ἂν βούλοιτο, οἱ δέ γε ἄρχοντες τὰ συνήθη αὐτῶν φορέματα ἕκαστος· μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ· τράπεζα δὲ οὐδαμοῦ.

Ἔπειτα ψάλλεται ἡ τῆς ἀγρυπνίας ἀκολουθία κατὰ τὸν τεταγμένον καιρόν, καθ' ἣν ἀναγινώσκονται τὰ δώδεκα εὐαγγέλια, ὅτε τῷ μὲν βασιλεῖ δίδοται λαμπὰς παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἄρχουσι πᾶσι, τοῖς τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ τρικλίνου, κηροὶ ὡς καὶ κατὰ τὴν τῶν φώτων ἡμέραν· ἤντινα δὴ λαμπάδα φέρει ὁ βασιλεὺς τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένου, καὶ μετὰ τὴν τούτου ἀπόλυσιν ὁ ἐντιμότερος τῶν καθευρεθέντων ἐκεῖσε ἀρχόντων ἀπὸ τοῦ βασιλέως λαμβάνων χειρῶν ἐνὶ τῶν παιδοπούλων δίδωσιν ἀσκεπεῖ, καὶ κατέχει ἔξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅτε γε πάλιν μέλλει ἀναγνωσθῆναι ἕτερον εὐαγγέλιον, ὁ δηλωθεὶς ἄρχων τὴν λαμπάδα λαμβάνων δίδωσιν αὖθις τῷ βασιλεῖ· καθεξῆς ὁμοίως μέχρι καὶ τῶν δώδεκα.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ἐν τῷ παλατίῳ τέσσαρες ἀγρυπνίαι γίνονται κατ' ἐνιαυτὸν, τοῦ μεγάλου κανόνος, τῆς ἀκαθίστου, τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην ἑορτήν· καὶ ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς ἵσταται ἐν ᾧ ἂν τῶν κελλίων αὐτοῦ βούλοιτο κατὰ ταύτας τὰς ἀγρυπνίας, τῆς ἀκολουθίας ἀκούων, οἱ δὲ ἄρχοντες ἐν τῷ τρικλίνῳ.

Ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὁδηγητρίας μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα· ἤντινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς, τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπερχομένην προπέμπει μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν ἐκτὸς, καὶ γενομένης ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων βασιλεὺς ὑποστρέφει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Αἱ ὧραι τῆς μεγάλης Παρασκευῆς.

Τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ ψάλλονται αἱ ὧραι μετα

τῶν τροπαρίων καθ' ὃν εἴπομεν τύπον ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἤτοι εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων οἷον ἂν βούλοιτο, οἱ δὲ ἄρχοντες τὰ ἑαυτῶν παράσημα, ὡς δεδήλωται. Καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν, ἤτοι εἰς τὸ « Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρίνων τὴν γῆν, » ἐξάγουσι τρεῖς ἀπὸ τῶν ἀναγνωστῶν δάφνας ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάττουσιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Εἶτα ἐξ ἑτοίμου παιδόπουλα ὄντα φέρουσιν ἀπὸ τῶν ἐκτὸς δάφνας καὶ οὗτοι, καὶ ἀποπάττουσι, πληροῦντες τούτων τὸ τρίκλινον. Τράπεζα δὲ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν οὐδαμῶς.

eo modo quo in solemnitate Nativitatis Christi. Postridie sive ad liturgiam magni Sabbati imperator iterum ex suis gestaminibus fert quod placet. Proceres autem sua gerunt insignia, ut prius explicatum est. Post Apostoli **73** lectionem, vel ad illud : « Exsurge, Deus, judicans terram, » tres ex lectorum ordine efferunt ex ecclesia lauros, easque ante imperatorem spargunt. Pueri quoque honorarii ex composito lauros ab illis qui extra sunt adferunt et spargunt illisque triclinium replent. Absoluto divino officio nulla mensa sternitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὁ ὄρθρος τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

Ὀδὲ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα ὄρθρος ψάλλεται ἐν τῇ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ τῆς ἡμέρας ὥρᾳ· γίνεται δὲ οὕτω. Τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων φοροῦντος ἅτινα βούλεται, καὶ τῶν ἀρχόντων τὰ οἰκεῖα παράσημα, ἐξέρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου καὶ τινῶν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ δίδωσι λαμπάδι τῷ βασιλεῖ. Καὶ οἱ ὑπηρέται ἄρχοντες, ὧν πολλάκις ἐμνήσθημεν, διδόασι πᾶσι τοῖς ἄρχουσιν, ὡς καὶ ἐν ταῖς προρρηθείσαις ἑορταῖς, κηρούς. Τῶν οὖν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, θυμιᾷ ὁ πρωτοπαπᾶς, εἶτα ἐκφωνεῖ πρῶτον. « Δόξα τῇ ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι, πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. » Καὶ τῶν ψαλτῶν τὸ Ἀμὴν ἐπιπόντων, ἐκφωνεῖ οὗτος τὸ ἀναστάσιμον τροπάριον, τό, « Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, » ἐκ τρίτου. Ἔπειτα διαδεξάμενοι τοῦτο οἱ ψάλται ψάλλουσιν, μέχρις ἂν ὁ πρωτοπαπᾶς τοὺς τεταγμένους στίχους τελέσῃ, ἤτοι τὸ « Ἀναστήτω ὁ Θεὸς » καὶ τοὺς λοιπούς. Καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ ἀρχιδιακόνου τὰ εἰρηνικά, ὡς ἔθος, εἰπόντος, ὁ πρωτοπαπᾶς ἀνοίξας τὴν θύραν διὰ χειρὸς εἰσέρχεται οὗτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ « Ἀναστάσεως ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν λαοί, » γεγωνοτέρᾳ τῇ φωνῇ ψάλλοντες. Οὐ μὴν τῶν θυρῶν ἔτι κεκλεισμένων οὐσῶν λέγει, ὡς ἐν πολλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν λέγεται, τὸ « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν » καὶ τὰ ἑξῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου, τοῦ πρωτοπαπᾶ καὶ τοῦ ἀρχιδιακόνου ἱσταμένων ἐν τοῖς προθύροις τοῦ βήματος, τοῦ μὲν τὸ Εὐαγγέλιον, τοῦ δὲ τὸν σταυρὸν φέροντος, εἰσέρχεται ὁ βασιλεύς, καὶ τὸ πρῶτον ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέλιον, εἶτα τὸν πρωτοπαπᾶν, ἔπειτα τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἀρχιδιάκονον. Ἐνδὸς οὖν γίνεται οὕτως, βασιλικοῦ θρόνου τε ἑτοιμασθέντος ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἅμα τῷ ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας τὸν βασιλέα, καὶ τῶν θυρῶν κλεισθεισῶν, καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου, τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὴν σπάθην φέροντος. Καὶ ἡ μὲν λειτουργία ψάλλεται ἡσύχως μέχρι καὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου, οἱ δ' ἄρχοντες πάντες εἰσερχόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἐσχάτου ἀσπάζονται πρῶτον μὲν τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ βασιλέως, εἶτα τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ μετ' αὐτὴν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ παρειάν.

CAPUT XIV.

Horæ magnæ Dominicæ Paschalis.

Matutinum magnæ Dominicæ Paschatis decantatur hora diei tertia vel quarta, hunc in modum. Imperatore suis ex gestaminibus ferente quæ magis arriserint, et proceribus itidem propria insignia gestantibus, egreditur protopapa ex ecclesia cum archidiacono et nonnullis lectoribus, traditque imperatori magnum cereum. Et a ministri proceres, quorum sæpe meminimus, porrigunt proceribus cereos, ut et in supra dictis festis. Ecclesiæ igitur foribus clausis, tus adolet protopapa, deinde elata voce canit illud : « Gloria sanctæ et consubstantiali et vivificæ et indivisæ Trinitati, omni tempore, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. » Et cantoribus subjicientibus : Amen, concinit iste Resurrectionis troparium : « Christus surrexit a mortuis, » idque tertium. Postea excipientes cantores decantant illud, donec protopapa præscriptos versus percurrerit, illum scilicet : « Exsurgat Deus, » et reliquos. Post hæc archidiacono preces **74** pro pace, ut moris est, recitante, protopapa aperiens manu sua fores ingreditur. Qui cum comitatu suo in ecclesia illud : « Resurrectionis dies ; exsultemus populi, » sonantiore et sublimiore voce decantat. Cæterum januis adhuc clausis non usurpat illud, prout in multis ecclesiis usitatum est, « Attollite portas principes vestras, » et cætera. Absolutis matutinis laudibus, protopapa et archidiacono in vestibulo sacri tribunalis stantibus, altero Evangelium, altero crucem portante, ingreditur imperator ; et primo quidem osculatur Evangelium, deinde protopapam, postea crucem et archidiaconum. Dum hæc fiunt, imperatorio throno jam instructo, simul ac imperator ex ecclesia exit foresque clauduntur, ille in solio residet, magno domestico ensem præportante. Liturgia tacite psallitur usque ad Apostoli lectionem. Proceres vero omnes etiam usque ad novissimum ingressi osculantur primo quidem dextrum pedem imperatoris, deinde dextram manum, postea dextram genam.

Εἰ δὲ ἐν ᾧ τόπῳ εὑρίσκεται τότε ὁ βασιλεύς, ἔνι καὶ ποτεστάτος τῶν ἐν τῷ Γαλατᾷ Γενουϊτῶν, εἰσέρ-

Si vero eo loco in quo versatur imperator, sit quoque Genuensium in Galata potestatus seu præ-

fectus, ingreditur osculaturque et ipse cum comitatu suo imperatorem, quemadmodum et proceres, ut expositum est. **75** nempe pedem, manum et genam ejus ; cumque adhuc matutinum decantatur, tra luntur illis, sicuti et cæteris primoribus, cerei. Post osculum discedunt.

Veneti vero neque ad multorum annorum comprecationem neque ad osculum veniunt. Causa est ista. Imperator Michael primus Palæologorum perpetuum cum Genuensibus fœdus pepigit, in quo etiam de honore imperatori habendo constitutum est : quando nimirum potestatus ex Genua appellit, initio et tunc solum, ingressus ad venerationem imperatoris genua bis flectit, semel simul ac triclinii januam intrat, et rursus in medio ejus ; quo facto accedit et osculatur imperatoris in throno sedentis pedem et manum. Similiter et alii Genuensium primores peregre reversi cum veneratione osculantur imperatoris pedem et manum. In quotidiano autem cultu deferendo, ablatis cappuliis, secundo genua flectunt ; et quando triremes eorum veniunt, sive multæ, sive paucæ, sive etiam una, imperatorem faustis acclamationibus prosequuntur. Et hæc de Genuensibus dicta sunto. Ad Venetos quod attinet, cum prædictus imperator statuisset paulo post arma contra illos sumere, non fecit cum illis perfectam pacem, sed modici temporis inducias ; quapropter accurate non sunt eorum consuetudines annotatæ, sicuti Genuensium. Quando igitur venit hajulus, quo primum die imperatorem salutaturus **76** et veneraturus est, genua ipse et socii solummodo flectunt, pedem vero nequaquam osculantur. Cæteris diebus, quando ad palatium veniunt, cappulia sua tantum deponunt, non flectunt vero genua. Eodem modo neque ad faustam multorum annorum apprecationem permanent neque ad osculum veniunt, ut antea dictum. Neque istorum triremes, quando recenter appellunt, imperatorem bene ominatis verbis prosequuntur. Et quidem quæ ad Francos spectant, ita se habent.

Liturgia vero submisse, ut dictum est, psallitur, ita ut non audiatur ubi imperator sedet. Qui finito osculo surgit, statimque aperiunt ecclesiæ januas : tum hymno trisagio dicto legitur Apostolus, atque ita perficitur liturgia. Post cujus finem abit imperator ad mensam, cui ministrant magnus domesticus, domesticus et præfectus mensæ, prout in festo Nativitatis Christi et Luminum demonstratum est. Circa vesperam abit imperator ad Sanctam Sophiam, audiensque vespertinos hymnos incensatur seu turis suffitu honoratur a patriarcha, omnesque simul aulici proceres, etiam ad ultimum usque. Et fit hoc tunc solum, non alia vice.

Erat olim moris ut in his vesperis imperator ingrederetur in sanctum tabernaculum, sanctæque mensæ tus adoleret, et clericis ex vestiario **77**

A χεται καὶ ἀσπάζεται καὶ οὗτος μετὰ τῶν σ
τὸν βασιλέα, καθὰ καὶ οἱ ἄρχοντες. ὡς δεῖ
ἤτοι τὸν πόδα, τὴν χεῖρα καὶ τὴν παρειὰν
Ψαλλομένου δὲ ἔτι τοῦ ὄρθρου δίδονται κε
αὐτοὺς κηροί, ὡς καὶ τοῖς ἄρχουσι· μετὰ
ἀσπασμὸν ἀπέρχονται.

Βενετικοὶ δὲ οὔτε εἰς τὸ πολυχρόνισμα ἔ
οὔτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμόν· ἡ δὲ αἰτία ἐστὶ
Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, τῶν Παλαιολόγων ὁ π
ἐποίησε μετὰ μὲν τῶν Γενουϊτῶν ἀγάπην ἐ
ζουσαν, ἐν ᾗ καὶ ἐτάχθη ἡ ὀφειλομένη ἀπὸ
τῷ βασιλεῖ παρ' αὐτῶν τιμή, ἵνα, ὅταν ὁ
ποτεστάτος ἔλθῃ ἐκ Γενούας, ἀρχὴν καὶ μό
ερχόμενος εἰς τὴν τοῦ βασιλέως προσκύνη
νατίζει δεύτερον, ἅμα τῷ εἰσελθεῖν δηλο
B τοῦ τρικλίνου θύραν καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτ
μετὰ τοῦτο προσέρχεται καὶ ἀσπάζεται τ
βασιλέως πόδα καθημένου ἐπὶ θρόνου καὶ τὴν
Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Γενουϊτῶν ἄρ
ἐρχόμενοι ἐξ ἀποδημίας, προσκυνοῦντες ἀσ
ται τὸν τοῦ βασιλέως πόδα καὶ τὴν χεῖρα. Ἐ
νοι δὲ καθ' ἡμέραν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ,
ροῦντες τὰ ἑαυτῶν καπούτζια γονατίζουσι δὲ
Καὶ ὅταν δὲ ἔλθωσι τριήρεις τούτων, εἴτε
εἴτε ὀλίγαι εἶεν εἴτε καὶ μία, εὐφημίζουσι
σιλέα. Καὶ οὕτω μὲν περὶ τῶν Γενουϊτῶν·
γε τῶν Βενετίκων, ἐπειδὴ ὁ ῥηθεὶς βασιλεὺς
λετο μετ' ὀλίγον μάχην ποιῆσαι μετ' αὐτῶ
ἐποίησε διὰ τοῦτο ἀγάπην τελείαν, ἀλλὰ
C μέχρι τινὸς ὀλίγου καιροῦ. Ὅθεν καὶ οὐκ ἦκ
τὰ τούτων ἔθιμα, καθὰ καὶ τῶν Γενουϊτῶν.
οὖν ἔλθῃ μπαΐουλος, καθ' ἣν μὲν πρώτην
προσκυνήσειν μέλλει, γονατίζει μόνον οὗτός
οἱ μετ' αὐτοῦ, ἀσπάζεται δὲ τὸν τοῦ βασιλέω
οὐδαμῶς· εἰς τὸ ἑξῆς δὲ ὅταν ἔρχωνται,
καπούτζια μόνον αὐτῶν ἐκβάλλουσιν, οὐ
ζουσι δέ. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οὔτε
πολυχρόνισμα προσχαρτεροῦσιν οὗτοι οὔτε ε
ἀσπασμὸν ἔρχονται, ὡς δεδήλωται. Ἀλλὰ οἱ
τούτων κάτεργα εὐφημίζουσι. Καὶ τὰ μὲν πε
Φραγγῶν οὕτω.

Τῆς λειτουργίας δὲ ῥέμα, ὡς εἴρηται,
μένης, ὥστε μὴ ἐξακούεσθαι ταύτην ἐνθαδὲ βα
D κάθηται, μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὸν ἀσπασμὸ
σταται. Καὶ αὐτίκα ἀνοίγουσι τὰς τῆς ἐκκ
θύρας. Καὶ μετὰ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναγι
ται ὁ Ἀπόστολος, καὶ καθεξῆς ἐκτελεῖται ἡ
λειτουργία, ἧς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ὁ βασιλεὺς
χεται εἰς τὴν τράπεζαν, ἐν ᾗ ὑπηρετεῖ ὅ τε
δομέστικος καὶ ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τ
ζης, καθὰ προεδηλώθη ἐν τῇ τῶν Χριστουγ
ἑορτῇ καὶ τῇ τῶν φώτων. Κατὰ δὲ τὴν ἑσπε
ὥραν ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασ
καὶ τῶν ἑσπερινῶν ὕμνων ἀκούων θυμιᾶται
τοῦ πατριάρχου οὗτός τε καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες. Καὶ γίνεται τοῦτο οὕτω μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων
καὶ μόνον.

Ἦν μὲν οὖν πάλαι συνήθεια κατὰ τὸν τοι
ἑσπερινὸν εἰσέρχεσθαι τὸν βασιλέα εἰς τὸ ἅ
βῆμα καὶ θυμιᾶν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, δίδοσθ

κληρικοῖς ἀπὸ τοῦ βεστιαρίου κατὰ δωρεὰν χρυσίου λίτρας ἑκατόν· νῦν δὲ οὐ γίνεται τοῦτο.

Κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἣν καλοῦσι διακαινήσιμον, ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸ παλάτιον μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ὀρχόντων, ἔτι τε καὶ τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἡγουμένων. Ἀλλάσσει γοῦν καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν βασιλέα, ἱστάμενον εὑρὼν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. Ἄρχοντες δὲ τηνικαῦτα οὐ πάρεισιν, ὥστε εἶναι παράστασιν. Ἵστανται δὲ ἀντ' αὐτῶν οἵ τε ἀρχιερεῖς, ὡς εἴρηται, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας ἄρχοντες μετ' ἄλλων ὧν εἴπομεν. Θυμιᾷ τοίνυν ὁ πατριάρχης τὸν βασιλέα· εἶτα τὸν μὲν θυμιατὸν δίδωσι τῷ ἀρχιδιακόνῳ, αὐτὸς δὲ προσερχόμενος εὐλογεῖ καὶ ἀσπάζεται τὸν βασιλέα ἐν τῷ στόματι, ἀντασπαζόμενος οὕτω καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ βασιλέως. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν πατριάρχης ἵσταται πλησίον αὐτοῦ, οἱ δ' ἀρχιερεῖς ἐρχόμενοι κατὰ δύο ἀσπάζονται καὶ οὗτοι τὸν βασιλέα, πρῶτον μὲν τὴν χεῖρα, εἶτα τὴν παρειάν. Ἐφεξῆς δὲ πάντες οἱ ῥηθέντες ἄρχοντες τῆς ἐκκλησίας ἀρχιμανδρῖταί τε καὶ ἡγούμενοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. Τελεσθέντος δὲ τούτου ὁ μὲν πατριάρχης εὐχὴν ἐπιπὼν αὖθις ἀπέρχεται, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸ κέλλιον αὐτοῦ.

Ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ φορεῖ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατά γε τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀπὸ τῶν φορεμάτων αὐτοῦ τὰ πρὸς βουλήσεως, ὡσαύτως καὶ οἱ ἄρχοντες τὰ ἑαυτῶν. Καὶ γίνεται μὲν τράπεζα κατὰ τὴν Κυριακήν, τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρετοῦντος καὶ ὧν εἴπομεν· ἐν δὲ τῇ τοῦ ἑσπερινοῦ ὥρᾳ, εἰ μὲν εὑρίσκεται πατριάρχης, ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀκούει παρ' αὐτοῦ τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλείου εὐχὰς πλησίον τοῦ διακονικοῦ· εἰ δ' οὖν, ἐν τῷ παλατίῳ παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ.

Ἐν τῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ ἑορτῇ γίνεται διὰ ξύλων ἀναβάθρα ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἣν καὶ ἐνδύνουσι βλατίῳ κοκκίνῳ. Ὁ πατριάρχης οὖν ἀνελθὼν ἐπ' αὐτῆς, εἰ ἄρα εὑρίσκεται, ἢ τις τῶν ἑτέρων πατριαρχῶν, ἐὰν ἐκδημῶν ᾖ, τὴν τοῦ σταυροῦ ποιεῖ ὕψωσιν. Ἐὰν δὲ τούτων οὐδεὶς εὑρίσκηται, ὁ πρωτοπαπᾶς ποιεῖ τοῦτο.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἑκάστων ἀρχὰς γίνεται ἁγιασμὸς ἐν τῷ παλατίῳ, ἄνευ μόνου τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ Ἰανουαρίου· κατὰ γὰρ τούτους τοῦ μὲν ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, τοῦ δὲ ἐν τῇ ἕκτῃ γίνεται. Γίνεται δὲ ὁ ἁγιασμὸς οὕτως. Τοῦ βασιλέως εἰς τὴν παράστασιν ἱσταμένου ψάλλεται ἔξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ τρικλίνου τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ὄρθρου, εἶτα συναμμένως ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἔρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς καὶ ἐκ πλαγίων αὐτοῦ ὅ τε ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ πρωτοψάλτης, εἰ πάρεστιν, ἢ ἕτερός τις τῶν ἐχόντων ὀφφίκιον, φέρων ὁ μὲν ἀρχιδιάκονος τὸν σταυρὸν, ὁ δὲ σκεῦος τὸ κοινῶς οὕτω καλούμενον οἰνοχοεῖον, κωθώνιον ἔχον ἐντὸς μετὰ ἁγιάσματος. Καὶ ὁ βασιλεὺς προϋπαντᾷ τούτοις μέχρι καὶ ὀργυιῶν δύο ἢ καὶ πλέον. Καὶ λαβὼν ὁ πρωτοπαπᾶς τὸν σταυρὸν ἀπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου τίθησιν ἐπὶ μετώπου τοῦ

A seu ærario suo centum libras auri liberaliter dono daret. Nunc mos iste desiit esse in usu.

Feria quinta hebdomadis, quam a renovatione διακαινήσιμον vocitant, recipit se patriarcha cum episcopis et reliquis ecclesiæ primoribus, insuper et cum archimandritis et monasteriorum præfectis ad palatium. Sacras igitur assumit patriarcha vestes, et ad imperatorem venit, stantem in throno suo. Proceres aulici tunc non adsunt, neque circumstant; sed eorum locum supplent episcopi, ut diximus, et ecclesiæ primores cum aliis, de quibus jam dictum. Incensat patriarcha imperatorem, deinde tradit turibulum archidiacono. Ipse vero accedens benedicit et osculatur imperatorem in ore; eodemque modo fert ipse osculum ab imperatore. B Postea patriarcha stat vicinus imperatori. Episcopi porro duo simul accedentes osculantur et ipsi imperatorem, primum quidem manum, deinde genam. Postea idem faciunt omnes ecclesiæ proceres, archimandritæ etiam et monasteriorum præfecti. Quibus peractis patriarcha precationem sacram superaddens discedit. Imperator suum in conclave se confert.

In festo sancti Spiritus induit iterum imperator in vesperis et liturgia ex suis gestaminibus ea quæ volet. Similiter proceres quoque gestant **78** sua; et mensa apparatur, utpote Dominico die, magno domestico et aliis, de quibus diximus, imperatori ad C mensam ministrantibus. Circa vespertinum tempus confert se imperator ad Sanctam Sophiam, si patriarcha præsens sit; auditque ab illo magni Basilii precationes prope diaconicum: sin minus, a protopapa in palatio.

In festo Exaltationis sanctæ crucis erigitur in triclinio ligneum tabulatum, quod etiam ornant serico coccineo; in quo patriarcha ascendens, si præsens sit, vel alius ex patriarchis, si tunc Cpoli versetur, crucis exaltationem peragit. Si nullus horum adsit, tunc facit hoc protopapa.

Nosse oportet principio cujusvis mensis aquæ sanctæ benedictionem fieri in palatio, excepto Septembri et Januario: nam in priore fit hæc benedictio die decimo quarto, in posteriore die sexto. Peragitur autem benedictio hunc in modum. Imperatore suo in comitatu stante canitur extra, circa vestibulum tricliuii, id quod de matutino restat. Deinde absque ulla interruptione officium aquæ benedicendæ; quo absoluto venit protopapa, et a latere ejus archidiaconus et protopsaltes, si adsit, vel alius quispiam ex iis qui officio aliquo funguntur. Archidiaconus fert crucem, iste vero vasculum, vulgo œnocheum nominatum, **79** quod intus continet craterculum aqua benedicta plenum; quibus imperator obviam it ad duas usque orgyias vel etiam amplius. Protopapa acceptam ab archidiacono crucem imponit fronti imperatoris cum precibus. De-

inde imperator osculatur crucem; at vero omnes qui circumstant, acclamant illud: « Ad multos annos. » Postmodum protopapa crucem archidiacono tradit; acceptoque a protopsalta urceolo et accepta digitis, ut moris est, aqua benedicta, ungit frontem et oculos imperatoris. Dum autem imperator ex craterculo inungitur, omnes iterum intonant: « Ad multos annos, » quo peracto exeunt isti ex triclinio. Manente adhuc circumstante comitatu, si quod imperatorium beneficii in alium conferendi mandatum in promptu sit, subsignat illud imperator, omnibus iterum illud: « Ad multos annos, » accinentibus. Habet porro hujusmodi mandatum ferme eamdem vim quam aurea bulla. Sic enim initio scribit: « Donat majestas mea huic vel illi hoc vel illud. »

Et hæc sunt festa in palatio peragi consueta.

CAPUT XV.

De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli versetur.

Primo Septembris patriarcha cum litaniis et sanctorum imaginibus ad Porphyreticam columnam profecto (in loco qui olim forum appellabatur), **80** in cujus vertice crux visitur, eo etiam se confert imperator, auditque quod pro more ibi peragitur officium. Missione data revertitur ad palatium.

In festo Nativitatis Deiparæ abit ad venerabile monasterium Libis.

In memoria magni Demetrii abit imperator ad venerandum monasterium Palæologorum, quod nomine prædicti martyris insignitur.

Festo magni Chrysostomi confert se ad S. Sophiam, et interest vespertinis laudibus. Quibus absolutis cellam patriarchæ petit, ut ibi quiescat. Postero die circa liturgiæ tempus descendit, eaque finita discedit.

In Præsentatione Deiparæ Virginis, quando templum ingressa est, abit ad venerandum monasterium spectatæ et admirandæ Virginis Deiparæ.

Festo magni Basilii confert se imperator ad venerabile monasterium quod istius nomine honoratur.

In festo Occursus seu Purificationis recipit se imperator ad Blachernarum templum, comitantibus Barangis, qui semper imperatorem equitantem comitantur, portantes humeris suis secures suas, deducuntque usque ad locum Ὑψηλὰ dictum. At in hoc festo etiam ad templum comitantur; ubi tamen non manent usque ad imperatoris reditum, sed **81** præstolantur, ut consuetum est, ad portam loci τῶν Ὑψηλῶν, ubi imperatorem excipiunt, et usque ad locum quo ex equo desilit deducunt.

Festo magni Georgii abit ad venerandum Manganorum monasterium.

A βασιλέως, καὶ λέγει εὐχήν. Εἶτα ὁ μὲν βασιλεὺς ἀσπάζεται τὸν σταυρὸν, οἱ ἐν τῇ παραστάσει πάντες βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Ἔπειτα ὁ πρωτοπαπᾶς τὸν μὲν σταυρὸν δίδωσι τῷ ἀρχιδιακόνῳ· τὸ κωθώνιον δὲ ἀπὸ τοῦ πρωτοψάλτου λαβὼν, καὶ τοῦ ἁγιάσματος διὰ τῶν δακτύλων ὡς ἔθος ἀψάμενος, περιχρίει τὸ μέτωπον τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Μεταλαμβάνοντος δὲ ἔπειτα ἁγιάσματος ἐκ τοῦ κωθωνίου πάντες αὖθις βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ τούτου γενομένου ἐξέρχονται μὲν οὗτοι τοῦ τρικλίνου, τῆς δὲ παραστάσεως ἱσταμένης ἔτι, προστάγματος εὐεργεσίας ὄντος ἑτοίμου, ὑπογράφει τοῦτο ὁ βασιλεὺς, πάντων αὖθις βοώντων τὸ πολυχρόνιον. Ἔχει δὲ δύναμιν τὸ τοιοῦτον πρόστεγμα ἐγγὺς χρυσοβούλλου. Οὕτω γὰρ ἀπ' ἀρχῆς γράφει B « Δωρεῖται ἡ βασιλεία μου τῷ δεῖνι τόδε τι. »

Καὶ αὗταί εἰσιν αἱ ἐν τῷ παλατίῳ τελούμενοι ἑορταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ ἑτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν αἷς ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται, εἰ ἐνδημῶν τῇ Κωνσταντινουπόλει εὑρίσκεται.

Κατὰ μὲν τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ πατριάρχου μετὰ λιτανείας καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων εἰς τὸ πορφυροῦν κιόνιον παραγενομένου, ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἵσταται, ὃ πάλαι φόρος ἐκαλεῖτο, ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀκούει τὴν κατ' ἔθος ἐκεῖσε ἐκτελουμένην ἀκολουθίαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται αὖθις εἰς τὸ παλάτιον.

C Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Γενεσίων τῆς Θεοτόκου ἀπέρχεται εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τὴν τοῦ Λιβός.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν τὴν τῶν Παλαιολόγων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἀκούει μὲν τῶν ἑσπερινῶν ὕμνων, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀνέρχεται εἰς τὸ κελλίον τοῦ πατριάρχου ἀναπαυόμενος ἐκεῖσε· τῇ δὲ ἐπαύριον κατὰ τὸν τῆς θείας λειτουργίας καιρὸν κατέρχεται, καὶ ταύτης τελεσθείσης ἐπέρχεται.

Κατὰ τὴν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου σεβασμίαν μονήν.

D Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀπέρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονήν.

Κατὰ τὴν τῆς ὑπαπαντῆς ἑορτὴν εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθούντων καὶ τῶν Βαράγγων. Καὶ πάντοτε μὲν τοῦ βασιλέως καβαλλικεύοντος ἀκολουθοῦσιν, φέροντες ἐπ' ὤμων τὰς πελέκεις αὐτῶν καὶ μέχρι τῶν Ὑψηλῶν ἀπερχόμενοι, κατὰ δὲ ταύτην τὴν ἑορτὴν μέχρι καὶ τοῦ ναοῦ ἀκολουθοῦσιν. Οὐ μὴν καὶ εἰς τὴν ὑποστροφὴν, ἀλλ' εὑρίσκονται κατὰ συνήθειαν εἰς τὴν πύλην τῶν Ὑψηλῶν ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ μέχρι καὶ τοῦ πεζεύματος.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Γεωργίου εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τῶν

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἔνθα καὶ ἡ ἁγία σοῦτου σορὸς κεῖται.

Κατὰ τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τῆς Πέτρας, ἀκολουθούντων κἀνταῦθα τῶν Βαράγγων μέχρι καὶ τῆς μονῆς, καθὰ καὶ εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ὡς δεδήλωται.

Κατὰ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων ἀπέρχεται πάλιν εἰς τὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν θεῖον ναὸν τιμώμενον.

Κατὰ τὴν τῆς θείας μεταμορφώσεως ἑορτὴν ἀπέρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Κατὰ τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου αὖθις ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν διανυκτερεύων ἐκεῖσε, ὡς κἀν τῇ μνήμῃ τοῦ Χρυσοστόμου.

Κατὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου πάλιν εἰς τὴν εἰρημένην σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τὴν τῆς Πέτρας, τῶν Βαράγγων ἀκολουθούντων ὡς καὶ τὸ πρότερον.

Ἀπέρχεται πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν καταθεσίων τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθούντων τῶν Βαράγγων, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν.

Ἀπέρχεται δὲ εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας. Καὶ ὅτε μὲν ἀναγινώσκεται τὸ συνοδικὸν, ἵσταται, τῆς εὐφημίας δὲ λεγομένης κάθηται ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ.

Ἔτι ἀπέρχεται καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Λαζάρου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονήν.

Ἐν ταῖς δηλωθείσαις οὖν ἁπάσαις ἑορταῖς οὐκ εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς μόνον ὕμνους ἀπέρχεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς λειτουργίας.

Ἔθος δέ ἐστι καὶ τὰς γινομένας ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἑορτὰς, καθὼς εἴρηται, τὸν τοῦ βασιλέως τζάγκαν φέροντα τὸ διβέλλιον, πλὴν σκουταρίου, ἐπὶ τῶν ὤμων πλάγιον, ἀκολουθούντων καί τινων τῆς αὐλῆς, προαπέρχεσθαι εἰς τὸ τῆς οὔσης ἑορτῆς μοναστήριον καὶ ἀναμένειν τὸν βασιλέα, κατέχειν τε ὁμοίως καὶ λαμπάδα βασιλικὴν, ἐρχομένου δὲ τοῦ βασιλέως ἅπτειν αὐτὴν ἐπάνω τοῦ διβελλίου, κατέχειν τε ὀρθὸν μέχρι τῆς ἀπολύσεως ἐκτὸς τῶν ὡραίων λεγομένων πυλῶν ἤτοι ἐν τῷ προνάῳ. Ὁ δὲ λόγος περὶ τοῦ πῶς ὁ τζάγκας φέρει τὸ διβέλλιον καὶ οὐκ ἄλλος, ἀγνοεῖται.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἑορτῶν· ἐπεὶ δὲ ὅτε ἐλέγομεν τὰς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίας, ἐπηγγειλάμεθα δεῖξαι καὶ τὰς ἐκτὸς αὐτοῦ ἤτοι τὰς ἐς τὸ φοσσάτον, ὥρα καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙϚ'.

Περὶ τῆς ἐν τῷ φοσσάτῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίας, τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης, τοῦ ἐπὶ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδρουμιαστοῦ.

Ἅπαν τὸ φοσσάτον ὑπὸ τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου χεῖρα εὑρίσκεται. Διὸ καὶ τοῦ βασιλέως εἰς

In memoria magni Constantini discedit ad templum SS. Apostolorum, ubi sanctum ejus conditorium exstat.

In Nativitate venerandi Prodromi confert se imperator ad venerabile monasterium Petræ, quod ipsius nomine honoratur, sequentibus et hic Barangis usque ad monasterium, sicuti ad Blachernarum templum comitari solent, ut prædictum est.

Festo Sanctorum et omnium ore laudandorum Apostolorum abit iterum in templum quod eorum nomine colitur.

In festo divinæ Transfigurationis similiter abit ad venerabile monasterium Christi Salvatoris omnipotentis.

In Dormitione sanctissimæ Deiparæ confert se ad S. Sophiam, et ibi pernoctat, sicut in festo S. Chrysostomi.

In Decollatione venerandi Præcursoris iterum abit imperator ad supradictum venerabile monasterium Petræ, Barangis comitantibus, ut prius.

82 Die qua colitur memoria depositæ venerandæ vestis Deiparæ, proficiscitur imperator ad Blachernium templum comitantibus Barangis, ut antea diximus.

Dominica Orthodoxiæ abit imperator ad S. Sophiæ templum : et quando legitur synodicum, stat. Deinde fausta acclamatione peracta sedet in throno suo.

In resuscitatione sancti et justi Lazari tendit imperator ad venerabile monasterium quod ipsius nomine honoratur.

In omnibus prædictis festis non solum ad vesperas venit imperator, sed et ad liturgias.

Est autem moris in festis quæ celebrantur in monasteriis, ut imperatoris tzancas seu calcearius ferat humeris suis vexillum, excepto scuto, nonnullisque ex aula a latere comitantibus præcedat ad monasterium, ubi festus dies agitur, et ibi exspectet imperatorem et teneat lampadem imperatori præferri solitam, quam veniente imperatore accendit, et vexilli conto affigit, erectumque tenet extra Speciosas, quas vocant, portas, hoc est in vestibulo ecclesiæ, usque ad rei divinæ finem. Ratio autem quomodo tzancas et non alius vexillum portet, nescitur.

Et hæc de festis. Quia vero cum exponeremus magni domestici officia in palatio, polliciti sumus nos etiam explicaturos ea officia quæ **83** obit extra palatium, hoc est in exercitu, tempus reposcit ut promissis satisfaciamus.

CAPUT XVI.

De magni domestici, magni drungarii vigiliarum, præfecti exercitus et magni adnumiastæ officiis in exercitu.

Totus exercitus subest magno domestico. Quapropter cum ipse etiam imperator in exercitu præ-

sens est, in magni domestici tentorio tubis dant castris movendis signum: cumque præsente imperatore acies dirigitur, magni domestici munus est disponere, quinam ante, qui retro, quique ex latere stationem habere debeant. Imperator vero examinat hujusmodi ordinem ac dispositionem.

A τὸ φοσσάτον εὑρισκομένου εἰς τὴν τοῦ μεγάλου μεστίκου τέντα σαλπίζουσι τὸ τῆς κινήσεως τρον. Καὶ ὁπότε ἡ τοῦ φοσσάτου κατάστασις προσθεν γίνεται τοῦ βασιλέως· δὲ αὐτοῦ ὁ μεγάλου δομεστίκου ἐνεργεῖται, ἤγουν τίν ἔμπροσθεν, τίνες δ' αὖ ἐκ πλαγίων ἀφεῖσθαι ρίσκεσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπικρίνει τὴν κατάστασιν.

Omnia procerum flammula, antequam imperatoria explicentur, involuta manent prope imperatorium signum, quælibet in suis thecis; neque facultatem habent ea prius explicandi quam explicentur imperatoria. At magnus domesticus potestatem habet explicandi sua, quando lubet, etiam ante imperatoria.

Τὰ τῶν ἀρχόντων ἅπαντα φλάμουλα πρὸ τῶ βασιλικὰ ἀποτυλιχθῆναι ἐντετυλιγμένα εὑρίσκ πλησίον τοῦ σκήπτρου, ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἕκαστ καις, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας ταῦτα ἀνα πρὸ τῶν βασιλικῶν· ὁ δὲ μέγας δομέστικος ἔχει ἐξαπλῶσαι τὰ ἑαυτοῦ, ὅτε βούλεται, κα τῶν βασιλικῶν.

Præterea quando castra movere exercitumque allo proficisci necessum est, præfectus exercitus anteceditet eligit quemnam ipse aptum tentoriis **84** figendis judicaverit locum. Si igitur magnus quoque domesticus locum approbet, bene habet: sin minus, castra locantur ubi ipse censuerit; et nullus iter init antequam magnus domesticus unicuique flammulo convenientem locum assignet.

B Ἔτι ἡνίκα δεήσει πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον, πρ χεται ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκλέγεται ὃ ἂν διακρίνει κατουνοτόπιον. Ἐὰν μὲν οὖν καὶ ὁ μ δομέστικος στέρξῃ τοῦτο, ἤδη καλόν· εἰ δὲ μή, ἂν οὗτος διακρίνοι στρατοπεδεύει. Καὶ ὅτι πρὸ τοῦ τὸν μέγαν δομέστικον ἑνὶ ἑκάστῳ μούλῳ τὸν προσήκοντα δοῦναι τόπον πεζεύει.

Priusquam exercitus in viam se dat, magnus drungarius vigiliæ constituit diurnas vigilias, prout a magno domestico ordinatum est; et qui interdiu vigilant, statim se ad vigiliam conferunt. Moris autem est ut exercitus levis, hoc est milites levis armaturæ, has excubias obeant, eo quod arcus ferant; qui etiam a nocturnis excubiis semper sunt liberi. Ad illos vero qui nocturnas vigilias acturi sunt, abiens ante vespertinum tempus magnus drungarius sic eos affatur: « Proceres, parati estote, cenate et date pabulum equis; » cumque præfinitum excubiarum tempus advenit, emittit illos ex castris. Deinde, si magnus domesticus volet, abit, et cuivis locum, ubi consultum judicaverit, ipsemet assignat. Sin minus, hanc curam committit magno drungario, qui in hac re perficienda ejus minister est et vicarius. Debet autem iste ad prædictas nocturnas excubias sese conferre, easque observare et num recte se habeant judicare. Et si quidem prope sit hostis, non tantum semel, sed et bis hoc facere oportet. Si vero sit tempus quietis et relaxationis, semel facit.

Πρὸ τοῦ πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον ἀπερχόμενος βίγλη; μέγας δρουγγάριος καθίστησι τὸ λεγό ἡμεροβίγλιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομε προστέταχθη. Καὶ οἱ μὲν ἡμέρας βιγλίσοντες χονται εἰς τὴν βίγλαν αὐτίκα (ἀπέρχεσθαι δὲ θές ἐστι φοσσάτον ἐλαφρὸν διὰ τὸ τόξα φέρε τούς· οἱ καὶ οὐδαμῶς κατὰ τὴν νύκτα βιγλίζ C πρὸς δὲ τοὺς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς βιγ τας ἀπερχόμενος οὗτος δὴ ὁ μέγας δρουγγάρι τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας λέγει οὕτως· « Ἄρχ ἑτοιμάσθητε, δειπνήσατε, καὶ δότε τροφὴν τα ποις. » Καὶ ὅταν ὁ τεταγμένος καὶ πρέπ βίγλης ἔλθῃ καιρὸς, ἐκβάλλει τούτους τοῦ σ πέδου. Ἔπειτα εἰ μὲν ὁ μέγας δομέστικος ἀθρ ἀπέρχεται καὶ ἵστησι τούτους δι' ἑαυτοῦ, ὅπ διακρίνοι· εἰ δὲ μή, ἀνατίθησι τῷ μεγάλῳ δρου ρίῳ τὸ περὶ τούτου, ὃς καὶ ὑπηρετεῖ τοῦτο ἀν τοῦ. Ὀφείλει δὲ οὗτος ἀπέρχεσθαι πρὸς τὴν μένην τῆς νυκτὸς βίγλαν καὶ ἐπιτηρεῖν καὶ ἀν νειν αὐτήν. Καὶ εἰ μὲν ἐγγύς ἐστι πολεμίων, ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δίς· εἰ δ' ἀνέσεως εἴη κα ἅπαξ τοῦτο ποιεῖ.

Omnes igitur, ipsi etiam imperatoris filii, vigilant cum illis quos sub se habent. At magnus domesticus nunquam. Ratio est ista: quia cum quilibet ex aliis proceribus et ducibus sit tantum pars exercitus, magnus autem domesticus universo exercitui imperet, ut dictum est, oportet ut semper universum exercitum obeat et omnes in ordinem cogat, ne si fortassis hostium insultus oriatur, exercitus

85 Magnus adnumiastes adest et ipse, quando exercitus a magno domestico lustratur. Si reperiantur qui careant equis vel armis aliquibus, consignatis nominibus curat ut quæ desunt suppleantur.

D Ὁ δὲ μέγας ἀδνουμιαστὴς τοῦ φοσσάτου ἀ μιαζομένου παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου πά μὲν καὶ αὐτός· ἐὰν δέ τινες ὦσιν ἀπὸ τούτων ρούμενοι ἀλόγων ἢ ἁρμάτων τινῶν, ἀπογραφόμ οὗτος τὰ λείποντα ἐπιμελεῖται ἀναπληροῦ ταῦτα.

Πάντες μὲν οὖν, καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ βασιλέως βιγλίζουσι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτούς, ὁ δὲ μέγας δ στικος οὐδαμῶς. Ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν αὕτη, ὅτι ἑ στου μὲν τῶν ἀρχόντων μέρους φοσσάτου ἄν ἄρχοντος τοῦ μεγάλου δομεστίκου καθόλου, κ εἴρηται, δεῖ παρεῖναι διὰ τοῦτο τοῦτον ἀεὶ ἐν πα τῷ φοσσάτῳ διατάττοντα πάντας, ἵνα μὴ ἐφόδου λεμίων γενομένης, εἰ τύχοι, χωρὶς ἡγεμόνος τὸ

Θόλου στράτευμα εὑρεθῇ. Διά τοι τοῦτο καὶ τοῦ βασιλέως ἀποδημοῦντος ὁ μέγας δομέστικος ἐν ᾧ τόπῳ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ φοσσάτον εὑρίσκεται.

Ἀπὸ τοῦ κούρσου πρῶτον μὲν δίδοται ἡ πενταμοιρία λόγῳ τοῦ βασιλέως, δεύτερον ἀπὸ τοῦ καθόλου φοσσάτου λόγῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου, τρίτον δὲ λόγῳ τῶν μερικῶν κεφαλάδων, ἀφ' οὗ μέρους ἕκαστος ἄρχει.

Ἐάν τινα ἀπὸ τῶν ῥογατόρων στρατιωτῶν ἄπαιδα συμβῇ τελευτῆσαι, τὸ τοῦ πολέμου ἅλογον ἐκείνου καὶ τὰ ἅρματα πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον κομίζονται.

Εἰ δεήσει διελθεῖν τὸν μέγαν δομέστικον εἰς ἡγεμονίαν τινὸς τῶν ἀρχόντων, τὸ ἐκεῖσε φοσσάτον τοῦτον ἐρωτῶσι, καὶ πρὸ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς τὸ τί γενέσθαι δεῖ.

A generali duce careat. Quamobrem absente imperatore tenet ille in exercitu locum, quem imperator teneret, si adesset.

Ex spoliis primum quidem quinta pars datur imperatori, secundo ab universo exercitu magno domestico, tertio particularibus capitaneis seu ducibus a particularibus turmis, quibus quilibet præest.

Si quis ex stipendiariis militibus moriatur sine liberis, equus, quo ille in bello utebatur, et arma ad magnum domesticum deferuntur.

Si oporteat magnum domesticum per alicujus procerum præfecturam transire, qui ibi reperitur exercitus eum prius quam suum ducem interrogat, B quid facto sit opus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ στεφηφορίας βασιλέως.

Τοῦ μέλλοντος στεφθήσεσθαι κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἑσπέραν εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἐρχομένου μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἄλλων οἰκειακῶν αὐτοῦ καὶ διανυκτερεύοντος, διαλαμπούσης ἡμέρας συναθροίζονται ἐκ πρωΐας εὐθὺς οἵ τε ἀξιώματα ἔχοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄρχοντες, τὸ φοσσάτον τε καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος τῆς πόλεως πανδημεί. Περὶ δὲ ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης δευτέραν ἀπέρχεται μὲν ὁ νέος βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, εἰθισμένον δὲ ὂν τὴν τῆς αὐτοῦ πίστεως ὁμολογίαν οἰκείαις χερσὶν ἐγγράψως παραδιδόναι, ποιεῖ τοῦτο οὕτως. « Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων οἰκείᾳ χειρὶ προέταξα. » Οὕτω μὲν ὁ στεφανωθεὶς τῆς ἑαυτοῦ προτάσσων ὁμολογίας γράφει. Ἂν δὲ υἱὸς αὐτῷ ᾖ, εἰ μὲν ἐνδίδωσιν ὁ πατὴρ, γράφει καὶ αὐτὸς προτάσσων οὕτως, ἤτοι, «Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων» εἰ δ' οὔ, « Πιστὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ δεῖνα. »

« Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, » καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ ὅρου τῆς πίστεως μέχρι τέλους. Καὶ μετὰ τοῦτο· « Ἔτι στέργω καὶ ὁμολογῶ καὶ βεβαιῶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ θείας παραδόσεις, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῶν ζ' οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς τοπικῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰ προνόμια καὶ ἔθιμα τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Προσέτι γε μὴν βεβαιῶ καὶ στέργω ὅσαπερ ἐδογμάτισαν καὶ ἐθέσπισαν οἱ κατὰ τόπους ἁγιώτατοι Πατέρες ἡμῶν ὀρθῶς καὶ κανονικῶς καὶ ἀνεπιλήπτως. Ὡσαύτως ὑπισχνοῦμαι ἐμμένειν καὶ διηνεκῶς εὑρίσκεσθαι πιστὸς καὶ γνήσιος δοῦλος καὶ υἱὸς τῆ; ἁγίας Ἐκκλησίας· πρὸς τούτοις εἶναι καὶ δεφένσωρ καὶ ἐκδικητὴς αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ ὑπήκοον εὐμενὴς καὶ φιλάνθρωπος κατὰ τὸ εἰκός τε καὶ πρέπον, καὶ ἀπέχεσθαι φόνων καὶ ἀκρωτηριασμῶν καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις κατὰ τὸ δυνατὸν, κατανεύειν τε εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Καὶ ὅσα ἀπεβάλοντο καὶ ἀνεθεμάτισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἀποβάλλομαι καὶ

86 CAPUT XVII.

De coronatione imperatoris.

Qui coronandus est, is pridie ejus diei circa vesperam venit ad magnum palatium cum principibus aliisque familiaribus suis, ibique pernoctat. Illucescente die congregantur statim sub diluculum qui in dignitate constituti sunt, et omnes alii proceres, exercitus et reliqua civitatis promiscua multitudo. Circa horam secundam abit junior imperator ad Sanctam Sophiam. In more autem positum est ut tradat propria manu scriptam fidei suæ confessionem. Quod hunc in modum facit : « Ego N. in Christo Deo nostro fidelis rex et imperator Romanorum C propria manu hæc præmisi ac præscripsi. » Sic quidem jam coronatus imperator fidei suæ confessionem præscribens auspicatur. Si vero filium habeat, præfigit et ipse confessioni suæ illud : « Imperator Romanorum, »si pater concesserit : si minus, istud solummodo præfigit : « Fidelis in Christo Deo nostro Romanorum rex N. »

« Credo in Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli et terræ, visibilium omnium et invisibilium, » et reliqua symboli apostolici, usque ad finem. « Præterea amplector, confiteor et approbo apostolicas et divinas traditiones. Insuper etiam constitutiones et definitiones septem 87 œcumenicarum synodorum, D et localium, quæ tempore suo celebratæ sunt: ad hæc etiam privilegia et consuetudines sanctissimæ magnæ Dei Ecclesiæ. Præterea confirmo et amplector quæcunque statuerunt et definierunt diversis locis sanctissimi Patres nostri recte, canonice et inculpate. Similiter promitto me perpetuo mansurum fidelem servum et genuinum filium sanctæ Ecclesiæ; ad hæc defensorem et vindicem ejus, clementem insuper futurum et humanum erga subditos, quatenus æquitas et decentia id sinent. Abstinebo etiam a cædibus et mutilationibus et id genus aliis, quantum fieri poterit ; omnemque veritatem et justitiam sequar ; et quæcunque repudiarunt et anathematizarunt sancti Patres, ipse etiam repudio et anathematizo, et assentior tota mente, anima et

corde meo supradicto sancto Symbolo. Hæc omnia me custoditurum promitto coram sancta Dei catholica Ecclesia. Mense N, die et indictione N, anno N.

Id vero quod initio præscripsit, rursus factæ fidei professioni subscribit, illud nimirum : « N. in Christo Deo nostro fidelis Romanorum imperator, vel rex Romanorum, propria manu subscripsi, tradoque sanctissimo meo domino et œcumenico patriarchæ domino N. et sanctæ, quæ cum ipso est, synodo. »

88 Post hæc ascendit imperator ad trielinium quod vocatur Thomaites, ad Augusteonem respiciens, ubi universa multitudo plebis cum exercitu stat.

Antequam ergo imperator se conspiciendum præbeat, per aliquem de senatu, cui id imperator præceperit, jaciuntur in populum ea quæ nominantur epicombia. Quæ talia sunt. Frustilla ex pannis resecant, et in quolibet segmento tria aurea, argentea totidem numismata, et tria ex obolis illigantes projiciunt in multitudinem. Projiciunt autem talium fasciculorum tot millia, quot imperator præceperit. Consuetudine receptum est ut hujusmodi epicombia jaciantur in atriis Magnæ Ecclesiæ, nempe in prædicto Augusteone, stante eo qui projicit in Augusteonis gradibus.

Post hæc novus imperator in scuto sessitans tollitur in altum, et ab universa multitudine infra stante conspicitur. Tenent vero priores partes clypei imperator parensque renuntiati, si adhuc sit in vivis, et patriarcha. Partes a latere et retro tenent qui dignitate præcipua excellunt, videlicet despotæ et sebastocratores, si fuerint. Sin minus, munus hoc obeunt præstantiores et nobiliores ex proceribus. Si non superest novi imperatoris pater, anteriores partes clypei tenet excellentior ex illis qui in dignitate sunt, aut aliquis ex proceribus cum patriarcha. Partes posteriores tenent quos jam antea commemoravimus.

89 Populo et universo exercitu faustis acclamationibus personante, descendit de scuto, ducitur-que ad Sanctæ Sophiæ templum, in quo coronandus est. Est autem ibi hunc in usum lignea ædicula exstructa, in qua novum imperatorem introductum induunt sacco et diademate, episcoporum benedictione prius consecratis. In capite non fert certum quid ac definitum, sed vel sertum, vel quid aliud arbitratu suo. His peractis liturgia peragitur. Porro prope ædiculam illam ligneam, de qua jam diximus, ædificata est lignea anabathra pannis rubris vestita in qua pro numero imperatorum ponuntur aurei throni, at non tales quales sunt alii imperatorum throni, sed adeo excelsi ut habeant quatuor vel quinque gradus, in quibus egressi ex lignea ædicula imperatores, si non unus sed plures fuerint, residunt. Ascendunt et cum illis dominæ uxores eorum

ἀναθεματίζω καὶ αὐτὸς, καὶ πιστεύω ἐν γνώμῃ καὶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τῷ προειρημένῳ ἐμῷ συμβόλῳ. Ταῦτα δὲ πάντα ὑπισχνοῦμαι φυλάττειν ἐνώπιον τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τάδε ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῇδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Ὁ δὲ προτάξων, τοῦτ' αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἔκθεσιν ὑποτάσσων γράφει, ἤγουν : « Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θ.ῷ μου πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἢ βασιλεὺς Ῥωμαίων, ἰδίᾳ χειρὶ ὑποτάξας παραδίδωμι τῷ παναγιωτάτῳ μου δεσπότῃ καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρῷ... καὶ μετ' αὐτοῦ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ. »

Μετὰ τοῦτο τοίνυν ἀνέρχεται ἐπὶ τὸν τρίκλινον τὸν λεγόμενον Θωμαΐτην, πρὸς τὸν Αὐγουστεῶνα ἀφορῶντα, ὅπου τὸ πλῆθος ἅπαν ἵσταται μετὰ τοῦ στρατοῦ.

Πρὸ τοῦ φανῆναι οὖν αὐτὸν διά τινος τῶν συγκλητικῶν, ᾧ ἂν ἐπιτάξοι ὁ βασιλεὺς, ῥίπτονται εἰς τὸν λαὸν ἃ λέγουσιν ἐπικόμβια. Ἔστι δὲ τοιοῦτον. Τμήματα ἐκ πανίων κόπτοντες, καὶ ἐν ἑκάστῳ τμήματι νομίσματα χρυσᾶ μὲν τρία ἀργυρᾶ δὲ τοσαῦτα καὶ τρία ἐξ ὀβολῶν περιδήσαντες, ῥίπτουσιν εἰς τὸ πλῆθος. Ῥίπτουσι δὲ τοιούτους ἀποθέσμους ἀριθμὸν χιλιάδων ὅσον ἂν προστάξοι ὁ βασιλεύς. Εἰθισμένον δέ ἐστι ῥίπτειν τὰ τοιαῦτα ἐπικόμβια ἐν τοῖς προαυλίοις τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἤγουν ἐν ᾧ εἵρηται Αὐγουστεῶνι, ἱσταμένου τοῦ ῥίπτοντος ἐπάνω τῶν τοῦ Αὐγουστεῶνος βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος, καὶ φαίνεται πᾶσι τοῖς κάτωθεν ἱσταμένοις πλήθεσιν. Κατέχουσι δὲ τὰ μὲν ἔμπροσθεν τῆς ἀσπίδος αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, ἐὰν ζῶν ᾖ, καὶ ὁ πατριάρχης, τὰ δὲ ἐκ πλαγίων καὶ ὄπισθεν οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες, ἤγουν δεσπόται καὶ σεβαστοκράτορες, ἐὰν ὦσιν· εἰ δὲ μή, οἱ κρείττονες, καὶ εὐγενέστεροι τῶν ἀρχόντων. Εἰ δ' οὐκ ἔστι πατὴρ, τὰ μὲν τῆς ἀσπίδος ἔμπροσθεν ὁ ἐντιμότερος τῶν ἀξιωματικῶν ἢ τῶν ἀρχόντων μετὰ τοῦ πατριάρχου, τὰ δέ γε ὄπισθεν, οὓς εἴπομεν.

Ἐκευφημίσαντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φοσσάτου παντὸς κατέρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ σκουταρίου, ἄγεται δὲ εἰς τὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν, ὅπου δεῖ αὐτὸν καὶ στεφθήσεσθαι. Ὑπάρχει δὲ ἐκεῖσε προκατεσκευασμένον ξύλινον οἴκημα μικρὸν ἕνεκα τῆς χρείας ταύτης· εἰς ὃ ξύλινον οἴκημα εἰσάγοντες τὸν νέον βασιλέα ἐνδύουσι τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα, εὐλογούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ νενομισμένον τι φορεῖ, ἀλλ' ἢ στέφανον ἢ ἕτερον ὅ τι ἂν δόξῃ. Τούτων δὲ γινομένων τελεῖται ἡ λειτουργία. Πλησίον δὲ οὗ εἴπομεν ξυλίνου οἰκήματος κατασκευάζεται ἐκ ξύλων ὁμοίως καὶ ἀναβάθρα, καὶ ἐνδύουσι ταύτην πάντοθεν διὰ βλατίων ἐρυθρῶν. Ἐπάνω δὲ ταύτης τίθενται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν βασιλέων θρόνοι χρυσοῖ, οὐ τοιοῦτοι δὲ ὁποῖοί εἰσι καὶ ἄλλοι θρόνοι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑψηλοὶ ὥστε ἔχειν βαθμίδας δ' ἢ καὶ ε'.

Ἐφ' οὓς ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ ξυλίνου οἰκήματος οἱ βασιλεῖς, ἐὰν μὴ εἷς, καθὼς εἴπομεν, ἀλλὰ πλείους ὦσιν, καθίζουσιν. Ἀναβαίνουσι δὲ καὶ μετ' αὐτῶν καὶ αἱ δέσποιναι αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ καθίζουσιν καὶ αὐταὶ ἐφ' ἑτέρους θρόνους, παριστα μένων ἄνωθεν τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν βασιλισσῶν. ἡ μὲν οὖν πρεσβυτέρα καὶ μήτηρ τοῦ ἀναγορευομένου φοροῦσα καὶ τὸ ἑαυτῆς στέμμα, ἡ δὲ νέα βασιλὶς φορεῖ καὶ στέφανον.

A quæ et ipsæ in aliis thronis sedent, astantibus supra despotis et reginis. Mater igitur renuntiati imperatoris jam olim coronata gestat coronam suam, nova vero imperatrix sertum.

Τῆς οὖν θείας, ὡς εἴπομεν, τελουμένης λειτουργίας, πρὸ τοῦ τρισαγίου ὕμνου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης τοῦ βήματος ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἐντιμότεροι τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας, τὰς ἱερὰς αὐτῶν φοροῦντες στολάς. Σιωπῆς δὲ μεγάλης καὶ ἡρεμίας γινομένης ἐν τῷ ναῷ, πέμπων ὁ πατριάρχης προσκαλεῖται τοὺς βασιλεῖς, οἵτινες καὶ ἔρχονται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, ὅπου B ὁ πατριάρχης ἐστίν. Ἐλθόντων δὲ ἀναγινώσκει οὗτος τὰς ἐπὶ χρίσει βασιλέων συντεθειμένας εὐχάς, τὰς μὲν μυστικῶς τὰς δὲ καὶ ἐκφωνῶν, ἱκετεύει δὲ καὶ εὐμενίζει τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος χρισθήσεσθαι βασιλέως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαίρει μὲν ὁ νέος βασιλεὺς ὅ τι ἂν φορῇ ἐπὶ κεφαλῆς, εὐθὺς δὲ πάντες ὅσοι εὑρίσκονται ἐν τῷ ναῷ ἀποκαλύπτουσι τὰς κεφαλὰς ἵστανται. Ὁ δὲ πατριάρχης χρίει σταυροειδῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τῷ θείῳ μύρῳ, ἐπιλέγων μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸ «Ἅγιος.» Οἱ δὲ ὄντες ἐν τῷ ἄμβωνι πάντες περὶ τὸν πατριάρχην, διαδεχόμενοι τὴν φωνὴν, λέγουσι καὶ αὐτοὶ ἐκ τρίτου τὸ «Ἅγιος.» Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλῆθος ἐκ τρίτου λέγει τὸν αὐτὸν λόγον.

Dum igitur, ut diximus, divina liturgia celebratur, ante hymnum trisagium egreditur patriarcha ex tabernaculo, et ascendit in ambonem, 90 et cum illo digniores ex ecclesiæ proceribus, sacris amicti stolis. Magno autem silentio facto et quiete orta in templo, misso quopiam vocat patriarcha imperatores, qui in ambonem ad patriarcham veniunt. Quibus præsentibus legit patriarcha ad unctionem imperatorum compositas preces, partim tacite, partim clara voce : supplicat autem Deo pro illo qui in imperatorem inungendus est, eumque eidem propitium reddere studet. Posthæc tollit novus imperator capitis tegumentum, qualecunque illud fuerit. E vestigio autem, quotquot in templo reperiuntur apertis capitibus astant. At patriarcha crucem in formam caput imperatoris divino unguento inungit, acclamans elata voce illud : «Sanctus.» omnes porro qui cum patriarcha sunt in ambone exclamantes vocem canunt et ipsi tertio illud : «Sanctus,» Quos similiter reliqua populi multitudo subsequitur, ter illud : « Sanctus, » admodulantes,

Μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ καί τινες λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τῆς C ἁγίας τραπέζης κεῖται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο· ἐντὸς δὲ τοῦ ἁγίου βήματος κρατούμενον ὑπὸ διακόνων τὰς ἱερὰς φορούντων στολὰς ἄγεται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα.

Posthæc, licet sint qui tradant stemma seu coronam imperatoris in sancta mensa repositum esse, id tamen secus est, quia intra sanctum tabernaculum tenetur a diaconis sacras vestes ferentibus, deportaturque in ambonem.

Εἰ οὖν, ὡς προεῖπομεν, πάρεστιν ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ, αὐτός τε καὶ ὁ πατριάρχης λαβόντες τὸ στέμμα ἐπιτιθέασι τῇ κεφαλῇ τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἐκφωνεῖ ὁ πατριάρχης τὸ «Ἄξιος.» Εἰ δὲ οὐκ ἔστι πατὴρ αὐτοῦ, ποιεῖ τοῦτο μόνος ὁ πατριάρχης. Ὥσπερ δὲ πρότερον ἐν τῇ τοῦ μύρου τὸ «Ἅγιος,» διαδεχόμενοι, ὁμοίως καὶ ταύτην τὴν φωνὴν οἱ ἐπὶ ἄμβωνος, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλῆθος βοῶσιν ἐκ τρίτου τὸ «Ἄξιος.» Εἶτα ἀναγινώσκει πάλιν ὁ πατριάρχης εὐχὰς, καὶ κατέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ ἄμβωνος, οὐκ ἐκ τοῦ μέρου, μέντοι οὗπερ ἀνῆλθεν, ἤγουν D τοῦ πρὸς τὰς Ὡραίας πύλας ὁρῶντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὸν φωλέφαν καὶ τὸ ἅγιον βῆμα.

Si igitur eo tempore imperator necdum uxoratus sit, statim post descensum ex ambone ascendit rursus in anabathram, seu tabulatum, et sedet in throno suo. Si jam uxorem habeat, plane necessarium est ut et ipsa coronetur ; quod fit hunc in modum.

Ἐὰν οὖν συμβῇ μὴ ἔχειν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον γυναῖκα τὸν βασιλέα, εὐθὺς μετὰ τοῦ κατελθεῖν τοῦ ἄμβωνος ἀνέρχεται πάλιν εἰς ἀναβάθραν καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου· εἰ δὲ ἔχει γυναῖκα, πᾶσά ἐστιν ἀνάγκη ἀτεφθῆναι τότε καὶ αὐτήν. Γίνεται δὲ καὶ τοῦτο οὕτως.

Imperatrix prius coronata et mater novi imperatoris, si vivat adhuc maritus ejus imperator et pater novi imperatoris, stat stemmate conspicua, tenens aureum ramum (sceptrum ita dictum), ligneum a vertice usque ad imum, quasi in longitudinem spithamæ margaritas et unionos in orbem

Ἡ μὲν πρεσβυτέρα καὶ μήτηρ τοῦ νέου βασιλέως, ζῶντος μὲν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ βασιλέως, τοῦ πατρὸς δηλονότι τοῦ νέου βασιλέως, ἵσταται στεφηφοροῦσα, κατέχουσα τῇ χειρὶ βάϊον χρυσοῦν, ἔχον τε ἀπὸ τῆς κορυφῆς καὶ κάτωθεν ὅσον σπιθαμιαῖον μῆκος μαργαριτάρια καὶ λιθέρια ἐμπεπηγ-

infixos. Si vidua sit, ramum quidem et stans et sedens tenet, fert vero indumentum nigrum, quod himatium appellatur et mandyam coloris violacei. At nova imperatrix stans et ipsa, et sustentata utrinque a propinquissimis cognatis, si autem cognatis propinquis et genuinis careat, a duobus eunuchis, descendit ex anabathra et veniens **92** stat ante soleam. Descendens igitur de ambone imperator maritus ejus, acceptum ex patriarchæ manu prius benedictum stemma imponit capiti uxoris suæ, non ejus formæ cujus est stemma imperatoris, sed alterius, quod prius hanc in rem præparatum fertur et ipsum vel a genuinis cognatis vel a duobus eunuchis. Illa, stemmate imperatoris et conjugis sui manu capiti imposito, statim adorat imperatorem et conjugem suum, quasi per delatam reverentiam aperte fateatur se illi subjectam esse. At patriarcha prope soleam stans et ipse recitat alteram orationem pro imperatore et imperatrice omnique populo subdito.

μένα κυκλόθεν. Εἰ δὲ τύχοι οὖσα χήρα, τὸ μὲν βάϊον κατέχει καὶ ἱσταμένη καὶ καθημένη, τὸ δὲ ἔνδυμα μέλαν λεγόμενον ἱμάτιον καὶ μανδύαν. Ἡ δὲ νέα βασιλὶς ἱσταμένη καὶ αὐτὴ κατεχομένη ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ὑπὸ δύο γενῶν τῶν γνησιωτάτων, ἢ εἰ μὴ ἔχει γένη, ὑπ' εὐνούχων δύο, κατέρχεται ἀπὸ τῆς ἀναβάθρας καὶ ἐρχομένη ἵσταται πρὸ τοῦ σωλέου. Κατερχόμενος οὖν τοῦ ἄμβωνος ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνὴρ αὐτῆς λαμβάνει ἀπὸ τῆς τοῦ πατριάρχου χειρὸς τὸ στέμμα εὐλογηθὲν πρότερον παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, οὐχ ὁμοίου τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἑτερόν τι σχῆμα προητοιμασμένον ὑπάρχον, καὶ βασταζόμενον καὶ αὐτὸ ἢ ὑπὸ δύο εὐνούχων, ὡς εἴρηται, συγγενῶν αὐτῆς ἢ ὑπὸ δύο εὐνούχων. Ἡ δὲ ἐπιτεθέντος τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τοῦ στέμματος παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς χειρὸς εὐθὺς προσκυνεῖ τὸν βασιλέα καὶ ἀνδρα αὐτῆς, ὥσπερ ὁμολογοῦσα διὰ τῆς προσκυνήσεως ὑπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτετάχθαι αὐτῷ. Ὁ δὲ

A

B

τριάρχης πλησίον τοῦ σωλείου ἱστάμενος καὶ αὐτὸς ἀναγινώσκει ἑτέραν εὐχὴν ὑπέρ τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίδος καὶ παντὸς τοῦ ὑπηκόου λαοῦ.

Et sic quidem coronatus imperator coronat etiam propriam uxorem. Si imperator prius coronatus fuerit, coronatur imperatrix a proprio conjuge suo et imperatore, quando ducta illa in uxorem nuptialem solemnitatem peragit.

Καὶ οὕτω μὲν στεφόμενος ὁ βασιλεὺς στέφει καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γυναῖκα· εἰ δὲ συμβῇ πρεσβύτερον εἶναι τὸν βασιλέα, στέφεται ἡ βασιλὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς καὶ βασιλέως ὁμοίως, ὅταν ἀγόμενος αὐτὴν εἰς γυναῖκα ἐπιτελῇ τὴν ἐπιγαμίαν τελετήν.

Si autem, ut prædiximus, fiat, postquam novus imperator propriam uxorem et imperatricem coronavit, et postquam illa eumdem debita veneratione affecit, ascendentes simul in anabathram seu tabulatum, rursus considunt in thronis, imperator quidem tenens crucem (sceptrum suum), nova vero imperatrix ramum seu palmam, ut antea ostensum; dumque **93** mystagogia peragitur, imperatores sedent. At decantato trisagio, vel apostolicis Scripturis divinisque Evangeliis lectis, surgunt et ipsi. Cum autem utraque ex parte templi ligneæ anabathræ hunc ipsum in usum exstructæ sint, illas occupant protopsaltæ et domestici et lectores, quos veteri more in hujusmodi panegyricis festis et initiationibus clamatores vocant, qui canunt cantica quædam huc facientia et accommodata; qui utraque ex parte tenent tres hastas, circulis ligneis insignitas, ex quibus in orbem panni serici coccinei et candidi dependent quasi duarum spithamarum. Quæ (hastæ) peracta liturgia imperatorem antecedunt, iis et qui ipsas portant præeuntibus et cantantibus usque ad magnum palatium. Quo autem modo hoc fiat, ratio quæritur.

Ἂν δὲ ὡς προείπομεν γένηται, μετὰ τὸ στεφθῆναι μὲν τὸν νέον βασιλέα τὴν ἰδίαν γυναῖκα καὶ βασίλισσαν, ἐκείνην δὲ, ὡς εἴρηται, προσκυνῆσαι, βαδίσαντες καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀναβάθραν κάθηνται θις ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν βασιλεὺς κατέχων σταυρὸν, ἡ δὲ νέα βασιλὶς βάϊον, κατὰ τὸ εἰρημένον, τῆς μὲν ἄλλης μυσταγωγίας γινομένης κάθηνται οἱ βασιλεῖς, τοῦ τρισαγίου δὲ ὕμνου ᾀδομένου ἢ τῶν ἀποστολικῶν Γραφῶν ἢ τῶν θείων Εὐαγγελίων ἀναγινωσκομένων ἀνίστανται καὶ αὐτοί. Ἐξ ἑκατέρων δὲ μερῶν τοῦ ναοῦ ξυλίνων οὐσῶν ἀναβάθρων ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεποιημένων, ἱστάμενοι ἐπάνω τε πρωτοψάλται καὶ οἱ δομέστικοι καὶ οἱ ἀναγνῶσται, οὓς ἐξ ἔθους παλαιοῦ κράκτας ἐν ταῖς τοιαύταις; ὀνομάζουσι πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς, ψάλλουσιν ᾄσματά τινα συντελοῦντα καὶ ἡρμοσμένα τοιαῦτα. Κατέχουσι δὲ ἐξ ἑκατέρων μερῶν τρία κοντάρια, ἔχοντα ἕκαστον γύρους ἐκ ξύλων ἐκκρεμαμένα; ἔχοντα κυκλόθεν μετάξας κοκκίνας καὶ λευκὰς, ὅσον δισπιθάμους· ἃ καὶ μετὰ τὸ λεσθῆναι τὴν λειτουργίαν προηγοῦνται τοῦ βασιλέως, τῶν κατεχόντων αὐτὰ προϊόντων καὶ ψαλλόντων μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου παλατίου· τίνι δὲ τρόπῳ γίνεται τοῦτο, ὁ λόγος ζητεῖται.

C

D

Quando igitur in magno introitu inchoatur hymnus, accedentes ex honoratioribus ecclesiæ diaconis invitant imperatorem. Ille cum illis se confert ad locum qui prothesis appellatur, ubi sancta reposita sunt. Cæterum adhuc extra prothesin stans induit super saccum et diadema mandyam aureum; dextra manu tenet crucem, prout moris est ferre

Ἀρχομένου δὲ ψάλλεσθαι τοῦ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ ὕμνου, ἐρχόμενοι οἱ ἐντιμότεροι τῶν διακόνων τῆς ἐκκλησίας προσκαλοῦνται τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ἔρχεται μετ' αὐτῶν εἰς τὴν λεγομένην πρόθεσιν, ἔνθα κεῖνται τὰ ἅγια. Ἔτι δὲ ἔξω τῆς προθέσεως ἱστάμενος ἐνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου καὶ τοῦ διαδήματος μανδύαν χρυσοῦν. Καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ

κατέχει τὸν σταυρὸν, ὡς σύνηθές ἐστι κρατεῖν τὸν βασιλέα, ὅταν καὶ τὸ στέμμα φορεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κατέχει νάρθηκα. Ἐπέχει γοῦν τότε τάξιν ἐκκλησιαστικὴν ἣν καλοῦσι τοῦ δεσπότου. Κρατῶν οὖν ἀμφότερα ὁ βασιλεὺς, ἡγοῦν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν νάρθηκα, προηγεῖται τῆς εἰσόδου πάσης· ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τῶν μερῶν συμπαρακολουθοῦσιν αὐτῷ οἵ τε βάραγγοι πάντες πελεκυφόροι καὶ νέοι εὐγενεῖς ἔνοπλοι περὶ ἑκατόν. Οὗτοι μὲν οὖν ἀκολουθοῦσιν ἐκ πλαγίων, ὡς εἴρηται, ἐχόμενα δὲ τοῦ βασιλέως εὐθὺς μετ' αὐτὸν ἔρχονται οἵ τε διάκονοι καὶ οἱ ἱερεῖς, σκεύη δέ τε ἄλλα τῶν ἱερῶν κρατοῦντες καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια. Περιελθόντες δὲ κατὰ τὴν συνήθειαν τὸν ναὸν ἔρχονται μέχρι καὶ τοῦ σωλέου. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἵστανται ἐκτός· μόνος δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος, τὸν σωλέαν εὑρίσκει τὸν πατριάρχην ἱστάμενον εἰς τὰ ἅγια θύρια. Τὰς οὖν αὐτῶν καὶ ἀμφότεροι κεφαλὰς, ὁ μὲν πατριάρχης ἔσωθεν, ὁ βασιλεὺς δὲ ἔξωθεν, εἰς σχῆμα δῆθεν χαιρετισμοῦ κλίναντες ἵστανται. Καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ κατέχων θυμιατὸν, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τὸ λεγόμενον ὠμοφόριον τοῦ πατριάρχου. Καὶ εἰς μὲν τὸ παλαιὸν εἶχε καὶ ἡ ἐκκλησία ἀρχιδιάκονον, νῦν δὲ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦτον ὁ κλῆρος τοῦ βασιλέως. Ἡ αἰτία ζητεῖται. Ὡσαύτως οὐδὲ πρωτοψάλτην ἔχει ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ δομέστικον· ὁ δὲ βασιλικὸς κλῆρος καὶ ἀμφοτέρους. Καὶ ὁ μὲν πρωτοψάλτης τοῦ βασιλικοῦ ἔξαρχος κλήρου, ὁ δέ γε δομέστικος τοῦ δεσποινικοῦ· καὶ ποτὲ μὲν ἔχει καὶ ἡ ἐκκλησία ἕτερον δομέστικον παρὰ τὸν δεσποινικὸν, ποτὲ δὲ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέροις τοῖς κλήροις ὑπηρετεῖ, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς. Ἔχει μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς πρωτοπαπᾶν εἰς τὸν κλῆρον αὐτοῦ, ἔχει δὲ ἡ ἐκκλησία· ἔστι δ' ὅτε ὁ αὐτὸς εὑρίσκεται καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κλήρους. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως,

imperatorem, quando gestat stemma. Sinistra tenet narthecem seu ferulam, habetque tunc locum ecclesiasticum quem vocant deputati. Imperator **94** igitur utrumque portans, nempe crucem et narthecem, eorum qui sacrorum donorum ingressum perficiunt ducem se præbet. Ex utraque parte comitantur illum Barangi, omnes securiferi, et juvenes nobilitate eximii, armati circiter centum, isti ergo comitantur imperatorem a latere, ut dictum est. Imperatorem proxime subsequuntur diaconi et sacerdotes cum alia sacra vasa tum ipsa sancta portantes. Circumeuntes, ut consuetum est, templum, veniunt usque ad soleam omnibus aliis extra stantibus. Solus imperator, transita solea, reperit patriarcham in foribus sanctis stantem, Ambobus igitur, patriarcha intus, imperatore foris in speciem salutationis capita inclinantibus, suo quique loco subsistit. Deinde venit secundarius diaconus dextra manu turibulum gestans, sinistra id quod dicitur pallium seu humerale patriarchæ. Et olim quidem etiam ecclesia habebat summum archidiaconum, nunc vero nequaquam ; sed habet illum clerus imperatoris. Causa quæritur. Similiter neque protopsalten habet ecclesia, sed domesticum ; imperatorius clerus utrumque habet. Et quidem protopsaltes cleri imperatoris præpositus est, domesticus autem cleri imperatricis exarchus est. Et olim quidem habebat ecclesia alterum domesticum præter illum imperatricis. Aliquando idem utriquo clero inservit, quemadmodum protopapas quoque. Habet **95** imperator protopapam in suo clero, habet et ecclesia. Est cum idem utrique clero annumeratur. Et de his quidem hunc in modum dictum sit,

Ὁ δευτερεύων δὲ τῶν διακόνων θυμιᾷ τὸν βασιλέα, καὶ κλίναντος αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν βοᾷ μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸ, « Μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ κράτους τῆς βασιλείας σᾶς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. » Εἶτα ἐπιλέγει τὸ Ἀμήν. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐρχόμενοι λέγουσι, διάκονοί τε καὶ μετ' αὐτοὺς ἱερεῖς. Λέγουσι δὲ πάντες οὗτοι τοῦτο καὶ εἰ, τὸν πατριάρχην, ἐρχόμενοι εἰς τὸ βῆμα, ἤτοι, « Μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἀρχιερωσύνης σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. »

Caterum secundarius diaconorum tus imperatori adolet, ipsoque caput inclinante magna voce ipse sonat illud : « Recordetur Dominus Deus potentiæ regni vestri in regno suo, ubique, nunc et semper, et in sæcula sæculorum, » Deinde addit, Amen. Idem accinunt post ipsum venientes diaconi, et post hos sacerdotes quoque. Et omnes isti ad tabernaculum progressi patriarchæ itidem hoc canticum incinunt : « Recordetur Dominus pontificatus tui in regno suo ubique, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. »

Τούτου δὲ τελεσθέντος, αὖθις τὸν πατριάρχην ὁ βασιλεὺς προσαγορεύσας ἀποδύεται ὄνπερ εἴπομεν χρυσοῦν μανδύαν. Ἀπαίρειν δὲ αὐτὸν σύνηθες τὸν τῆς ἐκκλησίας ῥεφερενδάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀναβάθραν κάθηται, ἀνιστάμενος μόνον ἔν τε τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἁγίου συμβόλου καὶ ἐν τῇ τοῦ « Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς » προσευχῇ καὶ ἐν τῇ ὑψώσει τοῦ δεσποτικοῦ καὶ ἁγίου σώματος. Γενομένης δὲ τῆς ὑψώσεως, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ βασιλεὺς πρὸς κοινωνίαν ἕτοιμος, κάθηται ἐπὶ θρόνου μέχρι τέλους τῆς ἁγίας λειτουργίας· εἰ δὲ παρασκευάσμενός ἐστιν εἰς τοῦτο, προκαλοῦνται

Hoc peracto imperator, salutato patriarcha, exuit aureum mandyam, de quo antea diximus. Consuetum vero est ut eum tollat ecclesiæ referendarius. At imperator anabathram repetens considet, solumque assurgit in lectione Symboli et in Oratione Dominica « Pater noster, qui es in cœlis, » et in elevatione Dominici et sancti corporis. Post elevationem, si imperator non est paratus ad communionem, sedet in solio suo usque ad finem sanctæ liturgiæ seu missæ. Si vero ad communionem præparatus **96** est, invitant illum prædicti diaconi, cum quibus ingreditur imperator in tabernaculum

seu in Sancta sanctorum ; et accepto turibulo incensat, crucis in speciem, sacram mensam, primum quidem ad orientem, deinde ad septentrionem, postea ad occidentem et tandem ad meridiem. Deinde iterum ad orientem incensans suffitu quoque patriarcham honorat. Ipse autem salutato imperatore eidem incensi et suffitus honorem redhibet. His peractis imperator deposita de capite corona tradit eam diaconis. At patriarcha postquam pretiosum Domini corpus sumpsit, tradit quoque imperatori in manus Dominici corporis particulam ; qua sumpta sumit etiam vivificum sanguinem ; communicat autem, patriarcha sanctum calicem tenente, ipse os ad calicem applicans, quemadmodum sacerdotes solent.

Postquam divinorum mysteriorum particeps effectus est, imposita rursus capiti corona egreditur e sacro tribunali, finita liturgia et populo pane sanctificato, quod antidorum nominamus, distributo ; de quo postquam et ipse participavit, et benedictionem a patriarcha cæterisque præsentibus episcopis accepit, eorumque manus deosculatus est, ascendit ad locum Catechumena dictum. Ligneæ ibi quoque anabathra, sed modica, præparata, et pro tis thronis, qui quotidiano sunt in usu, ascendunt novus imperator et uxor ejus imperatrix cum imperatore patre **97** et imperatrice matre, præsentibus itidem supradictis protopsaltis et domesticis, aureis velis anabathram velantibus, ne imperatores videantur. Cantores cantant illud : « Exoriamini. » Statim igitur sublatis velis, omnes illi qui in Catechumenis sunt faustis acclamationibus imperatores extollunt. Quo facto descendunt imperatores, abeuntque cum imperatricibus in palatium stemmata capitibus ferentes ; et hi quidem soli in equis, alii omnes a despota usque ad novissimum pedites.

Erat olim consuetudo ut imperatoris equus tali in panegyri circa collum et retro sellam supra scapulas ferret ea quæ vocabantur χαιώματα, ex margaritis et unionibus confecta ; paululum autem supra talos circumligata serica rubra, quæ appellantur flocci. Nunc quidem cætera desierunt, flocci vero adhuc sunt in usu.

Mensa ibidem præparata accumbentes epulantur, stemmatibus suis insigniti, quibus ministrat magnus domesticus. Si non sit magnus domesticus, ministrat despota, aut alius ex illis qui dignitates nuncupantur, quales sunt despota, sebastocrator, Cæsar, panhypersebastus et protovestiarius soli. Sin minus, honoratior ex proceribus, præsentibus omnibus circumstationis imperatoriæ consortibus cum suis ornamentis, quibus non porriguntur fercula.

93 Hac igitur die ibidem manentes postridie ad alia palatia se conferunt, ubi rursus in populum ab aliquo

A τούτων αὖθις οἱ προβληθέντες διάκονοι. Εἰσέρχεται οὖν βασιλεὺς μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, λαμβάνων θυμιατὸν θυμιᾷ τὴν ἱερὰν τράπεζαν πρῶτον μὲν κατὰ ἀνατολάς, εἶτα πρὸς ἄρκτον, ἔπειτα πρὸς ἑσπέραν, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μεσημβρίαν. Εἶτα πάλιν πρὸς ἀνατολὰς θυμιᾷ θυμιᾷ καὶ τὸν πατριάρχην. Αὐτὸς δὲ προσαγορεύσας καὶ λαβὼν ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς τὸν θυμιατὸν, ἀντιθυμιᾷ τὸν βασιλέα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκβὰς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὸ στέμμα ἐγχειρίζει τοῖς διακόνοις· ὁ δὲ πατριάρχης μετέχοι τοῦ τιμίου σώματος δίδωσι καὶ τῷ βασιλεῖ εἰς τὰς χεῖρας μερίδα τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος· οὗ καὶ μεταλαχὼν κοινωνεῖ ὁμοίως καὶ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος. Κοινωνεῖ δὲ τοῦ μὲν πατριάρχου τὸν ἅγιον κρατῆρα κατέχοντος, αὐτὸς δὲ προσάγων τῷ κρατῆρι τὸ στόμα, ὥσπερ καὶ οἱ ἱερεῖς.

B Μετὰ δὲ τὸ κοινωνῆσαι τῶν θείων μυστηρίων, περιθέμενος αὖθις τὸ στέμμα τῇ κεφαλῇ, ἐξέρχεται τοῦ ἁγίου βήματος· καὶ τελεσθείσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, καὶ τοῦ διαδιδομένου τῷ λαῷ ἁγιάσματος, ὃ φαμεν ἀντίδωρον, αὖθις μεταλαχὼν, καὶ εὐλογηθεὶς παρά τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν παρόντων ἁρμενίων, καὶ κατασπασάμενος τὰς αὐτῶν χεῖρας, ἀνέρχεται εἰς τὰ λεγόμενα Κατηχούμενα. Ξυλίνη δὲ κἀκείσε ἀναβάθρα μετρίας οὔσης προκατεσκευασμένη· καὶ θρόνων τῶν καθ' ἡμέραν συνήθων ἐπικειμένων, ἀνέρχονται ὅ τε νέος βασιλεὺς καὶ ἡ αὐτοῦ γυνὴ καὶ βασιλὶς μετὰ τοῦ βασιλέως· καὶ πατὴρ καὶ τῆς δεσποίνης καὶ μήτηρ, συμπροβάντων καὶ C τῶν εἰρημένων πρωτοψαλτῶν καὶ δομεστίκων. Χρυσῶν δὲ βηλοθύρων τὴν ἀναβάθραν σκεπόντων ἕως μὴ ὁρᾶσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἱ ψάλται ᾄδουσι τὸ «Ἀνατείλατε.» Αἰρομένων οὖν εὐθὺς τῶν βηλοθύρων εὐφημοῦνται οἱ βασιλεῖς ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς κατηχουμένοις ὄντων ἁπάντων. Γενομένου δὲ καὶ τούτου κατέρχονται οἱ βασιλεῖς, καὶ ἀπέρχονται μετὰ τῶν δεσποινῶν εἰς τὸ παλάτιον στεφηφορούντες, οὗτοι μὲν ἔφιπποι μόνοι, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες πεζῇ, ἀπὸ τοῦ δεσπότου μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου.

Ἦν δὲ πρότερον μὲν συνήθεια φορεῖν τὸν τῶν βασιλέως ἵππον ἐν τῇ τοιαύτῃ πανηγύρει περὶ τὸν τράχηλον καὶ ὄπισθεν τῆς σέλλας ἐπάνω τῶν σκεπουλίων ἅπερ ὠνομάζοντο χαιώματα, ἐκ μαργάρων καὶ λίθων συγκείμενα, μικρὸν δ' ἄνωθεν τῶν ἀστραγάλων περιδεδεμένας μετάξας ἐρυθράς, ἅπερ ὀνομάζονται τούβια. Νῦν οὖν τὰ μὲν ἄλλα οὐκ εἰσὶ, τὰ δὲ τῶν τουβίων γίνεται.

Τραπέζης δὲ ἐκεῖσε προητοιμασμένης οὔσης καθήμενοι εὐωχοῦνται στεφηφορούντες. Ὑπηρετεῖ δὲ αὐτοῖς ὁ μέγας δομέστικος. Ἂν δὲ μὴ ὑπάρχῃ μέγας δομέστικος, ὑπηρετεῖ ὁ δεσπότης ἤ τις τῶν ἀξιωματικῶν· εἰ δὲ μή, ὁ ἐντιμότερος, παριστάμενων πάντων ἀρχόντων μετὰ τῶν ἑαυτῶν φορεμάτων· οὐ μὴν δὲ δίδονται πρὸς αὐτοὺς τότε μίνσοι.

Ταύτην οὖν τὴν ἡμέραν ἐκεῖσε μένοντες, τῇ μετ' αὐτὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔρχονται παλατίοις, ὅπου καὶ

αὖθις ῥίπτονται ἐπικόμβια παρὰ μὲν συγκλητικοῦ τῷ λαῷ. Ὁ δέ γε βασιλεὺς καὶ αὐτὸς κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐξέρχεται μὲν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐν ᾧ τόπῳ ἡ εἰκὼν ἐστι τοῦ μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου, ἵσταται δὲ πλησίον αὐτοῦ ὁ τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ἄρχων, καὶ ἔχει ἐντὸς τοῦ ἱματίου αὐτοῦ νομίσματα χρυσᾶ κεχυμένα πολλά· ὧν καὶ δραττόμενος ὁ βασιλεὺς σκορπίζει εἰς τοὺς περιεστῶτας ἄρχοντάς τε καὶ ἀρχοντόπουλα, ἐφ' ὅσον ἂν δοκεῖ τοῦτο. Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης διαδόσεως τῶν νομισμάτων ἐστὶν τὸ βούλεσθαι τὸν βασιλέα συνευφραίνεσθαι αὐτῷ ἄρχοντάς τε πάντας καὶ ἀρχοντόπουλα καὶ τὸ φοσσάτον καὶ τὸν δῆμον, ἐσθίοντας καὶ πίνοντας ἐξ ἀναλωμάτων βασιλικῶν. Δέκα δὲ ἐφεξῆς ἡμέρας ἢ πλείους ἢ ἐγγὺς ἐλάττους τούτων (οὐδὲ γάρ ἐστι νενομισμένος ἀριθμὸς ἡμερῶν, ἀλλ' ὅπως ἂν βούλοιτο ὁ βασιλεὺς) ἑορτάζουσι πολυτελῶς, τὰς συνήθεις καθημερινὰς στολὰς λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς οὖσας φέροντες.

A senatorii ordinis epicombia sparguntur. Imperator hac die in aula confert se ad eum locum ubi est imago magni martyris Georgii. Stat vero prope ipsum imperatorii vestiarii seu ærarii præfectus, tenetque intra vestem suam multa aurea numismata confusim sparsa. Quæ imperator apprehensa dispergit in circumstantes proceres et honorarios pueros, quotquot ipse volet. Causa hujus distributionis numismatum est, quod imperator cupiat omnes proceres et honorarios pueros, exercitum et populum simul lætari, edentes et bibentes ex imperatoris impensis. Decem consequentibus diebus, aut pluribus aut paucioribus (neque enim est certus dierum numerus, verum quoties imperatori placuerit), perfectas ferias agunt, splendidis suis et B sumptuosis quotidie induti vestimentis.

Γίνονται οὖν κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας, ἃς εἴπομεν, εὐωχίαι καὶ δεῖπνα πολυτελῆ· καὶ καθήμενοι τῆς συγκλήτου πάντες εὐωχοῦνται εὐφραινόμενοι ἔμπροσθεν τῶν βασιλέων, εὐωχουμένων καὶ αὐτῶν ἐν τῇ ἑαυτῶν τραπέζῃ. Ὑπηρετεῖ δὲ τότε αὐτοῖς ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης· εἰ δ' οὔ, τῶν ἐκ γένους τις τοῦ βασιλέως ἀσκεπής, ᾧ ἂν ἐπιτάξοι ὁ βασιλεύς. Ὁ δὲ μέγας δομέστικος ἐν τῷ προσήκοντι αὐτῷ τόπῳ μετὰ τῶν ἄλλων συγκλητικῶν ἀνακείμενος καὶ αὐτὸς εὐωχεῖται. Ἡ τοιαύτη δὲ τάξις ἀπαραλλάκτως γίνεται καὶ ἐν τοῖς γάμοις τῶν βασιλέων.

Instituuntur ergo his diebus, quas diximus, epulæ et cœnæ opiparæ omnibus de senatu cum lætitia epulantibus coram imperatoribus, qui et ipsi in propria sua mensa epulantur. Quibus tunc ministrat domesticus et præfectus mensæ; sin minus, aliquis honorarius ephebus, capite non tecto, ex imperatoris stirpe, cui id imperaverit imperator. At 99 magnus domesticus in loco sibi debito cum aliis senatorii ordinis accumbens epulatur et ipse. Et hic ordo servatur etiam sine ulla variatione in imperatorum nuptiis.

C

Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ εὐωχήσει τὸ ἑαυτοῦ φορεῖ στέμμα, εἰ προεστεμμένος ἐστί. Κάθηται δὲ ἐν τῇ ἀναβάθρᾳ οὕτως, ὡς ἐν τῇ στεφηφορίᾳ προείρηται.

Sciendum et hoc, imperatorem benedictionem nuptialem suscipientem ferre suam coronam, si prius coronatus fuerit. Eodem autem modo sedet in anabathra quo in die coronationis suæ, ut ante dictum.

Δεῖ δὲ γινώσκειν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁπηνίκα φορεῖ τὸ ἑαυτοῦ στέμμα ὁ βασιλεὺς ἢ ἐν προβλήσει πατριάρχου ἢ δεσπότου ἢ καθ' οἱανδήποτέ τινα χρείαν ἄλλην, συνήθειά ἐστι περίστασθαι τούτῳ τέσσαρας ἀπὸ τῶν ἐντιμοτέρων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἀνὰ δύο ἐξ ἑκατέρου μέρους, φοροῦντας μὲν ἐπιλούρικα χρυσᾶ καὶ σκαρανίκα κόκκινα, κατέχοντας δὲ ἐν χερσὶν ἕκαστοι ἀσπίδα στρογγύλην γεγραμμένον τὸν βασιλέα ἔχουσαν ἔφιππον, καὶ κοντάριον κεχρυσωμένον ἔχον τὸ ξύλον. Τὰ μὲν οὖν κοντάρια ταῦτα ὀνομάζονται ῥομφαῖαι, οἱ δὲ κατέχοντες ῥομφαιοκράτορες.

Nosse etiam hoc oportet, moris esse ut imperatori quoties fert suum stemma, sive in creatione patriarchæ sive despotæ, sive ob aliam quamcunque necessitatem, assistant quatuor ex honoratioribus proceribus politicis, duo ex qualibet parte; qui gestant aurea epilorica et scaranica coccinea, tenentque singuli in manibus clypeum rotundum, equestri imperatoris imagine insignitum et hastam inaurato ligno constantem. Quæ hastæ vocantur rhomD phææ, et qui eas tenent, rhomphæocratores.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ προβλήσεως δεσπότου.

Ποιοῦσιν ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἔνθα ὁ βασιλικὸς ἵσταται θρόνος, διάφραγμα διὰ βλαττίων χρυσῶν τόν τε θρόνον διαχωρίζον καὶ τὴν παράστασιν. Καὶ τῶν μὲν ἀρχόντων τὰ οἰκεῖα φορούντων παράσημά τε, σκαρανίκα δηλονότι καὶ τὰ λοιπά, ὑποδύουσι τὸν δεσπότην ἄρχοντες, πρὸς οὓς ἂν ὁρίσοι ὁ βασιλεύς, ἐντὸς τοῦ τρικλίνου περὶ τὸ ἄκρον, τά τε διβολέα πέδιλα καὶ καβδάδιον ὀξὺ ἢ κόκκινον μαργαριταρίτινον. Ὁ δὲ βασιλεὺς φορῶν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ

CAPUT XVIII.

De creatione despotæ.

Faciunt in triclinio, ubi stat imperatorius thronus, sepimentum aureis splendidum pannis, quod thronum et circumstationem separat. Et 100 proceribus quidem sua insignia gestantibus, utpote scaranica et id genus alia, induunt despotam proceres ii quos imperator præscripserit, intra triclinium, in summa ejus parte, nempe duplici colore cothurnis, calceo violaceo vel coccineo, margaritis distincto. At imperator gestans suo in conclavi stemma suum

καθ' αἷμα συγγενῶν αὐτοῦ τελευτῆσαι, οὐδαμῶς φορεῖ κίτρινα ὁ βασιλεύς. Ἂν δέ τινος τῶν γνησίων αὐτοῦ ἢ θείου ἢ ἀνεψιοῦ ἢ ἐξαδέλφου γυνὴ τελευτήσῃ ἢ ἀδελφὸς ἢ υἱὸς, ὁ τὸν τεθνεῶτα ἀποβαλὼν διαβιβάζει ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὁσπιτίῳ τὰς τεταγμένας πενθίμους ἡμέρας, ἤτοι μέχρι καὶ τῶν νενομισμένων ἐννάδων, καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται νυκτὸς καὶ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα μελανειμονῶν, καὶ ἔκτοτε ἐκτὸς μὲν ἐνδεδυμένος ἐστὶ μέλανα, τὸν δὲ βασιλέα προσκυνῶν φορεῖ ἡεράνεα· οὐδὲ γὰρ ἐνδεδομένον ἐστὶ μελανειμονεῖν ἐν τῷ παλατίῳ.

A quem alium ex sanguine junctis mori, nunquam et nuspiam fert citrina imperator. Si alicujus ex cognatis, puta patrui, consobrini vel patruelis, uxor in fata concedat, vel frater vel filius, is ex cujus domo funus prodiit, domi **107** diebus luctui destinatis, videlicet usque ad nonum diem, se continet. Et postea noctu venit, indutusque nigris vestibus imperatorem adorat. Et ab hoc tempore extra palatium indultur vestimentis nigris, cum vero ad imperatorem venerandum procedit, portat cæsia : neque enim fas est nigras vestes in palatio ferre.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ μελλονύμφης δεσποίνης.

Χρὴ καὶ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι δεσποίνης νύμφης ἐρχομένης ἔξωθεν ἢ διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης, κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μέλλει ἀποσωθῆναι εἰς τὴν πόλιν ἐγνωσμένην οὖσαν, προυπαντᾷ ταύτην ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνὴρ αὐτῆς ὁ νεόνυμφος μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς αὐτοῦ, εἰ περίεστιν· εἰ δ' οὖν, αὐτὸς μόνος. Καὶ εἰ μὲν διὰ ξηρᾶς ἔρχεται, πεζεύειν αὐτὴν εἴθισται περὶ τὴν Πηγήν, εἰ δὲ μετὰ τριηρῶν, πλησίον τοῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου ἂν τύχοι εἶναι ἐπιτήδειον. Προκαταλαμβάνουσαι τοίνυν τὴν καταγωγὴν ἢ ἐνταῦθα ἢ ἐκεῖ, αἱ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων γυναῖκες αἱ κρείττους καὶ εὐγενέστεραι ὑποδέχονται τὴν δέσποιναν καὶ νεόνυμφον ἐρχομένην, φιλοφρονούμεναι βασιλικῶς αὐτὴν καὶ θεραπεύουσαι, προσυπαντώντων καὶ τῶν βασιλέων. ἢ καὶ ἀμφοτέρων ἢ τοῦ νεονύμφου καὶ μόνου, ἂν μὴ καὶ πατὴρ ᾖ, καθάπερ εἴρηται. Εἰ μὲν οὖν μετὰ τριήρεως ἔρχεται, προϋπαντᾷ αὐτῇ περὶ τὴν ἀκρόπολιν εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλην ἐφίππος ὢν ὁ βατιλεὺς μετὰ τῶν ἀρχόντων, εἰ δ' ἀπὸ ξηρᾶς, ἔξω τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴρηται. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν βασιλεῖς ἢ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται καταλιμπάνων αὐτὴν ἐκεῖσε· ἀπὸ δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχοντισσῶν ὑποδοῦσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρὰ ἢ βασίλισσαι, ἐὰν ὦσιν, ἢ σεβαστοκρατόρισσαι, ἢ Καισάρισσαι, ἢ αἱ εὐγενέστεραι τῶν λοιπῶν. Ὄντων δὲ προητοιμασμένων καὶ φορεμάτων βασιλικῶν, σταλεῖσα βασιλικῶς καὶ προπεμπομένη ἀπέρχεται εἰς τὸ παλάτιον ἔφιππος, τελουμένων μετὰ τοῦτο καὶ τῶν γαμικῶν τελετῶν ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ.

B

C

CAPUT XXII.

De futura sponsa et imperatrice.

Oportet et hoc scire. Domina sponsa peregre adveniente vel terra vel mari, ubi dies ille quo appulsura et urbem ingressura est innotuit, occurrit ei imperator maritus ejus, novus sponsus, cum imperatore patre suo, si sit superstes : sin minus, ipse solus. Et quidem, si terra adveniat, consuetudine receptum est ut appellat ad locum quem ad Fontem nominant; sin in triremibus, tunc excendit prope templum Blachernarum extra civitatem, ubi commodum fuerit. Præoccupato igitur sive hic sive illic diversorio, eorum qui in suprema dignitate sunt et senatorum et reliquorum principum uxores præstantiores et nobiliores excipiunt dominam et novam sponsam, regie illam et omni humanitatis genere prosequentes atque honorantes, occurrentibus etiam imperatoribus, vel utroque vel novo sponso solo, si pater non superest, prout explicatum est. Si ergo in triremi veniat, obvius fit illi circa arcem ad portam **108** Eugenii equo insidens cum proceribus. Sin terra advenerit, occurrit ei extra civitatem, ut dictum est. Postea abeunt imperatores vel imperator, ibidem ea relicta. Ex prædictis primariis feminis vel reginæ et imperatrices, si fuerint, vel Sebastocratorissæ vel Cæsarissæ vel aliæ reliquis nobiliores calceant eam rubris calceis, paratisque imperatoriis ornamentis et gestaminibus regifice comitata ac deducta proficiscitur equo insidens in palatium. Et postea præstituto die nuptiarum solemnitas peragitur.

Ἱστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οἱ παρδόβαλλοι, ὁπηνίκα φέρουσι τοὺς πάρδους, ἱππόται εἰσέρχονται εἰς τὸ παλάτιον καὶ ἱππόται ὁμοίως ἐξέρχονται. Ὡσαύτως καὶ οἱ τὰ κρυοτήρια φέροντες παροινοχόοι ἐφιππεῖοι καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσέρχονται.

D Sciendum et hoc, pardorum venatores, quando adducunt pardos, equites ingredi in palatium, et equites similiter egredi. Sic et illi qui refrigerando potui glaciem afferunt, equites palatium intrant.

Ἕως ὧδε τὰ τῶν ὀφφικιαλίων τῶν βασιλέων Κωνσταντινουπόλεως ὀνόματα καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας.

Hucusque officialium imperatorum Cpoleos nomina et officiorum matris ecclesiæ.

diaconos ornantia) διώρισαν οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι ἀρχοντίκια μικρὰ εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας. Ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων αὐτὰ εἰσιν ὀφφίκια. Et alibi : Ὁ μέγας ἀρχιδιάκων καὶ ὁ δεύτερος τῶν διακόνων οὐ τάσσονται μετὰ τῶν ἀρχοντικίων τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἀλλ' ὀφφικιά εἰσι καὶ μόνα. Goar.

[P. 4. *Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας*, ædificii amplitudine, throni præcellentia, ministrorum numero, redituum ubertate, cultus observantia.

[*ibid. Πρῶτον περὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας*. Officiorum magnæ ecclesiæ catalogum plura licet ostentent exemplaria mss., pauca, quæ ordinem ac numerum eumdem observant, reperias. Hæc rerum humanarum conditio, ut mutationem in ecclesiam, quia mortalium cœtus est, etiam inducat : hæc rerum novandarum in patriarchis libido, ut prioribus recentia vellent addita, antiquis nova succedere, cuncta nonnunquam detruncarent : ac ut reor, ex eorum placito fluxit ut exemplarium in iis recensendis diversitas, eo quod diversis ætatibus pro diverso ecclesiæ officiorumque statu exscriberentur, emerserit. Integriores uberioresque ne quæris ? Brevis enim est, truncus ac imperfectus a Codino exaratus. Hos tibi variis ex mss. et nostris Euchologicis depromptos, gratiores multo futuros, percurrendos accipe.

I. *Ex regiis manuscriptis.*

Ὁ μέγας οἰκονόμος κρατῶν τὴν οἰκονομίαν πᾶσαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· ὁ μέγας σακελλάριος ἐνεχόμενος εἰς τὰ ἀνδρῶα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια· ὁ μέγας σκευοφύλαξ φυλάσσων τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας· ὁ μέγας χαρτοφύλαξ κριτὴς τῶν ὅλων ὑποθέσεων, καὶ δεξιὰ χεὶρ τοῦ πατριάρχου· ὁ σακελλίου τὴν ἐνοχὴν ἔχων τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν· ὁ πρωτέκδικος τοὺς πρόσφυγας ἀναδεχόμενος καὶ κρίνων τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Οὗτοι οἱ ἐξωκατάκηλοι.

Πρώτη πεντάς. Ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκατακήλων καὶ πρῶτος τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων· ὁ λογοθέτης ποιῶν λόγους κατηχητικοὺς πρὸς τὸν λαὸν, δίκαιος τοῦ πατριάρχου· ὁ κανστρίσιος κρατῶν τὸ κανστρίον τῶν θυμιαμάτων ἐν ταῖς λειτουργίαις· ὁ ῥεφερενδάριος ἀναφορεὺς τῶν πρὸς βασιλέα μηνυμάτων· ὁ ὑπομνηματογράφος γράφων τὰ πατριαρχικὰ ὑπομνήματα.

Δευτέρα πεντάς. Ὁ ἱερομνήμων κρατῶν τὸ κοντάκιον τὸ πατριαρχικὸν ἐν ταῖς λειτουργίαις, δεχόμενος καὶ τὰς ἐγγράφους τῶν ἀρχιερέων· ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων ἀναφέρων τῷ πατριάρχῃ τὰς τῶν δεομένων ἀναφοράς, πεμπόμενος πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τοῦ ῥεφερενδαρίου· ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων καθιστῶν τὸ πατριαρχικὸν σέκρετον ἀθόρυβον καὶ ἀτάραχον, εἰσάγων τοὺς κρινομένους· ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως **115** λέγων λειτουργοῦντος τοῦ πατριάρχου τὸ « Στῶμεν καλῶς· » ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων φορένων τῷ πατριάρχῃ τὸ ἐπιγονάτιον.

Τρίτη πεντάς. Ὁ ὑπομιμνήσκων ἀσχολούμενος (1) τῷ πατριάρχῃ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὰς εὐχὰς καθ' ἑκάστην ὑπομιμνήσκων· ὁ ῥήτωρ γράφων λόγους διδασκαλικοὺς ἀπὸ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως· ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου· ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου· ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτῆρος.

Τετάρτη πεντάς τῶν ἱερῶν ἀρχόντων. Ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων ἔχων τὴν ἐνοχὴν τῶν μοναστηρίων μετὰ προτροπῆς τοῦ μεγάλου σακελλαρίου· ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν ἔχων τὴν ἐνοχὴν τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν μετὰ προτροπῆς τοῦ σακελλίου· ὁ ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου κρατῶν ἐν ταῖς λιταῖς τὸ Εὐαγγέλιον· ὁ ἄρχων τῶν φώτων ἀναδεχόμενος τοὺς εἰς τὸ βάπτισμα εὐτρεπιζομένους, διδοὺς καὶ τὰ κηρία τοῖς κληρικοῖς ἐν ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς· ὁ ἄρχων τῶν ἀντιμινσίων διδοὺς τὰ ἀντιμίνσια δι' ὧν καθιεροῦνται οἱ θεῖοι ναοί.

Πέμπτη πεντάς. Ὁ ὀστιάριος κρατῶν τὴν λαμπάδα τοῦ πατριάρχου καὶ ἐν ταῖς ψήφοις τὰς θύρας· ὁ νουμηδότης διδοὺς τὰ νούμια τοῖς κληρικοῖς καὶ τοῖς πένησιν· ὁ πρωτοταπᾶς· ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων.

Ὁ πριμικήριος τῶν νοταρίων καὶ οἱ νοτάριοι, ὁ δομέστικος, ὁ λαοσυνάκτης, ὁ πριμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν, ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων, ὁ ἐπὶ τῆς εὐταξίας, ὁ δομέστικος τοῦ σεκρέτου καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοί, ὁ πριμικήριος τῶν ἐξκουβίτων.

II. *Ex iisdem regiis mss.*

Τάξις τῶν ὀφφικίων τῆς ἐκκλησίας. Ὁ μέγας οἰκονόμος κρατεῖ τῆς ἐκκλησίας τὰ κτήματα, ὁ μέγας σακελλάριος τὰ γυναικεῖα μοναστήρια, ὁ μέγας σκευοφύλαξ τὰ σκεύη καὶ τὰ ἱερὰ πάντα τῆς ἐκκλησίας. Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ εἰς τὸ μετάζειν καὶ εἰς τὰς σημειώσεις. Ὁ σακελλίου κρατεῖ τὴν σακέλλην. Ὁ πρωτέκδικος εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκατακοιλίων. Ὁ λογοθέτης εἰς τὸ λογογραφεῖν τὰς ἑορτὰς, ὁ κανστρήνσιος εἰς τὸ κανστρὶν καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα, ὁ ῥεφερενδάριος εἰς τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς τὸν βασιλέα δι' ὑποθέσεις, ὁ ὑπομνηματογράφος εἰς τὸ ὑπογράφειν τὰ ὑπομνήματα, ὁ ἱερομνήμων εἰς τὸ βλέπειν τὰς εἰς ἐπίσθειν· κρατεῖ καὶ τὸ κοντάκιον καὶ τὸν κώδικα τῶν χειροτονιῶν. Ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων χρημανᾷ τὸ ἀπιγονάτιον τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ἐπίσταται, ἑρμηνεύει δημηγορῶν. Ὁ ἐπιμιμνήσκων εἰς τὸ ῥυθμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ὁ ἐπὶ δεήσεων ἀπέρχεται εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν δεομένων. Ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὰ ἀνδρῶα μοναστήρια, ὁ ἐπὶ σεκρέτων εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν εἰς τὸ κρίνειν, ὁ ἐπὶ ἱερᾶς καταστάσεως εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν, ὁ ῥήτωρ εἰς τὸ ῥητορεύειν. Ὁ ὀστιάριος κρατεῖ εἰς τὰς χειροτονίας τὰς θύρας. Οἱ διδάσκαλοι τοῦ ψαλτῆρος δύο. Ὁ πρωτοπαπᾶς ἔκδικος τῶν κρίσεων. Ὁ δευτερεύων εἰσοδεύει τοὺς ἱερεῖς, ἐὰν οὐκ ἔνι πρωτοπαπᾶς, καὶ ἄρχει τῶν ἱερέων ἀπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ. Οἱ δὲ κατηχηταὶ εἰς τὸ κατηχίζειν τοὺς βαπτιζομένους.

(1) Ἀσχολουμένῳ?

Ὁ ἄρχων τῶν φώτων εἰσάγει τοὺς νεοφωτίστους. Ὁ A νομοδότης εἰσάγει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν. Ὁ πριμμικήριος τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων. Οἱ δύο δομέστικοι τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας (adde χοροστασία). Ὁ λαοσυνάκτης. Ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ δομέστικος τοῦ ἄμβωνος.

116 III. EX BIBLIOTHECA EMIN. D. CARDIN. MAZARINI.

Ματθαίου μοναχοῦ περὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἰατροῦ μοναχοῦ ταυτὶ Ματθαίου θύτου.

Τῆς ἐκκλησίας τὰς τιμὰς καὶ τὰς διακονίας,
αἳ διαιροῦνται Πνεύματι κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον,
ἀπαριθμεῖ πρὸς ὄνομα νῦν μοναχὸς Ματθαῖος.
πεντάδος πρώτης πέφυκεν ὁ μέγας οἰκονόμος,
ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ,
ὁ χαρτοφύλαξ μετ' αὐτοὺς καὶ μέντοι σακελλίου· B
ἀλλά γε καὶ πρωτέκδικος συναριθμεῖται τούτοις,
οἵσπερ ἐξωκατακοίλοις πᾶσι προσωνυμία.
ὁ δὲ πρωτονοτάριος πεντάδος τῆς δευτέρας,
ὁ λογοθέτης μετ' αὐτὸν σύν γε τῷ καστρινσίῳ,
ὅ τε ῥεφερενδάριος, ὑπομνηματογράφος.
ἱερομνήμων τρίτος τε, καὶ μὴν ὑπομιμνήσκων.
οἱ τρεῖς ἐσθλῆς διδάσκαλοι, πρῶτος εὐαγγελίου,
τοῦ ἀποστόλου μετ' αὐτὸν, τρίτος ὁ τοῦ ψαλτῆρος
τῆς δὲ τετάρτης πέφυκεν ὁ γὰρ ἐπὶ γονάτων,
ὅ τε τὰς κρίσεις ἐφορῶν, ὅ τε δεήσεις φέρων,
ὅ τε τῆς καταστάσεως ἱερᾶς καὶ ὁ σεκρέτων.
τῆς πέμπτης ἄρχων τῶν μονῶν, ἄρχων ἐκκλησιῶν τε,
ἄρχων εὐαγγελίων τε, ἄρχων ἀντιμινσίων,
ἄρχων τῶν φώτων μετ' αὐτοὺς, πλήρων πεντάδα C.
πέμπτην.
ὅρα τὸν λαμπρὸν ῥήτορα, διπλοῦν, ὁστιαρίους,
τὸν νομοδότην τε ὁμοῦ, πριμμικήριον νοταρίων.

IV. EX ALLATIANIS (1).

Χορὸς ὁ δεξιός.

Ὁ ἐπίσκοπος (2)

Πεντὰς πρώτη (3). Ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ, ὁ σακελλίου. Πεντὰς δευτέρα. Ὁ πρωτονοτάριος, ὁ καστρήνσιος, ὁ ῥεφερενδάριος, ὁ λογοθέτης, ὁ ὑπομνηματογράφος. Πεντὰς τρίτη. Ὁ πρωτέκδικος, ὁ ἱερομνήμων, ὁ ὑπὸ γονάτων, ὁ ὑπομιμνήσκων, ὁ διδάσκαλος.

(1) Allatianum hunc indicem habet etiam, quam duobus e codicibus, Monchalliano et Pugetiano, Bernardus Medonius edidit, ἑρμηνεία τῶν ὀφφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας, ἃ διηρμηνεύθησαν κατὰ τάξιν (M.)

(2) ὁ ἐπίσκοπος om. M.

(3) πρώτη πεντάς M, et mox δευτέρα πεντάς et τρίτη πεντάς.

(4) οἱ δύο ἐκδικοι, ὁ βουτιστής M.

(5) οἱ M.

(6) ὁ δεκανὸς, ὁ κουβούκλης M.

(7) Post ὁ μυροδότης M ὁ μεγας ἀρχιδιάκονος, ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων. Addit præterea hæc : Οὐ τάσσονται μετὰ τῶν ἀρχοντικίων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὀφφικιά εἰσι καὶ μόνα. Γίνωσκε δὲ τοῦτο ὅτι εἴ τις δ' ἂν ἔχῃ ἀπὸ τὰς τρεῖς σφραγῖδας ταῦτα ὑπορεῖ να σέβῃ εἰς οἷον ὀφφίκιον θέλει κεκλῆρηκότων, οἷον ἀναγνώστης, ὑποδιάκονος, ἱεροδιάκονος, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων· οὐκ ὀφείλει γὰρ εἶναι τὸν ἱερὰ κληρικὸν, διότι τοῖς ἱερεῦσιν ἔταξεν ὁ κανὼν ἱερουργεῖν

Χορὸς ὁ εὐώνυμος.

Ὁ πρωτοπαπᾶς, ὁ δευτερεύων, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἔξαρχος, ὁ κατηχητὴς, ὁ περιοδευτὴς, ὁ βουτιστὴς, οἱ δύο ἐκδικοι (4), οἱ **117** δύο δομέστικοι, οἱ δύο λαοσυνάκται, οἱ δύο πριμμικήριοι, ὁ πρωτοψάλτης, ὁ πρώξιμος, ὁ δηποτάτος, οἱ θεώριοι, ὁ (5) ἐπὶ τῆς εὐταξίας, ὁ κατηχουμένης, ὁ κουβούκλης, ὁ δεκανὸς (6), οἱ λαμπαδάριοι, ὁ περιεισερχόμενος, ὁ βασταγάριος, ὁ μυροδότης (7).

[P. 3. *Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια ἔχουσιν οὕτως.* Ecclesiasticorum palatinorumve officiorum catalogus in mss. occurrit frequentius; at quam diverse, nonnihil perspicax oculus advertet; nonnunquam sola nominum series apponitur : etiam quandoque nominum expositio et officiorum varia ministeria cernuntur exscripta. Quæ sequuntur in textu, proferunt hæc; solum catalogum jam superius percurristi. Porro cum expositio plura officia quam catalogus exhibeat, hunc foris ascitum et ab hac alienum merito quis poterit suspicari. GOAR.]

Dividit Codinus officia Magnæ Ecclesiæ in novem pentadas seu quinarios. Exstant etiam istæ pentades tom. I Juris Græco-Romani l. 4, in ipsa calce, sed tribus pauciores, quia index ille tantum sex pentadas adducit.

In prima ergo pentade apud Codinum continetur : 1. *magnus œconomus*, 2. *magnus sacellarius*, 3. *magnus sceuophylax* seu *custos sacrorum vasorum*, 4. *chartophylax*, 5. ὁ σακελλίου, *curator* seu *præfectus sacelli*, 6. *protecdicus seu defensor primus*. Ubi mirum vocari pentadem quæ sex complectatur. Sed hanc admirationem eximet nobis Joannes episcopus Citri in Responsis ad Constantinum Cabasilam Dyrrhachii archiepiscopum, ita scribens l. v Juris Græco-Romani, tom. I, fol. 327 : Τὸ τοῦ πρωτεκδίκου δὲ ὀφφίκιον ἐν τοῖς **118** ὑποβεβηκόσιν ὂν ἐκπαλαι ὕστερον τοῖς ὑπερέχουσι συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πρωτριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου. Τῇ πράξει δὲ ταύτῃ ἐπηκολούθησε καὶ γνώμη γενναία τοῦ ἐν ἁγίοις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἐπαινοῦσα καὶ ἐξαίρουσα τὸ γεγονὸς ὡς εὐλόγως καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. Cum ergo τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ οἰκέτας τοῦ ἀρχιερέως μὴ εἶναι. Τὰ γὰρ ἀρχοντίκια καὶ ὀφφίκια τῆς ἁγίας ἐκκλησίας εἰς ὑπηρεσίαν τῷ ἀρχιερεῖ γεγόνασι καὶ εἰς κρίσεις τῶν ἐν βίῳ προσαγομένων, καὶ διερμηνευόμενα κατὰ τάξιν ἓν ἕκαστον τὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ ὑπηρεσίαν *Non adnumerantur ista inter magnæ Ecclesiæ archonticia, sed officia tantum sunt. Observa igitur obire officia ministrantium, quales sunt lector, subdiaconus, hierodiaconus, archidiaconus et diaconorum secundus, nemini eorum licere qui tria suffragia, hoc est ordines, ut aiunt, majores, ad sacerdotium susceperint : quippe indecens et indecorum esset sacerdotem servire patriarchæ, cum sacerdotibus præcipiat canon ut incruentam sacrificent hostiam atque ab omni ergo patriarcham servili ministerio abstineant. Dignitates et officia sanctæ Ecclesiæ ad patriarchæ præstandum ministerium et in eorum quæ in vita solent accidere judicium constituta sunt. Singula autem secundum eorum ordinem, vicem, munus et ministerium quod obtinent, explicantur.*

fectus sacculi seu saccelli. Quare si duos istos propriis nominibus afficere velimus, tum ὁ μέγας σακελλάριος erit nobis *der gross oder grosse seckelmeister*, ὁ τοῦ σακελλίου seu sacelli *der klein seckelmeister*, **122** quia ecclesiæ pecunias curabant, asservabant, expendebant. Et hæc est primaria appellationis hujus ratio, petita nimirum a *sacculo*, hoc est ab ærario ecclesiastico, cui præerant.. GRETS.

[P. 4. *Ὁ μέγας σακελλάριος*. Ἀπὸ τοῦ σακελλίου dictus. Σακέλλιον, βαλάντιον, μαρσύπιον, ait Suidas: loculorum itaque et pecuniarum custos est sacellarius. Hanc expositionem mihi suggerit Balsamon Medit. de protecdico : Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σάκκελλον παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν ἐστί. Λέγεται οὖν σακελλάριος ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής. Viri Latinorum ignari dirige vel corrige linguam : mentem percipe, quasi dicat: « Sacellum administrationis custodiæque rationem secum vehit; ubi ergo sacellarii mentio, confestim monasteriorum administrator obversetur oculis. » Optime: nam et Stephanum Persam, quem Nicephorus patriarcha ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων, Theophanes σακελλάριον vocat. Quod igitur œconomus magnæ ecclesiæ, id sacellarius monasteriis præstat; ut nimirum eorum bonis custodiendis invigilet. Perpende hæc ex Allatianis excerpta : Ὁ μέγας σακελλάριος ἐπισκοπεύων καὶ ἐρευνῶν τὰ ἀνδρίκια μοναστήρια ἐκ πάντων τῶν συνερχομένων δικαιωμάτων. Ἐπαίρει δὲ λογαριασμὸν, εἰσόδους καὶ ἐξόδους, βίους δὲ καὶ πολιτείας τῶν μοναχῶν ἐρευνῶν, καὶ ὅς (τρὶς M) τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει αὐτὰ τῷ ἀρχιερεῖ. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ οἰκονόμου. Adjungunt alia : Προσφέρει καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι εἰς ἱερέα, στηκόμενος πλησίον τοῦ μεγάλου οἰκονόμου. Non omnium porro et ubique sitorum monasteriorum præfecturam sibi vindicat sacellarius, sed, ut aiunt Regia num. 1039, τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν περατικῶν, *eorum quæ in regia urbe nec non et trans portum in Sycena sive Galatensi regione sunt condita*. (M: ὁ μέγας σακελλάριος φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὡράριον στήκεται ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει τῆς ἁγίας τραπέζης, βαστῶν τὸ ἅγιον ῥιπίδιον.) GOAR.]

Interim alia quoque munia obibant: nam *magnus sacellarius potestatem habet in virorum et mulierum monasteria, quo in munere administro utitur illo qui apud nos monasteriorum appellatur*, de quo Codinus in quinta pentade, sicut et ὁ τοῦ σακελλίου adjutorem habet ἄρχοντα τῶν ἐκκλησιῶν, de quo in quinto quinario. GRETS.

[*Ib. Ἔχων ὑπουργόν*. Allatiana (et M) vocant χαρτουλάριον. Ex quo percipe χαρτουλάριον *scribam inferiorem* denotare. GOAR]

Non absimilia Balsamon : *Magnus sacellarius curam gerit monasteriorum, tam eorum quæ sunt intra urbem quam* τῶν περατικῶν, hoc est quæ sunt in Pera seu Peræa, cum civitatis imperatricis decima tertia regio sit Pera seu Peræa, ut patet ex descriptione urbis Cpolitanæ, inter cujus regiones locum decimum tertium obtinet *Sycena*, quæ alio nomine *Pera* et hodie *Galata*. Cum ergo ad Cpolitanam urbem pertineat, non immerito curam et inspectionem habet *sacellarius* in monasteria quæ in Pera sita sunt, quæque Balsamon vocat *Peratica*: a Pera enim urbe deduxit hoc nomen.

Minor sacellarius seu *sacellius catholicas ecclesias in potestate habet et sacelin sive sacellium*, inquit Codinus. Ubi mentio fit sacelli, ne cogites curam ecclesiarum excludere *sacellium* proprie dictum. Et quamvis in descriptione officii *magni sacellarii* denuo non repetatur cura *sacellæ*, attamen ipsum nomen id satis indicat : nemo enim proprie, imo forsan ne apte quidem nominatur **123** absolute *sacellarius*, eo quod curat tam virorum quam virginum monasteria. *Minori sacellio* tribuit Balsamon, in sua disceptatione de chartophylace, etiam curam et administrationem emphyteusium. Ait enim : Ὁ σακελλίου *præfectus sacelli* curam gerit τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν, *catholicarum ecclesiarum* (inepte interpres *ecclesiarum in genere*; quem errorem non semel erui), πρὸς δὲ καὶ ἐμφυτεύσεων τὴν διοίκησιν. GRETS.

[Regia de sacello præposito ac ejus appellatione: Ὁ σακελλίου τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἐμφυτεύσεων τὴν διοίκησιν ἔχει · σάκελ γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ διοικεῖν ἐστι καὶ φυλάσσειν· ἀπὸ τούτου μετωνόμασται σακέλλη ἡ τοὺς κακουργοὺς φυλάττουσα, καὶ τὸ σακκούλιον. Allatiana de eodem : Ὁ σακελλίου, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεύς, ἱστώμενος καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως. Ἔχων δὲ ἐπισκοπεύειν τὰ γυναικεῖα μοναστηρίων ἐρευνᾷ καὶ ἀναθεωρεῖ αὐτὰ κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων ἀκρίβειαν. Κρατῶν δὲ φυλακὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἀποστελλομένους παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, κρατῶν αὐτούς. Elucidant hæc Simeonis Thessalonicensis verba: Ὁ σακελλίου τῶν εὐαγῶν οἴκων κατὰ τὴν πόλιν διερευνᾷ καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιμέλειαν σύνταξιας, καὶ μᾶλλον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τε καὶ τῷ βήματι, μή ποτε καὶ παρὰ τὸ δέον εἴη γενόμενον καὶ τὰ ἱερὰ ἀμελῆται. Ex his τοῦ σακελλίου nominis rationes collige : primam, quod ut **sacellarius** muliebrium monasteriorum, ita hic virilium bona custodiat ; alteram, quod patriarcha eum caperet, σακκέλην σακέλιν vel σακέλλιον dictum, sub sua dispositione teneat. Balsamon Medit. de chartoph. et protecd. l. VII Juris GR : Ταυτόν ἐστιν εἰπεῖν φύλακα, σακελλάριον καὶ τὸν σακελλίου. Παρὰ γὰρ Ῥωμαίοις τὸ σακέλλιον παρὰ τὸ διοικεῖν, καὶ ἡ τοὺς κακουργοὺς φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὥσπερ δὲ καὶ τὸ σακούλιον. Λέγεται γοῦν σακελλάριος ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής, καὶ ὁ σακελλίου ὑποχωριστικῶς ὁ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν φροντιστής. Nusquam itaque τὸν σακελλίου minorem **sacellarium** affirmaveris, qui majores regit ecclesias, nec sacellarii potestati subjectus dignoscitur, cui licet loco cedat (monastica quippe sacellario commissa,

et alia quævis ad monachos spectantia summo cultu prosequitur orientalis Ecclesia), non veretur auctoritatem, et ambo ex æquo patriarcham suis obsequiis colunt et ei in jure dicundo assident. (M: Ὁ σακελίου ἐστὶν οἰκέτης τῆς πρώτης πεντάδος, κρατῶν καὶ τὴν φυλακὴν τῆς ἐπισκοπῆς, ἔχων οὖν καὶ ἐν τῇ ἐπισκέψει αὐτοῦ τῶν μοναστηρίων γυναικείων τὴν σκέψιν.) GOAR.

[P. 4. *Τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας.* Virorum monasteria et in eis constructæ ecclesiæ viris tantum, mulierum mulieribus sunt apertæ. Ea vero ecclesia quæ viris et mulieribus, quales sunt parœciæ, patet, καθολική est. Auctor vitæ Nili junioris: Βάλε αὐτὰ ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ κάστρου. Interpres posuit *cathedralem*. Verum non cathedrales modo, sed et parœciæ maxime monasteriis opponuntur: catholicas autem ecclesias monasteriis opponit Balsamon jamjam lectus, quod hæc sacellii præfecto, illas (etsi minus nobiles) ceu præfectum superiorem nactas sacellario subjectas asserat. Sunt itaque catholicæ ecclesiæ eædem quæ parœciales, cum pleræque hujusmodi reperiantur in urbe CP., cathedralis unica, magna nimirum ecclesia. Catholicis et monasticis ecclesiis adjungit Jus Gr. fol. 255 εὐκτηρίους οἴκους, ecclesias nimirum non dedicatas, et vel in agris vel in urbibus cunctis pervias, at parœciæ jure privatas: Κἂν μοναστήρια ὦσι, κἂν ἐκκλησίαι καθολικαὶ, κἂν εὐκτήριοι οἶκοι. Adverte demum auctorem Balsamoni socium tam virorum quam mulierum monasteria sacellario, communes vero ecclesias CP. repertas sacelli præfecto regendas tribuere, **124** Allatiana vero sacellario virilia, alteri feminea deputare; quæ quidem diversa licet, potuere tamen alio et alio modo variis temporibus disponi. GOAR.]

In Turcogræcia subditur alia cura, nempe supplicum et confugientium ad ecclesiam. Interea non expungitur cura proprie dicti *sacellii*; tametsi nescio quam vere Turcogræcia hoc munus sacellio transcribat, cum ibidem paulo post idem munus assignet protecdico, τοὺς πρόσφυγας ἀναδέχεσθαι, *confugientes ad ecclesiam recipere*, ut interpretatur Turcogræcus Crusius. Utut sit, ὁ σακελλίου a *minori sacello pecuniario seu ærario* nomen habet, ut *major sacellarius a majore sacello*, non aliunde; neque talis nominatur nisi respectu ad curam sacelli. Quare non satis assequor quod Balsamon affirmat in Melete sua de chartophylace et protecdico: Τὸ σάκελλον παρὰ Ῥωμαίοις εἶναι παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν. Aut enim loquitur Balsamon de derivatione vocis; et tunc σακέλλιον non magis est παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν quam παρὰ τὸ τύπτειν καὶ μάχεσθαι. Aut loquitur de significatione vocum; et tunc verum est *præfectum sacellio* seu *sacellarium* esse διοικητὴν καὶ φύλακα, et hanc præfecturam esse φυλακήν, *custodium*. Sed non ideo omnis φύλαξ est *sacellarius*, nec omnis φυλακὴ *custodia sacelli*, sed ille tantum φύλαξ est *sacellarius*, cui *sacella* credita est, et illa tantum *custodia* A *sacellæ*, quæ circa sacellam occupatur. Alioquin si omnis phylax esset *sacellarius*, etiam opiliones et caprarii essent *sacellarii*, quia sunt φύλακες, *custodes*, ut alias absurditates taceam. Quodsi quid aliud *sacellii* nomen obtinuit, ejus curatorem seu custodem quo minus *sacellarium* vel *sacellium* appelles non impedit. Ἡ τοὺς κακούργους δὲ φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ σακούλιον. GRETS.

[P. 4. *Σακέλλιν*, vel ut scribit Balsamon σακέλλην, *patriarchalem carcerem*, in quo nimirum clericos sibi subjectos, si sontes fuerint, patriarcha coartat. GOAR.]

Sed nec a custodia nec propter custodiam patriarchicus carcer dictus est *sacella*, sed aliam ob B causam, quæcunque illa fuerit: alioqui omnis carcer, quatenus custodia est, vocaretur *sacella*; quod non est ita; sicut et apud Germanos non omnes carceres, sed certi quidam vocantur *succi*, *sack*, non ob custodiam præcise, quia alioqui omnes carceres appellarentur *sacci*, quia omnes sunt custodiæ, sed alias ob causas, quas nominis impositor spectavit. Quoad carcerem, *sacellæ* nomen tulerunt virginum monasteria, cum sint quasi quidam carceres, quia nulli egredi licet nisi gravissima urgente causa, nec sine honesto comitatu, qui ducant et reducant, ut præcipitur in 46 canone Trullano. Et huc spectant illa quæ in Turcogræcia C p. 203 ex Augustano ms. Pachymeris codice adnotantur: Οὗτος (ὁ μέγας σακελλάριος) ἐπιτηρεῖ τὰς ἱερὰς σακέλλας, δηλονότι τὰ γυναικεῖα μοναστήρια. Si quis ob hujusmodi sacellas earum curatorem velit quoque sacellarii nomenclaturam tulisse, cum hoc non pugnabo, dummodo non abnuat sacellarium primario nominatum **125** a sacello pecuniario seu ab ærario, ut supra diximus. S. Anastasius Sinaita in suo Hodego dicit *sacellarium* esse nomen Syriacum: σάκελλα γὰρ τὸ δέχεσθαι εἴρηται, *nam sacella est receptaculum, a recipiendo sic dictum*. Nec mirum *saccum* et *sacellum* omnes linguas pervagatos etiam in Syriacam irrepsisse.

Ex his quæ hactenus dicta, facile erit judicium facere quam vera sint quæ de *sacellario* et de D *præfecto sacelli* Junius commentatur p. 245 et 246. *Nomen est ambiguum* σακελάριος, inquit Junius. Sit ita, quandoquidem Joannes Citrius τὸν ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης etiam *sacellarium* nominat, cujus plura forte exempla non reperies; aptius *sacellius* vocabitur, si uno nomine vocare velis. *Nam modo personarum respectu dicitur, qui sacris hominibus et Deo dicatis præfectus est, modo rerum locorumque; puta is qui templis domibusque sacris.* At ὁ τοῦ σακελλίου non modo parietibus templorum præerat, sed et clero ad illa templa pertinenti, et confugientibus quoque ad illa templa: hoc enim est κρατεῖν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας. Ergo et ὁ τοῦ σακελλίου non modo in res et loca, sed et in personas jus habuit, atque ad

magnus sacellarius. Cadit ergo hæc Juniana distinctio : *Hominum procuratio et præfectura dicitur sacellaria, locorum vero sacellium.* Ex quo auctore probas hoc discrimen? Quis ille qui priore illo vocabulo tua notione utitur? Certe *sacellarium* deducit Balsamon a *sacella*, et hanc a *sacello*, ut et τὸν τοῦ σακελλίου, quod ait esse ὑποχοριστικόν seu diminutivum, a *sacello* seu *saccello* : nam diminutivum a diminutivo formari, ut a *sacello sacellium*, sicut Latine a sacculo *saccellum saccellulum*, nemo nescit.

Nec verum illud : σακελλίου, *id est rerum ad sacras ædes et sacella pertinentium.* Nihil minus, quia nihil hic de sacellis quæ Latinis *sacella*, *cappellæ*, unde sacellanus et cappellànus; nec ἐ τοῦ σακελλίου a sacris sacellis, quæ sunt cappellæ, nomen habet; nec ad curam ejus spectabant sacræ vestes, vasa, reditus et id genus alia ad templa seu sacella sacra (quas Græci vocant παρεκκλησία; seu παρεκκλήσια) pertinentia, quia hæc alios curatores habebant, ut ex ipso Codino notum est p. 3; noster autem *sacellarius et sacellius* nomen hoc habent a *sacello;* et si primam originem repetere velimus, a *sacco*, ut supra probatum est.

Coronidis loco addamus et hoc *sacellarii* nomen eadem formatione et notione hc Latinis quidem ignotum fuisse. Ascribam verba Onuphrii ex libello de interpret. obscurarum vocum ecclesiasticarum : *Sacellarius, alias saccularius, a saccello pecuniarum quas erogabat dictus*, etc. *Hunc hodie thesaurarius repræsentat. Cujus muneris Bibliothecarius* (Anastasius) *sæpe mentionem facit. Dictus autem est a sacco saccularius, vel a sacello, id est parvo sacello, sacellarius; quæ vox apud Augustinum exstat in commentariis Psalmorum.* Hæc Onuphrius. *Sacelli* nomen pro thesauro seu ærario usurpat quoque Corippus De laudibus Justini IV, 334; ubi quem memorat, fuit Calinicus iste *sacellarius*, sed aulicus, non ecclesiasticus. S. Gregorius Magnus **126** l. IV, epist. 34, nominat se *sacellarium* Romanum. *Putavi interdum*, inquit Baronius (tom. VIII, anno Christi 595, num. 17) *in textu Gregorii pro sacellarium legi debere saccellarium, quasi a saccellis sumptum nomen, quod satis ipse Gregorius docet, dum ostendit sacellarium fuisse thesaurarium pecuniæ publicæ, cujus rei gratia oportuit ipsi creditos esse pecuniarum sacculos, ob idque sacellarium dictum esse. Huic meæ sententiæ suffragatur idem Gregorius in epistola ad Honoratum diaconum, ubi agens de solutione consuetæ pecuniæ pro dignitate consulari adipiscenda ait :* « *Magis ex se agat directio tua, quatenus oblatis in saccella consuetudinibus honores mereatur accipere.* » *Ubi per saccella certum est intelligi principis pecuniariam capsam, et proinde per saccellarium thesaurarium. In quam sententiam et Isidorus,* « *Fiscus, inquit, est saccus publicus.* » Sed nil opus ulla mutatione; nam et *sacellarius* est *saccellarius a sacello*, simplici *c*, vel a *sacella*, quam nobis paulo ante Corippus descripsit, quia Latini Græcos imitati aliquando alterum *c* expungunt. Idem ergo est *saccellarius* et *sacellarius.* Quapropter probare non possum ejusdem magni viri discrimen, quod statuit hunc in modum : Apud Latinos, si *saccellarius* scribitur a saccellis, thesaurarius ecclesiæ intelligitur; si vero per simplex *c*, *sacellarius* a sacello, qui scilicet *sacello* (cappellæ) præest, significatur. Secus se res habet, ut ex dictis planum relinquitur. Vide etiam Cujacium, Observat. x, 27, ubi de *sacculario* a sacculo et *saccellario* a sacello multa scribit, etsi alio significatu horum nominum.

CAPUT IV.

De chartophylace.

P. 4. Chartophylacem male vocant Leunclavius et alii *chartularium* : nam *chartularius* alterius officii et inferioris nomen est, continenturque in nona pentade officiorum ecclesiasticorum : at *chartophylax* principem locum tenet, quippe quartus inter exocatacœlos. Junius Latine *præfectum chartis* nominat, nescio quam idonee. Ego libenter vocem reiineo Græcam. Unde componatur et derivetur, liquet absque meo admonitu. Plus tamen significat quam ipsa vocabula fronte prima præ se ferant. Quocirca Balsamon in sua disceptatione de chartophylace refutat illos qui volunt chartophylacem παρωνυμίζεσθαι ἐκ τοῦ φυλάττειν μεμβράνας καὶ χωδίκια, quamvis si nomen præcise considerare velimus, hæc notatio a veritate non recedat : sed in impositione nominum monent sapientes non tam videndum esse *a quo*, quam *ad quid* nomen imponatur. Ea de causa licet a custodia *chartæ* nomen traxerit, longe tamen plura ad ejus curam et administrationem pertinebant : ipse enim sua in potestate habebat ἐκκλησιαστικὰ χαρτῶα δικαιώματα, *litteras in quibus jura et privilegia* **127** *Ecclesiæ continebantur;* uno verbo *archivum* dicere possis. Κριτὴς τῶν ὅλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, *judex omnium ecclesiasticarum causarum et matrimonialium controversiarum.* Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἔκδικος, ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χείρ, *quin et in cæteris clericorum causis cognitor et judex est, et tanquam dextra patriarchæ manus* ; quo nomine afficitur etiam a Balsamone, qui *chartophylacem os et labra* patriarchæ vocat, aitque esse patriarchæ id quod Moysi fuit Aaron et Baruch Jeremiæ; cujus chirotoniam et ordinationem copiose describit. Fieri namque consuerat cum impositione manuum et appensione βουλωτηρίου de pectore instar *rationalis* Aaronici dependentis, claviumque traditione, quorum omnium mysteria fusius enarrat Balsamon, ipse etiam hoc munere aliquando functus, ut testatur in disceptatione quadam matrimoniali l. VII Juris GR tom. I, fol. 458, qui et his verbis officium ejus exaggerat : Τὰς πατριαρχικὰς διαγνώσεις καλλιγραφεῖ καὶ ὑπογραφαῖς οἰκείαις καὶ σφραγῖσι κατεμπεδοῖ, καὶ

μεγάλου δικαστηρίου προκάθηται, καὶ δικαιοδοτεῖ κατὰ μὲν παντὸς ἀνθρώπου, καὶ οἵας ἂν εἴη τύχης καὶ φύσεως, περὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ σφαλμάτων ψυχικῶν διορθώσεως, κατὰ δὲ ἱερωμένων καὶ μοναχῶν περὶ πάσης ἐγκλητικῆς καὶ χρηματικῆς αἰτιάσεως.

Etiam ante episcopos sedebat, quæ prærogativa cum multorum telis olim appeteretur, defensa est proprio edicto ab Alexio Comneno, quod Leunclavius edidit totumque recitat Balsamon in sua *Melete* seu disceptatione pro chartophylace contra protecdicum, qui et ipse chartophylaci litem de loco et statione moverat, sed Balsamonem patronum et advocatum non indisertum et in hoc munere satis exercitatum reperit ; quem solum ait ex toto τῶν προκαθημένων numero honestatum esse geminis ecclesiasticis ordinibus, nimirum *episcopatus* et *secreticis*, quia non modo causas temporales cognoscebat tanquam judex, sed et spirituales animæque salutem concernentes dijudicabat, eamque fere his in rebus potestatem habebat, qua nunc prædiți sunt episcoporum nostrorum vicarii.

Olim quoque aurea tiara insignitus foras prodibat, licet hunc morem jam sua ætate desiisse Balsamon scribat. In festo tamen sanctorum notariorum maxime magnificus erat chartophylax; cujus gloriam ita describit Balsamon ad Photii Nomocanonem tit. 8, c. 1 : Ὁ κατὰ καιροὺς χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἰδίκτου δικαιοῦται καβαλλικεύειν κατὰ τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων νοταρίων τὸ πατριαρχικὸν ἅλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ. Ἔδει δὲ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς καλδηναρίου πατριαρχικοῦ σκέπεσθαι μετὰ τῆς χρυσῆς τιάρας, ἥτις καὶ ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ ἀπόκειται. Græci cardinalem vocant καρδινάριον, καρδινάλιον, καλδινάριον, mutato ρ in λ.

Suos habebat in hoc munere administros, et inter cæteros **128** duodecim notarios. Locus in quo jus dicebat, et quæ suæ functionis erant, tam asservabat quam peragebat, χαρτοφυλακεῖον dicebatur ; quod nomen reperies tom. I Juris Græco-Rom., fol. 256, et de notariis chartophylaci subservientibus mentio quoque fit fol. 249. Scribitur et χαρτοφυλάκιον a Suida, de quo hanc præscribit regulam, nescio quam veram : Τὰ παρὰ τὸ φυλάσσω πάντα διὰ τοῦ ῶτα γράφεται καὶ προπαροξύνεται, οἷον χαρτοφυλάκιον, θησαυροφυλάκιον, σκευοφυλάκιον καὶ τὰ τοιαῦτα ὅμοια, πλὴν τοῦ σιτοφυλακείου.

Porro cum Balsamon et alii chartophylacem omnibus omnino præponere videantur, sive negotiorum sive privilegiorum magnitudinem et multitudinem spectes, merito mirari possis, cur Codinus tantæ dignitatis virum quarto loco in prima pentade collocet. An ordinem dignitatis non servavit ? An et cæteri *exocatacœli* episcopis anteponebantur, tametsi diaconorum quasi munere fungerentur, sicut et jam in Ecclesia Romana diaconi cardinales antecedunt omnes episcopos ? Et certe isti *exocatacœli* videntur in Cpolitana Ecclesia quasi *cardinales* fuisse.

Coronidis loco addamus definitionem chartophylacis quam Turcograecia affert fol. 203 ex Pachymere Augustano : Χαρτοφύλαξ ὁ πᾶσαν ὑπόθεσιν διάγων. Quæ tamen definitio restringenda, ne cæteris *exocatacœlis* nihil prorsus quod agant remaneat.

Apud Joannem Citrium proponitur hæc quæstio : *An liceat antistiti, præsente chartophylace, alteri cuivis committere potestatem signandi vel sigillandi* (τοῦ σημειοῦσθαι), *idque vel semper vel tantum semel aut aliquoties*. Respondet Citrius non licere : nam τὸ σημειοῦσθαι τὰ παρεμπίπτοντα, *signare quæ in dies incidunt, inviolabiliter chartophylacis officio annexum esse, nisi forte hujusmodi quid faciendum sit longe dissito in loco ; tum enim præsulem mittere posse quem velit. Absentis autem vel ægrotantis vicem obire commentariensem.*

De chartophylace ita scribit Anastasius Bibliothecarius in notis ad Actionem secundam synodi octavæ abs se in Latinam linguam conversæ : *Chartophylax interpretatur chartarum custos. Fungitur autem officio chartophylax apud Ecclesiam Cpolitanam quo bibliothecarius apud Romanos, indutus videlicet insulis ecclesiasticorum ministrorum et agens ecclesiastica cuncta prorsus obsequia, exceptis illis solis quæ ad sacerdotale specialiter ac proprie pertinere probantur officium. Sine illo præterea nullus præsulum aut clericorum a foris veniens in conspectum patriarchæ intromittitur ; nullus ecclesiastico conventui præsentatur ; nullius epistola patriarchæ missa recipitur, nisi forte a cæteris patriarchis mittatur ; nullus ad præsulatum vel alterius ordinis clericorum sive ad præpositurarn monasteriorum provehitur, nisi iste hunc approbet et commendet, atque de illo ipsi patriarchæ suggerat et ipse præsentet.* Grets.

129 [P. 4. Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ. Regia: Ὁ δὲ μέγας χαρτοφύλαξ οὐκ ἔστιν, ὥς τινές φασι, φύλαξ τοῦ σεκρέτου καὶ θυρωρὸς (τοῦτο γὰρ τῶν ὑστιαρίων ἐστὶν ἀρχαῖον ἐπάγγελμα), ἀλλ' ἔστιν ἐπισκοπικῶν δικαίων φροντιστὴς καὶ οἱονεὶ δικαίῳ τῶν ἀνηκόντων τῷ πατριάρχῃ. Alia ejus munia in Allatianis occurrunt. Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ, ὅταν λειτουργεῖ ἀρχιερεὺς, ἵσταται (ἀλλάσσει καὶ ἵσταται M) πλησίον τῶν ἁγίων μυστηρίων (θυρῶν M). Λέγει ὁ αὐτὸς ἀρχιδιάκονος, «Προσέλθετε τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ.» Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως διδόναι παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις πάσας. Ἔχων δὲ καὶ τὰς ἱερολογίας τῶν μνηστειῶν, ἱερολογῶν αὐτὰς καὶ ἀποστέλλων τῷ ἱερεῖ τοῦ ναοῦ τοῦ δεῖνος, εὐλογεῖν αὐτάς. (Ἔστιν οὖν καὶ εἰς μνηστείας ἀββαβῶνος γενομένου ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγράφει ὄνομα τοῦ ἱερέως τοῦ μέλλοντος εὐλογῆσαι τὸν γάμον. M) Ἔστι δὲ καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἀρχιερέων προσφέρειν τὸν χειροτονούμενον ἀρχιερέα. Ἔχων δὲ αὐτὸς χαρτούλην, ἐγράφει τὰς τῶν ἐπισκόπων ἀποφάσεις καὶ αὐτὰ

ἀρχιερεῖ ἀναφέρει. Adde (cum M) : Ἐν τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει αὐτὸς λέγει, « Ἱερεῖς, προσέλθετε. » Ἔστι δὲ καὶ ἐκ προσώπου ἀρχιερέως εἰς πᾶσαν κρίσιν διδόναι τὰς ἀποφάσεις. Hinc ejus tribunal, de quo Juris GR. p. 258, episcopatus nomine decoratum a Balsamone in 9 can. Trull. Ἐπεὶ δὲ τὸ μεγαλεῖον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου διάφορα μὲν σέκρετα ἔχει ὑφ' ἑαυτὸ, καὶ ἰδικῶς δὲ ὡρίσθησαν τῷ σεκρέτῳ τοῦ χαρτοφυλακείου τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια, καὶ ὁ κατὰ καιρὸν χαρτοφύλαξ ἐνεργεῖ δικαίῳ κατὰ καιροὺς ἁγιωτάτου πατριάρχου πάντα τὰ τούτῳ ἀνήκοντα ὡς ἐπισκόπῳ (ἀφορίζει γὰρ, διορθοῦται ψυχικὰ σφάλματα, διακόνους καὶ ἱερεῖς ἐπιτρέπει χειροτονεῖσθαι, τὰ τῶν ἱερολογιῶν πινάκια ἐκτίθεται, καὶ ἄλλα τοιαῦτά τινα), καλῶς ἐπισκοπεῖον κληθήσεται τὸ χαρτοφυλακεῖον. Hinc ejus administri ἐπισκοπειανοί dicti Juris GR. fol. 171 et 172. De aliis ejus muniis et privilegiis videndus Balsamon Meditato de eo composito Juris ejusdem GR. 7, acta et subsignationes ejus fol. 235 et 270, quos sibi titulos vindicat, ipse chartophylax perorans in actis 6 synodi, P. Francisci Combefisii diligentia propediem complendis, eloquitur : Ὁ ἁμαρτωλὸς ἐγὼ καὶ πάντων ἐλάχιστος Ἀγάθων, ἀνάξιος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τῆς ἐνταῦθα ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχικοῦ σεκρέτου πρωτονοτάριος καὶ καγκελλάριος δεύτερος. Unde vero μεγάλου appellatio eidem accesserit, refert Cantacuzenus II, 1 : Τὸν χαρτοφύλακα ἐπεὶ μὴ ἐβούλετο (Ἀνδρόνικος) ἀπὸ τῆς τοῦ χαρτοφύλακος ἀξίας εἰς ἑτέραν μείζονα μετενεχθῆναι, αὐτὴν ἑαυτῆς ἐποίησεν ἐντιμοτέραν, μέγαν χαρτοφύλακα προσαγορεύσας· καὶ ἀπ' ἐκείνου ὡς δεῦρο τῷ χαρτοφύλακι σώζεται τὸ μέγας. Legant hæc qui Græcorum miseriæ libentius ac facilius insultaturi pristinæ eorum dignitati obtrectant, et vanæ imputant ambitioni ut officiis et dignitatibus non parce τὸ μέγας præponant, et sæpe duo officia cæteroquin paria aliter non distinguant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. An injurie vero factum ? An non ordo clarior, ubi unus alium quadam eminentiæ præcedit nota ? Si œconomus in ecclesia Blachernensi, si alius in Χρυσοπηγῆς, cur Ecclesiæ Magnæ œconomus, ut iis dignior vel ab eis dignoscendus, μεγάλου nomen recuset ? Videntur, inquies, inanium titulorum crepitacula. Verum si apud te imperatorum decreta ecclesiasticas dignitates titulis istis augentia, si nihil ipsius ecclesiæ splendor, si ratio jam prolata nil obtineant, vide ne Latinam Ecclesiam paribus probris objicias, ac non absimili ratione tibi sit ei facili ad obloquendum ore conviciandum. Goar.]

130 CAPUT V.

De sceuophylace et protecdico.

Sceuophylax est is quem multis in locis *custodem* appellant ; cui in supellectilem sacram arbitrium et auctoritas. Τῶν ἱερῶν κειμηλίων τὴν ἐπιμέλειαν ἔχει ὁ μέγας σκευοφύλαξ, inquit Balsamon. Nec aliter Codinus : Sceuophylax κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας. Quidam vertunt *sacristam*, non incommode, nisi forsan refragetur judicium illius, qui res veteres novis vocibus significanter exprimi patienter ferre non potest. *Hinc* σκευοφυλάκιον, ubi sacrum instrumentum asservatur. Neque enim agnoscit Suidas σκευοφυλακεῖον convenienter regulæ suæ, de qua antegresso capite p. 125 in. Grets.

[P. 4. *Ὁ μέγας σκευοφύλαξ.* Allatiana (et M) : Ὁ μέγας σκευοφύλαξ στήκεται ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς ἔμπροσθεν τοῦ σκευοφυλακίου, καὶ εἴ τι δ' ἂν χρειασθοῦν ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου, αὐτὸς ἀποδίδει, ἤτοι σκεῦος, βιβλίον ἱερὸν, κηροὺς καὶ ἀλλαγὰς, ὑποκρατῶν καὶ τὸ σκευοφυλάκιον τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ πᾶν σκεῦος τῆς ἐκκλησίας, ἔχων δὲ καὶ τὰς χηρευομένας ἐκκλησίας εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπίσκεψιν, καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῶν πάντα. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις, φυλάττων καὶ τὰ δίκαια τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοὺς κληρικοὺς μέχρι τοῦ διανέμειν αὐτοὺς ταῦτα. His adjunge : Δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεῖ, καί ἐστιν εἰς τὰς κρίσεις. Brevius Regia : Τῶν ἱερῶν κειμηλίων τὴν πρόνοιαν ἔχει. Goar.]

Protecdicus vertitur a Bonefidio *primarius actor*. Rectius *primus defensor*. Ejus officium erat, teste Codino, τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους, curam gerere captivorum. Grets.

[P. 4. *Τοὺς αἰχμαλώτους.* Quos nimirum ipsi Christiani sibi volunt servos facere. Blastares c. 33 τοῦ Ε στοιχείου · Οἱ τῆς βοηθείας δεόμενοι, οὗτοι ἄρα εἶεν οἱ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπεφευγότες, ἐπηρείας δυναστῶν ἐκτρεπόμενοι, ἢ πρίν τι πταιτίσαντες ἢ εἰς δουλείαν ἑλκόμενοι καὶ ζητοῦντες ἐπικουρίαν, δι' οὓς καὶ οἱ ἔκδικοι γίνονται. De his Alexii Novella 11 Juris GR. l. II. Regia vero aliquoties citata : Ὁ πρωτέκδικος ἔχει τὴν οἰκονομίαν τῶν ἐκδίκων, καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ζητούντων τὴν ἐκκλησιαστικὴν βοήθειαν χάριν ἐλευθερίας καὶ τῶν λοιπῶν προσφύγων, εἴτε ἀντιποιεῖσθαι καὶ ἐκδικεῖν ἀπὸ τῶν ἐπηρεαζόντων αὐτούς. Goar.]

Vocatur ab eodem κριτὴς τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων, judex controversiarum quæ in accusatione versantur. Grets.

[P. 4. *Ὁ πρωτέκδικος.* Allatiana, ὁ πρωτέκδικος κριτὴς (ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως M) μετὰ δώδεκα (τῶν δύο M, qui infra : οἱ δύο ἔκδικοι κρίνουσι μετὰ τοῦ πρωτεκδίκου μικρὰς ὑποθέσεις) ἐκδίκων μικρὰς ὑποθέσεις τὰς εἰσερχομένας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ (ἐρευνᾷ). Ἀναφέρει δὲ ταύτας τῷ ἀρχιερεῖ. Ejus tribunal ad S. Sophiæ vestibulum : Εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ νεὼ, ὃ πρωτεκδικεῖον κικλήσκεται. (Nicetas.) Goar.]

Quocirca non probo descriptionem quam Turcogræcia adducit fol. 218 : Ὁ πρωτέκδικος ὁ τοὺς πρόσφυγας ἀναδεχόμενος, *qui confugientes ad ecclesiam recipit*, ut interpretatur **131** auctor Turcogræciæ, sed male. Nam confugientium ad ecclesiam cura pertinebat πρὸς τὸν τοῦ σακελλίου, ut supra dictum c. 3. Itaque, si definitio hæc probanda sit, aliter explicari debebit, ut per πρόσφυγας intelligamus illos qui ex captivitate ad Christianos spe libertatis confugiunt, non autem illos qui confugiunt

ad ecclesiam tanquam ad asylum impunitatis gratia. Dicitur πρωτέκδικος respectu aliorum ἐκδίκων seu defensorum : plures enim erant ; ad quorum munus pertinebat quoque pauperum et infirmorum cura, ne opprimerentur a potentioribus, ut docet Balsamon in sua de chartophylace et protecdico disceptatione. Et olim quidem laici hoc officio fungebantur, postea tamen clericis commissum est. Protecdicum retulit inter exocatacœlos Xiphilinus patriarcha, ut c. 2 diximus : antea enim minoris subsellii magistratus erat. Ἐκδικεῖον apud Balsamonem locus est ubi οἱ ἔκδικοι, quæ muneris sui sunt, asservant, consultant et peragunt. Ἐκδίκησις est ipsa defensio seu τῶν ἐκδίκων actio. A

Observandum est etiam in Romana Ecclesia fuisse antiquitus *defensores*, unumque ex illorum numero præcipuum, qui *primus defensor* audiret. Quorum officium breviter describitur (verba Onuphrii refero) a Pelagio in *Rescripto* ad Antoninam patriciam, quæ postulabat monachum fieri *defensorem*, in quo ostendit officium monachi et *defensoris* convenire non posse: « *Illis enim*, inquit, *quies, oratio, labor manuum* (competit): *at iis causarum cognitio, conventiones, actus, publica litigia, et quæcunque vel ecclesiastica instituta vel supplicantium necessitas poscit.* » Ex decreto Urbani patet procuratoris nomine intelligi quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, ut verbi gratia præpositum, œconomum, vicedominum, defensoris nomine advocatum sive castaldum et judicem, etc. Quorum quidam defensores sine adjectione, quidam defensores regionarii dicti sunt, quod scilicet in singulis regionibus distributi essent. Quorum primus vel princeps primicerius defensorum dicebatur, magnæ in Ecclesia Romana existimationis. Hæc Onuphrius in explicat. vocum ecclesiastic. Docet Baronius *regionarios defensores* institutos fuisse a S. Gregorio anno Domini 598, ut sicut erant septem *regionarii notarii* et totidem *regionarii diaconi*, ita etiam essent septem *defensores regionarii*, cæteris dignitate præstantiores ; de quibus qui plura cupit, is Baronium consulat anno Christi 598. Grets. B C

[P. 4. *Συνόδῳ.* Non omnium vel ex cunctis provinciis episcoporum quorumdam simul coactorum concio σύνοδος est : conflant eam ex more pontifices in urbem advenæ. Ab ea tamen primi sex diaconi nequeunt abesse : οὗτοι κάθηνται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ. Similibus in synodis, quæcunque lib. III et IV Juris GR. legis, sunt definita. Goar.] D

Hæc de prima pentade officiorum et officialium ecclesiasticorum. Grets.

132 CAPUT VI.

De secunda pentade officiorum et officialium.

[P. 4. *Ἡ δευτέρα πεντάς.* Quid est quod quinariam titulus superior, sicut et hic promisit, at non ita velut hic quinque officiales exposuit? Respondeo, protecdico quondam quinarii tertii primam sedem obtinente, prout Allatiani catalogi declarant in Euchologio, primum quinarium plures officialibus quinque non continuisse : at vero postmodum superioribus adnumerato, ne se dejectos quinarii secundi officiales conquererentur, primo visum est illum aggregandum. Ἀλλά γε, dixit in præcedentibus Matthæus Iatrus, καὶ πρωτέκδικος συναριθμεῖται τούτοις, senarium componeret, nisi quinarii nomen vellent esse retentum. Rationem profert Joannes Citrius Resp. 8 Juris GR. l. v : Τὸ δὲ τοῦ πρωτεκδίκου ὀφφίκιον ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσιν ὂν ἐκπαλαι, ὕστερον ἐν τοῖς ὑπερέχουσιν συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεως πατριάρχου ΚΠ. Γεωργίου τοῦ Ξιφιλίνου. Promotionis origo fuit lucrum ex hujusmodi ortum officio, quod nullus nisi invitus deserebat, ut volente patriarcha superiorem locum teneret : vel ambitus honor suggessit evectionem, ne qui officio ditescebat, semper in humili sede jaceret. Vide Balsamonem in can. 34 Carthagin. Goar.]

In secunda continentur 1 protonotarius, 2 logotheta, 3 ὁ κανστρίσιος, 4 referendarius, 5 ὁ ὑπομνηματογράφων. Grets.

[*Ibid.* *Ὁ πρωτονοτάριος.* Explicant ejus officium Allatiana : Ὁ πρωτονοτάριος ἱστάμενος ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑψώσεως δίδοται νίψιμον τῷ ἀρχιερεῖ, κρατῶν καὶ τὸ δικήριον. Γράφει δὲ ὅ τι ἂν βούλεται ὁ ἀρχιερεὺς μηνύματα εἰς πάντα ἄρχοντα. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τοὺς νομικοὺς δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, σκεψάμενος δὲ καὶ συμφωνήσεις, πράσεις, διαθήκας καὶ ἐλευθερίας. Καὶ ἀναφέρει τὰς εἰσερχομένας ὑποθέσεις τῷ ἀρχιερεῖ. (M : Ὁ πρωτονοτάριος εἱστήκει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ κρατῶν τὸ καλαμάριον αὐτοῦ παρίσταται ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ γράφει ὁ τοιοῦτος εἴ τις χρεία ἐστίν. Ἀναθεωρεῖ καὶ τοὺς νομικοὺς, γράφει καὶ διατάξεις, καὶ ἐλευθερίας, καὶ προστάγματα καὶ τὰ τούτων ὅμοια.) Goar]

Post exocatacœlos primus est protonotarius, inquit Joannes Citrius. Ex quo liquet, quare vocetur θύρα τῶν ἐξωκατακοίλων, nimirum quia proximus a primis est et quasi janua seu primus ingressus ad exocatacœlos. Grets.

[*Ibid.* *Θύρα τῶν ἐξωκατακοίλων.* Eo quod officium adeptus inter omnium supremos et ἔξω τῶν κατακοίλων incipiat numerari. Protecdico vero nondum evecto superius erat adhuc protonotarius θύρα τῶν ἔξ κατακοίλων, janua ad numerum sex illorum patriarcha inferiorum attingendum. At de exocatacœlis uberius alibi loquemur. Est et catalogus in Euchologio protecdicum exocatacœlorum, protonotario rejecto, recensens ultimum ; verum orta inter eos lite, pacem, quam citius, pro libito patriarcha conciliabit. Goar.]

Hinc evanescunt commenta Junii, qui de *janua* seu *thyra* multa nugatur *ex usu* non *Orientalium*, sed suo. Ait θύραν seu januam dici, *quisquis aditum ad superiorem præbet ; quem Latine*, inquit, *cum Festo admissivum aut cum recentioribus admissionalem commode nuncupaveris.* Quo fit ut

protonotario faciat *ostiarium* seu janitorem *exocatacœlorum*. Quis autem unquam audivit **133** protonotarium esse θυρωρόν seu ostiarium? Θύρα igitur, hoc est *janua*, nominatur, non quod sit *janitor* seu *admissionalis*, sed quia est proximus ab exocatacœlis. Nec est quod Junius a *Janizaris* subsidium petat: alii enim nomen hoc non a *janua*, sed ab alio longe diverso vocabulo deducunt, ut in Pandecte Turc. videre licet.

Illud insuper festivum est, cum ait *protonotarii fuisse ut quæ foris a catacœlis vel per catacœlos ad patriarcham afferebantur, ea acciperet*. Quo auctore hoc affirmas? Nam dicenti duntaxat si crederemus, omnia crederemus, etiam aperte falsa. *Protonotarii* fuit curare *pittacia*, ut inquit Codinus. *Pittacia*, ait Cujacius ad tit. 37, lib. XII cod. Justinianei, B *sunt rationes et commentarii annonarum militarium. Eodem nomine significantur etiam epistolæ, album, notaria.* Ita in jure civili: hic *militares annonæ* locum non habent. Est ergo πιττάκιον proprie quod nos vocamus, ecclesiastica consuetudine et appellatione, *breve* hinc *brevis* apostolicum, et Germanicum *brief* pro epistola, et in Annalibus Latino-Barbaris *brevigerulus*, *ein briefträger*, seu *breviculum* seu *breviarium*, unde Germani suum *brevier* formarunt, pro libro sacerdotali ex quo horæ canonicæ persolvuntur. Occurrit hæc vox *breve* aliquoties in legibus Francicis et in synodo Meldensi can. 4. Glossarium: Πιττάκιον, *pittacium*, *brevis*. Anna in *Alexiade* sua: Καὶ τὰ βιβλία εἰς μέσον τηνικαῦτα C προὐτίθετο· βρεβία ταῦτα ἡ συνήθεια οἶδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγράφεται τὰ ἐν ἑκάστῳ τεμένει ὄντα κειμήλια. Hæc notavit Pithœus ad leges Francicas. Hujusmodi ergo *brevibus* conficiendis præerat protonotarius, et posset forte ὁ εἰς τὰ πιττάκια unico et etiamnum ecclesiasticis functionibus usitato vocabulo dici *abbreviator* vel potius *breviator*; qua voce utitur etiam Justinianus Novell. 105. Est etiam *breve*, et per consequens *pittacium*, *inventarium*; quod ab Optato l. I vocatur *commemoratorium*. Item *brevis: brevis*, id est index, *auri et argenti Cæciliano traditur, adhibitis testibus*. Et absolute indicem et summariam rei comprehensionem significat. Inde in legibus Francicis et apud Nithardum Histor. l. IV verbum *inbreviare*, hoc est aliquid in D breve seu inventarium referre. De pittacio vide etiam Heribertum Rosweidum nostrum in Onomastico ad Vitas Patrum. Zonaras in concilii Carthaginensis canones: Βρέβιον ἡ ἐπιτομὴ λέγεται καὶ σύντομος γραφή. Βρεβίω γὰρ κατὰ Λατίνους τὸ τέμνω, καὶ βρεβίτας ἡ συντομία.

P. 4. De origine vocis πιττακιον hæc Moschopulus: Πεττύκια Δωρικῶς τὰ λεπτὰ περιτμήματα τῶν δερμάτων, ἀφ' οὗ ἡμεῖς πιττάκια λέγομεν. GRETS.

[Moschopulus πεττύκια Dorice pronuntiat, et *membranas* sive pelliceam chartam sive pergamenum significat. In eodem sensu audies vulgus Græcorum λεμπρηνόν dicere. Nonnunquam tamen *diploma tabulas breve codicillos* refert; tumque materiam

A ne contempleris, sed in scriptis lectisque tibi sistendum. GOAR.]

134 Etiam Latinæ Ecclesiæ protonotarius usitatus fuit, qui et primicerius notariorum; de quo vide Onuphrium in Explicat. vocum obscurarum ecclesiast.

Sequitur *logotheta*, quem Nicetas l. VII rerum: Manuele gestarum Latinis ait esse *cancellarium*, qui a *cancellis* nomen habet, ut ipsum nomen satis indicat. *Erat moris*, inquit Casaubonus in Flavium Vopiscum, *ut principum et magistratuum secreta (ita vocarunt loca ubi de negotiis pro ratione muneris quisque sui tractaturi conveniebant) in aditu primo vela et deinde cancellos haberent: Græci hos* vocant κιγκλίδας, δρυφάκτους, *ut et Cassiodorus fenestratas januas. Qui vela servabant, velarii dicti, qui cancellos, cancellarii. Vox non admodum antiqua, nec multo ante Vopisci tempora cœpta usurpari. Cancellariorum præcipuum munus erat, ut ad cancellos hærerent, admissiones curarent, et ne quid tumultus, ni fieri nmat in turba, audiretur prospicerent. Simillimum munus hodie in curia eorum qui ostiarii dicuntur; quare ut re, sic et nomine conveniunt, quod acceperunt hi ab ostio, illi a cancellis qui pro ostio erant.* Hæc origo nominis, quod successu temporis amplissimæ dignitatis tam in Ecclesia quam in regum et principum aulis indicium esse cœpit. Vide Onuphrium lib. jam sæpius citato, et Cujacium in Paratitlis ad lib. I. Cod. Justinianei, tit. 51.

Redeamus ad logothetam; qui a ponendis seu discutiendis rationibus hoc nomen traxit. Hinc *discussor rationum* a quibusdam appellatur; et forte non male *rationalem* vocaveris, etsi *rationalis* generali notione quivis procurator dicitur, ut docet ad Lampridium et Capitolinum Casaubonus. Sed nil vetat generalem notionem restringere, præsertim cum Codinus dicat logothetam esse εἰς τὸ λογογραφεῖν, *ad conficiendas et scribendas et discutiendas rationes*. Talis profecto nec male nec absurde *rationalis* appellabitur. Hinc etiam non inepte appellabitur λογογράφος: si enim ejus est λογογραφεῖν cur non παρὰ τὸ λογογραφεῖν appellaretur λογογράφος? Non ignarus sum quid in codice Justinianeo lib. X, l. 1, de logographis decernatur, et quid ad illam quoque legem tradat Cujacius: sed nos ecclesiasticarum duntaxat appellationum vim et originem hoc loco indagamus et pro viribus explicamus. GRETS.

[P. 4. Ὁ λογοθέτης. Hæc de illo Allatiana: Ὁ λογοθέτης ὑποχρατῶν τὴν βοῦλλαν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ εἴ τι ἂν γράφει ὁ ἀρχιερεύς, σφραγίζεται παρ' αὐτοῦ. Ὁμοίως καὶ εἰς πᾶσαν εἴσοδον τῆς ἐπισκοπῆς. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς χρίσεις. Præterea χρατῶν καὶ τὸν δίσκον μετὰ τοῦ ἁγίου ἀντιδώρου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, διδομένου τοῦ καταχλαστοῦ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως. Quale patriarchæ sigillum et qualis fuerit ejus subscriptio, hæc loca ἐκ τῶν σημειώσεων καὶ σιγιλλίων, *ex publicis instrumentis et brevibus sigillatis* demonstrant Juris GR. p. 236: Εἰς εἶδησιν

εἶχε τὸ μηνὶ Ἰουνίῳ, ἐπινεμήσεως πέμπτης, διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρός. Ἀπῆρητο δὲ καὶ κάτωθεν μολιβδίνη βοῦλλα, ἔχουσα ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον παλάμαις φέρουσαν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ γράμματα ταῦτα, « Γερμανὸς ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος **135** ΚΠ. νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. » Mensem itaque et indictionem propria manu scribebat ille, nomen bulla sive sigillum indicabat. Hæc vero modo plumbea modo cerea coloris viridis fuit. Vidisti plumbeam : adverte modo ceream. P. 240 : Εἶχε τὸ μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπινεμήσεως η', καὶ τὴν κηρίνην πρασίνην σφραγῖδα. P. 242 : Εἶχε τὸ μηνὶ Ἰουλίῳ ἐπινεμήσεως η', διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ θείας χειρὸς, καὶ τὴν συνήθη μολιβδίνην βοῦλλαν. P. 256 : Ἐν ὑπομνήμασιν ἐκτιθέντα τῇ συνήθει διὰ μολίβδου σφραγῖδι ἐβεβαιώθη, καὶ ἐπεδόθη μηνὶ Ἰανουαρίῳ ἐπινεμήσεως ια', ἔτους ,ςφλς'. Annum porro non apponebat patriarcha ; hic ceu exemplo tantum adjungitur. Et p. 259 : Τῇ διὰ μολίβδου σφραγῖδι ἐπιστώθη καὶ ἐπεδόθη μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐπινεμήσεως ια' ἔτους ,ςφλς'. Est insuper alius Cantacuzeni de sua coronatione loquentis insignis locus, III, 36 : Πατριάρχης δὲ ἐπεὶ τὴν ἀξίαν ἀμείβειν οὐκ ἐνῆν, εἰς σεμνότερόν τι περιέστησε τὸ σχῆμα, καὶ ἔν τε ταῖς ὑπογραφαῖς ἡερανέῳ χρώματι ἐχρῆτο· *colore inter cæruleum et viridem medio usus est*, Cæsarum videlicet more. Gradus enim hic est inter colores ut primus sit purpureus, tum ruber sive flammeus, tertius violaceus, quartus cæruleus, deinde subviridis sive cæsius ; sequitur viridis purus, qui prasinus, quem excipit citrinus etc. ; de quibus c. 3. Goar]

P. 4. Addit Codinus ejusdem logothetæ fuisse τὰς δημοσιακὰς καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Junius vertit : *Logotheta rationibus et quidem rationibus ad populum principemque sacerdotum pertinentibus præscribendis præest.* Male : vertendum enim : *Logotheta præest discutiendis et conscribendis rationibus, tam quas reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico.*

Exstat apud Joannem Citrium quæstio, ἐν τοῖς ἀρχοντικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασι τίς πρῶτος καὶ τίς δεύτερος, etc. Responsio est : Primus est magnus œconomus, secundus magnus sacellarius, etc. Isti enim, et alii quos Citrius commemorat, habebant ἀρχοντικὰ ἀξιώματα, horumque negotia sunt et appellantur ἀρχοντικαὶ ὑποθέσεις, non autem illa tantum, quæ ad ipsum patriarcham seu episcopum pertinent. Grets.

[*Ibid.* Optime interpres τοὺς ἀρχοντικούς ad ordinem ecclesiasticum pertinere æstimat : quo gradu vero non apposuit. Sunt igitur ἀρχοντικοί, qui habent ὀφφίκια ἀρχοντικὰ ecclesiæ CP. clerici ; quos Jus GR p. 215 et 269 vocat δεσποτικοὺς ἄρχοντας, eo quod patriarchæ obsequio mancipati (is enim δεσπότης est) procerum Ecclesiæ supremum attingant gradum. Ὑπόθεσις porro non rationem sed *negotium* indicat. Simon Portius : ὑπόθεσις, ὕλη, ὑποκείμενον. Goar]

Cæterum infra c. 5 ita describit Codinus magnum logothetam, ut prorsus in cancellarios nostros descriptio illa competat. Ait enim magni logothetæ esse *curare imperatoris mandata et litteras ad reges, sultanos et toparchas.*

Ibid. Post logothetam adest *canstrisius* ; quem Bonefidius in Jure suo Orientali vocat *castrensem*, male : nil enim loci *castrensi* in ecclesia et ecclesiasticis officiis. Dicitur ergo *canstrisius* quasi *canistrius* a *canistro*. Jus ei erat εἰς τὸ κάνστριον, inquit Codinus, *in canistrum*, καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. Ejus etiam munus erat patriarcham seu episcopum, quando vestes in re divina peragenda **136** mutandæ erant, adjuvare et induere una cum hieromnemone : sic enim Joannes Citrius : *Hieromnemonis officium* διακόνῳ ἐξ ἀνάγκης προσήκει, ἐπειδὴ συνυπουργός οὗτός ἐστι τῷ κανστρισίῳ εἰς τὸ περιτιθέναι τὴν ἱερὰν στολὴν τῷ ἀρχιερεῖ μέλλοντι ἱεροπραχτεῖν. Itaque *canstrion* nihil aliud videtur hic esse quam vestiarium seu locus vestium sacrarum, et ipse *canstrisius* nihil aliud quam is qui inter palatinas dignitates appellatur *vestiarius*. Fuit et in Romana Ecclesia peculiaris *vestiarii* dignitas et officium, ut ex Anastasio Bibliothecario docet Onuphrius. In Turcogræcia fol. 285 dicitur κανστρίσιος, *qui in liturgia tenet* τὸ κάνστριον τῶν θυμιαμάτων, *quod ego turibulum interpretor*, inquit auctor. At inscite : quis enim unquam audivit κάνστριον esse turibulum ? nisi forte etiam canistrum sit turibulum : nam a *canistro* seu diminutivo *canistrio* fit *canstrion* per syncopen, idemque est quod κάνεον, contracte κανοῦν, ita ut κανστρίσιος integre sit κανιστρίσιος, *præfectus canistrio* seu *canistro* ; cujus præfecturam extendit quoque Junius ad *penariam*. At nobis, et ipsi etiam veritati, nisi fallor, satius videtur *canstrisii* officium vestiario circumscribere, et *canstrii* nomine nihil aliud accipere quam locum ubi vestes pontificales asservabantur, uno verbo *vestiarium*. Grets.

[P. 4. Κανστρήνσιος quoque, nec non καστρίνσιος et καστρήνσιος scriptum reperies, ac pro variis Græcis characteribus Latinis quoque varie redditum. Sensus requiratur, ubi vix juvat character. Κανστρίσιον ἀπὸ τοῦ κανστρίου dictum video ; κάνστριον vero panis benedicti *lancem*, vel potius turis *aculam*, vel denique *canistrum* recipiendis patriarchæ vestibus idoneum interpretor : κανοῦν enim idem quod πινάκιον vasculum apud Nicetam, pro variis lectionibus. Allatiana (et M) de canstrensio : Ὁ κανστρήνσιος ἀλλάσσων τῷ ἀρχιερεῖ τὴν αὐτοῦ στολὴν, κρατῶν δὲ καὶ τὸν θυμιατὸν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸν ἀέρα (velum calicis et disci) ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ, ῥαντίζων καὶ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν λαὸν ἐν τῷ τριαδικῷ ὕμνῳ, κρατῶν δὲ καὶ τὸ κιβώτιον τῶν ἀρωμάτων, καθιζόμενος καὶ εἰς τὰς κρίσεις. Goar.]

Referendarius a referendo nomen trahens hodie etiam in ecclesiæ usu manet : mittebatur ex officio

non patriarchæ, sed pluteo seu pegmati in quod procumbere solebat oraturus, ut magnatibus fieri solet. Mirum, si ita est, appellari ἐπιγονάτιον, non potius ὑπογονάτιον. Logi meri. Ἐπιγονάτιον, quod in ritualibus Græcorum libris etiam ὑπογονάτιον appellatur, una est ex vestibus quibus episcopi sacrificium peracturi induuntur, dependens a lumbis super genua; unde etiam *supergenuale* nominatur. Qui igitur pontificem hoc ἐπιγονατίῳ ex officio amiciebat, is erat ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων.

Ascribam verba Balsamonis, quibus imperitia Junii proscribetur. Exstant responsa quædam Balsamonis tom. I Juris GR. ad nonnullas quæstiones, inter quas et hæc fol. 381, *an licite sacerdotes, qui hegumeni seu antistites sunt, item protopapas et episcopos, epimaniciis et epigonatiis condecorentur.* Respondetur: Τῶν ἐπιμανικίων καὶ ἐπιγονατίων ἱερωτάτη ἐνδυμασία μόνοις ἀρχιερεῦσι περιλοτίμηται, *sacratissimus epimaniciorum et epigonatiorum amictus solis episcopis concessus est tanquam figuram Domini et Servatoris nostri Dei Jesu Christi gerentibus, et hinc etiam peccata remittentibus, et alia ad imitationem Christi facientibus quæ sacerdotibus non sunt concessa. Quare neque epimaniciorum neque epigonatiorum amictu insigniuntur. Nam epimanicia typus sunt vinculorum, quibus Christi manus colligatæ fuerunt quando ad passionem tendebat. Epigonatium autem (supergenuale vocat interpres) figura est lintei, quod induit Dominus cum* **141** *discipulorum pedes lavit. Quemadmodum igitur episcopis non conceduntur ea indumenta quæ patriarchis concessa sunt, ut saccus et polystaurion, restis crucibus undequaque conspicua, ita nec ea privilegia quæ episcopis concessa sunt ad sacerdotes transferri possunt.* Hæc Balsamon. Ex cujus verbis liquet epigonatium episcopale vestimentum seu indumentum esse, non autem id quod Junius lectoribus venditat. GRETS.

[P. 5. Ἐπιγονάτιον ornamentum est ecclesiasticum, plus quam palmare, et quadrum, ex angulo et fune serico zonæ appensum, ac genu sinistrum, unde illi nomen datum, obumbrans, ut Ecclesiæ sponsum gladio super femur accinctum et armatum adumbret; ejusque soli pontifices ac præcipua dignitate præclari nacti sunt usum; et ab eo, qui pontificum zonis affigit minister, ὁ ἐπὶ, vel ut alii, ὑπὸ τῶν γονάτων appellationem hic accipit. De quo Aldatiana: Ὁ ὑπὸ γονάτων, ὅταν ἀλλάσσουσι τὸν ἀρχιερέα, φορεῖ αὐτῷ τὸ ὑπογονάτιον, κρατῶν δὲ καὶ τὸν δίσκον ἐν τῇ λειτουργίᾳ διδομένου παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου ἄρτου τῷ λαῷ. GOAR.]

Vocatur etiam γονάτιον quasi *genuale*. Cabasilas in Glossario: Καὶ τύπον τινὰ ῥομφαίας περιζωννύουσι αὐτὸν, τὸ λεγόμενον γονάτιον, ὃ πρὸς σχῆμα ξίφους ἐσχημάτισται. GRETS.

[*Ibid.* Ἐπιγονάτιον. Alias ὑπογονάτιον. GOAR.]

Lepidum et risu dignum arbitror quod Salomon Sweiggerus, prædicans Noricus, l. II sui Hodoporici c. 62 vestem hanc vocat ποδογονάτιον, a pogone seu barba. Ita pogonati nostri nusquam barbæ suæ oblivisci possunt.

Ibid. Tertius in tertia pentade est ὁ ἐπὶ τῶν λιβέλλων, *magister libellorum supplicum*, inquit Junius, seu *præfectus supplicationibus*: *hujus erat pro injuriis affectis accedere imperatorem.* Non meminit hujus functionis Citrius, nisi forte apud Citrium legendum sit ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων pro ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων, quem ipse undecimo loco ponit. Nominat initio Codinus τὸν ἐπὶ τῶν κρίσεων, licet eum postea in nulla pentade colloret, si tamen primus officialium index est Codini. GRETS.

[Deest in Allatianis hoc officium, ut et sequens, accensi ecclesiastici silentium, quietem et ordinem in secretis, hoc est pontificiis tribunalibus, indicentis. GOAR.]

Ib. Quartus est ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων, quem *secretarium* dicere liceret, nisi *secretarii* vox usu recepto jam *actuarium* seu *scribam* seu *notarium* significaret. At noster iste ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων aliud munus habebat: erat enim institutus εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸ κρίνειν, *compescendo populo, ut judicia habeantur*, inquit Junius, perperam. Verte: *Ejus qui secreto præest munus est ut, dum judicia habentur, populum in officio contineat*, nimirum ut silentium servaret nullasque turbas cieret; quod munus olim erat *relatoriorum et cancellariorum*, ut supra notavimus ex Casaubono ad Augustam historiam; ubi etiam dictum *secreta* vocari loca ubi de negotiis pro ratione muneris quisque sui tractaturi convenichant. Inde in Jure GR. aliquoties σεκρετικὸν ἀξίωμα, *dignitas curialis* **142** sive *senatoria*. Hinc et palatina dignitas apud Codinum p. 10, c. 2 πρωτασηκρῆτις, vox ex Græco et Latino compacta (*protosecretarium* aliqui nominant), longe diversus ab isto nostro qui dicitur ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων: nam ille judex erat, hic judicum et senatus administer. Quare ut nomine cum Latinis Græci conveniant, neutro tamen modo conveniunt re significata: Latinis enim *secretarius* jam vulgo est *actuarius* seu *scriba*, etc. Etsi hac notione vox hæc apud Græcos quoque occurrat, qui et hanc *a secretis* suam fecerunt et in unam conflarunt, ἀσεκρῆτις vel ἀσεκρήτης. Apud Citrium tenet ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων locum decimum. Ἀσηκρήτειον apud Cedrenum in Michaele imperatore est curia seu locus secretioris consilii, vel locus ubi secretarii conveniunt. In Pseudocarolino opere *De imaginibus*, IV, 9, unica dictione occurrit *Asecreta*.

P. 5. Sequitur quintus ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, *præfectus sacro consistorio*, ait Junius. Rectius in Jure GR. *præfectus sacræ stationi*, cujus est ἐντὸς τοῦ βήματος, *intra tabernaculum, intra altare ipsum*, εὐταξίαν, rectum debitumque ordinem, conservare inter ministros et alios. Erat enim Junius, qui præfecti hujus munus alio trahit. *At locis illis secretioribus*, inquit Junius, *judices ad tribunal consilio capto veniebant, ubi ordinem is qui protime sequitur procurabat*, ὁ ἐπὶ τῇ ἱερᾷ καταστάσεως scilicet GRETS.

[*Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως.* Si, ut consentit Allatius, idem qui ἐπὶ εὐταξίας fuerit, de illo hæc ejus mss. : Ὁ ἐπὶ εὐταξίας ἵσταται καὶ δέχεται τοὺς ἄρχοντας καὶ στήκει αὐτοὺς κατὰ τὴν τάξιν, μᾶλλον δὲ καὶ νὰ καθίσουν. Addunt alia : Νὰ ὁρίζουν ἵνα φιλοκαλοῦν καὶ νὰ πλύνωσι τὰς κανδήλας. Verum nominum omisso discrimine, dicendum manifesto περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως : de quo non Allatiana mss., sed Allatii ipsius manus, ubi de recentiorum Græcorum templis. Ne ministri, qui ut plurimum juvenes sunt, ad ludendum prompti, ineptias agant et risum excitent, præfectus illis ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, *præfectus sacro consistorio* in Jure GR., et Gretsero *præfectus sacræ stationi*, quam recte, ipsi viderint. Ego verterem *moderandis moribus* vel *dirigendis ritibus sacris ac constitutionibus*, ex recentioris linguæ Græcæ proprietate ; in ea siquidem κατάστασις non est *statio*, sed ipsa hominis conditio, ritus, ordo, constitutio et mores : hinc hominem dicunt ἀκατάστατον, non qui non stat, sed qui improbis insulsisque moribus est. Sic cum vident aliquem nulla discretione præditum, quasi admiratione ducti ἴδε κατάστασιν, quod alii σύστασιν. Neque aliud nobis innuit quod apud Cyrillum Scythopolitanum in Vita S. Sabæ legitur : Ἔχων μεθ' αὐτοῦ δευτερεύοντα τῆς τῶν κοινοβιαχῶν καταστάσεως φροντίδων, *habebat secum præfecti vices gerentem, cui cœnobitici ordinis servandi cura commissa est.* Et infra : Ἀναγκάζεται δὲ τὴν ἀκατάστασιαν εἰπεῖν φρατριασάντων ἐξήκοντα. Et rursum : Τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου σωδρῶς ἀγανακτοῦντος, καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ Παλαιστίνην ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν ἀνατρέψαι καὶ συγχέειν πειρωμένου. Et : Τοῦ τὴν ἕνωσιν καὶ εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν συγχέειν σπουδάζοντος καὶ ταραχῆς καὶ ἀκαταστασίας τὰ πάντα πληρώσαντος. Et hypotyposis Studii : Ὑποτύπωσις σὺν Θεῷ καταστασίας τῆς μονῆς τῶν Στουδίων. Εὐταξία porro non tantum bonus ordo est, sed mores compositi recteque constituti, quemadmodum oppositum ἀταξία male morigeratos notat. Propterea ut juventutis impetus compescerent et immoderatos juvenum mores frenarent ac turbis rixisque modum ponerent, τὸν 143 ἐπὶ τῆς *ἱερᾶς* καταστάσεως in bemate, ad sacri altaris latus, constituerunt, qui juvenes irrequietos et faciles, sua auctoritate sedatos, ab injuriis et contentionibus et indecoris actibus ad bonam frugem reduceret. Non placet ? Sit ille *in rebus sacris dirigendis præfectus* : id namque illi incumbebat, ut ex præscripto et sanctorum Patrum sancitis res divina perageretur, caveretque ne quis extra præscriptos limites pedem efferret. Hæc ille. Placet præ secunda prior expositio : ut enim prior ἐπὶ τῶν σεκρέτων in judiciis ordinem et quietem, ita hic in sacro tribunali morum compositionem indicit ; nec ἐπὶ τῶν σεκρέτων leges ponit, nec hic Patrum sancita, nisi ad modestiam spectent, observanda proponit. Regia superius allata : Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν. Goar.] A

CAPUT VIII.

De quarta pentade officiorum et officialium.

P. 5. Primas in quarta pentade obtinet ὁ ὑπομιμνήσκων, *monitor*, inquit Junius, εἰς τὸ ἐνθυμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ego, si usus ferat, malim *suggestorem* : nam ὑπομιμνήσκειν est *suggerere, menti subjicere*, et ut Codinus loquitur, ἐνθυμίζειν, quasi aliquid *in mente ponere;* et est quiddam restrictius minusque fusum quam *monere :* nam et memorem monere possumus. Videtur ergo officium τοῦ ὑπομιμνήσκοντος hoc fuisse, ut patriarchæ sacrificanti vel verba ad populum facienti assisteret, eique, si alicubi memoria laberetur, *mystice*, hoc est clam, occulte, suggerendo subveniret. Si quis hoc officium etiam extra templi adyta proferre et efferre velit, putetque τὸν ὑπομιμνήσκοντα fuisse similem illi qui inter officia palatina a Codino c. 2, p. 11, appellatur ὁ ἐπὶ ἀναμνήσεων, quemque Latini *a memoria* seu *magistrum memoriæ* nominant, cum eo non contendam : neque enim a vero alienum est hujusmodi officium fuisse in Ecclesia Cpolitana, non modo intra, sed et extra templum. In concil. Lugd. in epist. ad Greg. X vocantur οἱ ὑπομιμνήσκοντες *rememoratorii*. Grets. B

[Allatiana : Ὁ ὑπομιμνήσκων δεχόμενος τὰς ὑπομνήσεις τῶν ὑπομνημάτων (commendationes memorialium) τῶν ἐρχομένων ἐν τῇ κρίσει· καὶ ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῷ κλήρῳ. Ὑπομνήματα non possum *commentaria* exponere, cum Regia scribant ὁ ὑπομνηματογράφος εἰς τὸ ὑπογράφειν τὰ ὑπομνήματα. Commentaria, relictis memorialibus, non sunt hic conjicienda. Goar.] C

Ibid. De reliquis hujus pentadis nulla est difficultas : nam unde *interpres Evangelii, interpres apostoli, interpres psalterii* nomina hæc sumpserint, per se notum est. Videntur autem uniuscujusque generis fuisse gradus diversi. Nam c. 6, p. 46, nominat Codinus protapostolarium, id est *primum interpretem apostoli.* Grets.

[*Ibid. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου.* Hujus et sequentium sacrorum oratorum munera ad unius officium revocant Allatiana : Ὁ διδάσκαλος 144 ἑρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ εἰ δυνατόν ἐστι καὶ τὸ ψαλτήριον. Hinc perspicis cur SS. PP. quædam homiliæ in Evangelia, aliæ in Psalmos, in Apostolum nonnullæ, etc. Adverto τοῦ ἀποστόλου quandoque διδασκάλους plures simul repertos, quorum antesignanus πρωταποστολαρίου nomen habuit. [M : Κρατῶν καὶ τὰ σχολεῖα τῆς ἐπισκοπῆς. Ἔστι δὲ καὶ οἰκέτης τῆς τρίτης πενταδος.] (1) Goar.] D

(1) Addit M : Οὗτος περιέχει ἡ τρίτη πεντάς.
Τέλος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ.
Ἴσθι οὖν καὶ αὐτὸ εἰς τὴν τῶν κληρικῶν διάκρισιν. Τὸ μὲν ἅγιον Εὐαγγέλιον τοῦ βαιοφόρου ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου, τὸ τῆς μεγάλης δευτέρας ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ ἱερομνήμονος, τὸ τῆς μεγάλης τετράδος ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ σακελλαρίου, τὸ τῆς μεγάλης πέμπτης ἀναγινώσκετ

P. 5. *Rhetoris* officium est generatim Scripturas sacras interpretari ; et videtur ille quem nos *concionatorem* nominamus. Grets.

CAPUT IX.

De quinta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In quinta continetur 1, Ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων, socius et adjutor magni sacellarii, de quo jam suo loco, 2, Ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, socius et adjutor curatoris sacellii, de quo itidem supra. Grets.

[P. 5. *Τῶν ἐκκλησιῶν.* Καθολικῶν intellige, de quibus supra Allatiana : Γράφει τὰ ἀντιμήνσια (ἀντίμηνσα M) καὶ τὰ σταυροπήγια. *Altaria portutilia signat, et litteras quibus cruce data a diœcesanis exemptiones conferuntur monasteriis.* De his Euchologium fuse. Idem, ceu parœciis prælectus, κρατεῖ ἐν τῇ φυλάξει αὐτοῦ τὸ μύρον, *sacrum unguentum*, in confirmatione adhibendum a privatis sacerdotibus ceu consuetis apud Græcos ejus sacramenti ministris, *sacræ custodiæ commissum tenet.* Goar.]

Ibid. Ὁ ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς, cujus officium est *gestare Evangelium seu codicem Evangeliorum in supplicationibus et processionibus.* Hoc tamen non videtur consentire cum Joanne Citrio, qui diserte scribit τὸ ἐν ταῖς λιταῖς βαστάζειν τὸ Εὐαγγέλιον *esse* τοῦ δευτερεύοντος τῶν διακόνων, quem Codinus in sexta pentade collocat. Et fieri potest ut hæc res aliter se habuerit tempore Citrii et aliter ætate Codini : nam ut ipse Citrius conqueritur, hæc sæpius patriarchæ arbitratu suo mutabant, τὰ ἄνω κάτω ποιοῦντες, ita ut in illos quadraret parœmia ἄνω ποταμῶν γωρεῖν λέγουσα τὰς πηγάς, καὶ τὰ παρὰ Ἰουδαίοις **145** δευτερόπρωτα σάββατα, καὶ παρὰ τοῖς δεινοῖς σοφισταῖς τὰ πρωθύστερα, ut scite ait Citrius. Grets.

[*Ὁ ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου.* Consule, si laborem meretur, Euchologium nostrum fol. 770 et 811 περὶ λιτῆς et Evangelio in ea legendo. Goar]

Ibid. Sequitur ὁ ἄρχων τῶν φώτων, quem Bonefidius vocat *luminarium*, Junius *præfectum luminibus.* Ejus erat curam gerere φωτιστῶν, recens illuminatorum seu baptizatorum : veteri enim Ecclesiæ phrasi *baptismus* appellatur φωτισμός, et *baptizati* φωτιστοί, forsan non sine respectu ad cæremoniam quamdam quæ baptismum subsequebatur : dabantur enim baptizato cerei accensi in signum fidei et gratiæ acceptæ, et quod a potestate tenebrarum translatus esset ad lumen et sortem sanctorum. Meminit hujus cæremoniæ Nazianzenus, orat. *In sanctum lavacrum*, et S. Augustinus in illud psal. LXV : *Transivimus per ignem et aquam*, etc. Junius ritum hunc involvit, ne emineat. *Accendebantur*, inquit, *luminaria.* At non tantum hoc, sed et accensa tradebantur baptizatis. *Atqui hic*, inquit, *ritus ordinarie ad baptismum observabatur.* Cur igitur vos mutastis et abrogastis ? *Præterea vero anniversarie in singularibus quibusdam diebus festis*

ὑπὸ τοῦ χαρτοφύλακος, τὸ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ σκευοφύλακος. Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχατος ἀναγινώσκεται τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ὑπὸ τοῦ μεγάλου οἰκονόμου.

Ἐπληρώθη ὁ δεξιὸς χορὸς καὶ τὰ μεγάλα ὄφφ τῶν ἐκκλησιαστικῶν.

stis per lampadarium, ut in hoc libro appel p. 44 (accendebantur hæc luminaria) ; at la *darius* iste nihil huc facit ; erat enim officium palatinum, non ecclesiasticum ; præferebe lampadem accensam non singularibus dun festis et anniversarie, sed quoties imperato publicum procedebat, ut ex Basalmone infra a dam ad p. 45. Longe ergo alius ὁ ἄρχων τῶν φώ et alius ὁ λαμπαδάριος. Neque tantum semel aliquoties in anno usus luminum erat in tem sed perpetuo et toto anno, etiam tunc qu nulli νεοφώτιστοι aderant : neque enim moris Græcis liturgiam sine luminibus celebrare. Goa

[*Ibid.* *Ὁ ἄρχων τῶν φώτων.* Hoc officium quatuor videntur Allatiana dispertiri, hoc p Ὁ κατηχητὴς κατηχίζει (τὸν λαὸν καὶ M) κ τοὺς εἰσερχομένους ἐκ τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν δοξον πίστιν, ὡς ἵνα τὸ ἅγιον βάπτισμα δέξωντ περιοδευτὴς περιπατῶν καὶ παιδευόμενος (δ M) τοὺς θέλοντας βαπτισθῆναι τῇ ὀρθοδόξῳ (εἰσελθεῖν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν M). Ὁ βου ἵσταται ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ, καὶ ὁ ἱερεὺς τὰς εὐχὰς, ὁ δὲ ἀρχιερεὺς σταυρώνει τὸ ὕδωρ, βουτιστὴς βαπτίζει τὸν μέλλοντα βαπτισθῆν μυροδότης ἵνα ὑπερκρατῶν τὸ ἅγιον μύρον, κα τὸ ὁρίζει ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ δοῦναι μύρον. Goar.

P. 5. Ultimus in hac pentade est ὁ ἄρχων ἀντιμινσίων seu ἀντιμινσίου, εἰσάγων τοὺς χομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν, *præfectus mensiorum, inducens eos qui sacram commu accipere volunt.* Grets.

[*Ibid.* Chartophylax, ut supra visum est, ad siasticam, hic ad laicam communionem in Goar.]

Junius *præfectus antecessui mensæ, adduce qui erant venturi ad communionem sacram.* prorsus, et adhuc ineptius in scholiis, ut mirari nequeam hominis hujus his in rebu ὀλιγωρίαν **146** seu ἀπαιδευσίαν. Examinemus gulas ejus ineptias. Τῶν ἀντιμινσίων, ad ver *antimensalium*, inquit, etc. *A mensa dem sunt* οἱ ἀντιμίνσιοι, *quasi dicat antemensale ad sacram mensam primum recipiebantur et co nionem eucharistiæ*, etc. *Illi enim prius quam a terentur ad communionem sacram, solebant ec ante mensam sisti* διὰ τὸν τῶν ἀντιμασίων ἄρχ *posteaque eodem præeunte adduci ad communi ut palam testatum faceret, illos suos comit unum corpus coaluisse cum Christo et Ecclesia Hic autem ritus* τὸ ἀντιμίνσιον *dictus est.* Fa plus quam Æsopicæ ; quibus refellendis diu la rari nil erit necesse, ubi ipsam veritatem exp verimus, nec aliunde nisi ex Græcorum m mentis. Quid igitur sunt *antimensia ? Antime* inquit ille in Jure GR. fol. 239, *scimus fieri so quando episopus consecrato dedicatoque te*

pannum mensæ substratum mensamque seu altare tegentem, in frusta dissectum pictumque sacerdotibus distribuit, ut eo prædili sacrificium offerre queant Sunt igitur *antimensia* ea quæ apud Latinos *lapides consecrati* seu *aræ portatiles*, sine quibus sacrificium fieri non potest, si non offeratur in altari per se alioquin consecrato et dedicato. Dicuntur *antimensia*, quia sunt loco mensæ seu aræ consecratæ ejusque vicem subeunt; fiuntque ex panno diviso et in frusta dissecto, ex illo, inquam, panno qui altare ab episcopo de novo consecratum vestiebat et ornabat: hoc enim operimentum in partes minutas dissectum distribuebat episcopus sacerdotibus, ut postea partium istarum beneficio sacrificium in altaribus etiam non consecratis offerre possent. Grets.

[P. 5. Antimensia, quasi *mensæ sacræ vice* assumpta, sunt Græcorum altaria portatilia, lintea nimirum sacris reliquiis ditata, unguento quoque sacro delibuta ac pontificis benedictione ad missam in iis celebrandam dedicata. Ut eorum usus est in communione, qui hujus curam suscipit, illis præfici asseritur. Goar.]

Quocirca quærit ille in Jure Græco-Romano, *quid faciendum si desint antimensia, cum sine his celebrare non liceat?* Responsum his verbis datur: *Antimensia in omnibus sanctis mensis* (hoc est altaribus) *poni necesse non est, sed in iis de quibus incertum num consecratæ sint necne. Nam antimensia locum obtinent consecratarum mensarum, nec iis opus est ubi mensas consecratas esse constat.* Ex quibus liquido patet quæ sint *antimensia*, quis eorum usus, nempe idem prorsus qui apud nos *altarium portatilium* seu *lapidum*, ut vocamus, *consecratorum*, quorum beneficio potest quis etiam in non consecrato altari celebrare. Quod ergo nos possumus hoc medio, id Græci quibant per *antimensia*, hoc est per partes tegumenti illius quod novum altare, quando templum consecrabatur, operuerat.

Inter cæteras quæstiones Joanni Citrio propositas hæc etiam una erat, an *antimensia etiam valeant in aliis provinciis et diœcesibus, an solum in diœcesi episcopi antimensia illa consecrantis et conficientis.* **147** Responsio est *valere ubique, sicut et ipsum sacrum unguentum et alia sacra, quamvis uno in loco sanctificata, semel tamen sanctificationem adepta ubique eam retinent et exserunt*, inquit Citrius, qui et docet *antimensia non primo statim dedicationis die distributa, sed tum demum, ubi tegumentum altaris per sacrificia septem continuis diebus oblata sanctificationem accepisset, in partes divisum et pro antimensiis distributum esse.* In eamdem sententiam Nicephorus patriarcha Cpolitanus tom. I Juris GR. fol. 29, *Antimensia*, inquit, *ubicunque fuerit iis opus, mittuntur, nec vel hac vel illa regione circumscribuntur, sed in aliam quoque provinciam transferuntur sicut et sacrum unguentum.* Addit Nicephorus notationem nominis: *Sic autem appellantur* ὡς ἀντιπρόσωπα καὶ ἀντίτυπα τῶν πολλῶν μίνσων τῶν καταρτιζόντων τὴν ἁγίαν καὶ δεσποτικὴν τράπεζαν. Sunt enim ipsius consecratæ mensæ seu aræ *vicaria*: nam ut idem Nicephorus dicit, *proprie mensas* seu aras significant *quas consecratio non sanctificavit.* Monet etiam hoc Nicephorus: *Si per ignorantiam lotum fuerit antimensium, non propterea amittere sanctificationem nec profanum effici.* Pro quo alii, vitiose prorsus nulloque sensu, *si impletum fuerit antimensium*: nimirum pro πλυθῇ legerunt πληθυνθῇ. Quæ vitiosa lectio a Bonefidio profecta exstat etiam tom. VI Bibliothecæ SS. Patrum.

In Euchologio Græcorum præscribitur τάξις, hoc est modus et ordo consecrandi antimensia. *Quando*, inquit, *sacerdotes antimensia mensæ imponunt, illis ex œnanthe seu flore vini superinfundit episcopus ter quantum satis, recitato interim psalmo: « Asperges me, Domine, hyssopo, et mundabor, lavabis me, et super nivem dealbabor. » Hoc ter dicto reliqua ejusdem psalmi adjungit, Deumque benedicens ait, « Benedictus Deus noster, nunc et semper et in sæcula sæculorum, Amen. » Postea accepto sacri unguenti vase, et diacono clamante, « Attendamus, » facit per antimensium cruces tres, unam per medium, utrinque duas, recitaturque psalmus: « Ecce quam bonum et quam jucundum, » usque ad finem; Deumque collaudans dicit episcopus: « Gloria tibi, sancta Trinitas, Deus noster in sæcula. » Deinde accepto turibulo incensum facit; et diacono dicente: « Oremus Dominum, » sic precatur pontifex.* Subduntur deinde preces, quas super *antimensia* pontifex fundit; quarum desiderio qui tenetur, is Euchologium consulat.

Animi causa juvat addere quæstionem Joanni Citrio propositam, quid Græce significet *antimensium*, et quomodo scribendum sit, num per ἧτα an per ἰῶτα. Ad hanc quæstionem ita respondet Citrius: *Appellatio deducitur a mensa, quod secundum Græcos quidem significat* κανοῦν *canistrum, et secundum Italicam linguam* τὸ πεπραγματευμένον τοῖς ἐψοποιοῖς ἐδεστόν. Interpres, *Venale propinatorum edulium* (quam bene Græcus, tam bene Græci interpres). Audiamus cætera. *Hac ratione et in mensis explicatæ mappæ nominantur mensalia, tanquam ad ornatum mensæ posita. Vulgari autem usu antimensia dicuntur ut in vestibus antipana* (antipanni). *Hæc autem in sanctis illis ponuntur mensis quas consecrato non sanctificavit.* **148** Subjungit Citrius: *Si templum non est dedicatum, quod ei deest, sanctificatoria vis antimensii implet. Ideoque in non consecrato templo sacrificium sine antimensio nunquam facere licet. Et sacerdoti qui hoc ausus fuerit, pœna erit depositio. Per iota autem scribitur* διὰ τὸ ἐθνικόν· τὰ γὰρ ἐθνικὰ κατὰ τὸν γραμματικὸν κανόνα οὔτε παραγωγὰς οὔτε κανόνας ἔχουσιν. *Solent autem grammatici per iota et omicron et epsilon* τὰς ἐθνικὰς φωνὰς *scribere.* Quæ ratio Citrii quanti sit, in cujusvis arbitrio situm esto.

Ait insuper *antimensia* nullo modo licitum ee

ια : Οἱ δύο δομέστικοι ἵστανται ἐν τοῖς δύο μετὰ τοῦ πρωτοψάλτου, καὶ ψάλλοντες φοροῦσι ρια, ὡς πρωτοψάλτης. Domesticis adjunlo πριμμικηρίους ἱστα; ἑνους μετὰ τῶν δοων • ψάλλοντες καὶ αὐτοί. GOAR.]

Sequitur λαοσυνάκτης, ad verbum *populi tor et congregator*, Junio *cocio*, sed *nihili* Ejusdem meminit Citrius, eodem nomine es reddit, *populi coactor;* corrector correxit, r sive *congregator*. Cujus officium publico opulum ad rem divinam convocare. GRETS. s scribunt Allatiana, et λαοσυνάπτας vocant : λαοσυνάπται (—κται M) συνάγουσι τοὺς διακαὶ ἀναγορεύουσιν ἵνα μὴ λείπῃ κανείς. Συνδὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλη- B OAR.]

ypico S. Sabæ videtur appellari κανδηλάπτης, *lis accendendis:* hujus enim etiam est κρούβαρέας καὶ τὸ σιδηροῦν, quæ illis loco *cam*m erant, καὶ σημαίνειν τὸ μέγα σήμαντρον. nim signa dabant, ut et apud nos fieri as- Vide Balsamonem in dissertatione cur moribus signis suos ad sacra convocent, cum o signo contenti sint.

Quartus in hac pentade est ὁ πριμμικήριος βουλαρίων. Junius interpretatur *notarium*. Sic nitio nominari videtur ab ipso Codino p. 1 .: cum enim notarium nominet, ac postea officia in pentadas digerens de notario sileat, credibile est Codinum nomine *pri- C tabulariorum* intellexisse *notarium*. Quod erum est, sed nescio quomodo cum Junii ia conveniat, qui *primicerium* in quovis ofum dici putet *qui primus inscriptus sit albo linis sui catalogo, et primas in suo ordine t, prima cera, id est summa, inscriptus*. Hoc m est, idem ergo erit primicerius *tabulario*m protonotario, qui, ut Junius dicit, *primi*s imus est in *cera* seu *albo*, et tabularii sunt idemque igitur protonotarius seu primus s et *primicerius tabulariorum*. Ego nodi hunationem non video, nisi quis dicere velit ici *primicerium tabulariorum* respectu illorum rum quos infra se habet, non respectu omquo pacto ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων vocari D *primicerius diaconorum*, non absolute, sed ationc τῶν κοινῶν, ut Citrius et Codinus lor.

m et hoc. Quid si per vocem ταβουλαρίων intelliguntur *tabularii*, seu *notarii*, sed *tabu*s *archiva*, et ita ut primicerius *tabulariorum* itur qui præest *tabulario* seu *archivo*, socius officio et administer chartophylacis ? Nam hylacium Latinis est *tabularium*, et a Latino m Græcis. Sicut enim magnus sacellarius et καλλίου suos habuerunt adjutores, **155** ita et hylax videtur habuisse primicerium tabula- GRETS.

Regia superius producta inter officia recen-

sent πριμμικήριον τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων. Notarius vero et tabularius sensu coincidunt. GOAR.]

Porro de voce primicerii, secundicerii, tertiocerii, quartocerii vide Cujacium ad tit. VII, lib. XII cod. Justinianei, et Onuphrium in explicat. vocum obscurarum ecclesiasticarum, et Petrum Gregorium Syntagm. 15, 22, qui ait pronuntiationem nominis *primicerii* exigere adjectionem ex relatione alicujus, vel certe postulare ut subintelligatur. Quod si verum est, tum necesse erit ut cum inter palatinas dignitates ὁ μέγας πριμμικήριος nominatur, dignitas aliqua subintelligatur, quia primicerius nomen hoc habet respectu alicujus functionis seu ministerii. Hinc *primicerius lectorum*, *primicerius aulæ*, *primicerius protectorum*, *primicerius domesticorum*. Exstat in Decretalibus titulus de *primicerio*, ubi nihil adjicitur; neque etiam satis apparet quid aut adjiciendum aut subaudiendum sit, nisi quis dicat subintelligi vocem *cantorum*. De quo vide Petrum Gregorium l. c. Hinc *primiceriatus* dignitas et officium primicerii.

Quod ad ipsum vocabulum attinet, non improbabiliter arbitratur Cujacius illud *cerius* esse tantum productionem verbi, sine ulla novæ significationis additione; ut proinde *primicerius* idem sit qui primus, *secundicerius* idem qui secundus, sicut et apud recentiores Græcos παιδόπουλος idem est quod παῖς, Φραγκόπουλος idem quod *Francus;* ita ut illud πουλος sit paragoge absque ulla nova significatione. Alii tamen nomen hoc a *primo* et *cera* derivatum compositumque volunt, quibus qui volet, per me subscribat licet.

P. 6. Ultimus in hoc quinario est ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων, *Præfectus canticis*, ait Junius. Imo *contaciis:* nam canticum generale nomen est ad omnia quæ cani aut solent aut possunt, at contacium certum quoddam genus est in Græcorum ritualibus libris, sicut et *troparium*, εἱρμός, *canon*, κάθισμα, προσόμοιον, τριαδικὸν, θεοτόκιον, σταυρώσιμον, ἀναστάσιμον, et apud nos *versus*, *versiculi*, *graduale*, *tractus*, *sequentia*, *responsoria* et hujus generis alia, quæ alia na lingua aut prorsus exprimi aut commode exprimi non possunt. Miror autem quid correctoribus Bonefidii in mentem venerit, ut quem ille vocaret *præfectum contaciorum*, ipsi interpretarentur *præfectum pugillarium*. Ego quid sibi *pugillares* seu *pugillaria* hæc velint, mecum exputare nequeo. Est autem *præfectus contaciorum* ille cui cura inchoandi contacia commissa. Sed de contaciis plura habes supra c. 7. GRETS.

[Κοντάκιον hic (alia namque præterea refert) *modulus* est brevior, ἀπὸ τοῦ κοντοῦ, *a brevitate*, nomen sortitus; maximeque sanctorum, quorum non est officium, memoriis brevius faciendis deservit : *breviculum* alibi vocavi. Quique his cantandis præficitur et intendit, est auctori ἄρχων τῶν κοντακίων. GOAR.]

156 CAPUT XII.

De octava pentade officiorum et officialium.

P. 6. In octavo quinario primas tenet *primicerius*

ministim et diaconi esse poterant, œconomus, sacellarius, sceuophylax, et reliqui quindecim tribus primis officiorum pentadibus comprehensi. Illi τῆς ἐκκλησίας καὶ πατριαρχικοὶ ἄρχοντες, δεσποτικοὶ ἄρχοντες, ἀρχοντίκια ὀφφίκια, ἀρχοντίκια μεγάλα, διακονικὰ ἀξιώματα, et (κατ' ἐξοχὴν) κληρικάτα nuncupantur. Iidem vero, ut ecclesiæ altarisve proceres, patriarchæ assident in judiciis eidemque celebranti assistunt, at laboriosas illas operas non præstant quas archidiacono voluere reservatas ceu operoso altaris ministro. Qua de causa totus ministeriis intentus archidiaconus ὀφφίκιόν ἐστι μόνον, ut præmisimus nota hujus capitis 1; nec est ἀρχοντίκιον, nec inter proceres diaconos numeratur. Diaconorum tamen, quatenus ministerium aliquod implent, caput est et princeps, eisdemque quantumvis proceribus in diaconicis ministeriis præficitur. Hujus sententiæ auctor mihi est Joannes Citri episcopus juris GR. l. v. Postquam enim quæsiit τὸ ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον ποίας ἐστὶ τάξεως καὶ ποίου βαθμοῦ, καὶ εἰ προΐσταται τῶν ὅλων διακόνων ὡς ἀρχιδιάκονος, καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, καὶ εἰ προτιμᾶται πάντων ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων, respondet Citrius: Τὸ ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον οὐκ ἔστιν ἀρχοντίκιον, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὥσπερ τὰ ἀρχοντίκια, περιφορᾶς δὲ πολλῶν ἡλίων συμπέρασμα (hoc est ministeriorum a diaconis magistratibus obeundorum compendium). Διὸ καὶ ὡς χρόνου καὶ ἰδίου κόπου συμπέρασμα ὁ ἀρχιδιάκονος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικίοις ὁποιοισοῦν τετίμηνται εἴτε καὶ μή, ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τῷ βήματι καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων μυστηρίων. Uno verbo supergreditur diaconos proceres ex ministerio, non dignitate, aliamque classem solus componit; eumque sequitur vices ejus gerens ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, qui tertiæ classis communium diaconorum primus dux et caput censetur; et ob allatas rationes λέγεται δευτερεύων, ait Citrius idem superiore responso, οὐχ ὅτι δευτερεύει ἐν τῇ τάξει τῶν διακόνων. Instas nihilominus, et sollicitus rationem quæris cur ex officiis archidiaconi nomen sit expunctum? Aptius illi reddent qui palatinis archidiaconum accensuerunt. Vide postremas notas c. 2. GOAR.]

CAPUT XI.

De septima pentade officiorum et officialium.

P. 6. In septima pentade primas tenet protopsalta, *primus psaltes* seu *cantor*. Citrius vocat *domesticum psaltarum*, indicatque hoc nomen usitatius fuisse quam illud *protopsaltæ*. Mirum est quomodo Codinus in hac septima pentade collocet protopsalten, **153** cum ipse c. 17 diserte dicat Ecclesiam Magnam non habere *protopsalten*, sed *domesticum*; nisi dicere velimus officium esse idem, nomen diversum, inque catalogo officiorum ecclesiæ vocasse *protopsalten*, quem proprio nomine vocare debuisset *domesticum cantorem*. Quid sit domesticus, i explicabitur ad p. 7. In palatino tamen erat protopsaltes, ut docet Codinus loco ci qui simul erat *exarchus* cleri imperatorii. Ga

P. 6. Allatiana: Ὁ πρωτοψάλτης ἵσταται μ τῶν δύο χορῶν, δεξιοῦ τε καὶ εὐωνύμου. Ἀρχ δὲ καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ψαλμῳδίας. Μετὰ δὲ τ καὶ ψάλται ὅλοι. Addunt alia, οἱ δομέστικοι κ πριμμικήριοι. Φορεῖ δὲ καὶ σφικτούριον (*tunn brevem et strictam*). GOAR]

Sequitur ὁ ἰδιοδομέστικος, *singularis dom cus*, ut interpretatur Junius, *primi et sec chori*. Sed errat: legendum οἱ δύο δομέστικοι, *domestici, alter dextri, alter sinistri chori*. Clar trius duos nominat, ὁ δομέστικος τοῦ δεξιοῦ χορ δομέστικος τοῦ ἀριστεροῦ. Et facilis via fuit trahendi vocabula disjuncta ex δύο δομέστικο unum ἰδιοδομέστικοι: cæcutiat qui hoc non vi Nec obstat quod hac ratione sex futuri sint in ptima pentade: nam et in prima pentade sex s ut supra diximus, et tamen vocatur *pentas* seu *narius*. Quid sit *domesticus* in jure civili et a alios passim scriptores Græcos et Latinos, exp Cujacius ad lib. XII Cod. Justinianei, ad tit. 1 Petrus Gregorius Syntagmatis VI, 8. Quid hoc mine significarint Græci recentiores docet Citr cui cum hæc quæstio fuisset proposita, *Cujus lin est domestici appellatio, et quibus ecclesiæ mini nomen hoc impositum est?* respondit: *Domestic* pellatio secundum Latinos ducem, ἐξάρχοντα, i ptorem, præpositum et præfectum significat, s et in functionibus imperatoriis invenire est *dom cum Orientis, Occidentis, scholarum*. Imo etiam *d sticum mensæ, domesticum mœnium, domesticum matum*. Sic et in ecclesiasticis ordinibus *dom* vox usurpatur. Εἶτ' οὖν ἀρχῳδὸς καὶ ἐπιστάτης μ διῶν καὶ τῶν μελῳδῶν, οἷα εἰς ῥυθμὸν καὶ τ καθιστῶν αὐτούς τε καὶ τὰ μέλη δήματα. *Domesti igitur musicorum seu cantorum nihil aliud est qu præfectus, qui omnes regit ac dirigit, ipsosque in ac cantiones cunctas disponit ac in ordinem red* Est autem munus domestici cantorum seu psaltæ in vigiliis communibus clara voce pronun illud, Εὐλόγησον, δέσποτα, quod nos dicimus Ju *domine, benedicere*. Ex sententia igitur Citrii mesticus nil aliud est quam *præses, antistes, p fectus*, uno verbo primus in suo genere. Nec n Citrius notionem hujus vocabuli expressit, p usurpatur a Græcis recentioribus, etsi haud scio vox *domestici* in hac notione usitata sit Latinis, novis seu antiquis. In jure profecto alia noti usurpatur, ut et in communi loquentium consu dine. **154** Ab hac voce formarunt Latini *do sticatum*, quod in jure exstat. Et apud Balsamon in canone 17 apostolorum δομεστικάτα *officia do sticorum*, et apud Codinum c. 7 οἱ τοῦ δομεστικ δομέστικοι, et c. 5 δομεστίκιον. GRETS.

P. 6. Domesticum dicemus aliquando præposit significare. De istis duobus utrisque chori ducil

na : Οἱ δύο δομέστικοι ἵστανται ἐν τοῖς δύο μετὰ τοῦ πρωτοψάλτου, καὶ ψάλλοντες φοροῦσι ὑρια, ὡς πρωτοψάλτης. Domesticis adjunúo primicerios ἱστα; ἑνους μετὰ τῶν δοων · ψάλλοντες καὶ αὐτοί. GOAR.]

!. Sequitur λαοσυνάκτης, ad verbum *populi ator et congregator*, Junio *cocio*, sed *nihili* Ejusdem meminit Citrius, eodem nomine res reddit, *populi coactor;* corrector correxit, *or* sive *congregator*. Cujus officium publico populum ad rem divinam convocare. GRETS. ɔs scribunt Allatiana, et λαοσυνάπτας vocant : λαοσυνάπται (—κται M) συνάγουσι τοὺς δια-, καὶ ἀναγορεύουσιν ἵνα μὴ λείπῃ κανείς. Συνδὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλη-GOAR.]

'ypico S. Sabæ videtur appellari κανδηλάπτης, *elis accendendis :* hujus enim etiam est κρού-; βαρέας καὶ τὸ σιδηροῦν, quæ illis loco *cam-im* erant, καὶ σημαίνειν τὸ μέγα σήμαντρον. enim signa dabant, ut et apud nos fieri as-Vide Balsamonem in dissertatione cur motribus signis suos ad sacra convocent, cum no signo contenti sint.

'. Quartus in hac pentade est ὁ πριμμικήριος βουλαρίων. Junius interpretatur *notarium*. Sic initio nominari videtur ab ipso Codino p. 1 n. : cum enim notarium nominet, ac postea i officia in pentadas digerens de notario s sileat, credibile est Codinum nomine *pri- tabulariorum* intellexisse *notarium*. Quod erum est, sed nescio quomodo cum Junii tia conveniat, qui *primicerium* in quovis ofum dici putet *qui primus inscriptus sit albo dinis sui catalogo, et primas in suo ordine it, prima cera, id est summa, inscriptus*. Hoc im est, idem ergo erit primicerius *tabulario*am protonotario, qui, ut Junius dicit, *primi*-primus est in *cera* seu *albo*, et tabularii sunt , idemque igitur protonotarius seu primus is et *primicerius tabulariorum*. Ego nodi hutionem non video, nisi quis dicere velit lici *primicerium tabulariorum* respectu illorum orum quos infra se habet, non respectu omquo pacto ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων vocari *primicerius diaconorum*, non absolute, sed ratione τῶν κοινῶν, ut Citrius et Codinus lor.

im et hoc. Quid si per vocem ταβουλαρίων intelliguntur *tabularii*, seu *notarii*, sed *tabu-u archiva*, et ita ut primicerius *tabulariorum* atur qui præest *tabulario* seu *archivo*, socius officio et administer chartophylacis ? Nam *hylacium* Latinis est *tabularium*, et a Latino am Græcis. Sicut enim magnus sacellarius et κελλίου suos habuerunt adjutores, **155** ita et hylax videtur habuisse pimicerium tabula-. GRETS.

. Regia superius producta inter officia recen-

sent πριμμικήριον τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων. Notarius vero et tabularius sensu coincidunt. GOAR.]

Porro de voce primicerii, secundicerii, tertiocerii, quartocerii vide Cujacium ad tit. VII, lib. XII cod. Justinianei, et Onuphrium in explicat. vocum obscurarum ecclesiasticarum, et Petrum Gregorium Syntagm. 15, 22, qui ait pronuntiationem nominis *primicerii* exigere adjectionem ex relatione alicujus, vel certe postulare ut subintelligatur. Quod si verum est, tum necesse erit ut cum inter palatinas dignitates ὁ μέγας πριμμικήριος nominatur, dignitas aliqua subintelligatur, quia primicerius nomen hoc habet respectu alicujus functionis seu ministerii. Hinc *primicerius lectorum*, *primicerius aulæ*, *primicerius protectorum*, *primicerius domesticorum*. Exstat in Decretalibus titulus de *primicerio*, ubi nihil adjicitur; neque etiam satis apparet quid aut adjiciendum aut subaudiendum sit, nisi quis dicat subintelligi vocem *cantorum*. De quo vide Petrum Gregorium l. c. Hinc *primicerietus* dignitas et officium primicerii.

Quod ad ipsum vocabulum attinet, non improbabiliter arbitratur Cujacius illud *cerius* esse tantum productionem verbi, sine ulla novæ significationis additione; ut proinde *primicerius* idem sit qui primus, *secundicerius* idem qui secundus, sicut et apud recentiores Græcos παιδόπουλος idem est quod παῖς, Φραγκόπουλος idem quod *Francus;* ita ut illud πουλος sit paragoge absque ulla nova significatione. Alii tamen nomen hoc a *primo* et *cera* derivatum compositumque volunt, quibus qui volet, per me subscribat licet.

P. 6. Ultimus in hoc quinario est ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων, *Præfectus canticis*, ait Junius. Imo *contaciis :* nam canticum generale nomen est ad omnia quæ cani aut solent aut possunt, at contacium certum quoddam genus est in Græcorum ritualibus libris, sicut et *troparium*, εἱρμός, *canon*, κάθισμα, προσόμοιον, τριαδικὸν, θεοτόκιον, σταυρώσιμον, ἀναστάσιμον, et apud nos *versus*, *versiculi*, *graduale*, *tractus*, *sequentia*, *responsoria* et hujus generis alia, quæ alie-na lingua aut prorsus exprimi aut commode exprimi non possunt. Miror autem quid correctoribus Bonefidii in mentem venerit, ut quem ille vocaret *præfectum contaciorum*, ipsi interpretarentur *præfectum pugillarium*. Ego quid sibi *pugillares* seu *pugillaria* hæc velint, mecum exputare nequeo. Est autem *præfectus contaciorum* ille cui cura inchoandi contacia commissa. Sed de contaciis plura habes supra c. 7. GRETS.

[Κοντάκιον hic (alia namque præterea refert) *modulus* est brevior, ἀπὸ τοῦ κοντοῦ, *a brevitate*, nomen sortitus ; maximeque sanctorum, quorum non est officium, memoriis brevius faciendis deservit : *breviculum* alibi vocavi. Quique his cantandis præficitur et intendit, est auctori ἄρχων τῶν κοντακίων. GOAR.]

156 CAPUT XII.

De octava pentade officiorum et officialium.

P. 6. In octavo quinario primas tenet *primicerius*

lectorum, qui et apud Citrium comparet. GRETS.

[*Ibid.* Ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Allatiana simul cum Citrio cuncta officia in διακονικά, ἱερατικὰ καὶ τῶν ἀναγνωστῶν volunt esse divisa. Quindecim prima diaconis assignant, eosque ad patriarchæ latus in dextro choro, velut ejus curiam, locant: sequentia plura quam apte sacerdotibus conveniant, æquus lector ex primo obtutu judicat. Protopsaltæ vel hujus inferiores non nisi lectoribus conferri Citrius, auctore ipsi consentiente, determinat. GOAR.]

Ib. Sequitur ὁ νομικός, qui apud Codin. p. 1 ed. Jun. est ὁ νομοδότης, Junio *præceptor*, qui et in scholiis ista: *Præceptor est musicorum vel* ψαλτῶν, *gymnasiarchus, qui postea corrupta voce* μαΐστωρ, *id est magister, appellatur*, p. 44 et p. 60. Num B hæc vera sint, facit ut dubitem Joannes Citrius, apud quem est νουμμοδότης, *nummi dator*, ut vertit interpres. Forte is est quem nos *eleemosynarium* appellare solemus; nisi quis arbitretur eum apud Græcos morem viguisse qui apud nos in multis ecclesiis, ubi præsentibus clericis aliquid pecuniæ dari solet; quam vocant *præsents*, et illum cui munus distribuendi commissum, *præsentiaer*. At cum Codinus uno loco habeat νομοδότην, altero expresse νομικόν, non videtur verisimile νουμμοδότην legendum esse; nisi quis etiam priore loco νουμμικὸν nova forma a nummo restituendum contendat. Licet νομικός quoque παρὰ τὸ νόμος, ut nummum C seu nummum significat, deduci possit. Quodsi νομικός ad cantores pertinet, plane is videtur esse qui cantum cantoresque regit, et ut vulgo loquimur, qui *tactum præbet*, *der den Tact giebt*; nisi cui forte magis arrideat ut per νομικόν et νομοδότην intelligat jurisperitum seu juris interpretem: forsan enim in clero Magnæ Ecclesiæ tempore Codini erat is qui postea dictus est νομοφύλαξ, cujus mentio in Tur. cogr. l. [illegible] Nec est a vero alienum fuisse in hoc officio aliquem [illegible] qui de jure responsa daret. [illegible] GRETS.

[*Ibid.* [illegible] D [illegible]

[illegible]

meminit. Junius in schol. *canonarchus*, [illegible] *bus synodalibus et aliis legendis præfecti* [illegible] rei exemplum habetur c. 6 et 15. Verum [illegible] loco non fit mentio *protocanonarchæ*, s[illegible] chæ, qui duo diversi, sicut protonotar[illegible] rius. Verba Codini, p. 46, hæc sunt: [illegible] nonarcha illud, Πολυχρόνιον, *diuturnum* [illegible] *sanctum imperium tuum in multos annos* [illegible] tio repeti dicit. Estne hic sermo de *pr*[illegible] *cha* an de *canonarcha?* Diciturne ipsius [illegible] *acta synodica* et alia hujus generis? [illegible] illa apprecatio *diuturnum faciat imperium* [illegible] canon synodalis, ut Junius loquitur? [illegible] id altero a Junio citato loco p. 82, re[illegible] ubi nullum verbum nec de canonarcha [illegible] tocanonarcha. Sed Junius tanquam [illegible] ecclesiasticarum functionum vocabulis [illegible] et dummodo aliquid diceret facile se [illegible] fidem arbitrabatur apud illos qui præte[illegible] tes et ministros verbi nihil norunt.

Quis igitur *protocanonarcha*, et unde [illegible] Exponet nobis hoc Zonaras, qui in comm[illegible] per canonas Anastasinos Joannis Damasce[illegible] mentatur: *Canon dicitur quia præfinita* [illegible] *odis circumscriptam habet periodum*, ut [illegible] Græcorum ritualibus libris. Ab his igitur [illegible] apud Græcos magnæ auctoritatis et [illegible] nis *protocanonarcha*, et qui sub illo [illegible] *cha* nomen traxerunt: ipsorum enim [illegible] istos, quando in ecclesia decantandi [illegible] et reliquis quasi præire. Hinc, et non a[illegible] nomen originem ducit. GRETS.

[Κανών hymnus ecclesiasticus est [illegible] ribus troparus constans. [illegible]

[illegible]

ur patriarchales exarchi uno et eodem tem- A templis, fol. 101, proindeque, si non eorum munere fungitur, suæ saltem dispositioni tenet subjectos
ui et interdum *eparchi*. De exarcho nihil, quod sciam, Citrius. Exarchi dignitas olim
it etiam extra Ecclesiam inter palatinas fun-
et imperatorias. Hinc *exarchi* illi in Italia,
n nusquam non mentio. Et Gennadius *exar-
fricæ*, ad quem scribit S. Gregorius Magnus
ist. 37. Hinc *exarchatus* et *exarchia*. Ἔπαρχος
a dignitas est apud Codinum cap. 2. Gretsr.
Ἔξαρχον eum hodie vocant, qui velut a late-
iarchæ legatus provincias et subjectas obit,
clericorum moribus, de causis ecclesiasticis,
in divino, si non obsolescat, de conjugiis et
divortiis, de plebis pontificisque dissidiis,
onum ecclesiasticorum observantia, de sa-
B
atis, confessionis maxime, conferendis, de
horum disciplina, de ecclesiarum a diœce-
exemptarum legibus, etc. inquirit, et his cun-
ctis bonoque, dum, quod aiunt, visitatio-
eragit, consulit in posterum; præ omnibus
ensus ex unaquaque ecclesia patriarchæ ob-
tes et cuncta ad eum spectantia jura dili-
investigat, rigide colligit, et nonnunquam
peramplo auctus, ad patriarcham defert.
s munus imperatoriis exarchis in Italia quon-
sidentibus non absimile: illi si quidem belli
ue tempore cuncta imperatorum jura sarta
ervabant; hi pariter, ceu patriarchæ vicarii
personam referentes, omnem eorum exer-
testatem, et omnem debitum censum eorum C
e exigunt. Allatiana: Ὁ ἔξαρχος ἵσταται
ν τοῦ δευτερεύοντος ἐν ἐκκλησίᾳ, γυρεύει δὲ
ν σκεῦος καὶ ἀλλαγὰς τῆς περιοχῆς τῆς ἐπι-
. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τὰς κρίσεις τῆς ἁγίας
δας, εἰ ἐκρίθησαν δικαίως. Καὶ γράφει τὰ
νσια. Ἀναγυρσύει δὲ καὶ τῶν ἀνδρογύνων τὰ
ata. *Antimensiis diei annique, quo consecrata
sotas apponit; et matrimoniorum impedimenta
sat.* Observa τὸ ἀλλαγή *vestem sacram* referre,
ιασω vero frequentius per totum hoc opus oc-
s, *vestes sacras induere*. Goar.]
. Ultimus est *ecclesiarcha*, *præfectus ecclesiæ*.
nominat tres ἄρχοντας τῶν ἐκκλησιῶν, inter
uud dubie unus, qui supra in quinta penta-
tus est, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σα-
. Bonefidius vertit, nescio quam bona fide,
egistratus ecclesiarum. Gretsr.
ἐκκλησιάρχης. Qui suæ curæ demandatam ec-
curam tenet, ad officium divinum dat signa,
disponit et accendit, sedilia componit, sacras
es profert vel recondit, ac denique munditiem
splendere providet, uno verbo sub sceuophy-
agno vasorum custode sacristam agit. Ejus iu-
di formam in Euchologiis protuli fol. 489. So-
x Græcorum relatu τὸν διαβαστήν, *lectorem ser-
et homiliarum*, et κανδηλάπτην, *cereis lucer-
accendendis præfectum*, adjunxi. Huic, sicut et
συνάπτῃ, signorum in ecclesia faciendorum
m committit Allatius de recentiorum Græcorum

qui sequuntur in Allatianis. Ὁ πρώξιμος ὁρίζει, καὶ σημαίνουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμῳδίας ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ καταγοριάρης (alias κατηγοριάρης) φιλοκαλῶν τὴν ἐκκλησίαν· ἅπτει δὲ καὶ τὰς κανδήλας, φέρει δὲ καὶ λαμπρόν. (Addunt alia: Ὑπομνίζει τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ λαοῦ, ἵνα σχολάσῃ.). Οἱ λαμπαδάριοι καθίζουσι (alia: καθαρίζουσι) τὰς λαμπάδας, ἅπτουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ βασταγάριος, ἵνα βαστᾷ τὸν τῆς ἐκκλησίας ἅγιον εἰς λιτὰς καὶ ἑορτὰς ἐπισήμους. (M: οἱ θεώριοι νὰ θεωροῦν καὶ νὰ σκοπεύουν τοὺς ἄρχοντας, **159** ἵνα καθίζωνται καὶ εἱστήκουν εὔτακτα. Ὁ δεκανὸς, ἵνα καλῇ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰς αὐτῶν δικαιώμασι καὶ προσφερώμασι. Ὁ κουβούκλης ἵνα βαστᾷ τὸ δικανίκιον τοῦ ἀρχιερέως, ὅταν περιπατῇ.) Goar.]

CAPUT XIII.

De nona pentade officiorum et officialium.

P. 6. In nona pentade primas tenet domesticus τῶν θυρῶν, *præfectus januæ*, tertius nimirum *ostiarius*: nam in sexto quinario duos enumeravit Codinus, et Citrius tres ostiarios inter officiales ecclesiasticos nominat; quorum tertius hic forium domesticus seu præses, uno verbo *janitor*. Gretsr.

[Sacri tribunalis fores subdiaconis commendatas testatur Maximus in Dionysii De eccl. hierar. c. 3: Σημείωσαι, inquit, ὅτι οἱ διάκονοι τότε τὰς θύρας εἶχον, νῦν δὲ οἱ ὑποδιάκονοι. Suffragatur Thessalonicensis præsul Simeon: Φυλάσσει μὲν ὁ ὑποδιάκονος τὰς πύλας τὰς ἱερὰς, ἵνα μή τις τῶν ἀναξίων ἔνδον εἰσέλθῃ. Eam ob rem soleam locum ad sacras altaris fores situm, de quo cum auctore c. 17, subdiaconis lectoribusque ceu propriam sedem Thessalonicensis idem assignat: Ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστας καθῆσθαι χρὴ ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σωλέαν, ὃς δὴ βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν. Inter subdiaconos autem vel lectores antesignanus ille, cui ceu potiori earum commendatur custodia, jure merito mihi δομέστικος τῶν θυρῶν nuncupetur. Goar.]

Ibid. Sequitur *chartularius*, qui longe diversus a chartophylace; et inepte vocatur chartophylax *chartularius*, ut supra dictum (cap. 4). Citrius non D unum, sed plures ponit: nam lectores enumerans collocat inter illos χαρτουλαρίους τῆς μεγάλης σακέλλης καὶ τοῦ σκευοφυλακίου, *chartularios magnæ sacellæ et sceuophylacii* seu *armarii vasorum*, inquit Bonefidius. Docuimus jam supra (cap. 2) ex Balsamone eos qui chartophylaci, sceuophylaci, magno sacellario subserviebant tanquam administri, appellatos esse *chartularios*, ita ut chartularii isti nihil aliud fuerint quam συμμερισταὶ τοῦ κόπου, *laboris consortes*, ut Balsamon loquitur. Nec scio quam apte huc quadret *registrator* Junii.

Nec Latinis chartularius ignotus fuit: nam S. Gregorius l. 1 epist. 75 ad episcopos Numidiæ scribens nominat Hilarium *chartularium suum*, qui in Africam a prædecessore S. Gregorii missus

licere, nisi in novi templi dedicatione, quique secus agant, canones transgredi, nec referre num nuper templum sit exstructum ; satis esse quod non fuerit dedicatum, quandocunque demum exstructum fuerit.

His hunc in modum de antimensiorum ratione explicatis, in tenues auras evanescit Junianus ille *antecessui mensæ præfectus*, cum scholiis illis vere scoriis et insulsis. Nos præfectum *antimensiorum* vel *antimensii* nominemus ; cui præter curam *antimensiorum* etiam hæc incumbebat, ut corpus Domini accepturos ad communionem seu deduceret seu induceret. GRETS.

CAPUT X.

De sexta pentade officiorum et officialium.

P. 5. In sexta pentade primum locum tenet *primus ostiarius* κρατῶν τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας, *qui fores custodit in ferendis suffragiis*, inquit Junius, *chirotoniam* pro *electione* accipiens. Ego malim *chirotoniam* accipere pro proprio suo significato, nempe pro consecratione seu ordinatione ministrorum Ecclesiæ, ita ut *primo ostiario* cura januæ demandata sit tunc quando diaconi, sacerdotes aliique ordinantur et consecrantur. Quamvis magnopere non repugnabo, si quis officium primi hujus ostiarii interpretetur de ipsa electione ministrorum Ecclesiæ, cum per suffragia eligantur ab illis quibus jus et potestas eligendi : tunc enim vel maxime attento et circumspecto *ostiario* opus est. GRETS.

[*Ibid.* Huic aliud munus adjungunt Allatiana : Οἱ ὀστιάριοι βαστάζουν τὴν ῥάβδον τοῦ ἀρχιερέως. Cubicularii onus esse asserunt alia : Ὁ κουβούκλης ἵνα βαστάζῃ τὸ δεκανίκιον τοῦ ἀρχιερέως, ὅταν περιπατεῖ. GOAR]

P. ὃ. *Secundus ostiarius* ὁ κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον, *qui tenet*, seu *cui jus in monobambylum* : ita edidit Junius. Quid vero hoc nominis ? vel potius quid monstri ? Junius hic multa, sed plane ridicularia. Quid ergo illi est *monobambylon* ? Duo loca chirotoniæ distinguit, *alterum, in quem a primo ostiario omnes admissos dicit quos noverat habere jus suffragii ferendi ; alterum secretiorem, in* **149** *quem ad patriarcham vel episcopum per secundum ostiarium intromissi fuerint, ut libere et intrepide optima fide dicerent quibus suffragarentur, quibus non suffragarentur, et quare. Hunc secretiorem singularis* χειροτονίας *locum, opinor, dixerunt Græci recentiores* μονοβάμβυλον, παρὰ τὸ μόνους ἢ κατὰ μόνας βαμβάλειν, *eo quod in loco ejusmodi rogatus quisque pro fide seorsim sententiam suam teneretur quamvis trepide enuntiare, si quem non esse* ἀνεπίληπτον *comperisset* (*hæc enim testimonia et accusationes nonnisi trepide et labris ferme trementibus efferri solent*), *aut certe alteri obstrepere et detrahere de existimatione ipsius. Est enim* βαμβάλειν *Græcis* ψοφεῖν τοῖς χείλεσι, *aut etiam, ut in Glossario legimus, hæsitare, vacillare, titubare : sed in locum* τοῦ α *Dorice* ν *suffectum est, et* μονοβάμβυλον *corrupte dictum.* Quid est nugari, si hoc non est ? Ut enim omittam vanissimas nugas de suffragatione et electione, quomodo missi sunt ut libere et intrepide indicarent qu suffragarentur, si hæc, ut postea ait, nonnisi *de* et *labris trementibus* efferri solent, etsi in hi esse est βαμβάλειν, *hæsitare* et *fluctuare* ? Se leat bambalio iste : nos legamus μονάμπουλο μονάμπουλον. Ut enim prioris ostiarii est fore stodire, dum ministri Ecclesiæ, diaconi, subdia sacerdotes, episcopi, ordinantur et initiantur hujus secundi ostiarii est tenere ampullam et solam, ut distinguatur a dibampulo, de quo ad p. 44. Erat autem in ampulla hac ch ad unctionem sacerdotum et episcoporum sac rium, eamque tenebat iste ostiarius, ut in pr tu statim foret, si initiator reposceret. Porro lam *ampulla* etiam Græci fecerunt suam ἀμ vel ἀμπουλλα. Aetius, l. VII : Ἀμπουλλαν δ πλήσας ἐλαίου, ut sit cur eo minus mireris τὸ νάμβουλον καὶ τὸ διβάμπουλον. GRETS.

[P. 6. Patriarchæ, sicut et imperatori, pra iguis in ecclesia, fax nimirum accensa hastæ ornatæ affixa. Vocatur illa μονάμπουλον διὰ τὸ ἅπτειν : aliud ejus nomen est λαμπρόν. Impe reservatur διβάμπουλον. De utroque fusius e notis. Consule Balsamonis Meditatum de pa charum privilegiis Juris GR. t. VII. Porro secu hunc ostiarium proprio nomine vocant Alb περιεισερχόμενον · ὁ περιεισερχόμενος, inqu ἵνα φέρῃ λαμπρὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. GOAR.]

Ibid. Nunc ad protopapam me confero ; qu describit Codinus : Ἔκδικος καὶ πρῶτος τοῦ β τος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως, def *et primus tribunalis* (sic enim Junius : ego *tabern* seu altaris : βῆμα enim hic est locus interior a ctior, ubi sacrificium peragitur), *proximus a pon obtinens*. Non tamen simpliciter (nam exceptis absque dubio potiores erant majorisque digni et excellentiæ), sed inter sacerdotes, ut *Cinnu* quitur, κοινούς protopapa primus erat *a sic* pri mus a patriarcha, seu, quod idem est, secundu patriarcha ferens. GRETS.

[*Ibid.* Clarius Allatiana : Ὁ πρωτοπαπᾶς ἐστ ἐπάνω τῶν ὀφφικίων τοῦ εὐσεβεστάτου χαρτ λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεύς. Μεταδίδει αὐτὸς τὴν ἐ μετάληψιν τῷ ἀρχιερεῖ, ὁμοίως καὶ ὁ ἀρχιερεὺ **150** πρωτοπαπᾶ, ἔχων δὲ ἐν τῇ ἐκκλησί πρωτεῖα πάντα. Ut παπᾶς *sacerdotem* indicet, Euchologica. GOAR.]

Notio et origo nominis satis constat. Apud B monem tom. I Juris GR. legimus *protopapade* rectus sit πρωτοπαπάδης. Interpres *primopapa* sed satius videtur in his et similibus reti Græca. In Turcogræcia fol. 218 dicitur πρωτ παπᾶς ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων. Jura illius in eadem cogræcia fol. 258 πρωτοπαπαδίκια appellantur

P. 6. Sequitur ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, *secu sacerdotum*, εἰσοδεύων τοὺς ἱερεῖς, *dux et ant sor sacerdotum et proximus a protopapa*, quem nius non male δευτεροπαπᾶν appellat. At male ill

acerdotes introducit, εἰσοδεύων, *nimirum in* A *al, si quam causam agendam habuerint.* Nullo : nam εἰσοδεύειν est esse aliorum in sacris eriis, functionibus et supplicationibus ducem si antecessorem et ductorem ; quod etiam ex ptione τοῦ δευτερεύοντο; diaconi, quæ pro subjungitur, manifestum evadit. Deuteropa- illum, si recte memini, mentionem facit Ci- GRETS.

6. Allatiana : Ὁ δευτερεύων λειτουργεῖ καὶ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως (hoc est cum patriarcha, uo alias soli episcopi celebrant, ut cum epi- sacerdotes). Ὅταν λείπει ὁ πρωτοπαπᾶς, τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πρωτεῖα πάντα. GOAR.]

i. Ultimus hac sexta pentade est ὁ δευτερεύων .ακόνων, *secundus diaconus*, πρῶτος τῶν κοι- rimus ex communibus diaconis, καὶ εἰσοδεύων ιακόνους. Junius : *et diaconos intromittit :* ad- hoc scholium : *in functiones et stationes ipso-* Ῥu corrige : qui diaconorum *ductor, rector,* r et ut sic dicam *dispositor est :* hoc enim est ἶειν, quod significat quemlibet in viam suam ntroducere, ut sciat quem ordinem et sta- i tenere debeat. Vidit tandem Junius hanc no- , sed quasi per nebulam, ut apparet ex scho- d suæ interpretationi adjunxit. Ex quo tamen, m in rebus ecclesiasticis Græcorum valde sci- rito, quærendum erat, quare verbum εἰσο- interpretatus sit, loquens de sacerdote se- *introducens illos in tribunal, si quam causam* C *m habuerint*, idemque verbum eadem significa- non interpretatus sit in descriptione secundi i, præsertim cum diversæ notionis nullum s indicium Curopalata dederit.

m ut accuratius intelligamus naturam et ut sic ndolem hujus diaconi, operæ pretium erit au- nnem Citrium, cui hæc ignota non fuerunt, qui onum istum non eligi aut creari simpliciter ad rbitrium, sed κατ' ἐκλογήν, *per suffragia :* esse usmodi officium, quod desideret virum dex- tumque ad omnes etiam fortuito occurrentes nes ; quarum aliquas recenset. Prima est in- in templum imperatoribus et patriarchis fau- lamationibus bene precari, et ut Codinus no- tuitur, **151** τὸν βασιλέα πολυχρονίζειν seu τὸ D ὁνισμα accinere seu πολυχρόνιον ποιεῖν. s ex antiquo more hodie quoque Græcis ad- Secunda est portare Evangelium in suppli- ous ac litaniis. Tertia τὰς ἐν αὐταῖς συνα- d αἰτήσεις ποιεῖν. Inepte interpres : *connexio- epetitiones in eis facere.* Correxerunt alii *col- preces.* Sunt συναπταὶ proprie quæ apud horis canonicis vocantur *preces*, diebus je- m potissimum usitatæ, non modo in matuti- et in singulis horis. Et preces illæ quas post pro omni hominum statu et ordine fundi- sissimæ sunt Græcorum συναπταὶ, quan- et quas nos vocamus *collectas* hoc no ine e nil vetat, quia Græcorum liturgiis acti- pulantibus fiet. Hæc autem ita esse intelliget lector cum ex aliis Græcorum *ritualibus*, libris tum ex Euchologio. Valeat igitur Bonefidius cum suis *connexionibus et repetitionibus.* Quarta est ἀπόντος ἀρχι- διακόνου διδόναι κηροὺς τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι διακόνοις, *absente archidiacono dare cereos diaconis in ambone.* Ubi pessime interpres pro κηρούς legens καιρούς vertit : *tempora dare diaconis, qui amboni serviunt.* Quid, quæso, est *tempora dare diaconis ?* Neque correctores aut in Græca scriptura aut in Bonefidii interpretatione hunc tam turpem errorem animadverterunt ; ut vel hinc liqueat quam rudes rerum ecclesiasticarum isti a catholica religione aversi ad ritus Ecclesiasticos seu Græcos seu Latinos explicandos accedant. Dicit autem B *absente archidiacono*, quia ut Codinus tradit p. 94, olim quidem Magna Ecclesia habebat archidiaconum, sed postea nullum habuit, quare ὁ δευτερεύων partes ejus supplevit. Hinc ait Citrius secundi diaconi esse etiam in aliis archidiaconi munus explere ; ex quibus forte hoc est, θυμιᾶν τὸν βασιλέα, imperatorem recens coronatum *incenso*, ut vocat Ecclesia, venerari, eique bene ominatum illud carmen accinere, « *Recordetur Dominus Deus* τῆς βασιλείας σου, *regni tui, in regno suo, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.* » Sic idem fausta acclamatione prosequebatur patriarcham : Μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἀρχιερωσύνης σου, *Recordetur Dominus pontificatus tui ubique nunc et semper et in sæcula sæculorum.* Nec hoc fiebat tantum eo die quo imperator inaugurabatur et coronabatur, sed quoties in ecclesiam ventitabat. Ea de causa ait Citrius : Αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ μετὰ τὴν εἴσοδον εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ ἀρχιερέων, *Ipsius est imperatoribus et patriarchis in templum ingressis bene precari ;* nisi quis illud μετὰ τὴν εἴσοδον *post ingressum* referre velit ad ingressum in tabernaculum seu in Sancta sanctorum, ita ut fausta hæc acclamatio facta sit post absolutam supplicationem, in qua panis præsanctificatus ad sacrificium circumferebatur per templum et postea ad altare inferebatur. Quo fit ut secundus diaconus εὐφημίαν hanc instituerit regresso jam patriarcha ad altare et processione absoluta ; quod vero propius videtur.

Dicebatur δευτερεύων τῶν διακόνων, non quod in ordine diaconorum Magnæ Ecclesiæ secundus esset, sed respectu ad archidiaconum, **152** qui tempore Codini nullus quidem erat, at aliquando fuerat ; unde et τῷ δευτερεύοντι τῶν διακόνων nomen mansit, sicut et τῷ δευτερεύοντι τῶν ἱερέων idem nomen mansisset, si protopapas in clero Magnæ Ecclesiæ desisset, quia cum *secundarii* nomine primus fuisset. GRETS.

[P. 6. Quid hoc rei est, ut hic diaconorum secundus scribatur ac insimul πρῶτος τῶν κοινῶν διακόνων asseratur ? Paucis hic plura evolvenda, quo proposita difficultas lucem accipiat. Temporibus ultimis diaconi tantum ad ἀρχοντίκια ὀφφίκια, *nobiliora officia*, sunt admissi, qui prioribus sacerdotes per-

[illegible] et domesticus, primicerius, secundicerius, sacellarius, vestiarius, et reliqui quindecim tribus primis officiorum pentadibus comprehensi. Illi τῆς ἐκκλησίας καὶ πατριαρχικοὶ ἄρχοντες, βασιλικοὶ ἄρχοντες, ἀρχοντικὰ ὀφφίκια, ἀρχοντικὰ μεγάλα, βασιλικὰ ἀξιώματα, et ἐκατὸν ἐξάρχοι κληρικάτα nuncupantur. Horum vero, ut ecclesiæ altaristæ proceres, patriarchæ assident in judiciis eidemque ecclesiæ assistunt, at laboriosas illas operas non præstant quas archidiacono volunt reservatas ceu ipsius altaris ministro. Qua de causa totus ministeriis inhærens archidiaconus ὀφφίκιόν ἐστι πάνυ, ut præmisimus nota hujus capitis 1: nec est ἀρχοντίκιον, nec inter proceres diaconos numeratur. Diaconorum tamen, quatenus ministerium aliquod implent, caput est et princeps, eisdemque quantumvis proceribus in diaconicis ministeriis præfertur. Hujus sententiæ auctor mihi est Joannes Citri episcopus juris GR. l. v. Postquam enim quæsiit τὸ ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον πόσης ἐστὶ τάξεως καὶ ποίου βαθμοῦ, καὶ εἰ πρόεστιν τῶν λοιπῶν διακόνων ὡς ἀρχιδιάκονος, καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, καὶ εἰ προτιμᾶται πάντων ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων, respondet Citrius: Τὸ ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον οὐκ ἔστιν ἀρχοντίκιον, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιρατικῆς, ὥσπερ τὰ ἀρχοντίκια, παρῆκται δὲ πολλῶν ἤδη συμπέρασμα (hoc est ministeriorum a diaconis magistratibus obeundorum compendium). Διὸ καὶ ὡς γένους τινὸς ἴδιον κέρδος συμπέρασμα ὁ ἀρχιδιάκονος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικίοις ὑποκειμένων τετίμηνται εἴτε καὶ μή, ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τῷ βήματι καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων μυστηρίων. Uno verbo supergreditur diaconos proceres ex ministerio, non dignitate, aliamque classem solus componit; eumque sequitur vices ejus gerens ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, qui tertiæ classis communium diaconorum primus dux et caput censetur; et ob allatas rationes λέγεται δευτερεύων, ait Citrius idem superiore responso, οὐχ ὅτι δευτερεύει ἐν τῇ τάξει τῶν διακόνων. Instas nihilominus, et sollicitus rationem quæris cur ex officiis archidiaconi nomen sit expunctum? Aptius illi reddent qui palatinis archidiaconum accensuerunt. Vide postremas notas c. 2. GOAR.]

CAPUT XI.

De septima pentade officiorum et officialium.

P. 6. In septima pentade primas tenet protopsalta, *primus psaltes* seu *cantor*. Citrius vocat *domesticum psaltarum*, indicatque hoc nomen usitatius fuisse quam illud *protopsaltæ*. Mirum est quomodo Codinus in hac septima pentade collocet protopsaltem, **153** cum ipse c. 17 diserte dicat Ecclesiam Magnam non habere *protopsaltem*, sed *domesticum*; nisi dicere velimus officium esse idem, nomen diversum, inque catalogo officiorum ecclesiæ vocasse *protopsaltem*, quem proprio nomine vocare debuisset *domesticum cantorem*. Quid sit domesticus, explicabitur ad p. 7. In palatino tamen erat protopsaltes, ut docet Codinus loco ci qui simul erat *exarchus* cleri imperatorii. G

P. 6. Allatiana: Ὁ πρωτοψάλτης ἵστατα[ι] τῶν δύο χορῶν, ὅτις τε καὶ οἰκονόμος. Ἀρχὴ δὲ καὶ τὴν ἐναρξιν τῆς ψαλμῳδίας. Μετὰ δὲ τ[ὸν] καὶ ψάλτας ὅσους. Addunt alia, οἱ δομέστικοι τ[ῶν] πρωτοψάλται. Φορεῖ δὲ καὶ σχοινοτόριον (*funem bretem et strictam*). GOAR.]

Sequitur ὁ ἰδιοδομέστικος, *singularis domesticus*, ut interpretatur Junius, *primi et secundi chori*. Sed errat: legendum ut δύο δομέστικοι, *domestici, alter dextri, alter sinistri chori*. Clarius duos nominat, ὁ δομέστικος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ δομέστικος τοῦ ἀριστεροῦ. Et facilis via fuit trahendi vocabula disjuncta ut δύο δομέστικοι unum ἰδιοδομέστικον: cæcutiat qui hoc non vid[et]. Nec obstat quod hac ratione sex futuri sint in septima pentade: nam et in prima pentade sex s[unt] ut supra diximus, et tamen vocatur *pentas* seu *narius*. Quid sit *domesticus* in jure civili et a[pud] alios passim scriptores Græcos et Latinos, expl[icat] Cujacius ad lib. XII Cod. Justinianei, ad tit. 12, Petrus Gregorius Syntagmatis VI, 8. Quid hoc nomine significarint Græci recentiores docet Citrius, cui cum hæc quæstio fuisset proposita, *Cujus fuerit est domestici appellatio, et quibus ecclesiæ ministris nomen hoc impositum est?* respondit: *Domestici* appellatio secundum Latinos ducem, ἔξαρχον[τα], imperatorem, præpositum et præfectum significat, [et] et in functionibus imperatoriis invenire est *domestici cum Orientis, Occidentis, scholarum*. Imo etiam *domesticum mensæ, domesticum mœnium, domesticum palatium*. Sic et in ecclesiasticis ordinibus *domestici* vox usurpatur. Εἴτ' οὖν ἀρχῳδὸς καὶ ἐπιστάτης μ[ου]σικῶν καὶ τῶν μελῳδῶν, οἷα εἰς ῥυθμὸν καὶ τ[ὰ] καθιστῶν αὐτούς τε καὶ τὰ μέλη δήματα. *Domesticus igitur musicorum seu cantorum nihil aliud est quam præfectus, qui omnes regit ac dirigit, ipsasque simul ac cantiones cunctas disponit ac in ordinem redigit*. Est autem munus domestici cantorum seu [pro]psaltæ in vigiliis communibus clara voce pronunti[are] illud, Εὐλόγησον, δέσποτα, quod nos dicimus *Jube domine, benedicere*. Ex sententia igitur Citrii [do]mesticus nil aliud est quam *præses, antistes, p[ræ]fectus*, uno verbo primus in suo genere. Nec n[on] Citrius notionem hujus vocabuli expressit, p[ro] usurpatur a Græcis recentioribus, etsi haud scio vox *domestici* in hac notione usitata sit Latinis, [ne]vis seu antiquis. In jure profecto alia noti usurpatur, ut et in communi loquentium consue[tu]dine. **154** Ab hac voce formarunt Latini *do[me]sticatum*, quod in jure exstat. Et apud Balsamon in canone 17 apostolorum δομεστικάτα *officia domesticorum*, et apud Codinum c. 7 οἱ τοῦ δομεστικ[ά]του δομέστικοι, et c. 5 δομεστικίων. GRETS.

P. 6. Domesticum dicemus aliquando præpositu[m] significare. De istis duobus utriusque chori ducib[us]

ana : Οἱ δύο δομέστικοι ἵστανται ἐν τοῖς δύο μετὰ τοῦ πρωτοψάλτου, καὶ ψάλλοντες φοροῦσι σύρια, ὡς πρωτοψάλτης. Domesticis adjun- δύο πριμμικηρίους ἱστα; ἑνους μετὰ τῶν δο- κων · ψάλλοντες καὶ αὐτοί. Goar.]

d. Sequitur λαοσυνάκτης, ad verbum *populi cator et congregator*, Junio *cocio*, sed *nihili* . Ejusdem meminit Citrius, eodem nomine pres reddit, *populi coactor;* corrector correxit, *tor* sive *congregator.* Cujus officium publico populum ad rem divinam convocare. Grets. ιός scribunt Allatiana, et λαοσυνάπτας vocant : ι λαοσυνάπται (—κται M) συνάγουσι τοὺς δια- ς, καὶ ἀναγορεύουσιν ἵνα μὴ λείπῃ κανείς. Συν- ι δὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλη- Goar.]

Typico S. Sabæ videtur appellari κανδηλάπτης, *delis accendendis :* hujus enim etiam est κρού- ις βαρέας καὶ τὸ σιδηροῦν, quæ illis loco *cam- um* erant, καὶ σημαίνειν τὸ μέγα σήμαντρον. enim signa dabant, ut et apud nos fieri as- Vide Balsamonem in dissertatione cur mo- i tribus signis suos ad sacra convocent, cum uno signo contenti sint.

d. Quartus in hac pentade est ὁ πριμμικήριος ἀβουλαρίων. Junius interpretatur *notarium.* Sic initio nominari videtur ab ipso Codino p. 1 um. : cum enim notarium nominet, ac postea la officia in pentadas digerens de notario us sileat, credibile est Codinum nomine *pri- ii tabulariorum* intellexisse *notarium.* Quod verum est, sed nescio quomodo cum Junii ntia conveniat, qui *primicerium* in quovis of- illum dici putet *qui primus inscriptus sit albo rdinis sui catalogo, et primas in suo ordine tat, prima cera, id est summa, inscriptus.* Hoc um est, idem ergo erit primicerius *tabulario-* cum protonotario, qui, ut Junius dicit, *primi-* primus est in *cera* seu *albo*, et tabularii sunt ii, idemque igitur protonotarius seu primus ius et *primicerius tabulariorum.* Ego nodi hu- olutionem non video, nisi quis dicere velit dici *primicerium tabulariorum* respectu illorum iorum quos infra se habet, non respectu om- , quo pacto ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων vocari t *primicerius diaconorum*, non absolute, sed aratione τῶν κοινῶν, ut Citrius et Codinus lo- tur.

Iam et hoc. Quid si per vocem ταβουλαρίων on intelliguntur *tabularii*, seu *notarii*, sed *tabu-* seu *archiva*, et ita ut primicerius *tabulariorum* catur qui præest *tabulario* seu *archivo*, socius e officio et administer chartophylacis ? Nam *phylacium* Latinis est *tabularium*, et a Latino liam Græcis. Sicut enim magnus sacellarius et σακελλίου suos habuerunt adjutores, **155** ita et phylax videtur habuisse pimicerium tabula- n. Grets.

6. Regia superius producta inter officia recen-

A sent πριμμικήριον τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων. Notarius vero et tabularius sensu coincidunt. Goar.]

Porro de voce primicerii, secundicerii, tertiocerii, quartocerii vide Cujacium ad tit. VII, lib. XII cod. Justinianei, et Onuphrium in explicat. vocum obscurarum ecclesiasticarum, et Petrum Gregorium Syntagm. 15, 22, qui ait pronuntiationem nominis *primicerii* exigere adjectionem ex relatione alicujus, vel certe postulare ut subintelligatur. Quod si verum est, tum necesse erit ut cum inter palatinas dignitates ὁ μέγας πριμμικήριος nominatur, dignitas aliqua subintelligatur, quia primicerius nomen hoc habet respectu alicujus functionis seu ministerii. Hinc *primicerius lectorum*, *primicerius aulæ*, *primicerius protectorum*, *primicerius domesti-*
B *corum.* Exstat in Decretalibus titulus de *primicerio*, ubinihil adjicitur; neque etiam satis apparet quid aut adjiciendum aut subaudiendum sit, nisi quis dicat subintelligi vocem *cantorum.* De quo vide Petrum Gregorium l. c. Hinc *primiceriatus* dignitas et officium primicerii.

Quod ad ipsum vocabulum attinet, non improbabiliter arbitratur Cujacius illud *cerius* esse tantum productionem verbi, sine ulla novæ significationis additione; ut proinde *primicerius* idem sit qui primus, *secundicerius* idem qui secundus, sicut et apud recentiores Græcos παιδόπουλος idem est quod παῖς, Φραγκόπουλος idem quod *Francus;* ita ut illud πουλος sit paragoge absque ulla nova significatione. Alii tamen nomen hoc a *primo* et *cera* derivatum compositumque volunt, quibus qui volet, per me subscribat licet.

P. 6. Ultimus in hoc quinario est ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων, *Præfectus canticis*, ait Junius. Imo *contaciis :* nam canticum generale nomen est ad omnia quæ cani aut solent aut possunt, at contacium certum quoddam genus est in Græcorum ritualibus libris, sicut et *troparium*, εἱρμός, *canon*, κάθισμα, προσόμοιον, τριαδικὸν, θεοτόκιον, σταυρώσιμον, ἀναστάσιμον, et apud nos *versus*, *versiculi*, *graduale*, *tractus*, *sequentia*, *responsoria* et hujus generis alia, quæ alie- na lingua aut prorsus exprimi aut commode exprimi non possunt. Miror autem quid correctoribus Bonefidii in mentem venerit, ut quem ille vocaret
D *præfectum contaciorum*, ipsi interpretarentur *præfectum pugillarium.* Ego quid sibi *pugillares* seu *pugillaria* hæc velint, mecum exputare nequeo. Est autem *præfectus contaciorum* ille cui cura inchoandi contacia commissa. Sed de contaciis plura habes supra c. 7. Grets.

[Κοντάκιον hic (alia namque præterea refert) *modulus* est brevior, ἀπὸ τοῦ κοντοῦ, *a brevitate*, nomen sortitus ; maximeque sanctorum, quorum non est officium, memoriis brevius faciendis deservit : *breviculum* alibi vocavi. Quique his cantandis præficitur et intendit, est auctori ἄρχων τῶν κοντακίων. Goar.]

156 CAPUT XII.

De octava pentade officiorum et officialium.

P. 6. In octavo quinario primas tenet *primicerius*

lectorum, qui et apud Citrium comparet. GRETS.

[*Ibid. Ὁ χριμματήριος τῶν ἀναγνωστῶν.* Allatiana simul cum Citrio cuncta officia in διακονικὰ, ἱερατικὰ καὶ τῶν ἀναγνωστῶν volunt esse divisa. Quindecim prima diaconis assignant, eosque ad patriarchæ latus in dextro choro, velut ejus curiam, locant: sequentia plura quam apte sacerdotibus conveniant, æquus lector ex primo obtutu judicat. Protopsaltæ vel hujus inferiores non nisi lectoribus conferri Citrius, auctore ipsi consentiente, determinat. GOAR.]

Ib. Sequitur ὁ νομικός, qui apud Codin. p. 1 ed. Jun. est ὁ νομοδότης, Junio *præceptor*, qui et in scholiis ista: *Præceptor est musicorum vel* ψαλτῶν, *gymnasiarchus, qui postea corrupta voce* μαΐστωρ, *id est magister, appellatur*, p. 44 et p. 60. Num hæc vera sint, facit ut dubitem Joannes Citrius, apud quem est νουμμοδότης, *nummi dator*, ut vertit interpres. Forte is est quem nos *eleemosynarium* appellare solemus; nisi quis arbitretur eum apud Græcos morem viguisse qui apud nos in multis ecclesiis, ubi præsentibus clericis aliquid pecuniæ dari solet; quam vocant *præsentz*, et illum cui munus distribuendi commissum, *præsentzer*. At cum Codinus uno loco habeat νομοδότην, altero expresse νομικόν, non videtur verisimile νουμμοδότην legendum esse; nisi quis etiam priore loco νουμμικόν nova forma a *nummo* restituendum contendat. Licet νομικός quoque παρὰ τὸ νόμος, ut *numum* seu *nummum* significat, deduci possit. Quodsi νομικός ad cantores pertinet, plane is videtur esse qui cantum cantoresque regit, et ut vulgo loquimur, *qui tactum præbet, der den Tact giebt*; nisi cui forte magis arrideat ut per νομικόν et νομοδότην intelligat jurisperitum seu juris interpretem: forsan enim in clero Magnæ Ecclesiæ tempore Codini erat is qui postea dictus est νομοφύλαξ, cujus mentio in Tur. cogr. l. VII, fol. 506. Nec est a vero alienum fuisse inter officiales ecclesiasticos aliquem qui de jure responsa daret. Glossarium Latinogr. *tabellio*, νομικός. GRETS.

[*Ibid. Ὁ νομικός.* Qui typis et ecclesiasticis rubricis apprime eruditus, quod quoque die legendum officium vel occurrat memoria facienda, sancit et publicat. Ita me docet Antonius Cralis CP. Alii eum esse volunt qui legem cantoribus ponit et choros regit. Solent nostrates musici elevata depressaque manu cantus modum et ordinem præfigere canto:ibus, quod Græcis deesse nequit; quibus præterea illud est in usu, ut variis manus dextræ motibus diversisque digitorum et articulorum conformationibus varias vocum inflexiones in omnium conspectu melius quam musicæ notulæ designent, atque ita non scriptis, sed manus nutibus, quam χειρονομίαν dicunt, cantus leges ob oculos ponant. Hos cum Theophilo χειρονομεῖν scriberet Cedrenus: auctor νομικούς nuncupat.]

Ibid. Sequitur ὁ πρωτοκανόναρχος, *primus canonarchus*, inquit 157 Junius, cujus etiam Citrius meminit. Junius in schol. *canonarchus, qui a bus synodalibus et aliis legendis præfectus est;* rei exemplum habetur c. 6 et 15. Verum is loco non fit mentio *protocanonarchæ*, sed ca chæ, qui duo diversi, sicut protonotarius et rius. Verba Codini, p. 46, hæc sunt: legiter nonarcha illud, Πολυχρόνιον, *diuturnum* facia *sanctum imperium tuum in multos annos*: idq tio repeti dicit. Estne hic *sermo de protoca cha* an de *canonarcha*? Dicturne ipsius esse *acta synodica* et alia hujus generis? Estne illa apprecatio *diuturnum faciat imperium tuum*, canon synodalis, ut Junius loquitur? Multo id altero a Junio citato loco p. 82, reperie ubi nullum verbum nec de canonarcha nec d tocanonarcha. Sed Junius tanquam cæcus ecclesiasticarum functionum vocabulis ober et dummodo aliquid diceret facile se invent fidem arbitrabatur apud illos qui præter pra tes et ministros verbi nihil norunt.

Quis igitur *protocanonarcha*, et unde hoc no Exponet nobis hoc Zonaras, qui in commentari per canonas Anastasinos Joannis Damasceni ita mentatur: *Canon dicitur quia præfinitam o odis circumscriptam habet periodum*, ut videre Græcorum ritualibus libris. Ab his igitur cano apud Græcos magnæ auctoritatis et existim nis *protocanonarcha*, et qui sub illo erat, ca *cha* nomen traxerunt: ipsorum enim erat e istos, quando in ecclesia decantandi erant, ind et reliquis quasi præire. Hinc, et non aliunde nomen originem ducit. GRETS.

[Κανών hymnus ecclesiasticus est longiore ribus troparii constans. Qui vero canonibus i modi concinendis incumbit, κανονάρχου s latione honestatur. Hoc autem pacto κανον Deficientibus libris prout apud nos, uncialib teris exaratis et in chori medio ad omnium ob expandendis, cononarcha troparii unius com successim alta voce dextro choro primum, tu terius troparii vel strophes commata choro al non interrupto cantu, suggerit; ac ita longius cio quod est κανοναρχεῖν, *canonum* videlicet de tandorum *singula verba et periodorum membra* denter ob librorum defectum *suggerere, et qua sint cantanda monere*. GOAR.]

Quartus est ἔξαρχος, *exarchus, dux quida* quit Junius, *et præses ministrorum ecclesiæ in nanda singulorum functione et ministerio*. Fa Rectius in Turcogr. fol. 192, exarchus *legatus carius patriarchæ aut metropolitæ, sicut nos leg apostolicæ sedis dicimus*. Et fol. 293 dicitur exa missos ad colligendum subsidium pro pens Turcis tributo: habere etiam potestatem τοῦ ἀφ ποιεῖν καὶ ἀφορίζειν, *privandi officio ecclesiasti excommunicandi*, δι' εὐλόγους αἰτίας, *ob justas sas*. Item jus absolvendi pœnitentes; et ad propriis litteris, quas συγχωρητικὰ γράμματα pellant, a patriarcha instruuntur. Fol. 219, du

minantur patriarchales exarchi uno et eodem tempore, qui et interdum *eparchi*. De exarcho nihil, 158 quod sciam, Citrius. Exarchi dignitas olim clara fuit etiam extra Ecclesiam inter palatinas functiones et imperatorias. Hinc *exarchi* illi in Italia, quorum nusquam non mentio. Et Gennadius *exarchus Africæ*, ad quem scribit S. Gregorius Magnus l. I, epist. 37. Hinc *exarchatus* et *exarchia*. Ἔπαρχος palatina dignitas est apud Codinum cap. 2. GRETS.

P. 6. Ἔξαρχον eum hodie vocant, qui velut a latere patriarchæ legatus provincias ei subjectas obit, ac de clericorum moribus, de causis ecclesiasticis, de cultu divino, si non obsolescat, de conjugiis et eorum divortiis, de plebis pontificisque dissidiis, de canonum ecclesiasticorum observantia, de sacramentis, confessionis maxime, conferendis, de monachorum disciplina, de ecclesiarum a diœcesanis exemptarum legibus, etc. inquirit, et his cunctis ex æquo bonoque, dum, quod aiunt, visitationem peragit, consulit in posterum; præ omnibus vero census ex unaquaque ecclesia patriarchæ obvenientes et cuncta ad eum spectantia jura diligenter investigat, rigide colligit, et nonnunquam exinde peramplo auctus, ad patriarcham defert. Hoc ejus munus imperatoriis exarchis in Italia quondam residentibus non absimile: illi si quidem belli pacisque tempore cuncta imperatorum jura sarta tecta servabant; hi pariter, ceu patriarchæ vicarii ac ejus personam referentes, omnem eorum exercent potestatem, et omnem debitum census eorum nomine exigunt. Allatiana: Ὁ ἔξαρχος ἵσταται πλησίον τοῦ δευτερεύοντος ἐν ἐκκλησίᾳ, γυρεύει δὲ καὶ πᾶν σκεῦος καὶ ἀλλαγὰς τῆς περιοχῆς τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τὰς κρίσεις τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, εἰ ἐκρίθησαν δικαίως. Καὶ γράφει τὰ ἀντιμίνσια. Ἀναγυρεύει δὲ καὶ τῶν ἀνδρογύνων τὰ κωλύματα. *Antimensiis diei annique, quo consecrata sunt, notas apponit; et matrimoniorum impedimenta examinat.* Observa τὸ ἀλλαγὴ *vestem sacram* referre, τὸ ἀλλάσσω vero frequentius per totum hoc opus occurrens, *vestes sacras induere*. GOAR.]

Ibid. Ultimus est *ecclesiarcha, præfectus ecclesiæ*. Citrius nominat tres ἄρχοντας τῶν ἐκκλησιῶν, inter quos haud dubie unus, qui supra in quinta pentade dictus est, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σακελλίου. Bonefidius vertit, nescio quam bona fide, *tres magistratus ecclesiarum*. GRETS.

[Ὁ ἐκκλησιάρχης. Qui suæ curæ demandatam ecclesiæ curam tenet, ad officium divinum dat signa, lumina disponit et accendit, sedilia componit, sacras imagines profert vel recondit, ac denique munditiem ubique splendere providet, uno verbo sub sceuophylace magno vasorum custode sacristam agit. Ejus instituendi formam in Euchologiciis protuli fol. 489. Socium ex Græcorum relatu τὸν διαβαστήν, *lectorem sermonum et homiliarum*, et κανδηλάπτην, *cereis lucernisque accendendis præfectum*, adjunxi. Huic, sicut et τῷ λαοσυνάπτῃ, signorum in ecclesia faciendorum studium committit Allatius de recentiorum Græcorum templis, fol. 101, proindeque, si non eorum munere fungitur, suæ saltem dispositioni tenet subjectos qui sequuntur in Allatianis. Ὁ πρώξιμος ὁρίζει, καὶ σημαίνουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμῳδίας ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ καταγοριάρης (alias κατηγοριάρης) φιλοκαλῶν τὴν ἐκκλησίαν· ἅπτει δὲ καὶ τὰς κανδήλας, φέρει δὲ καὶ λαμπρόν. (Addunt alia: Ὑπδμνίζει τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ λαοῦ, ἵνα σχολάσῃ.). Οἱ λαμπαδάριοι καθίζουσι (alia: καθαρίζουσι) τὰς λαμπάδας, ἅπτουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ βασταγάριος, ἵνα βαστᾷ τὸν τῆς ἐκκλησίας ἅγιον εἰς λιτὰς καὶ ἑορτὰς ἐπισήμους. (M: οἱ θεώριοι νὰ θεωροῦν καὶ νὰ σκοπεύουν τοὺς ἄρχοντας, 159 ἵνα καθίζωνται καὶ εἱστήκουν εὐτάκτα. Ὁ δεκανὸς, ἵνα καλῇ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰς αὐτῶν δικαιώμασι καὶ προσφερώμασι. Ὁ κουβούκλης ἵνα βαστᾷ τὸ δικανίκιον τοῦ ἀρχιερέως, ὅταν περιπατῇ.) GOAR.]

CAPUT XIII.

De nona pentade officiorum et officialium.

P. 6. In nona pentade primas tenet domesticus τῶν θυρῶν, *præfectus januæ*, tertius nimirum *ostiarius*: nam in sexto quinario duos enumeravit Codinus, et Citrius tres ostiarios inter officiales ecclesiasticos nominat; quorum tertius hic forium domesticus seu præses, uno verbo *janitor*. GRETS.

[Sacri tribunalis fores subdiaconis commendatas testatur Maximus in Dionysii De eccl. hierar. c. 3: Σημείωσαι, inquit, ὅτι οἱ διάκονοι τότε τὰς θύρας εἶχον, νῦν δὲ οἱ ὑποδιάκονοι. Suffragatur Thessalonicensis præsul Simeon: Φυλάσσει μὲν ὁ ὑποδιάκονος τὰς πύλας τὰς ἱερὰς, ἵνα μή τις τῶν ἀναξίων ἔνδον εἰσέλθῃ. Eam ob rem soleam locum ad sacras altaris fores situm, de quo cum auctore c. 17, subdiaconis lectoribusque ceu propriam sedem Thessalonicensis idem assignat: Ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστας καθῆσθαι χρὴ ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σωλέαν, ὃς δὴ βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν. Inter subdiaconos autem vel lectores antesignanus ille, cui ceu potiori earum commendatur custodia, jure merito mihi δομέστικος τῶν θυρῶν nuncupetur. GOAR.]

Ibid. Sequitur *chartularius*, qui longe diversus a chartophylace; et inepte vocatur chartophylax *chartularius*, ut supra dictum (cap. 4). Citrius non unum, sed plures ponit: nam lectores enumerans collocat inter illos χαρτουλαρίους τῆς μεγάλης σακέλλης καὶ τοῦ σκευοφυλακίου, *chartularios magnæ sacellæ et sceuophylacii* seu *armarii vasorum*, inquit Bonefidius. Docuimus jam supra (cap. 2) ex Balsamone eos qui chartophylaci, sceuophylaci, magno sacellario subserviebant tanquam administri, appellatos esse *chartularios*, ita ut chartularii isti nihil aliud fuerint quam συμμερισταὶ τοῦ κόπου, *laboris consortes*, ut Balsamon loquitur. Nec scio quam apte huc quadret *registrator* Junii.

Nec Latinis chartularius ignotus fuit: nam S. Gregorius l. 1 epist. 75 ad episcopos Numidiæ scribens nominat Hilarium *chartularium suum*, qui in Africam a prædecessore S. Gregorii missus

sedis apostolicæ loco causas ecclesiasticas co gnoscebat et tanquam judex dirimebat et judicabat; mansitque in eodem officio in Africa etiam sub Gregorii Magni pontificatu, cujus ipse suis in epistolis crebro meminit. Verum chartularius Codini longe inferioris ordinis et dignitatis erat, inter lectores nimirum constitutus, et antepenultimus in ultima pentade.

Porro cum plures fuerint chartularii, ut Citrius expresse scribit, **160** cur Codinus unum duntaxat nominat? an unum nominando reliquos subintelligit? an iste chartularius qui in una pentade, diversus est a chartulariis magnæ sacellæ, sceuophylacii etc? Sed quod officium? Junius expedite: utinam vere. Ὁ χαρτουλάριος *qui publicis litteris, tabulis instrumentisque curandis et retractandis constitutus est.* At hoc officium pertinet ad chartophylacem ejusque chartularios seu administros, item ad protonotarium et similes. An chartularius iste inter lectores peculiare quiddam obtinebat, ratione cujus chartularii nomen acceperat? Grets.

[Registrorum, chartarum, codicillorum onus sibi impositum vel solo nomine chartularius indicat: quorum vero commentariorum curam susceperit hic privatim, ex generica communique voce non facile assignaveris. Sacellario et œconomo pariter legimus in superioribus chartularium adjunctum, laboris, ut ait Balsamon, συμμεριστήν: hic vero lectores inter et cantores recensitus commentariis et memoriis non invigilat aliis quam quæ lectores et cantores decent, ecclesiasticis videlicet libris proferendis, quorum copia cum tricesimum superet numerum, custodem privatum non immerito sibi exposcit assignandum. Hæc Antonius Cralis CP. lector retulit; cui non displicet memoratum ab Allatianis decanum cum chartulario confundere. Ὁ δεκανός, inquiunt illa, τάσσει τοὺς ἱερεῖς ἐν τοῖς ἐρχομένοις αὐτῶν δικαιώμασι. Rursum: Ὁ δεκανὸς ἵνα καλῇ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰ αὐτῶν δικαιώματα καὶ προσφερέματα. Quantis vero tabulis, chartis, codicillis et scriptis ratiociniis, quibus attendere solet chartularius, opus sit, etiam vir integerrimæ conscientiæ fidelissimæque memoriæ fatetur. Goar.]

Inter dignitates palatinas est ὁ μέγας *chartularius.* Quis fuerit, docet Zonaras in Leone Isaurico: Ὁ τῶν βασιλικῶν ἱπποκόμων ἱπιστατῶν, *præfectus imperatoriis equisonibus.* Pertinuisse dignitatem hanc ad curam stabuli regii docet ipse Codinus, munus magni chartularii explicans c. 5; fuit inter militaria officia *chartularius.* Id liquidum ex Leone imperatore, qui diataxi tertia cum protonotario thematis et cum prætore sive judice thematis numerat quoque chartularium thematis, quem constitutum dicit πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφὴν καὶ ἀναζήτησιν, *describendo et recensendo exercitui.* Vide Rigaltium verbo *protonotarius.* Qui sint *homines chartularii,* disces ex Cujacio Observat. IV, 5. Vide eumdem de *chartulariis* ad lib. I Cod. Justin. tit. 23 et infra lib. II, c. 3.

P. 6. Tertium locum obtinet ὁ δεκοτάτος. Cum numero multitudinis δεκοτάτοι. Quantum erraverit Junius commiserit fol. 194, deceptus scilicet lectione falsa, quam facile emendare poterat, jam dictum est (ad pag. 93). In scholiis non minus ineptit. Ὁ δεκοτάτος, *barbare, chartularius adjunctus* ἀντιγραφεύς, *quem vulgo, ut Budæus loquitur, contraroiulatorem vocant.* Præclare. Interim non credamus Citrio, qui *deputati* munus non numerat inter officia, in quo a Codino dissentit, sed inter διαχονίας seu ministeria. Sed quidquid sit de hoc, quod deputatorum munus esset, his verbis docet: Οἱ δεκοτάτοι δὲ μανδυοφοροῦντες μετὰ λαμπάδων προπορεύονται τοῦ τε ἁγίου Εὐαγγελίου, ὁπόταν φέρεται εἰς τὸν ἄμβωνα **161** πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ τῶν ἁγίων δώρων ἔν τε τῇ εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν εἰσόδῳ καὶ ἐν τῇ εἰς τὴν πρόθεσιν ἀποπομπῇ τῶν. Grets.

[P. 6. *Ὁ δεκοτάτος.* Allatiana: Ὁ δεκοτάτος περιπατῶν ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως; καθαρίζει τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στράταν, *viam populo mundam reddit.* Alia: Ὁ δεκοτάτος νὰ καλῇ τοὺς ἔχοντας εἰς τὸν ἀρχιερέα καὶ νὰ καθαρίζῃ τὸν λαὸν ἀπὸ τὴν στράταν. Goar.]

Fuerunt etiam *deputati* inter officia militia, de quibus multa ex variis imperatorum constitutionibus Rigaltius in suo lexico, verbo δεκοτάτος, quem vide: nihil enim illi ad nos, qui ecclesiastica officia tractamus.

Ibid. Sequitur ὁ ἐπὶ τῆς ποδέας. Junius *præfectus instrumento sacro.* De quo duo potius suspicor quam scio. Quid si ὁ ἐπὶ τῆς ποδέας sit ille qui paramenti in Magna ecclesia curam gerebat? Nam πόδεα est *solum, parimentum;* unde Germanis *der Boden.* Et patet hoc ex Originibus Cp., ubi ambitus indicitur fuisse æqualis τῇ; ποδέας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Et ὁ ἐπὶ τῆς ποδέας idem etiam dici nequit *præfectus instrumenti sacri seu supellectilis,* quia distinctum et proprium officium est ὁ μέγας σκευοφύλαξ κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας. Quid si sit unus ex θεωροῖς, ex custodibus qui, ut ait Citrius, τὴν φυλακὴν καὶ τήρησιν στεύονται τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν καλυμμάτων αὐτῶν, εἰ μάλιστα εὑρίσκονται ταῦτα λίθοις καὶ μαργάροις κοσμούμενα. Adde quod in Turcogr., f. 181, ποδάϊς pro *vestibus* seu *tegumentis* legunt μετὰ εὐμορφοτάταις ποδάϊς. Interpres: *ornavit templum imaginibus pulcherrime vestitis;* in margine additur μετὰ ὡραιοτάτων ἐφαπλωμάτων, *cum venustissimis integumentis.* Quid si horum et similium cura ad istum spectabat? Grets.

[*Ibid.* Ποδέαν Meursius interpretatur *ministerium utensilia.* Nisi quæ sint illa proferas, *ministerium* tuo non utar, Meursi. Prosunt amplius Græcæ mulieres, quæ ποδέαν partem vestis inferiorem crura pedesque suos velantem vocitant: utilis

me docuerunt viri, talaris cujuscunque tu- A
am terram allambentem, quia pedes ambit,
nomen mereri. Profuere præ cæteris illi
æ Græci, qui anterius altaris ornamentum,
jue illas vestes sericas vel auro textas vel
ex auro solido vel argento confectas, ac ima-
s in ecclesiis circumponendas, ποδέας nun-
asseruerunt. Fidem cunctis a me datam
nat Nicetæ auctoritas in variis ejus lectio-
obviam facta, in Isaacio quidem Angelo l. 1:
ιτα κατήρειψαν, τὸν ἔνδον πλοῦτον περιεβάλ-
ερὰ ἀνηρεύνησαν φροντιστήρια, ποδέας ἀφεί-
τῶν ἁγίων, cui ultimi commatis vice alia le-
eponit ἔπιπλα ἀφείλοντο παναγῆ. Ejusdem
l. III : Τὸν ἐν ἀνακτόροις περιώνυμον ναὸν,
μονὴ κικλήσκεται, θείας πάσης ποδέας ἐψί-
Alia lectio θείου παντὸς ἐπίπλου ἐψιλωσε. Ex
ijicio τὸν ἐπὶ ποδέας esse vel qui ecclesiæ stra-
vestes, sive muris sive altaribus ornandis sub
spositione teneret, vel qui sanctas imagines
vestibus circumtegeret, vel denique, quod
s autumo, limbos pontificiarum vestium ho-
gratia soleret e terra tollere, quod munus
ios magnatibus a servis puerisque honorariis
itur, cui etiam exsequendo officium *caudatarii*
ie pontifex summus et cardinales voluerunt
nana curia institutum. Conjecturam appro-
Antonius Cralis memoratus, ab altari tamen B
ecclesia ministerium ejus semovit, et per
antum locaque gressibus difficilia monuit C
eri consuetum. GOAR.]

Θι δὲ καὶ τοῦτο. Τὸ συνοδικὸν καὶ ἡ ἀνάγνω-
ασα, ὁ χαρτοφύλαξ ἀναγινώσκει αὐτά. Εἰ δὲ
τι χαρτοφύλαξ, οἷος πρωτεύει τῶν ἀξιωμά-

ι διερμηνευσόμεθα καὶ τὰ μήνεα τῶν κληρικῶν.
ώτη πεντὰς τὰ διπλᾶ, ἡ δευτέρα πεντὰς ἐν
μέσῳ, ἡ τρίτη πεντάς ἐν καὶ τέταρτον. Ἄρχε-
ν καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς εἰς τὰ διπλᾶ τοῦ.
η ἐστὶν ἡ διάταξις τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
ήνπερ ἐνομοθέτησαν οἱ ἁγιώτατοι πατριάρ-
αἱ οἱ οἰκουμενικοὶ Πατέρες παρὰ τῶν ἁγίων
ων, καὶ ἐνέθησαν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ποιεῖν
; ὡς ἔφημεν. M.]

rro sicut in primo quinario Codinus ponit sex, D
hoc ultimo colloeat duntaxat quatuor. Ταῦτα τὰ
ικὰ τὰ ἐκκλησιαστικά, inquit Codinus, *hæc sunt*
a ecclesiastica. Quæ etiam in epist. Græcorum
regorium X papam ex parte commemorantur.
us œconomus, protecdicus, logotheta, castrisius,
ndarius; qui super judicia, qui super secreta,
per sacrum et dona apostolica, qui primicerius
archalium notariorum; qui princeps ecclesia-
qui super petitiones, qui rememoratorii, qui
rii, qui patriarchales notarii, qui protopapæ
toto presbyterio archidiaconatus ecclesiastici,
domestici cum omnibus psalmistis et lectoribus.
orius papa in epist. ad Græcos *sacellarium*
. GRETS.

CAPUT XIV.

De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citrio enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos usitata sunt.

In enumeratione officiorum ecclesiasticorum non convenit Citrius cum Codino, ut supra c. 6 monuimus. Causam addit, quia patriarchæ hæc omnia arbitratu suo mutabant depressosque in altum evehebant et evectos deprimebant et nova munia instituebant, prout huic vel illi gratificandi voluntas ferebat. Præter officia a Codino enumerata sunt istæc : Ὁ ἐπὶ τῶν κατηχήσεων, *catechista, orphanotrophus, quatuor defensores,* καὶ ὁ περιοδευτὴς, *circitor* Bonefidio, correctoribus *visitator.* Quid si sit ille quem Typicum sancti Sabæ nominat ἐξυπνιαστὴν seu ἐξυπνίστην, *excitatorem,* cujus erat in vigiliis et ἀγρυπνίαις circuire et somnolentos excitare ?

Præter hos recenset Citrius *theoros* seu *custodes,* et deputatos, de quibus capite superiore ; itemque *camisatos.* Sed addit hæc : Οὐκ εἰσὶν ὀφφίκια, ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα. Quod *camisatorum* sit officium, his verbis docet : *Camisati ferendis ad altare carbonibus et sacris lebetibus calefaciendis occupati sunt, ut illic more solito aqua fervens sacris calicibus tempestive infundatur.* Solent enim Græci, ut videre est in liturgia S. Chrysostomi et in Theoria rerum ecclesiasticarum Germani et in Expositione liturgiæ Cabasilæ, calici **163** jam consecrato sub ipsum communionis tempus infundere aquam calidissimam, quam a fervore vocant ζέσιν, et ipsum vasculum in quo adfertur ζέον, ut quemadmodum ex latere Christi in cruce pendentis utraque (sanguis et aqua) θερμότητος πεπληρωμένα profluxerunt, ita tempore communionis communicantes et sanguinem et aquam, et quidem utraque calentia, percipiant, ὡς αὐτῇ τῇ ζωοπαρόχῳ πλευρᾷ ῥαυόντων. De qua consuetudine, quam rationi consentanea sit, nihil opus pluribus hic disquirere. Huic ergo aquæ calefaciendæ vacabant *camisati,* ut et carbonibus pro sufflitu ferendis et fovendis; sic dicti a *camisiis.* Junius vertit *indusia* fol. 86. Nec est quod quis dubitet *camisia* Italis esse *indusia.* Sed si ecclesiastica vocabula ecclesiastico more intelligere et interpretari velimus, necessario dicendum est, apud Codinum per *camisia* intelligi id quod Germanice vocamus *den Chorrock* seu *Chorhemd* : nam de lectoribus agens Codinus ait eos stare in medio triclinio cum vestibus et epirriptariis suis, habentes *camisia* ἐπάνω τῶν ἱματίων. Sic c. 7 de mensa imperatoris Codinus : ingrediuntur *psaltæ* seu *cantores cum suis epirriptariis et camisiis,* hoc est *mit den Chorhemden;* quæ nullus ecclesiasticarum rerum peritus vocat *indusia.* Vulgo *vestes* superpelliceæ dicuntur. Ab his ergo *camisiis camisati* nomen venit : quos forsan non inepte vocaveris *linteatos.*

Præter hos sunt apud Citrium *patriarchales domestici* ; καὶ τοῦτο δὲ τὸ ὀφφίκιον τῶν ἀναγνω-

στῶν ἐστι. Functio hujus est τὸ ἐν ταῖς προσόδοις τοῦ πατριάρχου λέγειν εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα. Qua acclamatione mirum quam Græci delectati fuerint. Hinc nihil crebrius apud illos quam illa πολυχρονιάζειν, πολυχρόνισμα, πολυχρόνιον.

Quod attinet ad Græcos recentiores, præter multa ecclesiasticorum officiorum vetera nomina, habent sua et propria, quæ nec in Citrio nec in Codino apparent; quæ ex Turco-Græcia colligi possunt, ut est ὁ νομοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, πρωτοσύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐφημέριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, *lampadarius magnæ ecclesiæ* (nam ὁ ἄρχων τῶν φώτων videtur fuisse alius apud Codinum), *magnus logotheta magnæ ecclesiæ*, ὁ μέγας ῥήτωρ. Meminit quidem Codinus rhetoris, sed absque τοῦ μεγάλου additione.

CAPUT XV.

De officiis ecclesiasticis aulæ Cpolitanæ, potissimum de archidiacono.

Ex clericis aulæ nominatim exprimit cap. 17, Codinus: 1) *protopsaltes*, quem simul ait esse imperatorii cleri exarchum. 2) *domesticum*, quem ait esse exarchum cleri Augustæ, eumdemque aliquando simul esse domesticum ecclesiæ; aliquando vero ecclesiam **164** proprium domesticum habere. Erat autem domesticus unus ex psaltis seu cantoribus, et a protopsalta proximus, sub se habens alios psaltas seu cantores, *quos veteri consuetudine*, inquit Codin. c. 17, *nominant cractas*, hoc est, ut Germani dicere solent, *schrailing*. 3) *Protopapam*, qui et ipse aliquando unus et idem erat in ecclesia et aula, aliquando diversus, ut dicit Codinus ibid. 4) μαΐστωρα *magistrum*, qui et ipse cantor, c. 6. 5) *Canonarchas*. 6) *Lampadarium*, cujus erat imperatori lampadem præferre. 7) Archidiaconum: hunc enim non habebat ecclesia, sed aula, ut dicit Codinus ibid. De eodem multa cap. 8, 9, et alibi passim; ut et de protopapa, lampadario et cæteris ministeriis ecclesiasticis in aula.

Apud Citrium proponuntur multæ quæstiones de archidiacono: Τὸ ἀρχιδιακονικὸν ὀφφίκιον ποίας ἐστὶ τάξεως καὶ ποίου βαθμοῦ, καὶ εἰ προΐσταται τῶν ὅλων διακόνων ὡς ἀρχιδιάκονος. Respondet Citrius *archidiaconicum officium non esse* ἀρχοντικὸν, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὥσπερ τὰ ἀρχοντίκια. Bonefidius vertit: *Non est magistrale, neque ex liberalitate pontificali, ut magisterialia*. Correctores correxerunt: *Archidiaconicum officium non est ex officialium dignitatibus, nec tribuitur ex liberalitate pontificali, ut officialium dignitates*. Prima versio satis est *magisterialis* seu *magistralis*, secunda paulo propius scopum tangit. Archonticia officia et ἀξιώματα apud Citrium sunt illa quæ quis obtinet διὰ τῶν ἀρχοντικίων, hoc est *per litteras et codicillos* τῶν ἀρχόντων, *principum*, sive ii essent imperatores sive patriarchæ. Respondet ergo Citrius archidiaconi officium non esse ejusmodi quod per *archonticia* conferatur, seu ab imperatore seu a patriarcha, sed esse longi temporis et operæ diu A præstitæ quasi remunerationem: Διὸ καὶ ὡς μόνου καὶ ἴδιου τόπου δώρημα ὁ ἀρχιδιάκονος ἴσχυε τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχτικλίοις ὁποιοισοῦν τετίμηνται εἴτε καὶ μή, ἐν ναῷ, ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι, καὶ ἐν τῇ μεταλήψει θείων μυστηρίων.

Quæsitum quoque fuerat num patriarcha per sola *pittacia*, et *breria*, et mandato suo, præ aliquos nullo officio insignitos illis qui priores erant, nullo tamen ipsi etiam officio decorati. Respondet Citrius hoc plane esse intolerandum, præferantur aliqui prioribus per *pittacia*, cum qui præferantur, habeant officia; sed quemlibet loco et statione sua, quam tempore acquisi relinquendum esse: Ἡ γὰρ τάξις καὶ στάσις B διακόνων τῷ χρόνῳ ῥυθμίζεται καὶ στηρίζεται, ἐστιν ἀμεταχίνητος, inquit Citrius; qui et addit qui *archonticiis* seu *brevibus* hujusmodi honora est, satis esse ut quando patriarcha seu pon rem divinam facit, sit ipse primus ἐν τῇ εἰσόδῳ *ingressu* ad altare, seu in ita et in percep divinorum mysteriorum. In cæteris quemvis su locum tenere debere; et iniquum esse ut ὁ πρω οδεύσας, *qui primas tenuit*, seu ut vulgo loquim *qui præcedentiam habuit*, de loco suo deturb alte i cedere cogatur. Ex quibus **165** recte intel etis judicium facere licebit de interpretatione nefidii et correctorum ejus. Promotionem pittacia meminit etiam Balsamon ad 17 canon C apostolorum.

Quia vero in his officiis ecclesiasticis occurrunt composita ex vocabulis ἀρχή et ἄρχων aliquid super his notare lubet, ante omnia illu quod dupliciter cum aliis coalescant, primo qu dem initio vocis, ut ἀρχιεπίσκοπος, ἀρχιστρά *archidiaconus, archistrategus, archidux, archi clinus, archiatrus, architectus, archipresbyte* secundo in fine vocis, ut *patriarcha, ecclesiarch canonarcha, monarcha, toparcha, tetrarcha, ethna cha, trierarcha*. Inde etiam est ἔξαρχος, ἔκσαρκ id genus alia, tam in ecclesia quam extra usitata.

Hæretici nostri temporis, ut alia, ita et in prisca vocabula sustulerunt, potissimum illa, q D ex ἀρχή et ἄρχων compacta. Hinc *archiepis* nomen exterminant, ut et patriarchæ, archidiac et id genus alia, tanquam *superba, fastuosa et si plicitati apostolicæ adversantia, quippe quæ im rium et potestatem in subditos denotent, non prim in aliqua functione seu ministerio, seu prim ordine in aliquo cœtu, absque tamen imperio et testate in cæteros*. Hinc ipsi gaudent apostoli illis et, ut loquuntur, molestissimis appellationib πρεσβυτέρων, ποιμένων, ἐπισκόπων, λειτουργ διακόνων, δούλων. Verum nomina hæc esse retinen ubi hactenus viguerunt, et revocanda ubi exole runt, fuse demonstrat Adrianus Saravia Calvinis in libro quem de diversis gradibus ministrorum evangelicorum evulgavit, c. 25, sic tamen ut

lationibus nullum in alios imperium designetur, A
la ordinis dignitas et ut sic dicam, *primitas* ἡ πρωτεῖα. Huic Calvinistæ opposuit se Calvi-
um antesignanus Beza proprio libro adver-
Saraviam publicato, ubi contendit nomina
prorsus *non esse toleranda*, sed ex ecclesiis
lenda tanquam simplicitati apostolicæ prorr-
repugnantia. Mihi conflictus iste inter hos
Lapithas mire placet : nam in Saravia observo
icam arrogantiam, quæ cum omnia confude-
permiscuerit, nunc quasi pœnitentia ducere-
onorifica illa patriarchæ, archiepiscopi, archi-
ni et similia cognomenta ambit iisque deco-
estit, ita tamen ut antiqua notione quasi exuta
n induant, nullamque potestatem et nullum
ium significent. In Beza autem id præ cæteris B
dvertendum puto, quod non obscure suos
nistas Anglos, et Lutheranos in Germania et
a, perstringit, quia aliqui illorum sese *archie-*
os et *primates* et *archidiaconos* nominant, et
am nominari et salutari volunt, pulchrisque
ominibus turpem hæresin celant. GRETS.

166 CAPUT XVI.

De sacris vestibus ministrorum ecclesiæ.

iis in locis sacrarum vestium ministrorum
iæ mentionem facit Codinus ; ex quibus
illæ solis episcopis, aliæ etiam sacerdotibus
conis competunt. Primas teneat στιχάριον,
vestitus angelorum imitamen, inquit Simeon
alonicencis lib. De templo. *Sæpius enim in*
fulgenti angelos apparuisse novimus, ut et
in monumento Salvatoris cooperium stola can-
Præterea purum et ab omni inquinamento libe-
acerdotalem statum esse oportere docet ; propter
puritatem etiam sacerdos hac gratia dignus
itur ; quod ipsum testatur, cum se induens hæc
pronuntiat. « *Exsultabit anima mea in Domino,*
indvit me vestimento salutis, » *et quæ sequun-*
piscopi autem στιχάριον *desuper descendentia*
flumina ; est enim undulatum, et gratiam
di in ipso repræsentant. Nam et inter angelos
nnibus idem est ordo et gradus, sed ibi quoque
feriorum magistri sunt. Vocantur autem flu-
propter vocem Salvatoris in Evangelio dicen-
Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent
vivæ. » *Hoc idem pallio episcopali notatur.*
ma quidem habet propter ea quæ diximus,
a vero pro typo veteris et novæ gratiæ. Quæ
fluminibus quasi innatant ; quod non aliud
ult quam magistro sive doctori ex duobus Te-
ntis ad docendum hauriendum esse. Erant
n sticharia non solum candida, sed nonnulla
purpurea, quæ a sacerdotibus et diaconis
quadragesima gestari testatur Codinus c. 9,
to festo Annuntiationis, Palmarum et magno
ato Paschæ.

er cæteras quæstiones quas Bulgariæ archie-
po Demetrio Chomatiano posuit Constantinus
silas archiepiscopus Dyrrachii, fuit ista, an
consentaneum sit in purpureis pontificalibus vesti-
mentis, quemadmodum et in albis, in stichario quidem
flumina, in phænolio autem cruces gestare. Respondet
Demetrius : *Consuetudo Ecclesiæ purpurea pontifica-*
lia indumenta simplicia vult esse et sine prædicto-
rum fluminum cruciumque adjectione. Meursius
stichariun interpretatur *sticam :* nam Glossis Isi-
dori *stica* est tunica. Sed nihil melius est quam
in his et id genus aliis retinere Græca vocabula,
quia nulla supp tunt Latina quæ vim et energiam
Græcorum perfecte exprimant. Erant autem *sticharia* duplicia, nempe patriarchalia et episcopalia,
insignita figuris instar gammæ litteræ Γ, ut apud
Balsamonem legimus ; cujusmodi vestes appellabantur *gammadia* seu *gammatia*. Anastasius in
Leone III : *Columnas argenteas octo et gammadia*
duo. Paulo post apud eumdem scriptorem habes
gammadias chrysoclabas. Quod autem Meursius
existimat trigonia, quæ sunt in phænoliis, esse
ipsam litteram Γ, id mathematicis Leidensibus
persuadeat, si potest ; nos certe tres angulos ex
littera Γ extundere non possumus.

2) Φελώνη seu φελόνη, imo etiam φαινόλιον, φαινόλης, φελόνιον. **167** Penulam hic qui vertunt,
ii frustra sunt. Nulli penulæ inter vestes sacras
locus est, tametsi non ignoro quid de penula
apud S. Paulum epist. II ad Timoth. IV nonnulli
philosophentur. Quæ vero ejus significatio ? *Sacrum*
φελώνιον, inquit Simeon Thessalonicensis, *sublimio-*
rem et superne collatam spiritus virtutem sub qua-
dam effigie monstrat, in primis saccum quo per
ludibrium Salvator indutus est ; idcirco et sacci for-
mam habet : nec enim in eo sunt quæ appellantur
μανίκια *seu manicæ*. Φαινόλια patriarchica et epi-
scopalia plena erant crucibus (unde ipsis *polystaurii*,
quasi dicas *multicrucii*, appellatio), et repræsen-
tant per totum orbem diffusam venerandæ crucis
gloriam, ut inquit Balsamon in dissertatione de
patriarcharum privilegiis. Formæ autem triangulæ,
quæ in iisdem phænoliis visuntur, declarant angu-
larem lapidem Christum Deum nostrum, qui dis-
juncta conjunxit, ut inquit idem Balsamon.

3) Epitrachelium. Heterodoxi interpretes ver-
tunt *collare* seu *collarium* : sed id nimis profanum
videtur. Retinemus ergo nomen Græcum. *Epitra-*
chelium, inquit Simeon, *e cœlo descendentem spi-*
ritus gratiam menti subjicit. Ob hoc enim et epi-
scopus et sacerdos a capite illud induens : « *Be-*
nedictus Deus, inquit, qui effundit gratiam super
sacerdotes suos. » *Unde eo quilibet sacerdos utitur,*
quotiescunque sacrificat. Germanus in sua theo-
ria rerum ecclesiasticarum : *Dextram partem epitra-*
chelii significat arundo ludibrii gratia dexteræ Chri-
sti data ; sinistram partem indicat crucis in propriis
humeris gestatio. Epitracheliun, inquit Balsamon,
significat lorum illud quo vita ad mortem tracta est.
Quod autem Meursius opinatur τὸ ἐπωμάδιον esse
τὸ ἐπιτραχήλιον, id difficile creditu erit illis qui

τὸ ἐπωμίδιον proprius ad ὠμοφόριον quam ad ἐπιτραχήλιον accedere norunt.

4) Orarium. *Diaconus angelicum sortitus ordinem*, inquit Simeon, *fert in humeris quod* ὡράριον *nominant, quod quasi alas habet, ut illorum spirituum, qua præstant, intelligentiæ celeritatem demonstret. Quare et Cherubim facies obvelantia imitans, ipse quoque, dum cingitur, quodammodo ut rei divinæ particeps et administer futurus, operitur. In ipso item orario* Sanctus, Sanctus, Sanctus, *scriptum est, quo ministratorius sanctorum angelorum ordo exprimitur.* Gestabatur *orarium* in sinistro humero. S. Chrysostomus in Liturgia : Τὸ μὲν ὡράριον ἀσπασάμενος ἐπιτίθησι τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ. Figuram diaconi *orarium* portantis habes initio Gregoræ a Wolfio editi. Apage illos qui hoc orarium volunt esse ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου, *sudarium* sudori abstergendo, καὶ χειρόμακτρον, manibus purgandis et abstergendis. Sint enim *oraria* profanis scriptoribus ea quæ Arnobius vocat *muccinia*, hoc est lintea minuta, quibus et mucus narium et sudor ex vultu manans abstergitur, prout copiose ostendit Casaubonus in notis ad Flavium Vopiscum : in ecclesia tamen orarium sacra stola erat, et nullo modo a diacono induenda vel ferenda ut sudarii vicem subiret. Quis ergo ejus usus? Non omnium vestium sacrarum usus exquirendus est : sufficit omnes inventas et introductas esse ad ornatum **168** incruenti sacrificii seu liturgiæ, seu ut nos vocamus, missæ. Usum alium si habere cupis, en tibi hunc ex Matthæo Blastare in Synopsi conciliorum. Τοῖς διακόνοις δέδοται καὶ μόνοις τῷ λαῷ τῶν ὤμων τοῦτο περιτιθέναι· ἐκλήθη δὲ ὡράριον ἐκ τοῦ ὠρῶ τὸ φυλάσσω καὶ ἐπιτηρῶ· οἱ γὰρ ἐξαρτῶντες τοῦτο διάκονοι, τοῖς ἱερουργοῦσι παριστάμενοι καὶ τὰς τῆς ἱερᾶς τελετῆς ἐπιτηροῦντες εὐχάς, τῷ ὡραρίῳ τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι σημαίνουσι διακόνοις τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλούσης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν πιστῶν. *Orario significant, quandonam tempus sit separandi voce publica catechumenos a fidelibus.* Lecto enim Evangelio diaconus exclamabat : *Exeant, qui non communicant.* Quo catechumeni exire jubebantur, fidelibus remanentibus. Hunc Blastaræ locum Casaubonus profecto perquam Calviniane explicat his verbis : *Diaconus, qui orarium gestabat, eum qui in ambone sacram Scripturam legebat, admonebat, quando vel ad fideles vel ad infideles deberet orationem flectere.* Glossa hæc Calviniani spiritus est, liturgiæ sacræ ritus et cæremonias ignorantis. Quodsi quis vocabulum *orarii* nimium urgens linteum tergendo ori significare contendat, eo quod ab ore formari videatur, is eadem solertia dicere poterit verbum *oro* idem esse, quod *edo*, eo quod ab ore deducatur, sicut et *adoro*. Alcuinus, De divinis officiis, c. 39, enumerans sacra ecclesiæ vestimenta, *orarium*, id est *stola, dicitur eo quod oratoribus, hoc est prædicatoribus, concedatur.* Etsi non his tantum, sed et sacerdotibus, qui stola utuntur inter sacrificandum, ut et diaconus subdiaconus inter ministrandum. Sudori abstergendo serviebat sudarium, *quod ad tergendum dorem in manu gestari mos est; quod usitate mine* fanonem *vocamus*, inquit Alcuinus. Glossarium ad codicem Legum antiquarum.

5). Ὠμοφόριον *humerale* dicas licebit, tunicæ nostro humerali vel superhumerali prorsus sum. Proprium episcoporum gestamen, qua *lana confectum*, inquit Simeon, *in orbem ante et retro convestit. Hoc genus indumenti dubitatione a verbo carnem ex Virgine propt susceptam humanæque naturæ assumptionem rat. Ideo enim ex lana quoque texitur, quoniam raticam ovem, hoc est naturam nostram, sig quoniam ipse quoque agnus pro nobis occisus est. Ipsa item verba quæ humeris eo tegendis fert, sententiæ huic suffragantur ; ait enim : « S in humeros, Christe, naturæ quæ erraverat, eam Deo et Patri illam obtulisti. »*

6) Mandyas proprium episcoporum vestimen de quo jam sæpe supra c. 13 ; et l. III, com. e. pag. 105. Scribitur etiam μανδύον et μανδύη.

7) Epigonatium, *supergenuale*, quod vic *adversus mortem* (verba sunt Simeonis) nost *naturæ immortalitatem et vires Salvatoris contr ligni dæmonis tyrannidem robustissimas es Quamobrem et rhomphææ simile est, et humbi gatur, ubi hominis* **169** *robur situm præ Hoc ipsum verba quæ in cinctu adhibentur mant*, « Accingere rhomphæa tua super femur potentissime. »

8) Ἐπιμανίκιον. Idem Simeon : Τὰ ἐπιμ *actionis divinæ omnia efficientis significantia et Jesum suis manibus sacrificium corporis et s nis sui per se obtulisse; cui conveniunt quæ duendis recitantur :* « Dextera tua, Domine, glo est in virtute ; » *et* « Manus tuæ fecerunt me et maverunt me. » *Quin etiam vincula manuum Sa ris, in quibus ad Pilatum deductus est*, quidam ἐπιμανίκια *expressa volunt.*

9) Saccus ; de quo jam alibi (supra n. Codin. p. 15). Quærebat Cabasilas Dyrrachien Demetrio Chomatiano, an fas esset purp saccum facere et gestare. Respondit Deme *Saccum purpureum nequaquam novit Ecclesia, doquidem saccus in tribus duntaxat anni cel Dominicis festis suum usum præbet, nimirum gno Paschatis Dominico, Pentecoste et Natali C Hoc igitur satis plenam fidem facit, saccus purpureus ne esse non esse, cum etiam sint luc signe purpurea hujusmodi vestimenta : in solis jejunii diebus et mortuorum memoriis usur*

10) Mitra seu infula non utuntur episcopi in sacrificio, sed aperto capite totam liturgiam ciunt. Aperto capite, inquit Simeon, *episco sacerdotes Orientis omnes, excepto Alexandrin triarcha, sacris funguntur, non ob humilitatem quam, sed ob causam altiorem et longe divini*

videlicet, quam divinus Paulus ponit ac docet, Christum caput nominans, nos autem membra ipsius, et oportere nos Christum caput nostrum honorantes caput inter orandum nudatum habere. Nec ob hoc tantum, sed quia etiam nudo capite, qui consecratur, consecrationem accipit, atque ita quemadmodum cum ordinatur, precibus et sacris operari debet. Et hierarcha potissimum, quoniam et dum consecratur, a Deo tradita eloquia sive sacrum Evangelium supra caput habet, in sacrificio divinissimo peragendo velato capite conspici non debet. Objiciat fortasse quispiam hinc sequi, Alexandrinum episcopum et alios quamplurimos ex veteri traditione tecto capite sacris operantes non rite ac sancte facere. Istuc non dico. Nam illi antiqua nixi traditione, quæ magis legi antiquæ respondet, ita faciunt, quando et legis sacerdos cidarim, quam et mitram vocabant, in capite gerebat; quo eodem nomine hierarchæ eas gestantes appellare consueverunt. Ac fieri potest ut eo capitis tegumento aut spineam Domini coronam aut sudarium, quod fuit super caput ejus, in mentem nobis revocent. Hæc ille. Si Græci non parcerent suo Alexandrino, procul dubio, ut alia multa adiaphora, sic et morem istum tecto capite litandi præcise ac simpliciter repudiarent damnarentque: illud enim schismatis ingenium est, ut præter id quod sibi placet, vix quidquam aliud placeat. Vocatur insula præsulis Alexandrini a scriptoribus *phrygium*, quod S. Cyrillo concessum fuit, quando in concilio Ephesino Cœlestini papæ Romani vicarius erat. A Cyrillo ad successores quoque *phrygium* seu mitra venit; dicebaturque **170** hæc tiara *phrygium*, quod Phrygio opere constaret. *Phrygii* mentio fit in diplomate Constantinianæ donationis, ubi ita Constantinus: *Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non superhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum, verum etiam et chlamydem purpuream atque tunicam coccineam et omnia imperialia indumenta*, etc. Quæ totidem verbis leguntur quoque apud Leonem IX pontificem in epist contra Michaelem Cpolitanum et Leonem Achridenum. Balsamon in Græca versione hujus edicti ubique per *lorum* intelligit *mitram* seu *tiaram* sive *phrygium*, ut et in meleta *de patriarcharum privilegiis* et in meleta *De officio chartularii*, cum tamen nemo alius *lori* nomen hoc significatu usurpet. Sunt qui suspicentur Balsamonem respexisse ad laurum seu lauream, usitatissimum olim coronæ genus: ex lauro enim facilem esse transitum in *lorum*. Utcunque sit, de sensu an lapsu Balsamonis satis constat. Illud ejusdem edicti in Latina versione, *sicut noster senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est candido linteamine illustratis, sic utantur et clerici*, ut recte accipias, ipse textus Latinus facit, dum illud *cum udonibus* explicat *cum candido linteamine*, retento, deflexo tamen nonnihil Græco vocabulo, ὀθόνη seu ὀθόνιον, quod est linteum. Eodem edicto vocatur corona sacerdotalis, qua Sylvester in capite insignitus erat, παπαλήθρα.

Lubet hic referre quod adnotavit Sirmondus noster ad epist. 3, l. VI Epistolarum Sidonii: *Tonsura clericalis ita olim fiebat ut circulus tantummodo capillorum emineret, instar coronæ. Sic enim describit Gregorius Turon. de Nicetio Trevirorum episcopo: S. Nicetius, inquit, ab ortu suo clericus est designatus; nam cum partu fuisset effusus, omne caput ejus, ut est consuetudo puerorum, a capillis nudum quidem cernebatur, in circuitu vero mediorum capillorum ordo apparuit, ut putares ab iisdem coronam clerici fuisse signatam. Hodie apud nos antiquam coronæ formam soli fere monachi retinent, et pueri vocales symphoniaci. Nam brevis ille orbis in vertice, quo cleri pars magna utitur, insolens olim atque inusitatus in Ecclesia fuit, ut docet canon* 40 *concilii* 4 *Toletani*. Hæc ille.

Diximus Græcos non celebrare operto capite, excepto patriarcha Alexandrino et pauculis aliis, cum Ecclesiae Latinæ episcopi tiara seu insula caput tecti potissimam liturgiæ partem peragere soleant. Sed quid Alcuino contrarium affirmanti de divinis officiis c. 38, respondebimus? Audi ejus verba: *Hujusmodi vestis* (cidaris) *non habetur in Romana Ecclesia vel in nostris regionibus: non enim moris est ut pileati divina mysteria celebrent; apud Græcos autem hoc dicitur, qui pileos, hoc est cuphias* (scuphias), *gestant in capite, dum assistunt altaribus.* An dicemus tempore Alcuini viguisse alium morem quam posterioribus sæculis, Græcis suam consuetudinem deserentibus Latinisque eam complectentibus? Grets.

171 LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

De inscriptione hujus partis; de despota deque sebastocratore.

Post indicem officiorum et officialium Magnæ Ecclesiae subjicit Codinus catalogum officiorum et officialium aulæ Cpolitanæ, et quidem longe accuratiorem quam sit prior ille.

Circa inscriptionem et titulum hujus partis mss. codices non conveniunt: nam Bavarici ita habent: Τὰ ὀφφίκια τοῦ παλλατίου. Ἔτι δὲ καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς τὸν βασιλέα στέφεσθαι δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως δεσπότου καὶ πατριάρχου, καὶ ἐθῶν γινομένων ἐν τῷ παλλατίῳ. *Officia palatii; ad hæc ritus et ordo qui servatur in palatio, in festis, et quomodo oporteat imperatorem coronari; de inaugurationibus despotæ*

et patriarchæ, et de consuetudinibus palatii. Eodem ferme modo codex Augustanus et apographum inde sumptum, citante Junio. Tres alii libri plura adhuc ingerunt, indicem scilicet et post indicem scholium satis longum. Grets.

[Se monitum, ubi præfuremur, meminisse precor lectorem, e duobus integerrimis exemplaribus Regiis, quibuscum præsens opus contuli, neutrum caput de officiis Ecclesiae CP. continere; atque ita tanquam a primo, ab hocce de nominibus officialium palatii utrumque ordiri. Advertet exinde non eumdem in editis a Gretsero ac in Regiis esse capitum totius operis ordinem: quin imo in eo qui numero 1149 inscribitur, quodque e duobus *primum* (A) ubique nuncupo, diversam omnino distribuendi libri dispositionem servatam, eidem quippe in duodecim tantum sectiones singulis suis titulis illustratas partito, cuncti simul in ipso limine collecti præponuntur. Goar.]

Τάξις τοῦ βιβλίου.

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωμάτων καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου ἤτοι τῆς συγκλήτου. (καὶ τῶν ὀφφικίων, omissis τοῦ — συγκλήτου. A.)

Περὶ τῶν φορεμάτων ἑκάστου τῶν ὀξιωμάτων. (τῶν τε ἀξιωμάτων καὶ ὀφφικίων A.)

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας ἑκάστου τῶν ὀφφικίων.

172 Περὶ τῆς τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τάξεως καὶ τῶν κατ' αὐτὰς τελουμένων ἐθίμων. (addit A : ἐν αἷς διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίας τοῦ τε πικέρνη, τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.)

Περὶ διαφόρων ἑορτῶν. (περὶ ἑτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν αἷς ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς, εἰ ἐνδημῶν τῇ Κωνσταντινουπόλει εὑρίσκεται. A)

Περὶ τῆς ἐν φωσσάτῳ ἤτοι στρατῷ ὑπηρεσίας. (ἐν τῷ φωσσάτῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίας τοῦ τε μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης, τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιαστοῦ. A)

Περὶ στεφηφορίας βασιλέως.

Περὶ προβλήσεως δεσπότου.

Περὶ προβλήσεως σεβαστοκράτορος καὶ Καίσαρος.

Περὶ προβλήσεως πατριαρχῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων.

Περὶ πενθίμων βασιλικῶν φορεμάτων.

Περὶ μελλούσης δεσποίνης γινομένης. (καὶ περὶ μελλονύμφης δεσποίνης, omisso γινομένης, A)

Ἰστέον ὅτι τὰ χρυσοκόκκινα σκιάδια φοροῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ πανυπερσεβάστου μέχρι τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τὰ δὲ συρματέϊνα (συρματηρὰ Regii) οἱ ἀπὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου μέχρι τοῦ (παρακ. τῆς σφ.] κουροπαλάτου Regii) παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης, τὰ δὲ κλαπωτὰ οἱ ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου (πρωτοβεστιαρίτου Regii) μέχρι τέλους· ὁ γὰρ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν, εἰ καὶ μεταξὺ τοῦ τῆς σφενδόνης καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου εὑρίσκεται, ἀλλ' οὖν μήτε συρματέϊνον μήτε κλαπωτὸν σκιάδιον φέρει, ἀλλὰ διὰ βλατίου ἀσπρὸν μετὰ μαργελίων (ὁ γὰρ — μαργελίων om. Regii.) Τὰ δὲ σκαράνικα (φοροῦσιν addunt Regii) οἱ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν, τὰ δὲ κόκκινα οἱ (οἱ om. Grets.) ἀπὸ τοῦ ἀκολούθου καὶ (καὶ om. Regii) μέχρι τ

Sed hæc ipso Codino capitibus tertio et q dilucidiora evadent, tametsi non satis cum i congruere videntur.

[Alium officiorum Palatinorum indicem Med edidit, et ante Meursium Leunclavius Jur. G Rom. I, p. 184; is infra positus est.

Τὰ ὀφφίκια τοῦ παλατίου.

Ὁ δεσπότης, ὁ σεβαστοκράτωρ, ὁ Καῖσαρ, ὁ νυπερσέβαστος, ὁ πρωτοβεστιάριος, ὁ μέγας ὁ μέγας δομέστικος, ὁ πρωτοστρατάρχης, ὁ λογοθέτης, ὁ μέγας στρατοπεδάρχης, ὁ μέγας μιχήριος, ὁ μέγας κονοστάβλος, ὁ ἐπὶ τοῦ κανι ὁ πρωτοσέβαστος, ὁ ἐπικέρνης, ὁ παρακοιμώ τῆς μεγάλης σφενδόνης, ὁ παρακοιμώμενος κοιτῶνος, ὁ μέγας βεστιάριος, ὁ κουροπαλάτ πρωτοβεστιαρίτης, ὁ **173** δομέστικος τῆς β κῆς τραπέζης, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὁ λογοθέ γενικοῦ, ὁ μέγας ταπιὰ, ὁ ἔπαρχος, ὁ μέγας γάριος τῆς βίγλης, ὁ μέγας ἑταιριάρχης, ὁ λ της τοῦ δρόμου, ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, ὁ χαρτουλάριος, ὁ μυστικὸς, ὁ πρωτασηκρῆτις, τοῦ στρατοῦ, ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου, μέστικος τῶν σχολῶν, ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλ πρωτοσπαθάριος, ὁ μέγας ἄρχων, ὁ τάκτας τῆ λῆς, ὁ μέγας τζαούσιος, ὁ πραίτωρ τοῦ δήμ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν, ὁ μέγας λογαριαστ ἐπὶ τῶν δεήσεων, ὁ ἀρχιδιάκονος, ὁ σκευτίφ πρωτοκύνηγος, ὁ ἀμηρᾶλης, ὁ ἀκτουάριος, ὁ ἀδνουμιαστὴς, ὁ κομμέρκιαστωρ, ὁ λογοθέτης τοῦ τιωτικοῦ, ὁ πρωτοσπαθάριος, ὁ κριτὴς τοῦ βή μέγας διερμηνευτὴς, ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν, καιοφύλαξ, ὁ ἀκόλουθος, ὁ ὀρφανοτρόφος, ὁ νοτάριος, ὁ κριτὴς τοῦ φωσσάτου, ὁ δομέστικ τειχέων, ὁ πρωταλγάτωρ, ὁ βεστιαρίου, ὁ τοπεδάρχης τῶν μοναχαβλλων, ὁ στρατοπε τῶν μουρτάτων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαμ ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων, ὁ ἐ ἀναμνήσεων, ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος, ὁ καθήμενος τοῦ βεστιαρίου, ὁ δομέστικος τῶν τῶν, ὁ πρωτοκόμης, ὁ δομέστικος τῶν ἐκκλ θεμάτων, ὁ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου, ὁ πρω νος τῶν Βλαχερνῶν, ὁ λογαριαστὴς τῆ αὐλῆς γας διοικητὴς, ὁ νομοφύλαξ, ὁ βεστιαρίτης, ριάρχης, ὁ ἄρχων τῶν ἀλλαγίων, ὁ μέγας μυρ ὁ κριτὴς τοῦ σεκρέτου, οἱ ῥαβδοῦχοι, ὁ καβαλ ὁ σεβαστὸς, ὁ προκαθήμενος κάστρου, ὁ δρουγ στόλου, ὁ κόμης.]

P. 6. Despota Junio *dominus*: sed ego G nomen et hic et alibi libenter retineo, præserti *despota* etiam Latinorum usu et calamis trit neque Latina vox *dominus* vim Græcæ illius assequitur. *Despotæ* inaugurationem habes c nec probo quod Glossarium affirmat, *despo mine vocatos fuisse filios, fratres, generos imp ris, sebastocratoras, Cæsares et patriarchas.* hoc nomine appellatur, nisi *despotæ* honore cer ornamentis insignitus esset, sicut etiam nulli

bastocratoris aut Cæsaris nomen obtinebat, nisi per inaugurationem hanc dignitatem consecutus fuisset. Loquor autem de posterioribus sequioris Græciæ temporibus, quæ nobis Codinus repræsentat; tametsi extra Cpolim transiit etiam sine inauguratione ad alios. Hinc princeps Serviæ vocabatur *despota* Serviæ; pro quo annales Latini sæpe *despotus*. Apud Gregoram, lib. III, et Ætoliæ et Epiri despota. Despota Serviæ etiam *crales*, hoc est *rex* audiebat; et uxor ejus non tantum *despœna*, sed et *cralœna* seu *cralitza*: **174** nam ut est in Pandecte Turcico c. 54, Ungaris, Bulgaris, Serviis *kiral* aut contractius *kral* rex est et *cralna* regina; quæ Polonis *krol* et *krolna*. Nec dubium videtur illud *kiral* exstitisse ex Græco κύριος.

Proximus erat despota ab imperatore; quocirca in syllabo dignitatum primum locum obtinet. Michael tamen Palæologus despotatu majorem honorem, tametsi anonymum, excogitavit; cujus vestigia Cantacuzenus sibi sequenda duxit, ita de se IV, 5. scribens: *Matthæum seniorem filium nulla nominatim dignitate cohonestat, honore tamen supra despotas effert, nempe ut esset imperatori proximus; quem honorem primus Palæologorum imperator Michael propter filium Constantinum Porphyrogenitum invenit; videbaturque ea dignitas despotarum dignitati antecellere.* GRETS.

[P. 6. Δεσπότης. Imperii collega, ut et senior imperator, dictus quondam Augustus; imperii vero designatus successor, vel ab imperatore primus, ad Alexii Commeni, qui tyrannidem circa Christi annum 1117 invasit, nuncupabatur Cæsar. Alexius Nicephoro Melisseno nomen ac dignitatem Cæsaris jam adepto fratrem Isaacium præferre meditatus, sebastocratoris nomen, quo supra Cæsarem proximus ab imperatore cohonestaretur, adinvenit; ac tandem Alexius alter Angelus imperio potitus ex Alexio Theodoroque generis alterum creata recentius despotatus dignitate, sebastocratori Cæsarique superiorem, sibi secundum, auctore Phranze I, 1, effecit. Exin celebre despotæ in curia CP. nomen, urbeque a Latinis occupata et nondum a Græcis recepta Joannes Ducas Michaelem Thessalum filiumque Nicephorum τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι *despotatus honore* legitur extulisse apud Gregoram, II, 13. Sub Joanne Lascari, memorati Joannis nepote, cum imperii administrandi curam in se suscepisset Michael Palæologus, ac ad ipsum imperii solium, quod solus hærede pulso teneret, omni arte totisque viribus contenderet. Ὀλίγαι παρῆλθον ἡμέραι, scribit præfatus Nicephorus, III, 10, καὶ δεύτερον συγκροτοῦσι βουλευτήριον οἱ αὐτοῦ σπουδασταὶ, οὐ δέον εἶναι φάσκοντες τὸν τὰ βασιλικὰ καὶ κοινὰ διοικοῦντα πράγματα καὶ πρεσβείας πολλῶν ἀναδεδεγμένον ἐθνῶν μὴ καὶ τῆς βασιλείας ἔγγιστα ἔχειν καὶ τὸ ἀξίωμα, τιμῆς ἕνεκα τοῦ τῶν Ῥωμαίων γένους καὶ ἅμα βεβαιώσεως τῶν μεταξὺ γινομένων καταστάσεων. Ταῦτ' ἄρα καὶ τὸ τοῦ δεσπότου ἀξίωμα δέχεται παρά τε τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, Joannis nimirum Theodoro nati. Eo tamen titulo jam Michael alius Theodori gener gaudebat. Quo constet, ut in inveniendis subtiles, ita et in geminandis dignitatibus Græcos fuisse liberales. Lubens tamen fateor Michaelem hunc non eo nomine despotam vocatum, ut imperium hæres adipisceretur, sed ut Ætoliæ et Epiri *princeps* audiret, quo quidam alii dicti sunt Serviæ despotæ, hoc est reguli: quo etiam sensu Chaganus Turcarum dux ὁ μέγας δεσπότης ἑπτὰ γενῶν et κύριος κλιμάτων τῆς οἰκουμένης; ἑπτά legitur apud Theophylactum Simocattam I. VII De rebus Mauricii; nec non Bœsilas τῶν Μυσῶν δεσπότης apud Cantacuzenum, I, 55. GOAR.]

P. 7. Sequitur σεβαστοκράτωρ, novum inventum et commentum Alexii Comneni, de quo filia ejus Anna Alexiad. III: Νέον ὀνοματοποιήσας ἀπό τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ αὐτοκράτορος τἀδελφῷ ἔδηκε. Eadem Zonaras in Alexio Comneno. At Glossarium contendit nomen hoc longe fuisse antiquius Alexio Comneno, quippe principibus Thessaliæ a Constantino Magno concessum. Itaque novum **175** fuisse, sed in palatio, non extra. Et probat hoc ex I. VII Nicephori Gregoræ; apud quem tamen nihil hujus invenio. Verba ejus dabo: Ὁ δὲ Ῥωσικὸς τήν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντίνου, ὁ δὲ Πελοποννησιακὸς τὸ τοῦ πρίγκιπος, ὁ δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀρχηγὸς τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὁ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν τὸ τοῦ μεγάλου τριμμικηρίου, ὁ δὲ τῆς μεγάλης νήσου Σικελίας τὸ τοῦ ῥηγὸς, καὶ ἄλλοι ἄλλα. Nec alio loco, quem adducit Glossarium, id affirmat Gregoras, sed tantum dicit, in postremo Thessaliæ principe, qui erat Joannes Ducas, defecisse majorum successionem et *sebastocratorum* principatum, qui ab Alexio Comneno talis esse poterat: ut enim nomen despotæ transiit ad alios principes, ita etiam nomen sebastocratoris ex aula ad principes Thessaliæ manasse videtur. Adde quo Anna dicit Alexium novum nomen composuisse ἐκ τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Quomodo ipse primus hæc duo in unum conflavit, si nomen hoc a Constantini Magni ævo descendit? Zonaras καινὸν ὄνομα vocat. Quomodo καινόν, si a Constantino Magno? Idem ex ipso Codino satis manifestum est. An nomen *superintendentis* ideo novum esset, licet Glossarii auctor scholæ Leidensis superintendens salutaretur? Translatio quidem ad hunc hominem nova esset, sed vox ipsa nova non esset utpote jam pridem in novatorum circulis decantatissima. Etiam antecessores Alexii hoc morbo laborarunt, et in primis Leo Philosophus, qui teste Zonara Zautzem Stylianum non tantum designavit magistrum et dromi logothetam, sed et novo excogitato nomien βασιλεοπάτορα nominari voluit. GRETS.

[*Σεβαστοκράτωρ*. Dignitatis ejus instituendæ causam refert Anna Comnena institutoris filia Alexiados, I. III, Joannes Alexii filius concessos patruo honores servavit, ut in ejus vita narrat Nicetas Joannes idem Manuelem quatuor filiorum ultim

σεβαστοκρατορικαῖς ὑπεξῆρεν τιμαῖς. Joannis filius Manuel patre mortuo vocatus ad sceptrum Isaacium patruum etiam sebastocratorem vocatum, missis in urbem amicis, ne tum sanguinis jure tum ob dignitatem imperatoriæ proximam moliretur res novas, compescuit. Nicetas idem in Manuele, l. I: Μή πως περὶ τοῦ τῶν ὅλων αὐτὸς εἶναι κύριος διαμιλληθῇ ἅτε ἀπὸ γενέσεως εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας καλούμενος. Ut potestate et insignibus, ita (usque ad despotam creatum) sanguine conjunctus fuit imperatori sebastocrator. Isaacius Angelus, anno 1184 imperium sortitus, fratrem Alexium regni successorem, ac patruum quoque Joannem ducem, sebastocratores declaravit; Alexius hic Isaacium filiæ maritum priorem pari titulo insignivit. Plures insuper eo nomine simul ornatos refert memoratus Nicetas, ex quo hæc deprompta, qui et præfatis tertium addit, Alexium nempe alterum Manuelis nothum, Annalium Isaacii, l. III. GOAR.]

Observa Junium verba illa p. 7: Πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον vertere *et facile primus per illud tempus*. Inepte. *Natu majorem* verte, vel Anna Comnena l. III judice, quæ de Isaaco fratre Alexii Comneni, πρῶτον τῶν ἀδελφῶν κατὰ χρόνον ὄντα ἐγχρῆν τιμηθῆναι ἀξιώματι.

176 CAPUT II.

Cæsar, magnus domesticus, panhypersebastus, protovestiarius et plures hujus generis.

P. 7. Cæsar olim proximus ab imperatore, nunc in hoc censu apud Curopalatam tertius, qui forsan paulo post major vel minor erit, prout Favonius ex palatio Cpolitano aspiraverit; cujus inaugurationem habes infra c. 19. GRETS.

[Ab imperio potiundo, cujus spe pristinis sæculis fovebatur, Cæsarem longe ablegavit Alexius, et sebastocratori supposuit. Longius amovit alter Alexius, despotæ dignitate eidem anteposita. Tertius itaque ab imperatore temporibus ultimis numerabatur Cæsar, ut Gregoras bis IV. 1, verbis manifestat: Ὁ μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ ἐς τὸ δεσποτικὸν ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, ὁ δὲ μέγας δομέστικος ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος, ὁ δὲ Καῖσαρ ἅμα τῷ πενθερῷ τοῦ δεσπότου ἐς τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. Ἔποιει δ' ἐπίσημον τὴν ἐκ τοῦ πενθεροῦ διαφοράν, ὅτι ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίλοις καὶ χρυσοῦφεῖς αὐτῷ ἐνηρμόζοντο ἀετοί. Sebastocratoris præterea publicis in acclamationibus simul cum imperatoris pronuntiatum nomen audiebatur, quod superior observatio ex Anna Comnena declarat, Cæsaris nusquam: id enim per unius tantum anni spatium Alexio fratri concessit Michael Palæologus, ac ut pariter imperatoris pene more recuperata Cpoli triumphans incederet coronatus, de quo Gregoras laudati libri sect. 5: Ἀντάξιον ἀπέδωκεν γέρας Ἀλεξίῳ τῷ Καίσαρι, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῖς Ῥωμαίοις τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο. Τὸ δὲ ἦν θρίαμβον συγκροτηθῆναι πολυανθρωπότατον καὶ περιφανέστατον κελεύσει τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν Καίσαρα πομπεῦσαι ἐπὶ πάσης τῆς πόλεως, οὐ μόνον τοῖς τοῦ Καίσαρος τιμωμένοις κοσμούμενον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ στεφάνῳ τιλεῖ καὶ μικροῦ δέω λέγειν βασιλικῷ. Ὃ δὴ καὶ γέγονε. Προσετετάχει δ' ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς μνήμης τὸ τοῦ Καίσαρος ὄνομα ἄγεσθαι ἐν τῶν βασιλέων ἐν τοῖς ὑμνητηρίοις καὶ ἐφ' ἅπασι, παντχῇ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἐν τοῖς ἐνιαυτοῦ. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Καίσαρος ὧδε ἔχοντα τοιαῦτα. GOAR.]

Ib. Magnus domesticus hic ordine tertius a Græcis domesticus nihil aliud est quam τριμελὴς καὶ ἐπιστάτης, et in ecclesiasticis *domesticus* appellatur ἀρχιφδὸς καὶ ἐπιστάτης μελῳδῶν τῶν μελῳδῶν, ut est apud Citrium in Responsis; de quo jam lib. I, c. 2. Ut autem domestici nomen obtinuisse esset, vocula μέγας appingenda fuit. Quæ duo Latini interdum conjungunt, ut Tyro, *De bello sacro* II, 5: *Cum esset in imperiali palatio plurimum honoratus, et megadomestici dignitate, quem nos majorem seneschallum nominare consuevimus, fungeretur, ab imperatore secundus.* Ἰδομεστικάτον dignitas seu officium domestici. Anna Comnena, l. VIII: Καὶ τὸ δομεστικάτον ἀπολαύσας τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως. Ubi eadem vocula Turonensis, II, 8: *Gaudentius inter Scythiæ provinciæ primoris loci, a domesticatu exorsus militiam, ad magisterii equitis culmen provectus est.* Verum tam μέγας dominus quam alii domestici sæpius adhuc nobis spectandos exhibebunt. GRETS.

[Non unus, sed plures domestici, ecclesiastici militares, civiles. Hic unus qui μέγας, de cujus nomine et officio pauca et huic **177** tantum loco congrua dicenda. Domesticus idem olim qui palatii curator, ac numerosæ familiæ totiusque domus curam gerens. Simocatta, VIII, 13: Ἀναρρίπτει πραισεντῖνος ὁ τὰς τοῦ Πέτρου (στρατηγοῦ) πεπιστευμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον εἰώθασι Ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν. Hic in fidem suam communia familiæ bona recipit, ac etiamnum hodie in monasteriis ἐπιστικός audit. Artabasdum Artabasdus alius patronymi gener domesticum (procuratorem intelligit) apud Theophanem efficit. Hinc cujuslibet rei ordinis præfectus ac præpositus vocatur domesticus a Græcis; de quo Joannes Citri episcopus: Ἡ τοῦ δομεστίκου προσηγορία κατὰ Λατίνους ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δ' A re itaque familiari ad militiam translata ducem exercitus supremum, et ut loquitur Comnena Alexiados I, στρατηγὸν αὐτοκράτορα, vel ut præfectum prætorio, quod militares copias imperatore duceret communiumque rerum administrationem ab eo sibi commendatam teneret significat. Eadem occurrit primum apud Cedrenum in Theophilo, sub quo Manuel Romanas legiones ducit, Theophobus Persicam: ille vero domesticus mox declaratur. Legitur quoque primum apud Theophanem in Michaele Rancabe μέγας δομέστικος Theophilo antiquior. In Irene et Cons

lino cernitur Antonius quidam domesticus cum militaribus copiis ad bellum missus : Ἡ βασίλισσα ἐπέστειλεν τὸν Ἀντώνιον σὺν τοῖς τάγμασιν. Antonius idem πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν scribitur in Copronymo. Unde conjicio supremum exercitus Romani ducem circa Copronymi ætatem domesticum, ac paulo post magni honore adjuncto vocatum, qui prius στρατηγός ubique audiebat : fatear licet alia iterum vice domesticum exstare in Justiniano II, at non exercitus, sed στρατόρων *equisonum* celebrari. Ejus igitur est exercitum educere, et belli res curare. Eapropter Michael Palæologus Joannis Angeli fratrem μέγαν γειροτονήσας δομέστικον, καὶ τὰ στρατεύματα παραδοὺς αὐτῷ, εἰς Δύσιν ἐκπέμπει κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ. Φροντιστής etiam et ἐπιμελητὴς δημοσίων πραγμάτων ab auctore memoratur; cujus quidem ac amplioris etiam muneris descriptionem exhibuit Cantacuzenus, ipse magnus domesticus, II, 5. Goar.]

P. 7. *Panhypersebastus.* Etiam hoc ἀξίωμα καὶ ὄνομα est Alexii Comneni πολίημα, qui in his excogitandis fecundus et facundus fuit. Vide Zonaram in Alexio Comneno. Sed ut hic dicitur, iste panhypersebastus, ultra quem ambitio progredi non posse videbatur, invenit sequentibus annis parem Joannem Cantacuzenum, magnum domesticum, et paulo post majorem ac superiorem, ut et protovestiarium. Ita ceu pila ludebant isti et rebus et nominibus modo in altum elatis modo deorsum pressis. Andronicus senior imperator Joannem nepotem suum panhypersebasti dignitate decorans *eum longe augustiorem effecit quam antea fuerit, concessis vestimentis, calceis et equi ornamentis lutei coloris, ut inter imperatorium nobilitatem maxime illustris esset,* ut ait Gregoras l. VII. Ut autem uxor despotæ *despœna*, Cæsaris *Cæsarissa*, sebastocratoris *sebastocratorissa* dicta est (vide c. ult. Codini), ita uxor panhypersebasti *panhypersebasta* audiit; qualis apud Gregoram l. III filia Theodori Metochitæ, matrimonio juncta prædicto Joanni panhypersebasto.

[Ὁ πανυπερσέβαστος. De cujus dignitate ab Alexio Comneno inventa præter Zonaram hæc Anna filia : Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ τετίμηται καὶ ὁ Ταρωνείτης καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως πρωτοσέβαστός τε καὶ πρωτοβεστιάριος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ πανυπερσέβαστος **178** ἀναδείκνυται καὶ σύντροφος τοῦ Καίσαρος γίνεται. Τούτων δὲ τῶν ἀξιωμάτων τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξεύρατο ξυνθείς, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος · τὸ μὲν γὰρ πανυπερσέβαστος καὶ σεβαστοκράτωρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συντεθεικέναι παραχρησάμενος φαίνεται · σεβαστοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν κοινῶς ὠνομάζοντο, καὶ ἦν ἰδιαζόντως εἰς βασιλέα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα · αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρότερον κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Erat enim, non Cæsare modo, sed et domestico, panhypersebastus humilior, unde et panhypersebastum, a quo sibi A metuebat, promeriturus senior Andronicus ad Cæsaris dignitatem evexit. Gregoras, VIII, 20 : Ὅθεν ὁ γηραιὸς βασιλεὺς διὰ δέος μειζόνων κακῶν ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν (πανυπερσέβαστον) καὶ ἅμα τῇ πρεσβείᾳ καὶ τὰ τοῦ Καισαρικοῦ ἀξιώματος σύμβολα. Illustriorem tamen a prima sua institutione reddiderat idem imperator, ut apud Gregoram ipsum reperies libri præcedentis sect. 28, et ut illustrem valde laudat Nicetas in Andronico l. I. Goar.]

P. 8. *Protovestiarius.* Primus præfectus vestiarii, cujus uxor *protovestiaria* salutabatur, ut est apud Annam Comnenam, l. VI *Alexiad.* De protovestiario sæpius dabitur dicendi locus. Grets.

[P. 8. Vestiarium adibit qui de protovestiario sollicitus est. *Vestiarium* nonnunquam *vestitus* est, B *res vestiaria, quantum satis est vestium,* sicut calciarium quantum calceamentorum necesse est. Vestiarium in postremis libris Codicis et in Notitia imperii accipe, in quo vestes principis conduntur et reponuntur. Moschopulus, lib. cui titulus Συλλογὴ Ἀττικῶν ὀνομάτων · βεστιοπράτης ὁ ῥάπτης · βεστία γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὰ ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιάριον κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Guillelmus Tyrius, l. II *De bello sacro* : *Quo facto ex imperialibus vestiariis oblata sunt prædicto viro in auro vestibus, vasis et pretiosis lapidibus.* Vides in vestiario non *vestes* modo, sed et aurum, vasa, lapides pretiosos reponi, unde nonnulli vestiarii thesaurique unam acceptionem contendunt. Vestiarius itaque qui hujuscemodi curat, C profert, recondit, asservat. Is βεστιάριος Græcis, ut Zonaræ in Eudocia, Joanni Damasceno monacho et aliis. Princeps omnium πρωτοβεστιάριος, de quo in præsenti, cujus nomen jam a Theophili temporibus agnitum apud Theophanem, a cæteris deinde historicis usurpatum, a magnis viris ambitum. Panhypersebasto nondum instituto a domestico dignitate secundus fuit, auctore Cedreno in Constantino Romani filio : Νικόλαον γὰρ τὸν πρῶτον αὐτοῦ θαλαμηπόλων δομέστικον προεβάλετο τῶν σχολῶν καὶ παρακοιμώμενον, Νικηφόρον δὲ τὸν μετ' ἐκεῖνον τὰ δευτερεῖα φέροντα πρωτοβεστιάριον. Ut domestico proximus, ac rem vestiariam tractans sacras Christi fascias in ecclesiastica processione D gestare manibus audet apud Cedrenum in Michaele Paphlagone. Illi ad cubiculum imperatoris nec non in ipso sacro cubiculo dormire fas erat. Leo Grammaticus in Michaele Theophili filio : Ἔνδοθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλισκιανὸς τῇ βουλήσει τοῦ βασιλέως ὑπνώσας ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ Ῥενταχίου πρὸς φυλακὴν αὐτοῦ. Erat Rentacius ille protovestiarius, prius aliquo tempore a Michaele ad monendum de Basilio coronando patriarcham missus, et vestes regiumque apparatum omnem prolaturus. Goar.]

P. 9. Ὁ μέγας δούξ. Notum est unde Græci ducis nomen acceperint. Inde δούκαινα ducis uxor, Nicetæ in Alexio Comneno l. I, δουκᾶς, δουκάδος, δουκάδι, δουκάδα. Synodus Florentina : Καὶ οἱ μεγάλοι αὐθέντες καὶ ῥηγάδες καὶ δουκάδες. Legim-

etiam οἱ δοῦκαι, τὸν δοῦκα καὶ δοῦκιν. Tyrius *magni ducis* meminit, sed junctis et corruptis vocabulis, XX, 14: *Misit cum classe de suis principibus* **179** *megalducas consanguineum suum*, et XXII, 11: *Alexius megalducas, qui classi erat præfectus.* Usurpant etiam Græci δοὺξ τῶν pro *præfectura* et *ductu*; et pro *moneta*, quæ Germanis est *ein ducat.* δουκάτωρ *ductor.* Vide Meursium in Glossario Græco-Barbaro. Olim Atticæ et Athenarum princeps *magnus dux* audiebat, ut est apud Gregoram, l. VII. GRETS.

[Ut officia nunquam, ita nec officiorum appellationes temere confundendæ. Quamvis itaque in posteriorum imperatorum constitutionibus nuncupentur duces qui limitibus, militibus, provinciis et fœderatis præsunt (στρατιωτικοὺς καταλόγους τῆδε λόρυσατο, οἷς δὴ ἄρχοντα εἶσαει ἐφιστάναι διώρισεν, ὃν Ῥωμαῖοι δοῦκα τῇ Λατίνων καλοῦσι φωνῇ, de Justiniano ait Procopius ubi de ejus ædificiis l. III) dux tamen magnus, de quo hic, navale solum sub sua dispositione tenere potest, ac ita vires imperii cum magno domestico dividit ut ipse maris, domesticus terræ potestatem sortiatur, prout cum auctore statim c. 5 legemus. Eam ob rem ubi magni domestici nomen terrestrium copiarum duci inditum, de quo nuper conjecimus, tunc vel non multo serius magni ducis, ut maris præfectum speciatim indicaret, vulgatum suspicor. Penes Gregoram itaque l. VII, sect. 6, fides est ut Atticæ et Athenarum princeps, cujus ditio imperii C.P. fastigium rescissum fuit, jam a Constantini ætate magni ducis, ipse Romanis ducibus allectus, dignitatem fuerit adeptus. Memorat Leo Grammaticus τοῦ πλωΐμου τὸν δοῦκα. Magni nomen addidit Nicetas Manuelis Comneni l. II non uno loco. l. V: Ὁ Μανουὴλ στέλλει τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον περὶ που τὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τριήρεις ἔχοντα, ὅτι μηδὲ τῶν Βενετικῶν ὁ στόλος ἦν ἐνδεέστερος. In Alexio Manuelis hujus F: Ὥρμησεν ὁ πρωτοσέβαστος τοὺς πιστοτάτους στόλῳ ἐπιστήσαι τριηράρχας, καὶ παραδοῦναι αὐτὸν τοῖς ἐκείνῳ κατὰ γένος ἐγγίζουσι. Τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς τοῦ Κοντοστεφάνου ἀντιπνεύσαντος, καὶ τῆς στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξεχομένου ὡς αὐτῷ καὶ οὐχ ἑτέρῳ δήπουθεν προσηκούσης, ἀναγκαστῶς τὴν βούλησιν μετατίθησιν. Subditur: Καὶ δὴ ὁ μὲν Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος κύριος καθειστήκει τοῦ στόλου παντός. Isaacii Angeli l. III: στέλλει Ἰσαάκιος τὸν Γ ον ἐξάδελφον Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ δοῦκα τοῦ στόλου προὐβάλετο. Anna Comnena μέγαν δοῦκα Ἰωάννην μετὰ στόλου μεγάλου in Cyprum refert missum l. VIII. Constantinum Dalassenum facta ad nomen allusione θαλασσοκράτορα a patre Alexio, novorum nominum et dignitatum auctore, προχειρισμένον, ac inferius δοῦκα Κύπρου nominatum. Meminit etiam magni ducis Latinus Tyrius XX, 11: *Misit cum classe megalducas consanguineum suum*; et XXII, 11: *Alexius megalducas, qui classi erat præfectus.* Juncta corruptaque sunt hæc verba, aiunt quidam: a quo, non A edisserunt. Certe non nisi a Tyrio scriptore latine megalducas, μεγάλος δοῦκας vice, pronuntiata connexa. Vox μεγάλος trivialis licet, præ μέγας minus anomala est. Fateor δοῦκας, vice δοὺξ grammatico jure recentiore scribi. GOAR.]

P. 9. *Protostrator.* Mendose codices nonnulli πρωτοστάτωρ. Nicetas existimat *protostratorem* esse Latinorum *mareschalcum*: ita enim in Baldwino a Gotfredo loquens: Μαρέσχαλκος ἦν ἀξίωμα ὁ παρ' ἡμῖν δὲ καθ' Ἕλληνας ἡ φωνὴ τὸν πρωτοστράτορα (ita scribendum, si Latinam quantitatem spectes) occurrit tamen crebro per o, πρωτοστράτορα Andronicum Comnenum Palatinum in Theophilo vocat τῶν ἱππικῶν πρῶτον, quia illis præerat. Etiam simplex στράτωρ usurpant. Suidas: Στράτωρ εἶδος ἀξιώματος, B donatione Constantini: Στράτωρος ὀφφίκιον ἐποιήσαμεν. GRETS.

180 [P. 9. Stratorum erat equum freno tenere et considenti magistratui opem ferre. Sparsum in Caracalla: *Cum illum in equum strator ejus levaret.* Paulus Diaconus de gestis Langobard.: *Equus quo vis nunc inde a stratoribus verberibus cæsus, non pertulerat elevari.* Ἱπποκόμους eos dixere veteres Græci. Εὐθὺς οὖν καλεσάμενος τοὺς ἱπποκόμους καὶ τὸν ἵππου ἐπιβὰς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερούσης πορείας ἥψατο. Στράτορας recentiores. Theophanes: Μετὰ σπαθαρίων καὶ στρατώρων τινῶν καὶ ἑτέρων βασιλικῶν ἀνθρώπων. Eorum primus πρωτοστράτωρ. Cedrenus in Theophilo: Μιχαὴλ ἱπποκόμων ὁ πρῶτος γενόμενος· πρωτοστράτορα τοῦτον C φασι. Eadem fere Curopalata apud Meursium. Theophanes in Michaele Theophili filio: Τοῖς ἱππικοῖς ἱπποκόμοις Βασίλειον ἐπέστησε· πρωτοστράτορα τοῦτον οἶδεν ὀνομάζειν ἡ διάλεκτος κατ' ἐμέ. Eadem ad verbum ex Theophane Zonaras. Alio nomine ἱπποκόμων στρατεύοντα vocavit Cedrenus in Michaele Rangabe, κόμητα τοῦ ἱππικοῦ in Isauro Leone. Δομέστικον quoque τῶν στρατιωτῶν dixit in Justiniano II *Theophanes*. Ibidemque πρωτοστράτορα τοῦ ὀψικίου memorat aliam tamen a regio, comitatus nempe ὀψικίου vocati, stratorum primum. Magnum quoque scripsit Phranzes; at ubi decrescebat imperium. Ac protostratorem sæpius legimus duxisse apud Cedrenum, Zonaram, Gregoram et alios. Senatoriæ D dignitate claruisse discimus ex Cantacuzeni I. 15: Πρὸς θύρας ταῖς σαῖς ἐφεστήκασι τῶν τινες συγκλήτου τινές. Illi domesticus et protostrator erant. GOAR.]

P. 9. *Magnus stratopedarcha.* Græcum nomen et hic et alibi libenter retineo, quia vix suppetens Latina, quæ talium vocum vim satis exprimant. GRETS.

[Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. Is non alius quam tribunus, qui militum causas definit, crimina etiam leviter castigat flagellisque cædi jubet, absente exercitus præfecto in milites animadvertit, vigiliarum et profectionis tesseram dat. . . *miles crimen aliquod admiserit*, ait Vegetius XXII,

auctoritate præfecti exercitus a tribuno deputatur ad pœnam. Arma militum, vestes, equi, annona ad curam ejus pertinent. Disciplinæ jus et severitas exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum, præcepto ejus quotidie curatur: ipse autem custos et diligens et sobrius legionem sibi creditam assiduis operibus ad omnem devotionem reformat et industriam, sciens ad præfecti laudem subjectorum redundare virtutem. Στρατοπεδάρχην vero tribunum esse declarat Theophanes in Joviano, quem eumdem τριβοῦνον, deinde στρατοπεδάρχην, mox χιλίαρχον appellat. Ultima quoque voce hoc officium ejus explicat Cedrenus; quem domesticorum præfectum Marcellinus, eorumdem primicerium scribit Hieronymus in Chronico. Στρατοπεδάρχην castrorum curam gessisse ex nomine scribunt alii, quibus assentior; id enim quoque muneris præstitit. Auctoritatem et alia ad caput quintum proferam. Eumathium, ut Cyprum recuperatam tueretur, stratopedarcham ab Alexio creatum refert Anna filia, l. VIII : δεῖν ἔγνω Ἀλέξιος τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι, καὶ τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον τὴν ταύτῃ ἀναθέμενος φρουρὰν στρατοπεδάρχην προεχειρίσατο, ναῦς πολεμικὰς δεδωκὼς αὐτῷ καὶ ἱππότας, ἐφ ᾧ τὰ κατὰ τὴν Κύπρον διά τε θαλάσσης καὶ ἠπείρου ἀσφαλίζεσθαι. Explicat Logotheta στρατοπεδάρχην voce Turcica jam Græcis satis familiari πελάρπαχιν : Leunclavius Peclarpax ait esse Begler-Beg, quem exponit *prætorem*, *præsidem*, et tandem *supremum castrorum principem*; additque vocem Græcam στρατοπεδάρχην. Magnum hunc stratopedarcham quatuor minoribus præfuisse scribit Meursius: at non magnus semper qui aliis præest, sed qui officio præstat. GOAR.]

P. 9. *Magnus primicerius*. De primiceriis jam egi, l. I, c. 2. **181** Illud hic observa, olim Bœotiæ et Thebarum principem *magni primicerii* nomen tulisse, teste Gregora l. VII, qui addit hunc ipsum principem posteris temporibus pro *magno primicerio* μέγαν κύριον appellatum esse, *a prima syllaba occasione sumpta*, a prima nimirum syllaba vocabuli κηρίου amputatis compendii gratia, ut vulgus solet, ex vocabulo *primicerii* duabus prioribus syllabis. Ex quo colligas jam tum η et υ eodem sono, instar iota, prolata fuisse: alioqui duas illas voculas κήριος et κύριος vulgi consuetudo non confudisset. GRETS.

[Si primicerius ex Suida πρῶτος τάξεως τῆς τυχούσης, ex Heraclio in Novell. II. Juris GR. ἐν ἑκάστῳ τάγματι πρῶτος, ut inter cantores, de quibus superiori cap., inter advocatos, de quibus Jus GR. p. 225, prior est *primicerius*, an ita hic magnus inter varios imperii primicerios ut cunctis imperet? Affirmat, ut nuper de stratopedarcha, Meursius. At cum sit in aula primicerius (πριμμικήριος enim τῆς αὐλῆς legitur frequentius in sequentibus), ideo *magnus* hic, quia illi cæterisque præeminet; et ea causa *primicerius*, quod, ut infra scribit auctor, sit εἷς τὸ φοσσάτον κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως, *in exercitu imperatorii comitatus seu ministerii princeps*; qui vulgo aulici ministerii cum potestate curator, *le grand maistre*. Favet voci data a Gregora interpretatio, VII, 8 : *primicerium* enim quasi primum κύριον, et aptius μέγαν κύριον vertit. Καὶ μὲν δὴ ἔστιν ἃ τῶν τοιούτων παραφθορᾶν τινα τῷ μακρῷ χρόνῳ παθόντα ἀμυδρῶς πως ὑπεμφαίνουσι τὴν ἀλήθειαν. Τὸν γάρ τοι τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου πριμμικηρίου, μεγάλον κύριον ὀνομάζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβήν. Quod vero præmittit Bœotiæ principem jam a Constantino primicerii nomen adeptum, nullam apud me fidem meretur. GOAR.]

P. 9 Magnus contostaulus, comes stabuli, Gallis *connestable*. Nomen conflatum ex *contos* seu *conto* comes, et *staulos* stabulum. Cantacuzenus, I, 40 : *Comperiunt principem Sabaudiæ, quem Latinorum lingua conton vocat*; quia ea ætate princeps iste necdum erat dux sed comes. Synodus Florentina : Ἐκαθέζοντο δὲ καβαλλάριοί τε καὶ μαρκέσιοι, κόντοι καὶ δουκάδες. Est etiam recentioribus Græcis κοντόν *breve*, *curtum*, *kurz*, *parrum*; unde *contacium* sacri odarii genus. Cedrenus scribit quemdam appellatum esse Κονταλέοντα et alium Κοντοστέφανον ob parvitatem, quasi *parvum leonem* et *parvum Stephanum*. Est etiam κοντὰ, πλησίον, *prope*. Σταῦλον seu σταῦλος ex Latino *stabulum* detortum : nam extrita unica litterula *b* habes *staulum*. Hinc etiam Germanis est *Stall*, *Stallung*, *einstallieren*, quod barbaris *installare*, *stallum* seu stationem assignare. Nec mireris si talium origio a vocabulo *stabulum* repetatur, cum eadem vox contostaulo nomen tribuat, et quidem honorificum; hodieque *die stallmeister*, magistri stabuli, magno loco sunt in aulis principum. Scribitur etiam κονσταῦλος, sed rectius est prius illud. Habebant quoque veteres Franci comitem stabuli ut videri est in epist. 3 Hincmari, c. 16; quem vulgus corrupte appellabat constabulum, ut est apud Reginonem l. II, et apud Tyrium passim legere est *constabularius*. Habes et simplex *stabularius* apud anonymum VIII, 6, De bello sacro : *Conradus Henrici III stabularius*. GRETS.

182 [Habuerunt Romani *comites stabuli imperatorii*, de quibus Paulus Diaconus l. XVII, et l. XXIX c. Theodos. De annona et tributis l. XI. Græci pariter etiam vocibus consoni Badurium Justini fratrem κόμητα τῶν βασιλικῶν σταύλων, aliumque anonymum eadem appellatione insignitum apud Theophanem et Leonem Grammaticum in Theophilo jactant. Ab iis vetusti Franci regiorum stabulorum comites *connestables*, Græci recentiores suos κονεσταύλους κονοσταύλους vel κοντοσταύλου; deducunt : hos tamen ab istis. Rem paucis aperio. Comites neoterici κόντους (ne κοντούς, hoc est *breves*, dixeris) appellant, ut Nicetas in Andronico I. I : Οὐκοῦν τοῖς στρατηγοῖς ὀπτανόμενος, οὓς κόντους, εἴπῃ τις ἂν Λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος. *Stabula* σταῦλα vel σταύλους. Moschopulus : ἱππῶνες ἱπποστάσεις, σταῦλοι. Ex utroque nullo negotio κοντοσταῦλ

ἠξίωσε μετὰ τῆς ἀλόγου ῥόγας. Nusquam erat ἄλογος ῥόγα, nec in rationem militabat, 'enetos, ut sui patriarchæ sustentarent inopauco retro tempore, anno videlicet 1073, rius septimus pontifex Romanus litteris fuisbriatus, de quibus Baronius illo anno num. rotosebasti pileus erat viridis, ut c. 4 lege- viridisque liquor ei proprius, quo, sicut ator rubro, subsignandi potestatem nactus est. s de Alexio protosebasto in Alexio Manuelis Δόγμα ἐκ βασιλέως ἐξήνεγκε, μὴ ἄλλως εὐεκτα οἴεσθαι ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὑποσημαίγράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὀφθείεν τῷ Ἀλεξίῳ, τῳ τὴν δεξιὰν τῷ βατραχείῳ ἐπιδοὺς χρώματι οὗ ἐρυθροῦ ἐπισημασίαν βραβεύσειε. Goar.]

nostro nullus est ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, B us *philosophorum* : **184** at in altero 29 sta- n obtinet. 86 locum tenent ῥαβδοῦχοι. Interpres *lictores* ; noster index rhabduchis caret. et aliæ diversitates, quas lector mutua utriusalogi collatione deprehendet. Grets.

. Pincerna pocillator. Scribitur etiam πικέρνης. lice Juris Græco-Romani annotatur et approlectio ista ὁ ἐπικέρνης. Sed tueamur vulgaalioqui paulo post exsurget qui divisim legat κέρνης. Grets.

d. Pincerna Latinis dictio cognita, ex qua, ut quidam, *Græcobarbara* πιγκέρνης : at si ldem non omnino decipseris, ipsa πικέρνης me Græca est, quasi ἐπὶ κέρνῃ, *poculis tus*. Scis verbum κεράννυμι vini temperandi C secundi significantiam adeptum, cujus vice κρατῆρ vulgus ; ab eo κέρνη *pocillatio et præbendi ministerium*, ac ὁ ἐπὶ κέρνης *pocillationi sive s præpositus* ; exinde duabus in unam conn dictionibus fit per aphæresim πικέρνης, ex ate ad Latinum pincernam etiam πιγκέρνης ne, qui Cedreno in Theophilo οἰνοχοῶν, Nicetæ exii κυλικιφόρος, l. 1 Andronici ὁ ἐπὶ κερά- ς (*vinum* κρασὶ sive κρασίον hodie dicunt), nassi denique ὁ ἐπὶ κέρνῃς scriptus. Ita me amet, vates fuit Gretserus : his enim mendis : charta vix exaratis characteribus in eo m legi : *Paulo post exsurget qui divisim legat* κέρνης. Goar.] D

Curopalata nomen, ut videtur, a *cura palatii* tium. Evagrius, v, 1 : Τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς πιστευμένος, ὃν κουροπαλάτην ἡ Ῥωμαίων φωνή. Quem descripsit Corippus. laud. Just. 1, lib. II, 282. Latini nomen curopalatæ variedant ; hinc apud Luitprandum in Legatione est s *curopalati*, et apud Leonem Ostiensem *curo*κουροπαλάτισσα, uxor curopalatæ, et Κουροπάτιον munus seu dignitas curopalatæ ; qua iebantur etiam absentes, et quibus Cpolis nec nec fortem videnda. Exempla invenies in Constantini Porphyrogeniti De administrando io.

Curopalata passim Codinus in suo libello;

quem olim officium habuisse ait, sed ignotum, *nunc vero*, hoc est tempore Codini, *nullum*. Alemannus ad p. 28 Procopii duplicem Curopalatam statuit, alterum qui sub se habebat prætorianos milites, quorum plures ordines, *domestici*, *protectores*, *silentiarii*, de quibus Procopius, p. 108 : ex his alii in atrio et vestibulo regiæ versabantur, alii pro cubiculis desidebant et excubias agebant diu noctuque : hi σωματοφύλακες, Latine excubitores vocabantur, ἢ φύλακες τοῦ παλατίου, custodes palatii, prætorii milites seu prætoriani, aulæ vel aulici milites. Præfectum his ordinibus *comitem prætorianum* seu *excubitorum* appellat Jornandes, Procopius *principem custodum palatii*, Corippus de laud. Just. Min. 2, 285 *curam palatii*. Alter curopalata erat præpositus fabricæ palatii. De quo Cassiodorus libro VII Var. epist., 5, cujus magnam dignitatem fuisse credit Meursius in Glossario, *quod ante regem Theodoricum auream virgam gestans primus incederet. At Cassiodorus*, primus, *inquit*, inter obsequia numerosa, *hoc est non inter* **185** *singulares et primarios viros, patricios, senatores et consulares. Aurea vero virga est, quam Codinus* δικανίκιον *appellat, inferioribus etiam ordinibus concessa honoris ergo, idque ex eodem Cassiodori loco colligere est.* Plures aliquando erant Cpoli hac dignitate conspicui. Cedrenus : Μετὰ δὲ τὸν θάνατον Ἰουστινιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστῖνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων. Et apud Joannem Curopalatam in Isaacio Comneno : Ἰωάννην δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Καταχαλὼν τὸν κεχαυμένον Κουροπαλάτας καὶ ἀμφοτέρους τιμᾷ. Nec Cpolitani tantum, sed et exseri hac dignitate bonestabantur, maxime liberes, ut constat ex Constantino imperatore lib. De administrando imperio c. 45 et 46.

Cpolitanum palatium ita describit Luitprandus Ticinensis, lib. v rerum per Europam gestarum : *Cpolitanum palatium non pulchritudine solum, verum etiam fortitudine omnibus, quas unquam viderim, munitionibus præstat : quod etiam jugi militum stipatione non minima observatur. Moris itaque est hic post matutinum diluculum mox omnibus, patere, post tertium vero diei horam, emissis omnibus dato signo, quod est mis, usque in horam nonam cunctis aditum prohibere.* Sed quale hoc signum mis? an *missa* vel *missio*, quod est *ilicet*? at quid hæc Latina apud Græcos? an *misa*? nam posterioribus Græcis hæc dictio usurpata fuit. Vide Meursium v. *Μίσα*. Grets.

[Vox in Græciam serius invecta, a Latinis primum inventa, *cura palatii*, qua is magistratus intelligitur qui *palatii curam* agit et *curator palatii* nuncupatur in nonnullis editionibus cod. Theod. de Comm. et Trib. Scholar. l. VII, eumdemque reor quem Theophanes in Mauricio celebrat κουράτωρα τῶν βασιλικῶν οἴκων, ad cujus dignitatem ut imperatoriæ proximam summos viros vel aspirasse vel evectos fuisse memorant historiæ. Justiniani nepos Justinus κουροπαλάτης, ita scribit Theophanes, *ex cura palatii* (dicto Marcellino proprio) consecutus imperium. Goar.]

nuncupatus Isaurus Artabasdum data in conjugem filia curopalatem fecit, ex eodem Theophane, qui Mauricium quoque nepotem Domentiolum eo titulo refert auxisse. Hunc honorem Domentiolo fratri contulit Phocas, ut Cedrenus in ejus Vita, et pariter germano Theodoro Heraclius, ut Nicephorus in Breviario. Michael S. Ignatii pater ex curopalate fartus est imperator. Bardas Ignatio infensus, summam ambiens potestatem, curopalates primum, tum Cæsar est salutatus. De ejus insignibus et ministeriis suo loco : plura et diversa reperies apud Meursium, Gretserum, Bulengerum, Fabrotum in Cedreni Glossario, Dempsterum de Antiq. Rom. I, 4, Savarum in Sidonii Apollinaris carmen 23. GOAR.]

P. 9. Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης. Junius *accubitor fundæ*. In catalogo Juris Græco-Romani ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης : interpres *accubitor magnæ palæ*. Ego versione mea rem ipsam explicare studui, cum nihil supperetat quod Græca apte exprimat. Nam παρακοιμώμενος iste erat sigilliferi seu custos annuli imperatorii, quo litteræ obsignabantur ; qui annulus per partem suam, nempe per σφενδόνην seu *palam*, significatur : pars enim hæc servit signaturæ, ut sic loquar. GRETS.

[Annulos signatorios sive sigilla in annulis adhuc postremis sæculis imperatores gestasse declarat Nicetas tum in Joanne Comneno statim **186** sub historiæ suæ limine, quo ipse εἶσεισι τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικὸν, καὶ προσπεσὼν ὡς δῆθεν θρηνήσων ὑφαιρεῖται λάθρα τῆς ἐκείνου χειρὸς τὸν σφραγιστῆρα δακτύλιον : tum in Alexio laudati Joannis nepote ad calcem, ubi eo crudeliter obtruncato auris abscissa subula perforatur, trajectoque filo et apposita cera Andronici tyrannidem invadentis annulo signatur : Τετρῆται ὀθελίσκῳ τὸ οὖς, καὶ κρόκης ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς τῷ Ἀνδρονίκου σφραγιστηρίῳ ἐνσημαίνεται δακτυλίῳ. Annulus ille et quodvis aliud sigillum σφενδόνης nomen accepit. Σφενδόνη, inquit Suidas, ἡ τοῦ δακτυλίου περιφέρεια, καὶ ἡ εἰς λίθου ἐπιβολὴν ἐπιτηδεία χρῆσις. Illius annuli et cujuslibet alterius regii sigilli custos fores ejus in quo reponitur loci observat, ad illas sedet, moratur, vigilat, et pro excubitorum more etiam somnum capit, παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης, *regiæ signaturæ antistes, sacri cerarii exarchus, garde des sceaux de l'empire*. GOAR.]

P. 9. Præfectus seu accubitor cubiculi ; aliqui adduntur *sacri*, utpote imperatorii. Hodie in aulis vocantur *kammerherrn*, *camerarii*, aureis clavibus conspicui. GRETS.

[*Ibid.* Exponit Constantinus Manasses παράκοιτον καὶ φύλακα τῆς βασιλείου κλίνης, sub cujus dispositione erant πρόκοιτοι καὶ προφύλακες, de quibus Nicetas, qui ante fores excubabant et imperatorem custodiebant. Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἄποθέν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηύναζον, ait ille in Andronico. l. II. Ergo isti propius, ad fores nimirum principis ac juxta cubiculum, qui hac de causa κοιτωνῖται a Leone Grammatico et πρόκοιτοι a Zonara dicuntur in Theophil Nicea in Joanne Comneno οἰκίδιοι καὶ a Theophane in Justiniano κουβικουλάριοι θάριοι : armati quippe spathis sacrum cubo observabant. Eam ob rem somnio, quod fuit oracului, exterritus Mauricius apud Theophanem διυπνισθεὶς ἐκάλεσε τὸν παρακοιμώμενον τοῦ, ut qui dormienti principi juxta nomen eius agens acubaret. GOAR.]

Ib. Logotheta ærarii generalis. Ita verti Glossarium Græcobarbarum secutus. Junius, *logotheta blicæ rei*. Longe aptius quam interpres Curopalatæ historici, cui Nicephorus ὁ ἀπὸ γενικῶν est *Nicephorus a Genicis*. Interpres Juris Gr *torem genici* indigitat. Wolfius vertit *genicum* absolute, et *generalem logothetam*, quia Zoara imperio Irenes et Constantini filii Nicephorus πρῶτον λογοθέτην appellat. Theodori Metochitæ munus encomiastes est Nicephorus Gregoras in historia, præcipue l. VII, non procul a fine. Metochites etiam hujus logothetæ munere fun est. GRETS.

[Ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Lucem sibi accendunt hæ voces. Γενικὸν locus est ubi jus tributorum subditi exsolvunt et negotiatores vectigalia pensant, quem Zonaras periphrasi τὰ ἀρχεῖα τοὺς φορολόγους λογοπραττοῦντα in Constantino Duca ; de quo Cedrenus in Basil Καὶ εἰς τὸ λεγόμενον Γενικὸν κατιὼν τοὺς ἀπερχομένους ἐσκόπει παρὰ τοῦ δημοσίου, μή τι ἀδίκως εἰσπράττοιτο, καὶ οὕτως τοῖς δικαίοις ἐπήμυνε. *Et descendens ad Genicum, ærarii ministris vectigalia exigentibus eos qui ab ærarii ministris vectigalia exigerentur, si quis quid injuste persolveret, speculabatur, ac injuriam passis opitulabatur.* Γενικὸς exinde publicus vectigaliumque *exactor* est, ut aiunt, *genicarius*. Suidas v. Γενικός : Ἀναστάσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων αἰσθόμενος στολὴν Σαρακηνῶν ἐρριμένην ἐπὶ τῆς πόλεως, Ἰωάννην **187** ἐφίστησιν ἡγεμόνα τοῦ πολέμου, διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καλούμενον τῶν φόρων, ὃν Γενικὸν καλοῦσιν. Cedrenus quoque Nicephorum exgenicum, ἀπὸ γενικῶν, ut scribit Curopalates ἀπὸ γενικῶν, imperatum factum testatur in historiæ limine : hinc ipse ad vit γενικὸς λογοθέτης, qualem Theodotum quo iniquissimum monachum reperies apud Theophanem et Cedrenum in Justiniano posteriore. Jam constet logothetam hunc a cancellario longe di sum, nec ejus aut similis alterius munere fu implicitum, sed summam ærarii præfecturam g sisse, observo, λόγον *computum*, *rationem*, *rationia fiscum*, æque ac alia referre ; qua de causa di Theophanes in Copronymo : Τὰ δὲ λεγόμενα πατ μώνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κ φαίων ἀποστόλων, τὰ ἐκπαλαι τελούμενα τάλα τρία ἤμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προ ταξεν, *publico ærario pendi, in fiscum referri, p blicis rationibus i jussit.* Λογοθέτης, ἀ τοῦ λόγου, pu s componit, quo

yriilius τελωνάρχαις et πρακτοψηφισταῖς logo- A ordinis reliquos constat ex dictis superius domesti-
adnumerat, et λογοθετῆσαι *rationem reddere, iuia instituere* ex Photio reddidit Stephanus. ob rem rapax et iniquus logotheta Theodotus tur a Theophane, ἐπὶ τοὺς πλείστους τῆς ίας ἄρχοντας καὶ ἐμφανεῖς ἄνδρας, οὐκ ἐκ τῶν τῶν μόνων, ἀλλὰ ἐκ τῶν τῆς πόλεως οἰκητό- εἰκῇ καὶ μάτην ἀπροφασίστως ἀπαιτήσεις κταγὰς καὶ δημεύσεις ποιούμενος· *A pluri- ipublicæ proceribus illustribusque viris, non qui modo et rura, sed et qui præcipuum imperii civi- incolerent, indicta causa, nullo demerito, abs- tionis prætexta pecunias exigere, multas eis im- e, bona publicata rapere.* Apud eumdem Nicepho- hocas avaritiæ rapacitatique deditus imperator ᾧ τε Νικήτᾳ πατρικίῳ καὶ γενικῷ λογοθέτῃ τὰ B ια τέλη τῆς ἐκκλησίας καὶ μοναστηρίων ἀναδιδά- lius Nicephorus ipse logotheta, referente Curopa- historiæ calcem, inquiritur ab adversariis περὶ βασιλίδι διαφερόντων χρημάτων. Subdit: Οὐ τὸ- ν ἔμελεν αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, quam gothetam sibi infensum e medio tollerent; ad iquidem, ut hoc ex Theophane addamus cumuli , pertinent τὰ τοῦ γενικοῦ λογοθεσίου πράγματα, *ium computorum negotia quævis*, et ut idem us habet, δημόσιοι τῶν λογοθεσίων κώδικες, *i computorum libri*, δημόσια χειροθέσια, *pa- ratiociniorum scrinia.* Illi ministri ascribeban- λήπτορες τῶν δημοσίων φόρων, *vectigalium re- es*, de quibus Theophanes in Justiniano pos- C e; διοικηταί, *thesaurarii*, eidem et Paulo Dia- dicti in Leone Isauro; ἐξισωταὶ *pendendorum stores*, quos memorat Cedrenus in Basilio et Ultimi inter generales logothetas Theodori hitæ merita et honores, quem hic auctor me- , reperies descripta Gregoræ l. VII. GOAR.]

9. *Protovestiarites.* Diversus hic a protoves- , at tum ex catalogis, tum ex diversis officiis estum evadit. GRETS.

πρωτοβεστιαρίτης. Errant qui protovestia- et protovestiaritem unum putant, quibus, sub bsimili penitus nomine, munus et ordo peni- diversa. Βεστιαρίτης *cubicularius* est, cujus ut vestibus sibi a vestiario prolatis principem t et exuat. Indicat id βεστήτορος *vestitoris* dictio D s, prioris vice posita: ubi enim scribit Ce- is Justiniani anno 22 ἀπώλεσαν οἱ βεστιαρῖται μα τοῦ βασιλέως, Theophanes habet ἀπώλε- βεστήτορες τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. Eucho- m: ἐπαίρει τὸ χλαμύδιον ὁ πατριάρχης καὶ ωσιν αὐτὸ τοῖς βεστίτορσιν (ita scribit illud) ην φιβλαν. Πρωτοβεστιαρίτην itaque *regii cu- magistrum*, sive *regiorum cubiculariorum ipsum* interpretabere; eumque opus ἀδέσποτον referendum εἰς οἶκον βασιλέως πράττειν, *in atoris cubiculo ministrare*, describit. GOAR.]

8 Qui sequuntur, domesticus mensæ et præ- s mensæ, satis noti sunt. GRETS.

9. Præfecturam ac primatum super ejusdem cum sortiri. Qua de causa domesticus mensæ, et ut Gregoras, VIII, 7 habet, ὁ τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς σεμνυνόμενος ἐπικλήσει, censebitur is quem Pancirollus in Notitiam imperii Occidentis c. 44, castrensem sacri palatii vocat, qui mensam principis et totum palatium curat, quem nos *magnum hospitii magistrum*, regiæ mensæ structoribus præpositum ac in cæteros aulæ regiæ ministros jus exercentem, conspicimus. GOAR.]

P. 10. Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, qui τραπεζοποιός· mensæ structorem ac dapiferum, τὸν τῆς πάσης περὶ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενον, ex Hesychio intelligimus; cujus officii titulo, jam a Constantini temporibus, Russiæ principem in imperatoris palatio gavisum auctor est Gregoras, l. VII, et certe unus est testis ubi ait: ὁ δὲ Ῥωσικὸς ἡγεμὼν τήν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντίνου.

P. 10. [*Magnus pappias.* Pappias absolute pater, est idem quod πάπας seu πάππας. Palladius in Lausiaca Historia in Paulo Simplici: Καὶ δύνοντος τοῦ ἡλίου λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντώνιος· Παπία (nam et simplici π scribitur), θέλεις φάγωμεν ἄρτου κλάσμα; hic nomen palatinæ dignitatis est, de qua Codinus infra c. 5. GRETS.

[Abblandientium et balbutientium puerorum, patres et seniores appellantium, vox est παππίας. Eustathius in Iliados V: Κατὰ βρέφους προσφώνησιν καὶ κατὰ ἀναδιπλασιασμὸν λέγομεν πάπας καὶ παπίας, πάτερ nimirum vice. Ille monachus apud Palladium in Lausiacis blande: Παπία, θέλεις φάγωμεν ἄρτου κλάσμα; et ille alius: Τί λυπεῖς καὶ ἀδημονεῖς, παπία; A privatis domibus et familiis aulæ CP reddita familiaris vox fidum et seniorem significat ministrum, cujus custodiæ palatium committeretur et integritati claves noctu traderentur asservandæ. Ita me monet Georgius Coresius in rescriptis; nec temere aut ignare: Constantini namque Manassis auctoritate fulcitur: Ὡρὸς τὸν τῶν οἴκων φύλακα τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, παπίαν λέγομεν αὐτὸν κατὰ Ῥωμαίων γλῶτταν. Addit Coresius idem aulæ clericis palatinisque ecclesiis fuisse præpositum, ac protopapæ (archipresbyterum intellige) nonnunquam munere donatum Egregie: nam et pro hujusmodi sententia hæ militant auctoritates. Prima, Irenes devotæ imperatricis in lecto duas imagines reperit impius conjux Leo Copronymi filius, ait Cedrenus, quas inquisitione facta εὗρεν ὅτι ὁ παπίας τοῦ παλατίου εἰσεκόμισεν αὐτάς, a clerico utique fidem et cultum imaginibus servante; altera: Leoni Armenio necem illaturi Michaelis Balbi socii, sacerdotum ornatibus assumptis simulataque religionis specie, simul cum palatinis clericis matutinas laudes in palatio decantaturis admissi sunt: Τῇ νυκτὶ ὁπλισθέντες, ἔνδοθεν τὰ ξίφη φοροῦντες, τοῦ παπίου ἀνοίξαντος, ὡς οἱ ἱερεῖς, μετὰ φαλωνίων εἰσῆλθον. Papias itaque, ceu eos admittere solitus, ex eorum numero fuit

unus. At cum papiæ dignitate promoti (quod nefas A ecclesiasticis, ut optime disserit Anna Comnena) acies eduxerint in hostes et frequenter cum eis manus conseruerint, frustra clero conjiciuntur allecti : quin a clero quoque alieni sacras imagines inferre et palatii portas clericis, non segnius quam ipsi, reserare potuerunt. Clericus itaque sive fuerit seu etiam ecclesiastici ordinis exsors, nonnunquam claves palatii teste Leone Grammatico suæ fidei commendatas tenuit. Hoc ejus verba declarant in Basilio Macedone : Ὁ Ἀρτάβασδος εἰσδραμὼν πρὸς τὸν παπίαν καὶ ἅρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως ἤνοιξε τῷ Βασιλείῳ· καὶ γενόμενος **189** ἔνδοθεν Βασιλεὺς ἦρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ χεῖρας, καὶ τῇ ἑωθεν ἱερηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Φιλίππους ἐποίησε παπίαν. Eum in palatio habitasse, et facilem imperatori ad ejus sedem accessum fuisse, narrat Cedrenus in Leone Armenio. Cæterum pappiam vel papiam scribere, ne morarer in re nullius momenti, mihi semper pro variis auctoribus aut exemplaribus perinde fuit, ceu negotium in discrimen haud vocandum.

P. 10. [Ὁ ἔπαρχος. *Præfectus urbis.* Nicetas in Alexio III, l. III : εἰς δ' ἔπαρχον τῆς βασιλίδος σχηματίζεται πόλεως. Cedrenus in Theophilo : Ὁ ἔπαρχος ἐκ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως γαληνότητος τὸ κρίνειν λαβὼν καὶ τοῖς πολιτικοῖς χρήσασθαι νόμοις : ex quo ἐπαρχικὸν βῆμα apud Leonem Grammaticum. Hoc ejus munus latius alio loco prosequendum. Circa nomen ejus ἀπὸ τοῦ ὑπάρχου discrimen observat Blastares Elementi E, c. 15 : Ὕπαρχοι δὲ λέγονται οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξάρχοντες, ἔπαρχος δὲ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Hinc obscurior Cedreni locus in Justino II lucem accipit, et eparchum hyparchum fieri intelligimus : Καὶ ὁ ἔπαρχος ἔφη τῷ βασιλεῖ· « Νῦν, δέσποτα, ὅπερ ὑπεσχόμην ἐτελείωσα. » Καὶ ὁ βασιλεὺς πατρίκιον αὐτὸν ἐποίησε καὶ ὕπαρχον μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ, quia nimirum provinciæ vel urbis alterius præsidem officio non amovendum constituit. Vel ne dignitatem ejus qui præmium meruerat imminutam affirmem, *prætorio præfectum* eadem voce denotari asseram. Theophanes in Leone : Ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξετασθῆναι Ἰσοκάσιον παρὰ τῷ ὑπάρχῳ τῶν πραιτωρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει. In Justino : Τὸν Ἀπίωνα πατρίκιον ἐποίησεν ὕπαρχον πραιτωρίων. In Theodosio seniore : Τὸν ὕπαρχον ἐφόνευσαν. Sozomenus hunc ἡγούμενον τῶν τότε παρὰ τοῖς Ἰλλυριοῖς στρατιωτῶν asserit : ego *prætorio Illyrici præfectum* commode interpretor : ejus enim erat in eos Thessalonicensium populo, de quibus ibi sermo, exhibere. Iterum Theophanes in Phoca : Θεόδωρος ὕπαρχος τοῦ πραιτωρίου. Correctius tamen videtur scripsisse Simocatta, VIII, 8 : Ἔπαρχον τὴν ἡγεμονίαν τῶν φόρων τῆς ἑῴας πρό τινος καιροῦ ἀπό τινος καιροῦ ἀπειλήφει, ὃν ἔπαρχον πραιτωρίων ὀνομάζειν εἰώθασιν οἱ Ῥωμαῖοι. Ὕπαρχον demum pro urbis præfecto sumendum semel mihi apud Theophanem occurrisse non difficor, ubi de Phoca scripsit : ἐπέτρεψεν Κώνσταν τὸν ὕπαρχον τῆς πόλεως Goar]

P. 10 *Magnus drungarius* τῆς βίγλης. Detortum Latino *vigilia*. Δρουγγάριος, qui etiam δρουγγος παρὰ τὸ δροῦγγος : *drungus* globus militum : vox Latinis ignota. Vopiscus in Aureliano : *Omnium drungos usque ad quinquagenos hominum in unum duxit.* Ubi Casaubonus : *In tacticis Græcis libris omnis adunatio militum appellatur ἰδρῦσις sive plurium sive etiam paucissimorum : nam etiam quatuor drungum faciunt. Inde est* δρουγγιστὶ τάσσεσθαι, *quod Mauricius imperator libro* IV *opponit τῇ κατὰ τάξει et continuæ atque in longum productæ.* Vide Rigaltium in Glossario v. δροῦγγος. Lampridius *druncarium* vocat a *trunco, a baculo vagino, bastone del reggimento*, magistratus insigne : in pauciores milites mille nec plures 4000 sub *drungario* subjicit, in altero Onomastico, quod Eustathio Musulmannicæ adjunxit. Verum hæc etiam posthac sunt, 1 quia *drungus* vox antiqua est, non nisi in recentiore Græcia nata ; 2, quia recentiores Græci virgam seu baculum ejus qui magistratum bellico fungitur non vocant *drungum*, sed κοντάριον vel sceptrum ; 3, quia reclamant tactici scriptores, Constantinus de Thematibus, Leo in suis Tacticis, Mauricius Strategic. II, 3, **190** Cedrenus noster et alii. Hinc δρουγγιστὶ *globatim, rotundum*. Quanquam ipsum quoque vocabulum *rotundum* Germanicum. Nicetas in Balduino Flandro : ἣν βοῦτταν ὠνόμαζον. Neubrigensis II, 27: *quas ruttas vocant.* Grets.

P. 10. [Præfectum vigilum ab Augusto hoc institutum, qui 7 cohortibus per 14 regiones dispositis a nocturnis grassatoribus et subitis incendiis urbem tutarentur, ex Suetonio et Dione deguntur Dempsterus Ant. Rom. VII, 34. Hic cognoscit de incendiariis, furibus, receptatoribus et aliis per vias et domos admissis flagitiis, *nisi forte quæ atrocia famosaque forent*, ut ad urbis præfectum deferrentur, de quibus Pancirollus in Notitiam Orientis, c. 27. Officii hujusmodi tribunal Cpolitanum δρουγγαρικὸν δικαστήριον vocatum ex Alexii Comneni Nov. Juris GR. tom. II conjicio. Alibi vigiles erant in castris, de quibus Dempsterus idem II, 5, quorum appellatio profertur a Græcis βίγλα. Græce magis a Simocatta σκοπή, κατασκοπή, ἐπισκοπή. Præfectus, ὃς τῆς ἐπισκοπῆς τὰς φροντίδας ἐγχειρίζεται eidem Simocattæ II, 9, præfectus, quam, earum δρουγγάριος, quod ex militibus drungo sive turma (δροῦγγος enim turma e conflarentur. De ejus ministerio auctor in sequentibus : de nomine docte fuseque Rigaltius, Meursius, Gretserus, Bullengerus, Fabrotus in Cedrenum, et alii. Officium antiquum et notum : cui Copronymi tempora nomen vulgare primo scripta in Theophane reperio. Goar]

CAPUT III.

ntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capitis 2.

. *Magnus hetæriarcha.* Apud Tyrium 21, 16, *iarcha.* Emendat Glossarium *magætæriarte* nulla emendatione opus est, quia Tyrius ex communi consuetudine vulgi hoc nomen it in historiam intulit. Notum est autem a onge aliter hæc talia proferri solere quam ntur vel scribantur a doctis. Et nupera yrii editio a viro valde docto curata vulectionem retinet. Codinus dicit eum *hetæ*e dictum, quod ἑταίρους, *socios et amicos*, imperio pararet, susceptis etiam profugis. *hetæria*, militari cohorte, eum hoc nomen se autumant; cujus cohortis mentio apud B n europalatam in Michaele Rancabe; et dut, major et minor: illius dux et præfectus hetæriarcha dictus, hujus absolute hetæ-. Consule Glossarium. GRETS.

hos belli socios Constantinum sibi adjunxisse *ratos* vocitasse scribit Jornandes; renovato cum iis fœdere ad sua usque tempora perse eorum agmina subjungit. Erant fœlera-ociæ illæ turmæ in Tiberii secundi castris: σας γὰρ σώματα ἐθνικῶν κατέστησε στράτευμα ἴδιον, ἀμφιάσας καὶ καθοπλίσας αὐτοὺς, ς δεκαπέντε, δεδωκὼς αὐτοῖς καὶ στρατηγὸν ιον τὸν κόμητα τῶν φοιδεράτων. Hæc fermе bum ex Theophane Cedrenus, apud quem n Armenium a Nicephoro κόμητα τῶν 191 ἰτῶν Thomamque ab eodem Leone τουρμάρχῃ φοιδεράτου τάγματος institutum legimus. ua temporis φοιδεράτοι in ἑταιρίας mutati, n duci ἑταιριάρχου nomen impositum. Leo naticus de Michaele Theophili filio: Παρὰ Βασιλείου, ait, Ἀνδρέᾳ ἑταιριάρχῃ τοῦ εἶναι εἰς αἰρίαν. Ex Scythia siquidem, parentibus licet anibus, oriundus erat Basilius. Hetæriarches exteris belli sociis præfectus, ut turmam ex us variis nationibus ortis collegit, ita fœderatà διαφόρου καὶ συμμιγοῦς φερομένους πλῆθ ait Olympiodorus apud Photium, succedit tamen omnibus imperabat: Franci enim ibulario, Barangi Angli acolutho etc. sube-Reperitur hetæriarches Persa Persis imperi-apud Leonem Grammaticum in Michaele hili. Vide Cantacuzeni 1, 20. GOAR.]

.0 *Magnus chartularius.* Scribitur etiam χαρτίριος, a charta utique nomine ducto; qui et lesia, ut supra meminimus, et in aula, ut iste o in præsenti; quem Zonaras in Leone Isauvocat τῶν βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατοῦντα. etiam dignitas cubicularia. Hinc Novella 8 iani χαρτουλλάριος τῶν θείων κοιτώνων. Et titia Consuetudinum habes χαρτουλλαρίους ίου κουβουκλείου. Chartularius bellicus mili-enquirebat et conscribebat, ut liquet ex Con-; Leonis imp. GRETS.

A [*Scriniarius*, inquit Meursius, Optime: nam et Etymologicum vetus chartularios commentarienses, publicis litteris, tabulis, instrumentis scribendis et retractandis præfuisse docet. At cum plures numerare possis hujusmodi, hunc qui cursus publici, τοῦ ὀξέως δρόμου, in Constantino Porphyrogenetà; alium divini cubiculi Novell. 25, τοῦ θείου κουβουκλείου, qui et τῶν θείων κοιτώνων in Ecloga LL. Leonis et Constantini; magistri equitum alium l. 5 cod. Theod. de divers. Offic. et Apparito. et proba. l. VIII; quartum Θεόδωρον τὸν Χοιρινὸν χαρτουλλάριον ὄντα τῶν ἱπποστάθμων apud Nicetam l. III Isaacii, et apud Zonaram in Leone Isauro βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατοῦντα; in exercitu alium qui τοῦ θέματος, ex Constantino in Tacticis; alios magno logothetæ subditos apud Nicetam Manuelis l. I, quos describit ὑπουργοὺς (λογοθέτου) οὐκ ὀλίγους τῶν γραφομένων καὶ λεγομένων, λογίους ἄνδρας et quotquot alios scriniarios ex imperii Notitia assignabis: hic tamen μέγας, ad quem cætera referrentur, aut qui reliquos honore præcederet. De ecclesiæ chartulario, ut alterius ordinis, nil in præsenti. Magno huic exercitus commissus legimus apud Nicetam in Manuele l. III, in Alexio ejus filio, in Isaacio Angelo l. III. GOAR.]

Sed quid in Legibus Francicis, l. VI, 108, *homo chartularius? Est*, inquit Pithœus in Glossario, *homo per chartam sive per epistolam liber factus. Liberti ecclesiastici erant*, ait alius in notis ad Paraeneses, *quibus archidiaconus jubebat scribi chartas* C *tabulasve missionis seu manumissionis. Unde chartularii et tabularii nominati.* GRETS.

Ib. [Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, *rationalis cursus, summus cursorum præses.* De cursu publico Procopius ἐν ἀνεκδότοις: *Romani imperatores qui antea fuerunt modum excogitarunt quo cuncta sibi quam celerrime possent nuntiari, et ut scirent quæ ubique inter hostes agerentur, et si qua in civitatibus seditio vel quid aliud improvisum e præsidibus vel aliud quomodocunque oriretur, et ut annua tributa velociter et tuto transmitterentur. Publicum ergo et celerem quemdam ubique cursum hoc modo instituerunt. Viro expedito ad iter diei stationes constituerunt, quandoque octo, quandoque pauciores, non tamen* D *minus quinque, quod plurimum* 192 *eveniebat. Quadraginta vero equi in singulis mansionibus stabulabantur, et ibidem hippocomi ad curandos quot poterant equos erant destinati. Succedentibus vero sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebant, decem ferme dierum iter vicissim conficiebant, agentes quomodo significavimus.* Hæc ille. Qui rationes cursorum habebat, λογοθέτης appellabatur sæpissime τοῦ δρόμου, ut apud Theophanem Cedrenum, Zonaram, Nicetam et alios occurrit; nonnunquam τοῦ ὀξέος δρόμου, quod scripsit Theophanes in Copronymi filio Leone, correctius τοῦ ὀξέως δρόμου, quod Constantinus in Chorographia posuit. Latini e Græco logothetam *in dromu et in dromi* cum Paulo diacono pronuntiabant. Theophi-

ερύφων μυστηρίων αὐτοῦ. Clarius et aptius A hunc sensum versus opusculi jamjam adjuncerto licet auctore : Μυστικὸς βασιλικὸς ος τοῦ σακρίτου. Suidas, v. Ἡγεμονεία · Ὁ : καὶ τῶν μυστηρίων ἅμα τοῖς ἐπιμεληταῖς ται. Causæ vero ad eum delatæ homicidia erant et sacrilegia, eodem Suida auctore. *Ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν*. Scholas milioordines, κατ' ἀντίφρασιν ἀπὸ τῆς σχολῆς, *ab* nullatenus vacarent, dictas, quin perpetuæ o exercitationi tam palatinæ quam forensi e, notum est. *Domesticus* scholarum ultiulis fuit, qui Theophani et aliis κόμης : deenim ἐξάρχοντα esse superius posuimus. initio undecim numeratas scribit Justiniasenatum. Præpositum uniuscujusque vocat B mes in Anastasio πρίγκιπα : ὁ Βιταλιανὸς κεν ἕνα καὶ οἱ πρίγκιπες ἑκάστης σχολῆς . Domesticum omnibus præfectum reperio sub Nicephoro I, Bardanium videlicet, et cetam. Theophilus Manuelem ad se reversum άγιστρον αὖθις καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν . Michael F. προβάλλεται Βάρδαν μάγιστρον στικον τῶν σχολῶν. Sub Constantino tamen ogenito legitur apud Theophanem Conus alius non δομέστικος sed δοὺξ τῶν σχολῶν. tandem rediisse, cum Alexium patrem Annaτον τῶν σχολῶν προχειρισθέντα scribit I. s ous.

. [*Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου.* Quis C ius, ex alibi dictis notum : quis in classe, Leo imperator in Tacticis περὶ ναυμαχίας Ἐπὶ δὲ τῶν θεματικῶν δρομώνων καὶ δρουγπιστήσονται καὶ τουρμάρχαι · καὶ αὐτοὶ τῷ ῷ ὑποταγήσονται, καὶ τοῖς ἐκείνου παραγν εἴξουσιν. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ ὅτιπερ κατὰ τὴν ν τοῦ βασιλικοῦ πλωΐμου καὶ οἱ τῶν ἄλλων ν πλώϊμοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντό ἕως ἄνω χρόνους, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς κόμητες αἱ κένταρχοι · ἀλλὰ νῦν εἰς στρατηγίδα ἡ τῶν δρουγγαρίων ἀρχὴ ἀναδέδηκε (hoc est ius hoc nomen non assumerent, postmodum τηγοὺς τοῦ πλωΐμου inscripserunt) καὶ καταῖς στρατηγικαῖς καταμερίζεται τάξεσι. *us quoque per themata divisis drungarii et tur- D præficiuntur.* Erat namque classis imperati mari imperans : ad custodiam provinciæ matis uniuscujusque certus celocium numeutabatur. Totius classis imperator erat maix, de quo in præmissis ; celocibus per theivisis drungarii præponebantur, inter quos tissimus Cibyræotarum (a Cibyra civitate seivali instructa) occurrit sexcentis in locis heophanem, Leonem Grammaticum, Cedreonaram et alios. Drungarium τοῦ βασιλικοῦ magni ducis vices gerentem scribit Nicetas ρο in Ignatii vita, quem τοῦ πλωΐμου quoque ιριον dicit ; hic μέγας δρουγγάριος est, et ιριος τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν, de quo nuper, a Theophane nominatur: Zonaras autem tum στρατηγοῦ tum δρουγγαρίου τῶν Κιβυβῤῥαιωτῶν meminit in Justiniano Rinotmeto.

Ib. [*Ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλῆς. A cæremoniis, magister cæremoniarum*, qui a Philotheo patriarcha εὐταξίας dicitur in ecclesia, primicerius εὐτακτεῖ τοὺς ἐν αὐλῇ πάντας, *cunctos in aula componit*, cunctis ordinem, locum, tempus ministeriorum distribuit. Lege, si lubet, auctoris caput quintum.

Ib. [*Ὁ πρωτοσπαθάριος*, *spathariorum dux.* Illi satellites, *spatha* ense armati. Spatha latior gladius. Σπαθίον et σπαθί vocant recentiores, quod ob asperam τοῦ θ pronuntiationem, nonnihil τοῦ φ simile, σπαφή scripsit Crusius in Turcograecia. Protospatharios tam copiosos enumerat Eustratius in Jure Gr. ut quemcunque spatharium eo titulo fuisse ornatum conjiciam. Hos quatuor tot lineolis coartat : Πέτρον πρωτοσπαθάριον καὶ ἔπαρχον, Πόθον πρωτοσπαθάριον μεγάλον οἰκονόμον, Θεοδόσιον πρωτοσπαθάριον καὶ οἰκονόμον τῶν αὐλῶν οἴκων, Ἰωάννην πρωτοσπαθάριον καὶ χαρτουλάριον. Spatharios intelligit Nicetas ubi habet σωματοφύλακας τὰ ξίφη κραδαίνοντας.

Ib. [*Ὁ μέγας ἄρχων.* Hunc, quis sit, historiæ tacent, conjecturæ indicant. Petitur præcipua ex Ecloga Leonis et Constantini AA. tit. 6 : Τὸ τοῦ ἄρχοντος ὄνομα γενικόν ἐστι, καὶ σημαίνει καὶ στρατηγὸν καὶ ἀνθύπατον καὶ πάντας τοὺς ἐπαρχιῶν διοικητὰς, εἰ καὶ συγκλητικοὶ ὦσιν. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθυπάτου εἰδικόν ἐστι. Celebrat Cedrenus in Basilio et Constantino Romani FF ἄρχοντα Ἀντιοχείας et ἄρχοντα Ἀβασγίας, in Romano Argyro ἄρχοντα Παν-θέου, Novella 31 quatuor Armeniæ ἄρχοντας, Cedrenus iterum in Theophilo et Zoe ἄρχοντα ἀρχόντων : quem Saracenicum principem autumo, de quo Constantinus in Chorographia : Ἐκαθίζετο εἰς μεγάλην Ἀρμενίαν δοῦλος αὐτοῦ **195** βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, ὡς παρ' αὐτοῦ προσβαλλόμενος καὶ τὸ τοιοῦτον δεχόμενος ἀξίωμα, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ δεσποτούμενα κάστρα καὶ πολιτεία καὶ χωρία τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων εἰσί. Hunc nostrum μέγαν ἄρχοντα talem esse nusquam affirmarim, sed aliquem inter provinciarum rectores præcipuum, ob nomen vel præposituram a cæteris colendum. Τῷ ἄρχοντι τὰς τῶν ὀρφανῶν καὶ τὰς τῆς πρανοίας καὶ τὰς τῶν ἀποκλήρων ἐπιδικασίας reservatas asserit Suidas. V. Ἡγεμονεία. Goar.]

P. 10. *Tatas seu tata aulæ.* Nomen est a patre, sicut et παππίας. Unde Germanis quoque *ein alter Tatel*, et Atta *athe*. Gaet.

[Nomen a Theodoro Lascari videtur inventum : quæ dignitas fuerit, vix constat. Lascaris ille cum Theodoro Callimpani Prilapi vicinarumque regionum custodiam commisisset, τατᾶν τῆς αὐλῆς κατωνόμαζεν. At quis tatas ? an quasi ἐπὶ τὰ τῆς αὐλῆς et τὰ τῆς αὐλῆς ἐπιμελούμενος ? Codex enim Regius ita semel legit, τὰ τῆς αὐλῆς : et in eam lectionem propendet Coresius. Τᾶς τῆς αὐλῆς legit Matthæus monachus, et opusculum incer

peris mox exscribendum ταττῆς αὐλῆς. An ita tamen sicut pappias? Utraque siquidem dictione pueri appellant avos, παππίας, ταττᾶς. Atque ita quibusdam abblandiri voluerint imperatores, ut puerili vocc, quos *patrum* nomine vellent insignire, ταττᾶς quasi *patres aulæ* constituerent. Ea Marcianus, ait Theophanes, Tatianum et Julium prius heros, ut autem deinde vocatos, πατέρας αὐτοὺς ἀνεκήρυξεν, et hunc quidem Libyæ (Zonaras scribit Illyrici), alium urbis præfectum constituit Theodosius Helionem ὡς πατέρα διὰ τιμῆς ἦγεν, filiis Arsenium, scribit Cedrenus, βασιλοπάτορα dedit. Leo Sapiens apud Grammaticum προσχηρίσατο Ζαούτζαν εἰς βασιλοπάτορα. Constantinus Leonis filius ad Romanum scribit: Ὡς φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐγκηρυχθέντα καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἡ Ῥωμανῶν εὑρηκώς, τούτῳ τὴν ἐμὴν ψυχὴν μετά γε Θεὸν ἐπίστευσα, καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἔχειν ἔκρινα, σπλάγχνα μητρικὰ πρὸς ἐμὲ καὶ διάθεσιν ἐνδεικνύμενον. Omitto a Francorum regibus pientissimis *pares* institutos quasi *patres*; Turcarumque principem superbia licet et ferocia insolescentem seniores aulicos *babas*, patres, nonnunquam vocitare solitum. Goar]

Ib. Magnus tzausius. Retinent hodie hoc nomen Turcæ in sua aula. Leunclavius in Onomastico: *Tzaus commissarius aulicus, hoc est cui variæ res a sultano et veziribus committuntur, ut eas expediat. Cujusmodi sunt diversæ legationes, exterorum legatorum deductiones, aut cum litteras ad principes exteros et alios proceres perferre jubentur.* Graev.

[Barbara vox in aulam CP inducta: *a mandatis, cursor, commissarius aulicus*, cui variæ res committuntur, est τζαούσιος, Theophani in Phoca πρωτοτζαούσιον. Officium nomenque a Turcis acceptum. Leunclavius in Onomastico: *Tzaus-bassa, sive præfectus nobilium aulicorum, quibus variæ res expediendæ committuntur. Nomen est dignitatis in aula Sultanea magnæ, cum sub hoc bassa tzausii plus minus septingenti militent. Græci quoque* τζαούσιον *habuerunt in aulis imperatorum suorum, Barbaros in hoc imitati; tzausiorumque bassam sua lingua dixere* τὸν μέγαν τζαούσιον. De tzausiis Turcicis Busbequius: *Hi vicem accensorum apparitorumque implent, et mandata plerumque omnia seu principis Turcarum seu bassarum ferunt.* Amplius quid in aula CP. gessisse arbitror: nam et imperatoris comitatum in ordinem coegisse refert inferius auctor, εὐταττοῦσι τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν. Eapropter satellites sive stipatores fuisse Meursio constare negem: satellitibus tamen adjunctos 196 bens fa'eor. Suadet Aponazar in Myst. male a Meursio perceptus: Ζητητέον παρὰ σωματοφυλάκων καὶ τζαουσίων τί βουλητέον. Pontanus ex Phrantze: *Tzauchides* (tzausii) et *βαβδοῦχοι aulæ virgis ferreis et scuticis eos urgebant.*

P. 40. [*Ὁ πραίτωρ τοῦ δήμου.* De prætore in communi Justinianus: Πραίτωρας ἐκάλουν ἐκ τοῦ τῶν ἅλλων ἐπάνω τρέφειν καὶ προτάττεσθαι ταύτης αὐτοῖς δόντες προσηγορίαν, ἐπιτρέψαντες τοῖς καὶ τὰ πολεμικὰ διοικεῖν καὶ τοὺς νόμους γράφειν καὶ τὰ δικαστικὰ καὶ κατηγόρια πρασσειν καλεῖν ἔταξαν, καὶ πολλοὺς νόμους ἐκ τῆς τῶν πραιτώρων ἐνεχθῆναι φωνῆς. Potestas ejus cum militaris simul esset ac civilis, processu temporis ita est; et politica quidem mansit penes hunc nostrum, quem Sinocatta, 6, 10 τῶν δήμων scribit; nes thematum prætores, militaria. Leo in Ta. Πρωτεῖα δὲ καὶ ὁ πραίτωρ ἦγεν ὁ τοῦ θέματος στής. De primis Cpolis prætoribus fuse Pasch in Notit. Imp. Or. c. 29.

Ib. [*Ὁ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν. Sacri erarii præfectus, secretioris gazæ custos*, qui *comes privatarum*, quem Zosimus l. III τῶν ἰδίων κόστων ἴδιᾳ τῷ βασιλεῖ ταμιείων προβεβηκ Theodoretus Eccles. hist. III, 12. τῶν ἴδιων βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων ἡγεμονίαν στευμένον, recentior Nicetas Alexii Comneni, l. τῶν ἔσω λεγομένων ταμιείων φύλακα vocat. Pe cas enim pecunias, quæ et regii thesauri arcanum generale (τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον ἢ τὸ κοινὸν τα νεῖον Zonaræ dictum), logotheta τοῦ γενικοῦ ut Nicetas in Isaacio Angelo, ὁ ἐπὶ τῶν βασι θησαυρῶν ταχθεὶς curabat. Duplex hoc arca prolit Cantacuzenus, II, 1: Ἀναλεσάμενον δ αὐτοῦ τε καὶ οἰκειτικοῦ ἀπό τε τῶν δημοσίων χ τὴν λεγομένην παρέσχετο τσιμπήν, φέρουσ ἐνιαυτὸν δισχιλίους ἐπὶ μυρίοις χρυσοῦς, καὶ ἡ χρήματα ἴσα ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ἐκέλευσε γειῶσθαι ταμιείου. Tribunal ac sedes ejus est σέκρετον τῶν οἰκειακῶν, *secretum domestici fisci*, quo Jus GR. p. 375 et Nicetas in Alexio Ma F. Comes privatarum cognoscit περὶ τῶν ἰδιω γαμιῶν, ait Novella 12. In posnam contrac hujusce modi ὁ δημόσιος, ait Alexius Com Novell. 3, Juris GR. t. 2, διὰ τοῦ σεκρέτου τῶν κειακῶν τὸ τοῖς συμβολαίοις ἐγκείμενον ἐξ τήσεως πρόστιμον ἀφ' ἑκάστου αὐτῶν εἰσπρά κατὰ τὸ ὁλόκληρον. Manuel: jus nemo habe Novell. 2: Δώσει πρόστιμον λιτρῶν τριάκοντα σωμάτων ἀπειτηθησομένων ἀσυμπαθῶς ἐξ αὐτ ρὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν.

Ib. [*Ὁ μέγας λογαριαστής. Rationum fidei gister, rationum erarii disceptator, exedræ rati præfectus.* Idem qui λογιστής, alienus a logot Meursius licet cum aliis doctis utrumque con dat. Nicetas Manuelis l. 1: Καὶ τῶν μὲν δημο εἰσφορῶν φροντιστὴν καὶ λογιστὴν μέγιστον τὸ Πούτζης Ἰωάννην προβάλλεται, ubi vulgaris l ponit λογαριαστήν. Subdit Nicetas: Ἦν δὲ Πούτζης Ἰωάννης δεινότατος τὰ δημόσια, φο γίας παιπάλημα καὶ ἀπίτριμμα, καὶ τῶν μὲν δ δοσμοφορημάτων συζητητὴς ἀκριβέστατος, τὰ οὐκ ὄντων εὑρετὴς ἀπαράμιλλος. Auctor gram ticæ Basilii nomine: Λογιστὴς ὁ λογαριαστής. chopulus apud Meursium: Λογίζομαι τὸ διανοοῦ καὶ τὸ λογαριάζω. Λογισμὸς ὁ λογαριασμός. Λογι ἢ λογαριαστής.

Ib. [*Ὁ πρωτοκυνηγός.* Gallis magnus venator, regiæ venationi præest; de quo Meursius. Πρωτοκυνηγὸν Θεόδωρον memorat Gregoras III, 7.

P. 11. [*Ὁ σκουτέριος.* Italicum *scudiero* Græco-barbarum σκουτέριον procreavit. Eum denotat qui principis in publicum vel in aciem procedentis insculum gerit, et *scutigerulus* sive *scutifer* audit. Auctor de 197 illo c. 5. Officium obibat eo tempore præcipuum quo scuta coloratis insignibus et enigmatibus depicta viri principes et nobiles ad certamina ludicraque certamina vel ad solemnes conventus deferebant. Ornabat imperatoris Orientis scutum coccinus color, cui crux aurea eminebat; angulos sive spatia inter crucis ramos expansa littera *B* auro pariter exarata decorabat, ita tamen ut bis ad sinistrum latus posita gibbos verteret in exteriorem et sinistram partem, ac penitus inversa videretur, et quatuor dictiones, quarum singularum est initialis, indicaret: Βασιλεὺς Βασιλέων Βασιλεύων Βασιλεύσει: ita Marcus Vulsonius in Heroica scientia. At de his iterum. Consule interim opusculum retro notas præsentes ponendum, in quo non σκουτέριον, sed σκουτάριον (ἐκ τῆς ἀσπίδος τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν) lego.

Ib. [*Ὁ ἁμιράλιος.* Est qui putet vocem omnino Græcam, et quia classis magistratus est appellatio, ἀπὸ τοῦ ἁλμυροῦ et ἅλατος quasi ἁλμυράλιος formatum. Et vere opusculum nuperrime laudatum ἁλὸς ἁλμυρᾶν ναυαρχῶντα, *alingram salis*, id est maris, *navarcham præpositum* scribit. Itane sal ipsum sale condiendum, ἁλμυρὸν ἅλας; an sal infatuatum est, ut sale indigeat? Autumat alius Arabicam simul et Græcam, et quasi emir ἅλατος, *dominum principemque salis* significare, emir siquidem dominus est et præpositus. Ita sentit Junius apud Gretserum. Verum, cum alia sit Arabum, alia Græcorum lingua, qui conveniant dialectum in unam? Suspicarer esse τοῖς ἁλμυροῖς quibuscunque et ἅλατι præpositum, *salarium* nempe *mancipem* et *salinarum custodem*: fuit enim Alexius quidam Hypocaucus apud Gregoram VIII, 6 τῶν ἁλῶν τὴν διοίκησιν ταμιευόμενος. Nec moratur fidem, quod idem domesticus fuerit occiduorum thematum: simul enim utrumque munus obire poterat. Et certe vox ad classis præturam et magistratum maritimum spectans, eumque qui magno duce et classis drungario primas tenentibus sit minor, ut auctor c. 5 declarat; ac mihi nil nisi Arabicum sonat, et quem *emir halem* Leunclavius exponit in Onomastico, *dominum flammeolorum et vexillorum, qui scilicet supremus est sultani vexillifer. Omnibus etenim beglerbegis, et sanzacbegis cum creantur, vexilla porrigit sultanus. Magnus flammeolaris, magnus flammularius dicitur apud Græcos.* Illi vero a Saracenis nonnulla sunt mutuati, ut ipsis propria rapuerunt illi. Ameralius itaque cum classis sub magno duce præturam sortiretur, regio simul vexillo ceu insigni cunctis conspiciendo donabatur, cujus usum haud parce describit Leo in Tacticis c. 19: Εἶναι δεῖ σημεῖον ἱστάμενον ἐν τῷ σῷ δρόμωνι εἴτε βάνδον εἴτε φλάμουλον εἴτε τι ἕτερον, εἰς τόπον περίοπτον, ἵνα δι' αὐτοῦ σημαίνοντός που τί δεῖ πράττειν εὐθέως; ἐπιλαμβάνωνται τοῦ δόξαντος ἔργου οἱ λοιποί. Ac equidem si auctorem inspicias c. 5, scutifero, de quo nuper sermo, vexillum imperatoris commendatum referentem, quid obstat quo minus ille in terra, hic in mari regium vexillum suæ fidei commissum teneat? Cumque dicat auctor potestatem omnem cum sub magno duce adeptum, potuit et regium in mari vexillum gerere: cum Iem enim Georgium inter sanctos nominatissimum modo δοῦκα modo φλαμουλάριν vocat Damascenus Studites in ejus Vita.

Ib. [*Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων.* Insignitos hoc officio memorat Nicetas in Alexio II, et Andronico l. II, δεήσεις vocat Zonaras in Alexio δεητήρια διδακτικά, et quo proposito præsentarentur enarrat. Τεταγμένας ἡμέρας ὡρίσατο, καθ' ἃς ἐκεῖσε δημοσίως προὐκάθητο, ἀφορῶν πρὸς πεδιάδα πλατεῖαν. Τῷ βουλομένῳ δὲ εἰ; ἐκεῖνον πάροδος συγχεχώρητο, καὶ ἕκαστος τῶν δεομένων ἐπανετείνετο δεητήριον διδακτικὸν ὅτου δέοιτο. Καὶ ταῦτα ἐνώπιον αὐτοῦ τιθέμενα ὑπέτατε τοῖς ὑπογραμματεύουσιν ἐπιέναι καὶ γνωρίζειν αὐτῷ τὰς ἑκάστων αἰτήσεις. Καὶ αὐτίκα τὴν ἐφ' ἑκάστῳ ἀντιγραφὴν προσέταττε γίνεσθαι καὶ βεβαιουμένην **198** τοῖς δεομένοις παρέχεσθαι. Congruam magis hujus officii expositionem opusculo inferius subdendo reperies.

P. 11. [*Ὁ κοιαίστωρ.* Ut Theophanes, κοίστωρ, ut Leo Grammaticus et plures, κοιαίστωρ, ut Latinæ pronuntiationi cum Simocatta vicinius, κουαίστωρ. Non ignorant Græci a quærendo dictum. Moschopulus: Ἐστιν ὁ συζητῶν καὶ ἐρευνῶν ἐπὶ χρήμασι. Procopius, De bello Pers. I: Βασιλεῖ πάρεδρος, κοιαίστωρα τοῦτον καλοῦσιν. Leo Grammaticus in Theophilo: Ὡρίσθησαν δ τε κοιαίστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπελθεῖν καὶ μέχρις θεμελίων ἐκλαῖσαι τὰ αὐτοῦ οἰκήματα. Simocatta Mauricianæ historiæ statim in limine: Βασιλέως γλῶτταν τὸν Ἰωάννην ἐδείκνυεν, ἄνδρα ῥήτορά τε δεινὸν καὶ Ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπιστήμονα, ὃς τοῦ βασιλέως τὰ προστάγματα τῷ διατόνῳ τῆς εὐγλωττίας ἐμεγαλήγορει μεγαλοφροσύνης ἐπάξια. Τοῦτον ἐπιχωρίῳ Ῥωμαῖοι φωνῇ ἀποκαλοῦσι κουαίστωρα. Κοιαίστωρα τοῦ θείου παλατίου vocat Ecloga Leonis et Constantini tit. 7. Goar.]

Ib. Magnus adnumiasta. Ἀδνούμιον *est descriptio nominum apud Romanos*, inquit Suidas: et ut alius ait, ἀδνουμιάζειν est κατ' ὄνομα διέρχεσθαι. Est ergo delectus et census militum: unde actio ἀδνουμιάζειν quasi dicas adnumerare; et ἀδνουμαστής *censor, lustrator*, quasi *adnumerator*. Non improbabile est a Gracis ex Latio hanc vocem petitam esse: sonus sane non abludit, ut nec significatio. Vide Rigaltium. Grets.

[Glossarium bibliothecæ Reg. ἀδνούμιον κατάλογος στρατιωτῶν. Eos itaque censet adnumiastes. Exponit dictionem Rigaltius; ex eo plura mutuatur Meursius, ex Meursio Gretserus, ex utroque cun-

cia Bullengerus ad verbum. Eadem ingerere importunum. Theophobus apud Cedrenum in Theophilo: Πολλοὺς ἐκ τούτων ἐμπρήσειν τοῖς βασιλικοῖς ἀξιώμασι πεποιηκὼς κώδιξι στρατιωτικοῖς (ἰδιονυμίᾳ) ἀναγράφεται, τάγμα Περσικὸν τούτοις ὀνομάσας. Niceta in Isaacio: Μετῆλθε ὅσα τῶν στρατιωτικῶν ἦσαν καταλόγων.

Ib. Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. Quatuor æraria numero apud Gregoram, l. VI: Τὰ μὲν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ προσταλείου ἐδίδοντο, τὰ δὲ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ἰδιωτικῶν. Magnus logotheta sacras omnes gazas recognoscebat, τοῦ γενικοῦ publicas, τῶν οἰκειακῶν privatas, hic de quo sermo, in milites erogandas. Ærarium militare ab Augusto institutum scribit in ejus vita Suetonius: *Utque perpetuo ac sine difficultate sumptus ad munera ea prosequendosque supperetur, ærarium militare cum vectigalibus novis instituit.* Curaverunt ærarium primo quæstores, teste Dione, l. XLIII, aliquando ædiles, narrante Suetonio in Augusto, nonnunquam prætores, eodem Suetonio referente: rediit iterum ad quæstores, ait Dio in Claudio; ac denuum ejus omnis cura penes logothetas mansit. Hujus adhuc στρατιωτικοῦ, nempe λογοθέτου, sexta synodus act. 1 et septima act. 1 meminere: modo imperialem logothetam, modo quæstorem militaris ærarii reddidere interpretes. Laudes Cabasilæ logothetæ militaris prosequitur Cantacuzenus, I, 49.

Ib. [Ὁ πρωτοσταζάκιος. Aucupum regiorum præfectus, quique cygnis accipitribus, aquilis, falconibus et prædatricibus quibuscunque avibus ex imperatoris mandato vacat: magnus falconarius nostris dicitur. Andronicum juniorem refert Phrantzes, I, 12 accipitres supra mille quadringentos, totidemque qui curarent, aluisse.

Ib. [Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν. Armenta gregesque præcipuos fuisse regum antiquorum census sacræ Litteræ narrant: erant etiam agri **199** domus possessiones eorum divitiæ. Julianus Augustus in epist.: Γαλιλαίων τὰ χρήματα ἐκελεύσαμεν ἀναληφθῆναι δοθησόμενα τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰ κτήματα τοῖς ἡμετέροις προστεθῆναι πριβάτοις. Theodoretus, Hist. Eccles. III, 12, memorat Elpidium τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων ἡγεμονίαν πεπιστευμένον. Ille, inquies, privatarum, hic de quo tractamus, gregum logotheta est. Verum greges in agris et possessionibus ille censebat; et jura nonnulla regia quibus equi, boves, cameli etc. ad comitatus usum pararentur, potuit hic exigere. Hinc equi curatorii in codice Theodosiano memorati, a colonis et obnoxiis curatoricio nomine flagitati; hinc oves, gallinæ, etc., eodem nomine patriarchæ offerendæ, de quibus Jus GR. abunde.

P. 11. [Ὁ μέγας διερμηνευτής. Magnus et præcipuus, eo quod plures in aula CP. interpretes asserit Tyrius, De bello sacro, XVIII, 30: *Adsunt imperatoris CP. legati, primus vir illustris Guido Stephanus, ejusdem consanguineus; secundus maximus palatinorum interpretum, Trisillus, homo valde et pro negotiis imperialibus valde sollicitus.* Pessimæ linguæ memorat Procopius, De bello Persico: Ὅσα αὐτῷ ἑρμηνεὺς εἶπατο, σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατέκλινε, πρᾶγμα οὔποτε γεγονὸς πρόσθεν ἐκ παντὸς χρόνου. Loquitur de Chosrois legato a Justiniano convivio excepto. Simocatta, II, 9: Ἐμπνευὺς δ' οὗτος τοῦ Σαρακηνοῦ φύλου τοῦ ἐπικούρου τοῖς Ῥωμαίοις. Δραγούμανδν vel δραγούμανον hodie vocant, voce Chaldæoturcica: Chaldæis enim ترجمان est interpretari. *Dragemens* scripsit Villehardouinus antiqua Gallica jamque antiquata dictione, cui prior successit *truchement*.

Ib. [Ὁ ἀκόλουθος. Anglorum sive Barangorum sub imperatoris signis promerentium ipsiusque stellitum dux, ipsum imperatorem pone sequens, a quos regebat Anglis præcedens, de quo rursus c. 1 cum auctore Cedrenus in Constantino Moro: Διὸ καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀκόλουθον Μιχαὴλ μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς ἑσπέρας εἰς Ἰβηρίαν ἐκπέμπει· ὃς ἐκεῖ γενόμενος, καὶ τοὺς διεστηκότας ἐν τε Χαλδίᾳ καὶ Ἰβηρίᾳ Φράγγους καὶ Βαράγγους ἀγηοχὼς, κωλύειν ἠπείγετο τὸν ἐνόντα τρόπον τὰς ἐκδρομὰς τοῦ σουλτάνου. De Barangis infera.

Ib. [Φοσσάτον. Scribitur etiam φωσάτον, φωσσάτον et φουσσάτον, *exercitus, acies*, a *fossato* in vallo quo castra muniuntur; unde *fossatum* et vallum nonnunquam significat, sæpius et fere semper *exercitum*. Fossatum indicat in illa Cedreni sententia: Βελισάριος λαβὼν τοὺς ἵππους τῶν πολιτῶν ἐξοπλίσας λαὸν ἦλθεν εἰς Χίτου κώμην, καὶ ταύτην φοσσάτον, ὅσους ἐκράτησεν ἐξ αὐτῶν, ἀπέκτεινε. In hac Leonis in Tact. const. 11: Κυρίως φοσσάτον τὸ ἄπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ καλεῖται. Et infra: Ἀσφαλίζεσθαι ὀρύγμασιν ἢ πάλοις, ὅλως ὁροις τάφρῳ ὃ λέγουσι φόσσα. Exercitum vero indicat apud Leonem eumdem, Constantinum de Adm. imp., Turco-Græciam, Jus GR. et alios locis pene infinitis. Κριτὴς τοῦ φοσσάτου, qui jurgia, *lites et disceptationes* inter milites et exercitus *duces* orta componit et insontes animadvertit. Leo per variam constitutionem II judicia ab eo exercenda dirimit, quæ tamen non ad κριτήν, sed ad ipsum ducem referunt. Εἰ μέντοι ἀδικηθῇ παρά τινος, τῷ ἄρχοντι τοῦ τάγματος προσελθέτω. Εἰ δὲ παρὰ τοῦ ἄρχοντος ἢ τοῦ ἀδικηθῇ, τῷ μείζονι ἄρχοντι προσελθέτω. Sunt quoque ν. ἡγεμονεία: Τῷ πολεμάρχῳ εἰσάγειν ἐπιδικασίαι ὅσαι ἀποστασίου γραφὴν ἔφερον. Imperator Leo nihilominus inferiores judices in exercitu constitutos testatur Tact. constit. IV: Ὁ πραίτωρ ἤγουν ὁ τοῦ θέματος δικαστής, ὃς τὰς δίκας τῶν κακουμένων διαλύει, ὃς εἰ καὶ τῷ στρατηγῷ ἔν τι ὑποτάσσεσθαι χρὴ, ἀλλ' οὖν τοὺς λόγους τῶν ἰδίων αὐτῶν διοικήσασθαι πρὸς τὸν βασιλέα ἀφορᾷν. Goar

200 P. 11. *Præfectus alogii et p.* 11, *Protalagator*. Vitiose ἀλλαγίου, et longe adhuc vitiosius πρωταλλαγάστωρ. Glossario tamen placet ἀλλάγιον πρωταλλαγάτωρ, quia ἀλλαγαὶ *sunt loca mutandis equis in publico cursu destinata*. Hinc ἀλλάγιον *cursus publicus*. *Post*, et ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου *præ*

cursus publici cursus, Postmeister, et *generalis publici cursus*. Subscribat qui volet, ego quod edidi amplector, cum etiam Glossarium v. πρωταλογάτωρ a nobis stet, vertatque *præfectus generalis equitum*. *Quo tamen*, inquit, *major erat* ὁ ἄρχων τοῦ ἀλογίου, *princeps equitum vel equorum*: ἄλογον enim Græcis est *equus* seu *jumentum*. GRETS.

Ibid. [Ὁ ἄρχων τοῦ ἀλογίου. Officium haud explicatu difficile, ex vocis nihilominus ἀλογίου dubietate et obscuritate jam pene incertum et ignotum. Legunt hic quidam ἀλόγιον, at ἀλόγως: et ex voce ἄλογον sibi nota (quis enim *equum* ignoraret) τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀλογίου veredariorum et cursorum præfectum creant. Lexica, auctoritates, conjecturæ quæruntur: verum οὐδαὶς λόγος. Sanior lectio hic restituta certum proferet sensum, et abdicato jure alieno, proprium officio reparabit. Legendum itaque ἀλλαγίου, quod frequenter tum hic tum c. 5 posuerunt Regia cum duobus Mazarinis mss. exemplaribus postmodum proferendis, quod constanter habet Cantacuzeni, Regium item exemplar aliud, quod indubie retinendum censuit auctor Glossarii v. ἀλλαξιμάριον, ἀλλάγιον. Errat tamen, ut sæpe solet, dum ἀλλάγιον et ἀλλαγὴν confundit, ac eo quod ἀλλαγὴ ζῶον δρομικόν, *veredarium et equum mutatorium*, indicat, ex propriis in eodem sensu τὸ ἀλλάγιον exponit. Errorem animadvertisse diceres, ubi subjungit: *Scholiastes Oppiani Halieut. l.* 1: Τοὺς λόχους *interpretatur* ἀλλάγια: at, quasi repudiata veritate quam palparerat, exsilit confestim et ad equos publicumque cursum nervis omnibus contendit. Adhæremus nos λογίως sensui apud memoratum scholiastem reperto. Ἀλλάγιον itaque est λόχος, *agmen*, *turma*, *acies*, et ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, qui eam quavis ratione ducit et illi imperat. Verum quodnam agmen, inquies, regit hic ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, ut cum domestico, comite stabuli, stratopedarcha et aliis potestatem exerceat et obtineat dignitatem? Respondet auctor c. 5: Ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εὑρίσκεται μὲν σύνταξιν, καὶ ὑπὸ μέγαν δὲ πριμμικήριον· *Præfectus allagii locum obtinet in imperatoris comitatu, et subest magno primicerio*. Observa prætermissos silentio equos et σύνταξιν memoratam. At quid σύνταξις quam *comitatus*, *agmen*, *acies*? Quid igitur ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου quam ἄρχων τῆς συντάξεως, et εὑρίσκεσθαι ducis more εἰς τὴν βασιλικὴν σύνταξιν? Βασιλικὴ vero σύνταξις imperatorius vel sacer est comitatus, cujus magnus primicerius est caput, ex auctore c. 5 κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως: illi supponitur ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, ac ejus vices gerit. Ergo non equorum, sed comitatus, sub primicerio ductor fatendus, qui nonnullis *primipilus*.

Ib. Ὁ πρωταλογάτωρ. Verius ac communius, in Regiis, apud Meursium, Matthæum monachum infra referendum, et Cantacuzenum superiori nota memoratum, lego πρωταλλαγάτωρ, vocem ab eadem radice qua præcedens deductam, ἀπὸ τοῦ ἀλλαγίου nimirum, ita tamen ut ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου et πρωταλλαγάτωρ sic se habeant ut ille præcedat agmen hic sequatur; ille milites ducat, hic ordinet; ille paratos in aciem et hostes exemplo provocet, hic militiam desertoros, ut in ordine stent, vi compellat; ille recta fronte in hostes pergit, hic a tergo imperitis et sola facie conversis confestim, ex pedissequo, ductor apparet; unde ex honore quem tunc assequitur, et τάξις μετὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ ἀλλαγίου dignitatem et onus bellandi ducendique dividit, πρωταλλαγάτωρος ἐστὶ τάξιν in conditum. **201** Ille Leoni λοχαγός, hic σύραγξ dicitur in Tact. constit. 7: Στρατιῶται στρεφόμενοι ὡς ἵστανται ἀντιβλέπουσι κατὰ τοῦ νώτου, ἡγοῦν τὸ ὀπίσω μέρος, οὐκέτι τοῦ λοχαγοῦ εὑρισκομένου, ἀλλὰ τῆς ἐξαιδεκάτου σύραγγος. *Milites quemadmodum ante stabant conversi, solum ad tergum extremam aciem respiciant, lochago sive præcile in anteriorem partem minime, sed ultimano jam in fronte constituto, quem* σύραγγα, *id est caudanum, nominant*. Superius dictis attestatur idem: Χρὴ δὲ τοὺς σύραγγας παραγγέλλεσθαι, καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν προωθεῖν καὶ ἀπορθοῦν αὐτὰς εἰς τὴν χρείαν, ἵνα μὴ ἀπομένωσί τινες, ὡς εἰκὸς, δειλιῶντες. Πρωταλλαγάτωρα Sennacherim laudat Cantacuzenus 1, 26; quem dum *equis cursoribus præfectum* autumat in margine interpres, in errorem equo celeoe citius contendit.

P. 11. [Ὁ μέγας διοικητής, *collector tributorum* est. Leo Novella 61: Τοὺς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους διοικητὰς ἡ συνήθης ὁμιλία καλεῖν οἶδε. Cedrenus in Leone Isauro, cujus præcessor Theodosius fuerat διοικητής, quem modo *procuratorem*, modo *quæstorem* reddit interpres: Προσετέξαμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα, κατὰ νόμισμα, μιλιαρήσιον ἕν, καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει τὰ τείχη. Κἀντεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια, παρέχειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς. Frequentius quam ut referatur legitur apud Cedrenum eumdem, Theophanem, Leonem Grammaticum, Nicetam et alios recentiores historiæ Græcæ scriptores. Graphice τὸν ἐπὶ τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως depingit ultimo memoratus auctor in Joanne Comneno, *qui speciatim urbica tributa legit*; cui favet Cedrenus jam productus.

Ib. [Ὁ ὀρφανοτρόφος. Clarior est dictio quam ut eam dicamus orphanis nutriendis præpositum, tanquam tutorem et curatorem minorum, significare: clarissimum quoque officium, quod jura non silent in Leg. *Orphanotrophos* in principio cod. de episcopis et clericis, et in lege, *Omnia privilegia*. Primus ei instituendo dedit ansam Constantinus qui ex Theophane σιτομέτριον κατὰ πόλιν ἐχαρίσατο ταῖς ἐκκλησίαις εἰς διατροφὴν διηνεκῶς χήραις καὶ ὀρφανοῖς καὶ ξένοις πένησί τε καὶ κληρικοῖς. Palatinum insuper, non ecclesiasticum fuit hoc munus, ut comunode orphani educarentur. Alia vero pleraque misericordiæ, quæ circa corpus occupatur, exercendæ munia ecclesiastica fuere et episcopi recognitioni subjecta. Ecloga Leonis et Constantini AA. tit. 8: Ὥσπερ κληρικὸν οἶον δήποτ

βαθμοῦ ἐπὶ χρήμασι προβάλλεσθαι οὐκ ἀνεχόμεθα, οὔτως οὐδὲ ξενοδόχον ἢ πτωχοτρόφον ἢ νοσοκόμον ἢ ἄλλου οἵου δήποτε εὐαγοῦς οἴκου διοικητὴν ἢ οἷον δήποτε ἐκκλησιαστικὸν φρόντισμα χειρίζοντα. Et infra tit. 9 : Τοὺς οἰκονόμους καὶ ξενοδόχους καὶ νοσοκόμους καὶ πτωχοτρόφους καὶ τοὺς τῶν ἄλλων εὐαγῶν οἴκων διοικητὰς καὶ τοὺς ἅπαντας κληρικοὺς κελεύομεν ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθεισῶν αὐτοῖς διοικήσεων παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ᾧ ὑπόκεινται, ἀποκρίνεσθαι καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς ἰδίας διοικήσεως πληροῦσθαι καὶ εἰσπράττεσθαι. Orphanotrophcum locum orphanis educandis deputatum memorat Continuatus in Leone Armenio ad S. Pauli [illegible] locatum.

Ib. [*Ὁ πρωτονοτάριος*, ita vocatus jam ab antiquo a Socrate quidem Græco, VII, 23, et a Marcellino Latinæ linguæ scriptore, l. XXV. Primicerium notariorum nuncupat Pancirollus in Notit. Imp. Or. c. 92, eidemque tres notariorum ordines, tribunorum, domesticorum et inferiorum tribunorum, supponit. Alios τοῦ βασιλέως, τῆς ὑπουργίας, τοῦ βασιλικοῦ ἰδικοῦ lego in Theophane et Leone Grammatico : protonotarios non paucos in Jure Gr. τοῦ δρόμου speciatim in Joanne Comneno et Andronico apud Nicetam. Ταχυγράφους si legas, semper notarios reputa : verum cave ne valde dissitos scriptores ταχυγράφους et καλλιγράφους **202** confuderis : qui enim cito, prave, qui tardius, scribit quoque rectius et nitidius.

P. 11. [*Ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. Memorialem*, quem *magistrum memoriæ* vocat imperii Notitia, putat Meursius institutum, ut laudationes eorum qui militiæ aut alibi fortiter se gessissent imperatori suggereret ac præmiis cohonestandos admoneret ; clarumque istiusmodi officii se reperisse gaudet monumentum tum apud auctorem c. 5, tum apud Agathiam l. IV. his verbis : Ἐκ βασιλέως τῷ Ῥουστίκῳ ἔχων ἐπίταγμα, ἐφ' ᾧ ἕκαστά τε τὰ ποιούμενα εἰς τὸ ἀκριβὲς διαγγέλλειν καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας τοῖς βασιλείοις δώροις φιλοφρονεῖσθαι. At non unicum hoc est memorialis munus, qui de omnibus ad rempublicam et principem spectantibus, de publico bono adaugendo, removendis incommodis, puniendis sceleribus æque ac virtute compensanda ipsum commonere ac commovere suscepit. Non repudiandum huic sententiæ testimonium promit Cedrenus in Justino, ubi præfectus urbis loquitur : Συγχωρείτω με ἡ βασιλεία σου εἰσέρχεσθαι πρός σε ἀκωλύτως τοῦ τὰ ἀνήκοντα ὑπομιμνήσκειν τὸ κράτος σου, καὶ βεβαιῶ μετὰ τριάκοντα ἡμερῶν μὴ εὑρίσκεσθαι τὸν ἀδικοῦντα ἢ ἀδικούμενον· εἰ δέ τις ὑπομνήσει περί τινος ὑποθέσεως ἧς ἤκουσα ἐγὼ καὶ οὐκ ἐξεδίκησα, κεφαλικῶς τιμωρηθήσομαι.

Ib. [*Ὁ δομέστικος τῶν τειχέων*. Reges, consules, imperatores muris urbes cinxisse non infrequenter legimus ; bellorum duces etiam hoc onus assumpsisse Belisarii Narsetisque res gestæ docent : transiit hoc studium ad ipsos urbium populos, ac demum plebis expensis, novo a Leone Isauro imposito tributo, nusquam tamen deinceps exstitisse CPoli reparati. Theophanes in ejus Vit.: Ἐπεκράτησεν ὁ σεισμὸς μῆνας δώδεκα. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἰδὼν τὰ τείχη τῆς πόλεως πτωθέντα, ἐκέλευσε τῷ λαῷ ὅτι ὑμεῖς οὐκ ἐκπονεῖτε τὰ τείχη κτίσαι. Ἀλλ' ἡμεῖς προστάξαμεν τοῖς διοικηταῖς, καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰς τὸν κανόνα ὁλοκοτίνιν, μιλιαρίσιν. Καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει τὰ τείχη. Ἐντεῦθεν οὖν ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια δίδειν τὰ δικέρατα τοῖς διοικηταῖς. Ac inde forsitan curam pariter ut murorum præfectus instituereiur ; nec enim primum occurrit, in Theophane, Nicetas quidam Anthrax ἄρχων τοῦ τείχους, qui, ut ex [illegible] de domestico patet, domesticus murorum [illegible] inepte potest scribi.

Ib. [*Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος*. Præcipuus cubiculariorum ac sacri cubiculi præfectus, cujus curam et custodiam παρακοιμωμένῳ supponit demandatam habet. Ita auctor ipse infra c. 5. Lectum etiam somno capiendo ac imperatori [illegible] custodiendo in sacro cubiculo habuisse constat ex Leone Grammatico in Michaele Theophili filio : Ἰγνάτιος δὲ κοιτωνίτης ἀπελθὼν τοῦ κλεῖσαι τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος εὗρε διεστραμμένην, καὶ ἐπιγνοὺς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης, τίλλων τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ὕπνον θανάτῳ παραπλήσιον κοιμωμένου ἀθρόως ἐλθὼν Βασίλειος μετὰ καὶ [illegible] ρων τὰς θύρας ἀνέῳξεν. Καὶ ἔμφοβος ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντέπιπτεν Βασιλείῳ μὴ εἰσελθεῖν. Custodit hic imperatoris defuncti corpus. Idem Leo paulo infra : Ἀπέστειλε δὲ Βασίλειος καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι τὸν Μιχαήλ. Callinicum προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος memorat Cantacuzenus, I, 19.

Ib. [*Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου*. De vestiario Hesychius : Βεστιάριον τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ. Ut [illegible] asservat, vocatur alibi ab auctore τὸ ἐντὸς [illegible] μάριον; *penetrale vestibus mutandis dispositum*, quasi dicas *mutatorium* ; ut ærarii munere defungitur, a Niceta l. III Alexii Comneni τὸ ἐσω ταμιεῖον, *internum ærarium*. Latinis idem præstat vestiarium ex bibliothecariis Guilielmo et Anastasio, illo quidem in Stephano VI scribente : *Quid mirum si vestiariorum gazas reperit ?* Hoc autem in Severino : *Sigillaverunt* **203** *omne vestiarium ecclesiæ seu cimelia episcopi*. Nec superfluum duas istas significantias conjunctim ponendas censui : huic enim vestiarii curatori ut vestium custodia nullatenus deneganda, ita regia thesauri cura [illegible] non rei domesticæ, æque ac privatarum, logothetæ et aliis tribuenda cum auctore c. 5, ubi pos[illegible] quum protovestiaritæ subjectum asseruit · Ὑπηρετεῖ δέ, inquit, εἰς τὰς προσφερομένας καὶ ἐξερχομένας, εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους. Confirmat Anna Comnena Alexiados II vestiarium sive cubiculum imperatoris idem fuisse quod et ejusdem ærarium : [illegible] τινι καθ' ὁδὸν ἐντυχὼν, χρυσοῦ βαλά[illegible]

κανὰ ἐπιφερόμενῳ καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν τι, ἤρετο αὐτὸν τοῦτο δὴ τὸ Ὁμηρικόν· Τίς ἐσί ἀνδρῶν; καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανε τὸν πολὺν χρυσὸν ἐπιφέρεται ἀπό τινων ἀξέων, καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοιτῶνα τοῦτον διαγει. Hodie pariter ærarium et fiscus pontificameræ *apostolicæ* nomine indigitatur, *la-ca-*; summusque camerarius apostolicis quoque præscitur, ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, Leo Grammaticus in Constantino Leonis τριμμικήριον τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου dixit. 11. [Ὁ βεστιάριος. Vestiarium hunc cense vestiario et vestiarii præfecto subjectum. Ejus pium munus est summa circa vestiarium vilia ac ejus perpetua cura; unde et expeditione ia suscepta triremi illud deportanti imperat, is triremis velut apotheca vestiaria imperaa sequitur. Auctor, c. 5.

12. [Ὁ ἑταιριάρχης idem officio ac μέγας ἑταιρης, verum ei suppositus.

[Ὁ λογαριαστὴς τῆς αὐλῆς aulicus thesaurarius, ieritis et obsequiis stipendia exæquat. At non rationum ærarii quam ministeriorum discussor isceptator exsistit. Auctor de illo uberius nos de logariasta, ubi de magni hujus nominis).

[Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν Μουρτάτων. Qui lurtati conjicere quidem, ut non certo propossumus. Est certe μοῦλτον *seditio*, *tumultus*, Constantinum Porphyrogenitum in Nov. Ἐπεἰς ἐπιχειρεῖν ἢ μούλτῳ. Cujus sententiam resMatthæus Blastares Elementi Σ c. 11, in Noscribit μούρτῳ vice μούλτῳ; recentioribus λ in ρ mutare quam familiare, ut ἤρθες vice , ἁρμυρόν vice ἁλμυρόν. An vero ἀπὸ μούρτου τάτοι, non qui tumultum excitent, sed qui escant silentiariorum vice, vel etiam si tum edant, ad reverentiam imperatori exhibenvelint præsentis majestatis signum edunt, tus lector judicabit. Murtatos porro stationamilitum agmen esse nulli dubium, ut eorum στρατοπεδάρχην, qui Leoni in Tacticis κεκτωρ.

[Τῶν Τζακόνων. Laconas hodie vocari Tzaconecte observarunt ex Gregora l. IV Meursius erus, Bullengerus: corrupte tamen τζ vice λ itui inflitior. Sunt itaque Tzacones germana arique pronuntiatione a Tzaconia Peloponnesi , qui antiquis *Cronium* est vocatus, oriundi. mistus apud Ortelium et Georgius Coresius scriptis. Magistrum porro Tzaconitam, de quo randus in legatione, esse hunc τῶν Τζακόνων πεδάρχην nullo auctore Meursius affirmat. Μονοκάβαλλοι iidem qui μόνιπποι, unico pues equo. Hos Palæphatus κέλητας vocat, Phxxiv, 5, *celetes*, Seneca *singulatores* ab equo lari quo utebantur. Κέλης Suidæ μόνος ἵππος, ἐπὶ τούτου φερόμενος· ὁ σελλάριος, ὁ γυμνός. ππος δὲ κέλης ὁ γυμνός. Scholiastes Græcus, A κέλης ἵππος; μονάμπυξ. Plura Hermannus Hugo de militia equestri, III, 4.

204 P. 12. [Τζάγγρα *arcus*, τζαγγράτορας *sagittarios* quidam cum Meursio reddunt: quos autem arcus, quos sagittarios intelligant non exponunt. Breviter et sincere. Τζάγγρα *balistæ* sunt, de quibus Cantacuzenus, I, 36: Ἐκ τόξων Λατινικῶν τῶν λεγομένων τζάγγρων ἀφιέντες βέλη. Belle interpres in margine: *Inde tzangratores, qui arcubalistarii fuerunt, quorum usus in bellis tunc temporis plurimus.* Sunt et testimonia quæ arcus hujusmodi indicent, Annæ, l. VIII: Τὸ ἀπὸ τῆς τζάγγρας (femineum reddidit femina) βέλος ἐμπεσόν. Nusquam hoc de usitato arcu diceretur, sicut nec illa Heronis μαγγανότζαγγρα, *machinæ balistariæ*. B Sunt et alia quæ balistarios ingerant, Niceteæ in Manuele Comneno, l. II: Φραξάμενοί τε, ὡς εἶχον, τὰ τείχη τοξόταις καὶ τζαγγράτορσι. At nisi τζαγγράτορες balistarii forent ab aliis sagittariis diversi, ut quid utrorumque mentio, ut ex iis mœnibus tutamen accederet? Arcus tamen est balista, balistarii quoque sagittarii sunt, quos proinde τζαγγροτοξότας nominat Nicetas in Alexio l. III. At Phranzis interpres Pontanus belle rursus de illis II, 14: *zangratores* (quidam enim codices habent ζαγγράτορες, alii τζαγγράτορες) *genus sagittariorum, alterius generis vestes et insignia habebant*, ab aliis nempe sagittariis Tzaconibus sive Laconibus diversa.

Ib. [Τῶν μεγάλων παλατίων. Plura fuere Cpoli C palatia ab historicis ac speciatim Originum CP. auctore memorata: qui supremus omnium curator et custos, is est προκαθήμενος, de quo in præsenti. Legantur Gillius et Pancirollus de 14 regionibus urbis CP. Unum fuit inter reliqua præcipuum. Leo Grammaticus βασίλειον, Nicetas, I. I Isaacii μέγιστον ἀρχεῖον, Manuelis l. I μέγα ἀρχεῖον, ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωρεῖαι καὶ τὰ τῶν κρατούντων γνωριστικὰ περιβλήματα. Alibi μέγα βασίλειον, rursus ἱερὸν ἀρχεῖον vocat. In eo regium satellitium ac solemnes excubiæ: ea propter occiso Michaele silentio illud occupare studuit Basilius Macedo, in Leone citato; Manuel vero Joannis Comneni filius a patre quantumvis renuntiatus, hoc unum sollicitus ambiebat, ut palatium imperii arcem teneret, D in Niceta loco jam memorato.

Ib. [Erant Blachernæ ad maris sinum CPoli: τὸν ἐν Βλαχέρναις κόλπον memorat Cedrenus in Michaele Balbo, in eo non sacras modo Deiparæ, sed et regias imperatoribus Pulcheria construxit ædes, quarum custodiæ fuit sollicitus hic προκαθήμενος. Nicetas in Alexio Manuelis F. τοῦ Ἀνδρονίκου καταβάντος ἐκ τοῦ τυραννείου εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις βασίλειον, καὶ γενομένου κατὰ τὸν ἐντὸς τούτου ὑψηφερῆ δόμον, ὃς Πολύτιμος λέγεται. Incultum ruinæque vicinum describit Gregoras, IV, 7: Τὸ γὰρ ἐν Βλαχέρναις ἠμέλητο ἐκ πολλοῦ, καὶ ἦν τὸ πλεῖστόν γε ἐκ πολλοῦ καπνοῦ καὶ κόνεως ἐμπεπλησμένον quapropter urbe recuperata in eo habitare nec

xit Michael Palæologus. Tandem sub imperio Turcico misere conflagravit. Lego Cantacuzeni, I. 56 : Παπανόν τινα τῶν ἐν Βλαχίρναις προκαθημένων βασιλείων, τῶν τῆδε τειχῶν τὴν φυλακὴν πεπιστευμένον. Hoc præcathemeno hujus officium.

Ib. [Ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων. Magistrorum, ducum, comitum, Orientis et Occidentis prætorio præfectorum deplorandæ reliquiæ fuere hi duo domestici Orientalium ac Occidentalium copiarum, sub magno domestico, vix et pene nomine præpositi. Itaque præter δούκας, κόμητας ac στρατηλάτας τῆς ἑῴας καὶ τῆς ἑσπέρας, obviam apud Theophanem, Cedrenum, Zonaram, Annam et alios passim reperiendos, observo etiam στρατηγούς amplioris potestate donatos, hos quidem in Oriente, illos in Occidente imperitasse. De Orientis præfecto loquitur Theophanes in Zenone : Ὁ βασιλεὺς θέλων τὸν Ἶλλον πληροφορῆσαι ἐποίησεν αὐτὸν στρατηγὸν τῆς ἑῴας πάσης, δοὺς αὐτῷ ἐξουσίαν πᾶσαν, ὥστε καὶ δοῦκας ποιεῖν. Ἀνατολικοὺς στρατηγουμένους ὑπὸ Λογγίνου celebrat idem Theophanes in Copronymo, et sub ejus filio Leone, 205 Ῥωμανὸν στρατηγὸν τῶν ἀνατολικῶν ; Leo Grammaticus Bardæ consobrinum μονοστράτηγον εἰς τὰ δυτικὰ θέματα. Exin domesticatus nomine inducto, de quo superius, occurrent in Oriente δομέστικος τῆς ἀνατολῆς τιμηθείς, apud Nicetam in Isaacio Angelo apud Annam l. VIII, quemdam τὸ δομεστικάτον αἰτούμενον τῆς ἀνατολῆς, apud eumdem, l. II, δομέστικον τῆς ἑσπέρας, l. VII προκειρισθέντα μεγάλον δομέστικον τῆς δύσεως, apud Nicetam laudatum et Cantacuzenum δομέστικον τὸν δυτικῶν θεμάτων reperies.

P. 12. [Ὁ μεγας μυρταΐτης. Georgius Coresius jejune quamvis, solus tamen hanc vocem exponit in epistolis, et vult esse ducem satellitum, quorum insigne fuit myrti ramus in pileo gestatus.

Ib. [Ὁ πρωτοκόμης. Qui principem ducem vel agminis bellici caput hic intelligit, errat. Comes, de quo sermo, θαλάσσιος, officium habet in classe, ait auctor c. 5, versus finem, et magnum ducem, drungarium magnum et amiralium pone sequitur, juxta dignitatis gradum. Uno verbo eretarcha est, *remigii præfectus, qui remiges agit*, et dux est impellendis remis, adestque gubernatori in regenda triremi : *comite, officier de galère.* Leo in Tacticis const. 19 : Οὐχ ὡς ἔτυχε πάντων τῶν δρομώνων πορευομένων, ἀλλ' ἐπιστήσεις αὐτοῖς ἄρχοντας ἢ κατὰ πέντε ἢ κατὰ τριῶν δρόμωνας ἕνα τὸν λεγόμενον κόμητα, ὅστις ναύαρχός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν ὑπ' αὐτὸν δρομώνων ὑπάρχων φροντίσει προσεχέστερον περὶ πάντων εὐκόλως, καὶ διατάξει πρὸς ἕκαστα. Et paulo infra : Στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντό ποτε τοῖς ἄνω χρόνοις, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς κόμητες καὶ κένταρχοι. Eustathius quoque Iliad. I : Ναύαρχον τὸν τοιοῦτον φασὶν, εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ὁ καὶ κόμης παρὰ τοῖς ὕστερον. Qui cunctis hujusmodi præest, πρωτοκόμης. Matthæo monacho jam exscribendo πρωτοκόμης τῶν ναυτωλῶν dicitur.

Ib. [Ὁ κυπτίας. Minor hic alio qui μυρταΐτης. Intelligo idem de eo qui sequitur, drungarius et myrtaite.

Ib. [Δρουγγάριος. Leo in Tact. const. 4 : Δρουγγάριος λέγεται ὁ μιᾶς μοίρας ἄρχων. Μοῖρα ἤτοι δροῦγγος τὸ ἐκ ταγμάτων ἤτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων κομήτων συγκείμενον πλῆθος. Κέρκη ἐστὶν ὁ τοῦ ἑνὸς τάγματος ἤτοι βάνδου ἀφηγούμενος. Drungarius itaque chiliarchus est sive tribunus, nobis *maistre de camp.*

Ib. [Ὁ σεβαστός. Imperator Latinis Augustus quondam dictus, Græcis σεβαστός. Alexium sibi secius ante tyrannidem arreptam reperio hoc nomine ab imperatore et senatu decoratum. Anna ejus filia, I. I : Ταῦτα μὲν ἔστω πλεονεκτήματα πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα. Ὧν ἁπάντων χάριν ἀπέλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν, σεβαστὸς ἀναρρηθεὶς ἐκ μέσης συγκλήτου. Erat adhuc sub Constantino Monomacho non nisi annis Alexio superiore honoris plena σεβαστοῦ appellatio. Alanam enim pellicem ille σεβαστὴν ὠνόμασεν, inquit Zonaras, καὶ εἰ μὴ τὴν βασιλικὴν τὴν Θεοδώραν λέγω, πεποίητο δι' αἰδοῦς. βασιλικὴν τὴν ἐρωμένην ταύτην ἐν εἴπε. Iterum : τετίμηται ἡ γυνὴ σεβαστὴ, αὐτῇ πρώτῃ τῆς πρώην βασιλίδος ἀπονεμηθείσης καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὠνομάσθη δέσποινα. Alexius tertium fratrem Nicephorum renuntiavit sebastum, et iterum Zonaras, et Anna in patris Vita : Νικηφόρος ὁ ὕστατος ἀδελφὸς μὲν δρουγγάριος τοῦ στόλου προβέβληται, τὴν τῶν σεβαστῶν καὶ οὗτος ἀνάκλησιν μετειληχώς. A magno regio alienis dignitas hæc post modum collata recensel enim Nicetas quemdam Georgium σεβαστὸν, fratrem Andronici nondum imperium uxoris ; viluitque deinceps magis ac magis, ut turque in Isaacio Angelo, l. III : Σταλεὶς ὁ σεβαστὸς, κύριος Θεόδωρος ὁ Χωμνὸς, χαρτουλάριος τῶν ἱπποστάθμων. In hac dignitatum serie 206 οὐραγοῦ vices obtinet, qui Alexii tertii tempore circa CP captam πανσέβαστος σεβαστὸς ridiculi audiebat, Juris GR p. 285 in suprema margine GOAR.]

P. 12. Ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν. Male Junius *Canicleo socer imperatoris præerat atque vehebat.* Sensus verus est quem expressi : tanta enim canicleï dignitas ut posset impetrare filio suo filiæ imperatoris et filiæ filium. Exemplum invenies apud Gregoram l. VII, et Cantacuzenum l. I. Græcis unum vocabulo dicitur κανακλείων *canaclens.* Apud Turium, 22, 6, *Canaclinus* appellatur, ut et in Ligurino Guntheri l. 8 : *Græci cognominis usu Illi caniclinus erat, nobis camerarius idem Esse* potest. Radevicus *cancellarium* interpretatur l. I De gestis Friderici imp. c. 47 ; *Unus de servis palatii, canclinus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus.* Verum nec camerarius nec cancellarius erat, sed ordinis longe celsioris et augustioris. Est canacleum augustissimum et magnificentissimum palatium, cui sub Theo[illegible]peratore iconom

tho caniclei titulo præerat Theoctistus, tanta gratia apud Theophilum pollens ut quasi secundus imperator esset, teste Zonara in Theophilo. Adjunctum erat ejusdem nominis monasterium, in quod Nicephorus Botoniates Alexii Comneni et aliorum conjuratorum matrem et conjuges amandavit, ut scribit idem Zonaras in Alexio Comneno.

De canicleo seu præfecto caniclei Codinus p. 17 ed. Jun. : Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀχούμενος, equo scilicet vel alio vehiculo intra aulam Cpolitanam; quod nulli alteri concessum. Magna erat dignitas, cujus passim fit mentio apud historicos Græcos. Joannes Curopalata in Michaele Rangabe : *Animæ quasdam maculas simulat se cuidam religioso explicare velle per Theoctistum, quem postea caniclei dignitate honoravit.* Eadem de caniclei præfecto Theoctisto Cedrenus, ubi de cæde Leonis Armeni agit. Idem Cedrenus scribit occiso prædicto Theoctisto a Barda, Bardam dignitatem caniclei in se transtulisse. Curopalata in Constantino Leonis filio : *Paulo post missus est ab Augusta patricius Basilius caniclei præfectus.* De eodem caniclei præfecto Theoctisto Zonaras in Theophilo imperatore : *Uxorem et caniclei præfectum multum obtestatus est* (Theophilus) *ne paterentur venerandas imagines reponi.* Idem Zonaras in Alexio Comneno : *Comneni rebus suis jam in tuto collocatis, matrem et conjuges* ἐκ τῆς μονῆς τοῦ καναχλείου, *ex monasterio caniclei, ad regiam accersiverunt.* Ubi Wolfius interpres, *ex Canicleo monasterio.* Ex qua versione suspicari quis posset canicleum fuisse monasterium, tametsi adjuncto palatio : nam monasteriis, nominatim ei quod Hodegetria nominabatur, et templis præcipuis, ut Blacherniano, adjungebantur palatia, in quibus imperatores vel pietatis vel recreationis causa aliquando versabantur. Hinc Junius τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου putat præfectum fuisse arcis et monasterii hoc nomine in urbe Cpolitana. Quæ fuit etiam sententia Wolfii in indice ad Zonaram. *Canicleum*, inquit, *monasterium* 207 p. 123 et 224. Xylander in notis ad Cedrenum num. 196 ingenue fatetur se nescire quid sit *caniclei dignitas.* Nicephorus Gregoras, lib. VII : *Erat tum procurator negotiorum imperii vir prudens et ob industriam et reipublicæ gerendæ scientiam imperatori charus, unde et auctoritate et opibus pollebat, Nicephorus caniclii præfectus. Is blandis sermonibus et obsequiis lenitate imperatoris conciliata, petit et accipit generum filium ejus Joannem, indignante quidem et refragante imperatrice, sed tamen accipit.* De eodem Nicephoro caniclei præfecto Cantacuzenus, I, 14 : *De senatu palatino præsentes aderant magnus logotheta Metochites, cujus antea meminimus, et Nicephorus qui canicleo præerat et vehi solebat, admirabili sapientia consilioque præditus, et ab imperatore benevolentia honoreque singulari dignatus, ita ut etiam Irenem filiam ejus Joanni despotæ filio suo nuptiis conjungeret. Hic Nicephorus prius imperatoris domestica administrabat : tum autem podagra conflictatus functione illa abierat. Nihilominus summo eum honore imperator prosequebatur.*

Ex hoc et prædicto Gregoræ loco intelligis quare præfectus caniclei *consocer* imperatoris appellaretur ; quia tanta erat hæc dignitas, ut præfectus caniclei posset filio suo impetrare filiam imperatoris et filiæ filium. Hinc συμπένθερος ; nam præfectus caniclei a filia imperatoris, si nupta filio esset, vocabatur socer, et imperator a filia præfecti caniclei socer. Idem factum quando filius imperatoris in matrimonio habebat filiam præfecti canicleo.

Idem Cantacuzenus, IV, 40 : *Palæologus præsidem caniclei Angelum legatum mittit.* Nicetas Choniates lib. I de rebus gestis Manuelis Comneni, de Stypiota agens : *Tandem ad caniclei magnificum munus et intimam etiam imperatoris familiaritatem promotum magis etiam extulit.* Hanc tamen tantam dignitatem sua granditate inferiorem duxit Constantinus Mesopotamita, ut libro II de Alexio Comneno scribit idem Nicetas : *Caniclei officium*, inquit, *quod Isaaco imperante obtinuerat, et rursus offerebatur, ut suo fastigio inferius renuit.* Georgius logotheta Acropolita in Chronico Cpolitano, non procul a fine : *Misit imperator ad regem Siciliæ apostatæ generum per Nicephorum canicleum ;* ubi ipse canicleo præfectus *canicleus* appellatur, ut et in disputatione Gregentii κανικλείων.

Duravit hæc dignitas ad imperii Cpolitani extrema usque tempora. Palæologus apud Phranzem, II, 17 : *Duxi ego uxorem Helenam filiam Alexii Palæologi Exemplaconis, qui canicleo præerat.* In disputatione Gregentii imperator : *Erbæ* seu Herbano *patrinus seu susceptor in baptismo factus Leonis nomen imposuit, et hypecclesionem* (ὑπεκκλησίονα) *eum fecit, quem Romani patricium et caniclionem appellant.* Exstat hæc disputatio t. IV Biblioth. Patrum, cujus occasione Meursius varia philosophatur in suo Lexico, v. Πατρίκιος. Observa non omnem patricium fuisse caniclionem, sicut hæc disputatio Gregentii affirmare videtur, quia unus canicleo præfectus erat, multi autem 208 patricii. Contingere quidem poterat ut canicleo præfectus patricius esset, sed id non erat necessarium.

Observa secundo falsum esse quod Meursius scribit : *imperatorem ecclesiæ et rebus ecclesiasticis præfuisse veluti supremum caput.* Nullus imperator orthodoxus hunc titulum sibi arrogavit : schismaticorum et hæreticorum hoc proprium est. Orthodoxi imperatores norunt se esse oves Ecclesiæ, non pastores, subditos, non capita. Defensores itidem ecclesiæ sunt : capitis nomen summo pontifici, Christi vicario Petrique successori non inviti relinquunt. Ne Calvinistæ quidem Puritani capitis ecclesiastici nomen regibus tribui ferunt. Notum est quam limis oculis Calvinus regem Angliæ ob hunc titulum assumptum aspexerit, et in Belgio quam ferventiores Calvinistæ obsistant ne [illegible]

ordines pro capite ecclesiæ efferantur et agnoscantur.

Observa tertio falsum esse quod Meursius dicit, patricium aliquem ὑπαλλήλου dictum tenuisse vicem imperatoris in hoc, ut ita loquar, *capitaneatu* ecclesiæ. Sed ut fictitium est usum imperatorem catholicum pro capite Ecclesiæ sese venditasse, ita fictitius est iste patricius vicarius imperatoris in rebus ecclesiasticis. Et tamen hoc semel effudisse non contentus, id v. ὑπαλλήλου recinit. Scilicet imperator Judæum recentem a baptismo suum in rebus ecclesiasticis vicarium constituisset, etiamsi pro capite ecclesiæ se venditasset, rudem adhuc rituum Christianorum et ecclesiasticæ politiæ ignarum. Politica igitur dignitas erat, non ecclesiastica, quemadmodum et patriciatus et præfectura caniclei.

Longe alia et aliter de præfectura caniclei doctissimus vir Nic. Alemannus : nam in commentario ad Ἀνέκδοτα Procopii, quæ ipse nuper evulgavit, in illud p. 29, v. 2 : *Colore imbutus quo scribere mos est imperatoribus*, ita scribit : *Gregorius Secundus ad Leonem Isaurum imperatorem :* Litteræ tuæ et non alienæ sigillis imperatoriis obsignatæ diligenter essent, et accuratæ intus subscriptiones per cinnabarim propria manu tua, ut mos est imperatoribus subscribere. Cinnabarim *vocavit ob coloris similitudinem : sed imperatorium* encaustum *purpureum erat ex murice.* Sacri affatus, quoscunque nostræ mansuetudinis in quæcunque paginarum scripserit auctoritas, non alio vultu penitus aut colore nisi purpurea tantummodo inscriptione lustrentur, scilicet ut cocti muricis et triti conchylii ardore signentur. Hanc autem sacri encausti confectionem nulli sit licitum aut concessum habere, l. 6 *C. De divers. rescript.* Encaustum *hodie in Italia dicimus* enchiostro ; encausta et encaustaria *legendum in l.* 9. *C De Agric. Liquor ille purpureus, quem hic non atramentum sed purpuramentum vocare l cent, servabatur in atramentario, nisi dicere malis etiam purpuramentario; quod cum caniculi formam effigiemque præ se ferret, quales atramentariorum formas hodieque usurpamus, ob id* caniculus *est appellatum. Et a* caniculo *erat qui Cæsari ejusmodi purpuramentarium ministrabat. Anastasius Bibliothecarius ad octavam synodum Act.* 10 : **209** Præpositus caniculi est qui curam et custodiam gerit caniculi, id est atramentarii, ex quo imperator phœniceas litteras scribit in chartis : *Ad nomen si quid prætereu Cæsari subscribendum erat, id præpositus caniculi manu sua exarabat, quod in calce ejusdem synodi Christophorum Basilii imperatoris a caniculo fecisse liquet. Præficiebantur caniculo primarii a secretis, quorum magna dignitas et auctoritas fuit, utpote quæ solis fandem imperatoris sanguine propinquis concederetur. Quæ Junius de hoc officio apud Codinum, nugæ sunt.* Hæc Alemannus ; cujus sententiam non improbabilem Anastasii Bibliothecarii auctoritas elicit. Nec a caniculo abludit nomen, quo Græci A utuntur, quibus solemne Latina vocabula non inflectere et ad Hellenismum quoad licet conformare. Porro verba actionis decimæ, ad quæ Anastasius supra dictam notam adjecit, sunt ista : *Pauperrimi et amatores Christi imperatores Basilius Constantinus figentes quidem propria manu in quibusdam voluminibus* (seu etiam pluribus) *pretiosæ crucis figuram, Basilio Magno imperatore, similiter et Constantino figente crucem pro se et fratre Leone subscribente quoque nomina fratrum imperatorum propria manu, et subscriptionis residuum subscribente Christophoro protoasecretis et præposito caniculi.* Græca e litio Romana ita habet : Καὶ μετὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς Βασίλειος Κωνσταντῖνος καὶ Λέων, ὁ ξάντων μὲν ἰδιοχείρως ἐν τοῖς πέντε βιβλίοις B τιμίου σταυροῦ τὸν τύπον τῶν βασιλέων, καὶ γρ φόντων τὰς οἰκείας ὀνομασίας, τὸ δὲ τῆς γραφῆς λοιπὸν γεγραφότος Χριστοφόρου πρωτασηκρ καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. *Quod reliquum erat, Christophorus protoasecretis et præfectus caniclii subscripsit.* GRETSER. *in Addend.*

P. 12 Ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Nugas relerem si appictos a quibusdam τῷ κανικλείῳ sensus medium producerem. Ad propositum veri scopum recta pergo. Κάνιστρον non *canistrum* modo, sed *lanx* et *patella* est Homero. Κάνιον quoque *catinus, fusorius* vertitur : nam τοὺς μεταλλικοὺς τοὺς ἐργαζομένους τὰ χανία *metallicos fabros fusoriis catinis utentes* dixit Eleutherius Zebelenus. Unde vas δοχεῖον quodvis exiguum, quale ἀλάβαστρον, φιάλη, μυροθήκη, est κανίον sive καννίον, *vasculum, ampulla, myrothecium, acetabulum.* Κλέος quoque gloriam dignitatemque referre non ignorat Græca summis degustavit labiis. Erit itaque κανικλείου vasculum inter cætera dignitate vel gloria præcipuum, quale fuit illud in quo gloriæ dignitatisque suæ insigne, liquorem videlicet *purpureum* quo chrysobullis et sacris diplomatibus *subsignandis* imperatores jubebant asservari. Ille vero cui ejusmodi custodiam demandabant, ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου salutabatur. Lego etiam κανικλειαρίου Leonem Grammaticum et Cedrenum. De eo Gregentius : Οὐ οἱ Ῥωμαῖοι κανικλείονα προσαγορεύουσι, *quem Romani canicleonem exponunt.* D devicus et Guntherus reddunt *caniclinum.* At contortam in varias formas vocem, sed sensum vulgo et ex Niceræ testimoniis quam dilucide pro. Manuel Comnenus, inquit ille Vitæ ejus l. Theodorum Styppiotam εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου μεγαλοπρεπῆ προβιβάζει τιμὴν καὶ τὴν πρὸς τῷ βασιλεῖ μεγάλην οἰκείωσιν. Invidet propterea huic lus quidam logotheta : Οὐκοῦν κατὰ καρδίας ἄντικρυς πλήγην εἰληφὼς ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐκ τοῦ Στυππειώτη δοθῆναι δοκεῖον ἐρυθροδάνου διάλιθον χρύσεον, scribit idem l. III ; is igitur idem est qui caniclео præficitur et qui vasculi purpurei custos est, ac ideo τὸ κανικλεῖον est δοκεῖον ἐρυθροδάνου, quod et **210** χρυσόβουλλον : ita namque reponit alia lectio pro χρυσοβούλλιον δ

μετὰ λίθων λαμπρῶν. Hinc si τοῦ ἐπὶ κανικλείου ὀφφίκιον, ut habet Nicetas in Alexio, III, 3, camerarii cum Gunthero vel cancellarii cum Radevico proprium debeat asserere, æquus lector judicaverit. Illud circa Leonis Armenii tempora primo inventum vel auditum ex Theophane et Cedreno in ejus Vita conjicio. Munus etiam ejusdem fuit imperatorum subscriptionibus attestari. Sic cum subscripsissent octavæ synodi actioni decimæ imperatores Basilius, Constantinus et Leo, exaratis nimirum ante scripta nomina crucibus, τὸ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γέγραφε Χριστοφόρος πρωτασηκρήτης καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Hoc est unicuique nomini scripto ipse sua manu adjunxit, ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεύς. Addit hæc Bullengerus auctoris tacito nomine: Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνηθες κανίκλωμα καὶ τοῦ βασιλέως ὑπογραφὴν ταύτην, Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κάτωθεν ἀπηωρημένην βοῦλλαν χρυσῆν διὰ μετάξης ὀξείας, καὶ ἔξωθεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ κανικλείου καὶ δικαιοδότου Θεοδώρου. Quod in Christianissima curia exsequuntur secretarii, ubi principis subscriptione inferius vel a tergo proprium nomen apponunt. Ex his de *canicleo* et *caniculo* collectis a Gretsero copiosis testimoniis desiderata lux accessit.

P. 12. [*Συμπένθερος*. Qui filium vel filiam alterius filio vel filiæ in matrimonium locat, fit ei συμπένθερος. Innumeri vero a consoceris hujusmodi distincti dignitatem caniclei obtinuerunt.

Ibid [*Ὀχούμενος*. Corrupta lectio corrigitur, si legatur ὁ Χοῦμνος. Istæ vero emendationis instituendæ sunt rationes. Prima, quod inusitata sit Græca phrasis ad adeptæ dignitatis indicium ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀχεῖσθαι. Secunda quod, cum interpres reddiderit hic *ad dignitatem evehi*, in commentariis absque auctore exposuit canicleum, *ut equo veheretur*, in palatio jus habuisse. Tertia, cum præsenti hoc capite constet auctorem paulo post Andronicum seniorem, de quo scripsit, floruisse, non incongruum est eum de coætaneo sibi canicleo, qui consocer imperatoris fuerit, habuisse sermonem: is autem fuit Νικηφόρος ὁ Χοῦμνος, quem Gregoras in Andronico l. VII, p. 168 vet. edit., Νικηφόρον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου nominat, de quo Cantacuzenus, I, 14: Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρος ὁ Χοῦμνος σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμάσιος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων πρὸς βασιλέως εὐνοίας τε καὶ τιμῆς, δι' ἣν καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην τῷ υἱῷ αὐτοῦ δεσπότῃ Ἰωάννῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἤγαγεν ὁ βασιλεύς. Et quamvis Pontanus interpres olim legerit ὀχούμενος ac reddiderit *vehi solebat*, nullum tamen ejus sententia consequitur sensum, *Nicephorus qui canicleo præerat et vehi solebat*. Eam ob rem novus scholiastes ascripsit margini: interpres legit ὀχούμενος, male; nam est ὁ Χοῦμνος. Ultima, quæ litem omnem dirimit, ex Regiis exemplaribus petitur, in quibus non ὀχούμενος, sed ὁ Χοῦμνος manifeste legitur; et ex iisdem librariorum vitio et affinitate vocum mendum irrepsisse conjicimus. Goar.]

P. 13. *Magnus bajulus*. Pædagogus vel imperatoris, cum junior esset, vel filiorum imperatoris. Moschopulus: Παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρίβης, ὁ λεγόμενος βαΐουλος. Cedrenus: Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχον πραιπόσιτον καὶ πατρίκιον, τὸν βαΐουλον αὐτοῦ παπᾶν ἐποίησε. Etiam Latini hoc vocabulum hac notione usurparunt. Lupus Ferrariensis epist. 54: *Non ergo admittentur a vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram inter se ipsi partiantur*. Hincmarus, epist. 2, ad Carolum Crassum imp. c. 2: *Istis juvenibus, fidelibus filiis vestris, regibus nostris, maturos ac prudentes atque sobrios bajulos singulis constituite,* **211** *qui oderint avaritiam et eos verbo et exemplo justitiam diligere doceant, secundum Scripturam dicentem: Diligite justitiam, qui judicatis terram*. Eadem epist. c. 6: *Ipsi autem bajuli magnopere providere debent ne super socios suos se extollant, sed* [agant] *juxta Scripturam dicentem: «Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam.»* Idem epist. 3, c. 1: *Legimus quomodo Alexander in pueritia sua habuit bajulum nomine Leonidem, citatis moribus et incomposito incessu notabilem, quæ puer quasi lac adulterinum sugens ab eo sumpsit. Unde in adulta ætate sapiens et rex fortis se ipsum reprehendebat et vitare volebat, sed ut legitur, cum omnia regna vicerit, in hoc se ipsum vincere non potuit*. Grets.

[Βαΐουλος, qui βάγυλος quoque Theophani in Leone Copronymi F. scribitur, ἐπίτροπος καλεῖται, ait Gregoras, IV, 9. Moschopulus παιδαγωγὸν καὶ παιδοτρίβην τὸν βαΐουλον asserit. De Theodosio Theodosii Junioris bajulo Theophanes et Cedrenus, in quem nos alia, pluraque vir eruditissimus Fabrotus collegit, ac a Meursio diversa. Hæc nobis qui pueros non regimus de bajulo satis, ne forte aliena dicta huc congerentes infames bajuli flamus. Goar.

(I) CATALOGUS AUCTIOR CODINEO AC MUTATO NONNIHIL ORDINE DISPOSITUS,

ex octo circiter Regiis MSS ad invicem collatis exscriptus.

α'. ὁ δεσπότης. β'. ὁ σεβαστοκράτωρ. γ'. ὁ καῖσαρ. δ'. ὁ πανυπερσέβαστος. ε'. ὁ πρωτοβεστιάριος. ς'. ὁ μέγας δούξ. ζ'. ὁ μέγας δομέστικος. η'. ὁ πρωτοστράτωρ. θ'. ὁ μέγας λογοθέτης. ι'. ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. ια'. ὁ μέγας πριμμικήριος. ιβ'. ὁ μέγας κονοσταῦλος. ιγ'. ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. ιδ'. ὁ πρωτοσέβαστος. ιε'. ὁ ἐπὶ κέρνης. ις'. ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης. ιζ'. ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος. ιη'. ὁ μέγας βαΐουλος. ιθ'. ὁ κουροπαλάτης. κ'. ὁ πρωτοβεστιαρίτης. κα'. ὁ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπέζης. κβ'. ὁ ἐπὶ τραπέζης. κγ'. ὁ λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ. κδ'. ὁ μέγας παπίας. κε'. ὁ ἔπαρχος. κς'. ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίγλης. κζ'. ὁ μέγας ἑταιρειάρχης. κη'. ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου. κθ'. ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων. λ'. ὁ

μέγας χαρτουλάριος. λα'. ὁ μυστικός. λβ'. ὁ πρωτασηκρήτης. λγ'. ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. λδ'. ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου. λε'. ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν. λϛ'. ὁ πριμμικήριος τῆς αὐλῆς. λζ'. ὁ πρωτοσπαθάριος. λη'. ὁ μέγας ἄρχων. λθ'. ὁ τατᾶς τῆς αὐλῆς. μ'. ὁ μέγας τζαούσιος. μα'. ὁ πραίτωρ τοῦ δήμου. μβ'. ὁ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν. μγ'. ὁ μέγας λογαριαστής. μδ'. ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. με'. ὁ ἀρχιδιάκονος. μϛ'. ὁ σκουτέριος. μζ'. ὁ πρωτοκυνηγός. μη'. ὁ ἀμηράλης. μθ'. ὁ ὀκτουάριος. ν'. ὁ μέγας ἀδνουμιαστής. να'. ὁ κοιαίστωρ. νβ'. ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. νγ'. ὁ πρωτοϊερακάριος. νδ'. ὁ κριτὴς τοῦ βήλου. νε'. ὁ μέγας διερμηνευτής. νϛ'. ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν. νζ'. ὁ δικαιοφύλαξ. νη'. ὁ ἀκόλουθος. νθ'. ὁ ὀρφανοτρόφος. ξ'. ὁ πρωτονοτάριος. ξα'. ὁ **212** κριτὴς τοῦ φοσσάτου. ξβ'. ὁ δομέστικος τῶν τειχέων. ξγ'. ὁ πρωταλλαγάτωρ. ξδ'. ὁ βεστιαρίου. ξε'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων. ξϛ'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων. ξζ'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων. ξη'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων. ξθ'. ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. ο'. ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. οα'. ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου. οβ'. ὁ δομέστικος τῶν θεμάτων. ογ'. ὁ πρωτοκόμης. οδ'. ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων. οε'. ὁ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων. οϛ'. ὁ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου. οζ'. ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν. οη'. ὁ λογαριαστὴς τῆς αὐλῆς. οθ'. ὁ μέγας διοικητής. π'. ὁ νομοφύλαξ. πα'. οἱ βεστιαρῖται. πβ'. ὁ ἑταιρειάρχης. πγ'. ὁ ἄρχων τῶν ἀλλαγίων. πδ'. ὁ μέγας μυρταΐτης. πε'. ὁ κριτὴς τοῦ σεκρέτου. πϛ'. οἱ ῥαβδοῦχοι. πζ'. ὁ καβαλλάριος. πη'. ὁ σεβαστός. πθ'. ὁ προκαθήμενος τοῦ κάστρου. ρ'. ὁ δρουγγάριος στόλου, ὁ καὶ κ...

213 (II) EX BIBLIOTHECA MAZARINA.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Περὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἰατροῦ μοναχοῦ ταυτὶ Ματθαίου θύτου.

Ἀξιωμάτων ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις
Ὀνομαστὴν σκοπήσωμεν τὴν τάξιν τῶν ...
οὕτων·
Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα πρῶτός ἐστι δεσπ...
Σεβαστοκράτωρ μετ' αὐτὸν καὶ Καῖσαρ ...
ἐκεῖνον·]
Ὧν κεφαλῆς τὸ κάλυμμα κεκόσμηται μαργάρ...
Τῶν δ' ἀετῶν τοῖς σχήμασιν αἱ τῶν πολ...
[ἐμβάδος.

με'. Archidiaconus, dicæophylax et nomophylax catalogo seq. et ejus notulis exponuntur.

πα'. *Οἱ βεστιαρῖται.* Alii catalogi singularem notant.

πε'. *Ὁ κριτὴς τοῦ σεκρέτου.* Primi omnium tribunalis (a quo ἀσηκρῆται et πρωτοασηκρῆται) ab aliis βήλου, ἱπποδρόμου, τοῦ γενικοῦ, τῶν πραιτωρίων etc. distincti. Observo judicum omnium zonam fuisse insigne; quapropter derisum beli judicem, qui Castamonitæ epilepsia oppresso, zona deposita, tulerat opem, refert Nicetas in Isaacio Angelo l. III: Ἀλλὰ καί τις τῶν τοῦ βήλου κριτὴς παρεστὼς (τὸ δὲ ὄνομα ἑκὼν ὑπερβήσομαι), διαχαλάσας τὴν ἐσθῆτα, ἐδέσμει τὰς γαστροκνημῖδας τοῦ λογοθέτου τῇ ζώνῃ τῆς ὀσφύος, ἐπισχήσειν τὸ ἀνωφερὲς τῆς ὕλης ἐντεῦθεν πειρώμενος. Πλὴν ὁ μὲν οὗτος ἀλύτως εἶχε τῆς τῶν φρενῶν παρακοπῆς, ὁ δὲ τῶν παρὰ πάντων εὖ μάλα ὠφλίσκανε γέλωτα διά τε τῶν ἱματίων τὸ ἄνετον καὶ τὸ τῆς γνώμης εὐάγωγον. Zonas hujusmodi ἐκ χρυσοῦ πεποιημένας celebrat Cantacuzenus, I, 55.

πϛ'. *Ῥαβδοῦχοι manglabitæ, satellites fustibus armati*, de quibus in loco. Nicetas τὰ ὑσγινοβαφῆ φοροῦντας ῥαβδούχους in Andronico, l. II, ῥαβδοφόρους vocat in hujus præcessore Alexio. Ducem, προεστῶτα τῶν ῥαβδοφόρων, Isidorus in glossis ἀρχιραβδοῦχον.

πζ'. *Καβαλλάριος eques cataphractus*, satellitio imperatoris deputatus. Anna Alexiados II: Ἀπεπειρῶντο τοῦ τείχους διὰ πελταστῶν καὶ δορυφόρων καταφράκτων ἀνδρῶν. Leo in Tacticis: Ἐξόπλισον δὲ τὸν μὲν κατάφρακτον καβαλλάριον, αὐτόν τε καὶ τὸ ἱππάριον αὐτοῦ.

πθ'. *Προκαθήμενος τοῦ κάστρου.* Καστροφύλακας hujusmodi recensebit Codinus in sequentibus, quos superius προκαθημένους πόλεων appellavit, *rectores urbium*. Κάστρον enim etiam *urbs* est, sed munita. Justinianus Nov. 128: Καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἄρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἤτοι κάστροις. Cantacuzenus, I, 55: Τὴν πόλιν εἶχεν ἐν φυλακῇ ἕνεκα αὐτοῦ. I, 1: Τὴν Βυζαντίου δὲ ἀρχὴν τῷ πρωτοστράτορι παρέσχεν ὁ βασιλεύς. Is vero forsan est unicus προκαθήμενος τοῦ κάστρου.

ρ'. *Κόμης.* Qui nimirum sub protocomite, remigiorum supremo præfecto, ipse substitutus erat, cha est; vel qui unam tantum cohortem ducit. In Tact. const. 4: Κόμης ἐστὶν ὁ τοῦ ἑνὸς τάγμα ἤτοι βάνδου ἀφηγούμενος. Cæterum non unus ejusdem nominis in aula CP. minister; quis enim unum comitem in ea fuisse diceret, nisi ignorat unam tantum quoque cohortem affirmaret? Itaque mites itaque plures, ita non unus drungarius, plures myrtaitæ, chartularii plures: unus autem recensetur, ut ex istius ad alios ordine locum suum gradum percipiant rel qui, inter quos unus suum qui πρώτου nomen obtinet, frequentius.

Ματθαίου μοναχοῦ. Iambo sequenti nomen injusce opusculi prodit auctor, qui gente, non professione, ἰατρόν se celebrat. Vitæ forma fuit monastica, cui sacerdotium honorem adjunxit. Hic μοναχὸς θύτης scribitur, qui vulgo ἱερομόναχος sicut diaconus monachus ἱεροδιάκονος audit, relicto sæculari sacerdoti vel diacono solitaria ἱερέως vel διακόνου appellatione. Non adeo notus hic Matthæus ut patriam, parentes, socios laudatiores reddant ætatem conjicimus, et ob memoratos imperatores et imperatricem nondum capta a Turcis urbe, laudatum etiam Chumnum et Metochitem per Andronicum seniorem, cujus hi fuere ministri scripsisse vitaque functum constat. Præsens opusculum versibus politicis composuit, in quibus numerus syllabarum ad cantum, non ad exactæ politices prosodiam observatur. Octava syllaba, cæsura est, medium versus tenet; reliquæ sepe perficiunt. His recentiores ὁμοιοτέλευτα, parum cadentium exitum, quem rhythmum dicimus, accedere. Politicos vocatos arbitror, quod vulgo Cpoli per compita canerentur: πόλιν enim, κατ' ἐξοχὴν et sermonis contractionem, Cpolim appellant, πολιτικά quæcunque ibi nata vel inde asportata: πολίτιν tamen virum ex ea ortum. Vel certe quod amatoriæ meretriciæve cantilenæ hujusmodi compositionem habuerint, ἀπὸ τῆς πολιτικῆς denominationem deductæ, quæ mulierem per urbem suo corpore quæstum facientem sonat.

V. 5. *Ὧν κεφαλῆς.* Vide caput sequens statim in limine.

V. 6. *Τῶν δ' ἀετῶν.* Codinus c. seq. p. 13.

Οἵσπερ ἐπιφημίζουσιν πρόσρησιν βασιλεία;. A
Ὁ πρωτοβεστιάριος, [ὁ] πανυπερσέβαστός τε,
Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς χρυσῷ καθυφασμένοις
Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν χρῶνται νομίμως
[μόνοι,
Πρασίνοις δ' ὑποδήμασιν ὁ μὲν, ὁ δὲ κιτρίνοις.
Τὴν πρώτην δ' οὗτοι φέρουσι πεντάδα τῶν ἐν
[τέλει.
Τῆς δὴ δευτέρας μέγας δοὺξ, μέγα; δομέστι-
[κός τε,
Ὁ πρωτοστράτωρ πέφυκεν, ὁ μέγας λογοθέτης,
Μέγας στρατοπεδάρχης τε, ὧν ἐρυθρὰ τὰ πῖλα,
214 Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ μέρος ἄνω μόνον.
Τρίτη μέντοι πεντὰς χρῶνται πίλοις τοῖς συρ-
[ματίνοις,
Ὁ μέγας πριμμικήριος, ὁ μέγας κονοσταῦλος, B
Ἐπὶ τοῦ κανικλείου τε, τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος,
Ὁ ἐπικέρνης τε ὁμοῦ. Τῆς δὲ τετάρτης οὗτοι,
Ὅ γε παρακοιμώμενος μεγάλης τῆς σφενδόνης,
Τοῦ δὲ κοιτῶνος ἕτερος, μέγας βαΐουλός τε,
Κουροπαλάτης, μετ' αὐτὸν πρωτοβεστιαρίτης.
Ἀλλὰ καὶ τούτοις ἔξεστι πίλοις τοιούτοις χρῆ-
*[σθαι.
Τῆς δὲ πέμπτης κλαπωταὶ τοῖς πᾶσιν αἱ κα-
[λύπτραι, ὧν
Ἔστιν ὁ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπέζης,
Ἐπὶ τραπέζης ἄλλος τε, γενικοῦ λογοθέτης,
Ὁ μέγας ἂν (αὖ) παπίας τε, καὶ ἔπαρχος σὺν
[τούτοις.
Τῆς ἕκτης μέγας ἄρχεται δρουγγάριος τῆς βί- C
[γλης,
Μέγας ἑταιριάρχης τε, λογοθέτης τοῦ δρόμου,
Ὁ φιλοσόφων ὕπατος, χαρτουλάριος μέγας.
Ἑξῆς ἑβδόμης μυστικὸς, κλεινὸς πρωτασηκρῆτις
Εὐθὺς ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, δρουγγάριος τοῦ στόλου,
Ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος. Οἱ δ' ἑξῆς τῆς ὀγδόης.
Αὐλῆς ὁ πριμμικήριος πρωτοσπαθάριός τε,
Ἄρχων ὁ μέγας μετ' αὐτοὺς καὶ ὁ τὰς τῆ;
[αὐλῆς τε.
Ὁ μέγας τε τζαούσιος. Οἱ δ' ἑξῆς τῆ; ἐννάτη;.
Πραίτωρ τοῦ δήμου, οἱκειακῶν ὁμοῦ [ὁ] λογοθέτης.
Τῶν λογιστῶν ὁ μέγιστος, ὅ τε δεήσεις φέρων.
Μεθ' οὓς ἀρχιδιάκονο:. Οἱ δ' ἑξῆς τῆς δεκάτης,
Σκουτάριος, πρωτοκύνηγος, ἀμηράλης ὁμοῦ [τε].
Ναὶ μὴν ἀκτουάριος καὶ ἀδνουμιαστὴς μέγα;.
Τῆς ἐνδεκάτης πέφυκεν ὁ ἔνδοξος κοιαίστωρ,
Ὅ τε στρατιωτικοῦ καταλόγου λογοθέτης.
215 [Ὁ] Πρωτοῖερακάρχης, ὃ τεχριτὴς τοῦ D
[βήλου,
Ὁ μέγας διερμηνευτής. Οἱ δὲ τῆς δωδεκάτης,
Ὁ λογοθέτης ἀγελῶν, ὅ τε δικαιοφύλαξ,
Καὶ μετὰ τὸν ἀκόλουθον εὐθὺς ὀρφανοτρόφος.
Πρῶτος τῶν νοταρίων τε. Τῆς δὲ τρισκαιδεκάτης
Ὅρα φουσάτου τὸν κριτὴν, δομέστικον τειχέων,
Τόν τε πρωτολαγάτορα καὶ τὸν βεστιαρίτην.
Στρατοπεδάρχην καθεξῆς τὸν τῶν μονοκαβάλλιων.
Τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης τ' ἐστιν ὁ τῶν μουρ-
[τάτων,
Ὁ τῶν τζακόνων, ἕτερος ὁ τῶν τζαγγρατόρων,
Ὁ τῶν ἀναμνήσεων, ἑξῆς τε τοῦ κοιτῶνος
Ὁ προκαθήμενος. Ὁμοῦ τῆς πεντεκαιδεκάτης
Ἕτερος προκαθήμενος, ὁ τοῦ βεστιαρίου,
Καὶ μετ' αὐτὸν δομέστικος ἁπάντων τῶν θε-
[μάτων

V. 7. *Οἵσπερ ἐπιφημίζουσι.* Idem Codinus c. seq. p. 16, 6.

V. 9. *Οἱ σκιαδίοις ἐρυθροῖς.* Codinus c. 4, p. 17, 8 et p. 18, 1.

V. 11. *Πρασίνοις δ' ὑποδήμασι.* Protovestiarii nimirum, cui apud Codinum eodem c. p. 16, 10, prasinus color in insigne tribuitur.

Ibid. Ὁ δὲ κιτρίνοις. Panhypersebastus, ex Codino cap. eod. p. 18, 6.

V. 12. *Πεντάδα.* Non ecclesiasticorum modo sed et palatinorum officiorum catalogos per quinarios divisere Græci.

V. 16. *Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἄνω μέρος μόνον.* Pilei inferior pars ἀήρ Codino vocatur, quo eum caruerint, ut ait c. 5, p. 18, 11 et seqq. horum officialium *σκιάδια* vel *πῖλα*, illa Codinus scripsit χρυσοκόκκινα κλαπωτὰ ἄνευ ἀέρος, quæ hic Matthæus διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἄνω μέρος μόνον asseruit.

V. 19. *Ἐπὶ τοῦ κανικλείου.* Retro cunctos numeravit Codinus c. 2 in calce. Ratio penes ipsum est.

Ibid. Τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος. Πρωτοσέβαστος.

V. 22. *Βαΐουλος* omnium ultimum recensuit Codinus c. 2, p. 13, 3.

V. 24. *Ἔξεστι πίλοις τοιούτοις χρῆσθαι.* Codinus c. 4, p. 20, 21.

V. 25. *Κλαπωταί.* p. 20, 20.

V. 31. *Ὁ φιλοσόφων ὕπατος.* Prave quidam interpretantur philosophorum *consulem* qui *supremus* quasi ὑπέρτατος. Ornatum hac dignitate nominatissimum Psellum refert Cedrenus ad historiæ calcem; quem Anna Alexiados l. v, φιλοσοφίας ἀπάσης προεστῶτα διδάσκαλον καὶ ὕπατον τῶν φιλοσόφων χρηματίσαντα vocat. Consulatur, magni enim est, Allatii nuperum et doctissimum opusculum de Psellis. Hunc officialem omisit vel ignoravit Codinus in catalogo.

V, 36. *Ὁ τὰς.* De nominis ejus varietate nos cap. superiore.

V. 40. *Ἀρχιδιάκονος.* Qui palatinis in ecclesiis ministrabat, ac de oratione et sacris cunctos aulicos pro munere monebat.

V. 42. *Ὁ ἀκτουάριος,* Actuarius cui annonæ militaris cura commissa est: ita Notitia Imperii, Lexicon juris. Rursus de illo catalogus sequens, quem inter medicos ut de sanitate tuenda sollicitum locat. Vide v. 96.

V. 45. *Πρωτοῖερακάρχης.* Πρωτοῖερακάριος.

Ibid. Κριτὴς τοῦ βήλου. Codinus alium indicem ponit τοῦ φοσσάτου. Hujus τοῦ βήλου nomine supremum in illo tribunali intellige, et inter duodecim jus ibi dicentes præcipuum. Balsamon Medit. De Chartophylace: Ἡ δωδεκὰς τοῦ βήλου καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ὁρόμου κριτῶν. Nicetas in Alexio 2: Ἐκ τῶν τοῦ βήλου κριτῶν Τορνίκης Δημήτριος, et infra: Καί τις τῶν τοῦ βήλου κριτῶν. Consule Juris GR. p. 288.

V. 47. *Δικαιοφύλαξ. Procurator regius, vindex, juris asserior et defensor.* De Georgio dicæophylace et alio Clida meminerunt Jus GR. tom. II, Nov. 1 Alexii Comneni, et Cantacuzenus 1, 44.

V. 51. *Πρωτολαγάτορα.* Repone πρωταλλαγάτορα, et c. 2, p. 11, 13. Consule notas.

V. 58. *Ὁ δομέστικος ἁπάντων τῶν θεμάτων.* Ignotus est hic Codino.

Σεμνῶς βασιλεῖ κεκλημένος ἐκεῖθεν.
Ἰδοὺ καὶ δομέστικον τειχέων σκόπει.
Πρωταλλαγάτωρ δεύτερος τὴν ἀξίαν,
Εἶτα τετάχθω βεστιαρίου τρίτος.
Μονοκαβάλλων στρατοπεδάρχης οὗτος,
Ἄλλος μουρτάτων, τζαγγρατόρων, τζακώνων.
Ὅρα προκαθήμενον τὸν τοῦ κοιτῶνος,
Ἄλλον προκαθήμενον βεστιαρίου.
Τούτῳ τῆς αὐλῆς ὁ λογιστὴς ἐπέσθω,
Καὶ διοικητὴς ὁ μέγας συντετάχθω.
Ὁ τῶν Βλαχερνῶν προκαθήμενος οὗτος,
Ἄλλος πρὸ αὐτοῦ μεγάλου παλατίου.
Ὁ τῶν ἐφῶν δομέστικος θεμάτων·
Τούτῳ δυτικῶν ὁμότιμος ἐκρίθη.
Ὁ πρωτοκόμης καὶ μετ' αὐτὸν παππίας,
Ἑταιρειάρχης, τῶν ἀλλαγίων ἀρχῶν,
Ὁ μυρταΐτης ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις,
Καὶ δὴ σεβαστὸς καὶ δρουγγάριος στόλου.
Κἂν τοῖς ἰατροῖς ἀκτουάριον δρα.
Ὕπατοι, δικτάτωρες, σὺν τοῖς ταμίαις,
Πατρίκιοι, μάγιστροι, πρόεδροι, πάλαι
Δορυφόρων ἔπαρχος καὶ πραιτωρίων.
218 Ἔγνωμεν λαμπρὸν τὸν Χουμνὸν κανικλείου
Στάσιν ἔχοντα μείζονα τῆς προτέρας,
Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν τὸν καλὸν Μετοχίτην
Λογοθέτην μέγιστον, σοφίας λῆξιν,
Φοροῦντα χρυσῆν ἐρυθρὰν τὴν καλύπτραν,
Ἦν δῶρον αὐτῷ συνανέχοντι κράτος
Ἀναξ ὁ λαμπρὸς παρέσχεν Ἀνδρόνικος.
Ταῦτα τὰ λαμπρὰ τῆς κάτω σκηπτουχίας,
Προεδρίας σχήματα, σεμνότης, δόξα,
Ῥέων τε πλοῦτος καὶ πηλὸς ἐπηρμένος,
Κόνις τε τύχης τοῖς πνεύμασιν ἀρθεῖσα.
Τέλος τάφος τρίπηχυς. Ὦ βίου πλάνη!
Φιλοσόφων ὕπατος, ῥητόρων πρῶτος,
Δικαιοφύλαξ σὺν αὐτῷ, νομοφύλαξ,
Καὶ βασιλικῶν τῶν ἱερέων πρῶτος.
Πάρεστιν ἄρχων ἱερῶν διακόνων,
Καὶ τῶν μελῳδῶν, οἱ πρωτοψάλται δύο,
Κἂν ταῖς ἑορταῖς λαμπαδηφόρος ἄλλος,
219 Ἀποστολικῶν ὁ κῆρυξ διαγμάτων,
Δομέστικός τε καὶ μαΐστωρ τοῦ κλήρου.
Ταύταις βασιλεὺς ταῖς τιμαῖς ὑπεξαίρει
Πλήρωμα σεπτὸν εὐαγοῦς Ἐκκλησίας,
Ἦν ἀρραγῆ φύλαξον μέχρι τερμάτων,
Ὑψιμέδων ἄναρχε, τοῦ νῦν αἰῶνος.
Καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς εὐσεβῆ βασιλίδα,
Ἦν ὡς κιβωτὸν σωστικὴν νῦν τοῦ κράτους
Ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κατακλυσμῷ βαρβάρων
Ἄνωθεν ἐγνώκαμεν ναυπηγηθεῖσαν,
Ὑπερτέραν τήρησον τῆς καταιγίδος,
Συμπήξας ὡς οἴακας αὐτῆς τοὺς κλάδους,
Καὶ βασιλεῖ βράβευε λαμπρὰς τὰς νίκας,
Δεικνὺς κατ' ἐθνῶν εὐσθενῆ νικηφόρον.
Ῥίζωσον αὐτὸν ὡς τὸν χαρίτων κλάδον,
Καὶ δεῖξον ἡμῖν καρποφόρον ἐξ ἔργων.
Ἔκτεινον αὐτῷ τῆς εὐβουλίας φρένας,
Στένωσον αὐτῷ τῶν ἐναντίων θράσος,
Στόλισον αὐτὸν πορφύραις εὐσεβείας,
Ἄνοιξον ἡμῖν τὰς πρὸς εἰρήνην πύλας,
Πλάτυνον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τοῖς τροπαίοις,
Οἷς καὶ φανείη κοσμικὸς αὐτοκράτωρ.
Ὁ πατρὶ ἀρχὴς σὺν ἡμῖν ταῦτα λέγει,
Κάμπτων εὐσεβῶς τῷ δεσπότῃ τοὺς πόθους,
Καὶ νυκτὸς αὐτῷ τὰς εὐχὰς ἀναφέρων,
Αἷς νυκτὸς ἀχλὺν Ταρταρικῆς καὶ σκότος
Ἐλάσας ἡμῖν ἀντανίσχει φωσφόρος
Ἀκτῖνας λαμπρὰς ὡς λευκῆς τῆς αἰθρίας
Εἰς πάντα κοινῆς τῆς εἰρήνης τὸν κόσμον.]

Mirum est Codinum *patricii* nullam mentionem fecisse, cum posterioris Græciæ omnia monumenta

V. 101. *Δορυφόρων ἔπαρχος καὶ πραιτωρίων.* non hic urbis, qui nuper laudatus est καλύπτρᾳ ἐρυθρᾷ ceu *pileo peregrino ornatus*, sed alius qui prætorianorum militum, δορυφόρων, ac ipsius prætorii præfectus intelligitur, sicut aliis vocibus πάντων, δικτατώρων, ταμιῶν, πατρικίων, μαγίστρων antiqua consulum, dictatorum, quæstorum, patriciorum, magistrorum dignitates et officia capimus. Πρόεδρος tamen antiquam originem non sibi vindicat, quem unum primum a Joanne Tzemisce statim sub ejus vitæ principio Cedrenus refert, μήπω ἑτέρων ὄντος ἀξιώματος. Administrandæ reipublicæ consors fuit, ut ex Cedreno in Tzemisce colligo et ex his Zonaræ verbis, ubi de Joanne Lecapeno et Constantino Lichude proedris ambobus audes occurrunt in Monomacho, illius quidem, Ἐφ' ᾧ δὴ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν ὁ βασιλεὺς ἐποιήσατο· ἦν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν διοικήσεων πρώην, περὶ τὰς πολιτικὰς οἰκονομίας ἀκριβέστατος· stius vero cum μεθίστη ὁ βασιλεὺς Λιχούδην τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, ἀντεισάγει δὲ Ἰωάννην, καὶ τούτῳ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐγχειρίζει κυβέρνησιν.

V. 102. *Τὸν Χουμνόν.* Memorant hunc scripta circa secundum Codini caput ad calcem.

V. 104. *Μετοχίτην.* Gregoras quam fuse de illo: pos de ejus pileo in capite sequente.

V. 114. *Ῥητόρων πρῶτος.* Summa imperatoris virtus est ut eruditionis copiam inter loquendum diserte possit profundere, et jus unicuique debitum ut facile agnoscere ita constanter reddere sit paratus. Si quid horum natura vel exercitium denegabat, ab aliis quorum eruditione, eloquentia, legum peritia ac justitiæ amore duceretur et sublevaretur, opem mutuari non erubescebat quondam in Oriente imperator. Τῶν φιλοσόφων ὕπατος, divinarum humanarumque rerum cognitione instructus eruditionem, ῥητόρων πρῶτος dicendi facilitatem, νομοφύλαξ legum omnium lumen ac ductum, δικαιοφύλαξ denique jus legibus vel naturæ judicio aptum perseveranter custodiendum suggerebat. Hunc ἐπὶ τῶν κρίσεων dictum reor a Balsamone primis statim verbis Meditati de Incensis, etc.

V. 116. *Τῶν ἱερέων πρῶτος.* Cleri palatini hic erat archipresbyter, πρωτοπαπᾶς, πρωτοιερεύς, de quo alibi.

V. 117. *Ἄρχων ἱερῶν διακόνων.* Cleri ejusdem archidiaconus.

V. 119. *Λαμπαδηφόρος.* Succentor, et qui facem imperatori præferret, de quo iterum.

V. 120. *Ἀποστολικῶν ὁ κῆρυξ διαγμάτων.* Epistolarum Pauli in palatio interpres ac sacer ex ambone præco.

V. 121. *Δομέστικός τε καὶ μαΐστωρ.* Ad regendum, ducendum et componendum in ecclesiis palatinis clerum.

quamvis eadem voce *replum* illud in de- pileo anterius prominens, prout iconibus Florentini acta nonnulla repræsentantibus pece opus (ed. Lupar.) sparsis ex antiquis ribus pingitur, addubitem significari. Goar.]

Χρυσοχλαβαρικόν. Junius et hic et alibi edit χρυσοχλαδάρικα, et *aureas virgulas* atur. Sed lectio nostra recta est; nam varicum idem est quod *chrysoclavus* seu ivatæ, vox Anastasio Bibliothecario in pon- toties usurpata; vel si mere Latinam dic- velis, *auriclavus* seu *auriclavatus*. Erant si in vestibus segmenta quædam in formam i efficta, ornatus gratia vestibus adjecta.

Sit idem licet χρυσοχλαβαρικόν quod *chry-* vel *chrysoclavatus*, vox Anastasio Biblio- in pontificibus multoties usurpata: cum a mere Latina dictione *auriclavus* seu *auri-* sono quamvis vicina, nullam in sensus ite societatem init. Erant enim *clavi aurei* us segmenta quædam in formam *clavorum* rnatus gratia vestibus adjecta: χρυσοχλα- vero non *clavatum* modo sed varium, et que opus est filis aureis phrygionis arte pcto serico vel panno ductis depictum; ygionem χρυσοχλαβαριστήν, vel cum Theo- (χρυσοχλαβάριον (ἀνήφθη, inquit, μέρος τοῦ υ τῶν χρυσοχλαβαρίων, *phrygionum offici- combusta est*) neoterica Græcia vocat. Cor- men eum Regiis 222 aliisque nonnullis ibus χρυσοχλαβαριστήν diceret, ob χρυ- ς sive χρυσοχλαβαρικάς, quibus auro ludit ιμαι quæ ἱματίῳ receptæ φύλλοις καὶ κλάδοις πε- νον, *foliis et ramunculis varium reddunt et m.* Ῥίζας ob implexa ac acu ludente variis as ducta ramalia scribet numerus sequens Quot enim *ramis aureis*, qua rectis qua con- discriminatis et divisis, ibi simul collectis, sçentibus, alibi truncatis vel jucunde de- is, pingit ac variat materiam? Hic autem os, sed characteres aureos, gerentis nomen ites, in ima pilei ora, si lubet, adnotabis . Goar.]

Συρματένιον fimbriatum, a syrmate; quo intelligo utrinque dependentia ex sciadio quasi reticula seu funiculos; quos, si alis inspicere poteris in tribus imaginibus rum, quæ visuntur initio Nicephori Gre- editione Basileensi 1562. Non absimilis es, quam nobis Turco-Græcia repræsentat. αβαρικόν, συρματένιον, ut non referantur lio ad voculam ὀνόματα, sed ad ipsum scia- RETS.

[Σύρμα nil minus quam *pilei reticula* seu refert, ut ab eo pileus ipse noscatur us: rectius cum Græcia hodierna interpre- urum *ductile*, *aurum*, inquam, *in fila solida*, *or trait*, *fil d'or*. Solidum dixi, hoc est nondum molis tusum, exindeque serico filo superinductum. Συρματένιον itaque opus est auro in fila solida ducto compositum vel pictum, quale despotæ nomen in ejus pileo phrygionica manu delineatur. Goar.]

Ibid. Τασεῖα. Ita legit Junius, et *apicem* interpretatur, quo nomine intelligit *superiorem seiadi partem, in conum assurgentem fastigiatam*; deducitque voculam τασεῖα, παρὰ τὸ τείνειν, *a tendendo*. In altero codice Bavarico legitur disjunctim τὰ σεῖα, in neutro genere: et ita legendum puto 1. quia subditur in neutro genere τὰ σεῖα οἷα καὶ τὰ βασιλικά: et infra: Ὁ ἀὴρ καὶ τὰ σεῖα, εἷα καὶ τὰ τοῦ δεσπότου. Signum ergo est et id quod antecedit, nempe τὰ σεῖα, neutrius generis esse. 2. Quia τὰ σεῖα Junii a τείνω pro extensione genere feminino prorsus ignota et inusitata est. Quid sit τάσις, omnes norunt: quid τασεῖα, per Junium nemo novit; tametsi ingenue fateor me compertum non habere quid τὰ σεῖα significent. Quocirca in versione Græcam dictionem retinui, donec viri docti vel veram significantiam eruant vel Codino veram lectionem restituant. Grets.

Ibid. [Promerebor mihi Gretserum Allatii comes, et veram τῶν σείων significantiam eruam. Σεῖα sunt longi unius fere palmi margaritarum tractus, circa despotæ aures e pileo penduli. Sic lora e pontificum mitris, funes reticulati e cardinalium pileis, inaures ipsæ ex auribus pendentes σεῖα, sunt, *mobilia*, *tremula pendulaque ornamenta*, ἀπὸ τοῦ σείειν. Eadem in patriarchæ pileo Turcograecia nuncupat καμηλαυκόλαβα, *pilei manubria vel ansas*. Goar.]

Ib. Κόμβος est *nodus*. Compositum ἐπικόμβια, de quo infra, sunt segmenta panni, quibus involvi solent nummi aurei, argentei,ærei, quæ etiam κόμβα appellantur. Hinc κομβολύτης, βαλαντιοτόμος. Usurpatur quoque κόμπος pro κόμβος. Quamvis κόμπος interdum idem est quod *commodus*. Mauricius apud Rigaltium: Καλὸν δέ ἐστι 223 τέντας κατὰ τὸ σχῆμα τῶν Ἀβάρων ἢ Τούρκων γενέσθαι, ὅτι καὶ κομπαὶ καὶ χρειώδεις εἰσίν. Grets.

Ibid. [*Τοῦ κόμβου.* Non quemlibet *nodum*, vel eum solum, vox κόμβος menti objicit. Hic vero solius imperatoriæ coronæ gemmeum *apicem* vel eminentem in ea *globulum*, quo despotæ pileus non insignitur, refert. Goar.]

Ibid. Illud πλὴν τῶν φοινίκων seu φοινικίων vertit Junius *exceptis tæniis*, et in scholiis explicans quid sint tæniæ, ait esse *vittas oblongas*, *quibus tanquam loris partes apicis commissæ et suturæ obtectæ sunt*. Ego et hic et infra malo *palmulis*. Apud Capitolinum in Gordianis est *palmata tunica et toga picta*. Grets.

Ibid. [Fructus, non folia *palmarum*, in hac dictione legendi. Dactylos hodierna Græcia vocat φοινίκια: illi vero in uvæ morem, granis tamen longius dissitis ac magis pendulis, e trunci vertice, qua rami nascuntur, pendent. Ab arboris ad imperato

gemmatæ, sic et tegumenta capitis *gammata* fuisse videntur. Fateor tamen et hic et alibi forsan retineri posse γράμματα pro γάμματα, cum etiam aliæ litteræ, præsertim Δ, vestibus assui solerent, ut planum fit ex imperatorum tribus imaginibus, quæ Nicephoro Gregoræ præponuntur. GRETS.

P. 13. [A *margine*, dictione Latina, μαργέλλιον derivant Græci, nec corallii pretium vel margellinæ venustatem attendunt (prout Meursius, et qui eum exscribunt, comminiscuntur), ut ea voce vestis *limbus* et *assumentum* quodcunque discolor vel auro textum, panno superadditum, exprimant. Id ipsæmet a Gretsero post Meursium exscriptæ auctoritates evincunt.] GOAR.

Ibid. Κάλτζαι, *caligæ*, ex Latino *calceus* magis quam *caliga*. Et sumitur hic non pro *calceis*, sed pro *braccis*: nam calcei jam sequuntur. Caligæ tamen nomen etiam calceum militarem significat. Hinc βουλὴ καλίγων, *senatus caligarum* seu caligatus, apud Dionem, l. XLVIII, scomma in senatum, quod caligis sive calceis militaribus uteretur. Sic *caliga* sumitur ab interprete nostro Act. XII: *Calcea te caligas tuas.* Græce ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου, *subliga sandalia tua.* GRETS.

Ibid. [Nusquam *calceus* Latinus, vix *caliga* item Latina, imo certissime Italorum *calze* vocem κάλτζαι Græcis dedere. Nec *braccas* itaque, minus *calceos*, sed vel *caligas* ad suram usque ascendentes vel integras ocreas significat. Usus loquendi recentior sensum allatum probat, confirmantque in vulgaribus lexicis Hieronymus Germanus et Simon Portius, qui licet χάρτζαι communiori pronuntiationi calamum exæquantes scribant (substituunt enim hodierni ρ vice λ, et ἦρθεν, non ἦλθεν, ἁρμυρόν, non ἁλμυρόν proferunt), usui tamen et sensui reddita, hic Latina voce *tibialia*, ille Italica *calze*, *calcette*, suis calculis attestantur. GOAR.]

Ib. Διβολέα. Vocabulum hoc aliquoties apud Codinum legitur. Διβολέος idem quod διπλοῦς. Pro quo veteres δίβολος, ut δίβολος χλαῖνα. Junius, διβολέα ὑποδήματα, *bilices calcei*, et διβολέος, *bilix*, id est *ornatus bicolore licio*. Sed tu dic διβολέος, seu διβολέα, quoties apud Codinum occurrit, nihil aliud esse quam *bicolor* seu *duplicis coloris*. GRETS.

Ibid. [Διβολία quoties occurret apud Codinum, non uno modo intellige, sed *bicolorem* vestem, v. g. cujus pars media coloris unius, alterius est altera, qualem plerumque scabini urbium gerunt in Galliis; vel cujus pannus exterior hujus, subductus alterius est coloris; vel quæ demum in versicolores tænias est secta, et ex eis fasciata et contexta, pro Helvetiorum more. GOAR.]

Ibid. Χρώματος ὀξέος, id est, *rubentissimi*, inquit Junius: ὀξύ enim vim intendendi habet. Hinc in codice est oxyblatta, *purpura exquisitioris luminis*.

226 [*Ibid.* Num cæcutiunt Junius et sequaces, qui discrimen inter colores ponere nequeant? Alius est enim purpureus vel ut commentarium scribit *rubentissimus* color, alius *violaceus*. Ad baphiorum tribunal causam refero. Illi si vulgari Græcorum lingua sententiam enuntient, primum κόκκινον, secundum ὀξύ sancient vocandum; suffragabunturque Hieronymus Germanus et Simon Portius in lexicis Græcobarbaris. Decipit itaque Junii testimonium a Gretsero probatum, ubi ait: Τὸ ὀξύ *vim intendendi habet*. GOAR.]

Ib. Μουζάκιον est *mosaicum*, *musivum opus*: erant ergo calcei isti picti quasi de musivo, quia punctulis versicoloribus interstincti erant. Recentiores Græci μουσιοῦν καὶ διὰ μουσίων καλλωπίζειν dicunt. Et ut hic habes ὑποδήματα μουζάκια, sic apud Trebellium Pollionem in Tetr. Jun. est *corona picturata de museo*. GRETS.

Ibid. Mirus tessellator Meursius, qui musivo opere calceos affabre compositos vendit. At non compositos, inquiet alius, sed pictos quasi *de musivo*, ceu punctulis versicoloribus interstinctos. Rectius omnino fictos dixisset. Quid igitur ὑποδήματα μουζάκια? Genus Saracenici calceamenti, cujus usus a Græcis peregrinos mores facile imitantibus erat jam Codini tempore in curiam CP. invectus, crepidisque tibialium more ceu levior ac mollior cothurnus solet immitti. GOAR.

Ib. Πτερνιστηρίων. Forte legendum πτερνιστήρων, a recto πτερνιστήρ. GRETS.

[Πτερνιστηρίων retinenda lectio, nec πτερνιστήρων substituenda: gaudent enim Græci neutris hujusmodi a masculinis derivatis. Sic dicunt φοινίκες et φοινίκια, χεῖρες et χέρια, πόδες et πόδια, etc. GOAR.]

Ib. Sella equi sive ephippium (v. Meursium. GOAR.); ἱδρομάχιον, et tegmen sudori cavendo et ab equis arcendo. GRETS.

P. 14. [Cur Meursius stragulam ephippio substratam ad prohibendum equi sudorem τὸ ἱδρομάχιον exponat, non video: qui namque depictæ in ea effulsissent aquilæ? Clarius certe nitent in aliis e sella pendentibus ornamentis, quæ propius exsudantem equum attingunt et ejus extergunt sudorem. GOAR.]

Margellium hic est segmentum diversi coloris, sellæ ante et retro insertum. Errat Junius, cum verba ista καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη sejungit a proxime antecedentibus; itaque vertit, vel potius pervertit, *ad quatuor vero latera sagmatis sudatorii habens etiam textum e margaritis ante et pone*, etc. GRETS.

Ibid. Κοπριτόριον vox mere Latina, *coopertorium*. Plinius *cooperculum* dixit. Errat Junius, qui κοπριτούριον edidit vertitque *postilenam*. *Viri docti*, inquit Glossarium, *putarunt* κοπριτούριον *esse Græcam vocem*, παρὰ τῆς κόπρου καὶ οὐρᾶς, *sed analogia repugnat: tunc enim* κοπριούριον *foret. Itaque non est quod fimocaudium interpretentur et postilenam esse dicant*. Hæc spicu'a in Juniùm directe directa sunt, a professore Leidensi in professorem olim Leidensem. GRETS.

[Meursius *coopertorium*, et ex Plinio *cooperculu*

ἀσκεπῆ, qui sine ullo pileo vel capitis tegumento in palatio versatur. Apud nonnullos Germanos *Peter* (*Petrus*) est *Petermann*; ubi adjectio illa *mann* nihil penitus ad significationem adjicit, quia idem prorsus est quod *Peter*. Forte autem legendum ἀετοπούλων γέμουσα ἐρυθρῶν. GRETS.

Ibid. [Vocis πῶλος adminiculo nonnullis diminutivis formandis utuntur hodierni, in locum ω substituta ου diphthongo, ut nuper in voce πτερνιστόλουρον vice πτερνιστόλωρον animadvertere fas fuit. Sic κομητόπουλον Cedrenus, ὡρολογόπουλον doctissimus Allatius, ἀρχοντόπουλον in sequentibus Codinus scripsere, *ut filios comitis, exiguum et compendiosum diurnale, puerum nobilem* exprimerent.

Ibid. Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νέος ὤν. Vide capitis sequentis notam primam. GOAR.]

229 *Ibid.* Καβαλλικεύῃ, vox a Latino *caballus* facta, frequens in hoc opere. Additur explicatio, ἥως ἱππεύῃ, quales barbararum dictionum explicationes multæ occurrunt in Codino; ut paulo ante κάμπος· ἥως πεδίον. Nec scio num sint ab auctore an a librariis. Ἥως recentioris Græciæ flosculus est, pro ἕως. Primis verbis hujus numeri forte aptior scriptura esset: Πεζεύει ὁ δεσπότης, ἐν ᾧ ἂν τόπῳ προστάξει τοῦτο ὁ βασιλεύς. GRETS.

Ib. Σκαράνικον. Junius *pallam* vertit vel *laxam et fluentem togam*; ejusque vocabuli natalia ab Assyriis repetit. Ego nomen Græcum retinendum censeo, tam hic quam alibi, tam in his quam in aliis id genus vocabulis, quando nullum Latinum suppetit quod vim satis exprimat. Forte *scaranicum* est a *Sarra*, hoc est Tyro. Sidonius, VIII, 6: *Sarranis ebria fucis*. Ubi Savaro: *Sarranis*, id est Tyriis: Tyrus enim insula prius *Sarra* dicta. Servius et Festi Epitomastes. Unde *Sarranum ostrum* Virgilio. Sed en fulmen a Glossario Græcob. *Apud Codinum male semper* σκαράνικον *legitur: restitue ubique* σκαράμαγκον. Obtemperarem, nisi consensus mss. codicum me retraheret: nam neque Junius in suis neque ego in Bavaricis et Lautheriano hoc σκαράμαγκον reperimus. Uterque Bavaricus præfert quidem σκαράνιον, facili lapsu librarii κ omittentis: sed quid σκαράνιον ad σκαράμαγκον? GRETS.

[*Σκαράνικον.* Cum de illo frequentior occurret sermo, commodius infra declarabitur. Vide interim quartam ab hac notam, cui titulus καββάδιον.

Ibid. [*Χρυσοχοϊκόν.* Sensum percipe: nec illitum modo, sed et auro solido conflatis monilibus asseres circumfusum et distinctum despotæ σκαράνικον: λιθάρια namque, qui non uniones, sed lapilli sunt pretiosi, nonnisi opere solide concreto, cujus χρυσοχόος est auctor, includi possunt et detineri, ac demum externæ vesti, qualis σκαράνικον est, per varia spatia respergi et consui. Sandionysiacus codex palmarem limbum gemmis et lapillis, ut appareat, varium ejus vesti appingit.

Ibid. [Λιθάρια. Vide degenerantes in barbariem voces has, λιθάρια, μαργαριτάρια, et, de quibus nuper, χαλινάρια. Paucæ sunt ex immenso, quem tumet recenseas, numero. GOAR.]

Ib. Καββάδιον. Scribitur etiam καββάδης, καββαδίκιον, καββάδιν. Junius interpretatur *tunicam honoratam et puram*. Sed Græcum retineamus. Glossarium, v. κάμβα, dicit καββάδιον esse diminutivum a κάμβα vel κάββα: utrumque enim Græcis usurpari, sicut μαππάριον, et μαππάριον, ταμπάριον, et ταππάριον. Forte tandem exsistet qui a *Cubbade* rege Persarum originem τοῦ καββαδίου petat, cum *scaranicum cabbadium* et *phaceolium* ab Assyriis ad Græcos venerint, ut infra ex Codino discemus c. 6; probabile est formari καββάδιον a Latino *cappa*. Infra quid sit καββάδιον explicatur addita hac exegesi καββάδιον ἥως τὸ ἐπάνω ἔνδυμα πάντων. GRETS.

[Occurret nonnunquam uno β minutum, καβάδιον, vel etiam extrema syllaba pro corrupto loquendi usu truncatum, καβάδι. Quid sit exponit Portius in Lexico: καβάδι τήβεννα, τήβεννος, σάγος. Duplicem in familiari sermone observavi tunicam, interiorem et externam. **230** Illa brevior est et suras lambit, sinibus caret et plicis, globis sua mole conspicuis colligatur ad imum usque pectus, corpus astringit, et zona præcingitur, sub qua crurum motus limbos oris interioribus assutos et subductos manifestat. Hæc (quæ σκαράνικον est) longior ad talos defluit, aperta geritur et cingulo libera, sinuosa non est, priore licet amplior; unde et latioribus rectisque manicis, si expandatur, crucis formam exhibet: qua de causa sacerdotum tunicam, seu senatoriam et procerum propriam, laudat Simeon Thessalonicæ episcopus lib. De Sacram.: Σταυροῦ δὲ τύπον ἐπέχει τῷ μήκει καὶ τοῖς μανικίοις. Ταῦτα οὖν τὰ ἱμάτια κοινὰ πᾶσι, καὶ, ὡς φασὶν, ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, εἰς τιμὴν ἱερωσύνης, ὅτι καὶ συγκλητικοὶ ταῦτα ἐνδύονται. Primam quæ milites decet laudat Tzetzes Chiliad. 2: Ἔσθημα ἐνυάλιον, στρατιωτῶν τὸ εἶμα, Ὅπερ καββάδης; λέγεται ἀπὸ Καββάδου Πέρσου. Verum in *cabadem* hunc Romanum sagum degenerasse autumo. Ab Assyriis ad curiam CP. transisse scribet auctor inferius c. 6 ad calcem; quod de externo, ceu a Romanis usibus alieno, dictum lubens amplector: a *cappa* vero (quod alii comminiscuntur), barbara Latinorum voce nuncupatum, a forma siquidem abhorret, ne risum moveat, nullus affirmet. GOAR.]

Καββάδιον despotæ est ὀξύ. Ut intelligas quid sit color ὀξύς, audi quid Casaubonus ex Turnebo scribat ad illud Trebellii Pollionis: *Chlamydes veri luminis limbatas duas*. Lumen non est coloris nomen, sed affectus, qui sequitur colores intensiores. Purpuram veri luminis appellat *clarum* Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severo *clarissimam*. Vopiscus in Carino lumen purpuræ eleganti verbo expressit, cum *lineas micantes purpura* dixit. Græci qui purius locuti sunt, veri luminis colores dicunt ὀξεῖς, posterior ætas ἀληθινούς, unde obtinuit ut ἀληθινά appellarentur omnia purpurea propter præstantiam sacri muricis. Apud Balsamonem

Ιεζεύει. Id est, *in terram ex equo desilit*, ut incedat. Goar.]

Αὐθεντόπουλος. Quanquam Glossarium inatur *herum minorem*, quasi adjectio illa dealiquid de significatione, id tamen perpetuum , ut supra ad p. 14, notabamus.

ἅδες et σᾶς, pro μοῦ et σοῦ sunt barbaræ e suaveolentes flosculi. Grets.

e nasutus etiam barbaræ Græciæ voces μᾶ; et n μοῦ et σοῦ, sed ἡμῶν et ὑμῶν vice odorabitur ri. Aliis autem a nominativo ἐμεῖς et ἐσεῖς *vos* casibus cunctis deserviunt, mutilatisque hæresim ἐμᾶς et ἐσᾶς relinquuntur ; simulles τοῦ σύ minus anomalum esse plurale uam ὑμεῖς, ac ideo suaveolentes barbaræ B flosculos, nullo pretii eorum delectu facto, se temere proterendos. Goar.]

Αὐθέντης *dominus*. Hinc αὐθεντεῖν, αὐθεναὐθεντίζειν, *authenticum reddere, auctoritam et robur addere, ut valeat et rejici non pos* cui non sunt auditæ Justiniani *Authenticæ*, ipse Νεαράς, hoc est Novellas, indigitavit ? nticæ Scripturæ sacræ omnium ore teruntur. ci nunc ἀφένδης scribunt et pronuntiant, rruptius adhuc *efendi*. Transiit utraque l Turcas : nam illis *aphendi* vel *efendi* in st, teste Leunclavio in Onomastico Musul:o. Ἀφένδρα *domina*. Dousa in Itinerario no : *Nisi Græcos interdum vino deposueris,* C *æco more* πολυχρονιάσῃς, ἀφένδι, *exclamaveum et operam perdideris*. Hinc αὐθεντία do. Grets.

CAPUT V.

ationes et observationes circa reliquorum prom aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 quitur.

7. [*Τὸ σκιάδιον*. Capitis tegimen honoratius proceribus concessum σκιάδιον vocat auc in Jure GR. p. 186, Nicetas πῖλον et κάλυμμα, as καλύπτραν. Formam hic depingit ultimis æ suæ verbis : Περί γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς τρας ἐπὶ τῶν μὲν πρότερον βασιλέων ἔθος ἐν χρόνῳ προδεδηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆ καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἐχούσαις σχῆμα, D 233 δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἑκάστῳ κ καλυπτομέναις, ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τούτους τας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. cum ad ephebi ætatem processit, tunc tantum æ per morem fas est tecto capite in palatio puer enim nonnisi aperto versatur, ait aucite superiore : Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νέος μὲν ὢν ότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδέν. Pilei deum a Gregora formam dixerat olim Nicetas nici l. II a barbaris acceptam : Πῖλον βαρβατῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς εἰς ὀξὺ λήγων πυείκαστα. Proprius tamen et familiaris ita us est, ut non forma, sed materiæ colorumus varietate senator quilibet et aulicus minister dignitatem spectantium oculis manifestaret ; A qua ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F. συγκλητικῶς ἐξυφασμένον τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, *pro magnatum* (συγκλητικοί enim non senatores modo, sed et proceres cuncti dicuntur) *et officiorum varietate variis coloribus et materia diversa* componi ex assuetudine affirmavit. Logothetæ pilei descriptionem nota inferior ad p. 19 exhibebit. Goar.]

Ibid.. Κλαπωτόν Junius ubique vertit *squameum*, exque Arabia et Syria cunabula accersit. Ridicule prorsus, quia est vox mere Latina, *clavatum* seu *clavatus*, παρὰ τὸ κλάπος sive κλάβος, *clavus*. Hinc χρυσόκλαβα et χρυσοκλαβαρικά, *chrysoclava* seu *auriclava*, de quibus jam supra ad p. 5. *Viri docti*, inquit Glossarium, id est Junius, *putant esse* B *vocem Arabum et Syrorum, quæ mere Latina est, et aliter interpretantur quam debebant*. Quam benevole transfert ad plures quod solius Junii est ! et quam amice hic et alibi gravissimos ejus lapsus tangit ! ubique quod Junius deliravit, hoc viri docti fecerunt. Grets.

[*Κλαπωτόν*. Duplex filum aureum, unum ductile purumque, quasi solidum ; aliud ductile quidem, sed molis tusum et pressum, serica fila circumvestit. Primum σύρμα est, *or trait*, secundum κλαπωτόν setæ circumpositum, *or filé*. Goar.]

Ib. Δικανίκιον, παρὰ τὸ δίκη, passim occurrit apud Codinum. Junius ubique vertit *sceptrum judiciale*. Potest vox ipsa Græca retineri ; potest *dicanicium* simpliciter verti *sceptrum*. Aliquando cum C de patriarchis et episcopis sermo est, ut p. 103, rectius redderetur *pedum*. In Turcograecia vocatur δεκανίκιον (nisi sit typographicus error) p. 15, ubi de Gennadio patriarcha et imperatore Turcico : Ἴδιαις χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἤτοι ῥάβδον ἀργυρᾶν περικεχρυσωμένην, ὡραίαν. In scripto quodam Græco-Barbaro l. II Turco-Græciæ vocatur δικανίκη. Ποιμαντικὴν ῥάβδον vocat Gregoras l. VI. Grets.

Ibid. [Ἀπὸ τῆς δίκης, *a justitia* vox deducta justitiæ quoque et potestatis in alios exercendæ symbolum quodcunque significat. Hoc in rege sceptrum est, in pontifice pedum pastorale, in abbate baculus, in regio ministro calamus, baculus, clava : cunD ctis istis exprimendis vox δικανίκιον propria est ; et Latine redditur commodius *virga* vel *baculus* quam *sceptrum*. Scribitur et δεκανίκιον et δεκανίκι dictio a priori truncata : non δεκανίκη, ut barbare Meursius. Simon Portius δικανίκι : ῥάβδος, βάκτρον, βακτηρία, ξύλον, *baculus*. *Consecratus*, inquam, *baculus*, qualem caduceatores nostri gerebant primitus, de quo Gregorius Turon. VII, 32 : *Misit Gundobaldus duos legatos ad reyem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab ullo ;* qualem 234 etiam gerunt marescalci, regius dapifer, prætoriani immunes, apparitores, etc. Goar]

P. 17. Pro κόμβων Junius eodem sensu κόμπων. Grets.

patriciis plena sint, et πατρικιότης seu *patriciatus* apud Justinianum Novell. 38, et apud Constantinum Manassem in Chronico nomen non tantum nobilitatis, ut apud veteres Romanos et hodie in nonnullis imperii urbibus, ubi qui ex præcipuis familiis genus ducunt vulgo patricii audiunt, sed etiam dignitatis officii et præfecturæ. Dignitatis exempla adfert Meursius in Glossario ex Suida, Procopio et Malcho in Byzanticis. Qua notione etiam *patricii* nomen accipies, quando audis Pipinum et Carolum Magnum fuisse *patricios* Romanorum. Officii et præfecturæ exemplum est Salomon *magister militiæ et patricius Africæ* apud Victorem Tunnunensem in Chronico, et Amalus *patricius provinciæ* apud Paulum Diaconum l. III, c. 3 De gestis Longobardorum. Talis itidem patricius vel erat vel esse volebat ille quem sibi Romani elegerant, de quo Otho Frisingensis l. VII Chronici c. 31. Meursius in Glossario *patricios* nimis extollit; nam Occidentalibus *patricios Romanorum* fuisse, qui 220 nunc reges appellantur. Quis neget hoc a vero nimis remotum esse? Primus enim Carolus Magnus et alii nominabantur patricii Romanorum. An ideo reges Romanorum vel erant vel habebantur? At Carolus Magnus postquam Romanorum imperator creatus et palam promulgatus est, desiit appellari patricius Romanorum. Quid tum? an ideo, cum esset patricius, rex Romanorum erat? Si quis exteræ nationis patricius Venetus crearetur dux Venetus, patricii nomen utique omitteret. An ideo antea rex Venetorum fuisset? Alienius a vero est, quod ait idem Glossarii collector, *imperatorem rebus ecclesiasticis tanquam supremum caput præfuisse, et hac in functione patricium vices ejus egisse.* Idque probat ex disputatione Gregentii, ubi dicit Erban Judæum baptismi undis jam ablutum, creatum esse a rege Homeritarum ὑπεκκλησίονα, qui Meursio est *vicarius regis*, tanquam supremi in rebus ecclesiasticis capitis. Sed Meursius hic nimis aperte *anglizat*: ut enim Angli regem suum veluti supremum Ecclesiæ caput venerantur, ita et Batavi suum magistratum ad idem culmen evehere incipiunt, ut planum fit cum ex aliis novatoribus, tum ex Hugone Grotio in *Pietate Ordinum Hollandiæ*: in quo tamen a puro Calvinismo et Puritanismo immane quantum recedunt, qui hujusmodi capitis impatientissimus est, neque unquam ejus absque gravi detestatione meminit. Nec Gregentius quidquam de hoc *vicecapite* innuit, imo futilem hanc persuasionem Meursio eximere poterat, si animum vel paululum advertisset. Nam ὑπεκκλησίονα ait eum esse qui Romanis vocetur *patricius* et *canicleon*. Quis autem unquam audivit præfectum caniclei aut patricium fuisse vicarium supremi capitis in rebus ecclesiasticis, hoc est imperatoris? Licet enim Græci posteriores et sequiores, postquam a visibili eoque vero capite Ecclesiæ desciverunt, imperatori suo honorem supremi capitis detulerint, nunquam tamen patricium aut caniclei præsidem imperatori in hoc, ut ita loquar, *capiteneatn* socium attribuerun Grets.

CAPUT IV.

Explicantur obscura quædam vocabula ex capite 3.

P. 13. Σκιάδιον, quod et σκιάδι, ad verbum e *umbella* seu *umbraculum, tegumen capitis*, breviter *pileus*, quo nomine in versione præcipue usus sum Grets.

Ibid. [Cranium solum coronat et leviter adum brat τὸ καλούμενον σκιάδιον, qua de causa n *umbellam*, ceu carens protensis in frontem ori sed *pileolum* ex æquo (si medium tamen cesum licet modicum, appinxeris) caput ambientem mihi potiori jure sonat; quemque ὁλομάργαρον h auctor vocat, Theophanes prius καμηλαύκιον id λιθον dixit, Totilæque Gothorum regi detractum Narsete Gpolim ad Justinianum 221 missum inqu Vita narravit. Eaque, qua descripsi, figura σκιάδ ὁλομάργαρον Gregoræ et Chalcondyli nonnulli edi colices demonstrant: eademque, si gemmarum gra dine conspergerentur, usitatum sibi καμηλαύκιον Gr ci recentiores repræsentarent, et cum Suida σκιάδ ὅπερ ἡμεῖς καμηλαύκιον λέγομεν indubitanter ass verarent. Forsan igitur, ut Totilæ καμηλαύκ διάλιθον in caput recepit Justinianus, ita ab e proprium sibi fecere posteri Græcorum princip σκιάδιον ὁλομάργαρον, quo imperatores ipsos sæ nunquam redimitos in picturis et numismatib conspicias. Et diadema non absimile a Constanti inventum in his Cedreni verbis adnotabis: Θεὸ αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδήματι κ σασθαι καὶ μαργαρίταις καὶ ἄλλοις λίθοις περιφ τερον κοσμηθῆναι. Goar.]

Aer sciadii seu pilei est umbo, *der sturm*. Jam ubique vertit *replum*. Aliam insuper notionem ha ὁ ἀήρ, significat enim velum seu tegumentum, q sancta teguntur. Liturgia S. Chrysostomi: Ὁ ἱερεὺς ἆρας τὸν ἀέρα ἐπιτίθησι τῷ ἁριστερῷ ὤμῳ τοῦ διακόνου. Εἶτα ἀποτίθησι τὰ καλύμματα ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου δίσκου καὶ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, τὸν δὲ ἀέρα λαβὼν ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ διακόνου μ θυμιάσας αὐτὸν ἐπισκεπάζει δι' αὐτοῦ τὰ ἅγια. Grets.

Ibid. [Aerem hic verberant et ventos sequun cum Meursio, qui ἀέρα *sudarium liturgicum*, p *umbonem* vel *replum* interpretantur. Sensum ass quetur qui doctissimi Allatii mentem sequetur, ex eo, mihi rescribit ille, quod despotæ non exaratum gerit, ἀέρα σκιαδίου *cingulum*, seu *vittam* frontem proxime ambientem, refer conjiciet. Rationem, si arrisura sit incertus, pr feram. Aer liturgicus, si Germanum patriarcha docentem audias, velum majus est sacris donis i altari superpositus, ejusque alis et ambitu, e aere vel æthere orbis inferior, illa circumquaq teguntur; parique ratione *pilei aer* cingulum e ei circumpositum, gestantis caput coronaturum ejus que nomen per universi fines circumquaque spar

surum ; quamvis eadem voce *replum* illud in despotæ pileo anterius prominens, prout iconibus concilii Florentini acta nonnulla repræsentantibus ac per hocce opus (ed. Lupar.) sparsis ex antiquis exemplaribus pingitur, addubitem significari. GOAR.]

P. 13. *Χρυσοχλαβαρικόν*. Junius et hic et alibi sæpius edit χρυσοχλαδάρικα, et *aureas virgulas* interpretatur. Sed lectio nostra recta est; nam *chrysoclavaricum* idem est quod *chrysoclavus* seu chrysoclavatæ, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus toties usurpata ; vel si mere Latinam dictionem velis, *auriclavus* seu *auriclavatus*. Erant *clavi aurei* in vestibus segmenta quædam in formam clavorum efficta, ornatus gratia vestibus adjecta. GRETS.

Ibid. [Sit idem licet χρυσοχλαβαρικόν quod *chrysoclavus* vel *chrysoclavatus*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus multoties usurpata : cum alia tamen mere Latina dictione *auriclavus* seu *auriclavatus*, sono quamvis vicina, nullam in sensus proprietate societatem init. Erant enim *clavi aurei* in vestibus segmenta quædam in formam *clavorum* efficta, ornatus gratia vestibus adjecta : χρυσοχλαβαρικόν vero non *clavatum* modo sed varium, et quodcunque opus est filis aureis phrygionis arte in subjecto serico vel panno ductis depictum ; unde phrygionem χρυσοχλαβαριστήν, vel cum Theophane χρυσοχλαβάριον (ἀνήφθη, inquit, *μέρος τοῦ ἐργοδοσίου τῶν χρυσοχλαβαρίων, phrygionum officinæ pars combusta est*) neotorica Græcia vocat. Correctius tamen cum Regiis **222** aliisque nonnullis exemplaribus χρυσοχλαβαριστήν diceret, ob χρυσοχλάδους ; sive χρυσοχλαβαρικάς, quibus auro ludit figuras, quæ ἱματίῳ receptæ φύλλοις καὶ κλάδοις περιοικτιλμένον, *foliis et ramunculis varium reddunt et distinctum*. Ῥίζας ob implexa ac acu ludente variis tramitibus ducta ramalia scribet numerus sequens tertius. Quot enim *ramis aureis*, qua rectis qua contortis, hic discriminatis et divisis, ibi simul collectis, nunc enascentibus, alibi truncatis vel jucunde desinentibus, pingit ac variat materiam ? Hic autem non *clavos*, sed characteres aureos, gerentis nomen exprimentes, in ima pilei ora, si lubet, adnotabis exaratos. GOAR.]

Ibid. Συρματέϊνον fimbriatum, a syrmate ; quo nomine intelligo utriuque dependentia ex sciadio seu pileo quasi reticula seu funiculos ; quos, si lubet, oculis inspicere poteris in tribus imaginibus imperatorum, quæ visuntur initio Nicephori Gregoræ ex editione Basileensi 1562. Non absimilis est effigies, quam nobis Turco-Græcia repræsentat. Χρυσοχλαβαρικόν, συρματέϊνον, ut non referantur cum Junio ad voculam ὀνόματα, sed ad ipsum sciadion. GRETS.

Ibid. [Σύρμα nil minus quam *pilei reticula* seu *funiculos* refert, ut ab eo pileus ipse noscatur *fimbriatus* : rectius cum Græcia hodierna interpretaberis *aurum ductile, aurum*, inquam, *in fila solida tractum, or trait, fil d'or*. Solidum dixi, hoc est nondum molis tusum, exindeque serico filo superinductum. Συρματέϊνον itaque opus est auro in fila solida ducto compositum vel pictum, quale despotæ nomen in ejus pileo phrygionica manu delineatur. GOAR.]

Ibid. Τασεῖα. Ita legit Junius, et *apicem* interpretatur, quo nomine intelligit *superiorem sciadi partem, in conum assurgentem fastigiatam* ; deducitque voculam τασεῖα, παρὰ τὸ τείνειν, *a tendendo*. In altero codice Bavarico legitur disjunctim τὰ σεῖα, in neutro genere : et ita legendum puto 1. quia subditur in neutro genere τὰ σεῖα οἷα καὶ τὰ βασιλικά : et infra : Ὁ ἀὴρ καὶ τὰ σεῖα, εἶα καὶ τὰ τοῦ δεσπότου. Signum ergo est et id quod antecedit, nempe τὰ σεῖα, neutrius generis esse. 2. Quia τὰ σεῖα Junii a τείνω pro extensione genere feminino prorsus ignota et inusitata est. Quid sit τάσις, omnes norunt : quid τασεῖα, per Junium nemo novit ; tametsi ingenue fateor me compertum non habere quid τὰ σεῖα significent. Quocirca in versione Græcam dictionem retinui, donec viri docti vel veram significantiam eruant vel Codino veram lectionem restituant. GRETS.

Ibid. [Promerebor mihi Gretserum Allatii comes, et veram τῶν σείων significantiam eruam. Σεῖα sunt longi unius fere palmi margaritarum tractus, circa despotæ aures e pileo penduli. Sic lora e pontificum mitris, funes reticulati e cardinalium pileis, inaures ipsæ ex auribus pendentes σεῖα, sunt, *mobilia, tremula pendulaque ornamenta*, ἀπὸ τοῦ σείειν. Eadem in patriarchæ pileo Turcograecia nuncupat καμηλαυκόλαβα, *pilei manubria vel ansas*. GOAR.]

Ib. Κόμβος est *nodus*. Compositum ἐπικόμβια, de quo infra, sunt segmenta panni, quibus involvi solent nummi aurei, argentei,ærei, quæ etiam κόμβα appellantur. Hinc κομβολύτης, βαλαντιοτόμος. Usurpatur quoque κόμπος pro κόμβος. Quamvis κόμπος interdum idem est quod *commodus*. Mauricius apud Rigaltium : Καλὸν δέ ἐστι **223** τέντας κατὰ τὸ σχῆμα τῶν Ἀβάρων ἢ Τούρκων γενέσθαι, ὅτι καὶ κομπαὶ καὶ χρειώδεις εἰσίν. GRETS.

Ibid. [*Τοῦ κόμβου*. Non quemlibet *nodum*, vel eum solum, vox κόμβος menti objicit. Hic vero solius imperatoriæ coronæ gemmeum *apicem* vel eminentem in ea *globulum*, quo despotæ pileus non insignitur, refert. GOAR.]

Ibid. Illud πλὴν τῶν φοινίκων seu φοινικίων vertit Junius *exceptis tæniis*, et in scholiis explicans quid sint tæniæ, ait esse *vittas oblongas, quibus tanquam loris partes apicis commissæ et suturæ obtectæ sunt*. Ego et hic et infra malo *palmulis*. Apud Capitolinum in Gordianis est *palmata tunica et toga picta*. GRETS.

Ibid. [Fructus, non folia *palmarum*, in hac dictione legendi. Daetylos hodierna Græcia vocat φοινίκια : illi vero in uvæ morem, granis tamen longius dissitis ac magis pendulis, e trunci vertice, quasi rami nascuntur, pendent. Ab arboris ad imperato-

ris verticem translatis oculis sertum gemmeum, cassidi vel ejus stemmati eminens, vel ad dextram aurem volitantis instar plumæ affixum, φοίνικας vel φοινίκια vocitabis, quasi gemmeos capitis vel coronæ botros. Ita scribit Georgius Coresius : id testantur antiqua Græcorum imperatorum numismata. Goar.]

Ibid. Ῥοῦχον τοῦ δεσπότου sive ῥουχίον est ipsissima Germanorum vocula *rock*. Nicetas in Andronico l. II : Φοροῦντα ῥοῦχον σχιστὸν μέχρι καὶ τῶν γονάτων. Helgaldus in vita regis Roberti: *Exuens se vestimento purpureo, quod lingua rustica dicitur rocus.* Hinc etiam *rochetum* vox sæpius obvia in libris ritualibus, præsertim Romanis. Inde etiam ῥουχαρίον *vestiarium*, vox nostro quoque Codino usurpata. Grets.

Ibid. [Despotæ ῥοῦχον hujusmodi sive ἱμάτιον, si imperatorio non absimilis est formæ, σάκκος in secuturis dicetur, tunica nimirum e villoso serico nullis plicis conspicua, sed circa pectus et lumbos strictior, paulo latior circa pedes, totum corpus ambiens. Ut illam, clade in bello accepta, tristis a se abjecerit Joannes despota Michaelis Palæologi frater, narrat Gregoras v ult. Goar.]

Ib. Ῥίζας et στρατηλατίκια, interpretatur Junius *lacinias* et *lemniscos militares*. Grets.

Ibid. [Regiam Sandionysiaci abbatiam eo fine profectus ut Manuelis imperatoris Helenes imperatricis, Joannis Imperii collegæ, Theodori despotæ, Andronici αὐθεντοπούλου Palæologorum eo ms S. Dionysii operum, quod Manuel prædictus coætaneo sibi Christianissimo Francorum regi donavit, expressas ad vivum effigies, vultus, stemmata, gestus, vestes, vestium colores, formam, ornamenta conspicerem attentius et observarem, perspecta coccina despotæ tunica ligataque ad collum ejusdem coloris chlamyde, cujus dextra pars in dextrum humerum revolvitur, in tunica (ea talaris est ad sacci modum) ramos aureos animadverti depictos, chlamydemque Phrygio aureoque opere respersam totam, per spatia quædam in orbem relicta bicipitibus aquilis auro pariter expressis in ea fulgentibus. An aurea ramalia *radicum* instar per vestem, nullis tamen aquilis ornatam, serpentia ῥίζας, aquilas vero primæva Romanorum *signa militaria* στρατηλατίκια vocarem, dubius primum hæsi. Sensu mentisque dubietate æque docto ac mihi benevolo Cyrillo Campanæ Chiensi detecta, dubium ille probato sensu depulit. Tu, lector, eruditi **224** Græcique viri auctoritate laudata, lacinias lemniscosque militares antiquis Romanis relinques, et in recentiore Græcarum vestium usu non nisi quod oculus cernit et ratio suadet adnotabis. Goar.]

Ibid. Ταμπάριον pro ταππάριον sive ταββάριον, ut μαμπάριον, μαππάριον, ὁμφίκιον, ὀφφίκιον, Italicum *tabarro*, *penula*, *chlamys*. Grets.

[*Ταμπάριον*, *chlamys imperatoria* ad pedes defluens, militaris nonnunquam et brevior. Nicetas in Manuele Comneno, l. IV: Τῇ μὲν χλαμύδι τοῦ σώματος περιέλησε τὸν λύγον. Cujus alia lectio inter varias scribit τῷ μὲν ταμπαρίῳ τοῦ σώματος περιλῆσε τὸν λύγον. Ut gereretur vel corpus ambiret, ha alia scriptoris ejusdem verba declarant l. III : Χλαμύδα ἠσθημένος ἀστειοτέραν περὶ τὸν δεξιὸν ὦμον περονουμένην, καὶ ἀφιεῖσαν ἐλευθέραν τὴν χεῖρα κατὰ τὸ πόρπημα. Ubi vero ταμπαρίου vice ταπεριον vel ταββάριον legendum putat Meursius nullo auctore, nugatur. Goar.]

Junius in Codino confundit *margaritas* cum *margellis*, et id quod ex margellis constat, cum illo quod constat ex margaritis, cum tamen haud exiguo discrimine distent. Nam margella significat 1) corallium lapidem, 2) florem seu herbam anagallidem quæ rubore corallium mentitur, Gallice *morgelin* seu *morgellina*, quasi morsus gallinæ. Ægineta τὸ ῥαλλίαν appellat. 3) Id quod florem et lapidem corallium imitatur. 4) Omnis generis pretiosa et discoloria assumenta vestibus superaddi solita. Μαργάλιον sæpe idem significat quod *margella*. Aliquando margellium est fimbria seu limbus ex margella seu corallio. Moschopulus: Λῶμα τὸ ἀπ' ἄκρου τινὸς ἐκτεταμένον καὶ οἱονεὶ ὁρίζον αὐτὸ, ὡς τὸ κοινῶς λεγόμενον μαργέλλιον.λωμάτιον, *parvula fimbria*, *parvus limbus seu limbulus*. Porro a λῶμα τὸ λωμάτιον natum videtur Germanicum *soom*, *saum*, *fimbria*, λ in S mutato. Balsamon ad 27 canonem Trullanum: Ἀλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσοῦφαντα ἐπιβλήματα καὶ δημοτικῶς λεγόμενα μαργέλλια, γράμματα καὶ ἀντίπανα, καὶ τὰ ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια. *Grammata et antipana*, quasi panni pannis oppositi, et *purpurea vestimenta*. Puto legendum γάμματα pro γράμματα : nam *vestes gammatæ* notæ sunt apud Græcos, et in Balsamonis meleta de patriarcharum privilegiis habes στιχάριον διὰ γαμμάτων. Idem Balsamon ad canonem 16 concilii septimi, qui est secundum Nicænum, οὔτε τινὰ ἑτερόχροα ἐπιβλήματα προσετίθεσαν ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων ἤγουν μαργέλλια. Ubi doctissimus vir *Gentianus* Hervetus ad marginem notat: Μαργέλλια (sic enim scribit) *puto dictum esse a Græcis, corrupta dictione*, quasi *marginalia*. Cui conjecturæ quid verisimilitudinem conciliet, nihil video præter nominum quamdam similitudinem ; et quia in margellis et margelliis versamur, Cedreni locum in Michaele Stratiotico imperatore ascribamus et explicemus. Τό τε γὰρ λεγόμενον στρατήγιον ἐκκαθαίρεσθαι ἐκέλευσε, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν κεφαλὰς σκέπεσθαι, μὴ διὰ γραμμάτων ὡς νῦν, ἀλλὰ διὰ μαργελλογράμμων ὀθονίων ἐκ βύσσου πορφυρᾶς ἐξυφασμένων. *Jussit* (idem Stratiotlcus) *expurgari strategium*, etc., *et capita civium tegi* **225** *non litteratis pileis, ut nunc moris est, sed margella fimbriatis linteis ex bysso purpurea textis.* Quem locum interpres Cedreni se non capere ingenue confitetur, et sane difficilis est ; quem planiorem reddit illa Meursii emendatio, μαργελλογράμμων pro μεγαλογράμμων. Ego libenter pro διὰ γραμμάτων legerem διὰ γαμμάτων : nam ut vestes olim

gammatæ, sic et tegumenta capitis *gammata* fuisse videntur. Fateor tamen et hic et alibi forsan retineri posse γράμματα pro γάμματα, cum etiam aliæ litteræ, præsertim Δ, vestibus assui solerent, ut planum fit ex imperatorum tribus imaginibus, quæ Nicephoro Gregoræ præponuntur. GRETS.

P. 13. [A *margine*, dictione Latina, μαργέλλιον derivant Græci, nec corallii pretium vel margellinæ venustatem attendunt (prout Meursius, et qui eum exscribunt, comminiscuntur), ut ea voce vestis *limbum* et *assumentum* quodcunque discolor vel auro textum, panno superadditum, exprimant. Id ipsæmet a Gretsero post Meursium exscriptæ auctoritates evincunt.] GOAR.

Ibid. Κάλτζαι, *caligæ*, ex Latino *calceus* magis quam *caliga*. Et sumitur hic non pro *calceis*, sed pro *braccis*: nam calcei jam sequuntur. Caligæ tamen nomen etiam calceum militarem significat. Hinc βουλὴ καλίγων, *senatus caligarum* seu caligatus, apud Dionem, l. XLVIII, scomma in senatum, quod caligis sive calceis militaribus uteretur. Sic *caliga* sumitur ab interprete nostro Act. XII: *Calcea te caligas tuas*. Græce ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου, *subliga sandalia tua*. GRETS.

Ibid. [Nusquam *calceus* Latinus, vix *caliga* item Latina, imo certissime Italorum *calze* vocem κάλτζαι Græcis dedere. Nec *braccas* itaque, minus *calceos*, sed vel *caligas* ad suram usque ascendentes vel integras ocreas significat. Usus loquendi recentior sensum allatum probat, confirmantque in vulgaribus lexicis Hieronymus Germanus et Simon Portius, qui licet χάρτζαι communiori pronuntiationi calamum exæquantes scribant (substituunt enim hodierni ρ vice λ, et ἤρθεν, non ἤλθεν, ἁρμυρόν, non ἁλμυρόν proferunt), usui tamen et sensui reddita, hic Latina voce *tibialia*, ille Italica *calze*, *calcette*, suis calculis attestantur. GOAR.]

Ib. Διβολέα. Vocabulum hoc aliquoties apud Codinum legitur. Διβολέος idem quod διπλοῦς. Pro quo veteres δίβολος, ut δίβολος χλαῖνα. Junius, διβολέα ὑποδήματα, *bilices calcei*, et διβολέος, *bilix*, id est *ornatus bicolore licio*. Sed tu dic διβολέος, seu διβολέα, quoties apud Codinum occurrit, nihil aliud esse quam *bicolor* seu *duplicis coloris*. GRETS.

Ibid. [Διβολία quoties occurret apud Codinum, non uno modo intellige, sed *bicolorem* vestem, v. g. cujus pars media coloris unius, alterius est altera, qualem plerumque scabini urbium gerunt in Galliis; vel cujus pannus exterior hujus, subductus alterius est coloris; vel quæ denum in versicolores tænias est secta, et ex eis fasciata et contexta, pro Helvetiorum more. GOAR.]

Ibid. Χρώματος ὀξέος, id est, *rubentissimi*, inquit Junius: ὀξύ enim vim intendendi habet. Hinc in codice est oxyblatta, *purpura exquisitioris luminis*.

226 [*Ibid.* Num cæcutiunt Junius et sequaces, qui discrimen inter colores ponere nequeant? Alius est enim purpureus vel ut commentarium scribit *rubentissimus* color, alius *violaceus*. Ad baphiorum tribunal causam refero. Illi si vulgari Græcorum lingua sententiam enuntient, primum κόκκινον, secundum ὀξύ sancient vocandum; suffragabunturque Hieronymus Germanus et Simon Portius in lexicis Græcobarbaris. Decipit itaque Junii testimonium a Gretsero probatum, ubi ait: Τὸ ὀξύ *vim intendendi habet*. GOAR.]

Ib. Μουζάκιον est *mosaicum*, *musivum opus*: erant ergo calcei isti picti quasi de musivo, quia punctulis versicoloribus interstincti erant. Recentiores Græci μουσιοῦν καὶ διὰ μουσίων καλλωπίζειν dicunt. Et ut hic habes ὑποδήματα μουζάκια, sic apud Trebellium Pollionem in Tetr. Jun. est *corona picturata de museo*. GRETS.

Ibid. Mirus tessellator Meursius, qui musivo opere calceos affabre compositos vendit. At non compositos, inquiet alius, sed pictos quasi *de musivo*, ceu punctulis versicoloribus interstinctos. Rectius omnino fictos dixisset. Quid igitur ὑποδήματα μουζάκια? Genus Saracenici calceamenti, cujus usus a Græcis peregrinos mores facile imitantibus erat jam Codini tempore in curiam CP. invectus, crepidisque tibialium more ceu levior ac mollior cothurnus solet immitti. GOAR.

Ib. Πτερνιστηρίων. Forte legendum πτερνιστήρων, a recto πτερνιστήρ. GRETS.

[Πτερνιστηρίων retinenda lectio, nec πτερνιστήρων substituenda: gaudent enim Græci neutris hujusmodi a masculinis derivatis. Sic dicunt φοινίκες et φοινίκια, χεῖρες et χέρια, πόδες et πόδια, etc. GOAR.]

Ib. Sella equi sive ephippium (v. Meursium. GOAR.); ἱδρομάχιον, et tegmen sudori cavendo et ab equis arcendo. GRETS.

P. 14. [Cur Meursius stragulam ephippio substratam ad prohibendum equi sudorem τὸ ἱδρομάχιον exponat, non video: qui namque depictæ in ea effulsissent aquilæ? Clarius certe nitent in aliis e sella pendentibus ornamentis, quæ propius exsudantem equum attingunt et ejus extergunt sudorem. GOAR.]

Margellium hic est segmentum diversi coloris, sellæ ante et retro insertum. Errat Junius, cum verba ista καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη sejungit a proxime antecedentibus; itaque vertit, vel potius pervertit, *ad quatuor vero latera sagmatis sudatorii habens etiam textum e margaritis ante et pone*, etc. GRETS.

Ibid. Κοπριτόριον vox mere Latina, *coopertorium*. Plinius *cooperculum* dixit. Errat Junius, qui κοπριτούριον edidit vertitque *postilenam*. *Viri docti*, inquit Glossarium, *putarunt* κοπριτούριον *esse Græcam vocem*, παρὰ τῆς κόπρου καὶ οὐρᾶς, *sed analogia repugnat: tunc enim* κοπριούριον *foret. Itaque non est quod fimocaudium interpretentur et postilenam esse dicant*. Hæc spicu'a in Junium directe directa sunt, a professore Leidensi in professorem olim Leidensem. GRETS.

[Meursius *coovertorium*, et ex Plinio *coopercul*um

Latine reddidit. Latine magis simul ac Græce dixisset *ephippiarium stragulum*.

Ibid. [*Σκάλαι.* Duobus a Meursio vocis σκάλας notatis sensibus, *scalæ* nimirum et *navalis*, tertius *stapedis* tum ex præsenti tum ex alio **227** Leonis Grammatici loco addendus : Τοῦ πεζὸς κρατηθέντος ἐν τῇ σκάλᾳ Ὀροηθεὶς ὁ ἵππος. Goar.]

Ibid. Κεφαλαρία sive κεφάλαρον freni pars, quæ auribus circumdatur, quæ *aurea* dicebatur veteribus Latinis, teste Festo, ab aure utique, non ab auro, sicut pars inferior freni dicitur *orea* ab ore. Gaetz.

Ibid. [Meursius : *Freni pars quæ auribus circumdatur.* Clarius ego : *frontale* vel *capistrum*. Pari verbo scripsit prius Nicetas in Manuele, l. v, Προμετωπίδιον. Αλλ' ἦν ὁρᾷν, inquit ille, τῶν ἵππων αὐτῶν διαδήματα μασχαλιστῆρας προφαινόντων, καὶ προκειμένων προμετωπίδια καὶ προστερνίδια τῶν βλημάτων ἐρύματα. Alia loci ejusdem vulgaris lectio: Τὰ ἄλογα αὐτῶν ἁρματωμένα μετὰ κεφαλαρίων καὶ σαγισμάτων λωρικαινῶν. In eamdem mentem usurpaverat Simocatta κεφάλαρον : Κοσμεῖται μὲν ἵππος κεφαλάροις τε καὶ θώρηξι. Goar.]

Ib. Ἀπῄωρηται φοροῦντα. Mendum manifestum. Sed quomodo emendandum? Num legendum φοῦτα? Ita aliquando suspicabar, præsertim cum infra, ubi de pileo et insignibus magni interpretis agitur, Junius ediderit φοῦταν ἐρυθράν : *In summitate habet exiguam pupam rubram.* In indice interpretatur Junius *puellam*. Quæ lectio etiam applicanda videtur illi loco c. 5 : Μετὰ τῶν φορούντων. Junius *cum equis agminalibus*, et in indice τὰ φορούντα *equi agminales*. At quid si et hic φουτῶν? *Cum ornamentis et phaleris?* Accedit Glossarium Isidori, cui ornamenta camelorum et phaleræ sunt *buda*, exiguo sane a vocabulo *phuta* discrimine. Sed legendum et hic et alibi τοῦφα (idem τὰ τούφια seu τουφία). Est autem τοῦφα *parvulum flammulum*. Mauricius Strateg. II, 2 : Κασσίδας ἐχούσας τουφία μικρά. Idem : Μικρὰ τουφία κατὰ τῶν ὀπισθελίνων καὶ ἀντελίνων τῶν ἵππων. Idem : Τουφία εἰς τὰς ὀπισθελίνα; τέσσαρα. Eadem ferme Leo imperator Constitut. VI, ubi præterea requirit κορυφάδην τοῦ ἵππου τουφίν (sic enim legendum esse patet ex Mauricio apud Rigaltium v. τούφια) *in vertice equi flammulam*, alteram ὑπογένειον, *sub mento*. Ex his facile erit vertere et explicare loca Codini : nam is quem præ manibus habemus, sic reddi debet, *In fronte ad auream freni pendet tupha seu flammula.* Et ille alter, pro φορούντων, μετὰ τῶν τουφῶν, *cum flammulis et aliis ornamentis equestribus.* Valeat Junius cum suis *equis agminalibus.* Tertio loco similiter medicinam facies, si substituas μικρὰν τοῦφαν ἐρυθράν, *exiguam tuphan* seu *parvulam flammulam purpuream*, Juniumque cum sua *parva pupa* et *puella* facessere jubeas.

Sollicitat Rigaltius alium locum Curopalatæ nostri, c. 17, ubi bis τούδια editur et legitur. Mallet ipse τούφια. Reclamat Glossarium, *Male*, inquiens, τουφία et τουφίων *hoc loco restituere tentant viri docti*, id est Rigaltius; in quo judicio Glossarii libenter acquiesco. Gaetz.

Ib. [Τοῦφα alia hominis, alia equi. Illa *tiara* et capitis velamen, hæc *apex*, *serica panicula*, *crista plumatilis vel gemmea*. De prima Zonaras in Basilio Porphyrogenito : Τιάρᾳ ταινιωθείς; ὀρθίᾳ, ἣν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημώδης καὶ πολὺς ἄνθρωπος, τῦφον, οἶμαι, ὠνομασμένην **228** ὡς τετυφωθὸς πεποῦσαν τοὺς ταύτην ἀναδυομένους. Leo Grammaticus : Ἔπεσεν ἡ χρυσῆ τοῦφα Ἰουστινιανοῦ τοῦ λεγομένου Αὐγουστίως. De secunda Rigaltius : Τουφίον λόφος. Simon Portius : Ἀθήλη κολοφῶν, φοῦντα, *panicula*, *apex*. Idem vero sensu tenes, sive τοῦφαν sive φοῦνταν vel φοῦταν dicas; cujus testes sunt variæ lectiones, tum nostræ eo quem tractamus loco, tum Junianæ a Gretsero citatæ. Goar.]

Ibid. Μετὰ φοινίκων, cum ramis palmæ, inquit Junius, hoc est, segmenta inspersa habebat ebrnata instar ramorum palmæ. Gaetz.

Ib. [*Κόμπωσιν nodum gemmeum* concipe, gemmam nempe luculentiorem, qua velut e trunco, *panniculæ* φοινικίων rami prodeunt. Κόμβος sive κόμπος *nodum* vel *globulum* sonat, κομπόνας *globulos committo* velut in fibulas. Κομπολόγι *globulorum series* est, *precaria corona*. Κόμπωσις *globuli commissura*. Goar.]

Ib. Τέντα seu τένδα a Latino *tentorium* est, et hoc a *tendo*. Vox in Tacticis Leonis frequens. Etsi autem certum est τένταν esse alicubi *tentorium*, an tamen hic sit, anceps sententiæ hæret. Quid enim hoc loco *tentorium*, ubi de pileis, vestitu et ornatu equestri officialium palatinorum agitur? Ego admodum inclino ut per τένταν seu τένδα intelligatur id quod Germani vocant *den sattelboge* a tenendo; quia eques partem illam prominentem ephippii manibus tenere solet. Si quis tamen in tentorio persistere velit, cum eo abibit ut pugnem. Junius vertit *tholam*. Gaetz.

[*Τέντα tentorium* est indubie; nec modo vestes et pileum, sed et cuncta despotæ insignia connexaque dignitati symbola textus enarrat. Nicetas in Manuele, l. VIII : Σκηνὴν ἐγκαρσίως διατέμνει. Alia lectio, σχίζει τὴν τένταν ἐγκαρσίως. Idem in Joanne Comneno : Τὰς τέντας αὐτῶν ἐκεῖ ἔστησαν. Ab his diversa Rigaltius. Goar.]

Ibid. Ἀστόπουλα, id est ἀετοί. *Græcorum recentiorum est terminatio* πουλος et πουλον et πωλος, *nihil præterea significans*, inquit Junius : *sic ex nomine* ἄρχων *fit* ἀρχοντόπουλος, *ex nomine* παῖς παιδόπουλος, *ex* αὐθέντης αὐθεντόπουλος, *ex* Τοῦρκος Τουρκόπουλος, *ex Francus Francopulus*, etc. Etsi autem verum sit terminationem istam plerumque nihil significationi addere, interdum tamen videtur habere vim minuendi, ut in ἀρχοντόπουλον, quando puerum seu ephebum honorarium significat; qua notione sæpe occurrit apud Codinum (c. 6) : non enim tunc significat *principem* seu *virum primarium*, ut simplex vocabulum ἄρχων, sed puerum, et quidem

ὁσχεπῆ, qui sine ullo pileo vel capitis tegumento in palatio versatur. Apud nonnullos Germanos *Peter* (*Petrus*) est *Petermann*; ubi adjectio illa *mann* nihil penitus ad significationem adjicit, quia idem prorsus est quod *Peter*. Forte autem legendum ἀετοπούλων γέμουσα ἐρυθρῶν. GRETS.

Ibid. [Vocis πῶλος adminiculo nonnullis diminutivis formandis utuntur hodierni, in locum ω substituta ου diphthongo, ut nuper in voce πτερνιστόλουρον vice πτερνιστόλωρον animadvertere fas fuit. Sic κομητόπουλον Cedrenus, ὡρολογόπουλον doctissimus Allatius, ἀρχοντόπουλον in sequentibus Codinus scripsere, *ut filios comitis, exiguum et compendiosum diurnale, puerum nobilem* exprimerent.

Ibid. Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νέος ὤν. Vide capitis sequentis notam primam. GOAR]

229 *Ibid.* Καβαλλικεύῃ, vox a Latino *caballus* ficta, frequens in hoc opere. Additur explicatio, ἤγουν ἱππεύῃ, quales barbararum dictionum explicationes multæ occurrunt in Codino; ut paulo ante κάμπος ἤγουν πεδίον. Nec scio num sint ab auctore an a librariis. Ἤγουν recentioris Græciæ flosculus est, pro ἤ. Primis verbis hujus numeri forte aptior scriptura esset: Πεζεύει ὁ δεσπότης, ἐν ᾧ ἂν τόπῳ προστάξει τοῦτο ὁ βασιλεύς. GRETS.

Ib. Σκαράνικον. Junius *pallam* vertit vel *laxam et fluentem togam*; ejusque vocabuli natalia ab Assyriis repetit. Ego nomen Græcum retinendum censeo, tam hic quam alibi, tam in his quam in aliis id genus vocabulis, quando nullum Latinum suppetit quod vim satis exprimat. Forte *scaranicum* est a *Sarra*, hoc est Tyro. Sidonius, VIII, 6: *Sarranis ebria fucis*. Ubi Savaro: *Sarranis*, id est Tyriis: Tyrus enim insula prius *Sarra* dicta. Servius et Festi Epitomastes. Unde *Sarranum ostrum* Virgilio. Sed en fulmen a Glossario Græcob. *Apud Codinum male semper* σκαράνικον *legitur: restitue ubique* σκαράμαγκον. Obtemperarem, nisi consensus mss. codicum me retraheret: nam neque Junius in suis neque ego in Bavaricis et Lautheriano hoc σκαράμαγκον reperimus. Uterque Bavaricus præfert quidem σκαράνιον, facili lapsu librarii κ omittentis: sed quid σκαράνιον ad σκαράμαγκον? GRETS.

[*Σκαράνικον.* Cum de illo frequentior occurret sermo, commodius infra declarabitur. Vide interim quartam ab hac notam, cui titulus καββάδιον.

Ibid. [*Χρυσοχοϊκόν.* Sensum percipe: nec illitum modo, sed et auro solido conflatis monilibus asseres circumfusum et distinctum despotæ σκαράνικον: λιθάρια namque, qui non uniones, sed lapilli sunt pretiosi, nonnisi opere solide concreto, cujus χρυσοχόος est auctor, includi possunt et detineri, ac demum externæ vesti, qualis σκαράνικον est, per varia spatia respergi et consui. Sandionysiacus codex palmarem limbum gemmis et lapillis, ut appareret, varium ejus vesti appingit.

Ibid. [*Λιθάρια.* Vide degenerantes in barbariem voces has, λιθάρια, μαργαριτάρια, et, de quibus nuper, χαλινάρια. Paucæ sunt ex immenso, quem tumet recenseas, numero. GOAR.]

Ib. Καββάδιον. Scribitur etiam καββάδης, καββαδίκιον, καββάδιν. Junius interpretatur *tunicam honoratam et puram*. Sed Græcum retineamus. Glossarium, v. κάμβα, dicit καββάδιον esse diminutivum a κάμβα vel κάββα: utrumque enim Græcis usurpari, sicut μαμπάριον, et μαππάριον, ταμπάριον, et ταππάριον. Forte tandem exsistet qui a *Cabbade* rege Persarum originem τοῦ καββαδίου petat, cum *scaranicum cabbadium* et *phaceolium* ab Assyriis ad Græcos venerint, ut infra ex Codino discemus c. 6; probabile est formari καββάδιον a Latino *cappa*. Infra quid sit καββάδιον explicatur addita hac exegesi καββάδιον ἤγουν τὸ ἐπάνω ἔνδυμα πάντων. GRETS.

[Occurret nonnunquam uno β minutum, καβάδιον, vel etiam extrema syllaba pro corrupto loquendi usu truncatum, καβάδι. Quid sit exponit Portius in Lexico: καβάδι τήβεννα, τήβεννος, σάγος. Duplicem in familiari sermone observavi tunicam, interiorem et externam. **230** Illa brevior est et suras lambit, sinibus caret et plicis, globis sua mole conspicuis colligatur ad imum usque pectus, corpus astringit, et zona præcingitur, sub qua crurum motus limbos oris interioribus assutos et subductos manifestat. Hæc (quæ σκαράνικον est) longior ad talos defluit, aperta geritur et cingulo libera, sinuosa non est, priore licet amplior; unde et latioribus rectisque manicis, si expandatur, crucis formam exhibet: qua de causa sacerdotum tunicam, seu senatoriam et procerum propriam, laudat Simeon Thessalonicæ episcopus lib. De Sacram.: Σταυροῦ δὲ τύπον ἐπέχει τῷ μήκει καὶ τοῖς μανικίοις. Ταῦτα οὖν τὰ ἱμάτια κοινὰ πᾶσι, καὶ, ὡς φασιν, ἐκ βασιλικῆς δωρεᾶς, εἰς τιμὴν ἱερωσύνης, ὅτι καὶ συγκλητικοὶ ταῦτα ἐνδύονται. Primam quæ milites decet laudat Tzetzes Chiliad. 2: Ἔσθημα ἐνυάλιον, στρατιωτῶν τὸ εἶμα, Ὅπερ καβάδης λέγεται ἀπὸ Καβάδου Πέρσου. Verum in *cabadem* hunc Romanum sagum degenerasse autumo. Ab Assyriis ad curiam CP. transisse scribet auctor inferius c. 6 ad calcem; quod de externo, ceu a Romanis usibus alieno, dictum lubens amplector: a *cappa* vero (quod alii commiscuntur), barbara Latinorum voce nuncupatum, a forma siquidem abhorret, ne risum moveat, nullus affirmet. GOAR.]

Καββάδιον despotæ est ἐξύ. Ut intelligas quid sit color ἐξύς, audi quid Casaubonus ex Turnebo scribat ad illud Trebellii Pollionis: *Chlamydes veri luminis limbatas duas*. Lumen non est coloris nomen, sed affectus, qui sequitur colores intensiores. Purpuram veri luminis appellat *clarum* Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severo *clarissimam*. Vopiscus in Carino lumen purpuræ eleganti verbo expressit, cum *lineas micantes purpura* dixit. Græci qui purius locuti sunt, veri luminis colores dicunt ὀξεῖς, posterior ætas ἀληθινούς, unde obtinuit ut ἀληθινὰ appellarentur omnia purpurea præter præstantiam sacri muricis. Apud Balsamon

in Photianum Nomocanonem habes ἀληθινὰ ὑποδήματα, *calceamenta purpurea et veri luminis*, de quibus etiam Corippus laud. Justini II, 104. Grets.

P. 14. [Iterum falso *veri luminis* sive *splendidissimi ruboris* fuco dictio ὀξύς inficitur. Itane unus duarum dictionum, quas ἤ particula disjunctiva discriminat, colligitur sensus? qui pertinacius asseruerit, colores ipsos inspiciat. In ms. Tiliani limine imperatoris effigies rubrum ostentat vestimentum, in Sandionysiaco violaceum. Utrobique ejusdem est principis, Manuelis nimirum: violaceum itaque sicut et purpureum sibi assumitimperator. At despotæ, de quo sermo, et imperatoris communis est cabadis ornatus, τὸ ῥοῦχον αὐτοῦ ὥσπερ καὶ τὸ βασιλικόν: ita nuper auctor. Joannis colegæ præter hæc effigies, sicut et paterna Manuelis imperatoris, cui astat, violaceam vestem ostentat in laudato S. Dionysii ms. Ergo despotæ καββάδιον ὀξὺ ἢ ἐρυθρόν: *Cabades*, inquam, *violaceus aut purpureus*.

Ib. [*Τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τῶν ἑορτῶν ζητεῖται.* Reperitur ille Cæsaris habitus a Barda in publico solemnique processu ad ecclesiam die festo gestatus apud Leonem Grammaticum in Michaele Theophili F.: Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελεύσει διερχομένου μετὰ σκαραμαγγίου ὀξέος. Est vero σκαραμάγγιον tunica Persica auro intexta, eadem cum scaranico, de quo inferius auctor. Suggerit propterea Cæsari eidem Philotheus amicus: Αὔριον, ὦ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοπερσικόν σου χιτωνίσκον, καὶ ὄφθητι τοῖς ἐχθροῖς σου. Ἀπὸ προσώπου σου φεύξονται. Τοῦ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἵππῳ ἐπιβὰς παρεγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρᾶς. Vocem κόρτη tentorium hic indicare demonstrabimus alibi.

231 *Ibid.* [*Γαμβρῶν.* Non *generos* modo, sed et *leviros* et *uxorum fratres*, qui et ἀνδράδελφοι et γυναικάδελφοι, Græci vocant γαμβρούς. Monitus semel sexcenta reperiet apud eorum historicos et jurisconsultos testimonia.

P. 15. [*Χρυσοκόκκινα.* Auro nimirum rubroque serico distincta, sive simul texta sive acu pingente addita. Goar.]

Ibid. Nota cruces in pileis generorum imperatoriorum, et quidem non ex qualicunque materia, sed ex margaritis confectas. Ut placet hic mos nostris stauromachis? Grets.

[Cruces quinque circiter gemmis conflatas, et ad circuli (qualis et Gallorum comitum) caput ambientis quatuor partes, frontem nimirum, utramque aurem et occiput, circumpositas.

Ib. [*Γύρους.* Tæniam intellige frontem circumcingentem, nuper circulum dictam, et oræ pilei junctam, sive illi penitus agglutinetur, sive ex parte superiori nonnihil dissideat; quam propterea Gregoras l. v, κατὰ τὴν κάτω καὶ κοίλην ἐπιφάνειαν κυκλίσκον χρυσοειδέα vocat. Vide notam in sequens caput ad p. 19.

Ib. [*Ἠερίαιαι.* Nec cæruleus nec viridis est ἠερίαιος color, sed medius, qui subviridis et pomifolio similis, prasinus et glaucus, *vert de mer*. Iisme usus et cum baphiariis Græcis colloquium edecult. Hinc quia in utrumque declinat, scribit uno loco Simon Portius: *Glaucus* πράσινος, γλαυκός, in alio γερανιὸς (corrupta pronuntiatio est, ἠερίαιος vice) κυάνεος, γλαυκός: *cæsius, cyaneus, reuctus color*. De glauco et cæsio colore ulvæ salicique persimili Antonius Thylesius Lazaro Baïfio adjunctus; de veneto, quem Hispanice *verde de la mar* exponit, Calepinus.

Ib. [*Τιμήσας σαβαστοκράτορας.* De quo ipse Cantacuzenus, IV, 5.

Ib. [*Ἔχοντα ἀετοὺς συρματεῖνους.* Talem depingit Gregoras, IV, 1, in cujus κυανοῖς σάβλοις καὶ χρυσοῦφεῖς ἐνηρμόζοντο ἀετοί.

Ib. [*Εἰς ἀέρα κόκκινον.* Ita ut in plano seu scutulo rubeo aureæ depictæ forent aquilæ, quæ deinceps glaucis calceis assuerentur; et dictio ἀήρ idem hic indicet quod in superioribus κάμπος ἢ πόλον, *panni* versicoloribus figuris insigniti *plenities, le fond d'une broderie ou d'une estoffe à ramage*, a figura *in umbonem desinente* penitus distincta. Goar.]

Ib. Junius κῶνος, ego ὁμοίως ex duobus Bavaricis codicibus: quæ scriptura germana est.

Ib. *Χαρτάριον*, *χαρτίον scutulum quadratum*. Junius vertit *quadrarias tesseras*, aitque corruptum ex Italico et Gallico *quartiers*. Grets.

[Χαρτάρια *scutala* posse dici probo, *quadrata* jugiter infitior. Χαρτάριον enim *bractea* est, *lamina*, *scutulum* quacunque figura conformatum, alteri rei ornatus ergo superponendum. Goar.]

Chartæ plumbeæ apud Anastasium in Sergio et Gregorio III sunt tegulæ plumbeæ, quibus ædificia tecta. Itaque nihil ad χαρτάριον et χαρτίον nostra facere videntur. Mox lego cum cod. Boico *disjunctim* μετὰ ῥαφήν. In altero est καταγραφήν. *Forte* hic etiam disjunctim κατὰ γραφήν scribendum erit, si forte cui magis placeat γραφὴ quam ῥαφή. Grets.

Ibid. [*Κατὰ ῥαφήν.* Lectio tot in exemplaribus inter se collatis reperta retinenda: suturis namque velut deformitatem secum ferentibus ornatus addi consuevit.

232 *Ibid.* [*Τετράστυλον.* Videtur esse augustius et ornatius aliquod fastigium, ad aliquam aulæ palatii partem quatuor columnis in sublime erectum, ad quod, qui equites aulam ex privilegio penetrare poterant, equis in terram se demittere regiæ majestatis colendæ gratia compellebantur. Goar.]

Ib. Lege πεζεύει κἀκεῖσε κατ' ἀναλογίαν τοῦ τύπου τετραστύλου. Ambulat et illuc ob rationem propter quam ad Tetrastylum ambulat; nimirum ob honorem imperatoris, qui illic præsens est. Grets.

P. 16. [*Τοῦ κοπριτορίου καὶ τοῦ ἐφάππου στρωμίου.* Ephippiarium stragulum et aliud superius tegumen sunt diversa, quod unum nempe majus altero, vel unum pacis tempore sit ornamentum, aliud in bello sit equi munimen.

Ib. Πεζεύει. Id est, *in terram ex equo desilit*, ut pedes incedat. GOAR.]

Ib. Αὐθεντόπουλος. Quanquam Glossarium interpretatur *herum minorem*, quasi adjectio illa decerpat aliquid de significatione, id tamen perpetuum non est, ut supra ad p. 14, notabamus.

Ib. Μᾶς et σᾶς, pro μοῦ et σοῦ sunt barbaræ Græciæ suaveolentes flosculi. GRETS.

[Vere nasutus etiam barbaræ Græciæ voces μᾶς et σᾶς non μοῦ et σοῦ, sed ἡμῶν et ὑμῶν vice odorabitur usurpari. Aliis autem a nominativo ἐμεῖς et ἐσεῖς *nos* et *vos* casibus cunctis deserviunt, mutilatisque per aphæresim ἐμᾶς et ἐσᾶς relinquuntur; simulque vides τοῦ σύ minus anomalum esse plurale ἐσεῖς quam ὑμεῖς, ac ideo suaveolentes barbaræ Græciæ flosculos, nullo pretii eorum delectu facto, non esse temere proterendos. GOAR.]

Ib. Αὐθέντης *dominus*. Hinc αὐθεντεῖν, αὐθεντεύειν, αὐθεντίζειν, *authenticum reddere, auctoritatem, vim et robur addere, ut valeat et rejici non possit*. Et cui non sunt auditæ Justiniani *Authenticæ*, quas ipse Νεαράς, hoc est Novellas, indigitavit? Authenticæ Scripturæ sacræ omnium ore teruntur.

Græci nunc ἀφένδης scribunt et pronuntiant, et corruptius adhuc *efendi*. Transiit utraque vox ad Turcas: nam illis *aphendi* vel *efendi* in usu est, teste Leunclavio in Onomastico Musulmannico. Ἀφένδρα *domina*. Dousa in Itinerario Cpolitano: *Nisi Græcos interdum vino deposueris, nisi Græco more* πολυχρονιάσῃς, ἀφένδι, *exclamaveris, oleum et operam perdideris*. Hinc αὐθεντία dominatio. GRETS.

CAPUT V.

Explicationes et observationes circa reliquorum procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 exsequitur.

P. 17. [*Τὸ σκιάδιον*. Capitis tegimen honoratius et aulæ proceribus concessum σκιάδιον vocat auctor cum Jure GR. p. 186, Nicetas πῖλον et κάλυμμα, Gregoras καλύπτραν. Formam hic depingit ultimis historiæ suæ verbis: Περί γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν μὲν πρότερον βασιλέων ἔθος τοὺς μὲν χρόνῳ προδεδηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἐχούσαις σχῆμα, σηρικοῖς 233 δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἑκάστῳ ἀξίωμα καλυπτομέναις, ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. Unde cum ad ephebi ætatem processit, tunc tantum despotæ per morem fas est tecto capite in palatio cerni: puer enim nonnisi aperto versatur, ait auctor capite superiore: Ἐπὶ κεφαλῆς ἔτι νέος μὲν ὢν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδέν. Pilei descriptam a Gregora formam dixerat olim Nicetas Andronici l. II a barbaris acceptam: Πῖλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς εἰς ὀξὺ λήγων πυραμίδι εἴκασται. Proprius tamen et familiaris ita redditus est, ut non forma, sed materiæ colorumque ejus varietate senator quilibet et aulicus minister dignitatem spectantium oculis manifestaret; qua ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F. συγκλητικῶς ἐξυφασμένον τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, *pro magnatum* (συγκλητικοί enim non senatores modo, sed et proceres cuncti dicuntur) *et officiorum varietate variis coloribus et materia diversa* componi ex assuetudine affirmavit. Logothetæ pilei descriptionem nota inferior ad p. 19 exhibebit. GOAR.]

Ibid. Κλαπωτόν Junius ubique vertit *squameum*, exque Arabia et Syria cunabula accersit. Ridicule prorsus, quia est vox mere Latina, *clavatum* seu *clavatus*, παρὰ τὸ κλάπος sive κλάβος, *clavus*. Hinc χρυσόκλαβα et χρυσοκλαβαρικά, *chrysoclava* seu *auriclava*, de quibus jam supra ad p. 5. *Viri docti*, inquit Glossarium, id est Junius, *putant esse vocem Arabum et Syrorum, quæ mere Latina est, et aliter interpretantur quam debebant*. Quam benevole transfert ad plures quod solius Junii est! et quam amice hic et alibi gravissimos ejus lapsus tangit! ubique quod Junius deliravit, hoc viri docti fecerunt. GRETS.

[*Κλαπωτόν*. Duplex filum aureum, unum ductile purumque, quasi solidum; aliud ductile quidem, sed molis tusum et pressum, serica fila circumvestit. Primum σύρμα est, *or trait*, secundum κλαπωτόν setæ circumpositum, *or filé*. GOAR.]

Ib. Δικανίκιον, παρὰ τὸ δίκη, passim occurrit apud Codinum. Junius ubique vertit *sceptrum judiciale*. Potest vox ipsa Græca retineri; potest *dicanicium* simpliciter verti *sceptrum*. Aliquando cum de patriarchis et episcopis sermo est, ut p. 103, rectius redderetur *pedum*. In Turcogræcia vocatur δεχανίκιον (nisi sit typographicus error) p. 15, ubi de Gennadio patriarcha et imperatore Turcico: Ἰδίαις χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δεχανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἤτοι ῥάβδον ἀργυρᾶν περικεχρυσωμένην, ὡραίαν. In scripto quodam Græco-Barbaro l. II Turco-Græciæ vocatur δικανίκη. Ποιμαντικὴν ῥάβδον vocat Gregoras l. VI. GRETS.

Ibid. [Ἀπὸ τῆς δίκης, *a justitia* vox deducta Justitiæ quoque et potestatis in alios exercendæ symbolum quodcunque significat. Hoc in rege sceptrum est, in pontifice pedum pastorale, in abbate baculus, in regio ministro calamus, bacillus, clava: cunctis istis exprimendis vox δικανίκιον propria est; et Latine redditur commodius *virga* vel *baculus* quam *sceptrum*. Scribitur et δεχανίκιον et δεχανίκι dictio a priori truncata: non δεχανίκη, ut barbare Meursius. Simon Portius δικανίκι: ῥάβδος, βάκτρον, βακτηρία, ξύλον, *baculus*. *Consecratus*, inquam, *baculus*, qualem caduceatores nostri gerebant primitus, de quo Gregorius Turon. VII, 32: *Misit Gundobaldus duos legatos ad regem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum, ut scilicet non contingerentur ab ullo*; qualem 234 etiam gerunt marescalci, regius dapifer, prætoriani immunes, apparitores, etc. GOAR.]

P. 17. Pro κόμβων Junius eodem sensu κόμπων. GRETS.

a holoserica alithina quatuor, et vestem su-
ire album chrysoclavam, habentem historiam
resurrectionis. Et aliam vestem chrysocla-
ibentem historiam nativitatis Domini et SS.
tium. Imo et aliam vestem Tyriam, haben-
storiam cæci illuminati et resurrectionem.
stem sanctissimus præsul fecit in basilica B.
ad Præsepe vestem albam chrysoclavam, ha-
historiam sanctæ resurrectionis. Sed et aliam
in orbiculis chrysoclavis, habentem historias
ationis et SS. Joachin et Annæ. Idem de
In titulo Pammachii super altare SS. Joan-
'auli fecit vestem albam holosericam, orna-
gyro de fundato, habentem historiam Cruci-
censionis et Pentecostes. GRETS.

A purpurea veste intelligi debere testis est Eutropius in Nerone, quia quod Suetonius ait, Neronem purpura coccoque funibus nexis piscatum, hoc Eutropius *blatteis* dixit. Apud Lampridium in Heliogabalo *funes blatta et serico intorti.* Unde *sericoblatteam* vestem accipiunt nonnulli eam quæ purpurei coloris est et filis aureis variata l. x, c. de murilegulis, et l. c. Theod. eod. Hæc Browerus noster ad Venantium. Apud Turonensem Histor. Franc. II, 38 *blattea tunica* sine dubio purpurea est. In historia Anastasii de Vitis pontificum, in Paschali, habes *crucem de blattin, periclysin de blattin;* quæ etiam in Leone III sæpius invenies. Ad distinctionem additur interdum *de blattin Byzanteo, de blattin Neapolitano.* De Leone III: *Fecit vestem*
B *chrysoclabam ex blattin Byzanteo, habentem historiam nativitatis et S. Simeonis.* Ubi materia a Byzantio nomen sortita innuitur. Quid Græci? Glossarium: Βλάτιον *blatta.* Actuarius: Βλάττιον Βυζάντιον ὀστοῦν τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας· *Blatta Byzantia est os ex naso purpuræ.* Sæpe, inquit Glossarium, occurrit apud Codinum, Nicetam, Cedrenum. Sæpe occurrit, fateor: sed num semper ea quam ex Actuario affers, significatione? Quare non exponis quid sit absolute βλάττιον et βλάτινον? Apud Codinum certe non potest esse *os nasi purpuræ.* Nimirum antiquum tenes: abdita fugis, obvia et vulgaria plerumque sectaris. Theodosius Zygomalas Græcus in epistola quadam Turco-Græciæ
C inserta p. 99 βλατία χρυσᾶ καὶ ἐξάμετα: ubi Crusius *güldine stück und damast.* Alexius Comnenus mittebat ex pacto Henrico IV regi et imperatori III, præter plurimam pecuniam, ἑκατὸν βλαττία, ut **237** scribit Anna Comnena, l. III *Alexiad.* Crusius interpretaretur *hundert güldine stück tuch.* Posses etiam interpretari *centum purpureas vestes.* Apud Codinum nostrum c. 4 habes καββάδιον βλάτινον. Purpureum hic sine ullo incommodo reddere potes. Eodem c. occurrit βλάτιον, ubi dicitur protosebasti pileus esse aurei et prasini coloris, πλὴν τὸ σύρμα, οὐ τὸ βλάτιον. Junius, *verumtamen syrmate, non autem textu,* quia Junio βλάτιον nihil aliud est, quam *opus textile.* Quocirca ubique ubi mentio de blatio, ad textum et textrinam confugit. Sed
D legendum l. c. πλὴν τὸ σύρμα, τοῦτο βλάτιον, *excepto syrmate: hoc enim purpureum est.* Nam prioris scripturæ nullus est sensus. Eodem c. habes λευκὸν βλάτιον. *Album telam* reddit Junius. Malo *album pannum*, ut *blation* generatim sit *pannus*, sed hoc loco *candidus.* Mox ἐκ τῶν συνήθως πολιτευομένων βλατίων, ubi βλάτια generatim *vestimentum* vertere potes. Sensus enim est: cabbadium hujus logothetæ esse unum ex iis *vestibus* quæ consueto more feruntur. Rursus c. 17, erigitur anabathra, eamque tegunt et ornant διὰ βλατίων ἐρυθρῶν, *rubris pannis;* ubi iterum βλάτιον pro *panno* usurpatum vides. Junius vertit *bracteas rubras:* sed velis et peripetasmatis anabathræ indui vestirique solent, non bracteis et lamínis. Alibi p. 102,

Βλάτιον. De simili bicolore Ducæ tunica
em habet Nicetas Andronici l. II: Τὸ σῶμα
διχρώμῳ συνεῖχε περὶ τὴν ἰξὺν καταβαίνοντι,
δὲ διαιρουμένῳ διχῇ. Alia lectio ponit φορῶν
σχιστὸν ἐκ χρωμάτων δύο. Revocanda huc
a ex positis nota superiore ad p. 17.

. [*Τὰ ὑποδήματα τοῦ πανυπερσεβάστου*
. Ab Andronico Seniore inventa narrat
is, VII, 28: Ἐτετιμήκει δὲ Ἰωάννην εὐθὺς καὶ
πανυπερσεβάστου ἀξιώματι, ὃ νῦν καὶ αὐτῷ
πρὸς αὐτὸν στοργὴν ἐνδοξότερον ἢ πρότερον
λλῳ κατεστήσατο· ἐνδύμασι γὰρ καὶ πεδίτοῦ, ὅσα τὸν ἵππον αὐτοῦ κοσμεῖ, **236** κιρς ἅπασι χρῆσθαι κεχάρισται, ἵν' ᾖ διασημόν τοῖς περὶ τὸν βασιλέα εὐγενέσι.

Ὑποδέλιον. Διχανίκιον protovestiarii auopere· χρυσοχοϊκόν, liquatoque viridi ad pigi metallo vitrum imitante ὑποδέλιον, ac ideo imul ac aureum χρυσοπράσινον.

[*Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ πράσινα.* Quibus ur Nicetas in Alexio Angelo, eidemque prorio tentorium proprium concedit: Οἱ βάρδ νυκτιφυλακοῦν στράτευμα τῇ τοῦ πρωτοίου Ἰωάννου σκηνῇ φαῦγον ἐπικατέλαβον, ὡς τον θορυβηθέντα ἐξαναστῆναι. Et infra: Τὰ ἐν ᾗ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ βατράχια τὸ πέδιλα τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὅλην ἐκείνην τὴν ν μωκεῖᾳ καὶ γέλωτι τὰ Ῥωμαίων ἐτίθεσαν ττα. Idem in Isaacio et Angelo F. Ὁ πρωάριος τὰ τοῖς πολλοῖς ἑτερόχρωμα καθυποος πέδιλα. GOAR.]

Βλάτιον. Cod. Boicus βλατίον, aliis βλάτιον. ccurrit in hoc et in aliis posterioris ævi ibus; nec quid sit, facile explicatu est. dicamus quid sit apud Latinos, deinde ad veniamus. Savaro in illud Sidonii l. IX, 3: *Rutilasque veste blattas*, id est purpuram. Diaconus in glossis: *blatta* genus purpuermis. Et l. IX cod. de murilegulis. A qua tunicæ Capitolino et Vopisco, et *blatteus* idoro l. XII, c. ult. et l. XXIX, c. 18, et *blatatus*, hoc est purpureus, apud eumdem Si-. Venantius Fortunatus, l. II Epigr. *Serica is agnata est blattea telis.* De purpura seu

apud Cassiodorum Var. VII 5: *Illud quoque considera, qua gratificatione tracteris, ut aurea virga decoratus inter obsequia numerosa ante pedes regios primus videaris incedere, vel uti ipso testimonio vicinitatis nostræ agnoscamus tibi palatia commisisse.* At nil mentem occupat aut admirationem movet in principum curiis nisi quod novum, insuetum, aut facile potest oriri ac elabi.

Ib. [*Χρυσάσπρον.* Ἄσπρος *candidus* est Græcis recentioribus; apud quos etiam argenteam monetam quinque vel sex minutorum denariorum pretii ἄσπρον ob candorem dictam audies: ea est quincunx Francicus, *un blanc, pièce de monnoye blanche*, in quo suave sonans vox Gallica in sensu cum Græca concordiam init, et ignaræ mentis asperitatem, ἄσπρον quasi *asperum* ab *asperis* characteribus monetæ inustis dictum contendentis, arguit. GOAR.]

P. 21. Συβαλταρία *subalterna, alternatim*, alter sub altero; vox ex Latino vocabulo detorta. GRETS.

[Corrupta vox ἀπὸ τοῦ συμβάλλω *committo, conjungo, commisceo.* Calami ergo baculorum cum quidam tortiles essent, ἐντετυλιγμένοι διὰ σχοινοπλοκίου, adeo ut funium opus imitarentur, alii λεῖοι leves, ultimi tandem συμβαλλόμενοι ex partibus ad invicem commissis et storearum more textis compositi συβαλταρίοι, *tissus en natte* nuncupantur, qui clarius συμβαλλωτοί; quæ vox mere Græca cum *subalternis* vel *alternatim* uno videlicet sub *altero* positis, nullam ex proposito, sed fortuitam affinitatem nacta est. GOAR.]

Ib. Pro μέγας codex Boicus μαῦρος, quod Græcis nunc est *nigrum*. Hinc Pontus Euxinus appellatur *Maurothalassa, nigrum mare*, Germanice *das schwarze meer*.

Ib. Pro χρυσόλευκον cod. Boicus χρυσάσπρον: est enim nunc Græcis ἄσπρον *album*, et *aspri* nummi genus, et ἀσπρίζειν *dealbare*.

Ib. Habes hic βλάτιον, ubi manifeste ponitur pro lato spatio seu pro latitudine scaranici: *Das breite*, τὸ πλατὺ τοῦ σκαρανίκου. Ibidem lego χρυσοχλαβαρικὸν *auriclavatum*, non χρυσοχλαβάρικον, ut habet Junius, qui cum *aureo ramo* seu *ramusculo cumque pictis helicibus* mirifice se oblectat. Ibidem lego: Ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναβατοῦ, *In throno aureo sublimi, in quem per aliquos gradus ascenditur.* Lectionis vulgatæ aptus sensus reddi nequit. GRETS.

Ib. [Substantivum ἀνάβατον *fermentum* est, quod eo turgeat, inflетur et ascendat massa. Hinc azyma, sacrificii ritu Latino celebrati materiam, λειπανάβατα, quibus fermentum deest, vocitavere Græci. Adjectivum ἀναβατός throno annexum scansilem eum et elevatum, ut ἐν προκύψει, de qua nos alibi, demonstrat. GOAR.]

P. 22. Ἐπιλώρικον seu ἐπιλούρικον et ἐπιλουρίκιον. *Viri docti*, inquit Glossarium, id est Junius, *interpretantur prætextam vittatam loris. Non debebant; nihil enim aliud est quam superula thoraci superindui solita.* Notavit hunc eumdem errorem Junii ante Glossarium Græco-Barbarum Rigaltius in suo Glossario Tactico mixobarbaro. Et quamvis, si verbum verbo velis reddere, potius sit *superloricarium*, hoc est ea vestis quæ super loricam induitur, cum λώρικον, λωρίκιον, λωρίκη, λούρικον, λουρίκιον sit ipsissima Latinorum *lorica*, latius tamen nomina hæc hic usurpantur, nimirum absolute pro thorace: neque enim verisimile est, quando proceres in palatio temporibus pacis gestabant epilorica, simul etiam gestasse loricas. Tzetzes in Hesiodum: Χιτὼν καὶ φᾶρός ἐστι τὸ διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώρικον. Ubi vides ab hoc auctore *epiloricum* vocari vestem discissam; qualis Germanis est *ein Koller*. GRETS.

P. 22. [Λώρικον et λωρίκιον *lorica* est, pectoris et dorsi armatura. Theophanes: Ἔλαβον τὰ λωρίκια καὶ τὰς καπίδας αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἅρματα. Ἐπιλώρικον *militare sagum* est, castrensibus tesseris juxta turmas singulas discriminatum, ut milites internoscant duces, *casaque d'armes*. Armis superinduitur juxta etymum. Leo in Tacticis constit. 6, descriptis armaturæ singulis partibus: Χρήσιμον ἔχειν ἐπιλώρικα, ὅτε χρεία, ἐπενδυόμενα. Pars ejus anterior a posteriore dissita est et libera; ac propterea διεσχισμένον ἱμάτιον vocat Tzetzes in Hesiodum. Describit Nicetas in Manuele, l. VI, regium hujusmodi sagum: Θεασάμενος δὲ Γαβρᾶς ἣν εἶχε στολάδα ὁ βασιλεὺς τὴν χροιὰν χολοβάφινον, Οὐκ εὐσύμβολον τὸ χρῶμα τοῦτο, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ λίαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου ταῖς ἀγαθαῖς τύχαις ἀντιπρᾶττον. Αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις βραχὺ καὶ βεβιασμένον μειδιάσας, τὴν ἐπιθωράκιον στολὴν ἀποδὺς ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ διηνθισμένην. At non castrorum tantum et militiæ, verum quoque pacis et curiæ vestimentum est ἐπιλώρικον; unde et quodcunque hujusmodi, si modo scissum est et divisum, tale nomen sortitur. Tzetzes citatus: Φᾶρός ἐστι τὸ διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώρικον, καὶ πᾶν τὸ οὕτω διεσχισμένον. Auctor quoque, cum placet, asserit hic geri. Cum bellicum est tantum et castrorum proprium, κλίβανον aut κλιβάνιον dictum reperies apud Leonem in Tacticis et Nicetam Græcobarbarum loco superius adducto: Ἰδὼν δὲ ὁ Γαβρᾶς καὶ τὸ ἐπάνω κλίβανον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπάνω τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ ἐφόρει. At de clibano alibi. Cur cæterum auctor ἐπιλούρικον, alii vero ἐπιλώρικον scribant, expositum reperies superioris capitis nota ad p. 14.

Ib. [*Τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου.* Hunc quoque cingulo militari (pretioso utique et conspicuo) donatum suggerit Nicetas in Alexio Manuelis F: Καὶ τὴν τῆς ἑταιραρχείας ζώνην ἔχειν.

Ib. [*Χρυσοηέραιον.* Aurei glaucique coloris intermistum. GOAR.]

Ib. *Φακεωλίς*, et infra c. 6 φακεώλιον, scribitur etiam φακεόλιον et φακιόλιον. Junius ubique vertit

tiaram. In scholiis tamen verum attigisse videtur, cum ait *esse tegmen capitis speciosum, et quasi in fasces complicato linteo, quali hoc tempore Turcæ uti solent*. Leunclavius in Onomastico: *Tulbant et tulpant et tulipant, lineum capitis involucrum Turcicum, quod Græci recentiores* φακιόλιον *dixere, veluti fasciolam aut fascium. Originem videtur habere ab Italica voce facciolo, cujus et diminutivo faccioletto utimur; quæ sunt ex fasciola facta.* Hæc ille. Junius etiam ab Italicis *fazzolo* et *fazzoleto* deducit. Forsan erit qui repetat originem a Germanico *fatzinette*, pro sudario seu strophiolo. Quod autem Codinus dicit *phaceolium* a Medis acceptum esse, id de re, non de nomine intelligi debet. Porro, ut et hoc obiter notemus, gestamen illud Turcicum, quod Germani vocant *turbant*, descendere videtur ex tegmine illo capitis quod Græci appellant **241** κορυφάντιον seu κορυβάντιον. Quam facile enim ex *corbant* nascitur *turbant*! Gretz.

P. 22. [Φακεωλίδα explicant quidem eruditi Meursius et pressim ejus vestigia secutus Gretserus, at non lucide. Lumen eorum dictis affulget. Φακεωλὶς (scribunt alii, φακεόλιον, φακεώλιον, φακιόλιον et φακιάλιον) tænia est et *fascia* longior ex lino maxime. Palladius in Lausiacis: Οὐκ ὀθόνην ἐφόρεσεν ἐκτὸς φακιαλίου, *linteum tulit nullum præter mantile oblongius*. Hinc stolam candida a collo sacerdotum circumpositam et a pectore pendentem (quam cum pileo, ceu Batavus theologus, confundit Meursius) significat apud Germanum in Mystagogia (prave dixit idem Hist. Eccles.): Τὸ πετραχήλιόν ἐστι τὸ φακεώλιον μεθ' οὗ ἐπεφέρετο ὁ Χριστὸς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως δεδεμένος καὶ συρόμενος ἔμπροσθεν. *Stola sacerdotalis forum est* (funem dicere nequeo) *quo vinctus et in anteriora tractus Christus deducebatur*. Cidaris tamen sive tiaram capiti impositam, si ab inferiori parte circumcingat et involvat, Turcicum pileum *turba* de vulgo dictum componit; ac propterea rogatus a me de phaceolide Coresius Chiensis rescripsit: Φακεωλὶς *tiara est et militum pileus, proprie, inquam, capitis* καλύπτρα, *Turcicæ persimilis, qua caput velut zona vel cingulo circumcingitur*. Argute militum scripsit proprium. Turcarum nempe proceres duplicem habent pileum, hunc paci, illum militiæ accommodum: ille angustior, latior et nonnunquam sine plicis vel panno revoluto, lævis et expansus, qui nusquam φακεωλὶς audiat; strictior et multo brevior hic, at semper in fasces complicato linteo caput involvit. Ex quo illud Achmetis c. 226 a Meursio relatum sic expones: Ἐὰν ἴδῃ τις φακεώλιον, εὑρήσει ἄξιωμα στρατηγικὸν μέγιστον, ἀναλόγως τοῦ τῆς ἐκ μήκους κυκλώσεως τοῦ φακεωλίου, majorem nimirum, quo pro quantitate longius circa caput φακεωλὶς circumducetur. Pileos et involucra ejusmodi capitibus equorum a victoribus Francis, capta Cpoli, impositi deflet Nicetas circa calcem Historiæ: Τὰς ἀγυιὰς περιῆεσαν, καὶ τὰς ὀθονοσκεπεῖς περικρανίους καλύπτρας ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀχημάτων περιτιθέντες καὶ τὰ κατὰ νώτου κεχυμένα λευκόλινα ταῖς ἡνίαις γένυσιν αὐτῶν περιδέοντες, ἅλης καὶ ἵππου πόλεως ἐξιππάζοντο. Ex puro lino non fuisse phaceolides, sed auro intexto ditatas, conjicio ex ejusdem loci lectione. Græcobarbara: Τὰ μεσοῦφαντα σεντόνια, σάβανα καὶ προσώπια. Προσώπιον linteum quadratum est ulnæ cum media longitudinis, a mulieribus luctum ducentibus capiti impositum, tunc senatorum humeris præcipuum ornamentum. Goar.]

Ib. Ἀπρωτοασηκρῆτις. Scribitur etiam πρωτοσηκρήτης, πρωτοσηκρήτης, et extra compositionem ἀσηκρήτης, ἀσηκρῆτις. Nomen ex Latinis in Græciam translatum, dignitatis palatinæ indicans et quidem multo majoris quam habeat is qui est *primum secretarium* seu primum a secretis nominamus. Est enim iste primus in secreto consistorio natu (σίκρετον Græci appellant), tam ut locus ubi senatus cogitur, quam ut ipsum ejusmodi concilium senatorum significat. Et σικρετικοὶ secretorum ministri, qui *secretariis*, hoc est auditoribus, a manu erant; tametsi secretarius interdum item idemque sæpius est quem Latini hoc nomine designant, nempe scriba, actuarius. Evagr. l. II: Ἀνὴρ Κωνσταντῖνος σικρετάριος ἀπὸ σχίσους. Illud animadvertione dignum est, Latinos Græcorum imitatos scripsisse et usurpasse voculam *asecreta*, ut videre est l. IV, c. 19 ejus operis quod Carolo Magno perperam attribuitur; ubi est Leontius **242** *a secretis*. Apud Hincmarum, epist. 3, c. 16, *asecretis*, quod olim summi cancellarii nomen fuisse

Addamus et hoc propter cognationem. Σικρῆτις et σιλεντιάριος crebro occurrunt in Cangii libris, ut et σιλέντιον. Duplices statuit Chrysostomus alteros minores, quorum munus fuisse silentium indicere, et ut silentium teneretur studio curare; alteros majores, quippe secreta: ut enim a *secreto* dicebantur *secretarii*, sic a *silentio silentiarii* audiebant: nam quia secreta tegere debebant et silere de rebus in senatu actis, ideo *secretarii* et *silentiarii* nomen eis adhæsit; quamvis *silentium* dicebatur etiam oratio quæ in *silentio*, hoc est in senatu, initio quadragesimæ imperator habebat. Zonaras Leonem philosophum imperatorem adeo iliacis doloribus vexatum commemorat ut nequiverit habere in senatu τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον. Cedrenus: σιλεντίου γενομένου, *congregato senatu*. Miscella historia in Leone: *Silentium cum sanctus ac venerabiles celebrarit iconas*. Nec Græci his contenti fuerunt: etiam suas in chartas transtulerunt hæc mere Latina nomina σένατον sive σίνατον, σενάτωρ, σινάτωρ, σηνάτωρ. Vide Glossas Græco-Barb.

Ib. Retinui nomina *blateus* et *blatina* et *trulla*, quia aptiora non occurrebant: nam quæ Junius affert de *lura* et *lora*, non unius assis æstimo; adeo sunt frivola. Codinus *trullæ* nomine intelligit pilæ summam partem, qua clauditur et quasi concamerat

: est enim *trulla* seu *trullon* seu *trullos* forive concameratio, ut patet ex Codino l. de nib. Cpolitanis, ubi agit de trulla Magnæ ecclesonstructa a Justiniano et reparata a Justino. etiam synodus Trullana seu in Trullo, quia a est in secretario palatii, quod trullatum, ut cam, seu concameratum erat. Verbo τρουλλοῦ- pro *trullam ædificare* utitur Codinus l. c. GRETS. ροῦλαν sive τροῦλλαν et τρούλλον concamera- opus referre nullus ignorat. Eam ob rem pilei clauditur et quasi concameratur, non modo nam partem τροῦλα significat, sed totum pi-, qui totus τροῦλα; cujus descriptionem satis e posuimus capitis superioris notis prima et ida; ἁήρque in secunda memoratus, est qui ar in præsenti ἄκρον τοῦ σκιαδίου, γῦρος τῆς ιης. GOAR]

23. Variant hic codices Boici, ut notavi in notis ad Codinum. Sed res tanti non est; ita lectio proba mihi.

24. *Siromasten.* Junius non recte interpreta- *erream clavam*, ut patet ex c. 25 Numerorum, scriptura de Phinees : Καὶ λαβὼν σειρομάστην ἐν αἰρί, etc. Καὶ ἀπεκέντησεν ἀμφοτέρους, τόν τε ωπον τὸν Ἰσραηλίτην καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς ας αὐτῆς. Non ergo fuit clava, sed vel jaculum asta. Hinc Aquila vertit κοντόν, Symmachus . Vulgata editio : *Arrepto pugione confodit* is. Notavit hunc Junii errorem Rigaltius in ar. v. *Siromastes.* Apud Cedrenum, p. 700, Melissenus increpat fratrem **243** Theogno-, ne imperatori maledicat; non obtemperanti suit aliquot plagas seu ictus, τὸν σειρομάστην νας. S. Hieronymus, epist. 53 : *Legi enim iasten Phinees, austeritatem Heliæ*; ubi et pro *hasta* videtur siromasten accipere. Joseph. . IV, 6, vertit *romphæam* : Παίων τῇ ῥομφαίᾳ τεινε· Hesychius ait σειρομάστην esse εἶδος ης. S. Hier. in c. 2 Malach. interpretatur μάστην *pugionem*, ut et Num. XXV; at III Reg. t l. IV, c. 11, *hastam*. Suidas : Σειρομάστης ἀκοντίου, λόγχη. Joannes Tzetzes : Πολλοὶ τὸ ἀκόντιον καλοῦσι σειρομάστην ὥσπερ κάν ναὶς νοεῖται ἱστορίᾳ, etc., κυρίως δὲ σιδήτῶν τελωνῶν ὑπάρχει, ὡς μέγας ὀβελίσκος τις λήττοντες τοὺς σάκκους τὰ κλεπτοτελωνούμενα τι καὶ κρατοῦσιν. Videtur omnium commodisverti apud Curopalatam *telum* seu *pugio*, idoquidem siromastes ferebatur a magno tzaux sinistra parte zonæ. Ait Codinus hunc siroen vulgo vocari *salibam*. Leo imp. Constitut. ἰς τὸ ῥῖψαι μηκόθεν ῥιπτάριον καὶ ματζοβάρον, ὅπερ λέγεται νῦν σαλίβα ἢ καὶ τζηκούριον. sarium scribit μαρτζομάβουλον. Anonymus de sacro : Σαλίβας εἶχον τουρκικάς. Junius dicit ὰν esse vocem Arabicam. At quomodo scit Arabicam, cum nesciat quid significet? Non est militaris clava, ut ante diximus. GRETS. ndicant qui Meursium sequuntur, at non attingunt vocis hujus sensum. Siromaste s'romasten exploro, et velut κλεπτοτελωνούμενον in obscuris Tzetzis carminibus (Chil. 13, tit. 492) νοῶ καὶ κρατῶ. Mercatoribus ex Oriente merces exportantibus non prius licet eas in naves congerere vel e portu abducere, quam vectigalibus colligendis præfecti sagmas omnes et vasa examinent, ne pretiosiores vel exportari prohibitas sub vilioribus et licitis occultent illi, ut ita vel de vectigalium pretio defraudent vel principi legem ferenti subtilius illudant. Explorant itaque publicani sagmas et strues sarcinarias, et colligatas quantumvis strictissime vel tenacissime junctas longo acutoque ferro perfodiunt, et sensu duce experientiaque magistra, quod ipse visu sum expertus, num serica alia verbi causa sub gossipinis vel metalla sub ceræ massa lateant, inquirunt et deprehendunt; ut fraude comperta multa pecuniaria vel verberibus dolorum artifices puniantur, ac regio jure detineantur merces et addicantur fisco. Verutum autem illud longius et acutius, ex aliqua cum *pugione*, *telo*, *hasta* similitudine, σειρομάστης vel σειρομάστις audit : quia vero præcipitem mercatorum in exportandis mercibus diligentiam reprimit et fraudes coercet, σαλίβαν vel σαλιβάρι vulgus appellat, *frenum* videlicet. Illisce perspectis nil difficultatis remanet in Tzetze absque interpretatione a Rigaltio Meursio et Gretsero, relato, nil obscuritatis in Hesychio, nil quod moram faciat in Codino. Hesychius : Σειρομάστης σκεῦός τι σιδηροῦν, ὅπερ οἱ τελῶναι πρὸς ἔρευναν ἔχουσι, λαβὴν ξυλίνην ἔχον. Cur illud in zona gerat Izausius, alibi discutimus. GOAR]

Ib. Ἀμηράλιος et ἀμηράλης *præfectus maris*, ex Arabico *amira* seu *amirus*, inquit Junius, et Græco ἅλιος *marinus*. Credat qui volet : ego assensum cohibeo. Transiit vox hæc ad Gallos, Italos et alios, quibus *amiral* est præfectus maris seu thalassiarchus. Quod nomen sive absolute pro principe gentis sive pro præfecto maris accipiatur, mirifice a Latinis scriptoribus variatur, ut ostendi **244** tom. II de S. Cruce, c. 12. Ἀμηρᾶς princeps est, usitatum nomen apud Mahometanos Arabes, ut et ἀμηραλᾶς, quamvis et hoc sub amera minores duces denotet. Sigebertus in Chronico : *In regno Saracenorum quatuor prætores statuit, qui omirei vocabantur, ipse vero amiras vocabatur vel protosymbulus.*

Ib. Ἐπὶ τῶν δεήσεων. Ita omnino legendum, et illud ἐπὶ τῶν δικάστων procul relegandum. GRETS.

Ib. [Χειρόρτιον. Simon Portius : *Chirotheca*, χερόκτι, χερόρτι, χειροθήκη. Ἐγχείριον διεσχισμένην εἰς δάκτυλον vocavit Nicetas in Alexio Comneno l. III : Ἡ δ' αὐτὴ καὶ δορὰν χρυσόπαστον ἐγχείριον ἔχουσα, διεσχισμένην ἐς δάκτυλον, κονητίναν εἶχεν ὄρνιθα, καὶ ἐξιοῦσα πρὸς θήραν ἐπέκλωζέ τε καὶ ἐπεθώῦζε. Vulgaris textus habet : Ἡ δὲ αὐτὴ τὸ χειρόρτιον χρυσόπαστον ἔχουσα, διεσχισμένην εἰς δάκτυλον, κονητίναν εἶχεν ὄρνιθα. Carpit his verbis Nicetas indecens imperatricis factum : probrum tamen quo eam, velut rem ipsa, populus insecta-

um scribitur correcte στηλειός, quod *columel-* A *mitetur*, quamvis apud Crispinum securis manum στειλειός, στελειός, στελεός, στειλεόν, στελειά scribatur. Βουτίον εἰς τὸ ἄκρον quid quirendum : *buttæ* enim et *cupæ*, ac *integra e vasa vinaria*, de quibus Gretserus, Meursius, lius, ab hoc insigni removenda. An vero βουquasi φουτίον diminutivum φοῦτας, cujus inter s capitis præcedentis lectiones est mentio, eulem est ac τούφας sensus, ita ut caput et apiclaviculæ istius crassiorem et extremum nodum lest? an iterum βουτίον, quod nodus ille oblon*uitatem* et *vegetem* sua figura imitetur? An deβουτίον non in claviculæ superiori vertice, sed e extremo inspiciendum, ita ut velut os in bulo, imum illud manubrium ἐν βουτίῳ ceu in reulo et cupella includatur, quo et firmius teir et ei, quod panno coccineo superindutum rnamentum auro addito crescat? Minus dibit indutum illud manubrium, si summa in caput deauratum, in ima cratericulum hunc rat, in media tandem θέμα ὁμοίως κεχρυσω*ν*, non *ligamentum* quodlibet, sed *vinculum*, si*minam auratam* illud ornate ambientem ostenουτίζειν porro est *immergere* vel *immittere*, videin rem profundam ; ac propterea acetabulum um, cui commissa fuerit extrema claviculæ , βουτίου non immerito nomen assequetur.

26. Χρυσαφίου Simon. Portius : Χρυσάφι vice ίφιον, χρουσάφι, χρυσίον, χρυσός, *aurum*. Meurcorruptissime legit χρυσάφη, nusquam usitatum. ur χρυσάφι *filum aureum*, et aurum quodcunlteri rei additum, quasi χρυσαπτόν ; quod hic mum clarissime deprehenditur. Goar.]

). Mirum est quomodo Junius hic βεστιάριον pretatus sit *vestibulum*, et τὸν πρωτοβεστιαρίτην *ipsum vestibuli*. *Errant viri docti*, id est Junius, t Meursius, *qui ita interpretantur* ; ubi iterum mum delirium viris doctis ascribitur. Sed quid arium? Suidas : Βεστιάριον παρὰ Ῥωμαίοις τόνθα ἡ ἀναγκαία ἀπόκειται ἐσθής· Moschopulus : α παρὰ Ῥωμαίοις ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιάριον ως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. batur vestiarii præses etiam *abestiarius* ; et iarium generalius ταμιεῖον βασιλικόν, ærarium eratorium, apud Choniatem, citante Rigaltio.

27. Τζαγγρατορων (ita ubique scribendum, non *gatores*) a τζαγγρις, arcus cujusdam genere, ut antacuzeno liquet l. I, ubi de machina quadam ca agens dicit in quolibet καταστρώματι ejus at autem quinque) fuisse octo τῶν ἐκ τόξων ινικῶν τῶν λεγομένων τζαγγρῶν ἀφιέντων βέλη, em : Καὶ τῶν ἀπὸ τῶν τζαγγρῶν ἀφιεμένων βε. Male ergo Junius p. 513 facit ex τζαγγρατορι*milites spatharios*, cum fuerint sagittarii et arrentes. Male etiam nomen ipsum deducit a voce ntali *saga*, quæ, **247** ut inquit, *significat co*, *densum et confertum esse*. Nimirum, quoties ius non habet quod dicat, ex Oriente dicendi occasionem quærit. Quanto verisimilius deduceret ab Germanico *sangen* ?

Ib. Τῶν μουρτάτων. Originem hujus nominis non explicant auctores.

Ib. Τῶν τζαχόρων. Nomen hoc ex Hebræa lingua deducit Junius in schol. p. 304, quidquid dicat Gregoras, l. IV hist. Byzantinæ, qui quos veteres vocabant *Laconas*, a recentioribus istis Græcis *Tzaconas* appellatos scribit, exigua eaque quotidiana litterarum immutatione. Nec absterretur Junius, quamvis hodie quoque regio Peloponnesi, olim Laconia, dicatur Tzaconia, et incolæ (Pandect. Turc. p. 30 et Turcogr. l. VII, p. 489) Zacones seu Tzacones ; valdeque usitata sit Græcis recentioribus litterarum B TZ in aliarum locum substitutio ; hinc τζαχίζω pro λαχίζω, *lacero*, *rumpo*. Quare qui Tzacones ab Hebræo *tzuck* potius quam a veteri Laconum appellatione dictos existimat, is cur non quidvis sibi persuadeat causam dicere non potest.

Ib. Orientalium thematum. Exstat libellus Constantini Porphyrogeniti Περὶ θεμάτων ἀνατολικῶν, quem Græce et Latine edidit Vulcanius Batavus, notisque illustravit ; in queis, præter cætera : *Varias esse* τοῦ θέματος *significationes nemo ignorat. Glossæ veteres interdum interpretantur* θέμα *positionem, casum, interdum* θέμα τοῦ ἀνθρώπου *constellationem, quod idem est ac positio, interdum legio* τάξις, θέμα. *Ex quo liquet* θέμα *idem esse quod* τάξιν *vel* C τάγμα, *hoc est legionem. Justinianus imperator in Novellis plerumque hæc* τάγματα vocat στρατιωτικοὺς καταλόγους. Subjungit : *Quo fit ut Hier. Wolfio non assentiar, qui* θέματα *provincias vertit in Zonara ; ut nec Enimundo Bonifidio, et doctori innominato, cui id acceptum fert, qui adnotationibus suis in jus Orientale locum illum ex constitutione Isaacii Comneni,* καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν ὅλων θεματικῶν παρίστησι τῇ βασιλείᾳ μου, *interpretatur* θεματικῶν *provincialium : quos ego potius legionarios verterim. Inter* τάγματα *vero sive legiones et* θέματα *hoc tantum est differentiæ, quod illa florente imperio Romano ut justæ legiones ita dictæ fuerunt, quæ postea imminuto truncatoque Heraclii temporibus eodem imperio* θεμάτων *appellationem, desciscentibus a veteri* D *amplitudine legionibus, sint consecuta.* Quod ipsum testatur hic noster dicens : Ἀλλὰ πρώην καὶ κατ' ἀρχὰς τάγματά τινα καὶ λεγεῶνες ὑπῆρχον ἀναγεγραμμέναι κατ' ἔθνας. E quibus legionibus recenset legionem 40 martyrum, de quibus Basilius : Οὗτοι ἡλικίας ἀκμῇ καὶ δυνάμει τῶν καθ' ἑαυτοὺς πάντων διενεγκόντες εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς τελεῖν ἐτάχθησαν καταλόγους, hoc est, ut vertit Budæus, *in cohortes et numeros legionum allecti sunt.* Apud Cedrenum p. 466 in Copronymo accipitur θέμα pro præfectura, *ein pfleg* : τοὺς ὑπὸ θέμα τῶν Θρᾳκησίων ὄντας. Paulo post, ὥστε ἐν ὅλῳ τῷ ὑπ' αὐτὸν θέματι. Edidit Fridericus Morellus, professor Parisiensis, libellum Græco-Latinum de Occidentalibus Thematibus.

littera B quater descripta, quæ cum πυρεκ A chalybi ex quo excutitur ignis (*igniarium*, *fusil*) sit non absimilis, exinde Orientis itorum quatuor chalybes igniarios in insigni-rere creditum. Est tamen littera B quater quatuor sequentium verborum initialis, βα-βασιλέων βασιλεύων βασιλεύσει. Vide Mar-'ulsonium in Scientia Heroica.

'. [*Ἐφιππον*. Ut in mari, etiam quod habet ator in terra robur, effulgeat. De vexillo odi videtur Nicetas locutus in Alexio II: Ὁ τοῦ ως στρατὸς τὰς σημαίας τῶν ἀφίδων ἄνωθεν ιν, αἳ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσιν.

Ἔχει δὲ ὑπ' αὐτόν. Hic est omnium ordo. Ma-lux toti classi imperat; magnus drungarius, ces gerens, singulos triremium **250** drun-dinat; amiralius toti navali exercitui vexil-ive regium flamulum præfert; protocomes es omnes sub sua dispositione tenet; drun-certum triremium vel navium numerum nat, duodecim nimirum aut quindecim; co-natuor aut quinque triremes gubernat. Hæc cusque sparsim dictis: ad alia properandum.

9. [*Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην*. Fran-m exercituum summo prætori (*connestable*), rcorum magnum domesticum exæquat po-, ac regiis equis et equisonibus præfecto *escuyer*), qui protostratorem in Christianis-curia agit, juris hoc concessum ut uterque ensem tractet, ille quidem nudum, hic va-ectum et balteo serico liliis aureis resperso ntem; de quo *du Haillan*, Vulsonius et alii.

[*Τοῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων*. τράτορας protostratori subjectos præcipuus μης τῶν βασιλικῶν ἵππων, idem qui *equiso*

[*Ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβών*. io Constantini: Ἡμεῖς δὲ στράτορες ὀφφι-ιπελθόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ ντες, τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἐξήμεν ἀ-ον, αἰδοῖ καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου μενοι Πέτρου. Nicetas in Alexio III: Ὁ μὲν προσάγεται παρὰ τοῦ πρωτοστράτορος ἀπὸ λινοῦ ἐλκυσθείς.

Ὁ μέγας χαρτουλάριος. E chartulariorum nu-pene immenso, quorum alii cursus, alii sacri uli, alii magistrorum peditum et equitum, hic qui orum intelligitur. Alias quodnam viri togati et s tractantis ad militiam equos et arma consor-Suggerit testimonium Zonaras in Isauro: ν τὸν τῶν βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατοῦντα ωλάριον ἢ Ῥωμαίων οἶδε τοῦτον λέγειν φωνὴ) αιον τιμήσας καὶ στρατηγὸν Σικελίας. Pro-cetas aliud in Isaacio Angelo: Χοῦμνος χαρ-κος ὢν τῶν ἱπποστάθμων. Subest protostra-administrat. Hanc palatii portam nulli, nisi erit imperator, equiti præterire licet. Nicetas uele: Εἴσειστν ἀσμένως τὰ βασίλεια. Ἐν δὲ τῷ παριέναι μεθ' ἵππου Ἄραβος ἐριαύχενος τὰ ἀνάκτορα καὶ μέλλειν εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης μεθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσιν.

Ib. [*Πεζεύειν*. Ex equo in terram desilire, et πέζευμα locus in quo relinquitur equus et pedibus via conficitur. Goar]

Ib. Στρώσια καὶ συρτά. Illud a στρωννύω, quod est *sterno*; hoc a σύρω, quod est *traho*. Militum quoque equi, quos vacuos secum ducebant, appe'-labantur συρτοί, ut docet Glossarium ex Constantini Tacticis. Grets.

Ib. [Quibus sternerentur ephippiis et phaleris, docet post Theophanem Cedrenus in Mauricio: Ὁ ἵππος τοῦ βασιλέως ὁ τὸν χρυσοῦν περικείμενος B κόσμον. Describit Anna Vitæ patris l. I: Ὑρᾷ τὸν ἱπποκόμον τοῦ Βρυεννίου ἵππον ἐπισυρόμενον, τῇ τε ἀλουργῷ ἐφεστρίδι κεκοσμημένον καὶ κατάχρυσα τὰ φάλαρα ἔχοντα. Uno verbo χρυσοφάλαρον ἵππον vocat paulo inferius, ut et Nicetas l. VII Manuelis. Gregoras, IX, 7: Μετ' ἐρυθροβαφῶν κοσμημάτων· sect. 10: Μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐφεστρίδων. Στρώσιον autem, quod et ἐφεστρίς, dat nomen equo, diciturque ὑπόστρωμα apud Annam citatam l. IV, adeoque longum et lateribus pendens asserit ut etiam calcaris ferrum illi referat infixum: Καὶ μὴν καὶ ἡ τοῦ μύωπος ἀκμὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἐνδακοῦσα τὸ ἄκρον τῆς ἐφεστρίδος, ὃ ὑπόστρωμα λέγουσιν, ἀκλινέστερον τὸν ἱππότην ἐποίει. Loqui-C tur de regio eodem equo, quem l. I narraverat Bryennio tyrannidem **251** ambienti ereptum μετὰ τῆς ἐρυθροβαφοῦς ἐφεστρίδος, ut ipsa iterum l. IV testatur.

Ib. [Περὶ τῶν συρτῶν Meursius erudite.

Ib. [Καβαλλαρίκιον *catadromus*, *domituræ arenæ*, *manège*. In palatio, id est in areæ parte.

P. 30. [*Stragulum ephippium* est σάγισμα. Leo Grammaticus in Michaele Theophili: Εὗρεν αὐτὸν ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι τοῦ δεξιοῦ ἵππου, οὗ ἤλαυνεν. Alia apud Meursium. Goar]

Ibid. Σκαπουλίων. ita legendum loco illius καπουλίων. Grets.

Ibid. [*Σκαπουλίων*. Sensus, non vocis sonus venandus. Σκαπούλιον quidem Latinæ *scapulæ* sono simile, at sensu longe semotum, cum oppositam fere animalis partem referat, *tergum* videlicet ac *imos lumbos*. Σκάπουλα vulgus profert; de quibus Simon Portius: Σκάπουλα οὐροπύγειον τοῦ ἵππου, *tergum equi*; nos *la croupe du cheval*. Hieronymus Germanus in Italo-Græco vocabulario: *la groppa del cavallo*, τὰ ξεκάπουλα. Auctor porro equorum comiti, regio equo insidenti, nunquam totum ephippium sagulum ad armos et collum usque, sed ad mediam tantum ephippii sedem substerni scribit; quod etiam a pedissequis honoris erga dominos causa videmus observari, si quandoque heriles equos conscendant. Goar]

Ib. Στρατορίκιον verti cum Glossario, locum, in quo strator imperatorem in equum sublevare so-

let; nisi mavis reddere locum in quo equi sternuntur. Gaets.

Ibid. [*Stratorum locus* et statio est στρατορίκιον, non is quo illi sublevant imperatorem in equum, πέζευμα jam ab auctore vocatum.

Ib. [*Ephippiaria pila*, qua apprehensa exsilit eques in equum, est κομπώσιον, quod sit ephippii κόμπος, de quo supra. Adnumeratur vero ephippio, ut in comitis equorum jus transeat, eo quod ex auro lapillis ornato confici soleret. Περὶ τῶν τουφῶν dictum est alibi. Goar.]

Ib. Lego τουφῶν pro φορούντων, vel φουτῶν, de quo jam supra satis, c. 4.

Ib. De Theophilo imp. acerrimo iconoclasta lege Cedrenum, Zonaram, Manassem, Glycam. Gaets.

Ibid. [*Θεόφιλόν φασι.* Diffusius, at in eamdem mentem narrat historiam Cedrenus: diversam habet Leo Grammaticus in Theophilo. Conferet utrumque lector, ubi hic lucem aspexerit. Goar.]

P. 31. Ruchārium vestiarium. Gaets.

Ibid. [*Vestiarium* est, sicut et βεστιάριον: ut nihilominus subindicatum ab auctore discrimen inter utrumque observemus, dicendum βουχαρεῖον esse cubiculariorum conclave ad sacrum cubiculum. Favet synodus Florentina ultimis pene verbis, quæ non in sacro cubiculo, sed in conclavi viciniore, ἐν τῷ βουχαρείῳ τοῦ βασιλέως, Græcos pontifices tomo unionis subscribentes manifestat. Goar.]

Ibid. Σπάθη *spatha*, ensis. Spatharius *ensifer* vel *satelles*, σωματοφύλαξ. Protospatharius, primus inter spatharios, spatharocandidatus. Σπαθαροκουβικουλάριος, *spatharius cubicularius*. Spathatus, spatha munitus. Σπαθία *spatula*. De quibus vide Meursium et Rigaltium in Glossariis. Ex dialogis S. Gregorii non ignotus est spatharius regis Totilæ. Et apud nonnullos Germanos, instrumentum quoddam fossorium *ein spath*.

252 P. 31. Τζαγγία. Melius τζαγκία, τζάγκαι, *tzancæ*. Proprie calcei imperatorii; et calcearius, qui eas conficiebat, τζαγγάς vel potius τζαγκάς dicebatur, non ut alii sutores τζάγγαριος, seu τζαγκάριος. Ita enim hic legendum est, non τζαγμάριος, ut edidit Junius, cui tzancæ et tzancia non placent, magis arridet tzaggæ et tzaggia, ut habeat occasionem nomen hoc deducendi ex Arabica lingua. Sed potior est apud me fides codicum Lautheriani et Bavaricorum et Simeonis magistri officiorum in Pandecte Turcic. 199, qui τζαγκία et τζάγκας nobis exhibent; tametsi altera lectio illa τζάγγαι, τζαγγία τζαγγάριος simpliciter rejici nec potest nec debet. Scribitur etiam τζαγκάρης: hinc τέχνη τζαγγαρική, *ars sutoria*. Transiit hoc nomen ad Latinos. Trebellius Pollio: *Zanchas de nostris Parthicis paria tria*. Ubi Casaubonus: *Barbarici calceamenti genus tzangas vocarunt. Sed varie scribitur hoc verbum. In codice Theodosiano de habitu intra urbem leg.* 2 *tzangæ; in tertia tzancæ. Græcis* τζάγγαι *aut* τζαγγία, *et* τζαγγάριος *horum artifex apud Tzetzem in Chiliadibus. Acroni zangæ.* A *Persarum vel Parthorum fuisse gestam pretii ex hoc loco et similibus apparet.* In i Græcis leguntur hæc de rege Lazorum: Τὰ ζ αὐτοῦ ἦν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ *βουσαλα*, σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Synodus Anci sis can. 22: *Monacho orarium in monaste zancas habere non liceat.* Gaets.

Ibid. [Τζαγγία, Meursius *tzangæ*, alii *calcei barbarici*. Cujus formæ fuerint non exp Illis etiamnum hodie utuntur in Oriente v mulieres promiscue; suntque cothurni e coloratis pellibus tibiam adusque genu pres stricti tibialium more vestientes, quales j tempore usitatos describit Procopius de B Justiniani l. III: Ὑποδήματα μίχρι εἰς γό νικοῦ χρώματος, ἃ δὴ βασιλέα μόνον Ῥωμ καὶ Περσῶν ὑποδεῖσθαι θέμις. Hinc Arabs dium imperatorem in Sicilia renuntiatur Theophanem in Irene et Const. περιθέντα τζαγγίον καὶ στέφανον. Ex his, quæ Meur ex eo Gretserus de zangis congessit, plana quuntur et perspicua. Goar.]

Ib. Equi *sagmarii* Græcis quidem noti et sunt, sed educi non possunt ex illa Codini l τζαγμάριος, quia vasa est: substituendum τζαγγάριος vel τζαγκάριος. Et ut prior sc retineretur, non *sagmarius*, ut Junius, sed *tzagmarius* vertendum esset: nam sagmarius C eis non est sutor, cum a sagmate formetur. E tem σάγμα vel θήκη τοῦ ὅπλου, *theca* seu *armorum*, vel *onus jumenti sarcinarii*. Ha *maria jumenta* vel *sagmataria* vel *samaris* quæ nostris clitellaria; ad quorum ultimum dit vox Germanica *saum-ross*, seu ut alii, *roas*, et *saum*, id nimirum quod hujusmodi gestat. Suidas: Σαγμάρια τὸ παρ' ἡμῖν λέγ τοῦλδον, τὰ βαστάζοντα τὴν ἀποσκευὴν καὶ τ τακομιδὴν τῶν ἐπιτηδείων. Mauricius *apud* tium: Τοῦλδος ἤτοι τὰ σαγμάρια. Idem *l. l.* dixerat ἵππους σαγματαρίους. Sic Isidorus cab *sagmarium* et *mulam sagmariam*. Vegetius *Impedimenta, sagmarii, calones vehiculaque* in *dio collocentur*. Nec Latinis ignoti sunt D sagmarii, ut patet ex S. Bernardo l. III *Co* considerat. c. 7, ubi Vossius *sagmarii*, loco tæ lectionis *sammarii*. Etsi in Latinis *sum saumarii*, *sommarii* lectio etiam defendi quia sagmarii nomen varie varii corruperunt idiotismum suum inflexerunt. Hinc in libe miraculis S. Udalrici, nec ineleganti et satis quo, inquit Casaubonus in Lampridium, *obta de cera quantum unus fortis saumarius portar tuit*. Deducit idem Casaubonus sagmarios a *sa* et recte; et *sagma* ait esse id *quod jumenta nitur, ut mollius vehat et sine noxa sua. I sagma a sella; nam sagma proprie est quod jum onera bajulantibus imponitur; sella equorum vel aliorum animalium, quibus homo vehitur.* D etiam σαγή et *sagum*, quod significat omne

rimentum quod jumentis imponitur. Vide Casaubon. ad Lamprid. fol. 321, sed prior significatio potior est. Græci flectunt σάγμα τοῦ σάγματος, Latini *sagma sagmæ ; quæ corrupte vulgo dicitur sal-mus*, inquit Isidor. l. XX Etymol. GRETS.

Ibid. [*Τζαγγάριος.* Simon Portius cum auctore : σκυτεὺς, σκυτοτόμος, ὑποδημάτων δημιουργός, *calceolarius, sutor.* Apud Theophanem in Justiniano τὰ τζαγγάρια, *officinæ sutoriæ.* Rem totam profero, et alios in ordine compositurus extra chorum salto. Conquerebatur populus in spectaculis coram imperatore de Calopodio cubiculario : καλοπόδιον autem (quod alii καλαπόδιον pronuntiant) *typum calcearium* sive *pedem ligneum*, quo sutores utuntur, indicat. Cum vero Calopodium de nomine non auderet populus dicere, nec se cognoscere internuntio mandatore responderet imperator, exclamavit populus : Ὁ πλεονεκτῶν με, τρισαύγουστε, εἰς τὰ τζαγγάρια εὑρίσκεται, Καλοπόδιος nimirum. Vide Justiniani ætate imperatores jam tzangis usos. GOAR.]

Ibid. Τὰς προκύψεις. Dubitat Meursius num viri docti, id est Junius, πρόκυψιν recte vertant *oratorium.* Si non recte vertunt, cur non melius quid suggeris? Si voculam ipsam nimis grammatice urgeas, πρόκυψις non est oratorium, sed locus eminentior, unde imperator eminere, prospicere et prospectare seu despectare poterat. Si rem ipsam consideremus, πρόκυψις est *oratorium*, quia locus ille sine dubio non erat eo destinatus ut imperator inde tantum prospiceret, sed ut rei divinæ et precibus quoque fundendis operam daret. Unde ab oratione illic fieri solita *oratorii* appellatio loco accessit. GRETS.

Ib. [*Τζαγγάς.* Quia commune et vile τζαγγαρίου nomen apud Græcos, τζαγγάς, quasi digniore honoris titulo donatus, *aulicus sutor* vocatur. An non ficus semper ficus et scapha scapha?

Ib. [*Παιδόπουλον.* Ω in ου commutato vox πῶλος alteri adjuncta diminutivum quid semper sonat ; hinc παιδόπουλον *adolescens, puer honorarius*, prout superius τὸ ἀετόπουλον et αὐθεντόπουλον *parvam aquilam, parvum dominum* referre dictum est. GOAR.]

Ibid. Junius legit τοῦ βεστιαρίου ἐντός, et huic suæ scripturæ mira phasmata superstruit, ad verbum : *Vestiarii quod est intus* (nempe in cerebro Junii) *et interioris.* Et mox tria *vestiaria* adducit, *vestiarium* proprie dictum a veste, et vestiarium minus proprie ταμιεῖον, et vestiarium *vestibulum* palatii, per catachresin seu abusum **254** vocis. Duo priora vestiaria agnoscimus ; tertium summa catachresi conflictum ad suum auctorem remittimus. Dicit Codinus *vestiarium* hoc vulgo vocari ἀλλαξιμάριον, ab ἀλλάσσω *muto.* Hinc ἄλλαξις *mutatio*, et ἀλλαξιμάριον, quasi dicas *mutatorium* GRETS.

Ib. [Quasi *mutatorium* ἀλλαξιμάριον, optime. At non ita *vestes mutare* significat τὸ ἀλλάσσειν, quin proprie novas easque *sacras accipere* indicet. Euchologium : Ἀλλάσσει ὁ ἱερεύς. Nicetas : Ἡμψας ἱερεῖα μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἀλλαγμένον : ita corrupte ἠλλαγμένον vice. Ἀλλαξιμάριον itaque est locus in quo vestes imperatoriæ, quæ et sacræ, reponuntur. GOAR.]

Ib. Anacara. Junius, ut Arabismi specimen edat, *anacara* hæc ex Arabia advocat : nam vasa sive cacabos aut lebetes vocales vocari ab Arabibus *Anakara.* Ejusmodi ferme esse quæ in Germania appellentur *kesseltrommel.* Cur non *heerpauken*, quæ etiam in equis pulsari possunt et solent? tympani genus inferiore parte rotundum, quo principes hoc etiam ævo uti et delectari consueverunt. GRETS.

Ibid. [*Tympana inferiori parte rotunda.* Ita Meursius. Cur rotunda potius quam plana vel quodvis aliud vox significet, edisserat. Lego apud Nicetam in Manuele l. v : Ἐβαρυήχει τὰ κύμβαλα, ubi alia lectio habet ἀναχαράδαι. Sunt itaque τὰ ἀνάχαρα eadem quæ κύμβαλα : at cymbala a tympanis quam diversa, licet in Cybeles matris deorum a Gallis ad invicem juncta ; unde et Apionem, qui se cymbalum mundi jactabat, tympanum juventutis potius vocandum asseruit Tiberius. Quæ tandem κύμβαλα Suidas : Θυμελικὰ παίγνια, *histrionum musica et ludicra instrumenta.* In epigrammate, Καὶ κύμβαλ' ὀξύδουπα κοιλιτχείλεα. Turnebus Advers. XXVI, 33, in hoc Propertii : *Cymbala Thebano concrepuere deo*, Si quis me roget, inquit, quale cymbalum fuerit, eum mittam ad herbam cotyledonem, cujus folia cymbali speciem referunt. Scribonius Largus : *Item mentastrum vel radicem* κοτυληδόνος *quæ herba similia folia cymbalis habet.* Hæc ille. Addo cotyledonem etiam cymbalion apud Tragum vocari. Vide figuram apud Matthiolum et alios physiologos Dioscoridis commentatores.

P. 32. [*Ὅτι ὁ πρωτοστράτωρ.* Scriptis a Gretsero post Meursium de cursu et cursoribus addo ex Tacticorum Leonis cons. 7 locum auctoris de protostratore sententiam diserte explicantem : Ἑτέρα δὲ κίνησις, ὥστε ἐπιδιώκῃς, ὅτε μὲν σὺν ἐλασίᾳ, ὡς κούρσωρας, οὓς οἱ νῦν προκλάστας λέγουσιν, ὅτε δὲ συντεταγμένως, ὡς διαφένσωρας, οὓς ἡμεῖς καλοῦμεν ἐκδίκους. Καὶ εἰ μὲν ὡς κούρσωρας χρὴ κινεῖν, παράγγελλε « Δρόμῳ ἕλα, » καὶ ἕως ἐνὸς μιλίου ἀποκινῶσι σὺν ἐλασίᾳ · ἐὰν δὲ ὡς διαφένσωρας, παράγγελλε «Μετὰ τῆς τάξεως ἀκολούθει, » καὶ ἀκολουθῶσι συντεταγμένως. Ex hoc Leonis alium Cedreni percipies locum in Michaele Curopalate. Leonem Armenium imperium auspicantem, regiam assumpturum vestem, communem quam deponebat τῷ τῶν ἱπποκόμων στρατεύοντι Μιχαήλ, *protostratori Michaeli*, Balbo nimirum, dedisse retulerat, eumdemque dato intervallo de tyrannide affectata suspectum a Leone missum ταχτικὰ διδάσκειν τὸν ὑπὸ χεῖρα λαόν describit. Ut quid nisi quia cursores et defensores, auctore teste, ducebat, ita τὰ ταχτικὰ eos docere teneretur? GOAR.

in Manuele Comn. l. IV : Ἐρυθροδάνῳ ἐνσημανθὲν ἀφῆκε γραμμάτιον, *cinnabari signatum emisit codicillum*. Inferius : Τῆς βασιλικῆς βαφῆς δελτάριον, *regii*, id est purpurei, *coloris tabulæ*. L. VII : Τῷ ἐρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἵματι ἀναθάλψας ἐζώωσεν. Cedreni in Tiberio I : Ἀσφαλισάμενος διὰ σφραγῖδος χρυσῆς τοῦ μὴ πολεμίως ἐπέρχεσθαι. Basilii in porphyra nati : Καὶ ὥστε ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παροῦσαν διάταξιν, οἰκείᾳ χειρὶ ὑποσημηνάμενοι, χρυσῇ σφραγῖδι ταύτην ὑποσφραγισθῆναι διωρισάμεθα. Nicephori Botaniatæ : Καὶ γὰρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεία μου τὰ κεκριμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσόβουλλον εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερεότητα, ὑποσημηναμένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορώνην ὥσπερ δή τινα χρυσῆν τὴν ἀληθῶς σφραγῖδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα, τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος. Alexii Comneni, qui et aureum **257** sigillum cereæ impressum testatur, Nov. 2 tom. 2 Juris GR : Κἂν διὰ κινναβάρεως ὑποσεσημασμένη τυγχάνῃ ἀντιγραφὴ, κἂν τὴν κηρόβουλλον σφραγῖδα φέρηται. Ejusdem No. 4 : Ὡς ἂν εἰδῆσις πᾶσι γένηται διὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως ἐρυθρῶν, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγὶς (προσετέθη). Sigillum cereum aurea bulla impressum e serico pendebat. Nicephorus Botoniates jam relatus et anonymus alibi citatus : Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνηθες κανίκλωμα καὶ τοῦ βασιλέως γραφὴν «Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς,» καὶ κάτωθεν ἀπῃωρημένην βοῦλλαν χρυσῆν διὰ μετάξης ὀξείας, *e serico violaceo bullam appensam*, hoc est sigillum. Nicetas Manuelis l. I : Γράμμα ἐρυθροσήμαντον σφραγῖδί τε χρυσείᾳ καὶ σηρικῷ νήματι ἔμπεδον, κόγχης ἀναδεδευμένῳ αἵματι, τῷ κλήρῳ τοῦ μεγάλου νεὼ ἐπιδίδωσι. Ex his ἠρυθροδανημένη βασίλειος γραφὴ, *purpuratus codicillus regius* apud eumdem secundum aliam lectionem ; apud Comnenam χρυσοβούλλιος γραφὴ, χρυσοβούλλιος λόγος γεγραμμένος, apud Cantacuzenum χρυσόβουλλον δικαίωμα, apud Zonaram ἔγγραφον χρυσοσήμαντον, apud Nicetam iterum βασιλικὸν ἐρυθρόδανον in Andronico l. II, et in Balduino ἐρυθρόγραφον γράμμα et similia liquent. Alexium secundum atramento communi nigrisque litteris semel nomen exarasse, litteris ad synodum missis, refert Nicetas : Βιβλίον λακωνίζων ξυντίθησι πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ τοῦτο ὑποσημηνάμενος κάτωθεν διὰ μέλανος τῷ οἰκείῳ ὀνόματι, ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεώς τε καὶ σκέψεως ἀναδίδωσιν. Andronicus senior imperio nuntium omnino remissurus ἄνω μὲν ἐρυθρὸν προῦθηκε τὸν τοῦ θείου σταυροῦ τύπον, mox velut scripta tabula privatus redditus κάτω δὲ μέλανα. Goar.

P. 32. [*Πρός τε ῥῆγας*. Solos Romanorum Persarumque principes βασιλέας vocatos a Græcis historicis, quotquot reliquere monumenta commonstrat ; eoque nomine, quos imperatores dicimus, volucre significatos : aliis supremo jure, regno constituto et imposita sibi corona utentibus ῥηγῶν appellationem fecere communem, ex quo Genserichus eam sibi propriam fecit. Theophanes : Ὁ Γεζέριχος τῷ Οὐανδαλικῷ πλήθει πολὺς γενόμενος καὶ ῥῆγα καλέσας ἑαυτόν. Secutus Odoacer τὴν τοῦ ῥηγὸς περιέθετο ἑαυτῷ προσηγορίαν. Ab his alii atque alii, τῶν Οὔννων et τῆς Φραγγίας apud Zonaram ῥῆγες dicti : nulli quam Carolo M. βασιλεὺς Ῥώμης a Cedreno in Irene dicto, βασιλέως nomen commune factum, nec ipsi Occidentis imperatori, quem Anna Comnena ῥῆγα Ἀλαμανίας solum agnoscit Alex. l. III. Proinde quod Nicetas Andronici l. I Belam Hungariæ ῥῆγα, imperatoremque Occidentis in Alexio 3 vocet iterum Ἀλαμανίας ῥῆγα, nil mirum ; cui sicut et aliis Græcis solum Orientis vel Persarum principem βασιλέα salutare gratum. Oppressi tamen Bulgarorum armis tandem conjugii pacisque fœdere inito principem eorum βασιλέα vocant apud Luitprandum in Legatione. Goar.]

Ibid. Sultanos. Leunclavius in Onomastico Musulmannico : *Sultan Alem dominus mundi. Sic appellare Turci principem suum solent : quod vocabulum significat, ut Cedrenus ait*, παντοκράτορα καὶ βασιλέα βασιλέων, *imperatorem omnium et regem regum. A Turcis jam vulgo pro domino usurpatur, et nomen hoc princeps eorum habet* κατ' ἐξοχήν, *ceu solus et maximus dominus*. Grets.

[Arabum ἀμηρᾶς, Turcarum principes σουλτάνους propria gentium illarum lingua Græci dixere : eapropter ubi legimus apud Nicetam ἀμηρᾶς, alia lectio σουλτάνους ponit. Sultan autem Turcicum principem denotat.

Ib. [Τοπάρχας. Paucarum urbium aut unius provinciæ princeps est τοπάρχης. Toparchias, quales nos ducatus vel comitatus, describit **258** Nicetas Alexii III, 5, veteris editionis p. 566, cum satrapis confundit p. 578. Exinde, p. 586, Bonifacium Montisferrati marchionem, Balduinum Flandriæ, Henricum S. Pauli et Ludovicum Blesensium comites τοπάρχας τινὰς εὐγενεῖς scribit ; quorum præcessores Hierosolymitanæ profectionis antesignanos τοπάρχας et κόμητας, non uno libri tertii loco memoraverat Anna Comnena.

Ib. [*Λογοθέτου ὑπηρέτημα*. De memoratis referebat ad imperatorem. Leo Grammaticus in Michaele Theophili : Θεόκτιστος λογοθέτης ἐλθὼν εἰς τὰ ἀσηκρήτεια κριτῶν τὰς ἀναφορὰς, et infra : Ἐκελεύσθη μετ' ὀργῆς ἀνοῖξαι τὰς ἀναφορὰς καὶ ἀναγνῶναι. Crescente quoque logothetæ auctoritate decrevit caniclei dignitas, et ut ille rescripta chrysobullaque principis emitteret, purpura, qua sola subsignabat imperator, ei commissa : canicleo restituta legitur, Manuelis l. III apud Nicetam. Fidem insuper Deo et populo se servaturum in ejus manibus pollicebatur princeps recenter institutus, prout suo loco referetur Goar.]

P. 33. *Domestici*. Differt iste a domestico mensæ et ab aliis domesticis. Ita vocabatur παρὰ τὸ δομε-

hyperpyrarii, qui *hyperpyra* tributi nomine
it. Vide quæ diximus tom. III de **260** S. Cruce
7. Elegans locus de hyperpyris exstat apud S.
inum tom. III Histor. tit. 19, c. 8, § 3. Agens
de Tartarorum immanibus usurarum exactio-
ita scribit: *Miles quidam in Georgia de quin-*
hyperpyris a Tartaris acceptis et per annos quin-
tentis coactus fuit eis reddere septem millia pro
s. Quædam etiam domina Tartarica pro quin-
nta ovibus, quas cuidam commiserat et ille
ptem annos tenuerat, petiit ab illo pro usuris
m ovium hyperpyra septem millia, quæ omnia
actus est solvere pro usura. Grets.

'genteum, ut et aureum nummum, ita reperio
m. Argenteum quidem nondum in oblivione
hodiernos Orientales, ut quod adhuc pluri-
in oribus eorum sonans me audivisse memi-
ludque est de quo quam late Leunclavius,
ect. Turc., p. 117, scripsit: decem aut duo-
ejusmodi nummum integrum complebunt.
am ipse aureus est nummus; de quo Gunthe-
n historia captæ Cpoleos: *Solvebat nummum*
um, qui perperam vocari solet ferdoni, id est
æ parti marcæ unius æquivalens. Perperam
ntiabant Latini, ut et hodie Græci πέρπυρα:
era quoque scripsit Leunclavius ex aliis. Au-
porro hic intelligi æquus lector mecum judi-
, qui vile pretium primicerio reddendum me-
negaverit. Goar.]

33. *Ῥογατόρων. Rogatores* sunt milites sti-
ia merentes, a *roga*, quod est stipendium. 'Po-
v est *stipendia facere*. Accipitur etiam *ῥόγα*
onativo et honorario, quod alicui non ex debito,
ex gratia persolvitur. Suidas: Ῥόγα ἡ τῶν
ίων εὐσέβεια. *Roga est imperatorum pia libe-*
is et magnificentia. Usurpant etiam Latini.
lla historia in Tiberio II: *Duxit Anastasiam*
m suam, et coronavit eam Augustam, et jactavit
t multam. Apud Baldricum in historia Hiero-
olitana excusant se milites Alexii imperatoris
erbis: *Nos in roga imperatoris locati nihil*
quam quod ipse imperat facere possumus. Sed
ga copiosius suo loco l. III, com. c. 5 et c. 9
s.

Ῥόγα quid sit, non ignotum Rigaltium, Meursium
uditissimum Fabrotum legenti. Ejus definitio-
a Suida allatam et a Gretsero mutilatam refe-
expono. Ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια καὶ
ιμία. *Roga est imperatorum pietas et munificentia.*
abant imperatores quotannis de suo ecclesiis,
ribus, militibus, populo stipendia et munera.
siis collata εὐσέβεια, aliis quibuscunque dona-
λοτιμίας nomen promerentur. Ecclesiæ Magnæ
ndia Romanus Argyrus auxit. Cedrenus: Ἐνδέ-
γὰρ τὴν πρόσοδον τῆς Μεγάλης εἰδὼς ἐκκλη-
ᾶτει οἰκονόμος ταύτης γενόμενος ἐν τοῖς ἐμπρο-
χρόνοις, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσαις ὑπηρετεῖσθαι
παρὰ τοῦ ταύτης κλήρου, ὀγδοήκοντα χρυσίου
ς ἀνὰ πᾶν ἔτος χορηγεῖσθαι τούτοις τετύπωκεν
ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου εἰς προσθήκην. Nicetas
in Manuele l. I: Τῷ κλήρῳ τοῦ Μεγάλου νεὼ ἐπι-
δίδωσι χρυσόβουλον τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσια
κέρματα εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα. Procee-
rum rogam auctor descripturus est inferius: ejus-
que meminit Comnena, l. III: Ῥόγα, inquit, τῶν
δοθέντων εἴκοσι ἀξιωμάτων, quanta nimirum
viginti proceribus in dignitate penes imperatorem
constitutis datur. Αὔξησιν ῥογῶν, eam militibus
auctam ibidem memorat. Erga cunctos exsiccatum
hinc liberalitatis profluvium ægerrime fert Balsamon
opusculo de Rogato i Juris GR reperiendo p. 471;
apud quem quoque leges τὰ *ῥογάλια*, *catalogum et*
ordinem faciendæ rogæ. Et apud Theophanem στρα-
τιώτας ῥογεύειν.

261 *Ib.* [*Φράγκων*. Francos solos, id est Gal-
los, hoc nomine primo vocabant Græci, unde diviso a
Francis et Græcis imperio vetus proverbium Φράγ-
κον φίλον ἔχῃς, γείτονα μὴ ἔχῃς. Cedrenus, tum in
Leone Isauro tum alibi, *ῥῆγα Φραγγίας* laudat,
quem non alium a Francorum rege intelligendum
ipsemet exponit. Italos tamen, Apulos et Calabros,
a Normannis Franciæ populis ortos. Φράγκους non
infrequenter vocat Curopalates in Michaele Para-
pinacio, et Nicetas Manuelis, l. II. Φράγγους Σικελούς.
Germanos pariter ita dictos apud Cedrenum repe-
ries in Basilio. Latinos quoscunque, ut et Græcum
vulgus hodie, ita nuncupat Anna Comnena l. VII.
Ἐνδοξοτέραν tamen Φραγγίαν κατ' ἐξοχὴν intelligit
ms. R. n. 290. Latinos quoscunque ac maxime Gal-
los hic memoratos autumo, quos αἱμοχαρεῖς καὶ
πολεμικούς, ac iterum δυτικοὺς Φράγγους vocat
citatus Curopalates. Goar.]

P. 34. Quod dicit Curopalata Codinus, *curopala-*
tæ officium, quo olim fungebatur, fuisse suo tem-
pore incognitum; id miratur Meursius, sibique id
tam longe annis dissito cognitum profitetur, idque
ex Evagrio V, 1: Τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπι-
στευμένος, ὃν κουροπαλάτην ἡ Ῥωμαίων λέγει φωνή.
Habet etiam aula Theodorici Gothorum regis curo-
palatam, ad quem exstat formula l. VII Variarum
Cassiodori; quem ita describit ut nihil aliud fuisse
videatur quam summus architectorum et architec-
tonicæ præfectus, *der oberst-baumeister*, aurea
virga decorus. Grets.

Ib. [*Μολυβδίνης βούλης*. De cereis bullis supra,
ubi de chrysobullo. De plumbea locum profert Luit-
prandus, ubi merces e portu efferendas *plumbea*
imperatoris *bulla notatas* asserit in legatione.

Ib. [*Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σκάθην*. Id illi
primitus ex officio concessum videtur a Theophane
in Michaele Theophili: Ὁ Βασιλειος περιεπάτει
φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σπαθίου, ὡς ἔθος τοῖς
παρακοιμωμένοις. Sacri cubiculi præpositum plu-
vialem imperatoris vestem imbribus et frigori pro-
pulsandis ei offerendam tulisse docet Leunclavius.
Goar.]

Ib. Miratur iterum Meursius ignorantiam Codi-
ni, quod logothetæ generalis munus incognitum

re vel ordi e, nec non etiam de canonica vel tica altercatione, seu quæcunque palatium adi-ro ecclesiasticis necessitatibus, sollici udinem ; et ea tantummodo de externis regem adi-mæ sine illo plenius definiri non potuissent.

;atos sive apocrisiarios ad se missos quomodo ulationibus, victu suppeditato et parato io Græci susciperent, co jicimus ex Luit- legatione ab ipsomet scripta, quamvis in- n ejus in Græcos animum duriora et parum istorum officia irritaverint. Ἐν παραστάσει cepthum narrat. *Sederunt*, inquit, *cum impe- ad disceptionem vestram secundum eorum onem sapientissimi viri, Attico pollentes elo- Basilius paraximomenos, protoasecretis, proto- itis et duo magistri.* Goar.]

In uno codice Boico est ἐπίγνωστον. In ne additur ἴσως ἀνεπίγνωστον. Quam lectio- i sequamur, iterum plura scit Meursius quam us: *Nos scimus*, inquit, *quale officium habuerit is: erat enim custos palatii*. Idque probat ex antini Manassæ Chronico. Miserum Codinum, anassen prius non legerit quam libello isti ibendo manus admovit. Grets.

Ὁ *ἔπαρχος*. Non adeo multis ante Codinum s præfecti urbis vigebat munus, ut ex Ce- in Leone Armenio et in Theophilo et ex i et Constantini AA Ecloga tit. 4 facile di- queat: Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος πάντα ζητεῖ λήματα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει γινόμενα ἀκροά- is in prætorio exercuisse Zonaras demonstrat ca: Πλείους δὲ τῷ ἐπάρχῳ παρέδωκεν, ἵνα αὐτοὺς, οἱ ἐν τῷ πραιτωρίῳ καθείρχθησαν. n in prætorio fuere carceres. Idem: Οἱ δὲ μοῦ γενόμενοι ἐνέπρησαν τὸ πραιτώριον, καὶ γμένοι διέφυγον. Imo prætorium ipsum car- st. Zonaras in Isaacio: Δημοσία εἱρκτὴ, ιτώριον κέκληται. Nicetas in Alexio III, l. e 3: Ὁ Λάγος ἐκ βασιλέως εἰληφὼς προΐστα- ῆς τοῦ πραιτωρίου **264** φρουρᾶς, cujus ibi , rapacitas et in sontibus puniendis atrocitas bitur. Alia occurrunt apud auctores argumen- i de vindicandis sceleribus sermo. Annonam in rovidebat, et pretium ne excederet figebat. as rursus in Theophilo: Ὅπως ἕκαστον τῶν πιπράσκεται ἐπολυπραγμόνει καὶ ἐπυνθάνετο, l πολλοῦ τινα πιπρασκόμενα εὕρισκε, τὸν ν περὶ τούτων ἀνέκρινε, καὶ ἢ καταγινώσκων ἔπαυε τῆς ἀρχῆς ἢ ἐπιπλήττων διώρθου. Re- ejus munia fuse prosequitur Ecloga citata GR. tom. II, p. 85, 86 et 99. Goar.]

56. Lego τῶν σεκρέτων pro τῶν κρατῶν cum rio. Facilis mendi origo fuit. Grets.

. [*Τῶν σεκρέτων*. Non unum fuisse Cpoli ov arguit vox multitudinis. Μικρὸν reperio patriarchæ, de quo Euchologium nostrum et ius in Copronymo: Τὰς ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ ατριαρχείου εἰκόνας διὰ ὑπαλείων ὕδατι κατέ- βαλεν. In quo etiam Nicephorum Botaniatem chry- sobulon synodalibus decretis confirmandis edidisse refert Bullengerus. Erat privatarum secretum, ubi asservabantur instrumenta et urbis jura, de quo Balsamon ad Marcum patriarcham resp. 9: Κατα- στρωθὲν ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν οἰκειακῶν. Erat et publicarum, in quo publica reponebantur. De hoc Cedrenus, Phranzes, ubi de Monembasiotis, et alii: hocque vocari τοῦ γενικοῦ *generale* a Curopalate in Leone Basilii quidam autumant. Aliud iterum ob- servo in prætorio, de quo Theophanes in Phoca: Οἱ δὲ πράσινοι ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον καὶ ἔκαυσαν τὸ σεκρέτον καὶ τὰ σκρίνια καὶ τὰς φυ- λακάς.

Ib. [*Βασιλικῷ ὁρισμῷ*. Quibus non ex officio, sed ex principis voluntate jus in aliqua causa dicendi committitur auctoritas. Goar.]

Ib. Mysticus est senator secretioris consilii, qui Germanis *geheimer rath*.

Ib. Domesticus scholarum. Scholæ fuerunt un- decim, L. ult. cod. de loc. et conducto, id est, or- dines palatinorum officiorum ad capessenda impe- ratoris jussa vacantium. Et omnium præfectus *domesticus scholarum* in jure dicitur, ut et apud Zonaram, Cedrenum et alios. Wolfius minus vere vertit domesticum legionum, in Basilio Macedone et Romano Lacapeno Zonaræ. Hæc Junius. De scholis videndus Cujacius ad l. 12 Codicis Justi- nianei.

P. 37. *Barangi.* Detortum ex Latino *Angli*, nisi malis ex *Franci*. Hos habitos esse pro magnæ fi- dei custodibus, vel inde apparet quod ad fores ipsius imperatorii conclavis excubias agerent. Grets.

Βάραγγοι. [Imperatoris satellites et belli socii ex Anglia in Oriente militantes. Auctor Ἰγγλι- νιστὶ *Anglice* loquentes introducit c. 7. Britannos sive Anglos bipennibus armatos asserit manifeste Nicetas l. II Isaacii Angeli versus finem: Ὁ τῶν πελεκυφόρων κατάρχων Βρεταννῶν, οὓς νῦν φασι Ἰγγλίνους. Porro idem est Βάραγγον ac πελεκυφό- ρον legere, cum Barangos non infrequenter bipen- nibus instructos referant auctores alibi producendi. Thule oriundos, si tamen est lectio sincera, Com- nena scribit l. II: Ἐκ τῆς Θούλης Βαράγγους. Ger- manos tamen asserit Nicetas in Alexio 2: Κατὰ τὰ ἀνάκτορα συλληφθεὶς καὶ φρουρᾷ διαληφθεὶς Γερμα- νῶν, οἳ κατωμαδὸν τοὺς ἑτεροστόμους πελέκεις ἀνέχουσιν, ἀκρίτως ἔμενεν. Asteriscum hic ap- posuit Wolfius, quod forsan **265** Βρεταννῶν le- gendum agnosceret. Jam sub Michaele Paphlagone Græcorum signa secutos colligimus ex Cedreno in ejus Vita; quos tamen nondum in satellitum nu- merum allectos, sed solo singularium militum cingulo donatos legimus, εἰς παραγγελμάτων ἐν τῷ θέματι τῶν Θρᾳκησίων διεσπαρμένους. Ἀχίλλου- δον eorum ducem memorat idem in Constantino Monomacho, ubi a Francis eos numero distinguit, licet utrosque [illegible]

um *in ducatu Alamannico;* ubi clarum pro vel *oppido* usurpari. Grets.

ί [Κορτινάριοι Quinamsint, auctor exponit in. Goar.]

ιι et κορτελίνοι. Cave confundas cum cortinariis, t Glossarium, quia isti honoratum munus nt, illi vile. Glossæ **267** Basilicæ: Κορτελίνοι, εἷς θυρωροὶ τοῦ πραιτωρίου. Observa Junium λλ' οὖν κάτω ἵστανται, οὖν accipere pro οὖ; ne τὸ ν esse ineptam paragogen recentioris ae; idque confirmat ex aliis duobus Codini ubi putat οὖν pro οὗ accipi. Verum nos potius aus duobus illis locis, c. 14 et c. 17 τὸ ν esse entum inepti librarii, legendumque οὗ, non οὖν: tem loco de quo hic loquimur, οὖν recte poni, pro negativa particula οὐ usurpari. Grets. [*Τῆς προκύψεως.* Videant, inquit Meursius, te *adorationem* et *oratorium* viri docti sint retati. Nusquam, Meursi. Est enim in profatheatris et spectaculis, πρόκυψις. En Genuen magistratus cum proceribus astans coram atore εἰς τὸν καιρὸν τῆς προκύψεως c. 7. nis forsan tempore? imo vero prandii μέχρι ραπέζης. In ecclesia vel sacello? Tantum : in triclinio, ubi eum curia veneratur, εἰς κράτασιν. Ergo nihil semotius ab oratorio et tione quam πρόκυψις. En iterum apud Comliam l. VIII Alexius pater περὶ τὰ κρήδεμνα ψας ὁμιλεῖ τοῖς Σκύθαις : *Ex mœnium pinnis stus Scythis colloquitur:* quid oret aut quid ι, nullus agnoscit. Eodem libro imperator ἀπὸ τοῦ τείχους προκύπτει, egregie sane etus, qui de oratione non est sollicitus. Cæquid germane πρόκυψις indicet, haud reticet is: probet qui Græca non ignorat auctoris mentem. In Alexio l. I, Ἔστη, inquit, ἐπάνω ὑψηλοῦ ἐξαίφνης φανείς, ποιήσας τὴν νῦν ίνην πρόκυψιν, de loco nimirum eminentiore xtationem, eo quod ejus thronus suppedaneo ιribus gradibus elevatus eum velut *acclinem* elso populum infra positum respicere conce-

Haud memorat quidem, aptissime tamen ψίν describit Gregoras ad extremam historiæ a. Δῆλόν ἐστι τοῖς ἅπασιν ὡς αἱ τοῦ ἐπιπέ: διαμέτρου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τριχλίμφότεραι ὑπέρκεινται πού τοῦ μεταξὺ ἐπιπέρι καὶ ἐς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅπη βασιλικὸς ἔστηκε θρόνος, ἵν' ἴσως ἔχῃ τι κἀν πλέον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς ἱστάμενος ἔν τε εραῖς ὁμηγυρίαις, καὶ ὅτε διαλέγοιτο νῦν μὲν τηκόοις νῦν δὲ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρέσβεσιν. Ἐξεῖναί ι ἐπ' ἐκείνης τῆς στάσεως οὐδενὶ τῶν ἁπάντων σιλεῖ συνίστασθαι, πλὴν τῆς συζύγου καὶ τῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσθείην δ' ἂν καὶ τῶν δέλφων. Observa Græcos hodiernos, ut alijubeant e fenestra vel exedra prospicere, dicere vel σκύψε. An πρόκυψις sit illud περίδοξον ήνιον βασιλικῆς αὐλῆς, in quo moriturus Tiad senatum orationem habuit, ut initio l. I

A refert Simocatta, et Cedrenus in Justiniano προσκήνιον τῆς βασιλικῆς, mihi penitus est indubium: est enim quod Zonaras τριβουνάλιον in ejusdem Vita appellat. Tribunalium autem sive tribunal regium quid aliud quam πρόκυψις, de qua nobis sermo? Goar.]

Ibid. Bardariotæ a Bardario flumine Macedoniæ, cujus meminit Wilhelmus Tyrius Belli sacri II, 13 et 14, de quibus paulo post plura Codinus. Grets.

Ibid. [Persarum antiquum genus a Theophilo imperatore circa Bardarium Macedoniæ fluvium, Ἄξιόν prius dictum, ex Zonara, translatum a fluvio nomen accepit. Auctor infra. Leo Grammaticus in Theophilo: Τούτῳ προσέφυγεν Θεόφοβος B Πέρσης ἅμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάδων τεσσαρεσκαίδεκα, οὓς διένειμεν οὗτος ἐν τοῖς θέμασι κατασκηνώσας καὶ εἰς τούρμας ἀποκαταστήσας, οἳ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τοῦρμαι Περσῶν.

268 *Ib.* *Ὀρθρινός ὕμνος. Laudes matutinæ* circa diluculum decantandæ, quæ et ὄρθρος: de quibus Euchologii notæ. Cæterum officii divini horæ recensentur eo quod a palatii clericis statis horis et temporibus persolverentur.

P. 38. [*Σκηνὴν, ἥτις κόρτη.* Apte describit anonymus apud Rigaltium: Τῆς βασιλικῆς σκηνῆς κατὰ μέσον πηγνυμένης γυρόθεν τῆς κόρτης κενὸς ἀφοριζέσθω χῶρος, ἱκανὸς χωρεῖν καὶ τοὺς ἐν νυκτὶ παραμένοντας καὶ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ συνερχομένους εἰς C τὴν κόρτην.

Ibid. [*Ὁ μέντοι κόμης.* Cedrenus in Nicephoro Logotheta: Ὁ Μιχαὴλ τὴν τοῦ κόμητος τῆς κόρτης τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεται, *tentoriorum comes instituitur.* Τῆς κόρτης meminerat Cedrenus idem in Leone Copronymi: Ἀπέβαλε τὴν κόρτην, *tentoria amisit.* Goar.]

Ib. Πανία *panni.* Extrito altero *n* et mutato genere. Sic *antipana* panni oppositi pro πανίον legitur etiam πανόν et πανός.

Σκουφίας Italicum; et est proprie quod Germani vocant *ein hauben, vitta,* certum tegumen capitis. Grets.

Ibid. [Pileolus interior summum verticem super aures in gyrum ambiens est σκουφία, *calotta* quiD busdam, cui grandiores petasi superponuntur, ut subjungit auctor σκουφίας μετὰ καπασίων.

Ib. [Turcicum *paputz* fecit Græcum παπούτζιον. Portius cum vulgo reddit παραποδίη, σάνδαλον. ὑπόδημα, *calceamentum* etc. idque solitum et usitatum. Goar.]

Ib. v. 10. Angurotum gestamen capitis seu pileus *Bardariotarum,* cucumeris formam præferens: nam ἀγγούριον καὶ ἄγγουρος Græcis *cucumerem* significat. Nec assentitur Meursius Junio, qui ab *angariis* deducit. Grets.

Ibid. [Simon Portius: Ἀγγοῦρι σίκυον, σίκυος, *cucumer, cucumis.* Ἀγκουρωτός, ita scribit ille, *oblongus et ad formam cucumeris.* Goar.]

Ib. Λῶρον et λῶρος *lorum* a Latino. Μαχαιρᾶ

[De analogio sive pulpito egimus nos quoque A διβάμπουλον, id nimirum cui lampas imponebatur
ıologica.

[*Μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν.* Hoc est :erdotali dicta stola et casula, μετὰ τοῦ ἐπι-ου καὶ φελωνίου. Philotheus in ordine sacri rii in Euchologii limine.

[*Τοῦ τρικλίνου. Majoris aulæ palatii.* ρίκλινον habet Zonaras in Justino : Τὸν τοῦ ιο χρυσοτρίκλινον ἐδομήσατο. Leo Gramma- Διὰ τῆς δυτικῆς τοῦ χρυσοτρικλίνου εἰσελ- lebrem porro diem hunc et Epiphaniæ co-imperatores, ac in iis sese vestibus regiis it ; unde notatur Justinianus λυπούμενος γενέθλια καὶ θεοφάνια χωρὶς στέμματος ὤν.

[*Ἐπιρριπταρίων. Capitis tegimen* est ἐπιρ- B ον, *vestis genus* a Meursio generice exposi- vincit Curopalatæ in Constantino Leonis F. las : Τοῦ Συμεὼν ὑποκλίναντος τῷ πατρι- ν κεφαλὴν καὶ εὐχὴν δεξαμένου παρ' αὐτοῦ, τος, ὡς φασι, τῇ βαρβάρου κεφαλῇ ἀντὶ ιο τὸ ἴδιον ἐπιρριπτάριον. Leo Grammaticus mdem narrans, Εὐχὴν οὖν, inquit, ὁ πατρι- τοιήσας, ἀντὶ στέμματος τὸ ἑαυτοῦ ἐπιρριπ- ῇ αὐτοῦ ἐπέθηκε κεφαλῇ. Merito eqnidem : nim genus non imposuisset, nec nisi tegu- apitis vice, id est diadematis, *proprium* substituisset patriarcha. Adde lectores, de sermo, adesse imperatori μετὰ τῶν ἱματίων ῥιπταρίων : canonarchæ vero numero seq. C ατίων μόνων καὶ ἀσκεπεῖς : absque *epirriptatur*, id est *pileis*.

Καμίσια. Symeon Thessalonicensis de entis : Ὁ ἀναγνώστης κέκτηται ἔνδυμα τὸ ινον καμίσιον, ὅπερ κατὰ τύπον φελωνίου κροῦ ἢ στιχαρίου ἐκ λίνου, τὴν ἀπαρχὴν τῆς ης δηλοῦν, διὰ καὶ μικρόν ἐστι, καὶ τὴν ἀπὸ ἑπὴν σημαίνει, ἢ πορφυροῦν διὰ τὸ πορφυροῦν στοῦ ἱμάτιον, καὶ λευκὸν διὰ τὸ καθαρὸν τῆς ης καὶ τὸν ἀπὸ Θεοῦ φωτισμόν. Cedrenus phanes χαρβατίων καμισίων *bombycinarum arum intertularum* meminere in Heracleo. [Λευκά. Color præcipuus in ecclesia habitus ibus, purpureus, quo per quadragesimam et ribus utuntur Græci, inferioribus ministris r. Symeon Thessalonicensis De sacram., et ius Bulgariæ Juris GR. l. v. GOAR.]

P. 44. Circa διβάμπουλον, quod lampadarius et cujus Codinus ter meminit, hic et paulo ariæ sunt sententiæ. Prima Junii, qui ubi- tit *divini cultus ampullam. Non possum assen-* uit Meursius : *Facerem si bibo pro* divus *res Græcos usurpasse invenirem.*

a sententia est διβάμβουλον esse κηροδοχεῖον, *enstang*, quod in διατάξει τῆς ἱεροδιακονίας ei patriarchæ Cpolitani nominatur μανουάλιον, e : Ὁ ἀναγνώστης κατέχων μανουάλιον μετὰ ος ἡμμένης. In Typico S. Sabæ reperis κηρο- ια eodem prorsus significatu. Idem omnino

et quo ferebatur. Id erat aureus contus, ut Codinus docet : in hujus enim vertice lampas insistens a lampadario portabatur. Hæc sententia mihi olim in Facula non displicebat : nunc alia mente sum, quia cur *contus*, qui accensæ lampadis fulcrum, vocetur διβάμπουλον, exputare mecum nequeo, etiamsi non διβάμπουλον sed διβάμμουλον scribamus. Adde quod *manuale* et κηρομανουάλε nimis distant a *dibampulo*.

Tertia sententia exstat in eadem Turco-Græcia, διβάμπουλον esse *turibulum*, quam expositionem accepit Crusius a Græcis insulæ Santorinæ, quibus favere videtur tum ipsa natio, quia Græci sunt, quos utique melius nosse ista oportebat quam exteros, tum quia non sit verisimile *turibulum* in his aulicis conventibus adfuisse ; et forte scribendum θυάμπουλον, a θύω *immolo*, unde et *thus* originem ducere videtur.

Quarta sententia videtur esse Meursii v. Μονοβάμβουλον, qui μονοβάμπουλον et διβάμπουλον ab *ambulo* arcessit, ut sit illud quasi simplex et unicum, hoc duplex ambulacrum, seu ut ipse loquitur, *simplex conclave palatii secretius, in quo congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus ejus meminit* : Ὁ δεύτερος ὁστιάριος κρατῶν τὸ μονοβάμβουλον. *Ante hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent statim scire quem clerus patriarcham creasset : et illud* διβάμβουλον *dicebatur. Invenio ejus mentionem apud Phranzem*, III, 19. *Secundum hæc patriarcha cum lampadibus ad dibambula sive atrium descendebat, paratumque inveniens equum ascendebat.* Sed quid de *monobambylo* sentiendum sit jam l. I, c. 10, exposui : expungi nimirum debet, inque ejus locum substitui μονάμπουλον sive μονάμπουλλον, et notio *atrii* seu *ambulacri* his duobus Codini locis nullo modo applicari potest : nam lampadarius dicitur *φέρειν*, *manibus ferre*, cum accensa lampade διβάμπουλον. An conclave vel trium manibus gestare potuit ? Adde hæc de conclavi exteriore et interiore esse figmenta Junii, quanquam ipse διβάμπουλον nunquam ad exterius conclave retulit, neque etiam in suo *monobambylo* ad τὸ *ambulacrum* vel *ambulare*, sed ad τὸ βαμβάλειν respexit. Accedit apud Phranzem non legi διβάμπουλον, sed *diababula*. At Meursius corrigit **276** διβάμπουλα. Quo codice fretus ? Si quid corrigendum sit, potius et vero propius correxerim διαπάτουλα, hoc est ad loca patentia, uno verbo ad atrium, seu ad διάβατα, *transitus*.

Quinta sententia est ejusdem Meursii, qui et hic et in catalogo officiorum Magnæ Ecclesiæ μονοβάμβηλον et διβάμβηλον a *velo* rescribendum censet, quasi ille simplex velum, hic duplex in custodia sua habuerit, *velarii* utique, qui nunc a *januis janitores* ; nam sub velis olim res gerebatur. Cæterum mss. codd. in primis repugnant, quorum nullus istam scripturam nobis exhibet. Deinde lampadarius tenens διβάμπουλον cum lampade accensa διβάμπουλον in manu portabat : non erat ergo velum, a quo *velarii* et custodes veli nomen sortiti sunt. Nec jam

ἣν τράπεζαν εὔχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυ- , ζωὴν, εἰρήνην, ὑγείαν, εὐόδωσιν καὶ κατ' νίκην τῶν κραταιῶν καὶ ἁγίων ἡμῶν αὐθεν- βασιλέων.

tis in ecclesia patriarcham excipiunt: δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττ- εται δὲ τρίς· **278** Εἰς πολλὰ ἔτη. Τρίς· τὴν τράπεζαν εὔχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυ- , ζωὴν, εἰρήνην, ὑγείαν καὶ σωτηρίαν τοῦ ατάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ χου. GOAR.]

. *Cujus lampadis*, etc. Exstat Theodori Bal- smelete seu disceptatio de hoc more impe- ræferendi lampadem, ut et imperatrici et e patriarchis, Romano, Cpolitano, Alexan- Antiocheno, Hierosolymitano. Ait imperatori m ob causam præferri lampadem, tum quia tum quia divina curat, tamque ea quæ ad quam ea quæ ad animam pertinent (hujus eminæ potestatis concessione blandiebantur ores Græci suis imperatoribus), eaque de lampades imperatoris duplicibus aureis co- inctas esse; patriarcharum vero lampades, mperatricis, una tantum, eo quod patriarchæ ilium tantummodo curam habeant, mulieres alia duntaxat spectent, quippe quibus in docere interdictum sit.

ntur autem hæc aurea vel argentea στεφανώ- ut Balsamon vocat, et θριγγώματα, coronæ em lampadi fuisse imposita, vel certe, quod ματος nomen potius suadet, ipsi lampadi orum seu sepimenti instar circumposita. Balsamon hoc idem προνόμιον seu privile- rocedenti cum lampade concessum fuisse iscopo Bulgariæ et Cypri et paucis quibus- etropolitanis, et præter hos nulli; et patriar- n modo in sua diœcesi, sed et extra lampade s progredi posse; quod multis ipse adversus ores quosdam confirmat, quem legat qui 7 Juris GR. GRETS.

6. [Τροπάριον *modulus* est, cantici nimirum ad alterius exemplaris modo se habentis n τρεπόμενον, decantandum. Hæc τροπα- mmunior expositio. Alias fusius in Encho- retulimus. Ποιητάς porro τῶν τροπαρίων ium et Timoclem memorat Theophanes et us in Leone I.

. [*δόξα*. Supple reliqua Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Πνεύματι. Post καὶ νῦν καὶ ἀεὶ adde καὶ εἰς ῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

. [*Οὐ ψάλλεται*. Modulatis varieque flexis sonis non decurritur μελῳδῶς: sed voce ις, χύμα, ut scripsit Philotheus, ἀναγινώσκε- OAR.]

. Mos iste accinendi imperatoribus τὸ πολυ- et acclamandi εἰς πολλὰ ἔτη Græcis valde ns fuit, ut sæpius posthac ex Codino intelli- , quem eleganter describit Corippus, dum do Justino Juniori τὸ πολυχρόνιον acclamatum

A sit, versibus explicat, de laudibus Justini, I, 202 et 356, II, 165 et 308.

Nicephoro Phocæ factas acclamationes suaviter admodum irridet Luitprandus in legatione sua CPolitana, loquens de processione Phocæ ex palatio ad Sanctam Sophiam. Multi profecto in his acclamationibus πολλὰ ἔτη apprecabantur, quibus nihil jucundius accidere potuisset quam si imperator illo ipso die quin et illo momento, repentina morte exstinctus fuisset.

Acclamandi mos vetus est, manavitque ex theatris in fora, deinde etiam in senatum; hinc ad Christianorum synodos. Exemplum **279** acclamationis factæ a senatu M. Antonino commemorat Vulcatius in Avidio Cassio: *Antonine Pie, dii te servent. Antonine clemens, dii te servent. Tu noluisti quod licebat: non fecimus quod decebat. Commodo imperium justum rogamus, progeniem tuam robora. Fac securi sint liberi tui; bonum imperium nulla vis lædit. Commodo Antonino tribuniciam potestatem rogamus; præsentiam tuam rogamus, philosophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, hostes exsuperas: dii te tuentur.*

Synodicæ acclamationis en tibi exemplum ex œcumenica synodo Chalcedonensi, Act. VII, ubi Marciano imperatori et Pulcheriæ imperatrici acclamant Patres: *Marciano novo Constantino, novo Paulo, novo David multos annos. Vos estis pax orbis, pie domine. Dominus vitam ei conservet. Vos fides nostra. Christus, quem honoras, ipse te custodiet. Orthodoxam fidem tu roborasti. Sicut apostolici, ita creditis. Augustæ multos annos. Vos lumina orthodoxæ fidei. Propter hæc ubique pax est. Lumina pacis, domine, tu custodi. Luminaria mundi, domine, tu custodi. Perpetua memoria novo Constantino. Quæ ex genere orthodoxa est, Deus eam custodiat. Custodem fidei Deus custodiat. Eam quæ semper pia est Deus custodiat. Pia, orthodoxa, quæ contraria est hæreticis, Deus eam custodiat. Omnes hæreticos tu fugasti. Nestorium et Eutychen tu persecuta es. Absit invidia a vestro imperio. Fideles imperatores sic honorantur. Deus custodiat potestatem vestram, Deus pacificet imperium vestrum. Marcianus novus Constantinus, Pulcheria nova Helena: zelum Helenæ tu sectaris. Vestra vita munimen cunctorum est: vestra fides ecclesiarum gloria est.*

Similibus epiphonematis personat tota synodus Cpolitana sub Mena patriarcha et Justiniano imperatore. Quin et in electionibus usus erat ἐπιφωνημάτων. In Actis ordinationis Eradii, cum illum S. Augustinus jam senex apud clerum et populum successorem sibi dixit, post ista Augustini verba, *Presbyterum Eradium mihi successorem volo*, sequuntur ista: *A populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes;* dictum est vicies ter. *Exaudi Christe, Augustino vita;* dictum est sexies decies: *Te patrem, te episcopum;* dictum est octies. *Cumque reticeretur, Augustinus episcopus dixit, Non opus est, etc.* Mox: *A notariis ecclesiæ, sicut cernitis,*

aciniis inferius divisum ὀκτάγλωσσον, poly- A καὶ αὐτὸς ἕνας εἰς τὸ τάγμα ὅπου ὠνομάζετον Τύ-
que scissuris referens, ὀκταποδίου nomen ac- ρωνες, ὡσὰν νὰ εἴπῃς ἑκατόνταρχος. *In oraine tiro-*
vulgo. *num numerabatur præcipuus, veluti si centurionem*
. [*Σταυρὸς ἔχων εἰκόνας*. Crucem hanc in *dicas*. Ita dictus auctor vulgari idiomate. GOAR.]
et conflictibus delatam ejusmodi arbitror P. 48. Illud Θεοδώρων est utriusque Theodori
in sacris processibus vel in ecclesiis ado- martyris, ducis et tironis. Prioris festum agunt
me conspexisse memini. Ligneæ sunt illæ Græci 8 Junii, posterioris 17 Febr. Et in hunc tiro
leas aureisque laminis contectas rapacitas nem exstat S. Gregorii Nysseni pulcherrima oratio.
a eliminavit), et ad earum extremos ramos GRETS.
is amplos latiores adhuc trifoliorum figuræ *Ibid.* [*Γεώργιον ἔφιππον*. Notissimum olim ducem,
ient, in quibus nonnunquam pectus et facies sanctis nunc tolerato martyrio Georgium allectum
r evangelistarum vel hinc inde Deiparæ et S. equitem semper pingunt Græci; quod sæpius sit vi-
s aliorumve variis coloribus, delineata prius sus καβαλλάρης εἰς ἄλογον ἄσπρον et λευκοφόρος κα-
io crucifixi specie, exarantur. Quidni pariter βαλλάριος εἰς ἄλογον ἄσπρον. Damascenus citatus in
ι σταυρὸς ἔχων (ἐν ταῖς ἀκρίαις) τῶν ἁγίων Thesauro. De Georgio et Theodoro sanctis Græco-
ων μεγάλων μαρτύρων εἰκόνας ἐφαίνετο; cru- B rum auxiliatoribus Nicetas, Manuelis Comneni l. VI.
ualem hic memoro depictus in iconibus per *Ibid.* 5. [*Δραχοντεῖον*. Cum aquilis in aciem inter
pus Codini et ejus commentaria sparsis gestat vexilla lati sunt etiam dracones, maxime labente
cha CP. imperio. Docet Dempsterus ad Rom. antiq. calcem.
ητρίου, *Προκοπίου καὶ Θεοδώρων*. Duces ar- De quibus Suidas v. Σημεῖα : ἃ φέρουσιν ἐν τῷ πο-
ondam insignes armorum socios et in bellis λέμῳ ὑφάσματά εἰσι βαφῇ πεποικιλμένα, ἃ εἰς ἰδέαν
ores Oriens invocabat Demetrium, Proco- μάλιστα δφεων εἴκασται, καὶ ἀπηώρηνται κοντῶν
καλλτνίκους, et Θεοδώρους, Cedreno in Tze- συμμέτρων. Descripserat prius Marcellinus, l. XVI :
lucem unum et alium tironem dictos. Primus *Purpureis sub tegminibus texti circumdedere dra-*
ius φλαμπουράρης ac præses Thessa- *cones, hastarum aureis gemmeisque summitatibus illi-*
b Maximiano martyr obiit Thessalonicæ *gati, hiatu vasto perflatiles, et velut ira perciti sibi-*
pus ejus sacro liquore exundans perpetuis *lantes, caudarumque volumina relinquentes in ventum.*
miraculorum scaturit fluentis. A profectu- GOAR.]
rælium invocatur, suoque bellantes adjuvat His imperatoriis flamulis seu vexillis propter co-
io; nec in dubium revocatur quod Thessa- C gnationem nominis, adde vexillum S. Dionysii, Gal-
sibus obsidione ab Alusiano Bulgarorum lice *oriflamme* dictum, quod reges Galliæ summa
unguentoque ab ejus sepulcro emanante religione secum in expeditiones educebant, de quo
contulit. Romanæ aciei fuit dux martyr vide gesta Ludovici Francorum regis fol. 138, 144,
ius, ait Cedrenus in Michaele Paphlagone, et Rigordum de gestis Philippi Augusti regis fol. 18
complanavit, quod Bulgari captivi juramento Ed. Pithœi.
narunt, dicentes vidisse se juvenem equitem, Non possum hoc loco tacitus præterire Nicephori
manæ phalangi præiret, a quo exsiliens ignis Gregoræ l. VII sinistrum et abjectum judicium de
os cremaret hostes. Alter Procopius militia marchionibus Latinis, quos ait *non esse claros apud*
dux Alexandriæ fuit, ut verbis iisdem Syna- *Latinos, sed eum dignitatis gradum tenere quem apud*
asserit Julii 8: Χαίροις μαρτύρων καύχημα, Romanos (Cpolitanos) *tenet* ὁ τὴν βασιλικὴν σημαίαν
ον κραταίωμα canit ejus festo Ecclesia Græca. ἐν στρατεύμασι κατέχων, et marchioni *perpetuo hoc*
s fuit Theodorus στρατηλάτης *equitum magis-* *attributum esse ut novo imperatori vexillum præferat.*
) Licinio, a quo mortem illatam sustinuit : Scilicet marchio Montisferrati, Misniæ, Brande-
omanorum armis favere cœpit e cœlo, ac Joan- burgicus et similes apud Latinos majoris dignitatis
imiscis tempore tantæ Scytharum in Græcos D non erant quam lampadarius aut is qui divelium
itium stragis auctor fuit, ut ei **286** gratiam aut flammula imperatoria apud Græcos imperatori
e lata relaturus Tzimisces, templo in quo is præportabat; nec marchiones seu, ut Græci appel-
us erat destructo, aliud magnificentius ex- lant, *marcesii* nomen hoc habent a *vexillo* seu *ban-*
im prædiis amplos habentibus reditus ditave- *do*, sed a limitibus tuendis. *Mark* enim Germanis
urbem, Euchaneiæ suppresso nomine, voca- limes est. Nam finibus defendendis præfecti erant,
heodoropolim. Subdit Cedrenus, ex quo hæc qui temporis progressu ad amplissimas opes latis-
ipta : sane his semper auspicibus atque ante- simosque principatus emerserunt : qualis enim et
s adversum hostes uti solebat imperator hic. quam potens marchio Brandeburgicus, marchio Ba-
nere : visus enim manifesto martyr opem densis, marchio Onspachensis, marchio Moraviæ,
ostiles cuneos turbare, et præclarissimæ du- marchio Burgoicus et alii? ipse etiam Nicetas Cho-
præstare victoriæ. Ultimus Theodorus alius, niates, l. VII de rebus gestis **287** Manuelis *marche-*
tus, non quod armorum tirocinio erudiretur, *sii* Montisferrati nobilitatem et potentiam agnos-
od in cohorte tironum dicta provectus centu- cere et prædicare coactus est. GRETS.
meretur. Damascenus subdiaconus : Ἦτον *Ibid.* [Τὰ τῶν δεσποτῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων

καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. Subdit Androuici Junioris ætate pileorum quæ haberet acceptam a proceribus formam, juvenes vero etiam tecto capite palatium frequentasse.

P. 53. [*Προσφόρους λέγοντες στίχους.* Versus ut celebratæ festivitati congruos, ita simul proprias imperatoris laudes et subditorum in 295 illum vota capientes. Quorumdam hujusmodi sensum acerbiore in imperatorem Nicephorum motus bile retulit in sua legatione Luitprandus. Leo Grammaticus aut quivis alius in Leone Armenio: Ὑπὸ πάντων ἐδοξάζοντο, καὶ οἱ δῆμοι ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἕκαστον ἦχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν πᾶσαν ἡδονὴν κολακείας παρέχοντα. Observa musicos tonos a Græcis octo numerari, et ad singulorum inflexionem poetica opuscula referuntur decantata. Vide, si tanti est, Euchologium nostrum v. ἦχος.

Ibid. [*Ἡ εὐφημία τῶν ὁπλιτῶν.* Pronuntiatio eorum nominibus nuncupantur vota, quorum forma hæc est ex Euchologio et aliis: Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων θεοσέπτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαὴλ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Εἰ Τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ δεσπότῃ ἡμῶν Ἀνδρονίκῳ πολλὰ τὰ ἔτη. Anna de se ipsa l. 6: Κἀγὼ εὐφημεῖσθαι ἔμελλον. Κωνσταντῖνον καὶ Ἄνναν ἐν ταυτῷ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς εὐφημίας καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας προεξάρχοντες. Goar.]

P. 54. *Διὰ σιτανίων* vel *σητανίων. Ex sericis filis.* Nam Italis *seta* est sericum, unde nuperi Græci suum *sitanium* seu *setanium* procuderunt; nisi quis malit a Latino *seta* deducere; quasi pilaticia illa de setis suspensa fuerint. Germani chordas seu fides vocant *saiten*, aperte a *seta*. Sed Glossarium v. σιτάνιον et v. γαϊτάνιον putat legendum rescribendumque διὰ γαϊτανίων, ex *cingulis* seu *zonis*: nam γαϊτάνιον est cingulum. Non assentior: facerem, si crisis hæc aliquo ms. exemplari adjuvaretur. Grets.

[Hallucinatio oculi σιτανίων, σιτανίων vice, prout habent Regia, legentis. Sunt autem σιτάνια, a vulgi quibusdam γαϊτάνια, ab aliis γαθάνια pronuntiata, ornatiores *vittæ* sive *tæniolæ*, vestium laciniis ad invicem colligandis vel componendis nodis, et ad ornatum assutæ, vel denique ut ex iis aliud ad decorem pendeat.

Ibid. [*Παλαμαῖον.* Quatuor manus digitorum mensura. Goar.]

CAPUT II.

Observationes et explicationes in caput 7, quod est de mensa imperatoris.

P. 55. Faustas acclamationes suaviter ridet Græcorum haud summus amicus Luitprandus. Grets.

Ibid. [*Ὅσοι φοροῦσι.* Habes illos distincte enumeratos notis, c. 3.

Ib. [*Ὁρίζει.* Recentior phrasis, qua virum honore vel cultu dignum aliquid facere vel dicere exprimunt. Ὁρίζει ὁ βασιλεὺς non *jubet*, sed *dicit* vel *facit imperator*.

P. 56. [*Προσκυνοῦσι.* Pro muneris more cum cultum imperatori palatini proceres exhibuerunt. Phranzi in legotheticam clam instituto dicit impostor apud Pontanum interpretem: *Tu magnus Deus theta esto: tantum ne me pro more officii mei sim.* Goar.]

Ib. Potestates, ab Italico *potesta*, et hoc a Latino *potestas*, significat præfectum seu præsidem prætorem, qualis et iste Genuensium est.

Prolixa quidem, at huic loco congrua Cinnami narratio, quam 295 habet 4, 9. Singulis diebus Dominicis ad imperatorem colendum Constantinopolitani Venetosque in palatium convenisse testatur Cinnamus 1, 12. De Pisanis CP. habitantibus hæc sermo fit a Niceta Alexii tertii l. 3.

Ib. v. 19. Colicium seu collicium, idem qui κόλλις et κόλλαβος, nempe genus quoddam panis rotundi, ut inquit Junius, et delicati. Grets.

[Κολλίκιον panis rotundus ac in coronæ modum contortus. Goar.]

P. 57. Κόνσουλος ex Latino *consul*. Ita vocabat qui Pisanis Cpoli præerat. Eodem nomine Januenses tani suum præfectum salutabant. Et hodie Franci Alexandriæ Cairi seu Memphi mercaturæ et negotiatores Gallici suos habent consules.

Ib. Virgo hodie. Contacium hoc fecit Romanus melodus contaciorum auctor, et exstat in Cod. 25 Decembris. Integrum ità habet:

Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει,
Καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει.
Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι,
Μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος ὁδοιποροῦσι·
Δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων θεός.

P. 58. Μίνσος a Latino *missus*. Fercula, quia missus non sunt Latinis singula fercula, sed fercolorum quamplurium illatio et appositio. Singulis autem singula tradebantur fercula, non integri missus. Grets.

[Joannes Citri in Responsa Juris Gr. l. 8: Τὸ καθ' Ἕλληνας μὲν τὸ κανοῦν δηλοῖ, παρὰ δὲ Ἰταλῶν γλῶσσαν τὸ πεπραγμένον τοῖς ὑπηκόοις ἐδεστόν. Κατὰ τοῦτο γὰρ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις πλούμενα ὀθόνια μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς σμον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνσων τιθέμενα. Quo opipare porro μίνσους sive fercula e aula distribuerit Isaacius Angelus, declarat Nicetas p. Goar.

Ib. Βρύσος vel βρύση fons est, a βρύω quod *scaturio*. Hinc βρύσις, quasi dicas *scaturigo*. Grets.

[Βρύσην dicunt communius *fontem*. Glossæ Cocobarb. Ἀργύρου χρῆναι λαλοῦσιν, ἤγουν αἱ βρύσεις τοῦ ἀσημίου λαλοῦσιν. Curopalates refert locum Βασιλακίου βρύσην dictum, ubi ab effossis Basilii oculis sanguinis *fontes* eruperunt. Goar.]

Ib. Μετὰ τὸ δεῖπνον. Post cœnam, melius quam post prandium, ut Junius, quia mensa illa pu

erat enim jejunium vigiliæ Nativitatis A *Nam et ipso sanctæ ac magnæ Quadragesimæ tempore diebus Sabbati ac Dominicæ multi vescuntur piscibus, aliis quoque alii diebus; sunt etiam qui iis omnino se abstinent. Quid ergo? dicemusne illos fide etiam inter se dissidere? In ritibus quoque ecclesiasticis consuetudo est varia: nam Cpolitana major ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur, alio vero majora monasteria, alio minora ad quietem accommodata, denique alio sacerdotum sæcularium ecclesiæ. Quin et Tabennesiotæ in uno eodemque cœnobio varios jejunandi psallendique modos habebant, aliis per biduum jejunantibus, aliis per hebdomadam, et his quidem ad vesperam, illis vero de media nocte sacros hymnos canentibus; quod fiebat etiam in monasterio Acœmetorum.* Subdit Gregorius: **297**

Mirum porro fuerit cur iste vir et linguæ diversitatem et varium indumentorum genus vitio non verterit; aut quod illi flectant genua cum adorant et orant, servantes morem antiquitatis, nos vero minime.

Porro qui Natali integram quadragesimam præmittebant, ii auspicabantur a 14 die Novembris, ut monachi, quos ad hoc peculiaris regula obligabat. *Monachi*, inquit Balsamon, *qui suarum fundationum constitutionibus coguntur amplius jejunare, scilicet a festo Omnium sanctorum et a 14 mensis Novembris, vel invîti cogentur sequi statuta suarum fundationum, quoniam hoc est canonicum et salutare; quemadmodum et laici, qui sua sponte ita jejunant, laude et gratiarum actione digni habebuntur.* Quod dicit de festo *Omnium sanctorum*, id referendum est ad Jejunium ante festum omnium apostolorum, quod Græci celebrant ultimo die Junii, cujus principium erat festum Omnium sanctorum, quod Græci celebrant prima Dominica post Pentecosten: cum autem Pentecoste sit festum mobile, necessario etiam festum *Omnium sanctorum* est festum mobile apud Græcos, nunc in Maio, nunc in Junio occurrens. Quo fit ut jejunium illud ante apostolorum festum etiam apud monachos aliquando brevius, aliquando longius fuerit: brevius, si Pentecoste in Junium incidisset, longius, si in Maium. Vide Typicum Sabæ.

Observandum et hoc, Græcos commemorationem omnium fidelium defunctorum agere feria quinta D ante Pentecosten, ut constat ex libro rituali Nicephori, qui Pentecostarium inscribitur. GRETS.

Ibid. [Ἀπόκρεων, *carnispricium*, celebrius unum habent Græci, Dominica sexagesimæ, et κρεωφάγον *carnivorum*, si ita proferre liceat, diem solemni Paschatis festo. Ut vero sacris mysteriis corporis et sanguinis Christi participaturi jejunium septem vel quinque saltem dierum præmittere lege jam olim posita usuque memoriam omnem prævertente recepto tenentur, ita non unum ἀπόκρεων vel κρεωφάγον diem per annum, sed quatuor, more magis usitato numerant. Celebratur hic natalium et resurrectionis Christi, tum dormitionis Deiparæ festo, ille quoties jejunium ante memorata solemnia, ob secuturam communionem, auspicantur. Tomus

...stero die. Hactenus percensuit Codinus ...ilia nativitatis fieri consueverit: nunc ...festo agatur, exponit. GRETS.

...τεσσαρακοστήν. Christi natalitia seve... io quadraginta diebus protracto mona... et pia quorumdam devotio præveniunt. ...illud σαραντάμερον vulgus, correctior ...σαρανθήμερον vocat. Τεσσαρακοστήν ...auctore nuncupari: at nude et omnino ...hujus abstinentiæ temporis ab alio ...solemnia **296** præcedente, et ἁγία καὶ ...σαρακοστή dicto, discrimen assignet.

...ci non tantum ante Pascha sed et ante B ...præcipua, ut est Natalis Domini, quadra... ...præmittebant, sed quadragesimam non ...o nomine, utpote jejunio paucis diebus ...ipto. Id disces ex Balsamone, qui in re... 53 quæstionem Marci patriarchæ Alexan... ...cribit: *Nos defendimus jejunia necessario ...hæc quatuor festa, nimirum festum san... ...postolorum, Natalis Christi, transforma... ...sti et Dei nostri, et obdormitionis sanctæ ...sed tantum septem dierum. Unum enim ...ginta dierum jejunium sancti et magni ...Quod si quis plus quam septem diebus ...m sanctorum apostolorum et festum na... ...li jejunet, seu sponte seu ordinis sui regula ...non vituperabitur. Quomodo autem et pro... ...inte unumquodque horum quatuor festorum ...ebeamus, declaratum in synodali decisione ...bis facta. Qui igitur non jejunant ante ...que horum quatuor festorum, sine ulla ...ccusatione magnis emendabuntur pœnis.* ...dit Balsamon in responsis ad interroga... ...rumdam monachorum, quæ exstant post ...nem Photii.

...quiritabantur hæc jejunia a Latinis non ..., ac proinde hac etiam ex parte cum iis... ...rdiam iniri non posse. *Instituta et mores ...rsa omnino sunt*, inquit Marcus Ephesius, ... *ritus ecclesiastici et similia. Quæ ergo ...ubi nullum patens ac manifestum apparet D ...Et quomodo uniti sunt, qui sua retinere ...hac enim lege suum ad unionem præbuere ...quamvis a Patrum traditionibus desciverint.* ... Gregorius protosyncellus in apologia ...illo Florentino, quæ exstat ad calcem ...Florentini concilii in edit. Romana Græ... : *Nescit ergo, ut plane videtur, eximius hic ...in hac etiam magna urbe Cpolitana ser... ...s, jejuniorumque ac rituum ecclesiastico... ...iversitates. Namque ante Christi Natalem ...ordiuntur jejunium ex die 15 Novembris, ...e 6 Decembris, alii ex 20; ad honorem ...censionis Christi quidam jejunare incipiunt ...is Maii, et alia ab aliis jejunia observantur.*

03 *Constantinum vero cum jam impera- e etiam Eugenia ad Augustæ honorem nc iste solus erat porphyrogenitus, quem m ante alios imperatoriis insignibus exor- ts.*

CAPUT III.

tiones in caput 8, quod est de Epiphania Domini.

Festum Epiphaniæ, hoc est *apparitionis*, gulari numero ἡ ἐπιφάνεια, plurali nu genere neutro τὰ ἐπιφάνεια, quin et τὰ Aliquando τὰ θεοφάνεια, quia Deus appa uitur hoc nomen huic festo 1) quia Domi magis se manifestavit, 2) quia apparuit , quando baptismum eo die in Jordane a sscepit, 3) quod eo die Christus mutata num hominibus se manifestavit in nuptiis lilææ. Latina Ecclesia omnes has causas sequitur, ut patet ex Breviario Romano. tum hoc colunt potissime ob secundam nam apparitionem magis factam celebrant is Christi festo, 25 Decembris, ut patet ex . Chrysostomus, Hom. de baptismo Chri- *ob causam hæc* (solemnitas) ἐπιφάνεια, paritio, *appellatur? Quia nimirum non om- tifestus est redditus, cum partu est editus, at baptizatus : nam ad hunc usque diem ignotus. Nam incognitum eum fuisse vul- quisnam esset plerosque scivisse, constat annis Baptistæ verbis* Joan. I : « *Medius letit, quem vos nescitis.* » *Quid vero mirum, nossent, quando illum etiam ipse Baptista sque diem ignorabat?* « *Et ego nesciebam nquit.* Latinos ob manifestationem magis c festum obire patet ex homiliis SS. Pa- ugustini, S. Leonis, S. Maximi et aliorum. n ex Germanica appellatione hujus festi, rium regum, *der heiligen drei könig tag.* Et angelium S. Matthæi de adventu mago- aliter hæretici tam in quotidiano sermone kalendariis suis hoc festum nominant, *heiligen drei könig-tag.* Inde etiam liquet magorum, *die heiligen drei könige:* non dici- *iligen vier könige, die heiligen zween könige.* admodum de regibus disserit Casaubonus citat. contra Baronium, et tandem eo venit s fuisse non difficeatur, *dummodo ita sen- on sentire unicuique sit liberum, neque ar- ei inde cudatur.* Quis pro articulo fidei ? Communis et est et fuit persuasio il- a qua propter ratiunculas vel potius stul- viniticas discedere parum consultum aut est.

Morosius adhuc grammaticatur idem Ca- de nomine festi Exercit. c. 15. Epiphaniam theophaniam potius competere nativitati tunc enim etiam ἐφάνη, apparuit, maxime s, etc. Veteres 6 Januarii celebrasse Nata- ini, et *ideo diem illum, ob* natum scilicet Christum, dictum epiphaniam seu theophaniam. Et adfert aliquot testimonia, quorum nullum est ad rem. Nemo negat theophaniæ seu epiphaniæ appellationem etiam nativitati tribui posse : tunc enim apparuit Dominus inter homines et pastores ad se traxit, etc., et in missa hujus festi legitur : *Apparuit gratia Salvatoris nostri*, etc. Sed videndum hic quid usus ecclesiasticus ferat; qui est et fuit ut absolute loquendo dies 6 Januarii diceretur Epiphania, idque propter tres causas initio dictas, etsi alii alias causas magis attendebant. Et pauci erant qui Natalem Domini celebrarent die 6 Januarii ; et fere intra Ægyptum hæc consuetudo conscribebatur, ut est apud Cassianum, Collat. 10, 2. Profert Casaubonus locum ex oratione Chrysostomi in Natalem Domini, tom. V, Savilliano, p. 511, ubi dicit *vix decimum annum agi, cum ecclesia, in qua hanc orationem dixit, festum natalis celebrare cœperit diemque nativitatis cognoverit.* Sed oratio hæc non est Chrysostomi. Patet 1) ex stylo, 2) quia Cpoli ante S. Chrysostomum festum nativitatis agebatur, ut patet ex oratione Nazianzeni in *Natalem Domini* et ex alia *in diem Luminum.* 3) Quia ipse auctor hujus homiliæ dicit natalem celebratum et cognitum fuisse a Thracia usque Gades. At Cpolis est in Thracia. Neque alia epiphaniæ fuit ratio 6 Januarii quam nunc sit, nisi apud paucos eosque fere Ægyptios, qui natalem Domini 6 Januarii obibant.

Appellatur eadem Epiphaniæ solemnitas *festum Luminum*, tum ob baptismum, tum quia Christiani diem hunc accensis cereis celebrare consueverunt. Ita Billius annot. ad orat. in sancta Lumina, et Baronius ad Martyrolog. Rom. 6 Jan. Sed exstitit cui hæc opinio Billiana et Baroniana non placeret tanquam longe a vero avia. Quid est ergo festum Luminum si non epiphaniæ seu baptismi Christi? Respondet esse festum quo quotannis Christiani baptismatis a se suscepti memoriam recolebant. Id probat ex oratione quadragesima Nazianzeni, quæ est in *sacrum baptismum*, ubi in ipso statim exordio ista leguntur : *Heri splendidum luminum diem celebravimus; salutem enim nostram lætitia prosequi conveniebat, ac multo quidem magis quam carnis amici dies eos quotannis celebrant quibus vel nati vel matrimonio juncti sunt, vel nomen acceperunt, vel certe inter juvenes censeri cœperunt, vel locum aliquem primo incoluerunt, vel quacunque demum alia de causa mortales festum diem agunt. Hodie de baptismo et beneficio hinc accepto ad nos manante disseremus.* Ex quibus verbis colligit *festum Luminum* nihil aliud fuisse quam baptismi ab unoquoque suscepti commemorationem. Sed persuasioni huic manifeste obstat in primis ipsemet Nazianzenus, qui festum Luminum aperte nominat festum baptismatis Christi seu epiphaniæ, 305 quando Christus in Jordane baptizatus mundo apparuit : sic enim ait : *Sanctus Luminum dies, ad quem pervenimus* quemque hodie divino beneficio *celebravimus*, pro principio quidem Christi mei, *hoc est veri* hominem in mundum venien-

calumniator **307** Casaubonus insilit Exer- in celeberrimum Annalium scriptorem, in- etiam ante Christi adventum alibi fuisse inesos, testesque laudat Vitruvium, Plinium as Sotionis. Ad quid hæc nisi ad texendum am? Baronius non dicit se non meminisse perit ullum auctorem qui fontium vinoso- e Christum meminerit: sed ait se non me- quod ullum Christi nativitatem antegres- erit, qui duos supra ex Epiphanio adductos : Nilum fluvium in vinum aliquando versos verti scripserit. Et hoc longe aliter tinnit od Baronio impostor fraudulenter imponit. sto hine, ne actum agam: jam enim Baro- hac et multis aliis criminationibus Casau- præclare vindicavit noster Heribertus Ros- in Lege talionis 12 tabularum et in Anti- uo.

nt et alibi, sed extra epiphaniæ festum, inosi et fontes lactei. Sylvester Giraldus in o Cambriæ, II, 1 : *Hoc mihi notabile videtur tris diebus tam fluvium hunc* (Alnum) *vino quam fontem, quem Pistil Duwi, fistulam cant, lac stillare compertum est.*

nus et hoc, aquam Jordanis, postquam eam contactu et baptismo suo consecravit, in- nis munere donatam esse. Illustriss. Nicolaus Christophorus Radzivilus in suo ico Hierosolymitano: *Aquam valde turbi- lanis habet, sed salubrem, quæ in vase as- unquam corrumpitur, prout in ea quam at- m indubitanter sum expertus.* Hæc inclytus eps.

enique dignum censeo quod observetur, is olim in Africa epiphaniæ festum non ce- ut testatur S. Augustinus serm. 32 De his verbis: *Merito istum diem nunquam hæretici Donatistæ celebrare voluerunt, unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi illa stella, communicant: nos autem mani- m Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, itias gentium delibavit, in unitate gentium,* is. Grets.

. [Ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἁγια- quam iterato benedicit Ecclesia Græca in hiis, semel pervigilii vespere, et in missa Secundam consecrationem tangit hæc quæ istius benedicendæ ritum exhibet ium sub hoc titulo : Ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων. Officii e interpretationem quantuluscunque labor ljecit : ecclesiasticis ibi elucidatis, cum ccincte disserente aulica quam breviter nur.

Λαμπάς. De luminibus sacro τῶν φώ- in ecclesia accensis superflue tractat liastes. Adverto nihilominus λαμπά- n solemnitati, de qua loquimur, adeo red-litum, ut cerei hoc solo die accensi illud jam sibi vindicent apud vulgus ; alias quan- docunque in usum veniunt, κηροὶ et κηρία nun- cupantur. Porro λαμπὰς hodierna, ceu festiva, tanta mole conflatur vel coloribus pingitur ac artis tanta varietate adornatur ut inter reliquos cereos ἐκλάμπειν verissime videatur. Hinc **308** virgatum variegatumque opus cereo in hac festivitate succen- dendo vetus et a majoribus accepta parœmia compa- rat. De illo quoque nos loco præfato nonnulla. Goar.]

CAPUT IV.

Observationes et explicationes in c. 9, quod est de festo adorandæ crucis.

P. 65. Vide quæ de Dominica adorationis S. cru- cis in media Quadragesima scripsimus t. I, de S. Cruce l. I, c. 67, et t. II multas habes homi- lias a Græcis Patribus hac Dominica dictas. Grets.

Ibid. [Κυριακῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν τὴν προσκύ- νησιν ἑορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυ- ροῦ, ait Triodium. Rationem quæsitam subjungit, ut crux nimirum, passionis Christi monumentum, nos ad eam ferventius austeritatis tempore sequen- dam excitet, præteritos abstinentiæ labores conso- piat, et velut paschalis hilaritatis pignus sese ipsam proponat. Plures in hoc festum homilias scripsere Chrysostomus, Sophronius, Theodorus Studites, Xiphilinus, Philotheus et alii. Vulgatiorem cele- britatis ritum his verbis Typicum Sabæ consti- tuit : Κυριακῇ τρίτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν τὴν προσκύνησιν ἑορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Δοξολογία μεγάλη. Ὅταν δὲ ψάλλομεν τὴν δοξολογίαν, ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ λαβὼν θυμιατὸν θυμιᾷ τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸν σταυρόν. Εἶθ' οὕτω λαμβάνει αὐτὸν μετὰ δί- σκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ σὺν τῇ θήκῃ, καὶ ἐξέρ- χεται ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ βήματος, προπορευομένων αὐτῷ λαμπάδων δύο καὶ θυμιατοῦ, καὶ ἀπέρχεται εἰς βασιλικὰς πύλας. Τελεσθείσης δὲ τῆς δοξολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου, λέγει ὁ ἱερεὺς σοφία, ὀρθοί. Καὶ λέγομεν τὸ τροπάριον· « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. » Καὶ εἰσοδεύει ὁ ἱερεὺς φέρων τὸν ἅγιον σταυρὸν ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Κάκεῖσε προευτρε- πισθέντος τετράποδος τίθεται ἐπάνω αὐτοῦ ὁ τίμιος σταυρὸς, καὶ εὐθὺς ἀρχόμεθα ψάλλοντες· « Τὸν σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα. » Καὶ ἀνοίξας τὴν θήκην ἄρχεται προσκυνῶν ὁ προεστὼς καὶ ὁ ἱερεὺς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι πάλιν βάλλουσι μετάνοιαν ὁμοίως, καὶ εἰς τοὺς χοροὺς πρὸς μίαν. Εἶθ' οὕτως ἄρχονται οἱ ἀδελφοί.

Ibid. Τῆς τοῦ παλατίου ἐκκλησίας. Quam ex pluribus in eo conditis auctor non assignat, primam siquidem Trullanam Theophanes a Pulcheria funda- tam in Protomartyris honorem refert, aliam τῷ ἀρ- χιστρατήγῳ Michaeli in eodem dicatam legimus. Basilium Leonemque tot et tam varias ibidem stru- xisse dotasseque narrat, ut urbis unius spatio plures capi non solere cernamus. Goar]

Ibid. Stichariam. Junius secure vertit, manipu-

lure, et *phelonen penulam*, et *epitrachelium collarium*; *orarium* retinet quidem, sed ridicule interpretatur *psalmum oratorium*. εὐκτικὸν μέλος. Ergo ministri ecclesiæ, qui orarium ferebant, *psalmum oratorium* ferebant. Quæso, inspice imaginem Georgii Pachymeris initio Gregoræ, *orario* conspicuam: et dispice num ibi *psalmum oratorium* inventurus sis. Grets.

209 *Ibid.* Στιχάριον *diaconalis tunica*, talaris, undique clausa, nonnihil stricta, coloris albi pro solito, ἀπὸ τοῦ στίχου, quod *uno tractu* contexatur, dicta.

Ibid. Φελόνην vocant *casulam sacerdotalem*, manicis carentem, ac totum corpus undique ambientem. *Cappam* neotericus quidam æque simpliciter ac inscienter vocavit. Ex privilegio et ad ampliorem ornatum palatino archidiacono casulam ferre licet.

Ibid. Οὐ μὴν ἐπιτραχήλιον. Ob sacerdotalis gradus defectum, cujus illud est insigne, *stola* nimirum e collo versus medias tibias defluens, cujus pendulæ hinc inde partes ad invicem sunt colligatæ.

Ibid. Ὠράριον, stola diaconalis sacerdotali strictior, cui in longum vox ἅγιος ter inscribitur. Sinistro tantum humero tunicæ superposita ac sinistra manu retenta gestatur.

Ibid. Σῶσον, Κύριε. His adde, si curiosius reliqua desideras, ὁ Θεὸς, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὕψωσον κέρας Χριστιανῶν ὀρθοδόξων, καὶ κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου τὰ πλούσια, πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ; προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων. Goar]

P. 66. Junius ubique perperam *catacolos* pro *exocatacoelos*. Greys.

Ibid. [E novem officialium Magnæ ecclesiæ pentadibus primi sex, œconomus nimirum, sacellarius, scevophylax, chartophylax, sacellæ præpositus, hodieque primus defensorum (quondam protonotarius) ab auctoribus plerisque ἐξωκατάκοιλοι appellati. Ratio dubia est, et circa vocem conjecturis hucusque lusum est abunde. Paucis nugæ rejiciendæ, brevius quoque vera sententia proferenda. Sunt qui, ut liberius hallucinentur, ἐξωκατακοίλους repudiant, quorum vice ἐξωκατακοίτους reponunt, jejuna valde concilii Trullani, moniales can. 40 ἐξώκοιτεῖν, extra monasterium dormire, prohibentis, auctoritate fulti; hosque ideo ἐξωκατακοίλους quasi ἐξωκατακοίτους, qui extra palatium vel patriarchium cubarent, dictos. Verum cur non facilius eos ἐξωκοίτους quam ἐξωκοίλους ab ἐξωκοιτεῖν diceres? An non pervertit dictionis sensum præpositionis additamentum, quam vel lucrifuge vel accentus mutatio corrumpere potest ex integro? At ante Leonis Armenii tempestatem, dices, clerici juxta Cedrenum palatium habitabant et erant ἐξώκοιτοι. Assentior; sed ubi vocem ἐξωκατακοίλων, quam sola scriptores suggerunt, in usu tunc fuisse demonstrabis? Quin imo si prius ἐξωκατακοίλοι in palatio erant ἐξώκοιτοι, cum a Leone Armenio sicarii perduellesque, quod tunc antea fieri solenter cum clericis in palatium noctu ingressi, clerici pernoctaverint in regiis ædibus, deinceps ἐξωκοίτων vel ἐξωκατακοίλων esset... benda memoria. His junge, non palatinos... patriarchicos primos clericos ἐξωκατακοίλους vocatos; ut quid hæc rerum dissentientium... batio et a palatio ad patriarchæ sedem... ut qui palatii ἐξώκοιτοι, nomen dent patriarchicis ἐξωκατακοίλοις? Illi etiam, inquies, fuerunt patriarchio ἐξώκοιτοι. Quasi vero inde ἐξωκατακοί-λοι. Facilius, me judice, diceres ἐξωκατακέλλους; quasi ἐξωκατακέλλους, qui συγκέλλ... chæ *concellanei* privilegio, ut ad ejus cellam... tarent, nusquam gauderent. Terret me... nus ne id suggeram ἐξωκατακοίλων dignitatis a privilegii aliis concessi privatione... tuari prorsus indignum. Placet idcirco... quos omnes his inferiores clericos... λους *loco depressiore et humili considentes*... re, hos vero sive in ecclesiæ consessu sive p... cedendi ordine sive ad patriarcham vicinis... blimiores multo ac eminentiores, et (qui... modo spectatissimi cardinales) ἐξωκατακοί... perfecte, *eminentissimos* decernere 310 ... Detineor tamen Regiorum lectione vocem... in duas dividente, diaconosque memoratos ἐξωκατακοίλους, *sex depressos*, patriarchæ nimirum... sessores, verum dignitate, jure, loco, p... feriores omnino. Arriserat prius ea vocis... quæ regiam urbem CP. ad veteris Romæ... montibus et vallibus variis sitam, quasdam... ecclesias tum in istis tum in illis exædificatas... templata, humiliorum locorum oratoria... clero dignis assignaret regendas, præcipuas... quæ in montibus fundamenta posita nanciscerentur, his ἐξωκατακοίλοις velut montes loco... reservatas censeret. Præter Junium conjectu... alius non adfuit qui sententiam firmaret au... Ea nunc ideo non acrius defensa, Georgii C... suis me litteris amice convenientis diversam... tem tenacius amplecti constitutum. Totus, i... ille, CP. patriarchii situs concavum locum oc... vit quondam, ejusque ædes cum reliquis spectat... λην θέσιν *cavitatem* et velut *voraginem* exhib... oculis, et in ea tum syncelli tum alii monach... triarchæ obsequio mancipati vel etiam dom... sedem obtinebant, unde et κατάκοιλοι: pri... vero clerici ἔξω κοιλότητος commorantes do... qui amplas et excelsas adepti, ceu qui ex p... puis tantis et proceribus seligerentur, ἐξω... κοιλοι nominati, qui non modo clericos alios, ... pontifices ipsos honore præcederent. Hæc

τῶν πατριαρχῶν τις. Debet ille, quisquis A contendimus, de priore hæremus: si enim non si-
idringentos annos superare, cum Symeon gnificat ramum, dic quid significet? Ἀνθρωπίνης
icensis ante memoratum tempus scriptor δὲ γνώμης ἐκ τοῦδε εἰς τόδε μετάβασις, ἀγαθὴ δη-
rimos ecclesiæ Magnæ clericos, qui exo- λονότι ἢ πονηρά. Pulchre; pergas. Ἐντεῦθεν γὰρ
velit etiam ab antiquo (diutino spatio) τοὺς παιδοτρίβας βαϊούλους κατονομάζομεν ὡς τὰ
xstitisse. νηπιώδη τῶν παίδων φρονήματα μετάγοντας πρὸς
σφραγίζω nonnunquam *ordino* seu *veros* ἀρρένωσιν. Docte, quasi bajulus non sit a Latina
fero refert (Balsamon in Can. aposto- voce *bajulo*, sicut gerulus a *gero*. Pergit: Καὶ πραι-
: Διακόνους χειροτονεῖσθαι μὲν, τοῦτ' βαϊκάτορας λέγομεν τοὺς ποικιλλομένους κατὰ τὴν
γίζεσθαι, ἐμάθομεν), nonnunquam *crucе* ἶριν συνεργοὺς καὶ προδιδόντας τοὺς πρόσφυγας.
hologium in Ordin. Lectoris: Σφραγί- *Prævaricatores* (*prævaricatores*) *appellamus coope-*
ησι τὴν χεῖρα. Thessalonicensis: Τῷ *rarios seu adjutores, qui variantur instar iridis, et*
ραγίζει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, *cereo bici- clientes produnt.* Ita quidem interpres: sed quis
pelium signat. Quandoque tandem est, non videt legendum esse κατὰ τὴν ἶριν? ut præva-
crucis signo ministerium vel officium ricatores sint illi qui in ipsa lite clientes suos de-
Typicum Sabæ c. 5.: Τῇ δὲ μεγάλῃ B stituunt et produnt, variatique ad alteram partem,
στῇ σφραγίζει προεστὼς ἐξυπνιστὴν ἐν sua deserta, transeunt. Nimirum quia Græculus
Quos itaque patriarcha exocatacœlos iste in *bajulo* et *prævaricor* aliquam similitudinem
crucis signo instituit, prius diaconi vera animadvertit cum voce βάϊον, ideo putabat inde
e promoti intelliguntur. Goar.] formatam, quasi a *vario*, seu, ut ipse scripsisset,
Junius addit negationem, οὐ φο- a βαρίω, et omisso ρ a βάϊω, quod est *muto*. Hinc
n gestant. Codices Boici omittunt; ita etiam dicit Judæos non intelligentes, Christo Hie-
is diversus sensus efficitur, nempe dia- rosolymam ingrediente, quid sibi vellet illa ramo-
Quadragesima gestare purpurea stichа- rum gestatio, exclamasse βαΐαι, papæ! βαΐαι
to Annuntiationis festo, Palmarum et τῶν Μωσαϊκῶν παραγγελιῶν, βάϊον ἀπροσδόκητον
bato. Grets. γέγονε, τουτέστι μεταφορὰ πρὸς ἀπώλειαν. Hæc
on toleranda vocum corruptio negatio- Græculus ille de etymo vocis, ληρῶν.
nationis vice substituens. Multo since- Docet autem Balsamon hoc τῶν βαϊοφόρων die
a, eliminata particula negante, φοροῦ- imperatores olim ac patriarchas distribuisse subditis
ritas et consuetudo fidelem hujusmodi ῥόγας, hoc est *munera* et *baia*, hunc que usum us-
tuentur, luctus siquidem et Quadragesi- C que ad tempora Constantini monomachi durasse et
re rubrum sibi colorem assumit Orien- postea desiisse. Sunt autem *rogæ* stipendia etiam
sia, reliquo tempore, festivo maxime, militaria: hinc apud Codinum vox ipsa ῥόγαι, et
Annuntiatio vero, Palmarum dies et inde formati ῥογάτορες, milites qui stipendia merent,
Paschatis pervigilium solemnia sunt et *soldaten*. Item largitiones, *erogationes*, munera, et
nica, in quibus rubeus color horrorem dona a principibus liberaliter distribui consueta.
adversum omen defert. Simeon Thes- Qua voce crebro utitur etiam Anastasius bibliothe-
is: Τί δηλοῦσι τὰ λευκὰ ἐνδύματα τοῦ carius in Historia Pontificum, ut in Eugenio: *Ro-*
, καὶ τί τὰ ἐρυθρὰ κατὰ τὴν τεσσαρα- *gam clero dedit.* Hinc etiam natus videtur modus
ibjungit: Λευκὰ ταῦτα διὰ τὸ καθαρὸν loquendi Germanorum: *Er hat ein guten rogen*
καὶ φωτεινόν. Πολλάκις δέ γε καὶ πορ- *zogen*, de illo qui luculentum quid adeptus est. Hinc
τὸν καιρὸν τῶν νηστειῶν διὰ τὸ πενθεῖν etiam ῥογεύειν *militare*, *merere*: forte cusa et hæc
ντήσαντας καὶ διὰ τὸν σφαγέντα ὑπὲρ vox a Latino *rogo* vel *erogo*. Habet Balsamon etiam
σῶν Χριστόν. Demetrius Bulgariensis ῥογαλία.
l. v: Πένθους εἰσὶ τὰ πορφυρᾶ ἐνδύματα D Hujusmodi rogam a se visam describit Luitpran-
ν· ἐν μόναις γὰρ νηστίμοις ἡμέραις καὶ dus Ticinensis **312** l. vi. *In ea*, inquit, *quæ est an-*
ίνοις ἀπελθόντων λαμβάνονται. Goar.] *te* βαϊοφόρον, *quod nos palmarum ramos dicimus, heb-*
domade tam in militibus quam in diversis constitutis
officiis numismatum aureorum erogationem, prout
cujusque mereretur officium, imperator facit; cui ero-
gationi quia me interesse voluit, me venire præcepit.
Fuit autem hujusmodi. Erat apposita decem cubito-
rum longitudinis ac quatuor latitudinis mensa quæ
numismata loculis congregata, prout cuique dabatur,
numeris extrinsecus in loculis scriptis retinebat. In-
grediebantur denique ad imperatorem non confuse, sed
ordinatim secundum vocantis vocem, quæ scripta vi-
rorum nomina secundum officii dignitatem recitabat.
Quorum primus vocatus est *rector domus*; cui nomen

311 CAPUT V.

iones et explicationes in c. 10, de festo Palmarum.

uod nos *festum Palmarum*, id Græci ἑορ- vocant; de quo fuse Codin. c. 10. Βάϊα mone dici *palmas* seu ramos palmarum lieronymus in c. 8 Ezechiel. Inscite de e Balsamon, *Baium*, inquit, *lingua Ro- e ramum ex arbore cæsum neque rosam collectam neque lilium ex liliorum horto significat.* De duobus posterioribus nil

advenit, Junius verterat prorsus inepte, A nam apud nos vestes candidæ gaudii potius quam
telum, vel lampadarius cantans illud *idio*- luctus argumentum sunt. Cantacuzenus, l. III Hi-
oquitur de Evangelio quod archidiaconus storiæ, c. 27, de die coronationis suæ agens, ita
t hoc Evangelium, sive, ut distinctius di- scribit : *Postridie* (coronationis) *vestes auri subte-*
e eodicem Evangelíorum, ait Christi ty- *mine picturatas* 315 *deponentes candidas induerunt,*
guram gerere. Grets. *lugentium imperatorum argumentum. Mutationis*
στέφανος *circulus* caput ambiens, ac minor *causam præsentibus imperator asseruit, pridie pro-*
corona, φυλὶν aliud regii capitis ope- *pter festum diem illas alias induisse, nunc illo præ-*
, de quo c. 6 p. 52, suppositum nec ab *terito rursus fratris et imperatoris* (*Andronici Junio-*
e στεφάνῳ velatum adhuc ostentans. Ad- *ris*) *mortem sibi lugendam.*
gaup imperii etiam stemmate fuisse co- *Ibid.* Intuere et animo venerare sanctissimæ
quicunque alius despota, sebastocrator, Virginis *victoriæ effectricis* imaginem cum imagine
oronæ quidem gestandæ, haud tamen S. Georgii. Fuit hæc Nicopœæ Virginis imago
jus acceptum ; ac idcirco στέφανον gesta- sine dubio illa quam Joannes Comnenus imperator suo loco currui triumphali imposuit velut
τέμμα, vel ἐστεμμένον progredi. A ser- B victoriæ, quam obtinuerat, *unicam effectricem*. V.
et vellis ferendis longe alienus conspi- Nicet. Chon. p. ed. Bonn. 26. Videntur autem
hanc Dei Genitricis imaginem secum extulisse in
ῥαβδίζει κλάδον. Ramos hac solemnitate expeditiones. Hinc Nicetas Choniates in imperio
n matutinis tacuit Codinus. Typicum do- Murzuphli : Ἡ τῆς θεομήτορος εἰκών, ἣν οἱ βασι-
ἐσπάζονται οἱ ἀδελφοὶ τὸ Εὐαγγέλιον, δια- λεῖς Ῥωμαίων ποιοῦνται συστρατηγὸν, τοῖς ἐναν-
ἡγούμενον τὰ βαΐα, in fine matutinarum τίοις ἐάλωκεν. Etiam Heraclius imperator imaginem
atribus ad Evangelii osculum accedenti- sanctissimæ Virginis in militiam præsidii causa
iæ superiorem palmarum ramos distri- abducebat. Arthurus Britto *in obsidione Badonici*
finem usque officii gestandos. Εὐχὴν εἰς *Montis, fretus imagine Dominicæ Matris quam ar-*
τὰ βαΐα τῇ βαϊοφόρῳ promit Euchologium. *mis suis insuerat, nongentos hostium solus adorsus*
uper ultimis imperii annis adhuc obser- *incredibili cæde profligavit*, ut scribit Wilhelmus
estatur Phrantzæ interpres his verbis : Malmesburiensis, l. I De gestis regum Angliæ, c. 1.
quoniam Palmarum solemnitas incidebat, Grets.
os amputamus, quos manibus gestat totus A retentis et manu gestatis myrti ramis C
ις μυρταΐτας dictos scriptis asserit Geor- *Ibid.* [*Τῆς νικοποιοῦ*. Quod dubie Gretserus,
ius. Balsamon Meditato De incensis l. VII certus assero divæ Virginis imaginem νικοποιοῦ
: Κλάδους φοινίκων καὶ μυρσίνων βλέπω nomine consecratam et in palatio a Joanne Com-
ὤπους κατέχοντας καὶ τὴν βαϊοφόρον δο- neno repositam. Argumento mihi sunt Nicetæ de
Goar.] illa imagine in triumphum acta loquentis verba :
Τὰς νίκας τῇ θεομήτορι ὡς συστρατηγέτιδι ἀμάχῳ
CAPUT VI. ἐπιγραφόμενος. Qui etiam triumphi pompam ἐκ
τῶν ἑῴων πυλῶν τῆς πόλεως εἰς αὐτὸ τὸ μέγα πα-
ones et explicationes in c. 11, *quod est* λάτιον *duxit*. Manuel filius eidem, ait illius Vitæ l.
de luctu imperatoris. V, triumphum ceu ἀπροσμάχῳ καὶ ἀκαταγωνίστῳ
συστρατηγῷ erexit. Goar.]
Μετὰ φορέματος λευκοῦ. Ὅπερ ἐστὶ τεκ- *Ib. S. Georgii imago*. Forsitan hæc illa est ex
τνθούντων βασιλέων, scripsit, qui ipse qua sanguinem manasse scribit Pachymeres, l.
ntacuzenus l. III ; ob filium sibi natum VII *Histor.* Certe illa est cujus equus (equitem
rte assumptas vestes lugubres deposuit enim hæc imago S. Georgium exhibebat) horrendo
is teste Gregora, X, 3 : Περιχαρὴς γενό- D prodigio horrificum hinnitum edidit sub Andro-
ισιλεὺς ἤμειψεν εἰς τὸ λαμπρότερον τὰ nico seniore imperatore, paulo ante quam junior
· διὰ τὴν τοῦ πάππου τελευτὴν τέως Andronicus Cpolim occuparet. Prodigium hoc de-
Purpuream tamen chlamydem sive man- scribit Gregoras, l. VIII, p. 305. Ex cujus nar-
δίον (ita scriptum reperio) πορφυροῦν, in ratione habes hanc D. Georgii equestrem imaginem, tanto miraculo nobilitatam, esse illam de
publica tulisse Justinum miror apud qua hic Curopalata. Vide quæ de S. Georgio scrip-
em. Ante bellum Persicum nigros col- simus, l. II De festis, c. 6. Consule etiam Adaman-
iclium gestasse Cedrenus ostendit. Sin num Scotum abbatem, de situ Terræ sanctæ, nu-
iebrem imperatores, regium tamen hodie per a nobis editum, l. III, ubi mira de quadam S.
Oriente ducunt feminæ : nulla est enim Georgii imagine reperies.
totum corpus circumtegente velo colorem *Ib. Peripaton* commodius non vertes quam si
i assumat. Uxoribus quidem fuscas so- processionem vertas : est enim id quod Germani
vestes in conjugum funeribus, virginibus vocant *den umbgang*. Vide quæ hac de re diximus
lidas in parentum fratrumque luctu gerere l. I De sacris processionibus, c. 1. Junius et ubique
iris nonnisi nigrum in quorumcunque
i colorem ex more licitum est. Goar.]
i morem lugendi nostro contrarium :

n ibat semper ad templum Blachernium, ata diserte distinguit hos gradus a templo », cum dicat imperatorem equitantem iduci usque ad excelsos gradus, in festo cursus (seu, ut nos vocamus, Purifica- Virginis) etiam usque ad templum Bla : nam ad hoc templum hoc die rei itia conferebat se imperator. GRETS.

contentione dimicant Junius et Gretserus Ὑψηλῶν, *de gradibus excelsis CP*, ubi- endi? Ille in Blachernio templo, hic in os contendit. Inter contendentes arbiter n integram adjudico, a vero siquidem τῶν sensu aberrat uterque. Ecquis enim in gradus intelligendos putet, ac non potius ac fastigio sublime ædificium? At ne itans et ignarus judex litem dirimam, i andabatarum more cum utroque pu- bio certus auctor lucem afferat Nicetas igeli, l. ii : Διέκνυσι τὸ παράθυρον (aliud legit τὴν θυρίδα) ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν v, εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά, δι' ἧς ὁρατὰ τήλατα πεδία τὰ ἔξωθεν τῶν ἐπάλξεων ἐν ατίοις καθυπτιάζοντα. Observa τὰ Ὑψηλὰ chernii palatii ædificium, unde subjecta nsis planities detegatur, non gradus quan- celsos indicare, nec in majori palatio, quo iperator morari, alios excelsiores gradus cendos : eam ob rem, cum in exhibendis que honoris officiis longius semper in de- lucatur vir honoratus quam in accessu curratur, par est ut si τῆς Ὁδηγητρίας ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐλῆς primum mperator, longius multo deducat abeun- ad fictos usque gradus excelsos, sed εἰς να Ὑψηλὰ ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλα- et quod ait hic auctor, μέχρι καὶ τῶν longo viæ tractu, cujus accessionem in- icula καὶ, ad locum nempe Ὑψηλὰ vo- iem auctor ipse in Blachernio palatio vel uxta reponit, c. 15, p. 80, ubi ait impe- ad Blachernarum templum, cui vicinum lem nominis palatium, a Barangis deduci ὁ Ὑψηλῶν, certe non ad excelsos gradus o fuerat egressus palatii, sed ad destina- ius, ad quod tendebat, locum. GOAR.]

quod ipse imperator imaginem Hodege- ida Paschatis feria ad propria revertentem solebat usque ad excelsos gradus, imo ut dicit Curopalata, c. 12, p. 72 : nec ta- emplum Blachernium tunc ibat impera- non est **326** opus pluribus. Ipsemet : refellit, qui hæc p. 326 : Τῆς Ὁδηγη- *est ducis viæ, statua fuit extra palatium emplo et monasterio nobili, quod templum* αὸν τῶν Ὁδηγῶν, *in imperio Fl. Michae- horus Gregoras l.* xi *monasterium Hodege- ellavit. Iis autem diebus in palatium in-* Hæc ille. At quid clarius quam templum Hodegetrium non fuisse templum Blachernense? Scribit Pachymeres lib. vii imaginem Deiparæ per dies complures lacrymasse. Quænam hæc imago? num Hodegetriæ? num Nicopœæ? Et apud eum- dem Pachymerem l. xi imago τῆς Φωταγωγοῦ, Virginis *lucem afferentis, cujus sancto oleo* delibu- tus Michael Andronici imperatoris filius ex deспе- rato morbo convaluit.

Tertia vigilia palatii est τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, An- nuntiationis B. Virginis. Junius *evangelicæ annun- tiationis*. Satis evangelice : sed quid aliud a pseu- doevangelico prædicante exspectes?

Quarta vigilia agebatur quinta feria majori- hebdomadæ, ob Parasceves appetentis solemnia. GRETS.

CAPUT VIII.

Observationes et explicationes in c. 13, *de Parasceve et magno Sabbato.*

De magno Sabbato nihil est in Græca inscri- ptione, cum tamen potissimum de officio magni Sabbati, hoc est vigiliæ Paschatis, in hoc capite agatur.

P. 72. De Parasceve tribus verbis res absolvi- tur. Vide quæ de hoc festo scripsimus tom. I De S. Cruce, l. i, c. 68 et l. i De festis, c. 23 et 24. Homilias Græcorum in Parasceven invenies tom. II, De cruce. GRETS.

Ibid. [*Αἱ ὧραι.* De quibus consulendum Triodium.

Ibid. Τὴν λειτουργίαν. Hora prima noctis di- cendam. Triodium : Ὀφείλει δὲ ἔχειν ἀκρίβειαν ὁ ἐκκλησιάρχης ἵνα, ὅταν ποιῇ ἀπόλυσιν ἡ ἐκκλησία τῆς λειτουργίας, ὑπάρχῃ ὥρα δευτέρα τῆς λειτουρ γίας. Vespertinæ vero laudes, quibus ipsa conjun- gitur, decima diei hora incipiunt. GOAR.]

Ibid. Illa μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν Junius vertit : *post lectionem autem Apostoli, id est, ad eum usque locum : Surge, Deus, qui judicas terram.* Vitiose prorsus, quasi illud *surge Deus* ad Apostoli lectionem pertineat, cum sit stichus, quem post lectionem Apostoli ex Epistola ad Romanos sumptum concinit Psaltes : *Exsurge, Deus, judicans terram, quia tu hæreditabis in omnibus gentibus.* Subjicit lector : *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat*, etc. Succinit psal- tes : *Exsurge, Deus*, etc., et hoc sæpius, ut di- stincte habes in Triodio. Ergo vel post lectionem Apostoli vel post **327** subjunctos stichos, quo- rum principium est *exsurge Deus*, spargunt lecto- res et pueri honorarii lauros : legendum enim est πάττουσι vel πάσσουσι, ἀποπάττουσι vel ἀποπάσ- σουσι. Vide quæ scripsimus de magno Sabbato l. i, De festis, c. 25. GRETS.

Ibid. [*Ἀφῳαῖς.* Arbitror in lætitiæ pro Dominica resurrectione argumentum, vel ad victoriæ, si bella premerent, felix omen imperatori promendum.

P. 73. *Τράπεζα δὲ οὐδαμῶς.* Eo quod in ipsa ecclesia sobria valde habeatur refectio. Triodium, ubi de monachis hodie loquitur : Μετὰ δὲ τὴν ἀπό-

. ..., οὐκ ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καθήμενοι ἐν τοῖς τόποις ἡμῶν, καὶ εἰσέρχεται ὁ κελλαρίτης, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς ἀδελφοῖς ἀνάκλασμα τοῦ ἄρτου, καὶ ἀνὰ ἐξ ἰσχάδων ἢ φοινίκων, καὶ ἀπὸ ἑνὸς κρασοβολίου οἶνον. Goar.

CAPUT IX.

Observationes et explicationes in c. 11, de festo Paschæ.

Ibid. De festo Paschæ. Ita titulus habet, cum etiam hoc capite de ritu feriæ quintæ τῆς Διακαινησίμου deque festo Pentecostes et de festo Exaltationis S. crucis pertractetur. Grets.

Ibid. [*Ἐν τῇ τρίτῃ.* Vulgo tamen et ubique circa matutinum crepusculum incipit hoc officium. Pentecostarium : Περὶ ὥραν ὄρθρου σημαίνει.

Ibid. [*Δίδωσι λαμπάδα.* Ut archipresbyter in palatio, ita ubique superior hoc munere fungitur. Typus Pentecostarii : Ὁ δὲ ἡγούμενος διανέμει τὰ κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.

Ibid. [*Ὑπηρέται ἄρχοντες.* Lectores et canonarchas intellige, de quibus c. 6 et c. 8, Ὑπηρέται, quia protopapæ subditi, ἄρχοντες, quia palatini.

Ibid. [*Τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων.* Consentit Pentecostarii typus : sacerdotem enim candidis vestibus ornatum cum fratribus cereos ardentes gestantibus sinistro latere egressum in narthece jubet consistere, ac ceroferariis accensa lumina deferentibus viamque sternentibus celebrem ingressum peragere. Ἐναπομείνας δὲ, inquit, ἐντὸς τοῦ ναοῦ μόνος ὁ κανδηλάπτης ἅπτει τὰ κηρία πάντα καὶ τὰς κανδήλας. Καὶ ποιήσας πυρεῖον ἐν τίθησι τοῦτο μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἕτερον ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Καὶ βαλὼν θυμίαμα εἰς αὐτὰ, βαλὼν δὲ καὶ εἰς τὸν θυμιατὸν θυμίαμα πολὺ, ἀποχωρεῖ τοῦτον ἐντὸς τοῦ βήματος.

Ibid. [*Εἶτα ἐκχωρεῖ.* Ibidem : Ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὸ θυμιᾶσαι ἔξωθεν τοῦ νάρθηκος τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, καὶ ποιεῖ σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων, Καὶ δόξα τῇ ἁγίᾳ, etc. Goar.]

Ibid. Χριστὸς ἀνέστη. Integrum troparium est: Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος. Grets.

328 P. 73. [Adeo frequens personat in ecclesiis hic modulus, ut germane paschalis, omnemque paschali spatio laudem Deo reddendam, ut Latinis Alleluia, includere videatur. Gretserus integrum profert. Goar.]

Ibid. Integer stichus est : *Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum, a facie ejus*; cujus similes duo alii stichi subjunguntur. Grets.

P. 74. [*Τοὺς λοιπούς.* Sunt hi duo alii : Ὡς ἐκλείπει καπνὸς, καὶ τὰ ἑξῆς, οὕτως ἀπολοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς.

Ibid. [*Τὰ εἰρηνικά.* Conglobatæ pro variis rebus preces a diacono pronuntiandæ, quarum primæ pa-

A cem exorantes εἰρηνικῶν reliquis nomen im[...] Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κ[ύριε] ἐλέησον. Διάκονος· Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης [...] Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον. [Διάκο]νος· Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου [...] Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον. [Καὶ] τὰ ἑξῆς. Vide Chrysostomi liturgiam. Goar.

Ibid. Integrum odarium est istud : *Resurrectionis dies. Exsultemus populi : ex morte enim ad vitam et ex terra ad cœlum Christus Deus nos transduxit, victoriæ carmen concinentes.* Vide librum qui Pentecostarium inscribitur. Grets.

Ibid. [*Ἀναστάσεως ἡμέρα.* Reliquum ex Pentecostario : Λαμπρυνθῶμεν λαοί. Πάσχα Κυρίου, Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ

B ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν ἐπινίκιον ᾄδοντας. Goar.]

Ibid. Observa etiam Græcis quibusdam [...] fuisse morem illum quarumdam in Germaniæ ecclesiarum, ut versibus illis Davidicis, *Attollite portas, principes, vestras, etc.*, aditum sibi pa[te]cuperent. Grets.

Ibid [*Ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέλιον.* Evangelium, mox autem dati imperatori osculi [...] tudinem referunt in monasteriis [...] quibus Pentecostarium : Ψάλλομεν τὸ Χ[ριστὸς] ἀνέστη πολλάκις, ἄχρις ἂν ἀσπάσωνται ἀλλήλους. Ὁ δὲ ἀσπασμὸς γίνεται οὕτω[ς·] ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται [...]

C θυρῶν τοῦ ἁγίου βήματος. Ὁ δὲ καθηγούμενος [...] θὼν, καὶ ἀσπασάμενος τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον [...] ἱερέα, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ [τὸ] Εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται ἐκ δεξιῶν [...] Εἶτα οἱ ἀδελφοὶ πάντες κατὰ τὴν τάξιν [ἀσπά]ζονται πρῶτον τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, [εἶτα] καὶ τὸν καθηγούμενον, καὶ ἵστανται [...] τύχωσι, καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. Goar.

Ibid. Τοῦ θρόνου. Sæpe throni imperatorii [mentio] facta est : ejus diagraphen [...] l. III, v. 191-219; qualis nimirum tempore [...] Junioris fuerit.

Ibid. En morem osculandi pedem imperatoris [...] Hic heterodoxis non movetur stomachus : at [...] primum vel legunt vel audiunt pedem summi [pon]

D tificis osculo coli, tum toti bilis sunt et nil [...] lem biliosissimi homines vomunt. Et tamen [...] ter admodum osculantur togam Turcici imperatoris, quod et a Gerlachio prædicante Lutherano [...] est; et ne hoc nesciremus, Crusius l. VII Tur[co-] Græc. litteris prodidit. Nec gravarentur isti [...] sultanici **329** osculum se abjicere, si id con[...] permitteret. Legatus quoque confœderatorum [...] num Belgii, anno salutis 1612 Cpolim ad [...] Ottomanicam missus et admissus, vestimentum [im]peratoris Turcici prompte et alacriter deosculatus est, et quidem flexis genibus ut videre licet in Ecclesiasticopolitica Chronol. inserta tom. VIII ejus [ope]ris, quod Chronicon Chronicorum inscribitur. Si [...] reverentiæ genus pontifici Romano iste exhibu[isset]

ibili sceiere sese obstrictum credidisset. Quid latavi Calvinianni pedibus suis oscula ferri haud assi sunt ? Nam in navigatione Australi *Jacobi re*, Leidæ in Hollandia typis excusa anno Reoris 1619, hæc prodita sunt de Indis quibus: *Qui intrabant navem nostram ex ipsis, in genua ntes pedibus nostris oscula figebant.* Paulo *Ut primum navem conscenderat* (Indorum rex), *ens in genua ac procumbens in faciem preces fudit. Ductus ad inferiora navis, iterum pros adoravit*, etc. *Comites ipsius pedes nostros labantur, acceptosque eos manibus suis capiti bant ad demissionem subjectionemque demonam.* Et quinam isti, quibus lubentibus tantus nos delatus ? Prædones et piratæ ex Calvini a, qui fortassis hostias quoque, si Indi eas obnt, haud repudiassent, ut factum a Paulo et ba Act. XIV, cum Lystrenses eis sacrificium ceu t Mercurio appararent. Quibus clamoribus ter- t æthera non complerent, si aut in libris legeut relatione aliorum acciperent pontificem Rom non tantum permittere ut quis pedes ejus ntur, sed et tolerare ut quis pedes capiti argum subjectionis imponat ?

. I Histor. Cantacuzeni, c. 16, osculatur juAndronicus senioris Andronici, avi sui, pedem ; ditur : *More Romanis imperatoribus receptum cum quispiam consanguineorum aut alioqui gravad eos florentium secundum adorationem pedem atoris osculo contigisset, ut imperator vicissim ciem deoscularetur. Cum itaque tum nepos avi s osculatus fuisset, ille, ne inexpiabili odio flacrederetur si nec iis nepotem et imperatorem retur quæ privatis tribuerentur, faciem ejus conipse osculo libavit.* Idem Andronicus junior n avi pedem publice osculatus est I, 54 ; quod tanquam expressum subjectionis indicium reir. II, 5, Persæ Andronicum juniorem imperan antequam appropinquaret, capitibus humi subs adorabant. Sed princeps Persarum ad eum us accedens et adorabat et pedem illius oscur. III, 38, Protostrator cum suis pedem Joan- Cantacuzeni imperatoris osculatur. Idem fit ab c. 40. Idem ab alio, c. 42, et a Persis, IV, 10 ; 3, Triballi ejusdem Cantacuzeni genu osculan- Exempla oscula fixi oculis et facici habes apud acuz. I, 16, dexteræ c. 34 et c. 41. GRETS.

id. [De imperatore minore majorem salutante us pedem exosculante et ab eodem oris oscu- reportante Gretserus hic egregie. At si alter l eques occurrat, quid tum ? Cantacuzenus, : Ἔθος ἐπεκράτησεν ἀρχαῖον παρὰ τοῖς Ῥωιν βασιλεῦσιν, ὅταν μέλλωσιν **330** ἀλλήλοις υγχάνειν, τοὺς μὲν ἐπομένους ἑκατέροις τῶν ιν καταβάντας ἔπεσθαι πεζῇ, αὐτοὺς δὲ συμντας ἐφίππους, τὸν μὲν νεώτερον κύψαντα τοῦ βυτέρου βασιλέως περιπτύσσεσθαι τὴν χεῖρα, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρότερον περιτελόμενον πῖλον, ύψαντα δὲ ἐκεῖθεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν πατέρα ἀντιφιλεῖν. Solam manum senioris junior osculabatur quondam : Basilius enim Macedo Michaele ad lectum deducto τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξῆλθεν.

P. 75. [*Οὔτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμόν*. Ad Francos Venetosque urbe CP. ejiciendos Michaeli Palæologo copias auxiliares promiserant Genuenses : hinc communia pacis concordiæque fœdera. Veneti vero, ut qui cum Francis imperaverant, fœdam cum Græcis concordiam et opprobrium subjectionemque redolens fœdus inire detrectaverunt. Vide Gregoram superius relatum, nec non Petrum Justinianum Venetorum et Genuensium vario Marte inter se decertantium bella historiæ Venetæ l. v describentem, ac tandem ipsum Michaelem victorlis elatum, haud tamen insolescentem, Venetos, a quibus sibi cavendum rebatur, de pace firmanda exorantem.

Ibid. [*Καπούτζια*. Pilei genus ante pauca sæcula in Europa usitatissimum. Latini *caputium*, Galli *chaperon*, Itali *capuzzo* dicebant. De quo consulendus Stephanus Paschasius disquisitionum Francicarum, VIII, 18, et 45. *Capitium* vocat Paulus Æmilius in Joanne primo. GOAR.]

Ibid. Τρεύαν. Latino-Barbare *treuga*. Dicitur etiam τρέβα.

Ibid. Μπαΐουλος. Ita legendum. Inepte Junius λυπάϊος. Falso citat Gregoram, l. IV, quasi apud illum legatur *lypailus*, cum Græcus textus distincte habeat μπαΐουλος, et interpres *baiulus*, recte utique. Frustra est Meursius qui corrigit Ιλπαΐουλος, unica littera transposita, quasi sit purus putus idiotismus Italicus. Sed cum Codinus hactenus Italorum articulis non sit usus, credibile est eum neque hic usum fuisse ; cumque a β vel π incipientibus recentiores Græci litteram μ præponere soleant, ut ipsemet Meursius in Glossario pluribus exemplis ostendit, rationi plane consonum est credere Codinum hic scripsisse μπαΐουλος, more aliorum ex recentiore Græcia scriptorum.

P. 76. *Ad Francos*. Franci in recentiorum Graecorum scriptis non solum Galli intelligendi sunt, inquit Junius, sed Itali quoque et Siculi, eo quod olim Siciliæ regnum et pars Italiæ a Francis tenebatur. GRETS.

Ibid. [*Ἠρέμα ψαλλομένης*. Ne cantus regiam adorationem interturbet, vel hæc ecclesiæ officio videatur conjuncta.

Ibid. [*Οὗτός τε καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες*. Celebri Palmarum festo solet patriarcha cruces et cereos in populum diatribuere, quasi δεξιούμενος τοὺς τὸ παγκράτιον τῆς νηστείας νικήσαντας τιμίων καὶ ἁγίων σταυρῶν ἁγιάσμασι καὶ κηρίων φωτοβόλων χαρίσμασι. Οὐδὲ γὰρ θέλει σκιαμαχεῖν τοὺς πιστοὺς κατ' ἐκείνους τοὺς νηπιόφρονας, ἀλλ' ὡς ἤδη τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον βλέποντας τὴν νέαν Σιὼν διὰ πώλου φωτίζοντα. Feria tertia sequenti, qu τῶν κατηχήσεων, catechumenis instruendis dica minuta thura concurrenti populo dat in ma

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, ὡς τὸ τέμενος ὁ ἀποσταλεὶς ἀφικνεῖται, τά τε δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως ἅμα τοῖς γράμμασι ἐν τῇ ἱερᾷ ἐπιτίθετο τραπέζῃ. Num potius mendacii convincendus erat Balsamon in eumdem canonem nobis opponens: Περὶ δέ γε τῶν Λατίνων μανθάνω ὅτι οὐ μόνον λαϊκοὶ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες εἰς τὸ ἅγιον βῆμα εἰσέρχονται, καὶ κάθηνται ἱσταμένων πολλάκις καὶ τῶν ἱερουργούντων. Thus quidem laici Latini non vaporant in altari: at cum lectorum choro datis etiam lectorum insignibus, de quibus c. 47, Græci suum imperatorem aggregaverint, nullo irreligionis crimine accusandi, si, quod egit Salomon Paralip. 6, ut converteret faciem et benediceret universæ multitudini Israel, Christianus princeps Christiano populo bene precari audeat. Non arroganter itaque vel temere pontificum usurpata potestate *cera characterem imprimit* imperator Græcus (quis enim, qui Græcarum litterarum sit elementis imbutus, τριχηρίῳ σφραγίζειν ita interpretatur?) sed *trifurco* sive *tricipiti cereo*, Trinitatis, a qua benedictionis scaturiunt rivi, symbolo, ex dilectionis affectu, ecclesiasticæ dignitatis consortio, et si velis, potestatis concessione, benedictionem, quam parentes filiis, impertiuntur populo. Cæterum licet vulgatus Balsamonis textus non exhibeat unde, quod insuper objicitur, desumatur, *quin etiam imperatores populum ad* 333 *eum instituendum docent, quod solis illius regionis antistitibus concessum est*, communis tamen Ecclesiæ sensus illis ab hoc charitatis officio, quod etiam pueris per ecclesias in laudem sanctorum declamantibus conceditur, noluit interdictum.

P. 77. [*Thesaurum* βεστιαρίου voce nonnunquam intelligendum præsens locus ostendit, nec non c. 7 hujus operis.

Ibid. [*Κατὰ δωρεάν.* Romanus Argyrus octoginta libras auri, ait Cedrenus, ex ærario imperatorio quotannis pendi jussit. Aliæ viginti forsan deinceps additæ.

Ibid. Λίτρας. Auri libram Budæus de asse, l. v, non minus aureis solatis centum æstimat, Lexicon juridicum septuaginta duobus, Paulus Diaconus decem: ubi namque Theophanes ἑκατὸν νομίσματα, ipse decem libras numerat. Blastares octo pretium ejus censet c. 7, τοῦ Τ στοιχείου: Ἡ παρ' ἡμῶν νομιζομένη λίτρα νομίσματα ἔχει ὀκτώ. GOAR.]

P. 77. Hebdomas διακαινήσιμος est tota hebdomas paschalis, quæ festum Paschæ proxime sequitur et qua Resurrectio Domini solemni cæremonia celebratur. Id ostendo primum testimonio Maximi Margunii episcopi Græci, qui consultus quidnam hoc vocabulo significetur, respondit his verbis: Σημαίνεται παρ' ἡμῖν διὰ τούτου τοῦ ὀνόματος ὅλη ἡ πρώτη ἑβδομὰς τῆς ἀναστασίμου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἑορτῆς. Vide Catalog bibliothecæ August. ab Hœschelio editum. Secundo idem probo ex Typico S. Sabæ, ubi capiti 46 hujusmodi titulus præfigitur: Εἴδησις τοῦ τύπου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τῆς ἑβδομάδος τῆς Διακαινησίμου. Et in ipso capite singulas dies seu ferias paschalis illius hebdomadis enumerans, secundam feriam vocat τὴν δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, tertiam τὴν τρίτην τῆς Διακαινησίμου, et ita deinceps usque ad Sabbatum τῆς Διακαινησίμου. Idem ex aliis Græcorum libris ritualibus liquet. Pollux in Chronico suo: Τρίτον νόμον ἔγραψεν, ἀπράκτους εἶναι τὰς δύο τῆς πασχαλίας ἑβδομάδας, μίαν μὲν πρὸ, μίαν δὲ μετά. Illa autem μία μετά est hebdomas τῆς Διακαινησίμου.

Male ergo Calvinianus scholiastes Junius in notis interpretatur ἑβδομάδα διακαινησίμου *hebdomadem rogationum*. Male etiam rationem nominis reddens ait eam dici διακενίσιμον, *exinanitioni dicatam, quia per illud tempus exinaniunt sua corpora et macerant, oraturi Deum pro commoditate anni.* Primum non scribendum διακενίσιμος sed διακαινήσιμος, ut habent exemplaria Alexandri, rituales libri Græcorum et codex bibliothecæ Augustanæ ms., quo continentur evangelia diebus sacris prælegi solita, quorum initium τῇ τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου. Quocirca hebdomas τῆς Διακαινησίμου dicitur quasi *septimana renovationis*, τοῦ διακαινισμοῦ, cum Christo resurgente omnia renovata et instaurata fuerint. Secundo tantum abest ut hæc hebdomas ab exinanitione jejunantiumque inedia nomen invenerit, ut tota illa hebdomade jejunium solvere moris fuerit. Testis Balsamon in can. 69 apost. Qui cum percensuisset dies quibus jejunandum est, excipit quartos dies et parascevas seu ferias sextas, quæ sunt ἀπὸ τῆς ἀποκρέου seu ὀπόκρεω, ante carnisprivium, 334 et quæ sunt πρὸ τῆς τυροφάγου, et hebdomadem τῆς Διακαινησίμου. *In iis enim solvimus*, inquit Balsamon, *quia jejunant Armenii propter Ninivitas. In eo qui est ante carnisprivium, et in eo qui est ante* τυροφάγον, *hæretici Tetraditæ magnum jejunium observant, hebdomas autem* τῆς Διακαινησίμου *tanquam ipse magnus dominicus* (Paschæ) *dies reputatur.* Idem docet Anastasius episcopus Cæsareæ Palæstinæ tract. de *Artziburio*, ubi inter hebdomadas a jejunio plane exceptas ponit τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου. Eamdem hebdomadem inter exceptas numerat Nicolaus patriarcha Cpolitanus in versibus ad Anastasium montis Sinai antistitem.

Rogationes triduanæ ante ascensionem Domini Græcis ignotæ sunt; nec ulla habent stata jejunia inter Pascha et Pentecosten. Νηστεῖα γὰρ οὐ γέγραπται, οὐδὲ γονυκλισία, inquit Nicolaus patriarcha de tempore inter Pascha et Pentecosten. Vide Typicum Sabæ, c. 51. Consentit cum his nostris Glossarium Græco-Barbarum, nisi quod scribi jubet διακαινίσιμος. Sed Rituales libri scripturam nostram plerumque præferunt.

Dominica hanc hebdomadem subsequens, quæ nobis est Dominica in albis, Græcis est καινὴ ἢ νέα Κυριακή, *nova Dominica*, in quam exstat oratio Gregorii Nazianzeni, et est oratio 43; ejusdem in

festo Parasceves institutæ. Testem do ipsum Codinum et Triodium. Nec recte Meursius huc advocat lectionem duodecim lectionum ex Anastasio et Bernone : loquuntur enim de duodecim lectionibus in angariis seu quatuor temporibus recitari consuetis. At Codinus agit de duodecim evangeliis, quæ quinta feria majoris hebdomadis in officio vigiliæ legebantur. Nec duodecim illæ lectiones, quas ex Anastasio et Bernone producit Meursius, in angariis ex Evangelio sumebantur, sed ex Mosaicis et propheticis libris, ut et hodie angariarum lectiones quinque ex prophetiis petuntur. Quam apposite vero ad evangelia, quæ recitabantur in ecclesia, accommodat Meursius illud Isidori Pelusiotæ, l. II, ep. 150, ubi ait phylacteria Judæorum fuisse δελτία μικρὰ, ἅπερ ἐφόρουν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγηταὶ ὥσπερ νῦν αἱ γυναῖκες τὰ εὐαγγέλια τὰ μικρά. Arbitratur parva fuisse evangelia illa quæ in templo legebantur : sed cum toto anno plurima evangelia legerentur, haud parva dici potuissent. Parva igitur dicuntur vel quia initium unius evangelii, puta sancti Joannis, vel omnium quatuor evangelistarum exordia continebant, ferebanturque, ut et hodie evangelium sancti Joannis, amuletorum vice, potissimum a feminis. Vide quæ scripsimus tom. I De sancta cruce, l. II, c. 29 ; sed ut hinc tandem abeam, οὐδὲν ὑγιὲς in Glossarii Evangelio inesse reperio. GRETS.]

Ibid. [*Τὰ δώδεκα εὐαγγέλια.* Exhibet Græcorum εὐαγγελιστάριον, omnemque ex quatuor Evangelii scriptoribus passionis historiam ordine decerptam concorditerque connexam comprehendunt : unumquodque vero τμῆμα est historiæ passionis Dominicæ.

Ibid. Λαμπάς. Nullum aliud inter λαμπάδα et κηρὸν discrimen quam inter communem et majorem arteque exquisitiore comptum cereum : hic imperatori, alter aulicorum turbæ distribuitur. GOAR.]

320 P. 72. Ex quatuor vigiliis in palatio celebrari solitis prima est *magni canonis*. Ubi dicit Junius *festum magni canonis esse Dominicam orthodoxiæ* : sed errat more suo solemni. Nam Dominica orthodoxiæ erat prima Dominica Quadragesimæ : festum magni canonis agebatur τῇ πέμπτῃ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, *quinta feria quintæ hebdomadis quadragesimæ*. Docent hoc rituales Græcorum libri, quorum unus qui Triodium inscribitur ista : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ψάλλομεν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου κανόνος ἀκολουθίαν. Τοῦτον τῶν ὄντως κανόνων μέγιστον ἁπάντων ἀρίστως καὶ τεχνηέντως ἡρμόσατο καὶ συνέγραψεν ὁ ἐν ἁγίοις Π[illegible] ἡμῶν Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος [illegible] Ἱεροσολυμίτης ὀνομαζόμενος, [illegible] Δαμασκοῦ, ἐπὶ τεσσαρεσκαι[illegible] τοῦ ἡλικίας παιδευτηρίῳ [illegible] τὴν ἐγκύκλιον παίδευ[illegible] γεγονὼς τὸν μονα[illegible] θεοφιλῶς διαζ[illegible]

A πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συγγράμματα βιωφελῆ καταλείπει τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, λόγους τε καὶ κανόνας, μᾶλλον ἀδρότερος ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς γινόμενός τε καὶ δεικνύμενος, σὺν πολλοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τὸν παρόντα μέγαν κανόνα συνέταξε, κατάνυξιν ἄπειρον ἔχοντα. Πᾶσαν γὰρ παλαιᾶς καὶ νέας ἱστορίαν Διαθήκης ἐρανισάμενος καὶ ἀθροίσας τὸ παρὸν ἡρμόσατο μέλος, ἀπὸ Ἀδὰμ δηλαδὴ μέχρι καὶ αὐτῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος. Προτρέπεται γοῦν διὰ τούτου πᾶσαν ψυχὴν, ὅσα μὲν ἀγαθὰ τῆς ἱστορίας ζηλοῦν καὶ μιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν, ὅσα δὲ τῶν φαύλων ἀποφεύγειν, καὶ ἀεὶ πρὸς Θεὸν ἀνατρέχειν, διὰ μετανοίας, διὰ δακρύων καὶ ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἄλλης δη-
B λονότι εὐαρεστήσεως. Πλὴν ἐς τοσοῦτόν ἐστιν εὕρους καὶ ἐμμελὴς ὡς καὶ αὐτὴν τὴν σκληροτέραν ψυχὴν ἱκανῶς μαλάξαι καὶ πρὸς ἀνάληψιν ἀγαθοῦ διεγεῖραι, εἰ μόνον μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ προσοχῆς ἀνηκούσης ψάλλοιτο. Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο· κατάνυξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος προβέβληται ἄπειρον, καὶ πολλὴν τοῖς ἑπταικόσι καὶ ἁμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλοιντο. Ἐτάχθησαν δὲ καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ψάλλεσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι δι' αἰτίαν τοιαύτην· ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ τέλος ἐγγίζει ἡ ἁγία τεσσαρακοστὴ, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι ῥᾴθυμοι γεγονότες πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας
C ἀμελέστερον διατεθῶσι καὶ τοῦ σωφρονεῖν καθάπαξ ἐν πᾶσιν ἀπόσχοιντο, ὁ μὲν μέγιστος Ἀνδρέας, οἷά τις ἀλείπτης, διὰ τῶν ἱστοριῶν τοῦ μεγάλου κανόνος, τῶν μεγάλων ἀνδρῶν λέγων τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν φαύλων αὖθις τὴν ἐκτροπὴν, ὡς ἄν τις φαίη, γενναιοτέρους τοὺς κάμνοντας παρασκευάζει καὶ ἀνδρικῶς τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, ὁ δὲ ἱερὸς Σωφρόνιος διὰ τοῦ ὑπερφυοῦς αὐτοῦ λόγου σώφρονας καὶ αὖθις εἶναι ποιεῖ, καὶ πρὸς Θεὸν διεγείρει, καὶ μὴ καταπίπτειν μηδὲ ἀπογινώσκειν, εἰ **321** καὶ τέως τισὶν ἐάλωσαν παραπτώμασιν· ὅση γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ συμπάθεια τοῖς ὁλοψύχως ἐκ τῶν πρώην πταισμάτων ἐπιστρέφειν αἱρουμένοις, ἡ κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν διήγησις παριστᾷ.
D Λέγεται δὲ μέγας κανὼν, ἴσως ἄν τις εἴπῃ, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐννοίας καὶ τὰ ἐνθυμήματα (γόνιμος γάρ ἐστιν ὁ τούτου ποιητὴς, ἀρίστως αὐτὰ συντιθέμενος), καὶ ὅτι τῶν λοιπῶν κανόνων ἀνὰ τριάκοντα, καὶ μικρόν τι πρὸς, τροπαρίων ἐχόντων, οὗτος εἰς διακόσια καὶ πεντήκοντα πρόεισιν, ἑνὸς ἑκάστου ἄῤῥητον ἀποστάζοντος ἡδονήν. Ἁρμοδίως οὖν ἄρα καὶ προσηκόντως ὁ μέγας οὗτος κανὼν, καὶ [illegible] κεκτημένος κατάνυξιν, κἂν τῇ μεγάλῃ [illegible] κατατέτακται. Τοῦτον τὸν ἄρ[illegible] καὶ τὸν τῆς ὁσίας Μα[illegible] [illegible]ῶν Ἀνδρέας πρῶτος [illegible]κεν, ὅτε πρὸς τοῦ [illegible] τῇ ἕκτῃ συνέδῳ [illegible] ἔτε γὰρ ἀρίστως [illegible]νος ἔτι διατελῶν

ἐν μονάζουσι, τῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας κλήρῳ συγκαταλέγεται. Εἶτα διάκονος καὶ ὀρφανοτρόφος ἐν ταύτῃ καθίσταται. Καὶ μετὰ μικρὸν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενόμενος, ἐσύστερον ἀγχιστά πως πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἱερισῷ καταντήσας ἐν Μιτυλήνῃ πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ, ἀρκούντως τοῦ ἰδίου θρόνου ἐν μεθέξει γενόμενος. Ταῖς αὐτοῦ πρεσβείαις, ὁ Θεὸς, ἐλέησον ἡμᾶς.

Hæc liber ille ritualis Græcorum, ex quibus elucescunt cum alia vulgo parum nota, tum Dominicam orthodoxiæ et diem magni canonis non fuisse unum et eumdem diem. GRETS.

P. 72. [Canonis hujus concinendi ritum et institutionem e Synaxario fuse descripsit Gretserus : canonem ipsum, ut et Andreæ Cretensis opus omne Latinam interpretationem et in utrumque notas ante paucos annos publico dedit e prædicatorum familia sodalis Franciscus Combefis. GOAR.]

Ibid. Secunda vigilia palatii est τῆς ἀκαθίστου. Junius interpretatur, *Virginis iter facientis et parturientis, et quasi dicas*, inquit, *ejus quæ non sedet aut quiescit, sed iter facit prægnans ; puta cum B. Virgo a Josepho deduceretur Bethlehemum ex edicto Augusti Cæsaris, proxime ante diem natalem Christi.* Fabulæ, quas dispellet idem ille ritualis Græcorum liber, quem paulo ante nominavi, in quo ista leguntur : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῷ σαββάτῳ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς) τὸν ἀκάθιστον ὕμνον ἑορτάζομεν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἡρακλείου τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίοις ἀρχὴν διέποντος, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης ἰδὼν τὰ Ῥωμαίων ἄκρως ταπεινωθέντα παρὰ Φωκᾶ βασιλέως τοῦ τυράννου, ἕνα τῶν σατραπῶν Σάρβαρον ὄνομα μετὰ χιλιάδων πλειόνων στέλλει, πᾶσαν τὴν ἑῶ αὐτῷ ὑποποιήσασθαι· ἔφθη γὰρ καὶ πρότερον ὡσεὶ δέκα μυριάδας Χριστιανῶν διαφθείρας Χοσρόης, ἅτε τῶν Ἑβραίων αὐτοὺς ἐξωνουμένων καὶ ἀπολλύντων. Ὁ γοῦν ἀρχισατράπης Σάρβαρος τὴν ἑῶ ληϊσάμενος ἅπασαν ἔφθασεν ἕως καὶ αὐτῆς Χρυσοπόλεως, ἣ νῦν Σκουτάριον ἐπικέκληται. Ὁ τοίνυν **322** βασιλεὺς Ἡράκλειος ἐν ἀπορίᾳ καταστὰς δημοσίων χρημάτων, τὰ ἱερὰ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς κέρμα μετασκευασάμενος ἐπὶ ἀποδόσει μείζονι καὶ τελεωτέρᾳ, διὰ τοῦ Εὐξείνου μετὰ πλοίων τοὺς τῆς Περσίας μέρεσιν εἰσβαλὼν ἀφανίζει αὐτήν. Καὶ κατὰ κράτος ἡττᾶται τούτῳ ὁ Χοσρόης σὺν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σειρόης ὁ υἱὸς Χοσρόου ἀποστὰς τοῦ πατρὸς τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ περιτίθησιν, καὶ τὸν πατέρα Χοσρόην ἀποκτείνας τῷ βασιλεῖ Ἡρακλείῳ σπένδεται. Χαγάνος γε μὴν ὁ τῶν Μυσῶν καὶ Σκυθῶν ἀρχηγὸς, μαθὼν τὸν βασιλέα διαπόντιον ἐς Πέρσας γενόμενον, τὰς μετὰ Ῥωμαίων διαλύσας σπονδὰς, στίφη μυριάριθμα ἐπαγόμενος διὰ τῶν δυτικῶν εἰσβάλλει μερῶν εἰς τὴν Κωνσταντίνου, κατὰ Θεοῦ βλασφήμους ἐκπέμπων φωνάς. Αὐτίκα τοίνυν ἡ μὲν θάλασσα πλοίων, ἡ δὲ γῆ πεζῶν καὶ ἱππέων ἀπείρων ἐμπλεως ἦν. Σέργιος δὲ ὁ πατριάρχης πολλὰ τὸν τῆς Κωνσταντίνου παρεκάλει λαὸν μὴ καταπίπτειν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἐκ ψυχῆς εἰς Θεὸν ἀναφέρειν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν πανάχραντον θεοτόκον. Καὶ μὴν καὶ Βῶνος πατρίκιος ὁ τηνικαῦτα τὴν πόλιν διέπων τὰ ἀνήκοντα εἰς ἀποτροπὴν τῶν πολεμίων παρεσκευάζετο· δεῖ γὰρ μετὰ τῆς ἄνωθεν βοηθείας καὶ ἡμᾶς τὰ προσήκοντα ἐνεργεῖν. Ὁ δὲ πατριάρχης τὰς θείας εἰκόνας τῆς θεομήτορος μετὰ παντὸς ἐπαγόμενος τοῦ πλήθους περιῄει τὸ τεῖχος ἄνωθεν, ἐντεῦθεν τὸ ἀσφαλὲς αὐτῶν ποριζόμενος. Ὡς δὲ ὁ μὲν Σάρβαρος ἐξ ἐφόδου, Χαγάνος δὲ ἀπὸ δυσμῶν πυρπολεῖν τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἤρχοντο, ὁ πατριάρχης τὴν ἀχειροποίητον τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, προσέτι δὲ καὶ τὴν τιμίαν ἐσθῆτα τῆς θεομήτορος ἐπιφερόμενος διὰ τῶν τειχῶν περιῄρχετο. Χαγάνος δὲ ὁ Σκύθης διὰ τῶν χερσαίων τειχῶν προσβάλλει τῇ Κωνσταντίνου σὺν πλήθει ἀπείρῳ, ἄκρως ἐξ ὅπλων ἠσφαλισμένῳ, καὶ τοσούτῳ ὡς ἕνα Ῥωμαῖον πρὸς δέκα Σκύθας σαφῶς διαμάχεσθαι. Ἀλλ' ἡ ἄμαχος πρόμαχος διὰ τῶν παρευρεθέντων ὀλίγων πάνυ στρατιωτῶν ἐν τῷ ναῷ ταύτης τῷ τῆς πηγῆς πλείστους αὐτῶν παραπώλεσεν. Κἀντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἀναθαρσήσαντές τε καὶ ἀνασκιρτήσαντες ὑπὸ στρατηγῷ ἀμάχῳ τῇ θεομήτορι αὐτοὺς ἀεὶ κατὰ κράτος ἐνίκων. Βλέψαντες δὲ καὶ πρὸς σπονδὰς οἱ τῆς πόλεως ἀπεκρούσθησαν· ἀνεῖπε γὰρ ὁ Χαγάνος· « Μὴ ἀπατᾶσθε ἐπὶ τῷ Θεῷ, ᾧ πιστεύετε· πάντως γὰρ αὔριον τὴν πόλιν καταλήψομαι. » Οἱ δὲ τῆς πόλεως διακούσαντες χεῖρας ἔτεινον εἰς Θεόν. Συμφωνήσαντες οὖν Χαγάνος τε καὶ ὁ Σάρβαρος διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσβάλλουσι, διὰ μηχανημάτων τὴν πόλιν ἑλεῖν προθυμούμενοι. Ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἠττήθησαν ὡς μηδὲ ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ζῶντας καίειν τοὺς τεθνηκότας. Τὰ δὲ μονόξυλα ὁπλιτῶν πλήρη διὰ τοῦ ἐπιλεγομένου Κέρατος κόλπου εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς θεομήτορος καταγόμενα, καταιγίδος αἰφνιδίου τῇ θαλάσσῃ ἐπεισπεσούσης καὶ διαιρησάσης ταύτην εἰς τμήματα, σὺν τοῖς πλοίοις ἅπασι τῶν ἐχθρῶν διεφθάρη. Καὶ εἶδεν ἄν τις παράδοξον ἀριστούργημα τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος· **323** πάντας γὰρ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης τὸ ἐν Βλαχέρναις ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ λαὸς ὅσῃ τάχος τὰς πύλας ἀναπετάσαντες ἅρδην πάντας ἀπέκτειναν, καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες κατ' αὐτῶν ἀνδριζόμενοι. Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τούτων ὑπέστρεψαν κλαίοντες ἅμα καὶ ὀδυρόμενοι. Ὅ γε μὴν Θεοφιλὴς τῆς Κωνσταντίνου λαὸς τῇ θεομήτορι τὴν χάριν ἀφοσιούμενοι ὁλονύκτιον τὸν ὕμνον καὶ ἀκάθιστον αὐτῇ ἐμελῴδησαν ὡς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγρυπνήσᾳ καὶ ὑπερφυεῖ δυνάμει διαπραξαμένῃ τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρόπαιον. Ἐκ τότε οὖν εἰς μνείαν τοῦ τοσούτου καὶ ὑπερφυοῦς θαύματος ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην ἑορτὴν παρέλαβε τῇ Μητρὶ ἀνατιθέναι τοῦ Θεοῦ τῷ παρόντι καιρῷ, ὅτε καὶ τὸ τρόπαιον τῇ θεομήτορι γέγονεν. Ἀκάθιστον δὲ ὠνόμασαν διὰ τὸ τότε οὕτω πρᾶξαι τὸν τῆς πόλεως κλῆρόν τε καὶ λαὸν ἅπαντα.

Μετὰ παρέλευσιν χρόνων τριάκοντα ἓξ, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, οἱ Ἀγα-

ρηνοὶ ἄπειρον στρατιὰν ἐπαγόμενοι πάλιν τῇ Κωνσταντίνου ἐπέθεντο, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι ταύτην πολιορκοῦντες, ὅτε καὶ ἐν τοῖς Κυζικοῦ παρεχείμαζον μέρεσι, πολλοὺς τῶν οἰκείων διέφθειραν. Εἶτα ἀπειπόντες καὶ μετὰ τοῦ στόλου αὐτῶν ὑποστρέφοντες, καὶ ἐν τῷ Συλαίῳ γενόμενοι, τῇ θαλάσσῃ πάντες κατεπόντισθησαν προστασίᾳ τῆς πανάγνου καὶ Θεομήτορος.

Ἀλλὰ καὶ τρίτον αὖθις ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου οἱ ἐξ Ἄγαρ, ὑπὲρ πλείστας μυριάδας ἀριθμούμενοι, πρῶτον μὲν τὴν τῶν Περσῶν ἀφανίζουσι βασιλείαν, εἶτα τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην ἐπιδραμόντες καὶ Ἰνδοὺς Αἰθιοπάς τε καὶ Ἱσπανούς, ὕστερον δὲ καθ' αὐτῆς τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος ἐπιστρατεύουσι, χίλια ὀκτακόσια πλοῖα ἐπιφερόμενοι. Κυκλώσαντες οὖν αὐτὴν ὡς αὐτίκα δὴ ἁναρπάσοντες ἔμενον. Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἱερὸς λαὸς τὸ σεπτὸν ξύλον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τὴν σεβάσμιον εἰκόνα τῆς Θεομήτορος ὁδηγητρίας ἐπαγόμενοι τὸ τεῖχος περιεκύκλουν, σὺν δάκρυσι τὸν Θεὸν ἱλεούμενοι. Δόξαν οὖν οὕτω τοῖς Ἀγαρηνοῖς, εἰς δύο διαιροῦνται μέρη, καὶ οἱ μὲν κατὰ Βουλγάρων στρατεύουσι, καὶ πίπτουσιν ἐκεῖσε ὑπὲρ μυριάδας δύο, οἱ δὲ περιελείφθησαν τὴν πόλιν ἑλεῖν. Κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἁλύσεως, διηκούσης ἀπὸ τῶν Γαλάτου εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἀναχθέντες περί που τὸ λεγόμενον Σωσθένιον γίνονται. Κἀκεῖ ἀνέμου Βορείου καταβράγέντος τὰ πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν διερράγη καὶ διεφθάρησαν. Οἱ δὲ περιλειφθέντες λιμῷ περιέπεσον, ὡς καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἅψασθαι, κόπριά τε φυρᾶν καὶ ἐσθίειν. Εἶτα φυγόντες καὶ κατὰ τὸ Αἰγαῖον γενόμενοι πέλαγος τὰ σκάφη αὐτῶν ἅπαντα καὶ ἑαυτοὺς τῷ τῆς θαλάσσης διδοῦσι βυθῷ· χάλαζα γὰρ ραγδαία οὐρανόθεν καταπεσοῦσα, καὶ βρασμὸν κατὰ τῆς θαλάσσης ποιήσασα, τὴν τῶν πλοίων πίσσαν διέλυσε. Καὶ οὕτως ὁ ἀπειροπληθὴς ἐκεῖνος στόλος διόλωλε, τριῶν μόνων εἰς ἀγγελίαν περιλειφθέντων.

324 Διὰ ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὰ ὑπερφυῆ θαυμάσια τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος τὴν παροῦσαν ἑορτὴν ἑορτάζομεν. Ἀκάθιστος δὲ εἴρηται, διότι ὀρθοστάδην τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν ὕμνον τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ ἐμελῴαν. Καὶ ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἴκοις καθῆσθαι ἐξ ἔθους ἔχοντες ἐν τοῖς παροῦσι τῆς Θεομήτορος, ὀρθοὶ πάντες ἀκροώμεθα. Ταῖς τῆς σῆς ὑπερμάχου τε καὶ ἀπροσμάχου Μητρὸς πρεσβείαις, Χριστὲ ὁ Θεός, τῶν περικειμένων καὶ ἡμᾶς ἀπάλλαξον συμφορῶν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος φιλάνθρωπος.

Ex his ergo perspicuum relinquitur quale fuerit τῆς ἀκαθίστου festum, et cur hoc nomine appellatus ἀκάθιστος ὕμνος, quia *stando*, non sedendo canitur; ἀκάθιστος ἑορτὴ seu ἡμέρα, quia ab omnibus, nemine excepto et nemine otiante aut a divinis laudibus cessante, peragitur. Exstat in bibliotheca Bavarica oratio hoc titulo: Λόγος ἀναγινωσκόμενος εἰς τὴν ἀκάθιστον. Διήγησις ὠφέλιμος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας συλλεγεῖσα, καὶ ἀναμιμνήσκειν δηλοῦσα τοῦ παραδόξου γενομένου θαύματος, ἡνίκα Πέρσαι καὶ βάρβαροι τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν περιεκύκλωσαν, οἳ καὶ ἀπώλοντο θείᾳ δίκῃ πειραθέντες. Ἡ δὲ πόλις ἀσινὴς συντετηρημένη πρεσβείᾳ τῆς Θεοτόκου ἐτησίως ἐκ τότε ᾄδει εὐχαριστήριον, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατονομάζουσα. Gretz.

[Ἀκάθιστος εἴρηται διότι ὀρθοστάδην πᾶς ὁ λαὸς τὴν νύκτα ἐκείνην ὕμνους Θεομήτορι μέλπει, ait Callixtus in ejus diei Synaxario. Ipse hymnus est ἀκάθιστος, quod interstitium quietemque ad diluculum usque non reperiat et semper cantandus perseveret. E Triodii Synaxario historiam deprompsit Gretserus, concinniorem aliam e Regia bibliotheca nuperrime post historiam Monothelitarum laudatus Franciscus Combefis. evulgavit et notas adjecit. Goar.]

Duplicem hunc errorem περὶ τοῦ μεγάλου κανόνος, περὶ τῆς ἀκαθίστου ipsemet Curopalata Calviniano scholiastæ eximere poterat, si animum advertisset. Ait enim Curopalata a prima ex quatuor vigiliis imaginem sanctissimæ Deiparæ, quæ *Hodegetria* appellatur, in palatio manere ad magnum usque diem Dominicum Paschatis. *Huic imagini*, inquit Curopalata, *venienti obviam procedit imperator ad portam aulæ palatii. Secunda vero feria comitatur abeuntem ad excelsos usque gradus.* Si a prima vigilia, quæ est τοῦ μεγάλου κανόνος, manet imago illa in palatio usque ad secundam feriam Paschatis, fieri non potest ut ἡ τοῦ μεγάλου κανόνος ἀγρυπνία vel juncta vel proxima fuerit Pentecostæ: alioqui imago illa integro ferme anno in palatio mansisset, a Pentecoste videlicet usque ad secundam feriam Paschatis, cum tamen paucissimis hebdomadibus in eo relinqui soleret, et propterea singulis annis non aliter ac donum quoddam divinitus missum in aula exciperetur, parque paucos dies in eadem tutelæ gratia commoraretur, nempe a quinta feria **325** quintæ hebdomadis quadragesimalis usque ad secundam feriam Paschatis, quo die referebatur πρὸς τὸν τῆς Θεοτόκου ναὸν τὸν τῶν Ὁδηγῶν κεκλημένον, ut loquitur Zonaras in imperio Michaelis I Theophili, cui adjuncta erat μονὴ seu monasterium τῶν Ὁδηγῶν, ut ex Nicephoro Gregora l. II constat: hinc ipsa imago ὁδηγήτρια, quasi *dux viæ*, appellabatur. Nec adducebatur ex templo Blachernio, ut putat scholiastes, sed ex templo et ex monasterio τῶν Ὁδηγῶν, quod a templo Blachernio distinctum erat.

Sed probat id ex gradibus excelsis, de quibus Curopalata, c. 12 et c. 15, *quasi illi fuerint in templo Blachernio*. At parum valet hæc probatio: nam quocunque iret imperator, semper ad excelsos gradus usque deducebatur a Barangis, ut inquit Curopalata, c. 15; oportet ergo hos excelsos gradus alibi fuisse quam in Blachernio templo, vel in via ad solum Blachernium templum, quia im-

perator non ibat semper ad templum Blachernium, et Curopalata diserte distinguit hos gradus a templo Blachernio, cum dicat imperatorem equitantem semper deduci usque ad excelsos gradus, in festo autem Occursus (seu, ut nos vocamus, Purificationis D. Virginis) etiam usque ad templum Blachernarum : nam ad hoc templum hoc die rei divinæ gratia conferebat se imperator. GRETS.

[Magna contentione dimicant Junius et Gretserus περὶ τῶν Ὑψηλῶν, *de gradibus excelsis CP*, ubinam reponendi? Ille in Blachernio templo, hic in palatio sitos contendit. Inter contendentes arbiter neutri litem integram adjudico, a vero siquidem τῶν Ὑψηλῶν sensu aberrat uterque. Ecquis enim in hac voce gradus intelligendos putet, ac non potius excelsum ac fastigio sublime ædificium? At ne velut cæcitans et ignarus judex litem dirimam, aut potius andabatarum more cum utroque pugnem, dubio certus auctor lucem afferat Nicetas Isaacii Angeli, l. II : Διέκνυσι τὸ παράθυρον (aliud exemplar legit τὴν θυρίδα) ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν, εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά, δι' ἧς ὁρατὰ ἦν τὰ ἱππήλατα πεδία τὰ ἔξωθεν τῶν ἐπάλξεων ἐν τοῖς Φιλοπατίοις καθυπτιάζοντα. Observa τὰ Ὑψηλὰ altum Blachernii palatii ædificium, unde subjecta Philopatiensis planities detegatur, non gradus quantumvis excelsos indicare, nec in majori palatio, quo soleret imperator morari, alios excelsiores gradus comminiscendos : eam ob rem, cum in exhibendis reddendisque honoris officiis longius semper in decessu deducatur vir honoratus quam in accessu eidem occurratur, par est ut si τῆς Ὁδηγητρίας imagini ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐλῆς primum occurrit imperator, longius multo deducat abeuntem, non ad fictos usque gradus excelsos, sed εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλὰ ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν, et quod ait hic auctor, μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν, longo viæ tractu, cujus accessionem indicat particula καὶ, ad locum nempe Ὑψηλὰ vocatum, quem auctor ipse in Blachernio palatio vel ad illud juxta reponit, c. 15, p. 80, ubi ait imperatorem ad Blachernarum templum, cui vicinum erat ejusdem nominis palatium, a Barangis deduci μέχρι τῶν Ὑψηλῶν, certe non ad excelsos gradus ejus e quo fuerat egressus palatii, sed ad destinatum alterius, ad quod tendebat, locum. GOAR.]

Adde quod ipse imperator imaginem Hodegetriæ secunda Paschatis feria ad propria revertentem prosequi solebat usque ad excelsos gradus, imo et extra, ut dicit Curopalata, c. 12, p. 72 : nec tamen ad templum Blachernium tunc ibat imperator. Sed non est **326** opus pluribus. Ipsemet Junius se refellit, qui hæc p. 326 : Τῆς Ὁδηγητρίας, *id est ducis viæ, statua fuit extra palatium Cpoli, in templo et monasterio nobili, quod templum Zonaras ναὸν τῶν Ὁδηγῶν, in imperio Fl. Michaelis, Nicephorus Gregoras l.* XI *monasterium Hodegetrium appellavit. His autem diebus in palatium inferebatur.* Hæc ille. At quid clarius quam templum Hodegetrium non fuisse templum Blachernense? Scribit Pachymeres lib. VII imaginem Deiparæ per dies complures lacrymasse. Quænam hæc imago? num Hodegetriæ? num Nicopœæ? Et apud eumdem Pachymerem l. XI imago τῆς Φωταγωγοῦ, Virginis *lucem afferentis, cujus sancto oleo* delibutus Michael Andronici imperatoris filius ex desperato morbo convaluit.

Tertia vigilia palatii est τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, Annuntiationis B. Virginis. Junius *evangelicæ annuntiationis*. Satis evangelice : sed quid aliud a pseudoevangelico prædicante exspectes?

Quarta vigilia agebatur quinta feria majoris hebdomadæ, ob Parasceves appetentis solemnia. GRETS.

CAPUT VIII.

Observationes et explicationes in c. 13, *de Parasceve et magno Sabbato.*

De magno Sabbato nihil est in Græca inscriptione, cum tamen potissimum de officio magni Sabbati, hoc est vigiliæ Paschatis, in hoc capite agatur.

P. 72. De Parasceve tribus verbis res absolvitur. Vide quæ de hoc festo scripsimus tom. I De S. Cruce, l. I, c. 68 et l. II De festis, c. 23 et 24. Homilias Græcorum in Parasceven invenies tom. II, De cruce. GRETS.

Ibid. [*Αἱ ὧραι*. De quibus consulendum Triodium.

Ibid. Τὴν λειτουργίαν. Hora prima noctis dicendam. Triodium : Ὀφείλει δὲ ἔχειν ἀκριβείαν ὁ ἐκκλησιάρχης ἵνα, ὅταν ποιῇ ἀπόλυσιν ἡ ἐκκλησία τῆς λειτουργίας, ὑπάρχῃ ὥρα δευτέρα τῆς λειτουργίας. Vespertinæ vero laudes, quibus ipsa conjungitur, decima diei hora incipiunt. GOAR.]

Ibid. Illa μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν Junius vertit : *post lectionem autem Apostoli, id est, ad eum usque locum : Surge, Deus, qui judicas terram.* Vitiose prorsus, quasi illud *surge Deus* ad Apostoli lectionem pertineat, cum sit stichus, quem post lectionem Apostoli ex Epistola ad Romanos sumptum concinit Psaltes : *Exsurge, Deus, judicans terram, quia tu hæreditabis in omnibus gentibus.* Subjicit lector : *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat*, etc. Succinit psaltes : *Exsurge, Deus*, etc., et hoc sæpius, ut distincte habes in Triodio. Ergo vel post lectionem Apostoli vel post **327** subjunctos stichos, quorum principium est *exsurge Deus*, spargunt lectores et pueri honorarii lauros : legendum enim est πάττουσι vel πάσσουσι, ἀποπάττουσι vel ἀποπάσσουσι. Vide quæ scripsimus de magno Sabbato l. I, De festis, c. 25. GRETS.

Ibid. [*Ἀάφρας*. Arbitror in lætitiæ pro Dominica resurrectione argumentum, vel ad victoriæ, si bella premerent, felix omen imperatori promendum.

P. 73. *Τράπεζα δὲ οὐδαμῶς*. Eo quod in ipsa ecclesia sobria valde habeatur refectio. Triodium, ubi de monachis hodie loquitur : Μετὰ δὲ τὴν ἀπό-

λυσιν οὐκ ἐξερχόμεθα τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καθήμεθα ἐν τοῖς τόποις ἡμῶν, καὶ εἰσέρχεται ὁ κελλαρίτης, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς ἀδελφοῖς ἀνάκλασμα τοῦ ἄρτου, καὶ ἀνὰ ἓξ ἰσχάδων ἢ φοινίκων, καὶ ἀπὸ ἑνὸς κρασοβολίου οἶνον. GOAR.

A cem exorantes εἰρηνικῶν reliquis nomen

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορ ἐλέησον. Διάκονος· Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν ε Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλέη νος· Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορός· Κύριε, ἐλ τὰ ἑξῆς. Vide Chrysostomi liturgiam. Go

CAPUT IX.

Observationes et explicationes in c. 14, de festo Paschæ.

Ibid. De festo Paschæ. Ita titulus habet, cum etiam hoc capite de ritu feriæ quintæ τῆς Διακαινησίμου deque festo Pentecostes et de festo Exaltationis S. crucis pertractetur. GRETS.

Ibid. [*Ἐν τῇ τρίτῃ.* Vulgo tamen et ubique circa matutinum crepusculum incipit hoc officium. Pentecostarium : Περὶ ὥραν ὄρθρου σημαίνει.

Ibid. [*Δίδωσι λαμπάδα.* Ut archipresbyter in palatio, ita ubique superior hoc munere fungitur. Typus Pentecostarii : Ὁ δὲ ἡγούμενος διανέμει τὰ κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.

Ibid. [*Ὑπηρέται ἄρχοντες.* Lectores et canonarchas intellige, de quibus c. 6 et c. 8, Ὑπηρέται, quia protopapæ subditi, ἄρχοντες, quia palatini.

Ibid. [*Τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων.* Consentit Pentecostarii typus : sacerdotem enim candidis vestibus ornatum cum fratribus cereos ardentes gestantibus sinistro latere egressum in narthece jubet consistere, ac ceroferariis accensa lumina deferentibus viamque sternentibus celebrem ingressum peragere. Ἐναπομείνας δέ, inquit, ἐντὸς τοῦ ναοῦ μόνος ὁ κανδηλάπτης ἅπτει τὰ κηρία πάντα καὶ τὰς κανδήλας. Καὶ ποιήσας πυρεῖον ἐν τίθησι τοῦτο μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἕτερον ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Καὶ βαλὼν θυμίαμα εἰς αὐτά, βαλὼν δὲ καὶ εἰς τὸν θυμιατὸν θυμίαμα πολύ, ἀπαιωρεῖ τοῦτον ἐντὸς τοῦ βήματος.

Ibid. [*Εἶτα ἐκφωνεῖ.* Ibidem : Ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ τὸ θυμιᾶσαι ἔξωθεν τοῦ νάρθηκος τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, καὶ ποιεῖ σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων, Καὶ δόξα τῇ ἁγίᾳ, *etc.* GOAR.]

Ibid. Χριστὸς ἀνέστη. Integrum troparium est : Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος. GRETS.

B

328 P. 73. [Adeo frequens personat in ecclesiis hic modulus, ut germane paschalis, omnemque paschali spatio laudem Deo reddendam, ut Latinis Alleluia, includere videatur. Gretserus integrum profert. GOAR.]

Ibid. Integer stichus est : *Exsurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum, a facie ejus ;* cujus similes duo alii stichi subjunguntur. GRETS.

P. 74. [*Τοὺς λοιπούς.* Sunt hi duo alii : Ὡς ἐκλείπει καπνός, καὶ τὰ ἑξῆς, οὕτως ἀπολοῦνται καὶ τὰ ἑξῆς.

Ibid. [*Τὰ εἰρηνικά.* Conglobatæ pro variis rebus preces a diacono pronuntiar 'm primæ pa-

C

Ibid. Integrum odarium est istud : *R nis dies. Exsultemus populi : ex morte e tam et ex terra ad cœlum Christus Deus n lit, victoriæ carmen concinentes.* Vide librum qui Pentecostarium inscribitur.

Ibid. [*Ἀναστάσεως ἡμέρα.* Reliquum Pentecostarium : Λαμπρυνθῶμεν λαοί. ρίου, Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζω γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐπινίκιον ᾄδοντας. GOAR.]

D

Ibid. Observa etiam Græcis quibusdat fuisse morem illum quarumdam in Ge clesiarum, ut versibus illis Davidicis, *A tas, principes, vestras*, etc., aditum sil cuperent. GRETS.

Ibid. [*Ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέλιον.* Eve mum, mox autem dati imperatori osc tudinem referunt in monasteriis καλ quibus Pentecostarium : Ψάλλομεν τ ἀνέστη πολλάκις, ἄχρις ἂν ἀσπάσωνται ἀλλήλους. Ὁ δὲ ἀσπασμὸς γίνεται οὕτω. ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ἵστατ θυρῶν τοῦ ἁγίου βήματος. Ὁ δὲ καθηγο θὼν, καὶ ἀσπασόμενος τὸ ἅγιον Εὐαγγ ἱερέα, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ Εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται ἐκ δεξιῶν τ Εἶτα οἱ ἀδελφοὶ πάντες κατὰ τὴν τάξιν ζονται πρῶτον τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, εἶτ καὶ τὸν καθηγούμενον, καὶ ἵστανται κά τύχωσι, καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. GOAR

Ibid. Τοῦ θρόνου. Sæpe throni impers tio facta est : ejus diagraphen pete l. III, v. 191-219 ; qualis nimirum temp Junioris fuerit.

Ibid. En morem osculandi pedem in Hic heterodoxis non movetur stomachus primum vel legunt vel audiunt pedem su tificis osculo coli, tum toti bilis sunt et n lem biliosissimi homines vomunt. Et tam ter admodum osculantur togam Turcici im quod et a Gerlachio prædicante Luthera est ; et ne hoc nesciremus, Crusius l. Græc. litteris prodidit. Nec gravarentur is sultanici **329** osculum se abjicere, si id e permitteret. Legatus quoque confœderato num Belgii, anno salutis 1612 Cpolim a Ottomanicam missus et admissus, vestime peratoris Turcici prompte et alacriter de est, et quidem flexis genibus ut videre licet siasticopolitica Chronol. inserta tom. VIII ris, quod Chronicon Chronicorum inscribitu reverentiæ genus pontifici Romano iste ext

inexpiabili scelere sese obstrictum credidisset. Quid quod Batavi Calviniani pedibus suis oscula ferri haud ægre passi sunt? Nam in navigatione Australi *Jacobi le Maire*, Leidæ in Hollandia typis excusa anno Redemptoris 1619, hæc prodita sunt de Indis quibusdam: *Qui intrabant navem nostram ex ipsis, in genua procidentes pedibus nostris oscula figebant.* Paulo post: *Ut primum navem conscenderat* (Indorum rex), *procidens in genua ac procumbens in faciem preces suas effudit. Ductus ad inferiora navis, iterum procumbens adoravit*, etc. *Comites ipsius pedes nostros exosculabantur, acceptosque eos manibus suis capiti imponebant ad demissionem subjectionemque demonstrandam.* Et quinam isti, quibus lubentibus tantus hic honos delatus? Prædones et piratæ ex Calvini officina, qui fortassis hostias quoque, si Indi eas obtulissent, haud repudiassent, ut factum a Paulo et Barnaba Act. XIV, cum Lystrenses eis sacrificium ceu Jovi et Mercurio appararent. Quibus clamoribus terram et æthera non complerent, si aut in libris legerent aut relatione aliorum acciperent pontificem Romanum non tantum permittere ut quis pedes ejus osculetur, sed et tolerare ut quis pedes capiti argumentum subjectionis imponat?

Lib. I Histor. Cantacuzeni, c. 16, osculatur junior Andronicus senioris Andronici, avi sui, pedem; ubi additur: *More Romanis imperatoribus receptum erat, cum quispiam consanguineorum aut alioqui gratia apud eos florentium secundum adorationem pedem imperatoris osculo contigisset, ut imperator vicissim ejus faciem deoscularetur. Cum itaque tum nepos avi pedem osculatus fuisset, ille, ne inexpiabili odio flagrare crederetur si nec iis nepotem et imperatorem dignaretur quæ privatis tribuerentur, faciem ejus contra et ipse osculo libavit.* Idem Andronicus junior iterum avi pedem publice osculatus est I, 54; quod c. 50 tanquam expressum subjectionis indicium repetitur. II, 5, Persæ Andronicum juniorem imperatorem antequam appropinquaret, capitibus humi submissis adorabant. Sed princeps Persarum ad eum pedibus accedens et adorabat et pedem illius osculabatur. III, 38, Protostrator cum suis pedem Joannis Cantacuzeni imperatoris osculatur. Idem fit ab aliis, c. 40. Idem ab alio, c. 42, et a Persis, IV, 10; III, 43, Triballi ejusdem Cantacuzeni genu osculantur. Exempla oscula fixi oculis et facici habes apud Cantacuz. I, 16, dexteræ c. 34 et c. 41. GRETS.

Ibid. [De imperatore minore majorem salutante et ejus pedem exosculante et ab eodem oris osculum reportante Gretserus hic egregie. At si alter alteri eques occurrat, quid tum? Cantacuzenus, I, 35: Ἔθος ἐπεκράτησεν ἀρχαῖον παρὰ τοῖς Ῥωμαίων βασιλεῦσιν, ὅταν μέλλωσιν **330** ἀλλήλοις συντυγχάνειν, τοὺς μὲν ἑπομένους ἑκατέροις τῶν ἵππων καταβάντας ἕπεσθαι πεζῇ, αὐτοὺς δὲ συμμίξαντας ἐφίππους, τὸν μὲν νεώτερον κύψαντα τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως περιπτύσσεσθαι τὴν χεῖρα, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρότερον περιελόμενον πῖλον, ἀναχύψαντα δὲ ἐκεῖθεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν πατέρα ἀντιφιλεῖν. Solam manum senioris junior osculabatur quondam: Basilius enim Macedo Michaele ad lectum deducto τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξῆλθεν.

P. 75. [*Οὔτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμόν.* Ad Francos Venetosque urbe CP. ejiciendos Michaeli Palæologo copias auxiliares promiserant Genuenses: hinc communia pacis concordiæque fœdera. Veneti vero, ut qui cum Francis imperaverant, fœdam cum Græcis concordiam et opprobrium subjectionemque redolens fœdus inire detrectaverunt. Vide Gregoram superius relatum, nec non Petrum Justinianum Venetorum et Genuensium vario Marte inter se decertantium bella historiæ Venetæ l. v describentem, ac tandem ipsum Michaelem victoriis elatum, haud tamen insolescentem, Venetos, a quibus sibi cavendum rebatur, de pace firmanda exorantem.

Ibid. [*Καπούτζια.* Pilei genus ante pauca sæcula in Europa usitatissimum. Latini *caputium*, Galli *chaperon*, Itali *capuzzo* dicebant. De quo consulendus Stephanus Paschasius disquisitionum Francicarum, VIII, 18, et 45. *Capitium* vocat Paulus Æmilius in Joanne primo. GOAR.]

Ibid. Τρεύαρ. Latino-Barbare *treuga*. Dicitur etiam τρέβα.

Ibid. Μπαΐουλος. Ita legendum. Inepte Junius λυπάϊλος. Falso citat Gregoram, l. IV, quasi apud illum legatur *lypailus*, cum Græcus textus distincte habeat μπαΐουλος, et interpres *baiulus*, recte utique. Frustra est Meursius qui corrigit ὑπαΐουλος, unica littera transposita, quasi sit purus putus idiotismus Italicus. Sed cum Codinus hactenus Italorum articulis non sit usus, credibile est eum neque hic usum fuisse; cumque a β vel π incipientibus recentiores Græci litteram μ præponere soleant, ut ipsemet Meursius in Glossario pluribus exemplis ostendit, rationi plane consonum est credere Codinum hic scripsisse μπαΐουλος, more aliorum ex recentiore Græcia scriptorum.

P. 76. *Ad Francos.* Franci in recentiorum Græcorum scriptis non solum Galli intelligendi sunt, inquit Junius, sed Itali quoque et Siculi, eo quod olim Siciliæ regnum et pars Italiæ a Francis tenebatur. GRETS.

Ibid. [*Ἡρέμια ψαλλομένης.* Ne cantus regiam adorationem interturbet, vel hæc ecclesiæ officio videatur conjuncta.

Ibid. [*Οὗτός τε καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες.* Celebri Palmarum festo solet patriarcha cruces et cereos in populum distribuere, quasi δεξιούμενος τοὺς τὸ παγκράτιον τῆς νηστείας νικήσαντας τιμίων καὶ ἁγίων σταυρῶν ἁγιάσμασι καὶ κηρίων φωτοβόλων χαρίσμασι. Οὐδὲ γὰρ θέλει σκιαμαχεῖν τοὺς πιστοὺς κατ' ἐκείνους τοὺς νηπιόφρονας, ἀλλ' ὡς ἤδη τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον βλέποντας τὴν νέαν Σιὼν διὰ πώλου φωτίζοντα. Feria tertia sequenti, qui τῶν κατηχήσεων, catechumenis instruendis dicati minuta thura concurrenti populo dat in ma

circa auroræ tempus, ὑμνῶν οὖν ὁλ τούτου αὐτοῖς, καὶ ὑποτιθέμενος μὴ παντηυρικῶς ἀλλ' ἀγωνιστικῶς τῶν ἐφεξῆς τριῶν ἡμερῶν τὸ στάδιον ἀναδέξασθαι. Γρηγορήσωμεν τοίνυν καὶ ἐφεξῆς, καὶ τοῖς ἀγρυπνοῦσιν **331** Ἰουδαίοις συναγρυπνήσαιμεν, etc. Feria quarta iterum incensa cereosque spargit, ἵνα ὁ λαὸς τὰς χεῖρας πάλιν ἐπὶ τὸ τῆς νηστείας οὐρισοδρομήσῃ πέλαγος, καὶ τὴν νύκτα τῶν ἁγίων παθῶν τοῦ Χριστοῦ λαμπάσι καταπυρσεύσῃ. Sancto die Paschæ persolutis matutinis precibus populum omnem ad sanctum osculum supra descriptum excipit, ac simul minuta æra, τρικέφαλα ob trium imperatorum simul regnantium effigiem iis impressam vocata, dividit: Κατὰ πατέρα φιλόστοργον νῦν πρώτως ἰδόντα παῖδας ἀμύμονας, ἀπὸ μακρᾶς καὶ κινδυνώδους ἀποδημίας ἀβλαβῶς ἐνδημήσαντας, ἐν φιλήματι ἁγίῳ περιχαρῶς κατασπάζεται, καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς τῆς εὐλογίας αὐτοῦ δεξιοῦται αὐτοὺς νομίσμασιν ὀλίγοις μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, πολλοῖς δὲ κατὰ τὸ νοούμενον. Hæc ex Balsamone Meditato de incensis quæ a patriarcha dari solent, etc. Juris GR. l. vii. Quibus, si conjectura placeat, lubens addiderim aulicos proceres ad regiam παράστασιν officiaque ecclesiastica iis diebus et iisdem horis ad palatium convenientes, nec dato thure vel osculo a patriarcha exceptos, eo jam accenso vespertinis in precibus honorari, ne vel pretii vel benedictionis sperata parte videantur excidisse. GOAR.]

Ibid. Recentiores Græci adulatoriæ artis non imperiti suo imperatori ferme omnia etiam episcopalia et sacerdotalia munia tribuerunt, inter cætera ingressum ad altare et jus sacram mensam thure vaporandi, condito etiam canone a Trullano synedrio, et est canon 69: *Nulli omnium liceat, qui quidem sit in laicorum numero, intra sacrum altare ingredi, ab eo tamen nequaquam prohibita potestate et auctoritate imperatoris, quando quidem voluerit Creatori dona offerre ex antiquissima traditione.* Ubi Balsamon: *De imperatoribus dixerunt quidam verbis canonis insistentes, quod tunc non prohibebuntur intra templi adyta ingredi quando sunt Deo munera oblaturi, non autem si solius adorationis gratia ipsum ingredi voluerint. Sed mihi non ita videtur. Orthodoxi enim imperatores, qui per S. Trinitatis invocationem patriarchas provehunt et sunt Christi Domini, sine ullo impedimento, quando voluerint, ad sacrum altare accedunt et suffiunt et cum cera characterem imprimunt, sicut et antistites. Sed etiam populum ad eum instituendum docent; quod solis illius regionis antistitibus concessum est.* Palpum ergo egregie obtrudit Balsamon imperatori; et habebat facti sui causas, quia ambiebat patriarchatum Cpolitanum, cujus obtinendi non apparebat melior ratio quam ut per assentationes sese in summa gratia apud imperatorem poneret. Sed vulpes, tametsi vafra, ab aliis æque vafris vulpibus delusa est. Cujus ob desitas annuas rogas et pecuniarias largitiones audi, quæso, lamentationem ex epistola de

A lucensis, l. vii Juris GR: *Celsissimam sacrorum imperatorum circumspectionem et patriarcharum amplitudinem inter alia reddebant olim augustiorem etiam annuæ rogæ ac bajorum largitiones. Quippe sedebant annis singulis cujusque temporis patriarchæ ac imperatores, et per hæc subditos ad benevolentiam invitabant. Norit hoc patrum conscriptorum amplissimus ordo, ac fortassis etiam nonnulli qui hac ætate nostra vivunt. Non enim ante tempora Euclidis prodita sunt gerris, nec somniantium vetularum fabellæ sunt, sed usque ad imperium domini Constantini Ducæ durarit augustus ille mos tam in ipsius Dei quam imperatorum regia; et omnino bonum hoc ad nos quoque propagatum* **332** *fuit, a majoribus ad nepotes, a generatione ad generationem transiens.*

B *Sin, quod equidem non arbitror, hoc etiam oblivionis gurges absorbuit, et gratiosa isthæc aqua Castaliæ providentiam superioris memoriæ principum non prædicat, saltem membranæ librorum historicorum et ordinationum aulicarum monumenta Stentoris in morem hæc proclamabunt. Tu quoque, qui cujusvis eruditi scripti acutissimus es interpres, etiam in hac non levis momenti quæstione compluribus eris superior, ac me senem dicendo juvabis. Quin etiam imperatoris domini Constantini Monomachi edicta sacratissima, quibus ordinata sunt officia præfecti judiciorum et nomophylacis, et quæ statuunt eos debere singulos in annos, præter alia, consequi ratione rogæ quemlibet auri talem ac talem quantitatem una cum consuetis bajis, non in cœlo sunt nec trans mare, uti dicere quis de-*

C *beat, quisnam hæc afferet mihi? Sed sunt in manu tua et in corde tuo et in ore tuo. Atque omnino rei veritatem ex his mentis acumine colliges. Cum autem imperatoris et patriarchæ magnificentiam, ceu dictum est, sua demonstrent per baja et rogas, sane par erat ut patriarchæ, qui priscam hactenus consuetudinem conservant et aureos clericis nummos admetiuntur, etiam ipsis baja darent, quemadmodum indicatum est.* GRETS.

Ibid. [Sugillantur hic a quibusdam recentiores Græci tanquam adulatoriæ artis non imperiti, qui imperatori ferme omnia etiam episcopalia et sacerdotalia munia tribuerunt, inter cætera ingressum ad altare et jus sacram mensam thure vaporandi,

D adderent etiam et conciones ad populum habendi. Itane vero Theodosio principi alii ex Occidente vel Oriente pontifices adulabantur, qui ante severiorem Ambrosii correptionem ipsi præcessoribusque ad sanctum tribunal ingressum permiserant? itane Valentem religionis hostem palpavit Basilius, ubi lubens eum ἐντὸς τοῦ πετάσματος, ait Nazianzenus, excepit? Nugantur certe qui recentioribus Græcis appingunt quod concilium Trullanum Can. 69 κατά τινα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν testatur usitatum, ut *cum voluerit Creatori munus offerre intra sacrum altare ingrediatur.* Chosroes Persarum rex infidelis licet, tamen Sergii martyris beneficio se suscepisse arbitratus crucem auream in templi ejus altari dedicavit. Qui ejus jussu deferebat, ait Simocatta, l. v,

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, ὡς τὸ τέμενος ὁ ἀποσταλεὶς ἀχινεῖται, τά τε δῶρα τὰ τοῦ βασιλέως ἅμα τοῖς γράμμασι ἐν τῇ ἱερᾷ περιέθετο τραπέζῃ. Num potius mendacii convincendus erat Balsamon in eumdem canonem nobis opponens: Περὶ δέ γε τῶν Λατίνων μανθάνω ὅτι οὐ μόνον λαϊκοὶ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες εἰς τὸ ἅγιον βῆμα εἰσέρχονται, καὶ κάθηνται ἱσταμένων πολλάκις καὶ τῶν ἱερουργούντων. Thus quidem laici Latini non vaporant in altari: at cum lectorum choro datis etiam lectorum insignibus, de quibus c. 17, Græci suum imperatorem aggregaverint, nullo irreligionis crimine accusandi, si, quod egit Salomon Paralip. 6, ut converteret faciem et benediceret universæ multitudini Israel, Christianus princeps Christiano populo bene precari audeat. Non arroganter itaque vel temere pontificum usurpata potestate *cera characterem imprimit* imperator Græcus (quis enim, qui Græcarum litterarum sit elementis imbutus, τριχηρίῳ σφραγίζειν ita interpretatur?) sed *trifurco* sive *tricipiti cereo*, Trinitatis, a qua benedictionis scaturiunt rivi, symbolo, ex dilectionis affectu, ecclesiasticæ dignitatis consortio, et si velis, potestatis concessione, benedictionem, quam parentes filiis, impertiuntur populo. Cæterum licet vulgatus Balsamonis textus non exhibeat unde, quod insuper objicitur, desumatur, *quin etiam imperatores populum ad* **333** *eum instituendum docent, quod solis illius regionis antistitibus concessum est*, communis tamen Ecclesiæ sensus illis ab hoc charitatis officio, quod etiam pueris per ecclesias in laudem sanctorum declamantibus conceditur, noluit interdictum.

P. 77. [*Thesaurum* βεστιαρίου voce nonnunquam intelligendum præsens locus ostendit, nec non c. 7 hujus operis.

Ibid. [*Κατὰ δωρεάν.* Romanus Argyrus octoginta libras auri, ait Cedrenus, ex ærario imperatorio quotannis pendi jussit. Aliæ viginti forsan deinceps additæ.

Ibid. Λίτρας. Auri libram Budæus de asse, l. v, non minus aureis solatis centum æstimat, Lexicon juridicum septuaginta duobus, Paulus Diaconus decem: ubi namque Theophanes ἑκατὸν νομίσματα, ipse decem libras numerat. Blastares octo pretium ejus censet c. 7, τοῦ Τ στοιχείου: Ἡ παρ' ἡμῶν νομιζομένη λίτρα νομίσματα ἔχει ὀκτώ. GOAR.]

P. 77. Hebdomas διακαινήσιμος est tota hebdomas paschalis, quæ festum Paschæ proxime sequitur et qua Resurrectio Domini solemni cæremonia celebratur. Id ostendo primum testimonio Maximi Margunii episcopi Græci, qui consultus quidnam hoc vocabulo significetur, respondit his verbis: Σημαίνεται παρ' ἡμῖν διὰ τούτου τοῦ ὀνόματος ὅλη ἡ πρώτη ἑβδομὰς τῆς ἀναστασίμου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἑορτῆς. Vide Catalog. bibliothecæ August. ab Hœschelio editum. Secundo idem probo ex Typico S. Sabæ, ubi capiti 46 hujusmodi titulus præfigitur: Εἴδησις τοῦ τύπου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τῆς ἑβδομάδος τῆς Διακαινησίμου. Et in ipso capite singulas dies seu ferias paschalis illius hebdomadis enumerans, secundam feriam vocat τὴν δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, tertiam τὴν τρίτην τῆς Διακαινησίμου, et ita deinceps usque ad Sabbatum τῆς Διακαινησίμου. Idem ex aliis Græcorum libris ritualibus liquet. Pollux in Chronico suo: Τρίτον νόμον ἔγραψεν, ἀπράκτους εἶναι τὰς δύο τῆς πασχαλίας ἑβδομάδας, μίαν μὲν πρὸ, μίαν δὲ μετά. Illa autem μία μετά est hebdomas τῆς Διακαινησίμου.

Male ergo Calvinianus scholiastes Junius in notis interpretatur ἑβδομάδα διακαινησίμου *hebdomadem rogationum*. Male etiam rationem nominis reddens ait eam dici διακενίσιμον, *exinanitioni dicatam, quia per illud tempus exinaniunt sua corpora et macerant, oraturi Deum pro commoditate anni*. Primum non scribendum διακενίσιμος sed διακαινήσιμος, ut habent exemplaria Alexandri, rituales libri Græcorum et codex bibliothecæ Augustanæ ms., quo continentur evangelia diebus sacris prælegi solita, quorum initium τῇ τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου. Quocirca hebdomas τῆς Διακαινησίμου dicitur quasi *septimana renovationis*, τοῦ διακαινισμοῦ, cum Christo resurgente omnia renovata et instaurata fuerint. Secundo tantum abest ut hæc hebdomas ab exinanitione jejuniantium que inedia nomen invenerit, ut tota illa hebdomade jejunium solvere moris fuerit. Testis Balsamon in can. 69 apost. Qui cum percensuisset dies quibus jejunandum est, excipit quartos dies et parasceves seu ferias sextas, quæ sunt ἀπὸ τῆς ἀποκρέου seu ὀπόκρεω, ante carnisprivium, **334** et quæ sunt πρὸ τῆς τυροφάγου, et hebdomadem τῆς Διακαινησίμου. *In iis enim solvimus*, inquit Balsamon, *quia jejunant Armenii propter Ninivitas. In eo qui est ante carnisprivium, et in eo qui est ante* τυροφάγον, *hæretici Tetraditæ magnum jejunium observant, hebdomas autem* τῆς Διακαινησίμου *tanquam ipse magnus dominicus* (Paschæ) *dies reputatur*. Idem docet Anastasius episcopus Cæsareæ Palæstinæ tract. de *Artziburio*, ubi inter hebdomadas a jejunio plane exceptas ponit τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου. Eamdem hebdomadem inter exceptas numerat Nicolaus patriarcha Cpolitanus in versibus ad Anastasium montis Sinai antistitem.

Rogationes triduanæ ante ascensionem Domini Græcis ignotæ sunt; nec ulla habent stata jejunia inter Pascha et Pentecosten. Νηστεία γὰρ οὐ γέγραπται, οὐδὲ γονυκλισία, inquit Nicolaus patriarcha de tempore inter Pascha et Pentecosten. Vide Typicum Sabæ, c. 51. Consentit cum his nostris Glossarium Græco-Barbarum, nisi quod scribi jubet διακαινίσιμος. Sed Rituales libri scripturam nostram plerumque præferunt.

Dominica hanc hebdomadem subsequens, quæ nobis est Dominica in albis, Græcis est καινὴ ἢ νέα Κυριακή, *nova Dominica*, in quam exstat oratio S. Gregorii N[azianzeni] est oratio 43; ejusdem me

tio fit in canone 66 Trullano. Vocatur etiam Κυριακὴ τοῦ ἀντιπάσχα, quasi *Dominica Paschæ opposita seu respondens*, et Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ seu ψηλάφησις τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Θωμᾶ, quod eo die legatur Evangelium de Thoma apostolo, manum suam in fixuram clavorum, Christi mandato, immittente. Graes.

Ibid. [*Τῆς Ἐκκλησίας ἀρχόντων.* Ii sunt præcipui Magnæ Ecclesiæ officiales ac in dignitate constituti, quos etiam vulgo τοῦ πατριάρχου σύγκλητον *patriarchæ senatum* dicunt.

Ibid. [*Εὐλογεῖ.* Orationem a patriarcha pronuntiari solitam reperies in Euchologicis nostris: Ὅσάκις ἔλθῃ ὁ πατριάρχης εἰς τὸν βασιλέα, ἐξαιρέτως δὲ τῇ Πέμπτῃ τῆς Διακαινησίμου.

Ibid. [*Εὐχὴν ἐκεικών.* Oratio secundo a patriarcha fundenda eodem Euchologii loco reperitur ad calcem operis. Goar.]

Ibid. De festo Pentecostes vide quæ scripsimus l. 1 De festis c. 28. Olim in festo Pentecostes processio instituebatur ad templum S. Mocii martyris, cui ipse etiam imperator intererat. Sed postea abrogata est ob causam quam memorant Græci historici, et in his Glycas de Leone philosopho imperatore. Quare non mirum si Codinus die Pentecostes ejus nullam mentionem facit, quandoquidem jam pridem abrogata fuerat.

[Proeleusin seu processionem imperatoris die Pentecostes ad S. Sophiam admodum festive, quin et ridicule describit Luitprandus in sua ad Nicephorum Phocam legatione. Sed Luitprandus fortassis sinistro suo affectui in Græcos, a quibus in hac secunda sua legatione non bene habitus fuerat, nimium indulsit. Longe aliter Codinus cum in hoc libro, tum in Originibus Politanis, **335** ubi ista: Ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ τοῖς ἐπινικίοις καὶ παρόντων πρέσβεων ἐνεδύοντο χλαμύδας ποικίλας, ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφύρας, ἢ ἄλλως πως πολυτελεῖς, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπελίνας τῷ χρώματι, ἃς ἐκάλουν Ἀτραβατικὰς ἀπὸ τοῦ χρώματος (τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσιν), ἢ ὅτι μετὰ τραβεῖων ταύτας εἰώθασι χρῆσθαι· τραβεῖαι δὲ λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες.

Ibid. [*Ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ.* Luctus et contritionis potius quam alacritatis spiritualis argumentum est apud Græcos festum Pentecostes, maxime post meridiem, qua secundo, ut aiunt, vespertinæ decantantur preces. Tunc frequentes audiri gemitus, et ex peccatorum recordatione non adeo pectus pugnis quam cœlum tundi suspiriis consuevit, ut si quid luxus in mores invexit paschalis solemnitas vel ejus decursu dissolutionis nonnihil secum attulit hominum in vitia prona libertas, totum id corrigat dolor spiritus sponte assumptus, et contractas sortes pœnitentiæ abstergant lamenta. Eo fine sanctum de cœlis spiritum cum lacrymis advocant, ex profundiore humilitate preces ingeminant, ac genuum inflexionibus, quibus jam desuetus erat populus subjectus, eum iterato velut lugubri Quadragesimæ tempore affligere parat ecclesia. Commune igitur cum aliis templum imperator ipse frequentat, ut pœnitentiæ cum aliis consors communes etiam aliis precum fructus referre mereatur.

P. 78. [*Γίνεται μὲν τράπεζα.* Nondum enim advenit luctus hora, nec dominica festivitas jejunii molestiæ potest admisceri.

Ibid. [*Ἐν δὲ τῇ τοῦ ἑσπερινοῦ ὥρᾳ.* Qua σημαίνει ταχύτερον διὰ τὴν τῆς γονυκλισίας ἀκολουθίαν, *Fit signum solito citius propter* (morosam) *genuflexionis officium.*

Ibid. [*Τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλείου.* Habes illas orationes earumque legendarum ritum, nec non et totius hujus officii expositionem ex ipso Basilio et Matthæo Blastare in Euchologicis nostris; reliquum officium in Pentecostario reperies. Goar.]

Ibid. Diaconicum non est *conclave diaconorum*, in quo illi congregati tractarint negotia muneris sui, sed est locus ubi ministri sacras vestes ad divina officia peragenda induunt, Germanice *die Sacristey, sacrarium.* Graes.

Ibid. [A pompa luxuque cum abhorreat præsentis officii Pentecostes humilitas, *elevatiora subsellia*, πρόκυψιν, thronum, sedem honoratam respuit imperator, et ad dextrum altaris latus, quo διακονικόν, *diaconis data* est *sedes*, humili corporis gestu in altari a sacerdote pronuntiatas Basilii vespertinas preces audit. De diaconico plura te docet eruditus Allatius de recentiorum Græcorum templis opusculo: in Euchologio quoque nonnihil de eo delibavimus. Goar.]

Ibid. De festo Exaltationis s. crucis etiam a more Græcorum fusc scripsi tom. 1 De S. Cruce l. 1, c. 65 et 66, et l. 1 De festis c. 33. Vide etiam Adamannum Scotum, l. 1 De situ Terræ Sanctæ; ubi de nundinis hoc festo Hierosolymis celebrari solitis mira leges. Graes.

Ibid. [*Ἀναβάθρα.* Elevandæ in altum cruci ad ejus exaltationem etiam corporeo gestu oculis demonstrandam præparatur in medio triclinio *tabulatum* ἀναβάθρα, de qua redibit sermo.

Ibid. [*Τὴν τοῦ σταυροῦ ποιεῖ ὑψωσιν.* Quæ ritu peragatur, præcipit Menæum 14 Septembris: Ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν **336** στολήν, καὶ εἰσέρχεται μετὰ θυμιατοῦ ἐντῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ θυμιῶν τὸν τίμιον σταυρὸν σταυροειδῶς αἴρει αὐτὸν μετὰ δίσκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ προπορευομένων δύο λαμπάδων φέρει αὐτὸν μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ, κἀκεῖσε ἵσταται. Καὶ πληρουμένης τῆς δοξολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου λέγει ὁ ἱερεὺς μεγαλοφώνως· « Σοφία, ὀρθοί. » Καὶ ἀρχόμεθα τοῦ τροπαρίου, « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα. » Καὶ οὕτως εἰσοδεύει μετὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ ὄντως ἐπιστρέψαντος τετραποδίου τίθεται ὁ τίμιος σταυ-

ρὸς ἐπάνω, καὶ θυμιᾷ σταυροειδῶς ὁ ἱερεύς. Εἶθ' οὕτως βαλὼν μετανοίας (reverentias, inclinationes) τρεῖς, κἂν ὁποία ἐστὶν ἡμέρα, καὶ λαβὼν ἐπὶ χεῖρας τὸν τίμιον σταυρὸν γυμνῶν μετὰ βασιλικῶν κλάδων, ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ τετραποδίου, βλέπων κατὰ ἀνατολάς. Καὶ λέγει εἰς ἐπήκοον πάντων· « Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα, ἔλεός σου. Δεόμεθά σου, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ ἐλέησον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς πρώτης ἑκατοντάδος, τοῦ Κύριε ἐλέησον. Σφραγίζοντος δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς ἐνάρξεσι μετὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ τρίς. Εἶτα κλίνει τὴν κεφαλὴν, ὅσον σπιθαμὴν ἀπέχειν τῆς γῆς, καὶ κατὰ μικρὸν ἀνίσταται μέχρι συμπληρώσεως τῆς ἑκατοντάδος. Ἡνίκα δὲ φθάσῃ εἰς τὸ ἐνενηκοστὸν ἕβδομον Κύριε ἐλέησον, ὑψοῖ τὴν φωνὴν ὁ ἐκκλησιάρχης, καὶ αἰσθόμενος ὁ ἱερεὺς τέλος λαμβάνειν τὴν ἑκατοντάδα σφραγίζει πάλιν τρίς. Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸ νότιον μέρος λέγει· « Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, κράτους, νίκης, διαμονῆς εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιπλέον συνεργῆσαι, καὶ κατευοδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι, καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς δευτέρας ἑκατοντάδος, καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν δευτέραν ὕψωσιν, ὡς προγέγραπται. Εἶθ' οὕτω στραφεὶς ἐπὶ δυσμὰς λέγει· « Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ πατρὸς ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, ἡγουν τοῦ προεστῶτος, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς τρίτης ἑκατοντάδος. Πληρουμένης δὲ αὐτῆς στρέφεται ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ βόρειον μέρος, καὶ λέγει· « Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν, ὑγείας καὶ σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. » Καὶ γίνεται ἡ τετάρτη ὕψωσις. Καὶ αὖθις στρέφεται κατὰ ἀνατολὰς, καὶ λέγει· « Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν διακονούντων καὶ διακονησάντων ἐν τῇ ἁγίᾳ μονῇ ταύτῃ ὑγείας, σωτηρίας καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, εἴπωμεν. » Καὶ ἀρχόμεθα πέμπτης ἑκατοντάδος. Μετὰ δὲ τὴν πέμπτην ὕψωσιν ψάλλομεν τὸ κοντάκιον· « Ὁ ὑψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ. » Εἶθ' οὕτω· « Τὸν σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα, » τρίς. Ψαλλόντων δὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποτίθησιν ὁ ἱερεὺς τὸ τίμιον ξύλον ἐν τῷ τετραποδίῳ, καὶ ἄρχονται προσκυνεῖν ὅ τε ἱερεὺς καὶ ὁ πρωεστὼς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Εἶτα ἀσπάζονται αὐτὸν, καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι βάλλουσι μίαν μετάνοιαν, εἶθ' οὕτως εἰς τοὺς χοροὺς, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Εἶτα εἰσέρχονται οἱ ἀδελφοὶ δύο δύο κατὰ τάξιν, καὶ προσκυνοῦσι καὶ ἀσπάζονται ὁμοίως. Ψάλλομεν δὲ στιχηρὰ ἰδιόμελα, ἕως οὗ προσκυνήσωσιν οἱ ἀδελφοὶ, « Δεῦτε πιστοὶ, » καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι πάντας λέγει ὁ ἱερεὺς, Σοφία, καὶ ἀπόλυσις. Ἰστέον ὅτι ἡ ἂν ἡμέρᾳ τύχῃ ἡ σεβάσμιος αὕτη ἑορτὴ, εἴτε Κυριακῇ εἴτε Σαββάτῳ, τυρὸν ἢ ὠὸν ἢ ἰχθὺν οὐκ ἐσθίομεν, εἰ μὴ μόνον ἔλαιον καὶ οἶνον. Ὅρα ὅτι ταύτην τοῦ σταυροῦ τὴν νηστείαν περιεκτικὴν ἔχει, καθώς τινες παραδιδόασι, τὴν ποιότητα μὲν παραδηλῶν τῶν βρωμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ὥρας. A

Ibid. [*Κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἑκάστων ἀρχάς.* Geminam aquam benedictam prædicant Græci, majorem et minorem, μεγάλον καὶ μικρὸν ἁγιασμόν. Illa pervigilio, nec non ipso Theophaniorum die in missa conficitur, hæc **337** mensis cujusque principio. Illa Christi nomine, hæc Deiparæ benedicitur. Illa pœnitentibus prohibita, comedentibus vel abominandis quibusque expiandis nec non dæmonibus terrendis consecrata; hæc privatis aliis usibus communibusque rebus sanctificandis dicata. Utriusque benedicendæ ritum et officium exhibet Græcorum Euchologium. GOAR.]

Ibid. Pro *quinto* Januarii legendum est *sexto:* eo enim die fiebat iste ἁγιασμός. Nec hujus emendationis alium do auctorem præter ipsum Codinum, qui c. 8, ubi de festo Epiphaniæ agit, hagiasmum istum ipso die festo Epiphaniæ peragi diserte scribit; ut taceam libros rituales Græcorum. GRETS. B

Ibid. [*Ἐν τῇ ἕκτῃ.* Codices alii ἐν τῇ πέμπτῃ. Nec hi vel illi aberrant: fit enim aqua benedicta tum pervigilii Theophaniorum vespere, Januarii die 5, tum in Theophaniorum missa, die 6; de quo disseruimus in Euchologicis.

Ibid. [Ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ prolixior est quam quæ hic attexatur. Post preces hoc pacto sanctificatur ex Euchologio: Λαβὼν τὸν τίμιον σταυρὸν ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὰ ὕδατα ἐκ τρίτου, κατάγων καὶ ἀνάγων αὐτὸν ὀρθιον. Εἶτα ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς τὸν τίμιον σταυρὸν, ὡσαύτως καὶ πᾶς ὁ λαός. Εἶθ' οὕτως ῥαντίζει πάντα τὸν λαὸν καὶ τὴν μονὴν μετὰ τοῦ ἁγιασμοῦ. Ad Euchologium, benigne lector, permitte te remitti. GOAR] C

Ibid. Οἰνοχεῖον hic aliter accipiendum puto quam supra c. 7 p. 62, v. 8, ubi de Panagia sermo erat. Junius nimis fabriliter interpretatur σκεῦος *instrumentum* et κωθώνιον *poculum* et œnocheum *vinariam capedem.* Quam venustum vero illud? *Cum participat imperator consecrationem ex poculo.* Libenter tamen scirem quo animo hæc de S. Cruce et alia plurima in hoc libro legisset vel vertisset Junius, tum adeo a Calvinianis institutis abhorrenti? GRETS. D

Ibid. [*Οἰνοχεῖον.* Ejus germanam significantiam habes superius positam.

P. 79. [*Πάντων αὖθις βοώντων τὸ πολυχρόνιον.* Vix beneficium conferas Græcis quin tibi confestim ex animo rependant benedictionem. Hinc usitatæ voces illæ: Καὶ τοῦ χρόνου, *etiam anno sequenti idem mihi beneficium conferas.* Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὸ πληρώσῃ, *idem tibi rependat Deus.* Ὁ Θεὸς σοῦ συγχωρήσῃ, *in mercedem remittat tibi Deus tua peccata.* Τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἄλλου χρόνου, *post primum et secundum annum idem mihi conferas,* etc. GOAR]

CAPUT X.

Observationes et explicationes in c. 15, de festis extra palatium.

Ibid. [Primum Septembris diem merito recenset, a Septembri siquidem annum auspicatur Orientalis Ecclesia. Gregorius cognomento Figulus Tauromitanus archiepiscopus indictionis sive anni principio, id est Kalendis Septembris, orationem habet qua renovati præsenti die anni rationem profert : Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ὁ Ἰανουάριος ἦν τοῦ ἔτους ἀρχή· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Αὔγουστος Καῖσαρ τὸν Ἀντώνιον ἐτροπώσατο κατὰ τὸν 338 Σεπτέμβριον μῆνα, περιφανῆ ποιῆσαι τὴν νίκην βουλόμενος μεταμείβει τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔθος καὶ χαρίζεται τῷ μηνὶ τὰ πρεσβεῖα καθάπερ πρωτόλεια. Eadem luce indictionem mutandi consuetudo : Ἡ μὲν οὖν, scribit idem Gregorius, παροῦσα ἡμέρα κατὰ μὲν τὸ ἱστορικῶς καὶ γενόμενον καὶ τελούμενον ἀρχὴ τῆς χρονικῆς ὑπάρχει ἀνακυκλήσεως, Ἰνδικτα λεγομένη τῇ Ῥωμαίων φωνῇ· οὕτω γὰρ ἐκεῖνοι τὸν ὁρισμὸν ὀνομάζουσιν. Tum antiqua Hebræorum religione in tubarum expiationis et scenopegiorum festis hoc mense celebratis laudata, subdit : *Videte, quæso, quanta hæc, quæ exigua videtur, celebritas mysteria continet ; atque non sine divino consilio mensis ille September a Latinis sit dictus, non modo quia septimus est, sed etiam quia σεπτός, hoc est religiosus ac veneratione dignus est. Illud vero præterea considerandum, multorum celebritates sanctorum in eumdem illum diem, qui initium ac coronidem anni comprehendit, incurrere, qui nobis ad hanc vitam cum virtute traducendam adjutores esse solent. Omnium primo memoriam illius in synagoga Christi Domini lectionis repetimus ; tum sacrosanctam Dei Matris imaginem veneramur : sed et Jesu Nave et septem incruentorum in Epheso martyrum et sanctarum quadraginta virginum, et Callistæ, Evodis atque Hermogenis non minus fide quam natura germanorum anniversarium agimus diem. Præter quos Stylites ille Symeon velut clarissima fax ei celebritati prælucet ab his omnibus quædam in hoc anni principium redundat ;* unde et insolitam in eo Græcorum imperator ostentat religionem.

Ibid. [Μετὰ λιτανείας. Suidas λιτανεία λιτή, παράκλησις vulgo παρακάλεσις *supplicatio inter ambulandum et procedendum facta, περίπατος processio.* Primus processiones, ad quas tum patriarcha tum imperator convenirent, depingit Theophanes in Marciano : Ἐν ταῖς λιταῖς τοῦ Κάμπου πεζὸς ἐξῆει πολλὰ τοῖς δεομένοις εὖ ποιῶν. Ὅθεν τοῦτον ὁρῶν ὁ πατριάρχης Ἀνατόλιος καὶ αὐτὸς οὐκ ἔτι φορείῳ φερόμενος κατὰ τὸ ἔθος ἐλιτάνευεν, ἀλλὰ πεζός. Idem : Ὁ δὲ Λίλουρος συναγαγὼν ἀτάκτους Ἀλεξανδρεῖς ἐνδημοῦντας ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἐκ τοῦ παλατίου λιτανεύων ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐποχούμενος ὄνῳ. In Justiniano : Γέγονε τὰ πρότερα ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καθημένου Μηνᾶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ αὐτοῦ ὀχήματι καὶ τοῦ βασιλέως συλλιτανεύοντος τῷ λαῷ. In eodem : Ἦλθεν ὁ ἐπίσκοπος Μηνᾶς μετὰ τῶν ἁγίων λειψάνων καθήμενος ἐν ὀχήματι χρυσῷ βασιλικῷ διαλίθῳ. Et infra : Γεγόνασι τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Συκαῖς (nunc Galata), καὶ ἐξῆλθον τὰ ἅγια λείψανα ἐκ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν Μηνᾶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολλιναρίου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐκάθισαν ἀμφότεροι ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνασιν αὐτῶν τὰ ἅγια λείψανα. Theophanes idem : Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸ δεύτερον, ἡ δὲ πανυχὶς τῶν αὐτῶν ἐγκαινίων γέγονεν εἰς τὸν ἅγιον Πλάτωνα. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης τῆς ΚΠ μετὰ τῆς λιτῆς, συμπαρόντος καὶ τοῦ βασιλέως, καθεζόμενος ἐν τῷ ὀχήματι καὶ φέρων ἀποστολικὸν σχῆμα καὶ χρυσοῦν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Sacras imagines in processionibus ab antiquo delatas sileo. Προέρχεσθαι μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ σεπτῶν ἐκτύπων Χριστοῦ ἐν πανηγύρεσιν εἴθισται καὶ πομπαῖς, ait Nicetas in Murzuphlo.

Ibid. [*Τὸ πορφυροῦν κιόνιον.* De qua Nicephorus Callistus VIII, 32 : Τὸν σεβάσμιον καὶ θεῖον σταυρὸν ἐπὶ πορφυρῷ Ῥωμαΐῳ ἀνίστα κίονι ἐν τῷ Φιλαδελφίῳ οὑτωσί πως εἰρημένῳ. De eadem Origines CP : Τὸν δὲ εἰς Φιλαδέλφιον ὄντα σταυρὸν ἀνέστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου, διὰ λίθων καὶ ὑέλων, κατὰ τὸν σταυρὸν ἦτοι τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ, καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, quod ibi recentes 339 sese data salute fuerint amplexati, unde et Φιλαδελφίου nomen loco factum est, ad sinistram fori partem, ex iisdem CP Originibus : Ὅτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Goar.

P. 80. [*Ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἵσταται.* Suidas v. Σταυρός : Ἐπὶ τὸ βόρειον τοῦ φόρου μέρος ἵππον, ὡς εἶδεν αὐτὸν Κωνσταντῖνος, χρυσέμπλαστος, ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς στρογγύλοις μήλοις, ἔνθα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθεωρῶντο χρυσέμβατοι, hoc est statuis deauratis donati.

Ibid. [*Ὁ πάλαι φόρος.* Simocatta, l. I : Περίλαμπρος δ' οὗτος χῶρος τῆς πόλεως. Alias vulgo πωλητήριον, ubi res quævis venum exponuntur.

Ibid. [*Ἀπέρχεται ὁ βασιλεύς.* Sive oraturus si ecclesiam sive συλλιτανεύων procederet imperator, utrobique προέλευσιν habebat, eamque ipse Imperatoriis insignibus, comitantibus aulicis propriis cuique officio vestibus ornatis, populo gratulante et obviam procedente agebat. Imperatorem Nicephorum describit Luitprandus in legatione iv προελεύσει ad magnam Ecclesiam profectum, imperatricem Irenen Cedrenus : Τῇ δευτέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἀπελθοῦσα ἡ βασίλισσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύπον γινομένῃ προελεύσει εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους· δείλης δὲ προῆλθε ἐν ὀχήματι χρυσῷ ἐποχουμένη τέτρασιν ἵπποις, χρυσουμένη ὑπὸ πατρικίων, ῥίψασα ὑπατείαν ἐν τῇ μέσῃ πολλήν. Leo Grammaticus, vel quivis alius, in Leone Armenio : Καὶ

προελθὼν ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσῆλθεν ἐν τῷ Θυσιαστηρίῳ. Φθασάσης δὲ καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Φώτων προῆλθεν ὁμοίως, καὶ εἰσελθὼν οὐ προσεκύνησεν. Cedrenus in Leone Sapiente : Συνήθους δὲ προελεύσεως γενομένης κατὰ ἡμέραν τὴν Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ. Eustathius tandem ad Il. I : Πομπὴ, θρίαμβος, ὃν προέλευσιν ἡ κοινὴ γλῶσσα καλεῖ. An idem sit προέλευσις quod πρόκενσος, de quo Cedrenus in Justino II : Αὖθις βασιλέως ἐπὶ πρόκενσον, non existimo : Προέλευσιν enim non reperies nisi pietatis vel ob accepta beneficia tripudiantis vel ad depellenda mala deprecantis gratia susceptam, πρόκενσον vero nonnunquam ad solam pompam et fastum, imo quandoque ad luxum. Leo Grammaticus in Leone Sapiente : Λέων πρόκενσον ἐποίησεν εἰς τὰ Δαμιανοῦ. Συνόντος δὲ Ζαούτζα καὶ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ, Θεοφανὼ δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Sequitur : Δόξαντος οὖν τοῦ βασιλέως μεῖναι ἐκεῖσε. Certe in solita ecclesiæ processione non fuisset moratus, nec secum pellicem duxisset, aut interim ejus uxor in oratione diutius perseveraret. Fasti Siculi : ἐποίησεν Λέων πρόκεσσον (lege πρόκενσον cum aliis) μῆνας ξξ. Processio ecclesiastico ritu peragenda, tantum spatium non requirit. De *processu* principum et magistratuum cum dignitatum insignibus Pancirollus in notitiam Orientis c. 22. GOAR.]

P. 79. Tomo III de S. Cruce, l. I, c. 26, descripsi nummum, in cujus altera parte visitur Joannes Palæologus imperator Cpolitanus ad columnam crucigeram venerabundus et supplicabundus, sine dubio ex hoc more Kalendarum Septembrium. Vide l. c. De S. Cruce. De columna porphyretica consule quæ scripsimus tom. I, De S. Cruce. l. II, c. 45, ex Nicephoro et Codino in Originibus Cpolitanis. Superest hoc itidem ævo hæc columna porphyretica. *Exstat ex regione diversorii*, inquit Dousa in suo Cpolitano Itinerario, vel potius in Encomio Meletii cujusdam patriarchæ Græcanici, vel in satyra, qua Jesuitas insectatur, *in quo Cæsareos oratores hospitari mos est, columna Constantini purpurea, in cujus summitate spondylus ædificatus est, in qua ejusmodi inscriptio apparet :*

340 *Τὸ θεῖον ἔργον ἐνθάδε φθαρὲν χρόνῳ,*
Νεοῖ Μανουὴλ εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ.

Est hic Emmanuel antepenultimus ex imperatoribus Cpolitanis : nam post hunc secutus est Joannes, qui concilio Florentino interfuit, post istum Constantinus, sub quo Cpolis in Turcicam servitutem venit. Hujus porphyreticæ columnæ meminit etiam, eodem ferme quo Dousa modo, Salomon Swizerus, prædicans Noricus, l. II sui Hodœporici c. 57.

Quid acciderit, quando Andronicus senior imperator Cp. cum clero et populo Kalendis Septembris ad columnam porphyreticam supplicabat, docet nos Gregoras ad calcem libri VIII, cujus verba reddo : *Sub quartam ejusdem diei* (nimirum primi Septembris) *horam, sacris imaginibus veteri more una cum imperatore patriarcha et episcopis ad porphyreticam columnam congregatis, cui sacra crux insistit, cum sacri hymni canerentur, porcus alicunde elapsus subito in medium psallentium chorum insiliit, multo cœno inquinatus, et varie huc atque illuc vagatus vix tandem excessit. Id prudentioribus confusionem quamdam Christi Ecclesiæ et factionem significare visum.* Qualis confusio et factio paulo post secuta est, capta ab Andronico Juniore Cpoli. GRETS.

P. 80. [*Ἐκεῖσε τελουμένην ἀκολουθίαν.* Partem ejus habes in Euchologio nostro fol. 810 et in Menæo 1 Septembris ejus memoriam celebrante his verbis : Ἡ δὲ τοῦ ἐμπρησμοῦ μνήμη διὰ τὸ συμβῆναι διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν γενέσθαι ἐμπρησμὸν μέγιστον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Λέοντος μεγάλου βασιλέως καὶ πυρποληθῆναι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πόλεως ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά. Cedrenus de illo incendio in Leone memorato. GOAR.]

Ibid. Celebrant Græci hoc festum cum Latinis 8 Septembris. In monasterio Libis sepultus est Andronicus senior, olim imperator, sed biennium ante vitæ finem monachus. *Cadaver ejus in Libis monasterium est perlatum, quod mater ejus domina Theodora renovarat*, inquit Gregoras extremo l. IX suæ Historiæ. Eadem ferme Cantacuzenus, I, 40. Observa Junium mala fide μονὴν vertere *ædem*, cum sit *monasterium : errat interpres*, hoc est Junius, *qui ædem reddit*, inquit ipsemet Meursius. GRETS.

Ibid. [Monasterium a Theodora Michaelis Palæologi uxore reparatum, ubi sibi sepulcrum instaurari jussit filius Andronicus, et inferias novem diebus (numero mortuis dicato) persolvi mandavit. Gregoras, ad l. IX calcem : Τὸ ἐκείνου νεκρὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Λιβὸς ἐπικεκλημένην ἀπήνεγκαν, ἣν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἀνεκαίνισεν. Ἔνθα δὴ καὶ τὸ πένθος, κατ' ἔθος, ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας τετέλεσται. A Constantino Libe fuerat prius exstructum Leone Sapiente imperante. Grammaticus Leo : Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς ἐν τῇ μονῇ τῇ αὐτοῦ τῇ οὔσῃ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ τοῦ ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια καὶ ἀριστῆσαι προσεκλήθη. GOAR.]

Ibid. S. Demetrii martyris, cui cognomentum Myroblyta, festum celebrant Græci 26 Octobris. Hoc ergo die imperator ad monasterium in honorem S. Demetrii a Palæologis ædificatum sese conferebat. GRETS.

341 *Ibid.* [*Μονὴ τῶν Παλαιολόγων.* A Palæologis nomen sortitum monasterium opes, proventus, ædificia, ornamenta quævis, ab eis primum imperii sedem occupantibus debuit accepisse. GOAR.]

Ibid. Natalem S. Chrysostomi obeunt Græci 13 Novembris.

Ibid. Varii, *in præsentatione.* Sic enim res intelligitur. Celebratur a Latinis pariter et Græcis 21 Novembr[illegible]erii τῆς Παναγίας μνή-

nit Gregoras l. VII, et Pachymeres, l. v. Erat monasterium sanctissimæ virginis Mariæ, quam Græci περίβλεπτον, hoc est *spectabilem* seu *admirandam*, vocant. In hoc festum partim exstant, partim adhuc in bibliothecis latent multæ Græcorum homiliæ. GRETS.

Ibid. [De hoc monasterio Cedrenus in Romano Argyro: Ἀναιρεθεὶς ὁ Ῥωμανὸς βασιλεὺς, θάπτεται ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθείσῃ τῆς Περιβλέπτου μονῇ. Scripserat superius: Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὸν οἶκον τοῦ Τριακονταφύλλου ἐξωνησάμενος εἰς μοναστήριον μετεσκεύασεν ἐπ' ὀνόματι τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Quibus sumptibus et qua magnificentia exstructum Cedrenus prosequitur: ubi situm fuerit, docet Gregoras, VII, 18; a Nicephoro Botaniate reparatum Zonaras refert ad ejus Vitæ calcem. GOAR.]

Ibid. Festum S. Basilii celebrant Græci Kalendis Januarii, hoc est ipso circumcisionis die.

Ibid. Festum Occursus seu *Purificationis* nobiscum celebrant Græci 2 Februarii. Blachernense templum suburbanum erat ad littus maris, conditum a Pulcheria imperatrice. *Opus enim ejus est*, inquit Nicephorus, XIV, 2, *sacrum Dei Genitricis templum, quod Blachernæ dicitur, dignum illa ipsa Verbi Matre, quod inhabitaret domicilium. Cujus divinum tumulum et sepulcrales fascias inventus cum veneratione maxima ibi reposuit.* (Cedrenum in Marciano confert Goar.) *Magna religione templum id Byzantini colunt*, inquit idem Nicephorus, XVIII, 38: *dicitur namque et creditur vestes Mariæ virginis et partem quamdam admirandæ illius zonæ capitisque etiam amiculum in aurea urna ibi asservari.* De veste d. Virginis reperta vide eumdem Nicephor. XV, 24. GRETS.

Ibid. [*Μέχρι τῶν Ὑψηλῶν.* De palatii Blachernensis parte, cui nomen Ὑψηλά, dictum superius.

P. 81. [Πέζευμα esse palatii locum quo imperator πεζεύει, manifestat cap. 5, idemque declarat nota ad p. 29. GOAR.]

Ibid. Festum S. Georgii martyris celebrant Græci 23 die Aprilis. Manganensis monasterii meminit Cantacuzenus, l. I, c. 50 et 59, et l. IV, c. 16 et 42 et 45, in quo aliquandiu Cantacuzenus, deposito imperio, vitam monasticam egit. Ejusdem aliquoties mentio fit in Historia Nicephori Gregoræ. In hac processione ad Mangana die S. Georgii Constantino Ducæ imperatori insidiæ structæ sunt, quas tamen ipse feliciter evasit, ut scribit Joannes Curopalata. Monasterium Manganense exstruxit Monomachus imperator, testibus Cedreno et Curopalata; ubi etiam sepultus est. GRETS.

Ibid. [Cedrenus de Manganis loco: Ἔργον Βασιλείου τοῦ βασιλέως καὶ ὁ λεγόμενος οἶκος τὰ Μάγγανα καὶ ὁ ἕτερος ὁ νέος καλούμενος. Quas, ut subdit, eo proposito erexit, ne publicos reditus in usus privatos verteret. Eam ob rem reditus eis ex agriculturæ proventibus constituit **342** idoneos, unde imperatorio convivio pro se et iis qui toto anni decursu invitarentur, sufficientes et juste parti sumptus suppeditarent. Procul itaque erat a custodiendis bellicis instrumentis, ut Xylander et alii sunt opinati; nec κουράτωρ τῶν Μαγγάνων, quem cum aliis in Isaacii Comneno Zonaras et Curopalates memorat, alius erat quam qui domus hujusce et redituum ejus curam haberet. Turrim sive propugnaculum ponit extra urbem in Manganorum planitie Cantacuzenus, III, 72, eamque adeo munitam c. 80 et 87 affirmat ut urbem CP. vel tueri vel oppugnare posset. Monasterium illic loci construxit Monomachus Constantinus, legiturque apud Cedrenum κείμενος ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεουργηθείσῃ μονῇ τῶν Μαγγάνων, subditurque: Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἀποθανὼν ἐν τοῖς Μαγγάνοις ταφῆς ἔτυχε τῆς τυχούσης. GOAR.]

P. 81. Festum Constantini *et Helenæ* impp. celebrant Græci 21 die Maii. GRETS.

Ibid. [Constantinum non sanctum modo sed Ἰσαπόστολον Græci prædicant ob propagatam ab eo fidem ejus studio fidem. Templum SS. Apostolis a utraque Roma ædificasse cunctæ loquuntur historiæ, et in eorumdem limine capsam porphyreticam Romanam eidem in sepulcrum concessam. GOAR.]

Ibid. Natalem *diem S. Joannis Baptistæ* olim Græci nobiscum 24 die Junii. Monasterii cui Petræ nomen, meminit Cantacuz. III, 55. GRETS.

Ibid. [Petra nomen monasterio. Μονὴ προσαγορευομένη Πέτρα, scribit Cantacuzenus, III, 55. Ædes illa sacra Basilii Macedonis opus est, de qua Cedrenus: Καὶ τοὺς δύο τοῦ Βαπτιστοῦ σηκοὺς ἔν τε τῇ Στροβίλῳ καὶ Μακεδονιαναῖς, τοῦ μὲν ἀνῳκοδόμησε τὸ πλεῖστον, τὸ δὲ ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν. Petram vero ad monasterium, cui nomen imponit, sitam στροβίλου figuram referre vident qui etiam hodie CP. oculis circumlustrant. GOAR.]

Ibid. Apud Græcos tricesimus dies Junii omnibus simul apostolis dicatus est. GRETS.

Ibid. [De Apostolorum festo solemnius CP. celebrato hæc Theophanes: Φῆστος συγκλητικὸς Ῥώμης ἀποσταλεὶς πρὸς Ἀναστάσιον διά τινας χρείας πολιτικὰς τὰς μνήμας τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου πανηγυρικώτερον ἐπιτελεῖσθαι ᾐτήσατο. Ὃ καὶ κρατεῖ μέχρι καὶ νῦν. GOAR.]

Ibid. Festum Transfigurationis agunt Græci 6 Augusti. In monasterio Pantocratoris sepultus est Manuel Comnenus imperator, ut scribit Nicetas ad calcem libri VII De rebus Emmanuelis. GRETS.

Ibid. [Irenem Andronici senioris uxorem in hoc monasterio sepultam narrat Gregoras VII, 16; regnantibus in Oriente Francis, τὰ τῶν Λατίνων βασίλεια ἡ τοῦ παντοκράτορος ὑπῆρχε μονή, scribit idem IV, 4; regiam sepulturam dederat prius Manueli Comneno, ut auctor est Nicetas in ejus Vita. A Basilio Macedone primo constructum et annuo censu fuisse donatum auctor est Cedrenus: Ἀνήγειρε δὲ (ναὸν Βασίλειος) καὶ ἐκ καινῆς ἐν ταῖς βασιλείοις αὐλαῖς εἰς ὄνομα τοῦ Δεσπότου Σωτῆρος Χριστοῦ. Et infra: Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς θείους νεοὺς

ἐντὸς τοῦ παλατίου ᾠδομήσατο εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Goar.]

Ibid. Die 15 Augusti agunt Latini cum Græcis *assumptionem D. Virginis*. Græci, ut apparet ex Menæis et Menologiis, vocant hoc festum κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Et hoc titulo exstant Patrum orationes in hoc festum, ut B. Damasceni **343** et Andreæ Cretensis. Mortuam ergo volunt 15 die Augusti; adduntque eodem die resurrexisse et animo simul et corpore in cœlum assumptam esse. Quare post supradictum de *Dormitione* titulum subjungunt Menæa : Τῷ αὐτῷ μηνὶ πεντεκαιδεκάτῃ ἡ σεβασμία μετάστασις τῆς ὑπερενδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Eodem ergo die et obiit et ad cœlos, reducta in corpus anima, abiit sanctissima Deipara. Quod etiam Latina Ecclesia sentire videtur, quæ die 15 Augusti *Assumptionem* B. Virginis solemni cæremonia celebrat, tametsi de *Dormitione*, utrum eodem die an aliquo præcedente acciderit, nihil tradit. Latini quidam martyrologi, ut Ado et Usuardus, *Dormitionem*, non *Assumptionem* indigitant; cujus causa acriter in illos insurgit Baronius anno Redemptoris 48, eosque provocat ad antiquissima Romani Martyrologii vestigia, ubi non *Dormitio* sed *Assumptio* legatur. Veniam det magnus Annalium conditor, si quid dixero pro supradictis martyrologis. Romanum Martyrologium omnium aliorum vetustissimum, sæpe a Baronio desideratum sed nuspiam repertum, nuper demum studio Heriberti Rosweydi nostri publicatum et Paulo V pontifici maximo inscriptum, C hoc, inquam, Martyrologium 15 die Augusti hanc inscriptionem præfert : *S. Mariæ Dormitio.* Si ergo martyrologi illi primævum hoc Romanæ Ecclesiæ Martyrologium secuti sunt, quid peccarunt? Nec mirum, quia forsan illis *Assumptio* Deiparæ cum corpore et anima tam liquida non fuit quam nobis est hodie, quia veritas paulatim magis atque magis eruitur et elucidatur, ita ut quod prioribus sæculis obscuriusculum habebatur, id posteris temporibus clara in luce reponatur. Accedit quod Rabanus et Notkerus in suis Martyrologiis appellatione hodie Latinis consueta utantur : apud utrumque enim leges *Assumptio B. Mariæ genitricis Dei*, ut et apud Bedam. Quare, ut in semitam revertamur, beatissimam Virginem eodem die mortuam, sepultam et a mortuis excitatam cum Græcorum Menæis credimus, licet Damascenus resuscitationem tertio demum ab obitu die statuat in oratione de Assumptione B. Mariæ. Tametsi probabilius isti quam alii apud Bedam, qui Assumptionem Deiparæ ad IX Kalendas Octobres, hoc est ad 24 diem Septembris, referunt, ita ut inter mortem ejus 15 Augusti, quæ fuit prima Assumptio, nempe secundum animam, int rcesserint quadraginta dies usque dum anima cum corpore rursus c nglutinata resurrexit cœlosque peti it. Verum hæc omni verisimilitudine carent, et adversantur tam Latinæ quam Græcæ Ecclesiæ; recteque notat Baronius in Martyrologio Romano ad diem 15 Augusti illud de secunda Assumptione esse assumendum non a Beda, sed a mala quapiam manu. Nec consuetudo Germanorum tricesimum assumptæ Virginis celebrantium quidquam hanc persuasionem juvat : non enim id faciunt quasi tricesimo demum die rediviva in cœlos exaltata fuerit, sed totis illis triginta diebus assumptio in cœlum statim a morte facta decantatur. Græci non agunt **344** hunc tricesimum, ut patet ex Typico S. Sabæ, ex Menæo in Augusto et Septembri. Est devotio Germanica, et exstat in plerisque Missalibus et Breviariis, in Eystettensi, Ratisponensi, Salisburgensi, Frisingensi, Curiensi; multisque locis, summo mane per triginta illos dies canitur officium de B. Virgine, *Gaudeamus omnes etc.*, frequenti populo accurrente. Et hic Ingolstadii quotidie per triginta dies ex congregationis Academicæ fundatione litaniæ et aliæ cantiones canuntur in templo D. Virginis, idemque fit in Mauriciana parochia. Et quamvis, ut aliqui objiciunt, a Græcis etiam schismaticis ortum haberet, quod tamen secus est, non ideo improbanda esset hæc consuetudo; nam et a schismaticis bonum aliquod institutum proficisci potest. Est ergo a Germanis hic mos, qui defunctis tricesimum agere solent; et alicubi si quis honestior mortuus est, non tantum parentant illi tertio septimo et tricesimo die, sed quotidie habitu lugubri ad missam et ad vesperas eunt, et offerunt ad altare quidem pecuniam, ad cenotaphium vero (*auf der baar*) vinum, panes, etc. Germani ergo veneratione divæ Virginis addictissimi etiam per tot dies parentare voluerunt divæ Virgini, non lugubriter ut mortuæ, sed hilariter ut in cœlos assumptæ : hinc non audiuntur funebria cantica, sed omnia ad lætitiam comparata.

P. 81. Decollationi S. Joannis Baptistæ sacer est dies 29 Augusti tam apud Græcos quam apud Latinos. In hoc festum variæ exstant Græcorum Patrum homiliæ. Non pauciores forte adhuc in bibliothecis cum tineis blattisque bellum gerunt.

P. 82. Secundo die Julii agunt Græci anniversariam memoriam depositæ in templo Blachernensi *vestis* Deiparæ virginis sub Leone et Verina impp. Vide Menæum dicto die Julii. At 31 die Augusti D agunt iidem Græci anniversariam memoriam *depositæ zonæ* Deiparæ virginis in templo Chalcopratiorum. Vide Menæum dicto die Augusti et Nicephor. XIV, 49. Sed de quo festo accipiendum quod Codinus scribit? Videtur de priore, quandoquidem *depositionem venerandæ vestis* nominat; et imperator ad Blachernas hoc festo ibat, ubi *vestis* illa reposita. Cur ergo Codinus id non recensuit suo loco, hoc est in Julio? Causam dicat qui notam habet : ego mihi ignotam fateor. Nisi forte legendum hic τῆς τιμίας ζώνης. Sed tunc obstat templum Blachernium, ad quod hoc die imperator cum suis palatinis itabat : at *zona* Deiparæ asservabatur in templo in Chalcopratiis condito, ut testatur Menæum. Grets.

Ibid. [Miratur nec immerito Gretserus, cur, cum memoria depositæ in templo Blachernensi vestis Deiparæ virginis sub Leone et Verina impp. 2 Julii celebretur, Augusti vero die 31 Græci anniversarium depositæ zonæ ejusdem Deiparæ in templo Chalcopratiorum peragant, imperator celebrata Joannis Prodromi decollatione ad Blachernas adoratum ire scribatur, festo depositæ vestis quod Julii 2 præteriit peragendo. Vel si aliud retro dictam decollationem occurreret, aliud a deposita zona in Chalcopratiis colenda nusquam animo deberet obversari. *Causam dicat,* **345** ait Gretserus, *qui notam habet.* Profert eam, non inerudite, me quidem judice, editis operibus jam clarus noster Franciscus Combefis notis in Encomium in depositionem zonæ virginis Deiparæ propediem lucem aspecturum. Mentio fit, ait, de Blachernarum templo, in quo etiam erat portio quædam illius zonæ, simul cum vestibus, ut Nicephorus, XVIII, 38, t statur. Subdit: Potuit, tametsi erat ea die præcipuus conventus in Chalcopratis, etiam in Blachernis esse, ubi nec sacra zona deesset, conjuncta illi vesti sacræ, conjunctamque proinde habens religionem ac laudem. In Encomii illius, quod evulgat et elucubrat, procemio allatæ sententiæ reperio argumentum his verbis: Ὥστε μὴ τῆς ζώνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῶν ἐπαίνων συνεφάψασθαι (χρή)· καὶ γὰρ ἄλλως οὐδ' ὁσίως ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα τῇ μνήμῃ διελεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἀμφοῖν ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἡ πανάμωμος πιστεύεται, οὕτω δεῖν καὶ ἡμᾶς οὐκ ἰδίᾳ, κοινῇ δὲ τὸν πρέποντα τούτοις αἶνον ἐξυφάνασθαι. Alias congruas rationes ibidem deducit encomiastes. GOAR.]

Fascias sepulcrales B. Virginis reposuit Pulcheria imperatrix in templo Blachernio, teste Nicephoro, lib. XIV, c. 2. Fasciis infantiæ, quibus Christus infans involutus est, honoravit et ornavit templum τῶν Ὁδηγῶν, ut eodem loco idem Nicephorus scribit. Baronius tom. I anno Christi primo n. 8 dicit in honorem *fasciarum*, quibus infans Christus involutus est, diem festum apud Græcos institutum esse 31 Augusti. Casaubonus, Baronii conductitius calumniator, dicit in Ritualibus Græcorum libris nihil haberi de festo *fasciis* dicato, sed tantum zonæ. Ut id ita sit, diem tamen hunc *fasciis* quoque sacrum fuisse testantur duo auctores Græci, Germanus et Euthymius, qui in Græcia vixerunt et orationibus encomiasticis, quæ exstant apud Lippomannum et Surium, festum hoc illustrarunt. Occinit criminator *non esse credendum Euthymio et Germano.* Et nos Genevensi ex lustro vociferanti Casaubono credemus! Cur ergo in Ritualibus libris nulla mentio? Opinor, quia sacræ *fasciæ* festi sacræ *zonæ* tantum appendix erant.

P. 82. Dominica orthodoxiæ est prima Dominica Quadragesimæ, ut manifestum est cum ex aliis Græcorum ritualibus libris, tum ex Typico S. Sabæ c. 42, cujus titulus est Διάταξις τῆς πρώτης Κυριακῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν ἤτοι τῆς ὀρθοδοξίας. Prima verba capitis hæc sunt τῇ Κυριακῇ τῆς ὀ θοδοξίας. Causam appellationis hujus ita brevit et summa sequens vestigia, narrat Philotheus p triarcha Cpolitanus in homilia prima Quadrage mæ Dominica recitata: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ πρώτῃ τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐ τάξειν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν ἤτοι τὴν ἀναστή σιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων, γενομένην π Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρας τῆς τούτου μητ τῆς μακαρίας βασιλίδος καὶ τοῦ ἁγίου Μεθοδ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Γέγονε δ' οὗτ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ σκῆπτρα τῆς βασιλείας κρατήσαντος ἡ τῆς εἰκον μαχίας ἦρξατο καὶ ἐπαῤῥησιάσατο αἵρεσις. Ἐκεῖν δὲ τὸ ζῆν κακῶς ἀπορῥίξαντος, ὁ ἐκείνου υἱὸς Κω σταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αἱρέσε διάδοχος γίνεται. **346** Κἀκείνου δὲ αἰσχρῶς τελευτήσαντος, ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας υἱὸς ἐκείνου τὴν βασιλείαν καθίσταται. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος ἀῤῥ ἐξεμέτρησεν, Εἰρήνη καὶ Κωνσταντῖνος τῆς ἐκ κληρονόμοι γίνονται. Οὗτοι δὲ ὑπὸ Ταρασίῳ τῷ ἁγ τάτῳ πατριάρχῃ καθοδηγούμενοι τὴν ἐβδόμην σ ὁδον συγκροτοῦσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰς ἁγίας εἰκ νας ἀπολαμβάνει καὶ τὸν ἑαυτῆς περιτίθεται κόσμ Τούτων δὲ τῶν τῇδε ἀποχωρησάντων, ὁ ἀπὸ γενε Νικηφόρος εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάγεται, εἶτα Στε ράκιος ὁ υἱός, μεθ' ὃν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγκαβὲ τὰς ἁγ εἰκόνας σεβόμενοι. Τὸν δὲ Ῥαγκαβὲ Μιχαὴλ ὁ Β ριώδης Λέων ὁ Ἀρμένιος διαδέχεται, καὶ τὴν ἐκ τέραν οὗτος εἰκονομαχίαν διεγείρει, καὶ τῷ ἅπαντι κόσμῳ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία γνωρίζεται. Τοῦ διαδέχεται ὁ ἐκ τοῦ Ἀμορίου Μιχαὴλ, τὸν δὲ υἱὸ Θεόφιλος ὁ υἱὸς, ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν εἰκόνων μα καὶ οὗτος τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλων. Τελευτήσα δὲ καὶ τοῦ Θεοφίλου πικρῶς καὶ βιαίως, ἡ ἐκεῖ σύζυγος ἡ μακαρία βασιλὶς Θεοδώρα καὶ ὁ ταύ εὐσεβέστατος υἱὸς Μιχαὴλ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς βα λείας κληρονόμοι γίνονται, καὶ Οὐρανὸν παῤῥησί τοῖς ὀρθοδόξοις ἀνοίγουσιν· ὅθεν καὶ ἐκεῖθέν τότε ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθοδοξίας λογάδες ἐπὶ τὰ χιερέων ἱερέων καὶ μονοτρόπων περιφανῶν τ ὀρθοδοξίαν ἐκήρυξαν. Καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἑαυτῆς εὐπρέπειαν ἠμφιάσατο, ταύτην τὴν ἡμέ ἑορτάζοντες σήμερον. Hæc Philotheus. Instituebat ea die in memoriam orthodoxiæ restitutæ pro sio non sine crucibus et imaginibus. Typic Sabæ, c. 42: Ἀπανεύθημεν κοινῶς μετὰ τῶν ἁγ τοῦ σταυροῦ ξύλων καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων. Le batur eodem die decretum concilii secundi Nic de imaginibus reparandis, retinendis et honoran Ἀπερχόμεθα, inquit Typicum, ἐν τόπῳ ὡρισμ ὅπου δεῖ ἀναγινώσκειν τὸ συνοδικόν.

Ex his planum esse arbitror quam vere scrip rit Calvinianus scholiastes Curopalatæ, *Dominic Orthodoxiæ aut junctam aut certe proximam fui Pentecostæ.* Qui juncta vel proxima, si fuit pri Dominica Quadragesimæ? Et ut maxime juncta proxima fuisset Pentecostæ, non debebat tan coniici in 21 diem Maii, tum quia nulla Domin

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, tum quia Pentecoste est festum mobile dependens a Pascha te. Non ergo semper cadere potest Dominica Orthodoxiæ in 21 diem Maii, cum ipsa Pentecoste hunc diem vel antecedere vel subsequi possit. GRETS.

Ibid. [Ex Typico Sabæ brevem tibi Ὀρθοδοξίας ita dictæ historiam descripsit Gretserus : ornatiorem aliam et copiosam magis tibi jamjam edet nuper memoratus Combefis ex mss Regiis, cui titulus Διήγησις διαλαμβάνουσα περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ὅπως καὶ δι' ἣν αἰτίαν παρέλαβε τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐτησίως τελεῖν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν ἡ ἁγία Θεοῦ Ἐκκλησία. Vide Leonem Grammaticum, Cedrenum, Zonaram et alios in Michaele et Theodora.

Ibid. [*Τὸ συνοδικόν.* Præfata Ὀρθοδοξίας Dominica elatis in sublime crucibus et venerandis imaginibus ad statutum locum processionem ecclesiasticam habet Orientalis Ecclesia. Ibidem Patrum antiquorum hæreses **347** olim scriptis, doctrina, voce, laboribus insectantium habita solemni ritu memoria, recensitis etiam hæresibus ipsis ac perverso cujusque dogmate publicato, cunctis ter ἀνάθεμα inclamant, et hæreticorum omnium nomen exsecrantur : ita dicitur τὸ συνοδικὸν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου ἀναγινώσκεσθαι. Videndum Triodium quo integrum reperitur.

Ibid. [*Ἵστανται.* Vide imperatorem Ecclesiæ decreta venerantem. GOAR.]

P. 82. Pridie Palmarum agitur a Græcis anniversaria memoria *resuscitati Lazari* : ejus in honorem templum exstruxit Leo Philosophus imperator teste Zonara, et in eo sacrum ejus corpus ex Cypro translatum condidit. GRETS.

Ibid. [*Δικαίου.* Beatos omnes in varias classes distribuunt Græci. Et certe nonnullis, ut Barnabæ, Luca, Stephano, apostolorum collegio connumeratis, aliis etiam *ἰσαποστόλων* nomine honoratis, subjungunt *ἱερομάρτυρας* pontifices simul et martyres ; *μάρτυρας* (intellige λιτούς nudos ac simplices) martyres ; *ὁμολογητάς* confessores nonnulla tormenta vel exsilium pro Christi nomine passos ; *ὁσιομάρτυρας* monachos simul et martyres ; *ὁσίους*. monachos ; *δικαίους* justos, quos confessores vulgo dicimus ; *παρθένους* virgines ; *παρθενομάρτυρας* virgines simul ac martyres ; *γυναικομάρτυρας* feminas martyres, etc.

Ibid. [*Ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ μονήν.* Cujus fundatorem Leonem Sapientem refert alius Leo Grammaticus in ejus Vita : Ἔκτισεν ὁ Λεων εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευάσας μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἔνθα καὶ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακομίσας ἀπέθετο, ποιήσας τὰ ἐγκαίνια καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσματα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἄφρων.

Ibid. [*Τὰς γυναικείας ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἐορτὰς.* Si S. Sophiæ apostolorum Blachernarum[illegible] dempseris ecclesias, alias hic recensitas, ad quas ex devotione statutis diebus pergit imperator, monachis assignatas ac imperatorum magnificentia exstructas, sicut et e catholicis tres enumeratas, observabis.

Ibid. [*Πλάγιον.* Regium vexillum imperatore absente obliquum, præsente rectum tenetur.

Ibid. [*Ἅπτειν λαμπάδα ἐπὶ τοῦ διξελλίου.* Quid illud ritus, cereum vel lampadem in vexillo accendere ? num recte barioler, amice lector, judex esto. In æneis figuris huic operi sparsim appositis (describunt illæ Græcorum imperatorem Joannem ultimum ad Florentinam synodum iter habentem) ad latus imperatoris sedentis in triremi vexillum, superius a me *διξέλλιον* nominatum c. 5 nota ad p. 39, animadverto, ex cujus medio conto laternam sive phanale prorumpens non aliud quam ignem imperatoribus prælatum includere mihimet persuadeo. Num modo ἅπτειν τὴν λαμπάδα ἐπάνω τοῦ διξέλλιου meam admittat conjecturam, approba ; vel tu quidpiam aliud loco magis congruum edissere. GOAR]

Ibid. Ridiculum est quod Junius suspicatur, ὡραίας πύλας dictas quasi *horarias, quod in primo illo templorum aditu sit commodissima sciaterum et horologiorum sedes.* Credam, ubi Junius demonstraverit etiam in templo Hierosolymitano portam Speciosam dictam esse quasi *horariam*, quod sciaterum et horologiorum sedes esset. GRETS.

Ibid. [Vestibulum monasticarum ecclesiarum subeuntibus occurrunt *ὡραῖαι* πύλαι, nonnunquam *βασιλικαί* nuncupatæ. Vestibulum illud *πρόναος* **348** auctori dicitur, qui vulgo νάρθηξ, estque ecclesiæ portis adjuncta porticus exterior semper aperta et in ecclesiam advenientes primum excipiens, qualem observare te precor Parisiis ad valvas templorum S. Germani nomine structorum, ad S. Victoris et ad S. Genovefæ. Πρόναον hunc prætergressis occurrunt dictæ majores portæ, *ὡραῖαι, speciosæ*, vel ob pictas ἐν προνάῳ sacras imagines, vel quod *speciosam* Salomonii templi referant, vel denique verius quod ad eas monachi minores horas primam, tertiam, sextam, nonam et matutinarum partem huic modulo prævium Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην ἄνοιξον ἡμῖν, Θεοτόκε, etc. concinant. GOAR.]

CAPUT XI.

Observationes et explicationes in c. 16, quod est de fossato.

P. 83. [Τέντα σκηνή, κόρτη, κατοῦνα, *tentorium*.

Ibid. [*Ἐξαπλῶσαι τὰ ἑαυτοῦ.* Regium domesticique vexillum in aciem latum et e conflictu ad castra relatum II, 7, narrat Cantacuzenus. GOAR.]

P. 83. Inepte Junius, *quando fossatum oportet pedem figere*, imo quando oportet fossatum migrare vel alio proficisci. Nam πεζεύειν est hic *iter facere*, ut paulo post apertissime apparet, ubi dicit Codinus neminem πεζεύειν, hoc est iter [illegible], priusquam magnus domesticus unicuique flamm[illegible]

Ibid. [Miratur nec immerito Gretserus, cur, cum memoria depositæ in templo Blachernensi vestis Deiparæ virginis sub Leone et Verina impp. 2 Julii celebretur, Augusti vero die 31 Græci anniversarium depositæ zonæ ejusdem Deiparæ in templo Chalcopratiorum peragant, imperator celebrata Joannis Prodromi decollatione ad Blachernas adoratum ire scribatur, festo depositæ vestis quod Julii 2 præterit peragendo. Vel si aliud retro dictam decollationem occurreret, aliud a deposita zona in Chalcopratiis colenda nusquam animo deberet obversari. *Causam dicat,* **345** ait Gretserus, *qui notam habet.* Profert eam, non ineruditc, me quidem judice, editis operibus jam clarus noster Franciscus Combefis notis in Encomium in depositionem zonæ virginis Deiparæ propediem lucem asperturum. Mentio fit, ait, de Blachernarum templo, in quo etiam erat portio quædam illius zonæ, simul cum vestibus, ut Nicephorus, XVIII, 38, testatur. Subdit: Potuit, tametsi erat ea die præcipuus conventus in Chalcoprateis, etiam in Blachernis esse, ubi nec sacra zona deesset, conjuncta illi vesti sacræ, conjunctamque proinde habens religionem ac laudem. In Encomii illius, quod evulgat et elucubrat, proœmio allatæ sententiæ reperio argumentum his verbis: Ὥστε μὴ τῆς ζώνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῶν ἐπαίνων συνεφάψασθαι (χρή)· καὶ γὰρ ἄλλως οὐδ' ὅσιως ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα τῇ μνήμῃ διελεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἀμφοῖν ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἡ πανάμωμος πιστεύεται, οὕτω δεῖν καὶ ἡμᾶς οὐκ ἰδίᾳ, κοινῇ δὲ τὸν πρέποντα τούτοις αἶνον ἐξυφάνασθαι. Alias congruas rationes ibidem deducit encomiastes. GOAR.]

Fascias sepulcrales B. Virginis reposuit Pulcheria imperatrix in templo Blachernio, teste Nicephoro, lib. XIV, c. 2. Fasciis infantiæ, quibus Christus infans involutus est, honoravit et ornavit templum τῶν Ὁδηγῶν, ut eodem loco idem Nicephorus scribit. Baronius tom. I anno Christi primo n. 8 dicit in honorem *fasciarum*, quibus infans Christus involutus est, diem festum apud Græcos institutum esse 31 Augusti. Casaubonus, Baronii conductitius calumniator, dicit in Ritualibus Græcorum libris nihil haberi de festo *fasciis* dicato, sed tantum zonæ. Ut id ita sit, diem tamen hunc *fasciis* quoque sacrum fuisse testantur duo auctores Græci, Germanus et Euthymius, qui in Græcia vixerunt et orationibus encomiasticis, quæ exstant apud Lippomanum et Surium, festum hoc illustrarunt. Occinit criminator non esse credendum Euthymio et Germano. Et nos Genevensi ex lustro vociferanti Casaubono credemus? Cur ergo in Ritualibus libris nulla mentio? Opinor, quia sacræ fasciæ festi sacræ zonæ tantum appendix erant.

P. 82. Dominica orthodoxiæ est prima Dominica Quadragesimæ, ut manifestum est cum ex aliis Græcorum [illegible], tum ex Typico S. Sabæ c. 42 [illegible] Ἀπὸ [illegible] Κυριακῆς [illegible]

Prima verba capitis hæc sunt τῇ Κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας. Causam appellationis hujus ita brevi et summa sequens vestigia, narrat Philotheus patriarcha Cpolitanus in homilia prima Quadragesimæ Dominica recitata: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ πρώτῃ τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία [illegible] τάξιν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν ἤτοι τὴν ἀνάστασιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων, γενομένην [illegible] Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρας τῆς τούτου μητρὸς τῆς μακαρίας βασιλίδος καὶ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Γέγονε δ' οὕτως. Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ σκῆπτρα τῆς βασιλείας κρατήσαντος ἡ τῆς εἰκονομαχίας ἤρξατο καὶ ἐπαῤῥησιάσατο αἵρεσις. Ἐπεὶ δὲ τὸ ζῆν κακῶς ἀποῤῥήξαντος ὁ ἐκείνου υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αἱρέσεως διάδοχος γίνεται. **348** Κἀκείνου δὲ αἴσχιστα τελευτήσαντος ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας υἱὸς ἐκείνου τὴν βασιλείαν καθίσταται. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος τὸ [illegible] ἐξεμέτρησεν, Εἰρήνη καὶ Κωνσταντῖνος τῆς ἀρχῆς κληρονόμοι γίνονται. Οὗτοι δὲ ὑπὸ Ταρασίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ καθοδηγούμενοι τὴν ἑβδόμην σύνοδον συγκροτοῦσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀπολαμβάνει καὶ τὸν ἑαυτῆς περιτίθεται κόσμον. Τούτων δὲ τῶν τῇδε ἀποχωρησάντων, ὁ ἀπὸ γενικῶν Νικηφόρος εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάγεται, εἶτα Σταυράκιος ὁ υἱὸς, μεθ' ὃν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγκαβὲ τὰς ἁγίας εἰκόνας σεβόμενοι. Τὸν δὲ Ῥαγκαβὲ Μιχαὴλ ὁ [illegible]ριώδης Λέων ὁ Ἀρμένιος διαδέχεται, καὶ τὴν [illegible]τέραν οὗτος εἰκονομαχίαν διεγείρει, καὶ [illegible] ἄκοσμος ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία γνωρίζεται. Τοῦτον διαδέχεται ὁ ἐκ τοῦ Ἀμορίου Μιχαὴλ, τὸν δὲ [illegible] Θεόφιλος ὁ υἱὸς, ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν εἰκόνων [illegible] καὶ οὗτος τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλων. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ Θεοφίλου πικρῶς καὶ βιαίως, ἡ [illegible] σύζυγος ἡ μακαρία βασιλὶς Θεοδώρα καὶ ὁ [illegible] εὐσεβέστατος υἱὸς Μιχαὴλ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς βασιλείας κληρονόμοι γίνονται, καὶ θύραν παῤῥησίας τοῖς ὀρθοδόξοις ἀνοίγουσιν· ὅθεν καὶ ἀνελθόντες τότε ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθοδοξίας λογάδες ἀπό τε [illegible] χιερέων ἱερέων καὶ μονοτρόπων περιφανῶς ὀρθοδοξίαν ἐκήρυξαν. Καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἑαυτῆς εὐπρέπειαν ἠμφιάσατο, ταύτην τὴν ἡμέραν ἑορτάζοντες σήμερον. Hæc Philotheus. Instituebatur ea die in memoriam orthodoxiæ restitutæ processio non sine crucibus et imaginibus. Typicum Sabæ, c. 42: Λιτανεύομεν κοινῶς μετὰ τῶν [illegible] τοῦ σταυροῦ ξύλου καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων. L[illegible]batur eodem die decretum concilii secundi Nicæni de imaginibus reparandis, retinendis et honorandis. Ἀπερχόμεθα, inquit Typicum, ἐν τόπῳ [illegible] [illegible] ἀναγινώσκειν τὸ συνοδικόν.

Ex his planum esse arbitror quam vere scripserit C[illegible] scholiastes Curopalatæ, *Dominica* [illegible] *certe proximam* [illegible] [illegible] vel proxima, si fuit [illegible] Dominica Quadragesimæ? Et maxime juncta [illegible] non debebat [illegible] Domi[illegible]

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, tum quia Pentecoste est festum mobile dependens a Paschate. Non ergo semper cadere potest Dominica Orthodoxiæ in 21 diem Maii, cum ipsa Pentecoste hunc diem vel antecedere vel subsequi possit. GRETS.

Ibid. [Ex Typico Sabæ brevem tibi Ὀρθοδοξίας ita dictæ historiam descripsit Gretserus : ornatiorem aliam et copiosam magis tibi jamjam edet nuper memoratus Combefis ex mss Regiis, cui titulus Διήγησις διαλαμβάνουσα περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ὅπως καὶ δι' ἣν αἰτίαν παρέλαβε τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐτησίως τελεῖν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν ἡ ἁγία Θεοῦ Ἐκκλησία. Vide Leonem Grammaticum, Cedrenum, Zonaram et alios in Michaele et Theodora.

Ibid. [*Τὸ συνοδικόν.* Præfata Ὀρθοδοξίας Dominica elatis in sublime crucibus et venerandis imaginibus ad statutum locum processionem ecclesiasticam habet Orientalis Ecclesia. Ibidem Patrum antiquorum hæreses **347** olim scriptis, doctrina, voce, laboribus insectantium habita solemni ritu memoria, recensitis etiam hæresibus ipsis ac perverso cujusque dogmate publicato, cunctis ter ἀνάθεμα inclamant, et hæreticorum omnium nomen exsecrantur : ita dicitur τὸ συνοδικὸν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου ἀναγινώσκεσθαι. Videndum Triodium quo integrum reperitur.

Ibid. [*Ἵστανται.* Vide imperatorem Ecclesiæ decreta venerantem. GOAR.]

P. 82. Pridie Palmarum agitur a Græcis anniversaria memoria *resuscitati Lazari* : ejus in honorem templum exstruxit Leo Philosophus imperator teste Zonara, et in eo sacrum ejus corpus ex Cypro translatum condidit. GRETS.

Ibid. [*Δικαίου.* Beatos omnes in varias classes distribuunt Græci. Et certe nonnullis, ut Barnabæ, Luca, Stephano, apostolorum collegio connumeratis, aliis etiam ἰσαποστόλων nomine honoratis, subjungunt ἱερομάρτυρας pontifices simul et martyres ; μοναχοὺς μάρτυρας (intellige λιτούς nudos ac simplices) martyres ; ὁμολογητάς confessores nonnulla tormenta vel exsilium pro Christi nomine passos ; ὁσιομάρτυρας monachos simul et martyres ; ὁσίους monachos ; δικαίους justos, quos confessores vulgo dicimus ; παρθένους virgines ; παρθενομάρτυρας virgines simul ac martyres ; γυναικομάρτυρας feminas martyres, etc.

Ibid. [*Ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ μονήν.* Cujus fundatorem Leonem Sapientem refert alius Leo Grammaticus in ejus Vita : Ἔκτισεν ὁ Λεων εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευάσας μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἔνθα καὶ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακομίσας ἀπέθετο, ποιήσας τὰ ἐγκαίνια καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσματα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἀφρων.

Ibid [*Τὰς γυναικομάρτυρας ἐν τοῖς μοναστηρίοις δορ-*

A *τάς.* Si S. Sophiæ apostolorum Blachernarumque dempseris ecclesias, alias hic recensitas, ad quas ex devotione statutis diebus pergit imperator, monachis assignatas ac imperatorum magnificentia exstructas, sicut et e catholicis tres enumeratas, observabis.

Ibid. [*Πλάγιον.* Regium vexillum imperatore absente obliquum, præsente rectum tenetur.

Ibid. [Ἅπτειν λαμπάδα ἐπὶ τοῦ διβελλίου. Quid illud ritus, cereum vel lampadem in vexillo accendere ? num recte harioler, amice lector, judex esto. In æneis figuris huic operi sparsim appositis (describunt illæ Græcorum imperatorem Joannem ultimum ad Florentinam synodum iter habentem) ad latus imperatoris sedentis in triremi vexillum,
B superius a me διβέλλιον nominatum c. 5 nota ad p. 39, animadverto, ex cujus medio conto laternam sive phanale prorumpens non aliud quam ignem imperatoribus prælatum includere mihimet persuadeo. Num modo ἅπτειν τὴν λαμπάδα ἐπάνω τοῦ διβέλλιου meam admittat conjecturam, approba ; vel tu quidpiam aliud loco magis congruum edissere. GOAR]

Ibid. Ridiculum est quod Junius suspicatur, ὡραίας πύλας dictas quasi *horarias, quod in primo illo templorum aditu sit commodissima sciaterum et horologiorum sedes.* Credam, ubi Junius demonstraverit etiam in templo Hierosolymitano portam Speciosam dictam esse quasi *horariam*, quod sciaC terum et horologiorum sedes esset. GRETS.

Ibid. [Vestibulum monasticarum ecclesiarum subeuntibus occurrunt ὡραῖαι πύλαι, nonnunquam βασιλικαὶ nuncupatæ. Vestibulum illud πρόναος **348** auctori dicitur, qui vulgo νάρθηξ, estque ecclesiæ portis adjuncta porticus exterior semper aperta et in ecclesiam advenientes primum excipiens, qualem observare te precor Parisiis ad valvas templorum S. Germani nomine structorum, ad S. Victoris et ad S. Genovefæ. Πρόναον hunc prætergressis occurrunt dictæ majores portæ, ὡραῖαι, *speciosæ*, vel ob pictas ἐν προνάῳ sacras imagines, vel quod *speciosam* Salomonii templi referant, vel denique verius quod ad eas monachi minores horas
D primam, tertiam, sextam, nonam et matutinarum partem huic modulo prævium Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην ἄνοιξον ἡμῖν, Θεοτόκε, etc. concinant. GOAR.]

CAPUT XI.

Observationes et explicationes in c. 16, quod est de fossato.

P. 83. [Τέντα σκηνή, κόρτη, κατοῦνα, *tentorium.*

Ibid. [*Ἐξαπλῶσαι τὰ ἑαυτοῦ.* Regium domesticique vexillum in aciem latum et e conflictu ad castra relatum II, 7, narrat Cantacuzenus. GOAR.]

P. 83. Inepte Junius, *quando fossatum oportet pedem figere*, imo quando oportet fossatum migrare vel alio proficisci. Nam πεζεύειν est hic *iter facere*, ut paulo post apertissime apparet, ubi dicit Codinus neminem πεζεύειν, hoc est iter inire, priusquam magnus domesticus unicuique flammu-

lo suum locum assignarit. Eumdem errorem errat Junius mox.

Ibid. Κατουνοτόπιον, *castra, locus tentoriorum.* Κατοῦναι *tentoria.* Κατουνεύειν *castra ponere, tentoria figere,* vel etiam absolute στρατοπεδεύειν. Junius hic in Arabem versus *catunas* ex Arabia advocat, consueta sibi in his rebus, nisi fallor, felicitate. Grets.

Ibid. [Κατουνοτόπιον quod ἄπληκτον et proprie φοσσάτον. Ἄπληκτα, quasi τῆς πληγῆς ἔξω, sunt *castra* sive *castrorum metationes,* et quod quidam *applicationes* : castra enim *applicare* et figere dicimus. Quia vero vallo *fossaque* castra circumdata, hinc unus τῶν ἀπλήκτων καὶ τοῦ φοσσάτου sensus. Castra deinde fossa munita σκηνὰς, κατούνας, τέντας tentoria excipiunt, ac propterea κατουνοτόπιον, ad tentoria ponenda planities apta valloque munita, idem quod ἄπληκτα vel φοσσάτον. Nicetas Isaacii Angeli, l. I : Μέσον τοῦ κάμπου ἐποίει τὰ αὐτοῦ κατουνοτόπια, μήτε φύλακας ἔχων ἀκριβεῖς ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. Infra : καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος κατοῦναν ἦλθον. Inferius iterum : Ἠρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι. Unus Leonis locus ex his plura, imo fere cuncta, connectit declaratque, Tacticorum const. 11, 1 : Δεῖ οὖν τὰ ἄπληκτα ἤτοι τὰ φοσσάτα (κυρίως γὰρ φοσσάτον τὸ ἄπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ καλεῖται) ἀσφαλῶς σε π·ι-εῖν, καὶ εἰ μὲν ἐνδέχεται, εἰς ἀραιοτέρους τόπους κατασκηνοῦν τὰ στρατιωτικὰ, εἰ δὲ οὐ κατὰ πάντα, μὴ ἀμελῶς ἀλλὰ σφιγκτῶς καὶ ὀχυρῶς ἀπληκεύειν. Κατούνας porro quasi καντούνας sive καντούνια (quæ γωνίας, *angulos,* tum Portio tum vulgari plebi sonant) puto dictas, quod ipsæ καντουνωταὶ castraque καντουνωτά, *in quadrum* nimirum et *angulos æquales* dispositæ, vel iterum quod ubique in castris ex tentoriorum a se invicem dissitorum ordine apparerent anguli. Unde forsan vlarum **349** compita Gallis *cantons,* vel certe ab his (quot enim et quanta ab iis ultimis imperii sæculis mutati sunt Græci) illorum κατοῦναι : et rursum ex vernaculo *cantonner,* quod est insessum locum tenere et eo se ut munitiore tueri, τὸ κατουνοποιεῖν in Græciam detulerunt Franci. Consule Leonem I. c. n. 17.

P. 84. [Τόπον seriem et ordinem intellige.

Ibid. [*Πρὸ τοῦ πεζεῦσαι τὸ φοσσάτον.* Hoc fuit Leonis mandatum in Tact. const. 9 n. 61 et 62 : Μή ποτε ἐγκρύπτωνται εἰς ὀλεθρόν τινα. Et infra : Καὶ ταῦτα προερευνᾶν δεῖ διά τε φιλῶν στρατιωτῶν καὶ ὀλίγων καβαλλαρίων, ἅμα δὲ καὶ ἀποπεμπεῖν τοὺς κεκρυμμένους ἐχθροὺς, εἶθ' οὕτω παρέρχεσθαι τὴν παράταξιν. Goar.]

P. 84. Codex Lautherianus et alter [illegible] πνήσατε καὶ τραγήσατ[illegible]

Ibid. [Solos equit[illegible] hiis postremi Græc[illegible] τῆς πεζικῆς ὁδοιπ[illegible] δίον σε καὶ ὄπισθ[illegible] λαρίους καθιστᾶν [illegible] γλας μηδένα[illegible]

P. 85. [*Τοῦ φοσσάτου ἀδρουμιαζομένου. Lustrato recensitoque exercitu.* Theophanes in Justiniano : Τοὺς στρατιώτας ὁ Γερμανὸς ἠρίθμει, καὶ τῶν γραμμάτων τὰ βιβλία, ἐν οἷς τῶν στρατιωτῶν τὰ ὀνόματα ἐνεγέγραπτο, ἀναλεξάμενος. Nicetas Isaacii Angeli l. III : Συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐγίνοντο στρατευμάτων, οὐκ ἀχρεῖον δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συνελέγετο

Ibid. [*Ὁ μέγας δομέστικος ἐν ᾧ τόπῳ ὁ βασιλεύς.* Illinc ei regli pene honores delati. Joanni Axucho magno domestico sub Joanne Commeno casu obviam sibi facto cuncti proceres et ex regia stirpe honoratissimi viri eum deferebant cultum ut ex equis descenderent et exhiberent reverentiam. Nicetas : Πᾶσαν ὑπερανέβη παραδυνάστευσιν μέγας τιμηθεὶς δομέστικος, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐριτίμων κατὰ γένος βασίλειον ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου καὶ τούτῳ ἀπονέμειν προσκύνησιν, κατὰ συγκυρίαν ὑπαντιάζοντας. illi velut imperatori satellites assignati. Manuelis l. I : Ὁ μέγας δομέστικος τοὺς ἰδίους μεταπέμπεται δορυφόρους, οὓς ἐπὶ καιρῷ μάχης εἶχε χρησίμους ἑαυτῷ καὶ ὁπλίτας; ἀγαθοὺς; ἐκέχρητο. Potestatem domestici quam amplam et imperatoriæ proximam ipse domesticus Cantacuzenus, l. II fuse describit. Goar.]

Ibid. De cursu et spoliis jam alibi egimus. Grets.

Ibid. [*Λόγῳ. Nomine, in partem, ejus ratione,* etc., respondet plurimum antiquo ἕνεκα. Phrasis a recentioribus frequenter usitata, mutato pro loquionis corruptela ῳ in ου. Sic διὰ λόγου μου *cum me* vel *nomine meo,* διὰ λόγου σου *propter te,* etc. dicunt. Theophanes : Λόγου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας *in magnæ ecclesiæ partem.* Goar.]

Ibid. Κεφαλάδες et κεφαλάδαι sunt ad verbum nostri *capitanei.* Grets.

Ibid. [Κεφαλάδας hodierni vocant *capitaneos*; de qua voce docte Rigaltius v. κεφαλή, quæ idem quod alia corruptior κεφαλάδας.

Ibid. [*Ῥογατόρων.* Habuerunt Græci, quorum morem imitantur Turcæ, milites alios τιμαριῶτας, alios ῥογάτορας. Primis in stipendium perpetuum assignabantur agri, qui vulgo τιμάρια, velut laboris τιμὰς compensationes. Cantacuzenus, I, 33 : Τοῦ μέντοι μισθοφορικοῦ τῆς στρατιᾶς τὸν μισθὸν αὐξήσας; παρέσχον καὶ γῆς ἑκάστῳ πλέθρα χρυσίνα δέκα. Secundis ῥόγαι pecuniæ numeratæ, de quibus alibi. Rogas **350** semel in anno, vere nimirum, in proceres et in milites divisas scribit Balsamon Meditato de incensis, etc. Concinne describit Luitprandus in Legatione, et ab antiquo ita distributa [illegible]atta, III, 4 : Ἐπιγινομένου δ' [illegible]πίχαριν ὄψιν παρεχομένου [illegible]ς τοῦ χρυσοῦ διανομὴ τῷ [illegible]τορος ἐξεπέμπετο. Hiems [illegible]oluta monet idem auctor, [illegible]που ἐνεδήμει καιρὸς, καὶ [illegible]πίδοσις τῷ Ῥωμαίῳ

P. 85. Junius, hic ut alibi semper, ἅρματα putat esse *currus*, cum sint *arma* a Latino vocabulo desumpta.

Ibid. Τί γενέσθαι. Videtur addendum δεῖ. GRETS.

CAPUT XII.

Observationes et explicationes in c. 17, de coronatione imperatoris.

P. 86. [*Περὶ στεφηφορίας βασιλέως.* Imperatores renuntiati, qui vel subditorum electione vel sanguinis jure vel vi tyrannide arrepta ad regendum imperium promoti : coronati deinde, qui insignibus imperii, corona, sceptro, chlamyde, ornati et unctione delibuti. De tradendis insignibus hisce, tacita qualibet alia promotione, totus est præsens typus.

Ibid. [*Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἑσπέραν.* Imperii successores, vel ad illud populi militumve electione obtinendum vocatos, palatium seu propriam sedem possidere certum : ascitos ad imperium a principe seniore illud statim incolere datum. Vespere igitur coronationi prævio ad illud se conferunt, ut comite, imo duce seniore ad ecclesiam postera luce pergant. Vide Michaelem Theophili F. apud Leonem Grammaticum quidpiam hujusmodi jam suo tempore observantem : Ὀψὲ δὲ Σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς ἐμήνυσε Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Ῥανδαχίου πρωτοβεστιαρίου τὴν ἀναγόρευσιν τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλείου. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον δύο σελλία. Οἱ δὲ λαοὶ ἐταράχθησαν πῶς; ἑνὸς βασιλέως ὄντος δύο σελλία ἐξῆλθον. Observa rursus ab adulatoribus et perduellibus promotum ad invadenda sceptra primum hujus nominis Andronicum primo pie potestatis insignibus tumultuario arreptis ornari, Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ac inferius, Τὰ ἱερὰ ἐσαφίκετο μέλαθρα στεφθησόμενος, ac postremo ad ipsam Magnam Ecclesiam sive ad sacra penetralia coronandum tendere, ritum jam receptum ita referente Niceta in Alexio II.

Ibid. [*Συναθροίζονται.* Non curiosius circumspiciendæ, quin potius coronationis approbandæ fine ex cunctis ordinibus præcipui simul conveniunt. Tiberius apud Simocattam Mauricium denuntiaturus imperatorem : Τὸν τῆς ἱεραρχικῆς προεστῶτα καθέδρας συγκαλεσάμενος, τόν τε τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων συναθροισάμενος σύλλογον, τούς τε δορυφόρους καὶ φύλακας καὶ πάντας τοὺς ἐς βασιλέως τιμὴν συντεταγμένους, ναὶ μὴν καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τοῦ δήμου. Joannes etiam nominis hujus secundus apud Nicetam ἐκκλησιάζει τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχαῖς τε καὶ ἀξιώμασιν ἦν, ut filio Manuelli natu minori, rejecto priore, moriturus imperium relinquat. GOAR.]

Ibid. Ἀξιώματα ἔχειν vel ἐν ἀξιώματι εἶναι vel esse ἀξιωματικόν solis despotæ Cæsari et sebastocratori competit.

351 *Ibid.* Τὸ φοσσάτον non pro *castris*, sed pro ipsis *militibus* accipitur. GRETS.

Ibid. [*Εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν.* Imperii coronam primos principes Christianos in ecclesia non suscepisse apud me est indubium. At quamvis de Marciano, qui Anatolii patriarchæ ope declaratus est imperator a Pulcheria, nonnulla sit suspicio, quem Theophanes θείᾳ ψήφῳ αὐτοκράτορα ἀναδειχθέντα scribit, en tamen ut Leo junior senioris nepos patrem Zenonem propria manu diademate ornat, ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἱπποδρομίου, ait idem Theophanes. Anastasius ibidem coronatus. Justinus in palatio, Justinianus ibidem. Mauricius quoque præsente quidem patriarcha senatuque imperator salutatus est, verum in palatii tribunali, ad Tiberii jamjam morituri lectum, in quem locum ipse φοράδην ἐξεκομίσθη scribit Simocatta, I, 1. Copronymus denique in novemdecim accubitorum tribunali regia corona fuit redimitus, ut ex Theophane inferius referemus. Phocas omnium primus περιβάλλεται τὸν βασίλειον στέφανον ἐν τῷ νεῷ τοῦ προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, quo forsan tyrannidem pietate coloraret et loco sacro sacrilegium tegeret. Heraclius deinde ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ ἐστέφθη, in ecclesia reliqui. GOAR.]

Ibid. Nota professionem fidei, et juramentum, quo se obligabat tam imperator quam futurus imperator. GRETS.

Ibid. [Fidei, quam mente teneret, publicum testimonium in Ecclesiæ conventu primus inter imperatores dedit Anastasius. Historiam refert hoc pacto Theophanes : Βασιλεύσας ὁ Ἀναστάσιος ἔγγραφον ἀπῃτήθη ὁμολογίαν πρὸς Εὐφημίου πατριάρχου, πρὸς τὸ μὴ σαλεῦσαί τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ πίστεως. Βιαζομένην δὲ αὐτὸν τῆς βασιλίδος Ἀριάδνης καὶ τῆς συγκλήτου, ἔλαβεν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον, ὡς ἀποδέχεται εἰς ὅρον πίστεως τὰ δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Καὶ οὕτω στεφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Ἀριάδνην ἄγεται εἰς γάμον. Scriptam sponsionem illam penes se custodiebat patriarcha : Τῷ γὰρ δευτέρῳ ἔτει αὐτοῦ, ait Cedrenus, μετὰ βίας τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου ἔλαβε. Parem fidei professionem emisit Phocas, eodem Theophane teste : Πάντων ἐν τῷ Ἑβδόμῳ (loco CP septem lapidibus dissito) ἀφικομένων Κυριακὸς ὁ πατριάρχης ἀπῄτησε τὸν τύραννον ὁμολογίαν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἀτάραχον φυλάξαι τὴν Ἐκκλησίαν. Tertium exhibuisse Leonem Isaurum reperio apud scriptorem eumdem. Λέων οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ παραλαβὼν πάντα, ποιήσας προέλευσιν, εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν ἄμβωνα ἐστέφθη ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ τηνικαῦτα πατριάρχου ὄντος, πρότερον ποιήσας ἰδιόχειρον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μηδέποτε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γενέσθαι ἢ σαλεῦσαί τι τῶν καλῶς εἰς αὐτὴν ὁρισθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἱερῶν δογμάτων. Hac se cautela, dato nempe juramento fideique testimonio, adversus imperatores pravi sensus suspicione notatos munierunt primates patriarchæ, unde sensim invaluit mos ut orthodoxi quoque fidem erga Deum et in populum clemen-

ti eo interposito sacramento devincire non alienu
ret. De Michaele Rangabe post Isaurum quarto
imperatore scribit Zonaras : Ὑπὸ τοῦ πατριάρχου
Νικηφόρου τετανίοτο βασιλικῷ διαδήματι, ἀπαι-
τηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον ὑπαγγελίαν τοῦ μή τι
παρακινήσειν τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν μηδ' ἀλ-
λοιοῦσθαι χρονίζειν Χριστιανῶν. Leo Armenius, Στε-
φεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐδεδαίωσεν αὐτὸν
ἔγγραφος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ὀρθοδοξίας. Deo nepoti-
que fidem servaturum, diris interpositis, promi-
sisse Andronicum testis est Nicetas in Alexio
Manuelis F. Præstitit idem teste Andronicus ju-
nior dictus, ex Gregoræ, IV, 15 : Εἶτα αὐτὸς μὲν
Ἀνδρόνικος ὤμοσε τῷ πατρὶ πρῶτον μὲν σέβειν
τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ἐμμόνως καὶ τὰ ταύτης πρε-
σβεῖα περιέπειν καθ' ἅπαντα τρόπον, καὶ **352**
εὐσέβειαν αὐτηρεῖν. Reciprocum fidei erga regem
manifestatem a clero senatu et populo postremi im-
peratores exegerunt. Subdit eodem loco Grego-
ras : Καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπαν τὸ Ῥωμαίων ὄμνυε
πλῆθος τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς
βασιλεῦσιν. Ὅ γε μὴν πατριάρχης καὶ πᾶν τὸ τῆς
ἱερωσύνης ἄγημα γράμμασι τοὺς ἑαυτῶν ἐγκα-
θάπτουσι δόκους τοῖς ἱεροῖς ἐνεθείκνυτο κλίνοις,
ἐπιστολὴν αὐτῷ διατηροῦσαν τὴν βασιλέως
ὁμολογοῦσαν αὐτοῖ τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς Ἐκκλη-
σίας διοικήσοντες. Antiquum morem a Græcis re-
petitum, ut imperatore e vivis sublato cunctu
ordine senatus prefecti magistratu conserentur
manus, denique publicis habitis comitiis imperii
successori fidelitatis sacramentum dicerent deinde
ab illo delegisset provincias reciperent, narrat
Cantacuzenus, I, 2 : plurimaque subjungit ad con-
silium jurisjurandi a sublatis imperatori
præstandi spectantia. Ad horrendum penitus fre-
quentiæque confirmatum, quod in pellente Leone
Chrysoveri, filios ejus in fidem suam recipien-
tes, populus eum ita fecit, calamum vocato. Κινηθέντες οἱ τῶν
ἐμφύλων ἄρχοντες, καὶ Θεοφανὴς, εἰσῆλθον πάν-
τες τὸν τῆς πόλεως τοῦ λαοῦ ἀλιγόμενον τὸν υἱὸν
αὐτοῦ εἰς βασιλέα. Ὁ δὲ, ὡς ἴδεν βασιλέα, ἐκπλη-
σθεὶς αὐτὸς ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ μὴ ἐπιστεύσας τὸν υἱὸν

Ibid. [Augustior et amplior patriarchii aula Θωμαΐτης est. Cedrenus in Irene: Ὁ τρίκλινος τοῦ πατριαρχείου ὁ λεγόμενος Θωμαΐτης. Magnum S. Sophiæ atrium respicit. Memorat illud Augusteoni adjunctum Nicetas in Alexio Manuelis F. Goar.]

Ibid. Augusteonem. In Originibus Cp. et in Suida v. *Augusteo* hæc de Augusteone leguntur: *Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Augusteone, videlicet foro dulciario, choreas ducebant in honorem sui imperatoris. Istum igitur locum vulgus Augusteonem nominat, in quo etiam magni Constantini et matris ejus columnæ positæ sunt. Ideo et locum Augusteonem nominavit, qui antea Gustium, hoc est forum cupedinarium, dicebatur.* De Augusteone multa Nicetas Choniates in Alexio Manuelis Comneni filio. Grets.

Ibid. [Suidæ interpres, non ille vulgatus sed ignotus, a Gretsero relatus, cæcc penitus et ignare τὸν Αὐγουστεῶνα et τὸ Αὐγουστεῖον confundit. De secundo scripsit Suidas, de primo noster auctor. Αὐγουστεῖον ludi sunt in honorem Augusti Romæ celebrati, Latinis *Augustalia;* ita scribit vulgatus interpres; idemque refert Dempsterus in Romanis Antiquitatibus. Αὐγουστεών locus est CP., S. nimirum Sophiæ atrium sub Thomaite. Ἐν τοῖς προαυλίοις τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἤγουν ἐν ᾧ ἑρητα: Αὐγουστεῶνι, jamjam explicabit auctor ipse. Unde et τὴν τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίαν vocat Nicetas in Alexio secundo. Adverte repertum quoque CP Αὐγουστίωνα, columnam nimirum æream, cui Justiniani statuam superpositam narrat Cedrenus in ejus Vita: Ἐπληρώθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας, ὁ Αὐγουστίων. Et inferius: Οὗτος δέ ἐστιν ὁ κίων ὁ λεγόμενος Αὐγουστίων. Quæ de Augusteone gustu et foro cupedinario in Græco Suidæ textu non exstantibus refert citatus interpres apud Gretserum, somniantium cibi sunt, insulsi, insipidi, vani. Est et triclinium τοῦ Αὐγουστέως, de quo Theophanes in Copronymo: Ἐστέφθη ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστέως ἡ βασίλισσα Εἰρήνη. Idemque est quod dicitur χρυσοῦν τρικλίνιον, a Justiniano II exstructum; de quo alibi. Goar.]

Ibid. Epicombia. Junius ait ἐπικόμβια fuisse *missilia*, sic dicta quod essent κόμβοι ἐπάνω αὐτῶν, *quod nodi supra ea essent, quibus erant nummi propterea circumdati, ne jactu populum, in quem mittebantur, offenderent.* Sed sine dubio melius scivit Curopalata quid essent ἐπικόμβια, quam Junius. Ita ergo ille: Τμήματα ἐκ πανίων κόπτοντες, *particulas ex pannis resecantes, et in qualibet particula panni tria aurea numismata et totidem argentea et tres obolos colligantes, projiciunt in multitudinem.* Ῥίπτουσι δὲ τοιούτους ἀποδέσμους· *projiciunt vero hujusmodi fasciculos* et, ut sic dicam, *ligaturas;* Latine *missilia* dici possunt. Et hi *fasciculi* vocantur ἐπικόμβια a nodo quo colligantur, seu quod κόμβοις, hoc est nodis, constringantur. De iisdem ἐπικομβίοις, p. 97, de verbo ἐπικομβόω, num Græcum sit an barbarum, disputat Photius in Σ

A iepist. ex iis quæ nuper in lucem prodiere De iisdem ἐπικομβίοις eadem fere Joannes Cantacuzenus, l. 1 De bellis inter Andronicos avum et nepotem; nisi quod ea spargi dicit, postquam imperator jam inunctus et inaugura ex templo egreditur. Rursus de iisdem **356** ἐ κομβίοις eodem coronationis die spargi solitis l eodem libro Cantacuzenus: Ὑπὸ δὲ τὴν αὐ ἡμέραν ἐν τοῖς βασιλείοις τοῦ δήμου συνηθροισμέ παντὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ συγκλητικοῦ τῶν προτέ ἔστι ἢ καὶ πλείονες ῥίπτονται ἀπόδεσμοι. Curo lata p. 98, in posterum diem id rejicit; quo die etiam fieri solitum Cantacuzenus scribit l. 1, c. Similia fere Curopalata noster, c. 17. De hoc m accipiendus quoque est Pachymeres l. IX

B Historiæ, ubi scribens de coronatione Micha Palæologi filii Andronici senioris, ῥιπτοῦνται, inq οἱ συνήθεις ἀπόδεσμοι. Et frustra est bene de C cis meritus interpres, qui *fasciculos odoatorum rum spargi solitos* conjicit. Grets.

Ib. [Hæc ἐπικόμβια, regia donaria coronæ susce gratia sparsa, reperies apud antiquos ὀπτα voce significata. Dicto suggerit argumentum Ce nus in Justiniano: Βασιλεύει ἐτῶν μέ', καὶ μ κρατήσας δέδωκεν ὑπατείαν ὅσην οὐδεὶς βασι δέδωκε. Theophanes in Tiberio, ἔβριψεν ὀπτα πολλήν. In Copronymo: Προῆλθον βασιλεῖς βίπ τε; ὑπατείαν τριμίσεια καὶ σιμίσεια καὶ νομίσμ καινούργια ἕως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Simo

C viii, 10, de Phoca in Hebdomo recens coronato: δ' ὑστεραίᾳ ἐπιβατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς σφρα μασι δῶρα παρείχετο. Leo Grammaticus vel al quivis in Armenio Leone: Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς τ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔστεψε σὺν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, εἰς τάς τε ἑορτὰς φαιδρύν καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Προκοπίας μετὰ βρ λῆς, καὶ παρασταθείσης ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστη καὶ ἰδούσης στέψιμον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ παρ σης χαρὰν μεγάλην, καὶ διανεμάσης χήμ πολλά· αὕτη γὰρ ἦν διατιθοῦσα πάντα τὰ τῆς σιλείας. A consularibus congiariis muneribus natívis hæc imperatorum ὀπατείας nomen retinu indubium est. Quanto fastu, acclamationibus, nificentia, donativis κοινωνὸν τῶν ἑαυτοῦ θεσ

D τὸ ὑπήκοον ποιήσας Mauricius inierit, verbis p pam æquantibus recenset Simocatta, I, 12.

Ibid. [*Ἐπὶ σκυταρίου καθεσθείς.* Sedentes clypeo per castra circumferre recens proclam imperatores consueverunt antiqui Romani. Ita as in Justiniano: Ὑπάτιον ἐπὶ ἀσπίδος μι σιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα. Theophane Mauricio: Τὸν Γερμανὸν ἄχοντα στρατηγὸν ἀν ρευσαν ἐπὶ ἀσπίδος ὑψώσαντες. Ibidem: Τὰ π συναθροισθέντα προβάλλονται ἕξαρχον Φωκᾶ κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδα τοῦτον ὑψώσαντες τι μησαν ἕξαρχον. Eadem pene verba scribit Si catta, VIII, 7. Ἑκατόνταρχον tamen correctius v quem Theophanes κένταρχον. Gregoras III, Ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἐκόντων τῶν ὑπερ

ιν, καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις A τρίγγιον γενέσθαι προσέταξεν, ἔνθα ἀλλήλοις ἐμελλον ὁμιλεῖν. Infra : Πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν εἰρημένην ἀποβάθραν καταλαβὼν τὸν Συμεὼν ἐξεδέχετο. Rursus : Τρίτην δὲ μετὰ τὸν γάμον ἑστίασιν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποβάθρᾳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς, παρ' αὐτῇ τῇ ἀποβάθρᾳ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος ἱσταμένου, συνεστιάθη τῷ Πέτρῳ. In simili tabulato Manuel hujus nominis ultimus Turcarum principem convivio excepit apud Phranzæ interpretem Pontanum. Goar.]

τοῦν ἔθος. Lib. IV, s. 1 : Ἐπὶ τῆς ἀσπίδος ι περὶ τὴν Μαγνησίαν καθίσαντες Μιχαὴλ αιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλέα οἱ δόξῃ καὶ ρυζοντες. Corippum de Justino Minore II, ifert Gretserus. Goar.]

) hæc quæ in seqq. continentur, videtur s ex Cantacuzeno descripsisse : eadem ɔrope verbatim scribit Cantacuzenus, I, 41. ɔr autem Cantacuzeno Codinus fuit, cum ızeni aliquoties mentionem faciat, non ut ɔi, sed ut tempore prioris ; notatque Pon- ıoster in notis ad c. 41, l. I Historiæ Canta- Codinum vixisse sub Manuele Andronici ; nepote, qui antepenultimus imperator ex nis fuit, Turcis **357** postea imperium inva- ıs atque occupantibus. Quidquid sit, clarum odinum non diu ante Cpolitanum exitium Grets.

] *Οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες.* Confirma- ım relatus Gregoras. Addit Simeon Thessa- sis : Ἀνυψοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ στρατιωτικῆς ἀσ- ώπιον τοῦ λαοῦ · ὃ καὶ στρατηγίαν δηλοῖ καὶ ɛν. Καὶ ὑπὸ ἀξιωματικῶν αἴρεται ὡς ἀρχὴ καὶ κορυφὴ, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ τοῦ δήμου προσκυνεῖται ὡς δεσπότης αὐτῶν γεγονώς. Goar.

9. *Ἐπευφημίσαντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φοσ-* Faustis acclamationibus felicibusque votis promotum principem prosecutos milites et n nullus ignorat : occurrunt tamen hæc loca equentatæ consuetudini manifestius attestan- ɔnis Grammatici de Leone Armenio : Ἐποίη- οὺς εὐφημῆσαι Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον, ɔνος ζῆσαι ἔτη πολλά. Ejusdem in Michaele ili F. : Θέλω Βασίλειον ὑπὸ πάντων εὐφη- ὡς βασιλέα. Annæ Comnenæ de patre im- e renuntiato loquentis : Νῦν βασιλεὺς ἀνα- ɛι · τοὺς ὁπλοφόρους ὁρᾶτε, τῆς εὐφημίας ɛ. Et infra : Τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν ἀκού- ɛι alia quæ subdit. Zonaræ de Joanne Alexii ɛτέλλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τεθνάναι λέγων οκράτορα καὶ ζητῶν αὐτὸς εὐφημισθῆναι ὡς ɛτωρ. Nicetæ de Manuele Joannis F. scri- Ἕκαστος τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας διακριδὸν ἐφιστάμενος καὶ διατρανῶν τὴν ɛν τῷ νέῳ ἄνακτι. Ejusdem denique in Alexio is F. : Ἀμέλει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχον- ; οὕτωσι διατιθέασι τὴν ἀνάῤῥησιν, Ἀλεξίου δρονίκου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλὰ τὰ ἔτη. Ηλαɛι ἀνεψγόσιν ᾄδοντες στόμασι, καὶ μικροῦ ɛνύμενοι ταῖς φωναῖς.

[*Σάκκον.* Superius exposuimus, c. 3 ad p. 13.

[*Ἀναβάθρα.* Tabulatum ejusmodi excelsius ɛαν appellasse Cedrenum miror. Loca sunt in o Lecapeno. Ὁ Ῥωμανὸς κατεσκεύασεν ἐν τῇ ῃ ὀχυρωτάτην ἀπόβασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν διεκπλέουσαν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι, περιαὐτὴν πάντοθεν διατειχίσμασι. Μέσον δὲ

Ibid. Ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, *in suggestum.* Ἄμβων ab ἀναβαίνω, quod est ascendo, nomen traxisse putatur, tametsi Walafridus Strabo de rebus ecclesiast. c. 6, ambonem ab *ambiendo* derivat, quod B intrantem ambiat et cingat. Ambonem porro magnæ Ecclesiæ magnum fuisse oportet, quippe qui, ut hic refertur, uno et eodem tempore patriarcham et ministros imperatoresque ceperit, et in quo ritus inaugurationis coronationisque peragi potuerit. Propterea nullus animo aliquid nostris suggestis simile concipiat : potius concipiat quam Germani vocant *die Porkirchen*, id est templi partes editas, quales columnis suffultæ aut parietibus affixæ vel in adytorum vestibulo in altum exstructæ hominibus recipiendis in templis visuntur. **358** Habebat autem ambon duos ascensus, ut p. 91, ex Codino discimus. Nec Onuphrius in libello quo obscuras quasdam voces ecclesiasticas explicat, v. *Ambo*, oblitus est monere de duplici ascensu in ambonem. C In quibusdam ecclesiis duo graduum ordines cernuntur, *unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter a dextris occidentem spectans, quo fit descensus.* Grets.

Ibid. [De ambone quædam in Euchologicis, plura doctissimus Allatius de Græcorum templis. Qua mole vel figura fuerit exstructus S. Sophiæ, anonyma descriptio in Regiis mss. edisserit ; quam pretiosa materia et qualibus expensis perfectus, Origines CP. paucis comprehendunt : Ἐποίησεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλέαν χρυσᾷ, σαρδόνυχας καὶ σαπφείρους λίθους διὰ μαργάρων καὶ χρυσίου χυμευτοῦ. Et inferius : Εἰς τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλέαν ἐγένετο ἔξοδος χρόνου πάκτου τῆς Αἰγύπτου κεντηνάρια τριακόσια ἑξήκοντα πέντε, καθὼς D ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ut vox πάκτον non *pactum* modo, sed et tributum *ex pacto* solvendum atque *pensum* omne significet, notis in Cedrenum posterioribus demonstravimus.

P. 90. [*Τὰς ἐπὶ χρίσεις βασιλέων συντεθειμένας εὐχάς.* Orationes illas ex mss. patriarchicis Euchologiis Bessarionis et alterius Patris Græci, concilii Florentini assessoris, erutas ad commune Euchologium adjecimus, et hoc anno publico dedimus.

Ibid. [*Χρίει.* Coronatos sæpius, unctos nunquam legimus antiquos Græcorum imperatores. Carolum nomine gestisque magnum a Leone Romano pontifice primum refert unctum Cedrenus, e suis Græcis

nullum. Ὁ Λέων τὸν Κάρουλον ἀμειβόμενος ἔστεψεν αὐτὸν εἰς βασιλέα Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, χρίσας ἐλαίῳ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ περιβαλὼν βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ στέφος. Sed nec ipse Euchologii textus, aliis minutim recensitis, unctionem præcipit, solis his verbis orat. 1, χρῖσαι καταξίωσον τῷ ἐλαίῳ τῆς ἀγαλλιάσεως, eam connotare contentum. Forsan quia ritus a Latinis mutuatus et ob pietatem usurpatus, silentio tamen fuit in Euchologicis tectus. Solus hic noster auctor, ac ante sæcula quatuor Simeon Thessalonicensis, apertius unctionem memoravere. Hujus sunt verba. Τῷ μὲν μύρῳ σφραγίζων αὐτὸν τῇ σημειώσει καὶ χρίσει τοῦ ὄντος παντάνακτος καὶ κατὰ μίμησιν αὐτοῦ αὐτὸν καθίστησιν ἐπὶ γῆς.

Ibid. [*Σταυροειδῶς*. Thessalonicensis : Μετὰ τὴν πρώτην εὐχὴν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ σταυροειδῶς ἐκχέει τὸ μύρον, δεικνὺς ὡς ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἔχρισε.

Ibid. [*Ἅγιος*. Idem : Τὸ ἅγιος ἀνακράζει, δεικνὺς ὅτι ἐκ τοῦ ἁγίου καθαγιάζεται, καὶ καθιεροῦσθαι βασιλεὺς τῶν ἡγιασμένων ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ.

Ibid. [*Εἰ καί τινες λέγουσι*. Merito asserunt, Codine. Nam et imperialem coronam, ut patriarchæ votis coronando redderetur felicior, in altari video repositam apud Leonem Grammaticum in Michaele Theophili, cujus textum reddo hic puriorem. Καὶ δεδωκὼς ὁ βασιλεὺς Φωτίῳ πατριάρχῃ τὸ στέμμα, ἄρας ἐκ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ὡς εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, ὡς ἐποίησεν εὐχὴν ἐπ' αὐτῷ, καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες τὸ διβιτίσιον καὶ τζαγγία ἐνέδυσαν Βασίλειον, ὅστις βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης, καὶ ἦρεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπέδωκεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. Καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔστεψεν ὁ Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον· καὶ εὐφήμησαν πάντες· « Μιχαὴλ καὶ Βασιλείῳ πολλὰ τὰ ἔτη. »

359 *Ibid.* [*Αὐτός τε καὶ ὁ πατριάρχης*. Nunc ope ab utroque collata, nonnunquam a seniore imperatore collegam asciscente, a solo patriarcha nonnunquam regium stemma coronati capiti imponebatur. Patriarcham porro vel episcopos alios promovendis imperatoribus vel manum adhibuisse vel ora in preces reserasse ante Marcianum non legimus. Casta illius uxor Pulcheria μεταστέλλεται (omnium prima) τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει Μαρκιανὸν βασιλέα. Ex quo Marcianus iste primus omnium ecclesiæ suffragio promotus, θείᾳ ψήφῳ αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς, asseritur a Theophane. Exin, ait idem, Λέων ἐβασίλευσεν Θρᾷξ τῷ γένει, τριβοῦνος τὴν ἀξίαν, στεφθεὶς ὑπὸ Ἀνατολίου τοῦ πατριάρχου. Infra : Λέων τὸν Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης τῆς ἰδίας θυγατρὸς, τὸν ἑαυτοῦ ἔγγονα, στέψας βασιλέα ἀνηγόρευσεν. Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης, νήπιον ἔτι ὄντα, βασιλέα προχειροτονήσας ὁ Λέων μηνὶ Ἰανουαρίῳ, καὶ Φεβρουαρίῳ μηνὶ ἔστεψε Ζήνωνα τὸν ἴδιον πατέρα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱππο-

A δρομίου, loco ab ecclesia vel patriarcha longe no. Anastasium successorem coronat Euph accepto fidei syngrapho : Στέφει αὐτὸν, inqu naras. Ἐστέφθη δὲ, explicat Theophanes, τῇ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ δρομίου. Justino, exacto pene imperio, Joann tifex Romanus Cpolim profectus coronam im ex Anastasio. Justinus idem, ex Zonara, πέμπεται τοὺς ἐν τέλει καὶ βασιλέα τὸν ἀδελ Ἰουστινιανὸν ἀναδείκνυσιν, αὐτὸς τῇ κεφαλῇ περιθεὶς τὸ διάδημα. Hujus etiam nepos alte stinus ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ait nus : cui gener Tiberius, Theophane teste, ἐ ὑπὸ τοῦ Εὐτυχίου πατριάρχου. Qui sequitur gener Mauricius coram patriarcha senatuque

B soceri designatus imperator τῆς τῶν κοινῶν, sunt Zonaræ, διοικήσεως εἴχετο στεφθεὶς ὑ πατριάρχου Ἰωάννου. Phocas, in S. Joannis in Hebdomo coronatus, nonnisi a Cyriaco pa cha illuc occurrente ac fidei professionem e rente regni coronam videtur adeptus. Her sublato tyranno Phoca εἰς τὰ βασίλεια ἐστέφθ Σεργίου πατριάρχου, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ Στεφάνου, ἐν τῷ παλατίῳ, scribit Theophanes. raclius filios duos, Heraclium et Constantinum, τὼ παῖδε τῷ βασιλικῷ διαδήματι τεταινίωσα, Zonaras : solus vero Constantinus succ Constans, avo patre et patruo mortuis, in reg assumptus, de quo tacent historici, nonnisi a triarcha potuit regia donari tænia. Filius Const

C tinus cognomento Pogonatus τῷ τῆς βασιλείας κόσμητο διαδήματι στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς. Justiniani Rhinotmeti coronatione nullus apud historicos sermo : ipse tamen, scribit idem Zonaras, Θεοδώραν καὶ τὸ παιδίον τῷ τῆς βασιλείας ἀξιώσας ὀνόματι ἄμφω ἔστεψε. Qui, sublato Philippico, tyrannidem arripuit, Artemius Anastasius τῇ κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς, συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἐστέφθη ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ut testatur Cedrenus. Theodosio cessore, de cujus consecratione nulla memoria, clericalem vitam relegato, Leo Isaurus nonnisi triarchæ manu diadema potuit accipere. De Copronymo hæc Theophanes : Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ἐστέφθη Κωνσταντῖνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς

D ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν δεκαεννέα ἀκουβίτων, μακαρίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου τὰς πρὸς ἡθειαν εὐχὰς ποιοῦντος. Copronymus pariter Leonem, eodem Theophane scriptore, cum imperatorem diademate ornavit, verum Anastasii patriarchæ et ejusdem hæreseos consortis ... Ἔστεψεν Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς Λέοντα τοῦ υἱὸν εἰς βασιλέα δι' Ἀναστασίου τοῦ ... μου πατριάρχου καὶ σύμφρονος αὐτοῦ. ... sceptrum invasit Nicephorus, ... κλησίᾳ, ait Cedrenus, ἐπὶ τὸ στεφ... ἔτι τὸν θρόνον κατέχοντος, qu impositam diris exsecrat testatur, a populo fuit

:m Curopolatam Nicephori generum ἐν ς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπὸ Νικηφόρου :εφθῆναι. Michael imperator factus τει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔστεψεν τὸν ›φύλακτον, ait qui putatur Leo Gramgiis mss. Qui deinde in aliis certus io Leone scribit: Λέων ὁ Ἀρμένιος ὁ ισίλευσεν ἔτη ἑπτά, μῆνας πέντε στεηφόρου πατριάρχου. Michael Balbus πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἁγίας Σοφίας θεν, inquit Cedrenus, χειρὶ τοῦ παθῆναι βουλόμενος. Ἦν δὲ αὐτῷ παῖς ς, testatur Grammaticus, ὀνόματι αὶ ἔστεψεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. (cujus manu fuerit ipse coronatus ›rodunt) Basilium accubitorem adeo oronavit in S. Sophiæ ambone, ut : insuetus videatur: de illo nonnihil . Leonem F. data corona non evexit Basilius: Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς Πεντη-Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κων›θυμίου πατριάρχου. Coronam Alexan- Constantino solo anno regnantis ta-omanus Lecapenus Constantini hujus βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ βασιλέως καὶ Νικολάου πατριάρχου. Romani F. στέφεται παρὰ Κωνσταν-. Romanus iterum ἔστεψεν τοὺς υἱοὺς ῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανόν τε ›νον. Romano filio Constantinus Leo-. περιτίθησι διάδημα, scriptore Ceντος δὴ τὰς εὐχὰς Θεοφυλάκτου τοῦ omanus στέφει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βασὶ διὰ χειρῶν Πολυεύκτου τοῦ πατριάρ- euctus Nicephorum invadentem tyει ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλη- æqua labori cura de imperatoribus in unum conjuncta, vel separatim, alio:um principum capita coronis ntibus. Cæteros recensendi animum b coronationes nonnullorum sequen- Zemiscis, Constantini Porphyrogergyri, utriusque Michaelis Paphlahatæ, etc., ab ipsis silentio præterrunt.

ος. Quia prius ἅγιος denuntiatus.

; *ὁ πατριάρχης*. Adeo solus impera- patriarcha, ut ab episcopo λιτῷ et ut illi coronam accipere. Videbis lem Comnenum ejus Vitæ l. I, θῦσαι ἡρια Θεῷ καὶ ἐπιβατήρια. At quia iarcha defuncto obtigerat, σκέπτεται:, ερὶ τοῦ ταινιώσοντος αὐτὸν ἐπὶ νεὼ τοκρατορικῷ στεφανώματι. Vide quæ scepta corona adjunguntur. Detulit ı Theodora Comneno Bulgariæ arverum ceu patriarcham se gerens et æ inferiorem se jactans: Ὁ δὲ σκοπὸς τὸ βασιλικὸν παρ' Α μα καὶ διάδημα, ὡς ἔφατκεν, αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ εὐθύνας ὀφείλων διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν ἐξουσίαν βασιλέα στέφειν. Hæc logotheta. Cantacuzenus de se narrat, III, 27, absente patriarcha Thessalonicæ, ubi sumebat imperatoris insignia, τὸν βασιλικὸν πῖλον, πρὸ τῆς ἀχράντου καὶ Θεομήτορος τῆς εἰκόνος κείμενον ἐπ' ἐδάφους, αὐτοχειρίᾳ λαβόντα αὐτὸν ἐπιθεῖναι τῇ κεφαλῇ. Goar.]

P. 91. Junius etiam σωλεῖαν et συλέαν adducit, nescio num ex mss. codicibus; et interpretatur *soleum*. Rectius *soleam*, cum rectus sit ὁ σωλέας, primæ declinationis, sive a sole hoc nomen derivatum sit (erat enim locus qui dicebatur *soleas* ad orientem solem, contiguus βήματι seu tabernaculo, ut liquet ex Curopalata c. 17, p. 94: Μόνος B δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος τὸν σωλέαν εὑρίσκει τὸν πατριάρχην **361** ἱστάμενον εἰς τὰ ἅγια θυρία. Cantacuzenus: Αὐτὸς δὴ μόνος εἰσερχόμενος τὸν σωλέαν τὸν πατριάρχην ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κιγκλίσιν ἑστηκότα εὑρίσκει), sive quis σωλέαν a *solo* seu *pavimento* potius deducere velit, nomine τοῦ σωλέου a *solo* ad totum illum locum, quem nos in nostris templis chorum vocamus, translato, quod mihi minus fit probabile. Erat autem locus iste ut et ὁ ἄμβων, cæteris templi partibus longe ornatior. Quare in Originibus Cpolitanis refertur σωλέὰν a Justiniano conditum, cum casu trullæ seu fornicis comminutus esset, non potuisse a Justino successore Justiniani in pristinum splendorem et nitorem restitui. Τὸν δὲ ἄμβωνα καὶ τὸν σωλέαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν πρότερον, ἐποίησεν, ὡς C ὁρᾶται νῦν, ἀργυρένδυτον. Meursio *soleas* est *solium* seu *thronus*. Sed aliquid aliud fuisse satis aperte indicat Curopalata: nam διέρχεσθαι et εἰσέρχεσθαι εἰς τὸν σωλέαν, qua phrasi utitur Cantacuzenus, aliud quiddam innuunt quam thronum seu solium. Grets.

Ibid. [Σωλέας gradus vel locus excelsior, quasi *solium* dictus, ad sacras βήματος fores ponitur, ex quo Christus pro Christiana communione in populum distribuitur. Fores βήματος sacræ sunt, ut sacrorum donorum, Evangelii ac ipsius Christi sub sacramento transitu consecratæ; βασιλικαί nonnunquam dicuntur quod Christo regi ἀπὸ τοῦ D ἁγίου βήματος *e sacro tribunali* εἰς τὸν σωλέαν ad aliud *solium* delato viam concedant. E regione est ambo, ad quem gradibus tum ex orientis tum ex occidentis parte datur ascensus duplex: hic ἁγίας θύρας, alius ὡραίας πύλας, *speciosas portas*, retro ambonem positas ac inter vestibulum et ναόν ipsum positas, respicit. De speciosis portis superius. De his cunctis eruditissimus Allatius luculentas dissertationes edidit: nos pro captu quædam in Euchologicis tradidimus.

Ibid. [*Στεφθῆναι καὶ αὐτήν*. Gregoras, VII, 8: Βασιλικὰς ... μους οἱ Ῥωμαίων θεσμοὶ τὰς βα-

...imam refert hic quidem ot.

omni ex parte æquale, sed nodis globisque productioribus interstinctum, rotundum, quasi torno factum, in cujus suprema parte nodus est major sive flosculus gemmis circumquaque per fila germinantibus emicans. Rotundum esse, non ad palmaris rami modum latum, demonstrat vox κυκλόθεν hic posita, qua gemmas per gyrum affixas ostentare declaratur. Reliqua, ni fuerim prior deceptus, in effigie Helenes Manuelis conjugis, in imperatorio prius, nunc regio S. Dionysii operum ms. in regia ejusdem nominis abbatia reperiendo, visus comprobabit.

Ibid. [*Ὑπὸ εὐνούχων.* A præposito ipso, id est ab eunuchorum principe, deducendam jubet typus Euchologicus. Εἰσάγεται ἡ βασίλισσα παρὰ τοῦ πραιποσίτου. Simocatta, IV, 15 : Εὐνοῦχος εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένος; κορυφαίωτατος, ὃν πραιπόσιτον εἴθιστο Ῥωμαίου; ἀποκαλεῖν.

P. 92. [Σωλέαν prius, σωλεῖον hic scribit : alii συλείαν, σολέαν, etc.

Ibid. [*Ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ.* Haud patriarcha, verum imperator, imperatricem coronat. Justinus I, Λουπικίαν ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Justinus II εἶχε γυναῖκα Σοφίαν ὀνόματι, ἥντινα ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Tiberius ἔστεψεν Ἀναστασίαν. Phocas Λεοντίαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Ita Theophanes. Non inficior imperatricibus patriarchas imposuisse coronam, ita monitus a Theophane : Ἐστέφθη ἡ Ἐπιφάνεια **362** ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου | Αὐγοῦστα. Ὁ Ἡράκλειος ἔγημεν Μαρτῖναν καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Αὐγοῦσταν, στεφθεῖσαν ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. Augustæ porro non usquequaque coronam in ecclesia suscipiebant conjugum vel patriarcharum opera, ἐστέφθη siquidem Προκοπία Αὐγοῦστα ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστέως. Ibidem Maria Leonis Isauri conjux pari honore insignitur, ex Theophane, a quo hæc cuncta. Cæterum Zenobia Basilisci uxor prima στεφθεῖσα Αὐγοῦστα apud Cedrenum occurrit in Zenone. Augustæ nomine conjugem honestasse Domitianum principem, senatum eumdem honorem Adriani conjugi detulisse, apud Georgium Syncellum lego.

Ibid. [*Οὐχ ὅμοιον τῷ τοῦ βασιλέως.* Imo adversa pene forma compactum. Noli enim globosum et tectum, sed planum et apertum, ac latius nonnihil superne imperatricis stemma in regio ms. Sandionysiaci depictum est, eoque memorata Helene, coloribus delineata, velut Cybele turrita corona redimitur. Τυμπάνιον, reor, a forma quam refert, vocat Nicetas Alexii tertii l. I : Προεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάροις διαφανέσι τὸ τυμπάνιον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τράχηλον ὁρμίσκοις πολυτίμοις διαλαμβάνουσα.

P. 92. [*Ὁμολογοῦσα διὰ τῆς προσκυνήσεως.* Ita Mauricius a Tiberio coram patriarcha et senatu coronatus confestim ad pedes ejus procidit et eos exosculatur, apud Simocattam. Basilius quoque Michaelis manu jamjam imperii coronam susceperus βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς π τοῦ βασιλέως, ut refert Leo Grammaticus. Con

Ibid. Εἰ δὲ συμβῇ. Si contigerit imperato antea esse coronatum, coronatur imperatri proprio marito et imperatore ; eodem modo quando illa in uxorem ducta nuptiarum solen celebrat. At si eo quo diximus pacto eve tunc, postquam imperator novus suam conju et imperatricem coronavit, illa vero, ut die est, honorem et reverentiam habuit, ascen simul in anabathram seu tabulatum, rursus consident in suo throno. Et hæc interpretatio firmatur ex l. I Joannis Cantacuzeni, in quo imperatoris inaugurandi et imperatricis corona cæremoniam iisdem ferme verbis quibus Cur lata describit ; ait enim : Εἰ δὲ συμβῇ τρισπ μένον εἶναι τὸν βασιλέα ἐπὶ τῆς τῶν γάμων τάξ ὁ βασιλεὺς τὴν ἰδίαν ὡσαύτως στέφει γυναῖκα, ἐ δὲ ἀμφότεροι ἐπὶ τὴν ἀναβάθραν, etc. Nec il omittendum, ubi Curopolata habet σάκκον, apud Cantacuzenum legi πορφύραν, ut e l ἀνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου, Cantacuzenus : ἐμ βάλλεται μανδύαν χρυσοῦν ἐπὶ τὸ διάδημα κα πορφύραν. Grets.

P. 93. [*Τὰ ἱλουσιν ἅσματά τινα.* Theophyl Michaelis Curopalatis filio coronato coram patri bus ol δῆμοι, scribit Leo nuper relatus ad al quivis, Ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἕκαστον ἐγκ εὐφημίαν αὐτῶν, πᾶσαν ἡδονὴν κελαδοῦ σαι χοντα. Goar.]

Ibid. Metaxa. Suidas : Σηρικὴ ἡ μεταξᾶ λε ἐξ ἧς εἰώθεισαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν εἶδο μὲν Ἕλληνες Μηδικὴν ἐκάλουν, νῦν δὲ σηρικὴν ὀνομάζουσι. Hinc *metaxaricus* negotiator metax Scribit Nicephorus, XVII, 32, metaxa lanea sub Justiniano imperatore Cpolim allata es Huc adde ἑξάμιτον vel ζάμιτον, samitum. Ita Latini usurparunt. In Chronico Sclavorum ad c. 5 : *Regina donavit duci samittos plurimos, omnes milites suos vestiret samittis.* Vide Gl rium Græco-Barbarum. Tyrius, XIII, 27 : *coopertum altissimo.* Grets.

P. 93. [*Ὁ λόγος ζητεῖται.* Audebo dubitare certus, rationem proferre. Forte ut quondam cipibus triumphum agentibus (quod erga Ha factitatum narrat Theophanes) populus πα κλάδους ἐλαιῶν καὶ λαμπάδας, εὐφημιῶν ἐξηρ ὑπάντησιν, ita demum sericis illis pannicelli in sublime morem antiquum novus iste refere retur. Nec aba re dici potest cantorum d corum et lectorum choros visis in atrio m per cohortes il στος γὰρ τῶν διαχριδὸν ἐκ retulimus pro te turmal velut

olam ostentationem, promere voluisse. A Sensus est : imperator tenet tunc (nimirum in illa
vero rubrumque colores Ecclesiam velut processione) locum *deputati*. Numeratur autem of-
tantes sibi vindicasse diximus in supe- ficium deputati a Curopalata inter officia magnæ
Goar.] Ecclesiæ in catalogo officialium ejusdem aulæ,
dex Lauth. pro σεμνοῦ ὕμνου. Recte : c. 1. Grets.
us *inchoatur*, videlicet a cantoribus, qui *Ibid.* [Simul atque summum imperium quivis ac-
solet in magno ingressu, hoc est in sup- cipiebat imperator, ait Zosimus, amictus ei sacer-
seu solemni processione, in qua, lecto dotalis a pontificibus offerebatur, et continuo
gelio, circumfertur per templum materia pontificis maximi titulum usurpabat ; tantaque erat
rificii, ducto initio a prothesi, ad altare inter imperatoriam et pontificiam dignitatem con-
ificium immolabatur. De qua processione nexio, ut sine hac illa consistere nequiret, ac in eum
basila in Exposit. Missæ, c. 34. Grets. subditi conspirare impellerentur audacius, quem
Duplex εἴσοδος *introitus* in liturgia, parvus patria religione consecratum non contemplarentur ;
. Primus inducendo ad altare Evangelio- quem vero illa sublatum suspicerent, tanta simul
lectionem eorum, libro, secundus depor- auctoritate pollentem venerabantur, ut eo quosvis
idem altare sacris donis, pane nimirum B magistratus asserirent inferiores, et ex ejus nutu
estinatus est ; sitque ea missæ parte, quæ voluntateque res publicæ, privatæ, belli, pacis, ex-
ngelio lecto dicitur *offertorium*. ternæ, domesticæ, cunctæ penderent ; quæ causa
Ὕμνον. Hymnus ille Cherubicus est, *offer-* fuit ut inter Christianos imperatores primi, Con-
rsus Latinis vocandum, quod dum oblatæ stantinus, Constantius, Valentinianus, Valens et alii
r ad altare, cantetur, de quo Allatius, Ar- ad Gratianum usque, pontificis maximi titulum
urgia Chrysostomi et Euchologium. stolamque non fuerint aversati. Hinc illud Ambrosii
Πρόθεσιν. Altare Græcorum ἅγιον βῆμα de Christianis principibus etiam intra Christianæ
um, a reliquo templo separant κιγκλίδες, religionis terminos ambitione motis dictum : *Vulgo*
el etiam solida tabulata, prout in ecclesiis *dici quod imperatores sacerdotium magis optaverint*
a septa sacrorum virorum chorum a po- *quam imperium sacerdotes.* Ubi tamen aucta reli-
unt augustiora septa. In transverso illo gio umbratiles etiam superstitionis titulos elimina-
res portæ sunt, media major, aliæ a late- vit e palatio, ac sincera mentis dejectio falsas aut
ores. Mediam ἅγια θύρια dicunt Græci, vanas repudiavit appellationes, inter ultimos Eccle-
ας, ἁγίας θύρας, etc. E lateribus dexteram, C siæ ministros locum reperire ac eorum munus
νικόν est, νότιον μέρος, sinistram βόρειον quodpiam in Ecclesia obire fuit illis in pretio ; unde
c non πρόθεσιν vocant. Πρόθεσις demum ortum puto ut antiquas chlamydes posteriores im-
t ubi sacra dona in missa consecranda perii successores in mandyas, lectorum pallia, con-
nt, *primo proponuntur*, et ante missæ verterent; deputatorum in Ecclesia gererent officium,
n a sacerdote et diacono præparata ad et viam in solemni sacrorum donorum ad altare
m usque reponuntur. Hinc ei quoque προ- deportatione clericis et sacerdotibus sternerent ;
men. ac demum Ecclesia religiosam hujusmodi demissio-
Τὰ ἅγια. Intellige δῶρα, panem et vinum. nem compensatura, thus nonnunquam in alta-
Μανδύας *regium pallium* est, et si mavis ribus accendendi, trisulco cereo benedictionem sub-
nisi quod chlamys brevior, et humero ditis impertiendi sacrosque sermones ad proceres
ula vel nodo necteretur, mandyas longior, et populum habendi contulerit eam potestatem,
collique radicem anteriorem. Totus Phry- quam ab injustæ vel sacrilegæ usurpationis crimine
era ramis circulisque aureis, in quibus reor vindicatam nota in hujusce auctoris nostri
cipites eodem auro extuberantes, depictus caput 14, ad p. 76. Quam si quis condemnandam
D pervicacius expetat, reos simul agat necesse est
Τὸν σταυρόν. Virgam nimirum auream, in Christianissimos reges in primores canonicos a
mitate crux aurea gemmis ornata, vulgo δι- pluribus ecclesiasticis collegiis allectos, eosdemque
; de quo superius. ac supremos alios sæculi principes, qui munium
Ῥάβδον, *ferulam*, virgam leviorem, quam aliquid ecclesiasticorum præsumant ac in privile-
Simeon Thessalonicensis c. 6 nota 44 re- giorum partem rem deputent. Goar.]
m.] P. 94. Προηγεῖται τῆς εἰσόδου πάσης. *Præcedit*
. 93. Τάξιν ἐκκλησιαστικήν, ἣν καλοῦσι *per ingressum totum.* Inscite. Potius *præcedit totam*
ore. *Ordinem ecclesiasticum, quem ipsius* *supplicationem, primus est in processione.* Cantacu-
erperam, sed correxit Junius errorem ex zenus ἡγεῖται.
e. Legendum enim τοῦ δευτέρου, ut ha- *Ibid.* ...nan pro ἄλλα legendum ἑπτὰ. Sic
bes Cantacuzenus in ... s enim ... menus ἑπτὰ τε καὶ σκεύη τῶν ἱερῶν
ar Andronicum ave ... καὶ ἐπιφερόμενοι. Grets
gurandi imperat ... *ses ἄλλα.* In liturgiæ ingressu ma-
τοῦδε, recte, si ... ndi ritu, lectores, subdiaconi, dia-

induit, deinde in conspectu omnium pœnes crepidis purpureis exornat; quarum dexteram ei sanguine proximi, sinistram ex conductitiis Latinis nobilitate et splendore generis primi inducunt. Imperialem autem tiaram ante immaculatæ Virginis Dei Matris imaginem humi positam manu sua tollens ipse capiti suo imponit. Cantacuz. III, 27. Ubi observa morem ponendi humi coronam, ut insinuetur humilitas, et ante imaginem B. Virginis, ut ostendatur imperatoris in sanctos pietas.

Iterum coronatus est idem Cantacuzenus Adrianopoli, prout ipsemet his verbis exponit, III, 92: *Jam vero placuit etiam imperatorum more coronari, quandoquidem et patriarcha Hierosolymorum et episcopi complures coram adessent. Cumque mandasset artificibus ut coronam et aliis ut alia ad eam celebritatem cæremoniamque accommodata conficerent, paratis omnibus a Lazaro patriarcha Hierosolymitano, mense Maio, quando Constantini Magni et Helenæ matris ejus, apostolis comparandorum, memoria colitur, corona induitur. Coronat autem et ipse, ut mos tenebat, Irenen conjugem suam; omniaque solitis ritibus, quam maxime fieri potuit, peracta sunt. Nam et argentea atque aurea numismata spargebantur, convivia poculorumque invitationes ad dies plurimos frequentabantur.* Tertio demum coronatus est Cpoli in Blachernis Deiparæ virginis templo, prout ipse fuse exponit IV, 4.

Ad finem hujus capitis de coronatione imperatoris accipe ex Petro Damiano l. I, ep. 17, hunc morem in coronatione observari consuetum, quem a Codino omissum mirarer, nisi scirem ei non fuisse propositum omnia in litteras referre. Ita ergo Damianus: *Apud Græcos hæc teneri consuetudo perhibetur, ut cum imperator quis in dignitate creatur, mox ut imperialibus fuerit insulis redimitus, corohæ simul ac sceptri gloria decoratus, cum denique procerum vallatur obsequiis, cum excipitur modulantibus psallentium choris, quidam sibi præsto fit obvius, qui videlicet una manu vasculum plenum mortuorum* **369** *ossibus ac pulveribus offerat, in alia vero stuppam lini subtiliter pexam ac pilis pensilibus molliter demolitam, cui protinus ignis adhibetur, et repente in ictu oculi flamma subito vorante consumitur, ut in altero debeat considerare quod est, in altero valeat videre quod habet, in cineribus siquidem se cinerem recognoscit; in stuppa jam colligit in die judicii quam subito mundus ardebit; quatenus, dum se simul ac sua tam vana, tam floccipendenda considerat, de imperialis culminis ascenso fastigio nullatenus insolescat; et dum possessor atque possessio subjacere communi omnium casui non ambigitur, jam quasi de singulari dignitatis apice, qui ad summa provectus est, non infletur. Pulchrum ergo mundanæ conditionis ordinem homo consideret, et dum suis usibus omnia cernit attribui, non sibi sed suo referat gratias conditori; lenocinantem mundi gloriam sub judicii sui calcibus deprimat, virorem carnis aridum jam pulverem credat,* A *diem suæ vocationis tanquam speculum suis obtutibus anteponat, districtum ultimæ discussionis judicium contremiscat, quatenus, dum nunc Creatori sui legibus subditur, qui inter creaturas, quæ terrenæ sunt, videtur insignis, in cœlesti quoque gloria veraciter sit sublimis.* Et huc tendebat quoque Acacia, quam imperator altera manu ferre solebat, de qua jam sæpius dictum. Est autem Acacia ad verbum *innocentia*, et Acacius *Innocentius*, ut suo loco notavimus. GRETS.

CAPUT XIII.

Observationes et explicationes in c. 18 et 19, de coronatione despotæ, sebastocratoris et Cæsaris.

P. 100. [*Τὰ οἰκεῖα.* Dignoscuntur c. 4 hujus operis. GOAR.]

B *Ibid.* *Διβολέα πέδιλα, duplicis coloris calceamenta.* Vel hinc apparet vocabulum διβολέα spectare ad duplicem colorem. (Hæc c. 3. GOAR.) Ex voce πέδιλα natum est παδούλιον, et Latinis quoque *pedulis*. Interpres Juvenalis Sat. I: *Pedules* non *in braccis, quos pedores dicunt*. GRETS.

Ibid. [*Ὑπόψηφον.* Proprie qui ad aliquod munus electus est et *deputatus*, nondum tamen impositum habet vel a superiore commissum. Sic electus ad episcopatum, nondum tamen ordinatus, ὑπόψηφος est. Euchologium: Προσφέρεται ὁ ὑποψήφιος (in legit) ὑπὸ τῶν χειροτόνων αὐτοῦ, ut consecretur.

Ibid. [*Ἀσπάζεται πόδα.* Vide dicta in nota ad p. 8.

Ibid. [*Καμάρας μικρὰς τέσσαρας.* Despotæ corona solus circulus est frontem ambiens, quem geC mini hemicycli superne in crucem acti cingunt. Radix unius in fronte est et in occipite, super utramque aurem alterius: ita quatuor fornices exsurgunt: καμάρα enim hemicyclium est media. Imperii Francorum successor delphinus coronam gestat duobus istiusmodi hemicyclia a vertice transversis insignem et καμάρας μικρὰς dicunt, ἔχουσαν. Consule Marcum Vulsonium in Scientia heroica.

370 *Ibid.* [*Ἔμπροσθεν μόνον.* Hemicycli virorum partem mediam circulo in fronte prominentem. GOAR.]

Ibid. Stemmatogyrium, a stemmate scilicet et gyris, quibus constabat. Junius *gyratum* corona D *vocat*. GRETS.

Ibid. [Coronariæ cujusvis machinæ circulus primus solet esse basis, quæ κύκλος vel τῦρος nuncupanda. Circulus ille eodem opere confectus, postea conspiciendo in imperatoris præclarieri stemmatogyrio, στεμματογύριον est, quasi nudus, solo semicirculi adjuncto, stemmatis circulus: σύμβολα vero principium est imperatoris insigne. Infera ejus ora στεμματογυρίῳ vallatur. Parte fronti superpositi germinant semicirculi duo, in ima quasi in summa parte, qua declinant ad latus, conjunctorum στεμματογύριον æque ac prominentes gemmis metallo fabrilique opere videntur. Hæc pileum, at non superdissident ab invicem, ub

circulo inferiore, lapillis gemmisque coruscat. Pene me fugerat explicanda pilei forma rotunda, verum ad latera nonnihil latior, ob conspectum lapidem in ejus vertice insignem, adeo ut verticis decus omne quantumvis exiguum ab illo moderni Græci στέμμα denominent, quasi fuerit στέμματος ipsius στέμμα. Percipe ex istis logothetæ verba: Τὰ μὴν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, ἃ βασιλικὰ σύμβολα. Cantacuzeni quoque, I, 3: Εἰσιὼν τοῦ οἰκίσκου τὴν θύραν ἐκ μαρμάρων οὖσαν τὴν φλιὰν ἡρμοσμένην συμβέβηκε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον τῷ μαρμάρῳ προσαρράχθηναι.

P. 101. [*Τὰ γὰρ παλαιὰ ζητεῖται.* Nec immerito; vix enim sub favillis exiguus ardebat primævi decoris igniculus, despotaque sebastocratori et utroque Cæsari prælato, nonnisi nominis et insignium erat huic postremo dignitas. Insignia vero hæc ultimis temporibus adeo rara supererant ut vere apud Nicetam Isaacii Angeli, l. II Conradus Cæsar exprobret, εἰς μόνον τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς τὸ τῶν Καισάρων παράσημον καταλῦξαι. Vetustiora Cæsarum insignia legimus apud Theophanem: Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Χριστοφόρον καὶ Νικηφόρον προεβάλετο Καίσαρας, τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος εὐχήν, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπιθέντος αὐτοῖς τάς τε χλαίνας καὶ τὰ Καισαρίκια περικεφάλαια. Ὡσαύτως καὶ Νικήταν τὸν ἔσχατον ἀδελφὸν αὐτῶν ποιήσας νωβελίσσιμον, ἐπέθηκεν αὐτῷ χλαῖναν χρυσῆν καὶ τὸν στέφανον. Καὶ οὕτω προῆλθον ῥίπτοντες βασιλεῖς ὑπατείαν, τριμείσια καὶ σιμείσια καὶ νομίσματα καὶ οὐργια, ἕως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Nobilissimi, de quo locutus est Theophanes, antiquata jam erat Codini tempore memoria. Ad Cæsarem redeat sermo, quem imperatori assedisse refert Theophanes. Βασιλίσκον τὸν Ἀρματίου υἱὸν προβάλλεται ὁ Ζήνων Καίσαρα· καὶ συνεκάθισεν αὐτῷ ἐν τῷ σήνῳ, καὶ ἐτίμα τοὺς ἡνιόχους σὺν τῷ βασιλεῖ, eo quod in Circo peragretur ejus promotio, ἐν τῷ σήνῳ, *in sessione*, alibi κάθισμα τοῦ Ἱπποδρομίου vocato, c. 17, nota ad p. 90. Bardam Cæsarem creatum nummos in populum sparsisse scribit Leo Grammaticus in Michaele Theophili: Προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδαν θεῖον αὐτοῦ Καίσαρα, ὃς ἐπὶ ἁρματος ἐποχηθεὶς ἔδωκεν ὑπατείαν τῇ μέσῃ. Scribitur idem συγκαθεσθεὶς τῷ βασιλεῖ, ac pertransiens a cæteris assurgentibus præcipuo honore cultus. Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελεύσει διερχομένου μετὰ σκαραμαγγίου ὀξέως, εἰς τὸ ὡρολόγιον καθεζόμενος Δαμιανὸς οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν· τοῦτον ἰδὼν ὁ Καίσαρ ἐθυμώθη λίαν. Goar.]

Ibid. De Manuele et Joanne uxoris suæ fratribus ipsemet Cantacuzenus, IV, 5, ibidem de filiis suis idem. Manuel Asanes aliquoties etiam a Cantacuzeno appellatur despota. Gaets.

371 *Ibid.* [*Διὰ λίθων ἠερανέων.* Quia color ille ἠεράνεος subviridis, de quo c. 3; Cæsaris est insigne, περιβάλου, dicebant illi Bardæ Cæsari apud Leonem citatum, τὸν χρυσοπέρσικόν σου χιτωνίσκον. Ὀξὺν A modo dixit: at ille color ἠεράνεος inter cæruleum et viridem medius est. Nicetas γεράνειον scribit Isaaci Augeli I 1: Ἤρπαγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι καὶ τὰ χρυσοῦφῆ ῥοῦχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν γερανέων χρωμάτων σεσημειωμένα.

Ibid. [*Εἰς τοὺς αὐτῶν οἴκους.* Miror ad proprias domos, non ad ecclesiam, preces pro imposita dignitate, quo fausta reipublicæ felixque evaderet, suscepturos Cæsarem et sebastocratora deductos auctorem scripsisse. Tanta namque religione imposita sibi munia subibant aulici CP., ut illa nonnisi prævia episcopi vel patriarchæ benedictione auspicarentur. Hinc Euchologicæ orationes ἐπὶ προχειρίσει Καίσαρος, νωβελισσίμου, κουροπαλάτου, ac B ἐπὶ προαγωγῇ ἀρχόντων ἤτοι πατρικίων, alia. Hinc iterum videas apud Cedrenum in Constantino Leonis F. patricii dignitate provectum quemdam confestim κατελθόντα, ὡς ἔθος, λαβεῖν εὐχήν. Sed et superiores magistratus aliis subditis nullam conferebant potestatem quin eam cruce facta committerent. Inde τοῦ σφραγίζω verbi novam percipies significantiam, qua tibi sæcularis magistratus cruce facta designatur institutio. Blastares τοῦ στοιχείου K c. 32: Τοὺς συνηγόρους φησὶν ἡ πς' νεαρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοὺς ἐν πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίοις καὶ ὑπὸ πριμμικηρίοις ὄντας καὶ ὑπὸ κοσμικῶν ἀρχόντων σφραγιζομένους. Eadem quoque voce monasterii præfecti denotat institutionem Germani patriarchæ decretum Juris GR., l. III, p. 234: C Τοὺς ἡγουμένους δὲ οὓς ὁ μητροπολίτης προεχειρίσατο εἰς τὰ μοναστήρια, ἐξέσται σοι παραστεῖλαι, καὶ ἀνθετέρους σφραγίσαι, εἰ μή πως ἀρεστοί σοι δοκῶσιν οἱ προεσφραγισμένοι. Ἡγουμένου σφραγῖδα legis p. sqq. tum sparsim in eodem opere. Goar.]

CAPUT XIV.

Observationes et explicationes in c. 20, de electione patriarchæ.

Ibid. Titulus Junii est περὶ χειροτονίας. Est autem *chirotoniæ* vocabulum, ut et τὸ χειροτονεῖν et χειροτονεῖσθαι, homonymum, significans interdum ipsam designationem, electionem et renuntiationem, aliquando consecrationem, ordinationem, initiationem et sacram inaugurationem. Quare videndum quem D sensum hoc vel illo loco dictiones istæ ferant. Errat ergo Junius, cum ista verba Codini, c. 20, χειροτονεῖται δὲ ὁ πατριάρχης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας, sic reddit: *Designatur vero patriarcha a metropolitano Heracleæ*, imo *consecratur*, *ordinatur*, et ut sic dicam, *inauguratur;* nam designatio seu electio patriarchæ Cpolitani non erat episcopi Heracleensis. Aut si et hujus, nonnisi ut partis unius, quandoquidem ad patriarchæ electionem plures conveniebant, ut docet nos hic Codinus. Ab Heracleensi episcopo patriarcham consecrari consuevisse testis est etiam Zonaras in imperio Constantini filii Leonis fol. 156, qui Heracleensis cum imperatorem offendisset, Polyeuctum patriarcham **372** consecravit episcopus Cæsariensis. Ὃς παρὰ τοῦ Καισαρείας

χειροτόνητο. Ubi male interpres Wolfius : *A Cæsariensi episcopo electus.* Non *electus*, sed *consecratus est;* jam antea enim fuerat electus, καὶ προεχειρίσθη πατριάρχης Πολύευκτος μοναχός. Male etiam Crusius in historia patriarchica Malaxi, l. II Turco-Græciæ, p. 131 : Ἐχειροτόνησεν αὐτὸν ὁ Ἡρακλείας πατριάρχην. *Declaravit ipsum Heracleensis patriarcham;* imo *consecravit, ordinavit, initiavit.* Pulchre Zonaras ad can. 1 Apost. : Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς καθιερώσεως τοῦ ἱεράσθαι λαχόντος τελεσιουργία τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπίκλησις ἀπὸ τοῦ τὸν ἀρχιερέα τείνειν τὴν χεῖρα εὐλογοῦντα τὸν χειροτονούμενον· πάλαι δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ψῆφος χειροτονία ὠνόμαστο.

Errat iterum Junius cum verba ista, ἐν δὲ τῷ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καιρῷ ἔρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, more Calviniano detorquet in solam (veluti ministri alicujus) designationem, ita vertens: *Quo autem eligendus est tempore.* Minime vero, sed quo tempore *ordinandus et consecrandus* est patriarcha ; seu *tempore ordinationis et consecrationis appetente, venit imperator ad Sanctam Sophiam.* Grets.

P. 102. Cantacuzenus, IV, 37. *Divina S. Spiritus gratia invocata, tres in patriarcham eligunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphiæ episcopos, et privatum adhuc Nicolaum Cabasilam; electorumque nomina imperatori scripta mittunt, qui Philotheum maluit; et is non diu post, legitimis omnibus servatis, patriarcha consecratus ecclesiam aliquandiu administravit.* Olim imperator arbitratu suo, solus, sine episcoporum suffragiis, patriarcham designabat; quod contra canones factum esse fatetur Cantacuzenus, IV, 37, ubi episcopis potestatem facit ut more veteri tres nominent, ex quibus ipse postea eum qui magis arriserit cæteris præferat.

Postquam Græci a communione sedis apostolicæ sejuncti omnem potestatem, etiam ecclesiasticam, in suos imperatores transtulerunt, non defuerunt certe imperatores partibus sibi delatis, sed qua potestate patriarchas ponebant, eadem eosdem iterum deponebant, et si liberet, depositos reponebant. Omnia historicorum volumina plena sunt exemplis, præcipue Cedreni, Zonaræ, Glycæ, Constantini Manassæ, Nicephori Gregoræ, Cantacuzeni; Turcasque suos successores ipsis factis suis edocuerunt quomodo ipsi itidem cum patriarchis agere deberent. Certe Mahometes sultanus, qui Cpolim sub suum jugum misit, vix alio ritu Gennadium Scholarium creavit quam hic a Codino desc

manibus δεχανίκιον seu δικαν
magni pretii dedit, hac
ratum, artificiose
et certam cau
quod fame
utere nosc
omnia jus
patriarcl
ciorum

accepit, et patriarchicam ibi sedem collocavit, ut est in historia politica l. I Turco-Græc. p. 15. Verum hæc benevolentia sultanorum in patriarchas non diu duravit. Nam sub isto ipso Mahomete patriarchæ novem exstiterunt, et præter Gennadium, qui sponte cessit, vix ullus fuit quem calumniatores de solio non dejecerint vel dejiciendum per Bassas Turcicos curarint, introducto etiam duorum millium florenorum *bescesio,* quod patriarcha recens electus pendebat, et annuo tributo totidem millium, cui *charazio* nomen erat.

Postea etiam usque ad hæc nostra tempora vix unquam pax schismaticis cum schismatico patriarcha fuit. Semper suppullularunt æmulationes invidiæ et occultæ machinæ ad hujus vel illius exitium; ut mihi videatur non sine consilio divino edita esse in Turco-Græcia historia politica et ecclesiastica seu patriarchica rerum Cpolitanarum, ex qua perspicue elucet schismaticos non modo cum supremo catholicæ Ecclesiæ capite per charitatem conjunctos non esse, quod per se liquet, sed nec inter se, cum sub gravissima infidelium servitute mutuo sese miris cuniculis infestent, et modo hunc modo illum in patriarchalem thronum Turcarum ope sublevent. Valet nimirum hic illud: Qui pote, plus urget.

Phranzes, Chronici, III, 19, ferme accuratius morem declarandi patriarcham ab imperatore describit quam Codinus. Grets.

P. 102. [Ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τούτων. Ad trium electorum tertium in patriarcham nominandum non ita coartata imperatoris libertas, quin omissis episcoporum suffragiis eum quem vellet, consuetudine permittente, designare potuerit. Blastares τοῦ Κ στοιχείου, c. 32 : Τῶν γὰρ κανόνων τῶν τὰς ἐπισκόπων ψήφους τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐπαρχίας ἀνατιθέντων, ἄρχοντι δὲ μηδενὶ τούτων ἐξεῖναι κοινωνεῖν κελευόντων, οἱ βασιλεῖς καὶ τῆς ψήφου τῶν ἐπισκόπων χωρὶς καὶ πατριάρχας καὶ ἐπισκόπους προβάλλονται. Διὰ γοῦν τοῦτο, ὡς ἔοικε, ἐπὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ὁ μητροπολίτης ἐκεῖνος Σίδης τὰ τῆς βασιλείας ᾠκονόμει καὶ ὁ Νεοκαισαρείας τὰ τῆς πόλεως ἀνεγράψατο, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Κυζίκου Νίφων τήν τε ἀπογραφὴν καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἁπάσας ἐνέργησε δουλείας. Sane operas episcoporum æque ac electionem imperatoris dispositioni subjectas adulante supra modum calamo scribit Blastares. De CP. patriarcharum electione et inauguratione docte præclareque illustrissimus episcopus Vabrensis eo præsule digno Ἀρχιερατικῷ. De trium electione facienda accuratiorem habet narrationem, p. 481 et sqq.

Ibid. [Μήνυμα nonnunquam *vadimonium* dictum, aliquando principis *mandatum* sive *rescriptum,* hic *codicillos, breve,* nobis *brevet* πιττάκιον φιτμα significat. Datis enim regiis illatas dignitates firmabant imperaxiados, II : Ἐδεδίει γὰρ μὴ τοῦ ἴχνους ἡ προσήκη καταπεμφθέντος ὁ Καίσαρος ἀξίαν τούτῳ ἐχαρίζετο,

. [*Θρόνου ἠεραρέου.* Honor et color qua- A
i patriarchæ tribuitur ; ac eam forsan ob
proclamationi se Cæsar subtrahit. Vide
id v. 15 et sqq.

Ἀνίστανται ἀμφότεροι. Mutuo nec non
ionore se colunt imperator et patriarcha ;
sibi invicem assurgunt, pari sese **374** ex-
ignitate profitentur. Cantacuzenus, I, 5 :
βασιλεῦσιν ἐξανίστασθαι ἰδιώταις.

Ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων τις. Aliud in aula
itas, aliud officium. Dignitatem voco, qua
olus honor acquiritur, officium, quod mi-
n principis vel publici bonum impenditur.
estitit imperio sebastocrator, panhyperse-
ebastus et tot alii, de quibus auctor sæ-
ἐνεργεῖται vel ἀνεπίγνωστον scripsit, nisi B
s honores admitterent, rogis acceptis cor-
ærarium, vani nominis appellatione gau-
Hos proprie ἀξιώματα et ἀξιωματικούς
peries, alios ὀφφικιάλιδας vel ἄρχοντας.
in Basilio et Constantino : Παρεχωρήθησαν
ν ἕκαστος ἐξ ἐκείνου τυραννοῦντος εἰλήφει,
ίαις ἦν εἴτε ἐν ἀρχαῖς εἴτε μέντοι ἐν κτή-
ua stipendia sive pensiones viris in digni-
itutis colligo e Comnenæ l. III, loco sub-
quo Germanorum imperatori ab Alexio
atur pacti jam inter eos acti ratione *βόγαι*
ἐνων εἴκοσι ἀξιωμάτων, *virorum viginti*
ns *præcellentium stipendia.*

Τοῦ πατριάρχου δικανικίου. Nusquam C
ed *pastorales baculos* sive *peda* gerunt ce-
stores. Δικανίκια vocant Græci, eo quod
stitium in subditos exercent. Πατρίσσαν
s vocant hodierni. Doctius ἀρχιερατικὴν
osuit Euchologium : Εἶτα δίδωσιν αὐτῷ ὁ
ς ἀρχιερατικὴν ῥάβδον, λέγων οὕτω πρὸς
άβδε τὴν ῥάβδον, ἵνα ποιμαίνῃς τὸ ἔμπρο-
ι ποιμνίον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς μὲν εὐπει-
τῶν αὐτοῖς ὑπό σου βακτηρία καὶ ὑποστη-
τοῖς δὲ ἀπειθοῦσιν καὶ εὐτραπήλοις χρῆσον
ίδῳ ἐπιστυπτικῇ, ῥάβδῳ παιδεύσεως.

Πολυχρονίζουσι. Ex hac consuetudine, ut
stituto patriarchæ πολυχρόνιον occinatur,
nymo narrat Theophanes : Ἀνῆλθεν Κων-
ἐν τῷ ἄμβωνι, κρατῶν Κωνσταντῖνον μο- D
σχοπον γενόμενον τοῦ Συλαίου, καὶ ἐπευ-
ἠφη μεγάλῃ τῇ φωνῇ « Κωνσταντίνῳ οἰ-
ῷ πατριάρχῃ πολλὰ τὰ ἔτη. »

Ἀπέρχεται ἱκκότης. Restitutio in
, æque ac primum institutio, Isaiæ patriar-
am honorem exhibuit junior Andronicus,
Cantacuzeno, l. I, c. ult. : Καὶ πατριάρχῃ
ν' αὐτὸν ἐγκεκλεισμένῳ, ὅσον τε ὁ καιρὸς
χαριστήσας, καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐφ' ἱπ-
ιλικῶς κεκοσμημένου ἀγαγών, ἐπανῆκεν
; τὰ βασίλεια. Gennadium patriarcham re-
nsecratum Mohametus nomine secundus,
polis sibi subjectæ infidelis tyrannus, μετ-
νος ἔνδον τῶν βασιλείων αὐτοῦ ἴδιαις χερσὶ

δέδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον (ita corruptius profertur)
πολλοῦ ἄξιον, ἤτοι ῥάβδον ἀγρυρᾶν, περικεχρυσω-
μένην, ὡραίαν, καὶ ἵππον ἀγαθὸν, καὶ μέρος χρυ-
σίνων ex Chronico Cp. Goar.]

P. 101. Junius hæc non vertit, sed penitus ever-
tit. *Sciendum est quod alii sacerdotes summi elec-
tionem facientes obsignant bis. Patriarcha designa-
tur solum ; quia ab imperatore facta designatio pro
minore sigillo ducitur.* Corrige. *Sciendum est autem
alios sacerdotes summos* (hoc est episcopos, archi-
episcopos, etc.), *eligi per duplex sigillum ;* hoc est
*per duplicia suffragia seu vota obsignata, seu per
duplex scrutinium.* Τὴν μὲν πρώτην σφραγῖδα κα-
λοῦσι μικράν· *Primum sigillum vocant minus.* Pri-
mum sigillum, hoc est, ut jam plerique vocant,
primum *scrutinium*, vocant minus. At vero patriar-
cham (Cpolitanum) per unum duntaxat sigillum,
hoc est uno scrutinio, eligunt, eo quod πρόθησις
seu renuntiatio ab imperatore facta suppleat vicem
375 minoris sigilli. Quod ait Junius, primum il-
lud sigillum seu scrutinium vocari *nominationem* vel
præsentationem, secundum vero *collationem* sive
collaturam, id minime dixisset, si ex jure didicisset
quidnam jus nominandi, quid jus præsentandi et
quid jus conferendi esset. Nec hoc omittendum, in
Turco-Græcia τὴν πρώτην καὶ δεύτερον σφραγῖδα vo-
cari τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον μήνυμα, p. 108. Grets.

P. 104. [Electionem deputationemque ad officium
quodpiam, ut et germanam in illud institutionem,
vocant ecclesiastici σφραγῖδα, ceu crucis signo vel
fieri solitam vel firmatam. Illa πρώτη καὶ μικρὰ σφρα-
γίς, hæc δευτέρα καὶ μεγάλη. Quia vero non cruce
signat imperator patriarcham, minor siquidem a
majori benedicitur, ejus electio virtute par est πρώτῃ
σφραγῖδι, nomen nihilominus non adipiscitur. Goar.]

P. 105. Eodem modo quo patriarcha Cpolitanus
tresque cæteri patriarchæ, eligebatur archiepisco-
pus Achridis ; quæ quia patria Justiniani imperatoris
erat, ab eodem prima Justiniana vocata est, magnis
aucta privilegiis, qua ecclesiasticis qua politicis ;
quam ad archiepiscopatum evexit, eique subjecit om-
nes provinciales episcopos diœceseos, Daciæ et My-
siæ secundæ, Dardaniæ, Prævalitanæ et secundæ
Macedoniæ. Gregoras, l. II : *Olim Justinianus impe-
rator eam provinciam ex qua oriundus erat cum aliis
multis rebus ornarat, tum primam Justinianam ap-
ellaverat, atque etiam perpetua libertate donarat, eo
tamen excepto, ne ejus archiepiscopi Romanorum im-
peratores inungerent ; quæ prærogativa legibus aliis
est concessa, etc. Regia sedes eorum* (Bulgarorum)
*deinceps urbs ea esse cœpit quam Justinianus impera-
tor archiepiscopatus honore primæque, ut diximus, Jus-
tinianæ nomine ornavit. Post appellatione gentis il-
lius vulgata locus ipse Bulgaria dictus est, et Bulgariæ
metropolis prima Justiniana.* Vide Novellam 11 Jus-
tiniani et ad eam scholia Cujacii, et Novellam 170.
Alia Justiniana nomine secundus fuit in Cypro insula
patria Theodoræ uxoris, ut est apud Nicephorum
xvii, 24, et xvi, 37. quamquam Procopius, I, IV

ædificiis Justiniani, affirmat Ulpianum, Dardaniæ oppidum, secundam Justinianam appellatum esse. Tertia Justiniana non est Chalcedon, ut inepte vertit Junius, sed Carthago in Africa; neque enim Καρχηδών, ut in sua quoque editione habet Junius, est Chalcedon, sed Carthago; quæ Justiniana dicta, quod Justinianus imperator Carthaginem una cum Africa, pulsis Vandalis, Romano imperio restituerit. Vide Novellam 131. Alia Justiniana nova exstat in Notitia, not. 8, et alia notit. 28, ut notat Cujacius ad Nov. 11.

Ibid. Formula hujus precationis inserta est l. vi Juris Gr., p. 441. Grets.

Ibid. [Ἀρχιμανδρῖται. Non amplius *specum* sed ovium caprarumve *gregem* Græci vocant μάνδραν; quæ vox ad homines sociam ad invicem et pacatam vitam agentes translata aliam confestim producit, ἀρχιμανδρίτην nimirum, qui hujusmodi quietam, solitariam ac sociam vitam in montibus et specubus terræ agentibus ducem se præbet ac rectorem. Quo perspecto **376** non exigua oritur difficultas, quotorum vel qualium sit dux ac rector archimandrites, an plurium vel paucorum monachorum (hi enim sunt, qui testante Basilio ἐν δρεσι καὶ ὀπαῖς τῆς γῆς habitant), an unius abbas vel multorum monasteriorum sit gubernator supremus, velut is qui nobis provincialis dicitur aut generalis. Quam partem tenueris, nullum incurres deceptionis periculum: unius enim quandoque superiorem, plurium etiam nonnunquam significat monasteriorum præsidem. Primi sensus allati argumentum est Eutychetis appellatio, quæ in concilio Chalcedonensi et apud Theophanem archimandritæ est, apud Theodorum presbyterum, de Incarn. Domini τοῦ ἡγουμένου· ὁ Εὐτυχὴς ὃς ἦν ἡγούμενος μοναστηρίου ἑνός, inquit. Idem est igitur ἀρχιμανδρίτης qui ἡγούμενος, *unius solius monasterii abbas, pater, superior ac rector*. Secundo tamen sensui non deest multiplex probatio, prima, quod privati monasterii superior non patiatur ob humilem nimis statum se ἀρχιμανδρίτην vocari; secunda, quod eam tantum sustineant appellationem qui plura regunt jure supremo monasteria, vel qui saltem majori præsunt monasterio, cui plura subjiciuntur μετοχεῖα, velut antiquis nostris abbatils minores prioratus: tertia, quod in textu quem elucubramus interposita inter ἀρχιμανδρίτας et καθηγουμένους πρωτοσυγκέλλων dignitate ab invicem longissime differre commonstrantur, imo particula exaggerans ἀλλά res omnino diversas indicare declarat. Transit in auctoris nostri mentem illustrissimi præsulis Vabrensis opus vere pontificium eo loci τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ ἡγουμένου πρόβλησιν dat spectandam, certe non ut unius, sed ut plurium, quorum ut una non est appellatio, ita nec unum officium fuisse temere putandum est. Cæterum quem Cantacazenus, I, 32 et 33 τὸν τοῦ ἁγίου ὄρους πρῶτον, *sacri montis*, ubi plura monasteria visuntur et ad quatuor millia monachorum degi *tum* vocat, alium esse non reor ab eo, de quo sermo, archimandrite. Goar.]

Ibid. Memorat hic Curopalata *protosyncellos*. Junius legit *protosyngelos*. *Vox composita*, inquit, *ex* πρῶτος et σύγγελος, *quod nomen est per syncopen dictum pro* συνάγγελος, *id est, ut hodie magis receptum est, cœnobita. Sed in eis cœnobiis archimandritæ sunt abbates seu patres, protosyngeli vero senes quique*. Si *protosyncellus* idem est quod cœnobita, tunc omnis monachus cum aliis in monasterio degens erit protosyncellus, quia omnis talis monachus est cœnobita. At hoc inauditum est. Deinde si protosyncelli sunt senes quique in suo ordine, ad quid opus habent propria ordinatione et chirotonia, ut archimandritæ? Nam ut quis sit senex aut senior in suo ordine, id non largitur electio et consecratio, sed tempus et ætas.

Quis igitur *protosyncellus* et simplex *syncellus*? Olim syncellus appellabatur is qui mortuo patriarchæ successurus erat. Testes Zonaras et Cedrenus in imperio Constantini Monomachi, quorum ille explicans quisnam apud Saracenos diceretur seriphus seu seriphes, ita scribit: Οὗτος δ' ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ὅπερ παρ' ἡμῖν πάλαι ἦν ὁ λεγόμενος σύγκελλος. Ὡς γὰρ ὁ σύγκελλος τοῦ πατριάρχου θανόντος εἰς τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, οὕτω καὶ ὁ σερίφης τοῦ Χαλιφᾶ φθαρέντος τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται. Eadem Cedrenus. Ubi notanda vox πάλαι, qua significant olim quidem hac notione nomen hoc usitatum fuisse, postea desiisse. Sic Anastasius Germani patriarchæ syncellus fuit, Cedren. in imp. Leonis Iconomachi p. 456. Syncellus item fuit Stephanus frater Leonis imperatoris, **377** Cedren. p. 594, in locum Photii substitutus. Syncellus *quoque* designatus Theophylactus Romani Lacapeni filius a Nicolao patriarcha, etsi ei non successit, sed Stephanus Amaseæ metropolita, Cedr. in imp. Rom. Lac. p. 624. De Joanne syncello lege Zonaram in imperio Theophili, ut et de Michael syncello Cedrenum. Idem Cedrenus mentionem facit protosyncelli in imperio Michaelis Stratiotici, satisque indicat eam de qua ibi loquitur dignitatem fuisse politicam, non ecclesiasticam, cum dicat penes illum fuisse reipublicæ administrandæ curam. Τῷ πρωτοσυγκέλλῳ Λέοντι, inquit, προσελθόντες τὰ κοινὰ διοικοῦντι τῷ τότε.

Est autem syncellus quasi ejusdem cellæ consors, et protosyncellus primus inter cellæ consortes. Res tandem in dignitatis nomen abiit, ut qui nec σύγκαπνοι nec σύγκελλοι essent, tales tamen appellarentur. Sicut hodie multi habent eum titulum ut vocentur S. D. N. *domestici*, ita et syncelli patriarcharum tandem evaserunt illi qui forte nunquam in patriarchio habitaverant. Huic postea dignitati agnatum est πρῶτος, πρωτοσύγκελλος, ex solita nimirum ambitione qua simplicia vocabula τοῦ πρώτου convestire solent. Invenerant olim Græci titulum *nobilissimi*. Res hic non stetit, ambitio πρωτονοβελίσσιμος esse voluit. Nec hic, quamvis in longo no-

mine, finis : ut placet tibi ille in jure Græco-Romano l. IV Νικήτας πρωτονωβελισσιμοῦ πέρτατος? Quale monstrum tituli! erant Græcis πρόεδροι : titulus iste augendus fuit præscripto vocabulo πρώτου, πρωτοπρόεδροι : quod in Jure Græco Romano passim obvium est. Etsi autem scriptura illa σύγγελος et πρωτοσύγγελος apud nonnullos scriptores reperiatur, non dubito tamen vitiosam esse, germanamque illam σύγκελλος et πρωτοσύγκελλος, quia clarum esta *concella*, hoc est ab eadem *cella* nomen descendere. Hinc Wilhelmus Tyrius, XIV, 12, *concellos* nominat. Ennodius, l. I, epist. 5; vocat *cellulanos* et quod Græcum magis exprimit, *concellaneos*. Heraclius imperator, ut est in quadam ejus constitutione, quæ exstat l. II juris Græco-Romani, numerum *syncellorum* ad duos redegit. Mirum vero Codinum *syncelli* seu *syncellorum* mentionem nullam fecisse, dum catalogum officiallum magnæ ecclesiæ texeret, nisi quis dicat syncellorum appellationem non officii, sed dignitatis fuisse.

Ibid. [Qui primus omnium σύγκελλος ac ideo temporis ordine πρωτοσύγκελλος legitur, fuit Anastasius ille presbyter, cui, referente Theophane, quam conceperat de fide perversam sententiam, publice pronuntiandam in ecclesiæ conventu dedit Nestorius : Ὁμιλίαν περὶ πίστεως ἐκδέδωκεν τῷ ἑαυτοῦ συγκέλλῳ. Hic autem cum sublato e vivis Nestorio patriarchæ dignitatem non exceperit, nihil aliud eo vivente adeptus quam ut esset convictus ejus particeps, domus cellæque consors, animæ rebus in dubiis director, in arduis consiliarius, in secretis conscius, ac indivisus in prosperis et adversis socius. Hoc primum primi qui legitur syncelli munus; hæc ut vera nominis expositio, ita pariter officii finis et cognitio sincerior. Evagrius de ipso syncello, VI, 2 : Τοῦ Νεστορίου διάπυρος ἐραστής, ὃς καὶ συνεκδημὸς οἱ γέγονεν πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἀπαίροντι. Socrates, VII, 32 : Συνῆν αὐτῷ Ἀναστάσιος πρεσβύτερος, ἅμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας σταλείς. **378** Τοῦτον διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς, καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβούλῳ ἐχρῆτο. Presbytero deinceps hujusmodi in cibi cellæ secretorum, vitæ denique omnis societatem adscito, procedentibus annis factum est ut qui in ecclesiæ cœtu amicos, in palatio quoque notos allegerat, nullo, si quæ forent, ejus merita virtutesque ignorante, defuncto patriarcha in ejus locum successor eligeretur; quique nomine syncelli vel dignitate penes patriarcham adhuc in vivis agentem, ceu ejus sincerior *concellaneus*, insignis vixerat, idem post lethum, ut in ecclesia thronum, ita κελλίον ipsum et secretius patriarchii penetrale occuparet. Videtur mos hujusmodi circa Leonis Isauri tempora invaluisse, de quo Cedrenus : Εὗρεν οὖν ἐν τούτῳ σύμμαχον Ἀναστάσιον σύγκελλον τοῦ ἁγίου (Γερμανοῦ) συνταξάμενος αὐτῷ τοῦ θρόνου διάδοχον γενέσθαι. Invaluisse dixi, non primo morem institutum : jam enim sub Anastasio seniore Τιμοθέου ἀποθανόντος, scribit Theophanes Ἰωάννην τὸν Καππαδόκην πρεσβύτερον καὶ σύγκελλον Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον προεχειρίσαντο. Et sub Justino pariter seniore Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος Ἐπιφάνιος πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ σύγκελλος ἐχειροτονήθη. Majora semper incrementa more capiente, Stephanus Leonis Sapientis frater, quem Basilius pater clero CP. sociarat educandumque ac syncelli dignitate ornandum Photio dederat, ait Leo Grammaticus, eodem Photio secundo submoto confestim in ejus locum suffectus est patriarcha. Cedrenus vitæ Leonis initio : Προσέταξεν ὁ Λέων τοῦ θρόνου Φώτιον καταγαγεῖν, κατὰ πόδας δὲ Στέφανον σύγκελλον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ὁ βασιλεὺς πατριάρχην προβάλλεται. Et in eodem Leone : Χειροτονεῖται πατριάρχης ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος. Consuetudinem hanc quasi legem habitam narrat Cedrenus idem in Monomacho : Ἐκείνου γὰρ (patriarchæ) ἀποθανόντος, ὁ σύγκελλος εὐθὺς εἰς τὸν τούτου θρόνον ἐγκαθίδρυται. Palai dixerat nonnihil superius : Monomachi enim ætate consuetudo vel lex quæcumque de syncellis ad patriarchatum subvehendis exstincta erat et penitus abrogata. Eo tamen ac sequentibus temporibus non unus modo sed et plures syncelli; ac tandem inter eos primas tenens protosyncellus, cujus nomen deinde plures ambierunt. Verum integram syncellorum cohortem aliquando miratus, ac de iis cum Græcis ipsis collocutus, percepi ex ea quæ semper inter eos viguit dignitatum ambitione vel titulorum cupiditate profluxisse, ut qui patriarchatum expeterent vel syncellos in munere vellent æmulari, nomen primum aucuparentur. Pristini vero temporis syncellus, patriarchæ licet successor designatus, quo desiderii successionis a se amoveret suspicionem, ubi patriarchæ consacrificabat, populum ad preces pro eo et ejus salute nec non ei vita longæva obtinenda fundendas hortabatur, quod cum facerent pariter per CP. ecclesias alii presbyteri, exin quasi syncelli nomen prometiti, ea se dignitate promovendos curarunt; ac ut viget et aliis præferri quærit honoris cupiditas qui magna in ecclesia syncellus preces hujusmodi denuntiaret faciendas, protosyncellus, ut reliquis anteponendus ac dignior, est appelatus; ac ubi sacerdotes vel metropolitæ patriarchæ concelebrante> id muneris fuerunt exsecuti, syncellorum quoque ac protosyncellorum honorem sibi arrogarunt. Audi Cedrenum in Romano Argyro: Ἐτίμησε δὲ συγκέλλους μητροπολίτας τρεῖς. Plures itaque syncelli, adeo sublimis etiam honoris cupidinemoti ut in consessu a sacerdotibus in missa habendo metropolitis se præferri contenderent. Idem Cedrenus inferius : Ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταδεξαμένων τῶν μητροπολιτῶν προκαθίσαι αὐτῶν τοὺς συγκέλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ. Ipsi nihilominus metropolitæ aliquando syncelli, ut præmisi. Cedrenus idem in Basilio et Constantino Romani FF. : Ὁ σύγκελλος Στέφανος καὶ τῆς Νικομηδείας πρόεδρος. Pene præterieram non syncelli unum modo,

qui patriarchæ *concellaneus* ac ejus πνευματικός A possunt ad varia loca Codini in quibus *mandyæ* foret, sed et qui imperator præstaret idem officium, eo nomine **379** vocatum, quod maxime semper eum comitaretur, ac in palatio ad ejus *cellam* (κελλίον enim etiam imperatoris secretius penetrale dictum superius) *concellaneus* σύγκελλος, ac præ aliis dignus μέγας πρωτοσύγκελλος habitaret. *Aderant ei* (si Phranzæ interpreti fides habenda) *sacerdotes sui* (palatini nimirum) et *spiritualis pater Gregorius magnus protosyngelus*. De Joanne imperatore loquitur ad concilium Florentinum viam capessente. Scribit porro protosyngelus, prout alii Græce σύγγελον ob eamdem cum σύγκελου pronuntiationem et ignoratam συγκέλλου propriæ vocis significantiam et originem.

P. 105. [*Καθηγούμενοι*. Quos ἡγουμένους quoque B dicimus : προηγουμένους autem, *qui* hos in officio *præcesserunt*, et superiorum munere, quo se abdicarunt, sunt functi.

Ibid. [*Τὴν σφραγῖδα*. Πρόβλησιν, προχείρισιν, *promotionem* intellige, quæ facto crucis signo compleretur. Requires in Euchologicis ; et consules postremam superioris capitis notam. Goar.

Ibid. Καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως, ὡς εἴρηται, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον αὐτῶν ποταμούς. Junius p. 212 editionis suæ, I, c. 20, n. 16 : *Summi autem sacerdotes ad salutandum imperatorem, ut diximus, venientes cum aliis mandyum suum habentibus*. Perperam. Lege ex codice Lauther. μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύων αὐτῶν ποταμούς· *cum mandyis suis ha-* C *bentibus fluvios*. Hoc est *cum mandyis undulatis*. In scripto Græcob. l. II Turco-Gr. p. 108 : Καὶ μανδῆ μὲ τοὺς ποταμούς. Μανδεῖον, inquit ille Græcus in Turcogr. p. 189, λέγουσιν ὃ φέρει ἐπάνω ὁ πατριάρχης μετὰ ποταμῶν, διὰ τὸ διδακτικὸν ὀφεῖλειν. Dicitur ergo μανδύας, μανδεῖον, μανδῆ, et μαντίον, a quo in Turcogr. p. 189 numero multitudinis τὰ μαντία. Οἱ ἀρχιερεῖς βαστοῦν εἰς τὰ μαντία τοὺς ποταμοὺς κοκκίνους καὶ ἄσπρους, *Pontifices gestant in palliis fluvios* (limbos) *coccineos et albos*. Germanice *Mantel*, a Latino *mantelo*. Est autem μανδύας forma similis ei vesti sacræ quam vulgo vocamus *ein Rauchmantel ;* et qua ipse imperator Romanus adhuc in inauguratione insigniri et D pingi solet quoque cum electoribus. Simeon magister officiorum in Pandecte Histor . Turcicæ, c. 199, δικητήσιον vocat ; quod Græci rogati ab auctore Pandectæ interpretabantur ἐπιμάνδυον, quasi dicas *supramantellum*. Forte δικητήσιον παρὰ τὴν δίκην derivatur, ut et δικανίκιον, quod imperii et potestatis insigne sit. Eratque vestis hæc tam imperatoribus quam patriarchis aliisque pontificibus communis, ut ex Curopalata et Turco-Græcia constat ; nec satis apte vertitur *paludamentum*, ut agnoscit etiam Leunclavius, cum vox hæc militarem vestem significet, μανδύας autem etiam extra castra gestari consueverit ; nec ab imperatore tantum, sed et ab Ecclesiæ præsulibus, quibus *paludamentum* apte nemo tribuerit. Et hæc accommodari

mentionem facit. Quod Junius mandyæ originem ex Persica lingua deducit, p. 336, id facit, opinor, ut Persicæ linguæ non ignarum sciamus. Longe facilius a Latino *mantello* aut Germanico *Mantel* deduxisset. Nec assentior Meursio, qui ita legit, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον μὲ ποταμούς. Nam sensus esset : *Episcopi veniunt* **380** *ad venerationem imperatoris cum illis qui habent mandyum cum fluviis* sive *undulatum*, cum ipsimet indutí mandyis undulatis veniant ad cultum imperatori deferendum. Nec barbarico illo hellenismo μέ pro μετά Curopalatam usum esse verisimile fit, præsertim hoc solo et unico loco. Potius hoc nupero alicui Ma'axo competat, qui in patriarchica sua historiæ Turcograeciæ inserta ἐχάρισε καπάσιον ἐνδύμιον μὲ τὸν καμουχᾶν, καὶ μανδῆ μὲ τοὺς ποταμούς, καὶ ἄλογον ἄσπρον. Grets.]

Ibid. [Superius pontificum indumentum extra missarum solemnia est mandyas, pallio quam similis, ad fauces fibula nexus, sinibus et rugis amplissimus et omnino insignis Ad ejus latera circa ventrem affixæ sunt tæniolæ albi rubrique coloris ternæ, quibus undequaque variatur et adornatur. Tæniolæ illæ sunt ποταμοί, de quibus in præsenti, eamque gratiam et scientiam designant quam intellexit Christus ipse Dominus, dicens « flumina de ventre ejus fluent, etc. Ac propterea circa ventrem appictæ. Superius ad collum et angulos inferiores sunt πόματα, quatuor nimirum additi panniculi quadri, de quibus singulis Symeon Thessal. episcopus : Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς διδάσκει μανδύας, ποταμοὺς μὲν ἔχων διὰ τὰ προειρημένα, πόματα δὲ εἰς τύπον παλαιᾶς τε καὶ καινῆς χάριτος, ἃ ὑπεράνω κεῖνται τῶν ποταμῶν. Goar.]

CAPUT XV.

Observationes et explicationes in c. **21**. *de lugubribus imperatoris gestaminibus.*

P. 106. Alius titulus habet περὶ βασιλέως ἀποβαινόντος. Sed melior est inscriptio quam capiti huic præfiximus. Citat hoc Codini caput Casaubonus Exercit. 56 contra Baronium. Et, heu ! quid laboris non exantlat, quid sudoris non profundit, quos lecythos snorum collectaneorum non effundit, ut doceat nos aliud esse λαμπροφορεῖν, aliud λευκοφορεῖν seu λευχειμονεῖν, aliud colorem λαμπρόν, aliud colorem λευκόν, interdum tamen λαμπρὸν καὶ λευκόν pro eodem accipi, proprie distingui. *Apud Codinum*, inquit, *vestis albæ, luctus indices, vocantur* λευκαί ; *iisdem opponuntur* λαμπραί, *id est eæ nitidiores ; puta candidæ a fullone recentes, quales fuerunt olim candidatorum, quas Plutarchus et alii Græci* λαμπράς *vertunt, aut purpureæ, vel alius cujusvis coloris, præsertim intensioris. Non enim sola candida dicuntur* λαμπρά, *sed quæcunque valde nitent, cujusmodi erant cum primis illæ chlamydes veri luminis, de quibus ad Trebellium Pollionem diximus* Quam abscondita nobis pandit operosus iste exer-

citator! quasi non omnia hæc ex ipso Codino satis superque perspecta sint, præsertim adjunctis iis quæ c. 11 idem Codinus tradit.

Ibid. Lucæ XXIII indutus est Christus ab Herode, irrisus causa, **381** ἐσθῆτα λαμπράν. Beza vertit *splendidam*, interpres noster *albam*. Approbat hoc Casaubonus, quia λαμπρόν et λευκόν sæpe eodem significatu usurpantur. Illud critica ferula sic castigat: Magis ex usu Latine loquentium dixissent *candidam*. Mirum Bezam hoc loco non fuisse memorem suæ *candidæ*, a fullone candentis, cujus iterum oblitus est Jacobi c. II, dum ἐσθῆτα τὴν λαμπράν denuo *splendidam vestem* interpretatur. Bonam tamen operam, sed nimis seram navat nobis asceta iste, dum nos docet quid sit μαργέλλιον, sed per negationem: ait enim imperatorem citrina vestimenta assumere, *sed sine limbis et pretiosis prætexturis: hoc margellium significat, non margaritas.* Audis, Juni, quid te olim Genevæ incolam doceat ejusdem schoiæ quondam et urbis insessor Casaubonus? Mitte ergo tandem tuas margaritas. Vocavi *operam seram* respectu nostri, quia jam pridem ex Balsamone et aliis didicimus quid sint *margellia*. GRETS.

P. 106.] *Τεσσαράκοντα.* Defunctorum recolendæ memoriæ sacri sunt dies tertius, nonus, quadragesimus, et annuus a morte. Τοῖς τεθνεῶσιν ἀποτελεῖται, inquit Nicephorus Callistus, τὰ τρίτα, τὰ ἔννατα καὶ τὰ τεσσαρακοστά. Rationes subdit: tertio die faciei, qua dignoscitur homo, discrimen deperditur; nono corpus tabescit, solo corde adhuc incorrupto manente; quadragesimo tandem etiam cor cum reliqua corporis mole labo corruptionique ex integro cedit. Aptius alii τὰ τρίτα apud Græcos resurrectionem Christi post triduanam sepulturam, τὰ ἔννατα novem angelorum choros, quibus mortuos aggregari precantur, τὰ τεσσαρακοστὰ luctum Israelitici populi in Moysis morte ad quadragesimum usque diem productum, quo defunctis lacrymas precesque parentare possumus, affirmant designare. Hujus mentis est Neophytus Rodius in sua Synopsi vernacula Clementem in Constit. Apost. l. VIII, c. 49, secutus. GOAR.

P. 107. [*Τῶν τεταρτισμένων ἑορτάδων.* De quibus superiore nota. Sacros in feriis agendis novem dies refert Blastares, τοῦ Δ στοιχείου c. 8, adeo ut Alexius imperator edita Novella sanxerit nemini licere demortui parentes vel uxorem vel hæredes, vel fidejussores ante novem dierum luctui dicandorum præfinitum tempus accusare, causam in eos intentare vel in judicium trahere: Θεσπίζομεν μηδενὶ ἐξεῖναι τοῦ τελευτήσαντος τοὺς γονεῖς ἢ τὴν γυναῖκα ἢ τοὺς κληρονόμους ἢ τοὺς ἐγγυητὰς πρὸ τῆς τῶν ἐννέα ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένθους αἰτιᾶσθαι ἢ παρενοχλεῖν ἢ εἰς δικαστήριον ἕλκειν. GOAR.]

Ibid. Cæterum, quod Codinus ad calcem capitis scribit, nefas esse ut quis vestes nigras in palatio A portet, id intelligendum est extra casum quo ipse imperator luget: tunc enim omnes μελανειμονοῦσιν, ut paulo antea Codinus dicebat. GRETS.

CAPUT XVI.

Observationes et explicationes in c. 22 De futura sponsa et imperatrice.

Ibid. [*Πεζεύειν. Ex equo vel curru desilire et pedes incedere.* GOAR.]

Ibid. Ad fontem. Πηγή seu πηγαί, templum celeberrimum Cpoli extra mœnia, cujus summus amator, admirator et encomiastes **382** fuit Nicephorus Callistus, ut constat ex l. XV Historiæ ecclesiasticæ, c. 25 et 26; qui de miraculis ad fontem editis integrum se commentarium scripsisse dicit. B Exstat Viennæ in Cæsarea bibliotheca fortassis unicum totius Europæ exemplar; cui nisi cito succurratur (vidi enim et percurri allatum Monachium et huc Ingolstadium), penitus a blattis tineisque corrodetur; et jam nunc aliquot locis ab aquis pessime acceptum est, ita ut multa legi nequeant, præsertim sub finem.

Ad hoc templum divertit quoque Helena Cantacuzeni filia, nuptura Joanni Palæologo. Rem narrat ipse Cantacuzenus, IV, 1. GRETS.

Ibid. [Urbis CP situs triangularis est; ejusque latera duo alluuntur mari, tertium continenti obtenditur. Ad eam itaque adveniens itinere terrestri imperatrix ad Pegem ecclesiam celeberrimam C et regium simul palatium, qua continentem respicit urbs, desilit; sin mari appellat, circa Blachernas loco portus commodissimo, ubi aliud Blachernense dictum palatium, terram salutat. Ecclesiæ porro Πηγῆς nomen est a *fonte* non minus continuo miraculorum profluvio quam perennibus aquis exuberante. Ad salutares ejus aquas si a Marciano, qui postmodum Romanum imperium obtinuit, deferretur, lumen oculorum recuperaturum cæcus per divinam visionem est monitus. Tulit εἰς τὴν Πηγὴν Marcianus cæcum, cæcus visum ex aquis retulit. Inde, ait Menæum Græcorum, miraculorum τῆς Πηγῆς origo et celeberrimum loco nomen factum: Ἐν τῷ τεμένει ἡ Πηγή ἐστιν ἀφθόD νων ἰαμάτων, in templo ipso non adeo fons quam miraculorum ubertim decurrentium latex emersit, ait Cantacuzenus. Justinianus fonti templum superstruxit: Τὴν θεοτόκον Πηγὴν Ἰουστινιανὸς ἔκτισε, scribunt Origines CP.; exstat adhuc locus Christianis Turcisque venerandus, quodque superest templum nulla ruina fœdatum, antiquitate non modice venerandum, ob pretium omne superantes aquas, a plebe Χρυσοπηγῆς, *aurei fontis* accepit appellationem. GOAR.]

P. 107. De templo Blachernarum suo loco diximus. Erat et ipsum extra urbem ad littus maris, de quo multa Nicephorus loco citato. Principio templa solummodo erant; successu temporis accesserunt splendidissima palatia. Quomodo excepta

fuerit ab Andronico juniore sponso Anna Sabauda, leges apud Cantacuz., I, 42. GRETS.

P. 108. [*Περὶ τὴν ἀκρόπολιν.* Ad urbis eum angulum qui Chrysopolim oppidum Asiaticum ex adverso respicit, ubi hodie principis Turcarum regia. Vulgus κέρας, *cornu*, vocat.

Ibid. [*Ἀρχοντισσῶν.* Legendum omnino ἀρχοντισσῶν : ἀρχοντιαστάς enim nec usus nec lexica nec auctoritas docet. Est autem ἀρχόντισσα *domina*, *femina nobilis*. Simon Portius ἀρχόντισσα, δέσποινα, δεσπότις, κυρία. Inter præcipuas hujusmodi ἀρχοντίσσας Cedrenus habet ζωστάς, quæ patriciorum cingulo et honoris insigni uterentur.

Ibid. [*Ὑποδοῦσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρά.* Non minus capiti corona quam rubra calceamenta fuerunt pedibus imperatorum insignia. Logotheta de Joanne abdicante se imperio : Καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, ἃ βασιλικὰ σύμβολα. A regibus Albæ tum ad se deduxit, tum ad posteros imperatores Romanos calceorum hunc colorem transmisit Julius Cæsar. Dio l. XLIII: Τῇ ὑποδέσει τῇ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρώῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον ἐχρῆτο. Ammianus pedum tegmina purpurea vocat, quæ a comite **383** largitionum servabantur. Hinc repetita toties in Græcorum historiis φοινικᾶ πέδιλα, πέδιλον ἐρυθρὸν, κοκκοβαφὴς καὶ φοινικοβαφὴς, ἐρυθροβαφὴς πέδιλον, ἐρυθρὰ ὑποδήματα. Ex pluribus unum aut alterum exemplum depromo. Botaniates apud Annam Comnenam, exuens se imperio, at non ejus insignibus, μόνον ἔσομαι φιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος καὶ τῆς εὐφημίας καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων. De Alexio scribit Gregoras, qui filiæ ἐρυθρὰς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προστετάχει, ἵν' αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος γένηται. Ut imperatrici nobiles feminæ rubra calceamenta induebant, sic nonnisi proceres viri pedibus imperatoris illa consueverant immittere. Cantacuzenus qui fuerint designat, III, 27: Ὁ νέος δὲ βασιλεὺς πρότερον ἐσθῆτα βασιλικὴν ἐνδὺς, ἔπειτα ὑπ' ὄψισι ταῖς ἁπάντων ταῖς ἐρυθραῖς κρηπῖσι τοὺς πόδας κατεκόσμει, τὸν ἕτερον μὲν ὑπὸ τῶν ἄγχιστα καθ' αἷμα προσηκόντων ὑποδούμενος, τὸν δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῶν τὰ πρῶτα φερομένων ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ λαμπρότητι μισθοφόρων Λατίνων. Alta fuisse hæc calceamenta Dio monstravit, vocans ea ὑπόδεσιν ὑψηλήν. Ad genu pertinuisse testatur Procopius, l. III *De Ædif. Just.* : Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, ὃ δὴ βασιλέα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδεῖσθαι. Τζάγγας ideo vel τζάγγια barbaro numine dicta existimo ; de illis actum superius.

Ibid. Ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ. Finem his scriptis imponit e Regiis mss. alterum, et vocem τέλος addit; ut quod sequitur alieni auctoris opus esse conjicianus. GOAR.]

Ibid. Assumentum illud, ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, etc., vere assumentum esse neque huc pertinere, clarius est quam ut multis ostendi debeat. Quia tamen Junius reperit in quodam exemplari sibi a Frehero subministrato, et quia alter Boicus codex eodem additamento cæteris auctior est, relinquamus sane hoc loco, ne dum alium quærimus et assignamus, forte incommodiorem attribuamus. Illud certum esto, hic omnino tanquam peregrinum atque exoticum habitare. Codex tamen Boicus pro παρδόβαλλοι exhibet παρδοβάγιλοι. GRETS.

Ibid [*Παρδόβαλλοι.* Alia lectio παρδοβάγιλοι, *qui pardos curant :* feras enim ad ostentationem vel delectationem principes enutriunt. Βαΐουλον superius *procuratorem*, *bajulum* referre diximus : βαϊούλου vice nonnunquam βλάγυον apud Theophanem vel etiam βάγιλον lego. Regium hic habet παρδοβάγιλον ; qua de causa *pardorum curatorem* espono. GOAR]

Ibid. Turcarum sultano etiam hodie κρυστήρια potui refrigerando in pretio esse, memini me legere alicubi in observationibus Bellonii. GRETS.

Ibid. [*Παρσινόχοοι.* Regium correcte παροινοχόοι, qui pincernis administrant, et aquas vel puriores vel salubriores aut certe nives aut glaciem vino refrigerando equis aliunde vehunt. GOAR.]

GEORGII CODINI

EXCERPTA

DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO PRINCIPI

FRANCISCO BARBERINO, S. R. E. CARDINALI,

DOMINO MEO SUMMA OBSERVANTIA COLENDO,

PETRUS LAMBECIUS S.

Multa sunt, Eminentissime Princeps, quæ homini ad immortalem gloriam aspiranti viam præbent; verum aut me amor propriæ opinionis fallit, aut ulla nec honestior nec compendiosior potest reperiri quam vel ipsa eruditio vel quæ eruditis exhibetur benevolentia et benignitas. Harum altera quibuscunque egenis et obscuris terræ filiis ad summam laudem aditus patet, dummodo natura aptam iis non denegarit indolem, nec ipsi profectui suo debita diligentia, famæ autem legitima non desint ambitione. Altera illis duntaxat ad claritudinem pervenire licet, quibus eam generis potentiæ et fortunarum amplitudinem largiri Deus voluit, ut protegere alios possint et sustentare. Illi ergo hos colunt, ut necessariis ad studia adminiculis potiantur: hi contra illos fovent, ut monumentis litterarum nominis et virtutis suæ memoria apud posteros celebretur; ita utrique per se indigentes alteri alterorum vigent auxilio. Quare beatissimos ego semper existimavi qui hanc velut omnibus numeris perfectam felicitatem consecuti sunt, ut pariter splendidissimo vitæ statu et merito haud vulgaris eruditionis venerabiles sint atque conspicui. In his te numero, eminentissime princeps, qui cum majestate sacræ purpuræ et pontificalis familiæ prærogativa satis sine ullo aliunde petito splendore fulgeas, adeo tamen litterarum studio inter publica tantæ dignitatis munera et fuisti semper et etiamnunc es deditus, ut cum iis qui tota vita aliud nihil egerunt jure et audacter de multifariæ scientiæ palma possis contendere. Testatur enim hoc ditissima tua lectissimaque bibliotheca, qua post Vaticanam nihil Roma perfectius habet aut magnificentius; testatur haud exiguus præstantium ingeniorum numerus, quibus aula tua nunquam non fuit exornata; testatur publicum doctissimorum virorum de Te judicium, qui sæpe gravissimarum quæstionum arbitrium tibi detulerunt, quod cum ita sit abunde, ni fallor, apparet quibus ego nunc causis impulsus volumen hoc Originum Cpolitanarum eminentissimo nomini tuo dedicare audeam. Nempe jam primum minime dubito quin pro singulari tuo erga litteras affectu, quidquid hoc munusculi litterarii est, lætissimo vultu sis excepturus: deinde præcavebo hac dedicandi ratione ne exprobrari mihi possit, quod olim Anacharsin philosophum in Græcorum ludis improbasse refert Laertius, ἀγωνίζεσθαι μὲν τοὺς τεχνίτας, κρίνειν δὲ τοὺς μὴ τεχνίτας. Certum denique habeo obtensam nominis tui auctoritatem non honori tantum laboribus meis fore, sed et præsidio adversus malevolorum improbas detractationes; quod videlicet nemo sanus ea lacessere ausurus quæ tibi optimo acerrimoque scriptorum censori probantur. Et hæc quidem præcipuæ ex iis sunt quas cum omnibus eruditis communes habeo causas, cur tibi potissimum, eminentissime princeps, quidquid hoc et qualecunque est libri, merito ac lubens consecrem: insuper vero alias multas privatim habeo, quas domesticas appellare lubet; easque tanto cæteris graviores existimo quanto vehementius ἀχαριστίας crimen subire vereor. Etenim repetenti mihi memoriam omnis ejus temporis quod studiorum causa exteris regionibus perlustrandis impendi, vix ullus occurrit dies qui singulari aliquo tuo in me collato beneficio non sit notabilis. Advenientem me primum Lutetiam humanissime per eos qui tum rebus tuis agendis ibi præerant excipi curasti. Mox ipse Lugduno reversus participem me fecisti mensæ, admisisti inter intimos; et ut paucis omnia complectar, tanto me prosecutus es affectu ut majorem ab avunculo non potuissem desiderare. Eamdem benevolentiam Romæ postea expertus sum, ubi integrum biennium in aula tua commoranti mihi ea videndi multa et discendi fuit occasio, ut vere gloriari possim plus me in luce illa et strepitu aulico quam in ullo Academiæ recessu et umbra profecisse. Reversus deinde in Galliam incredibile memoratu est quantam ex commendatione tua cum aliis multis locis utilitatem perceperim, tum vero inprimis Tolosæ, cujus urbis illustrissimus archiepiscopus Dn. Carolus de Montchal, vir sanctitatis simul et prudentiæ et eruditionis rarissimæ, continuos octo menses in palatio suo plus quam paterna

liberalitate et cura me tractavit. Plura ejus generis addere inconveniens esse credo et supervacuum, tum quod ipsa hæc beneficiorum enumeratio nescio quid videatur habere levitatis et arrogantiæ, tum quia vel ex minimo eorum quæ jam dicta sunt satis superque elucet, quanta obligationis necessitate tibi sim devinctus. Accipe igitur, eminentissime princeps, et boni consule qualemcunque hunc juvenilis diligentiæ meæ fructum, quo pariter et gratitudinem meam tibi studeo declarare, et quanti faciam judicii tui acumen et auctoritatem nominis. Quodsi forte nonnusquam editionem minus feliciter curatam deprehendes, ignoscas velim, et benigne reputes, ex quo hæc Lutetiæ absoluta reliqui, triennium jam præteriisse, ideoque quidquid sub prælo commissum est erroris, absentiæ meæ esse tribuendum. Vale.

Dabam Hamburgi prid. id. Decembr. 1653.

LAMBECII PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum ante biennium Lutetiæ Parisiorum agerem, tantum apud me potuerunt innatum publicæ utilitatis studium et amicorum cohortationes et exempla complurium doctissimorum, ut summum nefas esse crederem inceptæ editioni corporis historiæ Byzantinæ qualicunque mea opera deesse. Quæsivi igitur cui potissimum parti laborem impenderem, et cum fere omnia ab aliis præoccupata esse viderem, tandem mecum cogitare cœpi operæ pretium fore si hactenus inedita Codini excerpta de antiquitatibus Cpolitanis in publicum producerem. Præterquam enim quod pertineant ad rem et multum lucis afferant historiæ Byzantinæ, hoc etiam nomine edi merentur, quod a gravissimis hujus et superioris sæculi scriptoribus sæpius laudata et ad confirmationem dubiarum opinionum adhibita sint. Etenim Joannes Leunclavius in Pandectis historiæ Turciæ libri de ædificiis frequentissime mentionem facit; et quæcunque Nicolaus Alemanus notis suis in Procopium ἐκ τῶν ἀνεκδότων πατρίων CP inseruit, inde desumpta sunt. Item Petrus Gillius ex supradicto libro de ædificiis et altero de statuis integras transscripsit paginas. Certum quoque est ineditum illud Chronicon Cpolitanum, quod Joannes Meursius in Glossario Græco-barbaro et alibi creberrime citat, nihil aliud fuisse quam ineditam partem excerptorum Codini; quæ nunc publicatur. Testantur hoc citata loca, et testabitur integrum Chronicon, si quando in lucem veniet. Similiter etiam per antiqua illa collectanea θεαμάτων urbis CP, quæ doctissimus Jacobus Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem citat et in multis bibliothecis occurrere ait, hæc alias non evulgata Codini excerpta intelligenda sunt. Adderem plures coætaneos auctores, in quorum scriptis ea citantur, nisi longum esset illos enumerare et supervacaneum. Cum itaque jam omnino decrevissem edere Codini illa ἀνέκδοτα, nihil mihi antiquius fuit quam ut propositum hoc avunculo meo per litteras significarem, qui illud non tantum non improbavit, verum ut cœptum urgerem monuit, atque insuper duos mihi submisit codices manu scriptos, quibus continebantur hæc Georgii Codini opuscula:

Περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ τῆς σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων,
Περὶ κτισμάτων,
Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας,
Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἁλώσεως,
Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωμάτων καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Horum primum, quintum, septimum et principium tertii a Georgio Dousa, Francisco Junio et Jacobo Gretsero jampridem edita fuerunt: reliqua vero nunc primum a me publicantur. Cæterum præter duos avunculi mei codices, quorum unum a V. Cl. Peirescio dono acceperat, alterum vero ex Vaticano exemplari curaverat transscribi, quatuor aliis codicibus in adornanda editione usus sum, quorum primum ex Britannico exemplari descriptum dedit mihi eruditissimus Isaacius Vossius, cum adhuc essem Amsterodami; secundum R. P. Jacobus Sirmondus mecum communicavit; tertium mihi suppeditavit bibliotheca Regia permissu Petri et Jacobi Puteanorum fratrum; quartum ipsemet Romæ in bibliotheca Vallicelliana reperi.

Hactenus dixi unde Codini ἀνέκδοτα prodierint: sequitur ut paucis agam de meis animadversionibus. Illas vero tres maxime ob causas conscripsi, nempe ut varias lectiones, quæ sensum auctoris immutare posse videbantur, aliorum ingeniis dijudicandas proponerem; tum ut loca mendosa, dubia, obscura atque minus recte ab aliis intellecta corrigerem et explicarem, et ubi opus esset, correctionis atque explicationis meæ rationem redderem. Verum utrum ego hoc quod mihi proposueram bene præstiterim necne, res ipsa indicabit. Interim tamen, amice lector, velim tibi persuadeas sedulo me operam dedisse, ut utilitati tuæ pro viribus meis quam fidelissime servirem, neque præter modum diligens atque non necessaria multa aut multoties ab aliis antea dicta compilans patientia tua abuterer.

Ad hæc quo facilius mihi ignoscerem, sicubi vel in versione vel in animadversionibus humanitus lapsus essem, omnes omnino occasiones fugi, quæ oblatæ mihi fuerunt ad contradicendum iis qui ante me aliquid Codini ediderunt vel secus quam oportebat intellexerunt; et siquando necessitate coactus fui eorum errores detegere, tantam ea in re adhibui moderationem ut contra quos scribam obscurum sit, manifestum vero, me non eo hoc fecisse ut ex alienis erroribus gloriam quærerem, sed ut præcaverem duntaxat ne aliis necessarii quidquam ignorantia præteriisse viderer. Reliquum ergo est ut hosce labores meos benevole excipias, et si qua in iis deprehendes quæ minus tibi placebunt, aliquantulum indulgeas juventuti meæ et nimiæ erga te voluntati et gravioribus occupationibus, per quas exactissime omnia persequi et recensere non potui. Sic et gratum te præbebis, et alacriorem me reddes ad præstanda majora. Vale.

Romæ 1649, calendis Maiis.

LAMBECII

DE GEORGII CODINI VITA ET SCRIPTIS

BREVIS DISSERTATIO.

Georgium Codinum non sub ultimis tantum imperatoribus Cpolitanis vixisse, sed aliquandiu etiam superfuisse post ipsam Cpoleos expugnationem, ex ipsius scriptis liquido apparet. Curopalatæ vero cognomen, quod ei ab illis tribuitur qui librum ejus de Officiis palatii CP ediderunt, in illis quos ego vidi codicibus manu scriptis non reperi; et facilius multo credam impositum ei fuisse Curopalatæ cognomen, quia de Officiis palatii scripsit, quam quod ipse curopalatæ dignitatem obtinuerit. Cæterum quod ad scripta ejus attinet, non propterea duntaxat vano quodam præjudicio improbanda sunt, quoniam Codinus ducentis tantum abhinc annis floruit; quippe qui, quæcunque edidit, ex antiquioribus et magis probatis auctoribus excerpsit et collegit. Nam quod primum inter opuscula ejus locum obtinet et inscribitur περὶ τῶν πατρίων sive de originibus CP, ejus major pars verbotenus descripta est ex Hesychio Milesio, reliqua vero ex Glycæ Annalibus, Chronico Alexandrino et alio quodam hactenus non edito, cujus auctor est quidam Julius Pollux, antiquo illo, qui Commodo imperatori Onomasticum suum dedicavit, aliquot seculis recentior. Libri vero de statuis prima pars de simulacris deorum gentilium ex Phurnuto desumpta est et ex Joannis Lydi Philadelphiensis libro nondum edito de Mensibus *), unde etiam Suidas hausit eadem. Altera autem pars, quæ tractat περὶ στηλῶν καὶ θαμάτων, quod est, ut ego interpretor, de statuis aliisque rebus spectatu dignis Cpoli, ea tota verbotenus descripta est ex antiqui anonymi auctoris collectaneis antiquitatum Cpoleos, quæ inscripsit παραστάσεις συντόμους χρονικὰς, et compilavit ex Theodoro lectore, Papia, Eusebio, Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis. Hæc vero collectanea nunc primum ex antiquissimo codice bibliothecæ Regiæ in lucem prodeunt, qui, ut omnes, quotquot eum viderunt, testantur, ad minimum ante quadringentos annos scriptus fuit. Est autem inter codices ejus bibliothecæ numero millesimus vigesimus septimus. Quisquis igitur auctor est illorum collectaneorum, ducentis saltem vel trecentis annis Codino est antiquior. Ex iisdem quoque collectaneis libri περὶ κτισμάτων satis magna pars excerpta est: cætera desumpta sunt ex Joanne Antiocheno, Panodoro Ægyptio et aliis, qui in eo libro citantur. Totus denique catalogus imperatorum Cpoleos usque ad imperium primi Alexii Comneni, auctoris est multo antiquioris Codino: quippe qui eum catalogum conscripsit sub Manuele Comneno Alexii nepote, ut ipse testatur his verbis: ὁ κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς, ὁ πάππος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως. Reliqua porro catalogi pars, a Theodoro Lascare ejus nominis primo usque ad ultimam Cpoleos expugnationem, ab ipso Codino superioribus adjecta est, cum ille, ut principio dixi, aliquantulum illi urbis excidio superstes fuerit.

*) Lydi liber ab Hasio et Rœthero editus est.

liberalitate et cura me tractavit. Plura ejus generis addere inconveniens esse credo et superfluum, tum quod ipsa hæc beneficiorum enumeratio nescio quid videatur habere levitatis et arrogantiæ, tum quia vel ex minimo eorum quæ jam dicta sunt satis superque elucet, quanta obligationis necessitate tibi sim devinctus. Accipe igitur, eminentissime princeps, et boni consule qualemcunque hunc juvenilis diligentiæ meæ fructum, quo pariter et gratitudinem meam tibi studeo declarare, et quanti faciam judicii tui acumen et auctoritatem nominis. Quodsi forte nonnusquam editionem minus feliciter curatam deprehendes, ignoscas velim, et benigne reputes, ex quo hæc Lutetiæ absoluta reliqui, triennium jam præteriisse, ideoque quidquid sub prælo commissum est erroris, absentiæ meæ esse tribuendum. Vale.

Dabam Hamburgi prid. id. Decembr. 1653.

LAMBECII PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum ante biennium Lutetiæ Parisiorum agerem, tantum apud me potuerunt innatum publicæ utilitatis studium et amicorum cohortationes et exempla complurium doctissimorum, ut summum nefas esse crederem inceptæ editioni corporis historiæ Byzantinæ qualicunque mea opera deesse. Quæsivi igitur cui potissimum parti laborem impenderem, et cum fere omnia ab aliis præoccupata esse viderem, tandem mecum cogitare cœpi operæ pretium fore si hactenus inedita Codini excerpta de antiquitatibus Cpolitanis in publicum producerem. Præterquam enim quod pertineant ad rem et multum lucis afferant historiæ Byzantinæ, hoc etiam nomine edi merentur, quod a gravissimis hujus et superioris sæculi scriptoribus sæpius laudata et ad confirmationem dubiarum opinionum adhibita sint. Etenim Joannes Leunclavius in Pandectis historiæ Turciæ libri de ædificiis frequentissime mentionem facit; et quæcunque Nicolaus Alemanus notis suis in Procopium ἐκ τῶν ἀνεκδότων πατρίων CP inseruit, inde desumpta sunt. Item Petrus Gillius ex supradicto libro de ædificiis et altero de statuis integras transscripsit paginas. Certum quoque est ineditum illud Chronicon Cpolitanum, quod Joannes Meursius in Glossario Græco-barbaro et alibi creberrime citat, nihil aliud fuisse quam ineditam partem excerptorum Codini; quæ nunc publicatur. Testantur hoc citata loca, et testabitur integrum Chronicon, si quando in lucem veniet. Similiter etiam per antiqua illa collectanea θεαμάτων urbis CP, quæ doctissimus Jacobus Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem citat et in multis bibliothecis occurrere ait, hæc alias non evulgata Codini excerpta intelligenda sunt. Adderem plures coætaneos auctores, in quorum scriptis ea citantur, nisi longum esset illos enumerare et supervacaneum. Cum itaque jam omnino decrevissem edere Codini illa ἀνέκδοτα, nihil mihi antiquius fuit quam ut propositum hoc avunculo meo per litteras significarem, qui illud non tantum non improbavit, verum ut cœptum urgerem monuit, atque insuper duos mihi submisit codices manu scriptos, quibus continebantur hæc Georgii Codini opuscula:

Περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ τῆς σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων,
Περὶ κτισμάτων,
Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας,
Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἁλώσεως,
Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωμάτων καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Horum primum, quintum, septimum et principium tertii a Georgio Dousa, Francisco Junio et Jacobo Gretsero jampridem edita fuerunt: reliqua vero nunc primum a me publicantur. Cæterum præter duos avunculi mei codices, quorum unum a V. Cl. Peirescio dono acceperat, alterum vero ex Vaticano exemplari curaverat transscribi, quatuor aliis codicibus in adornanda editione usus sum, quorum primum ex Britannico exemplari descriptum dedit mihi eruditissimus Isaacius Vossius, cum adhuc essem Amsterodami; secundum R. P. Jacobus Sirmondus mecum communicavit; tertium mihi suppeditavit bibliotheca Regia permissu Petri et Jacobi Puteanorum fratrum; quartum ipsemet Romæ in bibliotheca Vallicellana reperi.

Hactenus dixi unde Codini ἀνέκδοτα prodierint: sequitur ut paucis agam de meis animadversionibus. Illas vero tres maxime ob causas conscripsi, nempe ut varias lectiones, quæ sensum auctoris immutare posse videbantur, aliorum ingeniis dijudicandas proponerem; tum ut loca mendosa, dubia, obscura atque minus recte ab aliis intellecta corrigerem et explicarem, et ubi opus esset, correctionis atque explicationis meæ rationem redderem. Verum utrum ego hoc quod mihi proposueram bene præstiterim necne, res ipsa indicabit. Interim tamen, amice lector, velim tibi persuadeas sedulo me operam dedisse, ut utilitati tuæ pro viribus meis quam fidelissime servirem, neque præter modum diligens atque non necessaria multa aut multoties ab aliis antea dicta compilans patientia tua abuterer.

ει προσγραφῆναι. Οἱ μὲν οὖν διαφόροις ἐχρή- A
λόγοις · ἡμεῖς δὲ πιθανὴν τὴν ἱστορίαν τοῖς
ι (7) παραδώσομεν, ἐκ τῆς Ἰνάχου θυγατρὸς
ἣν ἀρχὴν ποιούμενοι. Ἰνάχου γὰρ τοῦ Ἀρ-
βασιλέως γέγονε θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης δὲ τὴν
είαν ἐφύλαττεν Ἄργος, ὃν πολυόμματον λέ-
. Ἐπεὶ δὲ Ζεὺς ἐρασθεὶς τῆς κόρης πείθει τὸν
ν δολοφονῆσαι τὸν Ἄργον, λυθείσης αὐτῇ τῆς
είας ὑπὸ Διὸς εἰς βοῦν μετετράπετο. Ἥρα δὲ
ἔσα τῷ γενομένῳ οἶστρον ἐπιπέμπει τῇ δα-
καὶ διὰ πάσης ἐλαύνει τῆς ξηρᾶς τε καὶ
Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν Θρᾳκῶν ἀφίκετο χώραν,
μὲν τῷ τόπῳ κατέλιπε Βόσπορον, αὐτὴ δὲ
ὁ Καλούμενον κέρας (8) ἐπανελθοῦσα, καθ'
ρό; τε καὶ Βορβύζης συμμίγνυνται, τοῖς
ίσι προθεσπίζουσα τὰ ἐσόμενα, τὴν λεγομέ- B
ρόεσσαν (9) ἀπεκύησεν, ἐξ ἧ; καὶ Κέρα; ὁ
ὠνόμασται. Ἄλλοι δὲ μάλιστα τῇ θέσει τοῦ
τὸ ὄνομα προστιθέασιν · οἱ δὲ τῇ τῶν καρ-
φορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαλθείας αἰγὸς κέρας πρσσα-
υσιν. Ἡ τοίνυν Κερόεσσα τραφεῖσα καὶ πα-
μορφῇ λαμπρυνθεῖσα πολὺ τὰς Θρᾳκίας
ἀλλὰ παρθένους. Τῷ δὲ θαλαττίῳ μιγεῖσα
ῶνι τίκτει τὸν καλούμενον Βύζαντα, τὸ ὄνομα
α ἐκ τῆς θρεψάσης αὐτὸν κατὰ τὴν Θρᾴκην
; Βυζίης (10), ἧς μέχρι καὶ νῦν οἱ πολῖται
ἀτῶν ἀρύονται. Ὧ; οὖν ἐπὶ τῆ; ἀκμῆ; τῆς
; ὁ νέος ἔβαινε καὶ τοῖς Θρᾳκίοις ἐνδιέτριβεν
φοβερὸς πρὸς τοὺς θῆρας καὶ τοὺς βαρβάρους
ινος, πρεσβείας ἐδέχετο ὑπὸ τῶν τοιούτων, C
χος αὐτοῖς εἶναι καὶ φίλος προτρεπόμενος.
ν καὶ Μελίας ὁ τῶν Θρᾳκῶν βασιλεὺς αὐτὸν
ν τοῦ θηρὸς ἆθλον μετεπέμψατο, καὶ τὰς ἐξ
δόξας ὁ Βύζας ἀπηνέγκατο, τὸν ὑποταγέντα
ν τῇ ἱερουργίᾳ προσφέρων καὶ τοὺς πατρῴους
κόμενος δαίμονας κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων
ιῶν σύμμιξιν, ἀετὸς ἀθρόως ᾳνεὶς τὴν καρ-
ἁρπάζει τοῦ θύματος, καὶ κατὰ τὴν ἄκραν τῆς
ρίας ἀκτῆς ἀποπτὰς ἔστη ἀντικρυς τῆς Χρυ-
ιω;, ἣν Χρύσης ὁ παῖς ἐκ Χρυσηίδος γεγονὼς
ιγαμέμνονος, φεύγων τῆς Κλυταιμνήστρας
λὴν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν, καὶ πρὸς
ῆς Ἰφιγενείας ζήτησιν ἐπειγόμενος, μνῆμα
υτοῦ ταφῆς, τοῖς ἐγχωρίοις τὸ ὄνομα τοῦτο
πε, φθασάσης αὐτὸν ἐκεῖ τῆς τοῦ βίου κατα- D
ῆς. Ὁ μὲν οὖν Βύζας (11) κατὰ τὴν ἄκραν
σπορίας ἀλὸς δ.έγραψε πόλιν · Ποσειδῶνος δὲ
πόλλωνος, ὡς φασὶ, συνεργούντων ἀνῳκοδόμει

hujus virginitatem custodiebat Argus, quem multos
culum fuisse aiunt. Ast uti Jupiter puellæ amore
captus Mercurio auctor fuit ut dolo Argum occi-
deret, ipsam imminuta virginitate in vaccam muta-
vit. Quamobrem indignabunda Juno œstro juven-
cam stimulavit et per omnes terrarum marisque
tractus circumegit. At ubi in Thraciam pervenit,
Bospori nomen ei loco reliquit. Inde progressa est
ad Cydari et Borbyzæ confluentes, ejusque loci mul-
ta incolis futura prædixit, atque Ceroessam peperit,
a qua locus iste Ceras nuncupatur. 5 Alii no-
minis causam ad situm loci potius referunt : alii ob
fructuum abundantiam Amaltheæ caprææ cornu appel-
lant. At Ceroessa adulta, et incredibili pulchritudine
cæteras omnes Thraciæ virgines longe antecellens,
ex congressu Neptuni Byzantem peperit, ita nomi-
natum a nympha Byse, quæ illum in Thracia enu-
triverat ; cujus aquas ad hoc usque tempus cives
hauriunt. Hic igitur juvenis ubi ad ætatis florem
pervenit, cum moraretur in Thraciæ montibus, feris
et Barbaris juxta metuendus, per legatos a loci do-
minis ad amicitiam societatemque invitatus est.
Cumque eum Melias Thraciæ rex ad feræ certamen
ablegaret, et victor inde cum gloria reversus Byzas
devictum taurum diis patriis offerret ad fluminum
illorum quæ dixi concursum, apparens derepente
aquila victimæ cor abripuit et ad extremum Bospori
littus avolans substitit e regione Chrysopoleos, quam
Chryses Agamemnonis e Chryseide filius, post necem
patris Clytemnestræ insidias fugiens et Iphigeniæ
quærendæ intentus, sepulcri sui monumentum in-
digenis reliquit, cum mors illic eum occupasset. Cæ-
terum Byzas in extremitate Bosporii maris urbem
designavit, et Neptuno Apollineque, ut fertur, 6
adjuvantibus mœnia omni prædicatione excellentiora
exstruxit. Septem enim turres ita coaptavit ut loqui
inter se et responsare viderentur : quippe si tubæ
aut alius aliquis sonus turres illas percuteret, altera
alteri somum ad ultimam usque transmittebant. Est
et aliud quod ab harum rerum scriptoribus memoriæ
proditum minime silentio præteribimus : turrim sci-
licet, quæ Herculis nuncupatur, hostium arcana ci-
vibus prodere solitam narrant. Absoluto muri am-
bitu delubra quoque condidit ; et Rheæ quidem tem-
plum et simulacrum in loco nuncupato Basilicæ
erexit, quod etiam ut Fortunæ fanum a civibus co-
lebatur. Neptuni quoque templum juxta mare ex-
struxit, ubi nunc Menæ martyris ædes est ; Hecates

Meursii et Lambecii notæ.

ssien Theocriti ad ista verba Klyll. 12 : Νισαῖοι
αῖς. Similiter etiam corrigendus et vertendus
sychius, apud quem perperam legitur ἀπὸ
τὸ γένος κατάγοντας, quod interpres vertit
sia oriundos. Lamb.
Supple ex Hesychio τοὺς τυγχάνειν θέλουσι.

Κέρας Plinius l. 4 c. 11 appellat *Chrysoceras*,
monitorium facit. Strabo et Polybius *sinum*
t. Meurs.

Κερόεσσαν. Sic quoque a Stephano vocatur
ζάντιον : ergo corrige Etymologici auctorem
in Βύζαντες · ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Βύζαντος τοῦ Κερο-
σης τῆς Ἰοῦς θυγατρὸς καὶ Ποσειδῶνος. Male hodie
τοῦ Κρεούσης. Meurs.

(10) *Βυζίης*. Ut ratio constet derivationi nominis
Byzantis, non dubium est quin scribendum sit Βύ-
ζης. Quod autem addit Codinus, Byzantios ad colen-
dum memoriam Nymphæ Byzæ aquas ejus hausisse
solitos fuisse, id referendum esse puto ad Borby-
zen fluvium, qui itidem Byzantis educator creditos
fuit. Lamb.

(11) *Ὁ μὲν οὖν Βύζας*. Factum hoc regnante
Tullo Hostilio. Cassiodorus in Chronico : *Tullus*

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ (1)

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (2).

—

GEORGII CODINI

EXCERPTA EX LIBRO CHRONICO

DE ORIGINIBUS CONSTANTINOPOLITANIS.

—

1-3 Ferunt Argivos primum oraculo Pythiæ monitos,

Hic ubi miscentur madido duo flumina ponto,

Cervus ubi et piscis vescuntur pabulo eodem,

suas fixisse sedes eo in loco in quo Cydarus et Borbyzes fluvii, quorum alter ab arcto, alter ab occasu venit, apud aram Sesimetræ nymphæ mari miscentur. Cum igitur fato eo delati sacrificio indigenis diis litarent, **4** corvus particulam victimæ subreptam alium in locum deportavit, qui Bosporus cognominatur, pastore volatum avis indicante, unde et Bucolia locus ille vocatus est. Alii vero memoriæ prodiderunt Megarenses, a Niso genus ducentes, illic appulisse duce Byzante, a quo etiam urbi nomen inditum esse volunt. Illi igitur diverse hac de re narrant : nos vero historiam cognoscere cupientibus, quod vero simile est, commemorabimus, ab Io Inachi filia initium facientes. Inachi enim Argivorum regis filia fuit Io :

A Φασὶ μέν τινες Ἀργείους πρώτους τῇ θεᾷ (3) χρησάσῃ

Ἔνθα δύο σκυλακες διερὴν μάρτουσι θάλασσαν,

Ἔνθ' ἰχθὺς ἕλαφός τε νομὸν ξόσκουσι τὸν αὐτόν,

πήξασθαι τὰς οἰκήσεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ ἐν ᾧ Κύδαρός τε καὶ Βορβύζης (4) ποταμοὶ τὰς διεξόδους ποιοῦνται, ὁ μὲν τῶν ἀρκτῴων, ὁ δὲ τῶν ἑσπερίων προρρέοντες, καὶ κατὰ τὸν τῆς Σεσιμήτρης νύμφης βωμὸν τῇ θαλάττῃ μιγνύμενοι. Ἔκει οὖν κατὰ τὴν εἱμαρμένην ἀφίκοντο καὶ θυσίαν τοῖς ἐγχωρίοις ἐξιλάσκοντο δαίμοσι (5), κόραξ τῆς ἱερουργίας ὑφαρπάσας βραχὺ μέρος εἰς ἕτερον μετέθηκε τόπον, ὃς ἔχει τὴν Βοσπόρου προσηγορίαν, βουκόλου τὴν τοῦ ὄρνιθος ὑποδείξαντος πτῆσιν, ἀφ' οὗπερ καὶ Βουκολία ἐκεῖνο τὸ χωρίον ἐκλήθη. Ἕτεροι δὲ τοὺς Μεγαρέας ἱστόρησαν, ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατάγοντας, εἰσπλεῦσαν ἐν αὐτῷ ποιησαμένους τῷ τόπῳ ὑφ' ἡγεμόνι Βύζαντι (6), οὗπερ τὴν προσηγορίαν μυθεύου-

B

C

Meursii et Lambecii notæ.

(1) *Γεωργίου τοῦ Κωδίνου* Facilius diverim quo tempore hic auctor non vixerit quam quo vixerit. In libro enim de Officiis aulæ Cpolitanæ meminit Joannis Cantacuzeni et Theodori Metochitæ, qui sub primis Palæologis ætatem egerunt. MEURS.

(2) *Περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντίνου πόλεως* scripsere etiam Leo Byzantius libris septem, teste Suida, et Priscus Panita, qui temporibus Theodosii vixit. Auctor est idem Suidas in Πρίσκος. Et meminit hujus non semel Jornandes de Reb. Get., sed corruptum ejus nomen est apud Evagrium Hist. Eccl. 2, 1 : Μαρκιανὸς τοίνυν καὶ ἄλλοι τε πολλοῖς καὶ μὲν καὶ πατρίτκῳ ἱστόρηται τῷ ῥήτορι. Corrigo καὶ ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ μὴν καὶ Πρίσκῳ ἱστόρηται. Et postea apud eumdem occurrit incorruptum. Ejus Eclogas de legationibus edidit nuper eruditissimus vir, David Hœschelius. MEURS.

(3) Scribe, sicut legitur apud Hesychium, τῆς Πυθίας χρησάσης.

(4) *Βορβύζης* vocatur βαρύβυσσος apud Suidam in Ἡράκλειος. MEURS.

(5) Scribe θυσίαις τοὺς ἐγχωρίους ἐξιλάσκοντο δαίμονας. Sic infra τοὺς πατρῴους inquit ἐξιλασάμενος δαίμονας. LAMB.

(6) *Νῆσον τῆς νῦν Καταγωνίας.* Meursius in notis ad Hesychium pro καταγωνίας hic legendum censet Καταωνίας. Sed profecto, quisquis Coradi Nepotis, Constantini Porphyrogeniti et reliquorum eo citata geographorum loca inspiciet, primo animadvertet intuitu Cataoniam, cujus ibi mentio fit, non esse insulam, sed regionem supra Ciliciam in continenti sitam, quæ etiam pro parte Cappadociæ habetur. Vera igitur hujus loci emendatio hæc est: ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατάγοντας. Nisus autem hic intelligitur Pandionis filius, Megarensium rex, a quo ipsa Megaris Νισαία denominata fuit, ut testatur Stephanus : Νισαία, inquit, ἐπίνειον Μεγαρίδος καὶ αὐτὴ ἡ Μεγαρὶς, ἀπὸ Νίσου τοῦ Πανδίονος. Vide præterea Strabonem principio libri nonι

τῇ πόλει προσγραφῆναι. Οἱ μὲν οὖν διαφόροις ἐχρήσαντο λόγοις· ἡμεῖς δὲ πιθανὴν τὴν ἱστορίαν τοῖς βούλουσι (7) παραδώσομεν, ἐκ τῆς Ἰάχου θυγατρὸς Ἰοῦς τὴν ἀρχὴν ποιούμενοι. Ἰάχου γὰρ τοῦ Ἀργείων βασιλέως γέγονε θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης δὲ τὴν παρθενίαν ἐφύλαττεν Ἄργος, ὃν πολυόμματον λέγουσιν. Ἐπεὶ δὲ Ζεὺς ἐρασθεὶς τῆς κόρης πείθει τὸν Ἑρμῆν δολοφονῆσαι τὸν Ἄργον, λυθείσης αὐτῇ τῆς παρθενίας ὑπὸ Διὸς εἰς βοῦν μετετράπετο. Ἥρα δὲ χολωθεῖσα τῷ γενομένῳ οἶστρον ἐπιπέμπει τῇ δαμάλει, καὶ διὰ πάσης ἐλαύνει τῆς ξηρᾶς τε καὶ ὑγρᾶς. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν Θρᾳκῶν ἀφίκετο χώραν, ὄνομα μὲν τῷ τόπῳ κατέλιπε Βόσπορον, αὐτὴ δὲ πρὸς τὸ Καλούμενον κέρας (8) ἐπανελθοῦσα, καθ' ὃ Κύδαρός τε καὶ Βορβύζης συμμίγνυνται, τοῖς ἐνοικοῦσι προθεσπίζουσα τὰ ἐσόμενα, τὴν λεγομένην Κερόεσσαν (9) ἀπεκύησεν, ἐξ ἧς καὶ Κέρα ὁ τόπος ὠνόμασται. Ἄλλοι δὲ μάλιστα τῇ θέσει τοῦ χωρίου τὸ ὄνομα προστιθέασιν· οἱ δὲ τῇ τῶν καρτῶν εὐφορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαλθείας αἰγὸς κέρα, προσαγορεύουσιν. Ἡ τοίνυν Κερόεσσα τραφεῖσα καὶ παραδόξῳ μορφῇ λαμπρυνθεῖσα πολὺ τὰς Θρᾳκίας ὑπερέβαλλε παρθένους. Τῷ δὲ θαλαττίῳ μιγεῖσα Ποσειδῶνι τίκτει τὸν καλούμενον Βύζαντα, τὸ ὄνομα λαβόντα ἐκ τῆς θρεψάσης αὐτὸν κατὰ τὴν Θρᾴκην νύμφης Βυζίης (10), ἧς μέχρι καὶ νῦν οἱ πολῖται τῶν ὑδάτων ἀρύονται. Ὡς οὖν ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς ἡλικίας ὁ νέος ἔβαινε καὶ τοῖς Θρᾳκίοις ἐνδιέτριβεν ὄρεσι, φοβερὸς πρὸς τοὺς θῆρας καὶ τοὺς βαρβάρους φερόμενος, πρεσβείας ἐδέχετο ὑπὸ τῶν τοιούτων, σύμμαχος αὐτοῖς εἶναι καὶ φίλος προτρεπόμενος. Ὡς οὖν καὶ Μελίας ὁ τῶν Θρᾳκῶν βασιλεὺς αὐτὸν ἐπὶ τὸν τοῦ θηρὸς ἆθλον μετεπέμψατο, καὶ τὰς ἐξ αὐτοῦ δόξας ὁ Βύζας ἀπηνέγκατο, τὸν ὑποταγέντα ταῦρον τῇ ἱερουργίᾳ προσφέρων καὶ τοὺς πατρῴους ἐξιλασκόμενος δαίμονας κατὰ τὴν τῶν εἱρημένων ποταμῶν σύμμιξιν, ἀστὸς ἀθρόως ᾐνεῖς τὴν καρδίαν ὑφαρπάζει τοῦ θύματος, καὶ κατὰ τὴν ἄκραν τῆς Βοσπορίας ἀκτῆς ἀποπτὰς ἔστη ἀντικρυς τῆς Χρυσοπόλεως, ἣν Χρύσης ὁ παῖς ἐκ Χρυσηΐδος γεγονὼς καὶ Ἀγαμέμνονος, φεύγων τῆς Κλυταιμνήστρας ἐπιβουλὴν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν, καὶ πρὸς τὴν τῆς Ἰφιγενείας ζήτησιν ἐπειγόμενος, μνῆμα τῆς ἑαυτοῦ ταφῆς, τοῖς ἐγχωρίοις τὸ ὄνομα τοῦτο κατέλιπε, φθασάσης αὐτὸν ἐκεῖ τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς. Ὁ μὲν οὖν Βύζας (11) κατὰ τὴν ἄκραν τῆς Βοσπορίας ἀλὸς ἐ.έγραψε πόλιν· Ποσειδῶνος δὲ καὶ Ἀπόλλωνος, ὡς φασι, συνεργούντων ἀνῳκοδόμει

A hujus virginitatem custodiebat Argus, quem multoculum fuisse aiunt. Ast uti Jupiter puellæ amore captus Mercurio auctor fuit ut dolo Argum occideret, ipsam imminuta virginitate in vaccam mutavit. Quamobrem indignabunda Juno œstro juvencam stimulavit et per omnes terrarum marisque tractus circumegit. At ubi in Thraciam pervenit, Bospori nomen ei loco reliquit. Inde progressa est ad Cydari et Borbyzæ confluentes, ejusque loci multa incolis futura prædixit, atque Ceroessam peperit, a qua locus iste Ceras nuncupatur. ¶ Alii nominis causam ad situm loci potius referunt : alii ob fructuum abundantiam Amaltheæ capræ cornu appellant. At Ceroessa adulta, et incredibili pulchritudine

B cæteras omnes Thraciæ virgines longe antecellens, ex congressu Neptuni Byzantem peperit, ita nominatum a nympha Byse, quæ illum in Thracia enutriverat ; cujus aquas ad hoc usque tempus cives hauriunt. Hic igitur juvenis ubi ad ætatis florem pervenit, cum moraretur in Thraciæ montibus, feris et Barbaris juxta metuendus, per legatos a loci dominis ad amicitiam societatemque invitatus est. Cumque eum Melias Thraciæ rex ad feræ certamen ablegaret, et victor inde cum gloria reversus Byzas devictum taurum diis patriis offerret ad fluminum illorum quæ dixi concursum, apparens derepente aquila victimæ cor abripuit et ad extremum Bospori littus avolans substitit e regione Chrysopoleos, quam Chryses Agamemnonis e Chryseide filius, post necem

C patris Clytemnestræ insidias fugiens et Iphigeniæ quærendæ intentus, sepulcri sui monumentum indigenis reliquit, cum mors illic eum occupasset. Cæterum Byzas in extremitate Bosporii maris urbem designavit, et Neptuno Apollineque, ut fertur, 6 adjuvantibus mœnia omni prædicatione excellentiora exstruxit. Septem enim turres ita coaptavit ut loqui inter se et responsare viderentur : quippe si tubæ aut alius aliquis sonus turres illas percuteret, altera alteri somum ad ultimam usque transmittebant. Est et aliud quod ab harum rerum scriptoribus memoriæ proditum minime silentio præteribimus : turrim scilicet, quæ Herculis nuncupatur, hostium arcana civibus prodere solitam narrant. Absoluto muri ambitu delubra quoque condidit ; et Rheæ quidem tem-

D plum et simulacrum in loco nuncupato Basilicæ erexit, quod etiam ut Fortunæ fanum a civibus colebatur. Neptuni quoque templum juxta mare exstruxit, ubi nunc Menæ martyris ædes est ; Hecates

Meursii et Lambecii notæ.

scholiasten Theocriti ad ista verba Idyll. 12 : Νισαῖοι Μεγαρεῖς. Similiter etiam corrigendus et vertendus est Hesychius, apud quem perperam legitur ἀπὸ νήσου τὸ γένος κατάγοντας, quod interpres vertit *ex insula oriundos*. Lamb.

(7) Supple ex Hesychio τοὺς τυγχάνειν θέλουσι. Lamb.

(8) *Κέρας* Plinius l. 4 c. 11 appellat *Chrysoceras*, et promontorium facit. Strabo et Polybius *sinum* dicunt. Meurs.

(9) *Κερόεσσαν*. Sic quoque a Stephano vocatur in Βυζάντιον : ergo corrige Etymologici auctorem in Βύζαντας· ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Βύζαντος τοῦ Κεροέσσης τῆς Ἰοῦς θυγατρὸς καὶ Ποσειδῶνος. Male hodie τοῦ Κρεούσης. Meurs.

(10) *Βυζίης*. Ut ratio constet derivationi nominis Byzantis, non dubium est quin scribendum sit Βύζης. Quod autem addit Codinus, Byzantios ad colendum memoriam Nymphæ Byzæ aquas ejus hausire solitos fuisse, id referendum esse puto ad Borbyzen fluvium, qui itidem Byzantis educator creditus fuit. Lamb.

(11) *Ὁ μὲν οὖν Βύζας*. Factum hoc regnante Tullo Hostilio. Cassiodorus in Chronico ; *Tullus*

Et hæc quidem Byzantiis partim sub optimatum A partim sub tyrannorum imperio diversis temporibus acciderunt. Cæterum postquam consulari virtute Romanum imperium reliquas omnes potestates superaverat, redacta jam in servitutem Græcia merito se quoque illi submiserunt Byzantii. Aliquanto tamen post, Severo Romanis imperante, Nigri Orientis tyranni partes secuti cum imperatore manus conserere ausi sunt; quamobrem jure civitatis multati, mœnibusque urbis funditus eversis, Perinthiorum cognomento Heracliensium servitio addicti sunt. Sed sedata mox Severi indignatione rursus eidem paruerunt imperatori; qui etiam majoribus atque illustrioribus ornamentis Byzantium restituit. Nam balneum extruxit amplissimum juxta Jovis equestris aram, et lucum Herculis, qui B domitis ibi Diomedis equis Zeuxippi nomen loco dedisse creditur. Item vicinum Hippodromum, Dioscuris sacrum, tabulatis et porticibus exornavit, ubi usque nunc metæ deorum præsidum indicia **13** cibent, ova nimirum æneis obeliscis imposita. Quousque igitur Severus superstes fuit, ab ejus filio Antonino urbs Antoninia appellabatur. A Byzante autem usque ad Severum anni 685 elapsi sunt.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀριστοκρατουμένων τῶν Βυζαντίων, ἔτι δὲ καὶ τυραννουμένων κατὰ διαφόρους συμβέβηκε χρόνους· ὡς δὲ τῇ τῶν ὑπάτων ἐπιστατείᾳ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ πάσας ὑπερεβάλλετο τὰς δυναστείας, κατεδούλωσε δὲ καὶ Ἕλληνας, εἰκότως αὐτῇ καὶ Βυζάντιοι πειθόμενοι διετέλουν. Ἐπεὶ δὲ μετά τινας χρόνους Σεβήρου τῆς Ῥώμης βασιλεύοντος αὐτοὶ τὴν τοῦ τυραννήσαντος τῶν ἑῴων Νίγρου πρωτιμήσαντες ἐλπίδα εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐτόλμησαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἀφαιρεθέντες τῶν πολιτικῶν δικαίων, καὶ τῆς στεφάνης αὐτῆς τοῦ τείχους· κατα-λυθείσης, Περινθίοις ἐτάχθησαν δουλεύειν (32) τοῖς καλουμένοις Ἡρακλεώταις. Παυσαμένης δὲ τῆς ὀργῆς τοῦ Σεβήρου αὖθις τοῦτον ἔσχον εἰς βασιλέα, ὃς καὶ εἰς μείζονα καὶ περιφανῆ κόσμον ἐπανήγαγε τὸ Βυζάντιον. Λουτρὸν μὲν μέγιστον κατὰ τὸν τοῦ Ἱππίου Διὸς βωμὸν (33), ἤτοι τὸ Ἡρακλέους καλούμενον ἄλσος, ἀνήγειρεν, ἔνθα δὴ καὶ (34) τὰς Διομήδους δαμάσαντες ἵππους Ζεύξιππον (35) τὸν τόπον ὠνόμασαν. Καὶ τὸν αὐτοῦ πλησιάζοντα χῶρον τοῦ Ἱπποδρομίου, τοῖς τοῦ Διὸς ἀνακειμένοις κοίροις, Ἱκρίοις τε καὶ στοαῖς διεκόσμησεν, ἔνθα καὶ νῦν οἱ καμπτῆρες δηλοῦσι τὰ τῶν ἐφόρων γνωρίσματα (36) διὰ τῶν ἐπικειμένων ὠῶν τοῖς χαλκοῖς ὀβελίσκοις. Καὶ μέχρι μὲν οὗ περιῆν ὁ Σεβῆρος, ἀπὸ τούτου παιδὸς Ἀντωνίνου Ἀντωνινία (37) ἡ πόλις κατωνομάζετο· ἀπὸ δὲ τοῦ Βύζαντος μέχρι τοῦ Σεβήρου ἔτη διῆλθον ἑξακόσια ὀγδοήκοντα πέντε.

Meursii et Lambecii notæ.

κόλπων, ὥστε καὶ χερσὶν ἁλίσκεσθαι διὰ τὴν στενο- C γωρίαν. Pluribus eruditissime de hac re disputat Jo. Tristanus in explicatione nummi Byzantii, cusi in honorem Sabinæ uxoris Hadriani imperatoris, in quo visuntur duæ pelamydes cum inscriptione ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. ΕΠΙ. Δ... ΡΟC. ΤΟ. Β. Ejusdem generis nummum vidi Romæ apud Franc. Gotofredum, in cujus una parte visitur delphin medius inter duas pelamydes, cum inscriptione ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, ab altera vero effigies mulieris cum inscriptione ΙΟΥΛΙΑ. ΜΑΙΚΑ. ΑΥΓ. Lamb.

(32) *Περινθίοις ἐτάχθησαν δουλεύειν.* Herodianus l. III: ἐάλω ὕστερον λιμῷ, πᾶσά τε ἡ πόλις κατεσκάφη, καὶ θεάτρων τε καὶ λουτρῶν παντός τε κόσμου καὶ τιμῆς ἀφαιρεθὲν τὸ Βυζάντιον κώμη δουλεύειν Περινθίοις δῶρον ἐδόθη. Vide Suidam in Σεβῆρος, Cedrenum, Manassem, Zonaram. Meurs.

(33) *Κατὰ τὸν τοῦ Ἱππίου Διὸς βωμόν.* Per Jovem equestrem credo hic intelligi Neptunum, qui etiam Ζεὺς θαλάσσιος nuncupatus fuit. Lamb.

(34) *Ἔνθα δὴ καί.* Scribe ἔνθα δὴ αὐτόν φασιν D τοὺς Διομήδους δαμάσαντα ἵππους Ζεύξιππον τὸν τόπον ὀνομάσαι. Dicuntur autem hæc per parenthesin. Sensus est, thermas Zeuxippi ita nominatas fuisse διὰ τὸ τὸν Ἡρακλέα ἐκεῖσε ζεύξαι τοὺς ἵππους τοῦ Διομήδους ὑφ' ἅρμα. Eusebius in Canone chronico eas ita appellatas fuisse ait ad conservandam memoriam Zeuxippi, ultimi Sicyoniorum regis. Lamb.

(35) *Ζεύξιππον.* Multa passim celeberrimi hujus balnei mentio apud scriptores. Conflagravit anno 5 imperii Justinianei, teste Cedreno. Erat autem hic balneum etiam aliud minus, in quod exstat epigramma istud Leontii Scholiastici Anthol. l. IV:

Μὴ νεμέσα, Ζεύξιππε, παραντέλλοντι λοετρῷ·
καὶ μεγάλην πυρ' ἄμαξαν ἐρωτύλος ἠδὺ φαείνει.

Meurs.

(36) *Τὰ τῶν ἐφόρων γνωρίσματα.* Hesychius in terpres pro ἐφόρων legendum esse monet ἐφόδων, eamque secutus correctionem hæc ita Latine vertit: *ubi etiamnum curvaturæ ascensuum indicia exhibent, per superiora, quæ æneis obeliscis incumbunt.* Sed vertendum est absque ulla Græci textus mutatione: *ubi etiamnum metæ deorum præsidum exhibent indicia, ova nimirum æneis obeliscis imposita.* Nam per ἐφόρους, hoc est præsides et inspectores, intelliguntur Dioscuri, quibus dicatum fuisse Cpolitanum hippodromum ipse Hesychius paulo ante affirmat. Ideoque subjungit ad sua usque tempora castrorum ibi insignia permansisse, ova nimirum supra metas æneis obeliscis imposita. Cæterum post verba τοῖς χαλκοῖς ὀβελίσκοις adde ex Hesychio, quæ apud Codinum perperam omissa sunt, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ στρατιωτικὰ τέλη προσέκειμε. Στρατιωτικὰ τέλη hic significant τὰ στρατιωτικὰ τάγματα, ut apud Homerum Iliad. ἡ' δόρπον ἑπεί θ' εἵλοντο κατὰ στρατὸν ἐν τελέσσαι. Similiter exponenda sunt illa verba apud Hesychium, cujus interpres longe diverso sensu ita vertit: *et assignavit in hanc rem impensas e militari ærario.* Lamb.

(37) *Ἀντωνινία.* Corrige Suidam, apud quem male legitur Ἀντωνινία ἡ πόλις. Meurs. Post Ἀντωνινία ἡ πόλις κατωνομάζετο adde ex Hesychio quæ hic omissa sunt: ἐπειδὴ δὲ τοῖς θείοις τῶν βασιλέων ἀπεδόθη, αὖθις τὸ Βυζάντιον ὠνομάζετο, id est, *postquam autem in numerum divorum relatus est* (sc. Severus), *iterum Byzantii nomen urbs accepit.* Sed apud Hesychium pro ἀπεδόθη necessario scribendum est ἀπεδόθησαν, ut referatur ad utrumque, Severum nempe et Antoninum Caracallam, quoniam ea quæ præcedunt, ita sunt concepta, καὶ μέχρι μὲν οὗ περιῆν Σεβῆρος καὶ ὁ τούτου παῖς Ἀντωνῖνος. Præterea notandum hic occurrit verba ἐπειδὴ δὲ τοῖς θείοις τῶν βασιλέων ἀπεδόθη idem valere ac si dixisset μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ· nam, ut ait Tacitus in fine libri XV Annalium,

νή, μηδὲν καταλογισαμένη τὸ πλῆθος τῶν A
ων, τῇ γυναικείᾳ χειρὶ χρησαμένη διηγωνί-
σαμένη τὸν βάρβαρον τῇ τῶν δρακόντων
χίᾳ (18)· οὓς γὰρ κατὰ τὴν πόλιν ὄφεις εἰς
χωρίων συλλαβοῦσα ἐφρούρει, ἀθρόως τοῖς
ας ἐπιφανεῖσα, καὶ δίκην βελῶν ἀκοντίων
τὰ θηρία, καὶ πλεῖστους καταλυμηναμένη τούτῳ τῷ τρόπῳ διέσωσε τὴν πόλιν. Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀρχαῖος
ρέρεται, μὴ δεῖν τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἁλισκομένους ὄφεις ἀπολλύειν οἷα εὐεργέτας αὐτῆς γενομένους.

ατὰ πολὺν χρόνον Στρόμβος ἀνὴρ τοὔνομα, B
ὸς ἐκ Κεροέσσης τεχθείς, πόλεμον ἐπιφέρει
ἀντι, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν. Ἐκινεῖτο
ἅπαντα τὰ Σκυθικὰ γένη, συνέτρεχον δὲ καὶ
Ἑλλάδος κρατοῦντες καὶ Ῥοδίων οὐκ εὐκα-
) τοκάρχης Δινατὶς, ἐκ Μεγάρων ἄποικος
γενόμενος ιθ' ἔτεσιν (20) ἔμπροσθεν τῆς Βυ-
αὐταρχίας. Χαλκηδὼν δὲ ὠνόμασται τὸ χω-
ς μέν τινές φασιν, ἀπὸ τοῦ Χαλκηδόνος πο-
ὸς δὲ ἕτεροι, ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλχαντος τοῦ
ς, ὕστερον τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου γενομένου.
δὲ ἀπὸ Χαλκίδος πόλεως τῆς Εὐβοΐας ἀποι-
κίσθη παραπεμφθέντων, οὓς δὴ καὶ τυφλοὺς
ην (21), παρεωρακότας τὸ Βυζάντιον. Ὡς δὲ
πλείοσι ναυσὶν ὁ Δινατὶς εἰς συμμαχίαν ἦκε
ζαντες, μὴ δυνηθεὶς προσορμῆσαι τῇ πόλει,
ῷ βασιλέως αὐτῶν Βύζαντος μεταλλάξαντος
δήμου παντὸς ἐν ἀγωνίᾳ τυγχάνοντος, πρὸς
ούμενον Ἀνάπλουν ἀφίκετο, ἔνθα καὶ διατρί-
στίαν τὸν τόπον ὠνόμασε. Μικρόν γε μὴν C
διαβὰς ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς βαρβάρους
μενος δεύτερον αὐτὸς ἐστρατήγησε τοῦ δήμου
ζαντίων. Καθ' οὓς χρόνους καὶ δρακόντων
γένη ἐπεφοίτησε τῇ πόλει καὶ τοὺς οἰκοῦν-
τῇ διέφθειρεν· οὓς δὴ τῇ τῶν καλουμένων
ῶν ἐπιφορᾷ διεχειρίσαντο. Ποσειδῶνος αὐ-
ὸς φασι, συνεργήσαντος. Οὐ μετὰ πολὺ δὲ
νίδων αὐτοῖς ἐναντία φρονούντων καὶ θάνα-
ἐπαγόντων, τοὺς τε ἁλισκομένους ὄφεις πρὸς
ν ὑδάτων δεξαμενὰς (22) ἀκοντιζόντων, καὶ
πολίτας ἐν ταῖς λεωφόροις ἀφανῶς ἐφαλ-
ν, ἐν ἀφασίᾳ διετέλουν. Ἀνὴρ δέ τις τῶν ἐκ Τυάνων τοὔνομα Ἀπολλώνιος ἐκ λίθου ξεστοῦ (23) τρεῖς

co collectos asservabat, eos subito in hostes sagittarum et jaculorum instar immisit, et plurimis hoc modo interfectis urbem servavit. Atque hinc fluxit antiqua illa fabula, neias esse quemquam serpentes in urbe captos, quippe qui ei saluti fuerint, occidere.

Non longo post tempore Stromhus quidam, et ipse Ceroessa genitus, numeroso exercitu adducto bellum Byzanti intulit. Universa itaque 8 Scythica natio commota est : præstantissimi etiam Græcorum et Rhodiorum non contemnendæ copiæ convenerunt, unaque vicinæ Chalcedonis dominus Dinarus qui deducta Megaris colonia novemdecim annis ante Byzantis principatum sedem illic sibi elegerat. Chalcedon autem appellata est, ut quidem volunt, a fluvio Chalcedone, sive ut alii, a Calchantis vatis filio, qui post Trojanum bellum vixit : alii vero a Chalcide Eubœæ urbe, unde missi illico coloni, quos et cæcos appellarunt, quod solum Byzantii non animadvertissent. Cæterum Dinarus cum magna classe suppetiatum Byzanti veniens, cum ad urbem appellere non posset, Byzante ejus rege paulo ante defuncto et universo populo ea re perturbato, ad Anaplum, ut vocant, pervenit, ibique commoratus Hestias loco nomen dedit. Nec multo post urbem ingressus est, et barbaris profligatis ipse secundas Byzantiorum præturam gessit. Hac tempestate varia serpentum genera urbem infestabant et perniciem civibus afferebant, quos Neptuni ope, ut aiunt, iconiarum superventu interfecerunt. Paulo post cum aves inimicum animum induentes, mortem denuo inferrent, serpentesque quos ceperant in cisternas projicerent, et cives in plateis publicis 9 adorirentur, stupore perculsi erant : sed vir quidam Tyaneus Apollonius nomine, tres iconias ex lapide albo obversa facie se mutuo aspicientes erexit, quæ ad hoc usque tempus durant neque iconias in urbem venire permittunt.

Meursii et Lambecii notæ.

Τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ. Eodem strate adversus Eumenem usus est Hannibal, Cornelius Nepos in ejus Vita. Lamb.

Τῆς γειτονος Χαλκηδόνος, nam septem stadiis distabat. Plinius l. VI, c. ult. Meurs.

Δεκαετρέα ἔτεσιν, Herodotus l. 4 septenantum. Meurs.

Τυφλοὺς ἐκάλεσαν. Tacitus Annal. 12, is l. IV, Strabo l. VII, Herodotus etiam l. IV, 5 32, Manasses in Annalibus. Meurs.

Πρὸς τὰς τῶν ὑδάτων δεξαμενάς. Ad hunc locum illustrandum pertinet fragmentum um, quod ex antiquo codice bibliothecæ excerptum hic subjunxi. Ὅτι ἐνοχλουμένων τῶν Βυζαντίων ὑπὸ τῶν ὄφεων, διαφθειρόντοις τὰ ὕδατα, ὁ Τυανεὺς Ἀπολλώνιος ἀπὸ εστοῦ τρεῖς ἀνέστησε πελαργούς, οἵ τινες οὐκ πιφοιτῆσαι τῇ πόλει πελαργούς. Ἐκεῖνοι γὰρ

πίζοντες τοὺς ὄφεις πρώην ἐσθίοντιζον νεκροὺς κατὰ τῶν δεξαμενῶν. Lamb.

(23) *Τρεῖς — Πελαργούς.* Id est, iconiarum statuas magice consecratas, τετελεσμένας, quæ iconias ingredi prohibebant. Huc respexit Justinus Martyr ita loquens : Εἰ θεός ἐστι δημιουργὸς καὶ δεσπότης τῆς κτίσεως, πῶς τὰ Ἀπολλωνίου τελέσματα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς κτίσεως δύνανται ; Καὶ γὰρ θαλάττης ὁρμὰς καὶ ἀνέμων φορὰς καὶ μυιῶν καὶ ὑγρίων ἐπιδρομὰς, ὡς ὁρῶμεν, κωλύουσι. Vide prolixius super hac re disserentem Salmasium in Flavium Vopiscum. Hoc duntaxat addo, ejusdem generis τελέσματα fuisse illa σεισμῶν φυλακτήρια, quæ Marinus in posteriore parte Vitæ Procli, hactenus inedita, ab ipso ait erecta fuisse ; item illa ἀγάλματα, ὑγιείας περιποιητικὰ καὶ νοσοποιὰ δημιουργήματα, quorum meminit Psellus in libro ἀνεκδότῳ (a), cui titulus est Τίνα περὶ δαιμόνων δοξάζουσιν Ἕλληνες. Lamb.

(a) Vide tomum nostrum CXXII. Edit.

luinam Tetrapleuri planus locus: inde vero usque ad Sphendonen magnas columnas et substructiones erexere, eo quod locus esset valde præruptus, quam etiam ob causam cisternæ quam frigidam vocant destinatus est. Unam quidem graduum partem ipse Severus absolvit, alteram autem imperfectam reliquit, quia ipsi nuntiabatur Gallos Romam depopulari; quare statim illo se contulit, ubi etiam morbo comitiali vitam finivit, anno imperii decimo septimo.

A δὲ μέχρι τοῦ νῦν σωζόμενον ἱπποδρόμιον ἐκτίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου (44), κήπων ὄντων ἐκεῖσε δύο τινῶν ἀδελφῶν καὶ γυναικὸς χήρας. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ χαλκοῦ κίονος τοῦ Τετραπλεύρου (45) πεδινὸς ἦν ὁ τόπος, ἀπὸ δὲ τούτου καὶ μέχρι τῆς Σφενδόνης (46) κρημνοῦ ὄντος κίονες εὐμεγέθεις καὶ κτίσματα ἀνηγέρθησαν. Ἔνθα δὴ καὶ ἡ ψυχρὰ καλουμένη κινστέρνα ἐστὶ, διότι πάνυ κρημνώδης (47) ἦθ ὁ τόπος. Τὸ δὲ ἓν μέρος τῶν βαθμίδων ἀνεπληρώθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Κατελείφθη δὲ τὸ ἕτερον ἀτελὲς διὰ τὸ ἐλθεῖν εἰ: αὐτὸν ἀγγελίαν ὅτι Γάλλοι πορθοῦσι τὴν Ῥώμην, καὶ παραγενέσθαι (48) ἐν αὐτῇ. Ἦ δῆτα καὶ τελευτᾷ νόσῳ ἐπιληψίας, βασιλεύσας χρόνους δεκαεπτά.

A morte vero ipsius usque ad imperium Constantini magni anni 60 et ultra elapsi sunt. Cæterum 562 anno post Augusti Cæsaris principatum, cum Roma vetus ejusque res jam declinare cœpissent, Constantinus Constantii filius imperio potitus novam hanc et perpulchram **15** urbem Constantini nomine insignitam condidit. Cumque mirabili pul-

Παρῆλθον δὲ (49) χρόνοι ἑξήκοντα καὶ ἐπέκεινα ἄχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἐν δὲ τῷ τριακοσιοστῷ (50) καὶ ἑξηκοστῷ δευτέρῳ ἔτει ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας, τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης (51) καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῆς ἤδη πρὸς τὸ πέρας ἀφιγμένων, Κωνσταντῖνος ὁ Κωνσταντίου παῖς (52) τῶν σκήπτρων ἐπιλαβόμενος τὴν

Meursii et Lambecii notæ.

legi. Cæterum apud Meursius ad hunc locum observat de igne Pomaico, cujus mentio fit in Historia Miscella, nullius plane momenti est. Ibi enim non Pomaicus, sed Romaicus legendum est. Verba Historiæ Miscellæ, l. XXI hæc sunt: *Porro vernali tempore venit Suphian, et comperta Romaici ignis efficacia transcurrit in Bithyniam.* Ibi idem paulo post: *Post paululum venit et Gizid: similiter et ipse cum eadem didicisset de humido igne, applicavit penes Saturon.* Ubi nota, qui primo vocatur ignis Romaicus seu Ῥωμαϊκὸς, postea appellari ignem humilum. Est ergo Romaicus sive Romanus ignis idem qui Græcis dicitur πῦρ ὑγρὸν seu ignis liquidus, quoniam per siphones emittitur. Alias ignis Græcus nuncupatur, ut apud Luitprandum de rebus Imp. 3 6. In antiquo Chronico ms. Cavensi vocatur ignis marinus: *Anno Domini* 669, *indict.* 12, *Constantinus filius Constantis superioris. Hujus tempore, anno quinto, ignis adinventus est marinus a Callinico architecto, qui e Syriæ civitate Heliopoli profugus ad Romanos venit.* Hinc corrigendus est Constantinus Porphyrogenitus de administr. Imp. c. 48, ubi agit de igne Græco: Ἰστέον, inquit, ὅτι ἐπὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Κωνσταντίου, τοῦ καὶ πωγωνάτου καλουμένου, Καλλίνικός τις ἀπὸ Ἡλίου πόλεως Ῥωμαίοις προσφυγὼν τὸ διὰ τῶν σιφώνων ἐκφερόμενον πῦρ ὑγρὸν κατεσκεύασε. Pro υἱοῦ Κωνσταντίου lege υἱοῦ Κώνσταντος, et quæ sequuntur τοῦ καὶ Πωγωνάτου refer ad Constantinum cujus Constans, qui in Sicilia obiit, pater fuit, ut testantur Zonaras, Cedrenus et alii historici. Postea pro ἀπὸ Ἡλίου πόλεως scribe ἀπὸ Ἡλιοπόλεως. Lamb.

(44) *Ἐκτίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου.* Vide Suidam in Σεβῆρος. Meurs.

(45) *Τοῦ Τετραπλεύρου.* Hanc columnam Tetrapleuri collapsam et multo tempore prostratam erexit rursum per Proclum Theodosius imperator. Eamque in rem epigramma exstat Antholog. l. IV (2 p. 239 Jac.): Κίονα τετράπλευρον κ. τ. λ. Dicit poeta κίονα τετράπλευρον, ut Horatius Sterlinium acumen et alii alia: itaque errat interpres, qui vertit *columnam quadrilateram.* Erat autem Tetrapleurum locus Cpoli, ubi statuæ nudorum Cupidinum pomis se se petentium, et Ἀνεμοδούλιον quoque dicebatur. V. Nicetas in Andronico Comneno p. 452. Meurs.

(46) *Τῆς Σφενδόνης.* Meminit hujus loci etiam Cedrenus; Κελεύει οὖν ὁ βασιλεὺς πυρὰν ἐν τῇ σφενδόνῃ ἀνατεθῆναι καὶ τὸν πραιπόσιτον ἐν αὐτῇ κατακαῆναι. Et hinc observa supplicia ibi de noxiis solita sumi. Meurs.

(47) *Κρημνώδης.* In uno cod. Vat. perperam legitur σκυμνώδης, quam lectionem secutus interpres τόπον σκυμνώδη vertebat locum catulis leonum destinatum. Lamb.

(48) *Καὶ παραγενέσθαι.* Ἀκούσας τοῦτο ὁ Σευῆρος παρεγένετο Vat. Lamb.

(49) *Παρῆλθον δὲ.* Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ παρῆλθον Vat. Lamb.

(50) *Ἐν δὲ τῷ τριακοσιοστῷ.* Vide Suidam in Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, item in Κωνσταντινούπολις. Meurs.

(51) *Ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.* Ita ex codicibus manuscriptis et Hesychio hunc locum restitui. Antea perperam legebatur: Ἀπὸ Αὐγούστου Καίσαρος ἡ μοναρχία διῆλθεν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ. Lamb. — Hesychius certe aptius (p. 45), δύο καὶ ἑξήκοντα τριακοσίων ἀπὸ τῆς Αὐγούστου Καίσαρος μοναρχίας διεληλυθότων ἐνιαυτῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

(52) *Ἀφιγμένων. Κωνσταντῖνος ὁ Κωνσταντίου παῖς.* Ita hæc continua serie lègenda sunt. In superioribus editionibus post vocem ἀφιγμένων interpunctum erat, novo subsequente titulo: ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Cætera ita legebantur: Κωνσταντῖνος ὁ Κώνσταντος παῖς etc. Sed antequam ulterius progrediar, libet hic adscribere fragmentum ex incerti cujusdam Julii Pollucis chronico hactenus inedito, cujus collatione, quæ deinceps Codinus narrat de Constantino Magno et instauratione Byzantii, corrigi et illustrari possunt. Ὅτι βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἤρξατο κτίζειν πόλιν εἰς ὄνομα ἴδιον ἐν τῷ πεδίῳ, τὸ πρὸ τοῦ ἡλίου ὄρος τὸν Αἴαντος τάφον, οὗ δὴ φασιν τὸν ναύσταθμον ἐσχηκέναι τοὺς ἐς Τροίαν στρατεύσαντας Ἕλληνας, θέλων τὴν βασιλείαν Ῥώμης μετατεθέναι ἐπ' αὐτήν. Θεὸς δὲ κατ' ὄναρ τῷ βασιλεῖ ἐκέλευσεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ κτίσαι τὴν νῦν λεγομένην Κωνσταντινούπολιν. Ὅστις καὶ τὸ πρώην τεῖχος τῆς αὐτῆς πόλεως ἀνανεώσας τοῦ Βύζαντος, προσθήσας ἄλλο διάστημα πολὺ τείχους νέου, καὶ συνάψας τῷ παλαιῷ τείχει τῆς αὐτῆς πόλεως· ἀναπληρώσας καὶ τὸ ἱππικὸν, καὶ κοσμήσας αὐτὸ χαλκουργήμασι καὶ πάσῃ ἀρετῇ, κτίσας ἐν αὐτῷ καὶ κάθισμα θεωρίου βασιλικοῦ, κατ' ὁμοιότητα τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὄντος. Ἔκτισε δὲ καὶ παλάτιον μέγα καὶ εὐπρεπὲς, καθ'

Τραφήσιος ἀνὴρ τῶν ἐν Ἀργείοις τραφέντων (28) πρῶτον μὲν κατὰ τὸν Εὔξεινον πόντον πρὸς τῷ λεχομένῳ Ἐφεσιάτῃ (29) (ἔνθα ποτὲ Ἐφέσιοι ἀποικίας πέμψαντες καὶ πόλιν οἰκοδομεῖν πειραθέντες αὐτὸς τοῦ Βυζαντίου ὑπήκουσαν λόγου·

A primum ad pontum Euxinum, in loco nuncupato Ephesiate (ubi quondam Ephesii, coloniis eo deductis, urbem ædificare conati secundo Byzantinum oraculum audiverunt:

Ὄλβιοι οἱ κείνην ἱερὴν πόλιν οἰκήσουσιν,
Ἀκτὴν Θρηϊκίην τ' ἔντροχον καρά τε στόμα [*Πόντου,*
Ἔνθα δύο σκύλακες πολιὴν λάσταυσι θάλασσαν,
Ἔνθ' ἰχθὺς (30) *ἐλαφός τε νομὸν βόσκονται ἐς* [*αὐτόν*)

Felices, sacram qui Ponti in faucibus urbem.
Threicioque siam condent in littore cives.

Hic ubi cæruleum lambunt duo flumina pontum,
Piscis ubi cervique cibo vescuntur eodem),

ἀντικαταστῆσαι πόλιν ἐπιχειρήσας καὶ διαμαρτὼν τῆς ἐλπίδος συνοικίζεται Βυζαντίοις, καὶ στρατηγὸς ἀναδειχθεὶς τοῦ παντὸς δήμου πᾶσαν ὁμοῦ τὴν πόλιν εἰς τὸ μεῖζον καὶ περιφανέστερον μετερρύθμισε, νόμους περὶ τῶν καθ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος, καὶ ἔθη καθιστὰς πολιτικὰ δ.' ὧν ἀστείους τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀνέδειξεν. Ἱερά τε θεῶν πλεῖστα τὰ μὲν αὐτὸς ἀνεστήσατο, τὰ δὲ καὶ πρὶν ὄντα διεκόσμησε· τὸν γὰρ πρὸς τῇ ἄκρᾳ τῆς Προποντίδος θαλάσσης κείμενον ναὸν, ὃν Ἰάσων ποτὲ τοῖς δώδεκα θεοῖς καθίδρυσε, κατηρειπωμένον ἀνήγειρε, καὶ τὸν ἐπὶ τῷ Φρίξῳ λεγομένῳ λιμένι Ἀρτέμιδος εἶκον ἀνεκαίνισε. Ἐπὶ δὲ τούτῳ Καλλιάδης στρατηγήσας τοῦ Βυζαντίου, ἀριστά τε πρὸς τοὺς ἔθνεσιν καὶ ἐμφυλίους πολέμους ἀγωνισάμενος, τὸ

urbem ex adverso condere incipiens, cum spe excidisset, ad Byzantios se contulit, universique populi imperator designatus totam civitatem majorem splendidioremque reddidit. Leges etiam de quotidianis commerciis promulgavit, et consuetudines instituit civiles, quibus elegantes ac humanos cives effecit; ad hæc fana deorum plurima partim ipse exstruxit, partim prius exstructa adornavit. Nam templum in promontorio Propontidis positum, quod Jason olim duodecim diis dedicaverat, dirutum restauravit, et in portu Phrixi Dianæ ædem renovavit. Post hunc Calliades Byzantii dux in externis et civilibus bellis strenuus, **12** celebre illud et admirandum Byzantis simulacrum in basilica consecravit, cum hac inscriptione:

B

καρυδώτον καὶ θαυμαστὸν τοῦ Βύζαντος ἄγαλμα κατὰ τὴν λεγομένην Βασιλικὴν ἀνέθηκε, καὶ ἐπέγραψεν οὕτως·

Τὸν κρατερὸν Βύζαντα (31) *καὶ ἱμερτὴν Φιδάλειαν*
Κίονι κοσμήσας ἄνθετο Καλλιάδης.

Magnanimum Byzantem cum grata Phidalæa,
Erexit junctis Calliades statuis.

Meursii et Lambecii notæ.

(28) **Τραφέντων.** Scribe γραφέντων. Sensus est, Timesium non natione sed jure tantum municipali Argivum fuisse. Ejusmodi cives Latine *adscripticii* dicuntur, quibus opponuntur *nativi*. Egregius hac de re Ciceronis locus exstat in oratione pro L. Cornelio Balbo. *In Græcis*, inquit, *civitatibus videmus Athenis Rhodios, Lacedæmonios cæterosque undique adscribi, multarumque esse eosdem homines civitatum.* Idem Archiam poetam adscripticium *civem* vocat et Heraclæ adscriptum fuisse ait. Hinc loco igitur simplex γράφειν idem est atque πολιτογραφεῖσθαι seu *in civitatem adscribere*. Hinc quoque corrigenda est Latina versio Hesychii: frustra enim ejus interpres antiquam et genuinam codicis Palatini lectionem sollicitat et pro γραφέντων legendum censet τραφέντων. Idem ibidem annotat Timesium hunc fuisse patrem Pescennii Nigri, qui cum Severo de imperio dimicavit. Sed præterquam quod ex Ælio Spartiano et Dione constat Pescennium Nigrum Italum fuisse et patrem habuisse Annum Fuscum, matrem vero Lampridium, vel sola distantia temporum, quibus vixerunt, errori detegendo sufficit, quia alter Græcis Romanorum consulum armis nondum subjugata floruit, alter autem aliquot centum annis post Severo imperatori fuit coætaneus. Lamb.

(29) **Πρὸς τῷ λεγομένῳ Ἐφεσιάτῃ.** In uno cod. Vat. legitur πρὸς τὸν λεγόμενον ἐφεσιάτην, in alio ἐφεσιάτην. Mihi dubium non est quin locus nominatus Ἐφεσιάτης vel Ἐφεσίτης idem sit atque portus Ephesiorum, cujus meminit Dionysius Byzantius his verbis, εἶτα ἄρα τῶν γνησίων εἰσὶν· *His*, inquit, *ante commemoratis locis proximus succedit Phosphorus locus, qui vel a Diana vel a vicina antiqua Pharo cognomen traxit. Hunc adjunctum est continens longum littus vocatum Ephesiorum est portus, a multis navibus Ephesiorum hunc appulsis.* Sed procul dubio ibi scribendum est: *huic adjunctum est continens longum littus et portus vocatus Ephesiorum.* Verisimile enim est Dionysii hæc verba in hunc modum Græce concepta fuisse: Ἔπειτα προσεχής τέ ἐστι καὶ μακρὸς αἰγιαλὸς καὶ ὁ λιμὴν ὁ καλούμενος Ἐφεσίτης vel τῶν Ἐφεσίων. Similiter fere Strabo, de littore Latino loquens, ἔπειτα ait προσεχής τέ ἐστι καὶ ἁλίμενος, πρὸς αὐτῷ μόνον τῷ Κιρκαίῳ λιμένιον ἔχων. Item, l. iv, ubi agit de ora Ligustica, et passim alibi. Hoc præterea notandum est, portum antiquitus nuncupatum Ἐφεσίτην hodieque paulum immutato nomine Ἀφοσιάτην vocari. Lamb.

C

(30) **Ἔνθ' ἰχθύς.** Ultimus hic oraculi versus continet subobscuram periphrasin sinus nuncupati Cornu. Nam cervus denotat formam ejus cornu cervino similem, quoniam in multos sinus quasi in ramos finditur. Per piscem vero significatur pelamys, quæ ob vim fluctus intro compellentis et angustiam sinuum numerose illic capitur. Utrumque confirmat Strabo, l. vii his verbis: Ἔστι δὲ τὸ Κέρας προσεχὲς τῷ Βυζαντίων τείχει, κόλπος ἀνέχων ὡς πρὸς δύσιν ἐπὶ σταδίους ἑξήκοντα, εὐρὺς ἐλάττου κέρατι. Εἰς γὰρ πλείστους σχίζεται κόλπους ὡς ἂν κλάδους τινάς, εἰς οὓς ἐμπίπτουσα ἡ πλάμυς ἁλίσκεται ῥᾳδίως διά τε τὸ πλῆθος αὐτῆς καὶ τὴν βίαν τοῦ συνελαύνοντος ῥοῦ καὶ τὴν στενότητα τῶν κόλπων,

D

(31) **Τὸν κρατερὸν Βύζαντα.** Exstat hoc epigramma Anthologg., l. iv, legiturque ibi εἰν ἑνὶ pro κίονι. Exstat ibidem alterum etiam p. 298, cujus initium est Ἱμερτὴ φιδάλεια. Fuit quoque sinus Phidaliæ, cujus meminit Suidas in Ἡράκλειος. Meurs.

hæc suam et matris Helenæ statuas erexit, atque locum nominavit Augusteum. Senatoribus etiam Roma ipsum secutis valde munificum se præbuit, et ædes illis donavit, quas propriis sumptibus exstruxerat. Idem aquæductum in urbem perduxit, duosque erexit arcus in foro : ita enim locum vocant. Tum quoque purpuream illam et illustrem columnam, cui ipsius Constantini statua imposita est, quam solis instar civibus prælucere cernimus. Hæc autem statua de columna decidit, et decem circiter homines illic tunc præsentes oppressit, quinto Aprilis, decimæ quartæ indictionis, anno 6614, vicesimo imperii D. Alexii Comneni, hora circiter tertia, oborta caligine et austro vehementer spirante. Hanc vero aeris pertubationem excitaverat stella crinita, dicta acontias, quæ vespera paraseeves primæ ⅠⒸ hebdomadis apparuit. Idem Constantinus quoque senatui curias ædificavit, et locum nominavit Senatum. Ibi Jovis Dodonæi signum et duæ Palladis statuæ sunt positæ. Populo etiam demerendo singulis annis panes diurnos elargitus est, quos palatinos, eo quod ex palatio præberentur, nominavit. Vinum insupor, carnes, oleum et frumentum distribui instituit, quibus etiam usque in præsens tempus civitas fruitur, symbolorum loco tesseras ab ipso sparsas proferens. Præterea commerciorum leges ex æquo et bono promulgavit, et urbem muris amplissimis cingens varieque exornans ad instar veteris Romæ splendi-

A ξυθα ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπεδέχοντο, ἑαυτὸν ἐπὶ λιθίνης ἀνέγραψε στήλης, καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἑλένης ἐπὶ κίονος ἀνέστησεν ἄγαλμα, καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσεν Αὐγουσταῖον (58)· τοῖς τε συνακολουθήσασιν αὐτῷ ἀπὸ Ῥώμης συγκλητικοῖς ἐφιλοτιμήσατο, οἴκους αὐτοῖς δωρησάμενος, οὓς ἐξ ἰδίων ἐδείματο χρημάτων. Ἐπὶ δὲ τούτου καὶ ὁ τῶν ὑδάτων ὀλκὸς προσετέθη τῇ πόλει. Ἀνέστησε δὲ καὶ δύο ἀψῖδας (59) πρὸς τὸν καλούμενον φόρον, καὶ ὁ πορφυροῦς (60) καὶ περίβλεπτος κίων ἐφ' οὗπερ ἵδρυται Κωνσταντῖνος (61) ὃν ὁρῶμεν δίκην ἡλίου τοῖς πολίταις ἐκλάμποντα. Τοῦτο γοῦν τὸ ἄγαλμα (62) κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ κίονος, καὶ φόνον τῶν ἐκεῖσε εὐρεθέντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὡσεὶ δέκα εἰργάσατο, κατὰ τὴν πέμπτην δη-

B λαδὴ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς, τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος, τοῦ ἐξακισχιλιοστοῦ καὶ ἑξακοσιοστοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους, εἰκοστὸν ἔτος ἀγούσης (63) τῆς βασιλείας τοῦ κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ὥρα ἦν ὡσεὶ τρίτη, ὅτε γνόφος ἐγίνετο καὶ βίαιος νότος ἔπνευσε σφοδρὸς, τοῦ κομήτου ἀστέρος τοῦ ἀκοντίου (64) κληθέντος τὸν τοιοῦτον τοῦ ἀέρος τάραχον ἐξεργασαμένου, τοῦ φανέντος κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παρασκευῆς (65) τῆς πρώτης ἑβδομάδος (66). Οὗτος δὲ (67) τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐποίησεν οἴκους, καὶ σενάτον τὸν τόπον ὠνόμασεν, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἵστατο ἄγαλμα καὶ δύο τῆς Παλλάδος ἱδρύματα (68). Ἐφιλοτιμήσατο δὲ καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἓν ἕκαστον ἔτος παρὸ-

Meursii et Lambecii notæ.

(58) *Αὐγουσταῖον*. P ocapius de ædificiis Justiniani, l. 1 : Ἔστι δέ τις ἀγορὰ πρὸ τῶν βασιλείων περίστυλος· Αὐγουσταῖον καλοῦσι τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. Vocabant etiam Αὐγουστεῶνα, ut Cedrenus aliique et ipse hic noster infra. Vide Suidam in Αὔγουστος. Conflagravit autem anno quinto imperii Justinianei, teste Cedreno. Meurs.

(59) *Ἀνέστησε καὶ δύο ἀψῖδας*. Scribe ut legitur apud Hesychium, *ἀνέστησάν τε αἱ δύο ἀψῖδες*. Lamb.

(60) *Ὁ πορφυροῦς*. Hujus purpureæ columnæ mentio passim apud auctores rerum Byzanticarum. Et erat alias quoque talium usus. Corrigendus vero per occasionem est Sidonius, l. II, ep. 2 : *Nec pilæ sunt Mediæ, sed columnæ, quas architecti peritiores ædificiorum purpureas nuncupavere.* Hodie editur *purpuras*. Meurs.

(61) *Ἐφ' οὗπερ ἵδρυται Κωνσταντῖνος*. Cedrenus Zonaras et alii. Erant vero isti Constantini statuæ inscripti quatuor hi versus :

Σὺ Χριστὲ κόσμου κοίρανος καὶ Δεσπότης.
Σοὶ νῦν προσήξα τήν γε σὴν δούλην πόλιν
Καὶ σκῆπτρα τάδε καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος.
Φύλαττε ταύτην, σῶζέ τ' ἐκ πάσης βλάβης.

Exstant apud Cedrenum. Meurs.

(62) *Τοῦτο γοῦν τὸ ἄγαλμα*. Omne hoc quod sequitur usque τῆς πρώτης ἑβδομάδος in codicibus Vat. deest. Lamb. — Deest et Hesychio.

(63) *Εἰκοστὸν ἔτος ἀγούσης*. Zonaras Annal. 3. Meurs.

(64) *Τοῦ ἀκοντίου*. Acontiæ vocantur cometæ quæ jaculi modo feruntur, de quibus vide Plinium 2 25. Lamb.

(65) *Τῆς παρασκευῆς*. Recentiores Græci omnes dies Veneris παρασκευὰς appellabant. Vide

C Glossarium nostrum. Meurs. — *Παρασκευὴν Græci* vocant diem Veneris instituto **S. Sylvestri**, *ejus* nominis primi pontificis Romani, in *cujus actis hæc* leguntur : Παρὰ γὰρ τοῖς Ἕλλησι τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος ὀνομαζομένων Ἡλίου, Σελήνης, Ἄρεως, Ἑρμοῦ, Διὸς, Ἀφροδίτης, Κρόνου, ὁ ἅγιος Σίλβεστρος μετωνόμασεν, τὴν μὲν τῆς Σελήνης ἡμέραν καλέσας δευτέραν, τὴν δὲ τοῦ Ἄρεος τρίτην, τὴν δὲ τοῦ Ἑρμοῦ τετράδα, τὴν δὲ τοῦ Διὸς πέμπτην, τὴν δὲ τῆς Ἀφροδίτης παρασκευὴν, τὴν δὲ τοῦ Κρόνου ἐκ τῆς παλαιᾶς διαθήκης σάββατον· τὴν δὲ τοῦ Ἡλίου, οἷα δὴ τῇ Δεσποτικῇ ἀναστάσει κεκοσμημένην, κυριακὴν ὠνόμασε. Lamb.

(66) Post ἑβδομάδος Vallicellanus, κεθ' ἣν ἐνίοτε εἶχεν ὁ Φευρουάριος μήν. Lamb. Quadragesimæ septimanas numero suo distinguebant, dicebantque ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα, usque ad **septimam**, quam τὴν μεγάλην appellabant. De prima Nicetas p. 36 19 et 702 21 et primæ hujus **hebdomadis** quinque D diebus erant pervigilia. Joannes episcopus Cit in resp. ad Cabasilam : αἱ τοιαῦται δὲ πανυχίδες γίνονται μὲν καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν. Sextam nominat Nicetas p. 733 12. At septimam, ut dixi, τὴν μεγάλην vocabant. Itaque apud hunc nostrum libro de Officiis aulæ CP. legitur ἀκολουθία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Apud Etymologici auctorem ἐδεξιοῦτο τὸ λουτήριον εἰς τὸν κανόνα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Meurs

(67) *Οὗτος δέ*. De Constantino Magno intelligendum est. In cod. Vat. scriptum reperi, ut in Hesychio, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ, etc. Lamb.

(68) *Τῆς Παλλάδος ἱδρύματα*. **Zonaras Annal. 3** non duo palladia sed unum narrat ; et constituit non in senatu, sed in foro Placoto. Meurs.

ους ἡμερησίους (69), ὀνομάσας αὐτοὺς πα- A diorem reddidit. Imprimis duo templa exstruxit,
, τοὺς ἐκ τοῦ παλατίου χορηγουμένους, unum S. Irenes, alterum SS. Apostolorum. Tum
καὶ κρέας καὶ ἔλαιον καὶ σιτηρεσία τάξας, omnes paganorum superstitiones abrogavit. Plura
μέχρι τοῦ νῦν ἡ πόλις ἀπολαύει, τῶν ὑπ' deinde alia templa ædificavit, de quibus paulo post
φέντων καλάμων (70) φέρουσα τὰ γνωρί- dicemus. Templum S. Sophiæ ligneo tecto opertum
Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ' ἑκάστην τι- condidit, unde 427 statuæ ablatæ sunt, quarum
) ἀπὸ τοῦ βελτίστου καὶ δικαίου, τείχεσί τε major pars fuere gentilium, Jovis videlicet et Cari
ις περικλείσας τὴν πόλιν, καὶ διαφόροις et Diocletiani; præterea duodecim signa, Luna
ις τρόποις εἰς ζῆλον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώ- quoque et Venus, et Arcturi sidus duabus Persicis
ιφανεστέραν ἀπέδειξεν. Ὠκοδόμησε δὲ ἐν columnis impositum, et polus australis, et sacerdos
ἱεροὺς οἴκους δύο, ἕνα μὲν ἐπ' ὀνόματι τῆς Minervæ, Hieronem philosophum vaticinantem a la-
εἰρήνης, ἕτερον δὲ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, tere habens; Christianorum vero admodum paucæ,
ὧν Ἑλλήνων ἅπαντα καθεῖλε θρησκεύματα· ut dixi. Exstruxit etiam optimus **17** imperator
ἄλλους πολλοὺς ἀνήγειρεν, οὓς μετ' ὀλίγον templum S. Agathonici, S. Acacii et SS. Apostolo-
. Ἔκτισε δὲ τὴν ἁγίαν Σοφίαν ξυλόστεγον· rum, quod adjuvante ejus matre oblongum fecit
ῳρέθησαν (72) στῆλαι τετρακόσιαι εἴκοσι B et ligneo laqueari operuit. Imperatorum quoque mo-
αὶ πλείονες μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, Διὸς numenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.
ου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ (73), καὶ τὸ δωδεκάζωδον, καὶ ἡ σελήνη, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ
ρος ἀστὴρ, παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασταζόμενος, ὁ νότιος πόλος (74), καὶ ἡ ἱέρεια τῆς
, ἀπὸ τοῦ πλευροῦ Ἱέρωνα τὸν φιλόσοφον μαντευόμενον ἔχουσα, τῶν δὲ Χριστιανῶν ὀλίγαι
ς εἶπον. Ἔκτισε δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ὁ ἀγαθοδότης βασιλεὺς, καὶ τὸν ναὸν
ου Ἀχαικίου, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, δρομικὸν καὶ
ποιήσας καὶ ξυλόστεγον. Ἀλλὰ καὶ μνημοθέσια τῶν βασιλέων, ὧν ἐν ἑνὶ καὶ αὐτὸς τέθει-

Meursii et Lambecii notæ.

Αὐτοὺς ἡμερησίους. Corrigo ἄρτους ους. Vide Glossarium nostrum in παλα-ευρς.

Ὧν ὑπ' αὐτοῦ ῥιφέντων καλάμων. Quor- calami? Superest ea vox, itaque ejicio. me confirmat, cujus in hac ipsa re ea προσέθηκε δὲ τούτοις καὶ κρέα καὶ οἶνον ον, ὧν μέχρι τινὸς ἡ πόλις ἠπόλαυσε τῶν ῦ ῥιφέντων φέρουσα τὰ γνωρίσματα. Nisi ἁμῶν malis reponere πλατείνων. Meurs. ν γνωρίσματα vocat tesseras panarias, quasi signis et symbolis quibusdam prolatis oscebantur quos annonarum civicarum erobus frui jus erat. Julius Pollux in Fragmen- onico paulo ante citato καλάμων συντό- cat. Vide plenissime super hoc Codini loco nem Salmasium in notis ad Flavium Vo-. Lamb.

Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ' ἑκάστην Scribe νόμους τε περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ίων τιθείς. Sic infra νόμους τε inquit περὶ θ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος. Latinis ἑκάστην συμβόλαια dicuntur res quoti- qua significatione Caius IC aliquos de suis tariis juris inscripsit *rerum quotidiana-* quibus disputabat περὶ τῶν καθ' ἑκάστην κινουμένων πραγμάτων, ut refert Theo- Justinianarum Institutionum interpres.

Ἀφ' ἧς ἀφηρέθησαν. Suidas in Σο-ευρς.

Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ. An igi- us pater Diocletiani? nego clare. Adi Aure- ictorem: ille tibi Dalmatam dicet et liber- ulini senatoris. Sed apud Suidam quoque t est Κάρου πατρῴου Διοκλητιανοῦ. Quid scribendum censeo utrobique Κάρου τοῦ οκλητιανοῦ. Nam Carus prædecessor Dio- fuit. Meurs. — Hæc verba in omnibus fere us diverse leguntur. In uno Vat. cod. scri- veni καρύου, in alio καὶ Καράτου τοῦ πα- Διοκλητιανοῦ, in anonymi Collectaneis καὶ τοῦ πατρυοῦ Διοκλητιανοῦ, in cod. Valli- cellano καὶ Κάρου καὶ Διοκλητιανοῦ. Apud Sui- dam legitur καὶ Κάρου πατρῴου Διοκλητιανοῦ. In alio codice scriptum reperi τοῦ τε Διὸς καὶ Κάρου τοῦ πατρὸς καὶ Διοκλητιανοῦ, quod satis mihi pro- batur. Nam ut alias observavi Constantium Chlo- C rum, Constantinum magnum, et filios ejus Con- stantium, Constantem et Constantinum, item Se- verum imperatorem et Severum Aurelianum, Justinos et Justinianos, Valerianum et Aurelianum imperatores a Codino ob nominum similitudinem inter se confundi, ita hoc quoque loco Cari et Carini ejus filii nomina ipsum confundere existimo, eamque ob causam nomini Cari addidisse τοῦ πα- τρὸς, scilicet ut Carum patrem a Carino filio distingueret. Meursius pro Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ legendum censet Κάρου τοῦ πρὸ Διο- κλητιανοῦ: quam emendationem ut ingeniosam quidem laudo, sed ut pro genuina Codini lectione habeam, vetat unanimis omnium mss. codicum contradictio. Lamb.

(74) *Ὁ νότιος πόλος.* Satis mihi suspecta est hæc poli australis statua. In anonymi Collecta- neis Chronicis n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶ- λος: quare vereor ne legendum sit ὁ νομάδειος D πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni, forma pascentis, quales in antiquis nummis spe- ctantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo ra- rissimum nummum M. Opelii Macrini imperato- ris, in quo visitur equus pascens inter duas faces, cum inscriptione ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ. ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ. Pos- sidetur autem hic nummus a Francisco Gotofredo Romano. Lamb.

(75) *Ὧν ἐν ἑνὶ καὶ αὐτὸς τέθειται.* Eusebius de Vita Constantini l. IV, auctor est apostolis eum sepulcra erexisse, suum vero in medio eorum, senis ad utrumque latus monumentis. Meurs. — Post hæc verba adduntur in uno cod. Vat. non pauca, quæ cum in editis tum quoque in cæteris mss. codicibus desiderantur. Sunt autem hæc: ὅτι ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἤρξατο κτίζειν τὴν Κων- σταντινούπολιν ἐν ἔτει ,εωλη', κρατήσας ἐν αὐτῇ χρόνους δεκαεννέα. Περαιωθέντος οὖν τοῦ ἐνδεκάτου ἐνιαυτοῦ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, καὶ ἀρχὴν λαβόντος

Sciendum autem est quod anno mundi 5837, tertio mense secundæ indictionis, vicesimo sexto Septembris, sole Sagittarii signum ingresso, Cancro horoscopante, primo anno 265 olympiadis, fundamenta murorum Occidentalium jecerint; cumque novem mensibus maritimum et terrestrem murum cum aliis urbanis ædificiis absolvissent, undecimo Maii Encænia urbis celebrata sunt et Cpolis nomen ei impositum est. Constituit vero Constantinus ut imposterum quotannis die urbis natali statua ipsius cum solito honore, ludis circensibus, imperatori populoque ad tribunal Hippodromi spectanda proponeretur. Hæc facta sunt anno **18** duodecimo imperii Constantini magni, adjuvantibus in structura civitatis divino præsidio munitæ Euphrate accubitore, Urbicio et Olybrio præpositis, Isidoro et Eustorgio et Michaele primo vestiario, utroque patricio, et Honorisio præfecto, quemadmodum memorant Eutychianus a secretis primus, grammaticus, et Eutropius sophista, qui Juliano apostatæ in Perside simul adfuit, et Constantinus epistolographus, et Eleusius diaconus philosophus, et Troi-

A Χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι τῷ πενταχισχιλιοστῷ (76) ὀκταχοσιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ (77) ἔτει τοῦ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας ἐπινεμήσεως (78), τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ (79), ὄντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ τοῦ Τοξότου ζῴδιον, ὡροσκόπει γὰρ Καρκῖνος (80), τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἑξηκοστῆς πέμπτης ὀλυμπιάδος, ἐπήξαντο τοὺς θεμελίους τῶν δυτικῶν τειχῶν (81) τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐν ἐννέα μησὶ τό τε χερσαῖον καὶ παράλιον τεῖχος μετὰ πλείστων οἰκοδομημάτων τῶν ἐν τῇ πόλει δομηθέντων ἀπαρτίσαντες, τῇ ια' τοῦ Μαΐου μηνὸς (82) τὰ ἐγκαίνια τῆς πόλεως (83) γέγονε, καὶ προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις (84). Ἐπὶ δὲ τῇ τῶν ἐγκαινίων ἡμέρᾳ διέταξεν ἐπὶ τοὺς ἑφεξῆς χρόνους τὴν αὐτοῦ στήλην ὁρᾶσθαι μετὰ τῆς εἰθισμένης τιμῆς, ἱππικοῦ ἀγομένου, τῷ κατὰ καιρὸν βασιλεύοντι καὶ τῷ δήμῳ (85) καὶ ἀνέρχεσθαι μέχρι τοῦ στάματος (86). Ταῦτα ἐπράχθη (87) τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας (88) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, συμπραττόντων αὐτῷ καὶ συνευδοκούντων εἰς τὴν τοιαύτην οἰκοδομὴν τῆς θεοφρουρήτου

Meursii et Lambecii notæ.

τοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἐπεχείρησεν τὴν Βύζαντος πόλιν κτίζειν. *Sciendum est Constantinum Magnum cœpisse condere Cpolim anno* 5878, *et imperasse in ea annos* 19. *Finito igitur anno* 11 *ejus imperii sub principium duodecimi, ædificando Byzantio manum admovit.* LAMB.

(76) *Ὅτι τῷ πενταχισχιλιοστῷ*, etc. Totum hunc Codini locum uti a Scaligero libro quinto de emendatione temporum correctus est, hic ascripsi: Τῷ πενταχισχιλιοστῷ ὀκταχοσιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῷ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας [τρίτης] ἐπινεμήσεως, τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου [Νοεμβρίου] μηνὸς, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ὄντος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ τοῦ Τοξότου ζῴδιον, ὡροσκόπει γὰρ Καρκῖνος τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἑξηκοστῆς [ἑβδομηκοστῆς πέμπτης] ὀλυμπιάδος, ἐπήξαντο, etc. LAMB.

(77) *Τριακοστῷ ἑβδόμῳ*. In aliquot codicibus legitur, ὀγδόῳ. LAMB.

(78) *Ἐπινεμήσεως, τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός*. Rectius in codice Vaticano legitur, ἐπινεμήσεως, τῆς κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα. LAMB.

(79) *Ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ*. Perperam scriptum est in aliquot codicibus, ἡμέραις τεσσαράκοντα. LAMB.

(80) *Ὡροσκόπει γὰρ Καρκῖνος*. In codice Vaticano legitur, Ὡροσκόπος δὲ Καρκῖνος. LAMB.

(81) *Τῶν δυτικῶν τειχῶν*. Cod. Vat. τῶν πρὸς δύσιν τειχῶν. LAMB.

(82) *Τῇ ἑνδεκάτῃ τοῦ Μαΐου μηνός*. Observa: Nova Roma condita est et nomen accepit undecima Maii: at antiqua illa 11 kal. ejus mensis, ut discimus ex kalendario vetere, quod in eum diem Parilia rejicit. MEURS.

(83) *Τὰ ἐγκαίνια τῆς πόλεως*. Simocatus Hist. Maur. 1, 12: Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ τῶν ἐγκαινίων ἡμέρᾳ τῆς πόλεως. Vide Glossarium nostrum. MEURS.

(84) *Προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις*. Et hoc quidem 11 Maii. Clare hic videmus. Quæ sunt igitur illa Nominalia, quæ hiemi et sole ad Capricornum vergente tribuit Agathias l. v (p. 282)? An loquitur de Saturnalibus, quæ ex veteri Romæ instituto nova quoque celebrabat? Atqui hæc non erant Nominalia. Ergo error fuerit Agathiæ, qui putaverit Saturnalium originem a dedicatione et lustrico, ut sic dicam, die urbis antiquæ esse. Hoc non erat prætereundum. Vir doctus non recte interpretatur *natalicia*. MEURS. — Post hæc verba adduntur aliqua in codice Vaticano, quæ in editis desunt: ὁ αὐτός. Ὅτι β ἰνδικτιῶνος, ἔτους ,ϡωλη', ἤρξεν ἐν Ῥώμῃ μετὰ Μαξιμιανοῦ καὶ Μαξεντίου ἔτη *** μόνος δὲ ἔτη ἕτερα ς', ὡς εἶναι ὁμοῦ τὰ ὅλα ἔτη τῆς αὐτοῦ βασιλείας λβ', ἐν Ῥώμῃ ιγ', καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ιθ'. LAMB.

(85) *Τοῖς κ. κ. βασιλεύουσιν ὄντων καὶ τῶν δημοτῶν* cod. 5038 ap. Bandurium.

(86) *Τοῦ στάματος*. Perperam in aliquot codicibus legitur στέμματος et in aliis στάματος. Στάμα hic significat *tribunal Hippodromi*, in quo imperator sedebat, cum ludos spectarent Circenses. Sic infra p. 80, Εἶλκον ἀπὸ τῶν καγκέλλων μέχρι τοῦ βασιλικοῦ στάματος, καὶ στήσαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, et p. 40, εἰσῆει εἰς τὸ στάμα καὶ στεφανωθὲν ἐξῆει, et p. 60, ἐπάνω ἅρματος φέροντες ἦγον ἀπὸ τῶν καγκέλλων ἕως τοῦ στάματος. Idem alias Codinus vocat κάθισμα βασιλικὸν et κάθισμα τοῦ ἱπποδρομίου. LAMB.

(87) *Ταῦτα ἐπράχθη*. Verba hæc non intelligenda sunt de encæniis Cpoleos, quæ 25 anno imperii Constantini celebrata sunt, sed de principio ejus ædificationis, quod incidit in annum imperii Constantini 12, quando Roma Byzantium venit. Ita vero hæc verba esse interpretanda testatur ipse Codinus in paulo ante citato fragmento codicis Vaticani et infra p. 150. LAMB.

(88) *Τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας*. Hoc verum esse non potest: nam antea dicit accidisse tertio mense indictionis secundæ. Atqui indictio complectebatur quindecim annos, fuitque per eam numerari cœptum, cum occiso Maxentio pax Christianis fida ac certa a Constantino data est, decimo demum anno imperii, ut ex Eusebii Chronico discimus. Ergo a principio ipsius imperii ad secundam indictionem, qua facta hæc dedicatio Cpoleos, sunt necessario anni viginti quinque. Et clare Cassiodorus Hieronymusque in Chronicis suis hanc rem in annum vicesimum quintum referunt. Apud Cedrenum corruptus iterum numerus est: τῷ λγ' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας Κωνσταντῖνος

Εὐφράτου παρακοιμωμένου, Οὐρβικίου καὶ
ου τῶν πραιποσίτων, Ἰσιδώρου, καὶ Εὐ
υ καὶ Μιχαὴλ πρωτοβεστιαρίου, ἀμφοτέρων
ων ὄντων, καὶ Ὠνορισίου (89) ἐπάρχου,
ιστοροῦσιν Εὐτυχιανὸς (90) πρωτοασηκρήτις
ματικὸς, καὶ Εὐτρόπιος ὁ σοφιστὴς ὁ τῷ
τῇ Ἰουλιανῷ συμπαρὼν ἐν τῇ Περσίδι (91),
ιστολογράφος Κωνσταντῖνος (92), Ἐλεύ-
διάκονος ὁ φιλόσοφος, καὶ Τρωῖλος ὁ ῥήτωρ
ις ἀρχὰς μετὰ δόξης ἀνύσας, καὶ Ἡσύχιος ὁ
ίφος. Οὗτοι πάντες αὐτόπται γενόμενοι τῶν
τα πραχθέντων ἀκριβῶς ταυτὶ συνεγρά-
Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασι-
ιότοῦ ἐποίησεν, ὡς εἴρηται, μείζονα τὴν
ις πόλιν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Κωνσταντινού-
Ἔκτισε δὲ καὶ τὰ παλάτια τὰ ἀπό τε τῆς
(93) καὶ τῶν ἐξκουβίτων (94), καὶ ναὸν
ν ἐκεῖσε τῶν ἁγίων ἀποστόλων (95), καὶ
ν τῆς Ἐπταλύχνου, ἣ καὶ μέχρι τοῦ νῦν
ἔσωθεν τῶν σχολῶν, καὶ τὸ τριβουνάλιον,
νῦν ὀνομαζόμενα Νούμερα, καὶ αὐτὰ εἰς
ι, καὶ τὰ δεκαεννέα Ἀκκούβιτα (96), καὶ τὸ
ι, καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου (97),
ρα χειμερινὸν κοιτῶνα. Ἀνήγειρε δὲ καὶ
ναύραν (98) καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν

A lus rhetor, qui multos magistratus cum honore gessit, et Hesychius notarius. Hi omnes, quæ suis oculis tum viderunt, accurate scriptis mandarunt. Anno igitur duodecimo imperii sui, ut dictum est, Constantinus Byzantis urbem ampliavit vocavitque Constantinopolim. Condidit etiam palatia, a Chalce et Excubitis ; ibidemque SS. Apostolorum templum exstruxit, et tholum Heptalychni, qui usque adhuc intus in scholis conservatur ; præterea tribunal ejusdem palatii, et quæ nunc dicuntur Numera ; item novemdecim accubita et Stepsimum et templum S. Stephani, in quo hiberno tempore pernoctabat. **19** Exstruxit quoque Magnauram et templum Dominicum, tum ærarium publicum et privatum et vestiarium et Cabalam et Sigma et Oatum, proximum
B Ecclesiæ novæ, et cætera usque ad portam ferream et balneum pellucidum, et palatia superiora usque ad Geranium ; tum Chrysoclavum, et balneum magnum Œconomii, proximum Tzycanisterio, quod septem receptacula habebat et duodecim porticus et amplissimum natabulum figuris variatum. Et septem quidem receptacula similitudinem septem planetarum, duodecim vero porticus duodecim mensium temperamenta referebant. Permansit autem integrum usque ad imperium Nicephori Phocæ,

Meursii et Lambecii notæ.

μετὰ θ' ἔτος τοῦ οἰκισμοῦ καὶ ἐγκαινι-
ς Κωνσταντινουπόλεως. Corrige μετὰ ἡ'
ce 33 annis detrahe 8 : habebis reliquos
est consensus auctorum. Itaque apud eum-
irenum scribendum τῷ κα' ἔτει τῆς βασι-
odie editur τῷ κ' ἔτει. Proclivis error est,
ptus numerus quinarius a priore littera
juentis. Ergo magnus error in Codino no-
urs.

Ὠνορισίου. In aliquot codicibus legi-
ντιρσίου. Credo legendum esse Ὠνορά-
datur enim loqui de Honorato, qui a Con-
Constantini filio ex præfecto prætorii Gal-
primus Cpoli præfectus urbis factus est,
ium Hieron. et Nic. Callistus IX, 44. Lamb.

Ὁ τε Εὐτυχιανὸς γραμματικὸς ὁ πρωτοαση-
καὶ ὁ συμπαρὼν τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ ἐν
Εὐτρόπιός τις ὁ σοφιστὴς καὶ ἐπιστολογρά-
σταντίνου, Τρωΐλος Bandurii cod. 3058.

Συμπαρὼν ἐν τῇ Περσίδι. Testatur ipse
is, l. x Breviarii rerum Romanarum.
quit, *Julianus rerum potitus est, ingentique*
Parthis intulit bellum, cui expeditioni ego
nterfui. Lamb.

Ἐπιστολογράφος Κωνσταντῖνος. Videtur
ropius Constantino imperatori ab epistolis
ic infra p. 131, Plutarchi cujusdam me-
quem vocat ἐπιστολογράφον Ἰουστινιανοῦ.

ῆς χαλκῆς. Domus Anastasii imp. Julia-
nolog. 4, 23 :

ναστασίοιο τυραννοφόρου βασιλῆος
ὑπερτέλλω παγκαρείοχος ἄστεσι γαίης
πέρων πάντεσσιν.

λκόστεγος dicebatur, ut discimus ex Zo-
ropier æneum videlicet tectum, cujus
eminit Julianus epigrammate citato :

χαλκείων ὀρόφων ἀμαυρύγματα πέμπεις.

avit sub Justiniano, et postea denuo ex-
cum iterum præ vetustate ruinam minare-

tur, restaurata a Basilio, qui tribunal esse fecit, in quo jus diceretur. Cedrenus t. II p. 204 statua illic fuit Pulcheriæ sororis Theodosii, teste
C Suida. Erat item synagoga Judæorum, quam Justinus minor anno imperii 12 ab iis redemptam convertit in ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis, ut accipimus ex Diacono. Postremis temporibus carcer fuit. Zonaras : Τὴν τοῦ παλατίου χαλκόστεγον, ἥτις ἦν ἡ νῦν καλουμένη χαλκῆ καὶ εἰς εἱρκτὴν χρηματίζουσα. Nicetas in Isaacio Angelo l. III. Meurs.

(94) *Τῶν ἐξκουβίτων*. Vide Glossarium nostrum. Meurs.

(95) *Ναὸν ἀνήγειρεν ἐκεῖσε τῶν ἁγίων ἀποστόλων*. Hic sepulcrum erat Juliani apostatæ. Joannes episcopus Citri in resp. : εὑρίσκονται δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίοις
D ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων. Meurs.

(96) *Τὰ δεκαεννέα Ἀκκούβιτα*. Diaconus in Leone Constant. F. : *In crastino sabbato sancto exibit imperator in tribunalibus decem et novem accubituum*. Meurs. — Græci antiqui ἀνακλιντήρια vocabant. Latinis accubita dicuntur, ut Lampridio in Heliogabalo : *nec cubuit in accubitis facile, nisi iis quæ pilum leporinum habebant aut plumas perdicum*. Vetus Lexicon ms. quod asservatur in bibliotheca Petri Seguieri, magni cancellarii Franciæ, interpretatur ἀκούβιτα στρωμνὰς μαλακὰς εἰς ὕψος ἠρμένας, et addit : αὗται δὲ τρυφῆς καὶ βλακείας εἰσίν. Idem : Ἀκούμβω παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ ἀναπίπτω, ὅθεν καὶ τὰ ἀκούβιτα. Lamb.

(97) *Τὸν ναὸν ἁγίου Στεφάνου*. Hoc templum solo jam collapsum restauravit Basilius Macedo, teste Cedreno. Meurs.

(98) *Τὴν Μαγναύραν*. Diaconus *Manauram* appellat in Mauritio et Constantino Constantis F. ; debet *Magnauram* restitui. Incuria est supinorum librariorum. Hic autem personas illustres advenas excipiebant imperatores. Cedrenus : κατελα-

cujus successor Joannes Tzymisces illud evertit, et ex materia Chalcen condidit, in qua sepultus est. Cæterum cupiens etiam Constantinus in urbe sua circum ad imitationem Romani ædificare, eum quem Severus imperfectum reliquerat ipse absolvit, unam nempe graduum partem, quibus ascenditur ad duo ambulacra, et supra cancellos sphendonen, metas et factiones. Omnia autem ærea signa et simulacra ex variis locis et civitatibus collecta ad ornatum urbis erexit. Similiter et columnas ambulacrorum, quæ pavimento stravit tessellato. Ipse vero ibi primum gymnicum et equestrem ludum edidit. Verum statua, quæ **20** pedes alatos habet, deducta est e magna Antiochia, et Bellerophontis est, qui illic colebatur. De reliquis statuis, quot et quales eæ sint, et unde quælibet venerit, et quare fuerint erectæ, postremo breviter dicemus. τῶν καγκέλλων καὶ τὸν σφενδόνα καὶ τοὺς καμπτῆρας ματα καὶ τὰ ξόανα ἐκ διαφόρων τόπων καὶ πόλεων Ὁμοίως καὶ τοὺς κίονας τῶν περιπάτων. Ἐπάτωσε ἀπετέλεσεν αὐτὸς πρῶτον γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἀγῶνα. Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὀρνικοὺς πόδας (5) ἦκεν ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, ἔστι δὲ ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν ἐκεῖσε. Ὑπόσα δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦκασιν ἕκαστοι καὶ διὰ τί ἐστηλώθησαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

Cæterum cum vellet Constantinus Magnus urbem suam maxime a Romanis habitari, annulos præstantissimi cujusque viri occulte accepit, et misit ipsos contra Persarum regem Saporem : videlicet quatuor magistros Adam, Protasium, Scolymbrum, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Dominum Darium, Maurum, Rhodanum, Sallustium præfe-

καὶ τὸ ἰδικὸν καὶ τὸ Βεστιάριον, καὶ τὸν Καβαλλάριον, καὶ τὸ Σῆμα (99), καὶ τὸ Ὥατον (1) τὸ πρὸς τὴν νέαν (2) κείμενον καὶ μέχρι τῆς ὀνομαζομένης σιδηρᾶς πόρτης, καὶ τὸ κάτοπτρον λουτρὸν, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ Γερανίου, καὶ τὸ Χρυσόκλαδον, καὶ τὸ μέγα λουτρὸν τοῦ οἰκονομίου τὸ πλησιάζον εἰς τὸ τζυκανιστήριον, ἔχον ἐνθήκας ἐπτὰ καὶ δώδεκα στοὰς, καὶ κόλυμβον εὐμεγέθη ἐνζώων. Καὶ αἱ μὲν ἑπτὰ ἐνθῆκαι εἰς μίμησιν τῶν ἑπτὰ πλανητῶν, αἱ δὲ δώδεκα στοαὶ τῶν δώδεκα μηνῶν τὰς κράσεις ἴσαζον. Ἐσώζετο δὲ μέχρι τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζυμισχῆς κατέλυσεν αὐτὸ, καὶ ἐκ τῆς ὕλης ἔκτισε τὴν Χαλκῆν, ἔνθα καὶ ἐτάφη. Βουλόμενος δὲ κτίσαι καὶ ἱππικὸν (3) κατὰ τὴν μίμησιν τῆς Ῥώμης εὗρε τὸ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἀνεπλήρωσεν αὐτὸ, ἤγουν τὸ ἓν μέρος τῶν βαθμίδων τῶν δύο περιπάτων, καὶ ἔνα καὶ τοὺς δήμους (4). Πάντα δὲ τὰ χαλκουργήματα ἀθροίσας ἔστησεν αὐτὰ εἰς κόσμον τῆς πόλεως. δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, καὶ

Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος (7) οἰκῆσαι τὴν πόλιν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν λαθραίως τὰ δακτυλίδια αὐτῶν ἑνὸς ἑκάστου ἰδίως, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, ὅστις ἐκαλεῖτο Σάβορος, τέσσαρας μὲν μαγίστρους, τὸν Ἄδαν, τὸν Πρτάσιον, τὸν Σκώλυμβρον, τὸν Φιλόξενον, ὀκτὼ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

βοῦσα δὲ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, δογῆς γενομένης, ὡς ἔθος, ἐν μαγναύρᾳ εἰσήχθη πρὸς βασιλέα ἐντίμως. Et alibi. Ejus triclinium celebravit epigrammate Julianus, quod exstat Antholog. 4, 23. Basilius etiam in tribunal convertit et ut jus ibi diceretur constituit, teste Cedreno. MEURS.

(99) *Τὸ Σῆμα.* Puto rescribendum τὸ σῖγμα. Invenio in descriptione urbis Cpolitanæ regione tertia *porticum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ sigma Græco vocabulo nuncupatur.* Erat illic templum Deiparæ, quod terræ motu collapsum restituit Basilius Macedo. Auctores Cedrenus et Zonaras. MEURS.

(1) *Ὥατον.* Cubiculum palatii, a forma ovata sic nominatum. Meminit ejus in Vita Anastasii Dicori anonymus historicus ms. bibliothecæ Regis Christianissimi : καὶ βροντῶν, inquit, καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον εἱλουμένων, καὶ τοῦ βασιλέως φεύγοντος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐν ἑνὶ τῶν κοιτωνίσκων τῷ λεγομένῳ Ὥατῳ κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ὀργὴ, ὥστε αἱφνίδιον εὑρεθῆναι νεκρόν. LAMB.

(2) *Τὴν νέαν.* Diaconus in Mauritio *Novas* appellat. MEURS.

(3) *Καὶ ἱππικόν.* De Constantino Magno loquitur. Quod autem Codinus ait Constantinum Hippodromum Severi imperfectum absolvisse, confirmat his verbis chronographus ἀνώνυμος καὶ ἀνέκδοτος in bibliotheca Regia : Τὸ δὲ τοῦ Βυζαντίου ἱππικὸν ἔκτισε Σεβῆρος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς πρὸς θεραπείαν τῶν Βυζαντίων, ὅπερ οὐκ ἐφθασε τελειῶσαι, καὶ διέμεινεν ἀτέλεστον μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Χριστιανῶν βασιλέως, ὃς κτίσας τὴν πόλιν μετωνόμασε Κωνσταντινούπολιν· ἣν καὶ κοσμήσας χαλκουργήμασι, καὶ τὸ ἱππικὸν ἀναπληρώσας, πρῶτος ἐπετέλεσεν ἐν τῇ γενεθλίᾳ ἡμέρᾳ τῆς πόλεως τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα, ἥτις τελεῖται ια' ἡμέρᾳ Μαΐου. LAMB.

(4) *Τοὺς δήμους.* Δῆμοι hic vocantur loca Hippodromi, ubi sedebant duæ factiones populi, Prasina nempe et Veneta. Alias δῆμοι ipsas factiones significant. LAMB.

(5) *Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὀρνικοὺς πόδας*, etc. In uno cod. Vat. pro ὀρνικοὺς, scriptum inveni ὁρμικοὺς : crederet igitur quis legendum esse ὀρνιθικοὺς, hoc est ὀρνιθώδεις. Quod si vera est hæc emendatio, verisimile est Persas potius quam Bellerophontis hanc fuisse statuam. Illic enim equo Pegaso, ille vero acceptis a Mercurio talaribus per aera iter fecisse perhibetur. Cæterum in alio quodam cod. Vac. hic locus ita conceptus est, τὸ δὲ ζῴδιον τοὺς ἱππικοὺς ἔχον πόδας ἤνεγκαν ἀπὸ τῆς, etc. Videtur ergo hic Codinus loqui de statua illa equestri in foro auspicato Tauro posita, cujus meminit in libro de statuis, num. 48 et 49. LAMB.

(6) *Ἐροῦμεν.* Scilicet in excerptis Περὶ στηλῶν καὶ θεαμάτων. LAMB.

(7) *Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος.* Hæc omnia breviter Sozomenus 2, 3 : Ἐπεὶ δὲ τοῖς αὐτόχθονας οὐχ ἱκανοὺς ἐνόμιζεν εἶναι πολίτας τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, μεγίστας οἰκίας ἀνὰ τὰς ἀγορὰς σποράδην οἰκοδομήσας, ἄνδρας ἐν λόγῳ σὺν τοῖς οἰκείοις δεσπότας ποιήσας ἐν ταύταις κατῴκισε, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τοὺς δὲ ἐξ ἑτέρων ἐθνῶν μεταπεμψάμενος. MEURS.

acropoli et turre Eugenii, et pertingebat usque ad S. Antonium'; altera a Daphne et palatio Sophiano usque ad ecclesiam Dei Genitricis nuncupatam Raudum. Reliquæ duæ porticus a Chalce Milio et foro usque ad Taurum, Bovem et Hexacionium pertendebant. Supra porticusa utem ambulacra erant lapide quadrato strata et statuæ æreæ innumeræ ad ornamentum urbis. Præterea latrinas condidit, et aquæductus ex Bulgaria in urbem perduxit. Fecit etiam cloacas subter universam urbem transeuntes, æquantes profunditate altitudinem porticuum, ne ex malo odore morbus nasceretur, sed omnis **23** fœtida colluvies per eas in mare defluneret. Hæc itaque, ut dictum est, Urbicius præpositus, Sallustius præfectus et reliqui condiderunt. Imperator autem, sexcentis auri centenariis ad porticus, aquæductus et muros exstruendos relictis, ipse adversus Scythas profectus est, illisque subjugatis urbes condidit Persthlabam, Distram, Pliscubam et Constantiam. Hæc Urbicius duobus annis et dimidio, hortatu Hermiæ ædificavit. Præterea exstruxit Constantinus ædes Harmatii vulgo dictas, ubi cortem suam currusque posuit, cum Byzantios subjugasset. A ἔκτισεν οἶκον ὃς καλεῖται τὰ ἐν οὐρανοῖς (13)· ἐπὶ δὲ τῆς Μαμαίνης. Ὁ Σαλτίων ἔκτισεν οἶκον ὃς καλεῖται τοῦ Κορδομίτου (14). Ὁ Μόδεστος ἔκτισεν οἶκον εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους τὸν λεγόμενον τοῦ Λαμπροῦ. Οἱ δὲ τρεῖς πυλεῶνες (15) ἐκτίσθησαν παρὰ τοῦ Εὐβούλου. Ἔκτισε δὲ ὁ αὐτὸς (16) καὶ τέσσαρας ἐμβόλους, ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῶν χερσαίων τειχῶν (17), ἐγχορήγους θόλους. Ὁ μὲν εἷς ἤρχετο ἀπὸ τοῦ τζυκανιστηρίου καὶ τῶν μαγγάνων (18) καὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν Εὐγενίου (19), καὶ διήρχετο μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου· ὁ δὲ ἕτερος ἀπὸ τῆς Δάφνης καὶ τῶν Σοφιῶν μέχρι τῆς Ῥάδδου (20)· οἱ δὲ ἕτεροι δύο ἐμβολοι ἀπὸ τῆς χαλκῆς καὶ τοῦ Μιλίου (21) καὶ τοῦ φόρου μέχρι τοῦ Ταύρου (22) καὶ τοῦ Βοὸς (23) καὶ τοῦ ἑξακιονίου (24). Ἐπάνω δὲ τῶν ἐμβόλων περίπατοι πλακωτοὶ λίθινοι καὶ στῆλαι χαλκαῖ ἄπειροι εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως. Ἔκτισε δὲ καὶ τοὺς μυδρῶνας (25), καὶ τοὺς ἀγωγοὺς ἔφερεν (26) ἀπὸ Βουλγαρίας. Ἐποίησε (27) δὲ καὶ γάδους (28) ἐγχορήγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τῷ ὕψει ὅσον τῶν ἐμβόλων διὰ τὸ μὴ εἶναι δυσωδίαν τινὰ, καὶ ἐνσκήπτουσι νόσοι πολλαὶ, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος

Meursii et Lambecii notæ.

(13) Ὁ Ῥοδανὸς ὄπισθεν τῆς ἁγίας Σοφίας τὸ νῦν τυγχάνον, ὅπερ λέγεται τὰ Αὐγοράνης Vat. alius.

(14) Κοντομίτης hoc loco cognomen est ex brevitate nasi desumptum: κόντος enim Græco-Barbare brevis dicitur, et μίτη vel μίτυς *nasus*. Eodem modo igitur κοντομίτης compositum est ut κοντοσκέλης, κοντοχέρης, κοντολέων, κοντοστέφανος Lamb. — Κονδομύτου. Band. 3038.

(15) *Οἱ δὲ τρεῖς π.* Zonaras recenset etiam hospitale ab hoc Eubulo exstructum, quod sub Justiniano conflagravit. Meurs.

(16) Ὁ αὐτὸς τοὺς τέσσαρας ἐγχορήγους θολωτοὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ μέχρι τοῦ χερσαίου τείχους Vat.

(17) *Τῶν χερσαίων τειχῶν.* Hi conciderunt terræ motu sub Leone, ut testatur Diaconus. Meurs.

(18) *Τῶν μαγγάνων.* Mangana locus erat instrumentis bellicis et materiis mechanicis asservandis destinatus, de quo pluribus agitur, p. 74. Lamb.

(19) *Καὶ τῶν Εὐγενίου.* Interpres vertit *ab Eugenio*. Debuisset *a portis Eugenii*. Nam plurali numero *τὰς πύλας* efferre Græcis non insolens. Erat vero porta Eugenii prope arcem. Ipse hic auctor lib. de Offic. aulæ CP: Προῦπαντᾷ αὐτῇ εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλην ἔφιππος ὢν ὁ βασιλεύς. Exstat in hanc epigramma istud Antholog. l. 4:

Οὗτος Ἰουλιανὸς λαοσσόα τείχεα πήξας,
Στῆσε τρόπαιον ἐῆς σύμβολον ἀγρυπνίης,
Σφάζειν ἀντιβίους ἐχθροὺς ἀπάνευθε μενοινῶν,
Ἢ προπάροιθε κρατεῖν τῆς πόλεως πολέμους.
Meurs.

(20) *Μέχρι τῆς Ῥάδδου.* Erant hic templa Demetrii et Æmiliani martyrum. Auctor Cedrenus. Meurs.

(21) *Τοῦ Μιλίου.* Hic capita noxiorum decollabantur. Observo ex Diacono in Constantino Copronymo: *Bagravum autem in vivario decollavit, et hujus caput in Milio suspendit diebus tribus.* Meurs.

(22) *Τοῦ Ταύρου.* Hic nymphæum fuit, exstructum sub Valente a præfecto urbis. Zonaras Annal. 3: Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἔπαρχος νυμφαῖον ἐν τῷ καλουμένῳ Ταύρῳ κατεσκεύακε. Atque hoc incendio periit sub Leone magno, anno imperii quinto. Testis Cedrenus. Forum quoque Junctum erat. Evagrius 2, 13: Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου προσαγορευομένου φόρου μέχρι τῆς τοῦ Ταύρου καλουμένης ἀγορᾶς. Meurs.

(23) *Τοῦ Βοός.* Unde loco nomen tradit Zonaras in Phoca: τὸ δὲ δύστηνον σῶμα καυθῆναι κατὰ τὸν Βοῦν, ἔνθα ἦν κάμινος ὡς λέγεται ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένη, σχῆμα βοὸς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Περγάμου κεκόμιστο, ἐξ ἧς καὶ ὁ τόπος ὠνόμαστο. Ejus vestibula conflagrarunt sub Justiniano, anno imperii ejus 65. Meurs.

(24) *Τοῦ ἑξακιονίου.* Item infra: ἀπὸ τοῦ ἑξακιονίου μέχρι χρυσίης. Tamen apud Cedrenum ἑξωκιόνιον bis, apud Nicetam in Alexio Man. F. semel invenies, et ἑξωκιονίτης monachus: erat enim monasterium, ut ex ipso discimus. Puto autem Codini nostri lectionem esse rectiorem. Sic ἐπὶ κίονας invenio apud Evagrium Hist. Eccles. 1, 15, et 94 *columnas* apud Victorem in *Chronico*: *usque ad Constantini forum supra longitudinem plateæ columnarum* 94. Ac diplocionii meminit Phrantzes Chron. 1, 39, et 3, 8. Meurs.—Cod. Vat., ἑξωκιονίου, ὅπου ἦν ἡ πόρτα τοῦ χερσαίου τείχους.

(25) *Τοὺς μυδρῶνας.* Vocem μυδρῶν nunquam alibi legi. Sunt qui Latine exponunt *officinam ferrariam*, quasi derivetur a μύδρος, quod vocabulum significat *ferrum candens*. Sed forte legendum est ὑδρῶνας, id est, ut ego interpretor, *aquaria* vel *loca aquationis*. Græci antiqui ὑδρεῖα vocabant, ut passim Strabo. Item Plinius et Solinus *hydrea* appellant. Sed verisimilius est scribendum esse λυτρῶνας, id est ἀφεδρῶνας sive *latrinas*. Lamb.

(26) *Ἔφερεν.* Δι' ὧν τὸ ὕδωρ ἐκφέρεται, cod. 5038. ap. Band.

(27) *Ἐποίησε.* Μέσον δὲ τῶν ἐμβόλων, ἔνθα ἡ λεωφόρος ἐστὶν ὁδὸς, καὶ ἐπὶ πάντα ἄλλον τόπον τῆς πόλεως ἔκτισε κανάλους θολωτοὺς Vat.

(28) Γάδοι recentioribus Græcis dicuntur *cavi* seu *loca concava*. Hoc loco autem γάδοι ἐγχόρηγοι significant *cloucas* seu *carernas*, per quas colluvies effluebat in mare. Lamb.

ῆθαι τὰς δυσώδεις ὕλας καὶ κατέρχεσθαι εἰς Α λασσαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν, ὡς εἴρηται, Ὀρβικίου πραιποσίτου καὶ Σαλουστίου ἐπάρ-χ τῶν λοιπῶν. Καταλιπὼν δὲ αὐτοῖς κεντη-χρυσίου ἑξακόσια εἰς τε τοὺς ἐμβόλους καὶ γωγοὺς καὶ τὰ τείχη, αὐτὸς ἦν κατὰ Σκυθῶν, ποτάξας ἐκείνους ἔκτισε πόλεις ἐκεῖσε, τήν τε Περσθλάβαν, τὴν Δίστραν, τὴν Πλίσκουβαν, καὶ τὴν ταντίαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν παρὰ τοῦ Ὀρβικίου εἰς χρόνους δύο ἥμισυ, ἀπὸ φωνῆς Ἑρμείου. ε δὲ καὶ τὰ Ἀρματίου. Τὴν δὲ κόρτην αὐτοῦ ἔπηξε καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ ἐκεῖσε ἀπέθετο, ὅτε ξε τοὺς Βυζαντίους (29). Εἰς δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλού-Κωνσταντινιανὰς καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα. Ἔστη δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ Τουβάκης καὶ Ὀβηρίτζη (30), ὄνπερ ἔχει ὁ ἀκροπολίτης. Τοὺς δὲ ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἀνήγειρεν ις Κωνσταντῖνος, ὕστερον εἰς τὰ περὶ κτισμάτων ἐροῦμεν.

nomine autem trium filiorum condidit palatia, quæ Constantii et Constantis nominantur. Struxit etiam domum Tubacæ et Oberitzæ, in qua præfectus arcis habitat. Cæterum de templis et reliquis, quæ Constantinus Magnus ædificavit, postea in libro de ædificiis dicturi sumus.

Meursii et Lambecii notæ.

Ἀρματεῖα, ἔνθα τὸ πρῶτον, πρὸ τοῦ κατάρ- b Βυζάντιον, ἔπηξεν τὴν κόρτην αὐτοῦ καὶ τὰ α αὐτοῦ ἀπέθετο Vat.
Ἔστησε δὲ καὶ οἴκους τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Ὀβηρίτζου Vat. alter. Μεθ' ὧν καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα, ἅπερ εἰσὶν οἶκοι τοῦ τουβάλκη καὶ Ὀβερίτζη alter.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

—

DE FORMA ET AMBITU

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

—

νὴ γινώσκειν ὅτι τοῦ Βύζαντος τὰ παλάτια ἐν Β ικροπόλει ἦσαν· ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἁγίου Μηνᾶ χε πρῶτον τοῦ Διὸς ἱερὸν, ὅθεν δὴ καὶ εἰς τὰς ρινὰς ἀψῖδας, τὰς ὑπερθεν τῶν δύο μεγάλων ν, ὑπάρχουσιν αἱ στῆλαι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρό-Ἦθος γὰρ ἦν (31) τοῖς ἀρχαίοις ἀρχηγοῖς εἰς ικροπόλεις κτίζειν τὰ ἑαυτῶν παλάτια. Ἦρ-ξε τὸ τεῖχος, καθὰ καὶ νῦν, ἐπὶ τοῦ Βύζαντος οῦ πύργου τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διήρχετο εἰς ῦ Εὐγενίου πύργον, καὶ ἀνέβαινε μέχρι τοῦ ηγίου, καὶ διήρχετο εἰς τὸ λεγόμενον τοῦ λέως λουτρόν. Ἡ δὲ ἐκεῖσε ὁρωμένη ἀψὶς, ἡ ένη νῦν Οὐρβικίου, πρότερον πόρτα ἦν χερ-τοῦ Βύζαντος, καὶ ἀνέβαινεν εἰς τὰ Χαλκο-εῖα τὸ τεῖχος ἕως τοῦ λεγομένου μιλίου. Ἦν δὲ ἐσε πόρτα τῶν Βυζαντίων χερσαία, καὶ διήρ-C εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας τῶν τζυκαλαρίων (32),

24 Sciendum est quod Byzantis palatium in acropoli exstiterit, et templum S. Menæ antea fuerit fanum Jovis, quamobrem etiam nunc in marmoreis ejus arcubus, qui duabus maximis columnis sustentantur, Jovis et Saturni statuæ supersunt. Illo nimirum antiquis principibus mos erat, ut nonnisi in arcibus urbium palatia sua exstruerent. Sub Byzante igitur, uti hodieque, incipiebat murus a turri acropoleos et pergebat usque ad turrim Eugenii; inde ascendebat ad Strategium versus, et progrediebatur usque thermas Achilleas. Arcus vero qui ibi visitur et nunc Urbicii **25** appellatur, erat olim terrestris porta tempore Byzantis. Hinc in Chalcopratia tendebat murus, et porro usque ad miliarium, ubi altera erat porta terrestris. Inde procedebat ad volutiles columnas Tzycalariorum, et descendebat ad Topos, et rursus deflectebat per Mangana et ther-

Meursii et Lambecii notæ.

l) *Ἦθος γὰρ ἦν.* Huc pertinet quod legitur onicorum II, 2: Ἀκροπόλεις δὲ ἐκάλουν πα-τὰς κατασκηνώσεις τῶν βασιλέων, ὡς διὰ τὴν λειαν ἐν ταῖς ἄκραις τῶν πόλεων οἰκοδομουμέ-LAMB.

(32) Τζυκαλαρεῖον Græcis recentioribus dicitur locus ubi fiunt vel venundantur ollæ, a τζυκάλη. id est *olla*. Perperam in aliquot codicibus ley τζυβαλκρίων. LAMB.

mas Arcadianas, atque ita demum revertebatur in acropolim. Continebat autem totus murus 27 turres.

Hæc igitur erat urbis forma sub Byzante: secunda vero, quam a Constantino magno accepit, ita se habet. Latus quidem maritimum ab acropoli et turri Eugenii promotum est usque ad Zeugma S. Antonii et a Topis ad S. Dei Genitricem cognomine Raudum. Verum murus terrestris protensus est usque ad Hexacionium et a miliario usque ad veterem portam Præcursoris et monasteria Studii et Icasiæ; inde pergebat usque ad cisternam Boni et templum SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael; hinc rursus descendebat ad locum nuncupatum Harmatii, et desinebat in templo S. Antonii. Hæc urbis forma duravit annos 132, decem imperatorum tempore. Theodosius vero junior quinto imperii anno, cum **26** terræ motus esset et muri collaberentur propterea quod Amalechitæ et Chazinzarii in urbe habitabant et trisagium impie irridebant, preces et supplicationes in campo tribunalis una cum patriarcha Proclo instituit. Cæterum cum jam per multas horas Kyrie eleison cantassent, parvus quidam puer cunctis aspectantibus in aerem surreptus audivit angelos cantantes: «Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis.» Puero iterum in terram demisso populus ad eumdem modum cecinit, desiitque terræ motus; et imperator omnes hæreticos ex urbe ejecit, murosque ab Hexacionio usque ad portam Auream protulit. Quare etiam pone elephantos istic collocatos statuam suam erexit, et murum maritimum a Raudo usque ad portam Auream extendit, et a S. Antonio, in loco nuncupato Harmatii sito, usque ad Blachernas et portam Auream. Duæ autem factio-

A καὶ κατέβαινεν εἰς Τόπους, καὶ ἀπέκαμπτε πάλιν διὰ τῶν Μαγγάνων καὶ Ἀρκαδιανῶν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Εἶχε δὲ πύργους τὸ ὅλον τείχος εἴκοσι ἑπτά.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ἡ ἐπὶ τοῦ Βύζαντος σχηματογραφία τῆς πόλεως· ἡ δὲ δευτέρα, καθὰ διὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔκτιστο, ἐστὶν αὕτη. Κατὰ μὲν τὸ παράλιον μέρος προσετέθη ἀπὸ μὲν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Εὐγενίου πύργου μέχρι τοῦ Ζεύγματος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου (33), ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων Τόπων μέχρι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ῥάδδου. Τὸ δὲ χερσαῖον τεῖχος ἀνέβαινεν ἕως τὸ ἑξακιόνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ μιλίου προήρχετο μέχρι τῆς παλαιᾶς πόρτας τοῦ Προδρόμου (34) καὶ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου καὶ τῆς Εἰκασίας. καὶ διήρχετο B μέχρι τῆς Βώνου καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων μαρτύρων Μανουὴλ Σαβὲλ καὶ Ἰσμαὴλ (35), καὶ κατήρχετο εἰς τὰ Ἀρματίου, καὶ ἐπληροῦτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Διήρκεσε (36) δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ τείχους ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα δύο, δέκα βασιλέων αὐτοκρατορησάντων. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδόσιος εἰς τὸν πέμπτον χρόνον (37) τῆς βασιλείας αὐτοῦ, σεισμοῦ γεγονότος (38) καὶ τῶν τειχῶν καταπιπτόντων, διὰ τὸ τοὺς Ἀμαληκίτας τοὺς Χατζιντζαρίους (39) οἰκῆσαι ἐν τῇ πόλει καὶ βλασφημεῖν σφοδρῶς εἰς τὸ τρισάγιον (40), ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἱκεσίαν καὶ λιτὴν εἰς τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλίου (41) μετὰ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου (42) καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, κραζόντων τὸ «Κύριε ἐλέησον» C ἐπὶ πολλὰς ὥρας, πάντων ὁρώντων ἡρπάγη παιδίον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἤκουσεν ὁ παῖς τῶν ἀγγέλων μελῳδούντων καὶ ὑμνούντων· «Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.» Κατελθόντος δὲ τοῦ παιδὸς ὁ λαὸς οὕτως ἐμελῴδει, καὶ ἔστη ὁ σεισμὸς ἔκτοτε, καὶ ἐξέωσεν ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς αἱρετικοὺς ἐκ τῆς πόλεως. Ἐξέβαλε

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Δὲ ἑτέρα σχηματογραφία, ἣν συντέθεικεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Προστέθηκε τοίνυν τὸ τεῖχος ἀπὸ τοῦ Εὐγενίου μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου cod. 3058 Band.

(34) *Τοῦ Προδρόμου.* Injuste conqueritur Gyllius *Topogr. CP.*, I, 3 Codinum templum S. Joannis Præcursoris sive Baptistæ intra muros ponere, cum etiam multis annis post Constantinum extra urbem fuerit. Nam si recte ejus verba introspexisset, animadvertisset procul dubio eum simpliciter dicere muros Byzantii a Milio pertendisse usque ad antiquam portam Prodromi seu S. Joannis Baptistæ. Tantum igitur abest ut dicat templum S. Joannis Baptistæ intra muros fuisse, ut ne mentionem quidem templi illius fecerit. Et quamvis dixisset hanc urbis portam a quodam prope sito templo S. Joannis Baptistæ fuisse denominatam, non tamen addidit fueritne extra an intra urbem illud templum. Lamb.

(35) Ἰσμαὴλ, ἐν ᾧ τόπῳ ἀνῃρέθησαν οὗτοι οἱ ἅγιοι, καὶ 3058 et, qui addit παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ, Vat.

(36) Ἀντωνίου καὶ ἔκαμπτε εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου. Διήρκεσε 3058.

(37) *Τὸν πέμπτον χρόνον.* Diaconus et Cedrenus tricesimum annum dicunt. Meurs.

(38) *Σεισμοῦ γεγονότος.* Duravit hic terræ motus menses quatuor, ut referunt Cedrenus et Diaconus. Meurs.

(39) De Chatzintzariorum hæresi vide Nicephorum Callist. XVIII, 56. Exorta autem est hæc hæresis temporibus Constantini Heraclii filii, circa annum Christi 640. Lamb.

(40) *Τὸ τρισάγιον.* Vide Glossarium nostrum, in quo abunde satisfecimus. Meurs.

D (41) *Τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλίου.* Proprie hic locus *Campus* dicebatur. Diaconus: *ut timentes Byzantii extra civitatem, in loco qui dicitur Campus, essent perseverantes.* Theodorus Anagnosta Eclog. 1: Ἐν ταῖς λιταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ πεζὸς Μαρκιανὸς ἐξερχόμενος πολλὰ τοῖς δεομένοις δωρεὰς παρεῖχεν. Et hic quoque defigi solita noxiorum capita, colligo ex Diacono in Phoca: *Phocas tyrannus Mauritium peremit, ut prædictum est, una cum masculis quinque pueris ejus, et horum capita jussit poni in Campo tribunalii diebus multis.* Meurs.

(42) *Πρόκλου.* Hic est ille ipse Proclus ad quem exstat Synesii epistola 70. Facile mihi assentieris, qui attendis initium: πέρυσιν οὐχ ἥκει μοι γράμματα παρὰ τῆς ἱερᾶς σου χειρός. Item exordium: Γενέσθω δή τις παραμυθία τὸ δέξασθαι τῆς πατρικῆς σου κεφαλῆς γράμματα, τὸ τιμαλφέστατον ἀπὸ Θράκης ἀγώγιμον. Meurs.

ἡ ἀπὸ τοῦ ἑξακιονίου μέχρι τῆς χρυσείας· στήλην αὐτοῦ ἔστησεν ὅπισθεν τῶν ἐλεαὶ ἀνεβίβασε τὸ παράλιον τεῖχος ἀπὸ τῆς τὰ Ἀρματίου, μέχρι τῶν Βλαχερνῶν (43) ὑ' αὐτοῦ ὁρισθέντες, καθὼς εἰς τὰ περὶ κτισμάτων περιέχει.

A nes populi, ab ipso ei rei destinatæ, muros istos condiderunt, uti habetur in libro De ædificiis.

Ῥάδδου μέχρι τῆς χρυσείας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου καὶ τῆς χρυσείας (44). Οἱ δὲ δύο δῆμοι ἔκτισαν τὰ

Meursii et Lambecii notæ.

ν Βλαχερνῶν. Erat illic templum. Ceaθ' ἣν ἡμέραν εἴθιστο ἀπιέναι πρὸς τὸν ναις θεῖον ναόν. Atque inde intelligendus qui in Heraclio narrat filium ejus Conin Blachernis a Sergio patriarcha esse n. Exstruxit hoc Theodosii soror Pulcheortem fratris, teste Zonara. Et hic tralem ac zonam τῆς Θεοτόκου dedicatas ctores et Nicephorus 15, 14 et Menolot præterea illic triclinium Anastasii. Vide Suidam in Ἀναστάσιος. Atque hic magnus logotheta jusjurandum accipiebat novi imperatoris. Licet haurire ex Niceta p. 147, 6. Conflagravit sub Joanne Palæologo, viginti circiter annis ante captam urbem a Turcis. Vide Phranzen Chronic. 2, 10. Meurs.

(44) *Τῆς χρυσείας.* Illic erat simulacrum Theodosii majoris, quod cornit ex terræ motu temporibus Leonis. Auctor est Diaconus. Meurs.

ΠΕΡΙ (45) ΑΔΙΑΒΗΝΗΣ.

DE ADIABENE.

χώρα κεῖται πρὸ τῆς Μεσοποταμίας (46) ατολὴν, πέραν τοῦ Τίγριδος. Ἐν αὐτῇ δέ φαλτος, ἡ λεγομένη νάφθα (47). Λέγεται νη (48), διὰ τὸ εἶναι πλείονας ποταμοὺς καὶ δυσχερεστέραν ποιεῖν τὴν διάβασιν. ἐστι καὶ ἡ Νινευί. Τοσαύτην δὲ ἀσφάλειαν κτίσμασιν (49) ἡ ἄσφαλτος, ὥστε ταῖς νθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμιγεῖσα, ι γίνεται παντὸς σιδήρου. Ἐκεῖσε δέ ἐστι στόμα, ἐξ οὗ δεινὸν πνεῦμα ἀναδίδοται, σον ζῶον ἅπαν καὶ πετεινὸν ἀποφθείρειν, κ ὀσφρανθῆναι (50)· καὶ οὐ κατ' εὐθεῖαν (51)· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἄνεισι καὶ ναχλᾶται, καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ σώζεται. Καὶ τὰ πέριξ Ἀσίας ὥσπερ

B Hæc regio Mesopotamiæ objacet, orientem versus, ultra Tigridem. In ea naphtha bitumen gignitur. Dicitur autem Adiabene, quod plures in ipsa sint fluvii et transitum reddant difficilem. Ibi etiam sita est Ninive. Cæterum bitumen coctis lateribus et minutis lapillis permistum, ædificia quovis ferro solidiora efficit. Illic quoque est Averni ostium, unde gravis exsudat halitus, qui odore suo quodvis tam terrestre quam volatile animal perimit. Verum non recta egreditur, sed cum paulum emersit, languescit et refringitur, eoque modo aves altius volantes discrimen evadunt: omnia vero, quæ circumsitus Asiæ tractus continet, odore suo corrumpit, præterquam eunuchos.

πάντα ὀσφραινόμενα φθείρει, πλὴν τῶν εὐνού-

Meursii et Lambecii notæ.

ὶ *Ἀδιαβηνῆς.* Caput hoc de Adiabena plurimis codicibus deest, et nihil omniorigines Constantinopolitanas. Legitur em fere verbis apud Suidam in v. Ἀδιαpud Amm. Marcellinum lib. XXIII. Lamb. *τῆς Μεσοποταμίας.* In cod. Vat. legitur: etc., id est, prope Mesopotamiam: ita endum apud Suidam. Lamb.

λεγομένη νάφθα. In codice Vaticano rat ἄφθα, quod idem est. Auctor Epibonis, ὅτι λέγεται ὁ ἄρθας, καὶ ἡ ἄφθα, α, καὶ τὸ νάφθα. Ita ἡ ἄφθα pro ἡ νάφθα d Constantinum Porph. *De admin. imp.*, pro τὸ νάφθα apud Simplicium in Comn Categorias Aristotelis. Lamb.

εται δὲ Ἀδιαβήνη, διὰ τό, etc. Ilidem Marc llinus lib. XXIII tradit, veteres cieliabenam fuisse cognominatam, quod m et Tigridem sita navigeros fluvios, nunquam poterit. Sed addit, sibi potius ppellatam esse a duobus amnibus perba et Adiaba, qui in ea regione sunt.

C (50) *Εἴπερ τύχοι ὀσφρανθῆναι.* Apud Suidam legitur, εἰ πρὸς τὸ τυχὸν ὀσφρήσαιτο.

(51) *Καὶ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται.* Supple ex codice manuscripto et Suida: καὶ εἰ ἐσχεδάννυτο ἔξω, οὐκ ἂν ᾠκίσθη ὁ χῶρος. Ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται, etc. « Quod si ille halitus foris dispergeretur, locus non posset habitari. Verum non recta egreditur, sed cum paulum emersit, languescit, et refringitur. » Hinc illa Ammiani subobscura verba illustrari possunt: « In his pagis hiatus quoque conspicitur terræ, unde halitus lethalis exsurgens, quodcumque animal proxime steterit, odore gravi consumit. Quæ lues oriens a profundo quodam puteo, cum os ejus excesserit latum, antequam sublimius vagaretur, terras circumsitas inhabitabiles acerbitate fecisse. » Apud Suidam vero scribendum est, ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἄνεισι καὶ πάλιν ἀνταναχλᾶται. Vulgo perperam legitur, ἀλλὰ κατ' εὐθεῖαν ἄνεισι, καὶ ὀλίγον ἀνερχόμενον πάλιν ἀν-

D ταναχλᾶται.

(52) *Καὶ ἐκ τούτου πλὴν τῶν εὐνούχων.* Ilic locus ex codice Vaticano ita supplendus atque reformandus est: Καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ

. Vat., ποιεῖ ἐν τοῖς κτίσμασιν.

ΠΕΡΙ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ

ΣΤΗΛΩΝ, ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

—

DE SIGNIS, STATUIS

ET ALIIS SPECTATU DIGNIS CONSTANTINOPOLIS.

—

De simulacro Jani.

Simulacrum Jani quadriforme esse tradunt, propter quatuor anni conversiones. Alii fingunt eum dextra manu clavem gestare, quasi principium temporis, atque anni aperturam et Janitorem. Quidam vero formant ipsum, dextra manu trecentos, sinistra autem sexaginta quinque calculos tenentem, tanquam patrem anni.

De simulacro hastato.

Minervæ simulacrum hastam tenet ad significandum ejus constantiam, et fortitudinem ; similiter etiam clypeum, quod omnes insidiæ sapientia repellantur. Minerva enim et mens, idem sunt. Galeam porro illi tribuunt propterea quod sapientiæ culmen sub aspectum non cadit : et oleam ob naturæ

A

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Ἰάνου (53).

Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰάνου ἱστοροῦσι τετράμορφον, διὰ τὰς τέσσαρας τροπάς. Ἄλλοι δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ κλεῖδα κατέχειν, ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου, καὶ ἄνοιξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεόν (54)· ἕτεροι δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατεῖν ψήφων τριακόσια, τῇ δὲ εὐωνύμῳ ἑξήκοντα πέντε, ὡσανεὶ πατέρα τοῦ χρόνου.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος δόρυ.

Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα δόρυ κρατεῖ, διὰ τὸ στιβαρὸν καὶ ἀνδρεῖον· ὁμοίως καὶ ἀσπίδα, διὰ τὸ πᾶσαν ἐπιβουλὴν διὰ τῆς σοφίας ἀπωθεῖσθαι· ἡ αὐτὴ γάρ ἐστι τῷ νῷ. Καὶ περικεφαλαίαν διδόασιν αὐτῇ, διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον, ἀθέατον· καὶ ἐλαίαν, ὡς καθαρωτάτης οὐσίας οὔσης· φωτὸς γὰρ

Meursii et Lambecii notæ.

πετόμενα σώζεται, καὶ τὰ πέριξ νεμόμενα. Λέγει δὲ ὁ Δίων τοιοῦτόν τι ἑωρακέναι ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας ὅπερ πάντα τὰ ὀσφραινόμενα φθείρει πλὴν τῶν εὐνούχων, id est : « Eoque modo » (nempe propter refractum et suppressionem noxii illius odoris) « aves altius supra volantes, et quæ circumcirca pascuntur animalia, servantur. Cæterum refert Dio, se simile foramen Hierapoli Phrygiæ vidisse, cujus odor omnia corrumpit, præterquam eunuchos. » Iisdem fere verbis eamdem rem narrat Ammianus : « Cujus simile, » inquit, « foramen apud Hierapolim Phrygiæ, antehac, ut adserunt aliqui, videbatur : unde emergens itidem noxius spiritus perseverantí odore quidquid prope venerat, corrumpebat, absque spadonibus solis. » Odorem hujus foraminis Ammianus persev erantem vocat, comparatione alterius odoris, quem simile foramen Adiabenicum exspirabat. Is enim non perseverabat, sed simulatque ad os foraminis pervenerat, refringebatur, et desinebat esse noxius. Damascius in Vita Isidori, spiraculum illud Hieropolitanum suo etiamnum tempore superfuisse memorat, sequo cum Doro philosopho eo descendisse, et salvum inde egressum esse. « Soli enim, » ut ille ait, τετελεσμένοι, hoc est, « consecrati, et initiati intrare, et illæsi intus degere poterant. » — Post εὐνούχων additur in codice Vaticano, ἔστι δὲ ἐν τῇ Διαβηνῇ ἡ Κτησιφών, id est, « In regione Adiabena est Ctesiphon. » Ubi nota Διαβηνὴν vocari : quæ alias dicitur Ἀδιαβηνή. Ita in veteri Lexico manuscripto Διαβηνίτης exponitur, ὁ ἀπὸ Διαβηνῆς τόπου, ubi Διαβηνίτης idem valere puto atque Ἀδιαβηνός, ut Σπάνδς, idem est atque Ἴσπανος. Lamb.

(53) *Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰανοῦ*, etc. In aliquot codicibus legitur Ἰανουαρίου, uti etiam apud Suidam. Tota autem hæc simulacri Jani descriptio ex Joannis Philadelphiensis libro hactenus medito

C

« De mensibus, » verbotenus fere desumpta est : Verba ejus super hac re hæc sunt : Ῥητέον τοίνυν περὶ Ἰάνου τίς τε ἄρα ἐστὶ, καὶ τίς ἡ περὶ αὐτοῦ δόξα γέγονε τοῖς ἀρχαίοις. Καὶ οἱ μὲν δίμορφον αὐτὸν μυθολογοῦσι, νῦν μὲν κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεόν. Νῦν δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ τριακοσίας, τῇ δὲ ἑτέρᾳ ἑξήκοντα πέντε ψήφους ἀριθμοῦντα, ὥσπερ τὸν ἐνιαυτόν. Ἔνθεν καὶ τετράμορφον ἀπὸ τῶν τεσσάρων τροπῶν· καὶ τοιοῦτο αὐτοῦ ἄγαλμα, ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Νερβᾶ ἔτι καὶ νῦν λέγεται σεσωσμένον. Id est : « Quocirca nunc dicendum de Jano, quis ille, et quæ veterum de eo fuerit opinio. Alii eum fingunt bifrontem, et vel claves dextra gestantem instar Janitoris, vel trecentos calculos dextra, et sexaginta quinque sinistra instar anni dinumerantem. Unde etiam quadrifrontem a quatuor anni conversionibus fingunt : quale ejus signum adhuc exstare aiunt in foro Nervæ. Lamb.

(54) *Καὶ ἄνοιξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεόν.* Θυρεὸς hoc loco idem est atque θυρωρὸς, hoc est, « janitor » seu « ostiarius. » Etymologicon magnum : Γίνεται παρὰ τὴν θύραν θυρὸς καὶ πλεονασμῷ τοῦ ε θυρεὸς ὁ θύρας τάξιν ἔχων. Ita sumitur in supra citatis Joannis Philadelphiensis verbis : Νῦν μὲν μυθολογοῦσι κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεὸν, quod est, interprete Macrobio, Saturn. lib. I, cap. 9 : « Et cum clave figuratur quasi portarum custos. » Alias θυρεὸς ipsum quoque januæ claustrum significat, ut apud Homerum Odyss. I :

Αὐτὰρ ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν.

ad quæ verba Eustathius notat, θυρεὸν ab Homero vocari « saxum claudens speluncæ ingressum. » Hinc ergo satis apparet falli viros doctos, quorum unus pro θυρεὸν legendum censet θυρωρὸν, alter θύραν, quasi vero θυρεὸς non aliam quam « scuti » significationem habeat. Lamb.

ία. Καὶ Γόργονα διδόασιν ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ.

A puritatem, quippe quia hujus materia est olea. Gorgonem quoque in ipsius pectore collocant, ob mentis celeritatem.

τοῦ ἀγάλματος κρατοῦντος κιθάραν.

ν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡλιον τοῦ παντὸς ἁρμονίαν (55). Κιργὰρ τοῖς λοιποῖς ἄστρασι, καὶ τίκτει καὶ

ἀλματος κρατοῦντος ψαλίδα χαλκῆν.

ραν λέγουσιν εἶναι τὸν ἀέρα· καὶ ἐπεὶ ὁ ἴρει, ποιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἄγαλμα βαστάδα χαλκῆν (56). Ἀπὸ μεταφορᾶς ψαλίδος, κειρούσης τὰς τρίχας, καὶ καθαρὸν ἀποδεικτὸ σῶμα.

ἀγάλματος βαστάζοντος πύργον.

μησταν οἱ παλαιοὶ τὴν γῆν καλοῦσι· καὶ ρα πάσης πόλεως ἡ γῆ ἐστιν, ὡς βαστάσ πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος.

περὶ ἀγάλματος κτένα φέροντος.

φροδίτης τὸ ἄγαλμα κτένα φέρει. Ἐπειδὴ ποτὲ ταῖς τῶν Ῥωμαίων γυναιξὶ, κνήφην γενέσθαι, καὶ ξυρουμένων πασῶν, γεγόνασι αἱ κτένες ἀχρεῖοι. Εὐξαμένας (57) δὲ τῇ ῃ, ἀνατριχωθῆναι, τιμῆσαί τε αὐτὴν κτένα φέρουσι. Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ χειν (58)· ἔτι δὲ καὶ ἄῤῥενος καὶ θηλείας 59). Αὐτὴν γὰρ λέγουσι ἔφορον γενέσεως ός· καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος τῆς ἄνωθεν, λέαὐτὴν ἄῤῥενα, τὰ δὲ κάτω θήλειαν (60). ι δὲ αὐτὴν καὶ ἔφιππον (61), ὅτι Αἰνείας ὁ ς πλεύσας μέχρι τῆς δύσεως, μετὰ τοῦτο ἐβη, καὶ τὴν μητέρα ἐτιμήσατο τοιούτῳ

B Cererem veteres terram vocant; et quoniam cujusque urbis sedes terra est, fingitur turrita quasi urbes gestaret.

26 *De simulacro pectinem gerente.*

Veneris simulacrum pectinem gerit. Olim enim mulieribus Romanis accidit, ut pestilenti prurigine laborarent: cumque omnes raderentur, nulli usui eis pectines fuerunt. Nuncupantes autem Veneri votum, capillos receperunt, et deam simulacris honorarunt pectinem gerentibus: fingunt eam quoque barbatam, et maris atque feminæ instrumenta genitalia habere: eo quod præsidem esse deam aiunt universæ generationis, et a lumbo quidem superiore virum, cætera feminam. Præterea fingunt eam C equestrem, propterea quod Æneas ejus filius cum ad occasum navigaret, equum postea conscendit, et matrem hujusmodi simulacro honoravit.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Διός.

μα πλάττουσι τοῦ Διὸς καθήμενον, ἔχον τὰ γυμνὰ, τὰ δὲ κάτω σκεπασμένα. Κρατεῖ δὲ

De simulacro Jovis.

Simulacrum Jovis fingunt sedere superne nudum, inferne tectum; et læva quidem manu sceptrum te-

Meursii et Lambecii notæ.

ἰθάραν... ἁρμονίαν. Lege, τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃ Ἥλιον. διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς τοῦ ρμονίας. Id est, « Citharam manibus tenere pollinem, seu solem, quoniam is auctor est itiæ omnium rerum. » Confirmat hanc Proclus, cujus de Apolline hæc verba Commentario ἀνεκδότῳ ad Cratylum Plaδὲ τῆς μουσικῆς παρίστησιν, ὅτι θεὸς ιός ἐστιν πάσης ἁρμονίας, ἀφανοῦς τε καὶ D διὰ τῶν ἡγεμονικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καθ' ενναῖ σὺν τῇ Μνημοσύνῃ καὶ τῷ Διὶ τὰς Συνδιακοσμεῖ δὲ πᾶν τὸ αἰσθητὸν ταῖς δηαῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἃς δὴ θεουργῶν παῖς ἀποκαλοῦσιν. Ἐπεὶ καὶ τῆς ἁρμονίας τῶν φθόγγων τῆς τῶν χειρῶν ἐξῆπται κινήλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα διὰ τῶν ὑλόγων κατακοσμεῖ, οἷον φθόγγοις τισὶ ς ταῖς διαφόροις αὐτῶν δυνάμεσι. Καὶ ρμονίως καὶ ἐνρύθμως πάντα ταῖς δημιουροῦ κινήσεσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐρανία πᾶσα ι κίνησις τὸ ἐναρμόνιον τοῦ θεοῦ ἔργον ἐι. Huc quoque faciunt illa verba Joannis ro De mensibus: Ἑρμῆς κιθάραν δίδωσι τῷ Ἀπόλλωνι, οἷον ὁ λόγος τῷ Ἡλίῳ τὴν ἡς ἁρμονίαν. Lamb.

οιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἄγαλμα βαστάζειν ψα- visitur in nummo Treboniani Galli cum inscriptione, Juno Martialis. Lamb.

(57) *Εὐξαμένας... ἔτι τε καὶ*, etc. Ita hunc locum restitui ex cod. Vat. cum antea corrupte et indistincte ita legeretur: Εὐξαμένας δὲ ἀνατριχωθῆναι τῇ Ἀφροδίτῃ, τιμῆσαί τε αὐτὴν ἀγάλματι. Κτένα φέρουσαν πλάττουσιν αὐτὴν, καὶ γένειον ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ, etc. Similiter corrige Suidam v. Ἀφροδίτη. Lamb.

(58) *Πλάττουσιν αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν.* Desumptum est ex Joannis Lydi libro De mensibus: Παμφίλιοι, inquit, καὶ πώγωνα ἔχουσαν ἐτίμησαν Ἀφροδίτην ποτέ. Hanc Latini vocant, « Venerem barbatam. »

(59) *Ἔτι τε καὶ ἄῤῥενος καὶ θηλείας ὄργανα*, scilicet γεννητικά. Venerem utriusque sexus potentem, Græci vocant ἀῤῥενόθηλυν. Joannes Lydus: καὶ γὰρ καὶ ἡ Ἀφροδίτη τὴν τοῦ ἄῤῥενος καὶ θήλεος ἔχουσα φύσιν, ἀῤῥηνόθηλυς καλεῖται. Lamb.

(60) *Καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος... τὰ δὲ κάτω θήλειαν.* Ex Joanne Lydo desumptum est, cujus hæc verba sunt in libro « De mensibus »: Ἑρμῆς ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ, τὰ μὲν ὑπὲρ ὀσφὺν ἄῤῥενα τῆς Ἀφροδίτης, τὰ δὲ μετ' αὐτὴν θήλεα παραδίδωσι. Lamb.

(61) *Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἔφιππον.* Veneris equestris imago visitur in quodam nummo L. Aurelii Veri. Lamb.

nere, dextra vero aquilam protendere. Quod autem sedeat, stabilitatem potentiæ significat : quod supernе sit nudum, innuit ipsum intelligentibus et cælestibus mundi partibus esse conspicuum. Cætera teguntur, quod Deus humi repentibus est ignotus. Sceptrum in læva, potestatis indicium : Aquila, altera manu extenta, significat eum spiritibus aeris imperare, ut aquilam volucribus. Alias etiam ipsum fingunt tria mala gestantem manu, quod universus terrarum orbis in tres divisus sit partes.

A τῇ μὲν εὐωνύμῳ χειρὶ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ ἀετὸν προτείνει· καὶ τὸ μὲν καθέζεσθαι, τὸ ἑδραῖον τῆς δυνάμεως αἰνίττεται· τὸ δὲ τὰ ἄνω γυμνὰ ἔχειν, ὅτι φανερὸς τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανίοις τοῦ κόσμου μέρεσι. Τὰ δὲ λοιπὰ σκέπεται, διότι τοῖς χαμαιζήλοις ὁ Θεὸς ἄγνωστος· τὸ δὲ τῇ λαιᾷ σκῆπτρον κατέχειν, τὸ ἐξουσιαστικόν. Τὸ δὲ τῇ ἑτέρᾳ προτείνειν ἀετὸν, δηλοῖ, ὅτι τῶν ἀερσφόρων πνευμάτων κρατεῖ, ὡς ὁ ἀετὸς τῶν μεταρσίων ὀρνέων. Διὰ δὲ τῶν τριῶν μήλων, δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν (62).

De simulacro Mercurii alati.

Græci et Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis et Maiæ filium esse, id est, mentis et prudentiæ : nam ex mente et prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia sermone nihil est velocius : unde Homerus verba vocat alata. Præterea fingunt eum omnium deorum natu minimum, quia non senescit oratio : atque etiam quadratum, ob veri sermonis firmitatem et constantiam.

Περὶ ἀγάλματος πτερωτοῦ Ἑρμοῦ.

Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαΐας (63), οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως· ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γεννᾶται. Διὰ τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν· οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον. Καὶ Ὅμηρος, ἔπεα πτερόεντα· πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται, διὰ τὸ μὴ γηράσκειν τὸν λόγον. Ἀλλὰ καὶ τετράγωνον αὐτὸν ποιοῦσι, διὰ τὴν στερρότητα τοῦ ἀληθοῦς λόγου.

B

De simulacro Mercurii marsupium gestante.

Mercurium lucri auctorem perhibent et præsidem mercaturæ, eamque ob causam marsupium illi tribuunt. Phœnices quoque deos suos fingunt gestare aurea marsupia, quod aurum sit potentiæ symbolum. Græci vero eos fingunt armatos, quod armis humanum genus subjugetur.

Περὶ ἀγάλματος Ἑρμοῦ βαστάζοντος μάρσιπον.

Τοῦ κέρδους αἴτιον (64) λέγουσι καὶ ἐμπόριον τὸν Ἑρμῆν (65). Ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἱστῶσι βαστάζειν μάρσιπον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φοίνικες τοὺς θεοὺς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιφέροντας βαλάντια χρυσᾶ, ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου ὄντος δυναστείας (66). Οἱ δὲ Ἕλληνες σιδηροφοροῦντας αὐτοὺς πλάττουσιν, ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον (67).

C

Meursii et Lambecii notæ.

(62) *Ὀρνέων* etc. Nemo non primo intuitu animadvertet, post vocem ὀρνέων quædam deesse : incipit enim nova descriptio simulacri Jovis tenentis manu tria poma, veluti tres globos, ad significandum, Jovem, ut ait Ovidius « Metamorph. » lib. xv, « Arces temperare ætherease t mundi regna triformis. » Supple igitur ex cod. Vat. et lege : Ἀλλὰ καὶ πλάττουσιν αὐτὸν τρία μῆλα ἐν τῇ χειρὶ βαστάζειν· διὰ δὲ τῶν τριῶν μήλων δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. Κλίματα videtur abusive appellare tres antiquis cognitas orbis partes, vel, ut Cicero loqui amat, « tripartitas orbis terrarum oras, » nempe Europam, Asiam atque Africam. Huc facit nummus Augusti imperatoris, in quo visuntur tres globi pyramidatim positi, quorum uni inscriptum est, Eur. alteri, Ast. tertio Afr. ad significandum omnes totius orbis nationes Romano nomini subjectas esse. Cæterum in alio quodam codice Vaticano legitur : Διὰ δὲ τῶν τριῶν μήλων, δηλοῖ ὡς σφαῖρας εἰς τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. Lamb.

(63) *Υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαΐας.* In codice Vaticano legitur, καὶ Ῥέας. Omnia autem quæ hoc loco de Mercurio narrantur, iisdem fere verbis exstant in Joannis Lydi libro « De mensibus. » Εἰσὶ δὲ, inquit, οἳ φασὶ Διὸς καὶ Μαΐας τὸν Ἑρμῆν εἶναι ἀλληγορικῶς υἱόν· νοῦν μὲν εἶναι Δία, Μαΐαν δὲ τὴν Φρόνησιν· παῖδα δὲ ἐξ ἀμφοῖν Ἑρμῆν λόγιον αἰνιττόμενον, πάντων δὲ νεώτατα εἰργάσαντο, ἅτε δὴ μὴ γηράσκοντος τοῦ λόγου. Ἔτι μὴν ὠκύτατον πεποιήνται τοῦτον ταρσώσαντες πτεροῖς, νοῦ ὀξύτητα καὶ τάχος λόγου διὰ τῆς τοιᾶσδε τέχνης αἰνιττόμενοι. Ὁ γοῦν ποιητὴς φησιν, Ἔπεα πτερόεντα. Εἶτα δὲ καὶ τετραγώνῳ σχήματι Ἕλληνες ἀναπλάττουσι τοῦτον, τεκμήριον μέγιστον παρεχόμενοι, λόγον εἶναι τοῦτον, καὶ λόγον ἀληθῆ, etc. Lamb.

(64) *Τοῦ κέρδους αἴτιον.* Joannes Lydus libro « De mensibus, » τῷ χοντο δὲ Μαΐᾳ τε καὶ Ἑρμῇ καὶ πραγματευται, ἀκίνδυνα τὰ τῶν κερδῶν εἶναι. Lamb.

(65) *Τοῦ κέρδους—τὸν Ἑρμῆν.* Ἐμπόριος, proipricus, nullibi, quod sciam, lectum est : ἔμπορος in ea significatione semel duntaxat apud Nonnum Panopolitam occurrit Paraphrasi in Joannem cap. II, vers. 15, ubi ἔμπορον ἔδρην vocat τὴν τράπεζαν καὶ λυδιστικὴν, hoc est, « mensam fœneratoriam, » seu « tabernam trapezicam. » Non male igitur quis pro ἐμπόριον hic legendum censeret, ἔμπορον. Sed mihi scribendum videtur τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ τῶν ἐμπορίων τὸν Ἑρμῆν. Ita Cæsar lib. VI De bello Gallico : « Deum, » inquit, « Mercurium colunt; hunc in quæstus pecuniæ mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. » Et Phurnutus de Mercurio agens : Ἐντεῦθεν, ait,, καὶ τῶν ἐμποριῶν ἐπιστάτης ἔδοξεν εἶναι, καὶ ἐμπολαῖος, καὶ κερδῶος ἐπωνομάσθη. Apud Suidam legitur : Λέγουσι δὲ αὐτὸν (scil. τὸν Ἑρμῆν) καὶ τοῦ κέρδους αἴτιον καὶ τῶν ἐμπορίων ἔφορον.

(66) *Ἐπιφέροντας δυναστείας.* Vocem χρυσᾶ perperam antea omissam ex cod. Vat. restitui. Eandem quoque apud Suidam moneo restituendam esse, voce Ἑρμῆς, ubi itidem deest.

(67) *Ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον.* Hæc lectio præferenda est ei quæ apud Suidam habetur, ὑποταττομένων τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ ἀγάλματος Εὐγνωμοσύνης.

γαλμα τῆς Εὐγνωμοσύνης τῇ δεξιᾷ χειρὶ
ον κατέχει, ὡς ἀγχίνου οὔσης τῆς Εὐγνωμο-
τῇ δὲ ἀριστερᾷ βιβλίον, διὰ τὸ τὸν εὐγνώ-
έσθαι ἀναμνήσεως, ἥτις διὰ βιβλίων γί-

De simulacro Gratitudinis.

Gratitudinis simulacrum dextera sceptrum tenet, quod ingenio sit candido. Sinistra vero librum, quod probus vir recordatione opus habeat, quæ librorum adminiculo acquiritur.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Πριάπου.

γαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ Ὥρου παρ' Αἰγυ-
καλουμένου, ἀνθρωπόμορφον ποιοῦσι, τῇ
σκῆπτρον κατέχον, ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι
ὰν καὶ τὴν θάλασσαν (68). Ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ
ον αὐτοῦ ἐντεταμένον, ὅτι τὰ κρυπτὰ ἐν τῇ
ρματα φανερὰ καθίστησιν. Ἔχει δὲ καὶ
κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν δισκοειδεῖς
· τὰ μὲν πτερὰ, διὰ τὴν ταχύτητα τῆς
ς, τοὺς δὲ κύκλους, διὰ τὴν τοῦ δίσκου πε-
αν. Ταυτὸν γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξά-
69).

De simulacro Priapi.

Simulacrum Priapi, quem Horum Ægyptii indigitant, forma humana fingunt, dextra sceptrum tenens, eo quod terra, marique appareat: sinistra vero penem intendens, quod occultata in terra semina producat. Habet etiam alas, et in medio alarum circulos disco similes: illas quidem propter celeritatem ejus motus, hos vero ob rotunditatem corporis solaris. Eumdem enim Priapum atque solem esse existimant.

Περὶ ἀγάλματος τῆς Γῆς.

ῆν λέγουσιν Ἑστίαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν
, τύμπανον βαστάζουσαν (70), ἐπειδὴ τοὺς
ἡ γῆ ὑφ' ἑαυτὴν συγκλείει.

De simulacro Terræ.

Terram vocant Vestam, eamque fingunt mulierem, tympanum gestantem, quod terra ventos in se concludat.

γάλματος ἔχοντος ἐν τῇ κεφαλῇ κέρατα.

ἄγαλμα τοῦ Σελεύκου (71) τοῦ δι' ἀνδρείαν
ίντος Νικάτορος, τοῦ δόντος τῷ υἱῷ αὐτοῦ
ῳ Στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἐρα-
αὐτῆς καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα ἀσθε-
καὶ ἐπικρυπτομένῳ, γνωσθέντι δὲ ὑπὸ
τράτου τοῦ ἰατροῦ. Φασὶ δὲ συνόντα Σέλευ-
εξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι ταῦρον θυομένῳ ἀπο-
μόνον Σέλευκον περιγενέσθαι αὐτοῦ τῶν
κρατήσαντα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀγάλματι
ν τῇ κεφαλῇ περιτιθέασι κέρατα.

27 *De simulacro cornuto.*

Simulacrum est Seleuci, qui propter fortitudinem cognominatus est Nicator, et filio suo Antiocho dedit propriam conjugem Stratonicen, amore illius capto et præ amore ægrotanti et dissimulanti morbum, quem Erasistratus medicus deprehendit. Cæterum tradunt Seleucum, cum Alexandro Macedoni sacrificanti taurus effugisset, bestiam cornibus prehensam solum tenuisse, eaque de causa capiti simulacri ejus cornua imponunt.

Περὶ Ἀτραβατικῶν.

ταῖς ἑορταῖς (72) καὶ τοῖς ἐπινικίοις, καὶ
ων πρέσβεων, ἐνεδύοντο χλαμύδας ποικίλας
υσοῦ καὶ πορφυρᾶς ἢ ἄλλως πως πολυτελεῖς,
ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπελίνας (73) τῷ
ι, ἃς ἐκάλουν ἀτραβατικὰς (74) ἀπὸ τοῦ

De Atrabaticis.

In festis et victoriis, et præsentibus legatis, induebant tunicas variegatas, auro et purpura vel alia re ornatas: in vulgaribus autem **28** conventibus xerampelino colore tinctas, quas vocant Atrabaticas, aut quia nigrum appellant atrum, aut quoniam illis

Meursii et Lambecii notæ.

Ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν
αν. Ita Themistius in oratione ad Constan-
le sole loquens, Ἡ δύναμις, inquit, ἁπανταχοῦ
ἀκτῖνες καὶ ἐν γῇ, καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ
ς, καὶ ἐν ἠπείρῳ, etc, hoc est, « Vis ejus et
iversa pervadunt, terras, maria, insulas,
ntem, » etc. Corrigendus ergo Suidas voce
, ubi perperam legitur, ὡσανεὶ παρ' αὐτοῦ
ν τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, quod interpretit, « Eo quod ab eo tellus et mare sit mon-
. » Scribe ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν
καὶ τὴν θάλασσαν, et verte, Eo quod terra
e appareat. Lamb.

Ἔχει δὲ καὶ πτερὰ..... δοξάζουσιν. Ita restipplevi hunc locum ex codice Vaticano. Antea
ur: ἔχει δὲ καὶ πτερὰ διὰ τὴν ταχύτητα τῆς
. Τὸν δὲ κύκλον, τοῦ δίσκου περιφέρειαν.
γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν. Itidem
Suidam in v. Ἡρίαπος, uti æque corrupte

hæc verba exstant.

(70) *Τὴν γῆν βαστάζουσαν.* Ita ex cod. Vat. restitui. Perperam antea legebatur, γυναῖκα λέγουσι τὴν ἑστίαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν οἱονεὶ τὴν γῆν, τύμπανον βαστάζουσαν.

(71) *Τοῦ Σελεύκου.* Suidas in Σέλευκος. Meurs.

(72) *Ἐν ταῖς ἑορταῖς.* Suidas in Ἀτραβατικάς. Meurs.

(73) *Ξηραμπελίνας.* Juvenal. sat. 6: *et xerampelinas vestes donaverit ipsi.* Ubi vetus scholiastes notat xerampelinas vocari vestes ampelino colore tinctas, qui inter coccinum et muricem medius est. Lamb.

(74) *Ἀτραβατικάς.* Scili et quasi ἀτραβαπτάς vel ἀτραβαπτικάς, quod colore atro tinctæ essent. Sed rectius observat Salmasius ad Trebellium Pollionem et Flavium Vopiscum Atrabaticos birros nomen accepisse ab Atrebatis Galliæ populis. Lamb.

cujus successor Joannes Tzymisces illud evertit, et ex materia Chalcen condidit, in qua sepultus est. Cæterum cupiens etiam Constantinus in urbe sua circum ad imitationem Romani ædificare, eum quem Severus imperfectum reliquerat ipse absolvit, unam nempe graduum partem, quibus ascenditur ad duo ambulacra, et supra cancellos sphendonen, metas et factiones. Omnia autem ærea signa et simulacra ex variis locis et civitatibus collecta ad ornatum urbis erexit. Similiter et columnas ambulacrorum, quæ pavimento stravit tessellato. Ipse vero ibi primum gymnicum et equestrem ludum edidit. Verum statua, quæ **20** pedes alatos habet, deducta est e magna Antiochia, et Bellerophontis est, qui illic colebatur. De reliquis statuis, quot et quales eæ sint, et unde quælibet venerit, et quare fuerint erectæ, postremo breviter dicemus. τῶν καγκέλλων καὶ τὸν σφενδόνα καὶ τοὺς καμπτῆρας ματα καὶ τὰ ξόανα ἐκ διαφόρων τόπων καὶ πόλεων Ὁμοίως καὶ τοὺς κίονας τῶν περιπάτων. Ἐπάτωσε ἀπετέλεσεν αὐτὸς πρῶτον γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἀγῶνα. Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὀρνικοὺς πόδας (5) ἦκε ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, ἔστι δὲ ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν ἐκεῖσε. Ὁπόσα δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἰσὶ καὶ πόθεν ἦκασιν ἕκαστοι καὶ διὰ τί ἑστηλώθησαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

καὶ τὸ ἰδικὸν καὶ τὸ Βεστιάριον, καὶ τὸν Καβαλλᾶ, καὶ τὸ Σῆμα (99), καὶ τὸ Ὤατον (1) τὸ πρὸς τὴν νέαν (2) κείμενον καὶ μέχρι τῆς ὀνομαζομένης σιδηρᾶς πύρτης, καὶ τὸ κάτοπτρον λουτρὸν, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ Γερανίου, καὶ τὸ Χρυσόκλαδον, καὶ τὸ μέγα λουτρὸν τοῦ οἰκονομίου τὸ πλησιάζον εἰς τὸ τζυκανιστήριον, ἔχον ἐνθήκας ἐπὶ καὶ δώδεκα στοὰς, καὶ κόλυμβον εὐμεγέθη ἔνζωδον. Καὶ αἱ μὲν ἐπτὰ ἐνθῆκαι εἰς μίμησιν τῶν ἐπὶ πλανητῶν, αἱ δὲ δώδεκα στοαὶ τῶν δώδεκα μηνῶν τὰς κράσεις ἴσαζον. Ἐσώζετο δὲ μέχρι τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζυμισχῆς κατέλυσεν αὐτὸ, καὶ ἐκ τῆς ὕλης ἔκτισε τὴν Χαλκῆν, ἔνθα καὶ ἐτάφη. Βουλόμενος δὲ κτίσαι καὶ ἱππικὸν (3) κατὰ τὴν μίμησιν τῆς Ῥώμης εὗρε τὸ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἀνεπλήρωσεν αὐτὸ, ἤγουν τὸ ἓν μέρος τῶν βαθμίδων τῶν δύο περιπάτων, καὶ ἄνω καὶ τοὺς δήμους (4). Πάντα δὲ τὰ χαλκουργήματα ἀθροίσας ἔστησεν αὐτὰ εἰς κόσμον τῆς πόλεως. δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, καὶ

Cæterum cum vellet Constantinus Magnus urbem suam maxime a Romanis habitari, annulos præstantissimi cujusque viri occulte accepit, et misit ipsos contra Persarum regem Saporem : videlicet quatuor magistros Adam, Protasium, Scolymbrum, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Dominum Darium, Maurum, Rhodanum, Sallustium præfe-

Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος (7) οἰκῆσαι τὴν πόλιν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν λαθραίως τὰ δακτυλίδια αὐτῶν ἑνὸς ἑκάστου ἰδίως, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, ὅστις ἐκαλεῖτο Σάβορος, τέσσαρας μὲν μαγίστρους, τὸν Ἄδαν, τὸν Πρτάσιον, τὸν Σκώλυμβρον, τὸν Φιλόξενον, ὀκτὼ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

βοῦσα δὲ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, δοχῆς γενομένης, ὡς ἔθος, ἐν μαγναύρᾳ εἰσήχθη πρὸς βασιλέα ἐντίμως. Et alibi. Ejus triclinium celebravit epigrammate Julianus, quod exstat Antholog. 4, 23. Basilius etiam in tribunal convertit et ut jus ibi diceretur constituit, teste Cedreno. MEURS.

(99) *Τὸ Σῆμα.* Puto rescribendum τὸ σῖγμα. Invenio in descriptione urbis Cpolitanæ regione tertia *porticum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ sigma Græco vocabulo nuncupatur.* Erat illic templum Deiparæ, quod terræ motu collapsum restituit Basilius Macedo. Auctores Cedrenus et Zonaras. MEURS.

(1) *Ὤατον.* Cubiculum palatii, a forma ovata sic nominatum. Meminit ejus in Vita Anastasii Dicori anonymus historicus ms. bibliothecæ Regis Christianissimi : καὶ βροντῶν, inquit, καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον εἱλουμένων, καὶ τοῦ βασιλέως φεύγοντος ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων τῷ λεγομένῳ Ὤατῳ κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ὀργὴ, ὥστε αἰφνίδιον εὑρεθῆναι νεκρόν. LAMB.

(2) *Τὴν νέαν.* Diaconus in Mauritio *Novas* appellat. MEURS.

(3) *Καὶ ἱππικόν.* De Constantino Magno loquitur. Quod autem Codinus ait Constantinum Hippodromum Severi imperfectum absolvisse, confirmat his verbis chronographus ἀνώνυμος καὶ ἀνέκδοτος in bibliotheca Regia : Τὸ δὲ τοῦ Βυζαντίου ἱππικὸν ἔκτισε Σεβῆρος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς πρὸς θεραπείαν τῶν Βυζαντίων, ὅπερ οὐκ ἐφθασε τελειῶσαι, καὶ διέμεινεν ἀτέλεστον μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Χριστιανῶν βασιλέως, ὃς κτίσας τὴν πόλιν μετωνόμασε Κωνσταντινούπολιν· ἣν καὶ κοσμήσας χαλκουργήμασι, καὶ τὸ ἱππικὸν ἀναπληρώσας, πρῶτος ἐπετέλεσεν ἐν τῇ γενεθλίᾳ ἡμέρᾳ τῆς πόλεως τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα, ἤτις τελεῖται τὰ ἡμέρᾳ Μαΐου. LAMB.

(4) *Τοὺς δήμους.* Δῆμοι hic vocantur loca Hippodromi, ubi sedebant duæ factiones populi, Prasina nempe et Veneta. Alias δῆμοι ipsas factiones significant. LAMB.

(5) *Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ὀρνικοὺς πόδας,* etc. In uno cod. Vat. pro ὀρνικοὺς, scriptum inveni ὀρνικοὺς : crederet igitur quis legendum esse ὀρνιθώδεις, hoc est ὀρνιθίους, vel ὀρνιθώδεις. Quod si vera est hæc emendatio, verisimile est Pensi potius quam Bellerophontis hanc fuisse statuam. Illic enim equo Pegaso, ille vero acceptis a Mercurio talaribus per aera iter fecisse perhibetur. Cæterum in alio quodam cod. Vat. hic locus in conceptus est, τὸ δὲ ζῴδιον τοὺς ἱππικοὺς ἔχη πόδας ἤνεγκαν ἀπὸ τῆς, etc. Videtur ergo hic Codinus loqui de statua illa equestri in foro nuncupato Tauro posita, cujus meminit in libro de statuis, num. 48 et 49. LAMB.

(6) *Ἐροῦμεν.* Scilicet in excerptis Περὶ στηλῶν καὶ θεαμάτων. LAMB.

(7) *Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος.* Hæc omnia breviter Sozomenus 2, 3 : Ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτόχθονας οὐχ ἱκανοὺς ἐνόμιζεν εἶναι πολίτας τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, μεγίστας οἰκίας ἀνὰ τὰς ἀγορὰς σπεράδην οἰκοδομήσας, ἄνδρας ἐν λόγῳ σὺν τοῖς οἰκείοις· δεσπότας ποιήσας ἐν ταύταις κατῴκισε, τοὺς δὲ ἐκ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τοὺς δὲ ἐξ ἑτέρων ἐθνῶν μεταπαλεσάμενος. MEURS.

υς, τὸν Πρόβον, τὸν Δομνῖνον, τὸν Δαρεῖον, A κον, τὸν Ῥοδανὸν, τὸν Σαλτίωνα, τὸν ἔπαρ-ιστον (8), τὸν Εὔβουλον. Μετὰ πλείστου ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς, ποιήσαντας δέκα ξ) ἐν Περσίδι. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ας εἰς Ῥώμην ἀνελάβετο τὰς γυναῖκας αὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς φαμιλίας. Ὥρισε δὲ τας μηχανικοὺς, ἵνα ἴδωσι τοὺς οἴκους αὐ-τοὺς τόπους ἑνὸς ἑκάστου, πῦ τε κεῖνται ς, ἑτέρας ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης, ὶ τοὺς ἠπείρους, καὶ τὰ σχήματα τῶν κτι-καὶ τὰς ἀνόδους οἷαι ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ τὰς φαμιλίας τῶν συγκλητικῶν ἀνῆλθον ὑζάντιον, καὶ ἔκτισαν ὅμοια ἕκαστα, καὶ ἐντὸς αὐτῶν τὰς φαμιλίας τούτων. Ἐκεῖσε γοῦν ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας μετὰ νίκης, B μενοι καὶ πάκτα (10) κεντηνάρια τριακό-οντα πέντε, ἐδέξατο αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς , καὶ ποιήσας εὐωχίαν εἶπεν αὐτοῖς· « Θέ-λεθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην; » δοκιμάζων αὐ-δὲ ἔφησαν μὴ κατελθεῖν μέχρι δύο μηνῶν. ιλεὺς ἔφη· « Ἀπόψε ἔχω δοῦναι ὑμῖν τὰς μῶν, » προστάξας Εὐφράτῃ τῷ παραχοι-αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἐποίησε τὸν μέγαν Κων-ν Χριστιανὸν, ἐνὶ ἑκάστῳ ἀποδοῦναι αὐτῶν ους. Ὡς γοῦν εἶδον τοὺς πυλεῶνας καὶ τὰς αὶ τὰς ἀνόδους ὁμοίας ταῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ α καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἀπό-ῶν θυρίδων, ἔδοξαν εἶναι ἐκ φαντασίας εἰς μην. Εὑρόντες δὲ καὶ τὰς φαμιλίας αὐτῶν C ησαν. Ἐρωτήσαντες δὲ τὰς ἑαυτῶν φαμι-μαθόντες ἀκριβῶς, τότε ἐπίστευσαν ὡς φάντασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως, ἔχοντας καὶ μὴ βουλομένους ᾤκισεν ἐνταῦ-ὃ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἰλήφασιν οἱ τόποι ονηγορίας. Ὁ Φιλόξενος κινστέρναν ἔκτισε τονομαζομένην Φιλοξένου. Ὁ Πρόβος (11) ε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, ὅνπερ ὁ Καβαλλί-ήσεν ἐργοδόσιον τὸ λεγόμενον Πρόβου. Ὁ ς ἔκτισεν οἶκον (12) εἰς τὰ Μαυριανοῦ, ὃν-ι ὁ Ἀγρικόλαος. Ὁ Δαρεῖος ἔκτισε τὸν οἶ-Καναΐσης τοῦ Σκληροῦ. Ὁ Μαῦρος ἔκτι-ν ὃς λέγεται νῦν τοῦ Βελλονᾶ. Ὁ Ῥοδανὸς

ctum, Modestum et Eubulum cum magno exercitu in Persiam misit, ubi sexdecim menses commorati sunt. Interea Constantinus magnus, missis Romam legatis, eorum uxores, liberos et familias accersivit. Misit etiam architectos, ut domos eorum et cujusvis locum situmque sive in ora maritima sive continenti, tum formam structuræ earumque gradus et scalas observarent. Assumptis igitur familiis senatorum Byzantium redierunt, ibique singula simili modo ædificia exstruxerunt, eorumque **21** familiis dederunt inhabitanda. Cum itaque acceptis 560 centenariis tributi ex Perside victores rediissent, imperator eos convivio excepit, et dixit illis tentandi causa : « Nunquid abituri estis Romam ? » Illi autem responderunt se intra duos menses non-dum eo reversuros. Tum imperator : « Vesperi, » inquit, « dabo vobis ædes vestras. » Jusserat enim Euphrati accubitori suo, qui et Constantinum magnum Christianum fecerat, ut unicuique suas ædes restitueret. Ut igitur viderunt portas, atria, gradus, mensuram et formam, altitudinem et prospectum fenestrarum Romanis similes, putabant se per somnium esse Romæ ; cum vero et familias suas invenirent, obstupescebant. Ubi vero eas interrogarunt, et uti res gesta esset intellexerunt, tum demum crediderunt non esse phantasiam, verum prudentiam imperatoris, qui hoc pacto invitos et nolentes ibi habitare coegisset. Loca autem ex nominibus eorum denominata sunt. Philoxenus cisternam condidit, cui nomen Philoxeni; Probus templum prodromi exstruxit, quod Constantinus Caballinus seu Copronymus mutavit in officinam fabrilem dictam Probi. Domninus in regione Mauriani domum ædificavit, in qua habitat Agricolaus. Darius **22** ædem Canatisæ uxoris Scleri condidit, Maurus vero domum, quæ nunc dicitur Bellonæ. Rhodanus domum nuncupatam *In cœlis* condidit, Sallustius autem eam quæ Contoniti appellatur. Modestus ædificavit domum ad SS. apostolos, quæ Lampri dicitur : tria vero ejus atria Eubulus exstruxit. Idem quatuor porticus condidit a palatio usque ad eum locum terrestris muri in quem sordes efferuntur. Una incipiebat a Tzycanisterio. Manganis,

Meursii et Lambecii notæ.

ὸν Σαλτίωνα, τὸν ἔπαρχον Μόδεστον. D Sic πάκτα διδόναι significat *tributum pendere*. In Menologio Græcorum die 16 Augusti : Καὶ δὴ τοῦ βασιλέως προθεμένου δοῦναι αὐτοῖς πάκτα. In eadem significatione utitur hac voce Cedrenus p. 142, εἰς δὲ τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλέαν ἐγένετο ἔξοδος χρόνου πάκτου τῆς Αἰγύπτου κεντηνάρια τξε'. Lamb.

τὸν Σαλούστιον ἔπαρχον, τὸν Μόδε-lustius hic fuit præfectus prætorii imperante , anno Christi 362, ad quem aliquot ex-ges codicis Theodosiani. Idem sequenti 63 consul ordinarius fuit cum Juliano. No-us bis corruptum legitur apud Eunapium Maximi : Καίτοι γε ἦν ἔπαρχος Σαλούτιος, ἐπὶ τῆς Ἰουλιανοῦ βασιλείας κοσμήσας, lo post : τῷ γοῦν Σαλουτίῳ τὴν ἀρχὴν σας. Utrobique scribendum est Σαλούστιος υστίῳ. Lamb.

ποιήσαντας δέκα ἓξ μῆνας. Verbo ποιεῖν loco usus est ut Latini verbo *agere* pro a significatione dicit Virgilius (*Æn.* v, 51): *ac ego Gætulis agerem si Syrtibus exsul.* Lamb.

Πάκτα. Πάκτον hoc loco significat *tributum*.

(11) *Ὁ Πρόβος.* Meminit hujus templi etiam Cedrenus. Substitit hic incendium illud quod accidit sub Justiniano, anno imperii ejus 34. Meurs.

(12) *Ὁ Δομνῖνος ἔκτισεν οἶκον.* Etiam rostra Domnini invenio, et retuli antea. Erat ibi ædes resurrectionis Christi et Anastasiæ martyris, quam refectam lapideo ornavit Basilius fastigio, cum antea ligneum tantum esset. Cedrenus auctor est. Meurs.

acropoli et turre Eugenii, et pertingebat usque ad S. Antonium'; altera a Daphne et palatio Sophiano usque ad ecclesiam Dei Genitricis nuncupatam Raudum. Reliquæ duæ porticus a Chalce Milio et foro usque ad Taurum, Bovem et Hexacionium pertendebant. Supra porticusa utem ambulacra erant lapide quadrato strata et statuæ æreæ innumeræ ad ornamentum urbis. Præterea latrinas condidit, et aquæductus ex Bulgaria in urbem perduxit. Fecit etiam cloacas subter universam urbem transeuntes, æquantes profunditate altitudinem porticuum, ne ex malo odore morbus nasceretur, sed omnis **23** fœtida colluvies per eas in mare defluret. Hæc itaque, ut dictum est, Urbicius præpositus, Sallustius præfectus et reliqui condiderunt. Imperator autem, sexcentis auri centenariis ad porticus, aquæductus et muros exstruendos relictis, ipse adversus Scythas profectus est, illisque subjugatis urbes condidit Persthlabam, Distram, Pliscubam et Constantiam. Hæc Urbicius duobus annis et dimidio, hortatu Hermiæ ædificavit. Præterea exstruxit Constantinus ædes Harmatii vulgo dictas, ubi cortem suam currusque posuit, cum Byzantios subjugasset. A

ἔκτισεν οἶκον ὃς καλεῖται τὰ ἐν οὐρανοῖς (13)· ἔστι δὲ τῆς Μαμαίνης. Ὁ Σαλτίων ἔκτισεν οἶκον ὃς καλεῖται τοῦ Κορδομίτου (14). Ὁ Μόδεστος ἔκτισεν οἶκον εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους τὸν λεγόμενον τοῦ Λαμπροῦ. Οἱ δὲ τρεῖς πυλεῶνες (15) ἐκτίσθησαν παρὰ τοῦ Εὐβούλου. Ἔκτισε δὲ ὁ αὐτὸς (16) καὶ τέσσαρας ἐμβόλους, ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῶν χερσαίων τειχῶν (17), ἐγχορήγους θόλους. Ὁ μὲν εἷς ἤρχετο ἀπὸ τοῦ τζυκανιστηρίου καὶ τῶν μαγγάνων (18) καὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν Εὐγενίου (19), καὶ διήρχετο μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου· ὁ δὲ ἕτερος ἀπὸ τῆς Δάφνης καὶ τῶν Σοφιῶν μέχρι τῆς Ῥάδδου (20)· οἱ δὲ ἕτεροι δύο ἐμβολοι ἀπὸ τῆς χαλκῆς καὶ τοῦ Μιλίου (21) καὶ τοῦ φόρου μέχρι τοῦ Ταύρου (22) καὶ τοῦ Βοὸς (23) καὶ τοῦ ἑξακιωνίου (24). Ἐπάνω δὲ τῶν ἐμβόλων περίπατοι πλακωτοὶ λίθινοι καὶ στῆλαι χαλκαῖ ἄπειροι εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως. Ἔκτισε δὲ καὶ τοὺς μυδρῶνας (25), καὶ τοὺς ἀγωγοὺς ἔφερεν (26) ἀπὸ Βουλγαρίας. Ἐποίησε (27) δὲ καὶ γάδους (28) ἐγχορήγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τῷ ὕψει ὅσον τῶν ἐμβόλων διὰ τὸ μὴ εἶναι δυσωδίαν τινὰ, καὶ ἐνσκήπτουσι νόσοι πολλαὶ, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος

Meursii et Lambecii notæ.

(13) Ὁ Ῥοδανὸς ὄπισθεν τῆς ἁγίας Σοφίας τὸ νῦν τυγχάνον, ὅπερ λέγεται τὰ Αὐγοράνης Vat. alius.

(14) Κοντομίτης hoc loco cognomen est ex brevitate nasi desumptum: κόντος enim Græco-Barbare brevis dicitur, et μίτη vel μίτυς *nasus*. Eodem modo igitur κοντομίτης compositum est ut κοντοσκέλης, κοντχέρης, κοντολέων, κοντοστέφανος Lamb. — Κονδομύτου. Band. 3038.

(15) *Οἱ δὲ τρεῖς π.* Zonaras recenset etiam hospitale ab hoc Eubulo exstructum, quod sub Justiniano conflagravit. Meurs.

(16) Ὁ αὐτὸς τοὺς τέσσαρας ἐγχορήγους θολωτοὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ μέχρι τοῦ χερσαίου τείχους Vat.

(17) *Τῶν χερσαίων τειχῶν.* Hi conciderunt terræ motu sub Leone, ut testatur Diaconus. Meurs.

(18) *Τῶν μαγγάνων.* Mangana locus erat instrumentis bellicis et materiis mechanicis asservandis destinatus, de quo pluribus agitur, p. 74. Lamb.

(19) *Καὶ τῶν Εὐγενίου.* Interpres vertit *ab Eugenio*. Debuisset *a portis Eugenii*. Nam plurali numero *τὰς πύλας* efferre Græcis non insolens. Erat vero porta Eugenii prope arcem. Ipse hic auctor lib. de Offic. aulæ CP: Προῦπαντᾷ αὐτῇ εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πύλην ἔφιππος ὢν ὁ βασιλεύς. Exstat in hanc epigramma istud Anthol. l. 4:

Οὗτος Ἰουλιανὸς λαοσσόα τείχεα πήξας,
Στῆσε τρόπαιον ἐῆς σύμβολον ἀγρυπνίης,
Σφάζειν ἀντιβίους ἐχθροὺς ἀπάνευθε μενοινῶν,
Ἢ προπάροιθε κρατεῖν τῆς πόλεως πολέμους.
Meurs.

(20) *Μέχρι τῆς Ῥάδδου.* Erant hic templa Demetrii et Æmiliani martyrum. Auctor Cedrenus. Meurs.

(21) *Τοῦ Μιλίου.* Hic capita noxiorum defigebantur. Observo ex Diacono in Constantino Copronymo: *Bagrarum autem in vivario decollavit, et hujus caput in Milio suspendit diebus tribus.* Meurs.

(22) *Τοῦ Ταύρου.* Hic nymphæum fuit, exstructum sub Valente a præfecto urbis. Zonaras Annal. 3: Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἔπαρχος νυμφαῖον ἐν τῷ καλουμένῳ Ταύρῳ κατεσκεύαζε. Atque hoc incendio periit sub Leone magno, anno imperii quinto. Testis Cedrenus. Forum quoque junctum erat. Evagrius 2, 13: Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου προσαγορευομένου φόρου μέχρι τῆς τοῦ Ταύρου καλουμένης ἀγορᾶς. Meurs.

(23) *Τοῦ Βοός.* Unde loco nomen tradit Zonaras in Phoca: τὸ δὲ δύστηνον σῶμα καυθῆναι κατὰ τὸν Βοῦν, ἔνθα ἦν κάμινος ὡς λέγεται ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένη, σχῆμα βοὸς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Περγάμου κεκόμιστο, ἐξ ἧς καὶ ὁ τόπος ὠνόμαστο. Ejus vestibula conflagrarunt sub Justiniano, anno imperii ejus 65. Meurs.

(24) *Τοῦ ἑξακιονίου.* Item infra: ἀπὸ τοῦ ἑξακιονίου μέχρι χρυσίας. Tamen apud Cedrenum ἑξωκιόνιον bis, apud Nicetam in Alexio Man. F. semel invenies, et ἑξωκιονίτης monachus: erat enim monasterium, ut ex ipso discimus. Puto autem Codini nostri lectionem esse rectiorem. Sic ἐπὶ κίονας invenio apud Evagrium Hist. Eccles. l, 13, et 94 *columnas* apud Victorem in Chronico: *usque ad Constantini forum supra longitudinem platex columnarum* 94. Ac diplocionii meminit Phrantzes Chron. 1, 39, et 3, 8. Meurs.—Cod. Vat., ἑξωκιονίου, ὅπου ἦν ἡ πόρτα τοῦ χερσαίου τείχους.

(25) *Τοὺς μυδρῶνας.* Vocem μυδρῶν nunquam alibi legi. Sunt qui Latine exponunt *officinam ferrariam*, quasi derivetur a μύδρος, quod vocabulum significat *ferrum candens*. Sed forte legendum est ὑδρῶνας, id est, ut ego interpretor, *aquaria* vel *loca aquationis*. Græci antiqui ὑδρεῖα vocabant, ut passim Strabo. Item Plinius et Solinus *hydrea* appellant. Sed verisimilius est scribendum esse λυτρῶνας, id est ἀφεδρῶνας sive *latrinas*. Lamb.

(26) *Ἔφερεν.* Δι' ὧν τὸ ὕδωρ ἐκφέρεται, cod. 5038. ap. Band.

(27) *Ἐποίησε.* Μέσον δὲ τῶν ἐμβόλων, ἔνθα ἡ λεωφόρος ἐστὶν ὁδὸς, καὶ ἐπὶ πάντα ἄλλον τόπον τῆς πόλεως ἔκτισε κανάλους θολωτούς Vat.

(28) Γάδοι recentioribus Græcis dicuntur *cavi* seu *loca concava*. Hoc loco autem γάδοι ἐγχόρηγοι significant *cloucas* seu *cavernas*, per quas colluvies effluebat in mare. Lamb.

διέρχεσθαι τὰς δυσώδεις ὕλας καὶ κατέρχεσθαι εἰς τὴν θάλασσαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν, ὡς εἴρηται, παρὰ Οὐρβικίου πραιποσίτου καὶ Σαλουστίου ἐπάρχου καὶ τῶν λοιπῶν. Καταλιπὼν δὲ αὐτοῖς κεντηνάρια χρυσίου ἑξακόσια εἰς τε τοὺς ἐμβόλους καὶ τοὺς ἀγωγοὺς καὶ τὰ τείχη, αὐτὸς ἦν κατὰ Σκυθῶν, καὶ ὑποτάξας ἐκείνους ἔκτισε πόλεις ἐκεῖσε, τήν τε Περσθλάβαν, τὴν Δίστραν, τὴν Πλίσκουβαν, καὶ τὴν Κωνσταντίαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν παρὰ τοῦ Οὐρβικίου εἰς χρόνους δύο ἥμισυ, ἀπὸ φωνῆς Ἑρμείου. Ἔκτισε δὲ καὶ τὰ Ἀρματίου. Τὴν δὲ κόρτην αὐτοῦ ἔπηξε καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ ἐκεῖσε ἀπέθετο, ὅτι ὑπέταξε τοὺς Βυζαντίους (29). Εἰς δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλούμενα Κωνσταντινιανὰς καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα. Ἔστη δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ Τουβάκης καὶ τοῦ Ὀβηρίτζη (30), ὄνπερ ἔχει ὁ ἀκροπολίτης. Τοὺς δὲ ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, ὕστερον εἰς τὰ περὶ κτισμάτων ἐροῦμεν.

A nomine autem trium filiorum condidit palatia, quæ Constantii et Constantis nominantur. Struxit etiam domum Tubacæ et Oberitzæ, in qua præfectus arcis habitat. Cæterum de templis et reliquis, quæ Constantinus Magnus ædificavit, postea in libro de ædificiis dicturi sumus.

Meursii et Lambecii notæ.

(29) Ἀρματεῖα, ἔνθα τὸ πρῶτον, πρὸ τοῦ κατάρχειν τὸ Βυζάντιον, ἔπηξεν τὴν κόρτην αὐτοῦ καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ ἀπέθετο Vat.

(30) Ἔστησε δὲ καὶ οἴκους τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Ὀβηρίτζου Vat. alter. Μεθ' ὧν καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα, ἅπερ εἰσὶν οἶκοι τοῦ τουβάλκη καὶ Ἰβερίτζη alter.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE FORMA ET AMBITU

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

Χρὴ γινώσκειν ὅτι τοῦ Βύζαντος τὰ παλάτια ἐν τῇ ἀκροπόλει ἦσαν· ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ὑπῆρχε πρῶτον τοῦ Διὸς ἱερὸν, ὅθεν δὴ καὶ εἰς τὰς μαρμαρινὰς ἀψῖδας, τὰς ὑπερθεν τῶν δύο μεγάλων κιόνων, ὑπάρχουσιν αἱ στῆλαι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου. Ἔθος γὰρ ἦν (31) τοῖς ἀρχαίοις ἀρχηγοῖς εἰς τὰς ἀκροπόλεις κτίζειν τὰ ἑαυτῶν παλάτια. Ἤρχετο δὲ τὸ τεῖχος, καθὰ καὶ νῦν, ἀπὸ τοῦ Βύζαντος ἀπὸ τοῦ πύργου τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διήρχετο εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου πύργον, καὶ ἀνέβαινε μέχρι τοῦ Στρατηγίου, καὶ διήρχετο εἰς τὸ λεγόμενον τοῦ Ἀχιλλέως λουτρόν. Ἡ δὲ ἐκεῖσε ὁρωμένη ἀψὶς, ἡ λεγομένη νῦν Οὐρβίκιου, πρότερον πόρτα ἦν χερσαία τοῦ Βύζαντος, καὶ ἀνέβαινεν εἰς τὰ Χαλκοπρατεῖα τὸ τεῖχος ἕως τοῦ λεγομένου μιλίου. Ἦν δὲ κἀκεῖσε πόρτα τῶν Βυζαντίων χερσαία, καὶ διήρχετο εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας τῶν τζυκαλαρίων (32),

24 Sciendum est quod Byzantis palatium in acropoli exstiterit, et templum S. Menæ antea fuerit fanum Jovis, quamobrem etiam nunc in marmoreis ejus arcubus, qui duabus maximis columnis sustentantur, Jovis et Saturni statuæ supersunt. Ille nimirum antiquis principibus mos erat, ut nonnisi in arcibus urbium palatia sua exstruerent. Sub Byzante igitur, uti hodieque, incipiebat murus a turri acropoleos et pergebat usque ad turrim Eugenii; inde ascendebat ad Strategium versus, et progrediebatur usque thermas Achilleas. Arcus vero qui ibi visitur et nunc Urbicii 25 appellatur, erat olim terrestris porta tempore Byzantis. Hinc in Chalcopratia tendebat murus, et porro usque ad miliarium, ubi altera erat porta terrestris. Inde procedebat ad volutiles columnas Tzycalariorum, et descendebat ad Topos, et rursus deflectebat per Mangana et ther-

Meursii et Lambecii notæ.

(31) *Ἔθος γὰρ ἦν.* Huc pertinet quod legitur Geoponicorum II, 2: Ἀκροπόλεις δὲ ἐκάλουν παλαιοὶ τὰς κατασκηνώσεις τῶν βασιλέων, ὡς διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἐν ταῖς ἄκραις τῶν πόλεων οἰκοδομουμένων. Lamb.

(32) Τζυκαλαρεῖον Græcis recentioribus *dicitur* locus ubi fiunt vel venundantur ollæ, a τζυκάλη, id est *olla*. Perperam in aliquot codicibus *legitur* τζυβαλκρίων. Lamb.

mas Arcadianas, atque ita demum revertebatur in acropolim. Continebat autem totus murus 27 turres.

Hæc igitur erat urbis forma sub Byzante : secunda vero, quam a Constantino magno accepit, ita se habet. Latus quidem maritimum ab acropoli et turri Eugenii promotum est usque ad Zeugma S. Antonii et a Topis ad S. Dei Genitricem cognomine Raudum. Verum murus terrestris protensus est usque ad Hexacionium et a miliario usque ad veterem portam Præcursoris et monasteria Studii et Icasiæ ; inde pergebat usque ad cisternam Boni et templum SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael ; hinc rursus descendebat ad locum nuncupatum Harmatii, et desinebat in templo S. Antonii. Hæc urbis forma duravit annos 132, decem imperatorum tempore. Theodosius vero junior quinto imperii anno, cum **26** terræ motus esset et muri collaberentur propterea quod Amalechitæ et Chazinzarii in urbe habitabant et trisagium impie irridebant, preces et supplicationes in campo tribunalis una cum patriarcha Proclo instituit. Cæterum cum jam per multas horas Kyrie eleison cantassent, parvus quidam puer cunctis aspectantibus in aerem surreptus audivit angelos cantantes : « Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis. » Puero iterum in terram demisso populus ad eumdem modum cecinit, desiitque terræ motus ; et imperator omnes hæreticos ex urbe ejecit, murosque ab Hexacionio usque ad portam Auream protulit. Quare etiam pone elephantos istic collocatos statuam suam erexit, et murum maritimum a Raudo usque ad portam Auream extendit, et a S. Antonio, in loco nuncupato Harmatii sito, usque ad Blachernas et portam Auream. Duæ autem factio-

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ἡ ἐπὶ τοῦ Βύζαντος σχηματογραφία τῆς πόλεως · ἡ δὲ δευτέρα, καθὰ διὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔκτιστο, ἐστὶν αὕτη. Κατὰ μὲν τὸ παράλιον μέρος προσετέθη ἀπὸ μὲν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Εὐγενίου πύργου μέχρι τοῦ Ζεύγματος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου (33), ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων Τόπων μέχρι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ῥάδδου. Τὸ δὲ χερσαῖον τεῖχος ἀνέβαινεν ἕως τὸ ἑξακιόνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ μιλίου προήρχετο μέχρι τῆς παλαιᾶς πόρτας τοῦ Προδρόμου (34) καὶ τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου καὶ τῆς Εἰκασίας, καὶ διήρχετο μέχρι τῆς Βώνου καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων μαρτύρων Μανουὴλ Σαβὴλ καὶ Ἰσμαὴλ (35), καὶ κατήρχετο εἰς τὰ Ἁρματίου, καὶ ἐπληροῦτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Διήρκεσε (36) δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ τείχους ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα δύο, δέκα βασιλέων αὐτοκρατορησάντων. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδόσιος εἰς τὸν πέμπτον χρόνον (37) τῆς βασιλείας αὐτοῦ, σεισμοῦ γεγονότος (38) καὶ τῶν τειχῶν καταπιπτόντων, διὰ τὸ τοὺς Ἀμαληκίτας τοὺς Χατζιντζαρίους (39) οἰκῆσαι ἐν τῇ πόλει καὶ βλασφημεῖν σφοδρῶς εἰς τὸ τρισάγιον (40), ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἱκεσίαν καὶ λιτὴν εἰς τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλίου (41) μετὰ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου (42) καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, κραζόντων τὸ « Κύριε ἐλέησον » ἐπὶ πολλὰς ὥρας, πάντων ὁρώντων ἠρπάγη παιδίον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἤκουσεν ὁ παῖς τῶν ἀγγέλων μελῳδούντων καὶ ὑμνούντων · « Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος Ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. » Κατελθόντος δὲ τοῦ παιδὸς ὁ λαὸς οὕτως ἐμελῴδει, καὶ ἔστη ὁ σεισμὸς ἐκτοτε, καὶ ἐξέωσεν ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς αἱρετικοὺς ἐκ τῆς πόλεως. Ἐξέβαλε

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Δὲ ἑτέρα σχηματογραφία, ἣν συντέθεικεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Προσέθηκε τοίνυν τὸ τεῖχος ἀπὸ τοῦ Εὐγενίου μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου cod. 3058 Band.

(34) *Τοῦ Προδρόμου*. Injuste conqueritur Gyllius *Topogr. CP.*, 1, 3 Codinum templum S. Joannis Præcursoris sive Baptistæ intra muros ponere, cum etiam multis annis post Constantinum extra urbem fuerit. Nam si recte ejus verba introspexisset, animadvertisset procul dubio eum simpliciter dicere muros Byzantii a Milio pertendisse usque ad antiquam portam Prodromi seu S. Joannis Baptistæ. Tantum igitur abest ut dicat templum S. Joannis Baptistæ intra muros fuisse, ut ne mentionem quidem templi illius fecerit. Et quamvis dixisset hanc urbis portam a quodam prope sito templo S. Joannis Baptistæ fuisse denominatam, non tamen addidit fueritne extra an intra urbem illud templum. Lamb.

(35) Ἰσμαὴλ, ἐν ᾧ τόπῳ ἀνῃρέθησαν οὗτοι οἱ ἅγιοι, καὶ 3058 et, qui addit παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ, Vat.

(36) Ἀντωνίου καὶ ἔκαμπτε εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου. Διήρκεσε 3058.

(37) *Τὸν πέμπτον χρόνον*. Diaconus et Cedrenus tricesimum annum dicunt. Meurs.

(38) *Σεισμοῦ γεγενότος*. Duravit hic terræ motus menses quatuor, ut referunt Cedrenus et Diaconus. Meurs.

(39) De Chatzintzariorum hæresi vide Nicephorum Callist. XVIII, 56. Exorta autem est hæc hæresis temporibus Constantini Heraclii filii, circa annum Christi 640. Lamb.

(40) *Τὸ τρισάγιον*. Vide Glossarium nostrum, in quo abunde satisfecimus. Meurs.

(41) *Τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλίου*. Proprie hic locus *Campus* dicebatur. Diaconus : *ut timentes Byzantii extra civitatem, in loco qui dicitur Campus, essent perseverantes*. Theodorus Anagnosta Eclog. 1 : Ἐν ταῖς λιταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ πεζῆς Μαρκιανὸς ἐξερχόμενος πολλὰς τοῖς δεομένοις δωρεὰς παρεῖχεν. Et hic quoque defigi solita noxiorum capita, colligo ex Diacono in Phoca : *Phocas tyrannus Mauritium peremit, ut prædictum est, una cum masculis quinque pueris ejus, et horum capita jussit poni in Campo tribunalii diebus multis*. Meurs.

(42) *Πρόκλου*. Hic est ille ipse Proclus ad quem exstat Synesii epistola 70. Facile mihi assentieris, qui attendis initium : πέρυσιν οὐχ ἥκει μοι γράμματα παρὰ τῆς ἱερᾶς σου χειρός. Item exordium : Γενέσθω δή τις παραμυθία τὸ δέξασθαι τῆς πατρικῆς σου κεφαλῆς γράμματα, τὸ τιμαλφέστατον ἀπὸ θρᾴκης ἀγώγιμον. Meurs.

ρη ἀπὸ τοῦ ἐξαχιονίου μέχρι τῆς χρυσείας· A nes populi, ab ipso ei rei destinatæ, muros istos
στήλην αὐτοῦ ἔστησεν ὄπισθεν τῶν ἐλε- condiderunt, uti habetur in libro De ædificiis.
καὶ ἀνεβίβασε τὸ παράλιον τεῖχος ἀπὸ τῆς Ῥάδδου μέχρι τῆς χρυσείας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου
υ, τὰ Ἀρματίου, μέχρι τῶν Βλαχερνῶν (43) καὶ τῆς χρυσείας (44). Οἱ δὲ δύο δῆμοι ἔκτισαν τὰ
ιρ' αὐτοῦ ὁρισθέντες, καθὼς εἰς τὰ περὶ κτισμάτων περιέχει.

Meursii et Lambecii notæ.

ῶν Βλαχερνῶν. Erat illic templum. Ce- καθ' ἣν ἡμέραν εἴθιστο ἀπιέναι πρὸς τὸν Suidam in Ἀναστάσιος. Atque hic magnus logo-
ρναις θεῖον ναόν. Atque inde intelligendus theta jusjurandum accipiebat novi imperatoris.
, qui in Heraclio narrat filium ejus Con- Licet haurire ex Niceta p. 147, 6. Conflagravit
n in Blachernis a Sergio patriarcha esse sub Joanne Palæologo, viginti circiter annis ante
im. Exstruxit hoc Theodosii soror Pulche- captam urbem a Turcis. Vide Phranzen Chronic.
nortem fratris, teste Zonara. Et hic tra- 2, 10. MEURS.
stem ac zonam τῆς Θεοτόκου dedicatas (44) *Τῆς χρυσείας.* Hic erat simulacrum Theo-
uctores et Nicephorus 15, 14 et Menolo- dosii majoris, quod corruit ex terræ motu tempo-
ai præterea illic trichinium Anastasii. Vide ribus Leonis. Auctor est Diaconus. MEURS.

ΠΕΡΙ (45) ΑΔΙΑΒΗΝΗΣ.

DE ADIABENE.

ι χώρα κεῖται πρὸ τῆς Μεσοποταμίας (46) B Hæc regio Mesopotamiæ objacet, orientem versus,
ανατολήν, πέραν τοῦ Τίγριδος. Ἐν αὐτῇ δὲ ultra Tigridem. In ea naphtha bitumen gignitur.
σφαλτος, ἡ λεγομένη νάφθα (47). Λέγεται Dicitur autem Adiabene, quod plures in ipsa sint
ήνη (48), διὰ τὸ εἶναι πλείονας ποταμοὺς fluvii et transitum reddant difficilem. Ibi etiam sita
καὶ δυσχερεστέραν ποιεῖν τὴν διάβασιν. est Ninive. Cæterum bitumen coctis lateribus et mi-
ἐστι καὶ ἡ Νινευί. Τοσαύτην δὲ ἀσφάλειαν nutis lapillis permistum, ædificia quovis ferro soli-
; κτίσμασιν (49) ἡ ἄσφαλτος, ὥστε ταῖς diora efficit. Illic quoque est Averni ostium, unde
ίνθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμιγεῖσα, gravis exsudat halitus, qui odore suo quodvis tam
α γίνεται παντὸς σιδήρου. Ἐκεῖσε δέ ἐστι terrestre quam volatile animal perimit. Verum non
ν στόμα, ἐξ οὗ δεινὸν πνεῦμα ἀναδίδοται, recta egreditur, sed cum paulum emersit, langue-
εον ζῶον ἅπαν καὶ πετεινὸν ἀποφθείρειν, scit et refringitur, eoque modo aves altius volantes
οι ὀσφρανθῆναι (50)· καὶ οὐ κατ' εὐθεῖαν discrimen evadunt: omnia vero, quæ circumsitus
ι (51)· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἄνεισι καὶ Asiæ tractus continet, odore suo corrumpit, præ-
πανακλᾶται, καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ terquam eunuchos.
ι σώζεται. Καὶ τὰ πέριξ Ἀσίας ὥσπερ πάντα ὀσφραινόμενα φθείρει, πλὴν τῶν εὐνού-

Meursii et Lambecii notæ.

ρὶ Ἀδιαβηνῆς. Caput hoc de Adiabena C (50) *Εἴπερ τύχοι ἐσφρανθῆναι.* Apud Suidam
ι pluribus codicibus deest, et nihil omni- legitur, εἰ πρὸς τὸ τυχὸν ὀσφρήσαιτο.
d origines Constantinopolitanas. Legitur (51) *Καὶ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρχεται.* Supple ex
lem fere verbis apud Suidam in v. Ἀδια- codice manuscripto et Suida: καὶ εἰ ἐσχεδάννυτο
ιpud Amm. Marcellinum lib. XXIII. LAMB. ἔξω, οὐκ ἂν ὠφελεῖτο ὁ χῶρος. Ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθεῖαν
) *τῆς Μεσοποταμίας.* In cod. Vat. legitur: ἐξέρχεται, etc. « Quod si ille halitus foris dis-
etc., id est, prope Mesopotamiam: ita pergeretur, locus non posset habitari. Verum non
bendum apud Suidam. LAMB. recta egreditur, sed cum paulum emersit, langues-
Λεγομένη νάφθα. In codice Vaticano cit, et refringitur. » Hinc illa Ammiani subobscura
erat ἄφθα, quod idem est. Auctor Epi- verba illustrari possunt: « In his pagis hiatus
abonis, ὅτι λέγεται ὁ ἄφθας, καὶ ἡ ἄφθα, quoque conspicitur terræ, unde halitus lethalis
θα, καὶ τὸ νάφθα. Ita ἡ ἄφθα pro ἡ νάφθα exsurgens, quodcumque animal proxime steterit,
ud Constantinum Porph. *De admin. imp.*, odore gravi consumit. Quæ lues oriens a profun-
; pro τὸ νάφθα apud Simplicium in Com- do quodam puteo, cum os ejus excesserit latum,
in Categorias Aristotelis. LAMB. antequam sublimius vagaretur, terras circumsitas
ρεται δὲ Ἀδιαβήνη, διὰ τό, etc. Itidem inhabitabiles acerbitate fecisse. » Apud Suidam
s Marcellinus lib. XXIII tradit, veteres cre- vero scribendum est, ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθεῖαν ἐξέρ-
diabenam fuisse cognominatam, quod χεται· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἄνεισι καὶ πάλιν ἀν-
am et Tigridem sita navigeros fluvios, τανακλᾶται. Vulgo perperam legitur, ἀλλὰ κατ'
» nunquam poterit. Sed addit, sibi potius εὐθεῖαν ἄνεισι, καὶ ὀλίγον ἀνερχόμενον πάλιν ἀν-
appellatam esse a duobus amnibus per- D τανακλᾶται.
iaba et Adiaba, qui in ea regione sunt. (52) *Καὶ ἐκ τούτου πλὴν τῶν εὐνούχων.* Hic
locus ex codice Vaticano ita supplendus atque re-
formandus est: Καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῳ

d. Vat., ποιεῖ ἐν τοῖς κτίσμασιν.

ΠΕΡΙ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ

ΣΤΗΛΩΝ, ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

—

DE SIGNIS, STATUIS

ET ALIIS SPECTATU DIGNIS CONSTANTINOPOLIS.

—

De simulacro Jani.

Simulacrum Jani quadriforme esse tradunt, propter quatuor anni conversiones. Alii fingunt eum dextra manu clavem gestare, quasi principium temporis, atque anni aperturam et Janitorem. Quidam vero formant ipsum, dextra manu trecentos, sinistra autem sexaginta quinque calculos tenentem, tanquam patrem anni.

De simulacro hastato.

Minervæ simulacrum hastam tenet ad significandum ejus constantiam, et fortitudinem ; similiter etiam clypeum, quod omnes insidiæ sapientia repellantur. Minerva enim et mens, idem sunt. Galeam porro illi tribuunt propterea quod sapientiæ culmen sub aspectum non cadit: et oleam ob naturæ

A

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Ἰάνου (53).

Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰάνου ἱστοροῦσι τετράμορφον, διὰ τὰς τέσσαρας τροπάς. Ἄλλοι δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ κλεῖδα κατέχειν, ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου, καὶ ἄνοιξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεόν (54)· ἕτεροι δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατεῖν ψήφων τριακόσια, τῇ δὲ εὐωνύμῳ ἑξήκοντα πέντε, ὡσανεὶ πατέρα τοῦ χρόνου.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος δόρυ.

Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα δόρυ κρατεῖ, διὰ τὸ στιβαρὸν καὶ ἀνδρεῖον· ὁμοίως καὶ ἀσπίδα, διὰ τὸ πᾶσαν ἐπιβουλὴν διὰ τῆς σοφίας ἀπωθεῖσθαι· ἡ αὐτὴ γὰρ ἔστι τῷ νῷ. Καὶ περικεφαλαίαν διδόασιν αὐτῇ, διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον, ἀθέατον· καὶ ἐλαίαν, ὡς καθαρωτάτης οὐσίας οὔσης· φωτὸς γὰρ

Meursii et Lambecii notæ.

πατόμενα σώζεται, καὶ τὰ πέριξ νεμόμενα. Λέγει δὲ ὁ Δίων τοιοῦτόν τι ἐωρακέναι ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας ὅπερ πάντα τὰ ὀσφραινόμενα φθείρει πλὴν τῶν εὐνούχων, id est : « Eoque modo » (nempe propter refractum et suppressionem noxii illius odoris) « aves altius supra volantes, et quæ circumcirca pascuntur animalia, servantur. Cæterum refert Dio, se simile foramen Hierapoli Phrygiæ vidisse, cujus odor omnia corrumpit, præterquam eunuchos. » Iisdem fere verbis eamdem rem narrat Ammianus : « Cujus simile, » inquit, « foramen apud Hierapolim Phrygiæ, antehac, ut adserunt aliqui, videbatur : unde emergens itidem noxius spiritus perseveranti odore quidquid prope venerat, corrumpebat, absque spadonibus solis. » Odorem hujus foraminis Ammianus perseverantem vocat, comparatione alterius odoris, quem simile foramen Adiabenicum exspirabat. Is enim non perseverabat, sed simulatque ad os foraminis pervenerat, refringebatur, et desinebat esse noxius. Damascius in Vita Isidori, spiraculum illud Hieropolitanum suo etiamnum tempore superfuisse memorat, sequeque cum Doro philosopho eo descendisse, et salvum inde egressum esse. « Soli enim, » ut ille ait, τετελεσμένοι, hoc est, « consecrati, et initiati intrare, et illæsi intus degere poterant. » — Post εὐνούχων additur in codice Vaticano, ἔστι δὲ ἐν τῇ Διαβηνῇ ἡ Κτησιφών, id est, « In regione Adiabena est Ctesiphon. » Ubi nota Διαβηνὴν vocari : quæ alias dicitur Ἀδιαβηνή. Ita in veteri Lexico manuscripto Διαβηνίτης exponitur, ὁ ἀπὸ Διαβηνῆς τόπου, ubi Διαβηνίτης idem valere puto atque Ἀδιαβηνός, ut Σπανὸς, idem est atque Ἴσπανος. Lamb.

(53) *Τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰανοῦ*, etc. In aliquot codicibus legitur Ἰανουαρίου, uti etiam apud Suidam. Tota autem hæc simulacri Jani descriptio ex Joannis Philadelphiensis libro hactenus inedito

C

« De mensibus, » verbotenus fere desumpta est : Verba ejus super hac re hæc sunt : Ῥητέον τοίνυν περὶ Ἰάνου τίς τε ἄρα ἐστὶ, καὶ τίς ἡ περὶ αὐτοῦ δόξα γέγονε τοῖς ἀρχαίοις. Καὶ οἱ μὲν δίμορφον αὐτὸν μυθολογοῦσι, νῦν μὲν κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεόν. Νῦν δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ τριακοσίας, τῇ δὲ ἑτέρᾳ ἑξήκοντα πέντε ψήφους ἀριθμοῦντα, ὥσπερ τὸν ἐνιαυτόν. Ἔνθεν καὶ τετράμορφον ἀπὸ τῶν τεσσάρων τροπῶν· καὶ τοιοῦτο αὐτοῦ ἄγαλμα, ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Νερβᾶ ἔτι καὶ νῦν λέγεται σεσωσμένον. Id est : « Quocirca nunc dicendum de Jano, quis ille, et quæ veterum de eo fuerit opinio. Alii eum fingunt bifrontem, et vel claves dextra gestantem instar Janitoris, vel trecentos calculos dextra, et sexaginta quinque sinistra instar anni dinumerantem. Unde etiam quadrifrontem a quatuor anni conversionibus fingunt : quale ejus signum adhuc exstare aiunt in foro Nervæ. Lamb.

(54) *Καὶ ἄνοιξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεόν.* Θυρεὸς hoc loco idem est atque θυρωρὸς, hoc est, « janitor, seu « ostiarius. » Etymologicon magnum : γίνεται παρὰ τὴν θύραν θυρὸς καὶ πλεονασμῷ τοῦ ε θυρεὸς ὁ θύρας τάξιν ἔχων. Ita sumitur in supra citato Joannis Philadelphiensis verbis : Νῦν μὲν μυθολογοῦσι κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὡσανεὶ θυρεόν, quod est, interprete Macrobio, Saturn. lib. I, cap. 9 : « Et cum clave figuratur quasi portarum custos. » Alias θυρεὸς ipsum quoque januæ claustrum significat, ut apud Homerum Odyss. I :

Αὐτὰς ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν.

ad quæ verba Eustathius notat, θυρεὸν ab Homero vocari « saxum claudens speluncæ ingressum. » Hinc ergo satis apparet falli viros doctos, quorum unus pro θυρεὸν legendum censet θυρωρὸν, alter θύραν, quasi vero θυρεὸς non aliam quam « scuti » significationem habeat. Lamb.

ία. Καὶ Γόργονα διδόασιν ἐπὶ τοῦ στήθους A puritatem, quippe quia hujus materia est olea. Gorgonem quoque in ipsius pectore collocant, ob mentis celeritatem.

ι τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ.

τοῦ ἀγάλματος κρατοῦντος κιθάραν.

De simulacro tenente citharam.

ιν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ Ἀπόλλωνος, ν ἥλιον τοῦ παντὸς ἁρμονίαν (55). Κιρ- γὰρ τοῖς λοιποῖς ἄστρασι, καὶ τίκτει καὶ

Fingunt Apollinem manibus tenere citharam; solem nempe intelligunt, qui auctor est consonantiæ omnium rerum, Admistus enim reliquis astris, omnia generat et producit.

ἀγάλματος κρατοῦντος ψαλίδα χαλκῆν.

De simulacro tenente forficem æneum.

Ἥραν λέγουσιν εἶναι τὸν ἀέρα· καὶ ἐπεὶ ὁ ίρει, ποιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἄγαλμα βαστά- ίδα χαλκῆν (56). Ἀπὸ μεταφορᾶς ψαλίδος, κειρούσης τὰς τρίχας, καὶ καθαρὸν ἀποδει- τὸ σῶμα.

Junonem dicunt esse aerem, et quoniam aer purgat, fingunt Junonis simulacrum gestare forficem æneum, sumpta translatione a forfice, quo capilli resecantur et corpus glabrum redditur.

ὁ ἀγάλματος βαστάζοντος πύργον.

De simulacro turrigero.

ήμητραν οἱ παλαιοὶ τὴν γῆν καλοῦσι· καὶ B ὅρα πάσης πόλεως ἡ γῆ ἐστιν, ὡς βαστά- ς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος.

Cererem veteres terram vocant; et quoniam cujusque urbis sedes terra est, fingitur turrita quasi urbes gestaret.

Περὶ ἀγάλματος κτένα φέροντος.

26 *De simulacro pectinem gerente,*

Ἀφροδίτης τὸ ἄγαλμα κτένα φέρει. Ἐπειδὴ τοτὲ ταῖς τῶν Ῥωμαίων γυναιξὶ, κνήφην γενέσθαι, καὶ ξυρουμένων πασῶν, γεγόνα- ις οἱ κτένες ἀχρεῖοι. Εὐξαμένας (57) δὲ τῇ ῃ, ἀνατριχωθῆναι, τιμῆσαί τε αὐτὴν ι κτένα φέρουσι. Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἔχειν (58)· ἔτι δὲ καὶ ἄῤῥενος καὶ θηλείας 59). Αὐτὴν γὰρ λέγουσι ἔφορον γενέσεως ός· καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος τῆς ἄνωθεν, λέ- αὐτὴν ἄῤῥενα, τὰ δὲ κάτω θήλειαν (60). ι δὲ αὐτὴν καὶ ἔφιππον (61), ὅτι Αἰνείας ὁ C ἰς πλεύσας μέχρι τῆς δύσεως, μετὰ τοῦτο ιβῆ, καὶ τὴν μητέρα ἐτιμήσατο τοιούτῳ ι.

Veneris simulacrum pectinem gerit. Olim enim mulieribus Romanis accidit, ut pestilenti prurigine laborarent: cumque omnes raderentur, nulli usui eis pectines fuerunt. Nuncupantes autem Veneri votum, capillos receperunt, et deam simulacris honorarunt pectinem gerentibus: fingunt eam quoque barbatam, et maris atque feminæ instrumenta genitalia habere: eo quod præsidem esse deam aiunt universæ generationis, et a lumbo quidem superiore virum, cætera feminam. Præterea fingunt eam equestrem, propterea quod Æneas ejus filius cum ad occasum navigaret, equum postea conscendit, et matrem hujusmodi simulacro honoravit.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Διός.

De simulacro Jovis.

μα πλάττουσι τοῦ Διὸς καθήμενον, ἔχον τὰ γυμνὰ, τὰ δὲ κάτω σκεπασμένα. Κρατεῖ δὲ

Simulacrum Jovis fingunt sedere superne nudum, inferne tectum; et læva quidem manu sceptrum te-

Meursii et Lambecii notæ.

θάραν... ἁρμονίαν. Lege, τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃ Ἥλιον. διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς τοῦ ρμονίας. Id est, « Citharam manibus tenere pollinem, seu solem, quoniam is auctor est ιίας omnium rerum. » Confirmat hanc Proclus, cujus de Apolline hæc verba Commentario ἀνεκδότῳ ad Cratylum Pla- ὸν δὲ τῆς μουσικῆς παρίστησιν, ὅτι θεὸς ιός ἐστιν πάσης ἁρμονίας, ἀφανοῦς τε καὶ D διὰ τῶν ἡγεμονικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καθ' ενυᾷ σὺν τῇ Μνημοσύνῃ καὶ τῷ Διΐ τὰς Συνδιακοσμεῖ δὲ πᾶν τὸ αἰσθητὸν ταῖς δη- ίς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἃς δὴ θεουργῶν παῖ- ς ἀποκαλοῦσιν. Ἐπεὶ καὶ τῆς ἁρμονίας τῶν φθόγγων τῆς τῶν χειρῶν ἐξῆπται κινή- λλὰ καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα διὰ τῶν ν λόγων κατακοσμεῖ, οἷον φθόγγοις τισὶ ; ταῖς διαφόροις αὐτῶν δυνάμεσι. Καὶ ρμονίως καὶ ἐνρύθμως πάντα ταῖς δημιουρ- τοῦ κινήσεσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐρανία πᾶσα κίνησις τὸ ἐναρμόνιον τοῦ θεοῦ ἔργον ἐν- ι. Hinc quoque faciunt illa verba Joannis o De mensibus : Ἑρμῆς κιθάραν δίδωσι τῷ Ἀπόλλωνι, οἷον ὁ λόγος τῷ Ἡλίῳ τὴν ὃ ἁρμονίαν. Lamb.

ιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἅρμα βαστάζειν γυ- visitur in numm., Treboniani Galli cum inscriptione, Juno Martialis. Lamb.

(57) *Εὐξαμένας... ἔτι τε καὶ*, etc. Ita hunc locum restitui ex cod. Vat. cum antea corrupte et indistincte ita legeretur : Εὐξαμένας δὲ ἀνατριχωθῆναι τῇ Ἀφροδίτῃ, τιμῆσαί τε αὐτὴν ἀγάλματι. Κτένα φέρουσαν πλάττουσιν αὐτὴν, καὶ γένειον ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ, etc. Similiter corrige Suidam v. Ἀφροδίτη. Lamb.

(58) *Πλάττουσιν αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν.* Desumptum est ex Joannis Lydi libro De mensibus : Παμφίλιοι, inquit, καὶ πώγωνα ἔχουσαν ἐτίμησαν Ἀφροδίτην ποτέ. Hanc Latini vocant, « Venerem barbatam. »

(59) *Ἔτι τε καὶ ἄῤῥενος καὶ θηλείας ἔργανα*, scilicet γεννητικά. Venerem utriusque sexus potentem, Græci vocant ἀῤῥενόθηλυν. Joannes Lydus : καὶ γὰρ καὶ ἡ Ἀφροδίτη τὴν τοῦ ἄῤῥενος καὶ θήλεος ἔχουσα φύσιν, ἀῤῥενόθηλυς καλεῖται. Lamb.

(60) *Καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος... τὰ δὲ κάτω θήλειαν.* Ex Joanne Lydo desumptum est, cujus hæc verba sunt in libro « De mensibus » : Ἑρμῆς ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ, τὰ μὲν ὑπὲρ ὀσφὺν ἄῤῥενα τῆς Ἀφροδίτης, τὰ δὲ μετ' αὐτὴν θήλεα παραδίδωσι. Lamb.

(61) *Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἔφιππον.* Veneris equestris imago visitur in quodam numismate L. Aurelii Veri. Lamb.

nere, dextra vero aquilam protendere. Quod autem sedeat, stabilitatem potentiæ significat : quod supernе sit nudum, innuit ipsum intelligentibus et cælestibus mundi partibus esse conspicuum. Cætera teguntur, quod Deus humi repentibus est ignotus. Sceptrum in læva, potestatis indicium : Aquila altera manu extenta, significat eum spiritibus aeris imperare, ut aquilam volucribus. Alias etiam ipsum fingunt tria mala gestantem manu, quod universus terrarum orbis in tres divisus sit partes.

A τῇ μὲν εὐωνύμῳ χειρὶ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ ἀετὸν προτείνει· καὶ τὸ μὲν καθέζεσθαι, τὸ ἑδραῖον τῆς δυνάμεως αἰνίττεται· τὸ δὲ τὰ ἄνω γυμνὰ ἔχειν, ὅτι φανερὸς τοῖς νοεροῖς καὶ τοῖς οὐρανίοις τοῦ κόσμου μέρεσι. Τὰ δὲ λοιπὰ σκέπεται, διότι τοῖς χαμαιζήλοις ὁ Θεὸς ἄγνωστος· τὸ δὲ τῇ λαιᾷ σκῆπτρον κατέχειν, τὸ ἐξουσιαστικόν. Τὸ δὲ τῇ ἑτέρᾳ προτείνειν ἀετὸν, δηλοῖ, ὅτι τῶν ἀερῳφόρων πνευμάτων κρατεῖ, ὡς ὁ ἀετὸς τῶν μεταρσίων ὀρνέων. Διὰ δὲ τῶν τριῶν μήλων, δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν (62).

De simulacro Mercurii alati.

Græci et Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis et Maiæ filium esse, id est, mentis et prudentiæ : nam ex mente et prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia sermone nihil est velocius : unde Homerus verba vocat alata. Præterea fingunt eum omnium deorum natu minimum, quia non senescit oratio : atque etiam quadratum, ob veri sermonis firmitatem et constantiam.

Περὶ ἀγάλματος πτερωτοῦ Ἑρμοῦ.

Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαΐας (63), οἷον τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως· ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γεννᾶται. Διὰ τοῦτο καὶ πτερωτὸν αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν· οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον. Καὶ Ὅμηρος, ἔπεα πτερόεντα· πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται, διὰ τὸ μὴ γηράσκειν τὸν λόγον. Ἀλλὰ καὶ τετράγωνον αὐτὸν ποιοῦσι, διὰ τὴν στερρότητα τοῦ ἀληθοῦς λόγου.

De simulacro Mercurii marsupium gestante.

Mercurium lucri auctorem perhibent et præsidem mercaturæ, eamque ob causam marsupium illi tribuunt. Phœnices quoque deos suos fingunt gestare aurea marsupia, quod aurum sit potentiæ symbolum. Græci vero eos fingunt armatos, quod armis humanum genus subjugetur.

Περὶ ἀγάλματος Ἑρμοῦ βαστάζοντος μάρσιπον.

Τοῦ κέρδους αἴτιον (64) λέγουσι καὶ ἐμπόριον τὸν Ἑρμῆν (65). Ὅθεν τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἱστῶσι βαστάζειν μάρσιπον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φοίνικες τοὺς θεοὺς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιφέροντας βαλάντια χρυσᾶ, ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου ὄντος δυναστείας (66). Οἱ δὲ Ἕλληνες σιδηροφοροῦντας αὐτοὺς πλάττουσιν, ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον (67).

B

C

Meursii et Lambecii notæ.

(62) *Ὀρνέων* etc. Nemo non primo intuitu animadvertet, post vocem ὀρνέων quædam deesse : incipit enim nova descriptio simulacri Jovis tenentis manu tria poma, veluti tres globos, ad significandum, Jovem, ut ait Ovidius « Metamorph. » lib. xv, « Arces temperare ætherease et mundi regna triformis. » Supple igitur ex cod. Vat. et lege : Ἀλλὰ καὶ πλάττουσιν αὐτὸν τρία μῆλα ἐν τῇ χειρὶ βαστάζειν· διὰ δὲ τῶν τριῶν μήλων δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. Κλίματα videtur abusive appellare tres antiquis cognitas orbis partes, vel, ut Cicero loqui amat, « tripartitas orbis terrarum oras, » nempe Europam, Asiam atque Africam. Huc facit nummus Augusti imperatoris, in quo visuntur tres globi pyramidatim positi, quorum uni inscriptum est, Eur. alteri, Asi. tertio Afr. ad significandum omnes totius orbis nationes Romano nomini subjectas esse. Cæterum in alio quodam codice Vaticano legitur : Διὰ δὲ τῶν τριῶν μήλων, δηλοῖ ὡς σφαῖρας εἰς τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. Lamb.

(63) *Υἱὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαΐας.* In codice Vaticano legitur, καὶ Ῥέας. Omnia autem quæ hoc loco de Mercurio narrantur, iisdem fere verbis exstant in Joannis Lydi libro « De mensibus. » Εἰσὶ δὲ, inquit, οἱ φασὶ Διὸς καὶ Μαΐης τὸν Ἑρμῆν εἶναι ἀλληγορικῶς υἱόν· νοῦν μὲν εἶναι Δία, Μαΐαν δὲ τὴν Φρόνησιν· παῖδα δὲ ἐξ ἀμφοῖν Ἑρμῆν λόγιον αἰνιττόμενον, πάντων δὲ νεώτατα εἰργάσαντο, ἅτε δὴ μὴ γηράσκοντος τοῦ λόγου. Ἔτι μὴν ὠκύτατον πεποιηνται τοῦτον ταρσώσαντες πτεροῖς, νοῦ ὀξύτητα καὶ τάχος λόγου διὰ τῆς τοιᾶσδε τέχνης αἰνιττόμενοι. Ὁ γοῦν ποιητὴς φησιν, Ἔπεα πτερόεντα. Εἶτα δὲ καὶ τετραγώνῳ σχήματι Ἕλληνες ἀναπλάττουσι τοῦτον, τεκμήριον μέγιστον παρεχόμενοι, λόγον εἶναι τοῦτον, καὶ λόγον ἀληθῆ, etc. Lamb.

(64) *Τοῦ κέρδους αἴτιον.* Joannes Lydus libro « De mensibus, » ηὔχοντο δὲ Μαΐᾳ τε καὶ Ἑρμῇ καὶ πραγματευται, ἀκίνδυνα τὰ τῶν κερδῶν εἶναι. Lam.

(65) *Τοῦ κέρδους—τὸν Ἑρμῆν.* Ἐμπόριος, προεμπορικὸς, nullibi, quod sciam, lectum est : ἔμπορος in ea significatione semel duntaxat apud Nonnum Panopolitam occurrit Paraphrasi in Joannem cap. II, vers. 15, ubi ἔμπορον ἔδρην vocat τὴν τράπεζαν καὶ λυδιστικὴν, hoc est, « mensam fœneratoriam, » seu « tabernam trapezicam. » Non male igitur quis ἐμπόριον hic legendum censeret, ἔμπορον. Sed mihi scribendum videtur τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ τῶν ἐμπορίων τὸν Ἑρμῆν. Ita Cæsar lib. VI De bello Gallico : « Deum, » inquit, « Mercurium colunt; hunc in quæstus pecuniæ mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. » Et Phurnutus de Mercurio agens : Ἐντεῦθεν, ait, καὶ τῶν ἐμπορίων ἐπιστάτης ἔδοξεν εἶναι, καὶ ἐμπολαῖος, καὶ κερδῷος ἐπωνομάσθη. Apud Suidam legitur : Λέγουσι δὲ αὐτὸν (scilicet τὸν Ἑρμῆν) καὶ τοῦ κέρδους αἴτιον καὶ τῶν ἐμπορίων ἔφορον.

(66) *Ἐπιφέροντας δυναστείας.* Vocem χρυσᾶ perperam antea omissam ex cod. Vat. restitui. Eamdem quoque apud Suidam moneo restituendam esse, voce Ἑρμῆς, ubi itidem deest.

(67) *Ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον.* Hæc lectio præferenda est ei quæ apud Suidam habetur, ὑποταττομένων τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ ἀγάλματος Εὐγνωμοσύνης.

ἄγαλμα τῆς Εὐγνωμοσύνης τῇ δεξιᾷ χειρὶ
ρον κατέχει, ὡς ἀγχίνου οὔσης τῆς Εὐγνωμο-
· τῇ δὲ ἀριστερᾷ βιβλίον, διὰ τὸ τὸν εὐγνω-
δέσθαι ἀναμνήσεως, ἥτις διὰ βιβλίων γί-

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Πριάπου.

ἄγαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ Ὥρου παρ' Αἰγυ-
καλουμένου, ἀνθρωπόμορφον ποιοῦσι, τῇ
σκῆπτρον κατέχον, ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι
ρὰν καὶ τὴν θάλασσαν (68). Ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ
ῖον αὐτοῦ ἐντεταμένον, ὅτι τὰ κρυπτὰ ἐν τῇ
έρματα φανερὰ καθίστησιν. Ἔχει δὲ καὶ
· κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν δισκοειδεῖς
ας· τὰ μὲν πτερὰ, διὰ τὴν ταχύτητα τῆς
ως, τοὺς δὲ κύκλους, διὰ τὴν τοῦ δίσκου πε-
ειαν. Ταυτὸν γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξά-
(69).

Περὶ ἀγάλματος τῆς Γῆς.

γῆν λέγουσιν Ἑστίαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν
α, τύμπανον βαστάζουσαν (70), ἐπειδὴ τοὺς
ς ἡ γῆ ὑφ' ἑαυτὴν συγκλείει.

ἀγάλματος ἔχοντος ἐν τῇ κεφαλῇ κέρατα.

ἄγαλμα τοῦ Σελεύκου (71) τοῦ δι' ἀνδρείαν
θέντος Νικάτορος, τοῦ δόντος τῷ υἱῷ αὐτοῦ
ῳ Στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἐρα-
αὐτῆς καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα ἀσθε-
ει καὶ ἐπικρυπτομένῳ, γνωσθέντι δὲ ὑπὸ
ιατρέτου τοῦ ἰατροῦ. Φασὶ δὲ συνόντα Σέλευ-
λεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι ταῦρον θυομένῳ ἀπο-
ι, μόνον Σέλευκον περιγενέσθαι αὐτοῦ τῶν
ων· κρατήσαντα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀγάλματι
ἐν τῇ κεφαλῇ περιτιθέασι κέρατα.

Περὶ Ἀτραβατικῶν.

ταῖς ἑορταῖς (72) καὶ τοῖς ἐπινικίοις, καὶ
ντων πρέσβεων, ἐνεδύοντο χλαμύδας ποικίλας
ρυσοῦ καὶ πορφυρᾶς ἢ ἄλλως πως πολυτελεῖς,
ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπελίνας (73) τῷ
ιτι, ἃς ἐκάλουν ἀτραβατικὰς (74) ἀπὸ τοῦ

A

De simulacro Gratitudinis.

Gratitudinis simulacrum dextera sceptrum tenet, quod ingenio sit candido. Sinistra vero librum, quod probus vir recordatione opus habeat, quæ librorum adminiculo acquiritur.

De simulacro Priapi.

Simulacrum Priapi, quem Horum Ægyptii indigitant, forma humana fingunt, dextra sceptrum tenens, eo quod terra, marique appareat: sinistra vero penem intendens, quod occultata in terra semina producat. Habet etiam alas, et in medio alarum circulos disco similes: illas quidem propter celeritatem ejus motus, hos vero ob rotunditatem corporis solaris. Eumdem enim Priapum atque solem esse existimant.

B

De simulacro Terræ.

Terram vocant Vestam, eamque fingunt mulierem, tympanum gestantem, quod terra ventos in se concludat.

De simulacro cornuto.

Simulacrum est Seleuci, qui propter fortitudinem cognominatus est Nicator, et filio suo Antiocho dedit propriam conjugem Stratonicen, amore illius capto et præ amore ægrotanti et dissimulanti morbum, quem Erasistratus medicus deprehendit. Cæterum tradunt Seleucum, cum Alexandro Macedoni sacrificanti taurus effugisset, bestiam cornibus prehensam solum tenuisse, eaque de causa capiti simulacri ejus cornua imponunt.

C

De Atrabaticis.

In festis et victoriis, et præsentibus legatis, induebant tunicas variegatas, auro et purpura vel alia re ornatas: in vulgaribus autem 28 conventibus xerampelino colore tinctas, quas vocant Atrabaticas, aut quia nigrum appellant atrum, aut quoniam illis

Meursii et Lambecii notæ.

D

Ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν σαν. Ita Themistius in oratione ad Constan-, de sole loquens, Ἡ δύναμις, inquit, ἁπανταὶ αἱ ἀκτῖνες καὶ ἐν γῇ, καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ οις, καὶ ἐν ἠπείρῳ, etc, hoc est, « Vis ejus et niversa pervadunt, terras, maria, insulas, entem, » etc. Corrigendus ergo Suidas voce ος, ubi perperam legitur, ὡσανεὶ παρ' αὐτοῦ ιαν τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, quod intertit, « Eo quod ab eo tellus et mare sit monm. » Scribe ὡσανεὶ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν , καὶ τὴν θάλασσαν, et verte, Eo quod terra ue appareat. Lamb.

Ἔχει δὲ καὶ πτερὰ..... δοξάζουσιν. Ita restisuppleri hunc locum ex codice Vaticano. Antea itur: ἔχει δὲ καὶ πτερὰ διὰ τὴν ταχύτητα τῆς ιω. Τὸν δὲ κύκλον, τοῦ δίσκου περιφέρειαν. ν γὰρ εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν. Itidem e Suidam in v. Ἱρίαπος, uti æque corrupte hæc verba exstant.

(70) *Τὴν γῆν βαστάζουσαν.* Ita ex cod. Vat. festitui. Perperam antea legebatur, γυναῖκα λέγουσι τὴν ἑστίαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν οἱονεὶ τὴν γῆν, τύμπανον βαστάζουσαν.

(71) *Τοῦ Σελεύκου.* Suidas in Σέλευκος. Meurs.

(72) *Ἐν ταῖς ἑορταῖς.* Suidas in Ἀτραβατικάς. Meurs.

(73) *Ξηραμπελίνας.* Juvenal. sat. 6: *et xerampelinas vestes donaverit ipsi.* Ubi vetus scholiastes notat xerampelinas vocari vestes ampelino colore tinctas, qui inter coccinum et muricem medius est. Lamb.

(74) Ἀτραβατικάς. Scili et quasi ἀτραβαπτάς vel ἀτραβαπτικάς, quod colore atro tinctæ essent. Sed rectius observat Salmasius ad Trebellium Pollionem et Flavium Vopiscum Atrabaticus birros nomen accepisse ab Atrebatis Galliæ populis. Lamb.

una cum trabeis uti solent : nam vestes sumptuosæ nominantur trabeæ.

De Augusteone.

Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Gusteo seu foro cibario choreas ducebant in honorem imperatoris illius temporis. Hunc igitur locum vulgus Augusteonem nominat. Ibidem Constantinus Magnus sibi suæque matri statuam posuit, eamque ob causam locum vocavit Augusteum seu Augustalem, cum antea Gusteum sive forum cibarium appellabatur.

De statuis in arcu cameræ fori.

In arcu cameræ fori collocatæ erant duæ statuæ, Helenæ et Constantini, et in earum medio crux, cui inscriptum erat : « Unus sanctus, Dominus, Jesus Christus in gloria Dei Patris, amen. » Item visebantur ibi duæ angelorum statuæ alatæ : erectæ autem fuerunt a præfecto fori.

De statua equestri in Augusteone, tenente crucem et globum.

Cum Justinianus templum Sanctæ Sophiæ exædificasset, repurgavit quoque aream ante ipsum sitam, eamque marmoribus exornavit, cum antea Gusteum sive forum cibarium esset; ideoque statuam suam equestrem ibi supra columnam erexit, quæ sinistra manu tenet globum, **29** cui crux superinfixa est, significans quod ob fidem in crucem universi terrarum orbis imperium adeptus sit. Globus nempe terram significat ob rotundam ejus figuram; illem vero crux, quia Deus in carne illi fuit affixus. Dexteram manum versus Orientem extendit, Persarum seditionem innuens, cosque extensione et re-

χρώματος· τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσι. Ἢ ὅτι μετὰ τραβέων ταύτας εἰώθασι χρῆσθαι· τραβέαι δὲ (75) λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες.

Περὶ τοῦ Αὐγουστεῶνος.

Τῇ πέμπτῃ (76) τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐχόρευον οἱ ῥεγεωνάρχαι ἐν τῷ Γουστείῳ ἤγουν τῷ ὀψοπωλίῳ, εἰς τιμὴν τοῦ βασιλεύοντος κατὰ τὸν καιρόν. Τὸν αὐτὸν οὖν τόπον οἱ ἰδιῶται Αὐγουστεῶνα καλοῦσιν. Ἐν ᾧ καὶ στῆλαι ἵστησαν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς αὐτοῦ μητρός· διὸ καὶ ἐπωνόμασε τὸν τόπον Αὐγουστεῖον, πρότερον Γουστεῖον λεγόμενον (77) ἤγουν ὀψοπώλιον.

Περὶ στηλῶν τῶν ἐν τῇ ἀψῖδι τῆς καμάρας τοῦ φόρου.

Ἐν μὲν τῇ ἀψῖδι (78) τῆς καμάρας τοῦ φόρου ἵσταντο δύο στῆλαι Ἑλένης καὶ Κωνσταντίνου, καὶ σταυρὸς μέσον αὐτῶν, γράφων (79)· « Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός, ἀμήν. » Ὁμοίως καὶ δύο ταχυδρόμων στῆλαι πτερωταί (80)· ἀνετέθησαν δὲ παρὰ τοῦ τὸν φόρον ἐπαρχοῦντος.

Περὶ τοῦ ἐν Αὐγουστεῶνι ἀγάλματος ἐφίππου, κρατοῦντος σταυρὸν καὶ σφαῖραν.

Κτίσας ὁ Ἰουστινιανὸς (81) τὴν ἁγίαν Σοφίαν ἐκαθάρισε τὴν αὐλὴν, καὶ ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν, τὸ πρότερον οὖσαν Γουστεῖον ἤγουν ὀψοπώλιον. Διὸ ἵστησε τὴν ἑαυτοῦ στήλην ἔφιππον ἐπὶ κίονος. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαῖραν, ἐμπεπηγότος σταυροῦ ἐν αὐτῇ, ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς πάσης ἐγκρατὴς γεγονώς· σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ γῆ διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος, πίστις δὲ ὁ σταυρὸς διὰ τὸν αὐτῷ προσηλωθέντα ἐν τῇ σαρκὶ Θεόν. Τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀνατεταμένην ἔχει κατὰ ἀνατολὰς, στάσιν τῶν Περσῶν σημαίνων, καὶ μὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς;

Meursii et Lambecii notæ.

(75) *Τραβέαι δέ.* Illustrat hanc trabearum descriptionem Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 9. Lamb.

(76) *Τῇ πέμπτῃ.* Apud Suidam in Αὔγουστος est τῇ ιε'. Meurs.

(77) Πρότερον Γουστεῖον λεγόμενον et paulo post v. 17 τὸ πρότερον οὖσαν Γουστεῖον. Utrobique rescribo Αὐγουστεῖον. Suidas in Αὔγουστος· οἱ ῥεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόροι ἐχόρευον ἐν τῷ Αὐγουστείῳ οἷον ἐν τῷ ὀψοπωλίῳ. Iterum alibi in Ἰουστινιανός· ἐμαρμάρωσεν αὐτὴν, τὸ πρὶν οὖσαν Αὐγουστεῖον. Descriptio urbis CP : *Tetrapylum aureum unum, Augusteum, Capitolium, Monetam.* Tamen non temere damnem. Vide Glossarium nostrum in hac voce. Meurs. — Ante templum S. Sophiæ et palatium imperatoris forum erat, quod antiquitus vocabatur γουστεῖον sive ὀψοπώλιον, quia obsonia in eo vendebantur. Postquam vero Justinianus ædificato templo S. Sophiæ simul hoc forum purgavit et marmoreo stravit pavimento, pro γουστεῖον nominatum fuit αὐγουστεῖον, et vulgo αὐγουστεών, ut παλατιών pro παλάτιον. Hujus loci ἐκφασιν scripsit Georgius Pachymerius [editam a Boivino not. ad Gregoram]. Pro ἐν τῷ Γουστείῳ (v. 6) perperam antea legebatur ἐν τῷ αὐγουστεῶνι. Item apud Suidam corrupte legitur ἐν τῷ αὐγουστείῳ. Recte Joannes Lydus libro *De mensibus*, unde hæc desumpta sunt, p. 124 : ἐν τῷ γουστείῳ, inquit, οἷον τῷ ὀψοπωλίῳ εἰς τιμὴν Τιβερίου οἱ σεβαστοφόροι ἐχόρευον. Τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον οἱ ἰδιῶται αὐγουστιῶνα καλοῦσιν. Lamb.

(78) *Ἐν μὲν τῇ ἀψῖδι.* Codrenus : ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν ἀψῖδι τοῦ φόρου ὁ μέγας ἵδρυται Κωνσταντῖνος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρόν. Vide etiam Suidam in Ἑλένη et στῆλη. Meurs.

(79) *Γράφων.* Pro ἐν ᾧ ἐγράφη. Sæpe alias verbum γράφειν apud Codinum hac significatione occurrit. Lamb.

(80) *Ταχυδρόμων στῆλαι πτερωταί.* Procul dubio angelorum statuæ fuerunt, quibus ad eximendam eorum celeritatem alas tribuit antiquitas. Ita Paulus Silentiarius εὐπτέρυγας vocat in descriptione templi S. Sophiæ, v. 559.

Τῇ μὲν ἐυπτερύγων στρατὸν ἔξεσσεν ἀγγέλων.

Refert autem historiæ Miscellæ auctor I, 2 Constantinum, cum in cœlo signum crucis exterritus admiraretur, sibi astare vidisse angelos dicentes, Τῷ τούτῳ νίκα. Ad conservandam igitur ejus rei memoriam non mirum est quod ait hoc loco Codinus, cruci, ad imitationem illius cœlestis erectæ, angelorum simulacra apposita fuisse. Huc facit quod memorat Anastasius Bibliothecarius, Constantinum magnum Basilicæ Constantinianæ obtulisse quatuor angelos argenteos cruces tenentes. Lamb.

(81) *Ὁ Ἰουστινιανός.* Suidas in Ἰουστινιανός. Acciderunt autem hæc anno 16 imperii ejus, teste Cedreno. Meurs.

τῆς ἀνατάσεως καὶ ἀπώσεως (82) τῆς ἐκ
ιῶν· « Στῆτε, Πέρσαι, καὶ μὴ πρόσω χω-
ι γὰρ συνοίσει ὑμῖν (83). »

Ὁ ἐν τῷ βορείῳ μέρει φόρου ἱσταμένου σταυροῦ.

ερὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου (84) ἱστα-
ὸς, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος
ινῷ χρυσέμπλαστον· καὶ ἐν τοῖς ἀκρω-
; μέρεσι στρογγύλοις μήλοις. Ἔνθεν καὶ
ὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθορῶνται χρυσέμβαφοι
ὶ νῦν.

Περὶ τοῦ Ξηρολόφου.

ὸν Ξηρόλοφον πρώην τινὲς θέαμα (85) ἐκά-
αὐτῷ γὰρ ἕστησαν κοχλίαι δεκαὲξ καὶ
ος στήλη καὶ Σεβήρου τοῦ κτίσαντος, καὶ
ν τρίπους. Ἔνθα ἐθυσίαζε πολλὰς θυσίας
καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν τῷ τόπῳ γεγόνασι.
καιρὸν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη. Καὶ θέ-
στρονομική, τριάκοντα ἓξ χρόνους διαρκέ-
αὐτὸς δὲ Ξηρόλοφος (86), καθὼς ὁ διακρι-
λόγος φησὶν, τὴν στήλην εἶχε τοῦ τε
ωδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Μαρκιανοῦ
τοῦ κίονος. Σεισμοῦ δὲ γενομένου πεπτω-
: στήλας (87).

Δύο σταυρῶν λῃστῶν, καὶ τοῦ βικίου τοῦ ἔχοντος μύρον.

ἐνθεν τοῦ κίονος τοῦ φόρου κεχωσμένοι
ι οἱ δύο σταυροὶ (88), καὶ βίκιον μύρου οὗ
ὁ Χριστὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα σημειοφορικὰ,
μὲν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου,
ἐντα δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Γεφύρας πέραν τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

ς τὸν ἅγιον Μάμαντα (89) πέραν ἵστατο

A pulsu manus provincias Romanas invadere vetans, his quasi verbis : « State Persæ, nec ulterius progredimini : neque enim conducet vobis. »

De cruce in septentrionali parte fori collocata.

In septemtrionali parte fori collocata est crux, instar illius quam Constantinus in cœlo vidit, auro obducta habensque in apicibus rotunda mala. Ibidem filiorum ejus statuæ auratæ usque in hodiernum diem conspiciuntur.

De Xerolopho.

30 Xerolophum quidem prius Theama vocabant. In illo enim sexdecim cochleæ erant, et statua Dianæ et Severi conditoris, et theamatium tripes, Ibi Severus multa sacrificia fecit, eodemque in loco multa oracula edita sunt ; quo tempore etiam puella virgo illic immolata est, Fuit etiam thesis astronomica, quæ annos 36 duravit. In eodem Xerolopho, ut vulgo fama fertur, collocatæ erant statuæ Theodosii junioris et Valentiniani et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu corruerunt.

De duabus crucibus latronum, et urceolo unguentario.

In inferiori parte columnæ fori depositæ erant duæ cruces duorum latronum, qui una cum Christo crucifixi sunt ; et urceolus vitreus unguenti, quo Christus inunctus fuit, et multa alia admiranda quæ a Constantino magno ibi collocata Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde abstulit.

De ponte, qui est ultra S. Mamantem.

Ultra S. Mamantem erat pons magnitudine æqualis

Meursii et Lambecii notæ.

rant qui pro ἀπώσεως legendum censent
ς · impossibile enim est unam et eamdem
explicatam simul et complicatam fuisse.
gitur hujus loci est, Justiniani statuam ita
i fuisse, ut dextra manu Orientem versus
ersus videretur ἀπωθεῖσθαι, hoc est re-
in provincias Romanas invadentes a pro-
cere. Tali ἀπώσει χειρός, etiam nos hodie-
ur, ubi importune supervenienti signum
damus. Cæterum pro τῆς χειρός, quod ex
restitui, perperam antea legebatur τῶν
idem corrigendus est Suidas v. Ἰουστι-
ιανὸς.

αὶ ὁμῖν 3058 Band. Τὸν οὖν αὐτὸν Ἰουστι-
ετατ ἐπαρθῆναι ταῖς τοῦ Βελισαρίου εὐτυ-
Οὗτος οὖν σταλεὶς κατὰ τῶν Περσῶν καὶ
ν τῶν τῆς ἀνατολῆς παρὰ τοῦ βασιλέως,
ις κατατροπωσάμενος, καὶ Γελίμερα κρα-
ίστειλεν αὐτὸν εἰς Μαυρουσίαν, ἐκεῖσε τη-
ὸ τοῦ Φαρᾶ. Ὡς εἰς μεγάλην ἐνδειαν ἀρ-
ὼς διὰ τὸ μὴ ἐν τῷ τόπῳ τῆς Μαυρουσίας
ρτεῖσθαι, ἀλλ' ἐφθὸν τὰς ὀλύρας σιτεῖσθαι,
ὁ βασιλεὺς στεῖλαι αὐτῷ ἄρτον καὶ σπόγγον
ιν. Ὁ δὲ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τούτοις ἤρετο τὸν
τίνος χάριν ταῦτά γε ἐπιζητεῖ. Καὶ ἐξεῖ-
ἄρτον μὲν διὰ τὸ αὐτὸν ἐπιθυμεῖν τε καὶ
σπόγγον διὰ τὸ λούειν τὸ ἅπαν αὐτοῦ σῶμα
ακρύων, τὴν δὲ κιθάραν διὰ τὸ παραμυ-
ῳτῷ ταῖς συμφοραῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ-

πλαγεὶς καὶ θαυμάσας ἔστειλε τούτῳ τὰ αἰτηθέντα. Διὰ ταῦτα οὖν Ἰουστινιανὸς ἐπαρθεὶς ἐφιππον ἑαυτὸν ἔστησεν ἐπὶ κίονος. Ὃς ὕστερον φθονήσας τῷ ῥηθέντι στρατηγικωτάτῳ Βελισαρίῳ ἐξώρυξε τούτου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ προσέταξε τοῦτον καθεσθῆναι εἰς τὰ Λαύρου, καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ σκεῦος ὀστράκινον, καὶ ἐπιῤῥίπτειν αὐτῷ τοὺς διερχομένους ὀβολόν.

(84) *Περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου.* Suidas in σταυρός. Meurs.

(85) *Θέαμα.* Sensus est fuisse quosdam qui Xerolophum inter spectacula Cpoleos numerarent, seu res præ cæteris in ea spectatu dignas. Itidem corrigendus et interpretandus est Suidas in v. Ξηρόλοφος. Lamb.

(86) *Ξηρόλοφος.* Restituendum est per occasionem Xerolophi nomen apud Diaconum in Leone : *cecidit et titulus Arcadii, qui supra Xerolophi columnam stabat.* Hodie male editur *Xerophili.* Meurs.

(87) *Πεπτωκέναι τὰς στήλας.* Accidit id 14 anno imperii Justiniani, teste Cedreno ; qui tamen dextram tantum statuæ cujusdam ibi positæ corruisse auctor est. Meurs.

(88) *Οἱ δύο σταυροί.* Suidas in Φόρος. Sed illic corrige ὑπῆρχον δύο σταυροί. Hodie depravate editur δύο στρατηγοί. Manifestum mendum. Meurs.

(89) *Εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα.* Suidas in Μάμας. Meurs.

Chalcedonensi duodecim fornicibus constans, infra quem magnus fluvius transibat, in primis mense Februario. Ibi lem stabat draco æreus, eo quod quidam draconem in isto ponte habitare crederent, multæque virgines ibi immolatæ sunt, et magna copia ovium, boum et volucrium. Nam quidam Basilis·us, qui a parte Numeriani Cæsaris stetit, loci amore captus ædes ibi **31** exstrecias inhabitavit et templum maximum Jovi excitavit, quod cum cæteris o.nnibus ædificiis Zeno secundo sui imperii anno evertit.

De S. Mena.

Cum ecclesia S. Menæ in arce repurgaretur, magna ibi multitudo ossium gigantum in ampla quadam fossa reperta est, quæ Anastasius imperator cum summa admiratione conspicatus in palatium transponi curavit.

De statua eunuchi in Chelone.

In templo S martyris Procopli in Chelone statua cujusdam eunuchi posita fuit, in cujus pectore hæc inscripta erant : « Quisque hoc signum loco moverit, laqueo pereat. » Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus arsit. Cum autem cognati ejus postularent ab imperatore, ut memoriæ illorum qui imperatori adversarentur, Platoni eunucho statua poneretur, haudquaquam prohibuit. Cum vero templum S. martyris renovaretur, in Hippodromum statua illa translata est. Ædes autem ipsius ennuchi hodieque supersunt in Chelone.

De loco Cynegio.

In Cynegium olim violenta morte perempti projiciebantur eoque in loco statuæ quædam positæ erant. Huc Theodorus anagnostes cum **32** Ilimerio chartulario profectus vidit statuam minime longam, sed valde latam. Me igitur, inquit Theodorus, eam admirante, dixit Himerius : « Quisnam Cynegium condidit? » Tum ego : « Maximinus condidit, Aristides vero dimensus est. » Quo dicto, protinus statua illa ex alto delapsa Ilimerium afflixit, ut extemplo mo-

γέφυρα μεγάλη, ὁποία τῆς Χαλκηδόνος, δώδεκα καμάρας ἔχουσα. Ποταμὸς δὲ κατήρχετο παμμεγέθης, καὶ μάλιστα τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκων ἵστατο χαλκοῦς, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντα οἰκεῖν τὴν γέφυραν. Διὸ καὶ πολλαὶ παρθένοι ἐτύθησαν καὶ πλῆθη προβάτων καὶ βοῶν καὶ ὀρνέων. Βασιλίσκος γάρ τις ἐρασθεὶς τοῦ τόπου, ὃς ἦν εἷς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος (90), κτίσας κατῴκησεν ἐν αὐτῷ. Ἔνθα καὶ ναὸν τοῦ Διὸς ἤγειρε παμμεγέθη. Ταῦτα δὲ πάντα Ζήνων τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατέστρεψεν.

Περὶ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὄρυγμα εὑρέθη, ὅτε ἐκαθαρίζετο, καὶ ὀστᾶ ἀνθρώπων γιγάντων εἰς πλῆθος, ἃ τινα θεασάμενος Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο τὰ ὀστᾶ εἰς θαῦμα ἐξαίσιον.

Περὶ στήλης εὐνούχου ἐν τῇ Χελώνῃ.

Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος (91) Προκοπίου ἐν τῇ Χελώνῃ στήλη ἵσταται εὐνούχου τινός, ᾗ ἐν τῷ στήθει ἐγράφη · « Ὁ μετατιθεὶς θεμάτια (92) τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. » Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουβικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Βασιλίσκου πυρίκαυστος γέγονεν. Οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἠτήσαντο τὸν βασιλέα, εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀνταίρουσι βασιλεῖ, στήλην θεῖναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτωνι. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν ᾧ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ ἁγίου μάρτυρος ναὸν μετετέθη εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἶκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνούχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ ἕως τῆς σήμερον.

Περὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Κυνηγίου.

Ἐν (93) τῷ Κυνηγίῳ τὸ πρῶτον ἐρρίπτοντο οἱ βιοθάνατοι (94). Ἦσαν δέ τινες ἐκεῖσε στῆλαι. Ἀπελθὼν δὲ Θεόδωρος ὁ ἀναγνώστης μετὰ Ἱμερίου χαρτουλαρίου εἶδεν ἐκεῖσε στήλην μικρὰν τῷ μήκει καὶ πλατεῖαν πάνυ. Ἐμοῦ δέ, φησὶν ὁ Θεόδωρος, θαυμάζοντος, ἔφη ὁ Ἱμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζειν ὅστις ὁ κτίσας τὸ κυνήγιόν ἐστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος · « Μαξιμῖνος ὁ κτίσας καὶ Ἀριστείδης ὁ καταμετρήσας, » παρευθὺ πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(90) *Ὅς ἦν εἷς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος.* Si genuina est hæc lectio, vertendum videtur : *qui fuit partium Numeriani Cæsaris.* In cod. Vat. legitur ὃς ἦν εἷς τὸν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος, in Colicctaneis anonymi ὃς εἷς τὸν ἀπὸ Νουμερίου Καίσαρος ὑπῆρχε, apud Suidam ὃς ἦν Νουμεριανοῦ Καίσαρος. Unde quidam probare conantur Basiliscum Numeriani Cæsaris filium fuisse ; sed æquius est credere Suidæ hunc locum esse decurtatum, quam dubioso atque unico ejus testimonio Basiliscum Numeriano Cæsari filium affingere. LAMB.

(91) *Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος.* Suidas in Προκόπιος. MEURS.

(92) *Θεμάτια.* Scribe ὁ μετατιθεὶς τὸ θεαμάτιον βρόχῳ παραδοθήτω, id est *quisquis hoc signum loco moverit, laqueo pereat.* Similiter corrigendus est Suidas v. Προκόπιος. Similis huic inscriptio est incisa pectori statuæ mulichris, in modum termini factæ, quæ hoc anno reperta est Romæ in regione Transtiberina : *Quisquis hoc sustulerit aut iis serit ultimus suorum moriatur.* LAMB.

(93) *Ἐν. . . πάνυ.* Ἐκ τῶν Ἱμερίου χαρτουλαρίου φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παρεγένοντο ἐν τῷ Κυνηγίῳ θέας χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελήθη περὶ τοῦ ἐρευνῆσαι ἀκριβῶς περὶ ὧν παρεκάλεσε· καὶ φανερώσαι τῇ σῇ ἀριστῇ, ὦ φιλόκαλε. Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτὲ ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἱμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, τὰς ἐκεῖσε ἱστορῆσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὕρομεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μήκει καὶ πλατεῖαν καὶ παχεῖαν πάνυ. Reg. 1627.

(94) *Ἐρρίπτοντο οἱ βιοθάνατοι.* Suidas in κυνήγιον. Fiebat autem hoc quoque in Pelagio. Zonaras Annal. 3 : Καὶ ῥῖψαι εἰς τὰ Πελαγίου, ἔνθα ἐρρίπτοντο οἱ πολέμιοι καὶ κατάκριτοι. Fuerat autem fanum S. Pelagiæ, sed Constantinus Copronymus demolitus sepulturæ damnatorum destinavit. Vide Cedrenum et ipsum quoque Zonaram Annal. 3, p. 90. MEURS.

ὄψους καὶ κροῦσαι τὸν Ἰμέριον (95) καὶ ἀ θανατῶσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος καὶ πρὸς κλησίαν φυγόντος καὶ καταγγέλλοντος τὸ ν, οὐδείς μοι ἐπίστευσεν, ἕως ἂν ὅρκοις ἐβεβαίωσα (96). Οἱ οὖν οἰκεῖοι τοῦ τελευτή καὶ οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως σὺν ἐμοὶ ἐπο ν ἐν τῷ κυνηγίῳ, καὶ πρὸ τοῦ τὸ πτῶμα ῦ ἀνδρὸς τὸ πτῶμα τῆς στήλης ἐθαύμαζον. ις δέ τις φιλόσοφος φησὶν ὅτι εὗρεν ὑπὸ τού ζωδίου ἔνδοξον ἄνδρα τεθνηξόμενον· ὑφ' οὗ κὸς (97) ὁ βασιλεὺς πληροφορηθεὶς ἐκέλευσε ζώδιον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καταχωσθῆναι (98).

A reretur. Me autem perterrito, et ad templum confugiente, et quod acciderat annuntiante, nemo id, donec jurejurando confirmarem, credidit. Aliquot igitur ex peremptis cognatis et familiaribus imperatoris mecum ad Cynegium abierunt, et antequam Himerium prostratum animadvertissent, statuæ casum admirati sunt. Cæterum Joannes quidam philosophus pridem se invenisse dixit, fore ut isto signo præclarus quidam vir opprimeretur. Quamobrem Philippicus imperator illud signum in eodem loco terra obrui jussit.

Περὶ δύο στηλῶν Βηρίνης τῆς τοῦ μεγάλου Λέοντος.

De duabus statuis Verinæ, uxoris Leonis Magni.

στῆλαί εἰσι τῆς Βηρίνης, μία μὲν νοτιωτέρα ι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀγαθονίκου, μετὰ δον τῶν ἐκεῖσε βαθμίδων, ἑτέρα δὲ ἀντικρυς πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βαρβάρας.) ἡ μὲν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου γέγονε ζῶν οντος Μακέλη τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἡ δὲ τῆς ιαρβάρας μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, ἡνίκα κεν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἔστεψε, φυγόντος ς τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς (1).

33 Duæ sunt statuæ Verinæ, una austrum versus prope S. martyrem Agathonicum post ascensum graduum, altera e regione, prope templum S. Barbaræ. Quæ ad S. Agathonicum est, superstite adhuc Leone Macela ejus marito posita est : quæ prope S. Barbaram, post ejus obitum, quando Basiliscum fratrem suum coronavit, Zenone genero fugato.

μίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκὸς (2) ἐν τῇ ἁγίᾳ Εὐφημίᾳ τῇ ὑπ' αὐτῆς κτι ἑστηλώθη.

Euphemiæ uxoris Justini Thracis statua posita est in templo S. Euphemiæ, quod ipsa condidit.

αδίας τῆς γυναικὸς Ζήνωνος, τῆς ἐν τῷ) συνοικεσίῳ, ἐν τοῖς πλησίον μέρεσι τῶν (3) τῶν λεγομένων Τόπων, ἐν τοῖς τοῦ ἀρ ήγου (4) μέρεσιν, εἰς Ἀρκαδιανὰς ἑστηλώθη, ἡνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, καὶ σέ (5) τὸν τόπον ἐποίησε. Τῆς δὲ πρώτης αὐτοῦ

Arcadiæ secundæ uxoris Zenonis statua collocata est prope gradus, qui vocantur Topi, in regione Michaelis archangeli, in thermis Arcadianis. Ibi olim Zeno judicium exercuit in eos qui Basilisci partes secuti fuerant, et locum illum fecit Secretum. Primæ autem uxoris ejus Ariadnæ ipsiusque Zenonis

Meursii et Lambecii notæ.

Δοῦναι τὸν Ἰμέριον. Verbum διδόναι pro , id est *affigere* seu *ad terram prosternere*, ccurrit apud Codinum in libro *De ædificiis*. ιαμακέλου, inquit, ἐκεῖσε διερχομένου ἐφ' , χειμῶνος ὄντος, κρύσταλλον ἔπεσεν καὶ ἔδω τόν. In alio quodam codice totus hic locus mutatus ita legitur: Παρευθὺ πέπτωκεν ἡ ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ὄψους καὶ ἐθανάτωσε τὸν Ἰμέ ΑΜΒ.

Ἐβεβαίωσα. Φοβηθέντος διὰ τὸ μὴ εἶναι ἑτε ἢ μόνους τοὺς ἡμιόνους ἡμῶν κατέχοντας, τοὺς ἔξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιά κινδυνεύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδὶ ἔνθα τοὺς τους ῥίπτειν ἐπεχείρουν. Δειλιάσας δὲ, τὸ ιφήσας ἐν τῷ στόματι τοῦ ἄχθους ἀνεχώ πρόσφυγος γενόμενος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. γέλλων τὸ πραχθὲν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ἐπιστευό ας εἰς ὅρκου βεβαίωσιν ἐλθεῖν με, διὰ τό ποτε ινο μόνον τηρῆσαί με τὸ κατόρθωμα. Reg.

Φιλιππικός. Hic ille Philippicus, qui Justi ceiso imperium invasit. Certe de Philippo cus esse non potest, qui post Gordianum it annis sex. Meurs.

Καταχωσθῆναι. Ὅτι μὰ τὴν θείαν πρόνοιαν, εὑρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγγράμμασιν, ὅτου τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι ἔνδοξον ἄνδρα. ἰ παρευθὺ τῷ βασιλεῖ Φιλιππικῷ πληροφορή λεύεται καταχῶσαι τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ Ὃ καὶ γέγονε διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι καταλύ Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἐρευνῶν μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, καὶ ταῖς ἀρχαίαις στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσεχε θεω ρῶν. Reg. 1027.

(99) Βαρβάρας τοῦ Ἀρτοτυριανοῦ τόπου. Καὶ col. 3058.

(1) Reg. addit, Κράζοντος τοῦ πρασίνου μέρους, « Βηρίνης ὀρθοδόξου Ἑλένης πολλὰ τὰ ἔτη. » Ἦν γὰρ ὀρθόδοξος πάνυ.

(2) *Στήλη.* Ἐν τοῖς Ὀλυβρίου, πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἥτις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη, στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὰ πάνυ, χρυσέμβολος ὑπάρ χουσα. Reg. addit: Εὐδοξίας γυναικὸς Ἀρκαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἑτέρων δύο θυγατέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυραῖ. Ἔτι τῆς αὐτῆς Εὐδοξίας ἐν κίονι χαλκῇ, καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Αὐγουσταίοις, δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος ἀνε σκευάσθη.

(3) Βάθρα hic significat *gradus* seu *tribunalia*. Τόποι vero cognomen est, quo tribunalia ista, quorum hic mentio fit, a reliquis dignoscebantur. Vertendum ergo: *prope gradus qui vocantur Topi.* Quare autem cognominati fuerint Topi, plenissime narratur in libro *De ædificiis*. Corrigenda hinc Suidæ versio v. στήλη. Lamb.

(4) Ἀρχιστρατηγός pro *S. Michaele* aliquoties occurrit in libro *De ædificiis*. Apud Suidam legitur ἐν τῷ τοῦ ἀρχιστρατηγοῦ, quod idem valet atque ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατηγοῦ μέρεσιν. Interpres perperam vertit : *in prætoris domo.* Lamb.

(5) Σέκρετον dicitur locus in quo judices conveniunt et causas audiunt. Harmenop. lib. III, tit. 4 : Βεβαιούσθω ἡ πρᾶσις ἐπὶ σεκρέτῳ. Latini juris auctores secretarium vocant, ut passim videre est

statuæ positæ sunt ad portam regiam domus nuncupatæ Æreæ.

34 Paulo superius in eadem Chalce, prope ambulacrum palatii, erecta est statua inclytæ Pulcheriæ. Ibidem visuntur Zenonis et Ariadnes statuæ, et aliæ duæ pedestres supra columnam exiguam Secundi philosophi distichis ornatæ. Ex adverso autem arcus ejusdem Chalcæ spectantur capita duo Gorgonum, facie muliebri, dimidiata et auro obducta. Ex templo Dianæ Ephesiæ octo statuæ allatæ fuerunt, quarum quatuor in regione Tauri in palatio antiquo collocatæ sunt, Constantini et Juliani et uxoris liberorumque ejus et Galli : reliquæ quatuor positæ sunt in sinistra parte Chalcæ ; ubi et crux a Justiniano posita cernitur, et statua inaurata Belisarii, et Tiberii Thracis et Justiani et cognatorum ejus statuæ septem, aliæ ex ære, aliæ ex marmore factæ. Duo etiam illi equi, qui supra Gorgonum capita in ante dicto arcu stant, ab Justiniano S. Sophiæ conditore ex Dianæ Ephesiæ templo illuc translati sunt. In eodem loco Maximini statua **35** posita est. Conspiciuntur ibidem statuæ totius familiæ Theodosii magni et Mauricii, et uxoris liberorumque ejus.

A γυναικὸς Ἀριάδνης καὶ αὐτοῦ τοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ (6) τῆς Χαλκῆς ἔστησεν.

Ὅτι ἐν τῇ Χαλκῇ πλησίον ἄνωθεν Πουλχερίας τῆς ἀοιδίμου, ὡς πρὸς τὸν περίπατον τοῦ παλατίου, ἀνηγέρθη στήλη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ὁ Ζήνων καὶ ἡ Ἀριάδνη ἵστανται. Καὶ ἕτεραι δύο στῆλαι πεζαὶ ἐπὶ κίονος βραχέος ἵστανται, Σεκούνδου φιλοσόφου ἐλεγεῖα ἔχουσαι. Ἀντικρὺς δὲ τῆς χαλκῆς ἀψῖδος γοργονοειδεῖς κεφαλαὶ ἡμίσειαι δύο, αἵτινές εἰσι χρυσέμβαφοι γυναικεῖαι. Ἤχθησαν δὲ καὶ ἀπὸ Ἐφέσου ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στῆλαι ὀκτώ· καὶ αἱ μὲν τέσσαρες ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσιν ἐν τοῖς παλαιοῖς παλατίοις προετάγησαν στῆναι, Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ (7) καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ B καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ Γάλλου, αἱ δὲ τέσσαρες ἐν τῷ τῆς Χαλκῆς εὐωνύμῳ μέρει. Ἔνθα καὶ σταυρὸς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ ἐπεπήγει καὶ στήλη χρυσεμβαφὴς Βελισαρίου καὶ Τιβερίου καὶ τοῦ κουρτοειδοῦς (8) Θρᾳκὸς καὶ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ πρῶτος λεπτοειδής. Καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ στῆλαι ἑπτά, αἱ μὲν ἐκ μαρμάρων, αἱ δὲ χαλκαῖ. Καὶ δύο ἵπποι, οἱ ἐπάνω τῶν γοργονοειδῶν ἱστάμενοι ἐν τῇ ἀψῖδι · καὶ οὗτοι ἐκ τῆς Ἀρτέμιδος ναοῦ ἀπὸ Ἐφέσου ἤχθησαν ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ κτίσαντος τὴν ἁγίαν Σοφίαν. Καὶ ἐστήλωσεν αὐτὰ διὰ τὸ μὴ ἀντιζηλεῖν τοὺς ἵππους. Ὁμοίως καὶ τὸν σταυρὸν διὰ τὸ ἐδραῖον. Καὶ Μαξιμίνου στήλη ἐν αὐτῷ ἵσταται βαρυτάτη, ἥτις νῦν καὶ τὸ γένος ἅπαν τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ὑπάρχει. Καὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων ἵστανται.

In fornice miliarii statuæ sunt Constantini magni et Helenæ. Ibidem quoque conspicitur crux, quam illi orienti obtendunt. Mediam vero crucem ambiebat catena clausa atque magice consecrata, in qua fortuna urbis credebatur consistere, ut scilicet, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset futura et at ab hostium incur-

Ἐν δὲ τῇ καμάρᾳ τοῦ μιλίου στῆλαι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰσίν. Ἔνθα καὶ σταυρὸς C ὁρᾶται πρὸς ἀνατολὴν βασταζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Μέσον δὲ τοῦ σταυροῦ ἡ τύχη τῆς πόλεως, κατήνιον κλειδόμενον καὶ ἐστοιχειωμένον (9), τοῦ παντὸς εἴδους ἀναλλιπῆ εἶναι καὶ νίκην πᾶσαν τῶν ἐθνῶν ἐπιφέρειν, τοῦ μηκέτι ἰσχύειν προσεγγίσαι ἢ προσ-

Meursii et Lambecii notæ.

in codice Theodosiano et Justinianeo. Puto Græcos recentiores σέκρετον pro *secretarium* dixisse, ut μίλιον pro *miliarium*. In codice Bavarico pro σέκρετον perperam scriptum fuit σεκρέτου. Lamb.

(6) Græci βασιλικὰς πύλας vocant *portas majores*, ut hoc loco Codinus, et p. 143, v. 8 : ἔδραμε δὲ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἀμβωνος. Etiam Latini *regias* nuncupant, ut testatur inscriptio antiqua quæ exstat in descript. Romæ Subterr. p. 107. Et Anastasius Bibl. in Vita Cononis : *ad custodiendas*, inquit, *regias Basilicæ clausas observabant*. Lamb.

(7) In cod. Bavar. pro Ἰουλιανοῦ Ἰουλιανῆς, quam lectionem etiam in uno cod. Vat. Sed quænam est ista Juliana ? Si certo constaret Minervinam, primam Constantini magni uxorem, Juliæ prænomen habuisse, scribendum censerem : Ἰουλίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Cum vero hoc nondum satis probatum sit, transpositis verbis hunc locum ita legendum existimo : Κωνσταντίνου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ Γάλλου καὶ Ἰουλιανοῦ. Lamb.

(8) *Καὶ Τιβερίου καὶ τοῦ κυρτοειδοῦς.* Hic locus ita emendandus ex Collectaneis anonymi : καὶ Τιβερίου τοῦ κυρταειδοῦς Θρᾳκὸς, καὶ Ἰουστίνου τοῦ πρώτου λεπτοειδής. Id est, *et statua Tiberii Thracis incurva et Justini primi forma macilenta*. Adjectivum λεπτοειδὴς respondet paulo præcedenti substantivo στήλη. Justinus is primus est, qui alias cognominatur Thrax. Lamb.

(9) Ἐστοιχειωμένον hoc loco idem valet quod τετελεσμένον, hoc est *magice consecratum*; ita στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια vocat Nicetas Choniates *statuas* et *imagines consecratas*, quarum virtute urbs credebatur conservari incolumis. Hujusmodi autem statuas conficere et consecrare ipsemet Codinus p. 55 v. 2 ἀγάλματα στοιχειῶν appellat. Dicit igitur Codinus hoc loco medium crucem, quam Constantinus et Helena manibus gestabant, ambiisse catenam clausam et magice consecratam, in qua fatum seu fortuna urbis crederetur consistere, ita ut, quousque illa catena integra et obserrata maneret, urbs omnium gentium victrix esset et ab hostium impetu libera. De ejusmodi consecrationibus magicis, quæ ad regnorum et urbium conservationem vel ad hostium incursiones prohibendas antiquitus adhibebantur, prolixe agit Salmasius ad Fl. Vopiscum. Quare non nisi unicum adscribam locum ex Augustini de Civ. Dei 5, 26, quem observavi huic rei illustrandæ servire posse. Verba Augustini sunt hæc : *Victor autem* (Theodosius contra Eugenium tyrannum) *sicut crediderat et prædixerat, Jovis simulacra, quæ adversus eum fuerant nescio quibus ritibus relicta consecrata et in Alpibus constituta, deposuit*. Lamb.

ι, ἀλλὰ πόρρω ἀπέχεσθαι καὶ ὑπονοστεῖν ὡς A sionibus libera. Clavis autem catenæ sub basibus
ένους. Ἡ δὲ κλεὶς τοῦ κατηνίου (10) κατε- columnarum defossa fuit.
εἰς τὰς βάσεις τῶν κιόνων.

αὐτῷ δὲ τῷ μιλίῳ στῆλαι ἵστανται τρεῖς, In eodem milliario positæ sunt statuæ Sophiæ uxo-
; τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκὸς (11), ris Justini Thracis et Arabiæ filiæ ejus et Helenæ
ραβίας (12) τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης consobrinæ ejus.
ς αὐτοῦ.

ιγόμενος Πιττάκης ἡ στήλη ἐστὶ τοῦ μεγάλου Statuam magni Leonis Macelæ, nuncupatam Pit-
ς τοῦ Μακέλου, ἣν ἀνήγειρεν Εὐφημία ἡ tacen, erexit Euphemia germana ejus soror, quia
γνησία ἀδελφή, διότι οἶκος ἦν αὐτῆς ἐκεῖσε, ibi domum haberet : solebat autem imperator sin-
άστῃ ἑβδομάδι εἰς αὐτὴν ἀπήρχετο ὁ βασιλεὺς gulis septimanis eam invisere, quoniam prudens ad-
διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν σώφρονα καὶ παρθένον. modum erat et perpetuam servabat virginitatem.
άντες οἱ ἀδικούμενοι, εἴτε πολῖται εἴτε θεμα- Quotquot igitur ab aliis injuria affecti erant, vel ci-
13), ἢ καὶ ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἐκεῖσε ves vel provinciales vel ex quacunque alia orbis par-
ις βαθμίδας τοῦ κίονος ἐτίθουν τὰ πιττά- te, libellos suos gradibus ejus columnæ impone-
14) αὐτῶν, φυλασσόντων αὐτὰ ἐκεῖσε τῶν B bant, asservantibus **36** illos ei rei destinatis mini-
τῶν. Καὶ ὁπόταν ἤρχετο ὁ βασιλεύς, ἐδίδοντο stris, a quibus postea imperatori istuc venienti offe-
καὶ παρευθὺς ἐλάμβανεν ἐκεῖσε ἕκαστος τὴν rebantur ; et accipiebat ibi ex tempore quilibet
αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἦν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ, sententiam suam. Quando autem in palatio commo-
κάστην πρωΐαν ἔπεμπε ἑβδομάριόν τινα, καὶ rabatur imperator, quotidie primo mane ablegabat
ιβάνετο ἀπὸ τῶν ταξεωτῶν τὰ ῥιπτόμενα aliquem ex cubicularibus ad recipiendos a prædictis
ὰ πιττάκια (15), καὶ ἐδίδου καθ' ἑκάστην ὁ ministris oblatos libellos supplices, ad quos ipse
ὺς τὰς λύσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν δὴ statim respondebat, et responsiones per hebdomada-
ττακίων τοῖς ἑβδομαρίοις ἢ κοιτωνίταις αὖ- rios seu cubicularios remittebat ad columnam Pit-
ἀπήγαγον πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ Πιττάκου, tacii custodibus restituendas, qui illas porro suam
ίδουν τοῖς φυλάσσουσι, κἀκεῖνοι τοῖς δεομέ- cuique supplicantium reddebant. Quare qui cito sibi
Διὸ καὶ οἱ μέλλοντες διοικεῖσθαι ταχέως satisfieri cupiebant, vespera illic deponebant postu-
ις ἐτίθουν τὰς δεήσεις, καὶ τῇ ἐπαύριον lationes suas, et postridie primi responsum accipie-
νον τὸ πέρας. Ἐκ τούτου ἐκλήθη ὁ τόπος τὰ bant. Hinc locus Pittacia dictus.
ια.

τῷ τριβουναλίῳ τοῦ παλατίου Εὐδοκίας τῆς C In tribunali palatii statuæ collocatæ erant Eudo-
ὸς Θεοδοσίου καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοδοσίου Μαρ- ciæ uxoris Theodosii et ipsius Theodosii et Marciani
τε καὶ Κωνσταντίνου στῆλαι ἕστησαν. Ἔνθα et Constantini. Ibidem solemnes fiebant saltationes
ηέσεις τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν ἐγένοντο ἕως duarum popularium factionum usque ad Heraclium.
λείου.

ὰ Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν ὑπὸ Σευήρου κατε- Thermæ Zeuxippi a Severo conditæ sunt, et arte
σθη, καὶ ἐστοιχειώθη μετὰ κανδήλας ἄπτεσθαι quadam ita paratæ ut candelis vitreis succenderentur. Aqua autem ferventissime bulliens aerem quo-
ης, τὸ δὲ ὕδωρ ζέειν σφοδρῶς, καὶ τὸν ἀέρα τοῦ que balnei calfaciebat. Quod postea stolidi quidam
οῦ. Ἀλόγιστοι (16) δέ τινες ἐλθόντες τοῦτο mortales sustulerunt.
ραψαν. Ὦ τῆς ζημίας!

στήλη ἡ ἱσταμένη ἐν τῷ ἁρμαμέντῳ Φωκᾶ Statua in armamentario posita Phocæ tyranni est,
ρατιώτου ἐστὶ, καὶ ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς quam ille septimo anno sui imperii supra columnam
βασιλείας περὶ τὸ τέλος σπουδάζων ἀναγα- erigi curavit, octodecim **37** ante diebus quam im-
ύτὴν ἐν τῷ κτισθέντι κίονι, καὶ μετὰ τὸ perio dejiceretur. Vivebat tunc temporis S. Symeon.
εῖν αὐτὴν περιελθουσῶν ἡμερῶν δεκαοκτὼ κατηνέχθη τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Τότε δὲ ἦν ὁ
ν (17) ὁ ὅσιος.

Meursii et Lambecii notæ.

Κατήνα et κατήνιον Græcis recentioribus *ca-* D (13) *Θεματικοί*. Hoc est ἐπαρχεῶται seu *provin-*
sigillum. Lamb. *ciales*. Lamb.

Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκός. Scribe Ἰουστίνου τοῦ (14) *Πιττάκια* hoc loco *libellos supplices* signifi-
ωροπαλατῶν. Omnibus scriptoribus historiæ cant. Lamb.
nstat Justini Thracis uxorem Euphemiam no- (15) *Πιττάκια δεητικὰ* sunt *libelli supplices* :
am fuisse, Justini vero curopalatæ Sophiam. paulo inferius vocantur δεήσεις, et *il qui supplicant* seu *libellos supplices offerunt* οἱ δεόμενοι.
endus etiam Suidas v. μίλιον, ubi legitur Lamb.
; τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ : scribendum (16) *Ἀλογίστους* vocat Codinus vel qui omnino
ίνου, scilicet curopalatæ, vel ut loqui amat Christianæ fidei adversantur, vel qui Christianos
mus in Collectaneis, τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον quidem se profitentur, sed non catholicos. Ita alias
τινιανόν. Lamb. hoc libro Leonem Isaurum iconomachum ἀλόγιστον
nuncupat. Lamb.

Ἀραβίας. Fuit hæc Arabia Justini junioris (17) *Ὁ Συμεών*. Quisnam est hic Symeon quem
phiæ filia : Helena vero filia fuit Baduarii Codinus tempore Phocæ tyranni vixisse ait? Scio
alatæ et Arabiæ, neptis Justini junioris.

Idem Phocas templum S. Phocæ exstruxit in Milio, sed absque concameratione; ubi usque nunc mutatio erat equorum cursus publici, eoque in loco nervos equorum incidit. Exinde autem, quoniam ibi olim mutatio erat terrestris, mutatis equis usque ad portam Auream perrexit. Postquam vero in urbem reversus et imperio potitus est, erexit ibi duos equos enervatos et aras quadratas lapideas, prope templum S. Phocæ a se conditum, et locum nominavit Diippium. Ibidem quoque collocavit quatuor imagines Constantini et Helenæ, ex aureis crustis vermiculatas. Cæterum Heraclius ubi in urbem venit et imperium suscepit, ornavit illam ecclesiam tectoque operuit, et commutato nomine sancto apo- A

Ὁ αὐτὸς δὲ Φωκᾶ; ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ ἐν τῷ Μιλίῳ, μήπω ὁροφώσας αὐτόν. Ἐκεῖσε δὲ ἦν ἕως τότε ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουντούρων (18), καθ' ὃν τόπον ἠντζοκόπησε τὰ κούντουρα καὶ ἐκ τῶν ἐκεῖσε, ὅτι ἐχρημάτιζε πρότερον ἀλλαγὴ χερσαία (19), ἤλλαξε μέχρι τῆς Χρυσείας πύλης. Μετὰ τὸ ἀνελθεῖν καὶ βασιλεῦσαι ἔστησεν ἐκεῖσε δύο ἵππους κουντούρους ἠντζοκοπημένους, καὶ βωμοὺς λιθίνους τετραδισίους σύνεγγυς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, ὃν αὐτὸς ἀνήγειρε, Διίππιον (20) αὐτὸν ὀνομάσας τὸν τόπον. Ἐκεῖσε γὰρ καὶ εἰκόνας τέσσαρας μετὰ ψηφίδων χρυσῶν Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἱστόρησεν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐλθὼν καὶ κρατήσας ἐτίμησε (21) τὸν ναὸν, σκεπάσας αὐτὸν

Meursii et Lambecii notæ.

equidem fuisse quos Symeones stylitas, quorum primus temporibus imperatorum Marciani et Leonis Macelli floruit, ut referunt Cedrenus, Suidas et complures alii scriptores: secundus circa annum duodecimum Mauricii imperatoris vitam finivit, ut testantur Evagrius 4, 22, et Nicephorus Callistus 18, 24. Sed cum uterque ante Phocæ imperium vixerit, nihil ad rem præsentem faciunt. In cod. Vat. pro ὁ Συμεών legitur ὁ Σικεών; quare scribendum censeo Τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ ὅσιος, vel quod idem valet, τότε δὲ ἦν ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Συκεώτης. Ita vero emendandum esse hunc locum patet ex anonymi Collectaneis chronicis, unde quidquid hoc loco Codinus narrat de statua Phocæ et S. Theodoro Syceota desumptum est. Ἡ στήλη, inquit, ἡ ὄπισθεν τῆς μαγαύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ἡλιακοῦ μετεώρου, Φωκᾶ ἐστιν. Καθ' ἣν ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀνελθεῖν ἐπεδείξατο. Μοναχὸς δέ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ λεγομένου Συκεώτου μονῆς, κατὰ ταῦτα γὰρ καὶ ὁ μακάριος Θεόδωρος ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ etc. Cæterum cognomen Συκεώτου S. Theodorus accepit a loco quodam Galatiæ nuncupato Συκεών, unde oriundus fuit, ut testatur Menologium Græcorum die 22 Aprilis: Ὁ ὅσιος Θεόδωρος ὁ Συκεώτης ὥρμητο ἐκ τῆς τῶν Γαλατῶν χώρας ἐκ χωρίου λεγομένου Συκεοῦ, κατὰ τοὺς χρόνους γεννηθεὶς Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι. Ibidem de eo hic versus legitur: Εἰκάδι δευτερίῃ Συκεώτην τύμβος ἐκρυψεν. Ubi nota eum omisso nomine Theodori simpliciter vocari Συκεώτην; ad eumdem enim modum hoc quoque loco apud Codinum scriptum fuisse et scribendum esse credo, Τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ ὅσιος. Lamb. B C

riis seu publico cursui destinatis nervos incidisse, posteaque in urbem rediisse imperioque potitum ad perpetuam ejus rei memoriam erexisse duas equorum statuas, quibus nervi crurales incisi essent, et locum ab iis denominasse Διίππιον. Sed vereor ne suo more Codinus Phocam tyrannum confundat cum Barda Phoca, Nicephori Phocæ imperatoris nepote, cujus exsilium et affectatio imperii quodammodo quasi umbra sunt hujus fabulæ de Phocæ tyranni fuga et adeptione imperii. Cæterum quod ait Codinus Phocam nervos equorum incidisse, ne usui essent illis qui ipsum insequebantur, ejus rei exemplum exstat apud Zonaram in vita Justiniani Rhinotmeti secundum imperantis: Εἶτα τοὺς ἵππους πάντας νευροκοπήσαντες, ἵνα μὴ τούτους λάβοιεν οἱ πολέμιοι, τοῖς τοῦ στόλου σκάφεσιν ἐμβεβηκότες ἐπανῆλθον εἰς τὸ Βυζάντιον σὺν αἰσχύνῃ πολλῇ. Idem ad eumdem modum refert Cedrenus. Notandum vero apud utrumque eorum νευροκοπεῖν idem significare atque apud Codinum ἀντζοκοπεῖν. Nam ἄντζα vel ἄνζα vel ἄντα recentioribus Græcis dicitur pars exterior cruris tumida vel nervosa, ut testatur Eustathius ad Iliad. π, p. 1061: Ἔνθα ὄρα, inquit, ὅτι μυῶν ἡ γαστροκνημία ἐστὶν, ἣν ἡ τῶν πολλῶν γλῶσσα ἄντζαν φησὶ, συγκειμένη ἐκ νεύρων πολλῶν καὶ συνεστραμμένων σαρκῶν. Videplus idem ad Iliad. ψ, p. 1326. Lamb. — Κόντουρα, ὅτι καὶ μαγκλαβίοις ἐτύφθη παρὰ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως, τολμήσαντος τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ ἐν τῷ κόντῳ αὐτοῦ προσδῆσαι τὸ πιττάκιον, ὅπερ ἀπὸ Λογγιβαρδίας ἐλθὼν ἔφερε, τοῦ στρατοῦ ἐκεῖθεν ἀποστιλαντος τοῦτον διὰ τὴν ῥόγαν αὐτῶν. Καὶ ἐγκαλέσας ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου, ὅτι οὕτος εὑρὼν ἄδειαν καὶ ἀναλαβόμενος τὰ κόντουρα ὑπεχώρησε. Τὰ δὲ καταλειφθέντα ἀντζίσας κατῆλθεν ἕως Λογγιβαρδίαν, ἔτι τὰς πληγὰς ἔχων· διὰ τοῦτο γὰρ πρωτιμήθη εἰς τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ στρατοῦ. Μετὰ οὖν τὸ cod. 3058 ap. Bandurium.

(18) Κούντουροι et κούνταρα hic significant *equos cursus publici*, uti etiam in titulo 17 libri 57 Eclog. Basilicon, qui ita conceptus est: Περὶ τοῦ δημοσίου δρόμου καὶ τῶν τοῖς κοντούροις χρωμένων. In cod. Vat. pro κουντούρων legitur κουρσώρων. Κουρσῶρες autem Græcis recentioribus vocantur *nuntii*: videtur ergo ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουρσώρων exponenda esse *statio*, ubi cursores seu nuntii equos mutabant. Non equidem hoc absurdum est, sed tamen magis mihi placet ut pro τῶν κουρσώρων scribatur τῶν κουρσωρίων, scilicet ἵππων vel ζώων. Ἵπποι κουρσώριοι seu *equi cursorii* dicuntur equi publico cursui destinati. In cod. Theod. appellantur *equi cursuales*, et apud Græcos juris auctores ζῶα ὁρμιακά. Cursorii autem simpliciter hic dicuntur pro *cursoriis equis*, ut apud Sidonium ep. 5 l. 1 *cursoria* pro nave cursoria seu cursui publico maritimo destinata: *Ticini*, inquit, *cursoriam* (sic navigio nomen) *ascendi*. Lamb. — Ἠντζοκόπησε τὰ κούντουρα. Sensus hujus loci, quantum conjectura assequi possum, is est, Phocam tyrannum quam nescio ob causam CP profugisse, et, ut iis qui eum insequebantur fugientem elaberetur, equis curso- D

(19) Ἀλλαγὴν χερσαίαν verti *mutationem cursus publici terrestrem*. His autem Codini verbis confirmatur, quod pridem ad ista Sidonii verba, *Ticini cursoriam ascendi*, observavit Jacobus Sirmondus, cursum publicum non tantum per terras equis vehiculisque, sed etiam navigiis per maria fluviosque distributis peragi solitum fuisse. Pro duplici enim hoc modo cursus publici duplices etiam fuere mutationes seu stationes, nempe terrestres et maritimæ. Lamb.

(20) Mihi dubium non est quin pro Διίππιον (quod antea legebatur) utrobique apud Codinum scribendum sit Διίππιον· dicit enim in præcedentibus hunc locum ita denominatum fuisse a statuis duorum equorum, quas Phocas ibi erexerat. Bis etiam fit Dibippii mentio apud Zonaram in vita Constantini Copronymi. Lamb.

(21) Κρατήσας καὶ τὸν Φωκᾶν τιμωρήσας, καὶ καύσας ἐν τῇ τοῦ Βοῦ ἀγορᾷ ἐτίμησε 3058.

καὶ μετονομάσας εἰς τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ὄνομα τοῦ Θεολόγου.

Τὰ δὲ Λαύσου οἶκος ἦν Λαύσου πατρικίου καὶ πραιποσίτου, ὅστις ἀρχὰς πολλὰς καὶ δόξας διήνυσεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐκόσμησε δὲ αὐτὸν διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μικρῶν κιόνων καὶ μαρμάρων. Οὗτος δὲ ὁ οἶκος ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (22) ὑπῆρχεν. Ἐν ᾧ καὶ ἀετοὶ λίθινοι καὶ φιάλαι καὶ βαθμοὶ καὶ βωμοὶ τετράγωνοι εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως ἵστανται μέχρι τῆς σήμερον.

Πλησίον δὲ τῆς ἀψῖδος τοῦ μιλίου στήλη ἐστὶν ἔφιππος Τραϊανοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἔφιππος στήλη Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἀρκαδίου δὲ τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου, καὶ Ἀδριανοῦ, πλησίον τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἀμφότεροι (23) ἔφιπποι (24) ἵστανται, ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσι πλησίον τοῦ κιόνος κάτωθεν.

Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίππῳ (25) λουτρῷ ἱσταμένη στήλη ἐκ χρωμάτων Φιλιππικοῦ ἐστι τοῦ πραοτάτου.

Περὶ τῆς βασιλικῆς Κιστέρνης.

Ἡ λεγομένη (26) βασιλικὴ Κιστέρνα (27) ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἡ δὲ καθεζομένη ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐκεῖσε μεγάλη στήλη ἐστὶ τοῦ Σολομῶνος, ἣν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνεστήλωσε, κρατοῦντος τὴν σιαγόνα αὐτοῦ καὶ ὁρῶντος τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ὅτι ἐνικήθη εἰς μῆκος καὶ κάλλος ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτοῦ κτισθέντων ναῶν Ἱερουσαλήμ. Ἐκεῖσε δὲ ἵστατο στήλη καὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐπὶ δύο κιόνων τετραδικῶν χρυσεμβάφων, ὄπισθεν τῆς βασιλικῆς, πλησίον τοῦ μιλίου.

Θέαμα πρῶτον.

Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ (28), ὀπίσω τοῦ

stolo et evangelistæ Joanni, nunc pato Theologo, dicavit.

Lausiaca domus erat Lausi patricii et præpositi, qui multos gessit magistratus multosque adeptus est honores sub Arcadio Theodosii **38** Magni filio. Exornavit autem istam domum variis pretiosisque columnis et marmoribus. Hæc una erat ex duodecim illis quas exstruxit Constantinus Magnus; quare etiam usque ad nostra tempora aquilæ lapideæ et phialæ et gradus et aræ quadratæ pro ornamento urbis ibi supersunt.

Apud arcum miliarii statua est equestris Trajani, et prope hanc alia equestris Theodosii junioris.

Arcadii autem filii Theodosii et Hadriani statuæ equestres positæ sunt juxta statuam Theodosii Magni, in regione Tauri, prope columnam, in parte inferiori.

Statua colorata in thermis Zeuxippi posita Philippici est principis mansuetissimi.

De basilica sive regia Cisterna.

Cisterna basilica a Constantino Magno condita est. Quæ vero ibi visitur magna statua in solio sedens, Salomonis est, quam Justinianus Magnus erexit, maxillam manu sustentantis et S. Sophiam admirantis, **39** quod magnitudine et pulchritudine templum Hierosolymis ab ipso conditum illa superaret. Ibidem collocata erat statua Theodosii Magni supra duas columnas quadratas et auro obductas, pone cisternam regiam prope miliarium.

Spectaculum primum.

In ipsa Basilica prope miliarium posita erat sta-

Meursii et Lambecii notæ.

(22) *Τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.* **Supra dixit Codinus Constantinum Roma evocasse quatuor magistros, Adan, Protasium, Scolymbam, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Domnium, Darium, Maurum, Rhodanum, Salustium, Modestum et Eubulum, iisque Cpoli suis sumptibus domus ædificari cufasse, per omnia similes illis quas Romæ reliquerant. Has igitur duodecim illas domus esse puto, quarum unam Codinus hoc loco ait cognominatam fuisse *Lausi*.** Lamb.

(23) Πλησίον δὲ τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Ἀδριανοῦ ἀμφ. cod. 3058.

(24) Ἔφ' ἵπποις Reg. 1026, additis his, Ὅτε καὶ σιτηρέσια ἐδόθη πολλὰ, ἐξαιρέτως δὲ τῷ πρασίνων μέρει, κράζοντος τοῦ δήμου, « Ὁ γόνος Θεοδοσίου Κωνσταντίνον ἐνίκησεν. »

(25) *Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίππῳ.* **Statuarum quæ positæ fuerunt in balneo Cpolitano nuncupato Zeuxippi vel Zeuxippo, elegans exstat descriptio Christodori poetæ, qui vixit sub Anastasio Dicoro. Sed perperam nunc illa in epigrammata dissecta et quinto Anthologiæ libro inserta est. Titulus ejus in codice ms. hic habetur : Χριστοδώρου ποιητοῦ τοῦ Θηβαίου Κοπτίτου ἐκφρασις τῶν ἀγαλμάτων τῶν εἰς τὸ δημόσιον γυμνάσιον τοῦ ἐπικαλουμένου Ζευξίππου. In codicibus impressis male pro Κοπτίτου editum est Κοπίτου : oriundus enim fuit Christodorus ex Copto, celeberrima olim Ægypti urbe et** Thebaidos metropoli. Præterea notandum est in iisdem codicibus post versum 120, Οὐ μόθον ἐντύνων Πελοπήϊον, ἱστάμενος δέ, tollendam esse inscriptionem εἰς Πυθαγόραν, et facta interpunctione post vocem Πελοπήϊον verba ἱστάμενος δέ sine distinctione annectenda esse sequenti versui : Ἔπρεπε Πυθαγόρης. Lamb.

(26) *Ἡ λεγομένη.* Ἡ πλακωτὴ βασιλικὴ Κιστέρνα μαλακταρέα ἦν, ὅτε ἐκτίζετο ἡ ἁγία Σοφία. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἄνωθεν αὐτῆς στέγη, ἡ βασιλισκάρα ὀνομαζομένη, καὶ αὐτὴ μαλακταρέα ἐτύγχανε τοῦ δηλικάτου τῆς ἁγίας Σοφίας 3058.

(27) *Βασιλικὴ Κίστερνα.* Prope hanc erat palatium in quo habitabat magister œcumenicus cum 12 discipulis, viris in omni genere eminentibus, ac quibus inconsultis ne ipsi quidem imperatori agere quidquam licebat. Vide Glossarium nostrum in διδάσκαλος. Cisternæ vero Cpoli erant plures, una Mocisia, quam Anastasius condidit, teste Suida in Ἀναστάσιος et κίνστερνα : hanc τὴν τοῦ ἁγίου Μωκίου κίνστερναν appellat Cedrenus. Erat item frigida, cujus meminit hic ipse auctor supra. Etiam Asparis, de qua Cedrenus. In descriptione urbis Cpolitanæ tres alias invenio, in regione 5 Theodosianam, in 11 Arcadiacam et Modestiacam. Meurs.

(28) *Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ ἑστῶτα.* Hic locus ex cod. Vat. et anonymi collectan. Περὶ θεαμάτων ita restituendus est : Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ, ὀπίσω τοῦ μιλίου, ἀνδριάντων ἐλεφαντίνων ἄγαλμα

ἦει εἰς τὸ στάμα (34) καὶ στεφανωθὲν ἐτίθετο δὲ ἐν τῷ σενάτῳ ἕως τῶν ἐπιόντων τῆς πόλεως. Διότι δὲ ἐπὶ κεφαλῆς σταυ-, ὃν ἐχάραξε Κωνσταντῖνος, Ἰουλιανὸς νῳ κατέχωσεν.

Περὶ τοῦ Ἀρείου.

Ἄρειος (35) τὸν ἔχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς οῦ φόρου τοῦ σενάτου (36) ἀπέδωκεν (37). ἐτυπώθη ὑπὸ τοῦ Θεοφιλοῦς Θεοδοσίου ν μαρμάρῳ ἀναγλύφῳ, γειτνιῶν τῇ γῇ, ῇ τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου (38), Σα-9) καὶ Εὐνομίου (40) πρὸς αἰσχύνην αὐ-ν οἱ παρερχόμενοι κόπρον καὶ οὖρον καὶ τα ἐνρίπτωσιν αὐτοῖς.

Περὶ τοῦ σενάτου.

σένατον, ὡς οἱ μὲν λέγουσι, ἐξ ἀρχῆς ωδικέλλων φυλακτήριον· ἐκεῖσε γὰρ οἱ . ἐλάμβανον αὐτοὺς ἕως Κωνσταντίνου. στρατος πρῶτος (41) τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπά-ἐδέξατο, τοῦ δήμου (42) κράξαντος, «Καλ-

A quæ magno comitatu in tribunal Hippodromi deducebatur indeque coronata iterum exibat. Ponebatur autem in senato usque ad diem urbis natalem. Cæterum ob crucem, quam capiti ejus Constantinus insculpi curaverat, Julianus eam in foveam projici et terra obrui jussit.

De Ario.

In eo loco Arius abominanda morte obiit a camera senaculi, quod erat in foro viginti novem palmos. Ibidem pius Theodosius Arium et una cum ipso Sabellium, Macedonium et Eunomium, ad notandam eorum ignominiam, marmori adeo vicino terræ insculpi curavit, ut a prætereuntibus stercore, urina et sputo conspurcarentur.

B

De senatu.

In senatu, ut quidam tradunt, codicilli antiquitus custodiebantur: nam ibi patricii eos accipiebant usque ad tempora Constantini. Ibidem Callistratus primus dignitatem consularem suscepit, acclamante populo: **41** « Callistratus fortuna favente insuper

Meursii et Lambecii notæ.

ali ea statua in Hippodromum spectanda ur, exercitu et civibus comitantibus. r patet theama seu spectaculum, quod odinus describit, fuisse statuam Constanti, capite radiato instar solis, quadrigam , porrectaque dextra sustinentem simulatunæ urbis Cpolitanæ. Quod divi Constani statuam fuisse, manifesto testatur Chroxandrinum; fuisse figuratam instar solis fiato. Codini hæc verba indicant, ὑπὸ ὁμενον: ibi enim per solem intelligenda antini statua instar solis, ut dixi, capite rmata. Ita in columna porphyretica fori Constantinus διὰ τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ ἀκτῖλας τοῖς πολίταις ἐκλάμπων, ut refert et Codinus, ubi agitur de columna fori. tiam in aliquot nummis antiquis Constanκεφαλος. Quod præterea dixi, hanc Constatuam quadrigam agitasse porrectaque stimulasse Victoriolam, ex his Codini verir, Καὶ ἵππους χρυσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ ης ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ ; τι ἄγαλμα, ὅπερ ὡς προεγράφει, εἰς ; πόλεως ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε. Codinus διφρηλάτην seu aurigam vocat, Constantinus, veliens curru quadrigarum a gestans parvum aliquod simulacrum, ktum fuisse ait pro Genio seu Fortuna f verisimile mihi videtur, quam Codinus urbis vocat, fuisse Victoriolam. Ita in nodam antiquo conspicitur Nero imperator insistens, et sinistra palmam, dextra tenens ipsum coronantem. Lamb.

ἁμα hic significat τὸ βασιλικὸν κάθισμα *δρομίου, tribunal Hippodromi*, in quo incedebat cum spectaret ludos Circenses. notavi p. 17, v. 18, ad illa verba καὶ ἀνέβῃ τοῦ στάματος. Lamb.

ρειος. Vide Suidam in Ἀρειανὸς, Rufinum ricum, Zonaram Annal. 3. Loca non exuus. — Quidquid hic narrat Codinus fragmentum est tertii theamatis seu spequod erat in foro. Integra ejus descripsit in Collectaneis anonymi περὶ θεαμάquibus ex codice Vaticano hic Codini supplendus et reformandus est: Ἔνθα

(sc. ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ φόρου) καὶ Ἄρειος τὸν ἔχθιστον θάνατον ὑπέστη, χείρονα Ἑλλήνων βλασφημῆσαι ἀποτολμήσας ὁ δείλαιος, καὶ τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως βασιλικῇ χειρὶ καθαρπάσαι βουλόμενος. Ἀλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο παρέσχεν, ἕως τῷ ὀλεθρίῳ θανάτῳ τοῦτον παρέδωκεν. Ἐν αὐτῷ οὖν τῷ τόπῳ κθ' παλαιστὰς ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ Σενάτου τοῦ φόρου C ἐπὶ τοῦ Θεοφιλοῦς Θεοδοσίου ἐτυπώθη ἡ τοῦ Ἀρείου εἰκὼν, ἐν μαρμάρῳ ἀναγλύφῳ γειτνιῶντι τῇ γῇ, καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ ἡ Μακεδονίου Σαβελλίου καὶ Εὐνομίου, πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ παρερχόμενοι κόπρον καὶ οὖρον καὶ ἐμπτύσματα ἐνρίπτωσιν αὐτοῖς. Id est, *Quo in loco* (scilicet in Fornice Fori) *etiam Arius horrenda morte obiit, qui pejus quam ipsi Gentiles Christo maledicere audebat et episcopatum Constantinopoleos fretus potentia imperatoris per vim invadere conabatur. Sed huic Alexander episcopus restitit, usque adeo donec ipsum adegit ad mortem. Ibidem igitur viginti novem palmos a camera Senaculi, quod est in foro, pius Theodosius Arii, et Macedonii, et Sabellii, et Eunomii imagines propter contemptum marmori insculpi curavit adeo humili, ut a prætereuntibus stercore, lotio et sputo contaminarentur.* Lamb.

(36) *Τοῦ φόρου τοῦ Σενάτου.* Scribo τοῦ Σενάτου τοῦ φόρου, hoc est *camera Senaculi, quod est* D *in foro*, scilicet Constantiano, ubi stabat columna porphyretica. Lamb.

(37) *Ἀπέδωκεν*, ποῦ καὶ οἱ παρερχόμενοι οὖρα καὶ κόπρα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχθίστῳ Ἀρείῳ cod. 3058.

(38) *Μακεδονίου.* Hic in locum Pauli episcopi subrogatus ab Arianis anno 5 imperii Constantini magni, anno 24 pellebatur Cpoli. Testis nobis hujus rei est Hieronymus in Chronico. Meurs.

(39) *Σαβελλίου.* Sabellius sub Gallo et Volusiano vixit; de cujus hæresi Eusebius l. VII et Harmenopulus lib. de Sectis. Meurs.

(40) *Εὐνομίου.* Hic sub Valentiniano et Valente vixit. Hieronymus testis in Chronico. Meurs.

(41) *Καὶ Καλλίστρατος πρῶτος.* Hæc prolixius narrantur in anonymi Collect. Lamb.

(42) *Τοῦ δήμου.* Factio intelligitur Prasina. Lamb.

ad aliud provehetur. » Quare ille perterritus ad ecclesiam confugit, et quamvis Constantinus juraret se nullam ei injuriam illaturum, attamen ille minus fidens primum presbyter, postea vero episcopus creatus est.

De columna fori.

In inferiori parte columnæ fori Palladium et multa alia admiranda posita fuerunt. Circuitus autem fori tantus est quantus fuit ambitus tentorii Constantini Magni, quod Romæ Byzantium veniens istic fixerat. Duæ autem illæ semirotundæ porticus tunc temporis stabula erant circum tentorium; et illa columna, cui Constantinus statuam Apollinis sub nomine suo imposuit, inflixis capiti radiorum instar aliquot clavis passionis Christi Dei nostri, ut veluti sol civibus suis præluceret.

De Artopoliis.

In Artopoliis visitur statua, quæ exornata est capitibus pavonis, aquilæ, leonis, leporis, arietum, passerculorum, cornicis, turturis, muris, felis et buculæ; item Gorgones duæ ex marmore sculptæ, una ad dextram, altera ad sinistram, facie sibi invicem obversa, et demum copiosus porcorum grex. Perstiterunt autem usque ad Zenonem. Cæterum Galenus quidam medicus et philosophus, istac præter Gorgonas transiens, hieroglyphica esse dixit, iisque astronomicum futuri præsagium 42 contineri, et cunctas declaravit historias cum nomine Constantini Magni, qui illa erexit. Cum vero Galenus multum jam enarrasset, et in iis intelligendis occupatus quæ Zenoni a Verina olim eventura essent in risum prorumperet, Callistratus quidam homo nihili, qui cauponariam exercebat, Zenonem Cpolim redeuntem eo usque in

A λίστρατος εὐτυχὴς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. » Ὁ δὲ φοβηθεὶς προσέφυγε τῇ ἐκκλησίᾳ. Κωνσταντῖνος δὲ ἐξωμόσατο μὴ ἀδικῆσαι αὐτόν. Ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος, εἶτα ἐπίσκοπος.

Περὶ τοῦ κίονος τοῦ φόρου.

Ὑποκάτω δὲ τοῦ κίονος τοῦ φόρου ἐτέθη καὶ τὸ Παλλάδιον (43) στοιχεῖον καὶ ἕτερα σημειοφορικὰ πολλά. Ὁ δὲ κύκλος τοῦ φόρου ἐστὶ τὸ ἴσον τῆς ποδέας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἣν αὐτὸς ἔπηξεν ἐκεῖσε, ὅτε ἀνῆλθεν ἀπὸ Ῥώμης. Οἱ δὲ σιγματοειδεῖς δύο ἔμβολοι ἐτύγχανον τότε σταῦλοι γύρωθεν τῆς κόρτης, καὶ ὁ περίβλεπτος οὗτος κίων, καὶ ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος (44), ἣν ἔστησε Κωνσταντῖνος ὁ μέγας δίκην ἡλίου εἰς B ὄνομα αὐτοῦ, θεὶς (45) ἐν τῇ κεφαλῇ ἥλους ἐκ τῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δίκην ἀκτίνων, ὡς ἥλιος τοῖς πολίταις ἐκλάμπων.

Περὶ τῶν Ἀρτοπωλείων.

Ἐν δὲ τοῖς Ἀρτοπωλείοις κιονάρια ὀκτὼ (46) περιφέρει τυῆ καὶ ταῶνας καὶ ἀετοὺς καὶ λέοντας λαγωούς τε, καὶ κριῶν κάρας καὶ στρουθίων καὶ κορώνης καὶ τρυγόνος καὶ μυὸς καὶ γαλῆς καὶ δαμάλεως, καὶ Γοργόνας δύο, μίαν μὲν ἐκ δεξιῶν καὶ ἑτέραν ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τὴν ἑτέραν κατ' ὄψιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων ἐγγεγλυμμέναι, καὶ χοιρῶν ἀγέλας. Ἵσταντο δὲ μέχρι Ζήνωνος. Γαληνὸς (47) δέ τις, ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ἐκεῖσε περαιωθεὶς τὰς Γοργόνας ἔλεγεν ἱερογλυC φικὰ καὶ ἀστρονομικὰ τῶν μελλόντων, δηλώσας τὰς ἱστορίας πάσας σὺν τῷ ὀνόματι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τυπωσαμένου ταῦτα. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλεῖστον συχνάσαντος καὶ τοῖς ἀναγνώσμασι προσσχόντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν (48) Ζήνωνι παρὰ Βηρίνης εἰπόντος καὶ γελάσαντος,

Meursii et Lambecii notæ.

(43) *Τὸ Παλλάδιον.* In aliquot codd. Vaticanis et Bavarico pro Παλλάδιον perperam legitur Παψάδιον; quo mendo deceptus Meursius alias inauditum vocabulum παψάδιον inter Græco-barbara retulit. Palladii hujus meminit Chronicon Alexandrinum p. 528 et Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici inediti. LAMB.

(44) *Ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος.* Hæc est celebris illa Apollinis statua, quam Heliopoli deductam Constantinus Magnus columnæ porphyreticæ fori D imposuit, addita hac inscriptione: Κωνσταντίνῳ λάμποντι ἡλίου δίκην. Inscriptionem hanc reperi apud veterem Chronographum ms. Bibl. Reg. cujus hæc verba sunt, ubi agit de Constantino Magno: Κτίζει δὲ τὴν πόλιν ἀπὸ μὲν τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος, ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη κε', ἀπὸ δὲ Ἀδὰμ ἔτος ἦν ,ϛωλζ'. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἁγίους καὶ ἐμφανεῖς Πατέρας πρὸς τὸ εὐλογηθῆναι παρ' αὐτῶν τὴν πόλιν ἣν ἔκτισεν. Ὡκοδόμησε δὲ παλάτιον καὶ ἱππικὸν καὶ τοὺς δύο τερπνοὺς ἐμβόλους, καὶ τὸν φόρον, ἐν ᾧ κίονα μονόλιθον καὶ ὁλοπόρφυρον ἔστησεν, ἐκ Ῥώμης ἀγαγών, ἐκδήσας αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωνῶν γεγραμμένων. Ἱδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, ἐπιγράψας διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀκτῖνας· Κωνσταντίνῳ λάμποντι ἡλίου δίκην. Ὅς ἦν μὲν ἔργον Φειδίου, ἤχθη δὲ ἐξ Ἀθηνῶν. Restituenda ergo est hæc inscriptio Cedrèno, apud quem corrupte legitur: Ἐν ᾧ γέγραπται· Κωνσταντῖνος ἔλαμψεν ἡλίου δίκην· ὃς ἦν μὲν etc. Corrigendum etiam Zonaras, ubi de hac statua loquitur: Λέγεται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι στήλην τὸ ἄγαλμα, καὶ μετενεχθῆναι ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ Ἡλίου. Scribe ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ Ἡλίου. Ita Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici. Puto autem statuæ illius solaris exemplar esse imaginem, quæ visitur in quodam Constantini Magni nummo, vultu dextraque versus cœlum porrectis, septem in capite radios gerens, atque sinistra manu globum, cum inscriptione *Claritas reipublicæ*. LAMB.

(45) Ἀπόλλωνός ἐστι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἣν ἔστησεν οὗτος δίκην ἡλίου, τιθεὶς cod. 3058.

(46) *Κιονάρια ὀκτώ.* Scribe κιονάριον περιφέρει ταῶνος καὶ ἀετοῦ καὶ λέοντος λαγωοῦ τε καὶ κριῶν κάρας. Fuit statua naturæ, quæ innumeris mammis et omnigenorum animalium capitibus circumdata figuratur. Vide quæ notavi ad Anonymi Collectanea περὶ θεαμάτων. LAMB.

(47) *Γαληνός.* Diversus hic est a Galeno, qui sub Marco Commodo et Pertinace imperatoribus vixit. LAMB.

(48) *Τὰ μέλλοντα συμβαίνειν.* Nempe quod Verina, Zenone genero fugato, fratrem suum Basiliscum ad imperium promotura esset. LAMB.

ατός τις συρφετὸς, κάπηλος τὴν τέχνην, ἐπάνοδον Ζήνωνος διαβάλλει τὸν Γαληνόν. ἡνων τοῦτον ἀνῃρήκει. Λέγουσι δὲ, καὶ θὲς, ὅτι αἱ ἀγέλαι τῶν χοίρων ἐκεῖσε αι εἰς τὸν Ἀρτοτυριανὸν τόπον, μέσον ρας, ὅθεν ἀνέρχεται, καὶ οἱ τούτους ἐλαύπτουσι τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων σφοδρῶς, ου αἷμα χυθὲν ἐκ τῶν ῥινῶν αὐτῶν εἰς ῦ τόπου ἐκείνου, οὐ μεθίστανται ἐκ τῶν Ἡνίκα δὲ χυθῇ (49) αἷμα ὀλίγον, ἀθρόως ῶν χοίρων ἀγέλη. Καὶ τοῦτό ἐστιν ἀλη-

A Galenum calumniis instigavit ut ipsum interficeret. Porro commemorant, et sane res ita se habet, quod, cum aliquando greges porcorum istac transducerentur ad locum nuncupatum Artotyrianum, in media fornice unde ascenditur, licet subulci porcos vehementer fustibus contunderent, eos tamen loco isto prius movere non potuerint quam sanguinem naribus in speciem sacrificii profunderunt. Quo paulum saltem profluente statim totus porcorum grex uno impetu se ab eo loco commovere cœpit.

ν τῷ Ταύρῳ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Ἦν δὲ πρώην ἀργυρᾶ. Ἔνθα τοὺς ἀπὸ ὶν ἥκοντας ἐδέχετο ἐκεῖσε: Καὶ πρώην ὑπῆρχε καὶ ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον (50). ἐπὶ τοῦ μεγάλου κίονος ἐστήλωται Θεοδόσιος, αὐτοῦ, ὁ μὲν Ὀνώριος ἐπάνω τῆς λιθίς τῆς πρὸς δυσμὰς, ὁ δὲ Ἀρκάδιος ἐν ἀνατολὴν λιθίνῃ ἀψῖδι. Ὑπερθεν δὲ τῶν των μεγάλων κιόνων τῶν τετραδισίων, τῆς αὐλῆς, ἔστιν ἔφιππος ὃν οἱ μὲν λέσοῦν τὸν Ναυῆ (51), ἕτεροι δὲ τὸν Βελλεἤχθη δὲ ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας. τράπλευρον τοῦ ἐφίππου τὸ λιθόξεστον γραμμένας ἱστορίας τῶν ἐσχάτων (52) , τῶν Ῥωσῶν μελλόντων πορθεῖν τὴν λιν· καὶ τὸ ἐμπόδιον ἀνθρωποειδὲς χαλβραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινὲς Ὁ ποῦς ὁ εὐώνυμος τοῦ μεγάλου καὶ μαίνει ὅτι ἐκεῖσε ἐγγεγραμμένον (54)

B In Tauro collocata est Theodosii Magni statua, quæ prius argentea fuit. Ibi olim palatium erat et hospitale Romanorum nuncupatum Alonitzium, in quod ab exteris nationibus venientes recipiebantur. Ibidem sup a magnam columnam visitur statua Theodosii Magni, filiorum autem ipsius supra arcus lapideos, Honorii ad Occidentem, 43 Arcadii ad Orientem. In medio ejusdem arceæ statuam equestrem magnæ columnæ quadratæ sustinent, quam alii Jesu Navæ, alii Bellerophontis esse dicunt : allata fuit ex magna Antiochia. Cæterum basis lapidea quadrilater equestris illius statuæ habet insculptas historias rerum novissimarum, quæ urbi accident cum a Russis expugnabitur. Item parvum illud signum æreum virile, quod ad pedes ante dictæ equestris statuæ vinctum et genuflexum visitur, eadem continet. Præterea quoque pes C lævus equi, quod in eo inscriptum est, præsignificat. Similiter et magna columna concava et Hierolophus ultimos urbis casus figuratos exhibent.

Meursii et Lambecii notæ.

ὑρχεται, ἵστανται ἐνεοὶ καὶ οὐ δύνανται θαι, ὅτε οἱ χοιροδέται οἱ τούτους ἐλαύνονεσι τούτους, καὶ τότε μεθίστανται · ἡνίκα]. 3056.

*Ἔνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν Ἀλωνίτ*ε verba· ita transponenda sunt : Ἔνθα ελάτιον ὑπῆρχε καὶ ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωτὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἥκοντας ἐδέχετο ηλοῦσι εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον. ον Græcis recentioribus dicitur domus, ique sive indigenis sive peregrinis pudis destinata. Cpoli κατ' ἐξοχὴν vocabatur ον palatium a Constantino Magno in reiri exstructum, in quod proceres Romæ Cpolim venientes recipiebantur, ut testaius in libro *de ædificiis* p. 74, v. 9. Hoc ἰσχεῖον τῶν Ῥωμαίων appellat. Pro Ἀλωιam contracte scriptum invenitur ἀλωpro καραβίτζιον καραβίτζιν, pro πέτριον ic. Lamb.

ησοῦν τὸν Ναυῆ. V. Nicetas Choniates 857 sed quidquid ille dicat, mihi duı est quid fuerit antiqui cujusdam Roimperatoris statua equestris : ita enim e formari solitas fuisse, ex numinis antiquis hodieque videre est. Lamb.

τορίας τῶν ἐσχάτων. Procul dubio int cætera ornamenta intelligenda sunt, quæ equestris statuæ insculpta fuerunt. Sed hic negatur more recentiorum Græcorum, unque inscriptiones et figuras antiquitaæ oracula et præsagia rerum futurarum ıntur. Lamb.

(53) *Τὸ ἐμπόδιον — γονυκλινὲς ἔχει.* Si genuina est hæc lectio, verbum ἔχει referendum videtur ad illud quod superius dixit, ἐγγεγραμμένας ἱστορίας τῶν ἐσχάτων τῇ πόλει. Statuam autem virilem vinctam et genuflexam, quam Codinus ait ad pedes (sic enim vertit ἐμπόδιον) equestris illius statuæ fuisse collocatam, nationis cujusdam devictæ simulacrum fuisse verisimile est. Γονυκλινὲς verti *genuflexum*, et hoc revera hic significat, uti etiam supra in descriptione theamatis secundi. Errat igitur Meursius, qui in Glossario Græco-barbaro utrumque Codini locum citans γονυκλινὲς substantive accipi credit, et significare *pulvinar*, quod genibus substernitur. Lamb.

D (54) *Ὁ ποῦς — ἐγγεγραμμένον.* In cod. Vat. hæc verba præcedentibus absque interpunctione annexa sunt, et pro τοῦ μεγάλου legitur τοῦ ἵππου. Quare credibile est Codinum scripsisse, Ὁ ποῦς εὐώνυμος ὁ ἐμπρόσθιος τοῦ ἵππου, ὃς τὸ ἀνθρωποειδὲς χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινὲς ἔχει, καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι ἐκεῖσε ἐγγεγραμμένον. Id est, *etiam equi pes lævus anterior, cui sigillum æreum virile vinctum et genuflexum inclusum est, præsignificat quæ in eo inscripta sunt.* Nempe respicit Codinus ad illud quod refert Nicetas Choniates p. 849, in anteriori sinistra ungula illius equi latuisse imagunculam consecratam viri clavo transfixi et plumbo undique cincti ; quæ ad conservationem urbis et prohibendas barbarorum incursiones ibi inclusa erat. Cf. idem p. 858. De ejusmodi statuis consecratis alias quædam notavi. Lamb.

ἐστίν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μέγας κίων (55) ὁ κοῦφος καὶ ὁ Ξηρόλοφος τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς πολέως ἔχουσιν ἐν ἱστορίαις ἐγγεγραμμένας.

Spectaculum cui Philadelphii nomen, statuæ A sunt filiorum Constantini Magni : postquam enim ipse obiit, Constantius in partibus Orientis degens et Constans cum Gallo ab Occidente veniens, ambo in hoc loco conjuncti se invicem salutaverunt. Vocatur autem locus ille Philadelphium non propterea quidem, quod ibi conjuncti fuerint, sed quoniam primi eorum congressus signum istic erectum est. Alii vero dicunt locum qui nunc vocatur Philadelphium antiquitus propugnaculum fuisse et portam terrestrem a Caro exstructam. In hoc loco stabat **44** prius statua fori, quam inde curru in forum devexerunt, vel ut alii diverse tradunt, a Manaura.

Ὅτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὁπόταν δὲ ὁ μέγας ἐτελεύτησε τοῦ Κωνσταντίνου ὄντος ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσι, Κώνσταντος δὲ ἀπὸ δύσεως καὶ Γάλλου ἐρχομένων, συνήφθησαν ἐκεῖσε καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. Καλεῖται δὲ ὁ τόπος Φιλαδέλφιον οὐχ ὅτι ἐκεῖ συνήφθησαν, ἀλλὰ τῆς ὑπαντήσεως αὐτῶν ἐκεῖσε ἀναστηλωθείσης. Ὡς δὲ ἕτεροί φασιν, ὅτι τὸ νῦν καλούμενον Φιλαδέλφιον, ἐν ᾧ ἐστι βῆμα ἀψίς, πρότειχισμα ἦν καὶ πόρτα χερσαία τὸ παλαιὸν, ὑπὸ Κάρου κατασκευασθεῖσα. Ἐκεῖ οὖν ἵστατο ἡ στήλη τοῦ φόρου, ἣν εἰς καρούχαν (56) ἤνεγκαν ἀπὸ τοῦ Φιλαδελφίου, ὡς δὲ ὁ διακριτικώτερος λέγει, ἀπὸ Μαγναύρας.

Statua in foro posita multisque celebrata hymno- B diis ut fortuna urbis ab omnibus adorabatur, erecta supra columnam, sacerdote præsente cum supplicatione et centies clamante : « Kyrie eleison. » Capitulo autem ejus columnæ admiranda quædam et miraculosa superimposuerunt, et solemne festum totos quadraginta dies actum fuit, atque ipse imperator copiosam annonam distribuit. Cæterum postridie natalitia urbis celebrata sunt, et magni circenses acti, eoque die urbs nominata est Cpolis.

Ἡ ἐν τῷ φόρῳ τεθεῖσα στήλη πολλὰς ὑμνῳδίας δεξαμένη εἰς τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ πάντων, ὑψωθεῖσα ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παρεστηκότος καὶ μετὰ κραυγῆς τὸ, Κύριε ἐλέησον, βοῶντος ἑκατοντάκις, καὶ ἀνοῖσαν ἐκεῖσε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κίονος πολλὰ ἐτέθησαν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα. Καὶ πανήγυρις περὶ τούτου γέγονε τεσσαρακονθήμερος, καὶ σιτηρίσια πολλὰ τότε ὁ βασιλεὺς δέδωκε. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονε, καὶ μέγα ἱπποδρόμιον, ὅτε ἡ πόλις ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις.

Crucem in Philadelphio erexit Constantinus Magnus supra columnam inauratam et lapideis vitreisque crustis intextam, ad crucis quam in cœlo vidit, et columnæ porphyreticæ formam. Præterea quoque filiis suis statuas posuit throno insidentes, et e regione earum columnam hieroglyphicis notis inscriptam, quæ ultimum Romanorum rerum statum variis figuris prænuntiant. Stabat autem e regione filiorum Constantini Magni, qui in thronis sedent, et eorum qui se invicem amplectuntur.

Τὸν δὲ εἰς τὸ Φιλαδέλφιον ὄντα σταυρὸν ἀνέστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου C διὰ λίθων καὶ ὑέλων, κατὰ τὸν σταυροειδῆ τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ. Καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐτύπωσεν ἐπὶ θρόνου καθέζεσθαι. Ἐποίει δὲ καὶ τὸν κίονα ἐκεῖνον, ἱστορίας ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἐνζώδους (57), καὶ γράμματα Ῥωμαϊκὰ τὰ ἰσχατα σημαίνοντα. Ἵστατο δὲ ἀντικρὺς τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐπὶ θρόνου καθεζομένων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀσπαζομένων (58).

45 Modium quod vocant, horologium erat et examen modii, positum supra arcum Amastriani, inter duas manus, a Valentiniano constructum ; quare etiam iis vicinum est signum Lamiæ. Infra autem in volumine manuum historiæ inscriptæ sunt, quas periti earum rerum facile interpretantur. Cæterum cum lege sancitum esset ut modius frumenti cumulate venderetur, mercator quidam con- D

Ὅτι τὸ λεγόμενον (59) Μόδιον ὡρολόγιον ἦν, ἤγουν τὸ ἕξαμον τοῦ μοδίου. Ἵστατο δὲ ἐπάνω τῆς ἀψῖδος τοῦ Ἀμαστριανοῦ, μέσον τῶν δύο χειρῶν, κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, διὰ τὸ καὶ τὴν Λαμίαν εἶναι ἐγγὺς αὐτῶν. Ὑποκάτω δὲ ἐν τῷ εἰλήματι τῶν χειρῶν ἱστορίαι εἰσίν· οἱ δὲ πεπειραμένοι εὑρήσουσιν αὐτάς. Ὑρίσθη δὲ τὸ μόδιον κουμούλιον (60) πιπράσκεσθαι. Εἷς δὲ τῶν ἐμ-

Meursii et Lambecii notæ.

(55) *Ὁ μέγας κίων.* Columnam cochlidem Theodosii in Tauro sitam hic intelligendam esse censeo, quæ ad summitatem usque intra se pervia erat, et circumcirca figuris sculptis exornata. Manuel Chrysoloras in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ κίονας περιγλύφους vocat. Ejus generis columnæ sunt Trajana et Antonina, quæ hodieque Romæ visuntur. Codinus hic suo more nugatur, et figuras Romanas pro oraculis habet. LAMB.

(56) *Καροῦχα* et *καροῦκα* Græco-barbare dicitur *currus*. LAMB.

(57) Ἱστορίας ἐνζώδους vocat Codinus *historias figuris expressas*. LAMB.

(58) *Τῶν ἀσπαζομένων.* Loquitur de statuis Constantii et Constantis post patris obitum in spem perpetuæ concordiæ erectis in Philadelphio, quarum supra meminit p. 43. LAMB.

(59) *Ὅτι τὸ λεγόμενον.* Legendum esse videtur Ὅτι τὸ λεγόμενον μόδιον ὡρολόγιον ἦν καὶ τὸ ἕξαμον τοῦ μοδίου. Vide quomodo verterim, et quid ea de re notaverim ad p. 65. LAMB.

(60) *Κουμούλιον. Cumulus* Latinis dicitur, quod Græci antiqui vocant σώρευμα et ἐπίμετρον, hoc est *quod mensuræ plenæ seu justæ additur*. Idem apud recentiores valet κούμουλος. Sic hoc loco, et p. 66 *modium cumulatum* appellat μόδιον κουμούλιον. LAMB.

τκέ τινι σῖτον, ῥίγλιον (61) τὸν μόδιον. A βασιλεὺς ἔκοψε τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας, ωσεν ὁρᾶσθαι, ὁμοίως καὶ τὸν μόδιον, ιξεν (62) ὡρολόγιον.

tra edictum ad regulam alicui vendidit; qua de re certior factus imperator manus illi amputari jussit, easque una cum modio in exemplum publice erigi curavit. Ibidem quoque collocatum erat horologium.

ῷ τόπῳ τοῦ Ἀμαστριανοῦ Ἥλιος ἵστατο ἐν ἅρματι μαρμαρίνῳ στηλωθείς, καὶ ἀνακείμενος (63). Ἔνθα καὶ ποταμός, ιύκου λατρευόμενος (64). Καὶ χελῶναι ι ὀρνίθων, καὶ δράκαιναι δεκαοκτώ. Καὶ ; στήλη ἱσταμένη ἐκ χώρας Παφλαγονίας καὶ ἑτέρα κεχωσμένη ἐν τῇ κόπρῳ καὶ , δοῦλος τοῦ ἐκ χώρας Ἀμάστρων Πα- Ἐκεῖσε δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐτύθησαν σιν ἀμφότεροι καὶ ἀνεστηλώθησαν. ἡ καλλωπισμὸς κιόνων λευκῶν σιγμα- ιγερθέντων. Ἐγένοντο δὲ ἐκεῖσε δαιμό- σίαι πολλαί.

In loco nuncupato Amastriano positæ erant Solis in curru marmoreo et Herculis recubantis statuæ. Ibidem Lycus fluvius est, qui a lupo nomen habet. Item visuntur ibi testudines plenæ avibus, et dracones octodecim, et statua marmorea domini cujusdam Paphlagonis, et alia statua servi ex Amastriana regione Paphlagoniæ oriundi, urina et stercore obruta. Uterque autem in eo loco dæmonibus immolatus fuit. Ibidem visuntur columnæ candidæ in figuram semirotundam erectæ. Multæ etiam dæmonum suscitationes ibi fiebant. B

ὃν καλούμενον Βοῦν (65) κάμινος ἦν ις ἐκτισμένη, βοὸς ἔχουσα κεφαλήν. Ἐν- κακοῦργοι ἐτιμωροῦντο, ὅθεν καὶ Ἰου- φάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν αὐτῇ Χριστιανούς. Ἦν δὲ ἡ κάμινος βοὸς μεγεθεστάτου θεάματος, οὗ κατὰ μίμη- τῷ νεωρίῳ βοῦς ἀνετυπώθη. Ἦν δὲ ἡ ις Φωκᾶ, ἀλλὰ ὑπὸ Ἡρακλείου ἐχωνεύθη ην. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ἀψῖδες Ξηρολόφῳ, ἔχουσαι ἀγάλματα πολλὰ καὶ θίνας.

46 In loco nuncupato Bove maxima erat fornax bovis figuram gerens, in qua malefici puniebantur. Quare etiam Julianus multos Christianos in ea combussit. Gerebat autem illa fornax maximi bovis formam, ad cujus exemplar postea similis bos in Neorio exstructus est. Integra autem permansit illa fornax usque ad Phocam tyrannum, qui ultimus omnium ab Heraclio in eo combustus est. In eodem loco arcus erecti erant similes illis qui in Xerolopho spectantur, et continent simulacra et historias lapidibus insculptas.

ικεῖνιον χερσαῖον ἦν τεῖχος (66) παρὰ C ου Κωνσταντίνου κτισθὲν, διήρκεσε δὲ β' μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ· ἔξωθεν δὲ ἵστατο κίων ἔχων στήλην τοῦ ωνσταντίνου, καὶ τούτου χάριν λέγεται

Hexacionium erat locus muro septus auroque ornatus a Constantino Magno: duravit autem annos 32 usque ad imperium Theodosii junioris. Extra eum stabat columna cum statua Constantini Magni, unde ipse locus Hexacionium appellatus fuit. Ibi-

Meursii et Lambecii notæ.

ιγλιον. Ῥίγλα vel ῥῆγλα, quasi regula, centioribus dicitur *radius* seu *historium*, instrumentum quo raduntur mensuræ. *μόδιος* vel μόδιον ῥίγλιον appellatur *dio adæquatus*. Cæterum ῥίγλιος a ῥίγλα ut a κρύπουλος κουμούλιος. Lamb.

ρηματίζειν. Χρηματίζειν hic significat pra p. 6. De horologio autem in arcu ori posito, cujus hic mentio fit, plura p. 65. Lamb.

ραπλῆς ἀναπείμενος. Credo hic significulis cubantis simulacrum, quod prius locatum erat in XIV regione, et postea eductum atque in Hippodromo positum supra testatur Codinus p. 39 v. 19. Item fuerit hoc simulacrum, accuratiscribit Nicetas Choniates p. 859 ed. ns.

νθα καὶ ποταμὸς καὶ ἀπὸ Λύκου λα- ος. Hæc est lectio codicis Vaticani, quæ i est, legendum videtur Ἔνθα καὶ ποταμὸς ου προσαγορευόμενος, hoc est, *ubi etiam qui a lupo nomen habet*. Nempe intelligit nomine Lycum, Byzantium transeuntem, ra p. 147 meminit. Ejusdem fluvii mencit Cedrenus, et adversus ejus exun- Apollonium Tyaneum ait quas nescio ones adhibuisse. In cod. Bavar. pro λύκου fuit λευκοῦ. Quodsi hæc lectio alteri la est, scribendum videtur Ἔνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὁρώμενος, id est, *ibidem visitur fluvius seu simulacrum fluvii ex candido lapide*. Ut vero hunc locum ita reformem, auctor mihi est Manuel Chrysoloras, qui in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ tradit supra caput rivuli (scilicet Lyci), qui Cpolim perlabitur, positam fuisse statuam ex candido lapide, quæ cubito videbatur inniti: Καὶ ἄλλου δέ, inquit, (sc. ἀνδριάντος) ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐκ λευκοῦ λίθου ἢ μαρμάρου, ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ διὰ τῆς πόλεως χεμάρρου, δοκοῦντος εἰς ἀγκῶνα ἀνακεῖσθαι. Hoc ergo illud simulacrum fluvii esse puto quod nunc Codinus his verbis innuit: Ἔνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὁρώμενος. Lamb. D

(63) *Τὸν καλούμενον Βοῦν.* Hujus loci ita meminit Joannes Tzetzes Chil. 9, 615: Περὶ Βοὸς δὲ ἀγορὰν ἤτοι πρὸς Βοῦν τὸν τόπον. Lamb.

(66) *Τεῖχος* hic non *murum* significat, sed *castellum* seu *locum munitum*. Ita Homerus Iliad. δ Thebas vocat τεῖχος Ἄρειον, et Herodotus l. ', Sardes appellat τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, et in oraculo Apollinis Athenienses dato τεῖχος ξύλινον significat *munimentum ligneum*. Sæpissime in hac significatione occurrit apud Stephanum De Urbibus, ut νέον τεῖχος, χωλὸν τεῖχος, Ἀδώνου τεῖχος, Ἥραιον τεῖχος, Γοργίου τεῖχος, παλαιὸν τεῖχος, δίδυμον τεῖχος. Χάλκεον τεῖχος exponendum est *castellum æreum*. Similiter apud Constantinum Porph. de admin. Imp. c. 22. Lamb.

dem et aliæ multæ statuæ collocatæ erant, quas una omnes confregit Mauricius. Columnis autem hucusque integre relictis impositæ erant statuæ ex urbe Cyzico allatæ.

Tetrapylum prius Quadrivium vocabatur, et duravit annos 160 usque ad imperium Zenonis. Ibidem cubiculum erat columnis suffultum, a Constantino Magno exstructum ad similitudinem illius quod est Romæ. **47** In isto loco consanguinei defuncti imperatoris, et ipsa Augusta, ante funeris elationem lugebant mortuum intra cubiculum, obductis velis, ne quis e populo intrare aut introspicere posset; et lessum ibi sex horarum cum multo planctu faciebant. Exinde funus comitabantur ad templum SS. Apostolorum; eoque composito revertebantur mulieres.

Statua in Hexacionio columnæ exiguæ imposita septentrionem versus Constantini erat cognomento Cæci junioris filii Irenæ.

In porticu cui nomen Sigma columna statuam Theodosii junioris, filii Arcadii sustinet, quam erexit Chrysaphius eunuchus et accubitor.

Statuæ elephantorum portæ Aureæ allatæ sunt Athenis ex templo Martis a Theodosio juniore, qui condidit murum terrestrem ad Blachernas usque, intra 60 dierum spatium, opera duarum factionum populi, quæ octo millia hominum continebant. Venetæ quidem factionis præfectus erat Mandalas, Prasinæ vero Charsias ejus frater cum Eulampio. Utraque autem factio, Veneta a Blachernis et Prasina a porta Aurea, conjungebatur in porta nuncupata Myriandra, quæ alias quoque nuncupatur Polyandra, quod ambæ factiones ibi unitæ fuerint. Reliquas **48** statuas in porta Aurea posuit Vigilius a secretis et astronomus; uti etiam

A Ἑξακιόνιον (67). Ἵσταντο δὲ ἐκεῖ στῆλαι· Συνέτριψε δὲ ταύτας ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος· δὲ εἰς τοὺς νῦν σωζομένους κίονας ἵστανται Κυζίκου ἐλθοῦσαι στῆλαι.

Τὸ δὲ τὸ νῦν λεγόμενον Τετράπυλον (68) ὠνομάζετο Τετράβιον, καὶ διήρκεσεν (69) ἐ τὸν ἑξήκοντα μέχρι Ζήνωνος. Ἦν δὲ ἐκεῖσ δίκλειον ἐπάνω κιόνων ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κω τίνου κτισθὲν, καθ' ὁμοίωσιν τῆς Ῥώμης (· δὲ συγγενεὶς τοῦ τελευτῶντος βασιλέως Αὐγοῦστα προελάμβανον τὸ ἐξόδιον, καὶ ἐθ ἐκεῖσε τὸν τελευτήσαντα ἔσωθεν τοῦ κουβι καὶ ἀπέλυον τὰ βῆλα πρὸς τὸ μὴ εἰσέρχε κατοπτεύειν τοῦ λαοῦ τινά, καὶ κατ' ἰδί πτοντο οἰμωγὰς καὶ θρήνους σφοδροὺς ἕως ὥ

B Καὶ ἔκτοτε ἐλάμβανον τὸν ἀποιχόμενον μέχ ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἐκήδευον αὐτόν. Εἶτ ἀνθυπέστρεφον αἱ γυναῖκες.

Ἡ δὲ ἱσταμένη εἰς τὸ Ἑξακιόνιον στήλη ἐ χέος κίονος, κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ὑπῆρχε Κ τίνου τοῦ Τυφλοῦ τοῦ νεωτερίζοντος υἱοῦ τῆς Ἰ

Ἡ δὲ ἱσταμένη εἰς τὸ Σίγμα (71) ἐπὶ κίονος Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ υἱοῦ Ἀρκαδίου, ἣν ἀ Χρυσάφιος εὐνοῦχος ὁ Τζουμᾶς καὶ παρακοιμ

Αἱ δὲ στῆλαι τῶν ἐλεφάντων τῆς Πρυσῆς ἤκασιν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεος ἀπὸ Ἀθηνῶν Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, τοῦ κτίστορος τοῦ χ τείχους μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, ὅπερ ἔκτι ἑξήκοντα ἡμέρας, ἐχόντων τῶν δύο μερῶν τοῦ ἀπὸ χιλιάδων ὀκτὼ, ὄντων δημάρχων Μανδα ρους τῶν Βενέτων καὶ Χαρσίου ἀδελφοῦ αὐτ C ρους Πρασίνων, μετὰ καὶ Εὐλαμπίου συγ Ἠνώθησαν δὲ οἱ Βένετοι ἀπὸ Βλαχερνῶν, Πράσινοι ἀπὸ Χρυσείας πόρτης, καὶ ἡνώθησ τὴν Μυριάνδρον πόρτην (72) τὴν καλουμένην ανδρον. Οὕτως δὲ ἐκλήθη Πολύανδρος διὰ τὸ τερα τὰ μέρη ἐκεῖσε ἐνωθῆναι. Αἱ δὲ λοιπαὶ

Meursii et Lambecii notæ.

(67) *Τούτου χάριν λέγεται Ἑξακιόνιος.* Ergo secundum hanc etymologiam necessario scribendum est ἑξωκιόνιον: attamen in omnibus codicibus ἑξακιόνιον scriptum inveni. Mihi videtur hunc locum utroque modo nominatum fuisse, ἑξωκιόνιον nempe et ἑξακιόνιον. Hujusmodi diversas nominis unius loci prolationes sæpius apud Codinum observavi. Sic p. 28 unum eumdemque locum appellari ait Αὐγουστεῖον et Αὐγουστιῶνα, et p. 84 v. 16 φωκόλισθον et φουλκόλισθον, et p. 109 v. 14 ψαμαθέαν et ψευμαθέαν, et p. 117 v. 9 et 18 Ἡραιον et Ἡρίον, et p. 120 v. 9 Μαναύραν et Μαγναύραν, et p. 120 v. 10 σεῖσμα σῆμα et σίγμα, et p. 77 v. 3 μεσόμφαλον et μεσόλοφον, p. 127 v. 3 τὰ Ἥλου et τὰ Ἅλλου. Vera autem ratio diversitatis illarum denominationum habetur apud Procopium lib. *De ædificiis*, ubi locum ad Anaplum, qui antiquitus πρόσχθοι appellabatur, postea βρόχοι nuncupatum fuisse ait, hæc subjungens: Διαφθειρούσης τὰ ὀνόματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀγνοίας, hoc est *pristino nomine ignorantia incolarum corrupto.* Lamb.

(68) Tetrapylum area erat quadrilatera, quatuor porticibus terminata et totidem habens portas, quamobrem Quadrivium quoque seu Τετράβιον antiquitus nominatum fuit. Lamb.

(69) *Διήρκεσεν.* Antiquum Tetrapylum, a Constantino magno exstructum, perduravit us imperium Zenonis, cujus tempore, ut refer grius 3 28, *Mammianus senator novum e tetrapylum*, hoc est, ut ego interpretor, antiq novo reædificavit. De hoc Mammiani tetrap Codinum loqui p. 50 v. 2: addit enim xe κεσαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ergo antiquum pylum Constantini usque ad Zenonem i D mansit, secundum autem Mammiani usque a philum. Lamb.

(70) Ῥώμης. Καὶ ὅτε τις συγγενὴς βασ αὐτὸς ἀπέθανε, προελάμβανεν ἡ Αὐγοῦστα συγγενεὶς τοῦ τεθνεῶτος βασιλέως, καὶ ἐθ 3058.

(71) *Εἰς τὸ σίγμα.* Id est, in porticu tunda, quæ a similitudine fabricæ Sigma patur. Græci antiqui sigma pingebant ut C num. Lamb.

(72) *Τὴν Μυριανδρον πόρτην.* Porta oli cupata Μυρίανδρος seu Πολύανδρος hodie Hadrianopolitana, et medium in muro t locum occupat, ut refert omnium accurat doctissimusque historiæ Turcicæ scriptor Jo clavius. In hac porta periit oppressus n Constantinus ultimus Græcorui

ι εἰς τὴν Χρυσείαν ἦκασι παρὰ Βι- A statuam muliebrem coronatam, quæ urbis figuram
άσηκρήτου καὶ ἀστρονόμου, μετὰ τῆς refert. Sunt præterea supra et infra alia quædam
74) τῆς κατεχούσης τὸν στέφανον εἰς parva simulacra, quæ ejus rei peritis magnam
ὅλεως. Ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθέν εἰσι καὶ præbent scientiam.
ξόανα, ἅτινα σημαίνουσι τοῖς πεπειραμένοις ἀκριβῆ πολλὴν γνῶσιν.

ιενον Στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν- Statua in Strategio supra magnam columnam
ακεδόνος (75), ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι posita Alexandri Macedonis est, quæ prius Chry-
αὶ ἵστατο πρώην εἰς τὴν Χρυσόπολιν, sopoli stetit, quoniam ibi exercitui suo duplex sti-
τὸν αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐῤῥόγευσε διπλῆν ῥό- pendium uno eodem tempore erogavit ; quare illud
ἕνα χρόνον · καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη oppidum a Macedonibus Chrysopolis nominatum
παρὰ τῶν Μακεδόνων. Τὸ δὲ Στρατή- fuit. Annis autem 648, postquam hæc statua Chry-
θη παρὰ τοῦ λαοῦ. Ἵστατο δὲ, ὡς εἴρη- sopolis erecta est, Cpolim eam transponi curavit
ι εἰς τὴν Χρυσόπολιν, ὡς ἀνήγειραν Constantinus Magnus. Propter planitiem vero loci
οἱ, χρόνους ἑξακοσίους τεσσαράκοντα milites ibi exerceri solebant, unde Strategii sive
μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν αὐτὴν ἐν B campi militaris a milite nomen accepit.
κεῖσε δὲ ἐπεδοκιμάζοντο οἱ στρατιῶται, ὅτι πεδίον ἦν ὁ τόπος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη

ὁλιθον τὸ Ἱστάμενον ἐκεῖσε ἀπόκλασμα Monolithum ibidem positum fragmentum erat
ιμένου εἰς τὸ ἱππικὸν, ἦκε δὲ ἀπὸ τῶν illius quod in Hippodromo stat. Allatum autem est
ρὰ Πρόκλου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Athenis a Proclo patricio, tempore Theodosii ju-
Θεοδοσίου. nioris.

εἰς τὸ αὐτὸ Στρατήγιον καὶ ὁ τρίπους, In eodem Strategio collocatus erat tripos, præ-
κψηκότα, τὰ ἐνεστῶτα καὶ τὰ μέλλοντα teritarum, præsentium et futurarum rerum notitiam
ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ λεκάνη τοῦ Τρι- continens ; item polus australis, 49 et catinus
τεθεῖσα εἰς τὰ Τζύρου · εἰς μαντεῖον Tricaccabi, qui positus est in loco nuncupato Tzy-
τος. Πλησίον δὲ ἐκεῖσε καὶ ἡ τύχη τῆς ri : his enim pro oracuło erat. Eidem loco propin-
δὲ Βάρδας ὁ Καῖσαρ, ὁ θεῖος Μιχαὴλ qua erat fortuna urbis, quam Bardas Cæsar,
ος, μετέθηκε καὶ παρέλυσεν αὐτὰ καὶ patruus imperatoris Michaelis, in alium locum
Περὶ δὲ τοῦ μονολίθου ὁ χρονικὸς δηλοῖ transposuit ; reliqua vero confregit. De monolitho
τορίαν. Ὁ δὲ μικρὸς Στρατήγιος ὑπάρ- C chronicon auctor eamdem refert historiam. Cæ-
ῦ Λεωμαχέλλου. terum Strategium parvum dicitur statua Leonis Macelli.

ῶν τῶν Σοφιῶν ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου Portus Sophianus constructus est a Justino cu-
ροπαλατῶν, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς Λω- ropalate, marito Sophiæ cognomento Lobes. In
δὲ τοῦ λιμένος ἵστανται τέσσαρες στῆ- medio hujus portus visuntur quatuor statuæ. So-

Meursii et Lambecii notæ.

Βίου. Ut βήγλην Græci recentiores vo- rat Constantini Magni statuam equestrem ibi ste-
um, ita etiam Vigilium Βίγλιον et Vigi- tisse : hanc ego eamdem esse puto quam Codinus
λεντίαν. LAMB. ait fuisse Alexandri Magni et a Constantino Chry-
γυναικείας. Quin fuerit hæc muliebris sopoli deductam atque erectam fuisse. Similiter
sacrum Cpoleos, dubium non est : sed Constantinus Apollinis Heliopolitani statuam pro
catur τὸν στέφανον κατασχεῖν, aliquid sua columnæ porphyreticæ fori imposuit. Illa
tationis. An dextra extenta videbatur autem verba, ἡ ἱσταμένη ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι,
rrigere. qualis visitur antiquæ Romæ propterea addidit Codinus ut distingueret hanc
Claudii ? an sedens dextro brachio in- D Alexandri seu Constantini Magni statuam ab alia
i manu coronam genu sustentatam, ut quadam Leonis Macelli statua, quam paulo post
horto Cæsiorum Roma de Dacia pro- dicit in eodem foro collocatam fuisse et nomina-
cta triumphans ? an habebat in capite tam ὁ μικρὸς στρατήγιος. Cæterum Codini verba,
ieæ circumvolutam, ut spectatur in τὸ καλούμενον στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
stantini magni? LAMB. δρου τοῦ Μακεδόνος ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ ἱστα-
καλούμενον Στρατήγιον — ἱστα- μένη, præterquam ut supra emendavi, etiam hoc
ocus ita transformandus est : Ἡ εἰς τὸ modo corrigi possunt : Τὸ καλούμενον στρατήγιον,
Στρατήγιον στήλη, ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ ἡ στήλη ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι ἱσταμένη, ἔστιν
νη, ἔστιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος. Ἀλεξάνδρου. Familiaris admodum est Codino hic
Cpoli forum erat, in quo antiquitus loquendi modus. Sic passim τὸ Αὐγουστεῖον, τὸ
es creari solebant, ut testatur Hes- Φιλαδέλφιον, τὰ πιττάκια, ὁ βοῦς, pro statuis et
στρατηγίῳ, inquit, λεγομένῳ φόρῳ, pro locis in quibus illæ positæ sunt, promiscue
ἐ στρατηγοῦντες ἄνδρες τὰς τιμὰς ὑπε- accipiuntur. Quare ferri quidem posterior hæc
dem milites exercebantur, quod locus emendatio potest, sed prior præferenda est
stris seu planus, ut refert Codinus LAMB.
Videtur ergo Strategium hoc Cpolita- (76) Ῥόγα Græcis recentioribus dicitur *stipendium* et *donativum*. Inde ῥογεύειν, quod est *erogare*.
Martio Romæ antiquæ tam usu quam LAMB.
fuisse. Socrates hist. Eccl. I, 14 memo-

ει εὔμηχες κτίσμα νοσοκόμου (84), ὁ μέ- A nunc prælongum conspicitur ædificium in quo
ταντῖνος (85) ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορ- ægroti curantur, ibi olim a Constantino Magno lupanar exstructum fuerat, præter quod nullum aliud in urbe inveniebatur. Stabat illic supra columnam lapideam Veneris statua, quam colebant meretricum istic habitantium amatores. Circa columnam vero erant cellæ cancellis et cortinis distinctæ, intra quas amantes libidinibus suis perfruebantur. Præterea quoque inserviebat illa statua mulieribus et virginibus, quarum suspecta erat pudicitia. His enim factum fateri nolentibus parentes et cognati dicebant : « Eamus ad statuam Veneris, et illa puritatis tuæ indicium faciet. » Post ubi illuc 51 venerunt, quæ extra culpam erat, illæsa accedebat : contra vero si qua vitiata appropinquaret columnæ ejus statuæ, illi licet repugnanti subito quodam impetu vestes discerpebantur, ita ut pudenda palam apparerent. Idem eveniebat uxoribus adulteratis, eodemque indicio convincebantur. Huic violatæ pudicitiæ testimonio omnes cum summa admiratione fidem adhibebant, ipsis quoque accusatis factum postea non amplius negantibus. Soror autem uxoris Justini curopalatæ statuam hanc confregit, eo quod ipsa quoque denudatis pudendis adulterii convinceretur equo illac transvehens ad balneum Blachernarum : etenim adeo ingens fuerat pluvia ut alia via nonnisi in dromonibus imperatoris eo adire posset.

Ἵστατο δὲ στήλη ἐπὶ κλωστοῦ λιθίνου
Ἀφροδίτης· τῶν δὲ πολιτῶν ἐκεῖσε ἀπ-
καὶ ἐρώντων τὰς ἐκεῖσε οἰκούσας μαχλά-
ιν τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὑρίσκετο ἕτερον
Καὶ ἦσαν ἀπόχωροι ἐπὶ τοὺς κίονας (87)
λων καὶ κουρτίνων. Καὶ οὕτως ἐκεῖσε
οἱ ἐρῶντες ἐτέρποντο. Ἦν δὲ καὶ στήλη
λήψει οὐσῶν καθαρῶν γυναικῶν καὶ παρ-
ἐκείνων δὲ μὴ θελουσῶν ὁμολογεῖν, ἔλε-
ὑταῖς οἱ γονεῖς τε καὶ φίλοι· « Ἀπέλθωμεν
; Ἀφροδίτης ἄγαλμα, καὶ εἰ καθαρὰ εἶ,
ἐκεῖ ἐπὶ τῆς στήλης. » Καὶ ὅτε ἐπλησία-
» ἀμεμπτος διήρχετο ἀβλαβής, ἡ δὲ διε-
, ἠνίκα ἐπὶ τὸν κίονα τοῦ ἀγάλματος ἐπλη- B quaret columnæ ejus statuæ, illi licet repugnanti
ουσα καὶ μὴ βουλομένη, ἐπιστασίᾳ ἀθρόᾳ subito quodam impetu vestes discerpebantur, ita ut
τὰ ἱμάτια αὐτῆς, καὶ ἐδείκνυε τὸ ἑαυτῆς pudenda palam apparerent. Idem eveniebat uxoribus
ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἔχουσαι ἄνδρας, ἐὰν λα- adulteratis, eodemque indicio convincebantur. Huic
μοιχεύοντο· τοῦτο καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγίνετο, violatæ pudicitiæ testimonio omnes cum summa
; ἀπηλέγχοντο. Καὶ ἐθαύμαζον πάντες, admiratione fidem adhibebant, ipsis quoque accu-
ευον τῇ γενομένῃ πορνείᾳ· ἐκεῖναι γὰρ satis factum postea non amplius negantibus. Soror
ὡμολόγουν. Ἡ δὲ γυναικαδελφὴ Ἰουστίνου autem uxoris Justini curopalatæ statuam hanc
ουροπαλατῶν συνέτριψε τὴν στήλην διὰ confregit, eo quod ipsa quoque denudatis pudendis
τῆς τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθείσης, καὶ adulterii convinceretur equo illac transvehens ad
ης ἐκεῖσε ἐφ' ἵππῳ ἐν τῷ λούματι τῶν balneum Blachernarum : etenim adeo ingens fuerat pluvia ut alia via nonnisi in dromonibus imperatoris eo adire posset.

λεγόμενα Κοντάρια (91) βίγλα ἦν ἐκεῖ με- Quæ nunc Contaria vocantur, prius vigilum

Meursii et Lambecii notæ.

ων signifieat *hospitale* seu domum exci- C *tinæ* vela lanea vel linea vel bombycina, quibus
peregrinis destinatum, qualem, ut hic Codi- lecti circumcluduntur tam ad curiosos oculos quam
rt, Theophilus imperator exstruxit in re- culices arcendos. Quo facilius autem ejusmodi
bis nuncupata *Zeugmate*, loco lupanaris cortinæ adducantur vel diducantur, solent plerum-
quod ibi a Constantino Magno fuerat que circellis vel annulis æreis suspendi. Eidem
um. Meminit ejus rei Cedrenus t. II. quoque usui servisse puto istos circellos, quos cum
cortinis meretricum latibula ambiisse Codinus hoc
loco refert. Cæterum κρικέλλος transpositione lit-
terarum pro κιρκέλλος dictum est, ut κρίκος pro
κίρκος, hoc est *circus*. In actis Græcis S. Silvestri
PP. I ineditis observavi κρικέλλους vocari *annulos æreos*, in quos catena intromittitur ad observandum
ostium. Verba ipsa hæc sunt : Καὶ εὑρήσεις τὸ
σπήλαιον κατέναντι, ἔνθα ὁ δράκων κοιτάζεται, ἐν
ᾧ εἰσὶ πύλαι χαλκαῖ ἔχουσαι κρικέλλους. Μετὰ γοῦν
τὸ κατελθεῖν σε ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλκύσεις πρὸς ἑαυτὸν τὰς πύλας,
καὶ ἐν τοῖς κρικέλλοις αὐτῶν εἰσαγάγῃς τὴν ἄλυ-
σιν τῆς κατήνας, καὶ κλείσας ἐρεῖς etc. Lamb.

ενήγειρεν αὐτὸ εἰς πορνεῖον. His statim
nda esse videntur illa verba quæ paulo infe-
ntur, Ἔξωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὑ-
τερον πορνεῖον. Lamb.

ro ἐπὶ τοὺς κίονας legendum videtur ἐπὶ
, id est *apud ante memoratam columnam*
Ἀπόχωροι seu ἀποχωρήματα significant
ms vel *loca secreta et a turba separata*.
s simili de re loquens *distinctas cellas*
spanar, inquit, *in palatio constituit distin-* D
i *instructis compluribus cellis*. Διάχωροι
robari potest : διάχωροι enim dicuntur
a seu *spatia intersepta*. Pro κουρτίνων
scriptum fuit κουρίων et κουρτίων. Unde
lli esse vocabulum κουρτίον, quod unica
ndi auctoritate nixus Meursius Glossa-
Græco-barbaro inseruit. Κουρτίνας autem
va; Græci recentiores vocant *vela*, quibus
blegitur. Martyrologium in pass. S. Ire-
i οὕτω κρυπτόμενος ὑπὸ κορτίνας διὰ-
ράμματα τὴν θυγατέρα ἡμῶν. Ita etiam
Codinus κορτίνας appellat *vela*, quibus
ereiricum circumdatæ erant. Apud Italos,
Germanos hodie vulgo nuncupantur *cor-*

(88) Γυναικῶν, τῶν τε παρθένων καὶ μὴ, πλουσίων τε ὁμοῦ καὶ πενήτων. Καὶ ἐάντις ἔλυσεν αὐτῶν τὴν παρθενίαν, καὶ μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν, ἔλεγον cod. 3058.

(89) *Καὶ μηκέτι*. Μὴ δυναμένης διὰ θαλάσσης ταύτης ἐν τοῖς βασιλικοῖς δρόμωσιν ἐκεῖ ἀπελθεῖν cod. 3058.

(90) *Βασιλικοὺς δρόμωνας* videtur vocare *naves expediti cursus*, quibus imperator utebatur, cum mari iter faceret. In cod. Vat. scriptum invenі δρομάσιν : δρομάδες autem sunt quas Sidonius *cursorias* appellat. Lamb.

(91) Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια βίγλαν εἶχον ἕως ἔτη ζ'. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἔτη β'. Καὶ ναὸς εἰδώλων μικρὸς πάνυ, ὃ ἔλεγον Γαληνοῦ εἶναι Reg. 1027.

Καισαρείας καὶ Τράλης καὶ Σάρδης καὶ
ῦ, καὶ ἀπὸ Σεβαστείας καὶ Σατάλων καὶ
καὶ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης καὶ Κύπρου,
ζρήτης καὶ Ῥόδου καὶ Χίου καὶ Ἀτταλείας
ονης καὶ Σελευκείας καὶ ἀπὸ Τυάνων καὶ
ίου ἀπὸ Βιθυνῶν Νικαίας καὶ ἀπὸ Σικε-
ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων ἀνατολῆς τε καὶ
κασι διάφοροι στῆλαι καὶ θεάματα παρὰ
έλου Κωνσταντίνου, ἃ καὶ ἐτέθησαν καὶ
σαν (99).

ιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἱππικῷ ἐστιν, ἔνθα οἱ
ες δοκιμάζονται.

τέσσαρες κεχρυσωμένοι ἵπποι, οἱ ὕπερθεν
ελλων ὁρώμενοι, ἐκ τῆς Χίου ἤκασιν ἐπὶ
ι τοῦ μικροῦ.

ὶ περιπάτῳ τῶν δύο μερῶν ἑφιπποι στῆλαι
ὶ Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Θεοδο-
ι τοῦ κυρτοῦ Φιρμιλιανοῦ πρὸς γέλωτα

ρεννῶσαι θῆρας καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι ἐν
ιδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ
, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ
(1)· ἡ δὲ ἑτέρα, ἐν ᾗ καὶ πλοῖον ὑπάρχει,
γουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστὶν ἡ ἐκ τῆς Χαρύ-
σθίουσα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔστιν ὁ Ὀδυσ-
ατέχει ἐν τῇ χειρὶ ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἕτε-
γουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἑπτὰ
ίσιν οἱ ἐσθίοντες καὶ ἐσθιόμενοι, οἱ δὲ κατα-
ὁ περιὼν δὲ ὁ ἕβδομος οὗτος αἰών.

καθεζομένη εἰς τὸ σελλίον οἱ μὲν Βηρίναν
ἶκα τοῦ μεγάλου Λέοντος εἶναί φασιν, οἱ δὲ
ἐξ Ἑλλάδος ἐλθοῦσαν.

ἶκαινα ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἦχθη
μεγάλου Κωνσταντίνου. Τὰ δὲ λοιπὰ ἀγάλ-
ὶ Ἱππικοῦ τά τε ἄῤῥενα καὶ τὰ θήλεα, καὶ
ιροι ἵπποι, καὶ τῶν καμπτήρων οἱ λίθινοι
καὶ οἱ χαλκοῖ (2) ὀβελίσκοι τῶν καμπτήρων,
ἱστορίαι τοῦ μονολίθου (3), καὶ αἱ ἡνιοχευτι-
ιαι σὺν ταῖς βάσεσιν αὐτῶν ταῖς ἐνιστόροις,
περιπάτων οἱ κίονες μετὰ τῶν κεφαλῶν
σκων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν σφενδόναις στηθέων
ραμμάτων καὶ σκαλίων καὶ σολεῶν, ὁπόθεν
ἰκεῖσε, εὑρίσκεται γραφή. Καὶ ἐξαίρετος
αλκᾶς πύλας τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν καὶ τῶν
ν εἰσὶ πᾶσαι αἱ ἱστορίαι, ἃς ἐστηλώσατο
ιος ὁ Τυανεὺς εἰς μνήμην τῶν ἐντυγχανόν-
τὸ ἀνεξάλειπτον εἶναι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ πά-
πόλεως τὰ ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο (5).

a Constantino Magno deducta est Athenis, Cyziro, Cæsaria, Trallibus, Sardibus, Mocisso, Sebastia, Satalis, ex Chaldia, Antiochia magna, ex Cypro, Rhodo, Chio, Attalia, Smyrna, Seleucia, Tyanis, Iconio, Nicæa Bithyniæ et ex Sicilia omnibusque aliis tam orientis quam occidentis urbibus, quæ sua quæque in columna erectæ et collocatæ fuerunt.

Dianæ statua in Hippodromo posita est, ubi palestritæ exercentur.

Quatuor inaurati equi supra cancellos positi ex Chio allati sunt sub Theodosio Juniore.

B In ambulacro duarum factionum stabant equestres statuæ et pedestres, Gratiani, Valentiniani, Theodosii, ut et Firmiliani gibbosi, risus concitandi gratia.

Ex duabus Hippodromi statuis, quæ belluas gignunt, homines devorant, una denotat Justinianum tyrannum et quæ recuperato imperio **54** gessit, altera vero, quæ navim appositam habet, secundum aliquos Scylla est, homines a Charybde absorptos devorans; atque ille quem capite prehensum tenet, Ulyssem refert. Alii autem jam devoratos terram et mare septemque sæcula, vel ut alii volunt, diluvium innuere, illum qui solus superest, septimum hoc sæculum significare aiunt.

C Statuam sellæ insidentem alii Verinam uxorem Leonis Magni esse dicunt, alii Minervam ex Græcia deductam.

Statua hyænæ ex magna Antiochia a Constantino Magno advecta est. Quæ præterea in Hippodromo spectantur signa virilia et muliebria, et variæ equorum statuæ, et lapideæ columnæ metarum earumque obelisci ærei, et monolithi sculpturæ, et statuæ curules cum earum basibus figuratis, et porticuum columnæ cum suis sibi capitulis et spiris, item pectora statuarum in sphendone et gradus et solia, hæc omnia unde eo perlata fuerint adscriptum est. Sed præcipue in portis æreis omnes visuntur historiæ ultimorum dierum, quas D ibi statuit Apollonius Tyaneus in sempiternam et indelebilem rerum quæ futuræ **55** sunt memoriam. Similiter etiam per totam urbem statuas consecratas erexit; et qui ejus generis apotelesmatum peritiam habent, omnia manifesto depre-

Meursii et Lambecii notæ.

laret Circenses. In Chronico Alexandrino
s vocatur τὸ δεσποτικὸν κάθισμα τοῦ Ἱπ-
a Anonymi Collectaneis nuncupatur ἡ βα-
καθέδρα. Codinus aliquoties appellat τὸ
ν στάμα. Lamb.

ἱστηλώθησαν, ἵνα οἱ διερχόμενοι ταῦτα καὶ
ιένοι ἔχωσι τὸ ἀλάθητον τῶν ἐσχάτων. C.
ν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων. Hoc est,
ιας gessit post recuperatum imperium.

κίονες; οἵ τε λίθινοι καὶ οἱ χαλκοῖ, καὶ οἱ
: τῶν καμπτήρων οἱ χαλκοῖ cod. 3058,

(3) *Αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίθου.* Vide paulo supra not. 75.

(4) Σὺν ταῖς κεφαλαῖς καὶ ποδίσκοις αὐτῶν καὶ ταῖς ἐν τῷ Σφενδόνι καὶ τοῖς στήθεσι καὶ συστεματίοις καὶ σολεοῖς, καὶ ἁπλῶς ὁπόθεν cod. 3058.

(5) Ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο. Sensus est Apollonium Tyaneum plurimas per urbem statuas consecratas erexisse ad ejus conservationem. Στοιχειοῦν hoc loco significat *consecrare* vel mystica quadam arte concinnare seu conficere. Olympiodorus de re simili loquens vocat ἀφιεροῦν et τελεῖν: Οὐαλέριος δέ, inquit, παρὰ τόπον παραγε-ό-

των (12). » Ἦσαν δὲ οἱ φιλόσοφοι κατονομα- A
οὕτως· Κράνος, Κάρος, Πέλοψ, Νέρουας,
ς, Ἀπέλλης καὶ Κύρβος. Ἱππεύοντος δὲ τοῦ
ος, καὶ αὐτῶν ὁρώντων καὶ θαυμαζόντων,
σιλεύς· « Τί ὁρῶντες θαυμάζετε; » ἀπο-
δ' ἐκ τούτου ὁ Ἀπέλλης εἶπεν· « Θαυμάζομεν,
αῦ, ὅτι τῶν Ὀλυμπίων (13) ἀλλασσομένων
ενήσονται ἀνθρώπων ἐπιβάτοι. » Νέρουας
Κακὸν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων (14), ὅτι τῷ
ρ τῆς τύχης στοιχεῖον συντρέχει. » Σιλβανὸς
ζον ζώδιον ἰδὼν ἔφη· « Τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἔσονται
ἐγόνατοι. » Ὁ δὲ Κύρβος καὶ πρὸς τὸν δῆ-
ν, « Ὦ δῆμε, » ἔφη, « δι' οὗ δήμιοι περισσεύ-
Ὁ δὲ Πέλοψ ἰδὼν τοὺς ὄρους τῶν ἵππων
ε τίνος τὸ πρόβλημα· τινῶν δὲ, Θεοδοσίου, B
ν, ἐκεῖνον φάναι· « Ἢ φιλόσοφος ἄκυρος ἢ βα-
ικὸς ἀληθής. » Ἐώρα Κάρος θηλύμορφόν τι
τετραμερέσι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμ-
καὶ εἶπεν· « Ὦ τετραπέρατε, ὅτι ἐκ σοῦ κομ-
ἀπείρατοι ἔσονται. » Κάρος δὲ καὶ αὐτὸς
πεις λαλῆσαι εἶπε· « Δυστυχῆ μοι τὰ πάντα
ι· εἰ γὰρ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς πειρῶνται,
υσιν, ἵνα τί ἡ πόλις (15) διὰ τούτων δοκεῖ
σθαι; »

καὶ Ἀναστασίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ
πιόδωρος (16) ἰδὼν τὸ ζώδιον τὸ μέγα τὸ ἐν

nose subsequi cogantur.» Nomina autem illorum septem philosophorum hæc erant: Cranus, Carus, Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles et Curvus. Iliste præsentibus imperator aliquando equitans vidit eos admirabundos: sed admirationis causam quærenti imperatori ita respondit Apelles: «Miramur, imperator, quod olim mutatis Olympiis equi homines conscendent.» Item Nerva dixit: «Malum præsagit reginæ urbium, quod cum signo fortunæ aliud signum concurrit.» Post hunc Silvanus videns signum genuflexum: «Hoc,» inquit, «denotat tempora enervata instare.» At Curvus oculos in populum referens exclamavit: «O populum carnificibus aliquando abundaturum.» Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens, cujusnam illud repagulum esset intérrogavit; **57** quibusdam vero, Theodosii, affirmantibus respondit: «Aut philosophus sine auctoritate, aut non verus imperator.» Porro Carus signum videns muliebre quadratis Zodiaci figuris conscriptum, dixit: «Versuti pariter atque inexperti ex te procedent.» Idem ille ut pergeret admonitus: «Omnia,» inquit, «infortunata mihi videntur: et si hæc signa, uti experimento constat, vera pronuntiant, quare ergo hæc urbs earum virtute videtur consistere?».

Sub imperatore Anastasio Magno Asclepiodorus philosophus magnum illud signum in Hippodromo

Meursii et Lambecii notæ.

Ὅσοι προτιμηθήσονται τῶν ἀνθρώπων C
ἐκείναις ὅπισω ἀκολουθεύντων. Quid
philosophus his verbis significare voluerit, dicat Joannes Tzetzes his versibus:

δὲ χαλκοῦς ἱππικοῦ πιπίσκεται
σθαι ἐστὼς, ἐκ δὲ τῶν ὄπισθίων
ιπος οἰκτρὸς, ζωγραφῶν τὸν νῦν βίον,
α τὸ κρὶν Ἀττικὸς σοφὸς Κράνος,
ε καὶ γὰρ τῷ κρατοῦντι τῷ τότε
ιμφορᾶς, ἀνθρωπος ἤττων ὢν ὄνου.
ι χρόνος γὰρ τοῖς μεθύστερον χρόνοις
ἐνάκεις δυσγενεῖς καὶ καυλίαι
ἰς ἄμουσος εἰσρυεὶς κτηνωδίαν
ων τοιοῦσθῇ τῶν σοφῶν καὶ κοσμίων.
LAMB.

ium hanc Tzetzæ interpretationem, voluit Cranus philosophus, quod asinis ille auppodromi, et statua virilis post eum colprænotarent tempus futurum, quo asinobiles, ignorantes, et invereundi, auctoi fortunis, doctos, ingenuos et modestos suri essent. In uno codice manuscripto deonem istius statuæ virilis, quam Codinus περιocat, et Crani philosophi apophthegma paulo s verbis ita conceptum reperi: Ὁ δὲ Κράν τὸ γυμνὸν ἀνδροείκελον περικεφάλαιον τῇ περιφέρον, καὶ τὸν ὄνον ἔμπροσθεν, εἶπεν· ὁτε ὄνος ἄνθρωπος ἔσται, καὶ ὦ τῆς συμφορᾶς, ρωπος ὄνῳ ἀκολουθεῖν οὐκ αἰσχύνεται· *hoc deus Cranus signum virilem nudum, capite , et asinum ante eam, dixit: Quousque asino eris, et, o calamitatem, quod hominem non asinum sequi præeuntem.*

Τῶν Ὀλυμπίων. Olympia hic pro ludis sibus accipiuntur. LAMB.

Τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων. Per reginam i intelligit Cpolim. Τὸ στοιχεῖον τῆς Τύ-

χης puto hic significare *simulacrum Fortunæ urbis*, cujus passim apud Codinum mentio fit. LAMB.

(15) *Ἵνα τί ἡ πόλις.* Tanta Cpolitanorum animos occupaverat ignorantia et superstitio, ut quascunque antiquas statuas pro magice consecratis haberent, earumque virtute crederent urbem suam conservari incolumem. Huc igitur pertinent illa verba: Ἵνα τί ἡ πόλις διὰ τούτων δοκεῖ συνίστασθαι. Cæterum quæ hic apud Codinum vocantur στοιχεῖα, Nicetas Choniates appellat στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια, id est *consecrata urbis munimenta* seu *statuas urbis conservatrices*. Idem refert Latinos, postquam Cpolim expugnaverunt, imprimis evertisse celebres istas statuas consecratas, quæ contra hostes vel aperta vi vel insidiis urbem oppugnantes instar muri ac valli erectæ erant. LAMB.

(16) *Ἀσκληπιόδωρος.* Utraque tam Regii quam D Vaticani codicis lectio vitiosa est. Scribendum enim Ἀσκληπιόδοτος. Hic est Asclepiodotus philosophus et medicus, qui Procli discipulus fuit et temporibus Anastasii Dicori imperatoris claruit. Prolixe de eo agitur apud Photinum in excerptis ex Damascio de vita Isidori, et apud Suidam v. Ἀσκληπιόδοτος et δεισιδαιμονία. Cæterum quam fuerit Proclo charus et amicus, testatur ipse Proclus in proœmio commentarii inediti in Platonis Parmenidem, quem ei dedicat his verbis: Σὺ δέ, inquit, ὦ φιλοσοφίας ἐπάξιον ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἐμοὶ φίλων φίλτατε Ἀσκληπιόδοτε, δέχου τὰ δῶρα τοῦ ἀνδρὸς τέλεα τελέως ἐν γνησιωτάτοις κόλποις τῆς ψυχῆς. Exstat hodieque in bibliotheca Medicea ejusdem Asclepiodoti liber de re militari, cui titulus est Ἀσκληπιοδότου φιλοσόφου τέχνη τακτική. Divisus est in 12 capita, et incipit hoc modo: Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διττῆς οὔσης, χερσαίας τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χερσαίας

ἐστίν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μέγας κίων (55) ὁ κοῦφος καὶ ὁ Ξηρόλοφος τὰς ἰσχάτας ἱστορίας τῆς πο-

Spectaculum cui Philadelphii nomen, statuæ A sunt filiorum Constantini Magni : postquam enim ipse obiit, Constantius in partibus Orientis degens et Constans cum Gallo ab Occidente veniens, ambo in hoc loco conjuncti se invicem salutaverunt. Vocatur autem locus ille Philadelphium non propterea quidem, quod ibi conjuncti fuerint, sed quoniam primi eorum congressus signum istic erectum est. Alii vero dicunt locum qui nunc vocatur Philadelphium antiquitus propugnaculum fuisse et portam terrestrem a Caro exstructam. In hoc loco stabat **44** prius statua fori, quam inde curru in forum devexerunt, vel ut alii diverse tradunt, a Manaura.

Ὅτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὁπόταν δὲ ὁ μέγας ἐτελεύτησε τοῦ Κωνσταντίνου ὄντος ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσι, Κώνσταντος δὲ ἀπὸ δύσεως καὶ Γάλλου ἐρχομένων, συνήφθησαν ἐκεῖσε καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. Καλεῖται δὲ ὁ τόπος Φιλαδέλφιον οὐχ ὅτι ἐκεῖ συνήφθησαν, ἀλλὰ τῆς ὑπαντήσεως αὐτῶν ἐκεῖσε ἀναστηλωθείσης. Ὡς δὲ ἕτεροί φασιν, ὅτι τὸ νῦν καλούμενον Φιλαδέλφιον, ἐν ᾧ ἔστι βόθρῳ ἀψῖς, πρότειχισμα ἦν καὶ πόρτα χερσαία τὸ παλαιὸν, ὑπὸ Κάρου κατασκευασθεῖσα. Ἐκεῖ οὖν ἵστατο ἡ στήλη τοῦ φόρου, ἣν εἰς καρούχαν (56) ἤνεγκαν ἀπὸ τοῦ Φιλαδελφίου, ὡς δὲ ὁ διακρινόμενος λέγει, ἀπὸ Μαγναύρας.

Statua in foro posita multisque celebrata hymnodiis ut fortuna urbis ab omnibus adorabatur, erecta supra columnam, sacerdote præsente cum supplicatione et centies clamante : «Kyrie eleison. » Capitulo autem ejus columnæ admiranda quædam et miraculosa superimposuerunt, et solemne festum totos quadraginta dies actum fuit, atque ipse imperator copiosam annonam distribuit. Cæterum postridie natalitia urbis celebrata sunt, et magni circenses acti, eoque die urbs nominata est Cpolis.

Ἡ ἐν τῷ φόρῳ τεθεῖσα στήλη πολλὰς ὑμνῳδίας δεξαμένη εἰς τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ πάντων, ὑψωθεῖσα ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παρεστηκότος καὶ μετὰ κραυγῆς τὸ, Κύριε ἐλέησον, βοῶντος ἑκατοντάκις, καὶ ἀνωθεν ἐκεῖσε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κίονος πολλὰ ἐτέθησαν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα. Καὶ πανήγυρις περὶ τούτου γέγονε τεσσαρακονθήμερος, καὶ σιτηρέσια πολλὰ τότε ὁ βασιλεὺς δέδωκε. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὰ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονε, καὶ μέγα ἱπποδρόμιον, ὅτε ἡ πόλις ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις.

Crucem in Philadelphio erexit Constantinus Magnus supra columnam inauratam et lapideis vitreisque crustis intextam, ad crucis quam in cœlo vidit, et columnæ porphyreticæ formam. Præterea quoque filiis suis statuas posuit throno insidentes, et e regione earum columnam hieroglyphicis notis inscriptam, quæ ultimum Romanorum rerum statum variis figuris prænuntiant. Stabat autem e regione filiorum Constantini Magni, qui in thronis sedent, et eorum qui se invicem amplectuntur.

Τὸν δὲ εἰς τὸ Φιλαδέλφιον ὄντα σταυρὸν ἀνίστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου διὰ λίθων καὶ ὑέλων, κατὰ τὸν σταυροειδῆ τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ. Καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐτύπωσεν ἐπὶ θρόνου καθέζεσθαι. Ἐποίει δὲ καὶ τὸν κίονα ἐκεῖνον, ἱστορίας ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἐνζώδους (57), καὶ γράμματα Ῥωμαϊκὰ τὰ ἑξῆτα σημαίνοντα. Ἵστατο δὲ ἀντικρὺς τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐπὶ θρόνου καθεζομένων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀσπαζομένων (58).

45 Modium quod vocant, horologium erat et examen modii, positum supra arcum Amastriani, inter duas manus, a Valentiniano constructum ; quare etiam iis vicinum est signum Lamiæ. Infra autem in volumine manuum historiæ inscriptæ sunt, quas periti earum rerum facile interpretantur. Cæterum cum lege sancitum esset ut modius frumenti cumulate venderetur, mercator quidam con-

Ὅτε τὸ λεγόμενον (59) Μόδιον ὡρολόγιον ἦν, ἦτον τὸ ἕξημον τοῦ μοδίου. Ἵστατο δὲ ἐπάνω τῆς ἀψῖδος τοῦ Ἀμαστριανοῦ, μέσον τῶν δύο χειρῶν, κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, διὰ τὸ καὶ τὴν Λαμίαν εἶναι ἐγγὺς αὐτῶν. Ὑποκάτω δὲ ἐν τῷ εἰλήματι τῶν χειρῶν ἱστορίαι εἰσὶν· οἱ δὲ πεπειρ- D μένοι εὑρήσουσιν αὐτάς. Ὥρισθη δὲ τὸ μόδιον κουμούλιον (60) πιπράσκεσθαι. Εἰς δὲ τῶν ἐμ-

Meursii et Lambecii notæ.

(53) *Ὁ μέγας κίων.* Columnam cochlidem Theodosii in Tauro sitam hic intelligendam esse censeo, quæ ad summitatem usque intra se pervia erat, et circumcirca figuris sculptis exornata. Manuel Chrysoloras in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ κίονας περιγλύφους vocat. Ejus generis columnæ sunt Trajana et Antonina, quæ hodieque Romæ visuntur. Codinus hic suo more nugatur, et figuras Romanas pro oraculis habet. LAMB.

(56) *Καροῦχα* et *καροῦκα* Græco-barbare dicitur *currus*. LAMB.

(57) Ἱστορίας ἐνζώδους vocat Codinus *historias figuris expressas*. LAMB.

(58) *Τῶν ἀσπαζομένων.* Loquitur de statuis Constantii et Constantis post patris obitum in spem perpetuæ concordiæ erectis in Philadelphio, quarum supra meminit p. 43. LAMB.

(59) *Ὅτι τὸ λεγόμενον.* Legendum esse videtur Ὅτι τὸ λεγόμενον μόδιον ὡρολόγιον ἦν καὶ τὸ ἕξημον τοῦ μοδίου. Vide quomodo verterim, et quid ea de re notaverim ad p. 65. LAMB.

(60) *Κουμούλιον. Cumulus* Latinis dicitur, quod Græci antiqui vocant σώρευμα et ἐκμέτρον, hoc est *quod mensuræ plenæ seu justo additur*. Idem apud recentiores valet κούμουλος. Sic hoc loco, et p. 66 *modium cumulatum* Codinus appellat μόδιον κουμούλιον. LAMB.

πκέ τινι σῖτον, ῥίγλιον (61) τὸν μόδιον. Α βασιλεὺς ἔκοψε τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας, λωσεν ὁρᾶσθαι, ὁμοίως καὶ τὸν μόδιον, ιζεν (62) ὡρολόγιον.

tra edictum ad regulam alicui vendidit; qua de re certior factus imperator manus illi amputari jussit, easque una cum modio in exemplum publice erigi curavit. Ibidem quoque collocatum erat horologium.

ῷ τόπῳ τοῦ Ἀμαστριανοῦ Ἥλιος ἵστατο ἐν ἅρματι μαρμαρίνῳ στηλωθείς, καὶ ἀνακείμενος (63). Ἔνθα καὶ ποταμὸς, λύκου λατρευόμενος (64). Καὶ χελῶναι ἐ ὀρνίθων, καὶ δράκαιναι δεκαοκτώ. Καὶ ς στήλη ἱσταμένη ἐκ χώρας Παφλαγονίας καὶ ἑτέρα κεχωσμένη ἐν τῇ κόπρῳ καὶ , δοῦλος τοῦ ἐκ χώρας Ἀμάστρων Πα- Ἐκεῖσε δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐτύθησαν οσιν ἀμφότεροι καὶ ἀνεστηλώθησαν. ἡ καλλωπισμὸς κιόνων λευκῶν σιγμα- B σεγερθέντων. Ἐγένοντο δὲ ἐκεῖσε δαιμό- ισίαι πολλαί.

In loco nuncupato Amastriano positæ erant Solis in curru marmoreo et Herculis recubantis statuæ. Ibidem Lycus fluvius est, qui a lupo nomen habet. Item visuntur ibi testudines plenæ avibus, et dracones octodecim, et statua marmorea domini cujusdam Paphlagonis, et alia statua servi ex Amastriana regione Paphlagoniæ oriundi, urina et stercore obruta. Uterque autem in eo loco dæmonibus immolatus fuit. Ibidem visuntur columnæ candidæ in figuram semirotundam erectæ. Multæ etiam dæmonum suscitationes ibi fiebant.

ὸν καλούμενον Βοῦν (65) κάμινος ἦν ης ἐκτισμένη, βοῦς ἔχουσα κεφαλήν. Ἐν- κακοῦργοι ἐτιμωροῦντο, ὅθεν καὶ Ἰου- φάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν αὐτῇ Χριστιανούς. Ἦν δὲ ἡ κάμινος βοὸς ιμεγαθεστάτου θεάματος, οὗ κατὰ μίμη- ι τῷ νεωρίῳ βοῦς ἀνετυπώθη. Ἦν δὲ ἡ ος Φωκᾶ, ἀλλὰ ὑπὸ Ἡρακλείου ἐχωνεύθη ων. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ἀψῖδες Ξηρολόφῳ, ἔχουσαι ἀγάλματα πολλὰ καὶ ιθίνας.

46 In loco nuncupato Bove maxima erat fornax bovis figuram gerens, in qua malefici puniebantur. Quare etiam Julianus multos Christianos in ea combussit. Gerebat autem illa fornax maximi bovis formam, ad cujus exemplar postea similis bos in Neorio exstructus est. Integra autem permansit illa fornax usque ad Phocam tyrannum, qui ultimus omnium ab Heraclio in eo combustus est. In eodem loco arcus erecti erant similes illis qui in Xerolopho spectantur, et continent simulacra et historias lapidibus insculptas.

κιόνιον χερσαῖον ἦν τεῖχος (66) παρὰ C ου Κωνσταντίνου κτισθὲν, διήρκεσε δὲ β' μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ· Ἐξωθεν δὲ ἵστατο κίων ἔχων στήλην τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τούτου χάριν λέγεται

Hexacionium erat locus muro septus auroque ornatus a Constantino Magno: duravit autem annos 32 usque ad imperium Theodosii junioris. Extra eum stabat columna cum statua Constantini Magni, unde ipse locus Hexacionium appellatus fuit. Ibi-

Meursii et Lambecii notæ.

ἰγλιον. Ῥίγλα vel ῥῆγλα, quasi regula, centioribus dicitur *radius* seu *hostorium*, instrumentum quo raduntur mensuræ. *μόδιος* vel μόδιον ῥίγλιον appellatur *ilis adæquatus*. Cæterum ῥίγλιος a ῥίγλα ut a κούμουλος κουμούλιος. Lamb.

χρηματίζειν. Χρηματίζειν hic significat ora p. 6. De horologio autem in arcu fori posito, cujus hic mentio fit, plura p. 65. Lamb.

βασιλῆς ἀναπείμενος. Credo hic significulis cubantis simulacrum, quod prius llocatum erat in XIV regione, et postea leductum atque in Hippodromo posiut supra testatur Codinus p. 39 v. 19. tem fuerit hoc simulacrum, accuratisscribit Nicetas Choniates p. 859 ed. ma.

ἔνθα καὶ ποταμὸς καὶ ἀπὸ Λύκου λα- *ος.* Hæc est lectio codicis Vaticani, quæ a est, legendum videtur Ἔνθα καὶ ποταμὸς του προσαγορευόμενος, hoc est, *ubi etiam qui a lupo nomen habet.* Nempe intelligit nomine Lycum, Byzantium transeuntem, ra p. 147 meminit. Ejusdem fluvii mentfacit Cedrenus, et adversus ejus exun- Apollonium Tyaneum ait quas nescio iones adhibuisse. In cod. Bavar. pro λύκου fuit λευκοῦ. Quodsi hæc lectio alteri la est, scribendum videtur Ἔνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὁρώμενος, id est, *ibidem visitur fluvius seu simulacrum fluvii ex candido lapide.* Ut vero hunc locum ita reformem, auctor mihi est Manuel Chrysoloras, qui in epistola de comparatione veteris et novæ Romæ tradit supra caput rivuli (scilicet Lyci), qui Cpolim perlabitur, positam fuisse statuam ex candido lapide, quæ cubito videbatur inniti: Καὶ ἄλλου δὲ, inquit, (sc. ἀνδριάντος) ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐκ λευκοῦ λίθου ἢ μαρμάρου, ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ διὰ τῆς πόλεως χεμάρρου, δοκοῦντος εἰς ἀγκῶνα ἀνακεῖσθαι. Hoc ergo D illud simulacrum fluvii esse puto quod nunc Codinus his verbis innuit: Ἔνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὁρώμενος. Lamb.

(63) *Τὸν καλούμενον Βοῦν.* Hujus loci ita meminit Joannes Tzetzes Chil. 9, 615: Περὶ Βοὸς δὲ ἀγορὰν ἦτοι πρὸς Βοῦν τὸν τόπον. Lamb.

(66) *Τεῖχος* hic non *murum* significat, sed *castellum* seu *locum munitum.* Ita Homerus Iliad. δ Thebas vocat τεῖχος Ἄρειον, et Herodotus I. ', Sardes appellat τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, et in oraculo Apollinis Athenienses dato τεῖχος ξύλινον significat *munimentum ligneum.* Sæpissime in hac significatione occurrit apud Stephanum De Urbibus, ut νέον τεῖχος, χωλὸν τεῖχος, Ἀδώνου τεῖχος, Ἥραιον τεῖχος, Γορίου τεῖχος, παλαιὸν τεῖχος, δίδυμον τεῖχος. Χάλκεον τεῖχος exponendum est *castellum æreum.* Similiter apud Constantinum Porph. de admin. Imp. c. 22. Lamb.

dem et aliæ multæ statuæ collocatæ erant, quas una omnes confregit Mauricius. Columnis autem hucusque integre relictis impositæ erant statuæ ex urbe Cyzico allatæ.

Tetrapylum prius Quadrivium vocabatur, et duravit annos 160 usque ad imperium Zenonis. Ibidem cubiculum erat columnis suffultum, a Constantino Magno exstructum ad similitudinem illius quod est Romæ. **47** In isto loco consanguinei defuncti imperatoris, et ipsa Augusta, ante funeris elationem lugebant mortuum intra cubiculum, obductis velis, ne quis e populo intrare aut introspicere posset; et lessum ibi sex horarum cum multo planctu faciebant. Exinde funus comitabantur ad templum SS. Apostolorum; eoque composito revertebantur mulieres.

Statua in Hexacionio columnæ exiguæ imposita septentrionem versus Constantini erat cognomento Cæci junioris filii Irenæ.

In porticu cui nomen Sigma columna statuam Theodosii junioris, filii Arcadii sustinet, quam erexit Chrysaphius eunuchus et accubitor.

Statuæ elephantorum portæ Aureæ allatæ sunt Athenis ex templo Martis a Theodosio juniore, qui condidit murum terrestrem ad Blachernas usque, intra 60 dierum spatium, opera duarum factionum populi, quæ octo millia hominum continebant. Venetæ quidem factionis præfectus erat Mandalas, Prasinæ vero Charsias ejus frater cum Eulampio. Utraque autem factio, Veneta a Blachernis et Prasina a porta Aurea, conjungebatur in porta nuncupata Myriandra, quæ alias quoque nuncupatur Polyandra, quod ambæ factiones ibi unitæ fuerint. Reliquas **48** statuas in porta Aurea posuit Vigilius a secretis et astronomus; uti etiam

A Ἑξακιόνιον (67). Ἵσταντο δὲ ἐκεῖ στῆλαι πολλαί. Συνέτριψε δὲ ταύτας ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος. Ἔτι δὲ εἰς τοὺς νῦν σωζομένους κίονας ἵστανται αἱ ἀπὸ Κυζίκου ἐλθοῦσαι στῆλαι.

Τὸ δὲ τὸ νῦν λεγόμενον Τετράπυλον (68) πρώην ὠνομάζετο Τετράδιον, καὶ διήρκεσεν (69) ἔτη ἑκατὸν ἑξήκοντα μέχρι Ζήνωνος. Ἦν δὲ ἐκεῖσε κουβίκλειον ἐπάνω κιόνων ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθὲν, καθ' ὁμοίωσιν τῆς Ῥώμης (70). Οἱ δὲ συγγενεῖς τοῦ τελευτῶντος βασιλέως καὶ ἡ Αὐγοῦστα προελάμβανον τὸ ἐξόδιον, καὶ ἐθρήνων ἐκεῖσε τὸν τελευτήσαντα ἔσωθεν τοῦ κουβικλείου, καὶ ἀπέλυον τὰ βῆλα πρὸς τὸ μὴ εἰσέρχεσθαι ἢ κατοπτεύειν τοῦ λαοῦ τινά, καὶ κατ' ἰδίαν ἐκόπτοντο οἰμωγὰς καὶ θρήνους σφοδροὺς ἕως ὡρῶν ἕξ.

B Καὶ ἔκτοτε ἐλάμβανον τὸν ἀποιχόμενον μέχρι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἐκήδευον αὐτόν. Εἶθ' οὕτως ἀνθυπέστρεφον αἱ γυναῖκες.

Ἡ δὲ ἱσταμένη εἰς τὸ Ἑξακιόνιον στήλη ἐκ βραχέος κίονος, κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ὑπῆρχε Κωνσταντίνου τοῦ Τυφλοῦ τοῦ νεωτερίζοντος υἱοῦ τῆς Εἰρήνης.

Ἡ δὲ ἱσταμένη εἰς τὸ Σίγμα (71) ἐπὶ κίονος ὑπάρχει Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ υἱοῦ Ἀρκαδίου, ἣν ἀνήγειρε Χρυσάφιος εὐνοῦχος ὁ Τζουμᾶς καὶ παρακοιμώμενος.

Αἱ δὲ στῆλαι τῶν ἐλεφάντων τῆς Πρυσῆς πόρτης ἦκασιν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεος ἀπὸ Ἀθηνῶν, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, τοῦ κτίστορος τοῦ χερσαίου τείχους μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, ὅπερ ἔκτισεν εἰς ἑξήκοντα ἡμέρας, ἐχόντων τῶν δύο μερῶν τοῦ δήμου ἀπὸ χιλιάδων ὀκτὼ, ὄντων δημάρχων Μανδιλᾶ μέ- C ρους τῶν Βενέτων καὶ Χαρσίου ἀδελφοῦ αὐτοῦ μέρους Πρασίνων, μετὰ καὶ Εὐλαμπίου συγγενοῦς. Ἠνώθησαν δὲ οἱ Βένετοι ἀπὸ Βλαχερνῶν, οἱ δὲ Πράσινοι ἀπὸ Χρυσείας πόρτης, καὶ ἠνώθησαν εἰς τὴν Μυριάνδρον πόρτην (72) τὴν καλουμένην Πολύανδρον. Οὕτως δὲ ἐκλήθη Πολύανδρος διὰ τὸ ἀμφότερα τὰ μέρη ἐκεῖσε ἑνωθῆναι. Αἱ δὲ λοιπαὶ στῆλαι

Meursii et Lambecii notæ.

(67) *Τούτου χάριν λέγεται Ἑξακιόνιος.* Ergo secundum hanc etymologiam necessario scribendum est ἑξωκιόνιον: attamen in omnibus codicibus ἑξακιόνιον scriptum inveni. Mihi videtur hunc locum utroque modo nominatum fuisse, ἑξωκιόνιον nempe et ἑξακιόνιον. Hujusmodi diversas nominis unius loci prolationes sæpius apud Codinum observavi. Sic p. 28 unum eumdemque locum appellari ait Αὐγουστεῖον et Αὐγουστιῶνα, et p. 84 v. 16 φωκόλισθον et φουλκόλισθον, et p. 109 v. 14 ψαμαθέαν et ψευμαθέαν, et p. 117 v. 9 et 18 Ἥραιον et Ἡρίον, et p. 120 v. 9 Μαναύραν et Μαγναύραν, et p. 120 v. 10 σεῖσμα σῆμα et *σίγμα*, et p. 77 v. 3 μεσόμφαλον et μεσόλοφον, p. 127 v. 3 τὰ Ἥλου et τὰ Ἴλλου. Vera autem ratio diversitatis illarum denominationum habetur apud Procopium lib. *De ædificiis*, ubi locum ad Anaplum, qui antiquitus πρόοχθοι appellabatur, postea βρόχοι nuncupatum fuisse ait, hæc subjungens: Διαφθειρούσης τὰ ὀνόματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀγνοίας, hoc est *pristino nomine ignorantia incolarum corrupto*. Lamb.

(68) Tetrapylum area erat quadrilatera, quatuor porticibus terminata et totidem habens portas, quamobrem Quadrivium quoque seu Τετράδιον antiquitus nominatum fuit. Lamb.

(69) *Διήρκεσεν.* Antiquum [illegible] lum, a Constantino magno exstructum, perduravit usque ad imperium Zenonis, cujus tempore, ut refert Evagrius 3 28, *Mammianus senator novum exstruxit tetrapylum*, hoc est, ut ego interpretor, antiquum novo reædificavit. De hoc Mammiani tetrapylo [illegible] Codinum loqui p. 50 v. 2: addit enim καὶ [illegible] κεσαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ergo antiquum Tetrapylum Constantini usque ad Zenonem [illegible] mansit, secundum autem Mammiani usque ad Theophilum. Lamb.

(70) Ῥώμης. Καὶ ὅτε τις συγγενὴς βασιλέως αὐτὸς ἀπέθανε, προελάμβανεν ἡ Αὐγοῦστα καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τεθνεῶτος βασιλέως, καὶ ἔθρ. [illegible] 3058.

(71) *Εἰς τὸ σίγμα.* Id est, in porticu semitunda, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. Lamb.

(72) *Τὴν Μυριανδρον πόρτην.* Porta olim nuncupata Μυριάνδρος seu Πολύανδρος hodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratissimus doctissimusque historiæ Turcicæ scriptor Jo. Leunclavius. In hac porta periit oppressus hominum turba Constantinus ultimus Græcorum imperator. Lamb.

ατ εἰς τὴν Χρυσείαν ἦκασι παρὰ Βι- A statuam muliebrem coronatam, quæ urbis figuram
άσηκρήτου καὶ ἀστρονόμου, μετὰ τῆς refert. Sunt præterea supra et infra alia quædam
(74) τῆς κατεχούσης τὸν στέφανον εἰς parva simulacra, quæ ejus rei peritis magnam
πλεως. Ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθέν εἰσι καὶ præbent scientiam.
ι ξόανα, ἅτινα σημαίνουσι τοῖς πεπειραμένοις ἀκριβῆ πολλὴν γνῶσιν.

μενον Στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν- Statua in Strategio supra magnam columnam
Μακεδόνος (75), ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι posita Alexandri Macedonis est, quæ prius Chry-
Καὶ ἵστατο πρώην εἰς τὴν Χρυσόπολιν, sopoli stetit, quoniam ibi exercitui suo duplex sti-
ιτὸν αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐρόγευσε διπλῆν ῥό- pendium uno eodem tempore erogavit ; quare illud
ν ἕνα χρόνον · καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη oppidum a Macedonibus Chrysopolis nominatum
παρὰ τῶν Μακεδόνων. Τὸ δὲ Στρατή- fuit. Annis autem 648, postquam hæc statua Chry-
σθη παρὰ τοῦ λαοῦ. Ἵστατο δὲ, ὡς εἴρη- sopolis erecta est, Cpolim eam transponi curavit
η εἰς τὴν Χρυσόπολιν, ὡς ἀνήγειραν Constantinus Magnus. Propter planitiem vero loci
αοὶ, χρόνους ἑξακοσίους τεσσαράκοντα milites ibi exerceri solebant, unde Strategii sive
ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν αὐτὴν ἐν B campi militaris a milite nomen accepit.
Ἐκεῖσε δὲ ἐπεδοκιμάζοντο οἱ στρατιῶται, ὅτι πεδίον ἦν ὁ τόπος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη

νόλιθον τὸ Ἱστάμενον ἐκεῖσε ἀπόκλασμα Monolithum ibidem positum fragmentum erat
αμένου εἰς τὸ ἱππικὸν, ἦκε δὲ ἀπὸ τῶν illius quod in Hippodromo stat. Allatum autem est
ιρὰ Πρόκλου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Athenis a Proclo patricio, tempore Theodosii ju-
Θεοδοσίου. nioris.

ὲ εἰς τὸ αὐτὸ Στρατήγιον καὶ ὁ τρίπους, In eodem Strategio collocatus erat tripos, præ-
ρψηκότα, τὰ ἐνεστῶτα καὶ τὰ μέλλοντα teritarum, præsentium et futurarum rerum notitiam
ὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ λεκάνη τοῦ Τρι- continens ; item polus australis, 49 et catinus
ἡ τεθεῖσα εἰς τὰ Τζύρου · εἰς μαντεῖον Tricaccabi, qui positus est in loco nuncupato Tzy-
πος. Πλησίον δὲ ἐκεῖσε καὶ ἡ τύχη τῆς ri : his enim pro oraculo erat. Eidem loco propin-
δὲ Βάρδας ὁ Καῖσαρ, ὁ θεῖος Μιχαὴλ qua erat fortuna urbis, quam Bardas Cæsar,
ως, μετέθηκε καὶ παρέλυσεν αὐτὰ καὶ patruus imperatoris Michaelis, in alium locum
Περὶ δὲ τοῦ μονολίθου ὁ χρονικὸς δηλοῖ transposuit ; reliqua vero confregit. De monolitho
στορίαν. Ὁ δὲ μικρὸς Στρατήγιος ὑπάρ- C chronicon auctor eamdem refert historiam. Cæ-
οῦ Λεωμαχέλλου. terum Strategium parvum dicitur statua Leonis
Macelli.

ν τῶν Σοφιῶν ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου Portus Sophianus constructus est a Justino cu-
υροπαλατῶν, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς Λω- ropalate, marito Sophiæ cognomento Lobes. In
δὲ τοῦ λιμένος ἵστανται τέσσαρες στῆ- medio hujus portus visuntur quatuor statuæ, So-

Meursii et Lambecii notæ.

ιλίου. Ut βήγλην Græci recentiores vo- rat Constantini Magni statuam equestrem ibi ste-
am, ita etiam Vigilium Βίγλιον et Vigi- tisse : hanc ego eamdem esse puto quam Codinus
γλεντίαν. Lamb. ait fuisse Alexandri Magni et a Constantino Chry-
γυναικείας. Quin fuerit hæc muliebris sopoli deductam atque erectam fuisse. Similiter
ulacrum Cpoleos, dubium non est : sed Constantinus Apollinis Heliopolitani statuam pro
ieatur τὸν στέφανον κατασχεῖν, aliquid sua columnæ porphyreticæ fori imposuit. Illa
ntationis. An dextra extenta videbatur autem verba, ἡ ἱσταμένη ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι,
rrigere. qualis visitur antiquæ Romæ propterea addidit Codinus ut distingueret hanc
Claudii ? an sedens dextro brachio in- D Alexandri seu Constantini Magni statuam ab alia
at manu coronam genu sustentatam, ut quadam Leonis Macelli statua, quam paulo post
horto Cæsiorum Roma de Dacia pro- dicit in eodem foro collocatam fuisse et nomina-
secta triumphans ? an habebat in capite tam ὁ μικρὸς στρατήγιος. Cæterum Codini verba,
aleæ circumvolutam, ut spectatur in τὸ καλούμενον στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
nstantini magni? Lamb. δρου τοῦ Μακεδόνος ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ ἱστα-
καλούμενον Στρατήγιον — ἱστα- μένη, præterquam ut supra emendavi, etiam hoc
locus ita transformandus est : Ἡ εἰς τὸ modo corrigi possunt : Τὸ καλούμενον στρατήγιον,
Στρατήγιον στήλη, ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ ἡ στήλη ἡ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι ἱσταμένη, ἔστιν
ένη, ἔστιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος. Ἀλεξάνδρου. Familiaris admodum est Codino hic
Cpoli forum erat, in quo antiquitus loquendi modus. Sic passim τὸ Αὐγουστεῖον, τὸ
ces creari solebant, ut testatur Hesy- Φιλαδέλφιον, τὰ πιττάκια, ὁ βοῦς, pro statuis et
στρατηγίῳ, inquit, λεγομένῳ φόρῳ, pro locis in quibus illæ positæ sunt, promiscue
οἱ στρατηγοῦντες ἄνδρες τὰς τιμὰς ὑπε- accipiuntur. Quare ferri quidem posterior hæc
ιδεν milites exercebantur, quod locus emendatio potest, sed prior præferenda est
estris seu planus, ut refert Codinus Lamb.
. Videtur ergo Strategium hoc Cpolita- (76) Ῥόγα Græcis recentioribus dicitur *stipen-*
Martio Romæ antiquæ tam usu quam *dium* et *donativum*. Inde ῥογεύειν, quod est *erogare*.
fuisse. Socrates hist. Eccl. 1, 14 memo- Lamb.

phiæ nempe et Justini, Arabiæ et Vigilantiæ matris ejus. Earum duæ ablatæ sunt a Philippico: continebant autem notas rerum futurarum.

Portum Eleutherii exstruxit Constantinus Magnus: in eo stabat lapidea statua Eleutherii a secretis, scapulare super humeros et ligonem manu gestans, utrumque lapideum. Cum autem erigeretur statua Theodosii supra columnam in Tauro, terra fossili in hunc portum ingesta totus oppletus est.

Crucem collocatam supra columnam prope Artopolia, in aula lapidibus strata, erexit Constantinus Magnus, quo tempore urbem condidit. Antiquis autem utriusque factionis aurigæ equos ibi agitabant, **50** verba hæc bene ominata proclamantes: « Potentia crucis sit eorum auxilium. » Ibidem quatuor erant portæ æreæ pro numero factionum, et totidem porticus in circuitu, et alia multa admiranda. Hæc ita permansere usque ad Theophilum, qui ejus loco ibi exstruxit vallem Planctus, et mancipia servosque a negotiatoribus ejusmodi istic venum proponi jussit.

De Hospitali Theophili.

In loco nuncupato Zeugmate supra collem, ubi

λαι, Σοφίας καὶ Ἰουστίνου, Ἀραβίας καὶ
τίας (77) τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ αἱ μὲν δύ
θησαν παρὰ Φιλιππικοῦ. Εἶχον δὲ καὶ τ
τῶν μελλόντων (78).

Ὁ δὲ λιμὴν τοῦ Ἐλευθερίου ἐκτίσθη
μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἵστατο δὲ καὶ
θίνη Ἐλευθερίου ἀσηκρήτου, φέρουσα ἐ
σκαπούλιον καὶ πτύον ἐν τῇ χειρὶ (79),
λίθινα. Κτισθείσης δὲ τῆς στήλης τοῦ Θεοδ
τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου, ὁ χοῦς ἐχύνετο εἰς τ
καὶ ἐγεμίσθη.

Τὸ δὲ σταυρίον (80) τὸ ἱδρυμένον ἐπὶ κί
σίον τῶν Ἀρτοπωλείων, ἐν τῇ αὐλῇ τῇ
τῳ (81), ἀνηγέρθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κω
νου, ὅτε ἐκτίσθη ἡ πόλις. Εἰς δὲ τὸ παλαι
ἐκεῖσε τοὺς ἵππους ἑκατέρων τῶν μερῶ
καὶ εὐφημίζοντες ἔλεγον· « Τοῦ σταυροῦ
βοήθεια αὐτοῖς. » Ἐκεῖσε δὲ ἵσταντο καὶ
καὶ τῶν τεσσάρων μερῶν (82), καὶ περὶ
ρωθεν τέσσαρες, καὶ σημειοφορικὰ πολλὰ
κεισαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ἔκτοτε δὲ ἐκλ
Κλαυθμῶνος παρ' αὐτοῦ, καὶ προσετάγησ
ματοπρᾶται (83) ἐκεῖσε πιπράσκειν τὰ
πρόσωπα.

Περὶ τοῦ Ξενῶνος τοῦ Θεοφίλο

Ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Ζεύγματι ἐπάνω τ

Meursii et Lambecii notæ.

(77) *Βιγιλεντίας.* Loquitur de Vigilantia sorore Justiniani imperatoris, matre Justini secundi. LAMB.

(78) *Γράμματα τῶν μελλόντων.* Intelligendæ sunt procul dubio inscriptiones basibus statuarum insculptæ. LAMB.

(79) *Φέρουσα — τῇ χειρί.* Antiquus mos est, hodieque observatur, ut novis ædificiis exstruendis primus manum admoveat cujus auctoritas structuræ præest. Sueton. in Vespasiano. *Ipse*, inquit, *restitutionem Capitolii aggressus ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit.* Idem in Nerone: *In Achaia Isthmum perfodere aggressus primus rastello humum effodit et corbula congestam humeris extulit.* In antiquis actis Latinis S. Silvestri papæ I simile quid narratur de Constantino Magno basilicas Vaticanam et Lateranensem erigente: *Exuens se chlamyde et accipiens bidentem, terram primus aperuit ad fundamentum basilicæ construendum. Dehinc in numerum duodecim apostolorum duodecim cophinos plenos suis humeris suppositos bajularit. Altera vero die similiter intra pala ium suum Lateranense basilicæ fabricam cœpit.* In actis Græcis de Lateranensis basilicæ erectione prolixius agitur his verbis: Ἵνα δὲ πᾶσι καταφανὴς γένηται ἐξ ὅλης ψυχῆς αὐτὸν πεπιστευκέναι, ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἐν τῷ λεγομένῳ Λατερνησίῳ λαβὼν δικέλλαν οἰκείαις χερσὶν αὐτὸς πρῶτος ἤρξατο ὀρύσσειν, καὶ διαγραφὴν ποιησάμενος προσέταξεν ἐκκληθῆναι οἰκοδομηθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Quod igitur de Vespasiano et Nerone Suetonius et de Constantino Acta S. Silvestri referunt, idem procul dubio fecit Eleutherius, quem portus ab ipso denominati structuræ Constantinus Magnus præfecerat. Ut autem se hoc fecisse testaretur, statuam suam ibi erexit, quæ dextra ligonem et sinistro humero scapulari tecto gestabat cophinum. Hæc illa est quam et hoc loco describit Codinus et in libro *De ædificiis* p. 104. Σκαπούλιον vero Codinus vocat tegumentum coriaceum, quo plerumque bajuli contra gravitatem oneris humerum solent munire. LAMB.

(80) *Τὸ δὲ σταυρίον.* Errant qui hæc interpretantur ac si pro τὸ *σταυρίον* l ταῦρον. Loquitur enim hic Codinus de cr illa cruce, quam Constantinus Magnus ad dinem illius quam in cœlo viderat, sup nam ad septentrionalem partem sui f Passim ejus mentio fit apud scriptores CP. Sed vide imprimis Codinum p. 28 et

(81) Τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρώτῳ]. Forum C Magni scriptores sæpius per excellentiam φόρον vel τὸν μέγαν φόρον. Alias app πλακωτὸν φόρον, quod planis et latis stratum esset; vel, ut hoc loco Codinus, τὴν αὐλὴν τὴν λιθόστρωτον, id est *aulam stratam*. LAMB.

(82) *Τὰ τέσσαρα μέρη* vocat quatuor Circi, nempe Prasinam et Russatam, V Albatam, quarum duæ priores duabus po erant contrariæ. Sic quatuor quidem er colores Circensium aurigarum, sed du factiones, quæ sibi invicem repugnab Prasina et Russata, et contra Veneta et una et eadem accipiebantur. Secundum h num Circensium distinctionem popul Cpolitanus in duas divisus erat partes, qu Prasino colori, altera Veneto favebat. Pers. 1, Οἱ δῆμοι, inquit, ἐν τῇ πόλει ἐξ ἐκ παλαιοῦ καὶ Πρασίνους διῄρηντο. Ide arcana has duas populi factiones μοῖρα Τοῦ δὲ δήμου, inquit, ἐκ παλαιοῦ ἐς μ διεστηκότος μίαν αὐτὸς τὴν Βένετον ἑταί Codinus eas appellat τοὺς δύο δήμους δημοτικὰ μέρη τοῦ δήμου. LAMB.

(83) Σωματοπρᾶται sunt mangones, q λικὰ σώματα, hoc est *mancipia*, vendit vocantur ἀνδραποδοκάπηλοι, quasi ματαβ ἀνδραπόδων. Strabo eos appellat σωματε Notandum etiam quod Codinus mancipia πρόσωπα οἰκετικά. LAMB.

ιμηχες κτίσμα νοσοκόμου (84), ὁ μέ- A nunc prælongum conspicitur ædificium in quo
ίνος (85) ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορ- ægroti curantur, ibi olim a Constantino Magno lu-
τικὸ δὲ στήλη ἐπὶ κλωστοῦ λιθίνου panar exstructum fuerat, præter quod nullum
ροδίτης· τῶν δὲ πολιτῶν ἐκεῖσε ἀπ- aliud in urbe inveniebatur. Stabat illic supra co-
ἐρώντων τὰς ἐκεῖσε οἰκούσας μαχλά- lumnam lapideam Veneris statua, quam colebant
ῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὑρίσκετο ἕτερον meretricum istic habitantium amatores. Circa co-
ἦσαν ἀπόχωροι ἐπὶ τοὺς κίονας (87) lumnam vero erant cellæ cancellis et cortinis dis-
ν καὶ κουρτίνων. Καὶ οὕτως ἐκεῖσε tinctæ, intra quas amantes libidinibus suis perfruebantur. Præterea quoque inserviebat illa statua
ρῶντες ἐτέρποντο. Ἦν δὲ καὶ στήλη mulieribus et virginibus, quarum suspecta erat pu-
ει οὐσῶν καθαρῶν γυναικῶν καὶ παρ- dicitia. Illis enim factum fateri nolentibus parentes
ων δὲ μὴ θελουσῶν ὁμολογεῖν, ἔλε- et cognati dicebant : « Eamus ad statuam Veneris,
ς οἱ γονεῖς τε καὶ φίλοι· « Ἀπέλθωμεν et illa puritatis tuæ indicium faciet. » Post ubi
ροδίτης ἄγαλμα, καὶ εἰ καθαρὰ εἶ, illuc **51** venerunt, quæ extra culpam erat, illæsa
Ἐπὶ τῆς στήλης. » Καὶ ὅτε ἐπλησία- accedebat : contra vero si qua vitiata appropin-
εμπτος διήρχετο ἀβλαβής, ἡ δὲ διε- B quaret columnæ ejus statuæ, illi licet repugnanti
κα ἐπὶ τὸν κίονα τοῦ ἀγάλματος ἐπλη- subito quodam impetu vestes discerpebantur, ita ut
καὶ μὴ βουλομένη, ἐπιστασίᾳ ἀθρόᾳ pudenda palam apparerent. Idem eveniebat uxoribus
ἱμάτια αὐτῆς, καὶ ἐδείκνυε τὸ ἑαυτῆς adulteratis, eodemque indicio convincebantur. Huic
ως δὲ καὶ αἱ ἔχουσαι ἄνδρας, ἐὰν λα- violatæ pudicitiæ testimonio omnes cum summa
ύοντο· τοῦτο καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγίνετο, admiratione fidem adhibebant, ipsis quoque accu-
ηλέγχοντο. Καὶ ἐθαύμαζον πάντες, satis factum postea non amplius negantibus. Soror
τῇ γενομένῃ πορνείᾳ· ἐκεῖναι γὰρ autem uxoris Justini curopalatæ statuam hanc
λόγουν. Ἡ δὲ γυναικαδελφὴ Ἰουστίνου confregit, eo quod ipsa quoque denudatis pudendis
παλατῶν συνέτριψε τὴν στήλην διὰ adulterii convinceretur equo illac transvehens ad
τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθεῖσης, καὶ balneum Blachernarum : etenim adeo ingens fue-
κεῖσε ἐφ' ἵππῳ ἐν τῷ λούματι τῶν rat pluvia ut alia via nonnisi in dromonibus impe-
διὰ τὸ ἐξαίσιον ὄμβρον γενέσθαι καὶ ratoris eo adire posset.
ύνασθαί τινα περιπατεῖν πλὴν ἐν τοῖς
δμωσιν (90).

μενα Κοντάρια (91) βίγλα ἦν ἐκεῖ με- Quæ nunc Contaria vocantur, prius vigilum

Meursii et Lambecii notæ.

· **significat** *hospitale* **seu domum exci-** C *tinæ* **vela lanea vel linea vel bombycina, quibus**
rinis destinatam, qualem, ut hic Codi- lecti circumcluduntur tam ad curiosos oculos quam
heophilus imperator exstruxit in re- culices arcendos. Quo facilius autem ejusmodi
nuncupata *Zeugmate*, **loco lupanaris** cortinæ adducantur vel diducantur, solent plerum-
i ibi a Constantino Magno fuerat que circellis vel annulis æreis suspendi. Eidem
Meminit ejus rei Cedrenus t. II. quoque usui servisse puto istos circellos, quos cum
cortinis meretricum latibula ambiisse Codinus hoc loco refert. Cæterum κρικέλλος transpositione litterarum pro κιρκέλλος dictum est, ut κρίκος pro κίρκος, hoc est *circus*. In actis Græcis S. Silvestri PP. I ineditis observavi κρικέλλους vocari *annulos æreos*, in quos catena intromittitur ad obserandum ostium. Verba ipsa hæc sunt : Καὶ εὑρήσεις τὸ σπήλαιον κατέναντι, ἔνθα ὁ δράκων κοιτάζεται, ἐν ᾧ εἰσὶ πύλαι χαλκαῖ ἔχουσαι κρικέλλους. Μετὰ γοῦν τὸ κατελθεῖν σε ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἑλκύσεις πρὸς ἑαυτὸν τὰς πύλας, καὶ ἐν τοῖς κρικέλλοις αὐτῶν εἰσαγάγῃς τὴν ἄλυσιν τῆς κατήνας, καὶ κλείσας ἐρεῖς etc. Lamb.

ειρεν αὐτὸ εἰς πορνεῖον. His statim
esse videntur illa verba quæ paulo infe-
·, Ἐξῶθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὑ-
ν πορνεῖον. Lamb.

καὶ τοὺς κίονας legendum videtur ἐπὶ
est *apud ante memoratam columnam*
ἰχωροι seu ἀποχωρήματα significant
rei *loca secreta et a turba separata.*
milii de re loquens *distinctas cellas*
uar, inquit, *in palatio constituit distin-*
structis compluribus cellis. Διάχωροι
ri potest : διάχωροι enim dicuntur
u *spatia intersepta.* Pro κουρτίνων
iptum fuit κουρίων et κουρτίων. Unde
sse vocabulum κουρτίον, quod unica
auctoritate nixus Meursius Glossa-
co-barbaro inseruit. Κουρτίνας autem
Græci recentiores vocant *vela*, quibus
itur. Martyrologium in pass. S. Ire-
ὕτω κρυπτόμενος ὑπὸ κορτίνας διδα-
ματα τὴν θυγατέρα ἡμῶν. Ita etiam
linus κορτίνας appellat *vela*, quibus
ιcum circumdatæ erant. Apud Italos,
rmanos hodie vulgo nuncupantur *cor-*

(88) Γυναικῶν, τῶν τε παρθένων καὶ μὴ, πλουσίων τε ὁμοῦ καὶ πενήτων. Καὶ ἐάντις ἔλυσεν αὐτῶν τὴν παρθενίαν, καὶ μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν, ἔλεγον cod. 3058.

(89) *Καὶ μηκέτι.* Μὴ δυναμένης διὰ θαλάσσης ταύτης ἐν τοῖς βασιλικοῖς δρόμωσιν ἐκεῖ ἀπελθεῖν cod. 3058.

(90) *Βασιλικοὺς δρόμωνας* videtur vocare *naves expediti cursus*, quibus imperator utebatur, cum mari iter faceret. In cod. Vat. scriptum inveni δρομάσιν : δρομάδες autem sunt quas Sidonius *cursurias* appellat. Lamb.

(91) Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια βίγλαν εἶχον ἕως ἔτη ζ'. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἔτη β'. Καὶ ναὸς εἰδώλων μικρὸς πάνυ, ὃ ἔλεγον Γαληνοῦ εἶναι Reg. 1027.

erant excubiæ, quæ ibi durarunt annos septem. Post bellum autem bienne fanum illic a Gallieno ædificatum est, quo destructo Constantinus Magnus S. Deiparæ templum ejus loco erexit, eique incidi curavit imaginem Christi et sanctæ ejus Matris et sui ipsius, et celebravit festum Dedicationis integras duodecim dies. Hoc templum postea S. Theclæ cognominatum fuit. Tunc temporis fornix miliarii porta erat terrestris, et in loco nuncupato Diippio mutatio equorum cursus publici. Ipsa vero Contaria **52** magnus mons erat, ubi Byzantii populorum occidentalium invasionem metuentes excubias agebant.

Biglentia, ut vocant, firmissima erat custodia Constantini Magni, cum Byzantium occupavit.

Neorii sive natalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus. Illic forum erat eorum qui maritimas negotiationes exercebant, quod postea sub Justiniano translatum est in portum Juliani.

Aquæ ductum magnorum arcuum Valens exstruxit, qualem nunc videre est.

Asparis cisterna sub Leone Magno ab Aspare et Ardaburio patriciis condita est; qua absoluta ambo inibi interfecti fuere. Domus autem Asparis erat quam deinde possedit Basilius accubitor.

Ad cisternam Aetii, quam Aetius patricius construxit, ipsius Aetii statua posita erat.

Cisternam Boni Bonus patricius Roma rediens condidit, eamque cameris cylindricis texit.

Ex simulacris Roma advectis aliquot multa in Hippodromo collocata sunt, in primis vero sexaginta, inter quæ etiam Augusti est. **53** Nicomedia quoque multæ allatæ sunt statuæ, quarum una, nempe Diocletiani, hucusque in Hippodromo superest; stat autem ad medium tribunal imperatoris. Præterea magna statuarum et signorum copia

γάλη τὸ πρότερον, καὶ ἕως ἑπτὰ χρόνους
τετο ἐκεῖσε. Πολέμου δὲ γινομένου δύο ἔ
ᾠκοδομήθη εἰδώλου μικρὸς ὑπὸ Γαλιηνοῦ
καθελὼν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τῇ Θεοτό
ἀνήγειρε, καὶ ἐχάραξε τὸν Χριστὸν καὶ τ
ἁγίαν Θεοτόκον καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ
καὶ ἐτέλεσε πανήγυριν ἡμέρας δώδεκα· ὅσ
μετωνομάσθη ἡ ἁγία Θέκλα. Τότε δὲ καὶ το
ἡ καμάρα χερσαία πόρτα ἦν, καὶ εἰς τὸ Διί
ἡ ἀλλαγή. Αὐτὰ δὲ τὰ λεγόμενα Κοντάρια μ
ἦν, καὶ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῆς βίγλης τῶν Βυ
πτοουμένων τοὺς δυτικούς.

Ὅτι τὰ λεγόμενα Βιγλέντια ἦν ἰσχυροτ
λακὴ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅτε τὸ Β
ἐπόρθει.

Ὅτι τὸ Νεώριον (93) ὁ Κωνσταντῖνος
ἐστοιχειώσατο, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσ
πόρων ἦν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μετεπ
τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένα.

Ὁ ἀγωγὸς τῶν μεγάλων ἀψίδων ὑπὸ τοῦ
τος ἐκτίσθη, ὡς ὁρᾶται (94).

Ἡ καλουμένη Ἀσπάρου κινστέρνα ὑπὸ
καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου
καθ' ἣν ἀμφότεροι πληρωθείσης αὐτῆς
σαν (95). Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν δν
Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος (96).

Ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀετίου κινστέρνῃ, ἥτις ὑπ
πατρικίου ἐκτίσθη, στήλη ἵστατο ἐκεῖσε τ
Ἀετίου.

Τὴν δὲ Βώνου κινστέρναν ἔκτισε Βῶνος π
ἀνελθὼν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐσκέπασεν αὐτὴν
λινδρικῶν θόλων (97).

Ὅτι ἀπὸ Ῥώμης πολλὰ κομίσαντες ε
μὲν ἕστησαν ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἐξαιρέτως δὲ
τα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου. Ἀπὸ Νικο
στῆλαι πολλαί ἦκασιν, ὅθεν καὶ ἡ τοῦ Δικ
ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ σώζεται ἕως νῦν, ἐπίκου
ἀναμέσον τοῦ καθίσματος ἱσταμένη τοῦ
κοῦ (98). Ὁμοίως καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ ἀπ

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Scribendum Γαλλιηνοῦ : loquitur de Gallieno imperatore, Valeriani filio. LAMB.

(93) Νεώριον, quemadmodum Latinorum *navale*, et *portum* significat et locum ubi naves fabricantur. Sic Cpoli duo fuere loca nominata νεώρια, quorum unus erat portus manufactus, quem antiqua urbis descriptio *Neorium portum* vocat et fuisse tradit in regione sexta : alter fabricandis navibus destinatus erat, quem antiqua urbis descriptio *Navalia* appellat et in decima tertia regione fuisse refert. Hoc loco Codinus de Neorio portu loquitur, quem ait factum fuisse a Constantino magno. Idem testatur anonymus in Collectaneis. In aliquot codicibus pro ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας legitur ὁ Κώνων vel ὁ Κώνστανς, et ἐτοιχειώσατο pro ἐστοιχειώσατο, et Ἰουστίνου pro Ἰουστινιανοῦ, et ἐμποριῶν pro ἐμπόριον. LAMB.

(94) *Ὡς ὁρᾶται.* Nempe ex inscriptione. LAMB.

(95) Ἀνῃρέθησαν παρὰ τοῦ *αὐτοῦ* βασιλέως, οἵτινες ἐβούλοντο μετὰ τοῦ δήμου καταβιβάσαι Λέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ ἀγχινοίας οὗτος τούτους ἀνεῖλε δόλῳ. Ὁ 3058.

(96) *Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου — ὁ μώμενος.* Idem p. 67 v. 18 iisdem verbis præterquam quod pro Ἀσπάρου legitur Utrumque enim dicitur, Ἄσπαρ Ἄσπαρος Ἀσπάρου, ut Ἀρδάβουρ Ἀρδάβ Ἀρδαβούριος Ἀρδαβουρίου. Basilius ver Codinus ait Asparis habitasse domum, fuit vel cubicularius Constantini Porph secundum imperantis. Meminit ejus Zon ipse Constantinus de Administ. Imp. c. 5 ubi, item ut Codinus, refert domum, quæ pari seu Asparis fuerat, Basilium accubito temporis possedisse. Eo enim loco legendum Ἀσπάρου, non ut vulgo perperam legiu βαρβάρου. Similiter quinquies in eodem tiose editum est τὸν τοῦ βαρβάρου οἶκον pr Ἀσπάρου οἶκον.

(97) Αὐτὴν κυλινδρικῷ θόλῳ. Ὁ δὲ οἶκ ἐκεῖσε ἦν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλεί λέως 3058.

(98) Κάθισμα βασιλικόν hic significat *imperatoris* in Hippodromo, ubi sedebat

[illegible] Delphicis
[illegible] est, quam ob cau-
[illegible]

[illegible] Augusto primum con-
[illegible] ausam hunc mensem,
[illegible] vocavisse. Augustum appellavit.
[illegible] 2 unt. Die autem 23 Septem-
[illegible] secundo die ejusdem mensis An-
[illegible] imperium obtinuit : quare hunc
[illegible] mutationem ab eo initium su-
[illegible]

[illegible] anus. Dio atque alii historiæ Roma-
[illegible] Cæsarem aliquando Nicepoli Dyrrha-
[illegible] unam magna tempestate coorta
[illegible] Cæsarem dissimulato habitu non co-
[illegible] consternaretur, aperientem se gu-
[illegible] Quæ tu metuere tempestati : nam Cæ-
[illegible] Cæsarem fortunam, » eoque dicto
[illegible] reddidisse, et tempestate for-
[illegible] cessisse incolumem.

[illegible] anus septem philosophorum qui
[illegible] fuerunt Eudociam uxorem Theodo-
[illegible] post ab imperatore ut sibi liceret vi-
[illegible] in Hippodromo asservantur; cumque
[illegible] vidisset quoque statuam dictam
[illegible] et asinum ipsi præeuntem, hic
[illegible] se convertens, quis eam posuerit
[illegible], atque ubi Valentiniani esse cognovit:
[illegible] inquit, « rerum statum, quando ita
[illegible] vertuntur hominibus, ut hi a tergo illos ærum-

Οἱ δὲ ἔχοντες δοκιμήν τῶν στρωτικῶν ἀποτελεσμάτων εὑρήσουσι πάντα ἀληθῆ. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τρίποδες τῶν Δελφικῶν χαλκῶν καὶ αἱ ἔμπροσθεν στῆλαι γράφουσι δι' ἣν αἰτίαν ἔστησαν καὶ τί σημαίνουσιν.

Ὁ Αὔγουστος ὁ Ὀκταβιανὸς Αὔγουστον μὲν ὑπάτευσε, καὶ ἐτίμησεν αὐτόν, Σεξτίλιον τὸ πρότερον λεγόμενον, ὀνομάσας Αὔγουστον. Ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ἐτελεύτησε τῇ ιθ' τοῦ μηνός. Τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ ἐγεννήθη εἰς τὰς κγ', καὶ τῇ δευτέρᾳ Σεπτεμβρίου Ἀντώνιον ἐνίκησε καὶ ἤρξατο τῆς μοναρχίας, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἀρχὴν ἰνδίκτου ποιησάμενος ἤτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν ὁ Σεπτέμβριος τετίμηται (6).

Λέγουσιν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἱστορήσαντες, Ἀππιανὸς Δίων τε (7) καὶ ἄλλοι τινὲς ἱστορικοί, ὡς ὁ Καῖσαρ ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον (8) διαπερῶν μεγάλου κλύδωνος γενομένου, καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐξαπορήσαντος, ἀγνοοῦντος δὲ ὅτι τὸν Καίσαρα φέρει (ἦν γὰρ κεκαλυμμένος τοῦ μὴ γνωρίζεσθαι), ἀνακαλυψάμενος εἶπε πρὸς τὸν κυβερνῶντα, « Πάῃς πρὸς τὸν κλύδωνα · Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος τύχην. » Ὥστε τὸν κυβερνήτην ἐπιμελέστερον προστεθέντα, καὶ τῆς τύχης διδούσης, γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι (9).

Κράνος ὁ φιλόσοφος, εἷς τῶν ἑπτὰ φιλοσόφων τυγχάνων τῶν τῇ Εὐδοκίᾳ συνελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν, ἣν ἠρώτησε ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα Θεοδόσιος ὁ μικρός, ᾔτησε τὸν βασιλέα θεάσασθαι τὰ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ στοιχεῖα (10). Καὶ δὴ πάντα ἰδών, ἀλλὰ καὶ τὸν Περιχύτην (11) λεγόμενον, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν ὄνον πορευόμενον, στραφεὶς ἠρώτα τίς ὁ στήσας· καὶ μαθὼν ὅτι Οὐαλεντινιανός, « Ὦ συμφορᾶς, » φησί, « καὶ οὐαί, ὅταν οὕτως καὶ ὄνος προτιμηθήσεται, τῶν ἀνθρώπων ἐν ταλαιπωρίαις ὄπισθεν ἀκο-

Meursii et Lambecii notæ.

[illegible] παρὰ τῶν ἐπιχωρίων ἱερὸν τὸν τό-
[illegible] καὶ ἐξ ἀρχαίας τελετῆς ἀνδριάντας ἐν
[illegible] Εἶτα paulo post : Καὶ ἐώκει, ait,
[illegible] ἀριθμὸς κατὰ παντὸς ἔθνους τε-
[illegible]. Ita Codinus p. 35 v. 6 *catenam*,
[illegible] fatum seu fortuna urbis con-
[illegible] σύνταξιν appellat, quasi τετελεσμένην ἀνάγκην. Et Nicetas Choniates ejusmodi catenas consecratas, quales hic Apollonium Tyaneum erexisse, στοιχεῖα καὶ φυλακτήρια nuncupat. Appellant autem στοιχειωματικοὶ qui hujus generis simulacra componunt. Lamb.

[illegible] ἀρχὴν ἰνδικτιῶνος ἤτοι ἀρχὴν χρόνου Σεπτέμβριος τετίμηται cod. 3038. — [illegible] Græcis recentioribus ἐπινέμησις significant. Quæ vero [illegible] refert de indictionum principio, conveniunt Lydus libro *De mensibus* p. 122. [illegible] ἐπινέμησιν seu ἐπινέμησιν, quæ apud [illegible] in usu est et cognominatur [illegible] post Christum natum anno [illegible] Septembris, quo Constantinus Magnus [illegible] et statum post victoriam Christianum indixit. Altera, quæ Romana [illegible] scriptoribus usitata est, a calendis [illegible] incepit. Lamb.

[illegible] ita restituendum duxi, [illegible] codicibus scripta legeretur Οὐε-[illegible]. Vide Appianum Alexandrinum

l. I *De bellis civilibus* et Dionem l. XLI, ubi prolixe narratur quam ob causam C. Julius Cæsar Dyrrhachio Brundisium solus et incognitus navigare conatus fuerit, et quomodo tempestate adversa debilitatos nautarum animos sui detectione ad spem erexerit. Lamb.

(8) *Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον.* Hoc falsum est. Corrige igitur Codinum ex Appiano et Dionis locis, quos ipse citavit, et scribe ἀπὸ Δυρραχίου εἰς τὸ Βρεντέσιον. Nempe Cæsar ex castris, quæ apud Dyrrhachium posuerat, conabatur navigare Brundisium, ad transvehendos milites quos ibi cum Antonio reliquerat. Lamb.

(9) *Γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι.* Hæc ita narrat Codinus quasi sedata tempestate Cæsari navigatio illa deinceps feliciter successerit : sed neque hoc verum est. Nam nec sævitia tempestatis se remisit, nec navis remorum vi ulterius promoveri potuit ; quare adversa puppi Cæsar ad castra sua coactus fuit reverti. Lamb.

(10) Στοιχεῖα hic significant *simulacra* et *statuas*. Supra ea vocavit στήλας, θεάματα et ἀγάλματα τοῦ Ἱππικοῦ. Lamb

(11) *Περιχύτην.* Anonymus in Collectaneis tradit hanc fuisse statuam virilem, capite galeato et toto corpore nudo, exceptis pudendis. Si ergo pro Περιχύτης legeretur Περίχυτος, verisimile esset propterea hanc statuam ita denominatam fuisse, quod media velamento esset circumdata vel circumcincta. Lamb.

των (12). » Ἦσαν δὲ οἱ φιλόσοφοι κατονομα- A
οὕτως· Κράνος, Κάρος, Πέλοψ, Νέρουας,
ς, Ἀπέλλης καὶ Κύρβος. Ἱππεύοντος δὲ τοῦ
ος, καὶ αὐτῶν ὁρώντων καὶ θαυμαζόντων,
σιλεύς· « Τί ὁρῶντες θαυμάζετε ; » ἀπο-
δ' ἐκ τούτου ὁ Ἀπέλλης εἶπεν· « Θαυμάζομεν,
αῦ, ὅτι τῶν Ὀλυμπίων (13) ἀλλασσομένων
ενήσονται ἀνθρώπων ἐπιβάτοι. » Νέρουας
Κακὸν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων (14), ὅτι τῷ
ρ τῆς τύχης στοιχεῖον συντρέχει. » Σιλβανὸς
ζον ζώδιον ἰδὼν ἔφη· « Τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἔσονται
γόνατοι. » Ὁ δὲ Κύρβος καὶ πρὸς τὸν δῆ-
ν, « Ὦ δῆμε, » ἔφη, « δι' οὗ δήμιοι περισσεύ-
Ὁ δὲ Πέλοψ ἰδὼν τοὺς ὄρους τῶν ἵππων
ε τίνος τὸ πρόβλημα· τινῶν δὲ, Θεοδοσίου,
ιν, ἐκεῖνον φάναι· « Ἢ φιλόσοφος ἄκυρος ἢ βα- B
ιὼν ἀληθής. » Ἐώρα Κάρος θηλύμορφόν τι
τετραμερέσι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμ-
καὶ εἶπεν· « Ὦ τετραπέρατε, ὅτι ἐκ σοῦ κομ-
ἀπείρατοι ἔσονται. » Κάρος δὲ καὶ αὐτὸς
πεὶς λαλῆσαι εἶπε· « Δυστυχῆ μοι τὰ πάντα
ε· εἰ γὰρ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς πειρῶνται,
ουσιν, ἵνα τί ἡ πόλις (15) διὰ τούτων δοκεῖ
σθαι ; »

Ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ
πιόδωρος (16) ἰδὼν τὸ ζώδιον τὸ μέγα τὸ ἐν

nose subsequi cogantur.» Nomina autem illorum septem philosophorum hæc erant : Cranus, Carus, Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles et Curvus. Hiscе præsentibus imperator aliquando equitans vidit eos admirabundos : sed admirationis causam quærenti imperatori ita respondit Apelles : «Miramur, imperator, quod olim mutatis Olympiis equi homines conscendent. » Item Nerva dixit : «Malum præsagit reginæ urbium, quod cum signo fortunæ aliud signum concurrit. » Post hunc Silvanus videns signum genuflexum : «Hoc, » inquit, «denotat tempora enervata instare. »At Curvus oculos in populum referens exclamavit : «O populum carnificibus aliquando abundaturum. » Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens, cujusnam illud repagulum esset intérrogavit; **57** quibusdam vero, Theodosii, affirmantibus respondit : «Aut philosophus sine auctoritate, aut non verus imperator. » Porro Carus signum videns muliebre quadratis Zodiaci figuris conscriptum, dixit : «Versuti pariter atque inexperti ex te procedent. » Idem ille ut pergeret admonitus : «Omnia, » inquit, «infortunata mihi videntur : et si hæc signa, uti experimento constat, vera pronuntiant, quare ergo hæc urbs earum virtute videtur consistere? ».

Sub imperatore Anastasio Magno Asclepiodorus philosophus magnum illud signum in Hippodromo

Meursii et Lambecii notæ.

Ὅσοι προτιμηθήσονται τῶν ἀνθρώπων C
ταυτομάτως ὄπισω ἀκολουθούντων. Quid philosophus his verbis significare voluerit Joannes Tzetzes his versibus :

δὲ χαλκοῦς ἱππικοῦ πιπίσκεται
σθεν ἐστὼς, ἐκ δὲ τῶν ὀπισθίων
μος οἰκτρὸς, ζωγραφῶν τὸν νῦν βίον,
τὸ πρὶν Ἀττικὸς σοφὸς Κράνος,
καὶ γὰρ τῷ κρατοῦντι τῷ τότε
ρφορᾶς, ἀνθρωπος ἤττων ὢν ὄνου.
χρόνος γὰρ τοῖς μεθύστερον χρόνοις
ἐκθεὶς δυσγενεῖς καὶ καυλίαι
ς ἀμουσος εἰσρυεὶς κτηνωδίαν
ὼν τομισθῇ τῶν σοφῶν καὶ κοσμίων.
LAMB.

um hanc Tzetzæ interpretationem, voluit Cranus philosophus, quod asinus ille auppodromi. et statua virilis post eum colprænotaret tempus futurum, quo asiobiles, ignorantes, et inverecundi, auctofortunis, doctos, ingenuos et modestos suri essent. In uno codice manuscripto denem istius statuæ virilis, quam Codinus περιocat, et Crani philosophi apophthegma paulo s verbis ita conceptum reperi : Ὁ δὲ Κράν τὸ γυμνὸν ἀνδρεῖκελον περικεφάλαιον τῇ περιφέρον, καὶ τὸν ὄνον ἔμπροσθεν, εἶπεν· ότε ὄνος ἄνθρωπος ἔσται, καὶ ὦ τῆς συμφορᾶς, ρωπος ὄνῳ ἀκολουθεῖν οὐκ αἰσχύνεται· *hoc deus Cranus stquam virilem nudam, capite , et asinum ante eam, dixit : Quousque asino erit, et, o calamitatem, quod hominem non asinum sequi præeuntem.*

Τῶν Ὀλυμπίων. Olympia hic pro ludis ibus accipiuntur. LAMB.

Τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων. Per reginam intelligit Cpolim. Τὸ στοιχεῖον τῆς Τύ- D

χης puto hic significare *simulacrum Fortunæ urbis*, cujus passim apud Codinum mentio fit. LAMB.

(15) *Ἵνα τί ἡ πόλις.* Tanta Cpolitanorum animos occupaverat ignorantia et superstitio, ut quascunque antiquas statuas pro magice consecratis haberent, earumque virtute crederent urbem suam conservari incolumem. Huc igitur pertinent illa verba : Ἵνα τί ἡ πόλις διὰ τούτων δοκεῖ συνίστασθαι. Cæterum quæ hic apud Codinum vocantur στοιχεῖα, Nicetas Choniates appellat στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια, id est *consecrata urbis munimenta* seu *statuas urbis conservatrices*. Idem refert Latinos, postquam Cpolim expugnaverunt, imprimis evertisse celebres istas statuas consecratas, quæ contra hostes vel aperta vi vel insidiis urbem oppugnantes instar muri ac valli erectæ erant. LAMB.

(16) *Ἀσκληπιόδωρος.* Utraque tam Regii quam Vaticani codicis lectio vitiosa est. Scribendum enim Ἀσκληπιόδοτος. Hic est Asclepiodotus philosophus et medicus, qui Procli discipulus fuit et temporibus Anastasii Dicori imperatoris claruit. Prolixe de eo agitur apud Photinum in excerptis ex Damascio de vita Isidori, et apud Suidam v. Ἀσκληπιόδοτος et δεισιδαιμονία. Cæterum quam fuerit Proclo charus et amicus, testatur ipse Proclus in proœmio commentarii inediti in Platonis Parmenidem, quem ei dedicat his verbis : Σὺ δέ, inquit, ὦ φιλοσοφίας ἐπάξιον ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἐμοὶ φίλων φιλτατε Ἀσκληπιόδοτε, δέχου τὰ δῶρα τοῦ ἀνδρὸς τέλεα τελέως ἐν γνησιωτάτοις κόλποις τῆς ψυχῆς. Exstat hodieque in bibliotheca Medicea ejusdem Asclepiodoti liber de re militari, cui titulus est Ἀσκληπιοδότου φιλοσόφου τέχνη τακτική. Divisus est in 12 capita, et incipit hoc modo : Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διττῆς οὔσης, χερσαίας τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χερσαίας

τῇ κατωγείῳ πόρτᾳ τῇ νῦν πληρεστάτῃ (23) ἵστατο τῆς Φειδαλίας Ἑλληνίδος, οἶμαι ρχαιοτάτης ἐκείνης, τῆς γυναικὸς τοῦ Βύ· Ἀρθείσης δὲ κελεύσει τοῦ βασιλέως τῆς αῦμα ἦν ἰδέσθαι, τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐπὶ ει σειόμενον, ὥστε πάντας, ἀλλὰ μὴν καὶ ἰέα θαυμάσαι καὶ λιτὴν ἐπελθεῖν, καὶ μόλις ι τὸν σεισμὸν, Σάββα (24) τοῦ ὁσιωτάτου ἐνδημοῦντος καὶ εὐξαμένου ὑπὲρ τούτου.

ἡ λεγομένη Νεολέᾳ (25) εἰς τοὺς πλεκτοὺς στήλη γυναικεία χρυσέμβαφος ἵσταται ἐπὶ καὶ βωμὸς μετὰ μοσχαρίου. Ἐν οἷς καὶ υσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ διφρηλάτης (26) ίφρου, ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ στηλοειδές α (27), ὅπερ, ὡς προεγράφη, εἰς τύχην ὡς ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε, καὶ μεγάλου Θεοδοσίου θέαμα παρὰ τῶν πολιμένων. Μετὰ κηρῶν (28) λευκοφοροῦντες οἱ καὶ ὀψικεύοντες (29), ἐπάνω ἅρματος φέγον ἕως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καγκέλ. Τοῦτο δὲ ἐξετέλουν, ὅτε τῆς πόλεως ἐόργενέθλιον. Ἐκεῖσε δὲ ἔνζωδοι ἐστηλώθησαν δύο κίονας ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, καὶ ἡ Εὐ ὁ Λιμός.

ᾧ λεγομένῳ λιμένι τοῦ Νεωρίου (31) βοῦς λκοῦς παμμεγεθέστατος. Κράζειν δὲ αὐτὸν ις βοῦν μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ γίνεσθαι μά τι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἔκραξεν (32). κίου στήλη (33) καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν

In subterranea porta, nunc oppleta, signum stabat Phidaliæ, Græcæ illius, ut opinor, antiquissimæ, quæ uxor fuit Byzantis. Cumque jussu imperatoris statua inde auferretur, terribile visu erat quam locus ille aliquandiu terræ motu conc uteretur. Hoc uti omnes, ita ipse quoque imperator valde admiratus processionem instituit; quo facto vix tandem precibus sancti Sabæ, qui tunc temporis Cpoli commorabatur, terræ motus desiit.

In Neolea supra columnas albas posita est inaurata statua muliebris currui insistens, et juxta ipsam ara cum vitulo. Ibidem quoque conspiciuntur quatuor aurati equi et auriga currum agitans, dextera gerens parvam statuam, quam, ut ante dictum est, Constantinus Magnus pro fortuna urbis coluit et cives usque ad Theodosium Magnum solemni celebritate honorarunt. Albis enim omnes induti vestibus statuam illam 60 currui impositam cum cereis deducebant a cancellis usque ad solium imperatorium Hippodromi. Hoc autem fiebat quotannis die urbis natali. Ibidem supra duas columnas collocata erant simulacra Adami et Evæ et Prosperitatis et Famis.

In portu Neorio bos maximus ex ære stabat, quem ferunt semel in anno mugire solitum, eoque die mali quid urbi accidere.

Mauricii ejusque uxoris et liberorum statuæ ad

Meursii et Lambecii notæ.

odinum p. 93 v. 14. Suidas refert Hellalexandrinum grammaticum, qui tempore ii junioris vixit, scripsisse ἔκφρασιν τοῦ Κωνσταντιανῶν seu *descriptionem thermastantianarum*. Lamb.

Forte πλησιεστάτῃ. Lamb.

Σάββα. Hic est S. Sabba abbas, qui in Pamire sanctitatis exemplo refulsit, et bis a his Hierosolymitanis ad Anastasium et num imperatores Cpolim legatus est, ubi catholica adversus impugnantes sanctam Chalcedonensem strenue laboravit. le de eo in Menologiis die 5 Decembris Lamb.

ἐν τῷ ἅρματι εἰς τοὺς; πλ. κ. ἐν τῇ λεγομέᾳ C.

φρηλάτης. Loquitur de statua quadrigaria ni Magni, quæ instar solis capite radiato at, et dextra gestabat Victoriolam, quæ una urbis colebatur. Jusserat autem Cons ut quotannis hæc ejus statua natali urbis ribus et exercitu in Hippodromum ad triperatorium deduceretur atque solemni et onore afficeretur, uti etiam factum est usnperium Theodosii Magni. De hac Constanni statua et solemni ejus deductione in mum mentionem facit Hesychius, item p. 17 v. 16 et p. 40 v. 6. Lamb.

τηλίδιόν τι ἄγαλμα διατρέχον. Τοῦτο οἱ μὲν Κωνσταντίνου κατασκευὴν τὴν (οἱ δὲ τὴν Ἡ όνην, τὴν δὲ λοιπὴν ἀρχαίαν εἶναι καὶ μηι Κωνσταντίνου κατασκευασθῆναι. Ἕως γαρ υ τοῦ μεγάλου θέαμα παρὰ πολίταις γέγονεν πεδρομίῳ, ἀνὰ κηρῶν λευκῶν καὶ χλαμύδων ις πάντας εἰσέρχεσθαι τὴν αὐτὴν στήλην ρματος ἤγουν καρούχας ἕως τοῦ στ. 3058 durium.

(28) *Μετὰ κηρῶν.* Prorsus ut in Chronico Alexandrino, πάντων κατεχόντων κηροὺς λευκούς. Ubique κηροὶ significant *cereos*. Item in Actis S. Silvestri ineditis Constantinus Magnus post publicatam libertatem religionis Christianæ ad palatium suum dicitur revertisse μετὰ κηρῶν καὶ λαμπάδων ᾗδε κἀκεῖσε ἀναπτομένων. Lamb.

(29) *Ὀψικεύοντες, comitantes.* Supra p. 40 de eadem re loquens vocat δορυφορεῖν, quod hic ὀψικεύειν: δορυφορούμενον, inquit, εἰσῆει εἰς τὸ στάμα. Proprie Græcis recentioribus ὀψικεύω dicitur idem atque Latinis *obsequor*; item ὀψίκιον idem atque *obsequium*, quod etiam accipitur pro *comitatu* et *famulitio*. Lamb.

(30) *Ἕως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καγκέλλων.* ita p. 80 v. 17. Lamb.

(31) *Λιμένι τοῦ Νεωρίου.* Sic etiam antiqua regionum descriptio Portum Neorium appellat. Bos vero, quem Codinus ibi collocatum fuisse ait, a l exemplum alterius factus erat, qui stabat in foro vocato Tauri, ut ipse testatur p. 46. Lamb. D

(32) Ἔκραξεν. Ἐστοιχείωσε δὲ ὁ αὐτὸς Κόνων, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσίων ἐμπόρων τὸ πρότερον ἦν. Ἐπὶ δὲ Ἰουστίνου μετετέθη εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα cod. 3058.

(33) *Μαυρικίου στήλη.* Tradunt scriptores historiæ Cpolitanæ Mauricium, postquam militem a chagano captos per avaritiam suam occidi permiserat, quadam nocte somniasse se ab imagine Christi supra portam æream palatii collocata, cum tota sua familia, Phocæ interimendum tradi. Credo igitur, ad perpetuam istius somnii memoriam, Mauricium, apud illam imaginem Christi, suam et uxoris liberorumque statuas, instar supplicantium manibus extensis erexisse. Ceterum pro ἐν τῇ χαλκῇ ἄνωθεν τῆς θεανδρικῆς εἰκόνος legendum

phiæ nempe et Justini, Arabiæ et Vigilantiæ matris ejus. Earum duæ ablatæ sunt a Philippico : continebant autem notas rerum futurarum.

Portum Eleutherii exstruxit Constantinus Magnus : in eo stabat lapidea statua Eleutherii a secretis, scapulare super humeros et ligonem manu gestans, utrumque lapideum. Cum autem erigeretur statua Theodosii supra columnam in Tauro, terra fossili in hunc portum ingesta totus oppletus est.

Crucem collocatam supra columnam prope Artopolia, in aula lapidibus strata, erexit Constantinus Magnus, quo tempore urbem condidit. Antiquis autem utriusque factionis aurigæ equos ibi agitabant, **50** verba hæc bene ominata proclamantes : « Potentia crucis sit eorum auxilium. » Ibidem quatuor erant portæ æreæ pro numero factionum, et totidem porticus in circuitu, et alia multa admiranda. Hæc ita permansere usque ad Theophilum, qui ejus loco ibi exstruxit vallem Planctus, et mancipia servosque a negotiatoribus ejusmodi istic venum proponi jussit.

De Hospitali Theophili.

In loco noncupato Zeugmate supra collem, ubi

λαι, Σοφίας καὶ Ἰουστίνου, Ἀραβίας καὶ
τίας (77) τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ αἱ μὲν δύ
θησαν παρὰ Φιλιππικοῦ. Εἶχον δὲ καὶ γ
τῶν μελλόντων (78).

Ὁ δὲ λιμὴν τοῦ Ἐλευθερίου ἐκτίσθη ὑ
μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἵστατο δὲ καὶ ἡ
θίνη Ἐλευθερίου ἀσηκρήτου, φέρουσα ἐ
σκαπούλιον καὶ πτύον ἐν τῇ χειρὶ (79), ἐ
λίθινα. Κτισθείσης δὲ τῆς στήλης τοῦ Θεοδ
τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου, ὁ χοῦς ἐχύνετο εἰς τ
καὶ ἐγεμίσθη.

Τὸ δὲ σταυρίον (80) τὸ ἱδρυμένον ἐπὶ κί
σίων τῶν Ἀρτοπωλείων, ἐν τῇ αὐλῇ τῇ λ
τῳ (81), ἀνηγέρθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κω
νου, ὅτε ἐκτίσθη ἡ πόλις. Εἰς δὲ τὸ παλαι
ἐκεῖσε τοὺς ἵππους ἑκατέρων τῶν μερῶν
καὶ εὐφημίζοντες ἔλεγον· « Τοῦ σταυροῦ
βοήθεια αὐτοῖς. » Ἐκεῖσε δὲ ἵσταντο καὶ π
καὶ τῶν τεσσάρων μερῶν (82), καὶ περὶ
ρωθεν τέσσαρες, καὶ σημειοφορικὰ πολλὰ
κεισαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ἔκτοτε δὲ ἐκλή
Κλαυθμῶνος παρ' αὐτοῦ, καὶ προσετάγησ
ματοπρᾶται (83) ἐκεῖσε πιπράσκειν τὰ
πρόσωπα.

Περὶ τοῦ Ξενῶνος τοῦ Θεοφίλου

Ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ Ζεύγματι ἐπάνω τ

Meursii et Lambecii notæ.

(77) *Βιγιλεντίας*. Loquitur de Vigilantia sorore Justiniani imperatoris, matre Justini secundi. LAMB.

(78) *Γράμματα τῶν μελλόντων*. Intelligendæ sunt procul dubio inscriptiones basibus statuarum insculptæ. LAMB.

(79) *Φέρουσα — τῇ χειρί*. Antiquus mos est, hodieque observatur, ut novis ædificiis exstruendis primus manum admoveat cujus auctoritas structuræ præest. Sueton. in Vespasiano. *Ipse*, inquit, *restitutionem Capitolii aggressus ruderibus purgandis manus primus admovit, ac suo collo quædam extulit.* Idem in Nerone : *In Achaia Isthmum perfodere aggressus primus rastello humum effodit et corbula congestam humeris extulit.* In antiquis actis Latinis S. Silvestri papæ I simile quid narratur de Constantino Magno basilicas Vaticanam et Lateranensem erigente : *Exuens se chlamyde et accipiens bidentem, terram primus aperuit ad fundamentum basilicæ construendum. Dehinc in numerum duodecim apostolorum duodecim cophinos plenos suis humeris suppositos bajulavit. Altera vero die similiter intra pula ium suum Lateranense basilicæ fabricam cæpit.* In actis Græcis de Lateranensis basilicæ erectione prolixius agitur his verbis : Ἵνα δὲ πᾶσι καταφανὲς γένηται ἐξ ὅλης ψυχῆς αὐτὸν πεπιστευκέναι, ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ ἐν τῷ λεγομένῳ Λατερνησίῳ λαβὼν δίκελλαν οἰκείαις χερσὶν αὐτὸς πρῶτος ἤρξατο ὀρύσσειν, καὶ διαγραφὴν ποιησάμενος προσέταξεν ἐκκλησίαν οἰκοδομηθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Quod igitur de Vespasiano et Nerone Suetonius et de Constantino Acta S. Silvestri referunt, idem procul dubio fecit Eleutherius, quem portus ab ipso denominati structuræ Constantinus Magnus præfecerat. Ut autem se hoc fecisse testaretur, statuam suam ibi erexit, quæ dextra ligonem et sinistro humero scapulari tecto gestabat cophinum. Hæc illa est quam et hoc loco describit Codinus et in libro *De ædificiis* p. 104. Σκαπούλιον vero Codinus vocat tegumentum coriaceum, quo plerumque bajuli contra gravitatem oneris humerum solent munire. LAMB.

(80) *Τὸ δὲ σταυρίον*. Errant qui hæc interpretantur ac si pro τὸ σταυρίον legerent ταῦρον. Loquitur enim hic Codinus de ea illa cruce, quam Constantinus Magnus ad dinem illius quam in cœlo viderat, supr nam ad septentrionalem partem sui fo Passim ejus mentio fit apud scriptores CP. Sed vide imprimis Codinum p. 28 et

(81) Τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρώτῳ]. Forum Co Magni scriptores sæpius per excellentiam v φόρον vel τὸν μέγαν φόρον. Alias appel πλακωτὸν φόρον, quod planis et latis stratum esset ; vel, ut hoc loco Codinus, τὴν αὐλὴν τὴν λιθόστρωτον, id est *aulam stratam*. LAMB.

(82) *Τὰ τέσσαρα μέρη* vocat quatuor Circi, nempe Prasinam et Russatam, V Albatam, quarum duæ priores duabus po erant contrariæ. Sic quatuor quidem er colores Circensium aurigarum, sed du factiones, quæ sibi invicem repugnab Prasina et Russata, et contra Veneta et una et eadem accipiebantur. Secundum h num Circensium distinctionem popul Cpolitanus in duas divisus erat partes, q Prasino colori, altera Veneto favebat. Pers. 1, Οἱ δῆμοι, inquit, ἐν τῇ πόλει ἐξ τ ἐκ παλαιοῦ καὶ Πρασίνους διῄρηντο. Ide arcana has duas populi factiones μοίρ Τοῦ δὲ δήμου, inquit, ἐκ παλαιοῦ ἐς διεστηκότος μίαν αὐτὸς τὴν Βένετον ἑται Codinus eas appellat τοὺς δύο δήμους δημοτικὰ μέρη τοῦ δήμου. LAMB.

(83) Σωματοπρᾶται sunt mangones, q λικὰ σώματα, hoc est *mancipia*, vendit vocantur ἀνδραποδοκάπηλοι, quasi μεταβ ἀνδραπόδων. Strabo eos appellat σωματ Notandum etiam quod Codinus mancipia πρόσωπα οἰκετικά. LAMB

ις εὐμηχες κτίσμα νοσοκόμου (84), ὁ μέ- A nunc prælongum conspicitur ædificium in quo
ταντῖνος (85) ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορ- ægroti curantur, ibi olim a Constantino Magno lu-
Ἵστατο δὲ στήλη ἐπὶ κλωστοῦ λιθίνου panar exstructum fuerat, præter quod nullum
Ἀφροδίτης· τῶν δὲ πολιτῶν ἐκεῖσε ἀπ- aliud in urbe inveniebatur. Stabat illic supra co-
καὶ ἐρώντων τὰς ἐκεῖσε οἰκούσας μαχλά- lumnam lapideam Veneris statua, quam colebant
ν τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὑρίσκετο ἕτερον meretricum istic habitantium amatores. Circa co-
Καὶ ἦσαν ἀπόχωροι ἐπὶ τοὺς κίονας (87) lumnam vero erant cellæ cancellis et cortinis dis-
ἄλλων καὶ κουρτίνων. Καὶ οὕτως ἐκεῖσε tinctæ, intra quas amantes libidinibus suis perfrue-
οἱ ἐρῶντες ἐτέρποντο. Ἦν δὲ καὶ στήλη bantur. Præterea quoque inserviebat illa statua
λήψει οὐσῶν καθαρῶν γυναικῶν καὶ παρ- mulieribus et virginibus, quarum suspecta erat pu-
κείνων δὲ μὴ θελουσῶν ὁμολογεῖν, ἔλε- dicitia. His enim factum fateri nolentibus parentes
ὑταῖς οἱ γονεῖς τε καὶ φίλοι· « Ἀπέλθωμεν et cognati dicebant : « Eamus ad statuam Veneris,
; Ἀφροδίτης ἄγαλμα, καὶ εἰ καθαρὰ εἶ, et illa puritatis tuæ indicium faciet. » Post ubi
ἐκεῖ ἐπὶ τῆς στήλης. » Καὶ ὅτε ἐπλησία- illuc **51** venerunt, quæ extra culpam erat, illæsa
» ἀμεμπτος διήρχετο ἀδλαβής, ἡ δὲ δι- accedebat : contra vero si qua vitiata appropin-
, ἠνίκα ἐπὶ τὸν κίονα τοῦ ἀγάλματος ἐπλη- B quaret columnæ ejus statuæ, illi licet repugnanti
ουσα καὶ μὴ βουλομένη, ἐπιστασίᾳ ἀθρόᾳ subito quodam impetu vestes discerpebantur, ita ut
τὰ ἱμάτια αὐτῆς, καὶ ἐδείκνυε τὸ ἑαυτῆς pudenda palam apparerent. Idem eveniebat uxoribus
)μοίως δὲ καὶ αἱ ἔχουσαι ἄνδρας, ἐὰν λα- adulteratis, eodemque indicio convincebantur. Huic
οιχεύοντο· τοῦτο καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγίνετο, violatæ pudicitiæ testimonio omnes cum summa
; ἀπηλέγχοντο. Καὶ ἐθαύμαζον πάντες, admiratione fidem adhibebant, ipsis quoque accu-
ευον τῇ γενομένῃ πορνείᾳ· ἐκεῖναι γὰρ satis factum postea non amplius negantibus. Soror
ὡμολόγουν. Ἡ δὲ γυναικαδελφὴ Ἰουστίνου autem uxoris Justini curopalatæ statuam hanc
ουροπαλατῶν συνέτριψε τὴν στήλην διὰ confregit, eo quod ipsa quoque denudatis pudendis
τῆς τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθείσης, καὶ adulterii convinceretur equo illac transvehens ad
ης ἐκεῖσε ἐφ' ἵππῳ ἐν τῷ λούματι τῶν balneum Blachernarum : etenim adeo ingens fue-
ν διὰ τὸ ἐξαίσιον ὄμβρον γενέσθαι καὶ rat pluvia ut alia via nonnisi in dromonibus impe-
9) δύνασθαί τινα περιπατεῖν πλὴν ἐν τοῖς ratoris eo adire posset.
; δρόμωσιν (90).

λεγόμενα Κοντάρια (91) βίγλα ἦν ἐκεῖ με- Quæ nunc Contaria vocantur, prius vigilum

Meursii et Lambecii notæ.

ων significat *hospitale* seu domum exci- C *tinæ* vela lanea vel linea vel bombycina, quibus
regrinis destinatam, qualem, ut hic Codi- lecti circumcluduntur tam ad curiosos oculos quam
rt, Theophilus imperator exstruxit in re- culices arcendos. Quo facilius autem ejusmodi
bis nuncupata *Zeugmate*, loco lupanaris cortinæ adducantur vel diducantur, solent plerum-
quod ibi a Constantino Magno fuerat que circellis vel annulis æreis suspendi. Eidem
um. Meminit ejus rei Cedrenus t. II. quoque usui servisse puto istos circellos, quos cum
cortinis meretricum latibula ambiisse Codinus hoc
loco refert. Cæterum κρικέλλος transpositione lit-
λοκοπεῖον ἦν ὅπερ ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κων- terarum pro κιρκέλλος dictum est, ut κρίκος pro
ς εἰς πορνεῖον. Γέγονε δὲ καὶ οἶκος Ἰσιδώ- κίρκος, hoc est *circus*. In actis Græcis S. Silvestri
ρειον, εἶτα μοναστήριον γυναικεῖον· καὶ PP. I ineditis observavi κρικέλλους vocari *annulos*
ος ἐποίησεν αὐτὸ ξενῶνα. Ἵστατο cod. *æreos*. in quos catena intromittitur ad observandum
ostium. Verba ipsa hæc sunt : Καὶ εὑρήσεις τὸ
ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορνεῖον. His statim σπήλαιον κατέναντι, ἔνθα ὁ δράκων κοιτάζεται, ἐν
nda esse videntur illa verba quæ paulo infe- ᾧ εἰσὶ πύλαι χαλκαῖ ἔχουσαι κρικέλλους. Μετὰ γοῦν
ntur. Ἔξωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὗ- τὸ κατελθεῖν σε ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου
ταρον πορνεῖον. Lamb. Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐλκύσεις πρὸς ἑαυτὸν τὰς πύλας,
ro ἐπὶ τοὺς κίονας legendum videtur ἐπὶ καὶ ἐν τοῖς κρικέλλοις αὐτῶν εἰσαγάγῃς τὴν ἄλυ-
, id est *apud ante memoratam columnam* D σιν τῆς κατήγας, καὶ κλείσας ἐρεῖς etc. Lamb.
Ἀπόχωροι seu ἀποχωρήματα significant (88) Γυναικῶν, τῶν τε παρθένων καὶ μὴ, πλου-
ιμα vel *loca secreta et a turba separata*. σίων τε ὁμοῦ καὶ πενήτων. Καὶ ἐάντις ἔλυσεν αὐτῶν
is simili de re loquens *distinctas cellas* τὴν παρθενίαν, καὶ μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν, ἔλε-
xpanar, inquit, *in palatio constituit distin-* γον cod. 3058.
t instructis compluribus cellis. Διάχωροι (89) *Καὶ μηκέτι*. Μὴ δυναμένης διὰ θαλάσσης
rolari potest : διάχωροι enim dicuntur ταύτης ἐν τοῖς βασιλικοῖς δρόμωσιν ἐκεῖ ἀπελθεῖν
s seu *spatia intersepta*. Pro κουρτίνων cod. 3058.
s scriptum fuit κουρίων et κουρτίων. Unde (90) *Βασιλικοὺς δρόμωνας* videtur vocare *naves*
illi esse vocabulum κουρτίον, quod unica *expediti cursus*, quibus imperator utebatur, cum mari
endi auctoritate nixus Meursius Glossa- iter faceret. In cod. Vat. scriptum inveni δρομάσιν :
Græco-barbaro inseruit. Κουρτίνας autem δρομάδες autem sunt quas Sidonius *cursorias* ap-
iva, Græci recentiores vocant *vela*, quibus pellat. Lamb.
obtegitur. Martyrologium in pass. S. Ire- (91) Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια βίγλαν εἶχον ἕως
nes οὕτω κρυπτόμενος ὑπὸ κορτίνας διαρ- ἔτη ζ'. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἔτη β'.
ράμματα τὴν θυγατέρα ἡμῶν. Ita etiam Καὶ ναὸς εἰδώλων μικρὸς πάνυ, ὃ ἔλεγον Γαληνοῦ
Codinus κορτίνας appellat *vela*, quibus εἶναι Reg. 1027.
eretricum circumdatæ erant. Apud Italos,
et Germanos hodie vulgo nuncupantur *cor-*

erant excubiæ, quæ ibi durarunt annos septem. Post bellum autem bienne fanum illic a Gallieno ædificatum est, quo destructo Constantinus Magnus S. Deiparæ templum ejus loco erexit, eique incidi curavit imaginem Christi et sanctæ ejus Matris et sui ipsius, et celebravit festum Dedicationis integras duodecim dies. Hoc templum postea S. Theclæ cognominatum fuit. Tunc temporis fornix miliarii porta erat terrestris, et in loco nuncupato Diippio mutatio equorum cursus publici. Ipsa vero Contaria **52** magnus mons erat, ubi Byzantii populorum occidentalium invasionem metuentes excubias agebant.

A γάλη τὸ πρότερον, καὶ ἕως ἑπτὰ χρόνους ἐφυλάττετο ἐκεῖσε. Πολέμου δὲ γινομένου δύο ἔτη ναὸς ᾠκοδομήθη εἰδώλου μικρὸν ὑπὸ Γαλιηνοῦ (92), ὃν καθελὼν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τῇ Θεοτόκῳ ναὸν ἀνήγειρε, καὶ ἐχάραξε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ ἑαυτὸν, καὶ ἐτέλεσε πανήγυριν ἡμέρας δώδεκα· ὅστις ναὸς μετωνομάσθη ἡ ἁγία Θέκλα. Τότε δὲ καὶ τοῦ μιλίου ἡ καμάρα χερσαία πόρτα ἦν, καὶ εἰς τὸ Δείππιον ἦν ἡ ἀλλαγή. Αὐτὰ δὲ τὰ λεγόμενα Κοντάρια μέγα ὄρος ἦν, καὶ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῆς βίγλης τῶν Βυζαντίων, πτοουμένων τοὺς δυτικούς.

Biglentia, ut vocant, firmissima erat custodia Constantini Magni, cum Byzantium occupavit.

Ὅτι τὰ λεγόμενα Βιγλέντια ἦν ἰσχυροτάτη φυλακὴ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅτε τὸ Βυζάντιον ἐπόρθει.

Neorii sive natalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus. Illic forum erat eorum qui maritimas negotiationes exercebant, quod postea sub Justiniano translatum est in portum Juliani.

B Ὅτι τὸ Νεώριον (93) ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐστοιχειώσατο, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσίων ἐμπόρων ἦν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μετετοπιήθη εἰς τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένα.

Aquæ ductum magnorum arcuum Valens exstruxit, qualem nunc videre est.

Ὁ ἀγωγὸς τῶν μεγάλων ἀψίδων ὑπὸ τοῦ Οὐάλεντος ἐκτίσθη, ὡς ὁρᾶται (94).

Asparis cisterna sub Leone Magno ab Aspare et Ardaburio patriciis condita est; qua absoluta ambo inibi interfecti fuere. Domus autem Asparis erat quam deinde possedit Basilius accubitor.

Ἡ καλουμένη Ἀσπάρου κινστέρνα ὑπὸ Ἀσπάρου καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος, καθ' ἣν ἀμφότεροι πληρωθείσης αὐτῆς ἀνῃρέθησαν (95). Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν ὄνπερ εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος (96).

Ad cisternam Aetii, quam Aetius patricius construxit, ipsius Aetii statua posita erat.

Ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀετίου κινστέρνῃ, ἥτις ὑπὸ Ἀετίου πατρικίου ἐκτίσθη, στήλη ἵστατο ἐκεῖσε τοῦ αὐτοῦ Ἀετίου.

C

Cisternam Boni Bonus patricius Roma rediens condidit, eamque cameris cylindricis texit.

Τὴν δὲ Βώνου κινστέρναν ἔκτισε Βῶνος πατρίκιος, ἀνελθὼν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐσκέπασεν αὐτὴν διὰ κυλινδρικῶν θόλων (97).

Ex simulacris Roma advectis aliquot multa in Hippodromo collocata sunt, in primis vero sexaginta, inter quæ etiam Augusti est. **53** Nicomedia quoque multæ allatæ sunt statuæ, quarum una, nempe Diocletiani, hucusque in Hippodromo superest; stat autem ad medium tribunal imperatoris. Præterea magna statuarum et signorum copia

Ὅτι ἀπὸ Ῥώμης πολλὰ κομίσαντες εἴδωλα τὰ μὲν ἔστησαν ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἑξαιρέτως δὲ ἑξήκοντα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου. Ἀπὸ Νικομηδείας στῆλαι πολλαὶ ἥκασιν, ὅθεν καὶ ἡ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ σώζεται ἕως νῦν, ἐπίκουφος οὖσα, ἀναμέσον τοῦ καθίσματος ἱσταμένη τοῦ βασιλικοῦ (98). Ὁμοίως καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ Καῤ-

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Scribendum Γαλλιηνοῦ : loquitur de Gallieno imperatore, Valeriani filio. LAMB.

(93) Νεώριον, quemadmodum Latinorum *navale*, et *portum* significat et locum ubi naves fabricantur. Sic Cpoli duo fuere loca nominata νεώρια, quorum unus erat portus manufactus, quem antiqua urbis descriptio *Neorium portum* vocat et fuisse tradit in regione sexta : alter fabricandis navibus destinatus erat, quem antiqua urbis. descriptio *Navalia* appellat et in decima tertia regione fuisse refert. Hoc loco Codinus de Neorio portu loquitur, quem ait factum fuisse a Constantino magno. Idem testatur anonymus in Collectaneis. In aliquot codicibus pro ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας legitur ὁ Κώνων vel ὁ Κώνστανς, et ἐτοιχειώσατο pro ἐστοιχειώσατο, et Ἰουστίνου pro Ἰουστινιανοῦ, et ἐμπορικῶν pro ἐμπόριον. LAMB.

(94) *Ὡς ὁρᾶται.* Nempe ex inscriptione. LAMB.

(95) Ἀνῃρέθησαν παρὰ τοῦ *αὐτοῦ* βασιλέως, αἴτινες; ἐβούλοντο μετὰ τοῦ δήμου καταβιβάσαι Λέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ ἀγχινοίας οὗτος τούτους ἀνεῖλε δόλῳ. Ὁ 3058.

(96) *Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου — ὁ παρακοιμώμενος.* Idem p. 67 v. 18 iisdem verbis repetit, præterquam quod pro Ἀσπάρου legitur Ἄσπαρος. Utrumque enim dicitur, Ἄσπαρ Ἄσπαρος ὁ Ἄσπαρος Ἀσπάρου, ut Ἀρδάβουρ Ἀρδάβουρος ὁ Ἀρδαβούριος Ἀρδαβουρίου. Basilius vero, quem Codinus ait Asparis habitasse domum, accubitor fuit vel cubicularius Constantini Porphyrogeniti secundum imperantis. Meminit ejus Zonaras, et ipse Constantinus de Administ. Imp. c. 50 et 53, ubi, item ut Codinus, refert domum, quæ olim Aspari seu Asparis fuerat, Basilium accubitorem tunc temporis possedisse. Eo enim loco legendum est ὁ τοῦ Ἀσπάρου, non ut vulgo perperam legitur, ὁ τοῦ βαρβάρου. Similiter quinquies in eodem capite vitiose editum est τὸν τοῦ βαρβάρου οἶκον pro τὸν τοῦ Ἀσπάρου οἶκον.

(97) Αὐτὴν κυλινδρικῷ θόλῳ. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἐκεῖσε ἦν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασιλέως 3058.

(98) Κάθισμα βασιλικόν hic significat *tribunal imperatoris* in Hippodromo, ubi sedebat cum it-

Καισαρείας καὶ Τράλης καὶ Σάρδης καὶ A a Constantino Magno deducta est Athenis, Cyrico,
ῦ, καὶ ἀπὸ Σεβαστείας καὶ Σατάλων καὶ Cæsaria, Trallibus, Sardibus, Mocisso, Sebastia,
; καὶ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης καὶ Κύπρου, Satalis, ex Chaldia, Antiochia magna, ex Cypro,
Κρήτης καὶ Ῥόδου καὶ Χίου καὶ Ἀτταλείας Rhodo, Chio, Attalia, Smyrna, Seleucia, Tyanis,
ρνης καὶ Σελευκείας καὶ ἀπὸ Τυάνων καὶ Iconio, Nicæa Bithyniæ et ex Sicilia omnibusque
νίου ἀπὸ Βιθυνῶν Νικαίας καὶ ἀπὸ Σικε- aliis tam orientis quam occidentis urbibus, quæ
ὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων ἀνατολῆς τε καὶ sua quæque in columna erectæ et collocatæ fue-
ἥκασι διάφοροι στῆλαι καὶ θεάματα παρὰ runt.
άλου Κωνσταντίνου, ἃ καὶ ἐτέθησαν καὶ
ησαν (99).

μιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἱππικῷ ἐστιν, ἔνθα οἱ Dianæ statua in Hippodromo posita est, ubi pa-
τες δοκιμάζονται. lestritæ exercentur.

τέσσαρες κεχρυσωμένοι ἵπποι, οἱ ὕπερθεν Quatuor inaurati equi supra cancellos positi ex
κέλλων ὁρώμενοι, ἐκ τῆς Χίου ἥκασιν ἐπὶ Chio allati sunt sub Theodosio Juniore.
ου τοῦ μικροῦ.

ῷ περιπάτῳ τῶν δύο μερῶν ἔφιπποι στῆλαι B In ambulacro duarum factionum stabant eque-
αὶ Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Θεοδο- stres statuæ et pedestres, Gratiani, Valentiniani,
ὶ τοῦ κυρτοῦ Φιρμιλιανοῦ πρὸς γέλωτα Theodosii, ut et Firmiliani gibbosi, risus concitandi
. gratia.

γεννῶσαι θῆρας καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι ἐν Ex duabus Hippodromi statuis, quæ belluas gi-
ὁδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ gnunt, homines devorant, una denotat Justinianum
υ, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ tyrannum et quæ recuperato imperio **54** gessit,
ν (1)· ἡ δὲ ἑτέρα, ἐν ᾗ καὶ πλοῖον ὑπάρχει, altera vero, quæ navim appositam habet, secun-
έγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστὶν ἡ ἐκ τῆς Χαρύ- dum aliquos Scylla est, homines a Charybde ab-
σθίουσα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἔστιν ὁ Ὀδυσ- sorptos devorans; atque ille quem capite prehen-
κατέχει ἐν τῇ χειρὶ ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἕτε- sum tenet, Ulyssem refert. Alii autem jam devora-
έγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἑπτὰ tos terram et mare septemque sæcula, vel ut alii
ίσιν οἱ ἐσθίοντες καὶ ἐσθιόμενοι, οἱ δὲ κατα- volunt, diluvium innuere, illum qui solus superest,
, ὁ παριὼν δὲ ὁ ἕβδομος οὗτος αἰών. septimum hoc sæculum significare aiunt.

καθεζομένη εἰς τὸ σελλίον οἱ μὲν Βηρίναν C Statuam sellæ insidentem alii Verinam uxorem
κα τοῦ μεγάλου Λέοντος εἶναί φασιν, οἱ δὲ Leonis Magni esse dicunt, alii Minervam ex Græ-
ἐξ Ἑλλάδος ἐληλυθυῖαν. cia deductam.

ῦαινα ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἦχθη Statua hyænæ ex magna Antiochia a Constan-
μεγάλου Κωνσταντίνου. Τὰ δὲ λοιπὰ ἀγάλ- tino Magno advecta est. Quæ præterea in Hippo-
ῦ Ἱππικοῦ τά τε ἄῤῥενα καὶ τὰ θήλεα, καὶ dromo spectantur signa virilia et muliebria, et va-
ορα ἵπποι, καὶ τῶν καμπτήρων οἱ λίθινοι riæ equorum statuæ, et lapideæ columnæ metarum
καὶ οἱ χαλκοῖ (2) ὁδελίσκοι τῶν καμπτήρων, carumque obelisci ærei, et monolithi sculpturæ, et
ἱστορίαι τοῦ μονολίθου (3), καὶ αἱ ἡνιοχευτι- statuæ curules cum earum basibus figuratis, et
λαι σὺν ταῖς βάσεσιν αὐτῶν ταῖς ἐνιστόροις, porticuum columnæ cum suis sibi capitulis et
περιπάτων οἱ κίονες μετὰ τῶν κεφαλῶν spiris, item pectora statuarum in sphendone et
ίσκων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν σφενδόναις στηθέων gradus et solia, hæc omnia unde eo perlata fue-
τραμμάτων καὶ σκαλίων καὶ σολεῶν, ὁπό- rint adscriptum est. Sed præcipue in portis æreis
ἐκεῖσε, εὑρίσκεται γραφή. Καὶ ἐξαίρετον omnes visuntur historiæ ultimorum dierum, quas
χαλκᾶς πύλας τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν καὶ τῶν D ibi statuit Apollonius Tyaneus in sempiternam
ων εἰσὶ πᾶσαι αἱ ἱστορίαι, ἃς ἐστηλώσατο et indelebilem rerum quæ futuræ **55** sunt memo-
ιος ὁ Τυανεὺς εἰς μνήμην τῶν ἐντυγχανόν- riam. Similiter etiam per totam urbem statuas
τὸ ἀνεξάλειπτον εἶναι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ πά- consecratas erexit; et qui ejus generis apotele-
ς πόλεως τὰ ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο (5). smatum peritiam habent, omnia manifesto depre-

Meursii et Lambecii notæ.

claret Circenses. In Chronico Alexandrino es vocatur τὸ δεσποτικὸν κάθισμα τοῦ Ἱπ- In Anonymi Collectaneis nuncupatur ἡ βα- καθέδρα. Codinus aliquoties appellat τὸ ὂν στάμα. Lamb.

Ἐστηλώθησαν, ἵνα οἱ διερχόμενοι ταῦτα καὶ εμένοι ἔχωσι τὸ ἀλάθητον τῶν ἐσχάτων. C. *ῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων.* Hoc est, quas gessit post recuperatum imperium.

ί κίονες; οἵ τε λίθινοι καὶ οἱ χαλκοῖ, καὶ οἱ οἱ τῶν καμπτήρων οἱ χαλκοῖ cod. 3058,

(3) *Αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίθου.* Vide paulo supra not. 75.

(4) Σὺν ταῖς κεφαλαῖς καὶ ποδίσκοις αὐτῶν καὶ ταῖς ἐν τῷ Σφενδόνι καὶ τοῖς στήθεσι καὶ συστεματίοις καὶ σολεοῖς, καὶ ἁπλῶς ὁπόθεν cod. 3058.

(5) *Ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο.* Sensus est Apollonium Tyaneum plurimas per urbem statuas consecratas erexisse ad ejus conservationem. Στοιχειοῦν hoc loco significat *consecrare* vel mystica quadam arte concinnare seu conficere. Olympiodorus de re simili loquens vocat ἀψιεροῦν et τελεῖν: Οὐαλέριος δέ, inquit, παρὰ τόπον παραγενό-

hendent. Præterea quoque in tripodibus Delphicis et statuis equestribus inscriptum est, quam ob causam positæ sint et quid significent.

Augustus Octavianus mense Augusto primum consulatum iniit, eamque ob causam hunc mensem, qui Sextilis antea vocabatur, Augustum appellavit. Ejusdem mensis die 19 obiit. Die autem 23 Septembris natus fuit, et secundo die ejusdem mensis Antonio devicto solus imperium obtinuit: quare hunc mensem honoravit, et indictionem ab eo initium sumere voluit.

Narrant Appianus, Dio atque alii historiæ Romanæ scriptores, Cæsarem aliquando Nicepoli Dyrrhachium navigantem, cum magna tempestate coorta gubernator, Cæsarem dissimulato habitu non cognoscens, animo consternaretur, aperientem se gubernatori dixisse: «Obluctare tempestati: nam Cæsarem vehis et Cæsaris fortunam,» eoque dicto animum gubernatori reddidisse, et tempestate fortuito sedata evasisse incolumem.

56 Cranus, unus septem philosophorum qui Athenis comitati sunt Eudociam uxorem Theodosii Junioris, petiit ab imperatore ut sibi liceret videre signa quæ in Hippodromo asservantur; cumque post cætera omnia vidisset quoque statuam dictam vulgo perichytem et asinum ipsi præeuntem, hic ille ad præsentes se convertens, quis eam posuerit interrogavit, atque ubi Valentiniani esse cognovit: «O miserum,» inquit, «rerum statum, quando ita asini præferentur hominibus, ut hi a tergo illosærum-

Οἱ δὲ ἔχοντες δοκ μὴν τῶν στηλωτικῶν ἀποτελεσμάτων εὑρήσουσι πάντα ἀληθῆτως. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τρίποδες τῶν Δελφικῶν καυκάβων καὶ αἱ ἔφιππο στῆλαι γράφουσι δι' ἣν αἰτίαν ἔστησαν καὶ τί σημαίνουσιν.

Ὁ Αὔγουστος ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγούστῳ μηνὶ ὑπάτευσε, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν, Σεξτίλιον τὸ πρότερον λεγόμενον, ὀνομάσας Αὔγουστον. Ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ἐτελεύτησε τῇ ιθ' τοῦ μηνός. Τῷ δὲ Σεπτεβρίῳ ἐγεννήθη εἰς τὰς κγ', καὶ τῇ δευτέρᾳ Σεπτεβρίου Ἀντώνιον ἐνίκησε καὶ ἤρξατο τῆς μοναρχίας, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἀρχὴν ἰνδίκτου ποιησάμενος ἤτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν ὁ Σεπτέβριος τετίμηται (6).

Λέγουσιν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἱστορήσαντες, Ἀππιανὸς Δίων τε (7) καὶ ἄλλοι τινὲς ἱστορικοὶ, ὡς ὁ Καῖσαρ ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον (8) διαπερῶν μεγάλου κλύδωνος γενομένου, καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐξαπορήσαντος, ἀγνοοῦντος δὲ ὅτι τὸν Καίσαρα φέρει (ἦν γὰρ κεκαλυμμένος τοῦ μὴ γνωρίζεσθαι), ἀνακαλυψάμενος εἶπε πρὸς τὸν κυβερνῶντα, « Ἄθλει πρὸς τὸν κλύδωνα · Καίσαρα φέρεις καὶ τὴν Καίσαρος τύχην. » Ὥστε τὸν κυβερνήτην ἐπιμελέστερον προστεθέντα, καὶ τῆς τύχης διδούσης, γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι (9).

Κράνος ὁ φιλόσοφος, εἷς τῶν ἑπτὰ φιλοσόφων τυγχάνων τῶν τῇ Εὐδοκίᾳ συνελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν, ἣν ἠρμόσατο ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα Θεοδόσιος ὁ μικρὸς, ᾔτησε τὸν βασιλέα θεάσασθαι τὰ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ στοιχεῖα (10). Καὶ δὴ πάντα ἰδὼν, ἀλλὰ καὶ τὸν Περιχύτην (11) λεγόμενον, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν ὄνον πορευόμενον, στραφεὶς ἠρώτα τίς ὁ στήσας· καὶ μαθὼν ὅτι Οὐαλεντινιανὸς, « Ὦ συμφορᾶς, » φησὶ, « καὶ οὐαὶ, ὅταν οὕτως καὶ ὄνος προτιμηθήσεται, τῶν ἀνθρώπων ἐν ταλαιπωρίαις ὄπισθεν ἀκο-

Meursii et Lambecii notæ.

μενος μανθάνει παρὰ τῶν ἐπιχωρίων ἱερὸν τὸν τόπον εἶναι καὶ ἐξ ἀρχαίας τελετῆς ἀνδριάντας ἐν αὐτῷ ἀφιερῶσθαι. Et paulo post: Καὶ ἐῴκει, ait, ὁ τῶν ἀνδριάντων ἀριθμὸς κατὰ παντὸς ἔθνους τελεῖσθαι βαρβάρου. Ita Codinus p. 35 v. 6 *catenam*, in qua credebatur fatum seu fortuna urbis consistere, ἱστοιχειωμένην appellat, quasi τετελεσμένην seu ἀφιερωθεῖσαν. Et Nicetas Choniates ejusmodi statuas et imagines consecratas, quales hic Codinus ait Apollonium Tyaneum erexisse, στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια nuncupat. Appellantur etiam στοιχειωματικοὶ qui hujus generis magice consecrata simulacra componunt. Lamb.

(6) Αὐτὸν ἄρχοντα ἰνδικτιῶνος ἤτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν Σεπτέμβριος τετίμηται cod. 3058. — Ἴνδικτος et ἰνδικτιὼν Græcis recentioribus ἐπινέμησις seu *indictionem* significant. Quæ vero hic Codinus refert de indictionum principio, confirmat Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 122. Sed nota indictionem seu ἐπινέμησιν, quæ apud scriptores Græcos in usu est et cognominatur Cæsarea, incepisse post Christum natum anno 312, die 24 Septembris, quo Constantinus Magnus Maxentium devicit et statim post victoriam Christianis libertatem indixit. Altera, quæ Romana vocatur et Latinis scriptoribus usitata est, a calendis Januariis sequentibus incepit. Lamb.

(7) Ἀππιανὸς Δίων τε. Ita restituendum duxi, cum perperam in codicibus scriptis legeretur Οὐεσπασιανὸς, ὁ Ὢν τε. Vide Appianum Alexandrinum l. I *De bellis civilibus* et Dionem l. XLI, ubi prolixe narratur quam ob causam C. Julius Cæsar Dyrrhachio Brundisium solus et incognitus navigare conatus fuerit, et quomodo tempestate adversa debilitatos nautarum animos sui detectione ad spem erexerit. Lamb.

(8) Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον. Hoc falsum est. Corrige igitur Codinum ex Appiani et Dionis locis, quos ipse citavit, et scribe ἀπὸ Δυρραχίου εἰς τὸ Βρεντέσιον. Nempe Cæsar ex castris, quæ apud Dyrrhachium posuerat, conabatur navigare Brundisium, ad transvehendos milites quos ibi cum Antonio reliquerat. Lamb.

(9) *Γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι.* Hæc ita narrat Codinus quasi sedata tempestate Cæsari navigatio illa deinceps feliciter successerit: sed neque hoc verum est. Nam nec sævitia tempestatis se remisit, nec navis remorum vi ulterius promoveri potuit; quare adversa puppi Cæsar ad castra sua coactus fuit reverti. Lamb.

(10) Στοιχεῖα hic significant *simulacra* et *statuas*. Supra ea vocavit στήλας, θεάματα et ἀγάλματα τοῦ Ἱππικοῦ. Lamb

(11) *Περιχύτην.* Anonymus in Collectaneis tradit hanc fuisse statuam virilem, capite galeato et toto corpore nudo, exceptis pudendis. Si ergo pro Περιχύτης legeretur Περίχυτος, verisimile esset propterea hanc statuam ita denominatam fuisse, quod media velamento esset circumdata vel circumcincta. Lamb.

(12). » Ἦσαν δὲ οἱ φιλόσοφοι κατονομα- A nose subsequi cogantur.» Nomina autem illorum
ος· Κράνος, Κάρος, Πέλοψ, Νέρουας, septem philosophorum hæc erant : Cranus, Carus,
πέλλης καὶ Κύρβος. Ἱππεύοντος δὲ τοῦ Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles et Curvus. Hujus
καὶ αὐτῶν ὁρώντων καὶ θαυμαζόντων, præsentibus imperator aliquando equitans vidit eos
τούς· « Τί ὁρῶντες θαυμάζετε ; » ἀπο- admirabundos : sed admirationis causam quærenti
τούτου ὁ Ἀπέλλης εἶπεν· « Θαυμάζομεν, imperatori ita respondit Apelles : «Miramur, im-
ὅτι τῶν Ὀλυμπίων (13) ἀλλασσομένων perator, quod olim mutatis Olympiis equi homines
ονται ἀνθρώπων ἐπιβάται. » Νέρουας conscendent. » Item Nerva dixit : «Malum præsagit
ν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων (14), ὅτι τῷ reginæ urbium, quod cum signo fortunæ aliud si-
τύχης στοιχεῖον συντρέχει. » Σιλβανὸς gnum concurrit. » Post hunc Silvanus videns signum
ώδιον ἰδὼν ἔφη· « Τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἔσονται genuflexum : «Hoc, » inquit, «denotat tempora ener-
ιτοι. » Ὁ δὲ Κύρβος καὶ πρὸς τὸν δῆ- vata instare. »At Curvus oculos in populum referens
Ὦ δῆμε, » ἔφη, « δι' οὗ δήμιοι περισσεύ- exclamavit : «O populum carnificibus aliquando
δὲ Πέλοψ ἰδὼν τοὺς ὄρους τῶν ἵππων abundaturum. » Pelops autem carceres Hippodro-
νος τὸ πρόβλημα· τινῶν δὲ, Θεοδοσίου, mi conspiciens, cujusnam illud repagulum esset
εῖνον φάναι· « Ἢ φιλόσοφος ἄκυρος ἢ βα- B interrogavit; **57** quibusdam vero, Theodosii, affir-
ληθής. » Ἑώρα Κάρος θηλύμορφόν τι mantibus respondit : «Aut philosophus sine auctori-
αμερέσι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμ- tate, aut non verus imperator. » Porro Carus si-
ἶπεν· « Ὦ τετραπέρατε, ὅτι ἐκ σοῦ κομ- gnum videns muliebre quadratis Zodiaci figuris
ίρατοι ἔσονται. » Κάρος δὲ καὶ αὐτὸς conscriptum, dixit : «Versuti pariter atque inexper-
λαλῆσαι εἶπε· « Δυστυχῆ μοι τὰ πάντα ti ex te procedent. » Idem ille ut pergeret admoni-
ἱ γὰρ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς πειρῶνται, tus : «Omnia, » inquit, «infortunata mihi videntur:
, ἵνα τί ἡ πόλις (15) διὰ τούτων δοκεῖ et si hæc signa, uti experimento constat, vera pro-
; » nuntiant, quare ergo hæc urbs earum virtute vide-
tur consistere? ».

Ἀναστασίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ Sub imperatore Anastasio Magno Asclepiodorus
ωρός (16) ἰδὼν τὸ ζώδιον τὸ μέγα τὸ ἐν philosophus magnum illud signum in Hippodromo

Meursii et Lambecii notæ.

οι προτιμηθήσονται τῶν ἀνθρώπων C *χης* puto hic significare *simulacrum Fortunæ*
πλείας ὀπίσω ἀκολουθούντων. Quid *urbis*, cujus passim apud Codinum mentio fit. LAMB.
losophus his verbis significare volue- (15) *Ἵνα τί ἡ πόλις.* Tanta Cpolitanorum ani-
: Joannes Tzetzes his versibus : mos occupaverat ignorantia et superstitio, ut quas-
cunque antiquas statuas pro magice consecratis
αλκοῦς ἱππικοῦ πινίσκεται haberent, earumque virtute crederent urbem suam
ν ἐστῶς, ἐκ δὲ τῶν ὀπισθίων conservari incolumem. Huc igitur pertinent
: οἰκτρὸς, ζωγραφῶν τὸν νῦν βίον, illa verba : Ἵνα τί ἡ πόλις διὰ τούτων δοκεῖ συν-
ὸ πρὶν Ἀττικὸς σοφὸς Κράνος, ἱστασθαι. Cæterum quæ hic apud Codinum vo-
ὰ γὰρ τῷ κρατοῦντι τῷ τότε cantur στοιχεῖα, Nicetas Choniates appellat στοι-
ρᾶς, ἀνθρωπος ἦττων ὢν ὄνου. χειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια, id est *consecrata*
ὄρος γὰρ τοῖς μεθύστερον χρόνοις *urbis munimenta* seu *statuas urbis conservatrices.*
ἐλὶς δυσγενεῖς καὶ καυλίαι Idem refert Latinos, postquam Cpolim expugnave-
ουσος εἰσρυεὶς κτηνώδιαν runt, imprimis evertisse celebres istas statuas con-
τομισθῇ τῶν σοφῶν καὶ κοσμίων. secratas, quæ contra hostes vel aperta vi vel insi-
LAMB. diis urbem oppugnantes instar muri ac valli erectæ
erant. LAMB.

hanc Tzetzæ interpretationem, voluit (16) Ἀσκληπιόδωρος. Utraque tam Regii quam D
us philosophus, quod asinus ille au- Vaticani codicis lectio vitiosa est. Scribendum
lromi. et statua virilis post eum col- enim Ἀσκληπιόδοτος. Hic est Asclepiodotus philo-
significarent tempus futurum, quo asi- sophus et medicus, qui Procli discipulus fuit et
es, ignorantes, et invercundi, aucto- temporibus Anastasii Dicori imperatoris claruit.
ortunis, doctos, ingenuos et modestos Prolixe de eo agitur apud Photinum in excerptis ex
essent. In uno codice manuscripto de- Damascio de vita Isidori, et apud Suidam v. Ἀσκλη-
istius statuæ virilis, quam Codinus περι- πιόδοτος et δεισιδαιμονία. Cæterum quam fuerit
, et Crani philosophi apophthegma paulo Proclo charus et amicus, testatur ipse Proclus in
rbis ita conceptum reperi : Ὁ δὲ Κρά- proœmio commentarii inediti in Platonis Parme-
γυμνὸν ἀνδροείκελον περικεφάλαιον τῇ nidem, quem ei dedicat his verbis : Σὺ δὲ, inquit,
ιφέρον, καὶ τὸν ὄνον ἔμπροσθεν, εἶπεν· ὦ φιλοσοφίας ἐπάξιον ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἐμοὶ φίλων
ὄνος ἄνθρωπος ἔσται, καὶ ὦ τῆς συμφορᾶς, φίλτατε Ἀσκληπιόδοτε, δέχου τὰ δῶρα τοῦ ἀν-
ος ὄνῳ ἀκολουθεῖν οὐκ αἰσχύνεται· hoc δρὸς τέλεα τελέως ἐν γνησιωτάτοις κόλποις τῆς
Cranus statuam virilem nudam, capite ψυχῆς. Exstat hodieque in bibliotheca Medicea
asinum ante eam, dixit : Quousque asi- ejusdem Asclepiodoti liber de re militari, cui
ri, et, o calamitatem, quod hominem non titulus est Ἀσκληπιοδότου φιλοσόφου τέχνη τακ-
sum sequi præeuntem. τική. Divisus est in 12 capita, et incipit hoc modo :
r Ὀλυμπίων. Olympia hic pro ludis Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διττῆς οὔ-
s accipiuntur. LAMB. σης, χερσαίας τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χερσαίας

videns, quod manu faciem sustulit, repente exclamavit: «O vim ingenii et prudentiæ, cui uni omnium hominum necessitas incumbit.» Cum vero quidam ei litteras marmori incisas ostendisset, iste perlectis illis dixit: «Melius est non enuntiare quæ futura portenduntur; et quantum ad me attinet, felix essem si eas non legissem.»

Thesaurum deum Arabes maxime colunt, cujus simulacrum est lapis quadrangulus, non figuratus, quatuor pedum altitudinem, duarum latitudinem et unius profunditatem habens. Collocatum vero est supra basim inauratam. Huic sacrificant sanguinemque victimæ profundunt: hoc enim illis pro libamento est. Tota ædes ejusque parietes ex auro **58** sunt, et plurima illic offeruntur donaria. Habet ejus simulacrum colitque Petra Arabiæ civitas.

Iconio statuæ Persei et Andromedæ deductæ sunt; ibi enim mirabile illud certamen Persei cum draconе accidisse referunt. Stabulabatur illic draco, cui statо tempore virgo dabatur nobilis et pulchra. Objecta ei fuit Andromeda virgo forma in primis conspicua, cujus lamenta cum Perseus illuc transiens audiisset, plangendi causam quæreuti ipsa omnem rem enarravit, nempe quod esca immani bestiæ exposita esset. Hoc audito Perseus abscissum Gorgonis caput, quod virginem intueri antea vetuerat, ostendit et versa retrorsum facie draconi monstravit, qui simulatque illud vidit, periit. Hinc locus ille, ut tradit Philodorus logista, dictus est Iconium, quod Perseus ibi Gorgonium caput draconi ostenderit. Nuncupabatur autem prius illa urbs Danaia, deinde, quoniam impleta erat lamentationibus, Threnus cognominata fuit; et tandem Iconium ob præmissam Philodori narrationem. In hac urbe Perseus et Andromeda vitam exegerunt, unde ipsorum statuæ portæ civitatis **59** fuerunt impositæ, quæ postea Cpolim deductæ collocatæ sunt in thermis Constantinianis prope Tzycanesterium.

τῷ ἱππικῷ χεῖρα ἐπὶ προσώπου κατέχον· « Ὦ βία, » ἐβόησεν, « ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ἔνδεια εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν ἐζημώθη. » Καί τις αὐτῷ ὑποδείξας γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, ὑπαναγνοὺς φησίν· « Ἀγαθὸν μὴ φράσαι τὰ τότε μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ ὡς ἐμοὶ ἄρα κέρδος ἦν τοῦ μὴ ἀναγνῶναι. »

Θησαυρὸς θεὸς (17) σέβεται., Ἄραβες δὲ μάλιστα τιμῶσι. Τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτοῦ λίθος ἐστὶ μέγας τετράγωνος, ἀτύπωτος, ὕψος ποδῶν δ', εὖρος β', βάθος ἕν. Ἀνάκειται δὲ ἐπὶ βάσεως χρυσηλάτου. Τούτῳ θύουσι, καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἱερείου προχέουσιν· τοῦτο αὐτοῖς ἐστὶν ἡ σπονδή. Ὁ δὲ οἶκος ἅπας ἐστὶν ὁλόχρυσος· οἵ τε γὰρ τοῖχοι χρύσεοι καὶ τὰ ἀναθήματα πολλὰ εἰσίν. Ἔστι δὲ τὸ ἄγαλμα ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας, καὶ αὐτοῦ σέβονται αὐτόν.

Ἐκ τοῦ Ἰκονίου Περσέως καὶ Ἀνδρομέδης στῆλαι ἦχθησαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ἱστορεῖται τὸ παρὰ Περσέως πρὸς τὸν δράκοντα γεγονὸς θαῦμα. Δράκων ἦν ἐμφωλεύων ἐκεῖ, καὶ κατὰ καιρὸν συνηθείας ἐδίδουν κόρην περιφανῆ καὶ ὡραίαν. Τότε παρέσχον τὴν Ἀνδρομέδην, παρθένον ὡραίαν καὶ καλήν. Διερχόμενος οὖν ὁ Περσεὺς (18), καὶ τῆς κραυγῆς ἀκηκοὼς τῆς παρθένου, ἐπυνθάνετο τί ἂν ὀδύρηται. Καὶ αὐτὴ ἐξηγήσατο· « Ὅτι τῷ βορρᾷ προτίθεμαι εἰς βοράν. » Καὶ ὃς ἅμα τῷ ἀκοῦσαι Γοργόνην ἐκτεμὼν καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀγαγών, τῇ κόρῃ τε μὴ προσβλέψαι τῇ Γοργόνῃ παραγγείλας, καὶ αὐτὸς στραφεὶς ὀπισθοφανῶς δείκνυσιν αὐτὴν τῷ δράκοντι, καὶ ἅμα τῷ βλέψαι ἀπενεκρώθη. Καὶ διὰ τοῦτο ἔσχεν τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ὁ τόπος, παρὰ Φιλοδώρου (19) λογιστοῦ, διὰ τὸ δεῖξαι τὴν εἰκόνα τῆς Γοργόνης τῷ δράκοντι τὸν Περσέα. Εἶχε δὲ ἡ πόλις πρὸ τούτου ὄνομα Δαναεία (20). Εἶτα ἐπλήρωθη θρηνῳδίας, καὶ οὕτως ἐκλήθη Θρῆνος, παρὰ Φιλοδώρου δὲ Ἰκόνιον. Ἔνθα καὶ συμβιώσαντες Περσεὺς καὶ ἡ Ἀνδρομέδη ἐτελεύτησαν. Ἐπάνω οὖν τῆς πύλης τῆς πόλεως ἐστηλώθησαν ἀμφότεροι. Αἵτινες στῆλαι ἦχθησαν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν (21), ἔστησαν δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου (22), πλησίον τοῦ τζυκανιστηρίου.

Meursii et Lambecii notæ.

τὰ νῦν λεκτέον. Finis autem hic est: Αὐται διὰ βραχέων αἱ τοῦ ταχτικοῦ καθηγήσεις, τοῖς μὲν χρωμένοις σωτηρίαν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνους ἐπάγουσαι. LAMB.

(17) *Θησαυρὸς θεός*. Thesaurum deum eumdem esse puto atque Mercurium, nempe divitiarum præsidem. LAMB.

(18) Ὁ οὖν προειρημένος Περσεὺς ἐκεῖσε οἰκῶν πύθεται κλαυσούσης τῆς Ἀνδρομέδης τί ἂν ὠδύρετο. Ἡ δὲ τὸ συμβὰν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθίσαντος καὶ Γοργόνης κεφαλὴν ἐν πήρᾳ κατέχοντος, ὀπισθοφανῶς στραφεὶς δείκνυσι τῷ θηρίῳ τὸ δηλητήριον. Ὅθεν ἰδὸν ἐκεῖνο ἀπέψυξεν. Vat.

(19) Pro Φιλοδώρου non dubito quin legendum sit Φιλοχόρου. Nempe hic Philochorus Atheniensis est, antiquus ille et celebris historicus, qui ab Athenæo, Plutarcho, Harpocratione, Eusebio e aliis passim citatur. Quo autem tempore vixerit et quæ scripserit, plenissime refert Suidas. Cæterum huic Codini loco debetur, quod scimus ipsum fuisse unum ex decem viris Atheniensium nuncupatis λογισταῖς, quibus omnes magistratu functi rationes reddebant administrationis rei publicæ. De hisce logistis seu rationum magistris vide Harpocrationem et Aristotelem Polit. 6 8, et Æschinem in oratione contra Demosthenem et Ctesiphontem. Latinis dicuntur curatores rei publicæ, ut l. curator. C. de modo multar. curator rei publicæ, qui Græco vocabulo *logista* nuncupatur, multandi jus non habet. LAMB.

(20) Dicit Codinus Iconium alias quoque appellatum fuisse πόλιν Δαναείαν, nempe, ut opinor, a Perseo Danaes filio, sive quod ab eo, quemadmodum aliqui tradunt, hæc urbs condita sit, sive quod ibi Andromedam draconе occiso a morte liberaverit. Similiter ipsum Perseum Ovidius Græcorum imitatione vocat heroem Danaeium. LAMB

(21) Ἦκασιν ἐπὶ Κωνσταντίνου μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίαν cod. 3038.

(22) *Ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου*. In anonymi Collectan. legitur ἐν τῷ Κωνσταντιαναῖς λουτρῷ. Pro Κωνσταντίνου igitur scribendum videtur Κωνσταντίου. De thermis Constantianis sæpe fit mentio apud scriptores historiæ CP, et apud

Ἐν δὲ τῇ κατωγείῳ πόρτᾳ τῇ νῦν πληρεστάτῃ (23) A στοιχείον ἵστατο τῆς Φειδαλίας Ἑλληνίδος, οἶμαι δὲ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης, τῆς γυναικὸς τοῦ Βύζαντος. Ἀρθείσης δὲ κελεύσει τοῦ βασιλέως τῆς στήλης θαῦμα ἦν ἰδέσθαι, τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐπὶ πολὺ εἶναι σειόμενον, ὥστε πάντας, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν βασιλέα θαυμάσαι καὶ λιτὴν ἐπελθεῖν, καὶ μόλις παυθῆναι τὸν σεισμόν, Σάββα (24) τοῦ ὁσιωτάτου τῷ τότε ἐνδημοῦντος καὶ εὐξαμένου ὑπὲρ τούτου.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέᾳ (25) εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας στήλη γυναικεία χρυσέμβαφος ἵσταται ἐπὶ ἅρματος καὶ βωμὸς μετὰ μοσχαρίου. Ἐν οἷς καὶ ἵπποι χρυσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ διφρηλάτης (26) ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ στηλοειδές τι ἄγαλμα (27), ὅπερ, ὡς προεγράφη, εἰς τύχην τῆς πόλεως ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε. καὶ B ἕως τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου θέαμα παρὰ τῶν πολιτῶν γενόμενον. Μετὰ κηρῶν (28) λευκοφοροῦντες οἱ πολῖται καὶ ὀψικεύοντες (29), ἐπάνω ἅρματος φέροντες ἦγον ἕως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καγκέλλων (30). Τοῦτο δὲ ἐξετέλουν, ὅτε τῆς πόλεως ἑόρταζον τὸ γενέθλιον. Ἐκεῖσε δὲ ἔνζωδοι ἐστηλώθησαν εἰς τοὺς δύο κίονας ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα, καὶ ἡ Εὐθηνία καὶ ὁ Λιμός.

Ἐν τῷ λεγομένῳ λιμένι τοῦ Νεωρίου (31) βοῦς ἵστατο χαλκοῦς παμμεγεθέστατος. Κράζειν δὲ αὐτὸν ἔλεγον ὡς βοῦν μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ γίνεσθαι παράπτωμά τι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἔκραξεν (32).

Μαυρικίου στήλη (33) καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν

In subterranea porta, nunc oppleta, signum stabat Phidaliæ, Græcæ illius, ut opinor, antiquissimæ, quæ uxor fuit Byzantis. Cumque jussu imperatoris statua inde auferretur, terribile visu erat quam locus ille aliquandiu terræ motu concuteretur. Hoc uti omnes, ita ipse quoque imperator valde admiratus processionem instituit; quo facto vix tandem precibus sancti Sabæ, qui tunc temporis Cpoli commorabatur, terræ motus desiit.

In Neolea supra columnas albas posita est inaurata statua muliebris currui insistens, et juxta ipsam ara cum vitulo. Ibidem quoque conspiciuntur quatuor aurati equi et auriga currum agitans, dextera gerens parvam statuam, quam, ut ante dictum est, Constantinus Magnus pro fortuna urbis colnit et cives usque ad Theodosium Magnum solemni celebritate honorarunt. Albis enim omnes induti vestibus statuam illam 60 currui impositam cum cereis deducebant a cancellis usque ad solium imperatorium Hippodromi. Hoc autem fiebat quotannis die urbis natali. Ibidem supra duas columnas collocata erant simulacra Adami et Evæ et Prosperitatis et Famis.

In portu Neorio bos maximus ex ære stabat, quem ferunt semel in anno mugire solitum, eoque die mali quid urbi accidere.

Mauricii ejusque uxoris et liberorum statuæ ad

Meursii et Lambecii notæ.

ipsum Codinus p. 93 v. 14. Suidas refert Helladium Alexandrinum grammaticum, qui tempore Theodosii junioris vixit, scripsisse ἔκφρασιν τοῦ λουτρῶ Κωνσταντιανῶν seu *descriptionem thermarum Constantianarum*. Lamb.

(23) Forte πλησιεστάτῃ. Lamb.

(24) *Σάββα*. Hic est S. Sabba abbas, qui in Palæstina miro sanctitatis exemplo refulsit, et bis a patriarchis Hierosolymitanis ad Anastasium et *Justinianum* imperatores Cpolim legatus est, ubi pro fide catholica adversus impugnantes sanctam synodum Chalcedonensem strenue laboravit. Plura vide de eo in Menologiis die 5 Decembris Lamb.

(25) Ἐν τῷ ἅρματι εἰς τοὺς πλ. κ. ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολοίᾳ C.

(26) *Διφρηλάτης*. Loquitur de statua quadrigaria Constantini Magni, quæ instar solis capite radiato effecta erat, et dextra gestabat Victoriolam, quæ pro Fortuna urbis colebatur. Jusserat autem Constantinus ut quotannis hæc ejus statua natali urbis die a civibus et exercitu in Hippodromum ad tribunal imperatorium deduceretur atque solemni et statuto honore afficeretur, uti etiam factum est usque ad imperium Theodosii Magni. De hac Constantini Magni statua et solemni ejus deductione in Hippodromum mentionem facit Hesychius, item Cod. nus p. 17 v. 16 et p. 40 v. 6. Lamb.

(27) Στηλίδιόν τι ἄγαλμα διατρέχον. Τοῦτο οἱ μὲν λέγουσι Κωνσταντίνου κατασκευὴν τὴν (οἱ δὲ τὴν ?) ζεῦξιν μόνην, τὴν δὲ λοιπὴν ἀρχαίαν εἶναι καὶ μηδὲν παρὰ Κωνσταντίνου κατασκευασθῆναι. Ἕως γὰρ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου θέαμα παρὰ πολίταις γέγονεν ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἀνὰ κηρῶν λευκῶν καὶ χλαμύδων φορούντας πάντας εἰσέρχεσθαι τὴν αὐτὴν στήλην ἐπάνω ἅρματος ἤγουν καρούχας ἕως τοῦ στ. 5058 ap. Banduriun.

(28) *Μετὰ κηρῶν*. Prorsus ut in Chronico Alexandrino, πάντων κατεχόντων κηροὺς λευκούς. Utrobique κηροὶ significant *cereos*. Item in Actis S. Silvestri inedulis Constantinus Magnus post publicatam libertatem religionis Christianæ ad palatium suum dicitur revertisse μετὰ κηρῶν καὶ λαμπάδων ᾗδε κἀκεῖσε ἀναπτομένων. Lamb.

(29) *Ὀψικεύοντες*, *comitantes*. Supra p. 40 de eadem re loquens vocat δορυφορεῖν, quod hic ὀψικεύειν: δορυφορούμενον, inquit, εἰσῆει εἰς τὸ στάμα. Proprie Græcis recentioribus ὀψικεύω dicitur idem atque Latinis *obsequor*; item ὀψίκιον idem atque *obsequium*, quod etiam ac ipitur pro *comitatu* et *famulitio*. Lamb.

(30) *Ἕως τοῦ στάματος ἀπὸ τῶν καγκέλλων*. ita p. 80 v. 17. Lamb.

(31) *Διμένι τοῦ Νεωρίου*. Sic etiam antiqua regionum descriptio Portum Neorium appellat. Bos vero, quem Codinus ibi collocatum fuisse ait ad exemplum alterius factus erat, qui stabat in foro vocato Tauri, ut ipse testatur p. 46. Lamb. D

(32) Ἔκραξεν. Ἐστοιχείωσε δὲ ὁ αὐτὸς Κόνων, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσίων ἐμπόρων τὸ πρότερον ἦν. Ἐπὶ δὲ Ἰουστίνου μετετέθη εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα cod. 3058.

(33) *Μαυρικίου στήλη*. Tradunt scriptores historiæ Cpolitanæ Mauricium, postquam militem a chagano captos per avaritiam suam occidi permiserat, quadam nocte somniasse se ab imagine Christi supra portam æream palatii collocata, cum tota sua familia, Phocæ interimendum tradi. Credo igitur, ad perpetuam istius somnii memoriam, Mauricium, apud illam imaginem Christi, suam et uxoris liberorumque statuas, instar supplicantium manibus extensis erexisse. Ceterum pro ἐν τῇ χαλκῇ ἄνωθεν τῆς θεανδρικῆς εἰκόνος legendum

A

τέκνων αὐτοῦ ἵστατο ἐν τῇ χαλκῇ, ἄνωθε
[illegible] εἰκόνος, ἐκτεταμένας τὰς χεῖρ
Ὑπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Μαυρικίου κατεσκευά
δὲ λοιπαὶ ἐκ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἤκασι γ
φου δέ φασιν εἶναι, ὡς λέγει καὶ ὁ Λιγ
Μετὰ τὸ σφαγῆναι (35) παρὰ τοῦ τυρά
Μαυρίκιον, εἷς τις διάκονος τῶν μαθητῶ
τοῦ αἱρετικοῦ, ὀνόματι Ἄκατος, ἰδὼν
τοὺς περὶ αὐτοῦ διδασκάλους, κἀκεῖνος
κατέλαβε κάστρον τι καλούμενον Σερα
δὲ ἐτύγχανεν ὂν ἐν τῶν παρὰ Πέρσαις
Καταμηνύει δὲ Περιττίῳ τῷ φρουράρχῳ τ
νείας τῶν ἐν τῇ Χαλκηδόνι οἰκούντων, π
ἅμα τῷ καταλαβεῖν αὐτὸν τούτους χε
Καὶ δῆτα (37) ἀμηνυτὶ στρατεύσας ὁ β
B σης, καὶ ἔχων στρατιωτῶν ἑβδομήκοντα
καταλαμβάνει τὴν Χαλκηδόνα· οἱ δὲ μό
διαφυγεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ
λειψάνων τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὑπὲρ ἧ
ἐσπούδαζεν ὁ προδότης καὶ ἀνίερος Ἀκ
ἀμῦναι αὐτὴν, διότι τοὺς αἱρέσεως αὐ
κατῄσχυνεν (38), ἅμα δὲ καὶ διότι οὐ
Εὐτύχιον τὸν ἀτυχῆ τὴν τοιαύτην εὐτυχῆ
πολιν. Ληϊλατήσαντες δὲ τότε τὰ ἐκεῖσ
τοῦ ἁγάλμα τοῦ Ἡλίου θεοῦ τοῦ λεγομένου Κρόνου, καὶ

ἐστιν.

signa eversa et

religiosas esset.

Ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου πολλὰ θεάμ
παρελύθησαν καὶ ἠφανίσθησαν διὰ τὸ παν
γιστον αὐτοῦ.

S. Mocii locus erat

Ἐν τῷ ναῷ (39) τοῦ ἁγίου Μωκίου ἐ

Meursii et Lambecii notæ.

C

ἐδόκει παριστάναι
πύλης τοῦ Σωτῆρος
adverbialiter
ἐν τῇ χαλκῇ ἄνωθεν,
Ita alias pro κάτωθεν τοῦ
dicit ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου
Lamb.

Λιγύριος. Ut sensus sit
videtur φιλοσόφων δέ vel
τὴν μίαν, ὡς. Nomen Li-
esse puto. In codice Vat. legi-
στῆλαι αἱ ἐκτεταμέναις ταῖς
ἥκασι. Φιλόσοφος δέ φησιν
Ad anonymi Collectanea no-
scribendum esse παρὰ
hoc loco forte quis legen-
Λιβόφρυς ὁ Ἑλληνικός. Sed æque
Ligurius ignotus est. Lamb.

Vaticanæ præferenda
D lectio. Ilæo enim, ut opinor, est
irruptio, cujus in Vita Phocæ tyranni

Lamb.

Græcis recentioribus di-
ἐνδικτιών, *actio* ἀκτιών, *allu-*
In alio codice legitur τοῦτο δὲ ἐν τῇ
κύνιμα. Ubi locum aliquem
quam regionem significare vi-

Ὁ πορευθείς, τοῦ ἅρματος ἐπι-
ἐν τῷ κατοφύλακι πέφυκε)
χιλίων ἔρχεται ἐπὶ τὴν Καλχη-
δὲ ἐκεῖσε προγόντες ἔφυγον
ἄραντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ τίμια
Εὐφημίας· Vat.

(38) *Τοὺς αἱρέσεως αὐτῶν τόμους κα*
Cum temporibus Marciani imperatoris E
quamvis a Chalcedonensi concilio dam
dum tamen quiescerent, sed auctoritate
magis potentia imperatoris quam veritat
dicerent, convenit tandem inter eos at
licos ut utriusque partis dogmata in
volumine scripta et consignata simul am
S. Euphemiæ martyris imponerentur
losa ejus dijudicatione controversia religi
caperet. Scriptis igitur ex pacto volu
pectori S. Euphemiæ impositis, post tri
imperatore præsente utrique ad loculu
runt, eoque aperto libellus Eutychianor
des martyris inventus est, catholicorum
manu dextra, quem porrexisse fertur
et patriarchæ. Ad hanc historiam Codi
ciens ait Acatum Eutychianum a reliqu
phemiæ ultum ire decrevisse suæ sect
illatum dedecus. Τόμοι igitur hic signifi
tas, in quibus Eutychianorum dogmata
erant. Ita Zonaras. Lamb.

(39) *Ἐν δὲ τῷ ναῷ.* In cod. Vat. præ
hæc annexa sunt, et ita concepta : τότε
Leone Isauro) καὶ τὸ λεγόμενον Τρίζωδο
κοῦφα κάτωθεν τοῦ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχ
Κοῦφα interpretor *concava*, *subterranea*.
δον in aliquot codd. legitur τριέξοδον.
autem vel τριέξοδος videtur significare lo
triplex patet exitus. Compositum est
τρίχωρον, τρίκλινος, τρισμβολον, etc.
hanc lectionem quæ Codinus addit, i
paganos olim magicæ suæ superstitione
consuevisse. Trinarius enim numerus c
magicis accommodatus censebatur. Hinc il

ρος ἦν τὸ λεγόμενον Τριζῶδον κάτωθεν, ἐν ᾧ καὶ ἀπρονόμουν ποτὲ οἱ Ἕλληνες, εἰδωλείου καὶ τοῦ ναοῦ ὄντος. Ἀλλ' ἐπάρθη καὶ ἠφανίσθη ἱεραθέντος τοῦ ναοῦ. Καὶ τύμβοι δὲ (40) πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀριανῶν ὑπῆρχον ἐν τῷ τόπῳ, καὶ σκηνώματά τινα συγκεχωσμένα εἰς πλῆθος.

Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτᾳ τοῦ κάστρου Πανόρμου, ὃ ὑπὸ Πανόρμου τινὸς Ἕλληνος ἐκτίσθη, διὰ σιδήρου καὶ χαλκοῦ ἀναμεμιγμένου ἵστατο στήλη γυναικεία δικάρηνος. Ἔνθα δὲ καὶ καλόν τι πρᾶγμα ἱγγένει· ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατειληφότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης, τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, οὗ ἐμνημονεύσαμεν στήλη ἵστατο, οὐ μόνον ὅτι οὐκ ἐβλάβη (41) ὅλως, ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ ὀργυιὰς δεκαπέντε ὑπεχώρει τοῦ τοιούτου ζωδίου. Ἥτις τοῦ Χοσρόου πολιορκήσαντος τὴν πόλιν παρελήφθη ὑπὸ Περσῶν, καὶ ἔστιν ἕως τοῦ νῦν λατρευόμενον ἐν Περσίδι. Καθ' ὃν χρόνον ἡχμαλώτευσεν Χοσρόης καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ. Ὃν ἀνελὼν ὁ μέγας βασιλεὺς Ἡράκλειος Ῥωμαίων ἐν τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἀνελάβετο τὰ ῥηθέντα τιμίου σταυροῦ ξύλα μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἁπάσης, καὶ ἠγάγετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ χάριτι, καὶ δι' εὐχῆς Μοδέστου τότε πατριαρχοῦντος τῆς τοιαύτης πόλεως.

A nuncupatus Triexodum, ubi olim, cum templum illud idololatriæ adhuc serviret, gentiles sacra sua peragebant: post templi vero consecrationem destructus et eversus fuit, multaque gentilium et Arianorum sepulchra in ejus solo reperta sunt.

62 In septentrionali porta Castri Panormi, quod a pagano quodam Panormo ferro atque ære permisto constructum fuit, posita erat muliebris statua biceps. Ibi res memoranda contigit. Cum enim aliquando illud castrum sævo arderet incendio, totaque urbs una cum muris igne esset consumpta, turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua, non tantum non fuit læsa, sed flamma viginti quinB que ulnas inde refugit. Post, ubi Chosroes urbem expugnavit, in Persiam hoc signum deductum est, atque ibi a Persis etiam nunc adoratur. Eodem tempore cepit Chosroes Hierosolymam, auferens inde sanctam et salutarem crucem Christi cum Zacharia patriarcha, quam devicto Chosroe Heraclius Romanorum imperator vicesimo imperii sui anno una cum sacrosancto ligno crucis et omnibus captivis recepit atque Cpolim reduxit, Dei gratia adjuvante, nec non precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

Τὸ δὲ Σμύρνιον καλούμενον ἔχει (42) ὑποκάτω τῆς τῆς ἐν τῷ πρὸς βορρᾶν μέρει ὀργυιὰς δέκα, ἐν ᾧ εἰσὶ στῆλαι ἐννέα, ὧν αἱ μὲν ὑπάρχουσι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ τοῦ πραιποσίτου Παρίωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Κρίσπου, ὃν Ἡρόδοτος καὶ Ἱππόλυτος (43) οἱ χρονογράφοι λέγουσιν ἀποκεφαλισθῆναι παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ ἰδίου πατρὸς διὰ τὸ εἰς ἔκνοιαν ἐλθεῖν μοιχεῦσαι ζητεῖν τὴν μητρυιὰν Φαύστην, ἣν τινα βαλανεῖον πυρωθὲν ἐδέξατο καὶ διεφθάρη. Ἑλένη δὲ ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μὴ φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἄδικον ἀναίρε-

C Locus nuncupatus Smyrnium habet septentrionem versus concavitatem subterraneam decem ulnarum. Ibi positæ sunt novem statuæ, interque eas Constantini Magni et Faustæ uxoris ejus et Hilarionis **63** præpositi, et Crispi filii Constantini, cui Herodotus et Hippolytus chronographi tradunt caput fuisse amputatum a patre Constantino Magno, quod falso suspicaretur ipsum Faustæ novercæ pudicitiam sollicitasse, quæ postea balnei æstu suffocata est. Helena vero Constantini mater ægre ferebat injustam mortem illius juvenis, dignitatem Cæsaris jam adepti, et assiduo nil aliud vel loquebatur vel medita-

Meursii et Lambecii notæ.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo, terque hæc altaria circum Effigiem duco: numero deus impare gaudet. Et ista: *Necte tribus nodis ternos Amarylli colores.* Eamdemque ob causam sacra Hecatæ nocturna in triviis frequentatur. Dico igitur verisimile esse illam quoque rerum speluncam subterraneam, de qua hic Codinus loquitur, instar trivii seu τριόδου construm fuisse et propterea nuncupatam τριέξοδον. Sed si pro τριέξοδον legendum est τρίζωδον, videtur τρίζωδον significare *statuam triformem*; ejusmodi fuit illud τρίλιθον ἢ τρικέφαλον ζῴδιον πορφυρεοῦν, cujus meminit anonymus auctor in Collectaneis Antiq. CP. ζῴδια enim Codinus passim vocat statuas et quascunque alias figuras. LAMB.

(40) *Καὶ τύμβοι δέ.* Cod. Vat. Ἔνθα καὶ τύμβοι Ἑλλήνων καὶ Ἀριανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλῆθος ἀκη ώματα. In aliis aliquot codd. pro τύμβοι perperam legitur τρίμβολοι et τύμβολοι. Posteriori autem hoc modo deceptus Meursius novum finxit vocabulum τύμβολος, quod nec apud Græcos nec apud Græco-barbaros scriptores reperitur. LAMB.

(41) *Οὐκ ἐβλάβη.* Quod Codinus refert, statuam muliebrem bicipitem, sitam in porta septentrionali castri Panormi, cunctis circum flagrantibus illæsam mansisse, rarum quidem est, sed non novum. Duo D ejus rei exempla exstant apud Tac. Annal. 4: *Adduntur*, inquit, *sententiæ, ut mons Cælius imposterum Augustus appellaretur, quando cunctis circum flagrantibus sola Tiberii effigies, sita in domo Junii senatoris, inviolata mansisset.* Et statim subjungit: *evenisse id olim Claudiæ Quintæ, ejusque statuam vim ignium bis elapsam majores apud eadem maris deum consecravisse.* LAMB.

(42) *Ἔχει.* Πλησίον τοῦ Τετραδιστίου ἐμβόλου, σύνεγγυς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Σφωρακίου, ἔχει 3058 ap. Banduriam.

(43) *Ἡρόδοτος καὶ Ἱππόλυτος.* De Herodoto chronographo, quis sit, non mihi constat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Niceph. Callist. Hist. Eccles., l. II. Fragmentum ex ejus opere chronico decerptum exstat t. III Antiq. Lect. Canisii. Sed pro Ἡρόδοτος legendum est Ἡρωδίων: nam Herodionem coætaneum auctorem citat anonymus in Collect. de Antiq. Constantinop. n. 202. LAMB.

batur quam præcipitem et injudicatam ejus condemnationem; quare tandem quoque pater sera permotus pœnitentia integros quadraginta dies ipsum luxit, tanta animi ægritudine ut nunquam nec lavaret corpus nec lecto recumberet. Præterea statuam ei posuit ex argento puro et ex parte inauratam, præter caput, quod ex puro puto auro confectum erat, inscriptis in fronte his verbis: «Filius meus injuria affectus.» Hac igitur ratione pœnitentiam agens, Deum quoque multis et assiduis precibus illius peccati veniam exoravit. Reliquæ statuæ sunt Severi, Harmatii, Zeuxippi, Vigilantii et Eleutherii, qui palatium senatus condidit. Hæ omnes statuæ **64** a Constantino Magno erectæ erant, quas sub Valente hæretico Ariani in eo loco terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum circensium positæ erant, in organo scilicet astronomico, ubi etiam Dianæ et Veneris statuæ erant collocatæ. Ibidem Arcadius archidiaconus S. Irenæ ab Arianis occisus fuit. Cæterum currus peremptorum aurigarum sub porticu Hippodromi a Theodosio imperatore depositi fuerunt.

Duodecim corbes reliquiarum primum quidem in palatio senatus collocati erant, postea vero in porticum fori transpositi fuerunt.

In ecclesia magna S. Sophiæ, quæ prius forma oblonga erat et idolorum cultui serviebat, stabant 427 statuæ, quas magnus imperator Justinianus, templum illud divino cultui ædificaturus, inde abstulit et per urbem distribuit. Harum non paucas docti urbem perambulantes inveniunt. Major autem earum pars, ut supra dictum est, erant gentilium, **65** Apollinis nempe, Jovis, Cari patricii, Diocletiani et duodecim signorum cœlestium, item Lunæ, Veneris et Arcturi sideris, quod duæ Persicæ columnæ sustinent, et poli australis, et sacerdotis Minervæ, a cujus latere stabat Hero philosophus fatidicus. Christianorum etiam statuæ inter eas erant

σιν, ἤδη τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιωθέντος τιμῆς (44), ἡδολέσχει ἐπὶ τῇ ἀκρίτῳ ἀποφάσει τούτου. Διὸ καὶ μεταμεληθεὶς ὁ τούτου πατὴρ ἐπένθησεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, μὴ λουσάμενος ὅλως τὸ σῶμα, μηδ' ἐπὶ κλίνης πεσών. Ἐποίησε δὲ καὶ τὴν στήλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, ἐπιχρυσώσας ἐν μέρει, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκ χρυσίου τελείου, ἐπιγράψας ἐν τῷ μετώπῳ οὕτως· « Ὁ ἠδικημένος υἱός μου. » Ταύτην δὲ ποιήσας μετάνοιαν πολλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐξελιπάρησεν, ἵνα ἀφεθῇ αὐτῷ τὸ ἁμάρτημα. Αἱ δὲ λοιπαὶ στῆλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἁρματίου, Ζεξίππου, Βιγλέντος τοῦ τὰ βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ τὰ ἐν τῷ σενάτῳ παλάτια κτίσαντος. Καὶ οὗτοι (45) πάντες παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐστηλώθησαν, οὓς οἱ Ἀρειανοὶ ἐπὶ Οὐαλέντος τοῦ παρανόμου κατέχωσαν ἐκεῖσε.

Ἐν δὲ τῷ σενάτῳ ἀπετέθησαν οἱ ἡνίοχοι ζευξίππων (46), καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ὀργάνῳ, οὗ καὶ αἱ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης στῆλαι ἵσταντο, καὶ σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη (47) περὶ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Αἱ δὲ καροῦχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων κατεχώσθησαν ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ ἱπποδρομίου παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Οἱ δὲ ιβ' κόφινοι τῶν περισσευμάτων πρότερον μὲν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ σενάτου κατέκειντο, εἶτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν.

Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ὁρομικῇ τὸ πρότερον οὔσῃ, εἰς εἰδωλεῖον τελούσῃ, τετρακόσιαι εἴκοσι ἑπτὰ στῆλαι ἵσταντο, ἃς ὁ μέγας βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ μέλλειν κτίσαι τὸν θεῖον ναὸν ἀφείλετο καὶ διεμερίσατο τῇ πόλει. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν προειρημένων τὴν πόλιν περιερχόμενοι οὐκ ὀλίγας εὑρήσουσιν. Αἱ πλείονες δὲ ὑπῆρχον Ἑλλήνων, ὡς προείρηται, Ἀπόλλωνος τοῦ τε Διὸς, καὶ Καράτου τοῦ πατρικίου, Διοκλητιανοῦ, καὶ τὸ ζωδεκάζωδον, καὶ ἡ Σελήνη καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ ἀρκτοῦρος ἀστὴρ παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασταζόμενος, καὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ ἱέρεια τῆς

Meursii et Lambecii notæ.

(44) *Τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιωθέντος τιμῆς.* Testantur nummi antiqui, in quibus legitur Jul. Crispus nob. Cæ. Item Romualdus in Chron. *Inter hæc*, inquit, *latent causæ cur judicem gladium et destinatam in impios functionem Constantinus imperator in proprios egit effectus. Nam Crispum filium suum interfecit, et Licinium filium sororis, postquam Cæsares sunt creati, occidi jussit.* Lamb.

(45) Οὗτοι πάντες ξίφει παραδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες συγγώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἐδυσωποῦντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν. Καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ μὴ φέροντες τὴν ἧτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισείῳ ἐμβόλῳ, πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ταῦτα; κατέχωσαν. Reg. 1027.

(46) *Οἱ ἡνίοχοι ζευξίππων.* Credo fuisse statuas aurigarum Circensium, qui curru excussi perierant: paulo postea enim subjungit αἱ δὲ καροῦχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων. Cæterum ἡνιόχους ζευξίππων vel, ut legitur in anonymi Collect. ἡνιόχους ἐν ζευξίπποις; interpretor *aurigas agitantes* ξεύγος, id est *bigas* seu *equos bijuges*. Ζεύξιπποι autem hic dicuntur quos Græci alias ἵππους ζυγίους seu ἐζευγμένους, Latini vero *equos jugales* nuncupant. Hujusmodi duobus equis jugalibus seu juga junctis constabat *biga*. Verum *quadriga* 4 quidem junctis equis constabat, sed non jugalibus: nam medi tantum duo ζεύξιπποι erant seu *jugales*, reliqui duo πάριπποι erant seu *ad latera jugalium utrinque funibus alligati*; quamobrem Latinis *funales* et *funarii*, Græcis παράροροι et παράσειροι vocantur. Lamb. — Codd. ap. Banduriun, ἡνίοχοι ἐν ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρ. ὀργάνῳ, ἔνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἵσταται στήλη, ἐν αἷς σκυτάλαι; ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἁγίας Εἰρήνης, omissis reliquis; 3058 et Reg. 1027 vero additis his, ἔνθα καὶ λέγουσι σείεσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν τοῦ θανάτου τούτου.

(47) Σκυτάλαις ἀποκεφαλίζεσθαι, hoc est, *scuticis* sive *loris cædi usque ad necem*. Hist. Miscellæ auctor, l. xxii vertit, *flagris occidi*. Lamb.

ᾶς (48), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὸν Ἱέρωνα φιλό- A non paucæ, ex quarum numero quarumdam faciendæ
μαντευόμενον ἔχουσα. Οὐκ ὀλίγαι δὲ Χριστια- est mentio, Constantini Magni, Constantis, Gallie-
καὶ δέον ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγων ἐπιμνησθῆναι, ni, Theodosii, Juliani Cæsaris et alterius Juliani
ωνστάντίνου τοῦ μεγάλου καὶ Κώνσταντος καὶ præfecti, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii
υ καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος, καὶ ejusque filii Arcadii, et Serapionis consulis. Hele-
ι Ἰουλιανοῦ ἐπάρχου, Αἰκινίου Αὐγούστου, næ matris Constantini tres inter eas erant statuæ,
ντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου, καὶ Ἀρκαδίου τοῦ una ex marmore porphyretico, altera ex crustis
ὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπάτου, καὶ Ἑλένης argenteis supra columnam æream, tertia vero ex
ητρὸς Κωνσταντίνου τρεῖς, ἡ μὲν μία πορφυρᾶ ebore, quam posuit Cyrus rhetor.
ρμάρων, ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ χίονι, καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντώδης, Κύπρου ῥήτορος
νέγκαντος.

Μαναΐμ στρατηγὸς μετὰ τὸ νικῆσαι τοὺς Σκύ- Manaim præfectus militum post Scythas fortiter
τὰ κράτος στήλῃ ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ devictos statuam meruit in loco nuncupato Horreo,
μένῳ Ὡρείῳ, ὅ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν (49). quem quidam etiam vocant Modium. Erat autem
ι καλὸν ὡρολόγιον, ἔνθα νῦν ἵστανται κίονες B olim horreum, ubi nunc stant columnæ et arcus ante
ὺς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ· ἔνθα domum quæ appellatur Crateri : ibidem collocata
ν καὶ μόδιος χαλκοῦς καὶ ὡρεῖον καὶ δύο χεῖρες erant modius æreus et horologium et duæ manus
ἐπὶ ἀκοντίων. Τὸν δὲ μόδιον δέον ἐστὶ μὴ æreæ hastis infixæ. Neque hoc silentio **66** præter-
ραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη· eundum est, modium sub Valentiniano ibi statu-
ἀρ καὶ ἀρχὴ μοδίων ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντι- tum fuisse ; tunc enim modiorum usus Cpoli cœpit.
λει οἰκούντων ἀνηρευνήθη· τοῦτο τοῦ ἀργυροῦ Principio autem modius ille ex argento factus erat,
ντος. Ἄργυρος δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐτυπώθη τὸ ut perspicue declarat Theodoretus. Cæterum ma-
μα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διασαφεῖ τρανό- nus æreæ propterea supra modium positæ sunt.
Αἱ δὲ χαλκαῖ χεῖρες ἕκτοτε ἄνωθεν προετυ- Cum imperator sanxisset ut modius frumenti cumu-
ταν. Τοῦ βασιλέως τὸ κουμούλιον μόδιον νομο- late venderetur et navicularios vetuisset edicto
αντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτίωσι προστά- obsistere, uni eorum contra facienti dextra manus
; (50), ἐν τῷ κατωγέῳ μοδίῳ (51) τὴν δεξιὰν amputata est. Hinc igitur manus illæ formatæ sunt,
ἀπώλεσεν· ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ χεῖρες ut neque dantes neque recipientes statutis contra-
αμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφότερα (52) dicerent. Ibidem supra arcum ejusdem Valentiniani
προτεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἔνθα τοῦ (53) C statua collocata erat dextra gerens examen argen-
Βαλεντινιανοῦ στήλη ἵστατο εἰς τὴν ἀψῖδα, teum, quod ad pactam barbaris pecuniam solven-
ν ἀργυροῦν τῇ δεξιᾷ κατέχουσα, ὃ καὶ ἡρπάγη dam a Cyro protectore ablatum est, quo tempore
ἱκτον παρὰ τοῦ πρωτίκτορος ὑποχωρίου, ἐν τῇ recuperato imperio Justinianus Rhinotmetus secun-
ρᾳ ἀρχῇ Ἰουστινιανοῦ τοῦ ῥινοτμήτου. dum imperabat,

νάνδρου μάντεως στήλη ἐπηνέχθη ἐν τῇ πόλει, Menandri vatis statua Cpolim deducta fuit et col-
στη ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἢ εἰς τὸ ἀρ- locata ad ædes sive in Artopolio. Erat autem tota ex

Meursii et Lambecii notæ.

ᾶς) *Ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς.* Auges sacerdotis appellat arcum orientalem fori, et p. 45, arcum
rræ statuam, quæ in thermis Zeuxippi posita Amastriani nuncupat. Lamb.
memorat Christodorus poeta Anthol., l. v. (50) Τοῖς αὐτοῦ νόμοις προστάξαντος, εἰς ἐκ τού-
τῶν παριδὼν τὴν πρόσταξιν καὶ ῥίγλον πωλήσας
τὰς χεῖρας ἀπώλεσεν C. τοῖς ναυτιοῦσι προστάξαν-
τος, καὶ τὰ σιτηρέσια εἰς ἓξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτῶν
τῷ βασιλεῖ σῖτον ἀπεμπωλοῦν ἐν τοῖς ἐκεῖσε δίκην
ἄδικον καταγγείλαντος, ἐν τῷ κατ. Reg. 1026 ; τοῖς D
ναύταις προστάξαντος, εἷς τῶν ναυτῶν τοῦτο ποιή-
σας ἐν τῷ κατ. Lambecius e Suida.

(51) *Ἐν τῷ κατωγέῳ μοδίῳ.* Hoc est, ut ego
interpretor, *in concavitate subterranea loci nuncu-
pati Modii.* Ναύτας vero simpliciter hoc loco Co-
dinus vocat negotiatores, qui ex Ægypto Phœnice
Syria et aliis locis transmarinis frumentum Cpo-
lim advehebant. Supra p. 45, eos appellat ἐμπό-
ρους, ἔμπορος enim proprie significat, ut ait Ulpia-
nus Demosthenis interpres, τὸν πραγματευτὴν
ἄνθρωπον, τὸν πλοῦντα θάλασσαν. Lamb.

(52) Scribe ἀμφοτέρους, nempe τοὺς λαμβάνοντας
καὶ τοὺς διδόντας. Lamb.

(53) *Ἔνθα τοῦ.* Ἐν δὲ τῇ ἐψῖδι τῶν χειρῶν καὶ
τοῦ μοδίου στήλη ἕστησε τοῦ νέου Οὐαλεντινιανοῦ,
καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κατεῖχεν ἓξαμον ἀργυροῦν, ὃ καὶ
ἡρπάγη ὑπὸ κύρου προτίκτορος ἐν ἔτει δευτέρῳ τῆς
βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. Reg.

ῃ) *Sensus est*, partem fori Constantini nuncu-
ι *Horreum*, inde nomen habuisse quod anti-
s ibi fuisset horreum, cujus loco postea co-
æ erectæ sunt et arcus orientalis fori, alias
s *Amastriani*, supra quem horologium arcum
o allatum et exemplar æreum modii cumu-
a Valentiniano instituti, et duæ manus æreæ
s infixæ, et ipsius Valentiniani imperatoris
, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collo-
erant. Ab æreo autem modio ibi positi locus
μόδιος vel μόδιον appellatus fuit. Ὡρεῖον vel
pro horreum, et μόδιος seu μόδιον pro modio
entissime occurrunt apud scriptores Græco-
ros. Ita Suidas eadem de re loquens v. Μαναΐμ,
quit (sc. Μαναΐμ στρατηγοῦ) στήλη ἵστατο ἐν
λουμένῳ Ὡρείῳ, ὅ ἐστι Μόδιος· ἦν γὰρ ὡρεῖον,
νῦν ἵστανται κίονες πρὸ τοῦ οἴκου Κρατεροῦ.
verba ita vertenda sunt : *cujus statua posita
n loco nuncupato Horreo* sive *Modio. Horreum
fuit, ubi nunc stat columna ante domum Crateri.*
rum quod supra dixi locum nominatum *Hor-*
partem fuisse fori Constantiniani, inde elicitur
Codinus absidem, quam ibi stetisse ait p. 68,

argento ductili confecta, latitudine **67** octo cubitorum, et quindecim longitudine. Hanc confregit pius imperator Marcianus, et nummos ex ea cusos pauperibus distribuit.

Ardaburius præfectus militum sub Leone Magno imperatore, in regione Thracia, Herodiani statuam invenit incurvam prorsus et obesam. Quare ejus deformitate permotus eam confregit; quo facto in ea invenit 133 libras auri. Hoc vero statim cum magno gaudio imperatori nuntiavit, qui arrepta occasione ipsum e medio sustulit. Ille autem cum jam interficeretur, ultima hæc verba cum lacrymis et lamentis protulit : « Nemo unquam, qui aurum plumbo admiscuit, pœnam meruit, ut nunc mihi evenit. » Hæc ubi dixit, continuo occisus est. Equidem philosophi illac transeuntes non aliam causam B mortis Ardaburii fuisse putant quam demolitionem statuæ Herodiani. Simul etiam cum Ardaburio Aspar ejus frater et collega præfecturæ fraterno plane animo mortem obiit; cujus statua equestris in Taurina regione urbis hucusque integra servatur. Domum vero Asparis postea possedit Basilius acculitor.

Ad dextram fori partem statuæ duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem Sirenes inauratæ, quas vulgus equos marinos **68** vocat. Harum duæ subversæ sunt, tres ad ædem sancti

τοπωλεῖον. Ἦν δὲ ἀργυροῖλατος, πλάτος ἔχουσα πηχῶν η' καὶ μῆκος τηχῶν ιε'. Ἦν κατεάξας ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐχάραξεν εἰς ἀργύρια καὶ διένειμε τοῖς πένησι. A

Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως, ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην εὑρὼν ἐπίκυρτον πάνυ καὶ παχεῖαν, καὶ θυμωθεὶς διὰ τὸ ἀνείδεον αὐτῆς, κατέτριψεν αὐτήν· ἐν δὲ τῷ καταθραύειν εὗρεν ἐν αὐτῇ χρυσίου λίτρας ἑκατὸν τριάκοντα τρεῖς, καὶ αὐτίκα μετὰ προθυμίας κατεμήνυσε περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς εὑρὼν ἀφορμὴν ἀνεῖλεν αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ σφάζεσθαι ὀδυρόμενος ἔλεγεν· « Οὐδεὶς μολύβδῳ χρυσίον καταμίξας ἐπιζήμιος εὑρίσκεται, οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβέβηκεν. » Καὶ οὕτως ἀπεκτάνθη. Ἔνθα καὶ οἱ διερχόμενοι τὸν τόπον μάλιστα φιλόσοφοι οὐ τοῖς προτέροις κακοῖς τὸν θάνατον Ἀρδαβουρίου ἐνέβαλλον, ἀλλ' ἕνεκα τῆς στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. B

Ἅμα δὲ (54) καὶ Ἄσπαρ ὁ παραδυναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο· οὗ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἕως τῆς δεῦρο ἐσώζετο, ἐν ἵππῳ καθημένη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἄσπαρος εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος.

Κατὰ (55) τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου στῆλαι ἐν μαρμάροις πορφυροῖς ἦσαν δώδεκα, καὶ Σειρῆνες δώδεκα, ἃς οἱ πολλοὶ θαλασσίους ἵππους ἐκάλουν. Ἦσαν δὲ χρυσέμβαφοι. Δύο (56) ἐξ αὐτῶν ἐφ' ἡμῶν καθη-

Meursii et Lambecii notæ.

(54) Ἅμα δὲ rectius cod. Vat. Falso enim Codinus Asparem, quem constat patrem fuisse Ardaburii, fratrem ejus appellat. Sed necessitas et occasio exigit ut paulo prolixius agam de Asparis familia. Aspar igitur, quem hoc loco Codinus a Leone Macello interemptum fuisse ait, is est qui consul fuit cum Areobindo anno post Christum natum 431, et filios habuit Ardaburium et Patricium. Exhisce Ardaburius consul fuit cum Alypio anno Christi 447, et una cum patre Aspare a Leone Macello ob affectatum imperium occisus est anno 470. Patricius vero consul fuit cum Ricimere anno 459. Hunc Leo imperator Cæsarem creavit anno 469, et filiam suam Ariadnem ei despondit : sequenti autem anno, patre fratreque ejus occisis, ipsum a filia sua Ariadne per repudium sejunctum in exsilium misit, ut testatur Nicephorus Callistus, l. xv, c. 27. Ἀριάδνην, inquit, τὴν ἐκ Βηρίνης αὐτῷ γεγεννημένην, τῷ παιδὶ τοῦ Ἄσπαρος Πατρικίῳ τῷ ὑπάτῳ εἰς γάμον ἐδίδου. Sed ibi vel pro τῷ ὑπάτῳ legendum est τῷ ὑπατικῷ, vel videtur Nicephorus voluisse dicere, Leonem imperatorem Patricio Asparis filio eo anno filiam suam Ariadnem despondisse, quo ille consul fuit cum Ricimere. Postquam vero Nicephorus Asparis et Ardaburii cædem narravit, subjungit de eodem Patricio hæc verba : Τὸν δὲ ἕτερον ἐκείνου (sc. Ἄσπαρος) υἱὸν τὸν Πατρίκιον τῆς θυγατρὸς αὐτὸν διαζεύξας Ἀριάδνης, ἐκεῖνον μὲν ὑπερόριον ἦγε. Utroque in loco interpres Nicephori non animadvertit Πατρίκιον nomen proprium esse, sed velut dignitatis vocabulum exposuit. Similiter corrigendus Cedrenus, ubi vitiose legitur τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ Ἄσπαρος υἱὸς, πατρίκιος ὤν, Καῖσαρ παρὰ τοῦ Λέοντος γίνεται. Tollendum est participium ὤν : nam, ut dixi, πατρίκιος hic non dignitatis titulus, sed nomen proprium est. Itidem erratum est in C his Zonaræ verbis : Μέχρι δὲ τέλους ἀντέχειν μὴ οἷός τε ὤν, εἶχον ἀνάγκη Καίσαρα ποιεῖ ἀπὸ πατρικίου τὸν τοῦ Ἄσπαρος παῖδα, Ἀρδαβουρίου δὲ ἀδελφόν. Non dubito enim quin pro ἀπὸ πατρικίου scribendum sit Πατρίκιον. Cæterum tradunt alii auctores Patricium non in exsilium fuisse missum, sed una cum Aspare patre et fratre Ardaburio occisum fuisse. Marcellinus Comes in Chronico : *Ind.* IX. *Leone Aug.* IV *et Probiano coss. Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patriciolo* (lege Patricio) *filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem cæsare generoque Leonis appellato, Arianus cum Ariana prole, spadonum ensibus in palatio vulneratus interiit.* Item auctor Chronici Alexandrini : Τούτῳ τῷ ἔτει τυραννίδα μελετήσας τις (lege μελετήσαντα) Ἄσπαρα τὸν πατρίκιον ὡς πρῶτον τῆς συγκλήτου ἐφόνευσεν ἐν τῷ παλατίῳ ἔσω, καὶ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρίκιον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Et Evagrius, l. II, c. 16 : Ἀναιρεῖ (sc. ὁ Λέων) Ἄσπαρα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιθέντα, παῖδάς τε αὐτοῦ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρίκιον, ὃν Καίσαρα πεποίηκε πρότερον. Interpres vertit : *Leo Asparem, qui imperium ei tradiderat, e medio sustulit; quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium.* Ubi contra auctoris sensum dignitatem Cæsaris, quam habuit Patricius, Ardaburio ejus fratri tribuit. Sed ita alias passim tam in antiquis quam recentioribus historicis duo illi Asparis filii inter se confunduntur. Lamb. D

(55) *Κατά.* Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ φόρου τῆς ἀνατολῆς ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων ιβ' καὶ σειρῆνας ιβ'. 3058 et 1027.

(56) *Δύο.* Ἐπὶ δὲ ἡμῶν ἑπτὰ μόναι καθορῶνται. Τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μέρεσιν ἔθηκαν, καὶ αἱ λοιπαὶ στῆλαι σώζονται 3058 et 1027.

, καὶ τρεῖς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ἁγίου Μά- A Mamantis translatæ : reliquæ etiamnum ibi exἀπηνέχθησαν· αἱ δὲ λοιπαὶ σώζονται.
stant.

τύχη τῆς πόλεως ἵστατο χαλκῆ μετὰ μοδίου ἀνατολικῇ ἀψῖδι τοῦ φόρου, ἣν Μιχαὴλ ὁ δὲ (56*) παρὰ τοῦ βασιλέως κελευσθεὶς ἐχειῖνα μὴ ἰσχύωσι τὰ δημοτικὰ μέρη ἐπανίκατὰ βασιλέων.

Fortuna urbis ærea cum modio posita erat in orientali arcu fori. Huic Michael Rangabe jussu imperatoris manus amputavit, ne factiones populi quidquam contra imperatores moliri possent.

ῷ (57) φόρῳ ὁ σταυρὸς ὁ μέγας γράφει· ς, ἅγιος, ἅγιος. » Οὗτος δέ ἐστιν ἀντίτυπος ἰσατο ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ. χρυσέμβαφοι υἱοὶ αὐτοῦ εἰσίν. Καὶ ἐν τοῖς οις μέρεσι πλησίον τῆς μεγάλης στήλης ἐλέλικοῦς ἵστατο, ἔνθα καὶ παράδοξον ἐδείχθη Σεισμοῦ γάρ ποτε γεγονότος καὶ πεπτωκότος καὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ὄπισθεν ποδῶν κατεαγότος, B ὧται (ἔθος γὰρ ἦν παρ' αὐτῶν τὸν φόρον φυλαι) συνδραμόντες τοῦ ἐγεῖραι τὸν ἐλέφαντα σωθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου ὁστᾶ ἀνέλλιπῆ ὅλου ματος, καὶ πυξίον μικρόν, ἐν ᾧ γέγραπτο· ωδίτης παρθένου ἱερᾶς (58) οὐδὲ θανοῦσα μαι. » Ὁ δὲ ἔπαρχος εὔνους τῷ βασιλεῖ καὶ ει τυγχάνων, λαβὼν ὅλον τὸ τοιοῦτον ζῴδιον, σθήκην τῷ δημοσίῳ νούμια ἐχάραξεν. Ἀλλὰ ρος ἵστατο ἄνωθεν τῶν κατὰ συστάδην ἱστακιόνων, σημαίνων τὴν κραυγὴν τῆς πανη-, καὶ γυμνὴ στήλη πλησίον αὐτοῦ, σημαίὸ ἀναίσχυντον τῶν πωλούντων καὶ τῶν ἀγοων.

In magna cruce fori scriptum est : « Sanctus, sanctus, sanctus; » eamque Constantinus Magnus ad instar illius fieri curavit quam viderat in cœlo. Statuæ vero inauratæ quæ ibi conspiciuntur filiorum ejus sunt. Præterea olim ad sinistram magnæ statuæ elephas æreus stabat, ubi res visu mirabilis accidit. Cum aliquando terræ motu collapso unus pedum posteriorum casu difringeretur, Taxeotæ, quos moris erat forum custodire, accurrentes ad erigendum elephantum ossa imminuta in eo invenerunt corporis humani integri, et tabellam cui inscriptam erat : « A Venere virgine sancta ne mortua quidem separor. » Præfectus autem, **69** qui imperatori et urbi bene volebat, totum illud signum augendo ærario publico in nummos redegit. Ibidem etiam stabat porcus supra columnas contiguas, multitudinis strepitum denotans; et prope viscebatur alia statua nuda, significans impudentiam eorum qui vendunt et qui emunt.

ημάτια (59) δὲ ἵστανται μέσον (60) τοῦ φόζῳδα ἐπὶ κιόνων, ἐν οἷς δηλοῦνται ἐν ἱστοὰ μέλλοντα γενήσεσθαι ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα

In medio foro compages quædam seriesque figurarum columnis impositæ visuntur, quæ res urbi aliquando eventuras indicant. Illas vero omnes

Meursii et Lambecii notæ.

) Ἦν ἔρησαν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγγαβὲ χειροκοπῆκὰ τὸ μὴ ἰσχύειν τὰ δημοτικὰ μέρη κατὰ τῶν ίρων 3058.

) Ἐν τῷ Ἰστίον ὅτι ὁ σταῦρος ὁ μεσοσυλλαβῶν γνωσκόμενος, Ἅγιος ἅγιος ἅγιος παρὰ τοῦ στεστοῦντος (προστατοῦντος 1027) τῷ φόρῳ κεύθη (ἀνηγέρθη 1027). Ἔνθεν καὶ δύο ταχυ καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐκ καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στῆλαι. Εἰς δὲ στολικὴν ἀψῖδα τοῦ Κωνσταντινιακοῦ φόρου ἀργυρέμπλαστος, καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίοις ὕλοις μᾶλλον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀνηγέρθη ὑπὸ ντίνου, ὡς ἐθεάσατο αὐτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ. 058 et 1027.

Ἀφροδίτης παρθένου ἱερᾶς. In codice Vat. m inveni Ἀφροδίτη ἱέρεος. Si pro ἱέρεος ur ἱέρακος, verisimile quodammodo esset δίτη et ἱέραξ nomina esse amantium, qui conditi monumento ne morte quidem sevoluerunt. Vertendum igitur esset, *Aphrorgo ab Hierace ne morte quidem separor.*

ut nomen proprium apud Suidam et alios res occurrit, Aphrodite autem in antiquo as inedito epitaphio : Καλλίτεκνον σεμνὴν ὅδε ἔχετ σε, Ἀφροδίτη, et in alio apud Gruter. Tertia diversa lectio istius inscriptionis hæc Ἀφροδίτῃ παρθένῳ ἱερᾷ. Venus cognominata st sancta eadem est quæ alias vocatur οὐρανὸ *cœlestis*, et pro Junone sive Luna culta st testatur Julius Firmicus : *nam hunc eum-* inquit, (sc. aerem) *nomine Junonis vel Vevirginis, si tamen Veneri placuit aliq:ando virginitas, consecraruat.* Huc pertinet inscriptio quæ legitur in Collectan. anonymi n. 194, Ἀφροδίτῃ Σελήνῃ. Epitheton vero Sanctæ tribuitur Veneri in antiqua inscriptione, cujus exemplar subjunxi, quia alias, quod sciam, nondum est edita :

VENERI. SANCT. MORPH.
SACRUM
TI. CLAUDIUS. TI. F. CLU RI
MIL. LEGION. III. PARTHV
VOT. SUSCEPTO. LIBEN.
L. D. D. D.

quarta demum lectio diversa hæc est : Ἀφροδίτῃ παρθένῳ ἱερᾷ, οὗ δὲ θαῤῥοῦσα χωρίζομαι. Videant alii an quicquam boni sensus elici hinc possit : mihi sane non videtur. Lamb.

(59) *Συστημάτια ἔνζωδα.* Hoc loco significat *compages* seu *coagmenta compactilia*, quibus figuræ vel insculptæ vel impositæ fuerunt : ζῴδια enim, ut alias dixi, Codinus passim figuras et statuas appellat. In aliis aliquot codicibus pro συστημάτια scriptum inveni συστεμμάτια et συστρεμμάτια. Lamb.

(60) Συστημάτιον δὲ μέσον τοῦ φόρου ἔνζωδον ἐπὶ κιόνων ἱστάμενον καὶ ἐν αὐτῷ δηλοῦν τὰς ἱστορίας τῶν μελλόντων ἐσχάτως γίνεσθαι ἐπὶ ταύτῃ τῇ πόλει. Οἱ δὲ στηλιωτικοὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ταῦτα πάντα συνίασιν. Ἐστῆλωσε δὲ αὐτὰ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς παρακληθεὶς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, καὶ εἰσελθὼν ἐστοιχείωσε τὰ ὀνόματα τῆς ἐπικρατείας ἕως τέλους αἰώνων 3058. Μετὰ ζωδίων pro ἐνζωδα Vat.

ΠΕΡΙ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

—

DE ÆDIFICIIS CPOLITANIS.

—

Ὁ ἅγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου πρότερον καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου τὸ δεύτερον ἀνεκαινίσθη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ναῷ καὶ πατριάρχαι ἐπεσκόπησαν ἑπτὰ ἐπὶ χρόνους πεντήκοντα, καὶ βασιλεῖς ἐστεφηφόρουν ἐκεῖσε τέσσαρες. Δι' ἣν δὲ αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τιβερίου, οὐ γινώσκεται. Καὶ παλάτιον δὲ ἦν πλησίον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ μέγιστον (66). Ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πενθεροῦ Μαυρικίου μετεποιήθη, διολισθὲν εἰς τὰ βασίλεια.

Τὰ δὲ τείχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς ἀνεκαινίσθη, ὅτε καὶ ἐλιτάνευσαν καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» τεσσαρακοντάκις ἑξεβόησαν, καὶ ὁ δῆμος τῶν Πρασίνων (67) ἐκραξεν· « Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιος ὁ μέγας καὶ Λέων (68) εἰς κράτος ἐνίκησαν. »

Τὰ δὲ τείχη τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀνεκαινίζοντα ὑπὸ Τιβερίου Ἀψιμάρου (ἕως γὰρ αὐτοῦ ἠμελημένα ἦσαν πάνυ) καὶ ἐκ δευτέρου ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου.

Τὸν ἅγιον Μώκιον καὶ τὸν ἅγιον Μηνᾶν ἐποίησεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ναοὺς ὄντας τὸ πρὶν εἰδώλων·

71 Templum S. Agathonici primo ab Anastasio, secundo autem ab Justiniano Magno renovatum est. In hoc templo intra quinquaginta annos septem patriarchæ episcopatum gessere, et quatuor imperatores coronati sunt. Ob quam vero causam mutatum sit non novi. Vicinum huic templo erat palatium maximum. Cæterum sub Tiberio socero Mauricii mutatum est, inclusum intra palatium imperatorium.

Murus occidentalis magnarum portarum sub Leone Magno et pio renovatus est; quo tempore supplicatio habita fuit, et cantatum quadragies **72** «Kyrie eleison,» acclamante factione Prasina. «Constantinus et Theodosius Magnus et Leo fortiter vicerunt.»

Muros maritimos antea neglectos Tiberius Apsimarus renovavit, secundo autem restauravit eosdem Theophilus.

Templa SS. Mocii et Menæ dicavit Constantinus Magnus, cum prius essent fana idolorum. Et qui-

Meursii et Lambecii notæ.

γ'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ γέγονεν ἡ τρίτη σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ, τῶν σ' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ καθαιρέσεως Νεστορίου· τὸν γὰρ Χριστὸν καὶ αὐτὸς ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι ἐβλασφήμει· οἳ καὶ συνελθόντες ἀναθεμάτισαν αὐτὸν, καὶ τελείως ἐδίδαξε τὴν ἀθόλωτον καὶ εἰλικρινῆ καὶ τελείαν καὶ ἀμώμητον πίστιν, τὴν ἐν Τριάδι θεότητα ὑμνουμένην ἀεί.

δ'. Ἐπὶ δὲ Μαρκιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ γέγονεν ἡ τετάρτη σύνοδος, ἡ ἐν Χαλκηδόνι, τῶν χλ' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ Λέοντος πάπα Ῥώμης καὶ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ Διοσκόρου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Εὐτυχοῦς ἀρχιμανδρίτου· οὗτοι γὰρ τὴν ἀνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρητοῦντο καὶ ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα αὐτοῦ ἐμυθολόγουν.

ε'. Ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ πέμπτη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἳ καὶ καθεῖλον Ὠριγένην Εὐάγριον καὶ Δίδυμον τοὺς παράφρονας· τὰ γὰρ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι ἐδυσφήμουν, καὶ παράδεισον αἰσθητὸν μὴ γενέσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μήτε εἶναι, καὶ ἐν σαρκὶ μὴ πλασθῆναι τοῦ Ἀδάμ, καὶ τέλος εἶναι τῆς κολάσεως, καὶ δαίμονας ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀποκατάστασιν.

ς'. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου Ἡρακλείου καὶ Τιβερίου υἱοῦ αὐτοῦ γέγονεν ἡ ἕκτη σύνοδος, τῶν ρ' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ Ἀγάθωνος πάπα Ῥώμης, κατὰ Κύρου Ἀλεξάνδρου Σεργίου Πέτρου, ἓν θέλημα ἐν μιᾷ ἐνεργείᾳ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχειν, καὶ μετασάρκωσιν τὸν σύνδεσμον τῆς ὀρθοδοξίας διαλῦσαι θελήσαντες οἱ παράφρονες. Συνῆσαν δὲ αὐτοῖς καὶ Μακάριος ὁ νομοθέτης Ἀντιοχείας καὶ Ἰσίδωρος ὁ μαθητὴς αὐτοῦ.

ζ'. Ἐπὶ δὲ Εἰρήνης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ γέγονεν ἡ ἑβδόμη σύνοδος, τῶν ἁγίων τη' πατέρων, ἐπὶ Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ καθαιρέσεως Θεοδόσιου, παρ' οἷς ἐξέθεντο ὅροι πίστεως.

Ἐπὶ δὲ Θεοδώρας αὐτοῦ τῆς... μετὰ τὸν θάνατον Θεοφίλου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, σὺν Μιχαὴλ τῷ υἱῷ αὐτῆς γέγονεν ἡ σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις ᾄδεται ἕως τῆς σήμερον. Lamb.

(66) Per παλάτιον μέγιστον hic intelligitur palatium imperatoris, quod statim postea vocat τὰ βασίλεια. Lamb.

(67) *Τῶν Πρ.* Τοῦ πρασίνου ἐκραξεν « Λέων Κωνσταντῖνον εἰς κράτος ἐνίκησεν » 3058.

(68) *Λέων.* Ἑλένη Vat. ἐνίκησαν. Ὁ γὰρ μέγας κωνσταντῖνος ἐνομοθέτησε τὴν κυριακὴν ἀπραξί τιμᾶσθαι· πρὸ γὰρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν πάντες εἰργάζοντο. Reg. Vat.

portam æream supra imaginem Christi manibus extensis positæ erant, quas ipse Mauricius fieri curaverat. Reliquæ vero statuæ illic collocatæ ex terra Attica deductæ sunt; inter quas una est philosophi cujusdam, ut tradit Ligurius. Postquam vero Mauricius a Phoca tyranno interfectus fuit, diaconus quidam nomine Acatus, unus ex sectatoribus Eutychis hæretici, videns victos magistros suos et ipse profugit ad castellum cognomento Serapionis situm in regione Persarum, atque statim Perittio præfecto præsidiario significavit debilitatem civium Chalcedonensium, **61** addens insuper ipsum primo accessu facile eos subjugare posse. Quare supradictus Persa sine mora se cum septem mille militibus in viam dedit, tantaque celeritate invasit Chalcedonem, ut civibus vix satis relinqueretur temporis ad transferendum reliquias S. Euphemiæ Cpolim, quam in primis impius ille proditor Acatus ultum ibat pro dedecore Eutychianæ sectæ scriptis illato, et quod infortunato Eutychi istam metropolim concedere noluerant. Inter cætera quæ tunc temporis Persæ prædando abstulerunt, fuit quoque aureum illud et encausto elaboratum signum Solis cognominati Cfoni, quod in Persiam deductum pro Deo coluere.

Πέρσαι ἔλαβον καὶ τὸ χρυσέγχαυστον ἄγαλμα τοῦ εἰς Περσίαν, καὶ ἐτίμησαν ὡς θεόν.

Sub Leone Isauro multa antiqua signa eversa et ablata sunt, quod is omnino irreligiosus esset.

In cavis subterraneis templi S. Mocii locus erat

τέκνων αὐτοῦ ἵστατο ἐν τῇ χαλκῇ, ἄνωθεν τῆς θεανδρικῆς εἰκόνος, ἐκτεταμένας τὰς χεῖρας ἔχουσαι. Ὑπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Μαυρικίου κατεσκευάσθησαν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἦκασι γῆς. Φιλοσόφου δέ φασιν εἶναί, ὡς λέγει καὶ ὁ Λιγύριος (34). Μετὰ τὸ σφαγῆναι (35) παρὰ τοῦ τυράννου Φωκᾶ Μαυρίκιον, εἷς τις διάκονος τῶν μαθητῶν Εὐτυχίου τοῦ αἱρετικοῦ, ὀνόματι Ἄκατος, ἰδὼν ἡττηθέντας τοὺς περὶ αὐτοῦ διδασκάλους, κἀκεῖνος ἀποδρὰς κατέλαβε κάστρον τι καλούμενον Σεραπίωνα. Τοῦτο δὲ ἐτύγχανεν ὂν ἐν τῶν παρὰ Πέρσαις ῥηγίων (36). Καταμηνύει δὲ Περιττίῳ τῷ φρουράρχῳ τὰ τῆς ἀσθενείας τῶν ἐν τῇ Χαλκηδόνι οἰκούντων, προσθεὶς ὅτι ἅμα τῷ καταλαβεῖν αὐτὸν τούτους χειρώσεσθαι. Καὶ δῆτα (37) ἀμηνυτὶ στρατεύσας ὁ ῥηθεὶς Πέρσης, καὶ ἔχων στρατιωτῶν ἑβδομήκοντα χιλιάδας, καταλαμβάνει τὴν Χαλκηδόνα· οἱ δὲ μόλις ἴσχυσαν διαφυγεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν τιμίων λειψάνων τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὑπὲρ ἧς τὸ κλέος ἐσπούδαζεν ὁ προδότης καὶ ἀνίερος Ἄκατος, θέλων ἀμῦναι αὐτήν, διότι τοὺς αἱρέσεως αὐτῶν τόμους κατῆσχυνεν (38), ἅμα δὲ καὶ διότι οὐ συνεχωρήθη Εὐτύχιον τὸν ἀτυχῆ τὴν τοιαύτην εὐτυχῆσαι μητρόπολιν. Λεηλατήσαντες δὲ τότε τὰ ἐκεῖσε πάντα ἀ Ἡλίου θεοῦ τοῦ λεγομένου Κρόνου, καὶ ἀπήγαγον

Ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου πολλὰ θεάματα ἀρχαῖα παρελύθησαν καὶ ἠφανίσθησαν διὰ τὸ παντελῶς ἀδίγιστον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ναῷ (39) τοῦ ἁγίου Μωκίου ἐν τοῖς Κού-

Meursii et Lambecii notæ.

censeo ἄνωθεν τῆς χαλκῆς πλησίον τῆς θεανδρικῆς εἰκόνος. Ita Zonaras: τὸ δὲ ὕναρ ἐδόκει παριστάναι πολὺ τῷ ἄνωθεν τῆς χαλκῆς πύλης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐκτυπώματι. Vel vox ἄνωθεν adverbialiter accipienda est, ut idem valeat ἐν τῇ χαλκῇ ἄνωθεν, atque ἄνωθεν τῆς χαλκῆς. Ita alias pro κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, dicit ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου κάτωθεν. LAMB.

(34) *Αἱ δὲ λοιπαί . . . ὁ Λιγύριος.* Ut sensus sit integer, legendum esse videtur φιλοσόφων δέ vel φιλοσόφου δέ φασιν εἶναι τὴν μίαν, ὡς. Nomen Ligurii hic corruptum esse puto. In codice Vat. legitur αἱ δὲ λοιπαὶ δύο στῆλαι αἱ ἐκτεταμέναις ταῖς χερσὶ ἐκ τῆς Θηβαίων γῆς ἦκασι. Φιλόσοφος δέ φησιν ὁ Λιγύριος Ἑλληνικός. Ad anonymi Collectanea notavi pro παρὰ Λιγουρίου scribendum esse παρὰ Ὀλυβρίου. Quare etiam hoc loco forte quis legendum conjectaret Ὀλύβριος ὁ Ἑλληνικός. Sed æque mihi Olybrius quam Ligurius ignotus est. LAMB.

(35) *Μετὰ τὸ σφαγῆναι.* Vaticanæ præferenda esse videtur prior lectio. Hæc enim, ut opinor, est illa Persarum irruptio, cujus in Vita Phocæ tyranni meminit Zonaras. LAMB.

(36) Ῥηγίων et ῥηγεὼν Græcis recentioribus dicitur *regio*, ut *indictio* ἰνδικτιών, *actio* ἀκτιών, *alluvio* ἀλλουβιών. In alio codice legitur τοῦτο δὲ ἐν τῇ τῶν Περσῶν ῥήγιον τοὔνομα. Ubi locum aliquem peculiarem potius quam regionem significare videtur. LAMB.

(37) *Καὶ δῆτα.* Ὁ πορευθεὶς, τοῦ ἅρματος ἐπιβὰς (οὕτως γὰρ τοῖς ἐν ῥηγίῳ κυστροφύλαξι πέφυκε) μετὰ ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἔρχεται ἐπὶ τὴν Καλχηδόνος μητρόπολιν. Οἱ δὲ ἐκεῖσε προγνόντες ἔφυγον ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἄραντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ τίμια λείψανα τῆς ἁγίας Εὐφημίας· Vat.

(38) *Τοὺς αἱρέσεως αὐτῶν τόμους κατῆσχυνεν.* Cum temporibus Marciani imperatoris Eutychiani, quamvis a Chalcedonensi concilio damnati, nondum tamen quiescerent, sed auctoritatem concilii magis potentia imperatoris quam veritate fidei niti dicerent, convenit tandem inter eos atque catholicos ut utriusque partis dogmata in singulari volumine scripta et consignata simul ambo pectori S. Euphemiæ martyris imponerentur et miraculosa ejus dijudicatione controversia religionis finem caperet. Scriptis igitur ex pacto voluminibus et pectori S. Euphemiæ impositis, post triduum ipse imperatore præsente utrique ad loculum accesserunt, eoque aperto libellus Eutychianorum ad pedes martyris inventus est, catholicorum autem manu dextra, quem porrexisse fertur imperator et patriarchæ. Ad hanc historiam Codinus respiciens ait Acatum Eutychianum a reliquiis S. Euphemiæ ultum ire decrevisse suæ sectæ scriptis illatum dedecus. Τόμοι igitur hic significant *chartas*, in quibus Eutychianorum dogmata inscripta erant. Ita Zonaras. LAMB.

(39) *Ἐν δὲ τῷ ναῷ.* In cod. Vat. præcedentibus hæc annexa sunt, et ita concepta: τότε (sc. sub Leone Isauro) καὶ τὸ λεγόμενον Τρίζωδον τὸ εἰς τὰ κοῦφα κάτωθεν τοῦ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχον ἐκβολῆς. Κοῦφα interpretor *concava*, *subterranea*. Pro τρίζωδον in aliquot codd. legitur τριέξοδον. Τριέξοδον autem vel τριέξοδος videtur significare locum ad triplex patet exitus. Compositum est ut τρίολος τρίχωρον, τρίκλινος, τριεμβόλον, etc. Confirmat hanc lectionem quæ Codinus addit, in eo loco paganos olim magicas suas superstitiones exercere consuevisse. Trinarius enim numerus cæremoniis magicis accommodatus censebatur. Hinc illa poetæ

ν τὸ λεγόμενον Τριζωδον κάτωθεν, ἐν ᾧ καὶ
ὅμουν ποτὲ οἱ Ἕλληνες, εἰδωλείου καὶ τοῦ
τος. Ἀλλ' ἐπάρθη καὶ ἠφανίσθη ἱερωθέντος
ῦ. Καὶ τύμβοι δὲ (40) πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ
ῶν ὑπῆρχον ἐν τῷ πάτῳ, καὶ σκηνώματά
γκεχωσμένα εἰς πλῆθος.

δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτᾳ τοῦ κάστρου Πα-
ὸ ὑπὸ Πανόρμου τινὸς Ἕλληνος ἐκτίσθη,
ρου καὶ χαλκοῦ ἀναμεμιγμένου ἵστατο στήλη
εία δικάρηνος. Ἔνθα δὲ καὶ καλόν τι πρᾶγμα
ι· ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατειλη-
καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐ-
νισθείσης, τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, οὗ
α στήλη ἵστατο, οὐ μόνον ὅτι οὐκ ἐβλάβη (41)
λλὰ καὶ τὸ πῦρ ὀργυιὰς δεκαπέντε ὑπεχώρει
ὑτοῦ ζωδίου. Ἥτις τοῦ Χοσρόου πολιορκή-
ἣν πόλιν παρελήφθη ὑπὸ Περσῶν, καὶ ἔστιν
ὶ νῦν λατρευόμενον ἐν Περσίδι. Καθ' ὃν χρό-
αλώτευσεν Χοσρόης καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα,
ιεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν
σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ. Ὃν ἀνελὼν ὁ
βασιλεὺς Ἡράκλειος Ῥωμαίων ἐν τῷ εἰκο-
ι τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἀνελάβετο τὰ ῥηθέντα
ταυροῦ ξύλα μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ
μαλωσία; ἀπάσης, καὶ ἠγάγετο εἰς Κων-
ύπολιν, Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ χάριτι, καὶ δι'

A nuncupatus Triexodum, ubi olim, cum templum illud idololatriæ adhuc serviret, gentiles sacra sua peragebant: post templi vero consecrationem destructus et eversus fuit, multaque gentilium et Arianorum sepulchra in ejus solo reperta sunt.

62 In septentrionali porta Castri Panormi, quod a pagano quodam Panormo ferro atque ære permisto constructum fuit, posita erat muliebris statua biceps. Ibi res memoranda contigit. Cum enim aliquando illud castrum sævo arderet incendio, totaque urbs una cum muris igne esset consumpta, turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua, non tantum non fuit læsa, sed flamma viginti quinB que ulnas inde refugit. Post ubi Chosroes urbem expugnavit, in Persiam hoc signum deductum est, atque ibi a Persis etiam nunc adoratur. Eodem tempore cepit Chosroes Hierosolymam, auferens inde sanctam et salutarem crucem Christi cum Zacharia patriarcha, quam devicto Chosroe Heraclius Romanorum imperator vicesimo imperii sui anno una cum sacrosancto ligno crucis et omnibus captivis recepit atque Cpolim reduxit, Dei gratia adjuvante, nec non precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

εὐχῆς Μοδέστου τότε πατριαρχοῦντος τῆς τοιαύτης

Σμύρνιον καλούμενον ἔχει (42) ὑποκάτω τῆς
ῷ πρὸς βορρᾶν μέρει ὀργυιὰς δέκα, ἐν ᾧ
λαι ἐννέα, ὧν αἱ μὲν ὑπάρχουσι Κωνσταν-
ῦ μεγάλου, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης,
ι πραιποσίτου Ἱλαρίωνος, καὶ τοῦ παιδὸς
ρίσπου, ὃν Ἡρόδοτος καὶ Ἱππόλυτος (43) οἱ
άφοι λέγουσιν ἀποκεφαλισθῆναι παρὰ τοῦ
ι Κωνσταντίνου τοῦ ἰδίου πατρὸς διὰ τὸ εἰς
ν ἐλθεῖν μοιχεῦσαι ζητεῖν τὴν μητρυιὰν
ν, ἣν τινα βαλανεῖον πυρωθὲν ἐδέξατο καὶ
ρόθη. Ἑλένη δὲ ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου Κων-
ου, μὴ φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἄδικον ἀναίρε-

C Locus nuncupatus Smyrnium habet septentrionem versus concavitatem subterraneam decem ulnarum. Ibi positæ sunt novem statuæ, interque eas Constantini Magni et Faustæ uxoris ejus et Hilarionis **63** præpositi, et Crispi filii Constantini, cui Herodotus et Hippolytus chronographi tradunt caput fuisse amputatum a patre Constantino Magno, quod falso suspicaretur ipsum Faustæ novercæ pudicitiam sollicitasse, quæ postea balnei æstu suffocata est. Helena vero Constantini mater ægre ferebat injustam mortem illius juvenis, dignitatem Cæsaris jam adepti, et assiduo nil aliud vel loquebatur vel medita-

Meursii et Lambecii notæ.

bi hæc primum triplici diversa colore Licia e, iisque hæc altaria circum Effigiem duco : deus impare gaudet. Et ista : *Necte tribus rnos Amaryllidi colores.* Eamdemque ob causa Hecatæ nocturna in triviis frequenta- D Dico igitur verisimile esse illam quoque n speluncam subterraneam, de qua hic loquitur, instar trivii seu τριόδου construisse et propterea nuncupatam τριέξοδον. pro τριέξοδον legendum est τρίζωδον, vi- τρίζωδον significare *statuam triformem*; di fuit illud τρίλιθον ἢ τρικέφαλον ζώδιον ειδὲς, cujus meminit anonymus auctor in neis Antiq. CP. ζώδια enim Codinus pascat statuas et quascunque alias figuras.

καὶ τύμβοι δέ. Cod. Vat. Ἔνθα καὶ τύμβοι ν καὶ Ἀρειανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ πλῆθος σκη ὡματα. In aliis aliquot codd. ιβοι perperam legitur τρίμβολοι et τύμ- osteriori autem hoc modo deceptus Meurrum finxit vocabulum τύμβολος, quod nec ræcos nec apud Græco-barbaros scriptores r. LAMB.

(41) *Οὐκ ἐβλάβη.* Quod Codinus refert, statuam muliebrem bicipitem, sitam in porta septentrionali castri Panormi, cunctis circum flagrantibus illæsam mansisse, rarum quidem est, sed non novum. Duo ejus rei exempla exstant apud Tac. Annal. 4 : *Adduntur*, inquit, *sententiæ, ut mons Cœlius imposterum Augustus appellaretur, quando cunctis circum flagrantibus sola Tiberii effigies, sita in domo Junii senatoris, inviolata mansisset.* Et statim subjungit : *evenisse id olim Claudiæ Quintæ, ejusque statuam vim ignium bis elapsam majores apud ædem matris deum consecravisse.* LAMB.

(42) *Ἔχει.* Πλησίον τοῦ Τετραδιστίου ἐμβόλου, σύνεγγυς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Σφωρακίου, ἔχει 3058 ap. Banduriam.

(43) *Ἡρόδοτος καὶ Ἱππόλυτος.* De Herodoto chronographo, quis sit, non mihi constat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Niceph. Callist. Hist. Eccles., l. II. Fragmentum ex ejus opere chronico decerptum exstat t. III Antiq. Lect. Canisii. Sed pro Ἡρόδοτος legendum est Ἡρωδίων· nam Herodionem coætaneum auctorem citat anonymus in Collect. de Antiq. Constantinop. n. 202. LAMB.

batur quam præcipitem et injudicatam ejus condemnationem; quare tandem quoque pater sera permotus pœnitentia integros quadraginta dies ipsum luxit, tanta animi ægritudine ut nunquam nec lavaret corpus nec lecto recumberet. Præterea statuam ei posuit ex argento puro et ex parte inauratam, præter caput, quod ex puro puto auro confectum erat, inscriptis in fronte his verbis: «Filius meus injuria affectus.» Hac igitur ratione pœnitentiam agens, Deum quoque multis et assiduis precibus illius peccati veniam exoravit. Reliquæ statuæ sunt Severi, Harmatii, Zeuxippi, Vigilantii et Eleutherii, qui palatium senatus condidit. Hæ omnes statuæ **64** a Constantino Magno erectæ erant, quas sub Valente hæretico Ariani in eo loco terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum circensium positæ erant, in organo scilicet astronomico, ubi etiam Dianæ et Veneris statuæ erant collocatæ. Ibidem Arcadius archidiaconus S. Irenæ ab Arianis occisus fuit. Cæterum currus peremptorum aurigarum sub porticu Hippodromi a Theodosio imperatore depositi fuerunt.

Duodecim corbes reliquiarum primum quidem in palatio senatus collocati erant, postea vero in porticum fori transpositi fuerunt.

In ecclesia magna S. Sophiæ, quæ prius forma oblonga erat et idolorum cultui serviebat, stabant 427 statuæ, quas magnus imperator Justinianus, templum illud divino cultui ædificaturus, inde abstulit et per urbem distribuit. Harum non paucas docti urbem perambulantes inveniunt. Major autem earum pars, ut supra dictum est, erant gentilium, **65** Apollinis nempe, Jovis, Cari patricii, Diocletiani et duodecim signorum cœlestium, item Lunæ, Veneris et Arcturi sideris, quod duæ Persicæ columnæ sustinent, et poli australis, et sacerdotis Minervæ, a cujus latere stabat Hero philosophus fatidicus. Christianorum etiam statuæ inter eas erant

A σιν, ἤδη τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιωθέντος τιμῆς (44), ἠδολέσχει ἐπὶ τῇ ἀκρίτῳ ἀποφάσει τούτου. Διὸ καὶ μεταμεληθεὶς ὁ τούτου πατὴρ ἐπένθησεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, μὴ λουσάμενος ὅλως τὸ σῶμα, μηδὲ ἐπὶ κλίνης πεσών. Ἐποίησε δὲ καὶ τὴν στήλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, ἐπιχρυσώσας ἐν μέρει· τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκ χρυσίου τελείου, ἐπιγράψας τῷ μετώπῳ οὕτως· « Ὁ ἠδικημένος υἱός μου. Ταύτην δὲ ποιήσας μετάνοιαν πολλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐξελιπάρησεν, ἵνα ἀφεθῇ αὐτῷ τὸ ἁμάρτημα. Αἱ λοιπαὶ στῆλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἁρματίου, Ζευξίππου, Βιγλέντος τοῦ τὰ βιγλέντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ τὰ ἐν τῷ σενάτῳ παλάτια κτίσαντος. Καὶ οὗτοι (45) πάντες παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐστηλώθησαν, οὓς οἱ Ἀρειανοὶ ἐπὶ Οὐάλεντος τοῦ παρανόμου κατέχωσαν ἐκεῖσε.

B Ἐν δὲ τῷ σενάτῳ ἀπετέθησαν οἱ ἡνίοχοι ζευξίππων (46), καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ὀργάνῳ, οὗ καὶ αἱ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης στῆλαι ἵσταντο, καὶ σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη (47) περὶ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Αἱ δὲ καροῦχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων κατεχώσθησαν ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ ἱπποδρομίου παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Οἱ δὲ ιβ' κόφινοι τῶν περισσευμάτων πρότερον μὲν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ σενάτου κατέκειντο, εἶτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεχώσθησαν.

Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, δρομικῇ τὸ πρότερον οὔσῃ, εἰς εἰδωλεῖον τελούσῃ, τετρακόσιαι εἴκοσι ἑπτὰ στῆλαι ἵσταντο, ἃς ὁ μέγας C βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ μέλλειν κτίσαι τὸν θεῖον ναὸν ἀφεῖλετο καὶ διεμερίσατο τῇ πόλει. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν προειρημένων τὴν πόλιν περιερχόμενοι οὐκ ὀλίγας εὑρήσουσιν. Αἱ πλείονες δὲ ὑπῆρχον Ἑλλήνων, ὡς προείρηται, Ἀπόλλωνος τοῦ τε Διὸς, καὶ Καράτου τοῦ πατρικίου, Διοκλητιανοῦ, καὶ τὸ ζωδεκάζωδον, καὶ ἡ Σελήνη καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ ἀρκτοῦρος ἀστὴρ παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασταζόμενος, καὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ ἱέρεια τῆς

Meursii et Lambecii notæ.

(44) *Τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιωθέντος τιμῆς.* Testantur nummi antiqui, in quibus legitur Jul. Crispus nob. Cæ. Item Romualdus in Chron. *Inter hæc*, inquit, *latent causæ cur judicem gladium et destinatam in impios functionem Constantinus imperator in proprios egit effectus. Nam Crispum filium suum interfecit, et Licinium filium sororis, postquam Cæsares sunt creati, occidi jussit.* Lamb.

(45) Οὗτοι πάντες ἔφθει παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες συγγώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἐδυσωποῦντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν. Καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ μὴ φέροντες τὴν ἧτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἐμβόλῳ, πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ταῦτα; καὶ ἐκάωσαν. Reg. 1027.

(46) *Οἱ ἡνίοχοι ζευξίππων.* Credo fuisse statuas aurigarum Circensium, qui curru excussi perierant: paulo postea enim subjungit αἱ δὲ καροῦχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων. Cæterum ἡνιόχους ζευξίππων vel, ut legitur in anonymi Collect. ἡνιόχους ἐν ζευξίπποις; interpretor *aurigas agitantes* ξεύγος, id est *bigas* seu *equos bijuges*. Ζεύξιπποι autem hic dicuntur quos Græci alias ἵππους ζυγίους seu ἐζευγμένους, Latini vero *equos jugales* nuncupant. Hujusmodi duobus equis jugalibus seu juga junctis constabat *biga*. Verum *quadriga* 4 quidem junctis equis constabat, sed non jugalibus: nam medi tantum duo ζεύξιπποι erant seu *jugales*, reliqui duo πάριπποι erant seu *ad latera jugalium utrinque funibus alligati*; quamobrem Latinis *funales* et *funarii*, Græcis παράοροι et παράσειροι vocantur. Lamb. — Codd. ap. Bandurium, ἡνίοχοι ἐν ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρ. ὀργάνῳ, ἔνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἵσταται στήλη, ἐν αἷς σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἁγίας Εἰρήνης, omissis reliquis; 3058 et Reg. 1027 vero additis his, ἔνθα καὶ λέγουσι σείεσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν τοῦ θανάτου τούτου.

(47) Σκυτάλαις ἀποκεφαλίζεσθαι, hoc est, *scuticis* sive *loris cædi usque ad necem*. Hist. Miscellæ auctor, l. xxii vertit, *flagris occidi*. Lamb.

ις (48), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὸν Ἱέρωνα φιλο- A
μαντευόμενον ἔχουσα. Οὐκ ὀλίγαι δὲ Χριστια-
αὶ δέον ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγων ἐπιμνησθῆναι,
αντίνου τοῦ μεγάλου καὶ Κώνσταντος καὶ
καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος, καὶ
Ἰουλιανοῦ ἐπάρχου, Αἰκινίου Αὐγούστου,
τινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου, καὶ Ἀρκαδίου τοῦ
ὑτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπάτου, καὶ Ἑλένης
τρὸς Κωνσταντίνου τρεῖς, ἡ μὲν μία πορφυρᾶ
ρμάρων, ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ
ἐγκαντος.

Μαναΐμ στρατηγὸς μετὰ τὸ νικῆσαι τοὺς Σκύ-
τὰ κράτος στήλῃ ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ
ιένῳ Ὡρείῳ, ὅ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν (49).
καλὸν ὡρολόγιον, ἔνθα νῦν ἵστανται κίονες B
ὶς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ· ἔνθα
καὶ μόδιος χαλκοῦς καὶ ὡρεῖον καὶ δύο χεῖρες
ἐπὶ ἀκοντίων. Τὸν δὲ μόδιον δέον ἐστὶ μὴ
αμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη·
ἐρ καὶ ἀρχὴ μοδίων ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντι-
ει οἰκούντων ἀνῃρυνήθη· τοῦτο τοῦ ἀργυροῦ
ντος. Ἄργυρος δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐτυπώθη τὸ
α. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διασαφεῖ τρανό·
Αἱ δὲ χαλκαῖ χεῖρες ἕκτοτε ἄνωθεν προετυ-
αν. Τοῦ βασιλέως τὸ κουμούλιον μόδιον νομο-
ντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτικοῖς προστά-
(50), ἐν τῷ κατωγέῳ μοδίῳ (51) τὴν δεξιὰν
ἀπώλεσεν· ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ χεῖρες
μβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφότερα (52)
προτεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἔνθα τοῦ (53) C
Βαλεντινιανοῦ στήλη ἵστατο εἰς τὴν ἀψῖδα,
ἀργυροῦν τῇ δεξιᾷ κατέχουσα, ὃ καὶ ἡρπάγη
κτον παρὰ τοῦ πρωτίκτορος ὑποχωρίου, ἐν τῇ
ᾳ ἀρχῇ Ἰουστινιανοῦ τοῦ ῥινοτμήτου.
ἀνδρου μάντεως στήλη ἐπηνέχθη ἐν τῇ πόλει,
τη ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἢ εἰς τὸ ἀρ-

Manaim præfectus militum post Scythas fortiter devictos statuam meruit in loco nuncupato Horreo, quem quidam etiam vocant Modium. Erat autem olim horreum, ubi nunc stant columnæ et arcus ante domum quæ appellatur Crateri : ibidem collocata erant modius æreus et horologium et duæ manus æreæ hastis infixæ. Neque hoc silentio **66** prætereundum est, modium sub Valentiniano ibi statutum fuisse ; tunc enim modiorum usus Cpoli cœpit. Principio autem modius ille ex argento factus erat, ut perspicue declarat Theodoretus. Cæterum manus æreæ propterea supra modium positæ sunt. Cum imperator sanxisset ut modius frumenti cumulate venderetur et navicularios vetuisset edicto obsistere, uni eorum contra facienti dextra manus amputata est. Hinc igitur manus illæ formatæ sunt, ut neque dantes neque recipientes statutis contradicerent. Ibidem supra arcum ejusdem Valentiniani statua collocata erat dextra gerens examen argenteum, quod ad pactam barbaris pecuniam solvendam a Cyro protectore ablatum est, quo tempore recuperato imperio Justinianus Rhinotmetus secundum imperabat,

Menandri vatis statua Cpolim deducta fuit et collocata ad ædes sive in Artopolio. Erat autem tota ex

Meursii et Lambecii notæ.

) *Ἡ Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς.* Auges sacerdotis
væ statuam, quæ in thermis Zeuxippi posita
memorat Christodorus poeta Anthol., l. v.

Sensus est, partem fori Constantini nuncu-
Horreum, inde nomen habuisse quod anti-
ibi fuisset horreum, cujus loco postea co-
erectæ sunt et arcus orientalis fori, alias
Amastriani, supra quem horologium æreum
allatum et exemplar æreum modii cumu-
Valentiniano instituti, et duæ manus æreæ
infixæ, et ipsius Valentiniani imperatoris
, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collo-
rant. Ab æreo autem modio ibi positi locus
μόδιος vel μόδιον appellatus fuit. Ὡρεῖον vel
pro horreum, et μόδιος seu μόδιον pro modio
nt·ssime occurrunt apud scriptores Græco-
ros. Ita Suidas eadem de re loquens v. Μαναΐμ,
uit (sc. Μαναΐμ στρατηγοῦ) στήλη ἵστατο ἐν
λουμένῳ Ὡρείῳ, ὅ ἐστι Μόδιος· ἦν γὰρ ὡρεῖον,
οὗν ἵσταται κίων πρὸ τοῦ οἴκου Κρατεροῦ.
rba ita vertenda sunt : *cujus statua posita*
loco nuncupato Horreo sive *Modio. Horreum*
uit, ubi nunc stat columna ante domum Crateri.
um quod supra dixi locum nominatum *Hor-*
partem fuisse fori Constantiniani, inde elicitur
Codinus absidem, quam ibi stetisse ait p. 68,
appellat arcum orientalem fori, et p. 45, arcum Amastriani nuncupat. Lamb.

(50) Τοῖς αὐτοῦ νόμοις προστάξαντος, εἷς ἐκ τούτων παριδὼν τὴν πρόσταξιν καὶ ῥίγλον πωλήσας τὰς χεῖρας ἀπώλεσεν C. τοῖς ναυτικοῦσι προστάξαντος, καὶ τὰ σιτηρέσια εἷς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεῖ σῖτον ἀπεμπολοῦν ἐν τοῖς ἐκεῖσε δίκην δόκιον καταγγείλαντος, ἐν τῷ κατ. Reg. 1026 ; τοῖς D ναύταις προστάξαντος, εἷς τῶν ναυτῶν τοῦτο ποιήσας ἐν τῷ κατ. Lambecius e Suida.

(51) *Ἐν τῷ κατωγέῳ μοδίῳ.* Hoc est, ut ego interpretor, *in concavitate subterranea loci nuncupati Modii.* Ναύτας vero simpliciter hoc loco Codinus vocat negotiatores, qui ex Ægypto Phœnice Syria et aliis locis transmarinis frumentum Cpolim advehebant. Supra p. 45, eos appellat ἐμπόρους, ἔμπορος enim proprie significat, ut ait Ulpianus Demosthenis interpres, τὸν πραγματευτὴν ἄνθρωπον, τὸν πλοῦντα θάλασσαν. Lamb.

(52) Scribe ἀμφοτέρους, nempe τοὺς λαμβάνοντας καὶ τοὺς διδόντας. Lamb.

(53) *Ἔνθα τοῦ.* Ἐν δὲ τῇ ἀψῖδι τῶν χειρῶν καὶ τοῦ μοδίου στήλη ἕστηκε τοῦ νέου Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κατεῖχεν ἕξαμον ἀργυροῦν, ὃ καὶ ἡρπάγη ὑπὸ κύρου πρωτίκτορος ἐν ἔτει δευτέρῳ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. Reg.

argento ductili confecta, latitudine 67 octo cubitorum, et quindecim longitudine. Hanc confregit pius imperator Marcianus, et nummos ex ea cusos pauperibus distribuit.

Ardaburius præfectus militum sub Leone Magno imperatore, in regione Thracia, Herodiani statuam invenit incurvam prorsus et obesam. Quare ejus deformitate permotus eam confregit; quo facto in ea invenit 133 libras auri. Hoc vero statim cum magno gaudio imperatori nuntiavit, qui arrepta occasione ipsum e medio sustulit. Ille autem cum jam interficeretur, ultima hæc verba cum lacrymis et lamentis protulit: « Nemo unquam, qui aurum plumbo admiscuit, pœnam meruit, ut nunc mihi evenit. » Hæc ubi dixit, continuo occisus est. Equidem philosophi illac transeuntes non aliam causam B mortis Ardaburii fuisse putant quam demolitionem statuæ Herodiani. Simul etiam cum Ardaburio Aspar ejus frater et collega præfecturæ fraterno plane animo mortem obiit; cujus statua equestris in Taurina regione urbis hucusque integra servatur. Domum vero Asparis postea possedit Basilius acculitor.

Ad dextram fori partem statuæ duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem Sirenes inauratæ, quas vulgus equos marinos 68 vocat. Harum duæ subversæ sunt, tres ad ædem sancti

τοπωλεῖον. Ἦν δὲ ἀργυροῖλατος, πλάτος ἔχουσα πηχῶν η' καὶ μῆκος πηχῶν ιε'. Ἦν κατεάξας ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐχάραξεν εἰς ἀργυρία καὶ διένειμε τοῖς πένησι.

Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως, ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην εὑρὼν ἐπίκυρτον πάνυ καὶ παχεῖαν, καὶ θυμωθεὶς διὰ τὸ ἀνείδεον αὐτῆς, κατέτριψεν αὐτήν· ἐν δὲ τῷ καταθραύειν εὗρεν ἐν αὐτῇ χρυσίου λίτρας ἑκατὸν τριάκοντα τρεῖς, καὶ αὐτίκα μετὰ προθυμίας κατεμήνυσε περὶ τούτου τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς εὑρὼν ἀφορμὴν ἀνεῖλεν αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ σφάζεσθαι ὀδυρόμενος ἔλεγεν· « Οὐδεὶς μολύβδῳ χρυσίον καταμίξας ἐπιζήμιος εὑρίσκεται, οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβέ- B βηκεν. » Καὶ οὕτως ἀπεκτάνθη. Ἔνθα καὶ οἱ διερχόμενοι τὸν τόπον μάλιστα φιλόσοφοι οὐ τοῖς προτέροις κακοῖς τὸν θάνατον Ἀρδαβουρίου ἐνέβαλλον, ἀλλ' ἕνεκα τῆς στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Ἅμα δὲ (54) καὶ Ἄσπαρ ὁ παραδυναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο· οὗ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἕως τῆς δεῦρο ἐσώζετο, ἐν ἵππῳ καθημένη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἄσπαρος εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος.

Κατὰ (55) τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου στῆλαι ἐν μαρμάροις πορφυροῖς ἦσαν δώδεκα, καὶ Σειρῆνες δώδεκα, ἃς οἱ πολλοὶ θαλασσίους ἵππους ἐκάλουν. Ἦσαν δὲ χρυσέμβαφοι. Δύο (56) ἐξ αὐτῶν ἐφ' ἡμῶν καθη-

Meursii et Lambecii notæ.

(54) Ἅμα δὲ rectius cod. Vat. Falso enim Co- C dinus Asparem, quem constat patrem fuisse Ardaburii, fratrem ejus appellat. Sed necessitas et occasio exigit ut paulo prolixius agam de Asparis familia. Aspar igitur, quem hoc loco Codinus a Leone Macello interemptum fuisse ait, is est qui consul fuit cum Areobindo anno post Christum natum 431, et filios habuit Ardaburium et Patricium. Exhisce Ardaburius consul fuit cum Alypio anno Christi 447, et una cum patre Aspare a Leone Macello ob affectatum imperium occisus est anno 470. Patricius vero consul fuit cum Ricimere anno 459. Hunc Leo imperator Cæsarem creavit anno 469, et filiam suam Ariadnem ei despondit: sequenti autem anno, patre fratreque ejus occisis, ipsum a filia sua Ariadne per repudium sejunctum in exsilium misit, ut testatur Nicephorus Callistus, l. xv, c. 27. Ἀριάδνην, inquit, τὴν ἐκ Βηρίνης αὐτῷ γεγεννημένην, τῷ παιδὶ τοῦ Ἄσπαρος Πατρικίῳ τῷ ὑπάτῳ εἰς γάμον ἐδίδου. Sed ibi vel pro D τῷ ὑπάτῳ legendum est τῷ ὑπατικῷ, vel videtur Nicephorus voluisse dicere, Leonem imperatorem Patricio Asparis filio eo anno filiam suam Ariadnem despondisse, quo ille consul fuit cum Ricimere. Postquam vero Nicephorus Asparis et Ardaburii cædem narravit, subjungit de eodem Patricio hæc verba: Τὸν δὲ ἕτερον ἐκείνου (sc. Ἄσπαρος) υἱὸν τὸν Πατρίκιον τῆς θυγατρὸς αὐτὸν διαζεύξας Ἀριάδνης, ἐκεῖνον μὲν ὑπερόριον ἦγε. Utroque in loco interpres Nicephori non animadvertit Πατρίκιον nomen proprium esse, sed velut dignitatis vocabulum exposuit. Similiter corrigendus Cedrenus, ubi vitiose legitur τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ Ἄσπαρος υἱὸς, πατρίκιος ὤν, Καίσαρ παρὰ τοῦ Λέοντος γίνεται. Tollendum est participium ὤν· unum, ut dixi, πατρίκιος· hic non dignitatis titulus, sed nomen proprium est. Itidem erratum est in his Zonaræ verbis: Μέχρι δὲ τέλους ἀντέχειν μὴ οἷός τε ὤν, εἶχον ἀνάγκῃ Καίσαρα ποιεῖ ἀπὸ πατρικίου τὸν τοῦ Ἄσπαρος παῖδα, Ἀρδαβουρίου δὲ ἀδελφόν. Non dubito enim quin pro ἀπὸ πατρικίου scribendum sit Πατρίκιον. Cæterum tradunt alii auctores Patricium non in exsilium fuisse missum, sed una cum Aspare patre et fratre Ardaburio occisum fuisse. Marcellinus Comes in Chronico: *Ind.* IX. *Leone Aug.* IV *et Probiano coss. Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patriciolo* (lege Patricio) *filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem cæsare generoque Leonis appellato, Arianus cum Ariana prole, spadonum ensibus in palatio vulneratus interiit.* Item auctor Chronici Alexandrini: Τούτῳ τῷ ἔτει τυραννίδα μελετήσας τις (lege μελετήσαντα) Ἄσπαρα τὸν πατρίκιον ὡς πρῶτον τῆς συγκλήτου ἐφόνευσεν ἐν τῷ παλατίῳ ἔσω, καὶ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρίκιον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Et Evagrius, l. II, c. 16: Ἀναιρεῖ (sc. ὁ Λέων) Ἄσπαρα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιθέντα, παῖδάς τε αὐτοῦ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρίκιον, ὃν Καίσαρα πεποίηκε πρότερον. Interpres vertit: *Leo Asparem, qui imperium ei tradiderat, e medio sustulit; quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium.* Ubi contra auctoris sensum dignitatem Cæsaris, quam habuit Patricius, Ardaburio ejus fratri tribuit. Sed ita alias passim tam in antiquis quam recentioribus historicis duo illi Asparis filii inter se confunduntur. Lamb.

(55) *Κατά.* Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ φόρου τῆς ἀνατολῆς ἑδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων ιβ' καὶ σειρῆνας ιβ'. 3058 et 1027.

(56) *Δύο.* Ἐπὶ δὲ ἡμῶν ἑπτὰ μάναι καθορῶνται. Τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μέρεσιν ἔθηκαν, καὶ αἱ λοιπαὶ στῆλαι σώζονται 3058 et 1027.

ρέθησαν, καὶ τρεῖς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ἁγίου Μά- A Mamantis translatæ : reliquæ etiamnum ibi exμαντος ἀπηνέχθησαν· αἱ δὲ λοιπαὶ σώζονται.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως ἵστατο χαλκῆ μετὰ μοδίου ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀψῖδι τοῦ φόρου, ἣν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγκαβὲ (56') παρὰ τοῦ βασιλέως κελευσθεὶς ἐχειπησεν, ἵνα μὴ ἰσχύωσι τὰ δημοτικὰ μέρη ἐπανίστασθαι κατὰ βασιλέων.

stant.

Fortuna urbis ærea cum modio posita erat in orientali arcu fori. Huic Michael Rangabe jusse imperatoris manus amputavit, ne factiones populi quidquam contra imperatores moliri possent.

Ἐν τῷ (57) φόρῳ ὁ σταυρὸς ὁ μέγας γράφει· « Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. » Οὗτος δέ ἐστιν ἀντίτυπος οὗ ἐθεάσατο ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ. Οἱ δὲ χρυσέμβαφοι υἱοὶ αὐτοῦ εἰσίν. Καὶ ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι πλησίον τῆς μεγάλης στήλης ἐλέφας χαλκοῦς ἵστατο, ἔνθα καὶ παράδοξον ἐδείχθη θέαμα. Σεισμοῦ γάρ ποτε γεγονότος καὶ πεπτωκότος αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ὄπισθεν ποδῶν κατεαγότος, B οἱ ταξιῶται (ἔθος γὰρ ἦν παρ' αὐτῶν τὸν φόρον φυλάττεσθαι) συνδραμόντες τοῦ ἐγεῖραι τὸν ἐλέφαντα εὗρον ἔσωθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου ὁστᾶ ἀνελλιπῆ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πυξίον μικρὸν, ἐν ᾧ γέγραπτο· « Ἀφροδίτης παρθένου ἱερᾶς (58) οὐδὲ θανοῦσα χωρίζομαι. » Ὁ δὲ ἔπαρχος εὔνους τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ πόλει τυγχάνων, λαβὼν ὅλον τὸ τοιοῦτον ζῴδιον, εἰς προσθήκην τῷ δημοσίῳ νούμια ἐχάραξεν. Ἀλλὰ καὶ χοῖρος ἵστατο ἄνωθεν τῶν κατὰ συστάδην ἱσταμένων κιόνων, σημαίνων τὴν κραυγὴν τῆς πανηγύρεως, καὶ γυμνὴ στήλη πλησίον αὐτοῦ, σημαίνουσα τὸ ἀναίσχυντον τῶν πωλούντων καὶ τῶν ἀγοραζόντων.

In magna cruce fori scriptum est : « Sanctus, sanctus, sanctus ; » eamque Constantinus Magnus ad instar illius fieri curavit quam viderat in cœlo. Statuæ vero inauratæ quæ ibi conspiciuntur filiorum ejus sunt. Præterea olim ad sinistram magnæ statuæ elephas æreus stabat, ubi res visu mirabilis accidit. Cum aliquando terræ motu collapso unus pedum posteriorum casu difringeretur, Taxeotæ, quos moris erat forum custodire, accurrentes ad erigendum elephantum ossa immunita in eo invenerunt corporis humani integri, et tabellam cui inscriptam erat : « A Venere virgine sancta ne mortua quidem separor. » Præfectus autem, **69** qui imperatori et urbi bene volebat, totum illud signum augendo ærario publico in nummos redegit. Ibidem etiam stabat porcus supra columnas contiguas, multitudinis strepitum denotans ; et prope visebatur alia statua nuda, significans impudentiam eorum qui vendunt et qui emunt.

Συστημάτια (59) δὲ ἵστανται μέσον (60) τοῦ φόρου ἔνζωδα ἐπὶ κιόνων, ἐν οἷς δηλοῦνται ἐν ἱστορίαις τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα C

In medio foro compages quædam seriesque figurarum columnis impositæ visuntur, quæ res urbi aliquando eventuras indicant. Illas vero omnes

Meursii et Lambecii notæ.

(56') Ἦν ἔρησαν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγγαβὲ χειροκοπηθῆναι διὰ τὸ μὴ ἰσχύειν τὰ δημοτικὰ μέρη κατὰ τῶν ἀνακτόρων 3058.

(57) Ἐν τῷ. Ἱστέον ὅτι ὁ σταῦρος ὁ μεσοστυλλαβῶν καὶ ἀναγινωσκόμενος, Ἅγιος ἅγιος ἅγιος παρὰ τοῦ πρωτοστατοῦντος (προστατοῦντος 1027) τῷ φόρῳ ἀνηγορεύθη (ἀνηγέρθη 1027). Ἔνθεν καὶ δύο ταχυδρόμων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στῆλαι. Εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν ἀψῖδα τοῦ Κωνσταντινιακοῦ φόρου σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος, καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίοις στρογγύλοις μῆλον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀνηγέρθη ὑπὸ Κωνσταντίνου, ὡς ἐθεάσατο αὐτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ. Οἱ δὲ 3058 et 1027.

(58) Ἀφροδίτης *παρθένου ἱερᾶς*. In codice Vat. scriptum inveni Ἀφροδίτη ἱέρεος. Si pro ἱέρεος legeretur ἱέρακος, verisimile quodammodo esset Ἀφροδίτη et ἱέρακ nomina esse amantium, qui eodem conditi monumento ne morte quidem sejungi voluerunt. Vertendum igitur esset, *Aphrodite virgo ab Hierace ne morte quidem separor.* Hierax ut nomen proprium apud Suidam et alios scriptores occurrit, Aphrodite autem in antiquo hoc alias inedito epitaphio : Καλλίτεκνον σεμνὴν ὄδε τύμβος ἔχει σε, Ἀφροδίτη, et in alio apud Gruter. p. 736. Tertia diversa lectio istius inscriptionis hæc est : Ἀφροδίτῃ παρθένῳ ἱερᾷ. Venus cognominata virgo et sancta eadem est quæ alias vocatur οὐρανία sive *cœlestis*, et pro Junone sive Luna culta fuit, ut testatur Julius Firmicus : *nam hunc eumdem*, inquit, (sc. aerem) *nomine Junonis vel Veneris virginis, si tamen Veneri placuit aliquando virginitas, consecrarunt.* Huc pertinet inscriptio quæ legitur in Collectan. anonymi n. 191. Ἀφροδίτῃ Σελήνῃ. Epitheton vero Sanctæ tribuitur Veneri in antiqua inscriptione, cujus exemplar subjunxi, quia alias, quod sciam, nondum est edita :

VENERI. SANCT. MORPH.
SACRUM
TI. CLAUDIUS. TI. F. CLU BI
MIL. LEGION. III. PARTHV
VOT. SUSCEPTO. LIBEN.
L. P. D. D.

quarta demum lectio diversa hæc est : Ἀφροδίτῃ παρθένῳ ἱερᾷ, οὗ δὲ θαῤῥοῦσα χωρίζομαι. Videant alii an quicquam boni sensus elici hinc possit : mihi sane non videtur. Lamb. D

(59) *Συστημάτια ἔνζωδα*. Hoc loco significat *compages* seu *coagmenta compactitia*, quibus figuræ vel insculptæ vel impositæ fuerunt : ζῴδια enim, ut alias dixi, Codinus passim figuras et statuas appellat. In aliis aliquot codicibus pro συστημάτια scriptum inveni συστεμμάτια et συστρεμμάτια. Lamb.

(60) Συστημάτιον δὲ μέσον τοῦ φόρου ἔνζωδον ἐπὶ κιόνων ἱστάμενον καὶ ἐν αὐτῷ δηλοῦν τὰς ἱστορίας τῶν μελλόντων ἐσχάτως γίνεσθαι ἐπὶ ταύτῃ τῇ πόλει. Οἱ δὲ στηλωτικοὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ταῦτα πάντα συνίασιν. Ἐστήλωσε δὲ αὐτὰ Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς παρακληθεὶς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, καὶ εἰσελθὼν ἐστοιχείωσε τὰ ὁμότα τῆς ἐπικρατείας ἕως τέλους αἰώνων 3058. Μετὰ ζωδίων pro ἔνζωδα Vat.

dem S. Menam, ejectis duntaxat simulacris et novo indito nomine, uti erat reliquit. Integram vero ipsius structuram cum vestibulis et sacris vasis annis 169 post procurarunt Pulcheria et Marcianus. Templum S. Mocii duplo tunc majus quam est, media parte contraxit Constantinus Magnus, et altare ibidem erexit. Quoniam vero ibi olim S. Mocius interemptus fuerat, ea re templum hoc ipsius nomini dicavit ejusque corpus illuc transtulit. Tempore Theodosii Magni ejiciebantur Ariani ecclesia Magna; posteaque reversi permissu imperatoris occuparunt templum S. Mocii. Septimo **73** autem anno postquam hoc templum ab Arianis ædificatum et possideri cœptum fuerat, corruit, dum sacra fiunt, plurimosque illorum oppressit. Tempore autem Justiniani Magni denuo templum illud exstructum fuit, et hucusque salvum permansit.

A καὶ τὸν μὲν ἅγιον Μηνᾶν καθὼς ἦν εἴασεν, ἐκδιώξας δὲ τὰ ἀγάλματα ἐπωνόμασε τὸν ναὸν οὕτως. Τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ οἰκοδομὴν ἐποίησεν μετὰ χρόνους ρξ0' Πουλχέρια καὶ Μαρκιανὸς, σὺν τοῖς προαστείοις καὶ ἱεροῖς σκεύεσι. Τοῦ δὲ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχοντος ἄλλα δύο μήκη μείζονος παρ' ὃ ἐστι νῦν, ἐξέκοψε τὸ διμόριον τοῦ ναοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριον. Διότι δὲ ἀνῃρέθη ὁ ἅγιος Μώκιος ἐκεῖσε, τούτου χάριν ἀνήγειρε καὶ τὸν ναὸν ὡς ἴδιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκεῖσε ἤφερεν, ὅπερ κεῖται ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐν δὲ ταῖς (69) ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐξωρίζοντο οἱ Ἀρειανοὶ (70) ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐλθόντες πάλιν κατῴκησαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ παρεκάλουν τὸν B βασιλέα κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκεῖσε, καὶ γέγονε· καὶ εὐθὺς ἀνεγείρουσι τὸν ναὸν οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν ἔτη ζ', καὶ πίπτει λειτουργούντων αὐτῶν ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει, ὅτε καὶ Ἀρειανοὶ ἀπεκτάνθησαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναὸς καὶ ἵσταται μέχρι τῆς σήμερον.

Constantinus Magnus ædificavit ecclesiam veterem S. Irenæ, et templum S. Sophiæ oblongum, et S. Agathonicum, et S. Acacium cognominatum Heptascalum sive ad Septem gradus. Templum vero SS. Apostolorum una cum ipso mater ejus exstrui curavit, forma oblonga et tecto ligneo opertum. Item monumenta imperatorum, in quorum uno ipse cum matre conditus est.

Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἀνήγειρε τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιὰν, καὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν δρομικὴν, καὶ τὸν ἅγιον Ἀγαθόνικον, καὶ τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν ἑπτάσκαλον. Τοὺς δὲ ἁγίους ἀποστόλους ἔκτισεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ, δρομικὸν ξυλόστεγον ποιήσασα, καὶ μνημεῖα τῶν βασιλέων, ὧν ἐντὸς κεῖται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ οὗτος.

Monasterium Bethleem condidit S. Helena; item aliud nuncupatum Gastria. Causa autem ejus denominationis hæc est. Helena Constantini mater sacram Christi crucem Hierosolymis afferens ingressa est Cpolim per portam quæ vocatur Littorea, et quæ supra crucem reperta erant, illa phylla, basilica, triacontaphylla, sampsucha, balsama, ea omnia, quo conservarentur, in vasis plantavit atque ibi deposuit, et monasterium in eodem loco nomine Gastria exstruxit.

Τὴν μονὴν τῆς Βεθλεὲμ ἔκτισεν ἡ ἁγία Ἑλένη, καὶ τὰ Γάστρια (71). Καλοῦνται δὲ οὕτως, διότι κομίσασα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ τὸν τίμιον σταυρὸν εἰσήγαγεν αὐτὸν διὰ τῆς πόρτης τοῦ Ψαμάθου, καὶ τὰ C εὑρεθέντα ἐκεῖσε ἐπάνω τοῦ σταυροῦ κρίνα τε καὶ φύλλα καὶ βασιλικὰ καὶ τριακοντάφυλλα καὶ πόστους καὶ σάμψυχα καὶ βάλσαμα ἐφύτευσεν εἰς γάστρας πρὸς τὸ διασωθῆναι. Ἐκεῖσε δὲ ἀπληκεύσασα (72) ὠνόμασε τὸν τόπον Γάστρια, καὶ μονὴν ἀνήγειρεν.

74 Palatium et gerocomium nomine Littoreum condidit eadem S. Helena; similiter et S. Theodorum cognominatum Claudii.

Τοῦ δὲ Ψαμάθου (73) τὰ παλάτια καὶ τὸ γηροκομεῖον ἐκτίσθησαν καὶ αὐτὰ παρὰ τῆς ἁγίας Ἑλένης. Ὁμοίως καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος τὰ Κλαυδίου.

Urbicius, qui præfuit structuræ, ædificavit templum S. Juliani propriis sumptibus. Ibidem erant castra Romanorum.

Τὸν δὲ ἅγιον Ἰουλιανὸν ἀνήγειρεν Οὐρβίκιος ὁ παριστάμενος εἰς τὰ κτίσματα ἐξ οἰκείων ἐξόδων, ἐν ᾧ καὶ ἦσαν ἀπληκτα τῶν Ῥωμαίων.

In loco nuncupato Alonitzio, prope Taurum, palatium terrestre exstruxerat Constantinus Magnus ad recipiendum Romanos proceres. Theodosius

Εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον, τὸ πλησίον τοῦ D Ταύρου, παλάτια ἦσαν χερσαῖα, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθέντα πρὸς τὸ ἀπληκεύειν τοὺς

Meursii et Lambecii notæ.

(69) *Ἐν δὲ ταῖς.* Δέον γινώσκειν ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρῶτον μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου πυρφοκοδομήθη Ἑλλήνων πλήθη ἐκεῖσε κατοικούντων πολλὰ, καὶ ναὸς ἦν τοῦ Διὸς, καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ λίθων ἐκτίσθη. Ἐν Bas. et Reg.

(70) Ἐξορίζονται οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ ἐλθόντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου ἠράσθησαν, καὶ παρακαλοῦσι τῷ βασιλεῖ. Reg.

(71) Γάστρια vel γαστέρια hic significant *vasa ventrosa et patula*; cujusmodi sunt in quibus arbusculæ, flores et herbæ plantantur. Cæterum istius monasterii meminit Zonaras. Lamb.

(72) Ἀπλικεύειν idem est atque Latinorum *applicare*. Hic significat *deponere aliquid* seu *applicare in aliquem locum*. Paulo post sumitur pro *diverti ad hospitem* seu *recipere se in hospitium*: ἔξω τοῦ πολατίου, inquit, ἠπλήκευσεν εἰς τὰ Ῥουφίνου. Lamb.

(73) *Τοῦ δὲ Ψ.* Ἀλλὰ καὶ παλάτια καὶ τὸ γηροκομεῖον τὰ εἰς τὸ Ψαμαθᾶ ἡ ἁγία Ἑλένη ἀνήγειρεν. Ὁμοίως καὶ τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Κλαυδίου. 3058 ap. Band.

προκρίτους τῶν Ῥωμαίων. Ἐν οἷς καὶ Θεοδόσιος ὁ μέγας, πέντε ὢν καὶ ἀνελθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔξω τοῦ παλατίου ἠπλήκευσεν εἰς τὰ Ῥουφίνου τοῦ σκυτοτόμου, εἰς τὴν βάσιν τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου. Ὁ δὲ αὐτὸς Ῥουφῖνος ἔσχατος ἐγένετο παρὰ Θεοδοσίου μάγιστρος, ὃς ἔκτισε τὰς Ῥουφινιανάς.

A Magnus, tenuioris adhuc fortunæ, ut primum Cp-lim venit, divertit extra hoc palatium ad Rufinum sutorem, ad basin columnæ Tauri. Hic Rufinus ultimo a Theodosio magister creatus fuit, et ædificavit thermas Rufinianas.

Τὰ δὲ Μάγγανα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε λόγῳ τῶν βασιλικῶν ἐργοδοσίων· ἐκλήθη δὲ Μάγγανα διὰ τὸ τὰ μάγγανα πάσης τῆς πόλεως καὶ τὰς μηχανικὰς ὕλας ἐκεῖσε ἀποκεῖσθαι, καὶ τὰ πρὸς τὴν τειχομαχίαν σκεύη.

Mangana quoque extruxit Constantinus Magnus ceu officinas imperiales. Dicta autem sunt Mangana quod illic reposita essent omnia instrumenta bellica et materiæ mechanicæ, et apparatus necessarius ad oppugnanda mœnia.

Τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν πανεύφημον, τὴν ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ὁ αὐτὸς μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε, κοσμήσας τὸν ναὸν διὰ πολυτελοῦς ὕλης. Μετὰ δὲ υμη' ἔτη ὁ μισόθεος Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος ἁρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον (74) αὐτὸν ἐποίησε, καὶ τὸ λείψανον τῆς ἁγίας σὺν τῇ λάρκανι εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης κατέῤῥιψεν. Μετὰ δὲ χρόνους λζ' Εἰρήνη ἡ εὐσεβεστάτη Αὐγούστα ἡ Ἀθηναία τοῦτον πάλιν ἀνῳκοδόμησε, καὶ τὸ ἅγιον λείψανον ἐν Λέσβῳ (75) εὑροῦσα ἀνεκόμισε.

Item templum S. Euphemiæ in Hippodromo condidit Constantinus Magnus, et pretiosa exornavit materia; quod post 448 annos Constantinus **75** Copronymus mutavit in armentarium et sterquilinium publicum, reliquiis S. Euphemiæ cum loculo in mare projectis. Post annos vero 37 pene, Helene, religiosissima Augusta Atheniensis hoc templum reædificavit, et sanctas reliquias apud Lemnum insulam repertas eo iterum transtulit.

Μέλλων κτίσαι (76) τὴν πόλιν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ πῆξαι τὸ θεμέλιον κατὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην σχηματογραφίαν, πεζὸς ἐξῆλθε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν φόρον (77), ἔλεξαν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ· « Ἐνταῦθα ποίησον τὸ τέλος τοῦ τείχους. » Ἐκεῖνος δὲ ἔφη· « Ἕως οὗ στῇ ὁ προαγωγός μου, ἐκεῖσε πληρώσω· » μόνος γὰρ ἐκεῖνος ἑώρα τὸν ἄγγελον προπορευόμενον αὐτοῦ. Ἀπελθὼν οὖν μέχρι τοῦ Ἐξωκιονίου πεζὸς μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἐκεῖσε ἐθεάσατο τὸν ἄγγελον τὴν ῥομφαίαν πήξαντα καὶ μηνύσαντα ἕως ἐκεῖ στῆναι αὐτόν. Διὰ χρῶν τοῦτο ἔπηξεν ἕως ἐκεῖσε τὸ τεῖχος, καὶ ἔστι μέχρι τοῦ νῦν τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

Constantinus Magnus urbis suæ fundamenta positurus juxta formam quam designaverat, ipse pedibus circumivit, comitantibus eum proceribus suis; qui, ubi usque in forum perventum fuit, monuere ut illic pomærio finem statueret. Ille vero respondit: « Non nisi ubi is qui me præcedit ductor constiterit, finem faciam. » Videbat nimirum solus angelum præeuntem. Progressus igitur pedibus cum toto senatu usque ad Exocionium, vidit ibi angelum, defixa in terram romphæa, stationis indicium facere; quare ipse quoque ibi substitit, et finem pomærio statuit.

Λέγουσι δὲ περὶ τοῦ φόρου ὅτι εἰς μίμησιν τοῦ Ὠκεανοῦ ἐκτίσθη κυκλοειδής, καὶ ψεύδονται οἱ τοῦτο λέγοντες· τὴν γὰρ αἰτίαν τοῦ σχήματος τούτου ἤδη προλαβόντες εἴπομεν (78). Ἐκεῖσε δὲ ἦν καὶ ὡρολόγιον χαλκοῦν, ὅπερ ἦχθη ἀπὸ Κυζίκου.

Forum ad imitationem Oceani circulari forma constructum esse quidam falso referunt. Veram autem formæ ejus causam nos supra diximus. Ibidem horologium æneum, Cyzico deductum, collocatum erat.

Εὑρὼν δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὰς φυλακὰς τοῦ Βυζαντίου εἰς τὸ Στρατήγιον, ἐκεῖσε καὶ αὐτὸς τοὺς κατακρίτους ἐφρούρει. Διήρκεσαν δὲ χρό-

76 Cum Constantinus in Strategio carceres D antiquos Byzantii invenisset, ipse etiam eodem in loco reos asservari voluit. Permansere autem istic

Meursii et Lambecii notæ.

(74) *Ἁρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον.* De hac templi et reliquiarum S. Euphemiæ profanatione vide hist. Misc. l. 22, ubi agitur de rebus gestis a Constantino Copronymo anno 26 imperii. Cæterum pro ἁρμαμέντα hic scribendum censeo ἀρμεντάριον, id est *armentarium* seu *stabulum armentorum*. Sic ante Copronymum Maxentius ecclesiam S. Marcelli titulo dedicatam in armentarium mutavit, ut ibidem animalia Catabuli congregata starent, quorum servitio S. Marcellum addixit. Notandum vero etiam in hist. Misc. pro *armamentarium* substituendum esse *armentarium*. Lamb.

(75) *Ἐκ Λέσβῳ.* In hist. Misc. legitur *apud Lemnum insulam*. Item apud Zonaram τῇ νήτῳ Λήμνῳ. Et sic anonymus in Actis S. Euphemiæ apud Baron. Ann. 766. Credo igitur apud Codinum quoque pro Λέσβῳ scribendum esse Λήμνῳ. Lamb.

(76) *Μέλλων κτίσαι.* Idem refert Nicephorus Callistus Hist. Eccl. 8, 4. Lamb.

(77) *Εἰς τὸν φόρον.* Adde ex Zosimo καθ' ὃν ἡ πύλη τὸ ἀρχαῖον ἦν. Φόρος enim hic non ipsum forum significat, sed locum ubi, posteaquam Constantinus ambitum urbis ampliavit, *forum maximum* sive *Constantinianum* constructum fuit. Lamb.

(78) *Ἤδη προλαβόντες εἴπομεν.* Respicit ad illud quod supra dixit p. 41.

carceres publici annos 285, usque ad imperium Phocæ Cappadocis.

Ædificium quod nunc vocatur Prætorium, olim domus erat viduæ patriciæ, nomine Marciæ, quæ sortem acerbam carceribus inclusorum miserata, quod fortasse caligine et angustia loci excruciarentur, accepto pretio domum suam Phocæ imperatori concessit, qui ex ea fecit Prætorium.

Numera et Chalcen Constantinus Magnus exstruxit : sed quoniam nulli usui erant, ideo Heraclius et reliqui deinceps imperatores ea in custodiam mittarunt.

Templa S. Philemonis et S. Eudoxii ædificavit Eudoxius patricius et præfectus Magni Constantini.

Templum S. Anastasii Irenæ cum filio Constantino cæcato exstruxit. Martyrium vero consummavit S. Anastasis tempore Heraclii, annis 208 post Constantinum Magnum.

S. Procopium in Chelone et S. Acacium Heptascalum condidit 77 B. Constantinus Magnus ; posteriori vero primus nomen imposuit Justinianus S. Sophiæ conditor.

Mesolophum sive meditullium in medio situm est septem collium urbis : tres scilicet ab utraque parte sunt, et inter utrosque Mesolophum, quod vulgo etiam Mesomphalum sive urbis umbelicum vocant.

In Chalce statuam æream Domini nostri Jesu Christi erexerat Constantinus Magnus : Leo autem pater Caballini sive Constantini Copronymi eam evertit. Quæ hodieque illic visitur musivi operis imago Dei, posita fuit ab Irene Atheniensi. Prima autem illa ærea statua annos 415 ibi stetit, cujus virtute mulier sanguinis profluvio laborans sanata fuit et multa alia facta fuerunt miracula.

Locus nuncupatus Eugenii domus erat Eugenii patricii, qui vixit tempore Theodosii Magni; et mutata fuit ab eo in templum S. Deiparæ.

Templum S. Deiparæ cognominatum Urbicii ædi-

A νους σπ' μέχρι τῆς βασιλείας Φωκᾶ τοῦ Καππαδόκος.

Τὸ νῦν καλούμενον Πραιτώριον οἶκος ἦν πατρικίας χήρας ὀνόματι Μάρκας· διὰ γὰρ τὸ εἶναι πικρὰς τὰς φυλακὰς καὶ ζοφώδεις καὶ πλήρεις δυσωδίας πάσης, καὶ μὴ ὑποφέρειν τοὺς ἐκεῖσε ἐγκεκλεισμένους, ἔδωκεν αὐτὸν εἰς μισθὸν Φωκᾷ τῷ βασιλεῖ, καὶ οὗτος ἐποίησεν αὐτὸν πραιτώριον.

Τὰ δὲ Νούμερα καὶ τὴν Χαλκῆν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀργὰ ἐποίησεν αὐτὰ φυλακὴν ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ καθεξῆς.

Τὸν ἅγιον Φιλήμονα καὶ τὸν ἅγιον Εὐδόξιον ἀνήγειρεν Εὐδόξιος πατρίκιος καὶ ἔπαρχος τοῦ μεγάλου

B Κωνσταντίνου.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀναστάσιος (79) παρὰ Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ ἐκτίσθη, ἐπεὶ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἡρακλείου ἐμαρτύρησεν μετὰ ἔτη ση' τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Τὴν Χελώνην τὸν ἅγιον Προκόπιον (80), καὶ τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Ἑπτάσκαλον ὁ ἐν ἁγίοις μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν· ὁ δὲ Ἰουστινιανός, ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κτίστωρ, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἅγιον Ἀκάκιον.

Τὸ καλούμενον Μεσόλοφον μέσον ἐστὶ τῶν ἑπτὰ λόφων, ἤγουν ἡ μία μοῖρα τῆς πόλεως ἔχει τρεῖς λόφους, καὶ ἡ ἑτέρα τρεῖς, καὶ τοῦτό ἐστι μέσον, ὃ καλοῦσιν οἱ ἰδιῶται μεσόμφαλον (81).

C Ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ στήλῃ καλκῆ ἦν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου σταθεῖσα. Ὁδὲ Λέων ὁ πατὴρ τοῦ Καβαλλίνου ταύτην κατήγαγεν. Ἡ δὲ νῦν διὰ ψηφίων ἐρωμένη εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἱστορήθη παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας. Ἡ δὲ χαλκῆ ἐτύγχανε χρόνους νιά· ἐξ ἧς γυνὴ αἱμορροοῦσα ἰάθη καὶ θαύματα ἐπετελοῦντο.

Τὰ λεγόμενα Εὐγενίου οἶκος ἦν Εὐγενίου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὃς καὶ ἀνήγειρεν αὐτὸν εἰς ναὸν τῇ Θεοτόκῳ.

Τὰ λεγόμενα Οὐρβικίου ἡ Θεοτόκος παρ' ἄλλου (82)

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος. Hic est Anastasius Persa monachus, qui 17 anno Heraclii imperatoris seu 627 post Christum natum, sub Chosroe Persarum rege, una cum 70 sociis martyrium consummavit. Lamb.

(80) Τὴν Χελώνην τὸν ἅγιον Προκόπιον. Hoc est, ut alias ait, τὸν ἅγιον Προκόπιον ἐν τῇ Χελώνῃ. Lamb.

(81) Μεσόμφαλον seu μεσόλοφον Cpolitanum puto respondisse loco antiquæ Romæ qui nominabatur *umbilicus Romæ*. Lamb.

(82) Παρ' ἄλλου Οὐρβικίου. Verba παρ' ἄλλου propterea addidisse puto Codinum, ut Urbicium patricium, quem sub Anastasio de re militari scripsisse ait, diversum esse ostendat ab alio Urbicio, quem supra dixit præpositum fuisse tempore Constantini magni et templum S. Juliani ædificasse. Quid vero vox βαρβάτου sibi velit, non satis mihi constat. Cæterum Urbicius patricius, de quo in præsentia Codinus loquitur, is est cujus ἐπιτήδευμα sive inventum tacticum a Nic. Rigaltio editum est. Ipse enim inibi testatur se ista sub Anastasio Dicoro scripsisse : καὶ τελεία, inquit, νῦν ἔσται μετὰ Ἀρχιμήδους κάμοῦ σοφία, ἐπὶ τοῦ καλλινίκου καὶ αὐτοκράτορος ἡμῶν Ἀναστασίου. Idem alibi vocatur Orbicius, ut in Etymologico magno, ubi citatur fragmentum ex τῶν Ὀρβικίου τῶν περὶ τὸ στράτευμα τάξεων. Item in titulo antiqui epigrammatis a Salmasio in notis ad Spartianum editi : Εἰς βίβλον ταχτικῶν Ὀρβικίου ἀπὸ ὑπάτων. Exstat hodieque Florentiæ in bibliotheca Medicea omnium, ut creditur, optimus et antiquissimus codex scriptorum Tacticorum, quo inter cætera continentur duodecim libri, quibus præfixa est hæc inscriptio, Οὐρβικίου ταχτικὰ στρατηγικά. Sed iidem sunt qui in Barberina et aliis bibliothecis sub nomine Mauricii habentur. Lamb.

Οὐρβικίου ἐκτίσθη, πατρικίου καὶ στρατηλάτου τῆς ἀνατολῆς βαρβάτου, τοῦ ἱστορήσαντος τὰ στρατηγικὰ ἐν τοῖς χρόνοις Ἀναστασίου τοῦ δικόρου, μετὰ χρόνους ρπ' τοῦ κτισθῆναι τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἦν εἰς τὰ καμίνου (83), καὶ ἕτερος αὐτοῦ οἶκος εἰς τὸ στρατήγιον.

A ficavit alius quidam Urbicius patricius et magister militum Orientis, qui de re militari scripsit tempore Anastasii Dicori, 180 annis post conditam Cpolim. Domuum vero ejus una erat in Tauro, altera in Strategio.

Τὰ καλούμενα Προτασίου, ὁ μὲν τόπος ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ῥηθέντος (84) Προτασίου ἐκλήθη, ἡ δὲ νῦν ἐκκλησία τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς λωβῆς, τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτων, ἀνεψιοῦ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ ἀπὸ τοῦ Προτασίου ἕως τοῦ κτίστορος Ἰουστίνου διῆλθον χρόνοι συβ'.

78 Locus dictus Protasii nomen habet a Protasio magistro, cujus supra mentionem fecimus. Quæ vero hodieque ibi visitur ecclesia S. Deiparæ, ædificata est ab imperatore Justino curopalate, marito Sophiæ cognomento Lobes, Justiniani Magni ex sorore nepote, annis 252 post Protasii tempora.

Τὰ λεγόμενα Στείρου, ὁ ναὸς τῶν ἀρχαγγέλων, ἀπὸ στείρας γυναικὸς ἔλαβε τὴν προσηγορίαν, πατρικίας οὔσης καὶ παιδοποιησάσης· καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Μακέλου εὐκτήριον μικρὸν ἦν. Ἀπὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὠνομάσθη ὁ τόπος, καὶ τελευτησάσης διῆλθοσαν χρόνοι οε', καὶ ἐκτίσθη ὁ ναὸς παρὰ Ἰουστινιανοῦ τοῦ κτίστορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Συμπτωμένου δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ, μετὰ χρόνους τλη' ἀνεκαίνισε αὐτὸν Βασίλειος ὁ βασιλεὺς, ὅστις καὶ ἐκ τοῦ στρατηγίου ἆρας τὴν φιάλην τὴν χαλκῆν τέθεικεν αὐτὴν ἐκεῖσε (85). Παρέλυσε δὲ καὶ τὸν Κωνωπίωνα, ὃς ἦν ἐστηλωμένος

B Templum archangelorum nominatum Sterilis a patricia quadam sterili cognomen accepit, et fuit tempore Leonis Macelli parvum oratorium. Annis autem 75 postquam illa mulier obiit, exstruxit ibi templum Justinianus Magnæ Ecclesiæ conditor; quod terræ motu subversum post annos 538 renovavit Basilius imperator, et insuper ablatam ex Strategio phialam æream illuc transposuit. Idem evertit statuam dictam Conopionem, quæ muscis, culicibus, cimicibus, lendibusque avertendis istic erecta fuerat.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἡ Ἀρκαδιανὴ παρὰ Ἀρκαδίου ἐκτίσθη, ἐπιλεξαμένου καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν χιλιάδας ἓξ εἰς ὀψίκιον εἰς τὰ πρόκενσα (86) αὐτοῦ. Ἐκάλεσε δὲ αὐτοὺς Ἀρκαδιανοὺς (87)· πάνυ γὰρ ἐφίλει αὐτὰ καὶ ᾠέργέτει.

Ecclesia S. Joannis, cognomento Arcadiana, condita fuit ab Arcadio. **79** qui sex millia civium sibi ad processionis obsequium elegit, eosque vocavit C Arcadianos summo enim amore et beneficentia illos prosequebatur.

Οἱ δὲ λεγόμενοι Τόποι οἱ πλησίον τοῦ ἁγίου Λαζάρου διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν οὕτως. Ὁπότε ἐπανέστη Βασιλίσκος δρουγγάριος καὶ πατρίκιος Ζήνωνι τῷ βασιλεῖ, δευτέρῳ ἔτει καὶ δεκάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ μηνὶ, καὶ ἐδίωξεν αὐτὸν, καὶ ἐκράτησε Βασιλίσκος τῆς βασιλείας ἔτη δύο. Ὑποστρέψας δὲ ὁ Ζήνων μετὰ δυναστείας στρατοπέδων ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἦλθεν μετὰ ταραχῆς ἐν τῇ πόλει. Τοῦ δὲ Ἁρματίου τὸν στρατὸν τοῦ Βασιλίσκου προδώσαντος τῷ Ζήνωνι, ἔφυγε Βασιλίσκος σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Ὁ δὲ Ζήνων ὥρισεν ἐκεῖσε γενέσθαι τόπους κριτηρίων καὶ θρόνους τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ καθεσθέντων ἐκεῖσε πάντων ἐνώπιον κατεδίκασε τὸν Βασι-

Topi prope S. Lazarum propterea ita vocati sunt. Basiliscus drungarius et patricius insurrexit adversus Zenonem Imperatorem decimo mense post secundum imperii ejus annum, et fugavit ipsum, ejusque loco duos annos imperio præfuit. His exactis Zeno cum potenti exercitu ex urbe Antiochia rediit Cpolim. Basiliscus autem, ubi Harmatium cum omnibus suis copiis ad Zenonem transisse cognovit, continuo cum uxore et liberis in ecclesiam antiquam S. Irenæ confugit. Quare Zeno ibi curavit fieri loca judiciaria et sedes pro universo clero et senatu, in quorum omnium consessu et præsentia condemnavit Basiliscum, et relegavit D eum in Limnas castrum regionis Cappadociæ, ubi reserato ostio inclusus fame et siti enectus fuit.

Meursii et Lambecii notæ.

(83) *Τὰ καμίνου.* Supra dixit p. 46 τὸν καλούμενον Βοῦν, seu forum nuncupatam *Bovis*, inde nomen habuisse quod κάμινος, sive fornax instar bovis formata ibi collocata esset, in qua puniebantur malefici. Crederet ergo quis εἰς τὰ καμίνου idem hic esse atque illud quod antea dixit, εἰς τὸν καλούμενον Βοῦν. Verum si non satis probabilis haec videtur conjectura, scribendum est εἰς τὰ καμίνια, id est, in regione ubi sunt thermæ quæ appellantur *Caminia*. De his thermis supra p. 14 egit. LAMB.

(84) Ἀνωτέρω ῥηθέντος p. 20.

(85) Ἐκεῖσε, καὶ τηνικαῦτα παρελύθη τὸ ἐστοιχειωμένον στοιχεῖον τὸ μέγιστόν τε καὶ ἀναγκαιότατον τῶν ἐν τῇ πόλει, δηλονότι τοῦ τε κωνωπίωνος καὶ τῶν μυιῶν καὶ τῶν ἐμπίδων καὶ ψυλλῶν καὶ κορίδων, πρότερον χρόνους σ' μὴ ὄντων ἐν τῇ πόλει 3058.

(86) *Πρόκενσα.* Græco-barbaris dicuntur *processiones solennes*: ὀψικεύειν vero, ut alias dixi, significat *comitari* et *honoris causa prosequi*. LAMB.

(87) Ἀρκαδιανούς. Cedrenus: ποιεῖ δὲ (sc. ὁ Ἀρκάδιος) καὶ ἴδιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὓς ἐκάλεσεν Ἀρκαδιακούς. Utrumque ergo dicitur, Ἀρκαδιακός, ut Κωνσταντιακός et Κωνσταντιανός; et Θεοδοσιακός et Θεοδοσιανός. LAMB.

Ob hunc igitur judicum consessum locus ille Toporum nomen adeptus est. Eousque vero pertingebant triclinia magni palatii a Constantino Magno condita.

λίσκον, καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Λίμνας (88), χώραν Καππαδοκίας, ἔσωθεν κastελλίου. Τῆς δὲ θύρας σφραγείσης ἀπὸ λιμοῦ καὶ δίψης ἐξέλιπε. Τούτου χάριν ἐκλήθησαν Τόποι, διὰ τοὺς καθεσθέντας ἐκεῖσε κριτάς. Ἔφθανον δὲ ἐκεῖσε τὰ κτίσματα τῶν τρικλίνων παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθέντα.

80 Templum S. Deiparæ cognomine viæ Ductricis ædificavit Michael Methysta, quem Basilius Macedo interemit. Prius vero oratorium erat complurium cæcorum, qui in fonte ejus loci se lavantes visum receperant; quam ob rem ipsum quoque templum viæ Ductricis cognominatum est.

Τὴν ὑπεραγίαν (89) Θεοτόκον τὴν Ὁδηγὸν Μιχαὴλ ὁ μεθυστὴς ἔκτισεν, ὃς καὶ ἀνῃρέθη ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος. Πρότερον δὲ εὐκτήριον ὑπῆρχε πολλῶν τυφλῶν ἐν τῇ ἐκεῖσε πηγῇ νιψαμένων καὶ βλεψάντων. Διὰ τὸ ἀναβλέψαι οὖν ἐκεῖσε τοὺς τυφλοὺς ἐκλήθη Ὁδηγός.

Ecclesiam S. Deiparæ nuncupatam Carabitzin sive navicellam idem Michael exstruxit. Cæterum ob hanc causam ita cognominata est. Erat vidua quædam tempore Theophili patris ejus, quæ triremem habebat miræ magnitudinis, eamque vi ipsi eripuit Nicephorus præpositus, domesticus imperatoris. Et licet vidua ea de re sæpius ad imperatorem appellaret, adeo tamen a supradicto præposito impediebatur ut jus suum contra ipsum obtinere non posset. Quare ad extremam detrusa desperationem in auxilium vocavit aliquot ex minis, qui coram imperatore jocari solebant : illi vero promiserunt ei se dolo quodam hanc rem imperatori indicaturos esse. Cum igitur ludi Circenses agerentur, introduxerunt naviculam cum carbaso, quam currui impositam a cancellis usque ad solium impe ratoris protraxerunt, et coram imperatore **81** collocantes unus alteri acclamabat : « Aperi os, et degluti illam naviculam. » Cumque alter se id facere posse negaret, respondit ille magna voce, ita ut ab imperatore exaudiri posset : « Nicephorus præpositus plenam triremem viduæ deglutire potuit, et tu ne tantillam quidem ? » Quo audito interrogavit imperator an nondum jus suum illa mulier obtinuisset, et cum cognosceret nondum factum esse, illico ad se vocavit Theodorum protospatharium et præfectum nuncupatum Myarchen, et eum jussit apportare ligna et virgulta, et ignem parare in sphendone,

Τὸ Καραβίτζιν τὴν Θεοτόκον ὁ αὐτὸς ἔκτισε Μιχαήλ. Ἐκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι χήρα γυνή τις ἦν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔχουσα κουμπαρίαν παμμεγέθη, καὶ καθῃρπαξε ταύτην Νικηφόρος πραιπόσιτος ὁ οἰκεῖος ἄνθρωπος τοῦ βασιλέως. Ἡ δὲ χήρα πολλάκις ἐγκαλέσασα τὸν βασιλέα ἔμενεν ἀδιοίκητος, κωλυομένη ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος πραιποσίτου. Ἐξαπορήσασα οὖν ἡ γυνὴ τινὰς τῶν παιγνιωτῶν, οἳ ἦσαν εἰωθότες τοῦ βασιλέως ἐνώπιον παίζειν, προσεκαλέσατο εἰς βοήθειαν. Οἱ δὲ ὑπέσχοντο διά μηχανῆς τινὸς δηλοποιῆσαι τῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ ἱππικοῦ τελουμένου καραβίτζιν ἀγαγόντες μετὰ ἁρμένου, καὶ ἐπάνω τῶν τροχῶν τῆς ἁμάξης θήσαντες, εἶλκον ἀπὸ τῶν καγκέλλων μέχρι τοῦ βασιλικοῦ στόματος, καὶ στήσαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἐπεδόων εἷς τῷ ἑτέρῳ· « Χάνε, κατάπιε αὐτό. » Τοῦ δὲ μὴ δύνασθαι τοῦτο ποιῆσαι ἀντιλέγοντος, ὁ ἕτερος μεγάλῃ φωνῇ εἰς ἐπήκοον τοῦ βασιλέως ἐβόησεν· « Ὁ πραιπόσιτος Νικηφόρος τῆς χήρας τὸ κουμπάριον γεμάτον κατέπιε, καὶ σὺ οὐκ ἰσχύεις τοῦτο καταπιεῖν; Χάνε, κατάπιε αὐτό. » Τοῦτο τοίνυν ἀκούσας ὁ βασιλεύς ἠρώτησεν· « Ἆρά γε ἀκμὴν οὐκ ἐδιοικήθη ἡ γυνή; » Καὶ μαθὼν (90) μὴ διοικηθεῖσαν ἐκάλεσεν σύτικα Θεόδωρον πρωτοσπάθαριον καὶ ἔπαρχον τὸν λεγόμενον Μυάρχην, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ κομίσαι ξύλα καὶ φρύγανα, καὶ ποιῆσαι κάμινον ἐν τῇ σφενδόνῃ, καὶ κατακαῦσαι (91) ἐν αὐτῇ τὸν πρα-

Meursii et Lambecii notæ.

(88) *Εἰς Λίμνας.* Ita Chron. Alexandr. p. 602. Ejusdem nominis castrum fuit in Messenia, cujus meminit Pausanias, et aliud in Macedonia, cujus mentionem facit Procopius *De ædificiis* l. 4 : sed ibi pro λίμναι perperam legitur λιμναί. Corrigendus quoque est Marcellinus Comes, ubi de interitu Basilisci agit. *In exsilium*, inquit, *missus est in oppidulum, quod Leminis in provincia Cappadociæ dicitur, tyrsus fame extabuit.* Verisimile est pro *Leminis* scriptum fuisse *Limnetis*, sive λιμνῆτις, quod idem valet atque λίμναι. Cæterum ubi et quomodo Basiliscus peremptus fuerit, dubium est et controversum. Alii enim, ut Chronici Alexandrini auctor et Marcellinus Comes et Codinus, tradunt eum in castrum seu oppidulum Cappadociæ nominatum Λίμνας, in exsilium missum et intra turrim quamdam istius loci fame enectum fuisse. Alii eum in Cappadociam quidem relegatum fuisse aiunt, sed in itinere in mansione quadam nuncupata Ἀχουσῷ fuisse occisum, ut testantur Nicephl. Callist. 16, 8 et Evagr. 3, 8. Hinc patet Cedreni error, qui utramque opinionem confundit. Λίμναι igitur et Ἀκουσός sive Κουκουσός diversa sunt loca, non autem synonyma, ut quidam ex citatis Cedreni verbis putant colligi posse. Lamb.

(89) *Τὴν ὑπεραγίαν.* Ὅτι τοὺς Ὁδηγοὺς ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ ἀναιρεθεὶς ὑπὸ Βασιλείου, πρότερον οἶκον ὑπάρχοντα· καὶ τυφλῶν πολλῶν τῇ ἐκεῖσε αὐτῇ πηγῇ βλεψάντων καὶ ἑτέρων πολλῶν θαυμάτων γεγονότων ἐκλήθη Ὁδηγός 3058.

(90) *Καὶ μαθών.* Ἡ δὲ γυνὴ παρισταμένη πλησίον καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον ἐδέετο τοῦ βασιλέως ἐκδικηθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ λυπηθεὶς καὶ ὀργισθεὶς ἐκάλεσε τὸν Μυγιάριον λεγόμενον τὸν ἔπαρχον ὀνόματι Θεόδωρον 3038. Καὶ τότε ἡ γυνὴ προσελθοῦσα ἵστατο εἰς τὰς βαθμίδας καὶ ἐδέετο τοῦ βασιλέως δικαιωθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ χαλέσας ἐκάλεσε Vat.

(91) *Κατακαῦσαι.* Simile quid de Rhodopo præposito et Valentiniano imperatore narratur a Cedreno t. 1, p. 544. Lamb.

πόσιτον μετὰ καὶ τῆς στολῆς αὐτοῦ (92). Λάθρα οὖν τὸν πραιπόσιτον ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἔπαρχον διά τινα ὑπόθεσιν. Κρατήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἔπαρχος ἠνέντισεν εἰς τὸν κάμινον. Εἶτα προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπῆρεν ἡ χήρα τὸ ἴδιον κουμπάριον καὶ τὸ ἥμισυ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πραιποσίτου. Ἐν δὲ τῷ τόπῳ ὅπου ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, ἦν ἡ οἰκία τῆς χήρας, καὶ ἔλαβε προσηγορίαν καλεῖσθαι τὸ καραβίτζιν.

A et præpositum uti erat amictus comburere. Clanculum igitur imperator præpositum sub alio quodam prætextu ablegavit ad præfectum, a quo ille comprehensus et in caminum projectus est. Postea autem, ut jusserat imperator, vidua propriam navem recepit, et insuper dimidiam partem bonorum præpositi. Cæterum ubi nunc est ecclesia, domus antea erat illius viduæ; et hinc locus ille Carabitzin vocatus est.

Τὸ τζυκανιστήριον ὁ μικρὸς Θεοδόσιος ἔκτισε. Τὸ δὲ σταῦλεν τὸ τρουλλωτὸν ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου, κοσμήσας αὐτὸν διὰ μαρμάρων πολυτελῶν. Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν παρεξέβαλε (95) τὸ τζυκανιστήριον καὶ ἐπλάτυνεν. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἔκτισε τὴν νέαν ἐκκλησίαν (96) τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τὴν ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὸν ἅγιον (96) Διομήδην (97).

Tzycanisterium primo condidit Theodosius Junior. Postea vero **82** Michael Theophili filius trullatum addidit stabulum, quod pretioso marmore exornavit. Demum autem Basilius Macedo Tzycanisterium ampliavit. Idem imperator præterea exstruxit ecclesiam novam S. Deiparæ in palatio, et alteram B ejus ædem in foro et S. Diomedem.

Τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὰ Σφωρακίου Σφωράκιος πατρίκιος ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Εἰς δέ τι μέρος (98) τῶν πινσῶν τῶν κατηχουμένων τῆς ἐκκλησίας χρυσίου κεντηνάρια τρία ἀπέθετο. Μετὰ δὲ ριγ' ἔτη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Μαυρικίου ἐπεκαύθη μέρος τι τοῦ ναοῦ, καὶ ἀνῳκοδομήθη παρ' αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἐλθών τις Ῥωμαῖος εὔξασθαι (99) εἰς τὸν ναὸν εἶδε Ῥωμαϊκα γράμματα ἐπί τινος τῶν πινσῶν, καὶ ἀναγνοὺς αὐτὰ ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ (1) τὴν δύναμιν αὐτῶν (2). Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδωρήσατο αὐτῷ κτήματα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰλλούστριον.

S. Theodorum cognomento Sphoracii Sphoracius patricius tempore Arcadii et filii ejus Theodosii exstruxit, et in illa templi parte, ubi Pinsi Catechumenorum sunt, abdidit tria centenaria auri. Hujus templi pars quædam post 33 annos sub Mauricio conflagravit, et ab eodem reædificata est. Imperante autem Leone Sapiente Romanus quidam templum illud orandi causa ingressus vidit litteras Latinas in uno Pinsorum scriptas, legitque et imperatori earum significationem declaravit; a quo ille magna renumeratus pecunia, allectus insuper fuit in ordinem illustrium.

C

Τὸν Πρόδρομον τὸν εἰς τὴν κόγχην ὁ αὐτὸς Σφωράκιος ἀνήγειρεν.

Idem Sphoracius ædificavit quoque templum Sancti Joannis Præcursoris in Conche.

Τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἔκτισε Μαυρίκιος ὁ βασιλεύς.

83 Oratorium S. Georgii ædificavit Mauricius Imperator.

Τὸ δὲ τετραδίσιον (3) τὸ ὀκτάγωνον, τὸ πλησίον τῆς Χαλκῆς, στοαὶ ἦσαν ὀκτώ, ἤγουν καμαροειδεῖς τόποι, ἐν οἷς ἦσαν (4) διδάσκαλοι πάσης γραφῆς (5), οὓς εἶχον εἰς συμβουλὴν οἱ κατὰ καιροὺς βασιλεύοντες, καὶ δίχα τῆς αὐτῶν συναινέσεως οὐδὲν ἐπράτ-

Tetradisium octangulum prope Chalcen octo erant porticus sive loca concamerata, in quibus commorabantur doctores omnium scientiarum, quos semper imperatores in consilium adhibebant, neque fiebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam

Meursii et Lambecii notæ.

(92) *Αὐτοῦ*. Ὁ καὶ παραυτὰ γέγονε. Καὶ ἡ γυνὴ ἀπέλαβε τὸ ἴδιον καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ οὐκ ὀλίγα. Διὰ δὲ τὸ καταμένειν ἐκεῖσε εἰς τὸν ἀπὸ Βαρβάρου οἶκον τοῦ Μαυριανοῦ τὴν γυναῖκα ἐκάλεσε Καραβίτζιν 3058.

(93) Τζυκανιστήριον Græco-barbaris dicitur, quod Græcis antiquis σφαιριστήριον, id est locus exercitio pilæ destinatus. Lamb.

(94) *Παρεξέβαλε*. Ἐποίησε τὸ τζ. μέγα Vat.

(95) *Τὴν νέαν ἐκκλησίαν* Ecclesiæ novæ B. Virginis a Basilio Macedone in palatio imperatorio exstructæ elegantissima exstat descriptio in oratione Photii patriarchæ CP. die ejus dedicationis habita, quam integre inserendam esse putavi, quoniam hactenus edita non fuit et ad historiam Cpolitanam pertinet. Lamb.

(96) *Διομήδην*. In codice Regio subjungitur καὶ τὸ Στείρου, hoc est templum SS. Archangelorum cognominatum Στείρου. Vide p. 78. Lamb.

(97) *Διομ.* Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις χρόνοις πλεῖον τούτων ἐπλάτυνε Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας, κτίσας καὶ τὸν μέγαν τρίκλινον, τὸν Ἱππόδρομον καὶ τὸν ἕνα κούβουκλον 3058.

(98) *Δέ τι μέρος*. Δὲ μέρος τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν πινσὸν τῶν κατ. ἐπέθηκε Vat. Δὲ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας ὁρύσσων τοῦ κτίσαι πίνσον εὗρε χρ. alius.

(99) *Εὔξασθαι*. Τοῦ προσκυνῆσαι εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς πόλεως Vat.

(99*) Γράμματα λίθινα ἐπί τινὸς τῶν πινσῶν τῆς τοῦ σφωρακίου ἐκκλησίας Vat.

(1) *Βασιλεῖ*. Βασιλεῖ Λέοντι περὶ χρυσίου τινός. Καὶ στείλαντος καὶ ἀναλαμβανομένου ταῦτα ἐποίησεν αὐτὸν ἰλλούστριον, δοὺς αὐτῷ καὶ χάραγμα λίτρας λ' 3058.

(2) *Τὴν δύναμιν αὐτῶν*. Scilicet tria centenaria auri ibi absconditi esse. Lamb.

(3) *Τὸ δετετραδίσιον*. Anonymus in Collectaneis vocat τὸν τετραδίσιον ἔμβολον. Notandum vero quod Codinus ἐμβόλους hoc loco interpretatur στοὰς et καμαροειδεῖς τόπους, id est *porticus* sive *concamerata*. Lamb.

(4) *Ἐν οἷς ἦσαν*. Καὶ διδασκαλεῖον ἐκεῖσε ἐτύγχανεν οἰκουμενικὸν Reg. Vat.

(5) Διδασκαλεῖον οἰκουμενικὸν significat *academiam*, sive *gymnasium publicum*. Vulgus universitatem vocat. Lamb.

ex illis creabantur patriarchæ et archiepiscopi. Duravit autem ista doctorum successio 114 annos, usque ad decimum annum imperii Leonis Syri, patris Constantini Copronymi. Hic enim divina privatus gratia doctores illos improbitati ejus assentiri nolentes præ ira omnes cum toto ædificio combussit, sedecim nempe numero, professione vero monachos. μίᾳ αὐτοῦ πληθεὶ ὀργῆς, κατέκαυσεν αὐτοὺς ἅμα

A τετ' ἐξ ὧν καὶ πολλοὶ ἐγένοντο πατριάρχαι καὶ ἀρχιεπίσκοποι. Καὶ κατὰ διαδοχὰς οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι διήρκεσαν ἔτη υιδ' μέχρι τοῦ δεκάτου χρόνου Λέοντος τοῦ Συρογενοῦς τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου. Οὗτος γὰρ παρατραπεὶς τῆς θείας χάριτος καὶ γυμνωθεὶς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ μὴ συγκοινωνεῖν τοὺς τοιούτους διδασκάλους τῇ παρανο-

τοῖς οἰκήμασι, δεκαὲξ ὄντας, σχήματι μοναχοῦς.

In Chalcoprateis tempore Constantini Magni habitabant Judæi, et vendebant ibi æramenta. Post centum vero et 32 annos expulit eos inde Theodosius junior, et loco repurgato templum S. Deiparæ exstruxit. Hoc autem templum terræ motu dejectum reædificavit Justinus ex curopalata creatus imperator, et insuper ei possessiones immobiles largitus

B est.

Εἰς δὲ τὰ Χαλκοπρατεῖα ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ἰουδαῖοι κατῴκουν χρόνους ἑκατὸν καὶ τριάκοντα δύο, καὶ ἐπίπρασκον τὰ χαλκώματα. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδόσιος ἐξέωσεν αὐτοὺς, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθαρίσας ναὸν τῆς Θεομήτορος ἀνήγειρε. Συμπτωθέντα δὲ ὑπὸ σεισμοῦ Ἰουστῖνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων ἀνήγειρε, καὶ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ ἀκίνητα.

Locus nominatus Illi domus erat Illi magistri, qui multos gessit **84** magistratus tempore Leonis Macelli et Zenonis. Idem Illus imperium invasit, et collectis ex populo 70,000 militum adversus Zenonem insurrexit, qui ad ipsum debellandum ablegavit fratrem suum Longinum magistrum. Commisso autem prælio apud magnam Antiochiam victus est Longinus, et vix solus universo deleto exercitu Antiochiæ fuga servatus est. Verum Zeno iterum Joannem patricium cognomento Curvum misit cum magna Scytharum et Macedonum manu; cum quo congressus Illus in Seleucia omnino devictus est: sed fuga in quoddam castellum elapsus, et a propriis servis proditus, jussu supradicti Joannis decollatus est. Reliquos etiam ejus proceres comprehendit, et una cum capite Illi hastæ infixo ad Zenonem deduxit. Cæterum imperavit Illus menses 26.

Τὰ δὲ καλούμενα Ἴλλου, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, οἶκος ἦν μαγίστρου τοῦ Ἴλλου, πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος (6) μετὰ πολλῆς δόξης ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωμακέλλου καὶ τοῦ Ζήνωνος. Τυραννήσας δὲ ὁ αὐτὸς Ἴλλος καὶ λαοῦ ἀθροίσας ἑβδομήκοντα χιλιάδας εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην ἀντῆρε κατὰ Ζήνωνος. Ὁ δὲ Ζήνων ἀπέστειλε Λογγῖνον μάγιστρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολεμῆσαι αὐτῷ, καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττήθη Λογγῖνος πλησίον Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, καὶ μόλις μόνος διεσώθη ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πάντος κατασφαγέντος, καὶ κατεδυνάστευσεν ὁ Ἴλλος σφόδρα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν ὁ Ζήνων Ἰωάννην πατρίκιον, ἐπίκλην Κυρτὸν, μετὰ Σκυθῶν καὶ Μακεδόνων. Καὶ ἐν Σελευκείᾳ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ Ἴλλου ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κράτος· καὶ φυγὼν (7) ὁ Ἴλλος εἰς τι φρούριον παρεδόθη ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ δούλων, καὶ ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν παρὰ Ἰωάννου τοῦ ῥηθέντος. Συλλαβόμενος δὲ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὴν κεφαλὴν Ἴλλου ἐπὶ δόρατος ἤνεγκε Ζήνωνι. Ἐτυράννησε δὲ ὁ Ἴλλος μῆνας εἴκοσι ἕξ.

C

Locus dictus Phocolisthum, ut quidam referunt, cognomentum ex eo habet quod Phocæ tyranni equus ibi cæspitaverit et ceciderit. Panodorus autem Ægyptius et Theodorus Thebanus philosophus tradunt hunc locum olim extra Byzantium fuisse multis frequentatum latronibus, Constantinum vero Magnum, cum urbe potitus esset, summa cum **85** diligentia eos pervestigasse, multosque ex iis captos inibi furcis affixisse, atque exinde locum nominatum esse Fulcolestum sive Furcam latronum.

Τὸ δὲ καλούμενον Φωκόλισθον λέγουσί τινες οὕτω κληθῆναι, ὅτι Φωκᾶ τοῦ τυράννου ἐφ' ἵππου βαλίζοντος ὠλίσθησε τὸ ἄλογον αὐτοῦ ἐκεῖσε καὶ ἔπεσεν. Ὁ δὲ Πανόδωρος (8) ὁ Αἰγύπτιος καὶ Θεόδωρος ὁ Θηβαῖος φιλόσοφος φασὶν ὅτι πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ τόπος οὗτος ἐξῶθεν τῆς πόλεως ἦν, καὶ λησταὶ πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖσε καὶ πολλοὺς τῶν Βυζαντίων ἐφόνευον. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ κρατῆσαι καὶ κτίσαι τὴν πόλιν πολλὴν ποιησάμενος ἐρεύναν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιούτων

D ληστῶν, ἀνεσκολόπισεν ἐκεῖσε αὐτοὺς, ἦγουν ἐφούλκισεν, ὅθεν καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη Φουλκόλιστος (9).

Meursii et Lambecii notæ.

(6) *Πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος*, nempe consul fuit sine collega anno p. Ch. n. 478. LAMB.

(7) *Καὶ φυγών*. Hæc illustrat et confirmat Marcellinus Comes his verbis: *Leontius interea rex et Illus tyrannus in Papyrio Isauriæ castello capti decollatique sunt. Capita eorum Cpolim allata præfixa hastilibus tabuere.* Hoc factum est Dynamio et Sifidio coss. a. Ch. 488. LAMB.

(8) *Πανόδωρος* hujus ita meminit Georgius Syncellus: Πανόδωρος Αἰγύπτου μοναχὸς ἱστορικὸς, οὐκ ἄπειρος χρονικῆς ἀκριβείας, ἐν τοῖς χρόνοις ἀκμάσας Ἀρκαδίου βασιλέως καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου. In uno codice Vat. pro Πανόδωρος perperam scriptum inveni Πάνδωρος. LAMB.

(9) *Φουλκόλιστος* antiquitus ille locus vocabatur ob latrones ibi suspensos seu furcis affixos: postea vero a vulgo corrupte nominatus fuit φωκόλισθον, quasi ὁ τοῦ Φωκᾶ ὄλισθος. Similiter compluria alia loca Cpoli duplicia habebant nomina, ut supra notavi ad p. 46. Cæterum quod Codinus ait Constantinum magnum latrones in eo loco, ubi deliquerant, suspendisse seu in furcas fixisse, jure factum fuit secundum leg. Capitalium § Famosos

Εἰς δὲ τὸν τόπον (10) τῆς ἁγίας Θέκλης (11), ὅστις ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, ὄρος, λέγουσι, νῆν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος. Καὶ τοῦ Αἵμου τῆς Θρᾴκης βασιλέως ἐλθόντος πολεμῆσαι αὐτῷ, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιούτου τόπου τοῦ ὄρους κοντάρια, καὶ ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν παρωνυμίαν. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν ἐκεῖσε ναὸν τῆς Θεοτόκου. Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων (12) εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐπλάτυνεν αὐτὸν, καὶ ἐπωνόμασε τῆς ἁγίας Θέκλης.

Ὁ ἀρχιστράτηγος (13) τοῦ Ἀδὰ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰουστίνου, τὸ δὲ ἐπώνυμον εἴληφεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰ μαγίστρου ἔχοντος ἐκεῖσε οἶκον.

Τὸν δὲ λιμένα τῆς Σοφίας Σοφία (14) ἡ Λωβὴ ἡ γυνὴ Ἰουστίνου ἔκτισεν, ἔνθα καὶ τὸν οἶκον αὐτῆς εἶχεν. Πρὸ δὲ τοῦ κτισθῆναι στοὰ ἦν ἐκεῖσε μακροειδὴς, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθεῖσα, ἐν ᾗ καὶ ἀνήρχοντο οἱ φιλόσοφοι Θηβαῖοι (15), Ἀθηναῖοι καὶ Ἑλλαδικοὶ, καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄντων. Καὶ διήρκεσε τοῦτο μέχρι Ἰουστίνου, καὶ πάντοτε ἐνίκων οἱ δυτικοί. Ἐπὶ δὲ τούτου ἡττηθέντες ἄλλοτε οὐκ ἀνῆλθον (16). Περὶ δὲ τοῦ λιμένος τοιοῦτό τι φέρεται. Λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς ῥηθείσης Αὐγούστης ἐν μιᾷ χειμῶνος ἱσταμένης εἰς τὸν ἡλιακὸν τοῦ παλατίου, καὶ ὁρώσης τὰ πλοῖα κλυδωνιζόμενα ἐν τῷ αἰγιαλῷ διὰ τὸ μὴ εἶναι λιμένα, συλλογισθεῖσα ἤρξατο ὁδύρεσθαι, καὶ εἰσελθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἱκέτευσεν αὐτὸν ὅπως αὐτῇ παράσχῃ χρυσίον ἱκανὸν καὶ βασιλικὴν χεῖρα ἱκανὴν εἰς τὸ ποιῆσαι λιμένα. Καὶ καμφθεὶς τῇ αἰτήσει αὐτῆς ὁ βασιλεὺς προσέταξε Ναρσῇ τῷ πατρικίῳ καὶ πραιποσίτῳ καὶ Τρωΐλῳ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ κτίσαι λιμένα. Οἱ καὶ βόθυνον μέγαν ὀρύξαντες ἐποίησαν τοῦτον κτιστόν. Διὸ καὶ προσηγο-

Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantii mons fuit Quo vero tempore Hæmus Thraciæ rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hastas ceciderunt ex illa montis parte, quæ etiam nunc ex ea re Contaria nuncupatur. Sed Constantinus Magnus templum ibi ædificavit Virgini Deiparæ, quod postea Justinus ex curopalata creatus imperator ampliavit et exornavit, addito cognomento S. Theclæ.

Templum S. Michaelis archangeli cognominatum Adæ ab eodem Justino conditum est, cognomen vero habet ab Ada magistro, cujus domus ibi erat.

Portum Sophianum Sophia cognomento Lobe sive mutilata, uxor Justini, condidit, quo loco ipsius palatium fuit. Id antequam in eo loco construeretur, erat ibi oblonga porticus a Constantino Magno condita, in qua philosophi Thebani, Athenienses et reliquæ Græciæ disserebant 86 cum Cpolitanis, et semper superarunt occidentales philosophi usque ad Justinum, sub quo semel victi nunquam postea reversi sunt. Cæterum de structura portus hæc narrantur. Stans aliquando hiemali tempore supradicta Augusta in solario palatii vidit naves in littore fluctibus agitari, quod nullus ibi esset portus. Quare permota commiseratione imperatorem adivit, rogavitque daret sibi necessariam auri copiam et regiæ manus sufficiens adminiculum ad faciendum portum. Imperator autem ejus petitioni annuens, Narsæ præposito atque Troilo protovestiario portus condendi curam injunxit, qui magnam fodientes fossam struxere portum, qui a supradicta Augusta Sophiæ nomen accepit. In medio hujus portus quatuor erexit columnas, quibus statuas superimposuit, suam

Meursii et Lambecii notæ.

D. de pœnis: *Famosos latrones in his locis, ubi grassati sunt, furca figendos quampluribus placuit*; quæ verba ita transtulit Harmenopulus lib. 6 tit. 6: *Οἱ ἁπίσημοι λῃσταὶ ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς ἐπλημμέλησαν φουρκίζονται.* Harmenopuli φουρκίζειν et Codini φουλκίζειν idem significat, nempe *furcæ affigere*, quemadmodum etiam φούλκα et φούρκα, hoc est *furca pœnalis*. Sic propter confusionem litterarum λ et ρ dicitur βάλκα pro βάρκα, πλώρα pro πρώρα, καρδηνάριος pro καρδηνάλιος. Neque Græco-barbari tantum hasce litteras confundere consueverunt, sed ipsi etiam antiqui Græci, ut testatur Scholiastes Apollonii Rhodii: Διόπερ, inquit, ὠνομάσθη Κλάρος ἀπὸ τῶν δακρύων· συγγενὲς γὰρ τὸ λτῷ ρ, ὡς ὑδρηλοὶ ἀντὶ τοῦ ὑδληροί. Errat igitur auctor Glossarii Græco-barbari, qui φούλκαν exponit *laqueum*, et φουλκίζειν diversæ ait esse significationis a φουρκίζειν. Utrumque enim idem significat, scilicet *suspendendo in furcam strangulare*; quod Ulpianus l. Sacrilegii § 1 D. ad leg. Juliam pecul. vocat *in furcas suspendere*, et anonymus auctor apud Suidam κρεμᾷν εἰς φούρκαν, et Cyrillis in Lexico δὶς σχοινίου φουλκίζειν. Idem quoque re vera significat φουλκίζειν in illis Cedreni et Balsamonis verbis, quæ citantur a glossographo. Quod porro attinet ad alterum Cyrilli locum ἀγχόνη βρόχος καὶ πνιγμονὴ ἢ διὰ σχοινίου, ὡς φοῦλκα, nemo non videt Cyrillum non dicere φούλκην idem esse atque ἀρχόνην sive *laqueum* sed voluisse dicere ἀγχόνην significare et laqueum et ipsum suffocationem, quæ fit laqueo, cujusmodi illa est qua necantur in furcas fixi. Quare pro ὡς φοῦλκα scribendum illic est vel εἰς φοῦλκαν vel ὡς; ἐν φούλκᾳ. Lamb.

(10) *Εἰς δὲ τόν*. Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια, ὁ ἅγιος Γεώργιος, ὅτε ἦλθεν ὁ βασιλεὺς Θρᾴκης πρὸς Βύζαντα, ἔκοψαν 3058.

(11) *Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς ἁγίας Θέκλης*. In cod. Regio hæc paulo diverse concepta sunt, quasi præcedentibus annexa essent: Λέγουσι καὶ περὶ τῆς ἁγίας Θέκλης, ὅτι ὅτε ἦλθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Θρᾳκῶν Αἵμων εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ ἐκεῖ ὄρους κοντάρια, καὶ οὕτως ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Κοντάρια Græcis recentioribus dicuntur *hastæ*. Lamb.

(12) *Ὁ ἀπὸ κουρ*. Ὁ πρωτοκουροπαλάτης ὁ ἀνὴρ Σοφίας τῆς Λωβῆς 3058.

(13) *Ἀρχιστράτηγον* Græci Michaelem archangelum vocant quasi summum cœlestis militiæ principem, ut testatur Luitprandus de reb. Imp. l. 1 c. 1. Cæterum Adæ magistri, qui tempore Constantini magni vixit, meminit supra Codinus p. 20 Lamb.

(14) *Σοφία*. Ἰουστῖνος ἔκτισεν εἰς πρόσωπον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας 3058 et Vat.

(15) *Οἱ φιλ. Θηβ.* Οἵ τε Θηβαῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν πολιτῶν φιλοσόφων C, οἱ φιλόσοφοι δυτικοὶ, Θηβαῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελ. Vat.

(16) Ἡττηθέντες οὐδέποτε ἀνῆλθον μέχρι τῆς σήμερον 3058 ap. Banduriun.

nempe et Arabiæ filiæ suæ et Justini mariti et Narsæ præfecti structuræ. Factus autem est ille portus 252 annis post conditam Cpolim.

(17) καὶ Ἰουστίνου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ Ναρσῆ τοῦ ἐκεῖσε παρισταμένου. Ἐξ ὧν αἱ δύο ἀφῃρέθησαν παρὰ Φιλιππικοῦ. Εἶχον δὲ γράμματα τῶν μελλόντων. Μετὰ δὲ τὸ κτισθῆναι τὴν πόλιν σνβ' χρόνων διελθόντων ἐκτίσθη ὁ τοιοῦτος λιμήν.

Buccinum locus ex eo ita appellatus est, quod ibi olim supra murum essent buccinæ æreæ; turris autem in fistularum modum concava erat. **87** Austro igitur vel aquilone vehementius spirante et fluctus maris ad murum allidente spiritus intus cohibitus ascendebat usque ad foramina buccinarum, et Sirenum instar edebat concentum auditu admirabilem; cujus sonum inde resultantem opposita turris excipiebat et similiter resonabat. Quando autem profecturæ erant navales copiæ Romanorum, congregabantur prius in hunc locum, et juxta sonum turrium in navibus quoque tuba canebant, atque ita demum discedebant.

Locus nominatus Hormisdæ parvus erat portus, navibus stationem præbens, antequam conderetur portus Sophiæ. Postea autem per multos annos neglectus et tandem totus oppletus fuit. Hic olim habitabat Justinianus Magnus, priusquam ad imperium pervenit. Cæterum a conditore ejus Juliano appellatus fuit portus Juliani.

Templum S. Platonis condidit Anastasius Dicorus, sub principium septimi sæculi. Decem vero columnas sculptura ornatas Thessalonica in hoc templum transtulit; quarum duæ ab imperatore Romano dicto Lecapeno in Chalcen transpositæ fuerunt.

88 In templo S. Annæ nominato Diegeteæ maximum erat triclinium, in quo antiquitus demarchi delectum habituri duas populi factiones congregabant; eaque consuetudo duravit annos quingentos. Accidit autem, cum Theodora Augusta Theophili uterum gerens per porticum Blachernas adiret, equum ejus ibi cæspitare ante narthecem ecclesiæ, idemque cum reverteretur in eodem loco ipsi eve-

ρίαν εἵλῃφε τῆς Σοφίας. Μέσον δὲ τοῦ λιμένος ἀνήγειρε τέσσαρας κοίνας, ἐφ' ὧν ἔστησε τάσδε τὰς στήλας, ἑαυτῆς τε καὶ Ἀραβίας τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς

Τὸ λεγόμενον Βύκινον (18) οὕτως ἐκλήθη. Τὸ παλαιὸν γὰρ σάλπιγγες ἦσαν χαλκαῖ ἐπάνω τοῦ τείχους, ὁ δὲ πύργος (19) ἦν κοῦφος καὶ συριγγώδης, καὶ νότου γεγονότος ἢ βορρᾶ σφοδροῦ καὶ τῶν κυμάτων τῷ τείχει προσκρουόντων ἀνήρχετο τὰ πνεύματα βίαια ἄνωθεν πρὸς τοὺς αὐλίσκους τῶν σαλπίγγων, καὶ ὑπηχεῖτο μέλος ξενίζον ἀκοάς, ὅλον Σειρήνιον. Ἦν δὲ ἀντικρυ τούτου καὶ ἕτερος πύργος, καὶ δεχόμενος τὴν ἠχὼ τοῦ τοιούτου μέλους ἀπεδίδου καὶ αὐτὸς ἦχον τὸν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἤθελε κινῆσαι Ῥωμαϊκὸς στόλος, ὁμοῦ πρῶτον ἐκεῖσε ἠθροίζετο, καὶ κατὰ τὸν ἦχον τῶν πύργων ἐσάλπιζον αἱ νῆες καὶ ἀπεκίνουν.

Τὰ δὲ καλούμενα (20) Ὁρμίσδου (21) λιμὴν ἐπήγχανε μικρὸς, ἐν ᾧ ὥρμουν αἱ νῆες πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν λιμένα τῶν Σοφιῶν. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν χρόνων ἀμεληθεὶς ἐγεμίσθη. Ἐκεῖσε δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας κατῴκει πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι. Ἀπὸ δὲ τοῦ κτίσαντος αὐτὸν Ἰουλιανοῦ εἵλῃφε τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ καλεῖται Ἰουλιανοῦ λιμήν.

Τὸν ἅγιον Πλάτωνα Ἀναστάσιος ὁ δίκορος ἔκτισεν, ἐναρχομένου ἤδη τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος. Τοὺς δὲ κίονας τοὺς δέκα, τοὺς ἐνζώδους γλυπτοὺς, ἔξαρεν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς τὸν ναὸν, ὧν οἱ μὲν ὀκτὼ ἵστανται ἐν τῷ ναῷ, οἱ δὲ δύο ἤρθησαν παρὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως τοῦ Λεκαπηνοῦ καὶ ἐτέθησαν εἰς τὴν Χαλκῆν.

Εἰς δὲ τὴν καλουμένην Διηγητέαν ἁγίαν Ἄνναν ἀθροίσεις ἐγένοντο πάλαι τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν, καὶ τρίκλινος ἦν ἐκεῖσε παμμεγεθέστατος, καὶ ὅτι ἤθελον ποιήσασθαι οἱ δήμαρχοι ἐκλογὴν, ἐκεῖσε ἠθροίζοντο. Διήρκεσε δὲ χρόνους πενταχοσίους. Θεοδώρας δὲ τῆς Αὐγούστης τοῦ Θεοφίλου ἐγκύου οὔσης, καὶ ἀπερχομένης διὰ τοῦ ἐμβόλου εἰς Βλαχέρνας, καὶ τοῦ ἵππου αὐτῆς ἐκεῖσε ὀλισθήσαντος

Meursii et Lambecii notæ.

(17) *Τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς.* Quamvis ita in omnibus codicibus scriptis legatur, attamen dubium non est quin hoc loco scribendum sit, ut supra p. 35 v. 12, καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς καὶ Ἑλένης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Arabia filia fuit Justini junioris et Sophiæ, Helena autem Arabiæ filia fuit et Baduarii curopalatæ. LAMB.

(18) *Βύκινον* et *βούκινον* Græco-barbaris dicitur *buccina*. Credo autem ejusdem generis locum fuisse, qui in quarta regione antiquæ Romæ fuisse memoratur et nomen habuit *Buccinum aureum*. LAMB.

(19) *Ὁ δὲ πύργος.* Τὸ δὲ τεῖχος ὑποκάτω ἦν συριγγώδες κοῦφον. Καὶ ὅτε ἦν νότος ἢ βορρᾶς, σφοδρῶς ἐκ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ἀποκρουούσης ἐκεῖθεν ἀνήρχετο βίαιον πνεῦμα καὶ ἦχε μελῳδίαν δίκην σειρῆνος, καὶ ἀντέλεγεν ὁ ἕτερος πύργος ὁ ἀντικρυς 3058.

(20) *Τὰ δὲ καλ.* Ὅτι τὰ καλούμενα Ὁρμίσδου λιμὴν ἦν μικρὸς, ἐν ᾧ ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐχρημάτισε κοιτῶνα καὶ ὠνόμασε Σέργιον καὶ Βάκχον. Ὥσαύτως καὶ ἕτερον ναὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅτε τὸν χρισμὸν ἔλαβεν ὑποκάτω τῶν βαθμίδων, ὅτε καὶ τὴν σφαγὴν εἰς τὸ ἱππικὸν ἐποίει. Ἐκλήθη δὲ Ἰουλιανοῦ λιμὴν ὅτι ὁ κτίσας οὕτως ἐκαλεῖτο. 3058 ap. Bandurium.

(21) *Τὰ δὲ καλούμενα Ὁρμίσδου*] Hæc Codini verba interpretanda sunt quasi dixerit εἰς δὲ τὰ καλούμενα Ὁρμίσδου, id est in loco sive regione urbis nominata *Hormisdæ*. Quod vero postea subjungit, Justinianum ibi habitasse antequam imperaret, testatur etiam Procopius *De ædificiis* l. 1. LAMB.

(22) *Ἰουλιανοῦ λιμήν.* Portus Juliani supra quoque meminit p. 52 v. 7. Perperam autem in aliquot codicibus pro Ἰουλιανοῦ legitur Ἰουστινιανοῦ: jampridem enim hic portus ante Justiniani tempora cognomentum *Juliani* habuit. In cod. Regio a præcedentibus hæc sejuncta sunt, atque ita concepta: Ὁ δὲ Ἰουλιανοῦ λιμὴν παρὰ Ἰουλιανοῦ ἐκτίσθη, ἐπεὶ αὐτὸς ἐκεῖσε ᾤκει. LAMB.

ἔμπροσθεν τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ, πάλιν δὲ ὑποστρ- A
φούσης εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ αὐτοῦ ὁλισθήσαν-
τος ἵππου, δι' ἀποκαλύψεως ἐν ὁράματι παρεγγυη-
σαμένη ἀνήγειρε τὸν νῦν ὄντα ναὸν τῆς ἁγίας Ἄννης.

Εἰς δὲ τὰ νῦν καλούμενα Μαυριανοῦ (23) οἶκος
ἦν Μαυρικίου τοῦ βασιλέως ἔτι ὄντος πατρικίου καὶ
κόμητος τῶν ἐξκουβιτόρων. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεῦσαι
αὐτὸν ὠνομάσθη ὁ τόπος τὰ Μαυριανοῦ.

In loco cui nomen Mauriano habitabat olim Mauricius, cum adhuc patricius esset et comes excubitorum. Postea vero, ubi imperio potitus est, Mauriani nomen locus accepit.

Τὸν δὲ θαυμαστὸν ναὸν τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως
(24), τὸν εἰς τὰ Μαυριανοῦ (25), Μαρκιανὸς ὁ ὅσιος
(26) ἤγειρεν ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλούτου
αὐτοῦ (27). Τὸν δὲ αὐτὸν ναὸν θέλων κτίσαι πρῶτον
εἰς τὰ Ψῆφα (28), ἔνθα ψηφῖδας ἔθος ἦν πωλεῖν,
ὠνήσατο τὸν τόπον εἰς δύο χιλιάδας νομίσματα διὰ τὸ
καὶ ὑπομνήματα ἐκεῖσε εὑρεθῆναι τοῦ ἁγίου Γρηγο-
ρίου τοῦ Θεολόγου πρὸ ἐτῶν φ' γράφοντα οὕτως· B
« Ἀνακαινισθήσεται ὁ ναὸς οὗτος (29) εἰς κάλλος καὶ
μέγεθος, εὖ οἶδα· τάδε μοι λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον »
Εἰρώνην γὰρ εὐκτήριον μικρὸν ἦν ἡ ἁγία Ἀνάστασις
καὶ ξυλότρουλλος· ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐσκέ-
πασεν αὐτὴν δι' ὀρόφου χρυσοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἁγίαν
Εἰρήνην τὸ πέραμα (30) ὁ αὐτὸς ὅσιος Μαρκιανὸς
ἔκτισε (31) καὶ ἐτελείωσεν, εἰδωλεῖον πρώην ὑπάρ-
χουσαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ νοσοκομεῖον.

Admirandum templum S. Resurrectionis in Mauriano ædificavit sua impensa beatus Marcianus; et solum ubi illud exstructurus erat, ubi tessellæ olim venděbantur, duobus millibus nummorum emit, eo quod S. Gregorii Theologi commentaria ibi inventa essent, in quibus 89 ante quingentos annos ita scriptum erat: «Bene novi fore olim ut hoc templum majus et pulchrius renovetur, ut mihi prædicit Spiritus sanctus.» Ecclesia autem sanctæ Resurrectionis prius parvum oratorium erat et ligneo trullo tecta; postea vero Basilius Macedo aureo laqueari eam operuit. Idem Marcianus sanctam Irenem ad trajectum condidit et absolvit, cum antea idolorum delubrum fuisset, uti et nosocomium sive valetudinarium.

Meursii et Lambecii notæ.

(23) *Μαυριανοῦ*. Si, ut ait Codinus, ille locus a Mauricio imperatore nomen accepit, videtur pro Μαυριανοῦ scribendum esse vel Μαυρικίου vel Μαυρικιανά vel Μαυρικιανοῦ, scilicet τόπου μέρη. Item paulo post ubi legitur ὠνομάσθη ὁ τόπος Μαυριανός, scribendum videtur Μαυρικιανός. Verumtamen non expresse dico quicquam mutandum esse, quia omnes codices scripti unanimiter reclamant. Lamb.

(24) *Ἀναστάσεως*. Ἀνάστασις idem est: uti enim ἀνάστασις et ἔκστασις, ἔπίστασις et ἐπιστασία eandem habent significationem, ita etiam hoc loco ἀνάστασις et ἀναστασία. Utrumque vero nomen hæc ecclesia habuit vel propterea quod collapsa fides catholica S. Gregorii Nazianzeni concionibus ibi revixerit, vel quia mulier ex alto delapsa precibus præsentium Christianorum mirabulose in vitam fuerit revocata. Sed prior denominationis ratio præferenda est, quoniam ab ipso S. Gregorio in oratione ad 150 episcopos confirmatur, ubi templum illud hisce verbis alloquitur: Χαίρετε, Ἀναστασία μοι τῆς εὐσεβείας ἐπώνυμε· σὺ γὰρ τὸν λόγον ἡμῖν ἐξανέστησας ἔτι καταφρονουμένου, τὸ τῆς κοινῆς νίκης χωρίον, ἡ Σηλὼμ, ἐν ᾗ πρώτην τὴν σκηνὴν ἐπήξαμεν. Et in carmine, quo somnium suum enarrat ad illud templum pertinens:

Ἔδδαν δὴ γλυκὺν ὕπνον, Ἀναστασίαν δέ τ'
[ὄνειρος
Στῆσεν ἐμοῖσι φέρων ἡμαρίοισι πόθοις,
Ἦ πρώτον λόγον αἰπὺν ἐνὶ προσόδεσσι μένοντα
Ἤγαγεν ἐς κορυφὴν οὔρεος ἀκροτάτην.
Τοὔνεκα Ἀναστασίαν μιν ἐπικλησιν καλέουσι
Νηὸν, ἐμῆς παλάμης ἔργον ἀριστοπόρου.

Plura de hoc templo vide apud Cedrēnum, ubi agit de Valentiniani junioris et Leonis Macelli imperio, et apud Sozomenum 7, 5 et Nicephorum Callistum 15, 22 et in Græcorum Menæis die 10 Januarii. Cæterum in alio codice pro τῆς ἁγίας ἀναστάσεως legitur τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Ῥωμαίας, quo probatur quod Metaphrastes, in vita S. Marciani, S. Anastasiæ martyri eam ecclesiam dicatam fuisse tradit. Lamb.

(25) *Εἰς τὰ Μαυριανοῦ*. Metaphrastes et Græci in Menæis aiunt hoc templum Anastasiæ fuisse ἐν τοῖς Δομνίνου ἐμβόλοις. Lamb.

(26) *Μαρκιανὸς ὁ ὅσιος*. Hic non est Marcianus imperator, sed œconomus S. Sophiæ, cujus memoria celebratur die 10 Januarii. Vitam ejus scripsit Metaphrastes. Lamb.

(27) *Ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλούτου αὐτοῦ*. Hoc est, quod ait Nicephorus Callistus, ἰδίοις ἀνήγειρεν ἀναλώμασι. Rejicienda igitur est codicis Regii lectio: constat enim S. Marcianum pridem ante Asparis et Ardaburii necem templum S. Anastasiæ ædificasse. Lamb.

(28) *Εἰς τὰ Ψῆφα*. Hæc et quæ postea sequuntur de prophetico oraculo S. Gregorii Nazianzeni de ædificatione templi S. Anastasiæ, prolixe narrantur a Metaphraste in vita S. Marciani. Lamb.

(29) *Ἀνακαινισθήσεται ὁ ναὸς οὗτος*. Eodem sensu videntur intelligenda esse illa verba S. Gregorii in oratione ad 150 episcopos: Σύ τε ὁ μέγας ναὸς οὗτος καὶ περιδόητος, ἡ νέα κληρονομία, τὸ νῦν μέγας εἶναι παρὰ τοῦ λόγου λαβών, ὃν Ἰεβοῦς ὄντα πρότερον Ἱερουσαλὴμ πεποιήκαμεν. Tunc temporis enim, quo S. Gregorius templum S. Anastasiæ ita alloquebatur, parvum adhuc erat oratorium. Sed postea secundum propheticum illius præsagium a S. Marciano in magnam basilicam mutatum fuit et a Basilio Macedone splendide exornatum. Lamb.

(30) *Τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὸ πέραμα*. Menologium Græcorum vocat τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν πρὸς θάλασσαν, quod idem est. Hæc enim procul dubio S. Irenæ martyris ecclesia est, quam Procopius sitam fuisse ait ad ostium sinus nuncupati *Cornu* et renovatam ab Justiniano imperatore: Ἐπέκεινα δὲ, inquit, κατ' αὐτὸ μάλιστα τοῦ κόλπου τὸ στόμα, Εἰρήνης μάρτυρος νεὼς ἵδρυται. Ad differentiam hujus templi S. Irenæ martyris, cognominati πρὸς τὸ πέραμα sive πρὸς τὴν θάλασσαν, alterum templum a Constantino magno prope ecclesiam S. Sophiæ conditum et Paci æternæ seu Christo dicatum ἡ ἁγία Εἰρήνη ἡ παλαιὰ, id est *ecclesia vetus S. Pacis*, appellatum fuit. Lamb.

(31) Ἔκτισε — νοσοκομεῖον. Ἀνήγειρεν. Ὁ δὲ

S. Theodorum ad Carbonaria Hilarion quidam patricius tempore Leonis Macelli condidit.

Ecclesia SS. Quadraginta martyrum prætorium erat. Tiberius vero Thrax cum Anastasia uxore eductis inde captivis locum purgavit, et novo posito fundamento muros exstruxit usque ad altitudinem quatuor cubitorum. Quo mortuo Mauricius ejus gener, imperio potitus, structuram ecclesiæ absolvit soliumque in ea posuit.

Orphanotrophium S. Pauli sempiternæ memoriæ imperator Justinus cum Sophia uxore ædificavit; uti etiam nosocomium sancti 90 Zotici, ubi debilibus quies et alimenta ex eorum constituto præbereutur.

Sub Constantio Constantini Magni filio Zoticus patricius et protovestiarius monachorum fraternitatibus habitacula exstruxit, victum quoque et amictum sufficienter submiuistravit. Quare a Constantio silvestribus mulis alligatus, iisque ad cursum stimulatis, interemptus fuit.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Carpiani ædificavit Carpianus patricius tempore Constantini Pogonati. Quæ vero Bassi dicitur, eam Bassus patricius, cujus domus ibi erat, sub imperatore Justiniano magno condidit. Huic indignata Theodora Justiniani uxor caput fidiculis constringi jussit, ut præfocaretur.

Templum S. Artemii Anastasius Dicorus titulo S. Joannis Præcursoris primum erexerat, ubi ipse, cum protoasecretis adhuc esset, habitavit. Postquam vero reliquiæ S. Artemii eo translatæ fuerunt, nomen ejus sancti templo impositum fuit. Præterea

A Τὸν δὲ ἅγιον Θεόδωρον τὰ καρβουνάρια Ἱλαρίων τις πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωμαχέλλου ἀνήγειρε.

Ὁ ναὸς τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα πραιτώριον ἐτύγχανε. Τιβέριος δὲ ὁ Θρᾷξ σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀναστασίᾳ τοὺς δεσμίους ἐξαγαγὼν, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθαρίσας (32), ἐθεμελίωσε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, καὶ ἐξέβαλε τὰ τείχη μέχρι πηχῶν τεσσάρων. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ Μαυρίκιος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ κρατήσας ἀνεπλήρωσε τὸν ναὸν καὶ ἐθρόνισεν αὐτόν.

Τὸν ἅγιον Παῦλον τὸ ὀρφανοτροφεῖον Ἰουστῖνος καὶ Σοφία ἀνήγειραν οἱ ἀείμνηστοι. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ὅσιον Ζωτικὸν, καὶ ἐτύπωσαν ἀναπαύεσθαι τοὺς λωβοὺς (33) ἐκεῖσε καὶ σιτηρέσιον λαμβάB νειν (34).

Ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ζωτικὸς πατρίκιος καὶ πρωτοβεστιάριος κτίζει τοῖς ἐν κυρίῳ ἀδελφοῖς κατοικίας, τροφὰς αὐτάρκεις αὐτοῖς ἐπιχορηγήσας καὶ ἀμφία. Διὸ καὶ παρὰ τοῦ Κωνσταντίου ἡμιόνοις ἀγρίοις προσδεθεὶς, κέντροις πληττόμενος καὶ βιαζόμενος (35) τρέχειν, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

Τὰ Καρπιανοῦ τὴν Θεοτόκον ἀνήγειρε Καρπιανὸς πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ (36) τοῦ μεγάλου, ἔχων αὐτοῦ καὶ τὸν ἴδιον οἶκον· οὗτινος εἰς ἔχθραν ἐλθοῦσα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔσφιγξε C τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ χόρδας καὶ ἔκνιξεν (37) αὐτόν (38).

Τὸν ἅγιον Ἀρτέμιον Ἀναστάσιος ὁ δίκορος [39] εἰς ὄνομα τοῦ Προδρόμου πρότερον ἀνήγειρεν· ἐπεὶ γὰρ πρωτοασηκρήτης ὢν ἐκεῖσε κατῴκει. Μετὰ δὲ τὸ κομισθῆναι εἰς αὐτὸν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου ὠνομάσθη ὁ ναὸς τῷ ὀνόματι τοῦ (40)

Meursii et Lambecii notæ.

ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐδίδασκεν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τοὺς ὀρθοδόξους, εὐκτηρίῳ οὔσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀνάστασιν δὲ ταύτην ὁ Ἱστορῶν φησὶν ὀνομάζεσθαι ἢ διὰ τὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀνάστασιν, ἢ διὰ τὸ γυναῖκα ἐγκύμονα πεσοῦσαν τελευτῆσαι· κοινῆς δὲ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων γενομένης εὐχῆς ἀνέστη. 3058 ap. Bandurium.

(32) Ἀνακαθήρας καὶ διαμετρήσας καὶ τὴν ὅλην ἐναποθέμενος καὶ ἐκβαλὼν τὸ χῶμα ἐθεμ. idem.

(33) Λωβοὶ sive λελωβημένοι dicuntur *mutilati*. Itali vocant *li stroppiati*. Sic Procopius Pers. 1 *privationem oculi* vocat λώβην τοῦ ὀφθαλμοῦ. Errant enim qui λώβην tantum morbum aurium interpretantur, et λωβοὺς appellari aiunt qui eo morbo laborant. Non mirum vero est quod Codinus ait, Sophiam Justini uxorem domum exstruxisse mutilatis alendis destinatam, quia ipsa qua nescio corporis parte fuit mutila, ut indicat cognomentum ἡ λωβὴ seu ἡ λελωβημένη, quod passim ei a Codino tribuitur. Lamb.

(34) Post λαμβάνειν cod. 3058 ap. Bandurium, παρίστατο δὲ Ζωτικὸς ὁ πρωτοβεστιάριος αὐτοῦ τοῖς κτίσμασιν.

(35) *Πληττόμενος καὶ βιαζόμενος*. Licet in codicibus scriptis ita legatur, non tamen dubito quin scribendum sit πληττομένας καὶ βιαζομένας, nempe ut referatur ad verba præcedentia ἡμιόνοις ἀγρίοις. Cæterum de martyrio S. Zotici vide Græcorum Menologium die 31 Decembris. Lamb.

(36) *Καρπιανὸς πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου. Τὰ δὲ Βάσσου ἀνήγειρε Βάσσος πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ*. In codice Regio et aliquot Vaticanis hic locus ita mutilatus est, Καρπιανὸς πατρίD κιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ etc. Errant igitur qui sola istius lectionis auctoritate confisi Carpianum patricium Justiniani temporibus vixisse et a Theodora occisum fuisse affirmant. Porro Bassum patricium, cujus hic Codinus meminit, eum esse puto qui præfectus prætorio fuit Justiniano Augusto quartum consule. Lamb.

(37) *Ἔπνιξεν αὐτόν*. Hoc vero crudelitatis genus, de quo in præsentia Codinus agit, etiam in aliis, præterquam in Bassum, Theodora exercuit. Describit Procopius in Ἀνεκδότοις. Lamb.

(38) *Καὶ ἔπνιξεν αὐτοῦ*. Καὶ ἐξετήδησαν οἱ τούτου ὀφθαλμοί C. Ἐπήδησαν ἔξω οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ Reg. Vat.

(39) Ὁ Δίκορος ὁ ἀπὸ σελεντίων ὁ Δυβραχίτης Vat.

(40) *Τὸν ναὸν τοῦ*. Τὸν ἀρχιστράτηγον τὸν ὄντα εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανόν. Vat.

Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰου- A idem Anastasius **91** ecclesiam S. Juliani condidit,
ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος ἀνήγειρεν, ὅτι ὅταν quoniam puer cum parentibus suis Dyrrhachio ve-
ετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου niens grammaticam ibi didicerat.
ἰς τυγχάνων, ἐκεῖσε ἐμάνθανε τὴν γραμμα-

ὁ ἅγιος Προκόπιος τὸ Κονδύλιον ἐκλήθη οὕτως Ecclesia S. Procopii cognominata Condulium inde
Κωνσταντῖνον τὸν πατέρα Ἰουστινιανοῦ τοῦ nomen accepit, quod Constantinus Justiniani Rhi-
μήτου κονδυλίσαι ἐκεῖσε τὸν ἵππον αὐτοῦ καὶ notmeti pater in eo loco equum suum pugnis insti-
αὐτόν. gans præcipitaverit.

ἱγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὰ λεγόμενα Κιν- Templum S. Joannis Præcursoris cognominatum
(41) ἀπὸ τοῦ κάμνειν ἐκεῖσε τὰ μικρὰ καρ- Cinthelia ita appellatum est, quod ibi parvi clavi
ι καβαλλαρικὰ οὕτως ἐκλήθη· καὶ γὰρ τὰ affigendis equorum soleis cuderentur. Ejusmodi
ι καρφία λέγεται κινθήλια. enim clavi vocantur cinthelia.

Ἀναστάσιος (42) μετὰ Ἀριάδνης ἔκτισε τὸν Templum SS. Quadraginta, quod est apud ther-
ὸν ὄντα εἰς Κωνσταντιανὰς τῶν ἁγίων μ'. mas Constantianas, Anastasius cum Ariadna condi-
ιρε καὶ ναὸν ἕτερον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου B dit. Idem aliud quoque titulo protomartyris Ste-
άρτυρος Στεφάνου, ἔνθα καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ phani ædificavit, ubi sanctæ ejus reliquiæ positæ
ν ἐτέθη. sunt.

Ἅγιον Πολύευκτον Ἰουλιανὴ ἡ θυγάτηρ S. Polyeuctum Juliana Valentiniani filia exstruxit
τινιανοῦ τοῦ κτίστορος τοῦ ἀγωγοῦ ἔκτισεν intra quatuor annos cum dimidio, evocatis Roma
ὸνους τέσσαρας καὶ ἥμισυ, τῶν τεχνιτῶν architectis. Fuit autem hæc Juliana soror uxoris
ώμης ἐλθόντων. Γυναικαδέλφη δὲ ἦν ἡ τοι- magni Theodosii.
οῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὸ Μεγεθίας ἀνήγειρε Μεγεθία δέσποινα ἐν Ædificium Megethiæ exstruxit domina Megethia
όνοις Τιβερίου τοῦ Θρᾳκός. tempore Tiberii Thracis.

παραγία Θεοτόκος ἡ Πονολύτρια οὕτως ἐκλή- Ecclesia D. Deiparæ Ponolytræ ita cognominata
μεγάλαι ἰάσεις ἐκεῖσε ἐτελοῦντο καὶ πόνοι est, quod magna istic sanationum dona fierent,
ἐλύοντο. multique dolores et languores solverentur.

Ἀρεοβίνδου (43) τὴν ἁγίαν Θεοτόκον ἀνήγει- **92** Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Areo-
ρος μάγιστρος καὶ κουροπαλάτης, ὁ αὐτ- C bindi Petrus magister et curopalata, germanus
ς Μαυρικίου τοῦ βασιλέως· διὰ δὲ (44) τὸ frater Mauricii imperatoris, condidit : sed quod
ὸν οἶκον Ἀρεοβίνδου ἐκεῖσε ἐκλήθη οὕτως. Areobindi domus ibi esset, inde ecclesia ita appel-
ὲ ἐνενήκοντα δύο χρόνους ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ lata fuit. Balneum vero ejusdem loci annis 92 post
; (45) ἐκτίσθη καὶ τὸ λοῦμα. sub Justino Thrace exstructum est.

ἁγίαν Εὐφημίαν τὰ Ὀλυβρίου ἡ Θεομισὴς S. Euphemiam dictam Olybrii Deo exosa Eudo-
α κτίζειν ἀπῆρξατο, καὶ ὕψωσεν ἀπὸ γῆς τὸ xia condere incepit, et fundamentum ad altitudi-
ον μέχρι πηχῶν δύο. Πικρῷ δὲ θανάτῳ ἁρπα- nem duorum cubitorum supra terram perduxit.
ἀνεπληρώθη παρὰ Ὀλυβρίου μαγίστρου τοῦ Postquam autem illa acerba morte sublata fuit,
ίου, ἐκεῖσε τὸν αὐτοῦ οἶκον ἔχοντος. Ἐκό- magister quidam Olybrius Romanus ibi habitans
δὲ αὐτὴν διὰ πολυτελῶν μαρμάρων, καὶ structuram absolvit, multisque pretiosis marmori-
α δέδωκε πολλὰ καὶ ἱερὰ σκεύη. bus exornavit, et fundis sacrisque vasis ditavit.

δὲ Ἁρματίου (46) οἶκος ἦν Ἁρματίου μα- Locus vocatus Harmatii domus erat Harmatii
ι τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου Ζήνωνος, ὃς καὶ magistri, qui domesticus fuit Zenonis, et Ba-
κε τὸν στρατὸν ἀντάραντος Βασιλίσκου κατὰ silisci exercitum ei prodidit. Quare ipsius Zeno-

Meursii et Lambecii notæ.

Κινθήλια sive σκυθήλια Codinus paulo post D γειραν ἕτερον ναὸν μικρὸν καὶ ἐπωνόμασαν αὐτὸν
elatur τὰ μικρὰ καρφία τὰ' βαταλαρικά. τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Lamb.
; et καρφία Græco-Barbari vocant *clavos*. (43) Ἀρεοβίνδου. Hic Areobindus præfectus
quadam Leonis imperatoris constitutione prætorio Orientis et Africæ fuit, et Projectam Ju-
secum circumferre jubentur πόδικλα σελη- stiniani neptem uxorem habuit. Lamb.
ἐδηρᾶ μετὰ καρφίων αὐτῶν, id est *soleas* (44) Διὰ δέ. Ὁ δὲ Ἀρεόβινδος, δι' ὃν ἔλαβεν ὁ
ferreas cum suis clavis, scilicet quibus τόπος τὴν προηγορίαν, ἐν τοῖς χρόνοις ἦν Ἰου-
im ungulis suffiguntur. An forte etiam hic στίνου τοῦ Θρᾳκὸς τοῦ κρατίστου, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ
βαταλαρικὰ legendum est καβαλλαρικά? ἦν ἐκεῖσε 3058. Ὁ δὲ — χρόνοις ἦν Ἰουστινιανοῦ
retor autem καρφία καβαλλαρικὰ *clavos equis* τοῦ κρατίστου καὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκός. Μετὰ δὲ
idis destinatos. Lamb. δώδεκα χρόνους ἐκτίσθη καὶ τὸ λοῦμα Vat.

Ὁ Ἀναστάσιος. Hæc in codice Vaticano (45) Ἐπὶ Ἰ. τοῦ Θρ. Ἀπ' ἐκείνου τοῦ Ἀρεο-
ius narrantur hoc modo : Ὅτι τὸν ναὸν τὸν βίνδου 3058.
ἁγίων Κωνσταντιανᾶς τῶν ἁγίων μ' Ἀναστάσιος (46) Ἁρματίου. Tripliciter hoc nomen scri-
ριάδνη ἀνήγειραν. Μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν τὸ λεί- ptum inveni, nempe Ἁρματίου, Ἁρματίου et Ἁρμά-
τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνή- του. Lamb.

nis jussu interemptus est, cum per testudinem ascenderet ad tribunal Hippodromi.

Prasina autem eo quod Prasinæ factionis stabula essent, sic appellantur. Gerocomium a Marciano et Pulcheria conditum est. Artabasdus autem imperator, qui adversus Constantinum Caballinum insurgens **93** tres annos imperium obtinuit, et postea ab eo debellatus oculisque privatus fuit, is multas immobiles possessiones supradicto Gerocomio confirmavit eo quod domus ejus ibi sita esset. Cæterum vixit Artabasdus annis 280 post conditum Gerocomium.

Cisternam cognomine arietariam, et Gerocomium, et balneum quod est in loco dicto Harmatii, exstruxit Stephanus accubitor Mauricii imperatoris duodecim annis post ejus imperium.

Locus appellatus Zeugma ex eo nomen habet, quod reliquiis S. protomartyris Stephani in urbem allatis usque ad hunc locum deductis, mulæ ibi currui junctæ sunt, quæ eas porro ad thermas Constantianas vexerunt.

Templum SS. Anargyrorum sive Cosmæ et Damiani, in Zeugmate situm, ædificavit sub Theodosio juniore Proclus patriarcha Cpolitanus, discipulus sancti Joannis Chrysostomi.

Templum S. Eliæ, quod Petrion dicitur, legiones totusque exercitus Zenonis ex Persida redux collata magna auri summa, accedente etiam ipsius Zenonis et Ariadnæ auxilio, exstruxerunt, quibus ille in castris apparuerat.

94 S. Euphemiam cognomine Petræam Anastasius Dicorus et uxor ejus Ariadna ædificarunt.

Gerocomium Geragathæ condidit Agatha Petri patricii filia, femina longe pulcherrima. Propterea autem Geragatha nominata fuit, quoniam virginitatem suam usque ad senectutem illibatam servavit.

A Ζήνωνος· ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνῃρέθη προτροπῇ Ζήνωνος, ἀνερχόμενος τὸν κοχλίαν (47) τὸν ἀνάγοντα εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἱπποδρομίου.

Τὰ δὲ λεγόμενα Πράσινα διὰ τὸ εἶναι τοὺς σταύλους τῶν Πρασίνων οὕτως ἐκλήθη. Τὸ δὲ γηροκομεῖον ἀνήγειρε Μαρκιανὸς καὶ Παυλχερία. Ἀρτάβασδος δὲ ὁ βασιλεὺς (48) ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου, ὅστις ἐπεβούλευεν αὐτῷ καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας χρόνους τρεῖς, ἐτυφλώθη δὲ παρὰ τοῦ Κοπρωνύμου ἠττήσαντος αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας πάλιν κρατήσαντος, οὗτος ἀκίνητα πολλὰ κτήματα ἐπεκύρωσε τῷ ῥηθέντι γηροκομείῳ, διότι οἶκος αὐτοῦ ἐκεῖσε ἦν. Μετὰ δὲ σπ' ἔτη τῆς κτίσεως τοῦ γηροκομείου ἦν ὁ Ἀρτάβασδος.

Τοὺς δὲ κριοὺς τὴν κινστέρναν καὶ τὸ γηροκομεῖον B καὶ τὸ λοῦμα τὸ ὂν εἰς τὰ Ἁρματίου ἔκτισε Στέφανος παρακοιμώμενος Μαυρικίου τοῦ βασιλέως μετὰ δώδεκα χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε.

Τὸ δὲ καλούμενον Ζεῦγμα (49) κατὰ τρόπον τοιοῦτον ἐκλήθη. Τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνακομισθέντος καὶ μέχρι τοῦδε τοῦ τόπου ἀχθέντος, ἐκεῖσε ἐζεύχθησαν μοῦλαι καὶ ἦραν αὐτὸ καὶ ἦγαγον μέχρι τῶν Κωνσταντιανῶν.

Οἱ δὲ ἅγιοι Ἀνάργυροι οἱ ἐν τῷ Ζεύγματι παρὰ Πρόκλου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, μαθητοῦ τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκτίσθησαν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Τὸν ἅγιον Ἠλίαν τὸ Πέτριον. Ὑποστρέψαντος C Ζήνωνος ἐκ Περσίδος συνέδωκαν τὰ τάγματα αὐτοῦ καὶ ὁ στρατὸς χρυσίον πολύ, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτοῖς συνδρομὴν μετὰ τῆς Ἀριάδνης ὁμοίως, καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν, ὅτε ἐναφανίσθη ἐν τῷ ταξειδίῳ.

Τὴν δὲ ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν Πέτραν Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος καὶ ἡ Ἀριάδνη ἀνήγειραν.

Τὰ Γηραγάθης τὸ γηροκομεῖον Πέτρου πατρικίου θυγάτηρ ἔκτισε τοὔνομα Ἀγάθη (50), ὡραιοτάτη οὖσα πάνυ. Ἐκλήθη δὲ Γηραγάθη διὰ τὸ φυλάξαι τὴν παρθενίαν αὐτῆς μέχρι γήρατος. Ὕστερον δὲ

Meursii et Lambecii notæ

(47) *Ἀνερχόμενος τὸν κοχλίαν.* Adeo vicinum erat palatium imperatorium Hippodromo, ut ex D palatio in tribunal Hippodromi per scalam cochlidem ascenderetur, ut testatur Chronici Alexandrini auctor : Καὶ παλάτιον, inquit, μέγα ποιήσας πλησίον τοῦ αὐτοῦ Ἱππικοῦ, καὶ ἄνοδον ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἱππικοῦ διὰ τοῦ λεγομένου Κοχλίου. De hac scala cochlide loquitur in præsentia Codinus et p. 112, v. 10, ubi eam vocat τὸν σκοτεινὸν Κοχλίαν. Ita enim undique tecta erat, ne transeuntes foris conspicerentur. Ejusmodi transitus tectos et secretos Codinus in libro de structura S. Sophiæ appellat διαβατικὰ σκεπαστά. De tribunali Circensi imperatoris, quod κάθισμα et στάμα βασιλικὸν τοῦ Ἱπποδρομίου Græci nuncupant, alias satis notavi. LAMB.

(48) *Δὲ ὁ βασ.* Δὲ ὁ τυραννήσας Καβαλλῖνον καὶ κρατήσας χρόνους τρεῖς καὶ τυφλωθεὶς ἀκίνητα 3058.

(49) *Ζεῦγμα.* Quæ hic dicuntur de loco nuncupato *Zeugmate* et translatione reliquiarum S. Stephani protomartyris, confirmat Nicetas rhetor in hactenus inedita oratione de passione S. Stephani, et corporis ejus inventione, his verbis : Προλαβοῦσα τοίνυν, inquit, Ἰουλιανὴ καὶ διαπεράσασα τοῦτον εἰς τὸ ἐπιλεγόμενον Σταυρεῖον, ὅθεν δὴ τὰς ἡμιόνους ὑποζεύξαντες τῷ ἅρματι καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῷ ἐπιθέμενοι σορὸν ἤλαυνον ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια. Ταύτῃ τοι καὶ Ζεῦγμα τὸν τόπον ἐκεῖνον ἔφασαν κατωνομάσθαι. Et paulo post : Ἤγοντο δὲ τὰ ζῶα συντόνως, ἕως εἰς τόπον ἦλθον Κωνσταντιανάς ὀνομαζόμενον. Ἐκεῖ δὲ γενόμεναι καὶ ὥσπερ τινὶ δεσμῷ βιαίῳ κρατούμεναι μεταβαίνειν οὐκ ἴσχυον. Per τὰς Κωνσταντιανάς thermæ intelliguntur Constantianæ. Perperam igitur in uno cod. Vat. pro μέχρι τῶν Κωνσταντιανῶν legitur μέχρι τῆς Κωνσταντίας. Vide Nicephorum Callistum 14, 9. LAMB.

(50) Ἀγάθη γραῦς ὡραιοτάτη τῷ εἴδει σφόδρα· εἶχε δὲ αὐτὸ οἶκον C.

ν αὐτὴν ὁ Κοπρώνυμος, δοὺς αὐτῇ πλοῦτον Ἱππικοῦ δὲ ἀγομένου ἔκραξεν ὁ δῆμος· θη ἐγήρασε, σὺ δὲ αὐτὴν ἀνενέωσας. » Ἦν κρυπτῷ σεβομένη τὰς ἁγίας εἰκόνας. ντο; δὲ τοῦ γηροκομείου ὁ θεοστυγὴς Κο- ς ἀθροίσας τὰς εἰκόνας κατέκαυσεν ἐκεῖ.

ἅγιος (51) Ἰουλιανὸς ὁ καλούμενος Πέρδιξ αθήμενοι ἐκεῖσε μοναχοὶ, σεβάσμιοι ὄντες , διὰ τὸ μὴ κοινωνεῖν τῆς μυσαρᾶς θρη- οῦ Κοπρωνύμου κατεκαύθησαν παρ' αὐτοῦ ναῷ. Ὁ δὲ μόλιβδος ἀναλύσας κατῆλθε ῦ αἰγιαλοῦ τῶν Σοφιῶν. Ἐκλήθη δὲ Πέρ- στατο πέρδιξ χαλκοῦς εἰς μίαν τῶν καμά- ηλωθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντί-

A

Hanc tandem Constantinus Copronymus violavit et maximis ditavit opibus. Quare cum celebrarentur ludi circenses, acclamavit ei populus: «Agatham jam vetulam tu renovasti.» Cæterum ipsa clanculum colebat sanctas imagines. Absoluto autem Gerocomio impius ille Copronymus omnes collegit imagines, easque in loco combussit.

Ecclesia S. Juliani nominata Perdix, et qui eam inhabitabant sancti et venerandi monachi, assentiri nolentes detestabili sectæ Constantini Copronymi, ab eo simul combusti fuerunt; et plumbum templi calore dissolutum ad littus Sophianum defluxit. Cognomen vero Perdicis ei dedit perdix ærea in uno ejus arcu ab ipso olim Constantino Magno posita.

B

καλούμενα Ἀντιόχου οἶκος ἦν Ἀντιόχου ικίου καὶ πραιποσίτου καὶ βαΐούλου Ἀρ- ῦ βασιλέως (52), πολλὰ; ἐπ' αὐτοῦ ἀρχὰς τος. Πλούσιος δὲ γενόμενος σφόδρα πένης σε διὰ τὸ ἄδικον καὶ ἐπιβαρὺν γενέσθαι καὶ

In loco qui vocatur Antiochi, domus erat Antiochi patricii et præpositi, qui bajulus fuit Theodosii Junioris, filii Arcadii imperatoris, **95** et multos sub ipso magistratus gessit. Hic licet valde dives fuerit, attamen obiit pauper, propterea quod injustus esset et damnosus et fraudulentus.

ἅγιος Ἡσαΐας καὶ ὁ ἅγιος Λαυρέντιος ιν παρὰ Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας τῶν βασιλέων, ὅτε ἦχθη καὶ τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ προφήτου ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.

Templa SS. Esaiæ et Laurentii ab imperatore Marciano et ejus uxore Pulcheria ædificata fuerunt, quorum tempore sanctum corpus Esaiæ prophetæ Hierosolyma allatum fuit.

καλούμενα Δεξιοκράτους οἶκος ἦν Πατρι- ως καλουμένου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου οὗ, ἐν ᾧ (53) ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἐδεί-

In loco qui vocatur Dexiocratis, domus erat Patricii ita nominati, qui vixit sub Theodosio juniore et ibi templum atque Gerocomium exstruxit.

C

ριανοῦ καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ γηροκομεῖον ς ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ ἐμβόλῳ ἀνήγειρεν. ἦν πρότερον ἐκεῖσε Καριανοῦ πατρικίου, ι προσηγορεύθη ὁ τόπος.

Templum et Gerocomium, quæ vocantur Cariana, una cum porticu Mauricius imperator condidit. Quia vero antea ibi domus erat Cariani patricii, locus inde cognomentum accepit.

ὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν (54) Μαρ- καὶ Πουλχερία ἀνήγειραν, κοσμήσαντες αὐτὸν υτελῶν μαρμάρων καὶ ποικίλων. Βλαχέρ-) δὲ ἐκλήθη τοιῷδε τρόπῳ, ἢ ὅτι βλάχνα αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ ἐκόπησαν, καὶ οὕτως;

Magnam ecclesiam Blachernarum Marcianus et Pulcheria ædificarunt, variisque et pretiosis marmoribus exornarunt. Blachernæ autem dictæ sunt vel quasi Blachernæ, quod locus filicibus esset consitus; **96** vel quasi Lacernæ, quod locus esset la-

Meursii et Lambecii notæ.

9 *δὲ ἅγιος*. Εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανὸν μο- σίους κατέκαυσεν ὁ Καβαλίνος διὰ 3058. *Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως*. Quamvis hæc s sit omnium scriptorum codicum lectio, dubium non est quin legendum sit Θεοδο- υσίου Ἀρκαδίου. Hic enim est Antiochus eunuchus, quem Isdigerdes Persarum rex rtem Arcadii Theodosio juniori curatorem , ut testantur uno ore Zonaras, Cedrenus, rus et cæteri scriptores. Eosdem vero quos entia Codinus, etiam Cedrenus Antiocho ribuit: Τῷ ις' ἔτει, inquit, Θεοδόσιος ὁ : Ἀντίοχον πραιπόσιτον καὶ πατρίκιον, τὸν αὐτοῦ, παπᾶν ἐποίησε. Utrobique βαΐουλος barbare dicitur monitor vel pædagogus.

C

D

Ἐν ᾧ. Ἐν ᾧ Μαυρίκιος γηροκομεῖον ἀνήγ- ν τοῖς ἐμβόλοις. Ἦν δὲ ἐκεῖ οἶκος Καρπια- ρικίου, καὶ ἐξ αὐτοῦ εἴληφεν ὁ τόπος τὴν ρίαν Καρπιανοῦ C, omissa de Cariano loco. *ὃν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν*. Tem- ntelligitur B. Virginis, quod in suburbio uis nominato a Pulcheria Marciani uxore conditum et ab Justino seniore et Justiniano ampliatum et renovatum fuit. Ejus templi præter Nicephorum Callistum 15, 14, passim fit mentio apud cæteros scriptores historiæ CP. Lamb.

(55) *Βλαχέρναι*. Blachernæ locus erat suburbanus ad ostia Euxini maris; quamobrem etiam Procopius templum B. Virginis ibi exstructum ἐπιθαλάσσιον nuncupat. Triplicem vero rationem nominis affert Codinus, primo βλαχέρναν quasi βλαχνέρναν dici, quod filicibus esset consitus: βλάχνον enim æque atque πτέρις *filicem* significat, ut testatur Phanias apud Athenæum et scholiastes Nicandri; secundo βλαχέρναν quasi λαχέρναν nominari, quoniam locus erat λαχκώδης sive *lacunosus* et *palustris*. Etsi quidem duæ etymologiæ veræ non sint, verisimiles tamen sunt ob loci situm. Cæterum tertia paulo obscurior est, nempe ὅτι Βλάχου τινὸς κέρμα ἦν ἐκεῖσε, hoc est, ut ego interpretor, *ob eadem cujusdam Walachi*. Quarta hujus loci etymologia, quod a quodam ibi regnante nomen adeptus sit, futilis est et nullius momenti, licet eam velut ex Dionysio Byzantio excerptam quidam ostentent. Lamb.

ἔπεμψε τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς Χερσῶνα, A gatus fuit, ubi cum decem mansisset annos, profu-
μησε ἐκεῖ χρόνους δέκα. Φυγῇ δὲ μετὰ git tandem ad Terbelim Bulgarorum principem,
ησάμενος ἦλθεν εἰς Τέρβελιν τὸν ἀρχηγὸν qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit et
λγάρων, καὶ ἤγαγε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ insuper exercitum 15 militum millia subministra-
κα, Θεοδώραν τοὔνομα. Ἔλαβε καὶ στρα- vit. Hunc ille contra Cpolim duxit ad repetendum
αὐτοῦ, ἄνδρας πολεμιστὰς χιλιάδας ιε', imperium suum. Cum vero cives eum recipere
ἐπευσε κατὰ τῆς πόλεως, ζητῶν τὴν οἰ- nollent, simulata fuga, apud portam **98** urbis
ξήν. Μὴ δεχθεὶς δὲ παρὰ τῶν πολιτῶν quam vocant antiquam, clanculum per aquæ du-
ε πρὸς τὴν παλαιὰν καλουμένην πόρ- ctum in urbem introrupit, eo loco ubi nunc columna
καὶ εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἀγωγοῦ, καὶ ἐξῆλθεν superest, quod ibi aquæ ductus spiraculum esset.
όπον οὗ ἵσταται ὁ κίων (62)· αὐτόθι γὰρ Ita secundum adeptus imperium statuam suam illic
διάπνοιαν ὁ ἀγωγός. Καὶ δεύτερον βασι- erexit, et locum vocavit Deuteron sive Secundum.
ὴν ἰδίαν ἀρχὴν τὴν στήλην ἑαυτοῦ ἔθετο Ibidem quoque templum S. Annæ ædificavit, quod
ίονος, καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Δεύτερον. uxorem ejus gravidam per visum monuit ut in eo
ε δὲ καὶ τὸν ἐκεῖσε ναὸν τῆς ἁγίας Ἀν- B loco templum sibi conderet. Quo postea etiam san-
διὰ τὸ εἶναι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔγκυον, ctum ejus corpus una cum ejus humerali transla-
θῆναι παρὰ τῆς ἁγίας εἰς τὸν τοιοῦτον tum fuit.
ῆσαι αὐτῇ ναόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἅγιον αὐ-
καὶ τὸ ὠμοφόριον ἐπὶ τούτου ἦκε.

Ξηροκήπιον ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐκτίσθη Templum S. Gregorii, quod cognominatur Xero-
ις πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου cepium, exstruxit quidam patricius sub Theodosio
. majore.

ιον Ῥωμανὸν ἡ ἁγία Ἑλένη ἔκτισε, καὶ Ecclesiam S. Romani B. Helena ædificavit, et
ὐτοῦ τὴν ἁγίαν σορὸν καὶ τὸ λείψανον prope eam deposuit capsam cum reliquiis prophetæ
τοῦ προφήτου Δανιὴλ καὶ τοῦ μεγάλου Danielis et magni martyris Nicetæ, uti et aliorum
Νικήτα καὶ ἑτέρων πολλῶν προφητῶν prophetarum reliquias, quas Hierosolyma secura
ἅπερ ἤγαγε ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἀπελθοῦσα attulit. In hac ecclesia ferunt canonum auctores
ησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ. Λέγεται δὲ ὅτι S. Josephum et fratrem ejus Theodorum Studitam
ὶ τῶν κανόνων, ὁ ἅγιος Ἰωσὴφ καὶ Θεό- metu Leonis Armenii Iconomachi profugos latuisse
) ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Στουδίτης, διὰ τὸν C et canones composuisse. Ex quo autem ecclesia
ρόντες τοῦ Συρογενοῦς Λέοντος τοῦ εἰκο- illa condita fuit usque donec supradicti poetæ ibi
ι, ἐκεῖσε ἐκάθηντο καὶ ἐποίουν τοὺς κα- habitarunt, præterierunt anni quingenti.
νικάστια δὲ (65) ἔτη διῆλθον, ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ ναὸς, μέχρι τῆς τῶν ῥηθέντων ποιητῶν

καὶ τὴν μονὴν τῶν ἁγίων Κάρπου καὶ Praterea etiam ædificavit S. Helena monasterium
ἡ ἁγία Ἑλένη ἔκτισεν, εἰς μίμησιν τοῦ SS. Carpi et **99** Babylæ ad imitationem sepulcri
ῦ Χριστοῦ, μετὰ ποικίλων καὶ θαυμαστῶν Christi ex vario et admirando marmore, multisque
ν, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε. possessionibus ditavit.
νστέρναν (66) τοῦ Βώνου Βῶνος ὁ μάγι- Cisternam Boni Bonus magister condidit, do-
ισεν, ὁ οἰκεῖος ἄνθρωπος Ἡρακλείου, ὃν mesticus Heraclii imperatoris; cui etiam imperator
ιπεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἀντ' αὐτοῦ adversus Persas profecturus custodiam urbis et
ν ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ Περσῶν. vices suas demandavit.
Μωκισίαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος ἔκτισεν. Cisternam Mocensem Anastasius Dicorus exstru-
ὐτὴν ἔκτισεν, λεῖψις ἦν ἐν τῇ πόλει ὕδατος xit, cum tanta in urbe aquæ et frumenti esset ino-

Meursii et Lambecii notæ.

ν παλαιὰν καλουμένην πόρταν. De porta D τῶν Στουδίων καὶ Ἰωσὴφ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ ἀρχιε-
inata *antiqua* pluribus p. 122, v. 9 sqq. πίσκοπος Θεσσαλονίκης. Uterque eorum κανό-
MEURS. νας composuit, id est, *hymnos* sive *cantica solem-*
ἦλθεν εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ κίονος ἔσωθεν *nia festorum*. Sed notandum est S. Josephum
ς 3058. Theodori Studitæ fratrem diversum esse a S.
ν ἐκεῖσε ναὸν τῆς ἁγίας Ἄννης. Procul Josepho diacono Antiochiæ, qui itidem canonum
lligitur templum S. Annæ, quod Procopius compositione clarus est et in Menæis Græcorum
stiniano in loco urbis nuncupato Deu- memoratur die 3 Aprilis. LAMB.
icatum fuisse. Errat igitur hoc loco Co- (65) *Πεντακόσια δέ*. Μετὰ δὲ φ' ἔτη τοῦ κτισθῆ-
pus Justiniani magni falso ascribit Ju- ναι τὸν ναὸν ἦσαν Ἰωσὴφ καὶ Θεόδωρος οἱ ποιη-
stinotmeto. LAMB. ταί. REG.
ωσὴφ καὶ Θεόδωρος De S. Theodoro (66) *Τὴν κιστέρναν*. Τὴν δὲ Βώνου κιστέρναν
onasterii Studiani prolixe agitur in Grae- ἔκτισε Βώνος πατρίκιος ἀνελθὼν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ
næis die 11 Novembris. Ejus vero frater ἐσκέπασεν αὐτὴν κυλινδρικῷ θόλῳ. Ὁ δὲ οἶκος αὐ-
us Thessalonicæ archiepiscopus fuit ut τοῦ ἐκεῖσε ἦν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασι-
edrenus: Θεόδωρος, inquit, ὁ ἡγούμενος λέως cod. 3058 apud Bandurium.

τύπος ἦν τοῖς βασιλεῦσιν ὅτι κατ' ἰδίαν
ντες ἐτρεχον δι' ἵππων ἐκεῖ. Καὶ ἦν τὸ ἔθος
ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι Εἰ-
ς Ἀθηναίας.

τύχη τῆς πόλεως, τὸ ἄγαλμα, ὃ ἦν ἐπάνω τῆς
οῦ παλατίου ἱσταμένη, ἀχθεῖσα ἀπὸ Ῥώμης
ὑ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ Μαυρίκιος
ἐν αὐτῇ.

σιδηρᾶ πόρτα (75) ἐκλήθη οὕτως. Ὁ πορ-
ιέγας κίων τοῦ φόρου πλοιζόμενος ἀπὸ Ῥώ-
τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ τρεῖς
ἐποίησεν ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐνταῦθα. Εἰς δὲ
ῆ ῥηθεῖσαν πόρταν τῶν Σοφιῶν μέλλοντος
τοῦ κίονος ἔκ τῶν σχεδίων, καὶ τοῦ τόπου
καὶ ἀλσώδους ὄντος, δεδοικότες μὴ ὁ κίων
οὐ δυνήσεται ἐξελθεῖν, διὰ σιδηρῶν μοχλῶν
ωσαν τὴν περὶ τὴν πόρταν ὁδὸν, καὶ οὕτως
πόρτα σιδηρᾶ.

γιον Λουκᾶν, ἐν ᾧ οἱ τεθνεῶτες θάπτονται,
ἡ Ἀθηναῖα ἔκτισεν, ὅπως δωρεὰν ἐν αὐτῷ
αι οἱ πένητες. Πάνυ γὰρ εὐσεβεστάτη οὖσα
ηροκομεῖα καὶ ξενοδοχεῖα καὶ πτωχοτροφεῖα
εἰς ἀποτροφὴν τῶν πενήτων. Ἀλλὰ καὶ
5) βάρη ἐξέκοψε. Τρία δὲ μάλιστα ταῦτα τὰ
ρα ἐποίησεν θανάτου καὶ ζωῆς καὶ ὑγείας,
μὲν ξενοτάφιον τοῦ ἁγίου Λουκᾶ, ζωῆς δὲ
ρεῖον, ὑγείας δὲ τὸν ξενῶνα, τὰ καλούμενα
ιρίας Εἰρήνης.

γιον Διομήδην ἔκτισε μὲν ὁ ἅγιος Κωνστα-
ντῖνος, βασιλεὺς δὲ ὁ Μακεδὼν διὰ τὸ λαβεῖν ἀπ'
ὃν περὶ τῆς βασιλείας χρησμὸν ἐπλάτυνε καὶ
ι πολλὰ ἀπεχαρίσατο.

ουδίου Στούδιος πατρίκιος ἔκτισεν ἐν τοῖς
Λέοντος τοῦ Μακέλου, καὶ κτήματα πολλὰ
σα, καὶ μοναχοὺς χιλίους ἀπέκειρε.

καλουμένη τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ πόρτα οὕτως
διὰ τὸ εἶναι πλησίον τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Αἰ-
ῦ, ὃς πρότερον μὲν ἦν εὐκτήριον μικρὸν, ὅτι
εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μωσέως ἡ ῥάβδος ἐπὶ τοῦ
Κωνσταντίνου, ἐδέξατο αὐτὴν ὁ βασιλεὺς
ζος, καὶ ἀνήγειρε μέγιστον ναὸν τῇ Θεοτό-
α κατετίθετο τὴν ῥάβδον. Ἔκτισε δὲ μεί-
τὸν ἅγιον Αἰμιλιανόν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπη-
τὴν ἁγίαν ῥάβδον ἐν τῷ παλατίῳ.

ἰς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἦχθη ἐλέ-
ὰντος ἀπὸ Ἰνδίας καὶ ἐτρέφετο εἰς τὰ βασι-
ικοῦ δὲ ἀγομένου, καὶ ἀπαγομένου αὐτοῦ
ὸ, καταλλάκτης τις διερχόμενον αὐτὸν διὰ
ω ἔπαισε μετὰ ῥάβδου σφοδρῶς. Χρόνων δὲ

A moris esset imperatoribus ibi privatim ludos circenses exercere. Hæc consuetudo duravit a Constantino Magno usque ad Irenen Atheniensem.

Signum fortunæ urbis stabat supra arcum palatii, quod olim Roma a Constantino magno delatum Mauricius postea confregit.

Porta ferrea ob hanc causam ita nominata est. Cum columna porphyretica fori Romæ adveheretur, triennium integrum ob enormem magnitudinem in via fuit. Cum vero tandem per supradictam portam ex navibus in urbem introducenda esset, et timerent ne, quia locus fungosus esset et humectus, columna in terram depressa ulterius non posset
B provehi, ideo ferreis vectibus viam straverunt circa portam, quæ inde nomen retinuit.

102 Cœmeterium S. Lucæ condidit Irene Attica, ut gratis ibi sepelirentur pauperes. Eadem singulari pietate mota complures domus senibus peregrinis et pauperibus sustentandis ædificavit. Item tributorum onera minuit. Imprimis autem tria hæc morti, vitæ et sanitati exstruxit, morti Xenotaphium sive cœmeterium peregrinorum, vitæ pistoriam, sanitati hospitale quod beatæ Irenæ dicitur.

Templum sancti Diomedis primus ædificavit
C Constantinus Magnus: post eum autem Basilius Macedo id majus et pulchrius reddidit, multisque donavit divitiis, propterea quod inde oraculum de futuro imperio acceperat.

Monasterium Studii Studius patricius condidit tempore Leonis Macelæ, et plurimis ditavit possessionibus, atque monachos mille in eo instituit.

Porta S. Æmiliani nomen accepit a proximo templo S. Æmiliani, quod prius parvum erat oratorium. Cum autem sub Constantino Magno virga Moysis in urbem afferretur, pedes eam in hoc loco excepit imperator, **103** et magnam condidit ecclesiam S. Deiparæ, ubi eam deposuit, atque templum Æmiliani valde ampliavit. Cæterum postea sacram
D illam virgam in palatium transtulit.

Tempore Theodosii Magni juvenis elephas ex India adductus fuit, qui alebatur in palatio imperatoris. Hic cum ad ludos circenses deduceretur, collybista quidam ei per milliarium transeunti fustem impegit quam vehementissime. Post annos

Meursii et Lambecii notæ.

Ἡ δὲ σιδηρᾶ πόρτα. Quam in præsentia *ferream* vocat, paulo post appellat τὴν τῶν Σοφιῶν, id est *portam portus Sophiani tam Sophianam*. LAMB.

Εἰς δὲ τὴν. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς Σοφίας, ὅρτῃ θελόντων ἐκβαλεῖν τὸν κίονα ἀπὸ τῶν , ἐχώσθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν πῆχεας ὅ' διὰ τὸ καὶ ἀλσώδη (τελματώδη Reg.) εἶναι τὸν τό-

πον. Μέλλοντες δὲ τοῦτον ἀποσπᾶν μετὰ ξύλων οὐκ ἠδύναντο, ἀλλὰ μετὰ σιδηρῶν μοχλίων μεγάλων. Καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐκλήθη. 3058 et Reg.

(75) Φόρων κουφισμοὺς ἐξέκοψε. Ἔκτισε καὶ εἰς ταφὴν τοὺς τάφους καὶ εἰς ζωὴν τοὺς τριακλίνους τοῦ πιστωρείου, εἰς ὑγίειαν τὸν ξενῶνα τὰ Εἰρήνης καλούμενον 3058.

ιμον τὰ Πρόβου Πρόβο; πατρίκιος ἀνή- A
λάτια ἔκτισε θαυμαστὰ πάνυ.

Templum S. Joannis Præcursoris cognominatum Probi Probus patricius exstruxit; item palatium ædificavit admiratione dignum.

α Τοξαρᾶ οἶκος ἦν Τοξαρᾶ μαγκλαβί-
ινελόντος κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Βασιλείου
ς Μιχαὴλ τὸν Μεθυστὴν εἰς τὸν ἅγιον
.

Toxara, ut vocant, domus erat Toxaræ manclavitæ, qui jussu Basilii Macedonis Michaelem Ebriosum in templo S. Mamantis occidit.

ορος ἐκτίσθη παρὰ Βηρίνης γυναικὸς
ἀκέλλου εἰς τύπον τοῦ τάφου Χριστοῦ.
ὶ Κουράτωρ ὁ ἄνθρωπος οἰκεῖος αὐτῆς
ι.

Templum Curatoris condidit Verina uxor Leonis Macelæ ad instar sepulchri Christi. Structuræ autem curator quidam domesticus ejus præfuit.

σης (83) ἔκτισε Κυριακὸς ὁ πατριάρ-
όνοις Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Ἐπε-
ως, ὅτι ὁ πατριάρχης ἔτι διάκονος ὢν
καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἐκεῖσε ἦν διακό- B

Ecclesiam diaconissæ exstruxit Cyriacus patriarcha tempore Mauricii imperatoris. Ita vero denominata est, quod patriarcha adhuc diaconus ibi habitaret, et soror ejus ibidem esset diaconissa.

ν Ἀναστασίαν τὴν φαρμακολύτριαν
ὁ Δίκορος ἀνήγειρεν. Ἦν δὲ ἐκεῖσε οἶκος
ὃς Φαρμακοῦ καλουμένου.

106 Ecclesiam S. Anastasiæ pharmacolytræ Anastasius Dicorus ædificavit eo loco ubi Pharmaci cujusdam patricii domus fuit.

ον Λεωμάκελλον (84) τρόπον τοιοῦτον
, ὅτι Λέων ὁ Μακέλης, ὃς ἑρμηνεύεται
τοῦ βασιλεῦσαι λέγεται ὅτι κρέα ἐπώ-
νη αὐτοῦ ἔπλεκε χορδὰς ἐν τῷ αὐτῷ

Locus dictus Leomacellum ita denominatum fuit, quod Leo Macelas antequam imperio potiretur, carnes ibi vendiderit et uxor ejus chordas torqueret.

ντίου οἶκος ἦν Φλωρεντίου πατρικίου
ντιοχείας, τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκα-
δίως, ὅστις τελευτῶν ἐποίησε τὸν οἶκον
μείον.

In loco nominato Florentii domus erat Florentii patricii et ducis Antiochiæ, qui vixit tempore Arcadii imperatoris, et domum suam mutavit in gerocomium.

ίου οἶκος ἦν Ἀνθημίου μαγίστρου τοῦ
ς Μαρκιανοῦ, ὃς καὶ ἔστεψεν αὐτὸν ἐν C
ωσὼς αὐτῷ τὴν ἐκ πρώτης γυναικὸς
ρα (85), καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην
ὲ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς ναὸν καὶ γηροκο-
ρε καὶ λοῦμα.

Anthemiana domus erat Anthemii magistri, quem Marcianus imperator in urbe coronavit, et data ei in uxorem filia, quam ex prima uxore susceperat, imperatorem Romam misit. Is vero domum suam in templum gerocomium et balneum mutavit.

ἧς Ἄννα ἡ Αὐγοῦστα ἔκτισεν, ἡ Λέοντος
οῦς. Ἔγκυος γὰρ οὖσα καὶ στρεφομένη
λαχερνῶν, τῆς τοῦ τεκεῖν αὐτὴν ὥρας
εἰσῆλθε κατὰ σπουδὴν εἰς οἰκόν τινος
ρίου καὶ ἀπέτεκε, καὶ ἐποίησε τὸν οἶκον
ν, καὶ ἐπωνόμασε Σπουδῆς διὰ τὸ κατε-
ν καὶ ἐπισπεύδειν τὸν τοκετόν. Ἀλλὰ
τὰ Ἄννης ἡαὐτὴ ἀνασσα Ἄννα ἐποίησε.

Monasterium Festinationis condidit Anna Augusta Leonis Isauri. Cum enim gravida esset et revertens ex Blachernis in via pariendi necessitate urgeretur, præfestine diverlit ad quemdam protospatharium et ibi peperit, domumque in monasterium mutatam Festinationis vocavit ob acceleratum partum. Eadem Augusta monasterium Annæ ædificavit.

υ τὸ γηροκομεῖον Σεβῆρος πατρίκιος
ιλφοποιητὸς Κώνσταντος βασιλέως τοῦ
κλείου, ὃς ἀνῃρέθη ἐν τῷ βαλανείῳ εἰ; D

107 Gerocomium Severi condidit Severus patricius, frater adoptivus Constantini imperatoris, qui nepos Heraclii fuit et in Sicilia in balneo occi-

Meursii et Lambecii notæ.

υ ἀνατολῶν ὁρμωμένης. Hinc patet et Μαρτινάκιον non esse nomen procommune cognomen familiæ. Sic Conter Theophanonis a Zonara simpliciter ρτινάκιος. LAMB.

λαβῖται Græco-barbaris vocantur *janisperatoriæ*, quod μαγκλάβια seu claves gestare solerent. His cum nomine i æquivalent, qui hodieque in Italicipum aulis vocantur *li mazzieri*.

ντα. Vide p. 115. LAMB.

ασσης. Templum fuit B. Virginis, Zonaras in Mauricio. LAMB.

(84) *Λεωμάκελλον*. Codini opinio de ratione nominis hujus loci falsa est. Nam Λεωμάκελλος et Λεωμακέλλιον et Λεωμακελλεῖον dicitur *macellum publicum*, quemadmodum λεώβατος et λεωφόρος ὁδὸς *via publica*. LAMB.

(85) Verum quidem est quod hoc loco Codinus ait. Marcianum imperatorem Anthemio filiam suam despondisse, sed falsum est quod addit, Anthemium ab eodem Marciano Romam missum atque imperatorem Occidentis constitutum fuisse. Constat enim Anthemium Romam pro imperatore ablegatum fuisse Pusæo et Joanne coss. anno decimo imperii Leonis, qui post Christum natum est 467. LAMB.

sus est. Idem templum quoque exstruxit, quo loco domus ejus sita fuerat. Imperatore autem supradicto in Sicilia interempto sumpsit sibi hic Severus Romanam classem, et cum ea usque ad locum cui Phœnicis nomen est pervenit.

A Σικελίαν. Ἀλλὰ καὶ ναὸν ἀνήγειρεν (86), ἐπεὶ οἶκος αὐτοῦ ἐνταῦθα ἦν. Μετὰ γοῦν τὸ σφαγῆναι τὸν ῥηθέντα βασιλέα ἐν Σικελίᾳ παρέλαβεν αὐτὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον, καὶ ἀνῆλθεν ἕως τοῦ καλουμένου Φοίνικος (87).

Gainæ quæ vocatur domus erat Gainæ patricii, qui tempore Arcadii imperatoris imperium affectavit in Thraciæ partibus, atque ibi occisus fuit.

Τὰ Γαΐνᾶ (88) οἶκος ἦν Γαΐνᾶ πατρικίου τοῦ τυραννήσαντος εἰς τὰ Θρᾳκῶα μέρη ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου καὶ σφαγέντος ἐκεῖσε.

Ædificium nominatum Eusebii Eusebius quidam patricius exstruxit tempore Justini et Sophiæ conjugum piissimorum.

Τὰ Εὐσεβίου Εὐσέβιός τις ἔκτισε πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τοῦ εὐσεβεστάτου ζεύγους.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Cyri Cyrus patricius et præfectus sub Theodosio Juniore condidit. Idem structuræ terrestris muri præfuit, et a populo adeo dilectus fuit ut publice exclamaret ore ut ad majorem proveheretur dignitatem. Quo audito imperator eum metropolitanum episcopum Smyrnæ fecit.

Τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον τὰ Κύρου Κῦρος πατρίκιος καὶ ἔπαρχος ἔκτισεν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, δ; καὶ παρίστατο εἰς τὸ κτίσμα τοῦ χερσαίου τείχους, B ὅτε ἐκτίζετο παρὰ τῶν δύο μερῶν, καὶ ὑπὸ τῶν δημοτῶν ἀγαπηθείς ἦν, ὅτε καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπον· « Κῦρος καὶ εἰς ἄλλο (89) νικήσει καὶ προκόψει. » Ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν αὐτὸν μητροπολίτην εἰς Σμύρναν.

In Chrysocamera, quæ sita est post Myrelæum, stabat olim signum aureum, a quo Chrysocamera nomen accepit. Hoc autem tempore Bardæ Cæsaris furto inde ablatum fuit. In altera Chrysocamera **108** quæ est prope S. Acacium, ubi est domus Moselc, Christi imago asservabatur.

Εἰς δὲ τὸ Χρυσοκάμαρον τὸ ὄπισθεν τοῦ μυρελαίου ζῴδιον ἵστατο χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἐκλήθη Χρυσοκάμαρον. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Βάρδα Καίσαρος τοῦ θείου Μιχαὴλ ἐκλάπη. Εἰς δὲ τὸ Χριστοκάμαρον τὸ πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀκακίου, ὅπου ἐστὶ τοῦ Μωσηλὲ ὁ οἶκος, Χριστοῦ ὑπῆρχεν εἰκονισμός.

In duobus illis locis quæ vocantur Myrelæa, unguenta scaturibant, et multi sanitati restituebantur ope Virginis Deiparæ; unde etiam nomen obtinuerunt.

Εἰς τὰ δύο μυρέλαια μύρα ἔῤῥεε καὶ ἰάματα πολλὰ ἐγίνετο ὑπὸ τῆς Θεοτόκου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν.

C

Anemodulium æreum, in quo duodecim ventorum signa posita sunt, tempore Leonis Isauri ab Heliodoro astronomo erectum fuit. Magna autem simulacra ærea Dyrrhachio allata sunt a muliere quadam, quæ in dotem illa acceperat.

Τὸ ἀνεμοδούλιον (90) τὸ χαλκοῦν ἐστηλώθη παρὰ Ἡλιοδώρου ἀστρονόμου ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συρογενοῦς· ἐν ᾧ εἰσιν ἐστηλωμένοι οἱ δώδεκα ἄνεμοι. Τὰ δὲ χαλκουργήματα τὰ μεγάλα ἤχθη ἀπὸ τοῦ κάστρου Δυῤῥαχίου, εἶχε δὲ αὐτά τις γυνὴ εἰς προῖκα αὐτῆς (91).

Ecclesiam S. Acacii dictam Chaream ædificavit frater Narsetis patricii tempore Justini et Procopiæ.

Τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Χαρίαν ἔκτισεν ὁ ἀδελφὸς Ναρσῆ πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Προκοπίας.

Templum S. Procopii cognominatum Vigilantiæ, quod situm est in Tauro, primus exstruxit Justinianus, qui etiam multa alia palatia ibi ædificavit nomine Vigilantiæ germanæ suæ sororis. Sed istam Ecclesiam incendio absumptam reædificavit D

Ὁ ἅγιος Προκόπιος τὰ Βιγλεντίας εἰς τὸν Ταῦρον ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστινιανοῦ, ὃς καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτόθι παλάτια ἔκτισε λόγῳ τῆς αὐταδέλφης αὐτοῦ Βιγλεντίας. Ὑπὸ δὲ ἐμπρησμοῦ ἀφανισθέντα ἐκτίνα ἡ γυνὴ Βελισαρίου τοῦ μαγίστρου, ἥτις

Meursii et Lambecii notæ.

(86) Ἀλλὰ καὶ ναὸν ἀνήγειρεν. Ἔκτισε δὲ αὐτὸ μυροκαίλιον, διότι οἶκος ἦν αὐτοῦ· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε, διότι μετὰ τὸ c. 3058 ap. Banduriun.

(87) Φοίνικος. Credo intelligendum esse τὸ τῆς Λυκίας νεώριον ὀνομαζόμενον Φοίνικα, cujus meminit Zonaras in Constante nepote Heraclii. Lamb.

(88) Γαΐνᾶ. De Gaina patricio et interitu ejus ob affectatum imperium Marcellinus Comes ad ann. 399. Lamb.

(89) Κῦρος καὶ εἰς ἄλλο. Similis huic est illa acclamatio p. 11, v. 1 : Καλλίστρατος εὐτυχὴς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Ceterum in Chronico Alexandrino, ubi eadem de Cyro præfecto et Theodosio Juniore narrantur, diversa habetur acclamatio : Κωνσταντῖνος ἔκτισε, Κῦρος ἀνέστησεν. Lamb.

(90) *Anemodulium* pyramis erat quadrilatera insistens basi, in cujus apice simulacrum positum erat, motu suo ventos indicans. Hujus meminit Nicetas Choniates p. 857, 10 Bonn. Codrenus ait nominatum fuisse Ἀνεμοδήριον, quasi ἀνέμων δῆριν sive *certamen ventorum*. Anonymus in Collect. n. 183 Ανεμοδούριον vocat, posito ρ pro λ. Similiter μαγναύρα dicitur pro μαγναύλα, quasi *magna aula*, ut notat Luitprandus *De rebus Imp.* 6, 5. Lamb.

(91) Post αὐτῆς cod. 3058 et Reg. add. Μετὰ πολλῆς δὲ ἐπιστήμης καὶ ἀστρονομίας ἐποίει τοῦτο.

ν Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ μετὰ τὸ χηρεῦσαι αὐτὴν κατῴκει μετὰ αὶ συναινέσει αὐτῆς πάλιν ἀνήγειρε τὸν υ Προκοπίου τὰ Βιγλέντια καλούμενον. μενον Κοντοσκάλιον (93) ἡ πόρτα ἀπὸ περιστραμένου εἰς τὸ κτίσμα τοῦ λιμέ- τοῦνομα· καὶ γὰρ ἐκεῖνος Κοντόσκελος

η τοῦ Ψαρελαίου μονὴ πρότερον Μυ- εἶτο (95). Ὁ δὲ Κοπρώνυμος διερχόμε- τησε τὸν πατρίκιον τὸν Καμουλιανὸν ι ἡ μονή· τοῦ δὲ μὴ εἰδέναι εἰπόντος, καὶ ἐνυβρίσαι θέλων τὴν τῶν μοναχῶν λαίου καλεῖσθαι ταύτην ἐκέλευσε, καὶ ἰτου ῥῆμα κύριον ὄνομα τῇ μονῇ. Οἱ δὲ αὶ τηνικαῦτα ἐξέφυγον.

λῶν ὁ ὢν εἰς τὸ Βύκινον ἐκκλησία ἦν νδρέου, ἣν ἀνήγειρεν Ἰουστινιανὸς ὁ Καβαλλῖνος ἐποίησεν αὐτὴν χορτοβο-

λουμένην Ψαμαθέαν (96) εἴδωλον ἵστατο ρ' Ἑλληνός τινος. Ἔλεγον οὖν οἱ Χρι- τὸν σέβοντα αὐτὸ, « Κατὰ ψεῦσμα θεός σὸν εἴδωλον, » καὶ ἐκ τούτου ἔλαβεν ἡ ταύτην ἐπίκλησιν. Ἢ ἀπὸ τοῦ ὕψωμα ἔνωθεν ἵστασθαι τὸν τίμιον σταυρόν.

ἡ λεγομένη πόρτα ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι τὴν πέμπτην.

ίου πόρτα ἐκλήθη ἀπὸ Χαρσίου (97) τοῦ ; τοῦ μέρους τῶν Βενέτων, ὅτι παρίστα- ι ἐκτίζετο τὸ χερσαῖον τεῖχος.

μος πόρτα (98) διὰ τοῦτο ἐκλήθη οὗ-

A Antonina uxor Belisarii magistri, quæ vestitrix fuit Theodoræ uxoris Justiniani magni, suasu ipsius Vigilantiæ, cum qua post mariti sui mortem habitavit.

109 Porta quæ vocatur Contoscalium, nomen accepit a Galeno, qui structuræ portus præerat et cognominabatur Contoscelus.

Monasterium Psarelæi antea nominabatur Myrodonis. Cum autem quodam tempore Constantinus Copronymus illud præteriens Camulianum patricium interrogaret, quomodo id monasterium vocaretur atque is se nomen ejus nescire responderet, imperator, qui bene illud noverat, nominari jussit monasterium Psarelæi, illudens scilicet monachis, B quod semper comederent pisces. Et monasterium quidem hoc nomen retinuit, monachi vero propterea inde profugerunt.

Fœnile quod est in loco nuncupato Buccino, prius ecclesia erat S. apostoli Andreæ, quam exstruxerat Justinianus magnus. Constantinus vero Copronymus eam mutavit in fœnile.

In porta quæ vocatur Psamathea, idolum stabat quod colebatur a quodam gentili : propterea igitur, quod Christiani ejus cultori dicere solerent : « Falsus est et ementitus deus hoc tuum idolum, » ideo porta sic nominata est; vel propter exaltatum ibi sanctæ et venerandæ crucis signum, quod supra eam positum erat.

C **110** Porta quæ vocatur Quinta, ex eo nomen habet quod numero quinta sit.

Porta Charsiæ ita dicta est a Charsia secundario factionis Venetæ, qui structuræ ejus loci præfuit, cum conderetur murus terrestris.

Porta quæ vocatur Xylocercos, nomen ex eo ha-

Meursii et Lambecii notæ.

ή. Hujus dignitatis alias meminit Co- , v 8. Lamb.

σκάλιον. Secundum Codini etymo- αντοσκάλιον legendum esset Κοντόσκε- constet portam hanc maritimam fuisse, est eam κοντοσκάλιον sive κοντόσκαλον isse, id est *scalam parvam*. Σκάλην λιον Græco-barbari vocant *scalam*, mare descenditur. Ejusmodi vero ιæ complures Cpoli fuerunt, ut *scala la Chalcedonensis*, *scala arcis*, *scala* Cæterum κοντός Græco-barbare dici- sic hoc loco Codinus ait Galinum um a brevibus tibiis Κοντόσκελον co- fuisse. Eodemque modo apud Cedre- nus scholarum occidentalium domesti- ephalleniæ præfectus ob humilitatem τεστέφανος et Κοντολέων nuncupantur. rus Petri magistri, qui sub Justiniano Κοντοχέρης appellatus fuit, quod illi s esset brevior. Lamb.

τομα τοῦ λιμένος. Loquitur de portu qui proximus fuit portæ Contoscalii, ruditissimus scriptor Jo. Leunclavius s. Turc. Lamb.

sus est, Constantinum Copronymum onasterium mutato pristino nomine ppellari jussisse, ut illuderet mona- continue comederent pisces : ψάρια enim Græco-barbari *pisces* vocant, et ψαρεύειν *piscari*, et ψαροπωλεῖον *forum piscarium*. Simili fere cavillatione Cicero ad Atticum 1. 14 Lucullum et Hortensium piscinarios appellat. Lamb.

(96) Portam quam hoc loco Codinus vocat Ψαμαθέαν, eam appellavit p. 73, τὴν πόρταν τοῦ Ψαμάθου, id est *portam arenæ* sive *littoris*. Quemadmodum enim apud Latinos *arena*, ita etiam apud Græcos ψάμαθος tam ipsum *littus* quam *arenam littoream* significat. Cæterum progressu temporis hunc D quoque portæ evenit quod compluribus aliis locis, ut per ignorantiam vulgi antiquum et genuinum nomen perderet et pro ψαμαθεία appellaretur ψαμαθέα et ψευμαθία. Hinc patet rationes nominum illius portæ, quas in præsentia Codinus memorat ficticias esse et nullius momenti. Præterea notandum est non tantum illam portam cognominatam fuisse τοῦ Ψαμάθου, sed etiam monasteria, gerocomia et palatia prope eam sita idem habuisse cognomen, ut supra testatur Codinus p. 74. Corrigendus igitur est Constantinus Porphyrogenitus, apud quem c. 43 de administ. imp. pro τοῦ Ψωμαθέως τὴν μονὴν scribendum est τὴν μονὴν τοῦ Ψαμάθου, id est *monasterium littorale*. Lamb.

(97) Ἀπὸ Χαρσίου. Hæc supra p. 47 ipsemet prolixius enarrat. Lamb.

(98) Ἡ Ξυλόκερκος πόρτα. Hujus portæ meminit Zonaras in Anastasio Dicoro. Neque vero hæc porta tantum ξυλοκέρκου cognomen habuit,

bet quod artifices eam struentes, propter magnam aquæ copiam ibi repertam et crebram maris inundationem, roboreis tignis et palis in aqua defixis fundamentum superposuerunt.

Ecclesiam S. Deiparæ, quæ cognominatur ad Fontem, Justinianus magnus condidit. Cum enim aliquando in Thraciam venatum iret, et ex hoc templo, quod tunc temporis parvum oratorium erat, magnam videret prodire populi multitudinem, interrogavit quidnam illud sibi vellet; Strategio autem quodam magistro et custode imperialis pecuniæ respondente fontem ibi esse morbos sanantem, valde hoc admiratus est imperator, et ex superflua materia Magnæ Ecclesiæ ingens ibi et splendidum ædificavit templum, quod terræ motu collapsum Irene Attica reædificavit 277 annis post primam ejus ædificationem.

111 Templa imaginis non manufactæ et S. Joannis Theologi a beato Constantino primo exstructa fuerunt.

Ecclesiam S. Joannis Baptistæ Theodosius magnus condidit, quia ipso imperante sanctum ejus caput in urbem allatum fuit, quod imperator cum patriarcha Nectario in Hebdomo suburbio excepit et in S. Joannis Evangelistæ templo deposuit, usque dum per Rufinum magistrum ecclesia S. Joannis Baptistæ ædificaretur.

Monasterium Paulini Paulinus magister condidit, qui valde familiaris fuit imperatori Theodosio juniori et una cum ipso educatus. Hunc postea Theodosius zelotypia occidit ob conjugem Eudociam Augustam, quippe offerebatur aliquando imperatori miræ pomum magnitudinis e Phrygia allatum, quod ipse plurimum admiratus eum qui attulerat centum hyperpyris remuneravit, Pomum vero ex templo S. Sophiæ, ubi hoc ipsi oblatum erat, ad Eudociam Augustam misit, quæ illud accipiens æque magnitudinem atque pulchritudinem ejus mirata fuit. Accedens autem ad eam Paulinus, et idem pomum simili cum admiratione **112** spectans, dixit : « Ubinam, domina,

τως, ὅτι οἱ τεχνῖται ἐν τῷ τόπῳ εὑρόντες ὕδατα πολλὰ, καὶ μὴ δυνάμενοι θήσειν τεῖχος διὰ τὴν πολλὴν πλημμύραν, κέρχους καὶ παντουρώματα μετὰ ξύλων ποιήσαντες τεθείκασι τὸ θεμέλιον.

Τὴν Θεοτόκον τὴν καλουμένην Πηγὴν (99) ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν. Ἀπερχόμενος γὰρ εἰς Θρᾴκην ἐπὶ τῷ κυνηγῆσαι εἶδε πλῆθος λαοῦ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ, μικροῦ ὄντος εὐκτηρίου, καὶ ἠρώτησε τί ἐστιν· Στρατήγιος δέ τις, μάγιστρος καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, εἶπεν αὐτῷ, « Ἡ πηγὴ τῶν ἰαμάτων ἐστὶ, δέσποτα. » Καὶ ὁ βασιλεὺς θαυμάσας ὥρισε, καὶ ἐκτίσθη ναὸς μέγιστος καὶ περικαλλὴς ἐκ τῆς περισσευσάσης ὕλης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὑπὸ σεισμοῦ δὲ συμπτωθεὶς ἐκτίσθη πάλιν παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, ἔχων ὁ ναὸς ἀφ' οὗ ἐκτίσθη ἕως τῆς Ἀθηναίας Εἰρήνης ἔτη διακόσια ἑβδομήκοντα ἑπτά.

Ἡ δὲ ἀχειροποίητος (1) καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου ἐκτίσθη.

Ὁ δὲ Πρόδρομος ὁ στρογγυλόστεγος ἐκτίσθη παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὅτι ἐπὶ ἡμερῶν αὐτοῦ ἦχθη ἡ τιμία κάρα τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν πόλιν, ἣν καὶ ἐδέξατο ἀπὸ τοῦ Ἑβδόμου μετὰ Νεκταρίου πατριάρχου, καὶ κατέθετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου. Εἶτα διὰ τοῦ μαγίστρου Ῥουφίνου ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου.

Ἡ μονὴ τοῦ Παυλίνου ἐκτίσθη παρὰ Παυλίνου μαγίστρου τοῦ οἰκειοτάτου ἀνθρώπου τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ· σύντροφος γὰρ αὐτῷ ὑπῆρχεν. Ὃς καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων (2). Οὗτος ὁ Παυλῖνος ἀνῃρέθη παρὰ Θεοδοσίου ζηλοτυπήσαντος αὐτὸν διὰ τὴν ἰδίαν γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν βασίλισσαν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ηὑρέθη μῆλον παμμεγεθέστατον (3), ἀπὸ Φρυγίας κομίσαντός αὐτό τινος, ὅπερ λαβὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θαυμάσας δέδωκε τῷ κομίσαντι ὑπέρπυρα ἑκατόν. Τὸ δὲ μῆλον ἀπέστειλεν Εὐδοκίᾳ τῇ βασιλίσσῃ ἐκ τῆς ἁγίας Σοφίας· ἐκεῖσε γὰρ ὄντι τῷ βασιλεῖ ἐκομίσθη. Κἀκείνη λαβοῦσα κατεῖχε, καὶ ἐθαύ-

Meursii et Lambecii notæ.

sed aliqua etiam muri terrestris pars ei adhærens et cætera vicina loca, ut testatur Nicephorus Callistus 18, 41 : Τῷ ναῷ, φησὶ, τοῦ μάρτυρος Μάμαντος, ἀγχοῦ τοῦ τείχους ᾧ Ξυλόκερκος ὄνομα, κατετέθησαν. LAMB.

(99) *Τὴν καλουμένην Πηγήν.* De hujus templi structura et miraculoso fonte agit prolixe Nicephorus Callistus 15, 25 et 26. Syntagma vero quod ibidem testatur se scripsisse de miraculis ad fontem ejus templi editis, hodieque manuscriptum exstat in bibliotheca Vaticana. Principium illius hoc est : Εἶτα πηγῆς μὲν ἡδύ τι καὶ ψυχρόν. Cæterum in imaginem B. Virginis, quæ in celeberrimo hoc templo colebatur, exstat Manuelis Philæ epigramma, cujus exemplar apposui, quia alias nondum editum est.

Εἰς εἰκόνα τῆς πηγῆς.
Ζωῆς ἐγὼ βλέπω σε πηγήν, παρθένε.
Πᾶσαν φλόγα σβεννύεις παντὸς κινδύνου.
Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς τεραστίοις
Ἀῤῥαρσίας φέρουσα τοῖς κόλποις φλέβα.
LAMB.

(1) *Ἡ δὲ ἀχειροποίητος.* Hoc est, ut ego interpretor, ὁ ναὸς τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ. Videtur autem hoc templum a Constantino Porphyrogenito exstructum fuisse, quo imperante cum Romano seniore, anno post Christum 944, imago Christi non manufacta ex Edessa urbe Mesopotamiæ Cpolim translata est. Similiter fuit etiam prope Cabalam Thraciæ civitatem monasterium cognominatum τῆς ἀχειροποιήτου Θεοτόκου, quod imago B. Virginis ἀχειροποίητος ibi asservaretur. Quodsi verum est Codinum hic de Constantino magno loqui, alia quærenda erit interpretatio verborum ἡ δὲ ἀχειροποίητος. LAMB.

(2) *Τῶν ἁγίων Ἀναργύρων.* In codd. Vat. additur τὰ βραχέος, nempe ut templum S. Cosmæ et Damiani a Paulino ædificatum diversum esse appareat ab altero quod iisdem sanctis eodem tempore a Proclo patriarcha in loco nuncupato *scagmate* exstructum fuit. LAMB.

(3) Παμμεγεθέστατον μῆλον ὁπώρας δίκην ἐπίχον μοδίου τὸ μέγεθος C, μοδίου μέγεθος ἔχον. Reg.

ἐπὶ τῷ μεγέθει καὶ κάλλει αὐτοῦ. Προσελ- A egregius ille fructus repertus est ? » At ipsa, quæ
Παυλῖνος καὶ ἰδὼν παρὰ τῇ δεσποίνῃ τὸ μῆλον
ισεν, εἰρηκὼς αὐτῇ· « Πόθεν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν
, δέσποινά μου ; » Ἡ δὲ ἐρῶσα αὐτοῦ, « Λάβε
», ἔφη. Ὁ δὲ λαβὼν ἔπεμψε δῶρον τοῦτο τῷ
ί, μὴ εἰδὼς ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐδόθη τῇ δεσποίνῃ.
βασιλεὺς λαβὼν, καὶ γνοὺς ὅτι ὅπερ ἀπέστειλε
ιλίσσῃ μῆλόν ἐστι, προσεκάλεσε τὴν Αὐγούσταν,
ηρώτησε αὐτὴν, « Ὅπερ ἐστειλάσοι μῆλον,
τιν ; Ἡ δὲ εἶπεν (4) « Παυλίνῳ τῷ πιστοτάτῳ
δέδωκα. » Ὁ δὲ αὐτὴν μὲν ἠπείλησε ῥήμασιν
οῖς, Παυλῖνον δὲ προσέταξε φονευθῆναι εἰσ-
νον εἰς τὸ παλάτιον. Καὶ δῆτα ἀνερχόμενον
στεινὸν κοχλίαν (5) οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ προσ-
τες τοῦτον φονεῦσαι, εἰ μὴ τὰ ὦτα αὐτοῦ μόνα
αν. Καὶ γνοὺς ἐκεῖνος τὴν ἐπιβουλὴν ἔφυγε. B
δὲ εἰς θαῦμα τῶν ἁγίων Ἀναργύρων γέγονεν,
τελειώσῃ τὸν ναὸν αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς,
ς ὅπως αὐτὸς ἔφυγε τὸν προκείμενον φόνον,
σχυνθεὶς ἄγνοιαν προὐβάλλετο καὶ τοὺς τολμη-
ῦναι ἔλεγεν. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἤδη τετελειω-
τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἀπεκεφάλι-
αὐτόν (7).

ἁγίαν σορὸν (8) τὴν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις
ἶνος καὶ Σοφία ἀνήγειρεν. Ἐν δὲ τῇ ἀγρυπνίᾳ
ωτικὸν μεγάλοι ἄνθρωποι, ὅ τε Μιχαὴλ ὁ
αβὲ ὁ κουροπαλάτης πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι, καὶ
ς Καῖσαρ ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου,
λλοι τῶν μαγίστρων· ἐκεῖσε γὰρ ἐναπόκειται
α ζώνη καὶ ἡ ἐσθὴς τῆς Θεοτόκου, τὸ δὲ ὠμο- C
ἐν Βλαχέρναις.

ἅγιον Ἰάκωβον τὸν πλησίον αὐτῆς ὁ αὐτὸς
ὺς ἀνήγειρεν, ἔνθα εἰσὶν ἐν σοροῖς λείψανα
γίων νηπίων καὶ τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ θεο-
, τοῦ προφήτου Ζαχαρίου καὶ Ἰακώβου τοῦ
οθέου. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας σοροῦ
κεῖμενα τῶν ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν τὰ
α, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ αἱ τρίχες τοῦ τιμίου
όμου.

Παυλῖνος καὶ ἰδὼν παρὰ τῇ δεσποίνῃ τὸ μῆλον
ισεν, εἰρηκὼς αὐτῇ· « Πόθεν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν
, δέσποινά μου ; » Ἡ δὲ ἐρῶσα αὐτοῦ, « Λάβε
», ἔφη. Ὁ δὲ λαβὼν ἔπεμψε δῶρον τοῦτο τῷ
ί, μὴ εἰδὼς ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐδόθη τῇ δεσποίνῃ.
βασιλεὺς λαβὼν, καὶ γνοὺς ὅτι ὅπερ ἀπέστειλε
ιλίσσῃ μῆλόν ἐστι, προσεκάλεσε τὴν Αὐγούσταν,
ηρώτησε αὐτὴν, « Ὅπερ ἐστειλάσοι μῆλον,
τιν ; Ἡ δὲ εἶπεν (4) « Παυλίνῳ τῷ πιστοτάτῳ
δέδωκα. » Ὁ δὲ αὐτὴν μὲν ἠπείλησε ῥήμασιν
οῖς, Παυλῖνον δὲ προσέταξε φονευθῆναι εἰσ-
νον εἰς τὸ παλάτιον. Καὶ δῆτα ἀνερχόμενον
στεινὸν κοχλίαν (5) οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ προσ-
τες τοῦτον φονεῦσαι, εἰ μὴ τὰ ὦτα αὐτοῦ μόνα
αν. Καὶ γνοὺς ἐκεῖνος τὴν ἐπιβουλὴν ἔφυγε. B
δὲ εἰς θαῦμα τῶν ἁγίων Ἀναργύρων γέγονεν,
τελειώσῃ τὸν ναὸν αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς,
ς ὅπως αὐτὸς ἔφυγε τὸν προκείμενον φόνον,
σχυνθεὶς ἄγνοιαν προὐβάλλετο καὶ τοὺς τολμη-
ῦναι ἔλεγεν. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἤδη τετελειω-
τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἀπεκεφάλι-
αὐτόν (7).

ἁγίαν σορὸν (8) τὴν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις
ἶνος καὶ Σοφία ἀνήγειρεν. Ἐν δὲ τῇ ἀγρυπνίᾳ
ωτικὸν μεγάλοι ἄνθρωποι, ὅ τε Μιχαὴλ ὁ
αβὲ ὁ κουροπαλάτης πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι, καὶ
ς Καῖσαρ ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου,
λλοι τῶν μαγίστρων· ἐκεῖσε γὰρ ἐναπόκειται
α ζώνη καὶ ἡ ἐσθὴς τῆς Θεοτόκου, τὸ δὲ ὠμο- C
ἐν Βλαχέρναις.

ἅγιον Ἰάκωβον τὸν πλησίον αὐτῆς ὁ αὐτὸς
ὺς ἀνήγειρεν, ἔνθα εἰσὶν ἐν σοροῖς λείψανα
γίων νηπίων καὶ τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ θεο-
, τοῦ προφήτου Ζαχαρίου καὶ Ἰακώβου τοῦ
οθέου. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας σοροῦ
κεῖμενα τῶν ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν τὰ
α, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ αἱ τρίχες τοῦ τιμίου
όμου.

egregius ille fructus repertus est ? » At ipsa, quæ
eum amabat : « Tu, ait, accipe illud. » Paulinus igi-
tur pomum ab ea acceptum imperatori remisit,
ignorans ab eo prius Augustæ illud donatum fuis-
se. Imperator autem pomum recipiens, et cogno-
scens idem esse quod antea Augustæ miserat, ip-
sam ad se vocatam interrogavit : « Ubi est pomum
quod tibi misi ? » Illa vero respondit : « Paulino nos-
tro fidelissimo dedi. » Tunc imperator illam quidem
severa interminatione increpuit, Paulinum autem,
dum ingrederetur palatium, interfici jussit. Consti-
tuti igitur insidiatores eum in ascensu testudinis
tenebrosæ aggressi sunt ; cui tamen, solis auribus
præsectis, vitam adimere non potuerunt : ipse enim,
simul atque per insidias se circumventum sensit,
recta inde profugit. Cæterum hoc ita evenit miracu-
loso auxilio SS. Anargyrorum Cosmæ et Damiani,
nempe ut inchoatum eorum templum exædificaret.
Imperator vero audiens eum vitæ periculum effugis-
se, præ pudore nil sibi hac de re cognitum fuisse
simulavit, et insuper aggressores se puniturum pro-
misit. Nihilominus, post absolutum templum SS.
Anargyrorum, caput ei præcidi jussit.

113 Templum sacri conditorii in Chalcopratiis Justinus et Sophia ædificarunt. In vigilia autem viri magni lectorum officio ibi fungebantur, nempe Michael Rangabe curopalata, antequam imperio potiretur, et Bardas Cæsar, patruus Michaelis filii Theophili, et complures magistri. Ibi enim deposita est C veneranda zona et vestis S. Deiparæ : humerale vero in Blachernis asservatur.

Prope supradictum templum idem imperator ecclesiam S. Jacobi exstruxit, ubi suis in conditoriis asservantur reliquiæ sanctorum innocentium et Simeonis Theodochi et prophetæ Zachariæ et Jacobi fratris Christi. Cæterum in dextra parte sacri conditorii posita sunt corpora sanctarum mulierum quæ unguenta ad Christi sepulcrum tulerant, in sinistra vero coma B. Joannis Præcursoris.

Meursii et Lambecii notæ.

Εἶπεν. Εἶπε φαγεῖν αὐτό. Καὶ πάλιν ἠρώτησεν εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ· ἡ δὲ καὶ πάλιν ἔφαγεν αὐτό. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἐξενεγκὼν τὸ μῆλον. Καὶ τοῦτο τί ἐστι ; καὶ ταύτην μὲν ἡμύνατο ἐν αὐστηροῖς, τὸν δὲ Παυλῖνον τὸν πιστότατον φίλον προστάξειν εἰσερχόμενον εἰς τὸ παλάτιον ἀποκτανθῆναι. Καὶ δῆτα Reg.

Τὸν στενὸν κοχλίαν. Puto hic significari cochlidem per quam transibatur secreto prodromo in palatium. Vide quæ supra notavi p. 82. Lamb.

Ἀπεκεφάλισεν αὐτόν. Marcellinus comes ipsum magistrum officiorum jubente Theodosio captum fuisse ait in Cæsarea Cappadociæ, Juniano V et Anatolio coss. Lamb.

Αὐτόν. Αὐτὸν φανερῶς. Ἡ δὲ δέσποινα ὡς ἀτιμωθεῖσα ἠτήσατο τὸν βασιλέα ἀπελθεῖν εἰς ἁγίους τόπους, καὶ συγχωρηθεῖσα ἐξῆλθεν. ἐν ἦν γενομένη καὶ εὐαρεστήσασα τῷ Θεῷ. τῷ μέλλειν τελευτᾷν ἐξωμόσατο μὴ συνειδέναι τὰ Παυλίνου. Reg.

Τὴν ἁγίαν σορόν. Duo Cpoli templa fuerunt Virginis, quæ cognomen habuere τῆς ἁγίας σοροῦ sive *sacri loculi*. Horum unum in Chalcopratiis a Pulcheria Theodosii junioris sorore exstructum fuit, ut testatur Nicephorus Callistus 14, 2 et 49 et 15, 14, et terræ motu collapsum ab D Justino curopalate et uxore ejus Sophia fuit reædificatum, ut refert hoc loco Codinus et supra p. 83 v. 19. Alterum vero Leo Macellus in suburbio nuncupato *Blachernis* exstruxit, cujus supra Codinus meminit p. 96, et paulo post hisce verbis, Τὸ δὲ ὠμοφόριον ἐναπόκειται ἐν Βλαχέρναις, hoc est ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας σοροῦ ἐν Βλαχέρναις. De hujus templi situ et structura apposui verba Metaphrastæ, quæ ex antiquissimo cod. ms. bibliothecæ Vallicellanæ excerpsi. Χῶρος ἦν, inquit, πρὸ τοῦ τείχους τοῦ ἄστεως ἐγγίζων τῷ θαλαττίῳ κόλπῳ τοῦ Κέρατος. Ὄνομα Βλαχέρναι τῷ τόπῳ. Θεῖος δὲ οἶκος ἀνὰ τὸν τόπον βασιλικαῖς δαπάναις τῇ Θεοτόκῳ οἰκοδομεῖται, καὶ σορὸς ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσίου κατασκευασθεῖσα τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον θησαυρὸν ὑποδέχεται· πλείστοις τε καὶ ἄλλοις ἀναθήμασι καὶ δώροις ὁ οἶκος τιμᾶται. Vide præterea Græcorum Menologium die 2 Julii, et Nicephorum Callistum 15, 24. Lamb.

Thermas Germani Germanus, qui sub Valentiniano prætor fuit Peloponnesi, exstruxit, quod domus ejus ibi esset. A

De Bosporii portus denominatione refert Joannes Antiochenus, in illa muri parte quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur boves olim veniisse, quod etiam moris fuit usque ad Constantium Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam œstro percitus in mare **114** desiliret et tranaret usque Chrysopolim, atque hinc Bosporium nominis originem traxisse.

Turrim quæ vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide exstruxit, et in ejus structuram centum librarum millia impendit. Hanc postea terræ motu dejectam reædificavit Theophilus B ita ut hodieque visitur. Cæterum retinuit cognomen pristinum.

Palatium quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magni condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsyamianus Syrus multos eo tempore gessit magistratus.

Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macelæ Hæmon quidam patricius Romanus : ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiæ exstruxit Procopia filia Nicephori Seleucensis, uxor Michaelis Rangabe ex curopalata imperatoris.

Templum S. Eustathii ædificavit Irene Attica. C

Monasterium ad Armamenta sive sancti Panteleemonis primo quidem **115** a Mauricio in armamentarium exstructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Ædificium quod vocatur Picridii, condidit Picrides cubicularius tempore Irenæ Atticæ.

Castellum ædificavit Tiberius imperator socer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem eius combureret : ibi enim naves suas subduxit, et locum munivit castello.

Τὸ λοῦμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανὸς ἐν τοῖς χρόνοις Οὐαλεντινιανοῦ στρατηγὸς γενόμενος Πελοποννήσου ἀνήγειρε, οἶκον αὐτοῦ ἔχων.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπωνυμίας ταῦτά φησιν Ἰωάννης Ἀντιοχεύς, ὅτι εἰς τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους (11) εἰχον ἔθος πωλεῖν τοὺς βόας, ὃ καὶ ἐκράτει μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Εἴς δέ ποτε βοῦς οἰστρηλατήσας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέρασεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπόριον.

Τὸν δὲ πύργον ὃς καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγαν καὶ περιφανῆ ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐδαπάνησε κεντηνάριον. Σεισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τελείως χαλασθέντος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίλου, καθὰ νῦν ὁρᾶται. Φέρει δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐπώνυμον.

Τὸ παλαιὸν Πετρίον Πέτρος τις πατρίκιος (12) ἐπὶ τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔκτισεν. Ἔλεγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρσυαμιανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀρχὰς τῷ τότε ἀνύσαντα.

Ἡ δὲ μονὴ Ῥωμαίου ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακέλλου παρὰ Αἵμωνος πατρικίου τοῦ Ῥωμαίου· εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐκεῖσε ᾤκει.

Ἡ μονὴ ἡ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίας ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σιλευκηνοῦ καὶ γυναικὸς Μιχαὴλ Ῥαγγαβὲ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτων.

Τὸν ἅγιον Εὐστάθιον ἔκτισεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναΐς. C

Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μονή, ἤγουν ὁ ἅγιος Παντελεήμων, πρώην μὲν ὁ Μαυρίκιος ἁρμαμενταρεῖον αὐτὸ ἔκτισε, μετὰ δὲ χρόνους σμη' Θεοδώρα ἡ γυνὴ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως μονὴν αὐτὸ ἐποίησε.

Τὰ Πικριδίου ἔκτισε Πικρίδιος ὁ κατωνάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναΐας.

Τὸ δὲ Καστέλλιον Τιβέριος ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς ὁ πενθερὸς Μαυρικίου διὰ τὸ μὴ καῦσαι τὸν στόλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας· ἐκεῖσε γὰρ τὰ πλοῖα ἤγαγε καστελλώσας (14) καὶ ὀχυρώσας αὐτὰ ἐκεῖσε.

Meursii et Lambecii notæ.

(9) *Περὶ δέ.* Ὅτι τὸ Βοσπόριον, καθώς φησιν Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεὺς, ὅτε Βύζας ἔκτισε τὸ Βυζάντιον, βοῦν ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Προσφορίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ οὕτως ἐκλήθη Βοσπόριον. Ἐκεῖ δὲ ἐπωλοῦντο οἱ βόες καὶ εἰς τὸ σιγματοειδὲς τεῖχος μέχρι τοῦ Κοπρωνύμου. Ἐκεῖνος ὥρισεν εἰς τὸν Ταῦρον πωλεῖσθαι cod. 3058.

(10) *Τοῦ Βοσπορίου.* Portus Cpoli fuit in regione quinta e regione Chalcedonis, qui antiquitus vocabatur τὸ Βοσπόριον, scilicet νεώριον seu ὁ Βοσποριανὸς λιμήν, propterea quod situs esset ad Bosporum Thracium : ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ κατὰ Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον στενόν, id est *mare angustum inter Chalcedonem et Byzantium.* Cæterum progressu temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Βοσπόριον mutatum fuit in Φωσφόριον et Προσφόριον, ut testatur Stephanus v. Βόσπορος et Joannes Tzetzes Chil. 1, 836. Ne autem primo intuitu pateret corrupta esse hæc D nomina et subrepticia, utrique suam affinxere originem. Nam Phosphorium portum dictum fuisse aiunt, quod cum Philippus Macedo nocte illuni et pluvia urbem prope hunc portum per insidias expugnare tentasset, fortuito lunæ exortu, quam Græci Ἑκάτην φωσφόρον nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Prosphorium vero et Prosphorianum portum vocari traduut ἀπὸ τῆς προσφορᾶς, quod nimirum eo magna importaretur eduliorum copia. Lamb.

(11) *Τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους.* Loquitur de muro maritimo. Lamb.

(12) *Πέτρος τις πατρίκιος.* Ad hunc plurima exstant rescripta Justiniano imperatore, sub quo bis præfectus prætorio fuit. Lamb.

(13) *Βαρσυαμιανόν.* Procopius in Anecdotis Βαρσυάμην eum appellat. Lamb.

(14) Καστελλοῦν Græco-barbaris dicitur castellis et propugnaculis aliquem locum munire. Lamb.

ρχιστράτηγον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλουν καὶ τὸ A
ον (15) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε.
γιον Μάμαντα ὁ Λεωμακέλης ἀνήγειρε (16),
αἵετο ἡ πόλις (17) μῆνας ἕξ. Ἐν ᾧ ὁ βασι-
ι παλάτια ἔκτισε καὶ Ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ οἱ
ἠνιόχευον, ὅπου καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεο-
οῦ βασιλέως ἀνῃρέθη παρὰ Βασιλείου τοῦ
ος. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν τότε μονὴν τοῦ
μοῦ καὶ χειμὼν γέγονεν οἷος οὐκ ἐγένετο
ποτέ. Ἀλλὰ καὶ στακτὴν καθαρὰν ἔβρεξεν,
ὅαι ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε
ὅσιος Δανιὴλ (18) ἐν τῷ Ἀνάπλῳ ἦν.

γιον (19) Ταράσιον τὴν μονὴν, λέγουσιν ὅτι
Ταράσιος ὁ πατριάρχης ἐκεῖσε ἐτέθη καὶ
ν θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο μονή. B
ιονὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμώ-
Σθλαβὸς (20) ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεο-
οῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐ-

ἅγιον Φωκᾶν πέρα Βασίλειος ὁ Μακεδὼν
Ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον ἐν τῷ φόρῳ, καὶ
ν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν

ι πέραθεν τοῦ στενοῦ λεγομένου ἐκκλησία
ραμος παρὰ Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῶν
τάτων βασιλέων ἐκτίσθη, καὶ ὁ ἅγιος Παῦ-
ὀρφανοτροφεῖον, καὶ ὁ ὅσιος Ζωτικὸς (21) ὁ
λωβοὺς, ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν τῶν Σοφιῶν καὶ
ναὶ τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ. C
ζευκτὰ κιόνια παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ γέρον-
γέρθησαν καὶ εἶχον τοὺς τιμίους σταυρούς.
ι Εὐτροπίου ὁ λιμὴν ἐκτίσθη παρὰ Εὐτρο-
ωτοσπαθαρίου καὶ κοιαίστορος ἐν τοῖς χρό-
νου καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων· ἐν ᾧ
ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν Μαυρίκιος καὶ τὰ
υἱοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου.
Μακελλίας (22) ἀνήγειρε Λέων ὁ πρωτοασε-

Templa B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Sosthenio Constantinus Magnus ædificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macelas ædificavit, cum urbs sex integros menses continuo incendio flagrasset. Ibidem quoque palatium exstruxit et Hippodromum privatæ imperatorum aurigationi destinatum: ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem durante illo incendio adeo sævam fuisse hiemem ut alias nunquam. Eodem quoque tempore puram putam stacten pluit, ita **116** ut ad spithamæ altitudinem vasa eo replerentur. Eodem S. Daniel in Anaplo degebat.

Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero illius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natione Sthlavus condidit temporibus Theophili Iconomachi et Michaelis filii ejus.

Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilius Macedo ædificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra fontes.

Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis tectam piissimi principes Justinus et Sophia condiderunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum mutilatis recipiendis destinatam, quæ dicitur S. Zotici, et portum Sophiæ, et palatia Sophiana trans fretum.

Columellas junctas, quibus signa crucis imposita erant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospatharius et quæstor **117** temporibus Zenonis et Anastasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque liberis capita præcisa sunt.

Ædificium quod vocatur Maceliæ, Leo protoasecretis exstruxit.

Meursii et Lambecii notæ.

Τὸν Ἀρχιστράτηγον τὸν εἰς τὸν Ἀνάκαὶ τὸ Σωσθένιον. De his duobus templis aelis archangeli eorumque situ prolixe agit ius l. 1. ædific., ubi utrumque ab Justiniano D atum fuisse memorat. Vide Nicephorum im 7, 50. LAMB.

Ἀνήγειρε καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ παλάτια, διότι ετο ἡ πόλις μῆνας ς'. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Λεω- ς ἔκτισεν αὐτὰ καὶ μόλον ἐποίησε καὶ ναὸν ος. καὶ ἐώρα ἀπεικεῖσε τὴν πόλιν ἐμπρηζο- Εἶθ' οὕτως ἔβρεξε στάκτην ἐπ' αὐτῇ ὡς σπι- τὸ πάχος. Ἔκτισε δὲ καὶ Ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ ιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ἀνῃρέθη ὑπὸ Βασιλείου, missis reliquis.

Ἐκαίετο ἡ πόλις. Incendium de quo in tia Codinus loquitur, incidit secundum Mar- m Comitem in annum unum imperii Leonis st Christum est 465, Basilisco et Hermine- ns. LAMB.

De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ disci- imitatore vide Græc. Menologium die 11 bris. LAMB.

(19) *Τὸν ἅγιον.* Τὸν δὲ ἅγιον Ταράσιον λέγουσιν εἶναι προάστειον τοῦ πατριάρχου Ταρασίου, καὶ ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ μονήν. 3058.

(20) *Ὁ Σθλάβος.* Utroque modo Græco-barbare dicitur, ὁ σθλάβος et ὁ σκλάβος, id est *servus*. et ἡ σθλαβία et ἡ σκλαβία, id est *servitus*, et σθλαβοῦν et σκλαβοῦν, id est *in servitutem redigere*. Frustra igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces ἐσθλαβώθη et σθλαβογενής ut mendosas rejicit. In præsentia vero Codinus Damianum patricium et cubicularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαβόν sive σκλαβόν appellat, propterea quod oriundus esset ex Sclavonia sive Dalmatia. Σθλαβός ergo idem hic valet quod Σκλαβηνός vel Σθλαβηνός. LAMB.

(21) *Ζωτικός.* Erat hospitale mutilatis recipiendis destinatum, et dicatum memoriæ S. Zotici. Vide p. 89. Italis diceretur *lo spedale degli stroppiati*. LAMB.

(22) *Τὰ Μακ.* Τῆς δὲ Μαλελίας τὴν μονὴν ἀνήγειρε Μαλέλιος ὁ πρωτοασηκρῆτις οὕτως καλούμενος 3058 Μελελίας Vat.

In monasterio dicto Pelamidæ statua marmorea collocata erat, quam erexit Theophilus tempore Constantini Porphyrogeniti.

Palatia sita in Heræo Justinianus magnus ædificavit, quæ postea exornavit Justinus ejus nepos. Vocatur autem locus ille Heræum, quod antiquitus ibi templum Junonis esset; vel Erium, quoniam cives olim ibi sepeliebantur, uti etiam nunc testantur multa marmorea monumenta.

Palatia quæ sunt in Bryante, Tiberius imperator et Mauricius ejus gener ædificarunt. Dictus autem est ille locus Bryas prophetico præsagio futuri urbis fremitus, qui ibi olim exaudietur. Cum enim ultimus hujus urbis imperator jussu divino ex urbe discedet et proficiscetur Hierosolymam, traditurus Deo una cum suo diademate imperium Romanorum, tunc in hoc colle nominato Bryante ipse et omnes qui eum **118** comitabuntur, clamorem audient et strepitum populi remanentis in urbe.

Palatia Damatrii iidem imperatores ædificarunt. Visitur autem ibi πήδημα Constantini, qui a matre Irene Attica excæcatus fuit.

Ædes Florentii et Callistrati duo germani fratres ita nominati exstruxerunt; quæ post eorum mortem in monasteria mutatæ fuerunt. Hic post 428 annos tempore Irenæ Atticæ Paulus patriarcha, de-

Ἐν δὲ (23) τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ Πηλαμίδου (24) στήλη ἵστατο μαρμάρινος, ἣν ἀνήγειρε Θεόφιλος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου.

Τὰ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ (25) παλάτια ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ· ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστῖνος (26) ἐκαλλώπισεν. Ἡραῖον δὲ ἐκλήθη, ὅτι πάλαι τῆς Ἥρας ἦν ὁ ναὸς ἐκεῖ. Ἢ Ἤριον (27), ὅτι τὸ παλαιὸν ἐκεῖ ἐθάπτοντο οἱ πολῖται· καὶ δηλοῖ τοῦτο τὰ πολλὰ μαρμάρινα κιβούρια.

Τὰ εἰς τὸν Βρύαντα (28) παλάτια Τιβέριος ὁ βασιλεὺς ἔκτισε καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μαυρίκιος. Ἐκλήθη δὲ Βρύας (29) προφητικῇ ῥήσει διὰ τὸν μέλλοντα αὐτόθι ἀκουσθῆναι βρυγμὸν τῆς πόλεως· καὶ γὰρ ὁ ταύτης τῆς πόλεως ἔσχατος βασιλεὺς μέλλων ἐξελθεῖν προστάξει Θεοῦ καὶ ἀπελθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ (30) καὶ ἀποδοῦναι τῷ Κυρίῳ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἅμα τῷ διαδήματι αὐτοῦ, ἐπειδὰν γενήσεται ἐν τῷ τοιούτῳ βουνῷ τῷ Βρύαντι, μέλλει ἀκοῦσαι μετὰ πάντων τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ τὴν βοὴν καὶ τὸν βρυγμὸν τοῦ ἐναπομείναντος λαοῦ, τῆς πόλεως ἤδη ποντιζομένης.

Τὰ τοῦ Δαματρίου παλάτια οἱ αὐτοὶ βασιλεῖς ἔκτισαν. Ἔστι δὲ ἐκεῖσε τὸ πήδημα (31) Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, τοῦ τυφλωθέντος παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Τὰ Φλωρεντίου καὶ τὰ Καλλιστράτου (32) ἀπὸ δύο αὐταδέλφων οὕτω καλουμένων ἐκτίσθη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐγένετο δύο μοναστήρια ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Μετὰ δὲ τι-

Meursii et Lambecii notæ.

(23) *Ἐν δέ.* Τὴν δὲ Πηλαμίδα ἀνήγειρε Λέων ὁ φιλόσοφος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. LAMB.

(24) *Πηλαμίδου.* Rectius in cod. Vat. legitur τοῦ Πηλαμιδίου. Πηλαμήδων enim vel Πηλαμύδιον suburbium erat maritimum, propterea ita nominatum quod pelamides pisces numerose ibi caperentur. In cod. Reg. simpliciter legitur ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Πηλαμιδίῳ. Hujus suburbii meminit Cedrenus, ubi agit de imperio Joannis Tzimiscæ. In.

(25) *Ἡραίῳ.* Ἡραῖον promontorium est Chalcedonis, quod Stephanus vocat τὴν Ἡραίαν ἄκραν. Antiquitus vero ita nominatum fuit a fano Junonis, quod in eo situm erat. Postea vero, prisco et genuino nomine abolito, corrupte appellari cœpit Ἱερεῖον, Ἤριον et Ἠέριον sive Ἀέριον. Etymologiæ enim, quas Græci recentiores corruptis hisce nominibus attribuunt, non originales sunt, sed tantum ficticiæ. LAMB.

(26) *Ἰουστῖνος.* Ἰουστῖνος καὶ Σοφία ἐκαλλώπισαν αὐτά 3058.

(27) *Ἢ Ἤριον.* Quod hoc loco Codinus ait, Ἤριον appellatum fuisse illud promontorium propterea quod cives Chalcedonenses ibi sepeliuntur, infra etiam p. 119 v. 4 repetit. Eamdemque nominis rationem confirmat fragmentum ex mss. quibusdam biblioth. Reg. Collect. excerptum, cujus exemplar apposui: Ὅτι τὸ τῆς Χαλκηδόνος ἀκρωτήριον τὸ παλαιὸν Ἤριον καὶ ὃν καὶ λεγόμενον (ταφεῖον γὰρ ἦν τῆς πόλεως Χαλκηδόνος) ὁ μὲν Ἰουστινιανὸς ἀνασκάψας τὸ ὅλον ἀκρωτήριον καὶ ἀνακαθάρας τὸν τόπον βασίλεια ἔκτισε περιφανέστατα, καὶ Ἠερία ὁ τόπος μετωνομάσθη ἢ Ἀερία. Sed quidquid illi dicant, neque Ἤριον neque Ἤριον genuinum et proprium hujus promontorii nomen fuit, sed Ἡραῖον, ut paulo ante notavi et Stephanus testatur. LAMB.

(28) Locus nuncupatus Βρύας memoratur a Zonara in Theophilo: Ἐπέταξεν, inquit, ἐν τῷ Βρύαντι δείμασθαι ἀνάκτορα. Fuit autem, ut opinor, ita nominatus unus ex septem collibus Cpolitanis. Nam paulo post subjungit Codinus: Ἐπειδὰν γενήσεται ἐν τῷ τοιούτῳ βουνῷ τῷ Βρύαντι. Meminit etiam palatii in Bryante siti Constantinus Porphyrogenitus *De administr. Imp.* c. 51: Διὰ τὸ, inquit, καὶ ὑπ' αὐτοῦ (sc. Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος) κτισθῆναι τὰ τοιαῦτα παλάτια, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ Ἑβδομον καὶ εἰς τὴν Ἡρείαν (vel Ἱερείαν) καὶ εἰς τὸν Βρύαντα. Sic enim ibi scribendum est pro eo quod vulgo peram legitur, καὶ εἰς τὴν Εἰρίαν καὶ εἰς τὴν Βριαν. LAMB.

(29) Βρύας ὅτι μέλλοντος τοῦ ἐσχάτου ἐξελθεῖν βασιλέως καὶ κατοικῆσαι εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν αὐτῷ Βρύαντι μέλλει ἀκοῦσαι βρυγμὸν καὶ τὴν βοὴν τοῦ κλαυθμῶνος τῆς πόλεως cod. 3058.

(30) Quæ Codinus hic narrat de etymologia loci nominati Βρύαντος, meræ nugæ sunt et fabulæ aniles. In cod. Regio pro Βρύας legitur Βρύαν. LAMB.

(31) Quid vox πήδημα hic significet, nondum mihi liquet. LAMB.

(32) *Τὰ Φλωρεντίου καὶ τὰ Καλλιστράτου.* Utriusque mentio fit in Menologio die 31 Decembris, in Actis S. Zotici. In cod. Reg. et aliquot Vaticanis pro Φλωρεντίου legitur Φλώρου. Quæ vero paulo post Codinus narrat de Paulo patriarcha habentur apud Zonaram in imperio Irenæ et filii ejus Constantini. LAMB.

ι εἴκοσι ὀκτὼ ἔτη Πλοῦς πατριάρχης ως Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας παρῃτήσατο, ον τοῦ πατριαρχείου ἐκεῖσε ἡσυχήσας τέσσαρας τέθνηκε.

A posita patriarchali dignitate, requievit et post quatuor menses mortuus est.

ια τῶν Ἐλευθερίου καὶ τὰ ἐργοδόσια ἡ η ἔκτισεν. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἐλευθερίου ἐχρι τοῦ Ἀμαστριανοῦ ἱπποδρόμιον ἦν, ευτέρου κτίστορος τῆς πόλεως τοῦ μι- ίου κατασκευασθὲν, ὅπερ κατέλυσεν ἡ ι ἔκτισεν ἐν αὐτῷ τὰ πιστώρια.

Palatia Eleutheriana et officinas eadem Irene condidit. Hippodromum vero, qui inter ædes Eleutherianas et Amastrianas a secundo urbis conditore Theodosio juniore exstructus erat, demolita est Augusta, ejusque loco pistrina ædificavit.

ούμενον μέγα Λουτρὸν πλησίον τοῦ Βοὸς ὰ Νικήτα εὐνούχου καὶ ἐπὶ τῆς τρα- τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως. εράτηγος τὰ Ἀβάκια, ὁ πλησίον τοῦ ἐκτίσθη παρὰ Λεωμακέλου. Ἐκλήθη δὲ εὑρεθῆναι ἐκεῖσε ἀβάκια παμμεγέθη μαστα.

Thermas magnas, quæ sunt prope Bovem, exstruxit Nicetas eunuchus et præfectus mensæ tempore Theophili imperatoris.

Templum B. archangeli Michaelis nuncupatum ad Abacos, quod est prope Xerolophum, ædificavit B Leo Macelas. Ita vero nominatum est, quod ibi inventi fuerint Abaci magnitudinis admirandæ.

ία Θεοτόκος τὸ Κρύσταλλον διὰ τοῦτο θη, ὅτι τοῦ Λεωμακέλου ἐκεῖσε διερχο- τηρ χειμῶνος ὄντος κρύσταλλον ἔπεσε αὐτόν (33).

119 Ecclesia S. Deiparæ ad Glaciem inde cognomen habet, quod Leonem Macelam equo illac transvehentem hiemali tempore glacies delapsa afflixerit.

ὸν Ἠρίων λέγεται ὅτι οἱ ἀποθνήσκοντες ν πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν ἅγιον Λουκᾶν ετοντο. Ἔκτισε δὲ ἐκεῖσε ναὸν τοῦ ἁγίου μέγας Κωνσταντῖνος. Ἱστέον ὅτι καὶ τὸ Βυζάντιον ἐλθὼν ὁ ἅγιος Ἀνδρέας σε καὶ ἐδίδασκεν, εἶτα ἐχειροτόνησε τὸν ν (34) εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τοῦ Γαλά- · ἐκλήθη δὲ οὕτως ἀπό τινος Γαλάτου ε οἰκοῦντος. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας πρὸ Κωνσταντίνου ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, εγόμενα Ἁρματίου ἐποίησε τὴν σκηνὴν ἐθετο διδάσκων. Ἐποίησε δὲ καὶ σταυ- ς, λατομήσας αὐτὸν καὶ γλύψας, ἐν τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Μετὰ λθεν εἰς τὸ νεώριον, εἰς τὸ καλούμενον ον, καὶ ἐδίδασκε κἀκεῖσε. Ἐκλήθη δὲ ὁ τοιοῦτος ἔμβολος, διότι στήλη τις ἦν, αὐτῆς ἵστατο ζώδιον ἔχον ἐν τῇ κεφαλῇ ματα, καὶ θαῦμα ἐγένετο ἐν αὐτῷ· ὅστις πλήρωσιν τοῦ εἶναι κερατίαν (36), ἡνίκα ήγγιζε τῇ στήλῃ, εἰ ἦν ὡς ὑπελαμβά- ζεν ἡ στήλη ἐκ τρίτου· εἰ δὲ οὐκ ἦν,

C

Palatium Erio referunt olim cives ibi sepeliri solitos, antequam conderetur cœmeterium S. Lucæ. Ibidem Constantinus magnus templum S. Georgii condidit. Sciendum est quod S. Andreas apostolus Byzantium veniens primum in eo loco consederit atque docuerit, et deinde ordinaverit S. Stachyn episcopum ecclesiæ S. Irenæ trans fretum, in loco qui a Galata quodam ibi habitante Galata vocatur. S. Andreas autem ante Constantinum magnum Byzantium venit, et in loco qui dicitur Harmatii tabernaculum struxit, atque ibi docuit. Sculpsit etiam propria manu signum crucis ex lapide, collocavitque in ecclesia antiqua S. Irenæ. Postea migravit in Neorium, et ibi quoque docuit in porticu quæ cornuta ob hanc causam vocatur. Stabat ibi columnæ imposita statua quatuor cornua in capite gerens. Quisquis igitur suspectam habebat pudicitiam uxoris, ad hanc statuam accedebat, et si res ita se haberet ut suspicabatur, ter in gyrum se vertebat statua; sin minus, stabat immobilis.

νος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου λέγεται ὰ τὸν τρόπον τοιοῦτον. Ἀναστάσιος ίκορος τῷ κϛ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ρτῳ μηνὶ, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περὶ

D

120 Triclinium magni Constantini propterea Manaura dicitur. Cum imperator Anastasius Dicorus 26 annos et 4 menses imperasset, accidit ut tonitrua et fulgura circum undique palatium vehe-

Meursii et Lambecii notæ.

ικεν αὐτόν. Διδόναι hic idem est atque est *affligere* sive *ad terram dare*. Sic , de Cæsare loquens, *Tribus*, inquit, *et ribus ad terram datus est*. Et Plautus, *icero, ad terram dabo*. Vide notas ad .

tachys, qui a B. Andrea apostolo primii episcopus ordinatus est, meminit patriarcha. Vide præterea Martyrologia Græcorum die 31 Octobris et 30 Nonicephorum Callistum 8, 7. LAMB.

(35) Ἐκλήθη δὲ οὕτως. Originatio incepta. LAMB.

(36) Κερατίαν sive *cornutum* Codinus vocat qui uxorem habet adulteram. Eodem modo apud Artemidorum 2, 12 uxor adultera dicitur marito fecisse cornua. Refert enim cuidam uxorem ducturo, qui visus sibi fuerat arieti insidere et ab eo excuti, somniorum interpretem ita respondisse : Ἡ γυνή σου πορνεύσει, καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον κέρατά σοι ποιήσει. Idem loquendi genus apud Italos, Gallos et Germanos hodieque in usu est. LAMB.

[illegible] παλάτιον εἰλουμένων, ἀδημονῶν καὶ μὴ φέρων ἐκ τόπου εἰς τόπον ἔφευγε. Καὶ δὴ εἰσελθόντα εἰς τὸν τοιοῦτον τρίκλινον κατέλαβεν ἐκεῖσε αὐτὸν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ὑπὸ γὰρ βροντῆς βιαίας καὶ κεραυνοῦ ἀπέψυξε καὶ ἐγένετο πυρίκαυστος. Ὅτε δὲ ἀπέθνῃσκε, φωνῇ μεγάλῃ ἔφη· « Ὦ Μάνα (37), ὑπὸ αὔρας ἀπόλλυμαι. » Καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ τρίκλινος Μαναῦρα.

[illegible] Sisma, [illegible] Justi- [illegible] ante a. 328, [illegible] motu [illegible] ne Dominico [illegible] sacer. [illegible] oppressi [illegible] dum fuit Sisma, B [illegible] sepulcrum.

Τὸ Σίγμα (38) τὴν Θεοτόκον πρῶτον μὲν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισεν, εἶτα δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἀνέκτισε. Μετὰ δὲ τριακόσια εἴκοσι ὀκτὼ ἔτη ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, σεισμοῦ μεγάλου γεγονότος, συνεπτώθη παντελῶς ὁ ναὸς ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, μηνὸς Ἰανουαρίου ϛ', τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου, καὶ τοὺς ἐκεῖσε ἀνθρώπους διέφθειρε, καὶ ἔκτοτε ἐκλήθη Σεῖσμα ἢ Σῆμα. Ἰδιωτικῶς δὲ καλοῦσι Σίγμα.

[illegible] Σκαο et Ariadne

Τὸν μικρὸν ἀρχιστράτηγον τὴν νέαν Ζήνων καὶ Ἀριάδνη ἀνήγειραν.

[illegible] monialium patruus [illegible] Euphemia condidit, et [illegible] est.

Τὴν γυναικείαν μονὴν τῆς Προκοπίας ὁ θεῖος τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἔκτισε σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Εὐφημίᾳ, ἔνθα καὶ θανῶν ἐτάφη.

[illegible] oratorium erat. [illegible] et gener Phocæ [illegible] impensa magnum et [illegible] exstruxit, mul- [illegible] est. Cognominatur [illegible] Χώρα, quod ibi olim ager [illegible] etiam mona- C [illegible] extra urbem sita

Ἡ χώρα (39) πρῶτον μὲν εὐκτήριον ἦν, Πρίσκος (40) δὲ ὁ ἔπαρχος καὶ γαμβρὸς Φωκᾶ (41) τοῦ τυράννου περιορισθεὶς ἐκεῖ (42) παρὰ τοῦ ἰδίου ἔκτισε ταύτην μονὴν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος, ἀπχαριστάμενος καὶ κτήματα πολλά. Ἐκλήθη δὲ Χώρα, διότι τῶν Βυζαντίων χωρίον ἦν ἐκεῖ, καθὰ καὶ ἡ τοῦ Στουδίου μονὴ ἔξω τῆς πόλεως ὑπῆρχε, καὶ ἡ μονὴ τοῦ Ξηροκεράμου.

[illegible] Κωνσταντῖνος ἐκτίσθη παρὰ τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου (43) τοῦ βασιλέως· μετὰ γὰρ τὸ ἀναι-

[illegible] soror Mauricii [illegible] Mauricio et liberis ejus a

Meursii et Lambecii notæ.

[illegible] Græco-Barbaris [illegible] accipitur pro inter- [illegible] præsentia apud Codi- [illegible] in Legatione : *Obviantes* [illegible] *in stuporem mentis* [illegible]. Originatio autem nomi- [illegible] deducta ex ultimis Ana- [illegible], ἀπ' αὔρας ἀπόλλυμαι, [illegible] altera illa quam Luit- [illegible] 6. Enarrat his verbis : [illegible] *miræ magnitudi-* D [illegible] *a Græcis ρ loco λ posita,* [illegible] *magna aula dicitur.*

[illegible] Virginis in *Signate*, et terræ [illegible] Basilii Macedonis fuit deje- [illegible] a Menologio, 10 Januarii, his [illegible] διὰ τὸν μέγαν γεγο- [illegible] τὴν τὴν ἡμέραν (scilicet τὴν [illegible] Ἰανουαρίου) ἐν ἀρχῇ βασιλείας [illegible] τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, [illegible] πολλαὶ ἔτεραι ἐκκλησίαι καὶ [illegible]. Codinus a Menologio [illegible], et collapsum fuisse ait hoc tem- [illegible] Januarii, quo a Græcis annuer- [illegible] S. Polyeucti colitur. Quod vero [illegible] templi cognomen Σίγμα [illegible] fuisse a vulgo in Σεισμός et [illegible] probabile est : refert enim Plutarchus [illegible] Athenis quoque tumulum eorum, quos [illegible] ruina ex terræ motu oppressit, Σεισματίων appellatum fuisse. Lamb.

(39) *Ἡ χώρα.* Id est ἡ μονὴ τῆς χώρας. Hujus monasterii meminit Synodicon vetus : Καὶ τὸν ἀρχιεράρχην Καλλίνικον ἀπόμματον ποιήσας τῷ σημείῳ τῆς χώρας παρέπεμψε. Lamb.

(40) Pro Πρίσκος perperam in aliquot codicibus legitur Κρίσπος. Similiter aliquoties erratum est apud Zonaram in Heraclio, uti etiam apud Niceph. Callist. 18, 37 et 55. Lamb.

(41) *Φωκᾶ.* Τοῦ Καππάδοκος καὶ ἀπηνους Φωκᾶ 3058.

(42) Περιωρίσθη ἐκεῖσε, ὅτι ἐν ὑπολήψει γέγονε τοῦ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ καὶ αὐτῷ συγκροτήσας ὁ αὐτὸς Κρίσπος, καὶ κρατήσας δὲ τῆς θαλάσσης τὴν βασιλείαν, γαμβρὸς τυγχάνει Φωκᾶ. Καὶ μετὰ τοῦτο βασιλέως γράμματα κατ' αὐτοῦ δεξάμενος ὁ Ἡράκλειος ἔφη αὐτῷ οὕτως. « Ἄθλιε, γαμβρὸν οὐκ ἐποίησας, καὶ πῶς ἀληθῆ φίλον ποιήσεις ; » Διὰ ταῦτα οὖν ἐκεῖσε περιορισθείς. Lamb.

(43) *Παρα τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου.* Zonaras, Nicephorus Callistus et alii scriptores templum S. Mamantis, in quo Mauricius cum familia sua sepultus fuit, ædificatum fuisse referunt non a sorore Mauricii, sed Pharasmane eunucho, qui sub Justiniano cubiculi præfectus fuit. Quod vero paulo post Codinus ait Mauricio uxorem et filias ejus aliquanto superfuisse, testatur etiam Nicephorus Callistus 18, 41. Lamb.

ι παρὰ τοῦ Φωκᾶ τὸν Μαυρίκιον ἅμα τοῖς αὐτοῦ λαβοῦσα τὰ σώματα αὐτῶν κατέθετο Ἡ δὲ σύμβιος Μαυρικίου μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐφρουρεῖτο παρὰ τῶν τοῦ Φωκᾶ ἐν τῇ λουμένῃ μονῇ πρὸς ὀλίγον τινὰ καιρόν. ον δὲ ἀνῃρέθη παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτὴ διὰ ξίπεστμηθεῖσα, καὶ πᾶσα ἡ συγγένεια Μαυρικὶ τῇ θαλάσσῃ ἐρρίφησαν.

A Phoca tyranno interfectis, corpora eorum collegit atque ibi deposuit. Cæterum uxor Mauricii cum suis filiabus primum quidem a Phoca aliquantulum in monasterio dicto novo inclusa fuit. Postea autem et ipsa et universa Mauricii cognatio ferro ab eo interempta est et in mare projecta.

μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ τοὺς τάφους τας ἐν τῷ Πετρίῳ καὶ τὸ λουτρὸν Βασίλειος ὁ ν ἀνήγειρε, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἐκεῖσε κε.

Monasterium S. Euphemiæ, et sepulcra quæ sunt in Petrio, et balneum Basilius Macedo condidit, et filias suas ibidem attondit.

ἁγίαν Ζωὴν τὴν οὖσαν εἰς Μωκισίαν ὁ ὅσιος ς Μαρκιανὸς, οὗ καὶ θανὼν κατετέθη.

122 Ecclesiam S. Zotici prope cisternam Mocisiam prius imperator Marcianus exstruxit; in qua etiam mortui corpus depositum fuit.

ἁγίου Νοταρίους ὁ μέγας Θεοδόσιος ἀνήγειρε B ματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Templum S. Notariorum Theodosius ædificavit et multis ditavit possessionibus.

ναὸν τῶν ἁγίων Μανουὴλ, Σαβὲλ καὶ ι (44) ἐπὶ τὸ χερσαῖον τεῖχος ὁ μέγας ἀνήΘεοδόσιος· μετὰ γὰρ τὸ καυθῆναι αὐτοὺς οὗ παραβάτου Ἰουλιανοῦ τὰ σώματα αὐτῶν τέθετο, ἐπεὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀνῃρέθησαν

Ecclesiam SS. Manuel, Sabel et Ismael, quæ sita est ad murum terrestrem, Theodosius magnus condidit. Postquam enim a Juliano apostata fuerunt cremati, reliquiæ eorum ibidem in loco supplicii depositæ sunt.

δὲ (45) Παλαιὰν λεγομένην πόρταν ὁ μέγας ντῖνος ἀνήγειρε, καὶ ἕως ἐκεῖ ἦν τὸ ἀρχαῖον ' αὐτοῦ κτισθὲν χερσαῖον τεῖχος.

Portam quæ vocatur Antiqua, Constantinus magnus exstruxit, eo enim usque antiquus et ab eo erectus murus terrestris pertingebat.

ἱγιον Ἐλευθέριον Βασιλειός τις ἐν τοῖς χρόσαδίου ἀνήγειρε.

Templum S. Eleutherii Basilius quidam tempore Arcadii ædificavit.

ο μοναὶ τῆς ἁγίας Δομνίνας, ἥ τε ἐπονομάτὰ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἡ ἄλλη ἡ λέγεται τὰ C ς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοκτίσθησαν. Ἐλθοῦσαι γὰρ ἀπὸ Ῥώμης οικον τὸν τόπον, καὶ αἰτησάμεναι τὸν βασιδωσεν αὐταῖς τὸν τόπον καὶ συνδρομὴν, καὶ ραν τὰς μονάς. Ὡσαύτως καὶ ὁ ὅσιος Δίος (46) μενος τὸν βασιλέα, τόπον λαβὼν, ἔκτισε τὴν τοῦ Δίου καλουμένην.

Duo monasteria, quorum unum S. Dominæ cognomento Alexandri, alterum vero S. Mauræ dicitur, tempore Theodosii magni condita fuerunt. Tunc enim sanctæ illæ feminæ Roma venerunt, et, impetrata ab imperatore loci hujus tunc inhabitati copia, monasteria ibi ædificarunt. **123** Similiter etiam S. Dius locum ab imperatore petiit, et monasterium in eo exstruxit, quod vocatur Dii.

μονὴ ἡ λεγομένη τὸ Μυροκέρατον ἐκτίσθη ἐν όνου Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως. Φασὶ δὲ πολὶ ἱστορικῶν ὅτι τὸ κέρας ἐκεῖνο τοῦ ἐλαίου, Σαμουὴλ ὁ προφήτης τοὺς βασιλέας, εἰς τὴν ν μονὴν ἐκρεμάτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ρατον.

Monasterium quod vocatur Myroceratum, tempore Marciani imperatoris conditum fuit. Referunt autem multi historici fuisse in hoc monasterio suspensum cornu olei, quo propheta Samuel reges Judæorum junxit, atque hinc ita nominatum esse monasterium.

ονὴ τοῦ Ξυλινίτου (47) ἐκτίσθη παρὰ μαγίΝικήτα ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συροτοῦ πατρὸς Καβαλίνου, παρ' οὗ καὶ ἀπεκεῖς τὸν σφενδόνα. Ἔχει δὲ τὸ ὄνομα ἡ μονὴ

Monasterium Xylinitæ Nicetas, magister condidit tempore Leonis patris Constantini Caballini, a quo etiam decollatus fuit in sphendone Hippodromi. Nomen vero Xylinitæ inde habet hoc monasterium,

Meursii et Lambecii notæ.

Μανουὴλ, Σαβὲλ καὶ Ἰσμαήλ. Horum fit in Martyrologio Romano die 17 Junii. : tantum in parte ab eo discrepant Codinus ologium Græcorum, quod non Chalcedone artyrium consummasse tradunt, sed Cpoli o terrestri sive versus Thraciam sito. Nam pud Codinum est τὸ χερσαῖον τεῖχος atque ologio πρὸς Θράκην τεῖχος τὸ ἐπιλεγόμενον ντίνου. Templum vero SS. martyrum Maabel et Ismael meminit alias Codinus, p. 25, t de muro terrestri. Lamb.

Τὴν δέ. Τὸν δὲ Πρόδρομον τὴν παλαιὰν ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Τὸ δὲ κτίσμα ἠκούμβιζεν εἰς τὸ χερσαῖον τεῖχος. 3058 et Reg.

(46) S. Dii et monasterii ab eo conditi mentio fit in Martyrologio Romano die 8 Februarii, et in Menologio Græcorum die 19 Julii, et in Actis concilii Chalcedonensis. Lamb.

(47) Ξυλινίτης cognomen fuit Niceteæ magistri. Quare etiam monasterium ab eo conditum τοῦ Ξυλινίτου appellatum fuit. Falso enim Codinus illud cognominatum fuisse putat a sandaliis lignis quibus utebantur monachæ in eo inclusæ. Lamb.

quod monachæ loco calceorum soleis ligneis uterentur.

A διὰ τὸ τὰς μοναζούσας χρᾶσθαι εἰς ὑπόδεσιν τ οὕτω καλουμένοις ξυλίνοις.

Monasterium Icasiæ ædificavit Icasia, virgo sanctimonialis piissima et pulcherrima, quæ valde erudita fuit, et multos hymnos et stichera et alia quædam admirabiliter composuit tempore Theophili imperatoris.

Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας (μοναχῆς εὐσεβεστάτης καὶ παρθένου ὡραίας εἶδει, ἥτις σοφωτάτη οὖσα καὶ κανόνας πολλοὺ καὶ στιχηρὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίη καὶ ἐμελῴδησεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασ λέως.

Monasterium Smaragdi Smaragdus patricius et præfectus militum tempore Tiberii Thracis condidit, cujus illic domus fuit.

Τὰ Σμαράγδου ἐκτίσθη παρὰ Σμαράγδου πατρ κίου καὶ στρατηγοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Τιβερίου τ Θρᾳκός. Οὕτως δὲ ἐκλήθη, ἐπεὶ οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκ

124 Ecclesiam S. Marci prope Taurum primo Theodosius magnus cum trullo ligneo exstruxit : postea terræ motu collapsam reædificavit Romanus senior cognomine Lecapenus.

Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ πλησίον τοῦ Ταύρου ἐκκλη ἦν μεγάλη ξυλότρουλλος, κτισθεῖσα ὑπὸ Θεοδοσ τοῦ μεγάλου. Εἶτα ὑπὸ σεισμοῦ κατενεχθεῖσαν ἀ γειρεν αὐτὴν Ῥωμανὸς ὁ γέρων ὁ Λακαπηνός.

Æreus culex et musca et alia insecta supra occidentalem arcum Tauri ab Apollonio Tyaneo posita erant. Quandiu autem illa permanserunt integra, nec muscæ, nec pulices, nec culices urbem intrarunt. Cæterum imperator Basilius Macedo ea dejecit atque confregit.

Χαλκοῦς (49) δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ ἄλλα μι ζωῦφια ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψῖδος τοῦ Ταύ ἵσταντο, ἐστοιχειωμένα παρὰ Ἀπολλωνίου τ Τυανέως. Καὶ ἕως μὲν οὖν ἵσταντο, οὐκ ἐφοί τῇ πόλει μυῖαι ἢ ψύλλοι ἢ κώνωπες· ὁ δὲ βασιλ Βασίλειος ἐξ οἰκείας ἀγνοίας κατήγαγε καὶ ἠφάνι αὐτά.

Statua muliebris ærea, posita in Phiala Hippodromi, Irenæ Atticæ est, quam in honorem ejus Constantinus filius posuit.

Ἡ δὲ γυναικοειδὴς στήλη ἡ χαλκῆ, ἡ ἱστιμέ εἰς τὴν φιάλην τοῦ Ἱπποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιο Εἰρήνης ἐστὶ τῆς Ἀθηναίας, ἣν ἀνήγειρε Κωνστα τῖνος ὁ υἱὸς αὐτῆς εἰς θεραπείαν αὐτῆς.

Locus nuncupatus Necra sive Cadaverum, ex eo nomen habet, quod sub Justiniano magno civium supplicio affectorum cadavera ibi deponerentur. Alibi enim ea sepeliri vetitum erat. Idem vero scalas ab ostio laterali usque ad Camilaucium muro sejunxit atque ita defunctorum corpora ibi condebant.

Ὁ τόπος ὃς καλεῖται τὰ Νεκρά, οὕτως ἔλαβε τ ἐπώνυμον, ὅτι τὰ σώματα τῶν ἀναιρεθέντων πολ τῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐν τῷ Ἱππόδρ μίῳ ἐκεῖσε ἐτίθησαν, διὰ τὸ μὴ χωρεῖν ἀλλαχ θάψαι αὐτά. Ἀπέφραξε δὲ καὶ τὰ σκάλια ἀπὸ τοῦ παραθύρου (50) καὶ μέχρι τοῦ καμιλαυκίου, κα οὕτως ἐτίθουν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν.

125 Maxima illa ædificia, prope templum S. Sergii, ædes fuerunt Justiniani magni, cum patricius adhuc esset.

Τὰ δὲ παμμεγεθέστατα κτίσματα εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον (51) οἶκοι ἦσαν Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔτι ὄντος αὐτοῦ πατρικίου.

De ecclesiæ S. Deiparæ cognomine Patriciæ memoriæ proditum est imperatores et Augustas tempore processionis ad S. Sophiam ibi stationem facere consuevisse. Etenim illic amplissimum erat palatium, a Constantino magno exstructum. Huc igitur accedebant patricii et præpositi, et succingebant imperatorem : matronæ vero, quæ vocantur Zostæ, imperatricem.

Εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τὰ Πατρικίας γ γραπται ὅτι ὅτε ἤρχοντο οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶ δεσποινῶν ἐπὶ προελεύσεως εἰς τὴν ἁγίαν Σοφί ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ ἵσταντο· ἦν γὰρ οἶκος ἐκεῖ μέγας κτισθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίν Καὶ οἱ μὲν πατρίκιοι καὶ πραιπόσιτοι ἐκεῖσε ἦσα καὶ ἐζώννυον τὸν βασιλέα. Ὁμοίως καὶ αἱ ζωσ ἐζώννυον τὴν δέσποιναν.

Templum S. Nicolai cognominatum Basilidæ, domus erat Basilidæ patricii et quæstoris Justiniani magni.

Τὰ Βασιλίδου ὁ ἅγιος Νικόλαος οἶκος ἦν πατ κίου Βασιλίδου καλουμένου καὶ κοιαίστορος τοῦ γάλου Ἰουστινιανοῦ.

Portæ æreæ, quæ prius stabant in Tricymbalo

Αἱ χαλκαῖ πύλαι, αἱ πρότερον μὲν ἱστάμεναι

Meursii et Lambecii notæ.

(48) *Παρὰ Εἰκ.* Παρ' αὐτῆς μοναχῆς γεγονυίας, ὅτε τῆς βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλέως, σεβασμίας καὶ ὡραίας τυγχανούσης. Ἥτις καὶ κανόνας καὶ στιχηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἔζη ἐν αὐτῇ. cod. 3058 ap. Bandurium.

(49) *Χαλκοῦς.* Ἀλλὰ καὶ κωνωπίων ἐστοιχειώθη καὶ ἵστατο ἐστηλωμένος χαλκοῦς ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψῖδος τοῦ αὐτοῦ ταύρου. Ἦν δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ τὰ ἄλλα ζωῦφια, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπεφοίτα τι τῇ πόλει. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἠφάνισε συντρίψας. Reg.

(50) Παράθυρα proprie dicuntur parvulæ po majoribus adjunctæ, quas Græco-barbari πα πόρτια vocant. Qua vero in significatione καμιλαύκιον hic accipienda sit nondum mihi quet. Lamb.

(51) *Σέργιον.* Vide Procopium *de ædificiis* ubi prolixe agit de hoc templo et domo J niani, quam habitavit antequam imperium ad est. Id.

μβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου, ἐπήρθησαν ιλείου τοῦ Μακεδόνος ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου (52) ι εἰς τὴν νέαν.

ἡ τῶν Δαλμάτου παρὰ Δαλμάτου πατρι- ιθη, ἐξ οὗ καὶ Ἀψίμαρος, ὃς καὶ Τιβέριος, ε μετὰ τῶν χελανδίων καὶ ἐκράτησε τῆς , τὸν βασιλέα Λεόντιον καταγαγὼν καὶ ς ἐκεῖσε, εἶτα ῥινοκοπήσας ἐν τῇ τοιαύτῃ μονῇ.

ον Γεώργιον τὰ Χαλκίδου (53) Σέργιος ὁ ης ἔκτισεν ὁ αἱρετικὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ βέβη- σῶμα κεῖται. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς ένος εὐκτήρια πάντα ὁ αὐτὸς ἔκτισε, δοὺς ἃ κειμήλια καὶ ἀργυρᾶ καὶ πορφύρας ς.

ον Στέφανον τὸν πλησίον τοῦ Σίγματος ὁ νσταντῖνος ἔκτισεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ος ἐσμίκρυνε τοῦτον, καὶ τὴν ὕλην (54) τε μάρμαρα καὶ κίονας καὶ τὰς χρυσᾶς ἐπέθετο εἰς τοὺς Ἁγίους (55) πάντας, ὅπου λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰσαακίου.

ον Μητροφάνην ὁ μέγας Κωνσταντῖνος . Ὡσαύτως καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα τὴν οὖσαν ωκιόνιον, τὴν νῦν δὲ ἁγίους Ἀποστόλους ἵνην. Συμπτωθέντας δὲ ὕστερον ὁ μέγας νὸς ἔκτισε.

τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἥλλου λέγεται ὅτι ν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε παμμε- ς (ἦν δὲ ταμεῖον βασιλικὸν ἐκεῖ) καὶ πολ- πτως ἐρχομένους κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος προσελθὼν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ υ αὐτοῦ, ἐχούσης ἧλον κάτωθεν σιδηροῦν, υσεν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ν (57). Ἡ καθότι καὶ ἀνώτερον (58) εἰπο- Ἥλλου μαγίστρου τοῦ τυραννήσαντος καὶ τος παρὰ Βασιλίσκου.

ρίαν Θεοφανὼ (59), τὴν οὖσαν ἔξωθεν τῆς ωφχης τῶν μνημοθεσίων τῶν βασιλικῶν ἁγίους Ἀποστόλους, ἀνήγειρε Κωνσταντῖ- τος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ

Monasterium Dalmatæ Dalmata patricius condidit. Quare etiam Tiberius Apsimarus, postquam cum chelandiis suis Byzantium pervenit, et imperio potitus est, Leontium imperatorem, naso præciso, in hoc monasterio inclusum custodivit.

126 Templum S. Georgii cognominatum Chalcidæ Sergius patriarcha hæreticus exstruxit: ubi etiam profanum ejus cadaver sepultum est. Idem quoque ædificavit oratoria, quæ sunt in catechumenis, et multa templo largitus est aurea et argentea cimelia, et purpureas vestes auro distinctas.

Ædem S. Stephani, prope Sigma, Constantinus magnus condidit: imperator vero Leo philosophus ad minorem formam redegit, et omnem ejus materiam, marmora, columnas et aureas crustulas in templum omnium sanctorum transtulit, ubi depositæ reliquiæ S. Isaacii.

Ecclesiam S. Metrophanis Constantinus magnus exstruxit: uti etiam ædem Sanctæ Trinitatis, quæ sita est in Exocionio, et nunc vocatur SS. Apostolorum. Utramque vero vetustate collapsam Justinianus magnus restauravit.

De templo S. Joannis Præcursoris cognomine Illi tradunt maximum draconem olim in eo loco latitasse, ubi tum ærarium imperiale erat, et multos incaute illac transeuntes devorasse. Tandem vero S. Hypatius eo accessit, et fustem subtus clavatum draconi impegit, **127** atque eum interemit. Hinc igitur locus denominatus est, vel, ut supra quoque diximus, ab illo magistro, qui ob affectatum imperium ab imperatore Basilisco occisus fuit.

Ecclesiam S. Theophanis, quæ sita est extra veterem testudinem monumentorum imperialium in templo SS. Apostolorum, ædificavit Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis.

Meursii et Lambecii notæ.

ὲν ἐμβόλων τοῦ φόρου τῶν χαλιναρίων. ιν δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου οῦ Συνάτου. Κτίσας δὲ τὴν νέαν ἐπῆρε ιὶ ἀπῆγεν ἐκεῖσε 3058.

Χαλκ. Τὸν ἐκ Χαλκηδόνι Id. cod.

ἔκτισεν· ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον τὰ Μαρ- ᾧ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κεῖται, id. cod. eliquis.

ν ὕλην πᾶσαν τῶν χρυσῶν ἀφίδων, πολυ- λίθων καὶ κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους υς, καὶ ναὸν ἀνήγειρε τοὺς Ἁγίους πάν-

γίους ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἔκτισε τοὺς ντας καλούμενον Reg.

ροσελθών. Παραγενόμενος μετὰ τῆς ῥά- οῦ ἰσχύσης κάτωθεν ἥλους σιδηροῦς, καὶ ; καὶ κρούσας τὸν δράκοντα ἀπέψυξε, καὶ ὸν μέσον τοῦ φόρου προῦθηκε νεκρὸν καὶ ύτόν. 3058 et Reg.

ξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἐπω- Hinc patet templum S. Joannis Bap-

tistæ, de quo in præsentia Codinus agit, duplex habuisse cognomen, Ἥλου nempe et Ἥλλου, quorum hoc antiquum est et genuinum, illud supposititium et ignorantia vulgi introductum. Lamb.

(58) *Ἀνώτερον.* Scilicet p. 83. Id

(59) De S. Theophanone, prima uxore Leonis Philosophi, supra mentionem fecit p. 105. Quæ vero hic narrantur de templo memoriæ ejus dicato, in duobus Vaticanis codicibus ita concepta sunt: Τὴν τερπνοτάτην ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὰ μνήματα τῶν βασιλέων εἰς τοὺς Ἁγίους ἀποστόλους, ἣν ὀνομάζομεν ἁγίαν Θεοφανὼ, Κωνστάντιος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Sed verisimilius est pro Κωνστάντιος ὁ υἱὸς, etc., scribendum esse Λέων ὁ Φιλόσοφος ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Etiam Zonaras hujus templi structuram Leoni ascribit. Id.

Templum Salvatoris in Chalce Romanus senior A condidit, et sub duabus parvis columellis altare, ut nunc conspicitur, institutis ibidem 12 clericis. Dein le vero Joannes Tzimisces illud in præsentem magnitudinem et pulchritudinem provexit, et 50 clericos in eo instituit. Præterea multis sacris donariis exornavit, et quidqu'd bonorum post reditum ex suo præsidio possidebat, ibi obtulit. Collocavit etiam in eo sacram Christi imaginem Beryto allatam, et ejus sandalia. Ipse quoque ibidem sepultus est.

Τὸν Σωτῆρα εἰς τὴν Χαλκῆν Ῥωμανὸς ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυραχίων (60) μικρῶν ἔστιν ὁρώμενον τὸ θυσιαστήριον, ποιήσα κους ιβ'. Ὁ δὲ Τζιμίσκης Ἰωάννης (61) αὐτὸν εἰς ὅπερ ὁρᾶται νῦν μέγεθος κα τυπώσας κληρικοὺς πεντήκοντα. Πολλοῖς ἀναθήμασιν αὐτὸν κατεφαίδρυνε, προσκυ ἀπὸ τοῦ ταξειδίου κατευοδούμενος ἐκτᾶ θετο ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ Βηρυτοῦ ἁγίαν τὰ σανδάλια τοῦ Χριστοῦ, καὶ θανὼν αὐτῷ.

128 Sacrum balneum in Blachernis Basilius junior filius Romani Porphyrogeniti, cognomine pueri, pretiosius quam ante fuerat exornavit et auro argentoque obduxit.

Τὸ ἅγιον λοῦμα τῶν Βλαχερνῶν ὁ νέος ὁ υἱὸς (62) Ῥωμανοῦ τοῦ καλουμένου πο πορφυρογεννήτου πολυτελεστέρως ἐκόσμ σώσας καὶ ἀργυρώσας πλέον παρ'ὃ ἦν.

Monasterium sancti Lazari imperator Leo Sapiens B condidit, et monachos eunuchos in eo instituit. Eo etiam transtulit reliquias S. Lazari et Mariæ unguentiferæ, ex Cypro et Bithynia allatas.

Ἡ μονὴ (63) τοῦ ἁγίου Λαζάρου παρ τοῦ Σοφοῦ ἐκτίσθη. Μοναχοὺς δὲ εὐνούχου τετύπωκεν. Ἔφερε καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Κ Βιθυνίας τῆς τε μυροφόρου Μαρίας καὶ καὶ ἐκεῖ ἀπέθετο.

Monasterium Tzautzæ tempore ejusdem Leonis Tzautzes magister exstruxit; cujus filiam Zoen Leo Sapiens concubinam habuit.

Ἡ μονὴ τοῦ Τζαούτζου ἐκτίσθη παρὰ μαγίστρου, οὗτινος τὴν θυγατέρα ἐμοίχ ὁ Σοφὸς, Ζωὴν ὀνομαζομένην.

Monasterium Libis tempore Romani senioris et Constantini Porphyrogeniti ædificatum fuit a Libe patricio et drungario classis navalis, qui etiam hospitale condidit.

Ἡ μονὴ τοῦ Λιβὸς ἐν τοῖς χρόνοι νοῦ τοῦ γέροντος καὶ Κωνσταντίνου το ρογεννήτου ἐκτίσθη παρὰ Λιβὸς πατρ δρουγγαρίου τῶν πλωΐμων, ὃς καὶ ξεν ησε.

De ingentibus istis saxis quæ sita sunt extra murum maritimum, hæc narrantur. Cum Constantinus magnus urbem hanc conderet et fere totus ejus situs saxosus esset, lapicidæ ad porticus exstruendas loca **129** deplanantes montium apices exciderunt, iisque ad mare devolutis et undique disjectis totum littus adversus irruentem fluctuum violentiam communierunt; ideoque murus maritimus intra hasce petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum frangeretur et tranquille muris affluere.

Περὶ δὲ τῶν παμμεγεθεστάτων πετ ἔξωθεν κειμένων τοῦ παραλίου τείχους λί κτιζομένης τῆς πόλεως παρὰ τοῦ μεγά σταντίνου καὶ σχεδὸν ἁπάσης πετρώδους σης, ἰσάζοντες τοὺς τόπους οἱ λιθοξόοι, ὡ σωσι τούς τε ἐμβόλους καὶ τὰ ἐξάερα, ἐκ κορυφὰς τῶν πετρῶν καὶ τῶν ὀρέων κα λιον (64) πρὸς τὴν θάλασσαν. Πανταχόθε αἰγιαλοῦ ῥιφέντες ἐποίησαν εἴργεσθαι τὴ τῶν κυμάτων. Διὸ καὶ ἔσωθεν αὐτῶν ἔκτι ράλιον τεῖχος, ὡς ἵνα κινουμένη ἡ θάλασσα καταθραύηται ταῖς πέτραις καὶ γαληνιῶσα π τοῖς τείχεσιν.

Meursii et Lambecii notæ.

(60) Videtur στυράκιον idem hic esse atque στῦλος sive *columna*. Item supra p. 124, ubi στήλην ἱσταμένην εἰς τὸ στυράκιον verti *statuam columnæ impositam*; sed an recte, ipsemet adhuc dubito. Nam στυράκιον pro columna nunquam alias legi. Attamen ex supra citatis duobus Codini locis probabiliter quodammodo videtur colligi posse columnas appellari στυράκια, a similitudine ligni oblongi et rotundi hastæ, quod Græci στύρακα et στυράκιον nuncupant. Lamb.

(61) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμίσκης ἐπλάτυνε καὶ ἀνήγειρεν αὐτὸν καλλύνας ἐκ χρυσίου καὶ ἀργύρου πολλοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ κληρικοὺς λς', τιθεὶς αὐτοῖς καὶ ῥόγας καὶ ἀννόνας καὶ ἀνὰ νομισμάτων λ'. Τὰ δὲ ἱερὰ καὶ τὰ στέμματα καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τοὺς δίσκους καὶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ τὰ ἄμφια τὰ βασιλικὰ ἰδιόκτητα αὐτοῦ ὄντα ἀπεχαρίσατο πρὸς τὸν ναόν. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἀκίνητα αὐτοῦ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ ταξειδίου ἐφέρετο τὴν τιμίαν εἰκόνα τῆς ἁγίας σταυρώσεως τῆς ἐν τῇ Βηρύτῳ καὶ τὰ ἅγια σανδάλια τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ποικίλοι; χρυσίοις καὶ διὰ λίθων πολυτίμων. Ἐποίησεν οὖν καὶ τὸ ἑαυτοῦ μνῆ ἐκεῖσε ὁλόχρυσον μετὰ χυμεύσεως, ἐν ᾧ 3058 et Reg.

(62) *Ὁ υἱός*. Ὁ εὐσχήμων υἱὸς Ῥω νέου πορφυρογεννήτου παρέλυσε καὶ ἀνή στεῖ, καλλωπίσας καὶ χρυσώσας πρόκριτῶ ὃ ἦν, καὶ ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσίου πολλο καὶ κατεκόσμησεν αὐτόν. 3058.

(63) *Ἡ μονή*. Ὁ δὲ ἅγιος Λάζαρος ἐκ παρὰ τοῦ Μακεδόνος, ὕστερον δὲ παρὰ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπλατύνθη, ἀποχαρισαμένου ἐ τῷ ναῷ καὶ κτήματα πολλά. Εἰς εὐνού ταύτην ἀποκατέστησεν. Ἔφερε δὲ ἀπὸ τὰ ὅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Λαζάρου καὶ νίας τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς μυροφόρου, κ ἐκεῖσε ταῦτα. Id. cod.

(64) Κατεκύλιον τοὺς λίθους τοὺς κειμ τῶν τειχῶν ἀπὸ τῆς Βαρβάρις μέχρι τοῦ καὶ τῶν Σοφιῶν καὶ τῶν Ἐλευθερίου μέχρ καὶ ἔσωθεν τῶν αὐτῶν λίθων ἔπηξε τ διάστιξιν τοῦ τείχους καὶ πῆξιν αὐτοῦ, ὅ νομένη ἡ θάλασσα εἰς τὰς πέτρα, κρούσ . et Reg.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ
ΤΟΥ
ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

DE STRUCTURA
TEMPLI SANCTÆ SOPHIÆ.

ιγάλης ἐκκλησίας, ἤγουν τῆς ἁγίας Σοφίας, A
ν τὸ πρὶν οὔσης, καὶ πολλῶν ἀγαλμάτων
ταμένων, ἀφεῖλεν αὐτὰ, καθὼς προείρη-
, ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ Ἰουστινιανός.
ν μέγας Κωνσταντῖνος πρώην αὐτὴν ἀνή-
μικὴν (66), ὁμοίαν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου
ἁγίας Δυνάμεως. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν
ρήνην τὴν παλαιὰν πλησίον αὐτῆς τῆς
ἐκκλησίας, ἤγουν τῆς ἁγίας Σοφίας. Καὶ
ς αὐτὴν τὴν ἁγίαν Σοφίαν στήλας ἔστησε
ὡς προείπομεν. Διήρκεσε δὲ τὸ κτίσμα
ἕως τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.
ἐς χρόνοις ἐκείνου, κατὰ τὴν δευτέραν ἐν
πνουπόλει σύνοδον, στασιάσαντες οἱ Ἀρεια-
ρλεξαν τὸ στέγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας,
τριάρχου Νεκταρίου τοῦ ἁγιωτάτου, εἰς τὴν
καθεζομένου τὴν παλαιάν. Διήλθοσαν δὲ
ιαετὲξ, καὶ ἦν ἀσκεπὴς ἡ ἁγία Σοφία.
ας δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Ῥουφῖνον τὸν
ην ἐσκέπασε τὸ στέγος διὰ κυλινδροειδῶν
. Καὶ διήρκεσεν οὕτως μέχρι τῆς βασι-
) Ἰουστινιανοῦ. Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον
ὶ βασιλείας, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν σφα-
ἐν τῷ Ἱππικῷ τῶν τριακονταπέντε χιλιά-
ἀναιρεθέντων ἐκεῖσε διὰ τὸ ἀναγορευθῆ-
τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν Ὑπάτιον τὸν
(70) καὶ δήμαρχον μέρους τῶν Βενέτων,
ν ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος εἰς
ιαν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ οἰκοδο-

Cum olim Magna Ecclesia, videlicet S. Sophia, idolorum esset delubrum, simulacra ibi collocata Constantinus Magnus et Justinianus, ut antea dictum est, inde abstulerunt. Primum quidem Constantinus Magnus eam instar circi oblongam exstruxit, templi S. Agathonici et S. Potentiæ similem. Ædificavit quoque prope Magnam Ecclesiam sive S. Sophiam templum S. Irenæ, quod cognominatur antiquum. Postquam vero S. Sophiam absolvit, multas in ea collocavit statuas, ut jam ante diximus. Structura autem illa duravit usque ad imperium Theodosii magni : hujus enim tempore, cum secunda synodus Cpoli haberetur, Ariani seditione excitata tectum Magnæ Ecclesiæ exusserunt, sub patriarchatu **131** sanctissimi Nectarii, B in antiqua Irene præsidentis. Exinde totis sexdecim annis tecto S. Sophia caruit. Imperator vero Theodosius Rufinum magistrum operi præficiens tecto ex cylindrace fornicibus composito eam operuit; et ita permansit usque ad imperium Justiniani. Quinto autem anno ejus imperii post illam stragem in qua 35 hominum millia in Hippodromo interfecti sunt, quia duæ populi partes Hypatium patricium et præfectum Venetæ factionis imperatorem salutarant, Deus optimus et humanissimus imperatori Justiniano mentem dedit ut templum, quale ab Adamo non fuit neque fiet, ædificaret. Scripsit etiam præsidibus, toparchis, satrapis, ducibus et omnibus præfectis omnium provinciarum

Meursii et Lambecii notæ.

αθὼς προείρηται. Nempe p. 64 et 16. C ejus 17. Vide dissidium in historia, quod quis componat? LAMB.

ομικήν. Templa δρομικὰ Græcis dicun- instar Circi oblonga sunt. ID.

ς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ ς. Inquiramus hic. Codinus noster quin- im imperii ponit. Matthæus Palmerius ico dicit orsum esse ædificationem anno ras indictione 15, id est anno imperii

(68) *Τὴν σφαγήν.* Vide Cedrenum et Zonaram Annal. 3. MEURS.

(69) *Τῶν λϛ' χιλιάδων.* Consentit Cedrenus. Zonaras tradit quadraginta millia, Procopius De bell. Vand., et Evagrius IV, 15 tantum triginta.

(70) *Ὑπάτιον τὸν πατρίκιον.* Erat hic cognatus Anastasii imperatoris, teste Zonara. MEURS.

onymus *De antiquitatibus Cpolitanis*, quem in appendice ad Psellum (t. CXXII) edidimus. EDIT. PATR.

imperii ad orientem, occidentem, septentrionem et meridiem, ut sibi mitterent materiam ad exstruendum tam mirabile et Dei præsidio munitum custoditumque et pulchritudine conspicuum templum, ubicunque videlicet invenirent columnas, lapides, tabulas et clathratas januas. Omnes igitur ei rei ab imperatore Justiniano destinati alacresque imperatori materiam ejusmodi submiserunt, collectam ex delubris idolorum, palatiis, balneis et ædibus omnium provinciarum universi terrarum orbis. Cæterum octo columnas Romanas, ut refert Plutarchus, primus a secretis et ab epistolis Justiniano, vidua quædam nomine **132** Marcia, quæ in dotem illas acceperat, Roma curavit eo ratibus pervehi. Stabant autem Romæ in templo Solis, quod Valerianus Romanus imperator, qui seipsum Persis in manum dedit, construxerat. Sic vero imperatori scripsit : Mitto tibi, domine imperator, octo columnas Romanas, longitudine et rotunditate, audeo dicere, et pondere æquales, pro animæ meæ salute. Alias octo columnas admirandas, coloris prasini, Constantinus dux e latomiis excisas secum Epheso adduxit. Reliqua omnis materia et columnæ Cyzico advectæ sunt : alias ex Troade, alias ex Cycladibus insulis et Athenis præfecti imperatoris miserunt. Omnis autem hæc materia septem annis cum dimidio collecta est. Anno vero duodecimo imperii Justiniani templum a fundamentis everterunt. Omnem autem ejus materiam seorsim deposuit: nullo enim modo ea opus habebat, quoniam multo meliorem coacervaverat et ad manus habebat.

Cœpit igitur emere domos illic atque in contiguis ædibus habitantium, ac primum cujusdam viduæ nuncupatæ Annæ, quæ cum recusaret imperatori vendere, dixit: Etiam si quingentas libras nummum mihi obtuleris, tamen eam non tibi tradam. Imperator vero cum multos ex proceribus suis misisset, ut blanditiis mulierem demulceerent, nihil impetravit. Ipse autem mulierem accedens obnixe rogavit ut suam domum **133** venderet. Illa cum vidisset imperatorem, cecidit ad pedes ejus supplicier dicens: «Domine imperator, non quidem parest me sero ædium pretio quidquam a te accipere; volo autem me in partem venire sumptuum structuræ hujus templi, ut et ego in die judicii habeam mercedem et post mortem meam sepeliar prope ædes meas, et identidem meæ donationis memoriam fieri.» Locus autem ædium ejus, quem dedit Magnæ Ecclesiæ, totum scevophylacium cum templo S. Petri

A μῆσαι ναὸν, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀπὸ [illegible] γενήσεται. Ἔγραψε δὲ καὶ τοῖς στρατηγοῖς καὶ σατράπαις καὶ δουξὶ καὶ πᾶσι ἀρχηγέταις πάντων τῶν βασιλικῶν θεμ τολῆς τε καὶ δύσεως, ἄρκτου καὶ μ πέμψαι αὐτῷ ὕλην ἀνήκουσαν εἰς τὸ τοιοῦτον ἀξιοθαύμαστον καὶ θεοφρούρητο φύλακτον καὶ περικαλλῆ ναὸν, ὅπου δηλ θῶσι, κίονάς τε καὶ συστημάτια στήθ ἀδάκια καὶ καγκελοθύρια. Πάντες δὲ οἱ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ὁρισθέντες χο καὶ ἀγαλλιώμενοι ἔπεμπον τῷ βασιλεῖ τ τὴν τοιαύτην ὕλην, συναγαγόντες αὐτ ναῶν εἰδωλικῶν καὶ παλατίων λουτρ

B οἴκων ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων τῆς Καὶ τοὺς μὲν ὀκτὼ κίονας τοὺς Ῥωμαϊ φησι Πλούταρχος πρωτασεκρῆτις καὶ ἐπ φος Ἰουστινιανοῦ, μετὰ σχεδίων ἀπεστάλ γυναικὸς χήρας ἀπὸ Ῥώμης, ὀνόματι Μα τινας εἶχεν εἰς προῖκα αὐτῆς. Ἵσταντο Ῥώμην εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡλίου τὸν κτισ Οὐαληριανοῦ (71) τοῦ βασιλέως Ῥώμης δόντος ἑαυτὸν Πέρσαις. Ἔγραψε δὲ οὕτως· « Ἀπέστειλά σοι, δέσποτα βασι κίονας Ῥωμαίους, ἰσομήκεις, ἰσοχύλι εἰπεῖν καὶ ἰσοστάθμους, ὑπὲρ ψυχικῆς ρίας. » Τοὺς δὲ ἑτέρους ὀκτὼ πρασί τοὺς ἀξιοθαυμάστους ἐκόμισεν ὁ στρατ σταντῖνος ἀπὸ Ἐφέσου λελατομημέν

C λοιπὴ πᾶσα ὕλη καὶ πάντες οἱ κίονες ἀπ ἦχθησαν. Ἑτέρους δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ Κυκλάδων νήσων καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν οἱ ἑ

σιλέως ἔπεμπον. Συνήχθη δὲ πᾶσα ἡ ὕλη χρόνους ἑπτὰ ἥμισυ. Τῷ δὲ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει λείας Ἰουστινιανοῦ ἐκ θεμελίων κατέλυσαν τὸν ναόν. Τὴν δὲ ἅπασαν ὕλην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθεν εἶχον χρείαν αὐτῆς τὸ σύνολον διὰ τὸ πολλὴν καὶ ἄπειρον χρείττονα ὕλην ἀθροῖσαι μάσαι.

Ἤρξατο γοῦν ἐξωνεῖσθαι οἰκήματα οἰκούντων καὶ πλησιαζόντων, καὶ πρῶτον τινὸς γυναικὸς, ὀνόματι Ἄννης. Ἐκε βουλομένης ταῦτα πρᾶσαι τῷ βασιλ « Μέχρι νομισμάτων λίτρας φ' ἐάν μοι οὐ δίδωμί σοι ταῦτα. » Ὁ δὲ βασιλεὺς τ μεγιστάνων αὐτοῦ ἀποστείλας πρὸς θερ γυναικὸς οὐδὲν ἤνυε. Παραγενόμενος δὲ εἰς ἐκκλησίαν τῆς γυναικὸς ἐδέετο αὐτῆς

D διαπράσεως τῶν οἰκημάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ τὸν βασιλέα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτ καὶ λέγουσα· « Δέσποτα βασιλεῦ, ἐγὼ τιμῆς τῶν οἰκημάτων οὐκ ὀφείλω λαβ σοῦ, θέλω δὲ κοινωνὸν κἀμὲ γενέσθαι εἰ μενον ναὸν, ἵνα ἔχω κἀγὼ ἐν ἡμέρᾳ κρί καὶ μετὰ θάνατόν μου ταφῶ πλησίον τ των μου, καὶ διηνεκῶς μνημονεύεσθαί μ δοῦσαν αὐτά. » Ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν

Meursii et Lambecii notæ.

(71) Pro Αὐρηλιανοῦ scribo Οὐαληριανοῦ : nam Valerianus est qui captivum se Sapori Persarum regi tradidit, non Aurelianus, qui inter Cpolim et Heracleam in itinere fraude servi tus ab amicis trucidatus erat. Notum h Romanæ vel paulum modo peritis. MEUI

ὠκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ
ον ὅλον σὺν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου.
ζόμενον Ἅγιον Φρέαρ (72) καὶ τὸ ἅγιον
ὅλον καὶ ὁ τόπος τοῦ ἄμβωνος, ἕως
οῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν οἶκος Ἀντιόχου τινὸς
ι εὐνούχου, ὃς ἀπετιμήθη εἰς ὑπέρπυρα
ούτου δὲ δυσχεραίνοντος τοῦ μὴ πρᾶσαι
ον οἶκον τῷ βασιλεῖ, ὁ βασιλεὺς φιλο-
καὶ μισοπόνηρος πρὸς τὸ μὴ θέλειν
ι ἢ ἀδικῆσαι, ἠθύμει ἀδημονῶν τί ἂν
αὐτόν. Στρατήγιος δὲ μάγιστρος καὶ
ασιλικῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως
ὸς, ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ τοῦ νικῆσαι
ος μηχανῆς καὶ πιπρᾶσαι τὰ οἰκήματα
ἣ βουλομένου. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀντίοχος
ς ἐφίλει τὸ κυάνεον χρῶμα φιλιππό-
καὶ ἀντεποιεῖτο αὐτοῦ λίαν καὶ ἔχαιρεν
ππικοῦ δὲ μέλλοντος γίνεσθαι, ὁ μάγι-
τήγιος τὸν ὀστιάριον ἐφρούρησε καὶ
τὸν εἰς τὸ πραιτώριον (73) τῇ ἡμέρᾳ
. Ἐκεῖνος δὲ ἐβόα μετὰ κλαυθμοῦ ὀδυ-
ιγεν· « Ἴδω τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἱππικοῦ,
α τοῦ βασιλέως ποιήσω. » Ὑπομνη-
οῦ βασιλέως ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῷ καθί-
οίησαν ἐκεῖ τὴν πρᾶσιν, παρόντος καὶ
ος καὶ ὑπογραψάσης πάσης τῆς συγ-
άθησαν δὲ εἰς χρυσίου λίτρας πε'. Τὸ
ος τοῦ γυναικίτου ἕως τοῦ κίονος τοῦ
ίου ὑπῆρχον οἰκήματα Χαρίτωνος εὐ-
κλην Χηνοπόδη, ἃ καὶ μετ' εὐχαρι-
δέδωκε τῷ βασιλεῖ, διπλῷ τιμήματι
ι λίτρας ιβ'. Τὸ δὲ εὐώνυμον μέρος τοῦ
ἕχρι τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου
ργοῦ ὑπῆρχον οἰκήματα Ξενοφῶντός
, καὶ ᾐτήσατο τὸν βασιλέα ἵνα λάβῃ
ἱμημα λίτρας ιδ', καὶ ποιήσῃ αὐτὸν
ὃ Ἱππικοῦ καθεζόμενον προσκυνεῖσθαι
πείρων ἡνιόχων. Τῶν δὲ δήμων καὶ
υγκλήτου εἰπόντων τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ
υνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως, εἰ μὴ Φόνον τὸν
οσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐξόπισθεν προσ-
τὸν καὶ ὀνομάζεσθαι ὄρχοντα τῶν
καὶ τοῦτο φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ δὲ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτὴρ καὶ οἱ
τὰ πέριξ αὐτῶν οἶκος ἦν Δαμιανοῦ πατρικίου Σελευκείας, ἅτινα ἀπετιμήθησαν εἰς λίτρας
πολλῆς εὐφροσύνης δέδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ.

αὐτὸς καταμετρήσας τὸν τόπον εὗρε
ίτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως τῆς
, καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ γύρωθεν τὰ
εγάλου τροὺλλου· ἀπὸ δὲ τοῦ βήματος
ὁ νάρθηκος εὗρε τόπον ἁλσώδη καὶ
θεμελίωσεν. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ θεμε-
σκαλεσάμενος Εὐτύχιον τὸν πατριάρ-
εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας. Ὁ

continet. Porro locus nuncupatus Puteus sacer et sanctum altare et locus suggesti, usque ad mediam partem templi, erat domus cujusdam Antiochi ostiarii et eunuchi, quam quinquaginta nummorum libris æstimabat. Indignante vero ipso quod non posset justo pretio suam domum imperatori vendere, imperator justitiæ et probitatis amans, quod nollet quemquam injuria vel damno affici, mœstus animo cogitabat quid cum illo ageret. Strategius autem magister, thesauri imperatoris præfectus ejusque adoptivus frater, imperatori promisit se aliquo commento illum victurum, ut ædes suas etiam invitus vendere cogeretur. Prædictus enim Antiochus ostiarius Circensium studio flagrans venetum colorem sive cæruleum amabat, illoque admodum delectabatur. Cum igitur ludi Circenses exercendi essent, magister Strategius ostiarium comprehendit, **134** eumque in prætorium inclusit ipso ludorum die. At ille cum ejulatu et dolore clamans dicebat : « Circenses spectem, et quidquid imperator jusserit faciam. » Imperatoris igitur jussu statim in caveam adductus est, ibique ædes suas præsente quæstore et universo senatu subscribente vendidit, idque 85 libris auri. Dextera pars, ubi gynæconitis, usque ad columnam S. Basilii erat domus Charitonis eunuchi, cognomento Anseripedis, quam cum grata animi significatione imperatori obtulit, duplo pretio, 12 libris æstimatam. Sinistra vero pars gynæconitidis usque ad columnam S. Gregorii Thaumaturgi erant ædes cujusdam Xenophontis sutoris, qui ab imperatore duplum pretium, libras 14 petiit, et ut Circensium die in circo sedentem quatuor agitatorum factiones adorarent. Sed populo et universo senatu imperatori dicentibus : « Non licet nobis ipsi eum honorem soli imperatori debitum exhibere, » jussit imperator eum a tergo adorari et vocari principem inferorum, quod etiam ad hoc usque tempus observatur. Templi vero area, lavacrum et porticus narthecis, et quæ in ambitu ejus sunt, erat domus Damiani patricii Seleuciæ, quam sex libris æstimatam lubentissimo animo imperatori obtulit.

Imperator vero cum locum dimensus esset, invenit rotundum lapidem **135** ab altari usque ad inferiorem arcum, et circum illum fundamenta jecit apsidis majoris sive trulli magni. A suggesto vero usque ad exteriorem narthecem solum palustre et fungosum invenit. Cum autem fundamenta ponere ordiretur, Eutychio patriarcha accersito pro structura ecclesiæ precatus est. Postea impera-

Meursii et Lambecii notæ.

ὀνομαζόμενον Ἅγιον Φρέαρ. Cedrenus : τὸ Φρέαρ τοῦ μαρτυρίου Constantinopol. Rom. Imp. Εἰσέρχονται ἐν τῷ ναμένῳ τὸ εἰς τὸ ἅγιον Φρέαρ. Nicetas Vita Ignatii patriarchæ Cp. Διὰ τοῦ ἁγίου Φρέατος ἀνάγεται. MEURS.

(73) *Τὸ πραιτώριον.* Quod Justinus Imperator reparavit. Exstat hac de re epigramma Pauli Silentiarii Antholog. l. iv, c. 25. In.

tor primus omnium calcem cum testa accipiens A fundamenti initium posuit. Condidit etiam oratorium S. Joannis, juxta horologium, Baptisterium vulgo dictum, et ædificia vicina Metatorii, ut ibi subinde cum proceribus suis commoraretur et cibum sumeret. Inde etiam usque in palatium porticum transitoriam tectam fecit, ut quoties vellet eo accederet. Erant autem magistri numero centum, centenos singuli manuarios opifices mercenarios sub se habentes, ita ut summa decem millia operariorum essent; quorum quinque millia a dextera, quinque a sinistra parte opus cœperunt. Magno autem studio contendebant ut quam celerrime opus absolverent. Cæterum templi formam angelus per somnium imperatori ob oculos posuit. Erat autem machinator quidam summæ peritiæ in exstruendis templis. Stabant etiam cacabi magni hordei bullientis, cujus liquorem calce et testa miscebant : liquor autem ille hordei tepidus aquæ vicem supplebat. **136** Quin etiam dissectos ulmi cortices admiscebant calci et in massam redigebant; qua nec calida nimis neque frigida ad structuram utebantur, sed tepida, quo tenacius adhærescebat et lapides instar ferri conglutinaret. Fundamento autem duobus cubitis supra terram elevato, ut dictus auctor et expensæ rationum scriba refert, 452 auri centenaria expensa fuerant. Miliarisia vero quotidie afferebant, terræque ea permiscentes juxta horologium et circumsita ædificia humo obruebant. Ita cum ab opere abituri suam singuli terram circumcirca lustrarent, multa hinc inde inveniebant, et loti discedebant. Alia etiam miliarisia in horologio reposita servabantur, et singulis qui lapidibus calce tegulis aut cocto latere onusti ascendebant, pro labore argentum distribuebatur, ne cui conviciandi aut conquerendi occasio esset. Quidam vero ex iis cum ingemiscens væ exclamasset, statim præceps dilapsus et casu contusus exspiravit. Cæterum post pilarum eductionem et erectionem magnarum columnarum decreverant etiam una cum illis Romanas columnas collocare; quod tamen minime factum fuit, sed eas quatuor conchis fulciendis apposuerunt. Imperator autem, somno pomeridiano abstinens magnoque studio operi incumbens, fabros et quadratarios circumeundo inspectabat, comitante eum Troilo cubiculario. Verum Strategius, adoptivus imperatoris frater ejusque pecuniarum custos expensarum, rationibus præerat. Præceperat autem ei imperator ut citra mercedem et diurnum **137** argentum bis illos singulis septimanis stipe aliqua muneraret. Quoties

δὲ βασιλεὺς, οἰκείαις χερσὶ (74) λαβὼν ἀπὸ
μετὰ ὀστράκου, ἔβαλεν εἰς τὸν θεμέλιον πρὸ πά
Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην (75) τὸν δύτα
ὡρολογεῖον (76), τὸν λεγόμενον Βαπτιστήρι
τὰ πλησιάσαντα τοῦ Μετατωρίου, ἵνα ἐκεῖσε
μένῃ μετὰ τῶν ὀρχόντων αὐτοῦ καὶ πολλάκις ἐ
ἐν ᾧ καὶ τὰ διαβατικὰ σκεπαστὰ τοῦ πα
ἐποίησεν, ἵνα διέρχηται ὁσάκις ἂν ἐθέλῃ. Ὑπ
δὲ μαΐστορες τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, ἔχοντες ἀν
τὸν μισθίους προσχειριαρίους. Ὁμοῦ οἱ κάμ
χιλιάδες δέκα. Καὶ αἱ μὲν πέντε χιλιάδες τὸ
μέρος ἦρξαντο, αἱ δὲ πέντε τὸ εὐώνυμον. Ἐ
αὐτοὺς ἔρις καὶ πολλὴ σπουδὴ εἰς τὸ ταχέω
ζεσθαι. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ναοῦ ἄγγελος κατ
ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μαΐστωρ εἷς μ
B κὸς καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων εἰς τὸ ἀνε
ναοὺς ἐπιτηδείους. Ἡ δὲ κριθὴ ἵστατο βρ
εἰς κακάδους εὐμεγέθεις, καὶ τὸν ζωμὸν
ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσβέστου καὶ τοῦ ὁσά
Ἀντὶ δὲ ὕδατος αὐτοῖς ὑπῆρχεν ὁ ζωμὸς τῆς
χλιαρός. Ἔκπτον δὲ καὶ τοὺς φλοιοὺς τῆ
λέας, καὶ ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσβέστου, καὶ ἐ
μάζας. Καὶ οὔτε ἄγαν θερμὸν οὔτε πάλιν
ἐτίθουν, ἀλλὰ χλιαρὸν διὰ τὸ κολλητικώτερο
καὶ τοὺς λίθους κολλᾷν δίκην σιδήρου.
πήχεις τοῦ θεμελίου ἀπὸ τῆς γῆς ὑψωθέντ
φησὶν ὁ εἰρημένος ποιητὴρ καὶ ἀπογραφόμε
ἔξοδον, ἐξωδιάσθησαν χρυσίου κεντηνάρια
Μιλιαρίσια δὲ ἔφερον καθ' ἑκάστην, καὶ ἐμ
C τὸν χοῦν καὶ ἔχυνον εἰς τὸ ὡρολογεῖον κ
πέριξ κτισμάτων. Καὶ ἡνίκα ἔμελλον ὑπο
γυρεύοντες τὸν χοῦν ἕκαστος αὐτῶν διάφορα
σκε, καὶ ἀπῄει χαίρων. Καὶ ἕτερα μιλ
ἀπέκειντο εἰς τὸ ὡρολογεῖον, καὶ ὅσοι ἀνεβ
καὶ ἐκόμιζον λίθον ἢ ὄστρακον μετὰ ἀσβέσ
βησάλου, ἑνὶ ἑκάστῳ ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ
ἀργύριον διὰ τὸ μὴ βλασφημῆσαι ἢ στενάξαι
Ἐξ αὐτῶν δὲ εἷς στενάξας καὶ εἰπὼν τὸ οὐ
σεν ἀθρόως καὶ συνετρίβη καὶ ἀπέψυξε. Τ
πινσῶν ὑψωθέντων καὶ τῶν μεγάλων κιόνω
θέντων ἔμελλον μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς Ῥω
κίονας στῆσαι. Ἀλλ' οὐκ ἐποίουν, ἀλλ' ἐ
τούτους εἰς τὰς τέσσαρας κόγχας. Ὁ δὲ β
τὸ δειλινὸν οὐκ ἐκάθευδεν, ἀλλὰ πολλὴν σ
D ἐποιεῖτο τοῦ ἔργου, καὶ ἐπορεύετο βλέπω
λιθοξόους καὶ τοὺς οἰκοδόμους. Ἤρχετο δ
Τρωΐλου κουβικουλαρίου αὐτοῦ. Τὴν δὲ
κατεῖχε Στρατήγιος ὁ ἀδελφοποιητὸς τοῦ βα
ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Ἐπ
λατο δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκτὸς τοῦ μισθ
τῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δὶς τῆ

Meursii et Lambecii notæ.

(74) *Ὁ δὲ βασιλεὺς οἰκείαις χερσί.* Augusti alicujus operis principia ipsi imperatores aut viri cæteroqui principes dabant. Vides hic in ædificatione templi Sophiæ de Justiniano. Et narrat de Nerone Suetonius c. 19 : *In Achaia Isthmum perfodere aggressus prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est, tubaque signo da o primus rastello humam effodit et corbula congestam humeris extulit.* Meurs.

(75) *Τὸν ἅγιον Ἰωάννην.* Templa Joan ptistæ Cpoli duo, hoc in Strobelo, illud in donianis ; quorum unum magna ex parte re Basilius, alterum a fundamentis exstruxit. nus. Meurs

(76) *Τὸ ὡρολογεῖον.* quod condidit Just anno imperii 7. auctor Cedrenus. Meurs.

ἐργεσεῖν αὐτούς. Ὀξάκις δὲ ἤρχετο εἰς A vero spectandi causa accedebat, albam gestabat tu-
ἐφόρει λευκὸν κωλόβιον, καὶ ῥάβδον λεπτὴν nicam, et exiguum baculum manu tenebat.
τῇ χειρί.

φαντες δὲ ἐπάνω τὰς ἀψίδας ἀμφοτέρων τῶν Cum vero fornices po ticum muliebrium utrinque
ῶν ἐμβόλων τῶν γυναικίτων (77), καὶ tegerentur, et a pelis usque ad catechumenia opus
τες εἰς τοὺς πυλῶνας μέχρι τῶν κατηχου- iterum inchoaretur, jussit Strategius die septimo
προέταξε Στρατήγιος ἡμέρᾳ ἑβδόμῃ ὥρᾳ hora tertia, miliarisiorum summam magnam afferri
λιαρίσια προσαγαγεῖν εἰς πλῆθος, καὶ τοὺς et magistros ad prandium accedere. Magister au-
ς καταλθεῖν εἰς τὸ ἄριστον. Ὁ δὲ μαΐστωρ tem Ignatius filium suum reliquit, ut omnia in-
; κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθεφᾶν πάντα strumenta opificum spa inspectione custodiret:
νιτῶν τὰ ἐργαλεῖα. Ἦν δὲ ὁ παῖς ὡσεὶ erat vero puer annorum circiter quatuordecim.
ἑκατεσσάρων. Καθεζομένου δὲ αὐτοῦ ἐφώ- Puerum autem sedentem quidam candida veste
ὑτῷ λευκοφόρος τις, εὐνοῦχος δῆθεν ἐκ indutus compellavit, quasi eunuchus e palatio mis-
τίου πεμφθείς, λέγων αὐτῷ· « Τίνος χάριν sus, diceps: Qua de causa fabri opus Dei celeriter
τοῦ Θεοῦ ταχέως οὐκ ἐπλήρωσαν οἱ κά- non perfecerunt, sed eo relicto omnes ad come-
B
ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον πάντες dendum abierunt? Respondit puer: « Primo quo-
υσιν; » Ὁ δὲ παῖς λέγει· « Ταχέως, κύριέ que tempore, mi domine, aderunt. » At ille: « Abi
ραγίνονται. » Κἀκεῖνος πάλιν εἶπεν· cito, inquit, et accerse eos. » Puero autem metuenti
ε ταχέως, φώνησον αὐτούς. » Τοῦ δὲ παι- ne qua ferramenta perirent, angelus, qui ei apparuerat, cum jurejurando dixit: » Abi et voca illos: nam
ομένου διὰ τὸ μὴ ἀπολέσθαι τι τῶν ἐργα- ego hinc non discedam donec redieris. Testor sanc-
φανεὶς ἄγγελος ἔφη μεθ' ὅρκου τῷ νέῳ· tam Sophiam, quæ est Verbum Dei, nunc ædificari
ε, λάλησον αὐτοῖς· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ὧδε cœptam. » Tale igitur juramentum puer audiens
ωρῶ, ἕως ἂν ἔλθῃς, μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, descendit, et invenit patrem suum Ignatium, cui
ὅ ἐστιν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὴν νῦν κτιζομένην. » hæc omnia enarravit. Pater autem eum ad impera-
ὸν τὸν ὅρκον ἀκούσας ὁ παῖς κατῆλθε, καὶ torem in baptisterio tunc prandentem duxit. Ille iis
πατέρα αὐτοῦ Ἰγνάτιον, καὶ ἐξηγήσατο auditis omnes eunuchos ad se vocavit, cumque
ῖτα, καὶ αὐτὸς ἦγαγεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ **138** neminem ex iis puer agnosceret, intellexit
θίοντι τότε ἐν τῷ βαπτιστῆρι (78). Ἀκού- imperator angelum Domini fuisse. Cæterum jura-
C
σας ὁ βασιλεὺς μετεκαλέσατο πάντας τοὺς mentum quod puer retulerat observabat, tum quod
ς. Καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν γνωρίσας ὁ παῖς, albis vestibus amictus fuisset is qui cum adole-
ὁ βασιλεὺς ὅτι ἄγγελός ἐστι Κυρίου. Ἐπη- scente locutus erat; et quod genæ ejus ignem spira-
ὸ δὲ τὸν ὅρκον ὃν εἶπεν ὁ παῖς, καὶ ὅτι sent, aliusque ab humano fuisset aspectus ejus.
ος ἐστὶν ὁ λαλήσας τῷ νέῳ, καὶ αἱ παρειαὶ Imperator igitur valde lætatus, Deum, quod opera
ῦ ἐκπέμπων, καὶ ἐνηλλαγμένη ἦν ἡ ὄψις ipsius oblectaretur, celebravit; et exinde nominatum
μεγάλως δὲ χαρεὶς ὁ βασιλεὺς ἐδόξασε τὸν fuit templum S. Sophiæ, tametsi imperator de nomine
ε εὐδοκεῖ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ἔκτοτε illi imponendo deliberasset. Cum vero imperator a
ὸν ναὸν τὴν προσηγορίαν ἡ ἁγία Σοφία, καί- multis sanctitate et virtute præcellentibus viris
ερωτηθεὶς τοῦ βασιλέως τί καλέσει τὸν consilium petiisset, suaserunt ipsi ne puerum co re-
υλευσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ὁσίους verti permitteret: si enim reverteretur, fore ut
ἣν μετιόντας, εἶπον μὴ δεῖν ὑποστρέφειν angelus custos inde recederet. Horum ergo con-
ν ἐκεῖσε· ἂν γὰρ στραφῇ, ὁ φύλαξ ἄγγελος silio paruit, et puerum muneribus ditatum ablegavit in insulas, ut ibi vitam transigeret. Angelus
τοῦ τόπου. Ὁ καὶ ἐποίησε· πλουτίσας itaque juxta suum juramentum usque in hodiernum
D
παῖδα εἰς τὰς νήσους ἐξέπεμψε διά- diem locum tuetur. Alloquium vero angeli, quo puerum compellavit, in dextera pilæ parte
ὸν, ὥστε φυλάσσειν τὸν ἄγγελον μέ- prope Sylagonum contigit.
χρι σήμερον κατὰ τὸν ὅρκον αὐτοῦ. Ἐγέ-
ὸ ῥῆμα τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν παῖδα εἰς Cæterum cum usque ad secunda catechumenia
μέρος τοῦ πυλῶνος τοῦ Συλλαγόνου. eorumque columnas pervenissent, fornices ex-
των δὲ εἰς τὰ δεύτερα κατηχούμενα καὶ struxerunt; quibus circum undique tectis impe-
ας ἀνηγέρθησαν αἱ καμάραι. Σκεπασθέν- rator propter inopiam auri vehementer angi cœpit.
ὸν πέρας ἐγένετο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν διὰ
σιν χρυσικὴν ποσότητα. Ἱσταμένου δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

ὧν γυναικίτων. Erat hoc palatium impe- Zonaras Annal. 3. MEURS.

ῷ βαπτιστῆρι. Errant interpretes, qui illum vertunt: *in templo Joannis Baptistæ.* noster supra: Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιο , τὸν ὄντα εἰς τὸ ὡρολογεῖον, τὸν λεγόμενον ρα. Cedrenus: Καὶ εὐξάμενι πρὸ τῆς εἰσ ἁγίου θυσιαστηρίου μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν βαπτιστῆρα. MEURS. Ἐν τῷ βαπτιστῆρι, id est ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστῆρος sive τοῦ Βαπτιστοῦ. Nihil apud Codinum frequentius reperitur hoc loquendi genere. Βαπτιστήρ autem Græcis receptioribus pro βαπτιστής dicitur, ut ποιητήρ pro ποιητής et κτιστήρ pro κτίστης. Erant igitur qui hoc loco et supra p. 135 id esse credunt βαπτιστήρ atque βαπτιστήριον. [illegible]

quod monachæ loco calceorum soleis ligneis uterentur.

Monasterium Icasiæ ædificavit Icasia, virgo sanctimonialis piissima et pulcherrima, quæ valde erudita fuit, et multos hymnos et stichera et alia quædam admirabiliter composuit tempore Theophili imperatoris.

Monasterium Smaragdi Smaragdus patricius et præfectus militum tempore Tiberii Thracis condidit, cujus illic domus fuit.

124 Ecclesiam S. Marci prope Taurum primo Theodosius magnus cum trullo ligneo exstruxit : postea terræ motu collapsam reædificavit Romanus senior cognomine Lecapenus.

Æreus culex et musca et alia insecta supra occidentalem arcum Tauri ab Apollonio Tyaneo posita erant. Quandiu autem illa permanserunt integra, nec muscæ, nec pulices, nec culices urbem intrarunt. Cæterum imperator Basilius Macedo ea dejecit atque confregit.

Statua muliebris ærea, posita in Phiala Hippodromi, Irenæ Atticæ est, quam in honorem ejus Constantinus filius posuit.

Locus nuncupatus Necra sive Cadaverum, ex eo nomen habet, quod sub Justiniano magno civium supplicio affectorum cadavera ibi deponerentur. Alibi enim ea sepeliri vetitum erat. Idem vero scalas ab ostio laterali usque ad Camilaucium muro sejunxit atque ita defunctorum corpora ibi condebant.

125 Maxima illa ædificia, prope templum S. Sergii, ædes fuerunt Justiniani magni, cum patricius adhuc esset.

De ecclesiæ S. Deiparæ cognomine Patriciæ memoriæ proditum est imperatores et Augustas tempore processionis ad S. Sophiam ibi stationem facere consuevisse. Etenim illic amplissimum erat palatium, a Constantino magno exstructum. Huc igitur accedebant patricii et præpositi, et succingebant imperatorem : matronæ vero, quæ vocantur Zostæ, imperatricem.

Templum S. Nicolai cognominatum Basilidæ, domus erat Basilidæ patricii et quæstoris Justiniani magni.

Portæ æreæ, quæ prius stabant in Tricymbalo

διὰ τὸ τὰς μοναζούσας χρᾶσθαι εἰς ὑπόδεσιν τοῖς οὕτω καλουμένοις ξυλίνοις.

Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας (48) μοναχῆς εὐσεβεστάτης καὶ παρθένου ὡραίας τῷ εἴδει, ἥτις σοφωτάτη οὖσα καὶ κανόνας πολλοὺς καὶ στιχηρὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίησε καὶ ἐμελῴδησεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Τὰ Σμαράγδου ἐκτίσθη παρὰ Σμαράγδου πατρικίου καὶ στρατηγοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Τιβερίου τοῦ Θρᾳκός. Οὕτως δὲ ἐκλήθη, ἐπεὶ οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκεῖ.

Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ πλησίον τοῦ Ταύρου ἐκκλησία ἦν μεγάλη ξυλότρουλλος, κτισθεῖσα ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Εἶτα ὑπὸ σεισμοῦ κατενεχθεῖσαν ἀνήγειρεν αὐτὴν Ῥωμανὸς ὁ γέρων ὁ Λακαπηνός.

Χαλκοῦς (49) δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ ἄλλα μικρὰ ζωῦφια ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψῖδος τοῦ Ταύρου ἵσταντο, ἱστοιχειωμένα παρὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως. Καὶ ἕως μὲν οὖν ἵσταντο, οὐκ ἐφοίτων τῇ πόλει μυῖαι ἢ ψύλλοι ἢ κώνωπες· ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος ἐξ οἰκείας ἀγνοίας κατήγαγε καὶ ἠφάνισεν αὐτά.

Ἡ δὲ γυναικοειδὴς στήλη ἡ χαλκῆ, ἡ ἱσταμένη εἰς τὴν φιάλην τοῦ Ἱπποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιον, Εἰρήνης ἐστὶ τῆς Ἀθηναίας, ἣν ἀνήγειρε Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτῆς εἰς θεραπείαν αὐτῆς.

Ὁ τόπος ὃς καλεῖται τὰ Νεκρά, οὕτως ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον, ὅτι τὰ σώματα τῶν ἀναιρεθέντων πολιτῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ἐκεῖσε ἐτίθησαν, διὰ τὸ μὴ χωρεῖν ἀλλαχοῦ θάψαι αὐτά. Ἀπέφραξε δὲ καὶ τὰ σκάλια ἀπὸ τοῦ παραθύρου (50) καὶ μέχρι τοῦ καμιλαυκίου, καὶ οὕτως ἐτίθουν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν.

Τὰ δὲ παμμεγεθέστατα κτίσματα εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον (51) οἶκοι ἦσαν Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου. ἔστι δ' ὄντος αὐτοῦ πατρικίου.

Εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τὰ Πατρικίας γέγραπται ὅτι ὅτε ἤρχοντο οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν δεσποινῶν ἐπὶ προελεύσεως εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ ἵσταντο· ἦν γὰρ οἶκος ἐπίμηκες μέγας κτισθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ οἱ μὲν πατρίκιοι καὶ πραιπόσιτοι ἐκεῖσε ἦσαν καὶ ἐζώννυον τὸν βασιλέα. Ὁμοίως καὶ αἱ ζωσταὶ ἐζώννυον τὴν δέσποιναν.

Τὰ Βασιλίδου ὁ ἅγιος Νικόλαος οἶκος ἦν πατρικίου Βασιλίδου καλουμένου καὶ κοιαίστορος τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ.

Αἱ χαλκαῖ πύλαι, αἱ πρότερον μὲν ἱστάμεναι εἰς

Meursii et Lambecii notæ.

(48) *Παρὰ Εἰκ.* Παρ' αὐτῆς μοναχῆς γεγονυίας, ὅτε τῆς βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλέως, σεβασμίας καὶ ὡραίας τυγχανούσης. Ἥτις καὶ κανόνας καὶ στιχηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἔζη ἐν αὐτῇ. cod. 3058 ap. Bandurium.

(49) *Χαλκοῦς.* Ἀλλὰ καὶ κωνωπίων ἱστοιχειώθη καὶ ἵστατο ἱστηλωμένος χαλκοῦς ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀψῖδος τοῦ αὐτοῦ ταύρου. Ἦν δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ τὰ ἄλλα ζωῦφια, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπεφοίτα τι τῇ πόλει. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἠφάνισε συντρίψας. Reg.

(50) Παράθυρα proprie dicuntur parvulæ portæ majoribus adjunctæ, quas Græco-barbari παραπόρτια vocant. Qua vero in significatione vox καμιλαύκιον hic accipienda sit nondum mihi liquet. Lamb.

(51) *Σέργιον.* Vide Procopium *de ædificiis* l. I, ubi prolixe agit de hoc templo et domo Justiniani, quam habitavit antequam imperium adeptus est. Id.

:ύμβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου, ἐπήρθησαν A Tzycanisterii, a Basilio Macedone ex porticu fori
:σιλείου τοῦ Μακεδόνος ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου (52) in ecclesiam novam translatæ fuerunt.
ου εἰς τὴν νέαν.

ονὴ τῶν Δαλμάτου παρὰ Δαλμάτου πατρι- Monasterium Dalmatæ Dalmata patricius con-
ίσθη, ἐξ οὗ καὶ Ἀψίμαρος, ὃς καὶ Τιβέριος, didit. Quare etiam Tiberius Apsimarus, postquam
θε μετὰ τῶν χελανδίων καὶ ἐκράτησε τῆς cum chelandiis suis Byzantium pervenit, et imperio
ς, τὸν βασιλέα Λεόντιον καταγαγὼν καὶ potitus est, Leontium imperatorem, naso præciso,
ας ἐκεῖσε, εἶτα ῥινοκοπήσας ἐν τῇ τοιαύτῃ in hoc monasterio inclusum custodivit.
: μονῇ.

γιον Γεώργιον τὰ Χαλκίδου (53) Σέργιος ὁ **126** Templum S. Georgii cognominatum Chal-
χης ἔκτισεν ὁ αἱρετικὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ βέβη- cidæ Sergius patriarcha hæreticus exstruxit: ubi
ῦ σῶμα κεῖται. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς etiam profanum ejus cadaver sepultum est. Idem
μένοις εὐκτήρια πάντα ὁ αὐτὸς ἔκτισε, δοὺς quoque ædificavit oratoria, quæ sunt in cate-
σὰ κειμήλια καὶ ἀργυρᾶ καὶ πορφύρας chumenis, et multa templo largitus est aurea
ως. B et argentea cimelia, et purpureas vestes auro dis-
tinctas.

ιον Στέφανον τὸν πλησίον τοῦ Σίγματος ὁ Ædem S. Stephani, prope Sigma, Constantinus
ωνσταντῖνος ἔκτισεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων magnus condidit: imperator vero Leo philosophus
ρος ἐσμίκρυνε τοῦτον, καὶ τὴν ὕλην (54) ad minorem formam redegit, et omnem ejus mate-
ά τε μάρμαρα καὶ κίονας καὶ τὰς χρυσᾶς riam, marmora, columnas et aureas crustulas in
ἀπέθετο εἰς τοὺς Ἁγίους (55) πάντας, ὅπου templum omnium sanctorum transtulit, ubi deposi-
ι λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰσαακίου. tæ reliquiæ S. Isaacii.

γιον Μητροφάνην ὁ μέγας Κωνσταντῖνος Ecclesiam S. Metrophanis Constantinus magnus
ν. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα τὴν οὖσαν exstruxit: uti etiam ædem Sanctæ Trinitatis, quæ
ξωκιόνιον, τὴν νῦν δὲ ἁγίους Ἀποστόλους sita est in Exocionio, et nunc vocatur SS. Apost-
ιένην. Συμπτωθέντας δὲ ὕστερον ὁ μέγας lorum. Utramque vero vetustate collapsam Justi-
ανὸς ἔκτισε. nianus magnus restauravit.

ὰ τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἤλλου λέγεται ὅτι De templo S. Joannis Præcursoris cognomine
ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε παμμε- Illi tradunt maximum draconem olim in eo loco
ος (ἦν δὲ ταμεῖον βασιλικὸν ἐκεῖ) καὶ πολ- C latitasse, ubi tum ærarium imperiale erat, et mul-
έπτως ἐρχομένους κατήσθιεν. Ὁ δὲ ἅγιος tos incaute illac transeuntes devorasse. Tandem
; προσελθὼν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ vero S. Hypatius eo accessit, et fustem subtus cla-
ου αὐτοῦ, ἐχούσης ἦλον κάτωθεν σιδηροῦν, vatum draconi impegit, **127** atque eum interemit.
ευσεν αὐτὸν, ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν Hinc igitur locus denominatus est, vel, ut supra
ον (57). Ἢ καθότι καὶ ἀνώτερον (58) εἰπο- quoque diximus, ab illo magistro, qui ob affectatum
ὸ Ἤλλου μαγίστρου τοῦ τυραννήσαντος· καὶ imperium ab imperatore Basilisco occisus fuit.
ντος παρὰ Βασιλίσκου.

ηγίαν Θεοφανὼ (59), τὴν οὖσαν ἔξωθεν τῆς Ecclesiam S. Theophanis, quæ sita est extra ve-
κόγχης τῶν μνημοθεσίων τῶν βασιλικῶν terem testudinem monumentorum imperialium in
ἁγίους Ἀποστόλους, ἀνήγειρε Κωνσταντῖ templo SS. Apostolorum, ædificavit Constantinus
ῖνος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis.

Meursii et Lambecii notæ.

τῶν ἐμβόλων τοῦ φόρου τῶν χαλιναρίων. tistæ, de quo in præsentia Codinus agit, du-
ην δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου plex habuisse cognomen, Ἤλου nempe et Ἤλ-
τοῦ Σενάτου. Κτίσας δὲ τὴν νέαν ἐπῆρε λου, quorum hoc antiquum est et genuinum, illud
καὶ ἀπῆγεν ἐκεῖσε 3058. D suppositititium et ignorantia vulgi introductum.
ὰ Χαλκ. Τὸν ἐκ Χαλκηδόνι Id. cod. LAMB.
Ἔκτισεν· ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον τὰ Μαρ- (58) Ἀνώτερον. Scilicet p. 83. Ib
ὶν ᾧ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κεῖται, id. cod. (59) De S. Theophanone, prima uxore Leonis
reliquis. Philosophi, supra mentionem fecit p. 105. Quæ
ὴν ὕλην πᾶσαν τῶν χρυσῶν ἀψίδων, πολυ- vero hic narrantur de templo memoriæ ejus di-
λίθων καὶ κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους cato, in duobus Vaticanis codicibus ita concepta
ους, καὶ ναὸν ἀνήγειρε τοὺς Ἁγίους πάν- sunt: Τὴν τερπνοτάτην ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὰ μνή-
ς. ματα τῶν βασιλέων εἰς τοὺς Ἁγίους ἀποστόλους, ἣν
Ἁγίους ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἔκτισε τοὺς ὀνομάζομεν ἁγίαν Θεοφανὼ, Κωνστάντιος ὁ υἱὸς
άντας καλούμενον Reg. τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε
ροσελθών. Παραγενόμενος μετὰ τῆς ῥάτοῦ ἐχούσης κάτωθεν ἦλους σιδηροῦς, καὶ δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς
ις καὶ κρούσας τὸν δράκοντα ἀπέψυξε, καὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Sed verisimilius est pro Κων-
τὸν μέσον τοῦ φόρου προῦθηκε νεκρὸν καὶ στάντιος ὁ υἱὸς, etc., scribendum esse Λέων ὁ Φιλό-
αὐτόν. 3058 et Reg. σοφος ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ
ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἐπω- πρῶτος πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Etiam Zo-
Hinc patet templum S. Joannis Bap- naras hujus templi structuram Leoni ascribit.
Ib.

Templum Salvatoris in Chalce Romanus senior condidit, et sub duabus parvis columellis altare, ut nunc conspicitur, institutis ibidem 12 clericis. Deinde vero Joannes Tzimisces illud in præsentem magnitudinem et pulchritudinem provexit, et 50 clericos in eo instituit. Præterea multis sacris donariis exornavit, et quidqu'd bonorum post reditum ex suo præsidio possidebat, ibi obtulit. Collocavit etiam in eo sacram Christi imaginem Beryto allatam, et ejus sandalia. Ipse quoque ibidem sepultus est.

A Τὸν Σωτῆρα εἰς τὴν Χαλκῆν Ῥωμανὸς ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυρακίων (60) μικρῶν ἑστιν ὁρώμενον τὸ θυσιαστήριον, ποιήσα κοὺς ιβ'. Ὁ δὲ Τζιμίσκης Ἰωάννης (61) αὐτὸν εἰς ὅπερ ὁρᾶται νῦν μέγεθος κα τυπώσας κληρικοὺς πεντήκοντα. Πολλοῖς ἀναθήμασιν αὐτὸν κατεφαίδρυνε, προσκυ ἀπὸ τοῦ ταξειδίου κατευσδούμενος ἐκτὸ θετο ἐκεῖσε καὶ τὴν ἐκ Βηρυτοῦ ἄγιαν τὰ σανδάλια τοῦ Χριστοῦ, καὶ θαγὼν αὐτῷ.

128 Sacrum balneum in Blachernis Basilius junior filius Romani Porphyrogeniti, cognomine pueri, pretiosius quam ante fuerat exornavit et auro argentoque obduxit.

Τὸ ἅγιον λοῦμα τῶν Βλαχερνῶν ὁ νέος ὁ υἱὸς (62) Ῥωμανοῦ τοῦ καλουμένου πο πορφυρογεννήτου πολυτελεστέρως ἐκόσμ σώσας καὶ ἀργυρώσας πλέον παρ'ὃ ἦν.

Monasterium sancti Lazari imperator Leo Sapiens condidit, et monachos eunuchos in eo instituit. Eo etiam transtulit reliquias S. Lazari et Mariæ unguentiferæ, ex Cypro et Bithynia allatas.

B Ἡ μονὴ (63) τοῦ ἁγίου Λαζάρου παρ τοῦ Σοφοῦ ἐκτίσθη. Μοναχοὺς δὲ εὐνούχου τετύπωκεν. Ἔφερε καὶ τὰ λείψανα ἀπὸ Κ Βιθυνίας τῆς τε μυροφόρου Μαρίας καὶ καὶ ἐκεῖ ἀπέθετο.

Monasterium Tzautzæ tempore ejusdem Leonis Tzautzes magister exstruxit; cujus filiam Zoen Leo Sapiens concubinam habuit.

Ἡ μονὴ τοῦ Τζαούτζου ἐκτίσθη παρὰ μαγίστρου, οὗτινος τὴν θυγατέρα ἐμοίχ ὁ Σοφὸς, Ζωὴν ὀνομαζομένην.

Monasterium Libis tempore Romani senioris et Constantini Porphyrogeniti ædificatum fuit a Libe patricio et drungario classis navalis, qui etiam hospitale condidit.

Ἡ μονὴ τοῦ Λιβὸς ἐν τοῖς χρόνοι νοῦ τοῦ γέροντος καὶ Κωνσταντίνου τ ρογεννήτου ἐκτίσθη παρὰ Λιβὸς πατ δρουγγαρίου τῶν πλωΐμων, ὃς καὶ ξεν ησε.

De ingentibus istis saxis quæ sita sunt extra murum maritimum, hæc narrantur. Cum Constantinus magnus urbem hanc conderet et fere totus ejus situs saxosus esset, lapicidæ ad porticus exstruendas loca **129** deplanantes montium apices exciderunt, iisque ad mare devolutis et undique disjectis totum littus adversus irruentem fluctuum violentiam communierunt; ideoque murus maritimus intra hasce petras erectus fuit, ut mare turbatum eis illisum frangeretur et tranquille muris affluaret.

C Περὶ δὲ τῶν παμμεγεθεστάτων πετ ἔξωθεν κειμένων τοῦ παραλίου τείχους λί κτιζομένης τῆς πόλεως παρὰ τοῦ μεγά σταντίνου καὶ σχεδὸν ἁπάσης πετρώδους σης, ἰσάζοντες τοὺς τόπους οἱ λιθοξόοι, ὁ σωσι τούς τε ἐμβόλους καὶ τὰ ἐξάερα, ἐκ κορυφὰς τῶν πετρῶν καὶ τῶν ὀρέων κα λιον (64) πρὸς τὴν θάλασσαν. Πανταχόθε αἰγιαλοῦ ῥιφέντες ἐποίησαν εἴργεσθαι τὴ τῶν κυμάτων. Διὸ καὶ ἔσωθεν αὐτῶν ἐκτ ράλιον τεῖχος, ὡς ἵνα κινουμένη ἡ θάλασσα καταθραύηται ταῖς πέτραις καὶ γαληνιῶσα τ τοῖς τείχεσιν.

Meursii et Lambecii notæ.

(60) Videtur στυράκιον idem hic esse atque στῦλος sive *columna*. Item supra p. 124, ubi στήλην ἱσταμένην εἰς τὸ στυράκιον verti *statuam columnæ impositam*; sed an recte, ipsemet adhuc dubito. Nam στυράκιον pro columna nunquam alias legi. Attamen ex supra citatis duobus Codini locis probabiliter quodammodo videtur colligi posse columnas appellari στυράκια, a similitudine ligni oblongi et rotundi hastæ, quod Græci στύραξ et στυράκιον nuncupant. Lamb.

(61) Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμίσκης ἐπλάτυνε καὶ ἀνήγειρεν αὐτὸν καλλύνας ἐκ χρυσίου καὶ ἀργύρου πολλοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ κληρικοὺς λς', τιθεὶς αὐτοῖς καὶ ῥόγας καὶ ἀννώνας καὶ ἀνὰ νομισμάτων λ'. Τὰ δὲ ἱερὰ καὶ τὰ στέμματα καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τοὺς δίσκους καὶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ τὰ ἄμφια τὰ βασιλικὰ ἰδιόκτητα αὐτοῦ ὄντα ἀπεχαρίσατο πρὸς τὸν ναόν. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἀκίνητα αὐτοῦ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ ταξειδίου ἐφέρετο τὴν τιμίαν εἰκόνα τῆς ἁγίας σταυρώσεως τοῦ ἐν τῇ Βηρύτῳ καὶ τὰ ἅγια σανδάλια τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ποικίλοις χρυσέοις καὶ διὰ λίθων πολυτίμοις. Ἐποίησεν οὖν καὶ τὸ ἑαυτοῦ μνῆμα ἐκεῖσε ὁλόχρυσον μετὰ χυμεύσεως, ἐν ᾧ 3058 et Reg.

(62) *Ὁ υἱός*. Ὁ εὐσχήμων υἱὸς Ῥω νέου πορφυρογεννήτου παρέλυσε καὶ ἀνή στεῖ, καλλωπίσας καὶ χρυσώσας πρόκριτὸ ὃ ἦν, καὶ ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσίου πολλο καὶ κατεκόσμησεν αὐτόν. 3058.

(63) *Ἡ μονή*. Ὁ δὲ ἅγιος Λάζαρος ἐκ παρὰ τοῦ Μακεδόνος, ὕστερον δὲ παρὰ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπλατύνθη, ἀποχαρισαμένου ἐ τῷ ναῷ καὶ κτήματα πολλά. Εἰς εὐνού ταύτην ἀποκατέστησεν. Ἔφερε δὲ ἀπὸ τὰ ὅγια λείψανα τοῦ ἁγίου Λαζάρου καὶ νίας τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς μυροφόρου, κ ἐκεῖσε ταῦτα. Id. cod.

(64) Κατεκύλιον τοὺς λίθους τοὺς κειμ τῶν τειχῶν ἀπὸ τῆς Βαρβάρας μέχρι τοῦ καὶ τῶν Σοφιῶν καὶ τῶν Ἐλευθερίου μέχ καὶ ἔσωθεν τῶν αὐτῶν λίθων ἔπηξε τ διάστιξιν τοῦ τείχους καὶ πῆξιν αὐτοῦ, ὅπ νομένη ἡ θάλασσα εἰς τὰς πέτρας, κρούσ νιᾷ. Id. et Reg.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ
ΤΟΥ
ΛΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ *

—

DE STRUCTURA
TEMPLI SANCTÆ SOPHIÆ.

—

ης ἐκκλησίας, ἦγουν τῆς ἁγίας Σοφίας, A πρὶν οὔσης, καὶ πολλῶν ἀγαλμάτων ἔνων, ἀφεῖλεν αὐτὰ, καθὼς προείρηἁγας Κωνσταντῖνος καὶ Ἰουστινιανός. ἁγας Κωνσταντῖνος πρώην αὐτὴν ἀνήην (66), ὁμοίαν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ις Δυνάμεως. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν ην τὴν παλαιὰν πλησίον αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἦγουν τῆς ἁγίας Σοφίας. Καὶ τὴν τὴν ἁγίαν Σοφίαν στήλας ἔστησε προείπομεν. Διήρκεσε δὲ τὸ κτίσμα τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. ρόνοις ἐκείνου, κατὰ τὴν δευτέραν ἐν υπόλει σύνοδον, στασιάσαντες οἱ Ἀρειανοὶ τὸ στέγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ρχου Νεκταρίου τοῦ ἁγιωτάτου, εἰς τὴν ιζομένου τὴν παλαιάν. Διήλθοσαν δὲ ξ, καὶ ἦν ἀσκεπὴς ἡ ἁγία Σοφία. Ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Ῥουφῖνον τὸν πέτασε τὸ στέγος διὰ κυλινδροειδῶν αὶ διήρκεσεν οὕτως μέχρι τῆς βασιυστινιανοῦ. Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον σιλείας, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν σφαῤ Ἱππικῷ τῶν τριακονταπέντε χιλιάιρεθέντων ἐκεῖσε διὰ τὸ ἀναγορευθῆδημοτικῶν δύο μερῶν Ὑπάτιον τὸν) καὶ δήμαρχον μέρους τῶν Βενέτων, πανάγαθος Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος εἰς τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ οἰκοδο-

Cum olim Magna Ecclesia, videlicet S. Sophiæ, idolorum esset delubrum, simulacra ibi collocata Constantinus Magnus et Justinianus, ut antea dictum est, inde abstulerunt. Primum quidem Constantinus Magnus eam instar circi oblongam exstruxit, templi S. Agathonici et S. Potentiæ similem. Ædificavit quoque prope Magnam Ecclesiam sive S. Sophiam templum S. Irenæ, quod cognominatur antiquum. Postquam vero S. Sophiam absolvit, multas in ea collocavit statuas, ut jam ante diximus. Structura autem illa duravit usque ad imperium Theodosii magni : hujus enim tempore, cum secunda synodus Cpoli haberetur, Ariani seditione excitata tectum Magnæ Ecclesiæ exusserunt, sub patriarchatu **131** sanctissimi Nectarii, B in antiqua Irene præsidentis. Exinde totis sexdecim annis tecto S. Sophia caruit. Imperator vero Theodosius Rufinum magistrum operi præficiens tecto ex cylindrace fornicibus composito eam operuit; et ita permansit usque ad imperium Justiniani. Quinto autem anno ejus imperii post illam stragem in qua 35 hominum millia in Hippodromo interfecti sunt, quia duæ populi partes Hypatium patricium et præfectum Venetæ factionis imperatorem salutarant, Deus optimus et humanissimus imperatori Justiniano mentem dedit ut templum, quale ab Adamo non fuit neque fiet, ædificaret. Scripsit etiam præsidibus, toparchis, satrapis, ducibus et omnibus præfectis omnium provinciarum

Meursii et Lambecii notæ.

ς *προείρηται*. Nempe p. 64 et 16. C ejus 17. Vide dissidium in historia, quod quis componat? Lamb.

τήν. Templa δρομικὰ Græcis dicunar Circi oblonga sunt. Id.

ὶ *τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ* aquiramus hic. Codinus noster quinimperii ponit. Matthæus Palmerius licit orsum esse ædificationem anno indictione 15, id est anno imperii

(68) *Τὴν σφαῖρ*. Vide Cedrenum et Zonaram Annal. 3. Meurs.

(69) *Τῶν λϛ΄ χιλιάδων*. Consentit Cedrenus. Zonaras tradit quadraginta millia, Procopius De bell. Vand., et Evagrius IV, 13 tantum triginta.

(70) *Ὑπάτιον τὸν πατρίκιον*. Erat hic cognatus Anastasii imperatoris, teste Zonara. Meurs.

nus *De antiquitatibus Cpolitanis*, quem in appendice ad Psellum (t. CXXII) edidimus. Edit Patr.

imperii ad o ientem, occidentem, septentrionem et meridiem, ut sibi mitterent materiam ad exstruendum tam mirabile et Dei præsidio munitum custoditumque et pulchritudine conspicuum templum, ubicunque videlicet invenirent columnas, lapides, tabulas et clathratas januas. Omnes igitur ei rei ab imperatore Justiniano destinati alacresque imperatori materiam ejusmodi submiserunt, collectam ex delubris idolorum, palatiis, balneis et ædibus omnium provinciarum universi terrarum orbis. Cæterum octo columnas Romanas, ut refert Plutarchus, primus a secretis et ab epistolis Justiniano, vidua quædam nomine **132** Marcia, quæ in dotem illas acceperat, Roma curavit eo ratibus pervehi. Stabant autem Romæ in templo Solis, quod Valerianus Romanus imperator, qui seipsum Persis in manum dedit, construxerat. Sic vero imperatori scripsit : Mitto tibi, domine imperator, octo columnas Romanas, longitudine et rotunditate, audeo dicere, et pondere æquales, pro animæ meæ salute. Alias octo columnas admirandas, coloris prasini, Constantinus dux e latomiis excisas secum Epheso adduxit. Reliqua omnis materia et columnæ Cyzico advectæ sunt : alias ex Troade, alias ex Cycladibus insulis et Athenis præfecti imperatoris miserunt. Omnis autem hæc materia septem annis cum dimidio collecta est. Anno vero duodecimo imperii Justiniani templum a fundamentis everterunt. Omnem autem ejus materiam seorsim deposuit: nullo enim modo ea opus habebat, quoniam multo meliorem coacervaverat et ad manus habebat.

Cœpit igitur emere domos illic atque in contiguis ædibus habitantium, ac primum cujusdam viduæ nuncupatæ Annæ, quæ cum recusaret imperatori vendere, dixit: Etiam si quingentas libras aummum mihi obtuleris, tamen eam non tibi tradam. Imperator vero cum multos ex proceribus suis misisset, ut blanditiis mulierem demulceret, nihil impetravit. Ipse autem mulierem accedens obnixe rogavit ut suam domum **133** venderet. Illa cum vidisset imperatorem, cecidit ad pedes ejus suppliciter dicens: «Domine imperator, non quidem par est me sero ædium pretio quidquam a te accipere; volo autem me in partem venire sumptuum structuræ hujus templi, ut et ego in die judicii habeam mercedem et post mortem meam sepeliar prope ædes meas, et identidem meæ donationis memoriam fieri.» Locus autem ædium ejus, quem dedit Magnæ Ecclesiæ, totum scevophylacium cum templo S. Petri

A μῆσαι ναὸν, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀπὸ Ἀδ
γενήσεται. Ἔγραψε δὲ καὶ τοῖς στρατηγοῖ
χαις καὶ σατράπαις καὶ δουξὶ καὶ πᾶσι τ
ἀρχηγέταις πάντων τῶν βασιλικῶν θεμάτ
τολῆς τε καὶ δύσεως, ἄρκτου καὶ μεσ
πέμψαι αὐτῷ ὕλην ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἁ
τοιοῦτον ἀξιοθαύμαστον καὶ θεοφρούρητον
φύλακτον καὶ περικαλλῆ ναὸν, ὅπου δηλαδ
θῶσι, κίονάς τε καὶ συστημάτια στήθεά
ἀδάκια καὶ καγκελοθύρια. Πάντες δὲ οἱ πα
τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ὁρισθέντες χαίρ
καὶ ἀγαλλιώμενοι ἔπεμπον τῷ βασιλεῖ Ἰου
τὴν τοιαύτην ὕλην, συναγαγόντες αὐτὴν
ναῶν εἰδωλικῶν καὶ παλατίων λουτρῶν
οἴκων ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων τῆς οἰκ
B Καὶ τοὺς μὲν ὀκτὼ κίονας τοὺς Ῥωμαίου
φησι Πλούταρχος πρωτασεκρῆτις καὶ ἐπισ
φος Ἰουστινιανοῦ, μετὰ σχεδίων ἀπεστάλη
γυναικὸς χήρας ἀπὸ Ῥώμης, ὀνόματι Μαρκ
τινας εἶχεν εἰς προῖκα αὐτῆς. Ἵσταντο δὲ
Ῥώμην εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡλίου τὸν κτισθέ
Οὐαληριανοῦ (71) τοῦ βασιλέως Ῥώμης,
δόντος ἑαυτὸν Πέρσαις. Ἔγραψε δὲ τῷ
οὕτως· « Ἀπέστειλά σοι, δέσποτα βασιλε
κίονας Ῥωμαίους, ἰσομήκεις, ἰσοκύκλου
εἰπεῖν καὶ ἰσοστάθμους, ὑπὲρ ψυχικῆς μ
ρίας. » Τοὺς δὲ ἑτέρους ὀκτὼ πρασίνο
τοὺς ἀξιοθαυμάστους ἐκόμισεν ὁ στρατηγ
σταντῖνος ἀπὸ Ἐφέσου λελατομημένους
C λοιπὴ πᾶσα ὕλη καὶ πάντες οἱ κίονες ἀπὸ
ἦχθησαν. Ἑτέρους δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ ἐ
Κυκλάδων νήσων καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν οἱ ἄρχ
σιλέως ἔπεμπον. Συνήχθη δὲ πᾶσα ἡ ὕλη χρόνους ἑπτὰ ἥμισυ. Τῷ δὲ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει τ
λείας Ἰουστινιανοῦ ἐκ θεμελίων κατέλυσαν τὸν ναόν. Τὴν δὲ ἅπασαν ὕλην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέθεντο
εἶχον χρείαν αὐτῆς τὸ σύνολον διὰ τὸ πολλὴν καὶ ἄπειρον χρείττονα ὕλην ἀθροῖσαι
μάσαι.

Ἤρξατο γοῦν ἐξωνεῖσθαι οἰκήματα τῶ
οἰκούντων καὶ πλησιαζόντων, καὶ πρῶτον χ
τινὸς γυναικὸς, ὀνόματι Ἄννης. Ἐκεῖν
βουλομένης ταῦτα πρᾶσαι τῷ βασιλεῖ
« Μέχρι νομισμάτων λίτρας φ' ἐάν μοι π
οὐ δίδωμί σοι ταῦτα. » Ὁ δὲ βασιλεὺς πα
μεγιστάνων αὐτοῦ ἀποστείλας πρὸς θερα
γυναικὸς οὐδὲν ἤνυε. Παραγενόμενος δὲ ὁ
εἰς ἱκεσίαν τῆς γυναικὸς ἐδέετο αὐτῆς
D διαπράσεως τῶν οἰκημάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ θ
τὸν βασιλέα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ
καὶ λέγουσα· « Δέσποτα βασιλεῦ, ἐγὼ
τιμῆς τῶν οἰκημάτων οὐκ ὀφείλω λαβεῖ
σοῦ, θέλω δὲ κοινωνὸν κἀμὲ γενέσθαι εἰς
μενον ναόν, ἵνα ἔχω κἀγὼ ἐν ἡμέρᾳ κρίσε
καὶ μετὰ θάνατόν μου ταφῶ πλησίον τῶ
των μου, καὶ διηνεκῶς μνημονεύεσθαί με
δοῦσαν αὐτά. » Ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν ο

Meursii et Lambecii notæ.

(71) Pro Αὐρηλιανοῦ scribo Οὐαληριανοῦ : nam Valerianus est qui captivum se Sapori Persarum regi tradidit, non Aurelianus, qui inter Cpolim et Heracleam in itinere fraude servi civitas ab amicis trucidatus erat. Notum hoc Romanæ vel paulum modo peritis. MEURS.

δν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ A continet. Porro locus nuncupatus Puteus sacer et
λάκιον ὅλον σὺν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου. sanctum altare et locus suggesti, usque ad mediam
νομαζόμενον ἅγιον Φρέαρ (72) καὶ τὸ ἅγιον partem templi, erat domus cujusdam Antiochi ostiarii et eunuchi, quam quinquaginta nummorum
ήριον ὅλον καὶ ὁ τόπος τοῦ ἄμβωνος, ἕως libris æstimabat. Indignante vero ipso quod non
ης τοῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν οἶκος Ἀντιόχου τινὸς posset justo pretio suam domum imperatori ven-
υ καὶ εὐνούχου, ὃς ἀπετιμήθη εἰς ὑπέρπυρα dere, imperator justitiæ et probitatis amans, quod
ν'. Τούτου δὲ δυσχεραίνοντος τοῦ μὴ πρᾶσαι nollet quemquam injuria vel damno affici, mœstus
ὃν ἦν οἶκον τῷ βασιλεῖ, ὁ βασιλεὺς φιλο- animo cogitabat quid cum illo ageret. Strategius
ῶν καὶ μισοπόνηρος πρὸς τὸ μὴ θέλειν autem magister, thesauri imperatoris præfectus
πῆσαι ἢ ἀδικῆσαι, ἠθύμει ἀδημονῶν τί ἂν ejusque adoptivus frater, imperatori promisit se
εἰς αὐτόν. Στρατήγιος δὲ μάγιστρος καὶ aliquo commento illum victurum, ut ædes suas
ὢν βασιλικῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως etiam invitus vendere cogeretur. Prædictus enim
ποιητὸς, ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ τοῦ νικῆσαι Antiochus ostiarius Circensium studio flagrans ve-
ά τινος μηχανῆς καὶ πιπρᾶσαι τὰ οἰκήματα B netum colorem sive cæruleum amabat, illoque a-
αὶ μὴ βουλομένου. Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀντίοχος modum delectabatur. Cum igitur ludi Circenses
άριος ἐφόρει τὸ κυάνεον χρῶμα φιλιππό- exercendi essent, magister Strategius ostiarium
ὼν, καὶ ἀντεποιεῖτο αὐτοῦ λίαν καὶ ἔχαιρεν comprehendit, **134** eumque in prætorium inclusit
ῥ. Ἱππικοῦ δὲ μέλλοντος γίνεσθαι, ὁ μάγι- ipso ludorum die. At ille cum ejulatu et dolore clamans
Στρατήγιος τὸν ὀστιάριον ἐφρούρησε καὶ dicebat : «Circenses spectem, et quidquid imperator jusserit faciam.» Imperatoris igitur jussu statim
ν αὐτὸν εἰς τὸ πραιτώριον (73) τῇ ἡμέρᾳ in caveam adductus est, ibique ædes suas præsente
τικοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἐβόα μετὰ κλαυθμοῦ ὀδυ- quæstore et universo senatu subscribente vendidit,
αὶ ἔλεγεν· « Ἴδω τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἱππικοῦ, idque 85 libris auri. Dextera pars, ubi gynæconi-
ήμα τοῦ βασιλέως ποιήσω. » Ὑπομνη- tis, usque ad columnam S. Basilii erat domus
δὲ τοῦ βασιλέως ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῷ καθί- Charitonis eunuchi, cognomento Anseripedis, quam
αι ἐποίησαν ἐκεῖ τὴν πρᾶσιν, παρόντος καὶ cum grata animi significatione imperatori obtulit,
ίστορος καὶ ὑπογραψάσης πάσης τῆς συγ- duplo pretio, 12 libris æstimatam. Sinistra vero
Ἐπράθησαν δὲ εἰς χρυσίου λίτρας πε'. Τὸ pars gynæconitidis usque ad columnam S. Gregorii
ν μέρος τοῦ γυναικίτου ἕως τοῦ κίονος τοῦ Thaumaturgi erant ædes cujusdam Xenophontis
τιλείου ὑπῆρχον οἰκήματα Χαρίτωνος εὐ- C sutoris, qui ab imperatore duplum pretium, libras
ούχίκλην Χηνοπόδη, ἃ καὶ μετ' εὐχαρι- 14 petiit, et ut Circensium die in circo sedentem
αλλῆς δέδωκε τῷ βασιλεῖ, διπλῷ τιμήματι quatuor agitatorum factiones adorarent. Sed populo et universo senatu imperatori dicentibus:
βέντα λίτρας ιβ'. Τὸ δὲ εὐώνυμον μέρος τοῦ «Non licet nobis ipsi eum honorem soli imperatori
του μέχρι τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου debitum exhibere, » jussit imperator eum a tergo
ματουργοῦ ὑπῆρχον οἰκήματα Ξενοφῶντός adorari et vocari principem inferorum, quod etiam
ίπτου, καὶ ᾔτήσατο τὸν βασιλέα ἵνα λάβῃ ad hoc usque tempus observatur. Templi vero area,
τὸ τίμημα λίτρας ιδ', καὶ ποιήσῃ αὐτὸν lavacrum et porticus narthecis, et quæ in ambitu ejus sunt, erat domus Damiani patricii Seleu-
ρὰ τοῦ Ἱππικοῦ καθεζόμενον προσκυνεῖσθαι ciæ, quam sex libris æstimatam lubentissimo animo imperatori obtulit.
ν τεσσάρων ἡνιόχων. Τῶν δὲ δήμων καὶ
ῆς συγκλήτου εἰπόντων τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ
προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως, εἰ μὴ βόνον τὸν
» προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐξόπισθεν προσ-
ι αὐτὸν καὶ ὀνομάζεσθαι ὄρχοντα τῶν
ώων· καὶ τοῦτο φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ δὲ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτὴρ καὶ οἱ
· καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν οἶκος ἦν Δαμιανοῦ πατρικίου Σελευκείας, ἅτινα ἀπετιμήθησαν εἰς λίτρας
ετὰ πολλῆς εὐφροσύνης δέδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ.

βασιλεὺς, καταμετρήσας τὸν τόπον εὗρε D Imperator vero cum locum dimensus esset, inve-
εν πέτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως τῆς nit rotundum lapidem **135** ab altari usque ad
ίδος, καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ γύρωθεν τὰ inferiorem arcum, et circum illum fundamenta je-
οῦ μεγάλου τρούλλου· ἀπὸ δὲ τοῦ βήματος cit apsidis majoris sive trulli magni. A suggesto
ὸ ἔξω νάρθηκος εὗρε τόπον ἀλσώδη καὶ vero usque ad exteriorem narthecem solum palustre et fungosum invenit. Cum autem fundamenta
αὶ ἐθεμελίωσεν. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ θεμε- ponere ordiretur, Eutychio patriarcha accersito
προσκαλεσάμενος Εὐτύχιον τὸν πατριάρ- pro structura ecclesiæ precatus est. Postea impera-
ησεν εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας. Ὁ

Meursii et Lambecii notæ.

ὁ δὲ ὀνομαζόμενον Ἅγιον Φρέαρ. Cedrellat τὸ Φρέαρ τοῦ μαρτυρίου Constantinidministr. Rom. Imp. Εἰσέρχονται ἐν τῷ κρεμαμένῳ τὸ εἰς τὸ ἅγιον Φρέαρ. Nicetas in Vita Ignatii patriarchæ Cp. Διὰ τοῦ ἁγίου Φρέατος ἀνάγεται. MEURS.

(73) *Τὸ πραιτώριον.* Quod Justinus imperator reparavit. Exstat hac de re epigramma Pauli Silentiarii Antholog. l. iv, c. 25. Ib.

tor primus omnium calcem cum testa accipiens A fundamenti initium posuit. Condidit etiam oratorium S. Joannis, juxta horologium, Baptisterium vulgo dictum, et ædificia vicina Metatorii, ut ibi subinde cum proceribus suis commoraretur et cibum sumeret. Inde etiam usque in palatium porticum transitoriam tectam fecit, ut quoties vellet eo accederet. Erant autem magistri numero centum, centenos singuli manuarios opifices mercenarios sub se habentes, ita ut summa decem millia operariorum essent; quorum quinque millia a dextera, quinque a sinistra parte opus cœperunt. Magno autem studio contendebant ut quam celerrime opus absolverent. Cæterum templi formam angelus per somnium imperatori ob oculos posuit. Erat autem machinator quidam summæ peritiæ in exstruendis templis. Stabant etiam cacabi magni hordei bullientis, cujus liquorem calce et testa miscebant : liquor autem ille hordei tepidus aquæ vicem supplebat. **136** Quin etiam dissectos ulmi cortices admiscebant calci et in massam redigebant; qua nec calida nimis neque frigida ad structuram utebantur, sed tepida, quo tenacius adhærescebat et lapides instar ferri conglutinaret. Fundamento autem duobus cubitis supra terram elevato, ut dictus auctor et expensæ rationum scriba refert, 452 auri centenaria expensa fuerant. Miliarisia vero quotidie afferebant, terræque ea permiscentes juxta horologium et circumsita ædificia humo obruebant. Ita cum ab opere abituri suam singuli terram circumcirca lustrarent, multa hinc inde inveniebant, et loti discedebant. Alia etiam miliarisia in horologio reposita servabantur, et singulis qui lapidibus calce tegulis aut cocto latere onusti ascendebant, pro labore argentum distribuebatur, ne cui conviciandi aut conquerendi occasio esset. Quidam vero ex iis cum ingemiscens væ exclamasset, statim præceps dilapsus et casu contusus exspiravit. Cæterum post pilarum eductionem et erectionem magnarum columnarum decreverant etiam una cum illis Romanas columnas collocare; quod tamen minime factum fuit, sed eas quatuor conchis fulciendis apposuerunt. Imperator autem, somno pomeridiano abstinens magnoque studio operi incumbens, fabros et quadratarios circumeundo inspectabat, comitante eum Troilo cubiculario. Verum Strategius, adoptivus imperatoris frater ejusque pecuniarum custos expensarum, rationibus præerat. Præceperat autem ei imperator ut citra mercedem et diurnum **137** argentum bis illos singulis septimanis stipe aliqua muneraret. Quoties

δὲ βασιλεὺς, οἰκείαις χερσὶ (74) λαβὼν ἄσβεστον μετὰ ὀστράκου, ἔβαλεν εἰς τὸν θεμέλιον πρὸ πάντων. Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην (75) τὸν βαπτιστὴν εἰς τὸ ὡρολογεῖον (76), τὸν λεγόμενον Βαπτιστήριον, καὶ τὰ πλησιάσαντα τοῦ Μετατωρίου, ἵνα ἐκεῖσε παραμένῃ μετὰ τῶν ὀρχόντων αὐτοῦ καὶ πολλάκις ἐσθίῃ· ἐν ᾧ καὶ τὰ διαβατικὰ σκεπαστὰ τοῦ παλατίου ἐποίησεν, ἵνα διέρχηται ὁσάκις ἂν ἐθέλῃ. Ὑπῆρχον δὲ μαΐστορες τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, ἔχοντες ἀνὰ ἑκατὸν μισθίους προσχειριαρίους. Ὁμοῦ οἱ κάμνοντες χιλιάδες δέκα. Καὶ αἱ μὲν πέντε χιλιάδες τὸ δεξιὸν μέρος ἤρξαντο, αἱ δὲ πέντε τὸ εὐώνυμον. Εἶχε δὲ αὐτοὺς ἔρις καὶ πολλὴ σπουδὴ εἰς τὸ ταχέως κτίζεσθαι. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ναοῦ ἄγγελος κατ' ὄναρ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μαΐστωρ εἷς μηχανικὸς καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων εἰς τὸ ἀνεγείρειν ναοὺς ἐπιτηδείους. Ἡ δὲ κριθὴ ἵστατο βράζουσα εἰς καζάβους εὐμεγέθεις, καὶ τὸν ζωμὸν αὐτῆς ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσβέστου καὶ τοῦ ὀστράκου. Ἀντὶ δὲ ὕδατος αὐτοῖς ὑπῆρχεν ὁ ζωμὸς τῆς κριθῆς χλιαρός. Ἔκοπτον δὲ καὶ τοὺς φλοιοὺς τῆς πτελέας, καὶ ἐμίγνυον μετὰ τοῦ ἀσβέστου, καὶ ἐποίουν μάζας. Καὶ οὔτε ἄγαν θερμὸν οὔτε πάλιν ψυχρὸν ἐτίθουν, ἀλλὰ χλιαρὸν διὰ τὸ κολλητικώτερον εἶναι καὶ τοὺς λίθους κολλᾶν δίκην σιδήρου. Δύο δὲ πήχεις τοῦ θεμελίου ἀπὸ τῆς γῆς ὑψωθέντος, ὡς φησὶν ὁ εἰρημένος ποιητὴρ καὶ ἀπογραφόμενος τὴν ἔξοδον, ἐξωδιάσθησαν χρυσίου κεντηνάρια υνβ'. Μιλιαρίσια δὲ ἔφερον καθ' ἑκάστην, καὶ ἐμίγνυον τὸν χοῦν καὶ ἔχυνον εἰς τὸ ὡρολογεῖον καὶ τῶν πέριξ κτισμάτων. Καὶ ἡνίκα ἔμελλον ὑποχωρεῖν γυρεύοντες τὸν χοῦν ἕκαστος αὐτῶν διάφορα εὗρισκε, καὶ ἁπᾖρε χαίρων. Καὶ ἕτερα μιλιαρίσια ἀπέκειντο εἰς τὸ ὡρολογεῖον, καὶ ὅσοι ἀνέβαζον καὶ ἐκόμιζον λίθον ἢ ὄστρακον μετὰ ἀσβέστου ἢ βησάλου, ἐνὶ ἑκάστῳ ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἰδίου ἀργύριον διὰ τὸ μὴ βλασφημῆσαι ἢ στενάξαι τινά. Ἐξ αὐτῶν δὲ εἷς στενάξας καὶ εἰπὼν τὸ οὐαὶ ἔπεσεν ἀθρόως καὶ συνετρίβη καὶ ἀπέψυξε. Τῶν δὲ πινσῶν ὑψωθέντων καὶ τῶν μεγάλων κιόνων σταθέντων ἔμελλον μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς κίονας στῆσαι. Ἀλλ' οὐκ ἐποίουν, ἀλλ' ἔστησαν τούτους εἰς τὰς τέσσαρας κόγχας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ δεῖλινὸν οὐκ ἐκάθευδεν, ἀλλὰ πολλὴν σπουδὴν ἐποιεῖτο τοῦ ἔργου, καὶ ἐπορεύετο βλέπων τοὺς λιθοξόους καὶ τοὺς οἰκοδόμους. Ἤρχετο δὲ μετὰ Τρωΐλου κουβικουλαρίου αὐτοῦ. Τὴν δὲ ἐξουσίαν κατεῖχε Στρατήγιος ὁ ἀδελφοποιητὸς τοῦ βασιλέως, ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Ἐκηγγέλατο δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ εἰκόνων καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δὶς τῆς ἑβδο-

Meursii et Lambecii notæ.

(74) *Ὁ δὲ βασιλεὺς οἰκείαις χερσί.* Augusti alicujus operis principia ipsi imperatores aut viri cæteroqui principes dabant. Vides hic in ædificatione templi Sophiæ de Justiniano. Et narrat de Nerone Suetonius c. 19 : *In Achaia Isthmum perfodere aggressus prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est, tubaque signo dato primus rostello humum effodit et corbula congestam humeris extulit.* Meurs.

(75) *Τὸν ἅγιον Ἰωάννην.* Templa Joannis Baptistæ Cpoli duo, hoc in Strobelo, illud in Macedonianis ; quorum unum magna ex parte reparavit Basilius, alterum a fundamentis exstruxit. Cedrenus. Meurs

(76) *Τὸ ὡρολογεῖον.* quod condidit Justinianus anno imperii 7. auctor Cedrenus. Meurs.

ργετεῖν αὐτούς. Ὀξάκις δὲ ἤρχετο εἰς
φόρει λευκὸν κωλόβιον, καὶ ῥάβδον λεπτὴν
ᾗ χειρί.

ντες δὲ ἐπάνω τὰς ἀψῖδας ἀμφοτέρων τῶν
ὧν ἐμβόλων τῶν γυναικίτων (77), καὶ
ες εἰς τοὺς πυλῶνας μέχρι τῶν κατηχου-
ρχέταξε Στρατήγιος ἡμέρᾳ ἑβδόμῃ ὥρᾳ
ταρίσια προσαγαγεῖν εἰς πλῆθος, καὶ τοὺς
κατελθεῖν εἰς τὸ ἄριστον. Ὁ δὲ μαΐστωρ
κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθαρᾷν πάντα
ιτῶν τὰ ἐργαλεῖα. Ἦν δὲ ὁ παῖς ὡσεὶ
ικατεσσάρων. Καθεζομένου δὲ αὐτοῦ ἐφιό-
τῷ λευκοφόρος τις, εὐνοῦχος δῆθεν ἐκ
τίου πεμφθείς, λέγων αὐτῷ· « Τίνος χάριν
τοῦ Θεοῦ ταχέως οὐκ ἐπλήρωσαν οἱ κά-
ἀλλὰ καταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον πάντες
σιν ; » Ὁ δὲ παῖς λέγει· « Ταχέως, κύριέ
ραγίνονται. » Κἀκεῖνος πάλιν εἶπεν·
ταχέως, φώνησον αὐτούς. » Τοῦ δὲ παι-
μένου διὰ τὸ μὴ ἀπολέσθαι τι τῶν ἐργα-
ανεὶς ἄγγελος ἔφη μεθ' ὅρκου τῷ νέῳ·
ι, λάλησον αὐτοῖς· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ὧδε
ρῶ, ἕως ἂν ἔλθῃς, μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν,
ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὴν νῦν κτιζομένην. »
ὸν τὸν ὅρκον ἀκούσας ὁ παῖς κατῆλθε, καὶ
πατέρα αὐτοῦ Ἰγνάτιον, καὶ ἐξηγήσατο
τα, καὶ αὐτὸς ἦγαγεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ
λοντι τότε ἐν τῷ βαπτιστῆρι (78). Ἀκού-
τοῦτα ὁ βασιλεὺς μετεκαλέσατο πάντας τοὺς
. Καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν γνωρίσας ὁ παῖς,
ὁ βασιλεὺς ὅτι ἄγγελός ἐστι Κυρίου. Ἐση-
δὲ τὸν ὅρκον ὃν εἶπεν ὁ παῖς, καὶ ὅτι
ς ἐστὶν ὁ λαλήσας τῷ νέῳ, καὶ αἱ παρειαὶ
ῥ ἐπέπεμπον, καὶ ἐνηλλαγμένη ἦν ἡ ὄψις
ἀγάλλως δὲ χαρεὶς ὁ βασιλεὺς ἐδόξασε τὸν
εὐδοκεῖ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ἔκτοτε
νὸς τὴν προσηγορίαν ἡ ἁγία Σοφία, καί-
κεκτημένου τοῦ βασιλέως τί καλέσει τὸν
ελευσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ὁσίους
ν μετιόντας, εἶπον μὴ δεῖν ὑποστρέφειν
ἐκεῖσε· ἂν γὰρ στραφῇ, ὁ φύλαξ ἄγγελος
τοῦ τόπου. Ὁ καὶ ἐποίησε· πλουτίσας
παῖδα εἰς τὰς νήσους ἐξέπεμψε διά-
ὸν, ὥστε φυλάσσειν τὸν ἄγγελον μέ-
σήμερον κατὰ τὸν ὅρκον αὐτοῦ. Ἐγέ-
ῥῆμα τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν παῖδα εἰς
μέρος τοῦ πυλῶνος πλησίον τοῦ Συλλαγόνου.
των δὲ εἰς τὰ δεύτερα κατηχούμενα καὶ
ις ἀνηγέρθησαν αἱ καμάραι. Σκεπασθέν-
ν πέριξ ἐγένετο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν διὰ
την χρυσικὴν ποσότητα. Ἱσταμένου δὲ

A vero spectandi causa accedebat, album gestabat tu
nicam, et exiguum baculum manu tenebat.

Cum vero fornices po ticuum muliebrium utrinque
tegerentur, et a pelis usque ad catechumenia opus
iterum inchoaretur, jussit Strategius die septimo
hora tertia, miliarisiorum summam magnam afferri
et magistros ad prandium accedere. Magister au-
tem Ignatius filium suum reliquit, ut omnia in-
strumenta opificum sua inspectione custodiret :
erat vero puer annorum circiter quatuordecim.
Puerum autem sedentem quidam candida veste
indutus compellavit, quasi eunuchus e palatio mis-
sus, diceps : Qua de causa fabri opus Dei celeriter
non perfecerunt, sed eo relicto omnes ad come-
dendum abierunt ? Respondit puer : « Primo quo-
que tempore, mi domine, aderunt. » At ille : « Abi
cito, inquit, et accerse eos. » Puero autem metuente
ne qua ferramenta perirent, angelus, qui ei apparue-
rat, cum jurejurando dixit : » Abi et voca illos : nam
ego hinc non discedam donec redieris. Testor sanc-
tam Sophiam, quæ est Verbum Dei, nunc ædificari
cœptam. » Tale igitur juramentum puer audiens
descendit, et invenit patrem suum Ignatium, cui
hæc omnia enarravit. Pater autem eum ad imperato-
torem in baptisterio tunc prandentem duxit. Ille his
auditis omnes eunuchos ad se vocavit, eumque
138 neminem ex iis puer agnosceret, intellexit
imperator angelum Domini fuisse. Cæterum jura-
mentum quod puer retulerat observabat, tum quod
albis vestibus amictus fuisset is qui cum adole-
scente locutus erat ; et quod genæ ejus ignem spira-
sent, aliusque ab humano fuisset aspectus ejus.
Imperator igitur valde lætatus, Deum, quod opera
ipsius oblectaretur, celebravit ; et exinde nominatum
fuit templum S. Sophiæ, tametsi imperator de nomine
illi imponendo deliberasset. Cum vero imperator a
multis sanctitate et virtute præcellentibus viris
consilium petiisset, suaserunt ipsi ne puerum po re-
verti permitteret : si enim reverteretur, fore ut
angelus custos inde recederet. Horum ergo con-
silio paruit, et puerum muneribus ditatum ablega-
vit in insulas, ut ibi vitam transigeret. Angelus
itaque juxta suum juramentum usque in hodier-
num diem locum tuetur. Alloquium vero angeli,
quo puerum compellavit, in dextera pilæ parte
prope Sylagonum contigit.

Cæterum cum usque ad secunda catechumenia
eorumque columnas pervenissent, fornices ex-
struxerunt ; quibus circum undique tectis impe-
rator propter inopiam auri vehementer angi cœpit.

Meursii et Lambecii notæ.

ν γυναικίτων. Erat hoc palatium impe-
Zonaras Annal. 3. MEURS.

ρ βαπτιστῆρι. Errant interpretes, qui
um vertunt : *in templo Joannis Baptistæ*.
noster supra : Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιο
τὸν ὄντα εἰς τὸ ὡρολογεῖον, τὸν λεγόμενον
ρα. Cedrenus : Καὶ εὐξάμενι πρὸ τῆς εἰσ-
ἁγίου θυσιαστηρίου μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν
βαπτιστῆρα. MEURS. Ἐν τῷ βαπτιστῆρι, id est ἐν τῷ
εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστῆρος sive
τοῦ Βαπτιστοῦ. Nihil apud Codinum frequentius
reperitur hoc loquendi genere. Βαπτιστήρ autem
Græcis recentioribus pro βαπτιστής dicitur, ut
ποιητήρ pro ποιητής et κτιστήρ pro κτίστης. Er-
rant igitur qui hoc loco et supra p. 135 id ut
esse credunt βαπτιστήριον atque βαπτιστήριον. LAMBEC.

Stante autem ipso in superiori fornicis parte et structuram inspiciente, apparuit ei eunuchus facie venusta, dicens : « Quid de pecunia sollicitus es ? da mihi eras mane quosdam ex tuis proceribus, et afferam tibi pecuniæ quantum **139** velis. » Sequenti vero die cum imperator ad structuram contemplandam prodiisset, ecce eunuchus illi apparens dixit : « Da mihi aliquem virum, et ibimus. » Dedit autem illi prædictum Strategium, Basilidem quæstorem, Theodorum patricium et præfectum urbis, et Colocynthen, octo præterea famulos, et mulos cum bulgis viginti. Eunuchus his secum ductis urbe egressus est, cumque ad tribunal venisset, palatia mirabilia non manu facta apparuerunt. Cumque ex equis descendissent, eunuchus unum cubiculum aperuit, cujus pavimentum aureis nummis plenum erat ; acceptaque pala, eunuchus singulis jumentis centenaria quatuor, quæ simul octoginta conficiunt, imposuit et ad imperatorem misit, claudens iterum coram ipsis cubiculum. Sed ut imperatori aurum attulerunt, interrogavit eos unde redirent, quis ille vir, quæ domus fuisset. Retulerunt itaque imperatori quæ viderant. Imperator autem, cum eunuchus diu exspectatus non venisset, misit ad illum quosdam qui cum eo venissent, invenerunt aream planam nullis ædibus occupatam. Hac de re certior factus imperator divinum miraculum esse intellexit, Deoque gloriam tribuit.

Cum vero altare ædificaturi essent, jussit imperator concham ejus perlucidam fieri, ne locus nullis suffultus tignis nimio pondere gravaretur. **140** Opifices autem dicebant unam cameram altari illuminando sufficere. Angebatur itaque magister fabrum, quod imperator quandoque de uno, quandoque de duobus fornicibus loqueretur. Stante autem ipso et ædificante venit angelus Domini, Justiniani imperatoris similis et ejusmodi vestibus quibus ille usque ad pedes indutus, dixitque magistro : « Tres cameras propter levitatem exstrue. » Ignatius statim palatium ingressus dixit imperatorem in eodem proposito non manere. Tunc imperator intellexit angeli illa verba fuisse et dixit : « Si tibi heri quid dixi, facias, quamvis imperator eo non venisset.

Omnes vero trabes ferreis vinculis cohibitæ et plumbo ferruminatæ sunt. Extrinsecus autem universo ædificio consolidando calx cum oleo, loco aquæ, illita est propter firmitatem. Ita demum parietes marmore incrustarunt. Cæterum imperator misit Troilum cubicularium, Theodorum præfectum et Basilidem quæstorem in insulam Rhodum, ut ibi lateres maximos pondere æquales fieri curarent. His lateribus impressa fuere hæc verba :

A αὐτοῦ ἐν τῇ ἀψῖδι ὑπερθεν καὶ ὁρῶντος τὰ σ
σματα, ἐφάνη αὐτῷ εὐνοῦχο ὡραῖος εἰρηκὼς αὐ
« Τί λυπῇ περὶ χαράγματος ; δός μοί τινας αὖ
πρωῒ ἐκ τῶν μεγιστάνων σου, καὶ κομίσω σοι
ραγμα ὅσον ἂν βούλῃ. » Τῇ δὲ ἑξῆς πορευομ
τοῦ βασιλέως καὶ ὁρῶντος τὰς κτίσεις, ἰδο
εὐνοῦχος ὤφθη τῷ βασιλεῖ λέγων · « Δός μοι
θρωπον καὶ πορευθῶμεν. » Δέδωκε δὲ αὐτῷ
εἰρημένον Στρατήγιον καὶ Βασιλίδην κοιαίστ
καὶ Θεόδωρον πατρίκιον καὶ ἔπαρχον καὶ Κολο
θην, καὶ ὑπηρέτας μέχρι τῶν ὀκτὼ, καὶ ἡμι
μετὰ βουλγιδίων εἴκοσι. Τούτους λαβὼν ὁ εὐνο
ἐξῆλθε τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ τριβουνά
ἐφάνησαν παλάτια ἀχειροποίητα θαυμαστὰ
σμένα. Ἐκ δὲ τῶν ἵππων καταβάντες, ἠνοιξ
B εὐνοῦχος κουβούκλιον ἕν, καὶ ἦν τὸ ἔδαφος πε
ρωμένον χρυσίου χαράγματος. Καὶ λαβὼν τ
ὁ εὐνοῦχος ἔβαλεν ὑφ' ἓν ἕκαστον σαγμάριον
τηνάρια δ', ὁμοῦ κεντηνάρια π'. Καὶ ἀπέστ
αὐτὰ πρὸς τὸν βασιλέα, κλειδώσας πάλιν ἔμ
σθεν αὐτῶν τὸ κουβούκλιον. Κομισάντων δ
χρυσίον τῷ βασιλεῖ, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
ἀπῆλθον καὶ τίς ὁ οἶκος καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ὅσα
ἐθεάσαντο εἶπον τῷ βασιλεῖ. Ἐκδεχόμενος
βασιλεὺς τὸν εὐνοῦχον, οὐκ ἦλθεν. Καὶ ἀπέστ
ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν. Οἱ δὲ ἀπελθόντες
δοικον τὸν τόπον, πεδίον ὄντα. Γνωρίσαντες
ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ὑπέλαβεν ὅτι Θεοῦ θαῦμά
καὶ ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ.

C Μελλόντων δὲ τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομεῖν, π
ἔταξεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι τὸν μύακα διάφωτο
τὸ μὴ δύξασθαι βάρος τὸν τόπον, ὅτι ἐκεῖσε ἱκ
ματα οὐκ ἔθεντο. Οἱ δὲ τεχνῖται ἔλεγον μίαν
μάραν φωτίζειν τὸ θυσιαστήριον. Ἤδρύνει
ὁ μαΐστωρ ὅτι ὁτὲ μὲν λέγει ὁ βασιλεὺς δύο κ
ρας, ὁτὲ δὲ μίαν. Ἑστῶτος οὖν αὐτοῦ καὶ κτίζο
ἦλθεν ἄγγελος Κυρίου ἐν ὁμοιώματι τοῦ βασ
Ἰουστινιανοῦ, καὶ τοιαῦτα ἠμφιεσμένος μέχρι
δῶν οἷα ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν τῷ μαΐστορι · « Τρ
καμάρας ἔγειρε διὰ τὸ ἐλαφρότερον. » Παρευθὺ
ὁ Ἰγνάτιος ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἔφη τῷ βα
μὴ ἔχειν λόγον ἕνα. Τότε ἔγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐ
λου τὰ ῥήματά εἰσι, καὶ εἶπεν, ὅτι Εἴ τι ἂν σοι
τὴν χθὲς, ποίησον, καίτοι τοῦ βασιλέως μὴ ἐ
D θόντος ἐκεῖσε.

Πάντες δὲ οἱ μοχλοὶ ὑπὸ σιδηρῶν μοχλῶν κ
χονται, ἐγχλιασμένοι σὺν μολίβδῳ (79). Ἔξωθ
τοῦ συνδέσμου τοῦ ὅλου κτίσματος ἡ ἀσβεστος
ἐλαίου χριστοῦ ἐστι πεπλασμένη ἀντὶ ὕδατος
τὸ ὁδραῖον καὶ πάγιον. Οὕτως ἔστησαν τὰς
μαρμαρώσεις (80). Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς Τ
λον κουβικουλάριον καὶ Θεόδωρον ἔπαρχον
Βασιλίδην κοιαίστωρα εἰς τὴν νῆσον τὴν Ῥ
ὥστε κάμνειν ἐκεῖσε βήσαλα παμμεγέθη, στα

Stante autem ipso et ædificante venit angelus Domini, Justiniani imperatoris similis et ejusmodi vestibus quibus ille usque ad pedes indutus, dixitque magistro : « Tres cameras propter levitatem exstrue. » Ignatius statim palatium ingressus dixit imperatorem in eodem proposito non manere. Tunc imperator intellexit angeli illa verba fuisse et dixit : « Si tibi heri quid dixi, facias, quamvis imperator eo non venisset.

D

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Ἐγχλιασμένοι σὺν μολίβδῳ. Perperam antea legebatur ἐγχιλισμένων. Hesychius ἐγχλιᾶσθαι exponit ἐμφῦναι. LAMB.

(80) Ὀρθομαρμάρωσιν Codinus vocat *incrustationem marmoream parietum*, et ὀρθομαρμαροῦν *rietem marmore incrustare* vel *crustis marm obducere*. LAMB.

ς' ἴσης. Ἐσφράγιζον δὲ αὐτὰ σφραγῖσι A «Deus in medio ejus, non commovebitur. Adju-
ις οὕτως· « Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, vabit eam Deus mane diluculo. » Lateres his ver-
ευθήσεται. Βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς τὸ πρὸς bis inscriptos et ad eamdem mensuram exactos
ἡ. » Καὶ σφραγίζοντες ταῦτα μεμετρη- imperatori miserunt. Quinque autem istiusmodi
τελλον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ σταθμὸς τῶν lateres unum laterem nostratem pondere æquant :
πάλων ἐκείνων ἑνὸς βησάλου ἡμετέρου nam illi leves sunt, spongiosi, tenues et candidi.
ι διὰ τὸ εἶναι ἐκεῖνα κοῦφα καὶ σπογγώδη Hinc vulgus falso credit trullam **141** esse pumi-
καὶ λευκά. Ἐξ οὗ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν ceam, quia lutum illud leve est et candidum. Quin
όγος ὅτι ὁ τροῦλος κισσήρινός (81) ἐστιν. etiam quatuor magnos fornices eadem materia ex-
δὲ, ἀλλ' ἐλαφρὸς ὁ πηλὸς καὶ λευκός. Μετ' struxit; et deinde ipsam trullam duodecim lateribus
ἐξήγειρε τὰς τέσσαρας ἀψῖδας εὐμεγέ- eadem serie positis erexerunt. Interim sacerdos pro
οῦτως· τὸν τροῦλον ἀνὰ δώδεκα τιθέντες structura ecclesiæ preces fundebat. Fecerunt etiam
Ἐποίησε δὲ ὁ ἱερεὺς εὐχὴν περὶ συστά- foramina, quibus varias omnium sanctorum reliquias
σεως, καὶ ἐποίουν ὀπάς, βάλλοντες διά- indiderunt, donec trulla armato opere perficeretur.
ανα ἁγίων πάντων, ἕως ἂν τρουλωθῇ ὁ B Quam, simul atque erecta fuit, recentem adhuc musi-
Ἦν δὲ νεωτερικὴς ὄρθιος ἱστάμενος. Εἶθ' vo opere et marmorea incrustatione exornarunt. Intra
ουσίωσαν καὶ ὠρθομαρμάρωσαν αὐτὸν, καὶ pilas vero et porticus magnasque columnas reliquias
πιστοὺς καὶ εἰς τὰς στοὰς καὶ εἰς τὰ με- celebrium sanctorum abdiderunt. Pavimentum quo-
ια ἔδαλον λείψανα ἁγίων ἐπισήμων. Τὸν que diversis et pretiosis straverunt marmoribus, Ro-
διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων manis, scilicet rutæ colore virentibus, et cæteris ro-
σαν, διά τε Ῥωμαίων πηγανουσίων (82) seo rubore variegatis. Ad sacræ vero mensæ structu-
οικπῶν ῥοδοποικίλων. Τὴν δὲ ἁγίαν τρά- ram de communi artificum concilio, auro, argento,
προσκαλεσάμενος τεχνίτας, ἐβουλεύσατο lapidibus pretiosis et margaritis, ære quoque et ferro,
υσὸν καὶ ἄργυρον λίθους τε τιμίους ἐκ plumbo et vitro, omnisque generis materia com-
μαργαρίτας, χαλκὸν, σίδηρον, μόλιβδον, minuta invicem permista et conflata, abacum sive
πᾶσαν ὕλην τετριμμένην. Καὶ καταμί- tabulam fuderunt adeo admirabilem et pretiosum
ιφότερα καὶ χωνεύσαντες ἔχωσαν ἀβάκιον. ut spectantibus stuporem injiceret. Imperator vero
το θαυμαστὸν καὶ ἀτίμητον, καὶ ὁρώμενον quotidie bis mille quingentos argenteos tumulo con-
δον. Καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ὁ βασιλεὺς debat, unde quisque opere suo absoluto mercedem
υ χιλιάδας ἀργύρια ἔχυνεν εἰς τὸν χοῦν· C accipiebat. Cæterum volebat imperator parietaria
κλήρουν ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἔργον, ἐξ αὐτῶν marmora et totum pavimentum auro obducere : re-
ν. Ἐβούλετο δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς ὀρθομαρ- fragabantur autem ipsi Maximianus et Hierotheus
καὶ τὸν πάτον ὅλον χρυσοῦν ποιῆσαι. Ἀντι- consiliarius, Athenienses, philosophi et astronomi,
αὐτῷ Μαξιμιανὸς καὶ Ἱερόθεος ὁ καὶ σύμ- qui dicebant postremo sæculo venturos pauperes
Ἀθηναῖοι, φιλόσοφοι ὄντες καὶ ἀστρονόμοι, **142** reges, qui templum solo æquaturi essent : si
ὅτι μέλλουσιν ἐλθεῖν ἐν τῇ ἐσχάτῃ γενεᾷ vero lapidum fieret, fore ut usque ad consummatio-
πένητες, καὶ ἐξεδαφίσαι τὸν ναόν. Εἰ δὲ nem mundi permaneret. Eorum ergo consilio obtem-
ι, συνίστασθαι μέλλει ὁ ναὸς ἕως τῆς συν- peratum fuit.
τοῦ κόσμου. Καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ἐγένετο

μὲν ὕλη, ὡς εἴρηται, συνήχθη εἰς ἑπτὰ Materia autem, ut dictum est, collecta fuit spatio
καὶ μῆνας δέκα, πολλοὶ δὲ τῶν χρονογρά- septem annorum et decem mensium. Multi vero his-
ουσιν εἰς δεκαεπτὰ ἔτη κτισθῆναι, κατα- torici septendecim annis esse conditum templum
ς, ὡς ἔοικε, τοὺς ἑπτὰ χρόνους οὓς συν- affirmant, annumerantes, ut videtur, septem annos,
ὕλη. Ἐποίησε δὲ κιβώριον (83) καὶ τοὺς D quibus materia congesta est. Fecit etiam ciborium,
καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου (84) ἐξ columnas et fulcra altaris ex argento deaurato,
, καὶ χρυσώσας αὐτὰ, τὸ δὲ μῆλον καὶ τὰ pomum vero et lilia et crucem ciborii ex auro,
ὶ τὸν σταυρὸν τοῦ κιβωρίου ὁλόχρυσα, τὸν suggestum item et solium ex auro, addens etiam lapi-

Meursii et Lambecii notæ.

ἰσσήρινος, id est κισσηρώδης sive *pumi-* βόρος ὅπου ἐτάφη. Ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν συντομίᾳ ἐμφέ-
tea legebatur κισσάρινος, quasi κίσσινος, *hederaceus*. LAMB. ρεσθαι τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνά-
πηγανουσίων. Anonymus in Collectaneis στασιν Χριστοῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τέτακται, et quæ
eneris meminit, quam lactam fuisse ait ἐκ sequuntur. MEURS.
ου πηγανουσίου. Utrobique πηγανούσιον (84) *Τοὺς κίονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσια-*
ihi videtur significare atque πηγανῶδες, *στηρίου*. Germanus ita mystice interpretatur loco
quod rutæ colorem refert. LAMB. citato : Κίονα ἤτοι τὰ στήθεα τὰ διαχωρίζοντα τὸ
κιβώριον. Mysticam ciborii interpretatio- βῆμα ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ εἰσερχομένου εἰς προσευχήν.
dit Germanus in Hist. Eccles. : Τὸ κιβώριόν Τὸ δὲ ἐσωθεν, ἤτοι τὸ βῆμα, ὁηλοῖ τὰ Ἅγια τῶν
θα ἐστὶν ἡ σταύρωσις, ἀντὶ τοῦ τόπου ὅπου ἁγίων, εἰς ὃ καὶ μόνοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς
θη ὁ Χριστός· ἐγγὺς γὰρ ὁ τόπος καὶ ὑπὸ εἰσίασιν. MEURS.

[illegible] et auro fusili [illegible] festorum et discos [illegible] Præterea 365 prædia [illegible] mille clericos constituit, [illegible] templi habitabant. Operculum [illegible] maria allatum fuit: erat autem [illegible] quando eum Samaritana [illegible] tubæ ex Hierichunte allatæ [illegible] muri ejus corruerant. Su- [illegible] Constantini in superiori parte sancti [illegible] veneranda vero crux in Sceno- [illegible] modum statuæ Christi Dei no- [illegible] Hierosolymis allata est. Cæterum in am- [illegible] 365 centenaria 143 annui tributi [illegible] impensa sunt, quæ olim a Constantino Ma- [illegible] Sapore Persarum rege constituta fuerant. [illegible] vero sine apparatu sacro, indumentis et [illegible] gratis imperatori mittebatur, 3200 [illegible] expensa sunt.

A δὲ ἄμβωνα καὶ τὸν σωλέαν χρυσᾶ, σαρδόνυ- σαπφείρους λίθους διὰ μαρμάρων καὶ χρυ- μευτοῦ. Ἐποίησε καὶ σκεύη χρυσᾶ τῶν ἑορτῶν, καὶ δίσκους χρυσοῦς, καὶ θυμιατή- σα προσεκύρωσε καὶ προάστεια, τξε' ποιή- κληρικοὺς χιλίους. Τὰ δὲ πέριξ κελλία ἦ- κληρικῶν. Τὸ δὲ στόμιον τὸ λίθινον ἤχθη μαρείας· αὐτὸ δὲ ἦν εἰς ὅπερ ἐκαθέσθη ὁ διαλεγόμενος τῇ Σαμαρίτιδι. Αἱ δὲ σάλπιγ- Ἱεριχῷ ἥκασιν, αἵτινες ἤχησαν, καὶ ἔ- τείχη αὐτῆς. Ἡ δὲ σέλα τοῦ ἁγίου Κωνσ- ὕπερθεν ἵστατο τοῦ φρέατος τοῦ ἁγίου ἐπ- σαλπίγγων. Ὁ δὲ τίμιος σταυρὸς ὁ ἱστά- τὸ σκευοφυλακεῖον ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ τὸ ἔλαβεν τῆς ἡλικίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ- B δὲ τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλέαν ἐγένετο χρόνου (85) πάκτου τῆς Αἰγύπτου, κεντηνά- καθὼς ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κ- νου ἀπὸ τοῦ Σαβάρου βασιλέως Περσῶν. [illegible] χρυσίς τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐνδυτῶν καὶ τῆς ὕλης τῆς ἐλθούσης δωρεὰν τοῦ βασιλέ- [illegible]

[illegible] autem secundo die mensis Decembris [illegible] templi structura absoluta est. Imperator itaque [illegible] usque ad portam Augustei quadrigis [illegible] cum cruce et patriarcha Eutychio ad [illegible] processit: a valvis autem regiis usque ad ambonem curriculo transcurrit, et manibus extensis in hæc verba erupit: « Gloria Deo, cujus dignatione hoc opus ad finem perducere merui. Vici te, Salomon. » Fecit igitur sparsiones consulares, popu- [illegible] centenaria per Strategium magistrum distri- [illegible] Justinianus vero solus ecclesiam absolvit, [illegible] cujusquam ope adjutus. Erat autem [illegible] visu, templum quodammodo maris simili- [illegible] referre ob varietatem pavimenti et auri [illegible], quo ornamenta intercolumniorum et columnarum capitella obducta erant.

Cæterum duravit novus ambitus ab illo conditus annis septemdecim. Post obitum vero ejus Justinus

Ἐτελειώθη δὲ ὁ ναὸς τῇ κβ' τοῦ Δεκεμβ- νός. Καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλ- τῆς πύλης (86) τοῦ Αὐγουστεῶνος (87) ἐπὶ τετραΐππου, καὶ εἰσόδευσε μετὰ τοῦ στα- τοῦ πατριάρχου Εὐτυχίου. Ἔδραμε δὲ [illegible] βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἄμβωνος, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἶπε· « Δόξα τῷ Θεῷ ξιώσαντί με τελέσαι τὸ τοιοῦτον ἔργον. [illegible] σε, Σολομών. » Καὶ ἐποίησεν ὑπάτια, κ- C κεντηνάρια τῷ λαῷ διὰ Στρατηγίου μαγί- δὲ Ἰουστινιανὸς μόνος ἐξετελείωσε τὴν ἐ- μηδενὸς ἑτέρου οἱανδήποτε συνδρομὴν πο- Θαῦμα δὲ ἦν ἰδεῖν· ἀπὸ γὰρ τῆς ποικιλ- ἐδάφους δίκην θαλάσσης ἐφαίνετο ἐκ τῆ- θέας τῶν κόσμων καὶ λαγαρικῶν καὶ τῶν κιονίων (88) πάντων.

Διήρκεσε δὲ ὁ νεωτερικὸς κύκλος (89) [illegible] τοῦ κτισθεὶς χρόνους δεκαεπτά. Μετὰ δὲ [illegible]

Meursii et Lambecii notæ.

(85) Χρόνου. Videtur χρόνιον idem hic esse atque [illegible] sive annuum: χρόνος enim apud Codinum [illegible] alios ejus generis scriptores passim sumitur pro [illegible] Πάκτον vero, ut alias notavi, tributum significat, quod victoribus a devictis solvitur: ita in [illegible] Codinus χρόνιον πάκτον τῆς Αἰγύπτου [illegible] quod quotannis Ægyptus pendebat [illegible] Justiniano, nempe 365 centenaria, cu- [illegible] olim Constantino Magno Sapores Persarum [illegible] Respicit autem ad illud quod supra [illegible] p. 30. Nota etiam quod, uti ibi, ita hic [illegible] Σάβαρον pro Σαβώρην [illegible] Lamb.

(86) [illegible] Corrigo τῆς στήλης. Cedrenus [illegible] παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης [illegible] Meurs.

(87) [illegible] In codice scripto legitur [illegible] quod idem est. Errant autem qui [illegible] existimant τῆς στή- [illegible] Augustei intelligitur porta [illegible] antequam area Augu- [illegible] nominatum Αὐγουστεῖον sive [illegible] imperatoris, curia senatus aliisque præclaris ædificiis cinctum. Vi- ad p. 28. Notandum præterea τὴν π- Αὐγουστείου eamdem esse quam paulo p- D λιχὴν sive regiam nuncupat. Media enim [illegible] jorque ecclesiæ porta. Hæc vero regiæ [illegible] Lamb.

(88) Ἀπὸ γὰρ — κεφαλοκιονίων. Qui- sibi hæc verba velint, nondum satis intel- tamen aliquanto verisimilius me ea inter- esse scio quam antea factum fuit. Ve- quasi post verbum ἐφαίνετο inserta esset conjunctionis καί, et pro τῶν κόσμων κα- κῶν legeretur τῶν κόσμων μαρμαρείων [illegible] ρίνων. Per ornamenta autem marmorea ligo τὰς ὀρθομαρμαρώσεις seu *incrustatio- moreas parietum*, quas ex parte inaurat superius dixit. Lamb. — *Τῶν κεφαλ-* Ea sunt capitula columnarum. Viri docti terpretantur *præcipuas columnas*. Cedren- lat κιονόκρανα. Meurs.

(89) *Ὁ νεωτερικὸς κύκλος*. De Trullo Lamb.

ινιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰου- A
ὶ ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων ὁ δικαιότατος, καὶ
ύτερον αὐτοῦ χρόνον ἡμέρᾳ ἕκτῃ ὥρᾳ
πνεύδη πεσεῖν τὸν τροῦλον, καὶ συντρῖψαι
ύμαστον ἄμβωνα (91) καὶ τὸν πολυτίμη-
ον καὶ τὸν πολυποίκιλον πάτον. Αἱ δὲ
ἀψῖδες καὶ οἱ κίονες πάντες καὶ τὰ λοιπὰ
ἔμειναν ἀσάλευτα. Ὁ δ' αὐτὸς βασιλεὺς
ράμενος τεχνίτας ἔτι τότε περιόντας ἐκ
ι καμνόντων ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη τοῦτο.
ν' ὁ Σπουδαῖος ἔχων ὁ βασιλεὺς ἐπαρεῖν
ύκτας καὶ τὰς παντουρώσεις, ἅτινα ἐδέ-
τροῦλον, ἀπῆρασι ταῦτα ταχέως πρὸς τὸ
ι. Καὶ ὅτι ὁ τροῦλος ὑψηλὸς ἐγένετο πολὺ
ρᾶσθαι πανταχόθεν, καὶ ὅτι τὰς σκαλώ-
ντες οἱ τεχνῖται ἔρριπτον εἰς τὸ ἔδαφος, B
τούτου ἕνεκεν ὁ τροῦλος. » Εἶπον δὲ οἱ
α γένηται ἐπίπεδος ὁ τροῦλος καὶ κυμ-
αθώς ἐστι νῦν. Ἔπεμψε δὲ ὁ βασιλεὺς
Ρόδον, καθὼς καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ, καὶ ἐκ
ν πηλοῦ καὶ τῶν σφραγίδων ἐποίησε βή-
. ἔκτισε τὸν τροῦλον. Στοχαζόμενοι δὲ οἱ
να μὴ καὶ αὐτὸς ταχέως χαλάσῃ, ἔκοψαν
ώην ὕψους ὀργυιὰς ιε', εἶτα δὲ τὰ ξύλα,
νύκτας καὶ τὰς παντουρώσεις, χρόνον
ἔλαβεν τὸ ἔργον πῆξιν. Τὸν δὲ ἄμβωνα
ωλέαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν
ἐποίησεν ὡς ὁρᾶται νῦν ἀργυρένδυτον.
αὶ τὸν ἄμβωνα. Καὶ μὴ δυνάμενος εὑρεῖν
λους λίθους, ἀπέστειλε Ναρσῆν τὸν πα- C
ν Προκοννήσῳ, καὶ ἔκοψαν ἐκεῖθεν μάρ-
γῆς ὁμοια. Τὰ δὲ πράσινα τέσσαρα ποτὲ
μίμησιν τῶν τεσσάρων ποταμῶν ἐγέ-
ν ἐκβαινόντων ἀπὸ τοῦ παραδείσου εἰς
σαν. Ὅτε δὲ ἔκοψαν τὰς σκαλώσεις καὶ
ἐπαρεῖν τοὺς ἀντινύκτας τοῦ τρούλου,
ν τὴν ἐκκλησίαν ὕδατος ἕως τῶν πρώτων
ένων, καὶ οὕτως ἔρριπτον τὰ ξύλα. Τού-
χάριν λέγουσί τινες ὅτι καὶ ὁ Ἰουστῖνος
τίσθη χρόνους υνη' (92).

ν δὲ τοῦ ναοῦ ἔστησεν τὴν στήλην αὐτοῦ
ῦσαν τῷ Θεῷ, καὶ δεικνύουσαν τοῖς ἀν-
οῖς πολίταις ὅτι Ἐγώ εἰμι ὁ κτίστωρ. Τὸν
νον μαΐστορα τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας τὸν
, διὰ τὸ ἀγαπᾶσθαι παρὰ πάντων ἕνεκεν
ιαστῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἐποίει, φοβηθεὶς
ς μή ποτε φημισθῇ καὶ ἀναγορευθῇ ὑπὸ
τικῶν δύο μερῶν (93), μὴ θέλων δὲ τοῦ-

curopalates, Justiniani ex sorore nepos, cognomento justissimus, imperio potitus est; secundoque ejus imperii anno, feria sexta, hora quinta, trulla corruit, mirabilemque **144** ambonem cum pretioso solio et pavimentum variegatum contrivit. Quatuor autem fornices, omnes columnæ et structuræ reliquæ salvæ manebant. Quare imperator, accitis architectis qui adhuc superstites erant, sciscitabatur quid hoc rei esset. Responderunt illi, cum imperator obnixe urgeret ut destinæ et fulcimenta quæ trullam sustinebant tollerentur, citius quam par erat sublata fuerunt ad musivum opus perficiendum: tum quod trulla altior esset quam ut undique conspici posset, quodque artifices scalas in terram projecissent; indeque trullam corruisse. Suadebant autem opifices ut trulla plana et cava exstrueretur, sicut nunc visitur. Imperator vero, quemadmodum avunculus ejus, in Rhodum misit, et ex eodem illo luto lateres eodem sigillo impressos fieri curavit, trullamque condidit. Opifices vero operam dantes ne et illa cito corrueret, priorem altitudinem ad orgyas quindecim præciderunt; ligneas autem substructiones et fulcimenta annum integrum reliquerunt, donec firmius opus consolidaretur. Cæterum ambonem et solium, cum non posset in pristinam formam restituere, argento obduxit, ut nunc videre est, similiter etiam ambonem. Cum vero non posset variegatos lapides invenire, Marsen patricium in Proconnesum misit, ut illinc lapides terræ colore simles adveheret. Quatuor autem prasini **145** coloris fluvii ad imitationem quatuor fluminum ex paradiso in mare exeuntium facti sunt. Cum vero scalas conscendissent et destinas ad trullam suffulciendam erecturi essent, ecclesiam aqua implerunt usque ad prima catechumenia, et ita ligna in aquam projecerunt. Hujus rei gratia quidam dicunt Justinum quoque eam condidisse: sed falluntur. Cæterum 458 anni, ex quo templum conditum est, elapsi sunt. αὐτὴν ἔκτισεν. Ἀλλὰ ψεύδονται. Ἔχει δὲ ὁ ναὸς

Propa templum statuam suam collocavit, quæ Deo gratias agens civibus indicat quod ipse tanti operis conditor. Cum vero prædictus Ignatius Magnæ ecclesiæ ædificator propter mirabilia opera, quæ faciebat, ab omnibus diligeretur, metuens imperator ne quando a duabus populi factionibus Imperator salutaretur (neque tamen eum volebat occidere, sicut multi ipsi anxio suadebant), contentus fuit ut

Meursii et Lambecii notæ.

ουστῖνος. Cedrenus et Zonaras tribuunt
o. MEURS.
ντρῖψαι τὸν δξισθαύμαστον ἄμβωνα.
Annal. Ἡ πεσοῦσα τό τε κιβώριον τῆς
ιπίζης καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνην ἁγίαν τρά-
ὶ τὸν ἄμβωνα συνέτριψεν. MEURS.
ρόνους υνή. Exstructum hoc templum est
Justiniani, qui fuit Christi 543. Adde hos
ides in millesimum et primum. Sed cave
ini esse verba putes: sunt enim illius e
noster descripsit; qui longe certe infra
ista tempora vivit, puta sub Palæologis, ut initio diximus. Nos tamen hoc voluimus explicare, ne quem temere implicaret. MEURS.

(93) *Τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν*. Id est Prasinis et Venetis. Hæc duo μέρη intelligit etiam Sudas in στήλην et τροιδουάλιον. Latini veteres *factiones* dicebant. Diaconus in Mauritio *partes* extulit, recentiorum Græcorum more: *Germanus autem misit ad Sergium demarchum Prasinæ partis, ut auxiliaretur sibi gratia imperandi, repromittens se partem Prasini honoraturum*. MEURS.

[illegible] sedilis ablatis, A lectione [illegible] et ita fame periret. Cognoscens [illegible] Ignatius, cum equestrem imperatoris statuam [illegible] erexisset, se ibi derelictum, [illegible] deplorabat. Vespere autem facto prudens [illegible] excogitavit: tenuem nempe funiculum quem in suo marsupio habebat, circiter 55 orgyarum, et pallium et subindusiale et interculam [illegible] connexuit et glomeravit, **146** ten[illegible] ad terram usque pertingerent. Interim [illegible] magno ejulatu et planctu superveniens [illegible] conquestus est, universa civitate quiescente (erat enim profunda nox), sibi istic moriendum esse, dixitque ei: « Abi et clanculum crassum funiculum eme et liquida pice inunge; media autem nocte revertere. » Cumque sequenti nocte illa venisset, dimisit ipse quæ habebat, et funiculum ab uxore allatum sursum ad se retraxit, et pedi statuæ alligavit, eoque prehenso incolumis inde descendit. Fecit autem hoc eo ut funiculus liquida pice inunctus manibus tenacius hæreret, ne alioqui præceps in terram delatus contunderetur, et ut funiculus postquam se demisisset combureretur. Proinde assumpta uxore et liberis noctu Adrianopolim profectus est, ibique tres annos in habitu monastico transegit, omnibus credentibus dicentibusque eum apud statuam fame enectum esse. Postea Cpolim rediit, ibique commoratus est. Imperatori vero in processione ad templum SS. Apostolorum obviam occurrit, petens ab illo ut ejus misereretur et absque metu vivere permitteret. Imperator tandem illum agnoscens cum universo senatu miratus est. Verum imperator facto ignorationem prætendit, et multis beneficiis Ignatium afficiens indemnem dimisit, dicens: « Ecce quem Deus vult vivere, mille homines non interficient. » Ex eo igitur tempore Ignatius magna cum tranquillitate vixit.

τον ἀποκτεῖναι, καθὼς πολλοὶ συνεβούλευον αὐτῷ, βλέποντες αὐτὸν ἀθυμοῦντα, συνήνεσαν αὐτῷ ἐκ δευτέρου ἵνα κτιζομένης παρ' αὐτοῦ τῆς στήλης τοῦ Αὐγουσταίωνος ἐάσει αὐτὸν ἐκεῖσε καὶ ἄρωσι τὰς σκαλώσεις, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τελευτήσει. Ὃ καὶ ἐποίησε. Γνοὺς τοίνυν ὁ Ἰγνάτιος, μετὰ τὸ τελειῶσαι καὶ στῆσαι τὴν ἔφιππον στήλην τοῦ βασιλέως, ὅτι εἰάθη ἐκεῖσε, ὠδύρετο. Ὀψίας δὲ ἤδη γενομένης εὗρε ἐπιτήδευμα ἄριστον. Τὸ λεπτὸν σχοινίον ὅπερ εἶχεν εἰς τὸ πεdσίκιον αὐτοῦ, τὸ ὡσεὶ ὀργυιῶν πεντήκοντα πέντε, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ τὸ ὑποκαμισοβράχιον καὶ τὸ σφικτούριον καὶ τὸ φακεώλιον αὐτοῦ λαβὼν συνέδησεν αὐτὰ καὶ ἔκλεισε καὶ ἐδοκίμασεν εἰ φθάνουσιν ἕως κάτω. Εὑρὼν δὲ οὕτως ταῦτα, ἐλθούσης τῆς γυναικὸς B αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ πολλοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἐφώνησεν αὐτῇ, κοιμωμένης πάσης τῆς πόλεως (νὺξ γὰρ ἦν βαθεῖα), ὅτι Ὧδε κατελείφθην ἀποθανεῖν, ἀλλ' ὕπαγε καὶ κρυφίως ἀγόρασον παχὺ σχοινίον, καὶ ἄλειψον αὐτὸ ὑγροπίσσῳ, καὶ πάλιν ἐλθὲ μεσούσης νυκτός. Καὶ καταλαβούσης τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐχάλασεν ἐκεῖνος ἅπερ εἶχεν, καὶ συνδήσασα ἡ γυνὴ τὸ σχοινίον, ἔσυρεν ἐκεῖνος ἐπάνω καὶ προσέδησεν εἰς τὸν πόδα τοῦ ἵππου, καὶ κρατῶν αὐτὸ κατέβη ὑγιής. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, ἵνα κολλᾷ τὸ σχοινίον ἐκ τοῦ ὑγροπισσίου εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὅπως μὴ συρεὶς ἀθρόως πέσῃ καὶ τριβείη, καὶ ἵνα τὸ σχοινίον καυθήσεται ὑπὸ τοῦ πυρὸς μετὰ τὸ καταβῆναι. Λαβὼν τοίνυν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας νυκτὸς κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, μετασχηματισθεὶς κατὰ μοναχοὺς, χρόνους C τρεῖς, πάντων οἰομένων καὶ λεγόντων ὅτι ἐπὶ τοῦ κίονος ἐτελεύτησεν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἦν διατρίβων ἐν αὐτῇ. Καὶ διερχομένου τοῦ βασιλέως εἰς προέλευσιν τῶν ἁγίων ἀποστόλων (94) ἐπήντησεν αὐτῷ ἐκεῖσε, αἰτῶν λόγον συμπαθείας τοῦ μὴ φοβηθῆναι.

Γνωρίσας οὖν τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐθαύμασε, καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος αὐτοῦ. Προεβάλλετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἄγνοιαν ἐπὶ τῷ γεγονότι ἐπὶ τὸν Ἰγνάτιον, καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς αὐτῷ ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, εἰπών· « Ἴδε, ὃν θέλει ὁ Θεὸς ζῆν, χίλιοι οὐκ ἀποκτείνουσι. » Καὶ ἔκτοτε ἔζησεν ἐν εἰρήνῃ πολλῇ.

147 Hucusque autem pertinet narratio eorum quæ ad Magnam ecclesiam spectant. Templum magnum SS. Apostolorum, sicut dictum est, forma oblonga, trulla lignea, tectoque ligneo opertum invenit, quod Constantinus Magnus et Helena condiderunt. Verum Theodora magni Justiniani uxor multam curam adhibuit, eo quod Lycus amnis isthac [illegible] laberetur, magnisque fundamentis positis tem-

Καὶ ἕως μὲν ὧδε (95) τὸ πέρας τῶν κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν· τοὺς δὲ ἁγίους ἀποστόλους τοὺς μεγάλους, καθὼς προείρηται (96), εὗρε δρομικὴν ἐκκλησίαν, ξυλόστεγον, ξυλότρουλον, κτισθεῖσαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ D Ἑλένης (97). Ἡ Θεοδώρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, ἡ καὶ πολλὴν σπουδὴν θεμένη διὰ τὸ διέρχεσθαι κάτωθεν τὸν ποταμὸν τὸν Λύ-

Meursii et Lambecii notæ.

(94) Εἰς προέλευσιν τῶν ἁγίων ἀποστόλων. [illegible] hæc processio 2 die Paschatis. Cedrenus: [illegible] δὲ [illegible] τοῦ ἁγίου Πάσχατος ἀπελθοῦσα ἡ βα[illegible] κατὰ τύπον γενομένη προελεύσει [illegible] ἁγίους ἀποστόλους, ὅλης προῆλθεν ἐν [illegible] χρυσῷ ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἵπποις. [illegible]

(95) Καὶ ἕως μὲν ὧδε. Operæ pretium esse du[illegible] narrationi de structura templi S. Sophiæ [illegible] instar adjicere duplicem delineationem, [illegible] una iconographiam ejus repræsen[illegible] formam ejus exteriorem. Utrius-que participem me fecit nobilissimus atque eruditissimus vir Cassianus a Puteo. Verum mutato consilio in aliud tempus differre placuit. LAMB. [V. ad Pauli Silentiarii Descriptionem S. Sophiæ.]

(96) Προείρηται. Supra p. 17. LAMB.

(97) Ἐκκλησίαν — κτισθεῖσαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Hujus templi mentio fit etiam in disput. Gregentii cum Herbano: Πῶς δὲ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνον τὸν ναὸν, ὃν ἐδείματο ἡ βασιλὶς Ἑλένη, μετοικίζεις τὴν λέξιν; conversum est in patriarcheium ab Amurathe capta Cpoli. Testis Phranzes Chronic. 3, 19. MEURS.

ἀνεγείρασα θεμελίους παμμεγέθεις καὶ ἐγίστους, ἔκτισε τὸν ναόν. Τὰ δὲ σκάριφα ξῆμα ἀπῆρε τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολό- Ἐφέσου. Τὴν δὲ ὕλην ἅπασαν ἔλαβεν ἀπὸ ς Σοφίας μετὰ τὸ τελειωθῆναι αὐτὴν καὶ ρια αὐτῆς· ἀφ' ὅτου γὰρ ἤρξατο κτίζεσθαι οφία, μετὰ τέσσαρα ἔτη ἤρξατο καὶ αὐτὸς ὁ ναός. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ μουσιώμα- τῇ δεσποίνῃ χρυσίου ποσότης. Καὶ ίσης ἐπὶ τοῦτο τῆς Αὐγούστης, κατ' ὄναρ ν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι λέγοντες αὐτῇ· « Μὴ ερὶ χαράγματος χρυσίου, μηδὲ Ἰουστινια- ἀνδρί σου ἐπιζητήσῃς νομίσματα· ἀλλὰ σα ἔξωθεν τῆς πόρτης Δεξιοκράτους εἰς τὴν εὑρήσεις δώδεκα κεράμια γέμοντα χρυ- ωσμένα. » Ἡ δὲ Αὐγούστα ἀποστείλασα ὐτὰ γέμοντα, καὶ ἔχοντα ἕκαστον αὐτῶν ἣν τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὰ ὀνόματα. Καὶ ταῦτα, δοξάσασά τε Θεὸν, ἐξωδίασεν αὐτὰ ναόν. Καὶ πολλὰ κτήματα καὶ ἀναθήματα ἣ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ προσεκύρωσε. Τε- ε δὲ τὸν ναὸν ἔμελλεν κρεμάσαι τὰς χαλ- κεις καὶ τὰς λυχνίας, ὅπως ἐνθρονιάσῃ τὸν) καὶ ἐγκαινίσῃ αὐτόν. Γνοὺς δὲ ὁ βασι- στινιανὸς ἐφθόνησεν, ἵνα μὴ προλάβῃ καὶ θῇ πρὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ παρήγγειλε ῦ τῆς πόλεως ἵνα μὴ ποιήσωσιν ἁλύσεις καὶ σιν ἐκεῖσε. Ἡ δὲ βασίλισσα ἐποίησεν ἀπὸ πλεκτὰ σχοινία πίστει καὶ μόχθῳ, καὶ σα τὰς πολυφώτους ἀργυρᾶς λυχνίας ἐνε- καὶ ἐνεθρονίασε τὸν ναὸν, προλαβοῦσα τὴν ν ἐκκλησίαν. Τὰ δὲ λείψανα τῶν κειμένων κά- ῆς ἁγίας τραπέζης τῶν ἁγίων ἀποστόλων παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως, υἱοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, διὰ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρ- Ἀρτεμίου. Τὸ δὲ βῆμα, καθὼς ἐστι μέσον, καὶ γέγονεν παρὰ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας. ανημοθέσιον τῆς ἁγίας Θεοφανῶ ὁ μέγας ιστῖνος (1) ἐποίησε. Τὸ δὲ ἔξω μνημοθέσιον ρθοδόξων καὶ τῶν αἱρετικῶν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐποίησε, καὶ διὰ μουσίων ἐκαλλώπισεν ει ἐκεῖσε ἐτάφη. Ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Θεοδώρα ἡ κτίσασα τὸν ναόν. Τὸ δὲ Μουσεῖον αὶ τὰ μάρμαρα ἀπῆρε Βασίλειος ὁ βασιλεὺς, ὅτε ᾠκοδόμησε τὴν νέαν καὶ τὸν φόρον.

plum renovavit. Formam quidem et delineationem a templo S. Joannis Theologi quod Ephesi est desumpsit; omnem vero materiam a S. Sophia, postquam ea cum oratoriis suis perfecta esset, accepit: nam quadriennio post inchoatam S. Sophiæ structuram templum hoc condi cœptum est. Cæterum cum jam musivo opere incrustandum esset, aurum Augustam defecit; cumque ob hoc angeretur, sancti apostoli per somnium ipsi apparuerunt, dicentes: « De pecunia ne sollicita sis, neque a Justiniano marito tuo nummos pete; sed abi extra portam Dexiocratis ad littus, et ibi invenies humo condita duodecim vasa fictilia auro impleta. » Augusta igitur eo mittens invenit ea plena, et singula nominibus sanctorum apostolorum inscripta. Illaque accipiens gratiis Deo actis in templum expendit, et multos fundos, ornamenta, vasa aurea et argentea ei donavit. Templo **148** itaque absoluto ut dedicari et consecrari posset, æreas catenas lucernis sustinendis in eo suspendere cogitavit. Verum imperator Justinianus, hoc intellecto, concedere noluit ut prius quam S. Sophia consecraretur; et proposuit tota urbe edictum ne quis catenas fabricaret et ibi suspenderet. Verum Augusta funiculos ex serico bona fide multaque industria contexuit, et argenteis candelabris suspensis consecravit et dedicavit templum, Magnam ecclesiam antevertens. Reliquæ vero sanctorum apostolorum sub altari repositæ Constantino imperatore, magni Constantini filio, opera sancti martyris Artemii allatæ sunt. Suggestum autem uti etiamnum in medio situm est, ita a Theodora Augusta exstructum fuit. Memoriam S. Theophanus magnus Constantinus posuit; monumentum vero exterius orthodoxorum et hæreticorum magnus Justinianus condidit, et musivo opere exornavit, ibidemque sepultus est cum conjuge Theodora, quæ templum ædificavit. Cæterum musivum opus et marmora ejus templi Basilius imperator abstulit, cum ecclesiam cognomine novam forumque ædificaret.

Meursii et Lambecii notæ.

Ὃν Αὔκον. De fluviolo Lyco Byzantium ite supra quædam notavi ad p. 45. Lamb.
Ἐνθρονιάσῃ τὸν ναόν. De hoc consecranemplorum more diximus in Gloss. nostro ιγκαίνια. Meurs.
) *μέγας Κωνσταντῖνος.* De Constantino Porphyrogenito loquitur, qui, ut supra dixit p. 127, sacellum S. Theophanonis templo SS. apostolorum adjunctum exædificavit. Vide præter ea quæ de S. Theophanone prima uxore Leonis Philosophi notavi ad p. 105. Lamb.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ΕΤΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝΤΩΝ ΕΝ ΑΥΤΗ ΤΗ ΒΑΣΙΛΙΔΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΑΓΑΡΗΝΩΝ ΤΑΥΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ.

—

149 DE ANNIS AB ORBE CONDITO

USQUE AD IMPERIUM CONSTANTINI MAGNI: ET DE HIS QUI IN IPSA URBIUM REGINA REGNARUNT, USQUE DUM AB AGARENIS CAPTA EST.

—

Ab Adamo usque ad diluvium sunt anni 2242. A

A diluvio usque ad turris ædificationem sunt anni 525.

A turris ædificatione usque ad Abraham sunt anni 5[7]0.

Ab Abrahamo usque ad exitum filiorum Israel ex Ægypto sunt anni 430

Ab exitu usque ad ædificationem templi Salomonis sunt anni 700.

Ab ædificatione templi usque ad captivitatem Israelitarum sunt anni 425.

150 A captivitate usque ad Alexandrum Macedonem sunt anni 319.

Ab Alexandro usque ad descensionem Christi sunt anni 33[1].

In summam vero usque eo dum Christus humanam induit naturam anni sunt 5500. B

Sed sciendum est quod salutaris crucifixio Domini nostri Jesu Christi facta sit anno mundi 5534, cyclo solis 18, lunæ quinto, feria sexta, hora nona, decimo octavo anno imperatoris Tiberii.

Ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ,βτμβ'.

Ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιΐας ἔτη φκε'.

Ἀπὸ τῆς πυργοποιΐας ἕως τοῦ Ἀβραὰμ ἔτη φλ'.

Ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ἔτη υλ'.

Ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἕως τῆ, οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῶ Σολομῶντος ἔτη ,ψ'.

Ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἕως τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη υκε'.

Ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἕως Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἔτη τιθ'.

Ἀπὸ Ἀλεξάνδρου ἕως τῆς συγκαταβάσεως Χριστοῦ ἔτη τλα'.

Ὁμοῦ χρόνοι μέχρι τῆς ἐνανθρωπήσεως τῶ Κυρίου ἡμῶν ἔτη ,εφ'.

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἡ σωτήριος σταύρωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέγονε κατὰ τὸ ,ϛφλδ' ἔτος. Κύκλος τοῦ μὲν ἡλίου ιη', τῆς δὲ σελήνης πέμπτος. Ἡμέρᾳ ἕκτῃ, ὥρᾳ ἐννάτῃ, τῷ ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Τιβερίου. [Ἦν δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη τῆς σελήνης, τουτέστι τὸ νομικὸν φάσκα, μηνὸς Ἀπριλλίου ιη', ἡ δὲ ἁγία ἀνάστασις τῇ εἰκοστῇ.]

A Christo autem usque ad Constantinum Magnum sunt anni 325, et in summa ab orbe condito usque ad Constantinum Magnum anni sunt 5825.

Imperio igitur potitus est Constantinus Magnus supradicto anno 5[8]25, et duodecimo anno sui imperii Cp[o]lim ædificavit. Simul autem Romæ et Cpoli imperavit annos 33. C

Ἀπὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη τκε'. Ὁμοῦ τὰ ἀπὸ κτισεως κόσμου ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη ,εωκε'.

Ὁ οὖν μέγας Κωνσταντῖνος ἐκράτησε τῆς βασιλείας τῷ εἰρημένῳ ἔτει ,εωκε', καὶ ἐν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν (2)· ἐβασίλευσε δὲ τὰ ὅλα ἔν τε Ῥώμῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἔτη λγ'.

Constantius filius ejus imperavit annos 24, dies 11.

Julianus Apostata profanus et Deo repugnans annos 2, dies 15.

Ὁ Κωνστάντιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη κ' ἡμέρας κδ'.

Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ὁ βέβηλος καὶ θεήλατος ἔτη δύο ἥμισυ ἡμέρας ιε'.

Meursii et Lambecii notæ.

(2) *Ἐν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔκτισε τὴν Κωνσταντινούπολιν.* Quo sensu hæc dicantur, ipse supra exposuit his verbis: Περαιωθέντος οὖν, inquit, τοῦ ἐνδεκάτου ἐνιαυτοῦ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως (sc. Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου) καὶ ἀρχὴν λαβόντος τοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἐπεχείρησεν τὴν Βύζαντος πόλιν κτίζειν. Lamb.

τινιανὸς ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος σὺν Οὐά- A
δυσσεβεῖ καὶ Ἀρειανῷ ἔτη ιδ'.
νὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ ῥηθέντος Οὐάλεντος

ιος ὁ Μέγας ὁ ἐξ Ἱσπανίας, ὁ εὐσεβέστατος
τόντιρος, ἔτη ιζ'.
ιος καὶ Ὀνώριος οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔτη ιγ'.
ιος ὁ μικρὸς ὁ υἱὸς Ἀρκαδίου, ὁ καλλί-
ὁ εὐσεβέστατος καὶ φιλάγαθος, ἔτη μβ'.
ινὸς ὁ ἀποκαλυφθεὶς ἀπὸ Θεοῦ, ὁ πάσης
θίας ἔμπλεος, ἔτη ς' καὶ ἥμισυ.
ὁ Μακέλης ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστότατος ἔτη

ὁ μικρὸς ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, υἱὸς Ζήνωνος,

ὁ ἐπικληθεὶς Ἀγόνατος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, B
ι ἥμισυ, ἡμέρας κδ'.
ικος ὁ εὐσεβὴς ἔτη β', μῆνας η', ἡμέ-

ιλιν Ζήνων ἔτη ια' ἡμέρας ιε'.
άσιος ὁ Δίκορος, ὁ ἀπὸ Σελέτρων (3), ἔτη
ις ϛ', ἡμέρας γ', ὁ πυρίκαυστος καὶ αἱρε-

νος ὁ Θρᾷξ ὁ κράτιστος καὶ εὐσεβὴς καὶ
τος ἔτη η'.
νιανὸς ὁ ἀδελφόπαις αὐτοῦ, ὁ τῆς Μεγάλης
; (4), ἔτη λη' καὶ ἥμισυ.

νος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων, ὁ ἀδελφόπαις
δικαιότατος, ἔτη ιγ'. C
ος ὁ Θρᾷξ ἔτη ε'.
ιος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ εὐσεβέστατος καὶ
ρος ἔτη κ'.
ὁ Καππάδοξ ὁ τύραννος καὶ αἱμοβόρος καὶ
ἔτη ἡ' καὶ ἥμισυ, ἡμέρας η'.
λιος ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀφρικῆς ἔτη λ'.
ιαντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α'.
ιαντῖνος ὁ ἔκγονος Ἡρακλείου, ὁ δυσσεβὴς
ρόνος, ἔτη κα' (5)
ιαντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Πωγωνάτος, ὁ τοῦ
υ, ὁ εὐσεβέστατος καὶ πραότατος, ἔτη ιζ'.
ὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Ἰου-
τοῦ Ῥινοτμήτου ἔτη ,ϛρκα'.
ιανὸς ὁ Ῥινότμητος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ
ος καὶ ἀκρατὴς θυμοῦ τυραννουμένου, D

ς ἔτη γ'.
ρος ὁ καὶ Τιβέριος ἔτη ζ'.
ιανὸς τὸ δεύτερον ἔτη ς'.
ικὸς ὁ καὶ Βαρδάνιος, ὁ δυσσεβὴς καὶ
αὶ μιαρὸς, ἔτη β'.

151 Valentinianus pius et Dei amans, cum Valente impio et Ariano, imperavit annos 14.

Gratianus filius supradicti Valentiniani imperavit annos 16.

Theodosius Magnus, ex Hispania oriundus, piissimus et mali osor, imperavit annos 17.

Arcadius et Honorius filii ejus annos 13.

Theodosius junior, filius Arcadii, calligraphus, piissimus et virtutis amans, annos 42.

Marcianus a Deo declaratus, omni probitate plenus, imperavit annos sex cum dimidio.

Leo Macela, pius et religiosissimus, annos 18.

Leo junior, ipsius nepos, filius Zenonis, imperavit annum unum.

Zeno cognominatus Agonatus, pater Leonis junioris, imperavit annos duos cum dimidio, dies 24.

Basiliscus imperavit annos 2, menses 8.

Iterum Zeno imperavit annos 11, dies 15.

Anastasius Dicorus, ex Silentiario, imperavit annos 27, menses 4, dies 3. Hic hæreticus fuit et fulmine combustus.

Justinus Thrax, potens, pius et liberalis, imperavit annos 5.

152 Justinianus Magnus, nepos ejus ex sorore, Magnæ ecclesiæ conditor, imperavit annos 38 cum dimidio.

Justinus, ex curopalata, Justiniani ex fratre nepos, justissimus, imperavit annos 13.

Tiberius Thrax imperavit annos 5.

Mauricius ejus gener, piissimus et probissimus, imperavit annos 20, menses 4.

Phocas Cappadox, tyrannus sanguinarius et impius, imperavit annos 8 cum dimidio, dies 8

Heraclius præfectus Africæ imperavit annos 30.

Constantinus ejus filius imperavit annum unum.

Constantinus nepos Heraclii, impius et homicida, imperavit annos 27.

Constantinus filius ejus dictus Pogonatus, Pyrrhachinus, piissimus et mansuetissimus, annos 17.

A creatione mundi usque ad imperium Justiniani Rhinotmeti anni sunt 6121.

Justinianus Rhinotmetus, Constantini Pogonati filius, ferox et animi tyrannici impotens, annos 10.

Leontius annos 3.

Tiberius Apsimarus annos 7.

Justinianus secundus annos 6.

153 Philippicus Bardanes, impius, impurus et scelestus, annos 2.

Mursii et Lambecii notæ.

ibe ὁ ἀπὸ σιλεντιαρίων. Sic inscriptio an-

FELIX. VALENTINIANUS. V. C. ET
LENTIARIO. SACRI PALATII COM
CONSISTORII. COM. DOM.
em nominis Silentiariorum in excerptis ex

e mensibus, p. II. Vide Has. prolog. p. XLVIII.

Joannis Lydi libro περὶ ἀρχῶν πολιτικῶν habetur *). Lamb.

(4) Ὁ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας. scilicet κτίστης. Lamb.

(5) κα'. Scribendum esse videtur κϛ', ut legitur apud Nicephorum patriarchum. Lamb.

Anastasius, qui et Artemius, piissimus, protoasecretis et philosophus, annos 2.

Theodosius Adramytenus, mansuetissimus et misericors, annum unum.

Leo Conon ex Isauria oriundus, impurus, Deoque et sanctis inimicus, annos 24 cum dimidio et dies 5.

Constantinus Copronymus, filius ejus impius et impurus, qui a vermibus corrosus periit, annos 34, menses 3.

Leo filius ejus, ex Chazara natus, profanus et abominandus, annos 5.

Constantinus Leonis et Irenes filius, a matre excæcatus, annos 16.

Irene sola annos 5.

Nicephorus ex Selencia oriundus, misericors, justus, ex generali logotheta, annos 9.

Stauracius filius ejus annum unum, menses 2.

Michael Rangabe, gener Nicephori, probus et piissimus, annos 2.

Leo ex Armenia oriundus, impius et ferox, cum Constantino filio, annos 7, menses 5.

154 Michael Balbus, Amoræus, amens, ineptus et imaginum hostis, cum Theophilo filio, annos 8, menses 5.

Theophilus filius ejus annos 12, menses 3.

Michael filius ejus, cognomento ebriosus, cum Theodora matre sua piissima et orthodoxa, annos 15. Hic imperare cœpit anno 6349, et imperavit solus annos 10.

Idem Michael cum Basilio Macedone annum unum et mensem unum.

Basilius Macedo, qui imperator creatus est anno 6374, imperavit solus annos 19.

Leo filius ejus cognomento Sapiens, cum Alexandro, anno 6397, imperavit annos 27, menses 8.

Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis, imperavit cum matre annos 8, anno 6422.

Romanus filius Abastacti Lacapenus, cognomento senior, socer Constantini Porphyrogeniti, imperavit cum ipso et filiis suis annos 26. Hic Romanus imperator creatus est die undecimo Decembris, octava indictione, anno 6428. Postquam vero biennium imperavit, prima scilicet indictione anni 6430, edidit novellam de jure prælationis. Indictione **155** autem secunda anni 6437 edidit novellam de potenA

B

C

D

Ἀναστάσιος ὁ καὶ Ἀρτέμιος ὁ εὐσεβέστατος καὶ πρωτοασηκρήτης καὶ φιλόσοφος, ἔτη β'.

Θεοδόσιος ὁ Ἀτραμυτηνὸς (6), ὁ πραότατος καὶ συμπαθέστατος, ἔτος α'.

Λέων Ἴσαυρος ὁ Κόνων, ὁ Συρογενής, ὁ μισάγιος καὶ ἐναγὴς καὶ ἀντίθεος, ἔτη κδ' καὶ ἥμισυ, ἡμέρας ε'.

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Κοπρώνυμος, ὁ δυσσεβὴς καὶ παμμίαρος, γεγονὼς καὶ σκωληκόβρωτος πρὸ τοῦ τεθνάναι, ἔτη λδ', μῆνας γ'.

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας, ὁ βέβηλος καὶ ἀποτρόπαιος, ἔτη ιε' (7).

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ νεωτερίζων τυφλωθείς, ὁ υἱὸς τῆς Εἰρήνης, ἔτη ις'.

Εἰρήνη μόνη ἔτη ε'.

Νικηφόρος ὁ Σελευκεὺς (8), καὶ συμπαθὴς καὶ φιλοδίκαιος καὶ φιλόδακρυς, ἀπὸ γενικοῦ, ἔτη θ'.

Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α', μῆνας δ'.

Μιχαὴλ ὁ Ῥαγγαβὲ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, ὁ φιλάγαθος καὶ εὐσεβέστατος, ἔτη β'.

Λέων ὁ παραβάτης, ὁ Ἀρμένιος, ὁ δυσσεβὴς καὶ ἀνήμερος, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ζ', μῆνας ε'.

Μιχαὴλ ὁ τραυλὸς, ὁ Ἀμωραῖος, ὁ καὶ ἀφροσύνης καὶ ἀπειροκαλίας ἔμπλεος καὶ εἰκονομάχος, σὺν Θεοφίλῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔτη η', μῆνας γ'.

Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιβ' μῆνας γ'.

Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ μεθυστὴς μετὰ Θεοδώρας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς εὐσεβεστάτης καὶ ὀρθοδόξου, ἔτη ιε'. Ὁ τοιοῦτος ἀνηγορεύθη κατὰ τὸ ,ς' ἔτος (9). Καὶ μόνος ὁ μεθυστὴς ἔτη ι'.

Ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ σὺν Βασιλείῳ τῷ Μακεδόνι ἔτος α', μῆνα α'.

Καὶ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ὃς ἀνηγορεύθη κατὰ τὸ ,ςς' ἔτος, ὁ μὲν η'. Ἕτερος ιθ' (10).

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ σοφὸς σὺν Ἀλεξάνδρῳ, κατὰ τὸ ,ςτξε' (11) ἔτος, ἔτη κζ', μῆνας η'.

Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ σοφοῦ, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἔτη η', κατὰ τὸ ,φυκβ'.

Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Ἀβαστάκτου ὁ Λακαπηνὸς, ὁ πρόσθους, ὁ πενθερὸς τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, σὺν αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἔτη κς'. Ὁ τοιοῦτος Ῥωμανὸς ἀνηγορεύθη μηνὶ Δεκεμβρίῳ ια', ἰνδικτιῶνος η', ἔτους ,φυκη'. Μετὰ δὲ διετῆ χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, κατὰ τὴν πρώτην ἰνδικτιῶνα τοῦ ,φυλ' ἔτους, ἐξέθετο τὴν περὶ προτιμήσεως νεαράν (12). Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἰνδικτιῶνα τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(6) Sic in nummo Heliogabali apud virum illustrem Franciscum Gothofredum ΑΔΡΑΜΥΓΗΝΩΝ legitur. Attamen dicitur etiam Ἀτραμυτηνός, ut testatur Stephanus. LAMB.

(7) *Ἔτη ιε'.* Scribendum esse videtur ἔτη ε', vel ἔτη δ', μῆνας ια'. LAMB.

(8) *Νικηφόρος ὁ Σελευκεύς.* Item in libro de statuis eum vocat Σελευκηνόν. LAMB.

(9) *Κατὰ τὸ ς' ἔτος.* Cœpit imperare cum matre anno Christi 841; ergo hic scribendum ,ςμθ'. LAMB.

(10) *Ὁ μὲν η'. Ἕτερος ιθ'.* Scribendum esse videtur μόνος ἔτη ιθ', vel ὁ μὲν ιη', ἕτεροι δὲ ιθ', hoc est, *imperavit, ut quidam tradunt, annos* 18, *vel ut alii*, 19. LAMB.

(11) *,ςτξε'.* Scribendum esse videtur ,ςτιζ', id est 6397. Nam si ab hoc numero detrahas annos 5508, quot Græci numerant a creatione mundi usque ad Christum, remanet annus Christi 889, quo imperare cœpit Leo Sapiens. LAMB.

(12) Romani seqioris Novella *περὶ προτιμήσεως*; cujus hic Codinus meminit, illa est quæ in jure

τους τὸ περὶ τῶν ὑπεισερχομένων δυνατῶν κοινώσεις πενήτων. Ἀναχλᾷ δὲ καὶ ἡ τοιαρὰ καὶ εἰς τὴν παρελθοῦσαν τηνικαῦτα ἰνδικτιῶνα (13), τουτέστι τὸν τοῦ λιμοῦ ἄλου καιρόν. Κατὰ δὲ τὴν πέμπτην τοῦ τους ἐπεκύρωσεν (14) τοιαύτην νομοθεσίαν τὺς κύριος Κωνσταντῖνος. Τὰ δὲ ιη' ἔτη, ὧν πολίτης (15) ἐν τῇ λυ' μέμνηται, οὐκ ἀπὸ τοῦ τῆς πρώτης ψηφίζονται νομοθεσίας, ἤτοι λζ' ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος ις' ἔτους ἤτοι τοῦ λιμοῦ, εἰς ὃν (16) καὶ ορίας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

A tibus in consortia pauperum succedentibus; quæ etiam ad præteritam primam indictionem sive tempus magnæ famis pertinet. Eamdem novellam indictione quinta anni 6455 imperator Constantinus confirmavit. Cæterum 18 anni, quorum Decapolita in ... meminit, numerantur a prima indictione anni 6437, sed ab indictione prima anni 6430 sive tempore famis, ad quod hæc quoque constitutio refertur usque ad imperium imperatoris Constantini.

ἀναχλᾷ ἡ τοιαύτη νομοθεσία, μέχρι τῆς αὐτοῦ αὐ-

τάλιν Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος μετὰ ου καὶ Κωνσταντίνου. οἳ ὑπ' αὐτοῦ τῆ, βαἐξεβλήθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν.

Iterum Constantinus Porphyrogenitus imperavit cum Stephano et Constantino, qui ab ipso imperio detrusi et in exsilium acti sunt.

ν ῥηθεὶς Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος μητρὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἐκράτησε τῆς βαἔτη ζ'. Καὶ πάλιν μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνου τῶν γυναικαδέλφων αὐτοῦ ἡμέρας μβ'. ονοκράτωρ σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥωμανῷ, ν τρίτην ἰνδικτιῶνα τοῦ ,ϛυλζ' ἔτους, ἔτη ιε', ιθ'.

Imperavit igitur, ut supra dictum est, Constantinus Porphyrogenitus cum matre annos 7, et iterum cum Stephano et Constantino uxoris suæ fratribus dies 42; et solus cum Romano filio annos 15, dies 19, indictione tertia anni 6437.

ριος Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὸ παιδίον, σὺν ἰς αὐτοῦ Βασιλείῳ τῷ Βουλγαροκτόνῳ καὶ ντίνῳ τοῖς πορφυρογεννήτοις ἔτη γ', μῆνας δ'. Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος οἱ τούτου υἱοί, φοι ὄντες, ἡμέρας ϛ'.

Dominus Romanus filius ejus, cognomento Puer, cum filiis suis Basilio et Constantino Porphyrogenitis imperavit annos 3, menses 4. Basilius autem et Constantinus filii ejus, infantes, imperaverunt dies 6.

ρός ὁ Φωκᾶς ὁ ἅγιος, ὁ σφαγεὶς ὑπὸ τοῦ ῆ. ἔτη ϛ', μῆνας γ', ἡμέρας ϛ'.

156 Nicephorus Phocas, qui a Tzimisce interfectus est, imperavit annos 6, menses 3, dies 6.

νης ὁ Τζιμισχῆς ἔτη ϛ', μῆνα α'.

Joannes Tzimisces annos 6 et mensem unum.

ύριος Βασίλειος ὁ πορφυρογέννητος ἔτη νβ', φ', μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ρφυρογεννήτου, ἤγουν ὁ κύριος Βασίλειος ; ν', ὁ δὲ κύριος Κωνσταντῖνος μετὰ τὴν τετοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ μονοκράτωρ χρόνους ας ια'.

Dominus Basilius Porphyrogenitus cum fratre Constantino Porphyrogenito imperavit annos 52, menses 11, nimirum dominus Basilius annos 50, et dominus Constantinus post mortem fratris solus annos 2, menses 11.

[Καὶ προστάξας γενέσθαι τὰ ἰσωδικὰ ἐτελείωσε ταῦτα ἐν ἔτει τῷ ,ϛφγ'. Τὴν δὲ νεαὐτὸς τὴν μεγάλην ἐκθέμενος ἐξεφώνησε ταύτην μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος θ', ἔτους

Meursii et Lambecii notæ.

Romano primum locum obtinet, atque ita : **Θεσπίζομεν** ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ ἀπὸ **ελθούσης** α' ἰνδικτιῶνος, ἐν τῷ ,ϛυλ' ἔτει **αιροῦ** τοῦ λιμοῦ. Eamdem alia ejusdem **ovella confirmavit** Nicephorus Phocas, quæ **Θεσπίζομεν** τὴν περὶ τῶν προβεβασιλευκόεθεῖσαν νομοθεσίαν διενεργεῖν. LAMB.

Τὴν παρελθοῦσαν πρώτην ἰνδικτιῶνα. **supplenda sunt** : τὴν παρελθοῦσαν πρώτην να τοῦ ,ϛυλ' ἔτους. LAMB.

Ἐπεκύρωσεν. Novella, qua Constantinum rogenitum Romani senioris Novellam περὶ εισερχομένων δυνατῶν confirmasse ait Colla est quæ incipit Παρὰ πολλῶν ἀνέμαθεν.

Ὁ Δεκαπολίτης. Dubium non est quin hic r Codinus de Theodoro Decapolita patricio store, quem pleraque Novellas a Constanrphyrogenito editas composuisse constat, prima sic inscribitur : Περὶ τῶν στρατιωἣν ὑπηγόρευσε Θεόδωρος πατρίκιος καὶ ωρ ὁ Δεκαπολίτης. Similiter reliquæ inscri- præterquam quod pro Θεόδωρος perperam Θεόφιλος et Θεοδόσιος : nam certum est tres ovellas Constantini ab uno eodemque Theodoro Decapolita compositas fuisse, cujus hic Codinus mentionem facit. Erravit etiam interpres, qui κοιαίστωρ ὁ Δεκαπολίτης; vertit *quæsior Decapoleos*, quoniam ὁ Δεκαπολίτης cognomentum est, a patria desumptum, ut Τριπολίτης. Cæterum quid illud ἐν τῇ λυ' significet, nondum mihi liquet. LAMB.

(16) *Οὐκ ἀπὸ τοῦ— εἰς ὅν.* Hunc locum ita reformandum esse censeo : οὐκ ἀπὸ τῆς πρώτης ψηφίζονται ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϛυλζ' ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς α' ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϛυλ' ἔτους, ἤτοι τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ, εἰς ὅν. Sed utrum recte emendaverim ne ne, intelliges, ubi introspexeris secundam Novellam Constantini Porphyrogeniti, et primam atque secundam Romani senioris. Notes etiam posteriora illa Codini verba, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος, respondere verbis secundæ Novellæ Constantini, quæ subjunxi : Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς α' ἰνδικτιῶνος, ἤτοι ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ μεχρὶς ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ἀναγορεύσεως, ἀδιαφόρως etc. LAMB.

(17) *Τὴν δὲ νεαράν.* Basilii autem Porphyrogeniti Novella, cujus hic Codinus meminit, illa est quæ incipit Ἐπειδὴ περὶ ἡ βασιλεία μου. LAMB.

Constantinus Porphyrogenitus, frater ejus, annos 2, menses 11.

Romanus Argyropylus cum Zoe filia supradicti Constantini annos 5, menses 6.

Michael Paphlago ab eadem Zoe ad imperium vocatus anno 6541 imperavit annos 7, menses 9.

Michael Calaphates, nepos ejus, ex Cæsare imperator creatus et excæcatus in Sigmate, imperavit menses 4, dies 19. Hic imperio detrusus confugit in monasterium Studii, et inde a populo extractus et in columna Sigmatis excæcatus est a Nicephoro præfecto.

Caterum duæ sorores et Augustæ, nimirum domina Zoe et domina Theodora, postquam solæ imperaverant menses 3, accersiverunt **157** Constantinum Monomachum in insula Mitylene exsulantem, et Zoe ei in matrimonium data imperatorem creaverunt, die Junii undecimo, indictione decima anni 6550. Imperavit autem Monomachus annos 13, menses 7.

Domina Theodora Porphyrogenita imperavit sola annum 1, menses 8, dies 20; postea dominum Michaelem seniorem Stratioticum declaravit imperatorem, et cum eo vixit dies 5. Obiit autem die 22 Augusti, indictione nona anni 6564.

Dominus Michael Senior ac Stratioticus dictus imperare cœpit die 22 Augusti, indictione nona anni 6564. Detrusus autem est imperio, cum imperasset annum 1, dies 11.

Dominus Isaacius Comnenus cum Hæcaterina uxore sua imperavit annos 2, menses 2, dies 24.

Dominus Constantinus Ducas imperavit annos 7, menses 6, et moriens imperii hæredes reliquit Augustam Eudociam uxorem suam et filios dominum Michaelem et dominum Constantinum Porphyrogenitum. Imperavit igitur domina Eudocia Augusta cum duobus filiis menses 7, dies 10. Postea assensu patriarchæ et universi senatus nupsit domino **158** Romano Diogeni, et imperatorem eum declaravit mense Martio, indictione 5 anni 6575.

Dominus Romanus Diogenes cum domina Eudocia imperavit annos 3, menses 8: et diversis expeditionibus Persas aggressus, in tertia ipsemet a sultano et Turcis captus est. Ejus loco imperator creatus est Michael Ducas, et una cum matre sua Eudocia imperavit mensem 1; postea vero eam in monasterium detrusit, et solus imperium administravit.

Imperavit igitur dominus Michael Ducas, filius domini Constantini et dominæ Eudociæ, cum Maria uxore sua annos 6 cum dimidio. Dein proditione conjugis a Botaniate imperio dejectus et in

Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας ια'.

Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος σὺν Ζωῇ τῇ θυγατρὶ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἔτη ε', μῆνας ς'.

Μιχαὴλ ὁ Παφλαγὼν ἐν ἔτει ,ϛφμα' σὺν τῇ αὐτῇ Ζωῇ ἔτη ζ', μῆνας θ'.

Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Καΐσαρ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Καλαφάτης λεγόμενος, ὁ τυφλωθεὶς εἰς τὸ σίγμα, μῆνας δ', ἡμέρας ιθ'. Ὃς καὶ ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας προσέφυγε τῇ μονῇ τῶν Στουδίου, κἀκεῖσε παρὰ τοῦ λαοῦ καταχθεὶς ἐν τῇ χιονίῳ τοῦ σίγματος ἐτυφλώθη παρὰ Νικηφόρου ἐπάρχου τοῦ Καπίνεως.

Αἱ δὲ δύο αὐτάδελφαι καὶ δέσποιναι, ἥ τε κυρὰ Ζωὴ καὶ κυρὰ Θεοδώρα, μοναρχήσασαι μῆνας τρεῖς, ἀνεκαλέσαντο Κωνσταντῖνον τὸν Μονομάχον, ἐξόριστον ὄντα ἐν τῇ νήσῳ τῇ Μιτυλήνῃ, καὶ ἐποίησαν αὐτὸν βασιλέα συζυγέντα τῇ Ζωῇ, μηνὶ Ἰουνίῳ ια', ἰνδικτιῶνος ι', ἔτους ,ϛφν'· καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας ὁ Μονομάχος ἔτη ιγ', μῆνας ζ'.

Ἡ κυρὰ Θεοδώρα ἡ πορφυρογέννητος ἔφθασε μοναρχῆσαι ἔτος α', μῆνας η', ἡμέρας κ'. Εἶτα τὸν κύριον Μιχαὴλ τὸν γέροντα, τὸν ἀπὸ στρατιωτικοῦ, βασιλέα ἀναγορεύσασα καὶ ζήσασα μετ' αὐτοῦ ἡμέρας ε', ἐτελεύτησε κατὰ τὴν κβ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, τῆς θ' ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϛῳξθ' ἔτους.

Ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ γέρων ὁ στρατιωτικὸς ἐκράτησε κατὰ τὴν κβ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, τῆς θ' ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϛῳξθ' ἔτους. Ἐξεβλήθη δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ἔτος α', ἡμέρας ια'.

Ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς μετὰ Αἰκατερίνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας β', ἡμέρας κδ'.

Ὁ κύριος Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας ἔτη ζ', μῆνας ς'. Καὶ τελευτήσας κατέλιπε βασιλεύουσαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν δέσποιναν, τὴν κυρὰν Εὐδοκίαν τὴν Μακρεμβολίτισσαν, σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ κυρῷ Μιχαὴλ καὶ τῷ κυρῷ Κωνσταντίνῳ τῷ πορφυρογεννήτῳ. Ἐκράτησεν οὖν καὶ ἡ κυρὰ Εὐδοκία ἡ δέσποινα σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτῆς μῆνας ζ', ἡμέρας ί. Εἶτα λαβοῦσα ἄνδρα γνώμῃ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συγκλήτου πάσης τὸν κύριον Ῥωμανὸν τὸν Διογένην, ἀνηγόρευσεν αὐτὸν βασιλέα κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ε' ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϛφοε' ἔτους.

Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ Διογένης μετὰ τῆς κυρᾶς Εὐδοκίας ἔτη γ', μῆνας η'. Καὶ διαφόρως ἐκστρατεύσας κατὰ Περσῶν, ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ ἐκστρατείᾳ ἐκρατήθη αἰχμάλωτος παρὰ τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν Τούρκων. Ἀνηγορεύθη δὲ βασιλεὺς ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας ὅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ, καὶ συνεβασίλευσε ταύτῃ μῆνα α'. Κατεβίβασε δὲ πάντως καὶ ἀπέκειρε, μόναρχος αὐτὸς κληθείς.

Ὁ οὖν κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, ὁ υἱὸς τοῦ κυροῦ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Μακρεμβολιτίσσης κυρᾶς Εὐδοκίας, μετὰ Μαρίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἔτη ς' καὶ ἥμισυ. Καταβιβασθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Βοτανιάτου

δοσίας τῆς συμβίου αὐτοῦ, καὶ τὸ μοναχι- A monasterium Studii detrusus et postea Epi esi metα ἐνδυθείς, ἀπεστάλη εἰς τὴν μονὴν τῶν . Ὕστερον δὲ γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἐφέ-

ριος Νικηφόρος ὁ Βοτανιάτης ἔτη γ' καὶ Κατεβιβάσθη δὲ τῆς βασιλείας κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς τῆς δ' ἰνδικτιῶνος τοῦ τους, καὶ ἀποσταλεὶς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλεπτοῦ ἀπεκάρη.

Dominus Nicephorus Botaniates imperavit annos 3 cum dimidio. Amisit autem imperium primo die Aprilis, 4 indictione anni 6589. Et abdicatus est in monasterium Deiparæ cognomento Spectabilis seu admirandæ.

ριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πάππος τοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως (18), ἐβασίλευσεν ἔτη λζ', μῆνας δ' καὶ ἥμισυ, ἐτελεύτησε τὴν ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἤτοι τῆς ἡμέρας κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἰνδικτιῶνος ια' τοῦ ,ςχιϛ' ἔτους.

Dominus Alexius Comnenus, avus potentis et sancti imperatoris nostri, imperavit pie annos 37, menses 4 cum dimidio. Obiit **159** die 15 Augusti, seu vespera Assumptionis B. Deiparæ, indictione 11 anni 6625.

ιος Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς ὁ πορφυρογέννητος αὐτοῦ, ἐκράτησε μηνὶ Αὐγούστῳ ιε', ἰνδικτιῶνος ια' τοῦ ,ςχιϛ' ἔτους, καὶ εὐσεβῶς ἐβασίλευσε καὶ θεαρέστως ἔτη κδ', μῆνας ζ', ἡμέρας

B Dominus Joannes Comnenus, Porphyrogenitus, filius ejus, imperare cœpit die 15 Augusti, indictione 11 anni 6626, et pie imperavit annos 24, menses 7, dies 25.

ς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος κύριος Μανουὴλ ὸς ἐκράτησε μηνὶ Ἀπριλλίῳ α', ἰνδικτιῶνος ,ςχνα' ἔτους, καὶ ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς μῆνας ε', ἡμέρας κγ'. Ἐξεδήμησε δὲ πρὸς τῇ κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, τῆς ιδ' ἰνδικτιῶνος ,ςχπθ' ἔτους, ὥρᾳ α', διὰ τοῦ μεγάλου λικοῦ σχήματος Ματθαῖος μοναχὸς μετονο- Κατὰ δὲ τὴν ι' μηνὸς Σεπτεμβρίου, ἰνδικτιῶνος γ' ἔτους ,ςχοη', ἤγουν ἐν τῷ κη' ἔτει τῆς ς αὐτοῦ, ἐγεννήθη ὁ κάλλιστος υἱὸς αὐτοῦ ρογέννητος κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός. δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος εἰς βασιλέα κατὰ κε' τοῦ ,ςχπ' ἔτους. Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ιζ', ος ϛ' ἔτους ,ςχπε', γέγονεν ἐν τῷ" κατάλυσις ίδος κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Κατὰ ϛ' ἰνδικτιῶνα τοῦ ,ςχπη' ἔτους, μηνὶ Μαρτίῳ κυριακῇ, συνέζευξε τὸν κύριον Ἀλέξιον αὐτοῦ γυναικὶ τῇ κυρᾷ Ἄννῃ, τῇ θυγατρὶ νοστάτου βηγὸ Φραγγίας, μετὰ ἀραβῶνος ὕσης δοθείσης παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πα- κυροῦ Θεοδοσίου τοῦ Ἀντιοχέως. Κατὰ δὲ οῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, τῆς ιδ' ἰνδικτιῶνος ἔτους, ὥρᾳ α' τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ ἀεί- πατὴρ αὐτοῦ τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἠλ- ν οὐράνιον, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, καὶ εν εὐσεβῶς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ τῇ δε- κυρᾷ Μαρίᾳ, τῇ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγε- ματος Ξένῃ μετονομασθείσῃ, ἐχούσῃ πα- εύοντα τὸν πρωτοσεβαστὸν καὶ πρωτοβε- κύριον Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηνὸν ἔτος α', ἡμέρας γ'. Εἶτα δῆθεν μόνης ἀναιρεθείσης ις γυναικὸς ἐκείνης παρὰ τοῦ τυράννου αὐτοῦ τοῦ τυράννου αὐθεντικῶς ποιοῦντος ιστο, χρόνον ἕνα, μῆνας ια', ἡμέρας κδ'· εἶτα

Filius ejus Porphyrogenitus Manuel Comnenus imperare cœpit primo die Aprilis, indictione 6 anni 6651, et imperavit pie annos 37, menses 5, dies 23. Obiit 24 die Septembris, indictione 14 anni 6689, hora tertia, et mutato nomine dictus fuit Matthæus monachus. Decimo autem die Septembris, indictione 3 anni 6678, sive anno 28 imperii ejus, natus est pulcherrimus filius ejus Porphyrogenitus dominus Alexius Comnenus. Coronatus autem est C a patre indictione 5 anni 6680. Die autem 17 Septembris, indictione 10 anni 6685, imperio decessit dominus Manuel Comnenus. Indictione vero 13 anni 6688, secundo die Martii, die Dominica, domino Alexio filio suo in matrimonium dedit dominam Annam, nobilissimi regis Franciæ filiam, cum arrhabone orationis, opera domini Theodosii patriarchæ Antiochiæ. Cæterum die 24 Septembris, **160** indictione 14 anni 6689, hora tertia diei quo pater ejus imperium terrestre cum cœlesti commutavit, imperator renuntiatus est, et pie imperavit cum matre sua domina Maria, quæ post assumptum ordinem monasticum Xene sive Peregrina nominata fuit, et imperii collegam habuit dominum Andronicum Comnenum protosebastum et proto- D vestiarium, annum 1, menses 11, dies 3. Postea vero sanctam illam feminam Andronicus tyrannus clanculum interfici curavit, et annum 1, menses 11, dies 24 omnia pro lubito administravit, atque demum ipso Alexio Porphyrogenito strangulato aperte imperavit annum 1, menses 10, dies 10. Deinde Isaacius Angelus ad ecclesiam confugit, et inde cum incomposita populi collavie et custodibus atque quibusdam suis cognatis et amicis, ipsoque patriarcha domino Basilio Camatero, ad magnum

Meursii et Lambecii notæ.

οῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως. et auctorem hujus chronici sive indicis rum Cpolitanorum vixisse sub Manuele Comneno: quæ ergo deinceps sequuntur a recentiori adjuncta sunt. LAMB.

palatium ivit, atque eo ingressus imperium suscepit. Andronicus autem quamvis sese in fugam dedisset, attamen ventorum adversorum vi impeditus et captus est in Ponto Euxino sive mari magno, atque illa passus est quæ ipsum quidem pati par erat, Christianos vero et Romanos agere non conveniebat. Imperavit igitur dominus Isaacius Angelus annos 9. Ejus tempore in Zagoria initium cœpit bellum Walachorum et **161** Bulgarorum adversus Christianos Romanos, quo omnis anima prædando abacta, et tota fere occidentalis regio potestati Romanæ subjecta devastata est. Sed cum longo tandem post tempore Romani expergefacti expeditiones in eos pararent, et non mediocres coegissent exercitus, et nihilominus tamen cum solita pigritia et timiditate procederent, cum ad Cypsela perventum esset, frater imperatoris dominus Alexius, conciliato sibi favore exercitus et quorumque eorum qui ei præerant, fratrem suum earum rerum incusare cœpit quas ipse, postquam imperio potitus est, multo amplius commisit, et imperator salutatus solium ejus sine controversia occupavit. Quo audito imperator Isaacius, qui venatum iverat, fugam tentavit : sed captus a familiaribus suis, quos præ cæteris magni æstimaverat sibique fidissimos, exæcatus est in claustro Maciæ, imperavitque dominus Alexius annos 7. Væ autem Romaniæ in illis diebus ! imperatore enim Sardanapali instar vivente, et neque ipso neque ministris ejus ad militarem disciplinam et gubernationem imperii intentis, multa ex reliquis castris et regionibus occidentalibus et maritimis in Walachorum et Comanorum potestatem devenerunt, plurima vero integre a Joannitze occupata sunt. Tandem quoque **162** ipsa urbium regina Cpolis, quæ sola in imperatoris potestate superarat, turpi ipsius et inutili fuga Latinis prodita est. Cum enim nepos ejus dominus Alexius domini Isaacii filius, qui in Alemaniam confugerat ad Philippum sororis suæ maritum, collectis undique militibus cum magna Latinorum classe inde reverteretur de patria sibi erepta dimicaturus, primo quidem imperator bellum adversus Latinos de die in diem differre videba ur, demum vero per noctem quasi venale mancipium aufugit. Quare nepos ejus dominus Alexius noctu palatium Blachernarum ingressus et cum patre suo domino Isaacio imperator salutatus est, imperavitque menses 5. Plebs vero cum Latinos pro libito magnum palatium intrare videret, et quod postea eventus comprobavit, se magnum malum ab iis passuros esse conjectaret, in Magnam ecclesiam convenit, et post multas turbas et tumultuationes imperatorem salutavit dominum Nicolaum Cabanum, qui paucissimos dies ærumnose in ecclesia Magna permansit. Iis

A ἀποπνεγέντος καὶ αὐτοῦ τοῦ πορφυρογεννήτου παρὰ τοῦ τυράννου, ἐβασίλευσεν ἀναφανεὶς ὁ αὐτὸς Ἀνδρόνικος ἔτος ἓν, μῆνας ι', ἡμέρας ι'. Μετὰ ταῦτα ὑστέρως αὐτοῦ ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος προσφυγὼν τῇ ἐκκλησίᾳ, κἀκεῖθεν ἀπελθὼν σὺν τῷ συρφετώδει λαῷ καὶ τοῖς φυλακίταις καὶ τισι τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ αὐτῷ τῷ πατριάρχῃ κυρῷ Βασιλείῳ τῷ Καματηρῷ εἰς τὸ μέγα παλάτιον, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας δεξάμενος, τοῦ Ἀνδρονίκου φυγόντος. Ἐάλω δὲ ἀνέμων βιαίων ἀντιπνευσάντων αὐτῷ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἤτοι τῇ μεγάλῃ θαλάσσῃ (19), καὶ ἔπαθεν ὅσα αὐτὸν ἴσως ἔδει παθεῖν. Χριστιανοὺς δὲ καὶ Ῥωμαίους ταῦτα πρᾶξαι ἀνοίκειον ἦν ὅμως. Ἐβασίλευσε ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἐτη θ'. Ἐπ' αὐτοῦ

B ἔσχεν ἀρχὴν ἡ ἐν Ζαγορίᾳ Βλάχων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων ἐπανάστασις, καὶ ἐληλατίσθη πᾶσα ψυχή, καὶ ἠφανίσθη πᾶσα σχεδὸν δυτικὴ χώρα, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν οὖσα ἐπικράτειαν. Ὑψὲ δέ ποτε ἐγερθέντες δῆθεν ἐκεῖνοι καὶ ἁμήσαντες ἐκστρατεῦσαι κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐπισυναγαγόντες στρατεύματα, ὅμως καὶ οὕτως μετὰ τῆς συνήθους νωθρείας ἢ δειλίας περιπατοῦντες, ἤ ὅ τι ἂν εἴποι τις, καὶ διὰ τῶν κατ' αἰγιαλιῶν κατερχομένου κάστρων, καὶ ἀπελθόντες μέχρι τῶν Κυψέλων, ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος ὑποπτησάμενος τὸ στρατόπεδον καί τινας τῶν ὑπερεχόντων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ταῦτα αἰτιᾶσθαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἅπερ αὐτὸς μετὰ τὸ ἐγκρατὴς γενέσθαι

C τῆς βασιλείας πολλαπλασίονα ἐνεδείξατο, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς αὐτοκράτωρ καὶ ἁμάχως ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, ἐκείνου πρὸς κυνηγέσιον ἀπελθόντος. Ὅ καὶ μαθὼν ἐκεῖνος φυγῇ ἐχρήσατο. Ἁλοὺς δὲ παρὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, καὶ οὓς ἐν τάξει μεγάλων ἀνθρώπων εἶχε καὶ πιστῶν ἀνθρώπων, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισούρᾳ τῆς Μάκρης (20), καὶ ἐβασίλευσεν ὁ κύριος Ἀλέξιος ἔτη ζ'. Οὐαὶ δὲ τὴν Ῥωμανίαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· αὐτοῦ γὰρ Σαρδαναπάλου διάγοντος, καὶ μηδ' ὅλως μήτε αὐτοῦ μήτε τῶν θεραπευτῶν αὐτοῦ εἰσάπαξ στρατιωτικὴν ἢ ἀρχοντικὴν οἰκονομίαν ἐνισχυημένων, τὰ μὲν περιλειφθέντα κάστρα καὶ αἱ χῶραι

D τῆς δύσεως λεία Βλάχων γεγόνασι καὶ Κομάνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων, καὶ τὰ πλείω ὑπὸ τὸν Ἰωαννίτζην γεγόνασι καθ' ὁλόκληρον. Πᾶλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μόνην περιλειφθεῖσαν εἰς βασιλείαν αὐτοῦ βασιλίδα τῶν πόλεων τοῖς Λατίνοις προίδοτο, αὐτὸς ἀνάνδρως καὶ ἀχρήστως φυγών. Τοῦ γὰρ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ κυρίου Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου Ἰσαακίου, φυγόντος ἐντεῦθεν, ἀπελθόντος εἰς Ἀλαμανίαν εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Φίλιππον, τοῦ μετὰ στόλου Λατινικοῦ βαρέως ἀπελθόντος, μετὰ τὸ ἐπισυναχθῆναι πανταχόθεν τοὺς στρατιώτας καὶ σφαδάζειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἐφαίνετο αὐτὸς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸν πρὸς

Meursii et Lambecii notæ.

(19) *Τῇ μεγάλῃ θαλάσσῃ.* Sic hodieque pristino nomine deperdito Euxinus pontus vocatur *il mare maggiore.* Lamb.

(20) *Τῆς Μάκρης.* *Macram* recentiores Græci vocant, quæ antiquitus *Stagira* nominabatur. Testis est Niceias Choniates p. 595. Lamb.

ους ὑπερθέμενος πόλεμον. Τέλος νύκτωρ ἀπέδρα ἀνδράποδον. Εἰσῆλθεν οὖν διὰ ἐκεῖ εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις παλάτιον ὁ τοῦ κύριος Ἀλέξιος, καὶ ἀνηγορεύθη σὺν αὐτοῦ κυρίῳ Ἰσαακίῳ, καὶ ἐβασίλευσεν ς ε'. Ὅτε δὲ ἐώρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὐθενρχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς εαὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώ καὶ ἐξ ὁποτελέσματος ξόληθὲς ἐφάνη, ν τῇ μεγόλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μετὰ πολλὰς κὶ ἀναστασίας ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸν ύριον Νικόλαον τὸν Καναβόν, καὶ διήρλὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος κακοπαθῶν ἐν τῇ ιλησίᾳ ὀλιγίστας τινὰς ἡμέρας. Μαθόντες οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τὸν μὲν κύριον Ἀλέτειλαν τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ Δούκαν κύριον ν λεγόμενον Μούρτζουφλον ἀνηγόρευσαν, εατὰ μικρὸν ἀπέῤῥευσαν τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν Δούκαν ὃ δὲ Καναβὸς ἑάλω. Καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δούκας κύριος Ἀλέξιος μῆνας ϛ'. Ἔκτοτε οὖν ἀνατν καὶ ἀναφανδὸν ἤρξαντο οἱ Λατῖνοι τὴν ποτε βασιλίδα πολιορκεῖν τῶν πόλεων, καὶ εἰς ἐροδουλευθὲν διὰ βραχέος ἐξηνέχθη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠχμαλωτίσθη, καὶ δούλη γέγονεν ἡ κυρία πορος ἡ πολύολβος, καὶ ἐβεβηλώθησαν ! οἶμοι οἶμοι, τὰ ἅγια, αἱ ἁγίαι εἰκόνες κατεπατήθητάσια γεγόνασιν οἱ θεῖοι ναοί, εἰπεῖν δ' ὀλίγου τὸ πᾶν, ἐγκατελείφθη ἡ θυγάτηρ Σιὼν ὡς μπελῶνι καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ἔρημος παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοίων

A enim de rebus certiores facti qui erant in palatio, dominum Alexium imperio abdicarunt, et ejus loco imperatorem creaverunt dominum Alexium Ducam Murtzuphlum. Paulo itaque post populus ab ecclesia in palatium discessit ad dominum Alexium Ducam; captoque **163** Canabo imperavit dominus Alexius Ducas menses 2. Tunc Latini Cpolim, olim reginam urbem, gravius et manifestius obsidere cœperunt, et brevi cœptum ad finem perductum est, captoque imperatore urbs domina in servitutem redacta est et omnigenis oppleta miseriis: nam sacra profanata sunt, et sanctæ imagines conculcatæ, et Deo sacrata templa in stabula equorum mutata, et ut summatim omnia dicam, derelicta est filia Sion ut umbraculum in vinea et B sicut tugurium in cucumerio, vacua omni bono et referta omnigenis miseriis.

; ὁ Λασκάρης, ἀνὴρ γεννόδας καὶ κραις καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μέχρι τοῦ πρώτου ω κυρίου Μιχαὴλ διῆγον ἔχοντες τὰ βαῇ Ἀσίᾳ τῇ ἀντιπέραν δηλαδὴ Κωνσταν, φυγάδες ὄντες τοῖς Λατίνοις, ἔτη ιθ'. ἵτον ἐκράτησεν Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ λετάτζης, συνετὸς καὶ βριαρόχειρ ἀναφαγ'.

Theodorus Lascares, vir generosus et potens, et cæteri post ipsum usque ad primum Palæologum dominum Michaelem, fugati a Latinis, imperii sedem posuerunt in Asia, e regione scilicet Cpoleos; imperavitque Theodorus Lascares annos 19.

Post hunc imperavit Joannes Ducas cognomento Batatzes annos 33. C

ος Θεόδωρος ὁ Λασκάρης ὁ δεύτερος, ὁ ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη γ' καὶ ἥμισυ. οὗτον ἐκράτησεν καὶ ἐβασίλευσεν ὁ κραπρῶτος τῶν Παλαιολόγων, ὃς ἐξέωσέους τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ ἀπέπάλιν τὴν οἰκεῖον αὐτῆς κόσμον, ἔτη κδ', μέρας κ'.

Dominus Theodorus Lascares secundus, filius ejus Porphyrogenitus, imperavit annos 3 cum dimidio.

Post hunc imperio potitus est Michael primus Palæologorum, qui Latinos Cpoli expulit, eique pristinum splendorem restituit, imperavitque annos 24, menses 2, dies 20.

κος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ εὐσεβέστατος καὶ νοῦς , ἔτη με', μῆνας ϛ'.

164 Andronicus filius ejus, piissimus et animi incomparabilis, imperavit annos 45, menses 6.

ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεύτερος, ὁ λόγῳ καὶ πράξει τως. ἔτη ιγ', ἡμέρας κβ'.

Michael filius ejus, secundus istius nominis ex Palæologis, nomine et re ipsa imperator, imperavit annos 13, dies 22.

κος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, των συνδρομὴ, ἔτη λα', μῆνας τρεῖς. D

Andronicus filius ejus Porphyrogenitus, gratiarum compendium, imperavit annos 31, menses tres.

ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ στραις καὶ τῶν ἀνακτόρων κλέος, ἔτη μα'.

Manuel filius ejus Porphyrogenitus, militum flos et imperatorum decus, imperavit annos 41.

ὁ Καντακουζηνὸς (21), ὁ τῷ σχήματι λεὶς Ἰωασὰφ μοναχὸς, ἔτη ιδ'.

Joannes Cantacuzenus, qui postquam factus fuit monachus, nominari voluit Joasaph, imperavit annos 14.

Lambecii et Meursii notæ.

Ἰννης ὁ Καντακουζηνός. Asservatur in Eminentissimi Card. Francisci Barberini Tacticorum, in cujus folio quodam idam Demetrius Leontarus, cujus codex otavit natales liberorum suorum, inione de die obitus Joannis Cantacuzeni his verbis: Ἐν ἔτει ,ςᾳιθ', μῆνας α', ἐγεννήθη Ἄννα Λασκαρίνα Λεονταρίνα ἡ ἐμὴ θυγάτηρ, ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κα', τὰ εἰσόδια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσὴφ μοναχοῦ. Obiit ergo, si fides

Joannes illius nominis secundus, Palæologorum sextus, Porphyrogenitus, assumpto habitu monachi dictus Joasaph, imperavit annos 2 cum dimidio.

Manuel secundus ejus nominis, filius Joannis, Porphyrogenitus, imperavit annos 12, menses 4, dies 25.

Joannes ejus nominis tertius, filius Manuelis, Porphyrogenitus, qui synodum convocavit Florentiæ, et necessitate coactus ad Latinos inclinavit, una præsentibus cum aliis viris delectis, tum vero etiam ipso domino Marco metropolita Ephesino, imperavit annos 23, menses 5 et dies 10.

Constantinus Palæologorum ultimus, frater Joannis, Porphyrogenitus, justissimus, solus totius Peloponnesi dominus fuit, et post mortem fratris domini Joannis ad imperii fastigium evectus est, imperavitque annos 4, menses 5.

Sub hoc imperatore anno 6961 Cpolis ab impiis Agarenis expugnata est, et quæ prius omnium urbium regina fuerat, hostili manu capta est. Ipse etiam imperator cum omnibus fere proceribus inter illam urbis desolationem ab iis occisus est et martyrii coronam obtinuit, cum neque palatium imperatorium impiis illis prodere vellet, neque periculum effugere, quamvis posset.

Ἰωάννης τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος ὁ ἕκτος, ὁ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἰωασὰφ μοναχὸς, ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη β' καὶ ἡμισυ.

Μανουὴλ ὁ δεύτερος, ὁ υἱὸς Ἰωάννου, ὁ πορφυρογέννητος, ἔτη ιβ', μῆνας δ', ἡμέρας κε'.

Ἰωάννης τρίτος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ πορφυρογέννητος, ὁ συγκροτήσας τὴν σύνοδον ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ καὶ συγκλίνας κατ' ἀνάγκην τοῖς Λατίνοις, συμπαρόντων τῶν τε ἄλλων λογάδων καὶ αὐτοῦ τοῦ κυροῦ Μάρκου τοῦ εὐγενικοῦ καὶ μητροπολίτου Ἐφέσου, ἔτη κγ', μῆνας γ', ἡμέρας ι'.

Κωνσταντῖνος τῶν Παλαιολόγων ὁ ὕστερος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ δικαιότατος, μόνος ὢν δεσπότης ἁπάσης τῆς Πελοποννήσου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἰωάννου εἰς τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἀρθεὶς, ἔτη δ', μῆνες ε'.

Ἐπὶ τούτου ἐγένετο, οἶμαι ! ἡ ἅλωσις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει ,ςϡξα', καὶ ἐγένετο δορυάλωτος ἡ πρὶν βασιλὶς πασῶν τῶν πόλεων. Ὃς καὶ ἀπεκτάνθη τότε παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ χαλάστρᾳ (22), αὐτός τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδὸν, καὶ ἐκομίσατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσας προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασίλεια, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος (23).

Meursii et Lambecii notæ.

habenda est huic suppotationi, anno Christi 1411, die 20 Novembris. Sed an potius illa verba intelligenda sunt de Joanne Palæologo Andronici junioris filio, quem pariter ut Joannem Cantacuzenum Codinus ait factum fuisse monachum, assumpto Joasaphi nomine ? LAMB.

(22) Χαλάστρα hic significat *desolationem*, *destructionem*. Sic in Corona pretiosa χαλασμένος exponitur *destructus*, κατεργασμένος. LAMB.

(23) *Δυνατοῦ ὄντος*. His in plerisque codicibus subjungitur carmen jambicum domini (nam sic illud κυροῦ explicandum est, non autem *Cyri*, quasi esset nomen proprium) Theodori Prodromi de patriarchis Cpolitanis, quod in delineatione apparatus historiæ Byzantinæ editum est. Incipit ἀρχιθύτης πρώτιστος ἐν πόλει μέγας. Hoc finito sequitur ejusdem Georgii Codini liber *De dignitatibus et officiis magnæ ecclesiæ et aulæ Cpolitanæ*, qui jampridem doctorum virorum opera illustratus separatim in lucem prodiit. LAMB.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΧΡΟΝΙΚΑΙ.

BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICÆ.

Interprete ANSELMO BANDURIO, O. S. B. monacho * (1).

De templo Sancti Mocii, ac de Arianis qui ibi commorabantur.

Sciendum est templum sancti Mocii a Constantino Magno pridem exstructum esse, cum multi-

Δέον γινώσκειν, ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρώην μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου παρῳκοδομήθη,

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Hoc opus anonymi scriptoris, primum Græce tantum edidit Lambecius ad calcem Codini, sub titulo, *Anonymi Collectanea de antiquitatibus Constantinopolitanis*, ac notis brevioribus illustravit;

* In *Imperio Orientali* Paris. 1711 fol. Tom. I.

ον πλήθη ἐκεῖσε κατοικούντων πολλά· καὶ ναι τοῦ Διὸς ἐκεῖσε, καθ' ἣν ἔκτισε τὸν ἓν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου νται οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ ς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἠράσθησαν, καλοῦσι τῷ βασιλεῖ κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκεῖ, ἔγονε. Παρευθὺ οὖν ἀνεγείρουσι τὸν αὐτὸν Ἀρειανοί, καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν (2) ὁ η ζ· καὶ πίπτει, ὡς λόγος, ἔτι λειτουργούν-ῶν, ἐν τῷ ζ' ἔτει, καθ' ὃν Ἀρειανοὶ ἅπε-σαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ πλέως ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναός, καὶ ἵσταται ῶν. Ἐν δόλῳ (3) Μάρκελλος Ἀναγνώστης τι ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κόνωνος ιύρου (4) πίπτει ὁ ναός.

tudo Græcorum istic sedes haberet, ac templum illud prius Jovi sacrum esset. Theodosio autem Magno imperatore, pulsi ecclesiis Ariani cum ad sancti Mocii templum venissent ac loci desiderio capti essent, imperatorem rogant ut sibi istic habitare liceat, quod etiam impetrarunt. Confestim ergo Ariani templum excitant, in quo annis septem divinas laudes persolverunt. Quod, ut fertur, illis sacra peragentibus, anno septimo corruens, Arianorum plurimos oppressit. Justiniano autem rerum potiente, idem rursus templum instauratur, hodieque perstat incolume. Falso Marcellus Lector scribit, anno imperii Cononis Isauri secundo, templum hoc corruisse.

De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchæ commorabantur ac imperatores coronabantur.

ίγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρό- 5) καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου τὸ δεύτερον ήθη· ἐν ᾧ καὶ πατριάρχαι ἐπεσκόπησαν ἐν ᾧ ναῷ ζ' ἐπὶ χρόνους ν'· καὶ βασιλεῖς στεφη-ιν (6) ἐκεῖσε. Δι' ἣν αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ ου (7) οὐ γινώσκεται. Τοῦτο δὲ παρέδωκαν οἱ μῶν, ὅτι καὶ παλάτιον μέγιστον πλησίον οῦ τούτου ἦν· ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πρώτου ιήθη διολισθὲν εἰς τὰ νῦν βασίλεια.

Templum sancti Agathonici ab Anastasio primum, atque a Justiniano postea exstructum est. In quo etiam templo septem patriarchæ annis quinquaginta episcopatum gesserunt. Istic item imperatores coronabantur. Quam vero ob causam mutatum sit a Tiberio, nescitur. Tradunt porro majores nostri fuisse palatium maximum huic templo vicinum, collapsum vero, a Tiberio seniore in imperatorias ædes, quæ etiamnum supersunt, mutatum fuisse.

De muris maritimis, ac de muro occidentali.

είχη τὰ πρὸς θάλασσαν ἀνακαινίζονται ἐπὶ υ Ἀψιμάρου. Ἕως γὰρ αὐτοῦ ἠμελημένα άνν. Τὰ δὲ τείχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων , ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς· καὶ ἐλιτάνευσαν, καὶ τὸ Κύριε ἐλέη-

Maritimi muri instaurati sunt Tiberio Apsimare imperatore, cum antea prorsus neglecti fuissent. Occidentalis autem magnarum portarum murus, Leone Magno et pio principe constructus est : quo tempore publica supplicatio habita, et quadrage-

Anselmi Bandurii notæ.

xscripserat ex codice ms. membranaceo hecæ regiæ, duodecimi sæculi, ut aiunt; est-ater codices ejus bibliothecæ num. 1027. uiem opusculum, compilatum ex Eusebio, te, Marcello Lectore, Papia, Theodoro Le-, et complurib us aliis inscribitur, Παραστάσεις σει χρονικαί, atque ex eo Codinus illam n, quæ tractat περὶ στηλῶν καὶ θεαμάτων. enus, ut putat Lambecius, exscripserat. Sed ite, qua floruerat hic anonymus scriptor, nstat. Prodiit autem iterum hoc idem incerti ris opus, sed extra corpus Historiæ Byzanti- *Manipulo originum rerumque Cpolitanarum* nterpretatione Latina ac notis eruditissimi sei Combefisii Parisiis 1664, in 4°, cum titulo : *demonstrationes chronographicæ*. Ut autem ne idem opus cum Latina interpretatione suo rponerem, et corpori Historiæ Byzantinæ erem quamplurimi ex amicis monuere; qui-ne libentissime morem gessi; quippe iterum is. codice Regio collatum ac commentariis ium cum nostra Latina interpretatione hic o, tribus tantum, ni fallor, capitibus ex Com-na interpretatione relictis, utpote quæ un-mendis scaterent, et res futiles ac nullius nti continerent.

δοξάζεται παρ' αὐτῶν. Perperam Lambecius retatur καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν, *et possidetur fuerat*; δοξάζεσθαι non significat *possi-*sed *divinas laudes canere* et *divinis laudibus ntare*, quod Italis dicitur *officiare la chiesa*, Gallis vero, *desservir une église*.

(3) Ἐν δόλῳ. Lambecius τὸ, ἐν δόλῳ, jungit præcedenti periodo, scilicet καὶ ἵσταται ἕως ἡμῶν ἐν δόλῳ, ac legendum esse putat ὅλως, vel σὺν δόλῳ; ipse vero cum Combefisio sejunctim lego et sic periodum finio, καὶ ἵσταται ἕως ἡμῶν. Ἐν δόλῳ Μάρκελλος ἀναγνώστης φησὶν ὅτι, etc., et sic verto : *Falso Marcellus lector prodit*, etc. Sic et Anonymus noster (*a*) ubi de Asparis cisterna, Asparem et Ardaburium interfectos scribit ab imperatore Leone M. eo quod conjurat one cum populo inita Leonem imperio dejicere statuissent, εἰ μὴ ἐξ ἀγχινοίας οὗτος τούτους ἀνεῖλε δόλῳ, *nisi forsan de industria eos dolo sustulerit imperator*. Nec displicet ingeniosa Combefisii conjectura, qui pro ἐν δόλῳ legendum putat, ἐν ὅ λόγῳ, scilicet *libro quarto Marcellus Lector scribit*, etc.

(4) Κόνωνος τοῦ Ἰσαύρου. Scilicet Leonis Isauri qui et Conon et ob dejectas imagines Iconomachus passim est appellatus : testatur præ cæteris Cedrenus : Λέων, ὁ καὶ Κόνων, ὁ Ἴσαυρος, καὶ εἰκονομάχος, etc.

(5) Ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον, etc. Ab Anastasio non conditum sed renovatum fuisse templum S. Agathonici testatur Procopius lib. I *De ædific.*, cap. 4.

(6) Στεφηφοροῦσιν. Lego ἐστεφηφόρουν.

(7) Ὑπὸ Τιβερίου. MS. habet, ὑπὸ θυμοῦ; at legendum ὑπὸ Τιβερίου cum Lambecio sequentia suadent.

(a) est quem jam edidimus in Appendice ad Michaelem Psellum tom. CXXII. Edit. Patr.

sies, *Kyrie eleison*, conclamatum est, succlamante factione Prasina, *Vicit Leo Constantinum*.

σον μ' ἐδόησαν· καὶ ὁ δῆμος τοῦ Πρασίνου ἐκραξαν, *Λέων Κωνσταντῖνον εἰς κράτος ἐνίκησεν* (8-9).

De statua Phidaliæ, quæ stabat in porta subterranea.

In subterranea porta, quæ oppleta aggere est, signum stabat Phidaliæ cujusdam mulieris Græcæ. Hinc sublata statua, magnum inde spectaculum superfuit, quod diu multumque locus ille motibus succussus sit; ita ut imperator obstupefactus, eo in loco supplicationem instituerit, eoque modo terræ motus cessavit; quod S. Sabæ precibus impetratum est.

Ἐν τῇ κατωγαίᾳ πόρτῃ τῇ πληρεστάτῃ, στοιχεῖον ἵστατο Φειδαλίας τινὸς Ἑλληνίδος. Ἀρθείσης δὲ τῆς στήλης, θαῦμα ἦν ἰδέσθαι μέγα, τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐπὶ πολὺ σείεσθαι, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα θαυμάσαι, καὶ λιτὴν ἀπελθεῖν ἐν τῷ τόπῳ καὶ οὕτως παῦσαι, Σάβα τοῦ ὁσίου δι' εὐχῶν τοῦτο ποιήσαντος.

De loco Neolea cognomine, ac statuis ibidem erectis.

In Neolea, ut vocant, erecta erat muliebris statua, araque et agnellus tener. Ibidem quoque exstant quatuor equi auro splendidi et auriga currui insidens. Multi quoque Græci et Arsini istic tumulantur: aliaque ibi bene multa cadavera comparent.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεωλέᾳ ἵστατο γυναικεία στήλη καὶ βωμὸς καὶ ἀρνίον μικρὸν (10), ἐν οἷς καὶ ἵπποι χρυσίῳ διαλαμπεῖς τέσσαρες καὶ διφρελάτης ἐπὶ τοῦ δίφρου. Οἱ δὲ πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρσιανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλῆθος σηνώματα (11).

De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabat.

Castrum Panormum a Panormo quodam Græco conditum est duplici muro instructum, atque ceu ex ferro et ære commistum. In septentrionali autem ejus porta erat turris quædam squallida, cui biceps muliebris statua imposita erat; ubi etiam res mira contigit. Nam cum in castro incendium grassaretur, urbsque tota cum muris solo æquata fuisset, stetit turris illa portæ, cui statua imposita erat. Sed et sæpius igne propius accedente, quasi quopiam depellente, flamma a statua ulnas quinque recedebat. Eam porro sustulit Chosroes Persarum tyran-

Τὸ δὲ Πάνορμον Κάστρον ὑπὸ τοῦ Πανόρμου Ἕλληνος ἐκτίσθη, διπλότειχον ὑπάρχον, σιδήρου καὶ χαλκοῦ δίκην ἀναμεμιγμένον. Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτῃ τοῦ αὐτοῦ Κάστρου ἵστατο πυργίον αὐχμῶδι (12), καὶ στήλη γυναικεία δικέφαλος· ἔνθα καὶ θέαμα γέγονεν. Ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατειληφότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως ἐμφισθείσης μετὰ καὶ τῶν τειχῶν, ἵσταται τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, ἔνθα καὶ ἡ στήλη συνίστατο. Ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοῦ πυρὸς προσεγγίζοντος τῷ τόπῳ, ὡς ὑπό τινος διώκοντος αὐτὸ, ὄπισθεν ὡς

Anselmi Bandurii notæ.

(8-9) *Λέων Κωνσταντῖνον εἰς κράτος ἐνίκησεν.* Suspecta hæc lectio Lambecio visa, ac ita eam emendat Λέων καὶ Κωνσταντῖνος εἰς κράτος ἐνίκησαν; ipse vero, ut ingenue fatear, non castigatum sed corruptum a Lambecio locum puto; quid enim magis obvium historiam evolventibus occurrit, quam ejusmodi plebis adulationibus principes segnes æquiparatos, imo sæpius prælatos principibus, qui bellica laude et omni virtutum ornatu claruerint exstitere; dum plebs præsens principis beneficium considerat, vel futurum sperat? Idcirco corrigendus est ex chronographo Codinus qui ita habet, Κωνσταντῖνος, καὶ Θεοδόσιος ὁ Μέγας, καὶ Λέων, εἰς κράτος ἐνίκησαν, lego Κωνσταντῖνον καὶ Θεοδόσιον, etc. Optime quidem hæc Anonymus noster: Ἑλένη καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιος εἰς κράτος ἐνικήθησαν, id est, *Helena, Constantinus et Theodosius prorsus victi sunt.* Falso autem hanc murorum terrestrium instaurationem Leoni magno Chronographus, Anonymus noster et Codinus ascribunt, cum Theophanes, Cedrenus et Manasses muros hos, anno XXXIV Leonis Isauri terræmotu collapsos et ab eodem Augusto restauratos memoriæ prodideriut.

(10) *Καὶ βωμὸς καὶ ἀρνίον μικρόν.* Ita cum Combefisio lego. Ms. habet, καὶ βωμὸς καρίδιον μικρόν. Lambecius emendat, καὶ μοσχάριον.

(11) *Σηνώματα.* Σκήνωμα hic idem significat quod λείψανον, *cadaver*. Chronicon Alexandrinum anno V Theodosii Magni, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει εἰσῆλθεν τὸ σκήνωμα Κωνσταντίας — καὶ κατετέθη, etc. Ita idem scriptor ad annum I Arcadii et alibi. Hac significatione sæpe etiam usurpatur hoc nomen apud scriptores ecclesiasticos.

(12) *Ἵστατο πυργίον αὐχμῶδι.* Scilicet *turris squalida seu neglecta.* Ita ex contextu restituimus; paulo quippe infra habet, ἵστασθαι τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης. Ms. habet στυράκιον in primo loco, neque spernenda hæc lectio foret, nisi contextus aliud moneret; nam στυράκιον non solum hastæ cuspidem, ut putat Combefisius in notis ad eumdem locum, significat, verum etiam Græcis recentioribus pro columella passim usurpatur; sic Anonymus noster et Codinus Ἡ δὲ γυναικοειδὴς στήλη ἡ ἱσταμένη εἰς τὴν φιάλην τοῦ Ἱπποδρομίου, εἰς τὸ στυράκιον, Εἰρήνης ἐπὶ τῆς Ἀθηναΐας: et alibi cum de templo Salvatoris in Chalce a Romano Seniore exstructo: Τὸν Σωτῆρα εἰς τὴν Χαλκῆν Ῥωμανὸς ὁ γέρων ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυρακίων μικρῶν δύο, etc. Ubi cod. Reg. 2 ὑπὸ στηλῶν δύο μικρῶν habet. Pro ἠχμῶδι vero, lego cum Combefisio αἰχμῶδι (sic enim pleraque neutra sequiores Græci in terminant), *squallida* scilicet, *neglecta, situ horrida*. Ducangius αἰχμώδη legendum putat; Lambecius vero αἰχμῶδες, vel στυράκιον ἡ αἰχμή, nihilque erroris suspicatur in priori voce, licet cum contextu pugnet, et cum Codino qui sic habet, ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατειληφότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης, τὸ πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, οὗ ἡ ῥηθεῖσα στήλη ἵστατο, etc. Ubi Lambecius hallucinatus est dum redd. *turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua* nam textus non in porta turris statuam stetisse sed turrim in porta Castri Panormi, atque ibi impositam statuam perhibet.

ε' (13) ὑπεχώρει τῆς στήλης. Αὕτη δὲ ἡ ὑπὸ Χοσρόου (14) τοῦ Περσῶν τυράννου ἐστὶν εἰς Περσίδα λατρευομένη ἕως τοῦ δεῦρο ὁ παραδείσιος διοικητὴς ἐκεῖσε κρατηθεὶς φυγὼν δῆλα πεποίηκεν ἐν τῷ Χρονικῷ Ἱππολύτου, τὸ τρίτον δημοσιευόμενον. Ζήτει ἱστορίαν.

A nus, hactenusque ea in Perside colitur, ut vivarii præfectus illic captus, ac fuga elapsus declarat in Hippolyti Chronico, quod tertio vulgatum est. Quære narrationem eximiam.

De loco cognominato Smyrnium, ac de statuis, quæ ibidem erectæ erant.

καλούμενον Σμύρνιον, πλησίον τοῦ Τετραδόλου, ἔχει ὑποκάτω τῆς γῆς, τὸ πρὸς ἑῷος, ὀργυιὰς ι'· στῆλαι θ' πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Εἰσὶ δὲ αἱ στῆλαι αἱ μὲν Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ Ἱλαρίωνος πραιποσίτου, καὶ τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου (15), ὅτου καὶ Ἱππόλυτος (16) χρονογράφοι λέ- B ἀποκεφαλισθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρός· ὃν καὶ ὁ πατὴρ μετενόησε, καὶ ἔκλαυσεν ἐπ' ἡμέρας, ὡς ὁ λόγος ἔχει, μὴ λουσάμενος τὸ ἀναψύξας ἐν κοίτῃ. Ἐποίησε δὲ τὴν ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, βάψας αὐτὴν χρυσῷ Τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἐκ χρυσίου τεἐφουσαν ἐν τῷ μετωπιδίῳ, Ο ΗΔΙΚΗΜΕΝΟΥ ΜΟΥ. Ταύτην στήσας (17), μετάνοιαν ἐπάρει Θεῷ, ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλησεν. Αἱ ε' στῆλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρμάτου, υ, Βιγλεντίου τοῦ τὰ Βιγλέντια κτίσαντος, υθερίου, τοῦ εἰς τὸ Σενάτον τὸ παλάτιον ξ. Οὗτοι πάντες ξίφει παρεδόθησαν, καὶ ἐξαντος στηλωθέντες, συγχώρησιν παρὰ C μελήσαντος ἐδυσωποῦντο. Παρέλαβον δὲ καῖα τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ἐκ τούλοι, ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν ι, μὴ φέροντες τὴν ἧτταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου, ἐν τῷ εἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἐμβόλῳ, τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (18) ταύτας κατέχωσαν.

Smyrnium, ut vocant, prope Tetradisiam porticum, specum habet subterraneam septentrionem versus decem ulnarum : ibi novem statuæ sunt, haud procul a templo sancti Theodori. Sunt autem statuæ, tres quidem Constantini magni, ejusque uxoris Faustæ et Hilarionis præpositi ; quarta Crispi filii Constantini : cui Herodotus et Hippolytus chronographi abscissum caput a patre narrant. Hunc pater, cum cædis pœniteret, diebus quadraginta luxit, atque ablutione corporis et lectuli quiete abstinuit. Fecitque statuam ex argento puro, auro multo oblitam : caput ex auro puro, fronti insculptis hisce verbis : *Filius meus injuste necatus.* Hac statua erecta pœnitentium more, corpore et capite inclinato, sceleris veniam a Deo efflagitabat. Reliquæ vero quinque statuæ sunt, Severi, Harmati, Zeuxippi, Vigilantii, qui Viglentia exstruxit, et Eleutherii, qui in senatu palatium excitavit. Hi omnes gladio obtruncati sunt, erectisque statuis ab eo qui leserat, veniam rogabantur. Mosque ad liberos transiit ex iisque ad alios ad usque tempus Valentis Ariani. Ariani itaque ex illata sibi a Constantino clade ira perciti, in ea quam diximus Tetradisia porticu ad sancti Theodori templum, statuas terra obruerunt.

De statuis quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus.

τῷ Σενάτῳ ἀπετέθησαν ἡνίοχοι ἐν Ζευξίπῳ ἀστρονομικῷ ὀργάνῳ, ἔνθα τῆς Ἀρτέ- ι τῆς Ἀφροδίτης ἵστατο· στήλη, ἐν αἷς ς ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρχιδιάκονος τῆς ἁγίας Εἰρήνης· ἔνθα καὶ σείσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν

In senatu statuæ aurigarum Circensium positæ erant, in organo Astronomico, ubi etiam Dianæ e Veneris statuæ collocatæ fuerant ; ad quas Arcadius sanctæ Irenæ archidiaconus fustibus ab Arianis interfectus est. Ferturque tribus totis ab ejus cæde diebus motu succussas fuisse. Aurigarum

Anselmi Bandurii notæ.

ργυιὰς ε'. Codinus habet ὀργυιὰς ιε'.
δὲ παρελήφθη ὑπὸ Χοσρόου. Eadem
ad paulo diversis verbis, refert Codinus,
ter addit, eo ipso tempore a Chosroe Jero-
captam, ac sanctam et salutarem Christi
ina cum Zacharia patriarcha inde ablaam urbem cum postea Heraclius vicesimo
ui anno, devicto Chosroe, una cum omnivis recepisset, sacrosanctum Crucis lignum
inopolim reportavit, Dei gratia adjuvante,
precibus Modesti, tunc patriarchæ illius

αὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ
. Ita Combefisius emendat ; corrupte quip-
. legitur, τοῦ τρίτου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ
υ.
ν Ἡρόδοτος καὶ Ἱππόλυτος, etc. Quis
is iste chronographus fuerit, vel quo tem-

D pore vixerit, mihi non liquet ; nisi forte pro Ἡρόδοτος legendum sit Ἡρωδίων, quem etiam infra chronographus noster citat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Glycas parte tertia Annalium ; Nicephorus quoque Callist. *Hist. Eccl.* lib. II. Hujus Chronicon Romæ exstare in bibliotheca Vaticana tradit Conradus Gesnerus in bibliotheca sua. Et tom. III. *Antiq. Lect.* Canisii exstat fragmentum ex hujus Chronographia decerptum.

(17) *Ταύτην στήσας.* Ita ex Anonymo nostro restituimus. Ms. habet στέλας, Lambecii editio στήλας. Pluribus hæc omnia habentur in Anonymo nostro.

(18) *Πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου.* Scilicet proxime templum S. Theodori Tyronis, quod in tractu Sphoracii exstitisse perhibet Anonymus noster, haud procul a Magna Ecclesia.

autem currus Theodosio imperante in Hippodromi area defossi sunt.

τοῦ θανάτου τούτου· αἱ δὲ καροῦχαι εἰλήματι κατεχώσθησαν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ λέως.

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.

165*a* Narratur item duodecim cophinos annis decem in novo senatus palatio exstitisse: quod Metrophanis episcopi Constantinopolitani consilio Constantinus Magnus, imperator effecit.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται (19), ὅτι οἱ δώδε φινοι δέκα ἔτη ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Κ πεποιήκασι· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ κατεχώσθησαν, Μητροφάνους ἐπισκόπου (2 σταντινουπόλεως τοῦτο συμβουλεύσαντος τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectis.

Hoc item multorum sermone percrebuit Metrophanis, Alexandri et Pauli imagines in tabulis ligneis expressas, auctore Constantino Magno, et in Foro prope magnam statuam, quæ in columna ad orientem posita visitur, collocatas esse: quas imagines Ariani jam rerum potientes in Miliario aureo, una cum Sanctæ Deiparæ ipsiusque pueri Jesu imagine, igni tradiderunt; ut Ancyrianus chronographus in suo Decalogo, Anastasio accuratius, ipseque Anastasius tradiderunt.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται εἰς τοὺς πολλο Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου εἰκόνες ἐν σανίσι γεγόνασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλο σταντίνου, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ φόρῳ πλησί μεγάλης στήλης, τῆς ἐν τῷ κίονι κατὰ τὴν λήν· ἅς τινας εἰκόνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ σαι τῷ πυρὶ παραδέδωκαν ἐν τῷ Κορω λίῳ (22), μετὰ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπεικονί καὶ αὐτοῦ τοῦ νηπιάσαντος Ἰησοῦ, καθ κυριανὸς χρονογράφος (23) ἐν τῇ Δεκαλόγῳ ἀκριβέστερον παρὰ Ἀναστάσιον ἡμῖν παραδ Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ αὐτὸς Ἀναστάσιος.

De statuis quæ olim in Sancta Sophia erectæ erant, et a Justiniano per urbem distributæ.

In magna ecclesia, quæ nunc Sancta Sophia nuncupatur, statuæ sublatæ sunt quadringentæ viginti septem, quarum pleræque Gentilium erant: inter multas vero alias istæ erant, Jovis, Cari patris ac Dioeletiani; item duodecim signorum cœlestium Lunæ, Veneris et Arcturi sideris duabus Persicis columnis fulti, Poli Australis ac Sacerdotis Minervæ habentis a latere Iridem sine Philosophia vaticinantem. Christianorum item non paucæ aderant, ad octoginta circiter, quarum paucæ ex multis me-

Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ νῦν ὀνομ Ἁγία Σοφία, στῆλαι ἀφῃρέθησαν υκζ' αἱ μ μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, αἵ τινες ἐκ τῶν ὑπῆρχον, τοῦ τε Ζεῦ καὶ Διὸς, καὶ Κάρ τρὸς (24) καὶ Διοκλητιανοῦ· καὶ τὸ δωδεκ καὶ Σελήνη, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ Ἄρ ἀστὴρ, παρὰ δύο περσικῶν στηλῶν βαστα καὶ ὁ νότιος πόλος (25), καὶ ἡ ἱέρεια τῆ νᾶς (26), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὴν Ἶριν ἐμπ μαντεύουσαν ἔχουσα. Ἐκ δὲ τῶν Χριστια

Anselmi Bandurii notæ.

(19) *Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται.* Ita ex contextu et ex sequenti capite restituimus. Perperam legitur in ms. ἐμφαίνεται.

(20) *Μητροφάνους ἐπισκόπου*, etc. Anno imperii Constantini vicesimo quinto Alexander Metrophanis successor Ecclesiam Constantinopolitanam jam ab aliquot annis regebat; et sic quod Metrophani chronographus attribuit, temporis ratio non admittit.

(21) *Καὶ Παύλου.* Paulus sub Constantio episcopatum adeptus, a quo statim deturbatus, Romam coactus est petere; falso igitur prodit chronographus hujus imaginem una cum Metrophanis et Alexandri tabulis ligneis a Constantino Magno incisam, et in foro prope magnam statuam collocatam fuisse, ut optime ad eumdem locum observat Combefisius.

(22) *Ἐν τῷ Κορωνίῳ Μιλίῳ.* At legendum est ἐν τῷ ὡρείῳ Μιλίῳ; nam idem chronographus infra ubi de secundo spectaculo agit, ἐν τῷ ὡρέῳ Μιλίῳ habet. Ita et Lambecius legendum putat; Combefisius vero ms. lectionem ut genuinam tuetur, scilicet, ἐν τῷ Κορωνίῳ Μιλίῳ, et vertit *in Milio Coronato*. Vide hac de re Anonymum nostrum, apud quem scribitur ἐν τῷ ὡρείῳ Μιλίῳ.

(23) *Καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος.* Codinus habet Ἀγγυριανός; at Lambecius legendum censet Ἀγκυρανός, tanquam ab Ἀγκύρα Galatiæ oppido.

(24) *Καὶ Κάρου πατρός.* Ita restituimus lectionem codicis Vallicellani, quam La affert.

(25) *Καὶ ὁ νότιος πόλος. Polus A* Nescio quare Lambecio suspecta sit hæc le pro νότιος πόλος legendum putet ὁ νεμέ λος, statua videlicet pulli equini, capite pr ma pascentis, quales, inquit, in antiquis passim spectantur, præcipue in numino M Macrini imperatoris, in quo visitur equus inter duas faces cum inscriptione ΕΠΙ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, quem nummum possedisse Franciscum Gotefredum Romanum: sed l Lambecii conjecturæ, quibus non est opu tam clara. Anonymus quippe et Codinus p duodecimus signorum Zodiaci figuras ibi narrassent, Lunæ item, Veneris et Arcturi quid vetat quin et poli australis seu stella australis figura exstiterit? Imo hanc veram nam lectionem esse censeo; sic etiam Combefisius in Notis.

(26) *Καὶ ἡ ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς*, etc. Codinus pag. 54, et hanc veram lectio censet Lambecius in notis ad eumdem Co cum. In cod. Reg. 1 et Colbertino legitur ἱερίδια τῆς Ἀθηνᾶς. Ita et chronographus In Cod. Reg. 2 scribitur καὶ ἡ ἐριδία τῆς

μὲν, ὡσεὶ ὀγδοήκοντα, καὶ δέον ἐκ τῶν ὀλίγας μνημονεῦσαι· Κωνσταντίνου τοῦ υ, Κωνσταντίνου, Κωνσταντίου, Κώνσταντος, ὃ κυαίστορος (27), Δικινίου Αὐγούστου, τινανοῦ, καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρκαδίου τοῦ τοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπατικοῦ· καὶ Ἑλένης Κωνσταντίνου τρεῖς· ἡ μὲν μία πορφυρᾶ ρμάρων· ἡ δὲ ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ᾧ κίονι· καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντώδης, Κύπρου ; προσενέγκαντος· ἃς τινας Ἰουστινιανὸς ς τῇ πόλει τὸν ναὸν τὸν μέγιστον ἀνεγείρει πίστεως καὶ πόνου. Οἱ δὲ πεπειραμένοι σεσκεμμένων, περιερχόμενοι τὴν πόλιν, καὶ τας εὑρίσκουσιν οὐκ ὀλίγας.

A morandæ; Constantini Magni, Constantini, Constantii, Constantis, Galeni quæstoris, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii, Arcadii filii ejus et Serapionis consularis. Helenæ matris Constantini tres statuæ; alia ex marmore porphyretico, alia ex tessellis argenteis super columnam æneam; tertia ex ebore: quam posuit Cyprus rhetor. Has statuas Justinianus imperator per civitatem distribuens, fide permotus maximum templum ingenti labore construxit. Multi vero harumce rerum periti, dum civitatem lustrant, ejusmodi statuas non paucas offendunt.

De Oreo seu Modio ac de statuis ibidem positis.

ναῆν στρατηγοῦ νικήσαντος Σκύθας κατὰ B , στήλῃ ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ (28), ὃ τινες καλοῦσι Μόδιον. Τὸ δὲ Μόδιον εἰ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ὑπώθη. Τότε γὰρ καὶ Ἀρχιμόδιον παρὰ τῶν νσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευνήθη, καὶ ὕτο τοῦ ὀργύρου (28*) τυπώσαντος, ἄργυρος ἰς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεος διαφανέστατα διηγεῖται. Αἱ δὲ χαλκαῖ χεῖρες ὑπεράνω ἐτυπώθησαν. Τοῦ γὰρ βασιλέως τὸ κουμούλιον μόδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἐν δὲ τοῖς ναυτιοῦσι προστάξαντος· καὶ τὰ πια (29) εἷς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτῶν τῷ σῖτον ἀπεμπωλοῦν ἐν τοῖς ἐκεῖσε δίκην κατηγγείλαντος, ἐν τῷ κατωγαίῳ Μοδίῳ τὴν χεῖρα ἀπώλεσεν. Ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ C

Mananaes dux profligato Scytharum excercitu, statua dignatus est in loco qui dicitur Oreum, quem nonnulli Modium nuncupant. Modium vero silentio præterire non licet; quod nempe Valentiniano imperante præscriptus Modius est. Ad hanc enim etiam ætatem Constantinopolitani Modii originem reducunt. Atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percusanm est. Quod quidem et Theodoretus apertissime narrat. Magnus autem æreæ supra positæ jam tum efflictæ sunt. Cum enim imperator sanxisset ut cumulatus modius esset, vetuissetque ne nautæ decreto obsisterent; ex illis quispiam delatus imperatori quod congia injusto pretio venderet, in subterraneo Modio manu dextera truncatus est. Hinc manus æreæ confectæ, quibus vendentes et

Anselmi Bandurii notæ.

Γαληνοῦ κυαίστορος. Γαληνοῦ simpliciter **Codinus**, Anonymus vero noster, καὶ Γάλλου, lectionem cæteris præfero.

Ἐν τῷ καλουμένῳ Ὡρίῳ. Id est, *statuam ad Horologium ut vocant.* Paulo diversa in habentur: Στήλῃ ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν καῳ Ὡρείῳ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ ὡρολόγιον, ἔνθα νῦν ἵστανται κίονες καὶ ἄψις ὃν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἔνθα ἵστατο ὃς χαλκοῦς, καὶ ὡρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαῖ ἐπ' ἀκόντων. Sed Lambecius, nulla mss. auctoritate fultus, ex sola conjectura, licet sæpe alias genius eruditas ac ingeniosas afferat, hic omittendit; legendum quippe ipse sic putat: ἠξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὡρείῳ, καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ πάλαι ὡρεῖον, ἐν ἵστανται κίονες καὶ ἄψις πρὸς τὸν λεγόμενον Κρατεροῦ. Ἔνθα ἵστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, ὡλόγιον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαῖ ἐπ' ἀκοντίων. , inquit, *est, pariem Fori Constantini nunc* HORREUM, *inde nomen habuisse quod antiquitus fuisset horreum, cujus loco postea columnæ sunt, et arcus orientalis fori, alias dictus* MANI, *supra quem horologium æreum Cyzico n, et exemplum æreum modii cumulati, a Vaano instituti, et duæ manus æreæ hastis infixæ s Valentiniani imperatoris statua, et simulacreum Fortunæ urbis collocata erant.* Gratis ambecius ut reliqua ibidem asserit; Suidam sed Suidæ textu nullus corruptior; Æmilii interpretatio sæpe claudicat, uti pluribus alias imus, necnon in Præfatione generali. Ipse ex ieg. I lego, ἐν τῷ καλουμένῳ Ὡρείῳ, et reddo, *ad horologium ut vocant*; et paulo infra, Ἔνθα ἵσταται καὶ ὁ χαλκοῦς μόδιος, καὶ τὸ Ὡρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαῖ ἐπ' ἀκόντου. Id est, *ibidem exstat modius æneus seu horologium ac duæ manus æreæ hastæ infixæ.* Hac quidem lectione confirmatur superior et vice versa. Ὡρεῖον vero hic spiritu denso scribitur quasi ἀπὸ τῆς ὥρας, *hora*, et significat horologium; sed hæc plus satis de re haud magni momenti, et ubi nulla argumenta certa suppetant.

(28*) *Τότε γὰρ ἀρχηγὸν Μοδίου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευνήθη. Διὰ τοῦτο τοῦ ἀργυροῦ*, etc. Videlicet, tunc enim primum modii usus Constantinopolitanis cœpit: atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percusum est. Lambecius vero vertit, *tunc enim modiorum usus Constantinopoli cœpit: principio autem modius ille ex argento factus erat.* In Suida paulo diversa habentur, sed quæ faveant nostræ interpretationi; τοῦτο δὲ ἐνομοθέτησεν Οὐαλεντινιανὸς, πιπράσκεσθαι τὸν σῖτον μοδίους δώδεκα τῷ νομίσματι. *Lege statuit Valentinianus frumenti duodecim modios numismate vendi.* Suidas loquitur forsan de nomismate argenteo vel aureo vel majoris ponderis, et ideo ait duodecim modios nomismate vendi Valentinianum statuisse. Anonymus vero et Chronographus de nomismate minoris ponderis, vel inferioris materiæ: alia quippe et alia τοῦ νομίσματος fuit materia et pondus: nam et æreum atque etiam aureum nomisma fuisse legimus.

(29) *Καὶ τὰ σιτηρέσια*, etc. Locus corruptus. Vide quæ de hac re habet Anonymus noster.

ementes admonerentur ne latum legem iniquius ferrent. Ibi etiam Valentiniani ejusdem statua arcui imposita erat, manu dextera examum argenteum gestans : quæ pro pacta Barbaris solvenda pecunia, quia argentea, etsi parvæ molis, erat, Justiano [secundum] imperatore a Curio protectore ablata est.

A χεῖρες τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφοτέρους ἐκ τῶν προστεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως στήλη ἵστατο ἐν τῇ ἀψίδι, ἔξαμον ἀργυροῦν ἐνδεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα, ἁρπαγῆναι εἰς πάκτον διὰ τὸ καὶ αὐτὴν εἶναι ἀργυρᾶν μικρὰν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Προτίκτορος ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ [τὸ δεύτερον].

De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas ædes erecta erat.

Menandri Cretensium vatis statua Constantinopolim advecta est, quam ad spectaculum erexerant, quod esset longitudine cubitorum quindecim, latitudine autem octo. Hanc statuam quod non fusa, sed ductilis esset, Marcianus in minutos obolos ducens, in publico ærario reposuit.

Μενάνδρου μάντεως Κρητῶν (30) ἦκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰκών, ἣν ἔστησαν ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον (31) εἰς θέαν, διὰ τὸ εἶναι τὴν στήλην εἰς μῆκος πηχῶν ιε', πλάτος δὲ πηχῶν η', ἣν τινα χυτὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἐλατὴν Μαρκιανὸς εἰς ὀβόλους ἐλάσας, τοῖς δημοσίοις προσέθηκεν.

De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac confracta.

Ardaburius dux exercitus Leone Magno imperante quam in Thraciæ partibus invenit Herodiani statuam gibbosam et spississimam ira motus, demolitus est. Demoliendo centum triginta tria librarum auri talenta reperit. Quod ille statim magno gaudio imperatori nuntiavit. Imperator vero Ardaburium neci damnavit. Tum ille dolens, Nemo, inquit, plumbum auro commiscens talem pœnam meruit, qualis mihi a gibboso hoc imperatore contigit. Quare qui illac iter haberent præsertim philosophi, non ob priora scelera Ardaburio illatam necem dicebant, sed quod Herodiani statuam destruxisset. Tunc etiam Aspar cum illo enectus fuit. Asparis statua in Tauri regione hactenus integra exstat, ubi quasi lascivienti ac eleganti equo insidet.

B Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ Λέοντος τοῦ πάνυ, ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην εὑρὼν ἐπίκυρτον πάνυ καὶ παχεῖαν, θυμωθεὶς ἔλυσεν· ἦν τινα ὀλέσας, χρυσίον λιτρῶν ρλγ' τάλαντα εὗρεν· ἃ μετὰ προθυμίας τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. Ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐσφάττετο, καὶ ὀδυνώμενος ἔλεγεν, Οὐδεὶς μολίβδῳ χρυσὸν καταμίξας ἐπιζήμιος ηὑρίσκετο (32), οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβέβηκεν. Ὅθεν καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ (33), καὶ μάλιστα φιλόσοφοι, οὐ τοῖς πρωτέροις κακοῖς τῷ θανάτῳ Ἀρδαβούριον ἔβαλλον, ἀλλ' εἵνεκεν στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Ὅτε καὶ Ἄσπαρ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἐδέξατο (34). Ἄσπαρος δὲ στήλη (35) ἐν τοῖς Ταύρου σώζεται ἕως τῆς δεῦρο κατοχυλα ἐν ἵππῳ... γαννύῳ δεξιολαβεῖ, καθὼς ὁρᾶται.

C

De signis ac statuis, quæ in foro ad dexteram orientis partem erectæ erant.

In foro ad dexteram Orientis partem, duodecim statuæ ex porphyretico marmore exstabant, totidemque sirenes auro obductæ, quas vulgus equos marinos vocat. Porro nostra ætate septem dum-

Ἐν δὲ τῷ φόρῳ τῷ δεξιῷ τῆς ἀνατολῆς μέρει, ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων ιβ' (36). Καὶ σειρῆνας ιβ', ἃς τινας σειρῆνας οἱ πολλοὶ ἵππους θαλασσίους καλοῦσιν χρυσεμβάφους. Ἐπὶ δὲ

Anselmi Bandurii notæ.

(30) *Μενάνδρου μάντεως Κρητῶν.* Quod Lambecius putat scribendum, Μενάνδρου μὲν τοῦ ἀσημοτέρου. Ego vero Menandri vatis statuam fuisse puto a Creta insula Constantinopolim advectam, unde pro Κρητῶν scribendum esse censeo ἀπὸ Κρήτης ; sed ex sola conjectura nolui textum emendare.

(31) *Ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον.* Codinus habet ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἢ εἰς τὸ Ἀρτοπωλεῖον ; unde pro οἶκον utrobique forsan scribendum est, φόρον. In cod. Colbert. scribitur περὶ τοῦ Ἀρτοπωλείου. Ἀρτοπώλιον, hoc est, forum panis venalis, seu pistorium, uti appellatur apud Petrum Victorem in descriptione veteris Romæ, partem fori Theodosii occupasse, aut proximum illi fuisse liquet et Scylitze et Zonara, ubi de Nicephoro Phoca, et supplicatione ab eo indicta. Ἀρτοπωλεῖον vero est officina, in qua ars pistoria exercetur et panes fiunt. Vide Suidam eodem verbo.

(32) *Ἐπιζήμιος ηὑρίσκετο.* Ita ex Codino Combefisius restituit. In ms. corrupte legitur, ἐπὶ ζημίας ἡνδρίζετο.

(33) *Καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ.* Leg. τὸν τόπον.

(34) *Ὅτε καὶ Ἄσπαρ σὺν αὐτῷ πέρας ἐδέξατο.* Aspar Ardaburii pater, qui consul fuit anno 434, primusque patriciorum dictus est a Leone, cui imperium asseruerat, una cum duobus filiis ab eodem interficitur ob affectatum imperium anno 471. Perperam igitur habet Codinus, ἅμα δὲ καὶ Ἄσπαρι παραδυναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο.

(35) *Ἄσπαρος δὲ ἡ στήλη*, etc. Pluribus hæc Codinus : οὗ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἕως τῆς δεῦρο ἐσώζετο ἐν ἵππῳ καθεμένη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἄσπαρος εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος.

(36) *Ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς διὰ μαρμάρων ιβ'. καὶ σειρῆνας ιβ'.* Ita habet et Anonymus noster ; sed utrobique lego, ἵστανται στῆλαι πορφυραῖ διὰ μαρμάρων ιβ' καὶ σειρῆνες ιβ'. Scilicet, in foro ad dexteram orientis partem, stabant duodecim statuæ ex porphyretico marmore, totidemque sirenes. Codinus habet : Κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου, στῆλαι ἐν μαρμάροις πορφυροῖς ἦσαν δώδεκα, καὶ σειρῆνες δώδεκα. Quod Lambecius vertit : *Ad dexteram fori partem statuæ duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem sirenes.*

ι ἑπτὰ μόνον καθορῶνται· τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐ- A taxat, conspiciuntur, quarum tres ille qui ævo
ὸ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου nostro imperium tenuit, ad sancti Mamantis ædes
ντος μετατέθεικε μέρεσιν, αἱ δὲ δ' σώζονται transtulit, quatuor autem hactenus illæsæ per-
ῆς δεῦρο. stant.

De cruce, in cujus medio, Sanctus, inscriptum erat.

ον γινώσκειν ὅτι ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν (37) **165** *b* Sciendum est crucem, in cujus medio,
ινωσκόμενος Ἅγιος, παρὰ τοῦ προστατοῦντος *Sanctus*, inscriptum est, fuisse a fori præside
ὁρῳ ἀνηγέρθη (38)· ἔνθεν καὶ ταχυδρόμων erectam. Hinc quoque duorum angelorum ipsius-
39). καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης que Constantini et Helenæ a dextris et a sinistris
ξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στῆλαι. Τὸ δὲ statuæ visuntur. Crux autem illa argento obducta
ἔρχεσθαι πρὸς βορρᾶν καὶ ἀπέρχεσθαι πρὸς a septentrione versus orientem posita, in extremi-
ολὴν, σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος (40) καὶ ἐν tatibus rotundis malum habens, eodem ipso loco
ἀκρωτηρίοις στρογγύλοις μῆλον, ἐν αὐτῷ τῷ a Constantino Magno erecta est, instar illius quam
ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀνηγέρθη, in cœlo viderat. Ubi etiam filiorum ejus statuæ
ιάσατο αὐτὸν ἐν οὐρανῷ. Ἔνθεν καὶ οἱ υἱοὶ B auro obductæ conspiciuntur.
ι καθορῶνται χρυσέμβαφοι.

De elephantis statua, quæ in foro erecta erat.

ι αὐτῷ τῷ φόρῳ καὶ ἐλέφαντος στῆλη φοβερὰ In eodem foro etiam elephantis terribili specie
ο, ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι, πλησίον τῆς statua a sinistris stabat haud procul a magna statua
λης στήλης, ὃ καὶ παράδοξον ἐδείκνυτο θέαμα. ubi mirabile spectaculum accidit. Nam collapso ex
οῦ γὰρ γενομένου ποτὲ, καὶ αὐτὸς πεπτωκὼς, terræ motu elephante, unus e posterioribus ejus
εσεν ἕνα τῶν ὄπισθεν πόδα. Οἱ δὲ τοῦ ἐπάρχου pedibus effractus est. Tum præfecti Taxeotæ, qui-
ντες ταξεῶται (ἔθος γὰρ τὰ τοῦ φόρου παρ' bus moris erat forum custodire, sublato clamore,
ς φυλάττεσθαι), συνδραμόντες ἐγεῖραι, εὗρον cum statuam erecturi cucurrissent, duorum homi-
ῷ αὐτῷ ἐλέφαντι ἀνθρώπου ὀστᾶ ἀμφότε- num ossa integra in eodem ipso elephanto inveneruntcum tabella hoc titulo : A *virgine Venere Hierus nec mortua separabor*. Præfectus autem signum illud pro ærario publico in nummos redegit.
ῆ) ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιον μικρὸν, οὗ
κεφαλῇ ἔγραφεν· Ἀφροδίτης *παρθένου* (42)
ος, *οὐδὲ θανοῦσα χωρίζομαι*, ὅπερ ὁ ἔπαρχος
μοσίῳ προσέθηκεν εἰς νομίσ τοῦ προαναδε-
κόσι (43).

De Theodosii equestri statua quæ in Milliario stabat.

ι δὲ τῷ λεγομένῳ Μιλίῳ, Θεοδοσίου στήλη C In Milliario, ut vocant, stabat Theodosii statua
ο ἐφ' ἵππου χαλκοῦ, ἣν ἀναγείρας πολλὰ σιτη- equestris ærea, quam cum ille erexit annonam lar-
ι τῇ πόλει προσέθηκεν. gissimam populo erogavit.

De equestribus statuis quæ in porticu erectæ erant.

δὲ ἐν τῷ Περιπάτῳ ἔφιπποι στῆλαι, γένος Quæ vero equestres statuæ in porticu visuntur
ανοῦ ἅπαν καὶ Θεοδοσίου καὶ Βαλεντινιανοῦ Gratiani genus et Theodosii et Valentiniani sunt : a

Anselmi Bandurii notæ.

) Ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυλλαβῶν, etc. Multis quam ex conjectura restituit, videlicet δυοῖν ἀνθρώ-
eis de cruce agit Anonymus noster. Perperam πων ὀστᾶ, duorum hominum ossa, utraque integra
n editum fuit στρατηγὸς pro σταυρὸς, ut opti- in eodem ipso elephante invenerunt, ubi ceu in urna
nonet et Combefisius. D reposita forsan erant.
8) Ἀνηγέρθη. Anonymus noster habet ἀνηγο- (42) Ἀφροδίτης παρθένου, etc. Anonymus no-
η : at utraque lectio probabilis. ster habet : Ἀφροδίτης παρθένου ἱερᾶς οὐδὲ θα-
9) Ἔνθεν καὶ ταχυδρόμων δύο. Perperam νοῦσα χωρίζομαι. Vide Lambecium ad Codinum
pretatur Combefisius, *velocium duorum cur-* supra p. 68, not. 58.
s. (43) Τοῖς προαναδεδηλωκόσι. Locus mutilus sic
) Σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος, etc. Sic ex ex Anonymo nostro supplendus : Τοῖς προαναδεδηλω-
ymo nostro restituimus ; prius enim legeba- κόσι καὶ χοῖρος ἵστατο σημαίνων τὴν κραυγὴν πανηγύ-
σταυρὸς ἀργυρέμπλαστος ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς ρεως, καὶ γυμνὴ ὡσαύτως στήλη σημαίνουσα τὸ
γύλοις μήλοις. Quod quidem Combefisius sic ἀναίσχυντον τῶν τε ἀγοραζόντων καὶ πωλούντων. Id
pretatur, *Crux argenteis laminis, decurtatis est. Præter superius memorata erigebatur porcus, mul-*
ac sphærulis. *titudinis strepitum denotans, et proxime nuda statua*
) Ἀνθρώπου ὀστᾶ ἀμφότερα, etc. Paulo di- *significans impudentiam eorum qui emunt et vendunt.*
Codinus habet ; εὗρον ἔσωθεν αὐτοῦ ἀνθρώ- Combefisius, non advertens locum hunc mutilum
ιστᾶ ἀνελλιπῆ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πυξίον esse, ita eum interpretatur : *Præfectus statuam*
ν ἐν ᾧ γέγραπτο, etc., quod Lambecius ver- *ærario adjecit in eorum stipem qui rem priores*
ssa imminuta in eo incenerunt corporis humani *retulerant.* Quibus verbis nullum inesse sensum
ri, et tabellam, cui inscriptum erat, etc. Cæte- nemo non videt ; quippe si statuam illam in eorum
tox ἀμφότερα denotat utraque ossa integri stipem, qui rem priores retulerant deputasset,
nis, idcirco lectio Combefisiana mihi probatur ærario utique eam non adjecisset

quo etiam gibbosi cujusdam Firmiliani statua ad risum erecta est, hactenusque servatur.

νοῦ· ἐξ αὐτοῦ καὶ κυρτοῦ Φερμιλλιανοῦ πρὸς γέλωτα γέγονεν, ἣ καὶ σώζεται ἕως τῆς σήμερον.

De Xerolopho, et signis ibidem erectis.

Xerolophon, olim Theama, seu spectaculum quidam vocabant. In eo enim duodecim cochleæ, et Diana, statua composita, et Severi qui construxit, ac Theamatium tripes. Ubi etiam a Severo plurimæ mactatæ victimæ sunt, multaque in eodem ipso loco oracula edita fuere : ubi etiam immolata virgo fuit, et astronomica positio annis triginta sex duravit.

Τὸν δὲ Ξηρόλοφον (44) πρώην Θέαμα τινὲς ἐκάλουν. Ἐν αὐτῷ γὰρ κοχλίαι ιβ'· καὶ Ἄρτεμις συνθετὴ στήλη, καὶ Σευήρου τοῦ κτίσαντος καὶ Θεαμάτιον τρίπους. Ἔνθα καὶ θυσίαι πολλαὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σευήρου γεγόνασιν, ἔνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ γεγόνασι. Καθ' ὃν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη, καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰς λς' χρόνους διήρκεσεν.

De signis atque statuis in Exocionio erectis.

Exocionium quod vocant, habuit aliquando Leporem, Canem et Nembrod immani statua ; tria hæc uno ex ferro fabrefacta, aliaque bene multa spectaculo digna eodem loco servabantur. Hæc Marcianus amovit, atque S. Mamantis ædibus addixit. Sed et ingens balneum erat, in quo multis periculum fuit, quod dicerent non suscepisse oraculum.

Τὸ δὲ Ἐξακιόνιον (45) τὸ λεγόμενον ἔσχε ποτὲ Πτῶκα, καὶ Κύνα καὶ Νεβρὼδ (46) παμμεγέθη, τὰ τρία ἀπὸ ἑνὸς σιδήρου, καὶ πολλὰ ἕτερα θεάματα ἐν αὐτῷ τόπῳ ἐσώζοντο. Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέστειλε (47), καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάμαντος μέρεσι προσέθηκε. Καὶ λουτρὸν δὲ ἦν εἰς μέγεθος, ἐν ᾧ καὶ πολλοὶ ἐκινδύνευον διὰ τὸ λέγειν, μὴ δέξασθαι χρησμόν.

De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone æreo ibidem erecto.

Ad S. Mamantem quondam pons fuit ingens duodecim pilis et arcubus instructus. Grandis quippe fluvius illac transibat, maxime vero, ut aiunt, mense Februario. Ibidem stabat æneus draco, et quod quidam dicerent in isto ponte draconem habitare, multæ virgines ibi immolatæ sunt, magna item ovium, avium et boum copia. Nam Basiliscus quidam vir in Numeriani Cæsaris aula primarius, loci amore captus, exstructis sibi ædibus, quas incolebat, templum ibi maximum Jovi excitavit. Hæc

Ἐν δὲ τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ποτὲ ἵστατο γέφυρα φοβερά, περὶ δώδεκα λόφους καὶ καμάρας ἔχουσα (48). Ποταμὸς γὰρ κατήρχετο ἐκεῖσε παμμεγέθης· καὶ μάλιστα, ὡς ἔλεγον, τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἔνθα καὶ δράκων ἵστατο χαλκοῦς παμμεγέθης, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντα κατοικεῖν ἐν τῷ γεφυρίῳ ἐκείνῳ, ἐν αὐτῷ οὖν πολλαὶ παρθέναι ἐτύθησαν, καὶ προβάτων καὶ ὀρνέων πλῆθη πολλὰ καὶ βοῶν. Βασιλίσκος (49) γάρ τις, ἐρασθεὶς τὸν τόπον, ὃν εἷς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ (50) Καίσαρος ὑπ-

Anselmi Bandurii notæ.

(44) *Τὸν δὲ Ξηρόλοφον*, etc. Hæc omnino diversa apud Anonymum nostrum leguntur : Ἐν τῷ Ξηρολόφῳ, πρώην θέαμα τινὲς ἐκάλουν, ἐν αὐτῷ κοχλίαι ις' καὶ σύνθετος Ἄρτεμις, καὶ ἕτερα ἄλλα εἰς τὰς ἀψίδας· ἔσχατον δὲ ἐκλήθη φόρος Θεοδοσιακός· καὶ ἦν μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου. Id est : *In Xerolopho locus, quem prius Theama sive spectaculum quidam vocabant, habebat cochleas sexdecim et Dianæ statuam compositam, ac alia quædam supra arcus. Tandem vero appellatus est Forum Theodosiacum, duravitque usque ad Constantinum Copronymum.* Hunc sensum videtur efficere : quippe Xerolophus septimus erat collis, ab aliis sex collibus, ut ait Petrus Gyllius, valle lata divisus plurimaque ædificia cum publica tum privata continebat. In Codino hæc nonnihil diversa leguntur pag. 37 : Ἐν δὲ τῷ Ξηρολόφῳ, ὃν πρώην Θέαμα τινὲς ἐκάλουν, ἔστησαν κοχλιάδες ις', καὶ σύνθετος Ἄρτεμις, καὶ ἕτεραι πολλαὶ στῆλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Chronographus hæc omnino diversa perhibet sicut et Codinus pag. 17. Ibidem enim præter sexdecim cochleas exstitisse narrat, Dianæ statuam, et Severi conditoris, et Theamatium tripodem ; multaque ibidem a Severo sacrificia facta, ac eodem in loco multa oracula edita fuisse. Quo tempore etiam puella virgo illic immolata est. Insuper ibidem exstitisse thesim Astronomicam, quæ annos triginta tres duravit. Præterea eodem in Xerolopho collocatas fuisse fertur statuas Theodosii Junioris, et Valentiniani, et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu corruerunt. Nec multum diversa a Chronographo habet Suidas præterquam quod Θέμα pro Θέαμα perperam scribit, ut optime monuit et Lambecius.

(45) *Τὸ δὲ Ἐξακιόνιον*. Ἐξακιόνιον et Ἐξακιόνιον scribitur apud Anonymum nostrum necnon apud alios Byzantinos scriptores ; sed si etymon spectetur, Ἐξωκιόνιον scribendum puto ; siquidem inde Exocionium nuncupatum perhibent, quod extra terrestrem murum a Constantino exstructum statua ejusdem Constantini exstaret.

(46) *Νεβρώδ*. Fuit statua cujusdam venatoris cum cane et lepore. Hinc Græculus noster Nemrod eam fuisse statuam asserit, quod cap. x, vers. 9, Gen. Nemrod *robustus venator* dicatur. Sed non advertit Chronographus quod Nemrod in Scripturis appellatur *robustus venator* non modo ferarum, sed hominum, quos instar prædonis et tyranni, partim vi et armis, partim insidiis ac dolo captabat et sibi subjiciebat.

(47) *Ταῦτα Μαρκιανὸς παρέστειλε*. Anonymus noster narrat hæc omnia a Mauricio confracta fuisse.

(48) *Καὶ καμάρας ἔχουσα*. Ita ex Anonymo nostro emendo ; perperam quippe in ms. legitur, καὶ μαρμάρας ἔχουσα ; sic et Lambecius et Combefisius legunt.

(49) *Βασιλίσκος*. Ita ex eodem Anonymo lego. Corrupte ms. Βασιλικός.

(50) *Νουμεριανοῦ*. Sic legit et Lambecius. Ms. Νουμερίου.

ἦρχε, κτίσας κατῴκησεν ἐν αὐτῷ· ἔνθα καὶ ναὸν παμμεγέθη τοῦ Διὸς ἤγειρε. Ταῦτα δὲ Ζήνων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας καιρῷ παρέλυσεν.

A autem Zeno, imperii sui anno secundo evertit.

De crucibus ac aliis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant.

Ἐν τῷ φόρῳ κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης (51) ὑπάρχουσι σταυροὶ εἰς πλῆθος, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ τοῦ μεγάλου φέροντες· ἔνθα καὶ τῶν δύο λῃστῶν, τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ αὐτῷ τῷ τύπῳ κεχωσμένοι εἰσὶν ἕως τῆς σήμερον. Ἀλλὰ καὶ βίσσιον (52) ὑέλοῦν μύρου, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς ἠλείψατο, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰς πλῆθος σημειοφορικὰ ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου (53) ὑπάρχουσιν, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τεθέντα, καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφαλισθέντα (54), ἃ τινα κατ' ὄνομα εἰς μῆκος τοῦ μνημονεῦσαι ἐξαγόμεθα.

In foro infra majorem columnam complures cruces habentur, magnæ crucis signum præferentes : ubi etiam duorum latronum, una cum Christo crucifixorum, cruces in hodiernum usque diem sepultæ sunt. Sed et urceolus vitreus unguenti, quo Christus inunctus fuit : et alia bene multa queis miracula perpetrantur in inferiore parte columnæ fori a Constantino Magno deposita sunt, et a magno Theodosio communita, quæ ad longum recensere nolim.

De magno Strategio ac monumentis quæ ibidem exstabant.

Πολλὰ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ (55) Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἠρέσκετο· ὅθεν καὶ νουμία Ἑλληνικὰ εἰς χάος πλῆθος παρέῳκεν. Ὡς δὲ ἐγγράφως μὲν τοῦτο οὐχ εὕρομεν, παρὰ δὲ ἀνδρῶν τῶν ἐν πείρᾳ τῆς γραφῆς τυγχανόντων ἠκούσαμεν, ὅτι ἐν αὐτῷ Στρατηγίῳ καὶ χρυσὸς εἰς πλῆθος κατεχώσθη εἰς χάος πολύ. Καὶ οὐκ ἠπίστησα ἀκούσας, ὅτι ἃ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέδωκαν ἡμῖν, τὰ πλείω ἀγράφως καὶ οὐκ ἐγγράφως, ὡς ἴσασιν οἱ φιλομαθεῖς. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ Στρατηγίῳ, μόλιβδος πολὺς χρηματίζει, καὶ αὐτὸς ὁ μόλιβδος, ἡ μολίβδου διάθεσις, ἔγγραφος. Ἀλλὰ καὶ χρυσίου καὶ ἀργυρίου διὰ μαρμάρων γραφῶν ποίησις· τοῦτο δὲ ἐκ στίχων πινακιδίων μαρμαρικῶν, ἢ ἀναγνόντες, ἢ παρὰ τῶν ἀναγνωσάντων ἐρευνήσαντες, ταῦτα γεγραφήκαμεν.

B Magno Strategio magnus Constantinus plurimum delectabatur, unde etiam ingentem Græcorum nummorum vim ad complanandum terræ hiatum elargitus est. Quod qua ratione contigerit, etsi scripto traditum non invenerimus, a viris tamen litterarum peritis id audivimus : nempe, in eodem Strategio magnam vim auri in terræ hiatum ingentem conjectam fuisse. Neque dictis fidem negavi, quia multa vel a nobis ipsis vel a majoribus gesta sine scripto sæpius quam scripto celebrantur, ut norunt periti. In minore autem Strategio ingens est plumbi copia, plumbumque ipsum, plumbique affectio scripto consignata est. Sed et auro argentoque vermiculatæ marmorum picturæ. Id ex tabellis marmoreis, quas partim ipsi legimus, partim ab iis qui legerant accepimus, scripto tradidimus.

C

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (56) ὄρυγμα εὑρέθη μέγα, ὅτε ἐκαθαίρετο, καὶ ὀστᾶ ἀνθρώπων γεγάντων εἰς πλῆθος, ἃ τινα θεασάμενος ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος καὶ ἐκπλαγείς, ἐν τῇ φόσσᾳ κατέθετο (57) εἰς θαῦμα ἐξαίσιον.

185c In templo S. Menæ, cum purgaretur, profundissima fossa reperta est, et ossa gigantum innumera : quæ cum videret Anastasius, obstupefactus ea in arce ad spectaculum admirandum deposuit.

De statua Platonis eunuchi quæ in templo S. Procopii in Chelone erigebatur.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ ἐν τῇ Χελώνῃ, στήλη ἵστατο εὐνούχου τινός, ἧς ἐν

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua eunuchi cujusdam erigebatur, in cujus pectore

Anselmi Bandurii notæ.

(51) *Κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης.* Perperam in ms. legitur πύλης pro στήλης ; et ταυροὶ pro σταυροὶ, uti optime Lambecius primum monuit et deinde Combefisius.

(52) *Ἀλλὰ καὶ βίσσιον.* Lambecius pro βίσσιον βιτίον legendum putat ; quapropter nec immerito a Combefisio reprehenditur ; nam crebro apud scriptores βῆσσιον et βίσσιον reperitur, eadem qua βιτίον significatione ; cum omnes hæ voces a βίκος, quod est vas aut urna *habens ansas*, deducæ videantur. Vide Ducangii Gloss. v. Βῆσα.

(53) *Ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου.* Ita ex contextu restituimus ; nam in editis et in ms. habetur, ὑποκάτω τοῦ φόρου, *in inferiori parte fori.*

(54) *Καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἀσφαλισθέντα.* Ita habet et Codinus. Perperam legitur apud Suidam ibidem, ἀφανισθέντα. Theodosius enim ea quæ Constantinus posuerat non abstulit, sed firmius duntaxat consistere fecit. Ἀσφαλισθέντα δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Lambecius vertit, *Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde abstulit.*

(55) *Ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ.* In Strategio milites exerceri solitos narrat Anonymus noster, ubi etiam plurima simulacra exstitisse refert.

(56) *Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.* Templum hoc S. Menæ ponitur ab Anonymo nostro in Acropoli, ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

(57) *Ἐν τῇ φόσσᾳ κατέθετο.* Anonymus noster habet, εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο.

ser p . . . e at, *Quisquis signa magice consecrata loco* A τῷ στήθει ἐγράφη (58) Ὃ μετατιθεὶς θεμάτια
moverit, lacuso revocat. Erat autem statua Platonis τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτ
cub cul . . , . temporibus Basilisci imperatoris vi- κουβικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις βασιλέως
vus exsta . . t . Cum autem parentes ejus ab im- λίσκου πυρίκαυστος γέγονε. Τῶν δὲ γονέων α
peratore flagitarent ut statua Platoni eunucho po- αἰτησάντων τὸν βασιλέα (60), στηλωθῆναι τὸ
neretur, in monumentum et exemplum iis qui ad- νοῦχον Πλάτωνα εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀνταιρ
versus imperatorem rebelles forent, id non prohi- βασιλεῖ, οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζε
buit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ Ἱππ
statua translata est in Hippodromum. Eunuchi au- μιον. Οἱ δὲ οἶκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνούχου σώζονται
tem istius ædes hactenus in Chelone supersunt. τῇ Χελώνῃ (61) ἕως τῆς σήμερον.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro con- Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου (62), φράσι
scriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγέγονεν ἐν τῷ Κυν
Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, θέας χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐ
ut quæ rogaveras, vir præclare, virtuti tuæ nota νῆσαι ἀκριβῶς, περὶ ὧν παρεκάλεσας, καὶ φαν
faceremus. B σαι τῇ σῇ ἀρετῇ, ὦ φιλόκαλε.

Cum aliquando una cum prædicto Hemerio illustri Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ
chartulario, ad Cynegium profecti, simulacra ibi Ἡμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ,
posita lustraremus, statuam perbrevem, sed ad- ἐκεῖσε ἱστορῆσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὕρομεν μίαν
modum latam crassamque reperimus. Cum autem ego, inquit Theodorus, non tam inspicerem, quam λην μικρὰν τῷ μήκει, καὶ πλατεῖαν καὶ παχ
mirabundus spectacula attonitus hærerem, ait Hemerius, πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος (63), θαυμά
i. e. pariter obstupefactus : Quisnam Cynegium τος, καὶ μὴ ἱστοροῦντος, φησὶν ὁ Ἡμέριος
excitavit? Respondi, Maximianus excitavit, Ari- αὐτὸς θαυμάζων, Ὅστις ὁ κτίσας τὸ Κυνήγιόν ἐ
stidis filius est. Vix dixeram, et collapsa ex Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαξιμιανὸς ὁ κτίσας, καὶ
ea statua Hemerium confestim oppressit. Ego στείδης ὁ καταμετρήσας· παρευθὺ πεσεῖν τὴν
casu perterritus, quod exceptis pueris multos tenen- λην ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ὕψους τοσούτου ὑπάρχοντος,
tes, ipsique extra gradus consistentibus, adesset κροῦσαι τὸν Ἡμέριον, καὶ παρ' αὐτὰ θανατῶ
nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emerge- C Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον
ret, ἢ μόνους τοὺς ἡμιόνους· ἡμῶν κατέχοντας, καὶ

Anselmi Bandurii notæ

(58) *Ἐγράφη τινὲς, ἧς ἐν τῷ στήθει ἐγράφη.* Ita ex Anonymo nostro restituimus; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combefisius legit cum ms. ἢ ἐν τῷ στήθει ἐγρα-

(59) *Θέμα.* Sic ex Anonymo nostro emenda- mus. Perperam Lambecius et Combefisius Θεμά- τια legunt. Θέματον siquidem *statuam magico ritu consecratam* significat, non solum apud Anonymum nostrum et Cedrenum eodem loco, verum etiam apud Cedrenum aliosque Heraclii : ἐν τῷ ιβ' ἔτει τοῦ θέματος τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου τοῦ ξενοδόχου, etc. Eadem autem notione Θέμα memoratur apud Eustachium in Vita S. Eutychii Constantinopol., num. 55. ubi de Veneris statua loquitur, ὅτε οὖν ἐξώρυξεν ὁ αὐτὸς μουσωτὴς τὸ θέμα τῆς ἀναδύσεως Ἀφροδίτης, etc. Vide D Ducangii eodem verbo.

(60) *Ἐτηρήσατο τὸν Sacellia.* Perperam in ms. legitur ἐν τῷ βασιλεῖ. Ita hæc Anonymus noster narrat; οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἀγαγόντες τὸν βασιλέα στῆλην θεῖναι τῷ εὐνού- χῳ Πλάτωνι. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν.

(61) *Ἐν τῇ Λελώνῃ.* Id est, *in Testudine.* Prædia quidem ædibus ita nuncupatus.

(62) *Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου*, etc. Hæc potest quidem etiam alia de Hemerio scri- ptorum, ex quibus istud unum sit elo- gium. Verum nulla Hemerii mentio occurrat in aliis Anonymi libellis, qui titulo Ἱστορίας ἐκκλη- σιαστικῆς Theodori Lectoris nomine inscripti cir- culantur, vereor procul dubio licet. Nicepho- rum Callisti non integram historiam, sed ea tantum quæ ad Ecclesiam spectant, digessisse putavit, collegisse. Hæc quidem ex nostra conjectura, sed etiam, licet diverso argumento, doctissimi Gerardi J nis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliot exstant hoc titulo : *Epitomes historiarum eccl sticarum Theodori Lectoris et Philostorgii.* *Theodori Lectoris compositio ecclesiastica e auctoribus.* Hujus autem secundi codicis ad nos Venetiis misit quidam amicus titulum, lium operis et finem ; nimirum : ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΛΟΓΗ ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium : Καὶ τοῖς ἐντυγχά χρήσιμον, καὶ λαμπρὸν φανεῖται, εἰ δ' ἂν ἐπὶ τις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῇ. Προέῤῥισι δὲ ἡ γραφὴ ἀπὸ τῆς Κρίσπου καὶ Κωνσταντίνου Καισάρων τρίτης ὑπατείας μέχρι τῆς ἕκτης κ κάτης τῆς σῆς. Ἔδοξε δέ μοι καλῶς ἔχειν, etc. F Καὶ τὸ μὲν ὧδε γέγονεν, ὃ οἱ προφῆται. Καίπε πλείστων γενεῶν ὑπὸ γῆν κείμενος σῶς ἀνεφάν χρῷ κεκαρμένος, εὐθυρι-, γενειάδα μετρίως μένην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν . . . καὶ τοὺς ὀφθαλ ὀλίγῳ ἐνβάθει ταῖς ὀφρύσι καλυπτομένους. Hinc nifesto apparet integrum opus Theodori Anagn seu Lectoris, quod cum magno detrimento re terariæ amissum credebatur, Venetiis in biblio sancti Marci delitescere. Sed de hac re plu alibi. Cæterum titulum supra dictum ita eme Lambecius : Ἐκ τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φ τῶν περὶ Ἡμερίου χαρτουλαρίου, ὅτε, etc. nullus est morbus, nulla medicina adhibe obscurat enim potius auctoris mentem Lam castigatio, ut optime Combefisius admonet.

(63) *Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος*, etc. codice Vaticano hunc locum emendat La cius.

ο τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσας; ἀνεύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδὶ, ἔνθα τοὺς ους βίπτειν ἐπεχείρουν. Δειλιάσας δὲ, τὸ ιφήσας ἐν τῷ στόματι, τοῦ ἄχθους ἀνεχώ- ρόσφυγος γενόμενος ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλη- ι ἀγγέλλων τὸ πραχθὲν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ἤμην, ἕως εἰς ὅρκου βεβαίωσιν ἐλθεῖν με, ποτε καὶ τοῦτο (64) μόνον τηρῆσαί με τὸ ωμα. Οἱ οὖν οἰκεῖοι τοῦ τελευτήσαντος, καὶ ιασιλέως φίλοι, σὺν ἐμοὶ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ αἱ πρὸ τοῦ τὸ πτῶμα τοῦ ἀνδρὸς προσεγγί- πτῶμα τῆς στήλης ἠτένιζον θαυμάζοντες. ς δέ τις φιλόσοφός φησιν, Ὅτι μᾶ τὴν θείαν ν οὕτως εὑρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγ- ισιν, ὑπὸ τούτου τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι ἄνδρα. Ὅς καὶ παρευθὺ τῷ βασιλεῖ Φιλιπ- ληροφορήσας κελεύεται καταχῶσαι τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· ὃ καὶ γέγονε, διὰ τὸ μὴ ι καταλύσεως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἐρευνῶν, εὔχου μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, ς ἀρχαίαις στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσεχε θεωρῶν.

A ret, dextro pede tractum cadaver eo conjicere tentabam, quo rei projiciuntur. Verum metu correptus, relicto ad ostium onere in magnam Ecclesiam profugi. Cumque misso nuntio rem enarrarem, nulla mihi fides habita est, quoad juri-jurandi religio accessit; quod hoc solum mihi superesset quod agerem ad salutem. Defuncti igitur familiares, et imperatoris amici, mecum ad locum profecti, antequam ad viri cadaver accessissent, statuæ casum intentis oculis admirati sunt. Tum Joannes quidam philosophus, per divinam providentiam, inquit, ita reperio in scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem necatum iri. A quo statim certior factus Philippicus imperator, statuam eodem loco defodi jubet; quod etiam factum est, quia dissolvi statua non posset.

B Hæc, vir optime, vere scrutatus, precare ne intres in tentationem, atque ad antiquas statuas, præsertim Græcorum, spectandas animum adverte.

ου Ἀναγνώστου ἔτι συντομία γυναικῶν.

Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus.

νης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη ι τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ἄνωθεν τῶν βά- 5) ἐν κίονι χαλκῇ· ἔτι τῆς αὐτῆς ἐν τῷ ουρίῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἁγίας ας. Ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἁγίῳ Ἀγα- ἔτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ζῶντος ἔστη· ἡ δὲ τῆς ἁγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ φυγὴν Ζήνωνος τοῦ

Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus in columna ænea erigitur. Ejusdem item in Anemodulio ad meridiem prope sanctam Barbaram. Ac prior quidem ad sanctum Agathonicum viro adhuc superstite posita est. Quæ vero supra sanctam Barbaram post Leonis mariti mortem, et Zenonis generi fugam, cum scilicet Basiliscum fratrem suum coronavit,

Anselmi Bandurii notæ.

Διὰ τό ποτε καὶ τοῦτο, etc. Id est, *quod* **um mihi** *superesset, quod agerem.* Fides si dictis non est habita, testes nulli aderant, ndum igitur erat ad jurisjurandi religionem; ola canonica purgatio eum servare posset. ero hunc locum interpretatur Combefisius, i mihi *quandoque unum istud facinus consti-*

C loco seu Artopoliis situm, alteram Verinæ statuam stetisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipsis Artopoliis exstitisse creditur. Hic vero Ἀνεμοδούριον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνεμοδῆριν; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas Choniates in narratione de statuis Constantinopolitanis, quas Latini, capta urbe confractas, in monetam conflaverunt (*a*). Idem Nicetas lib. II in Andronico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum æream suam statuam supra columnam in sublimi æneo Tetrapleuro, ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδήριον, quasi ἀνέμων δῆριν, *certamen* scilicet *ventorum*, nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leoni Isauro Anonymus noster et Codinus: ait enim pag. 323: Τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, ὃ Δῆριν λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος πυραμίδος σχῆμα ζωγραφοῦν, καὶ ζώοις πλαστοῖς κεκοσμημένον βλαστοῖς τε καὶ καρποῖς καὶ ῥοῦσκοις, γυμνοί τε ἔρωτες ἵστανται προσγελῶντες ἀλλήλοις ἡμέρως, καὶ τοῖς κάτω περῶσιν ἐμπαίζοντες· ἄλλοι δὲ ἐποχλάζοντες ἐμπαλιν νέοι, σάλπιγξι χαλκαῖ ἐμφυσῶντες ἀνέμους· χαλκοῦν δὲ βρέτας ὑψώθεν πεπτόμενον, πνοὰς λιγείας δεικνύει τῶν ἀνέμων *Quatuor pedibus suffultum opus, quod Contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et fictilibus exornans germinibus, fructibus, atque malis Punicis. Stant et nudi amores invicem sibi blande arridentes, et infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos inflant, et imago ærea in sublime volans, acutos flatus ventorum dent.*

D

Ἀνωθεν τῶν βάθρων. Duas item Verinæ recenset Anonymus noster, quarum unam alit magis ad austrum vergentem quam gathonici templum post ascensum gradium, ro supra gradus uti placuit Chronographo, e regione proxime S. Barbaræ templum in ano loco, seu Artopoliis, situm. Cæterum s etiam loquens de hac Verinæ statua quæ a versus prope S. martyrem Agathonicum μετὰ τὴν ἄνοδον τῶν ἐκεῖσε βαθμίδων exstierhibet. Ita habet et Suidas v. *Βηρίνη*, ubi ann Æmilius Portus interpretatus est: Βηρίνης καιδὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος δύο στῆλαι ἦσαν, *magni Leonis uxoris duæ columnæ fuerunt*; ic στήλη non columnam sed statuam signifii significatione passim apud Byzantinos scrioccurrit; quod autem hic στήλη non co- sed statuam significet, ex ipso Chronographo manifesto evincitur: Βηρίνης, inquit, γυναικὸς Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ἄνωθεν τῶν βάθρων ἐν κίονι χαλκῇ: scilicet *Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus columnæ æneæ insistitur.*

Ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον. Hæc conveniunt cum Anonymo nostro, qui e sanctæ Barbaræ templum in Artotyriano

ec narratio Niceteæ Historiæ nunc subjicitur.

De aliis statuis quæ in Milliario positæ erant.

ῳ αὐτῷ Μιλίῳ Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰου- A
οῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανὸν, καὶ
θυγατρὸς αὐτῶν, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς
72) εὐμορφοτάτης πάνυ, κεχρυσωμένη·
υ καὶ Θεοδοσίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τοῖς πλησίον
στήλης τοῦ πατρὸς, ἀμφότεραι ἐφ'
ἵστε καὶ σιτηρέσια ἐδόθη πολλὰ, ἐξαιρέτως
Πρασίνων μέρει, κράζοντος τοῦ δήμου, Ὁ
ιοδοσίου Κωνσταντῖνον ἐνίκησεν.

In eodem Milliario, Sophiæ uxoris Justini, Justiniani maximi successoris, et Arabiæ filiæ eorum, atque Helenæ formosissimæ neptis eorum statua auro obducta. Arcadii item et Theodosii ejus filii haud procul statua Theodosii patris, ambæ equestres, in quarum dedicatione annonæ largitio splendida fuit, iis maxime qui Prasinæ factionis erant, acclamante populo, *Theodosii soboles Constantinum vicit.*

De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant.

ῷ τοῦ παλατίου τριβουναλίῳ, Εὐδοκίας
Θεοδοσίου τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου (73),
οῦ τε καὶ Κωνσταντίνου· ἔνθα καὶ ὀρχήσεται ἕως Ἡρακλείου, τοῦ τε Πρασίνου καὶ
μέρους γεγόνασιν. B

In tribunali palatii Eudociæ uxoris Theodosii alterius Theodosii nepotis, item Marciani et Constantini statuæ collocatæ erant. Ubi etiam saltationes plurimæ Prasinæ et Venetæ factionis ad Heraclii usque tempora perstiterunt.

ΠΕΡΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ (74).

Θέαμα α'.

166 DE SPECTACULIS.

Spectaculum 1.

τῇ βασιλικῇ κινστέρνᾳ τῇ χρυσορόφῳ (75)
λον, χρυσέμβαφον ἄγαλμα ὑπάρχον (ἔνθα
ν Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη)
κλινὲς, Ἰουστινιανοῦ ἐστι, τοῦ κατὰ τὸ
τὴν Κωνσταντινούπολιν τυραννήσαντος,
σίον αὐτοῦ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς
υ Γλιαβάρου (76), μετὰ τὴν ἧτταν Τιβερίου

Simulacrum auro obductum in Basilica Cisterna auro laqueata (ubi Heraclii imperatoris Examum constructum est) virili specie in genua provolutum, Justiniani est, secundo Constantinopoli tyrannidem exercentis, ac prope cum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari, devicto Tiberio Apsimare; quando et Philippicus **167** eodem ipso in loco Basilicæ

Anselmi Banduriі notæ.

ionymus noster, scilicet in medio crucis
lena clausa, atque magice consecrata, ut
, quousque illa catena integra maneret, C
nium gentium victrix esset, et ab hostium
nibus libera; ita ut eam nec adire nec
ossent; sed statim quasi victæ retroce-
Quis vero hæc superstitiosa et pene ethnici
a videt?

Καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν. Ita restituimus siquidem mss. habent αὐτοῦ vel αὐ-
ἀνεψιᾶς αὐτοῦ. Cod. Reg. 1, καὶ Ἀράβας πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Ἀβλάβας. Suidas vero, καὶ Ἀραβίας τῆς ς αὐτῆς, καὶ Ἑλένης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς. raphus item noster nonnihil diverse. At ntrobique legendum puto αὐτῶν. Helena ia fuit Baduarii Curopalatæ et Arabiæ, anioris et Sophia filiæ. Neptis itaque fuit atrisque, non vero consobrina, ut vertit ius.

Τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου. Male Combefisius D
ὁ ἔγγονος Θεοδοσίου, et pejus interpretatur: *in tribunali statuæ collocatæ erant Eudociæ Theodosii, et ipsius Theodosii, et Marciani,* ἐγγόνου lego et sic interpretatus sum: *In palatii Eudociæ uxoris Theodosii, alterius ii nepotis, itęm Marciani,* etc.

Περὶ θεαμάτων. Philo Byzantinus scripsit περὶ ἑπτὰ θεαμάτων τοῦ κόσμου, hoc est, ut latur Vitruvius, *de septem orbis spectaculis.* as item lib. x, cap. 18, *septem omnium spectacula* vocat. At apud Chronographum ium θεάματα dicuntur simulacra et statuæ, a id genus ἔργα περιφανέστατα.

Ὃ ἐν τῇ βασιλικῇ κιστέρνᾳ τῇ χρυσο- ita quoque Lambecius et Combefisius le- orrupte enim in ms. habetur, τὸ ἐν τῇ στρᾷ τῆς χρυσορόφου, etc. Anonymus ster ita habet: Εἰς δὲ τὸν τῆς βασιλικῆ-

χρυσορόφου ὀπίσω τοῦ Μιλίου, ἦν ἀνδροείκελον ἄγαλμα χρυσέμβαφον, ἔνθα ἦν τὸ Ἔξαγον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως καὶ γονυκλινὲς Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, etc., id est, *In ea parte ipsius basilicæ pone Milliarium, quæ aureo laqueari operta est, stabat statua virilis inaurata, ubi etiam visebatur Examum Heraclii imperatoris, ac genuflexa Justiniani tyranni statua,* etc. Igitur præter statuam Justiniani genuflexam stabat altera auro obducta.

(76) *Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσήρου Γλιαβάρου.* Perperam hæc Combefisius legit et interpretatur, *ac prope eum, uxoris ejus et sororis, uxoris Buseri Gliabari.* Putat quippe legendum, καὶ τῆς ἀδελφῆς, non Chagani, sed vel ipsius Justiniani, vel Theodoræ ejus uxoris, ἡ Βουσήρου Γλιαβάρου, quæ uxor fuisset Buseri Gliabari; eoque, inquit, forsitan nomine statuam meruisset, quod cum sorore fratris insidias marito detexisset. At non animadvertit vir doctus hanc conjecturam non cohærere subsequentibus: siquidem paulo infra habet Chronographus: Ἤκτα οὖν οὐκ ὀλίγα ἐκεῖσε ἐδόθησαν, ἔνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ego vero nullam medicinam adhibendam esse puto, ubi nullus adest morbus; sicque interpretatus sum, *ac prope cum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari.* Bis quippe nuptias iniisse Justinianum Rhinotmetum constat: at prioris uxoris ex qua filiam procreavit, nomen ac familiam non produnt scriptores. Altera fuit Theodora, Buseri, vel ut alii scribunt, Busiri Chazarorum chagani seu ducis filia, quam tum demum duxit cum in exsilio agens, paulo antequam imperium reciperet, ad eumdem Chaganum, insidiis Chersonitarum petitus, profugit. Verum cum Chaganum una cum Apsimaro sibi insidias struere comperisset, ab eo clam discedens, filiam patri remisit, sed haud diu post recuperato imperio Terbelis Bulgarorum principis ope uxorem cum filio Tiberio in urbem revocat, utrumque corona donat. Vide S. Niceph. CP *Breviar. hist.* pag. 121 et seqq. edi-

patræ ex smaragdis colore alabastrino. Re cognita, imperator Constantinus centurionem morte damnavit. Etsi autem impudenter negaret, ac deos obtestaretur, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius Fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant. Scelus vero in altero fornice perpetratum non tacebimus. Maxentii mœchi simulacrum divinis honoribus illic colebatur; et quod multi idololatrarum ignorabant, Deus eques adorabatur. Quapropter Constantinus simulacrum evertit, ac eos, qui id temere ausi essent, capite mulctavit. Ubi etiam Arius postea fœda morte periit; qui cum blasphema dicta Græcanicis pejora miser **170** pronuntiasset, quando cum comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum, imperatoria manu stipatus raptum procederet. Verum Alexander, vir divina scientia præditus, non prius cessavit quam illum funestæ morti tradidit. Eodem loco, qui a fornice viginti novem palmos habet, sub religioso imperatore Theodosio, Arius marmorea statua effictus est quæ solo tantillum sublimior erat, ac cum illo Sabellius, Macedonius, Eunomius; ut eos qui præterirent tales sibi magistros adscribere puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, stercore, urina, sputo et lu-

A καὶ ἡ κορωνὶς Κλεοπάτρας (89) κατασκευασθεῖσα σμαραγδινὰς πάνυ ἀλάβαστρος. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, τὸν αὐτὸν κεντυρίωνα (90) Βλαμμὰ ἐπετίμησεν ἄξιον θανάτου. Τοῦ δὲ ἀναισχυντοῦντος, καὶ θεοὺς ἐπικαλουμένου, ἀπετμήθη εἰς ἓν τῶν σκαλίων τοῦ αὐτοῦ φόρου, ἔνθα τὰ ἄριστα τὰ πρῶτα ὑπῆρχεν (91). Τὸ δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ χαμάρᾳ γεγονὸς ἄθεσμον οὐ σιωπήσομεν. Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου (92) εἴδωλον ἐκεῖσε προσεκυνεῖτο λατρευόμενον, καὶ τοῖς πολλοῖς εἰδωλολάτραις ἀγνοούμενον, θεὸς ἱππόσυνος ἐλατρεύετο· διὸ Κωνσταντῖνος αὐτὸ μὲν κατέβαλε· τοὺς δὲ τοῦτο τολμήσαντας ἀπεκεφάλισεν. Ἔνθα καὶ Ἄρειος μετὰ ταῦτα τὸν μιαρὸν θάνατον ὑπέστη, χεῖρονα Ἑλλήνων βλασφημῆσαι ἀποτολμήσας· ὁ δείλαιος, μετὰ B λιτῆς καὶ τιμῆς (93) τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τῇ βασιλικῇ χειρὶ καθαρπάσαι βουλόμενος. Ἀλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο παρεσ... (94) ἕως τῷ ὀλεθρίῳ θανάτῳ τοῦτον παρέδωκεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ (95) ἀπὸ τῆς καμάρας ἕως κ' παλαιστὰς ἔχοντι, ἐπὶ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου ἀπετυπώθη Ἄρειος ἐν μαρμάρῳ συγγειτνιῶντι τῇ γῇ, καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιος, Μακεδόνιος, Εὐνόμιος, πρὸς αἰσχύνην τοῖς διερχομένοις (96) στρεπτίζειν

Anselmi Bandurii notæ.

(89) *Καὶ ἡ κορωνὶς Κλεοπάτρας.* Κορωνὶς et κορόνα, et κορώνα et κουρούνα recentioribus Græcis pro *corona* accipitur. Vide Ducangii Gloss. med. et inf. Græc.

(90) *Τὸν αὐτὸν κεντουρίωνα.* Scribæ mendum C τῷ αὐτῷ κεντουρίωνι, ut et Lambecius animadvertit.

(91) *Ἔνθα τὰ ἄριστα τὰ πρῶτα ὑπῆρχεν.* id est, *capite truncatus est in uno e gradibus ipsius fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant.* Loquitur hic forsan Chronographus de tribunali in Foro Constantini, quod in regione tertia statuitur in veteri urbis Descr ptione, ac proinde eidem usui deserviebat, quo tribunal novemdecim accubitorum seu accubituum, cujus descriptio habetur apud Luitprandum lib. VI *Hist.* cap. 3: *Est domus*, inquit, *juxta Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudinis et pulchritudinis, quæ Decaennea cubita vocatur. Quod nomen non abs re, sed ex apparentibus causis sortita est* Δέκα enim Græce, *Latine decem*, ἐννέα *novem*, κεῖται *a cubando, inclinata vel curvata possumus dicere. Hoc autem ideo, quoniam quidem decem et novem mensæ in ea, quæ secundum carnem est Domini nostri Jesu Christi Nativitate apponuntur: in quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur: quibus in dietis non argenteis, sed aureis vasis ministratur.*

(92) *Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου.* Ita etiam Lambecius et Combefisius legendum putant. Corrupte scribitur in ms. τοῦ μυχοῦ Μαξεντίου. Quantus enim erat Maxentius in rapiendis constuprandisque aliorum uxoribus testatur Euseb. lib. VIII, ubi hæc de eo leguntur cap. 26, μοιχείας καὶ παντοίας ἐπιτελῶν φθορᾶς. Cæterum nimis scrupulosus videtur Combefisius, qui pro Μαξεντίου *Maximini* scribendum censet, eo quod Maxentius propensior in rem christianam esset, Maximinus vero Græcanicæ superstitionis vindex acerrimus Christianisque iniquior. Quandoquidem Maxentius initio, populi demerendi gratia tantum, Christianis favere visus est, ac persecutioni modum adhibuit: at hinc in omni se crudelitatis ac flagitii genere volutavit. Testatur Euseb. eodem lib. cap. 14; Optatus item lib. 1.

(93) *Μετὰ λιτῆς καὶ τιμῆς.* Scilicet, *quando cum comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum, imperatoria manu stipatus raptum procederet.* Perperam interpretatur Combefisius, *supplicationis pompa ac honore Constantinopolitanam sedem imperatoria abusu potestatis armata manu atque vi esset rapturus.* Neque hic λιτὴ *supplicationis pompam*, seu *supplicationem*, ut putat Combefisius, significat, aut *processionem ecclesiasticam*, qua notione in Euchologio et passim apud scriptores occurrit, sed pro *comitatu et pompa* sumitur, ut manifeste ex Cedreno liquet pag. 296: Τῇ γὰρ ἐξῆς ὁ ἀνόσιος μετὰ φαντασίας καὶ γαυριάματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρωϊαίτερος, ἐπειδὴ ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου Σπίνθου ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξάσης αὐτὸν, τοῖς ἐκεῖσε ἀφεδρῶσιν ἀποκεχωρηκὼς, ἀγγελικῇ κατασκέπτεται χειρὶ, τῆς τε κοιλίας αὐτοῦ καὶ τῶν σπλάγχνων σὺν τῇ ψυχῇ ῥαγέντων καὶ εἰς ἀφεδρῶνας καταδηθέντων. *Nam Arius cum postridie magno cum fastu et ostentatione ad ecclesiam procederet, cum in Foro non procul a curia abesset, ventre stimulante ad latrinam abiit: ibique ab angelo ictus, intestina in latrinam egessit atque exanimatus est.*

(94) *Τοῦτο παρεσ.* Lego παρέσχεν, scilicet Alexander, Constantinopolitanus episcopus, cum ei ab D imperatore mandatum esset, ut Arium in Ecclesia reciperet, anxius, ut par erat, animi, totam noctem ad Dominum precibus fusis Arium præsumendi, testatur Cedrenus laudato loco.

(95) *Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ*, etc. Locus forsan ille de quo loquitur Anonymus noster, cum de statua Fortunæ urbis, quæ a Juliano in foveam projecta est, quod crucem capiti insculptam haberet; ἔνθα Ἄρειος, inquit, τὸν ἔχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ Φόρου τοῦ Σενάτου ἀπέδωκεν· ποῦ καὶ οἱ παρερχόμενοι οὖρα καὶ κόπρα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχθίστῳ Ἀρείῳ.

(96) *Πρὸς αἰσχύνην τοῖς διερχομένοις.* Id est *ut eos qui præterirent tales sibi magistros ascribere puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, stercore, urina, sputo et ludibriis deturparentur.* Combefisius vertit, *ad eorum probrum, qui sibi hos vindicare student; et ut ii qui Filio honorem detraxerunt,*

ους, καὶ κόπρῳ καὶ οὖρῳ καὶ ἐμπτύσματι, καὶ ἰδίαις ὀνειδίζεσθαι τοὺς τὸν Υἱὸν ἀτιμήσαντας. να καὶ καθορῶνται σῶα ἕως τῆς σήμερον, τοῖς γεγραμμένα παρ' ἡμῶν μετὰ φιλοσοφίας καὶ υ διερευνῶσι.

dibriis deturparentur. Quæ hactenus integra conspiciuntur ab iis, qui scripta nostra philosophice et studiose scrutantur.

ΜΑ Δ'. *Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπωλίοις πόροις* (97) *ὑπάρχον.*

SPECTACULUM IV. *De iis quæ in Artopoliis exstant.*

υνάριον ἀπὸ μαρμάρου (98) οὔθατα πλεῖστα ἐν ιεμέσει περιφέρον, ὡς οἴκοθεν μυρμηκιὰ λαειν ἐπιχείρουν, τοῖς θεωρεῖν κατὰ πᾶν ἐθέλουσι, πᾶσι προὔκειτο· ταοῦ δὲ καὶ ἀετοῦ καὶ λεαίλαγωοῦ τε καὶ κριῶν κάραι, καὶ στρουθῶν, καὶ νῶν καὶ τρυγόνος, μυὸς καὶ γαλῆς, καὶ δαμάἐμαοῦσαι, καὶ Γοργονίδες δύο ἀμφότεραι ἐκ ἶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τῇ ἑτέρᾳ κατ' ὄψιν B ουσα, ἀπὸ μαρμάρων, ἀναγεγλυμμέναι, τὰ ιθέντα κάτω τῶν αὐτῶν πόρων ἦτοι Ἀρτοποιω, θέας τοὕνεκεν Κωνσταντίνου δρᾶμα. Ἀλλὰ καὶ Βούλγαρος ὑπὲρ βοὸς καθαρὸς ὑπάρχων, ᾗ τῇ διορύττειν ἐθέλειν τοῖς ὁρῶσι θεαμά τι στιν. Διέκειτο δὲ τοῦτο ἕως τῶν πολλῶν, καὶ ι Ζήνωνος ἀρκέσαι τὴν ἱστορίαν. Γαληνὸς δέ ατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ὡς αὐτὸς ἐδίι, ἀπὸ χρονογράφων περαιωθείς, ἐβεβαιώθη Γοργονίδας τὰς μαρμαρίνους, ἅτε τὴν μίαν ἐκ ν, ἅτε δὲ τὴν ἐξ εὐωνύμων, ἱερογλυφικά τινα στρονομικὰ ἐχίδνια συλλαβούσας τῶν βασιλέων ειν τὰς ἱστορίας, Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ι ποιήσαντος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλεῖ- συχνάσαντος, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασιν τούτου C ἔχοντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν Ζήνωνι παρὰ νης ἐγέλασε. Καλλίστρατος δέ τις, συρφετὸς τῷ γένει, κάπηλος δὲ τῇ ἀξίᾳ, ἐμβατεύοντι τῇ ρᾷ τῶν Γοργονίδων Γαληνῷ καὶ μάλιστα ὡς προσέχων μετὰ τὴν ἀνάκαμψιν Ζήνωνος ἀπὸ Ἰσαυρίας τὸ δεύτερον, φατειασθεὶς ὁ αὐτὸς νὴς παρὰ τοῦ αὐτοῦ Καλλιστράτου, τοσούτους ιγμοὺς ἐπ' ἐνιαυτοῦ καὶ βολίδας ὑπέμεινεν, μέχρι τέλους τὸ πέρας ἐν τῇ αὐτῇ Ἀρτοων καλενδίᾳ, ἐν αὐτοῖς τοῖς ζωδιακοῖς τετρας καὶ πετεινοῖς Σελεντίου ὑπ' ἄρχοντος ξίφει ᾳφαλισθῆναι, κράξαντος τοῦ Πρασίνου μέρους τοῦ ὄχλου, *Δικαία ἡ κρίσις*. Ἀριστείδης δὲ σοφὸς ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ τόπῳ τοιῷδε, ὃ καὶ φαίνεται ἕως τῆς σήμερον, *Γαληνοῦ θηρία, ἀδικία μένη Ζήνωνι*· καὶ τυπώσας τὴν γραφίδα, ἀπέδρα ἐν Χερσῶνι, καὶ ἐσώθη ἕως τῆς σήμερον.

Statum marmoream multis mammis distribuendis muneribus præditam, confertim animantes adorare tentabant : quod iis qui considerare vellent erat expositum, pavonis scilicet, aquilæ, leænæ, leporis, arietumque capita, passerum item, cornicum, turturis, muris et felis : itemque buculæ mugientes, Gorgones duæ a dextris et sinistris, obversa mutuo facie, ex marmore sculptæ. Quæ in Artopoliis sculpta a Constantino ad spectaculum facta sunt. Sed etiam Bulgarus mundus **171** bovi insidens, qui quasi spectaculum videntibus maximum, humo defodi voluerit. Hæc multis temporibus constitere, et usque ad Zenonem oculis contemplari licebat. Galenus vero quispiam medicus et philosophus, ut ipse docuit ex Chronographis mutuatus asseverabat, Gorgones marmoreas, quarum alia a dextris, a sinistris alia erat, hieroglyphicas quasdam et astronomicas viperulas continentes, imperatorum historias complecti, magno Constantino ejus rei auctore. Cum vero idem Galenus eo crebrius ventitaret, et lectioni attenderet, de iis quæ a Verina Zenoni eventura erant, in risum effusus est. Callistratus vero quidam ex infima plebe caupo, Galenum Gorgonas sæpius adeuntem, easque assidue considerantem, apud imperatorem Zenonem ex Isauria secundo reversum accusavit : qui Galenus multa ludibria et plagas per annum sustinuit, donec tandem in ipsa Artopoliorum calendia, et ad ipsam quadrupedum animalium atque volucrum statuam; a Silentii præfecto capite plecteretur, clamante Prasina factione ac plebis promiscua turba, *Justum judicium*. Aristides vero philosophus ejusmodi nomen loco imposuit, hodieque manet, *Galeni bestiæ, Zenoni iniquitas attributa*. Scriptaque lamina, in Chersonem aufugit, hactenusque incolumis est.

Anselmi Bandurii notæ.

rum, *urinarum, sputorum lubrio prætereunabeantur. ac dehonestentur.* Hoc autem ecius ita legendum putat : Ὥστε τοὺς διερους ἐφεδρίζειν τούτοις, καὶ κόπρῳ, καὶ , καὶ ἐμπτύσματι, καὶ, etc.

b) *Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπωλίοις πόροις.* Combefioco πόροις legendum putat φόροις.

c) *Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου*, etc. Hoc quidem gendum putat Lambecius, κιονάριον ἀπὸ μαρυ οὔθαρα πλεῖστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρον, τέχνοις μυρίοις δαιτρεύειν ἐπιχειροῦν. Statuam, t idem Lambecius, naturæ describit, quæ inris mammis et omnigenorum animalium capitibus circumdata figuratur, quod quasi communis mater, omnia lacte suo nutriat. Posset etiam sic corrigi, ait ipse, hic locus : κιονάριον ἀπὸ μαρμάρου οὔθαρα πλεῖστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρον ὥστε μυρμήκια, id est, Statua marmorea plurimis mammis circumdata, quasi nævulis seu verrucis. Nam nævuli sunt cutis eminentiæ, quas Græci ἀκροχορδόνας vocant. Similiter Gellius lib. XII, cap. 1. *An tu quoque*, inquit, *putas naturam feminis mammarum ubera, quasi quosdam nævulos venustiores non liberorum alendorum, sed pectoris ornandi causa dedisse?* Hæc autem Lambeciana lectio, seu potius ceratorum castigatio nobis etiam arridet.

SPECTACULUM V. **172** *Ad Amastriani Caracallæ præpositi.*

Quod a Trajano spectaculum seu idolum Byzantinæ urbis primum occurrit Mecas et Glaucus : ex quibus Theodorus chronographus lectionibus clarus. Jupiter ; Sol eodem in loco, marmoreo curru invectus. Jovis scuticam ferens, Aristides. Hercules, auriga recumbens, hoc Deum titulo donans, *Apollo Pancratiastes*. Ubi Cytli fluvius ; Aetius, a Lyco impuro cultore adoratus. In eo testudines plenæ avibus, et dracones octodecim, Acuntius item philosophus idolorum antistes, uxoris immolator ac duorum liberorum ; matris Aglaidis et sororis Graphentiæ. Eodem in loco dæmonum [quippe regum] visiones afflatusque philosophis obtingunt ; maxime si lingua semineve adulteris reges fuerint exitiosi. Idcirco ad nudam oculos conjicientes statuam, sideritimque herbam cochleari concalefacientes, atque naribus adurentes, regis amicos lactari ; ac si forte ex his innotescere velit, divinum eos responsum accipere. Ingens pecuniæ vis, præsertim denariorum humo defossa, quin et auri thesaurus, quod cum theatrum esset die Jovis, populus **173** conferta multitudine spectaculi admiratione defixus, terræ motu, circa tempus Byzæ et Antis, in ipsa cavea absorptus sit. Contigit vero cum necdum Constantinus Dei cultor Urbi innotuisset, sed Romæ. Equi autem et aviculæ, Galinduchii ducis sunt, quæ ad Artemisii ignem hodieque conspiciuntur. Idcirco, quanquam multis laboribus tuæ virtutis causa, vir probe, perfuncti, nihil tamen indigne tulimus.

De Foro Bovis.

Spectaculum quod in Foro Bovis positum erat, clare tibi describemus, quando id sæpe sæpius, vir

ΘΕΑΜΑ Ε'. *Τὸ ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ Καρακάλλου πρωτοστάτου.*

Θεαμάτιον ἤτοι εἰδώλιον (99) τῆς Βυζαντίου πόλεως πρωτεῦον ἀπὸ Τραϊανοῦ, Μεκᾶς καὶ Γλαῦκος· ἐξ ὧν Θεόδωρος χρονογράφος ἀναῤῥωσθεὶς ἀναγνώσμασιν. Ζεὺς, Ἥλιος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν ἅρματι μαρμαρευθέντῳ. Δὸς σκυταλίδης Ἀριστείδης, Ἡρακλῆς, ὁ ἀνακείμενος ἡνίοχος θεὸν ἐπιγράφων, Ἀπόλλων παγκρατιαστής. Ἔνθα ὁ ποταμὸς ὁ Κύτλου, Ἀέτιος ὁ ἀπὸ Λύκου μυκολατρευόμενος, ἐν αὐτῷ χελῶναι μεσταὶ ὀρνίθων· ἐν αὐταῖς δράκαιναι ιη', καὶ Ἀκούντιος φιλόσοφος εἰδώλων πρωτοστάτης, καὶ Θύτης γυναικὸς καὶ δύο τέκνων, μητρὸς Ἀγλαΐδης καὶ ἀδελφῆς Γραφεντίας. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ δαιμόνων ἐπιστασίαι καὶ πτώσεις, ἅτε βασιλέων, τοῖς φιλοσοφοῦσι· μάλιστα ἂν πόρνοις εἶεν τῇ γλώττῃ ἢ τῇ σπορᾷ, οἱ βασιλεῖς ὀλέθριοι. Διὰ τοῦτο τῷ γυμνῷ προσεχέτωσαν ζωΐῳ, καὶ σιδηρέαν βοτάνην σὺν κοχλίδι περιζέσαντες, καὶ τοῖς μυκτῆρσιν ὀπτήσαντες, γαλουχείτω τις φίλοις τοῦ ἄνακτος· καὶ ἢν γνωστὰ ἐκ τούτων ἐθέλεται, εἰς αὐτοὺς γενέσθαι ἡμῖν. Πολὺς δὲ ἄργυρος καὶ μάλιστα δηναρίων κατέχωσται κάτωθεν, ἅτε δὴ καὶ θησαυρὸς χρυσίου, ὅτι θέατρον ὑπῆρχεν, καὶ τοῖς πολλοῖς βλέπειν ἐν ἡμέρᾳ Διὸς θυσίας καὶ θαυμάζουσιν· σεισμοῦ δὲ γενομένου, ἀποθανεῖν ἐν αὐτῷ τῷ πέλματι, ὡς ἐπὶ Βύζᾳ καὶ Ἄντῃ. πρὶν Κωνσταντῖνος τῇ πόλει, ἀλλὰ τῇ Ῥώμῃ, θεὸν γνώσκων ἐφαίνετο. Οἱ δὲ ἵπποι καὶ αἱ κιννύρεις Γαλινδουχίου (1) τοῦ δουκός· ἅτινα καθορῶντες ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ ἕως τῆς δεῦρο· ὅθεν, φιλέλλη, πολλοὺς κόπους διὰ τὴν σὴν ἀρετὴν ὑπομείναντες, οὐδὲν ἠγανακτήσαμεν.

Τοῦ Βοός.

Τὸ δὲ ἐν τῷ Βοΐ θέαμα τρανῶς σοι ὑπαλέξειεν, ὅπερ πλειστάκις δι' ἐπιστολῶν ἡμῖν ἐσήμανας ἵλεώ

Anselmi Bandurii notæ.

(99) *Θεαμάτιον ἤτοι εἰδώλιον.* etc. Cum totum hoc caput seu spectaculum quintum non unico laborare mendo, sed undique, ut aiunt, scatere ulceribus animadvertissem, a nova interpretatione manum submovendam esse duxi, ne et ipse mirificus chirurgus, τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰώμενος videar ; interpretationem vero Combefisii, commodo lectoris consulens, qualiscunque sit, in medium attuli, non quod ipsa mihi probetur, sed ut ad manus, inquam, sit lectori. A notis quoque abstinemus, tum eadem de causa, tum etiam, cum res fere nullius momenti sint, tempus in iis terere supervacaneum visum est. Notas si placet ac conjecturas Combefisii et Lambecii videas. Cæterum de Amastriano, seu urbis tractu Ἀμαστριανοῦ nuncupato, necnon de statuis atque aliis monumentis quæ eodem in loco steterunt, loquuntur Anonymus noster et Codinus, qui a statuis binis marmoreis duorum Amastrianorum, vel certe Paphlagonum, ibi defossis, locum sic appellatum perhibent.

(1) *Γαλινδουχίου.* Hic apposite afferenda sunt quæ hac de re pererudītus Ducangius adnotavit, loquens de notis Combefisianis ad eumdem locum. «Qui feliciter, inquit, opinor, pro Γαλινδουχίου legendum Παλινδουχίου, conjecit : sed quod hac voce intelligi Constantinum ipsum Ducam censet, non assentior ; malim enim Pseudo-Constantinum innui, qui, extincto ac cæso Duca, rursum eumdem mentitus est, ita ut ea ætate Παλινδούκας Δούκας, quasi *redivivus Ducas* a vulgo appellaretur. Hanc conjecturam non minime firmant manus æreæ, quæ ad Horreum in Amastriano stetere, ἑστάναι τῆς ἀψῖδος τοῦ Ἀμαστριανοῦ, *supra fornicem Amastriani*, uti a nobis observatum ad *Alexiadem* pag. 385. Manus quippe istæ æreæ videntur fuisse *Palinduæ* seu *Pseudoducæ* istius, quæ in rebellionis et sumptæ de eo pœnæ memoriam, in Amastriano defixæ sunt : non vero, uti nugantur Græculi, quod supplicium truncationis manuum de aliquo falsi mensuris vendente sumptum designarent. Adhæc Anonymus hæc omnia hactenus conspici ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ, ubi legendum, ἐν τῷ πυρείῳ seu *horreo*, a πυρὸς, *frumentum triticum* : nam ad horreum stetere manus æreæ. Sed cur Ἀρτεμισίῳ addatur, haud omnino constat, ut de vocis Κιννύραις notione, nisi referatur ad *equos*, qui in Amastriano steterē, ita ut de eorum genere fuerint, quos κινούρας vocabant, κακούργους, nempe ἵππους, uti vocem hanc interpretatur Hesychius ; cujusmodi forte fuerit equus Pseudoducæ, cum in hostium manus venit, cujus figura hic expressa fuerit.» Hæc Ducangius ; cujus verba, commodo lectoris consulens, hic attuli.

σθαι, ὦ φιλόκλε· Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραι- A studiose, missis ad nos litteris efflagitasti. Novimus
(2) Κώνσταντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ οἰκοδο- sane Valentinianum Constantis imperatoris sacri
ι γινώσκομεν. Κάμινος δὲ παμμεγέθης cubiculi præpositum in Hippodromo illud ædifica-
ἕως ἡμῶν διασωθεῖσα (3), ἔνθα Ἰουλιανὸς se. Fuit vero fornax ingens et ad nostra usque
ογῆς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν tempora duravit. Ibi Deo perosus ille Julianus
ριστιανοὺς κατέκαυσε. Ἦν δὲ ἡ κάμινος multos Christianos quasi maleficos combussit. Erat
ι βοὸς χαλκοῦ παμμεγεστάτου θέαμά τι, οὗ- autem caminus bovis ænei immanis staturæ figu-
τὰ μίμησιν ἐν τῷ Νεωρισίῳ λιμένι κατετυ- ram referens, cui similis in Neorio portu postea
Γῷ δὲ αὐτῷ βοΐ τῷ χαλκῷ ἕνεκεν καύσεως confectus est. Huic autem deinde Bovi æneo ad ne-
λούθησέ τι μῶμον ἕως Φωκᾶ τοῦ ἀναξίου· quissimum usque Phocam quædam infamia inhæsit
ἀ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν (4), ὑπὸ eo nomine, quod exurendis reis usurparetur. Post-
είου χωνευθῆναι (5) τὸν βοῦν εἰς Ἀκουλκα- quam vero ab Heraclio ipse Phocas exustus est,
(6), καὶ εἰς τὸν Πόντον περάσαι ἕνεκεν Bos in Aculcati ærarium conflatus est, atque ad
ογίας. Ἦν δὲ τὸ Ἀκουλκάτον ἐν τῷ Πόντῳ, conscribendum militem in Pontum missus. Erat
ν τοῦ ἀργυρίου κδ' διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ χρυσ- autem in Ponto, quod Aculcatum vocant, **174** ar-
· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα σώζεται ἕως τῆς B genti pondo quatuor supra viginti, eo quod ipsum
ι τοῖς ὁρῶσιν, εἰς λεχμία χωνευτὰ σκυθρωπὰ esset auro solidum. Quod hic quoque hodieque
servatur, ac cernitur, in fusis lechmiis tetricum
valde vultum præferentibus.

: τοῦ *Μιλίου* (7) *θεάματος τοῦ ὀφφικίου χόρου, ἐκ τῶν καθ' ὥραν Μαυρικίου Αὐτου.*

VII. *Ex Milliario spectaculi officii Dioscori, ex Mauricii Augusti Diario.*

τὸ Σενᾶτον τὸ λεγόμενον τοῦ Φόρου οὐδὲν Quod vocant Fori Senatum, a nullo alio tale no-
υμολογεῖται, ἢ (8) μόνον Σινάτου οἰκοδομή- men obtinuit, quam quod Senatus a Senato ædifi-
τὸν Σινᾶτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τρίλιθον ζώ- catus sit, necnon illud trium lapidum opus, id est

Anselmi Bandurii notæ.

Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραιποσίτου, etc. Vide- norma quædam mensuraque haberetur, vel ipse
sse præpositio ὑπὸ, nisi forte talis fuerit loca ipsa describens, ac quæ in eis exstarent spectatu
oris Græciæ locutio, cum sæpe in mss. re- C digna exhibens, seu etiam in eis gesta referens. Sic
ibus, præpositiones omissas comperiam, certe liberales titulis librorum auctores. Ut nobis
ne ὑπὸ, sed an scribarum inscitia hoc factum exstaret ille liber, non tantus divinandi labor. Se-
r. Quod autem ait, bovem illum æneum a quentia ex τῶν καθ' ὥραν Μαυρικίου Αὐγούστου,
niano Constantis imperatoris sacri cubiculi quæ sic emendo, cum esset καθόραν, indicio sunt,
ito constructum in Hippodromo esse, non continuisse eum librum plurium imperatorum res
it cum Cedreno et Zonara, qui Pergamo bo- gestas, expeditiones, itinera, ac quæ Græci ταξίδια
um æneum advectum perhibent. vocant, diarii in morem, brevique chronographia,
quo nomine non obscurum unde auctor τὸ Μίλιον
potuerit inscribere. Subtiliorem conjectorem libens
audiam. De Fausta restitui quæ clausa repræsento
quod probatorum omnium auctorum affirmatione
firmum sit, Faustam non Diocletiani, sed Maximiani
Herculii fuisse filiam, ac proclive fuerit eas voces
omitti per antiquarii socordiam. Auctor Actorum
Silvestri, Constantini uxorem Maximinam vocat,
ac Diocletiani filiam, penes quem fides; nisi et ipse
male luxatus, ad certiores regulas componendus est.
Alterius loci et operæ sit propensius in hæc inquirere. COMBEFIS.

ἕως ἡμῶν διασωθεῖσα. Hæc verba non ad
graphum referenda puto, sed ad eum a quo
erpta sunt. Chronographus quippe multo
or Heraclio, a quo conflatus in folles bos
us, seu fornax ænea ad instar bovis con-
convincitur ex pluribus ejusdem Chrono-
ocis, ut cuilibet facile videre licet.

καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν.
ron Alex. et Zonaras Phocæ cadaver crema-
Bove perhibent.

Ὑπὸ *Ἡρακλείου χωνευθῆνα*, etc. His ca-
ora habet Anonymus noster: ὑπὸ δὲ Ἡρα-
ἐχωνεύθη λόγῳ φόλεων.

Εἰς Ἀκουλκαταμῖον, etc. Hæc et quæ se-
undo non carent; neque ex Anonymo nostro
ino restitui possunt, cum istæc in utroque
entur. Interpretationem Combefisii lectori
mus. Vide igitur ejusdem notas. — Ἀκουλκα-
, seu potius, ἀκουλκαταμεῖον. *Aculcati æra-*
uτὸν ἀκουλκάτον: moneta sic Justino II cusa.
id illud σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κδ'. Num tanti
ata bovis materia, etsi ille æreus erat, quod
lidior ac fusus erat? COMBEFIS.

Ἐκ τοῦ Μιλίου, etc. Lambecius βιβλίου mu-
n censet. Id quidem κατὰ τὸ πρόχειρον expe-
At quid cogit sine codice? Quidni auctor hoc
titulo donaverit, analogia quadam ad Milium
liare; ut sicut illud regula erat atque mensura
locorum ac distantiæ, sic liber ille velut

(8) *Οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ μόνον*, etc. D
Nugas hic nugatur Chronographus cum ait Senatum
non aliunde nomen accepisse quam a quodam Se-
nato ejus conditore, cum ex scriptoribus fide di-
gnis constet Senatum sic appellari, quod in eam
domum senatus et viri delecti deliberatum conve-
nire solerent, et ipse imperator cum vestem con-
sularem sumebat; sic Zonaras in Leone M. pag. 41:
Καὶ κατέκαυσε πρὸς τοῖς ἄλλοις τόν τε ἐν τῷ Σενάτῳ
καλούμενον μέγιστον οἶκον, εἰς ὃν γερουσία καὶ οἱ
λογάδες συνερχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ αὐτὸς ὁ βα-
σιλεὺς ὅτε στολὴν ὑπατικὴν ἀνελάμβανεν. ἔργον
περιφανὲς καὶ ὑπέρλαμπρον. *Absumpsit præ cæteris maximam domum, quem Senatum vocant, in quam senatus et viri delecti deliberatum convenire solebant, et ipse imperator cum vestem consularem sumebat, opus illustre et splendidissimum.* Ita habet, sed diversis verbis et Cedrenus in eodem Leone. Procopius lib. I *De Ædif.*, cap. 10, prodit, in ea æde

scriptum erat, *Quisquis signa magice consecrata loco moverit, laqueo pereat.* Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus exustus fuit. Cum autem parentes ejus ab imperatore flagitarent ut statua Platoni eunucho poneretur, in monumentum et exemplum iis qui adversus imperatorem rebelles forent, id non prohibuit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, statua translata est in Hippodromum. Eunuchi autem istius ædes hactenus in Chelone supersunt.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro conscriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, ut quæ rogaveras, vir præclare, virtuti tuæ nota faceremus.

Cum aliquando una cum prædicto Hemerio illustri chartulario, ad Cynegium profecti, simulacra ibi posita lustraremus, statuam perbrevem, sed admodum latam crassamque reperimus. Cum autem ego, inquit Theodorus, non tam inspicerem, quam miro spectaculo attonitus hærerem, ait Hemerius, ipse pariter obstupefactus: Quisnam Cynegium exstruxit? Respondi, Maximianus excitavit, Aristides dimensus est. Vix dixeram, et collapsa ex alto statua Hemerium confestim oppressit. Ego casu perterritus, quod exceptis pueris mulos tenentibus, ipsisque extra gradus consistentibus, adesset nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emerge-

τῷ στήθει ἐγράφη (58) Ὁ μετατιθεὶς θεμάτια (59), τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουβικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις βασιλέως Βασιλίσκου πυρίκαυστος γέγονε. Τῶν δὲ γονέων αὐτοῦ αἰτησάντων τὸν βασιλέα (60), στηλωθῆναι τὸν εὐνοῦχον Πλάτωνα εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀνταιροῦσι βασιλεῖ, οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἶκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνούχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ (61) ἕως τῆς σήμερον.

Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου (62), φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγέγονεν ἐν τῷ Κυνηγίῳ θέας χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἐρευνῆσαι ἀκριβῶς, περὶ ὧν παρεκάλεσας, καὶ φανερῶσαι τῇ σῇ ἀρετῇ, ὦ φιλόκαλε.

Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ σὺν Ἡμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, τὰς ἐκεῖσε ἱστορῆσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὕρομεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μήκει, καὶ πλατεῖαν καὶ παχεῖαν πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος (63), θαυμάζοντος, καὶ μὴ ἱστοροῦντος, φησὶν ὁ Ἡμέριος καὶ αὐτὸς θαυμάζων, Ὅστις ὁ κτίσας τὸ Κυνήγιόν ἐστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαξιμιανὸς ὁ κτίσας, καὶ Ἀριστείδης ὁ καταμετρήσας· παρευθὺ πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ὕψους τοσούτου ὑπάρχοντος, καὶ κροῦσαι τὸν Ἡμέριον, καὶ παρ' αὐτὰ θανατῶσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον ἐκεῖ, ἢ μόνους τοὺς ἡμιόνους ἡμῶν κατέχοντας, καὶ αὐ-

Anselmi Bandurii notæ

(58) *Εὐνούχου τινὸς, ἧς ἐν τῷ στήθει ἐγράφη.* Ita ex Anonymo nostro restituimus; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combefisius legit cum ms. ἢ ἐν τῷ στήθει ἐγραφεν.

(59) *Θεμάτια.* Sic ex Anonymo nostro emendamus. Perperam Lambecius et Combefisius Θεαμάτια legunt. Θεμάτιον siquidem *statuam magico ritu consecratam* significat, non solum apud Anonymum nostrum et Codinum eodem loco, verum etiam apud Cedrenum ad annum 12 Heraclii: ἐν τῷ ιβ' ἔτει ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρέως, etc. Eadem autem notione Θέμα usurpatur apud Eustachium in Vita S. Eutychii patr. Constantinopol., num. 55. ubi de Veneris statua loquitur, ὅτε οὖν ἐξώρυξεν ὁ αὐτὸς μουσωτὴς τὸ θέμα τῆς ἀκαθάρτου Ἀφροδίτης, etc. Vide Gloss. Ducangii eodem verbo.

(60) *Αἰτησάντων τὸν βασιλέα.* Perperam in ms. legitur et in editione Combefisiana τῷ βασιλεῖ. Ita hæc Anonymus noster narrat; οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ᾐτήσαντο τὸν βασιλέα στήλην θεῖναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτωνι. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν.

(61) *Ἐν τῇ Χελώνῃ.* Id est, *in Testudine.* Tractus quidem urbis ita nuncupatus.

(62) *Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου*, etc. Hinc patet quædam etiam alia de Hemerio scripsisse Theodorum, ex quibus istud unum sit electorum. At cum nulla Hemerii mentio occurrat in illis duobus libellis, qui titulo Ἱστορίας ἐκκλησιαστικῆς, Theodori Lectoris nomine inscripti circumferuntur, credere procul dubio licet, Nicephorum Callisti non integram historiam, sed ea tantum quæ excerpta digniora putavit, collegisse. Hæc siquidem non solum nostra conjectura, sed etiam, licet diverso argumento, doctissimi Gerardi Joannis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus mss. exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliotheca exstant hoc titulo: *Epitomes historiarum ecclesiasticarum Theodori Lectoris et Philostorgii.* Alter, *Theodori Lectoris compositio ecclesiastica e variis auctoribus.* Hujus autem secundi codicis super ad nos Venetiis misit quidam amicus titulum, initium operis et finem; nimirum: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΛΟΓΗ ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium: Καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι χρήσιμον, καὶ λαμπρὸν φανεῖται, εἰ δ' ἂν ἐπιθήσει τις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῇ. Πρόδηλοι δέ μοι ἡ γραφὴ ἀπὸ τῆς Κρίσπου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Καισάρων τρίτης ὑπατείας μέχρι τῆς ἕκτης καὶ δεκάτης τῆς σῆς. Ἔδοξε δέ μοι καλῶς ἔχειν, etc. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὧδε γέγονεν, ὁ οἱ προφῆται. Καίπερ πρὸ πλείστων γενεῶν ὑπὸ γῆν κείμενος· σῶς ἀνεφάνη, ἐν χρῷ κεκαρμένος, εὐθυρι-, γενειάδα μετρίως καθημένην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν . . . καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀλίγῳ ἐν βάθει ταῖς ὀφρύσι καλυπτομένους. Hinc manifesto apparet integrum opus Theodori Anagnostæ seu Lectoris, quod cum magno detrimento rei literariæ amissum credebatur, Venetiis in bibliotheca sancti Marci delitescere. Sed de hac re pluribus alibi. Cæterum titulum supra dictum ita emendat Lambecius: Ἐκ τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φράσις τῶν περὶ Ἡμερίου χαρτουλαρίου, ὅτε, etc. Atqui nullus est morbus, nulla medicina adhibenda; obscurat enim potius auctoris mentem Lambecii castigatio, ut optime Combefisius admonet.

(63) *Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος*, etc. Ita ex codice Vaticano hunc locum emendat Lambecius.

τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσας; εύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδὶ, ἔνθα τοὺς ς ῥίπτειν ἐπιχείρουν. Δειλιάσας δὲ, τὸ ήσας ἐν τῷ στόματι, τοῦ ἄχθους ἀνεχώ- όσφυγος γενόμενος ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλη- ἀγγέλλων τὸ πραχθὲν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ιην, ἕως εἰς ὅρκου βεβαίωσιν ἐλθεῖν με, τε καὶ τοῦτο (64) μόνον τηρῆσαί με τὸ ια. Οἱ οὖν οἰκεῖοι τοῦ τελευτήσαντος, καὶ σιλέως φίλοι, σὺν ἐμοὶ ἐπορεύθησαν ἐν τῷ ι πρὸ τοῦ τὸ πτῶμα τοῦ ἀνδρὸς προσεγγί- τῶμα τῆς στήλης ἠτένιζον θαυμάζοντες. δέ τις φιλόσοφός φησιν, Ὅτι μᾶ τὴν θείαν οὕτως εὑρίσκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγ- ιν, ὑπὸ τούτου τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι νδρα. Ὃς καὶ παρευθὺ τῷ βασιλεῖ Φιλιπ- ροφορήσας κελεύεται καταχῶσαι τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ τόπῳ· ὃ καὶ γέγονε, διὰ τὸ μὴ καταλύσεως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἐρευνῶν, εὔχου μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, ἀρχαίαις στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσεχε θεωρῶν.

A ret, dextro pede tractum cadaver eo conjicere tentabam, quo rei projiciuntur. Verum metu correptus, relicto ad ostium onere in magnam Ecclesiam profugi. Cumque misso nuntio rem enarrarem, nulla mihi fides habita est, quoad juri-jurandi religio accessit; quod hoc solum mihi superesset quod agerem ad salutem. Defuncti igitur familiares, et imperatoris amici, mecum ad locum profecti, antequam ad viri cadaver accessissent, statuæ casum intentis oculis admirati sunt. Tum Joannes quidam philosophus, per divinam providentiam, inquit, ita reperio in scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem necatum iri. A quo statim certior factus Philippicus imperator, statuam eodem loco defodi jubet; quod etiam factum est, quia dissolvi statua non posset. B Hæc, vir optime, vere scrutatus, precare ne intres in tentationem, atque ad antiquas statuas, præsertim Græcorum, spectandas animum adverte.

υ Ἀναγνώστου ἔτι συντομία γυναικῶν.

ης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ἄνωθεν τῶν βά-) ἐν κίονι χαλκῇ· ἔτι τῆς αὐτῆς ἐν τῷ υρίῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἁγίας ς. Ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἁγίῳ Ἀγα- τι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ζῶντος ἔστη· ἡ δὲ τῆς ἁγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ φυγὴν Ζήνωνος τοῦ

Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus.

Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus in columna ænea erigitur. Ejusdem item in Anemodulio ad meridiem prope sanctam Barbaram. Ac prior quidem ad sanctum Agathonicum viro adhuc superstite posita est. Quæ vero supra sanctam Barbaram post Leonis mariti mortem, et Zenonis generi fugam, cum scilicet Basiliscum fratrem suum coronavit,

Anselmi Bandurii notæ.

Διὰ τό ποτε καὶ τοῦτο, etc. Id est, *quod me mihi superesset, quod agerem.* Fides si dictis non est habita, testes nulli aderant, dum igitur erat ad jurisjurandi religionem; la canonica purgatio eum servare posset. ro hunc locum interpretatur Combefisius, *mihi quandoque unum istud facinus consti-*

Ἀνωθεν τῶν βάθρων. Duas item Verinæ recenset Anonymus noster, quarum unam ait magis ad austrum vergentem quam athonici templum post ascensum graduum, o supra gradus uti placuit Chronographo, a regione proxime S. Barbaræ templum in mo loco, seu Artopolii, situm. Cæterum etiam loquens de hac Verinæ statua quæ versus prope S. martyrem Agathonicum ετὰ τὴν ἄνοδον τῶν ἐκεῖσε βαθμίδων exstihibet. Ita habet et Suidas v. *Βηρίνη*, ubi Æmilius Portus interpretatus est: Βηρίνης κὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος δύο στῆλαι ἦσαν, *magni Leonis uxoris duæ columnæ fuerunt*; στήλη non columnam sed statuam significationem passim apud Byzantinos occurrit; quod autem hic στήλη non cosed statuam significet, ex ipso Chronographifesto evincitur: Βηρίνης, inquit, γυναικὸς Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθωνίκου ἄνωθεν τῶν βάθρων ἐν κίονι χαλκῇ: scili- *cet Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus columnæ æneæ instiitur.*

Ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον. Hæc conveniunt cum Anonymo nostro, qui sanctæ Barbaræ templum in Artotyriano

C loco seu Artopoliis situm, alteram Verinæ statuam stetisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipsis Artopoliis exstitisse creditur. Hic vero Ἀνεμοδούριον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνεμοδῆριν; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas Choniates in narratione de statuis Constantinopolitanis, quas Latini, capta urbe confractas, in monetam conflaverunt (*a*). Idem Nicetas lib. II in Andronico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum æream suam statuam supra columnam in sublimi æneo Tetrapleuro, ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδήριον, quasi ἀνέμων δῆριν, *certamen* scilicet *ventorum*, nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leoni Isauro Anonymus noster et Codinus: ait enim pag. 323: Τὸ τετρασκελὲς τέχνασμα, ὃ Δῆριν λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδόσιος πυραμίδος σχῆμα ζωγραφοῦν, καὶ ζώοις πλαστοῖς κεκοσμημένον βλαστοῖς τε καὶ καρποῖς καὶ ῥοΐσκοις, γυμνοί τε ἔρωτες ἵστανται προσγελῶντες ἀλλήλοις ἡμέρως, καὶ τοῖς κάτω περῶσιν ἐμπαίζοντες· ἄλλοι δὲ ἐποχλάζοντες ἔμπαλιν νέοι, σάλπιγξι χαλκαῖ ἐμφυσῶντες ἀνέμους· χαλκοῦν δὲ βρέτας ὕψωθεν πετόμενον, πτεραὶ λιγείας δεικνύει τῶν ἀνέμων *Quatuor pedibus suffultum opus, quod Contentionem ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et fictilibus exornans gemmis, fructibus, atque malis Punicis. Stant et nudi amores invicem sibi blande arridentes, et infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos inflant, et imago ærea in sublimi volans, acutos flatus ventorum Genitat.*

D

c narratio Nicetæ Historiæ nunc subjicitur.

acclamante factione Prasina, *Verinæ orthodoxæ Helenæ multi anni.* Erat enim orthodoxæ fidei addictissima.

A γαμβροῦ αὐτῆς, ὅτε Βασιλίσκον ἔστεψε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, κράζοντος τοῦ Ηρασίνου μέρους, *Βερήνης ὀρθοδόξου Ἑλένης πολλὰ τὰ ἔτη.* Ἦν γὰρ ὀρθόδοξος πάνυ.

De statua Euphemiæ Augustæ, quæ in tractu Olybrii erecta erat.

Euphemiæ uxoris Justini Thracis statua posita est in Olybrii tractu prope sanctam Euphemiam (quam illa ecclesiam excitavit) in ascensu, quam minima et auro oblita.

Εὐφημίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρᾳκὸς, ἐν τοῖς Ὀλυβρίου πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἣ τις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη (67), στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὰ πάνυ χρυσέμβαφος ὑπάρχουσα.

De statuis argenteis Eudoxiæ et ejus filiarum.

Eudoxiæ uxoris Arcadii ingens statua, et Pulcheriæ filiæ ejus aliarumque ipsius duarum filiarum, omnes argenteæ. Præterea ejusdem Eudoxiæ altera in columna ænea, atque alia in Augustæis, cujus causa Chrysostomus exsilio multatus est.

Εὐδοξίας γυναικὸς Ἀρκαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἑτέρων δύο θυγατέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυραῖ· ἔτι τῆς αὐτῆς Εὐδοξίας ἐν κίονι χαλκῇ· καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Αὐ- B γουσταίοις (68), δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος ἀνεσκευάσθη.

De statua Arcadiæ Augustæ ad Topos erecta, necnon aliis Ariadnæ et Zenonis ad Chalces portam positis.

Arcadiæ secundæ Zenonis uxoris statua in gradibus, qui vocantur Topi, ad ædes S. Michaelis archangeli; quo loco Zeno judicium tulit de iis qui ad Basilisci partes desciverant, locumque ipsum secretum fecit. Insuperque prioris ejus uxoris Ariadnæ, ipsiusque Zenonis ad regiam portam Chalces.

Ἀρκαδίας γυναικὸς Ζήνωνος τῆς δευτέρας, ἐν τοῖς πλησίον τῶν βάθρων λεγομένων Τόπων (69), ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Ἀρχιστρατήγου, ἔνθα Ζήνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασιλίσκου, καὶ σέκρητον τὸν τόπον ἐποίησε. Ἔτι τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς Ἀριάδνης, μετὰ καὶ αὐτοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τῆς Χαλκῆς (70).

De statua Pulcheriæ quæ in Chalce visebatur.

165*d* In eadem Chalce superius versus ambulacrum, quod est ante palatium, inclytæ Pulcheriæ cernitur statua.

Ἐν αὐτῇ τῇ Χαλκῇ πλησίον ἄνωθεν, Πουλχερίας τῆς ἀοιδίμου, ὡς ἐν τῷ περιπάτῳ τῷ ἐν τῷ πα- C λατίῳ ἐμπρὶς ὑπάρχοντι, ἄνωθεν τῆς Χαλκῆς.

De statuis Constantini et Helenæ super Milliarii fornicem erectis.

Super fornicem Milliarii ad orientem, Constantini et Helenæ statuæ; ubi etiam crux visitur in cujus medio est Fortuna urbis.

Ἐν τῷ Μιλίῳ τῷ πρὸς ἀνατολὴν, Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἄνωθεν τῆς καμάρας· ἔνθα καὶ σταυρὸς, καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ (71), τῆς πόλεως ἡ Τύχη.

Anselmi Bandurii notæ.

(67) *Ἥτις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη.* Ædem sanctæ Euphemiæ Olybrii nuncupatam exstruere cœpit Eudoxia Valentiniani Junioris uxor; sed cum illa acerba morte sublata esset, Olybrius Romanus dignitate magister, qui juxta habitabat, eam absolvit: ita Codinus in Excerptis. Chronicon Alexandrinum loquens de Olybrio, qui Romæ imperator appellatus fuit, et Placidia ejus uxore: Οὗτοι, inquit, κτίζουσι τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὰ Ὀλυβρίου. Ex quibus apparet, ædem sanctæ Euphemiæ Olybrii dictam, ab Euphemia Augusta uxore Justini Thracis instauratam tantum fuisse, non vero de novo excitatam. In eadem autem æde sanctæ Euphemiæ concilium celebratum esse anno XXVIII Justiniani scribit Theophanes pag. 194. Fuit vero in ea monasterium virorum; nam Basiliscus presbyter et archimandrita τῆς ἁγίας Εὐφημίας τῆς ἐν Ὀλυβρίου subscripsit libello monachorum ad synodum sub Hormisda, et Dioscorus hegumenus interfuit concilio Constantinopolitano sub Mena. Cæterum vide quæ de statua Euphemiæ Augustæ, quæ erat ad hanc Ecclesiam, habet Codinus in Excerptis.

(68) *Καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Αὐγουσταίοις.* Hanc statuam Eudoxiæ, quam Chronographus in Augustæo ponit, Socrates et Sozomenus argenteam pariter fuisse docent, erectamque supra porphyreticam columnam secundum latus meridianum ædis Sophianæ, via duntaxat lata intercurrente, ante domum magnæ Curiæ; ejusdemque causa Chrysostomum exsilio multatum fuisse; nam cum in ejus conspectu ludi publici saltatorum et mimorum ederentur de more, qui jamdudum invaluerat colendi regias imagines, Joannes Chrysostomus hoc contra religionem Christianam fieri existimans, populum pro concione hac de re reprehendit. Quare Eudoxia iis se perstrictam ducens, in exsilium Chrysostomum pellit.

(69) *Ἐν τοῖς πλησίον τῶν βάθρων λεγομένων τόπων.* Topi Constantinopoli unde dicti, satis aperte ostendit Anonymus noster; scilicet. Zeno cum post biennium ingentibus copiis urbem ingressus, magnaque populi ac senatus frequentia exceptus esset, ac Armatius Basilisci præfectus cum omni exercitu ad Zenonem transisset, Basiliscus continuo una cum uxore et liberis in ecclesiam antiquam S. Irenæ confugit. Quare Zeno voluit illi fieri loca judiciaria et sedes pro universo clero senatu, ac ubi omnes consedissent, condemnatis Basiliscum, et in Limnas locum Cappadociæ relegavit. Et ob hunc judicum consessum locus ille Toporum nomen nactus est. Vide Chron. Alex. pag. 326.

(70) *Ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ τῆς Χαλκῆς.* Πύλαι βασιλικαί eæ sunt quas *regias* a Latinis appellari diximus. Cæterum quas statuas Zenonis et Ariadnæ ad Regiam Chalces portam Chronographus ponit, has Anonymus noster in Chalce proxime quasi ante palatii ambulacrum stetisse perhibet, ubi etiam inclytæ Pulcheriæ, ac pedestres duas exiguæ columnæ insidentes, Secundi philosophi distichis ornatas, exstitisse ait.

(71) *Καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ.* Quomodo autem in medio crucis urbis Fortuna erat, pluribus ex-

De aliis statuis quæ in Milliario positæ erant.

ῳ αὐτῷ Μιλίῳ Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰου- A
οῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανὸν, καὶ
θυγατρὸς αὐτῶν, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς
72) εὐμορφοτάτης πάνυ, κεχρυσωμένη·
υ καὶ Θεοδοσίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τοῖς πλησίον
στήλης τοῦ πατρὸς, ἀμφότεραι ἐφ'
τε καὶ σιτηρέσια ἐδόθη πολλὰ, ἐξαιρέτως
Πρασίνων μέρει, κράζοντος τοῦ δήμου, Ὁ
οδοσίου Κωνσταντῖνον ἐνίκησεν.

In eodem Milliario, Sophiæ uxoris Justini, Justiniani maximi successoris, et Arabiæ filiæ eorum, atque Helenæ formosissimæ neptis eorum statua auro obducta. Arcadii item et Theodosii ejus filii haud procul statua Theodosii patris, ambæ equestres, in quarum dedicatione annonæ largitio splendida fuit, iis maxime qui Prasinæ factionis erant, acclamante populo, *Theodosii soboles Constantinum vicit.*

De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant.

ῷ τοῦ παλατίου τριβουναλίῳ, Εὐδοκίας
Θεοδοσίου τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου (73),
οῦ τε καὶ Κωνσταντίνου· ἔνθα καὶ ὀρχήσται ἕως Ἡρακλείου, τοῦ τε Πρασίνου καὶ
μέρους γεγόνασιν.

In tribunali palatii Eudociæ uxoris Theodosii alterius Theodosii nepotis, item Marciani et Constantini statuæ collocatæ erant. Ubi etiam saltationes plurimæ Prasinæ et Venetæ factionis ad Heraclii usque tempora perstiterunt.

B

ΠΕΡΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ (74).

166 DE SPECTACULIS.

Θέαμα α'.

Spectaculum I.

τῇ βασιλικῇ κιστέρνᾳ τῇ χρυσορόφῳ (75)
ιον, χρυτέμβαφον ἄγαλμα ὑπάρχον (ἔνθα
ν Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη)
λινὲς, Ἰουστινιανοῦ ἐστι, τοῦ κατὰ τὸ
τὴν Κωνσταντινούπολιν τυραννήσαντος,
σίον αὐτοῦ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς
Γλιαβάρου (76), μετὰ τὴν ἧτταν Τιβερίου

Simulacrum auro obductum in Basilica Cisterna auro laqueata (ubi Heraclii imperatoris Examum constructum est) virili specie in genua provolutum, Justiniani est, secundo Constantinopoli tyrannidem exercentis, ac prope cum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari, devicto Tiberio Apsimare; quando et Philippicus **167** eodem ipso in loco Basilicæ

Anselmi Bandurii notæ.

ionymus noster, scilicet in medio crucis
ena clausa, atque magice consecrata, ut
, quousque illa catena integra maneret, C
nium gentium victrix esset, et ab hostium
ibus libera; ita ut eam nec adire nec
ossent; sed statim quasi victæ retroce-
uis vero hæc superstitiosa et pene ethnici
videt?

καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν. Ita restituimes siquidem mss. habent αὐτοῦ vel αὐ-
ιους καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ καὶ
ἀνεψιᾶς αὐτοῦ. Cod. Reg. 1, καὶ Ἀράβας
τρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῆς.
Ἀβίβας. Suidas vero, καὶ Ἀραβίας τῆς
αὐτῆς, καὶ Ἑλένης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς.
raphus item noster nonnihil diverse. At
nrubique legendum puto αὐτῶν. Helena
a fuit Baduarii Curopalatæ et Arabiæ,
nioris et Sophiæ filiæ. Neptis itaque fuit
atrisque, non vero consobrina, ut vertit
s.

τοῦ ἐγγόνου Θεοδοσίου. Mele Combefisius D
ἐγγονος Θεοδοσίου, et pejus interpretatur:
tribunali statuæ collocatæ erant Eudociæ
heodosii, et ipsius Theodosii, et Marciani,
ἐγγόνου lego et sic interpretatus sum: *In*
palatii Eudociæ uxoris Theodosii, alterius
nepotis, item Marciani, etc.

περὶ θεαμάτων. Philo Byzantinus scripsit
ἐκτὰ θεαμάτων τοῦ κόσμου, hoc est, ut
atur Vitruvius, *de septem orbis spectaculis.*
m item lib. x, cap. 18, *septem omnium*
spectacula vocat. At apud Chronographum
ατα θεάματα dicuntur simulacra et statuæ,
id genus ἔργα περιφανέστατα.

ὁ ἐν τῇ βασιλικῇ κιστέρνᾳ τῇ χρυσο-
ῃ quoque Lambecius et Combefisius le-
mrupte enim in ms. habetur, τὸ ἐν τῇ
στρᾷ τῆς χρυσορόφου, etc. Anonymus
ter ita habet: Εἰς δὲ τὸν τῆς βασιλικῆ-

χρυσορόφον ὀπίσω τοῦ Μιλίου, ἦν ἀνδροείκελον ἄγαλμα χρυσέμβαφον, ἔνθα ἦν τὸ Ἔξαιον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως καὶ γονυκλινὲς Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, etc., id est, *In ea parte ipsius basilicæ pone Milliarium, quæ aureo laqueari operta est, stabat statua virilis inaurata, ubi etiam visebatur Examum Heraclii imperatoris, ac genuflexa Justiniani tyranni statua*, etc. Igitur præter statuam Justiniani genuflexam stabat altera auro obducta.

(76) Τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσίρου Γλιαβάρου. Perperam hæc Combefisius legit et interpretatur, *ac prope eum, uxoris ejus et sororis, uxoris Buseri Gliabari* Putat quippe legendum, καὶ τῆς ἀδελφῆς, non Chagani, sed vel ipsius Justiniani, vel Theodoræ ejus uxoris, ἡ Βουσίρου Γλιαβάρου, quæ uxor fuisset Buseri Gliabari; eoque, inquit, forsitan nomine statuam meruisset, quod cum sorore fratris insidias marito detexisset. At non animadvertit vir doctus hanc conjecturam non cohærere subsequentibus: siquidem paulo infra habet Chronographus: Πάντα οὖν οὐκ ὀλίγα ἐκεῖσε ἐδόθησαν, ἔνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ego vero nullam medicinam adhibendam esse puto, ubi nullus adest morbus; sicque interpretatus sum, *ac prope cum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari.* Bis quippe nuptias iniisse Justinianum Rhinotmetum constat: at prioris uxoris ex qua filium procreavit, nomen ac familiam non produnt scriptores. Altera fuit Theodora, Buseri, vel ut alii scribunt, Busiri Chazarorum chagani seu ducis filia, quam tum demum duxit cum in exsilio ageus, paulo antequam imperium reciperet, ad eumdem Chaganum, insidiis Chersonitarum petitus, profugit. Verum cum Chaganum una cum Apsimaro sibi insidias struere comperisset, ab eo clam discedens, filiam patri remisit, sed haud diu post recuperato imperio Terbelis Bulgarorum principis ope uxorem cum filio Tiberio [illegible], urbem revocat, utrumque corona donat. Vide S. Niceph. CP *Breviar. hist.* pag. 121 et seqq. e...

auro laqueatæ abrogatus est : ubi plerumque Terbelis Bulgarus Gliabarus et Chazarus sederunt. Ibi non paucæ pactæ pecuniæ datæ sunt, quo loco item tyranni et uxoris ejus statuæ sunt. Inter quas stat elephas tantæ magnitudinis, ut asserentibus belluarum custodibus nullus majore mole elephas reperiatur. Elephas autem ille a Severo Caro Græco effictus est ad spectaculum, ut aiunt. In illa quippe Basilica auro laqueata statutum fuerat ut elephas consisteret ad ostentum singularissimum. Collem enim esse aiebant ante partem graduum octoginta duorum, ubi et schola custodum urbis excubabat. Ibi, ut narratur, Carcinelo argentario, iniquis lancibus vendenti, elephas molestiam creavat, ita ut ille gubernatori elephanti plerumque interminatus sit, additis etiam necis inferendæ minis, nisi elephantum, qui sibi tabernam everte- B bat, cohiberet. Ille vero quod oleum conveheret, elephanto imperare non poterat. Quem tandem occisum iniquus argentarius, elephanto devorandum apponit. Bestia vero nondum cicurata, illum quoque interemit. Quo audito Severus, hostias bestiæ non paucas obtulit : atque eo ipso loco confecta statua fuit, ubi etiam Hercules multis hostiis et sacrificiis cultus fuerat. Utique multo

A τοῦ Ἀψιμάρου· ὅτε καὶ Φιλιππικὸς ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χρυσορόφου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη (77), Τερβελλ τοῦ Βουλγαρίας ἐκεῖσε (78) πολλάκις καθήσαντος, καὶ Γλιαβάρου Χαζάρου· πάντα οὖν οὐκ ὀλίγα ἐκεῖσε ἐδόθησαν, ἔνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ἐν οἷς ἐλέφας ἵσταται παμμεγέθης, ὡς οἱ θηριοδέκται ἡμῖν ἐβεβαίωσαν, μὴ γενέσθαι ἐπάνω αὐτοῦ τὸ μέγεθος τῶν ἐλεφάντων· τῶν δὲ μεγάλων ἕως οὗτως. Ὁ ἐλέφας ὑπὸ Σεβήρου τοῦ Καροῦ Ἕλληνος ἐτυπώθη θέαμά τι, κατὰ τὴν παράδοσιν. Ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ χρυσορόφῳ βασιλικῇ τὸν ἐλέφαντα παραμένειν εἰς θέαμα ἐξαίσιον. Ὄρον γὰρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους (79) τῶν ἀναβαθμῶν τῶν ογ' ἔλεγον, ἔνθα καὶ σχολὴ φυλαττόντων πόλιν. Ἐν αὐτῷ δὲ φασὶ τὸν ἐλέφαντα παραμένειν Καρκινήλῳ ἀργυροκόπῳ ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς (80) τὴν πρᾶσιν ποιουμένῳ· ὥστε διατρέφοντι τὸν ἐλέφαντα, φασὶν, ἀπειλεῖν, ὅτι καὶ ἐπορεῖτο τούτου τὸ οἴκημα· καὶ πολλάκις διαβεβαωσαμένου θάνατον τῷ θηριοτρόφῳ, εἰ μὴ τοῦτον χρατήσειεν (81)· αὐτὸς δὲ διὰ τὰς βαγύλας ἐλαιοφόρους κρατῆσαι οὐκ ἐνεδίδου· ὃν καὶ φονεύσας ὁ αὐτὸς ζυγοπλάστης, τῷ ἐλέφαντι εἰς βρῶσιν προέθηκε· τοῦ δὲ θηρίου ἀτιθάσσου ὄντος, καὶ αὐτὸν ἐξηνάλωσεν. Ὁ καὶ Σεβῆρος ἀκούσας, Θυσίας τῷ θηρίῳ ὡς

Anselmi Bandurii notæ.

tionis Petavianæ ; Theoph. pag. 314. Hinc corrigendi sunt Anonymus noster et Codinus cæterique recentiores, qui, cum de S. Anna Deuteron cognominata loquuntur, Justinianum Rhinotmetum profugisse ad Terbelim Bulgarorum principem perhibent, qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit, et insuper quindecim millia militum subministravit; nam non Terbelis Bulgarorum principis filiam Theodoram fuisse, sed Buseri Chazarorum chagani sororem satis constat ex laudato S. Nicephori loco, necnon Theophane ac Chronographo.

(77) *Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χουσορόφου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη.* Philippicus, cum Ilgenium et menses aliquot imperasset, ipso die natalis urbis editis Circensibus ludis, post prandium in palatio meridians a conjuratis capitur, et ad Circum ductus oculis privatur. Vide S. Niceph. pag. 150. Quod autem hic S. Nicephorus Sabbato Pentecostes γενέθλιον τῆς πόλεως illo anno incidisse tradat, impossibile omnino est, cum in Menologio Græcorum ad XI Maii notetur τὸ γενέθλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Oportet itaque hoc anno Pentecosten in Maii XII incidisse. Annus a fastorum conditoribus Christi DCCXIII statuitur, ind. XI, cyclo lunæ XI, cyclo solis Constantinopolitano XVII, epactæ solis VI, luna XIV, Aprilis XV, quæ cum concurrentibus dat feriam VII. Ideo postridie XVI ejusdem mensis Pascha, cyclo solis Romano XVII, lit. A ; Pentecoste vero Junii IV, longe post XII Maii. Sed neque ante hunc annum præterquam a. DCXLII, Pentecoste in Maii XII incidit ; neque post, nisi tantum a. DCCXXVI, ut ex Bedæ ac Dionysii Cyclis patet. Proinde falsum τὸ γενέθλιον Constantinopoleos ipso anno in Sabbatum ante Pentecosten incidisse. Vide doctissimi Petavii Notas ad laudatum Nicephori locum.

(78) *Τερβελλ τοῦ Βουλγαρίας ἐκεῖσε*, etc. Terbelim Bulgarorum principem extra Blachernarum mœnia stationem habuisse perhibet Nicephorus noster ; ubi etiam omni honore ac munificentia a Justiniano exceptum scribit : Τῶν δὲ Βουλγάρων ἄρχοντα Τέρβελιν ἔξω τείχους Βλαχερνῶν σκηνούμενον πολλὰ φιλοφρονησάμενος, τέλος παραγενόμενος

πρὸς αὐτὸν χλαμίδα τε περιβάλλει βασιλικὴν, καὶ Καίσαρα ἀναγορεύει. Καὶ συμπάρεδρον ποιησάμενος προσκυνεῖσθαι σὺν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκέλευε. Καὶ πλεῖστα παρασχόμενος δῶρα πρὸς τὰ ἑαυτοῦ ἐξέπεμπε. Præterea Justiniano secundum imperatore statua Valentini argentea, examum tenens in dextera argenteum, ad pactam Barbaris pecuniam solvendam a Curio protectore ablata est forsan hæc quoque Bulgaris data, testatur idem Chronographus supra cum de Modio, Codinus item pag. 35, de eadem re loquens. C

(79) *Ὄρον γὰρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους*, etc. Collem ibi exstitisse referunt Anonymus noster et Codinus. Combefisius legit : Ὄρον γὰρ εἶναι πρώτου μέρους, et interpretatur, *Metam enim esse ejebat primæ partis gradum octoginta duorum.* Hæc quidem lectio mihi non probatur : at ejus conjectura mihi arridet, φ'ρον scilicet pro ὄρον legendum. Forum sane rerum venalium ibi exstitisse sequentia denotant, quod argentarii taberna illic esset, quod elephas onera conveheret, quodque illic schola custodum urbis excubaret ; nam milites in Foro collocari solitos superius docuit Chronographus ; Ibi γὰρ, inquit, τὰ τοῦ φόρου παρ' αὐτοῖς φυλάσσοντα : quo in foro terribilem elephantis statuam exstitisse perhibet ; num eadem ac eodem in loco ignoratur, sed certe haud procul. D

(80) *Ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς.* Ita Lambecius et Combefisius ex Suida emendant ; perperam quippe in ms. legitur, ἐν πλατῦς. Anonymus noster habet ἐναντίοις ζυγοῖς : et paulo post argentarius ζυγοπλάστης appellatur ab eodem Anonymo, necnon a Suida ubi Portus jure merito a Lambecio et a Combefisio reprehenditur, quod utrobique male interpretetur, *qui in libris a se factis venditionem faciebat.*

(81) *Κρατήσειν.* Scribæ inscitia κρατήσει in ms. legitur ; sed plura hujusmodi, ubi manifestus scribæ error apparebat, nulla addita nota emendavimus, a supervacaneis quippe notis quantum licuit, abstinuimus ; neque res ab aliis illustratas illustrare aggressi sumus, nisi aliquid inde novi et inobservati nobis appareret.

τροσήνεγκεν. Ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ τόπῳ παρευ- A magis spectaculo esset in Hippodromum invectus
ἀπετυπώθησαν· ἔνθα καὶ Ἡρακλῆς ἐλα- est; cum **168** prius Roma Byzantium Juliano
παμπόλλας θυσίας δεξάμενος, καὶ ἐν τῷ consule cum carruca et nave ac decem aliis sta-
ομίῳ μετετέθη (82) εἰς θεάμά τι μέγιστον. tuis translatus fuisset. Contigit vero stupenda hæc
ρότερον ἀπὸ Ῥώμης ἐπὶ Ἰουλιανοῦ ὑπατι- spectaculi Severiani historia, Anthimo consule: cu-
τὸ Βυζάντιον εἰσήχθη, μετὰ καρούχας καὶ jus Anthimi bona, jubente Nuzameto urbis Præfecto
ὶ στηλῶν δώδεκα. Αὕτη, φασίν, ἡ ἱστορία Persa, pro pacta pecunia solvenda vendita sunt,
ματος Σευήρου ἡ ξένη γέγονεν ἐπὶ Ἀνθι- in diebus Byzæ et Antii, hodieque philosophan-
άτου· οὗτινος τὰ Ἀνθίμου κατὰ τὴν κέλευσιν tibus ad experimentum hoc spectaculum prostat.
ήτου ὑπάρχου τῆς πόλεως τοῦ ἀπὸ Περσῶν ἀντὶ πάκτων ἐχρηματίσθησαν, ἐν ταῖς ἡμέραις Βύζα
τίου, καὶ ἕως τῆς σήμερον τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐν πείρᾳ προτίθεται θέαμα.

ΘΕΑΜΑ Β'. *Τῶν ἐν τῷ Ὡρέῳ Μιλίῳ.* SPECTACULUM II. *De iis quæ in Aureo Milliario erant.*

ῷ Ὡρέῳ Μιλίῳ, Ἡλίου ἅρμα (83) ἐν τετρά- In Aureo Milliario jam inde ab antiquis temporibus
οις πυρίνοις ἱσταμένοις παρὰ δύο στηλῶν currus Solis trahente quadriga equorum igneo colo-
αιῶν χρόνων ὑπῆρχεν, ἔνθα Κωνσταντῖνος ris quasi volantium a duabus columnis visebatur: ubi
ήθη (84) μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον, καὶ B Constantinus post victos Azotium, Byzantem et Au-
καὶ Ἀντην, κράζοντος τοῦ Βενέτου μέρους, tem, Venetæ factionis his acclamationibus exceptus
est:

.. *Ἕλιες παλίνορσον ἰμάσθλην,*
ς δὲ δὶς ἡβήσας μαίνεαι ἐν σταδίοις·

... Vertisti retro flagellum,
Ac velut bis pubescens, insanis in stadiis.

Πρασίνου μέρους λέγοντος, Οὐ χρῄζομέν Prasina ex opposito factione dicente, *Non te opus*
θέ· οἱ Θεοὶ ἀνώτεροι αὐτοῦ ἔλον. Τοῦ δὲ *habemus, injuriose; Dii illo superiores traxere.* Solis
ἅρματος κατενεχθέντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, autem curru in Hippodromum deducto, statua illa
ρούμενον εἰσῆει στηλίδιον καινὸν παρὰ Κων- exigua, urbis scilicet Fortuna, quam Constantinus
ου κατασκευασθὲν ὑπὸ Ἡλίου φερόμενον, fabricaverat, Sole vecta, multis bravis instructa
λέως· ἐν βραβείοις πλείστοις εἰς τὸ στάμα in Hippodromi tribunal veniebat, receptisque a
καὶ ἔλαβεν ἆθλα παρὰ τοῦ βασιλέως Κων- Constantino imperatore victoriæ præmiis, **169** in-
ου, καὶ στεφανωθὲν ἐξῆει, καὶ ἐτίθετο ἐν τῷ de coronata exibat, atque in senatu usque ad
, ἕως τῶν Γενεθλίων τῆς πόλεως. Ὑπὸ δὲ diem urbis natalem reponebatur. A Juliano autem
νοῦ, διὰ τὸν χαραχθέντα σταυρὸν, ἐν αὐτῷ quod insculptam crucem haberet, in eam fossam
, ὅπου τὰ πλεῖστα θεάματα, καὶ αὐτὸ παρε- C projecta et terra obruta est, in quam plurima quo-
que alia spectacula.

ΘΕΑΜΑ Γ'. *Τῶν ἐν τῷ Φόρῳ.* SPECTACULUM III. *De iis quæ in Foro exstant.*

ικὸς κεντυρίων φίλος εἰδώλων πάνυ κατέαξε Balmasa centurio, idolorum studiosissimus, horo-
μα τοῦ Φόρου (85) ὡρολογίου, θέας χάριν, logii in Foro stantis involucrum spectandi causa, ut
γεν· ὡς δὲ ἐν τῷ δοκεῖν μᾶλλον ἕνεκα τοῦ aiebat, confregit; ut autem vero similius erat, fu-
ατος (86) καὶ τοῦτο ποιήσας (87), ἔκλεψε τὸ randi causa id egit: Minervæ quippe signum ar-
δος εἴδωλον ἀργυροῦν. Καὶ τὰ βαλάντια genteum furatus est, Asclepiodori quoque marsu-
ιοδώρου (88) εὑρέθησαν τῶν τριῶν λιτρῶν pia trium librarum reperta sunt, item corona Cleo-

Anselmi Bandurii notæ.

Καὶ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ μετετέθη. Hanc Lambecius pro *Constantinus* legendum *Porphyrius.*
n ex ære cælatam fuisse, auctore Lysima- (85) *Τὸ εἴλημα τοῦ Φόρου.* Corrupte in ms. le-
natur Nicetas Choniates in Narratione *de sta-* gitur τοῦ πύρου. De horologio Fori loquuntur Ano-
Constantinopolitanis, etc. nymus noster et Codinus.

Ἡλίου ἅρμα. Ita ex Anonymo nostro resti- D (86) *Ἕνεκα τοῦ κλέμματος.* Ita et Lambecius
. Perperam quidem legit et interpretatus est legit. Perperam in ms. habetur, ἕως τοῦ κλέμματος.
ius: Ἐν τῷ Ὡρέῳ Μιλίῳ Ἡλίου ἅρμα, etc. (87) *Καὶ τοῦτο ποιήσας.* Vel καὶ τοῦτο ποιήσαν-
e *Solis Miliario, jam inde ab antiquis tem-* τος αὐτοῦ. Male Combefisius legit, καὶ τοῦτο ποιή-
; *Jovis currus*, etc. Ego vero Anonymi nostri σαντος, etc.
em secutus sum. Miliarium aureum in nova (88) *Καὶ τὰ βαλάντια Ἀσκληπιοδώρου.* Hoc
ndinstar veteris Romæ exstitisse scriptores perperam interpretatur Combefisius: *Esculapii quo-*
perhibent. Nullus vero Miliarii Solis *que lances inventæ sunt trium librarum pondo:* Βαλάν-
dit. De curru autem Solis, hoc est, statua Con- τια siquidem *marsupia* significant, nullibi pro lan-
ni, capite radiato, qualem in nummis ejusdem cibus usurpatum reperi; neque Asclepiodorum pro
storis videre est, loquuntur Chron. Alex., Ano- Æsculapio vel contra; nomina quidem propria sunt
; noster, Codinus et alii complures. omnino diversa: Asclepiodorum forsan pictorem
Ἔνθα Κωνσταντῖνος εὐφημίσθη. Ita ex intelligit, qui ætate Apellis floruit. Olymp. scilicet
restituimus. Perperam sane in ms. legitur, CXII. Hunc in symmetria mirabatur ipse Apelles.
Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας εὐφημίσθη; nam Con- Quod autem marsupia ipsi Chronographus attri-
us hic non imperator, sed auriga celeberri- buit, hinc fortassis fabulæ origo, quod Asclepiodo-
nit in quem aliquot epigrammata exstant ro huic Mnason tyrannus pro XII diis dederit in sin-
logiæ lib. V. Quia autem sequentes versus a gulos mnas trecenas: testis est Plinius. Sed istæ,
ographo laudati desumpti sunt ex epigrammate mi lector, conjecturæ: ænigma ænigmate solvitur.
rphyrium aurigam Venetæ factionis, putat

patræ ex smaragdis colore alabastrino. Re cognita, imperator Constantinus centurionem morte damnavit. Etsi autem impudenter negaret, ac deos obtestaretur, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius Fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant. Scelus vero in altero fornice perpetratum non tacebimus. Maxentii mœchi simulacrum divinis honoribus illic colebatur; et quod multi idololatrarum ignorabant, Deus eques adorabatur. Quapropter Constantinus simulacrum evertit, ac eos, qui id temere ausi essent, capite mulctavit. Ubi etiam Arius postea fœda morte periit; qui cum blasphema dicta Græcanicis pejora miser **170** pronuntiasset, quando cum comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum, imperatoria manu stipatus raptum procederet. Verum Alexander, vir divina scientia præditus, non prius cessavit quam illum funestæ morti tradidit. Eodem loco, qui a fornice viginti novem palmos habet, sub religioso imperatore Theodosio, Arius marmorea statua effictus est quæ solo tantillum sublimior erat, ac cum illo Sabellius, Macedonius, Eunomius; ut eos qui præterirent tales sibi magistros adscribere puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, stercore, urina, sputo et lu-

καὶ ἡ κορωνὶς Κλεοπάτρας (89) κατασκει
σμαραγδινὰς πάνυ ἀλάβαστρος. Τοῦτο γν
σιλεὺς Κωνσταντῖνος, τὸν αὐτὸν κεντυρίω
Βαλμασὰ ἐπετίμησεν ἄξιον θανάτου. Τοῦ
σχυντοῦντος, καὶ θεοὺς ἐπικαλουμένου, ἃ
εἰς ἓν τῶν σκαλίων τοῦ αὐτοῦ φόρου, ἔνθα τ
τὰ πρῶτα ὑπῆρχεν (91). Τὸ δὲ ἐν τῇ δευτ
μάρᾳ γεγονὸς ἄθεσμον οὐ σιωπήσομεν.
μοιχοῦ Μαξεντίου (92) εἴδωλον ἐκεῖσε προσ
λατρευόμενον, καὶ τοῖς πολλοῖς εἰδωλ
ἀγνοούμενον, θεὸς ἱππόσυνος ἐλατρεύετο· ὃ
σταντῖνος αὐτὸ μὲν κατέβαλε· τοὺς δὲ τοῦτ
σαντας ἀπεκεφάλισεν. Ἔνθα καὶ Ἄρει
ταῦτα τὸν μιαρὸν θάνατον ὑπέστη, χείρον
νων βλασφημῆσαι ἀποτολμήσας ὁ δείλαιο
λιτῆς καὶ τιμῆς (93) τὸν θρόνον Κωνστα
λεως τῇ βασιλικῇ χειρὶ καθαρπάσαι βο
Ἀλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνω
παρεσ... (94) ἕως τῷ ὀλεθρίῳ θανάτῳ τοῦτ
δωκεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ (95) ἀπὸ τῆς
ἕως κ0' παλαιστὰς ἔχοντι, ἐπὶ θεοφιλοῦς
ἀπετυπώθη Ἄρειος ἐν μαρμάρῳ συγγειτνι
γῇ, καὶ σὺν αὐτῷ Σαβέλλιος, Μακεδόνιος, Ε
πρὸς αἰσχύνην τοῖς διερχομένοις (96) σχ

Anselmi Bandurii notæ.

(89) *Καὶ ἡ κορωνὶς Κλεοπάτρας.* Κορωνὶς et κορόνα, et κορώνα et κουρούνα recentioribus Græcis pro *corona* accipitur. Vide Ducangii Gloss. med. et inf. Græc.

(90) *Τὸν αὐτὸν κεντουρίωνα.* Scribæ mendum τῷ αὐτῷ κεντουρίωνι, ut et Lambecius animadvertit.

(91) *Ἔνθα τὰ ἄριστα τὰ πρῶτα ὑπῆρχεν.* id est, *capite truncatus est in uno e gradibus ipsius fori, ubi olim epulæ ac prandia fiebant.* Loquitur hic forsan Chronographus de tribunali in Foro Constantini, quod in regione tertia statuitur in veteri urbis Descriptione, ac proinde eidem usui deserviebat, quo tribunal novemdecim accubitorum seu accubituum, cujus descriptio habetur apud Luitprandum lib. VI *Hist.* cap. 3: *Est domus*, inquit, *juxta Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudinis et pulchritudinis, quæ Decaennea cubita vocatur. Quod nomen non abs re, sed ex apparentibus causis sortita est Δέκα enim Græce, Latine decem, ἐννέα novem, cubita a cubando, inclinata vel curvata possumus dicere. Hoc autem ideo, quoniam quidem decem et novem mensæ in ea, quæ secundum carnem est Domini nostri Jesu Christi Nativitate apponuntur: in quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur: quibus in dietis non argenteis, sed aureis vasis ministratur.*

(92) *Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου.* Ita etiam Lambecius et Combefisius legendum putant. Corrupte scribitur in ms. τοῦ μυχοῦ Μαξεντίου. Quantus enim erat Maxentius in rapiendis constuprandisque aliorum uxoribus testatur Euseb. lib. VIII, ubi hæc de eo leguntur cap. 26, μοιχείας καὶ παντοίας ἐπιτελῶν φθορᾶς. Cæterum nimis scrupulosus videtur Combefisius, qui pro Μαξεντίου *Maximini* scribendum censet, eo quod Maxentius propensior in rem christianam esset, Maximinus vero Græcanicæ superstitionis vindex acerrimus Christianisque iniquior. Quandoquidem Maxentius initio, populi demerendi gratia tantum, Christianis favere visus est, ac persecutioni modum adhibuit: at hinc in omni se crudelitatis ac flagitii genere volutavit. Testatur Euseb. eodem lib. cap. 14; Optatus item lib. 1.

(93) *Μετὰ λιτῆς καὶ τιμῆς.* Scilicet, *qua comitatu et pompa Constantinopolitanum imperatoria manu stipatus raptum procedere* ram interpretatur Combefisius, *supplication ac honore Constantinopolitanam sedem im abusu potestatis armata manu atque vi esset* Neque hic λιτὴ *supplicationis pompam*, se *cationem*, ut putat Combefisius, significat, *cessionem ecclesiasticam*, qua notione in Ec et passim apud scriptores occurrit, sed pre *et pompa* sumitur, ut manifeste ex Cedren pag. 296: Τῇ γὰρ ἑξῆς ὁ ἀνόσιος μετὰ φ καὶ γαυριάματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρεσ ἐπειδὴ ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου ἐγένετο, τῆς γαστρὸς νυξάσης αὐτὸν, τοῦ ἀφεδρῶσιν ἀποχεχωρηκώς, ἀγγελικῇ π ται χειρὶ, τῆς τε κοιλίας αὐτοῦ καὶ τῶν χνων σὺν τῇ ψυχῇ ῥαγέντων καὶ εἰς ἀφεδρ ταβληθέντων. *Nam Arius cum postridie ma fastu et ostentatione ad ecclesiam procede in Foro non procul a curia abesset, ventre s ad latrinam abiit: ibique ab angelo ictus, in latrinam egestis atque exanimatus est.*

(94) *Τοῦτο παρεσ.* Lego παρέσχεν, scili ander, Constantinopolitanus episcopus, c imperatore mandatum esset, ut Arium in E reciperet, anxius, ut par erat, animi, totam ad Dominum precibus fusis Arium pesti testatur Cedrenus laudato loco.

(95) *Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ*, etc. Locus fo de quo loquitur Anonymus noster, cum c Fortunæ urbis, quæ a Juliano in foveam est, quod crucem capiti insculptam haber Ἄρειος, inquit, τὸν ἐχθιστον θάνατον ἀπὸ μάρας τοῦ Φόρου τοῦ Σενάτου ἀπέδωκεν· π παρερχόμενοι οὖρα καὶ κόπρα ἐτίθουν αὐτ θίστῳ Ἀρείῳ.

(96) *Πρὸς αἰσχύνην τοῖς διερχομένοις ut eos qui præterirent tales sibi magistros puderet; utque ii qui Filio honorem detraxer core, urina, sputo et ludibriis deturparent* belisius vertit, *ad eorum probrum, qui sibi dicare student; et ut ii qui Filio honorem det*

ς, καὶ κόπρῳ καὶ οὔρῳ καὶ ἐμπτύσματι, καὶ ις ὀνειδίζεσθαι τοὺς τὸν Υἱὸν ἀτιμήσαντας. καὶ καθορῶνται σῶα ἕως τῆς σήμερον, τοῖς ραμμένα παρ' ἡμῶν μετὰ φιλοσοφίας καὶ κερευνῶσι.

A dibriis deturparentur. Quæ hactenus integra conspiciuntur ab iis, qui scripta nostra philosophice et studiose scrutantur.

Δ'. *Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπωλίοις πόροις* (97) *ὑπάρχον.*

ριον ἀπὸ μαρμάρου (98) οὔθατα πλεῖστα ἐν ἔσει περιφέρον, ὡς οἰκοθεν μυρμηκιὰ λαεπεχείρουν, τοῖς θεωρεῖν κατὰ πᾶν ἐθέλουσι, ισι προὔκειτο· ταοῦ δὲ καὶ ἀετοῦ καὶ λεαίγωοῦ τε καὶ κριῶν κάρα, καὶ στρουθῶν, καὶ καὶ τρυγόνος, μυὸς καὶ γαλῆς, καὶ δαμάλαοῦσαι, καὶ Γοργονίδες δύο ἀμφότεραι ἐκ καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τῇ ἑτέρᾳ κατ' ὄψιν B σα, ἀπὸ μαρμάρων, ἀναγεγλυμμέναι, τὰ ντα κάτω τῶν αὐτῶν πόρων ἦτοι Ἀρτοπωλέας τοὔνεκεν Κωνσταντίνου δρᾶμα. Ἀλλὰ ὁ Βούλγαρος ὑπὲρ βοὸς καθαρὸς ὑπάρχων, γῇ διορύττειν ἐθέλειν τοῖς ὁρῶσι θέαμά τι ον. Διέκειτο δὲ τοῦτο ἕως τῶν πολλῶν, καὶ Ζήνωνος ἀρκέσαι τὴν ἱστορίαν. Γαληνὸς δέ ρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ὡς αὐτὸς ἐδίἀπὸ χρονογράφων περαιωθείς, ἐβεβαιώθη γονίδας τὰς μαρμαρίνους, ἅτε τὴν μίαν ἐκ ἅτε δὲ τὴν ἐξ εὐωνύμων, ἱερογλυφικά τινα ρονομικὰ ἐχίδνια συλλαβοῦσα; τῶν βασιλέων τὰς ἱστορίας, Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου αἰήσαντος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλεῖ- C ηχνέσαντος, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασιν τούτου ντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν Ζήνωνι παρὰ ; ἐγέλασε. Καλλίστρατος δέ τις, συρφετὸς γένει, κάπηλος δὲ τῇ ἀξίᾳ, ἐμβατεύοντι τῇ τῶν Γοργονίδων Γαληνῷ καὶ μάλιστα ; προσέχων μετὰ τὴν ἀνάκαμψιν Ζήνωνος ὁ Ἰσαυρίας τὸ δεύτερον, φατειασθεὶς ὁ αὐτὸς ; παρὰ τοῦ αὐτοῦ Καλλιστράτου, τοσούτους ποὺς ἐπ' ἐνιαυτοῦ καὶ βολίδας ὑπέμεινεν, μέχρι τέλους τὸ πέρας ἐν τῇ αὐτῇ Ἀρτοκαλενδίᾳ, ἐν αὐτοῖς τοῖς ζωδιακοῖς τετραιαὶ πετεινοῖς Σελεντίου ὑπ' ἄρχοντος ξίφει ελισθῆναι, κράξαντος τοῦ Πρασίνου μέρους ὄχλου, *Δικαία ἡ κρίσις*. Ἀριστείδης δὲ ις ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ τόπῳ τοιῷδε, ὃ καὶ φαίνεται ἕως τῆς σήμερον, *Γαληνοῦ θηρία, ἀδικία* ῃ *Ζήνωνι*· καὶ τυπώσας τὴν γραφίδα, ἀπέδρα ἐν Χερσῶνι, καὶ ἐσώθη ἕως τῆς σήμερον.

SPECTACULUM IV. *De iis quæ in Artopoliis exstant.*

Catellam marmoream multis mammis distribuendis muneribus præditam, confertim animantes adorare tentabant : quod iis qui considerare vellent erat expositum, pavonis scilicet, aquilæ, leænæ, leporis, arietumque capita, passerum item, cornicum, turturis, muris et felis : itemque buculæ mugientes, Gorgones duæ a dextris et sinistris, obversa mutuo facie, ex marmore sculptæ. Quæ in Artopoliis sculpta a Constantino ad spectaculum facta sunt. Sed etiam Bulgarus mundus **171** bovi insidens, qui quasi spectaculum videntibus maximum, humo defodi volucrit. Hæc multis temporibus constitere, et usque ad Zenonem oculis contemplari licebat. Galenus vero quispiam medicus et philosophus, ut ipse docuit ex Chronographis mutuatus asseverabat, Gorgones marmoreas, quarum alia a dextris, a sinistris alia erat, hieroglyphicas quasdam et astronomicas viperulas continentes, imperatorum historias complecti, magno Constantino ejus rei auctore. Cum vero idem Galenus eo crebrius ventilaret, et lectioni attenderet, de iis quæ a Verina Zenoni eventura erant, in risum effusus est. Callistratus vero quidam ex infima plebe caupo, Galenum Gorgonas sæpius adeuntem, easque assidue considerantem, apud imperatorem Zenonem ex Isauria secundo reversum accusavit : qui Galenus multa ludibria et plagas per annum sustinuit, donec tandem in ipsa Artopoliorum calendia, et ad ipsam quadrupedum animalium atque volucrum statuam, a Silentii præfecto capite plecteretur, clamante Prasina factione ac plebis promiscua turba, *Justum judicium*. Aristides vero philosophus ejusmodi nomen loco imposuit, hodieque manet, *Galeni bestiæ, Zenoni iniquitas attributa*. Scriptaque lamina, in Chersonem aufugit, hactenusque incolumis est.

Anselmi Bandurii notæ.

m, urinarum, sputorum ludibrio prætereun-sbeantur. ac dehonestentur. Hoc autem ius ita legendum putat : Ὥστε τοὺς διερς ἐφεδρίζειν τούτοις, καὶ κόπρῳ, καὶ αἰ ἐμπτύσματι, καὶ, etc.

ὁ ἐν τοῖς Ἀρτοπωλίοις πόροις. Combefiο **πόρος** legendum putat φόροις.

ονάριον ἀπὸ μαρμάρου, etc. Hoc quidem **odum putat Lambecius**, κιονάριον ἀπὸ μαρβθαρα πλεῖστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρον, κνοις μυρίοις δαιτρεύειν ἐπιχειροῦν. Statuam, **dem Lambecius**, naturæ describit, quæ in-**mammis et omnigenorum animalium ca-**

D pitibus circumdata figuratur, quod quasi communis mater, omnia lacte suo nutriat. Posset etiam sic corrigi, ait ipse, hic locus : κιονάριον ἀπὸ μαρμάρου οὐθάρα πλεῖστα ἐν τῇ νεμήσει περιφέρον ὡσεὶ μυρμήκια, id est, Statua marmorea plurimis mammis circumdata, quasi nævulis seu verrucis. Nam nævuli sunt cutis eminentiæ, quas Græci ἀκροχορδόνας vocant. Similiter Gellius lib. XII, cap. 1. *An tu quoque*, inquit, *putas naturam feminis mammarum ubera, quasi quosdam nævulos venustiores non liberorum alendorum, sed pectoris ornandi causa dedisse?* Hæc autem Lambeciana lectio, seu potius ceratorum castigatio nobis etiam arridet.

SPECTACULUM V. **172** *Ad Amastrianum Caracallæ præpositi.*

ΘΕΑΜΑ Ε'. *Τὸ ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ Καρακάλλου πραιποσίτου.*

Quod a Trajano spectaculum seu idolum Byzantinæ urbis primum occurrit Mecas et Glaucus : ex quibus Theodorus chronographus lectionibus clarus. Jupiter ; Sol eodem in loco, marmoreo curru invectus. Jovis scuticam ferens, Aristides. Hercules, auriga recumbens, hoc Deum titulo donans, *Apollo Pancratiastes*. Ubi Cytli fluvius ; Aetius, a Lyco impuro cultore adoratus. In eo testudines plenæ avibus, et dracones octodecim, Acuntius item philosophus idolorum antistes, uxoris immolator ac duorum liberorum ; matris Aglaidis et sororis Graphentiæ. Eodem in loco dæmonum [quippe regum] visiones afflatusque philosophis obtingunt ; maxime si lingua semineve adulteris reges fuerint exitiosi. Idcirco ad nudam oculos conjicientes statuam, sideritimque herbam cochleari concalefacientes, atque naribus adurentes, regis amicos lactari ; ac si forte ex his innotescere velit, divinum eos responsum accipere. Ingens pecuniæ vis, præsertim denariorum humo defossa, quin et auri thesaurus, quod cum theatrum esset die Jovis, populus **173** conferta multitudine spectaculi admiratione defixus, terræ motu, circa tempus Byzæ et Antis, in ipsa cavea absorptus sit. Contigit vero cum necdum Constantinus Dei cultor Urbi innotuisset, sed Romæ. Equi autem et aviculæ, Galinduchii ducis sunt, quæ ad Artemisii ignem hodieque conspiciuntur. Idcirco, quanquam multis laboribus tuæ virtutis causa, vir probe, perfuncti, nihil tamen indigne tulimus.

Θεαμάτιον ἤτοι εἰδώλιον (99) τῆς Βυζαντίου πόλεως πρωτερεῦον ἀπὸ Τραϊανοῦ, Μεκᾶς καὶ Γλαῦκος· ἐξ ὧν Θεόδωρος χρονογράφος ἀναρίθμοις ἀναγνώσμασιν. Ζεύς, Ἥλιος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν ἅρματι μαρμαρευθέτῳ. Δὸς σκυταλίδης Ἀριστείδης, Ἡρακλῆς, ὁ ἀνακείμενος ἡνίοχος θεὸν ἐπιγράφων, Ἀπόλλων παγκρατιαστής. Ἔνθα ὁ ποταμὸς ὁ Κύτλου, Ἀέτιος ὁ ἀπὸ Λύκου μυκολατρευόμενος, ἐν αὐτῷ χελῶναι μεσταὶ ὀρνίθων· ἐν αὐταῖς δράκαιναι ιη', καὶ Ἀκούντιος φιλόσοφος εἰδώλων πρωτοστάτης, καὶ Θύτης γυναικὸς καὶ δύο τέκνων, μητρὸς Ἀγλαϊδῆς καὶ ἀδελφῆς Γραφεντίας. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ δαιμόνων ἐπιστασίαι καὶ πώσεις, ἅτε βασιλέων, τοῖς φιλοσοφοῦσι· μάλιστα ἐὰν πόρνοις εἶεν τῇ γλώττῃ ἢ τῇ σπορᾷ, οἱ βασιλεῖς ὀλέθριοι. Διὰ τοῦτο τῷ γυμνῷ προσεχέτωσαν ζωΐῳ, καὶ σιδηρέαν βοτάνην σὺν κοχλίδι περιζέσαντες, καὶ τοῖς μυκτῆρσιν ὀπτήσαντες, γαλουχείτω τις φίλοις τοῦ ἄνακτος· καὶ ἦν γνωστὰ ἐκ τούτων ἴσως θέλεται, εἰς αὐτοὺς γενέσθαι ἡμῖν. Πολὺς δὲ ἄργυρος καὶ μάλιστα δηναρίων κατέχωσται κάτωθεν, ἅτε δὴ καὶ θησαυρὸς χρυσίου, ὅτε θέατρον ὑπάρχων, καὶ τοῖς πολλοῖς βλέπειν ἐν ἡμέρᾳ Διὸς θυσίας καὶ θαυμάζουσιν· σεισμοῦ δὲ γενομένου, ἀποθανεῖν ἐν αὐτῷ τῷ πέλματι, ὡς ἐπὶ Βύζῃ καὶ Ἄντῃ. πρὶν Κωνσταντίνος τῇ πόλει, ἀλλὰ τῇ Ῥώμῃ, θεὸν γνώσκων ἐφαίνετο. Οἱ δὲ ἵπποι καὶ αἱ κινούρες Γαλινδουχίου (1) τοῦ δουκός· ἅτινα καθορῶνται ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ ἕως τῆς δεῦρο· ὅθεν, φιλόκαλε, πολλοὺς κόπους διὰ τὴν σὴν ἀρετὴν ὑπομείναντες, οὐδὲν ἠγανακτήσαμεν.

De Foro Bovis.

Spectaculum quod in Foro Bovis positum erat, clare tibi describemus, quando id sæpe sæpius, vir

Τοῦ Βοός.

Τὸ δὲ ἐν τῷ Βοΐ θέαμα τρανῶς σοι ὑποδείξομεν, ὅπερ πλειστάκις δι' ἐπιστολῶν ἡμῖν ἐσήμανας ἤδη

Anselmi Bandurii notæ.

(99) *Θεαμάτιον ἤτοι εἰδώλιον.* etc. Cum totum hoc caput seu spectaculum quintum non unico laborare mendo, sed undique, ut aiunt, scatere ulceribus animadvertissem, a nova interpretatione manum submovendam esse duxi, ne et ipse mirificus chirurgus, τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰώμενος videar ; interpretationem vero Combefisii, commodo lectoris consulens, qualiscunque sit, in medium attuli, non quod ipsa mihi probetur, sed ut ad manus, inquam, sit lectori. A notis quoque abstinemus, tum eadem de causa, tum etiam, cum res fere nullius momenti sint, tempus in iis terere supervacaneum visum est. Notas si placet ac conjecturas Combefisii et Lambecii videas. Cæterum de Amastriano, seu urbis tractu Ἀμαστριανοῦ nuncupato, necnon de statuis atque aliis monumentis quæ eodem in loco steterunt, loquuntur Anonymus noster et Codinus, qui a statuis binis marmoreis duorum Amastrianorum, vel certe Paphlagonum, ibi defossis, locum sic appellatum perhibent.

(1) *Γαλινδουχίου.* Hic apposite afferenda sunt quæ hac de re pererudituus Ducangius adnotavit, loquens de notis Combefisianis ad eumdem locum. « Qui feliciter, inquit, opinor, pro Γαλινδουχίου legendum Παλινδουχίου, conjecit : sed quod hac voce intelligi Constantinum ipsum Ducam censet, non assentior ; malim enim Pseudo-Constantinum innui, qui, exstincto ac cæso Duca, rursum eumdem mentitus est, ita ut ea ætate Παλινδούκας Δούκας, quasi *redivivus Ducas* a vulgo appellaretur. Hæc conjecturam non minime firmant manus æreæ, quæ ad Horreum in Amastriano stetere, ἐπάνω τῆς ὁπῆς τοῦ Ἀμαστριανοῦ, *supra fornicem Amastriani*, uti a nobis observatum ad *Alexiadem* pag. 385. Manus quippe istæ æreæ videntur fuisse *Palindux* seu *Pseudoducæ* istius, quæ in rebellionis ejus memoriam, in Amastriano defixæ sunt : non vero, uti nugantur Græculi, quod supplicium truncationis manuum de aliquo falsi mensuris vendente sumptum designarent. Addit Anonymus hæc omnia hactenus conspici ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ, ubi legendum, ἐν τῷ πυρείῳ seu *horreo*, a πυρὸς, *frumentum triticum* : nam ad horreum stetere manus æreæ. Sed cur Ἀρτεμισίῳ addatur, haud omnino constat, ut de vocis Κινούραις notione, nisi referatur ad *equos*, qui in Amastriano stetere, ita ut de eorum genere fuerint, quos κινούρας vocabant, κακούργους, nempe ἵππους, uti vocem hanc interpretatur Hesychius ; cujusmodi forte fuerit equus Pseudoducæ, cum in hostium manus veni, cujus figura hic expressa fuerit. » Hæc Ducangius ; cujus verba, commodo lectoris consulens, hic attuli.

ἰσθαι, ὦ φιλόκλε· Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραι- A studiose, missis ad nos litteris efflagitasti. Novimus
(2) Κώνσταντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ οἰκοδο- sane Valentinianum Constantis imperatoris sacri
ι γινώσκομεν. Κάμινος δὲ παμμεγέθης cubiculi præpositum in Hippodromo illud ædificas-
ἕως ἡμῶν διασωθεῖσα (3), ἔνθα Ἰουλιανὸς se. Fuit vero fornax ingens et ad nostra usque
ογὴς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν tempora duravit. Ibi Deo perosus ille Julianus
ριστιανοὺς κατέκαυσε. Ἦν δὲ ἡ κάμινος multos Christianos quasi maleficos combussit. Erat
ι βοὸς χαλκοῦ παμμεγεστάτου θέαμά τι, οὗ- autem caminus bovis ænei immanis staturæ figu-
τὸ μίμησιν ἐν τῷ Νεωρισίῳ λιμένι κατετυ- ram referens, cui similis in Neorio portu postea
Γῷ δὲ αὐτῷ βοῒ τῷ χαλκῷ ἕνεκεν καύσεως confectus est. Huic autem deinde Bovi æneo ad ne-
λούθησέ τι μῶμον ἕως Φωκᾶ τοῦ ἀναξίου· quissimum usque Phocam quædam infamia inhæsit
ἀ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν (4), ὑπὸ eo nomine, quod exurendis reis usurparetur. Post-
είου χωνευθῆναι (5) τὸν βοῦν εἰς Ἀκουλκα- quam vero ab Heraclio ipse Phocas exustus est,
(6), καὶ εἰς τὸν Πόντον περάσαι ἕνεκεν Bos in Aculcati ærarium conflatus est, atque ad
ογίας. Ἦν δὲ τὸ Ἀκουλκάτον ἐν τῷ Πόντῳ, conscribendum militem in Pontum missus. Erat
ν τοῦ ἀργυρίου κδ᾽ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ χρυσ- autem in Ponto, quod Aculcatum vocant, **174** ar-
· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα σώζεται ἕως τῆς B genti pondo quatuor supra viginti, eo quod ipsum
ι τοῖς ὁρῶσιν, εἰς λεχμία χωνευτὰ σκυθρωπὰ esset auro solidum. Quod hic quoque hodieque
servatur, ac cernitur, in fusis lechmiis tetricum
valde vultum præferentibus.

: *τοῦ Μιλλου* (7) *θεάματος τοῦ ὀφφικίου κόρου, ἐκ τῶν καθ᾽ ὥραν Μαυρικίου Αὐ-τοῦ.*

VII. *Ex Milliario spectaculi officii Dioscori, ex Mauricii Augusti Diario.*

τὸ Σενᾶτον τὸ λεγόμενον τοῦ Φόρου οὐδὲν Quod vocant Fori Senatum, a nullo alio tale no-
υμολογεῖται, ἢ (8) μόνον Σινάτου οἰκοδομή- men obtinuit, quam quod Senatus a Senato ædifi-
τὸν Σινᾶτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τρίλιθον ζώ- catus sit, necnon illud trium lapidum opus, id est

Anselmi Bandurii notæ.

Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραιποσίτου, etc. Videsse præpositio ὑπὸ, nisi forte talis fuerit oris Græciæ locutio, cum sæpe in mss. reibus, præpositiones omissas comperiam, se ὑπὸ, sed an scribarum inscitia hoc factum r. Quod autem ait, bovem illum æneum a niano Constantis imperatoris sacri cubiculi ito constructum in Hippodromo esse, non it cum Cedreno et Zonara, qui Pergamo boum æneum advectum perhibent.

Ἕως ἡμῶν διασωθεῖσα. Hæc verba non ad graphum referenda puto, sed ad eum a quo cerpta sunt. Chronographus quippe multo or Heraclio, a quo conflatus in folles bos eus, seu fornax ænea ad instar bovis con- convincitur ex pluribus ejusdem Chronoocis, ut cuilibet facile videre licet.

Καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν. ron Alex. et Zonaras Phocæ cadaver crema- Bove perhibent.

Ὑπὸ Ἡρακλείου χωνευθῆνα, etc. His caora habet Anonymus noster : ὑπὸ δὲ Ἡρα- ἐχωνεύθη λόγῳ φόλεων.

Εἰς Ἀκουλκαταμίον, etc. Hæc et quæ sequunndo non carent ; neque ex Anonymo nostro ino restitui possunt, cum istæc in utroque reatur. Interpretationem Combefisii lectori mus. Vide igitur ejusdem notas. — Ἀκουλκα-, seu potius, ἀκουλκαταμεῖον. *Aculcati æra-* αὐτὸν ἀκουλκάτον : moneta sic Justino II cusa. id illud σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου κδ᾽. Num tanti ata bovis materia, etsi ille æreus erat, quod lidior ac fusus erat? Combefis.

Ἐκ τοῦ Μιλλου, etc. Lambecius βιβλίου mu- n censet. Id quidem κατὰ τὸ πρόχειρον expe- At quid cogit sine codice? Quidni auctor hoc titulo donaverit, analogia quadam ad Milium liare ; ut sicut illud regula erat atque mensura locorum ac distantiæ, sic liber ille velut norma quædam mensuraque haberetur, vel ipse loca ipsa describens, ac quæ in eis exstarent spectatu digna exhibens, seu etiam in eis gesta referens. Sic certe liberales titulis librorum auctores. Ut nobis exstaret ille liber, non tantus divinandi labor. Sequentia ex τῶν καθ᾽ ὥραν Μαυρικίου Αὐγούστου, quæ sic emendo, cum esset καθόραν, indicio sunt, continuisse eum librum plurium imperatorum res gestas, expeditiones, itinera, ac quæ Græci ταξίδια vocant, diarii in morem, brevique chronographia, quo nomine non obscurum unde auctor τὸ Μίλιον potuerit inscribere. Subtiliorem conjectorem libens audiam. De Fausta restitui quæ clausa repræsento quod probatorum omnium auctorum affirmatione firmum sit, Faustam non Diocletiani, sed Maximiani Herculii fuisse filiam, ac proclive fuerit eas voces omitti per antiquarii socordiam. Auctor Actorum Silvestri, Constantini uxorem Maximinam vocat, ac Diocletiani filiam, penes quem fides ; nisi et ipse male luxatus, ad certiores regulas componendus est. Alterius loci et operæ sit propensius in hæc inquirere. Combefis.

(8) *Οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ μόνον*, etc. Nugas hic nugatur Chronographus cum ait Senatum non aliunde nomen accepisse quam a quodam Senato ejus conditore, cum ex scriptoribus fide dignis constet Senatum sic appellari, quod in eam domum senatus et viri delecti deliberatum convenire solerent, et ipse imperator cum vestem consularem sumebat ; sic Zonaras in Leone M. pag. 41: Καὶ κατέκαυσε πρὸς τοῖς ἄλλοις τόν τε ἐν τῷ Σενάτῳ καλούμενον μέγιστον οἶκον, εἰς ὃν γερουσία καὶ οἱ λογάδες συνερχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὅτε στολὴν ὑπατικὴν ἀνελάμβανεν, ἔργον περιφανὲς καὶ ὑπέρλαμπρον. *Absumpsit præ cæteris maximam domum, quem Senatum vocant, in quam senatus et viri delecti deliberatum convenire solebant, et ipse imperator cum vestem consularem sumebat, opus illustre et splendidissimum.* Ita habet, sed diversis verbis et Cedrenus in eodem Leone. Procopius lib. I *De Ædif.*, cap. 10, prodit, in ea æde

triceps porphyreticum simulacrum, quod quidam in medio Constantinum magnum, a sinistris Constantium, a dextris Constantem repræsentare dicebant. Erat illud duobus fultum pedibus, sexque manibus instructum. Spectaculum plane novum et insolens, alium alibunde conspiciens, nam unum caput erat. Incendio autem ibidem grassante, cum omnes una eniterentur ut mirum illud signum suffurarentur, Theodosio juniore Arcadii filio imperante. Is statim misso cursore in loca remota et ad maris oras, iis qui sustulerant interminatus est ni repræsentarent. Qui vero auferre ausi fuerant cum non possent in patriam illud reducere, occupante imperatorio cursore, desperatione ducti sese cum simulacro **175** in mare præcipitarunt; ita ut multis adductis naviculis et funibus, urinatoribusque, quod id imperator molestissime ferret, multisque donis propositis usque ad quinquaginta centenaria, horrendis cum juramentis promissa si quis ex mari extrahere posset, nemo id præstare potuerit. Quamobrem ardens ira Theodosius, quatuor columnis fultam Senatus ædem flammis dedit: atque Helenæ matris Constantini, ipsius item Constantini, et uxoris illius Faustæ, Maximiani Herculii, Diocletiani generi, filiæ statuas in eumdem Senatum transtulit: ipsius quidem et uxoris statuas ex ære fusas partimque lapillis ornatas; illius autem ex marmore porphyretico: quæ hodieque supersunt.

A διον, ἤ-οι τριχέφαλον (9) πορφυροειδὲς, τινες Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν μέσον, Κω εὐώνυμον, Κώνσταν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέ πόδας ἀρκούμενον δύο, εἰς δὲ χεῖρας ἓξ. Ξ ὁρῶσι θέαμα, ἄλλον ἀλλαχόθεν ὁρῶν, καὶ μία. Ἐμπυρισμοῦ ἐν αὐτῷ δή ποτε γεν αὐτῷ τῷ τόπῳ, καὶ πάντων ἐκεῖσε ἀσχο ὡς εἰπεῖν, κλαπῆναι τὸ θαυμάσιον ἐκε Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ (10) τοῦ Ἀρκαδίου, διὰ ταχυδρόμου ἐν τοῖς διαστάτοις κα θαλαττίοις μέρεσι μετὰ ἀπειλῆς, εἰ μὴ φ θέαμα· καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες, οὐκ ἐ εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀπενεγκεῖν· φθα τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ (11) ἀποποιησάμ τοὺς, τό τε θέαμα καὶ ἑαυτοὺς ἐν τῷ βυθῷ B κατεποντίσθησαν· ὡς πολλῶν πλοίων κα νων ἐλθόντων καὶ κολυμβητῶν τινων, δι μονεῖν τὸν βασιλέα, δῶρά τε εἰς πλῆθος τα καὶ ὡς φ' κεντηναρίων μεθ' ὅρκων φρ βαιουμένου, τοῖς μέλλουσιν αὐτὸ ἐκβάλ θαλάσσης, οὐκ ἰσχυσέ τις. Τότε ὀργισθεὶ Θεοδόσιος, καὶ τὸν Σινάτου οἶκον τῷ πυ δέδωκεν, ὑπὸ τεσσάρων κιόνων βασταζόμ Καὶ μετέθηκεν τὴν στήλην Ἑλένης μητρ σταντίνου, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῆς γυναικ Φαύστης θυγατρὸς [Μαξιμιανοῦ (13) τοῦ Ἑ γαμβροῦ] Διοκλητιανοῦ, ἐν τῷ αὐτῷ Σινάτ μὲν καὶ τῆς γαμετῆς, χαλκεγχύτων κ λιθενδύτων· αὐτῆς δὲ ἐκ πορφυροῦ περιέχουσα· ἄτινα καὶ σώζονται ἕως τῆς C

EX PAPIA.

In loco quem Staterem vocant, quam Molium

ΠΑΠΙΑ (14).

Ἐν τῷ λεγομένῳ Στατῆρι, ὅπερ λέγετ

Anselmi Bandurii notæ.

senatum Romanum ineunte anno convenisse, festumque solemne ex veteri more et instituto celebrasse: Ἔνθα δὴ ξυνιοῦσα ἔτους ἀρχομένου ἡ Ῥωμαίων βουλὴ σύγκλητος ἐνιαύσιον ἑορτὴν ἄγει, τὰ τῆς πολιτείας ὀργιάζουσα ἀεὶ νόμιμα. Anonymus noster loquens de Senatu ait, in Senatu codicillos asservatos esse, ibique patricios eos accepisse, ubi Callistratus primum dignitatem consularem suscepit.

(9) *Τριλίθον ζῴδιον, ἤτοι τριπέφαλον.* Scilicet, *necnon illud trium lapidum opus, id est triceps porphyreticum simulacrum.* Ita fere interpretatur et Combefisius. Sed quid τρίλιθος proprie significet, nondum viri docti assecuti sunt. Holstenius, triplex lapidum genus hac voce significari putat. Ducangius vero existimat τρίλιθον dici id quod crustis triplicis marmoris distinctum est. Quod autem addit idem Ducangius, forsitan per τρίλιθον intelligi fusile opus, scilicet quod ex triplici lapidum seu marmorum genere fusum seu conflatum est, cujusmodi complures columnas Romæ et alibi exstitisse, ex veterum invento, hodie deperdito, censebat Scaliger in Scaligerianis, Scaligerianæ næniæ. Vide *Diarium Italicum* doctissimi D. Bernardi de Montfaucon, pag. 247.

(10) *Ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.* Non quidem sub Theodosio juniore, sed sub Arcadio conflagrasse Senatum eo incendio quod propter Chrysostomum excitatum est, testatur Zosimus lib. v: Ἐνέπεσε δὲ τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν εἰωθότα δέχεσθαι τὴν γερουσίαν οἶκον, πρὸ τῶν βασιλείων ὄντα, εἰς πᾶν κάλλος καὶ φιλοτιμίαν ἐξησκημένον. *Irruit ignis et in illam domum, in qua senatus haberi solebat, quæ etiam sita, et ad omnem elegantiam et magn elaborata est.*

(11) *Τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ.* Scilic *ratorio cursore*, seu, ut Combefisius ad veri pretatur, *cursu regio*; nam δρόμον βασι dem hic significare, quæ Græcis δρόμος una cum Lambecio puto.

(12) *Ὑπὸ τεσσάρων κιόνων βασταζόμ* peram hæc intelligit ac interpretatur Co qui τὸν Σινάτου οἶκον ὑπὸ τεσσάρων κιόνων μενον, ædem ipsam Senatus putat esse; credatur Senatus ædem cum esset amp capax totius senatus novæ Romæ, quatuo columnis suffultam fuisse: unde τὸν Σινά hic interpretatus sum, *Senatus, seu basi bulum*; sic autem vertendum esse etiam e patet, nam paulo infra ait statuas Helenæ, etc., igne consumpta senatus æde, transla ad eumdem Senatum. Quali autem et qua nificentia Senatus postmodum a Justinia ficatus sit, una cum ipsius porticu, seu testatur Procopius lib. I *De ædif.*, cap. 10.

(13) *Φαύστης θυγατρὸς Μαξιμιανοῦ.* It post Lambecium Combefisius; perperam ms. habetur Φαύστης θυγατρὸς Διοκ Nemo quidem vel mediocriter antiquitatis que scriptorum peritus, nisi scholastici ignorare potest, Faustam Constantini m rem filiam fuisse Maximiani Herculii, qui Diocletiani filiam uxorem habuit.

(14) *Παπία.* Breviatum hoc, pro ἐκ τῶ

εἶναι ἐκ μαρμάρου πηγανουσίου εἰς μῆκος ε', πλάτος δὲ ὀργυιὰς δύο ἥμισυ πρὸς νότον ἀνακτορικοῖς οἴκοις· πρὸς δὲ βορρᾶν πρὸς τὸν ναὸν, ὅπερ ἐν τῷ στήθει ἔγραφεν, δι' ὧν χρυσέων καὶ ἀργυρέων γραμμάτων, τῇ Σελήνῃ. ἐδόθη Πέρσαις εἰς πάκτον, ἐπὶ Ἀναστασίου βασιλέως, ἀντὶ σταθμῶν χιλίων χρυσῶν τοῦτο δὲ ὁ αὐτὸς Παπίας ἐδίδαξεν ἐκ τῶν ὑπογραμμάτων. Ὅτι αἱ Γοργονοειδεῖς κεφαλαὶ χαλκῆ πύλῃ, πρὸς μὲν τὸ πρόσθεν περιτρόχως εὐωνύμως, πρὸς δὲ τὸ ὄπισθεν δεξιῶς, τῆς θεᾶς, ἐκ τοῦ ναοῦ Ἐφεσίου ἤχασι· τὰς τέσσαρας ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν, ἐν τοῖς παλατίοις προσπηχθέντα Κωνσταντίνου, ἔνθα καὶ Ἰουλιανοῦ καὶ τῆς τούτου γαμετῆς· ἀλλὰ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ καθορῶνται ἀγάλματα· τὰς δὲ δ' ἐν τῇ ἐσωμένῃ πύλῃ εὐωνύμῳ μέρει, ἔνθα καὶ σταυρηγὼς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι καὶ Βελισαρίου, καινουργηθεῖσαι (15) ἵστανται, ἐν ᾗ καὶ Βελισάριος καθορᾶται χρυσέμβαφος, ἡλιοκέλευθος καὶ Τιβέριος ὁ κυρτοειδὴς Θρᾷξ, καὶ Ἰουστῖνος πρῶτος λεπτοειδὴς ἐπίφορος κατ' ἰδέαν (16), καὶ τῶν συγγενῶν ἑπτὰ, αἱ μὲν ἐκ μαρμάρου δὲ καὶ χαλκαῖ, ἐκ τῶν ζωσμάτων ἐπιγινώσκεσθαι (17) ἀκριβῶς τοῖς παροῦσι.

A Vulpinam appellant ex marmore Peganusio ulnarum quinque longitudinis, duarumque cum dimidio latitudinis, ad Austrum in palatii ædibus; ad Aquilonem vero veteris Ecclesiæ respectu. In cujus pectore hæc inscriptio aureis et argenteis insertis litteris legitur, *Venus Luna*, Anastasio imperatore Persis pro pacta pecunia data est pro mille auri librarum pondere. Quod ipsum suis in scriptis Papias docuit. Gorgonum capita in Chalces **176** porta a sinistris quidem ante, a dextris vero retro Dianam deam ambulanti, ab Ephesino templo advecta sunt: quatuor quidem in Tauri partibus in palatio veteri Constantini affixa, ubi etiam Juliani ejusque conjugis; Constantini quoque Magni et filiorum ejus, necnon Galli statuæ conspiciuntur: B quatuor autem in memoratæ portæ lævo latere, ubi etiam crux defixa sub Justiniano olim et Belisario restaurata consistunt. Ibi quoque ipse Belisarius conspicitur deauratus, capite solaribus radiis micante, et Tiberius gibbosus Thrax, Justinus senior exigua statura, vultu admodum concitato; itemque ex cognatis septem statuæ, partim marmoreæ, partim æneæ, quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.

De imagine Pulcheriæ Augustæ; necnon de statuis Marciani et Pulcheriæ.

Ἀπὸ τῇ βασιλίδι Πουλχερίᾳ Λέων ὁ Μέγας ἐμαρτύρησεν· ὅθεν καὶ μνήμην αὐτῆς τῆς τελειώσεως ἐποιεῖτο, καὶ ἐν τῷ τάφῳ αὐτῆς αὐτὸς ἱστόρησε τὸ ἐπιτύμβιον αὐτῆς ἄγαλμα. Καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις δὲ θεωρῶν C ἐν ἱστορίᾳ, τὸν βίον ὅλον αὐτῆς ἐμακάριζεν. Τοῦτο δὲ στήλην καὶ Πουλχερίας ὁ αὐτὸς Λέων Θεοδοσιανοῦ ἐμβόλοις μεταστήσας, τῇ βασιλίδι προσέθηκεν.

Leo Magnus beatissimam Pulcheriam Augustam multum celebrare solebat: unde etiam ejus consummationis, sive exitus memoriam venerabatur, ejusque imaginem sepulcro ipsius apposuit, atque in ædibus imperatoriis ejus depictam effigiem contemplans, totam vitam ejus deprædicabat. Marciani vero et Pulcheriæ statuas idem Leo in Theodosianos embolos translatas, imperatoriæ urbi adjecit.

Anselmi Bandurii notæ.

s scilicet commentariis. Meminit hujus au- Niceph. lib. i, cap. 1. Ἀφροδίτη Σελήνη. mpra Ἀφροδίτη παρθένος, *Venus virgo*, r, ad hanc nihil Venerem spectare videtur. sim dea, et pro Junone sumitur, οὐρανίη : Venus, cujus nomine aer Græcis consecra- auctor est Julius Firmicus, ipsaque Luna, c inscriptio fidem facit. Illa, puella quædam a est, sic eodem condita tumulo, elephanti , cum amasio seu amasia. Τὸ, Μόλιον ἀνωνυμί hæc inesset inscriptio, etsi reddidi *Molium* am, quidnam proprie videatur ab alio discere Ut sic redderem, ac vocem retinerem, ceu am, auctor mihi Hesychius, qui Μολιονίδας, ἀπό τινος υἱοῦς tradit, *mulieris cujusdam filios*, itique Μόλιον ipsa dicta sit. Num et hæc Græ superstitione Veneris nomine ac Lunæ crata? vel potius sic dicta Venus, quod Jove qui ipse Molio dictus, a quodam suo ejus is hospite. Quod Vulpina, scitum sane is epithetum. Conferis.

Καινουργηθεῖσαι ἵστανται. Perperam in ejuncta leguntur uti Lambecius edidit, καὶ ηθῆσαι, pro quo legendum idem putat καὶ τῷ στῆλαι ἵστανται, et Combefisius pro τοῦ legit ὁ πάνυ. Ego vero nullum errorem ibi hendo, et sic verto: *Quatuor autem in memoæro latere, ubi etiam crux defixa, sub Justiniano olim et Belisario restaurata consistunt.* Scilicet Gorgonum capita.

(16) *Λεπτοειδὴς ἐπίφορος κατ' ἰδέαν πάνυ.* Nimirum, *Justinus senior exigua statura, vultu admodum concitato.* Combefisius κατ' ἰδέαν omittit, et vertit *Justinus senior, exili vultu, incitatus nimis.*

(17) *Ἐκ τῶν ζωσμάτων ἐπιγινωσκόμεναι.* Scilicet, *quas ex cingulis facile est astantibus cognoscere.* D Non quidem cum Lambecio inde concludo: Cinctura igitur cognatorum imperatoris statuæ a reliquis dignoscebantur; sed forte quod cingulis seu zonis inscripta erant nomina, ideo ex cingulis, inquit, facile est eas astantibus cognoscere; perperam vertit Combefisius, ἐπιγινωσκόμεναι, *si legantur.* Perperam item idem Combefisius zostas donatas fuisse cingulo putat; nam non a zona zostæ appellatæ sunt, sed quod earum munus esset Augustam succingere, vel vestire: unde idem sonat quod Latine ornatrix, et Græce κοσμήτρια. Qui autem verba Cedreni et Zonaræ ita interpretantur, dum de Theodora loquuntur, male sapiunt: Διαδήματι δὲ τῆς Θεοδώρας κατασταφθείσης, καὶ ἡ ταύτης μήτηρ Θεοκτίστη, ζωστή τε καὶ πατρικίᾳ τετίμηται. *Theodora diademate coronata: ejus quoque mater cingulo donata, ac patriciæ dignitate aucta.* Vide Ducangii Gloss. med. et inf. Græcitatis.

De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem statua.

Juliani monetam Theodosius Magnus abrogavit; ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, exque comitibus cujus esset figura sciscitatus est; illis autem respondentibus **177** Juliani esse, statim ille, Nigri hominis, ait, statuam conspexi: multumque rubore suffusus, eam statim confregit, edictoque jussit: Si quis usquam hujusmodi figuræ obsignatos nummos repererit, nec publice denuntiaverit, is, proscriptis bonis, extra Constantinopolim exsulatum mittatur.

A Ἰουλιανοῦ χαραγὰς Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἠμαύρωσε, μεθ' ὧν καὶ τὴν τούτου στήλην ἔξω τῆς χαραγῆς (18) ἑστηκυῖαν θεασάμενος, ἠρυθρίασε, καὶ τοῖς συνοδεύουσιν ἐπύθετο, τίνος ἂν εἴη τὸ χάραγμα. Τῶν δὲ Ἰουλιανοῦ φησάντων, εὐθὺς ἐκεῖνος εἶπεν, Ὅτι μέλανος ἀνθρώπου (19) στήλην τεθέαμαι· καὶ πάνυ ἠρυθρίασε· καὶ παραυτίκα ταύτην κατέξεν, καὶ δόγμα προέθηκεν, Ὅτι ὅπου ἐὰν εὑρεθῇ ἐν χαραγαῖς νομίων τὸ τοιοῦτον ὑπόδειγμα, καὶ μὴ τῷ δημοσίῳ καταμηνυθῇ, δημευθεὶς ὁ τοιοῦτος ἐξόριστος Κωνσταντινουπόλεως γένηται.

De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano effictis.

Multum Julianus præstigiis deditus erat: unde aiunt idolorum statuas imperatorum specie effingere solitum, ipsas velut imperatorum adorare coegisse. Inter hæc vero, Apollinis statuam inauratam Nicomediæ, quæ metropolis est, ac similiter Dianæ deæ fabricatus, lata lege adorari sanxit, quasi suam et conjugis effigiem: quæ causa fuit ut innumera multitudo, vel inscia, in idololatriam laberetur.

B Πολὺς ἦν Ἰουλιανὸς ἐν μαγγανείαις· ὅθεν καὶ τοὺς εἰδώλοις εἰς στήλας βασιλικὰς, φασὶν, ἐξεικόνιζε, καὶ προσκυνεῖσθαι ταύτας, ὡς βασιλέων εἰκόνας, ἠνάγκαζε· μεθ' ὧν καὶ ἐν τῇ Νικομηδέων μητροπόλει, τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα χρυσέγκυστον κατασκευάσας, καὶ τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, νόμους ὁμοίοις ἐνομοθέτει προσκυνεῖσθαι, ὡς αὐτοῦ φησιν εἶναι καὶ τῆς γαμετῆς ἐνδάλματα· ὅθεν καὶ ἄπειρον πλῆθος κλαπὲν εἰς εἰδωλολατρείαν κατέπεσεν.

De statua Jesu ac Hæmorrhoissæ a Juliano in Paneadis partibus reperta ac confracta.

In Paneadis, quam Cæsaream Philippi vocant, partibus, cum Julianus iter haberet, Hæmorrhoissæ et ipsius Jesu statuam, quam, ut fertur, illa posuerat, conspicatus est. Erat vero mulier venerantis more inclinata, fimbriamque statuæ Jesu dextera contingebat. In medio autem herbæ species quædam curandis quibuscumque morbis apta nascebatur, tantæ virtutis, ut aiebant, ut etiam cæcis ab utero visum tribueret. Quam rem Eusebius Pamphili, et qui Hæsitantium sectæ est, **178** diligentius memorat. Hæc ut vidit Julianus myste-

Ἐν τοῖς Πανεάδος (20) μέρεσι τῇ ἐπονομαζομένῃ Καισαρείᾳ, τῇ Φιλίππου, διερχομένου Ἰουλιανοῦ, τὸ τῆς Αἱμορρούσης ἔνδαλμα θεασάμενος, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἀνδριάντα, ὡς ἔλεγον, ὑπ' αὐτῆς κατασκευασθέντα· ἐν οἷς κεκυφυῖα ἡ γυνὴ, καὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἀνδριάντος Ἰησοῦ ἁπτομένη· μέσον ποῦ βοτάνης εἶδος, ἀλεξητήριον φάρμακον πρὸς πᾶσαν νόσον ἐπιτήδειον, ἐκφυές· καὶ τυφλοὺς, ὡς φασι, τοὺς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐξελθόντας ἰάσασθαι. Τοῦτο δὲ καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου (21), καὶ ὁ Διακρινόμενος (22), ἀκριβέστερον

Anselmi Bandurii notæ.

(18) *Ἐξω τῆς χαραγῆς.* Scilicet, *ac postea ejus statuam extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit*, etc. Hoc perperam interpretatur Combefisius, *ejusque statuam seorsim erectam, non nummo incisam, conspicatus, erubuit*, etc. Nam χαραγὴ hic non pecuniam seu monetam signatam significat, sed officinam monetariam. Eodem fere modo quo apud Romanos moneta sumitur nunc pro moneta, hoc est pecunia, seu nummis, nunc vero pro moneta, seu officina monetaria, hoc est, pro loco quo cuditur moneta. Quemadmodum in Gallia *la Monnoye*, et officinam monetariam, et signatam pecuniam denotat. Hinc corrige Ducangii Gloss. Med. Græc. v. *Χαραγή*.

(19) *Ὅτι μέλανος ἀνθρώπου.* Ita Lambecius restituit; corrupte quidem in Ms. legitur, Ὅτι μέλαν ἄνθρωπον τὴν στήλην τεθέαμαι. Cæterum μέλανος ἀνθρώπου, scilicet *nigri hominis* hic sumitur μέλανος pro κακοῦ, quemadmodum apud Latinos *niger* pro malo accipitur. Horatius:

Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Hac etiam notione apud Juvenalem et Ciceronem reperitur.

(20) *Ἐν τοῖς Πανεάδος.* Panias Ptolemæo Ptoleniciæ urbs, quæ etiam Cæsarea Philippi dicitur; nota est ipsis geographiæ tironibus.

(21) *Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. Historiæ Ecclesiasticæ* lib. VII, cap. 18.

(22) *Καὶ ὁ Διακρινόμενος.* Hæretici Διακρινόμενοι, ita nuncupati, qui synodum Chalcedonensem partim rejecerunt, partim receperunt. Cæterum quis Διακρινόμενος iste sit, quem hic laudat Chronographus, pluribus docet doctissimus P. Lequien in dissertatione quam hic exhibemus. Sic igitur ille: « Quem auctor incertus Demonstrationum Chronographicarum τὸν Διακρινόμενον, *Hæsitantem* vel *Segregatum* appellat, hoc est Acephalum a concilio Chalcedonensi refractarium; hunc alio in loco diserte *Joannem* nominat, καθὼς Ἰωάννης ὁ Διακρινόμενος λέγει. Combefisius existimavit Joannem istum eumdem esse ac Joannem Malalam: quia ad calcem orationis 3 S. Joannis Damasceni *de imaginibus* recitatur fragmentum τῆς χρονογραφίας Ἰωάννου Ἀντιοχείας, τοῦ καὶ Μαλάλα, *Chronographiæ Joannis Antiocheni, qui et Malalas dictus est*; in quo similia referuntur illis quæ anonymus demonstrationum scriptor de muliere Paneadensi ejusque statua strictim narrat. Falsam vero esse viri doctissimi conjectationem facili negotio deprehendet, quisquis Malala Chronographiam, quæ typis tandem excusa est in Anglia, contulerit cum iis quæ Photius perhibet in Bibliotheca cod. 41 de historiis Joannis τοῦ Διακρινομένου. Testatur ibi se lectos quinque scriptoris libros, qui complecterentur res gestas ab imperio Theodosii junioris, et Nestorianæ blasphemiæ exortu, ad usque Zeno-

ται. Ταῦτα Ἰουλιανὸς (23) θεασάμενος, ἐπὶ τὸ μυστήριον· καὶ μαθὼν Ἰησοῦ εἶναι τὸν
ντα, κατέκλασεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βε-
ς (24), ὡς ὁ Διαχρινόμενος μέμνηται καλεῖ-
ν Αἱμορρόουσαν· καὶ τὸ φυτὸν δὲ κατέκαυσε·
ς εἴδωλον καὶ Ἀφροδίτης ἐν τῷ τόπῳ ἀνατε-
, καὶ ἑαυτοῦ· ἐν οἷς καὶ ναὸν οἰκοδομήσας,
ψε, *Τάδε Θεῷ Διὶ παντεπόπτῃ Ἰουλιανὸς*
δι εἰς δῶρον ἄγει. Ἔνθα καὶ Μαρτύριος ἐπὶ-
πολλὰ ἐξουθενήσας αὐτὸν, ἐκάη πλησίον τοῦ
ὡς ἔλεγον, εἰς θυσίαν θεοῖς.

A rium sciscitatur, utque didicit esse Jesu statuam, confregit illam: similiter Veronicæ, Hæmorrhoissam sic vocatam prodit idem Hæsitans: plantam autem illam igni tradidit, erectoque ibidem Jovis et Veneris simulacro, necnon sui ipsius, templum etiam cum hac inscriptione excitavit, HÆC DEO JOVI OMNIUM INSPECTORI, JULIANUS PANEADI DONO DEDIT. Ibi etiam Martyrius episcopus multa per contemptum in eum locutus, proxime templum flammis traditus, atque, ut aiebant, diis immolatus est.

De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super columnam porphyreticam erecta.

ιανοῦ βασιλεύοντος πρὶν ἢ τὴν Ῥώμην κα-
ἶν, στήλην ἐν Βυζαντίῳ τούτου ἀνέστησαν ἐν
ωνσταντινιανοῦ ἐμβόλοις· καὶ ὁ στρατηλάτης
δφιλος, χαίρων τῇ τῶν εἰδώλων θρησκείᾳ, ἐν
ᾧ κίονι ταύτην ἀνέθηκε, *Μέγας θεοσεβὴς*
ων Ἰουλιανός. Διὰ τοῦτο, ἢ μόνον ἐβασίλευ-
ι ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰκόνας αὐτῷ
σανίσι καὶ χαλκουργήμασι μεγίστοις ἀνέθετο.

B Juliani imperatoris, antequam Romam occupasset, statuam Byzantii ad Constantini Fori porticus collocarunt, quam Demophilus dux exercitus, idolorum cultus studiosissimus, columnæ porphyreticæ cum hoc titulo imposuit: MAGNUS ET RELIGIOSUS JULIANUS. Ideo statim atque imperium Romæ et Antiochiæ adeptus est, in tabulis, magnæque molis æneis operibus imagines ejus collocabat.

Anselmi Bandurii notæ.

perator is primordia, et Petri impii sive
is, ex Antiochena sede expulsionem primam:
:αι ἀπὸ τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας,
τῆς που τῆς Νεστορίου βλασφημίας καὶ καθαι-
:, καὶ κάτεισι *μέχρι* Ζήνωνος καὶ καθαιρέσεως
τοῦ αἱρετικοῦ, ὃς τὸν Ἀντιοχικὸν ὑφήρπασε
. Addit, Joannem pollicitum esse historiam
orrecturum ad decem libros. Quod quidem
æstitisse mihi extra dubium est. Nam in
a synodo generali act. 5, col. 370 edit. Labb.
tum legitur historiæ Joannis τοῦ Διαχρινο-
quo narratur quanto studio Xenaias seu
enus impius præsul Hierapolitanus imagines
et sanctorum supprimere satagisset. Atqui
s hæc patraverat sub Anastasio Zenonis
sore. Quin etiam Theodorus Lector ex eodem
narrat, Anastasium Severo monacho An-
am sedem concessisse ea lege ut a synodo
donensi proscribenda abstineret: Severum
pactis conventis non stetisse, sed synodo
ma statim propuntiasse. Scribebat Theodo-
b Justino I, aut circa Justiniani Augusti ini-
tque adeo Joanne posterior. Insuper Joannes
κνόμενος nequaquam mihi videtur alius esse
me Rhetore, quem Evagrius sparsim citat,
iss. Valesius in notis ad cap. 16 lib. I Eva-
Antiochenum fuisse colligit, perindeque
at res Theodosii junioris, Marciani, Leonis
onis principatu gestas exposuisse. Liberatus
nus *Breviarii* cap. 19 tanquam ex Joanne
re narrat Macedonium Constantinopolitanum
tem, impulsore Severo monacho, qui Antio-
n Ecclesiam paulo post occupavit, deturbatum
stasio fuisse velut Nestorianum, non quod
ium hymnum interpolari passus non esset,
go tradunt scriptores catholici, sed quod
lia atque Epistolas Pauli falsasset. Ex qui-
incitur rhetorem ultra Zenonis imperium hi-
produxisse. Enimvero eruditissimum Vale-
ugerat, Evagrium libro IV, c. 5, scripsisse
m Rhetorem historiam absolvisse narrato
motu et incendio, quibus Antiochena civitas
anno 7 Justini Thracis seu senioris. Hic
Joannes Rhetor, quia iniquiorem se præbuit
Macedonium, quem orthodoxi ceu virum san-
venerati sunt, ideo censeri debet ex caterva
qui, cum Chalcedonensis concilii decreta
arent, διαχρινόμενοι, *hæsitantes*, sive *separati*,
unt. Quo nomine Acephali seu Monophysitæ

C vocitantur apud Leontium, Timotheum CP., Photium cod. 24, et alios quos recensere longum foret. Quando itaque constat Joannem τὸν Διαχρινόμενον historiam non contexuisse rerum ab exordio mundi gestarum, aut ante imperium Theodosii junioris, neque ad obitu Justini senioris: Joannem vero Malalam initium dicendi fecisse a creatione mundi usque ad exitum saltem Justiniani imperatoris, omnino concludendum est, non unum utrorumque Annalium auctorem fuisse, sed diversissimos prorsus. Quin imo Malalam catholicum fuisse multa ejus Chronographiæ loca significant. Præterea apud Malalam non habentur quæ incertus demonstrationum chronographicarum scriptor, tanquam ex Joanne Hæsitante accepta refert, ὡς ὁ Διαχρινόμενος μέμνηται; puta Julianum Apostatam, visis miraculis quæ circa statuam Paneadensem fiebant, quæsito mysterio, cum audisset ea Dominum Jesum repræsentari, hanc confregisse, plantam quæ inibi nascebatur incendisse, eoque in loco erexisse Jovis idolum ac Veneris, cum hac inscriptione: *Hæc Deo Jovi omnium inspectori Julianus Paneadi consecravit.* Insuper Martyrium episcopum, cum Julianum multis objurgasset, a gentilibus juxta templum, ceu diis victimam, crematum fuisse. Plura hinc inde alia Anonymus ex Joanne τῷ Διαχρινομένῳ recitat, quæ frustra quæsieris apud Malalam. Quanquam Joannem Malalam multa ab Hæsitante, quemadmodum ab aliis, surripuisse nullus dubito. Cæterum

D audiendus Photius non est, ubi conjicit Joannem τὸν Διαχρινόμενον eumdem esse atque Joannem Ægeatam. Nam ipsemet cod. 52 fatetur Joannem Ægeatam nestorianum fuisse, atque adeo Dioscorianis et Monophysitis infensissimum; cum e contra ipso rursum Photio teste, ὁ Διαχρινόμενος in historia sua Dioscorum ejusque synodum Ephesinam, quæ vere prædatrix fuit, ceu divinam commendasset: ἣν οὗτος ἐκθειάζει, καὶ τὸν ταύτης ἡγεμόνα Διόσκορον. Sed de his plura in Dissertationibus Damascenicis.

(23) *Ταῦτα Ἰουλιανός.* Asterius hanc statuam Jesu a Maximino confractam fuisse narrat.

(24) *Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βεροίκης*, etc. Id est *Similiter Veronicæ statuam confregit; Hæmorrhoissam sic vocatam prodit idem Hæsitans.* Perperam hæc Combefisius interpretatur: *Similiter etiam Berenicæ ejus feminæ nomen esse, Hæsitans ille prodidit.* Loqui quidem hic Chronographum de statua Hæmorrhoissæ laudata, quam una cum statua Jesu Julianus confregit, nemo non videt.

De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romæ erectis.

Gratianus, postquam uxorem duxerat, Romam venit, ac sui uxorisque statuas argenteas ad aliud spectaculum Romæ proposuit.

Γρατιανὸς μετὰ τὸ γῆμαι ἐν Ῥώμῃ παρεγένετο, καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν γαμετὴν ἐν ἀργυραῖς στήλαις εἰς ἄλλο θέαμα τῇ Ῥώμῃ προέθηκεν.

De Valentiniani Junioris statua, quæ in Leontii porticibus visebatur.

Mira Valentiniani junioris statua in Leontii porticibus visebatur, quem locum invisens Zeno, Valentiniani statuam conspicatus, infelices, inquit, Cæsares, quorum imagines ad memoriam non conspicerentur.

Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἐν τοῖς Λεοντίου ἐμβόλοις ὑπῆρχε στήλη θαυμάσιος, ἔνθα Ζήνων τὰς ἐποψίας ἐποιεῖτο. Ζήνων, Οὐαλεντινιανοῦ τὴν στήλην θεασάμενος, ἀτυχεῖν ἔφησε τοὺς μὴ εἰκόσιν εἰς μνήμην καθορᾶσθαι Καίσαρας.

De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata.

179 In Constantini Bove maximum commissum lium est; aciem contra illum instruxit Byzas, ubi, prænarrante Socrate, Græcorum viginti millia ceciderunt. Statimque in eodem ipso Bove crux argentea deaurata confecta est, necnon servorum Dei Constantini et Helenæ imagines, crucem manibus complectentes.

Ἐν τῷ Βοΐ τοῦ Κωνσταντίνου φωσάτον παρεσκευάσθη μέγιστον, καὶ πόλεμον αὐτῷ Βύζας παρετάξατο, καὶ ἀπέθανον Ἕλληνες, ὡς ὁ Σωκράτης φησίν, εἴκοσι χιλιάδες. Παραυτὰ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Βοΐ, σταυρὸς ἀργυροῦς κεχρυσωμένος ἐτυπώθη, καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰκόνες, ἀμφοτέρων αἱ χεῖρες τὸν σταυρὸν κατέχουσαι, φησί, τῶν θεοδούλων.

De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante, quod postmodum in Deiparæ ædem conversum fuit.

Contaria, ut vocant, excubias ad annos septem habuerunt: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuit. Erat idolorum delubrum exiguum, quod Gallieni esse dicebant. Quo diruto, Constantinus Deiparæ ædem excitavit, seseque cum matre, Jesuque ac Virgine nummo insculpens, festa publica diebus duodecim celebravit.

Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια, βίγλαν εἶχον ἕως ἔτη ζ', καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἔτη β', καὶ ναὸς εἰδώλων μικρὸς πάνυ, ὃν ἔλεγον Γαληνοῦ (25) εἶναι· ὃν καθελὼν Κωνσταντῖνος, τῇ Θεοτόκου οἶκον ἀνήγειρε, καὶ ἑαυτὸν ἐγχαράξας, καὶ τὴν μητέρα, καὶ Ἰησοῦν καὶ τὴν Παρθένον, πανηγυρικὰς ἑορτὰς ἐπετέλει ἓως ἡμέρας ιβ'.

De loco Viglentia nuncupato.

Ad Viglentia validissimæ erant Constantini excubiæ, quas ante crucis visionem in urbe habitam locavit. Nam illic, ut fertur, etiam crucem ipsis oculis circa vesperam conspexit. Eodem quoque loco ad Viglentia Severus Gazæis sedes et domicilium præscripserat; in quos instructo bello Maximinus, Constantini exercitus dux, quasi octo millia eorum concidit. Tum reliqui, equis exsilientes, confractisque gladiis, Maximini pedibus advoluti, vitam supplices deprecati nactique, ex proprio armorum ære statuam Constantino posuere.

Ἐν τοῖς Βιγλεντίου ὑπῆρχεν ἡ ὀχυροτάτη βίγλη Κωνσταντίνου, ἣν πρὸ τῆς ὀπτασίας [τῆς τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ (26)] τῆς πόλεως ἔστησεν. Ἐκεῖ γὰρ, ὡς ἔλεγεν, καὶ τὸν σταυρὸν περὶ δειλινὸν ὀφθαλμοφανῶς ἐθεάσατο. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ τοῖς Βιγλεντίου, Σευῆρος Γάζους κατῴκισεν, οὓς καὶ παλαμναίους (27) Μαξιμῖνος στρατηγὸς Κωνσταντίνου, ὡσεὶ ὀκτὼ χιλιάδας ἀπέκτεινεν. Καὶ τότε οἱ λοιποὶ καταβάντες τῶν ἵππων, καὶ τὰ ξίφη κλάσαντες, τοῖς ποσὶ Μαξιμίνου ἐγκυλινδούμενοι, σωτηρίας τυχεῖν ἱκέτευον· καὶ τυχόντες, ἐκ τῶν ἰδίων χαλκουργημάτων Κωνσταντίνῳ στήλην ἀνέθεντο.

Anselmi Bandurii notæ.

(25) *Γαληνοῦ.* Hic et in notis ad Codinum Lambecius pro Γαληνοῦ legit Γαλλιηνοῦ. Utrobique de Galieno imperatore Valeriani filio sermonem esse censet. Locus ille *(Contaria)* communi forsan appellatione ita dictus, quod ad Propontidem situs esset; cum a monasterio sancti Georgii in Manganis, Bosporo imminenti, nomen inditum Brachii sancti Georgii fuerit non solum Freto ac Bosporo, sive Hellesponto, sed et toti Propontidi, ut pluribus superius monuimus cum de hoc monasterio ac Manganis egimus. Cæterum hæc ita a Codino narrantur: Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς Ἁγίας Θέκλης ὅστις ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, ὄρος λέγουσι ἦν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος, καὶ τοῦ Αἵμου τῆς Θρᾴκης βασιλέως· ἀλθόντος πολεμῆσαι αὐτῷ, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιούτου τόπου τοῦ ὄρους Κοντάρια, καὶ ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν παρωνυμίαν. *Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantis mons fuit. Quo vero tempore Hæmus Thraciæ rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hasta exciderunt ex illa montis parte quæ etiam nunc ex re Contaria nuncupatur.* Chronographus vero noster omnino diversa refert; nam Contaria inquit, excubias ad annos septem habuisse: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuisse. Cæterum in cod. Reg. 1, ultimo loco pro Κοντάρια scribitur Κονταρίζια.

(26) Istæc supplevit Combefisius; vide ejusdem notas. — Necessario supplevi quæ clausa repræsento. Qui pugnaturo adversus Maxentium Constantino eam crucem apparuisse dicunt, non facile admittent, sic visam Constantinopoli, seu Byzantii. Unde etiam illud, ὡς ἔλεγον, ut fama, vulgique rumore ita ferri significetur, non certis monumentis proditum esse. COMBEFIS.

(27) *Οὓς καὶ παλαμήσας.* Scribendum putat Lambecius οἷς καὶ, vel καθ' ὧν.

opuli acclamationibus quibus in Foro Constantinus M. exceptus est; et de Canonaris Philosophi cæde.

φόρῳ μ' ἡμέρας Κωνσταντῖνος ἐδοξάσθη A
ισθη παρὰ τοῖς μέρεσι καὶ παρὰ τοῖς ἄρ-
: αὐτῆς πόλεως. Κανονάρις δὲ Φιλόσοφος
τόπῳ ἀνελθών, μετὰ τὸ παῦσαι τοὺς
εγάλῃ φωνῇ ἐκραξεν, Ὑπὲρ προγόνων μὴ
τῶν προγόνων καθαιρέτης· ὃν ὁ Κωνστα-
καλεσάμενος συνεκρότει, καὶ παρεκάλει
ύσασθαι ἑλληνίζειν. Ὁ δὲ ἰσχυρᾷ τῇ βοῇ
γόνων καὶ ἀποθνήσκειν ἑλόμενος, ἐκαρα-
τοῖς αὐτοῖς Βιγλεντίου ἐμβόλοις, εἰς φό-
καταλειφθέντων Γάζων.

In Foro Constantinus per quadraginta dies faustis plebis senatusque **180** acclamationibus exceptus ac celebratus est. Canonaris autem philosophus, editum in locum conscendens, cessante turba, alta voce clamavit: *Ne plusquam majores sapias, qui majores sustulisti.* Quem evocatum Constantinus, lenibus hortabatur dictis ut paganismum profitendi finem faceret. Ille vero dum edita voce clamat se pro majoribus mortem oppetiturum, capite cæsus in iisdem ad Viglentia porticibus, residuis Gazæis timendi exemplo fuit.

De statua Fortunæ urbis in Foro posita.

ιη ἡ ἐν τῷ φόρῳ πολλὰς ὑμνῳδίας ἐδέ- B
αὐτῇ τὸ πολίτευμα, καὶ Ὀλβιανὸς ἔπαρ-
ί Σπαθάριοι, οἱ Κουδικέλλιοι (28), καὶ μὴν
τιάριοι μετὰ κηρῶν ὑψικεύσαντες, λευκὰς
ιφότεροι περιβεβλημένοι, ἀπὸ τοῦ καλου-
ίως Φιλαδέλφιν, τότε δὲ Προτείχισμα κα-
ἐν οἷς καὶ πόρτα ἦν τὸ πρότερον ὑπὸ
ιτασκευασθεῖσα, ἀνήνεγκαν ἐποχουμένην
χαν. Ὡς δὲ ὁ Διακρινόμενός φησιν, ὅτι ἐκ
υμένης Μαγναύρας· ἐν οἷς ἐν τῷ φόρῳ
καὶ πολλὰς, ὡς προείρηται, ὑμνῳδίας δε-
ἰς Τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ
ἐν οἷς καὶ τὰ ἐξέρκετα. Ἔσχατον πάντων
τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς πα-
ις, καὶ τὸ *Κύριε ἐλέησον* πάντων βοών-
μέτροις. Πολλὰ οὖν ὁ Διακρινόμενος ἀνω- C
λονος φάσκει πράγματα τεθῆναι, ἔνθα ἡ
τατάι, ἐν οἷς καὶ χαραγὴ βασιλικὴ Κων-
ἡ λεγομένη Σωτηρίκιος (29) χίλια κεντη-
ες εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα (30) Κων-
πολις, τῶν ἱερέων βοώντων, *Εἰς ἀπείρους*
δόσωσον ταύτην, Κύριε· καὶ οὕτω μετὰ
ιρυφορίας ἐμμέτρως μ' ἡμέρας πανηγυ-
τοῦ βασιλέως σιτηρέσια πάμπολλα τοῖς
ρισαμένου, ἀπῆλθεν ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ
ι οὕτως τῇ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πό-
νην, καὶ ἱπποδρόμιον μέγα, πολλὰ κἀκεῖσε
νου, καταλείψας τὰ τοιαῦτα γενέθλια εἰς
ιλώνιον.

Statua in Foro posita multis cantibus exornata fuit. Hanc populi cœtus, Olbianusque præfectus, Spatharii, Codicillares ac Silentiarii cum cereis comitantes, candido utrique amictu, a loco nunc Philadelphium, tunc autem Antemurale dicto, ubi etiam porta erat a Caro structa, curru vectam extulerunt: ut autem Hæsitans ille narrat, a Magnaura, ut vocant, ibidem in Foro constituta laudibus canticisque multis, ut jam dictum est, exornata, ab omnibus, ab ipsoque exercitu, tanquam Fortuna urbis adorata est. Demum in columna erecta est, adstante ac supplicante sacerdote, cunctisque, *Domine miserere*, centies acclamantibus. Ait porro Hæsitans multa super columnam, qua statua innitebatur, fuisse reposita; in iisque signatæ Constantini monetæ, quam Sotericium vocant, mille centenaria. Tunc multis acclamationibus Constantinopolis appellata fuit, **181** clamantibus sacerdotibus, *In infinita sæcula eam prospere agere facito, Domine.* Sic cum multo militum satellitio, per dies quadraginta solemnia celebrassent, Imperatore copiosam plebi annonam elargiente, singuli domum abierunt. Atque insequente luce urbis Natalia peracta sunt, majoresque circenses editi, ubi etiam largissimam distributionem fecit imperator, ejusmodi Natalia in æternam rei memoriam celebranda relinquens.

D

De habitatione æstiva Constantini proxime Taurum.

ἰς πλησίον τοῦ Ταύρου μέρεσι, Κωνστα-

In partibus Tauro vicinis Constantinus Magnus

Anselmi Banduvii notæ.

ταθάριοι, et Κουδικέλλιοι. Pro Κουδικέλλιοι s legit κουδικουλάριοι; hujus conjecturam juor.

τηρίκιος. Moneta Constantini Magni, in ator effictus erat; de hac ipsa moneta lo- San Joannes Damascenus in synodica ad pag. 112, quam Constantino Magno as- n Damascenus: Πρώτιστον καὶ ἐξαίρετον ια τῆς εἰς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν Θεὸν ἐγχαράττει τῷ βασιλικῷ τῆς πολιτείας ι, τότε οὐρανοφανὲς σημεῖον τοῦ σωτηρίου καὶ θεανδρικὸν Χριστοῦ χαρακτῆρα ἐν τὰ τοῦ ἰδίου ἀνετυπώσατο· ἐνδεικνύντος τὴν τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως αὐθεντίαν πρὸς τὸν ἐπίγειον γεγονυῖαν, etc. *Pietatis in Christum verum Deum nostrum præcipuum argumentum fuit, quod imperatorio ac publico numismati salutaris crucis quod in cœlo viderat signum, Christique Dei hominis venerandam imaginem, cum sua ipsius impresserit, quo scilicet cœlestis Regis præ terreno majorem potentiam declararet.* At nullus hujuscemodi nummus reperitur.

(30) *Τότε εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα.* Ita habent Anonymus noster, Codinus, et quotquot de hac re agunt scriptores. Perperam quidem hic pro κληθεῖσα edidere Lambecius et Combefisius ἀληθεῖσα.

æstate securus agebat; ubi Severi, Cari filii, palatium erat, ac templum idolorum, *Dei Severi*, nuncupatum: ubi etiam quatuor fornices maximi, alii aliis impositi, ab ipso Severo exstructi, in quibus ut multorum narratu fertur, ad divinandi usum erant beatorum æternorum deorum et deorum inferorum simulacra, argentea, ænea, eburnea et marmorea, quod, ut aiunt, in iisdem fornicibus vota conceperit; moxque conserto prœlio Constantinus Severum Herculium vicit, atque in fornicibus ejus procerumque ipsius capita ad septem dies suspendit: deindeque partim confractis idolis, alia iisdem ex marmoribus casu coaptata ad spectaculum reliquit. Eodem autem loco usque ad Juliani tempora rei plectebantur. Ibidem tabula superposita longissima figuris insculpta, ad tertium usque terræ motum stetit, bella Constantini **182** declarans. Illic item Constantini statua in superiori parte supremi fornicis efficta erat, crucis signum manu dextera tenens.

A τῖνος ὁ μέγας ἐν τῷ θέρει ἀδεῶς διέτριβεν· ἔνθα Σεβήρου τοῦ υἱοῦ Κάρου (31) ὑπῆρχε παλάτιον, καὶ ναὸς εἰδώλων Θεοῦ Σεβήρου ὀνομαζόμενος· ἔνθα καὶ τέσσαρες συνθεταὶ καμάραι παμμεγέθεις καὶ αὐταὶ ὑπὸ Σεβήρου κατασκευασθεῖσαι, πολλὰς μαντείας εἰς χρῆσιν αἰωνίων θεῶν μακάρων καὶ θεῶν Βητγάμων (32) ἔχουσαι εἴδωλα, ἀργυρᾶ τε καὶ χαλκᾶ, καὶ ἐξ ἐλεφαντίνων καὶ μαρμάρων, λόγος φέρει πολλῶν· ὡς εὔχε, φησὶν, ἐν αὐταῖς ταῖς καμάραις· καὶ πόλεμος Κωνσταντίνου γέγονε, καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκούλιον ἐνίκησε (33), καὶ ἐν ταῖς καμάραις τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέραις ἐκρέμασε· καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἴδωλα συγκλάσας εἰς μέρος, αὐτουργικὰ

B ὑπάρχοντα ἐκ τῶν αὐτῶν μαρμάρων, εἰς θέαν ἔλασεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἕως Ἰουλιανοῦ ἐτιμωροῦντο κατάδικοι· ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὑπερκειμένη πλὴξ εἰς μῆκος ἄγαν καὶ ζωδίοις ἀναγεγλυμμένοις, τοὺς πολέμους Κωνσταντίνου ἕως τοῦ τρίτου σεισμοῦ προέκειτο δεικνύουσα. Κωνσταντίνου στήλη ἐκεῖσε ἄνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἄνωθεν μέρος ἐτυποῦτο, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα.

De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis.

Ad portam quam Philadelphii vocant Constantinus in somnis visum habuit. Illic primum omnium crucis figuram conspexit, quam ea qua viderat longitudine et latitudine confectam, columnæ porphyreticæ quadrangulari, deauratam imposuit, spongiæque signum in crucis pede firmum reposuit: matris item Helenæ, sui et filiorum imagines ex ipsa quadrangulari columna efformavit, ac thronis honoris

C causa imposuit. Multa quoque Constantinus Magnus

Ἐν τοῖς Φιλαδελφίου τῆς καλουμένης πόρτης μέρεσιν, ἐνυπνιάσθη Κωνσταντῖνος· ἐκεῖ πρῶτον πάντων τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ ἐθεάσατο, τυπώσας αὐτὸν εἰς μῆκος καὶ πλάτος, ὡς εἶδεν, ἐν κίονι πορφυρῷ τετραπλεύρῳ, χρυσώσας αὐτὸν, καὶ σημεῖον σπόγγου ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ σταυροῦ ἀσφαλισάμενος, τῆς μητρὸς Ἑλένης, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῶν υἱῶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ τετραπλεύρου κίονος ἀνατυπώσας, εἰς θρόνους ἐτίμησε. Πολλὰς ὑπατείας ὁ μέγας Κων-

Anselmi Bandurii notæ,

(31) *Σεβήρου τοῦ υἱοῦ Κάρου.* Hic Chronographum loqui putat Lambecius de Flavio Severo, qui una cum Maximino a Gal. Maximiano Cæsar creatus fuit. Sed quid illi cum Caro? Potius quidem de Maxentio Herculii filio, ut ex subsequentibus patet, nisi quod loca confundit.

(32) *Καὶ θεῶν Βητγάμων.* Id est, deorum inferorum, quos opponit diis μάκαρσι. Ita et Combefisius interpretatur, cujus non minus ingeniosam quam eruditam adnotationem vide ibidem. — Opponit diis μάκαρσι, id est beatis, seu cœlestibus, ut dii sint inferi: quod velut *Saturnalium, deorum Saturno patre inferorum* explicatius reddidi. Verinum secutus sum, diligentem certe grammaticum ac lexicographum, cui Βητάγων, ὁ Κρόνος ὑπὸ Φοινίκων, *Phœnices Saturnum vocant Betagum.* Liquet enim eamdem utriusque vocis vim esse; quæ partim duntaxat detorta sit ex varia aut pronuntiatione aut certe scriptione. Porro diis inferis accenseri Saturnum, auctor nobis Plutarchus, in Quæstionibus Romanis. Dum enim quærit cur Romani ἀπαρακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, *capite retecto*, Saturno sacrificent, post primam rationem, quod ejus sacra Æneæ sint antiquiora, qui ita operto capite diis faciendum sanxerit, alteram hanc affert: Ἢ ὅτι τοῖς οὐρανίοις ἐπικαλύπτονται· τὸν δὲ Κρόνον ἡγοῦνται θεὸν ὑπουδαῖον καὶ χθόνιον. *An quod caput operiant coram cœlestibus diis, Saturnum autem inter inferos terrestresque deos numerant;* ut sit infelix pater tantæ sobolis, quantam sibi inferis deditam cæca gentilitas consecravit. De Severo, quæ tanta auctor loquitur, non consentiunt, ut de Severo Cæsare a Maxentio oppresso intelligantur, qui et Italiam atque Africam tenuit, nec in Constantinum pugnavit: non Cari filius, incertum: ex sorore nepotem Galerii, historiæ produnt. An Carus ille ex Herculii stirpe, ut ita Σευῆρον τὸν Ἐρκούλιον vel Ἐρκουλίου, dicere auctor potuerit? De Maxentio res clarior, quem Romæ oppressum a Constantino constat, non Byzantii, ut forte auctor utrobique gesta confundat; nisi alius quispiam obscurior in Oriente Constantini hostis Severus nomine et Cari filius, idolorum impensius cultor dæmonumque præstigiis deditior, fuit. Ut ut sit, lego, ὃν εὔξασθαι φασιν· καὶ Σεύηρον τὸν Ἐρκούλιον. Combefis.

(33) *Καὶ Σευῆρον τὸν Ἐρκούλιον ἐνίκησε.* Pro Σευῆρον legendum esse Μαξέντιον τοῦ Ἐρκουλίου nemo non videt; sed quod gestum est Romæ, Chronographus Byzantii ait, et sic omnia confundit. Maxentii quippe caput hastæ infixum in Urbem ad triumphum allatum, moxque in Africam missum prodit Nazarius in Panegyr. Constant. Forsan hic confundit Chronographus monumenta novæ Romæ cum veteris Romæ monumentis, ac locum ubi Maxentius ante commissum prœlium victimas diis obtulit, denotare vult; quo quidem peracto sacrificio copias ex urbe produxit, ac prœlium conseruit. Sic porro Zosimus habet: Μαξέντιος δὲ ἀναπολίσας ἑαυτὸν, τοῖς θεοῖς, ἱερεῖα προσήγαγε, καὶ τῶν ἱροσκόπων περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύχης ἀνεπυνθάνετο, καὶ τὰ Σιβύλλης διερευνᾶτο· καίτι θέσφατον εὑρὼν σημαῖνον ὡς ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πράττοντα Ῥωμαίων, οἰκτρῷ θανάτῳ περιπεσεῖν, etc.

ος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πεποίηκεν. Ἐν αὐτῷ ἐτιμήθησαν κεντυρίονες, διὰ τὸ τὸν σταυροτιμήσει βαστάζειν γενόμενοι, ὑπεράνω ἄρου καταστήσαντες (34).

A eodem loco consularia munia obiit. Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prærogativa donati fuerant.

De statuis a Constantino in Foro positis, et de Callistrati Consulatu.

ς; Κωνσταντῖνος στήλας ἐν τῷ φόρῳ προέεθ' ὧν καὶ ἐξ ἰδίας κατασκευῆς ἕως λ'. Πρῶτος ἐν τῷ φόρῳ Καλλίστρατος ἐτιμήθη· καὶ σιλείας Κωνσταντίνου ὕπατοι κοδικέλλου; όρῳ ἐλάμβανον. Ὁ δὲ Καλλίστρατος ὕπατος ; ἐτιμήθη ἐν τῷ φόρῳ, ὡς πρῶτος τὴν οῦ ὑπάτου δεξάμενος, τοῦ Πρασίνου μέρους ·, *Καλλίστρατος εὐτυχὴς, καὶ εἰς ἄλλο* ῆει. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, τὸ τοῦ ἁγίου... τέμενος μβάνει, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἐζήτει (35). Πολλὰ Κωνσταντῖνος τῷ Καλλιστράτῳ ατο, μὴ ἀδικῆσαι· ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, καὶ νηθεὶς πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεκαὶ ἐπεσκόπησεν ὕστερον· ὅθεν μοι τὰ πολλὰ ται διηγήματα.

Multas in Foro Constantinus statuas locavit; quibuscum etiam triginta reposuit ab se fabricatas. Primus in Foro Callistratus consul renuntiatus est: et ad usque Constantini imperatoris tempus, codicillos in Foro consules accipiebant. Callistratus vero consul magnificis in Foro honoribus auctus, quod ibi primum consulari dignitate ornatus fuisset, Prasina factione clamante, *Callistratus fortuna favente insuper ad aliud provehetur.* Ille vero perterritus ad Sancti... templum se proripuit, eoque ingressus, securitatem poposcit. Multis vero se Constantinus juramentis obstrinxit, nihil injuriæ accepturum illum esse. Ille vero non **183** acquievit, atque presbyter ordinatus ex ecclesia egreditur: qui etiam postea episcopus fuit. Qua de re multa enarrari comperi.

B

C

De statuis Roma exportatis, et in Hippodromo erectis.

τῷ Ἱπποδρομίῳ ἀπετέθησαν εἴδωλα ἐκ τῆς ; ἥκοντα ὡσεὶ ξ', ἐν οἷς καὶ Αὐγούστου, ὡς ραπται μὲν, λέγεται δὲ, τὸ ὁμοίωμα.

In Hippodromo depositæ sunt statuæ Roma exportatæ circiter sexaginta; in quibus Augusti; non quod scripta ulla monumenta habeant, sed, ut ferunt, vera effigies.

De aliis statuis quæ in Hippodromo visebantur.

ὰ ἡμῖν διεβεβαιοῦτο Φίλιππος ἔπαρχος, ὅτι ῷ Ἱπποδρομίῳ ὑπάρχον ὁμοίωμα θετταλὸν, εὔασμα ὑπάρχει Ποντίου τινὸς, τὸ ἄνωθεν σιλικῆς καθέδρας ἱστάμενον. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὁμοιώμασι τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου (36)· ὧσαι θῆρας (37) καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι. ἓν μίαν Ἡρωδίων μοι ἐτράνωσεν, Ἰουστι-

Adfirmabat Philippus præfectus ac certum esse narrabat simulacrum ex Thessalico marmore in Hippodromo supra imperatorium thronum constitutum, opus esse Pontii cujusdam. Inter simulacra vero mulierum, Elegii Medorum sunt, quæ belluas gignunt, et homines devorant. Unam mihi Herodio explanavit, quæ impii Justiniani secundum impera-

Anselmi Bandurii notæ.

Ὑπεράνω τοῦ λαβάρου καταστήσαντος. ita becius legit, scilicet, *Ibidemque centuriones nucti, quod crucis in labaro gestandæ prærodonati fuerant.* Corrupte quidem in ms. haὑπεράνω Βαλλέριον καθήσαντες. Pro Βαλλέmalbefisius legit καβαλλαρίων, sicque interir: *Ibidem loci centuriones honore aucti, ie aliis ferenda cruce prælati, hoc nacti sunt, erieri equitibus loco considerent.* Sed pluris ielo Lambecii conjecturam, quæ Sozomeni itate comprobatur lib. I, cap. 4, de Constanlagno: Ἐκέλευσεν ἄνδρας ἐπιστήμονας χρυσῷ ις τιμίοις εἰς σταυροῦ σύμβολον μετασκευάσαι ὰ Ῥωμαίοις καλούμενον Λάβαρον· σημεῖον ο πολεμικῶν τῶν ἄλλων τιμιώτερον. Labaidem ita appellatum fuit præsertim sub Conı Magno vexillum in quo Christi monogramcribi curavit, quod cæteris pretiosius et sanaberi, imperatorem semper præcedere, a is adorari, et in prœliis a fortioribus exerilitibus ambiri et stipari præcepit, uti referiptores ecclesiastici. Hos quidem milites esplerique putant, quos *præpositos laborum* t Codex Theodosianus. Cæterum de Labaro e doctissimi Ducangii Dissert. De Impp. Conopolit. nummis num. 20, ejusdem utrumque , item Fullerum lib. II *Exerc. sacr.* cap. I, lib. IV, cap. 13.

(35) *Ἐζήτει ἄδειαν.* Scilicet, *securitatem poposcit.* Ita et Combefisius legit. In ms. habetur, ἐζήτει πρεσβείαν.

(36) *Τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου.* Emendarem, τοῖς μέσον τοῦ Ἐλεγίου, ni paulo post, magna Justiniani statua ære equestris in illa ipsa Hippodromii parte posita haberetur, μετὰ τὴν νίκην Μήδων· *post relatam de Medis victoriam.* Potuit ergo ambitiosus princeps, eam Circi partem ad rei memoriam Medorum Ἐλεγεῖον vocare, sive quod ibi ascripti ejus rei testes, Elegi, sive quod locus ipse statua victoris clarus, Medorum, seu etiam Persarum luctus, ab eorum clade, monumentum erat. Combefis.

(37) *Αἱ γεννῶσαι θῆρας.* His nonnihil lucis accedere potest ex Anon. nostro: Αἱ δὲ γεννῶσαι θῆρας καὶ ἐσθίουσαι ἀνθρώπους ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων. Ἡ δὲ ἑτέρα ἐν ᾗ πλοῖον ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἔστιν, ἡ ἐκ τῆς Χαρύβδεως; ἐσθίουσα τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἔστιν Ὀδυσσεὺς, ὃν κατέχει ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἕτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἑπτὰ αἰῶνές εἰσιν οἱ ἐσθίοντες καὶ ἐσθιόμενοι. Similia refert etiam Codinus pag. 29.

toris historiam referat. In quibus et navis est, non ut impleatur, sed ut exspectet. Quo audito collacrymatus sum, mecum reputans, num id etiam absurdi Constantinopoli contingere debeat. Justinianus magnus in Circi sedibus æneo equo vehebatur, post victoriam de Medis partam. Mulier in Hippodromo in sede ærea sedens, æque superiori loco. ut jam dictum est, ut quidem narrat Herodio, Verina magni Leonis uxor est; ut autem ego pluribus narrantibus audivi, statua est Minervæ ex Græcia advecta, quod etiam verum arbitror.

A νιανοῦ τοῦ ἀθέου δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τὸ δεύτερον· ἐν οἷς καὶ πλοῖον ὑπάρχει, μὴ πληρωθῆναι, ἀλλὰ περιμένειν· ὅπερ ἀκούσας ἐδάκρυσα, εἰ ἄρα γε τοιοῦτον πάλιν, τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπέλθῃ ἀλόγημα. Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἐν τοῖς τοῦ καθίσματος κατεποχεῖτο ἐν ἵππῳ χαλκῷ μετὰ τὴν νίκην Μήδων (38). Ἡ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ καθεζομένη γυνὴ ἐν σελλίῳ χαλκῷ, καὶ αὕτη ἄνωθεν, ὡς προείπομεν, ὁ μὲν Ἡρωδίων ἐδίδαξε Βερίναν εἶναι τοῦ μεγάλου Λέοντος· ὡς δὲ ἐγὼ παρὰ πλειόνων ἤκουσα, ἐξ Ἑλλάδος εἶναι τὸ εἴδωλον μᾶλλον τῆς Ἀθηνᾶς (39), ὅπερ καὶ ἐπίστευσα.

De draconis statua quæ Arcadium repræsentabat, et de hyæna.

Multa Philippus dynasta enarravit ut didicerat, draconis scilicet statuam Arcadii signam esse, Honorii autem fratris ejus Romæ imperantis **184** præferre speciem. Unde item oracula pridem et ad hoc usque tempus. non pauca extiterunt. Hyæna autem quæ supra draconis statuam visitur ex Antiochia veteri Constantinopolin, Constantino magno imperatore, ut memoratus Philippus refert, translata est.

B Πολλὰ Φίλιππος ἱστόρησεν ὁ δυνάστης, μαθὼν καὶ τοῦτο παρέδωκεν, ὅτι τὸ δρακονταῖον, Ἀρκαδίου μὲν ἐκτύπωμά ἐστιν· Ὀνωρίου δὲ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐπίδειξις, ἐν Ῥώμῃ βασιλεύοντος. Ἔνθεν καὶ χρησμοὶ (40) καὶ πρὸ ἡμῶν, καὶ ἕως τῆς δεῦρο, οὐκ ὀλίγοι γεγόνασιν. Ἡ δὲ ἄνωθεν τοῦ δρακονταίου ὕαινα, ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς πρώτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλήλυθεν, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καθὼς ὁ προειρημένος Φίλιππος ἱστόρησεν.

De cæde Anastasii Monachi in Hippodromo facta, ubi et multæ aliæ cædes perpetratæ sunt.

In Hippodromo multæ cædes plurimaque mala perpetrata sunt, maximeque temporibus quæ nos præcesserunt: ubi ætate nostra Anastasius monachus, ob veritatem imperatori repugnans, crematus est.

Ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ πολλοὶ φόνοι καὶ κακὰ γεγόνασι· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν· ἐν οἷς καὶ ἐφ' ἡμῶν Ἀναστάσιος ὁ μοναχὸς δι' ἀλήθειαν τρόπον ἀντιλέγων τῷ βασιλεῖ ἐκαύθη.

De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem comitati sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis, dum Hippodromi signa lustrarent.

Eudocia Atheniensis paternæ causa hæreditatis litem intentans, formæ gratia fortunam invenit; cujus fratres, miram illam et novam sororis sortem audientes, cum philosophis septem adscendentes fortunæ ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant. Theodosius vero imperator in philosophorum gratiam ad Circum concessit, nemoque eorum eo pergere neglexit. Erant autem numero septem, Cranus, Carus, Pelops, Apelles, Sylvanus, Curvus, Nerva. Hi cum imperatore ludos in Circo spectandi causa aderant. Theodosius vero admiratione captos viros conspicatus, sic eos alloquitur: *O philosophi, si miramini, victi in philosophia estis.*

C Εὐδοκίας Ἀθηναίας κατὰ μοῖραν (41) ἐπιτιθείσης, κατὰ χάριν ηὗρατο τύχην, καθ' ἣν οἱ αὐτάδελφοι τὸ ξένον τῆς συγγόνου ἀκηκοότες αὐτήμα, ἀνελθεῖν συνεπειρῶντο φιλοσόφοις ζ', καὶ τῇ τύχῃ ἐξ ἀτυχίας (42) ἐδεήθησαν ἱλασθῆναι. Θεοδόσιος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Ἱππικὸν ἦλατο, τοῖς φιλοσόφοις ἀρίσκων· καί τις αὐτῶν οὐκ ἐνέλησεν. Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ζ', Κράνος, Κάρος, Πέλωψ, Ἀπελλῆς, Συλβανὸς, Κύρβος, Νερούας. Οὗτοι συνῆσαν εἰς τὸ Ἱππικὸν τῷ βασιλεῖ, θέας ἕνεκεν Ὀλυμπίων. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος, ὁρῶν τοὺς φιλοσόφους θαυμάζοντας, ἔφη πρὸς αὐτούς, Ὦ Φιλόσοφοι, εἰ θαυμάζετε, κατεφιλοσοφήθητε. Ὡς αὐτίκα ἀποκριθὲν

Anselmi Bandurii notæ.

(38) *Μετὰ τὴν νίκην Μήδων.* In hanc statuam Justiniani equestrem in Hippodromo erectam, ob victoriam de Medis et Scythis partam, habentur duo epigrammata lib. IV Anthol. cap. 4.

(39) *Τὸ εἴδωλον μᾶλλον τῆς Ἀθηνᾶς.* Perperam hæc interpretatur Combefisius: *Ut autem a pluribus audivi, Minervæ potius Athenis allatum simulacrum est, magisque credidit.* Non quidem hic τῆς Ἀθηνᾶς Athenis, sed *Minervæ*. Nostra interpretatio comprobatur ex Anonymo nostro et Codino.

(40) *Ἔνθεν καὶ χρησμοί.* Vide quæ Anonymus noster et Codinus habent de statuis in Hippodromo, et aliis monumentis ab Apollonio Tyaneo magice consecratis.

(41) *Κατὰ μοῖραν.* Eudociæ Atheniensis historiam pluribus referunt auctor Chronici Alex. pag. 312 et seq., Socrates lib. VII, cap. 21, Evagrius lib. I, cap. 20; Theophanes pag. 72. Vide notas Jacobi Goar ad Theophanem, pag. 569.

(42) *Καὶ τῇ τύχῃ ἐξ ἀτυχίας*, etc Scilicet, *Fortunæ ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant.* Ita ad verbum interpretatus sum: verum autem sensum hunc esse puto, *Eudociæ, quæ ex infortunio fortunam nacta erat, ut sibi placaretur, supplicabant.* Refert quippe Chronicon Alexandrinum fratres Eudociæ, cum eam imperare Constantinopoli intellexissent, metu ob injuriam eidem illatam correptos in fugam se conjecisse; mox illam, data securitate, per nuntios accersitos ad dignitates provexisse.

αὐτῶν, Ἀπελλῆν ὀνόματι, καὶ εἰπεῖν, Μὴ A Tum ex illis unus Apelles dictus : Non ego homines
εἶεν (43) ἐμὲ τοὺς ἵππους τῷ ἐπιβάτῃ, εἰδὼς equorum ascensores miror, cum probe sciam fore ut
ς, ὅτι ἵπποι ἀνθρώπων ἐπιβάται γενήσονται, equi hominum ascensores sint, mutato Olympico-
ομένων τῶν Ὀλυμπίων, καὶ τὸ θαυμάζον rum ordine, et quod admirationi est hebesset. Ner-
πιάσει. Νερούας δὲ ἀπεκρίνατο, Κακὸν τῇ va dixit : Malum regiæ urbi signum video cum si-
ι (44) στοιχεῖον, ὁρῶ τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης gno **185** fortunæ concurrere. Sylvanus, videns si-
οντα. Καὶ Συλβανὸς ὁρῶν τὸ πρὸς μεσημ- gnum ad meridiem positum elato genu cameli instar
ζῳδίον, εἰς τὸ ἄνω τὸ γόνυ καμήλου δί- fessi ait : Præclarus es, cujus hic signum ac figura
) κεκμηκότος ἔφη· Καλὸς ὁ στοιχειωσάμενος· est; nam tempora aderunt, queis genua defutura
γὰρ ἐπὶ τούτου ἀγόνατοι ἔσονται. Ὁ δὲ sunt. Curvus, populum conspicatus, dixit : O popu-
, ἐν τῷ δήμῳ ὁρῶν, εἶπεν· Ὦ δῆμε, δι' ὃν le, cujus causa multi futuri carnifices. Pelops equo-
περισεύσουσι. Πέλοψ δὲ, τοὺς ὅρους τῶν rum metas intuens, Cujus problema ? inquit. Respon-
(46) ὁρῶν, εἶπε, Τίνος τὸ πρόβλημα ; Θεο- dente Theodosio, Constantini : reponit ille, Aut philo-
δὲ φήσαντος, Κωνσταντίνου, εἰπεῖν ἐκεῖνον, sophus vanus aut imperator non verus. Porro Carus,
ἰσοφος ἄκυρος, ἢ βασιλεὺς οὐκ ἀληθής. Ἐώρα muliebre quoddam signum videns quadratis zodiaci
ἀνος (47) ὁ φιλόσοφος θηλύμορφόν τι ζῳδίον, B figuris conscriptum, dixit, O quadritermine, ex quo
τρίσι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμμένον, καὶ Constantini infiniti emergent ; idem autem Carus, ut
Ὦ τετραπέρατε, ἐξ οὗ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ loqui pergeret a philosophis admonitus ait : Infortu-
οι ἔσονται (48). Κάρος δὲ, προτραπεὶς παρὰ nata mihi omnia videntur, quia si hæc signa, ut co-
λοσόφοις λαλῆσαι, φησὶν, Δυστυχῆ μοι τὰ nantur asserere, vera dicunt, cur Constantinopolis
φαίνεται, ὅτι εἰ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς πει- consistit ? Cranus vero, qui et Athenieusis philoso-
, ἀληθεύουσιν, ἵνα τί ἡ Κωνσταντινούπολις phiæ logistes dicebatur, subridens coccyzabat. Sci-
ηκε ; Κράνος δὲ, ὅστις καὶ λογιστὴς (49) τῆς scitante autem imperatore, quid causæ esset, con-
ίων φιλοσοφίας ἐλέγετο, μειδιῶν ἐπεκοκκύα. traria respondit, multum ridens et cavillans. Nar-
βασιλέως πυνθανομένου, Τίς ἡ αἰτία, ἀπε- cissus vero præpositus philosopho alapas impegit,
ν ἐναντία, τὸ πλεῖον γελῶν καὶ σκώπτων. talia loquens : Soli ut soli responde, qui tenebræ es.
ισος δὲ πραιπόσιτος δίδωσι τῷ φιλοσόφῳ ῥα- Illo autem alteram maxillam tendente, alteram
α, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Τῷ Ἡλίῳ ὡς ἡλίῳ Narcissus dat alapam. Philosophus vero Narcisso
νου, σκότος ὑπάρχων. Τοῦ δὲ καὶ τὴν ἄλλην dixit, Non tui causa loquar, sed quia figuris reve-
ντος, δίδωσιν ὁ Νάρκισσος. Ὁ δὲ φιλόσοφος C rentiam habeo. Crani problema tale est. Rogavit
ρκίσσῳ ἔφη· Οὐ διὰ σὲ λαλήσω, ἀλλὰ τοῖς imperatorem ut sibi signa in Circo posita spectare
σι δυσωπούμενος. Τὸ δὲ πρόβλημα τοῦ Κρά- liceret. Ille propositionem accepit. Est autem ibi vi-
ωῦτόν ἐστιν. Ἤτησε τὸν βασιλέα τὰ ἐν τῷ rilis statua, galeato capite, **186** nudo prorsus cor-
στοιχεῖα θεάσασθαι· εἴλετο εὐθὺς ἐκεῖνος. pore, obtectis solummodo verendis. Rogante phi-
ὲ ἀνδροείκελόν (50) τι ἄγαλμα, ἐπικεφαλαίαν losopho quis statuam posuisset, respondit quidam
ἔχῃ περιέχον, γυμνόν τοι ὅλως, καὶ ἐν τοῖ lector, Valentinianum posuisse, Cui philosophus,
ρας διδύμοις ἐπικεκαλυμμένον. Τοῦ δὲ φι- Quando etiam asinum ? Ille vero, Simul. Tum philoso-
πυθομένου, Τίς ἂν, ἔφη, ὁ στήσας ; ἔφη τις phus : Quando asinus ut homo erit, o calamitatem !
στης, Ὅτι Οὐαλεντινιανὸς τοῦτο προῦθηκεν. quippe asinum homo sequitur. Verum absit. Vatis
ὲ ὁ φιλόσοφος, Πότε καὶ τὴν ὄνον ; τοῦ δὲ hoc problema in tomis Leonis Magni, quod Cranus
ος, Ὁρᾷ· εἰπεῖν ἐκεῖνον, Ὅτε ὄνος ὡς ἄν- philosophus edidit, repertum est a Ligurio astro-
ίσεται, ὧ συμφορᾶς, ὅτι ἄνθρωπος ὄνῳ ἀκο- nomo et viro primario ejusdem Leonis imperatoris.

Anselmi Banduri notæ.

Μὴ θαυμάζειν, etc. Lambecius ita legen- **ταί**. Codinus habet, ὅτι ἐκ σοῦ κομψοὶ καὶ ἀπείρατοι
dum at : Μὴ θαυμάζομεν τῶν ἵππων τοὺς ἐπιβά- D ἔσονται. Quod Lambecius reddit, omittens vocem
ἀλλ' εἰδότες, etc., et paulo post ita legit, καὶ præcedentem ὦ τετραπέρατε : *Versuti pariter at-*
μάζων ἀμβλυωπήσει. *que inexperti ex te procedent.*

Κακὸν τῇ βασιλίδι, etc. Codinus habet (49) **Καὶ Λογιστής**. Posset reddi, *æstimator, cen-*
τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ὅτι τῷ στοιχείῳ τῆς *sor, rationalis.* Romanus magistratus, qui provin-
στοιχεῖον συντρέχει. ciæ procurator ; et qui officiales ab actis haberet :
Καμήλου δίκην. Ita et Ducangius legendum ipse qui sub regibus, διοικητής, *diœcetes.* Signi-
corrupte quidem in ms. legitur, κάμου δίκην ficatur excellens quædam judicii auctoritas inter
ότε. Lambecius vero sic emendat, τὸ γόνυ Athenienses philosophos, quibus velut regula limes-
ν, δίκην κεκμηκότος. que esset. Sic quoque in Actis Metaphrasteis S.
Τοὺς ὅρους τῶν ἵππων. Scilicet, *Pelops* Catharinæ, supremus quidam philosophus induci-
as metas intuens. Ita ex contextu videtur tur, quo victo, reliqui animum despondere. Videa-
standum. Lambecius ad Codinum et Cois- tur Athenis λογιστὴς φιλοσόφων, qui Constantino-
s hic interpretantur : *Pelops autem carceres* poli ὕπατος, quo nomine celebris Michael Psellus,
romi conspiciens, etc. quem consulem qui velit et reddat, nescio an pro-
Ἔώρα γάρ Κάρος. Ita ex Codino restitui- bus satis interpres habendus sit. Combefis.
lu ms. habetur, ἐωρα γάρ τινα ὁ φιλόσοφος (50) **Ἔστι δὲ ἀνδροείκελον.** Hanc statuam cui
ρφον ζῴδιον. asinus præibat, vulgo nuncupatam fuisse Perichy-
Ἐξ οὗ ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ἀπέρατοι ἔσον- tem Codinus prodit pag. 30.

λουθεί. Ἀλλὰ μὴ ἔστω. Τοῦ μάντεως τοῦτο τὸ πρόβλημα εὑρέθη ἐν τοῖς τόμοις τοῦ Λέοντος τοῦ Μεγάλου ὃ ἐφιλοσόφησε Κράνος, παρὰ Λιγουρίου (51) ἀστρονόμου καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Λέοντος.

De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippodromo lustraret.

Sub Anastasio, Asclepiodorus, conspicatus signum majus in Circo cogitantis more capiti admotam manum tenens, ait, O vim! quod omnis humana indigentia, una hominis prudentia condiatur. Cum autem ipsi aliquis litteras marmori insculptas ostenderet, iis perlectis, Optandum est, ait, ad ea quæ tunc futura sunt non pervenire; adeoque mihi non legisse utilius fuisset. A

Ἀσκληπιόδωρος (52) ἐπὶ Ἀναστασίου ἰδὼν τὸ ζώδιον τὸ μέγα, τὸ ἐν τῷ Ἱππικῷ, τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ προσώπου κατέχον, ἔφη, Ὦ βία, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ἔνδεια, εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν ζυμωθεῖσα. Καί τις αὐτῷ ἐπέδειξε γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, τοῦ δὲ ὑπαναγνόντος, ἔφη· Ἀγαθὸν μὴ φθάσαι τοῖς τότε μέλλουσιν εἶναι· ὡς κἀμοί τι κέρδος τοῦ μὴ ἀναγνῶναι.

De statua Theodosii argentea in Tauro erecta.

Sciendum, statuam Taurum dictam magnum Theodosium esse. Ad eam olim imperator exteros dynastas excipere solebat. Erat autem quondam argentea, ut docet Sozomenus; Clemens vero similes variæque formæ marmoreas Constantii Constantini filii esse ait.

Δέον γινώσκειν ὅτι ἡ καλουμένη Ταῦρος, Θεοδόσιός ἐστιν ὁ Μέγας· ἐν ᾗ ποτε ἐδέχετο (53) ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν δυνάστας. Ἀργυρᾶν δέ τις ἦν πρώην, ὡς ὁ Σωζόμενος διδάσκει. Κλήμης (54) δὲ τὰς ὁμοίας καὶ πολυμόρφους μαρμαρίνας, Κωνσταντίου εἶναι φάσκει, τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου.

De statua Leonis Macelæ Pittaces dicta.

Quam Pittacen statuam vocant, Leo Magnus est, quem vulgo Macelam nuncupant, ad quam libellos supplices imperatores accipiebant. **187** Imo et palatium illic olim erat, proxime veterem ecclesiam Sanctæ Irenes, ut narrat Joannes Hæsitanus. B

Ὁ Πιττάκης ὁ λεγόμενος (55), Λέων ὁ Μίγας ἐστίν, ὁ παρὰ πολλοῖς Μακελάριος λεγόμενος, καθ' ἣν... τὰ δεξήματα τῶν βασιλέων ἐκεῖσε ἐγίνοντο. Ἀλλὰ καὶ παλάτιον ἦν ποτε συνεπτάμενον, πλησίον παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καθὼς Ἰωάννης ὁ Διακρινόμενος λέγει.

De statuis quæ in Augustæo erectæ erant.

Sciendum est Augustæum, ut vocant, tres successive

Δέον γινώσκειν ὅτι τὸ λεγόμενον Αὐγουσταῖον

Anselmi Bandurii notæ.

(51) *Παρὰ Λιγουρίου*, etc. Non placet, quod Lambecius emendat, de hac ipso oraculo, quod auctor ait inventum in tomis Leonis Magni, παρὰ Λιγουρίου ἀστρονόμου, καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Λέοντος, dum ait: *Pro* Λιγουρίου, *scribe* Ὀλυβρίου. *Consul autem fuit hic Olybrius anno octavo imperii Leonis-Macelæ.* Ita id quidem. At quis audivit imperatoris cujusquam vocari consulem, qui illo principe, at ne quidem ejus collega, consulatum gessit? Quænam vero hæc Olybrii nota ut mathematicus, non vir clarissimus ac nobilissimus, demumque Augustus ac imperator Romæ audiret? Fuit ille consul Leonis anno VII, ut ponit Chronicon Alexandr., Rustico ejus collega, missusque Romam a Leone, βιασθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε Ῥωμαίων χειροτονεῖται βασιλεύς. *Invitus a Romanis illic degentibus imperator creatur*, inquit idem. Mathematicum hominem qui prodiderit, scio neminem. Quid si ἀστρονόμων ὑπάτου, sicque loquatur auctor ævi sui more, quo principes quique cujusvis facultatis proceres ac magistratus, nec ii summi, sic vocarentur, ut ex Vitis τῶν νέων βασιλέων videre licet, sive jam editis, sive quæ meliores prelum exspectant, mihique suppetunt. Leonis Macelæ tomi rerum astronomicarum, satis obscuri: Leo Basilii filius eo nomine clarior, quo et Sapientem vulgo dicunt. Ego cum Leone Philosopho sic dicto, ipsoque magno astronomo confundi mihi visus sum ostendere, in recensitis *Bibl. PP. Concionatoriæ* auctoribus. Gentis certe istud grande vitium, quod sic addicta ejuscemodi superstitiosis; quibus illi non salus comparata, sed demum exitium (Deo scilicet ultore) et interitus. Quid si magnus Leo auctori, non ipse vere Magnus sicque vulgo dictus, sed forte, quem dixi, Basilii filius: sic enim scriptorum libitu, Magni vocantur, alias non magni, uti statim *Magnus Anastasius* in Codino, quæ vox melius Anonymo desideratur. Nec enim tanti Anastasius aliquis Romanus imperator fuit, ut jure Magnus dici debuerit. Citat Codinus num. 68 Λιχούριον de Mauricii et familiæ statuis; nec alius esse videatur quam hic ipse Λιγούριος· nec necesse ipso jam Mauricii tempore, seu illi supparem vixisse, ut Leonis ὑπατος astronomorum, quod dico, majus conjectura, resque ipsa videri possit. Conner. C

(52) *Ἀσκληπιόδωρος.* Lambecius pro Ἀσκληπιόδωρος legendum putat Ἀσκληπιόδοτος. Asclepiodotus philosophus et medicus qui Procli discipulus fuit, et temporibus Anastasii Dicori floruit. Hujus autem Asclepiodoti exstat hodieque in bibliotheca regia Etruriæ liber de re militari, cui titulus est, ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΕΧΝΗ ΤΑΚΤΙΚΗ. Divisus est in duodecim capita, et sic incipit: Τῆς τελείας παρασκευῆς πρὸ; πόλεμον διττὴς οὔσης, χερσαίας τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χερσαίας τὰ νῦν λεκτέον, etc. Finis autem hic est, Αὗται δὲ βραχέων αἱ τοῦ ταχτικοῦ καθηγήσεις, τοῖς μὲν χρωμένοις σωτηρίαν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνους ἐπάγουσαι. D

(53) *Ἐν ᾗ ποτε ἐδέχετο.* Anonymus noster in Foro Tauri exstare inquit Theodosii Magni statuam, quæ primitus argentea fuit, et ad quam legati exterarum gentium excipiebantur.

(54) *Κλήμης* Clemens hic historicus, cujus meminit Suidas, auctorque est scripsisse *de imperatoribus Romanis* et alia.

(55) *Ὁ Πιττάκης ὁ λεγόμενος.* Statuam hanc Leonis erectam fuisse ab Euphemia ejus sorore germana, quod ibi domum haberet, pluribus narrat Anonymus noster.

τρεῖς διαδέχεται, Κωνσταντίνου, τοῦ πρώτου . . καὶ βασιλικαὶ ἦσαν κάτω ε', τοῦ κίονος ντίνου, Κώνσταντος καὶ Κωνσταντίου, Κων ς τε καὶ Αἰκινίου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον Ἰου-

Ἐπὶ Θεοδοσίου οὖν τοῦ Μεγάλου στήλη τῷ κίονι διαδέχεται, ἀργυραία καὶ αὐτή· ιὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου πρ . . . τῇ γῇ, εόδωρός φησι. Ἐν δὲ τοῖς Σωζομένου γράμ ρηται, Ἰουστινιανός ἐστιν, ὃ νῦν καθορᾶται, στον τοῦ φόρου ζῴδιον (56), καθά φησι Θεο ς (57) καὶ Εὐσέβιος, ἐν οἷς δοκοῦσι σορά βιβλίοις, Ἕλληνος εἶναι στήλην· καθ' ἣν σας ὁ μακάριος Κωνσταντῖνος δι' εὐχῆς ἔστη ν δὲ τοῖς Ἀπολλιναρίου καὶ Ἀλεξάνδρου μμασι, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου, καὶ Μιλίχιος (58) ὁ χρονογράφος ἐξηγήσατο.

statuas habuisse; Constantini primum... erantque subter columnam imperatoriæ statuæ quinque, Constantini scilicet, Constantis et Constantii, Constantiæ et Licinii; quin et postea Juliani. Sub Theodosio itaque Magno statua alia primam excepit, quæ argentea et ipsa erat; sed etiam Arcadii et Honorii... quemadmodum Theodorus ait. In scriptis vero Sozomeni dicitur, Justinianum esse qui nunc conspicitur, quæ est maxima Circi figura, ut aiunt Theodoretus et Eusebius. quibus libris eorum videntur collectæ sententiæ, hominis Græci esse statuam quam beatus Constantinus fusis precibus dedicavit. In scriptis vero Apollinarii et Alexandri, Constantini Magni esse traditur ut etiam Milichius chronographus enarrat.

De tripode, qui in magno Strategio positus erat.

ρίπους ὁ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ, καθὰ ἱντιος Ἀλέξανδρον λέγει εἶναι τὸν Μακεδόνα. ιτο δὲ καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων, καὶ ὅσοι τοῖς ασιν αὐτοῦ ἐμφιλοχωροῦσι, μάλιστα οἱ ταῖς αις στοιχειοῦντες, ἐπιγινώσκουσι τὸν Ἀλέξαν εἶναι. Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς, καὶ Κωνσταντῖνον ιον ἐκεῖ πρῶτον φόρον τῇ πόλει ταύτῃ ἀνα-

Tripus qui in Strategio magno visitur, Alexander Macedo est, narrante Promuntio. Id vero noverat ex perscriptis litteris, itemque quotquot in ejus versati sunt libris, maximeque qui divinationibus dant operam, cum pro Alexandro agnoscunt. Refert idem scriptor sanctum Constantinum ibi primum Forum urbi excitasse.

De Philadelphio ac statuis ibidem erectis.

καλούμενον Φιλαδέλφιν, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ μεγάλου τοὺς υἱοὺς, ἀπὸ Γαλλίας τὸν ἕνα πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλθόντα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, μεγάλης ὑπαντῆς καὶ χαρᾶς γενομένης, ασθαι ἀλλήλους, καὶ περιευθὺ στήλας αὐτῶν ραι τῇ πόλει τὸ σχῆμα ὑποσωζούσας. Ἰουλιαστήλη καὶ Ἀναστασίας τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, τὸ εἶναι Χριστιανὴν, ἐξέβαλε τῆς βασιλείας. ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Προμούντου ἀπεα. Αἱ δὲ αὐταὶ στῆλαι μέχρι τοῦ νῦν σώζονται τῷ Φιλαδελφίῳ.

188 Quod vocant Philadelphium aiunt esse filios Constantini Magni; quorum alter ex Gallia post patris obitum Constantinopolim venit; magnusque et lætitia plenus occursus fuit, seseque illi mutuo amplexati sunt. Statimque statuæ illis in Urbe erectæ sunt, quibus hæc spectacula repræsentarentur. Juliani item et Anastasiæ uxoris ejus statuæ, quam ille, quod Christiana esset, repudiavit: illa vero in Promunti monasterio detonsa est; illæ, inquam, statuæ hodieque in Philadelphio manent.

De statua Theodosii Junioris, ac aliis statuis in Xerolophò erectis.

λεγόμενος Ξηρόλοφος στήλην μὲν ἔχει, καθὼς ρινόμενος λέγει, τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου, καὶ τινιανοῦ κάτωθεν τοῦ κίονος καὶ Μαρκιανοῦ. οῦ δὲ γενομένου πεπτωκέναι στήλην, καὶ ὡς λέγει, ἀνελθεῖν τῶν ἑπτὰ κιόνων, καὶ ὁπο αι Μαρκιανοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ ἐν τῷ τριλόφῳ.

Quem vocant Xerolophum, Theodosii Junioris, Hæsitante auctore, statuam habet; itemque Valentiniani infra columnam, et Marciani. Terræ motu autem corruisse illam aiunt, utque vulgo dicitur septem columnas conscendit; Marciani vero et Valentiniani statuæ in campum tribunalis redierunt.

Anselmi Bandurii notæ.

) *Τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζῴδιον.* De hac Justiniani in Augustione erecta, vide Anis Pachymerii Descriptionem, necnon Anom nostrum et Codinum.

) *Καθά φησι Θεοδώρητος*, etc. Hæc series xa videtur; exhibemus Combefisii versio- vide ejusdem notas. — Sunt hæc satis im- : nec enim Theodoretus aut Eusebius de Juno loqui potuere. De statua quæ prius Conni erat, vel ab eo Græci hominis erecta fuc dedicata, quamque Justinianus sua mutaveentos esse, nihil vetat : τὸ, σοράλεσθαι, redn *asserere*, quod non occurrebat quid melius rem. At re melius inspecta, placuit, καίτοι φασὶ Θεοδώρητος. Sic enim nihil hiulcum aut scabrum est. *Tametsi aiunt Theodoretus et Eusebius*, etc., ni sit τὸ, σοράλεσθαι, idem ac σορεύεσθαι, quod Hesychio est συνάγειν· *quibus libris eorum collectæ sententiæ*, velut fere per electa, ut in Tripartita, Theodori scilicet Lectoris Historia, ex qua ista Sozomeni aliorumque auctor habeat, nempe pleniori quam ea quæ nobis exstat. Plura enim desiderari etiam Vossius aliique observavere : nec plures Theodoros Lectores qui Historiam scripserint, necesse confingere. COMBEFIS.

(58) *Καθὰ καὶ Μιλίχιος.* Puto legendum pro Μιλίχιος, Milesius Chronographus, scilicet Hesychius Illustris Milesius.

De portu Neorio, quem Conon magice consecravit.

Neorius, ita nuncupatus, qui et Arcadius, quem Conon, ubi locum plurimis Constantini Magni laboribus excultum offendit, magice consecravit, in quo et maritimarum mercium fora antea erant; Justino autem imperante, in Juliani portum translata sunt.

Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρκάδιος (59), ὃν Κόνων ἐστοιχειώσατο (60), εὑρὼν τὸν τόπον πλείστοις πόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου πονηθέντα· ἐν ᾧ καὶ ἀγοραὶ τῶν θαλασσίων ἐμπορευμάτων πρώην ὑπῆρχον ἐκεῖ· ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ (61) μετεποιήθησαν εἰς τὸν Ἰουλιανοῦ λιμένα.

De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantianis.

Zeuxippus balneum Severus appellatur quippe a Severo ædificatum est. Cum illo item Hippodromus paulatim ædificari cœptus est, Constantianæ Thermæ a Constantino Magno exstructæ sunt, necnon **189** Fossa, ut vocant. Multæ vero statuæ mirabili forma quæ in Thermis Constantianis erant, corruerunt.

Ὁ Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν Σευῆρος καλεῖται (62)· ὑπὸ Σευήρου γὰρ ἐκτίσθη. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ Ἱπποδρόμιον (63) τὸ πρῶτον ἔλαβε κτίσμα· ἐν ὀλίγῳ καὶ Κωνσταντιναὶ (64) ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἐκτίσθησαν, καὶ ἡ λεγομένη Φοῦσσα (65). Στῆλαι δὲ πολλαὶ οὖσαι ἐν Κωνσταντιναῖς διέπεσαν ἄξιαι θαύματος.

De Aquæductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de statua Phocæ pone Magnauram.

Aquæductus a Valente Ariano ædificatus est, B uti scribit Theodorus. Basilica Cisterna a Constantino Magno. Ænea vero statua in Basilica Cisterna sedens Theodosii Junioris est. Statua pone Magnauram ad Orientalem partem sublimis Solarii, est Phocæ, qui septimo imperii anno multam in evehenda illa operam posuit. Tum vero monachus quidam monasterii Theodori Syciotæ (nam eodem tempore beatus Theodorus in vivis erat, Phoca principe, Thoma recentis memoriæ Constantinopoleos patriarcha), evocato S. Theodoro consilium cum eo iniit, ut Phocæ renuntiaret, abstinendum esse ab immanibus illis cædibus: quod etiam vir sanctus præstitit, imperatorem cohortatus, ne immiti adeo crudelitate subditis abuteretur. Imperator vero, qui podagra laborabat, signum C petiit a Patre in se circa podagram exhiberi, quo

Ὁ ἀγωγὸς ὑπὸ Οὐάλεντος τοῦ Ἀρειανοῦ ἐκτίσθη, καθὼς γράφει Θεόδωρος. Ἡ βασιλικὴ κινστέρνη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἡ δὲ χαλκῆ στήλη ἡ ἐν τῇ Βασιλικῇ κινστέρνῃ καθημένη Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐστίν. Ἡ στήλη ἡ ὄπισθεν τῆς Μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ἡλιακοῦ μετεώρου, Φωκᾶ ἐστι, καθ' ἣν ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει (66) τῆς βασιλείας αὐτοῦ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀναλθεῖν ἐπεδείξατο. Μοναχὸς δέ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ λεγομένου Συκεώτου (67) μονῆς· κατὰ ταυτὸν γὰρ καὶ ὁ μακάριος Θεόδωρος ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ, ἐπὶ Θωμᾶ τοῦ νέου (68) πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ σύνεσμα ἐποίησε, παρακαλέσας τὸν ὅσιον Θεόδωρον εἰσιέναι τῷ Φωκᾷ, παύσασθαι ἐκ τῶν ἀκαίρων φόνων, ὃ καὶ ποιήσας ὁ ὅσιος, παρῄνει τῷ βασιλεῖ μὴ ἀπανθρώπως χρῆσθαι τοῖς ὑπηκόοις. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη

Anselmi Bandurii notæ.

(59) *Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρκάδιος.* Hoc ita legendum ait Lambecius, τὸ λεγόμενον Νεώριον ὁ Ἀρκάδιος ἐστοιχειώσατο. Combefisius vero nihil mutandum censet, et Νεώριον pro ipsa statua Arcadii, quæ in eo portu stetit, accipit.

(60) *Ὃν Κόνων ἐστοιχειώσατο.* A quodam Cononе magicis præstigiis consecratum Neorium prodit et Anonymus noster. Codinus vero sic habet: Ὅτι τὸ Νεώριον ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἐστοιχειώσατο, etc., quod Lambecius interpretatur: *Neorii sive Navalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus*, etc. At ἐστοιχειώσατο, *magicis præstigiis consecravit* significat, non vero *prima fundamenta posuit*. Sic et Combefisius.

(61) *Ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ*, etc. Ita ex cod. Colbert. restituimus.

(62) *Σευῆρος καλεῖται.* Scilicet, *Zeuxippus Balneum Severus appellatur, quippe a Severo ædificatum est.* Ita ad verbum interpretatus sum; sed malim cum Ducangio Σευήρου, nam ita nuncupatum observare est apud Zonaram in Justiniano pag. 51, τὸ Σευήρου λουτρὸν, τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον. Et in Chronico Alexandrino ad annum v ejusdem Justiniani; Ἐκαύθη τὸ βαλανεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου, *conflagravit balneum Alexandri*, Severi nempe.

(63) *Καὶ τὸ Ἱπποδρόμιον.* Unam Hippodromi partem a Severo exstructam refert Anonymus noster. Cedrenus item pag. 252: Οὗτος καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν ἔκτισε Βυζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τῷ Ἱπποδρόμῳ παρέδωκε. *Hic et Zeuxippum, balneum ita nuncupatum, Byzantiis condidit, et Circi prima ædificia.* Ita habent et cæteri fere omnes rerum Byzantinarum scriptores.

(64) *Καὶ Κωνσταντινιαναί.* Varie quidem has thermas a variis scriptoribus appellari comperimus. Nam alii Constantianas nuncupant, alii vero Constantinianas. Perperam Combefisius vertit, *ædes Constantianas*; nam hic non de ædibus seu palatiis Constantiauis, sed de thermis occurit sermo.

(65) *Καὶ ἡ λεγομένη Φοῦσσα.* Hanc ad verbum interpretatus sum; sed forsan pro ἡ λεγομένη D φοῦσσα legendum est, καὶ τὴν λεγομένην φοῦσσαν στῆλαι πολλαὶ οὖσαι ἐν Κωνσταντιναῖς διέπεσαν ἄξιαι θαύματος. Scilicet, *Plurimæ statuæ quæ in thermis Constantianis erant, in fossam deciderunt.*

(66) *Καθ' ἣν ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει*, etc. Non animadvertit Combefisius hic anachronismum; octo quidem fere annis regnavit Phocas.

(67) *Τοῦ λεγομένου Συκεώτου.* Ita Lambecius et Combefisius emendant. In ms. quidem τοῦ λεγομένου Στικαιῶν legitur. Vide Lambecium ad Codinum.

(68) *Ἐπὶ Θωμᾶ τοῦ νέου.* Interpretatus sum cum Combefisio, *recentis memoriæ*, quod non aliter hoc nomine ea in sede præcesserit.

ον παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰς αὐτὸν γενέσθαι διὰ A peracto se cædibus temperaturum ait. Ac sancti viri
ιδάγραν, καὶ παύσασθαι τῶν πολλῶν φόνων. precibus morbo ereptus est. At ne sic quidem ille
μένου δὲ τοῦ ὁσίου, ἐρρύθη τῆς νόσου. Αὐτὸς desiit carnificinam exercere. Memoratus autem mo-
δὲ οὕτως ἐπαύσατο ἀποκτείνων. Ὅ δὲ προειρη- nachus cuidam prædicere ausus est, brevi fore
; μονάχῳ ἐθάρρησέ τινι περὶ τοῦ Φωκᾶ, ὅτι ut Phocas dira morte periret, cum adhuc Sergius
τὸν καιρὸν τοῦτον δεινῷ θανάτῳ θνήσκει, ἔτι philosopharetur, qui post Thomam recentis memo-
οφοῦντος Σεργίου, τοῦ μετὰ τὸν νέον Θωμᾶν riæ episcopalem sedem nactus est ; nam et ipse
ιοπήσαντος. Αὐτὸς γὰρ καὶ τῷ μοναχῷ ἐθάρ- monacho detexit. Ea vero fama ad aures Phocæ
ν. Ἔρχεται οὖν τοῦτο ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ βασι- imperatoris pervenit, cum adhuc columnæ opus
Φωκᾶ, ἔτι τῆς στήλης ἐλαυνομένης· καὶ το- **190** promoveretur, in quod tanto usus studio
ῦ σκουδῇ ἐχρήσατο περὶ τῆς ἀναθέσεως τῆς est, ut sicut affirmarunt qui tum præsentes erant,
ης, ὥστε καθὼς οἱ τότε ἐξηγήσαντο, ἔτι καὶ plures alias ideo cædes perpetrarit; sed etiam mul-
πλείω φόνους αὐτὸν πεποιηκέναι. Ἀλλὰ καὶ tas effudit servis pecunias ut opus maturaret. Post
ατα πάμπολλα τοῖς δουλεύουσιν ἐχαρίσατο πρὸς decimum octavum vero diem ab erecta statua, im-
αχῦναι· καὶ μετὰ τη' ἡμέρας τοῦ σταθῆναι perio ipse dejectus est: quicum ea acerbitate ac-
αὐτὴν στήλην κατηνέχθη τῆς βασιλείας, οὐ- B tum, qua ipse unus fuerat, nam dira morte periit.
μενον ὧν ἔπραξεν ἀπενεγκάμενος, ἢ τὸν πι-
θάνατον.

De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinacii posita.

ν τοῖς Μαρτιναξίου (69) στήλη ἵστατο, ἐν ᾗ In tractu Martinacii erigebatur statua in qua
παράδοξον θέαμα γέγονε. Σεισμοῦ γὰρ γενο- stupendum contigit spectaculum. Nam terræ motu
, καὶ παντὸς τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπὸ θεμελίου facto, totoque loco a fundamentis pene everso,
ίντος, καὶ τῆς στήλης πεσούσης κάτω τοῦ κίο- statua e columna delapsa recta stetit, ut majores
σταθῆναι αὐτὴν ὀρθήν, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξη- nostri retulerunt. Nam ubi tentatum est statuam
ντο. Δοκιμασθείσης γὰρ τῆς στήλης εἰς τὸ pristinum in locum reponere, ex gravissimo pon-
ὃν ἀναστῆναι, ἔμεινεν ἄχθος βαρύτατον dere illa immota mansit. Aiebant multo tempore
ια. Ταῦτα δὲ ἔλεγον γενέσθαι ἔως πλειόνων ita se rem habuisse. Statuam vero Valentiniani
ῶν. Τὴν δὲ στήλην εὑρίσκομεν εἶναι Βαλεντι- Junioris esse comperimus; ita ut quidam philoso-
ῦ τοῦ νεωτέρου· ὡς τινα φιλόσοφον διασαφή- phus tunc renuntiaret, ob iniquam Valentiniani
αι τότε διὰ τὸν ἄδικον θάνατον Βαλεντινιανοῦ C necem conflatam statuam fuisse. Eousque enim
εωτέρου (70) σημειωθῆναι τὴν στήλην. Ἕως ob interfectum Aetium jure sublatum fuisse pu-
τότε δικαίαν ψῆφον ἀπένεμον τὸν θάνατον τοῦ tabant.
ίου.

De statua Diocletiani Nicomedia advecta, et in Hippodromi throno erecta.

κ τῆς λεγομένης Νικομηδείας στῆλαι πλεῖσται Nicomedia statuæ bene multæ Constantinopolim
| Κωνσταντινουπόλει ἥκασιν. Ὅθεν καὶ Διοκλη- advectæ sunt. Ex quibus Diocletiani statua levis
ιοῦ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ σώζεται ἕως τῆς δεῦρο, hactenus in medio imperatoris throni in Hippo
ουφος οὖσα, ἀναμέσον τοῦ λεγομένου καθί- dromo servatur.
ος.

De statua Maximiani ac aliis in Chalce positis.

κμιανοῦ στήλη ἐν τοῖς τῆς Χαλκῆς μέρεσιν Maximiani statua in Chalces partibus longe gra-
ρχει βαρυτάτη πάνυ. Ἔνθα καὶ τὸ γένος ἅπαν vissima visitur: ubi etiam tota Theodosii Hispani
ίου τοῦ Σπάνου καθορᾶσθαι ἐν στήλαις ἕως τῆς familia statuis hactenus repræsentatur.
ρου.

De Gorgonum signis in templo Chalces erectis.

| Γοργόνες λεγόμεναι τέσσαρες ἐκ τῆς Ἐφέσου D **191** Quatuor Gorgones, ut vocant, Epheso ex

Anselmi Banduri notæ.

9) Ἐν τοῖς *Μαρτιναξίου*. Ita legendum monet ambecius. Perperam in ms. legitur, ἐν τοῖς ιναξίου. Non solum autem in urbe fuit monas- ium, sed etiam tractus τὰ Μαρτιναξίου, ita di- a peri illustri Martinaciorum familia cujus sub opulo meminit continuator Theophanis lib. III 75, qui narrat Theophilum imperatorem, cum uadam muliere Agarena Pythonico spiritu ob- a, didicisset, Martinaciorum familiam post ejus m imperaturam, Martinacem licet affinitate sibi unctam in monachum totondisse, ejusque mdes in monasterium redegisse. Tractus autem τὰ Μαρ- τιναξίου scribendum est, non vero Μαρτιναξίου, ut Ducangius putat, cum nulla mentio apud scri- ptores (quod sciam) occurrat tractus τὰ Μαρτιναξίου dicti, bene tamen τὰ Μαρτιναξίου.

(70) *Βαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου*. Scilicet Va- lentiniani tertii. Is enim suspectam habens Aetii patricii potentiam, eum dolo interfecit: ipse vero insequenti anno ob adulteratas plurimorum uxores a Maximo in palatium irruente fœdissima morte sublatus est.

Dianæ templo adversæ sunt, in Chalces delubro locatæ, ubi signum Crucis iis imminens erigitur. A αἱ κατὰ τὸν σηκὸν (71) τῆς Χαλκῆς περιφέρονται, ἔνθα καὶ σταυροῦ σημεῖον ἄνωθεν αὐτῶν ἵσταται.

De statua Dianæ in Hippodromo.

Dianæ statua in Hippodromo erecta cernitur, ubi pugiles exercentur

Τῆς λεγομένης Ἀρτέμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ἵσταται, ἔνθα γυμνάζονται οἱ παλαίοντες.

De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.

In Chalce palatii porta Zenonis et Ariadnes, quæ cum prius impudica fuisset, casta demum evasit, pedestres statuæ columnis impositæ sunt, iambis tristibus a Secundo philosopho exornatæ.

Ἐν τῇ Χαλκῇ πύλῃ (72) τοῦ παλατίου Ζήνωνος καὶ Ἀριάδνης τῆς σώφρονος ἔσχατον καὶ αἰσχρᾶ; τὸ πρότερον (73), ἐν κίοσιν ἵστανται πεζαὶ στῆλαι, ἰάμβους ἐλεγίους ἔχουσαι, παρὰ Σεκούνδου φιλοσόφου μερισθεῖσαι.

De statua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum erecta.

Statua ad Zeuxippum respiciens, quæ scilicet e B regione posita est, Justiniani est et Theodoræ : quam Justinianus cum erigeret, faustis acclamationibus exceptus est, vociferante Prasina factione, *Justinianus et Constantinus novi apostoli.* Ubi etiam Sophia uxor ejus a Plumbato philosopho iambicis versibus celebrata est.

Ἡ στήλη ἡ πρὸς τὸ Ζεύξιππον θεωροῦσα, ἤτοι ἔμπροσθεν, Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας ἐστί· καθ' ἣν καὶ ἐδοξάσθη Ἰουστινιανὸς, ὅτε ἐτίθετο ἡ αὐτὴ, κράζοντος τοῦ Πρασίνου μέρους, *Ἰουστινιανὸς καὶ Κωνσταντῖνος νέοι ἀπόστολοι·* ἐν οἷς καὶ Σοφία ἡ αὐτοῦ γαμετὴ (74) παρὰ Πλουμβάτου φιλοσόφου ἰαμβικοῖς μέτροις τοὺς ἐπαίνους ἐδέξατο.

De statua Philippici in Zeuxippo.

Statua in vetustissimis Thermis coloribus depicta, id est in Zeuxippo, Philippici mansueti est, qui ex ignorantia erravit : atque, ut vulgo fertur, talis est, quale exemplar fuit. Artificem quippe pictores magnis laudibus extulerunt, quod effigiem ab exemplari non discrepantem ediderit.

Ἡ ἐν τῷ παλαιοτάτῳ λουτρῷ ὑπάρχουσα στήλη ἐκ χρωμάτων, ἤτοι τῷ Ζευξίππῳ, Φιλιππικοῦ τοῦ πράου (75) ἐστὶ, τοῦ κατ' ἄγνοιαν πλανηθέντος· ὡς δ' ἔχει ὁ λόγος, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, οἷον τὸ πρωτότυπον. Μεγάλως γὰρ ἐπῄνεσαν οἱ ζωγράφοι τὸν γράψαντα, ὅτι οὐκ ἐχώρησε τὴν τοῦ βασιλέως μορφὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον.

De statua Jovis in Hippodromo erecta.

Iconio Constantinopolim plurimæ statuæ transmissæ sunt, e quarum numero est illa Jovis, quæ in Hippodromo superest. C Ἐκ τοῦ λεγομένου Ἰκονίου στῆλαι ἦκαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλεῖσται, καθ' ἣν καὶ τοῦ Διὸς ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ σώζεται.

De quatuor equis inauratis Hippodromi.

192 Quatuor illi equi deaurati, in supernis Hippodromi partibus collocati, ex Chio insula Theodosio Juniore imperante adducti sunt.

Τὰ τέσσαρα ἱππάρια τὰ χρυσόδαφα, τὰ φερόμενα ἄνωθεν τοῦ Ἱππικοῦ, ἐκ τῆς Χίου νήσου ἤχασιν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ.

De statuis Persei ac Andromedæ.

Ex Iconio supra memorata urbe, Persei statua et Ἐκ τοῦ προειρημένου Ἰκονίου, Περσέως στή-

Anselmi Bandurii notæ.

(71) *Αἱ κατὰ τὸν σηκόν.* Delubrum seu oratorium a Joanne Tzimisce exstructum Christi Servatoris et Chalces perinde nomine insigne fuit; hallucinatur igitur Lambecius, qui pro κατὰ τὸν σηκὸν legendum ait ex Codino καταντικρύ.

(72) *Ἐν τῇ Χαλκῇ πύλῃ.* Anonymus noster Zenonis et Ariadnes statuas in Chalce prope ambulacrum exstitisse narrat.

(73) *Καὶ αἰσχρᾶς τὸ πρότερον.* Turpitudinis indicium in Ariadna est, quod maritum Zenonem comitiali quandoque morbo laborantem exstinxerit, nec morientis ejulatu animum flexerit, ut Anastasio copularetur, cui, vivente adhuc Zenone, προφιλιωθῆναι auctor Cedrenus, καὶ προφιλιωθῆναι ἔτι ζῶντος τὴν Ἀριάδνην τῷ Ἀναστασίῳ, in amoribus habuisse ac deperisse. Ubi fœdissime Xyland., ut Luparenses typi, *Et ipso adhuc vivente Ariadna Zenonem amabat.* Miror P. Goar, qui in alia animadvertit, oculos fugisse ac diligentiam. Combefis.

(74) *Καὶ Σοφία ἡ αὐτοῦ γαμετή.* Σοφία scribendum esse Θεοδώρα, ut optime monuit. Sophiam quippe Justini Curopalatæ uxorem fuisse nemo ignorat.

(75) *Φιλιππικοῦ τοῦ πράου.* Reddendum fort auctore Suid. *Philippicus segnis*, qui sic incuria errore abactus sit. Quis autem ille sit, ab alio lubens audierim. Nec enim Philippicus tyrannus, sextæque synodi hostis, ac vindex capitum illi damnatorum (Honorii atque Sergii) per duos circiter annos, cujus imperium tenuit. Qua de re Joannes Constantinopolitanus epistola ad Constantinum papam, quam in Hæresi Monothelitarum luculentissimum monumentum produxi, iterumque et nova collatione, ex collegii Clarom. altero codice, repræsentaturum se inter conciliorum generalium acta, cum aliis pene mihi eo argumento vulgatis (num ex eodem Tiliano codice, quem et ipsum Ducæus excripserit?) R. Philippus Labbe prodromo ad ea suo pollicetur. Num Mauricii ex sorore levir, ipse ei aliquando suspectus, a littera nominis initiali Φ, donec Phocam tyrannum fore ex visione nocturna cognovit? At unde hic *lenis!* Combefis.

καὶ Ἀνδρομέδης θυγατρὸς βασιλικῆς (77) A Andromedæ regiæ filiæ, quæ, ut fabulose fertur, et
σης, ἣν οἱ μῦθοί φασι καί τις τῶν ἱστορικῶν, ctiam a quodam historico proditum est, draconi il-
θυσίαν τῷ ἐκεῖσε ἐμφωλεύοντι δράκοντι. lic in latibulis agenti ad victimam data fuit. Hic
ἀρ ἦν ἐκ παλαιᾶς συνηθείας, δίδοσθαι παρ- quippe mos olim erat, ut feræ virgo traderetur :
θενην τῷ θηρίῳ· καθ' ἣν Ἀνδρομέδα δεθεῖσα, quare vincta Andromeda, draconi, cui mortis causa
αἰτία τῷ θηρίῳ ἔμελλε δίδοσθαι. Ὁ γοῦν fuit, tradenda erat. Memoratus vero Perseus cum is-
μένος Περσεὺς ἐκεῖσε ἧκων, πύθεται κλαι- tac haberet iter, lugentem Andromedam percontatur, cur sic vincta lugeret. Rem illa narrat ut con-
Ἀνδρομέδῃ, τί ἂν εἴη δεδεμένη καὶ θρη- tigerat. Illo autem sedente fera irruit. Tum Perseus
Ἡ δὲ τὸ συμβὰν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθί- Gorgonis caput, quod in pera habebat, retro con-
ῆκε τὸ θηρίον. Αὐτὸς δὲ Γοργόνης κεφαλὴν ἐν versus feræ ostendit. Quo illa conspecto exspira-
τέχων, ὀπισθοφανῶς στραφείς, δείκνυσι τῷ vit. Unde urbs a Philodoro Iconium vocata est : quia
Ὅπερ ἰδὼν ἐκεῖνος, ἀπέψυξεν. Ἐκλήθη οὖν Perseus eo ivisset, Andromedamque liberasset. No-
(78) παρὰ Φιλοδώρου ἡ πόλις, διὰ τὸ ἥκειν τὸν men autem urbis a conditu suo Doria fuerat : hinc
καὶ σῶσαι τὴν Ἀνδρομέδαν. [Φόνοις ἀτύχημα Threnodia nuncupata est, demum ab adventu Persei
ι ἐκ τοῦ ἥκοντος Περσέως;.] Ἦν δὲ ὄνομα τῇ B Iconium a Philodoro Logista appellata fuit. In qua
ὁ ἀπὸ γενέσεως, Δορία (79)· Ἔπειτα ἐκλήθη tum Perseus, tum Andromeda mortem obierunt, quo-
ία · παρὰ δὲ Φιλοδώρου τοῦ Λογιστοῦ, ἐκ τοῦ rum statuæ supra portam urbis erectæ sunt ; quo
ὸν Περσέα, ἐκλήθη Ἰκόνιον · ἔνθα ἐτελειώθη ὁ loco multa a Decio, Diocletiano et Maximiano obla-
ερσεὺς σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ· ἐπάνω δὲ τῆς πόρ- ta sunt sacrificia, ubi item sancti multi martyrio
πόλεως (80) ἑστηλώθη ἀμφότερα· καθ' ἣν καὶ perfuncti sunt. Advectæ itaque sunt, ut fertur, Per-
παλλαὶ γεγόνασιν ἐκεῖσε παρὰ Δεκίου καὶ sei et **193** Andromedæ statuæ, Constantio impe-
ανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ· ἔνθα πλεῖστοι ἅγιοι rante, postquam Antiochena ecclesia absoluta est.
ρησαν. Ἠκασιν οὖν τοῦ τε Περσέως καὶ Ἀνδρο-
στῆλαι, ὡς λόγος ἔχει, ἐπὶ Κωνσταντίου (81),
ὁ πληρωθῆναι τὴν Ἀντιοχέων ἐκκλησίαν.

De statua Anastasii in Thermis Constantianis erecta.

ῷ Κωνσταντιαναῖς λουτρῷ (82) Ἀναστασίου In Constantianis thermis Anastasii statua consistit, pone sanctum Menam martyrem, quæ ibidem
ὑπάρχει, ἡ ὄπισθεν τοῦ ἁγίου μάρτυρος
ἥτις στήλη ἑστάθη μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν C locata est, postquam boum sacrificia idolis fieri solita

Anselmi Bandurii notæ.

Περσέως στήλη. Perperam interpretatur lisius, *Persei columna ;* nam hic στήλη non am, sed statuam significat, ut ex contextu

Θυγατρὸς βασιλικῆς. Scilicet, *regiæ filiæ.* am legitur in ms. et in editis, θυγατρὸς κου. Andromeda enim non Basilisci filia, phei Æthiopum regis et Cassiopes filia ide Euripidem in *Andromeda.*

Ἐκλήθη οὖν Ἰκόνιον. Anonymus noster n appellatum a Philodoro Logista ait, διὰ τὸ ρσέα δεῖξαι τὴν εἰκόνα ἐκεῖσε τῆς Γοργόνης. nus vero *De urbibus* ex alia fabula ejusdem ymologiam ducit ; quod scilicet exstincto per m humano genere, illic primum a Prometidæ imagines et simulacra εἰκόνες, quas s afflans animaverit. Unde ait, καὶ ἔδει διὰ γου. Cæterum quem Anonymus noster, Chroplus ac Codinus Philodorum vocant, Lam- Philochorum esse contendit. Vide ejusdem linum notas. Quæ autem sequuntur et clausa ientantur corrupta et Combefisio visa sunt, i videntur ; neque absque novi codicis ope possunt, nisi hariolando, quæ ars, licet ea it passim superiori tempore viri doctissimi, am mihi placuit, nisi codicis manu exarati itas accedat, vel contextus suadeat.

Δορία. Emendat Lambecius Δανάεια, quod dinus habeat, etsi variant ejus exemplaria, tque ipso teste alia Δανία, alia Δάνεια. At ntus Codinus, auctor sic nuperus, vel si Δανάanstanter habeat, ut Anonymo, ex quo pleraausit, ac qui centenis aliquot annis antiquior :beat præscribere ? Quod ait Anonymus ἀπὸ τῆς γενέσεως, *cum primum condita est*, sic appellatam urbem, Lambecii conjecturas omnes elidit. Longe enim antiquior ejus origo, quam vel Perseus, vel ejus pareus Danae, siquidem Argos jam erat, eique Persei parentes imperitabant, cum ex Stephano ad primos a diluvio homines Iconii origo spectare videatur. Una trium urbium Homero nominatarum, Δώριον est,

Καὶ Πτελεὸν καὶ Ἕλος καὶ Δώριον.

Sed alio spectare videatur. Unum est non esse hoc nomen in antiquis urbibus novum, ut illo Codini sic facile sit mutandum. Danaen in Italiam commigrasse, ac illic Ardeam condidisse auctor Julius Polyhistor, *A Danae Ardeam.* Item Virg. VII *Æneid.*

Quam dicitur olim,
Acrisioneis Danae fundasse colonis.
COMBEFIS.

(80) *Ἐπάνω δὲ τῆς πόρτης τῆς πόλεως*, etc. Ita ex Anonymo nostro restituimus : corrupte quippe in ms. et in editis legitur, Ἔνθα ἐτελειώθη ὁ αὐτὸς Περσεὺς σὺν τῇ Ἀνδρομέδῃ ἐπάνω τῆς πόρτης τῆς πόλεως. Non quidem supra portam diem obierunt, sed cum Iconii Perseus et Andromeda vitam exegissent, ipsorum statuæ portæ urbis impositæ sunt.

(81) *Ἐπὶ Κωνσταντίου.* Has Persei et Andromedæ statuas tempore Constantini advectas, postquam absoluta fuit ecclesia Antiochenorum, prohibet Anonymus noster, ac in Magno Balneo Constantini prope Tzycanisterium collocatas ait.

(82) *Ἐν τῷ Κωνσταντιαναΐς λουτρῷ.* Scilicet, *in Constantianis thermis.* Socrates lib. VI, cap. 16 habet, ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ ἐν Κωνσταντιαναῖς.

sublata sunt, ac locus in lupanar versus fuit, ita jubente imperatore, ad locum infamia notandum.

A βεσθυσίαν τῶν εἰδώλων, καὶ γενέσθαι πορνεῖον τὸν τόπον, τοῦ βασιλέως τοῦτο κελεύσαντος, ἐπὶ τὸ ἀτιμασθῆναι τὸν τόπον.

De statua Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posita.

In Cisterna, quam Aetii vocant, ab Aetio patricio exstructa Valente imperatore, ejusdem Valentis statua visitur, adstante ac satellitium agente Aetio.

Ἐν τῇ καλουμένῃ Ἀετίου κιστέρνῃ, ἥτις ὑπὸ Ἀετίου πατρικίου κτισθεῖσα ἐν ταῖς ἡμέραις Βάλεντος· ἔνθα ἡ στήλη αὐτοῦ τοῦ Βάλεντος ἐν τῇ κιστέρνῃ σώζεται, δορυφορούντος αὐτὴν τοῦ Ἀετίου (83).

De Cisterna Asparis cognominata.

Cisterna quæ Asparis vocatur ab Aspare et Ardáburio structa est, qui Leone Magno imperatore vixerunt: qua absoluta Aspar et Ardaburius necati sunt.

Ἡ λεγομένη Ἄσπαρος (84) ὑπὸ Ἄσπαρος καὶ Ἀρδαβουρίου, τῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου οἰκοδομεῖται· καθ' ἣν Ἄσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος, πληρωθείσης αὐτῆς, τὸν ὄλεθρον ὑπομένουσι.

De insula Cranum nuncupata.

Quam vocant Cranum insulam Verina magice B consecravit: nec ulla ejus consecrationis ratio excogitari potest. Dum autem magice consecraretur, complures repente exstiterunt mortes, quamobrem deserta mansit usque ad templum Justiniani tertii, qui illam, ut penitus aboleret, mari obrui jussit.

Τὴν λεγομένην Κράνον νῆσον ἐστοιχειώσατο Βερίνα, καθ' ἣν σύδεμία ἐφίσταται φρονεῖς, τίνος χάριν ταύτην στοιχειοῦται. Ἐν δὲ τῷ στοιχειωθῆναι τὴν αὐτὴν νῆσον, ἀθρόως θάνατοι γεγόνασι πλεῖστοι, ὅθεν ἐρημοῦται διαμείνασα μέχρι τῶν χρόνων Ἰουστινιανοῦ τοῦ τρίτου, τὴν θάλασσαν προστάξαντος ἀνακλοῦσαι ἐν αὐτῇ, εἰς τέλειον ἀφανισμόν.

Anselmi Banduriī notæ.

(83) *Δορυφορούντος αὐτὴν τοῦ Ἀετίου.* Id est, *astante ac satellitium agente Aetio.* Perperam interpretatur Combefisius, *cujus Aetii satellitio more latus cingit.* Cæterum quod ait Chronographus, Aetii cisternam conditam esse Valente imperante, non cohæret cum eo quod de hac cisterna scribit Marcellinus comes; ipse enim Cisternam Aetii constructam sit sub Theodosio Juniore anno Christi C 421, Eustathio et Agricola coss.

(84) *Ἡ λεγομένη Ἄσπαρος*, etc. Subintelligitur κιστέρνα. Pro ὑπὸ Ἄσπαρος, male in ms. et in editis habetur ἐπὶ Ἄσπαρος. De Asparis cisterna pluribus loquitur Anonymus noster. Ἡ δὲ λεγομένη Ἀσπάρου κιστέρνα ὑπὸ Ἀσπάρου καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος. Καθ' ἣν ἀμφότεροι, πληρωθείσης αὐτῆς, ἀνῃρέθησαν παρὰ τοῦ αὐτῆς βασιλέως, οἵτινες ἐβούλοντο μετὰ τοῦ δήμου καταβιβάσαι Λέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ ἀγχινοίας οὗτος τούτους ἀνεῖλε δόλῳ. Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν, ὅπερ εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος. *Asparis Cisternam Aspares et Ardaburius exstruxere tempore Leonis Magni. Qua absoluta, ambo inibi interfecti sunt ab eodem imperatore, eo quod conjuratione cum populo inita, Leonem ab imperio ejicere statuerant, nisi de industria eos dolo sustulisset imperator. Cæterum domus Asparis erat, quam deinde possedit Basilius accubitor.* Cæterum cisterna hæc Asparis ædificari cœpta est anno 11 Leonis M. imperatoris, Ricimere et Patricio coss., ut testatur scriptor Chronici Alexandrini, qui sic habet: Τούτῳ δὲ ἐνιαυτῷ ἤρξατο Ἄσπαρ ὁ στρατηλάτης κτίζειν τὴν μεγάλην κιστέρναν πλησίον τοῦ παλαιοῦ τείχους. *Hoc anno Aspar magister militum cœpit ædificare cisternam maximam juxta antiquum urbis murum.*

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΙΣ ΝΕΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ, ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΕΙΣΗΣ.

PHOTII

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI

NOVÆ SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS ECCLESIÆ, IN PALATIO A BASILIO MACEDONE EXSTRUCTÆ, DESCRIPTIO.

Vide tomum nostrum CIV, ubi hoc opusculum jam edidimus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΑΦΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΝΑΩ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

—

DE SEPULCRIS IMPERATORUM

QUÆ SUNT IN TEMPLO SS. APOSTOLORUM.

(*Anselmus Bandurius, Imperium Orientale*, tom. I, p. 121.)

—

τῷ ἠρῴῳ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντί- A
) ἔμπροσθεν κατὰ ἀνατολὰς (2) κεῖται ἡ λάρναξ
τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πορφυρᾶ (3), ἐν ᾗ
ται αὐτὸς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης (4).
ρα λάρναξ πορφυρᾶ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κων-
νος ὁ υἱὸς (5) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

194-203 In heroo sancti et magni Constantini versus Orientem jacet urna ejusdem magni Constantini porphyretica, in qua depositus est ipse cum matre sua Helena.

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Constantinus, filius magni Constantini.

Anselmi Bandurii notæ.

Ἐν τῷ ἠρῴῳ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου. Templum SS. Apostolorum conditum a Constantino Magno scribit Anonymus nostri subjungit, templum sanctorum Apostolorum ictum fuisse a Constantino Magno ac matre Helena, forma oblonga, et tecto ligneo oper- B præterea monumentum imperatorum, in quo conditus est. His consona habent Eusebius, tes, Sozomenus, Theophanes aliique ex veribus; solus vero Zonaras diserte tradit ædem Apostolorum ædificatam a Constantio fuisse; Philostorgii verba indicant potius, templum dificatum fuisse a Constantio, non vero con-. Sed qui plura hac de re cupit, consulat doctum Ducangium, qui omnia accuratissime pro refert. Cæterum quanta fuerit hujus ædis Conianæ amplitudo, quæ elegantia, quæve atria ificia eamdem ædem ambiebant, aut ei erant ta, pluribus prodit Eusebius lib. IV, *De Vita nstini* cap. 59, quæ cum sint longiuscula, et quique obvius, consulto prætereo.

Ἔμπροσθεν κατὰ ἀνατολάς. Nimirum *in ori parte versus orientem*, seu potius ἔμπρο- ubintelligitur τοῦ ναοῦ, hoc est, *ante ipsum um orientem versus*; nam non in ipso templo i porticu quam ad id condiderat idem Con- C nus tumulantur imperatores. Joannes Chrynus adversus gentiles, et homil. XXVI, et LX ς προθύρους, hoc est, in templi vestibulo, tantinum Magnum humatum fuisse scribit. ras vero quemadmodum structuram templi SS. tolorum, ita etiam sepulcra imperatorum Conio adscribit, et præcipue sepulcrum ejus patris, *in porticu ad id condita* a Constantio filio, idem scriptor. Καὶ ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόκατέθετο ἱερῷ, ἐν ἰδιαζούσῃ μέντοι στοᾷ, ᾗ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτὸς ᾠκοδόμησεν. Ma-Chrysoloras loquens de sepulcris imperatorum stantino Magno conditis, subjungit, sua ad- tate non pauca imperatorum sepulcra super- circa eadem Apostolorum: Τί γὰρ ὁ τοῦ κτίμὲν καὶ πολιοῦχου βασιλέως τάφος, καὶ οἱ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ πολυανδρίου, ὃ θαῦμα ἦν ἰδεῖν, πολλοὶ μὲν κύκλῳ σωζόμεπερὶ τὸν ναὸν τῶν Ἀποστόλων, πολλοὶ δὲ ἤδη D πολωλότες, καὶ ἄλλοι δὲ ἀλλαχοῦ τῆς πόλεως ὧν προνάων; *Nam imperatoris, quem conditor tutelarem urbs agnoscit, et ei adjuncta cætera Augustorum sepulcra in hoc imperatorio cæmeterio, rem vel solo aspectu admirandam, quid commemorem quorum non pauca adhuc supersunt circa ædem Apostolorum, multa quoque jam interierunt, alia etiam passim in templorum pronais exstant?*

(3) *Πορφυρᾶ.* Sepulcrum Constantini Magni ac ejus situm describit Eusebius lib. IV *De Vita Constantini* cap. 60. Δώδεκα δ' οὖν αὐτόθι θήκας ὡσανεὶ στήλας, ἱερὰς ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν ἀποστόλων ἐγείρας χοροῦ, μέσην ἐτίθει τὴν ἑαυτοῦ αὐτὸς λάρνακα, ἧς ἑκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνὰ ἓξ διέκειντο. Καὶ τοῦτο γοῦν, ὡς ἔφην, σώφρονι λογισμῷ, ἔνθα αὐτῷ τὸ σκῆνος τελευτήσαντι τὸν βίον εὐπρεπῶς μέλλον διαναπαύεσθαι ἐσκόπει. *Loculos igitur duodecim, quasi sacras columnas in apostolorum chori honorem et memoriam erigens, medium inter ipsos sepulcrum suum statuit, quod utrinque seni claudebant apostoli: sano certe, ut dixi, consilio præcogitans, quod ubi vitam cum morte commutasset, illius corpus ibi digne ac decenter quiesceret.* Cedrenus pag. 296 scribit, corpus Constantini Magni depositum fuisse una cum matre Helena, ἐν λάρνακι πορφυρᾷ, ἤτοι Ῥωμαΐᾳ. Cedreno autem ac scriptori nostro adstipulatur Paulus Diaconus lib. II *Hist. Misc.* scribens de Constantino: *Funus ejus sepultum est in ecclesia Apostolorum in sepulcro porphyretico.* At Eusebius, Socrates, Sozomenus aliique tradunt, corpus Constantini Magni in theca aurea reconditum fuisse, atque a Constantio filio in ædem SS. Apostolorum illatum. Ab hujus sepulcro aurea ornamenta a furibus ablata fuisse, scribit Choniates in Alexio lib. I extremo. Vide quid Gyllius de sepulcro Constantini Magni narrat lib. IV, cap. 2. Cæterum quid sentiam de inscriptione sepulcrali Constantini Magni, ac explicatione earumdem litterarum, auctore Gennadio Scholario, quæ in variis bibliothecis reperitur et a nobis in hoc volumine edita lib. VII, pluribus ibidem monemus. (*Vide apud nos in Gennadio ad an.* 1440. EDIT. PATR.)

(4) *Μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης.* Prima omnium Helena Augusta Constantini mater in templo SS. Apostolorum tumulata fuit, si qua fides Eusebio, Cedreno, Nicephoro Callisti, et nonnullis aliis. Sed de his plura viri docti.

(5) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱός.* Sic Græculus noster. Atqui scriptores fide digni, tradunt Constantinum Juniorem, commisso ad Aquileiam cum fratre Constante prælio, ab eodem fusum, ac postmodum interfectum, illiusque corpus

ον τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς (16) καὶ Εὐδοκίας A sunt reliquiæ S. Theophanonis et Eudociæ filiæ
τρὸς αὐτῆς (17).
ι λάρναξ Βιθυνὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζωὴ ἡ γυνὴ Λέοντος (18) τοῦ Φιλοσόφου.
ι λάρναξ πράσινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος (19).
λάρναξ Προικοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ θυ-ἴοντος Ἄννα (20).
ι λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς.
ι λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ Ἀμορ-).
ι λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς τίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ λεγόμενος τὸ ιδίον (22).
ἐν δὲ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἑτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπό-ωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος; καὶ ἀδελφὸς B
Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου (23). Οὗτοί
Ῥωμανοῦ τοῦ λεγομένου καλοῦ παιδίου καὶ ὐτῶν Θεοφανοῦς, ἐν ᾗ ἀπόκειται καὶ αὐτὴ ξιὸν μέρος τοῦ αὐτοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κων-υ.
ῷον τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ (24).
ξ κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ λίθου ξένου καὶ ἀλλο-

sunt reliquiæ S. Theophanonis et Eudociæ filiæ ejus.

Alia urna Bithynica, in qua tumulatur Zoe secunda uxor Leonis Philosophi.

Alia urna prasina Thessalica, ubi deposita est tertia uxor ejusdem Leonis.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Anna Leonis filia.

Alia urna, in qua reconditur Nicephorus Phocas.

Alia urna, in qua depositus est Michael Amorrhæus.

205 Alia urna, in qua tumulatur Romanus Constantini Porphyrogeniti filius, qui bonus puer cognominabatur.

Intra templum alia urna, in qua depositus est B Constantinus Porphyrogenitus, frater imperatoris Basilii qui Bulgaros concidit. Hi sunt filii Romani, qui bonus puer cognominabatur, et Theophanonis, quæ deponitur in eadem urna ad dextrum ejusdem templi S. Constantini latus.

Heroum magni Justiniani.

Urna ad Orientem ex lapide peregrino et extra-

Anselmi Bandurii notæ.

Τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς. Nimirum Leonis ioris primæ uxoris quæ quidem a Græcis m catalogo ascripta fuit, cujusque festum lie XVI Decembris. Hujus nomine ecclesiam n fuisse a Leone imperatore non procul sanctorum Apostolorum, et in ea corpus ositum, scribit Symeon Magister pag. 463: *σίον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐξωνησάμενος* x *Λέων ὁ βασιλεὺς κτίζει ἐκκλησίαν περι-ς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναι-κατατίθησι καὶ ταύτην ἐκεῖ.Prope etiam sanctorum Apostolorum, coemptis Leo im-ædibus, perpulchram ecclesiam ædificat, uæ conjugis Theophanus nomine, cujus et.fu-a deposuit.* Similia fere habent Scylitzes, Zo-t nonnulli alii ex scriptoribus Byzantinis. ngustæ elogium ac panegyricum conscrip-phorus Gregoras, ut aiunt Allatius *De Si-g.* 107, et Lambecius lib. IV Bib. Cæsar. p. 61. *αὶ Εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.* Alium scriptores silentium de nomine filiæ Theo-s, quæ scriptori nostro Eudocia nuncupa-n autem peperisse Leoni filiam, quæ sta-'partum obiit, præter nonnullos alios scripto-dit idem Pophyrogenitus in argumento libelli , quod quidem habetur editum in Jure GR. ag. 103. *Λέων ὁ σοφώτατος εἶχε μὲν πρώτην ν τὴν ἁγίαν Θεοφανὼ, μεθ' ἧς καὶ θυγατέρα ἀλλὰ τάχιον ἐτεθνήκει. Imperator ille sa-imus Leo primam quidem uxorem habuit,* i *Theophanonem, ex qua filiam procreavit; cito rebus humanis excessit.* Verum idem rogenitus *De adm. imp.* cap. 26, scribit se e sororem nomine Eudociam, dum ait, se ut Bertæ, Romani filii cunjugi, Eudociæ imponeretur, in aviæ et sororis, quæ eo itur, memoriam: *Μετωνομάσθη δὲ Εὐδοκία, ὄνομα τῆς τε μάμμης καὶ ἀδελφῆς Κων-ου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.* At, cum nemo toribus, quod sciam, prodat Leonem impe-i ex Zoe quarta uxore suscepisse alteram præter Constantinum, non est dubium quin ligat Porphyrogenitus de sua sorore ex patre non vero uterina, quam Leo ex Theophanone susceptit, ut tradit scriptor noster.

(18) *Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος.* Dum hujus Augustæ cadaver humaretur, inventam fuisse urnam ejusmodi litteris intus insculptam, *Filia Babylonis misera*; et haud procul, exstructo templo, titulo sanctæ Zoes, eam ibi sepultam fuisse, auctor est Symeon Logotheta in eodem Leone pag. 463: *Ἐφεύρον δὲ λάρναχα εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς, ἔχουσαν ἔσωθεν γράμματα κεκολαμμένα, γράφοντα οὕτως, Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος.* Πλησίον δὲ, τοῦ Μαΐου μηνὸς, οἰκοδομήσας ναὸν, τὴν ἁγίαν Ζωὴν, κατατίθησιν αὐτήν.

(19) *Ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος.* Ea est Eudoxia ex Themate Obsequiano oriunda, insignis formæ femina, quæ una cum prole mascula ex fœtu paulo post exstincta fuit.

(20) *Ἡ θυγάτηρ Λέοντος Ἄννα.* Anna Leonis filia quam ex Zoe altera uxore Leo suscepit. Hanc a patre imperatoria corona donatam statim post matris obitum scribunt Leo Grammaticus pag. 481 et Scylitzes pag. 509.

(21) *Μιχαὴλ ὁ Ἀμορραῖος.* Idem qui *Balbus*. Caput D hoc ex cod. Colbertino reponimus.

(22) *Ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίον.* Corrupte in cod. Regio, ὁ λεγόμενον, etc. Παιδίν Græci recentiores pro παιδίον. Nimirum *cognomento bonus* seu *pulcher puer*.

(23) *Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.* Hujus cadaver humatum fuit in templo sancti Joannis Evangelistæ in Hebdomo.

(24) *Ἱερὸν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ.* Cum ædem Constantinianam sanctorum Apostolorum funditus demolitus esset Justinianus, aliam pulchriorem ac elegantiorem in formam crucis ædificavit, in cujus medio ingens testudo assurgebat, non absimilis in alio Sophianæ, nisi quod ædis sanctorum Apostolorum testudini nullæ suberant fenestræ. Auctor est Procopius lib. I *De ædif.* cap. 4, ubi forma ac elegantia ædis Justinianæ sanctorum Apostolorum pluribus ab eodem historico describuntur. Sic etiam Evagrius lib. IV cap. 30, ac scriptor Actorum S. Lucæ hujus

neo, medium colorem habente Bithynicum et Chalcedonitem inter atque Ostritum; in qua depositus est Justinianus.

Alia urna ex lapide Hieropolitano, in qua jacet Theodora uxor ejus.

Alia urna ad occidentem in dextro latere, colore roseo maculis distincto, in qua jacet uxor Justini.

Alia urna alba Proconnesia, ubi reconditus est Justinus junior.

Alia urna Proconnesia, ubi deposita est Sophia uxor Justini.

206 Alia urna ex lapide albo Docimino onychita, ubi jacet Heraclius.

Alia urna prasina Thessala, in qua deposita est Flavia uxor ejus.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Constantinus Pogonatus.

A κότου, μέσην χροιὰν ἔχουσα τοῦ τε Βιθυνοῦ καὶ Χαλκηδονίτου παρὰ λίθου ὀστρίτου, ἐν ᾗ Ἰουστινιανός· (25).

Ἑτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ἱεροπολίτου (26) ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδώρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

Ἑτέρα λάρναξ πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, τὴν χροιὰν ῥοδοποικίλος, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ Ἰουστίνου (27).

Ἑτέρα λάρναξ λευκὴ Προικοννήσιος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουστῖνος ὁ μικρός (28).

Ἑτέρα λάρναξ Προικοννήσιος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Σοφία ἡ γυνὴ Ἰουστίνου.

Ἑτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ Δοκιμίνου (29) ὀνυχίτου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος (30).

Ἑτέρα λάρναξ πράσινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται B Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ (31).

Ἑτέρα λάρναξ Προικοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος (32).

Anselmi Bandurii notæ.

ædis structuram Justiniano imperatori attribuunt; Zonaras vero, Glycas, Constantinus Manasses, et nonnulli alii ex recentioribus scriptoribus eam Theodoræ Augustæ ascribunt. Restaurata autem hac æde Justinianus sepulcra imperatorum et patriarcharum in ea vel ad eam condidit. Evagrius lib. IV cap. 30: Ἐν ᾧ οἵ τε βασιλεῖς, οἵ τε ἱερώμενοι νενομισμένης ταφῆς τυγχάνουσι, *In qua et imperatores et pontifices debitam sepulturam consequuntur.* Debitam, inquit; nam in hac æde humari alios quam patriarchas et eos qui ex Augusta familia erant, vetant Gratianus, Valentinianus, et Theodosius Augusti in l. 6. Cod. Th. *De sepulcris violatis.* Hæc autem sepulcra varie appellantur a scriptoribus: aliis dicuntur μέγα ἡρῷον Ἰουστινιανοῦ; aliis, οἱ βασιλικοὶ τάφοι; aliis, τὰ βασίλεια τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μνήματα; aliis, τὰ βασιλικὰ μνήματα; aliis, τὰ τῶν βασιλέων κοιμητήρια; aliis, βασιλικὸν πολυάνδριον. Neque solius Justiniani sepulcra ita varie a scriptoribus appellantur, sed et ἡρῷον Constantini Magni, de quo supra (not. 1.)

(25) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰουστινιανός.* Justiniani sepulcrum ex auro puro confectum fuisse scribit Coripus lib. III De laudibus Justini:

Donec apostolici subeuntes atria templi,
Inclyta sacrato posuissent membra sepulcro,
Quod prius ipse sibi puro construxerat auro.

(26) *Ἀπὸ λίθου Ἱεροπολίτου.* Codex Colbertinus, Ἱερακολίτου, ubi perperam legit Ducangius Τετραπολίτου. Hierapolis et Hieropolis urbs, ubi fortassis lapis sic dictus reperiebatur.

(27) *Ἡ γυνὴ Ἰουστίνου.* Hic videtur loqui scriptor noster de Euphemia Justini Thracis conjuge; nam infra capite ab hinc tertio loquitur de Sophia Justini Junioris uxore. At fallitur idem scriptor, dum Euphemiæ Augustæ corpus humatum fuisse scribit in æde Apostolorum: nam ejus corpus una cum Justino conjuge in monasterio Augustæ in urna prasina depositum fuit, ut auctor est Cedrenus pag. 366. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Αὐγούστης, ἐν λάρνακι πρασίνῃ, μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὐφημίας. Sic etiam et Anonymus noster.

(28) *Ἰουστῖνος ὁ μικρός.* Corpus Justini Junioris una cum Sophia ejus conjuge depositum fuisse in urna Proconnesia scribit et Cedrenus pag. 391. Καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρῴῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι Προικοννησίᾳ, μετὰ Σοφίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

(29) *Δοκιμίνου.* Sic cod. Regius. Perperam legitur in Colbertino, Δοκημιανοῦ; Δοκίμινον quippe marmor sic appellatum a Docimio urbe Phrygiæ. Stephanus: Δοκίμειον, πόλις Φρυγίας, ὡς εὐδόκιμον· τὸ ἐθνικὸν, Δοκιμεὺς, κατὰ τέχνην, κατὰ δὲ τὴν συνήθειαν, Δοκιμηνός, ἀφ' οὗ τὰ μάρμαρα οὕτω φασί. De marmore Docimino loquitur Continuator Theophanis lib. III, n. 42. Πεντεκαίδεκα κίονες ἤδραντο ἐκ λίθου Δοκιμίνου. Idem n. 42. Ὑπὸ τεσσάρων κιόνων ἐστηριγμένον Δοκιμίνων.

(30) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος.* Quæ de cadavere Heraclii narrat Cedrenus pag. 430, hic exscribere libet: Ἐθέτη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρνακι, καὶ ἔμεινεν ἀσκεπὲς ἡμέρας δ'. Συνετάφη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν, καὶ οὕτως ἐσκεπάσθη. *Corpus* C *ejus in arcam repositum per quatuor dies sine tegmine mansit. Una sepulta est etiam aurea corona, sicque tectus fuit.* Et paulo infra loquens de Constantino Pogonato, Heraclii filio, sic idem scriptor: Τούτῳ τινὲς λέγουσιν, ὅτι τὸ στέμμα, ἐν ᾧ ἐτάφη, σὺν τῷ πατρὶ σου ἐτάφη. Καὶ ἐκέλευσε Καλλινίκῳ κουβικουλαρίῳ, κομίσαι αὐτό. Ἀπελθὼν οὖν, καὶ ἀνοίξας, εὗρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὡσεὶ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἀνέσπασεν αὐτὸ ἐν τῇ κόμῃ, πενθῶν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ. Ὁ δὲ ἐκέλευσε τοῦτο παραλυθῆναι καὶ τιμηθῆναι. Ὃ καὶ διετιμήθη λίτρας σ'. *Is a quibusdam admonitus, coronam, qua regno inauguratus fuerat, cum patre esse sepultam, Callinico cubiculario mandat, uti eam sibi afferat. Abit ille, et sepulcro recluso cadaver Heraclii aquæ instar dissipatum reperit, coronamque capiti adhærescentem: eam cum crinibus revellit mœstus atque lamentans, et Constantino adfert. Is solvi ac æstimari jubet coro-* D *nam, et æstimata est libris septuaginta.*

(31) *Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ.* Uxorem Heraclii Flaviam appellat et Isidorus Pacensis in Chronico æra 648. Scriptor vero Chronici Alexandrini eam Fabiam Eudociam vocat, ac mortuam fuisse scribit die XIII Augusti, XV Ind., feria 5, in secessu Blachernarum, cadaver vero ejus in æde sanctorum Apostolorum conditum: Καὶ τῇ ιγ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς αὐτῆς ιε' ἰνδικτιῶνος, ἡμέρᾳ πρώτῃ, ἐτελεύτησεν εἰς τὸ προκείσσον Βλαχερνῶν Εὐδοκία ἡ Αὐγούστα, ἡ καὶ Φαβία. Καὶ ἐνεχθέντος τοῦ λειψάνου αὐτῆς πλοῖ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ ἑξῆς ἐκηδεύθη καὶ ἐτάφη εἰς τοὺς Ἀποστόλους. *Et Augusti mensis die 13, ejusdem XV Indictionis, feria 5, mortua est in secessu Blachernarum Eudocia Augusta, Fabia dicta, illiusque funus navigio in urbis palatium illatum, postridie factis exsequiis, in æde Apostolorum conditum est.*

(32) *Κωνσταντῖνος, ὁ Πωγωνάτος.* Hujus cada-

α λάρναξ πράσινος Θετταλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται (35).

α λάρναξ Σαγγαρινὴ (34), ἐν ᾗ ἀπόκειται ς ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου (35), υἱοῦ Ἡρα-

α λάρναξ ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινὴ (36), ἐν ιται ἡ γυνὴ αὐτοῦ (37).

α λάρναξ Ἱεραπολίτης, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ ῦ Κοπρωνύμου (38).

ον ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου (39) ἐξ-

A Alia urna prasina Thessala, ubi recondita est Fausta.

Alia urna Sangarina, in qua depositus est Constans filius Constantini, filii Heraclii.

Alia urna centum lapidum Sangarina, in qua recondita est uxor ejus.

Alia urna Hierapolitana, in qua jacet uxor Copronymi.

Sciendum est urnam Copronymi ejectam fuisse

Anselmi Bandurii notæ.

natum fuisse in æde sanctorum Apostolo- ribit et Nicephorus CP. : Καὶ κατατίθεται ὁ λείψανον ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν ἁγίων λων μνήμασι.

Ἣν ᾗ ἀπόκειται Φαύστα. Nescio cujus sit usta, cum hic non de Fausta Augusta, alstantini Magni uxore agatur, neque aliam ratricibus præter hanc sic appellatam fuisse historicis. Igitur vel est aliqua ex consan- imperatorum, cujus quidem nomen silent es ; vel cum de hujus sepulcro loquatur noster, postquam de Constantino Pogonato , fortassis librarius per errorem loco Ana- quæ erat uxor Constantini Pogonati, Faustæ inseruit. Istæc damus cum meliora non sup-

Σαγγαρινή seu Σαγαρινή. Vide quæ supra i) de lapide Sangarino seu Sagarino adno- s. In codice Colbertino legitur Σαγγαρικὴ, ἐν ιται Κωνστάντιος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ είου. Atqui nullus ex Heraclii nepotibus atius appellatus fuit ; bene tamen Constan- Constans. Capite autem sequenti ubi in C gio loquitur de sepulcro uxoris Constantis nstantini III, cod. Colbertinus describit se- n ipsius Constantis sic : Ἑτέρα λάρναξ ἑκατ- θος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κων- υἱοῦ Ἡρακλείου.

Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου. Is occisus nensis in balneo cui Daphne nomen erat ; vero ejus a Constantino Pogonato filio Con- polim allatum est, atque in templo SS. Apo- juxta patrem ejus repositum ; auctor est s pag. 436. Καὶ καταστήσας τὰ Ἑσπέρια, ἐπὶ ντινούπολιν ἔρχεται ἀποκομίσας καὶ τὸν νε- ἴδιον πατρός. Καὶ τοῦτον μὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς ἐνετίθησι.

Ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινή. Deest in cod. ino Σαγγαρινή. Quid vero significet Ἑκα- θος pluribus conatur docere Ducangius in Græc. v. τρίλιθος, cujus verba hic exscribere Ut ut sit, *eadem ratione, non aliud fuerit* τάλιθος: *quam marmor distinctum multis ac rustis : hic enim centenarius numerus pro ici sumitur : Symeon Thessalonicensis in ms. De Philippico imp.* Ὁ δὲ Θεοδόσιος ἀβλα- ον τηρήσας, ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξώρισεν· ἀνε- ῃ δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τὸ ἀναιρεθῆναι παρὰ ; καὶ ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ονταλίθῳ λάρνακι, ἣν Κοχλανίστην λέγουσι. s, seu Πάτρια *Constantinopoleos a nobis ex ndata lib.* IV Constantinopol. Christ. pag. 110, *epulcris imperatorum* : Ἑτέρα λάρναξ ἑκατον- ἐν ᾗ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου *elou. Infra :* Ἵσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκα- θου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντίνα ἡ τοῦ Μαυ- γουνῆ. *Quod vero istiusmodi lapidem* Κοχλανί- *et Logotheta, id forte causæ fuerit, quod cru- cochlearum, ut aliæ apud Plinium, ovorum um, figuram expresserint.* Istæc in hanc rem Ducangius ; cujus quidem conjectura, nescio an aliis placuerit, mihi sane non probatur. Puto ipse lapidem hunc ἑκατοντάλιθον appellatum, eo quod B natura sua multicolor sit, quemadmodum apud Plinium lib. 37 cap. 10. lapis qui reperiebatur in Troglodytica regione hexecontalithos dicebatur, eo quod multicolor erat : *hexecontalithos*, inquit Plinius citato loco, *in parva magnitudine multicolor hoc sibi nomen adoptavit.* Et Solinus istæc clarius cap. 31. pag. 58. de Troglodytis : *Tantum lapide uno gloriantur, quem* ἑξηκοντάλιθον *nominamus, tam diversis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in parvo ejus orbiculo deprehendantur.* Hæc totidem ferme verbis Marbodeus cap. 37. Albertus pag. 231, Isidorus lib. XVI *Origin.* cap. 12. Si alicui hæc conjectura non arridebit, potiorem proferat. Cæterum lapis iste ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινὴ vel Σαγγαρινὸς dicitur scriptori nostro, quod fortassis in flumine Sangario reperiretur, quod flumen Asiæ Minoris est, teste Ptolemæo, Arriano, etc.

(37) *Ἡ γυνὴ αὐτοῦ.* Videlicet uxor Constantis, filii Constantini III, cujus quidem uxoris nomen a scriptoribus non est proditum, licet Constantis tres filii numerentur, nimirum Constantinus Pogonatus, Heraclius ac Tiberius. Cæterum in hac urna ex lapide ἑκατοντάλιθος dicto facta humatum fuisse corpus Constantis filii Constantini III dicitur in cod. Colbertino, uti supra monuimus.

(38) *Ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου.* Sic in cod. Regio : in cod. vero Colbertino legitur sic : Ἑτέρα λάρναξ Ἱεραπολίτης, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ, nimirum uxor Constantis filii Constantini III. Deinde capite sequenti describit sepulcrum uxoris Constantini Copronymi sic : Ἑτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Προικοννήσου, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου. De qua autem uxore Copronymi loquatur hic scriptor noster non liquet ; nam Constantinum Copronymum ter nuptias iniisse tradunt scriptores ; primum quidem, parente adhuc superstite, cum Irene Chazarorum chagani filia, secundo cum Maria, tertio vero cum Eudocia.

(39) *Ἱστέον ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου.* Hæc in cod. Colbertino præcedentibus juncta sunt, ac diversa. Sic ibi : Ἱστέον ὅτι ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου ἐξεβλήθη καὶ ἐκαύθη. Ὁ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐμπρήσθη· καὶ ἐχρημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ παλατίου, καὶ ἀδάκια τὰ ὄντα ἐν τῷ Φόρῳ. Corpus autem Copronymi humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum, ac postmodum, imperante Michaele Theophili filio, inde amotum et in Forum Amastriano crematum esse prodit Cedrenus pag. 468 : Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ τεθὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν ταῖς ἡμέραις Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου, βουλῇ καὶ παραινέσει τοῦ Καίσαρος ἀπαχθὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Ἀμαστριανοῦ, ἐκαύθη. Ubi perperam interpres vertit, Βουλῇ καὶ παραινέσει τοῦ Καίσαρος, *jussu hortatuque ipsius imperatoris.* Interpretor *Cæsaris*, nimirum Bardæ avunculi Michaelis, Titulus quippe Cæsaris a nemine ex scriptoribus Byzantinis imperatori seu Augusto tribuitur ; nam Cæsaris titulo donatos fuisse primitus imperii

ex heroo a Michaele et Theodora, exsecrandumque cadaver ejus combustum fuisse. Lapis autem sepulcri serra dissectus est et ad palatii compages destinatus.

Alia urna ex lapide Proconnesio, in qua jacet Leo Isaurus.

Alia urna Proconnesia Michaelis Balbi et Theclæ ejus uxoris.

Alia urna Prasina, ubi depositus est Theophilus.

Porticus altera, quæ jam tecto caret, in qua tres urnulæ porphyreticæ **207** Romanæ depositæ sunt, quarum ea quæ ad meridiem locatur Arcadii est; quæ ad septentrionem, Theodosii filii ejus; quæ ad orientem, Eudoxiæ.

Porticus alia ejusdem templi ad septentrionem, in qua jacet urna ex lapide pretioso Romano, ubi depositum est exsecrandum cadaver Juliani apostatæ.

A ἐβλήθη ἀπὸ τοῦ ἡρώου παρὰ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας, καὶ τὸ μὲν μιαρὸν αὐτοῦ σῶμα κατεκαύθη, ὁ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐπρίσθη, καὶ ἐχρημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ παλατίου.

Ἑτέρα λάρναξ ἐκ λίθου Προικοννησίου (40), ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Ἴσαυρος.

Ἑτέρα λάρναξ Προικοννήσιος (41) Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ καὶ Θέκλας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ἑτέρα λάρναξ πράσινος, ἐν ᾗ ἀπόκειται ὁ Θεόφιλος.

Στοὰ ἑτέρα, ἥτις ἐστὶ τὰ νῦν ἀσκέπαστος, ἐν ᾗ ἀπόκειται λαρνάκια τρία πορφυρᾶ Ῥωμαΐα, τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρκαδίου (42), τὸ δὲ πρὸς ἄρκτον Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (43), τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοξίας (44).

B Στοὰ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ πρὸς ἄρκτον, ἐν ᾗ κεῖται λάρναξ ἀπὸ λίθου τιμίου Ῥωμαίου, ἐν ᾗ ἀπετέθη τὸ παμμίαρον σῶμα Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου (45).

Anselmi Bandurii notæ.

designatos successores manifestum est; et ne altius rem repetam, sic Valerius Maximianus a Diocletiano Cæsar creatus fuit; Constantius Chlorus et Gal. Maximianus a Diocletiano et Val. Maximiano; Severus et Maximinus a Galerio Maximiano: Constantinus M. a patre Constantio: Constantinus Junior, Constantius ac Constans a patre Constantino, etc. Sed et omnes imperatorum filii fere semper *Cæsaris* titulo donabantur: quod quidem factum est etiam posterioribus longe sæculis. Cæterum quod attinet ad sepulcrum Copronymi videndus Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii patriarchæ Constantinopolitani, pag. 694 ed. 1618.

(40) *Ἐκ Προικοννησίου λίθου.* Sic ex cod. Colbertino. In cod. Reg. legitur: Ἑτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου, ἐν ᾗ ἀπόκειται ὁ Ἴσαυρος. Hujus Augusti cadaver humatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 458: Καὶ θνήσκει σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν θάνατον, νόσῳ δυσεντερίας βληθείς· καὶ τίθεται τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. *Mortuus est ex intestinorum morbo, anima cum corpore pereunte: infelix ejus cadaver reconditum est in templo sanctorum Apostolorum.*

(41) *Ἑτέρα λάρναξ Προικοννήσιος.* Caput hoc integrum ex cod. Colbertino reponimus. Cæterum Cedrenus pag. 513 scribit Michaelis Balbi cadaver humatum fuisse in æde Apostolorum in urna prasina Thessalica: Ἐτάφη δὲ ὁ τούτου νεκρὸς ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους μεγάλῳ ἡρίῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι πρασίνῳ Θετταλικῇ. *Cadaver ejus repositum est in magno Justiniani heroo, ad templum sanctorum Apostolorum in urna prasina Thessalica.*

(42) *Τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρκαδίου.* Sic habet et Cedrenus pag. 33: Ἐτέθη δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ, ἔνθα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐδοξία. *Sepultus est in templo Apostolorum, in porticu meridiana, cum Eudoxia uxore.*

(43) *Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.* Theodosii Junioris cadaver depositum fuisse in æde SS. Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 343: Καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

(44) *Τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοξίας.* Cujus autem Eudoxiæ, matrisne Theodosii Junioris ac uxoris cadaver ibi depositum fuerit non exprimit scriptor noster. At Eudociæ matris ejus corpus una cum Arcadio ejus conjuge tumulatum fuisse in æde sanctorum Apostolorum scribit Cedrenus pag. 334, ubi de Arcadii sepultura.

(45) *Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.* Cadaver Juliani Apostatæ a militibus Tarsum perlatum, et in suburbio humatum, ac ejus monumento sequens epigramma inscriptum prodit Zonaras lib. XIII, pag. 27: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἡ στρατιὰ εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας κομίσασα, ἔθαψεν ἐν προαστείῳ τῆς πόλεως· οὗ τῷ τάφῳ καὶ τόδε τὸ ἐπίγραμμα ἐπεγράφη·

C Κύδνῳ ἐπ' ἀργυρόεντι ἀπ' Εὐφράταο ῥοάων
Περσίδος ἐκ γαίης ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ
Κινήσας στρατιὴν τόδε Ἰουλιανὸς λάχε σῆμα,
Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Cadaver ejus milites Tarsum perlatum, in suburbio humarunt, cujus monumento hoc epigramma inscriptum fuit:
Rex bonus et sævis bellator fortis in armis
Julianus jacet hic ad Cydni fluminis undas:
Dum ferus Euphrates et Persica tela cruenti
Martis opus cæptosque negant inire triumphos.

Errat igitur Cedrenus, dum pag. 308 scribit, Juliani cadaver statim advectum fuisse Constantinopolim, atque in arca porphyretica, cylindri forma, repositum, cum prædicta inscriptione; etenim si Zonaræ auctoritas tanti non esset, saltem vel Cydni mentio, ad cujus undas tumulatus dicitur in epigrammate, satis evincit, epitaphium hoc Tarsi D inscriptum fuisse tumulo, in quo primum depositum fuerat ejus cadaver. Zosimus lib. III, pag. 733, Ἔν τινι Ταρσοῦ προαστείῳ humatum fuisse sit: inscriptionem vero sepulcri paulo aliter recitat idem Zosimus:

Ἰουλιανὸς μετὰ Τίγριν ἀγάρροον ἐνθάδε κεῖται,
Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.

Tigride Julianus jacet hic post fata relicto,
Rex pariter bonus, et bellator acerrimus idem.

Quod vero attinet ad id quod scribit Zonaras in Joviano, nimirum ab eodem Augusto ornatum fuisse Juliani sepulcrum: Ἐξ Ἀντιοχείας τε εἰς Ταρσὸν γεγονὼς, καὶ τὸ μνῆμα κοσμήσας τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐπανῆλθε, consulendi sunt Ammianus lib. XXV, Socrates lib. III, cap. 22; Theodor. lib. IV, cap. 4; Philostorg. lib. VIII, cap. 1; Sozom. lib. IV, cap. 6. Cæterum Juliani cadaver postmodum

λάρναξ ἀπὸ λίθου Ῥωμαίου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰοβιανός (46).

Altera urna ex lapide Romano, ubi reconditur Jovianus.

ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, πλησίον τοίχους τῆς πόρτης τῆς Ξυλοκέρκου, ἐν τῷ ἀριστερῷ τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀριστεροῦ μέρους ἵσταται πρὸ λίθου ἑκατονταλίθου, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ σορὸς ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ· ἐν δὲ τῇ καταφυγῇ τῆς αὐτῆς μονῆς πρὸς ἐξ ἀριστερῶν ἵσταται λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται τὸ σῶμα Μαυρικίου σφαγέντος ἀπὸ Φωκᾶ. ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ἐπονομαζομένης τὰ Σταυρακίου, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἵσταται λάρναξ Σταυρακίου βασιλέως (48) μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Sciendum est, in monasterio S. Mamantis, proxime murum portæ Xylocerci, in narthece ecclesiæ a sinistro latere urnam stare ex lapide tessellis lapideis distincto, in qua reconditur Constantia Mauricii uxor cum filiis suis. In loco autem abdito ejusdem monasterii ad orientem a sinistro latere stat urna, in qua reconditur corpus Mauricii, qui a Phoca occisus est.

Sciendum est, in monasterio S. Trinitatis, quæ cognominatur Stauracii, a dextro latere ecclesiæ, in oratorio S. Joannis Præcursoris, stare urnam Stauracii imperatoris et Theophanonis uxoris ejus.

ν τῇ μονῇ τῶν Λιβαδίων (49) τῆς κυρᾶς ης ἵσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου Βιθυνοῦ, ἐν

Et in monasterio Libadiorum dominæ Euphrosynæ locatur urna ex lapide Bithyno, in qua jacet

Anselmi Bandurii notæ.

m fuisse Constantinopolim tradit et Zonaius citato loco: Ὕστερον δὲ ἀνεκομίσθη εἰς λίβα τῶν πόλεων, *Post in reginam urbium m est.* Sic et Chronicon ms. ab Adamo ad Philosophum: Ἀπεκομίσθη δὲ αὖθις εἰς τινούπολιν, καὶ ἐτέθη ἔνθα καὶ τοῦ Ἰοβιανοῦ ικι πορφυρίῳ κυλινδροειδεῖ μετὰ Ἑλένης ρὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ γυναικὸς αὐτοῦ. s Nazianzenus orat. IV Tarso Constantinoinslatum fuisse, et ἐν λάρνακι κυλινδροειitum scribit. In templo autem sanctorum rum humatum fuisse tradit Joannes epiitri in Responsis ad Cabasilam: Εὑρίσκονλ ξυσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' οις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ Παραβάτου Ἰουλιανοῦ ῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων. *tur etiam impiorum imperatorum tumuli in us sacris templis, ut Juliani Apostatæ in inctorum Apostolorum.*

Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰοβιανός. Sic ex cod. io. Perperam legitur in cod. Reg. Ἰουλιαni imperatoris cadaver in æde sanctorum rum depositum fuit, ubi post uxor ejus epulta est; auctor est Zonaras pag. 29. ι νεκρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνακομιτῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐτάφη ναῷ, ὅπου τα συνετάφη αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Χαριτώ. *jus Byzantium perlatum in sanctorum Apoæde sepultum est, ubi post uxor etiam ejus est sepulta.* Vide Ammianum lib. XXIV, . Philostorg. lib. VIII, cap. 8. Cæterum tradenti Charitonem post Jovianum conjuultam fuisse in æde sanctorum Apostolouguat Cedrenus, qui Charitonem mortuam ntequam Jovianus ad imperium evectus

Ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Georachus in Vita Romani Lacapeni n. XIII, rius Augusti ætate inventas fuisse in æde amantis tres urnas sepulcrales, in quibus i Mauricium imperatorem cum liberis tu: Τρικαῦτα δὲ καὶ Πετρωνᾶς αἰδεσιμώτατάξει Ῥωμανοῦ βασιλέως, ἤγαγε λάρνακα καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμοιροῦντα ἐκ τῆς Μάμαντος μονῆς ἀνδρείας, τῆς πλησίον τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης· ἐν οἷς ἀποκεῖσθαι Μαυρίκιον σὺν τοῖς αὐτοῦ παισὶ καὶ ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως μονῇ, ἥτοι Ἰουβιλαίου. *Sub idem tempus Petronas virissimus, Romani imperatoris jussu urnam aris ac imaginibus sculptam, alias que duas nulla cælaturæ arte sculptas, ex sancti Mamantis virorum monasterio, quod est prope portam quam Xylocerci vocant, advexit; in quibus fama est conditum fuisse Mauricium cum liberis: quæ et in Romani monasterio (in Myrelæo scilicet) fuere depositæ.* Cæterum hic et in sequentibus agit scriptor noster de iis sepulcris quæ erant extra ædem sanctorum Apostolorum; nam post Mauricii tempora plures imperatores tumulati fuere in variis monasteriis, ut videre est apud scriptores Byzantinos.

(48) *Σταυρακίου βασιλέως.* Monasterium hoc sanctæ Trinitatis Stauracii dictum ex quo ibi Stauracius humatus fuit, *Braca* etiam appellatur, ut scribit Zonaras, qui in eodem monasterio Stauracium imperatorem una cum conjuge Theophanone sepultura donatum fuisse tradit, cum prius vitam monasticam in eodem monasterio ambo professi essent: Καὶ τὴν γαμετὴν δὲ Σταυρακίου Θεοφανὼ χαρεῖσαν τὴν κόμην, καὶ μέλαιναν ἐνδυσαμένην στολὴν, χρήμασι πολλοῖς ἐδωρήσατο, καὶ οἶκον εἰς κατοικίαν αὐτῇ προσαπένειμεν, ὃν εἰς μοναζουσῶν ἐκείνη μετεποίησε καταγώγιον. ἔνθα καὶ ὁ Σταυράκιος τέθαπται, θανὼν ἐκ τῆς πληγῆς ἣν ὁ λόγος ἐδήλωσε, δύο μῆνας αὐταρχήσας μόνους ἐπὶ ἡμέρας ἕξ. Ἥτις μονὴ ἐξ ἐκείνου ἐκλήθη τοῦ Σταυρακίου ὠνομασμένη, βαρβαριζομένου δὲ τοῦ ὀνόματος παρὰ τοῦ συρφετώδους ὄχλου λέγεται τὰ Βρακᾶ, παρά τινων δὲ τὴν ἀληθῆ κλῆσιν ἀγνοησάντων, μεταγόντων δὲ ταύτην ὅθεν πρὸς τὸ Ἑλληνικώτερον, ὀνομάζεται τὰ Ἑβραϊκά. *Theophanem Stauracii conjugem, quæ tonsa coma nigram stolam induerat, magna pecunia donavit, ædibus ei ad habitandum assignatis, quas illa in monasterium convertit, quod a Stauracio ibi sepulto nomen est sortitum. Nam ex vulnere, quod supra memoravimus, decessit, cum duos duntaxat menses et sex dies imperasset. Id monasterium appellatione corrupta vulgo Braca dicitur, et a nonnullis qui vocem ad Græcam formam detorquere conantur, originis ejus ignari, Hebraica.* Theophanes pag. 418 paulo diversa habet. Vide Anastasium pag. 176. Cæterum ex scriptore nostro docemur, hoc monasterium, in quo Stauracius imperator una cum conjuge Theophanone humatus fuit, sanctissimæ Trinitati sacrum fuisse.

(49) Ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιβαδίων. Hoc monasterium Euphrosynæ cognominatum fuit etiam Libadia. Notandum, in hoc ipso monasterio humatum etiam fuisse Joannis Tzetzæ patrem, ut idem scriptor testatur Chil. V. cap. XVII.

Ὃς μέχρι νῦν ἀκέραιος νεκρὸν τελῶν ἐν τάφῳ,
Ἐν Εὐφροσύνης τῇ μονῇ τὴν κλῆσιν κεκλουμένῃ.

Constantinus filius Irenes, ab ea execæcatus, et Maria ejus prima uxor, abneptis S. Philareti Eleemonis, **206** duæque ipsorum filiæ, Irene et Euphrosyne, quæ fuit uxor Michaelis Balbi, et Anna filia Theophili imperatoris.

Sciendum est, in monasterio gynæcei Gastriorum, ad dextrum latus ecclesiæ versus orientem, sepultum esse corpus S. Theodoræ, uxoris Theophili imperatoris, tresque filias ipsius, Theclam, Anastasiam et Pulcheriam.

Ἡ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Εἰρηνης (50) ὁ τυφλωθεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ Μαρία ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνὴ, ἡ γεγουῖα ἐγγόνη τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου (51) τοῦ Ἐλεήμονος, καὶ αἱ δύο αὐτῶν θυγατέρες, Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη (52), ἡ γυνὴ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Τραυλοῦ, καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ Θεοφίλου (53) τοῦ βασιλέως.

Ἰστέον ὅτι ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστρίων (54), εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς δεξιὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας, ἐτάφη τὸ σῶμα τῆς ἁγίας Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, καὶ αἱ τρεῖς αὐτῆς θυγατέρες, Θέκλα, Ἀναστασία καὶ Πουλχερία.

Anselmi Bandurii notæ.

(50) *Ὁ υἱὸς Εἰρήνης.* Constantini Augusti cadaver ubi depositum fuerit, scriptores, quod sciam, non produnt; cum, quo tempore idem obiit, non satis constet; alii enim tradunt, haud multo post exstinctum; alii vero superstitem volunt, etiam Nicephoro imperante.

(51) *Ἡ γεγουῖα ἐγγόνη τοῦ ἁγίου Φιλαρέτου.* Sic emendatus. Perperam legitur in mss. ἡ γεγοῦα ἐγγονὴ, etc. Mariam vero uxorem Constantini, ex Armenia oriundam sancti Philareti Cappadocis abneptim fuisse volunt Menæa; qui sane ex ea affinitate, ut tradunt, ad consulatus dignitatem evectus postmodum fuerit, cum ei antea vix ad vitam necessaria superessent.

(52) *Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη.* Constantinus ex Maria prima uxore Euphrosynam tantum suscepit, quæ Michaeli Balbo imperatori, qui imperium post Nicephorum excepit, nupsit. Ex altera vero uxore Theodota Leonem tantum suscepit qui infantulus admodum obiit. Ex qua autem ex his filiam Irenem susceperit, quam illi scriptor noster attribuit, non liquet, cum nemo ex scriptoribus Byzantinis filiæ ejus Irenæ meminerit.

(53) *Καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοφίλου.* Anna filia Theophili una cum Thecla, Anastasia ac Pulcheria sororibus, detonsis crinibus, in monasterio Euphrosynes inclusa fuit a Michaele imperatore ejus fratre.

(54) *Ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστρίων.* In eodem monasterio cadaver Theodoræ depositum fuisse a Basilio Macedone, et filias ejusdem Theodoræ translatas fuisse scribit Cedrenus pag. 545: Ἀλλ' ἡ Θεοδώρα μετ' οὐ πολὺ τῶν τῆδε μεθίσταται. Ἧς τὸν νεκρὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσας ὁ Βασίλειος, καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας, πρὸς τὸ τῆς Μάμμης ἐξαπέστειλε μοναστήριον ἐνδιαιτᾶσθαι, ἡ Γάστρα κατονομάζεται. *Neque multo post Theodora e vivis discessit. Ejus cadaver Basilius imperator, et filias ejus in Aviæ monasterium transtulit, quod Gastria nominabatur.* Pluribus autem Theodora Augusta a scriptoribus celebratur ob fidei integritatem, et sacrarum imaginum cultum, quem, marito fato functo, in Ecclesia Orientali rursus restituit. Ex quo sane a Græcis ipsis in Ecclesiæ canonem relata est, ejusque festum agitur die undecima Februarii.

SÆCULO XV.

DUCAS

NOTITIA

(Hankius De rer. Byzant. Script. Græc., p. 640.)

Ducas noster, cujus prænomen incognitum nobis est, ex Ducarum imperatoria prosapia Michaelem Ducam, virum eruditum, qui, cum Joannem Cantacuzenum (post imperatorem Andronicum Patæologum juniorem A. C. 1341 vivis exemptum) imperatoris Joannis Paleologi tutorem adversarii bello persequerentur, cæteris amicis plerisque Constantinopoli truciatis, in Asiam profugus, tandem in Europa sedem apud Ephesios tutam fuit adeptus, avum habuit. Hoc indicat in Historia Byzantina cap. 5, interprete Ismaele Bullialdo: *Inter eos equidem* (Joannes Cantacuzeni amicos plus quam ducentos in carcerem conjectos et, exceptis sex, neci datos) *qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus Michael Ducas. Ipsi porro monachorum illius monasterii* (in cujus subterraneo specu delituerant) *mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, et in oppositum continentem Asiam transvecti, in regiones orientales, alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesæum* (quem Bajazetes Turcarum sultanus Ioniæ principem con-

ituerat) *filium Aienis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat et scien-iarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus ducens ab anti-uis illis Ducis, inque prosapia ista, veluti catenæ annulus aureus, splendebat. Hunc ergo onorifice excepit tyrannus, providetque, ut cuncta necessaria commeatusque rerum omnium i præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandum concessit : quæ sedes peregrinæ que ac patria gratæ ipsi ac charæ fuerunt.*

Ipse Ducas noster, post Constantinopolin a Turcis occupatam, principum Christianorum uos Lesbus Ægei maris insula dominos habuit, Turcis tributariorum minister fuit. A Dorino Gateluzo, Lesbiorum principe, missus, anno mundi Græco 6963, post Byzantium a Turcis subactum altero, Christi 1455, ad Hamzam Turcicæ classis præfectum, munera erferebat, et amicitiam inter utrumque stabiliebat, ut ipse tradit in Historia Byzantina, ap. 43. Mortuo Dorino Gateluzo, Ducas in Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, aula ivebat. Ab eo missus, eodem anno Christi 1455, tributa Lesbiorum Lemniorumque Ma-iometi II Turcarum tyranno Adrianopolin afferebat. *Anno illo* 6963, inquit in Historia ua, cap. 44, *Junii die tricesima, Dorinus Gateluzus insulæ Lesbi princeps obiit. Augusti einde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolin destinatus sum, ut tributa annua, Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem. Hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus yrannus concesserat.* Ibidem post paucissima : *Principem igitur adoraturus, ut mos est, adi-i, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi : quo demum salutato ecessi. Aureos nummos veziris postridie numeravi.*

Mox, cum Mehemetes Dominicum Gateluzum, ut principatum præsenti concederet, ad e venire jussisset, Ducas ejusdem comes ad Mehemetem, in castris prope vicum Bulga-icum positis commorantem, revertebatur : sicut ibidem narrat. *Nec ut Lesbi princeps ap-ellatur,* inquiunt ad Ducam veziri, post acceptum tributum, *fieri potest, nisi postquam cel-issimum principem adierit, et ab eo principatum impetraverit. Abi itaque et da operam, ut llum huc conducas. Sin minus obtemperaverit, novit ille quid futurum sit. Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis et Romæis Lesbi principem adduxi. Spe no-tra in Deum reposita, ex insula solvimus, et Chersonesum emensi Adrianopolin perveni-mus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat : quippe ista pestiferi morbi ontagio Chersoneso et toti Thraciæ ita infesta erat, ut in triviis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus : postquam vero lluc advenimus, ipsum ante biduum inde, ob vim morbi sævientem discessisse, et Sophiam versus novisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis ac asperis superatis, tridui tinere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum, ubi tyrannus castra habebat, perveni-mus. Nobiles et satrapas Mahmutem et Seidi Ahmetem bassas, plurima dona ostentantes, onvenimus ; postridie coram imperatore nos stitimus, cujus manum postquam deosculatus st Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus.* Interpositis paucis, cum inter Mehemetem et iateluzum acta descripsisset : *Vestem auro intextam ipsum* (Gateluzum) *nosque ejus dome-ticos ac comites sericas tum induerunt : conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis dis-essimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos sal-os eripuerat, pervenimus.*

Paulo post, Genuzes Turcicus contostablus, id est maris præfectus, Nicolao Gateluzo emniorum principi de quadam biremi, feminam nobilem Chiam, resque multas pretiosas ontinente, litem movebat. Hujus causa Ducas a Dominico Gateluzo Lesbiorum principe emniorum principis fratre, Constantinopolin ad Mehemetem II Turcarum imperatorem nittebatur. A quo cum nihil impetravisset, post Phocæam veterem Lesbiæ ditionis urbem a Turcis, die 24 Decembris, anno mundi Græco 6964, Christi 1455, occupatam, dimittebatur. Commemorat hæc in eodem cap. 44. *At Lesbi princeps,* ait, *Mitylenem profectus, de iis quæ ciderunt a fratre certior factus ; utque socrus sua, utpote Chia nobilis aliaque a contosta-lo repetebantur, causam suam apud imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolin um venissem, apud veziros causam egi, et cum contostablo Genuza litigavi, quæcunque at-uleram, vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, era esse asseruit ; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus mperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod esbiis inferretur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum obsisterem, ipse manibus insciis, suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbi prin-ipis oppidum, Decembris mensis die 24, anno mundi 6964, occupavit. Captam Phocæam ubi escivit tyrannus, solutum me dimisit.*

Eodem anno mundi Græco 6964, Christi 1456, tributum Dominici Gateluzi, Lesbiorum rincipis, annuum Turcis Adrianopolin afferebat. Id docet cap. 45 : *Tyrannus* (Turcarum ab Hungaris) *contumeliam ac repulsam passus,* inquiens, *Adrianopolin remeat, bello se petitu-um anno novo Belogradum minitatus ; hæcce porro anni prædicti* (6964) *mense Julio gesta unt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus um. Eo numerato, quos Lemnii, tanquam proditionis reos tradiderant, repetenti mihi ne-ati : jubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti ; dumque ad sup-licium ducerentur, pœnitentia actus, venundari imperat, milleque nummis veniere.*

Idem Mehemetes II Turcarum tyrannus, sub autumni initium, anno mundi Græco 6971, hristi 1462, insulam Lesbum, quæ tum Nicolaum, Dominici fratrem, Gateluzum principem

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462.

—

1 CAPUT PRIMUM.

Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantini initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenen. Ab his ad Alexium Commenum. Brevis deinceps Impp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam.

Ἀριθμοὶ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς ἡμετέρας γενεᾶς. A *Numeri annorum a primo homine ad ætatem nostram.*

Ἀπὸ Ἀδὰμ (1) τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε, ἐφ' ὃν ὁ κατακλυσμὸς γέγονε, γενεαὶ δέκα γεγόνασι· πρώτη ἡ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ Ἀδάμ. Μετὰ δὲ σλ' ἔτη δευτέρα ἡ τοῦ Σὴθ παρὰ τοῦ Ἀδάμ. Μετὰ δὲ τὸν Σὴθ σε' ἔτη τρίτη ἡ τοῦ Ἐνὼς ἐκ τοῦ Σὴθ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼς ρι̣ζ' ἔτη τετάρτη ἡ τοῦ Καϊνὰν ἐκ τοῦ Ἐνώς. Μετὰ δὲ τὸν Καϊνὰν ρο' ἔτη πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεὴλ ἐκ τοῦ Καϊνάν. Μετὰ δὲ τὸν Μαλελεὴλ ρξ' ἔτη ἕκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεή̣λ. Μετὰ δὲ τὸν Ἰάρεδ ρξβ' ἔτη ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνὼχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼχ ρξ' ἔτη ὀγδόη ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ἐνώχ. Μετὰ δὲ τὸν Μαθουσάλα ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα ἑπτὰ ἔτη ἐννάτη τοῦ Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα. Μετὰ δὲ Λάμεχ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἔτη δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. Ὥστε ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ,βσμβ'. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραὰμ γενεαὶ δέκα, ἔτη χΛια ἑκατὸν εἴκοσι ἕν. Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομηκοντατέσσαρα ὅτε μετῴκησε εἰς γῆν Χαναὰν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, κἀκεῖ διατρίψας ἔτη εἴκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ· ἔτεκε δὲ Ἰσαὰκ παῖδας δύο,

Ab Adamo primo homine usque ad Noachum, cujus ævo diluvium accidit, decem exactæ sunt generationes. Prima cum Adam a Deo creatus est. Post annos 230 secunda cum Sethus nascitur Adamo. Post Sethum ann. 205 tertia, tunc Enos Setho natus est. Post Enos ann. 197 quarta, quando Cainanus nascitur Enos. Post Cainanum ann. 170 quinta, nascitur Maleleel filius Cainani. Post Maleleelem annos 165 sexta, Jaredus nascitur Maleleelo. Post Jaredum ann. 162 septima, Enochus nascitur Jaredo. Post Enochum ann. 165 octava, Mathusala nascitur Enocho. Post 2 Mathusalam ann. 167 nona, Lamechus nascitur Mathusalæ. B Post Lamechum ann. 188 decima, tuncque natus est Noe. Noachus autem natus erat annos sexcentos cum aquarum diluvium terram obruit. Ab Adamo itaque ad diluvium anni numerantur supra bis mille ducenti quadraginta duo. A diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem transierunt, et anni supra mille centum viginti et unus. Abraham porro annum septuagesimum quintum exegerat, cum Mesopotamia relicta discessit in Chananæorum regionem, ibique annos viginti quinque commoratus ge-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(1) Initio hujus operis propositum auctoris fuit, annorum a mundi ortu et creatione exactorum synopsim ob oculos ponere juxta Ecclesiæ Orientalis calculum; quam ab initio mundi ad annum primum æræ Christianæ vulgaris annos integros 5508, a Septembri antecedente Kal. Januar anni primi numerat. C Nullus vero eorum, qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Græcos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Christus anno 5509, sive autumno, sive incunte hieme Θεοτόκος cum genuisse dicatur, natus sit. Norunt etiam omnes, Septuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris Testamenti interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum in versione sua computavisse, quam in textu Hebraico reperiantur. Qua ratione id contigerit assequi arduum. Textus equidem Hebraicus ab Adamo ad diluvium annos exactos solummodo exhibet 1655, cum interim LXX interpretes numerant 2242. In hujus enim capitis verbis, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ,βσμβ' rectus est: etsi e generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numerat annos 292, at interpretes numerant annos 1178, hic noster 1121. De hac computandi dissensione non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere et scrutari num textus Hebraicus, quo illi usi sunt, ab eo, qui omnibus probatus circumfertur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ægyptiorum præcipue ac Græcorum oculis ac judicio sacram historiam subjiciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, et inde ad Abrahamum intercalarint, importunas gentium ob idololatriam cæcutientium objectiones declina-

nuit Isaac. Duos vero filios genuit Isaac, Esau nimirum et Jacobum. In Ægyptum deinde profectus est Jacobus, cum annos centum et triginta exegisset, illucque cum duodecim suis filiis nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium. Illiusque posteri numero aucti in duodecim tribus digesti et distributi sunt : et multitudo posterorum duodecim filiorum Jacobi ad sex millia chiliadum numerata est. Horum autem sunt nomina : Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephthalim, Gad, Aser, Dan, Joseph et Benjamin. Moses et Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero reipublicæ administrationem capessivit, atque anno ætatis suæ octogesimo Erythræum mare transivit, eduxitque populum Ægypto. Hic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit [apud Græcos.] Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Jesuæ filio Nave annis 25 parnerunt ; resque Israelitarum publica, per viros ab ipsis Judices appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem rex constitutus est, cujus imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, et anni mille viginti quatuor. Atque a David ad transportatos Babylonem Judæos totidem generationes 14, et anni sexcenti novem. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quaterni. Simul vero temporum seriem, et intervalla ad calculum revocantes, colligimus a primo

A Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ. Γενόμενος δὲ Ἰακὼβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα πέντε. Παρῴκησε δὲ Ἀβραὰμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναὰν ἔτη τετρακόσια τριακοντατρία, καὶ πληθυνθὲν εἰς δωδεκάφυλον ἐλογίσθη. Καὶ πλῆθος εἰς ἑξακισχιλίας χιλιάδας (2) ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακώβ· ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα· Ῥουβὶμ, Συμεών, Λευΐ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλών, Νεφθαλὶμ, Γὰδ, Ἀσὴρ, Δὰν, Ἰωσὴφ καὶ Βενιαμίν. Καὶ τοῦ μὲν Λευΐ ἀπόγονοι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρών· καὶ ὁ μὲν τὸ ἱερατεύειν ἦρξατο, ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸ ἄρχειν μεθίστατο· ὃς ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ πατεῖ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύ-
B πτου. Οὗτος ὁ Μωσῆς (3) ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς Ἰνάχου, πρώτου βασιλεύσαντος· οὕτως ἀρχαιότεροι Ἑλλήνων Ἰουδαῖοι. Διατρίψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα, καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἔτη εἰκοσιπέντε, καὶ ὑπὸ τῶν κριτῶν ἔτη τετρακόσια πεντηκοντατέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας Σαοὺλ, πρώτου παρ' αὐτοῖς καταστάντος βασιλέως· ἐφ' ᾧ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας τίκτεται Δαβίδ. Ὥστε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη χίλια καὶ εἴκοσι τέσσαρα. Καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη ἑξακόσια ἐννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη πεντα-
C κόσια τέσσαρα. Ὁμοῦ κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμψηφίσαντες εὑρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ (4) ἕως τοῦ Χριστοῦ ἔτη πεντακισχίλια πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας (5) ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (6) ἔτη τιη'. Ἀπὸ δὲ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Id est sex milliones.

(3) *Οὗτος ὁ Μωσῆς.* At Eusebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161, eo ipso quo natus est Jacob seu Israel. Mosem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435, ita ut annis totis 274 posterior sit Inachi initio Mosis nativitas.

(4) *Εὑρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ.* In enumerandis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus est hujus historiæ auctor, vel, qui illum transcripsit, lapsus est. Ab anno namque primo
D æræ mundi ad annum primum Christi Ecclesia Græca numerat annos 5508, et tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor ; legendum itaque hoc loco ἔτη ,εφη', 5508.

(5) *Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας.* Mysterium adorandum Incarnationis Filii Dei Græci Theologi et scriptores appellant ἔνσαρκον οἰκονομίαν.

(6) *Ἕως τοῦ μεγάλου Κωνστ.* Post Christi epocham mentionem facit Constantini, qui ob redditam Christianæ Ecclesiæ pacem et tranquillitatem clarus, Deo ac hominibus acceptus, Græco etiam hominі religiose cultus est. Hujus enim imperatoris matrisque Helenæ Ecclesia Orientalis memoriam die 21 Maii celebrat. Et Constantinopolitani [illegible] ratores, referente Codino Curopalata lib. *De [illegible] palatii Constantinopolit.* in templum SS. A[illegible] rum die illa se conferebant. Κατὰ τὴν τοῦ [illegible] Κωνσταντίνου ἀπὸ χρόνων εἰς τὸν ναὸν τ[illegible] Ἀποστόλων, ἔνθα καὶ ἡ ἁγία τούτων σ[illegible]

Die quo magni Constantini memoria celebratur, confert se imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus loculus situs est. Græcorum insuper universitati chara Constantini memoria est, qui, translata imperii Romani sede ab Italis ad Græcos, nomini suo novam, quam condidit Romam, consecravit. Byzantii appellatione omissa urbem immensum in modum auctam atque ornatam Constantinopolim appellavit. Justinianus etiam de S. Sophiæ magnificentissimo ac elegantissimo, quod exstruxit, templo jure commendatur. Anno porro secundo regni sui Justinianus S. Sophiam restitutam ac ædificatam consecravit. Georgius Cedrenus: Τῷ ιαʹ ἔτει γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς μέχρι τῶν ἐγκαινίων ἔτη εʹ, μῆνες ιαʹ, καὶ ἡμέραι ιʹ, παρῆλθον· ἐν γὰρ τῷ ,ςτʹ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐνίκτ. ιεʹ τῆς κγʹ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς, ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας τὴν τῆ μεγάλης Ἐκκλησίας ἀνοικοδομὴν ἤρξατο ποιεῖν ὁ Ἰουστινιανός. *Anno Justiniani II Magnæ Ecclesiæ encænia, seu consecratio, celebrata [illegible]. Litanias et preces recitantes patriarcha et imperator, comitante populo, a Sanctæ Anastasiæ templo egressi processerunt. A die porro, quo flammis [illegible], ad encænia anni 5, menses 11, dies decem [illegible]. Anno enim ab orbe condito 6003, Indict. [illegible] Februarii die 25, hora diei prima, Just nianus inchoationem magnæ Ecclesiæ auspicatus est.* In

τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σι'. Ἐν τῷ αὐτοῦ φκοδομήθη τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας Σοφίας παρ' αὐτοῦ σκευασθέν. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ'. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σιε'. Ἐβασίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ' καὶ μῆνας δ' καὶ ἡμι. Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κδ' μῆνας η'. Μανουὴλ ὁ υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ' μῆνας θ'. Ἀλέξιος ὁ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ'. Ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρα', μῆνας θ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ' μῆνας η'. Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἄγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ'. Δούκας ὁ Μούρτζουφλος μῆνας β'. Ὥστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐν ᾗ καὶ ἐάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων (7)

A homine Adamo ad Christum annos supra quinquies mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum 3 anni numerantur 318 ; ab imperio deinde Constantini Magni ad Justinianum imperatorem anni ducenti et decem, quo imperante sumptusque præbente magnum templum exstructum est nominique sanctæ Dei Sophiæ [id est Sapientiæ] dicatum. Ab imperio Justiniani, ad Constantini, et Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt [4] ducenti sexaginta ; ab Irene ad Alexium Commenum anni efluxerunt ducenti nonaginta quinque. Imperium tenuit Alexius [5] annos 37, menses 4 cum semisse. Joannes filius ejus [6] annos 24 menses 8. Manuel [7] filius Joannis ann. 37 mens. 9. Alexius [8] Manuelis filius et Andronicus [9], qui Alexium occidit, imperarunt annos 3, ita ut omnes anni dynastiæ Comnenorum colligantur centum et unus [10] cum mensibus novem. Post Andronicum vero Isacius Angelus [11] obtinuit imperium per annos 9 menses 8. Alexius Angelus [12] Isacii

B

Ismaelis Bullialdi notæ.

hoc Cedreni loco mendum librarii occurrit in annis mundi hic enumeratis ; cœpit Justinianus anno Christi 527, mundi 6035 Kal. April. Anno ejus quinto, id est, 531 Christi, mundi vero 6039, vel 6040, sedente Constantinopoli orta est. Februario mense cœpta est reædificari S. Sophiæ Basilica ; et anno ejus undecimo consecrata est, id est, anno Christi 537; ab April. Kal. ad similem diem anni 538, et ut quod sentio dicam, anno mundi 6040 Februario mense cœpit instaurari templum S. Sophiæ Indictione 9, ita ut legendum sit ,ςμ' ἔτει ἰνδικτ. θ' anno 6040. indict. 9. Præter illud alia collapsa, aut seditione factionum Prasinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia et monasteria fabricari jussit, lisque reditus annuos ingentes attribuit : imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. De quibus omnibus Procopii tractatus sex περὶ τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων legendi sunt.

Ab anno Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computantur anni 305, et unius semissis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306, Julii die 25, Constantio Chloro, ipse imperii fasces susceepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210 intervallum, cum revera intercesserint ab anno 306 Julii 25, ad annum 527, Kal. April, quo imperium adeptus est Justinianus, anni 221 fere; quatuor quippe propemodum menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV F. et hujus conjuge Irene, quod noster Historicus statuit annorum 260, cum tamen juxta historicam veritatem anni tantum 255 numerentur. Etenim cum Irene matre cœpit Constantinus anno Christi 780. A Constantino et Irene numerat annos noster 295. ervallis, quæ a Christo ad uit, reperiuntur anni ela- lexius 1084 incunte. Juxta ficam anno Christi 1081 lexius Comnenus. Propte- ene ad Alexium verum tem- tur annorum 301. Videtur

C

equidem historiæ hujus auctor has temporum epochas et intervalla ex memoria descripsisse ; nam ista cum sequentibus committi ac continuari nequeunt. Cum enim occupatam a Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712, hoc anno Christi 1204, Aprilis die 12 statuat : numeretque Ducæ Murtzuphli, Alexii Angeli, ejusque fratris Isaaci annos, quibus regnarunt, 19 fere : Comnenorum vero dynastiam annorum 103 (quæ summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena imperatoribus) non vero 101, ut in textu legitur : summa annorum, quibus Angeli ac Comneni regnarunt fit 122. Quam cum ab annis 1204 rejecerimus ad annum 1082 et initium Alexii Comneni regrediendo pervenimus. At ex intervallis antecedentibus initia dynastiæ Comnenorum anno Christi 1081, hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subductione.

(7) *Ἐν ᾗ καὶ ἐάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων.* Huc advocandæ sunt Kalendarii notæ vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204 fuit cyclus lunæ 8, solis 9, litteræ Dominicales D. C. Pascha igitur Aprilis 25. Dominica τῶν Βαΐων, sive Palmarum Aprilis 18. Ergo dies Aprilis 12 fuit feria 2, seu dies lunæ sextæ septimanæ jejuniorum, ut a Nostro notatur : quæ in libris Græcorum ecclesiasticis Δευτέρα τῆς ἕκτης τῶν ... στειῶν vocatur. Huic etiam temporis notæ consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Balduinus ab Henrico Dandulo Venetiarum ... D cæterisque 12, vel, ut aliis placet, quindecim ... toribus, imperator electus est 6. Kal Mai, ... postridie Paschatis, quod eo anno ... Kal. Mai, seu 25 Aprilis. Coronatus ... Junii, hoc est, Maii 16. Hæc tradit Jatacus ... Baliolanus Annal. Flandriæ lib 7, ... harduinus scribit diem coronationis ... tribus post Pascha septimanis, hoc est 25 ... quæ fuit Dominica *Jubilate*.

Inducit Villharduinus Dandulum ... se imperatoris nomen proclamatum ... *Deus natus est*. Quæ verba nec ... dam vig lia Paschatis electionem ...

[1] Cœpit Alexius anno Christi 1081. [2] Joannes ... [3] Manuel ... [4] Anno Christi 780. [5] Cœpit Alexius anno Christi 1081. [6] Joannes ... [7] Andronicus 1182. [8] Colliguntur 103. [9] Isacius ... [10] Alexius 1180. [11] Andronicus 1182. [12] Colliguntur 103. [13] Isacius ...

frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus dictus est, mensibus duobus fasces imperii tenuit.

A ἔτη ,ςψιβ'. Ἀπριλίῳ ιβ', ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν.

Adeo ultra creationem mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die 12, feria secunda sextæ septimanæ jejuniorum [id est jejunii quadragesimalis] anni colligantur supra sexies mille septingenti et duodeni [10].

CAPUT II.

Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus F. Ægæi maris insulæ ab externis occupatæ.

Post occupatam vero a Latinis urbem, Theodorus Lascaris [11] Nicææ annis 12 imperavit. Joannes Ducas [12] qui et Batatza, generque Theodori Lascaris, imperii sedem habuit Magnesiæ ad Sipylum annis 33. Theodorus Lascaris ejus filius [13] annis 4. Joannes Lascaris [14], qui, priusquam coronam imperato-

Μετὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ἐβασίλευσε Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ (8) ἔτη ιη'. Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης (9), καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρη ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλῳ ἔτη λγ'. Θεόδωρος Λάσκαρις (10) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ'. Ἰωάννης Λάσκαρις (11), ὁ καὶ πρὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

scha incoronationem Balduini dilatam : ita ut Calvisio adhæreamus, qui electionem 24 Aprilis Sabbatho sancto factam asserit. Et fortasse Villharduinus scripsit aut scribere voluit. *Hora, qua Deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post meridiam noctem. Hic tamen omittere non debemus, imperatorem Balduinum in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum fuisse Dominica *Misericordias Domini*, quæ contigit Maii die 9, sublimatum vero Dominica *Cantate*, hoc est, Maii die 23. Epistolam illam edidit Aubertus Miræus in codice *Donationum piarum a Flandriæ comitibus factarum*.

(8) *Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ.* Exstincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlo, qui Alexium Angelum veneno bis frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adjuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce CPolitanus imperator renuntiatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, et Nicææ imperator salutatur. Ita Nicephorus Gregoras lib. I *Hist. Byzant.* post urbem captam, Ἕως ὀψὲ καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίων μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συμπέπτωκε βασιλέα Θεόδωρον Λάσκαριν τριακοντούτη ἤδη τυγχάνοντα· *Donec in Nicæa metropoli vix tandem acciderit Theodorum Lascarim annos jam triginta natum imperatorem renuntiari.* Clarius vero, lib. IV, cap. 2 : Ἐντεῦθεν εἰς Νίκαιαν αὖθις ὑποστρέφει. Αὐτὴ γὰρ ἐγεγόνει Ῥωμαίων βασίλειον μετὰ τὴν τῆς Βυζαντίδος ἅλωσιν. Inde Nicæam rediit, quæ regia sedes imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarim in Asia regnasse scribit duobus in locis: Ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος ὡς γένει εὐπρεπέστατος καὶ κήδει βασιλεῖ περίδοξος, ἀποκρουσάμενος ἐκεῖνον, τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται πόλεων. *Theodorus Lascaris genere nobilissimus, et imperatoris affinitate clarus, illo repulso* [Manuele Maurozome] *calceos purpureos induit, et a cunctis urbibus provinciarum Orientalium imperator proclamatur.* Et infra, Κατὰ δὲ τὴν Ἕω Προυσαῖοι μὲν καὶ Νικαεῖς Λυδοί τε καὶ οἱ Φιλόμολποι, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἔφεσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεοδώρῳ προσανεῖχον τῷ Λάσκαρι· *Oriente vero Prusæi et Nicæenses, Lydi et Philolpi, Smyrna et Ephesus, quæque regiones illas rjacent urbes, Theodori Lascaris partibus adhæ-ant.* Nesclo igitur cujus auctoritate fulti Sethus lvisius, in prima editione suæ Chronologiæ, uam postea correxit et amplorem reddidit; et

post eum Christophorus Helvicus dixerint Lascarim Adrianopoli regnasse : imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicephorum auctorem citat. Non extra rem erit si lectorem moneamus populum illum, qui Φιλόμολποι hic vocantur, apud nullum geographum reperiri : et procul dubio error est librariorum, et forte ex duobus Φυλακήνιοι καὶ Ἱεροπολῖται coaluit]vox Φιλόμολποι. Phylacensii autem et Hierapolitæ populi sunt Phrygiæ majoris, quæ Lydiæ, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi et contermini sunt.

(9) *Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης.* Nicephorus Gregoras, lib. II, cap. 1 : Ὀκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ [Λάσκαρι] παρεβούησαν ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀμείβει, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλελοιπὼς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. *Cum annos 18 Lascaris in imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat.* Sed sedem habuisse Joannem Batatzam, seu Vatacium, Magnesiæ potius quam Nicææ non constat ex illo loco. cap. 6, ait Joannem, lustrata Macedonia et Thracia, per æstatem Nicæam recessisse, et in hiberna militem dimisisse, et cap. 12, Joannem ædificasse Magnesiæ templum, ὄνομα τῆς Θεομήτορος Σώτανδρα καλούμενον, aliudque, ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. Hic Vatacia Didymotæcho oriundus erat, et protovestiarii dignitatem adeptus a Lascari gener ascitus est. Georgius logotheta in Chronico.

(10) *Θεόδωρος Λάσκαρις ἔτη δ'.* Hic Theodorus junior senioris ex filia nepos, annos triginta tres natus erat, quando fasces imperii suscepit. Anno enim quo pater ipsius Joannes imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. II, sub finem.

(11) *Ἰωάννης Λάσκαρις.* Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater moriens Arsenium patriarcham et Muzalonem protovestiarium tutores dederat, ut res imperii administrarent, donec Joannes qui sexennis solummodo erat, adolevisset. Muzalo dum funus Theodori effertur, et Magnesiæ in magno templo Sosandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipsam sacram mensam ab irruentibus militibus confoditur. Arsenius deinde patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaelem Palæologum in imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Joanni imperio cedat, seque abdicet. Michael coronatus Joannem custodiendum Magnesiam mittit, tandemque excæcat, hocque scelere ineptum ac inhabilem imperio reddit. Niceph. Gregoras, lib.

[10] Christi 1204. [11] Theodorus 1204. [12] Ducas 1222. [13] Theodorus 1255. [14] Joan. Lascar. 1259.

εφθῆναι τυφλωθεὶς παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Πα- A
ήγου, καὶ ἐξωσθεὶς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ' αὐ-
τει. Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πό
12), καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς Ἀνατολῆς
λὸ Παλαιολόγος. Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου
ρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, ἡ καὶ Βιθυ-
Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππατιανὴ, Καρία,
ἶρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίους τελῶν ἦν. Οἱ δὲ
τοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὄντες τὰ ἐπέκεινα
, ἤτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν,
υλίαν, Ἀρμενίαν, Ἑλενόποντον, Πισιδίαν,
ν, Κοίλην Συρίαν, καὶ ἕτερα. Ἐβασίλευσε
Μιχαὴλ ἔτη κδ'. Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς
Ἀνδρόνικος (13) ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ'. Ἐν
ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἑάλω μητρόπολις
ισίας Ἔφεσος, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ B
ανταχίαν· καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ἀτὴν ἄχρι
ης· καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγάμου, καὶ
Μαγεδῶν ἐπαρχίας (14) παρὰ τοῦ Σαρχάν·

riam susceperisset, a Michaele Palæologo excæcatur, et anno tertio quam imperare cœperat regno pellitur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palæologus [15], ab Orientis partibus, assumpto imperatorio nomine, profectus. Ad hunc usque imperatorem Romano imperio subditæ fuerunt, tributumque solvèrunt hæ provinciæ : Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quæ et Bithynia, Phrygia magna, Phrygia Capatiana, Caria, atque etiam pars Ciliciæ ; Turci vero, qui Lycaoniam jam occuparant, provinciis quoque ulterioribus remotioribusque imperabant ; Lycaoniæ scilicet, Cappadociæ, Galatiæ, Pamphyliæ, Armeniæ, Helenoponto, Pisidiæ, Lyciæ, Syriæ cavæ, et aliis. Imperium tenuit Michael annos 24. Michaelem secutus est filius ejus Andronicus [16] Palæologus qui regnavit annis 43. Hujus imperii anno... Asiæ metropolis Ephesus, et Caria provincia in potestatem Mantachiæ devenerunt, Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesiam Pergamum usque,

Ismaelis Bullialdi notæ.

ub finem. et lib. IV. Georgius Phranzes. lib. p. 3 et 5. Michael Palæologus ex gente antit nobilissima oriundus erat, quam, ut ex aliis s Bizarus refert, lib. I *De bello Veneto* : *Ex adeoque Viterbo ipso Hetruriæ civitate haud gnobili (quæ olim Vejusa nuncupata, tanquam urbium septa vel mœnia in se complectens), em traxisse nonnullis placet.*

) *Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως.* rgine ascriptum ἐν ἔτει ςψξη' Ἰουλίου κε'. *i anno* 6768, [Christi 1260.] *Julii* 25. Referri hæc temporis nota ad annum 1 imperii Mis Palæologi. Quippe urbs a Græcis recupeuit anno Christi 1262, mundi juxta Græcos 6770. Nam collectis annis Theodori Lascaris, is Vatiaciæ, Theodori, et Joannis annis tribus, mma annorum 58, qui cum additi fuerint 1204, exhibebunt annum 1262, quo Joannes perialis corona nunquam imposita fuit, a logo Michaele excæcatus et imperio pulsus t Latini urbe exacti sunt. Libro etiam IV, vas de urbe recuperata per Cæsarem Strateum verba faciens notat, Δύο ἐξῆς ἠνύετο ἔτη 5 τῶν τε βασιλικῶν θρόνων ἐγκρατὴς ὁ Μιχαὴλ vet. Quo igitur anno urbs capta est, jam duos perio annos integros Michael exegerat : unde at ipsum clypeo insidentem imperatorem amatum esse anno 1260. Phranzes, cap. 4, I dynastiam Francorum annos 59, mens. 3, 4, CPoli durasse ait. Georg. Logotheta in m. CPolitano sub finem ait urbem a Latinis im anno 6712, et eam tenuisse annis 58, recuam anno 6769, indict. 4, in quo sibi non conam mensis Julii 25 captam ait CPolim a is. Post annos 58, qui additi cum fuerint an-712, dabunt annos 6770, et indictionem 5, criptoribus fortasse hic error imputandus est, ogothetæ.

) *Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρό-* . Sub Michaele Palæologorum primo cœpe-Turci provincias Asiaticas, quæ imperatori-CPolitanis adhuc parebant, vexare ac perpetuis cinis vastare. Gregoras, lib. V, et lib. VII, c. ntum provinciarum Asiæ talem fuisse narrat. σχον ὁ μὲν Καρμανὸς Ἀλισούριος τὰ πλείω ιεσογείου Φρυγίας, καὶ ἔτι τὰ μέχρι Φιλαδελ-

φίας, καὶ τῶν ἐγγιστα πάντων ἀπὸ τῆς περὶ Μαιάνδρον ποταμὸν Ἀντιοχείας, τὰ δὲ ἐκεῖθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν ἐντὸς παραλίων τῆς Ἰωνίας ἕτερος ὄνομα Σαρχάνης· τὰ γὰρ περὶ Μαγνησίαν καὶ Πριήνην καὶ Ἔφεσον φθάσας ὑφεῖλετο σατράπης ἕτερος ὄνομα Σασάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ ὅ τε Καλάμης λεγόμενος, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς· τὰ δὲ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ἕτερος ὄνομα Ἀτμᾶν. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου μέχοι Παφλαγονίας μεμερισμένως εἰς τοὺς Ἀμουρίου διέβησαν παῖδας. *Caramanus itaque Alisurius maximam Phrygiæ mediterraneæ partem occupaverat, et Philadelphiam atque Antiochiam ad Mæandrum usque omnia ditioni suæ subjecerat. Quæ vero regiones ab illis locis ad Smyrnam et Ioniæ maritima pertingunt, alius Sarchanes appellatus illis dominabatur. Sasan etiam, qui vocabatur, satrapa Magnesiam Prienen et Ephesum, (Romæis) eripuerat. Calames ejusque filius Carasis ab Æolide usque ad Mysiam Hellesponto adjacentem regnabat. Bithyniam et quæ Olympo monti circumjecta sunt alius nomine Atman obtinebat. A Sangario tandem fluvio Paphlagoniam usque Amurii filii inter se regionem partiti erant.* Qui nostro Carmian appellatur Gregoræ est Caramanus Alisurius. Sarchanem et Carasim uterque habet ; pro Othmane Gregoras legit Atman. Sasanem Noster, ut et Amurii seu Homuris filios nescit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylus lib. I *De reb. Turc.*, non longe ab initio, lib. etiam II hos duces fuisse Aladinis Selzuccii, qui sedem imperii Iconii habuerat, ministros asserit. Quique Laonico est Ædines nostro vocatur Atin, et qui illi Mendesius nobis est Mantachias. Phranzes, lib. I, cap. 26. hos duces enumerat ut Gregoras, easdemque ditiones attribuit. Leunclavius in *Pandectis historiæ Turcicæ*, num. 13, duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa, ducumque numerus in incerto aliquatenus maneant, Asiæ statu interim misero imperiique vastatione pro compertis habitis. Cantacuz. I. II, c. 29, Atinis sive Ædinis filios ait fuisse Χετὴρ καὶ Ἀμοὺρ, id est, Cheterem et Homurium. Carasem vero Phrygiæ regulum tradit lib. III, c. 82.

(14) *Καὶ πάσης Μαγεδῶν ἐπαρχίας.* Valde pro-

[15] Anno a creatione mundi 6768, Julii die 25, Christi 1260, cœpit Michael. [16] Andronicus 1285.

et totam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sarchan. Phrygiam universam occupavit Carmian. Altera Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum extenditur a Carase occupata est. Bithynia tota, et Paphlagoniæ pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes ac duces erant. Post Andronicum Michael filius ejus [17] imperii fasces obti-

A Φρυγία πᾶσα παρὰ τοῦ Καρμιάν· ἑτέρα Φ
μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἄσσου πόλεως ἄχρ
Ἑλλησπόντου (15) παρὰ τοῦ Καρασή· Β
πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Ὀ
οἳ ἦσαν ἀρχηγοὶ Τούρκων. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρ
ἐβασίλευσε Μιχαὴλ (16) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη...
ἐπὶ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν Ἀνδρόνικος ὁ ἐπ

Ismaelis Bullialdi notæ.

habile est Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in ms. Notitia episcopatuum CP. diœceseos sub Sardium metropolita legitur ὁ Σαιτῶν ἤτοι Μαγίδου. Sub Sylæo etiam sive Pergæo metropolita Pamphyliæ secundæ habetur in eadem Notitia Μαρύδου episcopatus, sed in alio exemplari legitur Μαγύδου, quæ ab alia differt. Hæc secunda forte illa est quam Nagidon appellat Leunclavius, et Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemæi interpres, textus Græcus Μίτυλον non longe a Cestri fluvii ostiis. Nagidon non habet Ptolemæus: Stephanus de urbibus Νάγιδος· πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας· ubi citat Hecatæum. Estque eadem cum Matylo. Casaubonus in Strabonem lib. XIV, in his verbis Τοῦτο δ' ἐστὶ Ἀγιδος πόλις ex Stephano corrigit et Νάγιδος legit.

(15) *Ἀπὸ Ἄσσου πόλεως ἄχρι καὶ Ἑλλησπόντου.* Assus urbs ad Propontidem in littore Asiatico, quam Strabo lib. XIII. a Methymnæis conditam scribit, teste Myrsilo, Φησὶ δὲ Μυρσίλος Μηθυμναίων κτίσμα εἶναι τὴν Ἄσσον. Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia πλησίον Ἀτάρνης, alteram in Æolide ad Hellespontum. Hic obiter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysiæ et Lydiæ finibus, Ἀτάρνα πόλις μεταξὺ Μυσίης καὶ Λυδίας, Strabo C quoque lib. XIII, Atarneam habet prope Assum: nec ipse nec Ptolemæus Assum in Lycia ponunt. Notitia episcopatuum sub throno Constantinopoleos habet Ἄσσον sub Ephesino metropolita.

(16) *Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαήλ.* Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelem in imperio successisse Andronico patri: simul namque pater et filius regnarunt: et Michael anno 6829 [Christi 1320], Octob. 12, die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonicæ nuntio. Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu majore (quem ejus frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo quærebat), occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalemque esse suspicarentur. De quibus adeundus Gregoras, lib. VIII, in principio. Cantacuzenus, lib. I *Hist.* cap. 1, generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel exstinctus est. Diligenterque animadvertendum dissidii causam inter Andronicos avum et nepotem orti, quo mutuis odiis certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; et Gregoram ab isto, utpote scriptorem mendacem, asperis aliquando verbis castigatum esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus, lib. IV, capp. 24 et 25, cui tamen potior fides hac in re adhibenda sit nescio. Nam Cantacuzenus cum juniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime familiares semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, tutoris munere cohonestatus, proverit: quapropter non levi suspicione perlus venit, actis et gestorum ab Andronico memoriæ nimio studio indulgens, dum eo seniori æquum minus forte se præbet.

ter et filius simul annis supra dictis 45.

Phranzes protovestiarius lib. I, cap. 10, sub tradit Andronicum seniorem cum Michaele re annos 45. et Andronicum juniorem cœpisse mundi 6836, qui fuit Christi 1328. Gregora VIII. notat Andronicum juniorem coronatum Februarii ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ὀγδόης ἰνδικτ Hæc indictio 8 congruit cum Christi anno ita ut hic auctor noster, annos impp. And B ejusque F. Michaelis dum numerat 43. tem istum incoronationis junioris Andronici res quæ anno 1325, Februarii die 2, indict. 8 p est. Quibus etiam consentit Cantacuzenus, cap 41. Post quam incoronationem nepotis, A nicus avus annos 3 in imperio adhuc vixit: totos annos 46 cum filio et nepote regn quos 45 solummodo numerat protovestiariu no siquidem 1328 nepos solus imperio potitu Christi deinde anno 1330 senior Andronicus tam monasticam a nepote invitus cogitur, Gregoras; inque monasterio mutato nomi tonius appellatus biennium vixit, summaque necessariarum inopia pressus anno demum obiit

Cantacuzenus, lib. II Hist. cap. 16, Andro seniorem ad vitandas insidias, quas sibi struere tyrannidem affectantes suspicabatur, monasticam vestem induisse asserit: eram miseriis colluctantem obiisse silentio tra ne sibi dedecus accersat, et Andronico juni vidiam et odium conciliet; quandoquidem puum inter consiliarios hujus Andronici ap præ cæteris gratia potentiaque valuit, habit notum sit. Hic Andronicus ad vitam privat acto avo solus regnavit ab anno 1338. ad 1341, Junii diem 15, orbis conditi 6849, annos 13 imperaverit. Notandum etiam A cum seniorem anno ætatis suæ 74, fato sisse: ex quo vero imperium assecutus fuer 50, ut adnotavit Gregoras, lib. IX, mon eum scripta, et in eo cum aliis convenit. præterea ipsum, vivente patre Michaele Pala rum primo, imperatorem designatum et app esse, quod contigit circa annum 1281. Mich cundus Palæologus Andronici F., tradente cuzeno, lib I, cap. 1, anno mundi 6829, O 12. vitam cum morte commutavit. id est D Christi 1320, non vero 1321, ut in editione siensi typographiæ Regiæ in margine asc est; at ex Niceph. Greg. in lib. VII calce alius colligi potest. Narrat quippe Joannis patriarchæ anno 2 vehementi Borea flante e manibus statuæ æneæ, quæ columnæ in ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, sam fuisse anno mundi 6825, id est anno 1316. A Kal. Septemb. ad eandem Kal. anni paulo post dicit, Irenen ex Alemania And juniori avum despondisse: Michaelem deinc peratorem Thessalonicam abiisse, et ann exacto rebus humanis exemptum esse, ex annum orbis 6827, Christi 1319, concludere sumus: verumtamen Cantacuzeno, qui annu diem ascripsit, adhærebimus.

ρων ἔτη ιγ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Παλαιολόγο; (17) ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος ὤν, ωγούμενος παρὰ κυρίου Ἰωάννου τοῦ ηνοῦ. Ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ) περᾶν τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκ μὲν τῆ; οῦρ ἔγγονο; Ἀτὴν ἀρχηγὸς Τούρκων μύρναν, Ἔφεσον, καὶ τὰ πέριξ, ἐκ δὲ ρχὴν ἔκγονο; τοῦ ῥηθέντος Ὀθμάν. οὖν λῃστρικῷ τρόπῳ, ἐπόρθουν Χερρόν, καὶ παράλιον Θρᾴκης μὴ ἔχοντες τὸν ον, ἢ ἀνταίροντα, ἀφόβως ἄχρι Διδυμο-, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἄχρι Ση-20) κατέτρεχον, ὡς τὴν πᾶσαν Θρᾴκην ποιήσοντες. Ἐν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ ωάννου ἔτι μείρακος ὄντος ἑάλω Χίος τῶν Γενουΐτῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδα; ὑν Ναυάρας ἀφικομένων Φράγκων (21).

nuit annis... Michaeli successit Andronicus [18] senior [19] dictus, annisque 13 imperio præfuit. Andronicum sequitur filius ejus Joannes [20] Palæologus, qui cum juvenis esset sub tutela domini Joannis Cantacuzeni regebatur. Anno imperii hujus... Turci Hellespontum primo transfretarunt [21]. Ex Asia quidem Homur filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam, Ephesum, et loca vicina tenebat. Orchanes vero filius memorati Othmani Prusa profectus est. Superato itaque freto, prædonum more totam Chersonesum populati sunt. Thraciæque loca maritima secure, nulloque, qui incurrentes reprimeret, obvio facto usque Didymotœchum, etiamque versus imperii sedem Constantinopolim Selymbriam usque incursionibus infestarunt, tanquam Thraciam universam subacturi. Imperante quoque Joanne prædicto eoque adhuc juvene, Chium insulam Genuenses occupa-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Πα- Andronicus junior filium suum, quem ostro Alemanna, Cantacuzeno e Sabau- Pannonia, susceperat, imperii hæredem innes Andronico nascitur post avi Andro- anno mundi 6840, Christi 1332, Junii die tavit Gregoras lib. x, cap. 3, obiit autem junior anno mundi 6849, Christi 1341, ibes admodum esset Joannes, annum imperium adeptus est nonum : quot e tradit Cantacuzenus, lib. III, cap. 2. n pater moriens rebus imperii adminiorem testamento dedit hunc Joannem um magnum domesticum, historiæ jam gatæ auctorem, virum equidem Gregoo laudatum : Phranzæ affectati regni suquod voluerit ad liberos suos imperium asimulatum. Legendus Phranzes, lib. I, et 15. Illum Cantacuzenum tanti fecit junior, ut testamento suo, quod anno 50 gravi morbo decumbens condidit, n illo Andronico avo adhuc superstite monacho, matre etiam sua Xena, tuposthumo filio suo daret, si ex Anna inc prægnante nasceretur. Nec etiam unt, quæ a Codino Curopalate de Andronnem Cantacuzenum benevolentia et untur lib. *De offic. palat. Constantino-*ησε τὸν μέγαν δομέστικον Καντακουζηνὸν ς ἐγεγόνει καὶ βασιλεὺς, ἰσοστάσιον τῷ ἰάστῳ. *Magnum domesticum Joannem um, qui postea imperavit, æqualem sumesebasto reddidit.* Paucisque lineis inost Andronici senioris obitum ab hoc acuzenum auctum esse narrat : Ὑπερέ-ων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου καὶ νῳῶν, ἑαυτοῦ δὲ θείων, τῶν ἑτέρων τε πανυπερσεβάστου, βεστιαρίου· ἦν οὖν θα ὁ μέγα; δηλαδὴ δομέστικος μετὰ τὸν *Supra cæteros eum extulit, avi sui impetibus, suisque avunculis, cæterisque omo panhypersebasto et vestiario dignitatis osuit, hacque sanctione secundus erat a nus domesticus.*

τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι. rum in Europam irruptio prima est sub guzio:um sive Othmanidum regnante

Orchane sive Urchane : antea enim in Europam transierant Turci, a Catelanis bellum Andronico seniori et Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut lib. VIII *Hist. Rom.* narrat Gregoras, et post eum Laonicus, lib. I. Transierunt etiam Turci paulo post annum 1300 eodem Laonico teste, lib. I. Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum jam defuncto Orchane, et Suleimane ejus filio regnante. Nostro tamen consentit Turcorum narratio a Leunclavio adducta lib. IV *Hist. Musulmanicæ;* et Phranzes, lib. I, capp. 15 et 27, quibus potior fides habenda est. Adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa fixerunt, occupata Callipoli anno juxta Annales Turcicos 758, Christi 1357. Matthæus Villanius *Hist. Florent.* lib. VI, c. 29, transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

(19) *Ἄχρι Διδυμοτείχου.* Didymotœchus oppidum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniates duobus locis illius meminit : Καὶ ῥαγδαίας βροχῆς θεόθεν ἀφορισθείσης ἐν τοῖς ἀνόπιν τοῦ Διδυμοτείχου μέρεσιν ὁ τῷ φρουρίῳ παραρέων Εὖρος διευρυνθεὶς ὑετῷ, etc. : *Imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, qui oppidum alluit Hebrus, undas dilatavit.* Turcis *Dimotuc.*

(20) *Ἄχρι Σηλυμβρίας.* Stephanus, Σηλυμβρία πόλις Θρᾴκης. Κέκληται δὲ ἀπὸ Σήλυος, Βρία γὰρ κατὰ Θρᾴκας ἡ πόλις. *Selymbria Thraciæ urbs : nomen a Selye trahit; Bria enim Thracibus urbs dicitur.*

(21) *Ἐκ τῶν Ναυαρας ἀφικομένων Φράγγων.* Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Catelanos appellat, qui Hispaniam Tarraconensem habitant. Illa Genuensium expeditio ab Augustino Nebiensi, Uberto Folieta, et Petro Bizaro facta adnotatur anno Christi 1346, quo Simone Vignosio duce Genuenses, Chium, Smyrnam et Phocæam utramque dominio suo adjecerunt. Idem testatur Joannes Villanius, *Hist. Florent.*, lib. XII, cap. 103, *l'anno 1346. el simile fectono all' isola del Silo in Arcipelago di Romania e quella presono, e sonne signori e tolsolla a Greci, ove nasce la Mastica la quale e di grande frutto e rendita.* Non video autem quare Navarros hoc loco adducat, nisi quia illis temporibus Petrus IV Arragoniæ rex Philippi III Navarræ regis filiam Mariam anno 1354 uxorem duxerat.

nicus 1328. [18] Junior, ὁ νέος. [19] Hic Joannes coronatus est Novemb. XIX an. 6850 (1341).
i Turcorum Othmanicorum in Europam ann. Hegiræ 758, Christi annis 1356 et 1357. Cœpit æ 758 anno 1356, Decemb. die XXV, Dominica, Cyclo solis XXI, litteris C. B., Joannis Pao XVI.

runt [17], cæterasque Cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. Universa insuper Peloponnesus, præter Lacedæmonem et Monembasiam, et quæ in Ionia sitæ sunt Phocææ ab iisdem Genuensibus suæ ditioni adjectæ sunt.

A Καὶ Πελοπόννησος πᾶσα πλὴν Λακεδαιμόνων καὶ Μονεμβασίας, καὶ αἱ κατ' Ἰωνίαν Φώκαιαι παρὰ τῶν Γενουϊτῶν.

5 CAPUT III.

Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro Despotæ Serviæ bellum infert, A juvene Servio occiditur; post cujus cædem prælium Turci ineunt, Servios cædunt, et magna clade afficiunt. Lazarus vinctus, multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Ildrim Bajaziti imperium defertur, natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites.

Eodem anno labente nobis supra memoratus Orchanes Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus hærede, qui Thraciæ urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliam; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis et subactis, in B Triballos movit, et quamplurima ipsorum oppida pagosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos trajecit. Quibus cum attendisset Serviæ Cra-les [id est rex] Lazarus Stephani Cralæ F., conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque prælio utriusque exercitus plurimi ceciderunt. Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus. Vir quidam Servius e primaria

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει καὶ ὁ προρρηθὲς Ὀρχὰν (22) ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουρὰτ, ὃς ἰσχυρατέστερος τῶν Θρᾳκικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε (23), καὶ θεσσαλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης· ὡς οὖν σχεδὸν πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων γῆν ὑπὸ χεῖρα κατέχων, καὶ εἰς Τριβαλλοὺς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πολίχνια, καὶ κώμας ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλώτους ποιῶν, εἰς τὴν περαίαν διὰ τοῦ ἰσθμοῦ Χερρονήσῳ πορθμοῦ ἀπέπεμπε· ὁρῶν οὖν ταῦτα τότε τὴν Σερβίαν κραλεύων Λάζαρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράλη Σερβίας συναγηοχὼς πᾶσαν τὴν ἐκ αὐτοῦ δύναμιν συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐκ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πίπτουσι πλεῖστοι· εἶτα γίνεταί τι καινὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνούργημα. Ἀνήρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος (24), ἀνδρεῖος, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

Rex Navarræ seu Vasconiæ his fœderibus nuptialibus urbes aliquot Arragonio concesserat: vicissimque Arragonius illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catelanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catelanis ultro magis se adjunxerunt; quod in regni successione Maria sorori suæ Joannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Francicæ clarissimorum virorum fratrum Sammarthanorum lib. XXII; Mariana, lib. XVI, cap. 4, *Hist. Hispanic.*

(22) *Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτεθνήκει ὁ προρρηθὲς Ὀρχάν.* Duæ sunt de anno obitus Orchanis opiniones: alii e vita migrasse volunt anno Hegiræ 759, id est, Christi 1358; nam cœpit annus 759, anno 1357, Decemb. 14, feria 5, et ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. IV aliam sequitur, quæ mortuum Orchanem asserit anno 760, qui cœpit anno 1358, Decembris die 3, feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Callipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse, ut statim exspiraret, et duobus mensibus ante patrem obiisse. Quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 10 Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, et Suleimanem occisum, antequam imperio cessisset Joannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

(23) *Τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε.* Ex Leunclavii *Hist. Musul.* lib. V, Adrianopolis occupata est anno Hegiræ 763, Christi 1362. At annales referunt ad annum 761, id est Christi 1360, quem annum Calvisius retinuit.

(24) *Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζαρος.* Laonicus lib. I, sub finem, hanc Serviorum infelicem expeditionem clademque acceptam narrat secundum

C Græcorum sententiam, hujus Nostri narrationi paucis mutatis prope similem: Lazarumque Elezarum appellat; Moratem peremptum inter prælian-dum tradit; at Phranzes a Lazaro *neratem* fuisse scribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Miloes traditur a Laonico: Milos Cobilitzius appellatur a Leunclavio: Milos Cobilik Lazari despotæ gener a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinus in Slavorum historia scribit, partem imperii defuncti Stephani Cralis seu imperatoris occupavit, alii alias: cum Vroscus Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Serviæ despota e familia Privazia sive Pribazia. Pugna porro illa commissa est in campo Cossovo anno Hegiræ 791, Christi 1389; non vero anno 1390, ut vult Leunclavius in *Pandectis Turcicis*, cap. 54. Annus enim 791 cœpit anno Christi 1388, Decemb. 30, fer. 4, cyclo solis 25. litt. E, D. Propter occisum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetudinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus legatus Sultanum accedat, nisi a duobus capigis brachia complectentibus ducatur. Ex parte verum esse concedatur: honoris nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: et anno 1647, vezir-azemus seu primum vezirum palatio suo egredientem, rursumque illud ingredientem vidi, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. Eodemque modo genitzerorum agam seu præfectum qui eumdem vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere aspexi. Hic lector monendus est falli Leunclavium, lib. VI *Hist. Musulm.*, quando mense Junio Ramazan celebratum esse ait anno Hegiræ 791; Neomenia enim hujus mensis Ramazan jejunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24 anni 1389 æræ Christi.

[17] Christi anno 1346.

ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπε- A nobilitate, juvenis fortis, et audax, si quis alius co-
κπεσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χρι- ætaneorum tunc fuit, talisque exitu approbatus, a
στιανῶν εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων Christianorum acie in medios Turcorum ordines ve-
ἰππος πίπτει. Καὶ δῆτα ἁρπάσαντες οἱ lut transfuga procurrit, statimque a Turcis com-
τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνομαστὶ prehenditur. Ipse vero Turcorum principem nomine
εἶ, Βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς compellens dicebat cupere se eum videre, et verba
ἔσαι ὡς ἐγκρατὴς γενέσθαι τουτουΐ τοῦ quædam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior
ἕνεκα γὰρ τούτου αὐτόμολος ἐληλύ- evaderet : *Hujus enim causa*, inquit, *transfuga huc*
ὼν, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσι. Ὁ Μουρὰτ *transivi :* ducem itaque suum illi ostendunt. Morates-
ῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς que manu significat, ut ad se accederet : cum ergo
εῖν, ὁ νέος ὁρμήσας καὶ πλησίον ἐλθὼν, prope accessisset juvenis, sica lethale vulnus præ-
ατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγὴν, cordiis tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis
; παρὰ τῶν πελεκυφόρων καὶ ὑπασπιστῶν satellitibus, custodibusque membratim concisus est.
ὰτ μεληδὸν κατατέμνεται. Τότε οἱ Τοῦρκοι Tunc Turci novum casum præter spem contuiti,
λπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ οἷον κακὸν tamque acerbæ cladis, cujus ipsi spectatores fue-
ὲπ' ὄψιν ἐπιπεσὸν μὴ ἐνεγκάμενοι, βου- B rant, impatientes, consilium prudens atque callidum
ευπτὸν βουλεύονται μάλα καὶ σοφιστικήν· ineunt : in media acie tentorio erecto intus semi-
ῆς παρατάξεως σκηνὴν πεπηγότες, εἴσω mortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum sub-
νῇ Μουρὰτ τεθείκασι· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα iissent periculum, multis interim devitatis, intra
οὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἴσω τῶν πα- ordines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quæ
ὼς κύνες λυττῶντες ἐχώρησαν. Οἱ δὲ a forti ac generoso juvene illo tam solerter et feliciter,
νοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ proque salute sua gesta erant, non solum non co-
νέου ἐκείνου εὐστοχίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς gnoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acce-
τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον perant; sed animo insuper fracti ac despondentes, ut
τες, ὡς ὁ καλὸς ἐκεῖνος στρατηγὸς ἄτερ eximius ille belli dux sperato fructu delusus periit et
οῦ προσδοκωμένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως ipsi ignave ac timide Turcis restiterunt, tantisper
ρὸς τοὺς Τούρκους ἀντεῖχον, ἕως οὗ τέλος dum talem exitum prælium haberet. Comprehenditur
; εἴληφε. Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζα- Lazarus, et cum eo procerum atque belli ducum
καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ πλεῖστοι, quamplurimi, qui in tentorium, in quo Morates jace-
γόντες ἐν τῇ σκηνῇ ᾗ ἔκειτο ὁ Μουρὰτ C bat animam jam agens, adducti trucidantur, idem
σθια πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς mortis genus ac Morates experti. Horum vero quæ ge-
βρθην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ rebantur nondum quidquam senserant, qui in lævo
ιμφω τέλος ἐδέξαντο. Τὸ δεξιὸν κέρας dextroque aciei cornu stabant : in postrema quippe
πραττομένων αἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὔτε acie pugnatum erat. Dextrum ducebat cornu Sabuc us
ὸν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν. major natu filiorum Moratis : lævo præerat alter eo-
ξαρχος τοῦ δεξιοῦ κέρατος Σαβούτζιος ὁ rum Bajazites, vir acer, et præ cæteris promptus
ν υἱῶν Μουρὰτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ δεύ- quem accersiverunt, qui vezirides eorum lingua
ὶ Βαγιαζὴτ, δεινὸς, καὶ δραστήριος ὡς vocantur, præcipui Moratis consiliarii, eique expo-
ν ἄλλων, ὃν καὶ μετακαλέσαντες οἱ τῆς nunt quæ acciderant, casumque patris. Lacrymis
σχώτατοι τοῦ Μουρὰτ, οὓς καὶ βεζήριδας itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium
αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι fratrem tanquam jussu patris cum eo de rebus gravio-
νε, καὶ τὸ πτῶμα τὸ πατρικὸν ἐμφανί- ribus acturus ad se vocat. Sabucius itaque veluti
ὶ δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν patri obtemperans sponte accedit fraudis ac doli
ιᾷς ἀναφανὲν, μετακαλεῖται Σαβούτζιον ignarus, invitusque a fratre comprehenditur et ex-
ὸν, ὡς ὄῆθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἵνα σκέψωνται D cæcatur. Turcorum deinde princeps renuntiatur
ρον. Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβουτζίου (25) τὸ Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedu-
ὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄκων lus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus
ται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλ- Christianorum hostis, superstitionis Arabum obser-
ύττεται. Καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ vator studiosissimus : et Mohamedis impiis præcep-
ἀναδείκνυται, ἀνὴρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ tis adhærens ea accuratissime observabat. Noctes
ἔργα γρήγορος Χριστιανομάχος ὡς οὐδεὶς insomnes ducebat consilia struens, dolosque nec-
αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων θρησκείᾳ μα- tens adversus Christi rationabiles oves.

Ismaelis Bullialdi notæ.

γροοῦντος δὲ Σαβουτζίου. Conveniunt *men* interpretantur, natu majorem ; fratremque il-
storici de Bajazitis ad imperium evectione. lius Jacupem Zelebim natu minorem fuisse. Lao-
æcatum fuisse prodit Sabucium; Laoni- nicus Suleimanem fuisse natu majorem, Bajazi-
ranzes strangulatum asserunt. Leunclavius tem vero minorem tradit. Phranzes illum Musul-
em mortis genere perisse scribit, et Ba- manum, Turci Jacupem, Laonicus et Græci Sulei-
ilderum, nostro Iltrim, quod nomen *ful* manem appellant, quem Ducas Sabucium nominat.

ηγὰς ἤχετο. Λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πά- A Cheder filius Sarchanis Lydiæ Æolidumque civi-
δορμῶν ἐν τῇ Λυδίᾳ παραγίνεται, τὴν tatum princeps, eique se dedidit. Hunc Chederem
πὸ τοῦ Τμώλου τοῦ μεγίστου ὄρους τῆς Bajazites quem impertito honore cohonestaverat
Σάρδεις μητρόπολιν τῆς Λυδίας κατελθών. collocata ei in matrimonium sorore sua. Prusam
Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ τὴν πορείαν mittit, moxque veneno sustulit. Movit inde Bajazi-
ς, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χηδὴρ tes, et Philadelphiam proficiscitur, (cum enim totus
Λυδίας, καὶ τῶν Αἰολίδων πόλεων, ὁ Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio
οῦ Σαρχὰν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν. Αὐτὸς premeretur, hæc urbs amplissima, hominumque
ὡς μερικῆς τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἐπ' frequentia celeberrima interim hactenus steterat,
ν ὁ Χηδὴρ, πέμπει τοῦτον πρὸς Προῦσαν. neque dum istorum tyrannidi cervicem submiserat,
ἐγὼ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀπέκτεινεν. ipsaque, instar stellæ inter nubes in cœli vertice
ιαζῆτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν (33) ἀπά- micantis, splendebat), et obsessam urbem ad dedi-
ρεν ὁδόν· καὶ γὰρ αὕτη ὡς ὑπερέχουσα τῷ tionem compellit deficiente cives commeatu. Con-
καὶ πολύανδρος οὖσα ἐπεκράτει ἐγγιστά stitutis deinde pro libitu provinciarum rectoribus
ρ' ἔτεσι, καὶ ἡ ὑφήλιος πᾶσα ἦν ὑποχείριος et præfectis, ad occidentales regiones cum omnibus
Τούρκων· ἡ δὲ πόλις αὕτη δίκην ἀστέρος B copiis tendit: jamque fretum transvectus arcem ad
ῥώδει μεσουρανήματι φαίνουσα ἦν. Πο- fauces Callipoleos, a Catalanis ipsisque Turcis jam
δὲ ταύτην. . . . . diu dirutam penitusque excisam, a fundamentis no-
. . καὶ μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν ἔνδειαν vam excitavit, portumque seu stationem unde tri-
ὧν παρεδόθησαν. Λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις remes excurrere, in quem deinde tuto se recipere
; Ἐω προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις possent, construxit, eique turrim amplissimam im-
καὶ ἡγεμόνας, οὓς αὐτὸς ἐβούλετο, πρὸς minentem ad arcendos hostiles incursus impo-
ια χωρεῖ. Καὶ δὴ τὸν πορθμὸν διαβὰς, suit.

ῆς Καλλιουπόλεως φρούριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ πάρά τε τῶν Κατελάνων παρ' αὐτῶν Τούρ-
αρμένον καὶ ἐς παντελῆ ἀφανισμὸν ἦν, αὐτὸς ἐκ βάθρων ἄλλο καινὸν ᾠκοδόμηκε, καὶ ὀρ-
ἕνεκα τριήρων φυλακὴν, καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν ὑπερεστηκότα τοῦ
κοδόμησεν.

CAPUT V.

rdiæ inter Joan. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, aggrediuntur adversarii; ab amicis monetur, qui adeo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur; Apocauco interficiunt, et propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus.

ασιλεὺς Ἰωάννης (34) ὑπερβὰς τὴν μει- C 8 Dum hæc geruntur imperator Joannes exacta
καὶ νεανικὴν, μεθ' ἡλικίωσιν καὶ τὴν juvenili ætate virilique consumpta, socordiæ ac de-
μεθ' ὅσης ναρκότητος πρὸς τὴν πρεσβυτι- sidiæ totus immersus senescebat. Hunc adhuc ju-
άζετο τῷ τότε καιρῷ· καὶ γὰρ νέος ὤν, niorem rexerat nobis memoratus dominus Joannes
γωγῷ χρώμενος κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ προ- Cantacuzenus, vir prudens reique militaris peri-
ντακουζηνῷ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ tissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos
μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν, ὡς εἰπεῖ suavissimi odoris; talem equidem Andronicus im-
εὔοσμον. Τοιοῦτον γὰρ ὄντα, καὶ ὁ προ- perator decessor Joannis, in omnibus non aliter
κὼς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντα ὡς ἀδελφὸν quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac filium

Ismaelis Bullialdi notæ.

δὲ Παγιαζὴτ τὴν πρὸς Φιλαδελφίαν. lib. II, refert imperatorem Manuelem per D
ὁrem jussisse Philadelphiæ cives, ut se Ba- rierunt. Quarum ampliorem notitiam qui habere
erent ac permitterent: quibus parere re- cupit, Cantacuzeni historiam et Gregoræ adeat. Jam
Bajazites obsidione cinxit, urbeque potitus diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem,
o etiam vi *Historiæ Musulm.* narrat Leun- eximias insignesque virtutes, quibus domi militiæ-
lajazitem anno hegiræ 792, Christi 1390, que claruit, a Gregora et Nostro laudatum, accu-
hiam subegisse; quæ per multos annos satum vero a Phranze affectatæ tyrannidis, et in
postquam cæteras Asiæ urbes in ditionem Joannem perfidiæ. His de objectis sibi criminibus
ci redegissent. Philadelphia Lydiæ urbs passim in historia, quam scripsit, purgat se Can-
ium metropolitæ olim subdita. tacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum
δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Quæ ab Orchane potest, amolitur. Quicquid sit, coronam imperialem
lio Morate gesta sunt dum Christianorum sibi et uxori bis imponi voluit. Matthæum liberorum
iorum Turcorum se rebus immiscent, suorum primogenitum despotam designavit, cal-
narravit hujus historiæ auctor. Bajazitis ceosque purpureos induere jussit; Manuelem natu
tia usque ad Joannis obitum leviter hacte- minorem Spartæ despotam proclamavit: ita ut viam
rinxit: ad eorum deinde narrationem re- ad imperium sibi suisque usurpandum ac retinen-
quæ in aula Constantinopolitana, et in dum, sternere voluisse videatur. Ut vero incep-
græcorum, quibus Joannes regnavit tem- tum omitteret, vires, quibus instructus erat, infir-
acciderunt. Rerum ac eventuum præci- mas ac fluxas, rerum imperii perturbatio, quæ altius in
eriem exponit, et infortunia narrat, qui- pejus quotidie ruebant, atque imminentia a Turcis
tis illius imperii Constantinopolitani re- pericula suaserunt.

ὸν ἥλιον ὁρᾷν, καὶ σκότους ἀπέχεσθαι, τὰ τῇ παρακοῇ νέμε, γεγράφασιν· εἰ δ' ὑπή- ῃ. ἔξεις πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν (37). τα μαθὼν ὁ Καντακουζηνὸς, καὶ τοῦ θεσ- ς καταφρονήσας προφανῶς ἀντέστη. Οἱ δὲ ως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ (38) ψηφίζουσιν ἔπαρ- ξιον τὸν Ἀπόκαυκον, ἄνδρα ἀγενῆ τε καὶ ν, πλὴν ποικίλον ἐν πανουργίᾳ καὶ δεινὸν ἐν τι, ὃν καὶ μέγαν Δοῦκαν ἡ βασιλὶς ὠφφικίω- βτες μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνὸν (39) λαντας τὰ γενόμενα, καὶ συλλαβὼν ἅπαν- σγενεῖς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ υς ἄνδρας, ἡμιθέους, ἥρωας, καὶ Πελοπί- ὶ Αἰακίδων ἀπογόνους. Τούτους ἔχων ἔνδον υθία εἰς πᾶγη, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε νεω- τες ἀντέχωσι τοῦ φρουρίου, καὶ γένωνται οἱ ἐγκρατεῖς δι' ἐπισκέψεως τῶν συγγενῶν

A imperatoria detrectet, quibus obsequentem manent ante mortem tenebræ. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis imperatoris spretis palam rebellat: tuncque qui in urbe erant in locum ejus alium præfectum constituunt Alexium Apocaucum, virum timidum et ignavum, vafrum tamen et astutum, scelerumque peritum artificem, quem etiam magni ducis officio et dignitate imperatrix auxit. Iste, cum rescivisset eos qui Cantacuzeno insidiarum machinationem et seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos et amicos supra ducentos viros, heroas et semones, Pelopidarum et Æacidarum abnepotes, in carcere magni palatii conclusit. Tanquam passeres itaque intra retia præpedi- dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti B custodibus superiores evadant, et vincti palatium occupent, consanguineorum et amicorum studio et opera adjuti. Potior namque civium pars, cum se-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν. Excæcationem monent: vero simile enim est ipsum exmm fuisse, si tunc captus fuisset, ut impetus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. finem genero suo Joanni gratias agit, quod um Cantacuzenum filium non excæcaverit: n imperium affectabat, et regnante patre izeno despota designatus fuerat. Theophyimocatta, *Hist. Mauricianæ*, lib. IV, cap. 6, cato Hormisda Persarum rege a subditis suis iciendo hisce exponit: Νύκτα κατ' αὐτοῦ τὸ λὰ παντὸς ἐψηφίζοντο. *Nocte perpetua eum mat*, ne ut Cabades olim aufugeret, et con- s sibi illatas ulcisceretur.

Ἡ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ. In enum, dum Constantinopoli abest rei pumus, invidia et odio accensi patriarcha et chus conjurant, et ut hostem proscribunt, præfectus urbi creatus est. Cantacuzenus cap. 22: Ἀπόκαυχον δὲ τὸν παρακοιμώμενον Βυζαντίου ἀποδείξαντες, ἐκέλευον τὸν κινεῖν ὅθεν ἂν αὐτῷ δοκοίη βέλτιον. *Apo- s vero accubitorem Byzantii præfectum creaserunt eique in quascunque partes, prout ipsi e ca visum erit, bellum movere.* Quisnam fue- Apocauchus, et unde ortus, discimus a zeno lib. III: Οὗτος γὰρ δὴ ὁ παρακοιμώμενος Βιθυνίας ὁρμώμενος καὶ ἄσημος ἐκ φαυ-, τὰ πρῶτα μὲν ὑπεγραμμάτευσε πολλοῖς δημόσια χρήματα εἰσπραττόντων ὀλίγου ιαθοῦ, etc. *Hic accubitor* [Apocauchus] *ex a profectus, ingloerius, parentibusque vilibus atis natus, primum quidem operam suam e tenui vectigalium redemptoribus adscriptum lum locavit.* Vocatur etiam a Nostro ἀγενὴς ἀνδρας. *Fortuna* tamen usus secunda ad uas palatii dignitates provectus est, ita ut s dux creatus sit.

Οὗτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνόν. historicus semel in carcerem compactos izent amicos indicat: sed hic historiæ suæ rtio capp. 86, 87 et 88, sæpius incarcera- se queritur. His vero duobus postremis ca- de constructione istorum ergastulorum , et de nece Apocaucho illata, cap. 87, sic : Δεσμωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταν- οῦ Μεγάλου κτισθὲν ποιεῖν διενοεῖτο. Οἶκου ος ἐκεῖ μεγάλου Ἰουστινιανείου προσαγορευοτὴν στέγὴν ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένου, ιτσοδον ἀναφράξας, οἰκίσκους ἐνόον ἐκείνου ους διαλεῖν ἐφ' ἑκατέρῳ μέρει, καὶ τούτοις κατακλεῖσαι τοὺς δεσμώτας ἄνωθεν καλωδίοις καθιεὶς, ὥστε νυκτὸς μὲν τοῖς εἰσίσκοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετρίαν ἄνεσιν τῷ ὑπολελειμμένῳ μεταξὺ χωρίῳ. *Carcerem novum in Constantini Magni palatio exstruere cogitavit: in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat, cujus tecta temporis lapsu diruta erant: aditibus omnibus præclusis, intra illius parietes tuguriola plurima a se invicem separata ex utraque parte ædificare volebat, in quæ per superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque totam noctem agerent: per diem vero in area levandæ ægritudinis causa deambulare iis liceret.* Quomodo vero interemptus fuerit C Apocauchus sequenti capite 88 narrat eodem fere modo, quo Ducas noster. Alia vero Constantinopoli gesta sunt, quæ recenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus præfecturam urbis inivit, ad ipsius cædem per incarceratos illos patratam. Statim namque præfectus urbi creatus Apocauchus, aliquos Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula conjecit; quo territi alii ad hunc aufugiunt, et hortantur ne longiores moras nectat: imperatorisque nomen et insignia quanto ocius sumat: quorum monitis tandem paruit; et ornamenta imperatoria induit. Quæ cum ad Annam et senatum Constantinopolitanum allata essent, iis placuit Joannem imp. Palæologum coronari. Apocauchus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac protervitam abutendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat; quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunis immanitate sævissima ei negatis, anno 6850 D [Christi 1342], Januarii die 5 diem obiit. His peractis ad Servias seu Triballorum Cralem Stephanum Cantacuzenus abit, et junctis cum eo fœderibus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Atinis seu Aidinis F. Amur sive Homur superato Hellesponti freto Didymotœchum advolat, ei opem laturus, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur: et per longum tempus frustra exspectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ab illo evocatus opem fert, et auxiliares copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurius abit, frustraque tentat. Imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum legatos mittit et fœdus cum eo init: quod Cantacuzenus, Orchane in partes suas tracto, interrumpit; iterumque Amurium ut sibi opem ferat accersit. Apocauchi deinde consilium de exstruendo carcere secutum est, et cædes illius ab incarceratis patrata.

τῆς ἄλλης ἔξω σοφίας ἀνάπλεως, καὶ ἰατρι- A ἰνῆς οὐκ ἄμοιρος, γένει τε καταγόμενος τῶν ἐν Δουκῶν κἀκ τῆς αὐτῆς σειρᾶς χρυσόκοκκος. Δεξιοῦται τοῦτον ὁ τύραννος, καὶ προσὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα σιτηρεσίοις παν- καὶ εὐεργεσίαις ἀμείψας, καὶ τοῦτον ἐν καθίστησι, καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα λίσατο. Καὶ τὸν ἀλλογενῆ καὶ βάρβαρον ὡς τον ἔσεβε καὶ ἐτίμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς λίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ προβλέπων ὡς ὅτι ψ πάντα τὰ τῆς Θρᾴκης, καὶ μέχρι Δανού- τὸ χεῖρας τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐ- ὅρες φανήσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ γου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα ο, Θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων ἀπο- ν. B

et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista veluti catenæ annulus aureus splendebat. Hunc ergo honorifice excepit tyrannus, providitque ut cuncta necessaria commeatusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandam concessit: quæ sedes peregrinæ æque ac patria gratæ ipsi ac charæ fuerunt; barbarum vero et alienigenam non aliter quam divina providentia constitutum regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romæorum scelera, prævidensque brevi Thraciam universam cæterasque ad Danubium pertinentes regiones Turcos invasuros, et subacturos: ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias debellarant, ita annuente Deo, et peccata Romæorum tunc viventium majorumque nostrorum vindicante.

CAPUT VI.

...enus calceos purpureos induit, imperator salutatur et ad Serviæ Cralem fugit, et cum eo fœdus percutit (42).

...ὁ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ὃν καὶ φιλ- ...ἴγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γεγονυῖαν εἰς τοὺς ...υγγενεῖς τε καὶ φίλους ἄδικον σφαγήν, καὶ ...ς τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι ...μόν, προσγενεῖς ὄντες αὐτοῦ καὶ τῶν φονευ- ...καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας πλείονες ...μονοῦντες παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ ...ες, καὶ ὀλοφυρόμενοι, καὶ καταβοῶντες αὐ- Ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, C ...ς ἡμετέρους ἀπεβαλλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος ...ωμαίων κατεμαράνθη, καὶ ὤλωλεν· ἡ βασι- ...χερσὶ γυναικείαις κερκίδος δίκην περιαλώ- ...καὶ παρατραπεῖσα τὴν ἀλουργίδα, ἡ ἀρχὴ ...ταζίῳ βρέφει, μόλις τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶτ- ...παιγνίοις καὶ ψελλίσματι ἐνεργεῖν δυνα- ...ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαμινοῖς . *Πείσθητι τῶν ῥημάτων ἡμῶν, καὶ ἀν- ...τὴν ἡγεμονίαν, καὶ περίζωσαι τὴν ῥομ- ...σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἔντεινε, καὶ ...οῦ, καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας, καὶ ...τος, καὶ δικαιοσύνης.* Τότε ὁ Καντακου- (43), ἀναλογισάμενος τὰς ἐπαναστάσεις τῆς

Joannes itaque Cantacuzenus in superioribus sæpius dictus audita amicorum et consanguineorum tam inique patrata cæde [vehementer perculsus est] conspectisque non paucis sanguine et affinitate proximis, tam sibi, quam occisis, qui pulsati urbe refecta ad eum transierunt, **11** ejulatibusque ac singultibus mistas querelas in eum jactarunt, se suosque propter illum quotidie trucidari, Romæorumque florem cædibus convulsum radicitus languescere, imperii sceptrum feminæ manibus tractari, in iisque transformatum in radium textorium, cælo fusoque additis, texendis purpuris inservire, dignitatem imperialem infanti adhuc lactenti innixam, qui crepundia vix dignoscat et lingua balbutiente eorum nomina vix proloquatur, magistratus forensis tuffæ homines vilesque obtinere. *Crede*, inquiunt, *verbis nostris, imperiique fasces sume, accinge gladium super femur tuum, intende, procede et regna propter veritatem, mansuetudinem et justitiam.* Cantacuzenus, animo tum revolvens ab imperatrice et senatu invidia exagitatis adversum se præter rationem excitatas turbas, insidiisque se petitum, B...

Ismaelis Bull... notæ.

Quæ hoc capite Ducas enarrat, videntur post te Apocauci mortem, quam posuit ... nempe 6850 (Christi 1342), quo tempore s imperator Palæologus annos 10 natus erat ... ti impuberi conveniunt verba illa ἡ ἀρχὴ ...αζίῳ, etc.; post mortem enim Apocauci ... go tempore CPolim ingressus est Joan... ...zenus anno 6855 [Christi 1347], quo Io... ...læologus annos fere 15 natus erat, nec ...i lactens balbutiensque appellari poterat. ...ότε ὁ Καντακουζηνός. Hortatu suorum ...m imperatoria ornamenta induit Cantac... crepidas sericas coccinei seu purpurei co... ...uæ insignia fuerunt ab imp... Constant... ...s usurpata. Zonaras tom. ... ...i remige imperatoriæ ... ...ræ filii mentionem faciens, Ἐδίδου αὐτῷ ... ...χροα πέδιλα, καὶ προσέταττεν ... ...τέα ἀνεῖπε. *Dedit ei* (is est ...) ... D ...

...Basilio *purpureos calceos et insuper præcipit, eumque imperatorem appellavit.* Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Joannem filium suum successorem designat, ... ἐρυθρὰ τὰ ... πέδιλα μεταδεδωκὼς καὶ βασιλέα ... *Crepidas purpureas et concessit, imperatoremque appellavit*; et ... de Theodoro Lascari, Τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδέεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ... τῶν ἑῴων ... *Calceos purpureos induit, et Romanorum imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur.* Gregoras etiam libro tertio de Palæologorum genesi ... et de contracta ... Alexio Ange... imperatore cum Palæologo ... ... Qui ...

mæis obtemperat, calceosque purpureos et sericos induit, imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ut mihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes, Triballos, Mysos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; justitia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum imperium lacessierant, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec unquam Palæologi defectioni adhæsuros, aut opem illi laturos: contrario nihilominus jurejurando sanxerunt imperatorem Romanorum se agnoscere Palæologum, excæcato prius Joanne Lascari. Anathemate itaque percussi, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, atque exsecrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem pœnis ac Judæi, quorum scelera imitabantur, damnati. Statim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Serviæ Cralem pergit, sibique illatam præter omne jus et fas contumeliam ei ab initio exponit, suorumque affinium eadem. Illis etenim temporibus Stephanus, hoc enim erat Cralæ nomen, admodum illustris et potens erat; sic namque accidere solet, ut, corporibus multa mole assurgentibus, multoque gravitatis pondere depressis ac demersis, quæ levia et tenuia sunt, in sublime ferantur. Romæorum certe infortunia et quotidiani seque **12** serie continua excipientes tumultus bellici atque intestinæ seditiones, Barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremque reddiderant. Unde Serviorum principi audacia nata vires acquirendi, et Cralæ nomen assumendi: quæ barbara appellatio Græce reddita βασιλέα (id est imperatorem) designat. Cum audiisset ergo Cantacuzeni querelas lætitia completus, suppetias ei se laturum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tulit. At Byzantines, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, et ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque proclamari

A βασιλίδος, καὶ τῆς συγκλήτου φθόνῳ φερόμενοι [φερομένων] κατ' αὐτοῦ, ἄνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχούσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σηρικὰ πέδιλα, καὶ βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἷμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρύναντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ διχοστατῆσαι τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάξαι τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα, καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Τριβαλλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ παντὸς ἄλλου δυτικοῦ ἔθνους· κρίμασιν ὡς οἶδεν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς τὰ μὲν ἄλλα γένη τιμωρῶν διὰ τὰς συνεχεῖς ἀντάρσεις κατὰ Ῥωμαίων· τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὅρκους (44),

B καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορήτους οὓς ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀμνύντες, καὶ ἐξομνύντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ τοῦ Λάσκαρι, καὶ μηδ' ὅλως συνομαρτεῖν καὶ συνανταίρειν τῷ Παλαιολόγῳ πρὸς ἀποστασίαν. Ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀντομόσαν ὥστε ἔχειν καὶ στέργειν βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, καὶ ἀναθέματι καθυποχθέντες αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θεσποτικοῦ πάθους, ἐπισπάσαντες τὴν ἀρήν. Οἱ καὶ ἄρδην ἀπώλοντο, ὡς παρακατιὼν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων κατακριθέντες ζηλωταὶ τῶν παρανομιῶν γενόμενοι. Εὐθέως οὖν παραλαβὼν ἃς εἶχε δυνάμεις Θρᾳκικὰς, καὶ τοὺς ἐκ

C τῆς πόλεως αὐτομόλους, πρὸς Κράλην Σερβίας παραγίνεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἦν ἀδίκως ὑπέστη ζημίαν, καὶ ὄνειδος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκείων φθορὰν ἅπαντα καταγγέλλας. Ἦν γὰρ εὐδοκιμῶν ὁ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, οὕτω γὰρ ἦν τῷ Κράλῃ ὄνομα. Καὶ γάρ, ὡς ἔθος, τὸ ὑγιὲς καὶ βαρὺ ταπεινωθὲν, τὸ κοῦφον καὶ λεπτὸν εἰς ὕψος αἴρεται. Αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ καθημερινὰι ἀλλεπάλληλοι ταραχαὶ, καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, τοὺς βαρβάρους καὶ ἀγελαίους ὑπερέχοντας αὐτῶν πεποιήκασιν. Ὅθεν ὁ τῶν Σέρβων ἀρχηγὸς ἐτόλμησεν ἀναδύσασθαι κράτος, καὶ Κράλης ὀνομάζεσθαι. Τοῦτο γὰρ τὸ βάρβαρον ὄνομα ἐξελληνιζόμενον βασιλεὺς ἑρμηνεύεται. Ἐρωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων Καντακουζηνοῦ (45),

Ismaelis Bullialdi notæ.

Angelus] *postquam prolem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc* Irenem filiam suam *præcipit, ut ipsa et qui ei junctus esset, in imperio ei succederent.*

(44) *Τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὅρκους.* Theodorus Lascaris II, Joannis Batatzæ seu Vataciæ filius, Joannem filium suum pupillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium patriarcham et Musalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aulæ suæ proceribus infimisque jusjurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesque eo constricti se præberent; post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. Hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 3, cap. 6, et Phranzes lib. 1, cap. 3. Michael etiam Palæologus, et Muzalonis cædis rei, anathemate

D dirisque devoti et excommunicati sunt.

(45) *Ἐρωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ.* Stephanus Serviæ Crales Cantacuzeno auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus haud admisit. Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus de vi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Cralænam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. III, cap. 43 et 44. Monendus hic lector hunc Serviæ despotam seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagna gente fuisse, vocatumque imperatorem, Byzantinique imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cœpit hic Stephanus anno 1331, quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interfici jussit. Regnavit ad annum usque 1354, cum ad

[illegible] A [illegible] imperatorem et [illegible] tum, velut [illegible]
[illegible] Καντακουζηνοῦ [illegible] omnes, e[illegible] evertus et collapsa agitando [illegible]
[illegible] Θρᾳκ[illegible] [illegible] anceps Romanis [illegible]
[illegible] Σηλυμβρίας [illegible] Καὶ [illegible]
[illegible] τὰ κακὰ [illegible] τύχη τοῖς Ῥωμαίοις [illegible].

CAPUT VII.

Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymotichum ubi Cantacuzeni [illegible] substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam [illegible]. Smyrna ab equitibus militiae Hierosolymitanae [illegible]. [illegible] recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit.

[illegible] τοῦ Ἀτὴν Τούρκου υἱὸς εἷς Ὀμοὺρ [illegible] B
[illegible]νος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολιχνίων,
[illegible]τῆς Σμύρνης κατὰ διαδοχὴν λαβόντος [λαβὼν]
[illegible]γεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀτὴν τολ-
[illegible]ῶν, καὶ θρασυκάρδιος· ἐντυχὼν καὶ λιμένας
[illegible]κολπίζεται ἡ Ἰωνία, καὶ δρυμῶνας πολυξύ-
[illegible] πρὸς κατασκευὰς φορτικῶν νηῶν καὶ μα-
[illegible]τριήρων ἐπιτηδείους, κατεσκεύασεν αὐτάρ-
[illegible]ρὸς ἃς ἠβούλετο ληστρικὰς διήρεις τε καὶ
[illegible]ς. Καὶ ἐπεμβαίνων αὐτὰς, ἐπόρθει τὰς
[illegible]κλῳ πόλεις καὶ νήσους Μιτυλήνην σὺν πάσῃ
[illegible]έσβῳ, Χίον, Σάμον, Νάξιαν καὶ πάσας τὰς
[illegible]κλῳ νήσους. Μαθὼν δὲ τὴν διχοστασίαν τῶν
[illegible]ων, καὶ ὅπως Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀνὴρ
[illegible] τε καὶ τῶν πάλαι ἡρώων ἀπόγονος, ἀν- C
[illegible] μαχιμώτατός τε περὶ τὰ πολεμικὰ, καὶ
[illegible] ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς ἤθεσι, βουλὴν βουλεύεται
[illegible]ν. Στόλον γὰρ εὐπρεπίσας τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ
[illegible]σαράκοντα λέμβῃ, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος
[illegible]αλλιούπολιν ἀφίκετο αὐτοχάλαστος· κἀκεῖθεν
[illegible] διὰ ξηρᾶς ἄχρις Διδυμοτοίχου ἀφίκετο.
[illegible] γὰρ ἐκεῖσε διάγουσα ἡ γυνὴ τοῦ Καντακου-
[illegible] πανοικί. Ἀπερχομένου γὰρ αὐτοῦ ἐν Σερβίᾳ
[illegible]ῶν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ χρυσᾶ τε καὶ ἀρ-
[illegible] πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν, καὶ παῖδάς τε
[illegible]αῖκα, ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Διδυμότοιχον
καὶ πᾶσαν ἄλλην τὴν τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν
[illegible]χνίου παρασκευάσας τότε πρὸς τὸν Κράλην
[illegible]. Ὁ δὲ Ὀμοὺρ μὴ εὑρὼν τὸν ποθούμενον
[illegible]δει καὶ ἐδυσχέραινε· ἐπεθύμει γὰρ τοῦ D
[illegible]ὸν, καὶ ὁμιλῆσαι καὶ ὅρκους διδόναι, καὶ
παρ' αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτῶν
[illegible] καὶ συλλήπτορας. Ἡ δὲ Καντακουζηνὴ
[illegible]μένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξαμένη
[illegible] δαψιλεῖ ζωοτροφίᾳ, καὶ ἐν ἅπασιν ἀγα-
[illegible]ήρκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντα-
[illegible]ν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἕως πεντακοσίους
[illegible] ἱππεῖς, καὶ ἑτέρους τόσους πεζοὺς ἐκ τῶν
[illegible]ιήρων· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροι-
καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμ-
[illegible]τὴν παράλιον πᾶσαν ἐλεηλάτουν ἐξ αὐτῆς

Atinis Turcorum principis filiorum unus, Homur dictus, Smyrnae oppidorumque tractus illius princeps, quam ditionem a patre Atine jure hereditario obtinuerat, audax ipse et generosus: quosque Ioniae littora in sinus curvata portus efficiunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas aptis ad fabricandum naves actuarias longasque triremes; ex quibus materias abunde coegit ad praedatorias biremes triremesque pro libitu construendas; quas cum conscendisset, urbes et insulas in ambitu circumjacentes vastavit, et depopulatus est Mitylenen cum tota insula Lesbo, Chium, Samum, Naxum caeterasque alias vicinas insulas. Cum vero nuntius ad ipsum perlatus esset de Romaeorum discordia civili, innotuissentque ipsi Joannis Cantacuzeni nobilitas genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus reique militaris peritia, quae morum probitati ac prudentiae conjunctae erant, consilium improbum inivit. Instructam enim classem quadraginta navium portu deduxit, et Callipolim nullo sollicitante appulit, exscensione demum facta terrestri itinere Didymotoechum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia substiterat; **13** in Serviam enim discedens Cantacuzenus universam supellectilem auream atque argenteam caeterasque opes convasatas, liberos simul et uxorem Adrianopoli deduxerat, et Didymotoechum transportarat; securitati insuper oppidi hujus ab ipso provisum cum ad Cralem se contulit. At Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, m[illegible] id tulit; magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, et alloqui mutuoque jurejurando foedus ferire, societatemque fraternam et amicitiam firmare, cujus praeter mortem non esset alius terminus. Humane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare et lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commorantem, et tantisper dum Cantacuzenus re[illegible] exspectantem habuit. Caeteri interim classiarii [illegible] collecti majoribus navigiis conscensis oram [illegible]

Ismaelis Bullialdi notae.

[illegible]otamum Thraciae urbem fato concessit. [illegible] illi Uroscus unicus filius, qui imperium amisit, avique diras et imprecationes, in [illegible]sque posteros jactatas, expertus est. S[illegible] pra notavimus Lazarum Vulci filium [illegible] tem imperii paterni ademisse. Maurus [illegible] *Hist. de regno Slavorum*. Vide etiam [illegible] caput 53 infra.

τὸ ἐπισκήνιον διὰ μέσου τῶν ὀφρύων, καὶ A caput cadit, vitamque hoc violento exitu finivit. In
ιι κύμβαχος ἄνωθεν κάτω, καὶ οὕτω βιαίως fossam lapsum milites Turci magno numero accur-
ὴξε τὴν ψυχήν. Ἁρπάσαντες δ' αὐτὸν οἱ rentes mortuum in oppidum Smyrnæ vertici mon-
:ιῶται ἔνδον πεσόντος [πεσόντα] τῆς τάφρου tis impositum raptim efferunt: quod castrum vete-
ὺν πεσόντων Τούρκων, ἔφερον αὐτὸν νεκρὸν ris eversæque Smyrnæ arx quondam fuerat, non
ὶ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης (47) τὸ κείμενον ἐν multos ante annos a Joanne Duca Romanorum im-
ορυφῇ τοῦ ὄρους, ὅπερ φρούριον ἐτύγχανε peratore iterum ædificata, quam Atin Turcorum
πολίς ποτε τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης princeps Homuris pater Andronico seniore impe-
νης, ἀνακαινίσας αὐτὸ προλαβὼν ὀλίγοι: rante a Romanis postea recepit et obtinuit.
ν Ἰωάννης ὁ Δοῦκας βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων· ὁ Ἀτὴν δὲ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ
ὺρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἔλαβε καὶ κατεῖχε· τοιοῦτον
ὸ τέλος ὁ Ὁμοὺρ ἔσχεν.

CAPUT VIII.

Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt.

δὲ Καντακουζηνὸς συνθήκας ποιήσας μετὰ B At Cantacuzenus cum Crale icto fœdere initaque
ράλη καὶ φιλίαν ἄσπονδον [ἐνσπονδον], μεσο- amicitia, cum præteriisset interjecta castra, urbes
όντων κάστρων, καὶ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς provinciasque infortunati Romani imperii, quæ do-
ιχοῦς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥω minos alios Romæis pulsis sortitæ erant, præfe-
υς δεσπότας κληροδοθέντες [κληροδοθέντων] εἰς ctosque barbaros Triballos et Servios, excurrere Se-
όνας βαρβάρους, Τριβαλούς τε, καὶ Σέρβους· lymbriam usque, cunctas Thraciæ urbes vastare
το δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτὸς, καὶ λεηλατεῖν, prædamque agere cœpit. At illi qui urbis mœnibus se
ῥθείρειν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θράκης ἄχρις continebant, quæ ab Homure anni superioris hieme
ς Σηλυμβρίας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἐννοήσαντες gesta erant, reputant, et Cantacuzenum accersivisse
γονὸς παρὰ τοῦ Ὁμοὺρ τὸν πέρυσι χειμῶνα, istum considerant, auctoremque ei fuisse susceptæ
κοποῦντες ὅτι τοῦτον ὁ Καντακουζηνὸς μετε- profectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem
ατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἴτιος τῆς ἐνδημίας τοῦ advenisse, aut malam Romæorum fortunam versa
ὺρ, οὐκ εἰδότες ὅτι αὐτόκλητος ἐλήλυθε, ἢ ὅτι vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi
ουσα ἀντιστρόφως τὰ νήματα κακὴ τύχη τῶν præbuisse accedendi et peragrandi colles amœnos
αίων προὐξένησεν αὐτὸν τοῦ ἐλθεῖν καὶ κατα- Romanæ regionis. Consilium ergo perniciosum (Deo
ῆσαι χώματα εὐθαλῆ Ῥωμαίων γῆς, βουλὴν C iis irato, minimeque 15 propitio) capiunt, apud
ύονται πονηρὰν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν dominam Annam Joannis imperatoris etiamnum
ν καὶ μῆνιν θεήλατον· προξενοῦσι τῇ δεσποίνῃ adolescentis matrem agunt, ei que suadent ut ad Bi-
ᾗ τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἔτι μείρακος thyniæ, Phrygiæ et Paphlagoniæ principem Or-
πεῖλαι πρέσβεις εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βιθυνίας chanem, nobis in superioribus memoratum, legatos
Φρυγίας, ἔτι δὲ καὶ Παφλαγονίας, τὸν δν ὁ λό- mittat, qui auxilia et suppetias ab illo petant, qui-
φθάσας ἐδήλωσε, τὸν Ὀρχὰν, τοῦ αἰτῆσαι bus Cantacuzenum rebellem opprimat; magnam ita-
ήν καὶ βοήθειαν, ὡς ἵνα καταπολεμήσῃ τῷ que vim auri daturam se pollicetur Anna, conce-
ακουζηνῷ ἀποστάτῃ ὄντι τῆς βασιλείας· συν- ditque Turcis, ut libere ac secure vendant et distra-
νη δοῦναι αὐτῷ ποσότητα χρυσίου πολλοῦ, καὶ hant, ubicunque libitum fuerit, quoscunque Ro-
ἀνδραποδίζουσιν οἱ Τοῦρκοι Ῥωμαίους ὑπη- manos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhæ-
ς τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἔχωσι ἄδειαν πωλεῖν καὶ rentes: iis etiam, qui mancipia vendere nollent, dat
ράσκειν ἔνθα βούλονται· καὶ τοὺς μὴ θέλοντα liberam trajiciendi deducendique Scutarium facul
ῆσαι τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλώτους, ἀνεμποδίστως tatem, eaque abducendi quocunque vellent. Hæc a
ᾖν αὐτοὺς ἀπὸ Σκουταρίου, καὶ ἄγειν καὶ φέρειν D legatis proposita avido lætoque animo excipit Or-
ὺς ἔνθα βούλονται. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Ὀρχὰν, chanes, qui antea impotenti atque ardenti libidine
ἡδέως ἀκούσας, ἐδίψα γὰρ τὴν τοιαύτην πρὸ talia expetebat: multaque confidentia exsultans,
ιοῦ γεῦσιν, καὶ θαρσαλέως πηδήσας, καὶ μετὰ ingenti voluptate completus comiter et benevole l-
ῆς ἡδονῆς τὸ μετὰ χαρᾶς προσειπὼν πέμπει gatos amplectitur, eosque allocutus hilares et gau-
πρέσβεις ἀγαλλομένους καὶ χαίροντας, οὐκ dio perfusos dimittit. Nesciebant certe miseri quem
ας οἱ ἄθλιοι τίνα μετακαλοῦνται εἰς βοήθειαν, advocarent ad opem sibi ferendam, qualemque he-

Ismaelis Bullialdi notæ.

47) *Ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης.* Anno 1647 ces multis columnis fulciuntur. Castrum illud qua-
mus adhuc castrum illud in montis vertice loca- dratum oblongum est, vicinum illi urbis antiquæ
, cujus mœnia integra ferme sunt. Verum om- regioni, in qua Acropolis, cujus adhuc mœnium
æ ædificia, præ- templum, quod in meschitam pars cernitur, sita erat. Castrum inferius ad lit-
ci transformarunt, diruta sunt. Exstat etiam in tus maris et portus ingressum situm est, nunc que in-
cisterna amplissima, cujus laquearia ac formi- tegrum videtur.

βουλεύεται πονηράν, Θεοῦ σκληρύνοντος, A perniciosum consilium, Deo, ut videtur, cor ejus in-
τὴν καρδίαν αὐτοῦ, διὰ τὸ καταποντισθῆναι durante, eligit quo Romæi funditus perirent. Lega-
τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ στεῖλας πρέσβεις εἰς tis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a
χὰν αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν, ὡς ἀδικού- Romæis injuriam passus, et imperii Andronici de-
πὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἐπίτροπος ὢν functi imperatoris administratione, cujus ipse tu-
πλείας τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως Ἀνδρονί- tor erat, invidia pulsus : suos etiam consanguineos
κ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν occisos queritur, seque fugere coactum. Si itaque
τροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγ- opem ferre velit, adjutoremque se præbere, pollice-
κἀκείνου φυγάδα πεποίηκαν. Εἰ οὖν ἀντι- tur ei nuptum filiam se daturum, multosque dotis
ε αὐτὸν, καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξῃ, ἔχει nomine thesauros, habiturumque eum pro filio,
ὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ inque omnibus ei obtemperaturum. Tunc Orcha-
λλῶν θησαυρῶν χάριν προικὸς, καὶ ἕξειν nes cum legatos de connubialibus pactis disseren-
ς υἱὸν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ tes præter spem audivisset, ingentesque auri polli-
τα αὐτοῦ. Τότε ὁ Ὀρχὰν ἀκούσας τοὺς citationes, non secus ac hos ore hiante per æstatis
ς παρ' ἐλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων ardentem æstum e lacu frigidissimæ aquæ pleno hau-
ένου; φωνὰς, καὶ θησαυρῶν ἀπείρων ἀγ- B riens, quamvis largissimo potu sitim non restinguit:
κεχηνὼς οὕτωσὶ ὡς βοῦς διψῶν ἐν καύσωνι hæc auribus insinuata promissa secundum innatam
ἐν λάκῳ πλῆρις [πλήρει] ὕδατος ψυχροτάτου Barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens
μὴ κορεννύμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ enim ista cæteras nationes intemperantia atque
νωτίσθει; ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. inexplebilis luxuriæ furore vincit, qui eo erumpit,
ρ ἀκράτητον τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ οἰστρομανὲς ut non solum juxta naturæ leges, sed etiam contra
ἐν τῶν πασῶν [πάντων] γενῶν ἀκόλαστον fas, et ordine præpostero cum feminis, et maribus,
άσας φυλὰς, καὶ ἀκόρεστον ἀσωτίαις. Τοσοῦ- atque brutis audacia effreni stupra exerceat. Præ-
πυροῦται, ὅτι καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ cipue vero impudens et inhumana gens si Græcam
ἐν θηλείαις, ἐν ἄρρεσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις aut Italam, aliamve peregrinam mulierem captivam
καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον οὐ παύεται· καὶ aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut
ὸ ἀναιδὲς καὶ ἀπάνθρωπον ἔθνος εἰ Ἑλλη- Semelen amplectitur, suas vero concives feminas
Ἰταλὴν, ἢ ἄλλην τινὰ ἑτερογενῆ προσλά- ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque
ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ
Σεμέλην ἀσπάζονται, τὴν ὁμογενῆ δὲ καὶ C præstanti forma ac venusta erat, deque dotis am-
ρκτον ὡς ἄρκτον ἢ ὕαιναν βδελύττοντες. plitudine verba percepisset, missisque a Cantacu-
ις τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἀρχηγὸς Ὀρχὰν τὴν πρὸς zeno donis antenuptialibus captus esset, facile le
τῆς κόρης συνάφειαν, ἣν γὰρ ὡραία τῷ petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice
αὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἄχαρις, καὶ τὸν τῆς προικὸς habitos dimisit, et jurejurando interposito generum
καὶ τὰ σταλθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ Cantacuzeni deinceps 17 gessit, et ad suppetias, ut
ταῖα δωρήματα, συνένευσεν εὐκόλως· καὶ filium, patri ferendas apparaturum se pollicitus
ήσας τοὺς πρίσβεις ἀπέπεμψεν ὅρκους δοὺς est: hac solum addita conditione, ut futuram uxo-
ὧν, ὡς ἀπὸ τοῦ γε εἰς τὸ ἑξῆς ἔσται γαμ- rem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc
ῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν ἀρωγὴν enim sponsalia scelesta mense Januario anni illius
θειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀόκνως ἑτοι- celebrata sunt. His actis missa sunt militum Tur-
ται· μόνον τὴν μελλονύμφην σὺν τῇ φερνῇ corum quinque millia bellicosorum et manu promp-
ως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει. Ἔτυχε torum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut
τη ἡ μιαρὰ μνηστεία ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ etiam quivis eos cum canibus dentes exasperanti-
ι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν τούτοις ἐστάλ- bus, aut Charontibus rite comparaverit. Hos Can-
ὡς πέντε χιλιάδες Τοῦρκοι τῷ Καντακου- D tacuzenus pro more solito comiter atque humane
νδρὲς μαχιμώτατοι, καὶ ὀξεῖς εἰς θυμὸν, καὶ suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque
μαίων φθορεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς ipsos onerat. Apparat deinde adversus Byzantium
ταρχαρόδοντας, ἢ Χάροντας. Ἀποδεξάμενος expeditionem, agmen Turcorum post se trahens,
ὺς ὁ Καντακουζηνὸς, κατὰ τὴν συνήθη φι- aliosque totidem vel etiam plures Servios et Roma-
ην μετὰ δώρων ὅτι πλείστων, ὑποσχέσεων os, quicunque Thraciam tunc habitabant. Jamque
ἔσας αὐτοὺς, ἡτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸν Bu- cum dote et pompa splendida multaque magnifi-
παρασκευὴν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ στῖφος centia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se
ὁρκων, καὶ ἑτέρους τόσους, ἢ καὶ πλείονας ipse accingebat, et a Selymbria Constantinopolim

Ismaelis Bullialdi notæ.

illiciendus erat princeps ille : nec gratiori ris dotis promissis. Phranzes, cap. 15, lib. 1, has
iori esca eum in partes suas trahere pote- inter imperatores discordias ad tempora Amurat Mo-
acuzenus, quam nuptiarum spe ac ingen- ratis falso transfert. loco notandum fur

αὐτῶν ὁ χρόνος ἐμελλε χειροτονῆσαι, αὐτοὶ ὡς μαχλάδα διὰ γλώττης κατέσυρον. Τότε ὁ Καν-
γνὸς ὁρῶν ὅτι διὰ δημηγοριῶν καὶ νουθετικῶν λόγων οὐκ ἦν τὸ παράπαν χειρώσασθαι, τὴν
χερε· καὶ δὴ διὰ πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὑρισκομένων οἰκείων αὐτῷ, εἴσεισιν ἐν τῇ
53), καὶ πάντες συνέρρεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ εὐφημοῦντες, καὶ ὡς βασιλέα δοξάζοντες.

CAPUT X (54).

enus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur· im sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacu- Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Sulemane Orchanis filio a Maitha despota uzeno clade magna afficiuntur.

βασιλὶς Ἄννα ἔνδον τοῦ παλατίου ἐγκλει- A At imperatrix Anna, quæ intra palatium clausam
σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις, se continebat cum filio paucisque militibus, nequa-
δίδου, ἀλλὰ κατεῦόα, καὶ, Ὑβρίκημαι, λέ- quam cedere, sibi vim atque injuriam fieri vocifera-
ὐκ ἐπαύετο. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐβού- rari : interim Cantacuzeni milites urbem invadere,
ἐν εἰσπηδῆσαι, καὶ ἐντὸς ἐλθεῖν, καὶ ἀτά- in eamque perrumpere tentant, omnia sus deque
ἄνω χαμαὶ, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἀέρα subversuri, quorum impetum ipse repressit. Cum-
ει, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκώλυε· οἱ δὲ que ei in memoriam revocarent probra et contu-
τες ἀναμιμνήσκοντες τὰς ἀδολεσχίας, καὶ melias in eum jactatas, sordidorumque hominum
αὖσιν ὕβρεις, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον propudiosa verba, ipsi indignabantur, quos tumul-
ἠγανάκτουν κατ' αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ διὰ λόγων tuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit.
ἐπράῦνε τὸν ὄχλον. Τότε οἱ τοῦ παλατίου Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant
ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέδοσαν se in mortis discrimen adductos cernerent, sese de
. Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆλθεν ἕως dunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora
δοτάτων οἰκίσκων, εὗρε τὴν δέσποιναν σὺν cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum
αὐτῆς καθεζομένην, μὴ φροντισάσης τὸ B filio suo sedentem, ira, qua in Cantacuzenum erat
μηδὲ παρασαλευθείσης τὸ οἰονοῦν τῆς μή- accensa, nullatenus commotam aut tristiorem fa-
ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ctam : quieta enim atque intrepida sedebat. At Can-
ἀτρεμοῦσα, καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. tacuzenus nudato capite accedens imperatoris ado-
Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κο- lescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat,
5) προσεγγίσας κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ matrem ejus et dominam **19** salutat, eosque ut Ro-
ἔτα ὡς ἔθος προσκυνήσας καὶ τὴν μητέρα manorum imperatores congruis verbis compellat.
ποιναν τοῦ νέου, εὐφήμησεν αὐτοὺς ὡς βα- Cernens itaque universus exercitus animum ejus
ῶν Ῥωμαίων. Τότε ἅπαν τὸ στράτευμα ἰδὸν summe generosum, ergaque inimicos moderatum
αν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς æquumque, illum laudibus ac præconiis extulit. Ipse
είαν, εὐφήμησε καὶ ἐδόξασε. Τοὺς δὲ Τούρ- vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumu-
ξενήσας ὡς ἔπρεπε σὺν δώροις πλείστοις lasset, dimittit, gratiasque Orchani principi gene-
, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γα- ro suo agit. Cives epulis demeretur, multisque
οῦ τῷ Ὀρχάν· τοὺς δὲ πολίτας φιλοτησίαις, largitionibus ac congiariis, imperatricem vero
ι πλείστα δωρήσας. Καὶ δεσποίνῃ [τὴν δέ- blandis sermonibus ita demulcet, et providendo
θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγων, καὶ προ- C omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem per-
ξὶς πράξεσιν ἔπεισε [ἐποίησε] ταύτην κα- suasit, ut sibi nurum deligeret filiam ipsius Hele-
τοῦ λαβεῖν εἰς νύμφην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα nam, et nuptui collocaret Joanni imperatori filio,
εἰς τὸν αὐτῆς υἱὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολό- quem ex Andronico Palæologo supradicto pepere
ι υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Πα- rat. Nuptiæ itaque apparantur, et benedictæ domi-
ου, τὸν ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε. næ nostræ Deiparæ templum in Blachernis ador-
ἵζονται τοίνυν γάμοι (56), καὶ ὁ ναὸς τῆς natur, cum sacrorum celebratione coronationis so-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Εἰσεισιν ἐν τῇ πόλει. Cantacuz. lib. III. **. Cpolim occupavit Februarii 8, anno 6855 1347) indict. XV.**

Consentit omnino Cantacuzenus his quæ nar- Duca : adeundus est a cap. 99, lib. III, ad lib. IV.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ υφῇ. **Gestus est venerantis, salutantis, et exhibentis. Codinus Curopalates *De offic. Constantinop.*, ubi de Protovestiarii officio ium nudato capite ad imperatorem accede- , ut e veste ejus floccos, vel quidvis sordium, ita tulerit, auferat: ita ut apud Græcos idum habere venerationis causa in usu fue- ba Codini talia sunt: Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον ρετον, καὶ ἐάν τι ζουφλίδιον ᾖδῃ, ἢ πηλὸν, ἢ περὶ τοῦ ἱματίου τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον, ἢ ὡς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκβάλλων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπαίρει ἢ καθαίρει τοῦτο ἀνερωτήτως. *Hoc etiam ei soli* [Protovestiario] *officium peculiare obeundum, ut si togæ imperatoris floccum, lutum aliasve sordes adhærere viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vocatus, et detergat.*

(56) ***Ἑτοιμάζονται τοίνυν γάμοι.*** Cantacuz. lib. D IV, cap. I, ait in Blachernis, et templo sanctissimæ Virginis nuptiarum solemnia peracta esse, quoniam anno superiore 6854 [Christi 1346] terræmotu S. Sophiæ templum quassatum fuerat, et vestibuli pars conciderat; cubæ etiam seu tholi pars rimis dehiscebat: quas ruinas Joannes imperator instauravit. Nuptiæ porro celebratæ sunt Maii die 21, quo memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenæ ab Ecclesia Orientali peragitur.

lemnis ritus peragitur, et acclamationes lætitiæ publicæ signa exaudiuntur, quibus Joanni Palæologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, et Helenæ religiosissimæ Augustæ multos annos optabat populus. Simul vero Joannes Cantacuzenus imperatoris socer cum conjuge sua coronatur, et imperator proclamatur, et Matthæus filius ejus despota renuntiatur. In hoc celebri epulo cernere erat choream imperatorum et imperatricum, dominorum et dominarum, quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Joannes adolescentiæ flore vigebat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, filium si peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem ætatem adeptus sceleribus se polluere cœpit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris et mœchationibus, quæ multorum animos vellicabant, et e cordibus fumum acrem et mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno et quieti haud se permittebat; cumque Turci antea exploravissent et cognovissent Thraciæ claustra, eorumque aditus et exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco minoribus navigiis trajiciebant, et Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter tuendis arcibus et castris in Serviæ finibus sitis invigilabat: A εὐλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ὁ ἐν Βλαχέρναις ἑτοιμάζεται· καὶ ἱεροτελεστίαι καὶ στέψεις ὁμοῦ γίνονται, καὶ φήμη εὐπαρρησίαστος· Ἰωάννου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἑλένης τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη (57). Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης (58) καὶ πενθερὸς τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς στεφθεὶς σὺν τῇ συζύγῳ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεσπότης. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ τοιαύτῃ βασιλείᾳ ἐκείνῃ ὁρμαθὸν βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσποτῶν καὶ δεσποινῶν, ὡς τὸ πάλαι δωδεκάθεον. Ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μεστάζων ἔφηβος· ἡ δὲ βασιλὶς Ἑλένη τρισκαιδέκατον ἔτος ἄγουσα. B Ἔγκυος δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτότοκον ἄῤῥενα, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. Ἀρξάμενος δὲ προσχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφηλικιότητος χρόνον, ἀτασθαλεῖν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν αἱχμαῖς καὶ δόραξι, ἀλλ' ἐν κοίταισι καὶ ἀσελγείαις, καὶ ταῦτα δακνούσαις, καὶ καπνὸν δριμὺ ἀποπεμπούσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις νυσταγμόν· ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἔμαθον τὸν παρεληλυθότα χρόνον οἱ Τοῦρκοι τὰ τῆς θράκης εἰσόδια καὶ ἐξόδια, οὐ διέλειπον περῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον (59), οἱ δὲ ἐκ Λαμψάκου σὺν ὀκατίοις πάνυ σμικροῖς ἐλεηλάτουν Χερρόνησον. Ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) *Πολλὰ τὰ ἔτη. Ad multos annos.* Mos usurpatus in aula Constantinopolitana, in festis celebrioribus annos multos imperatoribus precari, ut apud Codinum Curopalatem videre est multis locis: et uno verbo dicebant, πολυχρονίζειν τὸν βασιλέα. Hicque mos adhuc durat in Ecclesia Constantinopolitana; ut sacram liturgiam celebranti patriarchæ ex Ecclesiæ officialibus unus aliquoties, sed per intervalla acclamet, Εἰς πολλὰ ἔτη, δέσποτα. Quæ etiam verba tanquam εὐχαριστικὰ a Græcis nunc usurpantur, cum gratiam officio vel muneri accepto verbis reponunt, dicunt enim, Εἰς πολλὰ ἔτη, multos annos precantes.

(58) *Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης.* Cap. 4, lib. IV, iterum se coronatum fuisse hoc anno Maii 13 scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli jam coronatus fuerat; quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem affert: Καίτοιγε αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου ἐστέφθη· καὶ ἀπέχρησεν ἂν ἡ τοῦ ἁγίου μύρου χρίσις ἐκείνη παρ' εὐφρονοῦσιν· ἵνα δὲ μηδεμία εἴη πρόφασις τοῖς ὑβρισταῖς ὡς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔθος ἔστεπτο, καὶ τὸ δεύτερον αὖθις ἐτελεῖτο. *Jam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum patriarcha Lazaro coronatus fuerat: illaque sancti chrismatis unctio apud benevolos sufficiebat. Ne vero occasio ulla calumniandi maledicis et sibi iniquis relinqueretur, quod ex more ab imperatoribus antiquitus servato Byzantii coronam non suscepisset, solemnis iterum incoronatio repetita et peracta est.* Hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo imperio auctoritate imperatoria gerendas habitus est. Quoniam equidem Constantinus, qui in Constantinopoleos expugnatione occubuit, coronatus non fuit, imperator a nostro censeri non videtur; Joannem enim Palæologum Manuelis F. Palæologinæ stirpis ultimum intra appellat, et Constantinum illius fratrem despo- C tam solummodo vocat, postquam mortuo Joanne ipse res imperii Constantinopoli administravit. Michael Palæologorum primus ut res imperii administraret, ejusque auctoritate et auspiciis gereretur, coronam suscepit: interim cum legitimus hæres non coronaretur, quod per ætatem puerilem rebus gerendis ineptus esset, eaque solemni cæremonia imperii non tantum insignia, sed et legitimam potestatem traditam esse videri po est; et ad tempus etiam concedi potuisse, siquidem patriarcha Arsenius, qui Michaelem coronavit, imperium ei continuum non concessit. Πλὴν (ait Gregoras lib. IV) οὐκ αὐτῷ γε διενεκῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χαρίζεται, ἀλλ' ὡς τῶν πραγμάτων τέως ἀναγκαζόντων διοικεῖν αὐτὸς αὐτήν, μέχρις ἂν ἐς ἥβην ὁ γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁμοῦ καὶ διάδοχος φοιτήσῃ· τότε δὲ αὐτὸν ἑκόντα παραχωρεῖν ἐπαινῶ μόνῳ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων. καὶ τῶν ἄλλων ἅμα βασιλικῶν συμβόλων. *Verumtamen perpetuum ipsi imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagitantibus, imperium administraret, dum legitimus hæres adolescentiæ annos adeptus in imperio etiam succederet: tum solio imperatorio ac ornamentis illi soli sponte cederet.* Ex Cantacuzeno idem constat, lib. III, cap. 36. Nam ut auctoritatem Joannis Palæologi Cantacuzeno opponerent Anna imperatrix senatusque Constantinopolitanus, illum coronari curarunt, ut ejus auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. At ubi certa est in imperio successio, statim ac decessor obiit, hæredi jus ac titulus, regiæque majestatis insignia cedunt: nec illa unctione aut coronatione opus habet, ut regem agat, rerum summa potiatur, ejusque auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

(59) *Περῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον.* Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam trajicientes ἐξ Ἀβύδου πρὸς Σηστὸν vehebantur; Abydus enim Asiæ littori, Sestus Europæo adjacet.

Joannem deliciis immersum crapulæque deditum, aeri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. At Joannes urbe excedit, et duabus triremibus Italiam petit. Solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus et insultibus resistit. Frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum deprædabantur. Exacto demum in Italia et Germania biennio, multaque pecunia specie collatæ opis erogata ad tuendam urbem, Joannes imperator revertitur, et ad Tenedum insulam appulit, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab imperatore socero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu solverat, ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut et alii Chium, aliique alia loca Genuenses et Veneti tenebant: dumque prætervehitur imperatori forte fit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit imperator, quem etiam voluntati suæ obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fidemque ab eo exegit, et jurejurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, et urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra et extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gatteluzus, cui imperator vicissim pollicetur: *Si modo res Deo volente felicem sortiatur exitum, et in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo.* Cum utrisque conditiones et pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, et per noctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Hodegetriæ, id est *Ducis viæ*. Austroque

A τοῦ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέραινε. Καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατονειδίσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυσὶ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο (62). Ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεὺς ὅσον ἡ δύναμις ἀντικαθίστατο τοῖς ὑπεναντίοις, πῇ μὲν Τούρκοις, πῇ δὲ Σέρβοις. Συχνάκις οὖν οἱ Τοῦρκοι πηδῶντες ἐπόρθουν Χερρόνησον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διέτη χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμενος χάριν εὐεργεσίας, ἕνεκα τῆς πόλεως παραφυλακὴν ἐστράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθών,
B ἦν γὰρ τότε οἰκουμένη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχεν, ἐν φροντίδι δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πενθερὸς, καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. Τότε εἷς τῶν εὐγενῶν Γενουΐτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἑλλήσποντον, ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν καθέστηκε τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς ἐκ Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τῶν Χερρονήσου φρουρίων, τοῦ δεσπόζειν, ὡς ἔπροι Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουῖται, καὶ Βενετοί· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχὼν τῷ βασιλεῖ καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ εὗρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ, καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν ἕτοιμον· καὶ πιστώσας αὐτὸν ὅρκοις, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐξάραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον βασιλέα
C Ῥωμαίων καταστήσει ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως· Φραντζῆσκος ἦν οὗτος ὁ Γατελοῦζος τὴν ἐπωνυμίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, *Εἰ τοῦτο Θεοῦ συνεργοῦντος γενήσεται, καὶ ἔξω σε βοηθὸν ἐν τῇ ἀναλήψει τῆς ἐμῆς βασιλείας, γαμβρόν σε ποιήσομαι τῇ ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ.* Στέρξαντες οὖν ἀμφότερα τὰς ὑποσχέσεις ἕτεμον τὸν Ἑλλήσποντον ὡς ἔχῃ. Καὶ δὴ πλεύσαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς, ἔφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ, τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς Ὁδηγητρίας (63)· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος

Ismaelis Bullialdi notæ.

(62) *Καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο.* Parachronismum procul dubio hic admisit Ducas, qui Joannem Palæologum in Italiam profectum esse tradit, antequam i perio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam, lib. D 1, Joannis profectionem post expulsum Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summam obtinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359 successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsum annis. Profectionem illam susceptam fuisse a Joanne Palæologo ab anno Christi 1367 ad 1371, ex Pauli Mauroceni patricii Veneti historia constat lib. XIII: *Percio Giovanni Paleologo imperatore non contento de soli officii de gli ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia, e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal pontefice e dagl'altri principi ottenere quei aiuti, che fossero al suo pericoloso stato necessarii. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia et honore receuuto, di vinti cinque mila ducati fù accomodato, et in oltre per le sue galee di quattro cento stara di biscotto, et il figliuolo che haveva seco con altro nobil dono presentato.* Laonicus et Phranzes cum Mauroceno non sentiunt in modo, quo Venetiis habitus est Joannes. Hic lib. I, tradit a mercatoribus Venetis, qui pecunias ei crediderant, quo minus discederet, nisi soluto ære alieno, prohibitum fuisse. Hic cap. 17, lib. I, Manuelem Joannis filium pecuniam patri attulisse quo æs alieno ære exsolveret.

(63) *Τῆς Ὁδηγητρίας.* Parva hæc porta Hodegetriæ, seu viæ monstratricis, ea forte est quam Græci Contoscalii vocant, quæ in maurorum parte Bosphoro adjacente aperta est; de qua Leunel. in *Pandectis Hist. Turc.* num. 201; Gillius Condescalam vocat, lib. I, cap. 20 *Topograph. Constantinopoleos.* Cantacuz. lib. IV, cap. 39, de illo appulsu Joannis Palæologi ad Constantinopolim, Ἀθρόον μηδενὸς εἰδότος ἐπέπλευσε Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἔνδον τοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ νεωρίου. *Confestim omnibus insciis Byzantium navigavit, nocte navale Heptascali ingressus est.* Porta illa inter portas Psamatii et Catergolimenis sita est; et a Nostro vocatur Ὁδηγητρίας, a monasterio τῶν Ὁδηγῶν, in quo beatissimæ Virginis Mariæ imago miraculis clara colebatur.

tus est, longoque tempore ibi exacto in pace pie quievit. Eodem fere tempore Orchanes obiit, filioque suo Morati principatum reliquit.

A ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγε καταλιπὼν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μωράτ.

CAPUT XII.

Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes ram. deque occupanda tyrannide consilia agitant. Iquibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significat anni. si parem secum habere vult. ut Andronicum etiam excæcet. cui Joannes morem gerens filio atque ejus nepoti visum adimit (65), *et in carcerem conjicit. Andronicus Gemensium ope liberatus imperium invadit, pa fratres carceri mancipat; carcere ipse se liberat, et Joannes in solium imperatorium restituitur. Manuel ei s designatur. Nuptiæ Catalusii et Mariæ Palæologinæ.*

Imperator Joannes, cum annis viginti quinque major esset virilemque ætatem adeptus, præter Andronicum genuit filios duos Manuelem et Theodorum. Omnes equidem coætaneos superabat Andronicus corporis robore, multosque proceritate ac forma excellebat. Morates etiam filios genuit Sabucium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem et Bajazitem; æqualis porro ætatis erant Kuntuzes et Andronicus, cumque data occasione inter se colloB cuti essent, et oblectandi animi causa simul convenissent, fama ferebatur ipsos conspirasse, rebellionemque esse meditatos, qua patrem suum uterque de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicus vero Joannem; et in posterum fraterna amicitia fœdusque intercederent, hicque imperium, ille principatum adipisceretur. Hæc cum ad Moratem delata essent, post diligens et accuratum rei examen, compertusque sermones esse veros, quos inter se habuerant, filio suo Kuntazio oculos effodi jubet, epistolamque ad imperatorem Joannem dirigit, qua significat filium suum jussu suo excæcatum, causamque facti exponit: Andronicum etiam ejus filium conjurationis participem accusat: quem C nisi tali pœna mulctaverit, bellum internecinum illaturum minatur. Tunc Joannes Augustus, aut imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque hostem in se concitare Moratem, vel crassa ignorantia gravatus [obtemperavit]. Erat enim ut plurimum hebes ac stupidus, nullaque negotia tractabat: sed totus in captandis formosis mulieribus et venustis occupabatur, ut aliquam quomodocunque alliceret, et illaqueret. **23** Cæteras vero res omissas fortunæ volvendas permittebat, neque de earum exitu, quo tandem abirent, erat sollicitus, verum ad bonos vel malos successus indifferens. Excæcavit ergo Andronicum; neque eum solum, sed etiam ex illo nepotem Joannem, infantem admodum et vix balbutientem, inque locum ejus alD terum filium Manuelem Romanorum imperatorem coronatum suffecit. Tertiumque Theodorum dictum

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὰ εἴκ πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρῴαν ἡλικίαν ἐνδὺς, σεν υἱοὺς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανου Θεόδωρον. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερεῖχε πάντ συνηλικιώτας ἔν τε ῥώμῃ σώματος, καὶ ἐν καὶ κάλλει διαφέρων πολλούς. Ὁ δὲ Μωράτ τὸς ἔχων υἱοὺς τόν τε Σαβούτζιον τὸν προῤῥ καὶ Κουντούζην. καὶ Παγιαζήτ. Ὁ δὲ Κου ἰσῆλικος ὢν σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ κατὰ συνὼν αὐτῷ καὶ συνευφραινόμενος, ἐῤῥέθη ὡς ὁμόσαντες ἅμφω ἀναρσίαν εἰσπράξοντε ὁ μὲν Κουντούζιος τὸν Μωράτ, ὁ δὲ Ἀνδρόν Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίσοντα ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἑξῆς. Καὶ ὁ μὲν Ἀν τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμόν δέξεται. Ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Μωράτ, τάσας ἀκριβῶς, καὶ μαθὼν τὰ λαληθέντα ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ζίου· καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάνν φὰς δηλούσας τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐ τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον δ Ἀνδρόνικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ κ τὰ ὅμοια δράσει τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἐγερεῖ μάχη δον κατ' αὐτοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἡ ἐδυναμίαν ἣν εἶχε, μὴ φέρων ἐχθρωδῶς τῷ Μωράτ· ἢ διὰ τὴν ὑστέρησιν τῆς γνώσεως ὡς ἐπιπολὺ κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶ λοις τὰ πράγματα πλὴν ἐν γυναιξὶν ὡρα καλαῖς τῷ εἶδει, καὶ τίνος καὶ πῶς παγιδε τὴν· ἐν δὲ πράγμασιν ἑτέροις, ὡς ἔλθοι κατ καὶ κατατρεχάδην ἀποῤῥεύσει, οὕτω καὶ καὶ ἀντελάμβανε· ἐτύφλωσεν οὖν καὶ αἱ Ἀνδρόνικον· καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ Ἰωάννην νήπιον ὄντα, καὶ μόλις ψελ ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεύτερον τῶν υἱέ εἰς βασιλέα Ῥωμαίων, τὸν Μανουήλ. Τὸν δὲ τὸν καὶ Θεόδωρον, δεσπότην Λακεδαιμονίε στησι. Τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ δὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείστου πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ (66) καθειργνυσιν· διατί

Ismaelis Bullialdi notæ

(65) De excæcatione Cuntuzis et Andronici adeundus Laonicus lib. 1 qui Sauzen, non Cuntuzen appellat, et natu maximum filiorum Moratis fuisse dicit. Joannes imp. aceto fervido Andronici oculis infuso cum excæcavit. Phranzes lib. 1, c. 16, Moratis istum filium appellat Mosen Zelebin, et patris jussu capite plexum fuisse ait. De illorum excæcatione Leunclavius nullum verbum facit.

(66) *Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ.* Leunc *Pandectis Histor. Turcorum* docet se a Z didicisse Constantinopoli turres illas, quas dus Chiensis in narratione expugnationis C tinopoleos Aveniades appellat, vero nomi manis turres vocari, et esse eas, quæ in ar tapyrgo, ad angulum urbis orientalem, ju chernarum templum, sita visebantur.

67) ἐγκίπτει γενόμενοι συνέρριψε τῶν τῶν Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ τοῦτον ἐξάμενοι, ἕξαντο ἀντιμάχε- πολίται· προσωπεῖον κεκτημένοι τὸν Ἀν- Καὶ πολεμήσαντες ἡμέρας ἱκανὰς πατὴρ ν, καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥω- πανθρωπίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐχθρᾶς ριτκωδεστάτων ὅρκων γενομένης παραβά- ις εἴσειτιν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. Τὸν δὲ πατέρα ιὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον ως ὁ πύργος, ὃν αὐτὸς εἶχεν ὡς τάρταρον, ς τὸν πατέρα καὶ Κρόνον, καὶ τοὺς ἀδελ- ούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἔνδον κατεῖχε, καὶ ς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. Διεπέραν οὖν καὶ τῷ πύργῳ γενόμενοι, ἀπέδρασαν συνερ- ς ἁλάστορος· ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἄγγελος, ωνυμίᾳ διάβολος· καὶ μίγδην φέροντες σὺν υμίᾳ τὸ ὄνομα, ἐκαλεῖτο Διαβολάγγελος. ἔνυν ἐκβάλλων ἀπὸ τοῦ πύργου εἴτε ἀγγέ- δαίμονος τέχνῃ ἐπέρασεν αὐτοὺς ἐμβάλλων ρ πέραν εἰς τὸ Σκουτάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ως μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὰ ιατα Ῥωμαίοις, οὐδὲ αὐτὸς εἶναι τῶν κα- ς· ἀλλὰ μεταχαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς δοὺς πίστεις ἐνόρκους, καὶ εἰσάγει τούτους ει, καὶ ἀναβιβάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς ; θώκοις, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐ- ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτὸς Ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλ- τοῦ ἔχων ἀνεφγμένον, ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ ῦ, καὶ τοὺς δύο σκαρδαμυκτῶν, καὶ παρα- ορῶν. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθείς, καὶ ἐπὶ ότει πάθει σφοδρῶς λυπηθείς, ἔπεμψεν αὐ- ῷ παιδὶ καὶ τῇ γυναικὶ οἰκεῖν ἐν Συληβρίᾳ ᾳ] δωρήσας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνειον, χλειαν (68), Ῥεδαιστόν τε καὶ Πάνιδον·

A Lacedæmonis principem constituit. Excæcatum Andronicum cum nepote Joanne et filius uxore in turri Anemæ concludit; eumque per biennium ibi detenti fuissent, concursu Latinorum e Galata facto evaserunt. Genuenses que hunc Andronicum susceptientes, ejusque obtendentes nomen civibus Constantinopolis bellum inferre cœperunt. Per plures itaque dies cum pater et filius mutuis præliis certassent (ita feri erant Romani, et Deum sic odio habebant), Andronicus concepti exsecrandis juramentis, quæ deinde violavit, ingreditur civitatem, et Romanorum imperator proclamatus, patrem deinde fratresque suos Manuelem et Theodorum, ut olim Jupiter Saturnum patrem, fratresque suos Plutonem et Neptunum, incarcerat in ea turri, in B qua captivus detentus fuerat, quam etiam æque ac Tartarum aversabatur, imperiique solium invadit. Per biennium quoque isti in turri manserunt, evaseruntque ope cujusdam perditi nebulonis, qui vocabatur Angelus, cognomenque ei erat diabolus· conjunctisque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus. Is igitur, cum eos turri extraxisset sive angeli sive dæmonis arte, navigio impositos Scutarium ultra mare trajecit. Verum Andronicus, cognita patris fratrumque fuga, noluit amplius auctor esse calamitatum et infortuniorum, quibus Romani premebantur; patremque accersit et fratres, obstricta iis per jusjurandum fide eos in urbem accipit, parentemque solio imperii restituit, et ejus pedibus advolutus errorum veniam rogat et consequitur C Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat, Joannes vero filius ejus utroque luscitiosus erat, et oblique intuebatur. Imperator filii precibus jam delinitus, et eorum quæ acciderant pertæsus, eum cum uxore et filiolo Selymbriam ad habitandum misit, quam ei concedit Daniumque, Heraclæam et Panidum. Manuelem deinde imperiali diademate ornat. Francisco Gateluzo, quem ami-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Μετέπειτα δὲ ἐν φυλακῇ. In carcerem conjectus Andronicus a patre excæcatus, ut c. 16 Thranzes; ex eo vero extractus est, cum Constantinopolitani Ameram Moratem ut D eum exoratum habuerunt. Narrat postea in Italiam profectum, Andronicum excæcatum rebus imperii interea procurandis esse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium renunciatum, universis applaudentibus, eum proclamasse. Quod indigne ferens eius ad Bajazitem aufugit: et auxilia abductus, urbem noctu ex improviso adortus, patremque cepit, et in carcerem compegit: duos annos cum semisse, Bulgaris custodiis captis, ad Bajazitem aufugerunt: tributa endere polliciti, in imperium reducti sunt. Ex Leonici narratio lib. 1, *Hist. de rebus* aliter confusa est, nec his consentit. Vult ne Andronici excæcationem Joannem in Italiæ esse. De Andronici ad Bajazitem profectione agit.

Ἀπέστειλαν καὶ Ἡράκλειαν. Apud alios legitur Daonium: oppidum est Thraciæ maritimum sub Heracleensi metropolita. Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, et metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleæ anno 1647, Maii die 1, ex marmore transcripsimus. Lapis ille marmoreus olim fuit Stylobates, cui imperatoris Severi statua imposita erat. Parieti templi metropolitanæ Heracleensis, quod templorum Christianorum per Græciam universam residuorum elegantissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus: et qui illum inseruere fabri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit, pag. 55, sed corruptam; qualem ipsi legimus, hic proponimus:

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΗΡΟΝ
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ

[illegible] syllabæ duarum vocum Σεπτίμιον Σεουῆρον ita scriptæ sunt, ut intra O et N [illegible]

cum optimum et exploratæ fidei supra memoravimus, nuptui collocat sororem suam, dotisque nomine Lesbum insulam ei tradidit, nuptiarumque solemnitate peracta Mitylenen 24 abierunt, eamque ad nostra tempora eorum posteri successione perpetua possederunt. Quoniam vero narrationis series a Bajazite regressa ad Orchanem illius avum nos retraxit, propter crimina Cantacuzeno objecta, in viam rursus redeamus, et ad Bajazitis res, potius vero Rom. infortunia exponenda pergamus, narrationemque earum ad finem perducamus.

A τὸν δὲ Μανουὴλ στέψει ταινίαις (69). καὶ βασιλέα ἀναγορεύει Ῥωμαίων. Τὸν δὲ Φραντζῆσκον Γατιλοῦζον, ὃν ὁ λόγος ὡς φίλον καλὸν καὶ πιστότατον ἐδήλωσε πρόλαβών, δίδωσι τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ὁ βασιλεὺς εἰς γυναῖκα, καὶ εἰς προῖκα τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ τοὺς γάμους τελέσαντες ἀπῆραν ἐκεῖθεν καὶ ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατῴκησαν μέχρι τοῦ νῦν κατὰ διαδοχὴν ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν τὴν νῆσον ταύτην κυριεύοντες οὐκ ἔλειψαν. Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἡμᾶς ἀναποδίζων ἀπὸ τοῦ Παγιαζὴτ εἰς τὸν πάππον αὐτοῦ τὸν Ὀρχὰν ἕνεκα τῶν αἰτιαμάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀναχαιτίσας κατήντησε, φέρε πάλιν τὴν αὐτὴν ῥύμην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζὴτ εὐθυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα· καὶ ἴδωμεν τὴν διήγησιν ἄχρι ποῦ καταντῆσαι σπουδάζει.

CAPUT XIII.

Bajazites tributa Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit Manuel cui Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patris morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat, Constantinopolim vexat et cibaria in eam introhi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis cæduntur et vincuntur.

Postquam Bajazites omnes Asiæ principatus, qui B plures erant, evertit, et Bithyniæ, Phrygiæ, Mysiæ, Cariæ monarcham se gessit, adversus Constantinopolim mentem et oculos direxit. Primum omnium missis ad imperatorem apocrisiariis tributum poscit, ejusque filiorum unum cum militibus centum ad bellum paratis mitti. Destitutus imperator regum omnium auxilio, desertusque a rebus publicis Bajaziti obtemperat; semel etiam atque iterum Manuel cum cohorte centum armatorum mi-

Ἐπεὶ δ' ὁ Παγιαζὴτ (70) τὰς πολυαρχίας πάσας ἐξῆρεν ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας, Μυσίας λέγω καὶ Καρίας, καὶ μονάρχης ἐγένετο, τότε κατὰ τῆς πόλεως καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστησε. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον (71) πέμψας ἀποκρισιαρίους εἰς βασιλέα ἠτήσατο φόρους διδόναι, καὶ ἐν ἐξπεδίτῳ ἵνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ πέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατόν· ἐὶ βασιλεὺς μὴ ἔχων βοήθειαν ἐκ τινος τῶν ῥηγάδων, ἢ τῶν ἀριστοκρατούντων, ἢ τῶν δημοκρατούντων

Ismaelis Bullialdi notæ.

ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ.

Quæ statua posita fuit procul dubio a Perinthiis : C quando capta a Severo quæ ei fame compulsa se permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque ædificiis ejus dirutis, in vici formam redacta, omni jurisdictione privata, Perinthiis attributa est, ut Dion Nicænus in Severo prodidit, Καὶ δασμοφόρον ἀποφήνας τάς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημεύσας, αὐτήν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς τοῖς Περινθίοις ἐχαρίσατο. *Vectigalem eam reddidit, civesque bona in fiscum publicum redegit, ipsamque et ejus agrum Perinthiis gratuito attribuit.* In ista inscriptione hæc verba. Ὁ δῆμος τῶν νεοκόρων, significant *universitatem, vel collegium sacerdotum, vel ædituorum.* Latini hac etiam voce usi sunt, ut apud Grutherum inscriptionum libro legimus pag. 1102 :

VETTIO AGORIO PONTIFICI.
VESTÆ PONTIFICI.
SOLI QUINDECIMVIRO, AUGURI,
TAUROBOLIATO, CURIALI, NEOCORO,
HIEROFANTÆ, PATRI SACRORUM.

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti posterior est, lib. 1 etiam testatur suis temporibus Perinthi nomine omisso, Heracleam vocatam fuisse. Διατρίβοντι αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἣ νῦν Ἡράκλειον μετωνόμαστται. Stephanus de urbibus idem testatur.

(69) *Τὸν δὲ Μανουὴλ στέψει ταινίοις.* Annum quo Manuel imperator designatus est, excæcato Andronico, habemus in themate cœlesti erecto ad meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno mundi 6882, Septembris 25, id est, anno Christi 1373. Sic se habet, Θέμα γεγονὸς ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει κυρίου Μανουὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἔτει ,ϛωπβ', μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κέ, ἐπ' αὐτῆς τῆς μεσημβρίας. Horoscopus Sagittarii gradus 17, Dom. 2, Capricorni grad. 19, m. 40, dom. 3; Aquarii grad. 27, m. 20, dom. 4, Arietis grad. 10, dom. 5; Arietis 27, m. 20, dom. 6, Tauri grad. 19, m. 40; oppositæ domus sex inde haberi possunt. Loca vero planetarum sic se habuerunt : Sol in Libræ gradu 10, m. 21; Luna Capricorni gradu 8, m. 44; Saturnus, Capricorni grad. 27, m. 30; Jupiter, Caneri grad. 26, m. 22. Mars, Arietis grad. 12, m. 28; Venus, Libræ grad. 12, m. 10; Mercurius, Libræ grad. 18, m. 37: Nodus ascendens seu caput Draconis, Virginis grad. 28; Κλῆρος βασιλίως, seu Sors regia in Capricorni grad. 9; Τύχη, seu Pars Fortunæ, Piscium grad. 15, 43. Quivis ex istis, themate delineato, planetas et alia puncta cœli per domus distribuere poterit. Hocce porro thema cœleste nacti sumus in bibliotheca serenissimi Magni Etruriæ Ducis Ferdinandi II, principis sapientissimi et erga litteratos humanissimi. D

(70) *Ἐπεὶ δὲ ὁ Παγιαζὴτ.* Supra cap. 4 legenda sunt quæ scripsit Ducas.

(71) *Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον.* Supra adnotavimus Byzantinos imperatores tributa obtulisse. Laonicus porro, Phranzes et Leunclavius nullam mentionem faciunt munitæ a Joanne imperatore Constantinopoleos : aut tributa ei a Bajazite imperata fuisse.

το κατίνευσε· καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βα- A litum Romæorum a patre missus, ut Bajaziti operaMανουὴλ σὺν ἑκατὸν (72) στρατιώταις ὁπλίram suam præberet, subque ejus signis militaret ωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάνin expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam βασιλέως εἰς ὑπουργίαν συστρατεύων τῷ Πατenentes susceptа. Frugum insuper convectionem , ὅτε πρὸς Παμφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώannuam ex Asia in insulas Lesbum, Chium, Lemἦν δὲ σιτοπομπίαν ἐκώλυσε, τὴν κατ' ἔτος num, Rhodum et alias prohibuit Bajazites. Classe ομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους Λέσβον deinde instructa sexaginta longas naves in Chium Χίον, Λῆμνον, Ῥόδον καὶ τὰς ἐξῆς. Καὶ δὴ mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos diruit, ἑτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἑξήCycladas insulas affligit, Eubœam et Atticæ reκαὶ πυρὶ τὴν πόλιν ἐμπιπρᾷ, καὶ τὰς πέριξ gionis partem. Tunc imperator cognita tyranni ἀφανίζει, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους καὶ τὴν ambitione manifesta atque audacia, aggressus est ν, καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν μέρη. Ὁ δὲ βασιλεὺς munire quamdam urbis partem, quæ Aurea porta οῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον καὶ αὐθαδες, dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore κτίζειν εἰς ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμεalbo bene expolito exstructis turribus, non propriis υσείαν πύλην, κατασκευάσας πύργους δύο ἐν tamen impensis ex latomiis convecto, sed e magniB ἑρῳ τῶν μερῶν τῆς πύλης λευκῷ μαρμάρῳ ficentissimis, quæ dirnit ipse, donariis consecratis ωσμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐ διὰ λιθοξόων, olim ab aliis imperatoribus. Namque templum noἀ οἰκείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀνα- mini Omnium Sanctorum dedicatum, quod Leo ων (73) καλλίστων, κατεάξας τὸν ναὸν ἐπ' imperator, Philosophus et Magnus exstruxerat, ι πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυρίου evertit; aliud quoque Sanctorum **25** Quadraginta, ς τοῦ Σοφοῦ, καὶ μεγάλου βασιλέως, καὶ τοῦ quod imperator Mauricius ædificari jusserat; resiτῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομη- duaque ad opus absolvendum congessit rudera καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου· Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus Magnus παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ædificandam locaverat. Hoc munimento exstructo γειρεν ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐχώpartem civitatis ab Aurea porta ad littus maris οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς Χρυσείας πύmeridiei objacens, cinxerat, sibique effugii locum l) ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν quo se reciperet, paraverat. Jam absolutum erat κευάσας, καὶ ὁρμητήριον ἔχων αὐτὸ πρὸς κα illud propugnaculum cum Bajazites adversus Turἣν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολι- cos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant, ὁ Παγιαζὴτ ἠβουλήθη ἐκστρατεῦσαι κατὰ C expeditionem meditabatur: quam imperatori signiων κειμένων ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατὰ Πέργην ficat: qui, quod jam facere assueverat, Manuelem μφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὸν βασιλέα πέμfilium atque imperatorem cum centum militibus σύνηθες τὸν υἱὸν, καὶ βασιλέα Μανουὴλ σὺν mittit. Ex qua expeditione cum rediisset Bajazites, κατὸν στρατιώταις. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον et Manuel Prusæ commoraretur, Joanni imperator τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ significat, ut propugnaculum Aureæ portæ dirueret, ἠλ, ἢ τὸ τῆς Χρυσείας πολίχνιον, ὁ ἀνήγειρεν soloque rudera æquaret, alias excæcatum Manuelem effossis pupillis ei se remissurum statim minaι, χαλάσαι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι, ἢ τὰς τοῦ tur. Formidans itaque Joannes tyranni istius vires, ἠλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κόρας ἐξορύξας ταχέως εἰς animi pendens, consilii viriumque inops (in lecto πέμπει τετυφλωμένον. Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάνetenim decumbebat podagra confectus, et uti verum 5), ὁρῶν τὴν τοσαύτην δυναστείαν, καὶ μὴ dicam, deliciis nimioque cibo et potu semimortuus), τι δράσει (ἦν γὰρ κατάκοιτος, καὶ ἀλγῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

1 *Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατόν.* Non Manuel, si Phranzæ credimus, sed et illius Joannes Bajaziti militarunt, ut narrat lib. I, 6, *et* Leonicus lib. II.

Ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθημάτων. Georgius Ce in Mauricio meminit templi illius quadramartyribus dicati: quodque a Tiberio iuim a Mauricio imperii sui anno octavo absoEjus verba talia sunt: Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυτὸν ναὸν τῶν Ἁγίων τεσσαράκοντα, ὁ ἀπήρξατο ος, ἀναπλήρωσε. Zonaras iisdem fere verbis tertio. De templo sancti Mocii mentionem lem Cedrenus in Basilio, qui collapsum refeΕποιήσατο καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ ρος, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου καταβληθὲν ἄχρι ὸς καὶ τὴν ἱερὰν κατεάξαι τράπεζαν, ἐπιμεῆξίωσε καὶ τοῦ πτώματος ἠγειρε. *Martyris templum deinceps absolvit: adytaque in terram prolapsa, quorum ruina sacra mensa fracta* rupta *fuerat, refici et de integro instaurari* D *curarit.* Joannes quoque Curopalates hujus templi, quique illud refecit, Basilii meminit. De Omnium Sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi.

(74) *Ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης.* Arcem istam Joannes ædificaverat in mœnium urbis angulo, qui ostio Propontidis et Bosphori Thracii adjacet; in quo Mehemetes II post captam CP. castrum ædificari jussit, quod a septem turribus *Jedi-cula* Turcice appellatur: hodie desertum pene visitur, et a paucis hominibus habitatum. Aurea illa porta nunc etiam, ut et Lenuclavii temporibus, clausa est. De hac arce infra, cap. 45, Ducas mentionem facit.

(75) *Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης.* De hoc Joanne imperatore, ejusque libidinibus et lascivia Laonicus lib. II, ubi scribit ipsum Manueli filio suo sponsam Trapezuntini imperatoris F. abstulisse, et quamvis podagra confectum, uxorem duxisse.

nullum etiam præter Manuelem superstitem filium habens, quem hæredem imperii sibique successorem relinqueret, propugnaculum solo æquat, certisque indiciis notum facit tyranno, peracta esse quæ jusserat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nuntiata sunt, corporis doloribus adhuc conflictatus, fato cessit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se conjicit, inque urbem pervenit, et postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter tyrannum erat, dubius an se et urbem ille bello petat. At tyrannus, cognita imperatoris morte Manuelisque fuga, ægre et moleste id ferens, in domesticos ira ac furore percitus excanduit, quod eorum nullo animadvertente aufugisset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse, ut in urbe Constantinopoli suorum judicum et jurisperitorum unus, quem Cadin ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquum esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes et Constantinopolim frequentantes, variis litibus et controversiis in jus vocari, et pro tribunali Cavuridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano judicari, aliaque similia supra modum iniqua et injusta per calumniam proponit. Hæc tandem ferociter ac superbe addit: *Nisi velis quæcunque tibi impero exsequi, quæque postulo concedere,* **26** *portis urbis clausis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore tyrannus ex Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida et vicos, intra præfecturæ urbanæ limites a Panido ad urbis mœnia evertit, incolasque alio transportat. Thessalonicam

A

B

C

τοὺς πόδας, ἡμιθανής, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ πολλῆς ἀδηφαγίας, καὶ πολυποσίας, καὶ τῶν ἡδυπαθειῶν), μὴ ἔχων ἕτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέψαι καὶ καταλιπεῖν βασιλέα, βάλλει τὸ φρούριον κάτω, καὶ μηνύει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ὅτι τὸ κελευσθὲν πέρας εἴληφεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ πικρὸν καὶ ἀποίητον μήνυμα, ἔτι ὄντος [ὢν] ἐν ὀδύναις σωμάτων, ἀπέδωκε τὸ χρεών (76). Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, διὰ νυκτὸς φυγὰς ᾤχετο, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ τὸ πένθος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἔθος πληρώσας, ἐκάθητο μεριμνῶν περὶ τοῦ τυράννου, καὶ ἄρα βούλεται κατὰ αὐτοῦ, καὶ κατ' τῆς πόλεως. Ὁ δὲ τύραννος μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ, ἠνιᾶτο καὶ ἐδυσχέραινε· καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἐμαίνετο πῶς διέδρα, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω. Ἠβούλετο γὰρ θανατῶσαι αὐτὸν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ὤν. Τότε στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους ζητῶν ὅτι βούλεται τοῦ εἶναι καὶ διαμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἕνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν (77) καὶ νομιμαρίων, ὃν αὐτοὶ καλοῦσι Καδίν· οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μουσουλμάνους ἐν ἐμπορίαις ἀσχολουμένους, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀπερχομένους, διά τινων ὑποθέσεων, καὶ ἀμφιβολιῶν παρίστασθαι τοὺς Μουσουλμάνους ἐν κριτηρίῳ Καβουρίδων, ἀλλὰ τὸν Μουσουλμάνον δεῖ Μουσουλμάνον κρίνεσθαι, καὶ ἕτερα παραπλήσια γέμοντα φόρτους ἀδικίας καὶ συκοφαντίας· τέλος· *Εἰ οὐ βούλει ποιῆσαι, καὶ δοῦναι ὅσα σοι πρόσταττω, κλεῖσον τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ βασίλευε ἐν μέσῳ αὐτῆς. Τὰ δὲ ἐκτὸς αὐτῆς ἐμὰ πάντα εἰσίν.* Τότε ὁ τύραννος (78) πρᾶξις ἀπὸ Βιθυνίας εἰς Θρᾴκην, πάντα τὰ τῆς πόλεως ἄστη κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκοῦντας μετῴκισεν ἐπὶ Πανίδου (79) ἄχρι αὐτῆς πόλεως. Εἶλε καὶ Θεσσα-

Ismaelis Bullialdi notæ

(76) Obiit imp. Joannes anno mundi 6899, indict. x, Christi 1391.

(77) *Ἐπὶ τῶν αὐτοῦ κριτῶν.* Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizios seu Cazileros, a quibus judicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo ejusque successore Leone regnantibus: quod tradit Leuncl. lib. I *Hist. Musulm.* Inter monumenta mss. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, et in antiquitate investiganda accuratissimi, repertum est exemplar pactorum olim fœderum inter imperatorem Fredericum Siciliæ regem, et Abu-Isaac F. Abu-ebroim, nepotis Abi-Hafri, anno Hegiræ 628, Ziumadiachir, id est, secundo mediante seu die 15. Fuit annus Christi 1231, Aprilis 21, die Dominica; eo namque anno littera Dominicalis fuit E. Cœpit vero annus Hegiræ 628, anno 1230, Novembris 9, feria 7. In illorum fœderum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Oberlii Ciceronis: *Et ut etiam detur illis dimidium tributi insulæ Cosiræ signatum et ordinarium tempore messis solitæ. Neque habeant Christiani in prædicta insula Cosiræ jurisdictionem super ullum Mahumetanum, præter præfectum Mahumetanum missum a prædicto rege Siciliæ nomine suo, ad regendos tantummodo populos unitatis, et sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christianis judicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam et Africam, hodieque *Pantalleriam* appellari. Per populos unitatis Mahumetani intelligendi sunt, non propterea quod Deum haud in personarum Trinitate, sed in unitate tam essentiæ quam personæ adorent; verum dicuntur populi unitatis, id est concordiæ, quoniam inter se concordiam et consensum diutissime servarunt, et propterea Islami, id est unanimes, sunt appellati, ut passim adnotat Leuncavius. Fridericus, qui cum Abu-Issac fœdus inivit, nomine secundus est, Friderici Ænobarbi nepos. De isto judice Musulmano Constantinopoli instituto Leonicus lib. II adnotat, Andronicum luminibus privatum hanc conditionem Bajaziti, cujus opibus ac viribus imperium recuperare sperabat, proposuisse, præter vectigal annuum imperii causa solvendum, καὶ ἀρμοστὴν ἔχειν ἐν τῇ πόλει, *Judicem se in urbe habiturum:* quem scilicet e Musulmanis Bajazites dedisset. Verum Laonici perturbatæ narrationi ac confusæ parum fidei adhibendum esse mihi videtur.

(78) *Τότε ὁ τύραννος.* Leunclavius, lib. VI, in Gilderune Bajazite agrum Thessalonicensem tunc solummodo occupatum fuisse a Turcis memorat, urbem neutiquam, prout a quibusdam traditum est.

(79) *Ἀπὸ Παρίδου.* Panidus urbs ad Propontidem sita, olim Pactya dicta et Paros. Plinio lib. IV cap 11. Pactie vocatur.

(80), καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην χωρία. Ἀ
οπόννησον δὲ πέμπει Ἀβρανέζην ἀρχη-
, καὶ ἐληλάτει πᾶσαν Λακεδαιμονίαν καὶ
. Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς Εὔξεινον πόν-
ἄναις πέμπει Τουρσχάνην (82), καὶ ἐρημίᾳ
ν αὐτάς· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ πάντα ἠφα-
αι γεγόνασιν ἅοικα, ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν (83)
θερίζοντα, οὔτε τὸν ἀλοῶντα, ἀλλὰ τῷ με-
ῦ λιμοῦ ἐστενοχωρεῖτο, καὶ ἀπεβάλλετο τὴν
Οὐ γὰρ ἐπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ
ξει, οὐδὲ τειχεπάλξεις, οὐδ' ἀκροβολισμοὺς
ο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγεν, ἀλλὰ μό-
ρώπους ὑπὲρ μυρίους καθημένους κύκλῳ
ν, καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μὴ
θαι, ἢ εἰσέρχεσθαί τι ἐν αὐτῇ. Ἐγένετο οὖν
χυρὸς ἔνδον τῇ πόλεως ἀπό τε σίτου, οἴνου,
καὶ ἑτέρων εἰδῶν· πρὸς δὲ χρείαν ἄρτου,
ης ἄλλης κατασκευῆς, ἣν ὑπουργοῦσι μα-
παῖδες, ἐνδείας οὔσης ξύλων, κατέρριπτον
κείους οἴκους, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκαιον.
σιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν
ν οὖσαν ἐξ ἅπαντος γράφει πρὸς πάππαν,
ν βῆγα Φραγγίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγ-
μηνούων τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τὴν στενοχω-
ς πόλεως· καὶ εἰ μὴ τάχος φθάσει ἀρωγὴ
βοήθεια, παραδίδοται εἰς χεῖρας ἐχθρῶν τῆς
ιστιανῶν πίστεως. Καμφθέντες οὖν ἐπὶ τού-
ς λόγοις (84) οἱ τῶν ἑσπερίων ἀρχηγοὶ, καὶ
στιπαράταξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ κα-
ντες ἑαυτοὺς, ἦλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν, ἔαρος
νου, ὅ τε ῥὴξ Φιλάνδρας [Φλάνδρας], καὶ ἐκ
γλήνων πλεῖστοι, καὶ τῆς Φραγγίας οἱ μεγι-
καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς
ταλὰς τοῦ Κυνὸς ἔπηξαν τὰς σκηνὰς παρὰ
ας τοῦ Δανούβεως, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν
Οὐγγρίας Σιγισμοῦνδον, ὃς καὶ βασιλεὺς
ωμαίων ὑπῆρχέ τε καὶ ἐλέγετο· καὶ δὴ
ντες τὴν παραίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ καλῶς
θέντες κατὰ τοῦ Παγιαζῆτ ὡπλίζοντο. Ὁ δὲ
ἠτ πρὸ ἱκανὰς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἄθροισιν
ῶν τῶν ἀπὸ ἑσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ
παντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολῆς τε καὶ
, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλεν,
φόσκην ἤλαυνε· καὶ παράσας τὴν Φιλίππου,
δρη τὰ ὀπερμιγέθη, καὶ τοῖς λιβάσι κατα-

inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abranezem etiam in Peloponesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaiamque diripuit; et adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicam, omnia eversa ac desolata sunt, intraque urbem non messor erat, non qui triticum trituraret, sed ira, fame ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnas murorum dejiciendo, eosve machinis ullis quatiendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugnationibus lacessebat: sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habebat obsidentes aditus, observantesque, ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames propterea in urbe ingravescebat, deficientibus tritico, vino, oleo cæterisque alimentorum speciebus: utique panem coquerent cæteraque obsonia, quæ coqui conficiunt, quod lignum ipsos deficeret, domos altas diruerunt, trabibusque earum ad ignem usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque præsens auxilium cernens, ad papam, regem Franciæ, et Hungariæ cralem scribit, monetque Constantinopolim obsidione cingi, et in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam redactum, et nisi prompte auxilium openique ipsi tulerint, in hostium fidei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occiduarum regionum principes ad resistendum crucis hostibus armantur, ineunteque vere in Hungariam accedunt Flandriæ comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, et Italorum non pauci; perque sidus caniculæ ad Danubii ripam castrametati sunt; quibus Hungariæ Crales Sigismundus se adjunxerat: Romanorum imperator is erat, et ita appellabatur, et cum Nicopoli in alteram oppositamque Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendum sese comparavere. Ante multum tempus certior factus erat Bajazites, gentes Occidentales exercitum conscribere, quapropter Orientis atque Occidentis copias in unum coegit: quibus adjunxit eas quæ urbem obsidebant, et in occursum Occidentalium educit; prætergressusque Philippopolim, montesque altissimos ad paludes, quæ Sophiæ vicinæ sunt, 27

Ismaelis Bullialdi notæ.

Anno Hegiræ 795, Ziumasinlachir 19, Christi lasi 25, Thessalonica capta est a Bajazite.

Ἀβρανέζην ἀρχηγόν. His temporibus res Eurenozem in Thessalia ad Serras Leuntradit, sed Phranzes, lib. I, cap. 20, item Brenezem in Peloponnesum missum esse et ita cum nostro Duca sentit. Hic Eureb uno e tribus ducibus, cum quibus Othmalus ac societatem inivit, et qui inter Turcos habentur, genus ducebat; alii erant Mara quodam Marco religionis Christianæ de, et Michalogli ab alio Michaele appellato, pae apostata, genus ducentes.

Τουρσχάνην. Turachanides a quodam Turanobili etiam inter Turcos habito. Infra de ne ac antiquitate generis illustribus, cap. 26, pag. 95, Leunclav. in *Pandectis* cap. 27.

(83) *Ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν.* Per totum fere decennium urbs Constantinopolis a Bajazite circumsessa fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes, lib. I, cap. 19, sub finem. Verum cœpisse circumdari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero noster ante prælium id commissum cœptam obsideri scribit: et cum eo convenit Leunclavius, lib. VI *Hist. Musulm.*, qui Bajazitem terra marique Constantinopolim obsedisse narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

(84) *Καμφθέντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις.* Adeundi Laonicus, lib. II; Phranzes lib. I, cap. 19; Leunclavius, lib. VI *Hist. Musulm.*; Bonfinius *Hist. Hungaricæ decadis* III, lib. II; Froissardus, vol. IV, cap. 79 et seqq., aliique.

pecessit, illicque exspectans substitit. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu mediam hostium phalangem perrumpunt, et strenue admodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, concidunt. Iterumque globo conferto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt, et horum plerosque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cœnosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum demum principis Bajazitis satellites, qui *Porta* vocantur, veluti ad aulæ palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Francos ac Hungaros impressionem faciunt, eosque undique circumdatos consertis manibus partim ferro cædunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi fugatos Hungaros fusosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aerem complere, et a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. Repugnantes neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, et aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos ceperunt, ducem Burgundiæ, qui et Flandriæ comes erat, aliosque Francos et

A τήσας τοῖς πρὸ Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεξεδέ
τῇ ἐπιούσῃ τοίνυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χρι
νοι, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπ
ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέρρηξαν τῆ
πολεμίων φάλαγγος, λίαν εὐρώστως ἀγωνιζό
καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἕως ἐ
σαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων σύραγίαν. Κα
στρέψαντες αὖθις πάντ' ἴδρων τὰ κράτιστα
ἀπράκτους ἤδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων
δονήτας τε καὶ τοξότας. Ὡς δ' οἱ τῆς Φλάνδρ
δον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀν
θιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὁρμώμενοι, καὶ
χύδην ὄπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς
Τούρκων διαβάντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέ
τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμ
ὑπέστρεφον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Π
ζήτ, οἵτινες *Πόρτα* καλεῖται, οἷον θύρα τοῦ
τίου τῆς αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες
ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν
στιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους ὄντες καὶ ἐν λόχμῃ
κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντε
τοδοεί τε κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὔγγρω
μήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ
μίξαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφαινον ξίφους, το
φυγάδας ἐποίουν. Στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανδ
καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὔγγρων, καὶ
Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμ
τας καὶ κατόπιν τρέχοντας, ἐξαίφνης ἄλλοι σὺ
ταραχώδει, καὶ σαλπίγγων ἠχῇ ἐπεισπεσόντες
Φράγκοις, τοὺς μὲν ἐδίωξαν, ἄλλους δὲ ἔβαλον
τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἑτέρους τοὺς ἀνθιστα
κατέσφαξαν· καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺς ἄχρ
νούβιος, ὧν πλεῖστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἐρρίφησαν ὑπ
καὶ ἀπεπνίγησαν. Ἐζώγρησαν οὖν ζῶντας
στᾶνας τὸν δοῦκα τῶν Φρανδάλων [Φλάνδρων

B

C

D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) *Τὸν δοῦκα τῶν Φλάνδρων.* Hic est Joannes dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiæ Ducis filius, Joannis Galliarum regis nepos. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui, Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæterorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794, qui cœpit anno Christi 1391, Novemb. 29, fer. 4. Quapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum chronologiam secutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1351, Novemb. 27 cœpisse annum Hegiræ 794, fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794, hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex *Hist. Hungarica* Bonfinii decad. 3, lib. II, constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsedisse et expugnasse anno Christi 1392, hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci; anno 1392, quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum assignant, insigne Christianorum strage ac cædè: duas ergo pugnas confundunt, e prosperam in annum 1392 transferunt, ut i speræ memoriam obliterent. His adversatur sardus loco citato, qui accidisse ait anno 13 lunæ seu feria 2, ante festum S. Michaelis, q Septembris 25. Quoniam anno illo fuerunt Dominicales B, A, Bonfinius decad. III. lib. gisse ait Kalend. Octob. anno 1396. Brassovi Coronæ in Transylvania in Ecclesiæ pariet scriptum legitur: *Anno* 1396, *Sigismundus i ter pugnat ad Nicopolim contra Bajazitem Sc* 28; ita in volumine scriptorumque *Hist. Hung* His Maurus Orbinus in Slavorum Historia e tit. Buntingus et Ubo Emmius in Chronologi 1395 contigisse scribunt. At Phranzes, quem tenus Latine solum habemus, illam cladem a num mundi 6900, id est, Christi 1392, refe Turcicis congruit Annalibus. Ubi notandum Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, stianis tam lugubrem, Manuelis in Italiam disce ut et Ducam collocare; ex *Hist. Veneta* constat, 1395, Manuelem Constantinopoli solvisse, et tias accessisse: quod si hujus profectio clad Nicopolim secuta est, annus prælii Nicopolita tecessit annum 1395. Quomodo conciliari p ista, non video: sed nostris auctoribus fide potius existimo, qui accuratius, et hoc loco liori, quam Turci, fide tempora observarunt.

ργονίας, καὶ ἑτέρους Φρανζέζιδας, καὶ ὑψη-
; μπαρούνιδας, οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ
ιε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπόλησε,
ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης (86), καὶ
ῦ προῤῥηθέντος Φραντζήσκου τοῦ Γατε-

A illustres barones, quos Prusam misit Bajazites, et illic captivos vinctosque detinuit: multisque deinde pecuniis vendidit, sponsore vadeque accepto Mitylenes principe, Francisci Gateluzi supra memorati filio.

28 CAPUT XIV.

Constantinopolim sibi dedi petit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac consulens Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac properagratis in Peloponnesum revertitur.

ωθεὶς οὖν (87) ἐν τῷ τοιούτῳ εὐτυχήματι, ἐπαρθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ αρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπόδωκεν. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ἱ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δώσειν προηγτὴν πόλιν· ἀλλ' ὑπομιμνήσκοντες τὰ πραιν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν εων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς άστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας ιδσασθαι τὴν εὐσέβειαν, ὀπισθόρμως τὸν νοῦν , λέγοντες· *Μὴ ἀποκάμωμεν, θήσωμεν εἰς ις ἐλπίδας ἡμῶν, ἔτι μικρὸν ὑπομείνωμεν τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ Θεὸς παριδὼν τὰς ις ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νινευΐτας ἐλεήσει, ται ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου;* Ὁ δὲ ς ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους, ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον ι καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συν-) πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος (88), καὶ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν τεθνηκώς· ἐν Ση- ι, ὁ δὲ μεῖραξ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρωιὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ἐζητεῖτο οῦ Παγιαζὴτ Σηλυμβρίαν. Ὁ δὲ οὐχ ἠνέιέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπαθε ιῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ·

Tam prospero successu superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum accipit. B Maxima pars interim civium fame laborantes conflictabantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversiones, sacrorum templorum desolationes ac pollutiones, quibusque calumniis et vexationibus tentarentur singulis horis, adque . pietatem ejurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *Labore atque ærumna ne fatiscamus, speque nostra in Deum reposita ad breve tempus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum, nostri non miserebitur, et a fera ista salvos integrosque præstabit?* At tyrannus quanto obfirmatos civium animos videt suæque libidini haud obC temperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Selymbriæ superstite filio Joanne adolescente jam obierat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tra-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Δόντες ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης scribit Froissardus de sponsione facta ipso Mitylenes; verum in rebus ac geograrum Orientalium ignarum admodum ac se prodit. Hoc autem loco rem adnotare, pugnæ illius Nicopolitanæ historiam pertinet, prorsus non erit. Inter Galliæ principes qui fuerunt, Philippus Artesius regiæ prosapiæ Comes de Eu, et Franciæ conestabuliarius tur: isque una cum Joanne Nivernensium D ptus est. De ejus obitus die et loco, ubi fato historicos nostros et monumenta, quæ inopoli exstant, inter se dissentire animadclarissimi viri Sammarthani fratres Genealomus Franciæ, lib. xxx, Philippum Arterusæ, vulgo Burusæ, die 3 Junii 1397 fato n fuisse tradunt: ejusque cadaver in Galaslatum, et in choro templi monasterii seu S. Laurentii Essuorum, vulgo de *Eu*, conesse. Dum vero anno 1647, per menses Feim, Martium et Aprilem Constantinopoli age, in monasterii S. Francisci Galatensis sacel, peristylio seu claustro contiguo, sepulcrum rincipis marmoreum vidimus, cui sequens num characteribus Gotthicis insculptum te- † *Sepulcrum magnifici domini Philippi de , comitis de Eu, et Conestabiliarii Franciæ, qui Micalici 1387 Junii die 15 in ..q.. est carne sua: anima cujus requiescat in pace.* Horce epitaphium crux in medio posita in duas partes divi lit. Ad latus insignia gentilitia Franciæ, qualia tunc indefinito liliorum numero constabant, addita Artesiæ familiæ peculiari trifidæ laciniæ in scuti fronte distinctione, cernuntur. Micaliçi seu Michalizi urbs et regio est, non plus decem milliaribus distans a lacu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam hodie Græci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Burusa etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. IV regionis Michalizii, et Leunclavius *Histor. Musulm.* libb. IV et XIII, atque in Pandectis, cap. 86, meminerunt. In illo epitaphio quid significet illud ..g.. asse [qui] hactenus non potui.

(87) *Φυσιωθεὶς οὖν.* Leunclavius lib. VI, idem scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum, qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelemque ea decedere juberet.

(88) *Ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος.* De Joanne Andronici excæcati filio in imperium a Bajazite constituto Ducas a Phranze multum discrepat. Hic namque lib. I, cap. 20, Joannem a patruo suo Manuele in Italiam discedente rebus Constantinopoleos administrandis præfectum fuisse refert, non vero a Bajazite sultano in solium imperatorium collocatum. Laonicus omnia confuse lib. II describit.

di poscebat: quod minime tolerans Joannes, patri sibique illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, avus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, et *patri*, inquit, *meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficior.* Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset, a proposito tali divertit. Jam diu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Joannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, et Joannem in illam introduci, ad quem naturæ lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, 29 et adversum se seditione ac clamoribus insurgere, aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Joannes introduceretur, et tollerentur scandala: audiisseque passim murmurantes et accusantes, quod imperii solio non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicæ immemor: ipse prudentia ac eruditione apprime instructus, sapiens commodumque consilium init: et Joanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denuntiat, eum in urbem acceepturum esse et introducturum, accepto datoque utrimque juramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe excedere, quoque versum Deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Joannes ingreditur urbem, benigne ab eo exceptus, eamque cum palatio recepit. Manuel deinde, coram cœtu nobilium primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore et liberis, urbe cessit et imperio, Joannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem scopus cum eo, quem sibi proponebat Manuel, fine haud congruebat. Animum induxerat ille posse se Joanni urbem eripere, quod et antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: additque jurejurando Bajazites ei promiserat daturum esse pro urbe Peloponnesum, et pacem firmam inter eos in posterum intercessuram. Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos (modius enim tritici pluris quam viginti nummis vænibat), vini pariter cæterorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot ærumnis confectam, ad prodendam insigni perfidia patriam vergere præsentiscebat, singulisque diei horis hæc verba ad Deum dirigebat: *Absit a me, Christe Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiisque Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supplex.* Quare cum vidisset Joannem tyranno operam suam locare, ut imperio potiretur, Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus

A καὶ ἀνέκειτο εἰς αὐτοὺς τὸ βασίλειον. Ὁ δὲ, ἐ
σας αὐτοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ
καὶ *τὸν ἐμὸν πατέρα τὸ πολίχνιον τοῦτο ὡς*
εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις, ὑπερηδίκημαι. Τ
Παγιαζὴτ χώραν εὑρὼν ἄλλην ἐτράπη· ζητῶ
ἔκτοτε τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννη
ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· Ἔ
σὺ, Μανουὴλ, ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθήτω ὁ Ἰω
ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ
τοίαν γαλήνην ἔξω, καὶ εἰρηναίαν κατάστασι
τοῖς πολίταις. Τότε ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶ
δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ μὲ
ταίρων ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μάλα ἐθ
νετο, καὶ ἐκέκραγεν, ὡς Ἰωάννης εἰσαχ
καὶ ἀρθήτω τὰ σκάνδαλα· ὁ δὲ βασιλεὺς Μα
B καὶ σύννους ὢν, καὶ παιδείας μεστὸς, ὁρῶν τ
δαῖον λαὸν παραψιθυρίζοντα καὶ αἰτιῶντα,
παραχωρεῖ τῷ ἐφέδρῳ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυ
κῶς ἡγεμονεύειν ἐθέλων οὐ φροντίζει τὰ πε
σωτηρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλεύεται σοφω
καὶ μάλα συνετικήν. Μηνύει τῷ Ἰωάννῃ πα
θημένῳ τότε τῇ Κωνσταντίνου σὺν Τούρκοις χ
δέκα, καὶ δίδωσι ὅρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει
αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ
δοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων, αὐ
ὁ Μανουὴλ ἐξελθεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς εὑρ
μέναις, καὶ ἀπελθεῖν ὅπου ἂρα Θεὸς βούλεται.
σθεὶς οὖν τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὅρκοις εἴσεισι
δὴ φιλοφρόνως δεξάμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς
C παραδοὺς αὐτῷ τὸ παλάτιον, καὶ δημηγορήσας
ἐνώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τῶν τοῦ Μ
αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμβὰς σὺν γυναικὶ καὶ τέ
ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδοὺς τὴν βασιλείαν
Ἰωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκοπὸς τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ
τοῦ βασιλέως Μανουὴλ; Ὁ μὲν Παγιαζὴτ ἐφ
ζητο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου
γὰρ προεζήτησε τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο,
Παγιαζὴτ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴ
λοπόννησον ἐνόρκως, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἔχειν
ναίαν κατάστασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανισ
ὢν, καὶ μεμνημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρον
στὸς, ὁρῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν ταλαιπωρούμε
ἐνδείας (μόδιος γὰρ σίτου ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νο
καὶ ποῦ νόμισμα) οἴνου τὸ ὁμοίως καὶ ἄλλω
D καίων τροφῶν λαῖψις· ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λ
ἀπιστίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἐώρα, καὶ
ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡμ
Θεῷ, λέγων, *Μή μοι γένοιτο, Χριστὲ βα*
μηδὲ ἀκουσθήτω ἐν τοῖς ἀπείροις ἔθνε
Χριστιανῶν, ὅτι ἐν ἡμέραις Μανουὴλ τοῦ
λέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτ
καὶ τίμια σκεύη τοῖς ἀσεβέσι καὶ Χριστο
Εὑρὼν οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργοῦντα
ράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλέα· καὶ ὁ τ
φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκ
Μανουὴλ εἴρηκε τὸ, *Σώζων σώζου, καὶ μὴ*
σοι περὶ βασιλείας. Ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς πα
τοῦ Πέλοπος, ἀφῆκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς
ἐκεῖ. Εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὸ

νήπιον. Καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, ἃ τριήρεις ὀπισθεν πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ τῶν ων νηῶν εἰσελθὼν ἔπλει εἰς Βενετίαν (89), εἰς λανα, Γίνουαν, Φλορέντζιαν, Φεραρίαν, καὶ ιν Ἰταλίαν διελθών, ἀπὸ Προβέντζας ἐχώρει ρμανίαν, ἤτοι Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ ῥηγά- καὶ δοῦκες, καὶ κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ον δώροις ἠμείβοντο. Διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγ- καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὅρια περάσας, πά- λθεν εἰς Βενετίαν. Οἱ δὲ Βενετοὶ πρεπόντως ενήσαντες, καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἀποπέμ- ας, ἐστράφη εἰς Μεθώνην (90) σὺν ταῖς αὐτῶν εσι· καὶ συντυχὼν τῇ δεσποίνῃ καὶ τοῖς τέ- , ἐκάθητο καραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχῆ- , μᾶλλον τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστυ- ας.

illius studeret, talia dixit: *Urbis saluti consulendo te ipse salva, neque de imperio retinendo sis sollicitus.* Ad littora deinde Peloponnesi delatus, imperatricem et liberos quos ex ea susceperat, Joannem recens natum Theodorumque infantem, Methonæ reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam conscendit, 30 et Venetias appulit: lustravitque deinceps Mediolanum, Genuam, Florentiam, Ferrariam totamque Italiam peragravit, et ubi in (Narbonensem) Provinciam venit, hinc demum in Franciam et Germaniam profectus est. Hunc certe reges omnes, duces et comites maximo honore habuerunt, et velut semideum donis cumularunt. Ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam abiit, indeque Venetias repetit: quem Veneti, ut decebat, amice et benevole tractarunt, eique multa largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem et liberos, et is, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis cladem exspectans, tranquillam amque vitam egebat.

CAPUT XV.

s precarium imperium obtinet a Baiazite, et cadin (91) *seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Baiazitem voluptatibus immersum veniunt a Temire Chane legati, qui contumeliose a Baiazite habiti recedunt: ipse de in Armeniam movet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitani deditionem facere renuunt. ugr Syriam invadit; urbes expugnat, in incolas immaniter sævit. Damascum, et Halepum diripit et vastat.*

Ἐπὶ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, εφθεὶς βασιλεὺς, εἰσῆξε πρῶτον κατὰ τὸ αἰ- τοῦ Παγιαζὴτ κριτὴν Τοῦρκον, ὃς τὰς ἀμφι- ; τὰς ἀναμεταξὺ συμβαινούσας Ῥωμαίοις καὶ ιοις αὐτὸς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· άντα ὅτα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρίας, ὑτὴ Σηλυμβρία τοῦ Παγιαζὴτ ἐγένοντο, καὶ ὁ ης ἦν βασιλεύων μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως. Ὁ γιαζὴτ καθήμενος ἐν Προύσῃ, καὶ τὰ τῆς εὐ- ; ὑψίκομα δένδρα ὁρῶν καρποῖς βρίθοντα, καὶ άστην ἡμέραν ἀδεῶς κατατρυφῶντα ἐν δια- ; στρουθῶν κελαδίσμασιν (92), οὐ γὰρ ἔλλειπέ ν ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὡραῖον, εἴτε ἐν τε ζώου, ἢ μετάλλου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ κό- οθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡδείας ὄψεως, τοῦ μὴ τε καὶ εὑρίσκεσθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. γόμενα τοίνυν τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ ραῖς τῇ ὄψει ἀῤῥένων τε καὶ θηλειῶν παρί- ε, παιδάρια νέα καὶ τρυφερὰ, καὶ κόραι ὑπὲρ ῶν λάμπουσαι. Τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, ων, Ἀλβανιτῶν, Οὔγγρων, Σάξων (93), Βουλ-

Postquam imperator Joannes urbem ingressus diadema imperatorium sumpsit, ante omnia conditionem a Bajazite latam adimplens, judicem Turcum in urbe constituit, qui de litibus et controversiis inter Græcos et Turcos ortis cognosceret, et eas ex lege Arabica dirimeret. Omnia insuper oppida ad Selymbriam usque sita, ipsaque Selymbria in ditionem Bajazitis cesserunt, Joanne intra muros urbis tantummodo imperante. Interea Bajazites Prusæ agere, et prosperæ fortunæ fructibus, quos ex illa tanquam ex arbore pendentes et inter avium cantus quotidie incrementum capientes suscipiebat, potiri, et luxui ac deliciis quotidie deditus, variis libidinum generibus secure vacare. In thesauris quippe congestum habebat quidquid pulchri ac venusti cuncta gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma præstantia, tum metalla et alia, quæ oculis grata Deus in rerum natura produxit. Selecti astabant pusiones et puellæ forma et corpore integri, florenteque ætate teneri, virgines etiam oris venustate ac præstantia solis splendori officien-

Ismaelis Bullialdi notæ.

) *Ἔκλει εἰς Βενετίαν.* Nicolaus Dolionus *r. Venetæ* lib. VI scribit Emmanuelem imperaCristi anno 1395 Constantinopoli discesVenetiasque appulsum in Galliam inde transut adversus ingruentem singulisque diebus m Turcorum potentiam, opem et suppetias raret. Joannes Juvenalis Ursinius adnotavit elem anno Christi 1400 Parisios venisse; anno m 1402 ab aula regis Christianissimi post ssum cum anni semisse in ea transactum sisse. Augustinus Justinianus in Annalibus ensibus tradit ipsum Genuam advenisse Januie 22, anno 1405.

) *Εἰς Μεθώνην.* Urbs Peloponnesi Methone, hodie *Modon* appellatur, in sinu Messeniaco, *Golfo di Coron.*

) Leunclavius lib. VI tradit cazim seu cadim ab imperatore Byzantino Constantinopoli admissum anno Hegiræ 795, qui fuit Christi 1393.

(92) *Ἐν διαφόροις στρουθῶν κελαδίσμασι.* Passeres pro omni genere avium hic sumuntur: e rure tamen petitum schema illud: nam aliæ sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

(93) *Σάξων.* Cur hic Saxonum potius meminerit Noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transylvaniæ partem unam incolunt, reliquis duabus a Ciculis et Transylvanis occupatis. Dubitare etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem cap. 32, ῥῆγα τῶν Σάξων appellat Hungariæ regem Ladislaum Casimiri Poloniæ regis fratrem. Leunclavius adeundus infra in Pandectis num. 122.

tes: iique omnes Græci erant, Servii, Valachi, Albani, Hungari, Saxones, Bulgari et Latini, singulique lingua, **31** sua populari, etiam inviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffluens, venereis voluptatibus, in mares ac feminas promiscue insaniendo, indesinenter indulgebat: eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino Numine in nos merito animadvertente, referebamus. Sed tu, Domine, secundum opera eorum retribue etiam illis, et peccata nostra post tergum projice, neque tradas nos sicut cannabis calamum conterendos, sed oculis propitiis nos intuere. Per id tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuntius affertur, ex Persia legatos adventasse, qui eum convenire peterent. Cumque interrogasset a quo et undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ et Babylonis sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos et ab eis, quæ in mandatis habebant, petit. Accedentes itaque ad eum, dixerunt: *Magnus Chan Temyr per nos servos suos tibi nuntiat, non licere tibi aliena rapere, et hac ratione te præpotentem principem evadere. Contentus esto illis, quæ Deo concedente infidelibus abstulisti. Alias provincias, quas cæteris principibus more prædonis eripuisti, animo mutato statim restitue, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demerearis, laudemque ab eis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum, Deo juvante, vindex ero.* Cum hæc aliaque plura exposuissent, jussit Bajazites barbas iis novacula abradi, contumeliisque affectos dimitti, responsumque tale dedit: *Abite, renuntiate domino vestro, ut celeriter veniat, quodque eum venientem exspecto. Si vero non*

A γάρων καὶ Λατίνων· ἕνα ἕκαστον μελῳδοῦντα τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλευομένων. Αὐτὸς δὲ κεῖμενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἄρρεσιν ἀσελγαίνων καὶ θήλεσι. Ταῦτα τῶν παρανομιῶν ἡμῶν τὰ ἐπίχειρα, δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ παίδευσις. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε, ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριδε τὰς ἀνομίας ἡμῶν, Δέσποτα, καὶ μὴ ἐάσῃς συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλάμην σαπαίου, ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἐλέῳ δήματί σου. Κατασπαταλῶντος οὖν (94) μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἰδοὺ μήνυμα, ὡς ἀποκριταὶ ἀριστοι ἦλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τίνος; ἀπεκρίνετο. Οἱ δὲ, Παρὰ τοῦ Τεμὺρ Χὰν συνλτάνου Περσίας καὶ Βαβυλῶνος. Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάπαυσιν. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας προσκαλεσάμενος

B αὐτοὺς, ἐζήτει τὰ τῆς πρεσβείας ἀκοῦσαι. Οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· *Ὁ μέγας Χὰν Τεμὺρ δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μηνύει σοι λέγων, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ δι' αὐτῶν γενέσθαι σε μέγας ἀρχηγός. Ἀρκοῦ εἰς ὅσα σοι ὁ Θεὸς ἔδωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαβών. Τὰς δὲ ἐπαρχίας ἃς παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων ληστρικῶς ἥρπασας, παρευθὺ στρέψας δὸς, ἵνα καὶ παρὰ Θεῷ εὖ σοι γένηται, καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐπαίνους ἕξεις. Εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικητὴς αὐτῶν.* Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζὴτ ἐκέλευσε ξυρῷ καθᾶραι τοὺς πώγωνας (95), καὶ ἀποπέμψαι ἐπὶ

C μους, φήσας αὐτοῖς· *Ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τῷ κυρίῳ ὑμῶν· ἐρχέσθω ταχὺ, ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν.* Ἔστω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς (96) εἰ μὴ ἔλθοι. Ταῦτα καὶ ἄλλα ἀδολεσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέπεμ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(94) *Κατασπαταλῶντος οὖν.* De legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Phrantzes lib. I. cap. 21. Laonicus lib. II, sub finem, et Leunclavius lib. VII *Histor. Musulm.*

(95) *Ἐκέλευσε ξυρῷ καθᾶραι τοὺς πώγωνας.* Principes Turcos ignominiæ inurendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. IV in Urchane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcce scribit: *Si cui rex iratus esset, ignominiæ et pœnæ causa barbam hominis præcidi jubebat.* Et lib. V, exemplum hujus

D affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani Agæ barbam injuriæ ac contumeliæ inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. IV, c. 22 legimus Stephanum Serviæ Cralem, postquam Macedoniæ Edessam in potestatem suam, proditentibus aliquot civibus, redegisset, jussisse, τὸ γένειον ἐπ' αὐτοῦ τιλλεσθαι, *barbam e mento se coram velli Lyzico ejus urbis præfecto*; quod se acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. VII, legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa flocci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

(96) *Ἔστω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς.* Laonicus lib. II sub finem alia verba respondisse Bajazitem legatis Temyrianis tradit, Τὸν δὲ Παγιαζήτην ὑπολαβόντα εἰς τὸν ἄγγελον φάναι, Εἰ τοίνυν μὴ ἐπὶ μαχόμενος ἦλθε, ἐς τρὶς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω ἀπολελυμένην. *Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem sua* [dimissam] *ter apud se admittat.* Exponit delenda virum quando uxorem repudiavit, jurejurando mare eam apud se nunquam admissurum, ita ipsi fas non sit, eum a trinis splenibus dimissam rem, eam iterum domici accipere nisi adulta pollutam; idem Laonic. lib. III ubi de Turcarum moribus disserit adeundus. Ratio ob quam tantissimum habetur ad uxorem dimissam redire haec est: perjurii ac levitatis nota ac macula se asperget, qui se non amplius admissurum juravit, dedecore vero admittit: ab honesto denique et decoro alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, *a legitima uxore separetur*, cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii nota inuratur. Leunclavius lib. VII non longe a fine Temyris ad Bajazitem verba refert, quæ lucem istis afferunt, *Quid opus erat te quosdam ad me mittere, tot nugas mihi renuntiaturos, atque etiam dere, te pro marito meretricis me habituis in regionibus te quæsitum irem, et tu bello me venires oppugnatum, ut mulier tua, hoc est, divortio separatibi nuberet ab alio prius pollutæ* manifestus fit hujus loci sensus.

δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρα- A *accesserit, ab uxore legitima separetur.* Illisque per
τιᾷ ἀνώτερα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστρά- fastum ac jactantiam factis verbis contumeliose eos
τευσε· γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens
δοκίαν μεγάλην Σεβάστειαν (97). Ἐν δὲ cum universis copiis in Armeniam superiorem
ᾧ τούτῳ διαβὰς τὰ ὅρια τῆς μεγάλης contendit. Cumque prius Sebastiam magnam in Cap-
καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν (98) γῆν padocia occupasset, hac expeditione Armeniæ ma-
κράτησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην joris limites transcendit, inque Turco-Persarum re-
(99)· ἐπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ· gionem penetravit, quamdamque urbem nomine Ar-
ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, syngam in potestatem suam redegit; indeque rela-
Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ to pede Prusam reversus est. Illinc postea disce-
ων, ὅτι Ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλέα dens fretum trajicit, et Adrianopolim venit. Talia
ἐξέωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σὲ, ἀλλὰ deinde imperatori Joanni denuntiat: *Manuelem ur-*
το πεποίηκα· εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναί *be non ejeci, ut ea potiaris, sed ut eam ditioni meæ*
σοι φίλον, μετάστηθι τῶν ἐκεῖ, καὶ *adjungerem; quod si me amicum tibi habere volueris,*
χίαν ἣν ἂν βούλῃ· εἰ δὲ μή γε, μάρ- *abscede, aliam, quamcunque provinciam elegeris,*
τυς καὶ ὁ μέγας προφήτης (1), οὐ φείσο- B *tibi concedam. Quod si ita facere recusaveris, Deum*
μαί σου, ἀλλὰ πάντας ἀρδην ὀλέσω. Ταῦτα *testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam,*
ὁ Παγιαζὴτ ὀργίλα πέμψας μηνύματα, *sed omnia penitus perdam.* Ejusmodi et alia mina-
ᾧ τὰς ἐλπίδας ἀνέθετο. Ἦσαν γὰρ rum atque iræ plena mandaverat Bajazites; at ci-
ἥκοτες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφήν· ves **32** Constantinopolitani, cum in Deum spem
ἔναντο λέγοντες, Ὑπάγετε, ἀναγγείλατε suam reposuissent, annonamque et cibos aliquos in
ἡμῶν, Ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ urbem jamdiu importari providissent, responsum id
[ἀδυναστείᾳ] πολλῇ, οὐκ ἔχομεν ποῦ dederunt: *Abite, nuntiate domino vestro nos imbecillos*
ν, εἰ μὴ εἰς Θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοὺς *et viribus destitutos nullum præter Deum perfugium*
, καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς ἐνδεῖ- *habere, qui infirmis auxiliatur, et potentes deturbat,*
ί τι βούλει, ποίει. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις *denique quod meditaris, aggredere.* Dum
θον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασείας, hæc geruntur nuntii Amasia advenerunt, qui Temyrem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter
Χὰν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. Ὁ Bajazites superato freto Prusam contendit, ibique
ἐκ περάσας, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων commorans copias suas tam ab Occidente, quam ab
ινταχοῦ προσεκαλεῖτο εἰς δυνάμεις πά- C Oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Ar-
ας καὶ τῆς δύσεως. Ὁ δὲ Τεμὺρ Χὰν, meniam pertransiit Temyr Chan, primumque Ar-
Ἀρμενείαν, ἐχειρώσατο πρῶτον τὸ Ἀρ- syngam expugnat, omnesque colonos, qui a Baja-
μου νόμῳ, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας zite illuc deducti erant, interficit. Sebastiam dein-
αγιαζὴτ ξίφει κατέσφαξεν· εἶτα ἐλθὼν de urbem, quæ ampla erat, venit, ibique castra
ιαν (2) καὶ μεγαλόπολιν οὖσαν, ἔπηξε metatus illam deditione a civibus facta recipere
ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ quærebat; cumque ei non auscultarent, muros per
ύξας γύρωθεν ἔστησεν αὐτὴν ἐπάνω τῶν ambitum ab imis fundamentis suffodit, sublicisque
ῶν σανίδων κάτωθεν ἐκ θεμελίων, μὴ et trabibus fulcit. Neque quibus artibus hostis ag-
ς τῶν ἐντὸς τί ἄρα ἐγεγόνει τὰ κατ' αὐ- grederetur urbem muris ex latere non cocto cinc-
γὰρ οἱ ὀρυκταὶ ἀρξάμενοι τὴν ὀρυγὴν tam, cives noverant, quod fossores plusquam uno
ἐν τῆς πόλεως μίλιον ἓν καὶ πλέον. Ἦν ab urbe milliari cuniculos agere cœpissent. Eo ope-
ἐκ πλίνθου ὠμῆς (3) οἰκοδομηθεῖσα. Τότε re peracto monet iterum, sollicitatque cives, ut se
ους τοῖς ἔνδον λέγων, Εἰ βούλεσθε τοῦ dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, con-
παράδοτε τὴν πόλιν. Αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέν- vicia in eum atrocesque contumelias torquent; pro-
τες ἐκ τῆς ἀπειλῆς ἐκχέαντες ἀμέτρους, πῦρ ἐνίησι D

Ismaelis Bullialdi notæ.

astia anno 796 Hegiræ, 1394 Christi
iræ 798, Christi 1396, ex *Historia Mu-*
cunclavius.

εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν. Turco-
e etiam Persæ appellati sunt Turci,
Persidem a Muchumete Imbrailis filio
sque deinceps rebellantes duce Tagro-
is illius dominium adepti sunt circa
sti 1042, unde a Zengi, vel Tzingi-
, circa annum Christi 1200 in Anato-
at. Turci etiam Iconienses hac appel-
prehenduntur.

υγγαν. Olim Dascuta, seu Dascusa, ut
rarium Antonini, sita ad Euphratis
ibus Cappadociæ et Armeniæ majoris.

Illam Leunclav., lib. VI et VII, Ertzintzanem appellat.

(1) *Καὶ ὁ μέγας προφήτης.* Bajazites intelligit prophetam suum Mohammedem.

(2) *Σεβάστειαν.* Sebastia, urbs Cappadociæ, quam Turci Sivas et Sivaste appellant: cuniculis ductis eam cepisse Temyrem anno Hegiræ 802, Christi 1400, refert Leunclav. lib. VII; Laonicus vero lib. III tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse mœnia, illisque igne injecto consumptis, ista corruisse.

(3) *Πλίνθου ὠμῆς.* Hodie etiamnum in Anatolia istis later ndis ad domos ædificandas utuntur: qui aqua modice subacta formantur in ligneis drata, et ad solem siccantur.

tinus ergo igne immisso sublicis trabibusque, quibus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt: hostesque urbem ingressi cives promiscue cædere, eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jussit præterea Temyr Chan præcipuos omnes urbis viros in unum locum cogi: lacus in modum amplorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo tyrannis anteactorum temporum ignoto. Adducta enim inter femora cervix tantisper flectebatur, dum nares miseri ac infelicis illius, quisquis fuerit podici immitterentur, suræque et genua ab utraque aure penderent: tum is in globum, tanquam echinus, convolutus ac constrictus in sepulcrum conjiciebatur: et ubi in unam fossam decem vel plures abjecti sunt, terra non obruebantur; sed tabulis fossæ superstratis terra congerebatur, ne cito ac facile suffocati vita privarentur; taleque tormentum tyranni commentum fuit. Urbe postmodum illa eversa ac delecta, in Phœniciam discessit, et Damascum usque pervenit, omnia igne vastat, diripit, ingentes divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Damasco itaque devastata et in solitudinem redacta, Halepum profectus est, quam quoque evertit, multosque artifices in **33** Persiam inde transtulit. Arabas demum veritus, Samarchandum Persiæ caput reversus est. Cum Bajaziti nuntiata essent, quæ ad Arsyngam et Sebastiam gesta erant, quamque cladem Syria, Damascus et Halepum accepissent, celeritate summa atque diligentia in orientalibus partibus et Asia militem recenset, novumque et præter modum numerosum conscribit exercitum. Imperator ærumnosique cives Constantinopolitani manibus ad Deum protensis, lacrymisque affatim fusis interea ita supplicare: *Domine Deus, miserere nostri quamvis inutilium servorum tuorum, istique, qui nobis, huic domui, et iis quæ in ea sunt, exitium minatur, aliam sollicitudinem et curam, aliudque propositum suggere, ut illius tyrannide absoluti te Patrem et Filium sanctumque Spiritum, Deum unum per sæcula celebremus ac collaudemus. Amen.*

ταῖς δοκοῖς αἷς ἐνίδρυτο ἡ πόλις, καὶ ἐκ τῶν λίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο κατακόπτειν, καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας Τεμὺρ Χὰν ἐκέλευσε πάντας τοὺς προὔχον πόλεως συναθροῖσαι εἰς ἕν, καὶ προστάξας ὀρύγειν ὡς τάφους εὐμεγέθεις, καὶ δεσμεῖ δεσμὸν, ὃν οὐκ ἐσφίσατό τις τῶν τυράννων· αὐχένα ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελ σαντες, ἄχρις ἡ ῥὶν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου ἅρα καὶ εἴη, κατάντης ἐν τῷ πρωκτῷ, αἱ δὲ σὺν τοῖς γόνασι ἐξ ἑκατέρων τῶν ὤτων ἀπη ναι. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὥσπερ κανδόχοιρος [ρι θόχοιρος] σφαιροειδὴς ἐν τῷ τάφῳ ἠναντίζε δέκα ἢ καὶ πλείονες ἐν ἑνὶ μνημείῳ ὄντες, ἐκλεῖον χώμασιν· ἀλλὰ σανίσιν ἀσφαλ ἐπάνω τῶν σανίδων ἐχωμάτιζον, ἵνα μὴ πνιγέντες ἀποβάλωνται τοῦ ζῆν. Τοιαύτη θης ἐπενοήσατο βάσανον. Ἐπεὶ οὖν αὐτὴν ἐ ἠφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ (4), καὶ ἐμπιπρᾷ καὶ λι καὶ λαμβάνει πλοῦτον ἀναρίθμητον, καὶ αἰ σίαν πολλήν. Καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, Χάλεπ διαβαίνει, καὶ αὐτὸ ἠφάνισε, καὶ τῶν τεχνῶν ἐπιστήμονας εἰς Περσίαν μετῴ τοὺς Ἄραβας φοβήσας, ἐπανέζευξεν εἰς Σα μητρόπολιν Περσίας. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ, ἐκ γενόμενα ἐν τῷ Ἀρσυγγὰν, ἐν Σεβαστείᾳ τ ἐν Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ, καὶ τῷ Χά ἐπαύετο ποιῶν ἀπογραφὰς ἔν τε ἱππ, Ἀσίᾳ ἀθροίζων νέον στρατὸν, καὶ ὑπὲρ τοῦτον πληθύνων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολῖται σὺ σιλεῖ χεῖρας πρὸς Θεὸν αἴροντες, σὺν δάκρ στοις ἐκέτευον, λέγοντες· *Θεὲ καὶ Κύριε τῶ ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀχρείους δούλους σ δὸς τὸν ἐκκεκλοῦντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σ τοῦτον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἅγια ἄλλην μέρη λην φροντίδα, ἄλλον λογισμὸν, ἵνα ἐ θέντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος δοξάσωμ Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.*

CAPUT XVI.

Temyr versus Tanaim movet. Baiazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurr fulget. Pugnatur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deseritur a magna copiarum suarum parte Captus ad Temyrem, qui Zatrichio seu Schachis ludebat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humani se gerit, arcte nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam copiæ Temyris se diffundunt. Mehemetes p sed frustra, liberare aggreditur. Chociapherutzes Eunuchorum princeps cum Baiazite domino suo captus, p ris capite plectitur.

Temyr Chan ineunte vere ex Persia versus Tanain movet, collectoque Tauroscytharum, Zychorum et

Ἔαρος δ' ἀρξαμένου ἰδοὺ καὶ ὁ Τεμὺ Περσίας πρὸς τὰ τοῦ Ναΐδος [Τανάΐδος;] μέ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(4) *Καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ.* Leunclavius lib. VII, *Hist. Musulm.* et in *Annal. Turcicis* Halepum primum captum, deinde Damascum tradit: hoc contigit anno Hegiræ 802, Christi 1400, ut etiam Augustin. Justinian., episcop. Nebiens., in Annal. Genuensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis Damascum afflixit ac vastavit Temyr, cujus illatæ cladis causa a Turcicæ historiæ scriptoribus talis traditur. Iezides princeps, hæreticus a Musulmanis habitus, Hasanem et Huseinem prophetæ Muhametis e filia nepotes occidit, ejusque familiam contumeliis gravibus affecit: tandem mortuus sepultus est. Illius itaque sepulcrum perq myr, et eo reperto ossa refodi ac comburi, etiam humano sepulcrum oppleri juss ergo Iezides Damasci sepultus esset, erga cenos tam crudeliter ac immaniter se gessi vero modo Hamusenos, olim Emisenos di buit: quod inter ipsos Halidis (*qui Veli erat*) et Amru (*Humeia patre nati*) Moha ciorum ac discipulorum sepulcra ac mo exstarent.

ς Ταυροσκύθας, καὶ Ζυχοὺς (5), καὶ Ἀβα- A Abasgorum ingenti numero, eversisque oppidis,
ἐθρόισας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολίχνια quæ Bosporo (Cimmerio) adjacent, in Armeniam dein
ψας, διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας μέρη, καὶ et Cappadociam accessit : adjunxitque copiis suis
πταδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, καὶ Armeniorum agmen numerosum ; indeque in Gala-
Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ tiam venit, exercitum ducens ei, quem Xerxes olim
ατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ὁ ποτὲ conscripsit, multitudine parem. Bajazites vero cum
πολυαρίθμητον. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ καὶ αὐτὸς πᾶ- universis copiis Thraciis et orientalibus simul col-
σαν συνάξας Θρᾳκικήν τε καὶ ἀνατολικὴν lectis, novoque conscripto milite et auxiliaribus
λεκτον ἄλλον στρατὸν, καὶ τὸν Σέρβον ἔχων Serviorum hastatorum cohortibus, quas ducebat
τέφανον τὸν τοῦ Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις Lazari filius Stephanus, in occursum Temyris pro-
ις, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς, συναντήσων τῷ Τεμύρ. cessit. Cumque ad Galatiæ limites pervenisset, cer-
καὶ αὐτὸς προσήγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας, tior factus est Temyrem ad Ancyram castra habere.
ὅτι Τεμὺρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πληκεύων Exercitum itaque prope admovet, castraque in me-
Ἐγγίσας δὲ κἀκεῖνος πλησίον, καὶ τὰς σκη- dio campo Ancyræ vicino colloeat, fluvium illic
ἰς ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πλησίον Ἀγκύ- vicinum labentem habuit, aquationemque facilem
εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν εὐθυβρόοῦντα, καὶ τὸ B et commodam universo excercitui et equis : cum
ὕδωρ διά τε τὴν χρείαν τοῦ στρατοῦ, καὶ Temyr loca arida et aquis carentia teneret. Verum
πων, καὶ πάσης τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ quid accidit ? Jubet Bajazites in mediis castris edi-
ἦν εἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῇ. Πλὴν τί γίνεται ; Κε- ctum **34** promulgari, ut postridie omnes ad venа-
Παγιαζὴτ διαλαλιὰς γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ tionem exirent. Cum universo itaque exercitu per
υ, τῇ ἐπιούσῃ ἐξελθεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ. triduum venationi cervorum operam dedit ; quo
ἐν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι, τρεῖς ἡμέ- temporis spatio, quem tenebat locum, deserit Temyr
ηγετῶν καὶ ἐλάφους διώκων. Ὁ δὲ Τεμὺρ et castra movet, inque fluminis locat ripa in qua
ς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε, καὶ ἐσκήνωσεν Bajazites pridie consederat. Aquæ tunc penuria
ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρώην ὁ erat, quod anni tempus ageretur, quo signum Leo-
ἠτ. Ὕδατος τοίνυν σπανίζοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ nis sol permeat, nec tamen de aquatione Temyr
ν τῷ Λέοντι τὴν πορείαν ἐποίει, ὁ Τεμὺρ οὐκ amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane su-
ζε πλέον περὶ ὑδροποσίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ perbiens, venatione tempus terendo demonstrabat
υάμενος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμ- contemnere se, et aliis rebus posthabere pugnam,
τοῦ Τεμὺρ, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου πρεσέχων C si eum Temyre ineunda esset : unde infortunium
ἐνήργησε τὰ κυνηγέσια· καὶ ἡ πρώτη τῆς ac clades ejus initium habuerunt. Nam ipso meri-
υστυχίας ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὕτη· ἐξελθὼν γὰρ, die egresso, æstu fervente milites intercipiebantur,
ἡλίου ὄντος ἐν μεσουρανήματι, οἱ στρατιῶ- et aquam frustra quærentes deficiebant, et ex-
τοῦ καύσονος ἀπελέγοντο τῇ ζωῇ. Καὶ ἐζή- stinguebantur : atque penuria aquæ quinque mil-
ωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ ἐλειποψυχοῦντο, καὶ lia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ
ικον. Ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ tenuerat, reversus Bajazites deprehendit Temyrem
πεντακισχίλιοι. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στρα- ea præoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius
ῷ τόπῳ ἔκειτο, εὗρε τὸν Τεμὺρ ἐκεῖ κατευ- se habere : hinc prævisum omnibus postridie pu-
α καὶ τὸ ὕδωρ οὐχ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν, gnandi sibi impositam necessitatem. Eo anno vero
ίσις τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ jam affecto, dum sol Geminorum dodecatemorion
ὐκίλως. Ἐξ ἀνάγκης οὖν ἔγνωσαν ὅτι τῇ emetiebatur, in occidentali plaga signum in cœlo
ᾳ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον. Ἐν malorum nuntium apparuit. Cometes is erat luci-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Καὶ τοὺς Ταυροσκύθας καὶ Ζυχούς. Tau- D genitus, lib. de administratione imperii, sub finem
ræ sunt, qui inter Borysthenem et Tanaim, de Zinchia hoc adnotatum reliquit, Ἱστέον, ὅτι ἐν
ricam Chersonesum habitant. Zinchi populi τῇ Ζηχίᾳ πρὸς τὸν τόπον τῆς Παπαγίας, τῆς οὔσης
l Euxinum pontum. Sindi alias dicti. Plinius, πρὸς τὸ μέρος τῆς Πανάγιας, ἐν ᾗ κατοικοῦσι
cap. 7: *A Cimmerio accolunt Maotici, Vali, Archi, Zingi, Pessii.* Qui Zyngi Plinio ii Ζηχοὶ, ἐννέα πηγαὶ εἰσι ἄφθας ἀναδιδοῦσαι. *Tenendum in Zinchiæ parte ad fontem qui Papaqiam respicit, quam Zinchi incolunt, novem esse fontes, quorum aqua pota ulcera labiis atque pustulas affert.*
sunt, in peninsula Corocondama siti. Sindi
hi iidem sunt Eustathio ad Περιηγήσεως
ou hunc versum,

ἰοι, Κιμμέριοί τε καὶ οἱ πέλας Εὐξίνοιο,
ρομάτας ἐπίσχουσι οἱ Σίνδοι, οἱ καὶ Ζίχοι
οἱ κατά τινας. *Sauromatis succedunt Sindi ad quosdam Zinchi appellantur.* Regio Zin-
n Ζυχία appellatur in biblioth. Regiæ ms.
n formulis subscriptionum et inscriptionum
arum patriarchæ Constantinopoleos : et ha-
nter Metropolitas, quibus scribit patriarcha,
ίγων ὃς καὶ Ζηχίας. Constant. Porphyro-

(6) *Πληκεύων ἦν.* Leonis imperatoris *Tacticæ* lib. I, cap. 2, hunc titulum habet, Περὶ ἀπλήκτων διάταξις. Ἄπληκτον vero et φοσσάτον eadem sunt, et *castra* significant, et verbum ἀπληκεύειν, *castra locare* eodem loco significat. Per apocopen τοῦ α scripsit Ducas πληκεύων, quæ figura Græcis etiam nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix integrum ab iis pronuntietur, nec antiqui Græci idiomatis vestigia cernantur.

(7) *Πλησίον Ἀγκύρας.* Ancyra urbs Galatiæ est.

dus et clarus, comam erectam explicans ignis flammantis specie ; supraque quatuor cubitos, non secus ac hastam, ab occasu in ortum radios jaculabatur : et sole infra horizontem demerso propriis radiis effusis omnes orbis terræ terminos collustrabat, nec aliis stellis lumen exserere concedebat, aut aerem noctis umbra infuscari : quod ejus lumen aliorum splendorem vinceret, et ad cœli verticem flammans protenderetur, quamdiu supra horizontem exstabat. Hoc portentum conspexerunt Indi, Chaldæi, Ægyptii, Phryges, Persæ, Asiæ minoris incolæ, Thraces, Hunni, Dalmatæ, Itali, Hispani, et Germani, et si quæ aliæ gentes Oceani littora accolunt : rutilansque ac splendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, usque ad æquinoctium autumnale perduravit, cum sol Libræ signum permeare incepit.

A δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (8), ὁπότε τὴν ἑαρινὴν ὥραν ὁ ἥλιος ἐποίει, διιὼν τοὺς Διδύμους, περὶ τὰ ἑσπέρια μέρη σημεῖον ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προάγγελος κακῶν. Τὸ δὲ ἦν κομήτης περιφανὴς, ὅρθιον ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πήχεις τέτταρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἑῴᾳ ὡς δόρυ κινῶν τὴν ἀκτῖνα· ὁπότε δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα δύνας ἦν τότε καὶ αὐτὸς ἐξήπλου τὴν ἰδίαν ἀκτῖνα, καὶ κατηύγαζε πάντα τὰ γῆς πέρατα, καὶ οὐκ ἐᾶσθαι τοῖς λοιποῖς ἄστρασιν ἐξαυγάζειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μαλύνειν· ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτείνετο καὶ ἐν τῷ μεσουρανήματι, ὑπερεκκέχυτο ἡ φλὸξ, ἕως ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα περιωρίζετο. Τοῦτο τὸ σημεῖον ἑωράκασιν Ἰνδοὶ, Χαλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ οἱ τὴν μικρὰν Ἀσίαν οἰκοῦντες, Θρᾷκές τε καὶ Οὖννοι, B Δαλμάται, καὶ Ἰταλοὶ, καὶ Ἱσπανοὶ, καὶ Γερμανοὶ, καὶ ἄλλο εἴ τι ἔθνος ἦν οἰκῶν ἐν τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ῥεύμασιν. Ἔστη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον τέρας; ἀπανταχοῦ φαῖνον καὶ λάμπον, ὃ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας τοῦ ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι.

Verum ad rem rursus redeamus, consideremusque quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alterum demerserit, qui etiam Dei populus a malis et ærumnis vacationem cessationemque obtinuerit ; at quam non vidit nec intellexit. Scytha igitur vespere per C castra ubique edixit, ut omnes sequenti luce equis insidentes et armati adsint. Ipse deinde summo mane lecto excitatus, cohortium præfectos et chiliarchas in aciem ordinavit ; **35** dextroque cornu filium natu majorem præfecit ; sinistro, quem ex eo habebat, nepotem : annos etenim sexaginta Temyr jam excesserat : ipse vero aciem postremam duxit ; his deinde verbis suos adhoratus est : *O multitudo mea, invicte exercitus, naturæ adamantinæ mure ahenee, generatio insuperabilis, audistis, quæ a principio majores nostri præclare gesserunt, non inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra est, sed in Europa et Africa, et, ut verbo dicam, per universum orbem terrarum. Accurate novistis adversus Græcos expeditionem a Xerxe et Artaxerxe* D *susceptam, Græcos inquam, semideos et heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridæ comparari nequeunt, nisi quomodo confertur cum leone locusta ; neque ut in vobis audaciam excitem talia in memoriam vestri omnium revoco, jam etenim præda manibus nostri elabi non potest ; verum ne locus effugiendi detur huic terriculamento : utque etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris : erudiamusque ut in posterum nos per conjuges nostras non adjuret. Vos itaque jubeo hunc la-*

Ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ θεοῦ ξένα τερᾴστια, πῶς τὴν Φαραὼ κατεπόντισε δι' ἑτέρου Φαραὼ, καὶ πῶς ὁ τοῦ Κυρίου λαὸς εὗρεν ἀνεσιν ἐκ τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συνῆκε. Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλιὰς ἀφ' ἑσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε πρωὶ ευρεθηναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους καὶ περιπεφραγμένους τοῖς ὅπλοις, ἀναστὰς ἦδη ὄρθρου βαθέος παρεκάλεσε πάντας τοὺς ταγματάρχας καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστησεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔκγονον αὐτοῦ, ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ ξ' ἔτη ὁ Τεμύρ. Ἐν δὲ τῇ φαραγγᾳ αὐτὸς ἐτέτακτο. Τότε προσέταξεν αὐτοῖς λέγων· Ὦ ἐμὸν ἄθροισμα, καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος, φύσις ἀδαμάντινος, καὶ στερρὸν τεῖχος, καὶ χαλκεὰ δυσανάλωτος, ἠκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γενομένας παρὰ τῶν πατρῶν ἡμῶν ἀριστείας, οὐκ ἐν τῇ ἑῴᾳ, καὶ γὰρ αὐτὴ ἡμετέρα πατρὶς ἐστὶ, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν Λιβύῃ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Οἴδατε ἀκριβῶς τὴν Ξέρξου καὶ Ἀρταξέρξου κατ' Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, Ἑλλήνων λέγω τῶν ἡμιθέων ἡρώων ἀνδρῶν οὓς γὰρ οἱ μιξοβάρβαροι Τοῦρκοι ὡς ἀκρὶς πρὸς λοῦστας ἐγγὺς ἐκείνων εἰκάζονται· οὐ γὰρ θαῤῥῶ ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω ταῦτα, καὶ γὰρ ἤδη ἐν χερσὶν ἡμετέραις τὸ θήραμα. Ἀλλὰ μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκειον τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἀγρευθήτω σῶον καὶ ὑγιὲς, ἵνα ἐν τῇ Περσικῇ γῇ ἀπαγαγόντες δείξωμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀφορκίζειν ἡμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. Βούλομαι τοίνυν τὸ ὁρώμενον τοῦτο μέγα χωρίον περικυκλωθῆναι,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Joannes Juvenalis Ursinius illius cometæ, qui anno 1401 fulsit, et Buntingus in *Chronologia* meminerunt ; hicque mense Februario visum esse addit. Cometa autem λαμπαδίας dictus, quod ardentes imitetur faces, Plin. lib. II, cap. 25.

μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέσθω, ὁμοίως ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πόλεθήτω. Τότε τὰ δύο κέρατα, τὸ μὲν ἐκ δεδὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξαντο κυκλεῖν τὸ περὶ τὶ πρωΐας οὔσης. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ, ἡλίου ἀνας, καὶ αὐτοὺς τοὺς λεγεῶνας συντάξας καὶ ιον ἠχήσας, ἵστατο ἐκδεξόμενος ἀφετηρίας ἐς Σκύθας. Οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσταχθέντα νῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου, ενοι ὡς ἄφωνοι μύρμηκες. Ἤρξατο οὖν ὁ τε ἀδολεσχῶν, καὶ ὑβρίζων τοὺς μεγιστᾶνας αὶ τοὺς τζιαβούσιδας (9) ὑποδιδάζων καὶ ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτίθενται· εἷς περιεχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτὴν (10), ὡς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἀτὴν σὺν τῷ ἀδελφῷ ὁσωπον εἱστήκει, ἀφεὶς ὅλας τὰς ἡνίας, καὶ ὁ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὁπλίταις αὐτόμοτοὺς ἐναντίους ἔδραμεν. Οἱ δὲ τοῦ Σαρχὰν ὰ τὰ ὅμοια ἔπραττον, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ ὰ καὶ τοῦ Καρμιὰν, ὁρῶντες τοὺς ἡγεμόνας ράζοντας καὶ σημειοῦντας, εἰς αὐτοὺς ἅπαντον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἐχώρουν· ὁ ιζὴτ, ὡς κολοιὸς (11), κατ' ὀλίγον ἐψιλοῦτο. ; δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς νετο. Ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς, ιεκάδελφος τοῦ Παγιζὴτ, ἔτι συνὼν αὐτῷ σὺν ιχιλίοις ἀνδράσι Σέρβοις δορυφόροις, καὶ μὴ ἦν ἥττων, ἀρεῖκῳ θυμῷ πρὸς τοὺς Σκύθας τήσαντες τὰ δόρατα πάντα κατὰ πρόσωπον θῶν. Οἱ δὲ Σκῦθαι ἰδόντες τὴν τόλμαν πλήρη] θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν ἔδωκαν αὐτοῖς Οἱ δὲ Σκῦθαι ἐξόπισθεν ἔβαλλον βέλεσι τοὺς ας ἐν τοῖς ὀπισθίοις τῶν ἵππων· τοὺς γὰρ οὐκ εἶχον ἀδικῆσαί τι, περιπεφραγμένους ιανι σιδήρῳ. Οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστραεαὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαντες, οἱ Σκῦθαι ἔδωῖς εἰσοδον· πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὐκ ὀλίγοι. Πλησιάσας δὲ ὁ Στέφανος τῷ τε, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὖς ἱκανὰ ῥήματα, οὐκ αὐτὸν καταπεισθῆ τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἤδη γὰρ λωσαν αὐτὸν κύνες πολλοὶ, ταῦροι πίονες ν αὐτόν. Ὁ δὲ Στέφανος, ὁρῶν τὰ γενόμενα, λίπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λε-**Μουσουλμὰν** (12), κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν ναντίων, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας καὶ ἀποβάλλων πολλοὺς, καὶ αὐτὸς κατα-

A *tum campum in ambitu circumdare; dextrumque cornu et sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere: totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiatur.* Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere cœperunt. Bajazites etiam oriente sole legiones suas disposuit, aciemque instruxit, classicum cani jussit, Scytharum deinde impressionem exspectans stabat. Scythæ sine strepitu et clamoribus ducis sui jussa capessunt, tacentesque, velut impigræ formicæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba plurima effutire cœpit, contumeliisque exagitare præcipuos hostilis exercitus viros, Giabuzidasque deprimere, probrisque proscindere, quod in pugna B haud strenue se gererent. At unus inter primarios, qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audiisset dominum suum Atinem cum fratre in acie Temyris adesse, effusis habenis vexilloque rapto cum quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit: quos secuti sunt Sarchanis subditi, Mantachiæ et Carmiani a principibus suis clamore ac gestu accersiti. Ad hostes igitur omnes transeunt, et, tanquam fabulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scytharum interim multitudo in orbem disponi, circulumque statim concludere. Quod cum animadvertisset Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius, quique in hoc prælio quinque millia hastatorum Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali animo in Scythas **36** hastis in eorum ora versis C impressionem facit. Cujus audaciam furentemque impetum videntes, minime sustinuerunt, sed ex utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt Scythæ, qui telis ac sagittis in equorum posteriora missis, cum ferreis loricis armatos vectores nequirent, equos vulnerarunt. At Servii, flexis equis in hostes iterum invecti, viam denuo sibi, Scythis cedentibus, et ab utraque parte multis cadentibus, aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazitem, multumque sermonem in aurem ei fecit, sed persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem jam concluserant canes multi, tauri pingues ambiebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gerebantur, exitumque prælii instantem prævidens, copias suas et primogenitum Bajazitis filium Musul- D manum abduxit, mediosque rursus hostes valida impressione perrumpit ac disturbat: tandemque manu sua multis hostibus cæsis, suorum plurimis

Ismaelis Bullialdi notæ.

αβούζιδας. Hanc periodum non ita claram ris impurum stylum, constructionemque , vertimus hoc sensu, ut Bajazitem Perviam exprobrantem exposuerimus; cum se multa jactavisset, et contumeliose erga ssisset. Non sine ratione etiam potest Bajazites suis iratus, quod pugnam segnius probra in eos jactasse; tunc que per Tia-Tzauzios intelligere oportebit.

ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτήν. Omnes isti n reguli hic enumerati, antea a Bajazite spoliati fuerant, et ditionibus suis exuti, ut supra Noster enarravit. Leuncl. lib. VII idem de Bajazite ab illorum regulorum subditis deserto tes.atur. Βάνδον autem significat *vexillum*, et βανδοφόρος, *vexillifer*. Βάνδον Turcis *Sangiak*.

(11) *Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιός*. Fabula notissima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab aliis deinde avibus, dum suas quæque repetit, spoliatus est.

(12) *Καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμάν*. Laonicus, lib. III, non

splendida ac magnifica, quæ *tentæ* vulgo dicuntur, erigi ; dixitque illi : Secede et quiesce, et noli reformidare ut in te admittam, quæ in alios patravisti : per Deum tibi juro ejusque prophetam, quod nullus alius animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam conjunxit. Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat : quibus etiam hujus mandato fossa circumducta est, et illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus deducta, aliis custodiæ vices obeuntibus.

A γὰρ ἀπὸ πρωΐ ἕως δείλης νῆστις, καὶ ὑπὸ σονος τοῦ δριμυτάτου, καὶ τῆς ἀχλύος κ σταθεὶς ὀρθὸς, ἐκέλευσε καθίσαι τῷ Παγ τικρὺ τούτου. Καὶ ψυχαγωγήσας, καὶ παρηγ διὰ λόγων, ἐκέλευσε πῆξαι σκηνὰς τρε τέντας ἐντίμους, εἰπὼν αὐτῷ· Ὕπαγε, σθητι, καὶ μὴ λογίζου πράττειν εἰς σὲ, ἄλλους πέπραχας· ὁμνυμί σοι Θεὸν καὶ τ προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλος χωρίσει τὴν ψυχ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ ἑνώσα Τότε ὁ Παγιαζὴτ εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκη Τεμὺρ ἐδωρήσατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμὺρ τά ξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν φυλάττειν χιλίους ὁπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς τάφρου πεντακισχιλίους εὐζώνους ἐκ τ κῶν, καθ' ἑκάστην νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσων αὐτούς.

In **38** campo itaque, ubi pugnam conseruerant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Carlam, Lyciam, et Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur : hoc igitur octiduo multitudo illa diffusa restagnavit. Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Cotyæum Phrygiæ metropolim accedit, obvios quoscunque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. Contigit autem dum Ancyræ morabantur quidpiam cujus meminisse operæ pretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu quatuor filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Esses, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses ; domi vero duos adhuc infantes Mustaphæm et Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat : qui cum patrem in Scytharum manus jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, et rerum exitum exspectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprime industriis ac impigris noctu de montibus in planitiem descendit ; terram-

B Ἐποίησεν οὖν ἡμέρας ὀκτὼ ἐν αὐτῷ ὅπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. Καὶ ἐν ταύταις ρας διεσκεδάσθη τὸ Περσικὸν στράτευμα λατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονία μικρὰν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, πάσῃ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἅπαν τευμα τοῦ Τεμὺρ καὶ αὐτὸν τὸν Τεμύρ· ἐ ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχύθη, καὶ ἐπλήμ Ὁ δὲ Τεμὺρ λαβὼν πλοῦτον (20), καὶ εἰχ πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τοὺς συναντῶντα καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς Κοτυαῖον μη τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Β καλῶς περιπεφραγμένον τῷ τρόπῳ, ᾧ προ εἰρήκαμεν. Πλὴν ἐγεγόνει ἐν Ἀγκύρᾳ τι, ὁ μνήμης ἄξιον. Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τ τοῦ πολέμου (21), ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσερ C υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσουλμὰν, ὁ μετ Ἔσσὲς, καὶ τρίτος ὁ Μεχεμὲτ, καὶ τέταρτ σῆς. Εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ (22) δύο, Μω καὶ Ὀρχὰν, ἔτι νήπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἀ τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο πρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχεμὲτ ὁ τρίτος. Ὡς οὖν ἐ καῖνος τὸν πατέρα ἔτι ἐν χερσὶ τῶν Σκυθῶν ὀλίγῳ ἐτόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ περιε μέλλον. Εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς (23) ἐπ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(19) *Καὶ ψυχαγωγήσας καὶ παρηγορήσας.* Adeundus Leuncl. lib. VII *Historiæ Musulmanicæ*, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitem excepit et habuit. Phranzes lib. I, cap. 29, et Laonicus lib. III non longe a fine, sed uterque a Duca et Leunclavio dissentiunt.

(20) *Ὁ δὲ Τεμὺρ λαβὼν πλοῦτον.* Crudelissimum et avarissimum fuisse Temyrem testantur Laonicus et Leunclavius.

(21) *Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου.* Leunclavius, lib. VIII, in principio, omnes Bajazitis filios enumerat, quorum nomina hæc fuere : Ertogrul, emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem ; Mustaphas in prælio Temyriano periit. Suleimanes ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis excessit. Isa Prusam seu Burusam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre ; interea vero Cassumes in Serdio educabatur. Hoc loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque in pugna non occubuisse asserit : quem postea vocat Ducas, eum Laonicus Jesum, Leunclavius Isam appellant : hodieque Turci Dominum Interpretem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

(22) *Εἶχε δὲ ἐν τῷ οἴκῳ.* Hic Mustaphas in scenam prodibit adversus Mehemetem, Musulmano, Mose et Ese seu Isa occisis, ac Mehemete horce debellato. Osmanici imperii summam obtinebit. Discrepat ergo Leunclavius a nostro in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi filii qui Orchanes Nostro, Cassumes illi dicitur.

(23) *Εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρύκτας.* Laonicus III, prodidit a Bajazitis ducibus, non [illegible] ejus filio, tentatum fuisse, ut in libertatem [illegible] secreretur, corruptis grandi[illegible] Temyribus, qui cuniculum [illegible] zites erat, egerunt [illegible] prehensi capti [illegible] jus facinoris [illegible] faciunt.

κατελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ὤρυξαν τὴν
ως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταντή-
γὰρ τελεσιουργήσαντες τὸ πανούρ-
εία τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευ-
ἀλάστορα. Καὶ δὴ πρωΐας οὔσης, ἦν
ρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἐννέα που ὥρας
βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα,
ὑματα τῆς ὀπῆς ἐδόησαν, καὶ ἐγερ-
άσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόησαν, καὶ
ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ εἰσ-
ρον τὸν Παγιαζὴτ ἱστάμενον ἐν μέσῳ
ι τὸν Χοτζιαφερουζὶ τὸν ἀρχιευνοῦχον
ρ οὗτος ὁμοῦ ἐαλωκὼς σὺν αὐτῷ.
ἔφυγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχεμέτ.
ραστὰς τῷ Τεμὺρ (24) καὶ λοιδορήσας
ους ἐπαπειλητικοὺς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ
οῦ, προστάξας ἀπεκεφάλισαν τὸν Χοτ-
κτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς
ροῖ κλοιοὶ, καὶ χειροπέδες [χειροπέδαι]
τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρα-
ειπον φυλάσσοντες.

A que vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat Leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossæ aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem, et Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt : fossores vero et Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr adiit, ac probris eum et conviciis lacessavit, cumque
B eo sermonem minarum plenum habuit, et Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus ; interdiu militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

39 CAPUT XVII (25).

rbes aliquot adit et capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusæ seu vatos rapit. Smyrnam expugnat; ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mitconciliant. Cariam lustrat, et deinceps Salutariam iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persiexpeditione exarto, redit.

ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθείρας, αἰχμα-
ὼν πάντα θησαυρὸν τὸν εὑρισκόμενον
καὶ τιμωρίαις πλείσταις· καίων,
τοθάπτους δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους,
ην τιμωρίαν ποιῶν, ἦλθεν εἰς Πρού-
ας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντλει τὰ παρὰ
ν κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ὁρ-
τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων
ένους ἐν χοίνικι. Εὗρεν οὖν ἐκεῖ καὶ
αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ σὺν
γατέρα Λαζάρου (26). Καὶ λαβὼν
Προύσης, Νικαίας, Νικομηδίας καὶ
εων τοὺς ἀκενώτους θησαυροὺς, εἰς
ἑάτῳ ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἅπαντα
καὶ πόλεις ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. Καὶ
μύντιον (27), καὶ Ἄσσὸν, ἦλθεν εἰς

Cotyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituti cunctos mancipans, omnes thesauros contrectans, suppliciis variis adhibitis, urendo scilicet miseros, et suspendio afficiendo, vivos sepeliendo,
C cæterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit, reseratosque thesauros exhaurit, et, quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque supellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chœnice admetiebatur. Illic quoque uxores Bajazitis pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam; omnibusque abreptis, spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicomediæ et in vicinis urbibus, in Phrygiam inferiorem ire pergit, omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, et in Asiam abit, præteritisque Adra-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ς **δὲ παραστὰς τῷ Τεμύρ.** Nescio
caveam illam ferream ita reticeat,
ea verbum ipse fecerit, cum accurate
scripsit. Equidem, ut quod sentio
bona dissentientium venia, caveam
sultatem et sævitiam Temyris-chani
, commentos esse temporis illius ho-
dicam : vel fortasse manicas pedi-
, quibus noctu vinciebatur Bajazites,
m ipsos appellavisse. Leunclavius,
ionem Ducæ partim confirmat, quæ
non seu Hozzapherizem-Begum spe-
pse in pugna captum fuisse : at ipsi
lus omisit, quod noster factum

nestas a Temyre accuratius
m. aut Laonicus. narrat :
a 2

tis, qui Temyri honorem cultumque, ad sævitiam ejus iracundiamque devitandam, exhibuit. Ducas vero illius Lesbi principis successori in præcipuis negotiis operam suam navavit, et inter ejus maxime familiares ac consiliarios habitus est. Jacobus Bosius in *Hist. ord. Militiæ Hierosolymitanæ* Smyrnam a
D Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut et Laonicus, lib. III, qui breviter expeditionem illam explicat et machinas, quibus ad urbium expugnationem utebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet.

(26) *Καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου.* Leunclavius, lib. VII, Lazari filiam, quæ in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyri mandato venire jussam tradit : cum apud Zagatæos Scythas id vitio aut dedecori non verteretur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gilderum ex more gentis suæ reputans, id ægerrime tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus, lib. III.

27) *Ἀδραμύττιον.* Urbs maritima Phrygiæ

mutio et Asso Pergamum accessit, ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque et puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos et Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum et argentum ab eis extorqueret; aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illic congessit universam Lydiæ auream argenteamque supellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia et Attalus possidebant. Smyrnam deinde profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris exstructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri feminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyræi, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani, loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. Cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis præsidiis impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obsepire aggreditur, ediciteque sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afferant, et in portus fauces projiciant. **40** Quod deinde factum, iis qui in oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cœpissent, utrumque littus aggere junxerunt, et portus ostium desiccaverunt. Atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam præsciretur, percurrentium. Uno equidem die tridui itinere emenso, ut volucrum nubes terras sæpius circumcursabant, nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis et commeatu, quæ ad facile vincendum satis sunt: ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parcunt, et adversus hostes ferarum agrestium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsistere, Scythasque, ut passeres locustas, in fossas dejicere, quæ eorum cadaveribus

A Πέργαμον, κἀκεῖ ποιήσας ἡμέρας, κα
τῶν πέριξ πόλεων τοὺς θησαυροὺς, καὶ
τίσας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας,
ρήσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαί
καύστους, καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσιτίας λιμ
ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτ
σας, ἦλθεν εἰς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ
Κἀκεῖ συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Αυδί
τε καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, καὶ πάντα τ
Σάρδεις, καὶ Φιλαδελφία, καὶ Ἀττάλῳ (
σας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. Κἀκεῖ
ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φρερίων, ὃ ἀνήγει
ἡμέραις τοῦ προρρηθέντος Ὁμοὺρ, ἐζ
παρ' αὐτῶν. Ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φρέριοι,
B πλεῖστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες προσφ
τῷ φρουρίῳ, Ἐφέσιοι, Θύραιοι, Νύμφ
καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοὶ, θαρ
οὐ κυριευθήσεται παρά τινος· καὶ γὰρ ὁ
κατ' ἔτος ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλειπεν ἀσ
διεξόδους τηρῶν, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ
γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γὰρ πολ
ἦνυεν· τότε ὁ Τεμὺρ εἰς νοῦν λαβὼν φρά
λιμένος στόμα, διαλαλιὰς ποιήσας ἀφ'
ἵνα τὸ πρωῒ ὁ καθεὶς τῶν στρατιωτῶν
ἅρας, ῥίψει ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος,
γονεν. Ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐδ
καὶ εἰ μὴ εἵλκυσαν τὰς τριήρεις καὶ τὰ
τοῦ λιμένος ἐν τῷ πελάγει, τῇ πρώτῃ
ἡμέρᾳ, ἐτεφρώθησαν ἂν παρὰ τῶν Σκυθῶ
C μενοι δὲ πρωῒ ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας,
τὴν ὑγρὰν ξηράν· οὐδὲ τὸ δέκατον, τί λέ
τον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπούργησε τῷ τῆς
πρόσταγμα. Ποῦ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τ
τοῦ τότε, καθὼς ἔφημεν, περικυκλώσα
ἅπασαν ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν ἀκουσθῆ
λαμβάνοντες γῆν, καὶ τριῶν διὰ μιᾶς ἡμε
λάκις, δίκην πτηνῶν αἰθερίων, περιτρέχ
κουμένην, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα
ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ ῥᾳδίως νικᾷν ἐφόδια π
Εἶναι γὰρ ταυτὶ, τό τε κατὰ πλῆθος ἐξέτα
καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τό τε τῆς κινή
στροφὸν καὶ ὀξύτατον· καὶ ὃ τούτων μ
τελέως ἀφειδεῖν ἑαυτῶν καὶ κατὰ πρόσωπ
ἀγρίων θηρῶν ἁπάντῃν εἰς τὰς μάχας. Δ
D τοίνυν τὸ στόμα τοῦ λιμένος, καὶ παρατά
τάφρον, οἱ μὲν φρέριοι διὰ τῶν βελῶν ἐ
ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχώνων, καὶ δίκην
κατακοπτομένων ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφ
πιπτον, καὶ ἡ τάφρος ὑψοῦτο τοῖς σώμ
Σκυθῶν· καὶ οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆ

Ismaelis Bullialdi notæ.

inferioris vel Lydiæ Asso vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim metropolitæ subdita.

(28) Ἀττάλῳ. Notitia patriarchatus Constantinopolcos sub Sardium metropolita habet Ἀτταλείας episcopum, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ metropolitæ subest.

(29) *Νύμφαιοι*. Veteres geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum. Plinius, in Asiæ descriptione, in Cilicia Nymphæum. l.b. v, cap. 27. Ideo conjicerem nus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas nem facit, multis sæculis Plinio et aliis ge posterius esse. De illo duobus locis Greg minit, lib. III, sub finem. traditque Joann taciam imp. illic obiisse, lib. deinde VI, ap Νύμφαιον τῆς Λυδίας. Logotheta quoque nico Constantinopolitano.

ωθείσης οὖν τῆς τάφρου τῶν σωμά
εἰπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκῦθαι πατή-
ληκότα τῶν σωμάτων, καὶ κλίμακας
βαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρὸς
ν κάθοδον, μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ
εἰ πατήρ ἐστιν ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ
νον ἦν ἐν ταῖς τῶν ἁπάντων ψυχαῖς,
βαίνειν, καὶ τὸ σκῆπτρον θεῖναι ἐν τῷ
ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ
εἰς τὸ ἐνδότερον καταδιώξαντες, φυγῇ
ἐπεμελοῦντο, τὰς δὲ τριήρεις ἐγγὺς
ως ἑλκύσαντες, φύρδην καὶ ἀτάκτως
ροντες τὸν Μπαίουλον αὐτὸν ὁμοῦ καὶ
ρερίους. Οἱ δὲ ἐλθόντες τοῦ φυλαχθῆ-
τὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ
ἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ κρατοῦντες
ῶν τριήρεων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι
ας καλώδια καὶ τὰς ἀγκύρας, ἐδόων
ιβάτας· *Ἐλεήσατε ἡμᾶς Χριστιανοὶ μὴ ἐγκαταλείπητε ὧδε.* Αὐτοὶ δὲ
κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπηωρη-
τερώσαντες τὰ ἱστία, ἀφέντες αὐτοὺς
εον. Οἱ δὲ Σκῦθαι παραλαβόντες καὶ
, καὶ εἰς ἓν ἀθροίσαντες τὴν αἰχμα-
χὰρ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς
παγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τε-
πάντας ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀποτμη-
κοδομήσας πύργον ἕνα, μίαν πέτραν
ία κεφαλὴν συναρμόσας (30), ὥστε
στασθαι καθ' εἱρμόν· καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ
πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλή· καὶ
ν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσ-
ραινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν.
ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπι-

ιαι ἔστειλαν πρέσβεις πρὸ τοῦ ἐλθεῖν
μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν
λείστους· καὶ αὐτὸς ὑπεδέξατο, καὶ
ὑτοῖς ἐσπείσατο· ἦν γὰρ ἡ μία τῶν
καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἑτέρα ὑπὸ
ῆς Μιτυλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ
ὁ δὲ Τεμὺρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ
ἠν, ἔστειλε τὸν υἱωνὸν αὐτοῦ ἱστορή-
αίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου
ις ἐν τριήρει ἦλθεν εἰς Φωκαίας· καὶ
τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἐχρῆν
ὁ Τεμὺρ, φαγόντες, καὶ πιόντες, καὶ
ὁμοῦ, σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμ-
ι Τεμὺρ ἔκγονος δοὺς αὐτῷ σκῆπτρον
ις, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν
δὲ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλλήλων
Ἐλθὼν δὲ καὶ εὑρὼν τὴν Σμύρναν
ἕως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἔφεσον
ποίουν, καὶ πανταχόθεν τὸ στράτευμα

A complebantur. Illi vero, ut hydræ capita, succrescere. Congesta itaque cadaveribus fossa residui immenso numero Scythæ cæsorum calcantes cadavera, scalasque admoventes ascenderunt, aliique in mœniorum pinnas evaserunt, alii, quæ ad inferos et lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque superstes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare aversabatur; aut eorum ab aliis discrimen aliquod faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque, quomodo prior ascenderet, telumque turri infigeret. Undequaque igitur muros subeuntes, in interiorem arcis locum fratres compellunt, qui salutem fuga quærentes triremes prope arcem adducunt, ipsasque tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt
B Ballivus et cæteri fratres. At Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis locis se receperant, omnes cum uxoribus et liberis mare ingressi, partim triremium clavis adhærentes, partim in remos nitentes, alii funibus anchorisque arreptis vectorum fidem inclamabant: *Miseremini nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite.* Vectores vero manus vociferantium protensas contis quatientes ac submoventes, pansis velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ expugnato castro coactos in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos 41 ad unum interfici imperat, occisorumque capita abscindi; in ædificanda deinde turre, ordines lapidibus capitibusque distinxit, ita ut caput unum
C ad lapidis latus coagmentaretur, faciesque ordine dispositæ essent: atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (*opere reticulato*) superstruebatur: vultusque in exteriorem superficiem omnes versi erant; conspiciendum illic exhibebatur novum prodigium, inhumanumque commentum.

At Phocæarum principes legatos ad eum destinarunt, priusquam in Ioniam pervenisset, et multis donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum iis composuit. Harum altera, quæ nova vocabatur, Genuensibus parebat; altera, quæ et vetus, Mitylenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr accederet, eamque bello peteret, nepotem suum Phocæas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi
D princeps, conscensa trireme Phocæam appulit: urbeque egressus in occursum Temyris nepotis, comiter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit; et, postquam conviviis ac compotationibus indulserunt, et se simul oblectaverunt, cum multis donis remisit. Temyris etiam nepos sceptrum illi dilectionis amorisque signum largitus est, et mutuis tandem salutationibus ac osculis sese complexi discesserunt, ille quidem trireme vectus, hic equo insidens: qui ad castra reversus Smyrnam a fundamentis eversam dirutamque offendit, atque adeo

Ismaelis Bullialdi notæ.

τέτραν ἐνθεὶς, καὶ μίαν κεφαλὴν Genus illud structuræ ad similitudinem factæ erat, de qua sic Vitruvius, *Structurarum genera sunt hæc, reticulatum, quo nunc omnes utuntur, et antiquum quod incertum dicitur: ex his venustius est reticulatum, sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habeat cubilia et coagmenta.*

ιφθη τῇ γνώμῃ· καὶ στείλας αὐτὸν A *trade sepeliendum in monumento quod mihi ædificavi.*
ν δούλων αὐτοῦ ὡς ἑκατὸν ἐλευθερώ- His auditis Scytha animi rigore remisso emollitus
πήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ est, et libertatem centum illius servis concessit,
μνημείῳ, ὃ αὐτὸς ᾠκοδόμησεν. Ὁ δὲ qui funus procurarent; Prusamque cadaver abduc-
ς ἐκεῖθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφίκετο, cendum permittitur, ubi in sepulcro, quod vivus
αισαρίαν, εἶτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν sibi posuerat, sepultum. Temyr in Lycaoniam inde
ν. Πληρώσας ἐνιαυτὸν ἕνα ἐκτὸς τῆς movit, deincepsque Cæsaream pervenit, tandemque
μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθε νικητής, in Armeniam minorem ac majorem reversus est.
έρων λάφυρα καὶ λείαν, ὡς οὐδεὶς Annum in expeditione extra Persiam exegit, de-
ράννων Περσῶν. Ἀλλ' ἐπανίωμεν (35) mumque victor ac triumphator rediit, præda ac
ὡς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν spoliis onustus, quanta nullus unquam Persarum
ι ἴδωμεν καὶ πῶς τρόπῳ μετέπεσον tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Oth-
τῆς ἡγεμονίας εὐτυχήματα. manicæ familiæ principes, qui postea successe-
lamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

CAPUT XVIII.

or Byzantium revertitur, et Joannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis nicitiamque init. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Ese, seu Isa, Bajazitis filius, Mehemete petitus Temyrte duce capitur, et laqueo præfocatur. Cineites Smyrnæus imolescit, Atinis filios it, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiæ ope Ephesum expugnant. Homur Atinis filius cum atem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asiæ reguli adversus Mu- jurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

ελεὺς Μανουὴλ ἐνωτισθεὶς τὴν ἧτταν B Imperator Manuel cum cladem Turcorum au-
καὶ τὴν τοῦ Παγιαζὴτ ἀθρόαν μετα- divisset, subitamque Bajazitis, qui velut fulgur
ς ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, e cœlo deciderat, fortunæ mutationem, By-
; Βυζάντιον ἄνεισι. Καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐ- zantium confestim rediit, et clavum imperii
ἐ τῶν οἰάκων τῆς βασιλείας, καὶ αὐτὸς regendum a nepote, quem in Lemnum **43**
ἡμνῳ πέμπεται. Καὶ ὁ Μανουὴλ μόνος relegat, recepit. Solus igitur Manuel a palatinis of-
: τοῦ παλατίου καὶ τοῦ δήμου εὐφη- ficialibus et populo imperator salutatur. At Mu-
ἐ Μουσουλμὰν περάσας ἐν τῇ δύσει, sulmanus fretum transvectus in occidentales re-
τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ giones se contulit, Constantinopolim ingressus im-
, καὶ δέεται τούτου λέγων, ὅτι *Ἐγὼ* peratoris pedibus accidit, et apud eum hanc sup-
ς υἱὸν, σὺ δὲ πατὴρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ plicem orationem habet: *Ego tibi filius ero, tuque*
ὶν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ φύσει ζιζά- *mihi pater eris: et ab hoc tempore nulla inter nos*
τε σκάνδαλα ἔσονται· μόνον ἀνα- *discordiæ zizania disseminabitur, nullæ offensiones*
ἠγεμόνα Θράκης, ὅσην καὶ ἄλλην *intercedent; tantummodo Thraciæ præfectum me*
· γονέων ἐπεκτησάμην· δοὺς αὐτῷ *constitue et aliis regionibus, quantas majores mei*
να τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (35) τῶν ἀνή- C *possederunt.* Obsides quoque tradidit ex fratribus
τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτουν ἐπονο- suis impuberibus unum, sororemque unam Phatma-catun
ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν appellatam: promisitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymonem Zetunium
, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος (36) ἄχρις usque sita, et Peloponnesum redditurum esse, atque
ου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad ostium
ἀπὸ Πανίδου μέχρι ἱεροῦ στομίου, sacrum, et hinc Varnam usque cunctas arces ma-
ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα ritimas littoribus Euxini Ponti impositas. Impera-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ἐπανίωμεν. Post mortem Bajazitis **constituunt** Turcici Annales anno- **ic sultanus Mehemetes** rerum summa **tiretur.**

τὴν τοῦ Παγιαζὴτ μεταβολήν. Hoc **um καὶ αὐτὸν,** absque quibus verbis **rationis** claudicat.

τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Ducas hoc loco **is liberos obsides** dates ait, marem **am alteram nomine** Phatma—Catun. D **. 29, narrat tres obsides fuisse datos, npuberes, et illam Phatmam:** quorum **natu grandior,** et Phatma redditi **Constantinopoli remansit, Christianis- nitiatus o**biit. Leunclavius lib. x, cui **titulus est, Suleimanem Græcorum arare cogitantem, fratrum natu minimum, et sororem suam Sultanam Fatis dedisse tradit. Phranzes,** cap. 30, qui Christianus obiit, Jusuphum, id est Josephum, appellat. Porro Phatma, seu Fatima-Catun idem est ac Domina Fatima, Italis *Signora Fatima:* ista enim vox *Caden* Turcis est quod Italis *Signora ovvero Madamigella:* Armeni Cadun vel Catun per *u* Italicum pronuntiant. Nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Ebubekiris filia suscepit, et Halii patrueli suo nuptam dedit.

(36) *Τὰ τοῦ Στρυμόνος.* Strymon Macedoniæ flavius est; Zetunium oppidum est, cujus episcopus Larissæo secundæ Græciæ metropolitæ olim subserat, et ad Thermopylas situm Sperchii fluminis ripis adjacet. Laonicus, lib. II, Τό τε Ζητοῦνιον τὸ ἐν Θερμοπύλαις. Sperchius olim, postea Ἀγριομέλας appellatus est, qui in sinum Pelasgicum, hodie *del Volo* appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Joannes Curopalata Scilitza in Basilio et Constantino: et in iisdem Georgius Cedrenus.

tor, pace inita, Adrianopolim eum misit, Demetriumque Leontarium virum prudentem et in bello impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat, qui negotium confectum imperatori scribit, et Joannem in eam urbem introducit, imperatoremque totius Thessaliæ proclamat. Præterea Manuel Romanos illustres viros in alias urbes et oppidula misit, qui eas pulsis Turcis receperunt. Eo tempore tota Thracia profunda pace et secura tranquillitate fruebatur; at orientales provinciæ tumultu ingenti turbabantur, subitaque principum per provincias mutatione agitabantur. Vere itaque inchoante, postque horrendam illam procellam, sedato æstu, fames dira, pestisque vehemens grassatæ sunt per provincias omnes, quas Scythæ invaserant, bellaque intestina orta. Carmianus namque qui Alysar cognominabatur, facultatem a Temyre consecutus in paternam ditionem redeundi, eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam paternum principatum recepit. Orchan et Atinis ambo filii, Homur et Esses, Ioniam totam sortiti sunt. Mantachiæ filius Elias Cariam et Lyciam obtinuit; qui vero in oriente relicti erant Bajazitis filii, eorum unus Mehemetes, cum provinciam nullam obtineret, Ancyræ in Galatia substiterat, cum quo frater ejus minor natu Moses etiamnum puer degebat. Eses vero alius eorum huc et illuc vagabundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus destitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas. Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui patrem ejus comitabantur, Temirtem cognominatum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus illis tunc agebat, progredi jussit : prælio cum eo commisso Temirtes victor evasit, **44** Esemque capite truncavit : unde Mehemetes in Galatia nomen famamque sibi fecit.

Interim in Ioniæ partibus, quas possederat Atin quidam, Cincites appellatus, ejus, qui Karasupasi vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus

μενα. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ποιήσας, καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμψας, ἔστειλε Δημήτριον τὸν Λεοντάριν (37), ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ εὔστροφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλονίκην. Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντὸς, καὶ δεικνύει τοῦτον βασιλέα πάσης Θετταλίας. Ὁμοίως καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολεμίοις ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνδόξων, καὶ παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους· καὶ ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν εἰρήνη παντοία, καὶ ἀπασίαστος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ καὶ ἀθρόᾳ μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἔαρος τοίνυν ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφοδροῦ χειμῶνος ἐκείνου καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, αἷς οἱ πόδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιὰν (38), δοὺς ὁ Τεμὺρ ἄδειαν, ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, Ἀλυσὰρ ἐπονομαζόμενος. Ὁμοίως καὶ Σαρχὰν Λυδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο. Ὁ Ὀρχὰν, καὶ οἱ τοῦ Ἀτὴν δύο υἱοὶ Ὁμοὺρ καὶ Ἐσὲς, καὶ αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν πᾶσαν ἐκληρώσαντο. Καὶ ὁ τοῦ Μανταχία Ἐλιὲς, καὶ αὐτὸς Καρίαν καὶ Λυδίαν ἐπεκτήσατο. Οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ ἐφᾳ τοῦ Παγιαζὴτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχεμὲτ (39) ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ οὐκ εἶχε κληρονόμον, ἣ ἐπαρχίαν· ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετ' αὐτὸν ἔτι παιδαρίσκος ὤν. Ὁ δὲ Ἐσὲς ὁ ἕτερος ἦν πλανώμενος ἔνθεν κἀκεῖθεν, μὴ ἔχων αὐθεντίαν, ὁμοίως καὶ Μουσταφᾶς. Ὅθεν στεῖλας ὁ Μεχεμὲτ τινὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Τεμηρτὲς ἐπονομαζόμενον, ἐξ Ἀγκύρας [κρὶς] διάγοντα τότε τὸν Ἐσὲν ἐν τοῖς μέρεσι ἐκείνοις, καὶ συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ.

Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει (40) τοῦ Ἀτὴν ἠγέρθη τις ὀνομα Τζινεὴτ, υἱὸς τοῦ λεγομένου Καρασούπαση, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) *Δημήτριον τὸν Λεοντάριν.* Pro Λεοντάριον more vulgaris idiomatis : hujus Demetrii meminit Phranzes lib. I, cap. 39.

(38) *Καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιάν.* Leuncl. lib. IX *Hist. Musulm.* narrat Temyrem principibus a Bajazete spoliatis ditiones restituisse : qui hic vocatur Carmian Alysar, Laonico Caramanus Alosurius dicitur lib. II. Videndus Leuncl. in *Pandectis hist. Turcicæ*, num. 56.

(39) *Παγιαζὴτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχεμέτ.* Leunclavius, lib. IX, X, et XI, hanc fratrum lanienam stragesque narrat. Lib. IX, quæ adversus Isâm-begum gessit Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Ese vel Isæ stetisse, et a militibus Mehemetis occisum fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nusquam conspectum fuisse tradit. Verum noster Temirtem, qui cum Temirtasi idem est, Mehemeti militasse affirmat. Laonicus, lib. IV, Jesum seu Isam contra Musulmanum bellum gessisse, et captum prælio morte affectum fuisse scribit: cui Phranzes, lib. I, cap. 30, consensit. Sed quod lib. X, initio, dicit Leunclavius verissimum est, Laonici narrationem confusam et mutilam esse, ex qua vel acutiores sese extricare et expedire non possint. Becani Annales et Historia Veranium, eodem Leuncl. teste, et eos improbante, Isam a Musa occisum tradunt.

(40) *Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει.* Hujus Cincitis mentio frequentissima est in hac nostra historia. Laonicus, libb. IV et V, de eo verba fecit, et Zouvaïtèn appellat. Leunclavius ejus in mini primum lib. X, in quo Dusmo, seu supposititii Mustaphæ historiam contexuit, eumque Tzuncitem nominat. Ducas ubique Τζινεὴτ habet, quod nomen Cincitem reddidimus, ita ut, *ci*, prima syllaba pronuntiatione Italica efferatur. Hic Cincites a Leunclavio Ismyroglii, id est Smyrnæ principis, filius dicitur : Ducas vero eum Kara-Supassi, id est, nigri Subassi filium fuisse prodit, et Atinis, seu Atini filios, qui Ismyroglii, et Smyrnæ principes erant, Ionia expulisse. Obiter hic lectores monebimus, in enarrandis interregni rebus Ducam nostrum a Laonico et Leunclavio multum differre.

;· ἔχων πρόνοιαν τῆς Σμύρνης ὁ πατὴρ αὐ- A bellique peritia clarus; hujus parens, Bajazite re-
ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιαζήτ, καὶ διὰ τὴν rum summam obtinente, Smyrnam rexerat, et
όνιον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnæi
ην ἐσέβοντο. Τότε ἦρατο μάχην πρὸς τοὺς tanquam generalem toparcham et præfectum ve-
τοῦ Ἀτὴν· ᾤκουν γὰρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ nerabantur. Hoc igitur tempore bellum adversus
τ ἀθροίσας Σμυρναίους, καὶ ἐκ τῶν πέριξ Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem
ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλήστευε habebant; collectisque Smyrnæis, et ex circumja-
τῷ κάμπῳ Ἐφέσου· ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συνα- centibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum
ς ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν Ephesium venit, colonosque deprædatur. Brevi
τῶν Ἐφεσίων ἀφίκετο. Καὶ δὴ παρακαθίσας vero cum præter quingentos coegisset alios, ad
ἴχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ἀτὴν υἱὸς ipsam urbem Ephesum accessit, arceque, post
ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεὴτ κύριος καθειστήκει paucorum dierum obsidionem, potitur, et princi-
ιμονίας. Πλὴν διὰ παντὸς ἔγραφεν ἐν τῇ pem illius se gerit, cum ea deserta Atinis filius
πρὸς τὸν Μουσουλμὰν, ὡς *Ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ* aufugisset. Verumtamen litteris ad Musulmanum,
, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀτὴν οὐ δι' ἐμὲ, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus
διὰ σὲ ταύτην ἐγκολποῦμαι· στεῖλον οὖν B est verbis: *Ego in tui gratiam tot labores sustineo,*
οήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀντιπαρατάξωμαι principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi
ἐχθρούς σου. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἀπὸ Καλ- *acquiram. Auxilium propterea ad me mitte, ut ho-*
λεως ἐν Σμύρνῃ καὶ μίαν, καὶ πολλάκις *stibus tuis quandiu steterint, obsistam.* His fidem
ιλε θησαυρὸν πολὺν, καὶ δι' ἐκεῖνον στρα- præbens Musulmanus semel atque iterum sæ-
ῆν καθ' ἑκάστην, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους pisque pecunias multas Calliopoli Smyrnam trans-
τὴν ἐδίωξε. Ἔαρος δὲ ἀρχομένου, καὶ τὸν δεύ- misit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat,
ῆδη χρόνον [καὶ τοῦ δευτέρου ἤδη χρόνου] donec Atinis hæredes expulit. Ineunte vere, alte-
τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου κατα- roque anno ab horrenda illa Scytharum excursione,
ῦ, ἄρξαντες ὁ εἷς τοῦ Ἀτὴν υἱὸς, ὁ καὶ Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur,
ὁ καλούμενος (41), τοῦ ἑτέρου τεθνηκότος, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Man-
ν θεῖον αὐτοῦ τὸν Μανταχία Ἐλιέζπεγην (42) tachiam Eliezpegum Cariæ principem se confert,
ρεμόνα Καρίας ἐπανέρχεται, καὶ ἱκετικῶς et supplex ad pedes illius prostratus auxilium ro-
ίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ δεόμενος βοηθείας. Ὁ gat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejus-
μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται, καὶ τὸ C que petitioni annuit, omnemque exercitum cogit,
ν πλῆρες, καὶ συνάξας τὸν ἅπαντα στρατὸν et in comitatu Homurem habens circiter sex mi-
ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ Ὁμοὺρ ἔρχεται, ἄγων σὺν litum millia Ephesum ducit: urbis porro incolæ,
ὡς ἑξακισχιλίους ἄνδρας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως quibus præerat Karasupasi Cineitis pater, ter mille
ὁ Καρασούπασῃ τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεὴτ ἦσαν tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc age-
χίλιοι. Ὁ γὰρ Τζινεὴτ εὑρέθη ἐν τῇ Σμύρνῃ ret; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti
ν. Τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι, ἀλλὰ animo obstiterunt: at hostes per quatuor urbis
ὡς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀφιᾶσιν ἐν τῇ regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ
καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσης sunt; et reliquias, quæ Scytharum vastationi su-
ογῆς κατεδαπάνα τὰς οἰκίας· καὶ τὰ κατα- pererant, tanquam fœnum flammæ devorarunt:
τα παρὰ τῶν Σκυθῶν τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατ- biduique spatio tota urbs in cineres versa est.
Καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν Tunc Ephesii tantam cladem contuiti, hostibus se
μέραις. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se re-
, προσεκύνησαν. Ὁ δὲ Καρασούπασης γενό- cipit, et in autumnum dilata deditione, dum a
ἔγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀντεμάχετο ἄχρι filio opem exspectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna
τωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ D deserta opem ferre patri, et Ephesum accedere
οῦ αὐτοῦ Τζινεήτ. Ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο, ἀφεὶς nequibat, quod militum paucitas id fieri vetaret.
μύρνην, ἀπελθεῖν ἐν Ἐφέσῳ, ἦν γὰρ σπάνις Tandem **45** ergo portis reclusis arcem dedit, in-
τῶν στρατιωτῶν. Τότε ἀνοίξας τὰς πύλας que manus Mantachiæ devenit: qui illum aliosque
, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μανταχίᾳ. Παρα- in arce comprehensos intra ditionis suæ limites
οῦν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ vinctos abduxit, reddita Atinis filio paterna hæ-
ῳ, δεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. reditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum par-
παιδὶ τοῦ Ἀτὴν τῷ Ὁμοὺρ ἐγκαθιζάνει ἐν tium viros in castri cujusdam, qui Mamalus dicitur,
ομοίᾳ τῇ πατρικῇ. Τὸν δὲ Καρασούπασην turrem conjecit, et conclusos tenuit. Quid vero

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ὁ Ὁμοὺρ καλούμενος, Homur iste fuit fra- duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine ne-
seu Isæ, et uterque Homurs illius nepotes, potes et posteri continentur.
yrna ab Equitibus Militiæ Hieroso'ymitanæ (42) Ἐλιέζπεγην. Id est, Eliam begum ex Man-
fuit, uti supra, cap. 7, narratum. Vocantur tachiæ posteris.
isti Atinis filii, quod ab Atine Turcorum

ξατο κατὰ τοῦ Τζιτζήτ. Ὁ δ' αὐτὸς Τζιτζὴτ
γοις ἵπποις δρομαῖος εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν
καονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καραμὰν ὁμιλήσας,
εται εἰς Κοτύαιον, καὶ τῷ Καρμιὰν τὰ αὐτὰ
ἔλκει αὐτοὺς μεθ' ὅπλων εἰς Ἔφεσον. Οἱ δὲ
οὓς ὡμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· *Οἱ-*
κριβῶς τὴν ζημίαν, ἣν ὑπέστητε παρὰ
τιαζήτ· καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς, οὓς
φαξεν, οὓς δὲ ἀγχόνῃ ἀπέπνιξε, καὶ αὐ-
ἀρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους
εν. Νῦν δὲ ἐπεὶ δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει ὁ
ῶρ ἠφάνισται, μὴ καταπιέτω ἡμᾶς τὸ τῆς
ος ἔκγονον, ἀλλὰ προθύμως ἔτι [οὕτω]
ν δὲ συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ
τὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διάξωμεν.

οἱ ἡγεμόνες· ἐνωτισθέντες τοῖς λόγοις αὐ-
ἰ εἰς συμφέρον αὐτῶν λογιτάμενοι, ἐχώρουν
ιασι· καὶ ὁ μὲν Καραμὰν ἐν τριάκοντα
σι] χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιὰν ἐν δέκα, καὶ ὁ
: ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέ-

Ὁ δὲ Μουσουλμὰν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς
ις ἐν Λοπαδίῳ ἐλθὼν, καὶ τὸν πάντα στρατὸν
ἐν εἰκοσιπέντε χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ
ου ἐγερθείς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ
τοῦ Μαινομένου (47), ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν
. Μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμὰν
ὶ Καρμιὰν, ἠπορεῖτο καὶ ἠσχαλεν. Ἀπὸ δὲ
ις πρὸς Ἔφεσον ἀπάρας, ἦλθε πήξας τὰς
εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον (48)· κἀκεῖ
ις τοὺς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώσας τὰς τέν-
φρον ἔσκαψε, καὶ χώματα ἀνήγειρε· καὶ
ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. Οἱ δὲ
εἶοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμερῶν [ἡμέρας]
ἥμισυ, ἤγουν ἓξ ὡρῶν διάστημα ἀπ' ἀλλή-
ὄτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν
οὔτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα.
ἄγματος οὖν ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, πρόσειτι
νῆτε εἷς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ
ιύτῳ, Ὁ Καραμὰν καὶ ὁ Καρμιὰν ὁμονοή-
βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναί σε
ρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρηναίαν
ασιν πράξαντες, ἀνατρέψουσιν ἀφόβως εἰς
· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξον-
αθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζιτζὴτ (49), καὶ καταλα-
; τῆς ἑσπέρας φανοὺς καὶ λαμπάδας ἀνάψας
; αὐτοῦ σκηνῆς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν
ἀναλεξάμενος, ἄνεισιν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς
τοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ· ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ

eo obeundam dixerunt. Jamque vere inchoato exercitum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniæ metropolim advolat, et Caramanum alloquitur, hinc Cotyæum venit, et cum Carmiano de iisdem habito sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. Hancce vero apud eos orationem habuit: *Accurate novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit parentibusque vestris: quos partim occidit, partim eis gulam laqueo fregit, ipseque monarcha vobis pulsis evasit; quandoquidem vero pestis illa justo Dei judicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto ocius et alacriter caput illius contundamus, quando nondum viget ac valet, securamque vitam in posterum agamus.*

Ejus verba cum audiissent principes, utiliaque sibi, quæ monuerat, rati, curribus vecti accesserunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit, et Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, et in exercitu viginti quinque millia hominum recenset: cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum Mænomeni accessit, unde Smyrnam contendit. Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod Caramanum Carmianumque copias conjunxisse didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, et in loco, quod Mesaulium vocatur, castra locat; illicque hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, et aggeres excitat, seque intra vallum cum exercitu continet. At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimidii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam lacessere, eosque aggredi timiditate præpeditus ausus est, neque illi, quod viribus impares essent. Cum igitur utrique pugnam detrectarent, neque belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque Cineitis amicos eum adiit, monetque Caramanum et Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere, et pace composita secure, ad sua esse reversuros; et hac procul dubio ingruente nocte totum negotium absolvendum esse. Cum talia audivisset Cineites, vespere facto in tentoriis suis funales et lampades accendit; selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Bajazitem fratrem suum, qui ejus custodiæ præerat, quem postquam rerum suarum statum accurate

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου. Hodie retinet nomen, et ab omnibus Smyrnæ incolis vocatur *Maïνεμαι*, *Meneme*. Planities camporum illam Hermus alluit, Smyrnæ ejusque sinui meridionali objacet. Fertilis est ager, vini generosi, aliorumque fructuum ferax. Illo loco quem Leunclavius, lib. VI, mentionem facit, qui in Sarchanis seu Saruchanis ditione situm esse a Turcis *Metmen* appellari docet: ubi imperatoris salis officinæ erant.

Μεσαύλιον. De illo loco nihil legi: si cui forte appellatio loci illius corrupta videtur, dispiciat num ex Νεᾶς Αὐλῆς degeneraverit; quam urbem Catalogus seu Notitia episcopatuum sub patriarchali Constantinopoleos throno constitutorum refert, supposititam esse Ephesino metropolitæ.

(49) *Ταῦτα δὲ τοῦτο ὁ Τζιτζὴτ.* Vafer admodum ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam versatili præditus, ut sæpius ad contrarias partes transierit. Diuturnos carceres toleravit in Lemno et tandem a ducibus sultani Moratis captus vitam laqueo finivit.

edocuit, et ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est, ipse cum cæteris domesticis ad Musulmanum **47** abit: cumque media nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, taliaque locutus est: *Peccavi, domine, morte dignus sum. Quare collo meo laqueum injici, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœnæ jure sum obnoxius.* Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commisertus, veste nitida induit: et interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? Respondit iste, Ephesi. Quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, vinctosque adducam. At Musulmanus veritus ut fraus aliqua subesset, et simulate hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, et Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus et Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas et stragula, alii camelos et mulos, alii currus ut sarcinas et impedimenta eis imponerent. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu et copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli et muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tandiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent: ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, et cum jam illi, qui postremam aciem claudebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit et Ephesum ingressus est, hora diei quarta, sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, et alienis miseriis tangeretur, dolos et machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus tam probus et simplex, quam Cineites improbus ac veterator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præ cæteris enim vino deditus erat, et in libidinem pronus.

A κάστρου καὶ πρόμαχος· καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγείλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρωΐας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκειακοῖς πρὸς τὸν Μουσουλμὰν ἐπάνεισι· καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Καρμιὰν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεήτ ἐλθόντες οὐδένα εὗρον. Ὁ δὲ Τζινεήτ, πρωΐας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἐνθεὶς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμὰν, κλαίων καὶ λέγων· *Κύριε, ἥμαρτον, ἄξιός εἰμι τοῦ θανεῖν. Ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρτησάμην. Ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πρᾶττε, ὑπεύθυνός εἰμι παντοίας κατακλίσεως.* Ὁ δὲ Μουσουλμὰν καμφθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φαιδρὰν ἐνδύσας, ἐρώτησε· Ποῦ εἰσι νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν εὑρίσκεται; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἐν Ἐφέσῳ· καὶ εἰ βούλει χώρησόν μοι στρατὸν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμίους ἄγω πρὸς σέ. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν φοβηθεὶς μή πως πανουργία ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποκρίσεων πράττηται, οὐκ ἠθέλησε καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν· ἀλλ' ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ αὐτὸς ἐφ' ἵππου ἐπιβάς, σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἔφεσον ἐχώρει, ἔχων μεθ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεήτ. Ὁ δὲ Καραμὰν καὶ Καρμιὰν, καθὼς ἔφημεν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεήτ, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ἐνόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγγόνει ἐν τῷ φωσάτῳ καὶ ταραχή· οἱ μὲν ἐρευνῶντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐφεστρίδας, ἄλλοι τὰς καμήλους καὶ τοὺς ἡμιόνους, πρὸς τὰ φορτία τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἅρμασιν. Καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἱππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ πεζικῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἱστάμενοι, τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς καμήλους σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τάγματι προέπεμψαν, περάσαντες τὰς κλεισούρας τὰς τῆς Μαίανδρου· αὐτοὶ δὲ ἵσταντο ἕως εἶδον, ὅτι τὰ βάσταγα μέρη διέβησαν. Τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας εἰσήλθοσαν. Ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμὰν πεζικὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος (50) κειμένης διαβὰς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθεν· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ποιοῦντος, καὶ ὁ Μουσουλμὰν ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτ πολλὰ συμβουλεύσας τὰ ποιῆσαι καταπειθῆ τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν, οὐκ ἠνέσχετο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς ἐφ διουργίας τοῦ Τζινεήτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμὰν τοσοῦτον ἀγαθὸς καὶ ἁπλούστατος, ὅσον ὁ Τζινεὴτ πονηρὸς καὶ περίεργος. Πήξας οὖν τὰς σκηνὰς (51)

B

C

D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(50) *Πρὸς Γαλήσιον ὄρος.* Mons ille Galesius Epheso vicinus est, et procul dubio nomen ab urbe Galesio traxit, cujus meminit Stephanus de urbibus: Γαλήσιον πόλις Ἐφέσου. Παρθένιος ἐν ἐπικηδείῳ τῷ εἰς Αὐξέντιον. *Galesium urbs Epheso subdita. Parthenius in Auxentium epicedio.* Abrahamus Ortelius de illo monte perperam opinatur, cum vicinum Constantinopoli illum facit, et Gregoram ut suam tueatur sententiam, adducit.

(51) *Πήξας οὖν τὰς σκηνὰς.* Lib. x, *histor. Musulm.* notat Leuncl. hunc fuisse Soleimanis seu Musulmani genium, ut diuturnis, aliquando quadrimestribus, compotationibus indulgeret: quæ ignavia ac socordia ultimam perniciem ei tandem attulerunt.

ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον πλὴν τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίπτων.

48 CAPUT XIX.

Moses (52) a Mehemete fratre suo deficit et in Valachiam secedit, fratrem suum Musulmanum invadit et vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Serviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat et concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum defertur.

Ὁ δὲ Μωσῆς, ὃν λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, διάγων A μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας καὶ φυγὼν, ἦκεν ἐν Σινόπῃ ἡγεμονεύοντος Σπεντιὰρ τοῦ Τουρκουμάνου (53). Φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς ἔδει, ἐζήτησε περᾶσαι Μωσῆς τὴν περαίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. Ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίησι, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾷ. Καὶ τῷ Μύλτζῃ βεηβόδᾳ (54) συντυχὼν, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἦκε, καὶ πῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα. Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβεως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἴσοδον τοῦ Μωσῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμὰν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως, εἰ μὴ φθάσας περάσει B ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θρᾴκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται, καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καταλήξει. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐνωτισθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων ὁμοῦ καὶ τὸν Τζινεήτ, ἄλλον ἔπαρχον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. Ἦν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτίζων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμὰν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιουπόλεως. Ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζῳ δὲ Νέγρῳ (55) Γενουΐτης εἷς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμὰν, ἐδωρήσατο αὐτῷ πλεῖστα χρήματα. Καὶ περάσας ἐν Καλλιουπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότοις καὶ ἀμεριμνίαις, εὐφραινόμενος, καὶ ἀσελγαίνων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. Ὁ C δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστάνοις, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἐγκρατὴς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἴστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θρᾴκης καὶ Θετταλίας καὶ Ἰλλυρικοῦ ἡγεμὼν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν τὸν Τζινεὴτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχριδῶν (56)

At Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemete Ancyræ in Galatia agebat; unde Sinopem aufugit ad Spentiarem Turcomanum, ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachiam versus trajicere ejus ope et auxilio posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, et in Valachiam trajecit. Ad Vaivodam deinde Mylitzem se confert, cui certis indiciis notum fecit, quisnam esset, unde et quomodo illuc accessisset. Quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, et prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Bassis, qui Occidentis provincias ad Danubium sitas regebant, Mosis in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri: Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruisset Musulmanus, quanto ocius Epheso Lampsacum proficiscitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in ejus locum Epheso totique provinciæ alio præfecto. Per id tempus Musulmano auctore et mandante Salagruzus de Negro patricius Genuensis turrem amplam Lampsaci exstruebat in littore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, compotationibus et crapulæ operam dedit, et omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, et polliceri, si rerum summa potiatur, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat; neque his solum intentus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciæ, Thessaliæ et Illyrici princeps proclamatur.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(52) Leunclavius lib. x, Mosis aversus Suleimanem seu Musulmanum gesta narrat, auctorumque dissentientes narrationes notat.

(53) *Ἡγεμονεύοντος Σπεντιὰρ τοῦ Τουρκομάνου.* Isfendiares a Leunclavio appellatur, ejusque genealogiam descripsit. A Turcis Omeroglii et Isfendiaroglii appellati sunt. Laonicus, lib. IV, Mosem ad Sinopes principem profectum esse etiam narrat.

(54) *Καὶ τῷ Μύλτζῃ βεηβόδᾳ.* Mirkien Iflakum, seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus, lib. IV, Myrxen. Hic est Dani frater, de quo infra fit mentio cap. 29.

(55) *Σαλαγρούζῳ δὲ Νέγρῳ.* *Annales Genuenses* ita Paulo isto tempore hujus Nigri mentionem faciunt: cujusdam alius, qui sæculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.

(56) *Ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχριδῶν.* In mss. libb. bibliothecæ Regiæ catalogus urbium et locorum, quorum nomina mutata sunt, exstat: in eo Πρεσθέλλας ἡ Ἀχρίδα. In alio ms. ejusdem bibliothecæ exstant formulæ inscriptionum et subscriptionum, quibus Constantinopolitanus patriarcha in litteris ad papam, patriarchas et metropolitas utitur. Inter illas exstat, πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆς, his verbis: Μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχριδῶν καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. *Carissime archiepiscope Justinianæ primæ, Achri-*

Musulmanus vero Cinciten in Bulgariam misit, A eumque vicinis Achridarum **49** provinciæ partibus præfecit; ipse Adrianopolim profectus eam fugreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium auctor atque largitor, laudibus in cœlum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quamcunque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque, qui præ inopia mendicabant, abunde largiebatur: tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in compotationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiæ insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. Ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem B undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus et excitatus ad mentem sobriam rediit, et Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu et vultu, principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt: cumque juvenes quinque sagittarii phareträti eum currendo prævenissent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emisso alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela C in Musulmanum torquent, equo dejiciunt et lapso caput abscindunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique Occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit, et milites satraparumque præcipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos qui

ἔπαρχον καταστήσας ἐπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἐποίει, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἅπαντες αὐτὸν ὡς εὐεργέτην καὶ δωτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον. Καὶ ἐν ἀληθείᾳ οὕτως ἦν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμὰν ἔρχετο κἄν τε ἐν πόλει, κἄν τε ἐν κώμῃ τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάκοντα, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες καὶ αὐτοὶ οἱ δι' ἔνδειαν τροφῶν προσαιτοῦντες, πάντες αὐτάρκεις ἐγένοντο. Τότε ὁ Μουσουλμὰν ἀπ' Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆ ἐπεμψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πότοις. Ὁ δὲ Μωσῆς συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανεὶς, καὶ διώξας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμὰν ἐγγὺς που Σοφίας, ἐγένετο ἀπανταχοῦ φήμη, ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. Καὶ δὴ ἐνωτισθεὶς ὁ Μουσουλμὰν τὴν ὡς ἐν ὀλίγῳ μέλλουσαν εἰσέλευσιν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ· ἦν γὰρ συῤῥέων ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν προὐχόντων οὐκ ὀλίγοι· αὐτὸς ὀψέ ποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ἠβουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἐπιβάταις τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ (57) καθ' ὁδὸν ἐντυχών· καὶ οἱ τῷ χωρίου εἶδόν τε αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμών ἐστιν, ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ. Καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες τόξα καὶ βέλη· ὁ Μουσουλμὰν ταραχθεὶς ἀφῆκε βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ ὁ εἷς κύμβαχος ὀλισθήσας ἔπεσε, καὶ δεύτερον πέμψας ῥίπτει τὸν ἕτερον· τότε οἱ τρεῖς ὁμονοήσαντες, ἦσαν γὰρ καὶ οἱ πάντες ὁμοπάτριοι καὶ ὁμαίμονες, ὀφιάσι τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμὰν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται εἰς Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὅσης, καὶ ἡγεμὼν δύσεως ἀναδείκνυται. Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμὰν ἐπένθησε· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν σατραπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔπεμψεν αὐτὸ ἐντίμως ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημείῳ. Ὁ

Ismaelis Bullialdi no:

darum, et universæ Bulgariæ in Spiritu sancto dilecte modicitatis nostræ frater. Ex his verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, hæc regio dici posset: cui conveniunt verba libri ms. 1932 bibliothecæ Regiæ, Θράκη ἐστὶν ἡ Ἀδριανούπολις μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βολγαρίας καὶ τῆς Ἀχρίδος καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. *Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur.* Ita ut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiatur; Justinianam primam Turci Giustandil appellant. Urbs Achris a Gregora, lib. III, in Macedonia collocatur, quæ et Bulgarici regni in Illyricum usque protensi, pars fuit. Libro etiam I habet: Περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Βολγαρίας τῆς καὶ Ἀχρίδος καλουμένης, *De archiepiscopatu Bulgariæ, qui et Achridis dicitur*, cujus metropolis Justiniana prima dicta. Georg. D logotheta in Chron. de Achridis **mentionem facit.** Laonic. lib. I, Macedoniæ urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papæ IX adversus Michaelem Cerularium, et Leonem Achridæ episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis exstat epistola Michaelis et Leonis quæ sic incipit: *Michael universalis patriarcha novæ Romæ, et Leo archiepiscopus Achridæ metropolis Bulgarorum dilecto fratri Joanni Cannensi episcopo.* Cantacuzenus etiam πόλιν ἐσπέριον eam appellat, lib. II, **cap. 20,** ita ut dubium omne tollatur, et Achridam esse urbem constet.

(57) *Ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινί.* Ejus mortem eodem fere modo **accidisse Breeani Annales et historia Verantiana narrant. Dissentit ab** iis Hunivaldana. Leunclavius, **lib. X, annum** de victi Musulmani ascribit **Hegiræ anno 813,** *qui* cepit Maii 6, feria 3, ann. Chr. **1410. Laonicus,** lib. IV, rem aliter quam alii **narrat.**

ισῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς Μουσουλμάν, καὶ εὑρὼν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ ις ἐν τῷ χωρίῳ ὃ [οὗ] ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμήσας τὸν καθένα υναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν αλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀφιᾶσιν· καὶ τέκνα καὶ , καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωᾶπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. την ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους σατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. ίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Θρᾴκης καὶ δονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν· ἦσαν γὰρ ροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· ορήσας εἶρηκε πρὸς αὐτούς· Ὦ ἄνδρες καὶ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους , οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ) ἀπειλὴν ἡ τῆς Ἀσίας μερίς· καὶ τὸ ·, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας ὡς στρουθίον. Οὐκ ἄλλο τοίνυν ἦν τὸ καάσαν τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ ν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, ἡ Κωνσταντίνου, καὶ σὺν αὐτῇ οἱ ἐν) βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς καὶ κυριεύσας τὰ Θρᾳκῶα μέρη, καὶ τὴν υσαν γῆν, ἣν ὁ ἡμέτερος ἀδελφὸς [πατὴρ] ευεν, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβας ἣν οὐκ ἐνδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ ν, καὶ ἐφ' ἡμῖσεος καθοὺρ ἐγένετο (58). Ἐν ι καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν χεῖρα τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου (59) ε, τοῦ διχοτομῆσαι τὸν ἄπιστον, τὸν δὲ ν ὑπερυψῶσαι καὶ ἀναβιβάσαι. Ἕνεκα τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ἡ Κωνσταν κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, τοῦτα τὴν Θεσσαλονίκην, ἣν διὰ πολλῶν ων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς ὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ οὗ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φορέα τοῦ πατρὸς, εἰ Θεῷ θελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἡμετέρων καταστήσω· καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ευχῆς οἴκους. Τότε οἱ πάντες εὐφήμισαν, καὶ

A Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui cædem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus et liberis singulos vinxit, et in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, et in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. **50** Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniæ aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenerant, oratione habita talia locutus est: *O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe* B *novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. Non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas et Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum* veneretionem ac pietatem *patriæ debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fari licet, cavour, id est infidelis, ex semisse factus est: eapropter Deus illum aversatus, in manum lanceam prophetæ mihi tradidit, ut infidelem discindam, fidelem vero exaltem et honoribus extollam. Propterea non convenit* C *Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere, quam tot laboribus et arumnis parens meus conquisierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templa commutaverat: atque ipsum cæterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi gnaviter incumbens, imperio meo submittam, et templa, quæ in illa urbe stant Deo et prophetæ ejus consecrata domos orationis constituam.* His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, aurious hauserunt.

τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μιαροὺς αὐτοῦ λόγους; ἐδέ-

ὁρίσας οὖν στρατὸν ἱκανὸν, πρῶτον μὲν ἐν ἣ **κατέβραμεν (60)** (ἔφθασε γὰρ ὁ δεσπότης;

D Ingenti itaque conscripto exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari fi-

Ismaelis Bullialdi notæ.

) ***Καθοὺρ ἐγένετο.*** Gaurum et Gauros scribit **Clavius : Turci** *Ginour*, dissyllabum Gallica **ntiatione : verbum** contumeliosum est, quod **em significat. Moses** porro fratrem suum **manum Gaurum seu** infidelem appellat, ob **cum imperatore Manuele ab eo** percussum **sque fratrem ac sororem datos.**

Τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου. De Halis aci**nic locus intelligendus est : de quo Leunel.** ***Musul.*** lib. I, ex Arabum et Turcorum mo**stis sic disserit : *Hinc illæ Muhametanorum* e de illius Sulficare (*sic Alis acinacem nomi**nsueverunt*) *quem narrant quoties vagina edu**r, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubi-**tos 18 longus, et Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non aliter ipsos ac segetem messores prosternere solitum, ac montes etiam seu scopulos eo dissecuisse. Mos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmano um hic Alis acinax, sive* Sulficar, *velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimatur*, etc. In superliminaribus quarumdam ædium publicarum Constantinopoli, hoc suificar expressum bifidi ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis audivi: hoc μορμολυκείῳ et terriculamento pavorem Christianis injigere gens viribus suis nimium confisa credit.

(60) *Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέβραμεν.* **Adeundus Leunclavius lib. II *Histor. Musulm.* A Muhamede**

δον ἔχθραν, μηνύει τῷ Μαχουμὲτ τῷ ἀδελφῷ
ἔτι διάγων ἐν Προύσῃ, τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκου-
ν· καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιβάσει ἐν
ωνσταντινουπόλει. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπό-
βοηθείᾳ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἐξερχόμενος
λαχήσεται τῷ τυράννῳ. Καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύ-
πὶ τὸν τύραννον ῥέψει, ἡ πόλις πάντοτε ἕτοι-
σται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· *Εἰ δὲ τοὐναντίον,*
ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστι, τῆς ἡγεμονίας ἐγκρα-
τὴς ἔσῃ, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ. Ὁ δὲ Μαχου-
ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος
ενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πά-
ὺς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν ὅτι
εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἑτοίμους ἔχων
καὶ τῷ Μαχουμὲτ ἐντυχὼν, καὶ λόγους ἐνόρ-
αβὼν καὶ δοὺς, περᾷ τὸν Μαχουμὲτ σὺν αὐτῷ
ωνσταντινούπολιν. Καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν
σίδῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῇ
τῇ ἕξεισι τῆς πόλεως ὁ Μεχεμὲτ σὺν πάσῃ τῇ
ᾷ αὐτοῦ καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥω-
· καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττη-
κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς θερα-
ς αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων
ωτικῶν ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ
ἓν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ.
Μωσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Κωνσταντινου-
ς, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ,
κευάζετο κατὰ τοῦ Μεχεμὲτ καὶ τῆς πόλεως.
ὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμὲτ καὶ πά-
ττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ
ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο. Τότε ὁ Μεχεμὲτ
μονίᾳ γεγονὼς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν
ενδόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἶρηκε τῷ βα-
Σὺ μὲν, πάτερ ἅγιε, ζυγοσταθμῶν, καὶ
ἑπῶν τὰς πλάστιγγας, οὐκ ἀφῇς μοι, ἄνω
ἄτω τὴν τύχην ἐμῶν, τοῦ προδοθῆναι ἢ
δοθῆναί μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς. Ἐγὼ
ῳ, πᾶν τὸ ἐκ μετώπου γραφὲν (61) ***ἐνὸς***
ου δακτύλῳ Θεοῦ ἀπαραιτήτως προβήσε-
ἕλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς
πνοῦ φέρουσαν τρίβον ἄρξασθαι· καὶ μόνον
μοι ὡς πατὴρ υἱὸν, καθὰ καὶ εἰμὶ, τὰ δὲ
ντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκού-
οὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ
σάμενος, καὶ δειπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, καὶ
νικῶς εὐφρανθέντες· πρωΐας ἤδη γενομένης
ν ὁ Μεχεμὲτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν
ὸν, τὸ μὲν ἓν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη
ε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν
Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν
ς δύο κατατομὰς τὰ φοσάτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς
ντον μέρη ἐδίωκεν· καὶ δὴ ἐπεισπεσόντα
τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες
ὸν Μεχεμὲτ ἠθροίζοντο. Ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπε-
. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γεγονὸς ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς

num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac imperatore egressus pugna cum tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contigerit (quod impense nobis optandum), principatum adipisceris, et mihi, non secus ac liberi, charus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi cum advenisse ad oram oppositam didicit, triremibus, quas instructas habebat, eo trajicit; et cum Mahomete colloquutus, mutuo jurejurando fide utrimque obstricta, cum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universo exercitu et parva manu militum Romæorum: initaque **52** cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatum bellicum iterum instaurari, et amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo confligeret. At Moses ex finibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus et Mahometem et urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus et anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur: *Tu, pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodat, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero: quidquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona faustaque solummodo precare et opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus.* Hunc sermonem ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare et laute instructa, hilares et læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit, altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiæ victæ fuissent, ad Machometis partes transie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Πᾶν τὸ ἐκ μετώπου γραφέν. Juxta mentem manicæ religionis, quæ prædestinationem inevitabilem astruit, nihilque ex hominis **voluntate** libera fieri asserit.

At hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Joanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad marchionem Montisferrati, qui ejus filiam Joanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum 55 leges et ritus connubiorum celebrat pater imperator, Romæorumque imperatorum diadematibus redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori et filiæ comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedæmonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Joannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus et manus egregia proportione compositæ. Digiti ipsius chrystalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior: cæterum formosissimo erat vultu, naso, oculis et superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium : *Anterius Quadragesimæ, pone vero Paschati similis esse videretur.* Talem conspiciens imperator Joannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imperatoris Joannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor, quo Manuelem imperatorem prosequebatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque aufugit, communicatis de fuga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abit in hortos ad captandas delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremen unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellunt, et imperatricem cum honore et reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ et imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum quæ gerebantur, quidquam vespere jam facto senserunt cives; at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere:

Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἰγγύς που ἠβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ (66), ἠγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκησίου Μόντης Φεράρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῷ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα κόντε Μαλατέστα· καὶ εἰσιὼν τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ νόμῳ γάμου ταινιοῖ τούτους, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφήμισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γὰρ τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος· τράχηλος εὐειδὴς, θριξ ὑποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς ῥύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταῤῥεομένους ἔχουσα. Ὦμους πλατεῖς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ δακτύλους χρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωῤῥεπῆ, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὄρθιον ἰσταμένη· ὄψις δὲ καὶ χεῖρα, καὶ ῥινὸς κατάστασις, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις εὐειδεστάτη πινάκεσιν, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· Ἀπ' ἐμπρὸς Τεσσαρακοστὴ, καὶ ὄπισθεν Πάσχα. Τοιαύτην οὖν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμίγη ταύτην, οὐδὲ τὸ παράπαν σύγκοιτος ταύτης ἐγένετο. Διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἑνὶ τῶν κοιτώνων τοῦ παλατίου. Ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς ἠβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτῆ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκωλύετο. Ἣ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον (67) τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἠβουλήθη διαδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν· ὅ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουΐτας τοῦ Γαλατᾶ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. Μεθ' ἡμερῶν ἕξεισι τῆς πόλεως ἔν τινι τῶν τερπνῶν κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς γυναικωνίτισι ταῖς ὁμογλώσσοις, καὶ σὺν ὀλίγοις νέοις, οὓς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἑσπέραν διήρη μὲν ἑτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ προὔχοντες εἰσιὼν τες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως αὐτὴν λαβόντες τὴν περαίαν διέβησαν, καὶ πάντες προϋπήντων αὐτὴν, καὶ δουλικῶς προσεκύνουν ὡς κυρίαν αὐτῶν καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μηδ' ὁπωσοῦν ἐννοήσαντες τὸ δρᾶμα ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης· τῇ ἑωθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐδυσχέραινον· καὶ μὴ φέρουσες τὴν καταφρόνησιν ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Γαλάτου, ἡτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἁρπάσαι τὰ αὐτῶν προάστεια. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν (68)· ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονὸς ἀπε-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(66) *Καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ.* Hæ secundæ Joannis imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ sunt anno 6927 (Christi 1419), Januarii 19, ita ut biennium intercesserit inter mortem Annæ a Russia, et secundas istas nuptias: nequaquam vero triennium secundum Ducæ calculum, qui hanc alteram Joannis uxorem Sophiam appellatam, eximia et absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non nimis honesto, comparat. Hinc facie macilenta nec florida deformemque fuisse concludere licet. De illa Laonicus, lib. IV non longe a fine illam narrat ἐπεικῆ μὲν τὸν τρόπον, ἀηδῆ δὲ τὴν ὄψιν, *moribus quidem honestis, sed ingrata ac deformi facie* fuisse.

(67) *Ἣ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον.* Cap. ultimo lib. I Phranzes eam aufugisse testatur anno 6934 (Christi 1426), Augusto mense.

(68) *Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσε.* Phranzes et Ducas dissentiunt in assignando tempore,

ο· ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερ- A nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Ga'atæ
ης τῶν Γενουϊτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῦ- inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma
ν Ἰταλίᾳ. Ἀνέμου δὲ βοραῖος [βορρᾶς] πνεύ- sumpta ad invadenda funditusque evertenda su-
ς, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασιλὶς ἐν burbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel
καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφί- imperator. Cæterum his quæ acta erant, lætatus est
, ἄλλο μηδὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ οὗ Joannes. Aderat autem actuaria navis prægrandis
θη στέμματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο, Ἀρκεῖ μοι Genuensis, quæ in Italiam mox solvebat. Orto ita-
εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων que Borea vento, illam decenter apparatam con-
μην, καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοταλάν- scendit imperatrix, velisque expansis in Italiam
ὐ μέλει μοι. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς contendit. Hæc equidem præter coronationis glo-
ίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγε- riam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque
ς ἐκείνης προὔχοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς verba **56** jactabat: Hoc unum mihi sufficiens
εἰῴ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προ- testimonium est, quod Romæorum imperatrix facta,
ντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατίων τῆς πατρικῆς titulum istum retineam: nec de thesauris am-
ς. Αὐτὴ εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ plissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines di-
ήκησιν ἠρετίσατο, καὶ τῷ Θεῷ ἑαυτὴν ἀναθεῖσα B tionis Montisferrati venisset, ad famam adventus
ιὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς obviam processit frater ipsius marchio, quem co-
νης (69) στεῖλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασι- mitabantur regionis illius proceres et nobiles, eam-
ραπεζοῦντος, ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ que in palatium paternum deduxere. In monaste-
αν εἰς γυναῖκα, ὡραίαν καὶ κάλλει καὶ ἦθει· rium quoddam ipsa deinde secedens habitationem
ηγαγόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος, κατήγαγον ἐν illic elegit, et reliquum vitæ tempus Deo devota
ταντινουπόλει. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ διὰ et consecrata exegit. Uxorem deinde imperator
υνήθων ἱεροτελεστιῶν εἰς ἓν συνῆψε, καὶ δέ- Joannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Tra-
α Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπὸ pezuntini imperatoris filiam, formosam certe et
ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως (70) σὺν τριήρεσι moribus commendabilem, quam ab eo consecutus
ταις, κατῆλθεν ἕως Πελοποννήσου. Καὶ τὸν est, missis Trapezuntem legatis, qui Constantino-
ιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας, καὶ ἑτέρους ἀπογό- polim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus
τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχει- per solemnes ritus sacros simul conjunxit, ipsa-
λαδῶν, ἀνῆκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατα- que Romæorum despœna seu imperatrix appellata
τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης est. Imperator quoque Manuel Constantinopoleos
ωννήσου. Ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπο- C portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponesum usque navigavit. Achaiæ principem in ordinem redactum sibi parere coegit: aliosque, a

Ismaelis Bullialdi notæ.

ophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele superd factum tradit: contra vero Phranzes jam e diem Manuelem astruit: fato siquidem con- Manuel, ut refert Phranzes, lib. I, cap. ultiinno mundi 6933 [Christi 1425] Julii die 21. a vero anno 6934. mense Augusto, aufugit, nortem scilicet Manuelis. Aliud etiam hoc notabimus circa temporis momenta a Phranze ata de Manuelis obitu et Joannis initiis. Mors ielis contigit anno prædicto 6933 Julii 21. Cadeinde primo lib. II, narrat anno 6934 mense isto rerum summam ad Joannem imperatorem D lutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi ridetur, Joannem jam coronatum imperatorem nnum a morte patris Manuelis, rerum sumadeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum cripsit, errasse puto, vel, pro Septembre mense stum scripsisse: vel si Augusto mense Joanaperii administrare res cœpit, pro anno 6934 jum esse anno 6933.

quod duobus testibus Ducæ et Phranzi repugnat, qui tertiam Joannis uxorem Trapezuntini imperatoris filiam esse asserunt.

(70) Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντινούπ. Auctor noster trium uxorum Joannis historiam digressione usus hactenus pertexuit. Redit deinceps ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in Peloponnesum profectionem: quam imperator hiece, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste Phranze suscepit, mundi nempe 6923 (Christi 1415), cujus mense Martio die 23, in Cenchrearum portum salvus venit. Anno deinde sequente 6924, Constantinopolim rediit. Profectionis illius mentionem facit Laonicus, lib. IV, Hexamiliumque, quod et Phranzes testatur, ab eo refectum. Martinus papa V indulgentias plenarias postea concessit illis qui ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quoniam vero de Cenchrearum navali et portu hic mentio injecta est, lectorem admonebimus Leunclavium, lib. XIV *Historiæ Musulmanicæ*, et in *Pandectis Historiæ Turcicæ*, cap. 120, nec sibi constare nec veritatem assecutum omnino esse. Non sibi similis est, quod lib. XIV, Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum collocet; cap. vero 120 *Pandect.* in Laconia seu Tzaconia. Quod impossibile est, in duobus locis eamdem urbem sitam esse. Veritatem partim assecutus est, cum Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sit: at Corinthus non est, sed Cenchreæ in sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum

) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. II, I, anno 6935 [Christi 1427] Augusti 29, Ma- Trapezuntinam Constantinopolim advenisse, no 6936 [eodem Christi anno 1427,] mense mbri, nuptiarum solemnia celebrata esse scri- Laonicus rerum ordinem perturbans narrat, uam marchionis Μονφεραΐας filia aufugisset, uxorem Joannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρματίας ρμάτων ἡγεμόνος θυγατέρα. *E Sarmatia Sarum*, id est, Russiæ seu Moscoviæ, *regis filiam*;

Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditionem suam redegit: indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodoro filio universæ Peloponesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori conferet, triremen ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, et summa cum lætitia navigationem absolvit. Advenientis etiam in occursum processit universus Constantinopolis populus cum patriarcha et senatu: faustisque acclamationibus et hymnis prosecuti in palatium deduxerunt: hunc que exitum expeditio ejus sortita est.

A τῇ βασιλικῇ εἰσελθών, καὶ συνεστιαθεὶς τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιώσας, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τριήρεις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης τὴν ἐπάνοδον ἦνυον. Καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἅπαντες σὺν τῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ μετ' εὐφημίας καὶ ὕμνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήγαγον· καὶ τὰ τῆς ἐπανόδου ἐπεπλήρωτο.

57 CAPUT XXI.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit (71), *cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Cariæ et Lyciæ finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficitur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus eam Muhametes Susmani filium et deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt, Tandem a Morate Mahomelis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profitentes interfecti.*

At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique refectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illinc in Asiam profectionem instituit. Etenim Caramanus per illud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui et Mahometis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transilientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabat, cedat, provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus floccifaciens castra munire, quietusque exspectare illius adventum. Mahometes igitur Cymam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidiariis, ut se dedant, per feciales denuntiat, recusantesque deinde expugnat. Omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mænomeni, in quo exstructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacik: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo

B Ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ ταραχὴν οὐδεμίαν ἐξόπισθεν ἀφείς, περᾷ τὰ τῆς ἑῴας μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθών, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδεμήματα παρὰ τοῦ Καραμὰν ἀνανεώσας, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει. Ὁ γὰρ Καραμὰν, ὅτε ὁ Μαχουμὲτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτὴν, καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμὲτ ἀναιρήσας ἐκ τοῦ τάφου, πυρὶ παρέδωκεν. Ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζὴτ ἀπεκεφάλισέ ποτε ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥηθέντος Καραμάν. Κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεὴτ μεγαλυνθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐπιτρεπόμενα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεὴτ παραχωρῆσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφεῖναι τὴν ἐπαρχίαν. Ὁ δὲ Τζινεὴτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος, ἠσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπαυτὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Κύμην (72), καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρατῶν διὰ τὸν Τζινεὴτ, πολεμήσας κατέσχε. Καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας αὐτοῦ ξίφει ἀνεῖλε, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἠλευθέρωσεν. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὴκ (73) μετωνόμασαν, κἀκεῖνο σὺν πλείστῃ δυνάμει καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον (74)· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν

C

D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Leunclavius, *Histor. Musulm.* lib. XII, et in *Annalibus Turcicis* expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est, nullum verbum facit, sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

(72) *Ἐλθὼν εἰς Κύμην.* Κύμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus De urbibus. Idem Strabo, lib. II, Dominicus Marius Niger vult esse Phocæam novam, quæ Lesbo objacet.

(73) *Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὴκ.* Notitia Metropoleon sub Smyrnæ habet ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρχαγγέλου, qui procul dubio is est cujus hic nomen a nostro refertur.

(74) *Τὸ Νυμφαῖον.* Urbis istius nomen in partibus Æolidis, Lydiæ, aut Ioniæ in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemæus, Strabo et Stephanus in Taurica Nymphæum habent inter Panticapæum et Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Nimphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido, lib. II, in fine, ubi de Joannis Ducæ obitu, qui in eo obiit, περὶ τὸ Νυμφαῖον τότε ποιούμενος τὰς διατριβάς, et lib. VI, cap. 13, ubi de Porphyrogenito verba facit, ἐπεὶ δὲ τέως περὶ τὸ Νυμφαῖον τῆς Λυδίας ἐτύγχανε, etc.

εἰς Σμύρναν. Τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἐπρεπε τει-
, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλών, καὶ
λὴν σύνταξιν ἑτοιμάσας διά τε ὅπλων καὶ ἀν-
, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζι-
αὐτὴς εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καταλιπὼν τὴν μη-
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήτ, καὶ τὰ
ἐν Σμύρνῃ ἐγκλειστα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ
οῦλον, Αὐδουλὰν ὀνόματι, εἰς τὸ Νύμφαιον
τῆς οἰ τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρου-
ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζήτ Βε-
ἦγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ· ἦν γὰρ ἐν
ᾳ καὶ ἀξίᾳ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἔπος
· δοῦλος γὰρ ὑπῆρχε τοῦ Μαχουμὲτ, ἀλλὰ διὰ
περβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἄρ-
τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεὶς Παγιαζήτ
τος ἐν Θρᾴκῃ τοῦ Μαχουμὲτ γράφει πρὸς τὸν
ἠτ· *Εἰ βούλει τοῦ εἶναί σε κύριον Ἰωνίας
ἢ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῖν,
μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου, καὶ
αί σοι γαμβρὸς, σὺ δ' ἐμὸς πενθερὸς γενήσῃ,
κτοτε ἔσο ἀμερίμνως διάγων ἐν τῇ σῇ ἡγε-
ι.* Ὁ Τζινεὴτ δὲ θέλων δηλῶσαι τὴν ἀλαζο-
αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτα-
ιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὐδουλᾶ δούλου
ροντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· *Τίνος εἶ
ος;* Ὁ δὲ, *Τῆς σῆς αὐθεντείας.* Ὁ δὲ Τζι-
Καὶ ποίου γένους; Αὐδουλᾶς δὲ, *Τῶν Ἀλ-
ν. Ποίας θρησκείας;* Ὁ δὲ Αὐδουλᾶς, *Πρώην
Καβοὺρ ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος.*
Τζινεὴτ πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ φησιν·
*τὴν ἐρον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ὑμῶν
δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέραν εἰς γυναῖκα
ον τῷ ἐμῷ δούλῳ Αὐδουλάχ· καὶ ποιῶ
ν ἐλεύθερον καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τὴν σήμε-
καὶ ἕνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν.* Εὐφημήσαντες
ντες τὸν Τζινεὴτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας
ἷμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τού-
ἔφησεν· *Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγια-
κει ἀναλάβομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν
εῖνον, δοῦλον ἀργυρώνητον ὡς ἐκεῖνον,
ρον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ'
ον.* Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνιεὶς τοὺς λόγους,
ἐλυψε πᾶσαν τὴν περίληψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ,
ν ἔκτοτε τρίφων μανίαν ἄσπονδον κατὰ τοῦ
ήτ. Εὑρὼν δὲ καιρὸν ὃν ἐδέετο συλλαβὼν τὸν
υλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξε-
εν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις
ὸν τῆς ἱστορίας εἰρμόν.

γὰρ Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Σμύρναν, καὶ περι-
ὼσας αὐτὴν, εὗρεν ἐκεῖ τὸν μεγαμαγίστορα
ὸν τριήρεσι τρισὶ, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρού-
ὸ παρὰ τοῦ Τεμὺρ φθαρὲν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ
ήτ. Τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθόν-
ν ἄφιξιν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἀπαν-
εσον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν,

A expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis muniverat, magnamque manum præsidiariorum militum imposuerat. Instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, cæterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra Smyrnæ muros conclusis: **58** gener ipsius, qui et servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis ducibus Nymphæi, cujus custodiæ præfectus erat, comprehenditur, et in conspectum Bajazitis veziri, id est mesazontis, Mahometis adducitur. Hic potentia ac opibus cæteros antecellebat, et ut alter imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis
B fuerat; quodque servitio promptus et habilis magis videretur, familiæ totius directio ipsi concredita est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem, cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: *Si dominium Ioniæ retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam legitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, deinceps que securus et quietus in tua ditione vives.* At Cineites animi superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuntio, qui litteras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat: *Cujusnam es servus?* Respondit iste, *Dominationis tuæ.* Cineites iterum, *Unde natus es?* Ad quem Audulas, *Albanus sum. Cujus religionis?* respondit
C Audulas: *Antea Cavur eram, nunc Musulmanus sum.* Conversus illico ad proceres aulæ suæ Cineites fatur: *Hodie coram vobis omnibus filiam meam uxorem legitimam servo meo Andulach nuptum do: eumque libertate dono, generumque in posterum adscisco, et inter affines meos.* His Cineitis sermonibus universus consessus applausit. Ipse vero ad nuntium Bajazitis hocce responsum dedit: *Renuntia hero tuo generum mihi ex Albanis, cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia emptum, paris etiam ac ipse conditionis, verum ipso juniorem et prudentiorem.* Nuntius igitur Bajazitis intellectis ejusmodi verbis, ad herum reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione demum,
D quam avide expetebat, oblata, injuriam spretæ affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum resectis testiculis eunuchum fecit. Redeamus autem ad historiæ seriem.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum duces duabus de causis: cum prop-

Ismaelis Bullialdi notæ

) *Πυκταχομιστοῦ.* Phavorinus, Πυκτὴς παρ' Ὁμήρῳ τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὕστερον δηλοῖ. Πυκτός *apud Hor sign ficat, apud recentio* um seu tabulam

ter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque cæteris superiores, tum propter Cineitis fraudes et deprædationes. Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vecti. Carusianus Phrygiæ superioris princeps, Mantachias Cariæ, Mitylenes Regulus triremibus delatus, Chii quoque dominus 59 et ipse nave advectus; jamque illic aderat magnus Rhodi magister. Cuncti isti, ut colerent eum, illuc sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineite pessumdato; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, et uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, et ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admissi orantes. Ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque et turres partim diruit, incolisque habitandam mœnibus nudatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum ædificabat, jamque supra altitudinis semissem illam erexerat: cum Turci, Mahometis jussu, noctu eam radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atines, castrum illud impensis Rhodiorum constructum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque jurgia intercessura inter dominationem ipsius et beatissimum papam: fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum quæ a Scythis, in eos severe ac aspere animadvertentibus, passi erant: *Ego quidem, inquit, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam. Regium enim hoc præcipue est, bonos beneficiis locupletare, pravos pœnis subjicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in has regiones advenissem, multi coram me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarunt hac ratione ducti; quamvis Temyr in Asia nihil, quod utile sit, patraverit, insigne tamen servatæ Ioniæ monumentum posuit, eversa ac diruta area, quæ Smyrnæ imposita erat: omnes enim servilis conditionis Iones, in illam arcem confugientes liberi evadebant. Qui vero terrestre iter*

διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ διὰ τὸ ναυοῦργον καὶ ληστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. Οἱ τῶν Φωκαιῶν οὖν ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης· ὁ Καρμιὰν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μαντεχίας Καρίας, ὁ Μιτυλήνης διὰ τριήρεων, ὁ Χίου καὶ αὐτοὶ [αὐτὸς] διὰ τριήρεος, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἐκεῖ, ἅπαντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ἕνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου· καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἠσπάσατο. Ποιήσας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρναν, καὶ συμβοηθούντες ὡς δυνατὸν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Μαχουμὲτ αἰτοῦντες συγχώρησιν τῶν ἐπραισμένων. Παρέδωκαν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατεάξας ἕως γῆς τὰ τείχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους ἀφῆκε τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτους. Ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ (76) ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἕνα παμμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναβιβάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸν ἥμισυ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ διὰ τῆς νυκτὸς κελεύσας τοῖς Τούρκοις ἤρειψαν ἀπὸ βάθρων. Πρωΐας δὲ ἰδὼν ὁ μαγίστωρ τὸ γεγονὸς, καὶ δεινοπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπὼν, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀτὴν διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι, ἔσονται σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ καὶ τοῦ μακαριωτάτου πάππα. Καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τὰ ἑσπέρια μέρη, καὶ ἀφανιεῖ πολλοστὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ πράως φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ εὐήθως ἀπεκρίνατο. Ἦν γὰρ ἀκμὴν κρατοῦσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· *Ἐγὼ μὲν, πάτερ, ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος καὶ φιλότιμος· καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἴδιον τοῦτ' ἐστὶ, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν, καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ὑπηκόου συμφέρον δεῖν πραγματεύεσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὗρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παρεκτρότας μου καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν, λέγοντες· Εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσατο ὁ Τεμὺρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι καὶ ἐραλεῖον ἐρεῖπια τὸ πολίχνιον τὸ ἐν Σμύρνῃ, μέγα μνημόσυνον ἀνέθηκε τῇ Ἰωνίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἰωνεῖς δουλεύοντες πάντες εἰς ἐκεῖνο καταφεύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγχανον· καὶ οἱ ἐν τριόδοις διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ πελάγους ἐν θαλάσσῃ κλέοντες διὰ τῶν ληστρικῶν ἀκατίων πάντες τύχῃ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(76) *Ὁ δὲ μέγας μαγίστωρ.* Magnus magister militiæ Hierosolymitanæ tunc fuit frater Philibertus de Nailaco natione Gallus, et antequam magnus magister electus fuisset, Aquitaniæ prior. Creatus fuit sociorum suffragiis anno 1396, ut lib. IV tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisas appulit, ad concilium proficisci cogitans, et Constantiensi interfuit. Rhodum deinde rediit anno 1420, et sequenti 1421 obiit, ut idem Bosius lib. V testatur. Verum de illius incepto Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum sultano Mehemete colloquiis verbum nullum facit.

εἰας ἐδεσμοῦντο, καὶ ἦν ἁσπονδος ἔχθρα A *illac capessebant, homines liberi quique mari navi-*
φρεριῶν ἔν τε ἠπείρῳ, ἔν τε θαλάττῃ μετὰ *gabant, prædatoriis navibus intercepti sub servitutis*
Τούρκων. Ἐμαχαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο ὁ ἀσε- *jugum mittebantur, et hostiliter tam mari, quam*
Τεμύρ. Νῦν δὲ βούλει τοῦ εἶναί με ἀσεβέ- *terra in se invicem invehebantur fratres Rhodii*
ον τοῦ τυράννου ἐκείνου ; οὐ δύναμαι τοῦτο *equites et Turci. Hac de causa bene audiebat impius*
σαι. Πλὴν γενέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλητόν, *Temyr. Visne igitur, ut isto tyranno magis impie*
ὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· *me geram? abhorret ab hoc animus.* **60** *Verumta-*
μί σοι ἐν τοῖς ὁρίοις Καρίας καὶ Λυκίας τό- *men ut tuæ libidini satisfiat, et Turcorum preces*
δσον βούλει, καὶ ἄπελθε οἰκοδομήσων, *irritæ non evadant, concedo tibi locum, quam am-*
ν βούλει πολίχνιον. Τότε ὁ μέγας μαγίστωρ *plissimum volueris, in Cariæ et Lyciæ finibus; illuc*
ισθεὶς τοὺς λόγους τούτους, εἶρηκε πρὸς τὸν *te confer, et, prout libitum erit, arcem ædifica.* Ma-
υμέτ· Ὦ ἡγεμών, δός μοι τῶν ὑπὸ τὴν σὴν *hometis sermones cum percepisset magnus ma-*
σίαν τόπων μέρος, καὶ μή με ἀποπέμπῃς *gister, eum sic allocutus est: Partem aliquam, o*
λλοτρίαις ἐπαρχίαις. Ὁ δὲ ἡγεμών, Ἐκ τῶν *imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque*
δίδωμί σοι, κἀγὼ τῷ Μανταχίᾳ ἐδωρησάμην B *me in alienum transmitte.* Cui occurrendo re-
ἐπαρχίαν, καὶ μή σοι μελέτω περὶ τούτου. *spondit imp.: Quod tibi concedo meum est, quippe*
ας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν· ὁμοίως *ipse ego principatum Mantachiæ concessi, neque*
ἱ Χίου, καὶ Λέσβιοι, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς *porro de his sis sollicitus.* Rogavit itaque magnus
ιεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος, καὶ πλη- *magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod*
; τὰ θελήματα, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. *postquam obtinuit, inde discessit.* Chii pariter et
ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ ἱκετικῶς δυσωποῦσα οὐκ *Lesbii, Phocæenesque abierunt, acceptis ab eo beni-*
στο, μέχρις οὗ εἰσακουσθεῖσα, ἠλευθέρωσε τὸν *gnis responsis, super illis quæ petierant; quæcunque*
αὐτῆς τοῦ θανάτου. Ὅς καὶ ἐλθών, καὶ προσ- *enim ab eo quæsivere consecuti sunt, et pacifice ab*
ας τὸν Μαχουμὲτ, ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ μη- *eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non*
ἀτακτεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ *cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, et a*
ὶ καὶ κυρίους, καὶ δεσπότας ἔχειν καὶ καλεῖν *mortis pœna filium ejus exsolvisset.* Cineites etiam se
ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν *coram Mahomete stitit, eumque adoravit, et jureju-*
χίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου (77), *rando se obstrinxit in posterum nullas res novas*
ὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν μετεσκεύασε· τὸν δὲ *moliturum, sed in fide mansurum per totum vitæ*
ήτ κελεύσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θράκῃ ἐλθεῖν, C *tempus: dominosque et heros re ac nomine agni-*
ς τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίσας εἰς τὴν δύσιν *turum eos qui ab Othmanica gente genus ducunt.*
ίζευξε. Καὶ ἐν Καλλιουπόλει ἐλθὼν, στόλον ἀπαρ- *Provinciæ istius administrationem credit Mahome-*
κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίας (78), καὶ τῶν λοιπῶν *tes Alexandri Susmani filio, quem ad impiam su-*
άδων νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, αἰτιῶν *perstitionem suam seductum traxerat. Jussit*
ὡς οὐ πρώην, οὕτω καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ *quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebusque*
προσαγορεύσων τῷ Μαχουμέτ. Ἀπάρας οὖν *in oriente optime constitutis in occiduas partes*
ῆς Καλλιουπόλεως ὁ στόλος, ἔχων ἀμηραλῆν *perrexit. Calliopolim ingressus classem instruit ad-*
ζαλισπέγην σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσιν ὁμοῦ *versus Naxi insulæ ducem, cæterasque, ejus pa-*
οντα ἦλθεν ἐν Ἄνδρῳ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, *rentes imperio, Cycladas insulas. Objiciebatur ei,*
λῳ (79)· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθροί- *quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec*
καὶ ζημίαν πλείστην ποιήσας, ἐπανέζευξεν. *officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnam antea*
salutaturus accesserat. Egressa Callipoleos portu tota classis triremium ac biremium simul
ta, cui amiralius, id est Archithalassus, præerat Giali Begus, Andrum insulam, Paron et Mylon
lit: multisque insularibus captis, illatoque gravi damno discessit.

ὲ Βενετικοὶ μαθόντες τὸ γεγονὸς οὐχ ὑπέμει- D *At Veneti tantam injuriam non tulere: ille quippe*
Ἦν γὰρ ὁ Δεύκας πρὸ πολλοῦ τοῖς Βενετικοῖς *Naxi dux jamdiu in Venetorum fidem et amicitiam*

Ismaelis Bullialdi notæ

) *Τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμανοῦ.* *illud narrat, et classis Venetæ ducem fuisse Petrum*
anus ille, Mysiæ inferioris dux fuit, a Bajazite *Lauredanum asserit. A Duca dissentit in eo quod*
captus, et in carcerem detrusus. Ut vitam *scripsit de Venetis, Τήν τε Λάμψακον πολιορ-*
raret, filius patri cognominis musulmanissa- *κίᾳ παρεστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκατέλιπον· καὶ*
uod a Leunclavio lib. v scriptum est. Sus- *αὐτοὶ ᾤχοντο ἐπ' οἴκου ἀποπλέοντες. Lampsacum*
quoque, lib. I, Laonicus mentionem habet. *deditione acceperunt, impositoque præsidio, domum*
euzenus meminit etiam lib. III, cap. 2, Sis- *renavigarunt.* Ducas ipsos frustra tentasse scribit,
; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, et Constantinopolim navigasse. Phranzes, lib. I,
d Turcos primum, deinde Constantinopolim *cap. 31, paucissimis verbis de illo bello disserit,*
git. Illum repetebat Alexander Mysorum rex *ducemque classis Venetæ Petrum Lauredanum*
ichaeli successerat. *fuisse notat.*

) *Κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίας.* Leunclavius de (79) *Ἐν τῇ Πάρῳ καὶ Μύλῳ.* Juxta hodier-
ello et prælio nihil habet. Laonicus, lib. IV, nam pronuntia[illegible]iosit Μύλῳ, cum Μῆλον
onge a fine, more suo confuso et intricato antiqui dixer[illegible]lum.

venerat, illorumque vexillo et insignibus se tutabatur. Vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Eubœam, Cretam et Cycladas insulas. Triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent : faucibus deinde Hellesponti superatis, Lampsacum usque pervenere. Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. 61 Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleos portu solverat, quodque Turcicum conjiciebant Venetæ classis duces : triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unum e suis esse, quod insequebantur, Veneti illius tutandi causa triremem unam in altum vela facere jubent. Lesbium porro erat Constantinopoli profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenæ instar ordine servato, in ipsas feruntur : et, cum classicum cecinissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem amiralii Giali Begi appellunt, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cædunt, ipsumque Giali Begum membratim conciderunt. Alius deinde in aliam irruit et insilit: omnibus denique triremibus captis, immaniter Turcos frustulatim discindunt, spectantibus eorum conjugibus et liberis Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinato jam die Veneti receptui canunt, triremesque septem et viginti Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. Portumque ingressi, omnibus accurate perpensis et perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. In Christianos aliter anquisitum : qui enim captivi vinctique in triremibus detinebantur, iis vita concessa est. Illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio præmio ducti, operam suam sponte locaverant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum insulæ ambitum furcas ad instar vitium dispositas, ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerunt triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Eubœam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hiemem, ineunteque vere classis Veneta portu Venetiarum iterum solvit, et Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampsaci erat a Musulmano exstructa, tentat. E triremibus itaque eam Veneti oppugnant et quatiunt, cum in littus exscendere nequivissent. Aderat enim illic Chamzas, Bajazitis Mesazontis frater, cum exercitu decem millium et amplius militum, qui Venetorum incessum observabat. Qui cum suos conatus irritos cernerent, Constantinopolim abiere, turris obsidione omissa : quam semidirutam ac quassatam reliquerunt : tecto ipsius a vertice ad imum decusso, et ad

A ὑποκύπτων, καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν φέρ
καταλαβόντος τοῦ ἔαρος ηὐτρέπισαν καὶ α
ήρεις δέκα· καὶ προσέχοντες ἦσαν τὸν
κόλπον (80), Εὔβοιαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κ
νήσους· ἐλθοῦσαι δὲ τριήρεις ἐπτὰ μέχρι
ἠβουλήθησαν ἐμφανεῖς γενέσθαι τοῖς ἐχθ
εἰσελθόντες τὴν Ἑλλήσποντον διέβησαν μέ
ψάκου. Καὶ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἵσταν
λιμένι Καλλιουπόλεως ἕτοιμαι εἰς ἐξοχήν.
ρεις δὲ τῶν Βενετικῶν ὁρῶσαι ἱστίον ἓν
κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, καὶ
τες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν
τοῦ λαβεῖν αὐτό. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ὁρῶντες τ
νον, καὶ εἰκάζοντες τὸ διωκόμενον αὐτὶ
ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέρα τριήρης, δε
B θέλων αὐτό. Ἐκεῖνο δὲ ἦν Λέσβιον πλοῖον
μενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν. Ἰδόντες δὲ
τικοὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίκην
ἐξιούσας, ὥρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ
ἦχησαν, συνεπλάκησαν. Πρῶτον μὲν δὴ
σαντες τὴν τοῦ ἀμιραλῆ Τζαλίσπεγι τριή
τας ἀφειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλίσ
λῆδον κατέτεμον· εἶτα ἄλλος ἄλλην ἐπεμ
πάσας παρέλαβον, ἀνηλεῶς κατατέμνον
Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν καὶ τῶ
αὐτῶν, μακρὰν ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιου
ρὰν ὡς μίλιον ἕν. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἤδη π
ραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τρι
Τούρκων ὡς κζ' τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰς αὐτὰ
C σαντες, κατῆσαν εἰς Τένεδον νῆσον. Κὰ
σθέντες ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκρ
χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἅπαντας ἔσφ
δὲ τοὺς Χριστιανοὺς ἑτέραν ἔρευναν ἐρευ
καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῷ τρόπῳ εἰσαχθέντ
στόλῳ, τὴν ζωὴν ἐδωρήσαντο, τοὺς δὲ διὰ
καὶ τῆς τυχούσης προνοίας πάντας ἀνεσ
ἐν τῇ Τενέδῳ. Καὶ ἦν ἰδεῖν γυρόθεν τὴν
σον ὡς ἀμπέλους τὰς φούρκας, καὶ ὡς βότ
ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. Αἱ δὲ τριήρεις κα
ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τ
Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν,
μένους ἐρέτας Χριστιανοὺς ὑπάρχοντας.
δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ ἔαρος ἀρχομέ
D ἀπὸ Βενετίας τριήρεις· καὶ ἐν Ἑλλησπόν
θοῦσαι ἠβουλήθησαν παραλαβεῖν τὸν πύρ
Λαμψάκῳ ὃν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμάν, κα
λάσσης ἀκροβολισμοὺς ποιήσαντες, διὰ ξ
ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν· ἦν γὰρ προσέχων ὁ
ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ Μεσάζοντος, σὺ
χιλιάδας δέκα καὶ πλέον. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Βεν
δὲν μηδὲν ἀνύοντες, ἀφίσαν αὐτὸν, καὶ εἰς Π
τίνου ἔπλεον, καταλιπόντες αὐτὸν ἡμιθραυ
τὸ στέγος αὐτοῦ καταβάλλοντες, ἀπὸ κέρα
ἄνω, κοσκινηδὸν κατετρύπησαν. Τότε ὁ
ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτὸς τὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Ἀδριανοῦ κόλπον. Improprie appellat Adriani sinum. Mare Adriaticum ab urbe Hadria nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro per sinum Adriaticum hic intelligi mare quod Siciliam et Peloponnesum interfluit : a nautis *il Golfo* adhuc appellatur.

:ελεύσας ἕως θεμέθλων κατέῤῥαξεν εἰπών· κέρδους οὐ πρέπον ἐστὶν ὄνειδος κερδᾶναι. Μαχουμὲτ τὸν Τζινεὴτ περάσας ἐν Καλλιουδέδωκεν αὐτῷ πρόνοιαν ἐν τοῖς μέρεσι Νιως ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Δανούβεως, παραγαὐτὸν φυλάττειν τὰς ἄκρας καλῶς, καὶ ὑπερἕνεκα τῶν Μουσουλμάνων.

δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (81), ἠγέρθη τις τῶν ων ἰδιώτης καὶ ἄγροικος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς ;, ὃ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον (82), πρὸς ἀνατανταντικρὺ Χίου. Καὶ ἐδίδαξε τοῖς Τούρκοις ωσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ κοινὰ ἐδογμάτισε, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα, ίγη, καὶ ἀρούρας. Ἐγὼ εἰς τὸν σὸν οἶκον ν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμὸν ὡς σόν, πλὴν τοῦ μέρους. Πλανήσας δὲ τοὺς πάντας ἀγροὶαὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπούλως ἐπραγματεύετο τῶν Χριστιανῶν φιλίαν. Ἐξέθετο γὰρ δόγμα, τῶν Τούρκων εἶποι, ὅτι Χριστιανοὶ οὐχ ουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσεβὴς ἐστι. Καὶ οἱ ὑπήκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συναντινα τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξένουν, καὶ ὡς ν τοῦ Διὸς ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ' ἑκάστην ἐν διέλιπε στέλλων ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας κατειλεγμένοις ἀποστόλους, ν αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ ἔστιν σωθῆναι τῶν ἀπάντων, εἰ μὴ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ ττεως τῶν Χριστιανῶν. Ἔτυχε δὲ τῷ καιρῷ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητὴν ἕνα γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Τουρ- Καὶ στείλας ὁ ψευδαββᾶς ἐκεῖνος δύο τῶν λων αὐτοῦ τῶν μονοχιτώνων, ἔχοντας τὴν κατατεψιλωμένην ἀσκεπῆ, καὶ τοὺς πόδας χωρὶς ια, καὶ πῖλον ἕνα μονοχιτωνίσκον ἐνδεδυμέσοσαγορεύων αὐτὸ, καὶ μηνύων, ὡς ὅτι Κἀγὼ κητὴς σοῦ εἰμι, καὶ τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύεις, κἀγὼ τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετὰ ιι νύκτωρ διαβαίνων ἀψόφῳ ποδὶ τὸ πέ- Ὁ δὲ ἀληθὴς ἀββᾶς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευῆρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου σθαι, λέγων, ὅτι Ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ σχο-, καὶ αὐτὲς συνασκητής μου ἐγένετο· καὶ

A cribri modum pertuso. Confestim vero Chamzas, ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos turrim funditus evertere, hac ratione adducta, non decere sine lucro et utilitate **62** contumeliam referre. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli transmissum præfecit Nicopoli ad Danubium sitæ, hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur, et Musulmanos ab exteris propugnaret.

Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex et agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Ionii ostio adjacet, et vulgo Stylarius appellatur, Chio insulæ ad ortum objectus. Docebat ille Turcos paupertatem *voluntariam* ; omniaque, præter uxores, annonam, vestes, currus et arva communia esse debere prædicabat. *Ego*, aiebat, *tua domo*, *ut mea*, B *utor* ; *tu mea*, *ut tua*, *uteris*, *salva uxoris reverentia*. Cumque in istud dogma omnes agrestes pertraxisset, clam ac subdole in Christianorum amicitiam venire satagebat. Hocce etenim effatum evulgavit : *Quicumque Turcus dixerit Christianos non esse erga Deum religiosos*, *hic impius habeatur*. Quotquot igitur præceptis ejus obsequebantur, quemcunque Christianum, in quem incidissent, benigne amplectebantur et suscipiebant, eique tanquam angelo Dei honorem habebant. Ipse vero quotidie nuntios mittere magistratibus Chiis, et præcipuis eximiisque inter clericos propositum suum ipsis manifestans, profiterique non aliter omnes salvari posse, nisi in fidei Christianæ communione. Contigit etiam sub id tempus anachoretam quemdam Cretensem, in insulæ C illius monasterio, quod Turlotæ dicitur, monasticam vitam agere. Ad hunc falsus ille abbas misit binos apostolos suos unica veste indutos, capite nudo ac raso, pedibusque sandaliis non opertis, rhenone unico vestitos incedentes, per quos talia ipsi significat : *Ego*, *sicut tu*, *idem asceticæ vitæ institutum sequor*, *eumdem Deum*, *cui tu servis*, *veneror* ; *ad te de nocte sine strepitu venio mare pedibus trajiciendo*. Verus itaque abbas, ab impostore illo falso abbate deceptus, cœpit et ipse absurda de illo prædicare his verbis : *Dum Sami morarer*, *mecum asceticam vitam ipse egit* ; *nunc per dies singulos trajiciens mecum versatur*, *et simul colloquimur*, aliaque fabularum monstra effutiebat coram me, qui hæc scribo.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Hanc de D reta historiam persequitur Leuncl. lib. XII, *nnal. Turc.* Bedredinis Semavinæ F. nomen ignotum est, sicut etiam monachus Cretenclavio ignotus. Magna singularique prudenani Mehemetis huic nascenti sectæ itum , quæ seditiones et tumultus excitasset : postea contigerunt sub Soleimane anno Asia minore excitati, ut lib. XVIII Leuncl.

Ὁ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον. Nautæ Itali ilis suis nauticis loci illius nomen, *Capo* , eumque a Smyrna milliaribus 40, Phocæa *Foia Vecchia* milliaribus 20, a Chii sancta milliaribus 10. distare asserunt. Dominius Niger in Comment. Asiæ primo, disse- Chersoneso Chalcitide, talia scribit : *In cujus altero cornu promontorium est Numantis* (Mimantis dicendum erat) *quod recentiores caput Stilari appellant*. Antiquis temporibus Μέλαινα, ut Strabo lib. XIV refert, appellabatur, inque eo promontorio latomiæ molarium lapidum erant ; quæ appellatio antiqua hodiernæ Turcicæ respondet : appellatur enim hodie Kara-borru, Kara-bornu vulgo pronuntiatur, id est, niger nasus, seu nigrum promontorium. Fallitur Leunclavius, lib. XII cit. qui Caraboru, vel Caraburum Lyciæ oppidum, Turcicamque appellationem inde derivatam putat. Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi ditione situm est, cui Adin seu Atin imperaverat, cujus pars Ionia fuit. Cara-borum illud seu Caraboru promontorium est altissimum, quod sinum, cui Smyrna adjacet, intrantibus ad dextram objacet.

Susmani ergo filius nobis supra memoratus, qui a Mahomete provinciæ gubernandæ impositus erat, conscripto exercitu adversus illum falsum abbatem contendit : verum angustias Stylarii montis superare haud penes eum fuit. Stylarii incolæ contra agmine facto, collectis supra sex millia militibus, stantes ad angustias et aditus fere impervios, totum exercitum cum ipso duce Susmano deleverunt. Confestim turba omnis quæ Percligiam Mustapham, falso enim abbati hoc nomen erat, sequebatur, spes suas in **63** istum impostorem collocavit, nomen illius supra prophetas laudibus extollendo ; ab iis deinde decretum, caput pileo, qui *sarculas* dicitur, non tegere : sed una tantum veste indui, sub dio agere, potiusque Christianis, quam Turcis adhærere. Rebus ita gestis Lydiæ gubernatori Hali Bego dat in mandatis Mahometes, ut cum universis Lydiæ et Ioniæ copiis in Stylarios moveat : Stylarii iterum viarum aditus, montiumque angustias occupant : cumque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes fere occisi sunt, ut vix cum paucis Halibegus salvus Magnesiam evaserit. Hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Moratem etiamnum impuberem, annosque duodecim solummodo natum illuc mittit, eique comitem adjungit Bajazitem Mesazontem. Hi collectis universis copiis Thraciæ, Bithyniæ, Phrygiæ, Lydiæ et Ioniæ per arctas illas vias aditu difficillimas magna vi irrumpunt : obvios omnes sine discrimine cædunt, senes et infantes, viros et mulieres, utque verbo dicam, in omnem ætatem immaniter sævitum est : donec ad montem perventum, quem tuendum isti monochitones (id est una veste utentes) susceperant. Pugnatum illic acerrime, innumeris, qui Morati militabant, cadentibus, quo usque omnium illorum cum suo falso abbate deditio secuta est. Comprehensos vinctosque Ephesum cunctos abduxere, ubi impostorem illum, quamvis variis tormentis subjectum, intrepidum nihilominus experti sunt, inque sua opinione constantem ac pertinacem. Illum igitur camelo imponunt in cruce extensum, manibus expansis, clavisque tabulæ affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbis medium transvexere. Hujus etiam discipulos qui doctoris sui errores abnegare noluerunt, ipso intuente cunctos confodiunt : quorum alia verba exaudita non sunt, præter ista *Tete saltan eris*, hoc est, *Domine abbas accelera*, quibus prolatis illico mortem alacres oppetivere. Per aliquod

A *νῦν ἡμέραν παρ' ἡμέραν διαβαίνων συνομιλεῖ μοι* · καὶ ἄλλα τινὰ τέρατα, ἃ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλεγε. Ὁ δὲ τοῦ Μαχουμὲτ ἐπίτροπος, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ τοῦ Σουσμάνου υἱὸς (83), ὃς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθέντευε, στρατὸν ἀθροίσας, καὶ ἐλθὼν κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἠδυνήθη διαβῆναι τὰ στενωπὰ τοῦ Στυλαρίου. Οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς ἓν συναχθέντες, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους ὄντες εἰς τὰ δύσβατα στάντες, ἅπαντες τοὺς σὺν τῷ Σουσμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ τὸν Σούσμανον. Τότε οἱ τοῦ Περκλιτζία Μουσταφᾶ, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐν τῷ ψευδαδᾷ στερεώσαντες, καὶ ὑπέρτερον προφήτου τοῦτον ὑμνήσαντες, ἐξέθεντο δόγμα τοῦ μὴ ἐνδύσεσθαι τὴν κεφαλὴν, πῖλον, ὃ καλοῦσι ζαρκουλᾶν · ἀλλὰ

B ζῆν μονοχίτωνα καὶ ἀσκεπῆ βίον, καὶ προστίθεσθαι πλέον Χριστιανοῖς ἢ Τούρκοις. Μετὰ δὲ ταῦτα μηνύει ὁ Μαχουμὲτ τῷ ἐπάρχῳ Λυδίας Ἀλίπεγι, τῷ στρατεῦσαι σὺν πάσῃ δυνάμει Λυδίας καὶ Ἰωνίας κατὰ τῶν Στυλαρίων · οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάξαντες τὰς ἐμβολὰς τῶν στενώδων, καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὑπεναντίων εἰσελθὸν πάντας οἱ ἀγρεῖκοι ἐφόνευσαν, ὡς μόλις σὺν ὀλίγοις ὁ Ἀλίπεγις διασωθεὶς εἰς Μαγνησίαν ἦκε. Τότε ὁ Μαχουμὲτ μαθὼν τὸ δρᾶμα, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωρὰτ παιδίον ὄντα δωδεκαετὲς, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγιαζὴτ Μεσάζοντα σὺν τῷ Θρᾳκικῷ στρατῷ · καὶ Βιθυνοὺς, καὶ Φρύγας, καὶ Λύδους, καὶ Ἴωνας πάντας ἀθροίσας, εἰσιτίν ἐν τοῖς δυσβάτοις ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμει

C πολλῇ · καὶ ἀπαντῶντας πάντας ἀφειδῶς ἐξέβαλε, γέροντας ἐμοῦ καὶ νήπια, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πᾶσαν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἔσφαττον · ἕως οὗ φθάσαντες ἐν τῷ ὄρει, ὃ εἶχον εἰς φυλακὴν οἱ μονοχίτωνες, καὶ κρατήσαντες τέλεμον, μετὰ πολλῶν τῶν πεσόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μωρὰτ ὑπὲρ ἀριθμὸν, παρεδόθησαν σὺν τῷ ψευδαδᾷ. Παραλαβόντες δὲ καὶ δεσμήσαντες αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἔφεσον, κἀκεῖ ἐξετάσαντες αὐτὸν

D διὰ πολλῶν τιμωριῶν, εὗρον ἀκλόνητον καὶ ἀμετάπτωτον τῆς φαντασίας αὐτοῦ. Τότε σταυρώσαντες αὐτὸν, καὶ ἐπιθέντες καμήλῳ ἐκτεταμένας ἔχοντας χεῖρας, πεπερονημένας ἐν σανίσι διὰ τῶν ἴχνων ἐθριάμβευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. Τοὺς δὲ μαθητὰς αὐτοῦ μὴ ἀπαρνησαμένους τὸ φρόνημα τῶν διδασκάλου αὐτῶν, πάντας ἐπ' ὄψει τούτου κατέσφαττον, οὐκ ἄλλο λέγοντες πλὴν τὸ, *Τετὲ σουλτὰν ἐρῆς* (84), ἤγουν, *Κύριε ἀββᾶς, σφάσον*. Καὶ τότε ἡδέως τὸν θάνατον ἐλάμβανον. Ἐκράτει γὰρ ἄχρι καιροῦ δόξα πολλῶν τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, ὡς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(83) *Ὁ τοῦ Σουσμανοῦ υἱός*. Historiæ Turcicæ, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, et Hali-bego in sectæ novæ auctorem ejusque sequaces susceptarum non meminerunt ; ultimæ, cujus Morates Mehemetis filius, et Bajazites Mesazon duces fuerunt, solummodo meminere. Illubenter enim Turci se victos fatentur ; nec hactenus nisi semel atque iterum, prælio fra- disse se agnoscunt : bello nempe Temyriano ad Naupacti, *Lepanto* vulgo, sinum, a fœderatis cum Veneta repub. principibus Christianis superati : quem porro Ducas Bercligiam Mustapham, Leunel. Buruglusem Mustapham appellat.

(84) *Τετὲ σουλτὰν ἐρῆς*. Pronuntiatur *Dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. *Dede* Turcice *avum* significat. Dervisium quemdam ab ipsis *Sidik Dede* appellatum audivi, id est, *intime fidelem avum*, quod honoris causa ab ipsis factum : secundus enim a præsule Dervisiorum erat.

ηκεν, ἀλλὰ ζῇ· ὡς καὶ τῷ ἀσκητῇ τῷ προ- A equidem tempus inter discipulos ejus opinio invaluit
ῳ ἐντυχὼν ἐγὼ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ ipsum mortuum non esse, sed in vivis superare:
ας περὶ τούτου, τί ἄρα τὸ δοξάζον περὶ talique errore implicitus tenebatur nobis memora-
; εἴρηκέ μοι, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ tus asceta, quem istis transactis allocutus sum;
ς ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεῖ καὶ ὡς πρώην αὖ- cum enim interrogassem, quid de illo sentiret? re-
· εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὔτε spondit mihi eum non obiisse, sed in Samum insu-
ας, οὔτε κατὰ νοῦν λαβών. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ lam trajecisse, ubi pristinas sedes habuerat. Verum
τὸ παιδίον, καὶ διελθὼν τὴν Ἀσίαν, Λυδίαν, hujus deliramenta aspernatus, nullamque fidem ad-
ους ἐντυχὼν ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τουρκο- hibens, iis diutius attendere non sustinui. His de-
ρους ἅπαντας πικρῷ θανάτῳ παρέδωκεν. mum rebus constitutis Bajazites adolescentem Mora-
ς δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβὰς temem secum circumducens, peragravit Asiam et Ly-
ἐν Ἀδριανοῦ, παραστήσας τὸν υἱὸν Μωρὰτ diam, omnesque Turcocalogeros (*id* **64** *est mona-*
ρὶ Μαχουμὲτ νικητὴν τροπαιοῦχον. Τότε καὶ *chos Turcos*) acerbis tormentis enecavit, quotquot
υμὲτ ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμα- in paupertate voluntaria viventes ipsi occurrerunt.
σίας τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέῳ Phrygia deinceps lustrata fretum trajecit, venitque
τῶν μειστάνων καὶ πρακτικῶν ἕνα διοι- B Adrianopolim, Moratemque salvum de hostibus
τῶν πραγμάτων κατέστησε, Γεωργίτζπεγιν triumphantem ad parentem suum Mahometem re-
ιλούμενον. duxit. Hic filio suo admodum juveni tunc Amasiam
ne Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuncto quodam e purpuratis,
rerum gerendarum apprime perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

CAPUT XXII.

agnus Magister castrum Petronium in Cariæ finibus ædificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum intra ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. imotuit, eisque se adiungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario repetit, qui rem ad imp. . Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustaphas et Cineites a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde nnum utrumque custodiendus relegatur. Mahometes Walachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir bus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. ses ob quas Mahometes filium suum Amasiæ præfeceral. Bajazitis Bassæ ergo Mahometem fidelis servi officiametis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies XL occultata sit usque ad Mo- adventum.

ὁ προῤῥηθεὶς μέγας Μάϊστωρ (85) ἐν ἐκείνῳ Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi
ι στόλον ἀπαρτίσας σὺν διήρεσι τρισὶ, καὶ Magister classem biremium trium, aliquot præte-
ίρος, τὴν ἅπασαν παρασκευὴν ἔνδον εἰσάξας, rea navium instruxit: quibus imposuit omnem ap-
θεστον, λίθους ἀκρογωνιαίους, ξύλα, σανίδας, paratam materiam, bitumen nempe, lapides angu-
ι ἄλλο, τὸ πρὸς οἰκοδομεῖν κάστρον συμφέρον, C lares, ligna, asseres et si quid aliud opus ipsi esset
ἄκροις τῆς ἐπαρχίας Καρίας, ἐν ἑνὶ ἀκρω- ad arcem in finibus Cariæ provinciæ ædificandam:
ιλθὼν φρούριον ἔπηξεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κο- profectusque designavit in quodam promontorio
υ τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Πετρόνιον αὐτὸ propugnaculum, quod, de Petri apostolorum prin-
ς. Καλῶς οὖν τὴν βάσιν πήξας, καὶ ἀρξάμε- cipis nomine, Petronium appellavit. Fundamentis
ζειν τὰ τείχη, ἦκε καὶ ὁ Μανταχίας Ἐλιέξ- deinde solidis jactis, postquam in altitudinem mœ-
σὺν δυνάμει πολλῇ, κωλύσειν μέλλων τὸ nia assurgere cœpissent, cum multis copiis acces-
ισθὲν ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν. Ἀπαρτίσας sit Mantachias Eliez Begus, opus inchoatum disturba-
λῶς τὸ φρούριον καὶ πύργους ἀεροβάμους turus: verum re infecta retro pedem tulit. Egregie
ις, καὶ φρερίους ἔνδον φύλακας ἐγκαταστή- igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis
κανῆκεν εἰς Ῥόδον· νόμους καὶ ἔθη ἐπαφεὶς per ambitum munito, militibusque fratribus custo-
ύλαξι τοῦ φρουρίου, τοῦ νήφειν ἀεὶ καὶ ἐγρη- dia illius commissa, Rhodum redlit magnus Magis-
ιι, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοὺς ter. Discedens porro leges dedit custodibus, viven-
ας αἰχμαλώτους· τοῦ ἀντιλαμβάνειν, καὶ σώ- dique modum, ut sobrie semper vescantur vigilent-
ύτους εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γρά- que, sintque seduli ac prompti ad suscipiendos cap-
ι παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου (86)· ὃ καὶ νῦν μέ- tivos fugitivos, tutumque eis receptum in arce
ν σήμερον σώζεται. D præbeant: appellenturque *sancti Petri libertini*: quæ appellatio ad hanc usque diem usurpatur.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς μέγας Μαΐστωρ Philide Nailaco appellatus.

Καὶ ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου v. Bosius, lib. IV *Hist. ord. Milit. Hierosol.* anno 1399 Smyrnam a Temyre expugnatam; que magnum magistrum in Cariam cum navigasse: locum illic situ tutissimum in- ius Ceramicum et Jasium, qui hodie *Golfo di San Pietro* appellatur, ubi quondam steterat Halicarnassus, occupavisse, et S. Petri castrum ædificavisse, de quo sic loquitur Bosius: *Il quale fu poi di gran gloria e riputazione a quest ordine e di grand utile alla Cristianità*; additque canes in eo castro nutritos fuisse, qui interdiu vincti, noctu ad castri custodiam emittebantur: quorum adeo exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis

Mahomete ineunte vere conscripto in occiduis provinciis **65** exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit : accersitis deinde ad se cunctis Anatoliæ satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quam de Caramani facinoribus flagitiisque Prusæ patratis sumere cupiebat. Ulcisci namque statuerat contumeliam cineribus et reliquiis majorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quæ Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset complura oppida et vicos incendio delevit, Iconiumque celeri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriæ montes, fuga saluti consulens, se receperat : unde per legatos supplex ac submissus admissorum criminum pœnam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahometem flexit, occupatamque ditionem eo condonante recuperat : postquam jurejurando cavit se in fide mansurum, fœderi nullam fraudem facturum, nec unquam Othmanici imperii fines invasurum. Hactenus insequendi fine facto, Prusam revertitur Mahometes, et fretum rursus transvectus Adrianopolim petit : ubi dum moratur, nuntios accipit, qui monent fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazitis supra memorati filium in Walachia degere. His nuntiis auditis quamprimum mancipia mittit, quæ Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt ; nudiustertius enim fluvium trajecerat, et Mustaphæ se conjunxerat : cui jurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eamdem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis et occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminebat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. Illic certior factus Mustapham et Cineitem Istrum transiisse, inque Thessa-

Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρχομένου (87), καὶ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας ἔξεισι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περάσας τὴν Θρᾴκην εἰς Προῦσαν ἔρχεται· καὶ τοὺς τῆς ἑῴας σατράπας καλέσας, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκαονίας μέρη ἀνέδραμεν, ἐκδικῆσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καραμὰν τολμηθέντα ἐν τῇ Προύσῃ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πατρῴων αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν ὀστέων τῶν πατρικῶν ἐν πυρὶ δαπανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμὰν τόλμαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ πολλὰς πόλεις καὶ κώμας πυριφλέκτους ἀναδείξας, ἔφθασεν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτὴ, ὁ Καραμὰν ἦν φεύγων ἐν τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι· πρέσβεις δὲ πέμψας, ἱκετικῶς ἐδέετο τοῦ ἀφεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα. Ὁ δὲ καμφθεὶς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφῆσιν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδει ἀσφάλειαν δι' ὅρκου τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολώτατον φίλον ἀεὶ, καὶ μὴ ἐπεμβαίνειν ἰδέ ποτε ἐν τοῖς ὁρίοις Ὀθμάν. Καὶ ἀφεὶς τοῦ διώκειν, ἐστράφει ὄπισθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν· κἀκεῖ διάγων ἦλθε μήνυμα, πῶς ὕστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς (88) ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ προῤῥηθέντος Παγιαζὴτ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν διάγων. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκκρίτους δύο, τοῦ ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζινεήτ· οἱ δὲ οὐχ εὗρον αὐτὸν, ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας· ἐνθεὶς τῷ Μουσταφᾷ· καὶ ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ συνδραμεῖν, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ ἄρχοντα καταστῆσαι δύσεως καὶ ἑῴας. Μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεὴτ ὁ Μεχεμὲτ, καὶ μὴ φέρων τὴν ζημίαν, ἣν ὑποστῆναι μέλλει παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγείρει πολὺν, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θρᾴκην ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν· κἀκεῖ μαθὼν ὅτι ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεὴτ περάσαντες τὸν Ἴστρον, ἔχοντες Βλάχους εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρχονται. Καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποιεῖτο. Ἀνεστηθέντες ἐγγὺς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

olfactu dignoscerent ; hos dilaniarent, illos ad castri portam salvos deducerent. Lib. quoque v, idem Bosius de isto castro disserit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam et monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus 17, a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, et anno 1416, vel 1417, acciderunt, non potuit magnus magister, qui tunc concil. Constantiæ intererat, Smyrnam venire, castrum reficere, et cum Mehemete colloqui : oportet itaque legatum magni magistri aliquem, qui classi præesset, a Duca magnum magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria ædificasse : totus enim ille Asiæ tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo ponti Euxini, et maris Carpathii : cum S. Petri castrum in Caria, Asiæ minoris angulo locatum sit. Hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnam iterum occupare, quam alias sedes quæsivisse ; et procul dubio Smyrnam fugere poterant Christiani, et in libertatem fugere ; quod iis quidem utile erat, atque etiam illi Rhodiorum equitum societati : qui ex illa confugientium multitudine socios navales, velonesque remiges legere poterant, et ad navales expeditiones excursionesque eorum operæ uti.

(87) *Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρχ.* Hæc est expeditio, cujus meminit Leunel. l. XII.

(88) *Πῶς ὁ ὕστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ Μουσταφᾶς.* Hic est Mustaphas, de cujus natalibus controvertitur. Historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, supposititium esse contendunt, eum propterea *Dusme* lingua Turcica appellant. Phranzes, lib. I, cap. 32, legitimum eum fuisse asserit, Moratisque secundi patruum, ab eoque victum et strangulatum. Laonicus, lib. IV, Μουσταφᾶς γέ τοι ὁ τῶν Παϊαζήτου παίδων εἷς, *Bajazitis filiorum unus, Mustaphas*. Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro et Phranzes eum inaotuisse sub Morate II tradiderunt : Laonicus sub Mahomete Moratis patre : qua in parte cum nostro sentit. Atque in enarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad ejus partes transitu, amborumque carcere mediocris est.

νάψαντες πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν ὁ Μεχε- A liam contendere cum Turcorum haud exiguo nu-
αχὼν, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν mero, auxiliaribusque Walachorum copiis, ipse
Θεσσαλονίκης (89) ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζι- quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit:
Ἀνθίσταντο δὲ σὺν ὀλίγοις βοηθούμενοι παρὰ cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi ob-
τολιτῶν. Ἐσπέρας δὲ ἤδη γενομένης, καὶ μὴ viam sibi invicem facti essent, utrinque acie con-
τες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει· Δημήτριος δὲ Λάσκα- curritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui
Λεοντάρις φιλοξενήσας αὐτοὺς, καὶ παρηγο- Mustapham et Cineitem ad portas usque Thessalo-
, λέγων θαρρεῖν εἰς τὸ τῆς τύχης εὐμετάβο nicæ fugientes insecutus est: cui restiterunt pauco-
καὶ μηδεμίαν ἐν νῷ βάλλειν φροντίδα τοῦ rum civium auxilio protecti. Vespere deinde, quam-
ὖναι τούτους τῷ Μεχεμὲτ, εἰ ἐπρόκειτο Θεσ- vis inviti, in urbem admissi sunt, et a Demetrio
ίκη παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. Θαρσήσαντες Lascari Leontario humane ac comiter suscepti,
τούτοις τοῖς ὑποσχομένοις παρὰ τοῦ Δημη- ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna,
ἀφροντίστως ἐδείπνησαν, καὶ εἰς ὕπνον ἐτρά- quæ variabilis admodum est, bene sperare **66** hor-
. Πρωΐας δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν tatur, neque vel minima suspicione aut metu tur-
άριον ὁ Μαχουμὲτ ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, bari, ne Mahometi prodantur, etsi Thessalonicam
· Οἶδας ἀκριβῶς τὴν ἀγάπην ἣν κέκτημαι, B Turcis dedi oporteat. His Demetrii verbis animo
ἣν ἀρράγῃ φιλίαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥω- erecti omni sollicitudine deposita cœnant, et dor-
·· μὴ βουληθῇς οὖν διασπαράξαι ταύτην, mitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum
ἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παντὶ τῷ γένει de ducibus suis ad Leontarium mittit, qui sic cum
πλέον ζημίαν προξενῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ alloqueretur: *Probe nosti, quam constanti amicitia*
, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰσάξαι ἔχθραν ἀσπε- *ac dilectione imperatorem Romæorum prosequar. Ca-*
ἀλλὰ τὴν κυνηγηθεῖσαν παρ' ἐμοὶ θήραν *ve ergo ne eam labefactes, prorsusque perimas, neque*
ὡς μοι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις, χαίρειν *etiam universæ Romæorum genti damnum accersas,*
μοι τὴν φιλίαν τὴν ἔχθραν ἀσπάσομαι· *aut inter nos et Romæos inimicitias capitales exer-*
ς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ *cendi causam præbeas; quin potius prædam, in retia*
ἔνδον αἰχμαλωτίσω, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν *compulsam redde mihi. Sin minus hoc præstiteris,*
ὁ, καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἐν χερσὶν ἐμαῖς *a te renuntiata mihi amicitia, tuum hostem me pro-*
Τότε ὁ κὺρ Δημήτριος φρονιμώτατος ὢν ἀντε- *fiteor: quam celerrime urbem tuam debellabo, omnes-*
, λέγων· Ἐπίστασαι, Κύριε ἡγεμὼν, ὅτι *que illius incolas sub jugum mittam, e vivorum nu-*
ὐκ εἰμὶ δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω, C *mero te expungam, cunctosque hostes meos in pote-*
ὁ μόνον τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ *statem meam reducam.* Dom. Demetrius pro ea, qua
ἐκεῖ υἱὸς αὐτοῦ ἐτάχθης εἶναι· τὸ γοῦν pollebat, prudentia his verbis illico respondit: *No-*
ττόμενον παρὰ σοὶ χρέος ἐστὶ τοῦ πλη- *sti, Domine imperator, penes me non esse hujus urbis*
, καὶ εἰς πέρας ἄγειν. Πλὴν χρέος καὶ *dominium, sed pro servo ac ministro me gerere, non*
ἐμόν ἐστι, τὸ τὰ συμβάντα καὶ τῷ ἐμῷ *tantum imperatoris Romæorum, sed et tuo; siqui-*
εῖ γνωστὰ ποιῆσαι· καὶ γὰρ οὐκ ἐστὶ τῶν *dem inter illius liberos te adscitum voluisti. In ea*
των Τούρκων ὁ ἐν τῇ αὐλῇ εἰσελθὼν τοῦ *proinde conditione sum, ut mandata tua exsequi, et*
ἕως, διωκόμενος ὡς πέρδιξ ὑπὸ ἱέρακος, *ad finem perducere debeam. Verumtamen aliunde*
σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφὸς σὸς, ὡς ἔμαθον· *etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum*
καὶ τῶν τυχόντων εἷς, οὐδ' αὐτὸν ἄν σοι *de eventu rerum certiorem faciam. Non etenim de*
α τοῦ βασιλέως μὴ προτρέψαντος. Διὸ *Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum*
ὡ δουλικῶς, ὑπόμεινον ὀλίγον· ἐγὼ δὲ *confugit, non aliter quam perdix ab accipitre com-*
ᾧ ταύτῃ μηνύω τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα, *pulsa, salutem sibi quærens; at frater tuus ille est.*
ὡς χρὴ κελεύειν κελευέτω· ἐγὼ δὲ τὸ προσ- D *Neque etiam hunc tibi, quamvis infimæ sortis homi-*
ὸν πληρώσω. *nem, traderem, nisi id in mandatis mihi dederit impe-*
Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut paulisper exspectare velis, ipsoque temporis momento
riorem de his quæ contigerunt certiorem reddam, ipse vero pro libitu jubeat, mandata ipsius ac
exsequar.

ὐσας οὖν τοὺς λόγους τούτους ὁ Μαχουμὲτ, Talia cum audiisset Mahometes, consensit ut ad
τέθετο τοῦ γενέσθαι τὸ μήνυμα· γράψας καὶ imperatorem de istis referretur: ipse quoque per
τὸν βασιλέα τὰ δοκοῦντα, καὶ παρακαλῶν litteras animi sententiam ei aperit, hortaturque ne

Ismaelis Rullialdi notæ.

Μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης. et sinus Thermaici oris utraque adjacet. Posterio-
us dicit Thermam venisse, captos Constan- ribus temporibus Thessalonica appellata est, quæ
lim deductos fuisse: verum auctoris nostri olim Therma: si verum est testimonium auctoris,
io amplior est, et circumstantiis appositis qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum
r. In margine editi Laonici, anno 1615 Co- nomina mutata sunt: Θέρμη καὶ Ἡμαθία ἡ Θεσσα-
Allobrogum, Therma vocatur Thessalonica; λονίκη. Exstat in ms. lib. 1334 Bibl. Reg.
ia equidem a Thessalonica non longe abest,

propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas incurrerent. At Manuel imperator ad Mahometem his verbis rescripsit : *Apprime nosti me futurum tibi patrem pollicitum esse, teque contra mihi fore filium promisisse. Sane vero si uterque promissis steterimus, ecce Deum timebimus, et mandata ejus servabimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater filii proditor traducetur, et filius parricidii arguetur. Ego equidem jusjurandum non violabo : tu vero id observare non vis. Deus judex justus eum vindicet, cui fit injuria. Eos itaque, qui ad me confugiunt, nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me traditos esse, hocce etenim facinus regium non est, sed tyrannicum. Equidem si fratrem meum insequerer, ipseque compulsus sub alas tuas* 67 *confugeret, eumque dedi peterem, occidendum mihi tradere haud deberes. Quod si tradideris, in leges humanas committis, proditor cum sis et homicida. Noveris itaque tam exsecrandum scelus me nunquam patraturum. Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga te obeam, Deum unum tibi juro, qui apud nos Christianos in Trinitate laudatur, nunquam e carcere profugam Mustapham exiturum, nec ejus viæ comitem Cineitem quandiu imperio ac vita frueris. Postquam vero ex hac vita migraveris, prout res cesserint de illis decernam. Quod si hoc propositum nostrum acceptum tibi non fuerit, libidini tuæ obtempera.* Ad Demetrium quoque Leontarium scribit, eique talia imperat : *Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris, illico exsequere. Profugos istos Mustapham et Cineitem, eorumque comites uni triremi impositos quam celerrime ad nos transmitte, neque præter mandata nostra quidquam tentaveris.* Mahometes animo versans quæ successura erant, si in offensionem imperatoris incurreret : certiorque redditus se vivo Mustapham ac Cineitem semper detentum iri, Thessalonicam ultra non infestavit, illinecque digressus Adrianopolim se confert, multis curis et animi anxietatibus expeditus, quibus antea angebatur reputans Mustaphæ et Cineitis manifestam rebellionem. Demetrius etiam Leontarius triremen unam paravit, ambosque captivos ea vectos ad imperatorem transmittit. Qui post breve tempus Mustapham in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti et accurata custodia tenendum committit : at Cineitem monasterio beatissimæ Virginis inclusit, ubi quietus otiabatur. Imperator apocrisiarios statim misit qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha alendo faciendos, in cujus quidem comitatu erant viri triginta ; cum Cineite vero decem aderant : quapropter singulis annis accepit imperator ex reditibus et ærario Mahometis trecenta asprorum millia, interposito juramento de Mustapha non liberando, quandiu in vivis superesset Mahometes :

A αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίαν σκανδάλων τὰ συμβεβηκότα πράγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ἐγὼ μέν, ὡς οἶδας ἀκριβῶς, ὑπεσχέθην τοῦ εἶναί με πατὴρ εἰς σέ, σὺ δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. Καὶ εἰ μὲν ἀμφότεροι φυλάξομεν τὰ ὑποσχεθέντα, ἰδοὺ καὶ φόβος Θεοῦ καὶ τήρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρεκβῶμεν αὐτά, ἰδοὺ ὁ πατὴρ ὡς προδότης υἱοῦ φανεῖται, καὶ ὁ υἱὸς ὡς πατρὸς φονεὺς κληθήσεται. Ἐγὼ μὲν φυλάξω τοὺς ὅρκους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξαι. Ἔστω ὁ ἐκδικῶν τὸν ἀδικούμενον Θεὸς ὁ δίκαιος κριτής. Περὶ οὖν τῶν προσφύγων (90) οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὠσὶν ἀκοῦσαι τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖράς σου· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον οὐκ ἔστι βασιλικόν, ἀλλὰ τυραννικόν. Καὶ εἰ μὲν
B ἐγὼ κατεδίωκον ἐμὸν ἀδελφόν, διωκόμενος οὖν κατέφυγεν ὑπὸ τῶν πτερύγων τῶν σῶν, καὶ ζητῶν, οὐκ ἂν μοι ἔδωκας αὐτὸν τοῦ θανατῶσαι· εἰ δὲ καὶ ἔδωκας, ἐποίησας ἂν ὑπὲρ ἄνθρωπον προδότης γεγονὼς, καὶ φονεύς. Ἴσθι οὖν τοῦτο, ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι' ἐμοῦ τὸ ἀκάλεστον τοῦτο ἔργον. Πλὴν ἐπεὶ οὕτως ἐτάχθην τοῦ εἶναί με εἰς τρόπον πατρός σου, ὄμνυμί σοι τὸν ἕνα Θεὸν, τὸν ἐν Τριάδι ὑμνούμενον παρ' ἡμῖν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μηδ' ὅλως ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφᾶν, οὔτε τὸν αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεήτ, μέχρις οὗ παύσῃ τῆς ἡγεμονίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἐν
C τῷ κόσμῳ ζωῆς· παρελθόντος δέ σου, καὶ πῶς συναντήσει τὰ πράγματα. Εἰ δὲ οὐ βούλει, πρᾶττε ὃ βούλει. Τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριν διὰ προστάγματος λέγων γράφει· Ἀναγνοὺς τὰ παρ' ἐμοὶ προσταχθέντα συντόμως πλήρωσον. Βάλλων τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τόν τε Μουσταφᾶν σὺν τῷ Τζινεήτ, καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας ἐν τριήρει μιᾷ, πέμψον διὰ τάχους εἰς ἡμᾶς. Καὶ παρὰ τὸ προσταχθὲν μὴ πράξῃς. Ὁ Μαχουμὲτ δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι, εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ τῷ Μουσταφᾷ οὐκ ἔσται ἐλευθερία τῆς φυλακῆς, οὔτε τῷ Τζινεήτ, ἐπαύσατο τῶν ἐνοχλεῖν Θεσσαλονίκην, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ᾔει
D εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπαλλαγεὶς πολλῶν φροντίδων καὶ ἐννοιῶν, καταδαμαζόμενος ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ ἕνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Τζινεήτ. Ὁ δὲ κύριος Δημήτριος ὁ Λεοντάρις τριήρη μίαν ἑτοιμάσας καὶ τοὺς δύο ἔνδον ἐμβαλών, ἐξέστειλε τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσταφᾶν μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ ἔπεμψε, προστάττων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ Τζινεὴτ ἔταξε μονὴν αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παρμακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡσυχάζων. Τότε ὁ βασιλεὺς στείλας ἀποκρισιαρίους, ἐζήτει παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ τὰς δαπάνας, ἃς ἔμελλε δαπανᾶν ὁ Μουσταφᾶς·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Περὶ οὖν τῶν προσφύγων. Manuel imperator summum, alienæ clientelæ [illegible] nerosum ac magnanimum virum [illegible] espondit. Indignum enim se faci-nus flagitiumque admisisset, seque Mehemetis subditum ac clientem confessus fuisset, si, asylorum ac hospitalitatis jure violato, confugientes ad se Mustapham et Cineitem tradidisset.

γὰρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ A post mortem vero ipsius concessum imperatori
ῆς δέκα. Ἐποίησεν οὖν κατ' ἔτος λαμβάνειν ὁ quemadmodum erga se affectos cognoverit Maho-
ὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων metis posteros, et e re sua erit, decernere. Legati
ἰσχιλίων τριακοσίων χιλιάδων ἀσπρων ἀριθ- postmodum suis petitionibus congrua ac idonea pro-
αβῶν ὅρκους τοῦ μὴ ἀπολυθῆναι τὸν Μουστα- missa scriptis mandata et jurejurando firmata se-
φᾶ ὅρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ. Μετὰ δὲ τὸ θα- cum referentes abierunt. Mahometes autem Wala-
ις ἴδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς chis infensus, eo quod adversum se in apertam rebe-
τὸν βασιλέα, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλέξα- llionem Mustapha erupisset, in eos numerosum exer-
αβόντας οὖν σύμφωνα ἐγγράφως καὶ ὅρκους, citum duci jubet, qui deprædationibus et incendiis
σθεις ἀπῆσαν. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ κατὰ τῶν agros vastat, et quamplurima damna infert. Inde
ον τρέφων ἔχθραν ἕνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ etiam inimicitias occultas adversus Constantinopo-
ήσεως, πέμπει στρατὸν πολὺν καὶ λεηλατεῖ, litanam urbem exercere cœpit, profunda tamen dis-
υρπολεῖ, καὶ ζημιοῖ τὰ πλεῖστα. Μετὰ δὲ simulatione tectas, nec palam, vel minimum, pro-
ἤρξατο ἐν κρυφοῖ τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς rumpentes.
ς. Ἦν γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ' οὐ
ὡς τὸ παράπαν ἐδείκνυε.

δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (91) ἦν τις ἀνὴρ B Per illud etiam tempus vir quidam **68** innotuit
λεως Φιλαδελφείας ἄνθρωπος τὸ μὲν γένος Christianus Philadelphius inter cives primarius,
ανὸς, τὴν τύχην εἷς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς cæterum subdolus et veterator. Hic cum unus
ς Φιλαδελφείας, τὴν πρᾶξιν πανοῦργος καὶ inter reipublicæ administratores esset, quando
. Οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἷς ὢν Scythæ in Asiam irruperunt, complures Christia-
τροκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χρι- nos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut
ῶν ἐν χερσὶ τῶν ἀσεβῶν ἕνεκα αἰτίας, πλου- a Temyre imperatas pecunias solverent : quos,
ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὲν τῷ Τεμὺρ cum solvendo non essent, Barbari combusserunt :
· κἀκεῖνοι δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πυρὶ κατ- atque etiam Philadelphiæ archiepiscopum tam diris
ἂν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν ἀρχιερέα sævisque tormentis divexavere, ut Christianam
ελφείας εἰς τοσούτους πειρασμοὺς εἰσάξαι, religionem ejeraverit. Constantinopolim Phila-
έσανα, τοῦ ἐξομόσασθαι τὸ σέβας τῶν Χριστια- delphius ille venit, ubi in cujusdam aulici
Οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τινὶ familiaritatem admissus est : eumque ad eum
τοῦ παλατίου ἐντυχὼν, καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις frequenter accederet, accidit ut in aula im-
χόμενος, μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ παλατίῳ C peratoris propter negotia urgentia interpres aliquis
το ζήτησίς τινος διερμηνευτοῦ, χρείας κατε- conquireretur. Confidenter ergo ingressus Turco-
ύσης. Ὁ δὲ ἑτοίμως εἰσέρχεται, καὶ τὰ παρὰ rum verba Græce interpretabatur, quorum linguam
των λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνιζεν· ἦν γὰρ τὴν apprime callebat. Legati imperatoris hunc, qui
κτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. Ἐκ- Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps
οὖν οἱ πρέσβεις τοῦ βασιλέως εἶχον ὁμοῦ καὶ habuerunt, quod linguæ Turcicæ peritus esset. Cum
θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον frequentes igitur legationes pro vario quarumdam
ν διάλεκτον. Συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρεσβείας rerum eventu obirent, theologus in eorum comitatu
λειπον, διὰ τινῶν συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Mesazonti
γος σὺν τοῖς πρέσβεσιν· οἰκειωθεὶς τοίνυν seu veziro Mahometis, arctiorem in dies cum illo
ιγιαζὴτ τῷ Μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἐγένετο amicitiam contrahit, eique secreta a Romæis sibi
ς τὰ καθ' ἡμέραν φίλος αὐτοῦ, λαμβάνων credita Bajazeti prodit ; at sinceram fidem erga
ι τῶν Ῥωμαίων μυστήρια τινα, καὶ ῥίπτων ἐν legatos professus quæ ex Turcis resciverat, eis ex
ὡσὶ τοῦ Παγιαζὴτ. Καὶ δεικνύων ἀκραιφνῆ parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ
ιν εἰς αὐτοὺς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους secunda eum provexit, ut generalis aprocrisarius
λύπτων. Κατήντησεν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρον D imperatoris fieret, et Bajazetis commensalis, sæ-
τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ὁποκρισιάριος τοῦ piusque ipsius Mahometis. Inter plures vero
ἑως γενέσθαι, καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζὴτ, sinistri jactabantur de theologo sermones, maleque
αὐτοῦ τοῦ Μαχουμὲτ πολλάκις· ἐλέγετο γὰρ ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romæis
πολλῶν καὶ ἠκούετο, ὡς ὁ θεολόγος οὐκ ἦν non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Præ-
ἐργὸς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν dictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne
στα Μουσταφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγα- urbe ab isto theologo ejiceretur. Inciderunt et alia,
ιι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἐξώ- promissas nempe ad Mustapham alendum expensas
. Καὶ ἄλλα τινὰ, σιτοδοσίας λέγω, καὶ τὰ per aliquod temporis spatium, quominus solverentur,
Turcos prohibuisse. Per alios igitur legatos impe-
rator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens

Ismaelis Bullialdi notæ.

1) *Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις.* Infra hujus latius explicantur : cujus apud alios nullum verbum
ogi, qui Corax dicebatur, scelera et proditio- invenio.
ob quas acerbissimo supplicio mulctatus est,

theologus totum negotium expediret. Suspectus propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant: at imperator Manuel nulla unquam cum suspicione perstrinxit, vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Verumtamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque stantia evertit, quæ vero eversa jacent erigit; ita theologi, sive potius thollogi (92) machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exiliens occurrit: in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus **69** et hemiplecticus factus: sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. Accersiti deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiti celerem opem ægrotanti tulerunt. Universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris aspectum. Mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi læti faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguæ usu privatur: vespere tandem in lecto decumbens debitum naturæ persolvit. Cum ergo Mahometes totum fere, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imperatore omnibusque, præter Venetos, Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod exstruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imperatore intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem, eamque irremeabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imperatorem, successorem reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim sibi a patre imperio, regebat provincias in confinio Perso-Turcorum sitas, quibus Karajulucus imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imperatoris Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Sæpius equidem seditionibus agitabantur

A ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων. Καὶ μηνύων ὁ βασιλεὺς δι' ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ἐλθὼν ὁ θεολόγος πάντ' ἔπραττεν. Εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπώπτευεν, ἀλλ' οὐδ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχέ τι· πλὴν καθὼς μετασκευάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεολόγου, μᾶλλον δὲ θολλόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξεν, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. Ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ ὑὸς ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένης ἡμίξηρος· ἄραντες δ' αὐτὸν ἦγαγον ἐν τῷ παλατίῳ· ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανοῦ θηρεύων. Μεταπεμψάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἐγγύς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνεβοήθουν αὐτῷ τάχα. Ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδημονῶν καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. Πρωῒ παράστασις γενομένη, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφήμησαν καὶ ἐχάρησαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίας εἰσπεσούσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθείς, ἐσπέρας ἤδη κατειλαβούσης ἀπέδωκε τὸ χρεὼν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς αὐτοῦ. Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμὲτ (93) ἐν εἰρήνῃ τὸ πλέον τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετικῶν, ἐτελεύτησεν ἀποδοὺς τὸ χρέος ἀτάραχον. Καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσῳ μικρᾷ πρεσομιλήσας ἐξέψυξε, θάνατον δοὺς τὸν, ὃν ἐκ προγόνων ἡ τύχη οὐκ ἔκλωσεν. Καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτροποῦ περιβλεψάσης, ὡς οἶμαι, ἕνεκα φιλίας ἣν ἔσχε καιρὸν πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἣν ἐκέκνου πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοον. Διαβὰς οὖν τὴν πρὸς τὸν ᾠδὴν ἀμεταστρεφῆ ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν (94) αὐτοῦ ἀρχηγὸν Τούρκων, τὸν καλούμενον Μοράτ, τότε ἐν τοῖς ὁρίοις Ἀμασείας ἡγεμονεύοντα. Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰς ἄκρας ἐκείνας ἔλαχεν αὐθεντεύων, δοθεῖσας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσοτούρκων, οὓς ἦρχε Καραϊουλούκ (95) γειτνιάζων Λάζοις καὶ

B

C

D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(92) *Μᾶλλον δὲ θολλόγου.* Θολλόγες, sordium aut fæcium collector. Θολὸς enim significat cœnum, sordes, fæces.

(93) *Παρελυόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ.* Mortem Mahometis I anno Hegiræ 824, qui cœpit anno Christi 1421. Januarii 6, feria 2. Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius et alii, quo perierit morbo, non scripsere.

(94) *Κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν.* Leunclavius, lib. XII, ita tradit imperii hæredem primogenitum filium suum Mehemetem morientem declaravisse: et, ut quam celerrime accerseretur ille, moriemque suam in occulto Bassæ tenerent, donec advenisset, jussisse. Idem factum Morate II mortuo, ejusque mors celata, infra cap. 33.

(95) *Οὓς ἦρχε Καραϊουλούκ.* Hic Karajulucus, sive Kara-oiliucus apud Leunel. lib. XIV *Hist. Insulm.* filium habuit nomine Habilem a Damascenis, id est, Mizirensibus seu Ægyptiis in servitutem redactum. Laonicus, lib. V, Carailuci filios Leucanas appellatos dicit. Turcice porro Kara-oilue idem est ac Latine *nigra meridies*, sicque a calore climatis, et terræ colore appellatur Mesopotamia. Eodem quoque libro notat Leunel. Kisulis Cozzæ, hoc est, *rubri senis* filios Amasianam provinciam seu Sangiacatum latrociniis infestasse: eosque

Πέρσας, ὃς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζούντων εἰς γάμον ἠγάγετο· καὶ γὰρ ἀτακτοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασίας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοδίαιτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. Δεῖν ψήθη ὁ παρελθὼν Μεχεμὲτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐγχειρίσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστῆσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκείνοις, καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρατάττουσαν· ὡς κἀκεῖνος ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πρὸς Ῥωμαίους, Οὔννους, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους ὅρου κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ καὶ Θρᾴκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ διάγειν.

Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουρὰτ Πὴγ τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως, οὐδ' ἄνευ ζάλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κότινον ἔλαβεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ βεζίρην καὶ πασσᾶν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνήν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ μεσάζοντα λέγουσι. Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζὴτ (96), γένους Ἀλβανῶν, ἐκ παιδόθεν τὴν δουλικὴν τύχην λαχών, καὶ τῷ Μεχεμὲτ Πὴγ συνὼν ἔν τε δυσπραγίαις καὶ θλίψεσιν. Ἔτι νέος ὢν ὁ Μεχεμὲτ παρὰ τοῦ Ταμὺρ, τοῦ τὸν πατέρα τούτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ὁρίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ καὶ ταλαιπωρίας ὅτι πλείστας ἐν ἐξορίαις διάγων, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ συνεδυσπράγει καὶ συνεθλίβετο. Καὶ ταῦτα πῶς; Πεζοὶ τὴν πορείαν ποιούμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἔτι ὁ Μεχεμὲτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθείς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζὴτ ἐν τοῖς ὤμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκανῶν, ὡς ὄνος Λιβυστικὸς, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσεν· καὶ πολλάκις ἄσιτος διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοχίτωνος (97) ὑπεισδύων, καὶ τὰς κώμας περιθέων, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσαίτης, τὸν Μαχουμὲτ διεψώμιζεν, δοῦλος φανεὶς ἀγαθὸς καὶ πιστὸς, καὶ οὐχ οἷός τ' ἦν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθείς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀναχτηθέντα κλῆρον λαβών, καὶ αὐτὸς ἀντημείψατο, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, *Ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω*· τοῦτον καὶ *αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου* αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ Προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοχήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν πᾶσαν

A Amasii, et Turco-Persas ejusdem secum generis, similiumque morum homines, ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi nutantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti provinciæ præficere necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse, Adrianopoli imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios et Bulgaros, in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui, per Asiam et Thraciam, secundis rebus pace que fruerentur.

B Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu et cladibus magnis thronum conscendit: verum, turbis variis vexatus damnisque affectus, victoriæ coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubuisset, ad se vocat magnatum aulæ suæ principem quem vezirem et bassam lingua sua appellant, **70** Romæi vero patricium et mesazonta nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, et Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyræis agris vicinos insecutus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est quam supra descripsimus. C Fugiens ille in graves calamitates ac ærumnas incidit, exsul huc et illuc vagatus, et a Persis pulsus: eamdem fortunam malam cum eo expertus est supradictus Bajazites. At quos labores pertulit? Pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinemque ferre posset, pustulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurium dierum itinere confecto, sicut asinus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque sæpius fames Mahometem vexaret, hic monochitonis, sive dervisii habitu vicos ingressus circumibat, panem ut mendicus quærens unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, D se approbavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini: *In paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*; domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat,

Ismaelis Bullialdi notæ.

auctores fuisse Chasani-bego Dulgadiris filio et Habili-bego Kara-oiluc-oglio in eas provincias pariter grassandi: quos Cozzæ filios Iorguzes bassa captos occidit, et Turcomannis prædas agendi facultatem in posterum ademit.

(96) *Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτ.* Hunc Bajazitem fuisse vezir-azemum seu summum ex Leunclavio intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-cinase, et Abrahamo bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemeti a Bajazite bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducam narrat.

(97) *Μονοχίτωνος.* Per Monochitonem dervisium seu monachorum unam tunica una indutum intelligit.

regionibus administrandis præfecit. Iste igitur Promethens nobis dictus Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit. Omnem curam ad exercitus alendos adhibuit, reique militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In morbum vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, et de rebus suis omnibus decernit. Adjuravit quoque eum per Deum prophetamque suum, panem et salem, quos ei præbuerat, et in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem filium suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat ; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ : alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, aliique duo octuennes et septennes erant), ambos, inquam, testamento jussit Manuelis imperatoris fidei committi ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. **71** Recte ergo rebus omnibus, testamento prospiciens, et confisus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat : Si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates, seditionibus et tumultibus solutus, universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res moliendi nanciscentur; infantes quoque a cæde injusta liberabuntur : sumptusque necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator, tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ cum Morate sinceræ ac non fictæ amicitiæ, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur : sperabat imperator opera sua constitutum principem mansuetum fore, et cicurem serpentem in sinu suo benigne fotum : qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians imperator latabatur; at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat.

A Ἀσίας τε καὶ Θράκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμων, καὶ εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεώς τε καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἔπρεπεν, ἕτι ζῶντος τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. Νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζήτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξας, καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέγων ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἅλατι (98) τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτῷ, ἤγουν τῷ Παγιαζήτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μωράτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἕτερα δύο τέκνα, ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μουράτ τότε τὴν ἐφτὸν B ἡλικίαν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο ἀνήβα ὀκταέτη (99), καὶ ἑπταετῆ τυγχάνοντα, ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρίσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττε φοβούμενος μή πως ὁ Μουράτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἐστι, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε· καλῶς οὖν διαταξάμενος, καὶ θαῤῥῶν, ὡς καὶ θανὼν εὑρήσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς τέκνοις εἰρηναίαν κατάστασιν, ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ πόῤῥω βαλών. Καὶ γὰρ ἐνόει, ὅτι Εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσὶν, ἔσται ὁ Μοράτ, ἄνευ ζάλης; καὶ θορύβου, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἄραι. Τὰ δὲ νήπια ἐλευθερω- C θήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωήν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τῶν ὁμήρων ὑπενόει τούτων, ὡς ἔξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μοράτ, ἐκφοβῶν τὸν κύνα διὰ τῶν ῥοπάλων, ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἴ ποτε τὰ τῆς τύχης ἀποκαμοῦνται νήματα τοῦ Μοράτ, ἕξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ βασιλεὺς συνήθη καὶ ἡμερήσιον, ὅφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκει, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλὰ κἂν τὸ φάρμακον οὐκ ἀποξενῶσι τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ βασιλεὺς ἔχαιρεν. Ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ὁρῶσα τὸ μέλλον ἔσται [ἔστενε].

Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, D Θανὼν δὲ ὁ Μαχομὲτ Πὲγ (1), καθὼς προέφημεν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) *Καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἅλατι.* Bajazitem bassam per panem et salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, exsecuturum se esse. Apud Leuncl. lib. x, Emirem Suleimanem alloquitur Hali-bassa, et de suorum imminente defectione eum monet, et verba ista adjicit : *Nec ab alio putes admonitionem hanc animo proficisci, quam illius hominis, qui diu et copiose patris tui panem et salem comedit.* Dominus itaque hoc historiæ hûjus loco adjurat per panem quo victus præcipue constat, et per salem, quo cetera condiuntur, magisque grata palato parantur : quorum nomine servus domino tenetur.

(99) *Τὰ δὲ δύο ἄνηβα ὀκταέτη.* Tres ergo solum mares superstites liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. quatuor fuisse ex Verantiana Historia asserit, lib. XII et XIII, in Dusme Mustapha. Mares quinque susceperat, sed Ahmetes tertiogenitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus et Machmutes. Laonicus, lib. IV sub finem, alio modo de Mehemetis liberis ejusque testamento disserit : duos scilicet illi tantum, Moratem et Mustapham, fuisse filios : huicque Asiæ, illi Europæ imperium dedisse, quod ita verisimile non est.

(1) *Θανὼν δὲ Μαχουμὲτ Πεγ.* Paulo antequam obiret, occultari mortem suam, donec filius suus Morates adveniret, jussit.

Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν A Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per
ασι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα dies quadraginta cadaver illius occultarunt in qua-
ἐν τῇ οἰκείᾳ, ᾗ ἔκειτο ἄταφον, τινὸς μὴ γι- dam ædium parte, ubi jacuit insepultum : omnes-
ντος ὅτι τέθνηκε παρὲξ τεσσάρων Παγιαζὴτ, que mors illius latebat præter viros domesticos
πραΐμ τῶν πατρικίων ἢ βεζιρίδων, καὶ δύο quatuor, Bajazitem et Hibraimum patricios sive
ν, οἳ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, veziros, duosque medicos, qui quotidie ingressi
γοῦντες τοῖς μεγιστᾶσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νο- et exeuntes vanos sermones de imperatoris vale-
ιται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστι πρὸς tudine apud proceres jactabant : morbo quidem
είαν ἁρμοδία. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων ipsum detineri, et ad curandum illum quibusdam
ς πολύ· τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ medicamentis idoneis opus esse : et cernere erat
αντίνου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ plures partim in Serviam, partim Constantinopo-
ατρεῖαν χρήσιμα. Ὁ δὲ μέλλων πομπεύζε- lim missos, alios in insulas, ad conquirenda phar-
παρὰ τῶν ἰατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων maca ejus morbo curando necessaria. Qui vero
ος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα καὶ ἧπαρ, διερ- potionem a medicis simulate conquisitam, ut vulgo
κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον πλῆσιν αὐτοῦ credebatur, hausturus erat ad evacuanda intestina,
παραδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, οὗ ἔκειτο· B dejiciendum viscerum onus, et ad levandum pul-
σῶμα μύροις ἀλείψαντες, καὶ σινδόνι εἱλή- monem et jecur, reipsa per medium ventrem dis-
ς κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. sectus est, eique omnia viscera detracta : quæ
ι οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο βεζιρί- humi, in parte domus quam habitabat, defossa
αὶ τῶν παίδων τοῦ παλατίου· οἳ οὐκ ἐξήρ- sunt. Cadaver reliquum inunctum aromatis con-
, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος. Ὁ σκοπὸς dierunt, et sindone involutum super lectum depo-
ιόσδε· Εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ suerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia
ριξ ἔθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουῖται, Βενε- amborum vezirorum consilio agebantur, famulo-
ν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Καραμὰν, οὐ δυνήσεται κατ- rumque palatinorum opera, qui intra domus li-
ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μοράτ, mina coerciti, cum nullo colloquebantur : in eum-
ενήσεται θόρυβος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν que finem, ne, si mors imperatoris innotuisset
ρατῷ· καὶ τὰ τῆς Ἑῴας πάντα ἀφειδῶς ὁ Κα- Romæis, Serviis, Genuensibus, Venetis, atque in
λελατήσει, καὶ δὲ τῆς Θρᾴκης οἱ Χριστιανοὶ, Oriente Karamano, ex Persiæ finibus ad exercitus
ονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι penetrare non posset 72 Morates imperii hæres,
ὐτυχήμασι θάλλοντες. neve etiam tumultibus bellicis respublica distra-

ir, seditionibus exercitus æstuarent ; cunctas quoque Orientis provincias Caramanus immaniter
et, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Ro-
interim florente ac prospera fortuna utentibus.

CAPUT XXIII.

s Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a bassis editur. Prusam abeunt veziri, defuncti sultani cadaver n deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testa- o Mahumetis sibi tradi, frustra poscit, et ideo Mustapham et Cineitem in scenam adversus Moratem producit. s quidam Turcorum explicantur.

των οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου C Dum res eo loci stant, per cursorem Morati
2) τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μοράτ ἀπαγ- Amasiæ sedem habenti mortem patris ocyssime
τες, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέ- nuntiant ; exactis tandem diebus quadraginta nun-
τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν tius ille, quem miserant, rediit, ipsisque nuntiat
ν ἔφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μοράτ· Moratis adventum : quodque non longe a Prusa
ς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὶ ad vicum qui Melæna appellatur, devenisset : lit-
μένῃ Μελαίνα, καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρισε teras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus mo-
Μοράτ, δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ nebat jam Prusam se advenisse : jubetque Bajazi-
η, καὶ ὁριζούσας τῷ Παγιαζὴτ ὅπως λαβὼν tem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se
ῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερου- veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepe-
ανήκῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θά- liendum, ut etiam se imperatorem proclament ac
καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ salutent. His litteris summa cum voluptate et
ζὴτ μεθ' ὅσης ἡδονῆς καὶ χαρᾶς δεξάμενος gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit
μματα, τῇ ἐπ' αὔριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βή- Bajazites, comitantibus eum satrapis cunctis ac
σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, proceribus, et maxima civium parte circumstante,
ρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγο- D talemque ad eos orationem habere cœpit : *Super-*
κόδε· Ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ *vacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ*
ορεῖν, ἐκ πολιᾶς εἰς πολιὰν τύχην ὑψώθη- *in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis*

Ismaelis Bullialdi notæ.

καὶ διὰ ταχυδρόμου τινός. Cursor ille erat primus Cesnegir, id est, prægustator, nomine Eluan-

atque initiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam, Deo annuente, et propheta nostro apud eum intercedente, evecti simus. Plerique rebus ipsis interfuistis, vel a parentibus vestris audiistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt, Romæorumque imperium ac Serrios tributa sibi pendere coegerunt, hosque non solum, verum etiam Walachos ultra Danubium, Hunnos, populosasque nationes Albanos et Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tributis oppresserunt, ut ipsorum erarium, ac publica vectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas puerosque imperatoribus serviliter **73** *mitterent. At qua de causa? Clementiam ac commiserationem erga se excitaturi, ærumnarumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum sortis infimæ et agrestes, Deum unicum, quem propheta prædicavit, non colentes, ad veram pietatem ipsos conduxisse: fortunatos, dignitatibus et honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, et vestrum pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordiæ deditos esse, sed sobrios vigilare. Et singuli, tanquam filii naturales et genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hæreditate; nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim et pater et dominus et beneficus et bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus: qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster commune debitum solvit.* Hæc locutus cum ejulatu et lacrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres et satellites ingenti cum tumultu et strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites et Hibraimus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias Orientis versus Callipolim postridie incedere jusserunt, quas pedibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Trajectum deinde freto Prusam id detulerunt, et in sepulcrum deposuerunt, quod sibi vivus exstruxerat; per octiduum luxerunt, et, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Moratem im-

μερ, συνευδοκοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. Οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτοψεί, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐρωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν οὔπω ἑξακοστὸν ἢ πλέον τι, ἀφ' οὗ τὸν πορθμὸν διαβάντες οἱ τοῦ Ὀθμὰν, ἔτος, τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτελῆ καὶ ὑπόφορον ἔδειξαν· ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Δάνουβιν, καὶ Οὔννους, καὶ μυριάριθμον γένος Ἀλβανοὺς καὶ Βουλγάρους· πάντας, σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπείνωσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγοὺς δουλοπρεπῶς. Πῶς; Ἔλεον ζητοῦντες, καὶ οἶκτος, ἀνακωχὴν δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐγκρατὲς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἀξιωματικώτερον, σοφῶς καὶ ἐπιστημόνως συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν (3), καὶ ταῦτα τὸ πλέον κακοτυχὲς, καὶ ἀγροτικὸν, καὶ θεὸν ἕνα μὴ σέβοντες τὸν, ὃν ὁ προφήτης ἐκήρυξεν· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κἀγὼ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων, ἃ λέγω, τυγχάνομεν. Δεῖ τοίνυν μὴ ῥᾳθυμεῖν, μηδὲ ὀκνεῖν, ἀλλὰ νήφειν καὶ ἐγρηγορεῖν. Καὶ ὡς υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμὰν ἀφ' ἡμῶν ὁ καθεὶς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσαντες ᾠθείρωμεν. Καὶ γὰρ καὶ πατὴρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε καὶ δωτὴρ ὁ αὐτὸς εἷς ἐστιν ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μοράτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ νυνί· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μεθ' ὀλοφυρμῶν καὶ δακρύων, καὶ ἅμα πάντες οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ ῥαβδοῦχοι μιᾷ φωνῇ ἀλαλάξαντες μετὰ θορύβου καὶ κρότου πολλοῦ χαρᾶς ἔκλαιον. Τότε ὁ Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἱπραΐμ (4) βαστάσαντες τὸ πτῶμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζὴτ βάδην κατόπισθεν σὺν τῷ νεκρῷ. Καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύσῃ, καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον· τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστι ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες

Ismaelis Bullialdi notæ.

(3) *Συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν.* Morates primus nomine hujus militiæ Genitzerorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienti equidem prudentique consilio usus. Inexhaustus enim fundus ille militum est, qui a nullo præter principem præmiorum spe dependent: cujus non solum mancipia, sed etiam alumni ac veluti filii sunt.

(4) *Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἱπραΐμ.* Primi veziri cadaver defuncti imperatoris gestant, Romanos imitati senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt; vel consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romam asportati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus, lib. IV *Hist.* post Marcum.

ρὰτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα
ντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐερ-
οῖς ἄρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώ-
προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ
μονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἡτοί-
ρὸς τὸν Καραμὰν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα
ον, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχομὲτ, καὶ
γόρευσιν Μορὰτ, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες
ις, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς καὶ ἡγε-
ελ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς Ἑῴου προοικοδομῆσαι
λίσαι, ὡς χρὴ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων
ῦ Καραμὰν, καὶ τότε τὰ τῆς Θρᾴκης σκέ-
περάσαντες τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐ-
σβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχηνὴν (5), καὶ
Κῶρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς
ἐ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τούτοις ἀνα-
τοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν
, αἰτοῦντες τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ,
ύλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ
ῦ πατρὸς ἦσαν. Εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι,
πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσήκειν, αὐτὸς,
βασιλεὺς, ἔχει τὸν ἔφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ
σει τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερ-
, καὶ πάσης Θρᾴκης, οὐ μετουπολὺ δὲ καὶ
καὶ πάσης ἄλλης Ἀνατολῆς· ἐσήμαινε δὲ
ηλωθέντι Μουσταφᾷ. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς
ὥπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουρὰτ ἔδωκε πρὸς
ίσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, ὡς οὐκ ἔστι κα-
ὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾴδον,
ιμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καβουρί-
παιδαγωγεῖσθαι, τουτέστιν, εὐσεβῶν παῖ-
ρ' ἀπίστων ἐπιτροπεύεσθαι· ἀλλ' εἰ θέλει ὁ
ς, ἐχέτω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ με-
τὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πα-
ὀρφανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης
τικῆς διαθέσεως. Ἔξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς
τοῦ φιλίαν ὡς ἔρμαιόν τι, καὶ καθολικὸν
ἄγισμα τηροῦντες, μὴ ἐπεμβαίνειν τι
ταισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πη-
ς ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ
στωσαν ὅρκοι, καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος,
φαλὲς περίφραγμα· τὸ δὲ αἰτεῖν τέκνα,
χειν, καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατόν ἐστι
τι συντίθεσθαι. Τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυ-
ρον.

οις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως
ς, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πάντα ἀναλέξαν-
ξε τὰ ῥηθέντα. Καὶ δὴ τὴν ψυχὴν κα-
ὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν ῥημάτων, ὧν συν-
τῷ Μουσταφᾷ, ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ
ι, ἐξ ὅτου παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμ-
ριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, μετα-
ι Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἀν-
ὶ ὡς χρὴ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, εὐδο-
ντα ἔν τε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ

A peratorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est imperator aulæ suæ purpuratis : ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta cum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legates illico ad Caramanum et Romæorum imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu et Moratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter assumptis usurpato. Rebus etenim Orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia, deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajecissent. At imperator Manuel prævertit missis
B legatis Palæologo Lachyne et theologo Corace, qui Moratem consolarentur, et primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris 74 ejus voluntate mentionem faciunt, et secundum illam postulant pueros imperatori tradi : siquidem concordiam et amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros patrisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se imperator habet, quem brevi Macedoniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confestim etiam Asiæ et totius Orientis.
Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo imperaC tore Morate respondit legatis, asserendo minimo honestum esse, neque prophetæ legibus et oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavuridas educari et institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse ; sed, si velit imperator, *amicitiam nobiscum ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt, puerorum, at a tutelæ munere prorsus abstineat. Ejus quoque amicitiam luero apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus : cavebimusque ne quis nostrum præter fas et æquum quidquam tentet, aut terminos transiliat. Verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus aheneus et munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postuD latis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multo minus factu possibile.*

Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renuntiant, quæ ipsi visa sunt aspera. Quare animo æger, memorque eorum quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat, ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmone et in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit et regnavit in illis Joannes Palæologus

Ismaelis Bullialdi notæ.

Παλαιολόγον Λαχηνήν. Infra, pag. 102, Λαχανὴν, ut alii etiam, appellat

imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Joanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit. Illine ad se Leontarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem et rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Joannes, qui a patre Romæorum imperator coronatus et designatus est; secundus Theodorus, quem Lacedæmonis despotam constituit; tertius Andronicus Thessaliæ imperavit; quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariæ 75 finitimas sortitus est; quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii hæredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse; quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, et ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hactenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage tropæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant.

Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, com-

πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῶν τιμῶν παρ' αὐτῷ. Θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱέων αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θετταλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἐκεῖθεν, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον· καὶ γὰρ τύχει ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἓξ παισὶν ἄῤῥεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη· ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θετταλίας δεσπότης ἐγένετο· ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν (6) ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἱ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρείας κατεπειγούσης, τριήρεις δέκα, ὡς χρὴ, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδοὺς, ἔπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προῤῥηθέντι Τζινεήτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρεων. Καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θρᾴκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζήτ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόκων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος οὗτος, καὶ τίνος ἐκεῖνος παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονός ἐστι. Εἰ δὲ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἀδύνατον ὑπεῖκειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶν. Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν τὴν ἐκ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τροπαῖα κατ' αὐτῶν διαγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσιν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται.

Οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος (7), καὶ τὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(6) *Πρὸς Χαζαρίαν.* Constantinus Porphyrogenitus lib. *De admin. imperii*, cap. 5, Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad boream ultra Pontum Euxinum siti et Borysthenem accolentes, Chersonorumque vicini. Bulgari oram Danubii australem accoluere: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzinacitæ, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis et Podolis occupantur. Versus Borysthenem et boream sequebantur Uzii, Chazari et Alani. Eodem lib. c. 37, de Patzinacitis loquitur Constantinus: Κεῖνται παρ' αὐτοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἐναποβλέποντα, πρός τε Οὐζίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Ἀλανίαν καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα, *Ad Danapris seu Borysthenis ripam jacent, Patzinacitæ ad ortum et boream, Uziam, Chazariam, et Alaniam, et Chersonem, aliaque climata respicientes.* Hos Patzinacitas Uzii et Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occuparunt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Uzios et Chazaros ea simul occupasse loca: et partem illam Ponto Euxino ostiisque Danubii vicinam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. Aliter certe constare non potest, quod Ducas scribit. Tunc temporis enim imperante Joanne, nihil ultra Thraciam, nedum Æmum montem aut Danubium, Constantinopolitani imperatores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazariæ antiquæ regione, sed de ista quam Chazari, pulsis Patzinacitis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens et Danubii ostiis, vicina aliquatenus dici potest Mesembriæ, aliorumque castrorum Euxini oræ Thracicæ impositorum. De Chazaris Chersonæ seu Chersoneso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Cedrenus, et Zonaras in Justiniano Rhinotmeto. Paulus etiam Diaconus, *Historiæ Miscellæ* libro XX.

(7) *Οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος.* Circa annum Christi 1042, imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Imbrailis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos et Babylonios, uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaletus, e Selzucciorum gente nobili ortus, Muchumeti suppetias mittit. Post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt, cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Mu-

ρμενίας ὅρια διαβάντες, καὶ ἀρξάμενοι λη- A mutassent, Armeniæ confinia transcendissent, et a
τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς deprædatione superioris Cappadociæ et Lycaoniæ
νίας, ἐκήρυττον ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχη- latrocinia sua auspicati essent, principis nomine et
ὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἴ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρο- auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si
ίστων ἐλθεῖν, ἐλθέτω. Ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν quis vellet in infideles incursionem facere, ad eos
ων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita
λληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν (8), τί erat, injuriisque inferendis præ cæteris assueta:
ι λέγειν; Καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φω- seque etiam mutuis direptionibus infestabant.
τούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομήν, ὃ καλεῖται κατὰ Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis
τῶν γλῶτταν Ἄκκην (9), τότε πάντες χύδην, solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubici-
ς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου nis vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud
ῆρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινάκων· ipsos *Ackin* dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis
πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβο- rapidus, sponte sua, sine commeatu et pecunia,
τοιχήσαντες, θέουσιν. Οὐκ ἄλλο οἱ πλείονές, sine jaculis et acinacibus plerique, alii pedes in
ῥόπαλον ταῖς ἑκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν densa et numerosa agmina conglobati ruunt. Neque
ιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τούτους ἐζώ- B alia arma plurimi præter clavas manu gestantes,
· ἀῤῥήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus
μα δεδωκότος ἕνεκα πλήθους ἁμαρτιῶν τοῦ suppliciis ac pœnis, propter multitudinem pecca-
ρου γένους. Καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρα- torum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos
ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέ- velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter
(10), ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ad hæc usque tempora in nos irruperint, Anatoliæ
ῤῥονήσου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰ; ἐπαρ- non solum themata, sed et Thraciæ subegerunt, a
αθυποτάξαντες. Τὸ καθ' ἑκάστην μὴ ἀμελοῦν- Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis.
λλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμε- Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere;
(11) τοῖς Σέρβοις, αὔριον τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem
αιμονίας, Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐλήϊζοντο. ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem,
τὴν αὔριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, Achaiam et Hellada populabantur. **76** Postridie
ἰρήνην ἐπισπώντων, θρῆνος, καὶ οὐαὶ τοῖς cum Romæorum regiones pacem ac tranquillita-
ις ἐπέῤῥεεν· εἶτα Βουλγάροις· μετέπειτα tem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus et clades
νίταις. Καὶ καθεξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἄγριόν Serviis imminebant, deincepsque Bulgaris, post-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ites. Hinc simultates ortæ, quæ Turcis Sara- C Constantinus Porphyrogenitus lib. 1 *Περὶ θεμάτων*,
latrociniis vexandi primum causæ exstiterunt, nomen ad id significandum recens usurpatum ait,
apertum tandem bellum proruperunt. Muchu- Græcum tamen: Αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος
victus a Turcis et occisus est: Selzuccii de- Ἑλληνικόν ἐστι, καὶ οὐ Ῥωμαϊκὸν, ἀπὸ τῆς θέσεως
agrolipicis posteri in Perside regnarunt, se- ὀνομαζόμενον. *Nomen thematis ipsum Græcum est, non Romanum*, [id est, Latinum] *quod a thesi* [id est positione] *deducitur*. In themata illa distributum
ie imperii in Belche seu Balcha Chorazanis erat Romanum imperium, quod in ἐπαρχίας etiam
asminis vero provinciæ secundum Georgii aliquando divisum fuit; aliquando in præfecturas
ococcæ catalogum in *Astronomia Philolaica* a prætorio. Appellantur autem themata orientalia, ut
editum) urbe habuerunt. Annis demum 160, idem Constantinus docet, Ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοι-
cundum Turcos 170, postquam illic regna- κοῦντας Βυζάντιον, καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγε-
a Zengi-chane post annum 1200 Perside pul- ται ἀνατολικόν. *Quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus et Europam, Oriens appellatur.*
re. **Turcis** tum imperabat Aladines, qui relic- (11) Ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχη-
rside in Lycaoniam venit, et Iconii sedem im- ματιζόμενοι. Qui gentis Turcicæ historias parum
fixit. Inde latrociniis et excursionibus Asiam attente legerit, notasse potest duobus simul bellis
rem infestare, omniaque ferre et agere cœpe- hactenus se implicitam noluisse, singulos adortam
Turci. cum cæteris pacem coluisse: quos etiam bello in-
Εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν. Hujus animorum D festaverit, pacem oblatam, cujus beneficio a tole-
ptitudinis luculentum exemplum notare quivis ratis ærumnis se recrearent, nunquam recusasse:
t apud Leunclav. lib. v, cum Morates I adver- et quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit,
sarum Serviæ despotam ad bellum se com- tantus Christianorum error mentisque cæcitas no-
et. *Mox igitur universis regibus vicinis, Caraglio, Tekensi, Aidinio, Mentesio et Saruchanio, a profectio fuit, et ingens adversus Gauros exe. Illi vero lubentibus animis assensi, coacta, quisque poterat, maxima multitudine militum, ligiosum (ut ipsi quidem existimabant) hoc semet accingebant. Præterea diversis e regnis provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum io subjectis, ad sultanum Muratem magno re- numero confluebant.*

Ἄκκην. Leunclav. In secundo Onomastico nico κ scribit Akin. Quæ vox *incursum, grassem et depopulationem* significat: unde Akin-, vel Akenzilari appellati sunt.

) Τὰ ἀνατολικὰ θέματα. Id est, provincias: tari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse temporibus istis arbitrati sunt, quod cunctos simul bello non lacesserent: quasi a toto rescissa parte illud nec minueretur nec decresceret. Nostri ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis, urbium oppidorumque direptionibus ac eversionibus otiati fuissent, nec lanienis mutuis cædibusque vires suas attrivissent) singulos opprimi permiserunt; quo admisso errore Bulgari, Servii, Græci et Hungarii maxima e parte perierunt, Venetorumque respublica ad angustiores terminos, amissa Cypro insula, redacta est.

εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· αὖτα τίνας; Αἰπόλεις καὶ ποιμένας, βουκό-τε καὶ χοιροβοσκοὺς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπ-οβῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν κἀκεῖ-πὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν οντες, μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔτυχον ἀπο-τες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν ῷ πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμ-ωσι. Τὸ γνωριστικὸν δὲ σημεῖωμα τούτων τὸ εφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν αίων Ζαρκολᾶν λέγουσι (14). Καὶ γὰρ κοινοὶ ες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περι-ον· οἱ μὲν πάντες ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν καὶ ἐξ εὐ-ν τυγχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι ν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεσον ζυγῷ, έντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φο-τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκο-· ἡμισφαιρὲς ὅσον χωρεῖν κεφαλὴ, ἔχον περιτ-ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς καταλῆγον. Τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύν-α καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπερπεριττεῦόν ἐστι, καὶ ν ἐν ἑκατοντάκις ἐν ἀριθμεῖται. Καὶ γὰρ δοῦ-ούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δού-· καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ ι. Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἄραψ, πάντες Χριστιανῶν παῖδες, Ῥωμαίων, Σέρβων, ανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Οὔννων· οἵτι-σεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, οἷροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κύ-λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν νδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. Ὡς γὰρ ἀνω-εἰρήκαμεν, ὅτι ὑπήκοον μεταβάλλεται (15) ἐξ ι εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς ς ῥίζης τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸν ἤδη, (16) τὸν νεω-ἰρξαντα, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, λθομεν τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρ-εκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμά-Πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λο-ται, καὶ εἰσί· καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους ὡς ἔχουσι. Ἐπὰν δὲ ῥέυσει ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ν, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱὸν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελ-τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψει, ἐκεῖ καὶ τὸ ον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται. Ἀρ-θα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ ήματος ἤρξατο.

A ipsisque non perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. Ad comessationes compotationesque **77** eos admittit, et amore paterno ipsos tanquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opiliones, bubulcos et subulcos, rusticorum et veterinariorum prolem. Erga imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore et gloria quibus aucti sunt; et ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolam dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad tegendum caput utitur, B sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia imperatori ascripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, et uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur; verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum et Hunnorum; qui, abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut C porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum imperatorem agnoscunt, dummodo ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt et habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, eum nempe cui fortuna arriserit: et huic ista servorum natio fidelis- D revertamur, unde digressi narrationem istam in-

am operam præstat. Iterum ad historiæ seriem
mus.

Ismaelis Bullialdi notæ.

4) *Ζαρκολᾶν λέγουσι.* **Capitis est tegumentum a alba, quo utuntur Genitzeri, cujus formam figuram multis in libris expressam habemus. oria aurea circumdata est Zarcula; et in parte anteriore assurgit cylindroides argentea vel fistula; et a vertice in dorsum syrma trium amarum longitudine demittitur. Genitzeris lbum, quibusdam aliis rubrum id capitis tegutum.**

5) *Ὅτι ὑπήκοον μεταβάλλεται.* **Hujusce indifferentiæ in principibus agnoscendis luculenta exempla exhibita sunt in Bajazitis I liberis quatuor. In Mehemetis I duobus filiis, Morate et Mustapha. In filiis Mehemetis II Bajazite II ejusque fratribus: sultani quoque Suleimanis liberis: et tandem hocce sæculo in Achmetis sultani fratre Mustapha, et liberis.**

(16) *Videntur hic deesse aliqua verba,* τεθνεῶτα καὶ, *vel forte deest tantum* καὶ.

, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. Ἤρξατο δὲ δη- A
ήσας αὐτολεξεὶ οὕτως· Ὦ ἄνδρες, οἴδατε
ὡς ὅτι τοῦ Ἰλτρὴμ ὑπάρχω υἱὸς, ὑμεῖς δὲ
ι τοῦ μοῦ πατρός. Τίνι τρόπῳ τὸ σέβας
κονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; Οὐκ οἴδατε ὅτι
αυθεντεύσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; Κὰ-
τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ
ἡγεμονίαν ἄχρι τοῦ νῦν παραλαβών, ἐμὲ
ζα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων
ιστον ἀποκαταστήσας. Νῦν Θεοῦ νεύσει
με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ
κόπως προτρεχούσης, εἰσῆξέ με εἰς τὴν
κὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς ἀντωθεῖτε, καὶ οὐκ
τροβῆναι. Εἰ μὲν οὖν νεύσετε πρός με, καὶ
ωρήσετέ μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπά- B
ν μοι ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πα-
, ἔσεσθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ'
ιοι, καὶ τὴν πατρικὴν εὔνοιαν φυλάξω εἰς
καὶ ὑπερεκθήσω χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς
ῖς δωρεάς. Εἰ δ' ἀντισταθεῖητε, ἐγὼ μὲν ἐγ-
ις γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν,
ηγούσης τῆς τύχης, καὶ συγκοπιῶντος τοῦ
πατρὸς τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ τῷ Μουρὰτ
ρεχθήσεται ἡ πρὸς τὰ ἑσπέρια ἀπάγουσα
· ἐὰν δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἐμῶν, καὶ
καιρὸν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτων οὕτως
σθέντων, αὐτόμολοι τῶν προὐχόντων τινὲς ἦλ-
ται προσεκύνουν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι.
ς δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρεων σὺν τῷ Τζι-
ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσαντες, C
ν τριήρεων ὥρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν
ὁπλοις Ῥωμαίοις τε καὶ Τούρκοις. Καὶ δὴ
ὁ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἔνοπλον, καὶ ὅσον
ὧδες, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν·
άντες εὐφήμουν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν, καὶ τοῦ
ἐν ἀπόγονον· καὶ συνέρρεον ἄχρις ἑσπέρας αἱ
κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμουν. Οἱ δὲ
ολιχνίου ἐντὸς οὐκ ἐνεδίδουν· ἀλλ' ἀνθίσταντο
τες, καὶ ὁπλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τῷ Μου-
ς ἀρχηγῷ αὐτῶν, καὶ καθολικῷ δεσπότῃ, τὸν
υσταφᾶν ὀνειδίζοντες. Τότε ὁ Μουσταφᾶς ἀπά-
ὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἑξαμίλιον τῆς Χερρονή-
ξειται, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερρονήσου καὶ τῶν
συνήθων εὐφημοῦντες. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐπο-
κειτο τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπανα- D
ομεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτ· δηλο-
σων ἡμῖν πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε,
πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλεύματα εἰς κενὸν
τήκεσαν· καὶ πῶς τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέ-
ανατωθεὶς, καὶ ὁ Τζινεὴτ πῶς αὐτὸν καταλι-
ῆφυγε.

sine metu sisterent, quod cuperet cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civitati utiles. Hanc itaque orationem ad eos habuit: *Notum vobis probe* **79** *est, viri, me Iltrim Bajazitis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. Quare venerationem et obsequium domino vestro non exhibetis? num ignoratis eumdem fuisse decessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratricida fuit imperiumque ad hanc diem per vim et injuriam occuparit: meque fugitivum in Romæorum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc vero prospera magis ac lætiori fortuna, annuente Deo, utenti, citraque impedimentum rebus mihi procedentibus, paternumque imperium adepto vos adversamini, nec similis res meas incrementa suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi præstito, et via, quæ Adrianopolim domum paternam ducit, aperta: in posterum mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco habebo, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. Si secus vero, ac hostiliter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna, et imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas recuperabo; ubi quoque illas recepero, occasione mihi data vos condemnabo.* Talia cum audiissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primariis, eorumque exemplum alii secuti, ipsum imperatorem salutaverunt. Postridie ubi illuxit, ex triremibus cum Cineite exscendit, et equis conscensis signum pugnæ datum: exque triremibus veluti ad prælium Romæi Turcique armati procedunt. Confestim plebeiorum multitudo, quotquot armati erant, cæterique qui tanquam scenæ spectatores erant, cum salutarunt ac venerati sunt: cunctique utpote duci atque imperatori Othmanica stirpe edito, acclamando plauserunt; continenter etiam ad vesperam ex pagis ac vicis proximis universi confluxere venerabundi, ac fausta precantes. Qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, ipsi se Mustaphæ non permisere: quin etiam animose resistentes, alta voce Morati felicem eventum augurabantur, imperatori nempe suo universorumque domino, jactis rursum in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas, deducto inde exercitu, ad Chersonesi hexamilium tendit: universique Cherronesii, et qui extra Peninsulam habitant, concursu facto eum salutant; intereaque castellum Callipoleos Demetrius oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas

mus, ut nobis innotescat quibus modis consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, necique deditus fuerit, ipsumdeseruerit arrepta fuga Cineites.

κειδὴ διάγοντος ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουρὰτ, ὡς
ος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖτ-
ταθ' ἑκάστην συῤῥέοντος ἐπ' αὐτὸν, ὡς δῆθεν
πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ
ς ἀρχηγίας εἰσόδιον χαιρετίζοντες· ἀῤῥνης μή-

Cum Prusæ ageret Morates, ut jam diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi, eique ad imperii **80** assumptionem congratulaturi: subito nuntius Lampsaco affertur, triremes quam-

ν ἐδὸν εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου. Καὶ δὴ λθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζήτ, ὡς ὁ Μουζ μετὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε, εραιωθεὶς τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων μεθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάνθρωπον τελεν, ἥτις μεγάλη Καρύα (22) κέκληται, ἐγγύς ᾧ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ πρωΐ μέλλει· καῦσαι. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζήτ, καὶ θράσους καὶ δειλίας πρυτανευόμενος, ἔξεισι ιδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων, τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. Φθασάντων δὲ ἐν δατώδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ άμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι ὡς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσώδει ὄντι καὶ λίαν καθύγρῳ), ὑτῳ τὰ τοῦ πολέμου ἠὐτρεπίζετο. Καὶ γὰρ ε καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἐχρῆν συμπλακῆναι καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Πατ ἅμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἅρμασι πποις παρακέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγε· τῆς δύσεως ταῦτα εἰρηκεν·

ἄνδρες ἀδελφοὶ, καὶ ὅσον ὑπὸ τὴν ὑμετέραν κοινὸν, οἴδατε ἀκριβῶς τοῦ παρῳχηκότος δεσπότου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς , καὶ τὸ εὐδιάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς χρῶτο ὑμᾶς ὡς δούλους, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς· ὐ τόσον ἐφρόντιζε τῆς οἰκείας ὀρέξεως, ὡς μφέρον ὑμῶν· καὶ ὡς ἔρμαιον ἡγεῖτο τὸ r ἀγαθὸν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τοῦ αὐξάνειν τὸ τοῦ προφήτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦσθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων· καὶ πόλεις πολλὰς συνῆπτε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ· ὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι καὶ πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα. δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδότουρκος, ὃς καὶ ις ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις ἠγέρθη, ἤδη τὴν αὐθεντίαν μερίζων πρὸ ασεὶν· καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ ἔχειν παραδίδωσι, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ πατέρες μετὰ πολλῶν ἱδρώτων καὶ πόνων αντο. Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ Καλλιούπολις, ταύτης πορθμὸς κλεὶς ἐστιν Ἀνατολῆς τε ύσεως, Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου; ἢ ταύτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, ἧκιστα τοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς Ἔφαρ διαεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους καὶ μάλα τται ἀρχὴ ὀδυνῶν τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας

cumque viam, quæ recta in Cherronesum ducit, ingressus esset, speculatores ab eo præmissi festinanter redeunt, nuntiantque Mustapham cum ingenti exercitu, relictis locis illis, trangressum esse juxta vicum **81** a Turcis nuper exstructum, hominumque frequentia celebrem (Magna Carya is vocatur), postridie vero castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hoc nuntio accepto Bajazites suspensus animi, inter audaciam et metum anceps, Adrianopoli egreditur, copiasque supra tringinta militum millia educit. Cumque pervenissent in quemdam campum uliginosum (cujus extrema pars agro Adrianopolitano vicina est : ita tamen ut obscure Adrianopolis inde conspiciatur, quod silvis sit consitus, valdeque humidus locus), ad prælium se comparat. Jam quoque illuc cum suis accesserat Mustaphas, et utrumque exercitum ad conserendum inter se manus necessitas adigebat, quamvis incommodus situs videbatur. Hic Bajazites orationem parænetieam curru vectus ac equitans meditatus, Occidentis duces sic allocutus est :

Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe vobis cognitum est, quam clemens atque mansuetus in vos fuerit dominus noster defunctus. Ejus animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto voluptatibus suis haud indulgebat æque ac utilitatibus vestris studebat : quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Eo tendebat ille, ut prophetæ genus incrementa susciperet, resque Romæorum accisæ imminuerentur. Multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adjunxit, nec cessavit ad obitus usque sui diem vires ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium nondum a se occupatum sibi arrogat : Romæisque potiorem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod regis nostri majores multo sudore ac labore partum possidebant. An non clare intelligitis hanc Callipolin ejusque fretum claves esse Orientis ac Occidentis, Ægæi maris et Euxini ? Quod si hanc sub ditione sua Romæi retineant, Turci captivos Romæos in Orientem transvehere minime poterunt, Romæi vero nullo arcente Turcos captivos trajicient. Jamque res vestræ, Romæis se in libertatem asserentibus, labare incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic fa'so

Ismaelis Bullialdi notæ.

Μεγάλη Καρύα. Ptolemæus et Stephanus in ia Chersoneso habent Καρδίαν ; quam Domi- Marius Niger comment. 10 in Europ. Geogra- Cardiaspolim appellat. Illam quoque exhibent e geographicæ Cæsiorum in Chersoneso Thraciæ procul dubio illa est Μεγάλη Κάρυα, pro x, a Græcis antiquis appellata. Leunclavius ædectis *Historiæ Turcicæ* cap. 26, in Thracia polim locat, quam Græci Chariupolim appellant. Notitia episcopatuum sub patriarcha Byzantino exhibet Χερσόπολιν, Heracleensi Thraciæ metropolitæ subditam. Cantacuzenus, lib. i, cap. 42, habet etiam mentionem illius urbis, Μεγάλη Καρύα, κατὰ τοῦ Λίπηκος λεγόμενος ὄρος, *Magna Carya juxta Lipicem montem sita*. Lib. iii, cap. 76, de ea loquitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina sit ; ubi et cap. etiam 77 illam Chariupolim vocat.

ac commentitio Mustaphæ, et cum eo sentientibus Romæis opemque ferentibus egregie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico satus est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas domini nostri frater, quod ab eo olim audivi, infans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum, imperator Manuel Mosem viventem veritus, Iltrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit imperatorem jurejurando teneri, amicitiam 82 concordiamque inter ipsum dominumque nostrum stabilitam esse, aufugit in Walachiam, ibique cum Mylitza Mysorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Iltrim jactans auxilium rogabat. Quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet : obvios mercatores cæterosque spoliat : Iltrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedivit ; et inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset scelestus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabat ; qui quidem, Asiæ dum præest, ducis generalis Smyrnæ et Ephesi titulo ibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a rege nostro pulsus, jussusque eum comitari et in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem nactus Thessalonicam aufugit, et hac de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum imperatorem scripsit, caliaque ei clare significat : Cum exivissem ad venationem, imperator illustrissime, ut feram comprehenderem, jamque lupo abacto prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupus iste ingressus est, salvusque evasit. Pete itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis imperator respondit : Etsi lupus sit qui salutem sibi in mea mandra quæsivit, mansuetæ tamen ac humanæ sum indolis ; neque ex aliena cæde voluptatem capio. Lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frenatum cohibeam meæ potestati suppositum, eique non permittam procurrere, et aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vixeris, fœderibusque sta, quæ jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, et post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. Nunc cum nocere nobis imperator haud possit, intelligatque consilia sua exitum non sortiri (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere), transfugam istum Cineitem ac Mustaphum, ceu canes feros et rabie citatos, in nos immisit. Ad caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus ; quin etiam tanquam leones insiliamus, hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatiamus. Animum addat nostrorum

A δὲ ἀπαρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾷ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμόφροσι τούτου Ῥωμαίοις. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἱμάτων Ὀθμὰν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐτεθνήκει κομιδῇ νήπιος ὤν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρός με. Οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἷς ὢν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προπαρῳχηκότος Μωϋσῆ, ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ τοῦτον, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωϋσῆν. Εἶτα ὁ πλάνος οὗτος ὡς εἶδε τὸν βασιλέα ὅρκοις συνδεθέντα, καὶ ἄκραν ἀγάπην ἀλλήλοις ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδρὰς ἐς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιάγων τῷ Μύλτζῃ τότε τῶν Μυσῶν B ἀρχηγῷ ὄντι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλτρὴμ ἀποκαλοῦντα, καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενον. Κἀκεῖθεν λαβὼν ὀλίγην τινὰ βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη λῃστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναντῶντας ἐμπόρους καὶ οἱονουσδήτινας ἐξεγύμνου, καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. Ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ, ἐγγὺς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάψαντες πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστωρ, φυγὰς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἰσεισι. Τότε καὶ ὁ Τζινὲης συνδιάγων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτὸν, καὶ σὺν C πολλῇ δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκεῖθεν, σὺν αὐτῷ διάγειν ἐκέλευεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς Δύσεως μέρη. Τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ φυγὰς, καὶ τῷ Μουσταφᾷ δι' αἰτίαν ῥηθεῖσαν συνήφθη. Ὡς δ' οὖν οἱ τῆς πόλεως ἀνενδότως ἱστάμενοι, καὶ μὴ προδοῦναι βουληθέντες τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραφε πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν αὐτὸν, καὶ παραδειγματικῶς ἔφησε λέγων· Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλεκτοτάτην βασιλεῦ, καὶ λύκου κυνηγετουμένου, καὶ δὴ ἐν χερσὶ τὴν ἄγραν ἔχων, εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μάνδρᾳ τῆς σῆς βασιλείας. Ἀξιῶ D οὖν τοῦ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἵνα μὴ καὶ τῶν σῶν καὶ τῶν ἐμῶν θρεμμάτων λυμεώνης γένηται καιροῦ προϊόντος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντιγράψας πρὸς αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διασωθὲν ἐν τῇ ἐμῇ μάνδρᾳ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαληνὸν ἔχων καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐπ' ἀλλοτρίοις φόνοις, σωτὴρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐ προδότης. Ἀρκεῖ σοι τοῦ χαλινῶσαι τοῦτον ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν· καὶ μὴ ἐᾶσαι προβαίνειν μήτε φθείρειν τι τῶν σῶν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἄχρις ὅρου ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὅρκοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἔκτοτε οὖν εἶχε τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεήτ· καὶ μετὰ χρόνοις τέσσαρας ἐπεμψεν αὐ-

ῇ νήσῳ Λήμνῳ, κἀκεῖ διῆγεν ἄχρι τοῦ ... ν δ' ὁ βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δρά... ῶν μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα ... ν· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας, ... ἰους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν· καὶ δι' ἐκεί... ς ἐπιστηρίζεσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει· ἤδη τὸν ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾷ, ὡς ἀγρίους ... ἡμῶν λυττῶντας, ἀγρῶν· ἡμεῖς δ' οὐχ ὡς δορκάδες ἢ πτῶκες εἰς τοὺς ὑπεναντίους ... ἀλλ' ὡς λέοντες ἐπιπηδήσομεν. Καὶ ἀμεταστρεπτεὶ τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς ὀλίγοι ... τόχως· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. Ὁρᾶτε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ εὐαριθμήτους ἔτι ἐν ταῖς ῥαγάσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτοὶ σὺν ...ὑρὶν ἔσονται, αἰτὶν ὡς κεκλασμένον πρόβατον καταλήψοντες· μόνον εἰ προθύμως ...ν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑπεισέλθωμεν.

A *major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant: quos cernitis panem regis mei in dentium intersti*tiis *adhuc ferre.* **83** *Eos adjutores nos habebimus in precude aberrante retrahenda. Hoc unum nobis sat erit, si prælium prompti atque alacres inierimus.*

...ιπῶν καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν εὐαρ... συντάξας, τὸ ἐνυάλιον ἤχησεν. Ὁ δὲ Μου... ὢν τῷ Τζινεήτ καὶ αὐτὸς τούς, οὓς εἶχεν, ς στεῤῥώσας, καὶ ὀμόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς B πάντων πραγμάτων ὡς αὐτός, καὶ αὐτοὶ κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώρων ὅτι καὶ πλεῖ... πλαύσονται παρ' αὐτοῦ· καὶ τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθη τάξας τὰς καὶ τὰς χάριτας. Καὶ δὴ ἰδὼν ὁ Μουστα... σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερόν, καὶ οἱ οι προσώρμησαν, ἐπισείοντες τὰ δόρατα, ...λισμοὺς οἱ τοξόται προέπεμπον, στὰς ἐφ' ...όπου τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεήτ, ἦν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνδρεῖος, πολέμοις συνήθης, ἔκραξε μεγαλοφώνως· ἀδελφοί, οὐ γὰρ οὐ δούλους καλῶ, εἰς ...σεια αὕτη; Δοῦλος κατὰ δεσπότου; καὶ ...ξ Ἀλβανῶν. Γένος βάρβαρον πρὸς ἐμὲ τοῦ Ἰλτρὴμ, τὸν κύριον ἡμῶν; Καὶ γὰρ C ἐμὸς ἀδελφός, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια ... ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλ... ...ιοθανὴς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὗ... ... δὲ θανόντος ἐκείνου, τίς κληρονόμος υἱός; Ἀλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θρᾴκῃ· ...ῳ αὐτῷ τὰ τῆς ἑῴας· καὶ γὰρ οὐ τοῖς ...ιν ἐπεμβαίνω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ, ...ς τοῦ ἐμοῦ πατρός· εἰ γὰρ οὐκ εἰμὶ υἱὸς, ..., τοῦ Ἰλτρὴμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει, ...ὸς δοῦλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω· ...ι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρα...τείτω. Θαυμάζω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς εὐδο...τας ἐν ταῖς στρατείαις τοῦ ἐμοῦ πατρός, D ...ταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν ...ὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριοβολιμαίου καὶ εἰ εὐτυχήσει ἐν τῇ παρούσῃ συμ... τίς ἔσται ὃς δυνήσεται συνάψαι λόγον ...οῦ; Διό, παρακαλῶ, μὴ γίνεσθε πολεμι... ...λὰ μᾶλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μετὰ ...ς προσέλθετε. Καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρ...ς, οὐ στερήσω τι· ἀλλὰ μᾶλλον προσ...ῖ ἔτι πλείονα αὐξήσω. Τούτων οὕτω ...ν, αἴφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέρας ὑπερασπίζων ... ἀποσπασθείς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέ... Τζινεήτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ ἦλθον ἐνώπιον ...ταφᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες, ...ικὴν προσκύνησιν ἀπένειμαν αὐτῷ. Μετ'

His dictis aciem disponit, agminibus ex arte locatis, et classicum cani jubet. Ex altera quoque parte Mustaphas præsente Cineite animos suorum B confirmat: juratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos æque ac se fore: honores ac dona quamplurima a se reportaturos, amplam mercedem infimis ostentans, proceribus immensa supra modum præmia promittens. Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam quatere (id est, ad belli discrimen ventum esse), hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis impressionem fecisse, tradita Cinelti, viro inter ceteros bellicosissimo, prœliis etiam assueto, ineundæ pugnæ cura, ipse in edito loco stans, contenta voce sic infit: *Viri fratres, neque enim servos appello, quo impietas ista tendit? servus domino bellum infert? isque genere Albanus? Barbaræ gentis proles, mihi, qui vester sum dominus,* C *et Iltrim Bajazitis filius? Enimvero si superesset frater meus, colorem aliquem hæc impietas præ se ferret, utpote vitam suam pro illo profusurus esset iste, cujus cervicibus cruentum fatum impendet. Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus hæres? neque, si supersit, in Thracia juris quidquam habet. Longe lateque in Oriente imperat. Haud etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Iltrim filium esse, ei me verum clare approbabo. Quod si etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius, non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui porro fortuna potiorem partem attribuerit, ille regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus* D *virtutem militarem vestram omnibus probaveritis, qui probe etiam nostis hujus triobolaris jactantiam, superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit hujus pugnæ exitus, quis adire ipsum verbis audebit? Vos propterea hortor, ne belli gerendi animo potius quam me adjuvandi estote, et cum æquanimitate procedite. Nullis præmiis aut mercede, testis Deus adest, vos frustrabor, quin etiam amplioribus vos honorabo.* Ubi finem dicendi fecit, subito qui Bajazitis exercitus dextro cornu præerat, satrapa a suis digressus, quasi cum Cineite manus consertarus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphæ se stiterunt, et ab equis cum desiluissent, cuncti quam servi dominis, venerationem exhibuerunt. Confestimque, ... qui aciei regebat cornu,

pariter transfugit. Peregrinam quandam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monedulam plumis 84 spoliatum, et famulis solis cum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere, videretque fortunam filum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quærit: et ex equo desiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt salutantque. Defuncti igitur prœlio Mustaphæ milites, duci suo tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis imperatori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere jusso, satellites custodiæ causa appositi sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusis omnibus effugiis teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus?* Cui respondit Mustaphas, *Consilio tuo utere.* Jubet itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari: quod illico factum ipso spectante, et talia verba proferente: *Nosti, pessime, testiculos demetere?* Cineitis etenim genero Audulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt et hujus fratrem Hamzam capite quoque plexuri; at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit: *Quippe*, dixit, *non est ferus et inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus.* Non intellexit infelix Cineites se fovere eum, qui perniciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter ereptarus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat.

A οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρας κρατῶν, κἀκεῖνος ἔπραττε τὰ ὅμοια. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀετὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζῆτ ὡς κολοιὸν καταψιλωθέντα, καὶ ἔρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἱστάμενον. Τότε κατὰ νοῦν λαβὼν ὡς σπανίως ὑπερισχύει δοῦλος δεσπότου, καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρόφως κλώθοντα, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει· καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ αὐτοὶ προσυπήντων, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ σκηνὰς ἡγεμόνι πρεπούσας πήξαντες, ἀποβιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμουν·

B τῷ δὲ Παγιαζῆτ κελεύσαντι [κελευθέντι] καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτόν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῆτ (23), καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶντα, καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄκρας, τοῦ μὴ διαδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον, καὶ μαθὼν ὅτι ἐν ἄρκυσι ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾷ· *Ἕως πότε ὁ ἀνόσιος οὗτος τὸν ἥλιον ὁρᾷ, ὁ μηδὲ ψηλαφητοῦ σκότους ὢν ἄξιος;* Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, *Ὡς βουλητόν ἐστί σοι, πολεῖ*, εἰπών, κελεύει μικρὸν ἐλκύσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ἄθλιον τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. Ὃ καὶ γέγονεν, ὁρῶν καὶ αὐτὸς τὴν καρατόμησιν, καὶ λέγων· *Οἶδας, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις;* Καὶ γὰρ ἔτυχε κοπῆναι τοὺς ὄρχεις τῷ Αὐδουλᾷ γαμβρῷ τοῦ Τζινεῆτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζῆτ τοῦτο

C κελεύσαντος. Τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζᾶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κἀκεῖνον καρατομῆσαι· ὁ δὲ Τζινεῆτ ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα, *Ἄφετε αὐτόν*, εἶπεν· *οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἐκεῖνον τὸν βιοθανῆ καὶ ἀπάνθρωπον οὗτος· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξέρχεταί τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἡμῖν ἀπελεύθερος.* Οὐκ οἶδεν ὁ δύστηνος Τζινεῆτ, ὅτι τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωπυροῖ, καὶ ὃν ἐλεεῖ αὐτός, ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ ἰσθεῖν.

Novus itaque imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cujus occursum egressi sunt multa cum fiducia et lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidiarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dediderunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos

Τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παῤῥησίας καὶ θάρσους ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἶσιν σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παῤῥησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἱλαρᾷ τῇ φωνῇ. Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως (24) μαθόντες τὸ γεγονὸς, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν παρέδωκαν τὸ φρούριον. Ὁ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(23) *Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῆτ.* Laonicus lib. v, Bajazitem Bassam jussu Mustaphæ interfectum: et Phranzes, lib. I, cap. 40, scriptum reliquere. Leunclavius lib. XIII, ex historia Verantiana tradit, occisum fuisse vezirorum invidia, qui ut diutius veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati nequibant. Ex Morate Dragomanno addit, necatum fuisse in loco quodam Sali-dere dicto. Hamzam hujus Bajazitis fratrem a magnatum parte, qui salvum eum volebant, servatum fuisse Verantiana Historia narrat.

(24) *Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως.* Laonicus et Phranzes delusos fuisse Græcos a Turcis narrant: hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt: causam, cur id facere recusarent Turci, affert: quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis, talem urbem Græcis concedi haud expediret. Phranzes id sibi religiosum esse Turcos dixisse, docet: in eo quippe loco cæremonias litaniasque juxta Musulmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transierunt: lege propterea sibi vetitum Christianis eum tradere. A Phranze non dissentiunt Mustaphæ ad Leontarium verba.

ρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρα- A
ν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις αἳ ἐγέ-
μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριήρεων ἐξαγαγὼν
ας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν
ἁρμάτων, ἠρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ.
ις οὖν ὁ Τζινεὴτ, καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὁρῶν
τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ τα-
ὴ ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ μετα-
ἠρξατο σκώπτειν καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δη-
ον, λέγων· Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ
τριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς
νους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους
οῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπο-
άντεις γεγονέναι; Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔστι·
νόμενον ἡμᾶς ἐγκλείστους ὄντας ἀπο-
ῆναι, καὶ δούλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, B
ὑμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης
κρίνομεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. Ὑμᾶς
ὃς συμπασχήσαντας καὶ κοπιάσαντας ἐν
ταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιάκατε
, ὑπολαμβάνομεν. Ἕνεκα οὖν τῶν κόπων,
ὧν ἀμοιβὴν τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ
φέρομεν εὐχαριστίας. Ὑμᾶς δὲ διὰ δώρων
ν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, πα-
ίψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ'
Ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταν-
, ἀναμιμνήσκοντες τῶν Λημνίων κακῶν,
ὃν ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου τῶν κα-
κων ὠνειδισμόν· ἔχεις μισθοῦ χάριν σῶαν
σφαλῆν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. Αἶρε κώ-
ἔχεις τὸν Εὔρον πνέοντα γλυκερὸν ἀέριον C
ι τὴν Κωνσταντίνου, ἄσπασαι τοὺς βασι-
ᾶς· ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν αὐθεντίαν
ἐβωρήσατο· ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ διά-
καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζήτησις Καλ-
όλεως. Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ
ἐτάραξαν· καὶ θυμωθεὶς, Οὐκ οἶδας, ἔφη, τὸν
βασιλέα ποίας συνέσεως καὶ γνώσεως, καὶ
ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστὶν, ἀποπέμ-
μενον τοιούτοις ῥήμασι φαύλοις ἀπο-
τα ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζινεήτ; Ἴσθι ὅτι ὡς
γῳ, ὡς ὁρῶ, πάλιν ἕξει σε ἡ Κωνσταντίνου,
τε μάθῃς ἃ εἰρήκας. Πλὴν οὐ σόν ἐστι τὸ
αἰ με λόγον καὶ ἀποπέμπειν, ἀλλὰ τοῦ ἀρ-
ὸν Μουσταφᾶ, ὃν ὁ Θεὸς καὶ ἡ τύχη Ῥω- D
ν ὕψωσε. Σὺ δὲ, εἰς τῶν πολλῶν τυγχάνων,
αι τοῦ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα.
θελες οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριήρεις πλήρης ὢν
καὶ πικρίας, μὴ ἔχων τί ποιῆσαι, κατὰ νοῦν
τὴν τῶν ὅρκων ἀθέτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέ-
τὰς παρ' αὐτῶν γενομένας. Ὅμως ἵστατο ἐκ-
νος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν ἀπόκρισιν, εἰ
κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ἢ
τότε ἐπαναζεῦξαι. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐλθὼν,
γους συνάραντες ἱκανοὺς ἄμφω, τῷ Δημητρίῳ
Ἐγὼ μὲν, ὦ φίλε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπι-
περιπόθητε, οἶδα ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις,
σχέθην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προ-
αὐτοῦ· καὶ ὅτι ἐν μέσῳ τούτων ἦν καὶ τὸ

convenerat) ubi præsidium decessisset, asportavisseque secum omnia vasa et sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem conditione se dediderant, exportari thoraces ex triremibus curat cassidesque et galeas, hastas, zagaias, id est jacula, et omne genus armorum in arcem importari cœptum. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexspectatam : contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est : *Imperator Demetri,* 85 *ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuæ gratificaturos imperioque Romæo, prælium obiisse et pericula adiisse? aliter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui cœlestia habitat, acceptum ferimus; nec auctores illius vos Romæos judicamus. Existimamus profecto opera vestra prospere nos usos esse, qui, sociatis nobiscum laboribus, belli æruminas in hac rerum conversione toleratis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus et cassibus præteritis integros servavit; vosque cum donis, quanta vester capit status, et amicitiæ vobis opportunæ pignoribus dimittimus. Urbes vero et castella nos vobis tradere absit! Tibi, o Demetri, salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi sumus, quamque contumeliose a monachis habiti in Beatissimæ monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconiæ apologo utar. Remos impelle, lenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, imperatores nomine nostro saluta, et iis annuntia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli quæstio fiat.* Tali oratione non mediocriter turbatus est dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait : *An non tibi cognitus est imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit? his contumeliis, quas ore tuo evomuisti, o Cineites, honoratum, nudumque dimittis? persuasum habe, quod prævideo, te brevi Constantinopolim, ut ad asylum, profecturum: tunc, quid prosunt verba ista tua, cognosces. Verumtamen pro imperio nequa jubere, vel me dimittere potes, at Mustaphas imperator, quem Deus Romæorumque fortuna evexerunt. Tu vero cum de turba et plebe unus sis, absline a verbis, quibus obtemperantem nullum habes.* Cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes conscendit quid faceret anceps, animo revolvens promissa istorum, quæ perjurio corruperant. Remansit tamen exspectando quodnam sibi a Mustapha responsum daretur : an ex fœdere arcem sit recepturus, necne ; acceptoque responso redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas, et post longum colloquium, Demetrio hæc dixit : *Ego quidem, o amice, protectori meo charissime, eorum recte memini, quæ coram Deo ejusque pro-*

σῆς παραβάντες ὅρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. Μόνον ὁ ἤδη νεωστὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφός, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰρηνικὸν καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβεν. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὰν γελάσει ἡ τύχη, συναίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παρακέμπει εἰς ᾅδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀχαρίζει. Ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἷς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρέδιδου σε τῷ Μεχεμὲτ, καὶ ἀγχόνῃ τὴν ζωήν σου ἐλάμβανε· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἐναντία τοῦ δικαίου πράττοντας. Ἄρτι δέ σε ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἰρηκας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. Ὑγιαίνε οὖν εὐφραινόμενος. Ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας, τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλευσεν.

giis deliciis ac luxu affatim satiatus est. Tu vero his patratis haud diu uteris propitia et adjutrice fortuna. Iniquos 87 enim Deus ad inferos immatura morte detrudit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Cum equidem exsul ingressus es Thessalonicam, si Romæorum imperator Mehemeti te tradidisset, et laqueo vitam finivisses: Romæos, ut proditores, eorumque qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, æquitati justitiæque adversantes, multi accusare et condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo, imperatorem te constituerunt; Deo enim omnia ascribis, idque recte dixisti, nec quidquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque fruere. Ad nostros reversi imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remissis, cum patientia justam ejus sententiam exspectabimus. Hæc locutus e porta expansis velis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

CAPUT XXV.

Manuel imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignaviæ totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Alumnius in Phocide confectio. Phocæa nova condita, ab Andrea et Jacobo Cataneis gubernata, fit Turcis tributaria. Joannes Adornus Phocææ rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et hunc per litteras in eo copiisque trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam fit mœstus. Eum alloquitur Cmeiles et objurgat, suadetque ut in Asiam transeant; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, et Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ (26), καὶ λύπῃ πολὺ συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. Καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ ἐκποδὼν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζήτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμέτω ὁ λόγος, ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγγαρίους καὶ κόμητας (27) οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεαῖς ἀμοίβας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. Καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποιχομένου Μεχεμὲτ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὑρὼν θησαυροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν ἄλλην παρασκευὴν ὑπέρμετρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖς, γυναῖκας ὡραίας, καὶ νέους παιδίσκους εὐπροσώπους καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πᾶσαν

At Manuel imperator de istis certior factus, mœrore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit, legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Baseare infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, et duos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit, recte constituit, in plebem etiam animadvertit, præficitque drungarios et comites domesticos magnæ classi. Turi etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit: jurejurando benevolum se fore promittit, donaque largitus Adrianopolim contendit. Palatium illic, quod habitaverat frater ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum thesauros consequitur, aliamque immensam supellectilem, vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas: feminas quoque pulchras, 88 pueros et juvenes oris ac vultus decore præstantes,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) *Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ.* Verisimiliora sunt quæ noster hic explicat, quam illa quæ Phranzes et Laonicus, quasi per transennam et negligentissime, percurrunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus consilia, quibus istum pessumdare, suasque in tuto res collocare possit, jure agitat, et ad finem perducere laborat.

(27) *Δρουγγαρίους καὶ κόμητας.* Drungarii sunt classis præfecti, quibus inferiores erant comites. Videndus Curopalates in officiis aulæ Constantinopolitanæ.

καὶ δὶς, καὶ πολλάκις, καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ, καὶ ἡττηθεὶς, καὶ εἰσελθὼν πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πάλιν ἐξελθών, ἕως οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἠφάνισε, καὶ τέλος ἐθανάτωσε τὴν ἡγεμονίαν λαβών. Οὕτω καὶ νῦν, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ἔργασον καὶ εἰς τὸν Μουράτ, τάττων καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα, καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια, πλὴν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τῶν δύο παίδων τὴν ἐγχείρισιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλ' εἰς βέβαιον καὶ ἀμετάθετον ἐτήρει τὴν αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τέλος ἐξεῖναι τὰ βουλευόμενα. Ἐν τούτοις ὄντες, καὶ ὁ Ἱπραΐμ ἡμέρας ἱκανὰς ἐνδιατρίβων, τοῦ λαβεῖν τέλος τῶν ὧν ἐζήτει συμφωνιῶν. Ἕτερος εἰσπηδήσας ὡς ἐπὶ παλαίστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς παρακλήσεως γενέσθαι, καὶ φιλοτιμίας καὶ χάριτος, αὐτὸς ὡς δῶρόν τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐγχειρισθῆναι αὐτῷ παρεκάλει. Καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς ποίῳ τρόπῳ διέβη τὸν πορθμὸν ὁ Μουράτ, καὶ μετὰ πάσης παρασκευῆς, καὶ τίς ὁ περάτης, καὶ ποῦ τὴν θάλασσαν ἐπέρασε, καὶ τίνες οἱ ναύαρχοι, λέξων ἔρχομαι.

A *periretur inde erupit, amici attrito tandemque occiso Mose, imperio potiretur. Nunc itaque*, ait, *pariter opem feras, donaque immensa nobis impera, quæ beneficio in nos collato respondeant : ne petieris tamen Callipolim ambosque pueros tibi tradi.* Verumtamen his non assensit imperator, propositumque suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illæ, de quibus paciscendum erat. Quidam alius, velut in palæstram descendens, quod ab imperatore petebatur cum multa adhortatione, magnificentia et gratia fieri contendebat : ac velut donum aliquod magnum, hoc imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit B Morates cum toto belli apparatu, quisnam quoque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit.

Ἐν τῇ Φωκίδι (30), τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πλησίον, ὄρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει, καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι ὡς ψάμμος γίνεται· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, καὶ καχλάζοντος οὐ τόσον, ἡ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται. Καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ οὐσιῶδες αὐτῆς ἐν τῷ ζωμῷ μένον ὡς γάλα τυρῶδες· τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἄχρηστον· τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἄχρις ἡμερῶν C τεσσάρων παραδρομὴν, εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὑποδόχων ἀγγείων πεπαγωμένος ὁ ζωμὸς, καὶ ὑπεραυγίζων ὁμοίως κρυστάλλῳ· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, καὶ αὐτῷ πλῆρες ψηγμάτων κρυσταλλοειδῶν. Ἐξαντλοῦντες οὖν τὸν ζωμὸν τὸν περιττεύοντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, εἰσβάλλουσιν ἐν τῷ λέβητι, προσχέαντες καὶ ἕτερον ὕδωρ, καὶ πάλιν ψάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσι, καὶ ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προδεδήλωται. Τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμιεύουσι· ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς δευσοποιοῖς. Ἅπασαι γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἑῴας εἰς τὰ ἑσπέρια μέρη πλέουσαι ἀναγκαῖον ἡγοῦνται τὸν φόρτον εἶναι τῆς νηὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν. Καὶ γὰρ Φράγγοι, Γερμανοὶ, Ἀγγλίνοι, Ἰταλοὶ, Ἰσπανοὶ, Ἄραβες, Αἰγύπτιοι, D Σύροι, ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐκείνου τὴν στυπτηρίαν πορίζονται ἕνεκα τῶν δευσοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέ-

In Phocide, quæ Ioniæ adjacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuuntur. Hæc ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mista demittitur, ac ubi parum aqua injecta ferbuit, arena liquefit. Quod densum est ejus offæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati servatur : quod durum et terrestre, ut inutile abjicitur. Offa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit : posteaque circa oras summas vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum similibus segmentis et frustis replentur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatriduum non coaluit et induruit, in lebetem defundunt, eique aquam recentem miscent, rursusque arenam injiciunt, eam bullire faciunt, et modo jam descripto in scaphas defundunt. Alumen hac arte confectum in reconditoriis asservant, motallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam nautæ, qui ab Oriente in Occidentem navigant, conveniens onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, Angli, Itali, Hispani, Arabes, Ægyptii, et Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicæ ac tinctoriæ inserviens, comparant. Dum autem re

Ismaelis Bullialdi notæ.

(30) *Ἐν τῇ Φωκίδι.* Plinius lib. v, c. 29, *Finis Ioniæ Phocæa.* Idem, qui lib. xxxv, loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, hujus in Phocide Asiatica montis, in quo alumini conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam annis omissæ sunt illæ aluminis officinæ: nec hodie occidentalium provinciarum mercatores, Phocææ novæ confectum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari senatus populique Genuensis Historiæ lib. xiii, lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectionem anno 1459 adnotavit: *Bartholomæus Pernix, civis ac negotiator Genuensis solertis ingenii, rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: adeo ut, parte illorum desumpta, et in fornace decocta, optimum ac præstantissimum alumen inde conflaverit; fuitque primus, qui hanc artem diu in Italia et plerisque aliis regionibus intermissam, ac fere exstinctam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tanquam postliminio reduxerit, dignus profecto cujus nomen ab omni interitu vindicetur.* Hoc idem adnotavit Augustinus Justinianus lib. v *Chron. Genuensium.*

guabat Michael Palæologus, ex gente sua primus A imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc montem sibi concedi petierunt, pensionem annuam, quam pacti fuerint, solvere polliciti. Per idem quoque tempus Turci vias obsidentes, **90** latrociniis suis Lydiam Asiamque provincias, Sardeis etiam usque et Magnesiam excurrendo, infames reddebant. Itali igitur, ut prævideruntloca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi cavere ab iis volentes, castellum quoddam parvum, ad se suaque tuendum operariosque quinquaginta vel plures, ædificavere. Cumque Romæi vicinarum regionum incolæ hoc construi castellum audiissent, ii nempe qui Mænomeni campum, Magnesiam et Nymphæum habitant, illuc profecti opus jam inceptum vident : atque, velut ex pacto convento, cum Latinis communicato consilio, opem ferre ipsis promiserunt, et ad exstruendum castrum operam ac laborem suum collaturos : non solum etiam in castro construendo, sed et in magna urbe ædificanda laborum socios fore. ea conditione, ut si casus exegerit, in eam recipiantur, et æque ac illi qui eam possident, in ea salvare res suas possint. Placuerunt utrisque hæ conditiones, et opus simul aggressi Romæi Latinique Phocæam novam ad maris littus et illius montis radices ædificarunt, quæ ad hanc diem Dei beneficio custodita stat. Objicitur ab ortu mons ille, ab occasu insula Lesbos, a septentrione finitimum habet Elææ sinum, meridiem versus Ioniæ sinum respicit. Istius autem oppidi domini erant Andreas et Jacobus Genuenses e gente Catanea, idque Phocæam novam, in qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine ab ea quæ olim steterat, translato. Rerum porro summa a Romæis in Turcos devoluta, illius loci incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis Christianorum impatientes (Turci quippe totum agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Romæi Latinique fœdus feriunt cum Lydiæ duce Sarchane, seque ei vectigales ac tributarios reddunt

ραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ (31) τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἦλθόν τινες Ἰταλοί, αἰτοῦντες τὸ ὄρος δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν. Τότε καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐνεδρεύοντες ἦσαν ληστρικῶς τὰ περιξ μέρη Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατέτρεχον ἕως Σάρδεων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας. Ὡς οὖν ἔγνωσαν οἱ Ἰταλοὶ τὴν τῶν Τούρκων ἔφοδον, φοβηθέντες ἔρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριόν τι σμικρότατον, ὅσον εἰς φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν εὑρισκομένων ἐργατῶν πεντήκοντα ἢ καὶ πλείω. Ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ περιξ οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι, ἔν τε τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου, καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἐλθόντες εὗρον αὐτοὺς ἄρξαντας τοῦ ἔργου. Καὶ δὴ ὡς ἐκ συνθήματος κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχοντο τὸ B συμβοηθῆσαι, καὶ συμπασχῆσαι, καὶ συμπράξαι ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην πόλιν ἀποκαταστῆσαι τὸ οἰκοδομούμενον· εἰ μόνον χρείας κατεπειγούσης καὶ αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιούτου χωρίου ἔσονται ἐντὸς φυλαττόμενοι. Ἀρεσάντων γοῦν ἄμφω τῶν μερῶν τὸ τοιοῦτον συμφώνημα, ἤρξαντο ἅμα Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατῖνοι, καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν ἄχρι τοῦ νῦν παρὰ Θεοῦ φρουρουμένην νέαν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ ὄρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης. Ἔχουσαν τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ ὄρος κείμενον, πρὸς δὲ τὴν ἑῴαν [ἑσπέραν] τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς ἄρκτον δὲ τὸν τῆς Ἐλαΐας κόλπον· πρὸς δὲ μεσημβρίαν ὁ κατ' Ἰωνίαν κόλπος. Ἦσαν δὲ οἱ ῥηθέντες τῆς πόλεως αὐτῆς κτήτορες ἐκ τῶν Κατανέων Γενουῖται C Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῆς πλατείας Φωκίδος ἐκτήσατο, ταύτην νέαν Φώκαιαν καλέσαντες, ἐν ᾗ καὶ οἴκησιν κέκτημαι. Μεταπεσόντων οὖν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίου; ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολύ, οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες τὰς καθ' ἑκάστην συμπλοκὰς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σφαγάς (καὶ γὰρ ἦσαν ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐκρατεῖς γεγονότες οἱ Τοῦρκοι), ἅμφω Λατῖνοί τε καὶ Ῥωμαῖοι συνθήκας ἐνόρκους ποιήσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας Σαρχὰν, καὶ ὑποφόρους τε

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) *Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ.* Nicephorus Gregoras lib. xi, cap. i. de Phocæa Catanei concessa, sic loquitur : Κλῆρος δὲ αὐτῷ περιελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἡ Φώκαια, πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πάππου τοῦ βασιλέως; σφίσι δοθεῖσα ἐπιτροπῆς ἕνεκα, καὶ χρημάτων τινὸς περιστοῦ. Διὸ καὶ κατὰ χρόνους τακτοὺς οἱ ταύτης ἐφορίαν διαδεχόμενοι γράμμασι βασιλικοῖς ἀνανεοῦντες καὶ διετέλουν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου, μὴ λάθῃ παρακρουσαμένη τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν ἡ μεταξὺ τοῦ χρόνου μακρὰ περίοδος. *Phocæa jure hæreditario ei* [*Cataneæ*] *obtigerat a majoribus accepta, quibus ab imperatoris avo, eoque imperatore, ut eam regerent, vectigal et pensionem eo nomine ipsi solverent, concessa erat. Idcirco definito temporis intervallo, qui regimen illius capessunt, bulla imperatoria donationem hæreditatis sibi renovari postulant, ne temporis lapsu contra dominium jusque imperatorium præscribant.* Catanea iste, de quo loquitur Gregoras, Mitylenem invasit (ut etiam ex Cantacuz. Hist. D lib. II. c. 29, discimus), et imperatorem Andronicum juniorem viribus imminutum sprevit: cui tamen Genuenses Phocæam et Mitylenem postea dediderunt. Ex illis Gregoræ verbis constat, Phocæam tanquam feudum Cataneis concessam fuisse: aut potius contractu emphyteutico ab imperatore locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi causa. Cum vero de imperatoris Andronici junioris avo hic loquatur Gregoras, de seniore intelligendum esset Andronico, quem junior excepit. At verba illa, ἀπὸ τῶν προγόνων, ostendunt Cataneam illum non a patre, aut avo, sed abavo saltem, successionis jure accepisse: propterea temporum exigente ratione Michaelem Palæologum I, qui teste Bizaro lib. IV. *Hist. Genuens.*, Smyrnam et Chium Genuensibus anno 1261 donavit eam concessisse. Ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui prout gesta erat probe nosse potuit : utpote qui Lesbi principis negotia procuravit, et Phocææ domum possedit.

ξαντες εἶναι, ἔστησαν κατ' ἔτος δοῦναι τῷ Σαρχὰν ἀργυρίων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκαπέντε, εἰς ποσότητα ἰσουμένην νομισμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνὰ ἔτος ὁ τυχὼν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι, καὶ ἀσπασμὸν ποιεῖν τῷ ῥηθέντι ἀρχηγῷ σὺν δώροις ἀργυρίων χιλιάσι δέκα. Καὶ οὕτω ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὁμοῦ Τοῦρκοί τε καὶ Ῥωμαῖοι, μὴ ἔχοντες τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρά τινος· ἀλλ' ἐξέρχεσθαι ἀκωλύτως, καὶ ἐμπορεύεσθαι. Ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχεσθαι ἀφόβως ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φίλοι συνδιάγοντες. Κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἕως σήμερον, ἐγγὺς που ἔκτοτε μέχρι νῦν ρπ' ἔτη τυγχάνοντα. Ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως ἔστιν οὕτως. Ἐπεὶ ἡ Γενοῦα δημοκρατικῶς ἄρχεται, καὶ οὐδεὶς δύναται τυραννικῶς ἄρχειν ἐν αὐτῇ, σύνηθές ἐστι κατ' ἔτος, ἢ καὶ πλείονα καιρὸν, στέλλειν ὀφφικιαλίους εἰς τὰ τῆς ἑῴας μέρη ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Γενοῦαν πόλεσι, οἷον ἐν νήσῳ Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαΐᾳ, ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ (32). Καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὡρισμένου, ἕτερον αὖθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἐξεισι παραχωρῶν τὴν καθέδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ *Ποδεστὰν* κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἐξουσιαστὴν εἴποι τις κατὰ Ῥωμαίους.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔτι ζῶντος τοῦ Μεχεμὲτ, ἦλθεν ἀπὸ Γενούας *Ποδεστὰς* εἷς, ὢν τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενούας, Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ὀνόματι, νέον ἄγαν τὸ ἔτος καὶ παλαιὸν φρόνημα, σὺρ Γεωργίου Ἀδούρνου υἱὸς, ὃς καὶ δοὺξ Γενούας ἐχρημάτισεν· ἐν δέκα δὲ ἔτεσι τὴν Ποδεστατίαν ἐγχειρισθεὶς ἐπανῆκεν ἐκ Γενούας εἰς Φώκαιαν. Καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθὼν, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ Μεχεμὲτ ἐντυχὼν, καὶ τελέσας τὴν συνήθη προσκύνησιν· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μετάλλου λαβὼν, ὡς κατ' ἔτος, ἀποδοῦναι εἴκοσι χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαροῦ χρυσίου, ἐν ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φώκαιαν ἐπανέστρεψε, μεταλλεύειν ἀρξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. Περαιουμένων τοίνυν ἐτῶν ἓξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προῤῥηθέντος Ἀμηρᾶ ἔφθασε, καὶ ἡ ἀνάῤῥησις τοῦ προλεχθέντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει. Καὶ ὁ Τζινεῆτ τὴν ἐλπιζομένην αὐτῷ χαίρων εἶδεν ἡμέραν· καὶ ὁ Παγιαζὴτ τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ εἶδεν ὥραν, καὶ πάντα, ἃ γέγραφα, γεγόνασι. Τότε ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀφορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μωράτ, καὶ ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι, καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τέλη τῶν ἓξ ἐτῶν· εἶχε γὰρ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦν μάχη καρτερὰ ἀνὰ μέσον Γενουϊτῶν καὶ Καταλάνων· καὶ ἐκώλυεν τὰς νῆας τῶν Γενουϊτῶν οἱ Καταλάνοι τοῦ μὴ πλέειν ἐν τοῖς μέρεσι Ἰταλίας καὶ Φραγγίας, Ἱσπανίας τε καὶ Ἀγγλίων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργὴ καὶ ἀμεταχίνητος· καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάμ-

pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quindecim, quæ numismatum quingentorum pretium æquant: conventum insuper, u' qui annuum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adiret, donumque decem millium argenteorum afferret. Compositis hunc in modum rebus, Turcos et Romæos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos: et amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi et secure commercia exercere: illis pariter tuto illud ingredi et ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hocce fœdus, ante annos fere centum et octoginta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politeia talis est. Cum Genuensis respublica democratice regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, **91** vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus mittere in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit: ex quibus sunt Chos insula, hæcce Phocæa, Galata, Amisus, Amastris, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit: hunc sua lingua *Podestam* appellant, Romæo idiomate ἐξουσιαστὴς reddi potest.

Per illud autem tempus, quo Mehemetes adhuc in vivis erat, venit Phocæam *Podesta* seu magistratus unus e clarissimis Genuæ familiis, nomine Joannes Adornus, ut annis juvenis sic prudentia senex, domini Georgii Adorni, qui dux Genuæ fuerat, filius; is in decennium creatus Phocææ magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa egressus Amiram Mehemetem adit, et venerabundus eum salutat; impositumque sibi vectigal aluminis metalli, spondet pensionis annuæ vice, decennio transacto soluturum auri puri nummos vicies mille. Indo Phocæam redit, et magnis sumptibus alumen effodere ac coquere cœpit. Elapsis dehinc sex annis Mehemetes Amiras obiit, statimque imperator proclamatur prædictus Mustaphas: Cineites etiam speratam sibi diem lætus aspexit. Bajazites vero lethalem horam vidit: et cuncta, quæ narravi, acciderunt. Eodem tempore idem Joannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum imperatorem Moratem; ad quem admissus, ei cultum et venerationem exhibuit; ad ejus jussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Genuenses et Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani interceperunt, et impediverunt ut adire possent Italiam, Galliam, Hispaniam et Angliam, aluminisque commercium intercciderat, nec transportari poterat.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(32) Ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ. Amisus, seu Amisus Galatiæ oppidum, Turcis *Hemid*. Amastris Bithyniæ metropolis olim, *Samastro* vulgo. Capha olim Theodosia Taurica Chersonesi.

Quare Adornus cum ære alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, cæterum plurimis damnosum Christianis, inivit. Oblata enim occasione sibi nunquam sperata, ad Moratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehemete ipsi intercesserat, quamque cum ipso de novo inire cupit, commemorat. Ejusmodi autem erat epistola: *Ad omne obsequium paratus sum, et ad opem tibi ferendam: atque ut te triremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium tam prompte ac alius exhibiturus sum. Impera sodummodo, jussa tua* 92 *celeriter exsequar.* Harum litterarum verba jucunda acceptaque fuerunt Morati, qui ad eas sic respondit: *Brevi Prusam venturus sum: illuc accedat aliquis familiaris tuus, tibique fidissimus, ut simul hoc de negotio, quidque et quomodo nos sumus gesturi, deliberemus.* Post aliquot itaque dies Demetrium quemdam cognomine Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moratem, ejusque viziros Hali Begum, Hacisinat, et Homurem Begum; jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite atque ordinatis cum Demetrio cunctis, cum remittunt, addito comite Hatipine Turco in prudentissimis et præstantissimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat nummos quinquagies mille, ut classem mercede conduceret, appararetque ad fretum Callipoleos trajiciendum autumno jam incunte. Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatumque Moratis, et novæ Phocææ classem adversum se instrui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes suæ remordebant. Phocæamque subinde in ore habuit, et eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen, luxum et crapulam non omisit: et velut equus ferox et hinniens in libidinem effusus, feminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineites, istis quoque compertis, quo erumperent exspectans, vidensque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem, aut apparatum contra hostes suos facere, palatium ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit: *Num te latet, o princeps, solam, quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero instar maris longe lateque patentes provincias, occidentis dico, nutare, et rerum futurarum exitum, quo fortuna ferat, exspectare? Ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum imperatore agere, ut sibi auxilium ferat, inque paternum imperium restituat. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provinciæ in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi et quieti considimus, omisso penitus militari studio. Sentio equidem ex-*

πολυ χρέος, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι ποιῆσαι, βουλεύεται βουλὴν γενναίαν καὶ συνετὴν ἕνεκα κέρδους αὐτοῦ, διὰ πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. Καιρὸν γὰρ ἐπιτυχὼν τὸν ὃν οὐκ ἤλπιζε, στέλλει γραφὰς πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ἐξ Ἀμασείας τῷ Μουρὰτ, τὰς ἃς ἐγὼ γέγραφα, δεικνύων τὴν ἄκραν φιλίαν καὶ οἰκειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχεμὲτ, καὶ ἣν βούλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ. *Εἰμὶ*, γράφων, *ἕτοιμος ἐν πάσῃ δουλείᾳ τοῦ βοηθῆσαί, καὶ διαπερᾶσαί σε ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἐν τριήρεσι καὶ νηυσὶ, καὶ ὑπουργῆσαι τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα, ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων· μόνον κέλευσόν μοι, καὶ τὸ προσταχθέν μοι συντόμως τελήσεται.* Ἐνωτισθεὶς οὖν ὁ Μουρὰτ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀσπασίως ἐδέξατο, καὶ ἀντέγραψεν εἰπὼν, ὅτι *Σὺν Θεῷ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μέλλω κατελθεῖν ἐν τῇ Προύσῃ· κἀκεῖ ἐλθέτω εἷς ἐκ τῶν οἰκείων καὶ πιστοτάτων σου, ὡς ἵνα περὶ τούτου σκέμματος εἴδωμεν, τί ἄρα καὶ πῶς ποιήσομεν.* Μετὰ δέ τινας ἡμέρας στέλλει Δημήτριόν τινα Ἀγᾶν ἐπονομαζόμενον σὺν γράμμασιν ἀξιολογωτάτοις, ἃ κἀκεῖνα ἐγὼ γέγραφα, πρός τε τὸν Μουρὰτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ Βεζιριδας Ἀλίπεγιν, Χατζιαηδὰτ, καὶ Ὁμοὺρ πέγιν· ὁ γὰρ Παγιαζὴτ προεσφάγη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. Τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἅπαντα καλῶς διαταξάμενοι, στέλλουσι μετ' αὐτοῦ Χατήπην ὀνόματι, Τοῦρκον ἕνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἐλλογίμων, ὅρκον δώσοντα τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ σὺν αὐτῷ νομίσματα χιλιάδας πεντήκοντα, τοῦ ῥογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἤδη τοῦ φθινοπώρου ἄρξαντος. Ὁ δὲ Μουσταφᾶ, μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μωρὰτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἑτοιμάζει στόλον κατ' αὐτοῦ, εἶχε μὲν ὀδύνας ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐδάκνετο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τὴν Φώκαιαν συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα· ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν καὶ κατασπαταλᾶν καὶ μεθύειν οὐκ ἔλειπεν, ἀγριαίνων ὡς ἵππος ἀγέρωχος, καταχρεματίζων, καὶ ἀσελγαίνων ἔν τε θηλείαις καὶ ἄῤῥεσιν. Ὁ δὲ Κυνηὴς ἀκούων ταῦτα, καὶ καραδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὁρῶν τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτῷ μνεία ἢ πολέμου ἢ ἄλλης παρασκευῆς κατ' ἐχθρῶν, εἰσεισιν ἐν τῷ παλατίῳ τῷ Μουσταφᾶ, καὶ λόγους ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν ὀνειδιστικοὺς τούσδε· *Οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμὼν, ὅτι τὴν, ἣν οἰκοῦσι Θρᾷκες, γῆν καὶ μόνην πατέομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἅπλετα πελάγη τῶν ἑσπερίων. λέγω τῆς δύσεως, πάντα ἐν τρυτάνῃ ἀκηρατμένα εἰσὶ, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποβῇ; Καὶ γὰρ ἤκουον, ὡς ὁ Μωρὰτ ἐν λόγοις ἦν σὺν τῷ βασιλεῖ τοῦ ἀντιλαβέσθαι τούτου, καὶ εἰσάξαι εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν. Νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο* (35). *Τὰ δὲ τῆς Ἑῴας ἐν χερσὶ πάντα ἦν. Ἡμεῖς οὖν ἐν Ἀδριανοῦ καθέζοντες ἀμερίμνως οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. Ὡς ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, πρὸ τοῦ περᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν,*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) *Καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο.* Id est, cum suis. Occidentales namque omnes Germani, Itali, quique occidentaliores illis sunt, Franci ab orientalibus appellantur.

Λαμψάκου, κἂν τε Σκαυταρίου, καὶ δοῦναι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέ- ιχόνοιαν ἐν τῷ στρατῷ, κρεῖττόν ἐστι προ- τας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι αι, καὶ σὺν τάχει ἀόκνως περᾶσαι τὴν ἐν ίῳ γέφυραν, καὶ τῷ Μουρὰτ συμπλακῆναι. , Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ἐν ἅρμασι καὶ οις ὑπερέχομεν τοὺς ὑπεναντίους, καὶ μό- ωτισθέντες τὴν ἡμετέραν ἄφιξιν, ὁ νοῦς ὡς κάλαμος συντριβήσεται, καὶ αἱ βου- ὑτῶν διασκεδασθήσονται, καθὼς μέλλει ιαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἴπερ ἀμελήσαντες δώ- αὐτοῖς χώραν διαπεράσαι.

:α εἰπὼν καὶ ἄλλα πλείω ὁ Τζινεὴτ, μόλις ας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς :ο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Τζινεὴτ οὐκ ;ετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ ἐγκαθι- αὐτὸν ἐν τῇ ἑῴᾳ ἄρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς), καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν τάχει νην κατάλυσιν, ὑπέρ τε τῆς αὐτοῦ βλακείας, ης καὶ ἀσελγείας, καὶ τὸ ἀστρατήγητον αὐ- ουλήθη τοῦ διαδρᾶναι. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι εἰ μὲν ἐν κῃ ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μετα- ται, εὐκόλως ἐμπεσεῖται πάλιν ἐν ταῖς ἀρ-) τοῦ βασιλέως. Καὶ πάλιν Λῆμνος ἢ ἑτέρα νῆ- τὸν ἐξόριστον διαδέξεται, καὶ πικρὰ παρὰ ωμαίων εἰς αὐτὸν διέλθῃ ποινή. Ἐν δὲ τῇ ῃ, καὶ κατὰ νοῦν εἶχε, καὶ ἔτρεφε τὸν ἄνδρα παρχίας ἐλπίς, ἣν καὶ πρώην ἦρχε· καὶ εὐ- τὸ ἀποδρᾶναι ἔχειν. Ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς ου ἐκρύπτετο. Καὶ δὴ συναθροίσαντες τὸν , καὶ ταχυδρομήσαντες ἦλθον εἰς Καλλιού- καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντες σὺν πλείστῃ δυ- προσεκαρτέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῳ ἡμέρας ερχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων προύχον- ιγες προσεκύνουν τῷ Μουσταφᾷ. Ὁ δὲ Μω- ούσας τὴν ἔφοδον τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ ούσης σὺν εὐαριθμήτῳ στρατῷ, διὰ νυκτὸς ἰς τὸ Λοπάδιον (36), ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν καὶ πολέμῳ ἐπιστατοῦντας, τόν τε Χατζιαη- (37), καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιορτέσπεγι, Ὀμοὺρ, καὶ Ὀρούτζπεγιν, ἄνδρας γεν- καὶ ἀρίστους. Ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμ- ς ἀδελφὸς τοῦ Τζινεὴτ, ὃς ἐκπαιδόθεν ἦν διά- τὰ τοῦ Μωράτ. Φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γεφύρᾳ ὸ τὸν Μουσταφᾶν σῶσαι, λύουσιν αὐτὴν, καὶ

A *pedire nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus regionum occidentalium prævertere, celeriter et impigre pontem Lopadii occupare et superare, denique cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario fretum hostes trajiciant, tumultus in his provinciis occidentalibus, discidium seditionemque in exercitu excitent. Curribus et equis, favente Deo, superiores hostibus sumus. Adventus nostri fama animum eorum sicut calamum conteret, consiliaque ducis eorum disturbabit. Quæ procul dubio calamitas in nos recidet,* **93** *si neglectis rebus nostris, hosti locum trajiciendi concesserimus.*

Hæc atque plura dixit Cinoites, vixque veterno excusso expergefactus Mustaphas hujus monitis B paruit. Neque sane Cineites adeo sollicite moliebatur, ut Mustapham Orientis dominum constitueret: sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem isti ruinam ex ineptia, crapula, libidine, reique militaris neglectu atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito proposito, hanc rationem inibat, se in laqueos imperatoris facile rursus venturum, si in Thracia, aut alia occidentis provincia in fugam se conjiciat. Iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exsulandum esse: acerbasque pœnas Romæos a se exacturos. Cogitabat vero in orientem: sperabatque commodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante occupabat, fore, et effugia faciliora in ea sibi patere. Talia equidem in inferorum recessu latebant. C Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum plerisque copiis, Lampsaci triduo substiterunt: profectique ad Mustapham Phrygum primarii, cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates, comperta Mustaphæ irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit, noctuque Lopadium pervenit: ei aderant rerum militiæque periti Haciaivat, filiique Temirtes begi, Hali, et Homur, Horuciusque begus, viri strenui ac generosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comitabatur, Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant, priusquam præsidio Mustaphas eum firmasset; eum dissolvunt, viamque, qua ad ipsos perveniri D poterat, præscindunt. Profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu, castra ad paludis ripam metatus est; in opposita pariter Morates tentoriis

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ἀλλὰ πονηρὸς ὤν. Cineites ubique perfidus: equidem Mustaphæ partes secutus fuerat, natalium statum testimonio suo vindicabat, s filium verum esse asserendo, cum se Musdjunxit, cum magis strenuum forsitan cre- ; cumque spe ac opinione se deceptum senus suis consulere eum deserendo, quam perire maluit. Multos Cineites sectatores pauciores Cicero: qui cum Pompeii impru- negligentiamque pervideret, Cæsarem ve- m magis ac strenuum cognosceret; volens partibus Pompeianis perituris adhærendo, a victis impendentia potius obire, quam fidem corrumpere elegit.

(36) *Ἐν ταῖς ἄρκοις.* Pro ἐν ταῖς ἄρκυσι. Sicque voluit scribere; sed vitiosæ pronuntiationis perpetuus iotacismus, in scribendo etiam ista οι, η, ει, υ, ι, confundit, nisi linguæ Grecæ peritissimus sit scriptor.

(36) *Ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον.* Lopadium Turcis *Ulubat* dicitur. Leuncl.

(37) *Τόν τε Χατζιαιβάτην.* Ille est quem Leunclavius, lib. XIII, Chazi- Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Meccam aut Medinam adivit.

erectis consedit : neuterque ab altero vel minimum metuebat. Pontem enimvero solvisse prudenter factum : disrupto quippe, dum ultra tenduntur hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copiæ sine tumultu interea cogebantur ; quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet : eoque magis quod viæ arctæ, montesque asperi superandi sint.

A ἄβατον τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν τοῖς ὑπεναντίοις ἐποίησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατεύμασιν, ἔπηξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης· ὁμοίως καὶ ὁ Μωράτ ἐν τῇ περαίᾳ, καὶ αὐτὸς τεντώσας ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἕκαστος τὸ τυχὸν δέος παρὰ τοῦ ἑτέρου. Καὶ γὰρ τὸ λῦσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· εὑρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν κατεαγμένην, ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν· οἱ δὲ τοῦ Μωράτ ἀτρόμως συνηθροίζοντο· ἦν γὰρ τὸ ῥεῦμα βαθὺ καὶ παντάπασιν ἄπλετον· ἦν δὲ βουληθείη τις τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν, καὶ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀντιπέραν, οὐκ ἀρκέσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὧραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχέα ὄρη ἐν μέσῳ καὶ δύσβατα.

94 CAPUT XXVI.

Consilium ineunt Moratis reziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant (38). *Hamza et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit et in Ioniam fugit. Mustapham Homaris filium ex Aline oriundum bello petit, et in pugna interficit.*

Castris sic locatis, et sese ex adverso respicientibus, cum neuter movere se, et progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessumdare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, cujus jam mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur : *Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil autem præterea petimus, quam ut ipsum deserat ; ecce, annuente ac decernente domino nostro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hæreditario possessuros : jusjurandum solummodo præstabit se in fide mansurum, amicitiam sine fraude culturum, seque Moratis clientem professurum. Utque per universam ditionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet, militiæque istius nomine ab imperatore stipendia congrua accipiat.* Placuerunt Hamzæ isti sermones: et sequenti nocte servum unum mittit, qui natando paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem eum invenit valdeque anxium, ipsique dixit : *Frater tuus herus meus Hamza begus tecum colloqui nullo conscio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede : tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis.* Hæc verba benigne audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas : illeque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit : *Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meæ prolem esse. quodque sim natu minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer.*

Κατουνευσάντων τοίνυν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ τὰ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβούλιον ἔλαβον οἱ τοῦ Μωράτ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καταστρέψωσι καὶ ὀλέσωσι τὸν B Μουσταφᾶν. Σκέπτονται οὖν οὕτως. Μεταλαβόντες τὸν Χαμζᾶν, τὸν ὃν εἰρήκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεήτ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι *Εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διαστήσῃς τὸν σὸν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐχ ἕτερόν ἐστι τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποσχισθῆναι καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτὴν ὁρισμῷ καὶ θελήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μωράτ διὰ προστάγματος ἐγγράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διαδοχὴν γονικότητος, μόνον ἐνέρκως τοῦ εἶναι πιστὸν καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ οἰκεῖον ἡγεμονίας τοῦ Μωράτ. Καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεὴτ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ Μωράτ, στέλλειν κατ' ἔτος* C *ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν, καὶ στρατεύειν ὁμοῦ καὶ συνδιάγειν· καὶ αὐτὸς ἰδίως ἔχειν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρέπουσαν μέροιαν.* Ἤρεσεν ὁ λόγος τῷ Χαμζᾷ· καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ νηξάμενος περᾷ τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεὴτ εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν συνεζόμενον· δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. Ὃ εἶπεν αὐτῷ, ὡς *Ὁ σὸς ἀδελφός, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζάπεγις θέλει λόγους ἆραι μετὰ σοῦ, περὶ οὓς οὐκ ἔστιν ἑτέρῳ ἐρωτισθῆναι. Εἰ οὖν βουλητόν ἐστί σοι, περὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς ἐλθὲ μόνος περὶ ὄχθας ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖ σὺ μὲν ἐκ τῶν ὧδε, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τῶν* D *ἐκεῖ, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόῤῥητα διεξείπητε.* Ἀσμένως οὖν δεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν πάλιν νηξάμενος διέβη τὴν περαίαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς κατὰ τὸ συντεθὲν ἐν τῇ ὄχθῃ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖνος ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος μόνος μόνῳ, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθέντες, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶς λέγειν· *Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριέ μου ἀδελφέ,* ὡς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(38) Scriptorum, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Moratæis sollicitatus Mustapham deseruerit.

ἀγὼ τοῦ σοῦ πατρός εἰμι γόνος, καὶ σὺ τῆς μητρὸς κυρπὸς εἶ, καὶ ὕστατός σου τυγ-
. Ἐβουλόμην οὖν, καὶ ἤθελον εἶναί σε κύ-
πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ
α, ὅτι καὶ ἐμοὶ προσφκείωτο ἂν μερὶς καὶ
ος. Ὡς οὖν ἡδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ
θὲς, καὶ ἀβούλητον, καὶ μίσητόν μοι τυγ-
ι τὸ εἶναί σε ἐν στενοχωρίᾳ καὶ κινδύνοις,
ἐν μέσῳ φθόνον τρεφόντων πολλῶν κατὰ
Καὶ γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσομαι τῶν σῶν δυσ-
μάτων καὶ συμφορῶν. Ἀρά γε οἶδας τίνι
πεύσεις, ἢ τίνι συνδιάγεις; Τὸ μὲν πρῶτον
ντες καταβοῶσιν ὡς οὐκ ἔστι τοῦ γένους
Ὀθμάνων ὁ Μουσταφᾶς· καὶ τοῦτο πανταπατεκφωνήθη τὸ διαλάλημα· δεύτερον ὅτι
ἐκ τῶν πραγμάτων συγκριτομένων παριστᾷ
στρατήγητον αὐτοῦ καὶ θηλυμανές. Καὶ γὰρ
τῆς σειρᾶς τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων καταροι ἀρεῖκὰ ἐπεδείξαντο τὰ φρονήματα, καὶ
ρὰ τὰ ἑκάστου ἀνδραγαθήματά τε καὶ στρα-
ματα. Τρίτον ὅτι εἰ μοναρχήσει ὁ θηλυδρίας
ς καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ ἔκπαλαι γεγονό-
ῆς δύσεως, καὶ τῶν ὁρίων τοῦ Ἴστρου φύ-
ς, λέγω Ἀβρανέζιδες καὶ Τουραχάνιδες, καὶ
πᾶν ἀπόγονον τῶν ὥντινων ἐξ ἀρχῆς ἡ
ς ἀκρέμονας τῆς ἡγεμονίας ἐγνώρισεν· καὶ
γω τοὺς δυτικούς; καὶ γὰρ, ὅπερ μὴ γένοιτο,
ἡ τύχη βλέψῃ ἱλαρῶς πρὸς Μουσταφᾶν, ὁ
ς Μουσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἑῴας ἐξάρδεξιῶς ἐγκολπωσάμενος, τὸν καθ' ἕκαστον
γονικὰς ἀποδώσει τιμάς. Σὺ δὲ ὅτε ταῦτα
σεται, τί προσδοκᾷς; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος
. Καὶ τοῦτο οὐκ ἄξιον τῆς σῆς ἀνδρίας,
καὶ λίαν ἀπρεπές τε καὶ ἄτιμον. Ἴσασι
οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὁρμητιψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παραταγὰς τῶν πο-
ν τὸ τολμηρὸν, καὶ θρασὺ, καὶ λεόντιον.
πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόνος
ς, καὶ τὸν φθόνον ἀντιλαμβάνει φόβος· καὶ
γιζόμενοι κατ' αὐτῶν βλέθρον παρὰ σοὶ φθο-
, αὐτοὶ προφθάνουσι κατὰ σοῦ τὸν φθόνον
γήσοντες, προμνηστευόμενοι τὴν ἀφοβίαν,
φόβον ἀποδώκοντες. Διὰ γοῦν ταύτας τὰς
εβαιουμένας αἰτίας, αἱ εἰς βλέθρον ἄγουσι
τῶν ἡμῶν ψυχὰς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκεί-
ὁμοία εἶναι δοκῶ, ἀπαλλάγηθι τοῦ βδελυροῦ τούτου καὶ μετάστηθι. Ἤδη γὰρ ὁ ἐμὸς κύ-
Μωράτ διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων καὶ ἐμοῦ ἀφῆσι πάντα τὰ σφαλέντα
παρὰ σοῦ πραχθέντα· καὶ τὰς ἀντάρσεις καὶ ὧν ἐπεχειρήσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ πα-
αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. Καὶ ἴλεῳ ὄμματι προσβλέπει σε· καὶ δωρεῖται σοι
ιοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτὴρ κατὰ γονικότητος χάριν, ὡς καὶ σὺ, οὕτω καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς
ος ταύτην ὡς προῖκα νεμηθήσονται· πλὴν ἕνεκα τοῦ γινώσκειν σε ὅτι ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρ-
καὶ ὑπήκοος εἶ, κατὰ καιρὸν ἕνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. Ταῦτά σοι φιλῶν
. Σὺ δέ μοι λέγε ἃ σοι δοκεῖ.

ὃς ταῦτα ὁ Τζινεὴτ ἤρξατο λέγειν τῷ Χαμζᾷ·
στασαι ἀκριβῶς, ἀδελφὲ, ὅτι παρὰ τῶν
ἀρων ἐγὼ οὐδὲν εἶδόν τι κέρδος, ἢ φιλοτι-
, ἢ ἀξίωμα. Ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς
ραγίαις αὐτῶν πολλά· καὶ παμπληθῆ ἀρεῖκὰ
ἐνήργησαν οἱ βραχίονες οὗτοι. Μετὰ γὰρ

A *Id optare sicut mihi* **95** *jucundum, ita grave ac ingratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in periculis versari, atque inter multos, qui invidium in te animo gerunt, agere. Nec equidem infelicitatum et calamitatum tuarum expers ero. An nosti quicum equites et agas? Primum omnes adversus Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant: hæcque vulgata fama ubique invaluit. Deinde quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit, quibuslibet ejus facta perpendentibus. Qui etenim a principibus nostris genus continua serie ducunt, bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque manifesta sunt præclara facinora, expeditionesque militares orbi terrarum cognitæ. Tertio, si effeminatus iste ac barbarus idiota imperium obtinuerit, qui*
B *ab antiquo occidentis et finium Danubii custodes sunt Abranezides et Turachanides, cæterique posteri eorum, quotquot ab initio occidens summos duces agnovit, præmiis honorabuntur. Sed quid occidentales memoro? Si fortuna namque, quod Deus avertat, Mustaphæ rebus propitia subvenerit, ipse omnes orientis duces amplexus, eis singulis paternos honores reddet. Tu vero, ubi ista evenerint, quid, nisi vitæ finem, eumque turpem ac tua fortitudine indignum, expectas? Omnes quippe illustres viri animi tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pugnas ineundas norunt. Invidia virtutes sævis ac immitibus aspicit oculis. Invidiam excipit timor; quique perniciem ne sibi afferas, metuunt, tibi invident.*
C *Præoccupabunt ipsi, securitatem quærentes, metumque removere cupientes, necem tibi inferre. Has ob rationes adeo urgentes, quæ spretæ heroum, quibus te parem existimo, animas perdunt, hunc infamem desere, et ad nos transi. Jam enim dominus meus Morates aulæ suæ proceribus meque hortantibus, omnes culpas et crimina tibi condonat: cuncta simul quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando molitus es. Oculo pacato ac propitio te respicit, et me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a te posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dotem, hæreditario jure possidendam: hac sola conditione lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum*
D *ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio subjectum agnoscas. Amice, hæc tibi aico; tu vero quid sentias mihi explica.*

Ad illa Hamzæ respondere cœpit Cineites: *Accurate nosti, frater, ab Othmanis principibus nullum me lucrum retulisse, honorem vel dignitatem ab eis nusquam me consecutum esse. Illis vero, dum res eorum ad incitas reductæ erant, operam multam navavi: hæcque brachia mul-*

bellica facinora patraverunt. Post Tatarorum 96 A *enim irruptionem, hanc ipsam præfecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fratrem hujus Isam nonne persecutus sum, et in castello Palæopoleos conclusi? cumque in manus meas devenisset, interemi? Nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet præfecturæ naturales et legitimos hæredes, fraude ac astu aggressus neci dedi? Musulmanus vero avunculus Moratis, quem tu dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. At ego Ephesi totiusque Ioniæ dominum Mehemetem Moratis patrem proclamavi. Postea, ubi me expulit, ea præfectura honoravit Kelpaxisi virum genere Tribullum ac mancipium* B *emptum. In eo autem statu res sunt. Præfecturam illam, quam mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet, et in ditionis paternæ possessionem missus est: illi jam per annum fere et ultra imperat, omnesque ei subditi sunt ac famulantur. Si Deus illam militaribus meis facinoribus præmium concesserit; quam gratiam Morati hac de re habiturus sum? Nullam profecto. Avus enim Moratis ille Bajazites Iltrim hujus Mustaphæ avo Atini eam eripuit, utque suam consecutus est. Ego pariter ope divina illius dominus fiam. Quandoquidem autem ad hoc venisti, frater, coram Deo ejusque propheta tibi promitto, in posterum Morati amicum sincerum me fore, et cum opus erit, e filiis meis unum ei mi-* C *litaturum. Ego quippe ex tuis sermonibus, sepositis hisce pactis, in Ioniam eram discessurus, ut illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. Cum ergo tibi, qui mecum eodem patre genitus sentis, placuerit Morati amicum esse me, ita me præstiturum fidem do, et nocte proxima promissis fides exstabit.*

τὴν τῶν Τατάρων ἐπιδρομήν (39), αὐτὴν τὴν, ἣν μοι ὑπόσχεται δοῦναι ἡγεμονίαν νυνὶ, τίς ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὁμοὺρ υἱοῦ τοῦ Ἀτήν; οὐχ ὁ Τζινεήτ; Οὐ κατεδίωξα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἐσσαΐ, καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Παλαιουπόλεως, καὶ χειρωσάμενος αὐτὸν ἔκτεινα; Οὐ τὸν Ὁμοὺρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ ταῦτα κληρονόμοι φυσικοὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐπαρχίας τυγχάνοντες. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν, ὁ θεῖος τοῦ Μωράτ, ὃν σὺ κύριόν σου καλεῖς, ἐνδίητο ἐν τῇ Θράκῃ κατασπαταλῶν. Ἐγὼ δὲ εὐφήμουν αὐτὸν κύριον Ἐφέσου καὶ πάσης Ἰωνίας. Ὕστερον δὲ ἐκβάλλων με δέδωκεν αὐτὴν τῷ Κελπάξῃσι ἀνδρὶ Τριβαλλῷ (40) καὶ ἀργυρωνήτῳ. Τὸ δὲ νῦν ἔχον τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν, ἣν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτὴν ἐκείνου τοῦ Ὁμοὺρ ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, ἐκεῖνος αὐτὴν αὐθεντεύει, καὶ ἐγεγόνει κύριος τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν· καὶ ἔσπόζει τὴν ἐπαρχίαν ἔτος που ὑπάρχων ἓν ἢ καὶ πλέον· καὶ πάντες ὑπήκοοι καὶ οἰκεῖοι τυγχάνουσιν αὐτοῦ. Εἰ δωρήσηταί μοι ταύτην ὁ Θεὸς διὰ ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις ἡ τοῦ Μωράτ; Οὐδεμία. Καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μωράτ, ἐκεῖνος ὁ Ἰλτρὴμ Παγιαζῆτ, παρὰ τοῦ πάππου τοῦ νῦν Μουσταφᾶ τοῦ Ἀτὴν οὕτως ἥρπαξε, καὶ ἐκληρώσατο ταύτην. Οὕτω κἀγὼ σήμερον γενήσομαι κύριος Θεοῦ διδόντος μοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἐλήλυθας, ἀδελφὲ, ὑπόσχομαι τῇ ὄψει ταύτῃ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου, ὡς ἵνα ἔσομαι καθαρὸς φίλος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τοῦ Μωράτ. Καὶ ὅτε χρεία στρατοῦ, ὁ εἷς τῶν υἱῶν μου συνοδεύει ἀεὶ τῷ Μωράτ. Ἐγὼ γὰρ καὶ διὰ τῶν σῶν λόγων, καὶ χωρὶς τῶν συνθηκῶν τούτων ἔμελλον τοῦ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾷ τοῦ Ἀτήν. Ἐπεὶ τοίνυν σὺ ὁ ὁμοψύχος καὶ ὁμοπάτριος ἐμὸς ἀδελφὸς ἠρέτισω τοῦ εἶναι μετὰ φίλων τοῦ Μωράτ, ἤδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἄρχομαι δι' ἔργων ἀποδεικνύειν τὰ συμφωνηθέντα μοι.*

Ubi invicem discesserunt, colloquia et pacta Hamzas ad Moratem ejusque consiliarios refert, quibus omnibus ea grata fuerint, iique audaciam inde spesque bonas conceperunt. Sequenti vespera, primaque noctis custodia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucernis quam plurimis in eorum medio accensis reliquit: omnibusque ad hoc negotium utilibus, curribus nempe, equis probatissimis, cæteraque auri et argenti supellectile collectis, servos pecunia coemptos, et amicos non paucos, septuaginta circiter, equos conscendere jubet; ferebat in veste unusquisque partem oneris congruam, auri vel argenti, aliusve pretiosæ supellectilis, cui haud nimis

Διαστάντες οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζᾶς τὰ λαληθέντα καὶ συμφωνηθέντα, καὶ ἀπαγγείλας τῷ Μωράτ καὶ τῇ βουλῇ, ἤρεσε τοὺς πάντες, καὶ θάρσος ἔλαβον, καὶ ἐλπίδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀφ' ἑσπέρας ὁ Τζινεὴτ ἀναστὰς πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀφεὶς τὰς σκηνὰς πεπηγμένας, καὶ ἐν μέσῳ φῶτα διάφορα· καὶ λαβὼν ἅπαν τὸ εἰς παρασκευὴν χρήσιμον, οἷον ἅρματα καὶ ἵππους τοὺς δοκιμωτάτους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἔχων μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκείους ἀργυρωνήτους καὶ φίλους οὐκ ὀλίγους, ἐπέβησαν τοῖς ἵπποις ὡς ἑβδομήκοντα· ἕκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἐμμετρον χρυσίου, ἢ ἀργύρου, ἢ ἄλλης τιμίας ὕλης, μὴ ἐχούσης ὄγκον ὑπερβαρῆ, καὶ ἀπῆσαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(39) *Μετὰ γὰρ τῶν Τατάρων ἐπιδρομήν.* Ex his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidinis posteris; quamvis id velit Leunclavius.

(40) *Κελπάξισι ἀνδρὶ Τριβαλλῷ.* Supra cap. 21 Alexandri Susmani filium illum appellavit.

ἐνωτισαθέντος, ἢ συνιέντος. Τὰ δὲ βαρέα σκεύη καὶ δυσβάστακτα ἅπαντα εἶασαν· ὁμοίως καὶ ἵππους, καὶ καμήλους, καὶ ἡμιόνους, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρασκευήν. Δι' ὅλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ διαβάντες ὄρη τε καὶ κάμπους, ἕως πρωῒ ἔφθασαν τὰ ὄρια ἐγγὺς που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς πρὸς τὰ Χλιερὰ καὶ Θυάτιρα (41), ὁδεύσαντες ἡμερῶν δύο ὁδὸν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. Καὶ πρὸς ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἕρμονα ποταμὸν, ἕως ἑσπέρας ἦλθασιν εἰς Σμύρνην, μὴ ἐμποδισθέντες παρὰ τινῶν τὸ σύνολον· πλὴν ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἕρμονος ποταμοῦ βουληθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν ἐκεῖ Τοῦρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. Καὶ γὰρ ἅπασα ἡ Ἀσία ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἔω πεζείᾳ τοῦ Μουσταφᾶ. Ὁ Τζιναήτης στραφεὶς καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν ξίφει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατετρώσας, αὐτὸς ἀφόβως τὴν ὁδὸν ἤνυε. Οἱ δὲ Σμυρναῖοι ὁρῶντες τὴν φάλαγγα, καὶ διαπορούμενοι τίνος ἐστὶ, καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγὸς, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ Τζινεήτ ἐστιν, ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Τζινεήτ. Ἦν γὰρ Σμυρναῖος γέννημα, καὶ θρέμμα, καὶ συνανάτροφος πάντων. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀτὴν ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέοις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδότερα, ὅπου εἰσὶ τὰ Βρύελα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ, Κλαζόμεναί τε καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν ὀρέων ἐκείνων γειτνιάζοντες Τοῦρκοι ἅπαντές εἰσι μαχιμώτατοι, καὶ λίαν πολεμικοὶ, καὶ φίλοι πάτριοι τοῦ Τζιναήτ. Συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς δισχιλίους, καὶ ἐκ τῶν δρυμώνων δόρατα κατασκευάσας, καὶ χαλκεύσας λόγχας διασυντόμως, κακοτφόρους καὶ ἀνίσους ἐν ἑβδομάδι μιᾷ ἐποίησε, καὶ τοξότας, καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Τζινεήτ, καὶ σωρεύσας πλῆθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίκετο ἀπαντήσων αὐτῷ. Αὐτὸς δὲ μαθὼν, ἀπῆει ἀπαντήσων. Καὶ δὴ συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἑνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἑκατέρων τῶν μερῶν ὡς δυνατὸν ἑτοιμάσαντες, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἑλώδες, καὶ πολύξυλος, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε τοῦ Μουσταφᾶ. Ὁ γὰρ Τζινεὴτ οὔτε σάλπιγγα οὔτε τι ἄλλο τῶν συνήθων ἐκέκτητο. Συμμίξαντες οὖν ἄμφω τὰ στρατεύματα, ὁ Τζινεὴτ, ὡς ἀετὸς ἐν μέσῳ στρουθίων, εἰσελθὼν, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δένδρων, ἐντυχὼν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾷ βάλλει κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς ῥάβδου, καὶ μὴ φέρων τὴν πληγὴν ὁ δύστηνος, πίπτει πρηνὴς ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ ἐξέπνευσεν. Τότε πάντες οἱ τοῦ Μουσταφᾶ προσελθόντες ἠσπάζοντο τὸν Τζινεὴτ, καὶ ὡς ἡγεμόνα εὐφήμουν. Καὶ δὴ παρευθὺς σὺν μεγάλῃ δορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἔφεσον ἤλαυνον, κἀκεῖ αὐτὸν

A ponderis inesset; eoque apparatu insciis omnibus abierunt. Graves vero sarcinas et omnia portatu difficilia omiserunt; equos pariter, camelos, mulos et cætera impedimenta reliquere. Cumque **97** tota nocte processissent montibus et campis superatis, ad fines ferme Lydiæ circa Chliera et Thyatira diluculo accesserunt, ea nocte bidui iter emensi. Deinde circa horam diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vesperam Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam impediente: nisi cum ad Hermi ripam profectos, et transire paratos aliquot Turci arcere tentaverunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione ac profectione tota Asia territa erat, esse rati. Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis, B partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæi hac turma conspecta, primo ignorare cujus esset, quique eam duceret: at ubi cognoverunt Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis comitantibus, ut ipsum conspicerent, accurrerunt. Genere enim Smyrnæus erat, illic nutritus et cum cæteris educatus. Ab eis autem ubi rescivit Ephesi et Thyreis Mustapham Atinis nepotem degere, in provinciæ loca interiora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliique vici siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro incolunt Turci, pugnacissimi sunt omnes et bellicosissimi, et cum Cineitis patre amicitia ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duo- C bus millibus, exque ramis arborum aptatis hastis, lanceisque festinanter, unius septimanæ intervallo, fabricatis, lisque impolitis ac tortis, sagittarios securibus ac hastis armatos bis mille eis adjunxit.

At Mustaphas ubi intellexit Cineitem adversus se castra movere, contractum exercitum Epheso eduxit, Smyrnamque, ei occursurus, contendit. Comperta deinde Mustaphæ profectione, Cineites ei obviam progreditur. Cum igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur, uterque exercitus in conspectum hostium venisset, aciem, ut quisque ipsorum artem novit, optime instruunt, utque situs locorum paludi- D bus ac silvis refertorum patitur; classicum deinde Mustaphas cani jubet. Neque enim tubam, aut quidpiam aliud, quo pugnæ signum dari solet, Cineites habebat. Utrinque igitur acie concurritur, Cineitesque, velut aquila in passeres involans huc et illuc eas in diversas arbores dissipat, Mustapham invadit, clavaque ferrea in capite vulnerat: qui accepti vulneris impatiens pronus ab equo infelix cadit et exspirat. Subito totum, quod Mustapham seque-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) *Χλιερὰ καὶ Θυάτιρα.* Sub Ephesino metropolita episcopus urbis Chlieræ constitutus erat, locumque ultimum tenebat: eidemque metropolitæ subditi sunt Thyræorum, quæ hodie Thyria dicitur, Bryelæ sive Βρυούλων, Erythrarum et Clazomenarum episcopi. At Sardium metropolitæ subditus erat Thyatiræ episcopus. Eadem, quæ Ducas, Stephanus et Strabo urbium nomina habent.

batur, agmen ad Cineitem convenit, ipsum salutat, utque duci suo acclamat, illico etiam magna militum turma stipatus Ephesum contendit : ubi applausu magno, utpote dux, exceptus et ut antea proclamatus est. **98** Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maxima cum pompa efferri jussit, et in turricula cum iterum renuntiatus est Cincites.

A εὑφημήσαντες, ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀνηγόρευσαν. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσεν σὺν ὅτι πλείστῃ τιμῇ τοῦ βαστάσαι, καὶ φέρειν αὐτὸ διὰ εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πυργίῳ, κἀκεῖ θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάρρησις τοῦ Τζινεήτ.

majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto dux

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam capessit et in Thraciam trajicit. Adurnus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert. quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis tentat. Morates cum copiis in terram expositus Mustaphæos in fugam vertit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas captus, et in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus.

Reversi vero videamus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, et ut mos erat, convenissent, inter se disserere, ut nocte præterita magnus in Cineites tentoriis tumultus excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adjunxisse. Alii, qui invidia eum prosequebantur, jactare, quod B factum erat, a se prædictum : Moratis etiam exercitus, qui a in ripa opposita considebat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tubarum aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiæ signa, quæ cœlum usque pertingebant : simulque in paludis oris equitantes conspiciebantur. Excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratem transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea suspicatus est; turbatusque ac territus illinc abire festinat : exercitum porro ipsius trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur, Dur, Catlan*, audacter vociferando, id est, *Sistite gradum, sistite, nec fugite*. Ponte namque rupto Moratis miles transire haud poterat, cumque adversariis manus conserere. Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis resarcitum ac refectum transiit ; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudunt, cultum ac veneratione exhibent. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus ; unoque navigiolo, quod paratum invent, quatuor solummodo servis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque urbis levis armaturæ milite coacto, quid futurum esset, exspectabat. Morates equidem ponte **99** superato, cursores Phocæam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nuntiarent, ipsum monerent, ut quanto ocius ad fretum tota classe navigaret. Is itaque quas paratas naves habe-

Ἐπαναστραφέντες τοίνυν ἴδωμεν καὶ τοὺς, οὓς ἐν τῷ Λοπαδίῳ ἀποδεδρακὼς ἀφῆκεν ὁ Τζινεήτ. πῶς ἄρα τὰ κατ' αὐτῶν ἐγεγόνεισαν. Πρωΐας ἐγερθέντες, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι οἱ μεγιστᾶνες ἐκοινολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγόνει θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τζινεήτ. Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μωράτ ἠνώθη, ἕτεροι δὲ, οἱ καὶ φθόνον κατ' αὐτοῦ τρέφοντες, τὸ γεγονὸς προσφήτευον· οἱ δὲ τὴν περαίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μωράτ ἔμαθον ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεὴτ διέδρα. Καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὀργάνων καὶ σαλπίγγων ἦχον πολὺν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μωράτ, καὶ ἱππηλασίας ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης, καὶ βοὰς, καὶ ἀλαλαγμοὺς φθανούσας ἕως οὐρανοῦ. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐγερθεὶς καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτ, ἤσθετο ὡς οὐκ ἀλλαχοῦ εἰ μὴ τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μωράτ ηὐλίσθη, καὶ σύντρομος γεγονὼς ἔσπευδεν ἀναχωρῆσαι τῶν ἐκεῖ. Καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, καὶ τραχὴν καὶ θόρυβον. Οἱ δὲ ὑπεναντίοι τὰ ἀντίρροπα κατέτρεχον βοῶντες, καὶ ὀνειδίζοντες, κράζοντες ἀδεῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν, Στῆτε, στῆτε, μὴ φεύγετε· οἷον *Τούρουν, Τούρουν, Κατζιάν*. Οὐκ εἶχον γὰρ πόρον, διεφθαρμένης οὔσης τῆς γεφύρας, τοῦ περᾶν καὶ συμμίξαι. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ὥχετο πρὸς τὰ τῆς Λαμψάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περαίαν καταλαβεῖν. Ὁ δὲ Μωράτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συναρμόσας τὴν γέφυραν διὰ ξύλων μεγάλων δοκῶν, περᾷ τὴν γέφυραν, καὶ οἱ πλεῖστοι τοῦ Μουσταφᾶ τρέχοντες προσεκύνουν αὐτῷ καὶ εὐφήμουν. Ὁ δὲ Μουσταφὰς φθάσας ἐν Λαμψάκῳ, κατεψιλωμένος κολοὺς τὴν ἀληθῆ τῆς παροιμίας, εὑρὼν ἑτοίμην μίαν τῶν σκαφῶν περᾷ ἐν Καλλιουπόλει σὺν τέτταρσι καὶ μόνοις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ. Καὶ συναθροίσας τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἵστατο ἐκδεχόμενος τὸ μέλλον. Ὁ δὲ Μωράτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν στέλλει ταχυδρόμους εἰς Φώκαιαν δηλῶν τὰ γεγονότα τῷ Ἀδούρνῳ· καὶ μηνύων ὡς τάχιστα εὑρεθῆναι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος (42) ἑτοίμας ἔχων τὰς ναῦς, εἰσελθὼν καὶ τὰ ἱστία πτερώσας ἔπλει πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ἄνεμον ἔχων φυσῶντ' ἀπὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος Laonicus lib. v, et Leunel. lib. viii, nave una Genuensi, quæ fortuito ad ei oram appulerat, usum esse ad transfretandum Moratem narrant. Phranzes lib. i, cap. 40, Moratem, ut trajiceret, navibus usum esse ait.

πρώρας (43), καὶ διὰ νυκτὸς νήξας τὸ πέλαγος, πρωΐας ἀντιπαρέστη μέσον Λαμψάκου καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ὁ Μωρὰτ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς. Ἐγγὺς οὖν γεγονυῖαι, ἦσαν γὰρ ἑπτὰ ὑπερμεγέθεις, εἰσῆλθεν ὁ Μωρὰτ ἐν τῇ κρειττοτέρᾳ καὶ μειζονοτέρᾳ. Ἔδωκε γοῦν ὁ Ἀδοῦρνος μεγάλην τιμὴν τῷ Μωρὰτ, ὡς ἐχρῆν, καὶ ὁ Μωρὰτ τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ συνηδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηῒ καὶ ὡμίλουν. Εἶχε γὰρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι, καταφρονήσαντες τοὺς ὅρκους, ἐκδοτον ποιήσωσι τὸν Μωρὰτ ἐν χερσὶ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λαβόντες θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. Εἶχε δὲ ὁ Μουρὰτ σὺν αὐτῷ ὁπλίτας οἰκείους δούλους σὺν τοῖς σατράπαις αὐτοῦ, ἐν τῇ νηῒ ᾗ ἐπέβη, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηῒ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους γενναίους ὁπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ὑπῆρχον τόσοι ἐπιβᾶται Τοῦρκοι, ὅσον ὁπλιτικὸν Φράγκων ἑκάστη ἐκέκτητο. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἦν φυλάττων τοὺς ὅρκους αὐτοῦ ἀκεραίως ἄνευ δόλου τινός. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστὰς ὁ Ἀδοῦρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἐναντι τοῦ Μωρὰτ, ᾐτήσατο τὸ ὀφειλόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς στυπτηρίας. Καὶ ὁ Μωρὰτ ἀγαλλόμενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος ἐξαλείφων παλαιοῦ χρέος ἀπότισιν· τὸ δὲ χρέος ἦν ὡς εἰκοσιεπτὰ χιλιάδας νομισμάτων ἀπαρίθμησιν.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς εἰς τὸ πέραν ἐστὼς, καὶ θεωρῶν τὰς ναῦς, ὡς πολίχνια ἐν μέσῳ πελάγους, ἢ ὡς νήσους, ἐτετρώσκετο τῇ ψυχῇ· ἦν γὰρ εὔδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Καὶ οὐκ ἔχων τί δρᾶσαι στέλλει ἓν τῶν ἀκατίων μετακαλῶν τινα τῶν εὐνουστέρων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὁμιλῆσαι. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβαν εἰς Κορνήλια, καὶ τυχὼν μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδούρνῳ πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς νηός, ἀλλ' ἀποπέμψαι ἑτέρωθι ἔνθα καὶ βούλεται. Ὁ δ' Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι. Ὁ δὲ Μωρὰτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ εἶπεν· *Ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφὸς καὶ φίλος πιστός.* Τότε παραστάντες ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ σύνολον πλησιάσαι ἐν τῷ λιμένι. Οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν νηῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἱστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἡτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. Καὶ οἱ τοῦ Μουσταφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἱστήκεσαν, κωλύοντες τὴν ἔξοδον. Ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔπεμψε, ἵνα λάβωσι γῆν, ὄντες ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγρατόρους καὶ δορυπόμπους. Ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἐν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ δεφενδεύοντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς ἐξῆλθε καὶ ὁ

bat, conscendit, velisque explicatis Hellespontum versus vento a puppi flante navigavit, noctuque emenso mari, inter Lampsacum et Callipolim diluculo comparuit, cum eodem etiam tempore Morates in littore esset. Appulsis ergo septem magnis navibus, earum ampliorem præstantioremque Morates conscendit. Adurnus, ut decuit, maximos honores ac cultum Morati detulit, qui vicissim Adurnum quoque honorifice habuit; consederunt postmodum et inter se collocuti sunt. Verumtamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto jurejurando ipsum Mustaphæ traderent, thesaurisque ingentibus acceptis discederent. Hac de causa Morates in nave quæ vehebatur, secum habuit supra quingentos servos domesticos armatos, Adurnusque eidem supra octingentos armis instructos Francos, eosque strenuos imposuerat: in cæterisque navibus tot vectores Turci, quot armati Franci erant. Adurnus equidem bona fide, et sine fraude inviolatum jusjurandum observabat. Dum autem in medio freto starent, surrexit Adurnus genibusque coram Morate flexis, quod vestigalis nomine debebat aluminis metalli causa, donari sibi rogat; quod Morates benigne lubenterque concessit. Tum veteris debiti, quod numismatum viginti septem fere millia æquabat, tabula calamo inducta est.

Mustaphas interim in opposito littore considere et conspectis navibus, serenum quippe tunc cœlum erat, castellis in medio mari, insulisve paribus, animo percelli; quove se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis evocaret, quædam cum eo communicanda habere prætexens. Vicarium suum Barnabam de Cornelia ad Mustapham mittit Adurnus. Illi ad colloquendum admisso pollicetur Mustaphas numismata quinquagies mille Adurno solutura, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libitu suo amandet. Quibus auscultare aversatus est Adurnus. His compertis hunc complexus est Morates, dixitque: *Frater noster ac fidus amicus in posterum sis.* At qui Mustaphæ militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. Quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, anchorasque expediunt, ut in terram militem exponerent. Mustaphæ vero copiæ ad littus accurrunt, contraque steterunt, excensu in terram eos prohibere laborantes. **100** Adurnus autem lembos, acatia scaphasque apparatas supra viginti mittit, quibus vecti terram appellerent Franci, plures quingentis zagratores et jaculatores: quibus in terram expositis, et littoris tuendi gratia milliare unum a mari sagittariis procedere jussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris stipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum et robustissimorum millibus cinctus navi egredi-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) *Leg. procul dubio,* ἀπὸ πρύμνης.

tur. Cumque Franci in aciei fronte consisterent, lanceis incussis, lapidibusque emissis viam late aperuerunt, et illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore semel edito, in Mustaphæos impressionem cum impetu fecerunt : quos in fugam versos persequi, nisi maxima parte interempta, non destiterunt. Morates deinde ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocissime contendit : ingressusque gazophylacium, in quo thesauri reconditi erant, pecunia ac supellectile, quantas auferre libuit, convasatis, viam Walachiam versus, incitatis quam maxime equis, carpit. Morates triduo Callipoli transacto, in deditionem accepto castro, cunctisque, qui ipsi, ne in portu exscenderet, obstiterant, promiscue occisis, Adrianopolim magnis itineribus profectus est, ingentem exercitum ex oriente et occidente collectum secum ducens. Ipsum etiam comitabantur Joannes Adurnus omnesque simul navium præfecti, sequebatur Italorum peditum supra bis mille agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, quibus corporis tegumentum ære nigro confectum, armaque hastæ ac secures erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt : ipseque comiter omnes allocutus est. Ingressus deinceps patris palatium convivio opiparo omnes promiscue excepit; Adurnum cæterosque Latinos ad id vocavit; omniumque lætantium, fausta felicia que precantium vocibus ipse acclamatum. Adurno præterea plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidente situm, commercia etiam Phocæarum, ut ils, quandiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium præfectos vestibus pretiosis, aliisque donis magnificis remuneratos, gratiis etiam actis, benevole dimisit : qui Callipolim profecti aptatis velis Phocæam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expedivit, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt; Constantinopolim enim cogitabat, sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat, ab isto proposito revocabant. Ad Moratem **101** itaque retractum adducunt : qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ut scelestorum uni, jussit; ut in hominum animis, si non universorum, maximæ saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum Bajazitis Othmanici filium non esse, sed subditi-

A Μωράτ σὺν τοξόταις χιλίοις ἀμφοτεροδεξίοις, καὶ μαχίμοις ἀλκιμωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. Οἱ δὲ Φράγκοι ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγροβολισμάτων καὶ πετροβόλων τὴν ὁδὸν λίαν ἐποίουν. Τότε οἱ τοῦ Μωράτ σὺν τοῖς Φράγκοις μίαν ἀλαλαγὴν σαλπιγγώδη ποιήσαντες, κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ ἔθεον, καὶ αὐτοὶ νῶτα διδόντες ἔφευγον, καὶ οὗτοι διώκοντες οὐκ ἐπαύοντο, ἕως οὗ πολλοὺς κατέσφαξαν· καὶ ὁ Μωράτ πρὸς τὸ πολίχνιον ἐλαύνων τῆς πόλεως. Ὁ Μουσταφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανοῦ ᾤχετο, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ταμείῳ ᾧ οἱ θησαυροὶ ἐναπέκειντο, καὶ λαβὼν χρήματα ὅσα ἠβούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σὺν ὀλίγοις τὴν ἐδοιπορίαν ἐποίει, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ὅσον ἐδύνατο.* Ὁ δὲ Μωράτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαβών, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξελθεῖν ἐν τῷ λιμένι πάντας ἀφειδῶς κατασφάξας, εἰς Ἀδριανούπολιν σπεύδων ᾤχετο, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλεῖστον στρατὸν ἐξ ἴππων καὶ δύσεως, καὶ τὸν Ἀδοῦρνον Ἰωάννην ὁμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους, ἄνδρας Ἰταλοὺς κατάφραγμένους μέλανι χαλκῷ, καὶ δορυφοροῦντας, καὶ πελεκυφόρους πεζοὺς ἀρεϊκῷ θυμῷ ζέοντας. Ἐν δὲ τῇ Ἀδριανοῦ εἰσερχόμενος, ἅπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν, εὐφημοῦντες αὐτῷ· ἐκεῖνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἅπαντας προσηγόρευε. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐωχίαν μεγάλην καὶ πανδαισίαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ εὐφρανθέντες εὐφήμησαν αὐτὸν ἅπαντες. Δωρήσας δὲ τῷ Ἀδούρνῳ δωρήματα πλεῖστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον (44) ἕνα τῶν πολιχνίων τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμέρκια τῶν Φωκαιῶν· καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις, καὶ ἄλλοις πολυτελέσι δωρήμασιν, ἀπέλυσεν αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ πτερώσαντες τὰς νῆας ἔτεμον τὴν πρὸς Φώκαιαν θάλασσαν. Ὁ δὲ Μωράτ σὺν τάχει πολλῷ ἐξαποστείλας ὠκυπτέρους νεανίας καὶ στρατηγοὺς ἀνδρείους, συνέλαβον τὸν Μουσταφᾶν ἐγγὺς τῆς τοῦ Ἴστρου ὄχθης. Ἠβούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐκωλύετο. Παρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μουράτ· ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπόφασιν τοῦ δι' ἀγχόνης θανατῶσαι αὐτὸν ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ (45), ὡς ἕνα τῶν κακούργων· ἵνα ἡ τῶν

B

C

D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(44) *Περιθεώριον.* Castrum est; sub Trajanopolitano metropolita episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. *Hist.* lib. II, c. 38, dum recenset oppida ab Andronico juniore instaurata : Οὓς μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ Θρᾴκην παράλιον ἑτέραν πόλιν, κατεσκαμμένην καὶ αὐτὴν ἧς φασιν Ἀναστάσιον βασιλέα Ῥωμαίων οἰκιστήν, καὶ ἐξ ἐκείνου προσαγορευομένην, ἀνέστησεν αὖθις, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ὅσον μάλιστα ἐνῆν ἀποκαθών, Περιθεώριον προσηγόρευσεν. *Verum etiam in Thracia maritimam aliam urbem ædificavit antea dirutam; cujus conditæ auctorem Anastasium imperatorem dicunt, et de ejus nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. Illam* [Andronicus] *refecit; non totam equidem, sed quantum spatii concludere potuit, Peritheoriumque appellavit.* Urbs illa Æno urbi vicina est in Thraciæ ora, non longe ab insula Thaso.

(45) *Ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ.* De carnifici pleni suspensus a Leunclavio dicitur lib. xiii histor. sui tem publico factum, ut supposititi homines crederent. Principes clam et extra hominum conspectum sanguineos necare consueverant

Porro quod ad annorum

ιπων ὑπόληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες, ἀλλ' οἱ
τοι τῶν τοῦ δήμου, καταλάβοι, ὡς οὐχ ὑπῆρχε
τοῦ Παγιαζήτ Ὀθμάν, ἀλλ' ἦν πλαστὸς καὶ
κευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ
ολόγου. Ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει ὡς τοῦ Πα-
τ ὑπῆρχεν υἱός.

A tium, et ab imperatore Manuele Palæologo personatum in scenam productum esse. Verumtamen cum fuisse Bajazitis genuinum filium verissimum erat.

CAPUT XXVIII.

es Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuelis senectutem et morbos, res imperii inistrante. Corax Theologus proditionis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaelem Pylob delatum Coracem, morte afficere properat; Pylles. Christum et fidem impie abnegando, vitam servat. Ma-Mustapham, octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitat, et statim moritur. Mustaphas Nicææ us a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cineiti per bassas suos bellum infert, et illat: tandemque illum, totumque ejus genus, internecione delet.

ἱσαντος οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ
ς αὐτοῦ ἤδη χειμῶνος ἄρξαντος, ἐν ἔαρι δια-
; πανταχοῦ, καὶ κηρύγματα πέμψας, στρατὸν
σας πολὺν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντίνου
:οιμασίαν ἐποίει. Καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸ
ῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεὶς αὐ-
έρων ὤν, ἐκάθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ θείων
. Μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μωρὰτ στρατεύειν μέλλει
ὐτοῦ τῷ μηνὶ ἐκείνῳ, ἦν γὰρ Ἀπρίλιος, στέλ-
ποχρισιάριον πρὸς αὐτὸν, ἐνόματι Θεολόγον
κα, ἄνδρωπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον,
ετὰ τὴν τῶν Τατάρων εἰς τὴν Ἀσίαν ἔφοδον
κήσαντα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦν γὰρ παν-
ς ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ
ις τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονη-
ος, συχνάζων μετά τινας τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ
:ίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ γνώρι-
Καὶ διὰ τὸ ἄσκειν τὴν Τούρκων γλῶτταν, καὶ
ασθαι αὐτὴν, ὡς ἐχρῆν, ἐστέλλετο σὺν τοῖς
ἐσι τοῦ βασιλέως ἀεὶ, ὑπηρετῶν καὶ μεθερ-
ίων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβεων πρὸς
εσάζοντας τοῦ ποτὲ Μαχουμὲτ ἡγεμόνος. Τοῦ
ῦ τοίνυν ἀναλισκομένου συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦ-
πούργημα, γίνεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι
υμὲτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ·
τοσοῦτον ἐφιλιώθη, ὅτι εἴ τι ἦν τὸ βουλόμενον
τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμὲτ, καὶ παρὰ
Μαχουμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ
ὁ Θεολόγος ἐξύφαινε· καὶ ἐφαίνετο καὶ εἰς
δύο μέγας διορθωτὴς πραγμάτων πολλῶν. Ὁ
ἐντα γοῦν τὰ καλὰ βασκαίνων φθόνος ἐστοχά-
καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον ὀξέως. Τοῦ Μαχουμὲτ
παρελθόντος, καὶ Παγιαζήτ τοῦ μεσάζοντος,
ετα πεσόντα τὰ πράγματα ἐν τῷ προῤῥηθέντι

Morates, postquam hiems jam cœpisset, in imperii paterni solio collocatus fuerat; proximo deinde B adventante vere, edicto publico præconumque voce jussis militatum venire militibus, ingentem exercitum cogit, et ad oppugnandam Constantinopolim se accingit. Jam diu tunc erat cum imperator Manuel filio Joanni imperio cesserat, ipseque senex divinarum Scripturarum studio quietus attendebat. Comperto itaque Moratis consilio, bellum ipsi inferre mense Aprili tunc labente destinantis, apocrisiarium ad eum mittit nomine Coracem Theologum, qui Philadelphia venerat, et Constantinopolim, Tataris Asiam invadentibus, habitationis sedem transtulerat. Erat equidem iste supra cunctos sui temporis homines astutus et fraudulentus: Turcorum more calumniis quemlibet appetere promptus, et assuetus. In palatio cum quibusdam principibus C viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manueli imperatori innotuerat. Quod etiam linguam Turcicam egregie calleret, et loqueretur, ab imperatore cum legatis missus est: interpretisque munere apud veziros tunc regnantis Mahometis functus, Turcice reddendo, quæ a legatis dicebantur. Cum itaque diu sæpiusque hoc munere defunctus esset, principi Mahometi, et magno veziro Bajaziti etiam innotuit: eique tanta cum ipsis intercessit familiaritas ac amicitia, ut si quid imperator Manuel apud **102** Mahometem agendum haberet, vel apud imperatorem Mahometes, id statim Theologus pertexeret. Et æstimabatur inter hos duos multorum negotiorum componendorum magnus auctor. Invidia tandem, quæ omnibus perniciem affert, infesta tela D in Theologum impegit. Cum equidem Mahometes obiisset, Bajazitesque vezirus periisset, opera et

Ismaelis Bullialdi notæ.

um est Leunclavium, *Hist. Musulm.* lib. XIII, m a Mustapha Morati illatum, et universas ad interitum res gestas, ad annum Hegiræ 825 sti 1422] referre; cœpit enim ille 825 Hegiræ , Christi 1421, Decembris 26, fer. 6, cyclo solittera E. Adque eumdem annum lib. I, cap. ita Phranzes retulit. Idem vero Leunclavius in libus Turcicis ad annum 827 Hegiræ, Christi (perperam 1425 apud Leunclavium legitur) tem salutatum esse imperatorem, capto stranoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur con e tali discrimine adhibito oportet; ita ut diepost mortem Mehemetis adversus ejus fi tem statim Mustaphum rebellasse, ac peratore se gessisse: id bellum triennio gestum esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegiræ 827 [Christi 1424] finitum esse. Hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Laonicus lib. V: Ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφᾶς βασιλεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἔτη τρία. *Vitam finivit Mustaphas, postquam tres annos in Europa regnaverat.* Plura equidem gesta sunt, negotia plura agitata, legati de jungendis fœderibus ultro citroque missi, quam ut anni unius spatio perfici potuerint. Recte ita[illegible] Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem [illegible] (Christi vero 1424) assignat: [illegible] Turcicos sequimur.

γέρων· ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἠσχολεῖτο πρὸς τὰ ἀντίμαχα τῆς πόλεως, καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ βασμουλικὸν ἅπαν κατεβόησαν κατὰ αὐτοῦ βδρεις καὶ λοιδορίας ἐκχέοντες. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ταραχὴν ἠρώτα τί τὸ γενόμενον. Οἱ δὲ παρέστησαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. Θέλων δὲ ὁ βασιλεὺς καταπραῦναι ὄχλον, ἐκέλευσε περιορισθῆναι τὸν Θεολόγον, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προδότην αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὔριον ἐτάσῃ τὴν ἀλήθειαν. Οἱ δὲ Κρῆτες ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας ἑδραμον λέγοντες τῷ βασιλεῖ (ἦσαν γὰρ οἱ Κρῆτες ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῖον ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη ἁγίων, καὶ εἰς τὰ σφῶν λείψανα, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς πόλεως), εἶπον οὖν αὐτῷ· *Ὦ βασιλεῦ, ἄδικόν ἐστι ἡμᾶς προτιμᾶν τὴν πόλιν ὑπὲρ τὴν ἐνεγκαμένην, καὶ ποθεῖν τοῦ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευούσης· οἱ δ' αὐτόχθονες, καὶ οἱ τὸ εὐδοξεῖν ἐκ ταύτης ἔχοντες, εἶναι προδόται τῶν θείων μυστηρίων, καὶ τῆς βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Θεολόγον, καὶ ἡμεῖς ἐξετάσομεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτου.* Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ μὲν δειλιῶ μή πως κατὰ φθόνον κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος· *Εἰ γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἐν ἀληθείᾳ στρεβλὸς ἦν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδίκαζον αἰσχίστῳ θανάτῳ. Ἄρατε οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσατε, καὶ εἰ μὲν ἀθῷος, ἄφετε· εἰ δὲ ἐπὶ τῷ κρίματι, τισάσθω τὴν τιμωρίαν.* Λαβόντες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωριῶν, καὶ διὰ σημείων τινῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ διάφορα σκεύη χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ χρυσοῦφαντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις ἃς ἐποίει κατὰ τοῦ βασιλέως· τὰ δὲ σκεύη ἐδίδοσαν παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἀποκομισόμενα τῷ Τούρκῳ, ὁ δ' αὐτὸς ἐνοσφίζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρῆτες σύραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου ἕως τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τύπον φαίνεσθαι βλεφάρων ἢ δέρματος. Βαλόντες τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ ἐν τρισὶ ἡμέραις ἀπέθανε· τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσαντες ἐνέπρησαν πολὺν θησαυρὸν γέμουσαν.

Ὁ Μουράτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου, καὶ τίς ἡ αἰτία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ ἐλυπήθη, καί τινες παρέδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς ὅτι αἴτιος τοῦ φόνου τοῦ Κώρακος οὐκ ἦν ἄλλος εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ Πύλλης. Οὗτος γὰρ ὁ Πύλλης ἦν ἐξ Ἐφέσου Ῥωμαῖος γένει [τὸ γένος], τὸ σέβας Χριστιανὸς, τὴν τύχην ἐξ εὐγενῶν τῆς αὐτῆς πόλεως· τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιστήδευμα γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἀραβικοῖς· τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν τρόπον δύσχρηστος, λάγνος, ἄσωτος, καὶ παμβέβηλος. Οὗτος συνὼν τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκαν αὐτὸν λέγοντες, ὅτι οὗτος

valetudine afflictus in venerandæ (Virginis) monasterio habitabat, discessit Theologus, Joannes imperator, qui ad propulsandum hostium impetum intentus erat, primores urbis aliquot, levisque armaturæ milites simul vociferando contumelias et probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito, Manuel quid contigerit, interrogat: tum qui aderant eum qui proditionem aperuerat, coram ipso adducunt. Tumultum sedare istum volebat Manuel, jussitque Theologum ejusque accusatorem in custodia haberi, ut postridie quid rei sit, clare cognoscere possit. Cretenses porro qui ad imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, eum allocuturi concursu facto adeunt (fidelissimam usquequaque operam navaverant Cretenses, erga templa sanctorum eorumque reliquias amore divino flagrabant, urbisque majestatem imperatoriam salvam esse vehementer cupiebant); illi itaque dixerunt: *Imperator, haud æquum est hanc urbem patriæ nos præferre, et sanguinis nostri pro hujus urbis imperatoriæ tutela nos esse prodigos: indigenas vero, quique gratia et auctoritate in ea valent, divina mysteria imperiumque tuum prodere velle. Jube igitur Theologum nobis tradi, examini accurato rem totam subjiciemus.* Respondit imperator Manuel vereri se, ut invidia oppressus iste in vitæ periculum adducatur, hisque talia verba adjecit: *Si revera cognovissem sceleris cujusvis reum, subito turpissima morte eum multassem. De illo itaque vincto cognoscite, et quæstionem habete. Siquidem insons fuerit, absolvite. Si reus peragitur, pœnas luat.* De Theologo igitur, qui in vinculis erat, diligenter anquiritur tormentis adhibitis: et indicia quædam exacte inquirentibus patuerunt, inventis in ejus domo vasis aureis, argenteisque quamplurimis, vestibus etiam auro intextis, scriptis insuper in imperatorem haud dubie compositis. Illa equidem vasa ab imperatore ipsi tradita erant, ut Turcis postea donaret, quæ furto admisso apud se occultabat. Tunc Cretentes ad portam palatii imperatoris via tracto, oculos immani et ab humanitate prorsus aliena sævitia, effodiunt. Quos sic exculpserunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel **104** cutis apparerent. Conjectus deinde in carcerem post triduum moritur: ejusque domus, multis thesauris qui in ea erant direptis, incendio deletur.

Intellecta Theologi cæde, ejusque causa, Morates ira ac dolore accensus est; cui suggerunt quidam alium non esse hujus cædis auctorem præter Michaelem Pyllim. Hic Pylles Ephesius erat genere Romæus, ritu Christianus, ex illius urbis familia nobili oriundus. Romaicæ et Arabicæ linguæ peritus scriptum in præfecti palatio faciebat. Moribus porro corruptis ac improbis, luxuria ac intemperantia diffluebat, omninoque profanus erat. Eum in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguuntque imperatori Manueli, ut Corax Theologus urbem proditurus erat, epistola patefecisse; ejusque

ς μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναι, καὶ
εἶν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχε-
Καλλιουπόλει. Καὶ περάσας σὺν ἱκανῷ πε-
καὶ ὀλίγοις ἱππεῦσι, τινὸς μὴ γινώσκοντος
ορεύεται, δι' ἑνὸς ἡμερονυχθίου πρωΐ ἔτι
ς οὔσης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημαίνει τὴν
ν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. Καὶ αὐτοὶ θροῦν ποιή-
; ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ἀνοίγονται αἱ θύραι,
νατέλλων εἰσάγεται ὁ Μουρὰτ ἐντὸς, καὶ εὐ-
ὸν μείρακα ἔτνιξε, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερασπι-
κατέσφαξεν. Ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐτῶν ἓξ.
ὡς εἶδε τὸ παιδίον τεθνηκότα, ἐκέλευσεν ἄγειν
ν τῇ Προύσῃ, καὶ παραδοῦναι τῷ τάφῳ πλη-
οῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέθα-
εἷς ἀρχηγοὶ Μουσταφάδες, εἷς ὁ καὶ πλαστὸς
τις πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος ὁ τοῦ Μουρὰτ
ὺς, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ Ἀτὴν, ὃν ἀπέκτεινε
ῆτ, καὶ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ὁ Μανουήλ.
ὁ Μουρὰτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανουπόλει, οὐκ
το νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐρευνῶν ἀφορμήν τινα,
ἀντᾶραι τῷ Τζινεήτ. Μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων·
; *τὰς συνθήκας, ἃς μοι συνέθου· καὶ εἰ*
βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμόν, πέμψον μοι
τὸν υἱόν διαταχέων, ὅτι μέλλω περᾶν τὸν
ον· εἰ δὲ οὔν, ἴσο μοι διακείμενος σὺν
μοῖς ἀνηκόοις, κἀγὼ τὸ ὅπερ Θεῷ βουλη-
εῖς σε πράξω. Ὁ Τζινεὴτ γοῦν ἀπεκρίνατο,
οι βουλητὸν πρᾶττε· τὴν δὲ ἀπέκβασιν τῷ
ῥοντι. Στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει Ἀκιντζί-
49) ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Σερβίᾳ δεικνύων τὴν
ησιν αὐτοῦ. Ἔρχονται οὖν ἀποκρισιάριοι
θεν προσαγορεύοντες αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας
α· καὶ ἀπὸ τὸν δεσπότην Σερβίας, καὶ ἀπὸ
ὰν Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκεί-
Μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ
ον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἔτρεφεν ἔχθραν ἀσπον-
ᾶς οὖν οὐκ ἠδυνήθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πό-
πρὸς τὰ μέρη τῆς Θετταλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ
ἶχε, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου,
ν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα.
ας οὖν ἱκανὰ στρατεύματα, ἐκλεισε Θεσσαλο-
καὶ τὰ πέριξ ἐλεηλάτει. Τὸ Ζητούνιον καὶ
ριξ ἐκούρσευε. Ἦν δὲ τότε ἐν Ζητουνίῳ στα-
εἰς ὑπαυτείαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραυομήτης
ς [ἀνὴρ] γενναῖος, εἰ χρὴ καλεῖν αὐτὸν ἄνδρα,
ας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι
κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφα-
τὰ πέριξ τοῦ Ζητουνίου, καὶ τὸ πολίχνιον.
μάσας τὸν τῆς Ἑῴας στρατὸν (50), πέμπει
ἀρχὴν ὀνόματι Χαλίλιν τινὰ Ῥωμαῖον τῷ
γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος
ιζῆτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὴτ ἔτι ὢν σὺν τῷ
ταφᾷ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις ἁπάσας
τὰ μέρη Φιλαδελφείας. Ὁ δὲ Τζινεὴτ τὸ πα-

bem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus, Callipolim proficiscitur. Superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equitibus, nullo, quo tenderet, gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicæam pervenit; advenisseque significat iis qui in fide manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portæ ipsi aperiuntur, orienteque sole Morates intra muros accipitur. Inventum Mustapham annorum fere sex puerum strangulat, et ejus satellites perimit: utque puerum morluum conspexit, cadaver Prusam ferri, et in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt: unus qui Bajazitis filius subditilius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Atinis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno imperator Manuel obiit. Morates postea Adrianopolim reversus noctu et interdiu meditabatur, qua specie ac prætextu Cineitem adoriri posset: quapropter ejusmodi mandatum ei significat: *Quas conditiones tibi tulerim, tuque acceperis recte meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad me mitte, Istrum quippe trajicere cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea detrectes: in te prout Deo visum fuerit me geram.* Ad ea respondit Cineites: *Pro libitu tuo age, successum vero Deo permitte.* Ille igitur in Walachiam et Serviam Akincidas mittit, qui nuntiarent ipsis se regem proclamatum esse. Undequaque igitur accedunt apocrisiarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a despota Serviæ et vaivoda Walachiæ, cum quibus pacem firmavit: cum imperatore Joanne in gratiam et amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. Cum itaque in urbe **106** Constantinopoli oppugnanda quidquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi isthmum, et maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinaque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Cantacuzenus Stravomelis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates Orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quemdam præfecit genere Romæum, qui Bajazitis a Cineite Mustaphæ partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphiæ vicinas regiones adit. Verum

Ismaelis Bullialdi notæ.

) *Ἀκιντζίδας.* Id est, cursores, *Ackin* excurrentes. Dicuntur etiam Akenzii.

) *Ἑτοιμάσας τὸν τῆς Ἑῴας στρατόν.* Quæ ex Baldinis monumentis refert Leunclavius, Ducæ narrationi magis congruunt, quam quæ ex Verantiano lib. excerpta sunt. Laonicus hujus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

μφαιον ἐλθών. Κἀκεῖ ἀπὰ εἰς Ἔφεσον [κἀκεῖ- A mum fluvium trajicit, Nymphæumque venit : inde
πάρας εἰς Ἔφεσον] ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς discedens Ephesum contendit, ubi convocatis om
άνους, καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε πίστεις nibus primoribus fidem dedit, invicemque sacra
κδε, τοῦ εἶναι ἀθῴους ἀπὸ παντὸς δόλου. Καὶ mento eos adegit, nullam fraudem insidiasve sibi
αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἑνὸς ἑκάστου τὸ mutuo structuros. Promisit insuper commeatum
ἴσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμήν. Αὐτὸς δὲ singulis se largiturum, officia, et honores attri
ι καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων buturum. Litteris quoque ad principem dati
κ τὰ γενόμενα. Ὡς ἤκουσε τὴν τοῦ Τζινεήτ quæ gesta erant, commemorat. Comperta Cinei
, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλὶλ γεγο- tis fuga, et Halilis præclaro facinore, qui filium
ἀρίστειαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλίλ. illius debellatum cœperat, provinciam regendam
αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζᾶν, ὃς ἦν γυναικά- ei concedit. Successorem vero sororium ejus
: τοῦ Χαλλὶ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζὴτ (ὃν Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mu
σε Τζινεὴτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ), stapha de imperio certante, morte affecit) qui exer
ριβλέπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ citui præesset, misit : utque Hypselam exploraret,
ίζειν αὐτὴν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ B ac per ambitum specularetur, expugnaretque : dili
ἶναι. Ὁ δὲ, ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ πράγματα ὄντα, gentia insuper exacta omnia effugia Cineiti præ
σε διὰ θαλάσσης. Εἶχε γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ scinderentur. Hic, res suas in angusto redactas
ιόλια διήρη, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἔπλει τὴν animadvertens, mari evasit. Hypselæ enim para
Παμφυλίαν θάλατταν. Καταστήσας ἐν τῇ tæ ipsi erant tres biremes, quibus conscensis Pam
ῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζὴτ καλούμενον phyliæ oris appulit, castri custodiam fratri suo
τα, καὶ παραγγείλας αὐτὸν τοῦ ἐπιμελεῖσθαι Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit ; eum
ύναμις τὸ πολίχνιον · εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐντὸς que hortatus est, ut quantum posset ei, ne quid
ομάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρειῶν, damni acciperet, provideret ; curribus equidem,
εῶν πλείστων παντοίαν παρασκευὴν ἱκανήν· cibis cæterisque omnibus necessariis castrum in
δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμώριον (53), καὶ μηνύσας struxerat, navigiaque parata plurima illic habebat.
ηγῷ τοῦ Ἰκονίου τῷ Καραμὰν, ὡς βούλεται Ipse Amorium pergit, significatque Caramano
υνευρεθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι, Iconii satrapi, eum convenire velle, quod cum eo
ιδεῖν ἀναγκαίους · ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους δια- communicet habere, et quædam ab eo audire se
ις, καὶ λόγον σὺν μερικοῖς ἄρχουσιν ὁρίσας, cupere. Caramanus itaque ducentos equos ad
τω. Τὰς γαλεώτας δὲ ἔστειλεν ὄπισθεν · καὶ δὴ C eum mittit, et habita cum toparchis deliberatione,
έντες ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντος αὐτοῦ τοῦ accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit.
μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Κα- Cum igitur simul convenissent, multaque dixisset
οὐκ ἐπείσθη, ἀναμνήσας τῶν πρώην γενο- Cineites **108** eum hortatus ut viribus suis sup
ἐπιβουλιῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλμάν, ὡς petias ferret, Caramanus illis haud auscultavit,
ος προλαβὼν ἐδήλωσεν. Ἀπέπεμψεν αὐτὸν, memor insidiarum quas olim struxerat iste, dum
αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ' ἄνδρας εἰς βοή- nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Lar
. Ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθὼν σὺν τοῖς gitus tamen ipsi magnam pecuniæ vim, in auxilium
κοσίοις ἱππεῦσι, καὶ διαβὰς τὴν Σαλουταρίαν que quingentis militibus adjunctis eum dimisit.
ιθεν εἰς Λαοδίκειαν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τὸ Inde digressus Cineites quingentis equitibus stipa
ρος τοῦ Τμώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις · ἀπὸ tus Phrygiam Salutariam prætervectus Laodiceam
ρδεις εἰς Νύμφαιον. Ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν venit. Illinc deflectens relicta quæ dextrorsum
ν, ἀφεὶς τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδὸν, διὰ τοῦ ῥύακος ducit, via, iter per torrentem capessit, et in loco
ν, νυκτὸς ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ cui Triginta nomen pernoctavit. Eadem die emen
κοντα (54). Διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ sis, qui Galeso monti subjiciuntur, campis, qui
Γαλήσιον ὄρος κείμενα πρὸς θάλατταν ὄρη, D que mari adjacent, montibus superatis, prima
τῇ φυλακῇ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ noctis custodia Hypselam redit : subitoque cla
ννης σὺν βοῇ καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ παρα- more edito, strepituque excitato, aliis quidem fu
ινον φωσάτον ἐτράπη. Καὶ οἱ μὲν ἔφευγον, οἱ gientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo arx
τεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀνα- cincta erat, evertitur. Apertis etiam castri por
ας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον · καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμί- tis præsidiarii, qui muris se continebant, erum
ς τοὺς ὑπεναντίους ἔσφαττον. Πρωΐας δὲ γε- punt, cum obsidentibus manus conserunt, repu
ης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἓν, ἑβα- gnantesque cædunt. Ubi illuxit, universusque
άντας ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ exercitus in unum collectus est, cunctos vel
τὸν Τζινεήτ · ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ἐπέκεινα invitos ipsumque Cineitem intra castri mœnia

Ismaelis Bullialdi notæ.

53) *Ἀμώριον*. Phrygiæ majoris urbs.
54) *Τὰ τριάκοντα*. Alibi non exstat hujus loci nomen.

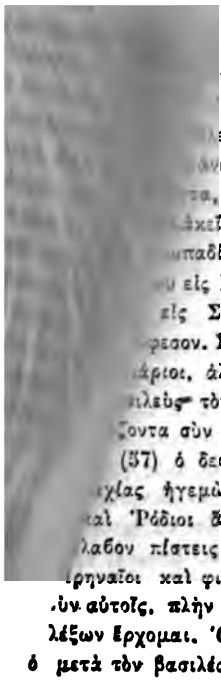

ἡ θάλασσα, A vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter
κθεῖν ἐν τῇ arces, quas non potuit Morates expugnare, nempe
ἄλλα, καὶ τὸ Mesembriam, Dercos et alias: Zetunium etiam,
τοῦ Στρυμόνος, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annuum insu-
σίων χιλιάδων, per tributum pendere asprorum ter centum millia
δὲ Μωρὰτ ὡς pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam,
ἔφε, καὶ πάντας fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis
ισε, καὶ οὐκ εἶχε ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessi
τα, περᾷ τὴν Θρᾳ- haud metuens, Thraciam peragrat Prusamque ac-
κεῖθεν ἀπάρας καὶ cessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit,
παδίου κατῆλθεν εἰς Pergamumque devenit. Relicto Pergamo, Magnesiam
εἰς Μαγνησίαν ἀφί- contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea tandem
εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ et Ephesum adivit. Principum vicinorum, etiam-
ρεσον. Συνέῤῥεον δὲ τῶν que longo terrarum intervallo dissitorum per id
ρτοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μα- B tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe
πλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Joannes dominum Lucam Notaram consiliarium
ζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. primarium suum multa dona ferentem misit. Pa-
(37) ὁ δεσπότης Σερβίας, riterque Lazarus Serviæ despota, Danus Wala-
χίας ἡγεμών, ὁ Μιτυλήνης chiæ princeps. Mitylenes dux, Chii quoque atque
καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες εὐφημή- Rhodii legatos miserunt, de lætis faustisque rebus
λαβον πίστεις παρ' αὐτοῦ, καὶ omnes ei **110** congratulati. Fidem etiam obliga-
ρηναῖοι καὶ φιλίας μεστοὶ σὺν verunt pacem amicitiamque se mutuo culturos.
σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, Veneti hoc fœdere exclusi sunt, ob eam quam
λέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀν- narraturus sum, causam. Andronicus despota Ma-
ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ nuelis imperatoris filius post Joannem imperato-
ος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουήλ, ἦν rem et Theodorum tertio genitus, quique sacro
σαλονίκην, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νό- morbo consumptus est, Thessalonicæ dominabatur.
Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μω- Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Con-
πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ stantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mu-
ἐξῆλθε τῆς Λήμνου, εἶχε μάχην Θεσ- C staphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello
πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας, vexata est, omnesque Thessaliæ duces, Ætoliæ,
ίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωαννίνων συν- Phthiæ, Thebarum et qui ultra Joanninam præ-
ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβρα- fecti erant, Abranezis nempe posteri, Turachanes
καὶ ὁ Τουραχάν, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. aliique plurimi arcta obsidione Thessalonicam
ντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonicenses
ον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλ- Turcorum incursiones quotidianas, nec ab ullo
γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινά, suorum liberatum iri sperantes, quod urbs cala-
ερεν, ἐλίμωττον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς mitatibus intestinis premeretur, nec toleraro pos-
αγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόν- set famem urgentem, omniumque necessariorum
ενετικοὺς μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότου penuriam; consilio habito, despota volente no-
καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν lente, primarios urbis cives ad Venetos misere,
αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσπα- qui Thessalonicam eis dederent. Legatos benigne
σίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλά- ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento
ραι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς urbem custodire atque alere promittunt, felicique
ενετίαν μετασχηματίσαι. Καὶ αὐτοὶ D statui reddituros, alterasque Venetias eam præsti-
ἐστερξαν τοῦ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ turos. Thessalonicensibus placuit in fide et socie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ὡς καὶ Λάζαρος. Non appellabatur Stephanus Lazari F. Hic locutus est ore: qui Serviæ despotas Lazaros ilios appellarunt.

ότης Ἀνδρόνικος. Laonicus, lib. IV, qui elephantiasi postea obiit, vendi- Thessalonicam, quod ad tuendam il- set. Lib. deinde V, post Mustapham a suo occisum, Thessalonicam ab hoc natam fuisse tradit. Hoc loco memi- a Laonico Thessalonicam Thermam izes lib. I, capp. 21 et 32, etiam adeun- 21, errorem admisit et parachroni- enim Andronicum eodem anno Thessa- lonicam vendidisse quo Theodorus Lacedæmonem Rhodiorum collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius, *Venetæ Hist.* lib. VI, Thessalonicam a Morate II captam anno 1430 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 833 referunt, qui cœpit anno 1429, Sept. 30, feria 6. Phranzes, lib. II, cap. 9, mense Aprili anno 6938 [Christi 1430], occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus, Patricius Venetus, *Hist.* lib. XX, anno 1430, tradit Andream Dandulum, qui ducis titulo res gerebat, et Paulum Contarenum capitanei munere fungentem, ignavia ac socordia sua Thessalonicam perdidisse.

compulerunt. Numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat ; qui vero castrum tuebantur, censis etiam auxiliaribus, mille vix æquabant. Animadvertit Hamzas, dum terra castrum oppugnat firmissimum, et in edito loco situm, nihil promovere : Moratem monet ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere, nudaque omnia pandere, totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis notus erat, Persivas Palavicinus appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque insulam appulsus, tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi sunt, cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsum iri præsenserunt ; eoque magis quod quingenti Caramani milites nocte ipsa patefactis sibi castri portis aufugissent : quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Othmanici imperii subditi, quique Caramani partes sequebantur. Postridie mane sensit Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent, quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur, significatque illi, si fidem dare velit, eum se non occisurum, sed vivum **109** Morati adducturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ad Halile fide jurejurandoque obligata, castro egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. Sub vesperam in castra rediit Hamzas, auditisque ab Halilo sororio suo quæ gesta erant, quatuor carnifices misit, qui alto sopore oppresso ac stertenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput elidunt ; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis ; nec infantibus etiam ejus stirpis parcunt. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur ; isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari incarceratis (Curti et avunculo ejus Hamzæ) jubet. Ac ita factum. Talique casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

A τῶν πεντήκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις γίνεσθαι σὺν τοῖς τοῦ Καραμάνου. Ὁρῶν οὖν ὁ Χαμζᾶς ὅτι διὰ ξηρᾶς οὐκ ἰσχύει, ἦν γὰρ ὀχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ κείμενον, μηνύει τῷ Μουρὰτ ἵνα ἐκ θαλάσσης προνοήσωσι νῆας Γενουΐκὰς εἰς βοήθειαν ἦν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν κεχηνὸς, καὶ τὴν ἔνδον ἅπασαν θέσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσκευάζον. Ἐξ ὧν τῶν Γενουΐτῶν γνώριμος τῷ Μουρὰτ Περσιβᾶς ὀνόματι Παλαβιτζῖνος (55) τὴν ἐπωνυμίαν συνέθετο τῇ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν τὸ φρούριον· ἡγεῖτο γὰρ Ἀδοῦρνος προετεθνήκει. Ὁ δὲ ἐλθὼν ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωσάμενος νῆας τρεῖς παμμεγέθεις ἦλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. Οἱ δὲ ἔνδοντὸν τῷ Τζινεῆτ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίασαν, καὶ συλλογισάμενοι τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται. Οἱ γὰρ φ' ἑαυτοῦ τοῦ Καραμὰν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔξω. Ἦσαν γὰρ ἀεὶ ἐχθρικῶς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμὰν μετὰ τοῦ Ὀθμὰν. Πρωΐας δὲ γενομένης ὁρῶν ὁ Τζινεῆτ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φεύγωσι πάντες ἀφέντες αὐτὸν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλὶλ ἕνα τῶν οἰκείων αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἐκείνης πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἑβδομάδι ἐκείνῃ· ὁ δὲ Χαμζᾶς (56) ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. Μηνύει γοῦν τῷ Χαλὶλ, ὡς εἰ δώσει πίστεις τῷ Τζινεῆτ τοῦ μὴ θανατῶσαι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἄγει αὐτὸν τῷ Μωρὰτ, ἢ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. Ὁ δὲ Χαλὶλ δοὺς πίστεις ἐνόρκους, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεῆτ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζῆτ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλίλ. Ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς, καὶ ηὐλίσθησαν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἤδη πρὸς ἑσπέραν ἐλθὼν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλὶλ τὰ πραχθέντα, στέλλει τῶν δημίων τέσσαρας, ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ ῥέγχων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνέλισαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. Ὁμοίως καὶ τοῦ Παγιαζῆτ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκγόνων. Οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ. Τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῷ ἔστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, πέμψας ἐν Καλλιουπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλείστων, τοῦ Κούρτη λέγω καὶ Χαμζᾶ τοῦ θείου αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐξαλείφθη παγγενεὶ ὁ Τζινεήτ.

B

C

D

CAPUT XXIX.

Joannes pacem cum Morate iniam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob ortam Thessalonicam exclusi : Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incolæ in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem ineunt. Walachiæ principes se invicem throno regio deturbant ; Draculius aliis interfectis superest Walachiæ vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert : et inter utrumque pax paulo post stabilitur.

Joannes igitur imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace, urbibus ac

Ὁ βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης, πρήσας κατάστασιν, καὶ τελείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μωρὰτ, δοὺς αὐτῷ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(55) *Περσιβᾶς Παλαβιτζῖνος.* De isto nihil reperio in Genuensi Historia.

(56) *Ὁ δὲ Χάμψας.* Hic Hamzas est, qui a Cineite servatus fuit, Bajazitis Bassæ frater ; de quo supra actum cap. 24.

; καὶ κώμας, ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, A
ι κάστρων ὧν οὐκ ἠδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ
ν Μεσημβρίας, Δέρκους, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ
ι σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος,
ἔτος τέλος ἄσπρων τριακοσίων χιλιάδων,
ι κατὸ δυνατὸν ἐκάθητο. Ὁ δὲ Μωρὰτ ὡς
ρὸς αὐτὸν χαροπὸν ἔβλεψε, καὶ πάντας
οὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε
ιαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περᾷ τὴν Θρᾳ-
ὴν Προύσῃ γέγονε. Κἀκεῖθεν ἀπάρας καὶ
σαν περάσας τοῦ Λωπαδίου κατῆλθεν εἰς
ν. Ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφί-
ὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ
εἰς Θύρσια καὶ Ἔφεσον. Συνέῤῥεον δὲ τῶν
ιμόνων ἀποκρισιάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μα- B
ρτειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν
τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς.
καὶ Λάζαρος (57) ὁ δεσπότης Σερβίας,
Ντανὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμὼν, ὁ Μιτυλήνης
, καὶ Χῖοι, καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες εὐφημή-
άντες οὖν ἔλαβον πίστεις παρ' αὐτοῦ, καὶ
οῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεστοὶ σὺν
ι αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν,
τὴν ἣν λέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀν-
(58), ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ
τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν
Θεσσαλονίκην, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νό-
ου τὸ. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μω-
ι καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ
ᾶς ἐξῆλθε τῆς Λήμνου, εἶχε μάχην Θεσ- C
καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας,
Φθίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωαννίνων συν-
καὶ ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβρα-
ι, καὶ ὁ Τουραχὰν, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι.
ἦσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ'
ἔφοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλ-
ν, ἡ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινά,
πέφερεν, ἐλίμωττον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς
ν ἀναγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόν-
; Βενετικοὺς μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότου
ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν
ίκην αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσπα-
ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλά-
ῤῥῆξαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς
Βενετίαν μετασχηματίσαι. Καὶ αὐτοὶ D
ικαίοι ἔστερξαν τοῦ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ

vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter arces, quas non potuit Morates expugnare, nempe Mesembriam, Dercos et alias: Zetunium etiam, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annuum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam, fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessi haud metuens, Thraciam peragrat Prusamque accessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit, Pergamumque devenit. Relicto Pergamo, Magnesiam contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea tandem et Ephesum adivit. Principum vicinorum, etiamque longo terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Joannes dominum Lucam Notaram consiliarium primarium suum multa dona ferentem misit. Pariterque Lazarus Serviæ despota, Danus Walachiæ princeps. Mitylenes dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miserunt, de lætis faustisque rebus omnes ei 110 congratulati. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque se mutuo culturos. Veneti hoc fœdere exclusi sunt, ob eam quam narraturus sum, causam. Andronicus despota Manuelis imperatoris filius post Joannem imperatorem et Theodorum tertio genitus, quique sacro morbo consumptus est, Thessalonicæ dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Constantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est, omnesque Thessaliæ duces, Ætoliæ, Phthiæ, Thebarum et qui ultra Joanninam præfecti erant, Abranezis nempe posteri, Turachanes aliique plurimi arcta obsidione Thessalonicam cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonicenses Turcorum incursiones quotidianas, nec ab ullo suorum liberatum iri sperantes, quod urbs calamitatibus intestinis premeretur, nec tolerare posset famem urgentem, omniumque necessariorum penuriam; consilio habito, despota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessalonicam eis dederent. Legatos benigne ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento urbem custodire atque alere promittunt, felicique statui reddituros, alterasque Venetias eam præstituros. Thessalonicensibus placuit in fide et socie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

)μοίως καὶ Λάζαρος. Non appellabatur sed Stephanus Lazari F. Hic locutus est ı more: qui Serviæ despotas Lazaros r-oglios appellarunt.

δεσπότης Ἀνδρόνικος. Laonicus, lib. IV, nico qui elephantiasi postea obiit, vendi- tis Thessalonicam, quod ad tuendam il- r esset. Lib. deinde V, post Mustapham a atre suo occisum, Thessalonicam ab hoc pugnatam fuisse tradit. Hoc loco memi- rtet a Laonico Thessalonicam Thermam hranzes lib. I, capp. 21 et 32, etiam adeun- , cap. 21, errorem admisit et parachroni- ait enim Andronicum eodem anno Thessa- lonicam vendidisse quo Theodorus Lacedæmonem Rhodiorum collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius, *Venetæ Hist.* lib. VI, Thessalonicam a Morate II captam anno 1450 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 833 referunt, qui cœpit anno 1429, Sept. 30, feria 6. Phranzes, lib. II, cap. 9, mense Aprili anno 6938 [Christi 1430], occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus, Patricius Venetus, *Hist.* lib. XX, anno 1450, tradit Andream Dandulum, qui ducis titulo res gerebat, et Paulum Contarenum capitanei munere fungentem, ignavia ac socordia sua Thessalonicam perdidisse.

ς πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσε Μωρὰτ τοῦ ἐλθεῖν ἵνα δώσωσι τὸν πόλεμον. Οἱ ὸς ἵσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς ίας. Καὶ ὁ Μωρὰτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ς κατεσκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. ὁ Μωρὰτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων· δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς, ις, γυναῖκας, παιδία, ἄργυρον, χρυσόν· μόνον όλιν ἐμοὶ ἄφετε. Τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων ὧν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι ικόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ δισχίλιοι ἄνδρες; ἐν τοσαύτῃ ; Μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχῶσιν εἷς τζαγρα- ἵστατο). ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλίμαξιν αὐθω- ντὸς εὑρέθησαν· καὶ ἀνοίξαντες μίαν πύλην, μῆνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσῆει. ἰν ἰδεῖν ξένον τέρας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν καὶ παρθένοις ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλίοις, ὁρμα- ὸ καθεὶς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσὶν ἕλκοντας. ι δὲ Οὐαὶ μόνον ἑλκόμενοι ἔκραζον, καὶ οὐκ ἐλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοηθείας. Ἀπαρχὴ , καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ ευούσῃ. Ἐγυμνώθησαν οἶκοι, ἠρημώθησαν ἐκκλησιῶν εὐπρέπειαι, κειμήλια ἱερὰ ἐν ι μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαις ἀσώ- γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν, καὶ τὰ κακά. Τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; Διὰ τὰς τίας ἡμῶν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθεῖσα ἡ ἵτη πόλις ἔμεινεν ἔρημος. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροί- κ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους κους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέστησε, κε- ις· Εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθείη, καὶ ερωθείη, ἐχέτω ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. Τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων τότερα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, σε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου. Καὶ γὰρ ἐν εἰσελθὼν, καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶν ηύξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν τιανῶν (60). Πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τοῦρκοι ῥίσαντο, τοίχους μόνον ἀφέντες κενούς. Ἀπά- ὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει. ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιά- ς ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μήπως ὁλέσωσι τὴν Εὔβοιαν.

A comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis exspectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, et cuncta perite apparata invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit: Ecce omnia, quæ in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, feminas, pueros, argentum et aurum; urbem solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis, tubarum clangor cietur, et scalæ muris admoventur. (Quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, et simul in urbem se conjecerunt: et per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, feminas, pueros puellasque impuberes, et infantes **112** post se trahebant. Qui trahebantur hanc solam vocem, *Væ* emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur, manumve adjutricem protenderet. Malum omen et funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; ecclesiarum ornamenta et sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt: virgines venerandæ in amplexus impudicorum venere: feminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt; omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo et quare accidit? Propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates imperator ex vicis et oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus et liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, si quis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in libertatem postliminio rediisset, in eam venire et secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni templa, præter insignis martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea

B

C

D

it. Ornamentum vero sepulcri et memoriæ martyris, templi et adytorum quodcunque erat, **i furati sunt, parietibus** nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates et **anopolim repetivit.** Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, **i adducti ne Eubœa** sibi insuper eriperetur.

ν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν ἰαϊόδδα Βλαχίας Μύλτζου (61), εἶχε γὰρ πολλοὺς

Per id quoque tempus Mylcæ Walachiæ vaivodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum

Ismaelis Bullialdi notæ.

0) *Εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστια-*. Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum tuto adversari videtur: qui Christianorum templa, in quibus preces suas recitaverint, lege vetiti restituere se posse negant.

(61) *Τοῦ ϐαϊόδδα Βλαχίας Μύλτζου.* Ut Ducæ

deditus susceperat) unus Constantinopoli excessit, ubi in palatio Joannis imperatoris militari habitu degebat: et cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiæ abducunt, et ad eos illic congregatos multi quotidie confluunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, et ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille, comperta Mylcæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis quæsitum cum Turcis currit, et occasionem hinc nactus occulte in urbem se recipit. Apud imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæis in hostes erumpentibus **113** se jungere, et adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a scopo quem intendebat, deerravit, Danus ab imperatore missionem venerabundus petiit, viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit imperator, et navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum usque transmisit. Illic qui occurrerunt Walachiæ magnates principem salutaverunt, et occiso Mylcæ filio notho, avito principatui eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachiæ do-

A νόθους ἀσωτως ζῶν, καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν γὰρ ἐκεῖ διάγων ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι· καὶ συνομιλῶν καθ' ἑκάστην σὺν νεωτέροις, καὶ πρὸς τὰ μάχιμα καὶ ἀνταρτικὰ ἐπιδεξίοις· ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινὲς εὑρισκόμενοι τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντίνου. Καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ἀπῆραν ἐν ἐνὶ ἄκρῳ Βλαχίας· κἀκεῖ ἀθροισθέντες ἐνοὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἠθροίζοντο, καὶ παρεμβολὴ κρατεὰ ἐγένετο. Ἦν γὰρ τὸ γένος τῶν Βλάχων εὐσύστατον, καὶ πρὸς ἐπιβουλίαν τῶν ἡγεμόνων ῥέπων τὴν γνώμην εὐκίνητον. Ὁ γὰρ βαϊόδδας τοῦ τότε καιροῦ ὑπῆρχεν ἀνεψιὸς τοῦ Μύλτζα, υἱὸς ἀδελφοῦ Ντάνου ἐπονομαζομένου. Μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζης, ἐκεῖνος δὲ ἦν διάγων σὺν τῷ Μουρὰτ, ὅτε ἐστράτευσε

B κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν παρατάξει πολέμου ἕτοιμος, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμὼν εἰς ἐνέδραν, ἔλαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἐμφανῆ ποιήσας ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. Ὡς δὲ ὁ Μωρὰτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν ὃ ἐν ἐλπίσι ἦν, ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ Ντάνος προσκυνήσας τῷ βασιλεῖ ἐζήτει ἐλευθερίαν, καὶ ὁδὸν εὐθεῖαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ βασιλεὺς φιλοτιμήσας δὲ, καὶ εἰς μίαν τῶν μεγίστων νηῶν εἰσάξας, ἐστειλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικοῦ πτελάγους εἰς τὸ Ἀσπρόκαστρον. Ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας εὑρισκόμενοι ἄρχοντες εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, καὶ εἰς τὴν παππικὴν ἡγεμονίαν ἀποκατέστησαν, κτεί-

Ismaelis Bullialdi notæ.

narratio, quam de Valachis hic prosecutus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealogicam subjiciemus: qualem ex textu ipsius colligimus.

N

Mylce, seu Mirkes, de quo cap. 19, et hoc 29. | Danus

N. filius nothus a Dano Dani F. occisus. | Dracula alter filius nothus, qui Danum Dani F. occidit. | Danus a Dracula occisus. | N. a Morate in Valachia ut ei imperaret missus; et a Dracula victus et interfectus.

N. a Joanne Hunniade excæcatus. *Hist. Hung.*

De Mirke et Dano Joannes Thwrozius in Chronicis Hungaricis, anno 1445, cap. 17, mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse: quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonfinius rerum Hungaric., decad. III, lib. III, anno 1445, sic loquitur: In causa Valachorum duo fuere principes, Daan alter, alter Merkes dictus, uterque eodem genere natus; dominandi gratia est nata discordia. Daan cum se viribus inferiorem esse cerneret, præcipiti consilio tractus ad Turcarum opem confugit: a quibus auxilia, quæ petierat, facile impetravit, cum occupandæ illi Daciæ potissimam hanc esse ducerent occasionem. Quare ut cognatum sibi infensum regno exigeret, profanas legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve fœdæ gentis opibus regno ejiceretur, ad Sigismundi opem confugit, etc. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis et Valachis cæsus est. Laonicus, lib. IV, de Myrke, et Dano verba facit, quorum opibus et auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum, lib. V, Draculium ab Huniade victum, et Daciæ seu Valachiæ Danum

C præpositum fuisse: qui omnes Draculii consanguineos et affines occidit: qui duces Myrxæ filii nothi erant, ait Laonicus. Ex Joanne vero Thwrozio discimus, post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Joannem Hunniadem Corvinum fuga salutem sibi quærentem in Walachiam evasisse, ibique a Draculo vaivoda captum, aliquandiu detentum fuisse. Tali injuria accepta ira incensus Hunniades in Draculium, anno 1446, movet, captumque cum filio ejus primogenito capite plectit. Dani quoque vaivoda filium luminibus privat. Laonicus, lib. VII, de capto a Draculio Hunniade etiam disserit: et hunc in Dacos movisse, ut Daanum in possessionem Walachiæ mitteret. Belli exitus is fuit: Daci Draculium deserunt, et ad Daanum transfugiunt. Draculius a suis desertus fugæ se mandat, a qua per Danum, qui eum insecutus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est: D unum juxta Hungaricam historiam, excæcatum: alterum, qui, juxta Laonicum, Draculium interfecit. De his Mirke et Dano pauca Leunclavius in *Pandectis*, num. 71, sed quæ nullius sunt momenti.

τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μύλτζα. Ὡς δὲ ἐγέ- A
ριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὸν Μω-
κρισιαρίους εἰρηνεύσων αὐτὸν, καὶ ἐγένετο.
χρηστὸς τῷ ἤθει, καὶ ἥμερος ὁ Μωράτ·
γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος, καὶ
τοίαν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Ντάνος
κεν. Ἀλλ' ἐπανίτω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν
ιον· οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο πανοῦργος τοῖς
ὧν· καὶ γὰρ τὸ Δραγούλιος ὄνομα πονηρὸς
εται. Κροτήσας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ
ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, καὶ κύριος
μονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. Ὁ δὲ
μαθὼν τὸ δρᾶμα, βαρέως ἤνεγκεν· εἶχε γὰρ
ν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Ντάνου, καὶ βουληθεὶς
ιστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέν-
φοῦ αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν B
Ὁ δὲ Δραγούλιος πόλεμον στερρὸν ἐγείρας
ν ἐπεμβαινόντων ἔτρεψε, καὶ εἰς τέλος
, καὶ τὸν Δραγούλιον (62) ἔκτεινε, καὶ αὐ-
ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ
ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν ἀπαγγέλ-
Μουρὰτ, ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἐστιν
Ἀραβικῶν ἵππων ἔν τε πράξει, ἔν τε ἡλι-
ρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν μελῶν τε καὶ ἀρ-
οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι καλῶς καὶ
ς τρεφομένων καὶ παιδευομένων. Ὁ Μου-
ἐλθὼν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου, στέλλει
τιμίων αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν ἵππον,
ὁ Μουρὰτ κατὰ τὴν πρώτην ἀγγελίαν τοῦ
ὸν ἵππον χάριν φιλίας, ἢ ἀνταλλαγῆς τινος
ος. Ἦν γὰρ ὁ Μουρὰτ ἀεὶ δέρων, καὶ ἐπα-
αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόθεν καὶ πάππων
ὧν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν.
ε τοίνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν
ον. Ὁ δὲ Καραμὰν, τὰ ἐναντία φρονῶν,
ατο τῷ δούλῳ τοῦ Μουρὰτ, *Δύναται ὁ*
σου ἐπιβῆναι τῷ ἵππῳ τούτῳ; δεικνύων
ίκτως καὶ τὸν ἵππον· ὁ δὲ εἶπεν· *Εἰ δύνα-*
δύναται, οὐκ ἐμοὶ τυγχάνει τὴν ἀπό-
δοῦναι· αὐτὸς γὰρ δύναται τοῦ ἀνταποκρι-
ι· ἐμοὶ δὲ ἀπόκρινα τί τὸ μέλλον ἀνταπο-
τῷ κυρίῳ μου. Ὁ δὲ Καραμὰν ἔφη,
ιλιον τῷ κυρίῳ σου, ὅτι *Οὐ δυνήσῃ καθί-*
τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόλις γὰρ
ἐπίβασιν τίθημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ
σοι. Ὁ δὲ Μουρὰτ, ἀκούσας τοὺς λόγους,
ίνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγα-
περάσας τὸν Ἑρθμὸν εἰς Πρ.οῦσαν ἀφί-
κεῖ μικρὸν ἀναμείνας Ἕως καὶ τὰ τῆς Ἀνα-
ναχθῶσι. Καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ῥηθεὶς Δραγού-
αἴδδας Βλαχίας ἔφθασε διαβὰς τὸν πορθμὸν,
ῇ Προύσῃ τυχὼν τῷ Ἀμηρᾷ Μουράτ· καὶ
ήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὑποσχεθεὶς ὁπόταν
ἔσαι ὁ Μουρὰτ ἐν τῇ Θύγγρίᾳ, αὐτὸς δώσει

minationem adeptus est, ad Moratem placandum legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus præditus: cui vectigali annuo soluto, pace ac Walachiæ imperio potiebatur Danus. Sed ad Draculium redeamus, eo etenim nomine, cui pravi notio inest, cum improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. Hoc *facinus* ægre tulit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principatui proclamat, et viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, et Dani fratre occiso reguum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equili egregie ac diligenter curatum equum Arabem ali, præ cæteris ejusdem generis agilem ac docilem: ætate, colore, ac membrorum concinnitate præstantem. Quare Morates, equum avide concupiscens, quemdam servum suum primarium, qui eum peteret, mittit: fiducia plenus, quamprimum significaret eum se cupere, Caramanum amicitiæ stabiliendæ, vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebat; prospereque semper majores sui ipseque adversus Caramanum res suas gesserant: multis etiam de causis confidebat equum se consecuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis C servum his verbis interrogavit: *Dominus tuus hunc equum* (quem digito demonstrabat) *conscendere potest?* Respondit servus, *Possit necne, dicere meum non est;* ipse enim, tuis verbis quæ reponat, habet; mihi vero responsum redde, quod ad dominum meum referre possim. Ad eum itaque ejusmodi verba habuit Caramanus, Domino tuo nuntia meo nomine: *Equo insidere nequires, cum ardua service superbus exsistat, vix enim sessorem me patitur, eum propterea tibi non mitto.* His exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque trajecto **1145** Prusam venit, illicque, dum Orientis copiæ se conjungerent substitit. Paulo ante memoratus Draculius Walachiæ vaivoda fretum etiam trans- D vectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocunque in Hungariam movere voluerit, transitum concessurum, et ad fines usque Germaniæ et Russiæ viam ei praiturum. Tantis promissis motus Morates, convivam compotoremque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos honoratos amice complexus dimisit. Prusa deinde, Cotyæum profectus, indeque progrediens, fines ditio-

Ismaelis Bullialdi notæ.

scriptum interlin. Ἀάνου adde ἀδελφὸν et τγεούλιον.

Ἐν *ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει.* Hujus belli Caramano illati Laonicus lib. v, et Leuncl. lib. xiv, mentionem faciunt.

ὖ θυγατέρα εἰς γάμον (66), καὶ τὸ πλεῖστον ς τῆς Σερβίας εἰς προῖκα, τάχα μόνον ἐνόρκως σωσι τὴν εἰρήνην· χρυσίου δὲ καὶ ἀργύρου τα- ων ἀριθμὸν τίς διηγήσεται; Στέλλει ἀποκρι- ίους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει Σαριτζίαν ἕνα τῶν βεζιρίδων τοῦ μνηστεῦσαι κόρην, καὶ δοῦναι ὅρκους τῷ Γεωργίῳ καὶ λα- παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. Ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρα- ς τῷ δεσπότῃ Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῶν τρων πρᾶξιν ἐπανῆλθεν. Αἰτήσας λύσιν τοῦ ὁμῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούβεως, κεν αὐτὴν ὁ Μουράτ, καὶ ἀπελύθη ὁρισμὸς εἰς ν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμεδρο- Ὁ δὲ Μωράτ ἤδη θέρους (67) ὥρας ἐγγὺς οὔ-

A jurejurando sanciretur, auri vero et argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditionis suasionibus adducunt. Ille vezirum suum Sariciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret vicissimque ab eo accipperet. Profectus itaque Saracias ad despotam Georgium post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam despota, qua Moratis decreto concessa, Smedrovum construere cœpit. Ingruente deinde æstate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculius, qui,

Ismaelis Bullialdi notæ.

e patet Ducam, cap. III, hujus historiæ errasse Lazarum Stephani, qui in hac genealogia Du- us est, filium asserit; quod forte crediderit n præter filium Stephano Cralæ non succes- sisse. Lazari itaque genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Serviæ et Rasciæ despotarum originem videamus.

Genealogia gentis Pribaziæ ex qua ultimi Serviæ despotæ.

PRIBASIUS.

ota Lazarus occisus in prælio ad Cossovum campum : is Urosco, Stephani Dusciani F. imperii partem armis ademit.

ANUS despotæ Serviæ.	Mara, vel Maria uxor Wki Brancovikii.	Jelina, vel Helena uxor Nicolai de Gara.	Despina, uxor Balsæ.	Wcosava, uxor Milos Kobilichii, qui Moratem occidit.	Milieva, uxor Wk. Baiazitis primi.	
ANUS.	Georgius, despota Serviæ succedit avunculo suo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena.					Gregorius.
						Joannes.
ORGIUS.	Wk.	Maria, uxor Bonifacii Marchionis Montisferrati.	Catharina comitis Ciliæ Uldarici uxor.	Lazarus.	Maria uxor Moratis II.	NN. filii duo a Morate luminibus privati.
	Joannes.		Maria, uxor Stephani Bozinæ regis.	Irene, vel Irene uxor Joannis S. Petri in Galatina ducis.		Miliza, uxor Leonardi despotæ Lartensis.

ARIA, uxor Ferdinandi Frangipani.

ta ista genealogia et ex historiæ consensu Leun- avii error confutatur, qui Bajazitis I uxorem rgii despotæ filiam asserit : et omnino falsa genealogia, quam in *Pandectis* num. 54, ex- ibit. Lazari filius, qui liberis nullis superstitibus i anno 1421, Stephanus est : cui successit Geor- s Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam o Ducas appellat. Quod vero dicit noster Geor- m fuisse Lazari generum, non autem nepotem, peram scriptum; et certe scribere debuit, υἱὸς λλου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Ste- nus despota, superstite ex sorore sua Maro, Mara, nepote, qui ei successit, obiit : alius non potest præter Georgium, a quo novi juris erior Morates Serviam repetebat ; quia sine li- s Stephanus ejus avunculus obierat. Morates iometis F. Bajazitis N. Milievam aviam non uit : ex ea enim liberos suscepisse Bajazitem us auctor tradidit.

C se vectigal solvere paratum, et ad jussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Sarazam Bassam non solum vectigal, sed et Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. Ut tributum solvere paratus erat Georgius ; ita nuptias illas avèrsabatur. Victus tamen Irenæ sive Irenes uxoris suæ precibus, quæ hoc matrimonio Serviis placatum Moratem sperabat, filiam suam Chalili Bassæ ad Moratem adducendam tradit. De Serviæ parte dotis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinus. Ibidemque refellit Reinerium, Reineccium et alios, qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriæ seu Smedrovi deditione in Turcorum manus devenisse, Morati deinde matrimonio junctam : in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius *Rerum Hungaricarum* decad. III, lib. IV, Mariamque captam fuisse scribit. De Smedrovo, Morate concedente, ædificato Leunclavius et Laonicus nihil tradunt ; qui de nuptiis illis mentionem faciunt hic lib. V, ille 14.

(66) *Καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς or.* Maurus Orbinus in regno Slavorum notat atem in Georgium Serviæ despotam post Ste- ni, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, et aliquot occupasse : quem ut placaret Geor- , tributarium ac vectigalem Moratis se profite- Verum cum Morates Georgium promissis haud e cerneret, bellum rursus anno 1435 ei intulit. atum vero Georgius ad eum mittit, per quem

D

(67) *Ὁ δὲ Μωράτ ἤδη θέρους.* De hac expeditione Moratis, Draculio duce, quam ad annum Hegiræ 840, qui cœpit anno 1436, Julii 14, feria VI, historiæ Turcicæ referunt, adeundus Leunclavius lib. XIV, quo loco *Direcotam* hunc vocat. Zipinium vero Cibinium est seu Hermenstadium Transsylvaniæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas.

lætitia exsultans, eum salutat : et conjunctis copiis quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quadridui itinere intra fines Hungariæ eum duxisset, solitudinem invenerunt. Comperta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolas alio transportaverant Hungari ; quamobrem Turci per regionem desertam incedebant, nulla re, præter castellum quoddam parvum, parta ; quod præter spem etiam occuparunt. Cum enim præsidiarii ad necessaria usibus suis conquirenda exivissent, mane casu cursim prætervecti, Turci portas patentes invenerunt, nulloque renitente ingressi sunt, et cuncta deprædati excesserunt. At Zipinium usque profecti ex Hungariæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cædunt. Quare Turci retrocedunt, viæ semper dutore Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter, cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitibus regina constituit ; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates, amne trajecto, Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit despota, qui hac ipsa hieme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes, missis ei per Georgium Philanthropininum **116** principatus insignibus, despotam Serviæ appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt : aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaris filiam : hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantique ingenio polleret. Nuptiis consummatis sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit ; Adrianopoli deinceps quod autumnus iniret, commoratus, nunc venatione, alias spectaculis ac compotationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravum malignumque consilium adversus despotam socerum suum init, a quodam procerum suorum, qui Pha-

A στης στρατεύει εἰς Οὐγγρίαν, καὶ περάσας τὸν Ἀνουβὶν διὰ τῆς Νικοπόλεως, συναντᾷ τοῦτον Δραγούλιος, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μωράτ, καὶ ἐκπεμψας αὐτὸν ἐντὸς τεττάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗρον ἔρημον τὸν τόπον· μαθόντες γὰρ οἱ Οὔγγροι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μωράτ ἐμετοίκησαν τὰς κώμας, καὶ εἰ μικρὰ πολίχνια. Καὶ κατεπάτησαν οἱ Τοῦρκοι γῆν πολλὴν ἔρημον, μὴ κερδήσαντές τι πλὴν ἑνὸς κάστρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα. Οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες τοῦ εὑρεῖν τὰ τῶν ἀναγκαίων χρειώδη, καὶ μείναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τοῦρκοι πρωῒ παρατρέχοντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὸς μὴ ὄντος τοῦ ἀντιπαρέχοντος· λαβόντες δὲ τὴν λείαν ἐξῆσαν. Ἑλθόντες δὲ ἄχρι Ζιπηνίου, αὕτη δέ ἐστι μία τῶν περιφανῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν προσεγγίσαι. Οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πύλας, ἦσαν γὰρ ἀνεῳγμέναι, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ὁπισθώρμησαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δραγούλιον προδοποιόν. Ἐφοβήθη γὰρ ὁ Μωράτ μήπως ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγουλίου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. Ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥῆξ βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ἐπιτροπεύων. Ὡς εἶδον τοίνυν τὴν τόλμην τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγενα τῶν γενῶν [εὐγενῶν] ἕνα μεγαδομέστικον τοῦ φωσάτου ἄνδρα τολμηρὸν καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἕτερον Ἀχιλλέα, ἢ Ἕκτορα. Ὁ δὲ Μουρὰτ, διαβὰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανοῦ καταντήσας· στέλλει τὸν Σαριτζίαν ὡς νυμφαγωγὸν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. Καὶ ἐλθὼν, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθείς. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης, πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπινὸν σὺν τοῖς παρασήμοις, ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. Ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμετρήτους καὶ χρυσοφόρους στολὰς, ἄγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. Ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιήσαντες. Ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν (68) πρόλαβὼν τοῦ Σπεντιὰρ θυγατέρα γυναῖκα· ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὡραίαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι· τῶν γάμων δὲ πληρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν, αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, πῆ μὲν ἐν κυνηγεσίοις ἐξερχόμενος, τῇ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πότοις ἀσχολούμενος. Ἔφρις δὲ ἀρχομένου (69) βουλὴν βουλεύεται πονηρὴν κατὰ

B

C

D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(68) *Ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν.* Hic locus, et qui infra cap. 55, probant Moratem ex ista Maria Mehemetem non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reinerius, Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt.

(69) *Ἔαρος δ' ἀρχομένου.* Post obitum Sigismundi imperatoris, qui incidit in annum 1437, ut notant Thwroczius et Bonfinius, bellum Georgio ervinæ despotæ Turci anno 1438 intulerunt, dum Albertus Austriacus, Sigismundi gener et successor, bello Polonico distinebatur. Impar viribus Georgius Savum transvectus ac Danubium, cum nobilibus et sacerdotibus, et filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderovium quæ Smedrovum, sancti Andreæ castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderoviam fame expugnatam Turci ditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitur et excæcatur. Hæc Bonfinius, dec. III, lib. IV. Laonicus, lib. V, Smedrovi obsessæ ac deditæ meminit.

ἐσπότου καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο A
τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον
ποιὸν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον,
ατι Φαδουλάχ· οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσ-
των τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα
αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν ὀξὺ καὶ πρὸς
βουλὰς αὐστηρὸν, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν
ωδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα.
τῷ Μουράτ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἴρηκεν· Ἵνα τί,
ε, τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς
ς οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ διδοὺς τὴν το-
την ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν αὐτὴν οὐκ
λέπεις εἰς αὐτούς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ
νθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους
θάλπεις. Οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι B
βουλητὸν. ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω
τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ
μόνου Θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου δι-
ταλίᾳ. Γίνωσκε οὖν, ὁ ἡγεμὼν, ὅτι τὸ πολί-
ν ὃ ἐπῳκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ
συμφέρον ἡμέτερον. Ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐ-
καὶ ἔξομεν αὐτὸ διάβασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς
ρίαν. Ἀρωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς
ὄους, τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέναον τὸν
ρον καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ σὺν αὐταῖς κερδή-
ν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπέκεινα Ἰταλίας φθάσο-
τακειώσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας
ως. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, ἁπλούστατος ὤν, καὶ μὴ
πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὦτα τοῖς λόγοις
Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν C
ότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον ὃ νεωστὶ
ιατο οἷον τὸ Σμέδροβον. Ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν
λόγους, ἀναμιμνήσκων τοὺς ὅρκους καὶ τὴν
ένειαν. Ὁ δὲ τύραννος, μηδὲ ὁπωσοῦν εἰς νοῦν
ν τὰ τοῦ δεσπότου ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐ-
καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὥρᾳ
ς. Ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενὴ (70),
ἄλοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα. Καὶ σκοπήσας
ν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας
μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν αὐ-
ῶν παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ
δικῆσαί τινα. Ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλ-
εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ ἐντὸς ὁ πρω-
υἱὸς τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος
ῦ Θωμᾶ; ὁ Καντακουζηνός. Ἔβαλε γοῦν Τούρ- D
ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν
ται εἰς Νοβόπριδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ
πολεμήσας εἶλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρ-
καὶ ὅλην Σερβίαν. Χειμῶνος δὲ φθάσαντος
ιφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. Τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δε-
ου, ἦν γὰρ ὁ εἷς εὐρεθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει
τεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ
ς συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολιχνίῳ ἤχθη ἐν

dulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Imperii Turcici redituum ac vectigalium magnus chartularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, et in consiliis ineundis ingenti acumine et promptitudine, quodque Christianis infensus esset, in Mesazontôn seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: *Quare, domine, fidei nostræ hostes internecione non deles? Cum enim ad tantum imperium Deus te provexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quin imo humanus et longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum. Gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei et magni prophetæ disciplinam convertantur. Animum itaque adverte, o princeps, illudque castrum, quod Serviæ despota ædificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Eo depellatur, et transitum a Sercia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum et argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti, fidei nostræ adversarios debellabimus.* Princeps equidem vir simplicissimus, minime malus, hujus Satanæ verbis aures præbuit, et ad despotam Serviæ legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper exstructum dedi peterent. Ad istius legatos despota respondit, jusjurandum fidemque datam in memoriam eis revocat, et contractæ affinitatis admonet. At tyrannus, ne minima quidem ratione talium despotæ monitorum habita, in eum movet, et per æstatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castri horrea et reliqua cibariorum penus. Tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, et ad tres menses integros ea protracta, **117** rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patefactis itaque portis obsessi decedunt, et ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad castri custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbium aliarum matrem (*metropolim*) proficiscitur, eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjicit, et hieme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam vinctos, Amastrim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculius etiam per idem tempus obsequium ac

Ismaelis Bullialdi notæ.

1) *Ἦν γὰρ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή.* Nota Aurus Orbinus Sinderoviam fame expugnatam esse; cum Irene Georgii uxor avara mulier frumentum, ut pecuniam corraderet, distra-xisset. Quo simili errore muliebri et impotenti avaritia aliæ urbes in hostium potestatem concesserant.

venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctum Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei objiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat : alia item in eum confingebantur crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuntium accersitos tradidit. Eos Nymphæum imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculium, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc et in posterum mansurum, in Walachiam dimisit.

A Ἀδριανοῦ, πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο, συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. Ὁ δὲ Δραγούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει φυλακίσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὑρὼν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἐμελλε προδώσειν αὐτὸν, ὅτε προωδοποίει, καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρέματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλάχ. Ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησεν παρ' αὐτῷ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικας ὄντας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ στέλλει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νύμφαιον ἐπονομαζόμενον, παραγγείλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτά. Τὸν δὲ Δραγούλιον, δοὺς ὅρκους καὶ λαβὼν, ὡς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ.

Vere deinde inchoante validum exercitum conscribit Morates, in unum copiis tam Asiæ quam Europæ collectis et ad oppugnandam Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviæ urbs est, situ tuta, et facili expugnationi haud exposita, ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet et Savi, condita. Hanc equidem Hungariæ rex sibi permitti poposcerat ; veritusque despota Georgius, ne Turci illam occuparent, et in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent, Hungaris, ut potentioribus et magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum despota, cui Turci admodum infensi erant, transierat, et in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas, tum parvas fabricavit, aggeres congessit, triremesque ultra **118** centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit, quos pestis missiliaque urbis machinis excussa ab-

B Ἔαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἔκ τε Ἀσίας καὶ Θράκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογράδου ἐστράτευσεν (71). Ἦν δὲ τὸ Πελογράδον πόλις Σερβίας ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο, Δανούβεως τε καὶ Σάβα. Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν (72) τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τοῦρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περαίαν διαβάντες εἶχον τὰς πόλεις Οὐγγρων καὶ τοῦ δεσπότου· ἔχει γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περαίᾳ πόλεις ἱκανάς· ὡς δυνατωτέρους τοίνυν καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὐγγρους ἵνα φυλάττωσι. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περάσας τὸν Ἴστρον, ὅτε ὁ Μουρὰτ ἐζήτει τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν αὐλιζόμενος ἐν ταῖς C αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὐγγρους. Ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐχθρωδῶς διετίθησαν εἰς αὐτόν. Ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογράδῳ καὶ τὰς σκηνὰς πήξας γυρόθεν, καὶ πετροβολισμοὺς πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε καὶ μεγάλους, καὶ χώματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλέειν ἑτοιμάσας, ἐν ὅλοις ἓξ μησὶν παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διά τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν βελῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. Ἔπεμπον γὰρ εἰς αὐτοὺς βολίδας μολιβδίνας, ὅσον χαλκοῦν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) *Καὶ κατὰ τοῦ Πελογράδου ἐστράτευσεν.* Bonfinius D. III, l. V : « Eo fere anno quo Albertus obiit, Amurathes Mysiam occupavit, Albam Græcam obsedit, et frustra expugnare tentat. Ad annum Hegiræ 843 [Christi 1439] ea referunt Turci. Laonicus, lib. V, de illa Belogradi obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Græca, Alba Bulgarica, Nandor Alba.

(72) *Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτήν.* Ducas Sigismundum, quem Hungariæ Cralem appellat, Albam Græcam a Georgio, tuendæ illius causa adversus Turcos, petiisse scribit. At Hungaricarum rerum scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cessisse Nandor Albam, et cum eo permutasse anno 1425 scribit. Bonfinius, decadis III lib. III, Sigismundo cessisse Albam Græcam Georgium

D scribit. *Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiæ princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigismundi beneficentia victus, Albam Græcam, ibi ad Danubii ac Savi confluenta sitam, ubi Taurinium olim fuerat, in perpetuæ fidelitatis pignus, relicti tuti obsidis loco, imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysia, et ea, quæ ad Turcos nunc spectat, Hungaria, unicum est propugnaculum. Contra ille, ne bene merendo cederet, hæc illi castella in regno rependit, Zalon, Kemem, Bekes, Kelpem, Vilagosuarum, Tochaium, Monkachum, Thaalliam, Rhegesum, oppida vero, Zathmar, Bezernem, Debreczem, Thur, Varsan, et pleraque alia: Budæ autem magnificas ædes, quæ regiæ loco haberi possunt.* Sunt tamen alii auctores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariæ rege dicant.

Ποντικου τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἐχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὁρμαθὸν πέντε ἢ καὶ δέκα. Ἐξόπισθεν οὖν τῆς χαλκῆς καλάμου βοτάνης σκευασία (73) ἐκ νίτρου τεάφης, καὶ κορβούνου ἰτέας πλήρης. Ὅσμὴν οὖν ἀσπίθος ἣν τοῦ σπινθῆρος πυρὸς, εἰ πλησιάσειεν. Τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ αἴφνης ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὐτὴ τὴν ἔμπροσθεν. Καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἄχρι μιλίου ἑνὸς· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον, εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦσιν. Ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσον καὶ περονήσας ἡ βολὶς τὸν ἕνα οὐ χαυνοῦτοι πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυσὶ σώμασιν ἀτονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι καὶ ἔνοπλοι. Ἀλλ' ὅταν ἡ βολὶς τύχῃ σιδήρου, ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης ὁπλοποιΐαν [ὁπλοποίᾳ] στενοχωρουμένης, τὸ σφυρῶδες [σφαιρῶδες] εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει, καὶ ὥσπερ ἦλος ὁ βόλος γίνεται· καὶ διέρχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.

A sumpserunt. In ipsos enim globulos plumbeos, nuci Ponticæ magnitudine pares, machina ænea, cui recta serie imponebantur, quinque vel decem expulsos mittebant. Post æneum autem tubum (*fistulæ enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur*) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro, sulphure et carbone saligno contritis ac commistis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arcto a globulis cohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hicque antecedentem. Vis illa tandiu durat donec per foramen tubi pulvis accensus B erumpat, qui milliaris unius spatio fertur: et obvium quidquid habet, sive hominem, sive quodcunque aliud brutum animal quamvis ferro tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens et acris sit. Globulus etiam cum per unum transadactus fuerit, in sequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit, vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa clavo assimilatur, et interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

CAPUT XXXI.

Ad synodum celebrandam (74) proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, et quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ἐν δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἔπλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσὴφ καὶ

Anno illo imperator Joannes, patriarcha domino Josepho, cæterisque episcopis et Eccle-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) *Βοτάνης σκευασία.* Βοτάνης appellant Græci moderni pulverem tormentarium seu pyrium. Hoc loco Τεάφης, per T scribitur in cod. ms., sed in dictionariis Græco-Barbaris θειάφι, sulphur. Verba porro illa, Ὅσμὴν οὖν ἀσπίθος ἣν τοῦ σπινθῆρος πυρὸς, εἰ πλησιάσειεν, reddidi ut in textu leguntur. Et pro ἀσπίθῳ, ἄσφαλτον voluisse dicere probabile est, cum ἀσπίθος, Græco-Barbara vox, idem significet ac σπινθήρ. Deinde quis odor scintillæ illius pulveris accensi, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est?

(74) **Ad synodum Florentinam celebrandam imperator e portu Constantinopoleos solvit anno 6946, Novemb. 25, Indict. 1, Christi 1437. Post multas rixas, contentiones atque dissidia, quæ pacem ac concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Photio Constantinop. patriarcha, qui Ignatio ejecto sedem invasit, schisma secutum est: quod instar ulceris carcinomatici serpsit, nec postea sanari potuit, quamvis Christianæ pacis studiosi medicamina et unguenta ei adhibere conati sint. Sub Constantino demum Monomacho, patriarcha Constantinopolitanus factus Michael Cerularius, odio capitali Ecclesiam Romanam ejusque præsules prosecutus est: illiusque malis artibus discordia invalnit. Alexio patriarchæ successit Cerularius anno mundi 6551 (Christi 1043), Martii 25, ut scripsere Georgius Cedrenus, et Joann. Curopalates Scylitza. Quæ in Ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael, quantumque fuerit Leonis IX pacis ac concordiæ studium, in hujus contra Acridanum actis, et apud Baronium videre licet anno 1053. Quod ut magis confirmemus, malevolumque Cerularii animum ostendamus, Græci, anonymi quidem, testimonium adducemus, quod exstat in bibliothecæ Regiæ ms.**

C Σημείωσαι, ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἀναχθεὶς εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τὸν πάππα Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν διπτύχων, τὸ τῶν Ἀζύμων ζήτημα ἐπενεγκὼν αὐτῷ τῆς ἐκβολῆς αἴτιον, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκην, ὥς φασι. Συνήργησεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας ὁ πατριάρχης καὶ Λέων ὁ Βουλγαρίας. Ἦν δὲ ἡ βασιλεία τοῦ ῥηθέντος τοῦ Μονομάχου κατὰ τὴν χρονικὴν τοῦ Σκυλίτζη περίληψιν ἐν ἔτει ,ςφνζ'. Εἰσὶν οὖν ἐν τῷ παρόντι ,ςϡξα' ἔτει (ἐν ᾧ καὶ ἡ ἅλωτις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Τούρκων γέγονε, Μαΐῳ κθ' ἡμέρᾳ τρίτῃ) ἔτη υδ' ἀφ' οὗπερ ἐγένετο τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγκων τελείως. Ὁ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἐπὶ πλέον ἀνήγειρε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξέκαυσεν αὐτοῦ. Καὶ διά τινα κοσμικὰ πράγματα, ἅπερ ἔφθασε διακοκήσας ὁ Ἰταλὸς Ἄργυρος· ἐπὶ πλέον δὲ ὅτι τὸ ἐθέλειν τὸν πατριάρχην ἐκεῖνον, καὶ D τοὺς μετ' αὐτὸν, εἶναι μὲν ἀνεγκλήτους καὶ ἀκρίτους παρὰ τοῦ Ῥώμης, ἀντιπεριστῆσαι δὲ εἰς ἑαυτοὺς καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνου κράτος, καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων, ὅπερ ἦν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων ἐξάρχων. *Imperante Constantino Monomacho in sedem patriarchalem collocatus est Michael Cerularius, qui statim ubi creatus fuit, papam Romæ e sacris diptychis abrasit, et objiciens quod pane azymo Eucharistiam conficeret, et Symbolo additam Spiritus sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjutores ipsi fuere Petrus Antiochiæ patriarcha et Leo Bulgariæ archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille juxta Scylitzæ Chronicon anno 6557* (Christi 10..),

ομίσματα, εἰσῆεσαν πλέοντες ἀπὸ τῆς
νου εἰς Βενετίαν (77). Ἐξελθόντες οὖν
ν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς
, τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην καὶ
τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. Ὁμοίως καὶ
ρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς. Ἔδω-
τοῖς (78) καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον
ς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Ἠθροίσθη-
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πό-
τε καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν καὶ ἐνωτίσα-
καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος
ικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδόντες καὶ δακρύ-
ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τὸ, Κύριε,
τὴν Ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν
πονηροῦ· σὺ εἰς ἐν σύναψον· σὺ τὰ
κ μέσου διάρρηξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω
Γραικοὺς, οὔτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες,
ξ ἄκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλο-
ῦν δὲ οἴδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι
οἱ πρωτότοκοι τῆς Ἐκκλησίας υἱοί, καὶ
οῦ ἐστι τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς. Ἅπάραντες
νετίας διὰ ξηρᾶς ἦλθασιν ἐν Φεραρίᾳ.
μενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανα-
ν Φεραρίᾳ νόσος· κἀκεῖθεν ἅπάραντες
λωρεντίᾳ. Ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπλη-
νοδος. Ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ μέρους τῶν
πὸ τῶν ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος·
μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καδδηνάλιος τοῦ
ρου Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ
δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως·
Μάρκος, ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασιν καὶ
ἐγίων συνόδων, κανὼν καὶ στάθμη ἀπαρ-
ὁ Βησαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας
Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν· ἀρχιε-
μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμῶν, καὶ ἀρ-
Ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ
ίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος καὶ καθο-
ῆς, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν
ες λόγου, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαϊκοῦ

A miserat, conscendunt, et Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Romæos respub. cum humanitate suscepit; imperatoremque ut alterum monarcham et saluti animorum providentem, patriarcham pariter et cæteros metropolitas excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri et feminæ confluxerunt, ut divinam sacramque mystagogiam juxta Orientalis Ecclesiæ ritum viderent et audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant: Domine, Ecclesiam tuam a maligni telis illæsam tuere: in unum eam congmenta, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam B Græcos videramus, quique eorum ritum et cæremoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus et credidimus primos Ecclesiæ fœtus eos esse, et Spiritum divinum eorum ore loqui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi synodus peracta et conclusa est. Primas partes inter Græcos metropolitas agebat Marcus Ephesinus: inter Italos vero cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis profanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita in Græcis litteris atque sacrarum C synodorum decretis apprime eruditus erat, canon ipse et statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, et Isidorus Russiæ metropolitæ. Hi inter cæteros archipræsules doctissimi erant: etiamque magnus chartophylax Balsamo et archidiaconus. Ex senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius et judex universalis, et Argyropulus: hi sapientes erant, et in Græcorum scientia aliquatenus eru-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ῆς *Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν*. Con-
i solverunt Novemb. 24, anno 1437,
nstantinopoli terræmotus accidit. Phran-
4, lib. II, sit imperatorem advenisse Ve-
uarii 8, anno 6946 (Christi 1438). Qui
cum imperatore et patriarcha aderant,
netias advenisse Sabbato τοῦ Ἀσώτου, id
o pridie Dominicæ qua Orientalis Ec-
gelium prodigi filii, quod habetur Lucæ
iturgia recitat. Experiendum est num
hranzes cum his. Anno illo 1438 cyclus
4, solis 19, littera Dom. E; ergo Pascha
die 13: a quo si retro numeremus Do-
perveniemus ad Februarii diem 9, Do-
ῦ Ἀσώτου, seu filii prodigi. Pridie ergo
m Februarii dies 8. Dominica illa Ἀσώ-
atinis Septuagesima dicitur. Ab illa Do-
sequentem, quæ τῆς Ἀπόκρεω appella-
us egregie vescuntur Græci. Convenit
io diei 8 Martii anni illius, qui fuit
εύτερον τῶν Νηστειῶν, quo die patriar-
us papam salutavit osculo pacis in Do-
feri Phranzes cap. 16, lib. II, et qui con-

cilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque patriarcham noluisse juxta Occidentalium consuetudinem papam salutare.

D (78) *Ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς*. Quodnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc concesserint nescio, nisi forte S. Georgii, in quo Venetias reversi pro defuncto patriarcha liturgiam celebrarunt. Notant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum duce rogatum imperatorem a concilio Venetias reversum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juberet; quod factum. Ad celebrandum protosyncellus, quos Latinis norat maxime adversari, elegit: et præsente Venetiarum duce patriciisque, sacra liturgia, iis probantibus cæremoniasque laudantibus, peracta est. Excusant hanc celebrationem in Latinorum templo peractam dicuntque in proprio Antimensio celebrasse, vasis suis usos esse, omnemque ordinem et cæremonias Ecclesiæ suæ servasse. Nec omittendum est Heracleæ archiepiscopum cum Lacedæmoniensi celebrare noluisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur, quod ad ordinem sacerdotalem quemdam homicidam promovisset.

ἀνραιφνη φιλίαν εἰς αὐτόν. Ἦν προκατειλημμέ- A
νος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν Φραγγίᾳ ὁ
βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγγοις, καὶ
ἐγεγόνει Φράγγος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ
τοῦ Μουρὰτ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐ-
τὸν ἐκ τῆς δύσεως. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες
αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι Περὶ τῶν ὧν ἠκού-
σθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπείρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰτα-
λίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πί-
στεως; ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθέως
ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνστα-
τίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάζοντο αὐτοὺς, ἐρωτῶν-
τες· Πῶς τὰ ὑμέτερα; Πῶς τὰ τῆς συνόδου; Εἰ
ἄρα ἐτύχομεν τὴν νικῶσαν; Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο·
Πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἀντηλλάξαμεν τῇ
ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυ-
σίαν. Ἀζυμῖται γεγόναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα αἰσχρό-
τερα, καὶ ῥιπυπασμένα λόγια. Καὶ ταῦτα τίνες οἱ
ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὅρῳ; Ὁ Ἡρακλείας Ἀντώ-
νιος (85), καὶ οἱ πάντες· εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς
ἤρετο· Καὶ διά τί ὑπεγράφετε; ἔλεγον· Φοβούμε-
νοι τοὺς Φράγγους. Καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτοὺς,
εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγγοι τινὰ, εἰ ἐμαστίγωσαν, εἰ
εἰς φυλακὴν ἔβαλον; Οὐχί. Ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὕτη
ὑπέγραψεν; ἔλεγον, Κοπήτω· ἡ γλῶττα ὡμολό-
γησεν, ἐκριζούσθω. Οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ
γὰρ ἦσάν τινες τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογρά-
φειν (86) λέγοντες· Οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν [μὴ] τὸ
ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχωτε. Οἱ δὲ ἔδιδον,
καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν C
τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα, καὶ τὰ ἐν
χερσὶ μετρηθέντα ἑκάστου τῶν Πατρῶν. Εἶτα με-
ταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς
τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πέπρα-
κεν, καὶ ἐκείνα τοῦ Ἰούδα ἥμαρτον, τοῦ στρέ-
ψαντος τὰ ἀργύρια· *ἀλλ' οἶδε Κύριος, καὶ ἀνε-
βάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ
ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.*

despœnam dominam Mariam Joannis imperato- A
ris uxorem obiisse comperiunt, pariterque
reginam, conjugem Demetrii despotæ imperato-
risque fratris, fato concessisse. Ad Moratem
postea legatos misit imperator, gratum benevo-
lumque animum suum, amicitiamque cum eo
integram per eos testatus. Morates enim hanc
opinionem animo præceperat, imperatorem in
Franciam transiisse fœdus cum Francis initurum,
ipsum eis adhærere, et terra marique bellum
inferre conjurasse, ut ex Occidentis provinciis
eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt
imperatorem in Italiam non transiisse, ut de
his quæ fama vulgata erant et ad eum perlata,
ageret, sed ut de fidei suæ controversis dogma- B
tibus cum Italis dissereret et communicaret. At
postquam archiepiscopi, episcopi et præsules
triremibus exscenderunt, cives Constantinopo-
leos, ut mos est, eos salutant interrogantque :
Ut se res vestræ habent ? quomodo transacta
est synodus ? num vicimus nos ? Responderunt
illi : Fidem nostram pretio vendidimus ; religio-
nem nostram impietate commutavimus ; et Azy-
mitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos
121 et turpiores dictu sermones habebant, etiam-
que ex iis qui decreto subscripserant, Heracleæ
nempe metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis
vero eis objiceret, Et quare subscripsistis ?
respondebant continuo, Francorum formidine id
egimus. Interrogantibus insuper, num Franci C
tormentis ipsos subjecissent ? num flagellassent,
et in carcerem detrusissent ? respondebant non
ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra
subscripsit, dicebant, ita abscindatur : lingua
confessa est, radicitus evellatur : nec quidquam
aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis
etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum,
dixerunt : Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,
præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua
numerata, illico calamum atramento tingentes sub-
scripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ;
unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos pœnituit, argen-
teos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui ar-
genteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; *Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus
est in Jacob, et ira ascendit super Israel* [1].

[1] *Psal.* LXXVII, 26.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Μωράτ. **Phrantzes**, lib. II, cap. 15, notat Amiram D
Moratem, ad quem Andronicus Iagrus seu Iagris
missus est, voluisse ab illa profectione imperato-
rem avertere. Alii dicunt Joannem imperatorem ad
Moratem misisse Paulum Asanem, ut de profectio-
ne sua cum certiorem faceret. Moratem discessum
imperatoris in Italiam dissuasisse, veritum ne quod
fœdus cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros
etiam Asani dixisse tradunt sultani amicitiam, quam
Latinorum utiliorem imperatori fore.

(85) *Ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος.* Hic Antonius
Heracleensis metropolita, postquam Constantino-
politæ Græci reversi de eligendo patriarcha egerunt,
vel invitus electioni adfuit, non ut suffragium fer-
ret; negavit enim id laturum; sed ut coram uni-
verso clero, peccatum, quod admiserat subscri-
bendo decreto Florentino confiteretur ac exsecrare-
tur; seque dignum, cui manus, qua subscripserat,
præscinderetur, quibusdam familiariter secum
versantibus se fassus est.

(86) *Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν.*
Qui ex clero Constantinopolitano concilio Floren-
tino adfuerunt, negant, quando decreto subsigna-
tum est, Græcos σιτηρέσιον, id est cibaria et pe-
cunias, petiisse, aut Latinos promisisse : quod
Græcis tamen in patriam reversis objectum est,
ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Iidem equi-
dem fatentur pecuniam accepisse aliquos : plures
tamen eorum decreto non subsignavisse. De illo
Florentino concilio adeundus Laonicus, lib. VI,
cap. 13 et seqq. usque ad 17.

ται χρυσῆ, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον καὶ Φιλιππουπόλεως. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ὄρη ὄνες δύσβατοι ἕως ἐγγὺς Φιλίππου, ἐξού- περάσαι τὰ ὄρη, πλὴν διὰ πελεκυφόρων οτόμων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, ἰθεῖν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσ- ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φωσάτου τῶν Οὐγ- ιάσαντες, οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν . Οἱ δὲ Οὔγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἤνυον· τέ- ς τὰ δύο μέρη μηδὲν ἀρεῖκὸν πράττοντες υσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὀπισθεν ν ὁ καθεὶς. Τότε ὁ Μουρὰτ ἐδειλίασε, βα- νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ εἶδε Οὔγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ς τοῦτο ἐνήργησε, πέμπει ἀποκρισιάριον δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἁπάσας ι τὸν Σμέδροβον. Πέμπει οὖν καὶ τοὺς τοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ Δραγουλίου αἰ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. Καὶ μηνύει ᾧ τῇ ῥηγένῃ (90) καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς . Ἦν γὰρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος (91). οτηρητὴς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας ἦν ὁ ῥὴξ ων (92)· μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολι- ην (ἦν γὰρ τότε πεντεκαιδέκατον ἄγων ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤγουν ις, καὶ δίδωσιν ὅρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων, ἐνουσιν ὅρκους τοῦ εἶναι φίλοι καὶ ἡγα- μήτε οἱ Οὔγγροι περάσουσι τὸν ποταμὸν κατὰ τοῦ Μουρὰτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ ρων. Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων (93), τόζομαι, οὐ δεσπόζω.

ρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὔγ- Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν (94) ἣν παρασκευήν. Καὶ συναθροίσας πᾶσαν ρχῆς καὶ Θετταλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς μὸν, πήξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, ᾐζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. Ὁ- μπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, ν ὀνόματι, τοῦ συλλέξαι στρατὸν ἐκ τῆς ις, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν.

polim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interjacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis et salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu Morates tunc perculsus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse, nunc despotam eas adduxisse; quare legatos ad despotam destinat, omnes urbes, quas ei ereptas, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draculio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam reginæ Hungariæ et regni totius proregi et gubernatori significat; Jangus enim præfectus exercituum erat; regnum vero prorex et administrator procurabat Saxonum regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, eumque Saxonum regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur; in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum.

Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros et Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque **123** Thraciæ et Thessaliæ copiis fretum trajicit, et Prusæ castra metatus ad bellum se parat, Orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat ut Amasiæ exercitum conscribat, et Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore despota et Jangus Morati

Ismaelis Bullialdi notæ.

ἐ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγένῃ. Fieri ne- , ut ex superioribus liquet. Aufugerat reginæ, et in Austriam transierat, anno 1441, res humanas reliquit: quare ge- 1443 interesse non potuit.

ν γὰρ πρωτοστράτωρ ὁ Ἰάγγος. Verum n seu Joannem Hunniadem præfectum Hungaricæ militiæ fuisse.

δὲ τοποτηρητὴς τ. κ. Οὐ. ἦν ῥὴξ τῶν oc falsum. Ladislaus enim Polonus rex riæ, eamque regio nomine, non tutorio o rexit: nec unquam Saxonum, qui hoc olonis a Duca sumuntur, rex fuit: sed olonæ regis frater. Videndus Leunel. e istis motibus bellicis et pace cum Hungaris Turcisque inita.

(93) *Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε λέγων.* Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capitis initio dixit Ducas: omnia scilicet in Hungaria per reginam et Hunniadem gesta fuisse et gubernata: hic vero per proregem et regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos et Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus, libb. VI et VII; Leunclavius, lib. XIV, et Phranzes, lib. II, cap. 18.

(94) *Αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν.* Laonicus, lib. VI, et Leuncl, lib. XIV, hujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrant.

ιὲτ κρατοῦντες Βύγλας (98), καὶ
ἄβασιν τοῦ Μουράτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ
ι' ἑτέρας δύο ἡμέρας ἔφθασαν ἐν τῇ
τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον
ὐδη ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐννάτης,
ὧς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους.
ἑάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακο-
ἢ ἔλαττον, στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ
ων κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώ-
δὲ οὐκ ἐπείσθη· καὶ προσεγγίσας
ὁ ἵππος πληγήν, καὶ τὸν ἀναβάτην
οἱ, καὶ καρατομοῦσιν αὐτὸν παρ-
γγος ἰσθεὶς τὸ γεγονὸς, ἦν γὰρ ἡ
ένη τῷ δορὶ, καὶ κραυγαὶ, καὶ
Ὁ φεύγων φυγέτω. Κατέκοψαν
ἐλείστους, καὶ ἡ νὺξ κατέλαβε, καὶ
διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμόν.
νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέζευξαν.
Μωράτ πάλιν τὴν περαίαν περᾷ,
ισίᾳ ἀφικνεῖται, κἀκεῖ τὴν κατοί-
αι.

στιανοὶ μήπω νοήσαντες, ὅτι αἱ
ἰσιν οἱ ἐμπεδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ
ιν οἱ τὰ κακὰ προξενοῦντες, πάλιν
ταθ' ἡμῶν ὀργὴν ἡ τύχη. Ὁ γὰρ
τικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς
ιὶ ὅτι ὁ νέος οὐκ εὐτυχήσει ποτὲ,
ρ' αὐτοῦ ὁ Μουράτ ἐν τῷ παλατίῳ
καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμών. Ὁ δὲ
ξεμὲτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται παρὰ
ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. Μαθὼν
ος περᾷ τὴν περαίαν τοῦ Ἴστρου
αὶ διαβὰς τὰ στενωπὰ πάντα ἔρχε-
ν (3), ἡ πρὸς τὸν Κόσοβαν. Καὶ ὁ
ῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἕτοιμος. Καὶ
ἀφ' ἑσπέρας, πρωῒ σκοτίας οὔσης
ρικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν
ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα.
ρατιὰν τοῦ Τούρκου ὑπερέχουσαν
καὶ τοὺς Οὔγγρους δειλιῶντας καὶ

A tione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Ryglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam pervenium. Postridie prælium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderunt; verum circa horam decimam Saxonum regulus solus, suorum quingentis præterpropter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; et propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus; caput enim hastæ præfixum sublime conspiciebatur, clamoresque et
B vociferationes excitatæ erant, *Qui fugit fugiat.* Magnam itaque stragem Turci edunt: et nocte superveniente, vix superato fluvio, Jangus salvus evasit. Turci, parta victoria, fugatisque hostibus se receperunt: et Morates prospera fortuna usus in oppositam Europæ Asiam iterum transit, Magnesiam petit, habitationemque sibi illic eligit

In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos teneri, vitiisque et flagitiis damna et calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Halil enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, et adolescentulum Mehemetem nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopo-
C leos reducit, imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesiam missus est, ut res imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quæ ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vesperam jam prœlium initum erat, mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, et ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare et fugæ inten-

Ismaelis Bullialdi notæ.

τας **Βύγλας**. Forte hic intelligenda quæ Βοΐκελος appellatur, sub metro- D Æmi montis. Bilgiur a Turcis appellatur. Chalil Moratem in reuxerit, exponunt. Id factum adnorcici anno Hegiræ 850 (id est, peditionemque Moratis in Moream i ita intelligendum est, anno 849 Moratem in thronum imperatorum oponnesum sub finem anni 1445, at Hegiræ 849, venisse, et anno 1446, Hegiræ 850, Hadrianopolim rediisse. Tam annales Turcici quam historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo prælium: quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445, et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955, mensemque Decembrem [id est, Christi 1446] referunt. Ducas forte hujus quoque pugnæ mentionem statim subjicit illis, quæ de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviorum pertineant.

(3) *Πρὸς τὸ Νῆσιν.* Nisis urbs Serviæ ad Ibarem fluvium. Ptolemæo in IX Europæ Tabula habet Νέσον in superiore Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem: verum in illa Ptolemæi tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso Laonicus, lib. VII, Νῆσον vocat.

ομάνων, ὑπεράνω Καππαδόκων. Τὴν
ιύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει
ερίζων αὐτῷ· ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν
καὶ τοῦ Καραμὰν, οἰκῶν ὁ ῥηθεὶς
ε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ
εύοντι υἱῷ τοῦ Μωρὰτ, καὶ προσ-
ῷ Καραμὰν κάτωθεν ὁρμῶντι, καὶ
ῳ ἄνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς
κτῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν
δειαν· ὅθεν καὶ στείλας ἕνα τῶν αὐ-
τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν, ἤγαγεν
κου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης
σαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερ-
ον. Ὁ δὲ Μωρὰτ καὶ πενθερὸς αὐ-
ζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιου-
μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ
, καὶ ὑπαντὴν ποιήσαντες, ἤγαγον
τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει.
τὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος
ατο τελεῖν τοὺς γάμους. Καὶ καλέ-
ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας,
καθὰ Χριστιανοὺς, ἅπαντες ἔθεον
οῖς ἑορτάσοντες τὰ γαμήλια· ἀρξά-
Σεπτεβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν
ἐτελείωτο καὶ ὁ γάμος. Τοὺς σὺν
ις οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψι-
ας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμεί-
πεμψε. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεό-
γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ
ιδίᾳ ἀπέλυσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνη-
αρίου μηνὸς ἤδη μεσαζομένου, καὶ
του ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην,
ιων ὡς ὠκύπτερός τις ἀετὸς ἐπέστη,
φὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατεσφρα-
ίας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω
πατρὸς αὐτοῦ (11). Ἡ δὲ γραφὴ
ὰ τῶν βεζιρίδων τοῦ τε Χαλὶλ, καὶ
ήλου οὖν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς
ἔλευσιν αὐτοῦ τοῦ ἀναλινώσκοντος
ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐπιδῆναι πηγάσῳ
καὶ ἀφίκεσθαι ἐν Θρᾴκῃ, πρὸ τοῦ
ὰ πέριξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευ-
ς. Ὅ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων. Οὐκ
μετιστᾶσιν αὐτοῦ πλὴν, *Ὁ ἀγαπῶν
μοι.* Αὐτὸς δὲ ταχέως ὤχετο ἔχων
οἰκείους δούλους τοξότας, καὶ ὠκυ-
ροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας
ξιφηφόρους καὶ ἀκοντιστὰς ἱππέας
ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν
μὸν ἐν Χερρονήσῳ κατέστη. Καὶ
λλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ
τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν τα-
ις ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ

A siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus ac divitiis sibi par esset, verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas et Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, et Cara Iusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcunque ab eo sperabat. Unum itaque vezirorum suorum Sariciam misit, qui summo honore et gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum
B Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum et hilaris sponsam excepit imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus dignitatis suæ ducibus et principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatibus interfuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, et transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, et omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit. Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ
C minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata ac lecta, patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant veziri, Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nuntiabant, hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret, sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse resciverint, proficisceretur. His paruit, et confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: *Qui me diligit me sequatur.* Eum
D itaque diligenter abeuntem celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores et ensiferi sequebantur: **127** biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nuntiaret. Crebræ deinde sermonibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ıt vult Leunclavius in *Pand. Histor.* **cia ad Boream** et occasum termina- **n Syria** et Caramania ei objacent: **a minor.** Leunc. cap. 163 adeundus.

(11) *Ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.* De Moratis morte et Mehemetis initiis Laonicus, lib. VII, in calce, et VIII, in capite adeundus. Leunclavius etiam libb. XIV et XV, et Phranzes lib. III, cap. 2.

tos esse. Morates orto sole **125** Hungarorum tentoria dissipata cernens, et fugæ ipsos se commisisse, in eos impressionem facit ; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celebrem victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Hac insuper victoria lætus converso itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis despota erat, comperta regis expeditione, triremiumque ad Hellespontum appulsu, Turcas internecione perituros prædixerat : ultraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum : quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates : et ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achaiæ despotam Albani statim prodiderunt : qui, patefacta eorum fraude, fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque et Clarenciam excurrit, cunctis sibi obviis deletis, Hexamilioque everso et in ruderum congeriem redacto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

A εἰς φυγὴν μελετῶντας. Τότε ὁ Μουρὰτ ἡλίου ἤδη αὐγάζοντος ὁρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὔγγρων διεσκεδασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκύλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν· ἄλλοι ἔφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουράτ, καὶ ἧττα τοῦ Ἰάγγου. Στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευσεν. Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ ῥηγὸς, καὶ τὰς τριήρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἑξαμιλίου εἶλε Θήβας καὶ τὰ πέριξ χωρία. Στραφεὶς δὲ ὁ Μουρὰτ σὺν εὐτυχίᾳ πλείστῃ, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος (4) οὐκ ἤθελε. B Καὶ στρατεύσας, καὶ θεὶς χάρακα ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτὸ· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἑξήκοντα χιλιάσιν ὢν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν (5)· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐννοήσαντες ἀπέδρασαν. Ὁ δὲ Μουρὰτ μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας (6) δραμὼν, καὶ ἀφανισμῷ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπανέστρεψε χαλάσας τὸ Ἑξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλωτεύσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδας ἑξήκοντα.

CAPUT XXXIII.

Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianoj olim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, morbus, et insomnium ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviæ despotæ filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad moratem.

Per idem tempus imperator Joannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac dissensionem, tum ob despœnæ interitum, morbo correptus est, et paucos post dies Romæorum ultimus imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavibus animum ejus captavit, et offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, **126** a principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit Turcatiris filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (7) ποδαλγίᾳ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλίψεσι καὶ δυσφορίαις ὤν, πῇ μὲν διὰ τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ταραχὴν, πῇ δὲ διὰ τὴν ἐνδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαβεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὕστατος βασιλεὺς (8) χρηματίσας Ῥωμαίων. Τὸν δὲ Κωνσταντῖνον ἁρπάσαντες, οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἦγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Καὶ πρέσβεις στείλας εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιώσας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μειλιχίοις λόγοις εἰρήνευσεν αὐτὸν, ἅρας ἐκ μέσου πάντα παρεληλυθότα σκάνδαλα. Βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι (9) τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἠγάγετο νύμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατὴρ (10) ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(4) *Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος.* Adeundus Laonicus lib. VII, ubi diffusius illam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes, lib. II, cap. 19.

(5) *Παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανιτῶν.* Moreæ seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes, lib. III, cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.

(6) *Μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας.* Patræ urbs Achaiæ in Peloponneso metropolis. Clarenza vulgo *Chiarenza*, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. Aliis est Dyme. Sita est in ora occidua Moreæ seu Peloponnesi.

(7) *Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης.* Phranzes, lib. II c. ult.; Laonic. lib. VII, sub finem. Constantinus imperatoris Joannis frater, Demetrio fratri natu majori prælatus est. Metuebant enim Constantinopolitani, ne Constantinus repulsam passus, Demetrio et ubi bellum inferret, resque Græcorum reliquas perderet.

(8) *Ὕστατος βασιλεύς.* Joannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.

(9) *Βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι.* Leunel. lib. XIV, hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcarr, neptem et Sulcimani filiam fuisse tradit, ex historia Hamivaldana : noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Historia consentit.

(10) *Θυγατέρα τοῦ Τουργατὴρ.* Hujus Dulgadiris sive Turcatiris ditio, Anadole, sed vera pronuntia-

κειμένων Τουρκομάνων, ὑπεράνω Καππαδόκων. Τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει καὶ πλούτῳ ἰσοτερίζων αὐτῷ· ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπερσῶν καὶ τοῦ Καραμὰν, οἰκῶν ὁ ῥηθεὶς Τουργατὴρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασίᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μωράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμὰν κάτωθεν ὁρμῶντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσοὺφ ἄνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς συγγενείας, κεκτῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στεῖλας ἕνα τῶν αὐτοῦ βεζιρίδων τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερνὴν πολυτάλαντον. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς, μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἔπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ' Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν εὔζωνον, καὶ ὑπαντὴν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. Ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. Καὶ καλέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας, οὕτω Τούρκους καθὰ Χριστιανοὺς, ἅπαντες ἔθεον σὺν δώροις πολλοῖς ἑορτάσοντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέβριον, ἐτελείωτο καὶ ὁ γάμος. Τοὺς σὺν αὐτῇ οὖν ἐλθόντας οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἔπεμψε. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ἅμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἤδη μεσαζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, εἷς τῶν ταχυδρόμων ὡς ὠκύπτερός τις ἀετὸς ἐπέστη, διδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατεσφραγισμένην. Ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (11). Ἡ δὲ γραφὴ ἦν σταλεῖσα παρὰ τῶν βεζιρίδων τοῦ τε Χαλλὶ, καὶ τῶν ἑτέρων. Ἐδήλου οὖν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τοῦ ἀναλιενόσκοντος μὴ βραδῦναι, ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐπιβῆναι πηγάσῳ ἵππῳ πτερόεντι, καὶ ἀφίκεσθαι ἐν Θράκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ πέριξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβὰς ἐνὶ τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων. Οὐκ ἦπεν ἄλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ πλὴν, *Ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθήτω μοι.* Αὐτὸς δὲ ταχέως ᾤχετο ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκείους δούλους τοξότας, καὶ ἀκυδρόμους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζούς· τοὺς δὲ ξιφηφόρους καὶ ἀκοντιστὰς ἱππέας ὄπισθεν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν διαβὰς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρονήσῳ κατέστη. Καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συνασθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ

siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus ac divitiis sibi par esset, verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas et Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, et Cara Jusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcunque ab eo sperabat. Unum itaque vezirorum suorum Sariciam misit, qui summo honore et gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum et hilaris sponsam excepit imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus dignonis suæ ducibus et principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatibus interfuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, et transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, et omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit. Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata ac lecta, patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam sci ipserant veziri, Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nuntiabant, hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret, sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse resciverint, proficisceretur. His paruit, et confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: *Qui me diligit me sequatur.* Eum itaque diligenter abeuntem celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores et ensiferi sequebantur: **127** biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nuntiaret. Crebri deinde sermonibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

tione Aladeule, ut vult Leunclavius in *Pand. Histor. Turcic.* Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei objacent: ad ortum Armenia minor. Leunc. cap. 163 adeundus.

(11) *Ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.* De Moratis morte et Mehemetis initiis Laonicus, lib. VII, in calce, et VIII, in capite adeundus. Leunclavius etiam libb. XIV et XV, et Phrantzes lib. III, cap. 2.

multu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari : quare morte sæpius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant : eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulæ ordines officialesque veziri, satrapæ, provinciarum et oppidorum rectores, impuræque suæ religionis mystæ et doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt, et pedes incedunt. At princeps et qui comites ei aderant, equis insidebant. Milliaris deinde semissem emensi, labiis compressis magnoque silentio, gradum stiterunt, planctumque ingentem cum lacrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desiliit, quique in ejus comitatu erant, pariterque ac illi planxerunt, clamoribus et ejulatibus aerem verberantes. Illa die luctum ingentem ac planctum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati usque ad palatii portam processerunt : ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie cum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, et nuperrime imperium adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset! verumtamen Deo permittente factum propter peccata nostra), coram vero et procul patris sui satrapæ et veziri Halil et Isaac Bassæ stabant. Ejus vero veziri Siachin eunuchus et Abrahamus, ut mos est, ei adstabant. Tunc imperator Siachin mesazontem suum interrogavit : *Quare patris mei mesazontes procul stant ? ipsos voca, et dic Halili ut locum consuetum repetat. Isaacus vero cum cæteris Orientis præfectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulturæ mandet :* **128** *provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat.* His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam accedunt ; et Halil Mesazontis dignitatem retinuit. At Isaacus, magnatibus plurimis stipatus, cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in ædicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat : dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

ἐν Χερρονήσῳ διάβασιν. Καὶ διαλαλιᾶς συχνῆς γενομένης καὶ φήμης ἀπανταχοῦ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἀτακτήσας ἀφηνιάσῃ· ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο καὶ τελευτὴν πολλάκις κρύπτοντες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ. Καὶ τοῦτο ποιοῦσι ὅτε μέλλων διαδέξασθαι οὐχ εὑρίσκεται. ἐν ᾧ τόπῳ ὁ τελευτὼν ὑπάρχει. Μετὰ ταῦτα ἀπάρας ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνέῤῥεον πλῆθη πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτῷ. Ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἅπασα ἡ τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἵ τε βεζίριδες, καὶ σατράπαι, καὶ ἔπαρχοι, καὶ δήμαρχοι, καὶ οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας μῦσται καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιστήμαις καὶ τέχναις ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπαντήν. Ἐλθόντες οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἓν στοιχηδὸν, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐδάδιζον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἵσταντο ἐποχούμενοι. Ἐλθόντων οὖν ἄχρι ἡμίσεος μιλίου, ἄκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν οὔσης, ἀθρόον στάντες, κοπετὸν μέγα μετὰ δακρύων ἀνήγειραν. Τότε καὶ αὐτὸς ἀποβὰς τοῦ ἵππου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, βοῆς σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. Καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιστᾶνες τῷ ἀρχηγῷ, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. Καὶ ἐπιβάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου· καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰσελθὼν, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε. Τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσεως γενομένης μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος (καὶ πλέον τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἔτι ὄντος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρικῇ καθεσθεὶς, (ὡς οὐκ ὄφελον, πλὴν παραχωρήσει θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν), ἵσταντο ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ οἱ σατράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ βεζίριδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ τε Χαλὶλ πασίας, καὶ ὁ Ἰσαὰκ πασίας. Οἱ δὲ τούτου βεζίριδες Σιαχὴν ὁ Εὐνοῦχος, καὶ Ἰπραὶμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ καθὰ τὴν συνήθειαν. Τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ἠρώτησε τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα· *Τί ὅτι ἀπὸ μακρόθεν ἵστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μοῦ πατρός ; Κάλεσον αὐτούς, καὶ εἰπὲ τῷ Χαλὶλ ἐστάναι ἐν* τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προύσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς Ἔφας ἄρχουσι, ταφῇ δοῦναι τὸ σῶμα τοῦ μοῦ πατρός. Ἐχέτω δὲ καὶ τῶν δραπανικῶν θεμάτων τὴν φροντίδα. Ἀκούσαντες, οὐ ταῦτα, παρευθὺ δραμόντες κατὰ τὸ σύνηθες, ἠσπάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλὶλ ἔμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἄρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ, εἰς Προῦσαν ἀπῆλθε, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πλεῖστα νομίσματα κενώσας (12) ἐν χερσὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) *Πλεῖστα νομίσματα κενώσας.* Leunclavius in *Annalibus Turcicis*, Selimem II in funere patris ingentem pecuniæ summam erogavisse scribit, et fun[illegible] apparasse. In funere Bajazitis I tum

ατος οὖν τοῦ Μωράτ (13) οὐκ ἦν πολυνο- A
τος, οὔτ' ἀχθηφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ
ὑτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων
τερος, οἶμαι Θεοῦ κρίνοντος κατὰ τὴν τοῦ
τρὸς τὸ κοινὸν εὔνοιαν, καὶ τὴν συμπαθε-
τρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ
ὑτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ
Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόρκους συνθήκας ἔπραττε,
ἰς τέλος ἀσινεῖς καὶ ἀθολώτους ἐφύλαττεν.
καὶ παρὰ σπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινες, καὶ
εις τῶν ὅρκων μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλά-
ῦ Θεοῦ ἐφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην
τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ·
μακρὰν τὰ τῆς μήνιος ἐξετείνοντο πλέθρα,
ος μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος. B
τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος
ἀλλ' ἅμα οἱ ἡττηθέντες πρεσβεῦσαι τὰ τῆς
ἐσκέψαντο, καὶ αὐτὸς προθύμως ἐδέχετο,
πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς
ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ Πατὴρ τῆς
ἀντεμέτρησε τὴν τελευτὴν τοῦ βαρβάρου ἐν
καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. Ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου
μέραι τέσσαρες. Ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ πα-
ὺν ὀλίγοις νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον (14),
ταμοὶ διαῤῥαγέντες πλησίον τῆς πόλεως,
ἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λειμῶνας
ος γῆς βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων
οεραὶ φύονται. Ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ
ι, καὶ ἡμίονοι, καὶ τῶν ἵππων οἱ ἀγέρωχοι
ιόνος, οἰκοδομάς τε διαφορωτάτας εἰς θάλ- C
αι τέρψιν κατὰ καιροὺς, καὶ πᾶν ἄλλο χρή-
ς ἀπόλαυσιν. Ἐβούλετο δὲ διατρῖψαι ἡμέ-
ὰς ἐκεῖ ἰδιάζων σὺν ὀλίγοις οἰκειοτάτοις
ψυχὴν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίδων, καὶ
τοῦ παρελθόντος γάμου. Διαβὰς οὖν, καὶ
ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς σύνη-
πιούσῃ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον,
; κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρὲς
ῶδες περίεστι. Καταχλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς
οσήσας ἐπιλειψήσας ἀπέθανεν δευτέρᾳ τοῦ
ίου μηνὸς (15) τοῦ ,ςϑνη' ἔτους. Λέγεται

Morates equidem haud diuturno gravique morbo conflictatus fato cessit, verum longe, quam suus pater, doloribus et ægritudinibus minus vexatus. Hoc ei tributum Dei decreto mihi videtur ; cui hujus viri erga genus humanum benigna mens, et erga pauperes miseratio perspectæ erant. Non solum enim, quæ cum genere ac impia superstitione sibi conjunctis jurejurando fœdera sanciverat, integra semper servavit, sed etiam pactis conventis cum Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones a Christianis violatæ fuerunt, fœderaque confusa, Dei oculum, cui nihil est absconditum, non latuerunt, ab iisque injuriarum acceptarum vindex ille meritas pœnas exegit : non perduravit tamen ipsius ira, nec partam victoriam barbarus est persecutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat : sed quam primum victi pacem per legatos petere voluerunt, ad eos admittendum promptus erat, et pace confecta dimittebat pugnas, adversatus, concordiæque studiosus. Hac de causa pacifica morte nec ferro properata, pacis Pater cum remuneratus est : quatuorque tantum diebus decubuit. Is aliquot adolescentibus comitibus palatio suo relicto in insulam urbi vicinam trajecit ; hanc fluvius in alveos divisus longam latamque efficit, in cujus pingui solo pecoribus apta pascua virent ac luxuriant ; ibique greges ovium, mulorum et equorum, quos princeps originis generosæ habet, armenta pascunt. In ea quoque insula egregiæ ac splendidæ sedes visuntur, cum ad balneorum usum, tum ad delicias, utilitatesque et commoda, pro anni tempestate captanda comparatæ. Multos illic dies privatim cum suis sibi familiarissimis transigere decreverat, ut a curis et laboribus, quibus nuptiarum celebratione defessus fuerat, respiraret. Ad insulam cum transiisset, diem unum genio præter consuetudinem indulgens exegit. Sequenti die in palatium se transferri jubet, capitis gravedine premi, corporisque partes omnes stupore correptas esse questus. Cum ergo per triduum morbo decubuisset, secunda Februarii die obiit, anno mundi

Ismaelis Bullialdi notæ.

erunis epulum, etiam instructum lib. VIII *usulm.* in fine.

Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωράτ. De genere mortis et ejus indole, eadem, quæ Ducas, ex m historiis Leunclavius tradit.

διέβη τὴν νῆσον. Illam sic explicat Leunula vero Adrianopolitana vocatur interjecinibus duobus, Meritzæ Tunsæque, spatiod amœnos admodum hortos, campos et mplectitur. Meritza olim appellatus fuit Tunsa vero Tænarus.

ευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός. Hoc loco us discordiam auctorum in assignando anii, quo obiit sultanus Morates II. Hic Boter Ducas anno 1450 contigisse asserunt : eiraganitur Phranzes, lib. 3, cap. 2, qui asnum anno mundi 6959, mense Februario, lavius, lib. 14, et in *Annalibus Turcicis*, igrasse refert anno 855, mense Meherem urii seu feria 4 ; totis 13 diebus mors

illius occultata est : die vero 16 Meherem Adrianopolim accessit Mehemetes. Cœpit annus Hegiræ 855, Februarii die 3, feria 4, anno 1451, cum cyclus solis esset 4, littera C. Obiit Morates die Mercurii seu feria 4, Meherem seu Muharram mense : usque ad filii adventum, mors ejus in occulto per dies 13 habita est, et die 16 Muharram Mahemetes Adrianopolim venit. Dies 16 fuit feria 5, seu dies Jovis, qui congruebat tunc cum die 18 Februarii. A quo si retrocedamus per 13 dies, proximam feriam 4 reperiemus Muharram diem 1, Februariique diem 3. Unde concludere possumus Moratem obiisse Februarii die 3, quæ fuit Neomenia Muharram, deincepsque ejusdem mensis die 16, seu 14 Muharram, mortem Moratis vulgatam, simulque sultani Mehemetis Callipolim adventum : biduo post, nempe 6 Meharram et Februarii 18, Mehemetem imperatorem salutatum fuisse. In hocce Ducæ textu transcriptoris, non auctoris errorem esse, ut credam, adducor eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes,

ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιάρ Α νομίμου γυναικός· καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο· ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς, καὶ μητρυιᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐβρενὲζ Ἅλιν ὀνόματι πρωτοοστιάριος (18) ὢν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ῥηθείσης τὸ παιδίον ἔπνιξε. Ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἅλιν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδὸς, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο. Τὴν δὲ ἑτέραν αὐτοῦ μητρυιὰν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας Χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν Β τῶν Οὔγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθείσης, ἀλλὰ ἀκμὴν εἰς σύστασιν προχωρησάσης, ὃ ἐβουλήθη οὐκ ἐδύνατο πρᾶξαι. Ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωρὰτ, καὶ τὸν Μεχεμὲτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, αὐθὶς ἀποκρισιαρίους ἔπεμψε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνομοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων· ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν, καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. Ὅταν γὰρ λάβῃ ἐκεῖνος, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. Ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δορὰν ὑπενδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὢν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. Φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισιαρίους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δοὺς καὶ λαβὼν, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, στείλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρυιὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονείμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὁρίων Σερβίας, εἰς διατροφὴν καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς.

Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει (20) τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἀναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθεδρίαν προσαγορεύσοντες. Τίνας τίνα; Οἱ ἄρνας τὸν λύκον, οἱ στρουθοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχορραγοῦντες τὸν θάνατον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου Ἀντίχριστος, ὁ τοῦ Χριστοῦ μου κτίσματος φθορεὺς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς, ὡς μαθητὴς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ὄφιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας διαθήκας, καὶ ὀμνύει Θεὸν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιαρὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμέ-

gitima susceperat, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenesis filium primum hostiarium in ædes prædictæ novercæ suæ misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Halim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviæ despotæ filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat et ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam recens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe, de generi sui Moratis obitu certior factus, et rerum summam obtinere **130** Mehemetem, apocrisiarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam fœdera et pacta, quæ sibi cum ejus patre intercessersunt, renovaret, et sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quæ omnia Mehemetes præstitit, non eo tamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Hæc et alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento fœdera renovavit, et pacifice eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit: beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviæ finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, cæterosque vitæ usus suppeterent.

Eodem tempore Romæi Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initiis, destinant. Verum qui? et ad quem mittebant? Agni ad lupum, passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero præ Antichristo Antichristus, Christi Domini mei caularum devastator, crucis, et in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis, amici personam indutus, Satanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscipit, nova fœdera pangit, Deum falsi prophetæ sui, et prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum: et per totum vitæ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(18) *Πρωτοοστιάριος.* Turcici *Capigi-bachi.*

(19) *Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο.* Laonicus, lib. VII, idem de Spentiaris filia Isaaco-Bassæ nupta, et de Georgii despotæ filia, ad ipsum remissa.

(20) *Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει.* Laonicus, lib. VII, pacem a Græcis initam et fœdera sancita cum Mehemete tradit.

δυναστεύων ἀφήρπαξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν. Εὑρὼν οὖν εὔλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ ἅρπαγος κατὰ τοῦ πρώην ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνερευνῶντος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐστράτευσε. Καὶ δὴ περάσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρατεύμασι τῆς Δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμείνας τὰ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· κἀκεῖθεν εἰς Σαλουταρίαν τῆς Φρυγίας, τὸ καὶ Καρασάρην παρὰ Τούρκοις λεγόμενον ἐγγὺς ὂν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. Τότε ὁ Καραμὰν, ἀκούσας τὴν ἄφιξιν τοῦ Μεχεμὲτ, ἔστειλε πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰτῶν λύσιν τῶν ἐσφαλμένων σὺν ὑποδόσει τῶν, ὧν ἀφείλετο, φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε δι' αἰτίαν τὴν ἣν λέξων ἔρχομαι. Ἡ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων συναγωγὴ ἐσκέψατό τινα ματαίαν βουλὴν στείλασα πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντες πῶς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος· οὕπω γὰρ ἦν στεφθείς, ἀλλὰ οὐδὲ στεφθῆναι ἔμελλε διὰ τὸ προρρηθὲν, πλὴν βασιλέα ἐκάλουν Ῥωμαίων· λέγουσιν οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρεσβείας μηνύματα τοῖς μεσάζουσι, ὡς ἔθος αὐτοῖς, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ' ἔθος ἄσπρων τριακοσίων χιλιάδων (26) ποσότητα, οὐ καταδέχεται. *Καὶ γὰρ ὁ Ὀρχὰν, ὃς ἐστι καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Ὀθμὰν, καθὰ καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς Μεχεμὲτ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ἡλικίᾳ· καὶ καθ' ἑκάστην συρρέουσιν ὅτι πλεῖστοι πρὸς αὐτὸν κυριωνυμοῦντες, καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύοντες. Αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμῆσαι, καὶ δωρήσασθαι οὐκ ἔχει που τὰς χεῖρας ἁπλῶσαι. Αἰτῶν οὖν τὸν βασιλέα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐπορεῖ τοῦ δοῦναι τόσον, ὅσον αἰτεῖ. Ἐκ τῶν δύο οὖν ἓν αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσοδον διπλασιάσατε, ἢ τὸν Ὀρχὰν ἀπολέσωμεν. Οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο χρέος ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Ὀθμάνου παῖδας, ἀλλὰ δεῖ τρέφεσθαι ἐκ τῶν δημοσίων. Ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ἡ τούτου κατάσχεσις, καὶ ἡ μὴ τοῦ ἐκβῆναι τῆς πόλεως κώλυσις.* Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Χαλὶλ Πέσιας ἀκούσας (καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἡ μὲν μία τὸ εἶναι προσηνῆ κατὰ γνώμην, καὶ ἥμερον, ἡ δὲ ἑτέρα ὅτι ἦν δωροληπτής· καὶ εἴ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων ἐπὶ χεῖρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπτρον, ἀπροσκόπτως ἐκέκτυε διὰ γλώττης ἄνευ φόβου πάντα λόγον σκληρὸν· ἀκούσας οὖν τοὺς παρὰ τοῦ βασιλέως λόγους καὶ συγκλήτου τοὺς μηνυθέντας τῷ ἡγεμόνι Μεχεμὲτ, οὕτως πρὸς τοὺς ἀποχρισιαρίους ἐφθέγξατο· *Ὦ ἀνόητοι καὶ μωροὶ Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς διανοίας ὑμῶν πανουργεύματα οἶδα ἐγὼ πρὸ πολλοῦ· ἄφετε δ' κατέχετε. Ὁ παρῳχηκὼς ἡγεμὼν ἥμερος, καὶ εἰς πάντας ἀκραιφνὴς φίλος ἐτύγχανε, καὶ χρηστῆς συνειδήσεως ἄνθρωπος· ὁ δὲ νῦν ἡμέτερος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ οὐκ ἔστι

bus narravimus, ante paucos annos eripuerat. Nactus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui tertius injuria affectus erat, et propterea recuperare sua tentaverat, bellum infert. Jamque fretum transvectus cum copiis occidentalibus, dumque orientis exercitus ei se conjungerent, Prusæ transacto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phrygiam Salutariam, Turcis Carasarin dictam, vicinam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehemetis profectione Caramanus magnates aliquot suæ ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veniam orarent ac peterent, et ablata castra reddere paratum esse dicerent. Quibus propter dicendam mox causam tyrannus acquievit. **132** Romæorum enim stultus ac insipiens cœtus consilium imprudens iniit, dum ad eum legatos destinant, qui Constantinum imperatorem salutatum esse nuntiarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec ob prædictas causas coronandum, Romæorum imperatorem nihilominus appellabant. Mesazontibus itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant exponunt legati, querunturque Romæorum imperatorem consuetam asprorum trecentorum millium pensionem annuam non accepisse. *Orchanes enim*, inquiunt, *Othmani prosapia, æque ac dux vester, oriundus est, vir ætatis perfectæ: ad quem singulis diebus quamplurimi confluunt: dominum ducemque appellant, ac salutant. Ipse vero, unde ipsis largiatur, donisque honoret, non habet: ideoque imperatorem rogat, qui petenti, cum ipsum pecunia deficiat, satisfacere nequit. Alterum itaque postulamus, aut duplam pensionem nobis solvi, vel Orchanem liberum dimittere nobis licere. Neque enim Othmani posteros alere tenemur; sed in id ex ærario vestro pecunia erogari debet; illum custodiendi, et ne urbe profugiat prohibendi, nobis oneris satis incumbit.* Hæc et similia audivit Halil Bassa, qui Romæis duabus de causis favebat, quod facilis ac mansuetæ indolis esset, quodque dona libenter ab iis acciperet. Si quis sane quovis de negotio cum eo acturus, aurum in ejus manum misisset, et tanquam politum speculum ostendisset, sermones quantumvis asperos, sine offensionis metu effutire poterat. Cum, inquam, audiisset, quos ab imperatore et senatu Mehemeti principi legati sermones afferebant, eos sic allocutus est: *O stulti et insipientes Romæi, consilia vestra astuta et fraudulenta jamdiu est cum intelligo; illa omittite. Defunctus princeps, et rectæ conscientiæ vir, idemque mansuetus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit: noster vero modernus Mehemetes non ea est, quam vos persuasi estis, sententia. Si namque manus ipsius cujus audacia, ferocitas et impetus mihi perspecti*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) *Ἄσπρων τριακοσίων χιλιάδων.* Si pro singulis piastris Hispanicis, argentea aspra 120 tunc computabantur, accipiebant Græci annuam pensionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500. Horce vero tempore 80 solummodo aspris piastrum mutant, edicto imperatorio de re monetaria ante quinque circiter annos lato: dum vezir azemus erat Kara Mustapha Bassa: vir, quamvis ineruditissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat, in rebus gerendis negotiisque expediendis solertissimus ac promptissimus.

στρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπερ- A
ς. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν
ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνου,
τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θρᾴκῃ, καὶ οἱ ἐν
οὖντες Χριστιανοὶ ὑπερήλγησαν, ἐξη-
ἣν ἐν ἀλλήλοις γλῶσσα ἢ διαλαλιὰ
τέλος ἦγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ
φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν
Ἀντιχρίστου. Καὶ τί γέγωμεν, ἢ
; Ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν,
ἴδοσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων
ἀν τῆς πόλεως, μηδὲ εἴπησαν οἱ
ἐσπότα, Ποῦ εἰσιν οἱ φυλάσσοντες
Ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυ-
οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα- B
ν οἰκοῦντες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς
ἐν τῇ Δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ
ἐχεμὲτ, ἤδη τοῦ ἔαρος ἀρξαμένου,
ταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐρ-
ι. Ὁ βασιλεὺς δὲ στείλας ἐν Ἀδρια-
δεις, οὐχ ὅτι ζητῆσαί τι τῶν ὧν
διπλασιάσαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' εἶπον
ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστί που ἑκα-
ἐπέκεινα, ἀφ' οὗ τὴν Ἀδριανού-
πάππος Μωρὰτ ὁ τοῦ Ὀρχὰν υἱὸς
κτοτε συνθήκας ποιησαντες οἱ ἐκ
τοῦ καταγόμενοι μέχρι σοῦ, οὐδεὶς
ρον ἢ καλύβην πῆξαι ἐν τῇ αὐλῇ
Εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις εὑρίσκετο, καὶ
οι συνίστων, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμ- C
τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. Ὁ γὰρ
ὁ Μεχεμὲτ, βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς
ιμένῃ τοῦ πορθμοῦ γῇ κτίσαι φρού-
τικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα,
ὐ μικρὰν ὁ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βα-
λέα ἐπείησεν. Ὅθεν καὶ κατέσευσεν
ι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ᾠκοδόμητο τὸ ἔρ-
ατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν
ροσφκειωμένη. Τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν
ν πάντων σὺν σοὶ, ὁρῶμεν ἀσφαλῶς
ἣν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον
Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτο-
ις εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμέ- D
ων κωλῦσαι· δεόμεθα οὖν, ταύτην
ἀπόσχου, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου
καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ
ούλει καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν.
ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως
τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὔτε
Καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ
ρούριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κω-
τα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσὶ,
Ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου
ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι κατοικοῦσι·

quæ ad opus absolvendum, et ad comportandas materias necessaria erant, vere appetente præsto essent, ad castrum in ostio sacro supra Constantinopolim ædificandum. Hoc nuntio tam ingrato ac acerbo allato, Romæi, qui Constantinopolim, quique Thraciam et Asiam incolebant, insulares etiam Christiani, animi ægritudine ac mœrore consumpti, alios sermones ad invicem præter istos non habebant: *Nunc vicinus est urbis finis: portenta imminentis genti nostræ ruinæ nunc videbuntur: dies Antichristi advenerunt. Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita nobis,* **134** *Domine, prius eripiatur, quam oculi servorum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant inimici tui, Domine: Ubi sunt sancti; qui urbem illam tuentur?* Has voces cum ejulatu et fletu non solum Constantinopolitani, sed et cuncti Christiani per Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, easdem lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemetes vere inchoato, undequaque artifices et operarios collegit. At Imperator Adrianopolim legatos misit, non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem legati ad Mehemetem habuerunt: *Annus jam centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab erepta nobis per tritavum tuum Moratem Orchanis filium Adrianopoli: et ab illo tempore, principum genus ab eo ducentium nullus præter te tugurium, nedum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen pacis descensum postea; et reconciliata concordia in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt. Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orientali freti castrum a fundamentis excitare: quare ut id ab imperatore Manuele consequeretur, diu multumque, ut filius patrem solet, cum precatus persuadere conatus est. Illi tandem annuit, et castrum in littore orientali ædificare permisit; cum etiam multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout decet, nos gerimus, videris procul dubio navigationem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos arcere: urbem fame enecare et consumere; reditusque, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur, rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte; quam cum patre tuo optimo principe amicitiam coluimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tributum insuper, si nobis imperas, id pendere parati sumus.* Ad ista respondit Mehemetes: *Quod urbis sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædificare castrum volui, id mè facere nullo jure prohiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii*

Ismaelis Bullialdi notæ.

στί που ἑκατοστόν. Bonfinius, *Hist.* l. III, lib. 8, Constantinum questum vo opere apud sultanum Mehemetem orum intervallo fallitur Ducas, Adrianopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Mehemetes vero anno 1452 castrum ædificabat. Anni itaque tantum 70 vel 92 elapsi sunt.

φυγίοις (31), τὰς καμίνους παμπληθεῖ ἐργασάμενοι, καθ' ἑκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδίας καὶ Ποντοηρακλείας τὰς δοκοὺς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς λίθους. Κατὰ δὲ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἐξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Δύσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπῆσαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἔμελλε δεῖξαι τοῦ πῆξαι τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἐκπαλαι Φονέαν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὡρίσατο πηγνύναι, ὃ καὶ γενόμενον. Τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασχεσὲν (32) ἐκέλευσε καλεῖσθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται *κεφαλοκόπτης*, ἔχον ἀντικρὺ καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. Διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλὶλ Πασίᾳ δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, καὶ στερρὸν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἕτερον ἐν τῇ ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν· τῷ δὲ Σαριτζίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων. Τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνελάβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συῤῥέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἤγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. Καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πήχεις τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνῖται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ τεχνῖται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτοὺς ὑπὲρ ἀριθμόν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπούργουν, καὶ πέτρας, καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν ὁρῶντες τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν καὶ ἐκ τῆς περαίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅπασαν, παρὰ τῶν ἐρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ (33). Τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλῳ κινούμενοι ἐξῆλθον τοῦ κωλῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον.

A phygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avus suus exstruxerat, Bascesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Ædificandi castri munia suis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem **136** spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Sariciæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrium trias, quæ totidem propugnacula et arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum mœnium, et aliarum castri partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castri ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur; et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superborum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cœlestis duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periere.

Ὁ βασιλεὺς οὖν, ἰδὼν ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλεύματα, τὴν ἄλλην ἐτράπετο,

Postquam animadvertit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) *Καταφύγια*. Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adjacens, Καταγγεῖον appellatus, et nomen illius mutatum fuerit.

(32) *Πάσχεσεν*. Laonicus lib. VIII. hocce castrum appellat λαιμοκοπίαν: sed juxta vulgi errorem scripsit, istam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim et appellatione et situ Propontidis et Bosporus Thracius. Leunclavius a Turcis *Kesseu hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sosthenium vero et Phonea Ponto Euxino viciniora sunt, et propterea Hermæo superiora: de quibus Gyllius adeundus, lib. II, *De Bosporo Thracico*, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Basc-Kesen* recte reddita est a Duca κεφαλοκόπτης, *Basc* enim caput significat, *Kesmek* scindere, et participium *Kesen* scindens.

(33) *Τοῦ ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ*. Vocabatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, *Incorporeorum*: quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cœlestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estiis ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sozomenus, lib. II, Τόπος ὁ ἐν Ἑστίαις, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

ατίου τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπουλοι, οἳ καὶ
ιθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· *Εἰ μὲν ἀπολύ-*
ᾶς, ὦ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι
ισμὰς, χάριν εἰσομέν σοι· εἰ δὲ μετὰ
λίου, μὴ εὑρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμό-
ῶθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι, οὐκ ἔσται
όσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον. Διὸ
· εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ
εἰ δ' οὐ μὴ, κέλευσον ἀποτμηθῆναι τὰς
; · κρεῖττον γὰρ παρ' ὑμῶν τεθνάναι, ἢ
ῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης ὀλέθρου. Ταῦτα
ὁ βασιλεὺς ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέ-
τοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ στείλας ἀποκρι-
πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν· *Ἐπεὶ τὰ τῆς*
ρείσω, καὶ οὔτε ὅρκοις οὔτε κολακείαις
B *αι ποιῆσαί σε ἔχω, ποίει ἃ βούλει. Ἐγὼ*
ς τὸν Θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θελητὸν
τι τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς
του, τίς ὁ ἀντειπεῖν δυνάμενος; Εἰ δὲ
μφυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
το ἀσπασίως ἀποδέχομαι. Πλὴν κατὰ τὸ
ἀδε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους·
τοῦ νῦν τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλει-
ἔχων, καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ
· σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε,
καιος κριτὴς ἀποδώσει ἑκάστῳ, ἐμοί τε
τὴν δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς
ρος, καὶ μηδὲ τὸ οἱονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας
ιν, παρευθὺ ἐκέλευσε διαλαλιὰν μάχης γενέ-
ὁ δὲ βασιλεὺς, προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ ἓξ
C ἶχε τὰ φρούρια ἐν ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χω-
ὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως ἔνδον· καὶ τὸν θερι-
στάχυν, καὶ τὰς λικμιζομένας ἅλωνας (35)
ίμιζον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ
, καὶ εἰς πάχος τὰ τείχη καὶ τοὺς πύρ-
τιθαμὰς ἐκτείνας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἀρ-
αὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλὶλ Πασία χῶνας
ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λιτρῶν
, καὶ τῶν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φε-
αν (36) ὀνόματι παραδοὺς τὸ πολίχνιον·
ίλας αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ἑλλησπόντου
ντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἑλλήσπον-
ὁποίας ἄρα αὐθεντίας τυγχάνουσι, ἤτε Γε-
ἤτε Βενετοὶ, Κωνσταντινουπολῖται, Καφα-
D ραπεζούντιοι, Ἀμυσινοὶ, Σινώπεοι, καὶ οἱ ἐκ
; αὐθεντίας ὁποιασοῦν τύχης κἂν ὦσι. Νῆες,
, διήρεις, βάρκαι, ἀκάτια, μὴ πλείτωσαν πρὶν
ας τὰ ἱστία, τὸ κομμέρκιον διδόναι, καὶ
ν ὁδὸν αὐτῶν πορευέσθωσαν. Ἡ δὲ ἀπει-
ναῦς, καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῇ πετροβόλῳ
ισθήτω. Ταῦτα καὶ ἕτερα διαταξάμενος ὁ
δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυ-
ῦ πολιχνίου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν
ο τέτρασι μησὶ τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἤδη τῆς

A aliquot reperti sunt, qui coram imperatore adducti dixerunt: *Si nos, o imperator, priusquam ad occasum sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post solis occasumcoram principe non adfuerimus, tibi persuasum cupimus, non ingratam tantum esse, sed etiam perniciem, dimissionem ac domuitionem allaturas; quapropter nostri misertus nunc liberos remitte; sin minus, capita nobis amputari impera. Satius enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dedi.* Hisce flexus et emollitus imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos talia significat: *Quandoquidem bellum pace potius duxisti, neque te jurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libi-* B *dini tuæ indulge. Ad Deum ego confugio, cui si decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes instillaverit, in eas libenter concedam. Verumtamen impræsens partis fœderibus, quibus te jurejurando astrinxisti, solutus sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cujus incolas pro viribus meis propugnabo. Tu potentior regna, donec justus judex de utroque nostrum sententiam ferat.* Hæc cum audiisset barbarus, neque, qua se excusaret, causam aliquam adducere sollicitus, bellum indici **138** subito jussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præsidia suppleverat, et rusticos vi- C cinorum pagorum intra mœnia urbis receperat: qui omnem messem in spica, triticumque vanno purgatum ac ventilatum in urbem comportaverant. Castrum interea princeps Mehemetes omnibus partibus absolvit, muro et turribus triginta palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil Bassa ædificaverat, tormenta ænea collocavit, quæ lapides supra sexcentarum librarum pondo explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque ei, ut naves, triremes, biremes, navigia et aratia, quæcunque ab Hellesponto ad Pontum, vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, cujuscunque dominationis ac ditionis, Genuenses, D Venetæ, Constantinopolitanæ, Trapezuntiæ, Amysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit, illæ, subditorum meorum fuerint, præternavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal navarchæ solvant, quo penso prætervehi queant: quæ vero navis non obtemperaverit, tormento quassata demergatur. His aliisque constitutis, Pheruzio quadringentorum juvenum ad castri custodiam præsidium reliquit, et Adrianopolim insolens ille ac superbus revertitur, qua-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) *Ἅλωνας.* Hæc vox, locum seu aream in qua trituraretur, significat, at pro ipso frumento usurpatur.

(36) *Φερούζαγαν.* Leunclavio Pherizes-begus appellatur. In historia Hungarica Frige-begus.

τὰ ἱστία, πέτραν ἀκοντίσαντες οἱ τοῦ κά- A traxisset : in navem illam globum ingentis mo-
περμεγέθη, τὴν ναῦν διέῤῥηξε, καὶ εἰσδυο- lis lapideum præsidiarii emiserunt : cujus ictu
βυθῷ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν quassata ac fracta in profundum demersa est.
ἐμβάντες ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Οἱ δὲ Navarchus et triginta alii scatio conscenso in
λαβόντες αὐτοὺς, καὶ δήσαντες τὰς χεῖρας littus evadunt : quos comprehensos Turci ma-
τραχήλους ἐν ἁλύσει, περάσαντες ὡς ἐν nibus et collo catenis injectis vinciunt ; et una
ᾗ, τούτους πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγον τότε catena omnes vinctos Didymotichum ad princi-
ποτείχῳ διάγοντα. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάν- pem, qui tum ibi morabatur, ducunt. His omni-
κεφαλισθῆναι · τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ bus caput amputari, navarchum adacto per anum
ἀφιδρῶνος τὴν ψυχὴν ἀποῤῥῖψαι, καὶ ἀτά- palo necari, insepultaque eorum cadavera proji-
φεῖναι, οὓς καὶ εἶδον ἐγὼ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ci jussit, quæ paucos post dies, illis in locis
γομένου μου. Ἑλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτοίχου tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit
ανουπόλει τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ, καὶ πᾶσαν Adrianopolim Januario labente, omniaque bel-
ν πολεμικὴν ἑτοιμάσας, τὴν χωνείαν ἣν ὁ lica instrumenta apparavit ; tormentum æneum
; ἐκεῖνος κατεσκεύασεν, ἐβουλήθη δοκιμά- ab illo artifice fusum probare et experiri vo-
ὶ δὴ παραστήσας αὐτὴν τεχνηέντως ἔμπρο- B luit. Illud ergo machinis, ante portam majo-
; μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων, rem vestibuli ædium, quas hoc ipso anno prin-
ᾧ αὐτοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κτισθέντων · καὶ τὴν ceps exstruxerat, ab artifice adducitur : lapis
καλῶς ἐνθεὶς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμήσας, ei, pulverisque pondus perpensum immittun-
τον ἔμελλεν ἀπολύσων αὐτὴν, καὶ ἐν πάσῃ tur ; postridieque ignem injiciendum esse Adria-
κανουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν nopolitanis omnibus significatur ; ut quantus futu-
ν βοὴν καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόβροντον, rus erat fragor ac strepitus tonitru similis, moniti,
ξαίφνης ἐνωτισθέντες τινὲς ἄφωνοι μείνωσι, nullus eo audito, pavore ex improviso percul-
ἴκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἔμβρυα ἀπολέ- sus, **140** mutus fieret ; ut etiam mulieres præ-
ρωῖ οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ δια- gnantes partum abortu non abjicerent. Mane er-
λέντος τοῦ πνεύματος, καὶ ἐκκρουσαμένης go accenso pulvere, et intra bombardam cale-
ρας, ἀπελύθη τῆς χωνείας σὺν ἤχῳ βαρεῖ factο spiritu, lapis horrendo cum sono emitti-
ῳ πληροῦντι τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ ὁμίχλης. tur : totusque aer fumo et caligine completur.
ἡ ἀφίκετο μέχρι σταδίων ρ' τὸ μῆκος · ὁ δὲ Ad centesimum porro stadium fragor sonusque
ἐσε μακρόθεν τοῦ ἀφεθέντος τόπου ὡς μί- C pervenerunt : lapisque ad milliare usque unum,
Ἐν δὲ τόπῳ τῷ πεσόντι ἐγένετο βόθρος ὅσον a loco unde emissus fuit, latus est. Ubi tan-
μιᾶς. Τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμι- dem cecidit, ad orgyiæ unius altitudinem in ter-
βοτάνων τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον. ram penetravit : tanta vis est hujus pulveris,
quo lapides emittuntur.

ν οὖν ἡγεμὼν καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν His intentus princeps noctu et interdiu, in
ροντίδα, καὶ μέριμναν κοιτώμενος καὶ ἀνι- lecto jacens, et postquam surrexerat in palatio
ς, καὶ ἐντὸς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς, sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus
λέμῳ, καὶ ποίᾳ μηχανῇ καθέξει τὴν Κων- animo versabat, quomodo oppugnandam Con-
πόλιν · πολλάκις ἑσπέρας γενομένης σὺν stantinopolim aggrederetur, quaque arte eam
ὶ μόνοις ἱππεύων, ἐν ἄλλοις πεζὸς ἅπασαν expugnaret. Adventante vespera duobus ascitis
ριανοῦ ἐν σχήματι στρατιώτου μετερχόμενος comitibus alias equo vectus, alias pedes ince-
τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ τῶν dens, per totam Adrianopolim habitu militari
τις κατέλαβεν ἐν νῷ ὅτι ἡγεμών ἐστι, καὶ simplici sæpe ambulabat, qui vulgo sermones
θη προσαγορεῦσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ de se jactabantur, exploraturus. Si quis porro
θες, καὶ αὐτὸς αὖθωρον καιρίαν ἐδίδου τὴν D plebeius agnitum principem salutare, faustaque
μὴ φειδόμενος, μὴ ἐλεῶν · ἀλλ' ὥσπερ τις precari, ut mos est, voluisset : ille nullius mi-
συντρίβων αἰσθάνεταί τινος ἡδονῆς, οὕτω sertus lethale vulnus statim infligebat : et ut
ς οἰκείᾳ χειρὶ φονεύων, ὁ φόνου ἄξιος, ἐδρο- quivis pulicem conterendo voluptatem carpit,
μιᾷ οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλα- sic iste, morte dignus equidem, sua manu in-
λας τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἤγαγον terficiendo delectabatur. Nocte quadam, circa
λὶ Πασίαν · ἐλθόντες δὲ, καὶ τοῖς τούτου εὐ- secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satel-
εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι lites, qui Halilim Bassam ad se ducerent, mit-
τες ἀπήγγειλαν, πῶς ὁ ἡγεμὼν καλεῖ αὐ- tit. Hi domum illius veniunt, et eunuchis
τὸς δὲ σύντρομος γενόμενος ἀπαγορεύσας mandata principis exponunt, qui cubiculum heri
καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατασπασάμενος sui ingressi principem eum ad se accersere nun-
ῥέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἑνὰ χρυσοῦν πλήρη tiant. Trepidans itaque, conclamatamque salu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

timopolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, qui postea propter Christi fidem um pertulit.

sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri fatui, quam heriet nudius tertius pacem sacramento invicem adacti sancivimus, domum tantum non portamus; et, si ita dicere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiistis et in Phrygiam pervenistis, ostentatione terriculamentorum, vobis ex more confictorum metum nobis injecturi? Viribus invalidi, et rerum notitia carentes pueri haud sumus. Vos, si quid valetis, efficite. Orchanem si Thraciæ principem renuntiare vultis, hoc agite. Si Hungaros cis Danubium accersere cogitatis, trajiciant **133** *ipsi. Si nostra quoque invadere, quæque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum: quin etiam ea eripientur vobis, quæ possidere existimatis. Ista omnia denique domino meo nuntiabo, quodque visum ei fuerit, fiet.*

Iis auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus pessumdare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus: *Dum*, inquit, *in Anatolia lego, Romæorum imperator cæteras gentes Christianas in me concitabit, et Orchanem liberum dimittet; harumque nationum ope Occidentis provinciæ Romæis cedent, dum Orchanes orientem retinebit.* Hæc et similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansuete ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset, et amice complexus dimisisset. Ad imperatoris autem legatos hæc verba respondit: *Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia quæ imperatori et urbi necessaria sunt, nobis exponite: quodcunque rogaveritis, id præstare paratus sum.* Iis et aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus imperatori concessos ei solvi vetaret: illorumque administratores et procuratores, qui, anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. Hoc peracto rem aliam damnosam admodum ac perniciosam Romæis aggreditur. Ilieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari [illegible] fabri et architecti mi[illegible] tione multitudini[illegible] numer[illegible] cu[illegible]

τῆς τοσαύτης γνώμης, ἣν ὑμεῖς θαῤῥεῖτε. Καὶ γὰρ εἰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδράσει Κωνσταντινούπολις, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἄγριον, καὶ ὁρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκων γνώσομαι ἔτι ἔτι Θεὸς παριδλέπει τὰς ὑμῶν διαβουλὰς καὶ διαστροφάς. Ἄνθρωποι μωροὶ τὴν χθὲς καὶ πρώτιτα γενομένην μεθ' ἡμῶν ἔορκον πρᾶξιν ἤδη ᾐρόμεν, καὶ εἰ δυνατὸν εἰπεῖν τὰ γεγραμμένα οὔπω ἐξήρανται. Νῦν δὲ διότι τὴν Ἀνατολὴν διαβάντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διάγοντες θέλετε φοβῆσαι ἡμᾶς, δεικνύντες τὰ παρ' ὑμῖν κατεσκευασμένα συνήθη μορμολύκεια (27); Οὐκ ἐσμὲν παιδάρια ἄπειρα γνώσεως, ἢ δυνάμεως, εἴ τι δύνασθε πρᾶξαι πράξατε. Εἰ βούλεσθε τὸν Ὀρχὰν ἔξω ἡγεμόνα ἐν Θράκῃ, ἔξατε. Εἰ τοὺς Οὔγγρους μελετᾶτε διαπεράσαι τὸν Δάνουβιν, ἐλθέτωσαν. Εἰ καὶ ὑμεῖς βούλεσθε τοῦ καταβραμεῖν καὶ λαβεῖν, ἃ πρὸ πολλοῦ ἀπωλέσασθε, τοῦτο ποιήσατε. Πλὴν γινώσκετε, ὅτι εἰς οὐδὲν τούτων εὐδοκιμήσετε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ ὃ δοκεῖτε ἔχειν ἀρθήσεται ἀφ' ἡμῶν. Πλὴν ἐγὼ ἀναγγελῶ τῷ κυρίῳ μου, καὶ τὸ αὐτῷ βουλητὸν γενέσθω.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχεμὲτ καὶ θυμοῦ πλησθείς, οὐκ εἶχε τί ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμὰν συνεσπείσατο· εἶχε γὰρ ἐπιλογισμὸν τοῦ ἀφανίσαι αὐτὸν κατὰ κράτος. Ἀλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὄντος μου, προσκαλέσηται τὰ λοιπὰ τὰ ἔθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβαλεῖ, καὶ ἀπολύσει τὸν Ὀρχὰν, καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τούτων γενήσεται κύριος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς Δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λαβὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρέσβεις τοῦ Καραμὰν ἱλαρῷ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικοὺς λόγους αὐτοῖς ἐδίδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πράους, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνόρκως ἠσφαλίσατο, καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. Τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρέσβεις ἀπεκρίνατο, ὡς Ἤδη διασυντόμως ἐν Ἀδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, κἀκεῖ ἐλθόντες ἅπαντα τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγείλατέ μοι, καὶ ἕτοιμος ἔσομαι τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἑτέροις μειλιχίοις λόγοις κολακεύσας ἀπέλυσε. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ, διαβὰς δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὸν [illegible], καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ εἰσελθὼν, παρευθὺς στείλας τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα χωρίοις, ἐκώλυσε τὴν πρόσοδον τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας καὶ οἰκοδεσποτοῦντας ταύτην ἐδίωξε, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσάμενος [γευσαμένους]. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἕτερον ἤψατο λίαν ἐπιζημίου, καὶ θανασίμου κατὰ Ῥωμαίων. Χειμῶνος γὰρ ἀρξαμένου προστάγματι καὶ διαλαλιᾷ ἔν τε Δύσει ἔν τε Ἀνατολῇ ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ, τοῦ ἑτοιμάσαι οἰκοδόμους τεχνίτας χιλίους, καὶ ἐργάτας κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἐπιστατοῦντας· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν [illegible] μυριακομιδὴν, τοῦ εἶναι ἑτοίμους ἐν ἔαρι, εἰς [illegible] ολιν.

Commentioli exercitum. Οὐ γὰρ καθάπερ [illegible] μορμολύττεται τοῖς σοφίσμασι.

ήν κάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπερ- A quæ ad opus absolvendum, et ad comportandas
πόλεως. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν materias necessaria erant, vere appetente præsto
αὐτὴν ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντίνου, essent, ad castrum in ostio sacro supra Con-
πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θράκῃ, καὶ οἱ ἐν stantinopolim ædificandum. Hoc nuntio tam in-
οἷς οἰκοῦντες Χριστιανοὶ ὑπερήλγησαν, ἐξη- grato ac acerbo allato, Romæi, qui Constantino-
, οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλῶσσα ἢ διαλαλιὰ polim, quique Thraciam et Asiam incolebant,
ὗν τὸ τέλος ἤγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ insulares etiam Christiani, animi ægritu-
α τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν dine ac mœrore consumpti, alios sermones ad
ι τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ τί γένωμεν, ἢ invicem præter istos non habebant : *Nunc vicinus*
τομεν; Ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν, *est urbis finis : portenta imminentis genti nostræ*
αὶ μὴ ἴδοσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων *ruinæ nunc videbuntur : dies Antichristi advenerunt.*
φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ εἴπησαν οἱ *Quid de nobis statuetur? quid faciemus? Vita no-*
ου, δέσποτα, Ποῦ εἰσιν οἱ φυλάσσοντες *bis,* **134** *Domine, prius eripiatur, quam oculi ser-*
ἅγιοι; Ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυ- *vorum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant*
μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα- *inimici tui, Domine : Ubi sunt sancti; qui urbem illam*
τοράδην οἰκοῦντες Χριστιανοί, καὶ οἱ ἐν ταῖς B *tuentur?* Has voces cum ejulatu et fletu non solum
καὶ οἱ ἐν τῇ Δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ Constantinopolitani, sed et cuncti Christiani per
Ὁ δὲ Μεχεμὲτ, ἤδη τοῦ ἔαρος ἀρξαμένου, Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, easdem
ἀπανταχοῦ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς ἐρ- lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemetes
γάγων. Ὁ βασιλεὺς δὲ στείλας ἐν Ἀδρια- vere inchoato, undequaque artifices et operarios
πρέσβεις, οὐχ ὅτι ζητῆσαί τι τῶν ὧν collegit. At imperator Adrianopolim legatos misit,
οὐδὲ διπλασιάσαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' εἶπον non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi
Ἡμεῖς ἤδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστὶ που ἑκα- dari, per eos petiturus : sed ejusmodi orationem
23) καὶ ἐπέκεινα, ἀφ' οὗ τὴν Ἀδριανού- legati ad Mehemetem habuerunt : *Annus jam*
σὲς πάππος Μωράτ ὁ τοῦ Ὀρχὰν υἱὸς *centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab*
καὶ Ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ *erepta nobis per tritavum tuum Moratem Orchanis*
νους αὐτοῦ καταγόμενοι μέχρι σοῦ, οὐδεὶς *filium Adrianopoli : et ab illo tempore, principum*
σε πύργον ἢ καλύβην πῆξαι ἐν τῇ αὐλῇ *genus ab eo ducentium nullus præter te tugurium,*
λεως. Εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις εὑρίσκετο, καὶ *nedum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita*
μᾶλλον πρότεροι συνίστων, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμ- C *fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli*
ς τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. Ὁ γὰρ *causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen*
πος ὁ Μεχεμὲτ, βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς *pacis descensum postea; et reconciliata concordia*
λην κειμένῃ τοῦ πορθμοῦ γῇ κτίσαι φρού- *in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt.*
ραικτικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, *Volverat olim avus tuus Mehemetes, in littore orien-*
ησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βα- *tali freti castrum a fundamentis excitare : quare ut*
ιαρουὴλ ἐπαίνεσεν. Ὅθεν καὶ κατέσευσεν *id ab imperatore Manuele consequeretur, diu mul-*
πῷ, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ᾠκοδόμητο τὸ ἔρ- *tumque, ut filius patrem solet, eum precatus per-*
ὶ ἡ Ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν *suadere conatus est. Illi tandem annuit, et castrum*
οἷς προσῳκειωμένη. Τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν *in littore orientali ædificare permisit; cum etiam*
χόντων πάντων σὺν σοὶ, ὁρῶμεν ἀσφαλῶς *multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia*
λεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον *possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout*
ι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτο- *decet, nos gerimus, videris procul dubio navigatio-*
καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμέ- *nem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos*
μμερκίων κωλῦσαι· δεόμεθα οὖν, ταύτην *arcere : urbem fame enecare et consumere; reditus-*
υλὴν ἀπόσχου, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου D *que, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur,*
ὶ καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ *rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte;*
ι· εἰ βούλει καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν. *quam cum patre tuo optimo principe amicitiam co-*
χειμὲτ ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως *luimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tri-*
δάτω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὔτε *butum insuper, si nobis imperas, id pendere parati*
ί τι. Καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ *sumus.* Ad ista respondit Mehemetes : *Quod urbis*
ομίῳ φρούριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κω- *sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium*
ε. Πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσὶ, *habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædi-*
πρὸς Ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου *ficare castrum volui, id me facere nullo jure pro-*
ς, καὶ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι κατοικοῦσι· *hiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii*

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ἔτος ἐστὶ που ἑκατοστόν. Bonfinius, *Hist.* nopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Meh
. *decad.* III, lib. 8, Constantinum questum metes vero anno 1452 castrum ædificabat. Anni
hoc novo opere apud sultanum Mehemetem que tantum 70 vel 92 elapsi sunt.
n annorum intervallo fallitur Ducas, Adria-

sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt, cum in illis Romæi secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore fœdus cum Hungaris imperator pepigit. Illi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque provecti sunt; et Callipoleos freto præcluso, patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatiis, quamvis **135** *illic imperatoriæ triremes transitum impedirent stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur: exspectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At imperator lætus exsultabat, et gente Musulmanorum ærumnis pressa Cavurides gaudebant. Multa post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali littore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nuntiate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicunque vero deinceps legationem hac de re. obierit, ei vivo pellis detrahetur.*

A καὶ τὰ ἐν τῇ Δύσει ἄοικα ἐμά εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας τοῦ οἰκῆσαι· ἢ οὐκ οἶδατε ἐν πολῷ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δεινῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατὴρ, ὅταν τοῖς Οὔγγροις ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγγων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἑλλησπόντῳ ἠγάγετο, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορείαν τῷ ἐμῷ πατρί. Ἀναβὰς οὖν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἤγγυς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ ἐδείματο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, σὺν ἀκατίοις περάσας Θεοῦ εὐδοκοῦντος. Καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσκόπευον τοῦ κωλῦσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὤν, ἐκδεχόμενος τὴν B τῶν Οὔγγρων ἄφιξιν. Οἱ δὲ Οὔγγροι ἐλεηλάτουν τὰ πέριξ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ βασιλεὺς εὐφραίνετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καβούριδες ἐχαίροντο. Τότε ὁ ἐμὸς πατὴρ περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους ὥρμησε τοῦ ποιῆσαι κατάντικρὺ τοῦ φρουρίου τοῦ παμέγου πρὸς Ἀνατολὴν ἕτερον φρούριον πρὸς Δύσιν. Ἐκεῖνος οὐκ ἔφθασε τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγοῦντος. Τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὃ βούλομαι; ἀπέλθατε, εἴπατε τῷ βασιλεῖ· Ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὅμοιος· ἃ οὐκ ἠδύναντο (29) ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκόλως ἔχει τοῦ πρᾶξαι· καὶ ἃ οὐκ ἐβούλοντο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. Καὶ ὁ ἐλθὼν διὰ C τοῦ νῦν ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθήσεται τὴν δοράν.

Legati ubi responsa tyranni, iram et furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, et cuncta ad imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupaturus et devastaturus est; cunctos sub jugum mittet, sacra pedibus conculcabit. Egregia et eximia templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino Spiritu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas et trivia dissipabit ac disperdet. Hei! quid faciemus? quo aufugiemus?* Hæc et alia, vitæ suæ ærumnas ac miserias deflentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cata-

Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέτρεψαν ἀναγγέλλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες ἔλεγον· *Οὗτός ἐστι ὁ πάλαι εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ καταπατῆσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναούς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ μαρτύρων, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς τριόδοις ἀναπορρίψαι. Ὀλμοι τί πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν;* Ταῦτα καὶ ἕτερα οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες D τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάνιζον. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἕτοιμος ἄρξαντος (30), καὶ Μαρτίου μηνὸς ἤδη παρελθόντος, ἡ ἄσβεστος ἕτοιμος γέγονεν ἐν τοῖς κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(29) Ἃ οὐκ ἠδύναντο. Mehemetes χειροδίκην hic se profitetur, jusque habere in manibus et armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ rapto vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renuntiare, et se diversæ, a vera genuinæ ate differentis speciei esse prædicare debent: ut et leones ab ovibus, vultures et aquilas a gruibus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, imperium, non viribus, sed sapientiæ defert: quæ suum cuique tribuere, neminem lædere, alienaque non rapere docet.

(30) Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἕτοιμος ἄρξ. Phrantzes Martii 26 castrum ædificari cœptam lib. III cap. 7, tradit.

οις (31), τὰς καμίνους παμπληθεῖ ἐργασάμενοι, ἐκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδίας καὶ Ποναχλείας τὰς δοκούς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς κ. Κατὰ δὲ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες ἅπαντες ἐξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, Δύσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπῆ-

Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, ντησεν ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἔμελλε δεῖξαι τοῦ πῆξαι θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἐκπαλαι αν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ατο πηγνύναι, ὃ καὶ γενόμενον. Τὴν κλῆσιν άστρου Πασχεσὲν (32) ἐκέλευσε καλεῖσθαι, ἐξνιζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται *κεφαλοκόπτης*, ἔχον ερὸν καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. ιμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλὶλ α δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ ένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, τερρὸν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἕτερον ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῇ κειμένῃ ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ ν· τῷ δὲ Σαριτζίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων. Τὸ δὲ τεῖχος, τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ερεμὼν ἀνελάβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συῤῥέοντα τὰ η ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς ίσι, ἤγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. Καὶ διαμερίσας ετίσιν ἀνὰ πήχεις τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνῖται ὡς ι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς ῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἕτεροι το οι, καὶ τεχνῖται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες ας, ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτοὺς ὑπὲρ ἀριθμόν· ιὗτοι οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπούργουν, καὶ ας, καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν ὁρῶντες τὴν τοῦ τυου ὠμότητα. Τὴν δὲ παρακομιδὴν καὶ ἐκ τῆς ίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅπασαν, παρὰ τῶν ίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθηων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακοντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ ταξιάρχου Μι-

(33). Τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλῳ κινούμενοι δον τοῦ κωλῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλλητες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον.

Βασιλεὺς οὖν, ἰδὼν ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι ῦ τυράννου βουλεύματα, τὴν ἄλλην ἐτράπετο,

phygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avus suus exstruxerat, Bascesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Ædificandi castri munia suis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem **136** spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Sariciæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrium trias, quæ totidem propugnacula et arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum mœnium, et aliarum castri partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castri ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur; et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superborum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cœlestis duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerunt, ferro omnes periere.

Postquam animadvertit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

Ismaelis Bullialdi notæ.

1) *Καταφύγια*. Nescio, num sit locus Bospori Asiatico adjacens, Καταγγεῖον appellatus, et n illius mutatum fuerit.

2) *Πάσχεσεν*. Laonicus lib. VIII. hocce castrum llat λαιμοκοπίαν: sed juxta vulgi errorem it, istam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν ονεῖδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim et appella- et situ Propontidis et Bosporus Thracius. cleavius a Turcis *Kesseu hisari* appellatum fuisonet. Gyllius in Bospo. Thracii descriptione m illam in promontorio Hermæo ædificatam e. Sosthenium vero et Phonea Ponto Euxino iora sunt, et propterea Hermæo superiora: de us Gyllius adeundus, lib. II, *De Bosporo Thracico*, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Basc-Kesen* recte reddita est a Duca κεφαλοκόπτης, *Basc* enim caput significat, *Kesmek* scindere, et participium *Kesen* scindens.

(33) *Τοῦ ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ*. Vocabatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, *Incorporeorum*: quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cœlestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estiis ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sozomenus, lib. II, Τόπος ὁ ἐν Ἑστίαις, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

αλατίου τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπουλοι, οἳ καὶ A
ταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον · *Εἰ μὲν ἀπολύ-*
ημᾶς, ὦ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι
δυσμὰς, χάριν εἰσομέν σοι · εἰ δὲ μετὰ
ἡλίου, μὴ εὐχεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμό-
νῶθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι, οὐκ ἔσται
τρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον. Διό
ον εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ
· εἰ δ' οὐ μὴ, κέλευσον ἀποτμηθῆναι τὰς
ἰάς · κρεῖττον γὰρ παρ' ὑμῶν τεθνάναι, ἢ
τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης ἀλέθρου. Ταῦτα
ις ὁ βασιλεὺς ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέ-
αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ στείλας ἀποκρι-
ους πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν · *Ἐπεὶ τὰ τῆς*
· *ἠρετίσω, καὶ οὔτε ὅρκοις οὔτε κολακείαις* B
ῆναι ποιῆσαί σε ἔχω, ποίει ἃ βούλει. Ἐγὼ
ρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θελητὸν
ἐστι τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς
σου, τίς ὁ ἀντειπεῖν δυνάμενος; Εἰ δὲ
ἐμφυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
οῦτο ἀσπασίως ἀποδέχομαι. Πλὴν κατὰ τὸ
λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους ·
πὸ τοῦ νῦν τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλει-
ς ἔχων, καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ
ις · σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε,
δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει ἑκάστῳ, ἐμοί τε
ι, τὴν δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς
ἰαρος, καὶ μηδὲ τὸ ολονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας
ίαν, παρευθὺ ἐκέλευσε διαλαλιὰν μάχης γενέ-
Ὁ δὲ βασιλεὺς, προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ ἓξ C
εἶχε τὰ φρούρια ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χω-
τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως ἔνδον · καὶ τὸν θερι-
ν στάχυν, καὶ τὰς λικμιζομένας ἅλωνας (35)
κόμιζον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ
ον, καὶ εἰς πάχος τὰ τείχη καὶ τοὺς πύρ-
σπιθαμὰς ἐκτείνας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἀρ-
Καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Χαλὶλ Πασία χῶνας
ις, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λιτρῶν
ος, καὶ τῶν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φε-
ἰγαν (36) ὀνόματι παραδοὺς τὸ πολίχνιον
γελας αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ἑλλησπόντου
λόντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἑλλήσπον-
ἂν ὁποίας ἄρα αὐθεντίας τυγχάνουσι, ἤτε Γε-
ι, ἤτε Βενετοὶ, Κωνσταντινουπολῖται, Καφα-
Τραπεζούντιοι, Ἀμυσινοὶ, Σινώπεοι, καὶ οἱ ἐκ D
ῆς ἀνθεντίας ὁποιασοῦν τύχης κἂν ὦσι. Νῆες,
ις, διήρεις, βάλκαι, ἀκάτια, μὴ πλείτωσαν πρὶν
ντες τὰ ἰστία, τὸ κομμέρκιον διδόναι, καὶ
τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορευέσθωσαν. Ἡ δὲ ἀπει-
ναῦς, καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῇ πετροβόλῳ
ντισθήτω. Ταῦτα καὶ ἕτερα διαταξάμενος ὁ
ι, δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυ-
τοῦ πολιχνίου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν
στο τέτρασι μησὶ τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἦδη τῆς

aliquot reperti sunt, qui coram imperatore adducti A
dixerunt: *Si nos, o imperator, prinsquam ad occasum*
sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam ha'e
bimus. Quod si post solis occasum coram principe nos
adfuerimus, tibi persuasum cupimus, non ingratam
tantum esse, sed etiam perniciem, dimissionem ac
domuitionem allaturas; quapropter nostri miserius
nunc liberos remitte; sin minus, capita nobis
amputari impera. Satius enim nobis est manibus
vestris confici, quam a communi orbis universi
devastatore neci dedi. Hisce flexus et emollitus
imperator liberos abire illico permisit. Tyranno
deinde per legatos talia significat: *Quandoquidem*
bellum pace potius duxisti, neque te jurejurando
aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libi- B
dini tuæ indulge. Ad Deum ego confugio, cui si
decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere,
quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in
animum tuum pacis cogitationes instillaverit, in eas
libenter concedam. Verumtamen impræsens pactis fœ-
deribus, quibus te jurejurando astrinxisti, solutus
sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cujus
incolas pro viribus meis propugnabo. Tu poten-
tior regna, donec justus judex de utroque nostrum
sententiam ferat. Hæc cum audiisset barbarus,
neque, qua se excusaret, causam aliquam adduce-
re sollicitus, bellum indici **138** subito jussit.
Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante
sex menses præsidia suppleverat, et rusticos vi-
cinorum pagorum intra mœnia urbis receperat: C
qui omnem messem in spica, triticumque vanno
purgatum ac ventilatum in urbem comportave-
rant. Castrum interea princeps Mehemetes omni-
bus partibus absolvit, muro et turribus tri-
ginta palmorum crassitudine, altitudine etiam
convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil
Bassa ædificaverat, tormenta ænea collocavit,
quæ lapides supra sexcentarum librarum pondo
explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam
sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque
ei, ut naves, triremes, biremes, navigia et
acatia, quæcunque ab Hellesponto ad Pontum,
vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, cu-
juscunque dominationis ac ditionis, Gennenses,
Venetæ, Constantinopolitanæ, Trapezuntiæ, A- D
mysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit ille,
subditorum meorum fuerint, præternavigare pro-
hibeantur, nisi prius contractis velis vecti-
gal navarchæ solvant, quo penso prætervehi
queant: quæ vero navis non obtemperaverit,
tormento quassata demergatur. His aliisque consti-
tutis, Pheruzio quadringentorum juvenum ad
castri custodiam præsidium reliquit, et Adriano-
polim insolens ille ac superbus revertitur, qua-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ἅλωνας. Hæc vox, locum seu aream in qua triturarentur, significat, at pro ipso frumen- usurpatur.

(36) *Φερούζαγαν.* Leunclavio Pherizes- legus appellatur. In historia Hungarica Frige-begus.

ὰ ἱστία, πέτραν ἀκοντίσαντες οἱ τοῦ κά- A ἰraxisset : in navem illam globum ingentis mo-
ρμεγέθη, τὴν ναῦν διέῤῥηξε, καὶ εἰσδυ- lis lapideum præsidiarii emiserunt : cujus ictu
υθῶ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριάκοντα ἐν quassata ac fracta in profundum demersa est.
ιβάντες ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Οἱ δὲ Navarchus et triginta alii acatio conscenso in
ιβόντες αὐτοὺς, καὶ δήσαντες τὰς χεῖρας littus evadunt : quos comprehensos Turci ma-
ραχήλους ἐν ἁλύσει, περάσαντες ὡς ἐν nibus et collo catenis injectis vinciunt ; et una
τούτους πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγον τότε catena omnes vinctos Didymotichum ad princi-
είχῳ διάγοντα. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάν- pem, qui tum ibi morabatur, ducunt. His omni-
ραλισθῆναι · τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ bus caput amputari, navarchum adacto per anum
ιδρῶνος τὴν ψυχὴν ἀποῤῥίψαι, καὶ ἀτά- palo necari, insepultaque eorum cadavera pro-
ναι, οὓς καὶ εἶδον ἐγὼ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας jici jussit, quæ paucos post dies, illis in locis
μένου μου. Ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτείχου tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit
ουπόλει τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ, καὶ πᾶσαν Adrianopolim Januario labente, omniaque bel-
πολεμικὴν ἑτοιμάσας, τὴν χωνείαν ἣν ὁ lica instrumenta apparavit ; tormentum æneum
ἐκεῖνος κατεσκεύασεν, ἐβουλήθη δοκιμά- ab illo artifice fusum probare et experiri vo-
ῃ παραστήσας αὐτὴν τεχνηέντως ἔμπρο- B luit. Illud ergo machinis, ante portam majo-
ἐγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων, rem vestibuli sedium, quas hoc ipso anno prin-
ὐτοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κτισθέντων · καὶ τὴν ceps exstruxerat, ab artifice adducitur : lapis
λῶς ἐνθεὶς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμήσας, ei, pulverisque pondus perpensum immittun-
ἐμελλεν ἀπολύων αὐτὴν, καὶ ἐν πάσῃ tur ; postridieque ignem injiciendum esse Adria-
ουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν nopolitanis omnibus significatur ; ut quantus futu-
ὴν καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόβροντον, rus erat fragor ac strepitus tonitru similis, moniti,
ίφνης ἐκπλαγησόμενοι τινὲς ἄφωνοι μείνωσι, nullus eo audito, pavore ex improviso perculsus, 150 mutus fieret ; ut etiam mulieres præ-
ας ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἔμβρυα ἀπολέ- gnantes partum aborta non abjicerent. Mane er-
ῃ οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ δια- go accenso pulvere, et intra bombardam cale-
τος τοῦ πνεύματος, καὶ ἐκπρουσαμένης facto spiritu, lapis horrendo cum sono emittit-
ος, ἀπελύθη τῆς χωνείας σὺν ἤχῳ βαρεῖ tur : totusque aer fumo et caligine completur.
πληροῦνται τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ ὁμίχλης. Ad centesimum porro stadium fragor sonusque
ἀφίκετο μέχρι σταδίων ρ' τὸ μῆκος · ὁ δὲ pervenerunt : lapisque ad milliare usque unum,
ε μακρόθεν τοῦ ἀφεθέντος τόπου ὡς μί- C a loco unde emissus fuit, latus est. Ubi tan-
ν δὲ τόπῳ τῷ πεσόντι ἐγένετο βόθρος ὅσον dem cecidit, ad orgyiæ unius altitudinem in ter-
ιὰς. Τοσαύτη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀναμι- ram penetravit : tanta vis est hujus pulveris,
στάνων τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον. quo lapides emittuntur.

ὖν ἡγεμὼν καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν His intentus princeps noctu et interdiu, in
ντίδα, καὶ μέριμναν κοιτώμενος καὶ ἀνι- lecto jacens, et postquam surrexerat in palatio
καὶ ἐντὸς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς, sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus
μαρ, καὶ πολᾷ μηχανῇ καθέξει τὴν Κων- animo versabat, quomodo oppugnandam Con-
ολιν · πολλάκις ἑσπέρας γενομένης σὺν stantinopolim aggrederetur, quaque arte eam
όνοις ἱππεῦσιν, ἐν ἅλλοις πεζὸς ἅπασαν expugnaret. Adventante vespera duobus ascitis
ινοῦ ἐν σχήματι στρατιώτου μετερχόμενος comitibus alias equo vectus, alias pedes ince-
ὰ λαγόμενα περὶ αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ τῶν dens, per totam Adrianopolim habitu militari
ς κατέλαβεν ἐν ᾧ ὅτι ἡγεμών ἐστι, καὶ simplici sæpe ambulabat, qui vulgo sermones
προσαγορεῦσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ de se jactabantur, exploraturus. Si quis porro
ς, καὶ αὐτὸς αὖθωρον καιρίαν ἐδίδου τὴν D plebeius agnitum principem salutare, faustaque
ὴ φειδόμενος, μὴ ἐλεῶν · ἀλλ' ὥσπερ τις precari, ut mos est, voluisset : ille nullius mi-
υντρίβων αἰσθάνεταί τινος ἡδονῆς, οὕτω sertus lethale vulnus statim infligebat : et ut
οικείᾳ χειρὶ φονεύων, ὁ φόνου ἄξιος, ἐδρο- quivis pulicem conterendo voluptatem carpit,
ᾷ οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλα- sic iste, morte dignus equidem, sua manu in-
ς τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἤγαγον terficiendo delectabatur. Nocte quadam, circa
Πασᾶν · ἐλθόντες δὲ, καὶ τοῖς τούτου αὐ- secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satel-
ούντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι lites, qui Halilim Bassam ad se ducerent, mit-
ς ἀπήγγειλαν, πῶς ὁ ἡγεμὼν καλεῖ αὐ- tit. Hi domum illius veniunt, et eunuchis
ς δὲ σύνεφορος γενόμενος ἀπαγορεύσας mandata principis exponunt, qui cubiculum heri
ει τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα κατασπασάμενος sui ingressi principem eum ad se accersere nun-
ων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἐνὰ χρυσοῦν πλήρη tiant. Trepidans itaque, conclamatamque salu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

nopolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, e[illegible] nter Christi fidem i pertulit.

tem suam pulans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam defert. Propter causam enim memoratam metu intra se semper torquebatur. Ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibus indutum ; quem cum adorasset, coramque pateram apposuisset, his verbis interrogatus est a principe : *Quid hoc sibi vult, Lala ? ac si quis nostro vulgari idiomate* τατὰ, *id est præceptor.* Ille respondit, *Domine, mos est satrapis et proceribus, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire. Nihil equidem ex meis opibus te adeundo attuli, verum tua ex tuis tibi offero.* Respondit princeps : *Tuis haud indigeo : plura, quam tu possides, tibi dabo : unum a te peto, ut in Constantinopoleos possessionem me mittas.* His verbis Halil, qui Romæos semper protexerat, et quo velut manu dextra utebantur, ejus manum donis etiam complentes, territus est. De eo quoque has voces vulgo jactabant, Cavur Ortachi (id est *infidelium sodalis* **141** *et auxiliator*). Respondit principi hunc in modum Halil : *Domine, Deus, qui maximam partem ditionis Romæorum imperio tuo subjecit, urbem etiam tibi tradet. Ut enim mihi videtur, Dei ope viribusque, quibus polles, admotis, manus tuas non effugiet. Ego omnesque servi tui, collatis non solum pecuniis, sed et sanguine nostro profuso, certatim operam nostram tibi navabimus : de hoc proposito nostro certus sis ac securus.* Hæc ad tempus ferum illum ac immitem placaverunt; qui Halili dixit : *Hoc cervical conspicis, totam noctem transegi illud ab una sponda in aliam versando ; recumbens ac vigilans, somnum oculis non cepi. Hoc te moneo, auro et argento te corrumpi haud patiaris, et proposito tuo ne dimovearis. Firmo constantique animo cum Romæis pugnemus ; Dei decreto, ac prophetæ precibus confisi urbem occupabimus.* His similibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus memor sibique multorum conscius animus angebatur, sanguisque adurebatur, pacifice dimissum solvit. Cuncta contra urbem machinatus ac molitus, omnes noctes illas insomnes egit. In charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, et cum iis communicabat, qui propugnaculorum mœniumque urbis statum noverant. Consilia que agitabat, ubi et quomodo machinæ admovendæ, plutei pangendi, vineæ agendæ, et qua cuniculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua tandem ad subeundum murum scalæ admovendæ : et ut verbo dicam, omnem apparatum noctu excogitatum et delineatum, mane fabrefieri et perfici curabat.

A νομισμάτων χρυσῶν. Εἶχε γὰρ ἀεὶ τὸν φόβον καρδίᾳ αὐτοῦ δι' αἰτίαν τὴν ἣν προλαβὼν ἐ Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος, εἶδ μενον καὶ ἐνδεδυμένον· προσκυνήσας δὲ προσθεν θήσας τὸν δίσκον, ὁ ἡγεμὼν εἶπε· ταῦτα, *Λαλά* (39); (ὡς *εἶποι τις κατά τ τέραν κοιτὴν γλῶτταν, τάτα, ἤγουν παιδ* Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· *Κύριε, ἔθος ἐστὶ τοῖς παις, ὅταν ὁ ἡγεμὼν ςωτήσῃ τινὰ τῶν μ νων παρ' ὥραν, μὴ εἰσέρχεσθαι κενὸς εἰ ρίαν αὐτοῦ.* Ἐγὼ οὖν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐμ ρον εἰς θεώρετρα, *ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν τὰ σ ἔφερον.* Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο. *Οὐκ* B *χρεία τῶν σῶν, μᾶλλον καὶ ἔτι πλείονα δ μαί σοι· ἔστι τὸ ζητούμενον, τὸ τὴν διδόναι μοι.* Ὁ δὲ Χαλὶλ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύ γέγονε, ἦν γὰρ ἀεὶ ὑπερασπίζων τοῖς Ῥω καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτον ὡς δεξιὰν χεῖρα ἐκέ καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ δώροις ἐπλήρουν· ἦν δὲ πάντων τὸ ᾀδόμενον, Καβοὺρ Ὀρταχῆ, οἱο *ἀπίστων ὁ σύντροφος, ἢ βοηθός.* Τότε ἀπα ὁ Χαλὶλ τῷ ἡγεμόνι εἶπε· *Κύριε, ὁ θεός, ὁ σοι εἰς χεῖρας τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς γῆς Ῥωμαίων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσ* Ὡς γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκ τῶν χειρῶν σου οὐ ςε ται καὶ σὺν Θεῷ καὶ τῷ κράτει σου· καὶ ἐγ *πάντες οἱ δοῦλοί σου συναγωνισόμεθα, οὐ πλούτῳ μόνον, ἀλλὰ σὺν σαρκὶ καὶ αἵματι περὶ τούτου τοῦ σκέμματος* ἀμέριμνος C Ταῦτα πρὸς ὀλίγον ἡμέρωσαν τὸν ὄγριον καὶ λέγει τῷ Χαλίλ. *Βλέπεις τὸ προσκεφά τὴν πᾶσαν νύκτα διεδίβασα ἔλκων ἀ μιᾶς γωνίας τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν ἄλλη ἀπὸ τῆς ἄλλης εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνακλίν καὶ ἐξεγειρόμενος, καὶ ὕπνος τοῖς ὀφθ μου οὐκ ἐρχόμενος· λέγω οὖν, ἀργύριον σίον μή σε δελεάζων ἀποβλίψει τῆς σεως, ἧς ἀπεκρίνω μοι νῦν. Ἀλλὰ σταθη ταγωνισόμεθα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ θαῤ Θεοῦ τῇ νεύσει, καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφή πόλιν ληψόμεθα.* Σὺν τούτοις οὖν καὶ ἑτέρ κευτικοῖς λόγοις, ἐχούσας ἐν τῷ μέσῳ τὸ κειῶν καὶ τὰς καρδίαν στυφούσας, καὶ τὸ D ρινούσας δακνώδεις μνήμας, ἀπέλυσεν Ὑπαγε ἐν εἰρήνῃ. Τὰς πάσας οὖν νύκτας οὐκ ἔλιπε διανυκτερεύων καὶ μεριμνῶν τὰ πόλεως, λαμβάνων ἐν χερσὶ χάρτην καὶ καὶ σκιαγράφων τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. κνύων τοῖς ἐπιστήμοσι τῶν ἐπάλξεων, ποῦ μέλλουσι θεῖναι τὰς σκευὰς τῶν προβόλων, ἐπάλξεις καὶ τὰς κατορυγὰς καὶ τῆς τάφρου οδον, καὶ τὰς κλίμακας ἐν ποίῳ τείχει· κα εἰπεῖν τὴν πᾶσαν παρασκευὴν ἀπεικόνιζε νυκτὸς, καὶ τὸ πρωῒ κελεύων ἐγένετο πάντα στικῶς καὶ πανούργως ἐπιμελῶν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(39) *Λαλά.* Sultanus vezirem suum voce compellans ei adblanditur, et anxietate n

Libera.

conciliumque regulas, scripto aperit, quo talia continebantur: *Miseri Romæi, quare aberrastis? et a spe, quæ in Deo reposita est, Francorum viribus confisi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea excidendam, perdidistis. Væ! propitius mihi sis, Domine. Coram te testor ab ejusmodi culpa et offensione me abesse, insontemque et purum esse. Advertite, miseri cives, quid hodie fiat? Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, ærumnas augendo, a parentibus majoribusque vestris acceptam fidem abnegastis, impietatem professi. Væ vobis dum* 143 *judicatis.* Hæc et alia plura cum scripsisset, cellæ suæ januæ a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ vitæ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, earum doctore Gennadio, monasteriorum abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cæterisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia synodi decretum, et eos qui illud probaverant, quique in posterum probarent, anathemate damnarunt. Infima deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in œnopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, henoticos, id est unitati adhærentes, diris devovebant: et in honorem imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præesset et auxiliaretur, et quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, et Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mehemetem præliaretur: *Latinorum enim* (inquiunt) *auxiliis non opus est nobis: procul sit a nobis Azymitarum ritus.* Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis Deo oblatis, cardinalisque oratione audita, decreto concordiæ et unitatis Ecclesiarum paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate reddita, selecti aliquot insignes et probati viri decretum examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. Hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis et Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai papæ in sacris diptychis, atque etiam Gregorii patriarchæ tunc exsulantis fieri. Decembris die 12, anno mundi 6961 (Christi 1452), sacra illa mystagogia celebrata fuit.

A [illegible] καὶ νῦν τῇ [illegible] ἐν ᾗ [illegible] ἐχάσατε καὶ τὴν εὐσέβειαν [illegible] Οὐαί. Ἵλεώς μοι, Κύριε. Μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθῶός εἰμι τοῦ τοιούτου [illegible] Γνώσεσθε, ἄθλιοι [illegible] τῇ αἰχμαλωσίᾳ [illegible] ἐχάσατε καὶ τι [illegible] σατε τὴν ἀσέβειαν. Οὐαὶ ὑμῖν ἐν τῷ κρί[illegible] Ταῦτα καὶ ἕτερα πολλὰ γράψας [illegible] τοῦ κελλίου αὐτοῦ [illegible] ὁ χάρτης [illegible] καὶ εἰς Θεὸν ἐν ὀρθότητι [illegible] κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταῖς, [illegible] Γενναδίου, [illegible] καὶ [illegible] τικάς, καὶ λοιποὺς ἱερεῖς, [illegible] B ἐξεδίκησαν, καὶ τὸν ὅρον τῆς συνόδου, [illegible] ξαντας, καὶ στέργοντας, [illegible] θεμάτισαν. Ὁ χυδαῖος οὖν [illegible] ἐλθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου [illegible] λίας, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας [illegible] ἀκράτου, ἀνεθεμάτιζον τοὺς ἑνωτικούς, [illegible] πρεσβείαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ [illegible] λοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτης καὶ [illegible] τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου (42*), [illegible] Χαγάνου, καὶ κατὰ Ἀράβων, οὕτω καὶ νῦν [illegible] Μεχεμέτ. *Τὴν γὰρ Λατίνων οὔτε βοήθειαν, τὴν ἕνωσιν χρῄζομεν· ἀπέστω ἀφ' ἡμῶν ἡ Ἀζυμιτῶν λατρεία.* Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ [illegible] σίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοί, δέησιν πρὸς [illegible] C ἐκτενῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ καρ[illegible] ἐνωτισθέντες, ἔστερξαν τὸν τῆς ἑνώσεως ὅρον [illegible] αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ἵνα παρελθούσης περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενο[illegible] καθίσαντες τινὲς τῶν ἐλλογίμων ἴδωσι τοὺς [illegible] καὶ εἰ ἔστι τι τὸ μὴ τελέως ὀρθοτομοῦν, διορθ[illegible] Ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἔστερξαν τοῦ γεν[illegible] λειτουργίαν κοινὴν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, [illegible] σθεῖσα παρ' Ἰταλῶν καὶ Γραικῶν καὶ μνημονεύοντες τὸν πάππαν Νικόλαον ἐν τοῖς διπτύχοις, [illegible] ἐξόριστον πατριάρχην Γρηγόριον. Τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ (43) [illegible] τοῦ ,ϛϡξα' ἔτους. Ἦσαν δὲ καὶ πολλοί, οἱ [illegible] δον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βδελυκτὴν [illegible] λεσθεῖσαν ἐν τῇ ἑνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ [illegible] D νάλιος ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν, καὶ πάντα [illegible] τῶν Γραικῶν, οὐκ ἐλάνθανον γὰρ τὰ μαγγανεῖα [illegible]

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42*) *Ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου.* Heraclio imperante Hunnorum Avarum rex Chaganus Constantinopolim adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provincias populabatur, et Heraclium in Persarum propulsandis incursionibus distineret. Post annos vero 36, imperante Constantino Pogonato, Agareni Constantinopolim obsederunt. Tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni urbem oppugnarunt. Hisque angustiis pressæ urbi ter beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Græci docent. Has ob causas, et tanti beneficii memores Constantinopoleos incolæ, Sabbato quintæ septimanæ jejuniorum, id est more nostro loquendi Sabbato ante Dominicam Passionis, secundam Vigiliam palatii celebrabant, quæ τῆς ἀκαθίστου vocabatur. In qua hymnus ἀκάθιστος et ὁλονύκτιος, a Clericis laicis stantibus per totam noctem canebatur. Ἀκάθιστος enim appellata est illa solemnitas, propterea quod a stantibus, non sedentibus, in nenter hymnus canebatur.

(43) *Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ.* Leonard. Chiensis: *Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec Scholarii, Isidori Neophytique opiniones ad Romanæ Ecclesiæ fidem stare poterant, actum industria et probitate præfati domini cardinalis sancta unio assentiente imperatore senatuque (si ficta fuit) firmaretur celebrareturque secundo Decembris, Spiridionis episcopi sancti die.* Qui dies Idus Decembris duodecimus est mensis.

ἐπάται τῶν Γραικῶν αὐτῷ· ἀλλ' ὡς τοῦ αὐ- A Multi vero a sacris donis oblatis abstinuerunt, quod
νους ὢν, σὺν ὀλίγῃ ὁρμῇ ἔσπευδε βοηθῆσαι illa liturgia concordiæ reconciliandæ celebrata,
αι· καὶ ἦρκει πρὸς ἀπολογίαν τῷ πάππᾳ impurum ac abominandum sacrificium peractum
γονε, τὸ δὲ πλέον ἀνετίθετο τῷ Θεῷ τῷ πάν- existimarent. Cardinalis interea animos et corda,
νομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἀλλ' ὁ λαὸς ὁ Græcorumque propositum explorabat ac rimabatur,
, καὶ μισόκαλος, ἡ ῥίζα τῆς ὑπερηφανείας, quorum fraus ac dolus eum non fugiebant. Cum
; τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὑψηλοφροσύ- vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri pro-
ρυγία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρο- curabat; segnius tamen ac remissius ab eo id
ὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινή, actum: et quæ deinceps acciderunt, excusationem
τὰ γενόμενα ἐλογίζοντο ὡς μὴ γενόμενα· legitimam papæ ministrarunt: et illorum casuum
ῶν ὁμιλοῦντες οἱ τῆς ἑνώσεως τοῖς Σχισμα- plerique Dei voluntati ascripti sunt, qui cuncta ad
Ἄφετε ἰδωμεν (44) εἰ ἐξάραι ὁ Θεὸς τὸν utilem finem dirigit. Verum plebs fera, bonis in-
τοῦτον τὸν ἀνθιστάμενον ἡμῖν, τὸν μέ- festa, arrogantiæ germen et radix, vanæ gloriæ ra-
γαν τὸν καυχώμενον ἁρδην καταπιεῖν mus, superbiæ flos, fæx nationis Græcæ, quæ cæ-
λιν· καὶ τότε ὄψεσθε εἰ τοῖς ἀζύμοις teras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet,
ρωθῶμεν. B acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Heno-

1464 partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: *Sinite et vi-*
dum Deus hunc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in acie contra nos stat,
ac urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eum perdiderit, compertum vobis tunc, cla-
rum erit, an cum Azymitis in concordiam et amicitiam rediverimus.

α λέγοντες οὐκ ἔγνωσαν οἱ ἄθλιοι, ὅτι οἱ Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non
κ ὅρκοι ἕνεκα τῆς συστάσεως καὶ ὁμονοίας subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis
ιστιανῶν, ἤγουν τῶν ἐκκλησιῶν· ἡ ἐν τῷ ac concordiæ Christianarum Ecclesiarum stabili-
ὄνῳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ endæ causa, jusjurandum, cum in concilio Lugdu-
ι Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη nensi, dum regnabat Palæologorum primus, tum
; ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὁστάτου τῶν βασιλέων in Florentino sub imperatore Palæologinæ stirpis
λόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ μυστα- ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam cele-
ταύτῃ· οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις brandum: ob repetitum, inquam, jusjurandum
ματι τῆς ἁγίας Τριάδος μέλλουσιν ἐξάραι τὸ (spretumque) excommunicationis insolubilis condi-
υνον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς tione in S. Trinitatis nomine addita, memoriam
. Ὦ ἄθλιοι, τί κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρ- eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut
μῶν; Ἰδοὺ οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱέρειαι, καὶ C quid inanibus futilibusque cogitationibus animos
χοί σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόροι, vestros pascitis? Ecce sacerdotes tui, monachi, mo-
ἤθελον κοινωνῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος niales, ædituiet ædituæ, qui ministrantibus
ιστος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων τῶν Γραι- sacerdotibus Græcis, et rem divinam secundum Ec-
ῶν ὑπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλη- clesiæ orientalis ritum et traditiones peragentibus,
σίαν τῆς Ἀνατολῆς παράδοσιν· λέγοντες με- immaculati corporis et sanguinis participes fieri
να ὑπάρχειν, καὶ οὐκ εἰσὶ Χριστιανικὰ, noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana
αγίαν τῶν ἱερέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, tem-
βωμοὺς καλοῦντες, αὔριον ἐν χερσὶ τῶν plaque pro gentilium aris habentes, in Barbarorum
ων παραδοθήσονται· καὶ μιανθήσονται, καὶ manus anima et corpore polluendi cras devenient.
ήσονται καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα· εἶδον γὰρ Monialem enim in divinis Scripturis initiatam ac
; ὄμμασι μονάστριαν, καὶ τὰ θεῖα λόγια με- eruditam, carnibus non tantum vesci, barbara veste
ην, οὐ μόνον κρεωφαγοῦσαν, καὶ ἄμφια τῶν indutam oculis meis aspexi, sed etiam pseudopro-
ρων τῷ σώματι περιφέρουσαν, ἀλλὰ καὶ τῷ phetæ hostiam offerre: impietatemque, pudore ac
τροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν. καὶ τὴν ἀσέβειαν verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreptus
σχύντως ὁμολογοῦσαν. Ἀλλὰ τί τὸ ποιῆσάν D quinque mensium intervallum transilii? Crastinus
ῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; Αὔριον γὰρ dies hanc calamitatem cum lacrymis enarrandam
καὶ παραπέδας σταθήσεται, καὶ μεθ' ὁλμω- secum ferat. Imperator, quod vere ineunte a ty-
θήσεται. Ὁ βασιλεὺς οὖν στεῖλας τινὰς τῶν ranno se obsessum iri suspicaretur, in insulas
ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἑτέραις aliasque provincias Christianas, ad frumentum
ις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι σῖτον, καὶ omniaque leguminum genera, et quæcunque cibaria
ικὰ ὅσπρια, καὶ ὅσα τὰ πρὸς τροφὴν, ἐκδε- necessaria coemendum aliquos e proceribus aulæ
; τὴν ἄφιξιν τοῦ τυράννου ἐν ἔαρι. Ἦσαν suæ misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam
ις τέσσαρες παμμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ Chium destinatæ, quibus frumentum, vinum, oleum,
τῶν χρειωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, σίτου, οἴ- caricæ, cicer, hordeum cæteraque legumina adve-

Ismaelis Bullialdi notæ

Ἄφετε, ἰδωμεν. Allegata quam proxime verba Leonardi (*si non ficta fuit*) confirmat hic

herentur : navis insuper oneraria e Peloponneso ex- A spectabatur. Hæcque navium quinque simul junctarum classis fortibus ac generosis vectoribus multis, armatisque non paucis instructa Constantinopolim profectura erat. Omnes interea insulæ de urbis salute anxiæ admodum ac sollicitæ, variis opinionibus ac sententiis distrahebantur : alii expugnandam a Barbaris, et occupandam **145** conjiciebant. Alii, quomodo pater et avus istius, suo quisque tempore, hanc expeditionem susceperant, et re infecta discesserant, ita hunc iisdem vestigiis insistentem, non plus profecturum opinabantur.

νου, ἐλαίου, ἰσχάδων, κερατίων, κριθῶν, καὶ πάσης ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων· ἐκδεχόμενοι καὶ ἑτέραν φορτηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. Καὶ οὕτω γενομένων πέντε σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρείοις ἐπιβάταις, λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγῃ πλεῦσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦσαν οὖν ἅπασαι αἱ νῆσοι ἐν στενοχωρίᾳ καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως. Καὶ οἱ μὲν ἐσκόπουν ὡς καταπολεμισθήσεται, καὶ ὑπὸ τῶν Βαρβάρων ἁλωθήσεται· οἱ δὲ ἐδόξαζον ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουληθεὶς εἰς ἕκαστος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κοπιακότες, οὕτω καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν τρίβον βαδιεῖ.

CAPUT XXXVII.

Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ faces subdit. Ducas male sanam mentem Græcis exprobrat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Græci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.

January mense elapso, sub Februarii initium, B prope Constantinopolim tormentum æneum advehi jussit princeps : sexaginta boves validissimi triginta curribus juncti illud trahebant ; ab utroque tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id, ne in via titubaret, hac et illac trahendo in æquilibrio retinerent. Currus præcedebant fabri quinquaginta, operariique ducenti, qui pontes ligneos ad complanandas vias fabricarent. Elapsi sunt itaque Februarius et Martius, cum in locum quemdam milliaribus quinque ab urbe dissitum tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum et alia præmissus, ea ad deditionem compulit. Versus Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omnibus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Cætera C castella, et qui Epibatæ vocabantur, se dedidere. Quotquot victori se permiserunt servati, repugnantibus capita abscissa sunt ; una Selymbria hostium impetum fortiter excepit. Ad locum itaque destinatum hæc machina perducta est, cujus custodiæ Caracia-begus assidere jussus, cumque omnibus viribus et copiis in omnes partes urbi vicinas, Romæis intra portas urbis coercitis, excurrere. Per totam quoque superiorem hiemem Mysorum ac Paphlagonum turmæ sub tribus vexillis circa urbem in hibernis stationem habuerunt, ut Romæorum in Turcos eruptiones reprimerent, nec eos urbe excurrere sinerent. Romæi quidem extra D portas prodire non poterant tantis hostium viribus circumdati : verumtamen biremibus ac triremibus mare excurrebant, prædis ab usque Cyzico ex Turcorum vicis maritimis actis ; captivis etiam

Παρελθόντος οὖν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ἄρξαντος ἐκέλευσε τὴν χωνείαν μετακομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει (45), καὶ ζεύξας ἁμάξας τριάκοντα, εἶλκον αὐτὴν ὄπισθεν οἱ ξ βόες, λέγω βόες βοῶν· καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χωνείας ἄνδρες σ' καὶ εἰς τὸ ἕν, καὶ εἰς τὸ ἕτερον, τοῦ ἕλκειν καὶ ἐξισοῦν αὐτὴν, ἵνα μὴ ὀλισθήνῃ τοῦ δρόμου· καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἁμαξῶν τέκτονες ν', τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας ξυλίνας εἰς τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς σ'. Ἐποίησε γοῦν τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ἕως οὗ κατήντησαν ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπὸ μιλίων ε'. Ἦν γὰρ ὁ Καρατζιάπεγις πρὸ καιροῦ σταλθεὶς σὺν δυνάμει εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάστρα, ἤγουν Μεσημβρίαν, Ἀχελῶον, Βυζὸν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο. Ὁμοίως καὶ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κείμενα πυργία τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμῳ λαβὼν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφαξεν· οἱ δὲ λοιποὶ πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ ἐπιβάται. Ὅσοι γοῦν παρεδόθησαν ἀβλαβεῖς ἐσώθησαν· οἱ δὲ ἀντιστάντες ἀπεκεφαλίσθησαν. Ἡ δὲ Σηλυμβρία (46) μᾶλλον ἀνθίστατο. Φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν ᾧ τόπῳ ᾧ ἐκελεύσθησαν, καὶ τῷ Καρατζίαση πρόσταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτὴν, ἔφθασε σὺν τοῖς ἱππεῦσι, καὶ κατατρέχειν τὰ πέριξ τὰ τῆς πόλεως, καὶ μὴ ἐᾷν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι. Ἦσαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον παραχειμασθέντα σκῆπτρα (47) εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖν τοὺς Τούρκους· οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας τρία. Ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἴσχυον ἐξελθεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐκ θαλάσσης καὶ αὐτοὶ σὺν διήρεσι καὶ τριήρεσι ἄχρις Κυζίκου εἰς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(45) Laonicus l. VIII in principio consulendus qui apparatum istum describit, machinæque advectionem ; Leonard. etiam Chiensis adeundus, et Phrantzes l. III, c. 8.

(46) *Ἡ δὲ Σελυμβρία.* Capta Constantinopoli Selymbria deditionem fecit.

(47) *Σκῆπτρα.* Hic pro turmis equitum milites usurpatum σκῆπτρα τρία, quæ sub totidem ducibus seu vexillis stipendia faciebant.

λάτουν τὰ κατ' αἰγιαλὸν κείμενα χωρία τῶν Τούρκων καὶ πολλοὺς ἐκούρευον, καὶ οὓς μὲν ἔσφαττον, οὓς δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγόντες ἐπίπρασκον.

Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκρούσμασι καὶ ἔαρ ἐπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι. Καὶ ἡ τῆς Ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἔληξε, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούειν λογισμοὺς ἀνθρώπων. Καὶ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἠρωτῶντο παρ' ἐκείνων, οἱ μὲν εἰ ἐκοινώνησε τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ εἰ ἔτυχεν ἀκοῦσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἑνωτικοῦ ἱερέως. Ταῦτα καὶ κανὼν ἔριμὺς (48), καὶ ἐπιτίμιον βαρύ· μετὰ δὲ τὸ δουλεῦσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ ἔθος, ὁ ἄξιος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ δεσποτικοῦ εἰς τὸ κοινωνῆσαι, μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἑνώσεως ἱερεῦσι μετ' ἐπιτιμίου βαρέος. Οὔτε γὰρ ἱερεῖς εἰσιν, οὔτε τὰ προσφερόμενα τέλεια, ἔλεγον. Εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδείᾳ νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῳ τεθνεώτος, καὶ ἐφαίνετό τις τῶν ἑνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεύς, κατευθὺς τὰς φελώνεις (49) ἐκδυόμενοι ὡς ἀπὸ πυρὸς ἔφευγον. Καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ὡς καταφύγιον δαιμόνων, καὶ βωμὸς Ἑλληνικὸς αὐτοῖς ἐλογίζετο. Ποῦ κηροί; Ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχναψίαις; Τὰ πάντα σκοτεινά, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων. Ἔρημον τὸ ἅγιον τέμενος ἐφαίνετο, προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποστῆναι μέλλει μετ' ὀλίγον διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομίας τῶν κατοικούντων. Ὁ δὲ Γεννάδιος ἔγκλειστος ἐδίδασκε, καὶ ἀρὰς ὑπετίθει τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσπαζομένοις. Ἔτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μιᾷ τῶν εὐγενίδων αἰχμαλωτευθείσῃ, καὶ διηγήσατό μοι, πῶς ὠδίνουσα τοῦ τεκεῖν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετράδι τοῦ ἔτους ἐκείνου μετεκαλέσατο τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ ἐξωμολογήσατο. Καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτῇ τοῦ κοινωνῆσαι, καὶ αὐτὴ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τι τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, τοῦ λειτουργοῦντος ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς (50), ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ὑπάρχοντι (ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς συμφορέσας τοῖς ἑνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τότε τῇ ιβ' τοῦ Δεκεβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συγκοινωνήσας· οὐ γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἔξω σὺν ἄλλοις βραδεῖαν τυχόντες

A multis, quorum pars cæsa, pars **148** Constantinopoli venumdata est.

Dum ver advenabat hisce pugnis levibus tempus transactum, jejuniorumque dies numerari cœpti, nec interim Ecclesiæ discidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus iis qui confessiones audiendi munere fungebantur. Ad eos enim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum iis qui ab Ecclesiæ communione rescisi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratæ liturgiæ interfuissent; fatentibusque pœnitentiæ causa dura pœna inflicta, multaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentia, B qui participatione corporis et sanguinis Dominici dignus censebatur, illa percipere a sacerdote henotico, gravi pœna indicta, vetabatur : talem enim sacerdotem non esse, nec perfecte oblationem ab eo peragi. Ad funus porro efferendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi henoticus sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti, velut e flammis mediis se proripiebant. Magna etiam ecclesia dæmoniorum specus, et Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? ubi oleum in lychnis accendendis? Omnia tenebris plena : nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur, solitudinem, qua mox, propter peccata et iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Gennadius etiam inclusus, pacis reconciliationem amplectentes diris devovendo interim docebat. Post urbem captam, in nobilem feminam captivam casu incidi : quæ mihi narravit, quomodo ipsa partus doloribus correpta, anni illius sancta magnaque feria quarta, pneumaticum seu confessarium suum, Jacobum nomine, ad se vocaverat : quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque senem illum interrogasset, num obstaret quidquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suæ septa sito celebrabat, sumeret (ille quippe sacerdos die tantum 12 Decembris in Magna

Ismaelis Bullialdi notæ.

(48) **Κανὼν δριμύς.** Canon hic pro pœnitentia et pœna quæ pœnitenti indicitur.

(49) **Φελώνης.** Penulam interpretantur alii : sed genus vestis communis olim fuit. *Pallium* vertere nolui, siquidem sacerdotibus non convenit; sed solis archiep. quibus a summo pontif. confertur. A quo etiam olim patriarchæ CPolit. id acceperunt. Stolam interpretari placuit, quæ omnibus sacerdotibus convenit et propria est. Hodie apud Græcos non solum patriarchæ, sed et episc. pallium gerunt.

(50) **Ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς.** Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια. De quibus canon 31 synodi 6, in Trullo, Τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι λειτουργοῦντας κληρικοὺς ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὁρίζομεν. Ὥστε εἴ τις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτως παραφυλάξῃ, καθαιρείσθω. *Clericos, qui in oratoriis intra domus* D *privatæ parietes constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis ex episcopi loci sententia et assensu decernimus. Quod si quis clericus decreto nostro non paruerit, deponatur.* Et Leo Philosophus novella 1 de illis ita statuit : Ὁρίζομεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἑκάστης καθολικῆς ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἑκάστης οἰκίας, ἄδειαν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱεράσθαί τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλεῖσθαι αἱροῖτο ὁ ἑκάστης οἰκίας δεσπόζων. *Decernimus itaque non solum singularum ecclesiarum catholicarum* (id est hoc loco paræcialium), *sed etiam uniuscujusque domus sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare visum fuerit.* Novella deinde sequente in iis baptizare quoque permittit. Adeundus Theodorus Balsamo.

ecclesia henoticis adfuerat, nec communicaverat, cum in numerum altari ministrantium ab initio liturgiæ allectus non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant, nihilque aliud præter sacra indumenta gestaverant, steterat). pneumaticus ei dixit: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi; abi, et communionem, omni dubio remoto, percipe. Ipse sacerdos ac minister est, discrimine illo omisso communica.* Illa vero mulier, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose nimis perpensa **147** senis, qui omnes obices revellebat, sententia, alium nomine Neophytum confessarium accersit, eique a pneumatico suo datam sibi licentiam declarat. Iste porro Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumpserat, quod pneumatici munere in imperatoriis palatiis procerumque ædibus fungerentur: quare illam allocutus a communione his verbis deterruit: *Id tibi haud licet; si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis, et vinum bibes.* Quam admiranda, rex Christe longanimitas tua! Etsi sacerdos Latinus esset, stultitia tua, tenebris excæcate, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quæ orthodoxus tamen ore nunquam proferet; nec, vel minimum, adversus divina mysteria hoc modo peracta murmurabit; talia enim quilibet ausus, lapidibus obruendus est. Quid? vel quomodo obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quibus tibi cum cæteris orientis sacerdotibus communis est usus. Aliud allegare non potes, o Pharisæe vane, nisi quod purus es et intactus, a cæterisque Christianis separatus, addam ego, et excommunicatus. Illa porro mulier nobilis inter contraria præcepta animo fluctuans communione die illo abstinuit; ita ut nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, pepererit. Quod si mors subsequebatur, damno spiritus illius anima obsignata fuisset (id est damnum, non accepto Spiritus divini signaculo, anima illius passa fuisset) Neophyti culpa, et mali spiritus quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis nostræ fluctus: et mare furens, gubernatore excusso, arcam Noe absorbere et in profundum deprimere intueamur, mundaque volatilia, tanquam immunda impollutorum unguibus discerpenda projicere contemplemur.

A τὴν ἔλευσιν, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ ναῷ φοροῦντες τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον). Ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ· *Συγκεχωρημένον ἐστὶν, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι· ἄπελθε, κοινώνησον ἀποβάλλουσα πάντα σκότον. Καὶ γὰρ ἱερεύς ἐστι καὶ λειτουργὸς, ἀδιακρίτως κοινώνησον.* Ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμποδίστῳ ἀπολογίᾳ τοῦ γέροντος δειλιάσασα, ἦν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν, μετακαλεῖται ἄλλον Νεόφυτον ὀνόματι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς· ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παῤῥησίαν ἔχων, καὶ πνευματικεύων ἐν ἀνακτόροις καὶ μεγιστάνων οἴκοις. Ἐκώλυσε δὲ ταύτην, λέγων, *Ἀσυγχώρητόν ἐστιν. Εἰ γὰρ λάβοις* (51) *κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον ἔφαγες, καὶ οἶνον ἔπιες.* Ὦ τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστὲ βασιλεῦ! Σκοτεινὲ καὶ τυφλέ· εἰ ὁ ἱερεὺς ἦν Λατῖνος, εἶχεν ἂν λόγον ἄλογον ἡ μωρία σου· ὡς ὅτι Λατινικῶς τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀπέδωκε, καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἔνζυμος (52), καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἄλογα αἰτιάματα, ἃ οὐκ ἔξεστιν ὀρθοδόξῳ στόμα ἀνοῖξαι, καὶ γλῶτταν κινῆσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων τῶν οὕτω τελουμένων· ὁ γὰρ τοῦτο τολμήσας ἄξιος λιθοστρωθῆναι. Πῶς, ἢ τί ἔχεις ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐκ γλώττης σῆς, καὶ εὐχῶν ὧν σὺ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς χρῶνται; Οὐκ ἔχεις ἄλλο εἰπεῖν, ὦ Φαρισαῖε κενὲ, πλὴν ὅτι καθαρὸς εἶ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, προσθήσω δὲ κἀγὼ τὸ, καὶ ἀφωρισμένος. Ἡ δὲ εὐγενὴς ἐκείνη γυνὴ, διχονοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν C δύο τούτων προστάξεων, ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ μετέλαβε· καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἀκοινώνητος τέτοκεν. Εἰ γὰρ ἐπηκολούθησεν θάνατος, εἶχεν ἂν ἡ ψυχὴ αὕτη τὴν σφραγῖδα ζημίαν τοῦ Πνεύματος δι' αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου, καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος. Ἀλλ' ἐπανίωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγήσεως κύματα, καὶ ἴδωμεν τὴν ἀγριαινομένην θάλασσαν πῶς μέλλει γίναι, καὶ καταποντίσαι τὴν κιβωτὸν, τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώξασαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραῤῥίψασαν.

Tyrannus enim, Martio incipiente, nuntiis in omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandum militatum venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero infinito eorum, qui sponte castra sequebantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob ætatem

D Ὁ γὰρ τύραννος ἀπ' ἀρχῆς Μαρτίου μηνὸς ἔπεμψε μηνυτὰς καὶ κήρυκας εἰς πᾶσας τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἐξέρχεσθαι ἕκαστον ἐν τῇ [illegible] στρατιᾷ κατὰ τῆς πόλεως. Τὰ στρατεύματα μὲν [illegible] ὅσα διὰ [illegible] καὶ ῥόγας ἦσαν γεγραμμένα [illegible], συνέῤῥεον· τὰ δὲ ἄγραφα τὰ καὶ μυριά[illegible] [illegible] τίς διηγήσεται; [illegible] γὰρ [illegible] [illegible] τῆς πόλεως ἔπραξεν, ὧν [illegible]

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) *Εἰ γὰρ λάβοις.* Quasi corporis Dominici consecratione conficiendi potestatem, [illegible] amplexus amisisset: insaniisse Græcos [illegible] sos actos fuisse certissimum [illegible]

(52) Οὐκ ἦν ἔνζυμος. [illegible] Ista ad Ecclesiæ [illegible] panem fermentatum [illegible] calidi immiscet.

cha, obsidione urbem cinxit Mehemetes. Constantinopolitani a quo die in ecclesia Magna facta est concordiæ reconciliatio, illam ut Judæorum synagogam refugiebant; nec in ea oblatione holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisset, astabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exibant. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro et ara gentilium, et sacrificium, perinde ac Apollini factum, æstimabant. Quare Isaias tanquam ex ore Dei sic loquitur: « Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiumque prudentiam dissipabo. Væ illis qui profunda consilia, non expetito Domini consilio, ineunt. Qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. Qui dicunt, Quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? Propterea hæc dicit Dominus: Væ illis apostatis! consilium me inconsulto habuistis: utque peccata peccatis adjiceretis, pacta, Spiritu meo nequaquam ducti, pepigistis.» Gennadius interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: et sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrium etiam Cydonem hæresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Conscius ei erat operisque socius, e senatoribus primus Mesazon, idemque dux magnus; cujus contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem, temeraria impudentia eo usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romæi, ut dixerit, Turcorum mitram ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnantem conspicere, potius esse, cum interim Romæi, omni salutis abjecta spe, hæc vota conciperent: *Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra deveniret, nec Turcis impiis traderemur!* quibus **149** contraria, quæ retulimus, Mesazon prædicabat. Sed ad eum Isaias

A Ἀπριλίῳ ς' ἡμέρᾳ, Παρασκευῇ τῇ μετὰ τὸ Πασχα. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγένετο τάχα ἡ ἕνωσις ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν ταύτην ἀπέφευγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ, οὔτε ὁλοκαύτωσις, οὔτε θυμίαμα. Εἴ ἔτυχέ τις τῶν ἱερέων λειτουργῆσαι Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵσταντο· καὶ τότε πάντες ἐξῄρχοντο οὕτω γυναῖκες ὡς ἄνδρες, οὕτως μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. Τί χρὴ λέγειν; καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, καὶ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι τελουμένην ἐνόμιζον. Διὰ τοῦτο Ἡσαΐας ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ φησιν· *Ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ*

B *ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Οὐαὶ τοῖς βαθέως ποιοῦσι βουλὴν, καὶ οὐ διὰ Κυρίου. Οἱ ἐν κρυφῇ βουλὴν ποιοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐροῦσιν· Τίς ἡμῖν ἑώρακε; καὶ τίς ἡμᾶς γνώσεται, ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν; Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος, Οὐαὶ τέκνα ἀποστάται, ἐποιήσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ Πνεύματός μου, τοῦ προσθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις.* Ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ διέλειπε καθ' ἑκάστην διδάσκων, καὶ γράφων κατὰ τῶν Ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ μακαρίτου Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου (58), καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδώνη (59) ἀποδεικνύων

C αὐτοὺς αἱρετικούς· ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὸν πρῶτον Μεσάζοντα τὸν μεγαδοῦκα συνεργὸν (60) καὶ συνίστορα· τὸν καὶ τοσοῦτον εἰπεῖν τολμήσαντα κατὰ Λατίνων, ὅτε εἶδον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν τῶν Τούρκων, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς πόλεως, Κρειττότερόν ἐστιν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλύπτραν Λατινικήν. Καὶ γὰρ ἀπογνόντες οἱ τῆς πόλεως ἔλεγον, *Εἴθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶ τῶν Λατίνων τῶν ὀνομαζόντων τὸν Χριστὸν καὶ θεοτόκον, καὶ μὴ ἀπορριφθῶμεν ἐν ταῖς τῶν ἀσεβῶν τελέμαις!* Τότε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ἐφθέγξατο. Ἄλλην αὐτὸν ὁ Ἡσαΐας ἐφθέγξατο, κἀκὶ καὶ τῷ Ἐζεκ... *Ἄκουσον τὸν λόγον Κυρίου Σαβαὼθ·* Ἰδοὺ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(58) *Κατὰ τοῦ σοφωτάτου* etc. *Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου.* Beatus Thomas de Aquino opusculum scrisit *Adversus Græcos*: quod Urbano quarto pontifici Maximo dedicavit. Exstat editum in operum illius tomo XVII, eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, *Adversus Græcos, Armenos et Saracenos* scriptum.

(59) *Δημητρίου τοῦ Κυδώνη.* Joan. Cantacuz., lib. IV. cap. 16 *Histor.*, hujus viri eruditissimi, cujus plura doctrinæ ac eruditionis monumenta exstant, mentionem facit. Fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicolao Cabasila amplexi aliquando meditatus est. In serenissimi Hetruriæ magni ducis bibliotheca Laurentiana, Ptolemæi mathematicæ Syntaxeos volumen in membranis elegantissime scriptum asservatur, quod hic Cydones in bibliotheca sua olim habuit. In illo tres lunares eclipses Thessalonicæ

D observatæ, earumque momenta adnotantibus epicycli lunaris quantitas deseru... observationes a Cydone et Cabasila hab... signatas fuisse arbitror; quarum prima... tatur anno Alexandri 1665, Athyr 13... scente hora 2, m. 24, post meridiem no... gittarii gradum 16, m. 7, perenn...

(60) *Μεγαδοῦκα συνεργόν*... ras de quo cap. 19 supra... Leonardus Chiensis chir... κύριον Α... sentieba... *Intendel... Luca gr... conser... viden... cuncta*

μένης Ὡραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ νῆες ἵσταντο ἔνδον ὁρμαθηδὸν προσέχοντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἄλυσιν. Αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰρήκαμεν πέντε (65), μία ἡ τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Πελοποννήσου σῖτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας ᾠκευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρτίου μηνὸς ὅλου διά τινα αὐτῶν χρείας. Εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλίου, καὶ βουλομένων ἄραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βορέας αὐτοὺς ἐνεπόδιζε. Ἦσαν οὖν οἱ πλεῖται ἐν θυμῷ πολλῇ· ὡσαύτως καὶ αἱ νῆες. Τοῦ βορέου οὖν καταπραυνοῦς πεσόντος, καὶ νότου ἄρξαντος πνεῖν, ἐξῆλθον τῆς Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκραταιοῦτο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆες. Ἵσταντο οὖν οἱ τῆς πόλεως, ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπανδοχὴν, εἰ καὶ μηδὲν ὤνησαν. Φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς ὁ τύραννος ὡς ἄγριος δράκων ὥρμησε κατὰ τῶν αὐτοῦ τριήρεων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσσων αὐτοῖς, ὅτι ἐκ τῶν δύο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἕν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ κωλῦσαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. Τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα ἵσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἄφιξιν τῶν νηῶν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς Πύλης ἐκτός. Αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι κατὰ τὴν ἴσην ὁδὸν, καὶ βουλόμεναι περᾶσαι τὸν Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ Κερατίῳ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀνθίσταντο ταῖς ναυσίν. Ἦν γὰρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εὔδιος, ἀνέμου μὴ πνέοντος. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην θέαν· καταστρωθεῖσα γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς ἱστίοις τριακοσίοις τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξήπλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὕδασιν. Οἱ δὲ τῆς νηὸς, ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι, ἄνωθεν, ὡς κεραυνοὺς, τὰ βέλη τῶν τζαγρῶν κατέπεμπον, καὶ τὰς σκευὰς ἀπέλυον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν Τούρκων ἐγένετο. Ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας ὁρμήσας ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποχούμενος ἵππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἕως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἵππου πλεῦσαι· τόσον ἐθυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἔνοπλος στρατιὰ σὺν αὐτῷ. Τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἱστία φυσηθέντα, σχίσαντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἔπλευν, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν. Εἰ γὰρ ἦν ἔμπροσθεν αὐτῶν τότε ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου, ἐδύναντο ἂν αἱ πέντε αὗται νῆες καταποντίσαι καὶ τὰ τριακόσια. Ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης ἐπιστήμην μόνον ἐκέγραγεν. Ὁ δὲ μέγας Κοντόσταυλος αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι, καὶ γὰρ παραλόγως ἐπρόσταττεν. Τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ὥρισε τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τῷ διπλῷ κίονι, τὸν δὲ μέγαν Κοντόσταυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς ῥιφέντος, καὶ ὑπὸ τεσσάρων τανυσθέντος, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις χερσὶν ἔτυψε, δοὺς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ, ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ σταθμίον λίτραι

A tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes, et triremes trecentæ simul prope urbem appulerunt. At portum urbis catena extensa, a porta, quæ Pulchra appellatur, ad Galatæ littus claudebat, navesque continua serie connexæ, portus latitudinem et catenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem habebant. Classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponneso cibaria subvehens imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede conductæ Genuensium erant, in Chii portu, dum sibi necessaria comparant, totum mensem Martium transegere. Ineunte Aprili e portu solvere cum decrevissent, boreas spirans obstitit. Quamobrem Constantinopolitani, pariterque navium illarum vectores mœsti admodum, animoque valde consternati erant. At borea cadente cum auster flare cœpisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac mediocri lati; altera vehementius flante austro celerius etiam ferebantur. Constantinopolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim exspectantibus. Ubi vero in urbis conspectum venere naves, ad triremes suas cæteraque navigia celeri impetu accurrit tyrannus, taliaque imperat; alterum e duobus faciendum incumbit, vel naves capiendæ, vel portus ingressu arcendæ sunt. A littore itaque progressa ejus navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum Aureæ portæ exspectando, stabant. Navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrium arcem, ut sinum Ceratinum ingredi possent, superare, navigia obstabant; mare quippe, vento tunc posito, tranquillum erat. Spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis, et quinque magnis navibus, videbaturque æquor ad campi planitiei instar complanatum; nec propter telorum frequentiam remi in aquam demergi poterant. Navium vectores, ut aquilæ alatæ e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, **152** emittebant, quorum machinas disruperunt, Turcorum ingenti strage edita. Tyrannus ingenita superbia et vanitate impulsus, undas findere posse, et equo vectum ad naves usque suosque armatos penetrare confidebat; tantus animi, quo in rebus suis agendis ferebatur, impetus erat. Vento interea excitato velaque sinuante, naves per acatia media, quæ stationem suam non deseruerunt, in portum deferuntur. Quod si tunc universa classis barbari obvia stetisset, illam quassando ac demergendo quinque naves istæ pares erant. Tyrannus, rei nauticæ ignarus, ad clamores et vociferationes conversus est; quibus magnus ejus Contostaulus, cum absurda juberet, auscultare noluit. Ira tunc accensus tyrannus classem ad duas columnas abire et coram se magnum Contostaulum adduci jubet. Quem attractum et in terram dejectum, quatuor satellitibus illius membra distendenti-

Ismaelis Rullialdi notæ.

(65) *Αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰρήκαμεν πέντε.* Tres fuisse Chienses narrat Leonardus, et navale prælium describit: Laonicus etiam, lib. VIII, adeundus.

ιαχας, τὴν ξηρὰν διήρχοντο, ἕως οὗ καταν- A gantium specie superant, triremesque octoginta ter-
ες ἐν τῇ ὑγρᾷ, ταύτας ἀνήγαγον ὀγδοήκοντα ra tractas ab uno littore, ubi cæteræ relictæ sunt,
θμὸν, αἳ διήρεις ὑπάρχουσαι, τὰς δὲ λοιπὰς ad aliud littus deducunt. Quis talium spectator un-
ἐκεῖ. Τίς εἶδε τοιοῦτον; ἢ τίς ἤκουσεν; Ὁ quam vel auditor fuit? Mari equidem navibus con-
τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν strato pontem imposuit Xerxes, super quo ingen-
τος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διῆλθεν. Οὗτος tem exercitum trajecit. At hic novus Alexander
ος Μακεδών, καὶ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γενεῶν Macedo, stirpisque suæ, uti spero, tyrannus ulti-
τύραννος ὕστατος, τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε, καὶ mus, navigiis per collium juga, velut per maris un-
ἀ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν das, actis, in terram mare induxit. Xerxem insuper
ἐπέζευξεν. Ἀλλ' ὑπὲρ τὸν Ξέρξην οὗτος· καὶ opere ac successu superavit, qui Hellespontum
κεῖνος διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, παρὰ τῶν transvectus, accepta ab Atheniensibus clade, turpi-
ίων αἰσχύνην ἐνδυθεὶς ὑπέστρεψεν. Οὗτος δὲ ter recessit. Mehemetes vero terra, quasi naviga-
ρὰν ὡς ὑγρὰν διαβὰς, τοὺς Ῥωμαίους ἠφά- bili reddita remorumque patiente, trajecit, Romæos
καὶ τὰς χρυσᾶς ὄντως Ἀθήνας, τὰς κο- delevit, aureasque revera Athenas, urbem impera-
ας τὸν κόσμον, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων toriam, mundi ornamentum expugnavit.

B

τα μὲν διὰ θαλάσσης· διὰ δὲ ξηρᾶς, τὴν χω- Atque ista quidem mari gerebantur. Terra ve-
κείνην τὴν παμμεγέθη φέρων ἀντικρὺ τοῦ ro tormentum bellicum illud immane in mœnium
ς, ἑστηκεν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ conspectum tractum, non longe a sancti Romani
ον. Καὶ λαβὼν σημεῖον ὁ τεχνίτης, εἶχε γὰρ porta locatum est; ad scopum destinatum artifex
ιγίου φολίας δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας collimaturus sic se parabat. Bombardæ binæ lo-
ς ὡς λιτρῶν (72) αὐτοφυῶς τεχνασμένας. Καὶ catæ erant ex obliquo, lapidum in globos affabre
βούλετο ἀπολύειν τὴν μεγάλην (73) ἐσημειοῦτο deformatorum librarum ...pondo capaces; majorem
πον, πρῶτον πέμπων τὴν μικράν· καὶ τότε ille explosurus, locum imprimis designatum mino-
στικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγίστην. Καὶ κρούσας ri primum quassabat: certo deinde ictu majorem
ρώτην βολὴν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ emittebat. Ad fragorem et sonitum accensæ bom-
όλεως, ἐννεοὶ γεγόνασι, καὶ τὸ, *Κύριε, ἐλέη-* bardæ, explosique primi globi, Constantinopolita-
ἐκραζον. Ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, εὐρεθεῖ- ni attoniti mutique restitere: rupto deinde silentio
δ) ἡ εἰκὼν τῆς πανυπεράγνου Θεοτόκου τῇ in has voces, *Domine, miserere*, eruperunt. Per id
αδι τῆς Διακαινησίμου ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ C tempus purissimæ ac castissimæ Deiparæ imago
ε συχνάκις ἑλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς χώ- Diacænesimi septimana, ex recepta consuetudine,
75), καὶ ἡ εἰκὼν ἐκεῖ ἵστατο μέχρις ἁλώσεως. in palatio palam proposita exstabat; ubi usque ad

Ismaelis Bullialdi notæ.

) Laonicus dicit fuisse semissis talenti, id est, bras, pondo.

Καὶ ὅτε ηβούλετο ἀπολύειν τ. μ. Hoc bombar- s faciebat, ut certius dirigeret ictum majoris enti: quem, ut efficaciorem, ad locum destina- erto dirigi, magis intererat. Laonicus lib. VIII, it, ad latera majoris tormenti duo minora sita fuisse: ita ut tribus bombardis murus quatur: primo minoribus, majori deinde, quod es trecentarum librarum pondo emittebat.

b) *Ἦν δὲ τότε κατὰ τὸ ἔθος εὐρεθεῖσα.* Quoti- s feria 5 quintæ septimanæ jejuniorum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi composi- D recitatur, atque etiam vigilia prima in palatio gebatur) Imago B. Mariæ Virginis Hodegetriæ, nasterio τῶν Ὁδηγῶν in palatium deferebatur. nus, cap. 12 *Offic. Constantinop.* Ἀπὸ δὲ πρώ- ιούτων ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς ιαγίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας, μένει μέχρι ης μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ἡντινα εἰ- ἐρχομένην μὲν ὑπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ παλατίου αὐλῆς· τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀπερχομένην ἕπεται μέχρι καὶ τῶν ὑψηλῶν ἐκτός. Καὶ γενο- ς ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων ὁ βασιλεὺς ὑπο- φέει. *A prima quatuor istarum vigiliarum sanctis- Deiparæ imago in palatium venit, et usque ad ma- Paschæ Dominicam in eo moratur. Cui venienti ortam aulæ palatii occurrit imperator. Feria secunda post Pascha, abeuntem deducit ad e gradus alios exteriores: factaque ibi impera- commemoratione imperator revertitur.* Da sanctissimæ Virginis imagine adeundus Grego-

ras, libro v, qui Michaelem Palæologum primum urbem, post exactos Latinos, intrasse, præeunte sancta imagine scribit. Lib. IX. Andronicum seniorem ante illam orasse, dum ipsius nepos junior Andronicus ipsum invadit, tuncque in palatio stetit sancta imago extra tempus consuetum, capta siquidem fuit ab Andronico juniore Constantinopolis Maii 24, multis post Pascha celebratum diebus, quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tempore, in palatio ad expugnatam usque urbem mansit. Cantacuzenus quoque, lib. IV, cap. I, narrat Annam imperatricem ejusque filium Joannem imperatorem orantes ante imaginem SS. Virginis Hodegetriæ stetisse, cum ipse Cantacuzenus, occupata urbe in palatium penetravit. De illa qui plura volet, adeat Jacobi Gretzeri commentar. in cap. 12 Curopalatæ Codini.

(75) *Ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας.* Hujus monasterii hoc loco et pag. 162 mentionem facit Ducas. Illud Gregoras lib. IX, cap. penult. a Justiniano ædificatum, collapsum deinde ab Alexii imp. socru instauratum, tandem a Theodoro Metochita ruinæ proximum refectum fuisse lib. VIII scribit. Gregoræ interpres vertit Choræ monasterium: quare vero Χώρα; appellatum sit nescio. In versione vertimus, tanquam Χώρα; hoc loco *regionem* vel vicum significaret. Sed videtur melius esse, Choræ monasterium appellemus; forte quia in urbis parte, quæ Χώρα proprie appellabatur, et quæ palatio vicina fuisse videtur, constructum esset.

frustra subiissetis; in cinerem namque a Romæis A *versæ fuissent. Vos itaque ob tantum officium gratiam reponentes, tam grave damnum nobis intulistis.* Responderunt Mesazontes: *Navem illam vestram esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse persuasis actum est. Bono estote animo; utque urbem occupemus, cujus equidem expugnatio vicina est, vota concipite: damnum vobis illatum resarcietur, et quodcunque vobis debetur, numerabitur.* His blandis et ad fraudem compositis verbis placati, reversi sunt miseri, ad calamitatem clademque cæcutientes, qua una cum capta ac expugnata urbe obruendi erant. Tyrannus interim pontem ligneum a Galatæ littore ad Cynegum horce artificio compactum stravit. Dolia supra mille collecta rudentibus colligata cohærebant; ita ut bina secundum eorum longitudinem apposita latitudinem pontis caperent; series binæ doliorum, totam pontis longitudinem capientes, simul etiam connexæ coagmentantur: trabes deinde ad oram utramque clavis affixæ, quibus tabulatum tandem instratum est, tantaque erat pontis latitudo, ut milites quinque fronte incedere facile possent.

διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀγδοήκοντα πλοίων. Τέχνημα γὰρ ἔμελλον γενέσθαι καὶ νίκης παρὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὑμεῖς δὲ τὴν ἀντιμισθίαν πληρώσαντες ἐποιήσατε ἡμῖν τηλικαύτην ζημίαν. Οἱ δὲ μεσάζοντες ἀπεκρίναντο, ὅτι Μὴ γινώσκοντες ὑμετέραν εἶναι τὴν ναῦν, ἀλλὰ θαῤῥοῦντες τῶν ὑπεναντίων εἶναι, τοῦτο καὶ πεπράχαμεν. Ἔχετε οὖν θάῤῥος, καὶ εὔχεσθε τοῦ λαβεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἤδη πάρεστιν καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα ζημία, καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ὀφειλόμενον ὑμῖν δοθήσεται. Σὺν τούτοις τοῖς μειλιχίοις λόγοις ἀπῆσαν· μὴ εἰδότες οἱ ἄθλιοι ὅτι καὶ αὐτοὶ, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν, ὡς ἡ Κωνσταντίνου, οὕτω καὶ αὐτοὶ γενήσονται μετ' ὀλίγον. Ὁ δὲ τύραννος κατεσκεύασε καὶ γέφυραν (85) ξυλίνην ἀπὸ τῶν τοῦ Γαλατᾶ βλέπων εἰς Κυνηγόν. Ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν οὕτως· ἀθροίσας κελεύσει οἰνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ χίλια, καὶ δήσας καλωδίοις εἰς πλάτος ὅσον τὰ δύο ἀγγεῖα κατὰ μῆκος τίθενται, ὁρμαθὸν ἕνα, καὶ ἕτερον πάλιν ὁρμαθὸν ὅμοιον τῷ πρώτῳ· εἶτα συνάψας, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὁρμαθοὺς, καὶ δοκοὺς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σανίδας κατέστρωσεν. Καὶ ἐγεγόνει εἰς πλάτος ἡ γέφυρα, ὥστε ἀπόνως πέντε κατὰ πλάτος διέρχεσθαι στρατιώτας πεζούς.

B

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postridie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acrius pugnatum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus gladio plumbeo in manu læsus pugnam omisit; obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cædunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum confugiunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. Templum polilum ac direptum. Magnus dux capitur, et Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatinorum non pauci aufugiunt. Cæteri per Zagamum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Græci omnes et qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati.

Omnibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti C videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui imperatori talia diceret, destinat: *Omnia ad expugnationem jam parata esse, et quod jamdiu ante decrevi,* **158** *deinceps efficiendi tempus adesse certiorem te facio. Incepti nostri exitum Deo, a cujus nutu pendet, credimus. Ad deditionem compellantibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi placet, et quocunque libuerit, cum aulæ tuæ proceribus, eorum supellectile ac divitiis, abire? hac etiam conditione ut nostri neuter populo damnum inferat? An obsistere ac repugnare tibi certum est? proindeque vitam divitiasque tuas, et tuorum perdere, populum quoque captivum per omnes regiones a Turcis distrahendum prodere?* Imperator præsente senatu D respondit: *Si pacem nobiscum majores tuos imitatus habere velis, gratius ob id Deo agimus. Illi equidem majores meos, velut parentes venerati, coluerunt ac observarunt: hanc urbem, apud quam ca-*

Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα (86), ὡς αὐτῷ ἔδοκει, καλῶς, ἔπεμψεν ἕνα τῶν λέγων τῷ βασιλεῖ· *Γίνωσκε τὰ τοῦ πολέμου ἤδη ἀπηρτίσθαι, καὶ καιρός ἐστιν ἀπὸ τοῦ νῦν πρᾶξαι τὸ ἐνθυμηθὲν πρὸ πολλοῦ παρ' ἡμῶν νῦν. Τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τῷ Θεῷ ἀφίεμεν. Τί λέγεις; βούλει καταλείπειν τὴν πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἔνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν σῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλιπὼν τὸν δῆμον ἀζήμιον εἶναι παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ σοῦ; ἢ ἀντιστῆναι, μὲ σὺν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις· σὺ τε καὶ οἱ μετὰ σοῦ, ὁ δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τῶν Τούρκων διασπαρῶσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ;* Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο σὺν τῇ συγκλήτῳ· *Εἰ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἔζησαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συνζῆσαι καὶ σὺ, τῷ Θεῷ χάρις. Ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλόγιζον, καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) *Κατεσκεύασε καὶ γέφυραν.* Leonardus Chiensis, Laonicus, lib. VIII, Leunclav. lib. XV, Phranzes lib. III, cap. 10, adeundi.

(86) *Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα.* Cap. proximo diximus quisnam fuerit ille legatus, et quo animo a Mehemete fuerit missus. Præter Laonicum adeundi Leonardus Chiensis, atque etiam Paulus Maurocenus *Historiæ Venetæ* lib. XXV.

περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσιόντες ἐσώθησαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντιστὰς αὐτῶν ἐμακροβίωσε. Ἔχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἁρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα καὶ γῆν, ὡς δίκαια. Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους (87) τόσους, ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναί σοι, καὶ ὕπελθε ἐν εἰρήνῃ. Τί γὰρ οἶδας εἰ θαρρῶν κερδᾶναι, εὐμεθὴς κερδανθείς; Τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' ἐμόν ἐστι, οὔτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ. Κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν, καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὥρισε διαλαλιὰς γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ· καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁμόσας ὡς οὐκ ἔτ' ἄλλο χρῄζει κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως· τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα θησαυρὸν, καὶ αἰχμαλωσίαν ἔστωσαν ὑμῶν κέρδη. Τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν. Ἑσπέρας δὲ γενομένης κήρυκας κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου στείλας, ἐπρόσταττε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαϊὰς ἀνάψαι· καὶ τῶν φώτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἤχῳ καὶ βοῇ ἀλαλάξαι τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν (88), τὴν δηλοῦσαν τὴν σὺτῶν ἀσέβειαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας· τὰ γὰρ φῶτα ὑπερεχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμπον, τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατᾶν, τὰς νῆας ἁπάσας, καὶ τὰ πλοῖα πέρα τὸ Σκουτάριον. Καὶ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς ὑγρᾶς τοσοῦτον ὑπερήστραπτον, ὅσον εἴποι τις κεραυνοῦ δίκην. Καὶ γὰρ εἴθε ἦν κεραυνὸς, οὐ φωτίζων μόνον, ἀλλὰ καὶ καταχαίων καὶ δαπανῶν! Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν τῷ στρατεύματι. Καὶ κατέτρεχον ἕως τοῦ ἐρειπίου. Καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τὰς ὀρχήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνους ἀκούοντες ἀλαλαγὰς τὰς γενομένας, προεώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένῃ πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον, Κύριε, φεῖσαι ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀντικειμένου. Οἱ δὲ δημόται μόνον ἰδόντες τὴν τοσαύτην θέαν, καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἔπνεον, μὴ δυνάμενοι ἕλκειν πνεῦμα μήτ' ἀποφυσᾶν. Ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγωνιάμενος, καὶ κελεύσας τὰς κληματίδας ἁπάσας τὰς εὑρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον ἔνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τείχη τὰ φθαρέντα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοίξοδον αὐτῶν φανερὰν γενομένην, καὶ μὴ δυναμένους ἐξιέναι ἔξω τῆς πύλης, καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπεριπαλύπτους δῆτας τῶν τειχέων καταπεσόντων. Ἦσάν τινες τῶν γερόντων ἐπιστάμενοι παραπόρτιον ἓν, πρὸ πολλῶν

lamitate et ærumnis pressi salutem sibi quæsierunt, patriæ loco habuerunt, quorum etiam nullus qui oppugnatione illam tentavit, longævus fuit. Castris et regionibus, contra fas jusque nobis ereptis, tanquam juste partis fruere. Tributa annua, quam magna ac gravia pendere poterimus, impera, et pace constituta recede. Num spe lucri delusus, an aliis præda futurus sis omnino nescis; urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in civium cujusquam incolarumve potestate. Unum quippe universorum propositum est, ultro mori, nec vitæ nostræ parcere.

Iis auditis, tyrannus deditione sponte facta urbem recipere desperavit: quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit: quibus juratus significat, alia præda, præter mœnia et domos urbis, se non indigere; thesauros ac mancipia cæteramque prædam militi suo dimittere. Ei hac de causa universæ copiæ cum plausu acclamarunt. Sub vesperam per universa castra tubicinibus missis, in tentoriis singulis lumina et ignes ingentes accendi jubet; luminibusque accensis, cunctos vocem infandam, impie eorum religionis signum, clamore intenso ac alacri sonare. Portento quid simile videndum audiendumque oblatum est; lucernæ etenim terra marique confertim dispositæ solis splendorem vincebant, totumque oppidum, Galatam, naves omnes, et navigia ultra Scutarium stantia illustrabant; marisque superficies acriter ad fulgetri aut fulminis instar coruscabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante, sed et comburente ac absumente classis et castra tyranni de cœlo tacta tunc fuissent! Romæi incendio ardere castra rati, usque ad muri ruinam exploraturi processere: ex conspectis vero eorum saltationibus, plausu lætisque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, conjecere: et ad Deum corde contriti sic clamavere: Parce nobis, Domine, justasque minas tuas averte, et e manibus oppugnantium **159** nos eripe. Plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria singultiebat. Joannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quæ in urbe reperiri possent, comportari jussit, ut mœnium ruderibus injecta illa loricam ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem tueretur. At Romæi interim dubii hærent, cernentes hostium conspectui patere viam, qua urbe egredi, inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea erumpere, ut cum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(87) *Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους.* Non conveniunt de hujus tributi solutione Ducas et Laonicus. Ille quippe Constantinum induxit, quamlibet vectigalis annui summam pollicitum, quantam Mehemmentes imperaret: quod hunc respuisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas nummorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem petiisse scribit.

(88) *Τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνήν.* Intelligit voces illas *Alla-hu*, id est, *Deus est*, et illas *Alla-hu-hekber*, id est *Deus magnus est*. Quas quidem Ducas μιαρὰν φωνὴν appellat, quia a pollutis impiorum laliis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam usurpantibus, pronuntiatur.

Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent, quod muro diruto corpora nuda hostibus objicerent, nec, quo se protegerent, haberent; senum itaque quorumdam indicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita, in palatii parte inferiori imperatori innotescit, quam statim aperiri jubet: eaque Romæi muris protecti eruptione facta in aggere extra muros cum Turcis pugnabant. Hæc autem cæca porta Cercoporta olim appellata fuit.

Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnare cœpit, prælliisque continuis a vespera per totam noctem Romæos exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominica festivitas Omnium sanctorum, Maii dies vicesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei novam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina a palatio usque ad portam Auream distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Plateam collocat; cætera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta Pulchra ultra arcem Megademetrium, et portam Parvam Hodegetriæ (id est viæ ductricis) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Blanca locata erant. Unoquoque horum scalæ mœnium altitudini pares aliæque bellica instrumenta vehebantur. Post solis occasum classicum sonuit, et tyrannus ipse hora noctis secunda fidelissima juventute fortiter et acriter pugnante, decem millium suorum manciplorum numero cinctus et equo insidens, in parte muri dejecta cominus pugnabat. A tergo vero et a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portæ Aureæ portum plures centum millibus milites locati erant; et a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spatii occupabant. Navigia vero et pontem alia infinita multitudo tenebat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator **160** et Joannes Justinianus mœnium partem dirutam, in aggere exteriori pugnantes, cum tribus Latinorum Romæorumque millibus tuebantur. Ad palatium cum quingentis magnus dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, et propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram,

A χρόνων ἀσφαλῶς; πεφραγμένον ὑπόγαιον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἠνοίχθη· καὶ ἐξῆρχοντο ἐξ αὐτοῦ περισκεπόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ περιβολαίῳ. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς κρυφτῆς ἐκείνης πύλης ἐκαλεῖτό ποτε Κερκόπορτα (89).

B Ὁ δὲ τύραννος ἤρξατο ἡμέρᾳ Κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον καθολικόν· καὶ δὴ ἑσπέρας γενομένης οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· ἦν γὰρ ἡ Κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἁγίων Πάντων, ἄγων ὁ Μάϊος ἡμέρας κζ'. Ἐπιφωσκούσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον οὐ τόσον ἄχρι ὥρας ἐννάτης. Μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς Χρυσῆς. Καὶ τὰ ὀγδοήκοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατείας (90)· τὰ δὲ ἕτερα ἱστάμενα ἐν τῷ διπλοκιονίῳ περιεκύκλωσαν ἀπὸ τῆς Ὡραίας πύλης (91), διαβάντα τὸν Μεγαδημήτριον (92) τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικρὰν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας (93). Καταβάντες τὸ μεγαπαλάτιον, καὶ διαβάντες τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα (94). Ἕκαστον αὐτῶν ἔχον ἀνὰ κλίμακα ἰσόσταθμον τοῖς τείχεσι, καὶ παντοίαν ἄλλην παρασκευήν. Δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἐφίππιος τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρᾳ, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα. Ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τειχέων σὺν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλοις νέοις καὶ C παναλκέσιν, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες ἐπίκεινα τῶν δέκα χιλιάδων. Ἐξόπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἱππόται ὑπὲρ τὰς ρ' χιλιάδας. Ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς Χρυσῆς ἕτεραι ἑκατὸν καὶ ἐπίκεινα· καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἵστατο ὁ ἡγεμὼν ἕως τοῦ παλατίου τὰς ἄκρας ἕτεραι πεντήκοντα χιλιάδες· καὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. Οἱ δ' ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμερισθέντες· ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστινιανῷ ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἔξω τοῦ πύργου, ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντες μετ' αὐτοὺς Λατίνους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους· ὁ δὲ μέγας Δούκας ἐν τῇ βασιλικῇ ἔχων ὡς πεντακοσίους. Τὸ D δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τεῖχη, καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς Χυλίνης πόρτας ἕως τῆς ὡραίας τζαγρέτοροι, καὶ τοξόται ἐπέκεινα πεντακοσίων. Ἀπὸ δὲ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) *Ἐκαλεῖτό ποτε Κερκοπόρτα.* De illa ne verbum quidem faciunt Gylius et Leunclavius. Videnda sunt quæ supra cap. 39 attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

(90) *Ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατέας.* Hagio-bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis anguli. Verum differt a porta Xylocerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit: at Xylocercos etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cynego vicina est.

(91) *Ἀπὸ τῆς Ὡραίας πύλης.* Pulchra porta appellabatur, quæ hodie *Bacze-capi*, id est *Horti porta* vocatur, vel *Cifut-capi*, quod magna frequentia portæ illius proximi vici, ab Hebræis habitentur, qui per contumeliam *Cifut* appellantur.

(92) *Τὸν Μεγαδημήτριον.* Arx illa fuit in promontorio quod Bosphorus Thracius et sinus Ceraunus ambiunt: in quo hodie sultani Saraium ædificatum cernitur.

(93) *Τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας.* Ex hoc loco et superiori cap. 11 colligere licet monasterium τῶν Ὁδηγῶν non longe fuisse dissitum a muris Bosphoro objectis.

(94) *Ἄχρι τοῦ Βλάγκα.* Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, *Iedi-cula* Turcice dicta.

τῆς Ὡραίας πυλῶν τὸν μύρον ὅλον ἄχρι τῆς Χρυσῆς πύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχῶνι εἷς ἢ τοξότης, ἢ τζαγρότης, ἢ πετροβολιστής· πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διαβάντες ἀγρύπνως, μηδ' ὁπωσοῦν κοιμηθέντες. Οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἡγεμόνι ἐσπευδον πλησιάσαι τὰ τείχη, φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασθείσας. Ὁ τύραννος οὖν ἐξόπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ ἐλαύνων πρὸς τὰ τείχη τοὺς τοξότας, πῇ μὲν κολακεύων ἐν λόγοις, πῇ δὲ ἀπειλῶν, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρείως ὅσον ἡ δύναμις. Ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλέα ἔνοπλον, σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενοι.

A jaculatores et sagittarii plusquam quingenti propugnabant. In singulis denique propugnaculis, inter portas Pulchram et Auream, per totum murorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel sclopetarius impositus erat : totaque illa nocte vigilias egerunt. At Turci, concitante principe suo, scalas ad subeundos muros infinitas admovere festinant. Tyrannus post aciem virgam ferream gestans, alias blandiendo, alias minitando sagittarios ad mœnia impellere, quorum impetum totis viribus obnitendo sustinebant obsessi, Joannes stipatus suis, et qui arma indutus imperator aderat cum copiis universis acriter prœliari.

Ὡς οὖν ἔμελλον μεταπεσεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδραγαθήματα ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων, ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα, καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἄνθρωπον πολεμιστήν. Ἐπλήγη γὰρ διὰ μολυβδοβόλου ἐν τῇ χειρὶ ὄπισθεν τοῦ βραχίονος, ἔτι σκοτίας οὔσης, καὶ διατρήσας τὴν σιδηρᾶν χλαμύδα, καὶ ἤτις ὑπῆρχε κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα, οὐκ ἠδύνατο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἠρεμεῖν. Καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ, Στῆθι θαρσαλέως, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νηὸς ἐλεύσομαι, κἀκεῖ ἐστρευθεὶς τάχος ἐπαναστρέψω. Ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληροῦσθαι τὰ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λεχθέντα τοῖς Ἰουδαίοις· *Οὕτως ἐρεῖτε πρὸς Σεδεκίαν· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· Ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέψω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε ἐν αὐτοῖς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικότας ὑμᾶς ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. Καὶ πολεμήσω ἐγὼ ὑμᾶς ἐν χειρὶ ἐκτεταμένῃ, ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, μετὰ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου· καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη θανάτῳ μεγάλῳ, καὶ ἀποθανοῦνται. Οὐ φείσομαι ἐπ' αὐτοῖς, καὶ οὐκ οἰκτείρω αὐτούς.* Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσαντα, ἐδειλίασε, καὶ οἱ μετ' αὐτόν· πλὴν ὅσον ἡ δύναμις ἀντεμάχοντο. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ κατ' ὀλίγον προσεγγίσαντες τὰ τείχη ἀσπιδοφοροῦντες ἐτίθεσαν κλίμακας· πλὴν οὐδὲν ἦνυον· ἐκώλυον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἄνωθεν, ὡς οὖν ἐμποδιζόμενοι εἰστήκεσαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἦσαν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἅπασα ἡ δύναμις, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν, τοῦ μὴ ἀφεῖναι τοὺς Τούρκους τὴν εἴσοδον γενέσθαι ἐκ τῶν καταπεσόντων τειχέων, ἕλκθον δι' ἄλλης ὁδοῦ τούτους εἰσάξαι ὁ θελήσας Θεός. Ἤδη γὰρ τὴν πύλην, ἣν προλαβόντες εἰρήκαμεν, ἀνεῳγμένην, καὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυράννου ὡς πεντήκοντα, καὶ ἀναβάντες ἐπάνω τῶν τειχέων, πῦρ πνέοντες, καὶ τοὺς συναντήσαντας κτείναντες, τοὺς ὀχυρωτὰς ἔπεσον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θάμα φρίκης μεστόν. Οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι καὶ Λατῖνοι, οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλίμακας προσηλοῦντες τοῖς τείχεσι, οἱ μὲν παρὰ τῶν κατεκράτησαν, οἱ δὲ τοὺς ὑφ' ἡμῶν κατεκράτησαν

B Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se mox conversura fuit, ex Romæorum acie media, ducem gigantem bellicosum fortemque virum Deus abstulit. Is glande plumbea in manus parte posteriori antequam lucesceret vulneratus, perrupta chlamyde ferrea, armis Achillæis opere pari, præ dolore stare amplius non poterat. Imperatori ideo dixit : Firmiter ac strenue hic sta, vulnus curaturus ad navem me confero, hucque statim revertar. Illa quippe hora adimplenda erant, quæ Judæis a Jeremia dicta sunt : *Ad Sedekiam sic loquemini : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ecce ego tela bellica, quæ manibus vestris gestatis, quibus pugnatis adversus regem Babylonis et Chaldæos, qui obsidione muros vestros cinxerunt, in vos convertam : et in urbem mediam illos inducam.*

C *In vos ira ac indignatione commotus, manu extensa, et brachio elato contra vos prœliabor; hujus urbis incolas feriam. Homines et jumenta strage magna interficientur : non parcam eis, neque ipsorum miserebor.* Imperator ejusque milites, quamvis eos, postquam Joannes recessit, pavor invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum Turci muris paulatim appropinquantes clypeis protecti scalas, nec tamen aliquo successu, admovere : lapidibus enim e superiori parte ita deturbati ac obruti sunt, ut incepto desisterent. Romæi omnes et imperator ipse hostibus duris obsistunt, totisque viribus obnixi contendunt, ne Turci per muri ruinam viam sibi in urbem facerent, hi alia parte, ita volente Deo, clam in eam

D penetravere. **161** Conspecta enim, quam Cercoportam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter tyranni satellites insignes per eam irruperunt : qui postquam in muri pinnas evasere, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde jaculabantur, cædunt. Horrendum tunc spectaculum oculis obversabatur : Romæorum etenim Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes repulsantium, alii cæsi, alii clausis oculis præcipites e muris se dedere; membrisque contusis vita tandem acerbo fato privati sunt. Facile deinceps scalis applicatis in muros, aquilæ volanti similes, subierunt Turci.

ἀπὸ τοῦ τείχους ἔπιπτον, κατερρωγότες τὰ σώματα, καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες. Τὰς δὲ κλίμακας ἀκωλύτως ἐπήγνυον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ἀετοὶ πετόμενοι.

Nec ista interim quæ gerebantur, imperator eique militantes Romæi resciverant; quod longius ab eorum statione, qua Turci irruperunt, porta aberat, præsertim vero quia adversus oppugnantes toti intenti erant. Turci quippe vigiuti pugnis assueti contra Romæum unum bello minus, quam quivis eorum, aptum præliabantur, ac propterea Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum itaque ex improviso e murorum parte superiori missilibus se peti ac necari sensissent, et Turcos in urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores ejus tumultuantes fuga se recepere. Per portam vero, quæ Charsi dicitur, multitudine coarctatis ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac robore præstabant, invalidorum corporibus calcatis pervasere. Tunc quoque tyranni acies Romæorum fuga animadversa, clamore sublato miserisque conculcatis ac cæsis, in urbem irrupit. Ad portam vero collapsorum animamque agentium corporibus obseptam cum devenissent, ingredi nequivere; per muri itaque ruinam plurimi via sibi quæsita obvios trucidarunt. Tunc imperator, omni abjecta spe, animo ac corpore fatiscens, clypeum ensemque manibus gestans, lamentabilem ac commiseratione dignam vocem emisit: *Nullusne adest Christianus qui caput mihi amputet?* ab omnibus quippe desertus erat. Simul cum his verbis Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit, quo accepto nudum caput genamque alteram alii Turco præbuit. Lethali denique vulnere confossus, a tergo eum invadente alio, concidit: sic interfectum, nec pro imperatore agnitum, tanquam manipularem militem omiserunt. Porro dum in urbem hora diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci, suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem ingressi, et a Charisi porta ad palatium diffusi, obvios pariter ac fugientes interfecerunt. Numerumque militum, qui urbi tuendæ operam navarent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi ac formidantes, duo illorum **162** millia neci dederunt. Quibus si compertum fuisset, universam bello aptam multitudinem octo millia non superare, nullus eorum periisset. Avaritiæ etenim adeo obnoxia hæc gens est, ut quilibet cædis paternæ vindictam omittat, auroque accepto sicarium liberum abire sinat: quanto magis eum, qui, nulla ipsis prius illata, ab eis injuriam patitur: confecto bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia audivi: Terrore ac formidine ab eis qui in prima acie pugnaverant, perculsi, quotquot primi occurrerunt cecidimus: siquidem vero tantam in urbe militum infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes tanquam pecudes venumdatos distraxissemus.

Interea etiam tyranni Azapides, qui Ienitzeri vo-

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ γενόμενον· ἦν γὰρ ἀπὸ μακρόθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἴσοδος, καὶ ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμαχόντων ἅπας ὁ σκοπὸς ἦν. Ἦσαν γὰρ ἀντιπαλεμοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τοῦρκοι εἴκοσι πρὸς ἕνα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν ὡς τὸν τυχόντα Τοῦρκον. Πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ φροντίς. Τότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βέλη ἐκ τῶν ἄνω κατιόντα, καὶ κατασφάττοντα τούτους. Ἀναβλέψαντες, ὁρῶσι Τούρκους· ἰδόντες δὲ εἰς φυγὴν ἔνδον ἐτράπησαν. Καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρσοῦ, στενοχωρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλκὴν περισσοτέραν ἔχοντες, τοὺς ἀνάνδρους κατεπατοῦντες, εἰσῆρχοντο. Τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιᾷ φωνῇ βοήσαντες εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κατασφάττοντες. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν· ἦν γὰρ φραγεῖσα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων σωμάτων καὶ λειποψυχησάντων. Ἐκ τῶν τειχέων οὖν οἱ πλεῖστοι διὰ τῶν ἐρειπίων εἰσήρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, ἱστάμενος, βαστάζων σπάθην καὶ ἀσπίδα εἶπε λόγον λύπης ἄξιον· *Οὐκ ἔστι τις τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ;* ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθείς. Τότε εἷς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ πρόσωπον, καὶ πλήξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἑτέραν ἐχαρίσατο, τῶν ὄπισθεν δ' ἕτερος καιρίαν δοὺς πληγὴν, ἔπεσε κατὰ γῆς· οὐ γὰρ ᾔδεσαν ὅτι ὁ βασιλεύς ἐστι, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον θανατώσαντες ἀφῆκαν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι, πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπώλετο. Ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὔπω ὑπὲρ γῆν φανέντος. Εἰσελθόντων δὲ, καὶ διασκεδασθέντων ἀπὸ τῆς πύλης Χαρισοῦ ἕως τοῦ παλατίου τὸν ἀπαντήσαντα ἐφόνευον ὁμοίως καὶ τὸν φεύγοντα. Κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιάδας δύο. Καὶ γὰρ οἱ Τοῦρκοι ἐδεδοίκεσαν· ἦσαν γὰρ ἐν διαλογιζόμενοι, ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως τοὐλάχιστον ἔσονται πολεμισταὶ ὡς πεντηκοντακισχίλιοι. Ἐν τούτῳ τοὺς δισχιλίους κατέσφαξαν. Εἰ γὰρ ᾔδεσαν, ὅτι πᾶς τῶν ἐνόπλων στρατὸς οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς ὀκτακισχιλίους, οὐκ ἂν ἀπώλεσάν τινα· φιλοχρήματον γὰρ ὂν τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρικὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, διὰ χρυσοῦ ἀπολύουσι· πόσῳ μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ἀδικούμενος; καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτυχον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι, Πῶς φεύγοντες τοὺς ἔμπροσθεν, ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόντας. Καὶ γὰρ εἰ ᾔδειμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόβατα πεπράκαμεν ἄν.

Οἱ δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζάπιδες (95), οἱ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) Ἀζάπιδες. Hæc vox proprie significat pedites: et jenitzeri eo nomine appellari possunt, quod pedites etiam sint.

A καὶ γενίτζαροι κέκληνται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγάλου Προδρόμου μονὴν, τὴν ἐπικεκλημένην Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, ἐν ᾗ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγνου μου Θεομήτορος ἦν εὑρισκομένη τότε ἐκεῖ. Ὦ γλῶσσα, καὶ χείλη, ἡ μέλλουσα φθέγξασθαι τὰ τῇ εἰκόνι συμβάντα διὰ τὰς ἁμαρτίας σου! Ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀποστάται τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοθι, πέλεκυν ὁ εἷς τῶν ἀσεβῶν ἐκτείνας, ὑπουργούντων τῶν μιαρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχόντι κόσμῳ, ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαβε, κλῆρον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς τίμια σκεύη ἁρπάσαντες ᾤχοντο. Καὶ εἰς τὸν τοῦ πρωτοστράτορος οἶκον ἐμβάντες, θησαυροὺς ἤνοιξαν τοὺς πρόπαλαι θησαυρισθέντας ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξυπνί-
B ζοντες τὰς εὐγενίδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ ὁ Μάϊος φέρων εἴκοσι ἐννέα (96), καὶ ὁ πρωϊνὸς ὕπνος ἡδὺς ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων καὶ νεανίδων. Ὡς χθὲς γὰρ καὶ πρότριτα θαῤῥοῦντες ἀμερίμνως ἐκοιτάζοντο. Τότε στῖφος πολὺ τῶν ἀσεβῶν ᾤχετο τὸν δρόμον, τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἰδεῖν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τι τέχνασμα. Πρωΐας γὰρ οὔσης, ἔτι λυκοφεγγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων καὶ τῇ φυγῇ τῶν πολιτῶν ἔφθασαν φεύγοντες τοῦ καταλαβεῖν τὰς οἰκίας, καὶ προμηθεύσασθαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. Διαβαίνοντες οὖν τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου (97) καὶ περαιοῦντες τὸν κίονα τοῦ Σταυροῦ, αἱματόφυρτοι ὄντες ἠρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν, τί ἄρα τὸ ἀποβάν. — Ὡς οὖν ἤκουσαν τὴν ἀπευκταίαν
C ἐκείνην φωνὴν, Ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως πολέμιοι κατασφάττοντες τοὺς Ῥωμαίους· τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὑβρίσαντες, καὶ ἐξουθενίσαντες, ὡς ἀπαίσιον μηνυτήν· ὄπισθεν δὲ τούτου ἕτερον, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὅλους αἱματοφύρτους, ἔγνωσαν, ὅτι ἤγγικεν ἐν χείλεσι τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς Κυρίου. Πᾶσαι οὖν γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, μοναχοὶ, μονάζουσαι ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔθεον, βαστάζοντες ἐν ταῖς ὠλέναις τὰ νήπια αὐτῶν, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν τῷ βουλομένῳ χωρεῖν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀγυιὰν ἐκείνην πεπυκνωμένην πλήρη ἀνθρώπων. Τὸ δὲ προσφεύγειν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας, τί; ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες παρά
D τινων ψευδομάντεων, πῶς μέλλει Τοῦρκος παρα-

A cantur, partim in palatium, partim in monasterium magni Præcursoris sancti Joannis Baptistæ, quod Petra dicebatur, concursant. Alii monasterium regionis urbis, in quo tunc palam proposita conspiciebatur imago intemeratæ Matris Dei Dominæ meæ, invadunt. Qua lingua, quibusve labiis eloqui, quisquis tandem tu es, poteris ea quæ propter peccata tua imagini illi tunc contigerunt? Inter apostatas istos impios, alio currere diripiendi causa festinantes, unus acinace stricto eam, et quidquid ornamenti inerat, impuris manibus suis in frusta quatuor discidit, et sorte ducta suum quisque tulit: direpta tandem monasterii pretiosa supellectile abierunt. In domum deinde Protostratoris irruptione facta, thesauros multis annis con-
B gestos effractis arcis recluserunt, feminas nobiles somno lectoque excitarunt; Maii etenim mensis dies vicesimus nonus agebatur, adolescentium puellarumque palpebris suavis ac dulcis somnus antelucanus ea diei hora insidebat, cum securi ac rebus suis confisi, ut heri ac nudiustertius, somno indulgerent. Impiorum quoque densum agmen cursim et cum impetu in Magnam ecclesiam fertur: speciesque strategematis quædam inter istas turbas utrinque conspiciendam se dedit. Sub auroram quidem Romæi, Turcis in urbem irrumpentibus, civibusque terga dantibus, in domus suas uxorum ac liberorum saluti consulturi confugerunt, et dum cruentati per urbis regionem a Tauro denomina-
C tam, ultraque Crucis columnam transcurrunt, a feminis, quid rei esset, interrogantur. Primo quidem verba ista abominanda, hostes intra muros urbis penetrasse, ac Romæos ab iis cæsos, asserenti fides non solum negata, sed etiam contumeliæ ac probra, ut in nuntium infaustum ac inauspicatum, jacta sunt. Ubi vero alterum, tertiumque a tergo subsequentes **163** totos cruore aspersos conspexere, tunc iræ Domini calicem labiis suis admotum esse demum senserunt. Omnes itaque viri, mulieres, monachi, et moniales in Magnam ecclesiam concursant; patres matresque familias cum et ulnis infantes suos in illud templum gestant, desertas domos suas reliquere: vicumque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum
D licuit. Quamobrem vero ad ecclesiam Magnam om-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(96) *Ὁ Μάϊος φέρων εἴκοσι ἐννέα.* Capta fuit Constantinopolis anno 1453, Maii 29, ut quoque Phrantzes et Leonardus, qui obsidionem toleravere, testantur: quare nulli chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. Annus Hegiræ 857 tunc agebatur et Tzimmadi-evel dies 20; cœperat autem annus ille Januarii die 12, 1453. Fuerunt itaque initia mensium, Muharam Januarii 12, Sepher Februarii 11, Rebi-ulevel Martii 12, Rebi-ulachir Aprilis 11, Tzumadi-evel Maii 10, cujus proinde mensis dies 29 fuit Tzimadi-evel dies 20.

Qui conferre volet Ducæ narrationem de expugnata Constantinopoli cum aliorum narrationibus, adeat Leonardum Chiensem cum Philippi Lonniceri historia editum: Laonicum lib. viii, Phrantzem, qui D accurate omnia, quæ ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. iii a cap. 12 ad 19. Justinianus porro apud plerosque male audit, et propter omissam muri propugnationem, accepto leviter tantum vulnere, ignaviæ accusatur. Errorem etiam gravem admissum ab ipso notant: quod, locum cui præerat decedens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Chio inglorius postea obiit, ut tradit Petrus Bizarus *Historiæ S. P. Q. Genuensis* lib. xii. Augustinus Justinianus in *Annalibus* [illegible] Folieta lib. x, vulnus letale ipsum accepisse scribunt.

(97) *Τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου.* Tauri regio [illegible] illa, in qua [illegible] Byz[illegible] [illegible] et [illegible] ædificata sunt.

τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ ἑλκυσμοῦ αἱ τῖλαι πλόκαμοι τριχῶν, στηθέων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις. Τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ· δεσπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῳ· ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ· τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις, παρθένοι ἃς; οὐχ ἑώρα ἥλιος, παρθένοι ἃς; ὁ γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκόμεναι· εἰ γὰρ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦντο, καὶ ῥαβδιζόμεναι. Ἠβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον ἄγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ, στραφῆναι καὶ δευτέραν παῖδαν ποιῆσαι καὶ τρίτην. Ἐτιάζοντο οἱ ἅρπαγες, οἱ ἐκδικῆται τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντας ἦν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμωθέντας, τοὺς μὲν ὁρμενας σὺν καλωδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ὁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων, κλαίοντες, ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. Τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἴπω; ἢ τί λαλήσω; Ἐκολλήθη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου. Οὐ δύναμαι ἑλκῦσαι πνεῦμα, τοῦ στόματός μου σφραγέντος. Αὐθωρὸν οἱ κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν, τὸν κόσμον ἀφελόντες, τὰς ἁλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας τραπέζης. Τὰ φωτοδόχα ἀγγεῖα ἄλλα φθείροντες, ἕτερα λαμβάνοντες, τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τίμια καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐξ ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ βοπῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὸν ναὸν ἔρημον καὶ γυμνὸν, μηδ' ὁτιοῦν καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦντο καὶ ἐν τῇ νέᾳ Σιὼν τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἀμὼς τοῦ προφήτου λεγόμενα· *Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· Ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βεθὴλ, καὶ κατασκαφήσεται, τὰ κέρατα τοῦ θησιαστρίου συντρίψω, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ τὴν γῆν· καὶ τάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν. Καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ ἐλεφάντινοι, καὶ ἀφανισθήσονται οἶκοι ἕτεροι πολλοί, λέγει Κύριος. Ἀπῶσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ἐσχριτῶ ἐν ταῖς ἑορταῖς* [πανηγύρεσι interl.] *ὑμῶν. Διότι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι. Μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ εἶπε Κύριος πρός με. Ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτὸν, καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος. Ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκβλίβοντες εἰς τὸ πρωῒ πένητα, καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ὑπὸ τῆς γῆς. Οἱ λέγοντες, Πότε διελεύσεται ὁ μὴν, καὶ ἐμπωλήσομεν; καὶ πότε ἥξει τὰ Σάββατα, καὶ ἀνοίξομεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον, καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάθμιον, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς ἀνθ' ὑποδημάτων; ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός. Καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον.*

Ἔτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συν-

A abripit. Ad rapiendum trahendumque comæ ciuri ac cincinni, pectus ac papillæ denudatæ, brachia etiam jactando extensa invitabant. Domina cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vinciebantur. Archimandrita cum janitore suo; delicati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis ardor non infuscarat, quasque pater vix conspexerat; et si raptorem vi repellere conatæ fuissent, fuste verberatæ agebantur. Prædam quippe suam in locum tutum deducere volebat prædo, iterum tertioque ad diripiendum reversurus. Horæ unius spatium prædonibus istis, iræ divinæ ministris ac vindicibus, ad vinciendum omnes satis fuit. Mares equidem funibus revinctos, feminas vero fasciis earum redimiculisque alligatas; concatenatorum deinde longos innumerosque ordines ejulantium, ærumnæque suæ illacrymantium e templo adytisque exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum miseria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. De templo autem quid loquar? Adhæsit lingua faucibus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo. Canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus nempe et armillis ablatis, illico disruperunt. Sacram mensam contegentes mappas rapuerunt. Lucernis sustinendis vasa partim fregerunt, partim tulerunt. In sacrario pretiosa et sancta, quæ asservabantur, ex auro, argento aliave exima materia vasa, temporis momento cuncta compilarunt ac convasarunt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum templum solitudine compleverunt. Tunc in nova Sion, quæ per prophetam Amos Deus locutus est, exitum habuerunt: *Hæc dicit Dominus Deus omnipotens: De altaribus Bethel vindictam sumam, et cornua altaris suffossa cadent, terraque* **165** *obruentur; conteram et deturbabo domum altam seu pinnatam in æstivam. Peribunt domus eburneæ, multæque aliæ solo æquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras aversatus sum, neque earum celebritates me delectant. Holocausta et victimas si mihi obtuleritis, propterea non respiciam. Odarum tuarum sonum apage a me, organorum tuorum psalmum non audiam. Dixitque mihi Dominus: Populi mei Israel finis adest; ultionem de illo amplius non differam. In illa die ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam ista vos qui pauperem mane affligebatis, mendicisque terræ imperabatis. Qui dicunt, Quando mensis exactus erit, ut vendamus? quando aderunt Sabbata, ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque mensura merces (frumentum) in illis reconditas vendamus; pondus earum corruptarum interim augeamus, et libra ad fallendum corrupta, parva pecunia mendicos emamus, humilisque sortis homines pro calceis possideamus? Die illa, dicit Dominus, sol meridie occidet, et die lucido tenebræ terræ offundentur. Festivitates vestras in luctum convertam, et omnes cantus vestros in planctum et lamentationes.*

Horrenda equidem illa die, qua urbe expugnata

penitus absumpta est, sanctæ martyris Theodosiæ memoriam celebrari contigit : cujus solemnitati frequens populus interfuit; plurimique viri ac feminæ ad sanctæ monumentum pervigilium egerunt. Ubi etiam illuxit, multæ mulieres conjuges suos comitatæ, ornatæ ac comptæ, cereos et incensum ad venerationem sanctæ ferentes, derepente et ex improviso in Turcorum laqueos sese indulint. Quomodo enim tam repentinam Dei iram temporis puncto urbem tam amplam pervadere persuaderi possent? Qui in ea versati sunt, iis amplitudo urbis cognita est. Hi porro, quos diximus, minaces ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur. Classis vero, quæ in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent, prohibuit, illicque Turcis Romæi superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestavere, donec pars eorum, qui hanc in urbem penetraverant, jamque prædas egebant, illuc accederent. Qui, ubi Romæos obnixe contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis hectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romæi Turcis intra urbem conspectis, voce lamentabili, *Hei mihi*, missa, viribus ac robore destituti e muris præcipites cadere. Qui in navigiis Turci, **166** simul ac suos in urbem penetrasse animadverterunt, captam quoque intellexere, celeriterque admotis scalis muros scandunt, et in eam perveniunt; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. Magnus etiam dux ad Regiam portam, quam tuebatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus abiit. Eo enim deserto plerique diffugerant, domosque nondum assecuti multi capti sunt. Alii ædes suas desertas ingressi, abductis uxore et liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac planctui, quo miserias suas deflere possent, spatium haud invenere, manibusque post terga vinctis trahuntur. Alii domum se recipientes, cum conjugibus et liberis charissimis jamjam abducendis afficiuntur. Senes vero, qui domi vel morbo, vel ætatis imbecillitate detenti, foras exire nequibant, omnes viri femineæque immanitate fœda ac summa crudelitate, infantesque recens nati per plateas projecti. Dux vero magnus ad liberos et uxorem ægrotantem turri inclusos, et ab ingressu Turcos arcentes cum venisset, ipse interim, cum iis qui ipsum sequebantur, captus est. Militibus statim aliquot, qui illum ejusque domum custodirent, a tyranno missis, cum tota familia et domo asservatur; Turcis porro, qui domum suam circumsedebant, multos nummos largitus est, ita ut jurejurando adactos ipsos emere videretur.

A τελείας τῆς πόλεως ἑορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας (99). Ἐτελεῖτο οὖν ἑορτὴ πάνδημος· ἦσαν γὰρ καὶ ἀφ' ἑσπέρας πλεῖστοι καὶ πλεῖσται διανυκτερεύσαντές ἐν τῇ σορῷ τῆς ὁσίας. Οἱ πλείονες δὲ πρωῒ ἡμέρας γενομένης, αἱ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκυνήσιν, φέρουσαι κηροὺς καὶ θυμιάματα, περικεκαλλωπισμέναι καὶ περικεκοσμημέναι οὖσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίσι τῶν Τούρκων ἐνέπεσον. Ποῦ γὰρ εἶχον ἐννοῆσαι τὴν ἐξαίφνης ὀργὴν εἰς τοσοῦτον εὖρος τῆς πόλεως; Ἴσασι οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος. Αὕτη ἡ ἀπειλή, ἣν εἰρήκαμεν. Ὑπῆρχεν ἀναφθεῖσα, καὶ καίουσα ἐκ τῆς Χαρσοῦ πύλης, καὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τοῦ μέρους τοῦ παλατίου. Ἡ δὲ τῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀντίστασις οὐκ ἐνεδίδου B χώραν τοῖς Τούρκοις τοῦ στῆσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν. Ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλεσιν ἄχρι τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας· ἕως οὗ ἐλθὼν, καὶ κατατῆσαν μέρος τῶν σκυλευόντων ἀπὸ πρωΐας ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους πολεμίζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ὅση δύναμις ἀφέντες, ἐβόησαν ἐπάνω τῶν τειχῶν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες ὀδυνηρὰν, τὸ *Οἴμοι*, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλέον ἰσχὺς, οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. Τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, θεασάμενοι τοὺς Τούρκους ἐντὸς, ἔγνωσαν, ὅτι ἡ πόλις ἑάλω, καὶ ὡς ἐν τάχει τὰς κλίμακας θέντες, ἐντὸς C ἐβιβάσθησαν, καὶ τὰς πύλας κατεάξαντες ἅπαντες ἔνδον εἰσῆλθον. Ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας δοὺξ τοὺς Τούρκους ἐλθόντας οὗ ἵστατο τόπου, ἦν γὰρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πύλην, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις· καὶ γὰρ ἦσαν ἅπαντες διασκεδασθέντες· καὶ οἱ μὲν πρὸ τοῦ τὴν οἰκίαν καταλαβεῖν ἠχμαλωτίζοντο· οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων, καὶ γυναικὸς, καὶ πραγμάτων εὗρισκον· καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στοναχῆσαι καὶ κλαῦσαι, ἐδεσμοῦντο τὰς χεῖρας ὀπίσω. Ἕτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὑρόντες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαγόμενα, καὶ συνεδέδεντο, καὶ ἐδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλτάτοις καὶ τῇ συζύγῳ. Τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν οἴκῳ, τοὺς μὴ δυναμένους ἐξελθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ διὰ νόσον ἢ διὰ γῆρους, πάντας καὶ πάσας ἀνελεῶς ἔσφαττον· τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἐρρίπτου. Ὁ δὲ μέγας δοὺξ, εὑρὼν τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἣν γὰρ ἀσθενοῦσα, ἐν τῷ πύργῳ κεκλεισμένους, καὶ κωλύοντας τοὺς Τούρκους τὴν εἴσοδον, αὐτὸς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ὑπακολουθοῦσιν αὐτῷ· ὁ δὲ τύραννος πέμψας τινὰς ἐφύλαττον καὶ αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. Τοὺς δὲ καταλαβόντας, καὶ περικυκλώσαντας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκους ἔδωκεν ἱκανὰ ἀργύρια, ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν ὅρκον· ἐφυλάττετο οὖν πανοικί.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(99) *Μάρτυρος Θεοδοσίας*. Templum illius sanctæ in ea parte, quæ *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sitæ, Galatæ adjacente, in meschitam postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia hostium complerent?

Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμιόνους, καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἐξαντλοῦντες ἔφερον. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανὸς, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἔπεμψεν ἐν τῇ νηΐ, τοῦ θεραπευθῆναι τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατευθὺς ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι, τινὲς τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἔδραμον λέγοντες, πῶς οἱ Τοῦρκοι εἰσίασιν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. Ἀκούσας τὸν πικρότατον καὶ δριμὺν λόγον οὗν, προστάττει τοὺς κήρυκας διὰ σαλπίγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστὰς καὶ συμπλώτας. Ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆες ἑτοιμάζοντο. Ἦσαν γὰρ αἱ πλεῖσται ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ τοῦ λιμένος, ἄνδρας, γυναῖκας, μοναστρίας, μονάζοντας βοώσας οἰκτρῶς, καὶ τύπτουσαι τὰ στήθη ἐδίοντο τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν. Ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατόν· ἅπαξ ἐπροηρίσθη τοῦ πιεῖν τὸ ποτήριον τὸ πλῆρες τῆς ὀργῆς Κυρίου. Εἰ γὰρ καὶ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο· καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πραίδᾳ καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία καὶ μόνον· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖνοι ἄδειαν εὑρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. Ὁ δὲ τύραννος ἔτριζε μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐχαρτέρει. Οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφορὰν, καὶ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔτρεχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περισκοποῦντες τὰς βάλκας. Καὶ ὅπου ἔτυχον ἀκατίου εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέδυον, ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. Ἦσαν δὲ πολλοὶ οἵτινες ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. Εἷς τῶν τοῦ τυράννου μεσάζων, ὡς καὶ ἠγαπᾶτο τότε παρὰ τοῦ Μιχαὴλ, αὐτὸ γὰρ ἦν ὁ συγκροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι, δραμὼν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσι, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβόα· *Μὴ φεύγετε*, καὶ κατώμνυε τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου ὀρκῶν, ὅτι *Μὴ φοβεῖσθε· ὑμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἐστὲ φίλοι, καὶ ἕξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μεθ' ἡμῶν κρείττονας ἕξετε, καὶ ἄλλο μὴ φρονεῖτε. Ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσητε τὸν ἡγεμόνα.* Ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν, ἐκώλυσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι. Πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φεύγειν ἔφυγον. Τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ, ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδεστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ· καὶ προσκυνήσαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχαρῶς ἔλαβε, καὶ τούτους σὺν ἱλαροῖς λόγοις καὶ βλέμματι ἔπεμψεν. Αἱ δὲ νῆες τὰ ἱστία πτερώσαντες πέντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν, ἦσαν γὰρ νῆες ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναυάρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ἐσώζοντο. Καὶ νῆες φυγοῦσαι, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιποῦσαι τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. Ἐξελθοῦσαι οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ

Cæterum Turci, urbem promiscue intrantes, agasones etiam et lixæ ubique diripere ac prædam agere. Joanni vero Justiniano, quem ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intranti affertur a suorum aliquot fuga arrepta accurrentibus, Turcos in urbem irrupisse, et imperatorem vulneribus occubuisse. Nuntio tam gravi et acerbo accepto, tubicines, ad milites suos navigationis comites revocandum, receptui canere jubet. Cæteræ pariter naves, quarum pleræque navarchos in servitutem actos amiserant, ad discessum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus crepidine intuentibus oblatum, viri, mulieres, moniales, et monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, vectores navium rogare ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut iræ Domini plenum poculum haurirent. Nec, etiamsi nautis eos accipere propositum fuisset, id exsequi concessum; cum ne una quidem navis salva evadere potuisset, nisi ty anni cla sis militibus, sociique navales prædæ ac urbi diripiendæ intenti, dilapsi huc et illuc fuissent. At dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. Tyrannus **167** interim dentibus stridere, et ægre id ferre, cum plus præstare ipse nequiret. Galatini calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus et liberis ad littus accurrunt, scaphas et acatia circumspiciunt: et primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, ædibus ac cunctis opibus derelictis, conscendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abjecere, aliaque gravia damna sunt passi. Interea tyranni mesazontôn unus Zaganus nomine, Mehemeti tunc charus, quod oppugnationem decernentis consilium probasset ac laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per tyranni quoque caput juratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. Oppidum vestrum ab omni injuria et damno immune erit. Fœdera, quæ cum Romæorum imperatore inieratis, potiori vobis meliorique conditione nobiscum sociabuntur; aliud omne propositum omittite, ne principis iram in vos accendatis.* His dictis Zaganus Francos Galatinos, ne abirent, persuasit; quibus tamen, quotquot aufugere potuerunt, fidem haud habuere. Cæteri, qui oppidum non deseruerunt, habito consilio, magistratum comitati, tyrannum veneraturi clavesque ei oblaturi abeunt. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse lætus accepit, eosque grato sermone vultuque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnæ tantum vela ventis dedere; cæteræ e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictæ essent. Quæ ergo aufugerunt naves, navarchis aliis captivis relictis, salvæ evasere, eque portu egressæ plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecutæ. Actuariæ quoque Venetorum triremes vela fecerunt.

καὶ νέα Σιὼν, σήμερον βωμὸς Βαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωαμὲθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. Δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε. Ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐζήτησε τὸν μεγαδοῦκα, καὶ αὖθις παρέστησαν αὐτόν. Ἐλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ· *Καλῶς ἐποιήσατε, τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. Ἴδε πόση ζημία ἐγεγόνει, πόσος ὄλεθρος, πόση αἰχμαλωσία.* Ὁ δὲ δοὺξ ἀπεκρίνατο· *Κύριε, οὐκ εἴχομεν τόσην ἡμεῖς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σε τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτός· ἄλλως ὅτι καὶ τινὲς τῶν σῶν ἐδυνάμουν τὸν βασιλέα ἐν λόγοις γὰρ φορτες· Μὴ φοβοῦ* (3)· *οὐ γὰρ ἰσχύσει καθ' ὑμῶν.* Τοῦτο γοῦν ὑπέλαβεν ὁ τύραννος διὰ τὸν Χαλὶλ πασίαν, ἣν γὰρ τρέφων θυμὸν κατ' αὐτοῦ. Τότε ἀκούσας τὸ δόμα τοῦ βασιλέως, ἠρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα (4) σὺν ταῖς ναυσί. Καὶ ὁ δοὺξ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ οἶδεν· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ τότε, ὅτε οἱ Τοῦρκοι συνῆντησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πύλῃ τῆς Χαρσοῦ, τῷ βασιλεῖ. Ἀποσπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέοι, εἰρηκεν ὁ εἷς τῷ τυράννῳ· *Κύριε, ἐγὼ τοῦτον ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἁρπάσαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοὶ, εἶσα αὐτὸν νεκρὸν καταλείψας.* Ὁ δ' ἄλλος εἶπεν· *Ἐγὼ τοῦτον ἐπάταξα πρῶτον.* Τότε ὁ τύραννος στείλας καὶ τοὺς δύο, ἐνετείλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οἱ δὲ ταχυδρομήσαντες εὗρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμόντες παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. Ὁ δὲ τύραννος ἔφη πρὸς τὸν μεγαδοῦκα· Εἰπέ μοι τὸ ἀληθὲς, εἰ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. Τότε καταστοχασάμενος αὐτὴν εἶρηκεν, Ἐκείνου ἐστὶ, κύριε. Εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἕτεροι, καὶ ἐγνώρισαν. Τότε προσῆλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου (5), καὶ ἕστατο ἕως ἑσπέρας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδείρας, καὶ ἀχύροις τὸ δέρμα στοιβάσας, ἔπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων τὸ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις.

A ecclesia Magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram et Mohamedis domum re ac nomine transformata est. Quam rectum judicium tuum, Domine! Templo cum exiisset tyrannus, ad se venire ducem magnum jussit: qui illico adductus principem veneratus est. Hisce tyrannus cum allocutus est verbis: *Vos equidem, urbe mihi non dedita, egregie gessistis. Damnum ac jacturam quanta sint, æstimatione metire, cæsorum immanem stragem, captivorumque numerum considera.* Istis dux respondit: *Hac in urbe, domine, nec imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate pollebamus, ut illam tibi permittere penes nos fuerit: præcipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere juberent, scriptis ad imperatorem in hunc modum litteris: « Ne formida, neque enim viribus suis vos debellabit. »* Hæc ab Halide Bassa scripta suspicatus est tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabat. Imperatoris nomine audito, num aufugisset cum navibus interrogat. Id se ignorare dux respondit: ad portam siquidem regiam in statione tunc se fuisse, quando Turci, in urbem porta Charsi irruentes, imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox exciti sunt, quorum alter tyranno dixit: *Domine, illum occidi, et cum turba a tergo urgente progredi vi cogerer, una cum meis commilitonibus prædam acturus, mortuum ipsum omisi.* Alter se priorem vulnus inflixisse jactavit. Ambos hosce juvenes tyrannus illico abire ad conquirendum, sibique ejus caput afferendum jussit. Mandato confestim paruere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. Magnum ducem allocutus tyrannus, an revera hoc sit imperatoris caput, interrogat; ex indiciis agnitum, illius esse fassus est; aliisque conspectum pariter approbatum. Ab iis deinde columnæ, quæ in Augustio locata est, clavis affixum, ad vesperam usque ibi spectaculo fuit. Pellis denique detracta, palcaque referta, per Persarum Arabumque principum, aliorumque Turcorum ditiones, ut victoriæ symbolum, ostentanda ejus mandato circumfertur.

B

C

Ἕτεροι δέ φασιν, ὡς ὁ δοὺξ εὑρέθη μετὰ τοῦ Ὀρχὰν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστελλίου τοῦ Φραντζεζίδων, κἀκεῖ παρεδόθησαν, ὁρῶντες ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνθίστασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. Ὄντων δὲ πλείστων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ δουκὶ, ἠτήσατο ὁ Ὀρχὰν ἀπό τινος μοναχοῦ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, καὶ φορέσας αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μιᾶς τοξοβολικῆς θυρίδος, ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαβόντες οἱ τῶν πλοίων, καὶ δεσμώσαντες, ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις. Οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐκείνου εἰσήχ-

Alii porro narrant, in turre, quam Franci tuebantur, ducem cum Orchane latitasse, ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse, plurimosque nobiles ac proceres cum duce illic adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit: per fenestram deinde quamdam sagittis emittendis accommodatam extra oppidi muros præcipitem se dedit: quem comprehensum nautæ vinxerunt, et cum cæteris **170** captivis navibus imposue-

D

Ismaelis Bullialdi notæ.

(3) *Μὴ φοβοῦ.* Phranzes, lib. III, cap. 14, Halilem Bassam consilium Mehemetis patefecisse obsessis et animum ipsis addidisse narrat.

(4) *Εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα.* Phranzes, lib. III, c. 18, agnitum imperatorem ex calceis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti imperatores consueverant.

(5) *Ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου.* Forum Augustium non longe a S. Sophia ædificatum, et in quo columna a Justiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de ædificiis Justiniani, sermone I.

τοῦ οἴνου καὶ μεθυσθεὶς, ὥρισε τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐτοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν· Ἄπελθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου δουκὸς, καὶ εἰπὲ αὐτῷ, *Ὁρίζει ὁ ἡγεμών, ἵνα στείλῃς τὸν υἱόν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ συμποσίῳ*· ἦν γὰρ εὐειδὴς ὁ νεὸς ἄγων τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος. Ἀκούσας οὖν ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ· *Οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν παιδίον οἰκείαις χερσὶν μιαρθῆναι παρ' αὐτοῦ· κρεῖττον ἂν ἦν μοι τοῦ στεῖλαι δήμιον, καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ.* Ὁ δὲ ἀρχιευνοῦχος συμβουλεύσας αὐτὸν τοῦ δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν ἐκκαύσῃ τὸν τύραννον. Ὁ δὲ μὴ πεισθεὶς, ἀλλ' εἰπὼν, ὅτι *Εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἄπελθε. Τὸ δὲ ἐγώ σοι τοῦτο διδόναι οἰκείῳ θελήματι οὐ γενήσεται πώποτε.* Τότε ὁ ἀρχιευνοῦχος στραφεὶς εἶπε τῷ ἡγεμόνι ἅπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς λαληθέντα, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι. Τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἶρηκε τῷ ἀρχιευνούχῳ· *Λάβε τὸν δήμιον σὺν σοὶ, καὶ στραφεὶς ἄγε μοι τὸ παιδίον.* Ὁ δὲ δήμιος ἀγαγέτω τὸν δοῦκα, *καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ.* Τότε ἐλθόντες, καὶ μαθὼν τὸ μήνυμα ὁ δοὺξ ἠσπάσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ Καντακουζηνός. Τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ἀρχιευνοῦχος. Εἰσελθὼν οὖν καὶ δείξας τὸ παιδίον τῷ ἡγεμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου ἱσταμένους, ὥρισε τῷ δημίῳ ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι. Τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κάτωθεν τοῦ παλατίου, εἶπεν αὐτοῖς ὁ δήμιος τὴν ἀπόφασιν. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἐκλαυσεν. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ γενναῖος σταθεὶς ἐνεδυνάμωσε τοὺς νέους, στηρίζων αὐτοὺς καὶ λέγων· *Τεκνία, εἴδετε τὴν χθὲς ἡμέραν ἐν μιᾷ παιᾳ οὗ ῥοπῇ τὰ ἡμέτερα πάντα φροῦδα γεγονότα. Ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ ἀκένωτος· ἡ δόξα ἡ θαυμαστὴ, ἣν εἴχομεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ δι' αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἣν οἰκοῦσι Χριστιανοί. Νυνὶ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐτελείωτο ἄλλο εἰς ἡμᾶς πλὴν ἡ παροῦσα αὕτη ζωή. Ἔσται δὲ ἡμῖν αὕτη οὐκ ἀτελεύτητος, ὀψέ ποτε γὰρ θνῃξόμεθα. Καὶ ταῦτα πῶς; Ὑστερούμενοι τῶν ἀγαθῶν ὧν ὠλέσαμεν, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθεντίας, παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενοι, καταφρονούμενοι, καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἄχρις οὗ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὁ θάνατος, λαβὼν ἐκ τῶν ὧδε ἀτίμους. Ποῦ ὁ ἡμέτερος βασιλεύς; οὐκ ἐσφάγη χθές; Ποῦ ἐμὸς συμπάτερος, καὶ σὸς πάτηρ ὁ μέγας δομέστικος; Ποῦ ὁ Παλαιολόγος, καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δύο υἱέσιν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ; Κἄδε καὶ ἡμεῖς ἀπεδάρημεν σὺν αὐτοῖς! πλὴν καὶ αὕτη ἡ ὥρα ἱκανή ἐστι, μὴ πλημμελήσωμεν πλέον· τίς γὰρ οἶδε τὰ ἔπλα τοῦ διαβόλου, εἰ καὶ βραδύνοντες πληγῶμεν παρὰ τῶν ἰοβόλων βελῶν αὐτοῦ; Νῦν τὸ στάδιον ἕτοιμον, ἐν ᾧ σταυρωθέντος ὑπὲρ

A lustrata, convivioque in palatii regione vicina instructo hilariter epulatus est; jamque vino madidus ac temulentus archieunucho suo talia imperat: Domum magni ducis abi, et eum ita alloquere: *Mandat princeps, ut filium tuum natu minorem* (is equidem forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) *ad convivium mittas.* Ad quæ verba adolescentis pater fere exanimatus est, vultusque colore mutato archieunucho dixit: *Legis nostræ instituta haud ferunt, ut, me ministro ac perductore, filius meus stupro vitiandus tradatur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum auferret, potius erat.* Ut vero iram tyranni devitaret, consilium dabat archieunuchus, ut adolescentulum dimitteret. Cui parere recusans dixit:

B *Si illum abducere tibi propositum est, ita fac; absit vero, ut illum tibi sponte dedam.* Reversus ergo archieunuchus a magno duce, adolescentem mittere renuente, acceptum responsum principi affert. Quo percitus ira tyrannus archieunucho mandat: *Carnifice tecum ducto redi, et adolescentem huc adducas; carnifex vero magnum ducem ejusque liberos huc agat.* Domum magni ducis veniunt, qui tali nuntio accepto, liberos et uxorem complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno comitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum perductum principi stitit archieunuchus, cæteros interim ad palatii portam stare innuit, quos subito princeps a carnifice plecti imperat. Paulo infra

C palatium deductis, principis jussa carnifex declarat; quæ cum audiisset magni ducis filius, instantem cædem deflere; at pater forti ac erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare: *Hesterna die vidistis, filii, omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem, cujus claritudine in hac magna urbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. Ex his omnibus, præter hanc vitam, nihil nobis nunc superest, quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quamvis sero, ex ea nobis migrandum; at quo statu quæso? Opibus, dignitatibus, honoribus et auctoritate spoliati, probris traducti, et ab omnibus contumeliose habiti et spreti, ærumnis pressi vitam tandiu trahemus,*

D *donec mors superveniens desectos ac contemptos istis miseriis nos subtrahat. Ubi noster imperator? nonne heri occisus est? ubi consocer meus, idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Palæologus et cum filiis suis protostrator? nonne inter prælian-dum occubuere? utinam et nos eodem fato consociati fuissemus! Verumtamen hæc ipsa hora nobis satis opportuna, ultra non peccabimus: quis enim* 172 *novit arma diaboli? num dilata morte, ab illius venenatis telis appetemur? nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes, bonis ejus fruamur.* His sermonibus adolescentium animos erexit, confirmatosque ad mortem alacriter subeundam promptos reddidit. Ad satellitem deinde

σκαλίαι πνευματοφόρων ἀνθρώπων! ὦ παιδαγωγίαι ἡμιθέων ἡρώων! ὦ πολιτεία, ὦ δῆμος, ὦ στρατὸς ὑπὲρ μέτρον τὸ πρὶν, νῦν δὲ ἀφανισθεὶς ὡς ποντιζομένη ναῦς ἐν τῷ πλεῖν! Ὦ οἰκίαι, καὶ παντοδαπὰ παλάτια, καὶ ἱερὰ τείχη! σήμερον συγκαλῶ πάντα, καὶ ὡς ἔμψυχα συνθρηνῶ, τὸν Ἱερεμίαν ἔχων ἔξαρχον τῆς ἐλεεινῆς τραγῳδίας. Πῶς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις, ἡ πεπληθυσμένη λαῶν; Ἐγενήθη ὡς χήρα ἡ πεπιτθυμμένη ἐν ἔθνεσιν. Ἄρχουσα ἐν χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρον. Κλαίουσα ἔκλαυσεν ἐν νυκτὶ, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. Πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν ἠθέτησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. Μετῳκίσθη ἡ Ἀσία [*l.* ἐν Ἀσίᾳ] ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς. Ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσι, οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν. Πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτὴν κατέλαβον αὐτὴν ἀνὰ μέσον τῶν θλιβόντων. Ὁδοὶ πόλεως πενθοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους εἰς ἑορτήν· πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι· οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν, αἱ παρθένοι αὐτῆς ὀγόμεναι, καὶ αὐτὴ πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ. Ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφαλήν. Καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν, ὅτι Κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. Τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ θυγατρὸς Σιὼν πᾶσα ἡ εὐπρέπεια αὐτῆς. Ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὥσπερ κριοὶ οὐχ εὑρίσκοντες νομὴν, καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχύϊ κατὰ πρόσωπον διώκοντος. Ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ μετοικεσίᾳ αὐτῆς. Ἁμαρτίαν ἥμαρτεν Ἰερουσαλὴμ· διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. Χεῖρα αὐτοῦ ἐξεπέτασεν ὁ θλίβων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. Εἶδε γὰρ ἔθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἁγίασμα αὐτῆς, ἃ ἐνετείλω μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σου. Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστενάζοντες, ζητοῦντες ἄρτον. Ἔδωκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει, τοῦ ἐπιστρέψαι ψυχήν. Ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον. Πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδὸν, ἐπιβλέψατε, καὶ ἴδετε, εἰ ἔστι ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου. Ὃς ἐπεφύλλισέ μοι ἐξ ὕψους αὐτοῦ ἐξαπέστειλε πῦρ ἐν τοῖς ὀστέοις μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἐπ' ἐμέ. Διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσί μου· ἀπέτρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω. Ἔδωκέ με ἠφανισμένην ὅλην τὴν ἡμέραν ὀδυνωμένην. Ἐξῆρε πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου ὁ Κύριος ἐκ μέσου μου. Ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ καιρὸν τοῦ συντρίψαι ἐκλεκτούς μου. Ληνὸν ἐπάτησε Κύριος παρθένῳ θυγατρὶ Ἰούδα· ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω. Ἐγένοντο οἱ υἱοί μου ἠφανισμένοι, ὅτι ἐκραταιώθη ὁ ἐχθρός. Δίκαιός ἐστι Κύριος, ὅτι τὸ στόμα αὐτοῦ παρεπίκρανα. Ἀκούσατε δὴ, πάντες λαοὶ, καὶ ἴδετε τὸ ἄλγος μου. Αἱ παρθένοι μου καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ μου. Ἐκάλεσα τοὺς ἐραστάς μου, αὐτοὶ δὲ παρελογίσαντό με. Οἱ ἱερεῖς μου καὶ οἱ πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον. Ἀκούσατε δὴ ὅτι στενάζω ἐγώ. Ἐγένετο Κύριος ὡς ἐχθρὸς, καὶ ἐξέσπασεν ὡς ἄμπελον τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, διέφθειρεν ἑορτὴν αὐτοῦ. Ἐπιλαθέσθαι ἐποίησε

A nunc vero delcti, et, non secus ac navis inter navigandum profundo mari hausta, obruti! O domus et palatia omnimodæ structuræ, sacri etiam muri! Omnia hodie compello, vobisque velut animatis, Jeremiæ miserabilis tragœdiæ vestigia premens, condoleo. Quomodo deserta sedet urbs populo frequentissima? Quæ inter gentes fecundissima erat, tanquam vidua redacta est. Quæ dominabatur regionibus, multis tributum pendere jussa est. Tota nocte acerbe ejulando genas suas lacrymis rigavit, nec eorum qui eam diligunt, ullus consolatur. Qui se amicos ei jactabant, hostes facti amicitiam renuntiavere. Multi incolæ ejus captivi per Asiam in colonias deducti sunt, iisque spoliata vilescit. Inter gentes vexata, nec quiete levata habitavit. Ab

B iis qui ipsi infesti erant, in medio ærumnarum ac cladium deprehensa est. Viæ urbis lugent, quod nulli ad festivitates accurrant; cunctæ illius portæ deturbatæ sunt; sacerdotibus gementibus abductisque virginibus ipsa intra præcordia sua acri dolore conflictatur. Qui affligunt illam hostes, imperium adepti dominantur ei, quam ob flagitia ac scelera prope infinita Deus dejecit ac prostravit. Abacti infames ab eversionis ejus auctoribus servitutem servire, abierunt. Decor et forma filiæ Sion penitus evanuerunt. Principes ipsius arietibus, quos pascua deficiunt, similes evaserunt: insequentibus terga dantes, languidi et infirmi incesserunt. Ab hostibus, ipsam alio migrare videntibus, risu ac subsannatione excepta est. Procella jactata et agitata est Jerusalem, propter

C peccata sua. Manibus suis contrectavit hostis omnia, quibus suaviter et cum 174 voluptate fruebatur. Vidit enim gentes sanctuarium suum ingressas, ne quibus præceperas, ut in ecclesiam tuam non intrarent. Omnis populus ejus panem mendicando gemit. Quæ chara ipsis ac valde cupita, esca, ad revocandam sustinendamque animam, permutarunt. Respice, Domine, et considera. Omnes qui transitis per viam attendite: et, num dolori meo par ægritudo alium vexet, videte. Qui ad racemationem usque mea corrasit et decerpsit, ignem in me vibratum, et ad ossa mea penetrantem e sublimi sede sua jaculatus est. Extendit laqueum pedibus meis, post tergum suum me abjecit. Delevit me, et ut tota die gemerem, fecit. Omnes viribus eximios abstulit mihi Dominus, egregiorumque virorum, qui me tuebantur stragem acceleravit. Virgini Judæ torcular calcavit Dominus, ex quo cæsorum profusus

D sanguis manavit. Hæcce lugeo ac comploro. Superior viribus hostis filios meos perdidit. Justus tamen est Dominus, qui, ore suo scelerum meorum acerbitate exasperato, me respuit. Auscultate jam, populi, et dolorem meum conspicite. Virgines et adolescentes, quos sinu meo fovi, sub servitutis jugum mecum missi sunt. Prætcrita ac neglecta sum a procis meis, quorum suppetias frustra inclamavi. Sacerdotes et seniores mei in urbe defecerunt. Suspiriorum meorum argumentum discite. Hostilem erga me animum indutus Dominus, taber-

naculum suum tanquam vitem avulsit, festosque dies suos abolevit. Festum et Sabbatum in urbe oblivioni tradidit Dominus; iraque fremens imperatorem et sacerdotem exagitavit. Altare suum aversatus est Dominus, sanctuarium suum demolitus est: fundamentorum molem manu sua diruit ac contrivit. Voces bellicæ in domo Domini exauditæ sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide, Domine, et considera, an quemquam simili clade rescideris. Lactantes infantes cæsi sunt. In sanctuario Domini si prophetam et sacerdotem trucidabunt. In terra, in quam migrarunt, humi senex et puer jacuere. Virgines et adolescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urbe, quo ejus fundamenta cremata et absumpta sunt, accendit. Recordare, Domine, quid acciderit nobis: contumeliis et probris, quibus traducimur, adverte. Hæreditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt; in orphanorum, qui patre orbati sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostræ pro viduis habitæ sunt. Pulsi ac defessi requiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, **175** et his cladibus subducti obierunt! nos vero errorum, quos admiserunt, pœnas luimus. Servilis conditionis homines dominati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Pelles nostræ quasi senio jam desiccatæ, ad clibani instar fuligine atrata, inaruit; dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, et adolescentuli lignis suspensi sunt. Senes a porta, seu tribunali judiciali, exciderunt, et egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex animis nostris fugatum est, choreæ nostræ in luctum versæ sunt. Corona capitis nostri decidit. Væ nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore et ægritudine constrictatum est. Oculis hac de causa nostris effusa caligo est a lacrymis, quas ob deletam novam Sion fudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero, Domine, in æternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Utquid in ira tua obliviscaris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques? Ad te, Domine, converte nos, et ad te revertemur. Dies nostri, sicut olim erant, renoventur. Tu ipse nos repulisti, cum a nobis repulsam tuleris; et ideo in nos ira tua vehementer exarsit.

Hæ sunt lamentationes et planctus Jeremiæ, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem et eversionem edidit: quos etiam ob novorum cladem, Spiritum prophetæ suggessisse mihi verisimile fit. Verumenimvero quæ lingua adeo eloquens et diserta est, ut calamitatem, qua urbs conflictata est, enarrare possit? Quis captivitatis ærumnas et transmigrationis acerbitatem, quibus jactata est, edisseret? Non ab Hierosolymis in Babylonem vel Assyriam, sed a Constantinopoli in Syriam, Ægyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem cæterasque provincias translati sunt ac dispersi incolæ. Atqui quo pacto? In Paphlagoniam maritus, in Ægyptum uxor, liberi in aliam regionem passim distracti

A Κύριος ἐν τῇ πόλει ἑορτῆς καὶ Σαββάτου· καὶ παρώξυνεν ἐν ἐμβριμήματι ὀργῆς αὐτοῦ βασιλέα καὶ ἱερέα. Ἀπώσατο Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ, Ἀπατίναξεν ἁγίασμα αὐτοῦ. Συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τεῖχος βάσεων αὐτῆς. Φωνὴν πολέμου ἔδωκαν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ὡς ψαλμὸν Λευιτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς. Ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνι ἐπεφύλλισας οὕτως. Ἐφονεύθησαν νήπια θηλάζοντα μαθοῦς. Εἰ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἁγιάσματι Κυρίου ἱερέα καὶ προφήτην. Ἐκπεμφθησαν εἰς γῆν ἐξόδων παιδάρια καὶ πρεσβύτης. Παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, συνετέλεσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. Ἐξέχεε θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς.

B Μνήσθητι, Κύριε, τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. Ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις, οἱ οἶκοι ἡμῶν ξένοις. Ὀρφανοὶ ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρες ἡμῶν ὡς χῆραι. Ἐδιώχθημεν, ἐκοπιάσαμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἥμαρτον, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπήγομεν. Δοῦλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. Τὸ δέρμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ἐπαλαιώθη, συνεσπάσθη ἀπὸ προσώπου καταιγίδος λιμοῦ. Ἐκλεκτοὶ ἐν μύλοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ξύλοις ἀνεσκολοπίσθησαν. Πρεσβῦται ἀπὸ πύλης κατέπεσον· καὶ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ ψαλμῶν αὐτῶν κατέπαυσαν· κατελύθη χαρὰ καρδίας ἡμῶν, ἐξεστράφη εἰς πένθος· ὁ χορὸς ἡμῶν· ἔπεσεν ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι ἡμάρτομεν περὶ τούτου. Ἐγενήθη ὀδυνηρὰ ἡ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ ᾗ Σιών, ὅτι ἠφανίσθη· ἀλώπεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. Σὺ δέ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα κατοικεῖς, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Ἵνα τί εἰς νεῖκος ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμερῶν; Ἐπίτρεψον ἡμᾶς, Κύριε, πρός σε, καὶ ἐπιστραφησόμεθα, καὶ ἀναχαινισθῇ ἡμέρα ἡμῶν καθὼς ἔμπροσθεν, ὅτι ἀπωθούμενος ἀπώσω ἡμᾶς· ὠργίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφόδρα.

C

D Οὗτοι οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κφπετοὶ τοῦ Ἱερεμίου, οὓς ἐκόψατο ἐν τῇ ἁλώσει τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ, οἶμαι δὲ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ Πνεῦμα τῷ προφήτῃ ὑπέδειξεν. Ποία τοίνυν γλῶσσα ἐξισχύσει τοῦ εἰπεῖν καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν, καὶ τὴν δεινὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικρὰν μετοικίαν, ἣν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, εἰς Αἴγυπτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικὴν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις. Καὶ ταῦτα πῶς; Ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνὴ, καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιούμενα ἀπὸ γλώττης εἰς γλῶτταν, καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσε-

θειαν, καὶ ἀπὸ θείων Γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρίξον, ἥλιε, καὶ σὺ, γῆ! στέναξον εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἀτενίσαι τὸ ὄμμα εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ μόνον κάτω νενευκότες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κράξομεν· Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπήγαγες. Πλὴν φεῖσαι ἡμῶν, Κύριε, δεόμεθα.

A et abducti : a gente idiomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem, a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce, sol, et tu, terra! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei judicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete. Qui in cœlos oculos tollamus, indigni sumus; demisso in terram vultu, et in faciem procumbentes clamemus : Justus es, Domine, et rectum judicium tuum. Peccavimus, inique nos gessimus, et præ cæteris nationibus injuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex æquo et vero lata, illatæ sunt. Parce tamen, Domine, orantibus nobis.

176 CAPUT XLII.

Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murorum dirut. S. Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Serviis tributa imperat, et Georgium despotam Serria decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Seraium Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium.

Μεθ' ἡμέρας οὖν τρεῖς τῆς ἁλώσεως ἀπέλυσε τὰ πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. Ὁ δὲ φόρτος τί; Ἱματισμὸς πολυτελὴς, σκεύη ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, χαλκᾶ, κασσιτέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθμόν· αἰχμάλωτοι, καὶ ἱερεῖς, καὶ λαϊκοὶ, καὶ μονάζουσαι καὶ μοναχοί. Τὰ πάντα πλήρη φόρτου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἄνωθεν ἀριθμηθέντων τῶν παντοίων εἰδῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν Βαρβάρων ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικὸν (8), καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον (9) χρυσοῦν, ἕλκοντα κύνας ἐνδεδημένους, ἀντὶ τῶν σαγισμάτων, ἁμνοὺς χρυσοῦφάντους. Ἄλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔμπροσθεν σὺν διαφόροις ὀπώραις ἐσθίοντες, καὶ τὸν ἄκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατήρων. Τὰς δὲ βίβλους ἁπάσας, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπερβαινούσας, ταῖς ἁμάξαις φορτηγήσαντες, ἀπαντα χοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. Δι' ἑνὸς νομίσματος δέκα βίβλοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικοὶ, Πλατωνικοὶ, θεολογικοὶ, καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βίβλου. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, ἄλλ' ἐπώλουν, ἄλλ' ἔῤῥιπτον. Τὰς εἰκόνας ἁπάσας πυρὶ παρεδίδουν· σὺν τῇ ἀναφθείσῃ φλογὶ κρέα ἑψοῦντες ἤσθιον.

B Tertia ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias et oppida renavigare possent, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, abfuerit. At quibus rebus onustæ erant? Vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis; libris etiam infinitis; captivis quoque tam sacerdotalis quam laici ordinis, monialibus et monachis. Omnes denique naves gravi præda plenæ erant. In castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis prædictæ omnisque generis præda videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem; equos jumentaque, centonum et stragulorum vice, aguis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesci variis quidam conspiciebantur, et merum sacris calicibus haurire. Libros quoscunque innumeros curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt ac distraxerunt. Uno nummo volumina decem Aristotelis et Platonis, theologica cæterarumque scientiarum et artium venierunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamentis et arte compacta, auro argentoque inde revulsis partim venumdata, partim projecta : cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coquenda abusi sunt.

Τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ Γαλατᾷ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εὗρε πολλοὺς οἴκους κεκλεισμένους. Ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. Ὥρισεν οὖν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ Εἰ μὲν στραφῶσιν ἄχρι προ-

Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ domus multæ, quod Latini naves conscensi aufugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, supellectilem et instrumenta omnia describi mandavit : edictoque trimestre spatium præstituit, intra

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) *Σάκκον ἀρχιερατικόν.* Id est, vestem sacerdotalem, quæ ad modum sacci consuta est, exitumque capiti et manibus præbet, eamque superinjectam induunt. Solis patriarchis saccus competit, quem tribus anni diebus Paschate, Pentecoste et Natali gestant.

(9) *Ἐπιτραχήλιον.* Patriarcharum et archidiaconorum vestamen. Ἁμνοὶ χρυσοῦφαντοι sunt pannni, in quibus agnorum figura et imago (qua Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) acu depicta est.

να τέλη, ἐποίησαν καὶ με- A urbe capta primo, mense Augusto a Serviæ despota
τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγ- legati venerunt, qui debita tributa solverunt, lar-
σπότης Γεώργιος ἐξηγόρα- gamque stipem et eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque despotæ mandato
καὶ γηραιὰς ἕως ἑκατὸν moniales centum juvenes ac vetulas redemptas
ὧν ἐντίμων, καὶ ἐκ γένους libertati restituerunt. Illustres porro, et a palatinis
ὄντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερ- genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo
ρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βα- et regina **178** sua conjuge pecunias, quibus se
σιλίσσης ἐφόδια ἕνεκα ἐλευ- redimerent, eleemosynæ nomine acceperunt. Au-
θερου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ tumnus deinde, simulque ab orbe condito annus
ϛξβ', καὶ τὸν χειμῶνα οἶκοι sex millesimus nongentesimus sexagesimus secun-
ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσ- dus iniere : sequentemque hiemem Mehemetes
Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ domi transegit, despotam adventante vere invadere, totamque Serviam imperio suo adjungere
γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν animo agitans. Hunc equidem acerbum tristemque
θ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν B nuntium injuriamque ab inexplebilis avaritiæ tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quo-
γελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεον- tidie exspectabat despota ; qui senex longa rerum
τρ πρακτικὸς γέρων, καὶ experientia edoctus, utque narravimus, damna
μάτων πολυπαθὴς, ὡς πολ- multa ab injusto tyranno perpessus erat. Hanc
πότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον autem belli contra jus fasque causam prætexit,
μήνυσε λέγων, ὡς *Ὁ τόπος* hisce despotæ objectis : *Provincia cui dominaris*
ἔστι σός, ἀλλ' οὐδὲ πα- *tua non est, nec paterni juris hæres eam possides :*
ρβία · ἀλλ' ἔστι τοῦ Λα- *totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac*
άρου · ἀνήκει οὖν ἐμοί. *sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius*
κ τῶν ὁρίων αὐτῆς. Ἔχω *itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui*
ος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός *ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare pos-*
τὴν πόλιν Σοφίαν. Εἰ δὲ *sum. Sin parere renueris, in te confestim movebo.*
ὔ. Ταῦτα οὖν μηνύσας δι' Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem
τοῦ δούλων, προστάξας ἐν suum despotæ significavit : illique servo suo viginti
ε εὑρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, C quinque dies præstituit, intra quos reversus a
ν· εἰ δ' οὐ μὴ, τὴν κεφα- despota responsum ipsi afferret ; diutinas magis
ῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς moras trahenti capitis pœnam, insepultumque
ιος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν cadaver feris escam projiciendum minitatus. In
εσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου Serviam profectus tyranni apocrisiarius despotam
αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρ- trans Istrum agere comperit : eum interea distinent
δεσπότης ἔρχεται, αὔριον proceres, hodie, et crastina die affuturum causati.
πεμελοῦντο τῶν πολιτνίων, Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quæ cibaria cæteraque necessaria copiose comportant. Ludum sibi factum
α ἐν ἀποθήκαις ἐστοίβαζον. apocrisiarius tum demum advertens, dieque præ-
ος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς stituta, quæ jam elapsis triginta diebus cesserat,
οθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας se tyranno non stitisse, pœnam sibi indictam
τύραννος οὖν θυμοῦ πλη- reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu
νοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, D ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim
που. Ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος, venit. Interea, quem miserat, caduceator ei occur-
γὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγ- rit, despotam in Hungariam aufugisse affert :
ρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐκρά-
πέλυον· ἔμελλε γὰρ θανα-
ς, πλὴν ὁ δοῦλος πρὸ τῆς
ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ
τασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

· *δεσπόζεις*. Nescio quod jactabat Mehemetes : qui oviczio non ducebat ; Mais non erat Mehemetes, sed upra ad cap. 30 diximus. , quam noxia ac pestilens cum gente Turcorum ; qui tonio jus sibi acquisitum edera illa procul fugienda me : qui in certam pernicem tamen ac societatem, redunt Christianis, cum illis inire, et pacisci licitum, et commerciis tractandis utile atque commodum. Fas etiam adversus usurpatoris injustam invasionem, illos objicere : nec æquitatis studiosus regem aut remp. qui repugnando impar, adversus potentiorem invadentem hostem, auxilia inde sibi paraverit, merito reprehendere potest. Peccat qui aggrediendo adversarium adigit ad tales protectores et adjutores confugere : et viam iis ad nostras provincias occupandas sternere. Quidquid enim uni perit principi Christiano, omnibus perit.

τοῦτο ὃ λέξων ἔρχομαι. Ἔμαθον παρά τινων (16) γερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἔτι νέος ὤν, ὅτι τὸ τέλος τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθάσας σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. Ὁμοῦ γὰρ ἤρξαντο ὁ Ὀθμὰν ἐν τυραννίδι, καὶ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μιχαὴλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ἦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμὰν, πλὴν λῃστρικῶς. Κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρας προλαβὼν γενέσθαι· εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. Ἔτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ οἰωνοσκοπήσας τότε, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευτήσας αὐτός. Ἠλέγχετο γὰρ (17) ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ἀδίκως τὴν βασιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν κληρονόμον, καὶ μυρίους ἀφορισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς τοῦ γένους σειρᾶς. Τὸ μαντεῖον οὖν (18) φωνὴν

A dum causa me impulerit, hic afferam. Dum adhuc juvenis essem, a quibusdam senibus egregiis viris intellexi fore, ut Othmanorum tyrannis, ac Palæologorum imperium simul conciderent: quod eodem tempore Othmanes, et Michael Palæologus tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante fasces imperii suscepit Michael: statimque post, imperante Andronico **180** Michaelis filio, regnare cœpit Othmanes. Hic equidem Michaele etiamnum superstite, latrociniis et deprædationibus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio postulabat, ut imperatorum ac urbis excidium, et expugnatio antecederent, Othmanorumque sequeretur interitus ac eversio. Michael ex hariolis et auguribus olim quæsierat, an hæredem in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet. Conscientia enim sceleris premebatur, quo nefarie imperium, excæcato hærede legitimo, sibi

B

Ismaelis Bullialdi notæ.

(16) *Ἔμαθον παρά τινων.* Advertendum est Michaelem Palæologum primum diem obiisse anno 1283, etiamque Turcos cœpisse tunc Asiæ minoris themata residua diripere ac deprædari. Ertogrul Othmanis pater vivis exemptus est anno Hegiræ 687, qui cœpit anno Christi 1288, Februarii 5, fer. 5, tuncque agebat Othman annum 35. Ita ut principia militiæ illius, superstite adhuc Ertogrulo, cum Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus congruant.

(17) *Ἠλέγχετο γάρ.* Non solum Michael conscientiæ stimulis vexabatur, sed et filius ejus Andronicus, ob excæcatum et imperio spoliatum, contra jus jurisjurandique sacramentum, Joannem Lascarim. Nicephorus Gregoras lib. VI adeundus, cap. 7.

(18) *Τὸ μαντεῖον οὖν.* Vox ista conficta procul dubio ab illis, qui ultimis Joannis Palæologorum postremi diebus res Græcorum ad exitium adductas cernebant; et ἄκρα στοιχεῖα accipientes nominum Palæologorum, qui ab anno 1258 regnarunt, Michaelis I, Andronici I, Michaelis II, Andronici II, Joannis I, Manuelis et Joannis II, vocem illam nihil significantem, *Mamsimi*, composuerunt. Ex Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis Palæologorum primi oracula quæsita fuisse; hisque ineptiis et præstigiis animos suos, non superstitione solum perculsos, sed et ignavia et socordia dejectos, Græcos pavisse. Adeundus ille lib. V tribus locis non longe a fine.

Non extra rem fuerit, si hic indicemus quædam ex astrologia judiciaria petita oracula vel prædictiones circa Musulmanorum regnum, ut vanitas artis et eorum qui fallendos se illis hariolis bona fide tradunt, stultitia deprehendantur. In bibliotheca serenissimi Magni Hetruriæ Ducis Ferdinandi secundi exstat ms. liber cujus titulus est Παραδοσις εἰς τους Περσικοὺς κανόνας τῆς ἀστρονομίας, et sic incipit, Ἡ τῶν Περσικῶν κανόνων σύστασις γέγονε, et in illo præterea quædam astrologica continentur; ex quo codice supra, cap. 12, allatum thema cœleste, ad tempus ἀναῤῥήσεως; Manuelis imperatoris constitutum, excerpsimus: atque etiam sequentia exscripsimus ex Stephani cujusdam Alexandrini astrologi, de Mohammede et illius de religione dogmatibus successoribusque ex astrorum positione vacillatio.

Στεφάνου φιλοσόφου, καὶ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀποτελεσματικὴ πραγματεία πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ μαθητήν, πρόφασιν μὲν ἔχουσα τὴν νεοφανῆ καὶ ἄθεον νομοθεσίαν τοῦ Μωάμεδ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν μελλόντων προσαγορεύουσα.

Ὡς οἶσθα, ὦ εὐφυέστατε Τιμόθεε, ἡμῶν τὴν διατριβὴν ἐν τῷ παιδευτηριακῷ κηπιδίῳ ἐχόντων, ἐπέστη ἡμῖν ὁ αἰδεσιμώτατος Ἐπιφάνιος ὁ Ἀραβικὸς ἔμπορος, ἄρτι τῆς Ἀραβίας ἀφικόμενος, καὶ χαίρειν ἡμᾶς προσαγορεύσαντα, ἀσμένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς καὶ φιλοφρόνως ἀντησπασάμεθα. Ἔφαμεν δὲ πρὸς αὐτόν· Εὖ ἥκεις, ὦ φίλε, καὶ τοῖς καλοῖς ἀγωγίμοις ἡμᾶς ξένιζε. Ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ μάλα φιλοτίμως ἀνταπεκρίνατο. Τί οὖν μάλιστα ἐνήνοχας, ἔφην, τοῖς φιλοσόφοις ἡμῖν; Φάναι δὲ τὸν ἔμπορον· Εἰ μέν τι καὶ ἄλλο οὐκ οἶδα, μάλιστα δὲ ὧν ἐτεθεάμην ἐπ' ἀλλοδαπῆς, τὴν ἐξήγησιν ἑτοίμην ἔχω, ξενοφωνοῦσαν ἡμᾶς καὶ ἐκπλήττουσαν, ἀπαγγεῖλαι. Πῶς ἔχει αὐτή; ἦν δ' ἐγώ. Ὁ δὲ ἔφη πρὸς ἐμέ· Τὸν ἀστρολάβον διαρτᾷν ἐπίσκηψόν τινι τῶν σῶν φοιτητῶν, καὶ τὴν ὡροσκοπικὴν μοῖραν γνῶθι, παρασημειούμενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν κέντρων τὴν διευκρινημένην βεβαίωσιν, διὰ τὸ καινὸν διήγημα καὶ ξένον τὸ ἐπιχείρημα. Παραχρῆμα δὲ ἐγὼ τῷ ἐμῷ Σωφρονίῳ ἐνετειλάμην διαρτᾷν τὸν ἀστρολάβον· αὐτοῦ δὲ διαρτοῦντος, καὶ τὴν ὥραν πολυπραγμονοῦντος, ἀνοίξας τὸ στόμα ὁ ἔμπορος διηγεῖτο ἡμῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἔρημον τῆς Ἐθριβῶν (a) ἐφάνη τις ἀνὴρ ἐκ τῆς τῶν λεγομένων Κορρασιανῶν φυλῆς, τῆς τοῦ Ἰσμαὴλ γενεαλογίας, ὄνομα δὲ αὐτῷ Μωάμεδ· καὶ ἑαυτὸν εἶναι λέγει προφήτην. Ἐφάνη δὲ ἐν μηνὶ Φαρμουθὶ, ὃς λέγεται Ῥωμαϊκῶς Ἀπρίλλιος τοῦ ϡλβ' ἀπ' ἀρχῆς Φιλίππου. Ἄγει δὲ καινοφωνίας, καὶ διδαχὴν ἐξηλλαγμένην· ὑπισχνεῖται δὲ τοῖς δεχομένοις αὐτοῦ τὴν διδαχὴν πολέμων νίκας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικρατείας, καὶ παραδείσου τρυφήν. Ἐγὼ δὲ ταῦτα παριστορήσας, καὶ ἔμφοβος γεγονὼ, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκιμήσει, πῶς δεξιᾷ κέχρηται τύχῃ, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κραταιοῦται, ἐθέμην σκοπὸν ἀναθέσθαι σοι ταῦτα τῷ φιλοσόφῳ· ὅπως διὰ τῆς σοι δοθείσης σοφίας εὕρῃς τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἄνδρα γνῶσιν. Πεπυσμένος δὲ ἐγὼ αὐτὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, σύννους τε γέγονα παραχρῆμα· καὶ διαλύσας, ὡς οἶσθα, κατ' ἐκεῖνο τό τε παιδευτήριον, καὶ τὸν ἄνδρα προπέμψας διηκριβωσάμην τὴν διὰ τοῦ ἀστρολάβου ἀναδοθεῖσαν

(a) Ms. codex Bibliothecæ Regiæ habet τοῦ Ἐθρίμβου

γένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀν- A pora vitam perduximus, quique horrendas ac
ν. Καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκρον ζεούσης, ἱκε formidabiles minas nostræ genti intentatas con-
τὸν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἰώμενον Θεὸν, speximus, quasi per insomnium libertatem illius
ἀ προῤῥηθέντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν ac restaurationem exspectamus. Deoque, qui
δοχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὴν castigat et rursus sanat supplicantes, a viris sa-
θεοῦ ἀπειλὴν περὶ τοῦ τυράννου γενόμενα. pientibus et prudentibus prædicta, fore ut exi-
ἐπανίωμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἐλλεῖπον. tum sortiantur ferventissimo animo sperantes;
a tyranno, post terrores a Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam
m pertexendam redeamus.

CAPUT XLIII.

a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno magistro agat. Sed tribu- deneganle Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas maris præfectus um proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Cum vastat : Rachiam frus- obsidet : cum Chiis pugnat. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam rever- Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

γὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ B Secundo, postquam urbis dominium adeptus
ε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ est, anno, ab orbis creatione 6963 (Christi 1455),
ν παραγωγῆς ,ςϑξγ' ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὢν, ἐρ- eum Adrianopoli commorantem, fratres militaris
ι καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φρέριοι (19), προσκυνήσον- Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donis-
ῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συν- que quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mu-
ς ἐνόρκους αἰτήσαντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς tuo sacramento iniri petierunt, quibus commer-
ῆς Καρίας καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες. cium liberum in Cariæ et Lyciæ partibus, suæ
ἕως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀφόβως περιοῦν- ditioni finitimis, exercere possent; Turcisque
ὸν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥό- vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere lice-
καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀχά- ret : ut in ipsa, ejusque dominii insulis, sibi
πην. Ὁ τύραννος φόρους ἠτήσατο· οἱ δὲ necessaria compararent, et inter se pacati ac ami-
ξεις ἀπελογήσαντο, ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ci **181** agerent. Exigebat ab iis tributum tyran-
ρισιν δοῦναι. Οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον· *Εἰ οὐ* nus; cui a legatis responsum, de hac re in man-
δέχεσθε φόρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγάπην datis se nihil habere. Monuere eos Mesazontes
ἡγεμόνος ἕξετε. Καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστι his verbis: *Nisi tributum pendere velitis, pax*
ς τῶν νήσων ἁπασῶν, τῶν ἐν Αἰγαίῳ πε- C *vobis et amicitia cum principe non intercedet;*
ι κειμένων. *Καὶ ὥσπερ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι,* *deinceps enim maris Ægæi insulis dominabitur.*
ιοι, καὶ Ἴμβριοι, *καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγη-* *Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imbrii cæ-*
οῦτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Εἰ δ' οὔ, μάχη *teræque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo*
ρὰ γένηται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ περιξ *ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusace-*
ιεῖ ὁ μέγας ἡγεμών. Τότε οἱ ἀποκριτάριοι *ritis, bellum grave inde orietur, insulamque ves-*
ρίναντο· *Ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν εἰς τῶν τοῦ* *tram et circumjectas magnus princeps vastabit et*
ίνος δούλων, καὶ περὶ τούτου λεγέτω τῷ *evertet.* Illisce ab apocrisiariis responsum: *Ac-*
λῳ μαΐστορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστι, *cedat nobiscum aliquis e principis servis, de istis*
καὶ φόρους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἂν λυσιτελῇ διὰ *cum magno magistro acturus; et si ita sentiat, tri-*
νῆσον. Τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν *butum annuum, et quidvis aliud, quod insulæ com-*
αι. Ἤρεσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἵνα *modis conferat, pendatur : ad ista namque re-*
περιφήμου τινὸς τοῦ δούλων ἐστείλεν, ἀποπέμ- *spondere non possumus.* Accepta fuit conditio, illi-
αὐτοὺς ὡς ἔχρῃν. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ que decore ac honeste dimissi : simulque domes-
αρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐωτισθεὶς ὁ μέγας D ticorum principis unus magni nominis vir, cum
ων ῥήματα, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ, iis ad magnum magistrum destinatus est. Rho-
Ἡ νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμὴ, εἰμὶ καὶ γὼ εἰς dum cum pervenissent, et magni principis sen-
αγὴν τοῦ πάππα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύ- tentiam ac propositum, ab ejus servo domestico
Ὁ πάππας οὖν κελεύει μοι τοῦ μὴ δοῦ- clare percepisset magnus magister; ei respondit:
φόρους τινὶ, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα *Hæc insula mea non est, papæ ego, ut tu domino*
τειν ἔθνους ἑτέρου, καὶ πίστεως οὐχ ὁμογε- *tuo, subditus sum. Vetat me papa, non solum tuo*
καὶ ὁμόφρων, ἀλλ' οὐδένα τῶν βασιλέων *principi, a genere et fide nostra alieno et dissen-*
ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων. Λέγω οὖν οὕτως· *tienti, verum etiam ulli regum gentis, ac reli-*

Ismaelis Bullialdi notæ.

δ) Ἔρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φρέριοι. Jaco- audaci fortique animo respondisse, et vectigal Me-
Bosius, lib. VII, *Histor. militiæ Hierosolymit.*, hemeti pendere omnino renuisse.
Duca omnino sentit, et magnum magistrum

δειαν, καὶ ἀπὸ θείων Γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρίξον, ἥλιε, καὶ σὺ, γῆ! στέναξον εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἀτενίσαι τὸ ὄμμα εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ μόνον κάτω νενευκότες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κράξομεν· Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπήγαγες. Πλὴν φεῖσαι ἡμῶν, Κύριε, δεόμεθα.

A et abducti : a gente idiomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem, a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce, sol, et tu, terra ! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei judicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete. Qui in cœlos oculos tollamus, indigni sumus; demisso in terram vultu, et in faciem procumbentes clamemus : Justus es, Domine, et rectum judicium tuum. Peccavimus, inique nos gessimus, et præ cæteris nationibus injuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex æquo et vero lata, illatæ sunt. Parce tamen, Domine, orantibus nobis.

176 CAPUT XLII.

Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murorum dirut. S. Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Serviis tributa imperat, et Georgium despotam Serria decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedroro frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Seraium Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium.

Μεθ' ἡμέρας οὖν τρεῖς τῆς ἁλώσεως ἀπέπλευσε τὰ πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. Ὁ δὲ φόρτος τί; Ἱματισμὸς πολυτελὴς, σκεύη ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, χαλκᾶ, κασσιτέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθμόν· αἰχμάλωτοι, καὶ ἱερεῖς, καὶ λαϊκοὶ, καὶ μονάζουσαι καὶ μοναχοί. Τὰ πάντα πλήρη φόρτου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἔνωθεν ἀριθμηθέντων τῶν παντοίων εἰδῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν Βαρβάρων ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικὸν (8), καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον (9) χρυσοῦν, ἕλκοντα κύνας ἐνδεδημένους, ἀντὶ τῶν σαγισμάτων, ἀμνοὺς χρυσοῦφάντους. Ἄλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔμπροσθεν σὺν διαφόροις ὀπώραις ἐσθίοντες, καὶ τὸν ἄκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατήρων. Τὰς δὲ βίβλους ἁπάσας, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπερβαινούσας, ταῖς ἁμάξαις φορτηγήσαντες, ἀπαντα χοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. Δι' ἑνὸς νομίσματος δέκα βίβλοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικοὶ, Πλατωνικοὶ, θεολογικοὶ, καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βίβλου. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, ἄλλ' ἐπώλουν, ἄλλ' ἔρριπτον. Τὰς εἰκόνας ἁπάσας πυρὶ παρεδίδουν· σὺν τῇ ἀναφθείσῃ φλογὶ κρέα ἑψοῦντες ἤσθιον.

B Tertia ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias et oppida renavigare possent, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, abfuerit. At quibus rebus onustæ erant? Vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis; libris etiam infinitis; captivis quoque tam sacerdotalis quam laici ordinis, monialibus et monachis. Omnes denique naves gravi præda plenæ erant. In castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis prædictæ omnisque generis præda videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem; equos jumentaque, centonum et stragulorum vice, aguis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesci variis quidam conspiciebantur, et merum sacris calicibus haurire. Libros quoscunque innumeros curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt ac distraxerunt. Uno nummo volumina decem Aristotelis et Platonis, theologica cæterarumque scientiarum et artium venierunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamentis et arte compacta, auro argentoque inde revulsis partim venumdata, partim projecta : cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coquenda abusi sunt.

Τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ Γαλατᾷ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εὗρε πολλοὺς οἴκους κεκλεισμένους. Ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. Ὥρισεν οὖν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ Εἰ μὲν στραφῶσιν ἄχρι προ-

Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ domus multæ, quod Latini naves conscensi aufugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, supellectilem et instrumenta omnia describi mandavit : edictoque trimestre spatium præstituit, intra

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) *Σάκκον ἀρχιερατικόν.* Id est, vestem sacerdotalem, quæ ad modum sacci consuta est, exitumque capiti et manibus præbet, eamque superinjectam induunt. Solis patriarchis saccus competit, quem tribus anni diebus Paschatis, Pentecostes et Natali gestant.

(9) *Ἐπιτραχήλιον.* Patriarcharum et archidiaconorum vestimen. Ἀμνοὶ χρυσοῦφαντοι sunt pannni, in quibus agnorum figura et imago (qua Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) acu depicta est.

τὰ κεχρεωστημένα τέλη, ἐποίησαν καὶ με-
λεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγ-
γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρα-
ναστρίας νέας καὶ γηραιὰς ἕως ἑκατὸν
ωσε. Καὶ οἱ τῶν ἐντίμων, καὶ ἐκ γένους
ιυ, πάντες συρρέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερ-
ιμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βα-
ς τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια ἕνεκα ἐλεη-
. Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ
δη τρέχοντος ,ςϡξβ', καὶ τὸν χειμῶνα οἶκοι
σας, ἠβουλήθη ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσ-
καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ
ᾳ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν
λεως ἅλωσιν καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν
ρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεον-
ιδίκημα. Ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων, καὶ
τυράννου ἀδικημάτων πολυπαθής, ὡς πολ-
ἱρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον
οῦ ἀδικήματος, ἐμήνυσε λέγων, ὡς *Ὁ τόπος
πόζεις* (14) *οὐκ ἔστι σός, ἀλλ' οὐδὲ πα-
δηλονότι ἡ Σερβία· ἀλλ' ἔστι τοῦ Λα-
υλοῦ τοῦ Στεφάνου· ἀνήκει οὖν ἐμοί.
ε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς. Ἔχω
ήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός
ῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. Εἰ δὲ
ομαι κατὰ σοῦ.* Ταῦτα οὖν μηνύσας δι'
ν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν
; εἴκοσι καὶ πέντε εὑρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ,
εἶν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὐ μή, τὴν κεφα-
οῦ τεμὼν τὸ σῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς
Ὁ δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν
καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου
ι, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρ-
ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὔριον
Σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιχνίων,
ρὸς χρείαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐστοίβαζον.
ἵν. ὁ ἀποκρισιάριος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς
ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας
ι ἡμέρας λ'. Ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλη-
ξῆλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ,
ἔλαβε τὴν Φιλίππου. Ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος,
γγελίας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγ-
αὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐκρέ-
ιὸν, καὶ οὐκ ἀπέλυον· ἔμελλε γὰρ θανα-
οῦτον ὁ τύραννος, πλὴν ὁ δοῦλος πρὸ τῆς
ίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ
τα, καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ

A urbe capta primo, mense Augusto a Serviæ despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque stipem et eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque despotæ mandato moniales centum juvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. Illustres porro, et a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo et regina **178** sua conjuge pecunias, quibus se redimerent, eleemosynæ nomine acceperunt. Autumnus deinde, simulque ab orbe condito annus sex millesimus nongentesimus sexagesimus secundus iniere : sequentemque hiemem Mehemetes domi transegit, despotam adventante vere invadere, totamque Serviam imperio suo adjungere animo agitans. Hunc equidem acerbum tristemque
B nuntium injuriamque ab inexplebilis avaritiæ tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quotidie exspectabat despota ; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab injusto tyranno perpessus erat. Hanc autem belli contra jus fasque causam prætexit, hisce despotæ objectis : *Provincia cui dominaris tua non est, nec paterni juris hæres eam possides : totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare possum. Sin parere renueris, in te confestim movebo.* Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem
C suum despotæ significavit : illique servo suo viginti quinque dies præstituit, intra quos reversus a despota responsum ipsi afferret ; diutinas magis moras trahenti capitis pœnam, insepultumque cadaver feris escam projiciendum minitatus. In Serviam profectus tyranni apocrisiarius despotam trans Istrum agere comperit : eum interea distinent proceres, hodie, et crastina die affuturum causati. Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quæ cibaria cæteraque necessaria copiose comportant. Ludum sibi factum apocrisiarius tum demum advertens, dieque præstituta, quæ jam elapsis triginta diebus cesserat, se tyranno non stitisse, pœnam sibi indictam reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu
D ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim venit. Interea, quem miserat, caduceator ei occurrit, despotam in Hungariam aufugisse affert :

Ismaelis Bullialdi notæ.

Ὡς ὁ τόπος ὃν δεσπόζεις. Nescio quod ervia se habere jactabat Mehemetes : qui im genus a Vulcoviczio non ducebat ; Ma- Georgii filia natus non erat Mehemetes, sed videnda, quæ supra ad cap. 30 diximus. lligere possumus, quam noxia ac pestilens nimis societas cum gente Turcorum ; qui ontracto matrimonio jus sibi acquisitum it. Affinitas ac fœdera illa procul fugienda ristianis præcipue : qui in certam pernis trahebantur. Pacem tamen ac societatem, um cæteris intercedunt Christianis, cum illis inire, et pacisci licitum, et commerciis tractandis utile atque commodum. Fas etiam adversus usurpatoris injustam invasionem, illos objicere : nec æquitatis studiosus regem aut remp. qui repugnando impar, adversus potentiorem invadentem hostem, auxil a inde sibi paraverit, merito reprehendere potest. Peccat qui aggrediendo adversarium adigit ad tales protectores et adjutores confugere : et viam ita ad nostras provincias occupandas sternere. Qui qui l cum uni perit principi Christiano, omnibus perit.

quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. Muros quoque Galatæ, qua continentem spectant, a milite suo dirui ac everti, integris relictis portus crepidini astantibus, mandavit. Ad mœnium quoque ruinam **177** reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, etiam præcepit. Quinque deinde familiarum millia, ex Occidentis ac Orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capitis pœna imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare jussit: cui præfectum Soleimanem quemdam servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui et Mohamedis sacris ac ritibus consecrato, cæteris desertis ac relictis, captivorum turbam, spoliorumque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omnesque feminas nobiles carumque filias curribus aut equis vectas deduxit. Inter eas magni ducis uxor aderat, quæ in itinere prope Mesenem vicum obiit, ibique sepulta est; illustris equidem pietate femina, quæ in egenorum levandis miseriis pecunias multas erogabat: cujus temperantia et continentia ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt.

Cum Adrianopolim superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac duces Christianos cum vicinos, tum longe dissitos, ut ipsi salutato gratularentur, confluentes undique cernere licebat. Eorum animi sententiam orisque speciem conjicere potest quivis; inviti quippe ac coacti, eamdemque calamitatem declinare studentes, donis ei adblanditi et venerati sunt. Tyrannus ergo superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus, in solio sedere, principes vero Christiani trepidantes, et qualem erga ipsos in posterum se præstaret, exspectantes stare. Primum itaque, duodecim millium nummorum tributum annuum a Serviis Turcorum ærario solvendum se injungere eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum singulis annis accedere jussi. Chii insulæ principi pecunia annua, sex millia nummorum, tributi nomine imperata. Mitylenæus pariter tria nummorum millia annua pendere: Trapezuntius quoque, ac cæteri Pontici maris accolæ vertente uno quoque anno donis allatis, tributisque solutis veneratum venire jussi. Anno itaque ab

A θερμίας μηνῶν τριῶν, λαβέτωσαν τὰ ὑπ
αὐτῶν· εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἔσονται
μόνος. Τότε ἐκέλευσε τὴν στρατιὰν πᾶσαν
πέριξ κώμας τοῦ χαλάσαι, καὶ εἰς γῆν
τείχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς
γέγονε. Χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα
ξηρὰν ἐπεπήγνυντο, εἶασαν τὰ πρὸς τὸν
κείμενα. Τοὺς δὲ ἀσθεστοεργάτας προσ
ὅλου τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἔχειν ἑτοιμον
τοῦ ἀνοικοδομῆσαι τὰ καταπεσόντα τείχη
λεως. Αὐτὸς δὲ καταγράψας φαμελίας ἀπὸ τ
χιῶν Ἐφας καὶ Λύσεως χιλιάδας ε', προστέτ
Σεπτεβρίου μηνὸς τούτους πανοικὶ ἐν τῇ
ναι, ἐπάνω ποινῆς κεφαλικῆς τιμωρίας· καὶ
καταστήσας (10) Σολειμὰν ὀνόματι δοῦλο
B Καὶ τὸν μέγαν ναὸν (11) βωμῶν τοῦ Θε
καὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνθρονίσας, τοὺς λοιποὺ
ἐρήμους, αὐτὸς διὰ τῆς Ἀδριανοῦ νικητὴς ἐ
ξεν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἄπειρον αἰχμ
φυρα ὑπὲρ· ἀριθμόν. Ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς
τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς, πάσας τὰς
καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἁρμ
ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου
γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθνήκει, πλησίον κώμης
λεγομένης, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐκεῖ· γυναῖκ
δόητον ἐν ἐλεημοσύναις καὶ πενήτων οἰκ
σώφρων, ἐγκρατευομένη παντοίων ψυχικῶν

Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετ
δου ἐξοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συρρέοντας πά
πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας τῶν
C νῶν τοὺς ἐγγὺς, καὶ τοὺς πόρρω προσε
τας τὸ, Χαῖρε. Ποία καρδία, ποῖα γνώμ
χεῖλη, ποῖον στόμα; Ἀλλ' ἔκοντες, καὶ μ
μενοι προσκύνουν σὺν δώροις, φοβούμενο
αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. Ὁ δὲ τύραννος
ὑψαύχην καὶ ἀλαζὼν, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ
τῆς πόλεως. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χρ
ἵσταντο τρομαλέοι, ἐκδεχόμενοι τί ἄρα
μέλλον εἰς αὐτοὺς ἀποφῆναι. Ἀπελογίσατο
τον (12) τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας (13), τοῦ
κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νο
χιλιάδας δώδεκα· τοὺς δεσπότας τῆς Πελο
χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος σὺν δώροις ἐρχε
προσκύνησιν αὐτοῦ· τῷ ἐν τῇ Χίῳ κατ' ἐτ
D σματα χιλιάδας ἓξ· τῷ Μιτυλήνης κατ' ἐ
μίσματα χιλιάδας τρεῖς· τῷ Τραπεζοῦντος
τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ οἰκοῦσι, κατ'
χομένους ποιεῖν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωρ
καὶ δ.δόναι τὰ τέλη. Τῷ πρώτῳ οὖν ἔτει Δ
μηνὶ, ἐλθόντες οἱ τοῦ δεσπότου Σερβίας, κα

Ismaelis Bullialdi notæ.

(10) *Καὶ ἔπαρχον κατασστήσας.* Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, et subassam a Mehemete Constantinopoli captæ præpositum narrat.

(11) *Καὶ τὸν μέγα ναόν.* Hoc factum Junii die 1, feria 6 seu die Veneris, ut ad cap. 40 ex Leunclavio adnotavimus: ita ut prius S. Sophiam in meschitam transmutatam ritui suo consecraverit, quam Galatam intraverit.

(12) *Ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον.* Jacobus *Histor. Milit. Hierosolymit.* lib. VII, post urbem anno 1453, Chios, Lesbios, Servios, Zuncinos et Caffatinos vectigales factos esse

(13) *Τῷ πρέσβει τῆς Σερβίας.* Leunclavi rit, lib. XV, eadem æstate, qua capta est u hemetem in Serviam exercitum duxisse: sequente arcem Novabardem occupavisse.

ἃ κεχρεωστημένα τέλη, ἐποίησαν καὶ με- ... ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγ- ... γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρα- ... ψαστρίας νέας καὶ γηραιὰς ἕως ἑκατὸν ... καὶ οἱ τῶν ἐντίμων, καὶ ἐκ γένους ..., πάντες συῤῥέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερ- ... βίαν καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βα- ... τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια ἕνεκα ἐλεη- ... . Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ... τρέχοντος ,ςϡξβ', καὶ τὸν χειμῶνα οἴκοι ..., ἠβουλήθη ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσ- ... καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ... αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν ... ἅλωσιν καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν ... μὲν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεον- ... ἔκτημα. Ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων, καὶ ... τυράννου ἀδικημάτων πολυπαθής, ὡς πολ- ... λάκις ἔπαθεν ... μεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον ... τοῦ ἀδικήματος, ἐμήνυσε λέγων, ὡς *Ὁ τόπος* ... *δεσπόζεις* (14) *οὐκ ἔστι σός, ἀλλ' οὐδὲ πα-* ... *τρικὸν ἐπιλονότι ἡ Σερβία· ἀλλ' ἔστι τοῦ Λα-* ... *ζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου· ἀνήκει οὖν ἐμοί.* ... *οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς. Ἔχω* ... *σασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός* ... *Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. Εἰ δὲ* ... *ομαι κατὰ σοῦ.* Ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ... πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ... εἴκοσι καὶ πέντε εὑρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, ... ἐν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὐ μή, τὴν κεφα- ... λὴν τεμὼν τὸ σῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς ... Ὁ δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν ... καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου ..., κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρ- ... χοντες σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὔριον ... . Σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιχνίων, ... πρὸς χρείαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐσωρεύζον. ... ὁ ἀποκρισιάριος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς ... ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας ... ἡμέρας λ'. Ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλη- ... ἦλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, ... ἔλαβε τὴν Φιλίππου. Ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος, ... γγείλας τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγ- ... καὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐκρά- ... τουν, καὶ οὐκ ἀπέλυον· ἔμελλε γὰρ θανα- ... τοῦν ὁ τύραννος, πλὴν ὁ δοῦλος πρὸ τῆς ... ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ ..., καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ

A urbe capta primo, mense Augusto a Serviæ despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque stipem et eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque despotæ mandato moniales centum juvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. Illustres porro, et a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo et regina **178** sua conjuge pecunias, quibus se redimerent, eleemosynæ nomine acceperunt. Autumnus deinde, simulque ab orbe condito annus sex millesimus nongentesimus sexagesimus secundus iniere: sequentemque hiemem Mehemetes domi transegit, despotam adventante vere invadere, totamque Serviam imperio suo adjungere animo agitans. Hunc equidem acerbum tristemque B nuntium injuriamque ab inexplebilis avaritiæ tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quotidie exspectabat despota; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab injusto tyranno perpessus erat. Hanc autem belli contra jus fasque causam prætexit, hisce despotæ objectis: *Provincia cui dominaris tua non est, nec paterni juris hæres eam possides: totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare possum. Sin parere renueris, in te confestim movebo.* Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem suum despotæ significavit: illique servo suo viginti C quinque dies præstituit, intra quos reversus a despota responsum ipsi afferret; diutinas magis moras trahenti capitis pœnam, insepultumque cadaver feris escam projiciendum minitatus. In Serviam profectus tyranni apocrisiarius despotam trans Istrum agere comperit: eum interea distinent proceres, hodie, et crastina die affuturum causati. Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quæ cibaria cæteraque necessaria copiose comportant. Ludum sibi factum apocrisiarius tum demum advertens, dieque præstituta, quæ jam elapsis triginta diebus cesserat, se tyranno non stitisse, pœnam sibi indictam reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu D ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim venit. Inter a, quem miserat, caduceator ei occurrit, despotam in Hungariam aufugisse affert:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) *Ὁ τόπος ὃν δεσπόζεις.* Nescio quod ... ria se habere jactabat Mehemetes: qui ... genus a Valcoviczio non ducebat; Ma... Georgii filia natus non erat Mehemetes. sed ... videnda, quæ supra ad cap. 30 diximus. ... igere possumus, quam noxia ac pestilens ... nimis societas cum gente Turcorum; qui ... attractu matrimonio jus sibi acquisitum ... . Affinitas ac fœdera illa procul fugienda ... ristianis præcipue: qui in certam perniciem ... trahebantur. Pacem tamen ac societatem, ... in cæteris intercedunt Christianis, cum illis inire, et pacisci licitum, et commerciis tractandis utile atque commodum. Fas etiam adversus usurpatoris injustam invasionem, illos objicere: nec æquitatis studiosus regem aut remp. qui repugnando impar, adversus potentiorem invadentem hostem, auxilia inde sibi paraverit, merito reprehendere potest. Peccat qui aggrediendo adversarium adigit ad tales protectores et adjutores confugere; et viam iis ad nostras provincias occupandas sternere. Quidquid enim inde perit principi Christiano, omnibus perit.

insidiasque et dolos a magnatibus, qui ipsum distinuerant, sibi structos exponit. Hunc equidem morte damnasset tyrannus, nisi ante præstitutam diem de tam longæ moræ causis, Serviorum bellico apparatu, et despotæ fuga eum certiorem litteris fecisset. Hungari fluvio superato agros Ternovo circumjectos jam populati ac deprædati, consertisque cum Turcorum exercitu manibus victoriam adepti, spoliisque graves fluvium iterum trajecerant. Motis Philippopoli castris Sophiam Tyrannus accessit, ibique toto exercitu, Mesazoutibus totoque senatu suo relictis **179**, assumptis secum pedestrium copiarum viginti millibus in Serviam irrumpit; nec, qui adversum se prælia-retur, obvium habuit: jamdiu namque despota, ejusque proceres cum integris suis familiis transierant; postquam præsidiis arcibus impositis, intra eas populum universum se recipere ille præcepit, bono animo esse, nec se hosti permittere hortatus est, brevi se adfuturum cum potenti exercitu policitus. At tyrannus Smedrovum usque processit, quam arcem fluminis ripæ impositam, commodumque in Hungariam trajectum præbentem, captam avide cupiebat: ab eaque frustra tentata recessit. Oppugnato deinde, nec expugnato quodam castro firmo satis ac valido, oppidum ei subjectum minusque firmum, intra cujus mœnia rustici ex vicis agrisque circumjectis se tutabantur, conditionibus jurejurando pactis ac sancitis, deditione in ejus potestatem venit: violato deinde sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos abduxit. Sophiam reversus, indeque motis castris Adrianopolim præda gravis redit; quam cum proceribus suis, quique operam ei navaverant ex semisse partitus est. Partem captivorum, quam sibi retinuit, quatuor millia virorum et feminarum colonos novos in vicos Constantinopoli vicinos deduxit. Adrianopoli profectus est Constantinopolim, cujus mœnia, quæ dum Philippopoli agebat, diruta refici curaverat, absoluta tunc reperit.

Postquam in urbem venit, spatium stadiorum per ambitum octo vel amplius in ipsius medio mensus, aream definitam muris circumdari præcipit, intraque ipsam palatia ædificari. Constructarum ædium testudines ac fastigia plumbeis, quas e monasteriis desertis abstulit, laminis contexit. Pantocratoris monasterium occupaverant fullones, ac cerdones in medio templi calceos consuentes. Turcocalogeri (Drevisii) in Manganorum cœnobio sedes habebant; in cæteris Turci cum uxoribus et liberis hospitabantur.

Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scribere mihi equidem non licet. Nec profecto victoriarum rerumque a tyranno, gentis nostræ eversore ac hoste capitali, prospere gestarum decet me historiam contexere: quæ vero ad scriben-

A τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου. Οὖγγροι δέ ποθεν διαβάντες τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Τερνόβου μέρη λεηλατήσαντες, καὶ σὺν στρατιᾷ Τούρκων εὑρεθέντες, καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστῃ λείᾳ, τὸν Ἴστρον πάλιν διέβησαν· ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, κἀκεῖ τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ, αὐτὸς σὺν πεζικῷ στρατῷ μέχρι χιλιάδας κ' εἰς Σερβίαν εἰσέβη· μὴ εὑρὼν δὲ τὸν

B συναντήσοντα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμερῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ πανοικί. Τὰ δὲ κάστρα ὀχυρώσας, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα κελεύσας ἐντὸς αὐλισθῆναι, ἐκέλευσε μὴ δειλιᾷν, καὶ προδόσθαι. Αὐτὸς γὰρ ἥξειν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ ὡς ἐν ὀλίγῳ. Ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἄχρι Σμεδρόβου, ἦν γὰρ διῳκῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἅλωσιν, διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ, καὶ διδόναι δίοδον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶν. Μὴ δυνηθεὶς δὲ πρᾶξαί τι ὑπέστρεψε. Πολεμήσας τῶν πολιχνίων ἑνὶ, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη, ὁ δὲ λαὸς ὁ παρακείμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου, τῶν κωμῶν, καὶ ἀγρῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην ἑτέραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτούς· ἦν γὰρ τὸ πολίχνιον ὀχυρὸν, τὸ δὲ ἐξώκαστρον οὐ τόσον· σὺν ὅρκοις ὁ ἐπίορκος ἔλαβε. Καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ἠχμαλώτισεν ἄγων· τὸ δὲ φρούριον οὐ παρεδόθη. Στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανοῦ, ἄγων καὶ

C τὴν λείαν, κἀκεῖ δωρησάμενος τοῖς ἄρχουσι, καὶ τοῖς κεκοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὴν ἥμισυ· αὐτὸς τὴν ἥμισυ αἰχμαλωσίαν λαβὼν, ἐν ταῖς κώμαις ταῖς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἔπεμψεν οἰκήσας αὐτούς, ἦν γὰρ τὸ λαχὸν μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες τέσσαρες. Αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐξ Ἀδριανοῦ εἰς Κωνσταντίνου ἀφίκετο. Ἦν γὰρ, ὅτε ἐν τοῖς Φιλίππου διέτριβε, κελεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα τείχη τῆς πόλεως· εὗρε οὖν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ καλῶς ἀπαρτισθέντα ὡς ἐχρῆν· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει (15) καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν περιέχουσαν στάδια η', ἢ καὶ πλέον, ἐκέλευσε περιορίσαι αὐλὴν, καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομῆσαι παλάτια. Γενομένης οὖν τῆς περιορίας, ἐκάλυψε τάσαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλάκεσιν,

D ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων, ἦσαν γὰρ ἔρημα μείναντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκοῦντες, καὶ ἐργαζόμενα σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀνδρογυναικόπαιδα Τούρκων.

Ταῦτα ἃ γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν. Οὐ γὰρ ἦν πρέπον χρονογράφειν μοι νίκας, καὶ ἀνδραγαθήματα τυράννου δυσσεβοῦς, καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου, καὶ ὀλετῆρος τοῦ γένους ἡμῶν· ἀλλὰ τὸ πεῖσάν μοι γραφεῖν ἐστι

Ismaelis Bullialdi notæ.

(15) *Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει.* De ædificiis a Mehemete Constantinopoli constructis adeundus Leunci. lib. xv, et in *Pandectis*, cap. 159.

τοῦτο δ λέξων ἔρχομαι. Ἔμαθον παρά τινων (16) γερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἔτι νέος ὤν, ὅτι τὸ τέλος τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθάσας σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. Ὁμοῦ γὰρ ἤρξαντο ὁ Ὀθμὰν ἐν τυραννίδι, καὶ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μιχαὴλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ἦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμὰν, πλὴν ληστρικῶς. Κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρας προλαβὼν γενέσθαι· εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. Ἔτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ οἰωνοσκοπήσας τότε, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευτήσας αὐτός. Ἠλέγχετο γὰρ (17) ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ἀδίκως τὴν βασιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν κληρονόμον, καὶ μυρίους ἀφορισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς τοῦ γένους σειρᾶς. Τὸ μαντεῖον οὖν (18) φωνὴν

A dum causa me impulerit, hic afferam. Dum adhuc juvenis essem, a quibusdam senibus egregiis viris intellexi fore, ut Othmanorum tyrannis, ac Palæologorum imperium simul conciderent: quod eodem tempore Othmanes, et Michael Palæologus tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante fasces imperii suscepit Michael: statimque post, imperante Andronico **180** Michaelis filio, regnare cœpit Othmanes. Hic equidem Michaele etiamnum superstite, latrociniis et deprædationibus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio postulabat, ut imperatorum ac urbis excidium, et expugnatio antecederent, Othmanorumque sequeretur interitus ac eversio. Michael ex hariolis et auguribus olim quæsierat, an hæredem
B in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet. Conscientia enim sceleris premebatur, quo nefarie imperium, excæcato hærede legitimo, sibi

Ismaelis Bullialdi notæ.

(16) *Ἔμαθον παρά τινων.* Advertendum est Michaelem Palæologum primum diem obiisse anno 1283, etiamque Turcos cœpisse tunc Asiæ minoris themata residua diripere ac deprædari. Ertogrul Othmanis pater vivis exemptus est anno Hegiræ 687, qui cœpit anno Christi 1288, Februarii 5, fer. 5, tuncque agebat Othman annum 35. Ita ut principia militiæ illius, superstite adhuc Ertogrulo, cum Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus congruant.

(17) *Ἠλέγχετο γάρ.* Non solum Michael conscientiæ stimulis vexabatur, sed et filius ejus Andronicus, ob excæcatum et imperio spoliatum, contra
C jus jurisjurandique sacramentum, Joannem Lascarim. Nicephorus Gregoras lib. VI adeundus, cap. 7.

(18) *Τὸ μαντεῖον οὖν.* Vox ista conficta procul dubio ab illis, qui ultimis Joannis Palæologorum postremi diebus res Græcorum ad exitium adductas cernebant; et ἄκρα στοιχεῖα accipientes nominum Palæologorum, qui ab anno 1258 regnarunt, Michaelis I, Andronici I, Michaelis II, Andronici II, Joannis I, Manuelis et Joannis II, vocem illam nihil significantem, *Mamaimi*, composuerunt. Ex Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis Palæologorum primi oracula quæsita fuisse; hisque ineptiis et præstigiis animos suos, non superstitione solum perculsos, sed et ignavia et socordia dejectos, Græcos pavisse. Adeundus ille lib. V tribus locis non longe a fine.

Non extra rem fuerit, si hic indicemus quædam ex astrologia judiciaria petita oracula vel prædictiones circa Musulmanorum regnum, ut vanitas
D artis et eorum qui fallendos se illis hariolis bona fide tradunt, stultitia deprehendantur. In bibliotheca serenissimi Magni Hetruriæ Ducis Ferdinandi secundi exstat ms. liber cujus titulus est Παράδοσις εἰς τοὺς Περσικοὺς κανόνας τῆς ἀστρονομίας, et sic incipit, Ἡ τῶν Περσικῶν κανόνων σύστασις γέγονε, et in illo præterea quædam astrologica continentur; ex quo codice supra, cap. 12, allatum thema cœleste, ad tempus ἀναῤῥήσεως Manuelis imperatoris constitutum, excerpsimus: atque etiam sequentia exscripsimus ex Stephani cujusdam Alexandrini astrologi, de Mohammede et illius de religione dogmatibus successoribusque ex astrorum positione vaticinio.

Στεφάνου φιλοσόφου, καὶ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀποτελεσματικὴ πραγματεία πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν, πρόφασιν μὲν ἔχουσα τὴν νεοφανῆ καὶ ἄθεον νομοθεσίαν τοῦ Μωάμεδ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν μελλόντων προσαγορεύουσα.

Ὡς οἶσθα, ὦ εὐφυέστατε Τιμόθεε, ἡμῶν τὴν διατριβὴν ἐν τῷ παιδευτηριακῷ κηπιδίῳ ἐχόντων, ἐπέστη ἡμῖν ὁ αἰδεσιμώτατος Ἐπιφάνιος ὁ Ἀραβικὸς ἔμπορος, ἄρτι τῆς Ἀραβίας ἀφικόμενος, καὶ χαίρειν ἡμᾶς προσαγορεύσαντα, ἀσμένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς καὶ φιλοφρόνως ἀντησπασάμεθα. Ἔφαμεν δὲ πρὸς αὐτόν· Εὖ ἥκεις, ὦ φίλε, καὶ τοῖς καλοῖς ἀγωγίμοις ἡμᾶς ξένιζε. Ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ μάλα φιλοτίμως ἀνταπεκρίνατο. Τί οὖν μάλιστα ἐνήνοχας, ἔφην, τοῖς φιλοσόφοις ἡμῖν; Φάναι δὲ τὸν ἔμπορον· Εἰ μέν τι καὶ ἄλλο οὐκ οἶδα, μάλιστα δὲ ὧν ἐπεθεάμην ἐπ' ἀλλοδαπῆς, τὴν ἐξήγησιν ἑτοίμην ἔχω, ξενοφωνοῦσαν ἡμᾶς καὶ ἐκπλήττουσαν ἀπαγγεῖλαι. Πῶς ἔχει αὐτή; ἦν δ' ἐγώ. Ὁ δὲ ἔφη πρὸς ἐμέ· Τὸν ἀστρολάβον διαρτᾷν ἐπίσκηψόν τινι τῶν σῶν φοιτητῶν, καὶ τὴν ὡροσκοπικὴν μοῖραν γνῶθι, παρασημειούμενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν κέντρων τὴν διευκρινημένην βεβαίωσιν, διὰ τὸ καινὸν διήγημα καὶ ξένον τὸ ἐπιχείρημα. Παραχρῆμα δὲ ἐγὼ τῷ ἐμῷ Σωφρονίῳ ἐνετειλάμην διαρτᾷν τὸν ἀστρολάβον· αὐτοῦ δὲ διαρτοῦντος, καὶ τὴν ὥραν πολυπραγμονοῦντος, ἀνοίξας τὸ στόμα ὁ ἔμπορος διηγεῖτο ἡμῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἔρημον τῆς Ἐθριβῶν (a) ἐφάνη τις ἀνὴρ ἐκ τῆς τῶν λεγομένων Κορρασιανῶν φυλῆς, τῆς τοῦ Ἰσμαὴλ γενεαλογίας, ὄνομα δὲ αὐτῷ Μωάμεδ· καὶ ἑαυτὸν εἶναι λέγει προφήτην. Ἐφάνη δὲ ἐν μηνὶ Φαρμουθὶ, ὃς λέγεται Ῥωμαϊκῶς Ἀπρίλλιος τοῦ ϡλβ' ἀπ' ἀρχῆς Φιλίππου. Ἄγει δὲ καινοφωνίας, καὶ διδαχὴν ἐξηλλαγμένην· ὑπισχνεῖται δὲ τοῖς δεχομένοις αὐτοῦ τὴν διδαχὴν πολέμων νίκας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικρατείας, καὶ παραδείσου τρυφήν. Ἐγὼ δὲ ταῦτα παριστορήσας, καὶ ἔμφοβος γεγονὼ, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκιμήσει, πῶς δεξιᾷ κέχρηται τύχῃ, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κραταιοῦται, ἔθελην σκοπὸν ἀναθέσθαι σοι ταῦτα τῷ φιλοσόφῳ· ὅπως διὰ τῆς σοι δοθείσης σοφίας εὕρῃς τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἄνδρα γνῶσιν. Πεπυσμένος δὲ ἐγὼ αὐτὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, σύννους τε γέγονα παραχρῆμα· καὶ διαλύσας, ὡς εἴθιστα, κατ' ἐκεῖνο τὸ [illegible], καὶ τ[illegible] προπέμψας [illegible] διὰ τοῦ ἀστρολάβου [illegible]εῖσαν

(a) Ms. codex Bibliothecæ Regiæ habet τοῦ Ἐθριβῶν

ένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀν- A pora vitam perduximus, quique horrendas ac
. Καὶ δι' ἐπιθυμίας εἰς ἄκρον ζεούσης, ἱκε- formidabiles minas nostræ genti intentatas con-
ς τὸν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἰώμενον Θεὸν, spexímus, quasi per insomnium libertatem illius
προῤῥηθέντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν ac restaurationem exspectamus. Deoque, qui
οχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὴν castigat et rursus sanat supplicantes, a viris sa-
οῦ ἀπειλὴν παρὰ τοῦ τυράννου γενόμενα. pientibus et prudentibus prædicta, fore ut exi-
πανίωμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἐλλεῖπον. tum sortiantur ferventissimo animo sperantes;
tyranno, post terrores a Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam
n pertexendam redeamus.

CAPUT XLIII.

magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis um sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno magistro agat. Sed tributeneganle Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas maris præfectus n proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Comm vastat : Rachiam frusbsidet : cum Chiis pacisciturr. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam rever-Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

ὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ B Secundo, postquam urbis dominium adeptus
κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ est, anno, ab orbis creatione 6963 (Christi 1455),
παραγωγῆς ,ςϑξγ' ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὢν, ἔρ- eum Adrianopoli commorantem, fratres militaris
καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φρέριοι (19), προσκυνήσον- Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donis-
τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συν- que quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mu-
ενόρκους αἰτήσαντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς tuo sacramento iniri petierunt, quibus commer-
ς Καρίας καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες. cium liberum in Cariæ et Lyciæ partibus, suæ
ως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀφόβως περαιοῦν- ditioni finitimis, exercere possent; Turcisque
ν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥό- vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere lice-
κ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀγά- ret : ut in ipsa, ejusque dominii insulis, sibi
ιν. Ὁ τύραννος φόρους ἠτήσατο· οἱ δὲ necessaria compararent, et inter se pacati ac ami-
ις ἀπελογήσαντο, ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ci **181** agerent. Exigebat ab iis tributum tyran-
σιν δοῦναι. Οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον· *Εἰ οὐ* nus; cui a legatis responsum, de hac re in man-
λέχεσθε φόρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγάπην datis se nihil habere. Monuere eos Mesazontes
γεμόνος ἕξετε. Καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστι his verbis: *Nisi tributum pendere velitis, pax*
τῶν νήσων ἁπασῶν, τῶν ἐν Αἰγαίῳ πε- C *vobis et amicitia cum principe non intercedent;*
κειμένων. Καὶ ὥσπερ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, *deinceps enim maris Ægæi insulis dominabitur.*
οι, καὶ Ἴμβριοι, καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγη- *Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imbrii cæ-*
οῦτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Εἰ δ' οὔ, μάχη *teræque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo*
ρὰ γένηται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ πέριξ *ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusaveritis, bellum grave inde orietur, insulamque ves-*
εῖ ὁ μέγας ἡγεμών. Τότε οἱ ἀποκρισιάριοι *tram et circumjectas magnus princeps vastabit et*
ίναντο· *Ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν εἰς τῶν τοῦ* *evertet.* Hisce ab apocrisiariis responsum: *Ac-*
νος δούλων, καὶ περὶ τούτου λεγέτω τῷ *cedat nobiscum aliquis e principis servis, de istis*
ῳ μαΐστορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστι, *cum magno magistro acturus; et si ita sentiat, tri-*
καὶ φόρους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἂν λυσιτελῇ διὰ *butum annuum, et quidvis aliud, quod insulæ commodis conferat, pendatur : ad ista namque re-*
ῆσον. Τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν *spondere non possumus.* Accepta fuit conditio, illi-
ι. Ἤρεσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕνα que decore ac honeste dimissi : simulque domes-
ερισφήμων αὐτοῦ δούλων ἑτοιμάσαντες, ἀποπέμ- D ticorum principis unus magni nominis vir, cum
ὐτοὺς ὡς ἐχρῆν. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ iis ad magnum magistrum destinatus est. Rho-
ρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας dum cum pervenissent, et magni principis sen-
ωρ ῥήματα, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ, tentiam ac propositum, ab ejus servo domestico
νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμὴ, εἰμὶ κἀγὼ εἰς clare percepisset magnus magister; ei respondit :
ιγὴν τοῦ πάππα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύ- *Hæc insula mea non est, papæ ego, ut tu domino*
Ὁ πάππας οὖν κελεύει μοι τοῦ μὴ δοῦ- *tuo, subditus sum. Vetat me papa, non solum tuo*
όρους τινὶ, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα *principi, a genere et fide nostra alieno et dissentienti, verum etiam ulli regum gentis, ac reli-*

Ismaelis Bullialdi notæ.

) Ἔρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φρέριοι. Jacobosius, lib. VII, *Histor. militiæ Hierosolymit.*, Duca omnino sentit, et magnum magistrum audaci fortique animo respondisse, et vectigal Mehemeti pendere omnino renuisse.

ου εἰς σέ, τὸ δέρμα σου ἂν ἀφελόμην ἐκ
ταρκός σου, οὕτως εἰπὼν ἀπεδίωξεν. Μεθ'
ς δέ τινας, μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονὸς ἐν
ρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ
ι Χῖοι ἦραν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ
ρξαν αὐτοὺς, μεταπαλεῖται τὸν Χαμζᾶν, καὶ
θυμῷ ἠρώτα λέγων· Ποῦ ἡ διήρης, ἡ παρὰ
Χίων καταποντισθεῖσα, ὦ Χαμζῆ; Καὶ ὃς
ινατο Κατεποντίσθη, λέγων, ὑπὸ τοῦ βυθοῦ.
Ἐν τῷ πελάγει; Ὁ δὲ Χαμζᾶς, Οὐχί, κύ-
λι· ἐν τῷ λιμένι. Παρὰ τίνων; Παρὰ τῶν
ων. Οἱ Τοῦρκοι, καὶ μὴ θέλοντός μου ἐξήλ-
καὶ οἰκοφλυγήσαντες ἤρξαντο κατασκά-
ύρας, καὶ τὰ στέγη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ
ς οἱ Λατῖνοι ἐκώλυον, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον
ιεντο. Ὁ συρφετώδης οὖν ὄχλος καταδιώ-
ὐτοὺς ἀτάκτως ἐν τῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ
λίνοντες ἐν τῷ ἑτέρῳ μέρει τοῦ πλοίου, χυ-
ἡ θάλασσα ἐντός· καὶ ὑπὸ τῆς μέθης μὴ
ισχοι ζυγοστατῆσαι ταύτην κατεποντίσθη,
σθην πάντας ἀπέκτιξε. Τότε ὁ τύραννος λέγει
ιμζᾷ, Καὶ διατί οὐκ εἰρηκάς μοι τὸ δρᾶμα;
Οὐκ ἠβουλήθην ἐν ἀθυμίᾳ μετασκευάσαι
αἱ γὰρ ἡ ζημία ἐν ἐμοὶ ἐμετρήθη· τὸ πλοῖον
οἱ δοῦλοι οἱ πεπνιγότες ἐμοί, τὰ ἐν τῷ
πάντα ἐμά. Τί εἶχον τοῦ ἀναγγεῖλαί σοι,
; Ἐπλήγησαν μέρος Τούρκων, καὶ πάντες
ἔσχοι θανάτου, καὶ δικαίως ἀπώλοντο.
Χαμζᾶς παύσας τὰ; ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος
τῆς Χίου μάχην ἄσπονδον ἐκήρυξεν. Ὁ δὲ
; Φραντζῆσκος παραστὰς ἐν τῷ βήματι ἠρω-
παρὰ τοῦ τυράννου, Ποῦ αἱ τεσσαράκοντα
δες τὰ νομίσματα, ὦ Φραντζῆσκε; ἦν γὰρ
τῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. Ὁ δέ· Ἔπαγε,
ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ χρέους ἐλεύθερος. Ἐγὼ
οιοῦτός εἰμι ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι
ὃν παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ul-
τῶν Τούρκων. Ὁ μὲν Φραντζῆσκος ἀσπα-
ος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου, καὶ λαβὼν ἐγγρα-
ποφλητικὸν ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐξεβλήθη
αλλιουπόλεως, καὶ ἐστάλθη ἐν Ἀτταλείᾳ τῆς
ωλίας τοῦ ἡγεμονεύειν ἐκεῖ. Κατὰ δὲ τῆς Χίου
ξ.ν ἔχθραν καὶ μάχην ἄσπονδον.

A in expeditione navali iratus percitus, contumeliis ac probris eum incessit, hisque allocutus est : *Nisi te charum patri meo fuisse compertum haberem, pellem tibi vivo detrahi præciperem* ; et eum a se facessere continuo jussit. Paucos post dies, ea quæ in biremi successerant, Turcos aquis exstinctos interfisse, Chios manus in eos misisse, et aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset, Hamzam ad se accersitum iratus percontatur : *Hamza, ubinam biremis quam Chii demerserunt?* respondit ille, *Aquis absorpta et obruta est.* Sciscitatur princeps, an inter navigandum **185** id actum? *Nequaquam, domine,* respondit Hamzas, *sed dum in portu staret. A quibusnam?* inquit princeps. *A Latinis,* dixit Hamzas ; *Turci namque mandatis meis spretis e biremi exiliere : haustoque largiter vino tepente, ecclesiarum valvas revellere, tectaque deturbare cœperunt, vehementiusque opus urgent, dum Latini eis se opponunt. Plebis ergo infimæ turba, tumultuarie eos insecuta in biremem insilit, cujus in latus alterum impulsa aquam admittit : et cum ebrii ad æquilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac exstincti fuere.* Ad Hamzam tyrannus dixit : *Quare de hoc casu non me monuisti?* respondit ille : *Nolui molestiam tibi et animi æquitudinem afferre. Damnum enim rationibus meis solis nocet ; biremis et, qui interierunt, servi mei erant ; ad me quoque res cæteræ, quarum facta est jactura, pertinebant. Qua de causa ad te de istis retulissem, domine? Turci aliquot juste perierunt, omnes equidem obsequio corrupto morte plectendi.* Hactenus Hamzas respondit, et tyrannus bellum atrox Chiis indixit. Prædictus vero Franciscus, qui pro tribunali principis stabat, ab eo interrogatus est : *Francisce, ubinam quadraginta nummum millia exstant?* (in ære enim principis tantæ pecuniæ nomine erat.) *Abi, in posterum ære isto alieno solutus eris : jus tuum in me transfero, quod a Chiis in duplum damnatis, pretiumque sanguinis Turcorum repetam.* Continuo Franciscus tyranni manum deosculatus, nomine, quo æri principis obnoxius erat, recepto exivit. Hamzas autem Callipoli pulsus, Attaliam

B

C

hyliæ, ut eam regeret, missus est : Chiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est metes.

CAPUT XLIV.

princeps obit. Ducas Mehemetem vectigal ei solutum adit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, et tributum meto amplius promittit : Thasum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii eas de piratarum adventu certiores facere tenentur. Genuses maris præfectus litem Lesbi principi movet, et biremem unam sibi tradi petit. Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, rim Phocæam veterem ei eripit.

ν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ Ἰουνίου λ' τοῦ ,ςΘξγ' τε-
εν ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Λέσ'ου Δόρινος ὁ Γα-
ζος· καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου ἐστάλθην
παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δομι-
τοῦ Γατελούζου ἐν Ἀδριανουπόλει, τοῦ δοῦναι
κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομί-
α διὰ τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ δισχίλια τριακόσια
πέντε διὰ τὴν νῆσον Λῆμνον. Ἦν γὰρ παρὰ

D Anno illo 6963 (Christi 1455), Junii die tricesima, Dorinus Gateluzus insulæ Lesbi princeps obiit : Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem ; hanc siquidem **186** insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, sil-

ἡγεμόνων τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπελογήσατο, ὅτι, *Εἰ καὶ τὴν Λέσβον ὅλην βούλεται λαβεῖν, ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. Πλὴν δ αἰτεῖ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμίν ἐστιν. Πλὴν δέομαι, κύριοί μου, τοῦ δοῦναί μοι χεῖρα βοηθείας.* Τότε οἱ μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον, ἐπρόσθηκεν ἕτερα χίλια νομίσματα, καὶ οὐ πλέον· ἦν γὰρ κατ' ἔτος πληρῶν τρισχίλια νομίσματα, ἐγένοντο δὲ τετρακισχίλια. Τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυσοθφαντον στολήν, καὶ ἡμᾶς σηρικὰ, καὶ ἐγγράφως ὁρκωμοσίας ποιήσαντες ἐξήλθομεν, καὶ δ' ἡμερῶν τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηντήσαμεν, δοξάσαντες ἅπαντες τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀλάστορος.

admonent, et placant, ita ut solis mille nummis tributum auxerit; annua itaque pensio, quæ hactenus trium millium fuerat, ad quatuor millia aucta est. Vestem auro intextam ipsum, nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt: conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus.

Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον ἀπαρτίσας μικρὸν, τριήρεις δ' ἓξ, καὶ διήρεις ἑτέρας δέκα, ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐν Φιλιππουπόλει, ἔχων στρατηγὸν Γενούζην ὀνόματι νεανίαν εὐειδῆ, ὃν καὶ προεχειρίσατο ἔπαρχον Καλλιουπόλεως (25), καὶ μέγαν κονσταῦλον τοῦ στόλου· καὶ ἀπάρας ἐξ Ἑλλησπόντου κατὰ τῆς Χίου ἔπλει. Ἐλθὼν δὲ εἰς Τρωάδα, καὶ ἐκ τῆς Τρωάδος ἀρξαμένου τὰ ἱστία πτερῶσαι, καὶ ἰδοὺ λαῖλαψ βαρὺς, καὶ ἦχος πνευμάτων πολύς. Ἀνέμου βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν θάλατταν ἀναμοχλεύοντος, καὶ βίᾳ τοὺς ἐπιβάτας σὺν ταῖς ναυσὶν ἄλλην ὁδὸν τρέπειν κελευούσης, πέντε ἐκ τῶν εἴκοσι κατεποντίσθησαν, καὶ δύο ἐν τοῖς ἀκταῖς συνετρίβησαν· καὶ ὁ τοῦ κονσταύλου Γενούζη ναύκληρος δεινὸς ἐν τοιαύταις καὶ τοσαύταις ταραχαῖς, καὶ κλυδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης, ἦν γὰρ Λατῖνος Ἱσπανὸς τῷ γένει, πρύμναν κρούσας, καὶ τὸ ῥόθιον τῶν κυμάτων ἡμέρως τε καὶ ἐντέχνως διὰ τῶν πηδαλίων σχίζων, ἔπλει τῷ πελάγει. Καὶ διαβὰς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, καὶ παράσας τὰς Κυκλάδας νήσους ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρωῒ παραστάντες τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς ἕω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίους ᾠδὰς ἀπέπεμψαν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ αὐτῶν Μωάμεδ. Ὦ Θεοῦ κριμάτων ἄβυσσος! ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ βιαίᾳ ταραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη ἡ ναῦς; Ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μοσθητὴς τοῦ τυράννου. Ἦν γὰρ μόνη ἡ τριήρης ἡ ἐξωρισθεῖσα τοῦ Γενούζη. Αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατένευσαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. Ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ ἐφάνη τοῖς ἐκεῖσι μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἦσαν. Τότε πρὸς ἑσπέραν ἤδη γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεος ἅρμενον. Ἦν δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθασι λῃστρικαὶ νῆες τῶν Κατελάνων, ἵνα δώσωσι νόησιν τοῖς γείτοσι Τούρκοις τοῦ φυλαχθῆναι. Ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων. Ὅπως μὴ φθάσαντες δοῦναι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν λῃστῶν, εἴ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆκον τοῖς Τούρκοις

Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Philippopoli morabamur, decem biremium totidemque triremium classem instruxerat, cui Genuzim formosum juvenem, Callipoleos quoque præfectura, ac Contostabuli magni dignitate auctum, præfecerat. Ille Hellesponto solvit et in Chium navigat; cum vero Troadis oris advectus vela dedisset ventis, turbine procelloso sonoroque circumvenitur. Venti salo incussi, fluctusque intumescentis impetus ac vehementia, vectores cum navibus cursum alio dirigere cogunt; e viginti navibus eversas quinque deprimunt; duæ insuper littoribus impactæ naufragio perierunt. Contostabli Genuzæ nauclerus navigandi peritus, hisce procellis ac maris insanientis agitationibus exercitus, Latinus quippe genere Hispanus erat, puppi volutatis fluctibus obversa, eorum impetum paulatim ac opportune gubernaculo frangere, ac per altum navigare; Chii deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die illo prætervectus, sequenti nocte, reddita cœlo tranquillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua agnita, hymni et cantici Deo et prophetæ suo decantati, et gratiæ ab iis actæ. O divini judicii profunditas! in tanta maris agitatione, tamque æstuante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra tyranni discipulus salvus evasit. Sola namque triremis, qua Genuzes vehebatur, a cæterarum cursu, quæ in portum Mitylenes integræ pervenerunt, aberrando sejuncta fuerat. Ibi sciscitantur ab incolis numquid de duce suo comperissent. Cumque illic conspectum non fuisse audiissent valde commoti ac perturbati restant. Sub vesperam, velum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum se dat. Mitylenæa erat a principis Lesbi fratre in Chium missa, ut specularetur exploraretque, num Catalanorum prædatoriæ naves ab occidente advenissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque suis providerent, caverentque, monituri. Jam ab initio Lesbii illiberali turpique servituti connexii, rem explorare, deque ea monere tenentur. Quod si de prædonum adventu certiores facere Turcos neglexerunt, damnum, quantumcumque his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: nec

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) *Ἔπαρχον Καλλιουπόλεως.* Adnotavit Leunclavius temporibus illis Contestabulum, seu Archithalassum, Bassam quoque fuisse seu gubernatorem Callipoleos.

ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex cujus amplitudine et colorum varietate, classis præfectum adesse conjectantibus lætitia injecta est. Is demum in portum devehitur, et in terram exscensu facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione et æstu maris se refecit. Syr [id est, dominus] Nicolaus Gatelusius, principis Lesbi frater, apparato ad eum excipiendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit ; haudque diu illic moratus redit. Ratus tunc iniqui discipulus, fraudem ei hancce causam prætexendo struit. *Biremem*, inquit, *quam in hunc usque portum persecutus sum, et cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero* (ea quidem illustris et e præcipuis Chiorum familiis femina advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argentoque secum allato). *Illam, si domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis, ad Amiram magnum jamjam scripturus sum.* Responderunt Mitylenæi : *Quas nectis causas, ignoramus ; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus ; illa vero, de qua verba facis, femina nobilis multo jam tempore hic moratur.* Principis Mitylenes illa socrus erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut dominæ filiæ suæ adesset, et levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret : remque ita se habere verissimum est. His fide non adhibita Contostablus, quæ sibi visa sunt, Amiræ scripsit ; indeque solvit, et Phocæam novam appulit : nuntioque misso præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet ; at ipsi eum adituri processerant, antequam ab eo nuntius venisset. His Contostablus tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam minitabatur. Oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut responso dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi ; oppidanorum omnium census capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus : ibique diebus quindecim transactis, Novembris die 15 anni 6964 (Christi 1455) e portu triremes **189** solverunt. Contostablus Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere comperit : quare terrestri itinere captivis et pueris secum abductis eques eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu væniere. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus : ut-

A ἀποδώσουσιν· τὰ δὲ ὅρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου (24) ἄχρι Ἀσσουπόλεως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. Εἰσελθοῦσα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξέθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα, καὶ κοκκινοβαφῆ, ὑπέλαβον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τένταν πήξαντες ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου καὶ κλύδωνος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος σὺρ Νικόλαος Γατελοῦζος ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατῆλθεν ἀπὸ ταῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνήν, καὶ μικρὸν καθίσας ἐπανῆλθε. Τότε ὁ τοῦ δολίου ἀλάστορος μαθητὴς ὀργισθεὶς, δόλον ῥάπτει κατ' αὐτοῦ λέγων, ὅτι *Ἡ διήρης ἣν ἐγὼ καταζιώξας ἤλαυνον ἕως ὧδε ἐμὴ ὑπάρχει, αὐτή τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ* (ὑπ-

B ῆρχε γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἡ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς κόσμον πολὺν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου). *Εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστὲ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί· εἰ δὲ μή γε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράφω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Ἀμηρᾷ.* Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι *Θεὸς οἶδαμεν ὃ λέγεις· καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐστάλθη ἡ διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. Τὴν δὲ εὐγενίδα, ἣν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστιν ὧδε.* Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος (25), καὶ ὅτε ἔμελλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνοικίγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας γράφει πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν

C ἃ ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Φώκαιαν ἔρχεται τὴν ἐπονομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ πρὸς τὸν ποδεστάτον τῆς χώρας μήνυμα τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συνευρεθῆναι σὺν ἐκείνῳ. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μήνυμα ἐξῆλθαν, καὶ συνευρέθησαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς δείξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἐὰν οἰκειοθελῶς μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον, πάντας ἄρδην αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατασκάψωσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄνευ λόγου ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν ἐντὸς εἰσῆλθεν. Καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουΐτῶν τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφεῖλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἔβαλον. Τοὺς δὲ πολίτας ἅπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ παιδίσκας ἐγγὺς

D που ἑκατὸν ἀφελὼν, καὶ φύλακα τῷ πολιχνίῳ ἐκ τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελέσας ἐκεῖ, ἐξῆλθασιν αἱ τριήρεις τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ,ςϡϟδ΄ ἔτους. Φθάσασαι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγὸς, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἱππεύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς πιστοῖς λαβὼν ᾤχετο. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθὼν αὐτοὺς Γενουΐτας

Ismaelis Bullialdi notæ.

(24) *Τοῦ ποταμοῦ Περγάμου.* Fluvius Pergamus hic appellatus, olim Caicus ; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur ; ab urbe illa his posterioribus sæculis nomen accepit.

(25) *Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος.* Uxor ejus fuit Paridis Justiniani Chii. Vide infra ad cap. 36 nota ultima.

λευσε πραθῆναι, ὃ καὶ γέγονεν. Ὁ ἡγε- A
ς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν
ὶ αὐτοδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ
ς ἐζήτει τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς
οὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενίδων, καὶ τὰ ἑξῆς,
μὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως
Ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δια-
ώπιον τῶν βεζιρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ
καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλή-
ὁ Γενούζης ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος,
ο ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθην ἐγώ. Κελεύει
μὼν ἐκ τῶν δύο τὸ ἓν ἐλέσθαι, ἢ δέκα
νομίσματα χρυσίου τῖσαι, ἢ μάχην γενέ-
ὼ ἀνθιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς
άγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας
ούλων εἶλε Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομέ- B
ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου
τοῦ ,ςϑξδ' ἔτους. Τότε μαθὼν ὁ τύραν-
ίλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσεν ἐμὲ, καὶ τὴν
έπαυσεν. Ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταννινού-
κδ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατῆλθεν εἰς
ι ταύτην παρέλαβε, καὶ παῖδας, καὶ παι-
δῶν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σα-
τῇ νήσῳ.

que socrus sua, utpote Chia nobilis, aliaque a contostablo repetebantur : causam suam apud imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolim cum venissem apud veziros causam egi, et cum contostablo Genuza litigavi ; quæcunque attuloram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta juratus, quæ dixit vera esse asseruit ; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbiis inferetur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum obsisterem, ipse omnibus insciis suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbii principis oppidum Decembris mensis 24 die anno mundi 6951 (Christi 1435) occupavit. Captam Phocæam ubi rescivit tyrannus absolutum me dimisit. Ipse Januarii die 24 Constantinopoli abiit, et ad Ænum movit ; qua recepta, abductisque puerilis ætatis maribus ac feminis, Adrianopolim contendit, per id tempus insula Samothrace Æni principe commorante.

CAPUT XLV.

petili a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus invitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit. insulas occupant, et Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Co Usum Hussane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Iedicula Constantinopoli constructum. Mehe Moream projectio. Bezestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad em quemdam suum curiosum Sinopes principem, et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatos in i trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare negat, ad se missos palo transfigit. Turcos Ilamzi duce suum invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. i principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad em compellat, recedit, et obsidendæ Mitylenes onus Muhumeti veziro imponit.

δὲ ἀρχομένου κελεύει ὁ τύραννος στόλον C
λέσθαι κατὰ τῆς Χίου. Οἱ δὲ Χῖοι μαθόν-
ουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες συνέ-
ναι ἕνεκα τῆς διήρεος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ
ων Τούρκων χρυσίου νομίσματα τριά-
άδας, καὶ κατ ἔτος φόρους δέκα χιλιάδας.
ες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπῆεσαν. Οἱ Λήμνιοι
ρνωμήσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν
, πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων,
παρὰ τοῦ τυράννου ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ,
ονεύειν τὴν νῆσον. Ὁ δὲ πρῳθύμως τὸν
ύσας μηνύει τῷ εὐνούχῳ Ἰσμαὴλ τότε
ντι Καλλιουπόλεως. Ἦν γὰρ ὁ Γενούζης
ὡς, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπιστατῶν.
μαὴλ ἀντεισήχθη κονοσταῦλος, καὶ ἐπαρ- D
ῥονήσῳ. Προστάττει οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν
μ σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νῆσον
ῷ δούλῳ, τοῦ ἐπάρχειν καὶ διοικεῖν ἃ θέ-
ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμὼν τῆς
στείλας μίαν τῶν διήρεων αὐτοῦ καὶ ναῦν
άσιν ἑκατὸν, ἢ καὶ πλέον, ἔχοντες στρατη-
άννην Φουντάναν τινὰ, καὶ Σπινέταν Κου-
ιν, ἀναθεὶς αὐτοῖς, ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Λη-
εταμεληθέντας εἰς ἃ πεπράχασιν, ἱλαρῶς
ὐτοὺς βλέψουσι, καὶ διὰ γλυκέων ῥημά-
συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νῆσον ἐπα-

Jam ver inierat, cum classem ingentem ad invadendam Chium instrui tyrannus imperat. Quare Chii bello se peti animadvertentes legatos destinant ; 190 qui, postquam longis disputationibus certarunt, tandem paciscuntur, damni biremis demersæ Turcorumque, qui simul perierant, præstandi causa, triginta millia aureorum solvere, annuumque tributum decem millium aureorum pendere ; pace demum composita abierunt. Interea Lemnii principi suo Nicolao infensi, e præcipuis viris aliquos ad tyrannum Ælam mittunt, qui eum rogarent ut suorum aliquem regendæ insulæ praficeret. Conditione avide accepta, eunucho Ismaeli Callipoleos et Chersonesi post exactum inde Genuzem Cariæque gubernandæ impositum, praefecto ac Contostablo hunc rerum statum declarat, jubetque ut in Lemnum triremibus navigat, et Ilamzam insulæ secundum leges ex æquo et bono gubernandæ prætorem constituat. Dum hæc gerebantur, Lesbi princeps biremem unam simulque navem armatis centum pluribusve instructas, quarum Joannes Fontana et Spineta Columbotus duces erant, mittit ; mandatque ut si exploratum habrint Lemnios actorum suorum pœnitentia leniter ac mansuete cum iis agant, colloquiis dis, conditionibusque æquis in insulæ p

ον, Λῆμνον, Ἴμβρον, Σαμοθρᾴκην, ἤντησαν οὖν ἐν Ῥόδῳ ὡς ὑπὸ τὸν ιν, καὶ φόρους μὴ θελήσασαν δοῦναι Ἀπὸ δὲ Ῥόδου ἀπάραντες ἤλθασιν ιες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρ- ην μᾶλλον ἐλέσθαι· οἱ δ'- οὐκ ἐπεί- ις καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια. ἀθροισθέντα τοῦ πάππα, τῶν Κα- :έρων λῃστρικῶν πλοίων τὸν ἀριθ- ῄεσαν ἐν τῇ Λήμνῳ, καὶ παραλα- ιν ἤλθασιν ἐν Σαμοθρᾴκῃ (28), καὶ ιύτην εἰς Θάσον ἐγένοντο. Καὶ φύ- ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ἀσφαλί- δον ὑπέστρεψαν. Τότε ὁ τύραννος μενα τὴν πᾶσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι ιτέγραψε, καὶ δὴ μάχην κρατερὰν ιύτοῦ, στόλον ἀπαρτίζει βαρὺν, καὶ ηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων :μαήλ. Καὶ δὴ ἐς Μέθυμναν ἐλθὼν, όδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διά οὺς καὶ κλίμακας, καὶ τοιχωρυχίας ι ὠνήσατο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολ- τῶν οἰκείων, καὶ οὕτως ὑπέστρε- Ἐν δὲ τῷ ,ςϡξς' ἔτει στέλλει πρὸς Πελοποννήσου δοῦλον ἕνα, δι' ὁρι- ; διαλαμβάνων· *Πῶς ὑμεῖς οἰκειο- θῆτε τοῦ δοῦναί μοι φόρους κατ' α χιλιάδας δέκα, νῦν δὲ ὁρῶ ὑμᾶς ἰς με, καὶ τῶν συνθηκῶν ἠμελή- δύο οὖν ἔλεσθε τὸ κρεῖττον, ἢ τὰ* A *ι πληρώσατε, καὶ ἔσται ἀγάπη ν καὶ ὑμῶν, ἢ ταχέως ἐξέλθετε ίπον ἐν τῇ ἐμῇ δεσποτείᾳ.* Καὶ στοῦντες τριῶν ἐτῶν τέλος. Ἐν δὲ στάλησαν ἀποκρισιάριοι παρὰ τῶν παρὰ τοῦ δεσπόζοντος τὰ μέρη τῆς γειτνιάζοντος τοῖς Κόλχοις Οὐζοῦν ιτῶν παρ' αὐτοῦ τινὰ περιφρονή- , λέγων κεχρεωστῆσθαι αὐτῷ τέλος ', τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος χίλια σα- ις ἵππους αὐτοῦ, καὶ χίλια ταγη- ια κεφαλοδέσμια, ἅτινα ἔταξε τοῦ ὁ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἀπεκρίνατο· *Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ,* D *χομένῳ ἔτει κομίσω ταῦτα σὺν ώσω τὸ χρέος.* Ὁ δὲ τύραννος τῷ ἤρξατο οἰκοδομεῖν πρὸς τὸ ἄκρον :αλούμενον Χρυσεία πύλη (31) πο- άννης ὁ γέρων ὁ βασιλεὺς ἠβουλήθη

hortanturque ne Turcis vectigal pendere, sed bello potius experiri velint; quibus Chii haud paruere. Lesbum pariter advecti eamdem ad incolas orationem habuere, simileque responsum ab iis tulere. Cum e Lesbo solvissent papæ triremes, Catalanorum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simul Lemnum appellunt, insulaque potiti Samothracem navigant; eaque capta Thasum feruntur. Præsidiis validis has insulas munierunt firmaruntque, et Rhodum deinceps redierunt. At tyrannus eorum gnarus, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbum Ismaele duce mittit. Is ergo Methymnam cum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis ductisque cuniculis, re improspere gesta ac infecta, multis etiam suorum amissis pedem retulit. Anno 6966 [Christi 1457] ad Peloponnesi despotas satellitem unum cum horrendis mandatis destinat: *Quo animo decem millium nummorum vectigal annuum sponte polliciti mihi estis, cum nunc me a vobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum quod vobis potius fuerit, eligite: vel soluto mihi vectigali* (cujus triennii integri pensiones debebantur) *amicitia et pax inter nos stabiles sint; vel locis, quæ occupatis, mihi decedite.* Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemetem **192** apocrisiarii, atque ab Usun-Hasane Armeniæ partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles nulliusque pretii flagitantes venere. Ipsi enim asserebant deberi sibi sexaginta annorum pluriumve stipendia, quæ singulis annis Mehemetis avus Usun-Hasanis avo solvi præceperat, mille nimirum e quis insternendis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemetes: *Securi redite, anno proximo mecum ista afferam, et debitum solvam.* Per illam hiemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere cœpit tyrannus: quam Joannes senior olim conditurus, a Bajazite tyranni abavo vetitus est. Vere autem jam ineunte, contractis simul copiis in Peloponnesum movit, Corinthus citra belli discrimen ab eo deditione recepta. De iis quæ gerebantur certiores facti despotæ alter, Thomas nimirum, Italiam cum uxore et liberis petit; alter, Demetrius tyranno sponte se permisit, et eum veneratus est. Tota ergo Peloponneso subacta eique præfectis impositis Adrianopolim revertitur; Demetriumque cum tota ejus domo, cæterosque palatii officiales secum ab-

Ismaelis Bullialdi notæ.

ίκῃ. Samothrace insula est maris continenti objecta.

ν Κωμάνων. Comana Pontica urbs qua incolæ Comani dicti sunt. Ptomen et situm tradit in Asiæ Taam Iridis fluvii conditæ. Episc. ıreæ Ponti Polemoniaci metropo-

Κασάν. Bosius, lib. VIII, hujus le- t, quæ ab Usun-Chasane, id est Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denuntiabat, ut vult Bosius, Mehemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a socero suo Joanne Comneno Trapezuntis imperatore acceperat, evadere aggrederetur. Armenia major hic intelligenda est, quæ Colchidi finitima est.

(31) *Τὸ καλούμενον Χρυσεία πύλη.* Leunclavius, lib. XV; supra ad cap. 13, aliquid adnotavimus.

Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἦλθεν εἰς Ἀγκύραν τῆς Γαλατίας, κἀκεῖ τὰς σκηνὰς πήξας, ὁ τῆς Σινώπης ἡγεμὼν στεῖλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πλείστης δωροφορίας, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ δουλικῶς προσεκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μηνυθησόμενα τοῦτο ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἄγγελον τῶν ῥηθησομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· *Ἀνάγγειλον τῷ πατρί σου, ὅτι τὴν Σινώπην βούλομαι* (35)· *καὶ εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, κἀγὼ χαριέντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπόλεως· εἰ δὲ οὔ, ἔρχομαι ταχύ.* Ὁ δὲ στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἔφθασεν ἐν Σινώπῃ. Ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἡγεμόνος τῆς Σινώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τοῦ στόλου γεγονυῖαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν ὥδευεν. Ὁ δ' Ἰσμαὴλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώπης, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ καὶ δουλικῶς προσκυνήσας. Ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο, κελεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ ἵππους, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμείοις ἐκέκτητο, καὶ μὴ προσψαῦσαί τίς τι τῶν αὐτοῦ. Τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγκαταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ χειροτονήσας αὐτὸς, εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα ἐχώρει. Ὁ δὲ προβρηθεὶς Οὐζοῦν Χασὰν ἡγεμὼν εἰς τὰ τῆς Περσίδος ὄρια ἐπάνω ὀρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ διέτριβε, μὴ ἔχων ἰσχὺν καταπροσωπίσαι τῷ τυράννῳ. Περάσας δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβὰς τὸν Φάσιδα ποταμὸν (36), χώρας τὰς μὲν εἷλε, τὰς δὲ οὐ δυνηθεὶς παρέδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων ἀναβὰς κατῆλθεν εἰς Κόλχους. Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα (37) ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τραπεζοῦντος ἐκ τῶν δύο ἐλέσθαι τὸ κρεῖττον, ἢ παραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ τυράννῳ ἄνευ ζημίας αὐτοῦ τινος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ θησαυρῶν, ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ καὶ παντοίου εἴδους ἄλλου, δούλων τε καὶ δουλίδων, καὶ πάσης ἄλλης κινητῆς ὑποστάσεως· ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ καὶ ταῦτα πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικὶ προσεκύνησεν. Ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ' ἑκαστὴν οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ὁ τύραννος διὰ ξηρᾶς κατήντησεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις προσεκύνησε. Ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ Κομνηνὸς, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀδελ-

A tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac consilii egenus, Sinope in occursum ejus egreditur, ac submisse adorat. A tyranno comiter benigneque susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre, equos, mulos, camelos cæteraque asportare, quæcunque in horreis et penu habebat, omnesque de illis quidquam contrectare vetiti. Rebus ergo Sinopensibus recte constitutis, prætore urbi uno mancipiorum suorum imposito, Armeniæ interiora petit. Interea prædictus princeps Usun-Hasan Persidis fines montanos cum suis occupaverat, viribusque inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno posset, illic tempus transigebat. Peragrata Armenia Phasique flumine superato, regiones quasdam B debellavit ille, alias cum subigere non potuisset, transcurrit, montem Caucasum multo labore, cibariorum et necessariorum penuria artatus superavit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum accessisset, illius imperatori per nuntium horum alterum, quod melius sibi æstimatione metiretur, eligendum proponit : vel se salvo, omnibus thesauris suis argenti, auri, æris cæterarumque rerum, servis etiam et ancillis omniqne alia supellectile integris, imperium tyranno relinquere ; vel cum imperio ista omnia **194** cum vita amittere. His auditis imperator urbe exit, illumque adorat. Classis equidem multis jam diebus Sinope solverat, et Trapezuntem appulsa quotidianis prœliis urbem frustra tentaverat, donec tyrannus terrestri profectione eo venis- C set. Urbe itaque imperator uxore ac liberis comitantibus excessit, et illum veneratus est. David Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius, Joannis decessoris sui frater ; cum tota gente sua soceris, avunculis et nepotibus suis, cumque palatii nobilibus et proceribus, singulis supellectilem suam secum auferentibus, immobilibus bonis relictis, Constantinopolim triremibus vectus est. Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno solido in illa expeditione transacto, reversus est. Anno 6970 (Christi 1462) Walachiæ vaivodæ per apocrisiarium injungit, ut ad se venerandum prompte ac diligenter accedat, adolescentes quingentos adducat, annuumque tributum aureorum nummorum decem millia afferat. Respondet Walachus se D nummos aureos solvendo paratos habere, adolescentes vero tradere non posse : impossibili porro propius esse, ut ipse ad adorandum abeat. His auditis, tyrannus exasperatus, illustrium procerum quemdam comite adjuncto secretario destinat,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) *Τὴν Σινώπην βούλομαι.* Laonicus, lib. IX, Leuncl. lib. XV, Phranzes lib. III, cap. 27. Sinope urbs Heleuoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiæ metropolitæ olim subdita.

(36) *Φάσιδα ποταμόν.* Phasis fluvius Colchidis.

(37) *Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα.* Comnenorum Trapezuntium imperium annos 257 duravit, ab Alexio, qui anno 1204 urbe a Latinis capta Trapezunti regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461 a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicæ metropolis, illius regionis incolæ Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum et mare Caspium et Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia chide disterminat. Colchi hodie Lazi, Iberi Mengrelii appellantur.

…, ἐν ᾗ ἔπηξε τὰς σκηνας, τα- A
…ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο.
…ας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καλῶς
…τίας οὔσης κατῆλθε, καὶ τὸ
…άτου τυχὸν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης,
…ιθμὸν κατέκοψε. Καὶ πολλοὶ
…ς ἐφόνευον, ἕως οὗ ἡμέρα
…γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς
…σελθόντες ἐκοιτάσθησαν· ὁ
…κατῃσχυμμένος, καὶ περάσας
…Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ
…ρτίσας τριήρεων καὶ διήρεων
…κατῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ
…αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνά-
…ατο τὴν νῆσον (41) παρὰ τοῦ B
…τοῦ Γατελιούζου, ὃς ὑπῆρχεν
…(42) τοῦ προηγεμονεύσαντος, τὸν
…κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας καὶ
…ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου
…ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ δὲ Νικόλαος
…ουλήνην ἔν τε πολεμικαῖς παρα-
…νων πληθύϊ, καὶ τάφρων βοθύνων

lao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui quem ditione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur. Nicolaus equidem Mitylenes securitati prospexerat; machinis bellicis omnis generis instructam armatorum valido præsidio firmaverat : fossis profundis aggeribusque munierat : ejus mœnibus cum quinque militum millibus pluribusve, turbæ quoque plebeiæ, adnumeratis mulieribus ac pueris, viginti millibus se tutabatur. Cum ab Hagiasmatio in insulam trajecisset tyrannus, urbemque et insulam sibi dedi postularet, respondit Nicolaus illas se prodere non posse, nisi præliando ipse suique milites prius occubuissent. Hoc reddito responso in continentem remeavit tyrannus, et vezirum Mahmut obsidioni ac oppugnationi Mitylenes præfecit. Qui tormentis mœnia ita quassavit, ut eorum pars, quæ Melanudion appellatur, conciderit : in aliis etiam locis propugnacula et turres in solum corruerint. Oppidani his animadversis.....

…ρύξεσι κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλείστοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χι-
…συρφετώδη λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων κ'. Περάσας οὖν
…τοῦ Ἁγιασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος· Οὐκ
…δοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῷ νόμῳ κτανθήσονται.
…περαίαν διαβὰς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ βεζίριν Μαχμοὺτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυ-
…τὰς πετροβόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πετροβολῶν τὸ ἓν μέρος τῆς
…γόμενον Μελανούδιον κατὰ γῆς ἔῤῥιψεν· ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοὺς προ-
…πύργους. Ὁρῶντες οὖν οἱ ἐντός...

Ismaelis Bullialdi notæ.

…οὖν ᾐτήσατο τὴν νῆσον. Bosius C
…ad annum 1457 refert, sed perpe-
…in 1462 Mitylene oppugnata et de-
…Lesbos in potestatem Mehemetis
…porro asserit, Mehemetem terra cum
…et Luchini Catalusii nothi proditio-
…occupavisse.
…ὸς Δομινίκου. Hic Dominicus duxe-
…Mariam, filiam Paridis Justiniani, qui
…insulæ Chii opibus præstabat.

Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram incidisset, maritus a se non dimisit, eodemque lecto ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum Dominicus in insidias inimicorum suorum incidisset, et ex uxoris charissimæ amplexibus vi abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit, mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta. Videndus Augustinus Justinianus in *Annalibus Genuensibus*. Verum silentio transmisit, Dominicum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

—

196–198 CHRONICON BREVE

Ex Bibliothecæ Regiæ manuscripto libro.

—

Τὸ Ἄργος (43) γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει ,ςφιζ'. Ἰωάννης ἦν ὁ ἀναβιβασθεὶς μητροπολίτης εἰς πη' θρόνον. Γέγονε δὲ ὕστερον εἰς ρζ'.

Ἔτους ,ςχιε' παρέλαβον (44) οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ ,απε'.

Ἔτους ,ςψια' παρέλαβον οἱ Φράγγοι (45) τὴν Κωνσταντίνου πόλιν.

Ἔτους ,ςψξη' παρέλαβεν τὴν Κωνσταντίνου (46) πόλιν ἀπὸ τοὺς Φράγγους κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ,ςωνς' γέγονε τὸ μέγα θανατικόν (47).

Τῷ ,ςωνζ' ἦλθεν εἰς τὸν Μωραΐαν (48) ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,ςωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ ,ςωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ ,ςωπη γέγονε κύριον Πάσχα (49), ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,ςωλς' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

Ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος (50) ὁ Πορφυρογεννήτης εἰς τὸν Μωραΐαν.

Ἦλθεν ὁ Βρανέζης (51) θελήματι τοῦ δεσπότου, καὶ ἐγύρισε τὸν Μωραΐαν.

A. M.	A. C.	
6597	1089	Argos metropolis facta. Joannes, qui ei Ecclesiæ tunc præerat, ad metropolitæ dignitatem provectus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.
6695	1187	Sanctum Domini sepulcrum occupaverunt Saraceni.
6711	1203	Franci Constantinopolim occupaverunt.
6768	1260	Dominus Andronicus Palæologus Constantinopolim, expulsis Francis, cepit.
6856	1348	Magna pestilentia grassata est.
6857	1349	Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.
6880	1372	Secunda pestilentia.
6882	1374	Tertia pestilentia.
6888	1380	Festo Paschatis despota Cantacuzenus e vita migravit.
6896	1388	Quarta pestilentia.
		Despota Palæologus Porphyrogenitus in Moream accessit.
		Branezis in Moream venit, eamque ex voluntate Domini peragravit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(43) *Τὸ Ἄργος.* Hoc ab imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081 regnare cœpit. Codinus in Expositione thronorum ab imp. Andronico seniore facta, Ὁ Ἄργους καὶ αὐτὸς πη' ὤν, ρε' γέγονε *Argorum metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.*

(44) *Παρέλαβον.* Contigit Octobris die 2 deditione Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14 dierum tolerassent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Julii die 3 Guidonem regem præl o victum ceperat.

(45) *Παρ. οἱ Φράγγοι.* Error hic admissus est; contigit enim Christi anno 1204, mundi 6712.

(46) *Παρέλ. τὴν Κωνσταντίνου.* Ab Andronico Palæologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. IV. [illegible] Alexium Strategopulum cr[illegible] proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1262 Latinos urbe exactos fuisse; anno vero 1260 cœpit Michael Palæologorum primus.

(47) *Μέγα θανατικόν.* Θανατικόν vulgo hodie dicitur pro peste et morbis contagiosis.

(48) *Ἦλθεν εἰς τὸν Μωραΐαν.* Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Joannis Cantacuzeni imp. filius. Phranz. lib. 1, cap. 13.

(49) *Γέγονε κύριον Πάσχα.* Pascha fuit anno illo Martii 25, cyclo lunæ 13, solis 17, litteris A G. indict. 3.

(50) *Ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος.* Is erat Theodorus Porphyrogenitus, Joannis imp. filius, Manuelis frater. Phranz. lib. 1 cap. 15.

(51) *Ὁ Βρανέζης.* Adeundus Phranzes, lib. 1, cap. 20.

Ἔτους ,ϛωιζ' παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν ἀφεντία τὸ Ἀναύπλι (52).

Τῷ ,ϛωιθ' ἔτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανέζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Πρίγκιπος, καὶ ἀπήγασιν καὶ ἐπῆραν τὴν Ἄκουδαν (53) τῇ Κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατέβηκεν κύριος Δημήτριος ὁ Ῥάλ (54) μετὰ φοσάτον τοῦ Λέοντος (55), καὶ τῶν Ἀλβανιτῶν, καὶ ἐπίασεν τὸν Πρίγκιπα μηνὶ Ἰουνίῳ δ', καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἠγοράσθη.

Εἰς τὰ ,ατιδ' ἐσυμφώνησεν (56) ὁ δεσπότης τοῦ Μωραΐου μὲ τὴν ἀφεντίαν μας. Καὶ ἔδωσε ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίας μας τὸ Ἄργος καὶ τὸ Θερμίσον. Καὶ ἡ ἀφεντία μας ἔδωσε τοῦ δεσπότου τὰ Μέγρα, καὶ τὸν πόργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ,ϛϑε' ἔτει ἦλθεν ὁ Γιαγουπασᾶς (57) καὶ ὁ Μουρτάσης μὲ τὸ φοσάτον τὸ Τουρκικὸν χιλιάδες ξ' μηνὶ Ἰουνίῳ β' εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρᾳ Σαββάτου, καὶ τῇ Κυριακῇ ὥρᾳ β', ἐπῆραν αὐτό, καὶ ἠχμαλώτισαν τὸν λαόν. Καὶ τῇ κα' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμησαν. Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὑρέθη εἰς τὸ Ἀναύπλι Δοῦκας ὁ Ἐπικερνός.

Τῷ ,ϛϑ' γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ,ϛϑιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης (58) Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοὺς Φρερίους Ῥόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ'.

Τῷ ,ϛϑιε' ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογεννήτης.

Τῷ ,ϛϑιη' ἔτει γέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε κύρις Μανουὴλ ὁ μέγας δοῦκας.

A. M.	A. C.	
6897	1389	Illustrissima dominatio nostra (id est, respublica Veneta) Nauplium occupavit.
6899	1391	Quinta pestilentia.
		Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis et in urbem Leontarim, cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagiæ, seu esus caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.
		Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis et Albanitis collecto Junii die 4 principem oppressit, et mense Decembri proditus est.
6902	1394	Moreæ despota fœdera pactus est cum dominis Venetis, iisque Argos et Thermisum concessit : qui ei vicissim Megra et Mylopotami turrim donaverunt.
6905	1397	Jacupes Bassa et Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die 2 Sabbato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque manicipa ceperunt. Ejusdemque mensis 21 Leontarim venerunt eamque expugnarunt. Eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii agebat.
6907	1399	Sexta pestilentia.
6912	1404	Idem despota Porphyrogenitus Corinthum ejusque regionem a Rhodiæ militiæ equitibus recepit Junii mensis 14.
6915	1407	Despota Porphyrogenitus obiit.
6918	1410	Septima pestilentia. Mortem obiit dominus Manuel magnus dux.

Ismaelis Bullialdi notæ

(52) *Ἀναύπλι*. Nauplium olim Ἀργείων ἐπίνειον. Hodie appellatur *Napoli di Romania*.

(53) *Ἄκουδαν*. Phranzes hujus loci meminit lib. III, cap. 22. Acuva seu Accumba in Helidis mediterraneis, olim Hypania appellata, Peloponnesi urbs. Tyrophagiæ Dominica fuit illo anno Februarii 7, Paschæ Martii 26, cycl. lunæ 2, solis 26, littera C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas, cap. 13.

(54) *Δημήτριος ὁ Ῥάλ*. Phranzes de Joanne Raule, quem Georgium etiam Raulem appellarat, et de Michaele Raule, lib. III, cap. 26 et 28, mentionem facit; ex eadem forte gente erant ac ille qui Apocaucheum occidit.

(55) *Τοῦ Λέοντος*. Vulgo Leontarium et Leontari : Μεγάλη πόλις olim appellata. At in tabulis geographicis, Leontari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponnesum incolentes, ut ad Ducæ caput 32 ostendimus.

(56) *Συνεφώνησεν*. Ubi locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incompertum. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio, pariter mihi incognita ; castrum insulæ Cretæ hoc loco esse fundi gendum, non facile persuadeor, cum in Peloponneso situm esse locum illum aut in Attica oporteat. Megra Megara olim appellata, locus est in Attica ad sinum Saronicum, vulgo *Golfo d'Egina*.

(57) *Ὁ Γιαγουπασᾶς*. Adeundus Phranzes, lib. I, cap. 20.

(58) *Παρέλαβεν ὁ δεσπότης*. Jacobus Bosius, lib. IV *Histor. militiæ et religionis Hierosolymitanæ*, tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collegii et societatis militiæ Hierosolymitanæ, pepigisse et de lite transegisse, quæ inter Theodorum et Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta ; qui despotatum Peloponnesi, Corinthi et Lacedæmonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397, dum magnus magister erat Philibertus de Nailacco. Liti hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatos aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine, solveret Theodorus : et ita Corinthum ejus Castellaniam, Calauretam ejusque agrum ipsi redderent Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404, Aprilis die sexta. De Peloponnesi venditione Phranzes libro primo capite vicesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponnesum Rhodiis vendidisse scribit.

Τῷ ,ςϡκγ' ἔτει ἦλθεν κύριος Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς (59) ὁ Παλαιολόγος καὶ ἔκτισεν τὸ Ἑξαμίλιον μηνὶ Μαΐῳ, καὶ μηνὶ Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπίασεν τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μωραΐως.

Τῷ ,ςϡκς' γέγονε τὸ ὄγδοον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθαν καὶ οἱ Ἀναβαρεζοὶ (60) εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ ,ςϡκθ' ἡμέρᾳ δ' Δεκεμβρίου ιζ' ἐγένετο χειμὼν φοβερὸς, πλῆθος βροχῆς, κρὶ συνοχὴ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Ἀναύπλι, καὶ ἐχάλασε ὁ Νάρθηκας (61) τοῦ ἁγίου Ἀνδρέως, καὶ ἠνεῴχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνεῴχθησαν, καὶ ἡ κάμπανα ἔπεσεν, καὶ σημεῖα ἐγίνοντο εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

198 Τῷ ,ςϡκθ' ἔτει νεμῆσει ιδ' Ἰανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ' Σιγουντονάνης (62) ἐπίσκοπος Λατίνων μετεκόμισε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσιωτάτου Πέτρου ἐπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἄργους ἀπὸ τοῦ Ἄργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου. Φασὶ δὲ οἱ ἐκεῖσε εὑρεθέντες, ὅτι ὅταν ἠνοιξαν τὸν ἅγιον τάφον ἐκεῖνον ἐγένετο ἐξ ὀμβρος ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἐξῆλθεν εὐωδία πλείστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χῶρον καὶ τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. Καὶ τὰ τίμια λείψανα σεμνῶς κατακείμενα, ἃ καὶ λαβόμενοί τινες τῶν πιστῶν ἐγίνοντο πλεῖσται ἴασεις.

Τῷ ,ςϡλ' ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου (63) γέγονεν ὁ μέγας σεισμὸς, καὶ εὐθέως ἤρξατο εἰς τὴν Μωραΐαν σποράδην λυμαίνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ ,ςϡλα' Μαΐῳ κβ' ἦλθεν Τοῦρκος ὁ Τουραχάνης (64) μετὰ φοσάτου εἰς τὸ Ἑξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ ἐχάλασέν το. Εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντος, εἶτα εἰς τὸ Γαρδικὸν, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν. Καὶ ἐκεῖ ἔκοψαν τοὺς Ἀλβανίτας Ἰουνίου ε'.

A. M. A. C.

6925 1415 Dominus imperator Manuel Palæologus in Moream venit, et Hexamilium mense Maio refecit. Martii die 30 magno Sabbato Moreæ principes subegit.

6926 1418 Octava pestilentia.
Eodem anno Anavarezi Tabiam venerunt.

6929 1420 Decembris 17, feria 4, immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrium tonitrui et fulgetris continuis immista sancti Andreæ Narthica dejecit. Templi valvæ et sepulcra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.

6929 1421 **199** Indictione 14 Januarii 21 feria 3, Siguntonanis Latinorum episcopus, sanctissimi Petri Nauplii et Argorum episcopi, pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentes adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum et totum aerem complevit: et monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquiæ in honesto et venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.

6930 1422 Feria 2 hebdomadis Diacænesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit, statimque per Moream pestis grassari passim cœpit.

6931 1423 Maii 22, Turachanes, Turcorum dux, cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolim, Gardicum et Taviam, ubi Junii die 5 Albanitarum copias cecidit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(59) *Μανουὴλ ὁ βασιλεύς*. Vide quæ notavimus ad Ducæ cap. 20.

(60) *Ἀναβαρέζοι*. Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. *Ταβία* seu Avia ad sinum Messeniacum, vulgo *golfo di Corone*.

(61) *Ὁ Νάρθηκας*. Joannes Meursius in Glossario aliquot auctorum locis ostendit, Narthica locum esse extra eccle iam, ubi stabant οἱ ἀκροώμενοι, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur. Suidas, Πρόδομος ὁ νάρθηξ. Ἐτύγχανε γὰρ ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ἱεροῦ, *in vestibulo templi*. Phavorinus: Νάρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα· καὶ γίνεται παρὰ τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. Item: Νάρθηξ παρὰ τὸ νέρθεν, ἤγουν κάτωθεν τοῦ ἄμβωνος κεῖσθαι. *Narthex duo significat, ecclesiæ Narthecem*: et vox illa νέρθεν, quæ infra significat, *eo quod infra templum, videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit.*

(62) *Σιγουντονάνης*. Forte secundus Nanus; gens Nanorum patricia apud Venetos omnibus nota.

(63) *Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου*. Fuit hoc anno cyclus solis 3, littera D, lunæ 17, indict. 15, Ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacænesimæ hebdomadis Aprilis 13, postridie Paschatis.

(64) *Ὁ Τουραχάνης*. Idem Phranzes libro primo, capite 41. Γαρδικόν duplex in Peloponneso: unum a I septentrionem et ortum prope Pellenen: alterum ad occasum et meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli; de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδικίαν Laonicus eam appellat libro nono.

Τῷ ,ςϡλη' ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι (65) τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ ,ςϡλθ' ἔτει γέγονεν τὸ ἔνναtον θανατικόν.

Τῷ ,ςϡμζ' ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη η' σύνοδος (66) ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ ,ςϡνβ' ἔτει νεμήσει ζ' (67) Δεκεμβρίου κ' ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως κύρις Κωνσταντῖνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαβεν τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραΐως. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρις Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραΐως, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, ἵνα γένηται βασιλεύς. Καὶ ἀπέτυχεν τοῦ σκοποῦ· ἐβασίλευσε γὰρ κύρις Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ ,ςϡνβ' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἐξαμίλιον (68) κύρις Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραΐου· ἐπαρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρσευσε μέχρι Λιβαδείας, καὶ Ζητουνίου, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγράφων (69).

Τῷ ,ςϡνε' νεμήσεως ι' ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἁγιώτατος μητροπολίτης κύρις Μαλαχίας μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγιωτάτου Μάρκου (70).

Τῷ ,ςϡνε' ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ,αυμς' Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτῳ (71) ἦλθεν μετὰ φοσάτου ,α,ξ' Τοῦρκος Ἀμηρᾶς Ἀχμάτης ὁ Ἀμωράτης εἰς τὸ Ἐξαμίλιον Κορίνθιον. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένῃ παρὰ κ' ἑσπέρα ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς μάχης, τῷ πρωῒ ἄφθη ὁ τεῖχος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐσέβησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἰδιώκονάν τους, καὶ οὓς μὲν ἀνεῖλον, οὓς δὲ ᾐχμαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἄπειρα πλήθη, καὶ ἅρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἶτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικά, εἶτα εἰς τὴν Βοτζῆτζαν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν ὁμοίως. Καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλὰν, ἔστι δὲ καὶ τὰ πέριξ τούτων. Καὶ ἐγίνετον ἡ αἰχμαλωσία πολλὴ σφοδρὰ, καὶ οὕτως ἐστράφηκεν.

Τῷ ,ςϡνθ' ἔτει ἐτελεύτησε (72) ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἔλαβεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλα-

A. M.	A. C.	
6938	1430	Musulmani Thessalonicam occupaverunt.
6939	1431	Nona pestilentia.
6947	1439	Synodus octava Florentiæ celebrata.
6952	1443	Indictione 7, Decembris 20, dominus Constantinus despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ despota Constantinopolim, ut imperator renuntiaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater dominus Joannes regnavit.
6952	1444	Mense Martio dominus Constantinus Palæologus Moreæ despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetunium et Agraphorum agrum usque excurrit.
6955	1446	Indictione 10 sanctissimus metropolita dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit. Decembris die 3 Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare cœpit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romæis in fugam effusis intraverunt Turci, et fugientium tergo instantes, alios occiderunt, alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia et omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, et deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis incenderunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, et præter Culam, castra occuparunt, quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.
6959	1451	Amiras Amorates obiit, imperiique habenas suscepit filius ejus Celebis: qui impe-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι. Phrantzes, libro secundo, capite nono; Ducas, capite vicesimo nono.

(66) Ἡ λεγομένη η' σύνοδος. Si Florentina synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene et ejus filio Constantino anno 787 Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii, imperantibus Basilio et Constantino, vel Florentina œcumenica nona appellanda, non octava.

(67) Νεμέσει ζ'. Quia cœpit indictio imperatoria septima die Septembris præteriti 24. De illa Palæologorum profectione adeundus Phrantzes, libro secundo, cap. 18.

(68) Ἔκτισε τὸ Ἐξαμίλιον. Ducas, cap. 32. Thebæ heptapylæ sunt in Bœotia. Libadia, Achaia olim dicta.

(69) Ἀγράφων. Forte intelligit ἄκρον Ἄθω, quæ ἀκράθων etiam dicitur. Videnda quæ supra cap. 24 notavimus de Erisso vel Jerisso urbe.

(70) De hoc Marco verba facit Phrantzes, lib. II, cap. 18.

(71) Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτου. Phrantz. lib. II, cap. 19, Novembris 27 Moratem ad [illegible] accessisse dicit, Decembris 10 oc[illegible] dæ notæ nostræ ad Ducæ caput [illegible] tes a nullo alio vocatur. Cula [illegible] seu Spartana ditione, cujus P[illegible] meminit. Boziza est, quæ alit[illegible] Achaiæ urbs Ægium olim [illegible] rinthiacum, nunc Golfo di [illegible]

(72) Ἐτελεύτησε. Phrantzes, [illegible] cap. 17, ubi de anno, mense [illegible] tinopoleos, 6991, Maii 2

πῆς, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντίνου πό
λύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἄπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης
εκάθισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ· ἤρξατο πολεμεῖν αὐτήν. Μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευά
σύνταξιν συγχροτήσας πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, ε
πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Καὶ παρέλαβεν αὐτὴν μηνὶ Μαΐῳ κθ' ὥρᾳ γ' τῷ ,ςΨξα' ἔτ
σεως α'.

Τῷ ,ς ξδ' ἔτει μὲν δ' μηνὶ Μαΐῳ κθ' ἐφάνη ἀστὴρ (73) ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκβλύζων φ
πνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ,ςΨξδ' ἔτει νεμέσει δ' μηνὶ Ἰουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ π
Ἀθηνῶν.

Τῷ ,ςΨξθ' ἔτει νεμέσει δ' ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἤσθιον ὁ λαὸ
λιμοῦ βοτάνας, χλόας, ῥίζας, γιγάρτας, ἀκρόδρυα. Ἤφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ σῖτος ὑπὲ
οὐχ εὑρίσκετο.

Τῷ ,ςΨξς' μηνὶ Μαΐῳ ἦλθεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Μεχέμετ Τζαλαπῆς μετὰ φοσάτου ,α, ξ' εἰς τὸν Μ
καὶ παρέλαβεν τὴν Πάτρεν τὸ Μουχλίν (74), καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς ς' παρέλαβεν τὴν Κόρινθον

Τῷ ,ςΨξη' ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμηρᾶς τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ παρέλαβε τὸν Δ
καὶ ἐπῆρε τὸν κύριν Δημήτριον (75) τὸν δεσπότην σὺν τῆς βασιλίσσης καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, κ
ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαΐῳ λ', νεμέσει ζ'.

Τῷ ,ςΨοα' ἔτει μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' (76) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐπαρέδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τῇ
τοῦ Ἄργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ τῇ κε' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β' ἐξῴκησαν ἀ
Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Ἄργος, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς σὺν γυναιξὶν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπο
τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαβον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἄργος.

Τῷ ,ςΨοβ' ἔτει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἴσ
πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ἀνάπλι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ
λιον, καὶ ἤρξαντο κτίζειν καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον· καὶ ἐπολέμιζον καὶ τὴν Κόρινθον. Καὶ
νη; ἔριδος διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις (77).

A. M. A. C.

rium adeptus Neocastrum exstruxit; cœpitque Constantinopolees subigendæ
laire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque
terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinc
machinis admotis cœpit. Acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque
6961 1453 occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur; tandemque Maii 29, hora
6961, indict. 1, urbe potitur.

6964 1456 Indictione 4, Maii 29, cometa in cœlo apparuit, qui per multos dies velu
protensum emittebat.

Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt.

Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen,
acinos glandesque vescebatur. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris
triginta venierunt.

6966 1458 Mense Maio Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium
Moream ingressus Patras et Muchlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum o

6968 1460 Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque De
despotam cum regina ejus uxore et filia captum Maii die 30, indictione 7, C
nopolim in Saraium transtulit.

6971 1463 Aprilis mensis die 3, Dominica Palmarum, Argivi regionem suam Turcis de
et Julii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Constant
transportarunt, habitationemque eis assignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ce

6972 1464 Veneta respublica terra marique exercitum peditum equitumque navesque
Nauplii contraxit, dieque Septembris 1 ad Hexamilium exercitus accessit, quo
tibus mediterraneis ædificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: or
exercitu discordia ac dissensione ab incœpto cessatum.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) *Ἐφάνη ἀστήρ.* Historia Musulmanica visum narrat cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860, qui cœpit anno 1455, Decembris 11, feria 5.

(74) *Τὸ Μούχλιν.* Phranzes Mochlion appellat, lib. III, cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ urbs. Maii 5 Mehemetem in Peloponnesum venisse, et Augusti 6 Corinthum recepisse adnotat Phran-

(75) *Τὸν κύριν Δημήτριον.* Phranz tertio, capite 24. Mesithra est Lacedæmon

(76) *Ἀπριλλίῳ γ'.* Anno illo cyclus lun solis 16, littera B, ergo Pascha Aprilis 10, e κῇ τῶν Βαΐων Aprilis 3, ut hic adnotatur.

(77) Phranzes libro tertio, capite 27, hoc anno Monembasiam, Laconicæ urb Epidaurum, nunc *Malvasia*, occupasse t sulamque Lemnum.

τοῦ Σαλήμη περισσότερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ', καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζαχισμένος· καὶ πάλιν ἔλαβεν ὁ Σοφὶς τὸ Τσμπρίζιν, καὶ τὸ Σχαμνὶν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ,ζκε' ἐπῆρεν ὁ σουλτὰν Σαλήμης τὸ Καέρος (85), καὶ τὴν ἀφεντίαν τοῦ σουλτάνου ὅλην, καὶ ἐπίασεν τὸν σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσέ τον πικρῷ θανάτῳ, ὃς ὀνομάζετον σουλτὰν Μπαράκ. Ἑρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ,ζκ' ἔτει Σεπτεμβρίῳ κς' βασιλεύσας ἔτη θ' ἀπέθανεν ὁ ἀσεβὴς Ἀμηρᾶς, σουλτὰν Σελήμης (86), ἀνὴρ ἀνδρεῖος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. Ἠγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τῷ αὐτοῦ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδοσεν ἄπλὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν καιρόν του ἁπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρωνται. Οὗτος εἶπεν, Πάντες οἱ οἶκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζωνται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγειναν καὶ πλεῖσται νέαι ἐκ θεμελίων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλαιμὰν ἐτῶν ὢν κγ', καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς' ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ,ζκθ' ἔτει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτὰν Σουλαιμάνης φουσάτον ἱππέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ', ὅστις ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζεν τὸ Ἀμπελογράδι (87), καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου παρέλαβεν αὐτὸ, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Εἰς τὰ ,αχκβ' Ἰουνίῳ... ἐποίησεν ὁ σουλτάνης Σαλαιμάνης φοσάτον διὰ ξηρᾶς χιλιάδας σ', καὶ στόλον διακοσίους ἑβδομήκοντα ἅρμενα κάτεργα, καράβας καὶ φούστες, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν διὰ πλείστων ἐλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰούνιον μῆνα ἕως τοῦ Δεκεμβρίου. Καὶ τῇ κε' τοῦ αὐτοῦ ἐπαρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀόλια εἰς χεῖρας αὐτοῦ (88). Ἔδοσε δὲ ἄδειαν, καὶ ἐξέβη ὅστις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεῦσαι οὗτος ὁ Σουλαιμάνης, ἐπορεύθη τις Ἑβραῖος μάγος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

A M. A. C.

sium seu Tabrisium regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida quæ Selimes occuparerat.

7025 1517 Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque sultani Ægypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, *rex benedictus* ille appellabatur.

7029 1520 Septembris die 26, postquam annos 9 regnasset impius Amiras, sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans et judex æquus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta reficiendi concessit, dixitque ut omnes Deo consecratæ ædes ornarentur; præter antiquas igitur novæ multæ a fundamentis constructæ sunt.

201—203 Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens 23 in imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26.

7029 1521 Mense Junio sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, et die Augusti 2 eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7030 1522 Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium tum navium et dromonum apparata, sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit, urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit, tandemque hujus mensis die 25 ei urbs misera dedita est. Libertatem abeundi omnibus, quicunque discedere vellent, fecit.

Priusquam hic Suleimanes imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebræus magus, sicque allocutus est: Audi, mi sultane, et pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus: Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa num anni, menses vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His et aliis, quæ ex

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Sultanus Selimes, juxta *Annales Turcicos*, Ægypto potitus est anno Hegiræ 923, cujus anni mense Rebiul-evel seu prioris, die decima septima sultanus Ægypti Tommambais, vel Tonum-bei Alcairi media urbe suspendio necatus fuit. Cœpit annus Hegiræ 923 anno 1517, Januarii vicesimo quarto, feria septima. Neomenia Rabiul-evel coincidit cum Martii 24; ergo 17 erit Aprilis 9 feria quinta.

(86) Anno 926 Scheval mensis die 7, Selimem mortuum perhibent *Annales Turcorum*; cœpit annus 926 Decembris 23, feria 6. Ergo Neomenia Scheval cadit in Septembris 14 diem. Ergo dies 26 Septembris fuit Scheval 13, non septimus. Die 17 ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Soleimanes thronum regium conscendit.

(87) Expugnatam Albam Græcam dicunt *Annales Turcici* anno 927, Ramadzanis 25. Cœpit annus 927, anno 1520. Decembris 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521, Augusti 4; ergo Ramadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

(88) Capta fuit Rhodus juxta *Annales Turcicos* anno 929, mensis Sepher 3. Cœpit annus 929 anno Christi 1522, Novemb. 20, fer. 5. Decembris 22 fuit Sepher mensis 3. Differt biduo Chronicon ab Annalibus.

ωσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σουλτὰν Σουλαιμὰν εἶπεν αὐτῷ, Ἐν ρ καιρῷ; Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἔφη, Τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἢ ις ἢ καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν χρεία, ἔφη ὁ σουλτὰν Σουλαιμάνης, ὅτι « Ἐὰν λεύσω, δώσω σοι λοφᾶν ὅσον θέλῃς. » Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίαν· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ ραίου ἐβασίλευσεν, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμουμένων εὑρέθη ἀληθῶς ὁ Ἑβραῖος. Ἦλθεν δὲ ὁ Ἑβραῖος, αἰτήσας τὸν λοφᾶν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ ἀφεντὸς, καὶ λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἄλλας πλείστας τιμάς. ὑτησεν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἢ κακίᾳ φερόμενος, ἢ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετον ὑπὸ τὰς μαντείας αὐτοῦ, ἔφη, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ, ὅπου εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλ- ῶν ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλέα ὅστις ἔνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στα- ουν κατὰ τοῦ σοῦ κράτους καὶ διὰ τοῦτο πρόζδε ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουν τὸ ν. Ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. Καί τις ὧν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασιᾶς ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς, ν αὐτῷ· « Σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ Θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μέν εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ ιμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν καὶ θεομάχοι· εἰ δέ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφες ἡμᾶς τοὺς δούλους ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν. »

ὑτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα· μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερβήσιδες, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ ὺν ἔθος. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῳδίαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ , καὶ πλησιάσαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ φωνὰς ψαλμῳδίας, τὸ *Χριστὸς ἀνέστη*. Καὶ ὅσας σπουδαίως ἔδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀφεντός. Ὅστις ἦλθεν σωματικῶς, καὶ ἄκουσεν, καὶ εἶδεν ἐν κλμοῖς, κελεύσας ἵνα ἀναβοῦν εἰς τὰ ἀνηχούμενα. Νὰ σκοπεύσουν μήποτέ ἐστιν ἐξ ἀνθρώπων, ἢ ῦτα ἐνέργα. Καὶ εὐθὺς ἐξέλοιπεν καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ψαλμῳδία. Καὶ πάλιν ὥρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς στιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτὸς Πυριπασιᾶς ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμήν.

ις τὰ ,αφκβ' Ἰουλίῳ ἐπῆρεν ὁ Σπανίας (89) τὴν Γένουβαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λε' άδας.

ι; τὰ αφκγ' ἀπεστάλη ὁ Αἰχμάτη Μπασιᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ σουλτάνου Σουλαιμάνη εἰς τὸ Κάερο; ὁρίζῃ αὐτό. Ὅστις διὰ φθόνον διότι ἠγάπα ὁ ὁηθεὶς Ἀμηρᾶς τὸν Πραι-Μπάσιαν, ἀνυποστάσετι, καὶ

I. A. C.

) **1522** re erant, dictis, sultanus Suleimanes hæc ei dixit: « Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam, » scri toque de ipsi præstanda mercede cavit. Fasces itaque imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, imperatoremque constituant quemlibet, quo duce adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o sultane, rescindere et avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant. Ipse ergo cum suis protosymbulis seu veziris de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu et proposito retraxit, eumque sic affatus est: « Mi sultane, tam magnæ ac arduæ res nonnisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin et adversus Deum pugnare deprehendamur. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere. »

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, et ad S. Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentes portas conspexere, audieruntque voces canentium hymnum, *Christus resurrexit*. Quod ad sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit et vidit oculis suis, jussitque ut attenderent ad resonantes istos cantus, perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane defecit, et contra eum rebellat: omnesque, qui in fide et obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem

Ismaelis Bullialdi notæ.

89) *O Σκαρίας*. Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta

INDICES.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.

—

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ECCLESIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ.

(Ipsi liber de Officiis in hac nova editione incipit a col. 25; desinit 428; inde exorditur opus de Originibus CP. cui peculiaris index tribuitur.)

—

τιάριος 246.
ν διαιωνίζουσαν ποιεῖν 75.
ριον 268.
ρωτόν 38.
4.
μα 96, ἁγιάσματος μεταλαμ-
ιν 79.
ιὸς μέγας 306.
94.
ίνη 120.
νίαι 72, 320.
ἔχω 29, 30.
ιιάζειν 85.
ιιαστής 85, 198.
ιιον 198.
ς ποταμός 255.
υλα 14, 228.
, 221.
αὶ ὕδωρ ζωοπαρόχου πλευ-
πεπληρωμένα θερμότητος
ῆναι εἰ συμβῇ κυνηγετοῦν-
ασιλέα 39.
ίστου Θεομήτορος ἀγρυπνία
ὕμνος 321, 324.
τα δέκα ἐννέα 304.
ϐω 301.
ῦν 75.
ολις 108.
ηριασμός 87, 354.
τως 8.
ης ὁ τῆς Κρήτης Ἀνδρέας
ίω 30.
αὶ, ἀλλάγματα 67, 68, 313.
ον 200.
μάριον 31, 254.
ειν 67, 135, 313.
, ἀλόγιον 25, 37, 200,
89, 357.
κίνητος στάσις τῶν διακόνων
λιος, ἀμηρᾶς, ἀμηραῖος 243,
λλα 149, 275.
, 101.
θρα 78, 89, 91, 93.
τὸς θρόνος 21, 239.
ιάζω 7, 8, 11, 21.
ιεύεσθαι 7.
ιευόμενος βασιλεύς 88.
ς 68 *not.*
ἀνάκαρα 31, 254. ἀνακαρισταί 31, 49.
ἀνακτίζεσθαι 41.
ἀναλόγιον 44.
ἀναλογεῖον 274.
ἀναλώματα βασιλικά 98.
ἀναπίπτω 301.
ἀναστάσιμον τροπάριον 73.
ἀναστήλωσις τῶν σεπτῶν εἰκόνων 345.
ἀνδρῷα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια 122.
ἀνεπίληπτος 149.
ἀνερωτήτως 45.
ἀνεψιός 8, 18.
ἄνευ δ' ὧν εἴρηται 106.
ἀνοίκειόν ἐστι 105.
ἀντ' αὐτοῦ 84.
ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφραγῖδος ἡ τοῦ βασιλέως πρόβλησις 105.
ἀντίδωρον 288, 365.
ἀντιθυμιᾷν 96.
ἀντικαθίστασθαι εἰς τόπον θανόντος 376.
ἀντιμίνσια 145 *sq.*
ἀντίπανα 224.
ἀντιπρόσωπα 147.
ἄνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς πηγὰς, παροιμία 144. τὰ ἄνω κάτω ποιεῖν *ibid.*
ἀξίωμα 7, 8, 16, 141. ἀξιώματα ἀρχοντικά 135, 161.
ἀξιωματικοί 97, 173, 350.
ἀπαράλλακτα συνήθων ἁγίων εὐχων 139.
ἀπαριθμεῖσθαι 7.
ἀπέρχεσθαι 79, 80.
ἀπήμων ὁ πόντος 119.
ἀπληκεύειν 245.
ὁ ἀποβαλὼν τὸν τεθνεῶτα 106.
ἀποκαλύπτειν κεφαλάς 90.
ἀπόλυσις 68.
ἀποπάττειν 73, 327.
ἀποσπογγίζω 71.
ἀποστολικαὶ παραδόσεις 86.
ἀποτελοῦμαι κτύπον 57.
ἀργυρένδυτος 361.
ἅρμα 40.
ἁρματοῦν 270, 350.
ἄρτου κλάσμα θέλεις φάγωμεν 188.
ἀρχή 165.
ἀρχιδιάκονος οὐ διὰ ἀρχοντικίων γίνεται 164.
ἀρχιερατικὰ στολίσματα 137. ἀρχιερατικὴ φιλοτιμία 164.
ἀρχιμανδρῖται 105.
ἀρχιστράτηγος 283.
ἀρχοντίκια 164.
ἀρχοντόπουλον ἄσκεπές 52, 228.
ἀρχῳδὸς τῶν μελῳδιῶν ὁ δομέστικος 176.
ἄρχων μέγας 136. ἄρχων ἐκκλησιων, εὐαγγελίου, κοντακίων, μοναστηρίων 5. ἄρχων τῶν φώτων 5, 145.
ἀσεκρήτης 142, 241.
ἀσπρίζειν 239.
ἀσπροκόκκινος 26.
ἄσπρος 239, 379.
Ἀτραβατικαὶ χλαμύδες 335.
Αὐγουστεών 88, 355.
αὐθεντεῖν 232.
αὐθέντης 16.
αὐθεντόπουλος 228, 232.
αὐτοχείρως 62.
ἀφαιροῦντες καπούτζια γονατίζουσι 75.
ἀφορίζειν 157.
ἀχειροποίητος τοῦ Χριστοῦ εἰκών 322.
ἀχθοφόρα ζῷα 245.
ἀχρύσωτος 23.
βαθμίδες 89.
βάϊον 91 βαΐων ἑορτή 87, 311.
βαΐουλος 112, 210, 311.
βαλάντιον 121.
ἐν τοῖς βασιλείοις 356.
βασιλεοπάτωρ 175.
βασιλικὸν αμιεῖον 246.
βερικοκκόχροος 19.
βέστια 246.
βηλόθυρα 288.
βῆμα 149.
βίγλη 22 84.
βιγλίζω 84.
βιγλίσοντες 84.
βλάτια συνήθως πολιτευόμενα 20. ἑκατόν 236.
βλάτιον 19, 20, 21, 22, 25, 50, 236, 237, 292. βλάτιον κώδικι ἐοικὸς, δεδεμένον μετὰ μανδυλίου 51, 237, 292.
βλάτιος 19.
βλέπειν τὰς εὐχὰς δαιαθεν τοῦ ἀρχιερέως 138.

Τῷ ,ςϡκγ' ἔτει ἦλθεν κύριος Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς (59) ὁ Παλαιολόγος καὶ ἔκτισεν τὸ Ἑξαμίλιον μηνὶ Μαΐῳ, καὶ μηνὶ Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπίασεν τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μωραΐως.

Τῷ ,ςϡκς' γέγονε τὸ ὄγδοον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθαν καὶ οἱ Ἀναβαρεζοὶ (60) εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ ,ςϡκθ' ἡμέρᾳ δ' Δεκεμβρίου ιζ' ἐγένετο χειμὼν φοβερὸς, πλῆθος βροχῆς, κρὶ συνοχὴ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Ἀναύπλι, καὶ ἔχάλασε ὁ Νάρθηκας (61) τοῦ ἁγίου Ἀνδρέως, καὶ ἠνεῴχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνεῴχθησαν, καὶ ἡ κάμπανα ἔπεσεν, καὶ σημεῖα ἐγίνοντο εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

198 Τῷ ,ςϡκθ' ἔτει νεμῆσει ιδ' Ἰανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ' Σιγουντονάνης (62) ἐπίσκοπος Λατίνων μετακόμισε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσιωτάτου Πέτρου ἐπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἄργους ἀπὸ τοῦ Ἄργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου. Φασὶ δὲ οἱ ἐκεῖσε εὑρεθέντες, ὅτι ὅταν ἠνοίχθη τὸν ἅγιον τάφον ἐκεῖνον ἐγίνετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἐξῆλθεν εὐωδία πλείστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χῶρον καὶ τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. Καὶ τὰ τίμια λείψανα σεμνῶς κατακείμενα, ἃ καὶ λαβόμενοί τινες τῶν πιστῶν ἐγίνοντο πλεῖσται ἴάσεις.

Τῷ ,ςϡλ' ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου (63) γέγονεν ὁ μέγας σεισμὸς, καὶ εὐθέως ἤρξατο εἰς τὸν Μωραΐαν σποράδην λυμαίνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ ,ςϡλα' Μαΐῳ κβ' ἦλθεν Τοῦρκος ὁ Τουραχάνης (64) μετὰ φοσάτου εἰς τὸ Ἑξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ ἐχάλασέν το. Εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντος, εἶτα εἰς τὸ Γαρδικὸν, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν. Καὶ ἐκεῖ ἔκοψαν τοὺς Ἀλβανίτας Ἰουνίου ε'.

A. M.	A. C.	
6925	1415	Dominus imperator Manuel Palæologus in Moream venit, et Hexamilium mense Maio refecit. Martii die 30 magno Sabbato Moreæ principes subegit.
6926	1418	Octava pestilentia. Eodem anno Anavarezi Tabiam venerunt.
6929	1420	Decembris 17, feria 4, immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrium tonitrui et fulgetris continuis immista sancti Andreæ Narthica dejecit. Templi valvæ et sepulcra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.
6929	1421	**199** Indictione 14 Januarii 21 feria 5, Siguntonanis Latinorum episcopus, sanctissimi Petri Nauplii et Argorum episcopi, pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentes adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum et totum aerem complevit: et monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquiæ in honesto et venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.
6930	1422	Feria 2 hebdomadis Diacænesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit, statimque per Moream pestis grassari passim cœpit.
6931	1423	Maii 22, Turachanes, Turcorum dux, cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolim, Gardicum et Taviam, ubi Junii die 5 Albanitarum copias cecidit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(59) *Μανουὴλ ὁ βασιλεύς*. Vide quæ notavimus ad Ducæ cap. 20.

(60) *Ἀναβαρέζοι*. Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. *Τάβια* seu Avia ad sinum Messeniacum, vulgo *golfo di Corone*.

(61) *Ὁ Νάρθηκας*. Joannes Meursius in Glossario aliquot auctorum locis ostendit, Narthica locum esse extra eccle iam, ubi stabant οἱ ἀκροώμενοι, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur. Suidas, Πρόδομος ὁ νάρθηξ. Ἐτύγχανε γὰρ ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ἱεροῦ, *in vestibulo templi*. Phavorinus: Νάρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα· καὶ γίνεται παρὰ τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. Item: Νάρθηξ παρὰ τὸ νέρθεν, ἤγουν κάτωθεν τοῦ ἄμβωνος κεῖσθαι. *Narthex duo significat, ecclesiæ Narthecem*: et vox illa νέρθεν, quæ infra significat, *eo quod infra templum, videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit.*

(62) *Σιγουντονάνης*. Forte secundus Nanus; gens Nanorum patricia apud Venetos omnibus nota.

(63) *Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου*. Fuit hoc anno cyclus solis 3, littera D, lunæ 17, indict. 15, Ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacænesimæ hebdomadis Aprilis 13, postridie Paschatis.

(64) *Ὁ Τουραχάνης*. Idem Phranzes libro primo, capite 41. Γαρδικόν duplex in Peloponneso: unum a Leontario vel Leontopoli; de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδικίαν Laonicus eam appellat libro nono.

Τῷ ,ςϑλη' ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι (65) τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ ,ςϑλθ' ἔτει γέγονεν τὸ ἔννατον θανατικόν.

Τῷ ,ςϑμζ' ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη η' σύνοδος (66) ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ ,ςϑνβ' ἔτει νεμήσει ζ' (67) Δεκεμβρίου κ' ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως κύριος Κωνσταντῖνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαβεν τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραΐως. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύριος Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραΐως, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, ἵνα γένηται βασιλεύς. Καὶ ἀπέτυχεν τοῦ σκοποῦ· ἐβασίλευσε γὰρ κύριος Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ ,ςϑνβ' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον (68) κύριος Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραΐου· ἐπαρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρσευσε μέχρι Λιβαδείας, καὶ Ζητουνίου, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγράφων (69).

Τῷ ,ςϑνε' νεμήσεως ι' ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἁγιώτατος μητροπολίτης κύριος Μαλαχίας μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγιωτάτου Μάρκου (70).

Τῷ ,ςϑνε' ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ,αυμς' Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτῳ (71) ἦλθεν μετὰ φοσάτου ,α,ξ' Τοῦρκος Ἀμηρᾶς Ἀχμάτης ὁ Ἀμωράτης εἰς τὸ Ἑξαμίλιον Κορίνθιον. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένῃ παρὰ κ' ἐσπέρα ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς μάχης, τῷ πρωῒ ἄφθη ὁ τεῖχος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐσέβησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἐδιώκονάν τους, καὶ οὓς μὲν ἀνεῖλον, οὓς δὲ ᾐχμαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἄπειρα πλῆθη, καὶ ἄρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἶτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικὰ, εἶτα εἰς τὴν Βοτζῆτζαν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν ὁμοίως. Καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλὰν, ἔστι δὲ καὶ τὰ πέριξ τούτων. Καὶ ἐγίνετον ἡ αἰχμαλωσία πολλὴ σφοδρὰ, καὶ οὕτως ἐστράφηκεν.

Τῷ ,ςϑνθ' ἔτει ἐτελεύτησε (72) ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἔλαβεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλα-

A. M.	A. C.	
6938	1430	Musulmani Thessalonicam occupaverunt.
6939	1431	Nona pestilentia.
6947	1439	Synodus octava Florentiæ celebrata.
6952	1443	Indictione 7, Decembris 20, dominus Constantinus despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ despota Constantinopolim, ut imperator renuntiaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater dominus Joannes regnavit.
6952	1444	Mense Martio dominus Constantinus Palæologus Moreæ despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetunium et Agraphorum agrum usque excurrit.
6955	1446	Indictione 10 sanctissimus metropolita dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.
		Decembris die 3 Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta milium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare cœpit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romæis in fugam effusis intraverunt Turci, et fugientium tergo instantes, alios occiderunt, alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia et omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, et deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis incenderunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, et præter Culam, castra occuparunt, quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.
6959	1451	Amiras Amorates obiit, imperiique habenas suscepit filius ejus Celebis: qui impe-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) *Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι.* Phranzes, libro secundo, capite nono; Ducas, capite vicesimo nono.

(66) *Ἡ λεγομένη η' σύνοδος.* Si Florentina synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene et ejus filio Constantino anno 787 Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii, imperantibus Basilio et Constantino, vel Florentina œcumenica nona appellanda, non octava.

(67) *Νεμέσει ζ'.* Quia cœpit indictio imperatoria septima die Septembris præteriti 24. De illa Palæologorum profectione adeundus Phranzes, libro secundo, cap. 18.

(68) *Ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον.* Ducas, cap. 32. Thebæ heptapylæ sunt in Bœotia. Libadia, Achaia olim dicta.

(69) *Ἀγράφων.* Forte intelligit ἄκρον ὄθω, quæ ἀκράθων etiam dicitur. Videnda quæ supra cap. 24 notavimus de Erisso vel Jerisso urbe.

(70) De hoc Marco verba facit Phranzes, lib. II, cap. 18.

(71) *Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτου.* Phranz. lib. II, cap. 19, Novembris 27 Moratem ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10 occupavisse. Adeundæ notæ nostræ ad Ducæ caput 32. Ahmetes Morates a nullo alio vocatur. Cula locus in Laconica seu Spartana ditione, cujus Phranzes loco citato meminit. Boziza est, quæ aliter Vostica appellatur, Achaiæ urbs Ægium olim appellata ad sinum Corinthiacum, nunc *Golfo di Lepanto.*

(72) *Ἐτελεύτησε.* Phranzes, lib. III, cap. 2, et cap. 17, ubi de anno, mense et die captæ Constantinopoleos, 6991, Maii 29.

πῆς, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. Διαλύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἄπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Περιεκάθισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ· ἤρξατο πολεμεῖν αὐτήν. Μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας, καὶ σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτεῖ πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Καὶ παρέλαβεν αὐτὴν μηνὶ Μαΐῳ κθ' ὥρᾳ γ' τῷ ,ςϡξα' ἔτει νεμήσεως α'.

Τῷ ,ς ξδ' ἔτει μὲν δ' μηνὶ Μαΐῳ κθ' ἐφάνη ἀστὴρ (73) ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκβλύζων ὥσπερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ,ςϡξδ' ἔτει νεμέσει δ' μηνὶ Ἰουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Τῷ ,ςϡξδ' ἔτει νεμέσει δ' ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἤσθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας, χλόας, ῥίζας, γιγάρτας, ἀκρόδρυα. Ἤφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ σῖτος ὑπὲρ λ', καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

Τῷ ,ςϡξς' μηνὶ Μαΐῳ ἦλθεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Μεχέμετ Τζαλαπῆς μετὰ φοσάτου ,α, ξ' εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ παρέλαβεν τὴν Πάτραν τὸ Μουχλίν (74), καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς ς' παρέλαβεν τὴν Κόρινθον.

Τῷ ,ςϡξη' ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμηρᾶς τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ παρέλαβε τὸν Μεζηθρᾶν, καὶ ἐπῆρε τὸν κύριν Δημήτριον (75) τὸν δεσπότην σὺν τῆς βασιλίσσης καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαΐῳ λ', νεμέσει ζ'.

Τῷ ,ςϡοα' ἔτει μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' (76) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐπαρέδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἄργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ τῇ κε' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β' ἐξώκησαν αὐτοὺς οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Ἄργος, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς σὺν γυναιξὶν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαβον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἄργος.

Τῷ ,ςϡοβ' ἔτει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἱππέων, καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ἀνσύπλι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἑξαμίλιον, καὶ ἤρξαντο κτίζειν καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον· καὶ ἐπολέμιζον καὶ τὴν Κόρινθον. Καὶ γενομένη ἔριδος διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις (77).

A. M. A. C.

rium adeptus Neocastrum exstruxit; cœpitque Constantinopolcos subigendæ rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admotis cœpit. Acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque navigiis

6961 1453 occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur; tandemque Maii 29, hora 3, anno 6961, indict. 1, urbe potitur.

6964 1456 Indictione 4, Maii 29, cometa in cœlo apparuit, qui per multos dies velut fumum protensum emittebat.

Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt.

Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos glandesque vescebatur. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris nummis triginta venierunt.

6966 1458 **260** Mense Maio Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium militum Moream ingressus Patras et Muchlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum occupavit.

6968 1460 Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque Demetrium despotam cum regina ejus uxore et filia captum Maii die 30, indictione 7, Constantinopolim in Saraium transtulit.

6971 1463 Aprilis mensis die 3, Dominica Palmarum, Argivi regionem suam Turcis dediderunt, et Julii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Constantinopolim transportarunt, habitationemque eis assignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ceperunt.

6972 1464 Veneta respublica terra marique exercitum peditum equitumque navesque plurimas Nauplii contraxit, dieque Septembris 1 ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis ædificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incœpto cessatum.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(73) *Ἐφάνη ἀστήρ.* Historia Musulmanica visum narrat cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860, qui cœpit anno 1455, Decembris 11, feria 5.

(74) *Τὸ Μούχλιν.* Phranzes Mochlion appellat, lib. III, cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ urbs. Maii 5 Mehemetem in Peloponnesum venisse, et Augusti 6 Corinthum recepisse adnotat Phrantzes.

(75) *Τὸν κύριν Δημήτριον.* Phranzes libro tertio, capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

(76) *Ἀπριλλίῳ γ'.* Anno illo cyclus lunæ fuit 4, solis 16, littera B, ergo Pascha Aprilis 10, et Κυριακὴ τῶν Βαΐων Aprilis 3, ut hic adnotatur.

(77) Phranzes libro tertio, capite 27, Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, olim Epidaurum, nunc *Malvasia*, occupasse tradit, insulamque Lemnum.

Τῷ ,ςϑοε' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμπάρ-Μπεχυς μετὰ πλείστου λαοῦ καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισεν τὸν πύργον τοῦ Ἄργους, καὶ ἔλαβεν φύλαξιν, καὶ ἐκράτησεν αὐτό.

Τῷ ,ςϑοη' ἔτει νεμέσεως η' ἦλθεν ὁ Ἀμηρᾶς σὺν στρατοῦ πλείστου ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων διὰ θαλάσσης τριακοσίων ξ' μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὔριπον (78). Καὶ ἐπολέμιζεν αὐτὴν ἡμέρας καὶ νύκτας μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουνίου ιβ' ἕως Ἰουλίου ιβ'. Καὶ τῇ ιβ' Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτῃ παρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀμηρᾶς ὁ Μεμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἱματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. Ἀπέθανεν δὲ πλῆθος ἄπειρον ἀμφοτέρωθεν. Καὶ οὕτως ἐπαρέλαβεν καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ ,αυοζ' Ἰουνίου ιζ' ἐποίησεν ἡ πανυψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετίων ἀγάπην μὲ τὸν Τοῦρκον (79).

Εἰς τὰ ,αυιϑ' ἐποίησεν μάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μὲ τὸν Τοῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπῆρεν ὁ Τοῦρκος τὸν Ναύπακτον (80).

Εἰς τὰ ,αφ' ἔτη ἐπῆρεν τὴν Μοθωκορώνην (81).

Εἰς τὰ ,αφγ' ἐποίησεν τὴν ἀγάπην μὲ τὸν Τοῦρκον (82).

Τῷ ,ζχ' ἔτει ἀπέθανεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Παγιζήτης (83), καὶ παρέλαβεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιαζήτη.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν εἰς πόλεμον μὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθείς, τὸν ὁποῖον ἔπνιξεν μὲ τὴν χόρδαν τοῦ τοξαρίου.

Τῷ ,ζκα' ἔτει ἐπίασεν τὰ δύο παιδία τοῦ Ἀχμάτου, καὶ ἔκαψαν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπίασεν τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κουρκούτι καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ,ζκβ' ἔτει Ἀπριλλίου ις' ἐγένετο μέγας σεισμὸς εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασαν πλεῖστα ὁσπίτια ἀπό τε κάστρον τὸ ἄνω, καὶ μερτικὸν ἀπὸ τὸ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλεῖστον λαόν.

Τῷ ,ζκβ' ἐσύναξεν ὁ Σαλήμης πλεῖστον φουσάτον ἱππέων καὶ πεζῶν πλεῖστον ὑπὲρ τὰς σ' χιλιάδας, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφίν (84). Καὶ εἰς τὰς κϑ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, ὥρᾳ δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ἔδοσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί, καὶ ἐτζάκησεν αὐτὸν ὁ Σοφὶς, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τὸ φουσάτον

A. M. A. C.

6975 1467 Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit : Argis turrim exstruxit, impositoque præsidio eam firmavit.

6978 1470 Indictione 8, in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12 oppugnavit. Julii tandem die 12, feria 5, vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens cæsorum numerus ab utraque parte fuit, hocque pacto totam insulam (Eubœam) subegit.

6985 1477 Junii die 17 cum Turco excelsissima respublica nostra Veneta pacem composuit.

7007 1499 Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.

7008 1500 Turci Mothocoronem occuparunt.

7011 1503 Veneti cum Turco pacem inierunt.

7020 1512 Amiras Bajazites obiit, imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes 1) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum et a magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.

7021 1513 Ahmetis liberos binos oppressit et interfecit, eodemque fratrem suum alterum Corcutem morte affecit.

7022 1514 Aprilis die 16 Zacynthus insula ingenti terræ motu quassata est, ita ut domus plurimæ corruerint in superiori castro, et inferioris pars collapsa sit; istaque ruina multi homines obruti perierunt.

Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29, hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, cædemque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Tauri-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(78) Eubœam seu Euripum, Turcis *Egribos*, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Phranzes, lib. III, cap. 30. Idem *Annales Turcici*.

(79) Doglionus, lib. VIII *Histor. Venetæ*, idem testatur.

(80) *Annales Turcici*, et Doglionus lib. X.

(81) *Μοθωκορώνην*. Μεθώνη et Κορώνη duæ sunt in Peloponneso urbes; hodie *Modon* et *Coron* appellantur. Doglionus lib. X, atque etiam *Annales Turcici*.

(82) Doglionus, ibid.

(83) *Ὁ Ἀμηρᾶς Παγιαζήτης*. *Annales Turcici* referunt ad annum Hegiræ 918, mensemque Sepher. Cœpit annus ille Martii 20, anno 1512, fer. 6. Neomenia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

(84) Hanc expeditionem adversus Ismaïlem Sophinum resque gestas referunt Historiæ Turcorum ad annum 921, qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1515. Cladem accepisse Selimem tantum abest, ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, et Tebrisium a Persis desertum Turcos occupasse.

τοῦ Σαλήμη περισσότερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ', καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζαχισμένος· καὶ πάλιν ἔλαβεν ὁ Σοφὶς τὸ Τσαμπρίζιν, καὶ τὸ Σκαμνὶν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ,ζκε' ἐπῆρεν ὁ σουλτὰν Σαλήμης τὸ Καΐρος (85), καὶ τὴν ἀφεντίαν τοῦ σουλτάνου ὅλην, καὶ ἐπίασεν τὸν σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσέ τον πικρῷ θανάτῳ, ὃς ὀνομάζετον σουλτὰν Μπαράκ. Ἑρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ,ζκ' ἔτει Σεπτεμβρίῳ κς' βασιλεύσας ἔτη θ' ἀπέθανεν ὁ ἀσεβὴς Ἀμηρᾶς, σουλτὰν Σελήμης (86), ἀνὴρ ἀνδρεῖος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. Ἠγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τῷ αὐτοῦ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν·. ἔδοσεν ἀπλῆν ἐξουσίαν εἰς τὸν καιρόν του ἁπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρωνται. Οὗτος εἶπεν, Πάντες οἱ οἶκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζωνται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγειναν καὶ πλεῖσται νέαι ἐκ θεμελίων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλαιμὰν ἐτῶν ὢν κγ', καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς' ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ,ζκ0' ἔτει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτὰν Σουλαιμάνης φουσάτον ἱππέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ', ὅστις ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζεν τὸ Ἀμπελογράδι (87), καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου παρέλαβεν αὐτὸ, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Εἰς τὰ ,αφκβ' Ἰουνίῳ... ἐποίησεν ὁ σουλτάνης Σαλαιμάνης φοσάτον διὰ ξηρᾶς χιλιάδας σ', καὶ στόλον διακοσίους ἑβδομήκοντα ἅρμενα κάτεργα, καράβας καὶ φούστες, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν διὰ πλείστων ἐλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰούνιον μῆνα ἕως τοῦ Δεκεμβρίου. Καὶ τῇ κε' τοῦ αὐτοῦ ἐπαρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀθλία εἰς χεῖρας αὐτοῦ (88). Ἔδοσε δὲ ἄδειαν, καὶ ἐξέβη ὅστις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεῦσαι οὗτος ὁ Σουλαιμάνης, ἐπορεύθη τις Ἑβραῖος μάγος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

A M. A. C.

sium seu Tabrisium regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida quæ Selimes occupaverat.

7025 1517 Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque sultani Ægypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, *rex benedictus* ille appellabatur.

7029 1520 Septembris die 26, postquam annos 9 regnasset impius Amiras, sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans et judex æquus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta reficiendi concessit, dixitque ut omnes Deo consecratæ ædes ornarentur; præter antiquas igitur novæ multæ a fundamentis constructæ sunt.

201—203 Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens 23 in imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26.

7029 1521 Mense Junio sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, et die Augusti 2 eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7030 1522 Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium tum navium et dromonum apparata, sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit, urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit, tandemque hujus mensis die 25 ei urbs misera dedita est. Libertatem abeundi omnibus, quicunque discedere vellent, fecit.

Priusquam hic Suleimanes imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebræus magus, sicque allocutus est: Audi, mi sultane, et pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus: Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa nam anni, menses vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His et aliis, quæ ex

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Sultanus Selimes, juxta *Annales Turcicos*, Ægypto potitus est anno Hegiræ 923, cujus anni mense Rebiul-evel seu prioris, die decima septima sultanus Ægypti Tomumbeis, vel Tonum-bei Alcairi media urbe suspendio necatus fuit. Cœpit annus Hegiræ [illegible] 17. Januarii vicesimo [illegible]ul-evel celebrabatur 9 feria ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Soleimanes thronum regium conscendit.

(87) Expugnatam Albam Græcam dicunt *Annales Turcici* anno 927, Ramadzanis 25. Cœpit annus 927, anno 1520, Decembris 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521, Augusti 4; ergo Ramadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

(88) Capta fuit Rhodus juxta *Annales Turcicos* anno 929, mensis Sepher 3. Cœpit annus 929 anno Christi 1522, Novemb. 20, fer. 5. Decembris 22 Sepher mensis 3. Differt biduo Chronicon ab aliis.

Γίνωσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σουλτὰν Σουλαιμὰν εἶπεν αὐτῷ, Ἐν πόσῳ καιρῷ; Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἔφη, Τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἢ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν χρεία, ἔφη ὁ σουλτὰν Σουλαιμάνης, ὅτι « Ἐὰν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφᾶν ὅσον θέλῃς. » Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίαν· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσεν, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμουμένων εὑρέθη ἀληθῶς ὁ Ἑβραῖος. Ἦλθεν δὲ ὁ Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λοφᾶν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ ἀφεντὸς, καὶ λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἄλλας πλείστας τιμάς. Ἠρώτησεν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἢ κακίᾳ φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς; ἐδιδάσκετον ὑπὸ τὰς μαντείας αὐτοῦ, ἔφη, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ, ὅπου εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλλει νοῦν ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλέα ὅστις ἔνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ σοῦ κράτους καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουν τὸ ἔργον. Ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. Καί τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασιᾶς ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς, εἰπὼν αὐτῷ· « Σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ Θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μέν εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δυνάμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν καὶ θεομάχοι· εἰ δέ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφες; ἡμᾶς; τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν. »

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα· Τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερβήσιδες, καὶ ὑπῆγαν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῳδίαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάσαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ φωνὰς ψαλμῳδίας, τὸ *Χριστὸς ἀνέστη*. Καὶ ἀκούσας σπουδαίως ἔδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀφεντός. Ὅστις ἦλθεν σωματικῶς, καὶ ἄκουσεν, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, κελεύσας ἵνα ἀναβοῦν εἰς τὰ ἀνηχούμενα. Νὰ σκοπεύσουν μήποτέ ἐστιν ἐξ ἀνθρώπων, ἢ τοιαῦτα ἐνέργα. Καὶ εὐθὺς ἐξέλοιπεν καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ψαλμῳδία. Καὶ πάλιν ὥρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτὸς Πυριπασιᾶς ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμήν.

Εἰς τὰ ,αφκβ' Ἰουλίῳ ἐπῆρεν ὁ Σπανίας (89) τὴν Γένουβαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λε' χιλιάδας.

Εἰς τὰ αφκγ' ἀπεστάλη ὁ Αἰχμάτη Μπασιᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ σουλτάνου Σουλαιμάνη εἰς τὸ Κάερο; ἵνα ὁρίζῃ αὐτό. Ὅστις; διὰ φθόνον διότι ἠγάπα ὁ ὀηθεὶς Ἀμηρᾶς τὸν Πραι-Μπάσιαν, ἀνυποστάσετι, καὶ

A. M. A. C.

7930 1522 re erant, dictis, sultanus Suleimanes hæc ei dixit: « Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam, » scriptoque de ipsi præstanda mercede cavit. Fasces itaque imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, imperatoremque constituant quemlibet, quo duce adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o sultane, rescindere et avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant. Ipse ergo cum suis protosymbulis seu veziris de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu et proposito retraxit, eumque sic affatus est: « Mi sultane, tam magnæ ac arduæ res nonnisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin et adversus Deum pugnare deprehendamur. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere. »

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, et ad S. Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentes portas conspexere, audieruntque voces canentium hymnum, *Christus resurrexit*. Quod ad sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit et vidit oculis suis, jussitque ut attenderent ad resonantes istos cantus, perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane deficit, et contra eum rebellat: omnesque, qui in fide et obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) *Ο Σπανίας*. Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta

ἐγίνεν ἀντάρτης (90). Καὶ ἔκαψεν ὅλους ὅσους εὗρεν ὅπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ῥηθέντος Ἀμηρός· οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὕψωσαν τὸν ῥηθέντα Μπάσιαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν σουλτάνον, οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμβουριάρις (91) εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ ἔστειλεν ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς, καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν ὁποίαν κεφαλὴν ἔκδειραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀχμάτης, ὁ νεωστὶ σουλτάνος ἐσύναξεν ὅλους τοὺς Ἑβραίους τοὺς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἔκαψέ τους, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐδήμευσεν, ὃς ἐσύναξεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἄπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνεργοῦ τοῦ ῥηθέντος μεγάλου ἀφεντὸς τοῦ Χουλαιμάνη ἐσκότωσαν μέσα εἰς τὸ λουτρὸν τὸν ῥηθέντα Ἀχμὰτ Μπασία, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὅλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ μεγάλου ἀφεντός.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς ἐξέβαλε πολλὰς φαμιλίας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ῥωμανίας, καὶ ὑπῆγέ τας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ παρελθὸν ἐγίνετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην· εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Περίαν, καὶ εἰς τὸν Μωραΐαν σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αὐγούστου εἰς τὰς η' ἐπέρασεν ὁ Κούρτουγλης μετὰ κατέργων καὶ φούστων, καὶ ὑπῆγε τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἕνα κάστελλον.

A. M. A. C.

6930 1522 illum Bassam sultanum proclamarunt : hujus frater in Morea Flaburiaris, id est Sangiacus, erat : quem Methonæ per satellites illuc missos Amiras capite truncari fecit ; abscisso capiti pellem detraxerunt, et Constantinopolim asportarunt.

7031 1523 **204** Ahmetes vero nuper Cairi sultanus renuntiatus, cunctos suæ ditionis Hebræos simul contractos interficit, eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrasit.

Eodem anno, magno sultano Suleimane auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus necatur : rursusque universa Syria sultani imperio subjicitur.

Eodem anno prædictus Amiras ex Romaniæ, id est Thraciæ, oppidis familias multas in Ægyptum et inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem sæviit, præcipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corfunium, Zacynthum, Artam, Joannina, Peria : Moream passim Athenasque invasit.

Eodem anno, Augusti die 8, in Apuliam triremibus dromonibusque Curtugles trajecit, istiusque provinciæ partem populatus est, et castrum unum occupavit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) De Ahmetis Bassæ rebellione nullum verbum facit Leunclavius. Jacobus Bosius part. III, *Hist. militiæ et religionis Hierosolymitanæ* lib. II, de Mustapha Bassa Soleimanis, sororio in Ægyptum misso, et ab Arabibus Syrisque Alcairum, post cæsum ejus exercitum, compulso ac obsesso, historiam breviter descripsit. Ut illum liberaret rebellesque in ordinem cogeret missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventus sui famam pavore perculsis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis sultanus paulo post salutatur : quem ut reprimeret Soleimanes Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit. Territi, qui ad Ahmetem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane redire possent, errorisque veniam obtinere, illum in balneo se religionis causa lavantem obtruncant.

(91) *Φλαμπουριάρις*. Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

INDICES.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.

—

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ECCLESIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ.

ni liber de Officiis in hac nova editione incipit a col. 25; desinit 428; inde exorditur opus de Originibus CP. cui peculiaris index tribuitur.)

—

ιτιάριος 246.
ην διαιωνίζουσαν ποιεῖν 75.
ίριον 268.
ρωτόν 38.
94.
ιμα 96, ἐγιάσματος μεταλαμ-
ειν 79.
ιμὸς μέγας 306.
94.
ύνη 120.
πνίαι 72, 320.
ν ἔχω 29, 30.
μιάζειν 85.
μιαστής 85, 198.
μιον 198.
ος ποταμός 255.
ουλα 14, 228.
5, 221.
καὶ ὕδωρ ζωοπαρόχου πλευ-
; πεπληρωμένα θερμότητος
.
θῆναι εἰ συμβῇ κυνηγετοῦν-
βασιλέα 39.
ίστου Θεομήτορος ἀγρυπνία
ὕμνος 321, 324.
ιτα δέκα ἐννέα 304.
ιβω 301.
οῦν 75.
τολις 108.
τηριασμός 87, 354.
ύτως 8.
της ὁ τῆς Κρήτης Ἀνδρέας
).
ύω 30.
αὶ, ἀλλάγματα 67, 68, 313.
ιον 200.
ιμάριον 31, 254.
ισειν 67, 135, 313.
ν, ἀλόγιον 25, 37, 200,
.
ν 89, 357.
κίνητος στάσις τῶν διακόνων
.
άλιος, ἀμηρᾶς, ἀμηραῖος 243,
.
υλλα 149, 275.
9, 101.
ίθρα 78, 89, 91, 93.
ιτὸς θρόνος 21, 239.
βάζω 7, 8, 11, 21.
ρεύεσθαι 7.
ρευόμενος βασιλεύς 88.
ιος 68 *not.*

ἀνάκαρα 31, 254. ἀνακαρισταί 31, 49.
ἀνακτίζεσθαι 41.
ἀναλόγιον 44.
ἀναλογεῖον 274.
ἀναλώματα βασιλικά 98.
ἀναπίπτω 301.
ἀναστάσιμον τροπάριον 73.
ἀναστήλωσις τῶν σεπτῶν εἰκόνων 345.
ἀνδρῷα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια 122.
ἀνεπίληπτος 149.
ἀνερωτήτως 45.
ἀνεψιός 8, 18.
ἄνευ δ' ὧν εἴρηται 106.
ἀνοίκειόν ἐστι 105.
ἀντ' αὐτοῦ 84.
ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφραγῖδος ἡ τοῦ βασιλέως πρόβλησις 105.
ἀντίδωρον 288, 365.
ἀντιθυμιᾷν 96.
ἀντικαθίστασθαι εἰς τόπον θανόντος 376.
ἀντιμίνσια 145 *sq.*
ἀντίπανα 224.
ἀντιπρόσωπα 147.
ἄνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς πηγὰς, παροιμία 144. τὰ ἄνω κάτω ποιεῖν *ibid.*
ἀξίωμα 7, 8, 16, 141. ἀξιώματα ἀρχοντικά 135, 161.
ἀξιωματικοί 97, 173, 350.
ἀπαράλλακτα συνήθων ἁγίων εὐχων 139.
ἀπαριθμεῖσθαι 7.
ἀπέρχεσθαι 79, 80.
ἀπήμων ὁ πόντος 119.
ἀπληκεύειν 245.
ὁ ἀποβαλὼν τὸν τεθνεῶτα 106.
ἀποκαλύπτειν κεφαλάς 90.
ἀπόλυσις 68.
ἀποπάττειν 73, 327.
ἀποσπογγίζω 71.
ἀποστολικαὶ παραδόσεις 86.
ἀποτελοῦμαι κτύπον 57.
ἀργυρένδυτος 361.
ἅρμα 40.
ἁρματοῦν 270, 350.
ἄρτου κλάσμα θέλεις φάγωμεν 188.
ἀρχή 165.
ἀρχιδιάκονος οὐ διὰ ἀρχοντικίων γίνεται 164.
ἀρχιερατικὰ στολίσματα 137. ἀρχιερατικὴ φιλοτιμία 164.
ἀρχιμανδρῖται 105.
ἀρχιστράτηγος 283.
ἀρχοντίκια 164.
ἀρχοντόπουλον ἄσκεπές 52, 228.
ἀρχῳὸς τῶν μελῳδιῶν ὁ δομέστικος 176.
ἄρχων μέγας 136. ἄρχων ἐκκλησιων, εὐαγγελίου, κοντακίων, μοναστηρίων 5. ἄρχων τῶν φώτων 5, 145.
ἀσεκρήτης 142, 241.
ἀσπρίζειν 239.
ἀσπροκόκκινος 26.
ἄσπρος 239, 379.
Ἀτραβατικαὶ χλαμύδες 335.
Αὐγουστεών 88, 355.
αὐθεντεῖν 232.
αὐθέντης 16.
αὐθεντόπουλος 228, 232.
αὐτοχείρως 62.
ἀφαιροῦντες καπούτζια γονατίζουσι 75.
ἀφορίζειν 157.
ἀχειροποίητος τοῦ Χριστοῦ εἰκών 322.
ἀχθοφόρα ζῷα 245.
ἀχρύσωτος 23.
βαθμίδες 89.
βάϊον 91 βαΐων ἑορτή 97, 311.
βαΐουλος 112, 210, 311.
βαλάντιον 121.
ἐν τοῖς βασιλείοις 356.
βασιλεοπάτωρ 175.
βασιλικὸν αμιεῖον 246.
βερικοκκόχροος 19.
βέστια 246.
βηλόθυρα 288.
βῆμα 149.
βίγλη 22 84.
βιγλίζω 84.
βιγλίσοντες 84.
βλάτια συνήθως πολιτευόμενα 20. ἑκατόν 236.
βλάτιον 19, 20, 21, 22, 25, 50, 236, 237, 292. βλατιον κώδικι ἐοικὸς, δεδεμένον μετὰ μανδυλίου 51, 237, 292.
βλάτιος 19.
βλέπειν τὰς εὐχὰς ὄπισθεν τοῦ ἀρχιερέως 138.

τοῦ βα-
106.
ιουδαίων 319.
ῥυθμὸν καὶ τάξιν
ατα καὶ μελῳδούς
α κυριακὴ 334.
λή 225.
ἱερὰ λίθοις κοσμού-
63.
163.
κός 14.
206.
; 154.
ιοῦν, κάνστριον, καν-
35, 136.
κανόναργος 157. κανό-
ου ἀκολουθία 320.
127.
ίρων αὐτῶν 49.
75.
ζουσαι τουφία μικρά
κάστρα, καστροφύλαξ,
ίστης, καστροκτισία,
ον, καστέλη 271.
ένων δικαιοδοτεῖ 127.
127.
64.
ν 50.
ρ-ίαν συνέρχεσθαι 120.
; 87.
προκαταλαμβάνειν 107.
ης τιμίας ἐσθῆτος τῆς
82, 344.
κατακηλητικό; 119.

νού 47.
οἰκέταις 127.
ὁ ἐπὶ τῶν
ιμενεῖα 365.
ιστῶν 168.
ῦναι, κατουνο-
ἐπιμέλεια 130.
ος ἕως κάτω 22.
18.
μερικοί 85, 349.
α χαλιναρίου 14, 227.
α νομίσματα 98.
ύλλα 256.
οχεῖον 275.
ύς διδόναι ἐν τῷ ἄμβωνι 151.
κλίδες 134, 361
ὰ κινναβάρεως ἄκρα λαμπάδος βεβαμμένα 45, 256.
κίτρινα φορέματα ἄνευ μαργελλίων, πένθιμα 106.
κιτρινοηέρανος 26.
κλαπωτός 233.
κλίβανον 37. κλιβανάριοι 266. ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια 224.
κοιαίστωρ 24.
κοίμησις τῆς θεοτόκου 342.
τὰ κοινὰ διοικεῖν 377.
εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατήνεγκε 8.
κοιτών 34.
κόλλις, κόλλαβος, κολλίκιον 295.
κόμβος 17, 234, 355.
κομενταρίσιος 136.
κόμπος 19, 234.
κόμπωσις 14, 30.
κόνδυλος 17, 19.
κοντά 181.
κοντάκια 139, 155.
κοντάρια 93.
κοντολέων 181.
κοντόν 139, 181.
κόντος 181.
κοντοσταῦλος 181.
κοντοστέφανος 181.
κόπου συμμεριστής 118.
κοπριτόριον 226.
κορτελίνοι 266
κόρτη 266.
κορυφάδη τουφί; 227.
κορυφάντιον 241.
κυρυφή 91
κουβουκλείου θείου χαρτουλάριος 191.
κοῦπα 245.
κουροπαλάτης 184.
κουροπαλατίκιον 184.
κουρσεύειν, κουρσεύοντες 254, 255. κουρσευόμενα, κοῦρσον *ibid.* ἀπὸ τοῦ κούρσου 85.
κουρτζουβράκια 70, 318.
κράκται 93, 164.
κρατεῖν, κρατῶν 106.
κριτὴς ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων 4.
κρυστήρια 108, 383.
κτήματα τῆς ἐκκλησίας 3.
κρεωφάγος καὶ τεσσαρακοστή 59.
κρούειν βαρέας καὶ σιδηροῦν 154.

Κυριακὴ ἀντιπάσχα 331. νέα *ibid.* ὀρθοδοξίας 345. νέα τοῦ Θωμᾶ 334.
κύριος καὶ αὐθέντης ταυτοδύναμον 16. κύριος 174.
κωθώνιον 78.
λαιῷ τῶν ὤμων περιτίθεται τὸ ὠράριον 168.
λακίζω καὶ τζακίζω 247.
λαμπαδάριος 44, 68.
λαμπάς, 45, 67. μετὰ λαμπάδων δεποτάτοι 160.
λαμπροφορεῖν 106, 380.
λαοσυνάκτης 6, 154.
λεία 255.
λεῖος 17.
λεκάνη 70.
λεπτὰ ὄργανα 49.
λευκοφορεῖν 380.
λευχειμονεῖν 106.
λήξεως μακαρίας 118.
λιθάρια ἐμπεπηγμένα κυκλόθεν 91.
λιτανεύειν 346.
λιτή 5.
λίτρα χρυσίου 77.
λογάδες τῶν μονοτρόπων 346.
λόγιον φάσκον 51.
λογογραφεῖν καὶ λογογράφος 134.
λογοθέσια πέντε σεκρέτων εὐαγῆ 118.
λογοθέτης γενικός 186.
κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται ὅλον 317.
λούρικον, λουρίκιον καὶ λώρικον 239, 240.
λῶρον 268.
μαγκλάβιον et μαγκλαβῖται 268.
μανδύη, μανδύον, 168. μανδύας ὀξύς 91, 105, 379. μανδύαι ἐπισκόπων ἔχοντες ποταμούς διὰ τὸ διδακτικὸν ὀφείλειν 379.
μανδύλιον 51.
μανίκια 63, 64, 167.
μανουάλιον, κηρομανουάλιον 275.
μαππάριον 224.
μαργαριταρεῖνος 13.
μαργάροις κοσμούμενα σκεύη καὶ καλύμματα ἱερά 161.
μαργέλλια 224.
μαρέσχαλκος 179.
μαρσύπιον 121.
ματζοβάρβουλον 243.
ματζούκιον 245.
κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται ὅλον 317.
μαῦρος, μαυροθάλασσα 239.
μβασίας 112.
μέγας 117.
ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου 62.
μεγαλολογῖται 42, 271.
μεθόριον 58.
μεθύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τοῦ πλήθους ἄνθρωποι μετὰ τὸ γεῦμα 32.
μελανειμονεῖν 106.
μελλονύμφη 107.
μεταγραφέντα διὰ γραμμάτων Ἑλληνικῶν 139.
μετάληψις ἁγία 5. τῶν θείων μυστηρίων 164. εἰς μετάληψιν ἁγίαν εἰσάγειν 145.
μέταξα 93, 302.
μετάστασις τῆς Θεοτόκου 343.

μέχρι ἱκανῆς ὥρας 32. μέχρι πάντας νιφθῆναι 71.
μηδική 362.
μήνυμα 375. μήνυμα ψηφισθεὶς ἢ ἐκλεγεὶς δέχεται 102.
μινσάλιον 62, 63.
μίνσος 58.
Μιχαὴλ ἀρχιστράτηγος 284.
μονάμπουλον 149, 276.
μοναστήρια περατικά 122. λεγόμενα σακέλλη, σακούλιον 124.
μονὴ σεβασμία 80, 340.
μονοκάβαλλοι 26.
μουζάκιον 13, 226.
μουσιοῦν καὶ διὰ μουσίων καλλωπίζειν 226.
μπάλλα, μπαΐουλος 112, 330.
μυστικῶς 90.
νεαραί 232.
νενομισμένον τι 89.
νεοφώτιστοι 145.
νηστεία οὐ γέγραπται 334.
νιπτήρ 70, 71, 318.
νομικὸς, νομοδότης, νομοφύλαξ, νουμμοδότης 156.
νιτοφόρα ζῷα 245.
ξηραμπέλιναι χλαμύδες 335.
ὀπὸ καὶ διὰ ξηρᾶς 107, 108.
ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ 83.
ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων 11, 59, 141.
ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων 141.
ὁ τοῦ σακελλίου 124.
ὀθόνη, ὀθόνιον 170.
οἰκειακὰ 10. οἰκειακοί 86.
οἰκειοχείρως 100.
οἰνοχοεῖον 300, 301, 337.
ὀνομαστί 61.
ὀξύς 13. ὀξὺ καββάδιον 100.
ὅρθια φέρουσι σκῆπτρα 38.
ὁρίζει αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ ἔτη 55.
ὀφειλομένη ἀποδίδοσθαι τῷ βασιλεῖ τιμὴ 75.
ὀφειλούσης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως καιρός 168.
ὀφφίκια, ὀφφικιάλιες 28.
παιζνιωται 288.
παιδόπουλον 33, 228.
παναγία 298. παναγίας ὕψωσις 299.
παναγιάριον 298.
πάναγνος 322.
πανεύφημοι ἀπόστολοι 81.
πανίον 38, 268.
πανυπερσέβαστος 177.
παπαλήυρα 170.
παπᾶν ποιεῖν 210.
πάπας, πάππας, παπίας 188.
παπούτζια 38, 318.
παραγενομένου βασιλέως 120.
παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης 185.
παραμονή 273. παραμοναί 265.
παράσημα οἰκεῖα 73.
παραστάσις 34, 44, 77.
παρδόβαλλοι 108.
παρεκβολαί 111.
παρεκκλήσια 125.
παροιμία ἄνω χωρεῖν τὰς πηγὰς λέγουσα 144.
πάσσειν 327.
τὰ πατρια 111.
πατριαρχης ἐν τῇ παρειᾷ ἠσπάζετο τὸν πάπαν 120.
πέζευμα 29.
πεζεύω 14, 29, 3, 348.
πεζῇ 97.
πενταμοιρία 255.
ἡ περίβλεπτος 80, 341.
περιοδευτής 162.
περιποίησις 41.
περιτμήματα λεπτὰ τῶν δερματίων, ἀφ' ὧν τὰ πιττάκια 133.
περίχυτος 14.
πετάλιον 45.
πηγή 381.
πιγκέρνης 55, 56, 58, 184.
πιλατίκιον 49, 293.
πιττάκια 133, 164.
πλάγιον 25. ἀκολουθεῖν 82. πλαγίως ὑποχωρεῖν 60.
πλατέα μαργέλλια 22.
πλατύ 237.
ἐπὶ τὸ πλεῖστον 32.
πλησιόχωρος 102.
ποδαί 161.
ποδέα 161. ὁ ἐπὶ τῆς ποδέας 6, 161.
ποιεῖν τὰ ἄνω κάτω 144. ποιεῖν ὀφφίκιον 179. ποιεῖν τοὺς ἀργούς 157.
ποιμαντικὴ ῥάβδος 233.
πολλὰ ἔτη 46, 55, 56, 278.
πολυχρόνιον, πολυχρονίζειν 52, 55, 163. πολυχρονίου εἶδος 46.
πορφύρα, πορφυρογέννητοι 302.
πορφυροῦν κιόνιον 79, 339.
πρίγκιπος ἀξίωμα 175.
πριμμικήριος ἀναγνωστῶν 6. ταβουλαρίων 6, 154.
προβάλλομαι 66.
προβλησις 99, 101, 374.
πρόεδροι 377.
προέλευσις 355.
προεόρτιον 305.
πρόθεσις 363.
πρόθυρον τοῦ βήματος 74.
προκαυήμενος 26. προκαθεῖσθαι τῶν ἀρχιερέων 120.
πρόκυψις 51, 48, 56, 253.
πρόμαχοι, 255.
πρόνοιαν ἔχει πάντων κτημάτων οἰκονόμος 120.
προνόμια 87.
προπορεύεται λαμπαδάριος 68.
προσαγορεύειν 95.
προσχαρτερεῖ μέχρι τραπέζης 56.
προσχεφάλαιον 299.
πρόσφυγες 131.
προταγὴ 353.
προτάττω 86, 353, 354.
πρωϊαίτερα 145.
πρωΐας νήφουσι πλήθους ἀνθρωποι 32. ἐκ πρωΐας 86. κατὰ τὴν πρωΐαν 32.
τὰ πρωτεῖα 165.
πρωτεκδικος 131.
πρωτοασηκρῆτις 142, 241.
πρωτοῖερακάριος 24.
πρωτοκανόναρχος 156.
πρωτοκυνηγός 10, 24, 39.
πρωτονοταριος 26, 41.
πρωτονωβελισσιμοῦπέρτατος 377.
πρωτοπαπάδης 150.
πρωτοπαπᾶς 150.
πρωτοπρόεδροι 377.
πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον 175. τὸ πρῶτος 377.
πρωτοστράτωρ 9, 32.
πρωτοσύγκελλοι 165, 376.
πρωτοψάλτης 152.
πτερνιστήρια πτερνιστῆρες 226.
πυρακτεῖν, πυρακτοῦν, πεπυρακτωμένον ἔσται πάντως 259.
πυρεκβόλος, μετὰ πυρεκβόλων σταυρός 249.
πωγωνάτεον 141.
ῥαβδοῦχοι 184.
ῥαφὴ κατὰ ῥαφὴν χαρτάρια 15.
ῥηγάδες 178.
ῥῆγες 32. ῥηγὸς ἀξίωμα 173.
ῥήτωρ 144.
ῥίζα 13.
ῥόγα 260, 311.
ῥογάτορες 260, 311.
ῥογεύειν 260, 311.
ῥομπέρτος, ῥοπέρτος 112.
ῥομφαῖα, ῥομφαιοκράτορες 99.
ῥουχαρεῖον 31.
ῥοῦχον 223.
ῥυθμίζεται τάξις καὶ στάσις τῶν διακόνων χρόνῳ 164.
σάββατα δευτερόπρωτα 145.
σαγή 253.
σάγισμα 30.
σάγμα 252. σαγμάρια *ibid.*
σακέλλα, σακέλλη, σακέλιον, σάκελις, σακελλάριος, ὁ τοῦ σακελλίου 121.
σάκκος 313.
σακούλιον 124.
σαλίβα 243.
σεβαστοκρατόρισσα 108.
σεβαστοκρατωρ νέον ὀνοματοποιηθεὶς 174.
σεβαστός 8, 9, 12.
σέβετον 245.
τὰ σεῖα 222.
σειρά 17.
σειρομάστης 242.
σεκρετικὸς διακονητής 118. σεκρετικοί 241. ὁ ἐπὶ σεκρέτων 141.
σεκρετικὸν ἀξίωμα 141.
σέλα, σέλλα 112.
σένατον, σηνάτωρ 242.
ὁ σερίφης τὸν τελευτήσαντα χαλιφᾶν διαδέχεται 376.
σημαία βασιλική 286.
σήμαντρον 83. μέγα 154.
σημειοῦσθαι 128.
σηρική 362.
σιλέντιον 242.
σιλεντιάριος 242.
σιτάνια 294.
σκάλαι 14.
σκαρανικον 229.
σκέπιον 14.
σκέπω 30.
σκευοφύλαξ, σκευοφυλάκιον 130
σκιάδιον 220.
σκουτέλιον 63.
σκουφία 38, 268.
σκυλλομάγγονες 269.
σκυτεύς 31 *not.*
σορός 81.
σουππέδιον 63.
σπάθη, σπαθαροκουβικουλάριος, σπαθια 251.
σπιθαμιαῖον μῆκος 91.
σταλεῖς βασιλικῶς 108.
στάσις διακόνων 164.
σταῦλον 181.
σταυρίων 249, 283.
σταυροειδως 90.
στέμμα 50.
στεμματογύριον 100.

στέργω 84, 86.
στερούμενοί τινές εἰσιν ἀπ' ἀλόγων, ἁρμάτων 85.
στεφανώματα 278.
στεφηφορία 97.
στηλειός 245.
στήλη τοῦ βασιλέως ἔφιππος 28.
στηρίζεται τάξις χρόνῳ 164.
στιχάριον 166.
στιχηρὰ, στίχος 138.
στολὴ ἱερατικὴ 44. καθημερινὴ βασιλέως 47.
στολίσματα ἀρχιερατικὰ 137.
στόλος 23.
στοχαστικῶς λέγω 32.
στρατηλατίκια 13.
στρατιωτικοὶ κατάλογοι ἢ τάγματα 247.
στρατορίκιον 30, 151.
ὁ ἐπὶ στρατοῦ 83.
στρεπτόν 50.
στρογγύλη ἀσπὶς 99.
στρώσια 29.
συβαλταρέα 239.
συγκείμενον ἐκ λίθων 97.
σύγκαπνοι 377.
σύγκελλοι 376.
συγκλητικός 88.
οἱ τῆς συγκλήτου πάντες 98.
συμμεριστὴς κόπου 118.
συμπένθερος 12.
συναμμένως 78.
συναπταὶ 151.
σύνθρονος 7.
συνοδικόν 82, 346.
ἐν συνόδῳ κάθηνται οἱ τῆς πρώτης πεντάδος 4.
σύνταξις βασιλέως 48.
συνυπουργὸς τῷ κανστρισίῳ 136.
σύρμα 19.
συρματέϊνος 13, 222.
συρτά 29, 250.
σύρω 250.
σύσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς ὁ υἱὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα 299.
σφενδόνη 20, 185.
σφραγίζειν 66. σφραγιζόμενοι ἐκ δευτέρου χειροτονοῦνται ἀρχιερεῖς 104.
σφραγὶς 104, 374 *sq.* μικρὰ, μεγάλη, πρώτη, δευτέρα *ibid.*
ἀπὸ σχέδους ἀναγινώσκειν 241.
εἰς σχῆμα χαιρετισμοῦ 94.
σχιστὸν ῥοῦχον 223.
σχοινοπλόκιος 17.
σχολῶν δομέστικος 23, 264.
σωλέας, σωλεῖς 91, 92, 360 *sq.*
ταβουλαρίων πριμμικήριος 154.
τάγμα 247.
ταμπάριον, ταππάριον 224.
τάξις ἐκκλησιαστικὴ τοῦ δεσποτάτου 93. τάξιν τηρεῖν τοῦ διακόνου 137.
ταρσός 13.
τασεῖα 222.
ταυτοδύναμον 16.
τελετὴ 92, 93. τελετῶν γαμικῶν τελουμένων 108.
περὶ τελουμένων ἐθίμων ἢ ἐθῶν γινομένων 171.
ἐν τεμένει ἑκάστῳ κειμήλια 133.
τένδα 228.
τετραευαγγέλιον 317.
τετράστυλον 15.
τζαγγάς 31.
τζάγγρα 246.
τζαγγράτορες 246.
τζαγκία, τζάγκαι 252.
τζάκονες, τζακίζω 247.
τζηκούριον 243.
τιμία ἐσθὴς τῆς θεοτόκου 82.
τμῆμα 88.
τούβια 97, 227, 366.
τοῦφα, τούφια 14, 30, 227.
τραβεῖαι χλαμύδες 335.
τράπεζα ἱερὰ 96. ἁγία 161. τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀξίωμα 175.
τρεύα, τρέβα 330. τρεύα μέχρι τινὸς ὀλίγου καιροῦ 75.
τρικέφαλον 312.
τροπαιουχία 290.
τροπάρια 46 *sqq.* 138, 155.
τρούλη 242.
τρουλλοῦσθαι 242.
τυροφάγος 334.
ὑελίνη ἀμπουλλα 149.
ὕμνος ἀκάθιστος 321, 324. ὕμνος τρισάγιος 93.
ὑπαπαντῆς ἑορτὴ 80.
ὕπατος τῶν φιλοσόφων 183.
ὑπερέχω πάντων 8. ὑπερέχουσι συνετάγη 118.
ὑπέρπυρον 33, 291. ὑπέρπυρον πεπυραχτωμένον 259.
ὑπήκοον λαόν 92. εἰς τὸ ὑπήκοον εὐμενὴς 87.
ὑπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτετάχθαι αὐτῷ ὁμολογεῖ 92.
ἐν τοῖς ὑποβεβηκόσι ἦν ὀφφίκιον τοῦ πρωτεκδίκου 118.
ὑποβίβαζε τούτου τὸν Καίσαρα 7.
ὑπογονάτιον 140.
ὑποδοῦσι 108.
ὑπόθεσις 40. ὑποθέσεις ἐγκληματικαὶ 130. ὑποθέσεις ἀρχοντικὰς καὶ δημοσιακὰς λογογραφεῖν 135.
ὑποκαμισον 70.
ὑπομνήματα 156.
ὑπομνηματογράφων 136.
ὑποτασσειν 87, 354.
ὑποταγὴ *ibid.*
ὑποῦέλιος 18.
ὑπουργοὶ τῶν νοταρίων, 154, 270.
ὑπόψηφος πατριάρχης 103. ὑπόψηφος δεσπότης 100.
ὕψωσις τῆς παναγίας 299.
φαιός 19.
φακεωλίς, φακεώλιον 22, 50, 240.
φασκον λόγιον 51.
φελώνη 166.
φλάμουλον 112, 283. πρὸ ἀποτυλιχθῆναι φλάμουλα 85.
φλαμουλάριοι, φλαμπουλάρεο: 283.
φιλοτιμοῦμαι 140.
φιλοφρονούμενος 107.
φορέω, ἐφόρεσε Καντακουζηνὸς στεφάνους 101.
φορέματα, 19 *sq.* πρὸς βουλήσεως φορέματα φορεῖν 77. πένθιμα 106.
φόρος 80.
φοσσᾶν, φουσσάτον 245.
Φραγκόπουλος 155.
φυάλις 290.
φυλακὴ 124. τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπιστευμένος 184.
φυλάξεις 42.
φυτίλια 32, 255.
φωναὶ ἐθνικαί 148.
φωσσατεύειν, φουσατεύειν 244. φωσσάτον 244, 351.
τῆς φωταγωγοῦ θεοτόκου 326.
φωτισμός, φωτιστοί 145.
χαιώματα 97, 366.
χαλινάριον 14.
τοῦ χαλιφᾶ φθαρέντος ὁ σερίφης τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται 376.
χαρτάρια, κατὰ ῥαφὴν 15.
χάρτιον 16.
χαρτουλάριος 159. χαρτουλάριος ἵππων βασιλικῶν ὁ ἐπιστατῶν 160, 191.
χαρτοφυλακεῖον, χαρτοφυλάκιον 128.
χαρτῶα δικαιώματα 126.
χασεΐδιον, χάσιον 23, 244.
χειρόμακτρον 167.
χειρόρτιον 25.
χειροτονεῖν, χειροτονεῖσθαι, χειροτονία 371, 372. χειροτονοῦνται ἀρχιερεῖς σφραγιζόμενοι ἐκ δευτέρου 104. χειροτονηθεὶς 100.
χορηγέω, χορηγεῖ θεὸς εἰς τὴν γνῶσιν 102.
χοροῦ πρώτου καὶ δευτέρου δύο δομέστικοι 153.
Χριστουγέννων, Χριστουγεννῶν, Χριστοῦ γέννα ἑορτὴ 43, 273.
χρυσάσπρος 20.
ἄνευ χρυσαφίου 26.
χρυσόβουλλα 32, 256.
χρυσοηέρανος 22.
χρυσοκλαβαρικὸν σκιάδιον καὶ συρματέϊνον 221, 222.
χρυσόλευκος 20.
χρυσοῦφαντα ἐπιβλήματα 221.
χρυσοχοϊκός 14.
χώμα 51.
χωρὶς ἡγεμόνος τὸ καθόλου στράτευμα εὑρίσκεται 85.
ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ 334.
ψηφηφορεῖον 102.
ψοφεῖν τοῖς χείλεσι 149.
κατὰ τὴν ὥραν 35. μέχρι ἱκανῆς ὥρας 52.
ὠμοφόριον 94, 168.
ὡραῖαι πύλαι 347.
ὡράριον 168.
ὠρῶ 168.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE ORIGINIBUS CPOLITANIS

ET OPUSCULA QUÆ SEQUUNTUR ANONYMA.

(Hujusce novæ editionis col. 429-739.)

ἀγαθοδότης 17.
ἀδελφοποιητός 107, 135.
ἀδιοίκητος 80.
ἀκοντίας κομήτης 15.
ἀκροπολίτης 23.
ἀκρωτηριακὰ μέρη 29.
ἀλαθήτως 55.
ἄλογον 84.
ἀμβλωπιάζειν 184.
ἀμυνητί 61.
ἀνακαθαρίζειν 83, 89.
ἀνακλᾶν 155.
ἀναλύσας i. q. τακείς 91.
ἀναχωματισμός 104.
ἀνδροείκελον 39, 69.
ἀντζίσας 37 in nota.
ἀντζοκοπεῖν 37.
ἀντιζηλεῖν 34.
ἀντινύκτης 144.
ἀντιπροσώπως ὁρῶντες ἀλλήλους 9.
ἀπληκεύειν 73, 74.
ἄπληκτα 74.
ἀπόχωροι 50.
ἀπόψε 21.
ἀργυρένδυτος 144.
ἀργυροέλατος 66.
ἀριδήλως 10.
ἁρμαμέντα 75, 114.
ἁρμαμενταρεῖον 115.
ἀρνικοὶ πόδες 20.
ἀσκεῖν 97.
ἀσκεπής 131.
ἀστρονομοῦν 61.
ἄτρον 28.
αὐταρχία 8.
βαγύλαι 167.
βαΐουλος 94.
βήσαλον 136, 140.
βίγλη 179.
βίκιον 30.
βλάχνον 95.
βοοθυσία 193.
βουλγίδιον 139.
γάβος 22.
γεμάτος 81.
ἐγένετο τὸν βασιλέα ἀθυμεῖν 138.
τὸ γενικόν 19.
γονυκλινής 39, 43.
γοργονοειδής 34.
γυρίζειν 119.
γυρωθεν 41, 50, 135.
δεητικὰ πιττάκια 36.
διάφωτος 139.
διόωσιν i. e. πλήττει 185, 119.
ἐδιοικήθη ἡ γυνή 81.
διολισθέν 71.
δρομικός 17, 64, 73, 130, 147.
δωσεκαζωδον 16, 65.
ἐδόμαριος 36.
ἐγχιασμένοι 140.
ἐγχόρηγος 22.
εἰκονοκαύστης 98.
εἰς β, νομίσματα ὠνήσατο τὸν τόπον 88. 99, 134.
ἐκβάλαι 175.
Ἑλλαδικός 86.
ἔμπτυσμα 40.
ἔνζωδος 19, 44, 60.
ἐνθήκη 19.
ἐνθρονιάζειν 148.
ἐνίστορος 54.
ἔξαμον 45, 66.
ἐξέρκετα 180.
ἐξόδιον 47.
ἔξοδος 142.
ἐπαρχῶν τὸν φόρον 28
ἐπιβαρύς 95.
ἐπίκουφος 53.
ἐπικυροῦν 83, 93, 96, 99, 102, 122. Cf. προσκυροῦν.
ἐπισκοπεῖν 71, 183, 189.
ἐπιστατεία ὑπάτων 12.
ἑπτάσκαλος 76.
ἐργοδόσιον 21, 74, 118.
ἐργοστάσιον 21.
ζωστή 108, 125.
ἥκασι 20, 47, 48, 53, 60, 142, 176, 192.
ἡκέναι 192.
ἥλατο i. q. ἥλασεν 184.
ἡλιακός 86.
ἡλιοκέφαλος 176.
ἡσυχήσας 118.
θαρρεῖν 189.
θεαμάτιον 30.
θεματικοί 35.
θεμάτιον 31.
θέσις ἀστρονομική 30.
θηριοδέκτης 167.
θηροκόμος 39.
θησαντες 80.
θρησκεύματα 16.
θρονίζειν 89.
ἰδικόν 19.
ἰκρίωμα 139.
ἰνδάλμα 176, 177.
ἱππόσυνος θεός 169.
ἱστορεῖν 37, 77, 176.
ἱστορίαι λίθιναι 46.
καγκελλοθύριον 131.
καθαρίζειν 28, 31.
κάθισμα 134.
κάλαμοι ῥιφέντες 16.
κάμνειν βήσαλα 140.
κάμπος 26.
κανδήλα 36.
κανόνων ποιηταί 98, 123.
καραβίτζιν 80, 81.
καραβοκουμπάρη 80.
καρούχα 44, 64, 168.
καστελλοῦν 115.
καταφαιδρύνειν 127.
κατήνιον 35.
κατηρειπωμένον 11.
κελλίον 142.
κερατέμβολον 119.
κερατίας 119.
κέρκος 110.
κεφαλοκιόνια 143.
κιβούριον 117.
κινθήλιον 91.
κλειδόμενον 35.
κλειδώσας 139.
κοιτωνάριος 115.
κόλυμβος 19.
κόρτη 23, 41.
κουμούλιον 45, 66.
κουμπαρία 80.
κουμπάριον 81.
κούντουρον 37.
κουροπαλάτισσα 92.
κουρτῖναι 50.
κουρτοειδής 34. (κυρτοειδής 176.)
κρικέλλοι 50.
κτίζειν 21, 22, 23.
κτίσται μηχανικοί 20.
κυμβαλικός 144.
κωδικέλλιος 180.
κωδικέλλος 40.
κωλόβιον 137.
λαγαρικά 143.
λεηλατίζειν 161.
λεπτοειδής 34, 176.
λευκοφόρος 137, 138.
λεχμία χωνευτά 174.
λιθενδυτος 175.
λιθόξεστος 43.
μαΐστωρ 135, 140, 145.
μακροειδής 85.
μάνα 120.
μαρμαρεύθετος 172.
μαρμαροῦν 28.
μεγαλομάρτυρ 31, 148.
μισάγιος 153.
μνημοθέσιον 17, 127, 148.
μόδιον 45.
μονή 25, 73.
μοῦλαι 93.
μουσεῖα 148.
μουσιοῦν 141, 144.
μουσίωμα 147.
μύαξ 139.
μυδρών 22.
ξενοτάφιον 102.
ξηραμπέλινος 28.
ξυλόστεγος 16, 17, 73, 147.
ξυλότρουλλος 89, 124, 147.
οἰκονομεῖον 19. οἰστρολατήσας i. q. οἴστρῳ ἐλαθείς 114.
ὁλκὸς ὑδάτων 15.
καθ' ὁλόκληρον 161.
ὀπτανθῆναι 98.

ὀρθομαρμαροῦν 141.
ὀρθομαρμάρωσις 140, 141
ὀστιάριος 133.
ὀψικεύειν 60, 180.
ὀψίκιον 79.
παιγνιώτης 80.
πάκτον 21, 66.
παλατῖνοι ἄρτοι 16.
πάμβρεφοι 155.
παντάπορος 163.
παντούρωμα 110.
παντούρωσις 144.
παρασκευή 15.
πατοῦν 19.
περσίκιον 145.
πηγανούσιος 141, 175.
πινσός 82, 136, 137, 138, 141.
πιστωρεῖον 102, 118.
πιττάκια 35.
πλακωτός 22, 104.
ποδέα 41.
ποδίσκος 54, 69.
ποιεῖν δέκα μῆνας 20, 97, 101.
πολυποικιλία 143.
πονολύτρια 91.
πόρτα 25, 43, 47.
προδώσαντες 79.
πρόκενσον 79.
προσκυροῦν 127, 142, 147.
προσχειριάριος 135.
ἐπύθετο τοῖς συνοδεύουσι 176.
ῥεγεωνάρχης 28.
ῥίγλον 45.
ῥόγα 48.
ῥογεύειν 48.
ῥοδοποίκιλος 141.
σαγμάριον 139.
σαργάνη 175.
σηκοῦν 51.
σημειοφορικά 30, 41, 50.
σκάλωσις 144.
σκαπούλιον 49.
τὰ σκάριφα 147.
σκεπάζειν 37, 52, 89, 131.
στάμα 17, 40, 60, 168.
στεφαναία πέτρα 134.
στεφάνη τείχους 6, 12.
στήλη καθεζομένη 38.
στηλοῦν 33, 34, 42, 58, 60
στηλωτικός 55.
στιχηρά 123.
στοιχεῖον 56, 59, 185.
στοιχειοῦσθαι 35, 36, 52, 55, 69, 124, 185.
στρογγυλόστεγος 111.
στυράκιον 127.
συγκαπή 19.
συμπτωθῆναι 83, 110, 120, 126.
συμπτώμενον 78.
συνδρομή 93, 122, 143.
συστημάτιον 69, 131.
σφενδών 19, 123.
σφιγκτούριον 145.
σχηματογραφία 25, 75.
σωματοπρᾶται 50.
σωτηρίκιος 180.
ταξεώτης 36, 68.
τελειωθῆναι i. q. ἀποθανεῖν 192.
τετραδίσιος 37, 43, 83.
τετράϊππος 143.
τετραπέρατος 57.
τζυκαλάριοι 25, 69.
τζυκανιστήριον 19, 22, 82.
τραβέα 28.
τριακοντάφυλλον 73.
τροῦλος 141, 143.
τρουλοῦν 141.
τρουλλωτός 82.
τυμβοσύνη 9.
τύπος 101.
τυποῦν 143.
ὑγροπίσσιον 146.
ὑποκαμισοβράκιον 145.
φακεώλιον 145.
φαμιλίαι 20, 21.
φαρμακολύτρια 106.
φθαζόμενοι 174.
φιλιππόδρομος 133.
φουλκίζειν 85.
φουλκόλητος 85.
φυλακίτης 160.
χαλᾶν 144, 146.
χαλκέγχυτος 175.
χαλάστρα 165.
χαραγή 176, 180.
χελάνδιον 125.
χριστοκάμαρον 108.
χρυσέγκαυστος 61, 177.
χρυσέγχυτον 174.
χρυσεμβαφής 34.
χρυσέμβαφος 29, 34, 39.
χρυσικὴ ποσότης 138.
χρυσοκάμαρον 107.
χρυσοκέραμος 116.
χρυσόπλαστος 29.
ἐκ χρωμάτων στήλη 38.
χυμευτὸν χρυσίον 142.
χύνειν 49, 136, 141.
χύσας 104.
ψῆφα 88.
διὰ ψηφίδων εἰκών 77. στήλη 65.
ὡροσκόπει καρκίνος 17.

INDICES

IN

DUCÆ HISTORIAM BYZANTINAM.

—

GLOSSARIUM

VOCUM GRÆCO-BARBARARUM.

—

A

Pag. 33. *Ἀπληκεύειν.* Πληκεύειν. Πληκεύων ἦν. Eruditissimus vir Ismael Bullialdus Ducam per apocopen τοῦ α scripsisse putat. Constantinus in Tact. ἵνα πληκεύῃ ὁ στρατὸς εἰς ἀραιωτέρους τόπους. Meursius rescribebat ἵνα ἀπλικεύῃ, ut statim ibidem scribitur bis aut ter. Leo, *Tactic.* cap. XIII, § 15. Καὶ ἐν ἑτέρῳ πλήκτῳ ἀπελθεῖν. Idem M. legebat, ἀπλήκτῳ. Est autem πληκεύειν, seu ἀπληκεύειν, castra metari, vel divertere. Theophanes in Heraclio: ἠπλήκευσαν πλησίον Νινευὴ τῆς πόλεως. Vide ad Cedr. et Histor. Ecclesiasticam Anastasii in ἠπλήκευσεν.

Pag. 68. *Ἀποκρησιάριος.* Ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Apocrisiarius. Vide ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 84. *Ἄρματα.* Arma. Auctor Græcob. Νασύρουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν, ὁμοίως καὶ τ' ἄλλα μικρὰ μεγάλα παραυτα καὶ ναταξερματωσουν· κυπία τε καὶ ἄρπενα καὶ ἅρματα παντοῖα. Vide ad Cedr. Nicetam, Anastas. et Const. Manassem.

Pag. 171. *Ἀρχιευνοῦχος.* Archieunuchus, primus Eunuchorum.

Pag. 152. *Ἄσπρον.* Asprum. Numi genus argenteum. Est enim ἄσπρον, album [illegible] in Iliad. Græco-Barb. λευκώλενος, ἄσπρες ταῖς ἀγκάλαις. Dixi ad Nicetam et Anastasium.

Pag. 54 et 58. *Αὐθέντης.* Αὐθεντία. Dominus, dominatio. Hinc αὐθεντίζειν et αὐθεντεύειν. Index Græco-Barb. Homericæ Iliad. παντάνακτες, οἱ πάντα ὁρίζοντες, καὶ αὐθεντεύοντες. Ducas pag. 62, 69, 129. Αὐθεντίζειν apud Theophanem. Anastasius vertit, præsumptuose gerere, in *Histor. Eccles.*, atque ita accipiendum videtur αὐθεντικῶς apud Codinum in παρεκβολ. Ἔτι δὲ ἐώρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώπτευσαν. Idem Anastasius, αὐθεντικῶς, auctorabiliter vertit. Hodie ἀφέντης et ἀφεντία, dominatio, apud auctorem Chronici quod subjicitur Ducæ. Vide ad Cedren. et Nicetam.

B

Pag. 100. *Βάλκα.* Barca. Matthæus Paris. in Henrico III. *Locutus fui cum quadam barca.* Vide ad Nicetam.

Pag. 35. *Βάνδον.* Vexillum. Vide Glossar. ad Cedr. et Theophylact. Simocat.

Pag. 98 et 103. *Τὸ Βασιουλικόν.* Vide ibid. Not. et ad Nicetam.

Pag. 6. *Βεζήριδες*. Vesiri, *visirs*, consiliarii.

Pag. 192. *Βεστιπρατήριον*. Vestium forum. Vide ad Cedren. in πρωτοβεστιάριος, et Nicetam in βεστιάριον. Et ad Const. Manass.

Pag. 155. *Βίγλα*. Vigilia, custodia. Continuator Theophanis in Theophilo, καὶ τοῦ τοιούτου στόλου ἀρχηγὸς ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος οὕτως Ὠορύφας λεγόμενος. Utuntur Leo et Basilius in *Naumachicis*. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastasium.

Pag. 99. *βικάριος*. Vicarius. Vide ad Anastasii *Hist. eccles.* in ea voce.

Γ

Pag. 107. *Γαλεώτης*. *Galiote, Brigantin.* Galea minor diminutivum τῆς γαλέας, vel γαλαίας. Nam utroque modo scribitur. Leo, *Tact.* cap. XIX, § 74. Καὶ τὰς γαλέας. In § autem 10 ejusdem capitis, scribitur, γαλαίας. Matthæus Paris. in Henrico I. *Navibusque rostratis, quas Galeias appellant.* Italicum *galea*, Hispanicum *galera*, Gallicum *galère*.

Pag. 111. *Γάρδια*. Παραφυλακή, Custodia, *la Garde*.

Pag. 36. *Γενητζάριδες*. Ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους οὓς καλοῦπι γενητζαρίδας. *Servos pecunia emptos, quos genitzaridas vocant.* Qui et γιανητζάριδες. Auctor anonymus : ἔχει καὶ γιανητζάριδες χιλιάδες δέκα πέντε.

Pag. 76. *Γενητζέρι*. Genitzeri.

Pag. 201. *Γυρεύειν*. Redire. Vide Gl. ad Nicet. et Indicem.

Δ

Pag. 56. *Δέσποινα*. Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8, δεσποίνης Ἄννης. Codinus, *de Offic.* cap. V, edit. Reg. num. 27, πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ (alii μάναν ἀ) καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα. Theophilus, Institut. II, tit. 6, in fine. Vide ad Nicetam. Nota obiter, μάναν pro matre. Auctor Græco-Barbarus : ἔχασε μάνα τὸ παιδί, καὶ τὸ παιδὶν τὴν μάναν. Vide ad Cedr. in ea dictione.

Pag. 61. *Δεφερδεύειν*. Defendere. Hinc δεφένδευσις, defensio. Acropolites pag. 6. Vide ad Nicet.

Pag. 147. *Διακαινίσιμος*. Diacænesimus. Vide Notas, et Jacobum Gretserum in observ. in Codinum cap. 14.

Pag. 30. *Δούκας*. Dux. Vide ad Cedrenum, et ad Nicet. in κόντος.

Pag. 87. *Δρουγγάριος*. Præfectus classi. Vide ad Cedr. et Constant. Manass. Huic suberant comites. Vide in Κόμης.

Ε

Pag. 106. *Ἐνορδίνως*. Ordine. Eustathius Il. ψ, ἐνορδίνως ἵσταντο. Theophanes in Justiniano juniore : διαταράξας τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐνορδίνους γεγονότας τύπους, al. ἐνορδίνως. Sic ἐνόρδινοι δικασταὶ dicti et ἐνόρδινον δικαστήριον, Judices ordinarii, et judicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. VII, tit. 2, et apud Constantinum Harmenop. *Epitom.* lib. I, tit. IV, § 61 et 62. Qui et ὀρδινάριοι δικασταὶ in Novella CXII, cap. 3, ἐμβαθμοι, in Basilicis, ut ὀρδινάριος ἀρχων, apud Synesium epistola CXLIV. Utrumque autem dictum ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου, sive ordine. Orus Apollo ἱερόγλυφ. cap. XCIV, al. XC, αὗται γὰρ ἑαυτὰς φυλάττουσι γρηγοροῦσαι κατ' ὀρδινον ἐν πάσῃ τῇ νυκτί. Constantinus in *Tacticis* : Ἔχοντα ὀρδίνους ἀπὸ δέκα ἕξ ἀνδρῶν. Et paulo post : Καὶ οἱ μὲν ὀρδινοι τῶν πεζῶν ἑνὸς ἑκάστου τάγματος, etc. Leo, *Tactic.* cap. IX, § 55, εἴτε ἐν ὀρδίνῳ, εἴτε ἐν παρατάξει. Eustathius ad Il. α : Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὁμηρικοῦ ὀβελοῦ, καὶ τὸ γραφικὸν σημεῖον μετήνεκται ὁ ὀβελός, ὅς ἐστι γραμμή τις εὐθεῖα προτιθεμένη μὲν στίχων, ἤτοι ὀρδίνων, ἕξω. Auctor anonymus pœnar. adversus monachos delinquentes, inter scripta Basilii M. repertus : Εἴ τις οὐκ αἴρῃ εὐλογίαν εἰς τὸν ὀρδινον αὐτοῦ. Et ibid. : Εἴ τις μεθ' ἑτέρᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου τῆς ὑπηρεσίας. Hinc ὀρδιναίως. Glossarium ms. ὀρδιναίως, ἐξῆς, μετὰ ταῦτα. Et δεδινεύειν. et προορδινεύειν. Leo, *Tact.* cap. XVI, § 51. Καὶ οὕτως προορδινεύειν χρὴ τὰ βάνδα, vel ὀρδινιάζειν. Alexius Rharturus Doct. II. Διάταξε περὶ τοῦ οἴκου σου, ὀρδινιασε τὸ σπίτι σου. Auctor Græco-Barbarus : Καὶ τ' ἄλλα τὰ ὀρδινιασε. Corona pretiosa : præparare, νὰ ὀρδινιάσῃ. Index in Iliad. Græco-Barb. Παρασκευάζει, ὀρδινιάζει.

Pag. 145. *Ἑνωτικοί*. Unitati adhærentes, et pag. eadem, ἑνωτικὴ λειτουργία. Ἕνωσις. Pag. 142.

Ζ

Pag. 188. *Ζαροβοτάραι*. Machinæ bellicæ.

Pag. 37. *Ζατρίκιον*. V. Notas, et dicta ad Cedren. in τάβλα.

Pag. 86. *Ζιχλδες*. Monachi Turcici.

Θ

Pag. 86. *Θέμα*. Provincia. Vide ad Cedrenum.

Κ

Pag. 50. *Καβούρ*. Infidelis.

Pag. 119. *Καδδηνάλιος*. Cardinalis. Theod. Bals. ad Nomocanon. Photii tit. VIII, cap. 1, ὡς καδδιναρίου. Sic in ms. cod. quo usus est Meursius, nec eget emendatione, ut ipse putabat. Vide ad Nicetam.

Pag. 25. *Κάδης*. Judex Vide Meursium.

Pag. 8. *Καθοσίωσις*. Pro, καθοσιώσεως ἔγκλημα, crimen majestatis. Dixi ad Theophilum Institutionis IV, tit. ult., § 3, et Salmasius ad Hist. A. Scriptores.

Pag. 64. *Καλόγηρος*. Joannes Moschus Limon. cap. 45. Hodie καλόγερος. Vide ad Nicetam.)

Pag. 197. *Καμπάνα*. Campana. Hinc καμπανάριον, pro turri, in qua suspenditur campana. Astrampsychus, ἐν τῷ Πυθαγορικῷ λαξευτηρίῳ, δηλοῖ εἰς ὁδὸν καὶ μακρὸν καὶ ὑψηλόν τι, ὁμοιον πύργῳ στύλῳ καμπαναρίῳ.

Pag. 33. *Κάμπος*. Campus. Theodorus Lector, *Eccles. Hist.* lib. I : Ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ, occurrit sæpe apud eumdem. Alexander monachus, de Inventione S. Crucis : Ὤφθη αὐτῷ ἐν κάμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας στηλοειδὴς σταυρὸς, quæ totidem verbis exstant in Julii Pollucis Chronico hactenus inedito. Theophanes in Justiniano Jun. Τοῦ δὲ λαοῦ σκορπισθέντος ὡς πρόβατα ἐπὶ τοὺς κάμπους. Index *Iliados* Græco-Barbaræ : Πεδιάδες, οἱ κάμποι. Item πεδίον, κάμπον.

Pag. 181. *Καπιτάνεος*. Dux, Capitaneus. Concilium Florentinum sess. XXV : Ἔφτειλα γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν καπετάνιον ἐν τῇ Βενετίᾳ ἑτοιμάσαι κάτεργα. Concilium Ephesinum act. VII. Magnificentissimus Capitaneus principi et clero scripsit.

Pag. 118. *Κάρβουνον*. Κάρβων in Basilicis, carbo, et δενρδοκάρβωνες, Græci ad l. 5, § 2. D. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Helladius apud Photium ὅτι ἀνθρακεὺς ὁ ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

Pag. 233. *Καρίπιδες*. Advenæ.

Pag. 169. *Καστέλιον*. Castellum. Anonymus in Romano imp. Ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστελλίῳ. Hinc καστελλοῦν. Theophanes in Phoca : Φέρων πλοῖα καστελλόμενα ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κιβώτια καὶ εἰκόνας τῆς θεομήτορος. Vide alia Glossaria.

Pag. 40. *Καστελλάνια*. Regio.

Pag. 40. *Κάστρον*. Oppidum. Auctor anonymus in Vita Basilii imperatoris, Κατὰ τοῦ κάστρου Εὐρίπου ὁπλίζεται. Cedrenus de eodem pag. 580. Τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Hinc καστρομαγία, civitatum expugnatio. Vide ad Cedrenum, Nicetam, et Indicem Gloss. Anastas. Historiæ.

Pag. 202. *Κάτεργα*. Triremes. Concilium Florentinum pag. 567, edit. German. Auctor Gra

Barb. Νασύρουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν. Vide sup. in καπιτάνεος, et Gloss. ad Nicetam.

Pag. 142. *Κέλλη*. Cella monachi. Anonymus in Constantino Leonis F. Μόλις διελθὼν ὁ ἀναξ ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν πατέρων καταλαβών. Et : πρὸς τὰς κέλλας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑπενόστησεν.

Pag. 143. *Κελλίον*. Cellula. S. Athanas. in Serm. de imag. D. nostri Jesu Christi. Refertur autem Synod. Nicæn. II, act. 4 : Χριστιανός τις Ἔλαβεν ἐν οἰκίῳ κελλίῳ παρά τινος. Theodorus Studita in Testamento suo nondum Græce edito : οὐ κτίσῃ μαθητὴν εἰς τὸ κελλίον σου μειράκιον προσπαθῶς. Anonymus Scriptor in Leone imp. Ὁ δὲ Σαμονᾶς· εἰ βούλει πληροφορηθῆναι, φησὶν, οὗς βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελλίον ἀπόστειλον. Adde Novellam CXLIII, cap. 4, et Glycam, pag. 287, edit. Reg. Non solum autem pro monachi cellula κελλίον accipitur, sed et pro ædicula, vel cubiculo interiore etiam principum. Palladas ἀνθολ. lib. II, tit. XLIX, epigrammat. 7 :

Τῷ πεισάνδρῳ πωλοῦντι τὸ κελλίον ἐχθὲς ἔδωκα.

Hinc κελλιῶται pro monachis, et pro ministris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247, et Phranzen. De his etiam Nicetas pag. 326. Vide ibid. *Glossar.* in v. κελλίον. Videsis etiam *Glossar.* ad Cedren. in eadem voce. In ms. tamen cod. Chalcoc. κελιώτην legitur.

Pag. 47. *Κλεισούρα*. Clusura. Joannes Curopalates pag. 844. Διὰ τῆς κλεισούρας τοῦ Ποδανδοῦ, ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Παρεκβολαῖς, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισούρᾳ τῆς μάκρης. Vide ad Cedrenum, Nicetam et Anastasium.

Pag. 291. *Κλητοί*. Evocati. In ora Regii codicis, *Pregati*.

Pag. 87. *Κόμης*. Comes. Suberat drungario. Qui vulgo hodie *comite* dicitur, a Provincialibus autem *comé*, multum distat ab hoc comite ; hic enim tribus aut quinque triremibus præficiebatur, earumque dux erat, ut scribit Leo imperat. *Tact.* cap. XIX, § 23. Ille vero remis intentus est, remigio præest, curatque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique signo dato præcipit quemadmodum remos agant, et segnius remis incumbentes coercet. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui cæteris comitibus præerat ; nam hodie singuli comites singulis triremibus præficiuntur, nec alter alteri præest. Habet tamen comes qui vicem ejus expleat, si ipse absit, quem nos subcomitem appellamus, *soutocomé*. Vide Codinum *de Offic.* cap. 5, num. 93, et *Glossarium* ad Nicetam.

Pag. 198. *Κουρεύειν*. Excurrere.

Pag. 106. *Κουρσεύειν*. Prædari. Hinc κοῦρσον, pro incursione et præda. Continuator Theophanis in Theophilo : Τὰ μὲν τῶν Σαρρακηνῶν κοῦρσα ἐπ' ἄλλον δή τινα τόπον ἐξελαύνειν ποιήσας. Alius auctor in Vita Basilii imperat. κοῦρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. Scriptor anonymus in Romano Constantini F. ἐλάσαι κοῦρσα, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ πραϊδεῦσαι τὴν ῥωμαϊκὴν γῆν. Vide ad Cedr. et Nicetam.

Pag. 12. *Κράλης*. Rex Ungaris, Bulgaris, Serviis. Joannes Cantacuzenus libro III, cap. 89, Τῷ δὲ υἱῷ τὴν τοῦ Κράλη παρεῖχετο προϊηγορίαν. Vide *Pandectæ Turcicum* Joannis Leunclavii cap. 54.

Pag. 198. *Κύριε*. Dominus. Vide *Glossarium* ad Cedr. et Anastasium.

Pag. 198. *Κῦρος*. Dominus. Exstat apud Chalcoc. pag. 264, qui et κῦρ, *Chir*, apud Leonardum Chiensem. Hodie etiam κῦρος dicunt.

Λ

Pag. 21. *Λαῖνα*. Amphora. Hodie figulus, λαϊνᾶς dicitur.

Pag. 55. *Λεγεών*. Legio. Vide *Glossarium* ad Nicetam et Manassem.

Pag. 202. *Λόφα*. Merces.

Μ

Pag. 59. *Μαγίστωρ*. Qui et Μάϊστωρ. Magister. V. Gl. ad Constant. Manassem.

Pag. 164. *Μανουδλία*. Candelabra. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 54. *Μαρκέσιος*. Marchio. Qui μαρκέσης Joanni Cantacuzeno, *Hist.* lib. IV, cap. 3, et Annæ, Alex. VIII.

Pag. 169. *Μεγαδούξ*. Magnus dux.

Pag. 58. *Μεγαμαγίστωρ*. Magnus Magister. *Le grand Maître de Rhodes.*

Ibid. *Μεσάζων*. Μεσάζειν, Βεζύρης. Consiliarius. Vide Not. ad pag. LXXXVIII. Auctor Græco-Barbarus in historica narratione de Belisario : Βουλόνουν οἱ μεσάζοντες. καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, id est, ut videtur, consiliarii principis. Habet et alias significationes, aut certe varia ejus ministeria. Joannes Cantacuzenus, *Histor.* lib. III, cap. 36, Μεσάζων βασιλέως ἦν. Vertunt : *Imperatricis aulæ præfectus*, sive *curator*. Hinc μεσάζειν, lib. ejusdem cap. 15, τὴν μὲν τοῦ μεσάζειν ὑπηρεσίαν ἐνεχειρίσθη. Officium administratoris obtinuit. Eumdem esse putant cum eo quem JC. Comitem rerum privatarum appellant. Vide adnotationes eruditissimi viri Jacobi Pontani ad lib. I, cap. 2. Corrigendus hic est Nicetas Manuelis Comneni lib. I, num. 3, pag. 37 edit. Reg. ubi legitur, Μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστῆρα διαταγμάτων. Puto enim Nicetam scripsisse : Μελεδ. δὲ καὶ τῶν, etc., et illud, μεσεύοντα, irrepsisse in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetæ Græco-Barbaro in ora ascriptum esse. In codice enim Græco-Barbaro sic habetur : Μεσάζοντα δὲ τῶν οἰκείων ὑποθέσεων. Ὑποθέσεις igitur sunt διατάγματα· et ita ea vox accipienda apud Codin. *de Offic.* cap. I, num. 9. In Indice Nicetæ, μεσάζων exponitur, φροντιστής. At in Glossario ita scribendum : Μεσάζων, μελεδωνὸς καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστὴρ διαταγμάτων. Vide ad Codin. *de Officiis.*

Pag. 142. *Μοναζουσαι*. Monastriæ. Moniales. Vide *Glossar.* ad Const. Manass.

Pag. 40. *Μπαϊούλος*: Ballivus. V. Meurs. in hac dictione

N

Pag. 197. *Νάρθηκας*. Pro νάρθηξ. Vide ad Cedrenum.

Pag. 51. *Νοτάρας*. Notarius, qui aliis νοτάριος. Vide ad Cedr.

Ξ

Pag. 122. *Ξόριδες*. Sic legebatur in scripto codice quo usus est Meurslus. In Regiis codicibus sic habetur : καὶ οἱ τῶν θυρῶν πρυτανεῖς· βιζόριδες οὕτω καλούμενοι τοῦ βασιλέως ἀγγελιαφόροι.

O

Pag. 140. *Ὁρταγή*. Sodalis. Vide Not. pag. 265.

Pag 201. *Ὁσπίτια*. Domus. Scriptor anonymus in Romano imper. Καὶ σταύλους ποιήσας καὶ ὁσπίτια κάλλιστα, καὶ κραβατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἐξωτικοὺς καὶ δίκας λαμβάνοντας κατεσκεύασεν. Auctor Indicis in Homeri *Iliad.* Græco-Barb. Οἰκίας, τὸ σπῆτι κατεσκεύασεν. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 268. *Οὐλαχίς*. Vide Glossar. ad Cedr. in κούρσων.

Pag. 91, 170, 172. *Ὀφφικιάλιος*. Officialis, seu magistratus. Theodorus Hermopolites libro VI, tit. 2, exponens., § 3 D. *de Offic. procons.* Οὐ μόνον δὲ τὸν ἀνθύπατον διορίζεται τοιούτων τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πάντα ὀφφικιάλιον.

Pag. 76. *Ὀφφίκιον*. Officium. Joannes Curopalates in Isaacio Comneno : Τὰς τῶν ὀφφικίων δὲ δόσεις αὐτὸς πρῶτος περιέτεμεν. Joannes Cantacuzenus, *Histor.* lib. IV, cap. 53 : Ἵνα ἐὰν θέλωσι τινὲς τῶν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀρχόντων τυγχάνειν ὀφφικίων. Vide Nicephori Callisti tom. II, pag. 529.

Pag. 9. *Ὀφφικιοῦν*. Officio et dignitate aliquem augere.

Π

Pag. 139. *Παραπόρτια*. Portellæ. Vide ad Cedr. et Nicet.

Pag. 69. *Πάτρων*. Patronus. Horapollo. Ἱερογλ. XLVII, ἄνθρωπον προσφεύγοντα τῷ ἰδίῳ πάτρονι. Vide Euripidis Scholiasten ad vers. 420 Hecubæ et Glossas Basilic.

Pag. 104. *Πιγκέρνης*. Pincerna, pocillator. Glossar. ms. οἰνοχόος, πιγκέρνης. Leo Grammaticus: Τὸν δὲ Ἀσπάθην Γεώργιον, καὶ πιγκέρνην, καὶ Θωμᾶν πριμικήριον δείρας καὶ κουρεύσας. Utitur Nicephorus Gregoras, et Joannes Cantacuz. In fragmento quodam *Annalium Francicorum*, Eberartus munere pincernario. Vide in Σκραπτάριος.

Pag. 143. *Πνευματικός*. Πνευματικεύειν. Confessarius. Confessarii munere fungi. Idem pag. 147.

Pag. 91. *Ποδέστα*. Ποδεστάτος. Ποδεστατία. *Podestà*, Podestatus. Podestatia. Primum et secundum personam designat. Tertium, dignitatem. Potestatus ait Codinus, *de Officiis*, cap. VII, num. 6 (seu prætor) Genuensium in Galata. Vide Nicephorum Gregoram, lib. IV, sect. 9.

Pag. 181. *Πλοκάδια*. Funes. Vide tamen Meursium.

Pag. 27. *Πόρτα*. Satellites imperatorum Turcicorum.

Pag. 190, 156. *Πραΐδα*. Πραιδεύειν. Præda. Prædari. Scriptor anonymus in Constantino Leonis F. λαβόντες τὴν πραΐδαν. Leo Grammaticus: Καὶ πραιδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως. Vide ad Cedr.

Pag. 56. *Πρίγκιψ*. Πρίγγιψ. Πριγγίπισσα. Princeps. Joannes Curopalates, in *Breviario historico*: Θυγατέρα δὲ οὖσαν πρίγκιπος. In Glossis autem Basilic. scribitur, πρίγγιψ. Joannes Cantacuz. *Hist.* lib. II, c. 53. Εἰς τὴν Τάραντα, κρατοῦσαν πριγγίπισσαν. Sic etiam scribitur in *Alexiade* in Annæ Comn.

Pag. 129. *Πρωτοοστιάριος*. Primus ostiarius. Ὀστιάριος est θυρωρός. De munere ejus vide Notas ad Codin. cap. I, num. 40.

Pag. 122. *Πρωτοστράτωρ*. Præfectus exercituum. Vide Nicetam in Balduino Fland. pag. 387, e. edit. Reg. Codinus, *de Offic.* cap. 5, num. 17, significare videtur, protostratorem non ideo dici, quod sit primus imperialium stratorum, id est, eorum qui imperatorem in equum sublevabant, de quibus jam actum ad Cedrenum et Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. Πρωτοστράτωρ ergo de quo Ducas et Chalcocondyles, est primus belli dux, vel præfectus exercitus.

Pag. 202. *Πρωτοσύμβουλος*. Protosymbulus. Princeps consilii. Theophanes: Ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος ταῦτα μαθών· Continuator Theophanis in Theophilo: Βουλήθητι μετὰ τοῦ πατρικίου τῷ πρωτοσυμβούλῳ συνεύξασθαι, vide Cedr. pag. 443.

Pag. 58. *Πυκτακοκομὴς τῆς*. Nuntius.

P

Pag. 30. *Ῥήγας*. Vel Ῥήγας. Regulus. Qui ῥηγάδες in Niceæ codice Græco-Barbaro, in puriore sunt, δυνάσται. Vide ibidem *Glossarium* et *Indicem*.

Pag. 122. *Ῥηγέντη*. Regina.

Pag. 193. *Ῥόγα*. Ῥογεύειν. Roga, donativum, stipendium. Auctor anonymus in vita Basilii imperatoris: Καὶ ῥογῶν ἐνιαυσίων ἐκθέσεσι καὶ σιτηρεσίων ἄλλων καὶ φηλοτιμιῶν παροχαῖς δεξιούμενος. Et in Constantino Leonis F. Τὴν σύνηθη τῆς ῥόγας διανομὴν ποιησάμενος ἐν τοῖς τάγμασι. Ῥογεύειν autem est rogas tribuere, mercedem pendere, τὸν ὁψωνιασμὸν παρέχεσθαι, quod est ῥογεύειν in codice Græco-Barb. Niceæ; vel mercede conducere, ut Ducæ, pag. 92, 101, 121, ut in Niceta Græco-B. ῥογεύειν στρατὸν πεζικὸν ἢ ξενικὸν, quod est στρατολογεῖν in puriore codice. Vide Gloss. ad Cedren. et Nicetam.

Σ

Pag. 192. *Σάγισμα*. Lustratum equi. Vide Gloss. ad Nicetam.

Pag. 182. *Σαρακόριδες*. Milites Turcici.

Pag. 164. *Σουδάριον*. Fascia et redimiculum. Vox hæc exstat in novo fœdere. Vita S. Macarii Romani cap. XX. Tunc subtile fasciolum et oculis delectabile juxta me in terra positum aspexi. Menæa habent, σουδάριον. Alcuinus, *de divinis Officiis*: Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine fanonem vocamus. De fanone vide Vossium, lib. II *de Vitiis sermonis*, cap. 6, et in *Addendis*. De sudario, vide Gregor. Nyssen. tom. II, pag. 837.; Chrysostom. hom. 3 in Epistol. ad Hebr.; Nicephor. Callist. tomo I, pag. 173; Œcumen., in Acta, pag. 113.

Pag. 17. *Σκαθίζειν*. Occidere, gladio perimere. Menologium M. Jun. d. 18. Τὸν ἅγιον Θεόδουλον σκαθίζεσθαι, καὶ οὕτω τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκτμηθῆναι.

Pag. 202. *Σκαθλον*. Theophanes in Heraclio: Τὸ σκαθλον αὐτοῦ ὁλόχρυσον. Vide ad Anastasii historiam.

Pag. 172. *Σπεκουλάτωρ*. Satelles Spiculator. Julius Firmicus Mathes. VIII, cap. 26. Spiculatores faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervices. Abdias Apost. Hist. IV. Rogavit spiculatorem ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam scribitur in Actis sanctorum martyrum Tharacii, Probi, et Andronici; et in passione Abundii et Abundantii. Græci σπεκουλάτωρ scribunt, ut in Evangelio D. Marci cap. VI, vers. 27, qui spiculator veteri interpreti. S. Athanasius, *Apol.* II; Καὶ παρῆν σπεκουλάτωρ. Glossæ ms. σπεκουλάτωρ, ἀποκεφαλιστής. In Glossis tamen Græco-Lat. scribitur, speculator, et exponitur, δήμιος, ut a Dione, et ἀποκεφαλίζων, quod scilicet carnificis officium perageret. Et in Suetonii *Augusto*, cap. 27, et in I. *Dicus* 6 D. *De bon. damnat.* qui Basil. lib. LX, tit. 52, ὁ ἀποτέμνων. Verum ipsi etiam satellites, seu δορυφόροι, spiculatores dicuntur in veteri Onomastico. Itaque spiculatores qui dicunt, eos a spiculis dictos existimant. Qui διοπτῆρας, vel διόπτας καὶ ἐρευνητὰς vertunt, omnino speculatores intelligunt. Certe Cujacius ἀποτέμνοντα in d. tit. 52, spiculatorem vertit, et Bonaventura Vulcanius in Notis ad *Glossarium* Latino-Græc. scribit, inepte ibi confundi speculatorem cum spiculatore. Salmasius autem Not. in Ælium Spartianum ait, certum esse falli eos qui spiculatores legunt. Hoc delinient qui ad Grammaticos in jus adierint.

Pag. 55. *Στέμμα*. Imperialis corona et diadema. Codinus de Officiis, cap. 10, num. 3 et cap. 26, num. 4.

Pag. 188. *Σύρ*. Dominus.

T

Pag. 184. *Ταξείδιον*. Expeditio. Glycas pag. 307. Constantinus in *Tactic.* Ὠφελοῦσι γὰρ πάντοτε εὐτρεπίζειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ταξειδίου.

Pag. 192. *Ταπησταρια*. Tapetes.

Pag. 140. *Ταράς*. Præceptor. Vide Notas ad Codinum cap. 2, num. 36.

Pag. 37, *Τέντα*. Tentorium, Tabernaculum. Vide *Glossarium* ad Nicetam.

Pag. 39 et 106 *Τεντόω*. Castra loco, tentoria figo.

Pag. 84. *Τζάγρα*. Tzagra. Sic constanter scribitur. Τζάγρα autem exponitur jaculum, pag. LXXXIV, est etiam instrumentum quo jaculum emittitur. Anna Comnena *Alexiados* VIII: Βάλλει δέ τις τοῦτον τῶν λατίνων κεμήτων διὰ τῆς τζάγγρας κατὰ τῆς κόρυθος. Hinc τζαγράτωρ, pag. c., tzagrator; et τζαγρολισμὸς, tzagrorum emissio; τζαγροβό-

λος, pag. xiv, τζαγροβόλος pag. cxi, balistarius, Bullialdo. An autem τζάγραν rectius interpreteris balistam, et τζαγράτορας balistarios, facit ut addubitem, quod βαλισταρίους legam apud Justinian. Nov. lxxxv, cap. 2 et 3; et βαλιστοφόρους ἁμάξας, ἤτοι τὰς ἐχούσας τὰς λεγομένας τοξοβολίστρας, apud Leonem, *Tact.* c. 14, § 83. Sic etiam scribitur apud Theophanem in duobus codd. mss. nec aliter scriptum erat in Anastasii codice, qui vertit, arcubolistas. Legendum tamen puto, τοξοβαλίστρας. Auctor anonym. in Vita Basilii Imp. Τοξοβαλίστραις, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λίθων ἀφέσεσι. Lego et χειροβαλίστρας, id est, falaricas, in Glossis, quæ manu mitterentur, de quibus vide Servium ad vers. 705 Æn. ix et Vegetium. Videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. Τοξότας etiam et τζαγγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. liii.

Pag. 201. *Τζακίζειν*. Clade afficere. Vide Meursium.

Pag. 122. *Τοποτηρητής*. Prorex et gubernator. Ponitur etiam pro legato. Anonymus in Romano Imp. Τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀνελθάντων. Leo Grammaticus: Ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολέοντος υἱὸν τοποτηρητὴν ὄντα. Vide *Gloss.* ad Cedr. et Anastas.

Pag. 148. *Φακιόλιον*. Mitra ac redimiculum. Alias, pannus. Vide *Gl.* ad Anast.

Pag. 177. *Φαμελία*. Familia. Vide *Gloss.* ad Cedr. et Anastas.

Pag. 146. *Φελόνης*. Stola. Vide Notas. Item, penula. Vide Theophylact. Simocatt. lib. vii, cap. 6.

Pag. 202. *Φλαμπουριάρις*. Flammularius, vexillifer. Φλάμουλον et φλάμπουλον dicebant. Vide *Gloss.* ad Cedren. Nicet. et Anastas.

Pag. 61. *Φούρκα*. Furca. Vide *Gloss.* ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 202. *Φουσσάτον*. Sic etiam hodie. Fossatum, Exercitus. V. Glycam pag. 274, edit. Reg. *Gl.* ad Cedr. Nicet. Anastas. et ad *Institutiones* Justiniani tit. *de Milit. testam.* Scribunt etiam φωσσάτον apud Ducam, pag. 33, et Joannem Cantacuzenum, *Hist.* lib. i, cap. 48; et lib. iii, cap. 53.

Pag. 202. *Φούστις*. Biremis. Hodie φοῦστα.

Pag. 40. *Φρέριος*. Frater, *frère*. Joannes Cantacuzen. *Hist.* lib. ii, cap. 12, Καὶ φρερίων τινῶν.

X

Pag. 116. *Χαρτουλάριος μέγας*. Magnus Chartularius. Vide *Glossar. Nomicum*, et ibi annotata.

Pag. 119. *Χαρτοφύλαξ μέγας*. Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam synodum act. 1 et 8, pag. 92 edit. Rom.; et act. 11, pag. 172; et septimam synodum pag. 404, in fine; et Meursium. De magno Chart. concilium Florentinum: Ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ κύρις Μιχαήλ. Vide Notas in Codinum, cap. 1, num. 9.

Pag. 150. *Χρυσόβουλλον*. Aurea bulla. Βουλλώσεις χρυσή. Menologium Augusti xxxi: Σελέμνιον δίδοσθαι ἐτήσιον τῷ τοιούτῳ λούματι διὰ χρυσοβούλλου λόγου τετυπώκασι. Joannes Curopalates in *Breviario historico*: Τὰς χρυσοβούλλους αὐτῶν γραφὰς παριδών. Vide ad Cedren. et Nicetam, et Spelmanni *Glossarium*.

INDEX ANALYTICUS

AD CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS ECCLESIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ.

(*Recole monitum Indici Græcitatis præmissum.*)

A

Abbreviator, qui brevia conficiebat, ὁ εἰς τὰ πιττάκια, 135.

Abestiarius, præses vestiarii, 246.

Acacia, cavitas involucri, quod imp. fert sinistra, eum mortalitatis humilitatisque admonet, 51.

Academica congregatio Ingolstadiensis per tricesimum B. Virginis litanias cani instituit, 344.

Acathistæ Virginis vigilia cum aliis tribus in palatio agitur, sabbato hebdomadis quintæ quadragesimalis, 72, 321. Acathistus hymnus ob urbem Constantinopolim ter servatam B. Virgini servatrici canitur, 321. Acathistus hymnus dictus, quod populus una cum clero totam noctem absque sessione stando et canendo Deiparæ laudes et gratias concineret, 324.

Acatholici quam sint rudes rerum ecclesiasticarum, 131.

Acclamationes in benedictione aquæ, 79. Unctione imp., 79. Largitione beneficii, 79. In creatione despotæ, 100. Designatione patriarchæ, 105. In acclamationibus sebastocrator nominatur secundus, et nomina despotarum, 53. Acclamationum exempla, 278. Acclamatio synodica facta S. Augustino, 279. S. Pulcheriæ imperatrici virgini et Marciano, 279. Concionatoribus, 281. Aliæ factæ imperatoribus Justino Juniori, 278. Nicephoro Phocæ, *ibid.* In senatu Claudio, 280. Antonino, 279. Acclamationum origo et progressio, 278. Eædem in exsecrationem versæ, 280. In imperat. Commodum, *ibid.* In hæreticos, 281. Acclamationes Græcorum adulatoriæ falsas ridet lepide Luitprandus, 278, 232, 294.

Accubitor cubiculi, 186.

Accubituum novemdecim palatium, 301.

Achris Justiniani patria ab ipso ornata, prima Justiniana dicta, 375. Et regia Bulgarorum sedes, *ibid.*

Acoluthus, officium, 51. Palatin, 11. Ejus gestamina, 25. Barangorum præfectus sequitur ex officio imp., 40.

Administrator magnus, offic., 55. Palat., 11. Ejus habitus, 25. Nulla ejus functio, 41.

Adnumiasta magnus, offic., 46. Palat., 11. Insigne sceptro insidens columba, 24. Ex officio castra cum magno domestico obit, quæ desunt annotat, 85. Censor est militum, 198.

Adrianopoli coronatus secundum Cantacuzenus, 368. Alia inibi gesta, *ibid.*

Adrianus Saravia Calvinista contendit nomina archiepisc., archidiacon., etc., retinenda, 165. Adversante Beza, *ibid.*

Adulatores Græci episcopalia prope omnia et sacerdotalia suo imp. tribuunt munera, 331.

Ægyptii natalem Christi 6 Jan. agebant, 304. Eorum Nilus aliique fontes ob miraculum in Cana Galilææ vinosi, 306.

Aer sciadii, aer velum sacrum quo sancta in disco teguntur, 221. Thure vaporatur, *ibid.*

Æthiopes ob Christi baptismum se aquis mergunt, 306. Media nocte ex proximo hauriunt et incorruptam servant aquam, *ibid.*

Agareni bis ab urbe Cpoli repulsi ope B. Virginis, 323

Agnum Christum significat omophorion, vestis sacra ex lana, 168.

Alexander Magnus victor Darii, 54. In ejus domo paterna velut successores coluntur impp. Romani, 53. Idem Leonidæ bajuli sui moribus insuetus puer emendare senex nequit, 211.

Alexandrinus patriarcha solus operto capite sacrificat, 169. Ejus mitra dicta Phrygium, *ibid.*

Alexius Comnenus imp. primus sebastocratorem creat fratrem, 7. Eumdem Cæsari anteponit, 7, 174. Est fecundus in commentis novarum dignitatum, 7. Ut chartophylax ante episcopos sederet rescripsit, 120. Idem excogitavit dignitatem panhypersebasti, 7. Eadem ornat Michaelem Taronitem, 7. Abusus voce et dignitate sebasti, quæ solius imp., 8.

Aliptes, 320.

Allaximarium imp. vestiarium, 31, 251.

Alogator præest militibus equos habentibus, 37. Alius habentibus spathas, 37.

Altaris tabernaculum seu locus sanctior dicitur βῆμα, 149. Pro altari portatili utebantur Græci antimensiis, 147.

Ambon, locus capax et ornatus templi, 337. Inibi coronatus et initiatus imp. ambonem et soleam casu trullæ comminutum non potuit splendore pari restituere Justinus, 90, 361. Eo defertur evangelium cum lampadibus, 160. Diaconis in eo datur signum separandi catechumenos a fidelibus, 168.

Ambulacrum erigitur in palmis, floribus conspergitur, diripiendum finito datur officio, 68.

A memoria, offic., 58. Palat., 11. Ornamenta, 26. Functio, 41. Est memoriæ magister, non absimilis alteri ecclesiastico, suggestori, 143.

Ampullam auream duplicem tenet lampadarius, 44, 45, 49, 275. Simplicem tenet in clericorum ordinatione secundus ostiarius, 276. Ampullæ oleum sacrum et chrisma continebant, *ibid.* Inde monampulon et dibampulon, *ibid.*, 149.

Anabathra exstruitur ornaturque in coronatione imp., 69. In eam ascendit imp. coronatus, 91. Et imperatrix coronata, 92. Eamdem occupant protopsaltæ inde accinentes, 93. Alia item sedent aureis velata velis imp. et pater, 97. Exstruitur alia in trichinio pro desiguando patriarcha, 102.

Anacara tympana equitante imp. pulsantur, 31, 251.

Anastasii imp. tempore sunt usurpata primum contacia, 139.

Anastasimon, genus cantici, 155.

Anconitanorum Cos. in nativit. ad meridiem imp. bene precatur, 57.

Andreas Cretensis auctor magni Canonis, ejus natales, studia, scripta vitæque compendium, 330, 321.

Andronicus Palæologus primus seu senior Theodorum Metochitam ærarii publici magnum logothetam constituit et stratopedarchæ anteponit, 9. Ejus ex sorore nepotes cabbadia duplicis coloris aliaque gestabant. 18. Joannem nepotem panhypersebastum ornamentis facit aurem, 177. Equi hinnitum ex imagine S. Georgii inaudiens male ominatur, 315. Ad divam Hod

confugit, precatur, juvatur, 316. Monachus biennio in Libis monasterio sepultus, 310.

Andronicus junior Cpoli capta avum verbis et amplexu recreat, ipse quoque divam Hodegetriam veneratus, 516. Excipit sponsam Annam Sabaudam, 382. Ejus humilem animum carpit Gregoras, 384. Hic Andronicus secundus Cantacuzenum jubet magnum domesticum et panhypersebasto æqualem facit aliisque superiorem, 7.

Angeli in scaranico magni domestici, 17. Inde mos catholicus in vestibus pingendi angelos aliosque sanctos exemplis firmatus, 233. Angelorum imitamen sticharion, 166. Eorum celeritatem et reverentiam indicat orarium, sacra diaconorum vestis, 167.

Angurotum, gestamen Persicum Bardariotarum, 58. Est pileus in cucumeris formam, 268.

Anna Comnena Alexii Comneni filia, ejus Alexias, 174.

Anna Sabauda ab Andronico Jun. sponsa excepta, 582.

Annos multos precantur imp. Græci, sebastocratori, despotæ, patriarchæ, 44, 46, 48, 51, 53, 55. Potestatus Genuensium latine eos precatur, 56. Pisanorum, 57 et Anconitarum, 57. Barangi anglice, 57, Bardariotæ persice, 57. Cantores, *ibid.* Et panagiam sumenti, 63. Vicissimque imp. suis reprecatur, 53, 59, 63. Potestato Genuensium, 56. Pisanorum consuli per interpretem, 57. Et magno domestico, 63. Annos præterea multos precantur imp. lugenti, 69. Osculanti ss. crucem, 79. Conferenti beneficium, 79. In creatione despotæ, 100. In patriarchæ designatione, 103.

Annulis aureis, funibus et ansis poma in mensa imp., deponuntur, 301.

Annuntiationis festo et Palmis purpurea gestantur sticharia, 67. Annuntiationis vigilia cum tribus aliis in palatio agitur, 72, 326. Est festum despoticum, 272.

Anteponendi et postponendi officia, res et voces novandi jus imp. 8, 177. Idem prope patriarchæ tentabant, 143, 162.

Antidorum seu panem sanctificatum sumpturo imp., accinitur polychronion in nativit. 48. Idem sumit imp., coronatus et populus, 96. Ab episcopo benedictionis gratia distributum, 365. Idque non communicantibus, 288. Ejus cum processione delatio, distributio, consecratio, 363. Antidorum cum mandyis et lampadibus præcedunt deputati, 160.

Antimensia, 146. In novi templi dedicatione ab episcopo consecrata, sine iis sacrificium non oblatum. Lotione non perdunt sanctificationem. Ea consecrandi ritus, *ibid. et* 147.

Antipana, quasi panni oppositi pannis, ornamenta quædam, 224.

Antonino Pio a senatu acclamatum, 279.

Apex pilei imp., et despotæ 13. Sebastocratoris et Cæsaris, 15. 19. Domestici, 17.

Apocrisiarius proponit imp., negotia in circumstatione, 35. Est internuncius, procurator, legatus, 262. Apocrisiariorum munere episcopi et diaconi functi, 262. Clerum palatii regebant et ecclesiastica negotia tractabant, 263. Apocrisiarius Romanus Cpoli moratus itemque in aula regum Franciæ, 262.

Apostoli mensæ accumbentes in pulvinari panem deponunt in Christi honorem, 299. Preces per ordinem festorum variant, *ibid.* Is mos ubique terrarum ab iis servatus, *ibid.* Ad Virginis dormitionem congregatis mensæque accumbentibus Deipara post mortem viva apparet, *ibid.* Ab iisdem dicta panagia *ibid.* in SS. apostolorum Petri et Pauli honorem Constantinus Sylvestro Romam tradidit, 262. In SS. Apostolorum templo conditorium est magni Constantini, 81. Processioni ad illud imp. interest, 81. Id templum SS. apostolorum patriarchæ Cpolitano sedes data a Mahomete urbem et imperium occupante, 373.

Apostolicas traditiones futurus recipit imp., 86. Ad apostolicam Scripturarum lectionem imp. et imperatrix coronati surgunt, 95.

Apparitiones Christi tres festo honoratæ, 303.

Apprecationes variæ ac reciprocæ ad imp. mensam in nativit., 33.

Aquæ consecratio in Epiphania facta, 65, 1. Is ritus in omnibus ecclesiis etiam apud Æthiopas servatus, 306. Aquæ benedictio initio mensis facta, 303. Ejus benedictionis formula. *ibid.* 78. Aquæ miraculo servabantur incorruptæ, quas fideles media nocte ob Christi baptismum hauserant, 306. Aquam ferventem calici consecrato infundebant Græci, 162. Ejus mysterium et ministri, *ibid.*

Archidiaconus dominica adorandæ ss. crucis, eamdem affert ex palatii ecclesia, 63. Induitur stichario et phelone, *ibid.* Eam gestandi a patriarcha habet potestatem, 66. Legit evangelia in officio mag. hebdomadis, 70. Preces in paschate recitat pro pace, 74. Fert ss. crucem et osculum ab imp. accipit, 74. Eamdem fert in benedictione aquæ mensis cujusque principio, 78. Archidiaconum non habet magna ecclesia, sed imp. clerus, 94. Archidiaconus non fit per archonticia, sed per operam diu præstitam. Factus per pittacia non est præferendus aliis, est tamen primus in perceptione divinorum mysteriorum, 164, 165.

Archiepiscopo Bulgariæ et Cypri datum privilegium præferendi lampadem, 278. Atque illi provinciales episcopi a Justiniano subjecti, 375.

Archimandritæ fer. 5. Paschali cum patriarcha et episcopis imp. invisunt, ejus manum et genam osculantur, 77. Ab imp. sceptrum accipiunt, 103.

Archistrategus flammulum primum imperatorium, 48, 283. Nomenque archistrategi a D. Michaele archangelo habere probatur, 284. Archistrategus non erat officii nomen, *ibid.*

Archonticia sunt officia ab imp. vel patriarcha collata, et sunt per litteras seu codicillos principum collata, vocanturque per brevia et pittacia concessa, 164.

Argenteæ bullæ in sceptro protostratoris, 91. Argenteum sceptrum domestici scholarum, 23. Argento contorto funarii operis instar est nodus in sceptro mag. domestici involutus, 17.

Arma ex Græco ἅρμα, ἁρματος vertendum non currus, 270. Arma varia, baculi, lora, manuclavia seu virgæ, 38. Clava manualis, 268. Matzuca, 23, 215. Pilaticia militum, 57, 260. Secures Barangorum, 49, 57, 80. Siromastes seu saliba, 21, 212, 243. Matzobarbulum, securicula, 243. Spatha seu ensis imp. 51, 54, 51. Spathæ militum, 57, 251. Tela, 37. His addantur arcitenentes et sagittarii itzangratores, 246. Arcus quoddam genus itzangra, *ibid.* Et clibanarii, quorum thoraces ferrei, loricæ, λίθινα 266.

Armenii propter Ninivitas jejunant, 334.

Arthurus Britto insuta armis Deiparæ imagine nongentos profligat, 315.

Asecreta, primus in senatu, 241.

Aspri, genus nummi, 239.

Assessores sacræ synodi sunt illi primæ pentados, 118.

Assumptio Deiparæ, 299. Assumptioni seu obdormitioni Deiparæ jejunium præmittunt Græci, 296.

Augusteon, 333. Ex eo jacta epicombia seu donaria in populum, 88.

Augustino (S). et Eradio acclamatum, 279.

Aulæ aulicorumque ordo et statio, 36. Eorumdem circumstatio, 34, 45. Aulæ officiales quomodo vestiantur, ordinentur, distinguantur, 13 *sqq.* Qui inter se colloquantur, 16. Eorumdem ministeria, 28. Ad mensam, 35. In fossato, 83. In festis, 43, 67, 70. Ex aula et in aulam equitandi fas nemini, 30.

Aurem retectam accusatoribus dabant et tectam margellio accusatis dandam judices Medi significabant, 54.

B

Baiorum festum est palmarum, a baiis seu palmis, 311. Inde non derivatur baiulus et prævaricator, *ibid.* Baiuli magni locus ignotus, ultimum seu, 81. Palatinum officium, 13. Est pædagogus vel imp. vel filiorum, 210. Vox etiam Latinis usitata, *ibid.* Baiuli maturi regum filiis constituendi, *ibid.* Baiulus sive mbaiulus Venetorum imp. Cpolitanum modice honorat, nec osculatur pedem, neque faustis interest apprecationibus, 75. De orthographia vocis, 112, 330.

Balsamon in prima pentade omittit protecdicum, 118. Chartularios vocat adjutores officialium, *ibid.* Refutatur de sacello et sacellario, 123. Et de baiis, 311. Mire extollit officium et ordinationem chartophylacis, quo ipse functus, 127. Ejus singularis potestas in munere chartophylacis, *ibid.* Ex ambitione patriarchatus imp. adulatur episcoporum et sacerdotum in quibusdam potestatem concedens, 331. Rogas graphice commendat et intermissas lamentatur, *ibid.*

Baptismus dictus φωτισμός, 143. In eo ordinarie non accensa solum luminaria, sed baptizatis etiam data, *ibid.* Baptismus Christi nostra salus, 305. Ob Christi baptismum agebant Græci festum Epiphaniæ, 303. Festum luminum dicta Epiphania ob cereos accensos et faces, 304. Ob baptismi proprii memoriam agi festum opinio pia, *ibid.* Ob baptizati Christi reverentiam Æthiopes fideles aquatum ibant et incorruptas servabant aquas, 306. Inde Jor-

danis aqua etiam incorrupta, 307. Baptizatorum seu illuminatorum habet curam præfectus luminibus, 5.

Barangi ab anglis dicti, 264. Inde Anglice imp. precantur accumbenti, 57. Fidissimi custodes ad fores conclavis imp. et triclinii ministrant, 37. Et statio et ritus eorumd. in vigil. nativit., 49. Ad mensam adstrepunt securibus, 39. Cum suis primiceriis fercula auferunt, 61. In Palmar. Dominica diripiunt ambulacrum, 68. Semper adsunt imp. equitanti, ad Blachernas in purificat. deducunt, 80. Securigeri deducunt ad excelsos gradus, *ibid.* Comitantur ad S. Joan. Baptistæ, 81, Et imp. coronatum, 94. Eorum præfectus est aculuthus, 40.

Bardariotæ januam aulæ custodiunt, 37. Origine Persæ et gestamine noti Persico anguroto itemque rubris indumentis, sceptris etiam, quibus ordinem in populo faciunt, 38. Præcedunt imp. equitantem; ex zona gerunt manuclavia iisque flagellant dignos flagris, *ibid.* Persice imp. accumbenti precantur, 57.

Barbarium flumen, 38, 267.

Basilii (S.) Magni preces audit in S. Sophiæ imp. festo Pentecostes, 78. Ad ejusdem monasterium procedit, 80. S. Basilii festum celebrant Græci 1 Jan., ipso Circumcisionis die, 341.

Benedictionis seu sanctificationis materia innuncto imp. acclamantur multi anni, 79. Beneficium, quod tum subsignat imp. seu confert, vim habet quasi aureæ bullæ, *ibid.* Benedictio seu sanctificatio accipitur ex antidoro seu pane sanctificato et ex ss. vestibus, 288, 365.

Benedictus Deus noster, canticum in lotione pedum, 70.

Blachernas (ad) supplicat imp. festo Purificationis, 80. Et cum agitur memoria depositæ venerandæ vestis B. Virginis, 82, 344. Nomen Blachernarum a quodam illic regnante, 272. Inibi templum exstruxit Leo Magnus, *ibid.* Ubi veneranda Deiparæ vestis, 344. Aliud templum Blachernense ad littus maris a Pulcheria imperatrice conditum. Ibidem sepulcrales d. v. fasciæ. Præterea vestes B. Virginis, pars zonæ, amiculum capitis in Blachernis condita, 341. In his quoque coronatus est tertium Jo. Cantacuzenus, 368.

Blatinus pileus primi secretarii, 23.

Blatta, Latinis purpura, 236. Pro panno et involucro generatim sumitur, 237.

Blattium gestamen imperatorium, 292.

Bonefidius correctus, 135. De antimensiis, 147. De σανανταῖς, 151.

Branas Cpolim obsidens objecto B. Virginis Hodegetriæ repulsus, 316.

Breve et brevia quid? Iis conficiendis præerat protonotarius, 133.

Buccinatores imp. equitante canunt, 31. In vigilia Nativit. sub horis et liturgia stant inter clerum et flammula, 49.

Bulgariæ et Cypri archiepiscopis datum privilegium præferendi lampadem, 278.

Bullæ aureæ incisæ sceptro magni stratopedarchæ, 19. Bullas aureas sceptrum magni ducis, 18. Argenteas protostratoris, 19. Bullæ pontificum litteræ, sigilla litterarum sic dicta, bullæ aureæ, cereæ, plumbeæ, 256. Bulla plumbea utitur imp. in litteris ad patriarchas et proceres, 34. Bullæ ss. cruce firmatæ, 256. Bulla litteris contractuum addita et bullare, *ibid.* Bulla habet figuram cordis, pueris appensa contra fascinationem, *ibid.*

Bulloterium, 256. Aliud instar rationalis dabatur ordinando chartophylaci bulloterium, 127.

Bulla, cupa seu cupella in matzuca protologatoris, 215. Dicitur a βουτίον, βούτσον, βούττιον. Item vas vinarium seu dorsuarium, *ibid.*

Byzantium olim erat sub episcopo Heracleæ, 104. Byzantium nominis sui civitatem ampliando Constantinus ædificavit, Romam S. Sylvestro tradidit, 262.

C

Cabbadium indumentum, quod super omnia alia induitur, 23. Cabbadia ferunt ut lubet proceres a magno domestico usque ad magnum drungarium vigiliarum, 22. Cabbadium imperatoris, 50. Despotæ rubrum et margaritis contextum, 14. Accipit cum despota creatur, 100. Cabbadium duplicis coloris cum margellis magni domestici, 17. Joan. Cantacuzeni et nepotum Andronici, 18. Purpureum magni ducis, *ibid.* Logothetæ ærarii generalis, 20. Magni primiceri, 19. Protostratoris, 18.

Cæsar primus erat ab imp., 7, 176. Ei præpositus sebastocrator primus Isaacius Comnenus, 7. Post Cæsar æquatur panhypersebasto ab Alexio Comnen., 8. Cæsarem appellandi formulæ, 16. Cæsarem et sebastocratorem creandi ritus simitis despotæ, 101. Gestamina capitis antiqua nesciuntur, *ibid.* Ejus vestitus, 15. Cæsar, despota et sebastocrator tantum principalia obeunt, 28. Scaranica eorum ignota diebus festis, 14. Polychronion dicunt imp. cœnato in vigil. Nativit., 58. Non intersunt designationi patriarchæ, 103. Cæsaris dignitas ex inauguratione, 173.

Calcei imperatorii tzangia dicti, 31. Aquilis, lapillis et margaritis insignes, *ibid.* Eorum usus in processionibus et supplicationibus, *ibid.* Rubri futuræ imperatrici induuntur, 108. Despotæ bicolores cum aquilis quasi de musivo opere, 13, 223. Calcei citrini panhypersebasti, 18. Prasini protovestiarii, *ibid.* Aerii coloris sebastocratoris, 15.

Caliga pro calceo militari sumpta, 223. Et pro braccis, *ibid.*

Camisatorum ministerium ecclesiasticum circa carbones et calefaciendos lebetes, 163.

Camisia ferunt lectores in vigil., 44. Ea sunt vestes superpelliceæ ecclesiasticorum, 163. Camisiis et epirrhiptariis induti cantores ad mensam imp. canunt in nativitate, 60.

Campanæ Græcorum, 154.

Canaclei dignitas offic., 80. Palat., 12. Canacleus neque erat cancellarius neque camerarius, sed utroque augustior, 206. Ejus sceptrum lignum lævigatum, 15. Non comparet in comitatu, neque in imperatoris salutatione, 12.

Canacleum palatium augustissimum et monasterium, 206.

Cancellarii et velarii dicti, 134. Cancellarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Cancelli et vela secludebant magistratus, 134.

Canistrisius dictus a canistro, 133. Ejus officium patriarchæ vestes mutanti servire, 136. Canistrion, amictus sacri vestiarium, *ibid.*

Canon magnus s. officium canonis magni ad finem Quadragesimæ lectum, 320. Ejus materia, auctor, tempus, *ibid.* Causa nomenclaturæ, 321. Ejus vigilia in palatio celebrata, 72, 320. Canone Trullano egressus ex monasteriis vetitus virginibus, 124.

Canonarchæ in vigil. Nativit. in palatio suspendunt Christi nati imaginem, 44. Eorum habitus et ministerium, *ibid.* Tollunt ex imp. mensa fercula, 60. Canonarchis ab canone seu certa oda origo propria et functio, 157.

Cantacuzenus fit magnus domesticus æqualis panhypersebasto, 8. Fratres uxoris creat sebastocratores et singularia concedit ornamenta, 101.

Cantica quædam proprie a Græcis dicta et Latinis consueta, 138, 153. Canticum in Nativitate, 53, 57. Integrum habes, 293. De Epiphania, 60. Totum ponitur, 298. In adorat. ss. crucis, 65. In palmis, in lotione pedum, 70, 326. In Paschate et troparium, 73, 327, 328. Cantica imp. coronationi accommodata, 90, 93, 95. Itemque patriarchæ, 151. Præterea imp. in anabathra sedentib., 97.

Cantillantes deauratæ volucres in arbore ærea, 302.

Cantorum numerus præscriptus ab Heraclio et Justiniano, 112. Iidem multos apprecantur imp. annos, 48, 52. Ad mensam, 57. Cum epirrhiptariis canunt « Magi Persarum reges, » interque cantum esu abstinet imp., 60. Cantorum primus a magno domestico tollenda accipit fercula, *ibid.*

Capitis in liturgia tegumentum cidaris, aut mitra, spineam Christi coronam, aut supra caput sudarium repræsentat, 169. Capite aperto consecratio accipitur, *ibid.* Capite etiam nudato orandum, ob Christum qui caput est honorandum, *ibid.* Capite tamen quamvis tecto sacrificare non vacat mysterio, *ibid.* Capite nudo ministrant pueri honorarii et imp. cognati, 59, 63. Item imp. coronato, 98. Dumque patriarcha renuntiatur, 103. Capitibus nudis spectatur coronandi imp. unctio, 90.

Cappæ et cappasia, tegmina pro pileo, 266.

Capputiis ablatis imp. honorant Genuenses et Veneti, 75, 76.

Carcer patriarchicus dictus sacella, 124. Carceris seu sacellæ nomen habent virginum monasteria, *ibid.*

Carthago dicta a Justiniano tertia Justiniana, 375. Restituta Rom. imperio a Justin. Vandalis pulsis, *ibid.*

Casauboni grammaticæ tricæ, 303, 304. Conductitii calumniatoris Baronii, 345.

Castra subsunt magno domestico, 83. Ea reficienda curat domesticus murorum, 41. In iis custodias præfectus tzaconum curat, 42. Eorum custodes alii, 43. Horæ a datur signum in tentorio mag. domestici, 83. Eo proce dum proficiscendum alio, præfectus exercitus, *ibid.*

Cataphractarii et cataphracti Persis sunt clibanarii, 26.

Catecheseos die pop. ad quadragesimam instituen Eo patriarcha thymiamata divisit, *ibid.*

Catechista, officium ecclesiasticum, 162.

Catechumenea, locus catechumenorum, 365. Ea imp. coronatus occupat, 96.
Catechumenis datum orario signum exeundi ab liturgia, 168.
Catena ex margaritis circum domestici scaranicum, 17.
Cella, conclave ipsum imp., 34, 265.
Cellulani, 377.
Cera obsignat imp. litteras ad matrem, uxorem, filium, 34.
Cerei dati baptizatis, 145. Proceribus sub lectione SS. Evangeliorum in festo Inuminum et fer. 5 mag. hebdomadis, 71. Paschate sub matutinis, 73. Et potestato Genuensium, 75. Cereum ferebant pauperes in lotione pedum, 70.
Chæretismus, festum Dominicum c. aliis ejusdem generis, 275.
Chaganus Scytha urbem Cpolitanam obsidens repellitur magno miraculo ac grandi suo damno, 322.
Chalcedon non est vertenda vox Καρχηδών, sed Carthago, 375.
Chalcedonensis synodus acclamat S. Pulcheriæ imperatrici virg. et Marciano, 279.
Charatzium tributum duorum millium florenorum annuum Turcæ a patriarcha pendendum, 373.
Chartophylacis officium, jura Ecclesiæ defendere, lites cleri disceptare, patriarchæ dextra manus, os, labra, 126, 127. Differt a chartulario, quia amplior ejus potestas quam chartas custodire, 126. Cui archivum ecclesiæ privilegiaque commissa, 127. Illius jus signandi, 128. Et tam magnificum quam bibliothecarii Romani, *ibid.* Episcopos sessione antecessit, 127. In ordinatione ejus bulloterium et claves datæ, *ibid.* Tiara quondam insignis et equo patriarchæ vectus in festo SS. notariorum, *ibid.* Duodecim administros habebat notarios, 128. Discussit mores et vitam ordinandorum, 138. Nemo ad conspectum patriarchæ neque ad beneficium admissus, nisi per eum, 128. Chartophylaceum, locus ubi judex ecclesiasticarum sedet causarum, 127.
Chartularius Latinis est judex causarum, 159. Inter lectores censetur, *ibid.*, 160. A Balsamone vocantur chartularii adjutores officialium primæ pentados, 118. Chartularius magnus, offic. 26. Palat., 10. Habitus, 22. Præfectus imperatoriis equisonibus, 160, 191. Hinc freno imp. equum adducit, 29. Chartularius militaris seu thematis militem conscribebat, recensebat, 160, 191. Alius erat sacrorum cubiculorum chartularius, *ibid.* Et homo chartularius, *ibid.* Et tabellarii chartularii, *ibid.*
Chiorum officialium vani tituli, 113.
Chirothecam in zona cum margella et aquilis fert primus accipitrarius, 25.
Chirotonia s. designatio fit duplici suffragio, 104. Græcis æquivoce pro consecratione et electione s. designatione dicitur hæreticisque occasionem errandi et decipiendi etiam præbet, 371. Chirotonia s. ordinatio fit S. Spiritus invocatione manuumque impositione, 372.
Chlamys seu tamparium sebastocratoris, 13, 224.
Choreas in augusteone ducebant in honorem imp. præfecti regionum, 353.
Chori primi et secundi domesticus proprius, 6, 152.
Chosroes Sarbarum ducem belli contra urbem Cpolitanam mittit, 321. A filio necatur, 322.
Chrisma sacrum servabant ampullæ, monampula, dibampula, 149, 276.
Christi nati vigilia quomodo in palatio celebrata, 43. Ejus dem imago de tabula suspensa, 44. Ab imp. osculo honorata, 44, 46. De eodem ad mensam canuntur, 57, 60. Contacion integrum, 295. Aliud de Christi Epiphania idiomelon, 298. Ejus Epiphania s. baptismus festo honoratus a Græcis, 305. Dicta festum luminum eaque accensi cerei et faces, 304. Epiphaniam regibus factam Græci, 25 Decemb., 303. Natalem Ægyptii 6 Januar. agebant, 304. Christo festa proprie dicata non sunt dies Dominici, sed certa quædam, 273. Ob Christum, qui nostrum est caput, honorandum, nudo etiam capite orandum, 169. Ob Christum spinis coronatum et sudario involutum tecto alibi capite sacrificatur, *ibid.*
Chrysobullæ cinnabari subscriptæ et ss. cruce firmatæ, 256. Earum vis, *ibid.* Chrysobullas mag. logotheta curat ad reges mittendas, 32.
Chrysoclabarica vestimenta aureis clavis ornata, 221.
Chrysoclava et chrysoclavus, *ibid.*
Chrysostomi (D.) festum in S. Sophiæ celebratur præsente imp., 80. Ejus commentaria in sacras litteras cum Thomaite conflagrarunt, 355. Ejus natalis, 13 Nov., 341.
Cibyres fons ob vini ex aqua facti miraculum vinosus, 388.
Cimelia sacra curat sceuophylax, 150. Notantur ἐν βρα-
Cinnabari et bractea et ss. crucibus coccineis ornata imp. lampas, 43. Subscriptæ bullæ, 256.
Circitor s. excitator, offic. ecclesiasticum, 162.
Circumstationis minister est cum magno hetæriarcha et primicerio aulæ protovestiarites, 34. Ea fit circa liturgiam et vesperas, 35. Apocrisiarius aliique negotia proponunt, *ibid.* Circumstationis aulicæ ordo, 37. Quotidiana et festivæ ritus, 43. Circumstatio in nativit., 59. In Dominica SS. crucis adorandæ, 65. In Paschate eam faciunt episcopi et primores Ecclesiæ, 77. Alii ritus circumstat. in benedictione aquæ initio mensis, 78, 79.
Citri episcopus Joannes ejusque responsa, 117, 162. Alia recenset officia ecclesiastica, *ibid.*
Clamatores s. κραυταί vocantur protopsaltæ, lectores, qui coronato imp. accinunt, 93. Hastas tenent, *ibid.*
Classem totam regit ameralius, 39.
Classis aulicorum quælibet certam locum habet, 37.
Claudio imp. senatus acclamat, 280.
Clavatus pileus magni domestici, 17, 233. Magni ducis, 18. Protovestiaritæ, 20. Præfecti exercitus, 25. Clavatis pileis officiales ad mensam in Nativit, 56
Claves datæ ordinando chartophylaci, 127.
Clavi aurei, vestium ornamenta, 221. Clavis aureis insignita nomina, 222.
Clericorum numerus circumscriptus a Justiniano, 112. Et Heraclio, a quo certo quoque numero definiti clerici officiales, *ibid.* Clerici palatini recensentur, 163 *sq.* Eorum indumenta et ministeria, 44.
Clibanum, lorica, 266.
Clypei a quatuor proceribus tenentur juxta imp., in quibus ejusdem equestris imago, 99.
Codinus, æqualis vel posterior Cantacuzeno, paulo ante subactam Cpolim floruit, scripsit etiam selecta de originibus Cpoleos, 111, 356.
Cognati imp. quomodo lugeant, 106.
Collectæ Latinorum in liturg. et litaniis conveniunt Græcorum συναπταῖς, 151.
Collicium dat potestato Genuensium imp., 56. Est panis rotundus et delicatus, 295.
Coloris varias species memorat Codinus, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 37, 38, 67, 91, 99, 101, 106, 373.
Comes stabuli seu magnus contostaulus, offic., 11. Palat., 9. Insignia, 19. Officium et privilegia, 29. Est caput stipendiariorum Francorum, 33. Comes equorum imperatoriorum adducit equum imp., 29. Habet potestatem equitandi intra aulam, equos domandi, exercendi, 29. Circa Pascha renovato equestri apparatu occupat veterem, 30. Comes (quicunque ille) cortinariorum militum præfectus, 38. Alii etiam protocomites et comites sunt sub magno duce, 28.
Commenta novarum dignitatum, 7, 174.
Commentariis scribendis vacat ὑπομνηματογράφων, 136.
Communionem (Sub) aqua fervens calici infusa, 162.
Concelii, 119. Ejusdem cellæ consortes, 377. De scriptura nominis eorumque numero, *ibid.*
Concionator videtur respondere rhetori, 114. Iis acclamatum, 281.
Conditorium Constantini in templo SS. Apostolorum, 81.
Condylos aureos habet sceptrum magni ducis et protostratoris, 18, 19. Nigros et aureos sceptrum præfecti mensæ, 21.
Constantinopolim occupat Andronicus Junior, 316. Ter oppugnata B. Virg. ope liberatur, 321. Eo tulit magni canonis hymnum et vitam S. Mariæ Ægyptiacæ Andreas Cretensis, 320.
Constantinus Magnus, Romanorum imp., ejusque successores dicti et a Macedonibus et Occidentalibus honorati, 55. Romam Sylvestro tradidit, Byzantium ædificavit, 262. Varios titulos concessit regionum præfectis, 174, 175.
Constantinus et Irene sub Tarasio patriarcha ss. imagines restituunt, 346. Et Constantinus Copronym. imaginum hostis turpiter perit, 346.
Constantino Pogonato regnante urbs septem obsessa annis B. V. ope liberatur, 325.
Constantinus Porphyrogenitus a patre Michaele Palæol. nova dignitate honoratus, 174.
Constantinus Ducas et Const. Monomachus, circa quorum tempora rogæ desiere, 331, 332.
Constantinus sub quo urbs et imperium stare desit, 340.
Contacium s. liber ordinationis est in potestate hieromnemonis, 140. Significat librum et odarium, male vertitur generatim canticum: est peculiare genus cantici, origo vocis Græca, significatur breve quid, a contos, 139, 181. Contacium Nativit., 57, 60 Palmarum, 68

Contaciorum auctor, 139. Contariis præfectus, 6, 140, 155.
Convivia instituta in coronatione imp. convivantium ministri, insignia, feriæ, 97, 98.
Convocator populi varia dat signa, 151.
Corbant videtur ex coryphantio, 241.
Corona imp. imponenda in tabernaculo servatur, non in sacra mensa, 90. Eam diaconi in ambonem deferunt, *ibid.* Patriarcha et pater imp. coronando imponunt, *ibid.* Coronam alterius formæ seu stemma benedictum imperatrici coronandæ imponit imp., 92. Coronam deponit imp., communicaturus, 96. Resumit communicatus, 96. Coronæ in modum lampadi imperatoriæ circumposita ornamenta s. ex auro et argento stephanomata, 278. Corona prius humi ante Deiparam deposita, 368.
Corte s. curte, 266.
Cortelini, simplices janitores prætorii, 267.
Cortinariorum statio, habitus, præfectus, comes, 37, 58.
Cortis, tabernaculum imp., 38.
Crucem (SS.) radiantem, usitatam imp. flammulum, erigunt officiales, 28, 249, 283. Eamdem in vigil. Nativit. flammulum tertium exornant imagines SS. quatuor martyrum, 48, 283. Cinnabari et bracteæ est ornata lampas, 45. S. cruci exaltandæ tabulatum erigitur, 78. Eoque festo nundinæ Hierosolymis actæ, 355. SS. Crux cum imagine Christi non manufacta et SS. Deiparæ vestibus hosti Cpolim cingenti objecta, 322. Eadem firmat bullas, 256. Phelonem sacram vestem ornat, a multiplici ss. Crucis πολυσταύριον dictam, 167, 141. Cum cerëis et thymiamate a patriarcha loco rogæ dividitur, 312.
Cura bibendi provida, 58.
Curator pupillorum, offic., 56. Palat., 11. Habitus, 26. Desiit functio, 41. Orphanotrophus alius ecclesiasticus erat, 162.
Curopalata, offic., 15. Palat., 9. Ejus ornamenta, 20. Nullo munere fungitur, 34. Fuit, ut colligitur, architectonicæ præfectus, 261. Dictus a cura palatii, descriptus fuse a Corippo, 181. Latini vocem depravant, *ibid.* Munus curopalatæ s. curopalaticion etiam absentibus collatum, *ibid.* Curopalatissa, *ibid.*
Curru triumphali B. Virginis Nicopoeæ imago vecta, 315.
Cursarii prædones dicti, 255.
Cursores, qui primi confligebant vel locati in insidiis, 255.
Curtobraccia, curtæ braccæ, 318.
Custodes castrorum et civitatum, 43. Amictus, 28. Offic., 79. Palat., 12. Custos vasorum sacrorum, 159.
Cypri archiepiscopi datum privilegium præferendi lampadem, 278.
Cyrus Medorum, Persar., Assyrior. rex diversarum vixit gentium consuetudine, 55. Regem Persarum se paterni honoris gratia appellavit et a Medis accepit pilaticia, phaceolium et epiloricum, ab Assyriis scaranicum, cabbadium et flammulum draconteum, 54. Ejus successores dicti Persarum reges, 54.

D

Damasceni pruni colorem refert scaranicum magni primicerii, 19.
Decaenneorum, hoc est novendecim accubituum, triclinium et palatium, 301.
Decreto imp. alii etiam honorati judicant cum primo secretario, 36. Ex decreto Urbani nomine defensoris intelligitur judex advocatus, 131.
Defensor primus seu protecdicus officio ecclesiastico fungens captivos curat, controversias judicat, 130, 131. Primus dicitur respectu aliorum defensorum, 151. Defensores clericorum et quidem exocatacolorum prius erant, *ibid.* Defensoris dignitas in ecclesia Romana, *ibid.* Defensorum primicerius inter defensores regionarios, *ibid* Defensores quatuor inter ecclesiastica officia ponit Citrius, 162. Decem permittit Heraclius, 112. Defensor χουρσευόντων, prædantium seu ante alios dimicantium, 32, 235.
Defunctos lugendi pia Germanorum consuetudo, 344.
Deiparæ natali fit processio ad Libis, 80. Ejus præsentatione ad monasterium ejusdem τῆς περιβλέπτου, *ibid.* Purificatione illius comitatus Barangis imp. Blachernas visit, *ibid.* Die insuper qua celebratur depositio venerandarum vestium, 82, 314. Ubi ejus fasciæ sepulcrales et ss. capitis amiculum honoratur, 341. Ejus dormitioni præmittunt jejunium Græci, 296. Sodales academici Hianniis assumptionem ejus percolunt, 344. Post mortem SS. Apostolis viva apparet, 299. Panagia ab iis dicta, *ibid.* Aliis de causis etiam appellata est Deipara περιβλέπτος, spectabilis s. admiranda, 341. Ejus imago a multo insita armis felicem pugnam præstat, 315. Deiparæ Hodegetriæ imagini a d. Luca pictæ S. Pulcheria virgo et imperatrix templum condit, 316. Et ultimis Quadragesimæ diebus in aulam delatæ obviam imp. procedit abeuntemque comitatur, 72, 324. Eadem Deiparæ imago Hodegetriæ et s. vestis ejusdem hostibus Cpolim cingentibus objecta cives servavit, 322. Ejusdem imago in flammeo portavit patriarcha, 368.
Delatoribus supplicia senatus imprecatur, 280.
Demetrius (S.) flammulo repræsentatus, 48, 283 *sq.*
Deputati mandyis induti præferunt lampades quando fertur evangelium in ambonem et sacra dona ad sacram mensam, 160. Deputatorum ministeria Citrio non officia sunt, *ibid.* Eorum locum tenet imp. coronatus, 304. Sunt et deputati militares, 161.
Deputatus, 6, 160.
Despota erat ab imp. proximus, 174. Ejus insignia, 15. Ejus pedilis et equitis habitus, 14. Juvenis adhuc aperto capite est in palatio, *ibid.* Diebus festis alius ejusdem cultus, *ibid.* Despotam appellandi formula, 16. Ejus ministeria in vigilia Nativit., 48, 49. Despotarum et imp. nomina bonis afficiuntur precationibus, 53 *not.* In palmis imp. et filios imp. sequuntur, 68. Eorum flammula stant retro imperatoria, 48. Despota, Cæsar, sebastocrator soli dicuntur ἐν ἀξιώματι εἶναι, 350. Hinc tantum principalia obeunt, 28. Non intersunt patriarchæ designationi, 103. despotæ e propria dicti inauguratione, 174. Eos inaugurandi ritus, 99. Despota a proceribus intra triclinium induitur, 100. Osculatur pedem imp., *ibid.* Ab imp. stemmatogyrium seu sertum accipit, *ibid.* Et ipsi despotæ etiam tenent scutum, quo creandus sedet imp., 88. Et soli despotæ in equis impp. coronatos in palatium comitantur, aliis peditibus, 97 *not.* Ministrant absente domestico, 97. Polychronion dicunt cœnato imp. in vigil. Nativit., 58. Ab hac eorum dignitate principes Serviæ, Ætoliæ, Epiri dicti despotæ, 173.
Diaconicum, pro sacris vestibus sacrarium, 335.
Diaconus secundus, secundarius, item ex diaconis secundarius, est primus ex diaconis communibus, 130. Eligitur per suffragia, *ibid.* Est diaconorum director, *ibid.* Aliæ quatuor ejus functiones; explet locum archidiaconi et imp. thus adolet, 94, 151. Thuribulum et omophorium fert patriarchæ, 94. Diaconi tenent coronam imp. novo imponendam, 90. Eamdem in tabernaculum et ambonem deferunt, *ibid.* Proxime coronatum imp. sequuntur, 94. Vocant imp ad ss. communionem, 96. Iis communicaturus coronam tradit, 96. Eorum numerus ab Justiniano et Heraclia præscriptus, 113. Illi gestant orarium, 167. Eo dant signum exeundi catechumenis, 168.
Diadema unde dictum, factum, 50. Olim zona erat militaris eaque primo omnium exuti SS. martyres, *ibid*, 289.

Dibampulon distinguitur a monampulo, 149. Duplex est ampulla sacri olei et s. chrismatis, quo imp. inunctus, et ob rei memoriam prælata, 275, 276.
Didymotichi primum est Cantacuzenus imp. creatus, 368.
Divelium seu geminum velum in vigil. Nativit. prælatum imp., 48. Vice labari fuisse vexillum imp. videtur, 269. Id unicum erat ante omnes flammulas, 283. Hoc divelium gemino constans velo a scuterio seu scutifero præferebatur, 269. In Nativitate, 48. Eidem aderant Barangi, 39.
Doctor apostoli, Evangelii, Psalterii, 143.
Domesticus ex officio jussa imp. exsequitur, 33. Distinctum officium, 258. Domesticus significat ducem, inceptorem, præpositum, præfectum et in suo genere primum, 153, 176. Domesticus magnus præit panhypersebastum, 8 Varia ejus officia et ministeria ad mensam imp. maxime, 55. Et in fossato, 83. Domestici insignia, gestamina, 17. Domesticus cantorum regit cantum, 152 *sq.*, 176. Domesticus chori dextri et sinistri proprius, 6, 153. Domesticus ecclesiæ et cleri imperatorii, 94. Est exarchus et utrique servit clero, *ibid.* Domesticus et cleri protopsaltes candida gerunt camisia, 44. Et domesticus psaltarum, 152. Domesticus exarchus cleri augustæ est simul domesticus ecclesiæ, 163. Domesticus unus est ex psaltis, 161. Domestici patriarchales ponuntur a Citrio inter officiales ecclesiasticos, 163.
Domesticus mensæ, offic., 20. Palat., 9. Ejus gestamina, 21. Ministerium, 33. Ministrat mensæ imp., 57, 59, 60, 62, 65. Domesticus, rei domesticæ curator, iidem mensæ imp. ministrat, 59. Affert fercula, *ibid.* Humi deponit, 60, 62. Panem affert in panagiario, 62.
Domesticus murorum, offic., 59. Palat., 11. Ejus insignia, 26. Castra reficienda curat, 41.
Domesticus ostiorum, 6. Est janitor, 159.

infantiles in templo Hodegio depositæ, *ibid.* Iis festum quoque dicatum, *ibid.*

Feminæ diacenissæ ut ad XL essent impp. Justinianus et Heraclius sancirunt, 112. Feminæ parva evangelia e collo gerebant, 319. Feminarum monasteria curat magnus sacellarius, 122. Sacciis seu carceribus inclusæ vetantur egredi, 124.

Fercula imp. quomodo afferantur, apponantur, 59. Et humi posita in mensa reponantur, 62. Ex mensa quot quantisque ministeriis auferantur, 58, 60. Ea domesticus mensæ ex mensa tollit et auferenda dat primatibus, 57. Qui scaranica ferunt coccinea ad fores asportant, 58. Magn. domesticus dat cantori, domestico, lampadario, magistro, 60. Idem vocat ad id ministerium lectores et nepotem imp panhypersebastum, 60, 61. Ibidem occupantur protovestiarius, nepotes, honorarii pueri, primicerii cum Barangis, aulicis, stationariis, 61. Ferculum tandem etiam imp. ipse dat magno domestico, 62. Ferculi vas domesticus retinet, *ibid.* 17.

Feria tertia post Dominicam carnisprivii actum catecheseos festum, 312. Feria quinta hebdomadis magnæ ipsa etiam magna dicitur, 70. Ea pedes abluti pauperum, 70, 71. Eadem agitur parasceves vigilia, legunturque duodecim evangelia imperatore lampadem tenente, proceribus cereos, 71, 319. Per ferias magnæ hebdomadis reliquas lecta et divisa sunt quatuor ss. evangelia, 70, 317. Feriæ τῆς διαχαινησίμου sunt dies hebdomadis paschalis, 333. Feria quinta, illius paschalis scilicet seu τῆς διαχαινησίμου, patriarcha, episcopi, archimandritæ adeunt imp., circumstationem faciunt, suffitu et osculo venerantur, 77. Feriæ in palatio celebratæ, 43, 79. Feriæ decem aut plurium dierum aguntur vestibus epulisque splendidis in honorem coronatorum imp. 98.

Festa quinque solemnia, quibus in triclinio cibum imp. sumit ministrantibus proceribus, 64. Festa quatuor præcipua, quibus Græci quadragesimas præmittunt 296. Festum Nativit. Cpoli actum ante S. Joannis Chrysostomi tempora, 304. Festum Omnium Sanctorum prima post Pentecosten Dominica actum, 297. Festum SS. Notariorum in bacchanalia abiit, abusus correctus, 271. Festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato gestantur purpurea sticharia, 67. Festorum in monasteriis celebratorum ritus singularis præferendi velum et lampadem, quæ veniente imp. accensa super velum ponatur, 82, reliquorum festorum causæ, ritus, processiones habentur suis locis, 45, usque ad 82, 1. in Commentar. capp. decem.

Fibratis notis constat sceptrum magni domestici, 17. Fibrarum in modum quasi incisam habet imaginem imp. scaranicum magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni logothetæ, 19. Magni stratopedarchæ, *ibid.*

Figuram litteræ gamma repræsentat sceptrum magni myrtaitæ, 27. Item sticharia, 166. Aliæ vestes, 224.

Filius imp. coronatus fert etiam ss. crucem, acaciam, sertum, 52. A genibus est conspicuus in oratorio, *ibid.* In pacis sequitur patrem, 68. In castris vigilat, 85. Cum patre etiam patriarcham renuntiat, 103. In coronatione patris permissu ejus nomen suum fidei professioni præmittit, 86.

Fimbria ex margella tegebat aurem judicum Medorum, 54. Fimbriam purpuream habet pileus protosebasti, 19.

Fimbriati pilei generorum imp. 15. Sebastocratoris, *ibid.* Cæsaris, *ibid.* Magni primicerii, 19. Fimbriata margellia habet pileus primi secretarii, 22. Cabbadium magni domestici, 17. Fimbriatum scaranicum ejusdem, *ibid.* Magni ducis 18. Logothetæ ærarii generalis, 20. Fimbriatos aurei et coccinei pileos qui gerunt ad mensam in Nativit. imp. bene precantur, 55.

Flammeum patriarchæ seu tegmen capitis album erat, post auro illustratum et imaginibus exornatum, 368.

Flammularis dictus, qui gestabat flammulum, 283. Flammulum unum, alterumve in expeditione seu exercitu habet imperator, 48. Proprium habet magnus primicerius in turma imperatoria, 35. Sed qui excursiones faciunt, proprium non habent, 31, 12. Unicuique dat locum in fossato magno, domesticus, 84. Sed procerum ante imperatoris non explicantur, 83. Flammulum varie dictum et scriptum, 282, 283. Non est idem quod flammeolum nec labarum, 283. Est militare signum domi bellique imp. prælatum, *ibid.* Et duodecim omnino signis et imaginibus distincta 47. Floreuteque imperio cuivis quingenti aderant, 48. Post imperatoria stabant in vigil. Nativit. Flammula procerum, *ibid.* 16. Flammulum usitatum imp. erat ss. crux radians, 28, 249. Seu σταυρίων, 283. Aliud erat δρακοντεῖον, *ibid.* Flammulum Θεοδώρων habens imagines est utriusque S. Theodori, 286. Flammula in vestiarium delata, 53. In luctu omissa, 69.

Floribus sternitur ambulacrum sabbato Lazari, 67.

Flumina habet sticarion episcopi, 166. Significant gratiam docentis et flumina de Salvatoris ventre fluentia, *ibid.* Iis pocula innatant, *ibid.* Et fluvios habentes mandyæ seu undulata pallia, *ibid.*

Fons curationum est templum extra urbem dictum πηγή, 381. Ibi sponsæ excepiæ, 382.

Forma turbarum imperatoriarum diversa, 31.

Formulæ subsignandi beneficium collatum, 79. Et qua sultanus Mahometes Gennadium patriarcham, et qua Christiani impp. patriarchas crearint, 374.

Forum cupedinarium dictum post Augusteon, 333.

Fossatum dictum a fossa significat castra fossis munita, 244. Exercitum ipsum, *ibid.* Et quæ inde deducuntur, *ibid.* In fossato caput turmæ imperatoriæ est magnus primicerius, 33. Fossati totius caput est magnus domesticus 28, 83. In eo locum tenet imp. absentis, *ibid* Stationes disponit, obit cum adnumiasta, 85. In fossato quomodo diurnæ nocturnæque vigiliæ constituantur, 84. Fossatum leve, i. e. levis armaturæ milites, *ibid.*

Franci appellantur Genuenses et Veneti, 76. Imo etiam Itali et Siculi, 330. Francorum stipendiariorum est caput magn. contostaulus, 33.

Francopulus, Turcopulus, archontopulus, etc. Hæc terminatio interdum nil significat, interdum minuit, 228.

Freni pars aurea, orea, ab aure et ore dicta, 227.

Funarii operis instar argento contorto involutus est nodus in sceptro magn. domestici, 17. Magni ducis, 18.

Functiones variæ clericorum, 113, 273. Aulicorum, militum, famulorum, 28.

Fundæ accubitor, parum quadrat, 185.

Funes desuratis pellibus tecti, quibus poma mensæ imp. apponuntur, 301.

Fuscus color inter album et nigrum medius, 19.

G

Galata seu Pera s. Sycena est regio urbis decima tertia, 122. Eam incolit potestatus Genuensium, 56.

Galliæ reges vexillum S. Dionysii oriflambe dictum in expeditiones educebant, 286.

Gammadia sticharia, 166, Gammatæ vestes. 224,

Generi despotæ stemmatogyrium, 100. Pilei, 14. Inter eos ordo dignitatis, 6.

Gennadium Scholarium Mahometes II patriarcham creat, 372. Varie pressus officio cedit, 373.

Genua non flectuntur ritu ecclesiastico inter Pascha et Pentecosten, 334.

Genuensium potestatus imperatori flectit genua bis, manum pedemque osculatur, 75. Eumdem honorem imperatori habent Genuensium primores, *ibid.* Ablatis cappuliis genua flectunt, fausta acclamant, *ibid.* Eorum prætor in Nativitate Christi adest divino officio, 56. Accipit collicium ab imp., *ibid.* Cereum tenet cum suis sub matutino Paschali, 74.

Georgii (S.) martyris festum celebrant Græci 23 April, 341. S. Georgius martyr flammulo repræsentatur, 48. Ejus die festo processio, 81. Magnus dicitur Græcis, *ibid.* Ejus imago, 69, 98. Juxta eam stans coronatus imp. numismata in proceres jacit, *ibid.*, 6, 7. Ea S. Georgii imago sanguinat, et equus hinnitu gemino et ominoso Andronicum seniorem terret, 315.

Gerasa fons ob miraculum vini ex aqua facti vinosus, 306.

Gerlachius prædicans Lutheranus memorando facto Turcici imp. togam osculatur, 328.

Germani tricesimum B. Virginis assumptæ qui celerent, 343.

Gradus, excelsi extra templum Blachernitum, 325. Ad eos deducitur imp., 80. Ad eosdem prosequitur imp. d. Hodegetriam, 72, 325.

Græci recentiores peregrinas variant dictiones, 112. Inanium titulorum crepitacula jactant, *ibid* Gaudent ambitioso titulo μεγάλου, 120 Et τοῦ πρώτου, 377. Eorum sunt monstra titulorum πρωτονωβελλισσιμος et πρωτονωβελλισσιμοϋπέρτατος, *ibid.* Duplici corona lampadem imp. prælatam ob curam divinorum et humanorum ornabant, 278. Eam potestatem in ponendis deponendisque patriarchis exercitam conspicere debuerunt, 372. Et hinc Græci suo exemplo patriarchas tractare etiam Turcas docuere, *ibid.* Græci ante festa quædam præcipua jejunium seu quadragesimam præmittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptum uno die, 15. Augusti celebrant, 342. Eorum iem propria quædam contacia, troparia, canones, odæ, sticheli, idiomelon, 138. Græcorum Latinorumque rituum diversitas unioni non obstat, 296. Eorum error, non posse sacerdotem fungi diaconi vice, a Caleca refutatus, 137. Liturgiam in quadragesimis et ejunits a mendicis celebrant, 283.

Granatzam, Assyriorum gestamen, imp. fert volantibus manicis, magnus domesticus una manica, alii utraque adstrictam lapatzam, 63, 301.

Gyros habent pilei generorum imp., 15, 231. Et gyrus seu ambitus trullæ in pileo primi secretarii, 22, 242.

H

Hæresis. Ejusdem effectus, 372.

Hæretici mutant nomina officiorum ecclesiasticorum, 165. Alii retinenda contendunt non pro imperio, sed ordinis dignitate significanda, *ibid.* Hæreticorum Manichæorum, Nestorianorum, Eutychianistarum ossa exhumanda et in eos synodicæ imprecationes, 281. Hæreticorum tetraditarum magnum jejunium, 334.

Hebdomada hebdomadæ etiam dicitur, 317. Hebdomadis quintæ quadragesimalis feria quinta canitur magnus canon, 320. Et Sabbato hymnus B. Virg. acathistus, 321. Hebdomadis magnæ officium, ritus, lectio evangeliorum, lotio pedum, 70, 317 usque ad 327. Hebdomas renovationis seu τῆς διακαινησίμου cum feriis est ipsa paschalis hebdomas, 333. Est a jejunio libera, *ibid.*

Helenæ (S.) et Constantini M. festum agunt Græci 21 Maii, 312.

Helena Cantacuzeni filia Jo. Palæologo nupta, 382.

Heraclius numerum clericorum circumscribit, 112. Duos tantum vult esse syncellos, 377. Vasa ecclesiæ in pecuniam conflat, Persiam invadit, 322. In aciem educit Deiparæ imaginem, 315.

Hetæria major, cohors militaris, cujus præfectus magnus hatæriarcha, et minor, cujus præfectus hetæriarcha simpliciter, 190.

Hetæriarcha, offic. palat. 12. Gestamina, 26. Ejus functio, 42. Hetæriarchæ ad circumstationem vocant alios, 35. Eamque mittendam significant, *ibid.* Hetæriarcha dictus a conciliandis amicis, vel a cohorte militari, 190. Dicitur et megaltriarcha et megaetæriarcha, *ibid.*

Hetæriarcha magnus, offic., palat. 10. Ejus insignia, 22. Officium exsules recipere, 56. Exspectat conclavi egressurum imp., vocat proceres ad circumstationem, 34, 22. Proponit in circumstatione negotia, 25. Ejus ad mensam imp. ministerium, 56.

Heterodoxi excandescunt audientes, summi pontificis pedem osculo coli, 328. Iidem et patienter demisse prociduoque genu togam osculantur imp. Turcici. *ibid.* Suosque pedes vicissim osculo honoratos decantant, 329.

Hierarcha super caput S. Evangelium tenet dum consecratur, 169.

Hieromnemonis munus, 137. Juvat canstrisium in vestiendo patriarcha; si sit sacerdos, non licet ei fungi officio diaconi ex Græcorum errore, *ibid.* Ejus tria officia inspiciendi preces seu suffragia, jus enthroniasmi et contacii fusius explicata, 138, 139.

Hispanorum nuntiis paratum Megauræ palatium, 302.

Hodegetriæ Virginis imago, 70. Pietatis causa in aulam ex monasterio deportata, 315 *sq.*, 324. Quo honore ab imp. excepta et remissa, quandiu in palatio peregrinata, *ibid. et sq.*

Hodegetrium seu Hodegium, templum a S. Pulcheria structum, et monasterium, inde imago a D. Luca picta eoque reposita nomen Hodegetriæ invenit, 316.

Honorandi imp. ritus varii, 278, 231, 372.

Honorarii pueri bene imp. precantur, ipsi juncti, nudi capite, 59. Unus fert imp. ensem in vigil. Nativit., 52. Ex manibus panhypersebasti tollit ferculum, 61. Scabellum suppedaneum tenet, 63. Uni traditur lampas imp. interrupta lectione Evangelii feria quinta magnæ hebdomadis, 71. Alius in Dominica Palmarum finito matutino ramum ex ambulacro carpendo ejus diripiendi dat indicium, 68. Magno Sabbato triclinium replent lauro, 73. In eos spargit coronatus imp. numismata, 98. Ministrant mensæ, 98.

Horæ quales et liturgiæ quomodo in vigil. Nativit. canantur, 45. Quo habitu intersit imp., 47. Horarum initio fit circumstatio, 45. In Parasceve et Paschate, 72.

Hoste propinquo vigiliæ bis obeundæ, 84.

Hulac, Turcico-Junianus nuntius, 245.

Hymnus matutinus, 37. Vespertinus, 47. Hymnos vespertinos in Paschate imp. audit ad S. Sophiæ, 76. Hymnus trisagius canitur in lotione pedum, 70. In Paschate, 76. In coronatione imp., 89. Ad eum surgunt imp. 93.

Hyperpyrum, monetæ genus, 33, 259. Hyperpyrum, gestamen capitis instar ignis flammans, 291.

I

Iconomachor m interitus, 316.

Iconostasion non est delubrum Calvinisticum, sed locus pro statuendis seu figendis imaginibus, 274.

Idiomelon, proprium festi canticum, 298.

Imagines (SS.) Christi nati cum aliis ex tabulato in vigil. Nativit. suspensæ, 44. Prope eas stabant sacerdotes, *ibid.* Ad ss. imagines renovandas collecta synodus, 316. Ecclesiæ decora appellatæ eidemque restitutæ, *ibid.* Dominica orthodoxiæ propria et processione honoratæ, cui intereat imp. et ad synodicum pro iis colendis decretum in S. Sophiæ lectum stabat, *ibid.* et 82. Deportatæ etiam ss. imagines in processione palmarum imp. et filio, despotis et patriarchis præeuntibus, 68. In processione ad Porphyreticam columnam, 79. Imago imp. in vestibus, 235. Et a sinistris in scaranico magni domestici, 17. Imago equestris imp. in scaranico magni drungarii vigil., 21. In flammulo, 48. In clypeis quatuor procerum, 99. Imago sedentis in throno imp. est retro in scaranico magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni logothetæ, stratopedarchæ, 19. Magni primicerii, *ibid.* Magni drungarii vigiliarum, 21. Imago imp. stantis et coronati in parte scaranici ulteriore magni domestici, 17. Magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Imago stantis imp. sub vitri pellucidi specie in scaranico magni primicerii, 19. Magni contostauli et logothetæ generalis, *ibid.* 20. Protovestiariæ, *ibid.* Imaginem imp. exprimebant bullæ, 256. Imagines nummorum, ex quibus cognosci potest quid diadema, Justinianeum, blatium, 237, 289, 290. Aliæ tres imagines vestiti imp. initio Gregoræ, 222, 237. Aliæ orario, 167, 308.

Imperatoris filii, 6. Ab imp. primus erat Cæsar, 7. Imperatori proprium sebasti epithetum, 8. At sebastocrator constitutus quasi imperator fuit, 7. Ei jus novandi res et voces anteponendi, postponendi, 8. Imp. in vigil. nativit. ad matutinum non egreditur, 43. Et Liturgiæ adest vel abest, 46. Quo ritu in oratorium ascendat, 28 Ejus diversa indumenta, 47, 50. Habitus, ornamenta, 13. Ensis potestatis, lampas boni exempli, mantile inconstantiæ memorem esse jubet, 31. SS. crucem semper fert dextra, *ibid.* Ad mensam quotidianum fert amictum, 53. Faustæ precationes et reprecationes, 55. Panagiario illato imp. surgit, 62. Sumenti panagiam multi accinuntur anni, 63. In triclinio quinquies cibum sumit proceribus ministrantibus, 64. Imp. habitus in Palmis, 13. Processio, *ibid.*, 69. Facultate ejus diripitur ambularum, 68. Luctu minus splendide festa aguntur, 69. Imp. candido amictu stat ante Deiparam victricem, candidam superulam fert in processione, 69, 70. Feria 5 Cœn. Dom. fundit aquam in pelvim, duodecim pauperum lavat pedes, tergit, osculatur, 70. Tenet lampadem dum leguntur Evangelia, 71. Deponit et recipit eamdem, *ibid.* Pro audiendo vigiliarum quatuor officio divino eligit sibi conclave, 72. Occurrit d. Hodegetriæ eamque deducit, *ibid.* Ad liturgiam magni Sabbati fert quæ placent gestamina, *ibid.* Ante imp. sparguntur lauri, *ibid.* Sub divino officio magni Paschatis iterum datur imp. lampas, 73. SS. Crucem, evangelium, protopapam et archidiaconum osculatur, 74. Vesperas in S. Sophiæ audiens thuris suffitu honoratur, 76. Desiit ingredi tabernaculum et aurum largiri, 77. A patriarcha et episc. visitur eique officium circumstationis ab illis præstatur, *ibid.* Thure et osculo ab episcopis colitur vicissimque colit, *ibid.* In Pentecoste vestitur ut lubet, *ibid.* Ad S. Sophiæ audit preces S. Basilii, 78. Ejus fronti ss. Crux imponitur, 79. Frons et oculi sacro oleo inunguntur, *ibid.* Beneficium quod confert eamdem fere quam aurea bulla vim habet, *ibid.* Ex spoliis quinta pars imp. datur, 85. Imp. coronandus palatium occupat, 86. Præfigit nomen professioni fidei propr. manu scriptæ, eidem subscribit, *ibid.* Apostolicas traditiones, ecclesiasticas consuetudines et decreta conciliorum amplectitur, 86. Scuto insidens a patre, patriarcha et proceribus in altum tollitur, 88. Faustis acclamationibus salutatur, 89. In S. Sophiæ sacco et diademate prius consecratis induitur, *ibid.* In anabathra sublimis considet matre coronam, conjuge sertum gerente, *ibid.* Patriarcha pro imp. precatus in formam ss. crucis inungit, Sanctus et Dignus patriarcha et populo accinente et repetente, 90. A patriarcha et patre coronatus, *ibid.* SS. crucem tenet imp., palmam imperatrix, decantatoque trisagio surgit, 92, 93. Imperator a diaconis vocatus ad prothesin pergit et mandyam indutus tenet ecclesiasticum deputati locum, et agmen supplicantium magno prægreditur comitatu, 93. Thure et cantu honoratus in anabathra sedet surgitque ad lectionem Symboli, ad elevationem ss. Corporis et orationem Dominicam, 95. Communicaturus vocatur a diaconis et sacram mensam in ss. crucis formam incensat, 95. Imperatori thuris honorem redhibet patriarcha, 96. Ad s. communionem deponit coronam, quam post recipit,

ibid. Antidoro et benedictione acceptis et catechumenorum occupato loco accinitur velatis impp. et remotis velis acclamatur, 96, 97. Ad palatium deducantur despotis equitantibus, 97. Stemmatophori accumbunt magno domestico ministrante, *ibid.* Duplex epicombiorum fit sparsio, 98. Quæ largitione volunt omnes secum lætari impp., *ibid.* Ea lætitia per epulas multasque ferias continuat, *ibid.* Coronato epulanti et stemma gestanti imp. adsunt proceres clypeati cum equestris imp. imagine, 99. Imperatoris amictus in creatione despotæ et sebastocratoris, 100. In designatione patriarchæ, 102. Ejus formula qua despotam creat, 100. Quo patriarcham, 105. Pedis oculum a creato accipit despota, diversis impositis stemmatogyriis, 100. Imperator stat cum munere fungitur imperatorio, 100. Imp. lugentis candida et citrina vestimenta, 106. Aulici et populus cum imp. lugent pulsati, 106. Cognati imp. diverso ritu lugent, *ibid.* Ad fontem, vel Blacherneas sponsæ obviam exit imp. eques, 107, 108. Vestes mutat in Nativit., 47, 51. Et in Palmis, 67. Ejus filius eadem gestat indumenta, si coronatus sit; sin minus, super usitatum amictum gerit velum et in capite sertum, 52. Προύνιας, oratorium, non erat destinatum, ut imperator inde prospiceret, sed rei divinæ interesset, 253. Quomodo lex pantamoeriæ non semper observata fuerit, ut imperatori quinta pars spoliorum cederet, 255. Imp. pro consuetudine tres cruces cinnabari in fronte bullæ exprimit, 256. Ipsaque bullæ imp. imaginem exprimunt, *ibid.* Imperatoris potestas in ecclesiasticis per adulationem servilem ad episcopalia et sacerdotalia prope evecta fuit munera, 331. Palmarum die impp. rogas dabant, 311. Et dare cessabant 312, 331. Pedes lavabant, 318. Coronatus imp. alios dignitatibus condecorat vel titulis afficit, 367. Patriarchas ponebant et deponebant, 372. Imp. Græci in natali prandentis, accubantis, non assidentis magnificentia, 301.

Imperatrix mater coronati in anabathra gestat coronam, nova imperatrix sertum, 89. Illa ramum tenet aureum insixis unionibus; etiam vidua cum himatio nigro, 91. Creanda sustentatur a propinquis vel eunuchis, *ibid.* Benedictum diversæque formæ stemma imponitur, 92. Exhibitio honore se viro subjectam fatetur, *ibid.* Ejus coronatio peragitur vel cum imperatoris vel inter nuptias, *ibid.*, 362. Futuræ sponsæ proceditur obviam, appellit ad fontem vel Blachernas, a matronis induitur, equo palatio invehitur, 107.

Inauratum lignum sceptrum magni primicerii uti et imperatoris aliaque, 19, 20. Inauratum pedum dat sultanus creando patriarchæ, 372.

Indusia Junio-Calviniana ab ecclesiasticis abhorrent, 165.

Infula non utuntur episcopi Græci, 169.

Insignia, ornamenta, vestimenta imp. et aulicorum, 13, 17. Imperatoris præcipue, 47, 50, 89. Imperatricis viduæ, 91.

Instrumenta musica, 49.

Interpres magnus, offic. 50 palat., 11. Insignia, 25. Officium, 40.

Intorti ærei et aurei coloris sceptrum magni hetæriarchæ, 22. Intorti citrini et ærei coloris sceptrum hetæriarchæ, 26. Intortus condylus in sceptro præfecti sigillo, 20.

Irene et Constantinus pro ss. imaginibus septimam colligunt synodum, 346.

Isaacius Comnenus, Alexii frater, creatur primus sebastocrator, 7. Cæsarem præit, *ibid.*

J

Januarii die 6 celebrant Latini Epiphaniam regibus factam, 305. Eo die natalem Ægyptii agebant, 304. Januarii sextus respondet undecimæ mensis Tybi, 306.

Jejunium paucorum dierum festis quatuor præmittunt Græci, 296. Id sub magna impositum pœna, *ibid.* Et producere laicis erat liberum, monachis ex regula prolixius impositum, 297. Jejuniorum prima dominica celebratur orthodoxia, 345. Ad quadragesimæ jejunium excitatus patriarchæ munere et exhortatione populus catecheseos festo, 312. Varia jejunia variorum, 334. Ea varietas non obstat unioni fidei, *ibid.* et 296.

Joan. Baptistæ (S.) Natalis agitur 24 Jun., 342. Processio ad ejus monasterium, 81. Ejus imagine suum exornat flammeum patriarcha, 368.

Joannis (S.) evangelium usque ad passionem in magna hebdomade lectum, 317.

Joannes Andronici Junioris f. creatus imp. alios honorat, 367.

Joannes Cantacuzenus fit magnus domesticus æqualis panhypersebasto, 7. Eidem singularia gestamina a duobus impp. concessa, 18. Ab Andronico Palæologo II supra omnes evectus, 8. Uxoris fratribus chlamydes et calgas instar despotæ permittit, 15. Et serta distincte, 101. Natu majorem despotis præfert, 174. Ipse Didymoticki imp. inauguratus vestem purpuream sibi induit et tiaram humo tollens imponit, alii purpureas ei crepidas inducunt, 368. Adrianopoli secundum et in Blachernis tertium coronatus etiam conjugem coronat spargitque numismata, *ibid.* Postridie coronationis Andronicum candido luget amictu, 314, 315. Filia Joanni Palæologo nupta, 382. Deposito imperio monachum agit, 341.

Joannes Citrius ejusque responsa, 117. Apud eumdem ordo principalium dignitatum, 135. Alio ordine numerat dignitates ecclesiasticas, 137. Refutatur a Caleca, sacerdotem non posse fungi ministerio diaconi, *ibid.*

Joannes Comnenus imp. Virginis Nicopææ imaginem triumphali vehit curru, 315.

Joannes imp. penultimus concil. Florentino interfuit, 340.

Joannes Palæologus ad columnam crucigeram supplicabundus, 339.

Jordanis aquæ ob Christi baptismum incorruptæ, 307.

Judex castrensis seu fossati, offic. 52 palat., 11. Insignia, 25. Militibus jus dicit, 40.

Judices Medi gestabant epilorica et phaecolidem, 54. Aurem mardellio tectam reo servabant, retectam accusatori dabant, *ibid.* Eorum insigne pilaticia, *ibid.*

Judicia dum habentur populum continet qui est a secretis, 141.

Junius SS. crucis odio male edere et explicare videtur Codinum, 249. Est fabulator Calvinianus, 145. Interpres flagitiosus, 283, 367. Fraudulentus, 374. Ineptus, 118, 125, 132, 133, 135, 136, 138, 145, 150, 153, 155, 157, 175, 206, 226, 227, 229, 237, 239, 242, 245, 245, 248, 252, 259, 271, 274, 283, 288, 289, 293, 298, 301, 313, 314, 315, 320, 326, 330, 335, 337, 340, 348, 353, 364, 379. Inscitus, 140, 141, 160, 259, 268, 270, 333. Juris imperitus, 375. Perversus, 235, 326. Ridiculus, 148, 233, 246, 298, 347, 366. Varie aberrans, 142, 283, 371, 372.

Justiniana prima, 105. Dicta Achris Justiniani patria et ab ipso privilegiis ditata, 375. Inde regia sedes Bulgarorum esse cœpit, *ibid.* Ejus archiepiscopus electus uti patriarcha, *ibid.* Subjecti alii provinciales episcopi, *ibid.* Eidem lampas prælata, 278. Justiniana secunda in Cypro fuit, patria Theodoræ conjugis, 375. Justiniana tertia Carthago, quod eam Vandalis pulsis restituerit Justinianus imperio Romano, *ibid.*

Justinianeum, capitis gestamen imperatorium, 31, 290.

Justinianus numerum definit clericorum, 112. Patriam Achrida exornat et plures urbes a se Justinianas dicit, 375. Ecclesiæ magnæ trullam construit, 242.

Justinus trullæ casu soleam comminutum pari nequit reparare splendore, 361. Eidem acclamatum, 278.

Juvenis despotæ habitus, 11, 12.

L

Labarum apud Græcos posteriores desiisse videtur, 283. Illique respondere δίβαλτον seu gemino velo constans vexillum, 269, 283.

Lacinias sine lemniscis militaribus habet ruchum despotæ, 13.

Lampadarius duplicem ampullam auream tenet in vigil. Nativit., 44. Ascendit in oratorium cum despotis, 49. Tollit fercula cum domestico, lectoribus, canonarchis, 60. In festo Palmarum prior venit in ambularum cantans, 68. Differt a præfecto luminum, 145. Erat officium palatinum, *ibid.*

Lampas accensa præferebatur imperatori, 145. Quæ corona duplici erat cincta ob curam ecclesiasticorum et politicorum, 278. De aureis et argenteis stephanomas circum eam, *ibid.* Lampas etiam prælata ut boni exempli esset imp., 51. Ejus supremæ partes SS. crucibus coccineis, cinnabari et bractea ornatæ, 45. Lampadem in Epiphania imp. dat patriarcha, 65. Tenet in Palmis, 67. Et ad lectionem 12 evangeliorum fer. quinta magnæ hebdom., 71. Et sub matutino paschali, 73. Lampades in Epiphaniæ officio etiam aulicis dantur, 65. Lampas cum simplice corona præferebatur patriarchæ archiepiscopo Bulgariæ, Cypri et imperatrici ob simplicem potestatem, 278. Patriarcha etiam extra propr. diœcesin ibat lampade conspicuus, *ibid.* Lampades præferuntur S. Evangelio in ambonem delato, 160. Et sacris donis, 161.

Lanceolæ usus in antidoro, 385.

Lapatzum unica adstrictam manica fert magnus stratopedarchus, alii utraque adstrictam, tibi.

Memoria (A), offic. 58, palat., 11. Indumenta, 26. Ministerium notare facta honore digna, 41. Convenit cum suggestore ecclesiastico, 143.

Mensa imp. non instruitur fer. 5 magnæ hebdomadis, 71. Neque in magno sabbato, 73. A mensa dicuntur antimensia, 147. Mensæ s. altari pannus substruitur, ex quo panno consecrantur antimensia, 146. Mensis sacris adhibentur antimensia, quando dubium est num mensæ sint consecratæ, *ibid.*

Mensis cujusque initio aquæ benedictio peracta in palatio, 78, 305.

Metaxa vestis serica, 362. Ea vestitur imp. equus in morem tibialium, 97. Olim Medica appellata, et quando urbi illata, 362.

Metaxaricus, ejus negotiator, 362.

Methodius (S.) patriarcha cum impp. restituit ss. imagines, 345. Sub eodem instituta est Dominica orthodoxiæ, *ibid.*

Michael (S.) archangelus, Græcis dictus archistrategus, nomen primo dat flammulo, 284.

Michael Amorius, 346.

Michael Palæologus I mutat dignitates et insignia, 8, 174. Cum Genuensibus fœdus init ritumque se honorandi præscribit, 75. Oppugnaturus Venetos tantum indulsit inducias, *ibid.* 20. Idem Cpolim a Latinis recipit, 316. Amplissimos honores d. Hodegetriæ defert, illam per portam Auream secutus, *ibid.*

Michael Rangabe et Michael f. Theophili cum Theodora matre cultores ss. imaginum, 346.

Michael Tarchaniota, 8.

Milites uno, duobus, tribusve merentur equis, 42. Desertores revocat protalogator et debito ordine locat, 40. Tollunt fercula ex manu magni domestici, 61. Levis armaturæ vigilias diurnas obeunt, 84. Militum varia genera nominaque, arcitenentes, sagittarii et tzangratores, 246. Barangi, 264. Bardariotæ, 267. Castelliani, 271. Clibanarii, cataphractarii, 266. Cursarii, cursores, χουρσεύοντες, πρόμαχοι, 254, 255. Cortinarii, 266. Franci stipendiarii, 55. Murtati, 37. Rogatores, 260. Spatharii, 251. Tzacones, 247. Militum duces, 28. Militum fidei acclamatum, 280.

Minister a genibus induit patriarcham epigonatio, 140.

Miscendo (A) Græce dictus pincerna, 58.

Missa per tricesimum B. Virg. Assumptæ canitur in Germaniæ templis, 344.

Missus non sunt singula fercula, sed ferculorum plurium illatio, 295

Mitra non utuntur episc. Græci præter Alexandrinum, 169.

Mocii (S.) mart. templum, in quo Leoni philosopho imp. structæ insidiæ, 334.

Monachi longiores quadragesimas agunt, 297.

Monampulum, 148, 149. Erat ampulla sacro chrismati servando, quam secundus tenebat ostiarius, 149. Unde dictum et quomodo scribendum, *ibid.* et 275.

Monasteria virorum et mulierum credita magno sacellario, 122, 124. Virginum, sacellæ et carceres dicebantur, unde egressus vetitus, *ibid.* Monasteria peratica, 122. aliaque varia τῆς περιβλέπτου Deiparæ, 341. Libis, 340. Manganense, 341. Petræ, 342. Monasteria cum imp. visit publica processione, geminum præfertur a tzanca velum et super id lampas accensa ponitur, 82. Monasteriorum diversi ritus non obstant unioni fidei, 296.

Monitoris s. suggestoris est patriarchæ in sacro vel concione hærenti suggerere, 143. Convenit cum eo qui est a memoria imp., *ibid.* Dicuntur rememoratorii, *ibid.*

Mulier equum suum a Theophilo iconom. imp. repetiit et recepit, 30. Mulieres parva de collo ferunt evangelia, 319.

Muros urbis patriarcha et populus obibat et hostes objectu ss. crucis et imaginis Christi non manu factæ et B. Virginis Hodegetriæ venerandæque vestis ejusdem repellebat, 322.

Murtati pedites in circumstatione aulica ferunt tela, 37.

Myroblyta S. Demetrius martyr dictus, 340.

Myrtraites, offic., 78; palat., 12. Indumenta, 27.

Myrtaites magnus, officium 75; palatin., 21. Gestamina, 27. Officium incognitum, 43. Sed distinctum a præfecti murtatorum officio, 248. Origo vocis non est Hebræa, *ibid.*

Mysticus, officium, 30; palatin., 10. Ejus ornamenta, 23. Est senator secretioris consilii, 36, 264.

N

Narthecem et ss. crucem imp. coronatus gestat, 93.

Nativitatis Christi vigilia et dies in palatio, quibus ministeriis palatini cleri, quo habitu, cantu, liturgiæ, horarum, troparium celebretur, 43. Quæ circumstatio, 44. Imp. et procerum gestamina, 47. Flammula, *ibid.* Ritus in oratorio, 48. Eo die imp. cibum in triclinio sumit ministrantibus varie proceribus, 55. Et appreciantibus ad nauseam, *ibid.*, 69. Etiam in luctu; ejus diei magnificentia, 301. Nativitatem Christi agunt 6 Januar. Ægyptii, 304. In Thracia ante S. Chrysostomi tempora celebrata, *ibid.* Nativitate B. Virginis fit processio ad monasterium Libis, 80.

Nepotibus imp. a magno domestico fercula dantur auferenda, 61.

Nicephorus generalis publicæ rei logotheta ad imperium evectus ss. imagines coluit, 346.

Nicephorus Melissenus Cæsaris dignitate afficitur, 7.

Nicephorus Phocas acclamationibus honoratus ridetur a Luitprando, 278. Ejus processio, 335.

Nicetius (S.) ab ortu clericus designatus, 170.

Niger et albus color habet medium fuscum, 19. Nigro indumento interest vidua imperatrix in novæ creatione, 91. Eodem utuntur proceres coram lugente imp. per 40 dies, 106.

Nili aqua vinosa ob miraculum vini ex aqua facti, 306.

Nodi et palmulæ in sciadio imp. 13, 223.

Nomicus, 6. De eo quatuor opiniones, 156.

Nomina sebasti et cratoris in unum conflavit Alexius Comn., 7, 8. Et fratri communicavit, 7. Nomina gestantium dominorum fert umbo, 13. Nomina impp. et despotarum faustis acclamationibus afficiuntur, 53. Nomina ecclesiastica heterodoxi crasse vertunt, 165, 167, 337. Quædam retinent iidem, quædam rejiciunt, de iis inter eos lis, 165. In nominum impositione quid attendendum, 126.

Notarii (quicunque illi fuerint) pueros docebant, 271. Notarios plures habebant sub se ecclesiasticus et palatinus protonotarii, 270. Quadraginta permisit Heraclius, 112.

Novandi res et voces jus imperatori, 8, Idem sibi patriarcha sumpsit, 144.

Nudo capite Græci episc. præter Alexandrinum sacrificant, 169. Nudis capitibus in palatio pueri honorarti, 59. 63. Ita ministrant imp. coronato, 98. Et dum patriarcha renuntiatur, 103. Et vulgus in coronatione imp., 90. Hinc nudis pedibus vulgus in deductione Nicephori Phocæ ridet Luitprandus, 335.

Numismata tria aurea pauperibus dantur, quibus imp. pedes lavit, 71. Totidem cum argenteis tribus illigata epicombiis sparguntur in coronatione imp., 88, 98, 355. Numismata cum scaramangis data Palmarum Dominica in rogæ distributione, 312.

Nundinæ Hierosolymis actæ in Exaltatione ss. Crucis, 335.

O

Occursus solemnitas S. Purificatio B. Virginis celebratur longiore Barangorum comitatu, 80.

Octapodium dicitur flammulum octo lingulis habens imagines SS. Pontificum, 48.

Œcumenica 7 concilia et traditiones apostolicas imp. coronandus recipit, 86.

Œnocheum, cella vinaria, ex οἰνοχοεῖον vel potius οἰνοχοεῖον, vasculum, 301.

Officia archontica litteris principum collata, 161. Officia ecclesiastica mutant patriarchæ, 144, 162 Alia Citrius memorat, *ibid.* Alia Turco-Græcia, 163. Horum nomina mutant, retinent, impugnant hæretici, 165. Officiorum novorum commenta, mutationes, 7, 174, 175. Eorumdem vani tituli, 113. Officium benedictionis aquæ initio mensis canitur, 78.

Officiales primæ pentadis sunt quinque patriarchæ sensus, quinque consistoria, exocatacoeli principes, 118. Eorumdem plures adjutores chartularii, *ibid.*

Orarium, vestis sacra diaconorum, angelorum celeritatem et reverentiam notat. In eo scriptum sanctus. Non est sudarium ejus usus etiam in dando catechumeni exeundi signo, 167, 308.

Oratio fundenda nudato capite ob humilitatem, et Christum caput honorandum, 169.

Oratorium recte etiam πρόκυψις dicitur contra Meursium, 233. Eo præfertur imp. scutum et divellium, 59. Ex adverso illius gestantur flammula, 47. Juxta illius columnas stant Barangi, 49. Infra habent stationem Cortinarii, 37. Cum imp. in oratorium ascendunt despotæ, protovestiarius et lampadarius, 49. Ibi a genibus est imp. cum filio coronato conspicuus et ss. crucem et acaciam fert, 52.

Ordinatio s. consecratio Græcis æquivoce dicta χειρο-

τονία errandi hæreticis decipiendive præbet occasionem, 371 Benedictionem impertiunr, 372. Fit S. Spiritus invocatione manuumque impositione, *ibid.* Itemque nudo capite. 169. Ordinatio patriarchæ facta in S. Sophiæ, 101. In chartophylacis tradebatur bulloterium cum clavibus, 127. In sacerdotum et diaconorum primus ostiarius fores servabat, secundus ampullam ss. chrismatis, 149.

Ordinem inter sacra curat præfectus sacræ stationis, 142. In aula primicerius, 37. In militibus protalogator, 40. In populo Bardariotæ imp. præcedentes cum sceptris, 38.

Orea pars freni circum os dicta, 227.

Organis canitur in Nativitate Christi, 52, 53.

Orgyas (Ad) duas obviat protopapæ imperator in benedictione, 79.

Ornamenta procerum, 13, 17.

Orphanotrophus ecclesiasticus, 162. Est et offic, 56. palat., 11. Insignia, 26. Olim pupillos curabat, postea vacabat, 41.

Orthodoxiæ Dominica S. Sophiam imp. invisit. 82. Est prima Dominica Quadragesimæ, non proxima Pentecostæ, 345. Sic dicta ob restitutas per concilium generale septimum orthodoxis ss. imagines, *ibid.* Cum iisdem et ss. cruce facta processio lectumque synodicum seu de reparandis ss. imaginibus decretum stante imperatore, 346.

Orthographia dictionum peregrinarum varia, 112. De monampulo, 148, 275. De secretario, 141, 241. De magno duce, 178. De contostaulo, 181. De allagio, 200. De tamparo, 224. De copritorio, 226. De tuphis, 227. De rabbadio, 229. De authenta, 232. Orthographia varia de chrysoclavis, 235. Biattis, 236. Epiloricis, 239. Phaeeolio, 240. Amiralio, 243. Fossato, 244. Matzuca, 245. Butta, *ibid.* Tzanglis et sagmariis, 252. De flammulis, 282. Samittis, 362. Protosyncellis, 377. De mandyis, 379.

Osculandi oculos, faciem, dextram, pedes mos, 328. Heterodoxi morem sugillant, osculandi tamen togam Turcicam facto scriptoque probant, neque admittendo etiam oscula demissionis infimæ se impiant, 329. Osculatus pontificis genam est patriarcha in concil. Florentino. 120. Dextram et genam exocatacelt. *ibid.*

Ostiarii ne plures quam centum Justinianus, ut ad 75 essent Heraclius sanxit, 112 Ostiarius primus fores custodit sub ordinatione seu electione ministrorum ecclesiasticorum, 148. Secundus tenet monampulum ss. chrismatis ad episc. et sacerdotes inungendos, 149.

P

Pægniotæ in vigil. Nativit. sub liturgia et horis stant inter clerum et flammula, 49, 288.

Palæologorum monasterium ab ipsis ædificatum, 80.

Palatinorum officiorum ordo, 6, 171.

Palmarum festum Græcis ἑορτὴ τῶν Βαΐων, 311. Eo festo patriarchæ et impp. dabant rogas, *ibid.* Cereos et SS. cruces patriarcha, 312.

Paludamentum male dicitur mandyas, 379.

Panagia sublata mensa infertur et a magno domestico porrigitur imp., 62, 63. Panagia accepta accinitur polychronion. 63. Panagiæ sumendæ consuetudo a B. Virginis apparitione et ab apostolis orta, 299. Ei cœlitus non a consecratione sacerdotum data benedictio, *ibid.* Panagia epithetum 8. Virgini apparenti post mortem ab apostolis datum, *ibid.* Inde nomen panagiæ ad panem translatum, 300.

Panagiarium, scutella, in qua inferebatur panagia, 298.

Panhypersebasti dignitas nove ab Alexio Comn. excogitata, 7, 177. Æqualis Cæsari et magno domestico, mox inferior etiam protovestiario, 7, 8, 18. Ejus insignia 18. Singularia concessit Andronicus nepoti, 177. Panhypersebasto, *ibid.*

Panis in pulvinari sepositus ab apostolis vice Christi, 299. Eum elevatum pietate singulari ubique terrarum sumebant, *ibid.* Inde panagia celebrata etiam a Græcis posterioribus, 300. Panis sanctificatus in prothesi repositus, qui populo ss. communionis loco distribuitus, 363. Ex eo pars in sacrificium offertur, 365, 288.

Panni pannis oppositi antipanna dicta, ornamenta quædam, 224, 268. Panni fragmentis illigantur epicombia, 88. Panno candido insternitur patriarchæ renuntiati equus, 101. Pannum in dedicatione templorum, quo ara seu mensa tecta, episcopi Græci distribuebant, super quo sacrificare licebat, 146.

Pappias, 12, 28. Et magnus pappias, offic., 22. Palat., 10. Gestamina 21. Officium incognitum, 35

Parasceves horæ celebrantur ut natalis, 72, 326.

Pardorum venatores equis palatium ingrediuntur, 108. Parricida. In eum exsecrationes senatus, 280.

Paschale (In) comedit imperator in triclinio, 64, 76. Sub officio datur imp. a protopapa lampas, 73. Proceribus et potestatui Genuensum cerei, 75. Clausis januis thus adoletur, 73. Liturgia submisse canitur, 74, 76. Osculo honoratus imp. 74. Vesperas audit in S. Sophiæ, 76. Olim tabernaculum ingressus clericis centum libras auri liberaliter dono dabat, 77. In Paschate licet uti sacco, patriarchali vestimento, 169.

Patriarcha in Epiphania consecrat aquam, 65. Det imperatori lampadem, *ibid.* Diaconos sibi ministros ordinat potestatemque facit gestandi phelonem, 66. Feria V Pasch. cum episcopis, archimandritis ecclesiarumque præfectis visit imperatorem, 77. Mutato habitu imperatorem thure et osculo honorat et ab imperatore osculum recipit, 77. In tabulato exstructo peragit exaltationem ss. crucis, 78. Sustinet imperatorem in scuto sedentem, 88. Vocat eum in ambonem et preces ad unctionem compositas legit, 90. Caput imperatoris in ss. crucis formam insignens accipit sanctus, *ibid.* Cum patre imperatoris stemma imponit novi imperatoris capiti, *ibid.* Ex ejus manu benedictum capit imperator stemma imperatrici imponendum, 92. Pro impp. orat, *ibid.* Ipse et imperator capite inclinato se consalutant, 94. Utrique accinitur: Recordetur Dominus, 95. Tenens s. calicem communicat imperatorem etiam ss. Sanguine, 96. Ejus benedicentis manum deosculatur imperator, *ibid.* Pro futuro patriarcha tres designantur eorumque nominibus ad se allatis nominat unum imperator, 102. Libera est illi suffragii admissio, *ibid.* Recipiens in triclinio sistitur imperatori, 103. Abeo accipit certa formula sceptrum, *ibid.* Electus extra palatium pedes ambulat, renuntiatus vero intra palatium tantum, 104. Consecratur præsente imp. in S. Sophia ab Heracleæ episcopo, *ibid.* Litteras sub bulla plumbea mittit ipsi imperator, 54. Per invocationem SS. Trinitatis patriarchas provehunt impp. Græci, 331. Eos renuntiandi morem accuratius describit Phranzes, 373. Dona regia et verborum formula, 373, 374. Patriarcham a pluribus electum solus Heracleensis consecrabat, præter Polyeuctam ab Cæsareensi ordinatum, 371, 372 Patriarchæ alii eodem modo electi, 373. Ab coronatione imperatoris habitu se angustiorem fecit, 368. Colore cæruleo subscripsit, tegmen capitis auro illustravit ambitionemque pietate texit, *ibid.* Die catecheseos ad Quadragesimæ jejunium hortatus populum ei thymiamata distribuit, 312. Utque gratiosiorem se largitione faceret, 332. Baia et rogas τῶν Βαιοφόρων die sive Palmarum Dominica divisit. 311. Post missionem quædam dabat, ut cereos, et ss. cruces, in Paschate tricephalum cum osculo, 312. Patriarchæ schismatico etiam cum suis schismaticis nulla fuit pax, 373. Sæpius officia mutabat patriarcha, 144, 162. Non tamen licebat per pittacia alios præferre aliis, 164. Ejus negotia ἀρχοντικά, 135. Et officia archonticia per ejus literas, sicut et per imperatoris, impetrabantur, 164. Patriarchæ vestimenta sacra, 140, 141, 166, 169, 313, 379. Patriarcha Alexandrinus solus mitra seu infula seu phrygio utebatur, 169.

Pavimenti præfectus curam ejus videtur habuisse, et unus ex custodibus sacræ supellectilis, 161.

Pedum oscula admittunt Batavi Calvinistæ, 329. Ægre ferentes Christi vicarii pedi osculum figi, 328.

Pedum s. sceptrum ab imp. capit patriarcha, 103. Archimandritæ, 105. Argenteum inauratum dedit Mahometes Gennadio, 372.

Pentades officiorum sex ponit jus Græco-Romanum, 117. Prima sex officiales, *ibid. et* 118. Ultima quatuor complectitur, 162. Pentadis primæ excellentia, 118. Pentade nulla comprehensi syncelli, 377.

Pentamœria s. quinta spoliorum pars cessit erario regio, 255. Id non semper observatum, *ibid.* In Pentecoste imp. cibum sumit in triclinio, 64, 78. A prandio audit S. Basilii preces in S. Sophiæ, 78.

Penula coccinea s. tamparium despotæ, 13. Magni domestici colore nitet citrino cum margellis, 17. Maledicitur φελόνῃ, 167.

Peræa s. Pera regione, 15. Urbia comprehensa, 122. Inde Peratica monasteria ejus regionis, *ibid.*

Peripatos, processio, vocabulum Junio Calvinistæ invisum, 315.

Persarum gens parva et pastoritia, 53. Eorum moribus relictis nomen retinuit Cyrus, *ibid.*

Pescesium seu bescesium id dictum tributum, quod patriarchæ recens electo impositum scil. duorum millium florenorum, 373.

Petræ monasterium supplicans imp. visit, 81.

Phaeeolia a Medis orta Cyrus usurpat, 54. Fert imp. 50. Logotheta cursus, 22. Phaeeolium tegmen capitis Turcicum, vocis origo et scriptio, 240

Phaleræ frena sunt comitis equorum renovato in Paschate ornatu equestri, 30.

Phelone, vestis sacra patriarchæ, episcopi et archidiaconi etc. sine manicis, sacci formam refert, patriarchalis et episcopalis multis ss. Crucibus insignis, 166, Ejus mysteria et varia orthographia, *ibid.* Eam cum epitrachelio induit archidiaconus festo ss. crucis, 63, 160. Ejus potestatem facit patriarcha, 66. In Quadragesima non fertur purpurei coloris nisi Annuntiatione, Palmis et magno Sabbato, 67.

Philosophorum summus dignitatem 29 habuit, 184.

Phinees siromastes non fuit clava, sed vel jaculum vel hasta; pugionem vulgata dicit, 212 *seqq.*

Phrygium dicta mitra Alexandrini patriarchæ a S. Cyrillo orta, 169.

Phylacteria Judæorum, 319.

Phytilia, pars prædæ debita protostratori, 32.

Pictorio opere insigne sceptrum m. interpretis, 25.

Pilsticia gestant izacones, 37. Insigne judicum a Medis orta, 34. In Nativit. ostendit ter protovestiarius, 49, 51, 52. Origo et scriptura, 293. A seta gerebantur suspensa, 294.

Pilei imp. et procerum in Nativit, 47. Cæsaris timbriatus, 13. Despotæ ex margaritis. 13. Generorum imp. aurei et coccinei coloris cum ss. crucibus ex margaritis, 14. Logothetæ erarii albus cum margellitis, 20. Et clavatus magni domestici, 17.

Pincerna, officium, 14; palatinum, 9. Ornamenta, 20. Magistrat mensæ, 33. Extra urbem se ebat de catenula poculum pro repentina imp. siti, 58. A miscendo Græce dictus, *ibid.* Scribitur πιάρνης et ἐπικέρνης sed conjunctim, 184.

Pisanorum consul ad mensam bene imp. precatur, 37.

Pittacia sunt brevia, 133. Ea a Doribus orta, *ibid.* Iis conficiendis præerat protonotarius, *ibid.*

Pocula habet undulatum episcopi stichurium, 166. Pocula fluminibus innatant, ut ex utroque hauriant doctrinam Testamento, *ibid.* Simile quid de mandyis undulatis, 379.

Pogonatus Constantinus, 323.

Polychronium cantores imp. secinunt 44. Tum cancnarcha præeunte acclamant circumstantes, 46. Iterum conspecto imp. in oratorio ter recinunt, 52. Item ad cœnam, 57, 18 Ejusdem perpetua ad mensam repetitio procerum, militum, Anconitanorum, Genuensium, Pisanorum et imperatoris reciproca, 55. Polychronium in benedictione ter clamatur, 79. Sedenti imp. in scuto, 89. Post thuris suffitum, 93. Post S. communionem in anabathra sedentibus imperatoribus, 97. Ter repetitur in creatione despotæ, 100. In designatione patriarchæ ter itidem, 103, 104. Polychronium acclamare patriarchis et impp. templum ingressis prima functio est primi diaconorum, 150. Alia hujus rei explicatio, 151. Et in publicum prodeunti patriarchæ id acclamabant domestici patriarchales, 165. A Græculo sine polychronio nil impetratur, 232, 278.

Polystaurion patriarchæ indumentum, 41.

Poma mensæ imp. invecta vehiculis 301.

Pontificum sacrorum imagines repræsentantur flammulo, 48, 285.

Pontificum bullæ unde dictæ, 256.

Pontus Euxinus dictus Maurothalassa, 239.

Populus antidorum sumit seu panem sanctificatum, 96. Ex eo sumebat finita liturgia benedictionis gratia, 288. Et post sumptam sanctificationem seu antidorum episcopus bene precatur, 365. Hymnum Deiparæ acathistum tota nocte stans canit ob urbem ipsius ope ter servatam, 325. Pullatus cum imp, luget, 106.

Porcus cœno obiitus in medium sacros hymnos canentium agmen insilieus futuræ confusionis et factionis triste omen, 340.

Porphyra palatium a Constantino structum parturientibus imperatricibus, 302. Porphyrogeniti dicebantur in eo nati, *ibid.* Ad porphyreticam columnam fit litania et divinum officium, cui imp. interest, 79. E regione hospitantur oratores Cæsareii, 339. Postilenis (in) et antilenis equorum parvulla flammula, 227.

Postponendi et anteponendi jus imp. 18. Idem tentavit patriarcha, 144, 162.

Præfecti regionum in Augusteone choreas in honorem impp. ducebant, 335. Præfectus alogii, offic., 33; palat., 11. Insignia, 25. In turma imperatoria subest magno primiterio, 40. Est præfectus generalis equitum; eo major est princeps equitum, 200. Præfectus antimensim introducit communicantes, 5, 148. Habet curam antimensiorum ab episcopo consecratorum et altarium portatilium loco adhibitorum, 146. Præfectus canistro et vestibus patriarchalibus mutandis est vestiarius ecclesiasticus, cui adjutor hieromnemon, 136. Præfectus contactis inchoat contacia, 135, 139. Præfectus cubiculi seu cubicularius, offic., 17. Palatin., 9. Insignia, 20. Est caput cubiculariorum et habet sub se præsidem cubiculi; fert etiam imp. spatham, 34, 186, 191. Præfectus ecclesiis est socius parvi sacellarii, 144. Præfectus evangelio id tenet in processionibus, 144.

Præfectus exercitus, offic., 29. Palatin., 10. Ejus gestamina, 23. Ministerium, 36. Præit exercitum et tentoriis locum exquirit, 83. Præfectus luminibus curat baptizatos seu illuminatos, 5, Differt a lampadario, 145. Præfectus mensæ, offic., 21. Palatin., 10. Insignia, 21. Ministrat imp. mensæ, 59, 60, 62, 63. Præfectus monasteriorum in iis curandis est administer magni sacellarii, 122, 124, 144. Feria V paschali cum patriarcha imp. visit, 77. Ejus genam et manum osculatur, *ibid.* Ab imp. sceptrum s. pedum capit, 105. Præfectus monocaballorum s. stratopedarcha, offic., 67; palatin., 12. Vestes, 26. Functio, 42. Præfectus precibus supplicum pro injuria affectis imp. supplicabat, 141. Præfectus sacelli catholicas ecclesias et sacellum curat, 122, 125. Maxime sacellum s. pecuniam ecclesiæ, 124. Præfectus sacræ stationis curat ordinem inter sacrorum ministros, 142. Præfectus sigilli s. annuli signatorii, offic., 16; palat, 9. Indumenta, 20. Pala seu annulo imp. signat litteras, 34. Erat custos annuli imperatorii, 185. Absente protostratore ensem tenebat, 34. Præfectus stratorum, offic., 68. Palat., 12. Ejus ornamenta, 27. Ministerium, 42.

Præses cubiculi, offic., 60. Palat, 11. Gestamina, 26. Præest cubicullariis, 41. Præses magnorum palatiorum, offic., 69, et præses in Blachernis, offic. 70 palatin., 12. Insignia, 27. Ea officio hæc curat palatia, 42. Quæ palatia accessere amplissima prius, structo inibi templo, 382, 272. Præses vestiarii, offic., 61. Palatin., 11. Insignia, 26. Notat rationes accepti et expensi sub protovestiarite, 41. Præsides civitatum, offic., 79. Palatin., 12. Gestamina, 28. Functio, 43.

Præsidium imperator florente imperio sex millibus constabat, 48.

Prætor populi, offic., 58. Palatin., 10. Amictus, 24. Caret functione, 39.

Prævaricator est qui clientem deserit et adversæ patrocinatur parti, 311. Non deducitur a baiis seu βαΐοις, βαΐῳ contra Balsamonem, *ibid.*

Presbyteri ne ultra 60 essent Justinianus, ad 80 constituit Heraclius, 112.

Primicerius dictum videtur per paragogen absque nova significatione, 155. Primiceriatus est ipsum officium et dignitas primicerii. *ibid.* Primicerius aulæ, offic., 33; palatin., 10. Insignia, 25. Vocat proceres ad circumstationem, 34. In ea proponit negotia imp. aliis absentibus, 35, In eadem ordinem constituit inter aulicos, 36, 44. Denuo vocat ad circumstationem in vigil. Nativit., 56. Refert faustam imp. reprecationem ad salutatores ibique tertium ad circumstationem vocat imp. accubante, 60. Primicerii Barangorum accipiunt ex manu magni domestici fercula, 515. Bardariotarum, 38. Primicerius defensorum in Eccles. Romana primus in regionariis defensoribus, 131. Lectorum, 6, 9. Primicerius magnum, offic., 10. palatinum, 9. Amictus, 19. Ministeria, 35. Sceptrum imp. porrigit, receptum honoris gratia servare licet. Die Dominico hyperpyrum accipit. Est caput turmæ imperatoriæ in fossato. Habet propr. flammulum, *ibid.* 7, 16. Ei subsunt magni tzausii, 39. Item alogii præfectus et protalogator, 40. Imp. sceptrum in festivis circumstationibus a famulo petit, 45. Illud imp. porrigit in vigil. Nativitatis, 45. Primicerius quid hac terminatione significetur, 155. Primicerius patriarchalium notariorum, 162. Primicerius tabulariorum est vel primus sui catalogi, vel respectu eorum quos infra se habet, vel qui præest archivo socius chartophylacis, 154. Vel ipse notarius, *ibid.*

Princeps equitum superior protalogatore, 200. Princeps magnus, offic., 35; palatin., 10. Ornamenta, 23. Vacat ministerium, 39. Principibus magnis litteras mittens imp. utitur plumbea bulla, 34.

Proceres aulici, 6. Eorum ornamenta, vestimenta, 15, 17. Ministeria, 28. Omnes a magno domestico usque ad magnum drungarium excubiarum, ut lubet, cabbadia ferunt et epilorica, 22. Pedites ingrediuntur et egrediuntur aula, 30. Ad eos sub bulla plumbea litteras imp. dat, 34. Ad circumstationem vocantur, 34. Et sub mensa, 60. In circumstatione certus iis locus, 37. In oratorio idem ordo qui in triclinio, 49. Eorumdem amictus et insignia in vigil. Nativit., 47. Ad mensam multos imp. precantur annos, 55. Iis totidem reprecatur imp., *ibid.*, 16. Ex mensa tollunt fercula, 58, 61. Est iis potestas ferendi lapatzam cum cingulo et manicis a tergo illigatis 63. Festo Palmarum usitata ferunt gestamina, 67. Uti et feria quinta magnæ hebdomadis, 71. In Parasceve, 72.

Denique in Paschate, 73. Et Pentecoste, 77. Sub officio vigiliæ Parasceves et lectione duodecim Evangeliorum dantur eis cerei, 71. Honoratior quispiam ab imp. lampadem interruptim accipit, *ibid.* In Paschate iterum cereos accipiunt, 73. Et imp. genam, manum et pedem dextrum osculantur, 74. Ibique thuris suffitu honorantur a patriarcha, 76. Et ipsorum loco circumstationem faciunt episcopi, 77. In benedictione menstrua ante et post junctionem imp. multos acclamant annos, 79. Mane summo conveniunt et coronandum imp. ad S. Sophiæ deducunt, 86. Ex iis nobiliores tenent imp. in sculo sedentem, 88. Cum imp. ascendunt in ambonem Ecclesiæ proceres, 89. Mensæ ministrant imp., 97. In eos aurea spargit imp. numismata, 98. Quatuor clypeati adstant imp. stemma gestanti, 99. Proceres despotam creandum, Cæsarem et sebastocratorem ornant ex imp. præscripto, 100, 101. Despotatus candidatum ad imp. deducunt, 101. Multos acclamant annos, 100. In renuntiatione patriarchæ extra triclinii septum consistunt, 103. Unus patriarcham imp. sistit. *ibid.* Renuntiatum ad S. Sophiæ comitantur, 104. In luctu nigras, pullas et cæruleas pro diversa funeris ratione gerunt vestes, 69, 106, 581.

Procopius (S.) martyr flammulo repræsentatus, 48, 231.

Proplorqui imp. varie lugent et lugentur, 106. Novem diebus se domi continent, noctu imp. adeunt nigroque habitu adorant, post cæruleo aulam ingrediuntur, 107.

Protalogator, officium 54, palat., 11; Habitus, 25, Fert matzucam, *ibid.* Sub primicerio magno cavet, ne miles fugiat, desertorem revocat, 40. Est generalis equitum præfectus, minor principe equitum, 200.

Protapostolarius, primus interpres apostoli, 143. Qui publice apostolum, 282. Et in nativitate apostolum ac prophetiam legit, 46.

Protecdicus captivos et ecclesiasticum forum curat, 130. Ejus officium minoribus olim adnumeratum, 117. Litem de sessione movet chartophylaci, 127. Est defensor primus aliorum respectu, *ibid.*

Prothesis, locus templi, in quo reposita sunt sancta, 93, 363. Inde processio incipit, qua futuri sacrificii materia ad altare defertur, 94, 161. Eo vocatur imp. coronatus, 93. Et extra prothesin imp. induit mandyam aureum, *ibid.*

Protocanonarcha, 10. Ejus vera origo, functio in capone seu oda certa inchoanda, 136.

Protonotarius, officialis ecclesiasticus, exocatacælorum janua et post eos primus, 132. Idem præerat conficiendis brevibus, 133. Protonotarius, offic., 57. Palat., 11. Ornamenta, 26. Primus notariorum seu scribarum, 41. Uterque ecclesiasticus et palatinus plures sub se habebat notarios, 270.

Protopapas, secundus a patriarcha, 6. Et inter sacerdotes communes primus, sed inferior exocatacœlis, 149. Dicitur primus sacerdotum et protapapadas, 150. Legit primum in vigil. Nativit. evangelium, 46. Protopapas palatii benedicit mensam imp. in Nativit., 59. Absente patriarcha peragit consecrationem aquæ in Epiphania, 63 Legit SS. Evangelium in lotione pedum, 70. Ad ejus lectionem tradit imp. lampadem, 71. Item in Paschate, 73. Ibidem clausis foribus adolet thus, canit stichos, *ibid.* Peragit exaltationem ss. Crucis, 78. SS. Crucem imp. fronti imponit, 79. Ejusdem oculos et frontem ungit sanctificationis materia, *ibid.* A protopapa secundus est secundus sacerdotum, 6. Protopapæ non licet ferre epigonation et epimanicion, 140.

Protopsaltes, 6. Ejus habitus et officium in vigil. Nativit, 44, 46. Fert manocheum in benedictione menstrua, 78. Protopsaltæ cum domesticis et lectoribus stant in anabathoris, accinunt coronat imp., hastati, 93. Protopsaltem non habet ecclesia, sed clerus imperatoris, 94, 153. Dictus est domesticus psaltarum ; simulque fuit exarchus cleri imperatorii, *ibid.*

Protosebastus dignitas erat decima tertia, ablata et prasina indumenta, 8, 9. Ejus alia indumenta, 19. Nullum officium, 33. Dictus etiam protosebastos, comes palat., et decimumquartum obtinuit locum, 183.

Protosecretarii et secretarii differentia, quod ille primus secretarius dignitate palatina judex erat, cum alter administer tantum esset, 141 seq.

Protopastharius, offic., 34. Palat., 10. Amictus, 25. Functio nulla, 38. Primus inter spatharios, 251.

Protostrator, officium, 8; palat., 9. Ejus gestamina, 18. Fert ensem, ducit equum imp , 29. Est defensor excursiones facientium, ex præda capit phytilia, dictus, quod στρατὸν seu exercitum præcedat, 32. Videtur esse marechalcus et dicitur primus equisonum, 179.

Protosyncellus et primus inter cellæ consortes, 376. Hic nomen dignitati factum, et absentibus communicatum, 377. Dignitas politica Cedreno, *ibid.* De scriptura, 376. Protosyncelli ab imp. sceptrum accipiunt, 165.

Protovestiarites, offic., 19. Palat., 9. Indumenta, 20. Ministerium, 34. Minister circumstationis vocat proceres *ibid.* Et in Nativit., 44. Dat signum solvendæ circumstationis, 35. In eadem proponit imp., negotia, *ibid.* Est diversus a protovestiario, 187.

Protovestiarius, dignitas palatina sexta, 8. In eum translata indumenta prasina a Michaele Palæologo, *ibid.* Prælatus m. domestico et panhypersebasto iterumque subjectus, *ibid.* Ejus insignia, 18. Ministeria, 28. Ascendit oratorium et pilaticia ostendit. 49. Ex officio stemma vel aliud gestamen imperatori offert, *ibid.* Ex imp. veste tollit lutum et animalcula, 50. Tertium tollit sublime pilaticia, signum præsentis imp., 51, 52. Vocatus accipit ferculum de imp. mensa, 57. Erat primus vestiari præfectus, 178.

Psalmos horarum in vigil. Nativit. legit archidiaconus, 46. Psalluntur vesperæ, *ibid.* Troparia, 47.

Psalterii doctor, 143.

Q

Quadragesima sine carnium esu ante natalem celebrata, 59. Per eam diaconi non ferebant purpurea sticharia, 67.

Quadraginta diebus lugent defunctos nigro habitu propinqui, 106.

Quadrata scutula in tentorio sebastocratoris, 15. Cæsaris, 16.

Quæstor, offic., 45. Palatin., 11. Insignia, 24. Nulla functio, 40.

R

Ramis laureis, myrteis vel oleaginis columnæ vestiuntur in Palmis, 67.

Rectorum populi flammula a tergo imperatoris et procerum, 48.

Referendarius ad imp. mittitur, 136. Idem ab imp. accipit mandyam in coronatione, 93. Referendarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Reges Galliæ in expeditiones secum efferebant vexillum S. Dionysii, 286. Occidentis et Orientis reges pauperum lavabant pedes, 318.

Regionarii defensores a S. Gregorio constituti. 131.

Reliquiis SS. urbs Constantinop. servatur, 322.

Renovationis hebdomas seu διακαινήσιμος, 77. Dicta hebdomas paschalis, quod Christo resurgente omnia renovata, 333 *sq.*

Rhabduchi etiam dignitatem obtinuere, 184.

Rhetoris (is concionator esse videtur) est interpretari SS. Scripturas, 144.

Rhomphææ, hastæ, et rhomphæocratores sunt 4 proceres juxta imper. clypeati, 99.

Ritus in Nativitate, mensæ imp. ministrandi, 43, 55. Surgendi ex mensa, 62.

Ritus intermissus in Paschate tabernaculum ingrediendi et aurum clericis elargiendi, 77. Rituum diversitas in ecclesiis non obstat unioni fidei, 296.

Roga, stipendium militare, rogatores stipendiarii, 268. Roga, donum liberalitatis augustæ et patriarchalis, 311. Admodum a Balsamone commendata darique desita, 331.

Romam in honorem SS. Petri et Pauli Constantinus S. Silvestro tradidit, 262.

Romana res sub Phoca afflicta, 321. Romanum imp. Orientales et Occidentales colunt, 55. Romanus diaconus Emesenus auctor contaciorum, 139.

Rucharium est vestiarium, 251, 225. Ibi spatha seu ensis imp. servatur, 31.

Ruchum seu toga coccinea despotæ, 13. Item rocus, rochetum, 225. Ruchum mutat imp. ad vesperas Nativit, 47.

S

Sabbato magno sparguntur lauri ante imp., 72. Et quinta hebdom. quadragesimalis celebratur hymnus Deiparæ xanthistus, 321.

Saccus est vestis imperatoria, 50, Eo creandus indutur, 89. Differt a mandya, 315. Item patriarchalis vestis sacus, *ibid.*, 169. Sacci formam habet phelone, 167. Significat saccum, quo per ludibrium indutus Christus, *ibid.* A sacco et sacculo (prima obviaque significatione proculo) deducuntur sacella, sacellium, sacellarius magnus et parvus, 121. Sacellia vox Syriaca pro receptaculo, 125.

Sacellarius magnus, officium ecclesiæ Cpol. primæ quoque pentadis et inter exocatacœlos, 117. Primaria appellatione dictus a sacculo seu ærario ecclesiæ, cujus pe-

sias tractabat, 121; 123 Hac notione Latinis quoque dictus *ibis*. Monasteriorum cura erat secundaria, 122. Sacellarius minor 121, 122 *sq.* Et a sacellio (sive marsupio, non capellis sacris, *ibid.*, 125.) Dicitur sacellii præfectus, cujus primaria functio servare et expendere pecunias, curare catholicas ecclesias, 123. Et emphyteuses, *ibid.*

Sacellius dicitur pro sacellario et præfectus custodiæ confugientes ad ecclesiam et supplices recipiebat, 124. Scribitur sacellarius et sacceilarius, 126.

Sacerdos in Nativit. accipit panem et ferculum mensa imp. benedicta, 59. Sacerdotum secundus est proximus a protopapa, aliorum in sacris ministeriis ductor et director, 150. In vigil. Nativit stant prope ss. imagines, 44. In Quadragesima non ferunt sticharia purpurea, 67. Neque iis ferre licet epigonatia et epimanicia, 140. In palmis quinque vel quattuor portant SS imagines, 68. Coronato imp. circumeunt sancta portantes, 94 Sacris a prothesi ablatis in processione tenent calices, 365. Sacerdotes aperto capite sacrificabant, 169. Posse etiam recte fungi diaconi vice probat Caleca refutato Græcorum errore contrario, 157. Ab iis panagiam consecrari mire Junius negatur Meursio collusore, 299. Sacerdotes ultra 60 ne sint cautum a Justiniano, Heraclius ad 80 permittit in majore ecclesia, 112. Sacerdotes exocatacœli proprias curabant ecclesias, 66.

Sacra seu sancta reposita sunt in prothesi, 93, 365. Per templum solemni processione circumferuntur, 363. Sacer discus est, quo portantur, aer velum, quo sancta teguntur, 221. Ad prothesin referuntur præeuntibus deputatis cum lampadibus et mandyis, 160, 161. Sacerdotes illi, qui sancta, et diaconi, qui sacra portant vasa, subsequuntur coronatum imp., 94.

Sancta sanctorum imp. coronatus ingreditur communicaturus, 96. Post ingressum acclamatur imp et patriarchæ, 151. Sanctæ fores dictæ, ubi imp. reperit patriarcham stantem, 94. In sanctorum oblatione seu divinissimo sacrificio hierarcha velato capite non debet conspici, 169. Si tegatur caput, corona Christi aut sudarium repræsentatur, *ibid.*

Sanguinem (SS.) ut communicantes reciperent calentem, calici consecrato aqua fervens infundi solebat, 162.

Saravia Calvinista nomina ecclesiasticarum dignitatum retinenda contra Bezam probat, 165.

Sarbarus, dux belli sub Chosroë urbem oppugnans, ope Deiparæ repellitur, 321.

Sarra dicta Tyrus, unde Sarranum ostrum et fors scaranicum inde factum dictumque, 229.

Scaramanga arcendis pluviis data vestis in roga, 312.

Scaranica ferunt proceres, 14, 99. In scaranico m. domestici effigies angelorum, 17, 235. Lectio retinenda præ scaramangio, 229.

Sceptrum seu rectius pedum patriarchæ renuntiando datur, 103. Et Gennadio imperator Turcicus dedit, 233, 372. Item archimandritis protosyncellis, monasteriorum præfectis, 103. Sceptrum imp. porrigit magnus primicerius, 33. Vel alius honoratior, *ibid.* Id duplex petendi modus in circumstatione, 45. Dicitur δικανίκη, usitatius δικανίκιον, 233. Sceptra procerum varia, 20. Magni myrtaitæ relert gamma, 27.

Sceuophylaceum, locus asservandi sacrum instrumentum, 130.

Sceuophylax magnus curat Ecclesiæ vasa, 130. Custos et sacrista dici potest, *ibid.* Sceuophylaces presbyteros quatuor, diaconos sex permittit Heraclius, 112.

Schismaticis inter se nulla concordia, 373. Ab illis neutiquam desumptus mos Deiparam honorandi tricesimo, 343.

Sciadion, pileus, 220.

Scripturam rhetor seu concionator explicabat, 144.

Scuterius seu scutifer, offic., 42; palat., 11. Ornamenta, 24. Ministerium, 39. Stat ante flammula cum divellio seu duplici velo, 48. Scutum etiam fert imp. præiens tzancas ad monasteria, 82.

Sebasti dignitas et nomen imp. proprium, 8.

Sebastocrator primus fuit Isaacius Comnenus, frater Alexii, 7. Cæsare prior et post imp. nominatus in acclamationibus, *ibid.* Hoc nomen nove inventum ab Alexio Comn. probatur, 174, 175. Ejus insignia, 15. Obit tantum principalia, 28. Appellandi eum formula, 16. Tenet imp. in scuto sedentem, 88. Ejus inauguratio, 101. Hæc dignitas non nisi per inaugurationem collata, 173.

Sebastocratorissæ induunt imp. sponsam, 108.

Sebastus offic., 77; palat., 12. Amictus, 27.

Secretarius primus, offic., 28; palat., 10 Ornamenta ab aliis distincta, 22. Est primus in senatu, 36. Secretarius idem cum scriba, 241. Et horum secretariorum seu senatorum ministri, secretici, *ibid.* Dicti sunt senatores a secreto legendo secretarii majores, iidemque silentiarii, 242. Differentia ecclesiastici et palatini secretarii, quod hic sit judex et senator, alter minister sit tantum senatorum et judicum, 142. Ut scilicet is qui est a secretis, pro ratione officii ecclesiastici populum contineat, 141. Quod munus erat velariorum et cancellariorum, *ibid.*

Senatores dicti secretarii et silentiarii, et senatus secretum et silentium, 242. Omnes coram impp. coronatis epulantur, 98. Unus spargit epicombia in coronatione imp, 88.

Senatus caligarum, scomma in eundem, 225. Senatus Antonino et Claudio impp. acclamat, 279, 280. Commodum imp. exsecratur, 280.

Sepimentum erigitur in triclinio pro designando despota inter thronum imp. et circumstationem, 99. Et pro Cæsare et sebastocratore, 101.

Septembris primo et octavo fit processio, 80. Decimo quarto peragitur in palatio benedictio, 78.

Septimana renovationis est paschalis, quod Christo resurgente omnia novata, 333.

Sergius patriarcha in obsidione urbem reliquiis sacris tutatur, 322.

Sertum gestat imperatrix creanda, 89. Sertum ex unionibus et margaritis despotæ creando imponitur, 100. Aliud filio despotæ stemmatogyrium dictum, *ibid.*

Sigilla per bullas aureas, cereas, plumbeas dabant nomen litteris aureis, 256. Sigilla Juniana et Calviniana resignata eorumque inscitia et fraus detecta, 375.

Signa varia populo ad rem divinam convocando data, 154.

Significatio vestium sacrarum, 166. Et imperatoriorum ornamentorum, 31.

Silentiarii majores erant ipsi senatores, pro silentio vero servando silentiarii minores seu ministri, 242.

Silentium dicitur pro senatu et oratione, 242.

Siromasten s. satibam fert magnus tzausius, 24. Quæ non clava, sed jaculum, hasta vel pugio, 242, 243.

Soleas a sole vel solo dictus videtur, pars templi ornatior, 360. A Justiniano conditus casuque trullæ comminutus non splendore pari restitutus a Justino, 361.

Solium in Megaura a Luitprando descriptum, 302.

Sophiæ (S.) ingreditur ante currum triumphalem Virginis Nicopœæ ss. crucem ferens Joannes Comnenus, 315. In S. Sophiæ vesperis interest imp. in Paschate, 76. Thuris suffitu honoratur, *ibid.* Festo S. Spiritus audit ibidem preces S. Basilii, 78. In S. Chrysostomi adest liturgiis et vesperis, 80. In Deiparæ dormitione ibi pernoctat, 81. Imp. creandus inibi coronatur, 86. Eo patriarcha renuntiatus equo devehitur albo 104. Ibi consecratur, *ibid.*

Sophronius (S.) Hierosol. patriarcha vitam S. Mariæ Ægyptiacæ pro pœnitentibus scripsit, 320.

Spatham imp. tenet magnus domesticus, protostrator, 29. Præfectus sigillis et cubiculis, 34 Et puer honorarius cum domestico, 31. Servatur in ruchario, 31.

Spatharii rogas accipiunt, 312.

Speciosæ portæ in templis monasteriorum, 82, 18.734.

Spiritus (S.) festo utitur imp. arbitrario habitu, 77. Abrogata eius diei processio, 334.

Spoliorum distributio, 85. 235.

Sponsa imp. excipitur ad fontem vel Blachernas, 107.

Stapedes seu stapiæ despotæ, 14. Sebastocratoris, 15.

Stationarii duplices in aula palatii, 37. Aliis equos, alii spathas, utrique lamen habent alogatorem, *il id.* Alii pileos, alii, qui equis carent, tela gerunt, *ibid.* Diripiunt ambulacrum festo Palmarum, 68. Dicuntur παραμονοί quasi mansionarii, 263.

Satua imp. equestris in flammulo, quod magnus dux erigit, 28.

Stemma dictum pro diademate, 50. Id ferens imp. aliud indumentum non fert nisi saccum et diadema, *ibid.* Gestat vero in creatione despotæ, 100. In renuntiatione patriarchæ, 103. In coronatione intra tabernaculum servatur, 90. Imponitur a patriarcha et patre, *ibid.* Stemma benedictum alterius formæ ex patriarchæ manibus acceptum imperator conjugi imponit, 92. Stemma ferentes redeunt ad palatium impp. et epulantur, 97.

Stemmatogyrium dicitur sertum despotæ creando imponendum, 100.

Sticharia patriarchalia habent litteram gamma, 166 Episcopale habet flumina et pocula ob certa mysteria, *ibid.* Color candidus et purpureus, angelorum imitamen et primum est sticharium inter sacra indumenta, *ibid.*

Stipendiariorum Francorum caput est magnus constantinus, 33. Accipiunt rogas, 260, 312.

Stolis amicti proceres Ecclesiæ in coronatione imp, 90. Et diaconi, *ibid.*

Stratopedarcha magnus, offic., 9; palatin., 9. Magno gotheta posterior, *ibid.* Insignia, 19. Ex officio annor

num velum ibique exspectat imp. eum lampade, quam eo præsente accendit et supra divelium ponit, 82.

Tzangia, calcei imp. aquilis et lapillis insignes, quos in processionibus induit, 51. Item tzangæ aut tzancæ potius, barbarici calceamenti genus, 252.

Tzangratorum stratopedarcha seu præfectus, offic. 68 palatin., 12. Insignia, 27. Præest suis, dictis a tzangra arcu, 246. Sagittarii sunt, non spatharii, *ibid.*

Tzausius magnus, offic. 37 palat. 10. Ejus habitus, fert siromasten, 23. Subest magno primicerio et ordinat cum suis turmam imp., 39. Turcis hodieque est commissarius, legatus, 195.

U

Umbella seu pileus despotæ, 13. Aliorum procerum, 13.

Umbo magni domestici est aureus et clavatus, 17. Præfert nomina gestantium, 13, 221.

Undulatum sticharium episcopi, 166. Undulata pallia, 379.

Unionibus, margaritis auroque illitum scaranicum despotæ, 14. Iisdem contextum imp. diadema, 50. Et ramus aureus, quem imperatrix in coronatione tenet, 91. Et stemmatogyrium creandi despotæ, 100.

Urceolus œnochoæ orclusus servat benedictionem seu materiam sanctificationis, qua imp. oculi et frons inunguntur, 78, 221.

Urna aurea reliquiæ B. Virg. a S. Pulcheria virgine imperatrice in Blachernis conditæ sunt, 341.

V

Vas mortuorum ossibus pulveribusque plenum coronato imp. cum stuppa accensa objicitur, 368, 369. Vas vinarium butta, 245. Vas aureum seu argenteum in mensa ab imp. datum magnus domesticus retinet, 62. Vasa aurea, quibus ministratur imperatori in nativit. accubanti, 501. Vasa ecclesiæ curat m. sceuophylax, 130. Eorum ornatus, 161.

Vela et cancelli secludebant magistratus, 134.

Velarii et cancellarii locum judiciorum custodiebant, 134.

Velothyra, velum januæ et velum loco januæ, 288.

Velum duplex semper imp. præfertur, 39. Et ad monasteria a tzanga, 82. Velum quo sancta teguntur, 221.

Venatorum primus, offic. 41 palat., 10. Gestamina, 24. Tenet stapedem imp., 39. Imp. vestes sanguine aspersas sibi vindicat, *ibid.* Præest venatoribus, *ibid.* Venatores pardorum equis palatium ingrediuntur, 108.

Veneti divino Nativit. offic. intersunt, 57. Oppugnandis conceduntur induciæ a Michaele Palæol., 75. Non præscribitur illis modus honorandi imp., *ibid.* Eorum legatus non venit ad osculum neque ad faustam apprecationem, sed tantum flectit genua, 76. Neque triremis imperatori acclamat, *ibid.* Dicuntur Franci cum Genuensibus, *ibid.*

Vesperas et liturgias audit in variis templis imp., 80.

Vestes patriarchales curat canstrisius et hieromnemon, 137. Eas mutat patriarcha feria quinta τῆς διακαινησίμου visens imp., 77. Iis mutandis adsunt canstrisius et hieromnemon, 137. Vestes sacræ patriarchæ, episcopi, sacerdotis, diaconi, earumque forma, mysteria, 140 *seq.* In Vigil. Nativit. 44. In festo Exaltationis SS. Crucis, 65. In Quadragesima, 66. Vestis patriarchæ et imp. communis est mandyas, 379. Quem etiam aureum coronandus imp. super vestes consecratas benedictione episcoporum, scilicet saccum et diadema, induit, 89. Vestes imp. in vigilia Nativit., 50. Et ipsa Nativitate, 59. In palmis, 67. Feria quinta magnæ hebdomadis, 71. Parasceve, 72. Paschate, 73. Pentecoste, 77. In coronatione, 89. In renuntiatione patriarchæ, 102. In luctu, 69. Et imperatricis viduæ in coronatione, 91. Vestes mutat imp. in Nativit., 106, 47, 51. Per vestes, quæ corpus contexerint, sanctificatio accipitur, 363. Vestes procerum, 13. In Nativit., 47. Quædam a Medis et Persis acceptæ, 54. Quinam et quo habitu precentur accubanti imp., 53. In circumstatione, 59. In palmis, 67. Vestes singulares Joan. nepoti panhypersebasto concessit Andronicus, 177. Et Cantacuzenus Asanis, 15.

Vestiarium dictum allaximarium quasi mutatorium, 253, 254. Duo erant vestiaria, *ibid.*, 246. Inibi calcei imp. servati et equitaturo allati, 31. Vestiarium pro ærario sumptum, non tamen pro vestibulo contra Junium, 246.

Vestiarius, offic. 61 palat., 11. Insignia 26. Sequitur imperatoriam triremen et præest triremi quæ imperatoris vestiarium vehit, 41. Vestiarii dignitas in Ecclesia Romana, 136.

Vestibulum quadratum seu tetrastylum, 15. Novi imp. donaria sparguntur in populum in vestibulis magnæ ecclesiæ, 88.

Vexilla seu flammula imperatoria et signa cœlitum imaginibus exornata, 284. Vexillum duplex semper imp. prælatum, 39. Vexillum S. Dionysii summa pietate in expeditiones secum educebant Galliæ reges, 286.

Vigiliæ quatuor in palatio aguntur, 72, 320. Vigilias agunt etiam imp. filii cum iis quos sub se habent, 85. Diurnas agunt levis armaturæ milites, 84.

Virgo hodie contacion natalitium, 57. Integrum ponitur, 295.

Vitrum διαγέλαστον, id est pellucidum, 19. Sub vitri specie stat imp. in scaranico logothetæ ærarii generalis, 20. Magni primicerii, 19.

Voce sonora precatur imp. magno domestico multos annos, 63.

Voces ἀρχὴ et ἄρχων varie componuntur, 165. Voces peregrinæ varie scribuntur, 112.

Volucres deauratæ in arbore itidem deaurata cantillant, 302.

Z

Zacones seu Tzacones recentioribus Græcis sunt Lacones, 247.

Zanchas seu zankas, sutor calceorum imperatoriorum, 252. Officium, 82.

Zona militaris diadema olim dicta, 50. Zona et torque primo exuti SS. martyres, *ibid.* Zonæ illius admirandæ pars vestesque Deiparæ cum fasciis sepulcralibus in Blachernis a S. Pulcheria depositæ, 341. Zonæ Deiparæ depositæ memoria in Chalcoprateis agitur, 344.

INDEX

IN DUCÆ HISTORIAM

ET CHRONICON BREVE.

(Col. 743-1183. — *Revocatur lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.*)

A

Aaron, 2.
Abar-begus, 200.
Abasgi, 15, 33.
Abrahamus Moratis ad Manuelem legatus, et ejus verba, 88.
Abrahamus Bassa, 127.
Abrauezes Peloponnesum ingreditur, 26. Ejus posteri, 110.
Abydus, 10, 19.
Achaja, 192.
Achaiæ Princeps, 56. Ad Mehemetem legatos mittit, 53.
Achelous a Caracia-bego capitur, 145.
Achris, 48, 49.
Acsiari, 114.
Acuva urbs, 197.
Adramyttium, 39.
Adriani sinus, 60.
Adrianopolis a Turcis capta, 5.
Joh. Adurnus Georgii F. Phocææ magistratus, 91. Mehemeti amicus, *ibid.* Classem Morati adducit, et vicissim beneficiis ab eo afficitur, 99, 100.
Æni insulæ tributum, 186.
Ætolia, 110.
Agiasmates vicus, 182.
Agraphi, 199.
Agriomelas, 236.
Ahmetes Bassa Cairi rebellat, 203.
Akkin, 75.
Akincidæ, 105.
Aladines Moratis F. moritur Amasiæ, 125.
Alani, 195.
Alba Græca 255.
Albanitæ Peloponnesi, 125, 197.
Alexandri Susmani F. Ioniæ gubernator, 60. A Stylariis occisus, 62.
Alexius Angelus, 3.
Alexius Apocaucus in amicos Cantacuzeni sævit, 9. Occiditur, *ibid.* Illius interfectores pene omnes interempti, *ibid.*
Alumînis confectio, 89 248. Usus, 89. Commercium, 91.
Alysar et Alysarius. *Vide* Carmian.
Amasia, 69, 126.
Amastris, 91.
Amisus, *ibid.*
Amorium, 107.
Amru apud Emisenos sepultus, 231.
Anachoretæ Cretensis deliria, 62, 63.
Anavarezi, 197.
Andronicus Palæologus. *Vide* Palæologus.
Aneuæ turris, 25.
Angelus Alexius, supra Alexius. Angelus Isaacius infra ad Isaacium.
Angli cum fœderatis contra Bajazitem, 26.
Anna a Sabaudia imperatrix. Joan. Palæologi I mater, S. Joanna antea appellata, 217. Cum Orchane fœdus init, 15.
Anna a Russia Joannis Palæologi II uxor, ejusque obitus, 54.
Anna Brunsvicensis, 217.
Annonæ penuria, 199.
Annorum ab orbe condito enumeratio, 1, 2.
Antonius Heracleæ Metropolita, 121.
Archange.i oppidum, 57.
Archieunuchus, 171.
Argentilodinæ Serviæ, 7, 116.
Argos metropolis, 197. Captum a Venetis, 200.
Argyropulus, 119.
Armeniæ, 42, 75.
Arsenius Patriarcha, 210, 219.
Arsynga a Bajazite capta, 31. Capta a Temyre, 32.
Asiæ provinciarum status sub Turcis, imperante Michaele Palæologo, 1, 3, 4.
Assus, 4, 39, 188
Athenæ, 24 A Turcis captæ, 199.
Atin, 4. Ejus subditi a Bajazite ad Temyrem transfugiunt, 35.
Attalia Pamphyliæ, 185.
Attalus, 39.
Audulas Cineitis gener, 58. Castratus, *ibid.*, 84.
Auenïades turres, 224.
Augustium, 169.
Aurea porta Constantinopoleos, 24.
Azapides, 162.

B

Bajazites I. Fratrem excæcat et imperator proclamatur, 6. Ejus mores, *ibid.* Servios vectigales facit. Mariam Lazari filiam uxorem ducit, *ibid.* Regulos Turcos spoliat, 7. Joanni imperatori tributa imperat, 24. In Pamphyliam contra Turcos movet, 24. 25. Cycladas vastat, 24. Joannem imp., nova propugnacula Aureæ portæ diruere jubet, 25. Manueli Joannis filio excæcationem minatur, *ibid.* Cadim a Manuele imp. intra urbem recipi petit, 25. Constantinopolim obsidet, 26. Sibi dedi postulat, 28. Thraciam vastat, 26. Manuelem solio imperiali dejicit et Joannem excæcatum in id collocat, 28, 29. Deliciis fruitur et genio indulget, 30. Illudit Temyris legatis, et barbam ipsis abradi jubet, 31. A Joanne sibi dedi Constantinopolim postulat, 31. Adversus Temyrem bellum movet, 33. Prope Ancyram castra habet, *ibid.* Venatum abit et suos fatigat, 34. Capitur, et ad Temyrem ducitur, 36. Ejus ad Temyrem verba, 37. Quinam ex ejus filiis ei in prælio contra Temyrem adfuerint, 38. Morientis ad Temyrem verba, 42. Sepelitur Prusæ, *ibid.* Ejus filiorum unus Christianus Constantinopoli moritur, 54. Nomina filiorum ejus, 234. Ejus uxor Maria ad convivium jussu Temyris venit, 235.
Bajazites II. Ejus obitus, 200.
Bajazites Bassa cum Cineite affinitatem contrahere cupiens respuitur, 58. Audulam castrat, *ibid.* Vezir-Azemus, 70. Ejus erga Mehemetem fidelitas, 70. Ad exercitum oratio Mehemetis morte patefacta, 72 Ipse cum Hibrahimo cadaver Mehemetis humeris effert, 73. Ejus ad Manuelis legatos responsio, 74. Ob potentiam exosus, 80. Contra Mustaphæm destinatur, et ei occurrit, 80. Ad milites suos orationem habet, 81. A suis deseritur, 84. Una cum fratre Hamza se dedit, *ibid.* Cineitis jussu interficitur. *ibid.*
Bajazites Cineitis frater, 46.
Balsamo chartophylax, 119.
Βάνδον, 35.
Barac sultanus suspendio affectus, 200.
Barbyses fl., 269.
Barnabas de Cornelia, 99.
Basc., 264. Bas-Kessen, *ibid.*
Basilica, 199.
Βασιλούλικον, 78, 98, 103.
Belogradum obsessum, 117.
Bereligia Mustapha, 62.
Bessarion, 119.
Bezestan, 192.
Blachernarum templum, 19.
Bombardarum fusor a Græcis ad Mehemetem fugit, 139.
Bombardam ingentem Mehemeti fundit, 139. Illius

vim exploral, 140. Prope Constantinopolim eam advehit, 145.
Bombardis ne frangantur medicamentum adhibitum, 154.
Bosporus Cimmerius, 33.
Boziza, 139.
Branezes, 197.
Brassovia Transsylvaniæ, alias Corona appellata, 228.
Bryela, 97.
Bucoglii, 215,
Bulgaria, 48.
Bulgarorum legati ad Mehemetem, 53.
Byglæ, 124.
Byzusa Baracia-bego capta, 145.

C

Caden Catoun, 43.
Cadius seu judex Musulmanus Constantinopoli constituitur, 30.
Cæsarea, 42.
Callipolis destructa, a Bajazite instaurata, 7. Leontario dedita, 84.
Callipolitani ad Mustapham transeunt, 79.
Callistus Papa classem opem mittit insulis Ægæi maris, 191. Ejus triremes Lemnum occupant, *ibid.*
Canon, 146.
Joannes Cantacuzenus, 4. Joan. Palæologum generum sibi adsciscere vult., 8. Constantinopoli discedit, *ibid.* Aulicorum in eum invidia, 8. Ob amicorum necem Constantinopolitanis irascitur, 11. Calceos purpureos induit et imperator salutatur, *ibid.* Ad Serviæ Cralem abit. *ibid.* Ejus uxor Didymoteechi moratur, 13. Ipse in Thraciam redit, 14. Contra Turcos feliciter pugnat, 15. Ad Orchanem legatos mittit et filiam suam ei despondet, 16, 17. Constantinopoli bellum infert, 17. Ad cives urbis oratio, *ibid.* Urbem ingreditur, 18. Annam et Joannem impp. salutat. *ibid.* Plebem demeretur beneficiis, 19. Coronatur cum uxore, 19. Monasterium ingreditur pulsus a genero, 21.
Matthæus Cantacuzenus Despota proclamatur, 19. Turcos vincit, *ibid.*, 217. Moritur.
Cantacuzenus Stravometis, 106.
Capha, 91.
Caphatini, 193.
Cappadocia, 75.
Caracia-begus vicina Constantinopoleos oppida capit, 145.
Cara-Julucus, 69.
Caramanus cum Cineite adversus Musulmanum fœdus init, 46. In locum tutum cum Carmiano a Cineite desertus se recipit, 47. Prussam diripit et Bajazitis ossa comburit, 57. Bello a Mehemete I petitus in Syriæ montes fugit, 65. Cineiti se adjungere recusat, 108. Equum Arabicum Morati II dare non vult, 113. Ejus uxor Moratis soror, 114. Ejus ditio Turcatiris contermina ditioni, 126. Bellum ei inferre cogitat Mehemetes II, 133.
Carasar, 131.
Carases, 4.
Carmian. *ibid.* A Bajazite captus et spoliatus evadit et ad Persas fugit, 7. Ejus subditi Bajazitem deserunt et ad Temyrem fugiunt, 35. Alysar appellatus ipse ditionem recuperat, 43. Cum Cineite contra Musulmanum fœdere junctus, 46. Phrygiæ princeps, 4, 58.
Caria, 7. A Turcis capta, 4.
Carga magna vicus Chersonesi Thraciæ, 81.
Castel-marmora, 237. *Vide* Mermere.
Castrum novum Basc-Kesen inchoatum, 135. Perfectum, 138.
Catalani prædatores, 137.
Catalusii seu Catelusii. *Vide* G.
Cataneæ Andreas et Jacobus fratres domini Phocææ, 90.
Cercoporta aperta, 139.
Cerularius. *Vide* Michael.
Chalil. *Vide* Halil.
Chamzas. *Vide* Hamzas.
Chariopolis. *Vide* Cheriupolis.
Charsi porta, 161.
Chazaria, 74, 75.
Cheder Lydiæ dux Bajaziti se dedit et veneno necatur, 7.
Chersonesitæ ad Mustapham transeunt, 79.
Chius insula a Genuensibus capta, 4, 12. Ejus dominus Mehemetem I adit, 59.
Chii, 60. Superbe erga Hamzam se gerunt, 182. Turcos ebrios occidunt, 184. Mehemeti II pecunia sonita bellum avertunt, 190.
Chilera, 97.
Chora monasterium, 153, 162.
Chotzia-pheruzes Bajazitis Eunuchus Temyris jussu capite plexus, 58.
Cibinium, *Vide.* Zipinium.
Ciconiæ apologus, *Vide.* Lupi.
Cineites Karasupasi F. 44. Joniæ regulos bello petit, et Ephesum capit, *ibid* Patrem carcere liberat. 45. Cum Homure affinitatem contrahit, *ibid.* siæ supremum ducem se proclamat, *ibid.* Iconium abit et fœdus cum Caramano et Carmiano contrahit, 46. Eos deserit, *ibid.* Veniam a Musulmano impetrat laqueo collum circumdatus, 47. In Ioniam fugit et eam occupat, 53. Finitimis exosus, 59. Ejus mater et uxor Mehemeti se permittunt, *ibid.* Mater a Mehemete vitam ipsi impetrat, 60. Mehemetem in Thraciam sequitur, *ibid.* Nicopoli ad Danubium præficitur, 62. Mustaphæ Bajazitis F. partes sequitur, 68. Thessalonicam fugit, *ibid.* In Lemnum relegatur, 67. Custoditus, 82. Adversus Moratem Mustapha militat, 75, 78. Dux generalis Ioniæ. 82. Contra Bajazitem Bassam aciem instruit, 83. Eum vincit et interficit, 84. Ejus ad Demetrium Leontarium verba, *ibid.* Mustaphæ ignaviam exprobrat, 92. Eum deserere cogitat, 93. Ipsius ad Hamzam fratrem suum verba, 95. Moratis se clientem fore pollicetur, 96. In Ioniam deserto Mustapha fugit, *ibid.* Smyrnam ubi natus erat venit, 97. Mustapham Atinis nepotem bello vincit et occidit, *ibid.* Honorifice sepelit, 98. Halili occurrit et infeliciter pugnat, 106. Hypseiam profectus in Lycaoniam ad Caramanum discedit, 107. Tenue auxilium ab eo impetrat 108. Hypseiam redit, se dedit Halili, *ibid.* Cum tote ere nere suo Hamzæ jussu interficitur, *ibid.*
Clazomenæ, 97.
Colchi, 193.
Columbotus Spineta, 190.
Comani legatos ad Mehemetem mittunt, 192.
Cometes, 34, 199.
COMNENI.
Comnenorum dynastia, 5.
Alexius, *ibid,*
Joannes, *ibid.*
Manuel Joan. F. *ibid.*
Andronicus, *ibid.*
David Trapezuntis imp., Alexii F., Joannis frater. 194.
Concilium Ferrariæ cœptum Florentiam translatum, 119. In eo decretum de unione Ecclesiarum conditum, 120.
Constantinus Irenes F. 3.
Constantinus Magnus imp., 2. Templum S. Mocii ædificavit, 25.
Constantinopolis a Latinis capta, 3. A Michaele Palæologo recuperata, *ibid.* A Bajazite obsessa, 26. A Mose oppugnata, 50. A Morate obsessa, 105. Ejus plebis indoles, 145. A Mehemete II obsideri cœpta, 148. Primis obsidionis diebus quid actum, 150. Vehementer oppugnata, 153. Expugnata, 162, 199. Desolatæ facies, 170.
Constantinopoleos portæ. *Vide* Porta.
Constantinopolitani Joannem imperat. poscunt ut cum Bajazite pacem componant. 29. Galatinis bellum minantur ob imperatricis fugam, 55. Ad Mehemetem II legatos mittunt, 132. Obsessis naves 5 opem ferunt, 151. Turcorum ignibus et vociferatione territi, 158. Murorum urbis defensionem omittunt et fugiunt, 161. Vix captam urbem credunt, 162. In S. Sophiæ templum confugiunt et a Turcis in eo capiuntur, 163 Eorum miseranda captivitas, 164. Intra naves accipi frustra nautas rogant, 166. A Mehemete proceres omnes interfecti, 172. Constantinopolitanus senatus nuptias Joannis imp. et Helenæ Cantacuzenæ respuit, 86.
Coos insula, 181, 183.
Corax Theologus quis fuerit, 68, 101. Suspectus Constantinopolitanis, 68, 102. A Manuele imp. ad Moratem mittitur. *ibid.* Reus proditionis delatus tormentis necatur, 104. Turcis favet, 68. De eo 73.
Corinthus in Despotæ Porphyrogeniti potestatem redit, 197. A Venetis capitur, 200.
Cosova, 124.
Cotyæum Phrygiæ, 7, 38, 39.
Crales quid significat, 12.
Creta, 60.
Cretenses prætoriani Coracem a Manuele petunt, et sævis tormentis cruciant, 103.
Crucis columna, 162.
Cula, 199.
Curtis, Cineitis filius ab Halile captus Adrianopolim

mittitur, 106. Inde Callipolim vinctus ducitur, 107. Una cum Hamza avunculo capite plectitur, 109.
Cyclades a Navarræis occupatæ, 4. A Turcis direptæ, 60.
Cyma a Mehemete capta, 57.
Cynegus, 155, 157.

D

Danium, 23.
Danus Mylæ ex fratre nepos Turcis militat, 112. In Walachiam abit, et princeps renuntiatur, a Dracilio occiditur, 113.
David Rex Israel, 2.
Demetrius Aga, 92.
Demetrii (S.) templum Thessalonicæ, 112.
Demetrius Leontarius Thessalonicam recipit, 43. Gubernator præficitur, *ibid.* Ejus ad Mehemetem, sibi dedi Mustaphæ petentem, responsio, 66. Lascaris etiam appellatus, 74. In Thraciam Mustapham et Cineitem trajicit. 78. Callipolis arcem obsidet, 79. Ad deditionem cogit. 84. A Mustapha et Cineite, illuditur, 85. Ejus ad Cineitem verba. 85. Ad Mustapham, 86.
Diabolangelus Joannem imp. ejusque filios carcere liberat, 23.
Didymotæchus, 4.
Draculius seu Dracula aut Direcola nothus Mylæ F., 112 Danum interficit, 113. Operam suam Morati policetur, 114. Moratem in Hungariam ducit, 115. Ei fit suspectus, *ibi l.* A Morate in carcerem detrusus, 117. Liberatis filios obsides dat, *ibid.* Eos recipit, 122.
Franciscus Draperius, 182.
Ducas Murtzuphlus, 3.
Joan. Ducas Vatacia, 3.
Michael Ducas auctoris hujus historiæ avus salvus evadit, 10.
Ducas hujus historiæ auctor Lesbi principis domesticus, 181. Constantinopolim abit, 185, 189, 191.
Ducas Epicernus, 197.
Dystra, 194.

E

Ecclesiarum unio discordiæ causa inter Græcos, 146.
Eleemosynæ in funere Moratis. 128.
Eliez sive Elias Mantachiæ F. Cariæ princeps a Bajazite spoliatus ad Persas fugit, 7. Cariam et Lyciam recuperat, 43. Karasupasim Cineitis patrem capit, 45. Magno Rhodi magistro frustra se opponit, 64.
Elias Siaraptar, 104.
Ephesus capta a Turcis, 4. Combusta, 44.
Epibatæ, 145. Interfecti incolæ illius vici, 137.
Ἐπιτραχήλιον., 176.
Erythræ, 97.
Eses seu Isa Bajazitis Sultani F., 43.
Eses Atinis, F., *ibid.*
Euboea, 24, 60. A Mehemete subacta, 200.
Eugenius Papa, 118. Ejus verba de Marco Ephesino, 138.
Eunuchi Mehemetis II capti et dimissi, 137.
Ἐξισωταί 76.

F

Nicol. Faber. *Vide* Petrescius.
Fatima. *Vide* Phatma.
Flandriæ Regulus, Burgundiæ Comes ad Nicopolim captus, et soluto pretio redemptus, 27.
Florentina Synodus, 199.
Joan. Fontana, 190.
Franci cum aliis fœderatis bellum Bajaziti inferunt, 26.

G

Galata, 91. Magistratus oppidi claves Mehemeti tradit, 167.
Galatini Andronicum et Joannem Palæolog. ejus filium carcere liberant, et Constantinopolitanis bellum inferunt, 23. Mehemetem II pacatum habere cupiunt, 150 Opem obsessæ Constantinopoli clam ferunt, 151. In urbe contra Turcos pugnant, 155. Turcis consilium Justiniani de incendendis eorum navibus produnt, 156. Ob demersam navem suam, apud Veziros queruntur, *ibid.* Urbe capta fugere conantur, 167. A Zagano revocantur, *ibid.*
Galatia, 70.
Galesos mons, 47.
Gardicum, 199.
Dominicus Gatelusius a fratre necatus, 195.
Franciscus Gatelusius, 20. Ejus stratagema, quo Constantinopolim occupat, 21. Mariam, Joannis imp. sororem, uxorem accipit, et Lesbum obtinet, 25.
Nicol. Gatelusius, 186. A Lemniis pulsus, 190. Aufugit, fratrem suum strangulat, 195.
Dorinus Gatelusius, 185.
Gemistus, 119.
Genealogia Walachiæ principum, 252. Servia, 253, 254.
Genitzeri, 76.
Gennadius antea Georgius Scholarius unioni Ecclesiarum contrarius, 142, 146, 148.
Genua capta, 205.
Genuenses Peloponnesum et Phocæas occupant, 4. Eorum imperio urbes Orientis subditæ, 91. Eorum politeia, *ibid.* Phocææ capti et venundati, 189.
Genuzes Callipoleos gubernator et contostaulus, 187. Humane a Lesbio principe excipitur, 188. Triremem e Chio profectam sibi tradi a Mitylenæis poscit, *ibid.*
Georgius Vulci F. Servia Despota, 114. Filiam suam Morati despondet, 115. Regia insignia ab imp. Josane accipit, 116. In Hungariam trajicit, 117. Auxilia Hungaros rogat, 121. Moratis provincias vastat, 122. Ipsi Saedrovum et filios excæcatos reddit Morates, 122. Eleemosynis Græcorum captivitatem et ærumnas solatur, 177.
Georgius Scholarius qui et Gennadius, 119.
Giali-begus Archithalassus, 60. Occisus, 61.
Garenzia, 125.
Graculi seu Monedulæ Apologus, 85.
Græci Judæis posteriores, 2. Ad concilium in Italiam proficiscuntur, 118. Decretum unionis conficiunt cum Latinis, 119. In patriam reversi de illo quid dixerint, 120. Archiepiscoporum Græcorum de decreto verba, 121. Unionem repudiant, *ibid.* Discordiis agitantur ob Ecclesiarum unionem, 142, 146. Schismaticorum Græcorum petulantia adversus Henoticos, 143. Perfidia, ac simulata cum Latinis concordia, 144. Pertinaciam in schismate eis exprobrat Ducas. 165. Vaticinio fidem adhibentes in S. Sophiæ templum fugiunt, 165.
Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, 141.

H

Haciaivat, 92, 93.
Halil-Bassæ Bajazitis-Bassæ frater in Cineitem movet, ejusque F. Curtim capit, 106. Ioniæ præficitur, 107.
Halil Bassa, 123. Moratem in imperium reducit, 124. De eo plura, 126, 127, 128. Constantinopolitanis legatis respondet, 132. De eo, 135. A Mehemete noctu vocatus vitæ suæ timet, 140. Romæis favet, *ibid.* Ejus cum Mehemete colloquium, *ibid.* Mehemeti suspectus, 169.
Halis Eurenezis F, Mehemetis II jussu morte affectus, 129.
Halis-begus a Stylariis fugatus, 63.
Halis-begus, 92, 93.
Hamzas Bajazitis Bassæ frater, 61. Mustaphæ se dedit et servatur a Cineite, 84. Classe Hypselam obsidet, et Cineitem captum occidit, 108.
Hamzas maris præfectus, 181. A Lesbi Principe dona accipit, 182. Chium vastat, 182. Rhodum venit, 183. Coum populatur, et Narangiam obsidet, *ibid.* Cum Chiis pacisciturr, 183. Ab iis pecunias accipit occisorum Turcorum et demersæ triremis pretium, 184. Ob rem male gestam a Mehemete reprehenditur, 184.
Hamzas Cineitis frater eum alloquitur et ad defectionem solicitat, 94. Cum nepote suo Curti interficitur, 109.
Hanizas Dux Turcorum a Walacho victus, captus et palo transfixus, 194.
Hasan et Huseines Mohamedis nepotes occisi, 231.
Hatipines, 92.
Helena Cantacuzeni filia Joan. imp. uxor, 8.
Henotici celebrant liturgiam in magna Ecclesia, 145. De iis iterum, 146.
Heraclea Thraciæ, 23.
Heraclea Ponti, 135.
Hermon, id est Hermus fl., 45, 97.
Hexamilium, 79, 199. Eversum a Morate, 125. Refectum a Manuele, 199.
Hibraimus Bassa cadaver Mehemetis humeris effert, 75.
Hodegetriæ B. Mariæ Virginis imago in palatium delata, 153, 269. A Turcis disrupta, 162.
Hodegetriæ porta, 20, 159.
Homur Atinis F. Smyrnæ Princeps, 4. Fretum trajicit, 12. Didymotæchum venit et Thraciam vastat, 13. In Asiam redit, *ibid.* Dum Smyrnam expugnare tentat, a Rhodiis equitibus occiditur, 14.

Homur et Eses Ioniæ partem recuperant, 43.
Homur a Cineite spoliatus ad Eliam Mantachiæ F. fugit, 44. Ab eo reducitur, *ibid.* Cineitis fit socer et subito moritur, 45.
Homur-begus, 92, 93.
Horucius-begus, 93.
Hunni, 76, 195.
Joan. Hunniades, Iancus hic appellatus, exercituum Hungaricorum præfectus, 121. E clade Varnensi salvus evadit, 124. Ad Cosovam victus. 124. Ejus Legatus ad Mehemetem bombardarium Sultani docet ictus dirigere, et quare, 154.
Hunniadi vaticinium a quodam editum, *ibid.*
Hungariæ Rex Ladislaus ad Varnam occisus, 124.
Hungari et Georgius Despota Moratis provincias vastant, 122. Cum Morate pacem ineunt, *ibid.* Eam violant, 123. Danubium transeunt, 134. Ad Varnam victi. *ibid.* Turcorum provincias populantur, 178.
Hypsela, 107, 108.

I

Iconium, 107, 125.
Inachus, 2.
Irene imperatrix, 3.
Irene Andronici Junioris uxor.
Isa seu Iesæus, 7.
Isaacius Angelus, 3.
Isaac Bassa, 127, 128. Moratis II viduam uxorem ducit, 129.
Isidori (S.) martyris templum in Chio, 182.
Isidorus Russiæ Metropolita, 119. Cardinalis creatus et a Papa Constantinopolim missus, 142.
Ismael eunuchus Callipoleos gubernator, 190. Methymnam oppugnat, 191.
Isfendiaris seu Spendiaris filius in castro ædificando Mehemeti operam navat, 136.
Ister, 75.
Itali cum Hungaris Turcis bellum inferunt, 26.
Izlati Bulgariæ, 122.

J

Jacobus Pneumaticus, 146.
Jacupes Bassa, 197.
Jagaris (Marcus), 102.
Jancus. *Vide* Hunniades.
Jedicula, castrum Constantinopoli a Mehemete constructum, 192.
Jesœus seu Isa, 7.
Joannes. *Vide* Palæologus.
Joannina, 110.
Joanninorum Ducis ad Mehemetem Legati, 53.
Josephus patriarcha Constantinopolitanus, 56, 118. Florentiæ obiit, 120.
Julianus Cardinalis S. Crucis Concilio Florentino adest. 119.
Justinianus Imp. 3.
Jusjurandum ex utilitate sua æstimant Turci, 85.
Joan. Justinianus Longus Constantinopolim appellit, 149. Fit Protostrator, 150. Egregie pugnat, 153. Turcorum naves comburere improspere tentat, 156. Dirutam muri partem tuetur, 159. Læsus a pugna recedit, 160. Urbe capta suos a pugna revocat, 166.
Justinias Cyricus Chius, 182.

K

Kagiacik, 57.
Κανών, 146.
Kara-Jusup, 126.
Karasar, 42.
Karasupasi Cineitis pater Ephesum propugnat, 44. Captus ab Eliabego, 45.
Κατεγγεῖον, 264.
Kavur Ortachi, 140.
Kuntuzes in patrem suum Moratem conjurat, et excæcatur, 22.
Kutzug-Ahmetes supra ad C.

L

Lacedæmonis despotæ ad Mehemetem legati, 53.
Lachanes seu Lachynes Palæologus, 73.
Lampsacus, 7, 19, 60.
Lampsaci turris ædificata, 48. A Venetis frustra oppugnata, 61.
Laodicæa, 7, 42.
Laranda, 125.
Joan. Lascaris excæcatus, 3.
Theod. Lascaris, *ibid.*
Latini Constantinopoli expulsi, 3. Illorum classis Mehemetis copias trajectu arcet, 123.
Lazarus Serviæ despota, 5. A Turcis captus et occisus 6.
Lazi, 69.
Lemnus insula, 67. Justiniano data, 150. Tributum solvit, 185.
Lemnii Turcos advocant et Nicol. Gateluzium pellunt, 190.
Leo Philosophus imp. 21.
Leontarius. *Vide* Demetrius.
Leontarium seu Leontopolis, 197, 199.
Lesbos, 12. In Gateluzorum potestatem venit, 90. Ejus princeps Sultanum adit, 186. Nicolao Lemni principi auxilium mittit, 190. Lesbi tributum, 185.
Lesbii, 60. Turcos monere de adventu piratarum tenebantur, 187.
Libadia, 199.
Librorum dissipatio. 176.
Libysticus asinus, 70.
Lopadium, 46.
Lucas Notaras seu Notarius, 51. Joan. imp. consiliarius, 109. *Vide* Magnus Dux.
Luctus ob Moratis II mortem, 127.
Lupi et Ciconiæ Apologus, 85.
Lycaonia, 42, 75.
Lycostomium, 193

M

Machramion, 188
Mæander, 7.
Mænomeni campus, 46, 57.
Magedi, 4.
Magnesia ad Sipylum, 7, 39.
Magnus Dux, 155. *Vide* etiam Lucas Notaras. Ejus impia verba, 148. Urbe capta stationem deserit et captus cum familia custoditur, 166. Mehemeti respondet, 169. De illo varia narratio, *ibid.* Ad Mehemetem filium suum perducere negat, 171. Ejus ad filios verba antequam occiderentur, 172. Ejus uxor obit, 177.
Magnus Rhodi Magister. *Vide* Rhodi.
Mahometes. *Vide* Mehemetes.
Malachias Metropolita, 190.
Mamaimi, 178.
Mamalus castrum Cariæ, 45.
Mantachia, 4, 58. Ejus subditi in prælio Bajazitem deserunt, 35.
Manuel Palæologus. *Vide* Palæologi.
Marcus Ephesinus, 119. Decreto Florentino non subscribit et quare. *ibid.* et 120.
B. Mariæ Hodegetriæ imago supra ad H.
Maria Joannis imp. soror Gataluzo nubit, 23.
Maria Alexii Comneni filia Trapez. imp. Joannis II. imp. uxor. 56. Obit, 120.
Maria Lazari filia, Bajazitis uxor, 6.
Megademetrius arx, 159.
Megra, 197.
Mehemetes I, patrem suum liberare frustra tentat, 58. Ancyræ moratur, 43. Manuelis ope in Thraciam adversus Mosem trajicit, 51. Victus, deinde victor, 52. Mosem fratrem suum luget, *ibid.* Adrianopolim ingreditur, 53. Manueli promissa adimplet, *ibid.* Cineitem in ordinem redigit, 57. Smyrnæ castrum quod Rhodii ædificabant diruit, 59. Ejus ad Rhodi Magn Magist. verba, *ibid.* Ei arcem in Caria ædificare permittit, 60. Naxi duci bellum infert, *ibid.* In novæ sectæ homines exercitum mittit, 62, 63. Lycaoniam ingreditur, 65. Mustapham et Cineitem vincit, *ibid.* Eos a Leontario repetit, 66. In eis alendis sumptus præbet. 67. Walachis bellum infert, *ibid.* Apoplexia ictus, 68. Obiit. 69. Qualis erga Christianos fuerit, *ibid.* Cur Moratem filium Amasiæ præfecerit, *ibid.* A Temyre vexatus, 70. Filios suos impuberes testamento jubet Manueli imp. tradi, *ibid.* Ejus mors et cadaver occultantur, 71. Mors divulgatur, 72. Prusæ sepelitur, 73.
Mehemetes II, successor patri destinatur, 123. Turcatiris filiam uxorem ducit, 126. Magnesiam abit, et redit in Thraciam nuntiata patris sui morte, *ibid.* Porta obviam ei procedit, 127. Imperator proclamatur, *ibid.* Fratrem suum strangulat. 129. Ipse ancilla natus, *ibid.* Georgio Despotæ filiam. novercam suam remittit, 130. Cum Constantinopolitanis pacem firmat, *ibid.* Orchani alendo pecuniam eis solvit, *ibid.* Legatos principum audit, 131. Pacem cum Hungaris paciscitur, *ibid.* Græcis offensus alimenta Orchani negat, 133. Castrum novum ad fauces Bospori ædificare parat, *ibid.* Constantini legatis

respondet, 134. Horrenda minatur, 133. Castrum novum absolvit, *ibid* Incolas vici Epibatarum interfici jubet, 137. Constantinopolitanis bellum indicit, *ibid* De occupanda urbe consilia agitat, 138, 140. Opiniones hominum de se exporat, *ibid*. Halilem noctu ad se vocat, 140. CP. obsidionem designat, 141. Tormentum æneum prope urbem admovet, 145. Copias ad obsidionem colligit, 147. Classem urbi admovet, 151. Paldam verberat, 152. Naves terra trahit, *ibid*. Constantino respondet, et urbem sibi dedi poscit, 155. Pontem in portu CP. struit et ad deditionem hortatur, 157. Oppugnat, 159. Expugnat, 161, 162 Ingreditur et in S. Sophiæ templo preces recitat, 168 Magnum Ducem de imperatore interrogat, 169. Eum bene sperare jubet, in illius domum venit et uxorem salutat, 170. Ad convivium filium adducere suum eum jubet, recusantemque occidi, 171. Proceres omnes CP. interficit, quorum nomina descripserat, 172. Galatam ingreditur et res constituit, 176, 177. S. Sophiam in meschitam convertit et Adrianopolim revertitur, *ibid*. Christiani principes ipsi gratulantur victoriam, 177. Servis tributa imperat, *ibid*. Serviam invadit. 178. Horrenda feciali suo minatur, *ibid*. Serviam ædificat. 179. Smedrovum frustra tentat, *ibid*. Tributum a Rhodiis poscit, 180. Hamzæ succenset, 184. Classem adversus Chios mittit, 187, 189. Lesbiis pecunias imperat, 189. Belogradum frustra oppugnat, 190, 191. Itemque Methymnam, 191. Tributa a Moreæ despotis exigit, *ibid*. Corinthum occupat, Demetrium Palæolog. despotam capit, 192. Bezestanum ædificat Constantinopoli. *ibid*. Curioso Cadio trascitur, *ibid*. Et in Asiam movet, *ibid*. Sinopem occupat. Phasim superat, 193. Trapezuntem occupat, 194. Tributum a Walacho poscit, in eum movet et territus recedit, 194, 195. In Lesbum movet, 195.

Melanudion, 195.

Mesaulion. 46, 97.

Mesazon, 127.

Mesembria a Caracia-bego capta, 145.

Mesene vicus, 177.

Methone, 29, 30.

Methymna a Turcis frustra obsessa, 191.

Michaelis (S.) templi rudera, 156.

Michael Palæologus. *Vide* Palæologi.

Milizà Walachiæ Vaivoda. 48.

Miracula B. Mariæ Virginis. *Vide* Hodegetriæ.

Misithra a Mehemete capta, 200.

Mitylenes regulus, 58, *ibid*.

Mitylenæi triremem Genuæ tradere renuunt, 188.

Monasteria CP. occupata a cerdonibus, 179.

Monasteria Prodromi et Petræ, 162. Choræ supra ad C.

Moniales schisma fovent, 143.

Monialis apostata musulmanissat, 144.

Monochiton, 70.

Monodendrion, 163.

Montisferrati Marchionis filia Joannis imp. uxor, 54. Spreta ob formam a marito fugit in Italiam, 55.

Morates I. Orchanis filius, Adrianopolim capit, 5. Thessaliam occupat, *ibid*. A Servio quodam occiditur, 6.

Morates II Stylarios debellat, et Bercligiam Mustapham capit. 63. Amasiæ gubernator præficitur, 64. Patri succedit, 69. Prusam venit cognito patris obitu, 72. Imperator salutatur, 73. Mustapham rebellasse audit, 79. Ministris, qui tunc eum alloquuntur, obnoxius, 80. De recuperando imperio cogitat et ad Manuelem mittit, 88. Lopadii pontem dissolvit, 93. Cineitem a Mustapha sejungit, 94, 96. Ope Adurni in Europam trajicit, 99. Callipolim capit, Adrianopolim venit et Mustapham suspendio necat, 100, 101. Constantinopolim oppugnare parat, 101. Legatos Manuelis detinet, 102. Coracis mortem ægre fert, 104. Obsidione urbis soluta Nicæam venit et Mustapham fratrem suum strangulat, 105. Cineiti bellum inferre decernit, *ibid*. Thessaliam et Peloponnesum invadit, 106. Cum omnibus Christianis exceptis Venetis pacem componit, 110. Thessalonicam capit et novam in eam coloniam deducit, 112. S. Demetrii templum Christianis reddit, *ibid*. Caramano bellum infert, ob equum sibi denegatum, 113, 114. Serviam a Despota repetit, 114. In Hungariam duce Dracula penetrat, 115. Serviæ Despotæ bellum inferre statuit, 116. Smedrovum et se dedit, et Serviam debellat, 127. Despotæ filios excæcat, *ibid*. Draculam in carcerem conjicit, *ibid* Belogradum frustra oppugnat, 118. Joannis imp. in Italiam profecto ei suspecta, 120. Cum Hungaris et Georgio, pacisci tur, 122. Iconium et Larandam Caramano eripit, 123. Aladinem F. suum luget, *ibid*. Ostio sacro copias trajicit, 124. Vitam privatam agit, 123, 124. In imperium reducitur, 124. In Peloponnesum movet, 125. Turcatiris filiam filio suo uxorem dat, 126. Nuptiarum solemnitas trimestris, *ibid*. Obit. 196 198. Mors ipsius in occulto tenetur, 127. Illius manium, 128. Secedit, 129. Insomnium ei oblatum, *ibid*. Hexamilion occupat, 199.

Moses Prophetæ, 2.

Moses Bajazitis F. in Walachiam abit, 48. Occidentales provincias occupare tentat, *ibid*. Musulmanum vincit, 49. Fit imperator Vicum cum incolis comburit, qui Musulmanum occiderant, *ibid*. Ejus ad proceres suos oratio, 50. Serviam vastat, Thessalonicam et Constantinopolim oppugnat, *ibid*. Vincitur et interficitur. 52.

Mothocorone, 200.

Muchlin et Mochiloo, *ibid*.

Murtasis, 197.

Mustafas Bajazitis F., 43.

Mehemeti fratri suo bellum infert, vincitur et Thessalonicam fugit, 65. Constantinopolim advehitur et in Lemnum relegatur, 67. Manuelis ope Morati patruo suo bellum movet, 74. In Thracia gerit, Caltipolim oppugnat, 78. Ad oppidanos orationem habet, *ibid*. Chersonite partes ejus sequuntur, 79. Bajaziti Bassæ occurrit, 80. Supposititius seu Dusme a Turcis creditus, 81, 95, 242. In Lemno custoditus, 82. Bajazitem Bassam vincit et capit, 83, 84. Adrianopolim ingreditur, 84. Ejus ad Leontarium verba, 85. Res imperii constituit, 87. Quieti se tradit, 88. Ad famam transitus Moratis in Europam mœstus, 92. Lopadium venit, 93. A Cineite desertus fugit, 98. Adurnum corrumpere tentat, 99. Adrianopolim fugit, 100. Capitur et strangulatur. 100, 101.

Mustafas Homuris F. ex Atinis posteris, 96. A Cineite vincitur et occiditur, 97, 98.

Mustaphas Mehemeti I. F. Moratis frater contra hunc suscitatur et strangulatur, 104, 105.

Mustaphæ tres anno uno interfecti, 105

Musulmanus Bajazitis F. Byzantium venit, obsides dat Manueli, et Adrianopoli regnat, 43. In Cineitem movet, 45. Contra eum et Caramanum exercitum ducit, 46. Cineiti veniam dat, 47. Ephesum ingreditur, *ibid*. Ejus mores, 49. A Mose vincitur, *ibid*. Occiditur a quinque fratribus cujusdam rustici filiis, Prusæ sepelitur, *ibid*.

Musulmani a Musulmanis judicari volunt, 25, 227.

Mylassus Cariæ urbs, 41, 42.

Mylopotami turris, 197.

N

Narthex, 197.

Navarræi, 4, 56.

Naves terra tractæ, 152.

Nauplium a Venetis captum, 197.

Naxus, 12. Naxi Dux sub clientela Venetorum, 60

Neophytus pneumaticus, 147.

Nicæa, 39.

Nicolaus Faber. *Vide* Peirescius.

Nicolaus Papa Isidorum Card. Constantinopolim mittit, 142.

Nicol. Notarii F. a Turcis occisus, 31.

Nicomedia, 39, 133.

Ad Nicopolim Christiani victi, 27.

Nisis, 124.

Nivernensis Dux. *Vide* Joannes.

Novopridum, 117.

Nymphæum Asiæ, 45, 47.

O

Orchanes, 4. Ejus obitus, 5. 22. Auxilia Annæ adversus Cantacuzenum mittit, 15. Uxorem ducit Cantacuzeni filiam, et socero auxilia mittit, 17.

Orchanes Ioniæ partem recuperat, 43.

Orchanes Bajazitis I nepos, 130. Caput ei amputatum, 170.

Orientis provinciarum status sub Michaele I. Palæologo, 3.

Othman, 46. De Othmanorum imperio prædictio, 179.

Palæologi.

Andronicus senior, 4.

Andronicus junior, *ibid*.

Andronicus Joannis imp. F. in patrem conjurat, 22. Excæcatur ejusque F. Joannes et carceri mancipantur, 24. Liberatur, patrem fratresque in carcerem conjicit et imperator proclamatur, *ibid*. Imperium restituit et Selymbriam abit, *ibid*.

Andronicus Manuelis F. Thessaliæ rex, 74.

Thessalonica ejicitur, 110.

Constantinus Manuelis imp. F. Joannis imp. frater, 71. A Morate victus, 125. Constantinopolim venit et pacem

cum Morate firmat, *ibid.* Item cum Mehemete, 130. Nunquam coronatus imperator, 132. De castro novo ædificato apud Mehemetem queritur per legatos, 134. Eum rogat ut agri suburbani Constantinopoleos serventur, 136. Portas urbis claudit, et Turcos in ea deprehensos capit, 137. Iterum legatos ad Mehemetem mittit, *ibid.* Auxilia a Papa petit et unionis confirmationem, 141. Cibaria in urbem comportari curat, 144. Cum Galatinis Venetis urbem propugnare cogitat, 149. Quantum potest id agit, 150. Dejectis muris urbis de salute desperat, 155. Tributo Mehemeti oblato salutem sibi et urbi quærit, 156. Ei ad deditionem hortanti respondet, 158. Lamentabilia ejus verba, 161. Occiditur, *ibid.* A quibus occisus, 169. Caput agnitum Mehemeti affertur, et columnæ affigitur, *ibid.* De eo, 199.

Demetrius Manuelis F. Achaiæ despota, 75. Ejus uxor obiit, 120. Ab Albanitis proditur et a Morate victus, 125. Mehemeti se permittit, et Constantinopolim transfertur, 192, 200.

Joannes imp. Andronici junioris imp. F. ejus mores et cum Cantacuzeno bellum, 8. Helenam Cantacuzenam uxorem ducit, 19. Ignaviæ se tradit, 19, 22. In Italiam discedit et revertitur, 20. Constantinopolim ope Gatelusii recuperat, 21. Cum filiis Manuele et Theodoro ab Andronico F. suo excæcato incarceratus, et inde liberatus, 23. Tributarius fit Bajazitl, 24. Auream portam Constantinopoli munit, *ibid.* Eam dirui jussu Bajazitis, 25. Obiit, *ibid.*

Joannes Manuelis F., 29. Ejus uxores, 54. Romæorum imperator proclamatur, 74. Patre superstite imperium administrat, 101. Cum Morate pacem habet, 109. Et legatum ad eum mittit, *ibid.* Georgio despotæ regia insignia mittit, 116. In Italiam ad concilium abit, 118. Venetias appellit, 119. Constantinopolim redit, 120. Moratem de rebus in Italia gestis certiorem facit, 120. Obiit, 125.

Joannes Andronici excæcati F. excæcatur etiamnum infans, 25. Constantinopolim obsidet, et a Bajazite in solium regium collocatur, 28. In Lemnum abit, et Thessaliæ rex declaratur, 43. De eodem, 74.

Lachanes vel Lachynes, 73, 102.

Michael Palæologorum Imp. I, 3. Cataneis Phocæam et vectigal aluminis locat, 90.

Michael Andronici senioris F., 4.

Manuel imp. Joannis F. Andronici Junioris nepos, 22. Imperator designatur et coronatur, 23. Quando, 226. Bajaziti militat, 24, 25. Hujus aula fugit, 25. A Papa et cæteris principibus Christianis auxilia petit, 26. Imperio cedit, et Joanni nepoti relinquit, 29. Ejus verba Christiano principe digna, *ibid.* In Occidentem proficiscitur *ibid.* Byzantium redit, 42. Cum Musulmano pacem init, 43. Mehemetem adversus Mosem concitat et in Thraciam trajicit, 51. Ad Mehemetem apocrisiarium mittit, 55. Joanni F. suo uxorem dat, 54. In Peloponnesum abit, et Theodorum filium suum Despotam constituit, 56. Cum Mehemete colloquitur et Constantinopolim redit, 56. Mehemeti Mustapham ad se profugum prodere non vult, 66, 243. Repetit ex testamento Mehemetis a Morate impuberes ejus fratres, 74. Contra Moratem armat, *ibid.* Ejus filii vi, *ibid.* De fredere cum Morate cogitat, 87. Callipolim et Mehemetis filios posclt, 89. Senex imperii administrationem Joanni F. suo relinquit, 101. Ad Moratem mittit, 102. Adversus eum Mustapham suscitat, 104. Moritur, 105.

—

Theodorus Joannis imp. F. Manuelis frater, Despota Lacedæmonis, 23.

Theodorus Manuelis F., 29. Comitis Malatestæ filiam uxorem ducit, 54. Despota Lacedæmonis, 74.

Thomas Manuelis F., 75. In Italiam fugit, 192.

De Palæologorum Dynastia vaticinium, 179.

P

Palavicinus Persivas, 108.

Palda Conostaulus a Mehemete verberatus, 152.

Panidus, 23, 43.

Panis. Per panem adjuratio, 70.

Papæ nomen e sacris diptychis recitare, 141.

Parturientium mos Eucharistiam sumere, 146.

Patriæ, 125, 199, 200.

Patriarcharum generationes, 2.

Paupertatem voluntariam profitentes passim interfecti, 65.

Pegsiari, 114.

Peloponnesus occupata a Genuensibus, 4. Juventus Peloponnesi Constantinopolim translata, 192.

Perclgia Mustapha novæ sectæ auctor, 62. Cruci affixus, 63.

Pergamum, 4, 39, 46.

Pergamus fl., 188.

Perinthus, 224.

Peritheorium castrum Morates Adurno concedit, 100.

Persæ, 69, 70.

Persia, 42.

Perso-Turci, 69.

Petronium Caria castrum a Rhodiis equitibus ædificatum, 64.

Petri (S.) libertini, *ibid.*

Petri Nauplii episcopi reliquiæ, 199.

Phalangia, 152.

Phasis fl., 193.

Patma-Catonn Bajazitis, filia obses data a fratre suo, 43, 54.

Pheruzius Aga castro novo præfectus, 138.

Philadelphia a Bajazite capta, 7. De ea iterum, 39, 45. Ejus urbis archiepiscopus fidem Christianis ejurat, 68.

Philanthropinus, 115.

Philippopolis, 122, 178.

Phocæa vetus a Genuensibus occupata, 4. A Turcis capta, 189.

Phocæa nova a Græcis et Latinis condita, 90. Sarchani fit vectigalis, *ibid.* Turcis dedita, 188.

Phocæarum principes ad Temyrem legatos mittunt, 41.

Phocæenses, 60.

Phocis Asiæ aluminis ferax., 89.

Phrygia Cappatiana, 42. Salutaris, *ibid.* et 131.

Phtia, 110.

Phylacensii, 209.

Pneumaticus, 146.

Podesta, 91.

Πολυχρονίζειν imperatorem, 221.

Portæ Constantinopoleos. S. Romani, 155. Lignea, Pulchra, Aurea, 160. Charsi, 161. Cercoporta, 159. Hodegetriæ, 159.

Prædæ quinta pars Sultano debita, 76.

Prophetæ lancea, 50.

Protostratoris domus direpta, 162.

Prusa, 39, 46.

Pulveris tormentarii vis, 118.

Michael Pylles, 104.

R

Rachia a Turcis obsessa, 183.

Raul, 9.

Rhodus capta, 203.

Rhodi equites Smyrnam propugnant, 39. A Temyre coacti eam deserunt, 40. Smyrnæ castrum ædificant, 13.

Rhodi magnus magister Smyrnæ castrum instaurat, 58. Prohibetur a Mehemete, 59. In finibus Cariæ castrum S. Petri ædificat, 64. Legatos ad Mehemetem mittit, 180. Ei tributum negat et Papæ vassallum se profitetur, 181.

Ricius navarchus Venetus palo transfixus, 139.

Romæi perjurii rei ob translatum imperium in Michaelem Palæol. excæcato Joanne Lascari, 1. Ipsorum calamitatibus vicinæ gentes potentia crevere. *ibid.*

S

Sabucius Moratis filius a fratre suo Bajazite excæcatur, 6.

Σάκκος ἀρχιστρατικός, 73, 176.

Sal. per salem adjuratio, 70.

Salugruzus de Negro turrim Lampsaci ædificat, 48.

Samarcandum, 33.

Samothrace, 191.

Samus, 12.

Saraceni sepulcrum Christi capiunt, 197.

Sarchan., 4. Illius subditi Bajazitem relinquunt, 25. Lydiam recuperat, *ibid.*

Sardeis Lydiæ, 7, 39, 45.

Saritzia Georgii filiam Morati sponsam adducit, 115. De eadem, 123. Turcatiris filiam ad Mehemetem adducit, 126 De eodem, 136.

Saxonum rex, 124.

Scaero zoco, 37. Scaero matto, 233.

Scah-ruch, σάχρυχ, 233.

Sceptrum datum dilectionis causa, 41.
Σκήπτρα 145.
Scutarium, 51, 158.
Scythæ, 15.
Sebastia a Bajazite capta, 51. Et a Temyre, 52.
Selimes in Persiam movet, 200. Cairum capit, *ibid.* Obiit, *ibid.*
Selymbria. 17. Turcis subdita, 50. Turcis non se tradere vult, 145.
Serrhæ, 111.
Serviæ argentifodinæ, 7, 116.
Serviorum legati ad Mehemetem, 55. Captivi Servii Constantinopolim coloni novi deducti, 179.
Sestus, 10.
Siachin eunuchus, 127.
Siacruch Temyris F., 57.
Siarapta pincerna, 104.
Sigismundus Hungariæ in Bajazitem movet et vincitur, 26.
Siguntonanis, 199.
Sinope Spentiaris regia, 48. Eum Mehemetes spoliat, 193.
Sinopenses, 193.
Smedrovum Moratis licentia constructum. 155. Morati deditum, 117. A Georgio restitutum. 122.
Smyrna, 4, 12, 46. Ejus arx., 14. Illa expugnata, 40. Obsessa, 57. Capta a Mehemete, 59.
Sophia urbs, 122.
Sophiæ (S.) templum a Græcis schismaticis desertum, 148. Profanatur, 164. Meschita fit, 177.
Spentiares Sinopes princeps, 48. Ejus filia Moratis uxor, 116.
Spiritus S. processio. 119.
Stephani (S.) turris, 145.
Stephanus Serviæ Despota Lazari F., 5, 6. Bajaziti militat, 53. Adversus Temyrem strenue pugnat, 55. Bajazitem hortatur ut pugna excedat, 56. Musulmanum secum abducit, *ibid.* De eodem, 114.
Stephanus Serviæ Crales Cantacuzeno auxilia pollicetur, 12.
Stravometis Cantacuzenus, 106.
Strymon, 43, 50.
Stylarius mons, 62.
Stylarii victi, eorumque propheta captus, 63.
Suleimanes Orchanis F. occisus, 19.
Suleimanus Selimi succedit, 203. Vaticinium ab Hebræo ei redditum, *ibid.*

T

Tabia, 197, 199.
Tauri regio urbis Constantinopoleos, 162.
Taurisium Sophino ereptum, 200.
Tauroscythæ, 33.
Templa Sanctorum omnium, 24. Martyrum XL, 25. S. Mocii, *ibid.*
Temyr-chan legatos ad Bajazitem mittit, 31. Syriam invadit, 32. Arsyngam et Sebastiam expugnat, *ibid* Immanis in Sebastiæ incolas sævitia, *ibid.* Phœniciam vastat. Halepum et Damascum capit, 32. In Damascenos crudelitas, 231. Versus Tanaim proficiscitur, et in Cappadociam inde venit, 33. Ad pugnam se parat et suos alloquitur, 34, 35. Victoria potitus Bajazite capto scacchis ludit cum filio, 37. Et Siacruch eum appellat, *ibid*, Bajazitem captum verbis carpit, *ibid.* Diligenter custodit, *ibid.* Ejus exercitus per Asiam diffusus, 38. Mariam Bajazitis uxorem capit, 39. In Smyrnæos sævit, 40, 41. Ejus nepos Phocæam venit, 41. In Persidem redit, 42.
Temyrtes-begus. 93. Esen, seu Isam Bajazitis F. vincit et occidit, 43, 44.
Tenedus, 60.
Thasus insula, 186.
Thebæ, 110.
Themata Anatoliæ 75.
Theodora Muzalonis vidua, 218.
Theodosiæ (S.) festo die expugnata Constantinopolis, 165.
Theologus Corax. *Vide* Corax.
Thermisum, 197.
Thessalia a Turcis capta, 5.
Thessalonica a Bajazite capta. 26. De ea, 43. Eam Moses oppugnat, 50. Obsessa a Morate, 106. Quomodo Veneti eam obtinuerint, 110. obsessa et expugnata, 111, 199. In ea sancti Demetrii templum a Morate polutum et Christianis redditum, 112.
Thessaloniceuses Venetis se dedunt, 110.
Thracia pace fruitur bello Temyriano, 43.
Thyatira, 47.
Thyræi, 97.
Tmolus Lydiæ mons, 7.
Transmigratio Babylonica, 2.
Trapezuntii, 193.
Tribali, 5.
Turachanes regiones Ponto Euxino vicinas vastat, 38. De eo, 110.
Turcatiris filia Mehemeti nupta, 126.
Turci quas provincias tenebant in Asia imperante Michaele Palæologo, 3. Nomina ducum Turcorum, 4. Thraciam vastant, *ibid.* Cum Servis pugnant, 5. Eorum regali a Bajazite spoliati, 7. Christianis opem ferentes, Christianos captivos abducunt, 15. Eorum lascivia, 16. Chersonesum vastant, 19. Captivos Veneti interficiunt, 61. Persia pulsi, 75. Eorum Akkin, *ibid.* Plures in Europa quam in Asia, 76 Quo stratagemate Christianos aggrediantur, 75. Quintam prædæ partem principi solvunt, 76. Othmanis indifferenter serviunt, 77. Jusjurandum ex utilitate æstimant, 85. Lydiam vastant, 90. Turci captivos omnes abigunt, 112. Thessalonicam a Venetis repetunt, 110. Naves ingressu portus Constantinopoleos arcere volunt, 151. In castris circa Constantinopolim ignes accendunt et vociferantur, 158. Eorum quinquaginta muros urbis subeunt, 160. Vi in eam perrumpunt, 161., Ad S. Sophiæ templum accurrunt, 162. Græcos in eo captivos capiunt, 416. Quanta præda eis cesserit, 176. Phocæas occupant 188, 189. Lemnum, 190.
Turcocalogeri, 65.
Turcopersæ 126.

V

Varna, 43, 124.
Vaticinium de Turcis et Christianis, 154.
Veneti Naxio duci opem ferunt, 60. Turcos pugna navali vincunt, 61. Christianos Turcis militantes suspendio necant, *ibid.* Lampsaci turrim frustra oppugnant, *ibid.* Thessalonicenses crudeliter habent, 110. Durum responsum a Morate referunt, 111. Venetiis ecclesiam Græcis concedunt ad celebrandam liturgiam, 119. Constantinopolim contra Turcos etiam tuentur, 153. Venetæ triremes capta urbe e portu aufugiunt, 167.
Vlanca, 159.
Vsun-Hassan ad Mehemetem legatos mittit, 192. In montes fugit, 193.

W

Walachia, 48.
Walachiæ Princeps Mehemetis legatum palo transfigit, 194. Hujus castra invadit, 195.
Walachorum legati ad Mehemetem, 55.

X

Xerxes, 153.

Z

Zaganus Bassa, 123, 155. Galatinos a fuga revocat, 167.
Zarcola, 77.
Zetunium, 43, 50, 106, 199.
Zipinium, 115.
Zynch, 33.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA

Notitia ex Bibliotheca Græca J. Alb. Fabricii. 9

DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ. 17

F. Jacobi Goari, ord. Prædicat. Epistola dedicatoria ad Michaelem Mazarinum, Aquensium archiepiscopum. 17

Jacobi Gretseri Proœmium. 19

Jacobus Goar Lectori. 21

INCIPIT LIBER DE OFFICIIS. 25

CAP. I. — Catalogus officiorum Magnæ Ecclesiæ. 25

CAP. II. — Nomina officialium palatii Cpolitani. 29

CAP. III. — De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium; ac primum de ipso pileo despotæ. 33

CAP. IV. — De pileis et gestaminibus magni domestici et reliquorum principum. 37

CAP. V. — De singulorum officiorum ministeriis. 47

CAP. VI. — De Christi Domini festorum ordine et ritibus in eisdem observandis; tum de magni Domestici ministerio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem mensæ præposito. 61

CAP. VII. — De mensa imperatoris. 75

CAP. VIII. — Festum Epiphaniæ. 81

CAP. IX. — Festum adorationis crucis. 81

CAP. X. — Festum Palmarum. 85

CAP. XI. — De modo agendi, si imperator versetur in luctu. 85

CAP. XII. — Officium magnæ hebdomadæ. 85

CAP. XIII. — Horæ magnæ Parasceves et officium Magni Sabbati. 87

CAP. XIV. — Horæ magnæ Dominicæ Paschalis. 89

CAP. XV. — De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli versetur. 95.

CAP. XVI. — De magni domestici, magni drungarii vigilum, præfecti exercitus et magni adnumiastæ officiis in exercitu. 97

CAP. XVII. — De coronatione imperatoris. 101

CAP. XVIII. — De creatione despotæ. 113

CAP. XIX. — De creatione sebastocratoris et Cæsaris. 115

CAP. XX. — De electione et inauguratione patriarchæ aliorumque patriarcharum et episcoporum. 115

CAP. XXI. — De lugubribus imperatoris gestaminibus. 119

CAP XXII. — De futura sponsa et imperatrice. 121

JACOBI GRETSERI S. J. IN LIBRUM GEORGII CODINI DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIÆ ET AULÆ CPOLITANÆ COMMENTARIORUM LIBRI TRES, quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur. Insertæ sunt, uncis distinctæ, Jacobi Goari, ord. Prædicat., notæ et observationes. 123

LIBER PRIMUS. 123

CAP. I. — Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in Magna Ecclesia. 123

CAP. II. — Dubitationes quædam circa primum catalogi quinarium; de exocatacelis deque magno œconomo. — Inseruntur varii catalogi ex regiis mss. et Matthæi monachi versus de officiis palatii Cpolitani. 125

CAP. III. — Quis magnus sacellarius et quis ὁ σακελλίου. 133

CAP. IV. — De chartophylace. 139

CAP. V. — De sceuophylace et protecdico. 143

CAP. VI. — De secunda pentade officialium. 145

CAP. VII. — De tertia pentade officiorum et officialium. 151

CAP. VIII. — De quarta pentade officiorum et officialium. 157

CAP. IX. — De quinta pentade officiorum et officialium. 159

CAP. X. — De sexta pentade officiorum et officialium. 163

CAP. XI. — De septima pentade officiorum et officialium. 167

CAP. XII. — De octava pentade officiorum et officialium. 169

CAP. XIII. — De nona pentade officiorum et officialium. 173

CAP. XIV. — De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citrio enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos usitata sunt. 177

CAP. XV. — De officiis ecclesiasticis aulæ Cpolitanæ, potissimum de archidiacono. 179

CAP. XVI. — De sacris vestibus ministrorum ecclesiæ. 181

LIBER SECUNDUS. 185

CAP. I. — De inscriptione hujus partis; de despota deque sebastocratore. 185

CAP. II. — Cæsar, magnus domesticus, panhypersebastus, protovestiarius et plures hujus generis. 191

CAP. III. — Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capitis 2. — Exhibentur anecdota ex codd. Reg. 209

CAP. IV. — Explicantur obscura quædam vocabula ex capite 3. 245

CAP. V. — Explicationes et observationes circa procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 exsequitur. 257

CAP. VI. — Observationes et explicationes in caput 5 Codini, quod est de ministeriis aulicorum. 273

LIBER TERTIUS. 303

CAP. I. — Observationes et explicationes in caput 6, quod est de festis. 303

CAP. II. — Observationes et explicationes in caput 7, quod est de mensa imperatoris. 327

CAP. III. — Observationes in caput 8, quod est de Epiphania Domini. 337

CAP. IV. — Observationes et explicationes in caput 9, quod est de festo adorandæ crucis. 341

CAP. V. — Observationes et explicationes in caput 10, de festo Palmarum. 343

CAP. VI. — Observationes et explicationes in caput 11, quod est de luctu imperatoris. 349

CAP. VII. — Observationes et explicationes in caput 12, quod est de officio magnæ hebdomadæ. 351

CAP. VIII. — Observationes et explicationes in caput 13, de Paraseeve et magno Sabbato. 361

CAP. IX. — Observationes et explicationes in caput 14, de festo Paschæ. 365

CAP. X. — Observationes et explicationes in caput 15, de festis extra palatium. 375

CAP. XI. — Observationes et explicationes in caput 16, quod est de fossato. 385

CAP. XII. — Observationes et explicationes in caput 17, de coronatione imperatoris. 389

CAP. XIII. — Observationes et explicationes in caput 18 et 19, de coronatione despotæ, sebastocratoris et Cæsaris. 409

CAP. XIV. — Observationes et explicationes in caput 20, de electione patriarchæ. 415

CAP. XV. — Observationes et explicationes in caput 21, de lugubribus imperatoris gestaminibus. 435

CAP. XVI. — Observationes et explicationes in caput 22, de futura sponsa et imperatrice. 455

GEORGII CODINI EXCERPTA DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS. 479

Eminentissimo et reverendissimo principi Francisco Barberino, S. R. E. Cardinali, Petrus Lambecius. 479

Lambecii Præfatio ad Lectorem. 481

Lambecii de Georgii Codini vita et scriptis brevis dissertatio. 485

INCIPIT LIBER DE ORIGINIBUS CPOLITANIS. 489

De forma et ambitu urbis Cpolitanæ. 489

tua Dianæ in Hippodromo. 719
tua Zenonis et Ariadnes in Chalce. 719
atua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum 719
tua Philippici in Zeuxippo. 719
tua Jovis in Hippodromo erecta. 719
atuor equis inauratis Hippodromi. 719
tuis Persei ac Andromedæ. 719
itua Anastasii in Thermis Constantianis erecta. 721
:ua Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii po- 723
'erna Asparis cognominata. 723
ola Crunum nuncupata. 723
uleris imperatorum quæ sunt in templo Sancto- stolorum. 725

DUCAS.

ex Hankio de rer. Byzant. script. Græc. 739

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS HISTORIA INA, res in imperio Græcorum gestas comple- oanne Palæologo I ad Mehemetem II. Accessit breve, quo Græcorum, Venetorum et Turco- piot gesta continentur, e Bibliotheca Regia in lucem edita, versione Latina et notis illu- dio et opera Ismaelis Bullialdi. Parisiis, e Ty Regia, MDCXLIX. 743

s Bullialdi Epistola nuncupatoria Eminentissi- llustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino llialdus. 743

:orem. 745

RIA BYZANTINA A JOANNE PALÆOLOGO, IRISTI 1341, AD ANNUM 1462. 749

— Generationum ab Adamo ad Christi Nativi- eris enarratio. Annorum elapsorum a Christo ntini initia enumeratio. A Constantino ad Ju- , a Justiniano ad Constantinum et Irenen. ab exium Comnenum. Brevis deinceps Impp. Con- ilitanorum enumeratio ad urbem a Latinis ca- 749

— Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Ana- tur, status. Turcorum reguli in Asia Andro- r, Joannes ejus F. Ægæi maris insulæ ab ex- patæ. 755

I. — Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus m acceptus Lazaro despotæ Serviæ bellum in- ene Servio occiditur; post cujus cædem præ- ri ineunt. Servios cædunt, et magna clade Lazarus vivus et multi Serviorum proceres ca- : in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris jaziti imperium defertur natu minori filiorum fratrem natu majorem fraude oppressum ex- az tes. 765

— Bajazites Serviis tributa imperat, Stepha- ri F. sibi militare jubet, ejusque sororem Ma- em ducit. Carmianum Phrygiæ regulum spo- am invadit. Sarcuanem deditione accipit, et os in ordinem cogit. Philadelphiam occupat leos arcem instaurat. 767

— Initia discordiæ inter Joan. Cantacuzenum tricem Annam ejusque aulæ proceres. Canta- urbe discessit, dolo eum aggredientur adver- amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco em conjiciuntur; Apocaucum interficiunt, et omnes fere necantur. Michael Ducas auctor- aternus. 769

I. — Cantacuzenus calceos purpureos induit, imperator salutatur et ad Serviæ Cralem fugit, et cum o fœdus percutit. 777

Cap. VII. — Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymoteichum ubi Cantacuzeni uxor substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit. 781

Cap. VIII. — Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt. 785

Cap. IX. — Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fœdere cum Anna icto avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat. 787

Cap. X. — Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthæo despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur. 793

Cap. XI. — Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio et urbe. Stratagemate Catalusii Joannes Palæologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. 797

Cap. XII. — Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cantuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide consilia agitant: quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Joanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum adimit, et in carcerem conjicit. Andronicus Gennensium ope liberatus imperium invadit, patrem et fratres carceri mancipat; carcere astu se liberant, et Joannes *in* solium imperatorium restituitur. Manuel ei successor designatur. Nuptiæ Catalusii et Mariæ Palæologinæ. 803

Cap. XIII. — Bajazites tributa Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obit. Manuel, qui Bajaziti militabat, inque ejus aula versabatur, audita patris morte, cum Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat, Constantinopolim vexat et cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis exduntur et vincuntur. 807

Cap. XIV. — Bajazites Constantinopolim sibi dedi petit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel se ad urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur. 817

Cap. XV. — Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadin seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum veniunt a Temire Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas immaniter sævit. Damascum et Halepum diripit et vastat. 821

Cap. XVI. — Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugnatur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deseritur a magna copiarum suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyrem, qui Zatrichio seu Schachis orchal, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humane erga eum se gerit, nihilominus custodit. Per totam mirorem A

CAP. XXXII. — Serviæ despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Joan. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione perculsus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Alacines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariæ rex interficitur, magnaque strage Christiani cæduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit. 1015

CAP. XXXIII. — Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, morbus, et insomnium ante mortem ei obiatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviæ despotæ filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad Moratem. 1025

CAP. XXXIV. — Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Halil bassa Græcos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete expostulant, qui superbe respondet et minatur. Arx ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemetes. 1035

CAP. XXXV. — Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agitat. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum æneum prægrande fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus navarchus et vectores capti, Mehemetis jussu crudeliter interfecti bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem bassam noctu ad se vocat, et cum eo de Constantinopoli subjuganda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans, lætus a Mehemete discedit 1051

CAP. XXXVI. — Constantinus imp. auxilia petit a Papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem. paucis eam amplectentibus, maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in Sanctæ Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat. 1057

CAP. XXXVII. — Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ faces subdit. Ducas male sanam mentem Græcis exprobrat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Græci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt. 1063

CAP. XXXVIII. — Constantinus et Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus appulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit: Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hac de causa Mehemetes contostaulum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosphoro in sinum. Ceratinum navigia et biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes, et tormentis muros quassat. Medicamen tormentis ne disrumpantur adhibitum. Joannis Hunniadæ legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad Sancti Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat. 1073

CAP. XXXIX. — Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postridie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acrius pugnatum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbea in manu læsus pugnam omisit; obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cædunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum confugiunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. Templum pollutum ac direptum. Magnus dux capitur, et Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatinorum non pauci aufugiunt. Cæteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Græci omnes et qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati. 1091

CAP. XL. — Mehemetes urbem ingreditur, et in Sanctæ Sophiæ templum venit, precesque suas ibi recitare Imamem jubet. Magnum ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput aguitum columnæ in Augustio affigitur. Alia de magno duce et Orchane narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrium nomina describit. Magni ducis uxorem invisit, et blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium magnus dux recusaret, Mehemetes ipsum interfici jussit. Magnus dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, et ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemete redempti, et interfecti. 1111

CAP. XLI. Ducæ super urbe capta, deletoque Christianorum in Oriente imperio Monodia. 1119

CAP. XLII. — Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murorum diruit; Sanctam Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni ducis uxor obit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Serviis tributa imperat, et Georgium despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Saraium Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium. 1125

CAP. XLIII. — Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno magistro agat. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas mari præfectus Chium proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Coum vastat: Rachiam frustra obsidet: cum Chiis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit. 1137

CAP. XLIV. — Lesbi princeps obit, Ducas Mehemetem vectigal ei soluturus adit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, et tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de piratarum adventu certiores facere tenentur. Genuzes maris præfectus litem Lesbi principi movet, et biremem unam sibi tradi petit Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit. 1145

CAP. XLV. — Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque p inceps Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes in-

sularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, et Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis et Usun Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Iedicula Constantinopoli constructum. Mehemetis in Moream profectio. Berestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare negat; ad se missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad deditionem compellat, recedit, et obsidendæ Mitylenes eum Mehemetes veziro imponit. 1153

Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1525. 1167

FINIS TOMI CENTESIMI QUINQUAGESIMI SEPTIMI.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

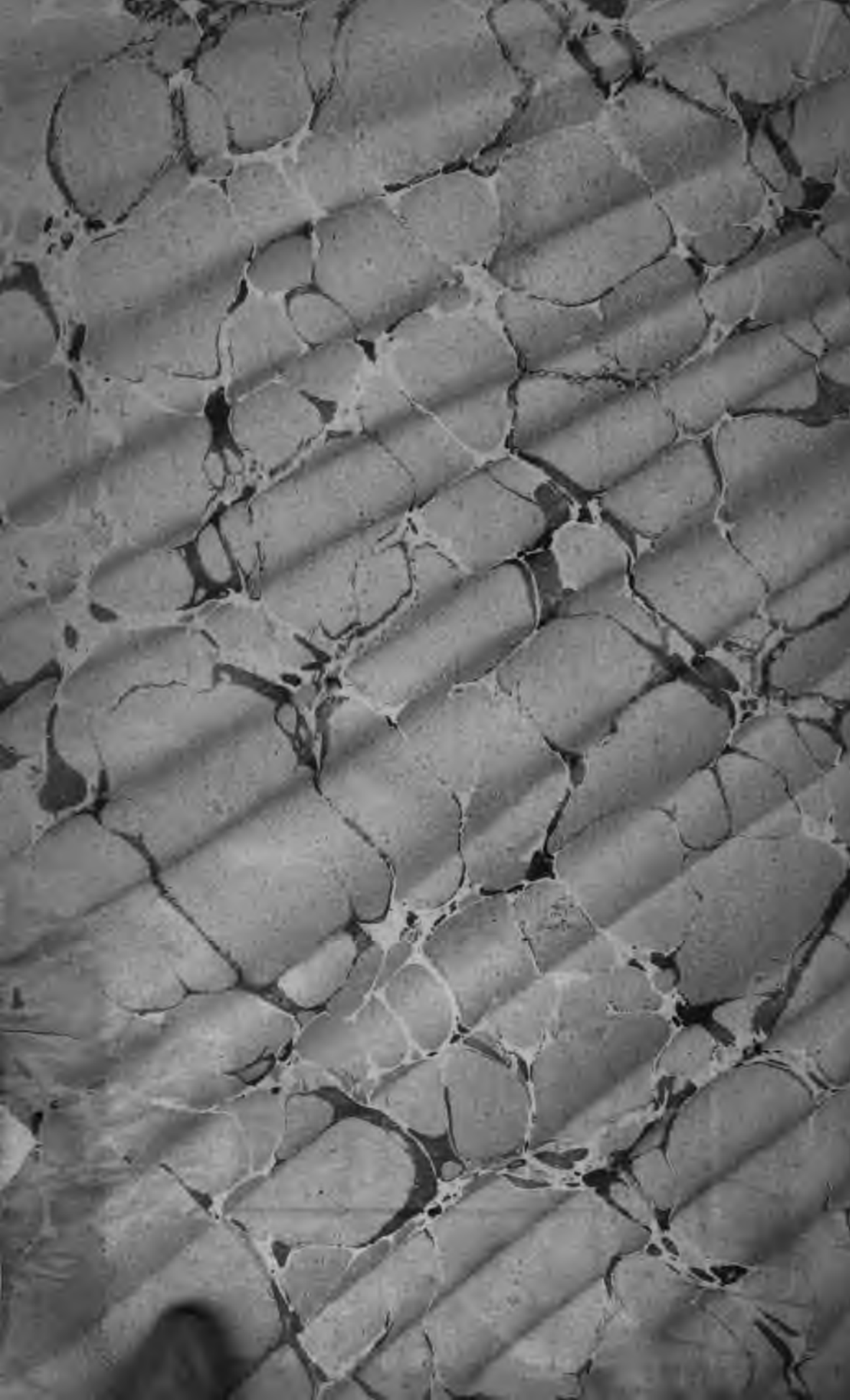

BR 60
V. 157

DATE DUE

DOES NOT CIRCULATE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305

De Adiabene. 473

De signis, statuis et aliis spectatu dignis in urbe Cpoli. 475

De ædificiis Cpolitanis. 515

De structura templi Sanctæ Sophiæ. 613

De annis ab orbe condito usque ad Imperium Constantini Magni; et de iis qui Cpoli regnarunt usque dum ab Agarenis capta est. 635

INCERTI AUCTORIS BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICÆ, editore et interprete Anselmo Bandurio, O. S. B. 651

De templo Sancti Mocii, ac de Arianis qui ibi commorabantur. 651

De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchæ commorabantur ac imperatores coronabantur. 653

De muris maritimis, ac de muro occidentali. 653

De statua Phidaliæ, quæ stabat in porta subterranea. 655

De loco Neolea cognomine, ac statuis ibidem erectis. 655

De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabat. 655

De loco cognominato Smyrnium, ac de statuis, quæ ibidem erectæ erant. 657

De statuis quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus. 657

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant. 659

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M, in foro erectis. 659

De statuis quæ olim in Sancta Sophia erectæ erant, et a Justiniano per urbem distributæ. 659

De Oreo seu Modio ac de statuis ibidem positis. 661

De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas ædes erecta erat. 663

De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac confracta. 663

De signis ac statuis, quæ in foro ad dexteram orientis partem erectæ erant. 663

De cruce, in cujus medio *Sanctus* inscriptum erat. 665

De equestribus quæ in porticu erectæ erant. 665

De elephantis statua, quæ in foro erecta erat. 665

De Theodosii equestri statua quæ in Milliario stabat. 665

De Xérolopho, et signis ibidem erectis. 667

De signis atque statuis in Exocionio erectis. 667

De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone æreo ibidem erecto. 667

De crucibus ac aliis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant. 669

De magno Strategio ac monumentis quæ ibidem exstabant. 669

De gigantum ossibus apud Sanctum Menam repertis. 669

De statua Platonis eunuchi, quæ in templo Sancti Procopii in Chelone erigebatur. 669

Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus. 673

De statua Euphemiæ Augustæ, quæ in tractu Olybrii erecta erat. 675

De statuis argenteis Eudoxiæ et ejus filiarum. 675

De statua Arcadiæ Augustæ ad Topos erecta, necnon aliis Ariadnæ et Zenonis ad Chalces portam positis. 675

De statua Pulcheriæ quæ in Chalce visebatur. 675

De statuis Constantini et Helenæ super Milliarii fornicem erectis. 675

De aliis statuis quæ in milliario positæ erant. 677

De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant. 677

DE SPECTACULIS. 677

SPECTACULUM I. — De simulacro auro obducto in Basilica Cisterna auro laqueata virili specie in genua provoluto, quod Justiniani est. 677

SPECT. II. — De iis quæ in Aureo Milliario erant. 681

SPECT. III. — De iis quæ in Foro exstant. 681

SPECT. IV. — De iis quæ in Artopoliis exstant. 685

SPECT. V. — Ad Amastriani Caracallæ præpositi. 687

SPECT. VI. — De Foro Bovis. 687

SPECT. VII. — Ex Milliario spectaculi officii Dioscori, ex Mauricii Augusti Diario. 689

Ex Papia. 691

De imagine Pulcheriæ Augustæ; necnon de statuis Marciani et Pulcheriæ. 695

De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem statua. 695

De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano effictis. 695

De statua Jesu ac Hæmorrhoissæ a Juliano in Panesdis partibus reperta ac confracta. 695

De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super columna porphyretica erecta. 697

De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romæ erectis. 699

De Valentiniani Junioris statua, quæ in Leontii porticibus visebatur. 699

De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata. 699

De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante, quod postmodum in Deiparæ ædem conversum fuit. 699

De loco Viglentia nuncupato. 699

De statua Fortunæ urbis in Foro posita. 701

De habitatione æstiva Constantini proximæ Tauro. 701

De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis. 703

De statuis a Constantino in Foro positis, et de Callistrati consulatu. 703

De statuis Romæ exportatis, et in Hippodromo erectis. 705

De aliis statuis quæ in Hippodromo visebantur. 705

De draconis statua quæ Arcadium repræsentabat, et de hyæna. 707

De cæde Anastasii Monachi in Hippodromo facta, ubi et multæ aliæ cædes perpetratæ sunt. 707

De septem Philosophis qui Eudociam Athenienem comitati sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis, dum Hippodromi signa lustrarent. 707

De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippodromo lustraret. 711

De statua Theodosii argentea in Tauro erecta. 711

De statua Leonis Macelæ Pittaces dicta. 711

De statuis quæ in Augusteo erectæ erant. 711

De tripode, qui in magno Strategio positus erat. 715

De Philadelphio ac statuis ibidem erectis. 715

De statua Theodosii Junioris, ac aliis statuis in Xerolopho erectis. 715

De portu Neorio, quem Conon magice consecravit. 715

De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantianis. 715

De Aquæductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de statua Phocæ pone Magnauram. 715

De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinacii posita. 717

De statua Diocletiani Nicomedia advecta, et in Hippodromi throno erecta. 717

De statua Maximiani ac aliis in Chalce positis. 717

De Gorgonum signis in templo Chalces erectis. 717

De statua Dianæ in Hippodromo. 719
De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce. 719
De statua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum erecta. 719
De statua Philippici in Zeuxippo. 719
De statua Jovis in Hippodromo erecta. 719
De quatuor equis inauratis Hippodromi. 719
De statuis Persei ac Andromedæ. 719
De statua Anastasii in Thermis Constantianis erecta. 721
De statua Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posita. 725
De Cisterna Asparis cognominata. 725
De insula Crunum nuncupata. 725
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo Sanctorum Apostolorum. 745

DUCAS.

Notitia ex Hankio de rer. Byzant. script. Græc. 739

DUCÆ MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS HISTORIA BYZANTINA, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo I ad Mehemetem II. Accessit Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur, e Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata studio et opera Ismaelis Bullialdi. Parisiis, e Typographia Regia, MDCXLIX. 743.

Ismaelis Bullialdi Epistola nuncupatoria Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus. 743
Ad lectorem. 745

HISTORIA BYZANTINA A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462. 749.

Cap. I. — Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantini initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Impp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam. 749

Cap. II. — Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus F. Ægæi maris insulæ ab externis occupatæ. 755

Cap. III. — Orchanis Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro despotæ Serviæ bellum infert. A juvene Servio occiditur; post cujus cædem prælium Turci ineunt. Servios cædunt, et magna clade afficiunt. Lazarus vivus et multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Ildrim Bajaziti imperium defertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites. 765

Cap. IV — Bajazites Serviis tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmianum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniam invadit. Sarchanem deditione accipit, et Asiæ regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat. 767

Cap. V. — Initia discordiæ inter Joan. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo cum aggrediuntur adversarii, ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur; Apocaucum interficiunt, et propterea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus. 769

Cap. VI. — Cantacuzenus calceos purpureos induit, imperator salutatur et ad Serviæ Cralem fugit, et cum eo fœdus percutit. 777

Cap. VII. — Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymoteichum ubi Cantacuzeni uxor substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit. 781

Cap. VIII. — Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna imperatrix auxilia ab Orchane petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt. 783

Cap. IX. — Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fœdere cum Anna icto avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat. 787

Cap. X. — Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthæo despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur. 793

Cap. XI. — Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio et urbe. Stratagemate Catalusii Joannes Palæologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. 797

Cap. XII. — Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cantuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide consilia agitant: quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Joanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum adimit, et in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem et fratres carceri mancipat; carcere astu se liberant, et Joannes *in* solium imperatorium restituitur. Manuel ei successor designatur. Nuptiæ Catalusii et Mariæ Palæologinæ. 803

Cap. XIII. — Bajazites tributa Joanni imperat, et sibi militatum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obit. Manuel, qui Bajaziti militabat, inque ejus au a versabatur, audita patris morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat, Constantinopolim vexat et cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis cæduntur et vincuntur. 807

Cap XIV. — Bajazites Constantinopolim sibi dedi petit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel salutis urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur. 817

Cap. XV. — Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadis seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum veniunt a Temire Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas immaniter sævit. Damascum et Halepum diripit et vastat. 821

Cap. XVI. — Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna initur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deseritur a magi copiarum suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyr qui Zatrichio seu Schachis ludebat, adducitur. Te Bajazitem consolatur et humane erga eum se gerit, nihilom[illegible]dit. Per totam imperem Asiam c

[illegible]

Cap. XIX. — [illegible] pervenit ... defertur. [illegible]

Cap. XX. Manuel ad Mahometem Apocrisiarios mittit, aliique quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excepit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiæ Magni Ducis filiam, quæ peste moritur, [illegible] baptizatus. Secundæ ac tertiæ nuptiæ: Manuelis in Peloponnesum profectio 871

Cap. XXI. Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit, cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Cariæ et Lyciæ finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopolis ad Danubium præficitur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Mahometes Susmani filium et deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt. Tandem a Morate Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profitentes interfecti. 879

Cap. XXII. — Rhodi magnus Magister castrum Petronium in Cariæ finibus ædificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit et in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. innotuit, eique se adjungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario repetit qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustapha et Cineites a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Walachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphus vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiæ præfecerat. Bajazitis Bassæ erga Mahometem fidelis servi officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies xl occultata sit usque ad Moratis adventum. 893

Cap. XXIII. — Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a bassis editur. Prusam abeunt veziri, defuncti sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus [illegible] ad Moratem missi. Manuel a Morate [illegible], ex testamento Mahometis sibi tradi [illegible] Mustapham et Cineitem in [illegible]

[illegible] Turcorum [illegible] 9[illegible]

[illegible] 923

[illegible] 911

[illegible] Moratis vezir de perdendo Mustapha [illegible] ejus fratrem [illegible] in Thraciam [illegible] ex Asia [illegible] petit et [illegible] 905

Cap. XXVII. — De Cineitis fuga varii sermones, qui cognita Mustaphas fugam capessit et in Thraciam trajicit. Azarnus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis tentat. Morates cum copiis in terram expositus Mustaphæos in fugam vertit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas captus, et in urbis foro publico laqueo suspensus ac strangulatus. 925

Cap. XXVIII. — Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuelis senectutem et morbos, res imperii administrante. Corax Theologus proditionis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaelem Pyllum, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pylles, Christum et fidem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham, octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitat, et statim moritur. Mustaphas Nicææ captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cineiti per bassas suos bellum infert, et debellat: tandemque illum, totumque ejus genus, internecione delet. 963

Cap. XXIX. — Joannes pacem cum Morate initam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi. Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incolæ in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem ineunt. Walachiæ principes se invicem throno regio deturbant; Draculius aliis interfectis superest Walachiæ vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert: et inter utrumque pax paulo post stabilitur. 985

Cap. XXX. — Serviam a Georgio Wulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Serviæ parte. Morates duce Draculio Hungarum frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Belogradum frustra oppugnat. 995

Cap. XXXI. — Ad synodum celebrandam proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, et quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur. 1005

sularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, et Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis et Usun Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Iedicula Constantinopoli constructum. Mehemetis in Moream profectio. Bezestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare negat; ad se missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad deditionem compellat, recedit, et obsidendæ Mitylenes onus Mehemetes veziro imponit. 1153

Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1525. 1167

FINIS TOMI CENTESIMI QUINQUAGESIMI SEPTIMI.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

BR 60
[redacted]
V. 157

DATE DUE

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305